SC.10.P1.2.

37
15 E
8

MAG. 1063

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

P. F. Giffart ... Sculp. | F. Drevet ...

Hic ille est latio Cæsar decus additus ostro,
Herôa de gente satus non degener Heros,
Quem Tiberis Bœtisque colunt, cui Sequana plaudit:
Consilijs reges doctus populosque juvare,
Immensaque omnem complexus mente minervam,
Et calamo et linguo magnus sed pectore major.

Bernardus ...

Digitized by Google

HEXAPLORUM ORIGENIS QUÆ SUPERSUNT;

MULTIS PARTIBUS AUCTIORA, quàm a Flaminio Nobilio & Joanne Druſio edita fuerint.

Ex Manuſcriptis & ex Libris editis eruit & Notis illuſtravit D. BERNARDUS DE MONTFAUCON, *Monachus Benedictinus e Congregatione S. Mauri.*

Accedunt Opuſcula quædam Origenis Anecdota, & ad calcem Lexicon Hebraïcum ex Veterum Interpretationibus concinnatum, itemque Lexicon Græcum & alia, quæ præmiſſus initio laterculus indicabit.

TOMUS PRIMUS.

PARISIIS,

Apud { LUDOVICUM GUERIN, ſub ſigno S. Thomæ Aquinatis. / Viduam JOANNIS BOUDOT, ſub ſigno Solis aurei. / Et CAROLUM ROBUSTEL, ſub ſigno Arboris Palmæ. } Viâ Jacobæâ.

M. DCC. XIII.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

EMINENTISSIMO D. D.

CÆSARI D'ESTREES,

CARDINALI EPISCOPO ALBANENSI,

DUCI, AC PARI FRANCIÆ,

Regiorum Ordinum Commendatori, S. Germani a Pratis Abbati, &c.

NON diu multumque cogitavi, cui haſce lucubrationes nuncuparem; adeſt quippe domi cui ſimilem foris fruſtra quærerem: ſi quidem in te uno, EMINENTISSIME CARDINALIS, *omnia ſplendent virtutis litterarumque ornamenta, omnia optimi Mæcenatis*

inſignia, cujus partes ſunt Litteratos benevolentia complecti, officiis proſequi, exemplo concitare. En tibi Hexaplorum Origenis partem offero, quæ poſt diuturnum cum blattis & tineis conflictum emergit demum, & auſpiciis tuis in lucem prodit.

Arbitror ego te, VIR AMPLISSIME, *antiquitatis præſertim Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimum haud leviter indignaturum, quòd poſterioris ævi Scriptores Opus tam ingens, tot laudibus a priſcis illis Eccleſiæ Doctoribus celebratum, magno ſuo dedecore ita interire paſſi ſint, ut nonniſi ſummo labore & induſtria haſce ejus reliquias extremæ perniciei jam proximas eruere potuerimus.*

Illud autem minimè eventurum erat, ECCLESIÆ PRINCEPS EXIMIE, *ſi tui ſimiles poſtremis ſæculis Eccleſiam & Rempublicam Litterariam exornaſſent; viri ſcilicet qui litteras ingenuaſque artes, aut florentes conſervare, aut labentes erigere poſſent. Sed quod ævo noſtro providente numine conceditur, id in multis ætatibus reperire haud ita facile fuerit. Quot enim ſæcula percurrere opus erit, ut talem tantiſque dotibus inſignem virum invenia-*

mus; virum, inquam, ita rebus vel quam maximis gerendis natum, dicendi ſcribendique tam peritum; litteris diſciplinisſque omnibus ſic excultum; virum denique, qui quàm ſe cumque in partem dederit, facile princeps fuerit?

Nam vel a primo juventutis flore apud te ſemper virtutis quam ætatis fuit curſus celerior. Summo quippe loco natus & avitæ gloriæ memor, majorum tuorum veſtigia non modo ſequi, ſed etiam antevertere ſtuduiſti. Hinc Epiſcopalem nactus dignitatem rebus Eccleſiæ vel maximis componendis operam non minus ſagaciter quàm feliciter dediſti. Deinde pro meritum Purpuræ adeptus honorem, ac graviſſimis Regni negotiis apud exteras Nationes tractandis a REGUM MAXIMO *deputatus, nullam Europæ Catholicæ regionem inſigni rerum geſtarum ſplendore vacuam reliquiſti. Manent hodieque Romæ, per totam Italiam, in Germania, Hiſpania, Luſitania, egregia ſapientiæ virtutiſque tuæ veſtigia; quæ omnia ſi pro rei dignitate recenſere aggrediar,*

——— cupidum, Pater optime, vires
Deficient:

ſed Eloquentiori hanc palmam relinquo; mihi enim

id eſſet periculoſæ plenum opus aleæ, & aliunde tot laudibus dignus vix laudi aditum concedere ſoles.

Verum id mihi a modeſtia tua impetrare liceat, EMINENTISSIME CARDINALIS, *ut duo tantum ſummopere miranda quorum teſtis fui oculatus, huc afferam. Primum eſt te ita patriæ rebus ſemper advigilaſſe, ut tamen Exterorum, apud quos negotia gerebas, animos tibi devincires, & eos tum officiis, tum dicendi lepore ita tibi conciliares, ut Optimates & Aulici te quaſi Patrem vel propinquum agnoſcerent. Quamobrem in nulla ferè Europæ Catholicæ regione peregrinus exiſtimaris: Quod ſi, ut ait Orator*, non quidquam ex rebus humanis eſt præclarius aut præſtantius, quàm de Republica benè mereri ; *quantus hinc tuis laudibus cumulus accedit, quod non Patriam modo tuam, ſed alias etiam Nationes ſummis beneficiis exornaveris; Luſitaniam dico, Bavariam, Italiam; quæ tantum ornamenti vel præſidii in amicitia atque auctoritate tua, quantum commodi repoſitum in benignitate ſenſerunt.*

Alterum quod mihi ſtuporem ſæpe ingentem adtulit illud eſt, quod ampliſſimis licet muneribus per

totum

totum vitæ curriculum perfunctus, nihil obſtante rerum agendarum mole, Litterarum cultum nunquam intermiſeris. Nec tantum dico te id præſtitiſſe quod ſolent alii ſapientes viri, publicis negotiis deputati, qui ubi a ſolito munere vacant, ad litterariam exercitationem tranſeunt, vel uſu librorum ſolitudinis tædium fallunt, quod tamen ipſum eſt in magna laude ponendum; ſed ita ſemper comparatum fuiſſe demiror, ut de quovis litteraturæ, ſeu ſacræ, ſeu prophanæ genere loquendum, differendum vel ſcribendum fuerit, non minus expedite, & ſagaciter hæc egeris, quàm peritiſſimi quique artium & diſciplinarum magiſtri: adeò ut qui te negotia vel graviſſima tantâ ſolertiâ tractantem cernerent, omnia poſt habuiſſe putarent, quo rerum gerendarum peritiam aſſequerere; qui vero de omnigena litteratura differentem audirent, te totam ætatem in Litterarum ſtudio contriviſſe, cæteraque omnia neglexiſſe crederent.

Sed quam bonis avibus factum eſt, ut ex tantis undequaque ſuſceptis feliciterque geſtis negotiis ad nos receptum haberes! Immortales ſanè gratias habemus LUDOVICO MAGNO, qui te

actarum rerum gloria clarum; hujus Cœnobii Antiſtitem conſtituerit; qua in re neſcio an plus tuis, EMINENTISSIME CARDINALIS, *quam noſtris commodis proſpexerit. Hinc illa effuſa in Monaſterio noſtro lætitia, hinc ille plauſus omnium ſodalium de tanta fortuna ſibi mutuò gratulantium; qua in re non partes tuli poſteriores. Ecquid enim litteratorum cœtui plus gaudii afferat, quàm cùm ſibi principem a Regum ſapientiſſimo deſignari conſpiciunt eum, quem ipſi, ſi penes ſe ejus rei arbitrium fuiſſet, communi omnium calculo ſibi cooptaſſent?*

In San-Germanenſibus autem ædibus illis, quæ tot Principum domicilium fuerunt, ceu in arce vel ſpecula quadam conſtitutus, EMINENTISSIME CARDINALIS, *iis omnibus fulges ornamentis, quibus olim varias Europæ gentes illuſtrabas; quodque mirabile dictu eſt, annos prope Neſtoreos emenſus, divina quadam celeritate ingenii, dicendique copia, ſicut olim ille Carneades, omnium ad te animos convertis & rapis. Te ſæpe in conſeſſu eruditorum ſuſpicimus de quovis litterarum genere ita peritè diſſerentem, ut fatean-*

tur omnes te non minùs eruditione quàm dignitate primas tenere. Nam ſive de Hiſtoria & Geographia, ſive de rebus Eccleſiaſticis & Canonicis agatur, parem in omnibus facultatem exhibes, in nulla, ut ita dicam, orbis litterarii parte hoſpes. Tum ſi ad manſuetiores Muſas te referas, Græcas, Latinas Gallicaſque, memoriæ felicitate juvenes, ingenii acrimoniâ eruditos quoſlibet antecellis.

Stupent ſanè ii, quos ad conſortium tui evocare dignaris, LITTERATORUM PRINCEPS AMABILISSIME, *& rediiſſe putant illa tempora quibus inter principes viros in omni genere micabas. Omnia quippe in te floridam redolent ætatem; bona valetudo, ſumma gratia, tantus ille in jocando lepos, ſic temperatus ut nihil jocus de gravitate decerpat. Qui te talem vident, id ſe oculis obſervare putant quod quidam e veteribus dixit,*

A certis annis ævum remeare peractum.

Quis igitur Origeni fortunam non gratuletur ſuam, qui in præſtantiſſimâ Operum ſuorum parte pene redivivus conſpectui ſiſtitur tuo? ac qui inter ævi ſui Chriſtianos palmam eruditionis

tulerat, jam te, LITTERARUM DECUS, *Patronum ambit, ut auſpiciis tuis ex tenebris ubi diu latuerat eductus, ad Eruditorum orbem faciles aditus reperiat, certus Patrocinii tui pignore ſe in priſtinam non reverſurum caliginem. Hunc ille jam laborum fructum expectat. Quantis enim ſudoribus Hexaplorum & Octaplorum opus molitus ſit, teſtis vel ipſius operis conditio, teſtis & Hieronymus, qui Origenem* χαλκέντερον *appellat, quia ſcilicet viſcera quaſi ænea ob aſſiduitatem ſcribendi habere putabatur: in cujus colligendis reliquiis multo labore diuturniſque vigiliis exercitatus, pene factus ſum & ipſe* χαλκέντερος: *fortunatüs tamen ſi haſce meas lucubrationes lubenti animo acceperis; fortunatior, ſi ad diuturnum, ut ſpero, tempus, Patrocinio tuo uti pergam.*

Fr. Bernardus de Montfaucon,
Monachus Benedictinus e Congregatione Sancti Mauri.

Digitized by Google

INDEX

Eorum quæ in primo Tomo continentur.

PR*Æ FATIO.*
PRÆLIMINARIA IN HEXAPLA ORIGENIS.

CAPUT PRIMUM.

De Tetraplorum & Hexaplorum nominibus & forma. pagina 7.

I. *Tetraplorum & Hexaplorum varia nomina.* II. *Cur Tetrapla & Hexapla Origenes adornaverit.* III. *An Hexapla prius, quam Tetrapla. Certum videtur Tetrapla prius, quam Hexapla adornata fuiſſe.* IV. *Quo tempore Hexapla concinnaverit.* V. *Qua ratione Tetrapla, Hexapla & Octapla digeſſerit, itemque Enneapla.* VI. *In quibuſnam Scripturæ Libris, tres alias Editiones Hexaplis addiderit.* VII. *De Notis in marginibus Hexaplorum ab Origene poſitis.* VIII. *An Samaritani & Syri lectiones in marginibus locaverit.* IX. *Utrum Origenis tempore Samaritani & Syri Græcæ verſiones fuerint.*

CAPUT II.

De Textu Hebraïco. pag. 21.

I. *Textus Hebraïcus in Hexaplis deſcriptus, idem erat qui hodiernus, non autem priſcus ille Samaritanus.* II. *Specimina quædam litterarum Hebraicarum veterum.* III. *Ex quarumdam litterarum inter ſe ſimilitudine quanta lectionum & interpretationum varietas orta ſit.* IV. *De priſco Scripturam Hebraicam legendi more.*

CAPUT III.

De Hiſtoria LXX. vel LXXII. Interpretum, quæ Ariſteæ nomine circumfertur. pag. 27

I. *Ariſteanæ hiſtoriæ compendium.* II. *Quid de hac hiſtoria dixerint Ariſtobulus & Philo Judæus.* III. *Quid Joſephus.* IV. *Quam longe ab Ariſteæ narratione aberraverit Juſtinus Martyr, & quinam ipſum ſequuti ſint.* V. *Epiphanius longe diverſa ab Ariſtea & a cæteris refert.* VI. *Tota controverſia in tres quæſtiones dividitur.* VII. *Probatur Ariſteæ Exemplaria, quæ ſuperſunt, genuina, cæterorum autem additamenta reſpuenda eſſe.* VIII. *Poſt Hieronymum aſſeritur LXX. vel eos qui Pentateuchum tranſtulerunt, non reliqua interpretatos eſſe.* IX. *Utrum Ariſteæ primigenia hiſtoria vera ſit, an ficta & ſuppoſititia: adferuntur argumenta utrinque.* X. *Diſputationis concluſio.*

CAPUT IV.

De LXX. Interpretum verſione, ut in Hexaplis erat. pag. 36.

I. *De ſtatu Editionis τῶν O. antequam Origenes Hexapla adornaret.* II. *Origenes Editionem τῶν O. emendatam cum Aſteriſcis & Obelis in Hexaplis poſuit.* III. *De Aſteriſcorum & Obelorum uſu in Hexaplis.* IV. *De Lemniſcis & Hypolemniſcis.* V. *In hodiernis Editionibus LXX. Interpretum multa ex Editione illa Hexaplari deſumta deprehenduntur.* VI. *De mutationibus, quæ ab Origenis tempore in Editiones LXX. Interpretum advectæ ſunt.* VII. *De iis etiam mutationibus, quæ ex ſimilitudine quarumdam litterarum admiſſæ ſunt.* VIII. *De diſtinctione capitum & verſiculorum antiquitus uſurpata.*

CAPUT V.

De Aquilæ Editionibus. pag. 46.

I. *Aquilæ hiſtoria.* II. *Aquila duas interpretationes edidit.* III. *Utra ex duabus in Hexaplis poſita fuerit.* IV. *An de induſtria Aquila quædam Scripturæ loca in alium ſenſum detorſerit.* V. *Expenduntur loca ubi Aquila, quaſi ob Chriſtianiſmi odium male interpretatus, reprehenditur.* VI. *Quæritur utrum Aquila idem ſit qui Onkelus, & utrum Thargum Onkeli aliquid adfinitatis habeat cum interpretatione Aquilæ.*

CAPUT VI.

De Symmachi interpretatione. pag. 61.

I. *Multipliciter errat Epiphanius & pugnantia loquitur, dum narrat Symmachum Scripturam vertiſſe ante Theodotionem.* II. *Auctor Synopſeos, Epiphanii errorem ſenſiſſe videtur.* III. *Chro-*

nicon Alexandrinum errorem Epiphanii emendavit, ut & Ado. IV. *An duas interpretationes ediderit Symmachus.* V. *Quo vertendi genere uſus ſit : ac de annis chronologicis primæ & ſecundæ ætatis, ut à Symmacho repræſentantur.* VI. *Ejus Editio a veteribus admodum laudata.* VII. *Theodoro Heracleotæ non ita probatur.*

CAPUT VII.

De Theodotionis Editione. pag. 56.

I. *Quis fuerit Theodotio.* II. *De ratione interpretandi quâ uſus eſt.* III. *Cæteris interpretibus indoctior habetur.*

CAPUT VIII.

De reliquis Editionibus. pag. 58.

I. *Quinta, Sexta & Septima Editiones quandonam factæ ſint.* II. *Quandonam repertæ fuerint.* III. *De Quinta Editione.* IV. *De Sexta.* V. *De Septima.* VI. *De Vulgatæ Editionis Latinæ præſtantia.*

CAPUT IX.

In ſingulos Scripturæ Libros, ut in Hexaplis erant, hîc quædam annotantur. pag. 61.

CAPUT X.

De notis ad Hexapla vel Tetrapla ſpectantibus. pag. 66.

I. *De notis cognitis.* II. *De notis incognitis.* III. *Probatur contra Brianum Vvaltonum Notam, ὁ γ ſignificare tres Interpretes, Aquilam, Symmachum & Theodotionem.*

CAPUT XI.

pag. 73.

I. *Hexaplorum apographa perpauca facta ſunt, quare.* II. *Variæ Hexaplorum lectiones in marginibus Bibliorum collectæ.* III. *Quinam ex Scriptoribus Eccleſiaſticis Hexaplorum Libris ſint uſi.* IV. *Quandonam Hexapla perierint.*

MONITUM IN ANECDOTA.

1. *Anecdoton Origenis de Titulis Pſalmorum : cujus partem non minimam Latine retulit Hieronymus Epiſt. ad Marcellam.*

2. *Aliud Origenis anecdoton, cui titulus* ὑπόμνημα Ὠριγένους εἰς τοὺς ψαλμούς, *hypomnema ſive Commentarius Origenis in Pſalmos, mutilus circa medium.*

3. *Fragmentum Origenis ubi de veteribus Hebræorum characteribus.*

4. *Epiphanii Epitome de LXX. Interpretibus,* καὶ τῶν παραφθειράντων, i. *& de iis qui interpretando Scripturam adulterarunt.*

Alia non pauca ſuppetebant opuſcula & fragmenta non edita hactenus ; ſed quia ad explicationem variarum Scripturæ Lectionum opportuna erant, ea ſuis locis in Notis retulimus.

Teſtimonia Patrum & Scriptorum in veteres Interpretes.

HEXAPLORUM QUÆ SUPERSUNT ex Pentateucho, Joſue, Libro Judicum, Ruth, quatuor Libris Regum, duobus Paralipomenôn, Job, & Libro Pſalmorum.

Appendix & Notæ poſteriores ex Codice Coiſliniano antiquiſſimo ad Libros Pentateuchi, Joſue, Judicum & Ruth.

Index eorum quæ in ſecundo Tomo continentur.

HExaplorum quæ ſuperſunt ex Libris Proverbiorum, Eccleſiaſtæ & Canticorum ; itemque ex quatuor majoribus & duodecim minoribus Prophetis.

Notæ aliquot poſteriores ad ſecundum Tomum.

In duo Lexica ſequentia prævia diſquiſitio : Quomodo veteres Interpretes Hebraïce legerint. De veteri Litterarum Hebraicarum pronuntiatione. De Vocalibus Hebræorum.

Lexicon Hebraïcum ad Hexapla.

Lexicon Græcum ad Hexapla.

Addenda quædam ad Lexicon Hebraïcum.

APPROBATIO.

HExaplorum quæ ſuperſunt fragmenta magno labore & judicio undique collecta, præſertim ex Codicibus manuſcriptis a D. Bernardo de Montfaucon, Congregationis S. Mauri Preſbytero, juſſu Illuſtriſſimi Franciæ Cancellarii, legi; eaque ad Sacræ Scripturæ illuſtrationem multum profutura, atque adeo bono Eccleſiæ publico edenda judicavi. Lutetiæ Pariſiorum 19 Martii anno Domini 1713.

EUSEBIUS RENAUDOT.

APPROBATIO.

FRater Arnulfus de Loo, Superior Generalis Congregationis S. Mauri Ordinis S. Benedicti, facultatem concedimus cariſſimo Fratri noſtro D. Bernardo de Montfaucon, ejuſdem Congregationis Presbytero & Monacho, ut Librum cui titulus eſt, *Hexaplorum quæ ſuperſunt* &c. duobus Tomis comprehenſum, quem compoſuit, & quem Vir clariſſimus & eruditiſſimus Dominus Euſebius Renaudot juſſu illuſtriſſimi Franciæ Cancellarii approbavit, in lucem edere poſſit. In cujus rei fidem has litteras propriâ manu ſubſcriptas, & a Secretario noſtro ſubſignatas dedimus. Pariſiis in Monaſterio S. Germani a Pratis die vigeſimâ menſis Martii, anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo decimo tertio.

Fr. ARNULFUS DE LOO.

De Mandato Reverendiſſimi Patris Superioris Generalis
Fr. NICOLAUS DOE, *Secretarius.*

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre: A nos amez & feaux Conſeillers, les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requeſtes ordinaires de nôtre Hôtel, Grand Conſeil, Prevôt de Paris, Baillifs, Senéchaux, leurs Lieutenans Civils, & autres nos Juſticiers, qu'il appartiendra, SALUT. Nôtre amé Dom BERNARD DE MONTFAUCON, Prêtre & Religieux Benedictin de la Congregation de Saint Maur, Nous ayant fait remontrer qu'il deſireroit donner au Public pluſieurs Ouvrages de ſa compoſition, intitulez, *Palæographia Græca, ſive de ortu & progreſſu Characterum Græcorum, deque omnibus ad veterem ſcriptionem Græcam ſpectantibus, additis Schematibus & exemplis, a tempore Peloponneſiaci belli uſque ad decimum ſextum a Chriſto nato ſæculum, ex marmoribus & nummis atque Codicibus manuſcriptis. Accedunt Diplomata Græca regni Neapolitani & montis Atho, ejuſdemque Monaſteriorum & Bibliothecarum recenſio ac deſcriptio, ex Græco Exemplari Latine verſa. HEXAPLORUM ORIGENIANORUM QUÆ SUPERSUNT, decuplo ſaltem auctiora quam hactenus edita fuerint: cum veteribus lectionibus Græcis, ex Samaritano & Syriaco expreſſis. Opuſcula Sanctorum Patrum in Hexapla & verſiones antiquas. Onomaſticon Hebraïcum ſecundum veteres Græcas verſiones*: s'il Nous plaiſoit luy accorder nos Lettres de Privilege ſur ce neceſſaires. Nous lui avons permis & permettons par ces Préſentes de faire imprimer leſdits Livres conjointement ou ſéparément, en telle forme, marge, caractere, & autant de fois que bon lui ſemblera, & de les faire vendre & débiter par tout nôtre Royaume, pendant le temps de ſeize années conſecutives, à compter du jour de la datte deſdites Préſentes. Faiſons défenſes à toutes perſonnes de quelque qualité & condition qu'elles ſoient, d'en introduire d'impreſſion étrangere dans aucun lieu de nôtre Obéïſſance, & à tous Imprimeurs, Libraires & autres, d'imprimer, faire imprimer & contrefaire leſdits Livres en tout ni en partie, ſans la permiſſion expreſſe & par écrit dudit Expoſant, ou de ceux qui auront droit de lui; à peine de confiſcation des Exemplaires contrefaits, de quinze cens livres d'amende contre chacun des contrevenans, dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit Expoſant, & de tous dépens, dommages & intereſts; à la charge que ces Préſentes ſeront enregiſtrées tout au long ſur le Regiſtre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris; & ce dans trois mois de la datte d'icelles: que l'impreſſion deſdits Livres ſera faite dans nôtre Royaume & non ailleurs, & ce en bon papier, en beaux caracteres, conformément aux Réglemens de la Librairie; & qu'avant de les expoſer en vente il ſera mis deux Exemplaires de chacun dans nôtre Bibliotheque publique, un dans celle de nôtre Château du Louvre, & un dans celle de nôtre tres-cher & feal Chevalier, Chancelier de France le Sieur Phelypeaux Comte de Pontchartrain, Commandeur

de nos Ordres; le tout à peine de nullité des Préſentes: du contenu deſquelles vous mandons & enjoignons de faire joüir l'Expoſant, ou ſes ayans cauſe, pleinement & paiſiblement, ſans ſouffrir qu'il leur ſoit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons que la copie des Préſentes qui ſera imprimée au commencement ou à la fin deſdits Livres, ſoit tenuë pour dûëment ſignifiée, & qu'aux copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conſeillers & Secretaires foy ſoit ajoûtée comme à l'Original. Commandons au premier nôtre Huiſſier ou Sergent de faire pour l'execution d'icelles tous Actes requis & neceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant clameur de Haro, Charte Normande, & Lettres à ce contraires: Car tel eſt nôtre plaiſir. DONNE' à Verſailles le premier jour de Mars, l'an de grace mil ſept cens ſept, & de nôtre Regne le ſoixante-quatriéme. *Signé*, Par le Roy en ſon Conſeil, LE COMTE.

Regiſtré ſur le Regiſtre, N°. 2. de la Communauté des Libraires-Imprimeurs de Paris, pag. 382. N°. 385. conformément aux Reglemens, & notamment à l'Arreſt du Conſeil du 13. Aouſt 1703. A Paris ce 17. Mars 1707. Signé, GUERIN, *Syndic.*

J'ay cedé & tranſporté aux Sieurs Loüis Guerin, Veuve Jean Boudot, & Charles Robuſtel le preſent Privilege, aux conditions faites entre nous. A Paris le 17. Mars 1707. *Signé* Fr. BERNARD DE MONTFAUCON.

Regiſtré ſur le Regiſtre, N°. 2. de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, pag. 182. N°. 385. conformément aux Réglemens, & notamment à l'Arreſt du Conſeil du 13. Aouſt 1703. A Paris ce 17. Mars 1707. Signé, GUERIN, *Syndic.*

De l'Imprimerie de SIMON LANGLOIS, ruë S. Etienne d'Egrès, au Bon Paſteur.

PRÆFATIO.

PRÆFATIO.

INTER præſtantiora Origenis opera principem obtinere locum Hexapla illa, tanto labore ſtudioque concinnata; fatentur Eruditi quique tum veteres, tum recentiores. Cum enim homini Chriſtiano nihil optabilius, nihil ad rectam fidem ſtatuendam moreſque informandos opportunius ſit divinarum Scripturarum intelligentiâ; ejus ſane utilitati tunc optime conſultum putatur, cum quidpiam in lucem editur ad reſeranda Scripturæ arcana & ad ejus intimos ſenſus explorandos accommodatum. Quid autem eo in genere accuratius, quid ad Scripturæ ſacræ mentem aperiendam commodius eximio illo Hexaplorum & Octaplorum opere? Ibi namque, præter LXX. Interpretum Editionem, tres aliæ interpretationes, a doctis viris Aquila, Symmacho & Theodotione elaboratæ, in omnibus Hebraïcæ Scripturæ libris comparebant: in Libris etiam non paucis trium inſuper aliorum Interpretum Anonymorum Editiones e regione aderant uno ſub aſpectu poſitæ; ita ut earum omnium lectione, & mutuo facta comparatione, ſi qua obſcura & difficilia occurrerent, longe facilius tali ſubſidio explanarentur. Hinc factum eſt ut Sancti Patres, ac veteres Scriptores Eccleſiaſtici pene omnes, iique maxime qui doctis in Sacram Scripturam Commentariis claruere, Hexaplorum Origenis uſum præſtantiamque paſſim commendent. Euſebius nempe, Diodorus, Chryſoſtomus, Theodoretus, Procopius & alii; interque Latinos Hieronymus, qui non in Commentariis modo ſuis ope illorum perpetuo utitur; ſed etiam in adornanda eximia illa Editione Latina, quam hodie Vulgatam appellamus, frequentiſſime Aquilam vel Symmachum, rarius Theodotionem aliaſve Editiones ſequitur.

Si quid unquam immortalitate dignum emiſſum in lucem fuerit, ſi qua lucubratio a temporum injuria vindicari meruerit, hæc ſane erat tot partа vigiliis, laboribus, ſumtibus. At proh dolor! a ſæculis plus quam octo ingentis molis opus ita periit, ut ne particula quidem ejus, ut fuerat ab Origene concinnatum, ad nos uſque devenerit: nec ſpes videatur eſſe, quidpiam unquam emerſurum, quo tanta jactura ſarciatur. A tempore autem amiſſi operis aliquot effluxere ſæcula, ignorantiæ tenebris adeo obruta, ut ne ſenſus quidem importati damni penes homines etiam, ut illa ætate, doctos eſſe videretur. At poſt reſtaurata proximis ſæculis, literarum bonarumque artium ſtudia: ubi Veterum ſcripta,

quæ diu jacuerant interitui proxima, e ſitu vindicari & in publicum emitti cœperunt; non defuere viri, qui de reſtaurandis ſi non Hexaplis, Hexaplorum ſaltem laciniis, cogitarent. Qui vero primus rei manum admovit Flaminius Nobilius, in Bibliis Græcis Romæ cuſis anno 1587. multas Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis aliorumque Interpretum lectiones Notis inſeruit, quotquot videlicet tum ex Romanis Codicibus, tum ex veterum libris excerpere potuerat Petrus Morinus Pariſinus, ut ex ejuſdem Morini Epiſtolis, aliorumque teſtimoniis arguitur.

Sub hæc Johannes Druſius eadem ipſa quæ Flaminius ediderat, non paucis acceſſionibus locupletata cum eruditis notis deſcripſit: at cum fato præoccupatus ea in publicum edere non potuiſſet, poſt ejus obitum publicandi curam ſuſcepit Sixtinus Amama Ebraïcarum litterarum Franekeræ profeſſor: opuſque Arnhemiæ prodiit anno 1622 hoc titulo: *Veterum Interpretum Græcorum in totum vetus Teſtamentum Fragmenta, collecta, verſa & notis illuſtrata a Johanne Druſio, linguæ ſanctæ in illuſtrium Friſiæ Ordinum Academia, dum viveret, profeſſore.* Druſii labor a laudatis viris laudatus, literarum ſacrarum ſtudioſis magno uſui fuit. Hunc ego librum frequenter adire ſolebam, antequam de novis acceſſionibus faciendis cogitarem: & mirabar ſubinde ex tanto opere adeo pauca ſupereſſe fragmenta. Cum autem evolvendis Codicibus Græcis ſolitam darem operam, jam anni ſunt pluſquam viginti tres, rem, quàm potui diligentiſſime, ſum agreſſus: tum ſi qua veterum Interpretum loca in Manuſcriptis occurrerent, ſtatim ad Druſium properabam, ut explorarem an obſervata editaque eſſent. Brevi autem comperi multa prætermiſſa fuiſſe; imo ex jam obſervatis & editis non pauca eſſe, quæ manu medica egerent. Hinc omnia deſcribere cœpi, paulatimque tum in Gallia, tum in Italia, & potiſſimum Romæ, tantam lectionum ſylvam reperi, ut Druſiana collectio noſtræ comparata ne decimam quidem, imo nec decimam quintam ejus partem attingeret. Quamquam non in omnibus Scripturæ ſacræ libris æqualis offeratur lectionum meſſis. Nam in Pentateucho, ſi annumeres ea, quæ in Appendice ex Codice Coiſliniano adjunximus, ne vigeſimam quidem noſtrarum partem æquant Druſianæ lectiones. In Libris Joſue & Judicum pene nihil habet Druſius, ubi nos in ſingulis pene verſiculis lectiones proferimus. In Libris Regum, maxime in primo & ſecundo, vix quinquageſimam noſtrorum particulam exhibet ille. In Libro Job multis partibus Druſianam ſuperat noſtra collectio: pariterque in Pſalmis, quorum multi pene totum Symmachum repræſentant. In Proverbiis, Eccleſiaſte & Canticis non multa proferimus nova. Verum in Prophetis omnibus, præcipue vero in Jeremia, Ezechiele & minoribus Prophetis, tot nondum obſervata comparent, ut Druſiana collectio iis obruta videatur eſſe.

His ita comparatis, de modo concinnandi edendique operis non una fuit amicorum ſententia. Alii enim volebant totum Hebraïcum edi textum cum interpretatione τῶν O. eadem prorſus methodo, qua Origenes ediderat; ita ut ſex ubique columnæ adeſſent, & ſicubi aliorum Interpretum Editiones deficerent, vacuus ibi locus relinqueretur. At me reluctante, & quanto litteratorum incommodo, quantiſque ſumtibus tam immane opus proditurum eſſet objiciente; vel iidem ipſi, qui tale conſilium dederant, auctores demum fuerunt, ut in primo ſolum Geneſeos capite, quaſi pro ſpecimine, Origenianæ columnæ adeſſent: ac in ſequentibus deinde capitibus, ea ſolùm loca adferrentur in medium, quorum interpretatio ſive ſecundum Aquilam, ſive ſecundum alios reperta fuiſſet; ita ut lectiones illæ cum Hebræo, LXX. Interpretibus & Vulgata comparatæ, uno ſub aſpectu jacerent, & quidem eodem ordine, quantum licebat, quo ab Origene in Hexaplis poſitæ fuerant.

Compendii vero cauſa, ubi duo vel tres vel plures Interpretes eodem prorſus modo vertunt, ac ſine ullo vel minimo diſcrimine, tunc verſionem non repetimus ad ſingulos, ut fecerat Origenes, ſed nomina eorum qui ſimiliter interpre-

tati fuerant, a prima ſolùm nominis littera, præmittimus hoc pacto A. Σ. Θ. *ἐν τοῖς μυκτῆρσιν αὐτοῦ* A. S Th. *in naribus ejus.* Hebraïcæ lectionis, & interpretationum Græcarum, quæ illam ſequuntur, verſionem Latinam in altera columna e regione ponimus, ſubjunctâ altero charactere vulgatâ Latinâ, ut etiam Græce imperiti hac noſtra Collectione uti valeant.

Non deerant qui vellent integrum edi textum Biblicum, alii Hebraïcum, alii LXX. alii vero Vulgatam Latinam; ut ſcilicet qui Hexaplis noſtris, ubi textus integer ſecundum nullam Editionem adeſt, uti vellent, ibi tamen totam Scripturæ ſeriem ſecundum aliquam ex Editionibus ad manum haberent. Ne multa, hoc item conſilium reſpuendum duxi: Siquidem res ita concinnata eſt, ut quiſque commode poſſit, vel Hebraïcum, vel LXX. Interpretes, vel Vulgatam Latinam, vel demum Polyglotta ipſa, hac præſente & aperta Hexaplorum Collectione perlegere; atque ubi ſuppetunt veterum Interpretum lectiones; eaſdem cum eo, quem præ manibus habent, Scripturæ textu conferre, ut plurium Interpretum auxilio res minus tritæ vel obſcuræ facilius intelligi queant.

Singulis capitibus notas ſubjicimus, ubi primo dicitur undenam lectiones veterum Interpretum excerptæ fuerint Deinde ſi qua ad veram lectionem aſſerendam oportuna ſuppetant, ea clare pro modulo noſtro proferimus. Loca Patrum ac veterum ſcriptorum ſelectiora adjicimus: eorum maxime, quorum opera, præter ἀποσπασμάτια quæ in Catenis Manuſcriptis ſuperſunt, deperdita ſunt Horum vero feſtivam copiam animadvertet eruditus Lector, præſertim in Pentateucho. A prolixioribus explanationibus compendii cauſa abſtinuimus. Non enim in propoſito nobis fuit Commentaria nova in Scripturam ſacram edere; ſed ea ſolum adferre, quæ veterum Interpretum lectionibus vel eruendis vel confirmandis neceſſaria erant. Ex Druſii notis eas delegimus & exſcripſimus, quæ utiliores eſſe videbantur. Licet enim ille ſtrenui ſcriptoris munus impleverit, Grammaticis tamen annotationibus, pro more ſuo, omnia ad nauſeam uſque replevit, ita ut res omnino tritas & cuique pervias paſſim adferat: quam rem ipſi, nec ſine ludibrio, vitio vertebat Joſephus Scaliger.

Editionum ordinem, quem Origenes inſtituerat, ſervandum duxi; ita ut primo locetur Hebraïcus textus, deinde Aquila, poſt Symmachus, quarto loco LXX. poſtremo Theodotio: atque ubi tres aliæ Editiones Quinta, Sexta & Septima habentur, illæ noviſſimæ omnium ponantur. Hebræi, Samaritani, & Syri Græcas interpretationes, quæ nonnunquam occurrunt, ſemper poſt Hebraicum textum & ante alias Editiones Græcas locamus. Hebraïcæ lectiones ſine punctis motionibuſque Maſſoreticis hic ſemper ſcribuntur: nec liberum fuit ſecus agere, quia notæ illæ Maſſoreticæ ſæpiſſime ad alium ſenſum determinant, diverſumque ab eo, quem illi ſequuti ſunt. Lineolàm tamen Maccaph dictam, ut in Maſſoreticis libris uſurpatur, retinendam duxi, quia ejus aliquam rationem habuiſſe videntur veteres illi, ut ex verbis Hebraïcis Græce deſcriptis, quæ ſuperſunt, liquidum videtur.

Hebraïci textus Latinam interpretationem dedimus, qualem dedere Santes Pagninus vel Ariàs Montanus: nam alterutrum fere ſequimur; ita tamen ut quando illi nimio ſcrupulo interpretationes efferunt barbaras, & quæ vix intelligantur, alias ſubſtituamus paulum elegantiores & clariores. Vix enim æquo animo feras, exempli cauſa, eos, ubi אף pro ira accipitur, quod paſſim contingit, *naſum* vertere, & *naſum Dei*, pro *ira Dei* ubique interpretari, ut cætera taceam κακοζηλίας exempla. Nomina vero propria non ſecundum Maſſoreticam lectionem, ſed ut veteres legebant, ut plurimum exprimimus: ſi ſecus accidat, vel incuria vel lapſu Typographorum accidit.

Aſteriſcos & Obelos appoſuimus, ubicumque in Manuſcriptis notabantur. Cæteros autem, qui paſſim occurrebant in Hexaplis Origenianis, quoſque jam

reſtituere difficillimum eſſet, non perquirendos eſſe putavimus. Nam, ut fuſius in Præliminaribus dicetur, Aſteriſcorum maxima pars hujus generis erant, ut parum inde lucis ad litterarum Hebraïcarum intelligentiam accederet. Siquidem tanto ſcrupulo fuerant ab Origêne poſiti, ut vel quam minimas particulas, Hebraïſmoſque omnes, qui Græca lingua non poterant concinne enunciari, quique nihil ad ſenſum faciebant, importuna ἀκριβείᾳ notarent. Tunc vero ſolum aſteriſci & ea quæ aſteriſcis indicabantur utilia erant, cum clauſulas aut verba a LXX. Interpretibus prætermiſſa exhibebant: hujus autem generis aſteriſcos ſummo ſtudio perquiſivimus, qui ſi cum aliis ſupervacaneis comparentur, pauciſſimi ſunt. Obeli autem, ea quæ in LXX. Interpretibus redundabant annotantes, aſſequendæ Scripturarum menti, ut plurimum ſaltem, parum conducebant. Quamobrem id maxime curavimus, ut quam plurimas poſſemus veterum Interpretum lectiones ſtudioſo Lectori offerremus.

Sicubi porro hujuſmodi lectiones Latine tantum vel ab Hieronymo vel ab Heſychio adferuntur, ex Latinis Græca facere ſine alicujus MſS. auctoritate tentavere quidam: Græcaque hujuſmodi fragmenta, quaſi germanum Aquilæ, Symmachi, Theodotionis & aliorum textum, in lucem emiſerunt. Ex talique auſu plerumque accidit ut longe diſparata pro veris ſubſtituantur, quod ſæpiſſime experti ſumus, cum reperta vera lectione, illius ſine auctoritate Codicis alicujus ſubſtitutæ νοθεία conſpicua fuit. Nec improbo tamen, quando exploratum eſt ex quibus Græcis verbis Latina manarint, ſi tunc ipſa Græca verba indicentur: exempli cauſa, ſi quis veterum diceret Aquilæ lectionem ſic habere, *& in nomine ejus gentes ſperabunt*, tunc ſine periculo dici poſſet Græca ſic habuiſſe, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὰ ἔθνη ἐλπιοῦσι. At illo etiam caſu monendus eſſet Lector Græca ex Latinis facta fuiſſe, quod etiam ſumma religione præſtitimus: hujuſmodique loca ſemper uncinis incluſimus, cum vel ex Latinis facta, vel aliunde dubia nobis eſſe videbantur.

Monendus eſt candidus Lector, ut cum loca quædam in Pentateucho conſulere voluerit, non eam modo, quæ in principio poſita eſt, Hexaplorum collectionem, ſed etiam Appendicem primi tomi ſemper adeat: ibi namque plurima reperiet nondum obſervata nobis cum Pentateuchum ederemus, aliquando etiam plura, quam in principio poſueramus. Lectiones ibi multæ, ignoti antea Interpretis, ſuo auctori reſtituuntur; aliæ ſecus poſitæ emendantur. Hanc autem Collectionis noſtræ partem ideo in fine, Appendicis more, locavimus, quia ad Bibliothecam Coiſlinianam, ex cujus Codice perinſigni lectiones illas poſteriores mutuati ſumus, aditum impetrare nequivimus, donec in ejus poſſeſſionem veniret Illuſtriſſimus Dom. HENRICUS CAROLUS DU CAMBOUT DE COISLIN, Dux & Par Franciæ, Epiſcopus Metenſis, Coiſlinianæ familiæ decus, qui pro innata beneficentia Codices nobis ad nutum ſuppeditavit. Hæc porro Bibliotheca Manuſcriptorum Græcorum copiâ paucis, præſtantia vero & antiquitate nulli concedit. Horum Catalogum peramplum, pretioſiſque anecdotis bene multis inſtructum ſub ejus auſpiciis paramus, propediem in lucem edendum.

Solita erga nos humanitate ſemper uſus eſt Illuſtriſſimus ABBAS DE LOUVOIS Bibliothecæ Regiæ Præfectus, qui pro voto nobis Regios Codices obtulit, quorum uſum ſingulæ ferme hujus operis paginæ teſtificantur. Officiis item ſuis nos certatim proſecuti ſunt, *V. Cl. Nicolaus Clemens*, de cujus obitu admodum doluimus, & Eruditiſſimus *Joan. Boivinus* Litterarum omnium, maximeque Græcarum, notitia celebris.

Bibliothecæ Colbertinæ Theſauros nobis aperuit præſtantiſſimus ABBAS DE SEIGNELAY, ejuſque juſſu Codices nobis pro voto commodavit *V. Cl.* . *du Cheſn*, ejuſdem Bibliothecæ cuſtos. Vetuſtiſſimum pulcherrimumque Prophetarum Codicem, rogante Mecœnate noſtro Eminentiſſimo Cardinali D'ESTRÉES,

Digitized by Google

a RR. PP. Jeſuitis ad quatuor ſolum dies impetravimus: pluraque inde excerpturi eramus, ſi diuturniorem in eo operam ponere licuiſſet. Gratias item habemus maximas doctiſſimo nobiſque amiciſſimo *Michaëlı Lequien* ex Ordine Prædicatorum, qui *Franciſci Combefiſii* Schedas nobis obtulit, unde non ſpernendas in Geneſi & Exodo veterum lectiones excerpſimus.

In Italia non pauca ex Codicibus Vaticanis mutuati ſumus, longe plura collecturi ſi liberiorem nobis aditum feciſſet is, qui tum celeberrimæ illius Bibliothecæ cuſtos erat. Multo ampliorem lectionum copiam ſuppeditavit Bibliotheca RR. PP. S. Baſilii Romæ, cujus Codices pro voto ad manum ſemper habuimus beneficio Reverendiſſimi P. PETRI MENNITII, totius Ordinis Præfecti Generalis, qui ſtudiis noſtris ſemper favit, & rogantibus numquam defuit.

Digitized by Google

CLARISSIMI VIRI NICOLAI CLEMENTIS, *Bibliothecæ Regiæ primi Cuſtodis, Funus.*

NICOLAUS CLEMENS anno 1647. Tulli Leucorum natus, adoleſcens Lutetiam commigravit, ac non multis poſt annis in Bibliothecæ Regiæ munia quædam adlectus, ſtatim ſpecimina dedit ingenii ad rei litterariæ commodum nati. Nulli unquam ille labori pepercit, nihil ejus vigilantiæ diligentiæque addi poterat: augendæ ornandæque tantæ Bibliothecæ unice addictus, excubabat ſemper in occaſiones librorum adipiſcendorum, Catalogis inſtruendis in optimamque formam reducendis & operam omnem & ſudorem conſecrabat. Qua re permotus Illuſtriſſimus Abbas DE LOUVOIS, Bibliothecæ Regiæ Præfectus, eum ab annis plus viginti in primum ejus Cuſtodem cooptaverat. Auctus ille beneficio, cœptæ rei perficiendæ liberius manum admovit; curam induſtriamque priſtinam adauxit: ac opem ferente ſtimuloſque addente eodem digniſſimo Præfecto, tantam librorum acceſſionem fecit, tam accuratos eorumdem Catalogos adornavit, ut omnes per orbem Bibliothecas utraque in parte Regiæ longe inferiores eſſe fateantur vel ipſi etiam exteri, qui harumce rerum peritiam aſſequuti ſunt; certumque apud omnes habeatur, plus contuliſſe Regiæ Bibliothecæ Clementem, quam cæteros omnes, qui præceſſerant, ejus cuſtodes. Dignus ſane vir cui omnes per orbem Chriſtianum eruditi, præſerrimque noſtrates Galli, gratias habeant maximas. Annos igitur 65. emenſus, quam Chriſtianæ pietatis officiis ſemper exornaverat vitam pie clauſit anno 1712. decimo ſexto Kalendas Februarias.

Digitized by Google

PRÆLIMINARIA
IN HEXAPLA ORIGENIS.

CAPUT PRIMUM.

De Tetraplorum atque Hexaplorum nominibus & forma.

I. Tetraplorum & Hexaplorum varia nomina. II. Cur Tetrapla & Hexapla Origenes adornaverit. III. An Hexapla prius quam Tetrapla. Certum videtur Tetrapla prius, quam Hexapla, adornata fuiſſe. IV. Quo tempore Hexapla concinnaverit. V. Qua ratione Tetrapla, Hexapla & Octapla digeſſerit, itemque Enneapla. VI In quibus Scripturæ Libris tres alias Editiones Hexaplis addiderit. VII. De Notis in marginibus Hexaplorum ab Origene poſitis. VIII. An Samaritani & Syri lectiones in marginibus Hexaplorum locaverit. IX. Utrum Origenis tempore Samaritani & Syri Græcæ verſiones fuerint.

I *Tetraplorum & Hexaplorum varia nomina.*

QUÆ de Tetraplorum & Hexaplorum nominibus dicturi ſumus, nondum, ut puto, obſervata fuere, quare vel ipſa novitate placitura eſſe ſperandum eſt. Tetrapla & Hexapla, ſic in plurali exprimuntur ab Origene, Euſebio, Epiphanio & Hieronymo, τετραπλᾶ, ἑξαπλᾶ: videnturque ita primitus appellata fuiſſe. Verum alii poſterioris ævi Græci ſcriptores frequentius τετραπλοῦν, & ἑξαπλοῦν in ſingulari dicebant. *Tetraplum* videlicet & *Hexaplum*, ut paſſim animadvertas in notis hujus operis. Sic in nota ad ultimum caput Libri 2. Regum. ἐν δὲ τῷ ἑξαπλῷ, καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις τῶν ἀντιγράφων. *In Hexaplo autem & in accuratioribus Exemplaribus &c.* Et alibi frequenter, maxime in Libris Regum. Indicant autem τετραπλᾶ, ſeu τετραπλοῦν quadruplicem, ἑξαπλᾶ vero ſeu ἑξαπλοῦν, ſextuplicem Scripturæ textum, uno conſpectu poſitum, ut pluribus infra repræſentabitur. Hæc porro ſignificantius a Græcis Auctoribus non paucis vocantur etiam τετρασέλιδον, ſive, quadruplex columna. Sic enim habetur in Notis ad Pſalm. 86. ex Codice Coiſliniano μήτηρ Σιὼν τὸ ρ ὡς προσθήκην ἔκειτο εἰς τὴν τῶν Ο. ἐν τῷ τετρασελίδῳ· ἐν δὲ τῷ ὀκτασελίδῳ, μὴ τῇ Σιὼν ἤγουν δίχα τοῦ ρῶ. Quo ſignificatur, in Tetraſelido, ſive in Tetraplo LXX. habuiſſe lectionem illam vitiatam, μήτηρ Σιὼν, Mater Sion; in Octaſelido autem ſive in Octaplo ita lectum & emendatum fuiſſe μὴ τῇ Σιὼν: *Numquid Sioni*, expuncta littera ρ. Tetrapla igitur τετρασέλιδον, Hexapla vero ἑξασέλιδον,

ſextuplex columna dicebantur, ut videas in Nota ad cap. 5. Michææ: quia Tetrapla Origenis, quatuor verſiones Aquilæ, Symmachi, LXX. Interpretum & Theodotionis per columnas e regione poſitas complectebantur; Hexapla vero textum Hebraïcum litteris Hebraïcis, & e regione proxime eumdem ipſum Græcis litteris; poſtea quatuor Græcas Interpretationes eodem quo ſupra ritu locatas, exhibebant. σελὶς autem ſignificat paginam, τετρασέλιδον paginam quadruplicatam, ſeu quatuor columnarum, ἑξασέλιδον vero paginam ſextuplicatam, ſive ſex columnarum. Ut autem τετραπλᾶ τετρασέλιδον, & ἑξαπλᾶ ἑξασέλιδον vocabantur, ſic & ὀκταπλᾶ, ὀκτασέλιδον, ſive opus octo columnarum, ut videas in Nota ſupra ad Pſalmum 86. Dicitur autem opus octo columnarum, quia præter ſex memoratas Editiones, duæ aliæ quibuſdam in Libris memorato columnarum ſitu repræſentabantur.

Semel item in notis ad Heſaiam cap. 3. v. 24. legimus πεντασέλιδον; hoc eſt quinque columnarum opus. Nota autem hæc prodit ex inſigni Mſ. RR. PP. Jeſuitarum, & ſic habet οἱ Γ. ςίχοι οἱ ὑποκείμενοι οὐκ ἔκειντο ἐν τῷ πεντασελίδῳ, οὐδὲ Ὠριγένης ἐξηγήσατο τούτων ἐμνήσθη. i. *Tres ſubjuncti verſiculi non erant in Pentaſelido, ſive in Libro quinque columnarum: neque eorum meminit Origenes in expoſitione ſua.* Inde profectum fortaſſe nomen eſt, quod Librarii quidam Hebraïcam Hebraïce ſcriptam columnam, non uſitata ſibi characterum forma deterriti, in nonnullis Exemplaribus prætermiſerint, ſatiſque habuerint Hebraïcum textum Græco charactere repræſentare: cujus rei exemplum habemus in Codice Barberino, Oſeæ 11. 1. ubi quinque columnarum fragmentum effertur prorſus omiſſa Hebraïca ſcriptione. Si quis autem reluctetur, & dicat, non ideo πεντασέλιδον vocari, quod in quibuſdam Libris Hebraïca ſcriptura prorſus omiſſa fuerit, ſed quod in recenſione columnarum Hebraïcus textus, ſemel Hebraïcis, poſteaque ſemel Græcis litteris deſcriptus, pro una tantum columna ſit habitus: huic non admodum repugnabo: nam licet ex Hebraïcarum litterarum omiſſione accidiſſe ſuſpicer, ut id tuto affirmare poſſim, exempla nova deſiderari non diffiteor.

Hexaplorum ἑξαπλῶν nomen ex natura ſua adjectivum, ſubſtantive paſſim uſurpatur a Græcis ſcriptoribus; aliquando etiam adjective. Sic Epiphanius, libro de Ponderibus, ἑξαπλᾶς (ſic) τὰς βίβλους, *Sextuplices Libros*, ut Hexaplorum Libros indicet: & in vetuſtiſſimo Prophetarum Codice penes RR. PP. Jeſuitas legitur ἑξαπλοῦς Ἱερεμίας, ſextuplex Jeremias, a ſextuplici columna. Ex frequenti porro illa, quæ in pleriſque antiquis Exemplaribus occurrit, Hexaplorum mentione, factum videtur ut Librarii πρὸς ἀντιδιαστολὴν Hexaplorum, alios Libros, qui unicam τῶν O. Editionem complectebantur ἁπλᾶ ſive *ſimplicia* vocarent, & ita diſtinguerent a ſextuplicibus. Sic in Codice quodam Coiſliniano decimi ſæculi ad Librum 3. Regum 7. 16. legitur, ἔν τισι δὲ τῶν ἁπλῶν, *in quibuſdam Haplorum*, ſive ſimplicium Exemplarium

Certum exploratumque eſt in Pſalmis, in Prophetis minoribus & forſan alibi, præter duas columnas Hebraïcas, quarum altera Hebraïcis, altera Græcis litteris deſcripta erat; & ſex columnas Græcas totidem interpretationum, nempe Aquilæ, Symmachi, LXX. Theodotionis, Quintæ & Sextæ, quæ ſimul octo columnas, ſive Octapla conſtituebant; ſeptimam etiam Græcam Editionem fuiſſe, quæ nonam columnam occupare debuit, atque adeo Enneapla; ſive novem columnarum opus efficere. At mirum fortaſſe videatur Enneaplorum nomen nuſquam apud Veteres memoratum reperiri. An quia illam Editionem Origenes non in ſerie columnarum, ſed in imo margine locaverat, ideo nuſquam Enneaplorum nomen, etiam cum illa aderat, uſurpatum eſt. An veterum incuria, etiamſi columnam occupaverit ſuam, nuſquam tamen Enneapla memorata deprehenduntur. Id ſane divinandum relinquitur. Multa quoque alia ſunt, quæ ex ſolo Hexaplorum Octaplorumque conſpectu, ſtatim nota cuique & manifeſta eſſent,

quæque

quæque iis deſtituti vix ac ne vix quidem conjectura aſſequi poſſumus.

II. *Cur Tetrapla & Hexapla Origenes adornaverit.*

Quo autem conſilio Tetrapla & Hexapla concinnaverit Origenes, explicat Hieronymus Præfatione in Libros Paralipomenôn, his verbis: *Et certe Origenes non ſolum Exemplaria compoſuit quatuor Editionum, e regione ſingula verba deſcribens; ut unus diſſentiens ſtatim cæteris inter ſe conſentientibus arguatur; ſed, quod majoris audaciæ eſt, in Editione LXX. Theodotionis Editionem miſcuit: aſteriſcis deſignans quæ minus ante fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita.* Ut igitur prudens Lector ex multarum interpretationum collatione; poſſet quænam verior explicatio eſſet deprehendere, illas omnes Editiones uno conſpectu locavit Origenes, ut Hebraïce imperiti poſſent plurium inter ſe conſentientium auctoritatem amplecti. Sed quia hæc veri ſenſus aſſequendi via, incerta ſæpe eſt, nec erroris periculo vacat: plerumque enim accidit, ut aliis a vero limite deflectentibus, unus germanam Auctoris mentem exprimat; dicamus etiam Hebraïce doctis hanc Editionum collectionem perutilem fuiſſe: nam illi pro ea, quâ pollebant, Hebraïcarum litterarum peritia, poterant quiſnam Interpres propius ad fontem accederet intelligere. Aliam item hujus ab ſe ſuſcepti operis cauſam ſubindicat Origenes Commentario in Matthæum. Quia nimirum illæ Editioni τῶν O. Vulgatæ, ſive κοινῇ, Librariorum auſu & ignorantia corruptæ, manum medicam admovere cupiebat, ea quæ prætermiſſa fuerant, ex aliis Editionibus cum aſteriſcis addidit: quæque redundabant, nec erant in Hebraïco, appoſitis obelis, ut invecta notavit. Atque ut emendationibus ſuis faceret fidem, unà cum Hebraïco aliorum interpretationes e regione poſuit, ut quiſque videre poſſet ſe non ſine auctoritate & manca reſarciviſſe, & ſuperflua præfixis obelis ut inducta notaſſe.

III. *An Hexapla prius, quam Tetrapla. Certum videtur Tetrapla prius quam Hexapla adornata fuiſſe.*

Quæritur Hexapla-ne prius, an Tetrapla concinnaverit Origenes. Multi Tetrapla præiviſſe cenſuerunt: verum pugnat Henricus Valeſius Origenem Hexapla edidiſſe ante, quam Tetraplis manum admoveret, hoc nixus Euſebii teſtimonio Hiſt. Eccl. Lib. 6. cap. 16. Ταύτας δὲ ἁπάσας ἐπὶ ταυτὸν συναγαγών, διελών τε πρὸς κῶλον, καὶ ἀντιπαραθεὶς ἀλλήλαις μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἑβραίων σημειώσεως, τὰ τῶν λεγομένων ἑξαπλῶν ἡμῖν ἀντίγραφα καταλέλοιπεν· ἰδίως τὴν Ἀκύλου καὶ Συμμάχου, καὶ Θεοδοτίωνος ἔκδοσιν ἅμα τῇ τῶν O. ἐν τοῖς τετραπλοῖς ἐπικατασκευάσας. Quæ ſic ille vertit: *Has igitur omnes interpretationes cum in unum corpus collegiſſet, & per certa cola ac membra diſtinxiſſet, una cum ipſo Hebraïco textu: Hexaplorum nobis Exemplaria reliquit; poſtea vero editionem Aquilæ & Symmachi ac Theodotionis cum Septuaginta Interpretum verſione ſeorſum in Tetraplis digeſſit.* Ideo autem ſic vertendum eſſe credidit: quod vocem ἐπικατασκευάσας, quam ipſe ex Manuſcriptis pro ἐπισκευάσας ſubſtituit, putaret ſignificare, Tetrapla poſt edita fuiſſe. At ſive ἐπισκευάσας, ſive ἐπικατασκευάσας legatur, hunc eſſe arbitror hujuſce loci ſenſum: *Hexaplorum nobis Exemplaria reliquit: cum ſeorſim editionem Aquilæ, Symmachi & Theodotionis cum LXX. Interpretibus in Tetraplis digeſſiſſet.*

Aoriſtus enim hoc ſitu poſitus rem poſtremo enuntiatam prius factam eſſe denotat, quam eam quæ præcedenti verbo indicatur. Hæc vero loquendi forma adeo obvia apud Scriptores Græcos eſt, ut mirum ſit virum doctum in re tam aperta lapſum eſſe. Sic apud Strabonem Lib. 13. hæc verba: Ἄτταλος διεδέξατο τὴν ἀρχήν, καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς οὗτος πρῶτος, νικήσας Γαλάτας νίκῃ μεγάλῃ; ſic explicantur: *Attalus excepit imperium, & primus rex proclamatus eſt, poſtquam magnam victoriam de Galatis reportaverat.* Nam licet hæc victoria poſtremo loco enuntiari vi-

deatur, ex perſpicuo tamen notoque uſu hic intelligitur victoriam præceſſiſſe, & inaugurationem ſequutam eſſe. Hunc item Euſebii locum ſic intelligas oportet, ac ſi ſeries ita ſe haberet : ἰδίως τὴν Ἀκύλου καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος ἔκδοσιν ἅμα τῇ τῶν Ο. ἐν τοῖς τετραπλοῖς ἐπικατασκευάσας, τὰ τῶν λεγομένων ἑξαπλῶν ἡμῖν ἀντίγραφα καταλέλοιπεν i. *cum ſeorſim Editionem Aquilæ, Symmachi & Theodotionis cum LXX. Interpretibus in Tetraplis digeſſiſſet; Hexaplorum nobis Exemplaria reliquit.* Nihilque officit huic interpretationi, vox compoſita ἐπικατασκευάσας : eadem quippe ratio æque valet in compoſitis quibuſque, atque in ſimplicibus, cum tali modo uſurpantur.

Qua poſita interpretatione Tetrapla haud dubie prius, quam Hexapla ediderit Origenes. Et hæc erat Eruditorum opinio antequam Valeſius, memorato Euſebii loco fultus, novam aperiret. Ad hæc autem, Origenis nota in Caput XLVII. Geneſis v. 6. quam ex Codice Monſpelienſi eruit Combefiſius, totam ſolvere quæſtionem videtur. Eam porro ſic edidimus eodem loco : ἐπειδὴ ἐν τοῖς τετραπλοῖς, ἐξ ὧν καὶ τὸ ἀντίγραφον μετελήφθη, πρὸς τὸν εἱρμὸν τὸν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκδόσεσι δείκνυται καὶ ἡ τῶν ἑβδομήκοντα ἔν τισι τόποις μετατεθεῖσα, ὡς τὰ πρῶτα ὕστερα καὶ τὰ ὕστερα πρῶτα γενέσθαι· ὅπερ καὶ ἐνταῦθα εὑρέθη παθοῦσα· τούτου χάριν παρεθήκαμεν ἀκολουθίαν· ἔστι δὲ αὕτη. τῷ, κατοικήσουσιν οἱ παῖδές σου ἐν γῇ Γεσέμ, συνάπτεται τὸ, εἶπε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ, κατοικείτωσαν ἐν γῇ Γεσέμ. εἰ δὲ ἐπίστῃ, ὅτι εἰσὶν ἐν αὐτοῖς. Hoc eſt : *Quandoquidem in Tetraplis, unde Exemplar tranſſumptum eſt, ſecundum ſeriem Hebraïci aliarumque Editionum oſtenditur, Septuaginta Interpretum Editionem aliquot in locis tranſpoſitam fuiſſe; ita ut quæ priora erant, poſterius; quæ poſteriora, prius locarentur: quod hoc etiam loco accidiſſe deprehenditur; ideo veram ſeriem hic appoſuimus, quæ ſic habet. His verbis*, Habitabimus pueri tui in terra Geſem, *ſubjungitur illud*, Dixit autem Pharao Joſeph, Habitent in terra Geſem. Si autem noveris, quod ſint in eis &c. Quam notam ut recte intelligas, virgulam ponas oportet poſt vocem μετελήφθη, ita ut ſequentia πρὸς τὸν εἱρμὸν &c. referantur ad δείκνυται, & ſenſus ſit, oſtenſum eſt ſecundum ſeriem vel ex ſerie Hebraïci & aliarum Editionum, textum τῶν O. aliquot in locis tranſpoſitum, & præpoſtere locatum fuiſſe; videlicet in nota ad marginem Tetraplorum poſita, quæ monebat eo loco ſeriem τῶν O. turbatam & tranſpoſitam eſſe: quæ ſequuntur enim, τούτου χάριν παρεθήκαμεν ἀκολουθίαν, *ideo rectam ſeriem (hic) appoſuimus*, aperte indicant illam reſtitutionem poſt edita Tetrapla factam fuiſſe. His quæ jam dicimus fidem facit Nota Codicis RR. PP. Jeſuitarum Collegii Ludovici Magni, quam infra edemus. Ibi namque dicitur Origenem Tetrapla ſua correxiſſe & ſcholiis illuſtraſſe: quæ ſcholia ipſius Origenis manu deſcripta viderat is qui notam edidit. Illam porro Cod. Monſpelienſis notam ad Hexapla Origenis pertinere non ambigendum. Nam in Hexaplis ille ſuis loca Septuaginta Interpretum, quæ vel Librariorum lapſu, vel alio caſu tranſpoſita fuerant ordini ſuo reſtituit, ut infra probabitur.

Quod autem in Tetraplis Editionem LXX. non emendaverit Origenes, ſed iis manum medicam poſtea admoverit; nempe cum Hexapla & Octapla adornaret, multis ex locis comprobatur. Sic Pſalmo 86. in nota ad verſum 5. ſuperius Num. 1. allata, dicitur locum illum vitiatum μήτηρ Σιὼν, *Mater Sion*, qui reſpicit Hebraïcum ולציון haberi in Tetraſelido, ſive in Tetraplo; ſecus autem in Octaſelido, ſive in Octaplo, ubi recte legebatur, μὴ τῇ Σιὼν, *Numquid Sion*, quia videlicet hunc locum in Tetraplis mendoſum, in Octaplis poſtea emendavit Origenes. In Libro autem Job frequentiſſima memorantur loca ex Tetraplis deſumta, quibus demonſtratur LXX. Interpretum Editionem, quæ ab Origene in Tetraplis poſita fuerat, non emendatam fuiſſe; ſed & σφάλματα & præpoſteras lectiones, quæ in Exemplaribus τῶν O. extabant, intacta ibi remanſiſſe, ut quiſque animadvertere poſſit in notis noſtris. Exploratum itaque eſt textum LXX. Interpretum in Tetraplis non emendatum fuiſſe: ſed poſtea in Hexaplis id præſtitiſſe Origenem.

Digitized by Google

Quaptopter ubi de emendanda LXX. Interpretum lectione agitur apud Veteres, Hexapla ſemper, Tettapla numquam citantur. Hinc autem liquidum eſt Tetrapla prius, quam Octapla, edita fuiſſe: nam ſi Hexapla cum Editione ſcilicet illa τῶν O. a mendis purgata, prius edidiſſet Origenes; an credatur ipſum poſtea cum Tetrapla ederet, miſsâ illâ quam tanto labore emaculaverat Hexaplari Editione, aliam inemendatam & erratis plenam poſuiſſe? Id certe cum recta ratione pugnaret: & præterea locus Euſebii quem ſupra deſcripſimus, necnon ſequens Origenis, id aperte narrant. Hæc autem pluribus proſecuti ſumus, quia Henricus Valeſius locum Euſebii perperam interpretatus, doctis aliquot viris fucum fecerat.

IV. *Quo tempore Hexapla concinnaverit.*

De tempore, quo Hexapla adornavit Origenes, prorſus ἀσύστατα narrat Epiphanius, qui ait, Origenem a tempore Decii ad uſque imperium Galli & Voluſiani & ultra floruiſſe: ac in perſequutione Decii multa paſſum, neque tamen martyrio conſummatum, Cæſaream conceſſiſſe: inde Jeroſolymam; poſtea Tyrum: ubi, pergit ille, octo & viginti annorum ſpatio moratus, Hexapla compoſuit. Hæc Epiphanius, qui mirum quantum a vero aberraverit. Nam cum, Euſebio teſte, Origenes imperantibus Gallo & Voluſiano, qui anno Chriſti 254. cæſi ſunt, obierit, vix potuit poſt Decii perſequutionem anni 251. tribus annis vixiſſe. Jure igitur Doctiſſimus Illuſtriſſimuſque Huetius, rejectis Epiphanii notis, aliunde calculum petere nititur: utque probabiliorem ea de re ſtatuat ſententiam, ad tempus Maximini opus Hexaplorum revocat: ac Cæſareæ inchoatum, Tyri autem perfectum fuiſſe opinatur. De tanto autem edendo opere jam tunc cogitaſſe Origenem putat, cum Alexandriæ verſaretur: ibidemque nonnullas Scripturæ interpretationes collegiſſe contuliſſeque: quæ totius ſtructuræ veluti rudimenta haberi poterant; deinde Cæſareæ in Cappadocia rei ſerio manum admoviſſe; demumque Tyri abſolviſſe. Sic ille Origenianorum Lib. 1. cap. 3. num. 2. Ejus verba referre non pigebit.

Tetraplorum & Hexaplorum, quorum mentionem fecit Euſebius Lib. 6. Hiſtor. cap. 16. cui tempori adjungenda ſit deſcriptio, ſtatuere promptum non eſt. Factum id ſignificare videtur Euſebius multo antequam Alexandria Origenes exceſſiſſet, tunc nimirum cum Ambroſium ad Chriſti fidem convertebat. Epiphanius autem Tyri lucubrata ea non ſemel aſſeveravit. Ego vero aliud rei huic tempus deputo, quando ſcilicet Chriſtianos vexante Maximino, Cæſaream Cappadociæ ad Firmilianum confugit Origenes. A Juliana enim liberaliter exceptus & domo & Bibliotheca a Symmacho olim inſtructa, ad eam deinde hereditatis jure tranſmiſſa, nactus illic eſt Scripturæ Sacræ Exemplaria, quibus uſus fuerat Symmachus. Tum vero Codices ipſum conflixiſſe inter ſe & conjunxiſſe probabile eſt: ſed cum inſtitutum opus per anguſtias temporis ibi abſolvere non poſſet, ſupremam ipſi manum in otio Tyrio impoſuiſſe. Non quod de iis cogitaſſe Origenem tum primum putem; ſed Alexandriæ fortaſſe prius animo informata, Cæſareæ Cappadociæ inchoata, Athenis & Cæſareæ Stratonis affecta, ac Tyri demum arbitror fuiſſe perfecta. Ita Euſebio conciliatur Epiphanius, quorum ille aliquam in concinnandis Hexaplis Alexandriæ operam ab Origene poſitam videtur ſignificare; hic Tyri fuiſſe compoſita aperte docet; quod ita intelligendum eſt, non Tyri ſolum ea elaboraſſe Origenem, ſed in iis etiam locis in quibus octo & viginti ante mortem annis verſatus eſt, quos Tyri tranſactos perperam Epiphanius credidit. Firmat noſtram conjecturam quod ait Euſebius Lib. 6. Hiſt. cap. 17. Symmachi interpretationem in Julianæ Bibliotheca Origenem reperiſſe. Nondum itaque Hexapla vel Tetrapla concinnaverat, quorum pars magna fuit Symmachi interpretatio. Euſebio itidem adſtipulatur Epiphanius, ſcribens hæreſi

» 64. cap. 3. Origenem lucubrationes ſuas in Scripturam, impulſu Ambroſii ſuſ-
» ceptas, ab Hexaplis fuiſſe auſpicatum: τὸ πρῶτον, inquit, αὐτῷ ἐπιμελῶς ἐφιλοτιμή-
» σατο συναγαγεῖν τῶν ἓξ ἑρμηνειῶν. Atqui tunc temporis Alexandriæ verſabatur. Re-
» torquebit argumentum aliquis, & dicet, hoc tempore ſex Interpretationes in
» unum colligere non potuiſſe Origenem, qui etiam tum Symmachi interpreta-
» tione & editione Sextâ careret. Reſpondeo Hexaplorum coagmentationem mente
» præformaſſe ipſum, cum eſſet Alexandriæ, non ipſa coagmentaſſe, cum non-
» dum Exemplaria haberet ad manum: ſed jam inde ipſis inveſtigandis operam
» dediſſe. Itaque non dicit Epiphanius συνήγαγεν; ſed, ἐφιλοτιμήσατο συναγαγεῖν.

Sic Vir Eruditiſſimus opinionem ſuam aſſerere nititur. His autem repugnat Tillemontius, qui tamen & ipſe quaſi hariolando rem ita pertractat, ut dubius Lector ignoret ubi figat pedem. Ejus verba ſic Latina facimus.

» Poſt Valeſium Huetius exiſtimat Hexapla Origenem ediddiſſe, antequam Te-
» trapla concinnaret. Si ita ſe res habeat, non potuit Origenes Hexaplis manum
» admovere, antequam Alexandriam ſe reciperet, quod accidit anno 231. quan-
» doquidem Sexta verſio, quam in Hexaplis locavit, anno Alexandri Severi ſep-
» timo, ut narrat Epiphanius, reperta eſt; id eſt, anno Chriſti 228. vel tantillo
» antea tempore. Cum autem Septimam quoque Editionem, quæ ſub hæc reperta
» fuit, in Hexaplis poſuerit, ac variis agitatus negotiis, antequam Cæſaream pe-
» teret non ſat otii nactus fuiſſe videatur; veri ſane ſimile eſt eum in hac urbe
» Hexapla exorſum eſſe. Hæc vero temporis ratio cum Epiphanii narratione con-
» venire videtur, qui ait ipſum Hexapla exorſum eſſe quando Tyrum ſe recepit;
» & viginti octo annis huic operi inſudaſſe. Verum ut hæc conſiſtere poſſent,
» annos octodecim pro viginti octo legendum eſſet, & pro Tyro Cæſaream ſub-
» ſtituendum foret: ubi videtur Origenes ſedem poſuiſſe ab anno 231. ad 250. Nam
» ſi vitæ ſeriem attendas, ſtatim dicas Origenem non potuiſſe Tyri annos 28.
» commorari: multoque minus hæ Tyriæ moræ poſt Decii perſequutionem con-
» ſignari poſſunt, id licet fecerit Epiphanius: quandoquidem Origenes poſt eam
» perſequutionem vix triennio vixit. Verum hoc poſito rerum temporumque or-
» dine, ingens hinc oritur difficultas, quod videatur Origenes jam Hexapla vel
» Tetrapla ſua ediddiſſe cum Julio Africano ſcripſit, quæ tamen Epiſtola anno
» 228. data fuiſſe videtur. In illa quippe Epiſtola Africano narrat, ſe ingenti la-
» bore Hebraïci & LXX. Interpretum varias Lectiones, facta utriuſque collatione
» collegiſſe, eaque de cauſa varias omnes Editiones examinaviſſe, ubi ſane Te-
» trapla ſatis aperte indicare videtur. Quod ſi hæc Origenis verba de LXX. cum
» Obelis & Aſteriſcis Editione intelligi poſſent, quam in eadem Epiſtola comme-
» morat, hæc Editio ſane nonniſi poſt Tetrapla concinnari potuiſſe videtur. Nam
» id operis cum Tetraplis commode, ſine Tetraplis nonniſi magno labore fieri
» poterat.

» Certum eſt autem Origenem Nicomediæ hanc ad Africanum Epiſtolam ſcrip-
» ſiſſe: cumque bis in Græciam iter inſtituerit, alterutro itinere Nicomediam pe-
» tiiſſe & Epiſtolam dediſſe videtur; ac potius primo, quam ſecundo: etenim pri-
» mum anno 228. ſecundum duodecim poſt annos inſtituit. Africanus vero ipſum
» filii nomine compellat, quod aptius ad primum, quam ad ſecundum referatur.

» Hæc ut conſiſtere poſſint dicendum videtur, Origenem Tetrapla concinnaſſe
» ante annum 228. ſub hæc autem poſt repertam Sextam Editionem Hexapla
» ediddiſſe, ubi Quintam & Sextam locaverit: licet non ſat intelligi poſſit cur non
» Quintam in Tetraplis poſuerit, ſi illa anno 217. inventa fuerit, ut Epiphanius
» narrat; niſi forte dicatur Tetrapla etiam ante hunc annum perfecta fuiſſe, cui
» ſententiæ favere videtur Euſebius........ Vir Clariſſimus Huetius putat Orige-
» nem Hexapla exorſum eſſe anno 235. nixus Euſebii teſtimonio, qui ait, Origenem
» interpretationes Symmachi in Scripturam à Juliana accepiſſe. Hinc infert eum,

cum nondum Symmachi Verſionem accepiſſet, non potuiſſe Hexapla, quæ haud dubie Symmachi Editionem complectebantur, adornare. At veriſimile non videtur, Origenem Symmachi verſionem, 60. ante annos elaboratam, tam ſero nactum eſſe: poteſtque commode Euſebius intelligi aut de ipſo Symmachi autographo, nam ex ipſo Symmacho illud Juliana acceperat, aut de Commentario quodam Symmachi in Scripturam, non de ejus verſione. En ipſa Euſebii verba: *Exſtant certe etiam nunc Commentarii Symmachi, in quibus Evangelio ſecundum Matthæum innixus memoratam (Ebionitarum) hæreſin adſtruere videtur. Hos autem Origenes cum aliis Symmachi in Scripturas interpretationibus ab Juliana quadam accepiſſe ſe memorat.* Si ἑρμηνείαι poſſint hic de Commentario intelligi, quod neminem puto negaturum, ut ſic hoc loco intelligatur ſuadet vox ἄλλων, *aliis*, ab Euſebio adhibita.

Veriſimile ſane eſt Origenem ipſo Caracallæ tempore, Tetraplorum opus exorſum eſſe, quandoquidem Euſebius, nulla motus alia occaſione, hæc quaſi Caracalla imperante geſta narrat. Idque videtur Huetius partim ſaltem admittere.

Hactenus Tillemontius, qui poſtremo allatum Euſebii locum longe melius vertiſſe videtur, quam Henricus Valeſius. Græca ſic habenr. καὶ ὑπομνήματα Συμμάχου εἰσέτι νῦν φέρεται, ἐν οἷς δοκεῖ πρὸς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἀποτεινόμενος εὐαγγέλιον τὴν δεδηλωμένην αἵρεσιν κρατύνειν. ταῦτα δὲ ὁ Ὠριγένης μετὰ καὶ ἄλλων εἰς τὰς γραφὰς ἑρμηνειῶν τοῦ Συμμάχου σημαίνει παρὰ Ἰουλιανῆς τινος εἰληφέναι, ἣν καί φησι παρ᾽ αὐτοῦ Συμμάχου τὰς βίβλους διαδέξασθαι. Hæc porro ſic tranſtulit Henricus Valeſius. *Exſtant certe etiamnum Commentaris Symmachi, in quibus adverſus Evangelium Matthæi acriter diſpusans, ſupra dictam hæreſim adſtruere videtur. Atque hos Symmachi Commentarios una cum aliis ſacræ Scripturæ interpretationibus ab eodem elaboratis, teſtatur Origenes ſe a Juliana quadam accepiſſe, ad quam ii libri ſucceſſionis jure pervenerant:* ubi illud, *in quibus adverſus Evangelium Matthæi acriter diſputans, ſupradictam hæreſim adſtruere videsur,* ex diametro oppoſitam Euſebio ſententiam effert. Nam ea Græcorum verborum mens eſt; *in quibus Matthæi Evangelio nixus*, vel ad litteram, *in quibus ad Matthæi Evangelium intendens, memoratam hæreſim propugnat.* Etenim certum eſt Ebionitas pro ſua tuenda hæreſi Evangelio Matthæi uſos fuiſſe: & hunc Euſebii locum reſpicere videtur Hieronymus, cum ait in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, de Origene loquens: *Aquilæ ſcilices Pontici Proſelyti, & Theodotionis Ebionæi, & Symmachi ejuſdem dogmatis: qui in Evangelium quoque* κατὰ Ματθαῖον *ſcripſit Commentarios, de quo & ſuum dogma confirmare conatur.* In hoc autem peccant, ni fallor, Valeſius & Tillemontius, quod vocem δοκεῖ vertant, *videtur*: cum ſexcentis exemplis probetur τὸ δοκεῖ, maxime apud Scriptores Eccleſiaſticos, non minuere affirmationem; qua de re vide Onomaſticum noſtrum ad Athanaſii opera, in voce δοκεῖ: id autem recte in allato loco exprimit Hieronymus. Δοκεῖ igitur nihil officit, quominus dicatur Symmachum palam & ex profeſſo Ebionitarum hæreſim defendiſſe, & hunc prorſus exiſtimo eſſe hujus loci ſenſum.

His carptim obſervatis, jam ad notas temporis veniamus. Euſebius nihil pene adtulit, unde calculum ducere liceat: Epiphanius vero, infidus temporum magiſter, omnia pene miſcuit. Attamen nonnihil probabilitatis habere videtur quod ait Tillemontius; nempe veriſimile eſſe Origenem Hexaplis edendis manum admoviſſe poſtquam Sextam Editionem repererat: reperit autem, Epiphanio teſte, anno Alexandri Severi ſeptimo, id eſt, Chriſti 228. Et quia ab hinc ad annum 231. quo Cæſaream ſe recepit, non ſat otii & commodi habuiſſe videtur, ut tam arduam rem ſuſciperet, opportune in annum 231. cum Cæſareæ ageret, Hexaplorum opus remittitur. Quod autem objicit ſibi Tillemontius ex Epiſtola Africani, ubi Origenem ille filium appellat, non tanti eſſe momenti videtur: nam veriſimile eſt ideo filium nuncupaſſe, quia longe minor ætate erat: quæ ratio

tam in primo, quam in ſecundo Origenis itinere par haud dubie erat. Nec deſunt exempla quibus id confirmetur: Euſebius enim Vercellenſis Dionyſium Mediolanenſem Epiſcopum, ætate jam maturum dignitateque conſpicuum, ſe tamen juniorem, filium compellare ſolebat. Ex iis porro quæ diximus probe animadvertet prudens Lector, nonniſi leviſſimis conjecturis poſſe, quo tempore Hexapla edita fuerint, indicari: quamobrem cùm nullo veterum teſtimonio poſſit hic vel certa vel admodum probabilis Chronologiæ ratio ſtatui, ad certiora ſtatuenda properemus.

V. *Qua ratione Tetrapla, Hexapla, Octapla digeſſerit, itemque Enneapla.*

De Tetraplorum & Hexaplorum ordine, deque Interpretum ſitu, nulla jam poteſt oriri controverſia. Hæc quippe clare & ſine ambage ab Epiphanio & Hieronymo deſcribuntur: accedit item ſpecimen Codicis Barberini, ubi columnarum ordo accurate exhibetur. In Tetraplis igitur præibat Aquilæ Editio, e regione proxime ſequebatur Symmachi interpretatio; poſtea LXX. Interpretum; poſtremò Theodotionis. In hoc autem ſitu non ratio temporis, quo ſingulæ Interpretationes editæ fuerant, ſpectabatur: nam ut certum eſt Editionem LXX. omnium antiquiſſimam eſſe; ita exploratum videtur Editionem Theodotionis Symmachi Interpretationem ætate præcedere, quod infra, Deo favente, probabitur. Sed ideo Aquilæ primum locum deputavit, ejuſque editionem priorem poſuit Origenes, quia ille ſcrupuloſius, quam cæteri omnes Hebraïcam Scripturam verbum e verbo reddere ſtuduerat. Poſt hunc autem Symmachum locavit, quia ille propius, quam LXX. & Theodotio, ad veritatem Hebraïcam accedebat. Deinde LXX. præpoſuit Theodotioni, quia Theodotio LXX. Interpretes e veſtigio pene ſequi videbatur. Tetrapla vero ſua Origenes manu propria emendavit, ſcholiiſque illuſtravit. Iiſdemque Tetraplis nova Euſebius ſcholia adjecit, in quibuſdam ſaltem Scripturæ libris: idque in alio, ut videtur, quam in Origeniano Exemplari, quod poſtremum Pamphili & Euſebii opera emendatum eſt, ut teſtificatur ipſe Euſebius in Nota quadam Exemplaris RR. PP. Jeſuitarum, quam edidimus Palæographiæ Græcæ p. 226. Hanc porro Notam, necnon alteram, quæ præcedit, utpote quæ ad confirmanda plurima ex ſupra dictis non parum momenti adferant, hic exſcribere viſum eſt. Ante Heſaiam ergo in Codice ſupra memorato legitur:

Μετελήφθη ὁ Ἡσαΐας ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ Ἀββᾶ Ἀπολιναρίου τοῦ κοινοβιάρχου, ἐν ᾧ καθυπόκειται τάδε. Μετελήφθη ὁ Ἡσαΐας ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἐκδόσεις ἑξαπλῶν. ἀντεβλήθη δὲ καὶ πρὸς ἕτερον ἑξαπλοῦν, ἔχον τὴν παρασημείωσιν ταύτην. Διώρθωνται ἀκριβῶς πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις· ἀντεβλήθησαν γὰρ πρὸς τετραπλοῦν Ἡσαΐαν, ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἑξαπλοῦν. πρὸς τούτοις, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἕως τοῦ ὁράματος Τύρου, ἀκριβέστερον διώρθωται. εὐπορήσαντες τῶν μέχρι τέλους τοῦ ὁράματος Τύρου τόμων ἐξηγητικῶν εἰς τὸν Ἡσαΐαν Ὠριγένους, καὶ ἀκριβῶς ἐπιστήσαντες τῇ ἐννοίᾳ καθ' ἣν ἐξηγήσατο ἑκάστην λέξιν, καθὼς οἷόν τε ἦν, καὶ πᾶν ἀμφίβολον κατὰ τὴν ἐκείνου ἔννοιαν διωρθωσάμεθα. πρὸς τούτοις συνεκρίθη ἡ τῶν ἑβδομήκοντα ἔκδοσις καὶ πρὸς τὰ ὑπὸ Εὐσεβίου εἰς Ἡσαΐαν εἰρημένα, καὶ ἐν οἷς διεφώνουν, τῆς ἐξηγήσεως τὴν ἔννοιαν ζητήσαντες, πρὸς αὐτὴν ἐδιωρθωσάμην.

Deſumtus eſt Heſaias ab Exemplari Abbatis Apolinarii Cœnobiarchæ, in quo hæc ſubjiciuntur: Deſumtus eſt Heſaias ab Hexaplis ſecundum Editiones adornatis. Collatus autem fuit cum alio Hexaplo hanc notam habente: Accurate Editiones omnes correctæ ſunt: collatæ enim fuerunt cum Tetraplo Heſaia, & cum Hexaplo. Ad hæc, ab initio uſque ad viſionem Tyri, accuratius emendatus eſt. Nacti enim Tomos Exegeticos Origenis in Heſaiam uſque ad finem viſionis Tyri, & ſedulo conſiderantes, quo ſenſu ſingulas dictiones acceperit, quantum facultas tulit omne dubium, & perplexum ſecundum illius ſenſum correximus. Præterea collata eſt etiam Septuaginta interpretum Editio cum iis, quæ in Heſaiam ſcripſit Euſebius; atque in quibus erat varietas, indagato expoſitionis ſenſu, ſecundum ejus rationem emendavi.

Digitized by Google

Deinde vero ante Ezechielem hæc nota legitur.

Μετελήφθη δὲ ἀπὸ ἀντιγράφου τοῦ ἀββᾶ Ἀπολιναρίου τοῦ κοινοβιάρχου, ἐν ᾧ καθυπόκειται ταῦτα· μετελήφθη ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς ἐκδόσεις ἑξαπλῶν, καὶ διωρθώθη ἀπὸ τῶν Ὠριγένους αὐτοῦ τετραπλῶν, ἅ τινα καὶ αὐτοῦ χειρὶ διώρθωτο, καὶ ἐσχολιογράφητο. ὁ Εὐσέβιος ἐγὼ σχόλια παρέθηκα. Πάμφιλος καὶ Εὐσέβιος διωρθώσαντο.

Deſumtus eſt (Ezechiel) ab Exemplari Abbatis Apolinarii Cœnobiarchæ, in quo hæc ſubjiciuntur. Exſcriptus eſt ab Hexaplis Editiones complectentibus: & correctus eſt ad fidem Tetraplorum Origenis, quæ etiam manu ejus emendata & Scholiis illuſtrata erant. Ego Euſebius Scholia adjeci. Pamphilus & Euſebius correxerunt.

Hæc tanta, tantorum ſumtuum opera nunquam potuiſſet Origenes, mediocris fortunæ vir, exequi, niſi facultates ſubminiſtraſſet Ambroſius, vir ad ſumma natus, qui Origeni ſemper ſtimulos addebat, ut in publicum uſum plurima perſcriberet, cumulateque omnia ſuppeditabat; ita ut ipſi Tachygraphi ſive Notarii ſeptem, Librarii totidem, Puellæ item in Calligraphia exercitatæ, ſemper ad manum eſſent.

Hexaplorum, ut ſupra diximus, ordinem ita accurate deſcribunt Epiphanius & Hieronymus, ut nihil jam difficultatis ea de re ſuperſit. Libet autem verba Hieronymi hic apponere ex Comment. in Epiſt. ad Titum: *Unde nobis curæ fuit omnes veteris legis Libros, quos vir doctus Adamantius in Hexapla digeſſerat, de Cæſarienſi Bibliotheca deſcriptos, ex ipſis authenticis emendare, in quibus ipſa Hebræa propriis ſunt characteribus verba deſcripta, & Græcis litteris tramite expreſſa vicino. Aquila etiam & Symmachus, Septuaginta & Theodotio ſuum ordinem tenent. Nonnulli vero libri, & maxime hi qui apud Hebræos verſu compoſiti ſunt, tres alias Editiones additas habent: quam Quintam, & Sextam, & Septimam tranſlationem vocant, auctoritatem ſine nominibus Interpretum conſequutas.* Planum igitur eſt Hexapla ſic diſpoſita fuiſſe, ut primam columnam occuparet Hebraïcus textus, Hebraïcis litteris deſcriptus; ſecundam idem Hebraïcus Græcis litteris exaratus; tertiam Aquila, quartam Symmachus, quintam LXX. Interpretes, ſextam Theodotio. Cujus rei luculentum ſuppeditat exemplum Codex Barberinus, ubi verſus primus Capitis II. Oſeæ Prophetæ, illo ordine & ſitu deſcriptus eſt. Non defuere tamen qui alium columnarum ſitum eſſe putaverint; ſed quia ii a doctis viris jamdiu confutati ſunt, nec ullus tam apertis ea de re Veterum teſtimoniis hodie refragatur, non eſt quod iis comprobandis diutius immoremur.

Hexapla itaque vocabantur ea, quæ ſex memoratas columnas continebant: ſed quia in quibuſdam Scripturæ libris, duæ aliæ Editiones, nempe Quinta & & Sexta, cæteris adjunctæ erant, octo columnæ iiſdem in Libris e regione poſitæ ὀκταπλᾶ Octapla appellabantur. Nam cave putes Octapla fuiſſe ab Origene ſeorſim adornata; ita ut tria opera diſtincta Tetraplorum, Hexaplorum & Octaplorum compoſuerit. Siquidem in loco Hieronymi jamjam allato, diſerte narratur, tres alias Editiones, nempe Quintam, Sextam & Septimam ipſis Hexaplis ſuperadditas fuiſſe. Cum enim illæ duæ ſuperadditæ Editiones in aliquibus tantum Scripturæ libris reperirentur, non potuit Origenes Octapla illa Scripturarum integra concinnare. Præterea nemo umquam dixit Origenem plus, quam duo opera edidiſſe, nempe Tetrapla & Hexapla, quibus poſtremis duas Editiones in nonnullis dumtaxat Libris addidit: ibique eadem ipſa quæ Hexapla vocabantur, ob duas invectas columnas Octapla dicta fuere. Cum autem Septimam quoque Editionem in aliquot libris adjunxerit, ibi Enneapla vocari poterant, licet hac voce nullus Veterum, cum de Origeniano illo opere ageretur, ſit uſus. Ad faciliorem autem intelligentiam hic Tetraplorum, Hexaplorum, Octaplorum, Enneaplorum ſpecimina damus.

TETRAPLA.

Gen. 1. 1.

ΑΚΥΛΑΣ	ΣΥΜΜΑΧΟΣ	Οἱ Ο.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ
Ἐν κεφαλαίῳ ἔκτισεν ὁ θεὸς σὺν τὸν οὐρανὸν ϗ σὺν τὴν γῆν.	Ἐν ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν ϗ τὴν γῆν.	Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν ϗ τὴν γῆν.	Ἐν ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν ϗ τὴν γῆν.

HEXAPLA.

Oſeæ. 11. 1.

Τὸ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	ΕΒΡ. ΕΛΛΗΝΙΚΟΙΣ ΓΡ.	ΑΚΥΛΑΣ	ΣΥΜΜΑΧΟΣ	Οἱ Ο.	ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ
כי נער ישראל ואהבהו וממצרים קראתי לבני	Χι νερ Ισραηλ ουααβηου ουμεμμεσραιμ καραθι λαβανι.	ὅτι παῖς Ἰσραὴλ, ϗ ἠγάπησα αὐτὸν, ϗ ἀπὸ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.	ὅτι παῖς Ἰσραὴλ, ϗ ἠγαπημένος, ἐξ Αἰγύπτου κέκληται υἱός μου.	ὅτι νήπιος Ἰσραὴλ, ϗ ἐγὼ ἠγάπησα αὐτὸν, ϗ ἐξ Αἰγύπτου κέκληται υἱός μου.	ὅτι νήπιος Ἰσραὴλ, ϗ ἠγάπησα αὐτὸν· ϗ ἐκάλεσα υἱόν μου ἐξ Αἰγύπτου.

OCTAPLA.

Pſalm. 2. 6.

Τὸ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.	Τὸ ΕΒΡ. ΕΛΛ. ΓΡΑΜΜΑΣΙ	ΑΚΥΛΑΣ.	ΣΥΜΜΑΧΟΣ.	Οἱ Ο.	ΘΕΟΔ.	Ε.	ς.
ואני נסכתי מלכי	ουανι νασαχθι μαλχι.	κἀγὼ διεσεσάμην βασιλέα μου.	κἀγὼ ἔχρισα τὸν βασιλέα μου.	ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ.	ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ.	κἀγὼ διεσεσάμην βασιλέα μου.	κἀγὼ ἔχρισα τὸν βασιλέα μου.

ENNEAPLA.

Habac. 2. 4.

Τὸ ΕΒΡ.	Τὸ ΕΒΡ. ΕΛΛ. ΓΡ.	ΑΚΥΛΑΣ	ΣΥΜΜΑΧΟΣ	Οἱ Ο.	ΘΕΟΔ.	Ε.	ς.	Ζ.
וצדיק באמונתו יחיה	ουσαδικ βεεμουναθω ιειε.	ϗ δίκαιος ἐν πίστει αὐτοῦ ζήσεται.	ὁ δὲ δίκαιος τῇ ἑαυτοῦ πίστει ζήσει.	ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεώς μου ζήσεται.	ὁ δὲ δίκαιος τῇ ἑαυτοῦ πίστει ζήσει.	ὁ δὲ δίκαιος τῇ ἑαυτοῦ πίστει ζήσει.	ὁ δὲ δίκαιος τῇ ἑαυτοῦ πίστει ζήσει.	ὁ δὲ δίκαιος τῇ ἑαυτοῦ πίστει ζήσει.

Illa omnia elaboravit Origenes eo, quo ſupra diximus modo. Si qua autem exemplaria fuerint, ubi omiſſa Hebraïca columna, Hebraïco charactere deſcripta, quinque ſolum columnæ ſuperfuerint, quod ſuadere videntur ii qui πενταπλῶν, ſive opus quinque columnarum memorant; illa haud dubie Exemplaria, non ab Origene, ſed ab aliis ſubſequenti tempore deſcripta fuêre, ut diximus num. 1.

VI. *In quibuſnam Scripturæ Libris, tres alias Editiones Hexaplis addiderit.*

Exploratum eſt Editiones Quintam, Sextam & Septimam, non in omnibus Scripturæ Libris; ſed in aliquibus tantùm columnas occupaſſe ſuas. In quibuſnam autem, nec Veterum nec Recentiorum ullus umquam dixit. Nam hoc ſolùm ait Hieronymus: *Nonnulli vero Libri, & maxime hi, qui apud Hebræos verſu compoſiti ſunt, tres alias Editiones additas habent.* Quamobrem operæ pretium erit hic Libros recenſere, in quibus Quinta, Sexta ac Septima Editio comparebant; ac diſquirere utrum Sexta Quintam, Septima utramque ſemper ſequeretur. Certum eſt tres illas ſuperadditas Editiones e regione aliarum poſitas fuiſſe in Libro Pſalmorum,

morum, & in duodecim Prophetis minoribus. In Pſalmis quidem tres illas Editiones per totum Librum adjunctas fuiſſe ſuadent frequentia ſingularum fragmenta; quæ paſſim obſervantur: in duodecim vero Prophetis minoribus, teſte Hieronymo, præter Aquilam, Symmachum, LXX. Theodotionem & Quintam, duæ aliæ Editiones appoſitæ erant, videlicet Sexta & Septima, quarum fragmenta exhibemus; Quintæ nempe frequentiſſima, aliarum vero rariora. Canticum autem Habacuc ſecundùm unam ex his poſtremis Editionibus integrum repræſentamus; quod cum nec Quintæ, nec Sextæ eſſe poſſit, ſequitur ex Septima deſumtum eſſe.

In Canticis Canticorum, Quintæ ſolum & Sextæ lectiones adferuntur; Septimæ vero ne veſtigium quidem habetur, unde fortaſſe ſuſpicio oriatur hîc Septimam non adfuiſſe cum aliis, quod tamen nonniſi temere adfirmari poteſt: potuit enim, etſi adfuerit, a collectoribus negligi.

In Pentateucho autem Quintam & Sextam Editionem locum occupaſſe ſuum teſtificantur exempla non pauca: ſic Geneſis cap. 34. v. 15. ex Codice Regio adfertur Quintæ Editionis lectio, ubi vocem נאות hic Interpres vertit ὁμονοήσομεν: & cap. 35. v. 19. in hunc locum אפרתה הוא ביתלחם Ambróſius in Epiſt. ad Horontianum ait: *Quinta autem Traditio*, Ephrata, ipſa eſt domus panis: *hoc præteritum eſt in aliorum Traditionibus*, ubi Traditiones ille pro Editionibus uſurpat. Et Levit. 1. 16. A. Σ. τὴν στήζυσαν. Θ. Ε. τὴν ὀσφυὴν ἣν ἡμεῖς καλοῦμεν φῦσαν. Item Levit. cap. 2. v. 3. in Append. Σ. Ε. ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου· Et Levit. 11. 17. A. O. Θ. E. νυκτικόρακα. ς. γλαῦξ. E. Quintam, ς. Sextam indicat, & utriuſque interpretatio adfertur. Ibidemque v. 31. O. Θ. E. αὐτῶν τεθνηκότων. Hiſce tam apertis teſtimoniis refragari nemo poſſe videtur. At mirum eſt Quintam & Sextam Editionem a nemine veterum Græcorum, qui in Pentateuchum tot Commentaria ediderunt, memoratam uſpiam fuiſſe. De Septima in Pentateucho nihil hodie: utrum vero olim adfuerit, ignoratur. Præter hoſce Libros ubi trium poſteriorum Editionum veſtigia reperimus, in aliis etiam extitiſſe ſubindicat Hieronymus Comm. in Epiſt. ad Titum: *Nonnulli vero Libri, inquit, & maxime hi qui apud Hebræos verſu compoſiti ſunt, tres alias Editiones additas habent, quam Quintam, & Sextam, & Septimam tranſlationem vocant, auctoritatem ſine nominibus Interpretum conſequutas.* Ex Libris tamen verſu conſcriptis ſoli Pſalmi trium poſteriorum Interpretationum reliquias præferunt. In Job autem & Proverbiis, etſi ampla aliarum Editionum ſeges offeratur, nihil hodie de tribus illis poſtremis Interpretibus ſupereſt.

Si ſtemus Hieronymi verbis, in iis Libris, ubi hæ poſtremæ Editiones adhibebantur, tres ſemper aderant, nec Quinta ſine Sexta, nec utraque ſine Septima locum uſpiam habebat. Verum hæc Hieronymus admodum perfunctorie narravit; nec videtur ejus teſtimonium ad ea quæ ſupradicta ſunt penitus quadrare poſſe; ſiquidem ait ille, in nonnullis Libris & maxime iis qui verſu compoſiti ſunt tres alias Editiones nempe Quintam, Sextam & Septimam additas fuiſſe; ita ut ex ejus verbis inferri poſſe videatur, maximam Hexaplorum partem ubi tres illæ Editiones additæ fuerant eſſe Libros metricos; nempe Job, Pſalmos & Proverbia; & tamen apertiſſimis exemplis ſuperius probatum eſt, illas Editiones adfuiſſe in Pentateucho, in Prophetis minoribus, & in Canticis; ex Libris vero metricis Pſalmos tantum trium illarum Editionum reliquias, & quidem frequentiſſimas præferre; Job autem & Proverbia, quorum maxima lectionum Hexaplarium ſylva ſupereſt, ne veſtigium quidem trium illarum Editionum habere. His conſpectis nemo negaverit admodum difficile eſſe ſuperius allata exempla cum verbis Hieronymi conciliare.

Cum autem omnino certum ſit Origenem non in omnibus Scripturæ Libris tres illas interpretationes adjeciſſe, quæri poteſt num tres illi Interpretes totam

Scripturam ſint interpretati, an eas ſolum partes quæ ab Origene in Octaplis adhibitæ ſunt. Sane cum, illi ſaltem duo priores, Pentateuchum, Pſalmos, & ex Hieronymo Job & Proverbia; cum item Cantica & minores Prophetas tranſtulerint, non video quid cauſæ fuerit, cur medios libros omiſerint, quodque magis urgeat, cum tres illi Interpretes ut plurimum in iiſdem Scripturæ Libris reperiantur, licet haud dubie variis in locis ſcripſerint, cur eoſdem Libros ex Hebraïco converterint, eoſdem omiſerint: hoc certe neque caſu neque conſilio accidere potuiſſe videtur. Si reſpondeas, cur ergo Origenes in quibuſdam Libris, non in omnibus, illas Editiones appoſuerit; reponam ego, cur in Threnis ſive Lamentationibus Jeremiæ, ſolum Symmachum cum Editione τῶν O. locavit, cum tamen Aquila & Theodotio hujus Libri, perinde atque aliorum, interpretationem adornaverint, ut ibidem in Monito probamus. Hinc ſane liquet ex hac Origenis omiſſione concludi non poſſe, illas Editiones non integras, ſed aliquos tantum Hebraïcæ Scripturæ Libros complexas fuiſſe. Cæterum rem non penitus exploratam Lectoris judicio permittimus.

VII. *De Notis in marginibus Hexaplorum ab Origene poſitis.*

In Hexaplis amplos fuiſſe margines notis Origenianis onuſtos, compertum nobis eſt: horum vero partem non minimam occupabant nominum propriorum Hebraïcorum explicationes Græcæ. Id autem indicat Origenes in nota quadam ad cap. 36. Geneſis v. 36. ubi ſic habet, οἱ μὲν περὶ Ἀκύλαν καὶ Σύμμαχον Φουτιφὰρ εἰρήκασιν ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Φουτιφαρῆ. καὶ ἡ μὲν τοῦ παρόντος ὀνόματος ἑρμηνεία παράκειται τῇ λέξει· ἡ δὲ ἔκθεσις τοῦ ἑτέρου ἐν τοῖς ἑξῆς φανήσεται. i. *Aquila & Symmachus Phutiphar dixerunt hoc loco, in alio autem Phutiphare: præſentis vero nominis interpretatio voci adjacet* (id eſt in margine) *alterius autem explicatio in ſequentibus declarabitur.* Hinc eſt quod in vetuſtiſſimis Manuſcriptis, unde præcipuam Hexaplorum partem excerpſimus, illæ propriorum nominum Hebraïcorum interpretationes in marginibus occurrant; ut exempli cauſa, in vetuſtiſſimo illo Codice Coiſliniano, qui unciali quadrato charactere ſcriptus eſt, ac ſexti vel ſeptimi ſæculi eſſe putatur, ad ſingula fere nomina propria ejuſmodi notulæ, vim & etymologiam nominis indicantes reperiuntur, verbi gratia Ἐδὲμ in marg. ἑπτάς ἢ τρυφή, *ſeptem aut voluptas;* Φισὼν, στόμα κόρης, *os puellæ;* Εὐιλὰτ, ὠδίνουσα, *parturivit;* Γηὼν, στῆθος, *pectus;* Αἰθιοπία, σκότωσις, *obtenebratio;* Τίγρις, ἁρπαγὴ ἢ ταπείνωσις, *rapina aut humiliatio;* Εὐφράτης, ηὐξημένος *auctus;* Ἀδὰμ, γηγενὴς, ἢ ἄνθρωπος, ἢ χοῦς, *terrigena, aut homo, aut pulvis.* Et ſimiles bene multæ: quarum eas ſolum, quæ melioris notæ viſæ ſunt in decurſu operis annotavimus; alias autem nullo diſpendio negligi poſſe duximus; tum quia magna pars earum in Libro nominum Hebraïcorum cuſa eſt; tum etiam quia hujuſmodi etymologiæ plerumque leves, detortæ, nulliuſque pretii ſunt. Aliarum vero annotationum, quas initio Editionum ſingularum Origenem poſuiſſe ſubindicat Euſebius, admodum deploranda jactura eſt. Nam ibi Editionis cujuſque hiſtoriam texebat & quo loco reperta fuiſſet indicabat. Illud vero damnum licet Epiphanius in Libro de ponderibus & menſuris utcumque ſarciverit: at multa miſcuit ille, notaſque temporum labefactavit, ut pluribus infra dicetur.

VIII. *An Samaritani & Syri lectiones in marginibus Hexaplorum locaverit.*

Samaritani & Syri lectiones in marginibus vetuſtiſſimorum Exemplarium, quæ Hexaplorum fragmenta exhibent, perſæpe obſervantur, Syri quidem in pleriſque Scripturæ Libris; Samaritani vero in Pentateucho tantum: ubi non infrequenter interpretationes Samaritani animadvertas, interdum ſolas, ſæpius cum aliorum Interpretum lectionibus collatas. Cum autem illæ Samaritani lectiones, non in vetuſtis Codicibus tantùm, ſed etiam apud Patres quarti, quinti & ſequentium

ſæculorum occurrant, probabile ſane videtur ipſum Origenem lectiones illas Samaritani in margine Hexaplorum poſuiſſe. Idem porro dicendum videtur de Syro; cujus interpretationes paſſim reperiuntur in Geneſi, & Exodo, in Pſalmis item; in Jeremia, in Threnis; apud Ezechielem etiam, Danielem & Oſee. Syri porro lectiones adferuntur ab Euſebio Cæſarienſi, a Diodoro Tarſenſi frequentius; ab Euſebio Emiſeno, Hieronymo, Theodoreto & aliis. Quodque notandum eſt; iidem, maximeque Diodorus, Syrum cum Hebræo ſæpe conjungunt hoc pacto; ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, vel, ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, quando ſcilicet, amborum interpretationes conveniunt, quod ſæpe contingit. Hæ porro lectiones, perinde atque Samaritani ab Origene, diligentiſſimo verſionum collectore, potuerunt etiam in Hexaplorum marginibus collocari: quamquam id minime conſtet. Hæc quippe ſolum divinando dicimus; donec enim aliqua vel tantilla pars Hexaplorum, ut initio ſcripta fuerunt, e tenebris emerſerit, ut jam diximus, plenam perfectamque illorum notitiam expiſcari non valebimus.

IX. *Utrum Origenis tempore Samaritani & Syri Græcæ verſiones fuerint.*

Quæritur num Origenes, vel ſi qui alii in Commentariis in Scripturam Samaritani & Syri lectiones Græce adhibuerunt, eas ex Samaritana & Syra verſione, ubi opus fuit Græce expreſſerint, an ex aliqua Samaritani & Syri Græca tranſlatione, prius adornata, mutuati ſint. Græcam Samaritanorum verſionem fuiſſe innuit Epiphanius, cum ait Symmachum, ut Samaritanorum interpretationes everteret, tertiam edidiſſe tranſlationem. Nam id ſi de Samaritana interpretatione, Samaritano vulgari idiomate facta, intelligi quiſpiam contendat; cur Symmachus, inter Samaritanos doctiſſimus, ut tribulium ſuorum Samaritanam tranſlationem everteret & confutaret, Græcam interpretationem ediderit? Certe omnino conſentaneum videtur eum Græcam verſionem edidiſſe, ut eam alteri Græcæ, quæ erat Samaritanorum, opponeret. Hæc ſane objectio admodum urgebit, ſi tamen vera ſint quæ de Symmachi cum Samaritanis diſſidio narrat Epiphanius: nam ejus teſtimonio non multum fidimus. At non deſunt alia argumenta, quibus id commonſtretur; nam ex ipſis Samaritanæ Editionis fragmentis arguitur, ea ex aliqua tranſlatione Græca deſumta fuiſſe: nimirum Exodi 28. 4. & Levit 8. 9. vox Hebraïca מצנפת, *mitra*, ſic in Samaritana verſione exprimitur, πίλιον, *pileum*. Vox autem πίλιος aut πίλιος, nam idipſum eſt, pro *pileus*, jam a Plutarcho uſurpata deprehenditur: unde colligimus Græcam Samaritanorum verſionem illam uſurpaſſe pro *mitra* vel *cidari*, exprimenda. Neque enim cogitaverit quiſpiam vocem hujuſmodi Latino-Græcam in verſione aliqua Samaritano Vulgari idiomate concinnata locum habuiſſe, cum hodierna Samaritanorum verſio perantiqua, ut exiſtimatur, longe aliud exhibeat. Et Exod. cap. 6. v. 2. vocem יהוה ait Theodoretus in Samaritano exprimit ἰαβέ, quia videlicet ſic illam expreſſerat qui Græcam Samaritanorum verſionem adornavit. Neque enim hæc varia lectio, vel ex Samaritano Scripturæ textu, vel ex Samaritana Samariticè deſcripta verſione decerpi poterat, ubi legitur hodieque יהוה ſine diſcrimine. Si quis alias in Pentateucho a nobis allatas Samaritani Interpretis lectiones accurate perpendat, ex Græca, ni fallor, interpretatione deſumtas eſſe deprehendet.

Nec officit huic noſtræ opinioni, nota quædam Num. cap. 13. v. 1. quæ ut arbitror Origenis eſt, ubi cum quædam præferret Samaritanus Bibliorum textus ex Deuteronomio deſumta, eadem ipſa ſe Græcè tranſtuliſſe teſtificatur Origenes, & quidem modo ad Editionem LXX. accommodato, ἃ δὲ αὐτὰ ἐκ τοῦ τῶν Σαμαρειτῶν Ἑβραϊκοῦ μετεβάλλομεν καταλλήλως τῇ τῶν Ο. ἑρμηνείᾳ τῇ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ φερομένῃ. Non enim hic agitur de Samaritana aliqua Tranſlatione, ſed de ipſo textu Bibliorum Samaritano Libri Numerorum, ubi etiam hodie multa ex Deuteronomio

decerpta reperiuntur: quæ ut repræſentaret Origenes, eorum interpretationem ex verſione τῶν O. ut in Deuteronomio erat, mutuatus eſt.

De Syro cujus frequentes lectiones in multis, ut ſupra diximus, Scripturæ Libris occurrunt, major eſt difficultas. Licet enim multa ſuadere poſſint, fuiſſe olim Græcam tranſlationem ex verſione Syriaca concinnatam; eam nempe quæ ὁ Σύρος vocatur a veteribus; alia tamen ſunt quæ ab hac amplectenda ſententia deterreant. Sane de verſione quadam Græca agi videtur Ezech. 8. 16. ubi vocem אולם Syrus κιγκλίδα, id eſt *cancellum* vertit: ibi vetus Scholiaſtes, ὁ Σύρος τὴν κιγκλίδα καλεῖ, ἥτις λέγεται παρὰ τοῖς πολλοῖς, κάγκελλοι. i. *Syrus cinclidem vocat, quæ apud multos dicitur cancellum.* Ubi vox κιγκλίδα nonniſi ex verſione Græca ſumi potuiſſe videtur. Et Geneſis 39. 2. illud איש מצליח ait Diodorus Syrum vertiſſe ἀνὴρ κατευοδούμενος, Symmachum autem εὐοδούμενος, Aquilam κατευθυνόμενος, LXX. ἐπιτυγχάνων: quæ tranſlationes unicum efferunt ſenſum, nempe *proſperans.* Hinc autem quid colligas aliud, niſi lectionem Syri ex verſione Græca deſumtam fuiſſe. Nam ſi Diodorus, vel is qui primus Syri lectiones collegit, ex Syriaco fonte ipſas petiiſſet, Græceque vertiſſet: numquam ſane lectionem Græcam, aliis omnibus interpretationibus ſynonymam poſuiſſet, ut commentitium diſcrimen exhiberet. Vox quippe Syriaca quæ verti poterat κατευοδούμενος, æque poterat εὐοδούμενος, & κατευθυνόμενος, & ἐπιτυγχάνων explicari: neque enim tenuiſſimum illud diſcrimen, quod inter has Græcas voces intercedit, in Syriaco animadverti poterat. Hæc & ſimilia, quæ quivis obſervare poſſit, Græcam aliquam fuiſſe Syrorum verſionem indicare videntur. Verum non deſunt exempla alia quæ huic opinioni adverſari videntur, ut eſt illud ex Didymo Gen. 8 7. ὁ Σύρος οὐχ ὁμοίως τῇ ἑλληνικῇ· λέγει γὰρ, ὑπέστρεψε, καὶ ὁ Ἑβραῖος. i. *Syrus non ſimilem Græcæ lectionem habet; dicit enim,* reverſus eſt, *ut & Hebræus.* Cur dicat Syrum non ſimilem Græcæ lectionem habere, ſi ipſe Syrus Græce loquebatur in verſione ex qua hodiernæ hujuſmodi lectiones collectæ ſunt: ſane cum Dydimus Græcum Syro opponat, lectio quam adfert ex ipſa Syriaca verſione deſumta & Græce verſa fuiſſe videtur. Verum huic argumento reponi poteſt, hîc Syrum dici, non quod hæc verſio Syra; ſed quod ab interprete Syro Græcè pro Syris facta eſſet; parique modo ἑλληνικὴν dici Editionem, quæ ab Interprete Græco facta fuerat. Aliud autem occurrir, quod fortaſſe magis urgeat: Euſebius Cæſarienſis nonnumquam, & Diodorus Tarſenſis frequentiſſime Hebræi & Syri lectiones quaſi unam adferunt, hac præmiſſa nota, ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος. Hinc porro ſic arguatur: Si vox illa ὁ Σύρος verſionem Græcam ex Syro factam indicet; pari ratione vox illa ὁ Ἑβραῖος verſionem aliquam ex Hebraïco Græce factam ſignificabit: at veriſimile non eſt hujuſmodi verſionem ab aliis omnibus Scripturæ interpretationibus diverſam exſtitiſſe. Aliunde tamen loca adferri poſſunt, ſive Syri tantum eſſe dicantur, ſive Hebræi atque Syri, quæ ex verſione aliqua Græca depromta videntur. Sic Jeremiæ 31. verſu 2. ubi in Hebræo legitur חן, & LXX. interpretati ſunt θερμὸν, *calidum*, Aquila vero, Symmachus & Theodotio χάριν vertunt, Theodoretus hæc habet, τὸ θερμὸν, ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος οἰκτιρμὸν, τεθείκασιν; id eſt, *calidum, Syrus atque Hebræus, miſerationem, poſuerunt.* Et Ezech. 27. 24. ubi in Hebræo legitur במכללים בגלומי. Aquila vertit, ἐγκατασκευαῖς εἰλήμμασιν, *conſtructis involucris*; Symmachus, *pretioſis involucris*; Theodotio, ἐν μαχαλὶμ καὶ γαλιμὰ, *in machalim & galima.* Theodoretus vero Syri lectionem adfert his verbis, ἐν ἀποκρύφοις σκεύεσι· οὕτω γὰρ καὶ ὁ Σύρος νοήσας ἡρμήνευσεν. i. *In occultis vaſis: ita enim intelligens Syrus tranſtulit.* Et Ezech. cap. 38. v. 2. ubi legitur ראש משך notat Theodoretus, Τὸ δὲ Ῥὼς κεφαλὴν ὁ Σύρος ἡρμήνευσε, καὶ ὁ Ἀκύλας δὲ κεφαλὴν Μοσὸχ τὸ Ῥὼς Μοσὸχ ἡρμήνευσεν. i. *Syrus Ros caput interpretatur; & Aquila etiam Ros Moſoch, caput Moſoch, interpretatur.* Ibi vero S. LXX. Th. Ῥὼς Μοσὸχ interpretati ſunt.

Hæc ſane loca, & alia longe plura, quæ proferre poſſemus verſionem aliquam

Græcam ex Syro factam indicare videntur: neque enim facile crediderim ſcriptores illos Commentatoreſque veteres qui Syri loca adferunt, vel Origenem, qui fortaſſe has Syri interpretationes in marginibus Hexaplorum poſuerit, Syriacam ipſam verſionem præ manibus ſemper habuiſſe, & loca quæ ab aliis Interpretibus diſcrepabant tranſtuliſſe. Quod tamen non ita exploratum eſſe arbitror, ut tuto affirmare poſſim.

Quod attinet ad lectiones illas, quæ frequentiſſime hâc præfixa nota, ὁ Ἑβραῖος, occurrunt; certum quidem eſt illas non eſſe Aquilæ, contra quàm nonnulli arbitrati ſunt, ut ſtatim deprehendet is, qui hanc Hexaplorum collectionem percurret. Nam plerumque contingit ut poſt allatam τοῦ Ἑβραίου interpretationem, mox ſequatur lectio Aquilæ, ab ea longe diverſa. Alioquin ille, quiſquis tandem fuerit, Hebræus, non tam ſcrupuloſe verba voceſque ſingulas ſectatur, quam Aquila. Hebræi porro nomine intelligi fortaſſe poſſunt Hebræi illi Doctores, quibus in Scripturis explicandis utebantur veteres, maximeque Origenes, de quo ait Hieronymus Apologia ad Rufinum, *nec dedignatur Scripturam interpretans per ſingula loca quid Hebræis videatur inſerere.* Hebræis item Doctoribus uſi ſunt Euſebius, Hieronymus aliique. Origenes vero qui Judæos frequenter adibat, ut de Scripturæ littera edoceretur, inde frequentes τοῦ Ἑβραίου interpretationes in marginibus Hexaplorum forte poſuerit. Neque tamen omnes, quæ ad nos uſque devenerunt τοῦ Ἑβραίου lectiones ex Origene manaſſe videntur: nam veriſimile eſt Euſebium, Diodotum, Hieronymum & alios a doctoribus ſuis Hebræis alias accepiſſe, quæ fortaſſe in hac collectione cum Origenianis permixtæ ſunt. Hæc quoque non ſine ſcrupulo dico. Quibuſdam enim in locis, maxime in Libro Job, tam frequentes adſunt Hebræi Interpretis lectiones, ut facile credi poſſit eas ab aliqua verſione Græca deſumtas eſſe. Itaque donec clarius quodpiam veterum teſtimonium e tenebris emerſerit, de his nonniſi hariolando loqui poſſumus.

CAPUT II.

De Textu Hebraïco.

I. Textus Hebraïcus, in Hexaplis deſcriptus, idem erat qui hodiernus, non autem priſcus ille Samaritanus. II. Specimina quædam litterarum Hebraïcarum veterum. III. Ex quarumdam litterarum inter ſe ſimilitudine quanta lectionum & interpretationum varietas orta ſit. IV. De priſco Scripturam Hebraïcam legendi more.

I. *Textus Hebraïcus, in Hexaplis deſcriptus, idem erat qui hodiernus, non autem priſcus ille Samaritanus.*

EUSEBIUS Hiſt. Eccl. Lib. 6. ait Origenem ad Hexapla concinnanda πρωτοτύπους, ſive primigenias & authenticas Hebræorum Scripturas ſibi comparaſſe, τάς τε παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐμφερομένας πρωτοτύπους αὐτοῖς Ἑβραίων στοιχείοις γραφὰς, κτῆμα ἴδιον ποιήσασθαι. Ubi optime notat Valeſius, Euſebium ſacræ Scripturæ Codices Hebraïcos ideo πρωτοτύπους ſive primigenios vocare, non quod revera eſſent primigenium exemplar, & autographum ab Eſdra conſcriptum; ſed πρωτοτύπους & & authenticos appellare comparatione facta cum Græcis Editionibus, tam Septuaginta Interpretum, quam aliorum, quæ erant interpretationes ad Exemplar Hebraïcum concinnatæ. Neque item putandum eſt, ut vir quidam doctus arbitrabatur,

BIBLIOTECA NAZ. VIT. EM. ROMA

illas πρωτοτύπως γραφὰς eſſe Samaritanam Scripturam, quam Origenes, Euſebius & Hieronymus ab Hebræorum peritiſſimis edocti, priſcam eſſe Hebraïcorum characterum formam aſſeverant. Nam dilucide & nulla verborum ambage ait Euſebius eas eſſe litteras, quæ apud Judæos circumferuntur. Tunc vero temporis certiſſimum eſt refragante nemine, Hebraïcarum Scripturarum characteres eoſdem fuiſſe, qui in hodiernis Bibliis Hebraïcis habentur. Non quo velim ne tantillum quidem diſcriminis inter illas veteres, & hodiernas interceſſiſſe; ita ut ne vel minima mutatio in ullam Hebraïcarum litterarum ſucceſſione temporum importata fuerit. Sed dico ita eaſdem eſſe, ut modicum a priſca forma receſſerint. Querebatur olim Hieronymus de Hebraïcarum litterarum parvitate nimia: *Accedit*, (inquit Prologo cap. XX. in Ezechielem) *ad hanc dictandi difficultatem, quod caligantibus oculis ſenectute, aliquid ſuſtinentibus beati Iſaac, ad nocturnum lumen nequaquam valeamus Hebræorum volumina relegere, quæ etiam ad ſolis dieique fulgorem litterarum nobis parvitate cæcantur.* Quæ fortaſſe de Exemplatibus tantum Hieronymi intelligi debent. Credibile quippe eſt apud Hebræos, perinde atque apud reliquas Orbis nationes, Exemplaria quædam minore, alia vero majore litterarum forma deſcripta fuiſſe.

II. *Specimina quædam litterarum Hebraïcarum veterum.*

Certum habetur apud Eruditos; Hebraïcos Bibliorum Codices manuſcriptos, qui in variis Europæ Bibliothecis aſſervantur, non admodum remotæ vetuſtatis eſſe, paucoſque haberi, qui ſuperent annos quadringentos. Antiquiorem nullum novimus eo Pentateuchi volumine Bononienſi, de quo multa diximus in Diario Italico p. 399. & 400. quod annis ab hinc quadringentis Magiſtro Ordinis Dominicanorum Aymerico, quaſi autographum Eſdræ a Judæis oblatum fuit. Licet autem commentitiam hujuſmodi vetuſtatem nemo prudens admittat, veriſimile tamen eſt aliquot ante ſæculis, quam Aymericus acciperet, exaratum fuiſſe. In hiſce porro omnibus Codicibus eadem ipſa, quæ in hodiernis Bibliis, characterum forma deprehenditur, ita ut nihil diſcriminis intercedat. Alias vetuſtiores formas conſpicimus in lapillis duobus Baſilidianorum, qui penes me ſunt, Hebraïco charactere conſcriptis, & quidem tertio circiter Chriſti ſæculo ut putatur: ubi præter paucarum litterarum figuras, vix aliud quidpiam expiſcari valeas; ut contingit etiam quando Abraxea hujuſmodi Symbola Græce deſcripta ſunt, quæ vix legi, raroque intelligi poſſunt. Subjungimus autem Alphabetum Hebraïcum ex Mſ. RR. PP. Jeſuitarum Collegii Ludovici Magni; ubi in Libro Threnorum Jeremiæ litterarum forma pluries depingitur a Calligrapho Græco; ſed ita indiligenter, ut non ſecum ipſe conſentiat, & cum idem Alphabetum repetit, a priore quam poſuerat forma ſæpe deflectat. Ex iis vero formis eas delegimus, quæ magis ad litterarum Hebraïcarum figuram accedebant.

His prolatis vetuſtioribus litterarum Hebraïcarum ſpeciminibus, jam de ſin-

gulis ut olim ſcribebantur litteris pauca pertractare operæ pretium fuerit.

א Semper ita depictum fuiſſe videtur, neque ulla inter veteres & recentiores deprehenditur ſcribendi differentia. Eademque forma occurrit in lapillis Baſilidianorum.

ב Item a priſca forma non receſſiſſe ſuadent tum ſpecimen allatum, tum etiam ejus ſimilitudo cum littera כ, quæ & olim ab Euſebio in Pſalm. 33. obſervata fuit, & hodie in Libris Hebraïcis deprehenditur. Nam ait Euſebius has litteras parvo apice diſtingui, ut hodieque videmus, quod confirmat Hieronymus multis in locis. Ex hac porro formæ ſimilitudine factum eſt, ut aliis ב aliis כ legentibus, magna interpretationum varietas oborta ſit, ut infra pluribus oſtenditur.

ג Secundum hodiernas formas, magnam habet cum נ *nun* affinitatem. Sed abſimiliore olim figura has litteras deſcriptas fuiſſe putamus; non tam quia varie formantur in Alphabeto ſupra depicto, huic enim non multum fidimus; quam quia, vix aliam pro alia uſpiam lectam fuiſſe deprehendimus in Veterum interpretationibus; ſecus quam in litteris ſimilibus contigit.

ד Formam retinuiſſe ſuam arguunt tum ſpecimina vetuſtiora, tum maxime ejus ſimilitudo cum ר, quæ & hodie talis eſt, ut ſæpe vix diſtingui poſſint, & olim tanta fuit, ut innumeras pene interpretationes ex permutatione alterius cum altera profectas obſervemus: quamobrem ait Hieronymus in Ezechielem cap. 6. col. 734. *Poteſt & ob vicinam ſimilitudinem* DALETH & RES *Hebraïcarum litterarum, quæ parvo apice diſtinguntur, vel Deblatha vel Reblatha appellari.*

ה in Alphabeto ſupra a forma τῦ ח *Heth* multum differt, ſecus quam hodie in Bibliis Hebraicis, ubi hæ litteræ admodum ſimiles ſunt. Inter utramque vero litteram diſcrimen olim conſpicuum fuiſſe ſuadent, tum Alphabetum ſupra, ubi ה ſic Π, ח vero ſic H depingitur, tum maxime Interpretum conſenſus, qui has litteras non unam pro alia accipere ſolebant, quique tamen litteras quaſlibet inter ſe ſimiles, paſſim confundebant. Sane litteram ה olim ſuperne clauſam fuiſſe indicant alii manuſcripti, & quidem antiquiſſimi, ut Colbertinus in nota ad Pſalm. 71. v. 18 & Codex RR. PP. Jeſuitarum paſſim in Heſaia. In iis quippe vox ΠΙΠΙ, quâ certiſſime Hebraïcum יהוה exprimitur, bis litteram ה supernè clauſam exhibet ad modum litteræ Π Græcæ, qua in re conſentiunt cum Alphabeto ſupra.

ו olim pro י ſæpe lectum fuiſſe ſuadet Hieronymus, qui ait Epiſt. ad Suniam & Fret. in Pſalm. 129. *Pro* nomine, *ſive* lege, *apud eos legitur* THIRA; *quod Aquila interpretatus eſt* Φόβον, *hoc eſt*, timorem; *Symmachus & Theodotio* νόμον, *id eſt*, legem, *putantes* THORA, *propter litterarum ſimilitudinem* IOD & VAU; *quæ tantum magnitudine diſtinguuntur.* In Alphabeto quoque ſupra eadem ipſa ſimilitudo deprehenditur, ita ut ad differentiam litteræ ו duo puncta ſuperſcribantur ſic ï. Ab Interpretibus quoque aliam pro alia lectam ſæpe deprehendimus. Veriſimile autem eſt lineam qua formabatur ו in quibuſdam ſaltem libris a ſuperiore parte reflexam fuiſſe ſic ו; unde contigit, ut pro ר ſæpe habita fuerit ab Interpretibus, ut infra videbitur: certe memoratus Codex unde Alphabetum ſupra depictum excerpſimus, in altero Alphabeto (nam Alphabeta repetit, ut diximus) ו quaſi ר delineat. Attamen in voce ΠΙΠΙ multoties repetita in Heſaia, quemadmodum & in Alphabeto ſupra, neutra littera ו vel י a ſupremo apice reflexa eſt.

ז De littera ז nihil obſervamus, niſi formam ejus in Alphabeto ſupra admodum corruptam videri. Eam vero cum alia quavis littera permutatam fuiſſe nuſquam a nobis obſervatum eſt.

De ח in ה verba fecimus.

ט Eadem pene forma ſcripta deprehenditur in Alphabeto.

י De hac littera actum fuit.

De כ in ב

ל hac circiter figura ſcribitur in ſpeciminibus & in Alphabeto.

מ non multum deflexiſſe videtur a priſca forma.

De נ in ב diximus. In Alphabeto, cui non multa fides habenda, longe alia forma pingitur.

ס forma pene triangulari delineatur in Alphabeto ſic ▷

ע pene ſimilem huic habet formam in Alphabeto ſupra.

פ ſine intermedia linea ſcribitur ſæpenumero in Codice memorato, ſed cum annulo.

צ & ק formas habent in Alphabeto vitiatas, an autem & in quo a priſca forma receſſerint, ignoramus.

De ר vide in ד

ש non ob formæ ſimilitudinem, ſed ob ſoni affinitatem aliquando cum ס confunditur. Figura ejus vetuſta ſimilis eſt hodiernæ.

ת ſi fides Alphabeto paulum deflexit a priſca figura.

III. *Ex quarumdam litterarum ſimilitudine quanta interpretationum varietas orta ſit.*

Ex quarumdam porro litterarum Hebraïcarum cum aliis litteris ſimilitudine incredibile eſt quanta lectionum & interpretationum varietas orta ſit: Ex unius quippe litteræ commutatione voces longe diverſa ſignificant; nomina vero propria cum aliis confunduntur.

De ב quidem litteræ cum כ ſimilitudine agit Euſeb. in Pſalm. 33. ubi de mutato Achimelech אכימלך in Abimelech אבימלך loquitur his verbis: ἡ τῶν Βασιλειῶν γραφὴ Ἀχιμέλεχ περιέχει, ἐναλλαγῆς στοιχείου γενομένης οὐδὲν δεῖ κινεῖσθαι· παρὰ γὰρ τὴν ὁμοιότητα τοῦ στοιχείου τοῦ Βὴθ παρ᾽ Ἑβραίοις καλουμένου καὶ τοῦ Χάφ, διαφόρως ἐξεδόθη τοὔνομα· σχεδὸν γὰρ ἓν καὶ ταυτόν ἐστι τὰ δύο στοιχεῖα, βραχυτάτης κεραίας μόνης ἐναλλαττούσης. i. *Regnorum Scriptura Achimelech habet; ne litteræ commutatione quiſpiam moveatur: nam ex ea quæ intercedit inter litteras Beth & Chaph, ut Hebræi vocant, ſimilitudine, diverſe nomen editum fuit: ſiquidem una eademque fere eſt duorum elementorum figura, breviſſimo ſolum apice diſtinguente.* Ex illa vero אכימלך in אבימלך mutatione difficultas exurgit, quam ibidem ſolvere nititur Euſebius. Idipſum de litterarum ב & כ ſimilitudine paſſim dicit Hieronymus. Par lectionis varietas obſervatur Joſue 17. 2. in voce אביעזר Ἀβιεζέρ, quam alius Interpres אכיעזר Ἀχιεζέρ legit. Ex eadem ב in כ commutatione longe diverſæ interpretationes prodeunt 1. Reg. 2. ubi vocem נשכרו quam Vulgata vertit *ſe locaverunt*, & alius Interpres eodem ſenſu ἐμισθώθησαν, *mercede conducti ſunt*, Aquila, qui legit נשברו, transfert συνετρίβησαν, *contriti ſunt*, & LXX. qui vertunt ἠλαττώθησαν, *minorati ſunt*, eamdem quam Aquila lectionem ſequuti videntur. Itemque 4. Reg. 23. 7. בתים *domos*, LXX. qui legerunt כתים, χεττιείμ reddunt.

Et Job 36. 11. vocem יכלו, quam LXX. συντελέσουσι, Vulgata, *complebunt*, tranſtulêre, Symmachus, qui haud dubie legit יבלו παλαιώσουσι, i. *antiquabunt*, vertit. Pſalmo autem 91. v. 11. ubi legitur בשמן *in oleo*, Symmachus haud dubie legit כשמן vertit enim ὡς ἐλαία, *quaſi olea*, Prov. 14. v. 7. pro ובל־ידעת quod alii vertunt, *& neſcies*, LXX. legerunt כלי דעת vertunt enim, ὅπλα αἰσθήσεως, *arma ſenſus* ſive *cognitionis*. Item Prov. 21. 29. ubi legitur יכין Aquila & Symmachus, ἑτοιμάσει, *præparabit* tranſtulerunt. Vulgatus quoque Interpres, qui vertit, *corrigit* יכין legit. At LXX. יבין legerunt qui vertunt συνιεῖ *intelliget*.

Et Heſaiæ 3. 6. ubi legitur מכשלה Symm. & Th. ἀσθένεια *infirmitas*, Vulg. *ruina*. At LXX. qui reddunt βρῶμα מבשלה legerunt: nam בשל eſt *cibos coquere*.

Et Heſaiæ 5. 18. בחבלי Vulgata vertit *in funiculis*, lectionemque ſequitur eam, quæ hodieque in Hebraïco exſtat. At Aquila, Symmachus & Theodotio כחבלי legerunt, vertunt enim, ὡς σχοινίοις, *quaſi funiculis*, & LXX. ὡς σχοινίῳ, *quaſi funiculo*.

Longe

Longe plura in utramque litteram proferre poſſem; ſed ad majorem varietatum fontem properandum eſt.

ד pro ר lectum, & viciſſim ר pro ד paſſim reperitur in Scriptura. Sic Gen. 3 17. בעבורך hodie legitur in Bibliis, & ſic olim legit Aquila, qui vertit, ἕνεκά σου, *propter te*. LXX. cum ד legerunt בעבודך ἐν τοῖς ἔργοις σου *in operibus tuis*, Vulgata, *in opere tuo*; Theodotio autem, ut Aquila, legit בעבורך ἐν τῇ παραβάσει σου, *in tranſgreſſione tua*. Exod. 6. 16. vocem גרשון *Gerſon* (eſt nomen filii Moyſis), vetus quidam Interpres bis legit גדשון Γεδσών, *Gedſon*. Levitici 19. 26. ubi legitur, *non comedetis cum ſanguine*; Hebraïcum habet על־הדם & vetus quidam Interpres ἐπὶ τοῦ αἵματος *ſuper ſanguinem*; LXX. ר pro ד legerunt על־הרם vel על־הרים ἐπὶ τῶν ὀρέων, *ſuper montibus*. Et Levit. 25. 10. דרור ab Hebraïzantibus, *libertas*, vertitur; a LXX. ἄφεσις, à Vulgata; *remiſſio*; Theodotio autem cum דדור legeret, nec hujus vocis ſignificationem calleret, eam Græcis litteris expreſſit, δαδώρ; *dador*. Numerorum vero 16. 15. חמור legitur; ſignificatque *aſinum*, vel, ut Vulgata vertit, *aſellum*; LXX. autem cum ד in fine, legerunt חמוד & interpretati ſunt, ἐπιθύμημα, *deſiderabile*, vel; *deſiderium*; alius; δῶρον *donum*. 1. Reg. 14 21. העברים A. Ἑβραῖοι, reddit; Vulgata, *Hebræi*; LXX. vero העבדים legerunt, ac δοῦλοι, *ſervi*, interpretati ſunt. 1. Reg. 21. 7. & 22. 9. האדמי *Idumæus*: Primo loco vetus quidam Interpres; ſecundo LXX. legerunt הארמי *Arami*; verteruntque Σύρος, *Syrus*, & 1. Reg. 23. 15. & 19. חרשה Alii tranſtulerunt, δρυμός; vel ὕλη; *ſylva*. LXX. vero, qui legerunt חדשה, καινή, *nova*. 2. Reg. 3 4. & aliquoties initio ejuſdem libri אדניה Alii; Αδωνίας, *Adonias*. LXX. vero ר pro ד; Ορνία. Job 9. 25. מני רץ *præcurſore*: Symmachus & LXX. legiſſe videntur מני רץ; nam vertunt οὐκ εἴδοσαν, *non viderunt*. Sed obſervatu dignus eſt locus ille Pſalm. 29. 8. *Domine, in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem*, ubi illud, *decori meo*, reſpondet voci Hebraïcæ hodiernæ להררי, ſecundum quam Aquila & Quinta verterunt; ἐν τῷ ὄρει μου, *in monte meo*; Hieron. *monti meo*; LXX. qui vertunt τῷ κάλλει μου, *pulchritudini*, vel *decori meo*, haud dubie legerunt להדרי; Symmachus autem qui vertit τῷ προπάτορί μου, *progenitori*, vel, *primo parenti meo*; legiſſe videtur להורי; nam הורה eſt *progenitor*, nec infrequenter accidit ut ו cum ר commutetur; ut infra dicemus. Eadem commutatio τοῦ ד in ר obſervatur, Pſalm. 109. ubi illud, *in ſplendoribus Sanctorum* lectionem Hebraïcam hodiernam exprimit. בהדרי; atque ita legerunt A. LXX. Th. V. Verum Symmachus בהררי legit: vertit enim ἐν ὄρεσι, & Hieronymus, *in montibus*, Job 6. 10. עוד quod alii vertunt ἔτι *adhuc*, LXX. mutato עוד in עיר verterunt, πόλιν, *urbem*. Item Job cap. 36. v. 30. vocem אורו *lucem ſuam* LXX. legerunt אידו; ſic enim eam Græcis litteris exprimunt ἠδώ, ubi mutatio τοῦ ר in ד & τοῦ ו in י obſervatur. Et Job 37. 4. ubi Hebraïcum habet יסרו, quo pacto legit etiam Symmachus: ibi LXX. & Vulgatus Interpres legerunt יסרו. Vide ſuo loco. Pſalm. 76. v. 3. LXX. pro נגרה *defluxit*, legerunt נגדה *in conſpectu ejus*. Eccleſ. 7. 23. ידע ut hodie legitur, vertit Vulgata, *novit*; ſed Aquila legit ירע, qui tranſtulit, πονηρεύσεται, *improbe agit*, LXX. vero, κακώσει, *male adficiet*. Et capite ſequenti verſu 6. רעת Symmachus, κάκωσις; Vulg. *afflictio*. LXX. & Theod. γνῶσις, *ſcientia*, quia דעת legerunt. Hieronymus vero in hunc locum: *In Hebræo*; malitiam *habet*, *non* ſcientiam; *ſed quia* RES *&* DALETH *litteræ Hebraicæ, excepto parvo apice, ſimiles ſunt, pro* RAATH; *legerunt* DATH; *id eſt pro* malitia, ſcientiam. *Hoc melius ſciet qui ejus linguæ habuerit notitiam*. Eamdem ipſam ד & ר commutationem obſervabis Proverb. 19. 23. Heſai. 8. 9. & 10. 28. & 16. 11. Itemque cap. 28. v. 9. & Jerem. 15. 12. & 21. 40. Item Prov. 18. 22. Amos 1. 5. Et Sophoniæ 3. 9. ubi vocem ברורה A. Th. ἐξειλεγμένον tranſtulerunt, Vulg. *electum*. Symmachus, καθαρόν, *purum*. LXX. vero qui legerunt בדורה, εἰς τὴν γενεὰν αὐτῆς, *in generationem ejus*; quo loco notat Hieronymus: *LXX. dixerunt*; in generationem ejus. *Et hinc error exortus eſt*; *quod verbum Hebraicum* BARURA, *quod Aquila & Theodotio*; electum; *Symmachus*, mundum, *interpretatus eſt*, *LXX. legerunt* BADURA, RES *litteram* DALETH *exiſtimantes, propter elementi nimiam ſimi-*

litudinem, quod parvo apice diſtinguitur. Et Heſaiæ 44. 21. Innumera pene ſimilia adferre poſſemus, ſed hæc erunt ad præſens inſtitutum ſatis.

Obſervantur item mutationes frequentes τῶ ו in י: jam vidimus ſupra Job 6. 10. ubi alii Interpretes lectionem Hebraïcam hodiernam עוד ſequuti ſunt, LXX. עיר legiſſe, & Job 36. 30. אודו legiſſe pro אורו. Sic etiam Pſalmo 48. 4. vocem Hebraïcam חרות ait Chryſoſtomus, Hebraïce legi ἀγηθ: Pſalmo autem 72. v. 7. ubi legitur עינמו *oculus eorum*, quam lectionem ſequuti ſunt Aquila, Symmachus & Hieronymus, LXX. legerunt עונמו, qui vertunt, ἀδικία αὐτῶν, *iniquitas eorum.* Et Pſalmo 147. 16. vocem כפור, Veteres Hebraïce legunt χαφὶρ, Chaphir, & Heſaiæ 38. 14 vocem סוס *equus*, Theodotio legit סיס σὶς, LXX. vero χελιδὼν, *hirundo*, verterunt: qua de re Hieronymus: *Pro* pullo hirundinis, *ſive* hirundine, *ut LXX. tranſtulerunt, in Hebraïco ſcriptum eſt*, SUS AGOR, *quod interpretatus eſt Aquila*, equus agor; *Theodotio*, SIS AGUR: *media enim vocalis littera* VAV, *ſi ponatur inter duo* SAMECH, *legitur* SUS, *&* *appellatur*, equus, ſi IOD *legitur*, SIS, *&* hirundo *dicitur.* Et Jeremiæ 8. 7. סוס item legitur: in margine autem Hebraïcorum Bibliorum notatur legendum eſſe סיס, ubi Hieronymus: *Rurſum pro* hirundine *Symmachus* ciçadam *tranſtulit, quæ Hebraïce dicitur* SIS. Longe plura hujuſmodi exempla proferre poſſemus: ſed ab iis ſuperſedemus, maxime quia illa τῶ ו in י mutatio plerumque ſenſum non alio transfert.

Sed mutatio τῶ ו in ר & viciſſim, quæ nonnumquam occurrit, magnam interpretationum varietatem parit. Jam vidimus ſupra ad Pſalm. 29. v. 8 Symmachum legiſſe להורי *progenitori*, pro להררי *monti.* Et Gen. 34. 2. ubi legitur החוי & LXX. Εὐαῖος Vulg. *Heveus* tranſtulerunt, vetus alius Interpres, qui haud dubie legit החרי Χοῤῥαῖος reddidit. Sunt autem Chorræi vel Horræi altera gens Chananæorum. Et 4 Reg. 11. 16. ubi legitur סוסים LXX. τῶν ἵππων, Vulgata, *equorum* vertunt. Alius autem vetus Interpres, qui סריסים legit, εὐνούχων, ſive *Eunuchorum* tranſtulit. Lib. 1. Regum cap. 20. v. 30. locum hunc difficilem בן־נעות המרדות vertunt hodierni Hebraizantes, *Fili perverſæ rebellionis.* Vulgata, *Fili mulieris virum ultro rapientis*, Symmachus, *Fili indiſciplinatarum deficientium. LXX.* υἱὲ κορασίων αὐτομολούντων, aliter αὐτομολουσῶν, *Fili puellarum ultro advenientium.* Pro נעות enim legiſſe videntur נערות *puellarum*, ר nempe pro ו ut ſupra.

Præter has ex commutatione litterarum ortas Interpretationum varietates, aliæ obſervantur ubi litteræ pro aliis etiam non ſimilibus ſubſtitutæ deprehenduntur, vel ubi ex duabus una efficitur, ut Gen. 25. 8. ubi legitur אל־עמיו *ad populum ſuum*, alius Interpres vetus tranſtulit, πρὸς τοὺς περάτας αὐτοῦ, *ad tranſitores ſuos*, qui legiſſe videtur אל־עבריו. Et Num. 13. 34. נפלים Symmachus vertit τερατίους *portentoſos*, ac ſi legeretur נפלאים. Joſue vero 4. 1. הכהנים *ſacerdotes* LXX. vertunt λίθοι *lapides*, quia legerunt האבנים. Et 2. Reg. 18. 33. בלכתו, *in eundo ipſum*, vetus quidam Interpres legiſſe videtur בבכתו, qui vertit ἐν τῷ κλαίειν αὐτὸν, *in flendo ipſum*, ſive, *cum fleret.* Et Pſalm. 71. 14. דמם *ſanguis eorum.* LXX. legerunt שמם interpretantur enim, τὸ ὄνομα αὐτῶν, *nomen eorum.* Proverb. 26. v. 17. legitur אזני: aliique omnes, *auriculas*, ut par eſt exprimunt. LXX. vero qui vertunt κέρκου זנב haud dubie legiſſe videntur. Similia bene multa adferre poſſemus ubi Interpretes illi Veteres, ſive varie legerint, ſive varie legendum putaverint, longe diſparatas interpretationes dederunt. At iis conſulto prætermiſſis ad alia tranſeamus.

Ex modo etiam dividendi voces Interpretationum varietas oritur, ut Proverb. 18. 10. מגדל Aquila & Theodotio πύργος, *turris.* LXX. vero & Alius, מ habentes quaſi præpoſitionem מן, rejecto ן, ἐκ μεγαλωσύνης, & ἐκ μεγέθους, *ex magnitudine*, vertunt.

Ex ſimilitudine item ſoni aliquando litteræ nullatenus ſimiles aliæ pro aliis accipiuntur, ut Pſalm. 89. v. 11. vocem חיש *cito*, Aquila ἀνὴρ αὐτῶ interpretatur, ac ſi legiſſet איש. Exod. 4. 26. vocem חתן vertit ἐσφράγισεν, ac ſi legiſſet חתם. Exemplum

ſingulariſſimum habetur Ezech. 13. 5. ubi לעמד *ad ſtandum* ita verterunt LXX. ac ſi legiſſent, לאמר interpretantur enim λέγοντες, *dicentes*.

IV. *De priſco ſcripturam Hebraïcam legendi more.*

Fatentur eruditi omnes magnum intercedere inter veteres & recentiores in Hebraïcæ Scripturæ lectione diſcrimen; imo & eamdem ipſam in legendo varietatem ſuo tempore obſervari, ait Hieronymus Epiſt. ad Evangelum: *Nec refert*, inquit, *utrum* Salem *aut* Salim *nominetur: cum vocalibus in medio litteris perraro utantur Hebræi, & pro voluntate lectorum ac varietate regionum eadem verba diverſis ſonis atque accentibus proferantur.* Ex variis autem lectionum veterum fragmentis, quæ in hac noſtra Collectione paſſim occurrunt, de modo legendi Veterum hic diſſerere animus erat, indicateque in quibus Veteres a Recentioribus in legendo & pronuntiando differant, & in quibus inter ſe conveniant. Verum hæc in opportuniorem locum rejicienda duximus; nempe in præviam diſquiſitionem in fronte Hebraïci Lexici ad calcem hujuſce Operis poſitam. Ubi accurate, quantum licebit, de modo legendi Veterum diſputabitur.

CAPUT III.

De Hiſtoria LXX. vel LXXII. Interpretum, quæ Ariſteæ nomine circumfertur.

I. Ariſteanæ hiſtoriæ compendium. II. Quid de hac hiſtoria dixerint Ariſtobulus, & Philo Judæus. III. Quid Joſephus. IV. Quam longe ab Ariſteæ narratione aberraverit Juſtinus Martyr, & quinam ipſum ſequuti ſint. V. Epiphanius longe diverſa ab Ariſtea & a cæteris refert. VI. Tota controverſia in tres quæſtiones dividitur. VII. Probatur Ariſteæ Exemplaria quæ ſuperſunt, genuina, cæterorum autem additamenta reſpuenda eſſe. VIII. Poſt Hieronymum aſſeritur LXX. vel eos, qui Pentateuchum tranſtulerunt, non reliqua interpretatos eſſe. IX. Utrum Ariſteæ primigenia hiſtoria vera ſit, an ficta & ſuppoſititia: adferuntur argumenta utrinque. X. Diſputationis concluſio.

I. *Ariſteanæ hiſtoriæ compendium.*

QUÆ ad hiſtoriam Ariſteæ ſpectant, tot plena difficultatibus; tot agitata quæſtionibus ſunt; ut ſi luberet omnia prolixe tractare, ſingulorumque ſententias expendere, longius a propoſito noſtro abduceremur: quia tamen eorum notitia intelligendis iis, quæ de Editione τῶν O. Hexaplari infra dicturi ſumus, prorſus neceſſaria videtur, rem ita compendio explanare ſtatuimus, ut nihil debeat ultra ſtudioſus Lector deſiderare.

Ariſteæ Epiſtola ad Philocratem, quæ hactenus extat, & eruditorum manibus teritur, minutatim recenſet ea quæ juſſu ſumtibuſque Ptolemæi Ægypti Regis, pro interpretandis ex Hebraïco in Græcum ſacris Scripturis, geſta ſunt. Hæc autem συνοπτικῶς proferimus.

Demetrius Phalereus Bibliothecæ Ptolemæi Philadelphi Ægypti Regis præfectus, conquiſitis undique Libris, eam uſque adeo auxerat, ut pluſquam ducenta voluminum millia complecteretur. Quod cum ſciſcitanti Regi, præſente tum Ariſtea, renuntiaret, adjecit effecturum ſe ut brevi ad quingenta millia librorum

numerus pertingeret, aitque ſe narratu quorumdam comperiſſe, Judæorum leges dignas eſſe, quæ in ejus Bibliotheca reponerentur, dummodo ex Syriaca Lingua (ita vocabant multi, ſed iis repugnat Demetrius,) qua conſcripta erant, in Græcam converterentur. Nec mora, Rex decrevit ad Summum Pontificem ſcribere, ut quæ in optatis erant aſſequeretur. Tum Ariſteas ea de quibus jam Soſibium Tarentinum & Andream Regiorum Cuſtodum principes allocutus ſæpe fuerat, Regi aperit; nimirum par eſſe ut miſſurus ad Summum Pontificem Legatos qui Judæorum Libros adferrent, Judæos omnes, qui a patre ipſius in captivitatem abducti fuerant, liberos remittat in patriam. Percontatus Rex quot Judæorum millia in Ægypto ſervituti addicta eſſent: Plus, quam centum millia eſſe, referente Andræa, audivit. Hinc converſo in hilaritatem vultu Rex juſſit liberos dimitti Judæos omnes, tum eos qui a patre ipſius, tum etiam alios qui antea in ſervitutem abducti fuerant, tradique dominis, qui hujuſmodi famulitio utebantur, pro ſingulis capitibus viginti drachmas. Summa porro regii muneris fuit 660. talentorum.

Demetrius Phalereus poſtea libellum dat Regi, quo auctor eſt ut petat a Summo Judæorum Sacerdote Eleazaro ſex ex quaque Tribu ſenes, honeſtate vitæ & peritia legum præſtantes, ut plurium interpretatio fide dignior habeatur. Rex Oratores mittit Andream & Ariſteam noſtrum cum præſtantiſſimis muneribus, quæ ibidem recenſentur, & litteris Regiis, ubi de Judæis a ſervitute redemtis, de mittendis ad interpretationem Scripturæ Senibus, deque miſſis muneribus agitur. Has litteras excipit Epiſtola Eleazari ad Ptolemæum, ubi in gratiam beneficiorum fauſta Regi Arſinoeque uxori & filiis apprecatur, & ex ſingulis Tribubus Senes ſex interpretandis Scripturis ſe mittere profitetur. Deinde Senum cujuſque Tribus nomina referuntur. Donorum poſtea forma præſtantiaque fuſe deſcribitur. Sequitur narratio eorum quæ Jeroſolymis Ariſteas obſervaverat, Jeroſolymorum nempe ſitum, Templi Jeroſolymitani formam, Sacerdotum item miniſterium, Eleazari Sacerdotum Principis ſacra tractantis cultum, Arcis Hieroſolymitanæ ſitum, urbis totius ambitum, agri & regionis fecunditatem, fructuum copiam & varietatem. Jordanem fluvium inſtar Nili exundantem terraſque irrigantem exhibet Ariſteas, eaque in re falſi arguitur a multis.

Sub hæc de Senibus ab Eleazaro ex quaque Tribu ſelectis agitur: hi utriuſque linguæ, Hebraïcæ nimirum & Græcæ peritiſſimi, & legum ſcientia clariſſimi perhibentur. Poſtea de recta morum inſtitutione, de vanitate deorum Gentilium, de legis Moſaïcæ præſtantia excellentiaque multa ediſſerit Eleaſarus. Hinc oblato Sacrificio Oratores, & una LXXII. a ſe delectos viros cum litteris ad Regem dimittit. Rex, qui venturos expectabat, eoſdem perhumaniter excepit, deinde exhibitas ſibi membranas ubi Lex aureis litteris deſcripta erat, venerabundus ſepties adoravit, ac præ gaudio lacrymatus eſt: & quia eodem tempore victoria navali adverſus Antigonum potitus erat: eum ſibi diem ſolemnem & fauſtum quotannis fore denuntiavit: viroſque eodem ipſo die ad lautam cœnam invitavit. Accumbentes ſecum Senes variis ad vitam inſtituendam, regnumque moderandum quæſtionibus provocat, quarum ſingulis Senes per ordinem interrogati ſapientiſſime reſponderunt; ita ut ſeptem dierum ſpatio, repetito eodem cœnæ more, LXXII. Senum ſingulatim ſententias exceperit, ac cujuſque dictum laudibus celebrarit, demumque ſingulis talenta tria dono obtulerit.

Elapſo poſt convivia triduo, Senes a Demetrio ad proximam inſulam deducuntur, & in ſplendida domo locati, quotidie ad nonam uſque horam Legis interpretationi dabant operam, Demetrio ſcribæ munere fungente. Atque etiam quotidie bene mane veniebant in aulam, & ſalutato Rege redibant in locum ſuum. Sicque collatis Exemplaribus, unâque congregati, ſeptuaginta duorum dierum ſpatio interpretationem abſolvunt. Demetrius totam interpretationem Judæis omnibus tum præſentibus recitavit, qui ſummis eam laudibus proſecuti ſunt. Tum omnium

conſenſu, ſuadente Demetrio, diras imprecati ſunt iis qui huic verſioni aliquid addere, vel demere, vel in ea quidpiam immutare auſuri eſſent.

Rex fauſto rei exitu lætus, & poſt lectionem Legiſlatoris ſapientiam admiratus ſciſcitatur, cur Poëtæ & Hiſtoriographi nullam tanti operis mentionem fecerint. Reſpondet Demetrius ſanctiſſimam Legem non potuiſſe ſine periculo in ſcriptis exterorum uſurpari. Theopompum enim & Theodecten, qui id aggreſſi fuerant, divinitus immiſſis pœnis coercitos fuiſſe. His auditis Rex Legem religioſa veneratione proſecutus eſt, eamque juſſit ſummo ſtudio aſſervari. Seneſque rogavit ut in poſterum ſe crebrius convenirent, ipſoſque cum donis, & ampliſſimis muneribus Eleazaro ſummo Pontifici deſtinatis, domum remiſit.

En totam Ariſteæ & LXX. Interpretum hiſtoriam. Licet autem hinc hauſiſſe putentur quotquot idem argumentum pertractarunt: attamen illi tum a ſe mutuo, tum ab Ariſtea illo, quem modo retulimus, multum differunt.

II. *Quid de hac hiſtoria dixerint Ariſtobulus & Philo Judæus.*

Qui primus Ariſteæ hiſtoriam memoravit, tacito tamen Ariſteæ nomine, eſt Ariſtobulus ab Euſebio Cæſarienſi allatus (Præp. Evang p. 664.) qui de Scripturæ Hebraïcæ interpretatione juſſu Ptolemæi Philadelphi, curante Demetrio Phalereo facta, carptim loquitur. Hunc quidam ſub Ptolemæo Philadelpho, plures ſub Philometore; alii ſub poſtremis Ptolemæorum vixiſſe arbitrantur. Nec deſunt qui fragmenta Ariſtobuli ab Euſebio allata, ex operibus ſuppoſititiis, & prima Chriſtianæ rei ætate confictis, deſumta eſſe putent.

Philo Judæus in vita Moïſis Lib. 2 hiſtoriam LXX. Interpretum commemorat, ac primo dicit Ptolemæum Philadelphum, quem ſummis laudibus extollit, pro interpretatione Scripturarum adornanda miſiſſe ad ſummum Sacerdotem & Regem Judææ, qui unus & idem erat, ἐξέπεμπε πρὸς τὸν τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερέα καὶ βασιλέα· ὁ γὰρ αὐτὸς ἦν. Ille vero peritiſſimos quoſque delegit, qui de Chaldaïca in Græcam linguam (ſic ille) Legem converterent. De numero autem Interpretum nihil uſpiam tradit Philo. Pergit vero deinde, aitque Interpretes in occulto nemineque præſente, verſionem ſuam edidiſſe. Cum autem in Pharo inſula hæc interpretatio facta fuiſſet, teſtificatur Philo ad ſuum uſque tempus hujuſce tantæ rei memoriam quotannis celebrari; ita ut non modo Judæi, ſed etiam alii, in eam inſulam tranſmeantes, gratiarum actionibus & conviviis tantum beneficium recolerent.

III. *Quid Joſephus.*

Joſephus, (Antiquit. Jud. Lib. 12. 2.) qui ſe ea quæ tradit ex Ariſtea ipſo mutuatum profitetur, ſtylum Ariſteæ omnino mutavit; ita ut etiam Epiſtolas variorum, quæ in hiſtoria eadem comparent, longe alia verborum ſerie deſcribat. Nec modo verba, ſed & res ipſas aliquando commutat, multa detrahit, non pauca de ſuo adjicit. Attamen eodem ipſo Exemplari, quo hodiernus Ariſteas ad nos uſque tranſmiſſus eſt, uſus fuiſſe videtur; licet enim plurimum variet in recenſione; id ex more ſuo fecit, Scripturas enim ſacras, quibus fere per totam Hiſtoriam utitur, paribus mutationibus paſſim vitiavit.

IV. *Quam longe ab Ariſteæ narratione aberraverit Juſtinus Martyr.*

Juſtinus Martyr, Admonitione ad Græcos, longe alia narravit: Ait quippe Ptolemæum Ægypti Regem cum Bibliothecam Alexandriæ pararet, & Libros undique comportari curaret, audiviſſe antiquas hiſtorias Hebraïcis litteris conſcriptas ſupereſſe, ac legendi cupidum, Septuaginta viros Hebraïcæ & Græcæ Linguæ peritos acceſſiviſſe, qui interpretationem Græcam ederent, utque procul tumultu rem peragerent, LXX. viris totidem cellulas ſeu domunculas conſtrui juſſiſſe, eo conſilio, ut quiſque ſeparatim inconſultiſque aliis interpretationem

adornaret: miniſtriſque ad eam rem deſtinatis præcepiſſe, ne ipſos mutuo colloquia inire permitterent, ut collatis poſtea interpretationibus, de eorum fide peritiaque judicare poſſet. Cum autem eamdem omnes, ne minimo quidem verborum diſcrimine, interpretationem peregiſſent; ſtupefactum Regem Interpretes quaſi divinos homines muneribus cumulaſſe, domumque remiſiſſe. In rei fidem Juſtinus teſtificatur ſe domuncularum hujuſmodi rudera in Pharo inſula ipſis oculis conſpexiſſe: & ab indigenis quæ refert accepiſſe. Claudit demum, & Lectorem remittit ad Philonem & ad Joſephum, ubi tamen nulla cellularum mentio. In ſecunda vero pro Chriſtianis Apologia, ait Ptolemæum Regem cum libros undique parandæ Bibliothecæ comportari curaret, Herodem Regem rogaviſſe, Libros ſibi Prophetiarum tranſmitteret: ac cum Hebraïcos Libros legere non poſſet, rurſum ab eodem Interpretes poſtulaſſe, qui Hebraica Græce converterent &c. Sic ille immanem profert anachroniſmum: nam Herodes annis circiter ducentis quinquaquinta poſt Ptolemæi Philadelphi obitum regnare cœpit.

Eamdem porro, quam Juſtinus, cellularum hiſtoriam refert Cyrillus Hieroſolymitanus. At qui proxime poſt Juſtinum ſcripſerunt, Irenæus, Tertullianus & Clemens Alexandrinus, de Hiſtoria LXX. Interpretum pauca loquuti, nihil de cellulis hujuſmodi narraverunt: ex quibus Irenæus & Clemens Alexandrinus verſionem eorum divino afflante ſpiritu factam aſſeverant. Euſebius vero de Præparatione Evangelica Lib. 8. Ariſteæ maximam partem refert, & cum Exemplaribus hodiernis ut plurimum conſentit.

V. *Epiphanius longe diverſa ab Ariſtea & a cæteris refert.*

Demum Epiphanius longe alia, quam cæteri refert. Et quia ejus narratio à multis pro veriſſima & ſinceriſſima omnium habita eſt, eam hic referre non gravabimur. In Libro de menſûris & ponderibus ſub initium, poſtquam Editionis τῶν O. præſtantiam prædicavit, eamque non ſine ſancti Spiritus afflatu factam aſſeruit, ſic proſequitur.

» Duo enim ac LXX. viri in Pharo inſula, quæ Terra ſuperior dicitur, e regione » urbis Alexandrinæ, in ſex & triginta domunculis ſive cellulis, bini ſcilicet in » ſingulis, a primo diluculo uſque in veſperam concludebantur. Veſpere autem » triginta ſex ſcaphis in Ptolemæi Philadelphi palatium tranſvecti, ad ejus epulas » adhibebantur. Tum bini in triginta ſex cubiculis dormiebant, ne mutuo collo» quia miſcere poſſent; (ἀλλ' αὐθελήτως ἑρμηνεύσωσι) ſed ſibi propriam nec ab » aliis acceptam interpretationem ederent. Ptolemæus enim triginta ſex illas, » quas dixi, domunculas in inſula paravit, eaſque duplices, in quibus bi» nos concluſit, duoſque famulos, qui cibos pararent ipſiſque miniſtrarent, » ſimulque Tachygraphos ſive Notarios. In illis porro domunculis, nullas parieti» bus feneſtras effecit; ſed e tecto ſuperne illas aperuit, quas anaphotidas vocant. » Hoc illi modo a primo diluculo ad veſperam obſeratis foribus (ὑπὸ κλεῖδα) » incluſi ſacras Litteras tranſtulerunt. Unicuique vero Interpretum pari liber unus » tradebatur; exempli cauſa, Geneſis uni; Exodus alteri, Leviticus alii: atque » ita cæteri. Sic porro viginti ſeptem Sacræ ſcripturæ Libri, qui duo & viginti » ſecundum Alphabetum Hebraïcum numerantur, Græcum in ſermonem converſi » ſunt.

» Habent enim Hebræi 22. Litteras, e quibus quinque duplicantur, Caph, Mem, » Nun, Phi, & Aleph. Quamobrem cum Libri hac ratione viginti duo nume» rentur, ſeptem ac viginti reperiuntur, quod ex illis quinqueduplicentur &c.

» Igitur ſeptem & viginti illi libri, qui viginti duo numeranur............ » eo quem dixi modo per ordinem unicuique Interpretum pari traditi ſunt, ſcilicet » a primo pari ad ſecundum, a ſecundo ad tertium tranſierunt, donec ſexies ac tri-

geſies ſinguli Græce converſi ſunt, ut quidem narratur. His viginti duo addendi ſunt Apocryphi.

Poſtremo abſolutis omnibus Rex in ſublimi ſolio conſedit: aderant triginta ſex Lectores cum triginta ſex Exemplaribus, & alter qui Hebraïcum antigraphum tenebat. Uno legente aliiſque attendentibus, nihil repertum eſt diſcriminis. Sed admirandum Dei opus accidit, ut notum eſſet, viros illos dono Spiritus ſancti præditos, in illa ſolitudine conſenſiſſe; ita ut ubicumque aliquid addebatur, ab omnibus ſimul adderetur; & ubi demebatur, ab omnibus pariter demeretur. Et quidquid ademtum erat, inutile; quidquid vero relictum, neceſſarium eſſe deprehendebatur. Ut autem cognoſcas eos mirum in modum, & ex Dei providentia, exque Spiritus ſancti conſenſu interpretatos eſſe, exemplum tibi proferam &c.

Sub hæc autem Epiphanius rem a principio repetens ait: Ptolemæum Philadelphum, φιλόκαλον, ἢ φιλόλογον in ea urbis parte, quæ Bruchium appellabatur, Bibliothecam inſtituiſſe, eique Demetrium Phalereum præpoſuiſſe, qui cum magnam librorum omnis generis ſupellectilem comparaſſet, ſciſcitanti Regi quot librorum millia collegiſſet, jam quinquaginta quatuor millia cum octingentis haberi dixit: ſupereſſe tamen longe plures in orbe terrarum apud Æthiopas, Indos, Perſas, Elamitas, Babylonios, Aſſyrios, Chaldæos, Romanos, Phœnicas, Syros & Græcos. Eſſeque præterea Hieroſolymis & apud Judæos Libros Prophetarum, eoſque divinos, qui de Deo & de mundi creatione diſſerebant, quos hortatus eſt Regem ut accerſeret, eaque de cauſa ad Doctores Jeroſolymitanos ſcriberet. Cui Rex morem gerens, Epiſtolam Jeroſolymitanis, ab Ariſteanis omnibus longe diverſam, ſcripſit, quæ αὐτολεξεὶ ab Epiphanio adfertur. In ea poſtulat Rex ad ſe tranſmitti Prophetarum Libros, ut in Bibliotheca ſua reponerentur: in memoriam revocat præterita beneficia, quo pacto ſcilicet multos Judæorum populares in bello captos & in Ægyptum deportatos, liberos cum viatico dimiſerit. Nunc autem menſam auream lapidibus pretioſis ornatam pondo quingentorum talentorum cum aliis muneribus mittere, ut voti compos efficeretur.

Miſſos poſtea Libros Hebraïce ſcriptos cum legere non poſſet, ſecundò ſcribere & Interpretes petere coactus eſt. Secundam poſteà adfert Epiphanius Epiſtolam Ariſteanis diſſimilem, licet Ariſteam, vel Ariſtæum (ſic ille) ſibi auctorem profiteatur, ubi Ptolemæus Interpretes Hebraïce Græceque peritiſſimos poſtulat, qui Libros ſacros de Hebraïco in Græcum convertant. Hebræorum Magiſtri delectu habito Septuaginta duos Interpretes deſignant: Sex videlicet ex ſingulis Tribubus, qui in Pharo inſula, eo quo ſupra dictum eſt modo, ſacros Codices interpretati ſunt. Quo peracto, Libri illi in Græcum tranſlati in priore Bibliotheca, quæ in Bruchio fundata eſt, repoſiti ſunt. Poſt hæc alia rurſus in Serapio Bibliotheca conſtituta eſt, longe illa minor, quæ hujus filia dicebatur, in quam Aquilæ, Symmachi, Theodotionis & aliorum editiones congeſtæ ſunt poſt annos 250. Hactenus Epiphanius.

VI. *Tota controverſia in tres quæſtiones dividitur.*

Hac porro conſpecta narrationum varietate, nemo mirabitur hinc tanta opinionum divortia facta eſſe. Licet autem nulla fere ex præmiſſis narrationibus cum altera planè conſentiat; ſed unaquæque vel in majoris momenti rebus, vel in minuſculis differat ab aliis; attamen in tres præcipuas Quæſtiones poteſt tota controverſia reduci; nimirum, utra ex narrationibus γνήσιος ſive primigenia ſit; an ea quæ Ariſteæ nomine hodieque circumfertur, quæque Senes una congregatos interpretationem adornaſſe perhibet, nulla facta mentione peculiaris Spiritus ſancti afflatus; an vero ea quæ Senes ſive ſolos in Septuaginta cellulis, ſive binos in triginta ſex domunculis incluſos, afflante numine interpretatos eſſe commemorat. Altera Quæſtio, an LXX. Interpretes, vel qui priores Scripturam ſacram de He-

braïco in Græcum converterunt, ſolam Legem, vel Pentateuchum, an etiam reliquos Libros interpretati ſint. Tertia demum an Hiſtoria Ariſteæ, ſive ut primo prodiit, ſive ut poſtea a Juſtino, & aliquot poſt ſæculis ab Epiphanio allata eſt, vera ſit, an conficta & ſuppoſititia.

VIII. *Probatur Ariſteæ Exemplaria quæ ſuperſunt genuina, cæterorum autem additamenta reſpuenda eſſe.*

Quod ad primam quæſtionem attinet, certum eſt alter-utram ex narrationibus adulteratam fuiſſe; aut videlicet eam quæ Septuaginta duos Senes ſimul congregatos, mutuoque colloquia miſcentes, interpretationem illam edidiſſe perhibet, aut eam quæ illos in Septuaginta cellulis ſeparatos, aut binos in triginta ſex domunculis incluſos, ut narrat Epiphanius, Scripturam afflante numine, ut ex mirabili omnium conſenſu probatum eſt, vertiſſe commemorat. (De aliis porro prope innumeris varietatibus, quæ inter narrationes illas intercedunt, brevitatis cauſa conſulto tacemus.) Pro hac poſtrema ſententia ſtant Juſtinus, Cyrillus Hieroſolymitanus, Epiphanius, licet in numero cellularum variet, Chryſoſtomus, Auguſtinus: quibus accenſeri poſſunt Irenæus & Clemens Alexandrinus, qui licet de LXX. cellulis nihil habeant, interpretationem tamen illam Spiritus ſancti afflatu & inſpiratione factam aſſeverant: Ex recentioribus autem Leo Caſtrius, Alphonſus Salmeron, aliique, eamdem ſententiam amplectuntur, qui narrationem Ariſteæ, qualis in hodiernis exemplaribus habetur, vitiatam & adulteratam: alteram vero de cellulis & de mirabili interpretatione veram germanamque eſſe pugnant.

Huic porro ſententiæ refragatur Hieronymus, qui cellularum hiſtoriam mendacii arguit, & LXX. Senes afflante numine interpretatos eſſe negat. Sic ille Prologo in Geneſim: *Et neſcio quis primus auctor Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo exſtruxerit, quibus diviſi eadem ſcriptitarent, cum Ariſtæus ejuſdem Ptolomæi* ὑπερασπιστῆς, *& multo poſt tempore Joſephus, nihil tale retulerint: ſed in una Baſilica congregatos contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſſe Interpretem. Ibi Spiritus ventura prædicit; hic eruditio & verborum copia ea quæ intelligit transfert. Niſi forte putandus eſt Tullius Oeconomicum Xenophontis & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte; afflatus Rhetorico ſpiritu transtuliſſe. Aut aliter de eiſdem Libris per Septuaginta, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit; ut quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint.* Quæ poſtrema Hieronymi verba ut intelligas, ſcias oportet multa in Scripturis eſſe, quæ LXX. Interpretes vel prætermiſerant, vel conſulto tacuerant, quæ ab Evangeliſtis & ab Apoſtolis adferuntur. Quod eodem Prologo in Geneſim affirmat Hieronymus, & paſſim in Commentariis, maximeque in Jeremiam. Sententiam porro Hieronymi amplectuntur plerique omnes hodierni eruditi viri; & putant cellularum hiſtoriam, mirabilemque illum conſenſum, ac Spiritus ſancti afflatum, omnino ſuppoſititia eſſe. Certe Juſtinus Martyr, qui primus cellularum, & mirabilis Senum conſenſus hiſtoriam texuit, id ex rumore vulgi acceperat, ut ipſe profitetur in Admonitione ad Græcos: αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ γενόμενοι, καὶ τὰ ἴχνη τῶν οἰκίσκων ἐν τῇ Φάρῳ ἑωρακότες ἔτι σωζόμενα, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖ ὡς τὰ πάτρια παρειληφότων, ἀκηκοότες, ταῦτα ἀπαγγέλλομεν· ἃ καὶ παρ' ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μαθεῖν, καὶ μάλιστα παρ' αὐτῶν τῶν περὶ τούτων ἱστορησάντων σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, Φίλωνός τε, Ἰωσήπου καὶ ἑτέρων πλειόνων. id eſt: *Ipſi qui Alexandriæ fuimus, & veſtigia domuncularum in Pharo adhuc reſidua vidimus, & ab incolis, qui rem à majoribus acceperant, audivimus, hæc annunciamus: quæ ex aliis quoque ediſcere poteſtis, ac potiſſimum ex iis, qui hæc enarraverunt, Philone, Joſepho, aliiſque pluribus.* Hinc ſane conſpicias ex populari fama loqui Juſtinum Martyrem, cum de cellulis & de miraculo tanto verba facit; nam Philo, & Joſephus, quos allegat, ne verbum quidem de cellulis & de mirabili Interpretum conſenſu habent. Probabile igitur eſt Juſtinum ea, quæ de cellulis

tradit,

tradit, ex iiſdem fontibus accepiſſe, ex quibus acceperat Ptolemæum ab Herode Judæorum rege Interpretes vertendis Scripturis ſacris poſtulaſſe. Qui Juſtinum ſecuti ſunt, ejus auctoritate abrepti, explorandæ rei ne minimum quidem examen habuiſſe videntur. Epiphanius vero qui Juſtini narrationem in multis mutavit plurimaque adjecit, ex aliis fabulatoribus mutuatus putatur. Sane primigeniam Ariſteæ hiſtoriam eam eſſe quæ hodie in Bibliothecis noſtris extat, ſuadet Joſephus, qui licet eam, pro more ſuo, quoad ſtylum & ſeriem in non paucis mutaverit, quoad ſenſum tamen & res geſtas, preſſo veſtigio ſequitur; ſuadet item Euſebius, qui longiſſima Ariſteanæ hiſtoriæ excerpta edidit in Præparatione Evangelica; itemque Hieronymus, qui Ariſteæ quidem hiſtoriam agnoſcit; ſed additamenta poſteriora reprobat.

VIII. *Poſt Hieronymum aſſeritur LXX. vel eos qui Pentateuchum tranſtulerunt, non reliqua interpretatos eſſe.*

Altera quæſtio eſt, an LXX. Interpretes, vel qui priores Scripturam ſacram de Hebraïco in Græcum converterunt, ſolam Legem ſeu Pentateuchum, an reliquos etiam Libros interpretati ſint. Ratio dubitandi hinc primum exorta eſt, quod qui LXX. Interpretum hiſtoriam texuerunt; alii Legem tantum ab iis Græce converſam dicant, alii hiſtorias, alii Prophetas, Epiphanius univerſæ Scripturæ Libros. Hieronymus vero Comment. in Ezechielem cap. 16. v. 13. ait Eruditorum ſui temporis opinionem eſſe, ſolos quinque Libros Moyſi à LXX. verſos fuiſſe. Ejus verba ſunt: *Hoc in LXX. non habetur, qui forſitan Alexandriæ in Græcum ſermonem Scripturas ex Hebraïca veritate vertentes, timuerunt hoc edere, ne Regem Ægypti viderentur offendere; dum à Deo Jeruſalem debitum regnum eſſe commemorarent: quamquam Eruditi ſolos quinque Libros Moyſi ab eis interpretatos eſſe putant.* Idem porro exiſtimant Eruditi hodierni, quotquot videlicet Hebraïcum cum Editione illa, quæ Septuaginta Interpretum dicitur, contulere. Nam qui Pentateuchum verterunt longe peritiores fuiſſe videntur iis; qui cæteros Scripturæ Libros Græce ſunt interpretati: ſtylus omnino diverſus eſt; verba ſæpe longe diſparata Hebraïcis vocibus aptantur. Varietatis hujuſmodi exempla multa proferre in promtu eſſet: verum quia res à doctis viris jam fuſe & ex profeſſo agitata fuit, nobiſque ad alia properantibus non licet his diutius immorari, deſtinatum carpimus iter.

IX. *Utrum Ariſteæ primigenia hiſtoria vera ſit, an conficta & ſuppoſititia, adferuntur argumenta utrinque.*

Tertia demum quæſtio, illaque graviſſima eſt: Num Ariſteæ hiſtoria, ſive illa quæ jam ejus nomine circumfertur, doctorumque manibus teritur; ſive illa, quæ cum additamentis & mutationibus a Juſtino, vel ab Epiphanio adfertur, vera ac ſincera, an vero conficta & ſuppoſititia ſit. Cum autem additamentis illis fidem eſſe denegandam jam ſupra demonſtratum ſit, reſtat ut de primigeniæ Ariſteanæ hiſtoriæ fide nunc agamus. Hiſtoriam illam prorſus fictitiam & commentitiam eſſe pugnant multi viri doctiſſimi; ex Catholicis Henricus Valeſius, quem ſequitur Joannes Bona Cardinalis, itemque Ægidius Menagius & alii: ex Heterodoxis Joſephus Scaliger, Humfredus Hody in eruditiſſimo opere *contra hiſtoriam Ariſteæ*, & noviſſime Antonius Van Dale in *Diſſertatione ſuper hiſtoria Ariſteæ*: aliique quam plurimi.

Primo dicitur Ariſteam illum, qui ſe & ortu & parentibus Græcum eſſe fingit, eſſe haud dubie Judæum Helleniſtam, ut comprobant bene multa: exempli causâ Judaïcarum legum plena notitia, unius Dei cognitio nulla admixta Serapidis, Iſidis, aliorumque, qui tum maxime Alexandriæ colebantur, deorum comme-

moratione. In ipſa narratione Hebraïſmi plurimi occurrunt: quæ omnia auctorem vere Judæum produnt.

Præterea objicitur, Demetrium Phalereum hic induci Bibliothecæ Regiæ Ptolemæi Philadelphi Præfectum, cum tamen Hermippus apud Diogenem Laertium narret, Demetrium Phalereum transfugam apud Ptolemæum Soterem Lagi filium, cum Ptolemæo Philadelpho adverſatus eſſet, poſt mortem Lagidæ a Philadelpho relegatum fuiſſe, & morſu aſpidis obiiſſe. Ad hæc Demetrius ille Phalereus homo facundiſſimus, & ſua ætate Atticæ eloquentiæ facile princeps; iſque deorum cultor, pravis moribus luxuque perditus; hic ab Ariſtea exhibetur vix Græce imo Barbare loquens in Epiſtola quam ſcribit ad Philadelphum; unius Dei cultor, utpote qui Hebræorum legem pro divina, omniumque ſanctiſſima habeat, & diras imprecetur iis qui in tranſlatione LXXII. Interpretum aliquid addere, vel demere, vel immutare auſi fuerint. Erunt fortaſſe qui huic argumento occurri poſſe putabunt, ex Coſmæ Ægyptii nuper a nobis editi narratu. Is enim in Topographia Chriſtiana, quam Juſtiniano imperante edidit, non Demetrium Phalereum, ſed Tryphonem Phalereum ſub Ptolemæo Philadelpho Bibliothecæ Regiæ cuſtodem fuiſſe dicit: qua admiſſa lectione, cadunt omnia illa argumenta, quæ ſtante Demetrio Phalereo alicujus momenti erant. At quid valeat hac in re ſcriptoris unius, & quidem inferioris ævi, teſtimonium, quando omnes a principio, qui Ariſteam meminere Demetrium Phalereum habent. Certe nulli dubium eſſe poteſt primum illum Ariſteam, Demetrium Phalereum item habuiſſe. Quare Coſmas Ægyptius vel memoria lapſus eſt, vel aliunde errorem eſt mutuatus.

Nec modo Demetrium Phalereum; ſed etiam Ptolemæum ipſum Philadelphum, fratrum interfectorem, Sororis conjugem, cujus mollities, luxuria, ſcelera, ab hiſtoricis celebrantur; ita pium, legiſque Moſaïcæ cultorem exhibet Ariſteas, ut Regem Davidem vel Ezechiam dicas. Is allatas ſibi Legis membranas, tanta veneratione proſecutus eſt, ut ſepties adoraret, ac præ gaudio lacrymaretur. Parem erga legem Moſaïcam cultum exhibent Græci omnes, quotquot in Ariſteana hiſtoria memorantur, ut mira metamorphoſi credas omnes, qui huic negotio interſunt, derepente proſelytos factos eſſe.

Laudatur Ptolemæi Evergetis, (non Philadelphi ut quidam dixere) liberalitas, quod Sophoclis, Euripidis, & Æſchyli Exemplaria ab Athenienſibus mutuatus, ut exſcribi curaret; reſervatis ſibi Exemplaribus, apographa pulcherrima reddiderit, ſimulque ſummam quindecim talentorum, quam Athenienſibus oppigneraverat, iis in gratiam beneficii reliquerit. Sane quindecim talentorum ſumma tunc temporis magni habebatur; at quid dicas ſi computatis omnibus, quæ pro adipiſcendis Legis exemplaribus a Philadelpho expenſa ſunt, captivorum videlicet pretio, donis Eleazaro, Templo, Senum cuilibet oblatis, pluſquam mille ducentorum talentorum ſummam reperias? An non exhauſtam plane Gazam regiam inferas? Nemo negaverit hæc fabulam ſapere.

Mirum etiam videatur, quo pacto Eleazarus ſex ex ſingulis Tribubus viros, Senes, bene moratos, doctos, Legis peritiſſimos, & utramque linguam, Hebræam ſcilicet & Græcam, apprime callentes; ſic paratos & ad manum habuerit, ut rogatus ſtatim miſerit. Cum tamen Eleazari tempore, vel nulla vel modica Tribuum diſtinctio fuiſſe credatur.

Ad hæc victoriam illam de Antigono reportatam, eodem tempore, quo LXXII. Senes Alexandriam advenere ut narrat Ariſteas, certum eſt multis ante annis, regnante videlicet Ptolemæo Lagi filio contigiſſe. Sunt & alia multa quæ contra Ariſteanæ hiſtoriæ ſinceritatem adferuntur: at poſtquam præcipua in medium adduximus, ab aliis recenſendis compendii cauſa abſtinendum putamus.

Alii pro Ariſteæ hiſtoria ſtant, ejuſque γνησιότητα propugnare nituntur; ex Ca-

tholicis, Setarius, Gretſetus, Paulus Pezronius, multique alii; ex Heterodoxis; Brtanus Waltonus, Iſaac Voſſius, aliique inſignes viri. Non referam argumentum, quod ex Patrum teſtimonio ad tutandam Ariſteanæ hiſtoriæ veritatem quidam adferunt. Nam cum SS. Patres Juſtinus, Irenæus, Clemens, Cyrillus Jeroſolymitanus, eam præcipue hujus hiſtoriæ partem propugnare videantur, quæ reſpicit cellulas, mirabilem Senum in interpretando conſenſum, & Spiritus ſancti afflatum; quam tamen partem ut ſuppoſititiam & ſpuriam cum divo Hieronymo aliiſque doctis viris rejecimus: non poteſt hic pro Ariſteanæ hiſtoriæ defenſione Patrum illorum auctoritas opponi.

Verùm aliud in medium adducam, quod ſane validiſſimum putatur a multis. Ariſteas, ut oculatus teſtis rem ſuo tempore, ſeque præſente parteſque ſuas agente, geſtam enarrat; Rem, inquam, uſque adeo inſignem & ſingularem, ut neceſſario debuerit omnium ore celebrari, nec facile ex hominum memoria obliterari potuerit. Poſt Ariſteam Ariſtobulus vir inſignis, vel ipſius Ptolemæi Philadelphi tempore, vel ut alii exiſtimant ſub Philometore Alexandriæ ſcribit, & Ariſteanæ hiſtoriæ teſtimonio ſuo patrocinatur. Si ea falſa prorſuſque ſuppoſititia fuiſſet, an poterat Ariſtobulo ipſis Ægypti regibus tunc familiari fucum facere, etiamſi ponatur eum ſub poſtremis Ptolemæorum floruiſſe? Alexander item Polyhiſtor qui Olympiade circiter centeſima ſeptuageſima tertia ſcripſit, laudat Ariſteæ cujuſdam hiſtoriam Judaïcam; illam videlicet quam de LXXII. Interpretibus ſcripſit, ut putant eruditi. Poſt eum Philo hiſtoriam eamdem paucis tangit, ac licet de numero Interpretum nihil habeat, quia rem carptim enarrat, videtur tamen ea quæ dixit ex Ariſtea hauſiſſe, poſt eum Joſephus, ac demum Euſebius Ariſteanam hiſtoriam referunt eique patrocinantur. Nihil dicam de Juſtino & aliis, qui adulteratis Exemplaribus ſunt uſi. Si qua poſſit hiſtoria ſequentium temporum teſtimoniis confirmari, nihil ſane huic deeſt, ut talem firmitatem adipiſcatur.

Reponunt alii, Ariſtobuli & Alexandri Polyhiſtoris auctoritate id unum argui & probari, videlicet Ariſteæ hiſtoriam ante horum Scriptorum ætatem prodiiſſe: & Ariſtobulum quidem diu poſt Philadelphum vixiſſe; nam quod modo ſub Philadelpho, modo ſub Philometore ſcripſiſſe dicatur apud Euſebium; id Euſebii lapſu contigit, vel fortaſſe Librariorum, qui nomina commutarunt: nam Ariſtobulus ipſe, Philadelphum ejus, ad quem ſcribit, Philometoris πρόγονον vocat, qua poſita lectione, Philadelphi nomen mendoſe irrepſiſſe convincitur. Ariſtobulumque utpote Judæum Helleniſtam, hiſtoriam illam qua Interpretatio Septuaginta Senum ſummopere commendabatur, lubenter amplexatum eſſe; & ſi νοθείαν agnoverit, in partem tamen fabulæ veniſſe. Siquidem omnes Judæi Helleniſtæ Interpretationem illam ſummo in pretio habebant, haberique volebant. Alexandrum Polyhiſtorem, ſi tamen vere de hac Ariſteæ hiſtoria loqui voluerit, ſolum indicare illam prodiiſſe ante ſuum ævum, quod fere omnes fatentur. Philonem, Joſephum & alios, ut ſolent oves gregariæ, priorum veſtigiis hæſiſſe, nec examinaſſe veramne an ſuppoſititiam narrationem adoptarent. Demum tam validas objectiones contra Ariſteanam hiſtoriam ſuperius allatas, non poſſe ſcriptorum ſequentium teſtimoniis enervari, quandoquidem multas quotidie narrationes deprehendimus eſſe ſuppoſititias, licet non a ſequentium modo ſæculorum ſcriptoribus; ſed etiam a coævis & ſupparibus enarrentur.

X. *Diſputationis concluſio.*

His diutius immorari, quæſtionemque fuſius exagitare non libet. Quædam ſolum nobis in confeſſo habenda, & pro veris tuenda ſunt; nimirum interpretationem quæ τῶν O. ſeu LXX. vocatur, ſive illa a Septuaginta viris, ſive a paucioribus facta fuerit, eſſe vetam & ſanctam fidei morumque normam; utpote quæ ab Apoſtolis non ſemel adhibeatur: ac non modo in Eccleſia Græca pro vera Scriptura

ſemper habita fuerit, ſed etiam in Eccleſia Latina prioribus ſæculis obtinuerit, quando ſcilicet vetus Itala, quæ ex Græco LXX. Interpretum facta fuerat, pro unica Scriptura ſacra agnoſcebatur, antequam Hieronymus hodiernam Vulgatam adornaret; licet enim multa eſſet inter Editiones, quæ tunc in uſu erant, varietas, omnes tamen Editiones ex LXX. manaverant; imo etiam hodie Pſalmi ex eadem veteri Itala in Eccleſia Latina in Scripturæ ſacræ Catalogo locum habent. Nihilque officere auctoritati Editionis ꝟ O. quod ejus auctor vel ignoretur, vel quiſnam ſit in dubium vocetur, quandoquidem nihil officiebat veteris Italæ auctoritati quod quo interprete prodiiſſet ignoraretur. Non enim ex Interpretibus verſiones auctoritatem mutuabantur, ſed ex approbatione & admiſſione Eccleſiæ.

Quod autem Hieronymus in Editione ꝟ O. multos nævos deprehenderit, ac multa ſecus quam oportebat de Hebraico Græce converſa redarguerit, id ejus Editionis auctoritatem neutiquam minuit vel infirmat: ut alicubi fatetur & ipſe Hieronymus: loca enim illa quæ Hieronymus reprehendit hujuſmodi ſunt, ut utrovis modo legas, æque pia ſententia remaneat.

Pro certo item habemus cellularum hiſtoriam, mirabilem illum Seniorum conſenſum, & ea quæ inde conſequuntur omnino ſuppoſititia eſſe, jureque ab Hieronymo reprobari. Itemque cum Hieronymo & Eruditorum turba putamus Interpretem Pentateuchi Græcum, omnino diverſum eſſe ab eo vel iis, qui reliquos Scripturæ ſacræ Libros interpretati ſunt.

CAPUT IV.

De LXX. Interpretum verſione, ut in Hexaplis erat.

I. De ſtatu Editionis ꝟ O. antequam Origenes Hexapla adornaret. II. Origenes Editionem ꝟ O. emendatam cum Aſteriſcis & Obelis in Hexaplis poſuit. III. De Aſteriſcorum & Obelorum uſu in Hexaplis. IV. De Lemniſcis & Hypolemniſcis. V. In hodiernis Editionibus LXX. Interpretum multa ex Editione illa Hexaplari deſumta deprehenduntur. VI. De mutationibus, quæ ab Origenis tempore in Editiones LXX. Interpretum advectæ ſunt. VII. De iis etiam mutationibus, quæ ex ſimilitudine quarumdam literarum admiſſæ ſunt. VIII. De diſtinctione capitum & verſiculorum antiquitus uſurpata.

I. *De ſtatu Editionis* ꝟ O. *antequam Origenes Hexapla adornaret.*

CERTUM quidem eſt Editionem ꝟ O. fidei morumque normam, in iis Exemplaribus, quæ in Eccleſia Dei admittebantur, nullam potuiſſe in iis ſaltem quæ ad fidem & mores pertinent, labem incurrere. In cæteris vero parem cum aliis omnibus Libris fortunam ſubiiſſe docet uſus & experientia. Id jam Origenis tempore acciderat: Exemplaria quippe Scripturæ, *tum propter Scribarum indiligentiam*, inquit ille, *tum propter quorumdam audaciam, pravamque Scripturæ emendationem; tum etiam propter eos, qui dum corrigerent, quædam pro arbitrio addiderunt vel detraxerunt*, multis in locis vitiata erant. Idipſum non ſemel teſtificatur etiam Hieronymus, qui adjicit, præter ſupra memoratas mutationum, additionum, omiſſionumque cauſas, aliam a principio deprehendi: quia videlicet LXX. Interpretes, ſive ii qui prophetas primitus Græce tranſtulere, multa in Hebraïco expreſſa, in ſua interpretatione conſulto prætermiſerunt, quod exiſtimarent Græcorum aliarumque

ἀμυήτων nationum oculis non exponenda eſſe. His omnibus ut medicam manum admoveret Origenes, ex aliis Editionibus errata, quæ in LXX. interpretum tranſlatione occurrebant, emendavit, omiſſa adjecit, redundantia amputavit. Ea tamen cautela atque ſcrupulo, ut relicta priori lectione, quæ addenda vel mutanda erant Aſteriſcis notaret; quæ amputanda, Obelis.

Nec ab re erit hic omnes Scripturæ Libros percurrere, ut quid in ſingulis ab Origene præſtitum fuerit uno intuitu poſſit ſtudioſus Lector carptim obſervare. In Geneſi, ut ex iis quæ ſuperſunt fragmentis exiſtimare licet, non tot mutationes factæ ſunt, quot in aliis bene multis Scripturæ Libris, neque tantam Aſteriſcorum turbam adhibuit Origenes, quantam in ſequentibus. In Exodo longe plura addidit & mutavit: nam præterquam quod cap. 28. ſex integros verſus, in LXX. non accurate poſitos, cum Aſteriſcis adjecit; inſuper a capite 35. ad finem uſque Libri omnia, quæ in Tranſlatione τῶν O. ſus deque verſa erant, additis Obelis & Aſteriſcis ſuo ordini reſtituit, ut fuſius in nota ad caput 36. ex antiquo Baſilienſi Codice deſumta, narratur. Libri Levitici, Numerorum, ac Deuteronomii, pari pene erant atque Geneſis condirione. In Libros Joſue & Judicum, innumeræ pene ab Origene mutationes advectæ ſunt: ibi paſſim Aſteriſci pro omiſſis, & Obeli pro adjectis obſervabantur. In Libris Regum inſtaurandis Origenis noſtri deſudavit induſtria; in his enim multa loca emendatione opus habebant; maxime autem Libro 3. ubi hiſtoriæ non paucæ ſuis ſedibus ejectæ peregrinis in locis verſabantur. In Libris Paralipomenôn quid ab Origene præſtitum fuerit non ita facile eſt indicare, quoniam in hac Scripturæ parte pauciſſima Hexaplorum ſuperſunr fragmenta. In Libro Job octingenti circiter verſiculi variis in locis deſiderabantur, quos ex aliorum Interpretum tranſlationibus, maxime vero ex Theodotionis Editione, cum Aſteriſcis adjecit Origenes. Tanti vero defectûs cauſa, ſi augurari liceat, hinc petenda eſt, quod tam obſcuri Libri vertendi difficultate deterriti Interpretes, multa prætermiſerint. In Pſalmis vero, qui omnium manibus rerebantur, longe pauciora, quam in Libro Job addita & detracta ſunt: non rari tamen ibi eranr Obeli & Aſteriſci. In Proverbiis non tanta fuiſſe videtur Aſteriſcorum & Obelorum turba, niſi circa finem, ubi quædam præpoſtere poſita occurrebant. In Eccleſiaſte plurima cum Aſteriſcis adjecta fuere, quorum pars non minima in Editionibus τῶν O. hodiernis remanſit, ut infra dicturi ſumus. In Canticis, ut quidem arbitramur, non multa erant Obelis & Aſteriſcis notata. In Heſaïa quid Origenes addiderit cum Aſteriſcis, quid demendum ſignificaverit cum nota Obeli, quiſque videre poteſt in Edirione Procopii in Heſaïam, a Joanne Curterio adornata: ubi etiamſi bene multa hujuſcemodi compareanr, pauca tamen exiſtimabuntur, ſi comparentur cum iis, quæ in Jeremia & Ezechiele occurrebant: in Jeremia quippe multa a LXX. Inrerpretibus omiſſa, cum Aſteriſcis ex Theodotione addita fuere: plurimaque inſuper a capite 25. uſque ad finem, tranſpoſita & confuſa, narivo ordini reſtituta ſunt: in Ezechiele innumera a Senioribus illis prætermiſſa cum Aſteriſcis addita fuere. Si quis vero formam trium Prophetarum, Heſaïæ, Jeremiæ & Ezechielis ſecundum Editionem τῶν O. Hexaplarem conſpicere voluerir, adeat vetuſtiſſimum Codicem Prophetarum, ubi illa τῶν O. Editio Hexaplaris repræſentatur. In Editione τῶν O. Danielis Prophetæ, quædam addidiſſe cum Aſteriſcis, quædam Obelo notaſſe Origenem, ait Hieronymus. Sed quia, ut arbitrantur Eruditi, in Editione illa lacunæ frequentiores aderant, pro ea ſubſtituit Theodotionem, qui ſolus, ut teſtificatut Hieronymus, in Eccleſiis poſtea legebatur. In duodecim Prophetis minoribus pauca annotavit Origenes.

II. *Origenes Editionem τῶν O. emendatam cum Aſteriſcis & Obelis in Hexaplis poſuit.*

Quod autem Editionem LXX. Interpretum illam, quæ in Hexaplis poſita erat, Aſteriſcis, ubi quid additum fuerat, & Obelis ad ſuperflua notanda diſtinxerit Origenes, clare docet Hieronymus, Epiſtola ad Suniam & Fretelam col. 627. *In quo*, ait, *illud breviter admoneo, ut ſciatis aliam eſſe Editionem, quam Origenes & Cæſarienſis Euſebius, omneſque Græciæ tractatores* κοινὴν, *id eſt, communem, atque Vulgatam, & a pleriſque nunc* Λουκιανὸς *dicitur; aliam LXX. Interpretum, quæ & in* ἑξαπλοῖς *codicibus reperitur, & à nobis in Latinum ſermonem fideliter verſa eſt, & Jeroſolymæ atque in Orientis Eccleſiis decantatur.........* κοινὴ *autem iſta, hoc eſt, communis Editio, ipſa eſt quæ & LXX. Sed hoc intereſt inter utramque, quod* κοινὴ *pro locis & temporibus, & pro voluntate Scriptorum, vetus corrupta Editio eſt. Ea autem quæ habetur in* ἑξαπλοῖς, *& quam nos vertimus, ipſa eſt quæ in Eruditorum Libris incorrupta & immaculata LXX. Interpretum translatio reſervatur. Quidquid ergo ab hac diſcrepat, nulli dubium eſt, quin ita & ab Hebræorum auctoritate diſcordet.* Igitur Editio LXX. Interpretum Hexaplaris illa erat, quæ ab Origene ad Exemplar Hebraïcum emendata fuerat, & pura atque immaculata, ab Hebræorum auctoritate non diſcordabat: illaque Aſteriſcis & Obelis diſtincta erat: quamobrem in iis Scripturæ partibus, ab Hieronymo ad fidem Editionis illius Hexaplaris Latinè converſis, quæ hodieque ſuperſunt, in Job videlicet atque in Pſalmis, Aſteriſci & Obeli conſpiciuntur, ut quiſque videre poteſt in Editione Joan. Martianæi noſtri. Huc accedit nota Codicis Baſilienſis X. ſæculi, in cujus marginibus Hexaplorum lectiones ac notæ prima manu deſcriptæ fuere. Sic autem habet Exodi cap. 36. Ἐνταῦθά σοι γενομένῳ πάρεστιν ὁρᾶν πολλὴν τὴν διαφωνίαν ※ τῆς προκειμένης, καὶ τῆς ἐν ἑξαπλοῖς διαφερομένης εἰς τοὺς O. καὶ οὐ τοῦτό φημι ὡς τοῖς κατηστερισμένοις ταύτης ἐκείνη διαφέρει· πολλαχοῦ γὰρ ταύτης τούτοις παρηλλάχασι· ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἐν τούτοις μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ ἄλλο τῆς γραφῆς ἔδαφος ἐνταῦθα πλεονάζει, καὶ ἃ μὴ οἱ ἀστερίσκοι δηλοῦσι παρεῖσθαι τοῖς O. κἂν τούτοις οὐδὲν ἔλαττον τὸ τῆς παραλλαγῆς εἶδος οἰκειοῦται. i. *Cum huc adveneris, multam deprehendes diſſonantiam inter hanc Scripturam & eam quæ in Hexaplis habetur in Septuaginta Interpretum verſione: neque ſolum dico illam, quoad ea quæ Aſteriſcis notantur ab hac differre, ſiquidem & in his illa ſæpe ab hac diſſonat; imo vero his (Aſteriſcis) multo magis abundat, quam alius Scripturæ textus; ſed etiam in iis quæ Aſteriſci non notant a LXX. Interpretibus omiſſa fuiſſe, non minor differentia deprehenditur.* Hæc ad verbum retulimus contra quoſdam nuperos, qui exiſtimant notas illas Obelorum & Aſteriſcorum non in Editione τῶν O. Hexaplari poſitas fuiſſe ab Origene; ſed in alia ſeorſim adornata. Verum his tam apertis teſtimoniis eorum, qui Hexapla tractaverant, refragari non licet: quibus ad majorem fidem aliud adjicimus ex notis ad caput 14. Libri tertii Regum, ubi ſic legitur: μετὰ τοῦτο ἐν τῷ Ἑξαπλῷ κεῖται τὰ κατὰ τὴν νόσον καὶ τὴν τελευτὴν Ἀβιὰ τοῦ υἱοῦ Ἱεροβοὰμ μετ᾽ ἀστερίσκων. i. *Poſtea in Hexaplis jacent ea, quæ ſpectant ad ægritudinem & mortem Abiæ filii Jeroboam, cum Aſteriſcis:* Quid clarius? Hæc vero nota prodit ex antiquiſſimo Codice Romano, qui vel exſcriptus fuit cum Hexapla supereſſent; vel ex alio Codice ad fidem Hexaplorum exſcripto, manavit. Plura proferre poſſemus: ſed hæc erunt, ut ſpero, ſatis.

III. *De Aſteriſcorum & Obelorum uſu in Hexaplis.*

Aſteriſcos & Obelos in Editione LXX. Interpretum Hexaplari uſurpavit Origenes, ut quid ibi addendum vel demendum eſſet indicaret: quod tanta religione præſtitit, ut quod adjectum erat præfixo Aſteriſco, ſic ※, & poſtpoſitis duobus punctis craſſioribus hac forma : ſtatim emineret: quod vero expungendum putabatur, præmiſſo Obelo hac forma ÷ & adjectis duobus in fine punctis: in

Digitized by Google

ſerie tamen, his notis diſtinctum, remaneret. Hoc autem artificio vetus illa κοινὴ ſeu vulgata LXX. Interpretum Editio, intacta ſimul & emendata conſpiciebatur: exceptis tamen iis locis ubi ordo Scripturæ perturbatus erat, ita ut multa præpoſtere ponerentur: ibi enim Origenes germanam & ad Exemplar Hebraïcum accommodatam ſeriem reſtituerat. Quæ poſt Aſteriſcum ponebantur, ex Editione Theodotionis ut plurimum excerpta erant; non infrequenter ex Aquila; interdum, ſed rarius, ex Symmacho; nonnumquam ex duobus vel ex tribus ſimul. Exempli cauſa: Job. 32. 12. ※ Θ. καὶ μέχρι ὑμῶν συνήσω· καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν τῷ Ἰὼβ ἐλέγχων, ἀνταποκρινόμενος ῥήματα αὐτοῦ ἐξ ὑμῶν· ἵνα μὴ εἴπητε, εὕρομεν σοφίαν τῷ θεῷ προσθέμενοι: ubi animadvertas, cum aliquid vel ex Theodotione vel ex aliis adjiceretur, ſi id initio, ſive in medio, ſive in fine lineæ jaceret, præmiſſo ſemper Aſteriſco additum fuiſſe, appoſitis poſt additamentum duobus punctis. Si vero additamentum illud ad plures lineas extraheretur, initio cujuſlibet lineæ Aſteriſcus appingebatur donec totum deſineret, ibique duo puncta craſſiora de more ponebantur: quæ tamen plerumque negliguntur in Manuſcriptis, præſertim quando additamenta hujuſmodi longiuſcula ſunt: qua in re Codicum morem religioſe ſequuti ſumus. In iis quæ ex Theodotione excerpta erant, frequenter ab eis Librariis, qui Hexaplorum lectiones in marginibus Bibliorum deſcribebant, ſic ※ O. Θ. vel ※ Θ. O. ponebatur: id vero ſignificabat in τοῖς O. reperiri ex Theodotione deſumtum. Sic Job 34. 25. ※ Θ. O. γνωρίζων αὐτῶν τὰ ἔργα &c. Similiter ex Aquila ſumebatur lectio, ſic Jerem. 22. 24. ※ A. ὅτι: Aliquando ex Symmacho, Job. 27. 18. ※ Σ. ὁ συντηρήσει: Ex Aquila & Symmacho Jer. 3. 7. ※ A. Σ. ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς: Ex Aquila & Theodotione frequentiſſime Jer. 11. 13. ※ A. Θ. τῇ αἰσχύνῃ: Ex Symmacho & Theodotione rarius, Jer. 11. 22. ※ Σ. Θ. κύριος τῶν δυνάμεων. Ex Aquila, Symmacho. & Theodotione ſæpiſſime, Jer. 11. 13. ※ A. Σ. Θ. θυσιαστήρια. Frequenter etiam ubi lectio ex Aquila, Symmacho & Theodotione prodibat, poſt Aſteriſcum οἱ Γ. id eſt, *tres Interpretes*, ponebatur, ſic Heſai. 38. 3. ※. οἱ Γ. Ω. δὴ κύριε:

In vetuſtiſſimis Codicibus Coiſliniano, Claromontano, ſive RR. PP. Jeſuitarum Collegii Ludovici Magni & aliis, poſt Aſteriſcos nomina Interpretum a primis litteris deſcribuntur ut ſupra, ita ut frequentiſſime Aſteriſcus nomen præcedat, rarius autem nomen Aſteriſcum. Utrum vero ipſe Origenes nomina cum Aſteriſcis in textu ſuæ Editionis poſuerit; an id ſubſequenti ævo ab iis, qui Hexaplorum lectiones collegerunt, & in Bibliis poſuerunt, factum fuerit, non ita facile eſt divinare. Certe Codex ille RR. PP. Jeſuitarum in Jeremia & Ezechiele ſæpe Aſteriſcos in ipſo textu ponit, ſubjuncto plerumque a prima ſolum littera nomine Interpretis, ex quo lectio illa adjectitia deſumta fuit, ſic ※ A. vel ※ Θ. vel ※ οἱ Γ. Fortaſſe vero quia ut plurimum Theodotionis lectiones cum Aſteriſcis adferebat Origenes, Theodotionis nomen non ſolebat exprimere; Aquilæ vero quia rarius, & Symmachi quia rariſſime, interpretationes cum Aſteriſcis inſerebat, nomina a prima littera depingebat, ut indicaret non ex Theodotione pro ſolito verba decerpi. Sed hoc ex conjecturâ tantum dicitur.

Illa autem quæ cum Aſteriſcis textui τῶν O. inſerebantur, aliquando ad ſenſus integritatem & accuratiorem explicationem opportuna erant; ſed ut plurimum inutilia, & nimia ſcrupuloſitate conſarcinata; ita ut plus officerent, quam juvarent. Hebraïſmi quippe omnes quos, utpote a Græca lingua & dictione prorſus abhorrentes, conſulto prætermiſerant LXX. Interpretes, ubique exprimebantur: quæ quantam κακοφωνίαν Editioni Hexaplari inferrent, hoc exemplo declaratur. Jerem. 43. 6. ※ σὺν: τὰς γυναῖκας, καὶ ※ σὺν: τὰ νήπια, καὶ ※ σὺν: τὰς ψυχάς, ubi Hebraïcum habet את־הנשים ואת־הטף ...... ואת־כל־הנפש: ibi illud σὺν ad exprimendam particulam, את notam accuſativi caſus apud Hebræos, ex Aquilæ Editione cum Aſteriſco inſeritur: quaſi vero ſi articulus את omnino exprimendus erat, non ſat apte redderetur per articulos Græcos τὰς & τά. Hujuſmodi ſupervacaneam dili-

Digitized by Google

gentiam, aut ut melius dicatur κακοζηλίαν, ſexcenties obſervabis. Sic & Levit. 2. 2. καὶ δραξάμενος πλήρη τὴν δράκα ※ αὐτοῦ: ἀπὸ τῆς σεμιδάλεως ※ αὐτῆς: σὺν τῷ ἐλαίῳ ※ αὐτῆς: ubi pronominum illam repetitionem, quam Hebraïcæ linguæ propriam, ut inelegantem inutilemque reſpuerant LXX. Interpretes, cum Aſteriſcis reſtituit Origenes. Innumera his ſimilia in decurſu operis hujus animadvertet Eruditus Lector.

Alia quoque multa in verſione ſua prætermiſere LXX: quæ licet enuntiari poſſent, nihil ad ſenſum apte exprimendum juvabant. Sic Jer. 1. 18. hæc Hebraica verba ואני הנה נתתיך LXX. verterant, ἰδοὺ τέθεικά σε, *ecce poſui te*, nihilque ad ſenſum deſiderabatur; Origenes vero prætermiſſam ואני vocem exiſtimans, cum Aſteriſco ex Symmacho defectum ſupplevit ※ Σ. ἐγὼ δὲ: ut ſic exprimerentur omnia hoc modo: *Ego autem ecce poſui te.*

Obelos ſimiliter ſæpe poſuit pro notandis iis, quæ cum in Hebraïco non exſtarent, in Editionem τῶν O. invecta fuerant: verum ſæpiſſime ea ut amputanda Obelis notavit, quæ a LXX. Interpretibus vel claritatis vel elegantiæ cauſa poſita fuerant, quæque licet in Hebraïco ad verbum non exprimerentur, ſenſui tamen illuſtrando commoda erant. Quæ porro notantur Obelo; aliquando dicuntur, ἀμφιβόλως, id eſt, *dubie*, jacere. Sic Codex Vaticanus, in illud Pſalmi 10. v. 4. *Oculi ejus in pauperem reſpiciunt*, ubi illud, *in pauperem*, non eſt in Hebræo, hæc habet, τὸ εἰς τὸν πένητα ἐν τῇ σελίδι τῶν O. ἔκειτο μόνον ἀμφιβόλως, id eſt, *illud, in pauperem, in ſola LXX. Interpretum columna dubie jacebat.* Dubie ſcilicet, quia licet in Hebræo Origenis tempore non jaceret, ibi exſtare potuerat LXX. Interpretum ævo.

Non modo autem ea, quæ ex Editione τῆς O. exciderant, cum Aſteriſcis ſupplevit Origenes; ſed etiam ſi quando Editio τῆς O. non videretur Hebraïcam veritatem accurate exprimere, Obelo notata priori lectione, alteram Aſteriſco ſignatam ex aliis Interpretibus adjiciebat, ſic ad illud הבו ליהוה בני אלים priori lectione Obelo, ſive melius lemniſco jugulata, alteram adjecerat ſic ÷ ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ Θεοῦ ※ ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν id eſt: ÷ *Afferte Domino filii Dei* ※ *afferte Domino filios arietum:* quæ ambæ in LXX. & in verſione Latina remanſerunt. Sic & Heſai. 15. 3. וברחובתיה A. Σ. Θ. καὶ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς O. καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις αὐτῆς.... Sed utraque lectio ab Hexaplari Editione deſumta in hodiernis Bibliis remanſit, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις αὐτῆς: itaque prima verſio Aſteriſco, ſecunda Obelo, vel potius lemniſco, notata fuerat, ſed notæ omnes a vulgatis Exemplaribus exciderunt. Rem ſimilem vide Ezech. 22. 5. & 23. 19. multiſque aliis in locis quæ longum eſſet recenſere. Verum in his exemplis non Obelos, ſed lemniſcos adhibitos fuiſſe puto, ut articulo ſequenti probatur.

IV. *De Lemniſcis & Hypolemniſcis.*

Lemniſcus Græce λημνίσκος, ſeu λιμνίσκος dicitur, ſed poſtrema lectio Græca mendoſe ex vulgari illa mutatione τοῦ η in ι inducta putatur. Ab Epiphanio autem hujus vocis λιμνίσκος etymon inde petitur, διὰ τὸ λιμνάζειν κλυζόμενον τὸ μότον ἐν τοῖς τόποις ὑγροῖς, id eſt, quod vitta illa, quam medici vulneribus curandis apponunt, in locis humidis humorum copia redundet. Sed hæc vocis origo jure reſpuitur a viris doctis. Nam λιμνίσκος vitiatum eſt, & λημνίσκος ſcribitur. De cujus nominis etymo quid ſentiat vir Eruditiſſimus Bernardus Moneta paucis, ut ab eo accepi, exponam:

» Athenæus pag. 200. Editionis Lugdunenſis, in prolixo Callixeni Rhodii loco, » vocem λιμνίσκοις habet, quæ in margine ſic emendatur, λινίσκοις, atque ita legit Euſta» thius in verſum 570. decimi octavi Libri Iliados, ubi hunc ipſum ab Athenæo » allatum locum refert. Iſaacus vero Caſaubonus in Notis, aut λημνίσκοις, aut λι» νίσκοις legendum eſſe dicit, ſed neutram alteri lectionem præferre audet. Certum » autem eſt, vocem ημνίσκος, quæ primitus anguſtam faſciam ſignificabat, ex

voce

voce λῆνος, lana, derivatam eſſe, quia ab ipſa origine faſciæ hujuſmodi laneæ erant. Hinc vero Syracuſani ſingulari formatione; loco τοῦ ληνίσκος inſerto μ; λημνίσκος fecerunt: quæ cauſa fuit ut hæc vox pro Syracuſana haberetur. Heſychius, λημνίσκους τὰς ταινίας Συρακούσιοι ταινίας, ſubintellige λέγουσι. Hinc ad alia ſignificanda uſurpata vox fuit; nempe pro faſciis, quibus coronæ circumplicabantur; pro lineamento convoluto vulneribus inſerendo; demumque pro nota Librorum, de qua Iſidorus: *Lemniſcus, id eſt, virgula inter geminos punctos jacens, apponitur in iis locis, quæ ſacræ ſcripturæ Interpretes eodem ſenſu, ſed diverſis ſermonibus tranſtulerunt.* Hac triplici ſignificatione vox λημνίσκος uſurpata fuit, nempe ad res ſignificandas anguſtis faſciis ſimiles, quas Syracuſani λημνίσκους vocabant.

Inde vocatus Lemniſcus, ſive linea vittæ more depicta cum duobus punctis, altero ſuperne, altero inferne poſitis ſic –:– Ideo autem Lemniſcos ab Origene uſurpatos fuiſſe ait Epiphanius, ut cum in Editione τῶν O. reperitur aliqua vox non cohærens neque aliis connexa, hoc ſigno notata, noveris ab uno vel duobus Interpretum paribus ita verſum fuiſſe; ab uno ſcilicet, cum uno ſolum puncto linea ſignatur –·–, tuncque vocatur, Hypolemniſcus; a duobus vero quando punctum utrinque ponitur ſic –:– & tunc Lemniſcus dicitur. Quod ut intelligas; Hiſtoriam cellularum triginta ſex repetas oportet: ubi, Epiphanio narrante, LXXII. Interpretes bini, ſive per paria diſtributi, Scripturis interpretandis vacarunt. Hoc itaque ſibi vult Epiphanius, illas lectionum diſcrepantias, quæ in Origeniana Editione Lemniſco vel Hypolemniſco ſignabantur, eſſe varias tranſlationes, quæ ab uno alterove Interpretum pari editæ eſſent. Hujuſce rei duo exempla adfert; ſcilicet ex Pſalmo 70. 15. καὶ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν δικαιοσύνην σου, ubi adjungebatur, ἀναγγελεῖ τὰς δικαιοσύνας σου: & Pſalm. 71. 14. καὶ ἔντιμον τὸ ὄνομα μου ἐνώπιον αὐτοῦ, ubi, ait Epiphanius, prius legebatur, καὶ ἔντιμον τὸ ὄνομα μου ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Et eodem Libro de Ponderibus, multis interpoſitis ait: Lemniſcis inſigniti eas voces quæ in aliquot LXXII. Interpretum, voce tantum non ſenſu variant, ut ſi quis, verbi gratiâ, pro ἐλάλησεν, dicat, ἐφθέγξατο, & pro ἦλθεν, ἐλήλυθε. Epiphanio ſimilia narrat Heſychius in Pſalmum 12. v. 6. ubi in hæc Hebraïca verba אשירה ליהוה כי גמל עלי, hæc interpretatio occurrit in LXX. ᾄσω τῷ κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου. Hæc porro verba ᾄσω τῷ κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, *Cantabo Domino qui benefecit mihi*, totum verſiculum Hebraïcum exprimunt, cætera redundant: quare Vaticanus Codex hic notat, τὸ καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου, οὐκ ἔκειτο παρ' οὐδενὶ ἐν τῷ τετρασελίδῳ, οὔτε ἐν τῷ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, οὔτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ; id eſt, *Illud*, Pſallam nomini Domini altiſſimi, *apud neminem in quadruplici columna jacebat: neque in Euſebio Pamphili, neque in Hebraïco.* Ibi vero notat Heſychius: τοῦτον τὸν στίχον δύο ζυγαὶ τῶν οβ' ἑρμηνευτῶν εἶπον· διότι παράκειται σημεῖον τὸ διὰ τοῦ μέλανος, ὃ λέγεται λημνίσκος. διὰ μὲν τῆς κεραίας τῆς μέσης σημαίνει τὸν στίχον, διὰ δὲ τῶν δύο στιγμῶν, τῆς ἐπάνωθεν, καὶ τῆς ὑποκάτω, τὰς δύο ζυγὰς τῶν ἑρμηνευτῶν ᾐνίξατο. i. *Hunc verſiculum duo paria Interpretum expreſſerunt; quare appoſitum eſt ſignum atramento delineatum, quod dicitur Lemniſcus. Per mediam quidem lineam ſignificat verſiculum: per duo autem puncta, alterum ſupra & alterum infra, duo Interpretum paria ſubindicavit.* Ex Epiphanio itaque & ex Heſychio diſcimus, Lemniſcum uſurpatum fuiſſe, quando ejuſdem vocis aut loci duæ tranſlationes apponebantur, ut ex illa nota diſtinguerentur: quod autem de triginta ſex Interpretum paribus & de totidem cellulis adjicitur, ab Hieronymo & a viris doctis pene omnibus exploditur veluti commentum.

Ad hæc, videtur Epiphanius ſecum pugnare: nam ſi triginta ſex illa paria Interpretum, qui ſeorſim & aliis inconſultis interpretabantur, tam mirabili conſenſu interpretati ſunt, ut ne minimum quidem intereſſet diſcriminis, ad quid illæ notæ ad indicanda diſcrimina? Si vero, ut ait Epiphanius, Lemniſcus, qui duobus punctis notatur, ſignificabat duo Interpretum paria ſecum convenire ab

aliiſque diſcrepare; Hypolemniſcus vero, qui uno ſolùm puncto notatur, unum par Interpretum ab aliis omnibus differre; quando ex triginta ſex paribus, tria vel quatuor vel decem, vel duodecim vel plura differebant, quæ tunc nota adhibebatur? Nam ſi duo differre poterant, ſine dubio poterant & tria & quinque & plura diſcrepare.

Quare hoc, utpote fabuloſo, Lemniſcorum uſu rejecto, alius verior ſinceriorque exquirendus eſt. Joannes Curterius Præfatione in Procopii Commentarium in Hſaïam, putat Lemniſcos ſignificare Interpretes aliquos verbis convenire, diſcrepare ſenſu; Hypolemniſcos autem, & verbis & ſenſu diſcrepare. Sed id gratis & ſine auctoritate ulla dicitur, nec intelligi poteſt quo pacto Origenes Lemniſcos & Hypolemniſcos ad talem uſum deſtinaverit. Maſius vero putat tunc appoſitos fuiſſe Lemniſcos & Hypolemniſcos, cum varias lectiones plures pauciorefve Codices afferrent. An vero credibile eſt Origenem hiſce notis ad Exemplaria τῶν O. varia remiſiſſe, aut Exemplarium lectiones varias in ipſo textu cum hiſce notis appoſuiſſe, nec ipſe Origenes, nec alius quiſpiam hoc umquam dixit. Exiſtimo igitur, quemadmodum Aſteriſcus ad omiſſa, quæ inſerebantur, annotanda, & Obelus ad ea, quæ redundabant, jugulanda, ut ait Hieronymus, appoſiti ſunt, ita Lemniſcum adhibitum fuiſſe, ubi LXX. Interpretes lectionem quidem Hebraïcam exprimebant; ſed non ita accurate atque diſtinctè: quæ cauſa erat ut illa in textu relicta, altera quæ melior videbatur, ex aliis Interpretibus petita, huic ſubjungeretur. Neque enim putandum eſt, Origenem virum admodum accuratum, qui tam diligenter vel leviſſima quæ addebantur Aſteriſco, & quæ demenda erant Obelo notabat, nullam appoſuiſſe notam iis in locis ſane frequentibus, ubi relicta priori lectione novam tamen addebat ex aliquo Interpretum deſumtam. Exempla vero, quæ Epiphanius adfert, admodum perplexa ſunt, ita ut vix inde quidpiam expiſcari valeas.. Quare iis prætermiſſis, aliud adferam unde poſſis Lemniſcorum uſum, ſecundum meam quidem ſententiam, percipere. Pſalm. 28. 1. in Hebræo legitur הבו ליהוה בני אלים, ubi LXX. verterant, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ θεῦ. Reliqui vero Interpretes, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν. Ibi Origenes lectionem τῶν O. reliquit præmiſſa Lemniſci nota, & aliorum interpretationem adjecit Aſteriſco notatam, hoc pacto ÷ ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ θεῦ. ※ ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν. Ita ut Lemniſcus doceret eam eſſe LXX. & Theodotionis lectionem: id enim duo puncta denotabant. Hunc fuiſſe Lemniſcorum uſum ſuadet ſupra allatus Heſychii locus, ubi ſane quæ Lemniſco notabatur clauſula, ϗ ψαλῶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου, non verbo tenus ſolum differebat a præcedenti, ᾄσω τῷ κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, ſed re & ſenſu; atque hæc quidem ex Hebraïco & ex cæteris Interpretibus excerpta fuerat, altera vero ex LXX. remanſerat. Hæc ſolùm conjectando dici poſſunt; cum enim nullo alio quam Epiphanio duce uti fas ſit, omnia certe ſalebris plena ſunt. Hypolemniſcus vero, cujus hæc figura erat, ⸓ ſignificabat ſecundum Epiphanium ex uno tantum Interpretum pari lectionem appoſitam emanare, eſſeque adjunctæ lectioni συναμφότερον ϗ συνάλλακτον, id eſt, omnino ſynonymam; ſic Epiphanius. Sed quod de 36. Interpretum paribus & de totidem cellulis narratur, jam ablegatum eſt; quare potius crederem Hypolemniſcum tunc appoſitum fuiſſe, cum lectio illa notata, LXX. Interpretum ſolum erat, quod uno ſubtus lineam poſito puncto indicabatur; Lemniſcum vero cum duobus punctis, quando non LXX. Interpretum tantum, ſed etiam Theodotionis erat. Cæterum ex ſimilitudine quæ intercedebat Obelos inter & Lemniſcos atque Hypolemniſcos, non ſolum quantum ad formam, ſed etiam quantum ad uſum, factum eſt ut Lemniſci pro Obelis ſint habiti. Nam uno excepto Heſychii loco ſupra laudato, nullam me Lemniſcorum mentionem a tempore Epiphanii & Hieronymi uſpiam reperire memini; in Bibliis ſcilicet manuſcriptis, in Catenis, & in Commentariis.

V. *In hodiernis Editionibus & Mſſ. LXX. Interpretum, multa ex Editione illa Hexaplari deſumta deprehenduntur.*

Narrat Hieronymus tempore ſuo Eccleſias varias variis LXX. Interpretum Editionibus uſas eſſe. *Alexandria*, inquit, *& Ægyptus in LXX. ſuis Heſychium laudat auctorem; Conſtantinopolis uſque Antiochiam Luciani Martyris Exemplaria probat; Mediæ inter has provinciæ Palæſtinos Codices legunt: quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus vulgaverunt: totuſque Orbis hac inter ſe contraria varietate compugnat.* Et in Epiſtola ad Auguſtinum, quæ eſt in poſtrema Editione 74. Εἰρωνικῶς loquens ait: *Vis amator eſſe verus LXX. Interpretum, non legas ea, quæ ſub Aſteriſcis ſunt: imo rade de voluminibus, ut veterum te fautorem probes. Quod ſi feceris, omnium Eccleſiarum Bibliothecas damnare cogeris. Vix enim unus aut alter inveniatur liber, qui iſta non habeat.* Hinc ediſcimus jam ævo Hieronymi Exemplaria LXX. Interpretum innumera Aſteriſcis & Obelis onuſta fuiſſe: quæ Origenianæ notæ in plurimis Exemplaribus Manuſcriptis Græcis hinc & inde ſparſæ hodieque obſervantur; imo etiam in nonnullis Latinis, maxime in Libris Job & Pſalmorum. Ex Editione illa Hexaplari multa in hodiernas Editiones tranſmiſſa deprehenduntur. Nec loquor tantum de Alexandrino Codice, qui Editionem illam Hexaplarem pene ſequitur, ut videre eſt præſertim in Libro Judicum; nec de Editione Complutenſi, ubi aliorum Interpretum lectiones, maximeque Symmachi, paſſim intermixtæ occurrunt; ſed etiam in Editione Romana non paucæ deprehenduntur lectiones, quæ ab Hexaplari illa Editione manarunt, ut verbi gratia Job. 9. 3. in hæc verba יעננו Symmachus & Theodotio, οὐ μὴ ὑπακούσῃ αὐτῷ, quæ lectio in Editione Hexaplari poſita fuerat, quia priſca τῶν O. interpretatio, ἵνα μὴ ἀντείπῃ non ſatis conveniebat: utraque tamen verſio in textu relicta eſt, ita ut quæ præibat Symmachi & Theodotionis, Aſteriſco notaretur, altera vero Lemniſco, ut quidem exiſtimo: deinde neglectis Aſteriſcis, ambæ lectiones remanſerunt ſic, οὐ μὴ ὑπακούσῃ αὐτῷ, ἵνα μὴ ἀντείπῃ. Et Pſalm. 17. v. 36. hæc verba וענותך תרבני LXX. verterant, καὶ ἡ παιδεία σου ἀνώρθωσέ με. Theodotio autem, καὶ ἡ παιδεία σου αὐτή με διδάξει· utraque autem lectio in Hexaplari illa Editione poſita, in hodiernis Bibliis conjunctim legitur. Similia multa frequenter occurrunt.

In Eccleſiaſte vero σὺν præpoſitio, qua exprimere ſolebat Aquila particulam Hebraïcam את, notam accuſativi caſus, quamque Origenes in Hexaplari illa Editione præmiſſo Aſteriſco, ſicubi occurreret, poſuerat, non infrequenter reperitur in Editione Romana. Sic cap. 2. v. 17. καὶ ἐμίσησα σὺν τὴν ζωήν, & cap. 3. v. 17. σὺν τὸν δίκαιον καὶ σὺν τὸν ἀσεβῆ κρινεῖ ὁ θεός, & ſimilia quædam. Capite autem 7. v. 23. clauſulam ex Aquila in Editionem τῶν O. invectam deprehendimus, ut videas in nota ibidem. Ex his porro mutationibus evenit, ut Editio LXX. Interpretum pura, & qualis erat ante Origenem, fruſtra quæratur hodie. Hinc item accidit ut Librarii dum Exemplaria LXX. Interpretum exſcriberent, alias lectiones præfixo O. nota videlicet LXX. Interpretum, in margine notarent; ita ut minus periti rerum hujuſmodi, mirentur ubi LXX. Interpretum textus exſcriptus eſt, in margine notari LXX. Interpretes alio modo legere.

VI. *De mutationibus, quæ ab Origenis tempore in Editiones LXX. Interpretum advectæ ſunt.*

Sæpiſſime etiam, præſertim Libro Judicum, in Codicibus Coiſliniano, unciali charactere deſcripto, & Baſilienſi, variæ lectiones in margine ſcribuntur cum nota O. Θ. quia ſcilicet ex Theodotione in Editionem τῶν O. cum Aſteriſcis ab Origene invectæ fuerant. Imo etiam Libro Judicum 6. 8. tres LXX. Interpretum

lectiones pro uno eodemque loco obſervantur. Præter eam enim, de qua egimus, varietatis cauſam, aliæ multæ haud dubie extiterunt. Nec potuit aliter evenire in Libro toties deſcripto; cujus tot varia in diverſis regionibus Exemplaria ferebantur: nam ex alia Editione in aliam lectiones perſæpe tranſlatæ ſunt. Non raro etiam contingit ut loca ex Editione τῶν O. adſerantur vel a ſcriptoribus vel a Scholiaſtis, quæ jam in ea non comparent, quia nempe illa ſupplementa quæ cum Aſteriſcis addita fuerunt, in aliquot Exemplaria invecta ſunt, in alia non item.

VII. *De iis etiam mutationibus, quæ ex ſimilitudine quarumdam litterarum admiſſæ ſunt.*

Inter præcipuas autem varietatum, quæ in Exemplaribus τῶν O. obſervantur, cauſas, locum habet illa litterarum Græcarum inter ſe ſimilium frequens commutatio. Nam cum Origenis tempore, & aliquot poſtea ſæculis, omnes Biblici Libri unciali charactere ſine accentibus & ſpiritibus ſcriberentur, ac litteræ plurimæ inter ſe ita ſimiles eſſent, ut vix diſtingui poſſent, hinc contigit ut ſæpe una pro alia ſubſtitueretur, unde magna diverſitatum ſylva exorta eſt. Hæ vero maxime litteræ inter ſe commutari ſolebant A, Δ Λ. α. δ λ. & Є, Θ, C, ε. θ. σ. & aliquando M, & N, quarum omnium mutationum ex multis pauca hic exempla proferimus.

A. in Δ. Hujus mutationis perſpicuum habet exemplum Hieronymus Commentario in Jerem. cap. 29. v. 17. ubi vocem שערים Theodotio σουαρεὶμ expreſſerat, deinde vero Librariorum errore in σουδρεὶμ, mutato A. in Δ. verſum fuerat, qua de re Hieronymus: *quas Theodotio interpretatus eſt*, Sudrinas....... *quæ Hebraïce appellantur* SUARIM, *ſed ſcriptorum vitio pro media ſyllaba, ſive littera* alpha *Græcum* delta *inolevit*. Judicum cap. 3. v. 31. ubi Hebraïcum habet ענת LXX. Δινάχ mendoſe pro Αἰνάθ mutato A in Δ; Alius Λινάθ mutato A in Λ. alius, Αἰνάθ melius. Et Judicum I. 31. ubi legitur אחלב LXX. hodie habent Δαλὰφ pro Ααλὰβ, ut alii legunt.

A in Λ. hujus commutationis exemplum vidimus ſupra: præterea vero Pſalm. 30. 16. ad vocem Hebraïcam עתתי LXX. habent οἱ κλῆροί μου, *ſortes meæ*, mutato A in Λ: nam illa vox ſignificat, καιροί μου, *tempora mea*, ut Reliqui Interpretes & Hieronymus verterunt: & Pſalmo 80. v. 3. ad hæc verba כנור נעים Symmachus vertit λύραν ἡδεῖαν, *lyram dulcem*: ubi aliquot Exemplaria mutato Λ. in A, αὔραν, *auram* habent.

Є in C. Pſalm. 38. v. 3. in verſione Aquilæ, Codex unus habet σιωπῆς σιγῆς ἀπὸ ἀγαθοῦ, pro σιωπῇ ἐσίγησα ἀπὸ ἀγαθοῦ: ubi Hebraïca ſic habent דומיה החשיתי מטוב.

Є in C. Pſalm. 76. 7. Euſebius lectionem Symmachi ſic effert, αἰνῶν σιωπῶν τὸ πνεῦμά μου, pro ἀνηρεύνων τὸ πνεῦμά μου *perſcrutabar ſpiritum meum*, ubi Hebraïca ſic habent ויחפש רוחי.

Є in Θ. Aquila, Symm. Theodotio & Septima, in Mſſ. habent Βηθσαβεέθ, pro Βηθσαβεέ, ubi in Hebraïco legitur בית-שבע Pſalm. 50. 1.

M. pro N. LXX. Interpretes quater habent ὤμων pro ὄνων, *humeros* pro *aſinis*, Joſue 9. 4. & 10. 1. & 6. ubi in Hebraïco legitur חמורי.

Præter illas autem mutationum cauſas, aliæ non paucæ acciderunt propter ſimilitudinem verborum vel ſoni. Sic Job. 39. 21. in Hebraïco legitur לקראת-נשק *in occurſum armaturæ*, Vulgata, *in occurſum armatis*; A. Th. Εἰς συνάντησιν ὅπλου, *in occurſum teli*; *Sym.* Εἰς ἀπάντησιν καταφράκτων, *in occurſum Cataphractorum*; ubi LXX. habent, συναντῶν βασιλεῖ, *occurrens Regi*, mendoſe pro βέλει. *telo*, ex ſimilitudine ſoni & terminationis. Et ſane βέλει poſuerat Origenes in Tetraplis, ut ibidem annotamus; quia videlicet lectio illa vitiata βασιλεῖ, nondum in Exemplaria, quibus

uſus eſt Origenes, manaverat. Pſalm. 131. v. 15. vocem צידה verterant LXX. Interpretes θήραν venationem, atque ita legit Athanaſius; Hieronymus quoque *venationem*; Aquila, ἐπισιτισμὸν *cibum*; Theodotio θήραν, ut & LXX. quæ lectio ſecundum hæc ex ſimilitudine ſoni mutata eſt in *χήραν viduam*, & hactenus ſic legitur in Vulgatis Exemplaribus. Item Heſai 14. 21 ubi in Hebræo legitur ערים LXX. πόλεων, ut liquet: poſteaque πόλεων in πολέμων mutatum eſt. Alia longe plura his addere poſſemus, verum hæc erunt ad præſens inſtitutum ſatis.

VIII. *De diſtinctione capitum & verſiculorum antiquitus uſurpata.*

Diſtinctio capitum olim nec hodiernæ ſimilis, nec una fuit. Capita longe minora hodiernis erant, cujus rei exemplum habes infra Numerorum 4. 25. in nota, ex omnibus catenis MſS. deſumta, quæ ſic habet, τὸ Σαμαρειτικὸν, ἐπίσπαστρον καὶ δέρματα ὑακίνθινα· ἅτινα καλεῖ τὸ ξ. κεφάλαιον ἐξῆς διφθέρας i. *Samariticum habet, tentorium & pelles hyacinthinas: quæ capite LX. Exin vocantur diphtheræ.* In Exodo quadraginta ſolum capita habentur: locuſque hic citatus exſtat in capite 39. hodierno. In Codice illo Coiſliniano vetuſtiſſimo unciali charactere deſcripto, ubi Octateuchus, & Libri Regum continentur, duæ ſingulis in Libris in capita diviſiones in margine notantur, quarum unaquæque longe plura capita habet, quam hodierna. Diſcrimina paucis accipe.

In Geneſi prima diviſio in Codice Coiſliniano CVI. capita exhibet; ſecunda in eodem Codice XCIX. hodierna L.

In Exodo prima diviſio in Coiſlin. LXXXIV. capita habet; ſecunda in eodem Codice CX. hodierna XL.

In Levitico prima in Coiſlin. LIV. capita habet; ſecunda in eod. Codice LXI. hodierna XXVII.

In Numeris prima in Coiſlin. L. capita; ſecunda in Coiſlin. LI. hodierna XXXVI.

In Deuteronomio prima in Coiſl. LXVIII. capita; ſecunda in Coiſlin. XCI. hodierna XXXIV.

In Libro Joſue una capitum diviſio obſervatur in Coiſliniano, & quia Liber hic magna ſui parte mutilus eſt, ibi ad caput decimum quartum dumtaxat pervenitur, quod cum nono capite hodierno concurrit.

In Libro Judicum nulla capitum diſtinctio occurrit in Coiſliniano. Sed quoties Iſraëlitæ ob prævaricationem in ſervitutem rediguntur, in margine ponitur δουλεία α'. δουλεία ς'. &c. Similiter ad ſingulos Judices, qui conſtituuntur, annotatur κριτὴς α. κριτὴς ς.

Libro primo Regum prima diviſio in Coiſlin. eſt LIII. capitum; ſecunda LXXIII. hodierna XXXI.

Libro II. Reg. prima in Coiſlin. eſt L. capitum; ſecunda LIII. hodierna XXIV.

In Libro tertio Regum diviſio in capita, perplexa admodum, liber magna ſui parte mutilus eſt, ita ut etiam totus Liber quartus deſideretur.

Primam in Codice Coiſliniano diviſionem, eam dicimus quæ cum argumentis eſt; ſecundam, eam quæ ſine argumentis. Verum hæc fuſius in Bibliotheca Coiſliniana propediem edenda.

Verſiculi ſimiliter longe breviores olim erant hodiernis, ut plurimis locis ac exemplis probavimus in Palæographia Græca, & infra in notis ad Librum Job paſſim. Sed quia in ea re viri etiam docti lapſi ſunt, rari verſiculos olim hodiernis æquales fuiſſe; unicum hîc adferam exemplum ex Libro Job cap. 21. v. 28. ubi tredecim verſiculi ſecundum antiquum morem computati, ſex hodiernos verſus efficiunt. Tredecim autem verſiculi στίχοι ſic in quibuſdam MſS. omnium vetuſtiſſimis στιχηρῶς ſcripti erant, ita ut ad ſingulos a linea inciperetur.

Ὅτι ἐρεῖτε, ποῦ ἐστιν οἶκος ἄρχοντος,
Καὶ ποῦ ἐστιν ἡ σκέπη τῶν σκηνωμάτων τῶν ἀσεβῶν.
Ἐρωτήσατε παραπορευομένους ὁδὸν,
Καὶ τὰ σημεῖα αὐτῶν οὐκ ἀπαλλοτριώσετε·
Ὅτι εἰς ἡμέραν ἀπωλείας κουφίζεται ὁ πονηρὸς,
Εἰς ἡμέραν ὀργῆς αὐτοῦ ἀπαχθήσονται.
Τίς ἀπαγγελεῖ ἐπὶ προσώπου αὐτοῦ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ;
Καὶ αὐτὸς ἐποίησε.
Τίς ἀνταποδώσει αὐτῷ, καὶ αὐτὸς εἰς τάφους ἀπηνέχθη;
Καὶ αὐτὸς ἐπὶ σωρῶν ἠγρύπνησεν.
Ἐγλυκάνθησαν αὐτῷ χάλικες χειμάῤῥου,
Καὶ ὀπίσω αὐτοῦ πᾶς ἄνθρωπος ἀπελεύσεται,
Καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀναρίθμητοι.

Moneo autem in fine Catenæ in Job in Anglia editæ, haberi totum Librum Job στιχηρῶς ſcriptum ad fidem veteris cujuſdam Codicis.

CAPUT V.

De Aquilæ Editionibus.

I. Aquilæ hiſtoria. II. Aquila duas Interpretationes edidit. III. Utra ex duabus in Hexaplis poſita fuerit. IV. An de induſtria Aquila quædam Scripturæ loca in alium ſenſum detorſerit. V. Expenduntur loca ubi Aquila, quaſi ob Chriſtianiſmi odium male interpretatus, reprehenditur. VI. Quæritur utrum Aquila idem ſit qui Onkelus, & utrum Thargum Onkeli aliquid affinitatis habeat cum interpretatione Aquilæ.

I. *Aquilæ hiſtoria.*

AQUILAM ait Epiphanius fuiſſe πενθερίδην, hoc eſt affinem, vel ut alii vertunt, ſocerum, aut ſoceri ſocruſve filium Imperatoris Hadriani: Chronicon vero Paſchale πενθερὸν, ſive ſocerum dicit. Id autem, ut plane fabuloſum, a viris doctis merito reſpuitur. Paulo melioris notæ videntur alia quædam, quæ de Aquila tradit Epiphanius: at ſi qua ſincera ſint, ex ipſis Origenis ſcriptis deſumta putantur: nam ut jam diximus, Origenes initio ſingularum verſionum de Hiſtoria cujuſque Interpretis quædam in Hexaplis poſuerat. Verum inter illa Epiphanii dicta, non deſunt quæ doctis viris ſuſpecta videantur, ut pluribus dicitur infra.

Aquila igitur, ait ille, cum Jeroſolymis ageret, reſtaurandæ urbi ab Imperatore Hadriano præpoſitus; atque Apoſtolorum diſcipulos, nuper Jeroſolymam Pella reverſos, fide florentes mirabiliaque patrantes cerneret, compunctus corde Chriſtianiſmum amplexus eſt: elapſoque tempore Chriſti ſigillum petiit & impetravit: neque tamen mores priſtinos mutavit. Enimvero cum in vana Aſtronomiæ arte, quam Apoteleſmaticen vocabant, inſtitutus eſſet, ſolitamque ei operam daret; increpantibus Magiſtris, ac rem ut Chriſtiano viro indignam vetantibus: ille contra pervicaciter repugnans, de fato diſſerendi, geneſimque ſuam obſervandi nullum finem faciebat. Quamobrem ab iis, utpote ſalutem numquam conſequuturus, Eccleſia pellitur. Ille quaſi ignominia affectus, vanâ ductus verecundiâ, Chriſtianiſmum ejurat, ad Judæoſque declinans circumciditur. Tum vehementi ſtudio percitus, Hebraicæ Linguæ addiſcendæ totum ſe dedidit: cujus perfectam adeptus notitiam, interpretationem ex

affectu ſuo concinnavit; ita ut quædam Scripturæ dicta præter LXX. Interpretum mentem ad alium ſenſum detorqueret, ac teſtimonia de Chriſto in divinis Scripturis expreſſa, aliò deflecteret, ignominiæque ſuæ abſurdam apologiam pararet: Hæc ex Epiphanio. Utrum autem Aquila loca Scripturæ, quæ Chriſtum prænuntiabant, de induſtria aliò diverterit, mox diſquiremus.

Quod ait Epiphanius, Aquilam Hadriani tempore Scripturam Sacram interpretatum eſſe, ex ipſis Origenis ſcriptis mutuatus creditur. Certum enim videtur Origenem in Hexaplis ſuis ſingularum Editionum brevem hiſtoriam poſuiſſe, ut ex his Euſebii verbis arguitur, qui Eccl. Hiſt. Lib. 6. cap. 16. de Quinta, Sexta & Septima Editionibus loquens, hæc habet: ἐφ' ὧν ἀγνοῶν τὴν ἀδηλότητα, τίνος ἄρ' εἶεν οὐκ εἰδὼς, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐπεσημήνατο, ὡς ἄρα τὴν μὲν εὕροι ἐν τῇ πρὸς Ἀκτίοις Νικοπόλει, τὴν δὲ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ τοιῷδε. ἔν γε μὴν τοῖς ἑξαπλοῖς τῶν ψαλμῶν μετὰ τὰς ἐπισήμους τέσσαρας ἐκδόσεις, οὐ μόνον πέμπτην, ἀλλὰ καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην παραθεὶς ἑρμηνείαν, ἐπὶ μιᾶς αὖθις σεσημείωται, ὡς ἐν Ἱεριχοῖ εὑρημένης ἐν πίθῳ κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντωνίνου τοῦ υἱοῦ Σεβήρου. i: *Et cum ignoraret cujuſnam eſſent, id ſolum ſignificavit, ſe alteram quidem reperiſſe Nicopoli ad Actium, alteram vero in alio deſignato loco. Utique in Hexaplis Pſalmorum poſt inſignes illas quatuor Editiones, ubi non ſolum Quintam, ſed etiam Sextam & Septimam Editionem appoſuit, ad unam rurſus annotavit, inventam illam fuiſſe Hierichunte in dolio, temporibus Antonini filii Severi.* Hæc Euſebius, qui ipſa Origenis Hexapla tractabat. Unde inferas Origenem in Hexaplis, ſingulorum Interpretum & Interpretationum brevem hiſtoriam texuiſſe, ubi tum alia quædam ad ſingulas pertinentia, tum maxime uniuſcujuſque tempus annotavit. Hinc autem hauſiſſe putandus eſt Epiphanius id quod ait, Aquilam nempe ſub Hadriano Imperatore interpretationem adornaſſe ſuam: quod etiam confirmari poteſt ex Juſtini teſtimonio, qui ait in Dialogo cum Tryphone: ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν τολμᾶτε λέγειν μηδὲ εἰρῆσθαι ἐν τῇ προφητείᾳ τοῦ Ἡσαΐου· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν, ἀλλ', ἰδοὺ ἡ νεᾶνις ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν. i. *Quandoquidem vos & Doctores veſtri dicere audetis non dictum eſſe in Prophetia Heſaiæ*: Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium; *ſed*, ecce adoleſcentula in utero accipiet, & pariet filium. Ubi illud, ἰδοὺ ἡ νεᾶνις, &c. ex Aquilæ interpretatione ſumtum eſt: unde inferas tempore Juſtini Martyris jam evulgatam fuiſſe Aquilæ Editionem, atque adeo antea factam, videlicet Hadriano principe, ut ait Epiphanius ex Origene, ut creditur, mutuatus.

Cætera autem, quæ adjecit Epiphanius de Aquila, non ex eodem fonte hauſiſſe putandus eſt: nam quod narrat eum ab Hadriano reſtaurandæ urbi Jeroſolymorum præpoſitum fuiſſe, perinde ſuſpicioni obnoxium videtur, atque id quod ante dixerat, ipſum Hadriani ſocerum fuiſſe. Reliqua de Apoteleſmatice, ſive de genethlialogiæ uſu, de baptiſmo, de ejurato poſtea Chriſtianiſmo, de admiſſa circumciſione, deque adepta demum Hebraïcæ Linguæ perfecta notitia, majorem ſane poſtularent auctoritatem, exque fabuloſis Judæorum narrationibus manare potuerunt. Siquidem Judæi Aquilæ Editionem, eam videlicet quæ κατ' ἀκρίβειαν facta fuerat, magni faciebant, Auctoremque illius laudibus prædicabant. Hinc Origenes ad Africanum: *Sic enim Aquila, Hebraicæ lectioni ſerviens edidit: quem Judæi accuratiſſime omnium credunt interpretatum eſſe Scripturam: quo maxime uti ſolent qui Hebraicam dialectum ignorant, utpote qui omnium maxime ſenſum aſſecutus eſſe putetur.*

II. *Aquila duas Interpretationes edidit.*

Duas autem Tranſlationes edidiſſe Aquilam exploratum eſt; primam liberiorem, ubi etſi verba ſingula Hebraïca Græce exprimere ſatageret, ſenſum tamen apte reddere curabat, neque tam ſcrupuloſe voculas omnes ſectabatur, ac cum ſeriem interturbaturas eſſe proſpiceret, repræſentare negligebat: quod verum erat Interpretis officium. Alteram deinde verſionem paravit, quæ κατ' ἀκρίβειαν vocita-

batur, id eſt, ſecundum exactam vertendi rationem, de qua Hieronymus in Ezechielem p. 716. *Aquilæ ſecunda Editio, quam Hebræi, κατὰ ἀκρίβειαν, nominant:* ubi tanta accuratione verba & voculas ſingulas Hebraïcas reddere curabat, ut de ſtyli barbarie nihil cogitaret. Ejuſmodi vero κακοζηλίας exempla multa proferre poſſemus; ſed, ut cætera taceam, quis non ægre ferat hæc Hebraïca verba, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ſic expreſſa videre, ἐν κεφαλαίῳ ἔκτισεν ὁ θεὸς σὺν τὸν οὐρανὸν καὶ σὺν τὴν γῆν; nimirum ille ne particulam את, notam accuſativi caſus, præteriiſſe videretur, pro illa σὺν poſuit, quia את in nonnullis locis, σὺν vel μετὰ, id eſt, *cum* ſignificat. Idque ſexcenties repetiit, quod ſane magnam in ejus tranſlatione κακοφωνίαν intulit. Sed audiendus Hieronymus ad Pammachium de opt. gen. interpretandi: *Aquila autem proſelytus & contentioſus Interpres, qui non ſolum verba, ſed etymologias quoque verborum transferre conatus eſt, jure projicitur a nobis. Quis enim pro frumento & vino & oleo poſſit vel legere vel intelligere, χεῦμα ὀπωρισμὸν στιλπνότητα, quod nos poſſumus dicere* fuſionem, pomationemque & ſplendentiam. *Aut quia Hebræi non ſolum habent ἄρθρα; ſed & πρόαρθρα, ille κακοζήλως & ſyllabas interpretatur & litteras, dicitque σὺν τὸν οὐρανὸν καὶ σὺν τὴν γῆν, quod Græca & Latina Lingua omnino non recipit. Cujus rei exemplum ex noſtro ſermone captare poſſumus. Quanta enim apud Græcos bene dicuntur, quæ ſi ad verbum transferamus, in Latino non reſonant: & e regione, quæ apud nos placent, ſi vertantur juxta ordinem, apud illos diſplicebunt.* Illud vero χεῦμα, ὀπωρισμὸν, στιλπνότητα, quod undenam ſumtum eſſet ante ignorabatur, ex Deut. 7. 13. nunc primo prodit in Appendice primi Tomi ex Codice Coiſliniano.

Aliquando item nulla habita generum ratione, ut Hebraïſmos exprimeret, ſingulare cum plurali copulavit, ut Gen. 5. v. 5. καὶ ἔζησεν Ἀδὰμ τριάκοντα ἔτος, καὶ ἐννακόσια ἔτος, & vixit *Adam triginta annum & nongentos annum*, quia nempe vox שנה ſingularis formam habet, licet hic vim pluralis habeat, ut nemo non videt. Pari ratione nonnumquam pluralia, quæ vim ſingularis habent, ille pluraliter expreſſit: ſic Gen. 6. 2. בני אלהים οἱ υἱοὶ τῶν θεῶν, quia nimirum אלהים habet pluralis formam, ille pluraliter hic vertit: ubi Vulgata, *Videntes filii Dei filias hominum.* Ad hæc etymologias nominum verborumque ita conſectatur, ut nulla habita ſeriei ratione, eamdem vocem Hebraïcam ut plurimum eadem Græca exprimat, non cogitans idem verbum, ſi aliis diverſiſque jungatur vocibus, aliud ſignificare.

III. *Utra ex duabus in Hexaplis poſita fuerit.*

Ex illa porro duplici Aquilæ verſione, quæſtio exoriri poteſt; utra videlicet ex duabus in Hexaplis ab Origene poſita fuerit, an prima, an ſecunda, quæ κατ' ἀκρίβειαν vocabatur: & utrum ſemper eamdem adhibuerit Origenes in omnibus & ſingulis Scripturæ Libris; an modo unam, modo alteram appoſuerit. Non dubito eam in Hexaplis tertio loco poſuiſſe, quæ quia nimia accuratione concinnata erat, κατ' ἀκρίβειαν facta dicebatur; nempe ſecundam. Id vero ſuadet particula σὺν ſæpe poſita in iis, quæ ſuperſunt Editionis Aquilæ fragmentis, & alia nimiæ religionis veſtigia. Ex eadem etiam decerptæ fuere lectiones Aquilæ, quæ in Editione τῶν O. Hexaplari cum Aſteriſcis ab Origene poſitæ ſunt. Verum quia in locis Aquilæ, quæ frequenter in hac Hexaplorum collectione occurrunt, hæc tam ſcrupuloſa vertendi ratio non ubique obſervatur, hinc fortaſſe quiſpiam ſuſpicetur, ea, quæ elegantius exprimuntur, nec tantam præferunt Interpretis ἀκρίβειαν, ex prima ejus verſione, quæ liberiore interpretandi genere adornata fuerat, deſumta fuiſſe. Verum potuit Aquila, etiam in illa κατ' ἀκρίβειαν interpretatione, non ſemper eadem religione in vertendo uti: nec inſolitum eſt Interpretes quolibet modo litteræ hærere, modo elegantiore interpretandi genere procedere. Certum igitur habeo, Origenem in tertia Hexaplorum columna Aquilæ interpretationem illam poſuiſſe, quæ κατ' ἀκρίβειαν & ſecunda vocabatur, & lectiones Aquilæ illas, quas præmiſſis Aſteriſcis in Hexaplari τῶν O. Editione poſuit, ex ea accepiſſe.

IV. *An*

IV. *An de induſtria Aquila quædam Scripturæ loca in alium ſenſum detorſerit.*

Una fuit Sanctorum Patrum, veterumque pene omnium mens & opinio, Aquilam ob illatam ſibi ab Eccleſiæ Præfectis quam ſupra memoravimus contumeliam, (nam quod illi ex vero religionis pietatiſque ſtudio admiſerant, injuriæ loco habebat;) infenſum poſtea Chriſtianæ religioni fuiſſe; ac loca Veteris Teſtamenti, quæ futurum Chriſti adventum prænuntiabant, de induſtria in Tranſlatione ſua depravaſſe, & in alium ſenſum detorſiſſe. Licet autem ea quæ de Chriſtianiſmo ab Aquila ejurato Epiphanius tradidit non ſuſpicione vacent, ut ſupra diximus; attamen ſive a Chriſtianis ad Judæos defecerit, ſive Judæus ab exortu fuerit, ob Chriſtianiſmi odium aliqua Scripturæ loca detorſiſſe putabatur. Sic Irenæus, Euſebius, Epiphanius, & aliquando Hieronymus; ſic etiam Philaſtrius, Anaſtaſius Sinaïta, aliique ſenſerunt. Verum Hieronymus, qui parem de Aquila ſententiam alibi tulerat, in Epiſtola quadam ad Damaſum ait; eum non *contentioſe*, ut alii arbitrabantur, ſed *ſtudioſe* interpretatum eſſe. Imo Commentariis in Habacuc laudat illum, quod hæc verba: *Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo*, ſecundum Chriſtianorum mentem tranſtulerit; cum contra Symmachus & Theodotio, Chriſtiani licet, in alium ſenſum declinarint. Et alibi quoque ejus defenſionem ſuſcipere videtur. Quare putaverim Hieronymum, in aliis locis ubi Aquilam quaſi Chriſtianis infenſum carpere videtur, ex vulgari aliorum qui præceſſerant ſententia locutum eſſe; ipſumque tamen, qui plus quam cæteri omnes Aquilæ verſionem tractaverat, alia opinione fuiſſe. *Aquila*, inquit in Epiſtola ad Damaſum, *qui non contentioſius, ut quidam putant, ſed ſtudioſius verbum interpretatur ad verbum.* Et in Epiſtola ad Marcellam: *jam pridem cum voluminibus Hebræorum Editionem Aquilæ confero, ne quid propter odium Chriſti Synagoga mutaverit; &, ut amicæ menti fatear, quæ ad noſtram fidem pertineant roborandam plura reperio.*

V. *Expenduntur loca ubi Aquila, quaſi ob Chriſtianiſmi odium male interpretatus, reprehenditur.*

E re autem fuerit loca illa interpretationis Aquilæ, quæ a Patribus ut Chriſtianæ fidei repugnantia reprehenduntur, hîc proferre; ut exquiratur, num re vera Aquila de induſtria hæc ad aliam mentem detorſerit. Qui prior Aquilam ſimulque Theodotionem criminatur, eſt Irenæus Lib. 3. cap. 24. ubi ait: *non vera eſt interpretatio*, ecce adoleſcentula, *ut Theodotion Epheſius & Aquila Ponticus ſunt interpretati. Hinc Ebionæi ex Joſeph natum aiunt.* Agitur hîc de Heſaiæ loco 7. 14. *Ecce virgo concipiet & pariet filium.* An autem ut locum detorqueret Aquila, ſic verſionem ſuam concinnaverit, neſcio. Veriſimile tamen eſt eum a voce παρθένος conſulto declinaſſe, quia hac maxime prophetiâ utebantur Chriſtiani pro ſua tuenda fide. Imo nec vocem ἀπόκρυφος, *abſcondita*, quam alibi pro Hebraïca עלמה exprimenda adhibet, hîc uſurpare voluit; quia forte hæc interpretatio puellam, quæ virorum aſpectui occulta manſerat, atque ideo virginem exprimebat.

Euſebius Cæſarienſis Comment. in Pſalm. 90. v. 9. Aquilam & Symmachum carpit, quod doctrinam de Altiſſimo & de Domino, id eſt, de Patre & Filio, ſuſpectam habentes, Ἰουδαϊκώτερον, ſive modo ad Judaïcam ſententiam accedente hæc Hebraïca verba כי־אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונך ſic tranſtulerint, Aquila nempe, ὅτι σὺ, κύριε, ἐλπίς μου, ὕψιστον ἔθηκας κατοικητήριόν σου: *Quoniam tu, Domine, ſpes mea, altiſſimum poſui habitaculum tuum*; Symmachus vero, σὺ γὰρ Θεὲ ἀσφάλεια μου, ὑψίστην ἔθου τὴν κατοίκησίν σου: *Tu enim, Deus, fiducia mea, altiſſimam poſuiſti habitationem tuam.* Quid Chriſtianis officiant hujuſmodi tranſlationes, non ſatis perſpicio. At

Euſebius vult hæc verba : *Quoniam tu, Domine, ſpes mea, altiſſimum poſuiſti refugium tuum*, ut in LXX. leguntur, ſic intelligenda eſſe, ut illud, *Domine*, ſignificet Filium; & illud, *altiſſimum*, quem pro refugio ſuo ponit Filius, ſignificet Patrem: qua data interpretatione magis Arianiſmo favere videtur Euſebius, cujus ſcopus eſt Deum Filium longe minorem Deo Patre ſtatuere, quàm Aquila & Symmachus Judaïſmo.

Hieronymus in Heſaiam cap. 49. v. 5. in hæc verba וישראל לא יאסף, ubi Aquila vertit, *Et Iſrael ei congregabitur*, hæc annotat. *De Aquila autem non miror, quod homo eruditiſſimus Linguæ Hebraicæ in hoc loco aut ſimularit imperitiam, aut Phariſæorum perverſa interpretatione deceptus ſit, qui interpretari voluit*, & Iſrael ei congregabitur, *hoc eſt, Deo : cum verbum Hebraicum* LO, *in hoc loco non ſcribatur per* LAMED *&* VAU, *quod ſi eſſet, ſignificaret* ei *vel* illi ; *ſed per* LAMED ALEPH, *quod proprie ſonat* non. Hæc porro varietas interpretationum ex varietate lectionum haud dubie profecta eſt : nam alia Exemplaria לא & alia לו habebant, hodieque in Bibliis Maſſoreticis legitur לא & in margine לו קרי Nec quidpiam hinc in gratiam Judæorum colligi poteſt, quod non in aliis Scripturæ locis centies habeatur.

Philaſtrius Brixienſis de Hæreſibus, Aquilam in crimen vocat, quod Pſalmo 2. *v.* 2. ubi LXX. verterunt, *adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus*, ipſe tranſtulerit, *adverſus Dominum & adverſus unctum ejus.* Verum Aquila non hoc loco tantum, ſed etiam alibi vocem משיח ἠλειμμένον, ſive *unctum* interpretatus eſt ; quia nimirum putabat χριστὸς & ἠλειμμένος idipſum ſignificare. Sed tamen non videtur a voce χριστὸς de induſtria abſtinuiſſe : nam modo una, modo alia voce utitur, etiam ubi de Chriſto agitur. Sic Pſal. 88. v. 52. οὗ ὠνείδισαν τὰ ἴχνη τοῦ χριστοῦ σου ; & Habacuc 3. *v.* 13. *in ſalutem cum Chriſto tuo.* Non improbabile tamen videtur Aquilam in odium Chriſtianiſmi, ἠλειμμένον fere ſemper poſuiſſe, ubi משיח reperiebatur, ut a voce χριστὸς Chriſtianis familiari, quâ Filium Dei compellabant, conſulto declinaret.

Anaſtaſius Serm. 9. in Hexaëmeron, impietatis Aquilam accuſat, quod illud Gen. 2. 18. אעשה־לו עזר כנגדו verterit, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατέναντι αὐτοῦ i. *faciamus ei adjutorem e regione ipſius*, vel *coram eo.* Illud quippe κατέναντι αὐτοῦ, ſic intelligi vult Anaſtaſius, ἀντίδικον καὶ πολέμιον, *adverſarium & inimicum*, quaſi ſcilicet ex Aquilæ mente Deus homini mulierem quaſi adverſarium & inimicum dederit. Verum, ut norunt omnes Græce periti, κατέναντι αὐτοῦ hîc ſignificat, *e regione ipſius*, ſive *ut illi adſtaret* : alioquin vox βοηθὸς adjutor, quæ præcedit, Anaſtaſii interpretationem prorſus refellit. Quis enim putet Aquilam ſic interpretari voluiſſe, *faciamus ei adjutorem adverſarium ?*

IV. *Quæritur utrum Aquila idem ſit qui Onkelus, & utrum Thargum Onkeli aliquid affinitatis habeat cum interpretatione Aquilæ.*

Multiplex quæſtio movetur de Onkelo ; ac de ipſo ſtatim nomine quæritur, an Onkelos, vel Onkelus idem ſit, quod Aquila. Sane Onkelos vox eſt Hebræis extranea, & peregrinæ gentis, quæ cum Hebraïce ſcribi cœpta eſt, aliquam mutationem novamque terminationem accepit. Id negari non poſſe videtur. Nulla autem vox propinquior τῷ Onkelos eſt quam Ἀκύλας, *Aquilas* vel *Aquila*. O enim & A paſſim permutantur & confunduntur : quare prorſus crediderim idem eſſe nomen Onkelos, vel Ankelas, & Ἀκύλας. Id vero confirmat Thalmud Hieroſolymitanum, ubi *Aquila* ſæpe hac fere nominis forma memoratur. Alia ſubinde quæſtio oritur, num Aquila interpres ille Græcus idem ſit qui Onkelos, cujus nomen, ut diximus, idem videtur eſſe quod Aquila ; an vero duo Aquilæ fuerint, quorum âlius Thargum in Pentateuchum, alius ſcilicet is de quo nunc agitur, verſionem Græcam quæ in Hexaplis ferebatur, edidit. Ex Rabbinis quidam Onkelum vel Aquilam Paraphraſis Chaldaïcæ auctorem, longe antiquiorem putant Aquila illo, qui verſionem Græcam Hadriani tempore edidit ; qua de re

Digitized by Google

videndi Brianus Waltonus, & Nicolaus Serarius Prolegom. cap. XIV. Quæſtiuncula 4. Alii eumdem eſſe putant Chaldaïcum Paraphraſten & Græcum Interpretem: Ut ut vero ſit, certum eſt Paraphraſin illam Chaldaïcam nihil habere cum verſione Græca Aquilæ affinitatis. Nam ut cætera taceam, in quibus omnes Interpretes conſentiunt: vocem בראשית Gen. 1. 1. Aquila vertit, *ἐν κεφαλαίῳ. in capitulo*, Onkelos autem בקדמין *in principio*; moxque תהו ובהו Aquila, *κένωμα καὶ οὐθὲν, inanitas & nihil*, Onkelos, צדיא וריקניא *deſerta & vacua*, v. 2. מרחפת Vulgata, *& Spiritus Dei ferebatur*; *Aquila*, *ἐπιφερόμενον*, *ſuperferebatur*; Onkelos, מנשבא *inſufflabat*: Geneſis cap. 2. v. 6. ואד Vulgata, *& fons*; Aquila, *ἐπιβλυσμὸς*, *& ſcatebra* vel *ſcaturigo*; Onkelos, ועננא *& nubes*. v. 7. וייצר Aquila, *καὶ ἔπλασε*, *& formavit*; Onkelos וברא *& creavit*. Gen. 3. 16. תשוקתך Aquila; *ἡ συνάφειά σου ſocietas tua*; Onkelos, תאובתיך *deſiderium tuum*. Gen. 4. v. 8. ait Origenes Aquilam expreſſiſſe, illud Caini dictum, *διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον*, *egrediamur in campum*, vel *egrediamur foras*, quod tamen non legitur in Onkelo. Et Gen. cap. 6. v. 2. בני־האלהים Aquila *οἱ υἱοὶ τῶν θεῶν*, *filii deorum*; Onkelus, בני־רברביא *filii principum*, vel *magnatum*. Innumera congerere poſſem, unde liquidum foret, nihil eſſe inter Aquilæ verſionem Græcam, & Chaldaïcam Paraphraſin, affinitatis. Sed hæc, ni fallor, ſatis erunt.

CAPUT V.

De Symmachi interpretatione.

I. Multipliciter errat Epiphanius & pugnantia loquitur, dum narrat Symmachum Scripturam vertiſſe ante Theodotionem. II. Auctor Synopſeos Epiphanii errorem ſenſiſſe videtur. III. Chronicon Alexandrinum errorem Epiphanii emendavit, ut & Ado. IV. An duas interpretationes ediderit Symmachus. V. Quo vertendi genere uſus ſit: ac de annis Chronologicis primæ & ſecundæ ætatis, ut a Symmacho repræſentabantur. VI. Ejus Editio a veteribus admodum laudata. VII. Theodoro Heracleotæ non ita probatur.

I. *Multipliciter errat Epiphanius & pugnantia loquitur, dum narrat Symmachum Scripturam vertiſſe ante Theodotionem.*

EPIPHANIUS conſpecto Hexaplorum ordine, ubi Symmachus ante Theodotionem poſitus, ſecundum locum in Græcis Editionibus occupabat, putavit Symmachum prius Theodotione Editionem ſuam concinnaſſe. Ideo ille narrationem, quam ex Veteribus, atque partim ut videtur ex ipſis Origenis ſcriptis acceperat, mire perturbavit & *ἀνάπαλιν* dixit. Ait igitur Severi temporibus Symmachum Samaritanum, inter ſapientes gentis ſuæ floruiſſe; atque ambitione & dominandi cupidine ductum, cum apud contribules voti compos eſſe non poſſet, ad Judæos deſciviſſe, reductoque ſecundum illius temporis uſum præputio, & accepta denuo circumciſione, inter Judæos connumeratum fuiſſe. Hactenus omnia quadrant. In hoc tamen differt ab Euſebio & Hieronymo; quod hi Ebionæum, id eſt, ſemi-Chriſtianum & ſemi-Judæum, factum fuiſſe dicant: Epiphanius vero ad Judæos deſciviſſe, & inter Judæos fuiſſe connumeratum narret. Sed Euſebii & Hieronymi teſtimoniis ſtandum eſſe videtur: quippe qui Librum Symmachi viderint, ubi ex Evangelio Matthæi Ebionitarum dogma aſſerere nitebatur. Quod ſane nonniſi Ebionitæ convenire poteſt. Mox autem Epiphanius probe

poſitam a ſe Chronologiæ notam evertit, cum ait: *Poſt hunc, tantillo elapſo tempore, hoc eſt Commodo ſecundo, τῦ δευτέρυ, imperante, qui poſt Lucium Aurelium Commodum, tredecim annis imperavit, Theodotio quidam genere Ponticus, ex Marcionis Hæreſiarchæ factione, cum hæreſi ſuæ ſuccenſeret, ad Judæos defecit.* Quo poſito calculo, interpretatio ſub Severo facta, ætate præceſſerit eam, quæ ſub Commodo concinnata eſt, quæ ſunt ἀπροσδιόνυσα. Cum præſertim ille Commodum deſignet eum, qui tredecim annis imperavit, cui poſt Pertinacem & Didium Julianum, qui paucis menſibus regnarunt, ſucceſſit Severus. Hanc vero Chronologiæ rationem, alio commento aſſerere nititur Auctor Epitomes Libri S. Epiphanii de menſuris, quam infra edemus, cum ait, Symmachum verſionem ſuam edidiſſe ſub Commodo Severo; Theodotionem vero ſub Commodo ſecundo: quæ ſane ruunt & conſiſtere non poſſunt: nullus enim Commodus Severus Imperator fuit, nullus poſt eum Commodus ſecundus extitit.

II. *Auctor Synopſeos Epiphanii errorem ſenſiſſe videtur.*

Auctor vero Synopſeos, quam falſo adſcriptam Athanaſio putamus, ex Epiphanio quidem hauſiſſe videtur, ut ex verborum ſimilitudine probatur; ſed ſive Epiphanii errorem ſenſerit, ſive emendatiore alio exemplari ſit uſus, in notis & calculis ſuis a vera Chronologiæ ratione minus recedit, quam Epiphanius: ait enim Symmachum ſub Severo, Theodotionem ſub Commodo interpretatum eſſe, ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ, *eodem tempore*; qui vera dicere comperitur ſi addas, *circiter*. Imo etiam ſine addito atque temperamento dici forte poteſt, Theodotionem & Symmachum eodem tempore vertendæ Scripturæ ſacræ inſudaſſe, ſed ita ut Theodotio prius, Symmachus autem modico poſt tempore interpretationem ſuam in lucem emiſerint.

III. *Chronicon Alexandrinum errorem Epiphanii emendavit, ut & Ado.*

Auctor vero Chronici Alexandrini, poſtquam Theodotionis Editionem in annum Commodi ſextum contulerat; & poſtea, ordine temporis procedens, Symmachi interpretationem anno Severi nono factam dixerat, ſic claudit: *Hæc Epiphanius Cyprius de tribus Interpretibus Aquila, Symmacho & Theodotione narravit.* Hanc germanam veramque temporum rationem ab Epiphanio ſe accepiſſe teſtificatur ille: unde fortaſſe ſuſpicio oriatur, Epiphanium ab imperito quodam homine vitiatum fuiſſe in Exemplaribus, quæ ad nos uſque devenerunt, Auctoremque Chronici Alexandrini, longe diverſo Exemplari & quidem emendatiore uſum eſſe. Sed huic ſuſpicioni reclamare videtur Editio Epiphanii hodierna, cujus verba Latine tantum brevitatis cauſa proferimus.

Poſt Aquilam hunc, & illius interpretationem, Adriano Imperatori ſuccedit.

Antoninus cognomine Pius, & imperat annos viginti duos.

Hunc excipit Caracallus, qui & Geta, & Marcus Aurelius Verus dicebatur, annis ſeptem.

Hujus tempore imperavit & Lucius Aurelius Commodus, annis perinde ſeptem.

Pertinax menſibus ſex.

Severus annis octodecim.

Hujus porro Severi temporibus, Symmachus quidam Samaritanus extitit, ex eorum numero, qui apud illos ſapientes habentur &c. ut ſupra narravimus: Poſtquam vero Symmachi hiſtoriam texuit, ita pergit.

Poſt hunc e veſtigio ſubſequenti tempore, id eſt, circa imperium Commodi ſecundi, qui poſt prædictum Lucium Aurelium Commodum imperavit tredecim annis, Theodotio quidam Ponticus, ex ſucceſſione Marcionis Hæreſiarchæ Sinopenſis &c. Tam immanem rectæ Chronologiæ everſionem, tam præpoſteram Imperatorum Romanorum enumerationem, vel a Librariis, vel a temerario quopiam homine, in textum Epi-

phanii inductam fuiſſe vix crederem. Verique ſimilius eſſe arbitror, Epiphanium indiligentem ſane Chronologum, cum putaret Symmachi Editionem, quia ante Theodotionis verſionem in Hexaplis ponebatur, eſſe hac antiquiorem, ut huic opinioni calculum accommodaret ſuum, hanc rebus & temporibus perturbationem attuliſſe: nam ubi poſtea, non multis interpoſitis verbis, Imperatorum ſeriem repetit, eos ſuo pene ordini reſtituit, quia nullâ factâ Symmachi mentione, nihil opinioni ſuæ repugnans offerebatur; ſic autem habet: *Poſt Antoninum Pium regnavit Marcus Aurelius Antoninus, qui & Verus, annis novendecim.*

Poſt hunc Commodus alius imperat annis 13. *cujus tempore floruiſſe diximus Theodotionem, qui quartam interpretationem edidit.*

Commodum hunc excipit Pertinax, & imperat menſes ſex.

Hinc Severus cum Antonino filio, annis 18. *Mortuo Severo ſuccedit Antoninus.*

In hac poſtrema recenſione Commodum non loco ſuo movit, quia cum nulla ſub Severo Symmachi mentio fieret, nihil præconceptæ a ſe opinioni repugnabat, quæ opinio tam alte animo ejus defixa erat: ut licet veterum & forte Origenis ipſius teſtimonio ediſceret, Theodotionis editionem ſub Commodo, Symmachi ſub Severo prodiiſſe, mallet ipſe Severum ante Commodum locare, quàm Theodotionis Editionem Symmachi verſione antiquiorem fateri. Quamobrem ubi paulo poſtea Lectorem monet, caveat ne, quia LXX. Interpretes poſt Aquilam & Symmachum in Hexaplis locantur, exiſtimet Aquilam & Symmachum eſſe LXX. Interpretibus antiquiores, neutiquam monet, ne Symmachum priorem Theodotione pari de cauſa putet. Chronici igitur Alexandrini Auctor, in calculis peritior Epiphanio, ex duabus ſupra memoratis Imperatorum recenſionibus, ab Epiphanio editis, veram utriuſque Interpretis ætatem, quaſi ab Epiphanio mutuatus, aſſignavit: nec enim ignorare potuit eam, quæ ſub Commodo prodiit, Editionem, vetuſtiorem ea eſſe, quæ ſub Severo. Ado item in Chronico veram Interpretum ætatem deſcripſit: nam de tempore Hadriani loquens ait: *per idem tempus Aquila Ponticus Interpres, ſecundus poſt LXX. oritur.* Et ſub Commodo, *Theodotion Epheſius, Interpres tertius apparuit.* Idem ſub Severo, *Symmachus Interpres quartus agnoſcitur.* Theodotionem igitur ante Symmachum Editionem emiſiſſe ſuam, ex iis quæ ſupra dicta ſunt, liquidum eſt. Idipſum crediddiſſe videtur Hieronymus, qui ait Comment. in Heſaiam cap. 58. v. 6. *Pro Catena, LXX.* σύνδεσμον, *id eſt, colligationem, ſive vinculum tranſtulerunt; Aquila ſicut ſupra, errorem interpretatus eſt: Symmachus in Theodotionis ſcita concedens* torquem *poſuit.* Quo indicat Symmachum in Editione ſua ſecutum eſſe interpretationem Theodotionis, utpote antiquioris; confirmatur etiam Irenæi loco: ubi carpit ille Aquilam & Theodotionem tantum, quod cap. 7. Iſaïæ vocem עלמה verterint νεᾶνις, *adoleſcentula*, non παρθένος *virgo*, ut LXX. Interpretes. Si autem Symmachus jam Editionem ſuam publicam feciſſet, cum & ipſe νεᾶνις, tranſtulerit, an prætermittendus erat ab Irenæo? At cum ex Chronico Alexandrino, anno Severi nono Symmachus Interpretationem ſuam concinnaverit, non potuit ab Irenæo reprehendi, qui anno circiter ſecundo ejuſdem Imperatoris Martyrium paſſus eſſe putatur. Hinc vero corrigas velim noſtram ad Synopſim Scripturæ ſacræ notam, ubi poſt Dionyſium Petavium diximus, Symmachum Editionem ſuam emiſiſſe ante Theodotionem.

IV. *An duas interpretationes ediderit Symmachus.*

Quà vero permotus cauſa ad Scripturam Græce interpretandam animum appulerit Symmachus, docet idem Epiphanius: quia nimirum Samaritanis infenſus erat, tranſlationem novam aggreſſus eſt, ut Samaritanorum Interpretationes everteret. In Epitome Epiphanii de ponderibus mox edenda legitur, εἰς διαστροφὴν τῶν τοῖς Σαμαρείταις ἑρμηνευτῶν, *ad everſionem Interpretum Samaritanorum:* haſce porro Interpretationes Græcas fuiſſe, ex conjecturis admodum probabilibus ſupra ſtatuimus.

Duas Symmachum Editiones emiſiſſe, certum videtur; nec mirum eſt Epiphanium id prætériiſſe, quandoquidem nec de duplici Aquilæ Editione, quæ pluribus teſtimoniis aſſeritur, verbum fecit. Hieronymus vero duas etiam Symmachum emiſiſſe teſtificatur Comment. in Nahum cap. 3. v. 1 ubi ait: *In Hebræo habetur*, PHEREC MALEA, *quod interpretatus eſt Aquila*, ἐξαυχενισμοῦ πλήρης, *id eſt*, excervicatione plena; *Symmachus autem*, ἀποτομίας πλήρης, *quod poſſumus dicere*, credulitate *vel* ſeveritate plena. *In altera ejus Editione reperi*, μελοκοπίας πλήρης, *id eſt*, ſectionibus carnium, & fruſtis per membra conciſis plena. Duæ etiam eæque diverſæ Symmachi lectiones adferuntur Heſaï. 47. 2. Oſee 12. 11. Pſalm. 109. v. 4. Et in Appendice Exod. 28. 14. In Libris item 1. & 2. Regum binæ nonnumquam Symmachi interpretationes adferuntur. Vide etiam ſodes Jeremiæ 20. 3. & Jer. 30. 31. in Nota. Sed quia ejuſmodi exempla non ita frequentia ſunt, conjectandi locus eſt Symmachum non duas omnino diverſas Editiones emiſiſſe; ſed quam priorem emiſerat aliquot in locis emendaſſe, verbaque alia identidem ſubſtituiſſe pro aliis. Alioquin ſi duas, perinde atque Aquila, prorſuſque varias interpretationes concinnaſſet, quid cauſæ eſt cur, cum longe eleganrior & melior Interpres a multis habitus ſit, quam Aquila, tam paucæ tamen ex altera ejus Editione lectiones adferantur, quando tot tantaque ex ſecunda Aquilæ Editione ſuperſunt? Hæc conjectando ſolùm dicta ſint: res enim non ita explorata eſt, ut tuto poſſimus ſententiam ferre.

V. *Quo vertendi genere uſus ſit: & de annis Chronologicis primæ ac ſecundæ ætatis ut a Symmacho numerabantur.*

Interpretatio Symmachi clariſſima & elegantiſſima omnium eſt. Res ille ut plurimum apte ac dilucide exprimit: non verba ſingula ſcrupuloſe referre ſtudet ut Aquila; non LXX. Interpretes preſſo veſtigio ſequitur ut Theodotio; ſed vel in difficillimis locis ſenſum ita legenti exhibet, ut ſtatim intelligatur. Hebraïſmos raro ſectatur. Summopereque curaſſe videtur, ne quidpiam in Græca ſerie poneret, quod Græcum lectorem Hebraïce ignarum offendere poſſet: ea tamen cautela, ut Hebraïcum Exemplar unicum ſequendum ſibi proponeret, nec quidpiam ex Editione τῶν O.' ubi cum Hebraïco non quadrabat, in interpretationem ſuam refunderet. Quamobrem in annis Chronologicis ab Adamo uſque ad Abrahamum, miſſa Septuaginta Interpretum ſupputatione, Hebraïci ſemper textus annos exprimebat, ut teſtificatur Euſebius Emiſenus in loco, quem ex Manuſcriptis excerptum retulimus in notis Gen. 5. 5. *Hebræus*, inquit ille, *& Syrus & Symmachus in Genealogiis centum annos minus ſemper ponunt: exempli cauſa, ſcriptum eſt in LXX. quod Adam anno vitæ* CCXXX. *genuerit Seth; ibi Hebræus* CXXX. *habet. Illos autem centum annos reliquis Adami vitæ annis adjungit.* Mirum autem in recenſione eorum qui Hebraïcum textum in annorum calculo ſequuti ſunt, Hebræum, Syrum & Symmachum memorari, Aquilam vero τὸν ἀκολουθοῦντα τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει prætermitti, qui utique, ut Hebraïcum ſemper ſcrupuloſius quam cæteri ſequutus eſt, in annorum calculis ipſum non deſeruiſſe putandus eſt. Sed vel Aquila in recenſione illa Euſebii Emiſeni Librariorum vitio exciderit, vel quia Hebræum ſemper ſequitur Aquila, ipſum non memorandum eſſe cenſuerit, quod putaret ſatis eſſe Hebræum nominari, ut ſtatim ſequeretur Aquilam eodem modo vertiſſe, utpote qui Hebræi ſemper veſtigiis hæreat. Præterea non inſolens eſt veteres illos, etiam ubi duo vel tres Interpretes eamdem ipſam lectionem præferunt, unum tantûm ex illis commemorare, ut ſexcenties in decurſu hujus operis animadvertes. Quod ad Theodotionem vero ſpectat, veriſimile eſt ipſum in Genealogiis, ut & alibi frequentiſſime, LXX. Interpretum lectionem ſequutum eſſe: nam ideo poſt LXX. & quaſi ab Aquila & Symmacho ſegregatus, in Hexaplis locum habebat; quia illi Hebraïcum, hic LXX. Interpretes ſequi ſolebat. Symmachus itaque Hebræum

quidem ſequitur ut Aquila; ſed ita ut hic litteram nimia ſæpe religione exprimere ſtudeat; ille vero ita Hebraicis hæreat, ut elegantiæ & perſpicuitatis rationem habere videatur.

VI. *Ejus Editio a veteribus admodum laudata.*

Hanc ſtyli elegantiam & claritatem paſſim laudant Hieronymus Euſebius aliique; quorum prior ejus interpretationes frequenter admiratur & laudibus extollit, ut Comment. in Pſalm. 21. v. 31. σαφέστερον ὁ Σύμμαχος *clarius Symmachus*, ut & ſæpe alibi: & verſu ſequenti σφόδρα θαυμαστῶς ὁ Σύμμαχος *admodum mirabiliter Symmachus*: & Pſalm. 46. v. 10. οὕτως ἡρμήνευσε θαυμαστῶς ὁ Σύμμαχος, *ita mirabiliter interpretatus eſt Symmachus.* Hieronymus vero de Symmacho loquens frequenter dicit, eum apertius & manifeſtius interpretatum eſſe. Et Commentario in Amos 3. 11. ait Symmachum non ſolere verborum κακοζηλίαν, ſed intelligentiæ ordinem ſequi.

VII. *Theodoro Heracleota non ita probatur.*

Verum, ut variant opiniones, Theodorus Heracleotes vir ingenii perſpicacitate, quam fidei integritate nobilior, in fragmento, quod infra edemus, animadvertit, Symmachum, dum nimiæ perſpicuitati ſtudet, a vero Hebraïci ſenſu non infrequenter aberaſſe. Nam cum omnia, etiam difficillima, clare reddere ſatageret, plerumque euenit ut eas vôces & loquendi rationes deligeret, quæ majorem quidem perſpicuitatem præferrent, ſed ad Hebraïcum non ita quadrarent. Ad hæc autem, ſimilitudines, quibus abundat Hebraïca Lingua, Symmachus ſæpe in verſione ſua non expreſſit; ſicque dictorum vim & emphaſim enervavit, ut cum, verbi cauſa, illud Pſalm. 67. v. 31. עדת אבירים a LXX. Interpretibus ſic expreſſum, ἡ συναγωγὴ τῶν ταύρων, *congregatio taurorum*, Symmachus, συνόδῳ παμμεγεθῶν; *congregationi prægandium*, vertit, ut clarius rem exprimeret: & ſic ſimilitudinem illam abſtulit, quæ cum quamdam ἐνέργειαν orationi inderet, nihil tamen ſenſui officiebat. Hæc Theodorus Heracleotes, qui aliud ſimileque exemplum ex eodem Pſalmo v. 34. ubi illa verba לרכב בשמי שמי־קדם LXX. vertunt, τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τ̃ οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολὰς, *qui aſcendit ſuper cælum cæli ad orientem.* Symmachus vero, τῷ ἐποχουμένῳ ἐπὶ τ̃ οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ πρώτης; *qui vehitur ſuper cælum cæli ex prima.*

Quod ad primum autem exemplum adtinet, non dubito multos fore; qui Symmachi partes ſuſcipiant: nam אביר ſæpe ἰσχυρὸς fortis vel δυνάστης *potens* etiam a LXX. Interpretibus vertitur; rarius, ταῦρος taurus: hoc autem loco Hieronymus *fortium* interpretatur Aquilam forte ſequutus, uti ſolet in Pſalmis. Quod ad ſecundum vero exemplum, fateor mihi etiam, perinde atque Theodoro, accuratiorem videri τῶν O. quam Symmachi, interpretationem. Verum non deſunt alia exempla ex quibus arguatur Symmachum, dum perſpicuitati & elegantiæ ſtudet, a vero Scripturæ ſcopo aberraſſe.

Attamen vere dici poteſt Symmachum optimi Interpretis munere functum eſſe: etſi enim, dum claram exprimere ſententiam nititur, a vero ſenſu nonnumquam deflectat; quid mirum, in re maxime tam ardua? Quis adeo lynceus, in tanta ſeriei peregrinitate, tanta obſcuritate verborum, quantam innumeris in locis præfert Hebraïcus textus, ut omnia ſemper accurate & ſine ſphalmate poſſit interpretari? Id certe humanæ non eſſe facultatis videtur. Cæterum Symmachus ideo fortaſſe liberiorem elegantioremque interpretandi morem ſectatus eſt, quia videbat Aquilam, propter nimiam ἀκρίβειαν & religionem, ipſo Hebraïco textu ſæpe obſcuriorem eſſe.

CAPUT VII.

De Theodotionis Editione.

I. Quis fuerit Theodotio. II. De ratione interpretandi qua uſus eſt. III. Cæteris Interpretibus indoctior habetur.

I. *Quis fuerit Theodotio.*

THEODOTIO Sinope in Ponto oriundus, Marcioniſta erat, ut ait Epiphanius: ſed cum hæreſi ſuæ ignota nobis de cauſa ſuccenſeret, ad Judæos confugit, circumciſuſque eſt. Poſtquam vero Hebraïcam Linguam edidiciſſet, interpretationem & ipſe ſuam aggreſſus eſt. Hæc Epiphanius Alii vero nempe Euſebius & Hieronymus aiunt Ebionitam fuiſſe; ſive ex Judæis ad Ebionitas confugerit, ſive, quia Ebionitæ pro Judæis habebantur & circumcidebantur, ad Judæos confugiſſe crediderit Epiphanius, quia ad Ebionitas ſe receperat. Hieronymus tamen, qui eum alibi Ebionitam appellat, Præfatione in Comment. Danielis, rem in dubio relinquere videtur, cum ait: *Sed juxta Theodotionem Eccleſias legere, qui utique poſt adventum Chriſti incredulus fuit, licet eum quidam dicant Ebionitam, qui altero genere Judæus eſt.* Ille vero non ſemel a Græcis, qui in Scripturam Commentaria ediderunt, Θεόδοτος, *Theodotus* etiam vocatur, ut videas Pſalm. 63. in Notis, & Pſalm. 65. ſive id Librarii mendo acciderit; ſive utraque terminatio in ejus nomine admiſſa fuerit, ita ut modo Θεόδοτος, modo Θεοδοτίων vocaretur; ut Ἀσκληπᾶς, etiam Ἀσκληπιός; Ἰσχύρας, Ἰσχύριος & Ἰσχυρίων appellabantur. Illum autem incredulum fuiſſe, non autem Chriſtianum Ebionitam, ſuadere videtur interpretatio loci illius celeberrimi in Daniele, cap. 9. v. 26. ubi Hebraïca verba ſunt ואחרי השבעים ששים ושנים יכרת משיח Aquila vero ſic interpretatur, καὶ μετὰ τὰς ἑπτὰ ἑβδομάδας, καὶ ἑξήκοντα δύο, ἐξολεθρευθήσεται ἠλειμμένος, *& poſt ſeptem hebdomadas & ſexaginta duas, exterminabitur unctus.* Symmachus Ebionita Chriſtianus, καὶ μετὰ τὰς ἑβδομάδας ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα δύο, ἐκκοπήσεται Χριστός, *& poſt hebdomadas ſeptem & ſexaginta duas exſcindetur Chriſtus.* At Theodotio inſignem illam de Chriſto Prophetiam interpretatione ſua quantum potuit labefactavit, & Judæorum more interpretatus eſt his verbis: καὶ μετὰ τὰς ἑβδομάδας τὰς ἑξήκοντα δύο, ἐξολεθρευθήσεται χρῖσμα, *& poſt hebdomadas ſexaginta duas exterminabitur unctio*, ubi Chriſti & uncti & Meſſiæ mentionem ſuſtulit, licet משיח clare in Hebraïco exprimatur. At Ebionitæ etſi Jeſum non crederent eſſe Deum, ipſum tamen pro Chriſto, atque Meſſia habebant: quæ res ſuſpicionem maximam inducit ipſum non Ebionitam, ſed vere incredulum & Judæum fuiſſe.

II. *De ratione interpretandi, qua uſus eſt.*

Theodotio, ut jam probavimus, poſt Aquilam & ante Symmachum, interpretationem ſuam imperante Commodo, in lucem emiſit: & in vertendi modo a LXX. Interpretibus minus, quam alii, deflexit; imo etiam LXX. ſæpiſſime ſequutus eſt: quæ cauſa fuit, ut cum LXX. deficerent, quod frequenter accidit, præſertim in Libris Joſue, Judicum, Regum, Job, Jeremiæ & Ezechielis, defectus hujuſmodi ex Theodotione, qui ſtyli & orationis genere ſimilior LXX. Interpretibus erat, ſupplerentur, aſteriſcis initio ſemper a latereque poſitis, donec adjectitia illa abſolverentur. In Libro autem Danielis, quia in LXX. Interpretibus tota ſeries præpoſtere poſita erat, licet ei medicam admovere manum tentaverit Origenes, illa tamen Editione remota, Theodotionem ejus loco ſubſtituit Eccleſia-

Eccleſia: unde factum eſt ut Theodotionis Editio in Danielem hodieque ſola in Eccleſiis Græcis legatur, & Editio τῶν O. paulatim interierit. Alia item minora additamenta, quæ præmiſſis aſteriſcis Editioni τῶν O. inſeruit Origenes, ut plurimum ex Theodotione, ob memoratam ſtyli affinitatem, mutuatus eſt; non infrequenter tamen ex Aquila, rarius ex Symmacho, deſumſit.

Licet autem Theodotio LXX. Interpretum veſtigio fere ſemper hæreat, non parem tamen ubique & in omnibus Scripturæ Libris interpretandi rationem ſectatus eſt: Aquilæ enim non raro interpretationem adoptat, ut in decurſu hujus operis videbis, quando notatur A. Θ. atque etiam ubi A. Σ. Θ. Etſi enim Theodotio Symmachum ætate præcedat, poſterior tamen ob cauſam initio memoratam locatur. Itaque ubi A. Σ. Θ. præmittitur, intelligas oportet Symmachum, ubi Aquilam & Theodotionem in vertendo convenire vidit, eoſdem in Editione ſua ſæpe ſequutum eſſe.

III. *Cæteris Interpretibus indoctior habetur.*

Non infrequenter etiam Theodotio, peculiarem ſibi, ab aliiſque omnibus diverſam interpretationem adornat: in iiſque locis longe minore, quam Aquila vel Symmachus, Hebraïcæ Linguæ peritia inſtructus deprehenditur. Nam præter alia minus docti Interpretis ſigna, quæ erudito Lectori exploranda remittimus, perſæpe ille verba Hebraïca, quorum interpretatio non ita difficilis erat, ut vertendi moleſtiam declinaret; Græcis litteris expreſſit, exempli cauſa Levit. 7. v. 13. פגול יהיה, ipſe vertit φεγγὼλ ἔςαι, vel ut alius Codex habet, φεγγὺλ ἔςαι, *phengul erit*, ubi Aquila & Symmachus, פגול ἀπόβλητον *abjiciendum*, LXX. μίασμα *inquinatio*, Symmachus alibi ἀργὸν, *inutile*, Alii, *fœtidum*, vel *corruptum* vel *abominatio*, interpretantur. Et Levit. 13. 6. מספחת Theodotio, μασφάα: ubi Aquila, ἐξανάδοσις, *eruptio*, Symmachus, ἔκβρασμα, *ebullitio*, vel *ejectamentum*; alibi vero ἔκφυμα, *puſtula*; Vulgata, *ſcabies*: ejuſdem etiam puto eſſe eodem capite, σηθ poſitum pro שאת, quod eſt, *tumor* vel *cicatrix*. Et Levit. 18. 23. תבל Theodotio θάβελ, *Thabel*, ut legitur in Appendice, Aquila vero, ἀπειρημένον, *prohibitum*, Symmachus ἄῤῥητον, *infandum*. Vulgata, *ſcelus*. Et Deut. 22. 9. כלאים Theodotio vertit κώλυμα, *impedimentum*, quia hæc vox Græca, Hebraicam pene lectionem refert, magiſque reſpexiſſe videtur Theodotio ad ſoni affinitatem, quam ad ſignificationem, Aquila vero ἀνομοιογενὲς, id eſt, *genere diſſimile*; alii *mixtum* vel *mixturam* interpretantur. Et Heſaiæ 64. 6. עדים Theodotio vertit, ἐδδὶμ, *Eddim*, ubi Aquila μαρτυριῶν *teſtimoniorum*, Symmachus, κυουσῶν, *parientium*, Vulgata, *menſtruatæ*, alii *centonum*. Dicet fortaſſe quiſpiam Theodotionem has voces perraras, & quas alii Interpretes, nempe LXX. & Aquila quaſi divinando tranſtuliſſe videbantur, conſulto ἀνερμηνεύτους prætermiſiſſe, quia earum ſignificationem priſcis illis perinde atque ſibi, ignotam eſſe putabat: poterat enim ex aliis mutuari, ſi bene tranſlatas ab eis putaviſſet. Præterea multa verba fuiſſe, quorum licet ſignificatio non ignoraretur, ex uſu tamen Judæorum ἀνερμήνευτα remanebant, & litteris ſolum Græcis, ut Hebraïce ſonabant exprimebantur; cujus rei exempla multa in LXX. Interpretibus occurrunt. Hæc objectio non veriſimilitudine caret: at etſi aliquando in quibuſdam ex allatis locis & in aliis bene multis quæ conſulto prætermiſimus, valere poſſit: in aliquot tamen exemplis Theodotionis vel indiligentiam, vel imperitiam vix excuſare poſſumus.

CAPUT VIII.

De reliquis Editionibus.

I. Quinta, Sexta, Septima Editiones, quandonam factæ ſint. II. Quandonam repertæ fuerint. III. De Quinta Editione. IV. De Sexta. V. De Septima. VI. De Vulgatæ editionis Latinæ præſtantia.

I. *Quinta, Sexta, Septima Editiones quandonam factæ ſint.*

QUo tempore Quinta, Sexta, & Septima Editiones emiſſæ fuerint; an alia aliam ætate longe præcedat, quæ prior, quæ poſterior concinnata fuerit, quibus auctoribus ſingulæ; hæc, inquam, omnia æque ignota ſunt, nec poteſt iis de rebus vel conjectando quidpiam proferri. Perindeque ignoratur an Aquilæ, Theodotionis & Symmachi Editionibus illæ vel antiquiores ſint, vel ætate poſteriores. Si tamen Quinta, quæ anno Caracallæ ſeptimo in doliis reperta eſt, & Sexta quæ tempore Alexandri Severi in doliis patiter deprehenſa fuit; ſi ambæ, inquam, illæ in doliis hujuſmodi diu latuerint, Theodotionis ſane & Symmachi Editiones, quæ paulo ante emiſſæ fuerant, ætate præceſſerint. Sane veriſimile videtur, vel ex ipſo narrandi modo, Editiones illas, quæ caſu in doliis latentes deprehenſæ ſunt, non nuperrime occultatas fuiſſe, ſed non paucis latuiſſe annis. Ex hac porro Editionum collectione animadvertas, illo ævo multos fuiſſe, qui Hebraïcis Libris ſacræ Scripturæ Græce vertendis inſudarent: nam præter LXX. Interpretes, ſex alias Editiones nactus eſt Origenes, qui fortaſſe non omnes, quæ ante prodierant, reperire potuit.

II. *Quandonam repertæ fuerint.*

Quintam Editionem repertam fuiſſe Hierichunte in doliis, ἐν πίθοις, referebat Origenes, teſte Euſebio Hiſt. Eccl. Lib. 6. cap 16. & quidem, ut narrat Epiphanius, anno Caracallæ ſeptimo. Sexta pariter Editio in doliis inventa fuit Nicopoli ad Actium, tempore Alexandri Severi. Septimam item Editionem nactum Origenem in Hexaplis poſuiſſe narrat Euſebius Lib. 6. cap. 16. ἐν γε μὴν τοῖς ἑξαπλοῖς τῶν ψαλμῶν μετὰ τὰς ἐπισήμους τέσσαρας ἐκδόσεις, οὐ μόνον πέμπτην, ἀλλὰ καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην παραθεὶς ἑρμηνείαν. i. *Utique in Hexaplis Pſalmorum poſt inſignes illas quatuor Editiones, ubi non ſolum Quintam, ſed etiam Sextam & Septimam Editionem appoſuit* &c. Hæc in tranſcurſu narrans Euſebius, in Pſalmis tantum Septimam Editionem fuiſſe memorat. Sed ipſo teſte Euſebio, in minoribus etiam Prophetis habebatur, locum enim Septimæ ex Habacuc cap. 2. ipſe profert in Demonſtratione Evangelica; utrum in aliis etiam Libris fuerit jam capite primo Præliminarium expenſum fuit. Euſebio accinit Hieronymus de Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Præterea*, inquit, *Quintam & Sextam & Septimam Editionem, quas etiam nos de ejus Bibliotheca habemus, miro labore reperit*, (Origenes) *& cum cæteris Editionibus comparavit*. Igitur ex Euſebii & Hieronymi teſtimoniis, quibus non licet refragari, certum eſt Septimam etiam Editionem in quibuſdam Scripturæ Libris ab ipſo Origene, poſitam fuiſſe. Id certe ignorare non potuit Euſebius, qui ipſum Origenis autographum, una cum Pamphilo Martyre, tractavit, correxit, ſcholiiſque illuſtravit. Attamen Septimam nuſquam memorat Epiphanius, qui ut in aliis minus accurati Scriptoris conſpicua ſigna dedit, hoc item indiligenter tractaſſe exiſtimandus eſt. Sed, quod mirum videatur, Auctor Synopſeos inter Athanaſiana opera cuſæ, de

Septima Editione ita loquitur: *Septima & poſtrema interpretatio ſancti Luciani magni Aſcetæ & Martyris eſt, qui & ipſe cum in prædictas Editiones cum Hebraicis conjunctas incidiſſet, & diligenter quæ vel deerant, vel ſuperflua erant, inſpexiſſet, ac ſuis quibuſque Scripturarum locis correxiſſet, verſionem hanc Chriſtianis fratribus edidit, quæ interpretatio, ſive ipſius manu deſcriptus Liber, poſt ejus certamen & Martyrium, quod ſub Diocletiano & Maximiano tyrannis ſuſtinuit, repertus eſt Nicomediæ ſub Conſtantino magno Imperatore apud Judæos, in pariete turrito calce circumlito, in quo cuſtodiæ gratiâ poſitus fuerat.* Sic ille decantatam illam Luciani Martyris Editionem, cum Septimâ Hexaplari confudit, exque duabus unam fecit. Quod commentum; Euſebii atque Hieronymi teſtimoniis exploditur, quorum prior, Luciano Martyri æqualis, in ipſo autographo vidit Septimam ab Origene ante annos plus quinquaginta in Hexaplis poſitam. Ad hæc vero Auctoris Synopſeos narratio reſpuitur ex ipſis Septimæ fragmentis, quæ ut teſtificabantur Euſebius & Hieronymus, in paucis Scripturæ Libris aderat: contta vero Luciani Editio totam Scripturam complectebatur; nihilque aliud erat, quam Interpretatio τῶν O. plurimis in locis ab eodem Sancto Martyre emendata, quæ multis poſt concinnata Hexapla annis prodierat. Hinc vero corrigendus Btianus Waltonus, qui ab Auctore Synopſeos deceptus, opinatur Septimam eamdem eſſe, quam Luciani Martyris Editionem. Prolegom. IX. num. 20.

III. *De Quinta Editione.*

Chriſtianus-ne, an Judæus, Samaritanuſve fuerit qui Editionem Quintam adornavit, nec ex Veterum teſtimonio, nec ex ejus interpretatione colligi poſſe videtur: quiſquis vero fuerit, multo liberiore, quam Symmachus, interpretandi genere uſus eſt; ita ut paraphraſten quandoque ſapiat, ut videre præſertim eſt in duodecim Prophetis minoribus, ubi frequentiora ejuſdem fragmenta habentur. Sic Oſee 6. 2. vocem יחבשנו quam cæteri, *curabit nos*, vel, *alligabit nos*, interpretantur; ipſe vertit, ὑγιεῖς ἀποδείξει. *ſanos exhibebit.* Et Oſee 7. 14. hæc Hebraïca verba על־דגן ותירוש יתגוררו יסורו בי quorum ſenſus eſt, *ſuper triticum & vinum congregati ſunt, receſſerunt a me*; ipſe vertit, ἀπὸ τρυφῆς καὶ πλησμονῆς σίτου καὶ οἴνου ἀπέστησάν μου. i. *a voluptate & abundantia tritici & vini defecerunt a me.* Sic ille fere ſemper liberam nec litteræ adſtrictam interpretationem effert, ita tamen ut a vera Scripturæ mente non recedat: quæ cauſa fuit ut Vulgatus Interpres in his Prophetarum Libris non infrequenter ipſum ſequi videatur.

IV. *De Sexta.*

Sextam vero Editionem a Chriſtiano viro concinnatam fuiſſe vel ex hoc uno ejus fragmento liquidum eſt, Habacuc 3. v. 13. ubi illud Hebraïcum: יצאת לישע עמך לישע את־משיחך ſic interpretatur ipſe, ἐξῆλθες τοῦ σῶσαι τὸν λαόν σου διὰ Ἰησοῦ τοῦ χριστοῦ σου: *Egreſſus es ad ſalvandum populum tuum per Jeſum Chriſtum tuum.* Cujus verſiculi Græca ex Manuſcriptis eruuntur; latina ex Hieronymo, qui addit Sextam Editionem prodere manifeſtiſſime Sacramentum. Hic autem Intetpres, perinde atque præcedens, paraphraſi gaudebat, ut in loco jam allato deprehenditur, licet nihil ibi efferat niſi mentem Hebraïcæ Scripturæ. Verum in altero ejus loco longe majorem exſpatiandi licentiam animadvertas Pſalm. 36. v. 35. Hebræa ſic habent: ראיתי רשע עריץ מתערה כאזרח רענן i. *vidi impium terrificum diffundentem ſe ſicut laurus viridis,* ſive ut Hieronymus habet, *ſicut indigenam virentem*, ubi Vulgata, *vidi impium ſuperexaltatum & elevatum ſicut cedros Libani*; Sexta vero ſic: Εἶδον ἀσεβῆ· καὶ ἀναιδῆ ἐναποτιθέμενον ἐν σκληρότητι, καὶ λέγοντα; Εἰμὶ ὡς αὐτόχθων περιπατῶν ἐν δικαιοσύνῃ. i. *Vidi impium & impudentem ſibi vindicantem in duritia, & dicentem: Sum ſicut indigena ambulans in juſtitia*: quæ ſane paraphraſin non modo ſapiunt, ſed etiam ſuperare videntur.

Digitized by Google

V. *De Septima.*

Septima Editio Chriſtiani-ne an Judæi Interpretis ſit ex uno Habacuci Cantico dijudicari poteſt; ſi tamen Septimæ ſit interpretatio Cantici totius, ibidem Editioni τῶν O. ſubjuncta, quod ſane plus quam veriſimile arbitror. In nota quippe Codicis Barberini, ubi ea integra deſcribitur, annotatur eam verſionem nec Aquilæ, nec Symmachi, nec Theodotionis eſſe, diſquirendumque num ad Quintam vel ad Sextam editionem pertineat. Cum ergo aliunde etiam, nempe ex fragmentis quæ ſuperſunt, certum exploratumque ſit, nullius eorum eſſe, qui ſupra memorantur; ſequitur haud dubie eſſe Septimæ, quæ in Habacuc Propheta ſuo ordine poſita erat, ut liquet ex ejus fragmento cap. 2. v. 4. & ex nota Hieronymi ibidem v. 11. Hic autem Interpres locum ſupra allatum v. 13. quem Hieronymus queritur a Symmacho & Theodotione Ebionæo more verſum fuiſſe hoc pacto, *Egreſſus es ut ſalvares populum tuum: ut ſalvares Chriſtum tuum*; Judaïco prorſus more convertit, his verbis: ἐξεφάνης ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ λαοῦ σου, ῥύσασθαι τοὺς ἐκλεκτούς σου: *apparuiſti ſuper ſalute populi tui, ad liberandum electos tuos*, ubi nomen Chriſti in Hebraïco expreſſum משיחך in electos vertitur: quod ſane vir Chriſtianus non fecerit. Ex hoc item capite deprehenditur hunc Interpretem admodum παραφραστικῶς vertiſſe, ut quiſquis videre poſſit.

His itaque perſpectis, dicendum reſtar, tres illas ſuperadditas Editiones, longe liberiori interpretandi genere concinnatas fuiſſe, quam Editionem Symmachi, qui tamen magis, quam Aquila & Theodotio, ab Hebraïca littera deflectit.

Erit forte qui reclamet iis, quæ ſupra diximus; nempe tres illas ſuperadditas Editiones, Quintam, Sextam & Septimam, ab Origene poſitas fuiſſe in minoribus Prophetis, & hæc objiciat: In Codice Barberino adfertur locus Oſee cap. 11. v. 1. eodem columnarum ordine, quo in Hexaplis erat, ubi tamen nec Quinta, nec Sexta, nec Septima comparent, unde ſequi videtur illas Editiones in Prophetis minoribus non adfuiſſe. Reponam ego ex eodem Codice Barberino, palam eſſe, in minoribus Prophetis illas Editiones cum aliis adfuiſſe, quandoquidem ibi multa paſſim loca ex tribus illis poſtremis Editionibus adferuntur: cum autem Librarius in illo Hexaplorum ſpecimine quatuor ſolum Editiones, nempe Aquilæ, Symmachi τῶν O. & Theodotionis, poſuit; id arbitratu ſuo fecit; ſive quia tres illæ poſtremæ Editiones, cum prioribus concordabant, ſive alia de cauſa. Certe in ſpecimine illo columnam Hebraïcam, Hebraïcis litteris deſcriptam, prætermiſit ille, etſi veriſimile ſit eam in Exemplari ſuo adfuiſſe cum aliis.

VI. *De Vulgata Editionis Latinæ præſtantia.*

Jam ubi de Veterum Editionibus ſingulis, quæ in Hexaplis locum habebant, diſſeruimus, reſtat ut de Vulgata Latina noſtra pauca dicamus, quam D. Hieronymus harum omnium Editionum adminiculo, ſummo labore & accuratione concinnavit. Etſi porro cum interpretaretur Hexapla ipſa præ manibus habuerit, non ille fortuito lectiones interpretationeſque quaſlibet amplexabatur; ſed cum delectu & conſilio doctiſſimorum ex Hebræis eas, quæ meliores & ad veram Hebraïci Exemplaris lectionem accommodatiores erant, Latine exprimere ſatagebat. Aquilam & Symmachum Interpretum omnium præſtantiſſimos, cæteris anteferre ſolebat; in Pſalmis autem & Prophetis majoribus frequentius Aquila, quam Symmacho, uſus eſſe deprehenditur; in Prophetis vero minoribus non raro Quintam adhibuit Editionem. Aliquando etiam miſſis cæteris Interpretibus LXX. editionem, utpote Hebraïco textui propinquiorem, ſequebatur: nec infrequenter novam ille & a cæteris diverſam interpretationem efferebat, quando ſcilicet, conſultis Hebræorum Magiſtris, nullam ex editis penitus quadrare animadver-

tebat. Pari in variis dubiiſque Hebraïci Exemplaris lectionibus, quæ frequenter ut ſupra dictum eſt, occurrebant, diligentia ſolertiaque uſus ſemper eſt Hieronymus; qui ut optimam deligeret, non modo Scripturæ ſacræ ſeriem, ſed etiam Hebræorum peritiſſimos adibat. Quare nihil mirum ſi tanto ſtudio, tamque ſolerti opera emiſſam Editionem, utpote omnium præſtantiſſimam, Eccleſia Romana ab omnibus ſequendam eſſe edixerit.

CAPUT IX.

In ſingulos Scripturæ Libros, ut in Hexaplis erant, hic quædam annotantur.

OPERÆ pretium erit hic ſingulos Scripturæ ſacræ Libros obiter percurrere, & quædam annotare, quæ tum de ipſo Hexaplorum ſtatu & ordine, tum de iis quæ nos in unoquoque Libro præſtitimus, obſervanda ſuperſunt.

In Geneſi & in Levitico, atque ut videtur in aliis Pentateuchi Libris, præter ſex illas columnas, quibus Hexapla conſtituebantur, Quinta etiam Editio, ſi fides eſt fragmentis quæ ſuperſunt, ſuum tenebat locum: Sextam etiam adfuiſſe ſuperius probatum eſt. Præterea interdum aderant in marginibus, ut quidem opinamur, lectiones Samaritani Interpretis, atque etiam Hebræi cujuſdam & Syri Interpretis, de quibus fuſe cap. 1. Etſi autem tantam ex Manuſcriptis & ex Editis Libris lectionum acceſſionem fecerimus, ut iis comparatæ illæ, quæ a Druſio collectæ ſunt, pauciſſimæ videantur; longe majorem haud dubie facturi eramus, niſi Baſilienſis Codex tota pene Geneſi temporum injuriâ mulctatus fuiſſet. Hunc tamen defectum abunde compenſant, fragmenta veterum Interpretum bene multa ex Coiſliniano illo perantiquo Codice decerpta, quæ quia poſt editum Pentateuchum acceſſerunt, in Appendice poſita ſunt.

In Exodo par diligentia ab Origene adhibita fuerat. Hic perinde atque in Geneſi Samaritani, Syri & Hebræi lectiones obſervantur. Ex Quinta Editione nihil, nec inde tamen inferas non adfuiſſe in Exodo: nam qui tam paucas ex aliis Pentateuchi Libris exhibent Manuſcripti Codices, non mirum ſi nullam in Exodo attulerint. Lectiones porro Interpretum, ſi annumeres eas quæ in Appendice ponuntur, vicies ſaltem auctiores proferimus, quam apud Druſium haberentur. In poſtremis capitibus, ubi ea, quæ in Editione τῶν O. præpoſtere poſita erant, ſuo ordini reſtituit Origenes, non pauca ex Editione illa Hexaplari ſic reſtituta, cum Aſteriſcis & Obelis proferimus ex Codice Colbertino antiquiſſimo, cujus ſpecimen dedimus Palæographiæ Græcæ Lib. 3. cap. 1.

In Levitico eadem obſervantur, quæ in Exodo. Lectio Quintæ Editionis in Appendice habetur ad cap. 2. Levitici. Hic Colbertinus longe plura ſuppeditat, quam in Exodo, ex Editione τῶν O. Origeniana ſive Hexaplari. Lectiones autem veterum Interpretum, quas magno numero, tum ſuo loco, tum in Appendice proferimus, omnes pene novæ, necdum obſervatæ ſunt.

De Numerorum Libro paria dicimus. Hic tamen nihil ex Quinta Editione comparet. Aliquot in locis inſerta conſpiciuntur, & quidem ab ipſo, ut putatur, Origene, loca illa, quæ in Samaritano textu ex Deuteronomio in Numeros tranſlata fuerant. Quædam ſimiliter ex Editione τῶν O. Origeniana ad fidem Codicis Colbertini cum Aſteriſcis & Obelis referuntur: lectioneſque Interpretum multæ, quarum pauciſſimæ obſervatæ fuerant à Druſio.

In Libro Deuteronomii, nihil ex Origeniana illa Hexaplari habetur. Cætera vero eadem fere, quæ in Libro Numerorum, conſpiciuntur. Veterum interpreta-

Digitized by Google

tiones, novas pene omnes, adſerimus, & in Appendice plures, quam in aliis Libris.

In Libro Joſue eadem præſtitit Origenes, quæ in toto Pentateucho. Editionem tamen Quintam ibi non adjeciſſe videtur. Loca plurima mutila in Editione τῶν O. ex aliis Interpretibus reſtituit, appoſitis Aſteriſcis, quæ nos, ut erant in Codice Baſilienſi, ſine Aſteriſcis nimirum, edidimus, & non pauca in Appendice ex Coiſliniano Codice adjecimus. Druſius vero pauciſſima attulerat. Quid vero cauſæ ſit, cur lectiones a nobis allatæ, cum illis, quas Maſius cum Aſteriſcis edidit, perſæpe non conſentiant; haud difficile eſt intelligere. Cum enim Maſius, ut ipſe teſtificatur, ad hæc reſtituenda Codice Syriaco ſit uſus; ut lectionem Græcam Syriacæ ope aſſequeretur, ſæpe divinarit oportet. Quamobrem lectiones noſtræ longe ſinceriores ſunt, quam Maſianæ.

In Libro Judicum longe plura, quam in Libro Joſue, in Editione Hexaplari ab Origene reſtituta deprehenduntur, quæ ex Theodotione ut plurimum mutuatus eſt Origenes. Ea vero nunc primum in lucem edimus, Druſius enim fere nihil habuit. Capite autem nono ac decimo, quædam Hexaplaris τῶν O. Editionis ex vetuſtiſſimo folio noſtro Manuſcripto proferuntur.

In Libro Ruth, etſi paria præſtiterit Origenes, nihil pene eorum ſupereſt.

in Libris Samuelis & Regum ſolita induſtria uſus Origenes deprehenditur. Ibi etiam Syri lectiones non raro adferuntur. Monetur autem in fine primi, unum olim fuiſſe Librum Samuelis, qui duos hodiernos complectebatur, nec Aquilam diviſiſſe primum a ſecundo. Magna porro veterum interpretationum ſylva, quam edimus, nunc primo prodit in lucem: Druſius vero nihil pene collegerat.

In Libris Paralipomenôn pauca Hexaplorum fragmenta exhibemus, quia rariſſima in hos Commentaria a priſcis Scriptoribus edita ſunt: & in Manuſcriptis, veterum Interpretum lectiones infrequenter proferuntur.

In Libros Eſdræ, Nehemiæ, Eſtheris nihil Hexaplorum ſupereſt: licet Origenes, ut exiſtimo, in iis eamdem, quam in cæteris, operam navaverit. Verum in Codicibus, qui in manus inciderunt, nihil marginalium notarum, nihil commentariorum adeſt.

In Libro autem Job quid præſtiterit Origenes, ipſe declarat in Epiſtola ad Africanum: hujus hic verba ſubjicimus.

Αλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ, Ἰὼβ τὰ ἀπὸ τοῦ, γέγραπται δὲ αὐτὸν πάλιν ἀναστήσεσθαι, μεθ' ὧν ὁ κύριος ἀνίστησιν ἄχρι τέλους; οὐ κεῖται παρὰ τοῖς Ἑβραίοις· διόπερ οὐδὲ παρὰ τῷ Ἀκύλᾳ, παρὰ δὲ τοῖς Ο. καὶ Θεοδοτίωνι τὰ ἰσοδυναμοῦντα ἀλλήλοις, καὶ ἄλλα δὲ μυρία εὕρομεν ἐν τῷ Ἰώβ; καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀντιγράφοις, παρὰ τὰ Ἰουδαίοις· κατ' ὀλίγον μὲν, ὅτε ἀνιστάμενος τὸ πρωῒ προσέφερε περὶ αὐτῶν θυσίας κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν· μόσχον ἕνα περὶ ἁμαρτίας περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν. καὶ ὅτε ἦλθον οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ παραστῆναι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ διάβολος ἦλθε μετ' αὐτῶν, τὸ, περιελθὼν τὴν γῆν, καὶ ἐμπεριπατήσας ἐν αὐτῇ· ἔτι δὲ οὐκ ἦν παρ' Ἑβραίοις μετὰ τὸ, ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν οὕτως καὶ ἐγένετο.

Ex Job etiam ab his verbis: *Scriptum eſt autem ipſum reſurrecturum, cum quibus Dominus reſurgit*: uſque ad finem; (hæc inquam,) non exſtant apud Hebræos: quare nec apud Aquilam habentur; ſed apud LXX. & apud Theodotionem, quoad ſenſum eadem ſunt. Innumera quoque alia invenimus in Job, tum deficientia, tum redundantia in noſtris Exemplaribus, ſi conferantur cum Judaïcis. Deficientia quidem, ut cum *ſurgens mane offerebat pro illis ſacrificia, ſecundum numerum eorum; vitulum unum pro peccato pro animabus eorum*. Et cum *venerunt Angeli Dei, ut adſtarent coram Deo, & diabolus venit cum eis*; hoc: *Circumiens terram, & perambulans in ea.* Præterea poſt hæc verba, *Dominus dedit, Dominus abſtulit*, apud Hebræos non erant hæc, *ſicut Domino placuit, ita factum eſt.*

Πλείονα δὲ ἐν τοῖς ἡμετέροις παρὰ τὰ Ἑβραϊκὰ, ὅτε εἶπε τῷ Ἰὼβ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ, μέχρι τίνος καρτερήσεις λέγων, ἰδοὺ ἀναμένω χρόνον ἔτι μικρὸν προσδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου, ἕως τοῦ, ἵνα ἀναπαύσωμαι τῶν μόχθων μου καὶ τῶν ὀδυνῶν, αἵ με νῦν συνέχουσι. μόνον γὰρ τὰ ῥητὰ τῆς γυναικὸς ἀναγέγραπται, τὸ, ἀλλ' εἰπόν τι ῥῆμα πρὸς κύριον, καὶ τελεύτα.

Plura autem in noſtris, quam in Hebræis ſunt ea quæ Jobo dixit uxor ejus ab his verbis: *Quouſque perſeverabis dicendo: Manebo adhuc parvo tempore expectans ſpem ſalutis meæ*; uſque ad hæc verba: *Ut requieſcam ab ærumnis meis, & a doloribus; quæ me nunc detinent.* Nam (in Hebraïco) hæc tantum verba uxoris ejus ſcripta ſunt: *Sed dic verbum contra Dominum, & morere.*

Πάλιν τε αὖ πλεῖστά τε ὅσα διὰ μέσου ὅλου τοῦ Ἰὼβ παρ' Ἑβραίοις μὲν κεῖται, παρ' ἡμῖν δὲ οὐχί. καὶ πολλάκις μὲν ἐπὶ τέσσαρα ἢ τρία· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ δεκατέσσαρα καὶ δεκαεννέα καὶ ἕξ. καὶ τί με δεῖ καταλέγειν, ἃ μετὰ πολλοῦ καμάτου ἀνελεξάμεθα, ὑπὲρ τοῦ μὴ λανθάνειν ἡμᾶς τὴν διαφορὰν τῶν παρὰ Ἰουδαίοις καὶ ἡμῖν ἀντιγράφων;

Rurſum plurima in medio toto Libro Job apud Hebræos reperiuntur, quæ in Exemplaribus noſtris deſiderantur: ſæpius quidem (verſiculi) quatuor vel tres; interdum vero, quatuordecim, novemdecim, vel * ſex. Et quid me oportet hic enumerare, quæ multo labore collegimus, ne nos lateret diſcrimen, quod Judaïca inter & noſtra Exemplaria intercedit?

In Libro igitur Job, præter ſolitam ſex columnarum operam, Origenes in Editione τῶν Ο. plurima mutila ex Theodotione, & aliquando ex aliis Editionibus, Aſteriſcis præpoſitis reſtauravit, & hiatus magnos reſarcivit; ut ipſe ſupra memorat. Septingentos vel octingentos verſiculos ab Origene prædicto modo in locis ubi deerant repoſitos fuiſſe teſtatur Hieronymus, qui Librum Job ſic reſtitutum Latine tranſtulit; ut habetur primo Tomo Editionis Joannis Martianæi noſtri. Hæc ſupplementa ex Codice quodam Colbertino, & ex Editione Hieronymi mutuamur. Præterea lectiones veterum Interpretum longe auctiores & emendatiores damus, quam Druſius ediderat. Hic frequentes adferuntur lectiones, hac prævia nota ὁ Ἑβραῖος: qua de re actum eſt capite primo.

In Libro Pſalmorum præter ſex ſolitas columnas, tres alias ſuperaddidit Origenes, quæ Quintam, Sextam & Septimam Editionem exhibebant: quarum omnium lectiones multis partibus auctiores dedimus, quam Druſius ediderat.

In Proverbiis ſolitum ſex columnarum opus edidit Origenes. Multas vero earum lectiones ex Editione Romana protulit Druſius, quibus nos aliquot adjecimus, & non paucas emendavimus.

In Eccleſiaſte paria præſtitit Hexaplorum Auctor. Ibi vero lectiones bene multas Druſianis adjecimus.

In Canticis item præter Hexapla, duæ ſaltem columnæ adjectæ fuerant, nempe Quintæ & Sextæ: an Septima item Editio adfuerit, incertum: Quintam vero & Sextam adfuiſſe probant earumdem loca quæ ſuperſunt. Hieronymus tamen Præfatione in Canticum, Quintam ſolum Editionem memorat, atque ita loquitur: *Origenes cum in cæteris Libris omnes vicerit, in Cantica Canticorum ipſe ſe vicit. Nam decem voluminibus explicitis, quæ ad viginti uſque verſuum millia pene perveniunt; primùm LXX. Interpretes; deinde Aquilam & Symmachum & Theodotionem, & ad extremum Quintam Editionem, quam in Actio littore inveniſſe ſe ſcribit* &c. De Sexta vero Editione, quæ tamen in Canticis Hexaplis erat, ne verbum quidem Hieronymus; ſive illam Editionem neglexerit Origenes in Commentariis ſuis; ſive illam Hieronymus prætermiſerit: quod veriſimilius eſt; nam ut jam ſæpe vidimus, ex ſilentio hujuſmodi, nihil poteſt concludi. In Canticis vero præter Druſianas, alias bene multas adjecimus veterum Interpretum lectiones.

In Heſaia præter Hexaplare opus, non paucæ Syri lectiones obſervabantur. Ibi vero Interpretationes Aquilæ, Symmachi & Theodotionis longe auctiores damus, quam apud Druſium habeantur.

In Jeremia præter illam ſex Columnarum operam, multa ex Theodotione cum Aſteriſcis reſtituit Origenes, quæ LXX. Interpretes conſulto prætermiſerant, ut ait ſæpiſſime Hieronymus Commentario in Jeremiam: Ibi multa cum Aſteriſcis addita ſunt, multæque tranſpoſitiones erant, ut ait Origenes Epiſt. ad Africanum: Πολλὰ δὲ τοιαῦτα καὶ ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ κατενοήσαμεν, ἐν ᾧ καὶ πολλὴν μετάθεσιν καὶ ἐναλλαγὴν τῆς λέξεως τῶν προφητευομένων εὕρομεν. i. *Similia multa deprehendimus quoque in Jeremia, in quo frequentes tranſpoſitiones & permutationes vaticiniorum invenimus.* Horum omnium peramplam collectionem ope Manuſcriptorum fecimus: Druſius pauciſſima adfert.

In Threnis Jeremiæ ſolius Symmachi Editionem cum LXX. poſuit Origenes, ut ipſe in quadam nota teſtificatur. Cur autem hic non ſolitam operam præſtiterit, ſed Aquilam & Theodotionem omiſerit, conjectando ſolum dicere poſſumus: quia nimirum videbat LXX. Interpretes non deficere pro more ſuo; ſed cum Aquila & Theodotione convenire, Aſteriſcos rariſſimos poſuit, imo neque Editiones illas ad quarum fidem quæ deficiebant cum Aſteriſcis ſupplebat, quæ redundabant Obelo notare ſolebat, e regione locavit. Hic autem longe plures Symmachi lectiones damus, quam Druſius adtulerat.

In Ezechiele pro more Hexapla concinnavit Origenes, ac præterea quamplurima, quæ in τοῖς O. deficiebant, ex Theodotione præmiſſis Aſteriſcis reſtituit. Horum porro tot tantaque ex MSſ. collegimus, ut iis comparata ea, quæ Druſius edidit, nihil pene eſſe videantur.

Quid in Daniele præſtitit Origenes docet Hieronymus Præfatione in Danielem: *Lectorem admoneo*, inquit, *Danielem non juxta LXX. Interpretes, ſed juxta Theodotionem Eccleſias legere, qui utique poſt adventum Chriſti incredulus fuit: licet eum quidam dicant Ebionitam, qui altero genere Judæus eſt. Sed & Origenes de Theodotionis opere in Editione Vulgata Aſteriſcos poſuit, docens defuiſſe quæ addita ſunt; & rurſus quoſdam verſus Obelis prænotavit, ſuperflua quæque deſignans. Cumque omnes Chriſti Eccleſiæ tam Græcorum, quam Latinorum, Syrorumque & Ægyptiorum hanc ſub Aſteriſcis & Obelis Editionem legant, ignoſcant invidi labori meo, qui volui habere noſtros quod Græci in Aquilæ & Theodotionis ac Symmachi Editionibus lectitant. Et ſi illi in tantis divitiis doctrinarum non contemnunt ſtudia hominum Judæorum: Cur Latina paupertas deſpiciat hominem Chriſtianum? Cujus ſi opus diſpliceat, certe voluntas recipienda eſt.* Hoc autem loco Hieronymus primâ fronte ſibi ipſi repugnare videtur. Poſtquam enim dixerat, Danielem non juxta LXX. ſed juxta Theodotionem Eccleſias legere, ſtatim ſubjicit omnes Chriſti Eccleſias tam Græcorum, quam Latinorum Syrorumque & Ægyptiorum Editionem Vulgatam legere, ſcilicet τῶν O. quæ ab Origene ex Editione Theodotionis aucta & emendata fuerat cum Aſteriſcis & Obelis. In eo autem ſita eſt difficultas, quod cum ait Eccleſias legere Theodotionis Editionem, & poſtea eaſdem legere Editionem τῶν O. Hexaplarem, indicare videatur utramque Editionem in publicis Eccleſiæ conventibus legi, quod utique vix credi poſſit: neque enim veriſimile eſt duas ejuſdem Prophetæ Editiones indiſcriminatim in omnibus Eccleſiis lectas fuiſſe. Certum quidem eſt Eccleſiam Græcam Theodotionis Editionem ſolam legiſſe, ut ait poſtea Hieronymus Commentario in Danielem cap. 4. v. 5. *Exceptis LXX. tranſlatoribus, qui hæc omnia neſcio qua ratione prætierunt, tres reliqui collegam interpretati ſunt. Unde judicio magiſtrorum Eccleſiæ Editio eorum in hoc volumine repudiata eſt, & Theodotionis vulgo legitur, quæ & Hebræo, & cæteris tranſlatoribus congruit.* SS. quoque Patres Græci Chryſoſtomus, Theodoretus & alii, ſolam Theodotionis Editionem ſemper adferunt: unde accidit ut LXX. Interpretum Editio Danielis, tam κοινὴ illa, quam Hexaplaris ab Origene emendata, prorſus interiret, exceptis quibuſdam laciniis, quæ infra in collectione noſtra obſervantur. Cum ait igitur Hieronymus Editionem Hexaplarem in omnibus Eccleſiis etiam Græcorum legi, intelligas oportet, eam præ manibus omnium habitam, & privatim lectam fuiſſe, non autem in publicis conventibus, ubi Theodotionis Editio

una

una legebatur, ſaltem apud Græcos. De differentia porro Hebraïcorum Exemplarium ab Editione τῶν O. & Theodotionis, hæc habet Origenes Epiſt. ad Africanum.

Ἴσθι τοίνυν πρὸς ταῦτα, τί χρὴ ἡμᾶς πράττειν οὐ περὶ τῶν κατὰ Σωσάνναν μόνον, ἐν μὲν τῷ καθ' Ἕλληνας ἑλληνικῷ φερομένων ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, παρὰ δὲ Ἑβραίοις μὴ κειμένων· οὐδὲ περὶ τῶν ὡς ἔφασκες ἄλλων δύο περικοπῶν, τῶν ἐπὶ τέλει τοῦ βιβλίου· περί τε τῶν κατὰ τὸν Βὴλ καὶ τὸν δράκοντα, ἀναγεγραμμένων, οὐδ' αὐτῶν ἐν τῷ Δανιὴλ τῶν Ἑβραίων γεγραμμένων· ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων μυρίων, ἃ κατὰ τὴν μετριότητα ἡμῶν τοῖς Ἑβραϊκοῖς συγκρίναντες ἀντιγράφοις τὰ ἡμέτερα, πολλαχοῦ εὕρομεν. ἐν μὲν γὰρ αὐτῷ τῷ Δανιὴλ περὶ τῆς καμίνου τῆς καιομένης τὸ, πεπεδημένοι, εὕρομεν. ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις ἀντιγράφοις, περισσεύοντα παρὰ τὰ ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς ἔπη οὐκ ὀλίγα· ὧν ἀρχὴ κατὰ μέν τινα τῶν φερομένων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἦν οὕτως· προσηύξατο Ἀνανίας, καὶ Ἀζαρίας καὶ Μισαὴλ, καὶ ὕμνησαν τὸν κύριον· ἕως τοῦ· εὐλογεῖτε πάντες οἱ σεβόμενοι κύριον τὸν θεὸν τῶν θεῶν· ὑμνεῖτε καὶ ἐξομολογεῖσθε, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν βασιλέα ὑμνούντων αὐτῶν, καὶ ἐθεώρει αὐτοὺς ζῶντας· κατὰ δὲ ἕτερα· καὶ περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ὑμνοῦντες τὸν θεὸν, καὶ εὐλογοῦντες τὸν κύριον· ἕως τοῦ, εὐλογεῖτε πάντες οἱ σεβόμενοι τὸν κύριον τὸν θεὸν τῶν θεῶν. ὑμνεῖτε καὶ ἐξομολογεῖσθε, ὅτι εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας τὸ ἔλεος αὐτοῦ. συνῆπτο δὲ ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς τὸ, καὶ οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι οἱ τρεῖς Σεδρὰχ, Μισὰχ, Ἀβδεναγὼ, ἔπεσον εἰς μέσον τοῦ πυρὸς πεπεδημένοι· τὸ, τε· ὁ βασιλεὺς ὁ Ναβουχοδονόσορ, ἐθαύμασε, καὶ ἀνέστη ἐν σπουδῇ, καὶ ἀπεκρίθη καὶ εἶπε τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ· οὕτω γὰρ Ἀκύλας δουλεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει ἐκδέδωκεν εἰπών· φιλοτιμότερον πεπιστευμένος παρὰ Ἰουδαίοις ἡρμηνευκέναι τὴν γραφὴν, ᾧ μάλιστα εἰώθασιν οἱ ἀγνοοῦντες τὴν Ἑβραίων διάλεκτον χρῆσθαι, ὡς πάντων μᾶλλον ἐπιτετευγμένῳ. τὰ δὲ παρ' ἡμῖν ἀντίγραφα, ὧν καὶ τὰς λέξεις ἐξεθέμην· τὸ μὲν ἦν κατὰ τοὺς O. τὸ δὲ ἕτερον κατὰ Θεοδοτίωνα. καὶ ὥσπερ παρ' ἀμφοτέροις ἔκειτο τὸ περὶ τὴν Σωσάνναν, ὡς σὺ φῄς, πλάσμα, καὶ αἱ τελευταῖαι ἐν τῷ Δανιὴλ περικοπαὶ, οὕτω καὶ ταῦτα ἐνέκειτο, ὡς στοχασμῷ εἰπεῖν τυγχάνοντα, διακοσίοις καὶ πρός.

Scias itaque ad hæc, quid nobis agendum ſit non ſolum in iis, quæ de Suſanna, in Græco Græcorum exemplari per totam Chriſti Eccleſiam circumferuntur, quæ tamen apud Hebræos non exſtant: nec ſolum de aliis duabus ſectionibus, ut dicis, quæ in fine Libri ſunt deſcriptæ, nempe de Belo, & de Dracone; quæ pariter in Hebraico Danielis textu non ſcriptæ ſunt; ſed & de aliis innumeris, quæ pro modulo noſtro, dum Exemplaribus Hebræis compararemus noſtra, pluribus in locis invenimus. Nam in ipſo Daniele, ubi de camino ardente, illud, *compedibus vincti*, invenimus: ſed in noſtris Exemplaribus, præter ea quæ in Hebraïcis ſunt, abundant verſus non pauci, quorum initium, ſecundum quædam, quæ in Eccleſiis ſunt, Exemplaria, ſic habebat: *Precatus eſt Ananias, & Azarias, & Miſael, & laudaverunt Dominum*; uſque ad illud: *Benedicite omnes colentes Dominum Deum Deorum: laudate & confitemini, quoniam in ſæculum miſericordia ejus, & in ſæculum ſæculorum. Et factum eſt cum audiret Rex illos laudantes, & videret eos viventes.* At ſecundum alia Exemplaria: *Et ambulabant in medio flammæ, laudantes Deum, & benedicentes Dominum*, uſque ad illud: *Benedicite omnes colentes Dominum Deum Deorum, laudate & confitemini, quoniam in omnia ſæcula miſericordia ejus.* Connectebatur autem in Hebræis hoc: *Et tres illi viri, Sedrach, Miſach, Abdenego, ceciderunt in medium ignis vincti*; & hoc etiam, *Rex Nabuchodonoſor, miratus eſt, & ſurrexit feſtinanter, & reſpondit, dixitque Magnatibus ſuis.* Sic enim Aquila, Hebraïcæ lectioni ſerviens edidit; quem Judæi Scripturam ſtudioſius interpretatum eſſe credunt: quo maxime uti ſolent ii, qui Hebraïcam dialectum ignorant, utpote qui maxime omnium ſenſum aſſecutus ſit. Noſtra autem Exemplaria, quorum etiam voces expoſui; aliud ſecundum Septuaginta Interpretes erat; aliud ſecundum Theodotionem: & ſicut apud utrumque poſitum reperiebatur illud Suſannæ, quod dicis figmentum; ita quoque iſta, verſibus, ut conjectura dici poteſt, ducentis & amplius.

In duodecim Prophetis, non modo ſex columnarum opus adornavit Origenes;

ſed etiam tres alias Editiones, Quintam, Sextam, Septimam adjecit, ut ex eorum fragmentis ſparſim poſitis liquidum eſt. Ex his porro omnibus Editionibus, omnia pene nova proferimus.

CAPUT X.

De Notis ad Hexapla vel Tetrapla ſpectantibus.

I. De Notis cognitis. II. De Notis incognitis. III. Probatur contra Brianum Waltonum Notam, οἱ Γ. ſignificare tres Interpretes, Aquilam, Symmachum & Theodotionem.

I. *De Notis cognitis.*

IN Manuſcriptis Codicibus pervetuſtis, qui Hexaplorum lectiones præferunt, notæ quædam occurrunt; ab iis, ut videtur, excogitatæ, qui illas lectiones interpretationeſque Veterum in marginibus Bibliorum exſcribebant; idque compendii cauſa, ne eaſdem voces integras ſæpius repetere cogerentur. Earum porro notarum interpretationem, nuſquam reperimus deſcriptam; ſed diuturna tractatione, exercitationeque pene omnium explicationem aſſequuti ſumus: aliquot tamen ſuperſunt, quas interpretari fruſtra tentavimus. E re autem fore putavimus, eas omnes hic proferre: primo poſitis iis, quorum ſenſus in notitiam venit, poſtremo aliis, quæ hactenus ignotæ nobis ſunt.

Ἑξαπλᾶ, *Hexapla*, hæc vox ſic ſine compendio, ſemper ſcribitur: aliquando tamen Ἑξαπλ. per omnes caſus, qui, ut plurimum, per præmiſſum articulum indicantur, τὰ ἑξαπλ. τοῖς ἑξαπλ.

Δπ. τετραπλᾶ *Tetrapla*, hac perſæpe nota per omnes caſus ſignificantur. Exempla non pauca vide in Libro Job. Aliquando etiam ſolam litteram Δ ſignificare puto τετραπλᾶ: ſed res non uſque adeo explorata eſt. Vide quæ ea de re diximus Ezech. 16. v. 4. & 30. in notis.

O. οἱ ἑβδομήκοντα, Septuaginta Interpretes.

A. Ἀκύλας, Aquila.

C. Σύμμαχος, Symmachus.

Θ. Θεοδοτίων, Theodotion.

E. πέμπτη ἔκδοσις, Quinta Editio.

ς'. ἕκτη ἔκδοσις, Sexta Editio.

Z. ἑβδόμη ἔκδοσις, Septima Editio.

λ̊ & Λο. λοιποὶ, Reliqui Interpretes. Ubi advertendum eſt hanc notam apponi aliquando cum omnes alii Interpretes in verſione ſua conveniunt, & LXX. differunt: ſimiliterque poſt allatam Aquilæ, Symmachi vel Theodotionis lectionem; ſi reliqui Interpretes pari modo cum LXX. interpretentur, tunc apponitur nota λ̊; nec raro etiam, cum unus omnino differt ab aliis, cæteri autem parvam exhibent vocum diſcrepantiam, tunc enim neglecta illa tenui lectionum varietate, unius lectio adfertur; præcedente nota λ̊ vel λο quod non ſemel experti ſumus: nonnumquam etiam quando duo ſolum conſentiunt; vel etiam cum tenue inter ipſos diſcrimen intervenit, una pro duobus lectio ponitur, cum nota οἱ λοιποὶ. Interdum item οἱ λοιποὶ dicitur quando unus tantum Interpres allatam verſionem habet, ut exemplis ſæpe probavimus in hujus operis decurſu.

Oἱ Γ. tres Interpretes, ſcilicet Aquila, Symmachus & Theodotio. Rariſſime etiam, ubi vel Aquila vel unus ex tribus, interpretationem habet a LXX. diverſam, & LXX. cum aliis duobus conveniunt, tunc οἱ Γ. ſignificare poſſunt LXX. & duos alios eamdem lectionem habentes; quod poſtremum tamen exploratum adhuc non eſt

Brianus Waltonus putat notam οἱ Γ. alios tres Interpretes indicare, non Aquilam, Symm. & Theodot. ſed ne probabili quidem ratione ductus, ut infra probabitur.

Οἱ Δ. Quatuor Interpretes. Hæc nota aliquoties occurrit in Heſaia, ut cap. 9. v. 14. ubi ad hæc Hebraïca verba הוא הראש legitur apud Curterium οἱ Δ. αὐτῆς κεφαλή, ubi in LXX. Editionis Romanæ αὕτη ἡ ἀρχή. Hic autem οἱ Δ. non dubito quin ſignificent quatuor Græcos Interpretes, qui in Hexaplis erant nempe Α. Σ. Ο. Θ. Altera vero lectio αὕτη ἡ ἀρχή erat τῆς κοινῆς, ſeu Vulgatæ Editionis. Nam ut dictum eſt capite 3. editio Hexaplaris τῶν O. longe diverſa erat ab illa κοινῇ; ita ut etiam in Manuſcriptis τῶν O. Editionem referentibus, in margine οἱ O. quaſi diverſam omnino interpretationem habentes a fronte variæ lectionis ſæpe apponantur, nonnumquam ſoli, ſed frequentius cum aliis Interpretibus ſic. O. Θ. vel Σ. O. Θ. vel Α. Σ. O. Θ. ubi littera O. Editionem Hexaplarem τῶν O. ſignificat. οἱ Δ. autem non ſignificare Tetrapla, ut ſuſpicatur Brianus Waltonus in Appendice p. 123. ipſe articulus probat. Numquam enim dicitur οἱ τετραπλοῖ, οἱ ἑξαπλοῖ, ſed τὰ τετραπλᾶ, τὰ ἑξαπλᾶ. Igitur quemadmodum οἱ Γ. οἱ τρεῖς, i. *tres Interpretes*, ſic nota, οἱ Δ. οἱ τέσσαρες, *quatuor Interpretes* ſignificat; & quidem, ut certum videtur, eo quo ſupra diximus modo.

Π. Hæc littera ſignificat πάντες, id eſt, omnes Interpretes: qua de re nulla jam poteſt eſſe difficultas; ſiquidem ubi Codex Baſilienſis Π. habet, Coiſlinianus paſſim πάντες expreſſe refert. Joannes Curterius Præfatione in Procopium putat legendum Πάμφιλος, Pamphilus; nempe Martyr ille qui cum Euſebio Hexaplis emendandis & illuſtrandis vacavit. Et quidem negare non auſim hanc litteram Pamphilo indicando nonnumquam deputari, ut Ωρ Origenem ſignificat; ſed nullum adhuc ea de re perſpicuum exemplum occurrit mihi, quamobrem res in dubio verſatur.

Π. χω vel χ διώρθωσα ου, ſæpius vero legitur πάντ pro Π. Hæ notæ perſæpe occurrunt in Lib. Judic. ad marg. Cod. Baſil. & aliquando ſic διωρθ. ου. Π. χω: quæ interdum conjunctim poſitæ ſunt, non infrequenter etiam ſeparantur. Earum porro interpretationem conjectando dedimus in Nota ad Jud. 1. 14. ita ut διωρ ſignificet διώρθωσα, *emendavi*, quo pacto legitur in margine Codicis RR. PP. Jeſuitarum Ezech. cap. 45. v. 12. ita ut nulla circa notam hanc difficultas ſupereſſe videatur, ου ſignificet οὕτως, *ſic*. Ubi notes διωρθ. nonnumquam poni, ſine ſubjuncto ου: perſpectum vero mihi videtur διωρθ. ου. ſignificare διώρθωσα οὕτως, *emendavi ſic*, & cap. 11. v. 34. διωρθ, ἀγαπητή, *emendavi*, ἀγαπητή, *dilecta*, quia prius legebatur, μονογενής, *unigenita*. Nota vero Π ſignificat haud dubie πάντες, *Omnes Interpretes*; ut ex ſupradictis liquidum eſt: χω. id eſt, ut prorſus exiſtimo, χωρὶς, *ſeparatim*. Ita ut hæ notæ διωρ ου Π. χω, ſive conjunctim, ſive ſeparatim poſitæ, ſignificent, *emendavi ſic*, *Omnes ſeparatim*; id eſt, omnes Interpretes ſeparatim ſpectati ſic habent. Dixi in Nota Jud. cap. 1. v. 14. Editiones ſeparatim vel ſeorſim poſitas, non eas ſignificare quæ in Hexaplis poſitæ erant, ubi aliquot fortaſſe mutationes invectæ fuerant, ſed eas quæ ſeparatis in Libris deſcriptæ erant, verum re diligentius examinata, veriſimilius eſſe puto, eas ipſas quæ in Hexaplis deſcriptæ erant hic indicari. Vix enim crederem Librarios & Scholiaſtas, qui notas illas marginales invexerunt, præter Hexapla, ad manum etiam habuiſſe Editiones ſeparatas diſtinctaſque Aquilæ, Symmachi & Theodotionis. Vocem autem χωρὶς, *ſeparatim*, ideo appoſuiſſe videntur, ut Editiones illas Interpretum diſtinguerent, a lectionibus eorum, quæ in Editione τῶν O. Hexaplari cum Aſteriſcis inſertæ fuerant, quæ lectiones non jam ſeparatim ſed conjunctim cum illa LXX. Interpretum Editione ſpectabantur: illud vero jam quaſi pro certo & explorato habeo. Ut ad ſupradictas notas redeam Jud. 1. v. 21. ubi in textu legitur ἐκληρονόμησαν, in margine Codicis Baſilienſis legitur, ἐξῆραν, & mox adjicitur πάντ id eſt, omnes ſic habent, ἐξῆραν videlicet, & ſic ſæpe πάντ ſolum

ponitur. Et v. 17. ubi in textu Baſilienſis legitur ἐξῆρε, in marg. habetur, ἐκλῃρονομημένοι, cum ſubjuncta nota, παντ χω, πάντες χωρὶς; quia ſignificatur omnes Interpretes ſeparatim in columnis ſuis ſpectatos, ἐκληρονόμησαν habere, & ſic identidem eadem nota παντ. χω. ponitur. Et cap. 2. v. 9. in textu ejuſdem Codicis legitur, ἐν Θαμναθαρὲς; ubi ad marginem habetur, παντ. ου. ἐν Θαμναθαρὲς, quæ certe nihil aliud ſignificare poſſunt, quam omnes ſic habere ἐν Θαμναθαρές. Longe difficiliores explicatu ſunt aliæ notæ eod. cap. v. 13. ubi ad illud, τῷ Βαάλ, legitur hâc formâ.

θ'. τῷ. ὁ. τῇ.
ὁ. χω. θ. ου.

Ubi prior nota haud dubie ſignificat Theodotionem legere, τῷ Βαάλ, LXX. vero τῇ Βαάλ. Nota vero ſequens quæ ſic exponitur O. χωρὶς. θ' οὕτως, quid ſibi velit, non ſatis intelligo. Hæc vero nota paſſim repetitur: forte ſignificat *Septuaginta ſeparatim, & Theodotionem ſimiliter.* Altera nota ſæpiſſime occurrit, nempe O. θ. χω, id eſt LXX. & Theodotio ſeparatim ſic habent. Et cap. 4. v. 5. ubi legitur, τοῦ Βαιθήλ, in margine ſcriptum eſt.

τῆς ὁ ὁ ου
ὁ θ' χω

Primam vero notam ſic lego O. O. οὕτως, id eſt utraque Editio τῶν O. nempe, κοινὴ, & Hexaplaris ſic habent τοῦ. Altera vero nota O. θ. χωρὶς, ſignificat ni fallor, LXX. ſeparatim, id eſt, κοινὴν, & Theodotionem in ſua columna, ſeparatim item, ſic habere. Aliquando ſic ordinantur hujuſmodi notæ, ut OEdipo prorſus egeant, ut cap. 4. v. 12. in textu Baſilienſis legitur εἰς, in margine vero ἐπὶ & poſtea ſubjunguntur notæ hoc ſitu.

θ'. χω. O. ου
ὁ. θ'. ἀπὸ
θ' ου.

Ut autem concludatur, hæc uno verbo dicam, nota διω haud dubie ſignificare videtur, διώρθωσα *correxi, emendavi*, ut exemplo comprobatur. ου οὕτως, ſibi velle; vix eſt quod dubitetur ex ſupradictis. παν id eſt, certiſſime πάντες; ut exemplis frequentibus arguitur. χω non videtur aliud, quam χωρὶς ſignificare poſſe. Harum vero notarum uſus omnes explicare, donec quid clarius emergat, humanæ non videtur eſſe facultatis.

Τὸ ἔσω, hujus notæ uſus conſpicuus eſt in Codice Coiſliniano egregiæ notæ X. ſæculi, ubi quando Aquila vel Symmachus, vel Theodotio cum LXX. conſonant & lectionem habent eamdem quæ in textu τῶν O. legitur, in margine ſcribitur A. τὸ ἔσω, Σ. τὸ ἔσω, id eſt Aquila vel Symmachus idipſum habent, quod intus ſive in textu legitur. Peculiari autem modo notatur 1. Reg. 25. 31. ubi Coiſlin. in textu τῶν O. βδελυγμὸς ita punctis notatum habet; in margine vero A. Θ. τὸ ἔσω, id eſt, Aquila & Theodotio habent ea quæ *intus*, ſive *in textu* ſunt, non notata punctis, nempe λυγμός. Et vere alii MSſ. habent A. Θ. λυγμὸς, *ſingultus.*

※ Heſaïæ 14. v. 6. & alibi ſæpe ſignificat Origenes, ut diximus Palæographiæ Græcæ p. 225. Joannes Currerius illam ſiglam expreſſit per litteram φ', quod notam Codicis Marchaliani, nunc RR. PP. Jeſuitarum, non intelligeret. Nam ibi ſic notata depingitur ut eam hic expreſſimus.

ἀν ἀνεπίγραφος. Hanc notam apponendam duximus, quia Nobilius, ac poſt eum Druſius, exiſtimarunt, hic ἀνέσπερ ſignificari, eſſeque nomen cujuſdam interpretis vel Scholiaſtæ, quem Aneſperum vocant. Significat autem *Anonymus*, vel ad litteram, *Anepigraphus*, ſive *ſine auctoris epigraphe.* Vide Num. cap. 29. v. 16. Ut autem ſcias quantam errorum ſylvam hæc nota ſic poſita pepererit, pauca exſcribam ex Annotatione quadam noſtra in Codice Coiſliniano numero 5. Eodem in

Codice, qui eſt Catena in Leviticum, Numeros &c. imperitus Librarius qui Codicem ſcripſit illam notam in Antigrapho ſuo videns, ſæpiſſime legit Ἀνοῖν, aliquando Ἀνέμπυ, item Ἀναπίμπω, alibi Ἀνοῖν, ſemel Ἀδιανοῖν, aliquando etiam recte αἰεπηγάφυ, ſemel item Συνοῖν. Hæc porro nota noſtra aſſeritur ex collatione alterius Catenæ ejuſdem Bibliothecæ, ubi ad ſingula ſupra memorata nomina legitur ἀνεπ- i. αἰεπηγάφυ.

ΔΥΝ διάλειψις, ΔΥΝ ἀνάπαυσις ſic legitur in margine codicis Coiſliniani Levit. 25. v. 6. quæ reſpiciunt vocem שבת in LXX. expreſſa, σάββατα, *Sabbata*. Vix poteſt deprehendi an legendum ſit ΔΥΗ, vel ΔΥΝ, ſed non dubito quin legendum ſit ΔΥΝ. & ſignificetur δυνατόν. Ita ut hæc nota, quæ reſpicit vocem שבת ſic legatur, δυνάται, διάλειψις, δυνάται, ἀνάπαυσις, i. Vox σάββατον, *valet ſive ſignificat*, ceſſatio, *& ſignificat*, requies.

II. *De Notis incognitis.*

μ ɼſi ᾱ Hæc nota reperitur Job cap. 17. v. 3. in Codice Colbertino Num. 1952. ubi ad hos quatuor verſiculos.

Τίς ἐστιν οὗτος τῇ χειρί μου συνδεθήτω,
Ὅτι καρδίαν αὐτῶν ἔκρυψας ἀπὸ φρονήσεως:
Διὰ τοῦτο οὐ μὴ ὑψώσῃς αὐτούς.
Τῇ μερίδι ἀναγγελεῖ κακίας.

Hæc annotantur ※ ἐκ θ. οἱ δ΄. id eſt, hi quatuor στίχοι ſeu verſiculi ex Theodotione: deinde adjicitur μ ɼſi ᾱ ※ c. ※ ※ hæc autem ſignificare prorſus videntur μόνος πρὸς πρῶτον, *ſolus ad primum*, id eſt primum verſiculum ex Theodotione ſolo deſumtum eſſe; deinde, ſecundum, tertium & quartum Symmachi pariter & Theodotionis eſſe: idemque uſus hujuſmodi notarum alibi etiam reperitur. Hæc porro vix quidpiam difficultatis habere viderentur, ſi conſtaret ſemperque idem eſſet harumce notarum uſus: verum non ita res eſt; nam Job 20. 23. in hæc verba, Εἴπως πληρώσαι γαστέρα, notatur in eodem Codice θ΄. ※ μ ɼſi αὐτὶ τοῦ ὅπως, quo ſignificari quidem videtur ſolum Theodotionem habere εἴπως, & inde in LXX. invectum fuiſſe; alios autem ὅπως legere: ſed nota μ ɼſi quid ſibi velit non ita facile eſt divinare. Plus etiam negotii faceſſit alia nota Job cap. 21. v. 21. in hoſce duos verſiculos:

Ὅτι τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐν οἴκῳ αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ
Καὶ ἀριθμοὶ μηνῶν αὐτοῦ διῃρέθησαν.

Ubi legitur in eodem Codice ※ ἐκ θ΄. οἱ β΄ οὕτω τοῦ θεοῦ μ ɼſi ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ. ἡ γὰρ χρεία τῆς οἰκίας αὐτοῦ μεθ᾽ ἑαυτοῦ. quæ omnia quaſi hariolando ibi explicare conati ſumus; ſed hæc ad ſpecimen ſufficiant.

Οἱ Γ. χς. Hæc nota habetur in Codice RR. PP. Jeſuitarum Colleg. Ludovici Magni, qui Codex Prophetas Minores & poſtea Majores complectitur. In hanc igitur vocem לנידה Thren. 1. 8. quam LXX. εἰς σάλον vertunt ſic notatur C. οἱ Γ. χς ἀνάστατον. Si ſtet illa lectio χς, εἰς ἀμηχανίαν agor: verum puto hic χς pro χωρὶς legi, & hac voce ſignificari χωρὶς, atque ita ſenſus erit, Symmachum, qui ſolus in Threnis cum LXX. in Hexaplis ab Origene locatus fuerat, ut ſupra diximus, habere ἀνάστατον, & tres Interpretes *ſeparatim*, & extra Hexapla, nempe Aquilam & Symmachum & Theodotionem, eamdem præferre lectionem.

ΟΜΩC τ O. Hæc vel ſimilis ipſi nota ſignificat ὁμοίως τοῖς O. quam cum non intelligeret Joan. Curterius ὅμως τοῖ O. fere ſemper legit.

III. *Probatur contra Brianum Vvaltonum notam, οἱ Γ, ſignificare tres Interpretes Aquilam, Symmachum & Theodotionem.*

Brianus Waltonus in Appendice Polyglot. Anglican. p. 123. exemplis probare

nititur οἱ Γ. quæ frequentiſſime in Codice Marchaliano, nunc RR. PP. Jeſuitarum, occurrit, non ſignificare Aquilam, Symmachum & Theodotionem: ejus verba referre ne gravemur;

» Οἱ Γ. qui toties occurrunt in margine Codicis Marchaliani, non videntur fuiſſe
» Aquila, Symmachus, & Theodotio, (quod nonnullis viſum:) idque primò,
» quia Eſaïæ 10. v. 29. ad vocem Ἀγγαί, ſeparatim hi omnes & diſtincte adducun-
» tur, imo & diverſimode interpretantes. Θ. vero ſignanter eo loci κατάδυμα ver-
» tiſſe dicitur, (quod κατάλυμα legendum potius,) cui mox apponitur ὅμως οἱ Γ.
» At vero ſi dicti modo Interpretes iidem eſſent qui οἱ Γ. certe quod ſubjungitur
» ὅμως οἱ Γ. non minus nugaciter & inepte adderetur, quam ſi quis diceret, Clotho,
» Lacheſin & Atropon, imminere ſtamini vitæ humanæ, quin etiam & tres Parcas
» hoc ipſum facere: fuerunt ergo alii & alii, non minus à τοῖς Γ. quam a ſe in-
» vicem diverſi. Dein cap. 42. v. 9. ad vocem ἀνατεῖλαι, cum ÷ ſic ſe habet margo;
» οἱ Γ. ἀναγγεῖλαι, Θ. βλαστῆσαι. Α. διαφυῆναι: nonne hæc tanta tamque diſtincta in-
» terpretationum varietas, varietatem arguit authorum? Denique cap. 66. v. 8.
» ad voces εἰ καὶ ſub ÷ margo ſic habet, ὅμως οἱ Γ, οἱ Ο. ἤ, ὅμως τῷ Α. Θ. unde
» conſtat Aquilam ſaltem & Theodotionem non minus diverſos eſſe à τοῖς Γ. quam
» οἱ Ο. ſunt: (*forte per οἱ Γ, tres Editiones, Origenis vel Euſebii, Luciani, & Heſychii*
» *denotantur.*)

Hactenus Brianus Waltonus. Sed cum perſpicuis ac bene multis exemplis probaverimus οἱ Γ nihil aliud ſignificare, quam Aquilam, Symmachum & Theodotionem, dicet haud dubie eruditus Lector, aliam Waltono quærendam fuiſſe difficultatum ſuarum ſolutionem, & fruſtra pugnaſſe doctum virum, notam οἱ Γ alios a memoratis Interpretes vel auctores ſignificare.

Illa vero nota οἱ Γ. non in Codice Marchaliano tantum occurrit; ſed etiam in aliis vetuſtiſſimis Codicibus, ad Libros maxime Judicum, Regum, Pſalmorum & Prophetarum omnium. Ex his porro Libris exempla mutuabimur, quæ nihil dubii, ut arbitror, relinquant.

Jud. cap. 1. v. 31. ubi Hebraïcum habet נהלל Editio Romana Δωμανά Coiſlinianus vetuſtiſſimus Codex ſeptimi circiter ſæculi in margine habet οἱ Γ. καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν, Νααλάλ. Et verſu ſequenti Hebr. אחלב LXX. Δαλάφ, Coiſlin. in margine οἱ Γ. καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν Ἀαλάβ. Quinam illi οἱ Γ. niſi Aquila, Symmachus & Theodotio? quomodo hi tres legere potuerint has voces Hebraïcas, niſi ut ſupra leguntur poſt notam οἱ Γ? Cur vero Scholiaſtes ille Codicis Coiſlin. tres illos claros Interpretes omiſerit, quos ſæpe ſeparatim in medium adducit, ut tres alias Editiones, quæ nuſquam aut ſeparatim, aut conjunctim memorantur adduceret? Quod autem magis urget eodem cap. v. 35. ad has voces Hebraïcas באילן ובשעלבים notat Coiſlinianus οἱ Γ. καὶ τὸ Ἑβραϊκὸν, ἐν Αἰλὼν καὶ ἐν Σαλαβείν; Baſilienſis vero Codex pervetuſtus, οἱ λοιποὶ, ἐν Αἰλὼν καὶ ἐν Σαλαβείν. Nemo ambigere poteſt οἱ Γ. & οἱ λοιποὶ idipſum eſſe: οἱ λοιποὶ autem, ſeu reliqui Interpretes ut liquidum eſt, iidem ſemper ſunt, qui in Hexaplis locum habebant. Et Jud. cap. 12. v. 1. ad vocem צפונה οἱ Γ. βορρᾶν: At ſecundum Hieronymum, A. Σ. hic βορρᾶν habent, atque etiam Theodotio in textu τῶν O. qui ad Theodotionem correctus fuerat. Ubi notes Euſebium & Hieronymum, Aquilam & Symmachum tantùm, Theodotionem vero rariſſime commemorare in Libro de locis Hebraïcis. Sed en exemplum adeo perſpicuum, ut ne mutire quidem contra liceat cap. 15. Jud. v. 9. Hebr. בלחי LXX. ἐν Λεχὶ, Coiſlin. vero in margine οἱ Γ. ἐν σιαγόνι, Baſilienſis, οἱ λοιποὶ ἐν σιαγόνι, Euſebius, A. Σ. ἐν σιαγόνι, Hieronymus, *Aquila & Theodotio interpretantur maxillam:* Ipſa luce clarius eſt hic οἱ Γ. οἱ λοιποὶ, & A. Σ. Θ. idipſum eſſe.

Ejuſdem perſpicuitatis eſt locus ille 3. Reg. 17. 6. ubi Codex Regius habet A. Σ. Θ. ἄρτον καὶ κρέας τὸ πρωΐ, & Coiſlinianus alter codex eamdem lectionem adfert, præmiſſa nota οἱ Γ. Quid ergo ſunt οἱ Γ. aliud, quam A. Σ. Θ? Et 4. Reg. 22. 20.

בשלום οἱ Γ. ἐν εἰρήνῃ: quid aliud vertere potuerunt A. Σ. Θ. quam ἐν εἰρήνῃ? Moneo tamen aliam ibi Symmachi lectionem efferri, nempe, ἐν Ἱερουσαλὴμ: ſed illud nihil negotii faceſſit, nam ſæpe duæ Symmachi lectiones proferuntur, ut ſupra diximus, ex duabus nempe ejus Editionibus deſumtæ.

Pſalm. 49. v. 1. Euſebius & Manuſcripti habent. A. Σ. Θ. ἰσχυρὸς ὁ θεὸς; Theodoretus vero οἱ Γ. ἰσχυρὸς ὁ θεὸς, jam ergo a multis retro ſæculis obtinuit uſus ut A. Σ. Θ. dicerentur οἱ Γ. vel οἱ τρεῖς. Evidentiſſime autem Pſalmo 93. ubi LXX. titulum habent ψαλμὸς τῷ Δαυὶδ, Codex unus habet, ἀνεπίγραφος παρὰ τοῖς Γ. & E. καὶ ς'. Id eſt, Pſalmus caret inſcriptione apud tres Interpretes, & apud Quintam & Sextam. An quis negaverit hic τοῖς Γ. ſignificare Aquilam & Symmachum & Theodotionem? Eadem vero ipſa nota reperitur ad initium Pſalmi 95.

Heſaïæ vero cap. 1. v. 4. Codex Marchalianus habet. οἱ Γ. πονηρευόμενοι; licet notam οἱ Γ. Curterius non exſcripſerit. Ibi vero Hieronymus *Cæteri ſequentes Hebræum* MEREIM *interpretati ſunt*, peſſimiotum: Quinam illi cæteri, niſi A. Σ. Θ. qui & οἱ Γ? Et Heſai. 6. 6. Cod. Marchal. οἱ Γ. ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ; Hieronymus vero, *Aquila, Sym. & Theodotio*, in manu ejus: quid clarius? Sed quod nihil relinquat dubii ipſe Curterius ex Mſſ. Heſaïæ 8. 21. διὸ δὴ καὶ οἱ τρεῖς, Ἀκύλας, καὶ Συμμ. καὶ Θεοδοτίων οὕτως ἡρμήνευσαν. i. *quapropter tres Interpretes Aquila, Symmachus & Theodotio, ſic tranſtulerunt.* Si hæc advertiſſet Waltonus, numquam negaſſet οἱ Γ. ſive οἱ τρεῖς eſſe A. Σ. Θ. Æque perſpicuum eſt illud Heſaïæ 11. 15. ubi Euſebius ait: οἱ τρεῖς συμφώνως οὕτως ἡρμήνευσαν, καὶ ἀναθεματιεῖ κύριος τὴν γλῶσσαν θαλάσσης Αἰγύπτου. Ibi vero Hieronymus: *Deſolabit igitur ſive interficiet, hoc eſt, ἀναθεματιεῖ, ut Theodotio, Aquila & Symmachus tranſtulerunt, linguam maris Ægypti.* Et Heſaïæ 54. 16. באש Cod. Marchal. οἱ Γ. ἐν πυρὶ quinam illi tres niſi A. Σ. Θ. nam quomodo A. Σ. Θ. באש vertere potuerint, niſi ἐν πυρί? Idem dicas cap. 55. v. 1. ubi יין οἱ Γ. οἶνον, & ibid. v. 5. הן οἱ Γ. ἰδού: & cap. 56. 10. לא ידעו οἱ Γ. οὐκ ἔγνωσαν, & 58. 4. הן οἱ Γ. ἰδού. Quinam alii poſſint in his exemplis intelligi, οἱ γ' niſi Aquila, Symmachus & Theodotio?

Idipſum autem dixeris Ezech. 4. לחמם טמא ubi Codex Marchal. ※ οἱ Γ. τὸν ἄρτον αὐτῶν ἀκάθαρτον: ubi notandum eſt hic & in allatis exemplis ſæpe, notam οἱ Γ. præmiſſum Aſteriſcum habere, quia lectiones trium Interpretum cum Aſteriſco in Editionem τῶν O. Hexaplarem ab ipſo Origene invectæ fuerant, quod certiſſimum eſt, id vero quibuſnam aliis, quam Aquilæ, Symmacho & Theodotioni convenire poſſint? & quomodo quadrare valeat ad Editiones Euſebii, Luciani & Heſychii, quæ multis poſt Origenem annis primò prodiere. Nota οἱ Γ. Aſteriſco præmiſſo habetur etiam Ezech. 11. 15. ubi nonniſi ad A. Σ. Θ. pertinere poteſt, ut liquet tum ex Aſteriſco, tum ex vertendi more. Et Ezech. 20. 44. נאם אדני Cod. Marchal. ※ οἱ Γ. λέγει κύριος, & 44. 4. יהוה ※ οἱ Γ. κυρίου. ſimiliaque multa adjicere poſſemus. Verum hæc plus quam ſatis erunt.

His perſpectis nemo non dicat, Brianum Waltonum, in quantamcumque ſe ἀμηχανίαν ex præmiſſis difficultatibus deductum putaret, non ſatis conſulto feciſſe, cum ut iis ſe expediret, affirmavit οἱ γ. non ſignificare Aquilam, Sym. & Theodotionem: nam quidvis potius dicere oportuit, quam rem certiſſimam negare.

Jam ad Briani Waltoni argumenta veniamus. Eſaï 10. 29. *ad vocem ἄγαι, inquit, ſeparatim & diſtincte adducuntur (Aquila, Symm. & Theodotio) imo & diverſimode interpretantes. Θ. vero ſignanter eo loci κατάλυμα vertiſſe dicitur, (quod κατάλυμα legendum potius,) cui mox apponitur ὁμοίως οἱ Γ. At vero ſi dicti modo Interpretes iidem eſſent qui οἱ Γ, certe quod ſubjungitur ὁμοίως οἱ Γ, non minus nugaciter & inepte adderetur, quam ſi quis diceret, Clotho, Lacheſin & Atropon, imminere ſtamini vitæ humanæ; quin etiam & tres Parcas hoc ipſum facere: fuerunt ergo alii & alii, non minus a τοῖς Γ. quam a ſe invicem diverſi.*

Ut propoſitam difficultatem facilius intelligas, obſerves oportet, hic in textu Codicis Marchaliani a Curterio editi legi, καὶ ἥξει εἰς Ἀγγαί. φόβος. λήψεται Ραμά πόλιν

Σαὺλ· φθέγξεται θυγάτηρ &c. In margine vero ad vocem Αἰλάμ, has notas conſequenter legi.

A. ΑΥΛΙΣΤΗΡΙΟΝ
Σ. ΑΥΛΙΣΜΟΣ
Θ. ΚΑΤΑΛΥΜΑ ΟΜΩΣ
ΟΙ Γ.
⋇ ΧΡΕΜΕΤΙΣΟΝ ΦΩ
ΝΗΝ ΣΟΥ

Hic ſi ὅμως οἱ Γ. (lege ὁμοίως οἱ Γ.) neceſſario conjungatur cum A. Σ. Θ. interpretationibus præpoſitis, ita ut poſt datam ſingulorum lectionem, quæ reſpicit vocem Hebraïcam מלון, huic adjungatur ὁμοίως οἱ Γ. recte hæret Waltonus, cum dicitur tres ſimiliter vertiſſe, poſtquam diverſæ trium lectiones allatæ ſunt. Verum facilis erit difficultatis ſolutio, ſi dicamus ὁμοίως οἱ Γ. reſpicere quamdam ex ſequentibus vocibus, vel clauſulis, & male conjungi hanc notam cum præcedenti, quod ſexcencies accidit. Itaque opinor, ὁμοίως οἱ Γ. conjungendum eſſe cum ſequenti lectione marginali ⋇ χρεμέτισον φωνῇ σου. צהלי קולך: nam ſic has voces vertere ſolent A. Σ. Θ. ut videre eſt infra in Lexico Hebraïco. Itaque ſenſus erit *ſimiliter tres Interpretes*, nempe A. Σ. Θ. χρεμέτισον φωνῇ σου. Hæc omnino veriſimilia ſunt. Si tamen alio modo te expedire velis, cave dicas umquam, οἱ Γ. non ſignificare A. Σ. Θ. id quippe non licet poſt tot allata teſtimonia. Cæterum ὅμως male a Curterio lectum fuiſſe pro ὁμοίως, ſæpe oſtendimus. Hic etiam male κατάλυμα, pro κατάλυμα legitur, ut obſervat Waltonus.

Alterum waltoni argumentum hujuſmodi eſt: *Dein cap. 42. v. 7. ad vocem* αἰατῆλαι *cum* ÷ *ſic ſe habet margo;* οἱ Γ. αἰαγγῆλαι Θ. βλασφημῆσαι A. αἰαφωνῆσαι: *nonne hæc tanta tamque diſtincta interpretationum varietas, varietatem arguit Authorum?*

Hæc ſi accuratius examinaſſet waltonus, manifeſta vel Librarii vel Curterii menda duo deprehendiſſet. Primum eſt, quod οἱ Γ. legatur pro O: C. i. LXX. & Symmachus, quæ mutatio facilis. Id vero docet eadem Curteriana Editio, ubi ad hæc verba legitur in Commentario Procopii, ὁ Σύμμαχος εἶπε, περὶ τοῦ αἰαγγῆλαι &c. Secundum mendum eſt, quod utrobique legatur αἰαγγῆλαι pro αἰατῆλαι, numquam enim vocem יצמיחו vertiſſet Symmachus αἰαγγῆλαι. Itaque notam ſic legas O. Σ. αἰατῆλαι Θ. βλασφημῆσαι. A. αἰαφωνῆσαι. Nam LXX. ut Symmachus αἰατῆλαι primitus habuere.

Tertium argumentum profert Waltonus: *Denique, ait, cap. 66. v. 8. ad voces* εἰ καὶ *ſub* ÷ *margo ſic habet,* ὅμως οἱ O. ἢ, ὅμως τε A. Θ. *unde conſtat Aquilam ſaltem & Theodotionem non minus diverſos eſſe a* τοῖς Γ, *quum* οἱ O. *ſunt,* (*forte per* οἱ Γ. *tres Editiones, Origenis vel Euſebii, Luciani & Heſychii denotantur.*) Hactenus waltonus. Poſterius vero commentum de tribus Editionibus jam exſufflatum eſt.

Quod ad notam vero attinet, dico ita legendum eſſe, ὁμοίως οἱ Γ, οἱ O. ἢ ὁμοίως τοῖς A. Θ. ut paſſim probatur in Notis ad Heſaïam: nam in Marchaliano Codice, ubi ὅμως legitur, poſt M. ſupra ſcribitur lineola quæ ſignificat οι: quamobrem legendum ὁμοίως: ubi Curterius legit τε, T ſolum habetur, ſupra poſita recurva linea, quæ efficit articulum, τοῖς ut ipſis oculis inſpexi. Hac poſita lectione dico primam notam ὁμοίως οἱ Γ, vel pertinere ad aliquam vocem prius poſitam, vel ſignificare, tres Interpretes εἰ καὶ, habere, ita tamen ut οἱ O. ἢ ὁμοίως τοῖς A. Θ. Id eſt, LXX. & Aquila & Theodotio, ἢ pro εἰ habeant. Ut ut vero ſit, errorem Librarii his in caſibus potius ſuſpiceris, quam rem luce clariorem neges, videlicet τοὺς Γ. eſſe Aquilam, Symmachum & Theodotionem.

Certe Librarios in hujuſmodi notis non infrequenter errare deprehendimus; ut Coiſlin. eximius codex 3. Reg. 15. 12. O. Γ. τὰς τελετὰς, ὁμοίως οἱ Γ. ubi illa repetitio τοῦ Γ. vitio inducta fuit. Et Vaticanus Pſalm. 16. 2. in hac verba οἱ ὀφθαλμοί σου ſic notat A. Σ. Θ. ὁμοίως οἱ Γ, quamquam hic recte explicari poſſit, *Aquila,*

Symmachus

Symmachus & Theodotio, tres ſimiliter habent, quod ita Gallicè exprimi valeat, *Aquila, Symmaque & Theodotion ont tous trois de même.* Hæc pluribus perſequi neceſſe duximus, ne Eruditiſſimi & de Republica litteraria bene meriti viri conatu, a vera ſententia quidam abducerentur.

CAPUT XI.

I. Hexaplorum apographa perpauca facta ſunt, quare. II. Variæ Hexaplorum lectiones in marginibus Bibliorum collectæ III. Quinam ex Scriptoribus Eccleſiaſticis Hexaplorum Libris ſint uſi. IV. Quandonam Hexapla perierint.

I. *Hexaplorum apographa perpauca facta ſunt, quare.*

QUANTÆ fuerit operæ Hexapla Origenis integra deſcribere, & res ipſa per ſe clamat, & Hieronymus teſtificatur, qui ait Præfatione in Librum Joſue, Hexapla ſumtu & labore maximo indigere. Sane quivis conjicere valet quanti laboris fuerit Græcis Calligraphis, Biblia ſacra primùm Hebraïca lingua, quam ut plurimum ignorabant, depingere; Hebraïca deinde Græcis litteris & regione perſcribere; poſtea vero quatuor ut minimum, aliquando ſex vel ſeptem Interpretum Editiones, uno conſpectu, & e regione ponere, ea ſcilicet accuratione, ut una aliam non excederet. Id ſane præſtare pauci ex Calligraphis poterant. Ad hæc, cum illo ævo, in Libris ſaltem hujuſmodi, nonniſi uncialis character uſurparetur, qui longe majus ſpatium occupabat, ac præter illas Hebraïci textûs, Interpretumque columnas, multa in marginibus Origenes appoſuerit, monita ſcilicet, nominum propriorum, aliorumque interpretationes, quæ latos margines deſiderabant; perquam minimam ſane textus Biblici partem ſingulis in paginis haberi neceſſe fuit: quibus perpenſis, vix quinquaquinta amplæ molis voluminibus comprehendi Hexapla omnia potuiſſe putaverim. Cumque ipſe Origenes, qui primus Hexaplorum opus, ſumtum ſuppeditante ut putatur Ambroſio, concinnavit, etſi Tachygraphos ſeptem & totidem Calligraphos ad manum ſemper haberet, iis tamen adornandis multos conſumſerit annos; probabile ſane eſt perpaucos poſt Origenem fuiſſe, qui hujuſmodi commoda, una cum adipiſcendi deſiderio, & pecunias & Calligraphos & membranas pro voto habuerint.

II. *Variæ Hexaplorum lectiones in marginibus Bibliorum collectæ.*

Hinc autem evenit ut plerique a tam ardua re ſuſcipienda deterriti, quo minoribus impenſis quæ præcipua in Hexaplis erant nanciſcerentur, lectiones Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, atque alias, quæ majoris eſſe momenti videbantur, in marginibus Exemplarium τῶν O. exſcribi curarent. Et quia in delectu, opinionum plerumque divortia fieri ſolent, dum alius aliud annotandum putat: inde accidit, ut in variis Bibliorum Codicibus lectiones Interpretum variæ deſcriptæ ſint; ita ut pauci reperiantur Manuſcripti, qui eaſdem repræſentent: inde vero factum eſt ut longe plures veterum lectiones variis in Libris ſeſe obtulerint. Inter hos autem Codices, longe cæteros ſuperant Coiſliniani duo: quorum unus unciali quadro charactere deſcriptus ſexto circiter vel ſeptimo ſæculo, complectitur Octateuchum & Libros Regum, cum quibuſdam hinc & inde hiatibus, qui temporum injuriâ acciderunt; alter vero decimi ſæculi, Libros Regum, Paralipomenôn, Eſdram, Eſtherem, Judith, & Macchabæos, cum magna in Libros Regum interpretationum marginalium copia: ſed hic, ut & alii omnes Manuſcripti, in Libris Parali-

Digitized by Google

pomenôn pauca; in cæteris nihil habet. His accedit Regius decimi-tertii circiter ſæculi, qui multas in Libris Regum lectiones veterum adfert. Magno item uſui fuir Codex RR. PP. Sancti Baſilii Romæ, decimi ſæc. quem Baſilianum vocamus, hac ſupellectile marginali onuſtus, qui Heptateuchum continet, ſed tota pene Geneſi truncatus eſt. Nec prætermittendus Regius alter num. 1871. decimi ſæculi, ex cujus marginibus multa excerpſimus. Inter præſtantiſſimos computandus Codex Prophetarum Bibliothecæ RR. PP. Jeſuitarum Collegii Ludovici Magni, unde multa in Jeremiam & Ezechielem mutuati ſumus: nam Heſaïas jam editus a Joanne Curterio fuerat, & in cæteris Prophetis fere nihil marginalium interpretationum habetur. Præter veterum Interpretum lectiones, hic Aſteriſci & Obeli paſſim, nonnumquam in textu, ſæpius in marginibus annotantur. Ex hoc Codice plura excerpere poteramus, niſi præcipitem ei operam dare coacti eſſemus: nam ad quatuór tantum dies, rogante Mæcenate noſtro Em. Card. d'Etrées, ejus nobis copia facta eſt. Memorandus item Codex Colbertinus in Jobum, recens quidem, ſed ex veteri, ut creditur, deſcriptus, unde multa ad inſtitutum noſtrum ſpectantia mutuati ſumus. Non tacendus item Barberinus in Prophetas, cujus varias lectiones in Appendice Polyglottorum edidit Brianus Waltonus. De aliis Manuſcriptis minoris pretii, quorum magnam copiam nacti ſumus, in fronte ſingulorum librorum actum eſt. Hæ nobis Hexaplarium interpretationum reliquiæ ſuperſunt in Manuſcriptis. Nam Hexapla ipſa, ut ab Origene concinnata fuerant, ita funditus perierunt, ut ne particulam quidem eorum ulli uſpiam conſpicere licuerit.

III. *Quinam ex Scriptoribus Eccleſiaſticis Hexaplorum Libris ſint uſi.*

Præter Codices Manuſcriptos, unde veterum interpretationum pars magna prodit, amplam nobis ſegetem obtulerunt Scriptorum veterum Commentarii, qui pro litteræ ſenſu aſſequendo plerumque Aquilæ, Symmachi, Theodotionis aliorumque Interpretum lectiones uſurparunt. De ſingulis porro iis, qui Hexaplis ſunt uſi, ſi quædam hîc paucis proferamus, non ingratum Lectori erit.

PAMPHILUS Martyr, ideo prior numeratur, quia antequam ullus Scriptorum qui ſuperſunt Hexaplis uteretur, Codices Hexaplorum cum Euſebio emendaſſe fertur in nota Codicis RR. PP. Jeſuitarum, exſcripti ad fidem Hexaplorum, quæ penes Apolinarium Cœnobiarcham aſſervabantur, ut in eadem nota dicitur.

EUSEBIUS Pamphili, præter eam Hexapla emendandi operam, quam cum Pamphilo ſuſcepit, ſcholia inſuper adjecit, ut in eadem nota fertur. Ad hæc autem innumeras pene veterum Interpretum A. S. Th. lectiones adtulit, Commentariis in Pſalmos & in Heſaiam, in Libro de locis Hebraïcis, in Præparatione & Demonſtratione Evangelica, & in fragmentis Commentariorum in alias Scripturæ partes. Quare magno nobis in his edendis ſubſidio fuit.

ATHANASIUS, Hexaplis non ita frequenter uſus, binas tamen Aquilæ lectiones ſuppeditavit; alteram in Libro, cui titulus, *Omnia mihi tradita ſunt a Patre*; alteram in Commentariis in Pſalmos.

CHALCIDIUS, qui an Chriſtianus, an Gentilis fuerit, incertum eſt, eodem circiter tempore, Hexaplorum locum adtulit, ut videas in principio Geneſis. Alii eum ætate longe poſteriorem eſſe putant: ſed id diſquirere non eſt præſentis inſtituti.

ASTERIUS Sophiſta, qui eodem pene tempore Commentaria in Pſalmos adornavit, an Hexaplis ſit uſus, necne, nondum ita perſpectum eſt.

DIDYMUS cæcus Alexandrinus Hexaplorum lectiones in Commentariis ſuis adtulit, ſed non ita frequenter.

THEDORUS Heracleota Arianus, Hexapla paſſim adhibuit, eaque docte tractavit, ut multis in locis videre eſt. Ejus Commentariorum fragmenta bene multa exſtant in Catenis variis.

EUSEBIUS Emeſenus in Commentariis, quorum fragmenta Catenæ exhibent, Hexaplis eſt uſus; ſed raro ut videtur.

HILARIUS ſemel Hexapla uſurpaſſe deprehenditur Commentario in Pſalmos.

EUSEBIUS Vercellenſis Commentarios Euſebii in Pſalmos Latine tranſtulit, lectionibus Hexaplorum reſperſos.

DIODORUS Tarſenſis, in ſacra Scriptura apprime verſatus, Hexaplorum notitiam plenam habuiſſe videtur, ut ex ejus fragmentis, quæ in Catenis ſuperſunt, deprehenditur.

EPIPHANIUS Cypri, lectiones veterum Interpretum non ſemel adtulit, & Hiſtoriam Hexaplorum partim ex Origene, ut videtur, mutuatus, fuſe deſcripſit.

BASILIUS Cæſarienſis Hexaplares interpretationes parum tractavit.

GREGORIUS item Nyſſenus ejus frater, Hexaplis raro uſus eſt.

APOLINARIUS Laodicenus in Commentariis ſuis Hexaplorum lectiones parciſſime adtulit.

AMBROSIUS Mediolanenſis modicum Hexaplorum uſum habuiſſe deprehenditur, ſimiliterque AUGUSTINUS & PHILASTRIUS.

RUFINUS, qui magnam Origenis operum partem Latine interpretatus eſt, Hexaplorum notitiam plenam habuiſſe videtur: quibus tamen raro eſt uſus, ut ex ejus, quæ ſuperſunt, ſcriptis deprehenditur.

JOANNES CHRYSOSTOMUS, lectiones veterum Interpretum frequentiſſime profert, maxime autem Commentariis in Pſalmos, ubi raro Interpretes nomine ſuo exprimit, ſed voce, ἄλλος, utitur.

HIERONYMUS plus quam cæteri omnes, uno fortaſſis Euſebio excepto, Hexaplis eſt uſus: de Hexaplorum ordine ſæpe diſſeruit, de ſingulis Interpretibus multa dixit: eorum interpretationes in Commentariis ſuis & in aliis opuſculis ſæpe adtulit. Editionem Latinam veterem adjunctis Aſteriſcis & Obelis publicavit. Præterea interpretationem Latinam novam adornavit, quæ hodierna Vulgata eſt, ubi Aquila, Symmacho, & non ſemel Sexta Editione, quando ea aderat, uſus eſt. Et in aliis quidem Libris Symmachum frequenter ſequitur, Aquilam item non raro; in Pſalmis vero, Aquilæ ut plurimum hæret, Symmacho infrequentius, aliquando etiam LXX. Latine exprimit. Hæc ſparſim annotavimus in hujus operis decurſu.

HESYCHIUS Salonitanus, qui a nonnullis cum Jeroſolymitano confunditur, Commentarium edidit in Leviticum, quem Latine primitus ſcriptum fuiſſe prorſus exiſtimo: neque enim ullatenus olet interpretationem ex Græco factam. Ibi vero veterum Interpretum Aquilæ, Symmachi & Theodotionis lectiones frequenter adhibet. Commentaria illum ſua non Græcè ſed Latinè edidiſſe vel hinc evincitur, quod in Catenis Græcis in Leviticum, quæ magno numero variis in Bibliothecis habentur, nihil ex Heſychio Græce uſpiam compareat.

THEODORUS Mopſueſtenus cujus & Commentariorum fragmenta in Catenis exſtant, & Commentaria in Prophetas integra in Bibliothecis ſervantur, LXX. ſemper ſequitur, Hexaplorum vero interpretationes varias parum adiiſſe videtur.

VICTOR Antiochenus, in fragmentis Commentariorum, quæ in Catenis ſuperſunt, Interpretes Hexaplorum raro adhibuiſſe deprehenditur.

POLYCHRONIUS, ut ex fragmentis ejus in Cantica, in Job, in Ezechielem & in Danielem, quæ in Catenis exſtant, arguitur, Hebraïce doctus fuit, Hexapla penes ſe habuit, iiſque frequenter uſus eſt in Expoſitionibus ſuis.

CYRILLUS Alexandrinus Hexaplorum lectiones rariſſime adtulit.

THEODORETUS in Commentariis ſuis veterum Interpretum lectiones, ut in Hexaplis erant, ſæpiſſime adfert, iiſque ſagaciter utitur, opemque magnam tulit in hac edenda Collectione.

JOANNES Philoponus Commentario in Hexaëmeron, Geneſis primum fere

caput integrum ſecundum interpretationes Aquilæ, Symmachi & Theodotionis nobis conſervavit.

PROCOPIUS Gazæus in Octateuchum, in Libros Regum & Paralipomenôn, & in Heſaïam, Commentaria edidit, ac perſæpe interpretationes veterum quæ in Hexaplis erant in medium adduxit, maximeque Commentario in Heſaïam, quem ita mutilum ad nos deveniſſe dolemus.

ANASTASIUS ſecundus Antiochenus non infrequenter in ſuo in Hexaëmeron opere veterum Interpretum fragmenta adtulit.

ANASTASIUS Nicænus Metropolita, Commentario in Pſalmos Græce, qui integer ſervatur in Bibliotheca Coiſliniana, veterum Interpretum lectiones raro adhibet.

HESYCHIUS Jeroſolymitanus Commentarium in Pſalmos emiſit, qui hodieque in aliquot Bibliothecis Græce aſſervatur, cujus & fragmenta in Catenis edita ſunt, veterum Interpretum lectiones infrequenter adtulit.

OLYMPIODORUS Epiſcopus Tricces in Theſſalia, ut in Codice quodam Coiſliniano decimi circiter vel undecimi ſæculi dicitur, Commentariis in Eccleſiaſten, in Job & in Jeremiam, nobilitatur: ubi Hexaplis frequentiſſime, maxime in Job, uſus eſt.

EUTHYMIUS Zygabenus Commentaria in Pſalmos emiſit, ubi Hexaplarium Editionum lectionibus aliquando utitur, ex marginibus ſcilicet Bibliorum & ex aliorum Commentariis mutuatus: vix enim putaverim Hexapla ad ejus tempus deveniſſe: nam vixit undecimo ſæculo.

IV. *Quandonam Hexapla perierint.*

Jam reſtat ut diſquiramus, quo tempore tam nobile tanto labore partum opus funditus interierit. Id ex raritate Exemplarium accidiſſe, ut ſupra dictum eſt, certum habemus: Initio enim ſatis habebant, ſi eas, quas meliores exiſtimabant veterum Interpretum lectiones, in marginibus Bibliorum deſcriberent. Infimis vero ſæculis etiam ab hac marginalium lectionum annotatione ceſſatum eſt: unde contingit, ut lectiones illæ & interpretationes in antiquiſſimis Codicibus ſæpius reperiantur, ſecus autem in recentioribus. Cum priora igitur Hexaplorum Exemplaria vetuſtate conſumta fuiſſent, exſcribendi negligentiâ totum opus in perniciem ivit. Id vero quandonam acciderit nullo Scriptorum teſtimonio indicatur. Certum quidem videtur primigenium Tetraplorum, & Hexaplorum Origenis Exemplar in celebri illa Cæſarienſi Martyris Pamphili Bibliotheca remanſiſſe; eam Bibliothecam commemorat Codex Epiſtolarum S. Pauli Coiſlinianus, quo antiquior alter non ſupereſt, ut quidem arbitror. In nota quippe ad calcem poſita dicitur, illum ipſum Codicem collatum fuiſſe Cæſareæ in Bibliotheca S. Pamphili, ad Exemplar ipſius Pamphili manu deſcriptum: ἀντεβλήθη δὲ πρὸς τὸ ἐν Καισαρείᾳ (ſic) ἀντίγραφον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἁγίου Παμφίλου χειρὶ γεγραμμένον τοῦ αὐτοῦ. In eadem Bibliotheca deſcriptus fuerat Exemplar Abbatis Apolinarii Cœnobiarchæ, qui in vicinis Cæſareæ locis degiſſe videtur: nam Exemplar illius, quod ad Prophetiam Heſaiæ ſpectat, ab Hexaplis ipſis deſumtum fuerat, & cum altero Hexaplorum volumine collatum; quod ad Ezechielem vero pertinet, Exemplar Apolinarii exſcriptum ab Hexaplis, correctum fuerat ad fidem Tetraplorum, quæ Origenis ipſius manu emendata & Scholiis illuſtrata fuerant: quibus Scholiis alia Scholia in eodem Exemplari adjecerat Euſebius Cæſarienſis, atque idipſum Exemplar Pamphilus & Euſebius correxerant. Hoc autem Exemplar in Bibliotheca Pamphili, cujus manu emendatum fuerat, extitiſſe non dubium. Hæc porro omnia edíſcimus ex notis Codicis Marchaliani, nunc RR PP. Jeſuitarum Collegii Ludovici Magni, quas adtulimus ſupra pag. 14. Ille vero Codex ſæculo circiter VIII. ut ex characteris forma exiſtimatur, ad fidem Exemplaris Apolinarii exſcriptus eſt.

Tetrapla igitur & Hexapla ipſa Origenis in Bibliotheca Pamphili Cæſareæ ſervabantur, ubi cum ipſa Bibliotheca perierunt, aut cum urbs a Perſis ſub Choſroe

capta fuit, aut non diu poſtea, cum in Arabum poteſtatem poſt diuturnam obſidionem delapſa, hiſce aliiſque omnibus ornamentis ſpoliata fuit. Quia vero pauciſſima, ut ſupra diximus, eorum apographa facta fuerant, hæc ipſa diuturnitate injuriaque temporum ita perierunt, ut ne veſtigium quidem eorum, ut ab Origene fuerant concinnata, remanſerit.

ANECDOTA QUÆDAM

CIRCA VETERES SCRIPTURÆ INTERPRETATIONES.

MONITUM.

ANECDOTA nonnulla, quæ ad veteres Scripturæ interpretationes pertinent, commodiorem hoc nullum occupare locum poſſe putavimus. Primum eſt Origenis, & prodit ex Codice Regio num. 1807. *egregiæ notæ; decimi ſæculi, cui prorſus ſimilis, eademque manu ſcriptus exſtat in Bibliotheca Vaticana, in quo non modo paginæ, ſed etiam lineæ ſingulæ eadem ſemper voce deſinunt. In neutro autem Codice nomen ſcriptoris præfert hoc opuſculum. Sed eſſe Origenis certiſſimum eſt: nam poſtremam ejus partem non minimam adfert Hieronymus in Epiſtola ad Marcellam; quæ in poſtrema Editione habetur Tom. II. p.* 706. *ubi ſic Hieronymus*: Quod ſi tibi non videtur oneroſum, quid Origenes de Diapſalmate ſenſerit, verbum interpretabor ad verbum: ut quia novitia muſta contemnis, ſaltem veteris vini auctoritate ducaris.

Sæpe quærens cauſſas *&c. ut infra.*

Libro autem 1. *adverſus Ruſinum p.* 363. Certe etiam Origenes Patriarchen Huillum, qui temporibus ejus fuit, nominat: & triceſimum tomum in Iſaiam, in cujus fine ediſſerit: *Væ tibi civitas Ariel, quam expugnavit David*, illius expoſitione concludit; & cum aliter prius ſenſiſſe ſe dicat, doctus ab illo, id quod verius eſt confitetur. Octogeſimum quoque nonum Pſalmum, qui ſcribitur: *Oratio Moyſi hominis* Dei; & reliquos undecim, qui non habent titulos, ſecundum Huilli expoſitionem, ejuſdem Moyſi putat: nec dedignatur Hebræam Scripturam interpretans per ſingula loca, quid Hebræis videatur, exponere. *His autem poſtremis verbis alteram opuſculi partem carptim, ſed evidenter, commemorat. Hac tamen in re differt ab Origene, quod hic Patriarcham Judæorum* Ἴυλλον, *Jullum, ille Huillum, vocet: ſed id leviſſimum eſt. Quod autem Huillo tribuat id, quod ab alio erudito Judæo edidicit, qui tunc, ut ait Origenes, cum Huillo erat; nihil negotii faceſſit: potuit enim Hieronymus Huillo tribuere, quod alius ipſo præſente & approbante dixerat.*

Secundum Origenis opuſculum exſcriptum a me fuit ex Codice Vaticano num. 754. *hoc titulo*, Ὑπόμνημα Ὠριγένους εἰς τοὺς ψαλμούς, Hypomnema ſeu Commentarius Origenis in Pſalmos. *Eſtque in medio mutilus: videturque fuiſſe Prologus Commentariorum ejus in Pſalmos. Agitur autem de Pſalmorum titulis, & carptim de iis qui Pſalmorum Librum collegerunt.*

Tertium Origenis opuſculum, eſt Fragmentum ex Codice Regio num. 1818. *decimi ſæculi, qui eſt Catena in Pſalmos. Agitur ibi de veteribus Hebræorum characteribus, quos ait alios fuiſſe ab hodiernis, ſcilicet ſui temporis. Extat Latine in Catena Danielis Barbari, inobſervatum hactenus.*

Quartum opuſculum eſt Epiphanii de LXX. Interpretibus, καὶ τῶν παρερμηνευσάντων, *quod ad litteram ſignificat*, de iis, qui perperam interpretati ſunt, *ſive*, de iis, qui interpretando, Scripturam adulterarunt. *Eſtque Epitome eorum, quæ Epiphanius Libro de ponderibus & menſuris de variis Interpretibus narrat; ac non ſemel a narratione illa fuſiore differt, qua de re ſuperius actum eſt ubi de Symmacho. Utrum autem ab ipſo Epiphanio hæc Epitome concinnata fuerit, an ab alio, non ita facile eſt ſtatuere. Ut ut vero ſit, prodit hoc opuſculum ex duobus Codicibus, Regio nempe* 1807. *& Vaticano, qui ambo decimo ſæculo, & eadem ut videtur, manu deſcripti ſunt, ut ſupra diximus.*

[Ὠριγένους]

Διὰ τοὺς ἐπιγεγραμμένους ψαλμοὺς εἰς τὸ τέλος, ἐπελεξάμεθα τοὺς ὅρους αὐτοῦ· ἐκ μὲν τοῦ Ἀριστοτέλους οὕτως ἔχοντας· τέλος ἐστὶν οὗ ἕνεκεν τὰ ἄλλα, αὐτὸ δὲ μηδενὸς ἕνεκεν· ἢ οὕτως, οὗ ἕνεκεν τὰ ἄλλα· αὐτὸ δὲ [οὐκ] αὐτῶν ἕνεκα· ἢ οὕτως· δι' ὃ τὰ ἄλλα τις πράττει, αὐτὸ δὲ διὰ μηδὲν ἄλλο. ἐκ δὲ τῶν Ἡροφίλου περὶ Στωϊκῆς ὀνομάτων χρήσεως, οὕτως· τέλος δ' εἶναι λέγουσι κατηγόρημα οὗ ἕνεκεν τὰ λοιπὰ πράττομεν, οὐδενὸς δὲ ἕνεκεν, τὸ δὲ συζυγοῦν τούτῳ, καθάπερ ἡ εὐδαιμονία τῷ εὐδαιμονεῖν, σκοπόν· ὃ δὴ ἔσχατόν ἐστι τῶν αἱρετῶν.

Εἰ δὲ καὶ οἱ περὶ Θεοῦ ὅροι, καὶ ὅσα σημαίνεται ἐκ τῆς θεὸς προσηγορίας χρήσιμόν τι ἡμῖν παρέξουσιν, ἐκλεξαμένοις ἀπ' αὐτῶν τοὺς διαφέροντας τῇ γραφῇ, καὶ αὐτὸς ἐπιστήσεις. Φησὶν οὖν ὁ αὐτὸς Ἡρόφιλος· θεὸν μὲν γενικώτατα μὲν λέγουσι, ζῶον ἀθάνατον λογικὸν, καθὸ πᾶσα λογικὴ ψυχὴ θεός ἐστιν. ἄλλως δὲ, ζῶον ἀθάνατον λογικὸν, καθ' αὑτὸ ὄν. ὡς τὰς ἐν ἡμῖν περιεχομένας ψυχὰς μὴ εἶναι θεούς· ἀπαλλαγείσας δὲ τῶν σωμάτων ἔσεσθαι. κατ' ἄλλον δὲ τρόπον θεὸν λέγεσθαι, ζῶον ἀθάνατον λογικὸν σπουδαῖον· ὥστε πᾶσαν ἀστείαν ψυχὴν θεὸν ὑπάρχειν, κἂν ἐν ἀνθρώπῳ περιέχηται· ἄλλως δὲ λέγεσθαι θεὸν, τὸ καθ' αὑτὸ ὂν ζῶον ἀθάνατον σπουδαῖον· ὡς τὰς ἐν ἀνθρώποις σοφοῖς περιεχομένας ψυχὰς μὴ ὑπάρχειν θεούς. καὶ ἔτι ἄλλως λέγουσι θεόν· ζῶον ἀθάνατον σπουδαῖον, ἔχον τινὰ ἐπιστασίαν ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν διοίκησιν, ὃν τρόπον ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. ἄλλως δὲ λέγει θεὸν, τὸν πρῶτον διοικητικὸν τοῦ κόσμου. ἐπὶ πᾶσι δὲ θεὸν λέγουσι· ζῶον ἄφθαρτον καὶ ἀγέννητον, καὶ πρῶτον βασιλέα, ὃν ἔχει χώραν ὁ σύμπας κόσμος.

Εἰς πέντε βιβλία διαιροῦσιν Ἑβραῖοι τὴν τῶν ψαλμῶν βίβλον· ὧν τὸ μὲν πρῶτον· μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, ἕως τῶν τελευταίων τοῦ τεσσαρακοστοῦ· τὸ δὲ δεύτερον· ὃν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος,

[Origenis.]

Propter Pſalmos, *in finem* inſcriptos, vocis illius definitiones ſelegimus; ex Ariſtotele quidem ſic: Finis eſt id cujus causâ alia, ipſum vero nullius causâ; vel hoc modo: Cujus causâ alia; ipſum vero non eorum causâ; ſive hoc pacto, Propter quod alia quivis operatur, ipſum vero propter aliud nihil. Ex Herophilo autem, de Stoïco nominum uſu, hoc modo: Finem vero dicunt eſſe categorema, ſeu prædicatum, cujus causâ reliqua facimus, ipſum vero nullius causâ. Quod autem huic (ſcilicet fini) conjungit, veluti beatitudo ei quod eſt beatum eſſe, ſcopum appellant: quod eſt appetendorum ultimum.

An vero definitiones Dei, & variæ hujus vocis, *Deus*, ſignificationes, ex optimis ſcriptoribus ſelectæ, aliquid nobis utilitatis conferant, conſiderandum tibi propono. Ait igitur idem Herophilus: Deum quidem generaliſſime dicunt, Animal immortale rationale; ſecundum quam definitionem omnis anima rationalis eſt Deus. Alio autem modo: Animal rationale immortale, ſecundum ſe exiſtens; ita ut animæ dum in nobis continentur non ſint dii, ſed ſolutæ a corpore dii futuræ ſint. Alio autem modo Deum ait dici: Animal immortale,rationale,ſtrenuum;ita ut omnis anima elegans & urbana Deus ſit, etiamſi in homine contineatur; alio item modo Deum definiri,quod ſecundum ſe eſt animal immortale ſtrenuum; quo poſito animæ ſapientum dii non ſunt. Inſuper alio modo Deum definiunt: Animal immortale ſtrenuum, habens aliquam præfecturã in mundo ſecundum adminiſtrationem, quemadmodum ſol &luna. Alio pacto, Deum dicit eſſe primum adminiſtratorem mundi. Super omnia autem Deum dicunt eſſe: Animal incorruptibile & non-genitum,& primum Regem, quem habet locum univerſus mundus.

In quinque Libros dividunt Hebræi Pſalmorum Librum; quorum primus eſt, *Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum*, uſque ad finem quadrageſimi Pſalmi; Secundus, *Quemadmodum deſiderat cerva*, uſque ad ſep-

ἕως πρώτου ἑβδομηκοστοῦ· τὸ δὲ τρίτον· ὡς ἀγαθὸς τῷ Ἰσραὴλ ὁ θεὸς τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ, ἕως πη· τὸ δὲ τέταρτον· κύριε καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ, ἕως τοῦ ρε· τὸ δὲ πέμπτον· ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ, ἕως τοῦ ἐσχάτου.

Ἐγὼ μὲν ᾤμην ἕνα εἶναι ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ψαλμῶν, ὃς ἐπιγέγραπται· προσευχὴ τοῦ Μωσῆ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. τὸ ὕστερον δὲ ἀνακινούμενος περὶ τινῶν λογίων θεοῦ Ἰούλλῳ τῷ Πατριάρχῃ καί τινι τῶν χρηματιζόντων παρὰ Ἰουδαίοις σοφῶν, ἀκήκοα ὅτι δι' ὅλης τῆς βίβλου τῶν ψαλμῶν ἀπὸ τῶν α καὶ β. οἱ παρ' Ἑβραίοις ἀνεπίγραφοι, ἢ ἐπιγραφὴν μὲν ἔχοντες, οὐχὶ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ γράψαντος, ἐκείνου εἰσὶν οὗ τὸ ὄνομα φέρεται ἐν τῷ πρὸ τούτων ἐπιγραφὴν ἔχοντι ψαλμῷ. καὶ περὶ τούτων λέγων, πρότερον μὲν ἔφασκεν, ὅτι τρισκαίδεκά εἰσιν οἱ τοῦ Μωσέως. ὡς δὲ ἐξ ὧν ἀκήκοα καὶ αὐτὸς ..... τὴν ἀνέφερον ἐπ' αὐτὸν, ὅτι εἰσὶν ἕνδεκα· εἶτα πυθόμενος τοῦ παρ' αὐτοῖς δοκοῦντος σοφοῦ, ἐμάνθανον ὅτι εἶεν ἕνδεκα, ὧν τοῦ μὲν πθ ἡ ἀρχή· κύριε καταφυγὴ ἡμῖν ἐγενήθης ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ· καὶ τοῦ ἑξῆς παρ' ἡμῖν ἐνενηκοστοῦ φερομένου, ἡ ἀρχὴ ἦν, ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ ὑψίστου· ὃν καὶ αὐτὸν ἔλεγεν εἶναι Μωσέως. ἀλλὰ καὶ τὸν ἔχοντα μὲν ἐπιγραφὴν οὐ μετ' ὀνόματος δὲ τοῦ γράψαντος αὐτόν· λέγω δὲ τὸν ἐνενηκοστὸν πρῶτον οὕτως ἐπιγεγραμμένον· ψαλμὸς ᾠδῆς εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου, ἔλεγεν εἶναι Μωσέως, οὗ ἡ ἀρχή, ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ κυρίῳ, καὶ ψάλλειν τῷ ὀνόματί σου, ὕψιστε· ἀνεπίγραφος δὲ ὢν καὶ ὁ ὡς ἐνενηκοστὸς δεύτερος φερόμενος, οὗ ἡ ἀρχή· ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο· ὃν καὶ αὐτὸν ἔλεγεν εἶναι Μωσέως· ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν τρίτον, οὗ ἡ ἀρχή· θεὸς ἐκδικήσεων κύριος, καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν τέταρτον, οὗ ἡ ἀρχή, δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ. καὶ τὸν ϟε, οὗ ἡ ἀρχή· ᾄσατε τῷ κυρίῳ ᾆσμα καινόν, ᾄσατε τῷ κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ· καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν ἕκτον, οὗ ἡ ἀρχή· ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. καὶ ὁ ϟζ. ὃς ἐπιγέγραπται μόνον, ψαλμός· τὸ γὰρ, τῷ Δαυίδ, ὡς ἔχει ἔν τισιν ἀντιγράφοις, οὔτε ἐν τῷ ἑβραϊκῷ ἦν, οὔτε ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν· ἡ δὲ ἀρχὴ αὐτοῦ ἦν, ᾄσατε τῷ κυρίῳ ᾆσμα καινόν, ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν. καὶ ὁ ϟ δὲ η, τοῦ αὐτοῦ ἐλέγετο εἶναι, οὗ ἡ ἀρχή· ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, ὀργιζέσθωσαν λαοί. καὶ ὁ ἐνενηκοστὸς ἔνατος, ὃς ἐπιγέγραπται· ψαλμὸς εἰς ἐξομολόγησιν· οὗ ἡ ἀρχή· ἀλαλάξατε τῷ κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ. μετ'

tuageſimum primum; Tertius, *Quam bonus Iſraëli Deus, rectis corde*, uſque ad octogeſimum octavum; Quartus, *Domine refugium factus es nobis in generatione, & generatione*, uſque ad centeſimum quintum; Quintus, *Confitemini Domino*, uſque ad finem.

Ego vero arbitrabar, in Libro Pſalmorum, unum ſic inſcriptum eſſe: *Oratio Moyſis hominis Dei.* Sed deinde, quæſtionem de quibuſdam Dei oraculis movens Iullo Patriarchæ, & cuidam apud Judæos ſapientis famam habenti; audivi, in univerſo Pſalmorum Libro, a primo & ſecundo Pſalmo, eos qui apud Hebræos inſcriptione carent: vel inſcriptionem quidem habent, ſed non ſcriptoris nomen; ad eum ſcriptorem pertinere, cujus nomen fertur in præcedenti primo Pſalmo, qui nomen Scriptoris habet. His autem de rebus verba faciens, primò dicebat tredecim eſſe Moyſis Pſalmos. Cum autem ex iis quæ audieram, reponerem ipſi, undecim tantum eſſe: percontatus deinde eum qui apud illos ſapiens audiebat, edidici eſſe revera undecim: quorum, octogeſimi quidem noni initium erat: *Domine refugium factus es nobis in generatione & generatione:* ſequentis vero qui apud nos nonageſimus fertur, initium erat, *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi*, quem etiam dicebat eſſe Moyſis. Imo etiam eum, qui inſcriptionem quidem habet, ſed ſine ſcriptoris nomine; nempe nonageſimum primum, ſic inſcriptum, *Pſalmus Cantici in diem Sabbati*, Moyſis eſſe dicebat, cujus initium, *Bonum eſt confiteri Domino, & pſallere nomini tuo, Altiſſime.* Inſcriptione autem carere eum, qui nonageſimus ſecundus fertur, cujus initium, *Dominus regnavit, decorem indutus eſt*, quem & ipſum dicebat eſſe Moyſis: ſimiliterque nonageſimum tertium, cujus initium, *Deus ultionum Dominus*; & nonageſimum quartum, cujus initium, *Venite exultemus Domino*; & nonageſimum quintum, cujus initium, *Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra*; & nonageſimum ſextum, cujus initium, *Dominus regnavit, exultabit terra*; & nonageſimum ſeptimum, qui inſcriptus tantùm erat, *Pſalmus*: nam illud, *Davidi*; quod in quibuſdam Exemplaribus habetur, neque in Hebraïco, neque in reliquis Editionibus

δὲ τούτους τοὺς ια ἐπιγέγραπτο καὶ ἐν τῷ ἑβραϊκῷ καὶ παρὰ πᾶσιν, τῷ Δαυὶδ ψαλμός, καὶ ἦν ὁ ρ οὐκέτι Μωσέως.

haberi: hujus autem initium eſt, *Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.* Nonageſimus item octavus ipſius pariter eſſe dicebatur, cujus initium eſt, *Dominus regnavit, iraſcantur populi:* etiamque XCIX. inſcriptus, *Pſalmus in confeſſionem*, cujus initium, *Jubilate Deo omnis terra* Poſt hos autem undecim, inſcriptum haberi tum in Hebraïco, tum apud omnes, *Davidi Pſalmus:* ita ut centeſimus non ultra Moyſis eſſet.

Τούτων εἰρημένων εἰς τοὺς ψαλμοὺς οἳ ἀπὸ ἑβραίων ἀναφέρονται εἰς Μωσέα, ἀνθυποφορὰν ὑπιδόμενος ὁ Ἰουδαῖος, ἔθηκεν αὐτὴν τὴν φαινομένην αὐτῷ λύσιν αὐτῆς. ἑώρα γὰρ ὅτι ἀντείποι ἄν τις περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὸν ἕνα τῶν ια ψαλμῶν, τὸν ϟη. Μωσέως, ἐκ τοῦ· ὑψοῦτε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἅγιος Μωσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ἐπεκαλοῦντο τὸν κύριον, καὶ αὐτὸς εἰσήκουσεν αὐτῶν, ἐν στύλῳ νεφέλης ἐλάλει πρὸς αὐτούς. ὁ ἀντιλέγων εἴποι ἄν, πῶς τὸ ὄνομα τοῦ Σαμουὴλ, γενομένου πλείοσιν ὕστερον γενεαῖς, Μωσῆς ἔθηκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ ψαλμῷ. ἔλεγεν οὖν πρὸς τοῦτο· ὅτι οὐδὲν θαυμαστὸν προπεφητεῦσθαι ὑπὸ Μωσέως τὸ ὄνομα Σαμουὴλ, ἀνδρὸς ἱεροῦ, καὶ συναριθμηθέντος ὑπὸ Ἱερεμίου τῷ Μωσῇ, ἐν τῷ· οὐδ᾽ ἂν στῇ Μωσῆς καὶ Σαμουὴλ, ὅτε ἐν ταῖς βασιλείαις Ἰωσίας προεφητεύθη· θυσιαστήριον, θυσιαστήριον, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ υἱὸς τίκτεται τῷ Δαυὶδ, Ἰωσίας ὄνομα αὐτῷ.

His ita dictis circa Pſalmos, qui ab Hebræis Moyſi adſcribuntur, cum ſuſpicaretur Judæus, objectionem ſibi opponi poſſe, hanc ejus dedit ſolutionem. Proſpiciebat enim poſſe quempiam ſibi contradicere, ac negare unum ex illis undecim Pſalmis, videlicet nonageſimum octavum, Moyſis eſſe, ex his nempe verbis: *Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate ſcabellum pedum ejus. Sanctus Moyſes & Aaron in Sacerdotibus ejus, & Samuel inter eos qui invocant nomen ejus. Invocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos, in columna nubis loquebatur ad eos.* Objici vero poterat, quomodo nomen Samuelis, qui multis poſt generationibus fuit, Moyſes poſuerit in ſuo Pſalmo. Ad hæc reſpondebat: Nihil mirum eſſe ſi prophetice enuntiatum fuerit a Moyſe nomen Samuelis, viri ſacri qui a Jeremia cum Moyſe annumeratus eſt in illos *Neque ſi ſteterit Moyſes & Samuel*; quandoquidem in Libris Regnorum Joſias item Prophetice enuntiatus eſt: *Altare, altare, hæc dicit Dominus, Ecce filius naſcetur Davidi, Joſias nomen ejus.*

Πολλάκις ζητήσας τὴν αἰτίαν ἐπιγράφεσθαι μεταξὺ τῶν ψαλμῶν, διάψαλμα, ὕστερον παρατηρήσας ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, καὶ συνεξετάζων αὐτῷ τὸ ἑλληνικὸν, εὗρον ὅτι ὅπου τὸ ἑβραϊστὶ σὶλ, ἑλληνιστὶ δὲ, ἀεὶ, ἤ τι τούτω (τούτῳ) ἰσοδυναμοῦν, ἐκεῖ οἱ Ο. καὶ Θεοδοτίων καὶ Σύμμαχος ἔταξαν τὸ διάψαλμα. οὐ χεῖρον δὲ παραδείγματι τὸ λεγόμενον βεβαιῶσαι· οἷον ἐν τῷ οδ ψαλμῷ, οὗ ἡ ἀρχή· ἐξομολογησόμεθά σοι ὁ θεός, ἐξομολογησόμεθά σοι, καὶ ἐπικαλεσόμεθα τὸ ὄνομά σου· μετὰ τὸ, ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς, παρὰ τοῖς Ο. καὶ Θεοδοτίωνι καὶ Συμμάχῳ, ἐστὶ, διάψαλμα· ἀντὶ δὲ τούτου, παρὰ μὲν Ἀκύλᾳ· ἐγὼ ἐσταθμισάμην τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί, ἐν δὲ τῇ ε, ἐγώ εἰμι ἡτοίμασα τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί· ἐν δὲ τῇ ϛ. ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς διηνεκῶς. ἔκειτο δὲ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ, ἀμουδᾶ, ὅ ἐστι, στύλους αὐτῆς, τὸ σελ. πάλιν τε αὖ ἐν τῷ οε, οὗ ἀρχή· γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ θεός, εὕρομεν παρὰ τοῖς Ο καὶ Θεοδοτίων μετὰ τὸ,

Sæpe quærens cauſas, cur in quibuſdam Pſalmis interponatur *Diapſalma*, obſervavi diligentiſſime in Hebræo, & cum Græco contuli, invenique quia ubi lingua Hebræa *Sela* (*Mſ.* ſel.) habet, Græca vero *ſemper*, aut aliquid iſtiuſmodi, ibi Septuaginta & Theodotion, & Symmachus tranſtulerunt *Diapſalma.* Neque vero nocet exemplis affirmare quod dicimus. In ſeptuageſimo quarto Pſalmo, cujus principium eſt: *Confitebimur tibi Deus, confitebimur* (*Mſ.* tibi) *& invocabimus nomen tuum*: & poſt illud, *ego confirmavi columnas ejus*, apud Septuaginta, & Theodotionem & Symmachum eſt, *Diapſalma*; pro quo apud Aquilam: *ponderavi* (*Mſ.* conſtitui) *columnas ejus, ſemper.* In Quinta autem Editione: *Ego ſum qui paravi columnas ejus ſemper.* In Sexta vero: *Ego firmavi columnas ejus jugiter.* Porro in Hebraïco habet poſt, *amuda*, quod eſt, columnas ejus, *Sela* (*Mſ.* ſel.) Et rurſum in ſeptuageſimo

Interpretatio Hieronyma.

ὅπλα καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, διάψαλμα. παρὰ δὲ Συμμάχῳ μετὰ τὸ, ἀσπίδα καὶ μάχαιραν καὶ πόλεμον, ὁμοίως διάψαλμα. ἀντὶ δὲ τούτου παρὰ μὲν Ἀκύλᾳ, μετὰ θυρεὸν καὶ πόλεμον καὶ μάχαιραν, τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ε μετὰ, ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ς μετὰ τὸ, ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον τὸ εἰς τέλος· ἦν δὲ πάλιν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ, οὐμάλαμα· ὅ ἐστι, καὶ πόλεμον. τὸ σελ. καὶ ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ μετὰ τὸ, τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, ὁ Σύμμαχος ὁμοίως διάψαλμα. παρὰ δὲ τῷ Ἀκύλᾳ μετὰ τὸ, πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ ἀεί. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ μετὰ τὸ, πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ μετὰ τὸ· τοῦ σῶσαι τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ εἰς τέλος. καὶ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ αἰὶν αρς, ὅ ἐστι, πραεῖς τῆς γῆς, τὸ σελ. καὶ οὕτως ἀδιάπλωτον εὑρόντες τὴν τοιαύτην παρατήρησιν, ταῦτα ἐσημειωσάμεθα. πότερον δὲ μουσικοῦ τινος μέλους ἢ ῥυθμοῦ γινομένης ἐναλλαγῆς ἔγραψαν τὸ διάψαλμα οἱ ἑρμηνεύσαντες; ἢ ἄλλως κινηθέντες, καὶ σὺ ἐπιστήσῃς.

quinto, cujus principium eſt: *Notus in Judæa Deus*; invenimus apud Septuaginta & Theodotionem, poſt, *ſcutum, frameam & bellum, Diapſalma.* Apud Symmachum, poſt, *clypeum & gladium & bellum*, ſimiliter, *Diapſalma.* Pro quo apud Aquilam, poſt, *clypeum & gladium & bellum*, ſemper. In Sexta vero, poſt, *ſcutum & gladium & bellum, in finem.* Eratque rurſum in Hebraïco, poſt, *umalama*, quod eſt, *& bellum, Sela* (*Mſ. ſel.*) Et in eodem Pſalmo poſt illum locum, *ut ſalvos faceret mites terræ, Diapſalma*: apud Symmachum ſimiliter, *Diapſalma*: & apud Aquilam, *ſemper*: necnon & apud Quintam [poſt illud: *ad ſalvandum omnes manſuetos terræ,*] *ſemper.* In Sexta vero, poſt illud: *ad ſalvandum mites terræ, in finem.* Et in Hebraïco poſt *Anie* * *ares* (*Mſ. ars*) quod eſt, *mites terræ, Sela* (*Mſ. ſel.*) Atque ita cum talem uniuſcujuſque Editionis opinionem reperiſſemus, hæc annotavimus. Utrum autem cujuſdam muſicæ cantilenæ, aut rythmi immutationem qui interpretati ſunt *Diapſalma* ſenſerint, aliudve intellexerint, tuo judicio derelinquo.

EX CODICE VATICANO 754.

Ὑπόμνημα Ὠριγένους εἰς τοὺς ψαλμούς.

ΟΙ ἐπιγεγραμμένοι ψαλμοὶ ὑπὲρ τῶν ληνῶν τρεῖς ὄντες· ὅ τε ὄγδοος, καὶ ὁ ὀγδοηκοστὸς, καὶ ὁ ὀγδοηκοστὸς τρίτος, δοκοῦσί μοι τὸ ἄθροισμα τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνόδων δηλοῦν. καὶ γὰρ ἐκ πολλῶν μίαν εὐχὴν καὶ μίαν ὑμνολογίαν ἀναπέμπεσθαι τῷ θεῷ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις συμβαίνει· ὥσπερ ἐν ταῖς ληνοῖς ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἀμπέλων μία κρᾶσις ἀποτελεῖται οἴνου. πάλαι μὲν οὖν ἐν ἑνὶ τόπῳ τῆς Ἱερουσαλὴμ μία τις ἦν ληνὸς, ἔνθα συνιόντες τὰς αὐτῶν εὐχὰς ἀνέπεμπον· ἧς μέμνηται καὶ Ἡσαΐας λέγων· καὶ ᾠκοδόμησα πύργον, καὶ προλήνιον ὤρυξα ἐν αὐτῷ. δηλοῖ δὲ πύργον μὲν τὸν ναὸν, προλήνιον δὲ τὸ θυσιαστήριον. ἀλλ' ἐπεὶ καθελεῖν ἠπείλησεν καὶ καθεῖλεν ἐκεῖνα; πλείους ἀντὶ μιᾶς συνεστήσατο ληνούς; τὰς καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας. διὸ εἴρηται ἐν τῷ ὀγδόῳ ψαλμῷ οὕτως· κύριε ὁ κύριός μου, ὡς θαυ-

Hypomnema ſive Commentarius Origenis in Pſalmos.

PSALMI *pro torcularibus* inſcripti, qui tres ſunt: nempe octavus, octogeſimus, & octogeſimus tertius, videntur mihi congregationem Eccleſiæ, & multitudinem conventuum cœtuumque ſignificare. Siquidem ex multis unam orationem, unamque canticorum modulationem in Eccleſiis Deo offerri contingit; quemadmodum in in torcularibus ex multis ac diverſis vitibus, una vini mixtio conficitur. Olim quidem in uno Jeroſolymæ loco, unum erat torcular, ubi coacti preces emittebant: cujus meminit Heſaïas his verbis: *Et ædificavi turrim, & protorcular fodi in illa.* Turris vero Templum ſignificat: Protorcular autem altare. Verum quoniam illa ſe deſtructurum comminatus eſt, & revera deſtruxit, pro uno poſtea multa conſtituit torcularia, Eccleſias nempe per totum or-

μαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. σαφῶς γὰρ παρίστησι τὰς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ληνοὺς τοῦ θεοῦ· καὶ ὁ ὀγδοηκοστὸς δὲ καὶ αὐτὸς, ἐπὶ ληνῶν ὤν, τοῖς ἔθνεσι πᾶσι παρακελεύεται τῷ θεῷ τῶν προφητῶν ἀποδιδόναι τὸν ὕμνον· λέγει δ᾽ οὖν, ἀγαλλιᾶσθε τῷ θεῷ τῷ βοηθῷ ἡμῶν· ἀλαλάξατε τῷ θεῷ Ἰακώβ. Εἶτα ἑξῆς ὑποκαταβὰς, τὴν ἀποβολὴν τοῦ προτέρου λαοῦ σημαίνει λέγων· καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέσχέν μοι. καὶ ἐξαπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν. καὶ ὁ ΠΓ. τὴν αὐτὴν ἔχων προγραφὴν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἓν σκήνωμα οὐδὲ ἓν θυσιαστήριον ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀλλὰ πολλὰ σκηνώματα καὶ πολλὰ θυσιαστήρια παρίστησιν. διὸ καὶ ὡς πολλῶν οὐσῶν ληνῶν, τούτων αὐτῶν τῶν σκηνωμάτων καὶ τῶν θυσιαστηρίων, ὑπὲρ τῶν ληνῶν προσγέγραπται· λέγει δ᾽ οὖν· ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου κύριε τῶν δυνάμεων, ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχή μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ κυρίου, καὶ ἐπιφέρει, τὰ θυσιαστήριά σου κύριε τῶν δυνάμεων. καὶ πάλιν πληθυντικῶς ἐπιλέγει· ὑπερασπιστὰ ἡμῶν ἴδε ὁ θεός, καὶ ἐπίβλεψον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου, ὅτι κρείσσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας. ἔνθα τηρήσεις ὡς καὶ ὀνομαστὶ τοῦ χριστοῦ μέμνηται.

Τοὺς ἐπιγεγραμμένους ὑπὲρ τῆς ὀγδόης δύο ψαλμοὺς ἡγοῦμαι τὴν σωτήριον τῆς ἀναστάσεως ἡμέραν τοῦ κυρίου αἰνίττεσθαι. τὴν πρὸς θάνατον γοῦν ἐργασάμενος ἁμαρτίαν ὁ Δαυίδ, ἱκετεύει κατὰ τὸν ς. μὴ τῷ θυμῷ μηδὲ τῇ ὀργῇ τοῦ θεοῦ πειραθῆναι· ἐλέους δὲ καὶ ἰάσεως αὐτὸν τυχεῖν τὴν ψυχήν· τοῦτο δὲ ἔσεσθαι θεσπίζει λέγων· ἐπίστρεψον κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου, σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἐλέους σου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ τίς ἐξομολογήσεταί σοι; μονονουχὶ τὸν κύριον αὐτὸν ἐκ θανάτου ῥύσασθαι αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἱκετεύων. προϊὼν δὲ τῶν εὐχῶν τετυχηκέναι δηλοῖ δι᾽ ὧν φησιν· εἰσήκουσε κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου· εἰσήκουσεν κύριος τῆς δεήσεώς μου, κύριος τὴν προσευχήν μου προσεδέξατο. τὴν γὰρ ἀναβίωσιν αὐτοῦ τὴν ἐκ τοῦ θανάτου μετὰ τὴν τοῦ χριστοῦ ἀνάστασιν γενομένην διὰ τούτων ᾐνίξατο. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ια περὶ τῆς ὀγδόης ἐπιγέγραπται, τοῦ Δαυὶδ τὴν ὁμοίαν ἱκεσίαν περιέχων φάσκοντος· σῶσόν με κύριε ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος. εἶτα ἑξῆς οὐκ ἐπικεκαλυμμένως, ἀλλὰ τηλαυγῶς ἐπιφέρει λέγων, νῦν ἀναστήσομαι λέγει

bem conditas. Ideoque in octavo Pſalmo dictum eſt: *Domine Dominus meus, quam admirabile eſt nomen tuum in univerſa terra!* Clare quippe ſignificat torcularia Dei per totum orbem conſtituta. Octogeſimus quoque Pſalmus, cum de torcularibus agat, jubet omnes gentes Prophetarum Deo hymnum referre: ſic autem habet, *Exultate Deo adjutori noſtro, jubilate Deo Jacob.* Deinceps inferius, reprobationem prioris populi ſignificat, dicens: *Et non audivit populus meus vocem meam, & Iſraël non intendit mihi. Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum.* Octogeſimus item tertius, qui eamdem habet inſcriptionem, non unum habitaculum, neque unum altare Jeroſolymis, ſed multa eſſe habitacula, multa altaria declarat. Quamobrem, ac ſi hæc habitacula, atque altaria, multa ſint torcularia, *pro torcularibus* inſcribitur. Ait itaque: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini:* atque infert, *altaria tua, Domine virtutum.* Rurſumque pluraliter adjicit: *Protector noſter aſpice, Deus, & reſpice in faciem Chriſti tui: quia melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia.* Ubi obſerves illum nominatim de Chriſto mentionem feciſſe.

Duos autem Pſalmos, *pro octava* inſcriptos, arbitror ſalutarem Reſurrectionis Domini diem adumbrare. Cum itaque David peccatum, quod ad mortem erat, perpetraſſet, deprecatur in ſexto Pſalmo, ne furorem & iram Dei experiatur; ſed rogat ut anima ſua miſericordiam & medelam conſequatur. Illud autem futurum eſſe vaticinatur his verbis: *Convertere, Domine, eripe animam meam, ſalvum me fac propter miſericordiam tuam: quoniam non eſt in morte qui memor ſit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi?* Ac ſi Domino ipſi ſupplicet, ut animam ſuam eruat a morte. In ſequentibus vero, ſe vota conſecutum eſſe declarat his verbis: *Exaudivit Dominus vocem fletus mei: Exaudivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam ſuſcepit.* Suum enim ex morte ad vitam reditum, qui poſt reſurrectionem Chriſti contigit, his ſubindicavit. Similiterque undecimus Pſalmus, *pro octava*, inſcriptus eſt, paremque Davidis deprecationem continet, dicentis: *Salvum me*

κύριος. Θήσομαι ἐν σωτηρίῳ. δι' ἣν ἀνάστασιν κυρίου τῇ μετὰ τὸ σάββατον ἡμέρᾳ, ἥτις ἐστὶν ὀγδόη, γενομένην, εἰς τύπον καινῆς ζωῆς, τοιαύτης οἶμαι προγραφῆς τὸν ψαλμὸν ἠξιῶσθαι. Εἰσὶ μὲν πάντες οἱ ἐπιγεγραμμένοι ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες. τούτων ὁ μὲν νθ δοκεῖ μοι τὴν τῶν ἐθνῶν ἀλλοίωσιν ἣν πεπόνθασι μεταβάντες ἐκ τῆς δεισιδαίμονος πλάνης ※※※※※ hic folia deſunt.

fac, Domine, quoniam defecit ſanctus. Deinceps non obſcure, ſed clare ac dilucide ſubinfert dicens: *Nunc reſurgam dicit Dominus. Ponam in ſalutari.* Propter quam Domini reſurrectionem, quæ die Sabbatum ſubſequente, id eſt, octava, contigit, in novæ vitæ typum hujuſmodi inſcriptione dignatum eſſe Pſalmum exiſtimo. Sunt porro omnes Pſalmi, *pro iis qui immutabuntur*, inſcripti, numero quatuor. Ex his quinquageſimus nonus videtur mihi immutationem, quam paſſæ ſunt gentes, dum ex ſuperſtitionum errore ※※※.

Ex eod. Codice. Hæc, quæ avulſis in medio foliis ſequuntur, videntur ad ſeriem præcedentis Origeniani opuſculi pertinere.

[Κατὰ τὸν Ἀκύ]λαν δι' ἁπάσης τῆς βίβλου, ἐν ὅσοις ἐπιγέγραπται κατὰ τοὺς Ο. ψαλμός, ἐν τούτοις μελῴδημα ἐκδίδοται. κατὰ δὲ τὸν Σ. ᾠδή, ἢ ᾆσμα. τούτου χάριν ἀναγκαίως ἐσημειωσάμεθα ὡς ἂν μή τις νομίσῃ διὰ τοῦ μουσικοῦ ὀργάνου. οὐ δὲ γὰρ ἂν ἔχοι λόγον τὸν πεντηκοστὸν φέρε, ἐπιγεγραμμένον εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ, διὰ ψαλτηρίου εἰρῆσθαι· μουσικὴ γὰρ ἐν πένθει ἄκαιρος διήγησις. πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν; λεχθέντα ἐπὶ δεινῷ πλημμελήματι τοῦ Δαυίδ, οὐ τῆς τυχούσης ἀγανακτήσεως τοῦ θεοῦ κατ' αὐτοῦ γενομένης, καὶ ἀπειλῆς διὰ τοῦ προφήτου, ὡς ἐν εὐθυμίας καιρῷ ψαλτήριον ἀναλαβόντα, τρυφῆς καὶ εὐφροσύνης σύμβολα ἐπιτελεῖν; τί δὲ ψαλτηρίου προσέχουσιν οἰκεῖον οἱ λόγοι; οὐχὶ δὲ ὀλοφυρμοῦ καὶ ἀποκλαύσεως, οὓς εἰκὸς μετά τινος πενθικοῦ μέλους, οὐ μὴν μετὰ τοῦ ὀργάνου εἰρῆσθαι; ταὐτὸν δ' ἂν εἴποις καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου, ὃς ἐπιγέγραπται ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ὁπότε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἐπιστήσαις γὰρ [εἰ] ἐν τοιαύτῃ τυγχάνων συμφορᾷ, καθ' ἣν ἐκπεπτώκει μὲν τῆς βασιλείας, ἠλαύνετο δὲ πρὸς τοῦ υἱοῦ, μουσικοῖς ἐσχόλαζεν. λόγον δ' ἂν ἔχοι, πρὸς τὸν θεὸν καὶ ταύτην ἀναπέμπων τὴν ἱκεσίαν, μετά τινος μέλους αὐτὴν προσενήνεκτο καταλλήλου τοῦ καιροῦ· δι' ὃ μελῴδημα καὶ ᾠδὴν οἱ λοιποὶ καὶ ἐν τῇ τούτων προγραφῇ πεποιήκασι· τοὺς λοιποὺς δὲ τῶν ὁμοίως ἐπιγεγραμμένων παραπλησίως τοῖς εἰρημένοις ἐπισκέψῃ.

SECUNDUM Aquilam per totum Librum, in quibuſcumque ſecundum LXX. *Pſalmus* inſcribitur; in iis *modulatio* editur; ſecundùm vero Symmachum, *Canticum*. Id autem neceſſario annotavimus, ne quis putaret per muſicum inſtrumentum, [hæc cantari.] Neque enim rationi conſentaneum eſſet, Quinquageſimum, verbi gratiâ, qui inſcriptus eſt, *In finem, Pſalmus ipſi David*, Pſalterii organo recitatum fuiſſe: in luctu quippe intempeſtiva eſt muſica modulatio. Quomodo enim fieri potuit, Davidem de graviſſimo ſcelere verba facientem, cum Deus, contra illum haud leviter indignatus, minas per Prophetam intentaſſet, quaſi lætitiæ tempore aſſumto pſalterio, gaudii & hilaritatis ſymbola perſolviſſe? Quid autem pſalterio proprium continent ejus ſermones? Annon potius ejulatus & fletus, quos par erat, cum luctuoſo Cantico, non cum inſtrumento recitare? Idipſum dicas de tertio, qui inſcriptus eſt, *Pſalmus Davidi, quando fugit a facie Abeſſalom filii ſui.* Conſideres velim, num in hujuſmodi calamitate conſtitutus, cum regno exactus a filio pelleretur, muſicis cantibus vacaſſet. Certe rationi conſonum eſt ipſum, dum hanc ſupplicationem ad Deum emitteret, cum quadam melodia tempori accommodata eam obtuliſſe. Quamobrem, *melodia* & *Canticum* reliqui in horum inſcriptione verterunt. Similiterque de cæteris, quibus eadem inſcriptio præfigitur, cogites oportet.

Ὅσοι εἰσὶν, ἐν ὕμνοις, ἐπιγεγραμμένοι, ἐπὶ τούτων ἀντὶ τοῦ ἐν ὕμνοις, ὁ μὲν Ἀκύλας, ἐν ψαλμοῖς· ὁ δὲ Σύμμαχος διὰ ψαλτηρίου ἐκδέδωκεν· ὥστε κατὰ τὴν αὐτῶν ἑρμηνείαν μόνους εἶναι τούτους διὰ τοῦ μουσικοῦ ὀργάνου μελῳδηθέντας. καὶ ἔχει γε λόγον τὸν τέταρτον ψαλμὸν ἐν ὕμνοις ἐπιγεγραμμένον, δι' ὀργάνου κεκροῦσθαι. ἐπειδὴ γὰρ ὁ τρίτος εἴρητο τῷ Δαυὶδ ἡνίκα ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰκότως ὁ τέταρτος, τὰ νικητήρια περιέχων τοῦ περὶ τὸ νῦν πολέμου, ὁμοῦ καὶ εἰς τὸ τέλος, ὁμοῦ καὶ ἐν ὕμνοις ἐπιγέγραπται. διόπερ ὁ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ, εἰς τὸ τέλος, ἐπινίκιον, ὁ δὲ Ἀκύλας, τῷ νικοποιῷ, ἐκδεδώκασιν. σώζει δὲ τὴν ἀποδοθεῖσαν θεωρίαν τὰ ἐπιλεγόμενα, ἐν οἷς φησίν· ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με εἰσήκουσέ μου ὁ θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου, καὶ τὰ ἑξῆς. ἥρμοζεν οὖν ταῦτα ὡς ἐν ἐπινικίοις καὶ διὰ μουσικῶν ὀργάνων ἀνακρουσθῆναι. ὁ δὲ τρίτος οὐκ ἐπιγέγραπτο, εἰς τὸ τέλος· οὐ γὰρ ἦν πω ἐπινίκιος, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πολέμου τέλος εἰληφότος εἴρητο. σκέψαι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἕκτου, μήποτε ἐπειδὴ μετὰ τὰ πρῶτα τοῦ ψαλμοῦ ἐν τοῖς τελευταίοις ἐπιφέρει λέγων· ἤκουσεν κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου· εἰσήκουσεν κύριος τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου· κύριος τὴν προσευχήν μου προσεδέξατο, εἰκότως αὐτὸς ἐπινίκιος καὶ διὰ ψαλτηρίου, παρὰ δὲ τοῖς Ο. εἰς τὸ τέλος, καὶ, ἐν ὕμνοις, ἐπιγέγραπται. ἀλλὰ καὶ ὁ πεντηκοστὸς τρίτος πρὸ τῆς εἰς τὸν Οὐρίαν ἁμαρτίας εἰρημένος τῷ Δαυὶδ, ἐν τῷ ἐλθεῖν τοὺς Ζιφαίους καὶ εἰπεῖν τῷ Σαοὺλ· οὐκ ἰδοὺ Δαυὶδ κέκρυπται παρ' ἡμῖν· ὡς ἂν τῶν διαβεβληκότων αὐτὸν τῷ Σαοὺλ μηδὲν ἰσχυκότων, ἐν ὕμνοις μὲν παρ' ἡμῖν, παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς, διὰ ψαλτηρίου καὶ ἐν ψαλμοῖς· καὶ τῷ νικοποιῷ καὶ ἐπινίκιος ἐπιγέγραπται. τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον ἐπιστήσεις καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅσοι τῆς ὁμοίας ἠξίωνται προγραφῆς.

Ὁμολογουμένως οἱ πλείους τῶν μετὰ τὸν ν' ψαλμὸν, μακρῷ πρόσθεν εἴρηνται τοῦ ν'. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ν. εἴρηται περὶ τοῦ χρόνου τοῦ κατὰ τὸν τρίτον, ὃς ἐλέχθη τῷ Δαυὶδ ἡνίκα ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου τοῦ Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἦν δ' οὗτος χρόνος ὁ μετὰ τὴν τοῦ ν' ἐξομολόγησιν. τίνα (f. τί) οὖν ἄρα τοιαύτην περιέχει τάξιν; ὁ μέν τις εἴποι ἔχειν τινὰ τῶν ἀριθμῶν ἕκαστον δύναμιν, κατὰ λόγους ἀριθμητικοὺς θεωρουμένην· οἷον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, τετιμῆσθαι μὲν τὴν ἑβδομάδα ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ διά τινας λόγους·

Quotquot hunc titulum habent, *in hymnis*, Aquila, *in Pſalmis*; Symmachus vero, *per pſalterium* inſcripſit; ita ut ſecundum eorum interpretationem, hi ſoli per muſicum inſtrumentum, cum modulatione dicti fuerint. Et quidem e re fuiſſe videtur, ut quartus Pſalmus, *in hymnis* inſcriptus, per inſtrumentum pulſatus ſit. Quandoquidem enim tertius Pſalmus a Davide prolatus fuerat quando fugit a facie Abeſſalom filii ſui; merito quartus, qui triumphos exhibet hujus, qui nunc inſtat, belli, *in finem* pariter & *in hymnis* inſcriptus eſt. Ideo Symmachus illius loco, *in finem*, *triumphale* vertit; Aquila vero, *victori*, edidit. Hanc vero a nobis traditam rationem ſervant, quæ mox ſequuntur verba: *Cum invocarem exaudivit me Deus juſtitiæ meæ*, & cætera. Congruens igitur erat hæc quaſi in triumphis, & per muſica inſtrumenta cantari. Tertius vero Pſalmus non, *in finem*, inſcriptus erat; nondum enim triumphus aderat, neque poſt finem belli dictus fuerat. Circa ſextum vero Pſalmum perpendas velim, ne forte, quia poſt priores Pſalmi verſus, circa finem ſic infert; *Audivit Dominus vocem fletus mei: exaudivit Dominus vocem deprecationis meæ, Dominus orationem meam ſuſcepit*, merito & ipſe *triumphalis*, & *per pſalterium*; apud LXX. vero, *in finem* & *in hymnis* inſcriptus ſit. Imo etiam quinquageſimus tertius, ante peccatum in Uriam a Davide dictus, cum venirent Ziphæi, & dicerent Saüli: *Nonne ecce David abſconditus eſt apud nos*, quandoquidem calumniantes eum apud Saülem nihil potuerant; *in hymnis* quidem apud nos; apud reliquos vero *per pſalterium* & *in Pſalmis*: itemque, *victori*, & *triumphale*, inſcriptus eſt. Pari modo de reliquis cogites, qui ſimili gaudent inſcriptione.

In confeſſo eſt pleroſque Pſalmos poſt quinquageſimum poſitos, diu ante quinquageſimum editos fuiſſe. Imo ipſe quinquageſimus recitatus fuit ante tertium, qui dictus eſt a Davide, cum fugeret a facie Abeſſalom filii ſui: quod certe tempus poſt Quinquageſimi confeſſionem locandum eſt. Quid igitur cauſæ eſt quod talem habeant ordinem? Dixerit fortaſſe quiſpiam, numeros ſingulos aliquam virtutem complecti, ſecundum numericas rationes conſideratam; ut exempli cauſa, in divina

ἐν γὰρ ἑπτὰ ἡμέραις τὸ σάββατον ἠξίωται προνομίας. καὶ ἐν ἑπτὰ ἑβδομάσιν, ἡ πεντηκοστή· ἔν τε μησὶν ὁ ἕβδομος μήν· ἔν τε ἐνιαυτοῖς τὸ ἕβδομον ἔτος, καὶ ἐν πολυπλασιασμῷ τῷ ἐν τοῖς ἐνιαυτοῖς ἑβδομάδος, ὁ ἰωβηλαῖος δὲ ἑπτὰ ἑβδομάδων ἐτῶν συμπληρούμενος. ἔμπαλιν δὲ τούτοις εἰς ἀκάθαρτον ἀριθμὸν ἡ δυὰς παρείληπται. εἴρηται γοῦν τῷ Νῶε εἰσάξεις εἰς τὴν κιβωτὸν τῶν μὲν καθαρῶν ζώων ἑπτὰ ἑπτά, τῶν δὲ ἀκαθάρτων δύο. καὶ τὴν μονάδα δὲ πολὺ πρότερον τήν τε πρώτην αὐτὴν καὶ τὴν ἐν δεκάσιν, καὶ τὴν ἐν ἑκατοντάσιν κατά τινας οὐ τοὺς τυχόντας λόγους. ὡς αὖ πάλιν τὴν τριάδα, καὶ τὴν πεντάδα καὶ τὴν ἑβδομάδα, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀριθμῶν παραπλησίως. κατὰ τοῦτον τοιγαροῦν τὸν λόγον, ἑκάστῳ ἀριθμῷ οἰκείως ἐφηρμόσθαι τοὺς ψαλμούς, ὥστε τῷ πεντηκοστῷ ἀριθμῷ κατάλληλον γεγονέναι τὴν τοῦ Δαυὶδ ἐξομολόγησιν, διὰ τὸν περὶ τῆς πεντηκονταετηρίδος νόμον, ἐν ᾧ νενομοθέτηται χρεῶν ἀφέσεις ποιεῖσθαι· ὡς διὰ ταῦτα μὴ τοῖς χρόνοις ἐξηκολουθηκέναι τὴν τῶν ψαλμῶν τάξιν, ἀλλὰ τῇ τῶν ἀριθμῶν δυνάμει.

Scriptura ſeptenarius numerus in honore habetur, ob quaſdam rationes; nam in ſeptem diebus ſabbatum prærogativa dignatur; & in ſeptem hebdomadibus, Pentecoſte; in menſibus ſeptimus menſis; in annis autem ſeptimus: & in multiplicatione ſeptenariorum per annos, Jubilæus ſeptem annorum hebdomadibus completus. Rurſumque dyas, ſive dualitas, pro impuro numero computatur. Dictum quippe fuit Noæ, induces in arcam mundorum quidem animalium ſeptem & ſeptem; immundorum autem duo. Unitatem vero longè prius eſſe, ſive eam quæ prima eſt, ſive eam quæ in denariis, ſive eam quæ in centenariis numeris præit, ſecundum quaſdam nec leves rationes. Itemque triadem, pentadem, ſive quinarium, & hebdomadem ſive ſeptenarium, reliquoſque numeros ſimiliter. Secundum hanc vero rationem ſingulis numeris Pſalmos accommodatos fuiſſe; ita ut quinquagenario numero proprie conveniat Davidis confeſſio, ob legem quinquageſimi anni, in quo lege ſtatutum eſt debitorum remiſſiones fieri. Quæ cauſa fuerit, ut ordo Pſalmorum non tempora, ſed numerorum virtutem ſequatur.

Ἕτερος δ' ἂν εἴποι μηδὲν μὲν τοιοῦτο περίεργον περιέχειν τὴν βίβλον, ἁπλῆν δὲ συναγωγὴν κατὰ τὸ αὐτὸ ᾠδῶν ὁμοῦ καὶ ψαλμῶν καὶ τῶν λοιπῶν σποράδην ἀναγεγραμμένων, ἤτοι Ἔσδρα, καὶ ταῦτα μετὰ τῶν ἄλλων γραφῶν ἀπομνημονεύσαντος, ἢ καὶ τῶν παρ' Ἑβραίοις παλαιῶν σοφῶν κατὰ τὸ προσπεσὸν ἑκάστου τῇ μνήμῃ συλλεξαμένων τοὺς ἐμφερομένους, ὡς ἔτυχέ πῃ, τὴν ἔκθεσιν αὐτῶν ἁπλουστέρᾳ διανοίᾳ * κεκαθαρμένων.

Alius verò dixerit, nihil hujuſmodi, tam ſcilicet ſupervacaneum & affectatum continere Librum Pſalmorum; ſed ſimplicem collectionem Canticorum, Pſalmorum, alioque permixtim deſcriptorum: Eſdra videlicet hæc ita cùm aliis ſcripturis in unum redigente; aut ſenioribus Hebræorum ſapientibus, caſu & fortuito prout memoriæ ſeſe offerebant colligentibus, ac ſimpliciori mente editionem eorum expurgatam parantibus.

Fragmentum ex Origene. Ex Codice Regio num. 1818. decimi ſæculi fol. 10: qui eſt Catena in Pſalmos: Ubi inter alia de primigeniis Hebræorum characteribus.

Ἀντὶ δὲ τοῦ, ἐφρύαξαν Ἀκύλας μὲν ἐθορύβησαν, εἶπε, Σύμμαχος δέ, ἐκύκων· καὶ ἐμφαίνει δὲ τὸν ἄσημον ἦχον τῶν θορυβούντων ἡ λέξις. εἰ δὲ μὴ ἐπὶ θορύβου ἐξεδεδώκασιν οἱ λοιποί, ἐξῆν εἰπεῖν ἐμεγαλαύχησαν· ἐπεὶ καὶ παρ' ἑνὶ τῶν προφητῶν ἐστι, (a) κατὰ τὸ φρύαγμα τοῦ Ἰορδάνου. οἱ δὲ συστάντες οὗτοι ἐνεργή-

PRo illo *fremuerunt*, Aquila, *turbaverunt*; Symmachus vero, *tumultuantur*. Repræſentat autem inconditum tumultuantium ſtrepitum. Quod ſi Reliqui de tumultu non vertiſſent, dicere liceret, *ſeſe jactaverunt*: quandoquidem in uno Prophetarum legitur, *ſecundum fremitum Jordanis*. Ii autem

a Zach. 11. 2. apud LXX. legitur, τεταλαιπώρηκε τὰ φρυάγματα τοῦ Ἰορδάνου.

ἐπιθέσθαι (ſic) μὲν τῷ δοκεῖν κατὰ Χριστοῦ μόνου. λελόγισται δὲ αὐτοῖς κατὰ τοῦ πατρός· ὁ γὰρ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· καὶ ὁ δεχόμενος Χριστὸν, δέχεται τὸν ἀποστείλαντα αὐτόν· ὅθεν ἔφη, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. δέκα δὲ παρ' Ἑβραίοις ὀνόμασι θεὸς ὀνομάζεται· ὧν ἕν ἐστι τὸ, ἀδωναῒ, ὅπερ ἑρμηνεύεται, κύριος· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ, ἴα, ὡς ἐν τῷ, αἰνεῖτε τὸν κύριον ὅτι ἀγαθὸς ψαλμός· ἐν γὰρ τῷ Ἑβραϊκῷ ἀντὶ τοῦ, κύριον τὸ ἴα κεῖται. ἔστι δὲ παρ' αὐτοῖς καὶ τὸ ἀνεκφώνητον τετραγράμματον, ὅπερ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ πετάλου τοῦ ἀρχιερέως ἐγέγραπτο· κύριος δὲ καὶ τοῦτο παρ' Ἕλλησιν ἐκφωνεῖται. καὶ ἐν τοῖς ἀκριβέσι τῶν ἀντιγράφων Ἑβραϊκοῖς ἀρχαίοις γράμμασι γέγραπται, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς νῦν. φασὶ γὰρ τὸν Ἔσδραν ἑτέροις χρήσασθαι μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. κεῖται δὲ τὸ τετραγράμματον ἐν τῷ, ἀλλ' ἢ ἐν νόμῳ κυρίου, καὶ ἐν τῷ, γινώσκει κύριος ὁδὸν δικαίων· καὶ νῦν, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. ἰστέον δὲ ὡς οἱ Ο. καὶ ὁ Θεοδοτίων, πάντα εἰς τὸν παρεληλυθότα χρόνον, Ἀκύλας δὲ τὰ μὲν εἰς τὸν παρεληλυθότα, τὰ δὲ εἰς τὸν μέλλοντα· Σύμμαχος δὲ πάντα ἔταξεν εἰς τὸν ἐνεστηκότα. οἱ γὰρ Ο. ὡς γεγονότα λέγουσι τὰ περὶ Χριστοῦ, ὡς ἐν τῷ, ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ, λαὸς ὃν οὐκ ἔγνων ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μοι. ἐπεὶ γὰρ θεὸς οἶδε πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, καὶ τὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ὡς γεγονότα λελόγισται παρ' αὐτοῦ· ἔστι δὲ ὅτε καὶ ὡς μέλλοντά φασιν, ὡς ἐν τῷ, ἰδοὺ συνήσει ὁ παῖς μου, καὶ δοξασθήσεται, καὶ ὑψωθήσεται σφόδρα.

qui convenerant, ſpecie quidem contra Chriſtum ſolum turbas movebant; at illis ſic computatum eſt ac ſi Patrem ipſum aggreſſi eſſent. *Qui enim negat Filium, neque Patrem habet, & qui recipit Chriſtum, recipit mittentem eum.* Quapropter ait, *adverſus Dominum & adverſus Chriſtum ejus.* Apud Hebræos autem decem nominibus Deus appellatur, quorum unum eſt Adonaï; id vero ſignificat, *Dominus. Ia* item vocatur, ut in illo, *Laudate Dominum, quoniam bonus eſt Pſalmus:* nam in Hebraïco, pro illo, *Dominum*, legitur *ia.* Eſt etiam apud illos, ineffabile nomen illud tetragrammaton, id eſt, quatuor litteris conſtans, olim in aurea ſummi Sacerdotis lamina inſcriptum, quod apud Græcos per vocem, *Dominus* exprimitur, atque in accuratioribus Exemplaribus Hebraïcis antiquis litteris deſcribitur, non autem hodiernis. Narrant enim Eſdram aliis uſum eſſe poſt captivitatem. Jacet autem illud tetragrammaton eo loco, *ſed in lege Domini*, & in illo quoque, *Novit Dominus viam juſtorum*, in hoc item quod jam tractamus, *adverſus Dominum & adverſus Chriſtum ejus.* Scias autem oportet LXX. & Theodotionem omnia in præterito exprimere; Aquilam vero modo in præterito, mox in futuro; Symmachum autem omnia in præſenti proferre. LXX. quippe ea quæ de Chriſto dicuntur quaſi jam contigiſſent enuntiant, ut in illo, *Dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto. Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem:* &, *populus quem non cognovi ſervivit mihi, in auditu auris obedivit mihi.* Quia enim Deus novit omnia antequam fiant, ideo ea quæ ad incarnationem pertinent: quaſi jam facta reputabantur ab ipſo. Aliquando etiam LXX. quaſi futura enuntiant ut in illo: *Ecce intelliget puer meus & glorificabitur, & exaltabitur valde.* *Hoſai.* 52. 13.

Τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου περὶ τῶν Ο. ἑρμηνευτῶν, καὶ τῶν παρερμηνευσάντων.

Πτολεμαῖος ὁ δεύτερος ὁ ἐπικληθεὶς Φιλάδελφος, βιβλιοθήκας καταστήσας ἐπὶ τῆς πόλεως Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ ἀρχείῳ (l. Βρυχίῳ) καλουμένῳ· κλίμα δέ ἐστι τῆς αὐτῆς πόλεως· ἐνεχείρισε Δημητρίῳ τινὶ Φαληρεῖ τὴν αὐτῶν βιβλιοθη-

Sancti Epiphanii, de Septuaginta Interpretibus, & de iis qui prave interpretati ſunt.

PTOLEMÆUS ſecundus cognomine Philadelphus, Bibliothecas cum paraſſet Alexandriæ in Bruchio ut vocant, quæ eſt urbis regio; eas curandas tradidit Demetrio cuidam Phalereo, præcepitque, ut

κην, συντάξας συναγαγεῖν τὰς πανταχοῦ βίβλους ποιητῶν τε καὶ λογογράφων. συναγμένων δὲ τῶν βιβλίων ἕως μυριάδων ν καὶ δ χιλιάδων, τότε ἀποστέλλει ὁ βασιλεὺς πρὸς τοὺς ἐν Ιερουσαλήμοις ἐπιστολὴν καὶ τράπεζαν χρυσῆν ταλάντων ρ (al. φ'.) διόλου χρυσῆν οὖσαν, ἀντὶ τῆς τραπέζης τῆς ληφθείσης ἀπὸ τοῦ ἁγίου τόπου τῶν Ιεροσολύμων, αἰτησάμενος ἀποστάλῆναι αὐτῷ πᾶσαν γραφὴν τῶν Εβραίων. οἱ δὲ μετὰ χαρᾶς ἀμελλητὶ χρυσίοις γράμμασιν ἑβραϊκοῖς τὰς βίβλους μεταγραψάμενοι ἀπέστειλαν: κβ μὲν οὔσας, κζ δὲ παρ' αὐτοῖς ἀριθμουμένας τὰς ἐνδιαθέτους· οβ δὲ τὰς ἀποκρύφους. ὁ δὲ βασιλεὺς κομισάμενος καὶ ἐντυχὼν, καὶ μὴ δυνάμενος ἀναγνῶναι, δεύτερον αὐτοῖς ἐπιστολὴν γράψαι ἠναγκάσθη, ὥστε ἀποσταλῆναι αὐτῷ ἑρμηνευτὰς, τοὺς δυναμένους αὐτὰς ἐκφράσαι εἰς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον ἀπὸ τῆς Εβραΐδος, τότε τοὺς οβ' ἑρμηνευτὰς ἐκλεξάμενοι οἱ τῶν Εβραίων διδάσκαλοι, καὶ ἄνδρας κατὰ φυλὴν ἀποστέλλουσι κατὰ τὸν τύπον ὅν ποτε ἐποίησε Μωϋσῆς, ἡνίκα ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος διὰ προστάγματος κυρίου, ἀκούσας, ὅτι λάβε μετὰ σεαυτοῦ ἄνδρας ο. καὶ ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος, ἐκ φυλῆς δὲ ἔλαβε κατὰ φυλὴν ἕξ, ὁμοῦ οβ'. οὕτως καὶ οὗτοι ἐποίησαν, καὶ ἀπέστειλαν οβ'. οἵτινες * μετὰ τοῦ βασιλέως κατὰ ζυγὴν ἐν κοιτῶσι, λς'. συγκαθεύδοντες εἰς τὸ μὴ συνδιάσαι μετ' ἀλλήλων, οὕτως διετέλουν. τοὺς γὰρ προειρημένους οἰκίσκους ὁ Πτολεμαῖος κατασκευάσας, διπλοῦς αὐτοὺς ποιήσας, δύο δύο ἀπέκλεισεν ἀπ' ἕωθεν ἕως ἑσπέρας, καὶ παῖδας δύο ὑπηρετεῖν αὐτοῖς ἅμα ἀπέκλεισεν ἕνεκεν ὀψοποιίας μετὰ καὶ ταχυγράφων. ἀλλ' οὔτε θυρίδας τοῖς οἰκίσκοις ἐκείνοις ἐκ τῶν τοίχων ἐποίησεν, ἀλλ' ἄνωθεν ἐκ τῶν δωμάτων ἀναφωτίδας τὰς καλουμένας ἀνέωξεν. οἱ δὲ οὕτως ἀπὸ πρωΐ ἕως ἑσπέρας ὑπὸ κλεῖδα συγκλειόμενοι, οὕτως ἡρμήνευσαν. ἑκάστῃ δὲ ζυγῇ βίβλος μία ἐπεδίδοτο, ὡς εἰπεῖν ἡ βίβλος τῆς γενέσεως μιᾷ ζυγῇ· ἡ ἔξοδος τῶν υἱῶν Ισραὴλ τῇ ἄλλῃ ζυγῇ. Λευιτικὸν τῇ ἄλλῃ, καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως, καὶ οὕτω τριάκοντα καὶ ἑξάκις ἑρμηνευθεῖσα ἡ γραφὴ ὤφθη. ὅτε δὲ ἐπληρώθησαν αἱ βίβλοι, ἐκάθισεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, καὶ λς. ἀναγνῶσται ἐκάθισαν χαμαιζήλως, ἔχοντες τὰς βίβλους καθ' ἑαυτῶν, καὶ ἀναγινώσκοντος ἑνὸς οὐχ εὑρέθη διαφωνία, ἀλλὰ θεοῦ θαυμάσιον ἔργον εἰς τὸ γνῶναι ὅτι πνεύματος ἁγίου εἶχον δωρεὰν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι. ὅπου δὲ ἀφείλοντο, ἅπαντες ὁμοῦ ἀφείλοντο, καὶ ὧν μὲν οὐκ ἔστι χρεία, ὧν δὲ προσετέθηκαν χρεία. οὕτως αἱ βίβλοι εἰς τὴν

libros Poëtarum aliorumque ſcriptorum undequaque colligeret. Cum autem libros ad quinquaginta quatuor millia comparaſſet, tunc miſit Rex ad Jeroſolymitanos Epiſtolam, & menſam totam auream pondo talentorum centum, pro menſa a ſacro Jeroſolymorum loco ſublata; rogans mandari ſibi totam Hebræorum ſcripturam. Mox illi cum gaudio Libros Hebraïcis aureis litteris conſcriptos miſerunt; videlicet viginti & unum, qui apud illos viginti duo veteris Teſtamenti numerantur, & ſeptuaginta duo apocryphi. Quos nactus Rex cum legere non poſſet, ſecundam ipſis epiſtolam ſcribere coactus eſt, rogans mitti ſibi interpretes, qui poſſent eos ex Hebraïca in Græcam dialectum vertere. Tunc Hebræorum Magiſtri ſelectos ſeptuaginta duos Interpretes, viroſque ex ſingulis tribubus ad Regem miſerunt: exemplo Moyſis, qui cum Domino jubente aſcendit in montem hac audita voce, *Sume tecum viros ſeptuaginta, & aſcende in montem,* ex ſingulis tribubus viros ſex delegit, videlicet ſeptuaginta duos. Eodem illi modo ſeptuaginta duos miſerunt; qui cum jubente Rege bini in triginta ſex cubiculis dormirent; ne poſſent mutuo communicare, ſic operi incumbebant. Nam prædictas cellulas Ptolemæus duplices conſtrui curavit, binoſque includebat a mane uſque ad veſperam, cum duobus famulis cibi parandi atque miniſtrandi gratia, additis etiam Notariis qui pariter incluſi erant. Neque feneſtras muris fecit; ſed a tectis aperuit, quas vocant, anaphotidas. Hoc illi modo a primo diluculo uſque ad veſperam obſeratis foribus, interpretationem ediderunt. Binis vero libet unus traditus fuerat; videlicet pari uni liber Geneſeos, pari alteri Exodus filiorum Iſraël, tertio Leviticus, & reliqui ſimiliter. Sicque Scriptura tricies ſepties verſa eſt. Cum autem Libri abſoluti fuiſſent, ſedit Rex in excelſo throno, ac Lectores triginta ſex humi conſederunt libros præ manibus habentes: atque uno legente nullum deprehenſum eſt diſcrimen. Id vero Dei opus erat, ut palam eſſet viros illos ſancti Spiritus munere inſtructos fuiſſe. Ubi quidpiam ab illis ademtum fuerat, ab omnibus ſimul ademtum fuerat: ademtis nihil opus erat, additis ſecus. Libri itaque illi

ἑλληνίδα διάλεκτον μεταβληθεῖσαι ἀπετέθησαν ἐν τῇ πρώτῃ βιβλιοθήκῃ. καὶ ἑτέραν μετ' αὐτὴν θυγατέρα αὐτῆς ἐπικληθεῖσαν, ἄνωθεν ἐν τῷ Σεραπείῳ.

Καὶ παρῆλθεν ὁ χρόνος Πτολεμαίου καὶ Κλεοπάτρας, ἔτη.... ἐβασιλεύσαντο οἱ Λάγου βασιλεῖς.

Εἶτα Ῥωμαίων βασιλεῖς·

Αὔγουστος ἔτη νϛ. οὗτινος τῷ μβ. ἔτει ὁ χριστὸς ἐγεννήθη. Τιβέριος ἔτη κγ'. οὗ τῷ ιη. ἔτει ὁ κύριος ἐσταυρώθη. ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἕως τῆς ἐρημώσεως Ἱερουσαλὴμ ἔτη μ'. καὶ ἡμέραι τινές. ἀπὸ Αὐγούστου ἕως Ἀδριανοῦ ἔτη ρπ. ιβ ἔτει Ἀδριανοῦ Ἀκύλας ἐγνωρίζετο. ὥστε εἶναι ἀπὸ χρόνου τῆς ἑρμηνείας τῶν οβ', ἕως Ἀκύλα τοῦ ἑρμηνεύοντος, καὶ ιβ' ἔτους Ἀδριανοῦ, ἔτη υλ'. μῆνας δ' παρὰ ἡμέρας θ'. οὗτος ὁ Ἀδριανὸς ἀνελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ βουλόμενος αὐτὴν κτίσαι, λαβὼν τὸν προειρημένον Ἀκύλαν, ὄντα ἕλληνα, ὡς καὶ αὐτὸς Ἀδριανὸς ἕλλην ὑπῆρχεν. ἦν δὲ αὐτὸς ὁ Ἀκύλας τοῦ μὲν βασιλέως πενθερίδης, ἀπὸ Σινώπης δὲ τοῦ Πόντου ὁρμώμενος, καθίστησιν αὐτὸν ἐκεῖσε ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπιστάτην τοῖς ἔργοις, ἐπιτιθεὶς τῇ πόλει τὸ ἴδιον ὄνομα, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ὀνόματος τὸν χρηματισμόν· ὡς γὰρ ἐχρημάτιζεν Αἴλιος Ἀδριανός, οὕτως ἐπωνόμασεν Αἰλίαν τὴν πόλιν.

Ὁ τοίνυν Ἀκύλας διάγων ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ ὁρῶν τοὺς μαθητὰς τῶν ἀποστόλων, ἀνθοῦντας τῇ πίστει, καὶ σημεῖα μεγάλα ἐργαζομένους ἰάσεων καὶ θαυμάτων. ἦσαν γὰρ ὑποστρέψαντες ἀπὸ Πέλλης τῆς πόλεως εἰς αὐτὴν τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν αὐτῇ διατρίβοντες. ἡνίκα γὰρ ἤμελλεν ἡ πόλις ἁλίσκεσθαι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐρημοῦσθαι, προεχρηματίσθησαν ὑπὸ ἀγγέλου πάντες οἱ μαθηταὶ μεταστῆναι ἐκ τῆς πόλεως, οἵτινες μετανάσται γενόμενοι, ᾤκησαν ἐν Πέλλᾳ τῇ πόλει πέραν τοῦ Ἰορδάνου. ὁ οὖν Ἀκύλας κατανυγεὶς τὴν διάνοιαν τῷ χριστιανισμῷ ἐπίστευσε· καὶ μετὰ χρόνον αἰτήσας τὴν ἐν χριστῷ σφραγίδα, ἐκομίσατο· ἀπὸ δὲ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἕξεως, ὅτε τὰ Ἑλλήνων ἐφρόνει, οὐ μετέπεσε. τῇ γὰρ ματαίᾳ ἀστρονομίᾳ ἀκριβῶς ἐπαιδεύετο· ὃς καὶ χριστιανὸς γενόμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης πλάνης οὐκ ἀπείχετο· ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς δῆθεν τοῦ αὐτοῦ γενεσίου τὸ θέμα κατεσκέπτετο. ἀπὸ δὲ τῶν διδασκάλων ἠλέγχετο., οἵτινες ἐπιτιμῶντες αὐτῷ καθ' ἑκάστην οὐδὲν ὤνησαν·

in Græcam dialectum tranſlati, in prima Bibliotheca repoſiti ſunt. Deinde aliam conſtruxit Bibliothecam, quam prioris filiam vocabant, olim in Serapio nuncupatam.

Et præteriit tempus Ptolemæi & Cleopatræ. Annis..... regnarunt Lagidæ.

Deinde ſequuntur Romani Imperatores:

Auguſtus annis LVI. imperavit: cujus anno quadrageſimo ſecundo Chriſtus natus eſt. Tiberius annis XXIII. ejus autem anno decimo-octavo Dominus crucifixus eſt. A cruce ad excidium Jeruſalem anni XL. & aliquot dies effluxerunt. Ab Auguſto uſque ad Hadrianum anni ſunt CLXXX. Anno autem duodecimo Hadriani floruit Aquila. Ita ut ab eo tempore quo LXX. Interpretum verſio peracta eſt uſque ad Aquilam Interpretem, ac duodecimum Hadriani annum, anni ſint CCCCXXX. menſes quatuor, demtis novem diebus. Hadrianus vero Jeroſolymam profectus, cum urbem reſtaurare cuperet, ſupra memorato Aquila gentili, gentilis & ipſe uſus eſt. Erat autem Aquila ſocer Imperatoris Sinope in Ponto oriundus; quem Jeroſolymorum operibus præfecit, ac nomen proprium imperatoriamque appellationem urbi indidit, Æliamque vocavit, quia ipſe Ælius Hadrianus appellabatur.

Aquila igitur Jeroſolymis degens, Apoſtolorum diſcipulos videbat, fide florentes, ſigna magna curationum & prodigiorum operantes. Pella enim reverſi erant Jeroſolymam, ibique degebant. Siquidem cum urbis à Romanis inſtaret excidium, moniti ab Angelo omnes Diſcipuli, ut ab urbe ſecederent, digreſſi illi Pellam ſe receperunt, quod oppidum trans Jordanem ſitum eſt. Itaque compunctus corde Aquila, Chriſtianiſmum amplexus: elapſoque tempore Chriſti ſigillum petiit & impetravit: neque tamen mores priſtinos quibus dum gentilis eſſet, affectus erat, mutavit. Enimvero cum in vana aſtronomiæ arte inſtitutus eſſet, ne Chriſtianus quidem effectus, a tali errore abſtinebat: ſed quotidie Geneſis ſuæ poſitionem obſervabat. Increpantibus vero magiſtris & aſſidue objurgantibus, cum ille pervicaciter repugnans, ac de fato diſſerens, non obtemperaret:

ἀλλ' ἀντίλεγε περὶ εἰρημένης διηγούμενος· οἱ δὲ μὴ δυναμένου αὐτοῦ στῆναι, ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας. ὁ δὲ ὡς ἠτιμωμένος εἰς ζῆλον μάταιον αἴρεται καὶ τὸν χριστιανισμὸν ἀναθεματίσας, περιτέμνεται Ἰουδαῖος. καὶ ἐπιπόνως φιλοτιμησάμενος, ἐξέδωκεν ἑαυτὸν μαθεῖν τὴν τῶν Ἑβραίων διάλεκτον, καὶ τὰ αὐτῶν στοιχεῖα, ταύτην δὲ ἀκριβέστατα παιδευθεὶς, ἑρμηνείαν ἑαυτῷ ἡρμήνευσεν· οὐκ ὀρθῷ λογισμῷ χρησάμενος· ἀλλ' ὅπως διαστρέψῃ τινὰ τῶν ῥητῶν ἐν σκήψει τῆς τῶν οβ ἑρμηνευτῶν, ἵνα δόξῃ τὰ περὶ Χριστοῦ ταῖς θείαις γραφαῖς μεμαρτυρημένα ἄλλως ἐκδοῦναι, δι' ἣν εἶχεν αἰδῶ εἰς ἄλογον αὐτοῦ ἀπολογίαν.

Καὶ γίνεται αὕτη ἡ ἑρμηνεία τοῦ Ἀκύλα δευτέρα μετὰ τοσοῦτον χρόνον, ἤγουν υλ΄. ἔτη· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τοῖς χρόνοις Κομόδου Σεβήρου Σύμμαχός τις Σαμαρείτης τοῖς παρ' αὐτοῖς σοφοῖς, (ſic) μὴ τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔθνους, νοσῶν φιλαρχίαν, καὶ ἀγανακτήσας κατὰ τῆς ἰδίας φυλῆς, προσέρχεται Ἰουδαίοις καὶ προσηλυτεύει, καὶ περιτέμνεται δευτέραν περιτομήν. ὅσοι γὰρ ἀπὸ Ἰουδαίων Σαμαρείταις προσφεύγουσιν ἀναπεριτέμνονται· ὡσαύτως δὲ οἱ ἀπὸ Σαμαρειτῶν πρὸς Ἰουδαίους ἐρχόμενοι. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς περιτομῆς ἀκρόβυστοι ἐγίνοντο τινὶ τέχνῃ ἰατρικῇ διὰ ῥαφῆς καὶ φαρμάκων, καθὼς καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει· περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ὑπάρχει, μὴ περιτεμνέσθω. φασὶ δὲ τὴν τοιαύτην κακοδαίμονα πλάνην πρῶτον τὸν Ἡσαῦ εὑρηκέναι. οὕτως τοίνυν ὁ Σύμμαχος πρὸς διαστροφὴν τῶν παρὰ Σαμαρείταις ἑρμηνευτῶν ἑρμηνεύσας, τὴν τρίτην ἐξέδωκεν ἑρμηνείαν.

Μετὰ τοῦτον κατὰ πόδας ἐπὶ Κομόδου βασιλέως τοῦ δευτέρου Θεοδοτίων τις Ποντικὸς ἀπὸ τῆς διαδοχῆς Μαρκίωνος τοῦ αἱρεσιάρχου, τοῦ ἀπὸ αὐτῆς τῆς Σινώπης ὁρμώμενος, καὶ αὐτὸς μηνιῶν τῇ αὐτοῦ αἱρέσει, εἰς Ἰουδαϊσμὸν κλίνας καὶ περιτμηθεὶς, καὶ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνὴν καὶ τὰ αὐτῶν στοιχεῖα παιδευθεὶς, ἰδικῶς καὶ αὐτὸς ἐξέδωκε. διὸ τὰ πλεῖστα τῶν οβ΄. συνᾳδόντων ἐξέδωκε, τριβὰς γὰρ αὐτὸς εἶχε τὰς πλείστας ἀπὸ τῆς συνηθείας τῶν οβ΄ ἑρμηνευτῶν.

Περὶ δὲ τῆς ε΄. καὶ ϛ΄. ἐκδόσεως οὐκ ἔχω εἰπεῖν πόθεν, ἢ τίνες οἱ ἑρμηνεύσαντες· ἢ μόνον ὅτι μετὰ τὸν διωγμὸν τοῦ βασιλέως Σεβήρου,

ab iis, utpote ſalutem numquam conſequuturus, ab Eccleſia pellitur. Ille quaſi ignominia affectus, vanaque pulſus iracundia, Chriſtianiſmum ejurat, acceptaque circumciſione, Judæus efficitur. Tum ille vehementi ſtudio percitus, Hebraïcæ linguæ ejuſque elementis addiſcendis totum ſe dedidit, cujus perfectam adeptus notitiam, interpretationem ex affectu ſuo concinnavit, non recto animo uſus; ſed ut quædam Scripturæ dicta præter LXX. Interpretum mentem ad alium ſenſum detorqueret; ut teſtimonia de Chriſto in divinis Scripturis expreſſa aliò deflecteret, & ſibi ignominiæque ſuæ abſurdam apologiam pararet.

Hæc porro Aquilæ interpretatio, quæ eſt ſecunda, poſt memoratum tempus, quadringentos videlicet & triginta annos, edita eſt. Poſtea vero temporibus Commodi Severi, Symmachus quidam Samaritanus, e numero ſapientum illius nationis, cum apud gentem ſuam in honore non haberetur, ambitionis & affectati primatûs morbò laborans, contribulibus indignatus ſuis, ad Judæos proſelytus accedit, ac ſecundo circumciditur. Quotquot enim a Judæis ad Samaritanos confugiunt, denuo circumciduntur, ſimiliterque qui a Samaritanis ad Judæos. Imo etiam hujuſmodi transfugæ poſt circumciſionem, quadam medica arte per ſuturam, & aliqua remedia præputiati efficiebantur, quemadmodum ait Apoſtolus: *Circumciſus aliquis vocatus eſt? non adducat præputium: in præputio aliquis eſt? non circumcidatur.* Narrant autem nefandum hujuſmodi errorem ab Eſau inventum fuiſſe. Igitur Symmachus ut Samaritanorum Interpretes everteret, tertiam edidit tranſlationem.

Poſt hunc modico elapſo tempore ſub Commodo ſecundo Imperatore, Theodotio quidam Ponticus, ex ſucceſſione Marcionis hæreſiarchæ Sinopenſis, cum hæreſi ſuæ ſuccenſeret, ad Judæos defecit & circumciſus eſt: atque Hebraïca lingua & elementis inſtitutus, propriam & ipſe Editionem aggreſſus eſt. Multa Septuaginta Interpretibus conſonantia expreſſit: ſiquidem a frequenti ipſorum uſu, iis aſſuetus erat.

Quod autem ad Quintam & Sextam Editionem pertinet, undenam, & quibuſnam autoribus illæ prodierint dicere nequeo. Il-

εὑρέθη ἡ ε. ἐν πίθοις ἐν Ιεριχῷ κεκρυμμένη ἐν χρόνοις Αντωνίνου, τοῦ υἱοῦ Σεβήρου τοῦ Καρακάλλου, μετὰ ἄλλων βιβλίων Εβραϊκῶν. ἐπὶ δὲ Αλεξάνδρου Μαμαία τοῦ βασιλέως, εὑρέθη ἡ ϛ ἔκδοσις, καὶ αὕτη ἐν πίθοις κεκρυμμένη ἐν Νικοπόλει πρὸς ἀκτίοις. (ſic)

Επὶ δὲ Δεκίου βασιλέως Ωριγένης ἐγνωρίζετο, ὅστις Ωριγένης. ὡς καὶ περὶ ἀστερίσκου ἐποίησεν καθὼς προείρηται, οὕτως καὶ περὶ τοῦ ὀβελοῦ τὴν σημείωσιν ἐποίησε. τὰς γὰρ ἓξ ἑρμηνείας καὶ τὴν Εβραϊκὴν φωνὴν ἑβραϊκοῖς λόγοις καὶ ῥήμασιν αὐτοῖς ἐν σελίδι μιᾷ συντεθηκώς, ἄλλην σελίδα ἀντεξέθετο, καὶ ἑλληνικῶν μὲν γραμμάτων, ἑβραϊκῶν δὲ λέξεων πρὸς κατάληψιν τῶν μὴ εἰδότων ἑβραϊκὰ στοιχεῖα, εἰς τὸ διὰ τῶν ἑλληνικῶν εἰδέναι τῶν ἑβραϊκῶν λογίων τὴν δύναμιν. καὶ οὕτως τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ ἑξαπλοῖς ἢ ὀκταπλοῖς τὰς μὲν δύο ἑβραϊκὰς σελίδας, καὶ τὰς ἓξ τῶν ἑρμηνευτῶν ἐκ παραλλήλου ἀντιπαραθεὶς, μεγάλην ὠφέλειαν δέδωκε γνώσεως τοῖς φιλοκάλοις. Εἶτα δὲ ἐν τοῖς αὐτοῦ γράμμασιν οὐ πρέπουσι καὶ τὸν κόσμον καὶ ἑαυτὸν ἠδίκησε, κακῶς δογματίσας τὰ περὶ πίστεως, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν γραφῶν κακῶς φράσας.

Οὗτος εὑρὼν τὴν ε. καὶ ϛ'. ἔκδοσιν, καὶ μὴ εἰδὼς τίνες εἰσὶν οἱ ταῦτα συντάξαντες, ἐπέγραψε τὴν μὲν πέμπτην διὰ τοῦ ε. τὴν δὲ ἕκτην διὰ τοῦ ϛ. τινὲς οὖν εὑρίσκοντες τὴν Εβραϊκὴν πρώτην ἔκδοσιν καὶ δευτέραν τοῦ Ακύλα, εἶτα τοῦ Συμμάχου, εἶτα τῶν οβ'. εἶτα τοῦ Θεοδοτίωνος· ἔπειτα τὴν ε. καὶ τὴν ϛ. νομίζουσι πρὸ τῶν οβ'. εἶναι τὸν Ακύλαν καὶ τὸν Σύμμαχον· διασφάλλονται δέ· ὁ γὰρ Ωριγένης οὕτως ταῦτα συνέταξε, τῇ μέσῃ τάξει διὰ τῆς ἑρμηνείας τῶν οβ'. καλῶς τοῦτο ποιησάμενος· μέσην γὰρ αὐτὴν τέθεικεν, ὅπως τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐλέγχοι.

lud ſolum dici poteſt; poſt perſecutionem Severi Imperatoris Quintam imperante Antonino Caracalla Severi filio, in doliis, cum aliis Hebraïcis Libris Hierichunte, ubi latebat, repertam fuiſſe. Sub Alexandro autem Mamææ filio, reperta eſt Nicopoli ad Actium Sexta Editio, quæ & ipſa in doliis latebat.

Imperante autem Decio florebat Origenes, qui, ut ſupra dictum eſt, quemadmodum Aſteriſco eſt uſus, ſic & Obeli ſignum uſurpavit. Sex enim interpretationes, & Hebraïcam Scripturam Hebraïcis verbis & dictionibus in una columna concinnans, alteram huic e latere adjacentem columnam appoſuit, Græcis quidem litteris, ſed Hebraïcis vocibus, ut qui Hebraïca elementa ignorarent, Græcarum litterarum ope, Hebraïcorum verborum vim intelligere poſſent. Itaque in Hexaplis & Octaplis, ut ille vocat, Hebraïcas duas columnas, ſexque alias Interpretum, e regione concinnans, magnam notitiæ utilitatem ſtudioſis adtulit. Atque utinam in ſcriptis ſuis non turpiter aberraſſet, neque ſibi ac toti terrarum orbi damnum importaſſet, cum prava de fide dogmata edidit, ac multa Scripturæ loca perperam interpretatus eſt.

Cum autem Quintam & Sextam Editionem reperiſſet, nec ſciret quinam eſſent ejus auctores, Quintam per ε. & Sextam per ϛ' denotavit. Quidam porro, cum Hebraïcam Editionem primam vident, ſecundam Aquilæ, deinde Symmachi, poſtea LXXII. hinc Theodotionis, ac conſequenter Quintam & Sextam, putant Aquilam & Symmachum fuiſſe ante Septuaginta Interpretes, ſed hallucinantur. Nam Origenes hæc ita diſpoſuit, jureque ac merito LXXII. editioni medium locum dedit: ideo enim mediam poſuit, ut eas quæ a lateribus erant refelleret.

TEſTIMONIA IN VETERES INTERPRETES.

Irenæus Lib. 3. Cap. 24.

NON vera eſt interpretatio, *Ecce adoleſcentula*; ut Theodotio Epheſius & Aquila Ponticus ſunt interpretati. Hinc Ebionæi ex Joſeph natum æiunt.

Orig. Comment. in Matthæum Huet. p. 381. Tom 1.

Νυνὶ δὲ δηλονότι πολλὴ γέγονεν ἡ τῶν ἀντιγράφων διαφορὰ, εἴτε ἀπὸ ῥᾳθυμίας τινῶν γραφέων, εἴτε ἀπὸ τόλμης τινῶν μοχθηρᾶς τε διορθώσεως τῶν γραφομένων, εἴτε καὶ ἀπὸ τῶν τὰ ἑαυτοῖς δοκοῦντα ἐν τῇ διορθώσει προστιθέντων, ἢ ἀφαιρούντων. τὴν μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῆς παλαιᾶς διαθήκης διαφωνίαν, θεοῦ διδόντος εὕρομεν ἰάσασθαι, κριτηρίῳ χρησάμενοι ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν· τῶν γὰρ ἀμφιβαλλομένων παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα διὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων διαφωνίαν, τὴν κρίσιν ποιησάμενοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων, τὸ συνᾷδον ἐκείναις ἐφυλάξαμεν, καὶ τινὰ μὲν ὠβελίσαμεν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μὴ κείμενα, οὐ τολμήσαντες αὐτὰ πάντη περιελεῖν, τινὰ δὲ μετ' ἀστερίσκων προσεθήκαμεν, ἵνα δῆλον ᾖ ὅτι μὴ κείμενα παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα ἐκ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων συμφώνως τῷ Ἑβραϊκῷ προσεθήκαμεν· i. *Nunc autem magna deprehenditur Exemplarium differentia, tum propter ſcribarum indiligentiam, tum propter quorumdam audaciam, pravamque ſcripturæ emendationem; tum etiam propter eos; qui, dum corrigerent, quædam pro arbitrio addiderunt vel detraxerunt. Huic porro differentiæ quæ in Exemplaribus veteris Teſtamenti occurrit, Deo juvante remedium adtulimus, reliquis editionibus uſi, ut ex iis judicium faceremus. Nam quæ apud LXX. Interpretes propter Exemplarium varietatem dubia erant, e reliquis Editionibus æſtimatione facta, quæ cum illis conveniebant retinuimus; quædam vero, utpote quæ in Hebraïco non exſtarent obelis notavimus; ea penitus auferre non auſi; quædam autem alia cum aſteriſcis adjecimus: ut hinc indicaretur, nos ea; quia in LXX. Interpretibus non reperiebantur, ex reliquis Editionibus ut in Hebræo erant adjeciſſe.*

Ibid. p. 439.

Εἰ δὲ τὸ ἀκριβὲς βούλει μαθεῖν τῆς λέξεως ἄκουε Ἀκύλου ἑρμηνεύσαντος. *Quod ſi dicti ſenſum accurate ediſcere velis, audi Aquilam ſic interpretantem.*

Orig. Comment. in Joan. Huet. T. 2. p. 131.

Notat Γέργεσα lapſu graphico mutatum fuiſſe in Γέρασα. Aitque Γέργεσα Hebraïce ſignificare, παροικία ἐκβεβληκότων, id eſt, incolatus ejicientium. Deinde ſic pergit: τὸ δὲ ὅμοιον περὶ τὰ ὀνόματα σφάλμα πολλαχοῦ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἐστιν ἰδεῖν, ὡς ἠκριβώσαμεν ἀπὸ Ἑβραίων μαθόντες; καὶ τοῖς ἀντιγράφοις αὐτῶν τὰ ἡμέτερα συγκρίναντες, μαρτυρηθεῖσιν ὑπὸ τῶν μηδέπω διαστραφεισῶν ἐκδόσεων Ἀκύλου, καὶ Θεοδοτίωνος καὶ Συμμάχου, i. *Simile frequenter erratum in Lege & Prophetis circa nomina videre eſt, ut accurate edidicimus ab Hebræis edocti, & noſtra eorum Exemplaribus comparantes: quæ teſtimonium habent ab Editionibus, nondum depravatis, Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis.*

Origen. in Cantica Edit. Genebrardi.

Aquila Hebraïcam exprimens veritatem.

Origen. Epiſt. ad Africanum Edit. Vvetſten. p. 224.

Οὕτω γὰρ Ἀκύλας δουλεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει ἐκδέδωκεν εἰπών· φιλοτιμότερον πεπιστευμένος παρὰ Ἰουδαίοις ἡρμηνευκέναι τὴν γραφὴν, ᾧ μάλιστα εἰώθασιν οἱ ἀγνοοῦντες τὴν Ἑβραίων διάλεκτον χρῆσθαι, ὡς πάντων μᾶλλον ἐπιτετευγμένῳ. i. *Sic enim Aquila, Hebraïcæ lectioni ſerviens edidit: quem Judæi accuratiſſime omnium credunt interpretatum eſſe Scripturam: quo maxime uti ſolent qui Hebraicam dialectum ignorant, utpote qui omnium maxime ſenſum aſſequutus eſſe putetur.*

Orig. ad Africanum p. 226.

Πάλιν τε αὖ πλεῖστα ὅσα διὰ μέσου ὅλου τοῦ Ἰὼβ παρ' Ἑβραίοις μὲν κεῖται· παρ' ἡμῖν δὲ οὐχί, καὶ πολλάκις μὲν ἔπη τέσσαρα ἢ τρία· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ δεκατέσσαρα, καὶ δεκαεννέα καὶ ἕξ. καὶ τί με δεῖ καταλέγειν ἃ μετὰ πολλοῦ καμάτου συνελεξάμεθα, ὑπὲρ τοῦ μὴ λανθάνειν ἡμᾶς τὴν διαφορὰν τῶν παρὰ Ἰουδαίοις καὶ ἡμῖν ἀντιγράφων. i. *Rurſum plurima per medium totum Job apud Hebræos poſita reperiuntur, non item apud nos, interdum quatuordecim, alibi novemdecim, aliquando ſex verſiculi. Et quid oportet me hæc enumerare, quæ multo labore collegimus, ne nos lateret diſtrimen, quod inter Judaïca & noſtra Exemplaria intercedit.*

Euſeb. Hiſt. Eccl. L. VI. cap. 16. p. 217. Edit. Valeſ.

Τοσαύτη δὲ εἰσήγετο τῷ Ὠριγένει τῶν θείων λόγων ἀπηκριβωμένη ἐξέτασις, ὡς καὶ τὴν Ἑβραΐδα γλῶτταν ἐκμαθεῖν, τάς τε παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐμφερομένας πρωτοτύποις αὐτοῖς Ἑβραίων στοιχείοις γραφὰς. κτῆμα ἴδιον ποιήσασθαι· ἀνιχνεῦσαι δὲ τὰς τῶν ἑτέρων παρὰ τοὺς Ο. τὰς ἱερὰς γραφὰς ἡρμηνευκότων ἐκδόσεις· καί τινας ἑτέρας παρὰ τὰς κατημαξευμένας ἑρμηνείας ἐναλλαττούσας, τὴν Ἀκύλου, καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος, ἐφευρεῖν, ἃς οὐκ οἶδ' ὅθεν ἔκ τινων μυχῶν τὸν πάλαι λανθανούσας χρόνον ἀνιχνεύσας, εἰς φῶς προήγαγεν· ἐφ' ὧν διὰ τὴν ἀδηλότητα, τίνος ἄρ' εἶεν οὐκ εἰδώς, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐπεσημήνατο, ὡς ἄρα τὴν μὲν εὕροι ἐν τῇ πρὸς Ἀκτίοις Νικοπόλει, τὴν δὲ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ τοιῷδε. ἔν γε μὴν τοῖς Ἑξαπλοῖς τῶν ψαλμῶν μετὰ τὰς ἐπισήμους τέσσαρας ἐκδόσεις, οὐ μόνον πέμπτην, ἀλλὰ καὶ ἕκτην καὶ ἑβδόμην παραθεὶς ἑρμηνείαν, ἐπὶ μιᾶς αὖθις σεσημείωται, ὡς ἐν Ἱεριχοῖ εὑρημένης ἐν πίθῳ κατὰ τοὺς χρόνους Ἀντωνίνου τοῦ υἱοῦ Σεβήρου. ταύτας δὲ ἁπάσας ἐπὶ ταὐτὸν συναγαγών· διελών τε πρὸς κῶλον καὶ ἀντιπαραθεὶς ἀλλήλαις μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἑβραίων σημειώσεως, τὰ τῶν λεγομένων Ἑξαπλῶν ἡμῖν ἀντίγραφα καταλέλοιπεν· ἰδίως τὴν Ἀκύλου καὶ Συμμάχου, καὶ Θεοδοτίωνος ἔκδοσιν ἅμα τῇ τῶν Ο. τοῖς Τετραπλοῖς ἐπικατασκευάσας. i. *Tantam porro curam in divinis ſcripturis perſcrutandis adhibebat Origenes, ut Hebraïcam etiam linguam didicerit, & authenticos Libros Hebraïcis ſcriptos litteris, qui apud Judæos habebantur ſibi comparaverit: aliorum quoque qui præter LXX. ſacras ſcripturas interpretati ſunt, editiones perveſtigaverit: aliaſque quaſdam a tritis illis Aquilæ, Symmachi & Theodotionis diverſas repererit: Quas quidem ille ex neſcio quibus erutas angulis in quibus jamdudum delituerant, primus in lucem produxit. Et cum ignoraret cujuſnam eſſent auctoris, id ſolum ſignificavit, alteram quidem a ſe repertam fuiſſe Nicopoli ad Actium; alteram vero in alio deſignato loco. Utique in Hexaplis Pſalmorum poſt inſignes illas quatuor Editiones, ubi non ſolum Quintam, ſed etiam Sextam, & Septimam Editionem appoſuit, ad unam rurſus annotavit, inventam illam fuiſſe Hierichunte in dolio, temporibus Antonini filii Severi. Has igitur omnes cum in unum collegiſſet, ac per cola diſtinxiſſet, & ſibi invicem e regione oppoſuiſſet unà cum ipſo Hebraïco textu, Hexaplorum, ut vocant, nobis Exemplaria reliquit; cum ſeorſim editionem Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis cum LXX. Interpretibus, in Tetraplis digeſſiſſet.*

Euſeb. Hiſt. Eccl. L. VI. cap. 17. p. 218.

Τῶν γε μὴν ἑρμηνευτῶν αὐτῶν δὴ τούτων ἰστέον, Ἐβιωναῖον τὸν Σύμμαχον γεγονέναι, αἵρεσις δέ ἐστιν ἡ τῶν Ἐβιωναίων, οὕτω καλουμένη. τῶν τὸν Χριστὸν ἐξ Ἰωσὴφ καὶ Μαρίας γεγονέναι φασκόντων, ψιλόν τε ἄνθρωπον ὑπειληφότων αὐτόν, καὶ τὸν νόμον χρῆναι Ἰουδαϊκώτερον φυλάττειν ἀπισχυριζομένων, ὥς που καὶ ἐκ τῆς πρόσθεν ἱστορίας ἔγνωμεν, καὶ ὑπομνήματα δὲ τοῦ Συμμάχου εἰσέτι νῦν φέρεται· ἐν οἷς δοκεῖ πρὸς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἀποτεινόμενος εὐαγγέλιον, τὴν δεδηλωμένην αἵρεσιν κρατύνειν. ταῦτα δὲ ὁ Ὠριγένης μετὰ καὶ ἄλλων εἰς τὰς γραφὰς ἑρμηνειῶν τοῦ Συμμάχου σημαίνει παρὰ Ἰουλιανῆς τινος εἰληφέναι· ἣν καί φησι παρ' αὐτοῦ Συμμάχου τὰς βίβλους διαδέξασθαι. i. *Sciendum porro eſt Symmachum, qui unus ex illis Interpretibus fuit, Ebionæum fuiſſe. Eſt autem Ebionæorum hæreſis ita dicta, eorum qui Chriſtum ex Joſepho & Maria genitum, merumque hominem eſſe putant, & Legem Judaïco more ſervandam eſſe contendunt, quemadmodum in ſuperioribus libris retulimus. Extant certe etiamnum Commentarii Symmachi, in quibus Evangelio Matthæi innixus, ſupradictam hæreſim adſtruere videtur.*

Digitized by Google

Atque hos Symmachi Commentarios, cum aliis ſacræ Scripturæ interpretationibus ab eodem elaboratis teſtatur Origenes ſe a Juliana quadam accepiſſe, quam ait ab ipſo Symmacho hos libros ſucceſſionis jure accepiſſe.

Euſeb. Demonſtr. Evang. L. 4. p. 181.

Δηλότερον δὲ τούτων ἡ Ἑβραίων παρίστησι γραφὴ, ἣν πρὸς ἀκρίβειαν ἑρμηνεύων ὁ Ἀκύλας, ὧδέ πως ἐξέδωκεν. i. *Hæc clarius exhibet Hebræorum Scriptura, quam accurate interpretatus Aquila ſic edidit.*

Ibid. L. 6. p. 316.

Προσήλυτος δὲ ὁ Ἀκύλας ἦν, οὐ φύσει Ἰουδαῖος. i. *Proſelytus erat Aquila, non natura Judæus.*

Et paulopoſt.

Λέγεται δὲ ὁ Σύμμαχος Ἐβιωναῖος εἶναι· αἵρεσις δὲ ἐστιν οὕτω καλουμένων τινῶν Ἰουδαίων εἰς Χριστὸν πιστεύειν λεγομένων, ἐξ ὧν ὁ Σύμμαχος ἦν. i. *Porro Symmachus dicitur Ebionæus fuiſſe: quæ hæreſis erat quorumdam Judæorum, qui in Chriſtum credere dicebantur, ex quorum numero erat Symmachus.*

Euſeb. Comment. in Pſalmos p. 139. & 171. 190. 468.

Ἀκύλας δουλεύων τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει. i. *Aquila Hebraïcæ litteræ ſerviens.*

Ibid. p. 596. de Pſalmo 90. v. 9. agens.

Ἰουδαϊκώτερον ὁ Ἀκύλας καὶ ὁ Σύμμαχος τὴν ἑρμηνείαν ἐκτεθείκασι, ὑφορώμενοι τὸ περὶ τοῦ ὑψίστου καὶ περὶ τοῦ κυρίου ἀποδεδομένον ἡμῖν δόγμα. i. *Aquila & Symmachus modo ad Judaïcam ſententiam propius accedente interpretati ſunt, doctrinam a nobis de Altiſſimo ac de Domino traditam ſuſpectam habentes.*

Ibid. p. 86.

Σφόδρα θαυμαστῶς ὁ Σύμμαχος. i. *admodum mirabiliter Symmachus.*

Ibid. p. 199.

Ἡρμήνευσε θαυμαστῶς ὁ Σύμμαχος, *mirabiliter interpretatus eſt Symmachus.*

Ibid.

Καὶ ὁ Θεοδοτίων δὲ, εἷς καὶ αὐτὸς τῶν ἐπιμελῶς ἑρμηνευσάντων τυγχάνων. *Theodotio qui e numero accuratiorum Interpretum eſt.*

Hieronymus Prologo in Geneſim. Initio primi Tomi.

Quod ut auderem, Origenis me ſtudium provocavit, qui Editioni antiquæ tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco ⋇ & obelo ÷, id eſt, ſtella & veru opus omne diſtinguens: dum aut illuceſcere facit quæ minus ante fuerant; aut ſuperflua quæque jugulat & confodit, maxime quæ Evangeliſtarum & Apoſtolorum auctoritas promulgavit: in quibus multa de veteri Teſtamento legimus, quæ in noſtris Codicibus non habentur; ut eſt illud; *Ex Ægypto vocavi filium meum*, &: *quoniam Nazaræus vocabitur*, &: *Videbunt in quem compunxerunt*, &: *Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ*, &: *quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*, &c.

Et infra.

Et neſcio quis primus auctor Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo exſtruxerit, quibus diviſi eadem ſcriptitarent, cum Ariſtæus ejuſdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multo poſt tempore Joſephus, nihil tale retulerint: ſed in una baſilica congregatos, contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſſe interpretem. Ibi ſpiritus ventura prædicit; hic eruditio & verborum copia,

ea quæ intelligit, transfert. Niſi forte putandus eſt Tullius œconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte, afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta, aliter per Apoſtolos Spiritus Sanctus teſtimonia texuit; ut quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint.

Hieronymus Præfatione in Librum Joſue col. 247. Tom. 1.

Et ut in primis, quod ſæpe teſtatus ſum, ſciat me non in reprehenſionem veterum nova cudere, ſicut amici mei criminantur: ſed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus, (quos tamen noſtra delectant) ut pro Græcorum ἑξαπλοῖς, quæ & ſumtu & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant.

Ibid.

Quare Danielis juxta Theodotionis tranſlationem Eccleſiæ ſuſceperunt.

Idem in Præfatione de omnibus libris veteris Teſtamenti p. 317. Tom. 1.

Samaritani etiam Pentateuchum Moſi totidem litteris ſcriptitant, figuris tantum & apicibus diſcrepantes. Certumque eſt Eſdram ſcribam, Legiſque doctorem, poſt captam Jeroſolymam, & inſtaurationem Templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe quibus nunc utimur, cum ad illud uſque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hæc eadem ſupputatio, ſub Levitarum & Saeerdotum ſenſu, myſtice oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibuſdam Græcis voluminibus, uſque hodie antiquis expreſſum litteris invenimus.

Idem Præfatione in Librum Iſaiæ col. 474. Tom. 1.

Ut quomodo Græci poſt LXX. tranſlatores, Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel ut LXX. magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem unum poſt priores habere dignentur interpretem.

Hieronymus Præfatione in Job col. 395. Tom. 1.

Id repetit. Apol. adverſus Ruf. l. 2. col. 423. Cogor per ſingulos Scripturæ divinæ libros adverſariorum reſpondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehenſionem Septuaginta Interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum e verbo vel ſenſum e ſenſu, vel ex utroque commixtum, & medie temperatum genus tranſlationis expreſſerint, & omnia Veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis aſteriſciſque diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumtos, tranſlationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt, ut quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur, præcipue in Job: cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt ſubtraxeris, pars maxima voluminis detruncabitur, & hoc dumtaxat apud Græcos. Cæterum apud Latinos, ante eam tranſlationem, quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti ferme aut octingenti verſus deſunt; ut decurtatus & laceratus corroſuſque liber, fœditatem ſui publice legentibus præbeat.

Et infra.

Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemiſſe nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, neſcio.

Et infra.

Quod ſi apud Græcos, poſt LXX. editionem, jam Chriſti Evangelio coruſcante,

Judæus Aquila, Symmachus & Theodotio, Judaizantes hæretici, ſunt recepti, qui multa myſteria Salvatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud Eccleſias, & explanantur ab Eccleſiaſticis viris: quanto magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cujus ſtudium fuit omiſſa repetere &c.

Hieronymus Præfatione in Librum Pſalmorum juxta Hebraicam veritatem Tom. 1. col. 835.

Quia igitur nuper cum Hebræo diſputans, quædam pro Domino Salvatore de Pſalmis teſtimonia protuliſti, volenſque ille te illudere, per ſermones pene ſingulos aſſerebat non ita haberi in Hebræo, ut tu de LXX. Interpretibus opponebas; ſtudioſiſſime poſtulaſti, ut poſt Aquilam & Symmachum & Theodotionem novam editionem Latino ſermone transferrem &c.

Idem Præfat in Danielem 1. Tom. col. 987.

Danielem Prophetam juxta LXX. Interpretes, Domini Salvatoris noſtri Eccleſiæ non legunt, utentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit neſcio.

Idem Præfat. in Paralipom. Tom. 1. col. 1002.

Si LXX. Interpretum, pura & ut ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret, ſuperflue me, mi Chromati Epiſcoporum ſanctiſſime atque doctiſſime, impelleres, ut Hebræa volumina Latino ſermone transferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupaverat, & naſcentis Eccleſiæ roboraverat fidem, juſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc vero cum germana illa antiquaque translatio corrupta ſit, atque violata; noſtri arbitrii putas, aut e pluribus judicare quid verum ſit, aut novum opus in veteri opere cudere; illudentibuſque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in LXX. ſuis Heſychium laudat, auctorem, Conſtantinopolis uſque Antiochiam Luciani Martyris exemplaria probat; mediæ inter has Provinciæ Paleſtinos Codices legunt: quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus vulgaverunt: totuſque orbis hac inter ſe contraria varietate compugnat. Et certe Origenes non ſolum exemplaria compoſuit quatuor editionum, e regione ſingula verba deſcribens, ut unus diſſentiens, ſtatim cæteris inter ſe conſentientibus arguatur; ſed quod majoris audaciæ eſt, in Editione LXX. Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans quæ minus ante fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita.

Hoc ipſum repetit l. 2. contra Ruf. col. 425.

Hieronymi Præfat. in Ezram Tom. 1. col. 1107.

Porro aliud eſt ſi clauſis, quod dicunt, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac benevolentiam, qui poſt LXX. translatores, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæos & Ebionitas Legis veteris Interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſe legunt, & per Origenis laborem in ἑξαπλοῖς Eccleſiis dedicarunt.

Idem Præfat. in Librum Pſalmorum. Tom. 1. col. 1222.

Notet ſibi unuſquiſque vel jacentem lineam, vel ſigna radiantia, id eſt obelos ÷ vel aſteriſcos ※ Et ubicumque viderit virgulam præcedentem ÷ ab ea uſque ad duo puncta : quæ impreſſimus, ſciat in LXX. translatoribus plus haberi. Ubi autem ſtellæ ※ ſimilitudinem perſpexerit, de Hebræis voluminibus additum noverit, atque uſque ad duo puncta, juxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis a LXX. Interpretibus non diſcordat.

Idem Præfat. in Librum Paralipomenon juxta LXX. Interpretes T. 1. col. 1418.

Denique cum litteris a me nuper flagitaſſetis, ut vobis Paralipomenon Latino

Digitized by Google

ſermone transferrem, de Tiberiade Legis quemdam Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumſi: & contuli cum eo a vertice, ut aiunt, uſque ad extremum unguem.

Ibid. col. 1419.

Ubicumque ergo aſteriſcos, id eſt ſtellas ⋇ radiare in hoc volumine videritis, ibi ſciatis de Hebræis additum, quod in Latinis Codicibus non habetur. Ubi vero obelus, tranſverſa ſcilicet virga ÷ præpoſita eſt, illic ſignatur, quid LXX. Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

Hieron. Præfat. in Libros Salomonis Tom. 1. col. 1419.

Tres Libros Salomonis, id eſt, Proverbia, Eccleſiaſten, Canticum Canticorum veteri LXX. Interpretum auctoritati reddidi; vel antepoſitis lineis ÷ ſuperflua quæque deſignans; vel ſtellis ⋇ titulo prænotatis, ea quæ minus habebantur interſerens: quo plenius, O Paula & Euſtochium, cognoſcatis quid in libris noſtris minus ſit, quid redundet.

Idem Præfat. in quatuor Evangelia Tom. I. col. 1426:

Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter novos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apoſtoli probaverunt.

Idem Præfat in Librum Hebraïc. Quæſt. T. 2. col. 505.

Neque vero LXX. Interpretum, ut invidi latrant, errores arguimus; nec noſtrum laborem illorum reprehenſionem putamus, cum illi Ptolemæo regi Alexandriæ, myſtica quæque in Scripturis ſanctis prodere noluerint: & maxime ea quæ Chriſti adventum pollicebantur, ne viderentur Judæi & alterum Deum colere: quos ille Platonis ſectator, magni idcirco faciebat, quia unum Deum colere dicerentur. Sed & Evangeliſtæ, & Dominus quoque noſter atque Salvator, necnon & Paulus Apoſtolus, multa quaſi de veteri Teſtamento proferunt, quæ in noſtris Codicibus non habentur. Super quibus in ſuis locis plenius diſſeremus. Ex quo perſpicuum eſt, illa magis vera eſſe Exemplaria, quæ cum novi Teſtamenti auctoritate concordant. Accedit ad hoc quoque quod Joſephus, qui LXX. Interpretum ponit hiſtoriam, quinque tantum ab eis Libros Moyſi translatos refert: quos nos quoque confitemur plus quam cæteros cum Hebraïcis conſonare. Sed & ii qui poſtea Interpretes exſtiterunt, Aquilam loquor, & Symmachum, & Theodotionem, longe aliter habent quam nos legimus.

Ibid. col. 541. ad Gen. 40. v. 16.

Symmachus more ſuo aperius tranſtulit.

In Epiſt. ad Damaſum Tom. 2. col. 567.

Aquila namque qui non contentioſius, ut quidam putant, ſed ſtudioſius verbum interpretatur ad verbum.

Et infra.

Aquilam vero ut in cæteris, & in hoc maxime loco proprie tranſtuliſſe omnis Judæa conclamat.

Epiſt. ad Evangelum col. 574. Tom. 2.

Nec refert, utrum Salem an Salim nominetur, cum vocalibus in medio litteris perraro utantur Hebræi, & pro voluntate lectorum, ac varietate regionum, eadem verba diverſis ſonis atque accentibus proferantur.

Epiſtola

Epiſtola ad Suniam & Fretelam Tom. 2. p. 627.

In quo illud breviter admoneo, ut ſciatis aliam eſſe Editionem, quam Origenes, & Cæſarienſis Euſeblus, omneſque Græciæ tractatores κοινὴν, id eſt, *communem*, appellanr atque *vulgatam*, & a pleriſque nunc Λουκιανὸς dicitur; aliam LXX. Interpretum, quæ & in ἑξαπλοῖς Codicibus reperitur, & a nobis in Latinum ſermonem fideliter verſa eſt, & Jeroſolymæ atque in Orientis Eccleſiis decantatur.... κοινὴ autem iſta, hoc eſt communis editio, ipſa eſt quæ & LXX. Sed hoc intereſt inter utramque, quod κοινὴ pro locis & temporibus, & pro voluntate Scriptorum, vetus corrupta Editio eſt; ea autem quæ habetur in ἑξαπλοῖς, & quam nos vertimus, ipſa eſt quæ in Eruditorum libris incorrupta & immaculata LXX. Interpretum tranſlatio reſervatur. Quidquid ergo ab hac diſcrepat, nulli dubium eſt, quin ita & ab Hebræorum auctoritate diſcordet.

Hieron. Epiſt. ad Marcellam Tom. 2. col. 707.

Aquila, qui verborum Hebræorum diligentiſſimus explicator eſt.

Hieron. Epiſt. ad Marcellam Tom. 2. col. 711.

Theodotion, qui in cæteris cum Septuaginta tranſlatoribus facit.

Hieron. Comment. in Eccleſiaſten Tom. 2. col. 740.

Hebræus meus cujus ſæpe facio mentionem, cum Eccleſiaſten mecum legeret, hæc Baracibam, quem unum vel maxime admirantur.

De Symmacho paſſim dicit Hieronymus ipſum apertius & manifeſtius interpretatum eſſe.

Hieron. Præfatione in Homilias Origenis in Canticum T. 2. col. 87.

Origenes cum in cæteris libris omnes vicerit; in Cantica Canticorum ipſe ſe vicit. Nam decem voluminibus explicitis, quæ ad vigiuti uſque verſuum millia pene perveniunt; primum LXX. Interpretes; deinde Aquilam & Symmachum & Theodotionem, & ad extremum Quintam Editionem, quam in Actio littore inveniſſe ſe ſcribit &c.

Hieron. Comm. in 3. Tom. Iſaiam. col. 24.

P litteram ſermo Hebraïcus non habet; ſed pro ea PHI Græco utitur.

Hieron. Comm. in Iſai. cap. 8. Tom. 3. col. 79.

Duas domus Nazaræi, (qui ita Chriſtum recipiunt, ut obſervationes legis veteris non amittanr) duas familias interpretantur, Sammai & Hillel: ex quibus orti ſunt Scribæ & Phariſæi; quorum ſuſcepit Scholam Aκibas, quem magiſtrum Aquilæ proſelyti autumant: & poſt eum Meir, cui ſucceſſit Johanan filius Zachai: & poſt eum Eliezer, & per ordinem Delphon: & rurſum Joſeph Galilæus: & uſque ad captivitatem Jeruſalem Joſue. Sammai igitur & Hillel non multo prius quam Dominus naſceretur, orti ſunt in Judæa, quorum prior *diſſipator* interpretatur, ſequens *prophanus*: eo quod per tradititiones & δευτερώσεις ſuas legis præcepta diſſipaverit atque maculaverit.

Hieron. Comment. in Iſaiam col. 352.

De Aquila autem non miror, quod homo erudititiſſimus linguæ Hebraïcæ, & verbum de verbo exprimens, in hoc loco aur ſimularir imperitiam, aut Phariſæorum perverſa expoſitione deceptus ſit, qui interpretari voluit, *& Iſrael ei congregabitur.*

Hieron. Comm. in Ezech. cap. Tom. 3. col. 716.

Aquilæ vero ſecunda Editio, quam Hebræi κατὰ ἀκρίβειαν nominant, tranſtulit ἠρεμάζων. id eſt, *quieſcens*, & *ſeorſim poſitus.*

Hieron Præfat. in Comment. Daniel. T. 3. col. 1073.

Illud quoque Lectorem admoneo, Danielem non juxta LXX. Interpretes, ſed juxta Theodotionem Eccleſias legere, qui utique poſt adventum Chriſti incredulus fuit: licet eum quidam dicant Ebionitam, qui altero genere Judæus eſt. Sed & Origenes de Theodotionis opere in Editione Vulgata aſteriſcos poſuit, docens defuiſſe quæ addita ſunt; & rurſus quoſdam verſus obelis prænotavit, ſuperflua quæque deſignans. Cumque omnes Chriſti Eccleſiæ tam Græcorum quam Latinorum, Syrorumque & Ægyptiorum hanc ſub aſteriſcis & obelis Editionem legant, ignoſcant invidi labori meo, qui volui habere noſtros quod Græci in Aquilæ & Theodotionis ac Symmachi Editionibus lectitant.

Hieron. Comment. in Daniel. cap. 1. col. 1075.

Quod nos juxta Editionem Hebræorum quæ κατ' ἀκρίβειαν legitur in tyrannos vertimus.

Idem Comment. in Oſee cap. 2. T. 3. col. 1252.

Aquila diligens & curioſus Interpres.

Hieron. Comment. in Abacuc Tom. 3. col. 1633.

Sciendum autem, ut ſupra diximus, quod ubi poſuerunt LXX. plurali numero, *ut ſalvares Chriſtos tuos*, ibi eſſe in Hebraïco LAIESUA ETH MESSIACH, quod Aquila tranſtulit, *in ſalutem cum Chriſto tuo*: non quod Deus egreſſus ſit, ut ſalvaret populum, & ſalvaret Chriſtum ſuum; ſed quod in ſalutem populi venerit cum Chriſto ſuo, juxta illud Evangelii: *Pater in me, & ego in Patre; & Pater in me manens ipſe facit opera ſua.* Sed & Quinta Editio ſimiliter tranſtulit: *Egreſſus es in ſalutem populi tui, in ſalutem cum Chriſto tuo.* Theodotio autem vere quaſi pauper & Ebionita: ſed & Symmachus ejuſdem dogmatis, pauperem ſenſum ſequuti, Judaïcè tranſtulerunt: *Egreſſus es in ſalutem populi tui, ut ſalvares Chriſtum tuum*; &, *egreſſus es ſalvare populum tuum, ſalvare Chriſtum tuum.* Rem incredibilem dicturus ſum, ſed tamen veram. Iſti Semichriſtiani Judaïce tranſtulerunt: & Judæus Aquila interpretatus eſt ut Chriſtianus. Sexta Editio prodens maniſeſtiſſime Sacramentum, ita vertit ex Hebræo: *Egreſſus es ut ſalvares populum tuum per Jeſum Chriſtum tuum*: quod Græce dicitur, ἐξῆλθες τοῦ σῶσαι τὸν λαόν σου διὰ Ἰησοῦν χριστόν σου.

Hieron Comment. in Epiſt. ad Titum. Tom. 4. col. 437.

Unde & nobis curæ fuit omnes veteris legis Libros, quos vir doctus Adamantius in Hexapla digeſſerat, de Cæſarienſi Bibliotheca deſcriptos, ex ipſis authenticis emendare, in quibus & ipſa Hebræa propriis ſunt characteribus verba deſcripta, & Græcis litteris tramite expreſſa vicino. Aquila etiam & Symmachus, Septuaginta quoque & Theodotio ſuum ordinem tenent. Nonnulli vero libri, & maxime hi qui apud Hebræos verſu compoſiti ſunt, tres alias Editiones additas habent; quam Quintam, & Sextam, & Septimam tranſlationem vocant, auctoritatem ſine nominibus Interpretum conſequutas. Hæc immortale illud ingenium ſuo nobis labore donavit, ut non magnopere pertimeſcamus ſupercilium Judæorum, ſolutis labiis, & ſtridente ſalivâ, & raſa fauce gaudentium.

Idem Epiſt. XXIV. ad Marcellam Tom. 2. col. 61.

Jam pridem cum voluminibus Hebræorum Editionem Aquilæ confero; ne quid forſitan propter odium Chriſti Synagoga mutaverit; & ut amicæ menti fatear, quæ ad noſtram fidem pertineant roborandam plura reperio.

Idem. Epiſt. 29. ad Paulam Tom. 4. col. 68.

Quorſum Varronis & Chalcenteri mentio facta ſit, quæritis? Videlicet ut ad

Adamantium noſtrumque Chalcenterum veniamus: qui tanto ſtudio in ſanctarum Scripturarum labore ſudavit, ut juſte Adamantii nomen acceperit.

Idem in Catalogo Scriptorum Eccleſ. de Origene T. 4. col. 116.

Quis ignorat, quod tantum in Scripturis divinis habuerit ſtudii, ut etiam Hebræam linguam contra ætatis gentiſque ſuæ naturam ediſceret: & acceptis LXX. Interpretibus, alias quoque Editiones in unum volumen congregaret; Aquilæ ſcilicet Pontici Proſelyti, & Theodotionis Ebionæi, & Symmachi ejuſdem dogmatis: qui in Evangelium quoque κατὰ Ματθαῖον ſcripſit Commentarios, de quo & ſuum dogma confirmare conatur. Præterea Quintam & Sextam & Septimam Editionem, quas etiam nos de ejus Bibliotheca habemus, miro labore reperit, & cum cæteris Editionibus comparavit.

Hieron Epiſt. XXXIII. ad Pammachium Tom. 3. col. 255.

Sed quid faciemus ad authenticos libros, in quibus hæc non feruntur adſcripta, & cætera his ſimilia, quæ ſi proferre nitamur, infinitis libris opus eſt? Porro quanta dimiſerint; vel aſteriſci teſtes, ut dixi, ſunt, vel noſtra interpretatio, ſi a diligenti lectore translationi veteri conferatur: & tamen jure LXX. Editio obtinuit in Eccleſiis, vel quia prima eſt, & ante Chriſti facta adventum; vel quia ab Apoſtolis (in quibus tamen ab Hebraïco non diſcrepat) uſurpata. Aquila autem Proſelytus & contentioſus Interpres, qui non ſolum verba, ſed etymologias quoque verborum transferre conatus eſt, jure projicitur a nobis. Quis enim pro frumento & vino & oleo poſſit, vel legere, vel intelligere, χεῦμα, ὀπωρισμόν. στιλπνότητα, quod nos poſſumus dicere, *fuſionem*, *pomationemque*, & *ſplendentiam*. Aut quia Hebræi non ſolum habent ἄρθρα, ſed & πρόαρθρα, ille κακοζήλως, & ſyllabas interpretatur & litteras, dicitque σὺν τὸν οὐρανὸν, καὶ σὺν τὴν γῆν, quod Græca & Latina Lingua omnino non recipit.

Hieron. Apologia adverſ. Rufinum Tom. 4. col. 363.

Certe etiam Origenes Patriarchen Huillum, qui temporibus ejus fuit, nominat: & triceſimum tomum in Heſaiam, in cujus fine ediſſerit: *Væ tibi, civitas Ariel, quam expugnavit David*, illius expoſitione concludit; & cum aliter prius ſenſiſſe ſe dicat, doctum ab illo id quod eſt verius, confitetur. Octogeſimum quoque nonum Pſalmum, qui ſcribitur: *Oratio Moyſi hominis Dei*; & reliquos undecim, qui non habent titulos, ſecundum Huilli expoſitionem, ejuſdem Moyſi putat: nec dedignatur Hebræam Scripturam interpretans, per ſingula loca quid Hebræis videatur inſerere.

Idem adv. Rufinum l. 2. T. 4. col. 423.

Quod ut auderem, Origenis me ſtudium provocavit, qui editioni antiquæ tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco ⁎ & obeliſco ÷ id eſt, ſtellâ & veru, opus omne diſtinguens: dum aut illuceſcere facit quæ minus ante fuerant; aut ſuperflua quæque jugulat & confodit: maximeque quæ Evangeliſtarum & Apoſtolorum auctoritas promulgavit.

Hieron. Epiſt. XLV. ad Marcellam. Tom. 2. col. 552.

Ambroſius, quo chartas, ſumtus, notarios miniſtrante, tam innumerabiles libros vere Adamantius, & Chalcenterus noſter explicavit, in quadam Epiſtola, quam ad eumdem de Athenis ſcripſerat, refert numquam ſe cibum Origene præſente ſine lectione ſumſiſſe, numquam iniiſſe ſomnum, niſi unus e fratribus ſacris litteris perſonaret.

Hieron. Epiſt. LXXIV. ad Auguſtinum. T. 4. col. 626.

Quod autem in aliis quæris epiſtolis, cur prior mea in libris Canonicis inter-

pretatio aſteriſcos habeat & virgulas prænotatas; & poſtea aliam tranſlationem abſque his ſignis ediderim; pace tuâ dixerim, videris mihi non intelligere quod quæſiſti. Illa enim interpretatio LXX. interpretum eſt: & ubicumque virgulæ, id eſt, obeli, ſunt, ſignificatur, quod LXX. plus dixerint, quam habetur in Hebræo; ubi autem aſteriſci, id eſt, ſtellulæ prælucentes, ex Theodotionis editione ab Origene additum eſt: & ibi Græca tranſtulimus, hîc de ipſo Hebraïco quod intelligebamus expreſſimus, ſenſuum potius veritatem, quam verborum ordinem interdum conſervantes. Et miror quomodo LXX. Interpretum libros legas, non puros, ut ab eis editi ſunt, ſed ab Origene emendatos, ſive corruptos per obelos & aſteriſcos; & Chriſtiani hominis interpretatiunculam non ſequaris: præſertim cum ea quæ addita ſunt, ex hominis Judæi atque blaſphemi poſt paſſionem Chriſti, editione tranſtulerit. Vis amator eſſe verus Septuaginta Interpretum? Non legas ea quæ ſub aſteriſcis ſunt, imo rade de voluminibus, ut veterum te fautorem probes. Quod ſi feceris, omnium Eccleſiarum Bibliothecas damnare cogeris. Vix enim unus aut alter invenietur liber, qui iſta non habeat.

Hieron. Epiſt. ad Vincentium & Gallienum Tom. 4. col. 805.

Quamobrem Aquila, & Symmachus & Theodotio incitati, diverſum pene opus in eodem opere prodiderunt; alio nitente verbum de verbo exprimere, alio ſenſum potius ſequi, tertio non multum a veteribus diſcrepare. Quinta autem & Sexta & Septima editio, licet quibus cenſeantur autoribus ignoretur, tamen ita probabilem ſui diverſitatem tenent, ut auctoritatem ſine nominibus meruerint.

Ex Rufino Hiſt. Eccl. lib. 6. cap. 13.

Famoſiſſimos illos Codices primus compoſuit Origenes, in quibus per ſingulas columnulas e regione ſeparatim opus Interpretis uniuſcujuſque deſcripſit; ita ut primo omnium ipſa Hebræa verba Hebraïcis litteris poneret, ſecundo in loco per ordinem Græcis litteris.

Philaſtrius Brixienſis de Hæreſibus num. 90.

Sunt Hæretici, qui ſicuti Septuaginta duorum ſanctorum ſapientiſſimorumque virorum interpretationem reſpuentes, Aquilæ cujuſdam hominis unius Pontici, qui poſt annos multos interpretatus eſt, ædificationem ſuſcipiunt. Qui cum quædam prætermittere, neceſſitate urgente, tunc temporis cogerentur, diſſonantia putantur dictaſſe. Is veluti plus a quibuſdam Judæis maxime intellexiſſe laudatur, cum de Patre & Filio, non ſicuti illi priores de lege, dictaverit; Septuaginta enim duo dixerunt: *adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus*; Aquila autem: *adverſus Dominum, & adverſus unctum ejus.* Et iterum Septuaginta duo dixerunt: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium; & nomen ejus, Deus nobiſcum.* Aquila autem dixit: *Ecce juvencula concipiet, & pariet filium; & nomen ejus, potens cum hominibus.* Quæ quidem ſi pio ſenſu lectionis accepta fuerint, quod fortis & potens nemo niſi Chriſtus Deus Dei ſit filius, recte intelligit; ſi autem de eo dubitat, abjicienda & ſpernenda eſt talis editio. Unde Judæi non Septuaginta duorum interpretationes habent, qui de Patre & Filio & Sancto Spiritu bene ſentientes, unam ſubſtantiam, divinitatem, majeſtatem enuntiarunt; ſed illius Aquilæ, qui non ita recte ſentit de Filio Dei, ſed quaſi de Propheta nuntiaverit. Unde interpretationes ejus in medio librorum nunquam ponuntur, ſed dextræ lævæque aſſignantur: & ut contrariæ & non plenæ veritatis, ita leguntur a plurimis &c.

Mox num. 91.

Eſt hæreſis, quæ iterum poſt Aquilam triginta hominum interpretationem accipit, non illorum beatiſſimorum ſeptuaginta duorum, qui integre inviolateque de

Trinitate ſentientes, Eccleſiæ Catholicæ firmamenta certiſſima tradiderunt interpretantes Scripturas. Iſti triginta in multis Aquilam ſunt ſecuti, unde ab Eccleſia Catholica & iſtorum non ſuſcipitur interpretatio, quæ continetur in libris authenticis.

Ibid. num. 92.

Eſt hæreſis, quæ iterum ſex virorum interpretationem poſtea editam vult ſequi, non illorum priorum ſanctorum, qui Septuaginta duorum aliis modis interpretari deſiderant; & non parvum errorem incurrit, diverſa itidem ſentiens de fide Catholica.

Ibid. num. 93.

Sunt Hæretici alii, qui Theodotionis & Symmachi itidem interpretationem diverſo modo expoſitam ſequuntur, non illam beatiſſimorum priorum, quam Eccleſia Catholica colit & prædicat.

Auguſtinus de Civitate Dei T. 7. l. 15. cap. 23. p. 408.

Aquila autem, quem Interpretem Judæi cæteris anteponunt, non Angelos Dei, nec filios Dei, ſed filios deorum interpretatus eſt.

Aug. de Civitate Dei l. 18. cap. XLVIII. p. 526.

Nam cum fuerint & alii Interpretes, qui ex Hebræa lingua in Græcam ſacra illa eloquia tranſtulerunt, ſicut Aquila, Symmachus, Theodotion; ſicut etiam illa eſt interpretatio, cujus auctor non apparet, & ob hoc ſine nomine interpretis Quinta Editio nuncupatur: hanc tamen quæ LXX. eſt, tamquam ſola eſſet, ſic recepit Eccleſia, eâque utuntur Græci populi Chriſtiani, quorum plerique utrum alia ſit aliqua ignorant.

Ex Chronico Paſchali Edit. Cangii. p. 255.

.Iϛ'. Ινδ. δ'. Υπ. Αυγȣρίνȣ, καὶ Σεργιανȣ̃. Ακύλας ἐγνωρίζετο, ὃς ἦν πενθερὸς Αδριανȣ̃ τȣ̃ βασιλέως. ἦν δὲ Ελλην, ὡς Αδριανὸς ἀπὸ Σινώπης τȣ̃ Πόντȣ ὁρμωμένος. ὕστερον δὲ ἐβαπτίσθη, πεισθεὶς ὑπὸ τῶν ἀποστόλων. ἦν δὲ καὶ ἀστρονόμος, καὶ ἐγκαλȣ́μενος περὶ τȣ́τȣ ἀπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὴ πεισθεὶς, μετέπεσε τὰ τῶν χριστιανῶν ἀθετήσας, προσήλυτός τε Ιȣδαίοις, περιτέμνεται Ιȣδαῖος, καὶ ἐμπόνως μαθὼν τὴν αὐτῶν διάλεκτον, κατὰ στοιχεῖα ἑρμηνείαν ἑαυτȣ̃ ἡρμήνευσεν οὐκ ὀρθῷ λογισμῷ, ἀλλ' ὅπως διαστρέψῃ τινὰ τῶν ῥητῶν· ταῦτα ἱστορεῖ Επιφάνιος Κύπριος εἰς τὸν λόγον αὐτȣ̃ τὸν περὶ σταθμῶν, καὶ μέτρων. i. *Anno Hadriani* 16. *Indict.* 14. *Coſs. Augurino & Sergiano; Aquila florebat, ſocer Hadriani Imperatoris. Erat autem Gentilis ut Hadrianus, Sinope urbe Ponti oriundus. Poſtea vero ab Apoſtolis eruditus, baptizatus eſt. Erat autem Aſtronomus, & hac de re accuſatus a Chriſtianis, nec obtemperans, Spreta poſtmodum Chriſtiana religione, proſelytus ad Judæos acceſſit, & circumciſus Judæus effectus eſt, & magno labore eorum linguam edoctus, ſecundum elementa, i. ad litteram interpretationem edidit, non recto quidem animo, ſed ut quædam ſcripturæ dicta perverteret. Hæc narrat Epiphanius Cyprius in libro de Ponderibus & menſuris.*

Ex eodem Chronico p. 263.

ϛ'. Ινδ. ζ'. ὑπ. Μαρκέλλȣ καὶ Αἰλιανȣ̃. Επὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων, Θεοδοτίων τις τȣ̃ Πόντȣ ἀπὸ τῆς διαδοχῆς Μαρκίωνος τȣ̃ αἱρεσιάρχȣ, τȣ̃ ἀπ' αὐτῆς Σινώπης ὁρμωμένȣ, καὶ αὐτὸς μηνιῶν τῇ αὐτῇ αἱρέσει, καὶ εἰς Ιȣδαϊσμὸν ἐκκλίνας, καὶ τὰ αὐτῶν στοιχεῖα καὶ γλῶσσαν μαθὼν, ἰδίως καὶ αὐτὸς ἐξέδωκεν τὰ πλεῖστα τοῖς οβ'. ἑρμηνευταῖς συνᾴδοντα, ὡς καὶ ἱστορεῖ περὶ τȣ́τȣ Επιφάνιος ὁ Κύπριος. i. *Anno* 6. Commodi. Ind. 7. *Coſs. Marcello & Æliano. His Coſſ. Theodotio quidam Ponticus ex ſucceſſione Marcionis hæreſiarchæ; qui & ipſe Sinope oriundus erat, ejuratâ ejuſdem hæreſi, in Judaiſmum declinavit: cumque eorum elementa & linguam didiciſſet, propriam & ipſe interpretationem edidit, in multis cum LXX. Interpretibus*

Digitized by Google

conſentiens, ut de illo refert Epiphanius Cyprius.

Ex eodem Chronico p. 266.

θ'. Ἰνδ. ή. Ὑπ. Σεβήρου Αὐγούστου τὸ γ'. καὶ Ἀντωνίνου. ἐν τούτοις χρόνοις, Σύμμαχός τις Σαμαρείτης τῶν παρ' αὐτοῖς σοφῶν, μὴ τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔθνους, νοσήσας φιλαρχίαν, καὶ ἀγανακτήσας κατὰ τῆς ἰδίας φυλῆς, προσέρχεται Ἰουδαίοις, καὶ προσηλυτεύει, καὶ περιτέμνεται δεύτερον περιτομήν. Οὗτος οὖν πρὸς διαστροφὴν τῶν παρὰ Σαμαρείταις ἑρμηνειῶν ἑρμηνεύσας, τὴν τρίτην ἐξέδωκεν ἑρμηνείαν. Ταῦτα Ἐπιφάνιος ὁ Κύπριος περὶ τῶν τριῶν ἑρμηνευτῶν, Ἀκύλα, τοῦ Συμμάχου τοῦ Θεοδοτίωνος ἔθηκεν. i. *Anno Severi 9. Coſs. Severo Auguſto III. & Antonino. His temporibus, Symmachus quidam Samaritanus qui inter ſectæ ſuæ ſapientiores numerabatur, cum apud gentem ſuam in honore non haberetur, ambitionis & affectati principatûs morbo laborans, contribulibus ſuis infenſus, ad Judæos migravit, & proſelytus factus ſecundò circumciſus eſt. Hic igitur ut Samaritanorum interpretationes everteret, tertiam edidit interpretationem. Hæc Epiphanius Cyprius de tribus Interpretibus, Aquila, Symmacho, & Theodotione narravit.*

Ex Synopſi Scripturæ Sacræ, quæ inter Athanaſiana opera habetur T. 2. p. 203.

Ποῖαι καὶ πόσαι παραδόσεις εἰσὶ τῆς θείας γραφῆς· εἶτα οὖν ἀπὸ Ἑβραϊκοῦ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἑρμήνευσαι, καὶ τίνες οἱ ταύτην ἑρμηνεύσαντες, καὶ πότε.

Πρώτη μὲν &c. *Hæc utpote ex Epiphanio deſumta & longiuſcula prætermittuntur.*

Ado in Chronico de tempore Hadriani.

Per idem tempus Aquila Ponticus interpres ſecundus poſt LXX. oritur.

Idem in Chronico ſub Commodo.

Theodotion Epheſius interpres tertius apparuit.

Idem in Chronico ad Severum Imp. p. 790.

Symmachus interpres quartus agnoſcitur.

IN GENESIM
MONITUM.

Tametſi multam dedimus operam, ut veterum Interpretum lectiones in Geneſim undequaque colligeremus; eximii tamen codicis Coiſliniani, qui omnibus præit vetuſtate, & marginalium notarum præſtantiâ, uſum aſſequi ſtatim non potuimus. Unde accidit ut Geneſim, qualem aliorum ope Manuſcriptorum adornaveramus, illo deſtituti edere coacti ſimus. Sub hac autem cum in ejus Bibliothecæ poſſeſſionem veniſſet Illuſtriſſimus Epiſcopus Metenſis Coiſlinianæ familiæ decus, nobiſque omnium pro voto Manuſcriptorum copiam feciſſet, Heptateuchi totius lectiones, nondum editas, quas ex illo præſtantiſſimo Codice mutuati ſumus, Appendicis more ad calcem primi Tomi locavimus. Quia porro illæ bene multæ ſunt, & non raro ſinceriores iis, quas principio poſueramus, auctores ſumus ſtudioſo lectori, ut cum Heptateuchi interpretationes conſulere voluerit, illas in Appendice poſitas numquam negligat. Primo autem Geneſim edidimus uſi Codicibus manuſcriptis & libris, quorum Catalogus ſequitur.

Codex RR. PP. Sancti Baſilii Romæ pro ultimis tantum Geneſeos capitibus.

Codex Regius 1825. membranaceus XI. vel XII. ſæculi, in quo eſt Heptateuchus & Liber Ruth.

Codex Reg. 1871. membranaceus egregiæ notæ X. ſæculi.

Codex Reg, 1888. Bombycinus XII. ſæculi.

Codex Reg. alius cujus numerus excidit.

Codex Reg. 2911. XII. circiter ſæculi.

Codex Colbertinus, quem unum in Geneſim reperi in illa Bibliotheca.

Schedæ clariſſimi viri Franciſci Combefiſii ex Ordine Prædicatorum, quas mutuo accepi a Reverendo & Doctiſſimo Patre Michaele Lequien.

Schedæ & folia aliquot edita, quæ miſit vir clariſſimus Erneſtus Grabe.

Baſilius in Hexaëmeron.

Ambroſius in Hexaëmeron.

Hieronymi Quæſtiones in Geneſim, & alia quædam ejus opera.

Theodoreti Quæſtiones in Geneſim.

Anaſtaſii Quæſtiones.

Joannes Philoponus in Hexaëmeron, editus a Balthazare Corderio Viennæ 1630. in 4° unde pene totum primum Geneſeos caput ſecundùm Aquilæ, Symmachi & Theodotionis interpretationes excerpſimus.

Procopius in Heptateuchum.

Aliquot etiam in locis ſequentes auctores nobis ſubſidio fuerunt.

Juſtini Dialogus cum Tryphone.

Origenes Illuſtriſſimi & Doctiſſimi Huetii, & ejuſdem Philocalia a Spencero edita.

Cyprianus libro primo Teſtimoniorum ad Quirinum.

Euſebii Cæſarienſis Demonſtratio Evangelica.

Joannis Chryſoſtomi Homiliæ.
Auguſtini opera aliquoties.
Chalcidius in Timæum Platonis.
Editio Complutenſis.
Sæpe vero Editionis Romanæ & Druſii lectiones.

ERRATA IN HEXAPLIS.

Tom. I.

GEN. Cap. I. v. 3. ad Theodotionem *lege*, *γενηθήτω*. pag. 14. l. 1. *lege*, Notæ ad Cap. I. Gen. 3. v. 8. l. *κατάψυξιν*. Gen. 4. v. 7. *lege ἠγαπήθητι*. Gen. 6. 16. *lege* הנחת Gen. 6. 14. in Nota *dele*, ab *ἀλοιφάω*, vel. pag. 32. l. penult. *lege* mihi Gen. 20. 10. *lege* A. *τί εἶδες*. Gen. 22. v. 13. *lege* סבך Gen. 27. 7. in Nota *lege Θύρεος*. Gen. 31. 7. in Nota verſus finem *lege* recenſione, Gen 41. 8. io Verſione poſt Aquilam *adde S.* magos. Gen. 41. io Nota ad v. 40. *lege Σ. μείζων σε*, &c. Exod. 2. v. 21. *lege ὤκει*. Exod. 4. 10. *lege*, *οὐχ ἱκανός*. Exod. 5. 7. *lege τρίτην*. Exod. 12. 7. *lege* ſuperliminare. Exod. 13. 18. in Notis *lege ἐνοπλισάμενοι*. Exod. 23. 21. in Nota, *lege παροξυνεῖν*. Exod. 28. 25. *lege* עבתת Exod. 30. 4. *lege* A. *εἰς κλίνας*. Exod. 36. 35. in Nota *lege* cæteræ. Exod. 38. 30. *lege μαρτυρίου*. Levit. 13. 8. *lege ἐπλατύνθη*. Levit. 16. 32. *lege μετὰ τὸν πα-* *Ibid.* io Nota ad v. 8. *lege τῶν ἡμῶν*, pag. 134. l. 2. *lege αὐθαίρων*. Levit. 24. 9. ad Symm. *ὅτι ἅγιον ἁγίων*. Levit. 25. 10. *lege O. διαβοήσετε*. p. 147. lin. ult. *lege γαζαίς*. p. 152. *dele* O. *lege* A. Numer. 7. 3. *lege ἐξ ἁμ-* Num. 18. 9. *lege Σ. ἀπὸ ἡγιασμένων*. Deut. 7. 23. in Theodotione. *lege ἐκτρίψει*. Deut. 18. 10. *lege S.* hariolans. Deut. 29. 8. *lege* O. *τῷ ἡμίσει*. Joſue 6. 5. io Nota *lege* Lectio autem, *ἀλαλαγμῷ*. Joſ. 8. 20. io Nota, linea ultima, *lege* ad marginem 1. Reg. 22. 8. *lege συγκαλύπτει*. 1. Reg. 25. 21. *lege LXX.* non præcepimus. 1. Reg. 31. 12. *lege* איש חיל Job 9. 7. *lege*, *LXX.* pulli autem vulturis. Job 9. 5. *lege Σ. ἐξαίρων*. Job 39. 13. *primam Notam hujus verſus dele, & in ejus locum ſubſtitue*, v. 13. ſic Oratoricoſis Codex, Regius ſecundus & Druſius. Pſalm. 16. 6. obſtruxerunt, *melius*, obſtructi ſunt. Pſalm. 37. 8 *ἐμπλήσθησαν ſic & in Nota*, *lege ἐνεπλήσθησαν*. Pſalm. 106. v. 40. *lege*, *Hebr.* errare fecit eos. *In Appendice* Exod. 15. 21. *lege* A. *ἐκ κατάλογον*. *In Append.* Deut. 19. 5. *lege* A. *ἐξωθῇ*.

HEXAPLORUM

Digitized by Google

HEXAPLORUM

QUÆ SUPERSUNT.

GENESIS.

Digitized by Google

CAPUT I.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

1. בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ

2. והארץ היתה תהו ובהו וחשך על־פני תהום ורוח אלהים מרחפת על־פני המים

3. ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור

4. וירא אלהים את־האור כי־טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך

5. ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי־ערב ויהי־בקר יום אחד

6. ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

1. Βρησιθ βαρα ελωειμ εθ ασαμαιμ ουεθ ααρες.

2. Ουααρες αϊεθα θωου ουβοου Ουωσεχ αλ φνε θεωμ ουρουη ελωειμ· μαραεφεθ αλ φνε αμαιμ.

3. Ουιωμερ ελωειμ ιεϊ ωρ ουιεϊ ωρ.

4. Ουιαρ ελωειμ εθ αωρ χι τωβ ουιαβδηλ· ελωειμ βην αωρ ουβην αωσεχ.

5. Ουικρα ελωειμ λαωρ ιωμ ουλαωσεχ καρα λαϊλα ουιεϊ ερεβ ουιεϊ βωκερ ιωμ αααδ.

6. Ουιωμερ ελωειμ ιεϊ ρακιε' βαθωχ αμαιμ ουιεϊ μαβδιλ βην μαιμ λαμαιμ.

ΑΚΥΛΑΣ.

1. ΕΝ κεφαλαίῳ ἔκτισεν ὁ θεὸς σὺν τὸν οὐρανὸν καὶ σὺν τὴν γῆν.

2. Ἡ δὲ γῆ ἦν κένωμα καὶ οὐθέν. καὶ σκότος ἐπὶ προσώπου ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπιφερόμενον ἐπὶ προσώπου ὑδάτων.

3. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, γενέσθω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.

4. Καὶ συνεῖδεν ὁ θεὸς σὺν τὸ φῶς ὅτι καλὸν, καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς μεταξὺ τοῦ φωτὸς, καὶ μεταξὺ τοῦ σκότους.

5. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ φωτὶ ἡμέρα, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

6. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων, καὶ ἔστω διαχωρίζον μεταξὺ ὑδάτων εἰς ὕδατα.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

1. In principio creavit Deus cælos & terram.

2. Terra autem erat confuſio & inanitas. Et tenebræ ſuper faciem abyſſi: & ſpiritus Dei motitabat ſuper facies aquarum.

3. Et dixit Deus: Sit lux, & fuit lux.

4. Et vidit Deus lucem, quod bona. Et diviſit Deus inter lucem & inter tenebras.

5. Et vocavit Deus lucem, diem; & tenebras vocavit, noctem. Et fuit veſpera & fuit mane, dies unus.

6. Et dixit Deus: Sit expanſio in medio aquarum: & ſit dividens inter aquas ad aquas.

VULGATA LATINA.

1. In principio creavit Deus cælum & terram.

2. Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi: & ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas.

3. Dixitque Deus: Fiat lux. Et facta eſt lux.

4. Et vidit Deus lucem, quod eſſet bona: & diviſit lucem a tenebris.

5. Appellavitque lucem diem, & tenebras noctem: factumque eſt veſpere & mane, dies unus.

6. Dixit quoque Deus: Fiat firmamenrum in medio aquarum: & dividat aquas ab aquis.

AQUILA.

1. In capitulo creavit Deus cælum & terram.

2. Terra autem erat inanitas & nihil. Et tenebræ ſuper faciem abyſſi, & ſpiritus Dei ſuperferebatur ſuper faciem aquarum.

3. Et dixit Deus, Fiat lux, & facta eſt lux.

4. Et vidit Deus lucem quia bona, & diviſit Deus inter lucem, & inter tenebras.

5. Et vocavit Deus luci diem, & tenebras vocavit noctem. Et factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies unus.

6. Et dixit Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum, & ſit dividens inter aquas in aquas.

CAPUT I.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

1. ΕΝ ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

2. Η δὲ γῆ ἐγένετο ἀργὸν καὶ ἀδιάκριτον, καὶ σκότος ἐπέκειτο ἐπὶ προσώπου τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπιφερόμενον ἐπὶ προσώπου ὑδάτων.

3. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἔστω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.

4. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν, καὶ διέστειλεν ὁ θεὸς μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ μεταξὺ τοῦ σκότους.

5. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ φωτὶ ἡμέραν, καὶ τὴν σκοτίαν ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα μία.

6. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ ὑδάτων, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἐν μέσῳ ὕδατος καὶ εἰς ὕδωρ.

Ο.

1. ΕΝ ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

2. Η δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος.

3. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.

4. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν. καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους.

5. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ φῶς, ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ, ἡμέρα μία.

6. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος, καὶ ὕδατος· καὶ ἐγένετο οὕτως.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

1. ΕΝ ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

2. Η δὲ γῆ ἦν κενὸν καὶ οὐθέν. (ἄλλος, οὐθὲν καὶ οὐθέν.) καὶ σκότος ἐπὶ προσώπου ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπιφερόμενον ἐπὶ προσώπου τοῦ ὕδατος.

3. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.

4. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν. καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους.

5. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ φωτὶ ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα; καὶ ἐγένετο πρωῒ, ἡμέρα μία.

6. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔσται διαχωρίζον ἀναμέσον ὕδατος εἰς ὕδατα.

SYMMACHUS.

1. In principio ereavit Deus cælum & cerram.

2. Terra autem erat otioſa & indiſtincta, & tenebræ incumbebant ſuper faciem abyſſi, & ſpiritus Dei ſuperferebatur ſuper faciem aquarum.

3. Et dixit Deus; Sit lux, & facta eſt lux.

4. Et vidit Deus lucem quia bona. Et diſtinxit Deus inter lucem & inter tenebras.

5. Et vocavit Deus luci diem, & tenebras vocavit noctem. Et factum eſt veſpere, & factum eſt mane dies unus.

6. Et dixic Deus; Fiat firmamentum in medio aquarum, & ſic dividens in medio aquæ & in aquam.

LXX. INTERPRETES.

1. In principio fecit Deus eælum & terram.

2. Terra autem erat inviſibilis & iocompoſita, & tenebræ ſuper abyſſum, & ſpiritus Dei ſuperferebatur ſuper aquam.

3. Et dixic Deus: Fiat lux, & facta eſt lux.

4. Et vidit Deus lucem, quia bona. Et diviſic Deus inter lucem & inter tenebras.

5. Et vocavit Deus lucem, diem; & tenebras vocavit noctem. Et factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies unus.

6. Et dixit Deus: Fiat firmamentum in medio aquæ, & ſit dividens inter aquam, & aquam. Et factum eſt ita.

THEODOTIO.

1. In principio creavit Deus cælum & terram.

2. Terra autem erat vacuum & nihil. [*al* nihil & nihil]. Et tenebræ ſuper faciem abyſſi, & ſpiritus Dei ferebatur ſuper faciem aquæ.

3. Et dixic Deus: Fiat lux; & facta eſt lux.

4. Ec vidit Deus lucem, quia bona. Ec diviſit Deus inter lucem & inter tenebras.

5. Et vocavic Deus luci diem, & teoebras vocavit noctem. Ec factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies unus.

6. Et dixit Deus: Fiat firmamentum in medio aquæ, & erit dividens inter aquas in aquas.

Digitized by Google

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

7. ויעש אלהים את־הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן

8. ויקרא אלהים לרקיע שמים ויהי־ערב ויהי־בקר יום שני

9. ויאמר אלהים יקו המים מתחת השמים אל־מקום אחד ותראה היבשה ויהי כן

10. ויקרא אלהים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרא ימים וירא אלהים כי טוב

11. ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו־בו אל הארץ ויהי כן

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ

Ἑλληνικοῖς γράμ.

7. Ουιαας Ελωειμ λαρακια ουιαβδηλ βην αμαιμ ασερ μαθαθ λαρακια ουβην αμαιμ ασερ μααλ λαρακια ουιει χεν.

8. Ουικρα ελωειμ λαρακια σαμαιμ ουιει ερεβ ουιει βωκερ ιωμ σνι.

9. Ουιωμερ ελωειμ ικαυου αμαιμ μεθαθ ασαμαιμ αλ μακωμ αα δ ου θερα αιαβασα ουιε χεν.

10. Ουικρα ελωειμ λαιαβασα αρες ουλεμακουε αμαιμ καρα ιαμιμ ουιαρ ελωειμ χι τωβ.

11. Ουιωμερ ελωειμ θαδεσε ααρες δεσε εσεβ μαζριε ζαρα ες φερι λαμινω ασερ ζαρω βω αλ ααρες ουιε χεν.

ΑΚΥΛΑΣ.

7.

8. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ στερεώματι οὐρανός· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.

9. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· συστήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τόπον ἕνα, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ ἐγένετο οὕτως.

10. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῇ ξηρᾷ, γῆ, καὶ τοῖς συστήμασι τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θάλασσας. καὶ συνεῖδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

11. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βλάστημα χόρτου σπειρόμενον σπέρμα, ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν σπερμαῖζον εἰς τὸ γένος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

7. Et fecit Deus expanſionem: & diviſit inter aquas, quæ ſubter expanſionem, & inter aquas quæ ſuper expanſionem. Et fuit ita.

8. Et vocavit Deus expanſionem, cælos. Et fuit veſpera, & fuit mane dies ſecundus.

9. Et dixit Deus: Congregentur aquæ de ſub cælis ad locum unum, & appareat arida. Et fuit ita.

10. Et vocavit Deus aridam, terram, & congregationem aquarum vocavit maria: & vidit Deus quod bonum.

11. Et dixit Deus: Germinet terra germen, herbam ſeminificantem ſemen; arborem fructus, facientem fructum ſpeciei ſuæ, cujus ſemen in ea ſuper terram. Et fuit ita.

VULGATA LATINA.

7. Et fecit Deus firmamentum, diviſitque aquas quæ erant ſub firmamento, ab his quæ erant ſuper firmamentum. Et factum eſt ita.

8. Vocavitque Deus firmamentum, cælum: Et factum eſt veſpere & mane, dies ſecundus.

9. Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ ſub cælo ſunt, in locum unum: & appareat arida. Et factum eſt ita.

10. Et vocavit Deus aridam, terram, congregationeſque aquarum appellavit maria. Et vidit Deus quod eſſet bonum.

11. Et ait: Germinet terra herbam virentem & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus ſuum, cujus ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et factum eſt ita.

AQUILA.

7.

8. Et vocavit Deus firmamento cælum. Et factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies ſecundus.

9. Et dixit Deus: Congregetur aqua quæ ſub cælo in locum unum: & appareat arida. Et factum eſt ita.

10. Et vocavit Deus aridæ, terra, & collectionibus aquarum vocavit, maria. Et vidit Deus quia bonum.

11. Et dixit Deus: Germinet terra herbam fœni, ſeminantem ſemen, lignum fructiferum faciens fructum, ſeminans ſemen in genus ſuum ſuper terram. Et factum eſt ita.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

7.

8. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ στερεώματι οὐρανόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.

9. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, συστήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τόπον ἕνα· καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ ἐγένετο οὕτως.

10. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὴν ξηρὰν, γῆν, τὰ δὲ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

11. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ.

Ο.

7. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸ στερέωμα. καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς ἀναμέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀναμέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος.

8. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.

9. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, συναχθήτω τὸ ὕδωρ, τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ ἐγένετο οὕτως. ÷ καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά:

10. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὴν ξηρὰν, γῆν, καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας· καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

11. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος, καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

7.

8. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τῷ στερεώματι οὐρανόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.

9. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τόπον ἕνα· καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ ἐγένετο οὕτως.

10. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὴν ξηρὰν, γῆν, τὰ δὲ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

11. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξενεγκάτω γῆ βοτάνην χόρτου

SYMMACHUS.

7.

8. Et vocavit Deus, firmamento cælum. Et factum eſt veſpere & factum eſt mane, dies ſecundus.

9. Et dixit Deus, Congregetur aqua, quæ ſub cælo, in locum unum: & appareat arida. Et factum eſt ita.

10. Et vocavit Deus aridam, terram; collectiones vero aquarum vocavit maria. Et vidit Deus quia bonum.

11. Et dixit Deus, Educat terra.

LXX. INTERPRETES.

7. Et fecit Deus firmamentum. Et diviſit Deus inter aquam, quæ erat ſub firmamento, & inter aquam, quæ erat ſuper firmamentum.

8. Et vocavit Deus firmamentum, cælum: & factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies ſecundus.

9. Et dixit Deus, Congregetur aqua, quæ ſub cælo, in congregationem unam: & appareat arida. Et factum eſt ita. ÷ Et congregata eſt aqua, quæ ſub cælo, in congregationes ſuas, & apparuit arida:

10. Et vocavit Deus aridam, terram, & collectiones aquarum vocavit maria. Et vidit Deus quod bonum.

11. Et dixit Deus: Germinet terra herbam fœni, ſeminans ſemen ſecundum genus, & ſecundum ſimilitudinem; & lignum fructiferum faciens fructum, cujus ſemen ejus ſit in ipſo ſecundum genus ſuper terram. Et factum eſt ita.

THEODOTIO.

7.

8. Et vocavit Deus firmamento cælum. Et factum eſt veſpere & factum eſt mane, dies ſecundus.

9. Et dixit Deus, Congregetur aqua quæ ſub cælo eſt in locum unum: & appareat arida. Et factum eſt ita.

10. Et vocavit Deus aridam, terram; collectiones autem aquarum vocavit maria. Et vidit Deus quia bonum.

11. Et dixit Deus: Producat terra herbam fœni.

TO EBPAIKON.

12. ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלהים כי טוב

13. ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי

14. ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים·

15. והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי כן

16. ויעש אלהים את שני המארת הגדלים את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים

TO EBPAIKON
Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

12. Ουθωσε ααρες δεσε εσεβ μαζαριε ζαρα λαμινεου ουες ωσε Φερι ασερ ζαρω βω λαμινεου ουιαρ ελωειμ χι τωβ.

13. Ουιει ερεβ ουιει βωκερ ιωμ σελισι.

14. Ουιωμερ ελωειμ ιεϊ μαωρωθ βαρακιε ασαμαιμ λαβδιλ βην αιωμ ουβην αληλα ουαιου λαωθωθ ουλαμωαδιμ, ουλαιαμιμ ουσανιμ.

15. Ουαιου λαμαωρωθ βαρακιε ασαμαιμ λαειρ αλ ααρες ουιε χεν.

16. Ουιαας ελωειμ εθ σνε αμαωρωθ αγαδδλιμ εθ αμαωρ αγαδδλ λαμαμσελεθ αιωμ ουεθ αμαωρ ακατον λαμαμσελεθ αλαιλα ουεθ αχωχαβιμ.

ΑΚΥΛΑΣ.

12. σπερματίζον εἰς τὸ γένος αὐτῶν.

καὶ συνεῖδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

13. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη.

14. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενέσθωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ τοῦ διαχωρίζειν μεταξὺ τῆς ἡμέρας καὶ μεταξὺ τῆς νυκτὸς, καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας καὶ εἰς ἐνιαυτούς.

15. Καὶ ἔστωσαν εἰς φωστῆρας ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

16. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, σὺν τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, καὶ σὺν τὸν φωστῆρα μικρὸν εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

12. Et protulit terra germen, herbam ſeminificantem ſemen in ſpecie ſua, & arborem facientem fructum, cujus ſemen in ea in ſpecie ſua. Et vidit Deus quod bonum.

13. Et fuit veſpera & fuit mane, dies tertius.

14. Et dixit Deus: Sint luminaria in expanſione cælorum ad dividendum inter diem & inter noctem: & ſint in ſigna & tempora, & dies, & annos.

15. Et ſint in luminaria in expanſione cælorum ad illuminandum ſuper terram. Et fuit ita.

16. Et fecit Deus duo luminaria magna: luminare majus ad dominium diei, & luminare minus ad dominium noctis: & ſtellas.

VULGATA LATINA.

12. Et protulit terra herbam virentem, & facientem ſemen juxta genus ſuum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque ſementem ſecundum ſpeciem ſuam. Et vidit Deus quod eſſet bonum.

13. Et factum eſt veſpere & mane, dies tertius.

14. Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli, & dividant diem ac noctem, & ſint in ſigna & tempora, & dies & annos:

15. Ut luceant in firmamento cæli & illuminent terram. Et factum eſt ita.

16. Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præeſſet diei: & luminare minus, ut præeſſet nocti: & ſtellas.

AQUILA.

12. ferens ſemen in genus ſuum.

Et vidit Deus quia bonum.

13. Et factum eſt veſpere & factum eſt mane, dies tertius.

14. Et dixit Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli ad ſeparandum inter diem & inter noctem, & ſint in ſigna, & in tempora & in dies & in annos.

15. Et ſint in luminaria in firmamento cæli ad lucendum ſuper terram. Et factum eſt ita.

16. Et fecit Deus duo luminaria magna: luminare magnum in poteſtatem diei, & luminare parvum in poteſtatem noctis.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

12.

καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

13. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τρίτη.

14. *

15.

16. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μείζω εἰς τὸ ἡγεῖσθαι τῆς ἡμέρας, τὸν δὲ φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἡγεμονίαν τῆς νυκτός.

Ο.

12. Καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος, καὶ καθ᾽ ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

13. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ, ἡμέρα τρίτη.

14. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τῆς ἡμέρας. καὶ ἀνὰ μέσον τῆς νυκτός· καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτούς.

15. Καὶ ἔστωσαν εἰς φαῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

16. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους· τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς, καὶ τοὺς ἀστέρας.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

12.

καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

13. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τρίτη.

14.

15.

16. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους· τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν μικρὸν εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός.

SYMMACHUS.

12.

Et vidit Deus quia bonum.

13. Et factum eſt veſpere & factum eſt mane, dies tertius.

14.

15.

16. Et fecit Deus duo luminaria magna ; luminare majus ut præeſſet diei, & luminare minus in præfecturam noctis.

LXX. INTERPRETES.

12. Et produxit terra herbam fœni, ſeminans ſemen ſecundum genus, & ſecundum ſimilitudinem, & lignum fructiferum faciens fructum, cujus ſemen ejus in ipſo ſecundum genus ſuper terram. Et vidit Deus quia bonum.

13. Et factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies tertius.

14. Et dixit Deus: Fiant luminaria in firmamēto cæli ad illuminationem ſuper terram. ut dividant inter diem & inter noctem : & ſint in ſigna & in tempora, & in dies, & in annos.

15. Et ſint ad illuminationem in firmamento cæli, ut luceant ſuper terram. Et factum eſt ita.

16. Et fecit Deus duo luminaria magna : luminare majus in principatus diei, & luminare minus in principatus noctis ; & ſtellas.

THEODOTIO.

12.

Et vidit Deus quia bonum.

13. Et factum eſt veſpere & factum eſt mane, dies tertius.

14.

15.

16. Et fecit Deus duo luminaria magna : luminare magnum in poteſtatem diei ; & luminare parvum in poteſtatem noctis.

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

17. ויתן אתם אלהים ברקיע השמים להאיר על־הארץ

18. ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך וירא אלהים כי־טוב

19. ויהי־ערב ויהי־בקר יום רביעי

20. ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על־הארץ על־פני רקיע השמים

21. ויברא אלהים את־התנינם הגדלים ואת כל־נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למינהם ואת כל־עוף כנף למינהו וירא. אלהים כי־טוב

22. ויברך אתם אלהים לאמר פרו ורבו ומלאו את־המים בימים והעוף ירב בארץ

ΤΟ ΕΒΡΑΙΚΟΝ
Ἑλληνικοῖς γράμμ.

17. Ουιθεν ωθαμ ελωειμ βαρακιη ασαμαιμ λαιρ αλ ααρες.

18. Ουλαμσωλ βαιωμ ουβαλλαιλα ουλαβδιλ βην αωρ ουβην αωσεχ ουιαρ ελωειμ χι τωβ.

19. Ουιει ερεβ ουιει βωκερ ιωμ ρεβιιν.

20. Ουιωμερ ελωειμ ισρεσου αμμαιμ σερες ναφες αια ουωφ ιεωφεφ αλ ααρες αλ φανη ρακιη ασαμαιμ.

21. Ουιβρα ελωειμ εθ αθαννινιμ αγαδολιμ ουεθ χολ ναφες αια αρομεσεθ ασερ σαρεσου αμμαιμ λαμινεεμ ουεθ χολ ωφ χαναφ λαμινεου ουιαρ ελωειμ χι τωβ.

22. Ουιβαρεχ ωθαμ ελωειμ λαμωρ φερου ουρεβου ουμαλευ εθ αμμαιμ βαιαμιμ ουαωφ ιερεβ βααρες.

ΑΚΥΛΑΣ.

17. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς.

18. Καὶ ἐξουσιάζειν τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτὸς, καὶ διαχωρίζειν μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ μεταξὺ τοῦ σκότους. καὶ συνεῖδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

19. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη.

20. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξερψάτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῆς ζώσης, καὶ πετηνὸν ἱπτάμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπὶ πρόσωπον τοῦ στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ.

21.

22.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

17. Et poſuit eas Deus in expanſione cæli, ad illuminandum ſuper terram.

18. Et ad dominandum in die & in nocte, & ad dividendum inter lucem & inter tenebras. Et vidit Deus quod bonũ.

19. Et fuit veſpera, & fuit mane, dies quartus.

20. Et dixit Deus: Repere faciant aquæ reptile animæ viventis: & volatile volet ſuper terram, ſuper facies expanſionis cælorum.

21. Et creavit Deus Cetos magnos & omnem animam viventem repentem, quam repere fecerant aquæ in ſpecie ſua: & omne volatile alatum in ſpecie ſua. Et vidit Deus quod bonum.

22. Et benedixit eis Deus dicendo: Creſcite & multiplicamini & replete aquas in maribus: & volatile multiplicet ſe in terra.

VULGATA LATINA.

17. Et poſuit eas in firmamento cæli, ut lucerent ſuper terram.

18. Et præeſſent diei ac nocti, & dividerent lucem & tenebras. Et vidit Deus quod eſſet bonum.

19. Et factum eſt veſpere & mane, dies quartus.

20. Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile ſuper terram ſub firmamento cæli.

21. Creavitque Deus Cete grandia, & omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundum genus ſuum. Et vidit Deus quod eſſet bonum.

22. Benedixitque eis dicens: Creſcite, & multiplicamini, & replete aquas maris: aveſque multiplicentur ſuper terram.

AQUILA.

17. Et poſuit illa Deus in firmamento cæli, ut lucerent ſuper terram.

18. Et dominarentur diei ac nocti, & dividerent inter lucem & inter tenebras. Et vidit Deus quia bonum.

19. Et factum eſt veſpere & factum eſt mane, dies quartus.

20. Et dixit Deus: Repere faciant aquæ reptilia animæ viventis, & volatile volans ſuper terram, ſuper faciem firmamenti cæli.

21.

22.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

17.

18.

19.

20. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξερψάτω τὰ ὕδατα ἑρπετὸν ψυχὴν ζῶσαν, καὶ πετεινὸν πετόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ πρόσωπον στερεώματος οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο οὕτως.

21.

22.

Ο.

17. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς.

18. Καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

19. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη.

20. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, ÷ καὶ ἐγένετο οὕτως:

21. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν, καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλά.

22. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ θεός, λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα ἐν ταῖς θαλάσσαις· καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν ἐπὶ τῆς γῆς.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

17.

18.

19.

20. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξερψάτωσαν τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχὰς ζώσας, καὶ πετεινὸν πετόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ πρόσωπον στερεώματος οὐρανοῦ, καὶ ἐγένετο οὕτως.

21.

22.

SYMMACHUS.

17.

18.

19.

20. Et dixit Deus: Repere faciant aquæ reptile, animam viventem, & volarile volans ſuper terram ſecundum faciem firmamenti cæli. Et factum eſt ita.

21.

22.

LXX. INTERPRETES.

17. Er poſuit ea Deus in firmamento cæli, ut luceant ſuper terram.

18. Et dominentur diei ac nocti, & dividanr inter lucem & inter tenebras. Et vidit Deus quod bonum.

19. Et factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies quartus.

20. Er dixit Deus: Producant aquæ reptilia animarum viventium & volarilia volantia ſuper terram ſecundum firmamentum cæli: ÷ & factum eſt ita:

21. Er fecit Deus cetos magnos, & omnem animam animalium reptilium, quæ produxerunr aquæ ſecundum genera ipſorum, & omne volatile alatum ſecundum genus. Er vidir Deus quod bona.

22. Et benedixir ea Deus, dicens: Creſcite & multiplicamini, & replere aquas in maribus: & volatilia multiplicentur ſuper terram.

THEODOTIO.

17.

18.

19.

20. Et dixit Deus: Repere facianr aquæ reprilia animas viventes, & volatile volans ſuper terram, ſecundum faciem firmamenti cæli. Erfactum eſt ita.

21.

22.

TO EBPAIKON.

23. ויהי־ערב ויהי־בקר יום
חמישי

24. ויאמר אלהים תוצא
הארץ נפש חיה למינה בהמה
ורמש וחיתו־ארץ למינה ויהי־כן

25. ויעש אלהים את־חית הארץ
למינה ואת־הבהמה למינה
ואת־כל רמש האדמה למינהו
וירא אלהים כי־טוב

26. ויאמר אלהים נעשה
אדם בצלמנו כדמותנו וירדו
בדגת הים ובעוף השמים
ובבהמה ובכל־הארץ ובכל־
הרמש הרמש על־הארץ

27. ויברא אלהים את־האדם
בצלמו בצלם אלהים ברא
אתו זכר ונקבה ברא אתם

TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμασι.

23. Ουιῆ ερεβ ουιῆ βωκερ ιωμ αμισι

24. Ουιωμερ ελωειμ θωσε ααρες ναφες αια λαμινα βεεμα ουρεμες ουαιεθω αρες λαμινα ουιει χεν

25. Ουιαας ελωειμ εθ αιαθ ααρες λαμινα ουεθ αβαεμα λαμινα ουεθ χολ ρεμες αδαμα λαμινου ουιαρ ελωειμ χι τωβ.

26. Ουιωμερ ελωειμ ναασε αδαμ βασαλμενου χαδεμουθενου ουιαρδου βαδιγαθ αιαμ ουβαωφ ασαμαιμ ουβαβαεμα ουβαχολ ααρες ουβαχολ αρεμες αρομες αλ ααρες

27. Ουιβρα ελωειμ εθ ααδαμ βασαλμω βασαλεμ ελωειμ βαρα ωθω ζαχαρ ουνακεβα βαρα ωθαμ

ΑΚΥΛΑΣ.

23.

24.

25.

26. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι ἡμῶν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμῶν, καὶ ἐπικρατείτωσαν ἐν ἰχθύϊ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐν πετεινῷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐν κτήνεσι, καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ καὶ ζώῳ κινουμένῳ ἐπὶ τῆς γῆς.

27. Καὶ ἔκτισεν ὁ θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι αὐτοῦ· ἐν εἰκόνι θεοῦ ἔκτισεν αὐτούς· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔκτισεν αὐτούς.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

23. Et fuit veſpera & fuit mane, dies quintus.

24. Et dixit Deus: Producat terra animam viventem ad ſpeciem ſuam, jumentum, & reptile & feram terræ ſecundum ſpeciem ſuam. Et fuit ita.

25. Et fecit Deus feram terræ ſecundum ſpeciem ſuam, & jumentum ſecundum ſpeciem ſuam, & omne reptile terræ ad ſpeciem ſuam. Et vidit Deus quod bonum.

26. Et dixit Deus: Faciamus hominem in imagine noſtra, & ſecundum ſimilitudinem noſtram. Et dominentur piſci maris, & volatili cæli, & jumentis, & univerſæ terræ, & animali moventi ſe ſuper terram.

27. Et creavit Deus hominem in imagine ſua: in imagine Dei creavit eum: maſculum & feminam fecit eos.

VULGATA LATINA.

23. Et factum eſt veſpere & mane, dies quintus.

24. Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere ſuo, jumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundum ſpecies ſuas. Factumque eſt ita.

25. Et fecit Deus beſtias terræ juxta ſpecies ſuas, & jumenta & omne reptile terræ in genere ſuo. Et vidit Deus quod eſſet bonum,

26. Et ait: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: & præſit piſcibus maris, & volatilibus cæli, & beſtiis, univerſæque terræ, omnique reptili quod movetur in terra.

27. Et creavit Deus hominem ad imaginem ſuam: ad imaginem Dei creavit illum; maſculum & feminam creavit eos.

AQUILA.

23.

24.

25.

26. Et dixit Deus: Faciamus hominem in imagine noſtra, & ſecundum ſimilitudinem noſtram. Et dominentur piſci maris, & volatili cæli, & jumentis, & univerſæ terræ, & animali moventi ſe ſuper terram.

27. Et creavit Deus hominem in imagine ſua: in imagine Dei creavit eos: maſculum & feminam fecit eos.

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

23.

24.

25.

26. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ὡς εἰκόνα ἡμῶν, καθ' ὁμοίωσιν ἡμῶν.

27. Καὶ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι διαφόρῳ, ὄρθιον ὁ θεὸς ἔκτισεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔκτισεν αὐτούς.

Ο.

23. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα πέμπτη.

24. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος· τετράποδα, καὶ ἑρπετὰ καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος. καὶ ἐγένετο οὕτως.

25. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κατὰ γένος. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλά.

26. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς.

27. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

23.

24.

25.

26. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι ἡμῶν, ὡς ἐν ὁμοιώσει ἡμῶν.

27. Καὶ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι αὐτοῦ, ἐν εἰκόνι θεοῦ ἔκτισεν αὐτούς· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς.

SYMMACHUS.

23.

24.

25.

26. Et dixit Deus: Faciamus hominem ut imaginem noſtram, ſecundum ſimilitudinem noſtram.

27. Et creavit Dominus hominem in imagine differenti (i. Excellenti): rectum Deus creavit illum: maſculum & feminam creavit eos.

LXX. INTERPRETES.

23. Et factum eſt veſpere, & factũ eſt mane, dies quintus.

24. Et dixit Deus: Producat terra animam viventem ſecundum genus; quadrupedia & reptilia, & beſtias terræ ſecundum genus. Et factum eſt ita.

25. Et fecit Deus beſtias terræ ſecundum genus, & pecora ſecundum genus eorum, & omnia reptilia terræ ſecundum genus. Et vidit Deus quia bona ſunt.

26. Et dixit Deus: Faciamus hominem ſecundum imaginem noſtram & ſecundum ſimilitudinem: & dominentur piſcibus maris & volatilibus cæli, & jumentis, & omni terræ, & omnibus reptilibus repentibus ſuper terram.

27. Et fecit Deus hominem, ſecundum imaginem Dei fecit eum: maſculum & feminam fecit eos.

THEODOTIO.

23.

24.

25.

26. Et dixit Deus: Faciamus hominem in imagine noſtra, quaſi in ſimilitudine noſtra.

27. Et creavit Deus hominem in imagine ſua, in imagine Dei creavit eos: maſculum & feminam fecit eos.

TO EBPAIKON.

28. ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את־הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל־חיה הרמשת על־הארץ

29. ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את־כל־עשב זרע זרע אשר על־פני כל־הארץ ואת־כל־העץ אשר־בו פרי־עץ זרע זרע לכם יהיה לאכלה

30. ולכל־חית הארץ ולכל־עוף השמים ולכל רומש על־הארץ אשר־בו נפש חיה את־כל־ירק עשב לאכלה ויהי־כן

31. וירא אלהים את־כל־אשר עשה והנה־טוב מאד ויהי־ערב ויהי־בקר יום הששי

TO EBPAIKON Ἑλληνικοῖς γράμμ.

28. Ουιβαρεχ ωθαμ ελωειμ ουιωμερ λαεμ ελωειμ φερου ρεβου ουμαλου εθ ααρες ουχαβεσουα ουρεδου βαδγαθ αιαμ ουβαωφ ασαμαιμ ουβαχολ αια αραμεσεθ αλ ααρες.

29. Ουιωμερ ελωειμ ειννε ναθαθι λαχεμ εθ χολ εσεβ ζορεα ζαρε ασερ αλ φενε χολ ααρες ουεθ χολ αες ασερ βω φερι ες ζορεα ζαρε λαχεμ ιειε λααχλα.

30. Ουλαχολ αιαθ ααρες, ουλαχολ ωφ ασαμαιμ ουλαχολ ρωμες αλ ααρες ασερ βω ναφες αια εθ χολ ιερεκ εσεβ λααχλα ουιει χεν.

31. Ουιαρ ελωειμ εθ χολ ασερ ασα ουεννε τωβ μαοδ ουιει ερεβ ουιει βωκερ ιωμ ασσι.

ΑΚΥΛΑΣ.

28. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ θεός· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ ὑποτάξατε αὐτὴν, καὶ ἐπικρατεῖτε ἐν ἰχθύϊ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐν πετεινῷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐν παντὶ ζώῳ κινουμένῳ ἐπὶ γῆς.

29. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν σύμπασαν χλόην σπερματίζουσαν σπέρμα ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς· καὶ σὺν πᾶν ξύλον, ἐν ᾧ καρπὸς ξύλου ἐσπερμένον σπέρμα ὑμῖν εἶναι εἰς βρῶσιν.

30. Καὶ παντὶ ζώῳ τῆς γῆς, καὶ παντὶ πετεινῷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ κινουμένῳ ἐπὶ γῆς, ᾧ ἐν αὐτῷ ψυχὴ ζῶσα, σὺν πᾶν λάχανον εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο οὕτως.

31. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς σύμπαντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ ἀγαθὸν σφόδρα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη.

VERSIO HEBRAICI TEXT.

28. Et benedixit eis Deus, & dixit ad eos Deus: Creſcite & multiplicate vos, & replere terram, & ſubjicite eam, & dominamini in piſces maris, & in volatile cæli, & in omnem beſtiam reptantem ſuper terram.

29. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam ſeminificantem ſemen, quæ in ſuperficie omnis terræ; & omnem arborem, in qua fructus arboris ſeminificans ſemen, vobis erit in eſcam,

30. Et omni beſtiæ terræ, & omni volatili cælorum, & omni reptanti ſuper terram, in quo anima vivens, omne olus herbæ in eſcam. Et fuit ita.

31. Et vidit Deus omne quod fecerat, & ecce bonum valde. Et fuit veſpera & fuit mane, dies ſextus.

VULGATA LATINA.

28. Benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cæli, & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram.

29. Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & univerſa ligna quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, ut ſint vobis in eſcam,

30. Et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cæli, & univerſis quæ moventur in terra, & in quibus eſt anima vivens, ut habeant ad veſcendum. Et factum eſt ita.

31. Viditque Deus cuncta quæ fecerat: & erant valde bona. Et factum eſt veſpere & mane dies ſextus.

AQUILA.

28. Et benedixit eos Deus, & dixit eis Deus: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & imperium habetote in piſce maris, & in volatili cæli, & in omni animali moventi ſe ſuper terram.

29. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam ſeminantem ſemen ſuper faciem omnis terræ: omne lignum, in quo eſt fructus ligni ſeminans ſemen, vobis erit in eſcam,

30. Et omni animali terræ, & omni volatili cæli, & omni quod movetur ſuper terram, cui in ipſo anima vivens: omne olus in eſcam. Et factum eſt ita.

31. Et vidit Deus univerſum, quod fecerat, & ecce bonum valde. Et factum eſt veſpere & factum eſt mane, dies ſextus.

Digitized by Google

ΣΥΜΜΑΧΟΣ.

28. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεός. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ θεός· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ ὑποτάξατε αὐτήν, καὶ χειροῦσθε τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ ζῶα τὰ ἕρποντα ἐπὶ τῆς γῆς.

29. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον τὸν σπερματίζοντα σπέρμα, τὸν ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς, καὶ πᾶν ξύλον, ἐν ᾧ ἐστι καρπὸς ξύλου σπερματίζοντος σπέρμα, ὑμῖν ἔστω εἰς βρῶσιν.

30. Πᾶσί τε τοῖς ζώοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσί τε τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ κινουμένῳ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ ἐστι ψυχὴ ζῶσα. πᾶν χλωρὸν χόρτου εἰς βρῶσιν, τὸν πάντα χόρτον σπόριμον, ὅ ἐστιν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

31. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἦν καλὰ σφόδρα καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα ἕκτη.

Ο.

28. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς· καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς.

29. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὅ ἐστιν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς· καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν.

30. Καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς, τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο οὕτως.

31. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε· καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα ἕκτη.

ΘΕΟΔΟΤΙΩΝ.

28. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεός. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ θεός· αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ ὑποτάξατε αὐτήν, καὶ παιδεύετε ἐν τοῖς ἰχθύσι τῆς θαλάσσης, καὶ ἐν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐν παντὶ ζώῳ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς.

29. Καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὸν πάντα χόρτον σπερμαίνοντα σπέρμα τὸν ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς· καὶ τὸ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν αὐτῷ καρπὸν ξύλου σπερμαίνοντος σπέρμα, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν.

30. Καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἔχοντι ἐν αὐτῷ ψυχὴν ζωῆς, τὸν πάντα χλωρὸν εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο οὕτως.

31. Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησεν, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωῒ ἡμέρα ἕκτη.

SYMMACHUS.

28. Et benedixit eos Deus. Dixit autem eis Deus: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & ſubigite piſces maris & volatilia cæli, & animalia repentia ſuper terram.

29. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omne pabulum ſeminans ſemen, quod eſt ſuper faciem omnis terræ: & omne lignum, in quo eſt fructus ligni ſeminantis ſemen, ut vobis ſit in eſcam,

30. Omnibuſque animalibus terræ, omnibuſque volatilibus cæli, & omni moventi ſe ſuper terram, in quo eſt anima vivens. Omne viride pabuli in eſcam, omne pabulum ſeminale, quod eſt ſuper omnem terram. Et factum eſt ita.

31. Et vidit Deus omnia quæcumque fecit, & erant bona valde. Et factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies ſextus.

LXX. INTERPRETES.

28. Et benedixit eos Deus, dicens: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & dominamini ei, & imperate piſcibus maris, & volatilibus cæli, & omnibus pecoribus, & omni terræ, & omnibus reptilibus repentibus ſuper terram.

29. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omne pabulum ſeminans ſemen, quod eſt ſuper omnem terram, & omne lignum, quod habet in ſe fructum ſeminis ſeminalis, vobis erit in eſcam,

30. Et omnibus beſtiis terræ, & omnibus volucribus cæli, & omni reptili repenti ſuper terram, quod habet in ſe animam vitæ, & omne pabulum viride in eſcam. Et factum eſt ita.

31. Et vidit omnia quæcumque fecit: & ecce bona valde. Et factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies ſextus.

THEODOTIO.

28. Et benedixit eos Deus, & dixit eis Deus: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & moderamini in piſcibus maris, & in volatilibus cæli, & in omni animali repenti ſuper terram.

29. Et dixit Deus: Ecce dedi vobis omne pabulum ſeminans ſemen, quod eſt ſuper faciem univerſæ terræ, & omne lignum, quod habet in ſe fructum ligni ſeminantis ſemen, vobis erit in eſcam,

30. Et omnibus beſtiis terræ, & omnibus volatilibus cæli, & omni reptili repenti ſuper terram, & habenti in ſe animam vitæ, omne pabulum viride in eſcam. Et factum eſt ita.

31. Et vidit Deus omnia quæcumque fecerat, & ecce bona valde. Et factum eſt veſpere, & factum eſt mane, dies ſextus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Geneſis.

Hebraïcas hujus Capitis voces Græce deſcripſimus, veterem legendi modum, ut in Hexaplis erat quantum licuit ſequuti; & quidem in pleriſque divinando. Fragmenta quippe hujuſmodi lectionum non ita frequentia ſunt, ut poſſit quiſpiam verum & antiquum Hebraïca legendi morem in omnibus aſſequi. Cum alioquin Patres ac Scriptores, qui Hebraïcas hujuſmodi voces Græce expreſſerunt, non ſibi mutuo conſonent; ſed alius alio modo legat. Verum ea de re in Præliminaribus fuſius agitur: ubi ex fragmentis hujuſmodi omnibus, in unum collectis, veterem illam legendi normam ad certam methodum reducere conamur. Cæterum in ſequentibus eas ſolum Hebraïcas voces Græce deſcriptas exhibebimus, quæ aliqua vel Patrum vel Codicum auctoritate nituntur.

In Hebraïci textûs verſione Santem Pagninum & Ariam Montanum ita ſequimur, ut aliquando ſicubi expedire videtur ab eis diſcedere non dubitemus.

Hujus-ce porro Capitis interpretationes veteres, ex Philopono in Hexaëmeron pene totas deſumſimus.

v. 1. Βρησὶθ, ſic ſcribit Origenes in Pſalmum 1. In Codice autem Regio 1825. quæ eſt catena in Heptateuchum, ſic ad marginem legitur initio, βαρησίθ. Hieronymus legit, *Breſith*.

Aquila ἐν κεφαλαίῳ vertit. *L X X. Interpretes*, inquit Hieronymus, *& Symmachus & Theodotio, In principio, tranſtulerunt, quod Aquila interpretatur, in capitulo.* In Schedis Druſii, ut ait ipſe, ἐν κεφαλίδι, legebatur: ſed Baſilius, Philoponus, Ambroſius, & omnes, quos vidi, Codices, ἐν κεφαλαίῳ habent: atque hæc vera lectio videtur eſſe, ut fatetur ipſe Druſius in Additamentis ad Geneſin. Pergit Hieronymus: *Unde in Pſalterio de ſeipſo ait: In capitulo libri ſcriptum eſt de me, id eſt, in principio Geneſeos.* Baſilius in Hexaëmeron, τὸ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν, ἕτεροι τῶν ἑρμηνευτῶν σαφέστερον τὸν νοῦν ἐκδιδόντες εἰρήκασιν, ἐν κεφαλαίῳ ἐποίησεν ὁ θεὸς, τουτέστιν, ἀθρόως καὶ ἐν ὀλίγῳ. i, *Illud, in principio fecit, alii interpretes clarius explicantes, ſic verterunt, in capitulo fecit Deus, hoc eſt, confeſtim & exiguo tempore.* Ambroſius autem ex Baſilio mutuatus, ſic habet: *Alius*, ἐν κεφαλαίῳ, *in capite, quo ſignificatur, in brevi & exiguo momento ſumma operationis impleta.* Alii vero, quibus facile accedam, vocem בראשית putant longe melius ἐν ἀρχῇ, in principio, quàm ἐν κεφαλαίῳ, in capitulo, reddi. Qua de re pulcre Diodorus in Cod. Reg. 1825. τῶν βαρβάρων ὅσοι κατὰ τοὺς χρόνους Μωυσέως γεγόνασι, καὶ μάλιστα φιλοσοφεῖν ἐδόκουν, οὐρανὸν καὶ γῆν τῶν μεταξὺ πάντων αἰτιωμένων, ἐξ ὧν μετὰ ταῦτα καὶ οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ πλείονας τὰς τῆς ἀσεβείας ἀφορμὰς ἐξειλήφασιν, ἔδει τὸν Μωσέα ὡς πορρωτάτω τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπαγαγόντα τῆς ἐκείνων ἀσεβείας, ἀρχὴν ποιήσασθαι δογμάτων τῆς ἐκείνων πεπλανημένης ἀρχῆς ἀνατροπήν. ἐπειδὴ γὰρ γενητὰ μὲν ὡμολόγουν, τὸν δὲ ποιητὴν ἠγνόουν, ἀρχόμενος εὐθὺς, ἐν ἀρχῇ φησιν ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὸ δὲ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, διδάσκει σαφῶς ὅτι τὰ λοιπὰ μετὰ ταῦτα γέγονεν. εἰ γὰρ μὴ πεποίηται καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα, καθάπερ τὰ πρῶτα ὧν ἐμνημόνευσε, περιττὸν τὸ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Id eſt: *Cum Barbari omnes, quotquot Moyſis ætate vixere, ac qui maxime Philoſophiæ ſtudebant, cælum & terram omnium, quæ in medio poſita ſunt, cauſam eſſe ſtatuerent, unde poſtea Poëtæ Græci complures impietatis occaſiones acceperunt; opera pretium fuit ut Moyſes, quo Iſraelitas quam remotiſſime ab illorum impietate abduceret, initium duceret ab everſione falſi hujuſmodi principii. Cum enim opificia agnoſcerent, opificem ignorarent, ipſo ſtatim initio ait, In principio fecit Deus cælum & terram. Illud autem, In principio fecit Deus cælum & terram, aperte declarat, reliqua etiam poſtea facta eſſe. Niſi enim reliqua etiam elementa facta eſſent, ut & priora, quorum mentionem fecit, ſupervacaneum eſſet illud, In principio fecit Deus cælum & terram.*

Aquila, σὺν τὸν οὐρανὸν καὶ σὺν τὴν γῆν. Hic interpres, utpote literæ nimium ſerviens, ut paſſim aiunt Euſebius & Hieronymus, particulam את, notam accuſativi caſus apud Hebræos, σὺν vertit. ואת הארץ את, σὺν τὴν γῆν.

v. 2. In codice Regio 1825. hæc leguntur, ex Greg. Nyſſ. quæ inter edita ejuſdem opera habentur, φανερώτερον δὲ διὰ τῆς Συμμάχου, καὶ Θεοδοτίωνος καὶ Ἀκύλα γραφῆς, ἡ τοιαύτη διάνοια σαφηνίζεται, τοῦ μὲν εἰπόντος, ἡ δὲ γῆ ἦν ἀργὸν καὶ ἀδιάκριτον· τοῦ δὲ εἰπόντος, κένωμα καὶ οὐθέν· τοῦ δὲ ἄλλου, οὐθὲν καὶ οὐθέν. *Hæc ſententia per Symmachi, Theodotionis & Aquilæ interpretationes clarius explicatur: nam alius habet, Otioſa & indiſtincta; alius, inanitas & nihil; alius, nihil & nihil.* Prima autem verſio eſt Symmachi, ſecunda Aquilæ, tertia Theodotionis: quæ differt ab ea quam efferunt Editio Romana, Philoponus & alii Codices, ubi legitur κενὸν καὶ οὐθέν, loco τοῦ, οὐθὲν καὶ οὐθέν. In eodem Codice Reg. ex Severiano legitur ad Aquilam κένωμα καὶ οὐθέν. Chalcidius in Timæum Platonis Edit Meurs. p. 372. *Terra porro erat inanis & nihil.* In ſchedis vero Combefiſianis Lectio Symmachi ſic habet, ἀργὸν καὶ ἀδιάφορον, *otioſa & indiviſibilis*: ſed præſtat lectio Philoponi & aliorum, quam ſequimur, nempe ἀργὸν καὶ ἀδιάκριτον.

O. καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Alii omnes ἐπιφερόμενον. *Et Spiritus Dei ſuperferebatur ſuper aquam.* Syrus, συνέθαλπε, *incubabat*: teſte Baſilio, cujus hæc ſunt verba: Ἐρῶ σοι οὐκ ἐμαυτοῦ λόγον, ἀλλὰ Σύρου ἀνδρὸς, σοφίας κοσμικῆς τοσοῦτον ἀφεστηκότος, ὅσον ἐγγὺς ἦν τῆς τῶν ἀληθινῶν ἐπιστήμης. ἔλεγε τοίνυν τὴν τῶν Σύρων φωνὴν ἐμφαντικωτέραν τε εἶναι, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν Ἑβραΐδα γειτνίασιν μᾶλλόν πως τῇ ἐννοίᾳ τῶν γραφῶν ἐγγίζειν. τὸ οὖν ἐπεφέρετο, φησὶν, ἐξηγοῦντο, ἀντὶ τοῦ συνέθαλπε καὶ ἐζωογόνει τὴν τῶν ὑδάτων φύσιν, κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ἐπῳαζούσης ὄρνιθος, καὶ ζωτικήν τινα δύναμιν ἐνιείσης τοῖς ὑποθαλπομένοις. Sic Catenæ Regiæ tantillum diſcrepantes ab editis Baſilii. Senſus eſt: *Non meum, ſed Syri hominis, ſermonem tibi proferam, qui tantum erat a mundana ſapientia diſſitus, quantum proximus veræ ſcientiæ. Dicebat igitur Syriacam vocem ſignificantius & clarius rem exprimere, & ob affinitatem cum lingua Hebraica, ſententiæ Scripturarum propius accedere: Illud itaque, ſuperferebatur, interpretantur Syri, fovebat, ſecundum ſimilitudinem Gallinæ, quæ ovis incubat, ipſiſque vitalem quamdam virtutem immittit.* Syrum hic memoratum plerique omnes putant eſſe S. Ephræm, Baſilii amicum. Ambroſius ex Baſilio mutuatur de more. Diodorus Baſilio conſonat, & ſic habet: τὰ ἀφ' ἑτέρας γλώττης εἰς ἑτέραν μεταγόμενα νοήματα εἴ τις τῇ λέξει δουλεύων ἀφ' ἧς ἡρμήνευσε, τηρῶν καὶ ταύτην μετάγειν, ἀποσφαλεῖται τῆς διανοίας. ὡς γὰρ ὁ σφενδονήτης καὶ ὁ τοξότης παρ' ἡμῖν μὲν διὰ μιᾶς λέξεως σημαίνεται, παρὰ δὲ Σύροις διὰ δύο, οὕτω καὶ, τὸ ἐπεφέρετο, μία μέν ἐστι λέξις παρ' Ἑβραίοις, παρ' ἡμῖν δὲ διὰ μιᾶς λέξεως οὐκ ἂν παρασταθείη. βούλεται γὰρ ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις, ἡ τοῦ ἐπεφέρετο, σημαίνειν, ὅτι καθάπερ ὄρνις, ὠὰ θάλπουσα ταῖς πτέρυξιν ἁπαλῶς ἐφαπτομένη εἰς τὸ ζωογονεῖν, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα ἐπεφέρετο τοῖς ὕδασι ζωοθαλποῦν. Id eſt, *Si quis dum alicujus linguæ ſententiam in aliam linguam transferre nititur, literæ ſerviens, voces vocibus reddere ſtudeat, is a ſcopo aberrabit. Sicut enim fundibularius, & ſagittarius, una voce a nobis exprimuntur; a Syris autem duobus verbis: ſic illud, ſuperferebatur, una quidem apud Hebræos dictio eſt: apud nos autem una voce nunquam exprimatur. Dictionis quippe Hebraicæ, quæ voci, ſuperferebatur, reſpondet, hic eſt ſenſus; quemadmodum gallina, ova pennis molliter contingens, ipſa fovet, ipſiſque vitalem calorem imprimit; ſic ſpiritus aquis ſuperferebatur, fovens atque calorem imprimens.*

v. 4. Hîc & paſſim in ſequentibus Aquila, καὶ διεῖλεν ὁ

θεός. Ubi Procopius : *Aquila in ſua tranſlatione adjecit verbo* Vidit *Præpoſitionem* σὺν, *quæ in compoſitione* cum *ſignificat, ac ſi diceret contuitus eſt, conſpexit.*

v. 5. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τῷ φωτὶ ἡμέραν. Sic tres Interpretes Aquila, Symmachus & Theodotio, nimio ſcrupulo Hebraïco idiomati hærentes; nam ſic Hebraïcus habet ויקרא אלהים לאור יום. Hoc eſt ad literam, *Et vocavit Deus luci diem.* Aquila habet ἡμέρας alii ἡμέραν. Sic autem infra v. 8. tres Interpretes καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τῷ στερεώματι οὐρανόν: *Et vocavit Deus firmamento cælum.* Ubi Aquila οὐρανὸς vertit.

v. 9. Hæc verba, καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά, id eſt, *Et congregata eſt aqua, quæ ſub cælo eſt, in congregationes ſuas, & apparuit arida*; quæ apud LXX. leguntur, in accuratioribus Exemplaribus obelo notata fuiſſe docet Baſilius, utpote quæ in Hebraïco non habeantur.

v. 16. Ακ. εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας. Origenes in Philocalia Spencer. p. 44. & in Genesin in Huet. p. 15. legit ἐξουσιάζειν τῆς ἡμέρας.

v. 29. Ακ. σπερμαῖνον σπέρμα. In editis Theodoreti Quæſt. 51. in Geneſ. σπερμαῖνον σπέρμα *ſeminans ſemen.* Druſius in Additamentis legit σπειρόμενον mendoſe: dubitatque an altera verſio ex altera Aquilæ editione deſumta ſit: nam duas verſiones edidit Aquila. Puto variam ejuſdem verſionis lectionem eſſe. Utra autem vera lectio ſit, incertum: ſane quæ a Theodoreto adfertur non ſpernenda.

v. 30. Σ. πᾶν χλωρὸν χόρτου. Ο. καὶ πάντα χόρτον χλωρόν. Notat Procopius abundare conjunctionem καὶ apud LXX. interpretes & in Verſione Symmachi non haberi. Et plane nec in Hebraïco, nec in aliis Interpretibus legitur, unis exceptis LXX.

CAPUT II. GENESIS.

ביום השביעי 2. Εβρ. [τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ]. Ο. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ.

2. *Hebr.* Die ſeptimo. *LXX.* In die ſexto. *Vulg. Die ſeptimo.*

אלה תולדות השמים והארץ 4. Α. καὶ Σ. αὗται αἱ γενέσεις [τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς] Ο. αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς.

4. *Hebr. A* & *Sym.* Hæ generationes cæli & terræ. *LXX.* Hic Liber generationis cæli & terræ. *Vulg. Iſtæ ſunt generationes cæli & terræ.*

ואד יעלה מן־הארץ והשקה את־כל־פני האדמה

6. Α. καὶ ἐπιφλυγμὸς (al. ἐπιβλυσμὸς) ἀνέβη ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότισε (al. ἐπότιζε) πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς χθονός. Ο. πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

6. *Heb.* Et vapor aſcendebat de terra, & irrigabat univerſam faciem terræ. *Aq.* Et ſcatebra aſcendit de terra, & irrigavit omnem faciem humi. *LXX.* Fons autem aſcendebat de terra, & irrigabat omnem faciem terræ. *Vulg. Sed fons aſcendebat e terra, irrigans univerſam ſuperficiem terræ.*

ויצר יהוה אלהים את־האדם עפר מן־האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה

7. Ακ. Καὶ ἔπλασε κύριος ὁ θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς χθονὸς, καὶ ἐνεφύσησεν ἐν μυκτῆρσιν αὐτοῦ ἀναπνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Σ. καὶ Θ. Καὶ ἔπλασε κύριος ὁ θεὸς τὸν Αδαμ χοῦν ἀπὸ τῆς ἀδαμα, καὶ ἐπνευσεν εἰς τοὺς μυκτῆρας αὐτοῦ ἀναπνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο Αδαμ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Ο. Καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς· καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν.

7. *Hebr.* Et formavit Dominus Deus hominem pulverem de terra, & inſpiravit in nares ejus ſpiraculum vitæ: & fuit homo in animam viventem. *Aq.* Et formavit Dominus Deus hominem humum ab humo, & inſufflavit in nares ejus reſpirationem vitæ: & factus eſt homo in animam viventem. *Sym. & Th.* Et formavit Dominus Deus Adam pulverem ab Adama, & ſpiravit in nares ejus reſpirationem vitæ: & factus eſt Adam homo in animam viventem. *LXX.* Et finxit Deus hominem pulverem de terra, & inſufflavit in faciem ejus flatum vitæ: & factus eſt homo in animam viventem. *Vulg. Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ: & factus eſt homo in animam viventem.*

ויטע יהוה אלהים גן־בעדן מקדם 8. Εβρ. Γαν βεδεμ. Ακ. Καὶ ἐφύτευσε κύριος ὁ θεὸς κῆπον ἐν Εδὲμ ἀπὸ ἀρχῆς. Σ παράδεισον (ἀνθηρόν) ἐκ πρώτης. Ο. καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεὸς παράδεισον ἐν Εδεμ κατὰ ἀνατολάς. Θ. ἐν πρώτοις. Σύρος, καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεὸς παράδεισον ἐν Εδέμ.

8. *Hebr.* Et plantavit Dominus Deus hortum in Edem ab Oriente. *Heb. lect.* gan bedem. *Aq.* Et plantavit Dominus Deus hortum in Edem à principio. *Symm.* Paradiſum florentem ex prima. *LXX.* Et plantavit Deus paradiſum in Edem ab Oriente. *Th.* in primis. *Syrus.* Et plantavit Deus paradiſum in Edem. *Vulg. Plantaverat autem Dominus Deus paradiſum voluptatis à principio.*

פישון 11. Εβρ. Φισών. Ο. Φισών.

11. *Hebr.* Pheiſon. *LXX. & Vulg.* Phiſon.

הבדלח 12. Ο. ἄνθραξ. Αλλοι, βδέλλιον.

12. *Hebr.* Bedola. *LXX.* Carbunculus. *Alii* bdellium. *Vulg. bdellium.*

השהם Α. Σαρδόνυξ. Σ. Θ. ὄνυξ. Ο. ὁ λίθος ὁ πράσινος.

Heb. Soham. *A.* Sardonyx. *S. & Th.* Onyx. *LXX.* lapis praſinus. *Vulg. lapis onychinus.*

גיחון 13. Ἑϐρ. Γαιών. Ο. Γεών.
כוש Ἑϐρ. Χοῦς. Ο. Αἰθιοπίας.
חדקל 14. Ἑϐρ. Ἐδδεκέλ. Ο. Τίγρις.
פרת Ἑϐρ. Φοράδ. Ο. Εὐφράτης.
בגן־עדן 15. Σ. ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς ἄλσους. Ο. ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς.

לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות 17. Σ. οὐ μὴ φάγῃ ἀπ' αὐτοῦ. ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου, θνητὸς ἔσῃ. Ο. οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.

אעשה־לו עזר כנגדו 18. Α. Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατέναντι αὐτοῦ. Ο. ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν.

תרדמה על־האדם 21. Ακ. Καταφορὰν ἐπὶ τὸν Αδάμ. Σ. κάρον ἐπὶ τὸν Αδάμ. Ο. ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Αδάμ. ἕτερος, ὕπνον.

ויבן יהוה אלהים את־הצלע אשר־לקח מן־האדם לאשה 22. Ο. Θ. Καὶ ᾠκοδόμησε κύριος ὁ θεὸς τὴν πλευρὰν, ἣν ἔλαβεν, εἰς γυναῖκα.

זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה־זאת 23. Σ. Τοῦτο ἅπαξ ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου· αὕτη κληθήσεται ἀνδρὶς, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὐτή. Ο. τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. αὕτη κληθήσεται γυνὴ, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη. Θ. τοῦτο ἅπαξ ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου (αὕτη κληθήσεται λῆμμα, vel λῆψις) ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἐλήφθη.

13. *Heb.* Gæon. *LXX.* Geon. *Vulg. Gehon.*
Hebr. Chus. *LXX.* Æthiopiam. *Vulg. Terram Æthiopiæ.*
14. *Hebr.* Eddekel. *LXX. Vulg.* Tigris.
Heb. Phorad. *LXX. Vulg.* Euphrates.
15. *Hebr.* In horto Eden. *S.* in horto amœnitatis. *LXX. Vulg.* in paradiſo voluptatis.

17. *Hebr.* Non comedes ex ea: quia in qua die comederis ex ea, moriendo morieris. *S.* Non comedes ex eo: qua autem die comederis de ligno, mortalis eris. *LXX.* Non comedetis ex eo, quocumque autem die comederitis ex eo, morte moriemini *Vulg. Ne comedas: in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.*

18. *Heb.* Faciam ei adjutorium tamquam coram eo. *A.* Faciamus ei adjutorem e regione ipſius. *LXX.* Faciamus ei adjutorem ſecundum ipſum. *Vulg. Faciamus ei adjutorium ſimile ſibi.*
21. *Hebr.* Soporem ſuper Adam. *A.* Somnum altum ſuper Adam. *S.* Soporem gravem ſuper Adam. *LXX.* Extaſin ſuper Adam. *Alius*, Somnum. *Vulg. Soporem in Adam.*
22. *Hebr.* Et ædificavit Dominus Deus coſtam, quam accepit ab Adam, in mulierem. *LXX. Th.* Et ædificavit Dominus Deus coſtam, quam accepit, in mulierem. *Vulg. Et ædificavit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem.*

23. *Hebr.* Hac vice os ex oſſibus meis, & caro ex carne mea: ad hanc vocabitur virago, quia ex viro ſumpta ipſa. *S.* Hoc ſemel os ex oſſibus meis. Hæc vocabitur vira, quia ex viro ſuo ſumpta eſt ipſa. *LXX.* Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro ex carne mea. Hæc vocabitur mulier: quia ex viro ſuo ſumpta eſt. *Th.* Hoc ſemel os ex oſſibus meis. Hæc vocabitur Aſſumptio, quia ex viro ſumpta eſt *Vulg. Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: quæ vocabitur virago, quoniam de viro ſumpta eſt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Geneſis.

v. 2. O. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ. *Die ſexto.* Hieronymus Quæſt. in Geneſ. *Pro die ſexto, in Hebræo habet diem ſeptimum. Arctabimus igitur Judæos, qui de otio Sabbati gloriantur, quod jam tunc in principio Sabbatum diſſolutum ſit, dum Deus operatur in Sabbato.* Alii putant longe melius dici, *complevit* ibi poſitum eſſe pro, *compleverat*, quia Hebræi eadem voce utuntur pro perfecto & pluſquam perfecto: nec Deum operatum eſſe Sabbato arbitrantur, quod etiam ſequentia indicant: *& requievit die ſeptimo ab omni opere quod patrarat.*

V. 4. Aq. & Symmachus αὗται αἱ γενέσεις. Hanc lectionem ex Catenis mſſ. & ex ſchedis Combefiſianis mutuati ſumus. Septuaginta interpretes ſic habent, αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως. In hæc autem verba hujuſmodi nota legitur in omnibus Catenis manuſcriptis, quas vidi, ſine Auctoris nomine, quanquam Combefiſius ait, in uno tantum codice Origenis nomine ferri. τὸ, βίβλος, ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ καθόλου οὐ κεῖται παρ' Ἑβραίοις. ἀλλ' ἀπὸ πλάνης Ἑβραίου γραφέως, πλανηθέντος ἐν τῷ πλάνῃ ἐκείνῃ, ἐν ᾧ κεῖται παρὰ μὲν Ἀκύλᾳ, τοῦτο βίβλος γενέσεως Ἀδάμ, παρὰ δὲ τοῖς O'. αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων. ᾠήθη γὰρ καὶ ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ βίβλον παραλελεῖφθαι, καὶ οὕτως αὐτὸ προσέθηκε. i. *Hæc vox*, Liber, *hoc loco non exſtat apud Hebræos, ſed errore Hebræi Librarii adjecta eſt, decepti ſimilitudine loci illius (Gen. 5. 1.) in quo jacet apud Aquilam quidem, Hic eſt liber generationum Adam; apud LXX. vero, Hic eſt liber generationis hominum. Putavit enim etiam hoc loco vocem*, liber, *prætermiſſam fuiſſe, atque adeo illam adjecit.* Quibus verbis Origenes indicat vocem ספר ab Hebræo ſcriba in hunc locum advectam fuiſſe in quædam Exemplaria

v. 6. Καὶ ἐπιφλυγμός. Alii, ἐπιβλυσμός, alii, ἐπιβλυγμός. Variat item Editio Romana unde hunc Aquilæ locum mutuati ſumus. Utraque vox autem idem ſignificat, ſcilicet ſcatebram, ſcaturiginem; vel eruptionem aquarum. In hæc porro verba Catenæ omnes Regiæ mſſ. hæc adferunt ex Euſebio Emiſeno. Ἑβραῖος δέ τις φησὶν ὅτι οὐ λέγει πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς ἀλλά τι εἶδος ἀχλύος ἢ αἰθέρος συνεστῶτος παχυτάτου ὃ τὴν ἀναδίδοσθαι ἀπὸ τῆς γῆς γίνεσθαι ἔφη, καὶ καλύπτειν τὸ πρόσωπον. εἴτε δὲ ἀπὸ τῆς ἀτμίδος φησὶν, εἴτε θεοῦ οἰκονομοῦντος ἐγένετο, οὐκ ἔχω λέγειν. i. *Hebræus vero quidam ait, Moyſem non dicere, Fons aſcendebat de terra: ſed quamdam ſpeciem nubeculæ aut aëris conſiſtentis, ac denſiſſimi, quem e terra exhalari ait, ac ejus ſuperficiem obtegere. Utrum autem id ex vapore: utrum Deo ſic diſpenſante fieret, dicere nequeo.*

Verſum 7. totum ſecundum verſionem trium Interpretum

Digitized by Google

pretium ex Philopono mutuamur. In hunc autem verſum hæc habet cod. Colbert. num. 1952. ad initium capitis 27. io Job , οἱ λοιποὶ τῶν ἑρμηνευσάντων, ἐνεφύσησεν εἰς τοὺς μυκτῆρας αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς ἐκδεδώκασιν. *Reliqui interpretes, Inſufflavit in nares ejus flatum vitæ, ediderunt* : ubi magis ſenſum, quam verba cujuſque, reſpexiſſe videtur. Catenæ omnes hanc verſionem, εἰς τοὺς μυκτῆρας, citant ex Origene.

v. 8. Verſionem Aquilæ habemus ex Baſilio, & ex ſchedis Comb. Symmachi, & Theodotionis ex Hieronymo; Syri interpretis ex Cod. Reg. 1888. ubi locus dicitur eſſe Euſebii Emiſeni: ſic autem habetur ibidem: ὁ μὲν οὖν Σύρος οὕτως ἔχει γεγραμμένον, καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδέμ. τὸ δὲ ἀπ' ἀρχῆς δέ φησι μὴ κεῖσθαι ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ. i. *Syrus ſic habet*, Et plantavit Deus paradiſum in Edem. *Illud autem*, ab initio, *ait non exſtare in Hebraico.* Imo vero exſtat in Hebraïco מקדם, ſed melius vertitur κατὰ ἀνατολάς, ab Oriente.

v. 11. De fluviorum nominibus hæc Acacius in Catenis Regiis mſſ. τὰ τῶν τεσσάρων ποταμῶν ὀνόματα κατὰ μὲν Ἑβραίους οὕτω καλοῦνται, ὁ μὲν πρῶτος Φισών, ὁ δὲ δεύτερος Γαιών, ὁ τρίτος Φοράδ, ὁ τέταρτος Ἐδδεκέλ. παρὰ δὲ Ἕλλησι, Γάγγης, Νεῖλος, Εὐφράτης, Τίγρις. *Quatuor fluviorum nomina hæc ſunt apud Hebræos, primus Phiſon, ſecundus Gaon, tertius Phorad, quartus Eddekel. Apud Græcos autem, Ganges, Nilus, Euphrates, Tigris.*

v. 12. Ex Hieronymo & Druſio. Infra cap. XXXIX. Exodi verſu 6. אבני שהם Aquila & Theodotio vertunt, τοὺς λίθους ὀνυχίνους. *lapides Onychinos*, Symmachus, τοὺς λίθους ὄνυχας, *lapides Onychas.* LXX. τοὺς λίθους σμαράγδους, *lapides Smaragdi.*

v. 13. Origenes in ſchedis Combefiſianis Αἰθιοπίας, ἥτις ἐστὶν Ἑβραϊστὶ Χοῦς· σημαίνει δὲ σκότωσιν. *Æthiopia quæ Hebraicè dicitur Chus: ſignificat autem tenebras.*

v. 15. Locum habemus ex Hieronymo io Quæſt. Hebr. in Geneſim: ubi ſic legitur: *Symmachus vero, qui florentem primo ante paradiſum tranſtulerat, hic poſuit,* ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς ἄλσης, *quod & ipſum amœnitatem & delitias ſonat:* Druſius vocem ἄλσης ſuſpectam habet, opinaturque legendum ἀλσοσύνης. At ſi voces omnes quæ in Lexicis non extant ſuſpectas haberemus, non in Hexaplis modo, ſed etiam in aliis quibuſque libris verba multa quaſi dubia notare opus eſſet. Mihi vero ſecus videtur: ἄλσος ſignificat nemus, & locum arboribus conſitum: hinc ἄλση amœnitas, quæ vox, ut & infinitæ aliæ, in Lexicis non obſervata fuit: ne legatur enim τοῦ ἄλσους, omnes Hieronymi Editiones vetant: & alioquin τοῦ ἄλσους non vertiſſet Hieronymus *amœnitatis* aut *delitiarum.*

v. 17 Verſio Symmachi Græce in omnibus catenis Regiis habetur. In hunc vero locum Hieronymus Quæſt. Hebr. hæc habet: *In quacumque autem die comederis ex eo, morte morieris. Melius interpretatus eſt Symmachus dicens, Mortalis eris.* Ambroſius de Paradiſo c. 5. ait, *Symmachus utrumque ſingulariter dixit.* Reſpicit Ambroſius ad LXX. Interpretes, qui hunc verſum pluraliter efferunt.

v. 18. In hunc locum Anaſtaſius Serm. 9. in Hexaëmeron. ὁμοίως καὶ Ἀκύλας ὁ δυσσεβὴς ἑλληνόφρων καταψευδόμενος τοῦ Θεοῦ, ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, ποιήσωμεν τῷ ἀνθρώπῳ βοηθὸν κατ' αὐτόν, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατέναντι αὐτοῦ εἶπε, τουτέστιν ἀντίδικον καὶ πολέμιον. Sic Anaſtaſius, impietatis Aquilam accuſans hoc loco, cujus hic eſt ſenſus: *Similiter & Aquila, impius ille, & Gentilium more ſentiens, Deum carpere volens, pro illo, Faciamus homini adjutorem ſecundum ipſum, ita vertit, Faciamus ipſi adjutorem ex adverſo ipſius; id eſt, adverſarium & inimicum.* Hæc ille, Aquilæ profecto iniquus: nam illius verſionis Græcæ ſenſus eſt, Faciamus ei adjutorem e regione ipſius, quemadmodum & Hebraica ſonant.

v. 21. In hunc locum Hieron. quæſt. Hebr. *Pro ecſtaſi, id eſt, mentis exceſſu, in Hebræo habetur, THARDEMA, quod Aquila* καταφοράν, *Symmachus* κάρον, *id eſt, gravem & profundum ſoporem interpretatur.* Druſius: κάρον, id eſt, *ſoporem: proprie ſoporem cum gravedine ſignificat: ſed uſurpatur pro ſopore ſimpliciter, ut* תרדמה *in lingua Ebræorum. Plutarchus in Antonio de Cleopatra,* καὶ μόνον εὑρεῖν τὸ δῆγμα τῆς ἀσπίδος ἄνευ σπασμοῦ κάρον ὑπνώδη καὶ καταφορὰν ἐφελκόμενον. *Hic ſimul nominat* κάρον *&* καταφοράν. Loci ſenſus eſt: *Solumque reperit morſum aſpidis, ſine convulſione ſoporem gravem & ſomnum profundum attrahentem.*

Ἕτερος, ὕπνον, Hanc lectionem Viri Doctiſſimi Jo. Erneſti Grabe beneficio habemus. Ipſe vero mutuatus eſt ex Anaſtaſio lib. 9. in Hexaëmeron, cujus duo mſſ. Codd. habentur, alter in Bibliotheca Epiſc. Norvic. alter io Collegio Oxonienſi. Alius autem habetur in Biblioth. Colbertina. Locus ſic jacet, Ἀντὶ τῆς ἐκστάσεως, ὁ μὲν τῶν ἑρμηνευτῶν καταφοράν εἶπεν, ἄλλος κάρον, ἕτερος ὕπνον. *Pro exſtaſi, alius Interpres Somnum altum, alius, Soporem gravem, alius ſomnum.* Hic vero poſtremus mihi ſine ulla prorſus dubitatione Theodotio eſſe videtur.

v. 22. Anaſtaſius Serm. 9. in Hexaemeron, μετὰ τὸ εἰπεῖν, καὶ ᾠκοδόμησε Κύριος ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, στίξας τελείαν στιγμὴν ὁ μέγας Κλήμης, καὶ τὴν ἀρχὴν στίχου ποιήσας, ἐπήγαγε τό, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα. καὶ δοκεῖ μοι πάνυ θεοσεβῶς ἐπεστῆσθαι τῇ λέξει. καὶ γὰρ καὶ ὁ Θεοδοτίων οὕτω διέστειλε τοῦτο τὸ ῥῆμα. Id eſt, *Poſtquam dixerat: Et ædificavit Dominus Deus coſtam, plenam & maximam interpunctionem apponens magnus Clemens, initium verſus ducens, adjecit illud:* Quam acceperat ab Adam, in mulierem, *Videturque mihi admodum pie lectioni inſiſtere. Siquidem Theodotio hoc dictum ita diſtinxit.*

v. 23. Hunc verſum Græce mutuamur partim ex Catenis Regiis, partim ex Druſio & ex Edit. Romana. Symmachi interpretatio in Catenis mſſ. habetur in loco, qui Apollinarii eſſe dicitur. Apud Origenem in Matthæum Theodotionis verſio ſic habet, *hæc vocabitur mulier ſumptio.* In hunc locum Hieronymus Quæſt. Hebr. in Gen. *Non videtur in Græco & in Latino ſonare, cur mulier appelletur, quia ex viro ſumpta ſit: ſed etymologia in Hebræo ſermone ſervatur. Vir quippe vocatur IS, & mulier ISSA. Recte igitur ab IS, appellata eſt mulier ISSA. Unde & Symmachus pulcre etymologiam etiam in Græco voluit cuſtodire, dicens: Hæc vocabitur* ἀνδρίς, ὅτι ἀπὸ ἀνδρὸς ἐλήφθη, *quod nos Latinè poſſumus dicere: Hæc vocabitur virago, quia ex viro ſumta eſt. Porro Theodotio aliam etymologiam ſuſpicatus eſt, dicens: Hæc vocabitur aſſumtio, quia ex viro ſumta eſt. Poteſt quippe ISSA ſecundum varietatem accentus, & aſſumtio intelligi.* Sunt qui commodius προσλῆμμα ſubſtituendum putent, quia Hieronymus *Aſſumtio* vertit. Sed quid vetabat ne Hieronymus λῆμμα verteret *Aſſumtio*, cum alioquin apud Origenem Genebrardi in Matth. p. 42. legatur *Sumtio*? Verum quid ſi λῆψις ſcriptum fuiſſe putemus? id ſane ſuadere videtur Theodorus Heracleotes, qui in Catenis hæc habet in hunc locum, ἐπισημαντέον μέντοι ἐκεῖνο, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ Ἀδὰμ διῃρημένως εἶπε, τήν τε τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· ἐπὶ δὲ τῆς γυναικὸς μόνον τὴν ΛΗΨΙΝ εἶπε τῆς πλευρᾶς. *Notandum etiam & illud, quod de Adam quidem corporis & animæ creationem diviſim dixerit; de muliere autem ſolam coſtæ ſumtionem.*

Digitized by Google

CAPUT III. GENESIS.

והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יהוה אלהים 1. Ακ. Καὶ ὁ ὄφις ἦν πανοῦργος ἀπὸ παντὸς ζώου τῆς χώρας, ὃ ἐποίησε κύριος ὁ θεός. Ο. ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε κύριος ὁ θεός. Εβρ. αρωμ. Σ. πανουργότερος. Θ. πανοῦργος.

ונפקחו עיניכם 5. Σ. συνετισθήσονται οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν. Ο. διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί.

ויאכל 6 Ἄλλοι, καὶ ἔφαγε. Ο. καὶ ἔφαγον.

ותפקחנה עיני 7. Σ. συνετίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί. Ο. διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί.

לרוח היום 8. Λαρουη αιωμ. Ακ. ἐν τῷ ἀνέμῳ τῆς ἡμέρας. Σύμ. διὰ πνεύματος ἡμέρας. Ο. τὸ δειλινόν. Θεοδ. ἐν τῷ πνεύματι πρὸς κατάψυξιν τῆς ἡμέρας.

השיאני 13 Ἄλλοι, ἐπηγάγετό με. Ο. ἠπάτησέ με.

הוא ישופך ראש 15. Ο. αὐτός σου τηρήσει κεφαλήν. Ἄλλος, αὐτή σου τηρήσει κεφαλήν.

תשוקתך 16. Ακ. [* συμμαχία] σου Σ. ἡ ὁρμή σου. Ο. πρὸς τὸν ἄνδρα ἡ ἀποστροφή σου.

ארורה האדמה בעבורך 17. Ακ. ἐπικατάρατος ἡ χθὼν ἕνεκά σου. Ο. ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. Θ. ἐπικατάρατος ἀδαμὰ ἐν τῇ [ἀσυνεθσίᾳ] σου.

1. HEbr. Et ſerpens erat callidior omni beſtia agri, quam fecerat Dominus Deus. *Aq.* Et ſerpens erat callidus præ omni animali regionis, quod fecerat Dominus Deus. *LXX.* Serpens autem erat prudentiſſimus omnium beſtiarum, quæ erant ſuper terram, quas fecerat Dominus Deus. *Vulg. Sed & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus.*

Heb. Arom. *Symm.* callidior. *Th.* callidus.

5. *Hebr.* Aperientur oculi veſtri *S* prudentiores reddentur oculi veſtri. *LXX. & Vulg.* aperientur oculi veſtri.

6. *H. Alii. Vulg.* & comedit. *LXX.* & comederunt.

7. *H.* Aperti ſunt oculi. *S* prudentiores redditi ſunt oculi. *LXX. & Vulg.* aperti ſunt oculi.

8. *Hebr.* LARUE AIOM, ad auram diei. *Aq* in vento diei. *S* per ſpiritum diei. *LXX* ad veſperam. *Theod.* in ſpiritu ad refrigerium diei. *Vulg. ad auram poſt meridiem.*

13. *Hebr. & Alii*, ſeduxit me. *LXX. Vulg.* decepit me.

15. *H.* Ipſum conteret tibi caput. *LXX.* ipſe ſervabit caput tuum. *Alius*, *Vulg.* ipſa conteret caput tuum.

16. *Heb.* Deſiderium tuum. *Aq.* ſocietas tua. *S.* appetitus tuus. *LXX.* ad virum converſio tua. *Vulg. ſub viri poteſtate eris.*

17. *Heb.* Maledicta terra propter te. *Aq.* Maledicta humus propter te. *LXX.* Maledicta terra in operibus tuis. *T.* Maledicta Adama in tranſgreſſione tua. *Vulg. Maledicta terra in opere tuo.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Geneſis.

v. 1. Lectio Aquilæ apud Theodoretum, & in Codice Regio 1888. ſic habetur, itemque in ſchedis Combefiſii. Hieronymus Queſt. Hebr. in hunc locum: *Pro ſapiente in Hebræo habetur AROM, quod Aquila & Theodotio* πανοῦργον *interpretati ſunt, hoc eſt, nequam & verſipellem. Magis itaque ex hoc verbo calliditas & verſutia, quam ſapientia demonſtratur.* Anaſtaſius mſſ. in Hexaëmeron. Ο. Σύμ. καὶ ὁ Ακ. ἀντὶ τοῦ, φρονιμώτερος, πανουργότερος εἰρήκασι. *Symmachus & Aquila illius loco, prudentior, callidior dixerunt.* Verum Aquilam πανοῦργος habuiſſe multis teſtimoniis aſſeritur: videturque Symmachus ſolus vertiſſe πανουργότερος: quos ne disjungeret Anaſtaſius, idipſum de utroque dixit, quod modicum eſſet diſcrimen. Symmachum ſequitur Vulgatus Interpres, qui vertit. *Callidior.*

v. 5. Ibidem Anaſtaſius, ὁ Σύμμ. εἰς τὸ διανοιχθήσονται, συνετισθήσονται ἐξέδωκεν. Et ad Verſum 7. συνετίσθησαν εἴρηκε, [Σύμμαχος] λέγει, ἐσοφίσθησαν, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἦλθον τῆς οἰκείας γυμνότητος τὰ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ὄμματα; id eſt. *Symmachus, pro illo, aperientur, poſuit, prudentiores reddentur.* Et ad verſ. 7. *Symmachus, prudentiores redditi ſunt, id eſt, ſapientiores facti ſunt, & in cognitionem propriæ nuditatis venerunt oculi animæ eorum.*

v. 6. Sic plerique mſſ. & Notæ Edit. Rom. Videturque eſſe lectio veterum Interpretum: nam cum Hebraïco & cum Vulgata conſonat.

v. 8. Hieronymus: *In plerîſque Codicibus Latinorum, pro eo, quod hic poſuimus, ad veſperam, poſt meridiem habet: quia* τὸ δειλινὸν *Græcum ſermonem ad verbum transferre non poſſumus: pro quo in Hebræo ſcriptum eſt, LARUE AIOM, quod Aquila interpretatus eſt,* ἐν τῷ ἀνέμῳ τῆς ἡμέρας: *Id eſt, in vento diei. Symmachus vero,* διὰ πνεύματος ἡμέρας *per ſpiritum diei. Porro Theodotio manifeſtius,* ἐν τῷ πνεύματι πρὸς κατάψυξιν τῆς ἡμέρας, *ut meridiano calore tranſacto, refrigerium auræ ſpirantis oſtenderet.*

v. 13. Sic Druſius ex Auguſtino Eugubino Steuchio, qui vertit, *ſeduxit me.* Mavult Druſius verti, incitavit, vel impulit me, vel perſuaſit mihi. At ſi ſeriem ſpectes recte ni fallor vertitur, ſeduxit me. Quid vero ſi ſuſpicemur legendum ἀπηγάγετό με, pro ἐπηγάγετό με.

v. 15. Αλλ. αὐτή σου τηρήσει κεφαλήν. Ita mſſ. quidam, & hæc videtur fuiſſe lectio veteris cujuſdam Interpretis, cujus nomen tacetur, & quem ſequitur Vulgatus Int. Hieronymus in Quæſt. Hebraicis; *ipſe* legendum eſſe confirmat; ſed Auguſtinus, & cæteri fere Patres, *ipſa*, legunt, ut notatur in Edit Rom.

Digitized by Google

v. 16. Hieronymus Quæſt. in Geneſ. *Pro converſione Aquila ſocietatem, Symmachus appetitum vel impetum tranſtulerunt.* Vocem Græcam συμμαχία, jam antehac, quaſi Aquilæ eſſet, a nupero quodam adhibitam, utpote ſuſpectam, nulloque veterum teſtimonio aſſertam, uncinis incluſimus. Mallem certe, ἡ κατανεύσις σου: nam συμμαχία, ſocietatem belli ſignificat.

v. 17. Has item Verſiones adfert Hieronymus ibidem, Græca adtulit Martianæus noſter. Illud autem Theodotionis, ἐν τῇ ἀνωφελεῖ σου, quaſi dubium exque Latino factum, uncinis incluſimus. Forte melius ἐν τῇ παραβάσει σου. Septuaginta Int. & Vulgatus noſter legerunt בעבורך *in opere tuo*, *pro* בעבורך *propter te*, ex commutatione literarum ר & ד, quæ ob ſimilitudinem frequenter obſervatur in Bibliis.

CAPUT IV. GENESIS.

קניתי איש את־יהוה 1. Ο' Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, ἐκτησάμην ἄνθρωπον ἐν θεῷ. Ο. ἐκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ θεοῦ.

1. HEb. Acquiſivi hominem cum Domino. *Heb. Int. & Syrus.* Acquiſivi hominem in Deo *LXX.* Acquiſivi hominem per Deum. *Vulg. Poſſedi hominem per Deum.*

וישע יהוה 4. Ακ. καὶ ἀπεκλήθη [*al.* ἀπεκηλήθη] ὁ θεός. Συμ. καὶ ἐτέρφθη ὁ θεός. Ο. καὶ ἐπεῖδεν ὁ θεός. Θεοδ. καὶ ἐνεπύρισεν ὁ θεός. ... ὁ Σύρος, καὶ εὐδόκησεν ὁ θεός.

4. *Heb.* Et reſpexit Deus. *Aq.* Et delinitus eſt Deus. *S.* Et delectatus eſt Deus. *LXX.* & *Vulg.* Et reſpexit Deus. *Theod.* Et inflammavit Deus ſuper Abel, & ſuper ſacrificium ejus. *Syrus.* Et acceptum habuit Deus.

לא שעה 5. Ο. οὐ προσέσχε. Θ. οὐκ ἐνεπύρισε.

5. *Heb.* Non reſpexit. *LXX.* non advertit *Theod.* Super Caïn vero, & ſuper ſacrificium ejus non inflammavit. *Vulg. ad Cain vero & ad munera illius, non reſpexit.*

ויחר לקין מאד ויפלו פניו ויאמר יהוה אל־קין למה חרה לך 6 Α. καὶ ὠργίσθη τῷ Καῒν σφόδρα, καὶ ἔπεσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ εἶπε κύριος πρὸς Καῒν, εἰς τί τὸ ὀργίλον σοι. Ο. καὶ ἐλυπήθη Καῒν λίαν, καὶ συνέπεσε τῷ προσώπῳ αὐτοῦ. Καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ Καῒν, ἱνατί περίλυπος ἐγένου. Ἄλλος, καὶ ἐλύπησε.

6. *Hebr.* Et iratus eſt Caïn valde, & conciderunt vultus ejus. Et dixit Dominus ad Caïn: Ad quid eſt ira tibi? *A.* Et iratus eſt Caïn valde, & concidit vultus ejus. Et dixit Dominus ad Caïn: Cur iratus es? *LXX.* Et contriſtatus eſt Caïn valde, & concidit vultu ſuo. Et dixit Dominus Deus ad Caïn: Quare triſtis factus es? *Alius.* Et contriſtavit Caïn. *Vulg. Iratuſque eſt Cain vehementer, & concidit vultus ejus. Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es?*

הלוא אם־תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל־בו 7. Συμ. ἀλλ' ἐὰν ἀγαθύνῃς, ἀφήσω· ἐὰν δὲ μὴ ἀγαθύνῃς, παρὰ θύραν ἁμαρτία ἐγκεῖ(ται). Ο. οὐκ ἐὰν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες; ἡσύχασον. πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. Θεοδ. οὐκ ἂν ἀγαθῶς ποιῇς δεκτόν, καὶ ἂν μὴ ἀγαθῶς ποιῇς, ἐπὶ θύρας ἁμαρτία ἐγκαθ(ῆ)ται. πρὸς σὲ ὁρμὴ αὐτοῦ, καὶ ἄρξεις αὐτοῦ.

7. *Heb.* Nonne ſi bene feceris, elevare; & ſi non bene feceris, ad oſtium peccatum cubans. Et ad te appetitus ejus; & tu dominaberis in eum. *Sym.* Sed ſi bene feceris, dimittam; ſi vero non bene feceris, ad januam peccatum jacet. *LXX.* Nonne ſi recte offeras, non autem recte dividas; peccaſti? Quieſce: ad te converſio ejus; & tu principatum habebis ipſius. *Theod.* Nonne ſi bene feceris acceptabile erit; & ſi non bene feceris, ſuper januam peccatum inſidet: ad te impetus ejus, & principatum habebis ipſius. *Vulg. Nonne ſi bene egeris, recipies; ſin autem male, ſtatim in foribus peccatum aderit? Sed ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.*

8 Α. Ο. Διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον. In hæc verba ſcholion, παρ' οὐδενὶ τῶν λοιπῶν κεῖται τὰ ῥήματα τοῦ Καῒν τὰ πρὸς Ἄβελ· ἀλλ' οὐδὲ παρ' Ἑβραίοις· ἀλλ' ἐν ἀποκρύφῳ φασίν. παρὰ δὲ τοῖς ο'. κεῖται· ἔχει δὲ αὐτὰ καὶ τὸ Σαμαρειτικόν. Alii vero Codices ex Origene. ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Καῒν πρὸς τὸν Ἄβελ, οὐ γέγραπται· καὶ οἱ περὶ Ἀκύλαν ἐδήλωσαν· ὅτι ἐν τῷ ἀποκρύφῳ φασὶν οἱ Ἑβραῖοι κεῖσθαι τοῦτο ἐνταῦθα κατὰ τὴν τῶν ο'. ἔκδοσιν.

8. *A. LXX.* Tranſeamus in campum. *Vulg. Egrediamur foras.* In hæc verba Scholion: *Apud neminem reliquorum exſtant verba Cain ad Abel; ſed neque apud Hebraos. Verum aiunt in Apocrypho eſſe. Habentur autem apud LXX. atque etiam in Samaritano.* Alii vero Codices hæc habent ex Origene: *In Hebraico dictum illud Cain ad Abel, ſcriptum non reperitur: Aquila tamen exhibet: quoniam Hebrai dicunt hoc in Apocrypho jacere, quemadmodum habetur apud LXX.*

נע ונד 12. ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, σαλευόμενος

12. *Hebraus & Syrus*, fluctuans & inſtabilis.

καὶ ἀκαταστατῶν. Ο. στένων καὶ τρέμων.

ויאמר לו יהוה לכן כל־הרג קין שבעתים יקם

15. Ακ. (καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, διότι πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν, δίκην διώσει ἑπταχῆ.) Συμ. (καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν, ἕβδομος ἐκδίκησιν λήψεται.) Ο. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, οὐχ οὕτως, πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν, ἑπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει. Θεοδ. (καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, οὐχ οὕτω, πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν, τὴν ἑβδομάδα ἐκδικούμενα παραλύσει.)

כי שבעתים יקם 24. Σ. . . . . . Ο. ἑπτάκις ἐκδεδίκηται. Θ. . . . .

ותקרא את־שמו שת כי שת־לי אלהים זרע אחר 25. Ακ. (καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σὴθ λέγουσα, ὅτι ἔθηκε θεός μοι σπέρμα ἕτερον). Ο. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σὴθ λέγουσα, ἐξανέστησε γάρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα.

אז הוחל לקרא בשם יהוה 26. Ακ. τότε ἤρχθη τοῦ καλεῖσθαι ἐν ὀνόματι κυρίου. ὁ Ἑβραῖος οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ. Ο. οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ.

LXX. Gemens & tremens. *Vulg. vagus & profugus.*

15. *Hebr.* Et dixit ei Dominus: Propterea omnis occidens Caïn, ſeptempliciter vindicabitur. *A.* Et dixit ei Dominus, Propterea omnis qui occiderit Caïn, ſeptempliciter ulciſcetur. *S.* Et dixit ei Dominus, Non ſic, ſed omnis qui occiderit Cain ſeptimus vindictam accipiet. *LXX*. Et dixit ei Dominus, non ſic, omnis qui occiderit Caïn, ſeptem vindictas exolvet. *Th.* Et dixit ei Dominus, non ſic: omnis qui occiderit Caïn, ſeptem vindictas exſolvet. *Vulg. dixitque ei Dominus, Nequaquam ita fiet: ſed omnis qui occiderit Caïn, ſeptuplum punietur.*

24. *Heb.* Quia ſeptempliciter vindicabitur. *S.* ſeptimus pœnas dabit. *LXX*. ſepties vindicatum eſt. *Th.* per ſeptenarium ulciſcetur. *Vulg. ſeptuplum ultio dabitur.*

25. *Heb.* Et vocavit nomen ejus Seth dicens: quia poſuit mihi Deus ſemen alterum. *Aq.* Et vocavit nomen ejus Seth, dicens, Quia poſuit Deus mihi ſemen alterum. *LXX* Et cognominavit nomen ejus Seth, dicens: Suſcitavit enim mihi Deus ſemen alterum. *Vulg. Vocavitque nomen ejus Seth dicens: Poſuit mihi Deus ſemen aliud.*

26. *Heb.* Tunc cœptum eſt invocari nomen Domini. *A.* tunc cœptum eſt vocari in nomine Domini. *Hebræus alio modo*, Hic ſperavit appellari nomine Domini Dei. *LXX*. Hic ſperavit invocare nomen Domini Dei. *Vulg. iſte cœpit invocare nomen Domini.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Geneſis.

v. 1. Hic locus prodit ex ſchedis Combefiſii, qui ex mſſ. quodam Monſpelienſi ſe mutuatum eſſe teſtificatur: ſic autem habet. Ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, ἐκτησάμην ἄνθρωπον ἐν θεῷ· ὡς ἀναθέντος [ſic] τὸν πρωτότοκον θεῷ. i. *Hebræus & Syrus: poſſedi hominem in Deo: ac ſi primogenitum ſuum Deo conſecret.*

v. 4. Ακ. καὶ ἀπεκλάθη, vel melius ἀπεκλάσθη, delinitus eſt. Interpres Procopii Latine: *Solationem accepit.* Theodotio, ἐνεπύρισεν, *inflammavit.* Hieronymus: *Unde ſcire poterat Cain quod fratris munera ſuſcepiſſet Deus; & ſua reſpuiſſet: niſi interpretatio illa vera eſt, quam Theodotio poſuit:* Et inflammavit Deus ſuper Abel & ſuper ſacrificium ejus; ſuper Caïn vero & ſuper ſacrificium ejus non inflammavit.

v. 5. Hanc Aquilæ verſionem habemus ex Theodoreto. Druſius male legerat, ut & ipſe ſubodoratur, καὶ ὀργίλον τὸν Καΐν, melius legitur, τῷ Καΐν, ut efferunt Theodoreti Editi & Schedæ Combefiſianæ: quæ poſtremæ omittunt σφόδρα. LXX. habent, καὶ ἐλυπήθη. Alii, καὶ ἐλύπησε, ſupple, τὸν Καΐν.

v. 7. Hunc inſignem Symmachi & Theodotionis locum ex Schedis Combefiſianis excerpſimus. Ille vero ex Codice Monſpelienſi acceperat. In iiſdem porro Schedis paulo poſt ſubjicitur. Χρὴ γινώσκειν ὅτι ὁ μακάριος Κύριλλος οὕτως ἔγνω εἰρῆσθαι τοῦτο τοῦ θεοῦ· πρὸς μὲν τὸν Καΐν, ἥμαρτες, ἡσύχασον· πρὸς δὲ τὸν Ἄβελ, πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. Ταῦτα ἐν τοῖς γλαφυροῖς. i. *Sciendum eſt B. Cyrillum, hoc Dei dictum ſic interpretari ac diſtinguere: nempe ad Cainum dici, peccaſti, quieſce: ad Abelem vero: Ad te converſio ejus, & tu principatum habebis ipſius. Hæc ille in Glaphyris.*

v. 8. Hæc notatu digna ignoti cujuſdam & Origenis loca, quæ ex Manuſcriptis noſtris excerpſimus, in ſerie reponenda duximus. Ut unde prodeat illud, διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον, quod Aquila & LXX. expreſſerunt, ſtatim deprehendatur. Obſervandum eſt autem priorem notam a Nobilio & Druſio Cyrilli nomine circumferri; ſed perperam, ut monet Combefiſius in memoratis Schedis. *Ex Regiis Codicibus & Cod. Mazarini*, [ſic ille.] *Sixtina habet Cyrilli nomine, cum Cyrillus non habeat. Quia forte invenit Nobilius in Catena iſtis ſimili ſubjectum ſuperiori Scholio, cui nec ipſum bene inſcriptum Cyrilli nomen.* Porro in nota a Nobilio & Druſio Cyrilli nomine allata, deeſt illud, ἀλλ' ἐν ἀποκρύφῳ φασίν. Monent autem hæc duo Scholia, verba ſuperius allata, quæ in Hebraïco non exſtant, ex Apocrypho deſumta eſſe a Septuaginta interpretibus & ab Aquila, ipſoſque Hebræos in Apocrypho quodam agnoſcere. Apocryphus vero liber hujuſmodi qui fuerit ignoratur. Hieronymus Quæſt. in Geneſim: Et dixit Cain ad Abel fratrem ſuum, *ſubauditur ea quæ locutus eſt Dominus. Superfluum ergo eſt quod in Samaritanorum & noſtro volumine reperitur.* Notat Nobilius ea ipſa verba, in Thargum Jeroſolymitano, qui Romæ eſt, haberi.

v. 12. Catenæ Regiæ. Ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, σαλευόμενος καὶ ἀκαταστατῶν, τουτέστι μὴ μένων ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Id eſt, *Hebræus & Syrus, fluctuans & inſtabilis, hoc eſt, non manens in eodem loco.* Editio autem Romana loco τοῦ, ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, habet, οἱ ἄλλοι· ſimiliterque Theodoretus, qui ait: τὸ τρέμειν, ὁ κατὰ τοὺς ἄλλους ἑρμηνευτὰς ἀκαταστατεῖν. i. *Tremere, ſive ſecundum alios Interpretes, inſtabilem eſſe.* Hinc ſuſpicatur Druſius illos

alios

alios Interpretes eſſe Aq. Symm. & Theodotionem: quod & ego facile crediderim. Scholiaſtæ quippe & Theodoretus, quando οἱ ἄλλοι, vel οἱ λοιποὶ ponunt, hos Interpretes indicant. Huic opinioni ſuffragatur Procopius in Geneſim: *Ebraica veritas*, inquit, *habet, ut ex aliis Interpretibus didici, Eris mobilis & inſtabilis, non manens fixis ſedibus in uno loco, ſed errabundus & vagabundus in orbe vives. Sane hac expoſitio vera eſt, & ab omnibus Catholicis recipitur.* Nec dubium videtur hos Interpretes eſſe Aq. S. & Th. Hieron. Quæſt. in Gen. *Quod LXX. Naid tranſtulerunt, in Hebræo NOD dicitur, & interpretatur, σαλευόμενος. i. fluctuans & inſtabilis, ac ſedis incertæ.* Itaque hæc lectio, non Hebræi modo & Syri, ut ferunt Catenæ Regiæ; ſed etiam aliorum Interpretum eſſe videtur.

v. 15. Græca trium Interpretum verba a quodam nupero allata, uncinis incluſimus: quia nuſquam reperimus. In hunc locum Hieronymus, Quæſt. in Geneſ. Omnis qui occiderit Cain, ſeptem vindictas exſolvet. *Pro ſeptem vindictis, Aquila ſeptemplsciter interpretatus eſt: Symmachus, ſeptimum. Theodotio, per hebdomadem. Super quo Capitulo exſtat Epiſtola noſtra ad Damaſum.* In Epiſtola autem ad Damaſum ſic habet. VAIOMER LO ADONAI LOCHEN CHOL OREG CAIN SOBATHAIM IOCCAMO. Aquila. *Et dixit ei Dominus, Propterea omnis qui occiderit Cain, ſeptempliciter ulciſcetur. Symmachus: Et dixit ei Dominus: Non ſic, ſed omnis qui occiderit Cain, hebdomas, ſive ſeptimus vindicabitur. Septuaginta & Theodotion: Et dixit ei Dominus: Non ſic, ſed omnis qui occiderit Cain, ſeptem vindictas exſolvet.* Reliqua vide ibi. Procopius in Geneſ. p. 86. *Quidam magis proprie iſtum locum interpretantur, dicentes: oportet Cainum ſepties puniri ob commiſſum parricidium.: Aquila ſic reddidit: Septies. Symmachus vero ſic vertit: Septies dabit pœnas, quod quidam ſic intellexerunt: in ſeptem generationibus pœnas pendet. Verum Hebræus poſt dictionem, interficiens, punctum locat.*

v. 24. Hæc ex Procopio deſumta ſunt: cujus hæc ſunt verba p. 90. *Sed nihil moror ſive dona Spiritus Sancti, ſive ſeptem patrum perſonas, illa ſeptem accipias. Illi ſententiæ adſtipulatur Theodotion, præſentem locum transferens: Per ſeptuarium ulciſcetur. Symmachus ſic vertit: Septimus pœnas dabit. Proinde Lamechus forte ſeptimus fuit, qui pœnas inflixit.*

v. 25. Latine hic verſiculus exſtat apud Hieronymum in Quæſt. ad Geneſim. Ex Latinis Græca concinnavimus, quia videtur non potuiſſe alio modo legi. Uncinis tamen incluſimus, ne quis aliunde excerpta putaret.

v. 26. Sic omnes Catenæ Regiæ: ſic item Schedæ Combefiſianæ Aquilæ locum efferunt. Druſius legerat: Ακ. τότε ἤρχθη τοῦ καλεῖν ἐν ὀνόματι κυρίου. Theodoreti editi, Ακ. τότε ἤρχθη τοῦ καλεῖσθαι τῷ ὀνόματι κυρίου. Verſionem ex Hebræo Catenæ omnes mſſ. habent nomine Euſebii Emiſeni: cujus totum locum adferre libet: ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ οὐχ οὕτως λέγει· ἀλλ', οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ· τουτέστιν υἱὸς θεοῦ λέγεσθαι καὶ θεός. οἱ γὰρ ἀπὸ τοῦ Σὴθ δίκαιοι γεγόνασιν. ὅθεν ἡ γραφὴ ἑαυτῇ ἀκολουθοῦσα μετὰ ταῦτά φησι· καὶ ἰδόντες οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων· τουτέστιν οἱ δίκαιοι. οὐ γὰρ ἦν ἐπιμιξία τοῖς υἱοῖς Σὴθ πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ Κάϊν. i. *In Hebraico non ita dicit: ſed, Hic ſperavit appellari nomine Domini; hoc eſt, Filius Dei ac Deus dici. Nam qui a Setho ortum ducebant, juſti fuerunt. Quamobrem ſcriptura ſibi ipſi conſonans, poſtea dicit: Et viderunt Filii Dei filias hominum; id eſt, juſti. Nulla quippe commixtio erat inter filios Sethi, & Caini progeniem.* Aliam interpretationem exhibet Hieronymus Quæſt. in Gen. *Enos, juxta Linguæ Hebrææ proprietatem, homo vel vir dicitur: & pulcre, quia hoc vocabulum habuit, de eo ſcriptum eſt, Tunc initium fuit invocandi nomen Domini: licet plerique Hebræorum aliud arbitrentur, quod tunc primum in nomine Domini & ſimilitudine ejus, fabricata ſint idola.*

CAPUT V. GENESIS.

זה ספר תולדת אדם 1. Ακ. τοῦτο τὸ βιβλίον γεννημάτων Ἀδάμ. Ο. αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων.

1. Hebr. & Aq. Hic liber generationum Adam. *LXX.* Hic liber generationis hominum. *Vulg. Hic eſt liber generationis Adam.*

את־שמם 2. Ἄλλοι, τὸ ὄνομα αὐτῶν. Ο. τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

2. *H. Alii, Vulg.* nomen eorum. *LXX.* nomen ejus.

ויהיו כל־ימי אדם אשר־חי תשע מאות שנה ושלשים שנה 5. Εβρ. Ελλ. Ουαεῖ Αδαμ σαλωσιμ σανα ϋ μεσα μηωθ σανα. Ακ. καὶ ἔζησεν Ἀδὰμ τριάκοντα ἔτος, καὶ ἐννακόσια ἔτος. Ο. Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἀδὰμ, ἃς ἔζησε, τριάκοντα καὶ ἐννακόσια ἔτη.

5. *Heb.* Et fuerunt omnes dies Adam, quibus vixit nongenti anni & triginta anni. *Aq.* Et vixit Adam triginta annos & nongentos annos. *LXX.* Et facti ſunt omnes dies Adam quibus vixit, triginta & nongenti anni. *Vulg. Et factum eſt omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta.*

ויחי מתושלח שבע ושמונים שנה ומאת שנה ויולד את־למך 25. Τὸ Ἑβραϊκὸν καὶ τὸ Σαμαρειτικὸν, καὶ ἔζησε Μαθουσάλα ἔτη ρπζ΄ καὶ ἐγέννησε τὸν Λάμεχ. Ο. καὶ ἔζησε Μαθουσάλα ἑπτὰ ἔτη καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ ἐγέννησε τὸν Λάμεχ.

25. *Heb.* Et vixit Mathuſala ſeptem & octoginta annos & centum annos, & genuit Lamech. *Hebr. & Samarit.* Et vixit Mathuſala CLXXXVII. annos, & genuit Lamech. *LXX.* Et vixit Mathuſala ſeptem annos & ſexaginta & centum, & genuit Lamech. *Vulg. Vixit quoque Mathuſala centum octoginta ſeptem annis, & genuit Lamech.*

ויחי מתושלח אחרי הולידו את־למך שתים ושמונים שנה ושבע מאות שנה 26. Εβ. καὶ Σαμαρ. καὶ ἔζησε Μαθουσάλα μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν Λάμεχ, δύο καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτακόσια ἔτη. Ο. καὶ ἔζησε

26. *Heb.* Et vixit Mathuſala, poſtquam genuit ipſe Lamech, duos & octoginta annos & ſeptingentos annos. *Hebr. & Samar.* Et vixit Mathuſala, poſtquam genuit Lamech, duos & octoginta & ſeptingentos annos. *LXX.* Et

Μαθουσάλα μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Λάμεχ δύο καὶ ὀκτακόσια ἔτη.

vixit Mathuſala poſtquam genuit Lamech, duos & octingentos annos. *Vulg. Et vixit Mathuſala, poſtquam genuit Lamech, ſeptingentis octoginta duobus annis.*

Notæ & variæ Lectiones ad cap. V. Geneſis.

v. 1. Hanc Aquilæ lectionem mutuati ſumus ex loco quodam Origenis, quem ſupra adtulimus in Notis ad verſum 4. Capitis 1.

v. 2. Ἄλλος, Τὸ ὄνομα αὐτῶν, ex pleriſque Manuſcriptis. Hæc vero lectio cum Hebraïco conſonat.

v. 5. Prodit hic Aquilæ locus ex Epiphanio de menſuris & ponderibus p. 169. Ubi non omnia Hebraïci textus verba transferuntur. An Aquila ipſe omiſerit, an Epiphanius detruncarit, incertum. Hebraica item Græce ſcripta non quadrant apud Epiphanium. Nos ad literam referimus. Hic vides nimio ſcrupulo Aquilam Hebraicæ literæ ſervientem, τριάκοντα ἔτος, *triginta annum*, & ἐννακόσια ἔτος, *nongentos annum* vertere: quia nimirum Hebraïcus textus ad utrumque habet שנה in ſingulari. In annos autem generationum inſignem Euſebii Emiſeni locum adferam deſumtum ex Schedis Combefiſianis. Ὅτι ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος, καὶ ὁ Σύμμαχος ὡσαύτως ρ'. ἔτη ἀεὶ γενεαλογεῖ, καὶ ὑποδείγματος ἕνεκεν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀδὰμ γέγραπται σλ'. γεννῆσαι τὸν Σήθ. ὁ Ἑβραῖος ρλ'. προστίθησι δὲ αὐτὰ εἰς ὑπόλοιπον ζωῆς τοῦ Ἀδάμ. i. *Hebræus & Syrus & Symmachus in genealogiis centum annos minus ſemper ponunt; exempli cauſa, ſcriptum eſt [in LXX. Interpretibus] quod Adam anno vitæ CCXXX. genuerit Seth: ibi Hebræus CXXX. habet. Illos autem centum annos reliquit Adami vitæ annis adjungit.* Animadvertas autem. Hebræum, & Syrum adferri, qua de re pariterque de Samaritano pluribus agitur in Præliminaribus: ubi diſquiritur, an Græci Interpretes, qui ex Hebraïco, Syriaco, & Samaritano tranſtulerint, his in locis intelligantur; An vero ipſi veteres lectionum indagatores, Hebraicum, Syriacum & Samaritanum textum, ad certa loca conſulentes, ea ipſa Græce verſa nobis exhibeant.

Verſus 25. & 26. interpretationem ex Schedis Combefiſii deſumſimus. Ille vero ex Codd. Monſpelienſi & Mazarinæo exſcripſiſſe ſe dicit. In hunc locum Hieronymus Quæſt. in Geneſim. Et vixit Mathuſala centum annos & ſexaginta & ſeptem &c. *Famoſa quæſtio, & diſputatione omnium Eccleſiarum ventilata, quod juxta diligentem ſupputationem, quatuordecim annos poſt diluvium Mathuſala vixiſſe referatur. Etenim cum eſſet Mathuſala annorum centum ſexaginta ſeptem, genuit Lamech. Rurſum Lamech, cum eſſet annorum centum octoginta octo, genuit Noe, anni vitæ Mathuſalæ, trecenti quinquaginta quinque. Sexcenteſimo autem anno vitæ Noe, diluvium factum eſt. Ac per hoc habita ſupputatione per partes, nongenteſimo quinquageſimo anno Mathuſalæ, diluvium fuiſſe convincitur. Cum autem ſupra nongentis ſexaginta novem annis vixiſſe ſit dictus, nulli dubium eſt quatuordecim eum annos vixiſſe poſt diluvium. Et quomodo verum eſt quod octo tantum animæ in arca ſalvæ factæ ſunt? Reſtat ergo ut quomodo in pleriſque, ita & in hoc ſit error in numero. Siquidem & in Hebræis & Samaritanorum libris ita ſcriptum reperi:* Et vixit Mathuſala centum octoginta ſeptem annis, & genuit Lamech. Et vixit Mathuſala poſtquam genuit Lamech, ſeptingentos octoginta duos annos, & genuit filios & filias. Et fuerunt omnes dies Mathuſalæ, anni nongenti ſexaginta novem, & mortuus eſt. Et vixit Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit Noe. *A die ergo nativitatis Mathuſalæ, uſque ad diem ortus Noe, ſunt anni trecenti ſexaginta novem: his adde ſexcentos annos Noe: quia in ſexcenteſimo vitæ ejus anno factum eſt diluvium: atque ita fit, ut nongenteſimo ſexageſimo nono vitæ ſuæ Mathuſala mortuus ſit, eo anno quo cœpit eſſe diluvium.* In eumdem locum Origenes in Schedis Combef. Παρέχει ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ἔζησε Λάμεχ ἔτη ρ'. καὶ π'. καὶ η'. καὶ ἐγέννησε Νῶε. καὶ ἔζησε Λάμεχ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν Νῶε ἔτη φξε'. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Λάμεχ ἔτη ἑπτακόσια καὶ πεντήκοντα τρία, καὶ ἀπέθανε. καὶ ἦν Νῶε ἐτῶν φ'. καὶ ἐγέννησε τρεῖς υἱούς. καὶ εὑρίσκομεν ἐκ τούτου διαφωνίαν ἑξήκοντα πέντε ἐτῶν τοῦ Νῶε. ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ γραφὴ λέγει ὅτι τῷ Θεῷ εὐηρέστησε Νῶε, καθὼς γέγραπται καὶ περὶ τοῦ Ἐνώχ. ἐφάνη γὰρ ὅτε εὐηρέστησε τῷ Θεῷ, τότε καὶ μετέθηκεν αὐτόν. ὁμοίως οὖν καὶ τοῦ Νῶε τὰ πρὸ τῆς εὐαρεστήσεως ξε'. ἔτη οὐκ ἐλογίσατο αὐτῷ ἡ θεία γραφή. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ οὐκ ἐλογίσθη εἰς ζωὴν τὰ ξ'. ἔτη τὰ πρὸ τῆς θεογνωσίας αὐτοῦ. καὶ τοῦ Ἐνὼχ ἔτη λ'. καὶ τοῦ Σαοὺλ ἔτη κ'. καὶ τοῦ Σολομῶντος ἔτη μ'. καὶ τοῦ Ἐζεκίου ιζ'. ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ Μαθουσάλα εὑρίσκεται διαφωνία ἐτῶν ιε'. *Hoc eſt. Supra legitur,* Vixit Lamech annos centum & octoginta & octo, & genuit Noe. Et vixit Lamech poſtquam genuit Noe annos DLXV. Et facti ſunt omnes dies Lamech anni ſeptingenti quinquaginta tres, & mortuus eſt. *Et*, erat Noe annorum D. & genuit tres filios. *Ex hoc autem annorum Noe ſexaginta quinque diſcrepantiam deprehendimus. Verum hoc loco Scriptura dicit, Noe Deo placuiſſe, ſicut etiam de Enoch ſcriptum eſt. Nam ille quoque cum placuit Deo, tunc tranſlatus eſt ab eo. Similiter autem & ipſi Noe ſexaginta annos, antequam placeret Deo elapſos, non computavit divina Scriptura. Sicuti nec Abrahamo ſexaginta anni vitæ antequam Deum cognoſceret computati ſunt, nec Enocho triginta, nec Sauli viginti, nec Salomoni quadraginta, nec Ezechiæ ſeptemdecim. Sed etiam circa Mathuſalam reperitur diſcrimen annorum quindecim.*

CAPUT VI. GENESIS.

וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת־בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת

2. Ἀκ. ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τῶν θεῶν τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. Σύμ. καὶ ἰδόντες υἱοὶ τῶν δυναστευόντων τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ. υἱοὶ τῶν δυναστῶν. Ο. ἰδόντες δὲ υἱοὶ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. Θεοδ. καὶ ἰδόντες υἱοὶ τοῦ θεοῦ.

2. HEb. Et viderunt filii Dei filias hominis, quod pulchræ. *A.* videntes autem filii deorum filias hominum. *S.* Et videntes filii potentium filias hominum. *LXX.* Videntes autem filii Dei filias hominum. *Th.* Et videntes filii Dei. *Vulg. Videntes filii Dei filias hominum quod eſſent pulchræ.*

3 לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם Σύμ. οὐ κρινεῖ τὸ

3. *Heb.* Non contendet ſpiritus meus cum

πνεῦμά μου τοὺς ἀνθρώπους αἰωνίως. O. οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα.

הנפלים היו בארץ 4. Ακ. οἱ ἐπιπίπτοντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς. Σύμ. οἱ βίαιοι ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς. al. δυνάσται. O. οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς. Θεοδ. οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς.

וינחם יהוה כי־עשה את־האדם בארץ ויתעצב אל־לבו 6. Ακ. καὶ μετεμελήθη ὁ θεὸς ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ διεπονήθη πρὸς καρδίαν αὐτοῦ. Συμ. καὶ ἀπέστρεψεν. O. καὶ ἐνεθυμήθη ὁ θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ διενοήθη.

כי נחמתי 7. A. ὅτι μετεμελήθην. O. ὅτι ἐνεθυμήθην. Αλλος, ἐθυμώθην.

את־האלהים התהלך־נח 9. A. σὺν τῷ θεῷ περιεπάτει. Σ. τῷ θεῷ ἐπηκολούθησε. O. τῷ θεῷ εὐηρέστησε Νῶε.

קץ 13. Ακ. τέλος. Σύμ. πέρας. O. καιρός.

עצי־גפר 14. O. ἐκ ξύλων τετραγώνων. Αλλος ἐκ ξύλων ἀσήπτων, ἢ κεδρίνων. Αλλος, ἐπὶ πλακῶν πυξίνων.

קנים תעשה את־התבה Σύμ. καλιὰς ποιήσεις. O. νοσσιὰς ποιήσεις τὴν κιβωτόν. Αλλος, κατὰ τὴν κιβωτόν.

וכפרת בכפר Ακ. ἀλοιφήσεις ἀλοιφῇ. Σ. ἱλαστηρίῳ. O. ἀσφαλτώσεις.

צהר תעשה התבל 16. Ακ. μεσημβρινὸν ποιήσεις τῇ κιβωτῷ. Σ. διαφανὲς ποιήσεις. O. ἐπισυνάγων ποιήσεις τὴν κιβωτόν. Θεοδ. θύραν ποιήσεις.

שנים ושלשים תעשה Σύμ. κατὰ δίστεγα καὶ τρίστεγα ποιήσεις αὐτήν. O. κατάγαια διώροφα, καὶ τριώροφα ποιήσεις αὐτήν.

מכל־החי 19 A. Σ. ἀπὸ πάντων τῶν ζώων. O. ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν.

homine in ſæculum. *S.* Non judicabit ſpiritus meus homines æternum. *LXX.* Non permanebit ſpiritus meus in hominibus his in æternum. *Vulg. Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum.*

4. *Heb.* Gigantes fuerunt in terra. *A.* Cadentes, *ſive* irruentes, erant ſuper terram. *S.* Violenti erant ſuper terram. *al.* ſanatu difficiles. *LXX.* Gigantes autem erant ſuper terram. *Theod. & Vulg.* Gigantes autem erant ſuper terram.

6. *Heb.* Et pœnituit Dominum quod feciſſet hominem in terra, & indoluit ad cor ſuum. *A.* Et pœnituit Deum quia fecerat hominem ſuper terram, & laboravit ad cor ſuum. *S.* & avertit. *LXX.* Et cogitavit Deus, quia fecit hominem ſuper terram, & recogitavit. *Vulg. Pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra: & tactus dolore cordis intrinſecus.*

7. *Heb.* Quia pœnitet me. *A.* quia pœnituit me. *LXX.* quia cogitavi. *Alius*, iratus ſum. *Vulg. pœnitet enim me.*

9. *Hebr.* Cum Deo ambulavit Noe. *Aq.* cum Deo ambulabat. *S.* Deum ſequutus eſt. *LXX.* Deo placuit Noe. *Vul. cum Deo ambulavit.*

13. *Heb. & A.* finis. *S.* terminus. *LXX.* tempus. *Vulg. finis.*

14. *Heb.* lignorum Gopher. *LXX.* ex lignis quadratis. *Alius*, ex lignis imputribilibus, *aut* cedrinis. *Alius*, ſuper tabulis buxinis. *Vulg. de lignis lævigatis.*

Hebr. nidos facies cum arca. *S.* nidos facies. *LXX.* nidos facies arcam. *Alius*, ad arcam. *Vulg. manſiunculas in arca facies.*

Heb. bituminabis bitumine. *A.* linies linimento. *S.* propitiatione. *LXX.* bituminabis. *Vulg. bitumine linies.*

16. *Heb.* Feneſtram facies arcæ. *A.* meridianum facies arcæ. *S.* pellucidum facies arcæ. *LXX.* colligens facies arcam. *Th.* januam facies. *Vulg. feneſtram in arca facies.*

Hebr. Secunda & tertia facies. *S.* per binas & ternas contignationes facies eam. *LXX.* inferiora bicamerata & tricamerata facies eam. *Vulg. deorſum cœnacula & triſtega facies in ea.*

19. *Heb.* ab omni vivente. *A. S.* ab omnibus animantibus. *LXX.* ab omnibus pecoribus. *Vul. ex cunctis animantibus.*

Notæ & variæ Lectiones ad cap. VI. Geneſis.

v. 2. Locum plenum Aquilæ & Symmachi ex Combefiſianis Schedis & ex Catenis mſſ. eruimus. Hieronymus: *verbum Hebraicum* ELOIM *communis eſt numeri: & Deus quippe & dii ſimiliter appellantur: propter quod Aquila, plurali numero, filios deorum auſus eſt dicere deos, intelligens Sanctos ſive Angelos. Deus enim ſtetit in Synagoga deorum: in medio autem Deos diſcernit, Unde & Symmachus iſtiuſmodi ſenſum ſequens, ait:* Videntes filii potentium filias hominum, *& reliqua.* Cyrillus in Catenis mſſ. citatus hæc habet. Οἴδαμεν οὖν ὅτι τῶν ἀντιγράφων τινὰ περιέχει σαφῶς· ἰδόντες δὲ οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. εἶτα περιστρέφουσί τινες τῆς φιλοσαρκίας τὰ ἐγκλήματα, καὶ τῆς οὕτω μυσαρωτάτης ἐπιθυμίας ἀνάπτουσι τὰς αἰτίας ἀπολισθήσασιν ἀγγέλοις, οἳ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν οὐ τετηρήκασι κατὰ τὸ γεγραμμένον. ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν πᾶν ἀρρώστημα νοῦ πρέπει ἂν ἐκείνοις, φαίην ἂν καὶ συνθήσομαι· τὸ δὲ γε τοῦ εἰκότος λογισμοῦ τὴν ἐπὶ τῷ πράγματι πίστιν ὡς ἀπόπαλιν φέρεσθαι συγχωρεῖν, εἴη ἂν ὥς γέ μοι φαίνεται τῶν ἀτοπωτάτων. 1. *Scimus quædam Exemplaria ſic habere: Videntes autem Angeli Dei filias hominum. Hinc carnalis amoris, & execranda concupiſcentia crimen nonnulli referunt in Angelos lapſos, qui proprium principatum non ſervaverunt, ſicut ſcriptum eſt. Ego verò omnem quidem ipſis mentis morbum competere dicam & fatear: ſententiæ autem alioqui probabilis fidem ultrà modum ferri ſinere, meo quidem judicio abſurdiſſimum fuerit:*

Digitized by Google

v. 3. Sic Editio Romana, Druſius & Catenæ mſſ. in uno tamen Codice locus Symmachi ita legitur, οὐ κρινεῖ τὸ πνεῦμά μου τοὺς ἀνθρώπους αἰωνίως. i. *Non judicabit ſpiritus meus homines æternos.* Hieronymus in Quæſt. in Geneſ. *In Hebræo ſcriptum eſt. Non judicabit ſpiritus meus homines iſtos in ſempiternum, quoniam caro ſunt. Hoc eſt, quia fragilis eſt in homine conditio, non eos ad æternos ſervabo cruciatus; ſed hic illis reſtituam quod merentur.*

v. 4. Sic Interpretum lectiones edidit Martianæus noſter, Druſius in hunc locum: Οἱ ἐπιπίπτοντες i. *irruentes. Siquidem* לנפל *etiam irruo denotat ut ibi* נפל בעצמיו *irruit validis ſuis. Locus eſt ubi apud Davidem. In editione Romana, Α. οἱ ἐπιπίπτοντες, οἱ βίαιοι. Hoc poſtremum Symmachi eſt. Sequitur tamen ibidem, Sym. οἱ δυνάσται οἱ βίαιοι. Quod mihi pariter ſuſpectum.* Οἱ βίαιοι violenti. *Hieron.* Pro cadentibus ſive gigantibus, violentos interpretatus eſt Symmachus. *Ex quo emendabis locum in editione Romana, quem modo citavimus.* δυσίατοι, i. *Sanatu difficiles.* Hactenus Druſius, & quidem probe.

v. 6. Locum Aquilæ plenum, ut nos edimus, habent omnes Catenæ mſſ. Regiæ ex Diodoro Tharſenſi. In Editione Romana & apud Druſium prima tantum vox legebatur Α. καὶ μετεμελήθη. Symm. καὶ ἀνέστρεψε, & reverſus eſt, i. & pœnituit, quam lectionem ſequitur Onkelos.

v. 7. Sic in Editione Romana & in Codicibus noſtris.

v. 9. Hæc habemus ex Codice Regio mſſ. optimæ notæ num. 1871. qui continet Heptateuchum alioſque Scripturæ libros. In Editione Romana lectiones Aquilæ & Symmachi quaſi ſcholia adferebantur, tacitis interpretum nominibus. Lectionem Symmachi annotare videtur Hieron. cum dicit, Quæſt. in Gen. *Cum Deo ambulabat Noe, hoc eſt, ipſius veſtigia ſequebatur.*

v. 13. Sic Editio Romana & Druſius habent.

v. 14. Hunc item ex Editione Romana mutuamur. Tres autem interpretationes, quæ poſt LXX. interpretum verſionem, ad tres haud dubie Interpretes, Aquilam, Symmachum & Theodotionem pertinent; ita ut Alius habuerit ἐκ ξύλων ἀσήπτων, *ex lignis imputribilibus*; Alius, ἐκ ξύλων κεδρίνων, *ex lignis cedrinis*: atque ita vertunt Onkelos & Jonathan; Alius denique, ἐκ ξύλων πυξίνων, *ex lignis buxinis.* Hebræus autem teſte Procopio habet: *Ex Tabulis quadrangulari forma connexis.* Ἄλλος, ἐπὶ πλακῶν πυξίνων. Sic mſſ. et Edit. Videtur autem eſſe lectio Theodotionis.

Ibid. Σύμ. καλιὰς ποιήσεις. Lectionem Symmachi ſic efferunt tum Catenæ mſſ. tum Editio Rom. In hunc locum hæc habet Scholiaſtes Edit Rom. τὰς εἰς νεοττοτροφίαν ἐπιτηδείους ὀπὰς καταλύσεις; id eſt, *manſiunculas ad nutriendos pullos concinne adornatas.* Interpretes Procopii, ſic habet p. 97. *Nidos Symmachus appellat cuguria.*

Ibid. Α. ἀλοιφώσεις ἀλοιφῇ. In Codice Regio 1871. optimæ notæ legitur ἀλειφώσεις, quaſi ab ἠλοιφέω vel ἀλειφῶν: quæ lectio non ſpernenda. Lectionem Symmachi exſcripſimus ex eodem Cod. Regio 1871. Habuerit autem ille, ἱλάσεις ἱλαστηρίῳ, *propitiaberis propitiatione*; ſed primam vocem omiſit ſcriba Regii Codicis.

v. 16. Locus ex Editione Romana prodit. Hic Hieronymus Quæſt. Hebr. *Pro eo quod eſt, colligens facies arcam, in Hebræo habetur, meridianum facies arca: quod manifeſtius interpretatus eſt Symmachus dicens,* διαφανὲς, *hoc eſt, dilucidum facies arca, volens feneſtram intelligi. Procopius autem ſic habet. Primo præcepit Deus Noacho, ut pararet oſtium ab obliqua parte arcæ. Theodotion tranſtulit januam: ſed Aquila vertit oſtium ſive feneſtram vel valvam aut quamdam apertionem.*

Ibidem. Sic locum Symmachi plenum habent Catenæ mſſ. & Schedæ Combefiſianæ. Hic Origenis de arcæ forma locum adferre libet, quia nondum quod ſciam Græce editus eſt. Ζητητέον πῶς δεῖ νοῆσαι τὸ σχῆμα τῆς κιβωτοῦ, ὅπερ νομίζω ὅτι πυραμοειδές ἐστιν· ἀρχόμενος ἀπὸ μὲν μήκους, τ'. πηχῶν, ἀπὸ δὲ πλάτους ν'. καὶ ἐπὶ τοῦ λ'. τοῦ ὕψους πήχεος ἐπισυναγόμενον, ὥστε τὴν κορυφὴν ἡνῶσθαι, μήκους καὶ πλάτους πηχυαίου. ἔστω δὲ τὰ μὲν κάτω αὐτῆς ἅπερ ὠνόμασαν κατάγαια, ὀροφῶν δύο. τὰ δὲ ὑπὲρ τὰς δύο ὀροφὰς ἐπὶ τὸ ἀνώτερον ὄροφον, ὀροφῶν τριῶν. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Σύμμαχος σαφῶς ἐξέθετο εἰπὼν κατὰ διώροφα καὶ τριώροφα ποιήσεις αὐτήν. νοείσθω δὲ καθ' ἑκάστην ὀροφὴν ἀποδιαλαμβανόμενα χωρία ὑπὲρ τοῦ χωρίζεσθαι τὰ ἀνόμοια ζῶα ἀπ' ἀλλήλων, καὶ καλείσθω τὰ ἀποδιαλαμβανόμενα νοσσιαί. ὡς ὁ Σύμμαχος πεποίηκε καλιαί. Καὶ μετ' ὀλίγα. Φασὶ τοίνυν ὅτι ἡ μὲν κατωτάτω πρὸς τῷ πυθμένι τοῦ διωρόφου στέγη, εἰς σκύβαλα ἀποτέτακτο, ἡ δὲ ταύτης ἀνωτέρω εἰς τὴν συναγωγὴν τῆς τροφῆς τῶν ζώων, ὥστε εὐπορεῖν τὰ μὲν σαρκοβόρα σαρκῶν τῷ ἕτερα ζῶα παρὰ τὰ εἰς διατήρησιν εἰσαχθέντα τροφῆς ἕνεκεν εἰσαχθῆναι εἰς τὴν κιβωτόν· τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα τῆς ἐπιτηδείου ἑκάστῳ εὐπορῆσαι τροφῆς. ταῦτα μὲν εἰς τὸν περὶ τῶν καταγαίων διωρόφων λόγον. τὸ δὲ κατὰ τὸ τριώροφον τοῖς ζώοις ἀποτέτακται κατὰ τὰς νομισθείσας νοσσιάς. καὶ εἰκὸς ὅτι τῷ μὲν τῶν ὄφεων γένει καὶ θηρίων, ἡ τοῦ κατωτάτω τριωρόφου χώρα ἀπονεμηθῇ· τοῖς δὲ κτήνεσι καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν τιθασσοτέρων, ἢ ἡμερωτέροις τάξει καὶ λόγῳ, τὰ ἀνωτέρω. ἐχρῆν δὲ τὸν ἄνθρωπον ὥσπερ τῇ φύσει ἄρχοντα τῶν ἀλόγων ὧν ἐπεδέδωκεν αὐτοὺς, οὕτως καὶ ἐν τῇ χώρᾳ εἶναι ἀνωτάτω τῆς κιβωτοῦ περὶ τὴν τελευταίαν στέγην, ὑπὸ χεῖρα ἔχοντα τὰ λοιπὰ τῶν ζώων. πιθανὸν δὲ τὴν πλαγίαν περὶ ἧς εἴρηται, τὴν δὲ θύραν τῆς κιβωτοῦ ἐκ πλαγίου ποιήσεις γεγονέναι περὶ τὴν κάτωθεν πρώτην στέγην· ἵνα ἐκεῖθεν εἰσελθόντα τὰ ζῶα εἴπῃ ἐπὶ τοὺς τεταγμένους ἐν ταῖς νοσσιαῖς τόπους. καὶ τοῦτο βέλτιον ἡμῖν φαίνεται λέγειν περὶ αὐτῆς, ἢ ἄνωθεν νομίζειν μετὰ πολλῆς δυσκολίας τὰ ζῶα καταβαίνειν ἐπὶ τοὺς οἰκείους τόπους.

Senſus eſt.

Quærendum quo pacto arcæ formam intelligere oporteat. Eam puto in pyramidis ſpeciem ſtructam fuiſſe: atque a principio quidem CCC. cubitorum longitudine fuiſſe: latitudine vero L. altitudine XXX. ita ut vertex fuerit longitudine & ſimul latitudine cubiti unius. Supponuntur autem infima ejus quæ inferiora nominantur, fuiſſe duarum contignationum: quæ autem ſupra duas illas contignationes erunt, trium contignationum. Id enim ſic clare Symmachus expoſuit dicens, Per binas & ternas contignationes facies eam. Cogitetur item in ſingulis contignationibus, ſeparata fuiſſe loca, ut animalia diverſæ ſpeciei ſegregarentur; vocenturque ſeparata illa loca, νοσσιαὶ *nidi; vel ut Symmachus vertit* καλιαί. *Et paucis interpoſitis. Dicunt igitur infimam omnium quæ ad fundum erat contignationem, fimo ac ſtercori deputatam fuiſſe: huic vicinam ſuperiorem, alimento animalium capiendo; ita ut carnivora carnium copiam haberent, quia alia animalia præter ea quæ ſervandæ ſpeciei inducta erant, pro cibo aliorum intromiſſa fuerunt in arcam. Quæ autem manſueta erant, congruentem ſibi eſcam paratam habuere. Hæc de infimis contignationibus dicta ſunto. Ex tribus porro aliis contignationibus, quæ infimæ erant, animalibus deſtinabatur, aſſignatis ſingulorum nidis. Veriſimileque eſt ſerpentibus ac feris infimam illam ſedem datam fuiſſe; jumentis vero ac reliquis manſuetis animantibus, ſuperiorem; homini demum, utpote brutorum principi omniumque præſtantiſſimo, ſupremam omnium ſedem datam oportuit ad tertiam contignationem, ut cætera animalia ſub manu haberet. Veriſimile autem eſt latus arcæ tale fuiſſe quale diximus. Januam vero arcæ, a latere poſitam fuiſſe dicas ad primam & infimam contignationem, ut animantes inde intrarent, ad conſtituta ſibi loca nidoſque pergerent. Quod ſane probabilius dici poſſe videtur, quam ſi putetur animalia ex ſummitate ad propria loca deſcendiſſe.*

v. 19. Sic habetur in Editione Romana.

CAPUT

CAPUT VII. GENESIS.

את־כל־היקום אשר עשיתי 4. O. πᾶν τὸ ἀνάστημα ὃ ἐποίησα. Ἄλλος, ἐπανάστημα. Ἄλλος, πᾶσαν τὴν ἀνάστασιν ἣν ἐποίησα.

ארבת השמים 11. A. Σ. Αἱ θυρίδες τοῦ οὐρανοῦ. O. οἱ καταῤῥάκται τοῦ οὐρανοῦ.

העוף 14. O. πετεινόν. Ἄλλ. πτερωτόν.

מכל־הבשר אשר־בו רוח חיים 15. (Σ. ἀπὸ πάσης σαρκὸς ἐν ᾗ ἐστι πνεῦμα ζωῆς) O. ἀπὸ πάσης σαρκὸς, ἐν ᾧ ἐστι πνεῦμα ζωῆς.

גברו 20. A. ἐνεδυναμώθη. Σ. ἐπεκράτησεν. O. ὑψώθη ὕδωρ.

מכל אשר 22. O. πᾶν ὃ ἦν. Ἄλλοι, πᾶς ὃς ἦν.

ויגברו 24 A. ἐνεδυναμώθη. Συμ. ἐπεκράτησεν. O. ὑψώθη ὕδωρ.

4. HEb. *Vulg.* Omnem ſubſtantiam quam feci. *LXX.* omne quod ſurgit, quod feci. *Alius*, quod inſurgit. *Alius*, omnem inſurrectionem, quam feci.

11. *Heb.* Cataractæ cæli. *A. S.* feneſtræ cæli. *LXX. & Vulg.* Cataractæ cæli,

14. *Heb. LXX. & Vulg.* volatile. *Alius*, alatum.

15. *Heb. & Sym.* Ab omni carne, in qua eſt ſpiritus vitæ. *LXX.* ab omni carne, in quo eſt ſpiritus vitæ. *Vulg. ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitæ.*

20. *Heb. & A.* invaluit. *S.* prævaluit. *LXX.* exaltata eſt aqua. *Vulg. altior fuit aqua.*

22. *Heb.* ex omni quod erat. *LXX.* omne quod erat. *Alius*, omnis qui erat. *In Vulg. deeſt.*

24. *Heb. & A.* invaluit. *S.* prævaluerunt (aquæ.) *LXX.* exaltata eſt aqua. *Vulg. obtinueruntque aquæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad cap. VII. Geneſis.

V. 4. Ita quidam Codd. πᾶσαν τὴν ἀνάστασιν, tacito Interprete.

v. 11. Prodit hic locus Aquilæ & Symmachi ex Edit Rom. & ex Druſio.

v. 14. Πτερωτόν. Sic Codex Reg. 1871. non indicato Interpretis nomine.

v. 15. In hunc verſum Auguſtinus in Locut. num. 20. *Non refertur*, in quo, *niſi genus ſubaudias, id eſt*, *in quo genere. Nam ſi in carne ſubaudiremus*, in qua *fuerat dicendum: quod ſolus interpres Symmachus dixit. Hoc ut intelligas*, infert Druſius. *ſciendum in Editione* τῶν O. *inveniri*, ἀπὸ πάσης σαρκὸς, ἐν ᾧ ἐστι πνεῦμα ζωῆς, ab omni carne, in quo &c. *& eſt conſtructio ſenſu congrua non voce. Siquidem carnis vocabulo ſignificatur homo aut animal, quo referendam* ὃς ἦ. *Non eſt hoc novum aut inſolens in his libris.* Nos ex Latinis Symmachi Græca concinnavimus, nullo periculo ut quiſque videat. Verum eadem Græca Symmachi verba uncinis de more incluſimus.

Verſus 20. & 24. ex Editione Romana & ex Druſio prodeunt. Auguſt. Quæſt. id Gen. lib. 1. Quæſt. 2. *exaltata eſt aqua ſuper terram C L. dies. Aquila*, obtinuit, *Symmachus*, prævaluerunt aquæ.

Verſu. 22. Ἄλλοι, πᾶς ὃς ἦν. Sic quidam mſſ. tacitis Interpretibus.

CAPUT VIII. GENESIS.

ויעבר 1. A. Σ. καὶ παρήγαγεν. O. καὶ ἐπήγαγεν.

וישכו המים A. καὶ ἐστάλησαν (τὰ ὕδατα.) Σ. καὶ ἠλαττώθησαν (τὰ ὕδατα). O. καὶ ἐκόπασε τὸ ὕδωρ.

ויסכרו מעינת 2. A. καὶ ἐνεφράγησαν αἱ πηγαί. Σ. καὶ ἐκλείσθησαν αἱ πηγαί. O. (Θ.) καὶ ἐπεκαλύφθησαν αἱ πηγαί.

אררט 4. Οἱ λοιποὶ, Ἀρμενίας. O. Ἀραράτ.

את־החלון 6. O. τὴν θυρίδα. Ἄλλος, τὴν θύραν.

שב 7. ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβρ. ὑπέστρεψε. O. οὐκ ἀνέστρεψεν.

עלה 11. Ἀλλ. θαλλόν. O. φύλλον.

את־מכסה התבה 13. A. τὸ κάλυμμα τῆς κιβωτοῦ. O. τὴν στέγην τῆς κιβωτοῦ.

עלת 20. Σ. ἀναφοράς. O. ὁλοκαρπώσεις. Ἄλλος, ὁλοκαυτώσεις.

1. HEb. Et tranſire fecit. *A. S.* & traduxit. *LXX.* & induxit. *Vul. adduxit ſpiritum.*

Heb. & quieverunt aquæ. *Aq.* & coërcitæ ſunt aquæ. *S.* & deſierunt aquæ. *LXX.* & ceſſavit aqua. *Vulg. & imminutæ ſunt aquæ.*

2. *Heb.* & clauſi ſunt fontes. *A.* & obturati ſunt fontes. *S. Vulg.* & clauſi ſunt fontes. *LXX. Th.* & operti ſunt fontes.

4. *Hebr. & LXX.* Ararat. *Reliqui & Vulg.* Armeniæ.

6. *H. LXX. Vulg.* feneſtram. *Alius*, januam.

7. *Syrus & Heb.* reverſus eſt. *LXX.* non reverſus eſt. *Vulg. non revertebatur.*

11. *Heb. & Alius*, ramum. *LXX.* folium. *Vul. ramum.*

13. *Heb. & A.* operculum arcæ. *LXX. & Vulg.* tectum arcæ.

20. *Hebr.* Holocauſta. *S.* oblationes. *LXX.* holocarpoſim. *Alius*, holocauſtum. *Vulg. holocauſta.*

ויאמר יהוה אל־לבו 21. A. Θ. Εἶπε κύριος πρὸς τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ. Σ. Εἶπε κύριος πρὸς ἑαυτόν. O. καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς διανοηθείς.

יצר לב האדם רע מנעריו ὁ Ἑβραῖος, τὸ πλάσμα τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ. O. ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ.

כל־ימי הארץ 22. O. πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς. Ἄλλος, πάντα τὸν χρόνον τῆς γῆς.

יום ולילה A. ἡμέρα καὶ νύξ. O. ἡμέραν καὶ νύκτα.

21. *Hebr.* & *A. Th.* dixit Deus ad cor ſuum. *S.* dixit Deus ad ſeipſum. *LXX.* dixit Deus recogitans. *Vulg.* & *ait.*

Hebr. Cogitatio cordis hominis mala à pueritia ſua. *Hebr. Int.* formatio cordis hominis ad mala a juventute ſua. *LXX.* mens hominis diligenter ſuper mala a juventute ſua. *Vulg. ſenſus enim & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua.*

22. *Hebr.* & *LXX.* Omnes dies terræ. *Alius*, omne tempus terræ. *Vulg. cunctis diebus terræ.*

Hebr. & *A.* dies & nox. *LXX.* diem & noctem. *Vulg. nox & dies.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Geneſis.

v. 1. Hæc Aquilæ & Symmachi lectio prodit ex margine Codicis Regii 1871.

Ibid. A. καὶ ἐπαλαιοῦτο &c. Hæc ex Editione Romana & ex Druſio.

v. 2. A. καὶ ἐνεφράγησαν. Sic Codex Regius 1871. egregiæ notæ, quem præferendum cenſemus Scholiaſtæ Romano qui habet ἐνεφράγησαν, ſi tamen Editores recte legerint. Siquidem ἐμφράττω, in Bibliis Græcis frequentiſſime occurrit, ἐνεφράττω nuſquam. In hunc locum Hieronymus Quæſt. in Gen. *Pro revelatis fontibus, clauſos & obturatos omnes Interpretes tranſtulerunt.*

v. 4. Sic Codex Regius jam memoratus. LXX. vero Interpretes hic & 4. Reg. 19. 47. ubi vox אררט occurrit, Ἀραράτ reddiderunt.

v. 6. Ἄλλος, τὴν θύραν. Sic mſſ. videtur autem Theodotionis ut ſupra.

v. 7. Hanc Syri & Hebræi verſionem efferunt Catenæ mſſ. & Schedæ Combefiſianæ ex Didymo, qui ſic habet: ὁ Σύρος οὐχ ὁμοίως τῇ Ἑλληνικῇ· λέγει γὰρ ὑπέστρεψε, καὶ ὁ Ἑβραῖος. i. *Syrus non ſimilem Græcæ lectionem habet: dicit enim*, reverſus eſt, *ut & Hebræus.* Græca igitur editio LXX. & Vulgata particulam negativam habent: *Egrediebatur & non revertebatur*, quæ nec in Hebraïco hodierno eſt, nec tempore Didymi in Hebræo & Syro extabat. De Hebræo & Syro diximus in Nota ad verſ. 5. cap. 5.

v. 11. Θάλλον, ramum. Hæc lectio prodit ex memorato Codice Regio 1871. qui Franciſci primi tempore in Bibliothecam Regiam advectus & pulcre compactus eſt. Cum autem pro more extrema foliorum exciderent operæ, ut auro linirent, nomen aut notam Interpretis abſciderunt, quod ſæpiſſime factum infra dicemus. Interpres hic eſt forte Symmachus, qui Proverb. 11. 28. eamdem vocem עלה vertit θάλλος.

v. 13. Sic Editio Romana.

v. 20. Sic item Editio Rom. Ἄλλος, ὁλοκαύτωσιν, ſic quidam mſſ.

v. 21. Hic variant Codices: nam Romanus Scholiaſtes primam lectionem, quæ eſt Aquilæ, Theodotioni tribuit. At codices noſtri & Schedæ Combefiſianæ Aquilæ adſcribunt: & quidem, ut videtur recte. Nam hic & alibi Aquila literam ad verbum ſequitur.

Ibid. Hanc lectionem adferunt Catenæ Regiæ & Combefiſ. ex Euſebio Emiſeno, cujus hæc ſunt verba, ὁ δὲ Ἑβραῖος ἀντὶ τοῦ, ἐπιμελῶς, φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ. τοιοῦτος δὲ παρ' αὐτοῖς καὶ οὕτως, τὸ πλάσμα τῆς καρδίας ἀνθρώπου ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ. i. *Hebræus pro illo*, diligenter, *habet*, *Natura hominis ad mala a juventute ſua. Sic item explicatur apud illos, Formatio cordis hominis ad mala a juventute ſua.*

v. 22. Bina loca deſumſimus ex Codice Regio 1871.

CAPUT IX. GENESIS.

על כל־חית 2. Σ. κατὰ πάντων τῶν θηρίων. O. ἐπὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις. Ἀλλ. ἐπὶ πᾶσι τοῖς κτήνεσι.

בנפשו דמו 4. A. ἐν ψυχῇ αὐτοῦ αἷμα αὐτοῦ. Σ. οὗ σὺν ψυχῇ αἷμα αὐτοῦ. O. ἐν αἵματι ψυχῆς.

את ערות אביו 22. A. Σ. τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. O. τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

וייקץ 24. O. Ἐξένηψε δέ. Ἄλλος, καὶ ἐξυπνίσθη.

ויהי כנען עבד למו 26. A. δοῦλος δούλων ἔστω Χαναὰν παῖς. O. καὶ ἔσται Χαναὰν παῖς οἰκέτης αὐτοῦ.

2. HEb. ſuper omnem beſtiam. *S.* contra omnes feras. *LXX.* in omnibus feris. *Al.* in omnibus jumentis. *Vulg. ſuper cuncta animalia.*

4. *Hebr.* & *A.* in anima ejus ſanguis ejus. *S.* ubi cum anima ſanguis ejus. *LXX.* in ſanguine animæ. *Vulg. carnem cum ſanguine non comedetis.*

22. *Hebr. A. S.* turpitudinem patris ſui. *LXX.* nuditatem patris ſui. *Vulg. verenda ſcilicet patris ſui.*

24. *Hebr.* & experrectus eſt. *LXX.* & ſobrius factus eſt. *Alius*, & evigilavit. *Vulg. evigilans autem.*

26. *Hebr.* & ſit Chanaan ſervus eis. *A.* ſervus ſervorum ſit Chanaan puer. *LXX.* & erit Chanaan puer famulus ejus. *Vulg. ſit Chanaan ſervus ejus.*

Digitized by Google

באהלי 27. Ο. ἐν τοῖς οἴκοις. Ἄλλος, ἐν τοῖς σκηνώμασι.

27. *Heb.* in tabernaculis. *LXX.* in domibus. *Alius & Vulg.* in tabernaculis.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Geneſis.

v. 2. Hæc ex Codice Regio 1871. mutuati ſumus.

v. 4. Sic in Editione Romana. Symmachus, ὃ οὐδ ψυχῇ αἷμα αὐτοῦ: *ubi cum anima ſanguis ejus.* In hunc locum hæc Catenæ mſſ. adferunt. Ὁ Σύμμαχος ſαφῶς αὐτὸ εἴρηκεν ὅμως τοῦτο ὁ λόγος αἰνίττεται, ὅτι τὸ αἷμα τῶν ἄλλων ζώων ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐστι. διὸ ἐκχυθέντος τοῦ αἵματος αὐτῶν, συναπόλλυται ἡ ψυχὴ αὐτῶν. οὐ δεῖ τοίνυν φησὶ ψυχὴν ἐσθίειν. i. *Id clare Symmachus dixit: attamen hoc Scriptura indicat, quod ſanguis cæterorum animalium ſit anima illorum. Quamobrem effuſo illorum ſanguine, ſimul interit anima ipſorum: at neminem, inquit, animam comedere par eſt.*

v. 22. Sic habetur in Editione Romana.

v. 24. Sic legit Theodoretus, ἐξυπνίσθη: videtur autem Symmachi eſſe, qui ſemper vocem יקץ, ἐξυπνίζειν vertere ſolet. Sic Pſalm. 45. v. 16. & Pſalm. 72. v. 20.

v. 26. Locum plenum habemus in Catenis mſſ. & in Schedis Combef. ex Diodoro, cujus hæc ſunt verba: ἢ κατὰ Ἀκύλαν, δοῦλος δούλων ἔστω Χαναὰν παῖς, τοῦ Σὴμ, ἢ τοῦ Ἰαφὲθ διὰ τὴν ἁμαρτίαν. i. *Vel ſecundum Aquilam, ſervus ſervorum ſit Chanaan puer, Semi, vel Japhet, propter peccatum.*

v. 27. Ἐν τοῖς σκηνώμασι. Sic in eodem Diodori loco.

CAPUT X. GENESIS.

גבר־ציד 9. Ο. γίγας κυνηγός. Ἄλλος, βίαιος.

אשר יצאו משם פלשתים 14. Ο. ὅθεν ἐξῆλθε Φυλιστιείμ. Ἄλλος, ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν Φυλιστιείμ.

פלג 25. Ο. Φαλέγ.

9. Hebr. potens venatione. *LXX.* gigas venator. *Alius*, violentus. *Vulg. robuſtus venator.*

14. *Heb.* quod egreſſi ſunt inde Philiſtiim. *LXX.* unde egreſſus eſt Philiſtiim. *Alius*, unde egreſſus eſt inde Philiſtiim. *Vulg. de quibus egreſſi ſunt Philiſtiim.*

26. *Heb. LXX. & Vulg.* Phaleg.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Geneſis.

v. 9. Ἄλλος, βίαιος. Suſpicatur Druſius eſſe interpretationem Symmachi: quia is Gen. 6. 4. הנפלים vertit, οἱ βίαιοι. Sed Num. 33. idem Symmachus נפלים vertit Ἰσχυρούς.

v. 14. Ἀλλ. ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν Φυλιστιείμ. Sic quidam mſſ. & Edit. Complut. Suſpicor autem eſſe verſionem Symmachi.

v. 25. Codex Reg. qui eſt catena, hoc Scholion habet: Φαλὲκ μερισμὸς ἑρμηνεύεται. Ἄλλος φησὶν ὀδόντων ἐκτιναγμός. i. *Phalec diviſionem ſignificat; alius ait, excuſſionem dentium.*

CAPUT XI. GENESIS.

והחמר היה להם לחמר 3. ὁ Ἑβρ. καὶ ὁ Σύρ. καὶ ἄσβεστος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός. Ο. καὶ ἄσφαλτος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός.

אשר יזמו לעשות 6. Ο. ὅσα ἂν ἐπιθῶνται ποιῆσαι. Ἄλλος, ὅθεν ἐννοηθήσονται.

3. Hebr. & lutum erat eis in cæmentum. *Hebr. Int. & Syrus*, & calx erat illis cæmentum. *LXX.* & bitumen erat illis cæmentum: *Vulg. & bitumen pro cæmento.*

6. *Hebr.* quod cogitaverunt facere. *LXX.* quæcumque conati fuerint facere. *Alius*, quæ cogitaverint. *Vulg. donec eas opere compleant.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Geneſis.

v. 3. Ex Diodoro, qui ſic habet in omnibus Catenis mſſ. ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος ἔχει, καὶ ἄσβεστος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός. καὶ μάλα εἰκότως. ἄσφαλτος γὰρ εἰς οἰκοδομὴν ἄχρηστος, ἄσβεστος δὲ ἐπιτηδειότατος. i. *Hebræus & Syrus*: Et calx erat eis cæmentum: *Quod optime quadrat: nam bitumen ad ſtructuram inutile eſt, calx autem aptiſſima.* Scholion autem Editionis Romanæ Diodori ſententiæ repugnat his verbis. ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος ἄσβεστον φασὶ ἀντὶ ἀσφάλτου. τινὲς τῶν διδασκάλων ἄσβεστον ἔφασαν εἶναι, ἀγνοοῦντες τὰς οὔσας ἐν τῇ Ἀσσυρίᾳ πηγάς. i. *Hebræus & Syrus calcem dicunt loco bituminis. Quidam Doctores calcem fuiſſe dixerunt: ignorantes, ut videtur, fontes illos, qui ſunt in Aſſyria*; id eſt, fontes bituminis. Ibi Romanus editor hæc verba, τινὲς τῶν διδασκάλων ἄσβεστον ἔφασαν εἶναι, perperam interpretatus eſt; *& nonnulli Doctores bitumen inextinctum eſſe dixerunt.* Ea de re vide Theodoret. Quæſt. in Gen. Cujus etiam dicuntur eſſe in Catenis ea quæ jam allatum Scholion habet.

v. 6. Ἀλλ. ὅθεν ἐννοηθήσονται. Sic Druſius.

Digitized by Google

CAPUT XII. GENESIS.

עד אלון מורה 6. O. ἕως τῆς δρυὸς τῆς ὑψηλῆς. Ἄλλος, ἕως τῆς δρυὸς Μαμβρῆ.

ויעתק משם 8. A. καὶ μετῆρεν. O. καὶ ἀπέστη ἐκεῖθεν.

מים O. κατὰ θάλασσαν Ἄλλος, ἀπὸ θαλάσσης. Ἄλλος, ἀπὸ δυσμῶν.

הנגבה 9. A. νότονδε. Σ. εἰς νότον. O. ἐν τῇ ἐρήμῳ.

כי־כבד הרעב 10. A. ὅτι ἐβάρυνεν ὁ λιμός. O. ὅτι ἐνίσχυσεν ὁ λιμός.

6. HEbr. uſque ad quercum Moreh. *LXX.* ad quercum altam. *Alius*, uſque ad quercum Mambre. *Vulg. uſque ad convallem illuſtrem.*

8. *Hebr.* & profectus eſt. *A.* & tranſmovit. *LXX.* & receſſit inde. *Vulg. & inde tranſgrediens.*

Heb. a mari. *LXX.* ad mare. *Alius*, a mari. *Alius & Vulg.* ab occidente.

9. *Hebr.* ad meridiem. *A.* ad auſtrum. *S.* in auſtrum. *LXX.* in deſerto. *Vulg. ad meridiem.*

Hebr. & A. quia gravis erat fames. *LXX.* quia invaluerat fames. *Vulg. prævaluerat enim fames.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Geneſis.

v. 6. In hæc verba Druſius. *Verior interpretatio*, uſque ad convallem More. *Onkelos*, uſque ad convallem More, *Hieronymus*, uſque ad convallem illuſtrem. *LXX.* ἐπὶ τῆν ὑψηλήν, legerint forte, על אלון רם

v. 8. Verſionem Aquilæ habet Editio Romana. Arias Montanus ויעתק non ita commode verterat, *evulſit ſe.*

Ibid. hæ lectiones, quæ videntur eſſe Aquilæ & Symmachi, a Druſio adferuntur. Mare accipi pro Occidente tritum eſt in Libris ſacris: quia ſcilicet mare Mediterraneum ad Occidentem Palæſtinæ eſt.

v. 9. & 10. Sic apud Druſium.

CAPUT XIII. GENESIS.

כבד מאד 3. Ἑβρ. βαρὺς σφόδρα. O. ἦν πλούσιος σφόδρα.

צאן־ובקר ואהלים 5. O. βόες καὶ σκηναί. Ἄλλος, βόες καὶ κτήνη.

ולא־יכלו לשבת יחדו 6. O. καὶ οὐκ ἐχώρει αὐτοὺς ἡ γῆ κατοικεῖν ἅμα. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἠδύναντο κατοικεῖν ἅμα.

כי לך אתננה 17. O. ὅτι σοὶ δώσω αὐτὴν ÷ καὶ τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα: hæc deſunt in aliis libris.

וישב 18. O. κατῴκησε. Αλ. παρῴκησε.

באלני ממרא O. παρὰ τὴν δρῦν τὴν Μαμβρῆ. Αλλ. ἀπὸ ὁράσεως.

3. HEb. gravis valde. *LXX. Vulg.* erat dives valde.

5. *Heb.* pecus & bos, & tabernacula. *LXX.* boves & tabernacula. *Alius*, boves & jumenta. *Vulg. greges ovium, & armenta, & tabernacula.*

6. *Heb.* Et non poterant habitare pariter. *LXX.* Et non capiebat eos terra ad habitandum ſimul. *Alius*, Et non poterant habitare ſimul. *Vulg. Et nequibant habitare communiter.*

17. *Hebr.* quia tibi dabo eam. *LXX.* quia tibi dabo eam ÷ & ſemini tuo in ſæculum: *Vulg. quia tibi daturus ſum eam.*

18. *H.* ſedit.... *LXX. & Vulg.* habitavit. *Alius*, peregrinatus eſt.

H. in quercubus Mambre. *LXX.* juxta quercum Mambre. *Alius*, à viſione. *Vulg. juxta convallem Mambre.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Geneſis.

v. 3. Hæc Hebraïci lectio βαρὺς σφόδρα, prodit ex Hieronymo Quæſt. in Gen. *Pulcre*, inquit, *de Ægypto liberatus aſcendiſſe dicitur. Sed occurrit huic ſenſui illud quod ſequitur: quomodo potuerit exiens de Ægypto fuiſſe dives valde? Quod ſolvitur illa Hebraica veritate, in qua ſcribitur: Abram gravis vehementer, hoc eſt*, βαρὺς σφόδρα.

v. 5. O. βόες καὶ σκηναί. Sic Editio Romana ac etiam vetuſtiſſimi Codd. Biblici. Alii, βόες καὶ κτήνη. Dubium autem an veteris cujuſdam Interpretis ſit hæc poſtrema lectio. In utraque autem interpretatione omittitur צאן *ovis*, aut *pecus*.

v. 6. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἠδύναντο κατοικεῖν ἅμα. Hanc lectionem præferunt Codices mſſ. non pauci, & Editio Complutenſis. Eſtque illa veteris cujuſdam Interpretis, atque in multis Codicibus in textum τῶν O. irrepſit;

v. 17. Ὅτι σοὶ δώσω αὐτὴν ÷ καὶ τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. Hæc poſtrema verba obelo notantur, utpote quæ in Hebraïco non exſtent, ut monet quædam Catena mſſ.

v. 18. Hanc lectionem veteris, ut videtur cujuſdam Interpretis, ad marginem habent Schedæ Combefiſianæ.

Ibid. ἀπὸ ὁράσεως *a viſione*, hanc verſionem veteris cujuſdam Interpretis adferunt item Schedæ Combefiſianæ ex mſſ. quodam Codice deſumtam. His autem exprimitur ממרא, quaſi מ ſit præpoſitio & מרא ex ראה *vidit* efformetur.

CAPUT

CAPUT XIV. GENESIS.

מלך אלסר 1. Σ. Βασιλέως Πόντου. Ο. βασιλέως Ελλασάρ.

מלך עילם Σ. βασιλέως Σκυθῶν. Ο. βασιλέως Ελάμ.

מלך גוים Σ. βασιλέως Παμφυλίας. Ο. βασιλέως ἐθνῶν.

חברו אל־עמק השדים 3. Α. συνέβαλον ἐν τῇ κοιλάδι τῶν περιπεδίνων. (Σ.) Θ. συνῆλθον ἐν τῇ κοιλάδι τῶν ἀλσῶν. Ο. συνεφώνησαν ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἁλυκήν.

רפאים 5. Α. ῥαφαΐμ. Ο. τοὺς γίγαντας.

ואת־האימים Ο. καὶ τοὺς Ομμαίους. Αλλος, καὶ τοὺς Εμμαίους.

עד איל 6. Ο. ἕως τῆς τερεβίνθου. Αλλος, ἕως δρυός.

השדים 8. Α. τῶν περιπεδίνων. Σ. Θ. τῶν ἀλσῶν. Ο. τῇ ἁλυκῇ.

מלך גוים 9. Σ. Παμφυλίας. Ο. ἐθνῶν.

מלך אלסר Σ. βασιλέα Πόντου. Ο. βασιλέα Ελλασάρ.

הפליט 13. Σ. τῶν διαφυγόντων τις. Ο. τῶν ἀνασωθέντων τις.

העברי Ακ. τῷ περάτῃ. ἄλλ. Εβραίῳ. Σύμ. Εβραίῳ. Ο. τῷ περάτῃ.

ומלכי־צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ וברוך אל־עליון אשר מגן צריך בידך ויתן־לו מעשר מכל.

18. οὐμελχισεδὲχ μελὲχ σαλημ ὡσὶ λεεμ οὐαιν, οὐ χοὲν λεελ ἐλιων: οὐιβαρχεου οὐιωμερ βαρουχ αβραμ λεελ ἐλιων κονὲ σαμαιμ οὐααρες: οὐβαρουχ ελ ἐλιων ἐσερ μαγγὲν σαραχ βιαδαχ οὐαιθεν λο μαασερ μεχολ.

הנפש 21. Α. τὴν ψυχήν. Σ. τὰς ψυχάς. Ο. τοὺς ἄνδρας.

מחוט 23. Α. ἀπὸ ῥάμματος. Σ. ἀπὸ νήματος. Ο. ἀπὸ σπαρτίου.

שרוך־נעל Ο. σφυρωτῆρος τοῦ ὑποδήματος. Αλλος, τοῦ ἱμάντος τοῦ ὑποδήματος.

1. HEbr. Rex Ellaſar. *S.* Regis Ponti. *LXX.* Regis Ellaſar. *Vulg. Rex Ponti.*

H. Regis Elam. *S.* Regis Scytharum. *LXX.* Regis Elam. *Vulg. Rex Elamitarum.*

Hebr. Rex gentium. *S.* Regis Pamphyliæ. *LXX.* Regis gentium. *Vulg. Rex gentium.*

3. *Heb.* convenerunt ad vallem Siddim. *A.* congreſſi ſunt in valle campeſtrium. *S. Th.* convenerunt in valle amœnitatum. *LXX.* conſenſerunt ad vallem ſalſam. *Vulg. convenerunt in vallem Sylveſtrem.*

5. *H. & A.* Raphaim. *LXX.* gigantes. *Vulg. Raphaim.*

Heb. & Æmim. *LXX.* & Ommæos. *Alius*, & Emmæos. *Vulg. & Emim.*

6. *Heb.* uſque ad planitiem. *LXX.* uſque ad terebinthum. *Alius*, uſque ad quercum *Vulg. uſque ad campeſtria.*

8. *H.* Siddim. *A* campeſtrium. *S. Th* amœnitatum. *LXX.* ſalſa. *Vulg. Sylveſtri.*

9. *Hebr.* Regem gentium. *S.* Pamphyliæ. *LXX.* gentium. *Vulg. gentium.*

Hebr. & LXX. Regem Ellaſar. *S.* Regem Ponti. *Vulg. Regem Ponti.*

13. *H.* qui evaſerat. *S.* unus ex iis qui aufugerant. *LXX* eorum qui evaſerant quidam. *Vulg. unus qui evaſerat.*

Heb Hebræo. *A* tranſitori, *al.* Hebræo. *S.* Hebræo. *LXX.* tranſitori. *Vulg. Hebræo.*

18. *Heb.* Et Melchiſedec Rex Salem protulit panem & vinum : erat autem Sacerdos Dei excelſi. Benedixitque illi, & ait, Benedictus Abram Deo excelſo, qui creavit cælum & terram :& benedictus Deus altiſſimus, qui tradidit inimicos tuos in manu tua : & dedit ei decimas ex omnibus.

umelchiſedec melec ſalem hoſi lehem vaiain, uhu choen leel elion : vaibarcheu, vaiomer baruch abram leel elion cone ſamaim vaares : ubaruch el elion eſer maggen ſarach biadach vaithen lo maaſer mechol.

21. *Heb. & A.* animam. *S. & Vulg.* animas, *LXX.* viros.

23. *H. & A.* a ſutura. *S.* a filo. *LXX.* a funiculo. *Vulg. a filo ſubtegminis.*

H. & LXX. corrigiam calceamenti. *Alius*, lorum calceamenti. *Vulg. corrigiam calceamenti.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Geneſis.

v. 1. Symmachus Βασιλέως Πόντου. Procopium ſequimur qui ſic habet. *Symmachus interpretatus eſt* Ellaſar *Pontum* : Elam *Scythas* ; Gentium *Pamphyliam.* In Editione Romana & apud Druſium hæc confuſa ſunt ; nam ad primum verſum ponitur A. Βασιλέως Πόντου. Σ. σκυθῶν hæc autem reſpondent Hebraicæ voci אלסר. *Ellaſar* : & ad nonum Σ. σκυθῶν. Schol. Παμφυλίας ; hæc vero reſpondent voci גוים. Gentium. Quis credat autem Symmachum duas diſtinctaſque gentes, uno eodemque nomine appellaſſe eodem in Capite ? Quare malumus Procopii lectionem ſequi. Puto igitur in primo verſu A. ſubſtitutum fuiſſe pro Σ. ſcilicet Aquila pro Symmacho,

uti ſæpe ſolet. Hic vero non conjectura, ſed Procopii auctoritate, veram lectionem reſtituimus: quod nemo ſane improbaturus eſt.

v. 3. Hic ſequimur Editionem Romanam, & Hieronymum qui ait Quæſt. in Gen. *SEDDIN Aquila τῶν πεδινῶν Theodotio τῶν ἀλσῶν, amœna nemora ſignificantes.* Martianæus noſter hanc poſtremam lectionem Symmacho pariter & Theodotioni tribuit. Vide quæ ſupra notavimus ad verſum 15. Cap. 2. Hic Druſii conjectura non prætermittenda.

Ἀλσῶν, inquit, *Vetus Interpres*, in vallem Sylveſtrem. *Τῶν πεδινῶν reddi poteſt, eorum qui campeſtria ſeu campos aut planitiem incolunt. Porro in editione Romana ſcriptum πεδινέων, cum accentu in penultima, ſupra 2. 15.* בגן עדן *Sym.* ἐν παραδείσῳ τῆς ἄλσης. *Vide quæ ſcripſimus ad illum locum. Libet ariolari: quid ſi* ἀλῶν *i. ſalis? Sane οἱ O.* τὴν φάραγγα τὴν ἁλυκήν. *Cogitemus amplius.* Hactenus Druſius.

v. 5. Sic Editio Romana atque Druſius. Hic autem רפאים Gentis cujuſdam nomen eſſe putat Buxtorfus. Alibi pro *mortuis* uſurpatur. De hujus vocis ſignificatu mire diſputatum eſt. Vide Robertſoni Theſaurum in voce רפאים.

Ibid. Ἄλλος, Ἐμμαίους. Sic mſſ. quidam: atque ita legit Edit. Complutenſis.

v. 6. O'. ἕως τῆς τερεβίνθου. In hæc verba hoc vetus Scholion habent Schedæ Combefiſianæ: ἕως τῆς τερεβίνθου. ἡ πόλις αὕτη τοῦ Ἰὼβ ἐπὶ τῆς Βαταναίας [l. Βαταναίας]. οὕτω καλοῦνται δύο κῶμαι. ἀπέχουσι δὲ ἀλλήλων σημείοις Θ'. μεταξὺ Ἀδάρων καὶ Ἀμίδης πόλεως. i. *Uſque ad Terebinthum. Hæc eſt urbs Jobi ad Batancam. Sic vocantur duo pagi: qui alter ab altero diſtant novem ſignis i. milliaribus, inter Adara & Amidam urbem.* Hoc Scholion videtur Origenis aut Euſebii Cæſarienſis eſſe. Hinc Heſychius, τερέβινθος, πόλις Ἰώβ· *Terebinthus urbs Jobi.*

v. 9. Hunc verſum perinde atque primum hujus Capitis ex Procopio reſtituimus. In Editione Romana & apud Druſium perperam legebatur בנים *Sym.* σκυθῶν. *Schol.* παμφυλίας. שנער *Schol.* πόντου. Mendum ibi ſubodoratur Druſius. Vide ſupra ad verſum primum.

v. 13. Σ. τῶν διαφυγόντων τις, hanc lectionem ex Editione Romana mutuamur.

Ibid. Celebris locus a veteribus pariter & a recentioribus agitatus. In Catenis mſſ. hæc adferuntur loca circa vocem περάτης. Ex Origene: περάτης καλεῖται ὁ Ἀβραὰμ, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς Χαλδαίων χώρας διαπεράσας τὴν Μεσοποταμίαν, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη τῶν Χαναναίων. ἑρμηνεύεται δὲ κατὰ Ἀκύλαν, Ἑβραῖος. i. *Tranſitor vocatur Abraham, quia ex Chaldæorum regione trajecta Meſopotamiā venit in partes Chananæorum. Interpretatur autem Aquila*, Hebræus. Ex Gennadio, περάτην αὐτὸν ἐπωνόμαζον διὰ τὸ περαιωθέντα τὴν μέσην τῶν ποταμῶν, πρὸς αὐτοὺς οὕτως ἐλθεῖν. περάτης δὲ κατὰ τὴν τῶν Σύρων γλῶτταν, Ἑβραῖος προσαγορεύεται. ὅθεν καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ γένος ἅπαν συνὸν, τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐδέξατο. i. *Tranſitorem ipſum vocabant, quia trajecta Meſopotamia ad ipſos tranſierat.* Περάτης *autem Syrorum lingua Hebræus dicitur. Unde totum genus ab eo originem ducens illam denominationem accepit.* Ex Acacio: Καὶ ἀπήγγειλε, φησὶν, Ἀβραὰμ τῷ περάτῃ, τὸ ἀπὸ τοῦ προπάτορος τοῦ Ἀβραὰμ, λέγω δὲ τοῦ Ἔβερ ἐθνικὸν ὄνομα ἑρμηνευθὲν ἐτέθη. οἷον ἀντὶ τοῦ Ἀβραὰμ τῷ Ἑβραίῳ, Ἀβραὰμ τῷ περάτῃ. Ἑβραῖος γὰρ περάτης ἑρμηνεύεται. i. *Et nuntiavit, inquit, Abram tranſitori. Ibi gentile nomen ab Abrami abavo ductum, ab Heber ſcilicet, explicatur, nempe pro Abram Hebræo, Abram tranſitori. Nam Hebræus tranſitorem ſignificat.* Ex Diodoro: τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἰορδάνου διηγησάμενος ὁ Μωϋσῆς, τουτέστι τὸν πόλεμον ὃν ἐπολέμησαν Πέρσαι πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῶν Σοδομιτῶν καὶ Γομόῤῥων, τότε περάτην καλεῖ τὸν Ἀβραὰμ, ὡσανεὶ πέραν οἰκοῦντα τοῦ Ἰορδάνου. ἐπάγει γὰρ, αὐτὸς δὲ κατῴκει πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ, δηλῶν διὰ τί περάτης ὠνομάσθη νῦν. i. *Res ultra Jordanem geſtas enarrans Moyſes; id eſt bellum Perſarum contra Reges Sodomæ & Gomorrhæ, tunc* περάτην *vocat Abraham, utpote qui ultra Jordanem habitaret. Infert enim:* Ipſe autem habitabat ad quercum Mambre: *declarans cur nunc* περάτης *appellatus ſit.* Ex Theodoreto: Ἀλλά τινές φασιν ἀπὸ τοῦ Ἔβερ Ἑβραίων κεκλῆσθαι τὴν γλῶτταν. ἐκεῖνον γὰρ μόνον ἐν τῇ προτέρᾳ μεῖναι φωνῇ, ἐκεῖθεν Ἑβραίους ὀνομασθῆναι ἐκ τοῦ τὸν πατριάρχην Ἀβραὰμ ἀπὸ τῆς Χαλδαίων χώρας εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐλθεῖν, τὸν Εὐφράτην ποταμὸν διαβάντα. Ἑβρὰ γὰρ τῇ Σύρων φωνῇ ὁ περάτης ἑρμηνεύεται. i. *Verum quidam dicunt ab Heber Hebræam linguam denominari: ipſumque ſolum priſcam linguam conſervaſſe, ac inde Hebræos nuncupari, quod Patriarcha Abraham ex Chaldæorum regione in Palaſtinam venerit, tranſgreſſus fluvium Euphraten. Nam Hebra Syrorum lingua tranſitorem ſignificat.* Hic vides in varias abiiſſe ſententias veteres Bibliorum Interpretes. Nec minor eſt inter recentiores ac nuperos opinionum varietas; aliis vocem עברי ab עבר *tranſiit* derivantibus, ac dicentibus Abraham Hebræum vocatum fuiſſe, quia trajecto Euphrate ſedes mutavit; aliis autem ab Heber abavo Abrahami denominationem ducentibus. Ego huic poſtromæ ſententiæ libentius accederem.

Editio Romana lectionem Aquilæ ſic habet, περαίτῃ. At Origenes ſupra dicit Aquilam habere Ἑβραῖος. Forte dicatur primam Aquilæ Editionem alio, ſecundam alio modo habuiſſe. Nam duæ fuerunt Aquilæ Editiones.

v. 18. Hunc verſum ipſis verbis ex Hieronymo excerpſimus, cum lectione Latina Hebraïcarum vocum, ad cujus fidem Græca concinnavimus. Habetur porro in Epiſtola ad Evangelum Tom. 2. p. 572. Edit. Martianæi.

v. 21. & 23. Ex Editione Romana & ex Druſio mutuamur.

Sequens interpretatio ex Scholio quodam deſumitur quod ſic habet σφαιρωτῆρα al. σφαιρωτῆρα τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος φησίν. i. *Corrigiam vocat lorum calceamenti.* Id autem ex aliquo veteri Interprete excerptum videtur.

CAPUT XV. GENESIS.

ובן־משק ביתי 2. Ακ. υἱὸς τοῦ ποτίζοντος οἰκίαν μου. O. ὁ δὲ υἱὸς Μασὲκ. Θ. καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας μου. Ἄλλος, ὁ δὲ συγγενὴς τοῦ οἴκου μου.

דמשק Ἑβ. Δαμασκηνός. O. Δαμασκός.

גוזל 9. Α. O. περιστεράν. Θ. νεοσσὸν περιστερᾶς.

על־הפגרים 11. O. ἐπὶ τὰ σώματα ἐπὶ τὰ διχοτομήματα αὐτῶν. Ἄλλος, ἐπὶ τὰ σώματα τὰ διχοτομηθέντα.

2. Heb. filius procurator domus meæ. *A.* filius potantis domum meam. *LXX.* filius autem Maſec. *Th.* & filius ejus qui eſt ſuper domum meam. *Alius*, cognatus vero domus meæ. *Vul. & filius procuratoris domus meæ.*

H. Dameſec. *Heb. Int.* Damaſcenus. *LXX. Vulg.* Damaſcus.

9. *Heb.* pipionem. *A. LXX. Vul.* columbam. *Th.* pullum columbarum.

11. *H. Vulg.* ſuper cadavera. *LXX.* ſuper corpora ſuper diviſiones eorum. *Alius*, ſuper corpora diviſa.

ויגב אתם A. ἀποσόβησεν αὐτούς. O. συνεκάθισεν αὐτοῖς.

ותרדמה נפלה 12. A. καταφορὰ ἐπέπεσε. Σ. κάρος ἐπέπεσε. O. Θ. ἔκστασις ἐπέπεσε.

תקבר בשיבה טובה 15. A. Σ. (ut videtur) ταφεὶς ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ. O. τραφεὶς ἐν γήρᾳ καλῷ.

H. exſufflavit eas. *A.* abegit eas. *LXX.* conſedit iliis. *Vulg. abigebat eas.*

12. *Heb.* ſopor cecidit. *A.* ſomnus cecidit. *S.* ſopor gravis cecidit. *LXX.* *Th.* extaſis cecidit. *Vulg. ſopor irruit.*

. *H.* ſepelieris in canitie bona. *A. S.* ſepultus in canitie bona. *LXX.* nutritus in ſenectute bona. *Vulg. ſepultus in ſenectute bona.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Geneſis.

v. 2. Hujus verſus lectiones ſic efferunt tum Editio Romana, tum mſſ. Catenæ autem mſſ. & Schedæ Combeſiſ. in hunc locum ita habent, καὶ υἱὸς ποτίζων τὸν οἶκόν μου, ὗτος Δαμασκὸς Ἐλιέζερ. ὁ δὲ συγγενὴς τοῦ οἴκου μου ἐστὶν ὗτος ὁ Δαμασκὸς Ἐλιέζερ. Poſtrema vero lectio, ὁ δὲ συγγενὴς &c. eſt forte Symmachi. Gelaſius hoc modo legerat, ὕτω τινὲς ἡρμηνεύκασι, υἱὸς Μασὲκ τῆς οἰκογενοῦς μου, ὗτος Δαμασκὸς Ἐλιέζερ. i. *Sic quidam interpretati ſunt: Filius Maſec in domo mea natæ, hic Damaſcus Eliezer.* Ubi Maſec nomen mulieris eſſe dicitur, in domo Abrahæ natæ, & matris Eliezer. Ubi advertas Diodorum item perinde atque Gelaſium eamdem ipſam interpretationem adferre in Catenis mſſ. Alterutra autem ex his interpretationibus videtur Symmachi eſſe. Sed poſtrema ſincerior videtur. Hieronymus Quæſt in Geneſ. totum locum ſic explicat: *Quod autem dicit hoc eſt, Ego ſine liberis moriar, & filius procuratoris mei vel villici, qui univerſa diſpenſat & diſtribuit cibaria familiæ meæ, vocaturque Damaſcus Eliezer, hic meus heres erit.*

Ibid. Diodorus in Catenis mſſ. ait דמשק Δαμασκηνὸς ex Hebræo verti. τὸ Δαμασκηνὸς λέγει τουτέστιν ὁ ἐκ Δαμασκοῦ.

v. 9. Verſionem Aquilæ & Theodotionis adfert Procopius p. 127.

v. 11. Ἄλλος, ἐπὶ τὰ σώματα τὰ διχοτομηθέντα. Sic quidam mſſ.

Ibid. A. ἀπεσόβησεν αὐτούς. Sic Editio Romana atque Druſius.

v. 12. In hunc locum Hieronymus Quæſt in Geneſ. *In Hebræo legitur* καταφορά, *quam ſupra vertimus ſoporem.* Vide ſupra cap. 2. v. 21.

v. 15. Hoc Romanum Scholion, ταφεὶς ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ, vix dubitamus eſſe Aquilæ & Symmachi lectionem: Nam ita vertunt ambo infra 25. 8. LXX. τραφεὶς ἐν γήρᾳ ἀγαθῷ. Ubi ſuſpicor mendum in voce τραφεὶς, legendumque exiſtimo, ταφεὶς, ut & ſenſus & vox Hebraica poſtulant.

CAPUT XVI. GENESIS.

אבנה 2. O. τεκνοποιήσομαι. Ἄλλος, τεκνοποιήσῃς μοι.

שור 7. O. Σούρ. Ἄλλοι, τεῖχος ἢ εὐθυσμός.

ישמעאל 11. Σ. Θ. Ἰσμαὴλ εἰς ἀκοὴν θεοῦ. O. Ἰσμαήλ.

פרא אדם 12. A. ἄγριος. Σ. κεχωρισμένος ἀνθρώπων. O. ἄγροικος ἄνθρωπος Θ. ἔρημος ἄνθρωπος.

2. HEb. filios habeam. *LXX.* filios faciam. *Alius*, filios facias mihi. *Vulg. ſuſcipiam filios.*

7. *Heb* *LXX.* *Vulg.* ſur. *Alii*, murus vel directio.

11. *Hebr.* Iſmaël. *S.* *Th.* Iſmaël in auditum Dei. *LXX.* *& Vulg.* Iſmaël.

12. *Heb, & Vulg.* ferus homo. *A.* agreſtis. *S.* ſegregatus ab hominibus. *LXX.* ruſticus homo. *Th.* deſertus homo.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Geneſis.

v. 2. Τεκνοποιήσῃς μοι. Sic Catenæ mſſ. & Schedæ Combeſiſ. Eſt vero cujuſdam Interpretis verſio.

7. Sic Scholion Editionis Romanæ, τεῖχος ἢ εὐθυσμός. Vocem eamdem שור τεῖχος vertunt Aquila & Symmachus infra c. 49: v. 6.

11. Undecimi & duodecimi verſus lectiones ex Catenis mſſ. & ex Schedis Combeſiſ. mutuamur, ubi ſic habetur: σημείωσαι ὅτι ὁ Σύμμαχος καὶ ὁ Θεοδοτίων τὸν Ἰσμαὴλ ἡρμήνευσαν, ἔρημος ἄνθρωπος Ἰσμαὴλ εἰς ἀκοὴν θεοῦ; i. *Nota Symmachum & Theodotionem Iſmaël interpretatos eſſe*, Deſertus homo Iſmaël in auditum Dei. Quis credat autem talem interpretationem dediſſe Symmachum pariter & Theodotionem? Et tamen ſic manuſcripti tres habent. Verum prima interpretationem pe, ἔρημος ἄνθρωπος, pertinet ad ſequentem verſum, reſpicitque hæc verba פרא אדם, videturque eſſe Theodotionis.

v. 13. A. ἄγριος &c. Lectiones Aquilæ & Symmachi habent memorati Codices.

CAPUT XVII. GENESIS.

תמים 1. O. ἄμεμπτος. Ἄλλοι, τέλειος.

בריתי 2. O. τὴν διαθήκην μου. Ἄλλοι, τὴν συνθήκην μου.

1. HEb. *Alii*, *Vulg.* perfectus. *LXX.* inculpatus.

2. *Hebr.* *Alii*, *Vulg.* fœdus meum. *LXX.* teſtamentum meum.

Digitized by Google

ונתתי לך 8. Σ. καὶ δίδωμί σοι. Ο. καὶ δώσω σοι.

זכר אשר לא־ימול את־בשר ערלתו ונכרתה 14. ὁ Ἑβρ. πᾶς ὁ μὴ περιτεμνόμενος, ἐξολοθρευθήσεται. ὁ Σύρος, πᾶς ὃς οὐ περιτέμνει, ἐξολοθρευθήσεται. Ο. καὶ ἀπερίτμητος ἄρσην, ὃς οὐ περιτμηθήσεται, ἐξολοθρευθήσεται.

8. *H.* & dabo tibi. *S.* & do tibi. *LXX.* & dabo tibi. *Vulg. daboque tibi.*

14. *H.* maſculus cum non circumcidetur caro præputii ejus, excidetur. *Heb. Int.* quiſquis non circumcidetur, interibit. *Syrus*, omnis qui non circumcidit, interibit. *LXX.* & incircumciſus maſculus, qui non circumcidetur, interibit. *Vulg maſculus, cum præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Geneſis.

v. 1. Ἄλλοι, τέλειος. Sic mſſ.

v. 2. Ἄλλοι, συνθήκην. Sic mſſ. quidam. Notat vero Hieronymus, ubicumque in Græco, *teſtamentum*, legitur, ibi in Hebræo ſermone eſſe *fœdus*, ſive *pactum*, quod Græci Interpretes hic & alibi ſæpe, συνθήκην, exprimunt.

v. 8. Hæc Symmachi lectio ex Druſio & ex Edit. Romana deſumitur.

v. 14. Hanc Hebræi & Syri verſionem veterem adferunt Catenæ Regiæ mſſ. ex Diodoro.

CAPUT XVIII. GENESIS.

שלש סאים 6. Α. Σ. τρία σάτα. Ο. τρία μέτρα.

ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה־לי עדנה 12. Α. ἐγέλασε κατ' αὐτῆς (λέγουσα) μετὰ τὸ κατατετρῖφθαί με, ἐγένετό μοι τρυφερία. Σ. μετὰ τὸ παλαιωθῆναί με ἐγένετό μοι ἀκμή. Ο. ἐγέλασε δὲ Σάῤῥα ἐν ἑαυτῇ, λέγουσα, οὔπω μέν μοι γέγονεν ἕως τοῦ νῦν.

עצום 18. Α. ὀστέϊνον. Σ. ἰσχυρόν. Ο. πολύ.

כבדה 20. Α. Σύμ. ἐβαρύνθησαν. Ο. μεγάλαι σφόδρα.

עשו כלה 21. Σ. ἐπετέλεσαν τὸ ἔργον. Ο. συντελοῦνται.

חללה לך מעשת 25. Σ. οὐχὶ σόν. Ο. μηδαμῶς σὺ ποιήσης.

אם־אמצא בסדם חמשים צדיקם 26. Ο. ἐὰν ὦσιν ἐν Σοδόμοις πεντήκοντα. Ἄλλος, ἐὰν εὕρω ἐν Σοδόμοις πεντήκοντα δικαίους.

אל־נא יחר לאדני 30. Α. Μὴ δὴ ὀργίλον τῷ κυρίῳ. Ο. μήτι κύριε.

6. Hebr. *A. S. & Vulg.* tria ſata. *LXX.* tres menſuras.

12. *Hebr.* & riſit Sara intra ſeſe dicendo, Poſtquam ſenui erit mihi voluptas. *A.* riſit apud ſe dicens, Poſtquam contrita ſum, fuerunt mihi deliciæ. *S.* Poſtquam vetuſtate conſenui, facta eſt mihi adoleſcentia. *LXX.* Riſit autem Sara in ſemetipſa, dicens: Nondum mihi factum eſt uſque nunc. *Vulg. Quæ riſit occulte, dicens, Poſtquam conſenui . . . voluptati operam dabo.*

18. *Heb.* fortem. *A.* oſſeam. *S.* fortem. *LXX.* multam. *Vulg. robuſtiſſimam.*

20. *Heb. A. S.* gravia fuerunt. *LXX.* magna valde. *Vulg. aggravatum eſt.*

21. *Heb.* fecerint conſummationem. *S.* perfecerunt opus. *LXX.* conſummantur. *Vulg. opere compleverint.*

25. *Heb.* abſit tibi a faciendo. *S.* non tuum. *LXX.* Nequaquam tu facies. *Vulg. non eſt hoc tuum.*

26. *Heb.* Si invenero in Sodom quinquaginta juſtos. *LXX.* Si fuerint in Sodomis quinquaginta juſti. *Alius*, Si invenero in Sodomis quinquaginta juſtos. *Vulg. Si invenero Sodomis quinquaginta juſtos.*

30. *Heb.* Ne nunc ira ſit Deo meo. *A.* Ne, quæſo, iracundia ſit Domino. *LXX.* Numquid Domine? *Vulg. Ne, quæſo, inquit, indigneris, Domine.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Geneſis.

v. 6. ex Druſio & ex Edit. Romana. Eamdem vocem סאים. σάτα ſimiliter vertit Aquila 1. Reg. 25. 18.

v. 12. In hunc locum hujuſmodi Scholion habetur in Codice Reg. 1888. Α. μετὰ τὸ κατατετρῖφθαί με ἐγένετό μοι τρυφερία. Σύμμ. μετὰ τὸ παλαιωθῆναί με ἐγένετό μοι ἀκμή. τουτέστι τὸ ἑξῆς ἐν καιρῷ τῆς ὀπώρας, ὅτι Σάῤῥα κατεγελάσθη ὡς ἐπαγγελθέντα τοῦ ῥήματος ὁ δὲ Ἀβραὰμ εὐκτικῶς αὐτοῦ εἶπεν· εἰ τῷ ἑκατονταέτῃ γενήσεται υἱός· τουτέστι, καὶ κύριε, γένοιτό μοι υἱὸς ἐν γήρᾳ. i. *Aq. Poſtquam contrita ſum, fuerunt mihi deliciæ. Sym. Poſtquam vetuſtate conſenui, facta eſt mihi adoleſcentia; hoc eſt, deinceps tempore autumni; quia Sara reprehenſa fuit, quod ad verbum Domini riſiſſet. Abraham autem precantis more ipſi dixit: Num centenario filius naſcetur? id eſt, etiam, Domine, ſit mi filius in ſenectute.*

In hunc locum Hieronymus in Quæſt. in Gen. *Riſit autem*

autem Sara in ſemetipſa, dicens, Necdum mihi ſactum eſt uſque nunc, & Dominus meus ſenex eſt. Aliter multo legitur in Hebræo: Et riſit Sara in ſemetipſa, dicens: Poſtquam attrita ſum, & ſacta eſt mihi voluptas. Simul nota quod ubi nos poſuimus voluptatem, EDEN ſcriptum eſt in Hebræo. Symmachus hunc locum ita tranſtulit: Poſtquam vetuſtate conſenui ſacta eſt mihi adoleſcentia.

v. 18. A. ὀστεῖνον. Σ. ἰσχυρόν. Sic in Editione Romana. Ubi notes, vocem עצום, ὀστεῖνον verti frequenter: quidam vero mſſ. & quidem optimæ notæ, nonnumquam habent ὀστεῖνον. Qua de re vide ad initium Exodi.

v. 20. A. Σ. ἐβαρύνθησαν. Ita in notis Edit. Romanæ.

v. 21. Σ. ἐπετέλεσα τὸ ἔργον. Ibidem.

v. 25. Σ. οὐχὶ σύ. Ibid.

v. 26. Ἄλλος, ἐὰν εὕρω &c. Hanc verſionem, tacito Interpretis nomine, adferunt quidam mſſ. ſuſpicor eſſe Symmachi. Eam vero ſequitur Vulgata.

v. 31. A. μὴ δὴ ὀργίλον τῷ κυρίῳ. Hæc verſio quaſi Scholion adfertur in Edit. Romana. Sed eſt Aquilæ, ut in uno Codice notatur, & comprobatur ex ſimili verſione ſupra. Cap. 4. v. 6.

CAPUT XIX. GENESIS.

ויביאו 10. O. Εἰσεσπάσαντο. Ἄλλος, ἐπελάβοντο.

ויתמהמה 16. A. ἐμέλλησεν. O. ἐταράχθησαν. Ἄλλος, ἐστρατεύσατο.

להחיות 19. O. τοῦ ζῆν τὴν ψυχήν μου. Ἄλλος, τοῦ ζωῶσαι.

נשאתי פניך 21. A. ἦρα τὸ πρόσωπόν σου. Σ. ὁρῶν σε ἐδυσωπήθην τὸ πρόσωπόν σου. O. ἐθαύμασά σου τὸ πρόσωπον.

צערה 23. Σύρος, Ζααρί. O. Σηγώρ.

קיטר 28. Ἑβραῖος, ἀναπνεύμασις. O. ἀτμίς.

כדרך כל־הארץ 31. A. (καθ' ὁδὸν πάσης τῆς γῆς.) O. ὡς καθήκει πάσῃ τῇ γῇ.

10. HEb. introduxerunt. *LXX.* attraxerunt. *Alius*, comprehenderunt. *Vulg. introduxerunt.*

16. *H.* tardabat. *A.* moram traxit. *LXX.* turbati ſunt. *Alius*, repugnabat. *Vulg. diſſimulante illo.*

19. *H.* ad vivificandum. *LXX.* ut vivat anima mea. *Alius*, ad vivificandum. *Vulg. ut ſalvares animam meam.*

21. *Heb.* ſuſcepi faciem tuam. *A.* ſuſtuli faciem tuam. *S.* viſu reveritus ſum faciem tuam. *LXX.* admiratus ſum faciem tuam. *Vulg. ſuſcepi preces tuas.*

23. *Heb.* Sohar. *Syrus*, Zaari. *LXX. & Vulg.* Segor.

28. *Heb.* fumus. *Heb. Int. LXX.* vapor. *Vulg. fumus.*

31. *Heb. & A.* ſecundum viam univerſæ terræ. *LXX.* ſicut convenit omni terræ. *Vulg. juxta morem univerſæ terræ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Geneſis.

v. 10. ἐπελάβοντο, *comprehenderunt*, ita legit Juſtinus. Et ita videtur primitus fuiſſe apud LXX. Nam vox εἰσεσπάσαντο, vel ſimilis a verbo σπάω, nuſquam alias legitur apud LXX. Interpretes: etſi vox Hebraica הביא frequentiſſime occurrat in Bibliis. Quare crediderim τὸ εἰσεσπάσαντο eſſe alterius Interpretis lectionem, quæ in LXX. verſionem irrepſerit, ut & innumeræ aliæ.

v. 16. Sic Druſius ex Editione Romana. Porro τὸ ἐστρατεύσατο, *pugnabat*, cum Hebraica voce ויתמהמה quæ ſignificat, *moras traxit aut tardavit*, vix quadrare poſſe putaremus, niſi eadem interpretatione uterentur LXX. Interpretes Libr. Judicum 19. 8.

v. 19. Sic Editio Romana.

v. 21. Lectionem Aquilæ habet Editio Romana; Symmachi attulit Hieronymus his verbis: *Et dixit ei: Ecce admiratus ſum faciem tuam. In Hebræo habet: Ecce ſuſcepi faciem tuam, id eſt, acquieſco precibus tuis, quod Symmachus ſecundum ſenſum interpretans, ait*, ὁρῶν σε ἐδυσωπήθην τὸ πρόσωπόν σου. Suſpicatur Druſius hic ὁρῶν σε mendoſe poſitum eſſe pro ὅρα σε id eſt ἰδού, *Ecce*, quod reſpondet voci Hebraicæ הנה. Sed ſi error eſt, ſane vetuſtiſſimus ſit oportet, quandoquidem Catenæ fere omnes ita habent ut Hieronymus.

v. 23. Hæc deſumta ſunt ex inſigni Diodori loco, quem hic totum exſcribam ex Catenis Regiis mſſ. τὴν Σηγὼρ ἐπηγγείλατο ὁ θεὸς δι' ἀγγέλου μὴ καταστρέψαι διὰ τὸν Λώτ. ταύτην δὲ ἀλλαχοῦ ἡ γραφὴ Ζόγορα καλεῖ. Ὁ δὲ Σύρος Ζααρὶ καὶ Βαλά· τουτέστι καταπίνουσα. διὸ φασί τινες ὅτι οἱ ἐν Σηγὼρ οὐ κατεστράφησαν, ἀλλὰ κατεπόθησαν. ἔδει γὰρ τὴν πόλιν σῶσαι διὰ τὸν Λώτ, ἐκείνους δὲ ἀναιρεθῆναι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Λὼτ ἀπὸ ταύτης εἶχε τὰς τροφὰς ἐν τῷ ὄρει. καὶ ὁ Ἑβραῖος οὕτω πως λέγει, ἕως τῆς καταπινούσης, περὶ τῆς Σηγώρ. τοῦτο συναγωνίζεται τῷ τολμῆσαι τοῦτο τὰς θυγατέρας τοῦ Λώτ, ὡς μηδενὸς μηδὲ ἐν Σηγὼρ περιλειφθέντος. οὐ γὰρ ἂν τὰ ἐκεῖσε ἔφυγεν ὁ Λώτ. *i. Segor urbem in Loti gratiam ſe non ſubverſurum, per Angelum pollicitus eſt Deus. Hanc autem Zogoram vocat alibi Scriptura. Syrus vero, Zaari & Bala: id eſt, abſorbens. Ideo dicunt nonnulli, Segoritas non quidem ſubverſos, ſed abſorptos fuiſſe. Par erat enim ut in Loti gratiam urbs ipſa ſtaret; illi vero de medio tollerentur. Quamobrem Lot in monte degens, cibum ex ipſa mutuatus eſt. Hebræus vero ſic fere habet: Uſque ad abſorbentem, de Segore loquens. Cui rei fidem facit auſus ille filiarum Lot, quaſi nullus ne quidem in urbe Segor tunc ſuperſtes eſſet. Neque enim Lot ignorare potuit ea quæ ibi gerebantur.* Sic in quibuſdam Catenis & in Schedis Combefiſ. Adſunt pene ſimilia, ſed ſinceriora ut videtur in Catena Regia num. 1888. nomine Euſebii Emiſeni, nimirum: ταῦτα ἀκούσας, ὅτι διὰ σὲ οὐ καταστραφήσεται. διό φασί τινες, ὅτι οὐ κατεστράφησαν οἱ εἰς Σηγώρ, ἀλλ' εἰ κατεπόθησαν. διὸ καὶ Βαλὰ ἐκλήθη, ὃ ἑρμηνεύεται καταποθεῖσα. ἀλλαχοῦ δὲ ἡ γραφὴ Ζόγορα καλεῖ. ὁ δὲ Σύρος Ζααρὶ καὶ Βαλά. καὶ τοῦτο συναγωνίζεται τὸ τολμῆσαι τοῦτο τὰς θυγατέρας τοῦ Λώτ, ὡς μηδενὸς μηδὲ ἐν Σηγὼρ περιλειφθέντος. οὐ γὰρ ἂν τὰ ἐκεῖσε ἔφυγεν ὁ Λώτ. i. *Hæc cum audiſſet: Propter te non ſubvertetur. Ideo dicunt nonnulli, Segoritas non quidem ſubverſos, ſed abſorptos fuiſſe, ac propterea urbem vocatam fuiſſe Balam, id eſt, abſorptam. Eam vero alibi Zogoram vocat Scriptura. Syrus autem, Zaari & Bala. Cui rei fidem facit auſus ille filiarum Lot, quaſi nullus, ne quidem in urbe Segor, tunc ſuperſtes eſſet: neque enim Lot ignorare*

Digitized by Google

potuit ea, quæ ibi gerebantur.

v. 28. Ἀτμὶς καμίνου. Sic Hieronymus: Et ecce aſcendebat flamma de terra quaſi vapor fornacis: *pro quo legimus in Hebræo: Ecce aſcendebat flamma de terra KITOR quaſi ἀναθυμίασις fornacis: quod nos vaporem vel fumum ſeu favillam poſſumus dicere.*

v. 31. Hanc Aquilæ lectionem ex Procopio mutuamur.

CAPUT XX. GENESIS.

ויאמר אברהם אל־שרה אשתו אחתי 2. A. (καὶ εἶπεν Ἀβραὰμ πρὸς Σάραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἀδελφή μου.) O. εἶπε δὲ Ἀβραὰμ περὶ Σάῤῥας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀδελφή μου ἐστίν.

גם־צדיק תהרג 4. O. ἔθνος ÷ ἀγνοοῦν: καὶ δίκαιον ἀπολεῖς.

מה ראית כי עשית את־הדבר הזה 10. τί εἶδες, ὅτι ἐποίησας σὺ τὸ ῥῆμα τοῦτο; Σ. τί ἰδὼν ἐποίησας τὸ πρᾶγμα τοῦτο; O. τί ἐνιδὼν ἐποίησας τοῦτο; Θ. τί ἑώρακας, ὅτι ἐποίησας τὸν λόγον τοῦτον;

אשר אתך 16. A. O. ταῖς μετὰ σοῦ.

2. HEb. Et dixit Abraham ad Saram uxorem ſuam, Soror mea. *Aquila*, Et dixit Abraham ad Saram uxorem ſuam, Soror mea. *LXX.* Et dixit Abraham de Sara uxore ſua, Quia ſoror mea eſt. *Vulg. Dixitque de Sara uxore ſua: Soror mea eſt.*

4. *Hebr.* etiam juſtum occides? *LXX.* gentem ÷ ignorantem: & juſtam perdes? *Vulg. gentem ignorantem & juſtam interficies?*

10. *Heb.* Quid vidiſti, quia feciſti verbum hoc? *Aq.* quid vidiſti, quia feciſti tu verbum hoc? *S.* quid videns, feciſti rem hanc? *LXX.* Quid videns feciſti hoc? *Th* quid vidiſti, quia feciſti ſermonem iſtum? *Vulg. Quid vidiſti, ut hoc faceres?*

16. *Heb.* qui tecum ſunt. *A. LXX.* quæ tecum ſunt. *Vulg. qui tecum ſunt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X X. Geneſis.

v. 2. Lectio Aquilæ ex Procopio deſumitur p. 141. Vulgatæ, quæ habet, *Dixitque de Sara uxore ſua, Soror mea eſt*, favent LXX. Interpretes, & ſeries ut liquet. Cæterum אל־שרה, bene vertitur, *ſuper Sara*, aut, *de Sara*.

v. 4. Vocem ἀγνοοῦν obelo notari docet Origenes his verbis: οὐκ ἀγνοητέον δὲ ὅτι ὠβέλισται, τὸ ἀγνοοῦν, ὡς παρ' Ἑβραίοις μὴ κείμενον. i. *Non ignorandum eſt, hanc vocem,* ignorantem, *obelo notatam fuiſſe, utpote quæ apud Hebræos non exſtaret.*

v. 10. Has trium Interpretum lectiones ex Druſio mutuamur.

v. 16. Lectionem Aquilæ eamdem quam præferunt LXX. Interpretes, ex Codice Regio 1888. excerpſimus. ταῖς μετὰ σοῦ, *quæ tecum ſunt*. Vulgata vero, *qui tecum ſunt*. Hebraica verba utrique explicationi poſſunt aptari, neque enim maſculinum magis quam femininum exprimunt.

CAPUT XXI. GENESIS.

החזיקי את־ידך בו 18. O. κράτησον τῇ χειρί σου αὐτό. Ἄλλος, κράτησον τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

אשל 33. A. Σ. δένδρων φυτείαν. O. ἄρουραν.

18. HEb. & corrobora manum tuam in eo. *LXX.* tene illum manu tua. *Alius*, tene manum illius. *Vulg. & tene manum illius.*

33 *H.* arborem. *A. S.* arborum plantationem. *LXX.* agrum. *Vulg. nemus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Geneſis.

v. 18. Sic Editio Romana. Sunt qui putent LXX. Interpretes germanum ſenſum expreſſiſſe: *Tene illum manu tua*, quibus conſentit Vulgata & alius Interpres, qui vertunt, *Tene manum illius.*

v. 33. Sic Druſius & Editio Rom. eamdem vero ipſam vocem אשל. habemus infra 1. Reg. 31. 13. cum omnium Interpretum verſione. Nimirum Ακ. δενδρῶνα, *arboretum*. Σ. φυτὸν, *arborem*. O. ἄρουραν, *agrum*. Θ. τὰς δρῦς, *quercus*.

CAPUT XXII. GENESIS.

נסה 1. Σ. ἐδόξασεν. O. ἐπείρασε.

את־יחידך 2. A. τὸν μονογενῆ. Σ. τὸν μόνον σου. O. τὸν ἀγαπητόν.

אל־ארץ המריה A. εἰς τὴν γῆν τὴν καταφανῆ.

1. HEbr. tentavit. *S.* glorificavit. *LXX. & Vulg. tentavit.*

2. *Heb.* unicum. *A* unigenitum. *S.* unicum tuum. *LXX.* dilectum. *Vulg. unigenitum tuum.*

Heb. in terram Moria. *A.* in terram conſpi-

Σ. γῆν τ̃ ὀπ]ασίας. Ο. εἰς τ̃ γῆν ὑψηλήν.

איל נאחז 13. ὁ Σύρος ϗ ὁ Ἑβραῖος, κριὸς κρεμάμϑμος. Ο. κριὸς κατεχόμϑμος.

בסבך בקרניו A. ἐν συχνῷ, al. συχνεῶνι. Σ. ἐν δικτύῳ. Ο. ἐν φυτῷ Σαβὲκ τῶν κεράτων. Θ. ἐν φυτῷ Σαβὲκ τῶν κεράτων αὐτοῦ.

cuam. *S.* terram viſionis. *LXX.*in terram excelſam. *Vulg. in terram viſionis.*

13. *Heb.* aries detentus. *Syrus & Hebraus*, aries ſuſpenſus. *LXX.* aries detentus. *Vulg. arietem inter vepres.*

Heb. in perplexo cornibus ſuis. *A.* in condenſo. *S.* in rete. *LXX. & Th.* in virgulto Sabec cornibus ſuis. *Vulg. inter vepres hærentem cornibus ſuis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Geneſis.

v. 1. Σ. ἐδόξασεν. Forte mendum pro ἐδοκίμασεν, *exercuit, probavit*, vel *tentavit*: nam ſic & ſeries & vox נסה poſtulat. Jud. 3. v. 1. לנסות vertit Symmachus, ἀσκῆσαι, *ad exercendum.*

v. 2. Sic Editio Romana. Vocem יחיד ſic explicant Interpretes Pſalm. 24. 16. A. μοναχός. Σ. μόνος. Ο. μονογενής. Aquila, *Solitarius*. Sym. *unicus*. LXX. *unigenitus.* Et Proverb. 4. 3. A. Σ. Θ. μονογενής. Ο. ἀγαπώμενος. Sic in eadem voce variant hic ut & alibi.

Ibid. Hieronymus in illud, *Vade in terram excelſam. Difficile eſt*, inquit, *idioma linguæ Hebrææ in Latinum ſermonem vertere. Ubi nunc dicitur, Vade in terram excelſam, in Hebræo habet*, MORIA, *quod Aquila tranſtulit*, τὴν καταφανῆ, *hoc eſt, lucidam. Symmachus*, τῆς ὀπτασίας, *hoc eſt, Viſionis. Aiunt ergo Hebræi hunc montem eſſe, in quo poſtea templum conditum eſt in area Ornæ Jebuſæi.* Eucherius autem ſic: *In primo Regum ubi Græci, terra viſionis: Hebræus habet, terra Moria.*

v. 13. Sic omnes mſſ. & Combefiſius ex Euſebio Emiſeno cujus hæc ſunt verba, τὸ κατεχόμενος τῶν κεράτων, ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος κρεμάμενος φασίν. i. *Illud, cornibus detentus, Syrus & Hebræus, ſuſpenſus, dicunt.*

Ibid. In hunc locum Hieronymus Quæſt. in Gen. Et elevans Abraam oculos ſuos: & ecce aries poſt tergum ejus tenebatur in virgulto Sabech cornibus ſuis. *Ridiculam rem in hoc loco Euſebius Emiſenus eſt loquutus: Sabech, inquiens, dicitur hircus, qui rectis cornibus & ad carpendas arboris frondes ſublimis attollitur. Rurſus Aquila* συχνεῶνα *interpretatus eſt: quem nos veprem poſſumus dicere, vel ſpinetum, & ut verbi vim interpretemur, condenſa & inter ſe implexa virgulta. Unde & Symmachus in eamdem ductus opinionem: Et apparuit, ait, aries poſt hoc retentus cornibus ſuis. Verum quibuſdam, in hoc dumtaxat loco, melius videntur interpretati eſſe LXX. & Theodotio, qui ipſum nomen Sabech poſuere dicentes: In virgulto Sabech cornibus ſuis. Etenim* συχνεών, *ſive rete, quod Aquila poſuit & Symmachus, per SIN literam ſcribitur: hic vero SAMECH litera poſita eſt: ex quo manifeſtum eſt, non interpretationem ſtirpium condenſarum, & in modum retis inter ſe virgulta contexta verbum Sabech, ſed nomen ſonare virgulti, quod ita Hebraicè dicitur. Ego vero diligenter inquirens*, συχνεῶνα *per SAMECH literam ſcribi crebro reperi.* In Edito Hieronymi Plantiniano legitur ἐν συχνῷ. Mſſ. quam plurimi Græci ἐν συχνῷ habent. In hanc vocem hæc Diodorus in Catenis omnibus. τὸ ἐν φυτῷ οὐκ ἔχει ὁ Σύρος· μόνον δὲ τὸ Σαβέκ, τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα τοῦ φυτοῦ εἶναι νομίζω. τοῖς δὲ Ἑβραίοις δοκεῖ τὸ Σαβὲκ ἄφεσιν σημαίνειν. i. *Syrus non habet, In virgulto; ſed tantum, Sabec. Hoc autem nomen eſſe virgulti exiſtimo. Hebræi putant Sabec ſignificare remiſſionem*; hoc poſtremum τοῦ Sabec apud Hebræos ſignificatum, memorant alii Interpretes in Catenis.

CAPUT XXIII. GENESIS.

ממני 13. Ο. παρ' ἐμοῦ. Ἄλλος παρ' ἐμοί.

שקל 15. Ο. διδράχμων. Ἀλλ. ςατήρων.

13. *Heb. LXX.* a me. *Alius*, apud me. *Vulg. vacat.*

15. *Hebr.* ſiclorum. *LXX.* didrachmorum. *Al.* ſtaterum. *Vulg. ſiclis.*

Notæ & variæ Lectiones ad cap. XXIII. Geneſis.

v. 13. Sic mſſ. utrum autem παρ' ἐμοί ſit varia lectio, an alicujus Interpretis verſio, incertum.

v. 15. Nota in omnibus ferme codicibus talis habetur, ςατὴρ ἐστιν, ὥς φησιν Ὠριγένης, τὸ ἥμισυ τῆς οὐγγίας, ἔχει δὲ δραχμὰς δύο. i. *Stater eſt, ut ais Origenes, dimidium unciæ, habet autem drachmas duas.* Id autem forte dixerit Origenes reſpiciens ad Aquilam vel Symmachum, qui 1. R. 13. שקל vertunt, ςατῆρα, & hoc item loco ita fortaſſe poſuerint.

CAPUT XXIV. GENESIS.

שים־נא ידך תחת ירכי 2. Ο. θὲς τ̃ χεῖρά σου ὑπὸ τ̃ μηρόν μου. Φασὶ τ̃ Σύρος ϗ τ̃ Ἑβραῖον μὴ οὕτως ἔχειν, ἀλλ' εἰς τὸ παιδογόνον ὄργανον. Ἑβραῖος ὑπὸ τ̃ ὀσφύν.

יברך 11. Ο. ἐκοίμισε. Ἄλλος, ἐγονάτισε.

2. Heb. pone, quæſo, manum tuam ſub femore meo. *LXX.* pone manum tuam ſuper femur meum. *Quidam dicunt Syrum & Hebræum non ita habere; ſed in ipſum prolificum inſtrumentum. Hebræus*, ſuper lumbos. *Vulg. pone manum tuam ſuper femur meum.*

11. *Heb.* & flectere genu fecit. *LXX.* & accumbere fecit. *Alius*, & in genu procumbere fecit. *Vulg. cumque camelos feciſſet accumbere.*

Digitized by Google

הכחת 14. Ο. ἡτοίμασας. Αλλος, ἀπέδειξας.

לדבר 15. Ο. λαλοῦντα ÷ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ :

בקע 22. Ο. Δραχμήν. Αλλος διδραχμήν.

העלמה 43. Α. ἀπόκρυφος. Ο. παρθένος.

לא נוכל דבר אליך רע או טוב 50. ὁ Σύρος, οὐ δυνησόμεθα εἰπεῖν τὸ ἢ καλὸν ἢ κακόν. Ο. οὐ δυνησόμεθά σοι ἀντειπεῖν κακὸν ἢ καλόν.

ואת מנקתה 59. Α. καὶ τὴν τιθηνὴν αὐτῆς. Σ. καὶ τὴν τροφὸν αὐτῆς. Ο. καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς.

נערתיה 61. Α. παιδίσκαι. Σ. κοράσια. Ο. ἅβραι.

לשוח בשדה 63. Α. ὁμιλῆσαι ἐν χώρᾳ. Σ. λαλῆσαι ἐν τῷ ἀγρῷ. Ο. ἀδολεσχῆσαι εἰς τὸ πεδίον.

ויבאה יצחק האהלה שרה אמו 67. Α. εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν σκηνὴν Σάῤῥας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ο. εἰσῆλθε δὲ Ισαὰκ εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

ינחם Ο. παρεκλήθη. Αλλος παρηγορήθη.

14. *Heb.* arguiſti. *LXX.* paraſti. *Alius*, oſtendiſti. *Vulg. præparaſti.*

15. *Heb.* loqui *LXX.* loquentem ÷ in mente ſua : *Vulg. necdum intra ſe verba compleverat.*

22. *H.* dimidium ſicli. *LXX.* drachmam. *Alius*, didrachmam. *Vulg. ſiclos duos.*

43. *H.* puella. *A.* abſcondita. *LXX. & Vulg.* virgo.

50. *Hebr* non poterimus dicere ad te aut bonum aut malum. *Syrus*, non poterimus dicere aut bonum aut malum. *LXX.* non poterimus tibi contradicere malum vel bonum. *Vulg. non poſſumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tibi.*

59. *Heb. A. S. Vulg.* & nutricem ejus. *LXX.* & ſubſtantiam ejus.

61. *Heb. A. S. Vulg.* puellæ illius. *LXX.* ancillæ.

63. *Hebr. & Vulg.* ad meditandum in agro. *A.* ad conſabulandum in regione. *S.* ad loquendum in agro. *LXX.* ad exercendum ſe in agro.

67. *H.* & introduxit eam Iſaac in tabernaculum Saræ matris ſuæ. *A.* Et induxit eam in tabernaculum Sarræ matris ſuæ. *LXX.* Ingreſſus eſt autem Iſaac in domum matris ſuæ. *Vulg. qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ.*

H. & LXX. conſolatus eſt ſe. *Alius*, conſolationem accepit. *Vulg. in tantum ut a dolore temperaret.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Geneſis.

v. 1. ירך quando de membro animalis intelligitur, μηρὸς ſive femur ſignificat. Alius vertit ὀσφύν, lumbos. Aliam autem verſionem adfert Diodorus in Catenis, his verbis: τινές φασι τὸν Σύρον καὶ τὸν Ἑβραῖον μὴ οὕτως ἔχειν τὸ, Θὲς τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸν μηρόν μου. ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ παιδογόνον ὄργανον, ἐπειδὴ τῆς διαδοχῆς ἡ εὐλογία τὸ αὐξάνεσθαι ἦν καὶ πληθύνεσθαι. i. *Quidam dicunt Syrum & Hebræum non ita habere; nempe, Pone manum tuam ſuper femur meum; ſed ſuper ipſum prolificum inſtrumentum: quoniam ſucceſſionis benedictio, ad creſcendum & multiplicandum ſpectabat.* Chryſoſtomus Hom. 44. ὑπὸ τὸν μηρόν σου ἐν δὲ τῇ Ἑβραΐδι φησὶν, ὑπὸ τὴν ὀσφύν.

v. 11. Ἐγονάτισε: ſic habent Druſius, Editio Romana & Catenæ omnes mſſ. Cujus autem ſit hujuſmodi interpretatio non liquet, cum ad verbum ברך *genuflexit*, γονατίζειν alibi non reperiamus.

v. 14. Ἀπέδειξας: ſic neſcio quis alius, & quidem recte; ſcilicet, *quam oſtendiſti ſervo tuo Iſaac.* Verbum הכי hoc ſenſu occurrit alibi.

V. 15. In codice quodam Colbert. hæc verba obelo notantur, quia diſerte non ſunt in Hebræo: licet ſubaudiri poſſint, ita ut ſervus ille Abrahæ hæc nôn ore loquutus ſit, ſed mente tantum; ut intellexiſſe videntur tum LXX. tum Vulgatus interpres.

v. 22. Διδραχμον. Sic Catena Regia. At. בקע vulgo intelligitur dimidium ſicli. Infra Exod. 38. legitur Δίδραχμον: atque ita legit hîc Hieronymus, qui ſic habet Quæſt. in Geneſ. Et tulit vir inaurem auream, didrachmum pondus ejus. *B A C E, quod in hoc loco pro didrachmo ſcribitur, ſemuncia eſt: S E C E L vero, qui Latino ſermone ſiclus corrupte appellatur, uncia pondus habet.*

v. 43. Hæc ex Hieronymo in Iſaïam, qui ſic habet. *Et in Geneſi legimus, ubi Rebecca dicitur* ALMA, *Aquilam non adoleſcentulam nec puellam, ſed* ABSCONDITAM *tranſtuliſſe* Quæſt. autem in Geneſin, *Notandum autem, quod verbum A L M A nunquam niſi de virgine ſcribitur, & habet etymologiam* ἀπόκρυφος, *id eſt, abſcondita:* & infra. *Ergo A L M A, quod interpretatur, abſcondita, id eſt virgo nimia diligentia cuſtodita, majoris mihi videtur laudis eſſe, quam virgo. Virgo quippe juxta Apoſtolum poteſt eſſe corpore non ſpiritu: Abſcondita vero, quæ virgo eſt, ἐπίτασιν virginitatis habet.* Vide ibi: hac de re pluribus Iſaiæ 7.

v. 50. Syri verſionem, ut hîc refertur, habent omnes Catenæ Regiæ & Schedæ Combefiſ. Unus Codex omittit τό.

v. 59. Sic Editio Romana & Druſius, itemque mſſ. Verſum 60. pariter ex Edit. Rom. mutuamur. Manuſcriptæ item Catenæ habent; ſed ſine nomine Interpretum.

v. 63. Sic Editio Romana & unus Codex Regius. שוח Ὁμιλῆσαι, λαλεῖν, ἀδολεσχῆσαι. Sic ſemper vertunt Interpretes. Hieronymus Quæſt. in Geneſ. *Quod autem ait, Et egreſſus eſt Iſaac, ut exerceretur in campo: quod Græcè dicitur, ἀδολεσχῆσαι: in Hebræo legitur:* Et egreſſus eſt Iſaac, ut loqueretur in campo, inclinante jam veſpera.

v. 67. Hunc verſum adfert Editio Rom. & unus Codex Regius. V. Procopium in Geneſim p. 151.

Ibid. παρηγορήθη. Hanc verſionem adfert Editio Romana, videturque eſſe Symmachi qui vocem נחם, παρηγορεῖν vertere ſolet. Sic Pſalm. 76. 4. & Job. 16. 2.

CAPUT XXV. GENESIS.

בשיבה טובה 8. A. Σ. ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ. O. ἐν γήρᾳ καλῷ.

אל־עמיו O. πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ἀλλος, πρὸς τοὺς περάτας.

ויתרצצו הבנים 22. A. [διεῤῥήγνυντο τὰ τέκνα.] Σ. διεπάλαιον al. διέπλεον. O. ἐσκίρτων.

תם 27. A. ἁπλοῦς. Σ. ἄμωμος. O. ἄπλαστος.

מן־האדם 30. Σ. ἀπὸ ἐδώμ. O. ἀπὸ τοῦ ἑψήματος πυῤῥοῦ.

1. HEb. *A. S.* in canitie bona. *LXX. & Vulg.* in ſenectute bona.

H. ad populos ſuos. *LXX. & Vulg.* ad populum ſuum. *Alius*, ad tranſitores.

22. *Heb.* collidebant ſe. *A.* confringebantur filii. *S.* concertabant. *LXX.* exultabant. *Vulg. collidebantur.*

27. *Heb.* perfectus. *A. & Vulg.* ſimplex. *S.* inculpatus. *LXX.* non fictus.

30. *H.* de rufo. *S.* de Edom. *LXX.* de coctione rubra. *Vulg. de coctione tua rufa.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Geneſis.

v. 8. Sic Editio Romana & Druſius. Vide quæ diximus ſupra. c. 15. v. 15.

Ibid. Scholiaſtes Romanus πρὸς τοὺς περάτας, *ad Tranſitores*. Hoc Scholion verſionem LXX. nullatenus reſpicit. Quare videtur omnino eſſe Interpretis cujuſdam verſio, & forte Aquilæ, qui עברי ſupra περάτην vertit. Hic autem pro עמיו fortaſſe legerit עברין, quæ tranſmutatio literarum frequenter obſervatur in Hexaplis: atque inde ſæpe provenit interpretationum varietas, ut non infrequenter obſerves infra. Vide quæ ea de re diximus in Præliminaribus.

v. 22. Aquilæ lectionem ſic habet Martianæus noſter. Symmachi verſionem præferunt Editio Romana ſic διεπάλαιον, & Hieronymus ſic διέπλεον: Sed audiendus Hieronymus: Et movebantur filii ejus in ea: *Pro motione LXX. Interpretes poſuerunt* ἐσκίρτων, *id eſt ludebant, ſive, calcitrabant: quod Aquila tranſtulit, Confringebantur filii in utero ejus. Symmachus vero* διέπλεον, *id eſt, in ſimilitudinem navis in ſuperficie ferebantur.* Hinc conſpicuum eſt Hieronymum legiſſe διέπλεον. In Græcis quibuſdam Codicibus διεπάλαιον habetur, quæ vox apprime quadrat ad hunc locum. Forte in vitiato Exemplari legerit Hieronymus διέπλεον, pro διεπάλαιον.

v. 27. Sic Editio Romana.

v. 30. Σ. ἀπὸ τοῦ Ἐδώμ. Sic omnes mſſ. Regii & Schedæ Combef. cum hoc Scholio ſinguli. Ὁ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ ἑψήματος, Ἐδὼμ τέθεικεν, ὃ ἑρμηνεύεται πυῤῥός. i. *Symmachus pro coctione Edom poſuit, quod interpretatur, ruber.* In Editione Romana, ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ legebatur ad Symmachum.

CAPUT XXVI. GENESIS.

ותורתי 5. A. Σ. Θ. καὶ τοὺς νόμους μου. O. καὶ τὰ νόμιμά μου.

אשם 10. A. Σ. πλημμέλημα. O. ἄγνοιαν.

מאה שערים 12. A. ἑκατὸν εἰκασμένον. O. ἑκατοστεύουσαν κριθήν.

יריבו 20. O. ἐμαχέσαντο. Ἀλλος, ἐδικάσαντο.

שמה שטנה 21. A. τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀντικείμενον. Σ. τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐναντίωσις. O. τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἔχθρα.

שבעה 33. A. Σ. [πλησμονή.] O. ὅρκος.

באר שבע A. Σ. (φρέαρ πλησμονῆς.) O. φρέαρ ὅρκου.

מרת 35. ὁ Σύρος, οὐκ ἀρεσκοῦσαι. ὁ Ἑβραῖος, παροργίζουσαι. O. ἐρίζουσαι.

5. HEb. & legem meam. *A. S. T.* & leges meas. *LXX.* & legitima mea. *Vul. legeſque meas.*

10. *Heb.* delictum. *A. S.* ſcelus. *LXX.* ignorantiam. *Vulg. peccatum.*

12. *H.* centum hordeorum. *A.* centuplum æſtimatum. *LXX.* centuplicans hordeum. *Vulg. centuplum.*

20. *Hebr.* jurgati ſunt. *LXX.* pugnaverunt. *Alius*, diſceptaverunt. *Vulg. jurgium fuit.*

21. *H.* nomen ejus Satana. *A.* nomen ejus, adverſum. *S.* nomen ejus, contrarium. *LXX.* nomen ejus, Inimicitia. *Vulg. appellavitque eum, Inimicitias.*

33. *Heb.* Sabee. *A. S.* ſaturitas. *LXX.* juramentum. *Vulg. abundantia.*

Hebr. Beerſabee. *A. S.* puteus ſaturitatis. *LXX.* puteus juramenti. *Vulg. Berſabee.*

35. *Hebr.* amaritudo. *Syrus*, non placentes. *Hebræus*, irritantes. *LXX.* renitentes. *Vulg. offenderant animum (Iſaac & Rebecca.)*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Geneſis.

v. 5. Ita Druſius.

v. 10. A. Σ. πλημμέλημα. Sic Edit. Rom. Vocem אשם LXX. Interpretes frequentiſſime vertunt πλημμέλημα vel πλημμέλειαν.

v. 12. Locum mutuamur ex Hieronymo, qui ſic habet: Seminavit autem Iſaac in terra illa, & invenit in anno illo centuplum hordei. *Licet in aliena terra ſeminaverit Iſaac, tamen non puto quod tanta ei fertilitas hordei fuerit. Unde melius puto illud eſſe, quod habetur in Hebræo, & Aquila quoque tranſtulit: Et invenit in anno illo centuplum æſtimatum; id eſt,* ἑκατὸν εἰκασμένον: *Licet enim iiſdem litteris & æſtimatio ſcribatur & hordeum; tamen æſtimationes* SAARIM *leguntur, hordea vero* SORIM.

Digitized by Google

v. 20. Ἄλλος, ἐδικάσατο. Sic Edit. Rom. hæc porro lectio videtur Aquilæ eſſe, qui vocem הריב per δικάζειν & ὑπερδικάζειν ſolet vertere, ſic Job. 10. 2. & 33. 13.

v. 21. Sic Martianæus. In hunc locum Hieron. Quæſt. in Gen. *Pro inimicitiis, quod Aquila & Symmachus* τὴν ἀντικειμένην & ἐναντίωσιν *tranſtulerunt, id eſt, adverſam atque contrarium, in Hebræo habet* SATANA. *Ex quo intelligimus Satanam contrarium interpretari.*

v. 33. Sic Martianæus binas hujus verſus Lectiones edidit. In hunc verſum Hieronymus: *Quæ enim etymologia eſt, propterea vocari juramentum, quod aquam non invenerunt? Econtrario in Hebræo, cui interpretationi Aquila conſentit & Symmachus, hoc ſignificat, quod invenerint aquam: & propterea appellatus ſit puteus ipſe ſaturitas: & vocata civitas* BEERSABEE, *hoc eſt puteus ſaturitatis.*

v. 35. Syri & Hebræi interpretationem mutuamur ex Euſebio in Catenis omnibus mſſ. ubi ſic legitur: ΕΥΣΕΒΙΟΥ. ὁ Σύρος οὐκ ἔχει, ἐρίζοντες, ἀλλ' ἀπαρεσκόμενοι, ἀντὶ τοῦ, ἐρίδι καὶ φιλονεικίᾳ πάντα ποιοῦντες. ὁ γὰρ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος παραπικραίνοντες ἔχει. i. *Syrus non habet, diſceptantes, ſed, diſplicentes; id eſt, contentione & jurgiis omnia facientes. Nam Syrus & Hebræus, irritantes, habet.* Hæc paulum perplexa ſunt: videtur enim duas Syro interpretationes tribuere: at Procopius clarius habet. *Et contendebant cum Rebecca &c. Syrus habet, diſplicebant Rebeccæ; Hebræus vero, non ceſſabant irritare & ad iram provocare Rebeccam.*

CAPUT XXVII. GENESIS.

הביאה לי ציד 7. Ο. ἔνεγκόν μοι θήραν. Ἄλλος, θήρευσόν μοι θήραν.

מתעתע 12. Α. καταμωκώμενος. Σ. καταπαίζων. Ο. καταφρονῶν.

שדה 27. ὁ Σύρος, ἀρούρας. Ο. ἀγροῦ πλήρους.

במרמה 35. Α. ἐνέδρας. Σ. ἐν ἐπιθέσει. Ο. μετὰ δόλου.

והיה כאשר הריד 40. Ο. ἔσται δὲ ἡνίκα ἐὰν καθέλῃς. Ἄλλος, ἔσται δὲ ἐὰν κάμφθῃς. Ἄλλος, καὶ ἔσται καθὰ καταβιβάσῃς.

מתנחם לך 42. Ο. ἀπειλεῖ σοι. Ἄλλος, διανοεῖται κατὰ σοῦ.

קצתי 46. Α. ἐσίκχανα. Σ. ἐνεκάκησα. Ο. προσώχθικα.

1. **H**Eb. *LXX.* Affer mihi venationem. *Alius*, Venare mihi venationem. *Vulg. Affer mihi de venatione.*

Heb. errare faciens. *A.* deridens. *S.* illudens. *LXX.* ſpernens. *Vulg. ne putet me ſibi voluiſſe illudere.*

27. *Hebr.* agri. *Syrus*, arvi. *LXX. & Vulg.* agri pleni.

35. *Hebr.* in dolo. *A.* inſidiis. *S.* in fraude. *LXX.* cum dolo. *Vulg. fraudulenter.*

40. *Heb.* & erit quando dominaberis. *LXX.* & erit cum depoſueris. *Alius*, erit autem ſi flectaris. *Alius*, & erit quemadmodum deprimêris. *Vulg. tempuſque veniet cum excutias.*

42. *Heb.* conſolans ſe tibi. *LXX.* minatur tibi. *Alius*, cogitat contra te. *Vulg. minatur.*

46. *Heb.* anguſtiis ſum affecta. *A.* tædio affecta ſum. *S.* vexata ſum. *LXX.* infenſa ſum. *Vulg. tædet me vitæ meæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Geneſis.

v. 7. Ἄλλος, θήρευσόν μοι θήραν. Sic quidam mſſ. tacito Interprete.

v. 12. Sic Editio Romana. In mſſ. omnibus ſic legitur. ὁ Σύμμαχος τὸ καταφρονῶν, ἀντὶ τοῦ καταπαίζων. ὁ δὲ Ἀκύλας, καταμωκώμενος. i. *Symmachus pro illo, ſpernens, habet, illudens. Aquila vero, deridens.*

v. 27. Ita omnes mſſ. ex Diodoro: ὁ Σύρος ἀντὶ τοῦ ἀγροῦ, ἀρούρας ἔχει· τὸ δὲ πλήρους, πεπληρωμένου βλαστημάτων εὐωδεστάτων. i. *Syrus pro agro, habet arva; illud autem, pleni, repleti germinibus odoriferis.* Unus Regius Codex habet ἀρούρας.

v. 35. Hæ lectiones prodeunt ex Edit Romana.

v. 40. Hæc etiam in Editione Romana. In hunc porro locum hæc habet Procopius in Geneſin: *Verum Syrus, erit, pro, reſipiſcas, accipit, dicens: Si reſipueris, & vita tua bellicoſiſſimum inſtitutam omiſeris.* Quæ interpretatio cum nulla ex allatis quadrat.

v. 42. Ita Druſius & Editio Rom.

v. 46. Ita Editio Romana. Aquila vocem קוץ σικχαίνειν vertere ſolet. Sic Num. 21. 5. ubi Symmachus ἐνεκάκησεν. Et Exod. 1. 13.

CAPUT XXVIII. GENESIS.

בית־אל 19. Α. βαιθήλ. Ο. οἶκος θεοῦ.

ואולם לוז שם־העיר Ἑβρ. ἑλλ. ουαλαμ λουζ σεμ αἱρ. Α. πρότερον Λοὺζ ὄνομα τῇ πόλει. Ο. Οὐλαμλοὺζ ἦν ὄνομα τῇ πόλει τὸ πρότερον.

19. **H**Eb. Bethel. *A.* Bæthel. *LXX.* Domus Dei. *Vulg. Bethel.*

Hebraicum Græcis lit. Ualam Luz ſem air. *Heb.* & utique Luz nomen civitatis. *A.* prius Luz nomen urbi erat. *LXX.* Ulamluz erat nomen civitati prius. *Vulg. quæ prius Luza vocabatur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Geneſis.

v. 19. Sic Druſius & Editio Romana.

Ibidem. Hanc Aquilæ lectionem habent Codices mſſ. quidam cum Nota Theodoti, quæ ſic habet. ἡ Βαιθὴλ Οὐλαμ Λοὺζ πρότερον λεγομένη διὰ τὴν τοῦ Ἰακὼβ γενομένην ὀπτασίαν Βαιθὴλ ὠνομάσθη. Ἑβδομήκοντα, καὶ Οὐλαμλοὺζ ἦν ὄνομα τῇ πόλει. Ἀκύλας, πρότερον Λοὺζ ὄνομα τῇ

πόλιν ὁ Ἑβραῖος, Ουαλαμ Λουζ σημ αιρ. ἰςέον ὅτι ουλαμ πρότερον εἶπον οἱ περὶ Ακύλαν, καὶ οὐχ ὡς μέρος τοῦ ὀνόματος· Λοῦζα δὲ τὴν πόλιν ἱςοῦσι μετὰ ταῦτα καλεῖ. i. *Bethel, qua prius Ualam Luz vocabatur, propter viſionem Jacobi iſtic habitam Bethel nuncupata eſt. LXX.* Ualam Luz erat nomen urbi. *Aquila*, prius Luz nomen urbi. *Hebraus*, Ualam Luz ſem nir. *Sciendum eſt* Ualam *ab Aquila*, prius, *redditum eſſe. Urbem poſtea, Luzam diſerte vocat ipſe.* Hieron. ad hunc locum: *Ecce maniſeſtiſſime comprobatur Bethel non Ulam Luz, ſed Luzam, id eſt amygdalum ante vocitatam.* Vide ibi Quæſt. in Gen.

CAPUT XXIX. GENESIS.

משתה 22. A. Σ. πότον. O. γάμον.

22. *Hebr.* convivium. *A. S.* compotationem, *vel* convivium. *LXX. & Vulg.* nuptias.

רמיתני 25. O. παρελογίσω με. Α'λλος, ἐνήδρευσάς μοι.

25. *H. & LXX.* decepiſti me. *Alius*, inſidiatus es mihi. *Vulg. impoſuiſti mihi.*

ילוה אישי אלי 34. (A. συναφθήσεταί μοι ὁ ἀνήρ μου.) O. πρὸς ἐμοῦ ἔςαι ὁ ἀνήρ μου.

Heb. copulabitur vir meus mihi. *A.* applicabitur mihi vir meus. *LXX.* apud me erit vir meus. *Vulg. copulabitur mihi maritus meus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Geneſis.

v. 22. A. Σ. πότον. O. γάμον. Notandum eſt LXX. Interpretes, qui vocem משתה, hic vertunt γάμον, eamdem frequentiſſime vertere πότον. Sic Gen. 19. 3. & 40. 20. Judicum 14. 10. & alibi ſæpiſſime.

v. 25. Sic Editio Romana atque Druſius, qui ſuſpicatur τὸ, ἐνήδρευσάς μοι, eſſe Aquilæ, quia ipſe ſupra 27. 35. במרמה vertit, μετ᾽ ἐνέδρας.

v. 34. Sic lectionem Aquilæ poſuit Martianæus. Hieronymus vero ſic habet: *Ubi nos legimus, Apud me erit vir meus, Aquila interpretatus eſt: Applicabitur mihi vir meus: Quod Hebraice dicitur. ILLAVE, & a doctoribus Hebræorum aliter transfertur, ut dicant, perſequetur me vir meus; id eſt, non ambigo de amore in me viri mei: erit mihi in hac vita comes, & ejus dilectio me ad mortem uſque deducet & proſequetur: tres enim filios genui.*

CAPUT XXX. GENESIS.

נפתולי אלהים נפתלתי 8. A. συνανέςρεψέν με ὁ θεὸς, καὶ συνανεςράφην. O. συναντελάβετό μου ὁ θεὸς, καὶ συνανεςράφην.

8. *Heb.* Luctationibus Dei luctata ſum. *A.* convertit me Deus, & converſa ſum. *LXX.* coaſſumſit me Deus, & converſa ſum. *Vulg. comparavit me Deus cum ſorore mea, & invalui.*

בגד 11. A. ἦλθεν ἡ ζῶσις. O. ἐν τύχῃ.

11. *Hebr.* venit proſperitas. *A.* venit accinctio. *LXX.* in fortuna. *Vulg. feliciter.*

נקבה 28. A. ἐπονόμασον. Σ. ὅρισον. O. διάςειλον.

28. *Heb. & A.* nomina. *S.* defini. *LXX.* diſtingue. *Vulg. conſtitue.*

נקד טלוא וחום 32. O. φαιόν. Α'λλοι, ποικίλον, πέρκνον.

32. *Hebr.* maculoſum & punctatum. *LXX.* fuſcum. *Alii*, varium nigris maculis. *Vulg. furvum & maculoſum.*

העקדים והטלאים 35. Σ. λευκόποδας. O. ῥαντοὺς καὶ διαλεύκους. Α'λλος, λαιόποδας.

35. *Hebr.* faſciatos & maculoſos. *S.* albos pedes habentes *LXX.* ſparſos & ſubalbos. *Alius*, ſiniſtripedes. *Vulg. varios atque maculoſos.*

לח 37. O. χλωρὰν. Α'λλος, λευκόν.

37. *Hebr. & LXX.* viridem. *Alius*, albam. *Vulg. virides.*

לוז O. καρυΐνην. Α'λλος, ἀμυγδαλίνην.

Heb. Coryli. *LXX.* nucinam. *Alius*, amygdalinam. *Vulg. amygdalinas.*

העטפים 42. A. ὄψιμα. Σ. δευτερόγονα. O. ἄσημα.

42. *Hebr.* ceſſantia. *A.* ſerotina. *S.* ſecundo genita. *LXX.* non ſignata. *Vulg. ſerotina.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXX. Geneſis.

v. 8. In hæc verba Hieronymus Quæſt. in Gen. *Cauſa nominis* Nephthalim *alia hic multo exponitur, quam in libro Hebræorum nominum ſcripta eſt. Unde & Aquila ait*, συνανέςρεψέν με ὁ θεὸς καὶ συνανεςράφην, *pro quo in Hebræo ſcriptum eſt*, NEPHTHULE ELOIM NEPHTHALETHI. *Unde a converſione, ſive a comparatione, quia utrumque ſonat confuſionem, ſive comparationem, Nephthalim nomen filio impoſuit.*

v. 11. Pergit Hieronymus in hunc verſum: *Ubi nos poſuimus*, in fortuna: *& Græce dicitur*, ἐν τύχῃ, *quæ poteſt eventus dici, in Hebræo habet* BAGAD, *quod Aquila interpretatur, Venit accinctio: nos autem dicere poſſumus, In procinctu. BA enim poteſt præpoſitionem ſonare*, in, *&*, venit. *Ab eventu ergo ſive procinctu, qui* GAD *dicitur Zelphæ filius*, Gad *vocatus eſt.* Putat Druſius non poſſe ſtare Hieronymi conjecturam, quia in בגד, ב cum Cametz ſcribitur. Sed quam infirmæ ſint hæ Maſſoretarum motiones ad lectiones quaſlibet aſſerendas, & in Præliminaribus dicimus, & in ſequentibus frequenter obſervabitur. Dixerim ego veriſimilius eſſe

Digitized by Google

illud ב. pro נא, *venit*, non accipi. 1°. quia non ſolent Hebræi in hoc verbo א ſupprimere: 2°. quia ב præpoſitionis loco conjunctum melius quadrat ad ſenſum, ſignificatque, *in fortuna*, aut, *feliciter*.

v. 28. A. ἐπεσίμασεν. LXX. Interpretes hanc vocem נכס quinquies vertunt per ἐπιμάζω, & ſemel per ἐπισομάζω. V. Conradi Kircheri Concordantiam ad eam vocem. Hæ lectiones prodeunt ex Edit. Rom. & ex Druſio.

v. 32. Ποικίλον, πίρκον, *varium & nigris maculis*: cujus ſint hæ interpretationes: quas Scholiaſtes Romanus & Codex unus ex noſtris adferunt, ignoratur. נקד, ποικίλον, ſic etiam vertunt LXX. hoc Capite & ſequenti. Πίρκον טלא. Hanc vocem in plurali vertit Theodotion ἐμβολίσματα. Ezech. 16. 16. Et Joſue 9. 5. alius Interpres ſine nomine, ἐπιβλήματα ἔχοντα. Ibi vide.

v. 35. x. λευκόποδας. Sic Editio Romana, unus ex Codicibus noſtris habet λαιόποδας, ſine Interpretis nomine, quod eſt ac ſi dicas *ſiniſtripedes*. Suſpicor mendum eſſe.

v. 37. Sic Codex unus, ſed ut ſuſpicor mendoſe: nam illud λευκόν. Ad vocem טלא ſpectare puto.

Ibid. Ἄλλος, ἀμυγδαλίνην. Ex Edit Rom. vocem item שקד, quam LXX. κάρυον vertunt, Alii ἀμύγδαλον interpretantur.

v. 42. Aquilæ & Symmachi lectionem habet Editio Rom.

CAPUT XXXI. GENESIS.

7. את־משכרתי עשרת מנים רהתל בי והחלף A. παρελογίσατό με, καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν μου δέκα ἀριθμούς. Σ. παρελογίσατό με, καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν μου δεκάκις ἀριθμῷ. O. παρεκρούσατό με, καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν μου τῶν δέκα ἀμνῶν, ὁ Σύρος, καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν μου δεκάκις.

7. HEb. fefellit me, & mutavit mercedem meam decem partibus. *A.* circumvenit me, & mutavit mercedem meam decem numeros. *S.* circumvenit me, & mutavit mercedem meam decies numero. *LXX.* circumvenit me, & mutavit mercedem meam decem agnorum. *Syrus*, & mutavit mercedem meam decies. *Vulg. circumvenit me, & mutavit mercedem meam decem vicibus.*

18. רכש O. ἀποσκευήν. Ἄλλος, κτῆσιν.

18. *Heb. & Vulg.* ſubſtantiam. *LXX.* apparatum. *Alius*, poſſeſſionem.

19. את־התרפים A. μορφώματα. Σ. Θ. θεραφείν. O. εἴδωλα.

19. *Heb.* Theraphim. *A.* figuras. *S. Th.* Theraphin. *LXX. & Vulg.* idola.

30. את־אלהי A. μορφώματα. Σ. Θ. εἴδωλα. O. τοὺς θεούς.

30. *Heb. LXX. & Vulg.* deos meos. *A.* figuras. *S. Th.* idola.

39. טרפה O. θηριάλωτον. Ἄλλος, θηρόβρωτον.

39. *Heb.* raptum. *LXX. & Vulg.* captum a beſtia. *Alius*, devoratum à fera.

41. ותחלף את־משכרתי עשרת מנים Αἱ δύο ἐκδόσεις, καὶ παρελογίσω τὸν μισθόν μου δέκα ἀμνάδας. O. καὶ παρελογίσω τὸν μισθόν μου δέκα ἀμνάσιν.

41. *Heb.* & mutaſti mercedem meam decem partibus. *Duæ Editiones*, & circumveniſti mercedem meam decem agnabus. *Vulg. immutaſti mercedem meam decem vicibus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Geneſis.

v. 7. Hujus verſus lectiones plenas & varias habemus ex mſſ. ubi ex Euſebio Emiſeno & Diodoro adfertur verſio Syri Interpretis. Itemque Aquilæ & Symm. Ibidem exſtat locus inſignis Origenis, qui ſic habet. Ἀκύλας δέκα ἀριθμοὺς εἴρηκεν, Σύμμαχος δεκάκις ἀριθμῷ. ἔλεγεν οὖν, φησὶν ὁ Ἑβραῖος, δεκάκις ἠθέτησε τὰς συνθήκας πρὸς τὸν Ἰακὼβ ὁ Λάβαν, ἐπεὶ τὸ τὰ γινόμενα ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ Ἰακὼβ πλεῖστα εἶναι ὑπάρχειν, κἀκεῖνον ὑποφθαλμιᾷν αὐτόν· ὅπερ ἐδήλωσαν αἱ δύο ἐκδόσεις· καὶ παρελογίσω τὸν μισθόν μου δέκα ἀμνάδας. ἀμνῶν δὲ ὅλως οὐκ ἔχει, ὡς συνέθετό μοι δοῦναι. οὐδαμοῦ φαίνεται ὅτι συνέθετο. ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ὧν αὐτὸς λέγει φανερόν ἐστιν. ὥσπερ γὰρ ἀποκτείναντα τὸν Λάμεχ οὐκ εἰσάγει, ἐξητούμενον δὲ, ὡς ἀπὸ τῆς ἐξηγήσεως εἶναι φανερὸν καὶ τὸ γενόμενον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. πολλάκις οὖν ἡ γραφὴ, ἃ ἐν τῷ πράττεσθαι οὐκ ἐξηγήσατο, διά τινος ἐξηγουμένου ἐδήλωσεν. i. *Aquila; decem numeros dixit; Symmachus, decies numero. Dicebat igitur, ut ait Hebræus, decies pacta cum Jacob inita violavit Laban: quia quæ nomine Jacobi gignebantur quam plurima erant, ita ut ille invidia moveretur: quod duæ Editiones declarant: Et decepiſti mercedem meam decem agnas. Agnorum vero quos dare promiſerit nulla mentio fuit, neque apparet eum hæc unquam pollicitum fuiſſe; ſed id ex verbis ejus manifeſtum eſt. Quemadmodum enim Lamechum quempiam occidiſſe nunquam narraverat; ſed is poſtea requiſitus, id clare enuntiavit: ita & hoc loco. Plerumque igitur Scriptura, quæ in rerum geſtarum recenſione non enarrat, poſtea alio referente, declarare ſolet.*

v. 18. Κτῆσιν. Edit Rom. Sic vocem רכש vertunt LXX. infra Gen. 46. 6.

v. 19. Ita fere ſemper hanc vocem vertunt 4. Interpretes, ut ad ſingulos enuntiatur.

v. 30. Hanc trium interpretationem ex Codicibus mſſ. eruimus.

x. 39. Θηρόβρωτον. Hanc lectionem adferunt Schedæ Combefiſianæ.

v. 41. Duarum Editionum lectio ex Origenis loco jamjam allato deducitur.

CAPUT XXXII. GENESIS.

11. קטנתי מכל החסדים ומכל־האמת A. (ἐσμικρύνθην ὑπὲρ πάντας ἐλέους, καὶ πάσῃ ἀληθείᾳ.) O. ἱκανούσθω μοι ἀπὸ πάσης δικαιοσύνης

10. HEb. parvus ſum præ omnibus miſericordiis, & præ omni veritate. *Aq.* minor factus ſum ſupra omnes miſericordias & omni veritate. *LXX.* Sufficiat mihi ab omnibus

καὶ ἀπὸ πάσης ἀληθείας. Ἄλλος, ἱκανοῦταί μοι. Ἄλλος, ἱκανός εἰμι.

אולי ישא פני 20. Ο. ἴσως γὰρ προσδέξεται. Ἄλλος, ἐάν πως ἐντραπῇ.

יבק 22. Ἰαβώκ.

ויאבק איש עמו 24. Α. Σ. ἐκυλίετο ἀνὴρ μετ᾽ αὐτοῦ. Ο. ἐπάλαιεν ἄνθρωπος μετ᾽ αὐτοῦ.

כי־שרית עם־אלהים 28 Α. ὅτι ἦρξας μετὰ θεοῦ. Σ. ὅτι ἦρξω ἰσχύι πρὸς θεόν. Ο. Θ. ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ θεοῦ.

29. Σχόλ. τὸ, καὶ τοῦτό ἐστι θαυμαστὸν, παρ᾽ οὐδενὶ κεῖται ἐν τῷ ἑξαπλῷ.

פניאל 30. Α. πρόσωπον ἰσχυροῦ. Σ. Φανουήλ. Ο. Εἶδος θεοῦ.

צלע 31. ἐπέσκαζεν. Ἄλλος, ἐκυλίετο.

ni miſericordia & ab omni veritate. *Alius*, ſufficit mihi. *Alius*, ſufficiens ſum. *Vulg. minor ſum cunctis miſerationibus & veritate tua.*

20. *Hebr.* ſi forte ſuſcipiat faciem meam. *LXX.* forſitan enim ſuſcipiet. *Alius*, ſi forte revereatur. *Vulg. forſitan propitiabitur mihi.*

22. *Heb. LXX. & Vulg.* Iaboc.

24. *Heb.* & luctatus eſt vir cum eo. *A. S.* & volvebatur vir cum eo. *LXX.* & luctabatur homo cum eo. *Vulg. vir luctabatur cum eo.*

28. *Heb.* quia princeps fuiſti cum Deo. *Aq.* quia princeps fuiſti cum Deo. *S.* quia princeps fuiſti fortitudine contra Deum. *LXX. & Th.* quia invaluiſti cum Deo. *Vulg. quoniam ſi contra Deum fortis fuiſti.*

29. *Schol. Illud*, Et hoc eſt mirabile, *apud nullum in Hexaplo habetur.*

30. *Heb.* Pheniel. *A.* facies Dei. *S. & Vulg.* Phanuel. *LXX.* ſpecies Dei.

31. *Heb.* claudicans. *LXX. & Vulg.* claudicabat. *Alius*, volvebatur.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Geneſis.

v. 10. Sic neceſſario reſtituenda Aquilæ lectio. Interpres Procopii male legerat, ἐμακρύνθην, qui vertit *elongatus ſum.* Quid autem illud cum verbo Hebraico, קטנתי, qui ſemper ſignificat, *minor ſum*, vel *parvus ſum?* Ἄλλος ἱκανοῦταί μοι: in Schedis Combefiſii legitur ἱκανοῦταί μοι, *ſufficiens et mihi.*

v. 20. Sic Editio Romana.

v. 22. In vocem Ἰαβώκ, hæc mſſ. habent ex Origene, Ἰαβώκ ποταμός ἐστι τῆς Ἀραβίας, ὁ νῦν καλούμενος Ἰαμβύκης. i. *Jaboc fluvius eſt Arabiæ, qui nunc vocatur Jambyces.* Combefiſius legit Ἰαμβίκης.

v. 24. Lectionem Aquilæ & Symmachi ſic habent omnes mſſ. & Editio Romana.

v. 28. Hæc ex Hieronymo deſumta ſunt, qui ſic habet in Quæſt. in Gen. Vocabitur nomen tuum Iſraël, quia invaluiſti cum Deo. *Joſephus in primo Antiquitatum libro, Iſrael ideo ita appellatum putat, quod adverſus Angelum ſteterit. Quod ego diligenter excutiens, in Hebræo penitus invenire non potui. Ecquid me neceſſe eſt opiniones quærere ſingulorum, cum etymologiam nominis exponat ipſe qui poſuit?* Non vocabitur, *inquit*, nomen tuum Jacob: Sed Iſraël erit nomen tuum. *Quare interpretatur Aquila*, ὅτι ἦρξας μετὰ θεοῦ: *Symmachus*, ὅτι ἦρξω ἰσχύι πρὸς θεόν, *& Theodotio*, ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ θεοῦ. SARITH *enim, quod ab Iſrael vocabulo derivatur, principem ſonat.* Cætera ibi vide.

v. 29. Hæc verba, καὶ τοῦτό ἐστι θαυμαστὸν, quæ in LXX. Interpretibus leguntur, abſunt ab Hebraïco.

v. 30. Sic mſſ. noſtri & Editio Romana. Symmachus & Vulgata *Phanuel*; & tamen Hebræus פניאל ſive *Phaniel* habet. Sed *Phaniel an Phanuel dicas*, inquit Abenmelech, *pluma non intereſt. Nam literæ* EHEVI *permutantur inter ſe.* Hæc poſtrema Druſius.

v. 31. Ἐκυλίετο. Hanc lectionem habet Regius Codex unus, quæ ad quem Interpretum pertineat ignoratur.

CAPUT XXXIII. GENESIS.

וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא 1. Α. Καὶ ἦρεν Ἰακὼβ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. Σύμ. ἐπάρας δὲ Ἰακὼβ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, εἶδε φανέντα Ἡσαῦ ἐρχόμενον. Ο. ἀναβλέψας δὲ Ἰακὼβ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε· καὶ ἰδοὺ Ἡσαῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐρχόμενος.

ויחץ Α. καὶ ἡμίσευσεν. Ο. καὶ διεῖλε. Ἄλλος, ἐπιδιεῖλε.

וישקהו 4. Ἑβρ. ὐεσσακη. Ο. κατεφίλησεν αὐτόν.

אשר־חנן אלהים את־עבדך 5. Α. ἃ ἐχαρίσατο (ὁ θεὸς τῷ δούλῳ σου.) Σ. ἃ ἐδωρήσατο (ὁ θεὸς τῷ δούλῳ σου.) Ο. οἷς ἠλέησεν ὁ θεὸς τὸν παῖδά σου.

נסעה ונלכה ואלכה לנגדך 12. Σ. καὶ προβῶμεν, ἵνα συνοδεύσω σοι. Ο. ἀπάραντες πορευσόμεθα

1. HEb. Et levavit Jacob oculos ſuos, & vidit, & ecce Eſau venit. *A.* Et levavit Jacob oculos ſuos. *S.* Tollens Jacob oculos ſuos, vidit apparentem Eſau venientem. *LXX.* Reſpiciens autem Jacob oculis ſuis, vidit, & ecce Eſau frater ejus veniens. *Vulg. Elevans autem Jacob oculos ſuos, vidit venientem Eſau.*

Heb. & diviſit. *A.* & dimidiavit. *LXX.* & diviſit. *Alius*, & diviſit. *Vulg. diviſitque.*

4. *Hebr.* & oſculatus eſt eum. *Hebr. Lect.* ueſſake. *LXX.* oſculatus eſt eum.

5. *Heb.* quos benigne dedit Deus ſervo tuo. *A.* quæ dedit Deus ſervo tuo. *S.* quæ donavit Deus ſervo tuo. *LXX.* quos miſericorditer dedit Deus puero tuo. *Vulg. quos donavit Deus ſervo tuo.*

12. *Heb.* & amb lemus, & ambulabo e regione tui. *S.* & proficiſcamur, ut ſocius itine-

ἐπ' εὐθείας. Αλλος, πορεύσομαι εἰς κατέναντίον σου.

עלות 13. Ο. λοχεύονται. Αλλος, κύουσι.

סכת 17. Σ. Σοχχώθ. Ο. σκηναί.

ris ſim tibi. *LXX.* promoventes eamus in rectum. *Alius*, gradiar e regione tui. *Vulg. Gradiamur ſimul: eroque ſocius itineris tui.*

13. *Heb.* lactantes. *LXX.* fœtantur. *Alius*, pariunt. *Vulg. fœtas.*

17. *H. S.* Socchoth. *LXX.* tabernacula. *Vulg. Sochot.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Geneſis.

v. 1. Sic Editio Romana & quidam mſſ. Unus tamen ad lectionem Aquilæ habet, ὀφθαλμὸν αὐτοῦ.

Ibid. ex Hieronymo in Quæſt. qui dicit: *Denique ubi nos habemus, diviſit, Aquila poſuit*, ἡμίσευσεν, *id eſt, dimidiavit.* Schedæ Combefiſianæ aliam lectionem, ἐπεδίωξε, efferunt.

v. 4. Hic duo Manuſcripti Codd. Regii, notam adferunt ſine auctoris nomine; ſed videtur Origenis eſſe. Sic autem habet: τὸ, κατεφίλησεν αὐτὸν, ὅπερ ἐστὶν Ἑβραϊστὶ, οὐισσάκη, ἐν παντὶ Ἑβραϊκῷ βιβλίῳ περιέστικται, οὐχ ἵνα μὴ ἀναγνωσθῇ, ἀλλ' ὑπαινιττομένης ὥσπερ διὰ ταύτης τῆς βίβλου τὴν πονηρίαν τοῦ Ἡσαῦ. κατὰ δόλον γὰρ κατεφίλησε τὸν Ἰακώβ. i. *Illud*, oſculatus eſt eum, *quod eſt Hebraïcè* Ucſſake, *in omnibus Hebraicis libris, undique punctis notatur: non ut non legatur; ſed ſubindicante libro Eſau nequitiam; nam dolo Jacobum oſculatus eſt.* Hactenus etiam in Maſſoreticis Bibliis vox וישקהו punctis notatur.

v. 5. Hujus verſus lectiones Aquilæ & Symmachi Latine adtulit Procopius; Græce Codex Reg. 1825.

v. 12. Sic Druſius & Reg. 1825.

v. 13. Sic Codex unus Regius, cujus autem ſit interpretatio illa, κύουσι, non indicat.

v. 17. Sic unus Codex Græcus Reg. 1888. Procopius item ait. *Symmachus exponit* Succhoth. *Tabernacula.*

CAPUT XXXIV. GENESIS.

שכם 2. Α. Συχέμ. Ο. Συχέμ.

החוי Α. Ο. Εὐαῖος. Αλλος, Χορραῖος.

מהר 12. Σ. τὸ ἕδνον. Ο. τὴν φερνήν.

את־הנער Σ. τὴν παιδίσκην. Ο. τὴν παῖδα.

נאות 15. Ο. ὁμοιωθησόμεθα. Ε. εὐνοήσομεν.

לא תשמעו 17. Ο. μὴ εἰσακούσητε. Αλλος, μὴ ὑπακούσητε.

כי חפץ בבת 19. Σ. ἐπεθύμει γὰρ τὴν παιδίσκην. Ο. ἐνέκειτο γὰρ τῇ θυγατρί.

שלמים 21. Α. ἀπηρτισμένοι. Ο. εἰρηνικοί.

יאתו 22. Σ. πεισθήσονται. Ο. ὁμοιωθήσονται.

בטח 25. Ο. ἀσφαλῶς. Αλλος, πεποιθότως.

מספר 30. Ο. ἐν ἀριθμῷ. Αλλος, ἐν βραχεῖ.

2. Heb. Sechem. *A. LXX.* Sychem. *Vulg. Sichem.*

H. A. LXX. Evæus. *Alius*, Chorræus. *Vul. Hevæi.*

12. *Heb. & LXX.* dotem. *S.* dotale munus. *Vulg. dotem.*

Heb. LXX. & Vulg. puellam. *S.* adoleſcentulam.

15. *Heb.* complacebimus. *LXX.* ſimiles erimus. *V. Ed.* benevoli erimus. *Vulg. valebimus fœderari.*

17. *Heb.* non audieritis. *LXX.* non exaudieritis. *Alius*, non obedieritis. *Vulg. nolueritis.*

19. *Heb.* quia complacuerat in filia. *S.* concupiſcebat enim adoleſcentulam. *LXX.* appoſitus enim erat filiæ. *Vulg. amabat enim puellam.*

21. *Heb. LXX. & Vulg.* pacifici. *A.* perfecti.

22. *Heb.* complacebunt. *S.* morem gerent. *LXX.* ſimiles erunt. *Vulg. differtur.*

25. *Heb.* fiduciâ. *LXX. & Vulg.* confidenter. *Alius*, fiducialiter.

30. *Heb.* numero. *LXX.* in numero. *Alius*, in brevi. *Vulg. pauci.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Geneſis.

v. 2. Sic Regii duo, quorum hæc ſunt verba: Ακύλας Συχὲμ, ὅπερ ἑρμηνεύεται ὦμος, ἢ ὦμον. I. *Aquila Sychem, quod ſignificat, humerus, aut humerum.*

Ibid. Sic unus Codex, Εμμὼρ ὁ Χορραῖος. Ακύλας, Εὐαῖος. i. *Emmor Chorræus, Aquila, Hevæus.* In Græco non ita facilis videtur earum vocum tranſmutatio; in Hebraico ſecus; nam in החוי ſi ו in ר commutes, quod non infrequenter factum deprehendetur infra, facies החרי, *Horræus*, vel *Chorræus.*

v. 12. Lectionem Symmachi, τὸ ἕδνον, habet Codex Regius 1871. egregiæ notæ X. ſæculi, qui magnam Bibliorum partem complectitur; ſimiliterque ſequentem, τὴν παιδίσκην.

v. 15. Quintæ Editionis lectionem adfert idem ipſe Codex Regius. Pariterque ſequentes verſuum 17. & 19.

v. 21. A. ἀπηρτισμένοι. Amos 1. 9. שלמה apud LXX. vertitur ἀπηρτισμένη. In hunc locum Hieronymus in Quæſt. *Ubi nunc LXX. Interpretes pacificos tranſtulerunt, Aquila interpretatus eſt*, ἀπηρτισμένους, *id eſt, conſummatos atque perfectos, pro quo in Hebræo legitur* SALAMIM.

v. 22. Sic Regius 1871.

v. 25. Sic mſſ. Regii. Hieronymus vero in Quæſt. *Pro eo quod in Græcis legitur* ἀσφαλῶς, *id eſt, diligenter: in Hebræo ſcriptum eſt*, BETE, *id eſt, audacter & confidenter.* Illud autem בטח, etiam LXX. vertunt πεποιθότως Jerem. 32. 16. & 37. & Zach. 14. 11.

v. 30. Ἐν βραχεῖ. Sic duo mſſ. qui non indicant cujus ſit hæc interpretatio.

CAPUT XXXV. GENESIS.

האלה 4. A. Σ. Θ. τὴν δρῦν. O. τὴν τερέβινθον.

דברה 8. O. Δεβόῤῥα. Αλλ. μέλισσα. Αλλ. λαλιά. Αλλ. λαλουμένη.

נתתי 12. O. ἔδωκα. Αλλος, ὤμοσα.

לבא 16. O. ἡνίκα ἤγγισεν. Αλλος, ἐν τῷ ἐλθεῖν.

כברת־הארץ A. καθ' ὁδὸν τῆς γῆς. O. χαβραθά.

בנימין 18. Σ. υἱὸς δεξιᾶς. O. βενιαμίν.

אפרתה הוא בית לחם 19. O. Εφραθὰ αὕτη ἐστὶ Βηθλεέμ. E. Εφραθὰ, αὕτη ἐστὶ οἰκία ἄρτου.

4. HEbr. *A. S. Th.* quercum. *LXX. & Vulg.* terebinthum.

8. *Heb.* Deborah. *LXX.* Deborra. *Al.* apis. *Al.* loquela. *Al.* dicta. *Vulg. Debora.*

12. *Heb. LXX. & Vulg.* dedi. *Alius*, juravi.

16. *Heb.* ad veniendum. *LXX.* dum appropinquaret. *Alius*, cum veniret. *Vulg. venit.*

Heb. quaſi tractus terræ. *A.* ſecundum viam terræ. *LXX.* Chabratha. *Vulg. verno tempore ad terram.*

18. *Heb.* Benjamin. *S.* filius dexteræ. *LXX. & Vulg.* Benjamin.

19. *Hebr.* Ephratha, hæc Bethleem. *LXX.* Ephratha, hæc eſt Bethleem. *V. Ed.* Ephratha, ipſa eſt domus panis. *Vulg. Ephratam, hæc eſt Bethlehem.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXV. Geneſis.

v. 4. Sic Druſius. LXX. quoque אלה, non infrequenter vertunt δρυῶ.

v. 8. Sic Schedæ Combefiſianæ. Incertum autem an hæc ſint Scholion, an Interpretum variæ lectiones?

v. 12. Sic Editio Romana & Druſius.

v. 16. Αλλος, ἐν τῷ ἐλθεῖν. Sic Codex Regius 1871.

Ibid. In hunc locum Hieronymus. *Verbum Hebraïcum* CHABRATHA, *in conſequentibus, ubi Jacob loquitur ad Joſeph.* Ego autem cum venirem de Meſopotamia Syriæ, mortua eſt mater tua Rachel in terra Chanaan, in via Hippodromi, ut venirem Ephratha: *neſcio quid volentes, Hippodromum, Septuaginta Interpretes tranſtulerunt: & ſtatim ibi, ubi in Hebræo dicitur*, Et ſepelierunt eam in via Ephratha, hæc eſt Bethlehem, *rurſum Septuaginta pro* Ephratha *poſuerunt, Hippodromum: Cum utique ſi Chabratha Hippodromus eſt, Ephrata Hippodromus eſſe non poſſit. Aquila autem hoc ita tranſtulit: Et factum eſt* καθ' ὁδὸν τῆς γῆς, *id eſt, in itinere terræ, introiens in Ephrata.* &c. Hæc Hieronymus. Totus igitur Aquilæ locus, ſic Græce expreſſus fuiſſe videtur. καὶ ἐγένετο καθ' ὁδὸν τῆς γῆς, εἰσερχόμενος εἰς Εφραθά.

v. 18. Ex Procopio.

v. 19. Sic habet Ambroſius Epiſt. ad Horontianum; quæ eſt in nova Editione numero 70. p. 1065. *Quinta autem Traditio, Ephratha, ipſa eſt domus panis. Hoc præteritum eſt in aliorum Traditionibus.* Ubi Traditiones Ambroſius hic & alibi pro Editionibus habet.

CAPUT XXXVI. GENESIS.

אלה בני־עשו ואלה אלופיהם הוא אדום אלה בני־שעיר 19. O. οὗτοι υἱοὶ Ησαῦ, καὶ οὗτοι ἡγέμονες αὐτῶν· οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Εδώμ. οὗτοι δὲ υἱοὶ Σηείρ. Αλλος, οὗτοι υἱοὶ Ησαῦ· οὗτός ἐστιν Εδώμ, καὶ οὗτοι υἱοὶ Σηείρ.

הוא ענה אשר מצא את־הימם במדבר ברעתו את־החמרים לצבעון אביו 24. A. Αὐτὸς Αἰνὰν ὃς εὗρε σὺν τοὺς Ιαμεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν τῷ βόσκειν αὐτὸν τὰς ὄνους τοῦ Σεβεγών. Σ. οὗτός ἐστιν ὁ Αἰνὰν, ὃς εὗρε τοὺς Ιαμεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ἔνεμε τὰ ὑποζύγια Σεβαιγὼν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. O. οὗτός ἐστιν Ανὰ, ὃς εὗρε τὸν Ιαμεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ἔνεμε τὰ ὑποζύγια Σεβεγὼν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Θ. οὗτός ἐστιν ὁ Αἰνὰν ὃς εὗρε τὸν Ιαμεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ἔνεμε τὰ βουκόλια Σεβαιγὼν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ὁ Σύρος λέγει πηγὴν αὐτὸν εὑρηκέναι.

19. HEb. Iſti filii Eſau, & iſti duces eorum: ipſe eſt Edom. *LXX.* Iſti filii Eſau, & iſti principes eorum: hi ſunt filii Edom. Hi autem filii Seir. *Alius*, Hi filii Eſau; hic eſt Edom: & hi filii Seir. *Vulg. Iſti ſunt filii Eſau, & hi duces eorum: ipſe eſt Edom. Iſti ſunt filii Seir.*

24. *Hebr.* Hic Anah, qui invenit mulos in deſerto, dum paſceret aſinos Sebahon patris ſui. *A.* Ipſe Ænas, qui invenit jamim in deſerto, dum paſceret aſinas Sebegon. *S.* Hic eſt Ænan, qui invenit jamim in deſerto, dum paſceret ſubjugales Sebægon patris ſui. *LXX.* Hic eſt Ana, qui invenit jamim in deſerto, cum paſceret ſubjugales Sebegon patris ſui. *Th.* Hic eſt Ænan, qui invenit jamim in deſerto, cum paſceret bucolia Sebægon patris ſui. *Syrus ait*, ipſum inveniſſe fontem. *Vulg. Iſte eſt Ana, qui invenit aquas calidas in ſolitudine, cum paſceret aſinos Sebeon patris ſui.*

Digitized by Google

המכה 35. A. ὁ πατάξας. O. ὁ ἐκκόψας.

35. *Heb. A. Vulg.* qui percuſſit. *LXX.* qui excidit.

מַשְׂרֵקָה 36. O. Μασεκκάς. Θ. Μασσηφάς.

36. *Heb.* Maſrecha. *LXX.* Maſſecas. *Th.* Maſſephas. *Vulg. Maſreca.*

בשמתם 40. A. ἐν τοῖς ὀνόμασιν αὐτῶν. O. ἐν ταῖς ἔθνεσιν αὐτῶν.

40. *Heb. A.* in nominibus ſuis. *LXX.* in gentibus ſuis. *Vulg. & vocabulis ſuis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXXVI. Geneſis.

v. 19. Sic mſſ. & Editio Romana.

v. 24. Hunc locum cujus antea pauca verba exſtabant, etiam lacera, apud Druſium & alios, plenum reperimus ſecundum omnes Editiones, in tribus Catenis Regiis & in Schedis Combefiſianis, cum ſequentibus notis: prima ſic habet: ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, τὸν Ιαμεὶν ὕδωρ βούλονται λέγειν, ἀντὶ τοῦ, εὗρε πηγὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ. οἱ δὲ ἑρμηνεύσαντες, αὐτὴν πως τὴν λέξιν τὴν Ἑβραϊκὴν τεθείκασι. i. *Syrus & Hebraus Iamin, aquam ſignificare volunt: ac ſi diceretur: Invenit fontem in deſerto. At Interpretes ipſam vocem Hebraicam poſuerunt.* Altera nota, quæ eſt Diodori, ſic habet: Ο' Σύρος λέγει πηγὴν αὐτὸν εὑρηκέναι. ἡ γὰρ πηγὴ αἰνὰν καλεῖται τῇ Σύρων φωνῇ. i. *Syrus dicit ipſum inveniſſe fontem: nam fons Syrorum linguâ, Anan vocatur.* Ubi Diodorus inventoris nomen cum inventæ rei nomine confundit, ut notat ſequens Scholiaſtes. Tertia nota hæc eſt: πανταχοῦ μὲν τὸ ὕδωρ ἀμμαεὶμ λέγεται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ἡ δὲ πηγὴ μοκκώρ. ἐν γὰρ τῷ λέ. ψαλμῷ εἰς τὸ, παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κεῖται, μακκωρ αἰείμ. οὔτε οὖν τὸν Ιαμεὶν κατὰ Διόδωρον εὗρον ἀντὶ τοῦ ὕδατος· οὔτε ἀντὶ τῆς πηγῆς τὸν Αἰνάν. κατὰ Θεοδώρητον δὲ, οὐ τὸ Αἰνὰν πηγὴν ἔδει λέγεσθαι· ἀλλ' ἦ ἄρα τὸ Ιαμείν. ὁ γὰρ Αἰνὰν εὗρε τὸν Ιαμεὶν, οὐχ ὁ Ιαμεὶν τὸν Αἰνάν. i. *Ubique in Hebraico aqua dicitur* ammaim; *fons autem,* mocor: *nam in XXXV. Pſalmo, ad illud, Apud te eſt fons vita, in Hebraïco legitur,* mocor aium. *Neque igitur* Iamin *inveni pro aqua; neque pro fonte Ænan, ſecundum Diodorum. Secundum Theodoretum autem, non Ænan fontem dici oportuit; ſed potius, Iamin. Siquidem Ænan invenit Iamin, non Jamin Ænan.*

Eadem de re audiendus Hieronymus: *Multa & varia apud Hebraeos de hoc capitulo diſputantur: apud Gracos quippe & noſtros ſuper hoc ſilentium eſt. Alii putant AIAMIM maria appellata. Iiſdem enim literis ſcribuntur maria, quibus & nunc hic ſermo deſcriptus eſt. Et volunt illum dum paſcit aſinos patris ſui in deſerto, aquarum congregationes reperiſſe: qua juxta idioma lingua Hebraica maria nuncupentur: quod ſcilicet ſtagnum reperit, cujus rei inventio in eremo difficilis eſt. Nonnulli putant aquas calidas juxta Punica lingua viciniam, qua Hebraa contermina eſt, hoc vocabulo ſignari. Sunt qui arbitrentur Onagros ab hoc admiſſos eſſe ad aſinas: & ipſum hujuſmodi reperiſſe concubitum: ut velociſſimi ex his aſini naſcerentur, qui vocantur* IAMIM. *Plerique putant quod equarum greges ab aſinis in deſerto, ipſe fecerit primus aſcendi, ut mulorum inde nova contra naturam animalia naſcerentur. Aquila hunc locum ita tranſtulit: Ipſe eſt Ana qui invenit* σὺν τοῖς Ἐμίμ. *Et Symmachus ſimiliter* τοὺς Ἐμίμ: *qua interpretatio pluralem numerum ſignificat, Septuaginta vero & Theodotion aqualiter tranſtulerunt dicentes:* τὸν Ιαμίμ, *quod indicat numerum ſingularem.* Hîc σὺν τοῖς Εμίμ ad Aquilam legitur; & ad Symmachum, τοὺς Εμίμ. Omnes Græci noſtri Codices, tres numero, σὺν τὸν Ιαμεὶν habent ad Aquilam, uno excepto de quo infra; ad Symmachum vero, τὸν Ιαμεὶν omnes, in ſingulari ad utrumque. Hieronymus in plurali legit ad Aquilam & Symmachum, ut ipſe teſtificatur: quem hac in parte ſequi maluimus. Verum lectionem Aquilæ ſic reſtituendam putamus apud Hieronymum, σὺν τοὺς Εμίμ vel Ιαμίμ; Non vero σὺν τοῖς Εμίμ. Nam σὺν hoc loco non præpoſitionis vice fungitur, ſed illo exprimitur Hebraicus articulus את, nota accuſativi caſus; cujus loco Aquila σὺν ponere ſolet & cum accuſativo copulat, ut paſſim videas ſupra & in ſequentibus. Quæ lectio etiam unius ex Codicibus noſtris auctoritate firmatur, ubi legitur, σὺν τοῦ σημείμ: Librarii ut perſpicuum eſt vitio, pro σὺν τοὺς Ιμείμ. Et ſane hîc accuſativus poſtulatur. Quod ad vocem autem Ἐμίμ vel Ιαμίμ, notandum eſt omnes Latinos Codices Εμίμ habere, ut teſtificatur Martianæus noſter. Codices autem noſtri Græci omnes ad Aquilam & Symmachum Ιαμεὶν habent, uno excepto, in quo legitur ad Aquilam, Ιμείμ, ut paulo ante dictum eſt; ita ut omnes י Hebraicum, ut par eſt, exprimant: quos hac in parte ſequi viſum eſt.

v. 35. 36. 40. Horum verſuum lectiones ab eximio Cod. 1871. mutuamur. Ad verſum autem 36. lectio τῶν O. Μασεκκάς, & Theodotionis, Μασσηφάς, corruptæ videntur. Nam in Hebraïco legitur משרקה, *Maſreca.*

CAPUT XXXVII. GENESIS.

נשי 2. O. τῶν γυναικῶν. Ἄλλος, τῶν παλλακῶν.

2. Heb. LXX. & Vulg. uxorum. *Alius*, concubinarum.

ויבא יוסף את־דבתם רעה אל־אביהם A. Καὶ ἤνεγκε [al. κατήνεγκε δὲ] Ιωσὴφ ψόγον αὐτῶν πονηρὸν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Σ. καὶ ἔφερεν Ιωσὴφ διαβολὴν κατ' αὐτῶν πονηρὰν πρὸς πατέρα αὐτῶν. O. κατήνεγκαν δὲ Ιωσὴφ ψόγον πονηρὸν πρὸς Ισραὴλ τὸν πατέρα αὐτῶν. ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, κατήνεγκεν.

H. & retulit Joſeph infamiam eorum ad patrem eorum. *A.* & detulit Joſeph vituperium ipſorum malum ad patrem ſuum. *S.* & tulit Joſeph criminationem in eos malam ad patrem eorum. *LXX.* detulerunt autem Joſeph crimine malo ad patrem ſuum. *Syrus & Hebraus,* detulit. *Vulg. accuſavitque fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo.*

כתנת פסים 3. Ακ. χιτῶνα ἀστραγάλων. Σ. χιτῶνα χειριδωτόν. O. χιτῶνα ποικίλον.

3. *Hebr.* tunicam ſericorum. *Aq.* tunicam talarem. *S.* tunicam manicatam. *LXX.* tunicam variam. *Vulg. tunicam polymitam.*

Digitized by Google

חלמתי 9. O. ἐνυπνιασάμην. Ἀλλ. ἐνυπνιάσθην.

את־שלום אחיך ואת־שלום הצאן 14. O. εἰ ὑγιαίνουσιν οἱ ἀδελφοί σου, καὶ τὰ πρόβατα. Ἄλλος, τὴν εἰρήνην τῶν ἀδελφῶν σου, καὶ τὴν εἰρήνην τῶν βοσκημάτων.

ויתנכלו 18. O. ἐπονηρεύοντο. Ἄλλος, ἐδολιεύσαντο.

וגמליהם נשאים נכאת 25. A. καὶ αἱ κάμηλοι αὐτῶν ἔγεμον στύρακος. O. καὶ αἱ κάμηλοι αὐτῶν ἔγεμον θυμιαμάτων.

מה־בצע 26. A. τί πλεονέκτημα. Σ. τί κέρδος. O. τί χρήσιμον.

וישמעו 27. O. ἤκουσαν. Ἄλλος, ἐπείσθησαν.

מדינים 28. O. Μαδιηναῖοι. Ἄλλος Ἰσμαηλῖται.

פוטיפר 36. A. Σ. Φουτιφάρ. al. Φουρτιφάρ. O. Πετεφρῆ.

9. *Heb. LXX.* ſomniavi. *Alius*, ſomnium habui. *Vulg. vidi per ſomnium.*

14. *Heb.* pacem fratrum tuorum & pacem gregis. *LXX.* ſi valent fratres tui & oves. *Alius*, pacem fratrum tuorum, & pacem pecorum. *Vulg. ſi cuncta proſpera ſint erga fratres tuos & pecora.*

18. *Heb.* machinati ſunt. *LXX.* malignabantur. *Alius*, fraudulenter agebant. *Vulg. cogitaverunt eum occidere.*

25. *Heb.* & cameli eorum ferentes aromata. *A.* & cameli eorum onuſti erant ſtyrace. *LXX.* & cameli eorum onuſti erant odoramentis. *Vulg. & camelos eorum portantes aromata.*

26. *Heb. S. LXX.* quæ utilitas. *A.* quod emolumentum. *Vulg. quid nobis prodeſt?*

27. *Heb. LXX.* audierunt. *Alius*, obtemperaverunt. *Vulg. acquieverunt.*

28. *Heb. LXX.* Madianæi. *Alius*, Iſmaelitæ. *Vulg. Madianitæ.*

36. *Hebr. A. S.* Phutiphar. *LXX.* Petephre. *Vulg. Putiphari.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVII. Geneſis.

V. 2. Ἄλλος, τῶν παλλακῶν, *pellicum*. Hæc lectio prodit ex Codice Reg. 1871. ſine nomine Interpretis, qui pellices vocavit concubinas, ut diſtingueret ab uxoribus Lia & Rachele.

Ibid ſic mſſ. noſtri & Editio Romana. Codex unus in lectione Aquilæ habet κατήνεγκεν pro καὶ ἤνεγκεν. In hæc verba Diodorus in Catenis mſſ. Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος, ἔτι δὲ καὶ ὁ Σύρος, ἀντὶ τοῦ κατήνεγκαν, κατήνεγκεν ἔχει. τουτέστιν ὁ Ἰωσὴφ διέβαλε τοὺς ἀδελφοὺς τῷ πατρί, ὡς μὴ εὐτάκτως ὄντας· ὅθεν καὶ ἐμισεῖτο παρ᾽ αὐτῶν. i. *Aquila & Symmachus itemque Syrus, pro illo*, detulerunt, *habent*, detulit. *Id eſt Joſeph criminatus eſt fratres ſuos apud patrem, ut qui non probe ſe gererent: unde inviſus fuit illis.*

V. 3. Hieronymus in Quæſt. *Pro varia tunica, Aquila interpretatus eſt tunicam* ἀστραγάλειον; *id eſt, tunicam talarem. Symmachus, tunicam manicatam: ſive quod ad talos uſque deſcenderet, & manibus artificis mira eſſet varietate diſtincta, ſive quod haberet manicas. Antiqui enim magis Colobiis utebantur.* 2. Reg. 13. 18. camdem Hebraïcam vocem vertit A. cum LXX. καρπωτόν, Symmachus χειριδωτόν; alius, ἀστραγαλωτόν.

V. 9. Ἄλλος, ἐνυπνιάσθην. Sic mſſ. Reg. 1871.

V. 14. Ἄλλος, τὴν εἰρήνην τῶν ἀδελφῶν σου, καὶ τὴν εἰρήνην τῶν βοσκημάτων. Unus Regius pro hac poſtrema voce habet προβάτων. Hanc autem lectionem puto eſſe Aquilæ, qui literam κατὰ πόδα ſequitur.

V. 18. Ἐδολιεύσαντο. Hanc lectionem habent duo mſſ. Regii & Editio Romana. Vocem autem Hebraïcam נכל per δολιοῦν vertunt LXX. Interpretes Num 25. 17. & Pſalm. 104. 24.

V. 25. Sic Editio Romana. Vocem נכאת etiam Gen. Cap. 43. v. 11. στύρακα vertit Aquila.

V. 26. Sic unus Cod. Reg. cum Editione Romana & Druſio. Pſalm. 29. 11. camdem vocem vertit Symmachus κέρδος.

V. 27. Ἀλ. ἐπείσθησαν. Hanc lectionem adfert Regius 1825. non allato Interpretis nomine.

V. 28. Ἰσμαηλῖται. Sic Edit. Rom.

V. 36. Hæc ex Origene adfert Druſius. At Nota Origenis longe ſincerior habetur in mſſ. noſtris: his verbis, Ὠριγένης. τοῖς μὲν οὖν Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος Φουτιφὰρ [al. Φορτιφάρ, al. Φουρτιφάρ,] εἴρηται ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Φουρτιφαρές, καὶ ἡ μὲν τοῦ παρόντος ὀνόματος ἑρμηνεία παράκειται τῇ λέξει· ἡ δὲ ἔκθεσις τοῦ ἑτέρου ἐν τοῖς ἑξῆς φανεῖται. *Aquila & Symmachus Phutiphar dixerunt hoc loco: in alio autem Phutiphare: præſentis vero nominis interpretatio voci adjacet; alterius autem expoſitio in ſequentibus declarabitur.* Nimirum ille ex Philone Judæo, ac plerumque ſuo marte nominum propriorum Hebraïcorum ſignificata ad marginem adſcripſerat.

CAPUT XXXVIII. GENESIS.

ותקרא את־שמו שלה והיה בכזיב בלדתה אתו
5. A. . . . . O. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Σηλώμ. αὕτη δὲ ἦν ἐν Χασβί, ἡνίκα ἔτεκεν αὐτούς.

ושחת 9. O. ἐξέχεεν. Ἄλλος, διέφθειρεν.

בצעיף 14. O. θέριστρον. Ἄλλος, σπαθαρίσκον. mſ. σπαθαρίσκῳ.

5. HEb. & vocavit nomen ejus Selah, & erat in Chezib, dum pareret eum. *Aq.* Et vocavit nomen ejus Selom: & factum eſt ut mentiretur in partu poſtquam genuit eum. *LXX.* Et vocavit nomen ejus Selom: hæc autem erat in Chaſbi, quando peperit eos. *Vulg. quem appellavit Sela: quo nato parere ultra ceſſavit.*

9. *Hebr. Alius*, corrumpebat. *LXX.* effundebat. *Vulg. ſemen fundebat.*

14. *Hebr.* in velamine. *LXX. & Vulg.* theriſtrum. *Alius*, ſpathariſcum *vel* ſpathariſco.

מן־הצאן 17. O. ἐκ τῶν προβάτων. Αλλος, ἐκ τῶν ποιμνίων.

חתמך ופתילך ומטך 18. A. τὴν σφραγῖδά σου, καὶ τὸ στρεπτόν σου. Σ. στρεπτὸν, ἐγχειρίδιον. ὁ Σύρος, ὠράριον. O. τὸν δακτύλιόν σου καὶ τὸν ὁρμίσκον. Αλλος, τὸ ἐπιτραχήλιον.

הקדשה 21. A. ἐνδιηλλαγμένη. O. πόρνη.

לא היתה בזה קדשה A. οὐκ ἦν ἐν τούτῳ διηλλαγμένη. O. οὐκ ἦν ἐνταῦθα πόρνη.

נהיה לבוז 23. A. Σ. γενώμεθα εἰς ἐξουδένωσιν. O. καταγελασθῶμεν.

חמי 25. O. πενθερόν. Αλλ. κύριον.

מה־פרצת עליך פרץ 29. Ακ. τί διέκοψας ἐπὶ σὲ διακοπήν. Αλλος [forte Symmachus] διαίρεσιν. ὁ Σύρος καὶ ὁ Εβραῖος, τί διεκόπη ἐπὶ σὲ διακοπή. O. τί διεκόπη διὰ σὲ φραγμός. Αλλος, τί διήπλωσας καθ' ἡμῶν ἄπλωμα.

17. *Hebr. LXX.* ex ovibus. *Alius*, ex ovilibus. *Vulg. de gregibus.*

18. *Hebr.* ſigillum tuum & tæniam tuam. *A.* ſigillum tuum & torquem tuum. *S.* torquem, baculum. *Syrus*, ſtrophium. *LXX.* annulum tuum & parvum monile. *Alius*, ſtolam. *Vulg. annulum tuum & armillam.*

21. *Hebr.* proſtituta. *A.* ſcortum. *LXX.* meretrix. *Vulg. mulier.*

Heb. non fuit in hoc proſtituta. *A.* non erat in hoc ſcortum. *Hebr.* non fuit hic meretrix. *Vulg. non fuit in iſto loco meretrix.*

23. *Heb.* ſimus in contemtum. *A. S.* vilipendamur. *LXX.* derideamur. *Vulg. mendacii arguere nos non poteſt.*

25. *Hebr. LXX. & Vulg.* ſocerum. *Alius*, Dominum.

29. *Hebr.* Cur diviſiſti? ſuper te diviſio. *A.* cur diſſecuiſti ſuper te diſſectionem? *Symm.* (*ut videtur*), diviſionem? *Syrus & Hebræus*, Cur diſſecta eſt ſuper te diſſectio? *LXX. Vulg.* Quare diviſa eſt propter te maceria? *Alius*, Cur expandiſti contra nos expanſionem?

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVIII. Geneſis.

v. 5. Hunc Aquilæ locum Latine tantum habemus apud Hieronymum, qui ſic habet in Quæſt. Et adjecit & peperit filium, & vocavit nomen ejus Sela: hæc autem erat in Chazbi, quando peperit eum. *Verbum Hebraum hic pro loci vocabulo poſitum eſt, quod Aquila pro re tranſtulit dicens:* Et vocavit nomen ejus Selom: & factum eſt ut mentiretur in partu, poſtquam genuit eum. *Poſtquam enim genuit Selom, ſtetit partus ejus. Chasbi ergo non nomen loci, ſed mendacium: unde & in alio loco ſcriptum eſt:* mentietur opus olivæ; *id eſt, fructum oliva non faciet.*

v. 9. Διέφθειρεν. Hanc lectionem ſine nomine Interpretis adfert Codex unus Regius: quæ magis quadrat cum Hebraica voce שחת.

v. 14. De hac lectione Druſius. Θέριστρον *legitur & Geneſis 24. Hieron. in Quaſtionibus: Theriſtrum, pallium dicitur: genus etiam nunc Arabici veſtimenti, quo mulieres provinciæ illius velantur. Appellatur quoque* θερίστριον. *Suidas,* θέριστρον καὶ θερίστριον, θερινὸν ἱμάτιον, &c. *Rurſum Hieronymus in Heſaiam,* θέριστρα, inquit, *nos poſſumus appellare palliola, ut hodie quoque Arabia & Meſopotamia operiuntur femina: ab eo quod ἐν θέρει, id eſt, æſtate & caumate corpora protegat feminarum.* Altera lectio eſt, ἀναβαρίτην, quam habent Editio Romana, & duo manuſcripti Regii, quorum unus habet ἀναβαρίσκην. Quid autem hic ſignificet nondum ſatis perſpectum habemus. Hæc ſane vox ἀναβαρίτης, medio & infimo ævo pro gladiolo accipiebatur: at hic eſt, ut liquet, ornamentum muliebre.

v. 17. Ἐκ τῶν ποιμνίων. Sic Codices noſtri, cujus autem ſit hæc interpretatio non indicant. Hanc lectionem ſequitur Hieronymus, qui vertit, *de gregibus.*

v. 18. Sic omnes manuſcripti noſtri cum Druſio, qui tamen Syri lectionem non indicat, quæ in nota quadam fertur his verbis: Ὁ Σύρος ὠράριον λέγεσθαί φησιν, καὶ οὐχ ὁρμίσκον. i, *Syrus ſtrophium legi ait, non armillam.* ὠράριον, autem, eſt ſudarium vel ſtrophium. Aliqui legunt ὠράριον. Ἐγχειρίδιον apud Symmachum videtur baculum ſignificare, quod indicat vox Hebraica מטך. ἐγχειρίδιον quippe quidvis quod manu teneri ſoleat exprimit, ut pugionem, baculum, quam poſtremam ſignificationem ſequitur Hieronymus.

v. 21. A. ἐνδιηλλαγμένη, & infra διηλλαγμένη: pro ſcorto ponitur, itemque ab eodem Interprete Oſée 41. 4. μετὰ τῶν ἐνδιηλλαγμένων. ἐθυσίαζον. Hinc Hieronymus de 42. Manſionibus ad manſionem 33. קדשה *ſcortum cujus habitus a cæteris feminis mutatus eſt.*

v. 23. Lectionem Aquilæ & Symmachi habet unus Codex ex noſtris, ut & Druſius.

v. 24. Κύριον pro πενθερόν. Sic Scholion Editionis Romanæ.

v. 29. Hæ omnes lectiones in manuſcriptis noſtris, & apud Druſium habentur. Nota vero quam adfert Druſius eſt Diodori, ut docent mſſ. ea eſt: ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος τί διεκόπη ἐπὶ σὲ διακοπή. Aliud Scholion, ἄλλως, τί διήπλωσας καθ' ἡμῶν ἄπλωμα: quorum interpretatio ſupra. Hieronymus in Quæſt: *Pro maceria diviſionem Aquila & Symmachus tranſtulerunt: quod Hebraicè dicitur* פרץ. *Ab eo igitur quod diviſerit membranulam ſecundinarum, diviſionis nomen accepit.*

CAPUT XXXIX. GENESIS.

סריס פרעה 1. O. εὐνοῦχος Φαραώ. Vide Scholion in notis.

איש מצליח 2. A. κατευθυνόμενος. Σ. εὐοδούμενος. O. ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων. Σύρος, καὶ ἦν ἀνὴρ κατευοδούμενος.

1. *Hebr. & LXX.* Eunuchus Pharao. *Vulg. Eunuchus Pharaonis.*

2. *H. & LXX.* vir proſperans. *Aq.* proſpere agens. *S.* proſperos ſucceſſus habens. *Syrus*, & erat vir proſpere agens. *Vulg. & erat vir in cunctis proſpere agens.*

שר בית־הסהר 22. O. ἀρχιδεσμοφύλαξ. Ἄλλος, ἀρχιδεσμώτης.

22. *Hebr.* princeps domus carceris. *LXX.* princeps cuſtodiæ carceris. *Alius*, princeps vinctorum. *Vulg. principis carceris.*

את־כל־האסירים A. πάντας τοὺς ἐγκεκλεισμένους. Σ. πάντας τοὺς δεδεμένους. O. πάντας τοὺς ἀπηγμένους.

Heb. & Symm. omnes vinctos. *A.* omnes incluſos. *LXX.* omnes abductos. *Vulg. univerſos vinctos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIX. Geneſis.

v. 1. Εὐνοῦχος Φαραώ De Putiphare Eunucho Pharaonis multa dicuntur in Catenis. Anonymus quidam ait Eunuchum nomen officii eſſe, nec caſtratum indicare. Diodorus vero, aut nomen officii ſolum eſſe putat; aut ſpadones antiquitus uxores duxiſſe: remque dubiam arbitratur. Theodoretus, ſpadonem fuiſſe exiſtimat, qui pro rei familiaris cura tantum, uxorem haberet. Gennadius vero dicit: εἰ Εὐνοῦχος Πετεφρῆς, πῶς εὑρίσκεται γυναῖκα ἔχων. ἀλλ' ὁ μὲν Σύρος μιᾷ προσηγορίᾳ τόν τε σπάδοντα, καὶ τὸν πιστὸν ἄνδρα λέγει τοῖς δεσπόταις· ὁ δὲ Ἑβραῖος ἀληθῶς εὐνοῦχον καὶ τοῦτον. i. *Si Eunuchus Petephres, quare uxorem habere deprehenditur? Verum Syrus una voce ſpadonem & virum fidum dominis exprimit: Hebraus vero hunc vere Eunuchum eſſe indicat.* Concludit tamen hîc Eunuchum dici a fida rerum heri ſui cuſtodia, nec ſpadonem indicari. Longe aliud habet Hieronymus in Quæſt. ubi vide.

v. 2. Sic mſſ. verſionem autem Syri habemus ex Diodoro in Catenis, & ex Procopio qui ſic habet p. 191. *Syrus reddidit: Erat vir proſpere agens.*

v. 22. Ἀρχιδεσμώτης ſic mſſ. noſtri, nec indicant cujus ſit interpretatio.

Ibid. Has Aquilæ & Symmachi lectiones ex manuſcriptis iiſdem mutuamur.

CAPUT XL. GENESIS.

משקה מלך־מצרים והאפה 1. A. ὁ ποτιστὴς τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ ὁ πέσσων. O. ὁ ἀρχιοινοχόος τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ ὁ ἀρχισιτοποιός.

1. Hebr. pincerna Regis Ægypti & piſtor. *A.* pocillator Regis Ægypti & coquens. *LXX.* princeps vinariorum regis Ægypti, & princeps piſtorum. *Vulg. pincerna regis Ægypti, & piſtor.*

זעפים 6. A. ἐμβρασσόμενοι. Σ. σκυθρωποί. O. τεταραγμένοι.

6. *Heb.* conturbati. *A.* æſtuantes. *S. & Vul.* triſtes. *LXX.* perturbati.

פתרנים 8. O. διασάφησις. Ἄλλος, ἐπίλυσις.

8. *Heb.* ſolutiones. *LXX.* declaratio. *Alius*, ſolutio. *Vulg. interpretatio.*

שריגם 10 A. Σ. κληματίδες. O. πυθμένες.

10. *Heb. A. S.* rami. *LXX. & Vulg.* propagines.

פרחת O. θάλλουσα. Ἄλλος, βλαστῶσα.

Hebr. germinans. *LXX.* ferens flores. *Alius*, germinans. *Vulg. creſcere paulatim in flores.*

שלשה סלי חרי 16. A. τρεῖς κοφίνους γύρεως. Σ. τρία κανᾶ βαϊνά. O. τρία κανᾶ χονδριτῶν.

16. *Heb.* tria caniſtra alba. *A* tres cophinos pollinis. *S.* tria caniſtra ex foliis palmarum. *LXX.* tria caniſtra chondritorum. *Vulg. tria caniſtra farinæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XL. Geneſis.

v. 1. Aκ. ὁ ποτιστὴς τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου καὶ ὁ πέσσων: *pocillator regis Ægypti & coquens.* Druſius in hunc locum: *Pocillator vel pincerna qui & a poculis.* Hieronymus Quæſt. *Ubi nos poſuimus principem vinariorum in Hebræo ſcriptum habet MASEK* [Druſ. משקה]... *quem nos poſſumus more vulgi vocare pincernam. Nec vile putetur officium, cum apud reges Barbaros uſque hodie maxima dignitatis ſit Regi poculum porrexiſſe.* Πέσσων poſt Druſium verti *coquens*, id eſt coquum. *Coquum & piſtorem*, inquit Feſtus, *apud antiquos eumdem fuiſſe accepimus.*

v. 6. Ἐμβρασσόμενοι, *æſtuantes & quaſi fluctibus agitati. Vox frequens patribus ſic Gregorius Naz.* ἔνθα καὶ ἔνθα κατοῖς βρασσόμενοι μεγάλοις & βρασσόμενοί τε πόθεσιν καὶ ἀργαλέαις μελεδῶσι. Hæc Druſius.

v. 8. Ἐπίλυσις, ſic mſſ. ſine nomine Interpretis.

v. 10. Sic item mſſ. & Druſius. κληματίδες ſunt flagella aut ſarmenta teſte Hieronymo: *tria flagella*, inquit, *& tres ramos ſive propagines Hebræo ſermone ſignificat, quæ ab illis vocantur* SARIGIM. Hic ramos aptius vertimus.

Ibid. βλαστῶσα ſic mſſ. tacito Interpretis nomine. Sed videtur Aquilæ eſſe, qui Pſalm. 71. v. 7. eamdem Hebraicam vocem βλαστέω aut βλαστάω vertit. Ibi vide.

v. 16. Sic omnes mſſ. Druſius legerat κόφινοι; ſed accuſativum poſtulat ſeries, ut Codices habent. γύρεως, pollinis aut farinæ. Interpretatio Aquilæ plana eſt: ſed in Symmachi lectione hæret Druſius, ſenſumque ejus in incerto relinquit. Ea eſt, τρία κανᾶ βαϊνά. Nos vertimus, *tria caniſtra ex foliis palmarum.* Quæ interpretatio non uno aſſeritur exemplo. Nam in Apophthegmatibus Patrum, βαΐνη ῥάβδος, *palmea virga*, non ſemel occurrit ſic num. 6. & num. 38.

CAPUT XLI. GENESIS.

ובריאת בשר 2. Ο. ἐκλεκταὶ ταῖς σαρξί. Αλλος, στερέμνιοι κρέα, καὶ παχεῖαι σαρξίν.

באחו Ο. ἐν τῷ Ἀχεί. Αλλος, ἐν τῷ ἕλει. Αλλος, ἐν τῇ ὄχθῃ.

שדופת קדים 6. Ο. ἀνεμόφθοροι. Αλλος, ἐφθαρμένοι τῷ καύσωνι. Αλλος, πεφρυγμένοι ἀνέμῳ.

ותפעם רוחו 8. Ο. ἐταράχθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Αλλος, κατεπλάγη.

חרטמי Α. κρυφιαστάς. Σ. μάγους. Ο. ἐξηγητάς. Αλλος, σοφούς.

ויפתר־לנו את־חלמתינו 12. Ο. συνέκρινεν ἡμῖν. Alii addunt, τὰ ἐνύπνια ἡμῶν.

וירצהו 14. Ο. ἐξήγαγον. Αλλος, δρομῇ ἤγαγον.

בלעדי אלהים יענה את־שלום פרעה 16. Α. ἄνευ ἐμοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται ὁ θεὸς σωτηρίαν. Σ. (οὐκ ἐγώ· ἀλλ' ὁ θεὸς ἀποκριθήσεται εἰρήνην Φαραώ.) Σύρος, (οὐκ ἀποκριθησόμεθα.) Ο. ἄνευ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον Φαραώ.

אל־החרטמים 24. Α. πρὸς τοὺς κρυφιαστάς. Σ. μάγους. Ο. τοῖς ἐξηγηταῖς.

כבד 31. Ο. ἰσχυρός. Αλλος, σφοδρός.

נכון הדבר 32. Ο. ἀληθὲς ἔσται τὸ ῥῆμα. Αλλος, βέβαιος ὁ λόγος.

פקדים 34. Ο. τοπάρχας. Αλλος, ἐπισκόπους.

את־כל־אכל 35. Ο. βρώματα. Αλλος, πάντα τὰ γεννήματα.

לפקדון 36. Α. εἰς παραθήκην, Σ. εἰς ἀποθήκην. Ο. πεφυλαγμένα.

אגדל ממך 40. Σ. μείζων σου ἔσομαι. Ο. ὑπερέξω σου.

רבד 42. Ο. κλοιόν. Αλλος, μανιάκην.

ויקראו לפניו אברך 43. Α. [καὶ ἐβόησεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ προσγόνυ.] Σ. (καὶ ἐβόησεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, Ἀβρέχ.) Ο. καὶ ἐκήρυξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κῆρυξ.

צפנת פענח 45. Α. σαμφανή. Σ. σαφαθφανή. ὁ Σύρος, ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτά. Ο. ψονθομφανήχ. Αλλος, ᾧ ἀπεκαλύφθη τὸ μέλλον. Αλλ. ᾧ κεκρυμμένα ἐκάλυψεν.

2. HEbr. pingues carne. *LXX.* electæ carnibus. *Alius*, ſolidæ carne, & pingues carnibus. *Vulg. craſſæ nimis.*

Heb. in prato. *LXX.* in Achi. *Alius*, in palude. *Alius*, in ripa. *Vulg. in locis paluſtribus.*

6. *Heb.* arefactæ Euro. *LXX.* a vento corruptæ. *Alius*, corruptæ æſtu. *Alius*, toſtæ vento. *Vulg. percuſſæ uredine.*

8. *Heb.* contritus eſt ſpiritus ejus. *LXX.* turbata eſt anima ejus. *Alius*, transfixus eſt. *Vulg. pavore perterritus.*

Heb. Genethliacos. *A.* occultorum interpretes. *LXX.* interpretes. *Alius*, ſophos. *Vulg. conjectores.*

12. *H.* & ſolvit nobis ſomnia noſtra. *LXX.* & interpretatus eſt nobis (ſomnia noſtra). *Vulg. Audivimus quidquid poſtea rei probavit eventus.*

14. *H.* currere fecit eum. *LXX.* eduxerunt. *Alius*, curſu eduxerunt. *Vulg. protinus eductum.*

16. *H.* præter me Deus reſpondebit pacem Pharaoni. *A.* Abſque me non reſpondebit Deus ſalutem. *S.* non ego, ſed Deus reſpondebit pacem Pharaoni. *Syrus*, Non reſpondebimus. *LXX.* ſine Deo non reſpondebitur ſalutare Pharaoni. *Vulg. abſque me Deus reſpondebit proſpera Pharaoni.*

24. *H.* ad genethliacos. *A.* ad ſecretorum interpretes. *S.* magos. *LXX.* interpretibus. *Vulg. conjectoribus.*

31. *Heb.* gravis. *LXX.* fortis. *Alius*, vehemens. *Vulg. inopiæ magnitudo.*

32. *Heb.* paratum verbum. *LXX.* verum erit verbum. *Alius*, paratum dictum. *Alius*, firmus ſermo. *Vulg. firmitatis indicium eſt.*

34. *Heb.* præfectos. *LXX.* principes. *Alius*, inſpectores. *Vulg. præpoſitos.*

35. *H.* omnem eſcam. *LXX.* eſcæ. *Alius*, omnes fructus. *Vulg. omne frumentum.*

36. *H.* in depoſito. *A.* in depoſitum. *S.* in depoſitum. *LXX.* cuſtodita. *Vulg. & præparetur.*

40. *H.* major ero te. *S.* major te ero. *LXX.* præcedam te. *Vulg. te præcedam.*

42. *H. LXX. & Vulg.* torquem. *Alius item*, torquem.

43. *H.* & clamabant ad facies ejus, Abrech. *A.* & clamavit in conſpectu ejus adgeniculationem. *S.* & clamavit ante eum, Abrech. *LXX.* & clamavit ante eum præco. *Vulg. clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent.*

45. *H.* Saphnath Pahaneah. *A.* Samphane. *S.* Saphathphane. *Syrus*, Occultorum gnarus. *LXX.* Pſonthomphanech. *Alius* cui revelatum eſt futurum. *Alius*, cui occulta revelavit. *Vulg. Salvatorem mundi.*

NOTÆ

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLI. Geneſis.

v. 2. Στερίμνιοι κρέα, καὶ παχεῖαι σαρξίν. Sic Codices noſtri & Druſius. Unus tamen Codex habet στερεμνίῳ. Recte putat Druſius, hic duas haberi interpretationes; ſed labitur, ni fallor, cum primam Symmacho tribuendam arbitratur, ſecundam Theodotioni; nam Theodotionis in his capitibus Geneſis pauciſſimæ adferuntur lectiones: quare crediderim potius primam Aquilæ, ſecundam Symmachi eſſe: nam hoc ordine, ut plurimum, ponuntur a Librariis tacito plerumque nomine; & alioquin vocem בריא, παχὺς vertit Symmachus Judicum 3. 17. ut etiam hoc loco. In textu tamen nomina adſcribere non auſi ſumus.

Ibid. ἐν τῷ ἕλει. Hæc interpretatio videtur eſſe Aquilæ & Symmachi, qui eam ipſam vocem אחו, vertunt ἕλος, Job. 8. 11. Hieronymus in hunc locum Quæſt. in Geneſim *Bis in Geneſi ſcriptum eſt* ACHI: *& neque Græcus ſermo eſt, nec Latinus. Sed & Hebræus ipſe corruptus eſt: dicitur enim, in* AHU; *hoc eſt, in palude. Sed quia* VAV *litera apud Hebræos, &* JOD, *ſimiles ſunt, & tantum magnitudine differunt; pro* AHU, ACHI, *LXX. Interpretes tranſtulerunt: & ſecundum conſuetudinem ſuam ad exprimendam duplicem aſpirationem,* HETH, *Hebræa litera, Chi Græcam literam copulaverunt.* Voce Ἄχει pro palude utitur etiam autor Eccleſiaſtici 40. 16. Nec omittendum eſt Scholion Codicum noſtrorum: Ἄχος ἐστὶ τὶ λεπτὸν καὶ βοτανῶδες φυτάριον. i. *Achos eſt tenuis herbaceuſque frutex.*

v. 6. Hæ duæ interpretationes habentur ſine nomine Interpretis in omnibus Codicibus noſtris ut & apud Druſium; ſed non ambigo primam Aquilæ eſſe, ſecundam Symmachi. Exod. 10. 13. uterque vocem קדים bis vertunt καύσωνα; ſed Job. XXXVIII. 24. Symmachus קדים vertit ἄνεμος; ut etiam hic legitur in poſtrema interpretatione, quam Symmachi eſſe putamus.

v. 8. Suſpicatur Druſius lectionem hanc Editionis Romanæ κατενύγη viciatam eſſe, legenduſque putat κατεπτόη. At κατενύγη optime quadrat hoc loco, a κατανύσσω *transfigo*, cum aliiſque interpretationibus conſonat.

Ibid. Sic Editio Romana. Aquila κρυφιαστὰς item vertit Exod. 9. 11. Symmachus vero, qui hic verterat, μάγους, ibi ἐτρωσε tranſtulit.

v. 12. Sic mſſ. noſtri, qui omiſſa a LXX. Interpretibus, ex alia quadam Verſione ſupplent.

v. 16. Hæ lectiones ex Procopii Verſione prodeunt Latine: ad cujus fidem Græca concinnavimus; ſed uncinis incluſimus, ne quis putaret nos aliunde hauſiſſe.

v. 24. A. πρὸς τοὺς κρυφιαστὰς, &c. In has interpretationes, vide quæ diximus ad verſum 8.

v. 31. Σφοδρὸς ſic Codices noſtri, cujus autem ſit hæc lectio non indicant.

v. 32. Lectiones ἕτοιμον τὸ ῥῆμα, & βέβαιος ὁ λόγος, habentur in Codicibus noſtris & in Edit. Romana. Unus tamen Codex habet, ἑτοιμότατον. Prima lectio eſt, ut videtur, Aquilæ, ſecunda Symmachi. Vocem נכון uterque vertit ἕτοιμος, Heſaiæ 2. 2.

v. 34. Ἐπισκόπους, ſic mſſ. noſtri & Editio Romana. Cujus autem ſit hæc lectio non indicatur. LXX. vocem פקיד ſæpe vertunt, ἐπίσκοπος. Alius Interpres, cujus nomen tacetur, eamdem vocem vertit ἐπεσκεμμένος. Num. 26. 57.

v. 35. Πάντα τὰ βρώματα, unus Codex habet, βρώματα. Lectio eſt incerti Interpretis.

v. 36. A. εἰς παραθήκην. Sic eamdem vocem פקדון vertunt LXX. Interpretes Levit. 6. 2. & 4. Σ. εἰς ἀπόθεσιν. Has utriuſque lectiones habent Codex unus Regius & Druſius.

v. 40. E. μείζων σου ἔσομαι. Sic tres Codices Regii, quorum unus tantum nomen Interpretis præfert.

v. 42. Μανιάκην. Sic duo manuſcripti Regii, qui Interpretem non indicant.

v. 43. Græca ſic effert Martianæus noſter; Latina ex Hieronymo mutuamur. In hunc locum Origenes in Catenis omnibus Regiis, τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει. Ἀβρὲχ, ὃ κυρίως σημαίνει, πατὴρ ἁπαλὸς, καὶ ἐπείπερ ἁπαλὸς ἦν κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὡς πατὴρ σωτήριον ἀρχὴν Αἰγυπτίοις ἐπεδείξατο. δηλοῖ δὲ ἡ λέξις, ἢ τὸ γονατίζειν· φανερὰ γὰρ αὕτη ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος. i. *Hebraicum habet,* ABRECH; *quod proprie,* pater tener, *ſignificat. Nam cum ætate tener eſſet, quaſi pater ſalutarem principatum Ægyptiis exhibuit. Hæc vox autem (Abrech) nihil aliud ſignificat, quam genua flectere. Clara quippe eſt vox præconis.* Ex Origene expiſcatus Hieronymus ita habet in Quæſt: *Aquila tranſtulit:* Et clamavit in conſpectu ejus adgeniculationem. *Symmachus ipſum Hebraicum ſermonem interpretans ait:* Et clamavit ante eum ABRECH. *Unde mihi videtur non tam præco, ſive adgeniculatio, quæ in ſalutando vel adorando Joſeph accipi poteſt, intelligenda: quam illud quod Hebræi tradunt, dicentes,* patrem tenerum *& hoc ſermone transferri:* AB *quippe dicitur pater;* RECH, *delicatus, ſive tenerrimus: ſignificante Scriptura, quod juxta prudentiam quidem pater omnium fuerit: ſed juxta ætatem tenerrimus adoleſcens & puer.*

v. 45. Hæ omnes interpretationes in tribus Regiis Manuſcriptis exſtant. In hunc vero locum Hieronymus in Quæſt. *Et vocavit Pharao nomen Joſeph Saphaneth Phanee, & dedit ei Aſeneth filiam Phutiphar Sacerdotis Heliopoleos in uxorem. Licet Hebraice hoc nomen, abſconditorum repertorem ſonet, tamen quia ab Ægyptio ponitur, ipſius lingua debet habere rationem. Interpretatur ergo ſermone Ægyptio* SAPHANETH PHANEE; *ſive ut Septuaginta transferre voluerunt,* Pſomthom-Phanech, *Salvator mundi, eo quod orbem terræ ab imminente famis excidio liberarit. Notandum autem quod Domini quondam & emtoris ſui filiam uxorem acceperit, qui ad id locorum Pontifex Heliopoleos erat. Neque enim fas abſque eunuchis idoli illius eſſe antiſtites, ut vera illa Hebræorum ſuper eo quod ante jam diximus ſuſpicio comprobetur.* Hoc poſtremum de Putiphare ſic explicat Origenes in Catenis mſſ. ὁ μὲν Φωτιφὰρ ἐν ὀνόματι τοῦ πατρός ἐστι τῆς γαμηθείσης τῷ Ἰωσήφ. δόξειε δ' ἄν τις ἕτερον εἶναι τοῦτον παρὰ τὸν ὠνησάμενον τὸν Ἰωσήφ· οὐ μὴν οὕτως ὑπειλήφασιν Ἑβραῖοι· ἀλλ' ἐξ ἀποκρύφου λέγουσι τὸν αὐτὸν εἶναι, ὃς δεσπότης καὶ πενθερὸς γέγονε. καὶ φασὶ ταύτην τὴν Ἀσενὲθ διαβεβληκέναι τὴν μητέρα παρὰ τῷ πατρὶ ὡς ἐπιβουλεύσασαν τῷ Ἰωσήφ, καὶ οὐκ ἐπιβουλευθεῖσαν. ὃ καὶ ἐκδέδωκε τῷ Ἰωσήφ, δεῖξαι παιδεύσας καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ὅτι μηδὲν τοιοῦτον ἡμάρτηται παρὰ τοῦ Ἰωσὴφ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. i. *Phutiphar nomen erat patris uxoris Joſeph. Exiſtimabit quiſpiam alium eſſe ab eo qui Joſephum emit. Sed non ſic arbitrantur Hebræi; verum ex Apocrypho dicunt, eumdem ipſum eſſe, qui ejus herus & ſocer fuit: Narrantque Aſeneth illam, matrem ſuam apud patrem accuſaſſe, quod inſidias in Joſephum ſtruxiſſet, non autem ab eo inſidiis appetita fuiſſet. Quam ille Joſepho ſponſam dedit, ut Egyptiis declararet, a Joſepho nihil hujuſmodi contra domum ſuam perpetratum fuiſſe.*

CAPUT XLII. GENESIS.

ושברו־לנו 2. O. καὶ πρίασθε ἡμῖν. Ἄλλος, καὶ ἀγοράσατε ἡμῖν.

אסון 4. A. σύμπτωμα. Σ. κίνδυνος, O. μαλακία.

2. Heb. *LXX. Alius, Vulg.* & emite nobis.

4. *Hebr. S.* periculum. *A.* caſus. *LXX.* languor. *Vulg. quidpiam mali.*

מרגלים 9. A. ἐφοδευταί. O. κατάσκοποι.

את־ערות A. Σ. τὰ κρυπτά. O. τὰ ἴχνη.

כנים 11. A. ὀρθοί. Σ. ἁπλοῖ. O. Εἰρηνικοί.

ערות הארץ 12. A. Σ. τὰ κρυπτὰ τῆς γῆς. O. τὰ ἴχνη τῆς γῆς.

בזאת תבחנו 15. A. Σ ἐν τούτῳ δοκιμασθήσεσθε. O. ἐν τούτῳ φανεῖσθε.

חי פרעה A. Ζῇ Φαραώ. O. νὴ τὴν ὑγίειαν Φαραώ. Ἄλλος, μὰ τὴν ὑγίειαν.

האסרו 16. A. Σ. δεθήσεσθε. O: ἀπάχθητε.

את־שקו 27. A. θύλακον. Σ. σάκκον. O. μαρσίππιον.

באמתחתי 28. (Σ.) ἐν τῷ σάκκῳ μου. O. ἐν τῷ μαρσίππῳ μου.

9. *Heb. LXX. & Vulg.* exploratores. *A.* luſtratores.

Hebr. nuditatem. *A: S.* occulta. *LXX.* veſtigia. *Vulg. infirmiora.*

11. *Hebr. A.* recti. *S.* ſimplices. *LXX. Vulg.* pacifici.

12. *Heb.* nuditatem terræ. *A. S.* occulta terræ. *LXX.* veſtigia terræ. *Vulg. infirmiora terræ.*

15. *Heb. A. S.* in hoc probabimini. *LXX.* in hoc manifeſti eritis. *Vulg. jam nunc experimentum veſtri capiam.*

H. vivat Pharao. *A.* vivit Pharao. *LXX. & Vulg.* per ſalutem Pharaonis. *Alius*, per ſalutem.

16. *H. A. S.* vinciemini. *LXX.* abducamini. *Vulg. eritis in vinculis.*

27. *H. S.* ſaccum. *A.* vas. *LXX.* marſupium, *Vulg. apertoque unus ſacco.*

28. *Heb. S.* in ſacco meo. *LXX.* in marſupio meo. *Vulg. in ſacco.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLII. Geneſis.

v. 2. Ἄλλος, καὶ ἀγοράσατε ἡμῖν. Sic quidam mſſ. tacito Interpretis nomine.

v. 4. A. σύμπτωμα. Σ. κίνδυνος. Sic Druſius cum nominibus Interpretum. At Regii Codices duo, nomina Interpretum non adſcribunt.

v. 9. Sic iidem Regii Codices, tacito Interpretis nomine, ſed Aquila fertur apud Druſium & Edit. Rom.

Ibid. τὰ κρυπτά. Sic Regii Codd. ſine nomine Int. Sed locus eſt ex Aq. & Symmacho ut infra v. 12.

v. 11. Sic iidem Codices non indicato Interpretum nomine.

v. 12. Ex Druſio & Editione Rom.

v. 15. Sic duo Codices Regii ſupra memorati ſine Interpretum nomine. Sed Edit Rom. nomina adſcribit.

Ibid. Sic manuſcripti duo, tacitis de more nominibus. Editio Romana nomen Aquilæ adſcribit. Lectionem, μὰ τὴν ὑγίειαν habet Cod. Reg. 1871.

v. 16. Hæc Aquilæ & Symmachi lectio deſumitur ex Editione Rom.

v. 27. Item ex Edit. Rom.

v. 28. Codex Reg. 1871. ſine Interpretis nomine; ſed Symmachi eſſe ſuadet ſimilis interpretatio verſus 27.

CAPUT XLIII. GENESIS.

נכאת 11. A. στύρακα. O. θυμίαμα.

שקדים A. Σ. τὰ ἀμύγδαλα. O. κάρυα.

רחמיו 30. O. ἔγκατα. Ἄλλος, τὰ σπλάγχνα. Ἄλλος, τὰ ἔντερα.

11. Heb. aromata. *A.* ſtyracem. *LXX.* incenſum. *Vulg. ſtoracii.*

H. amygdalas. *A. S.* amygdala. *LXX.* nuces. *Vulg. amygdalarum.*

30. *Heb.* miſerationes ejus. *LXX.* inteſtina. *Alius & Vulg.* viſcera. *Alius*, inteſtina.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLIII. Geneſis.

v. 11. In hunc locum Origenes in Catenis mſſ. Ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς φέρεται τῷ Ἰωσὴφ δῶρα, ἃ οὐκ ἔχει Αἴγυπτος· ἔστι δὲ ῥητίνη, μέλι, θυμίαμα, στακτὴ, τερέβινθος, κάρυα. καὶ ἀνωτέρω δὲ, καὶ αἱ κάμηλοι ἔγεμον θυμιαμάτων, ῥητίνης, στακτῆς· ἀλλ' οὐχὶ καὶ μέλιτος, καὶ τερεβίνθου, καὶ καρύων. i. *Ex fructibus Joſepho dona feruntur, quæ non habet Ægyptus: reſina, mel, incenſum, ſtacte, terebinthus, nuces. Supra quoque cameli onuſti dicuntur, aromatibus, reſina, & ſtacte: ſed non melle, terebintho & nucibus.* Hieronymus vero in Quæſt. Et deferte viro munera, aliquid reſinæ, & mellis, thymiama & ſtacten, & terebinthum & nuces. *Sive ut Aquila & Symmachus tranſtulerunt*, amygdala. *Idcirco hoc capitulum poſuimus: ut ſciamus ubi in noſtris Codicibus habetur* thymiama, *in Hebræo eſſe* NECOTHA, *quod Aquila* ſtoracem *tranſtulit. Ex quo* domus Necotha, *quæ in Iſaia legitur, manifeſtiſſime, cella thymiamatis, ſive ſtoracis intelligitur, quod in illa aromata diverſa ſint condita.* Iſaiæ 39. 2. Aquila & Symmachus verterunt, τὸν οἶκον τῶν ἀρωμάτων.

v. 30. Τὰ σπλάγχνα, τὰ ἔντερα. Hæ lectiones quæ habentur in mſſ. & in notis Druſii, videntur Aquilæ & Symmachi eſſe.

Digitized by Google

CAPUT XLIV. GENESIS.

כאשר יוכלון שאת 1. O. ὅσα ἐὰν δυνῶνται ἆραι. Ἄλλος, ὅσα ἂν ἄρωσιν.

את־גביעי 2. A. σκύφον. Σ. φιάλην. O. Θ. κόνδυ.

הלוא ידעתם כי־נחש ינחש איש אשר כמני
15. τὸ Σαμαρειτικόν, καὶ αὐτὸς πειρασμῷ πειράζει ἐν αὐτῷ. Ἄλλος, καὶ γὰρ ἔγνωτε ὅτι πειρασμῷ πειράζεται (ſic) ὅμοιος ἐμοί. O. οὐκ οἴδατε ὅτι οἰωνισμῷ οἰωνιεῖται ὁ ἄνθρωπος, οἷος ἐγώ.

קשורה 30. A. συνδεδεμένη. Σ. ἐνδέδεται. O. ἐκκρέμαται.

1. HEb. quantum poterunt ferre. *LXX.* quantaſcumque poſſint tollere. *Alius*, quantas tulerint. *Vulg. quantum poſſunt capere.*

2. *Heb. A. & Vulg.* ſcyphum meum. *S.* phialam. *LXX. Th.* condy.

15. *Hebr.* nonne ſcitis, quod augurando augurabitur vir qui ſicut ego. *Samarit.* & ipſe tentando tentat in eo. *Alius*, etenim noſtis, quod tentando tentat ſimilis mei. *LXX.* neſciebatis quia augurio augurabitur homo qualis ego? *Vulg. an ignoratis, quod non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia.*

30. *Heb.* ligata eſt. *A.* colligata. *S.* illigata eſt. *LXX.* dependet. *Vulg. pendeat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLIV. Geneſis.

v. 1. Ὅσα ἂν ἄρωσιν. Hæc lectio quæ habetur in textu LXX. Interpretum, in aliquot Exemplaribus quaſi lectio alterius Interpretis adſertur.

v. 2. A. σκύφον. Σ. φιάλην. Sic Mſſ. noſtri & Edit. Rom. vocem גביע σκύφον item vertit Aquila Exod. 25. 31. Hieronymus. in Quæſt. *Pro* Condy, *id eſt, poculo, quod etiam in Iſaia legimus, Aquila, ſcyphum: Symmachus, phialam, tranſtulerunt.* In memorato Iſaiæ loco 51. 17. Hebraïcam vocem כוס, vertunt LXX. κόνδυ. Hanc porro vocem ſic explicat Diodorus, κόνδυ μὲν τὸ λεγόμενον ἁπλοποτήριον λέγει. i. *Condy vocat illud quod Haplopoterium, ſive ſimplex poculum, dicitur*

v. 15. Hanc Samaritani lectionem, ſimiliterque aliam ipſi adjunctam, habent Codices noſtri atque Druſius.

v. 30. Sic Editio Rom.

CAPUT XLV. GENESIS.

למחיה 5. A. εἰς ζώωσιν. Σ. εἰς σωτηρίαν. O. εἰς ζωήν.

את־בעירכם 17. A. Σ. τὰ κτήνη ὑμῶν. O. Θ. τὰ φορεῖα ὑμῶν.

צדה 21. A. Σ. O. Θ. ἐπισιτισμὸν ἢ σιταρκίαν.

שלש מאות כסף וחמש חלפות שמלות 22. ὁ Σύρος, πέντε ζυγὰς στολῶν καὶ διακοσίους χρυσίνους. O. τριακοσίους χρυσοῦς, καὶ πέντε ἐξαλλασσούσας στολάς.

5. HEb. *A.* in vivificationem. *S.* in ſalutem. *LXX.* ad vitam. *Vulg. pro ſalute.*

Hebr. A. S. jumenta veſtra. *LXX. Th.* vehicula veſtra. *Vulg. jumenta.*

21. *Heb.* eſcam. *A. S. LXX. Th.* cibaria aut ſitarcian. *Vulg. cibaria.*

22. *Heb.* trecentos argenteos & quinque mutatorias veſtes. *Syrus*, quinque paria ſtolarum, & ducentos aureos. *LXX.* trecentos aureos, & quinque mutatorias veſtes. *Vul. trecentos argenteos cum quinque ſtolis optimis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLV. Geneſis.

v. 5. Sic Editio Romana.

17. Sic item Editio Romana, quæ notat in aliis libris legi φορβεῖα, in aliis φορεία.

v. 21. Vocem צדה ſolet Aquila vertere ἐπισιτισμὸς, ſic Judicum 9. 5. & Pſalm. 131. 15. ubi Symmachus σῖτον habet. Hieron. in Quæſt. *Vocem* SEDA *omnes hic ore conſono* ἐπισιτισμὸν, *id eſt*, cibaria, *vel* ſitarcia, *interpretati ſunt.*

v. 22. Ita mſſ. noſtri & Editio Rom. At textus Syriacus hodiernus trecentos argenteos habet, ut & Hebraicus.

CAPUT XLVI. GENESIS.

ארד 21. O. Ἀρὸδ ÷ ὅθεν Ἀροδίος:

עוד 29. O. πίονι. Ἄλλος, πλεῖον.

אמותה 30. A. ἀποθάνοιμι. O. ἀποθανοῦμαι.

21. HEb. *Heb.* Arad. *LXX.* Arad ÷ unde Aradius: *Vulg. Ared.*

29. *Hebr.* adhuc. *LXX.* uberi. *Alius*, plurimo.

30. *Hebr. A.* moriar. *optativo. LXX. Vulg.* moriar. *futuro.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLVI. Geneſis.

v. 21. In Cod. Reg. 1888. legitur miniatis literis Ἀρὰδ ὅθεν Ἀράδιος, & poſtea ponitur conſequenter οἱ Ο. διὰ τοῖς ὀβελισμοῖς. i. LXX. *obelis notant.* At hæ voces ὅθεν Ἀράδιος non exſtant hodie in textu LXX. Interpretum. Verum in illam τῶν ό. Editionem infinitæ pene mutationes advectæ ſunt. Οἱ ἑβδομήκοντα διὰ τοῖς ὀβελισμοῖς. Reg. Cod. de nomioibus loquitur eorum qui in Ægyptum profecti ſunt.

v. 29. O. πλείονι. Ἀλλ. πλείονι. Incertum an varia interpretatio, an vitio librariorum invecta lectio. Πλείονι melius ad ſenſum quadrare videtur.

v. 30. Sic Editio Rom.

CAPUT XLVII. GENESIS.

ארץ מצרים לפניך הוא במיטב הארץ הושב את־אביך ואת־אחיך ישבו בארץ גשן ואם־ידעת

6. ὁ Ἑβρ. καὶ οἱ λοιποὶ, ἰδοὺ ἡ γῆ Αἰγύπτου εἰς πρόσωπόν σου ἐστίν· ἐν ἀγαθωτάτῳ τῆς γῆς κάθισον τὸν πατέρα σου, καὶ τοὺς ἀδελφούς σου· κατοικήτωσαν ἐν γῇ Γεσέμ. Εἰ δὲ ἐπίστῃ, &c. O. ἰδοὺ ἡ γῆ Αἰγύπτου ἐναντίον σου ἐστί· ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ κατοίκισον τὸν πατέρα σου, καὶ τοὺς ἀδελφούς σου.

ימי שני מגורי 9. A. ἡμέραι ἐτῶν τῆς προσηλυτεύσεως μου. O. ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου.

לפי הטף 12. A. (κατὰ στόμα) νηπίων. O. κατὰ σῶμα.

כי חק לכהנים מאת פרעה 22. A. ἀκριβασμὸς γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν. Σ. σύνταξις γὰρ ἦν τοῖς ἱερεῦσιν. O. ἐν δόσει γὰρ ἔδωκε δόμα τοῖς ἱερεῦσι Φαραώ. Ἄλλος, καὶ γὰρ μερὶς ἦν τοῖς ἱερεῦσιν ἐκ συγχωρήσεως Φαραώ.

ויאחזו בה ויפרו 27. A. κατεσχέθησαν καὶ ηὐξήθησαν. O. ἐκληρονόμησαν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ηὐξήθησαν. Ἀλλ. ἐκληρονομήθησαν.

וישתחו ישראל על־ראש המטה 31. A. προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς κλίνης. Σ. καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κλίνης. O. καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ.

6. **H**Eb. Terra Ægypti coram te ipſa: in optimo terræ habitare fac patrem tuum & fratres tuos: habitent in terra Gheſen. *Heb. Iut. & cæteri.* Ecce terra Ægypti ad faciem tuam eſt: in optimo terræ conſtitue patrem tuum & fratres tuos: habitent in terra Gheſem. *LXX.* Ecce terra Ægypti ante te eſt: in terra optima colloca patrem tuum & fratres tuos. *Vulg. Terra Ægypti in conſpectu tuo eſt: in optimo loco fac eos habitare, & trade eis terram Geſſen. Quod ſi noſti*

9. *Hebr. A.* dies annorum peregrinationis meæ. *LXX.* dies annorum vitæ meæ. *Vul. dies peregrinationis meæ.*

12. *Heb.* ad os parvuli. *A.* (ad os) parvulorum. *LXX.* ſecundum corpus. *Vulg. ſingulis.*

22. *H. A.* quia ſtatutum ſacerdotibus (a Pharaone). *S.* conſtitutio enim erat ſacerdotibus (Pharao). *LXX.* in dono enim dedit donum ſacerdotibus Pharao. *Alius*, etenim portio erat ſacerdotibus ex conceſſione Pharaonis. *Vulg. quibus & ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur.*

27. *Hebr.* & hæreditarunt in ea, & creverunt. *A.* detenti & aucti fuerunt. *LXX.* habuerunt hæreditates in ea, & creverunt. *Alius*, hæreditatem acceperunt. *Vul. & poſſedit eam, auctuſque eſt.*

31. *Heb.* incurvavit ſe Iſrael ſuper caput lecti. *A.* adoravit Iſrael ſuper caput lecti. *S.* & adoravit Iſrael ad ſummitatem lecti. *LXX.* & adoravit Iſrael ſuper ſummitatem virgæ ejus. *Vulg. adoravit Iſrael converſus ad lectuli caput.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLVII. Geneſis.

v. 6. Hunc locum mutuamur ex Schedis Combefiſianis, ubi adjicitur hæc Origenis nota ex Codice Monſpelienſi: ἐπειδὴ ἐν τοῖς Τετραπλοῖς, ἐξ ὧν καὶ τὸ ἀντίγραφον μετελήφθη πρὸς τὸν εἱρμὸν τὸν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκδόσεσι, δείκνυται καὶ ἡ τῶν Ἑβδομήκοντα ἔν τισι τόποις μετατεθεῖσα, ὡς τὰ πρῶτα ὕστερα καὶ τὰ ὕστερα πρῶτα κεῖσθαι· ὅπερ καὶ ἐνταῦθα εὑρεθῆναι συμβέβηκε· διὸ τὴν χρείαν παρεθήκαμεν ἀκολουθίαν· ἔστι δὲ αὕτη, τῇ, κατοικήσωμεν οἱ παῖδές σου ἐν γῇ Γεσέμ, συνάπτεται τὸ, εἶπε δὲ Φαραὼ τῷ Ἰωσὴφ, κατοικείτωσαν ἐν γῇ Γεσέμ. εἰ δὲ ἐπίστῃ, ὅτι εἰσὶν ἐν αὐτοῖς. i. *Quandoquidem in Tetraplis, unde Exemplar ſecundum ſeriem Hebraici aliarumque Editionum tranſſumptum eſt, oſtenditur, Septuaginta Interpretum Editionem aliquot in locis tranſpoſitam fuiſſe; ita ut quæ priora erant, poſterius; quæ poſteriora, prius locarentur: quod hoc etiam loco ipſi accidiſſe deprehenditur; ideo veram ſeriem hic appoſuimus, quæ ſic habet. Hic verbis:* Habitabimus pueri tui in terra Geſem, *ſubjungitur illud*, Dixit autem Pharao Joſeph, Habitent in terra Geſem. Si autem noveris quod ſint in eis &c.

De iis locis, in LXX. Int. verſione præpoſtere poſitis, pluribus agitur in Præliminaribus.

v, 9. Hæc Aquilæ lectio habetur in omnibus mſſ. & io Editione Romana.

v. 12. A. νηπίων. Hanc lectionem excerpſimus ex Manuſcriptis. Igitur Aquila pro more ſuo literæ ſerviens לפי הטף verterat, κατὰ στόμα νηπίων, *ad os parvulorum.* Senſus autem eſt Joſephum juſſu Pharaonis panem dediſſe

familiæ Jacobi uſque ad parvulos, id eſt, a magno uſque ad parvum; ſive *ſingulis*, ut vertit Vulgata noſtra.

v. 22. Sic Editio Romana. Aquila ſolet vocem חק vertere ἀκριβασμὸν, ἀκρίβασμα, ἀκριβάζειν, id eſt, ſtatutum accurate & ſtricte ſervandum, ut infra obſervabis plurimis in locis.

v. 27. Sic verſionem Aquilæ profert Editio Romana.

v. 31. Sic verſionem Aquilæ & Symmachi habent omnes mſſ. & Editio Romana, quæ verſionem Symmachi plenam non efferebat, ut habetur in Codicibus mſſ. In hunc locum Hieronymus in Quæſt. *Et in hoc loco quidam fruſtra ſimulant adoraſſe Jacob ſummitatem ſceptri Joſeph, quod videlicet honorans filium, poteſtatem ejus adoraverit: cum in Hebræo multo aliter legatur.* Et adoravit, *inquit*, Iſrael ad caput lectuli: *quod ſcilicet poſtquam ei juraverat filius, ſecurus de petitione quam rogaverat, adoraverit Deum contra caput lectuli ſui.*

CAPUT XLVIII. GENESIS.

כבדו 10. O, ἐβαρυώπησαν. Ἄλλος, ἐβαρυώθησαν.

10. Heb. graves erant. *LXX.* gravati erant. *Alius*, graves facti erant. *Vul. caligabant.*

הגאל 16. O. ὁ ῥυόμενος. Ἄλλος, ὁ ἀγχιστεύς, al. ἀγχιστεύων.

16. *Heb.* qui redemit. *LXX Vul.* qui eruit. *Alius*, qui propinquus eſt.

ירע בעיניו 17. A. ἐκακώθη. Σ. ἀηδὲς αὐτῷ. O, βαρὺ αὐτῷ κατεφάνη.

17. *H.* malum fuit in oculis ejus. *A.* malum fuit. *S.* injucundum ei. *LXX.* grave ei viſum eſt. *Vulg. graviter accepit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLVIII. Geneſis.

v. 10. ἀλλ. ἐβαρυώθησαν. Sic quidam Mſſ.

v. 16. ἀλλ. ὁ ἀγχιστεὺς, unus Codex noſter, ὁ ἀγχιστεύων. Suſpicor eſſe Aquilæ verſionem.

v. 17. Sic Mſſ. noſtri & Editio Rom.

CAPUT XLIX. GENESIS.

הקבצו 2. O, συνάχθητε. Ἄλλος, ἀθροίσθητε.

2. Hebr. congregate vos. *LXX. Vulg.* congregamini. *Alius*, confertim convenite.

ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז פחז כמים אל־תותר 3. A. Ῥουβὴν πρωτότοκός μου, σὺ ἰσχύς μου καὶ κεφάλαιον λύπης μου, περισσὸς ἄρσει, καὶ περισσὸς κράτει, ἐθάμβευσας ὡς ὕδωρ, μὴ περισσεύσῃς. Σ. Ῥουβὴν πρωτότοκός μου, καὶ ἀρχὴ ὀδύνης, περισσὰ λαβεῖν, καὶ ἐκ περισσοῦ ὑπερζέσας ὡς ὕδωρ, οὐκ ἔσῃ περισσότερος. ὁ Σύρος, Ῥουβὴν πρωτότοκός μου, ἡ δύναμίς μου, καὶ ἀρχὴ τῆς ἰσχύος, ἐπλανήθης ὡς ὕδωρ, μὴ παραμείνῃς. O. Ῥουβὴν πρωτότοκός μου, σὺ ἰσχύς μου, καὶ ἀρχὴ τέκνων μου, σκληρὸς φέρεσθαι, καὶ σκληρὸς αὐθάδης· ἐξύβρισας ὡς ὕδωρ, μὴ ἐκζέσῃς.

3. *Heb.* Ruben primogenite mi, tu fortitudo mea, & principium roboris mei, excellentia extollendi: feſtinatio ſicut aquæ, ne fias excellens. *A.* Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & capitulum doloris mei: præſtans dignitate, præſtans fortitudine: obſtupuiſti ut aqua, ne excellas. *S.* Ruben primogenitus meus, & principium doloris, ut abundanter acciperes, & redundanter efferveſcens ut aqua, non eris excellentior. *Syrus*, Ruben primogenitus meus, virtus mea, & principium fortitudinis: vagatus es ut aqua, ne remaneres. *LXX.* Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium filiorum meorum, durus ad ferendum, & durus pervicax. Feciſti contumeliam ſicut aqua, ne efferveſcas. *Vulg. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, major in imperio. Effuſus es ſicut aqua: non creſcas.*

עקרו־שור 6. A. Σ. ἐξερρίζωσαν τεῖχος. O. ἐνευροκόπησαν ταῦρον.

6. *Hebr. A. S.* eradicarunt murum. *LXX.* ſubnervaverunt taurum. *Vulg. ſuffoderunt murum.*

יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף איביך 8. ὁ Ἑβραῖος. Ἰούδα, σοὶ ἐξομολογήσονται οἱ ἀδελφοί σου. αἱ χεῖρές σου ἐπὶ τὰ μετάφρενα τῶν ἐχθρῶν σου. O. Ἰούδα, σὲ αἰνέσαισαν οἱ ἀδελφοί σου· αἱ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν σου.

8. *Heb.* Juda tu, laudabunt te fratres tui: manus tua in cervice inimicorum tuorum. *Heb. Int.* Juda tibi confitebuntur fratres tui: manus tuæ ſupra terga inimicorum tuorum. *LXX.* Juda te laudent fratres tui: manus tuæ ſuper dorſum inimicorum tuorum. *Vulg. Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum.*

גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ

9. *Heb.* Catulus leonis Juda: a præda, fili

9. A. σκύλαξ λέοντος Ἰούδα, ἀπὸ ἁλώσεως υἱέ μου ἀνέβης, κάμψας κατεκλίθης. Σ. σκύμνος λέοντος Ἰούδα, ἐκ θηριαλώσεως υἱέ μου ἀνέβης, ὀκλάσας ἡδράσθης. O. σκύμνος λέοντος Ἰούδα· ἐκ βλαστοῦ, υἱέ μου, ἀνέβης· ἀναπεσὼν ἐκοιμήθης.

לא־יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו עד כי־יבא שילה ולו יקהת עמים 10. A. οὐκ ἀναστήσεται σκῆπτρον ἀπὸ Ἰούδα, καὶ ἀκριβαζόμενος ἀπὸ μεταξὺ ποδῶν αὐτοῦ· ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. καὶ αὐτῷ σύστημα λαῶν. Σ. οὐ περιαιρεθήσεται ἐξουσία ἀπὸ Ἰούδα ...(ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται) O. οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἐὰν ἔλθῃ τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν.

חכלילי 12. O. χαροποιοί. Ἀλλ. καθαροί, θερμοί, διάπυροι, φοβεροί.

לחוף ימים 13. O. παράλιος. Ἄλλος, παράλιος θαλασσῶν.

בין המשפתים 14. A. ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων. Σ. ἀνὰ μέσον (τῶν γειτονιῶν). O. ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων.

ויהי למס עבד 15. A. Σ. καὶ ἔστι γεωργὸς ὑποφέρειν. O. καὶ ἐγενήθη ἀνὴρ γεωργός. Ἀλλ. ἄνθρωπος εἰς φόρον δουλεύειν.

גדוד 19. A. εὔζωνος. Σ. λόχος. O. πειρατήριον.

מעדני 20. O. τρυφήν. Ἀλλ. τροφήν.

וישטמהו בעלי חצים 23. τὸ Σαμαρειτικόν, καὶ ἐμίσησαν αὐτὸν κάτοχοι μερίδων. O. καὶ ἐνεῖχον αὐτῷ κύριοι τοξευμάτων.

ותשב באיתן קשתו 24. τὸ Σαμαρ. καὶ διέμεινεν ἐν βάθει τόξευμα αὐτοῦ. O. καὶ συνετρίβη μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν.

גבעת 26. A. βουνῶν. O. θινῶν.

יחלק שלל 27. A. διαμερίσει λάφυρα. Σ. μεριεῖ σκῦλα. O. δίδωσι τροφήν.

בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל 27. ὁ Σύρος, ἑσπέρας ἁρπάσει, καὶ τὸ πρωϊνὸν μεριεῖ σκῦλα.

mi, aſcendiſti, incurvavit ſe, cubavit. *A.* Catulus leonis Juda: a captura, fili mi, aſcendiſti: cum incurvaſſes te reclinatus es. *S.* Catulus leonis Juda. Ex captura ferarum, fili mi, aſcendiſti: poſtquam in genua procubuiſſes, firmatus es. *LXX.* Catulus leonis Juda. Ex germine, fili mi, aſcendiſti: recumbens obdormiſti. *Vulg. Catulus leonis Juda. Ad prædam, fili mi aſcendiſti: requieſcens accubuiſti.*

10. *Hebr.* Non recedet virga de Juda, & legiſlator de inter pedes ejus, uſquequo veniat Siloh: & ipſi obedientia populorum. *A.* Non exurget ſceptrum a Juda, & legiſlator de inter pedes ejus, donec veniat cui repoſitum eſt: & ipſi cœtus populorum. *S.* Non auferetur poteſtas a Juda, ... donec veniat cui repoſitum eſt. *LXX.* Non deficiet princeps ex Juda, & dux ex femoribus ejus, donec veniant quæ repoſita ſunt ei; & ipſe expectatio gentium. *Vulg. Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt: & ipſe erit expectatio gentium.*

12. *H.* rubicundior *oculis. LXX.* gratioſi. *Al.* puri, ardentes, ignei, formidabiles. *Vulg. pulcriores.*

13. *Heb.* ad litus marium. *LXX.* maritimus. *Alius*, ad oram marium. *Vul. in litore maris.*

14. *Heb.* inter duos terminos. *A. LXX.* inter medios cleros. *S.* in medio viciniarum. *Vul. inter terminos.*

15. *Hebr.* & fuit tributo ſerviens. *A. S.* & eſt agricola ad miniſtrandum. *LXX.* & factus eſt vir agricola. *Alius*, homo ſub tributo ſerviens. *Vulg. factuſque eſt tributis ſerviens.*

19. *Hebr.* exercitus. *A.* accinctus. *S.* cohors. *LXX.* tentatio. *Vul. accinctus.*

20. *Heb. LXX. & Vulg.* delicias. *Al.* eſcam.

23. *H.* oderunt eum domini ſagittarum. *Samarit.* & oderunt eum tenaces partium. *LXX.* & intendebant in eum domini ſagittarum. *Vulg. inviderunt que illi habentes jacula.*

24. *H.* & habitavit in forti arcus ejus. *Samarit.* & manſit in profundo ſagitta ejus. *LXX.* & contriti ſunt cum potentia arcus eorum. *Vulg. ſedit in forti arcus ejus.*

26. *Heb A. Vulg.* collium. *LXX.* collium. *ſive* cumulorum.

27. *H.* dividet ſpolium. *A.* dividet exuvias. *Sym. & Vulg.* dividet ſpolia. *LXX.* dat eſcam.

27. *H.* in matutino comedet prædam, & in veſpera dividet ſpolium. *Syrus*, veſpere rapiet, & mane dividet ſpolium. *Vulg. mane comedet prædam, & veſpere dividet ſpolia.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLIX. Geneſis.

v. 2. Ἀθροίσθητε. Sic mſſ. noſtri & aliquot Editi. Variam interpretationem eſſe puto.

v. 3. Sic mſſ. noſtri lectiones plenas habent, plerique tamen ad ſingulos legunt Ῥουβὶμ, Schedæ Combefiſianæ Ῥουβὶν, quæ lectio cum Hebræo conſonat. Regii duo Codices ad illud Syri interpretis, μὴ παραμείνῃς, *ne maneas*, addunt ex Diodoro, ἀντὶ τοῦ, μὴ ζήσῃς. i. *ac ſi diceret, ne vivas.* Mire variant Interpretes, illud ראשית אוני recte explicant LXX. principium filiorum; ſive primus in prole: nam hoc item ſenſu hæc loquendi forma accipitur Deut. 22. 27. Pſalm. 77. 51. & 104. 16. Totius loci interpretatio ſic clare enuntiatur: *Ruben primogenitus meus, in vis mea es & principium ſeminis mei, excellens dignitate, excellens fortitudine. Effuſus es ſi-*

Digitized by Google

cut aqua: non creſcas. Quam interpretationem aut fere ſimilem παραφραστικῶς adfert Hieronymus in Quæſt. in Gen. his verbis: *In Hebræo ita ſcriptum eſt: Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & capitulum in liberis meis. Major ad portandum, & major robore: effuſus es ſicut aqua, ne adjicias. Aſcendiſti enim cubile patris tui, & contaminaſti ſtratum in aſcenſu. Eſt autem ſenſus hic: Tu es primogenitus meus, major in liberis: & debebas juxta ordinem nativitatis tuæ & hereditatem, quæ primogenitis jure debebatur, & ſacerdotium accipere & regnum: hoc quippe in portando onere & prævalido robore demonſtratur. Verum quia peccaſti, & quaſi aqua quæ vaſculo non tenetur, voluptatis impetu effuſus es: idcirco præcipio tibi ut ultra non pecces: ſiſque in fratrum numero, pœnam ex peccato luens, quod primogeniti ordinem perdidiſti.*

v. 6. Ἐξερρίζωσαν τεῖχος. Hoc quaſi Scholion adfert Editio Romana. Sed Codex Baſilienſis, qui toto Geneſis libro ad uſque Caput 48. a male feriatis hominibus damno noſtro detruncatus eſt, ſic habet A. 2. ἐξερείζωσαν [*ſic*] τεῖχος.

v. 8. Hanc Hebræi lectionem mutuamur ex uno Codice Reg.

v. 9. Totus hic verſus ſecundum verſionem Aquilæ & Symmachi habetur in Demonſtratione Evangelica Euſebii p. 378. ſine diſcrimine. Hieronymus hic טרף pro captivitate habet. Vertit enim ſecundum Hebræum, *de captivitate, fili mi, aſcendiſti.*

v. 10. Sic Euſebius Demonſtr. Evang. p. 370. & 372. Illud autem Symmachi, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, in Schedis meis ſcriptum reperi: ſed unde prodeat neſcio, quare uncinis incluſi. τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. A. ᾧ ἀπόκειται. Hæc poſtrema lectio in quibuſdam τῶν O. editionibus reperiebatur. Quare SS. Patres modo illam modo aliam lectionem adhibent. Contendit autem Juſtinus in Dialogo cum Tryphone, illud ᾧ ἀπόκειται veram eſſe LXX. lectionem, non autem, τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ.

v. 12. Sic manuſcripti duo noſtri, qui tamen habent καταίκαροι mendoſe, ubi καθαροὶ legendum. Nam Proverbiorum 23. 29. eamdem vocem חכלילי, Aquila vertit καθαροί, unde ſuadetur etiam hoc loco verſionem καθαροὶ Aquilæ eſſe. Ibidem in Proverbiis Symmachus vertit χαροποὶ, *gratioſi*, LXX. πελιδνοὶ, *lividi*. Cyprianus Libro primo Teſtimoniorum ad Quirinum, *formidoloſi*: ſic, referente V. Cl. Stephano Baluzio, habent omnes mſſ. operum S. Cypriani. In Editis legitur, *formoſi*, Sed alteram lectionem, *formidoloſi*, poſtremæ antepoſuit laudatus vir: quæ item optime quadrat cum illa Græca, quam ex incerto Interprete adtulimus, φοβεροί.

v. 14. Sic Druſius. *Viciniarum* i. γειτόνων, ut poſuimus inter duos uncinos. In hunc locum Hieronymus: *In Hebræo ita ſcriptum eſt: Iſſachar aſinus oſſeus recumbens inter terminos, & videns requiem, quia bona eſt, & terram, quia pulcra eſt: inclinavit humerum ſuum ad portandum: & factus eſt in tributum ſerviens.* Judicum 5. 16. vocem משפתים, vertit Aquila κλήρων, Symmachus, μεθορίων. Ibi vide.

v. 15. Sic Editio Romana & Druſius. Lectio poſtrema, ſine Interpretis nomine, videtur eſſe Symmachi.

v. 19. Sic Editio Rom. גדוד ſolet Symmachus vertere λόχος, ut alias videbitur. In hunc locum Hieronymus: *Gad Latrunculus, & ipſe latrocinabitur plantam. Juxtà Hebræum interpretati ſumus. Sed ubi nos latrunculum poſuimus, ibi ſcriptum eſt* GEDUD: *ut ad* GAD *nomen alluderet.* LXX. Interpretes πειρατήριον, vertitur autem *tentatio*, ſed forte melius, *cohors latronum*, a πειρατής.

v. 20. Ἄλλος, ἰτρφήν. Veriſimile eſt vitio librariorum ἰτροφὴν pro ἰτρυφὴν poſitum fuiſſe: neque enim crediderim quempiam Interpretum מעדני ἰτροφὴν vertiſſe.

v. 23. & 24. Has Samaritani lectiones præfert Edit. Rom.

v. 26. A. βουνῶν. Vocem Hebraicam גבעת, βουνὸς vertit Aquila Deut. 12. 2. ſimiliterque Symmachus & Theodotio: LXX. θινῶν. Sed alibi eamdem vocem LXX. vertunt βουνὸς, & quidem frequentiſſime.

v. 27. Codex Baſilienſis ſic A. μερίσει λάφυρα. Σ. μερίσει σκῦλα. Sequentem vero Syri lectionem adferunt Catenæ ex Apollinario.

CAPUT L. GENESIS.

עַל־פָּנָיו 1. O. ἐπὶ πρόσωπον. Ἄλλος, ἐπὶ τὸν τράχηλον.

אַל־תִּירָאוּ כִּי הֲתַחַת אֱלֹהִים אָנִי 19 A. ὅτι μὴ ἀντὶ θεοῦ ἐγώ; Σ. μὴ γὰρ ἀντὶ θεοῦ εἰμι ἐγώ; τὸ Σαμαρειτικόν, μὴ φοβεῖσθε, καὶ γὰρ φοβούμενος θεὸν εἰμι ἐγώ. O. μὴ φοβεῖσθε τοῦ γὰρ θεοῦ ἐγώ.

וְהַעֲלִתֶם 25. O. συνανοίσετε. Ἄλλος, συναναβιβάσετε.

1. *Heb, LXX. & Vul.* ſuper faciem. *Alius*, ſuper collum.

19. *Hebr.* Ne timeatis, quoniam numquid pro Deo ego? *A.* quoniam an pro Deo ego? *S.* num enim pro Deo ſum ego? *Samarit.* Ne timeatis, etenim timens Deum ſum ego. *LXX.* Ne timeatis, Dei enim ſum ego. *Vul. Nolite timere: num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?*

25. *H.* & facietis aſcendere. *LXX.* ſimul efferetis. *Al.* ſimul aſcendere facietis. *Vul. aſportate.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. L. Geneſis.

v. 1. Ἐπὶ τὸν τράχηλον. Sic mſſ. noſtri.

v. 19. Duas Aquilæ & Symmachi lectiones adferunt Editio Rom. & Druſius; primam nempe, quæ ſupra fertur in textu; alteram vero quæ ſic habet. A. ὅτι μὴ θεὸς ἐγώ; *quoniam an Deus ego.* Σ. μὴ γὰρ ἀντὶ θεοῦ ἐγώ; *Num enim pro Deo ego?* Ex duplici autem Aquilæ & Symmachi Editione putat Druſius emanaſſe hanc lectionum varietatem. Et primo quidem certum eſt Aquilam duas editiones emiſiſſe, ac utriuſque lectionem hic poſſe exhiberi. De Symmacho quæritur an duas Bibliorum interpretationes ediderit, qua de re in Præliminaribus. Etiamſi vero duas edidiſſet, non videtur hic binarum lectio efferri; nam hic eadem habetur interpretatio, quæ repetitur nullo fere diſcrimine: ſed in poſtrema lectione, fortaſſe lapſu graphico vox εἰμι deeſt, quæ etiam ſubintelligitur, neque neceſſaria eſt.

v. 25. Ἄλλος, συναναβιβάσετε. Sic Codices noſtri, non allato Interpretis nomine.

Digitized by Google

IN EXODUM

ADMONITIO.

IN Exodum bene multas veterum Interpretum Lectiones variis ex Manuſcriptis collegimus, quarum maxima pars nondum obſervata fuerat. Ceteræ autem a Druſio allatæ, ſi cum aliis nunc primum editis conferantur, numero pauciſſimæ ſunt, ac pleriſque in locis ope Manuſcriptorum vel emendantur, vel pleniores adferuntur. Hi porro Codices tum Mss. tum editi, nobis ad hæc adornanda ſubſidio fuerunt.

Codex Regius 1825. XI. *vel* XII. *ſæculi, membranaceus*

Cod. Reg. 1871. *egregiæ notæ* X. *ſæculi, membran.*

Cod. Reg. 1888. *Bombycinus* XII. *ſæculi.*

Cod. Reg. 1889. *recens, continet ab initio Exodi ad Caput* 12.

Cod. Reg. 1872. *recens, eſt ſecunda pars præcedentis, & continet a* Cap. 12. *uſque ad finem.*

Codex Baſilienſis X. *ſæculi, membranaceus, eximiæ notæ quem ſupra deſcripſimus. Is, ut jam dictum eſt, tota pene Geneſi truncatus, reliquos Heptateuchi libros integros exhibet, demtis tantum duobus poſtremis Libri Judicum capitibus.*

Cod. Colbert. 3084. *Quarti Quintive ſæculi: ubi aliquot* Capita Exodi, *Levitici & Numerorum, cum obelis & aſteriscis: eſtque unciali charactere deſcriptus ſine accentibus & ſpiritibus.*

Cod. Colbertinus 1599. *recens.*

Schedæ Combefiſianæ in Exodum: ubi vir doctus Franciſcus Combefiſius ex variis Catenis Mss. ad ſingula Exodi loca variorum Patrum interpretationes collegerat. Earum vero mihi copiam fecit vir amiciſſimus P. Michael Lequien.

Theodoretus editus anno 1642.

Chronicon Alexandrinum.

Procopius in Heptateuchum.

Editionis Romanæ & Druſii Lectiones.

Ex his, qui majorem Lectionum copiam ſuppeditaverunt, ſunt Baſilienſis, cujus formam deſcripſimus in Monito ad Geneſim, & Regius 1871. *paris circiter ætatis. Præter illas autem veterum Interpretum Lectiones, hæc notatu digna variis in locis exhibemus; nimirum ad* Cap. XXVIII. *ubi magna Editionum varietas, ex Baſilienſi Codice ſex verſus adferimus aſteriſcis notatos, quia in Editione* τῶν O. *deſiderabantur antiquitus: cujus autem Interpretis ſint hi verſus a Baſilienſi cum aſteriſcis allati, nondum ſatis compertum habemus. Ad Caput* 36. *v.* 8. *ex eodem Codice Baſilienſi, prolixa Annotatio exhibetur, circa præpoſterum ordinem, qui* ἐν τῇ κοινῇ *LXX. Interpretum Editione, obſervatur in poſtremis Exodi Capitibus: qui præpoſterus ordo jam Origenis tempore invectus deprehendebatur. A Capite autem* 36. *uſque ad finem ex vetuſtiſſimo Codice Colbertino num.* 3084. *Editionis LXX. Interpretum omnia quæ in eodem Codice habentur obelis & aſteriſcis notata adferimus, Latine verſa e regione. Hæc monenda duximus: cætera quivis obſervabit.*

EXODUS

EXODUS.

CAPUT I. EXODI.

כל־נפש יצאי ירך־יעקב 5. O. πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ※ ἐξελθοῦσαι: ἐξ Ἰακώβ. A. Θ. ἐκ μηρῶν Ἰακώβ.

ישרצו 7. A. Θ. ἐξήρπυσαν. Σ. ἐξῆρψαν. O. χυδαῖοι ἐγένοντο. Αλλ. ἐπληθύνθησαν.

ותמלא הארץ אתם A. Θ. ἐπληρώθη ἡ γῆ ἐξ αὐτῶν. O. ἐπλήθυνε δὲ ἡ γῆ αὐτούς.

מלך־חדש 8. A. Θ. βασιλεὺς καινός. O. βασιλεὺς ἕτερος.

אל־עמו 9. O. τῷ ἔθνει αὐτοῦ. Αλλος, τῷ γένει αὐτοῦ.

עצום A. ὀστεϊνός. O. ἰσχύει.

שרי מסים 11. Συμ. ἐργοδιώκτας. O. ἐπιστάτας τῶν ἔργων.

בסבלתם A. Σ. ἐν τοῖς βαστάγμασι. O. ἐν τοῖς ἔργοις.

ערי מסכנות A. Σ. πόλεις σκηνωμάτων. O. πόλεις ὀχυράς.

ויקצו מפני בני ישראל ויעברו מצרים את־בני ישראל בפרך 12. A. ἐσικχαίνοντο. ὁ Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, ἐθλίβοντο ὁρῶντες αὐτοὺς πληθυνομένους, καὶ ἐκάκουν αὐτούς. O. καὶ ἐβδελύσσοντο οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. καὶ κατεδυνάστευον οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ βίᾳ.

בפרך A. ἐν τρυφήματι. Σ. Θ. ἐμπαίγματι. O. βίᾳ.

וימררו 14. O. κατωδύνων. Αλλος, παρεπίκραινον.

שפרה 15. O. Σεπφώρα. Αλλος, ὀρνίθιον.

פועה O. Φουά. Αλλος, ἐρυθρόν.

וראיתן 16. O. καὶ ὦσι. Αλλος, καὶ ὄψεσθε.

את־הילדים 17. Θ. τὰ παιδάρια. O. τὰ ἄρσενα.

כי־חיות הנה בטרם תבוא אלהן המילדת וילדו 19. Σ. μαῖαι γάρ εἰσι, καὶ πρὶν εἰσελθεῖν τὰς μαίας τίκτουσιν. O. τίκτουσι γὰρ πρὶν ἢ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὰς μαίας. Θ. ὅτι ζωογονοῦσιν, διότι πρὶν εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὰς τίκτουσι.

ויהי כי־יראו המילדת את־האלהים ויעש להם

5. HEb. omnis anima egredientium femur Jacob. *LXX.* omnes animæ ※ egreſſæ: ex Jacob. *A. Th.* ex ſemoribus Jacob *Vul. omnes animæ eorum, qui egreſſi ſunt de femore Jacob.*

7. *Heb.* produxerunt ſe. *A. Th.* repſerunt. *S.* repſerunt. *LXX.* effuſi facti ſunt. *Al.* multiplicàti ſunt. *Vulg. quaſi germinantes multiplicati ſunt.*

Heb. & repleta eſt terra eis. *A. Th.* repleta eſt terra ex eis. *LXX.* multiplicabat autem illos terra. *Vulg. impleverunt terram.*

Heb. A. Th Vulg. rex novus. *LXX.* rex alius.

9. *H. Vulg.* ad populum ſuum. *LXX.* genti ſuæ. *Al.* generi ſuo.

Heb. ſortis. *A.* oſſeus. *LXX.* valet ſuper nos *Vulg. fortior nobis eſt.*

11. *H.* principes tributorum. *S. Vulg.* magiſtros operum. *LXX.* præfectos operum.

Heb. A. S. in oneribus. *LXX.* in operibus *Vulg. oneribus.*

Heb. urbes theſaurorum. *A. S. Vulg.* urbes tabernaculorum. *LXX.* urbes munitas.

12. *Heb.* Et anguſtiabantur propter filios Iſtaël. Et ſervire fecerunt Ægyptii filios Iſraël in duritia. *A.* tædio afficiebantur. *Syrus & Hebræus*, Affligebantur cum viderent eos multiplicatos, & vexabant eos. *LXX.* Et abhorrebant Ægyptii a filiis Iſraël. Et opprimebant Ægyptii filios Iſraël violentiâ. *Vulg. Oderantque filios Iſraël Ægyptii, & affligebant illudentes eis.*

Heb. in duritia. *A.* illuſione. *S. Th.* deriſione. *LXX.* violentia. *Vulg. illudentes eis.*

14. *H.* amarificarunt. *LXX.* amaram faciebant. *Alius*, exacerbabant. *Vulg. ad amaritudinem perducebant.*

15. *Heb.* Sephora. *LXX.* Sepphora. *Alius*, avicula. *Vulg. Sephora.*

Heb. Phuah. *LXX. & Vulg.* Phua. *Alius*, rubrum.

16. *Heb. Alius*, & videbitis. *LXX.* & fuerint. *Vulg. & tempus advenerit.*

17. *Heb.* pueros. *A. Th.* puerulos. *LXX.* maſculos. *Vulg. mares.*

19. *H.* quia obſtetrices ipſæ: antequam veniat ad eas obſtetrix, & pepererunt. *S.* obſtetrices enim ſunt, & antequam ingrediantur obſtetrices, pariunt. *LXX.* pariunt enim priuſquam ingrediantur ad eas obſtetrices. *Th.* quia vividos edunt: ideo priuſquam ingrediantur ad eas pariunt. *Vulg. ipſæ enim obſtetricandi habent ſcientiam, & priuſquam veniamus ad eas, pariunt.*

21. *H.* & fuit, quia timuerunt obſtetrices

Digitized by Google

בתים 21. A. ἐπεὶ οὖν ἐφοβοῦντο αἱ μαῖαι τὸν θεὸν, ἐποίησεν ἑαυταῖς οἴκους. Σ. ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο αἱ μαῖαι τὸν θεὸν, ἐποίησεν ἑαυταῖς οἰκίας. O. ἐπεὶ δὲ ἐφοβοῦντο αἱ μαῖαι τὸν θεὸν, ἐποίησεν ἑαυταῖς οἰκίας. Θ. ἐποίησεν αὐταῖς οἴκους.

Deum, & fecit eis domos. *A.* quoniam igitur timebant obſtetrices Deum, fecerunt ſibi domos. *S.* quia timebant obſtetrices Deum, fecerunt ſibi domos. *LXX.* quoniam autem timebant obſtetrices Deum, fecerunt ſibi domos. *Th.* fecit ipſis domos. *Vulg. Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit eis domos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Exodi.

v. 5. Sic Codex Regius 1871. egregiæ notæ. Vox ἐξειλεῦσαι aſteriſco notatur quia a LXX. Interpretibus prætermiſſa fuerat. Perinde notari debuit, vox ſequens μηρῶν, quæ deeſt item apud eoſdem; niſi fortaſſe exciderit: nam infinitæ pene in illam editionem mutationes advectæ ſunt.

v. 7. Sic mſſ. noſtri & Editio Romana, quæ tamen lectionem incerti, fortaſſe Theodotionis, ἐπληθύνθησαν prætermiſit. In hæc Procopius: *Quapropter ut illam dictionem magis dilucide explicaret Aquila, inquit: Diffundebantur more inundationis in omnem terram Ægypti. Cæterum Symmachus, ut ſimili ratione multiplex denotaret Hebræorum incrementum, ait: progerminantes aucti ſunt, ſumpta metaphora ab herbis, quas magna copia tellus profundit.*

Ibid. A. ἐπλήσθη ἡ γῆ ἐξ αὐτῶν. Sic Codex Reg. 1871. Procopius vero: *Aquila interpretatus eſt: Et impleta eſt terra ab eis.*

v. 8. Sic manuſcripti noſtri & Editio Romana.

v. 9. Ἄλλος, τῷ ἔθνει αὐτοῦ. Hanc lectionem habet Reg. ſupra memoratus 1871. cujus vero ſit, ignoratur.

Ibid. A. ὀστεινόν. Lectio dubie jacet, quia exciſo ad compingendum Codice Regio jam laudato, poſtremæ vocis literæ exciderunt, ita ut ὀστ ſolum remaneat. Haud dubie legendum, ὀστεινόν: quia vocem עצום ita vertit Aquila; Deut. 9. 1. Alibi legitur, ὀστινόν.

v. 11. Ἐργοδιώκτας. Hanc lectionem, quaſi Scholion adtulit Editio Romana: ſed Codex Baſilienſis, cujus ope multa reſtaurantur, Symmacho tribuit.

Ibid. A. Σ. ἐν τοῖς βαστάγμασι. Sic Reg. 1871. vocem סבלה βαστογμὸν vertit Symmachus Pſalm. 80. 7.

Ibid. A. Σ. πόλεις σκηνωμάτων. Sic idem ipſe Codex. Procopius ait, *Aquila vertit, tabernacula.*

v. 12. A. ἐπεχαίροντο. Illa voce non infrequenter utitur Aquila. Eam vero lectionem habet Codex R. 1871. Sequentem Syri, omnes Catenæ Regiæ cum Editione Romana.

Ibidem בפרך. A. ἐντρυφήματι. Σ. ἐμπαίγματι, id eſt, *illuſione*, vel, *irriſione*: hos ſecutus eſt Interpres Vulgatæ, qui vertit, *Illudentes eis.*

v. 14. Sic idem Codex Reg. verſionem παραπικραινον Symmachi eſſe ſuſpicor.

v. 15. Ὀρνίθιον & poſtea Ἐρυθρὸν, ſic nomina propria, Sephora, & Phua, vertiſſe videtur Symmachus, qui perſæpe illa ſecundum eam, quam præferre poſſunt, ſignificationem, Græce convertit. Hæc autem prodeunt ex eodem Cod. Reg.

v. 16. Καὶ ὄψεσθε. Sic idem Reg. Hæc autem verſio videtur eſſe Aquilæ.

v. 17. Ex eodem Regio.

v. 19. Sic mſſ. noſtri & Editio Romana. In hunc locum Diodorus in Catenis: ἡ τῶν O. ἑρμηνεία τὴν ταχυτῆτα δοκεῖ σημαίνειν τῶν Ἑβραίων γυναικῶν, τὴν κατὰ τὸ τίκτειν φθάνουσαν τὴν παρουσίαν τῶν μαιῶν. ἡ δὲ τοῦ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίωνος, ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν Ἑβραίων ἴσασι τὴν μαιευτικὴν ἐπιστήμην, καὶ τῆς τῶν μαιῶν παρουσίας οὐ χρῄζουσι· διὸ δὴ αὐταῖς παραχωρεῖ τὸ ζωογονεῖν τοὺς ἄρσενας. i. *LXX. Interpretum verſio celeritatem in pariendo Hebræarum mulierum, quæ obſtetricum adventum prævertebat, indicare videtur, Symmachi autem & Theodotionis editio, Hebræorum uxores obſtetricandi peritas eſſe, & obſtetricum præſentia non opus habere declarat. Quamobrem ipſis tribuit, quod maſculos vividos & incolumes parerent.*

v. 21. Sic omnes Catenæ mſſ. noſtræ. Videntur autem omnes Interpretes præter Theodotionem legiſſe ויעש, qui vertunt ἐποίησεν. Theodotionem vero ſequitur Vulgatus Interpres.

CAPUT II. EXODI.

בת־לוי 1. O. θυγατέρων Λευΐ, alii adjiciunt, καὶ ἔσχεν αὐτήν.

1. HEb. filiam Levi. *LXX.* filiarum Levi. *Alii adjiciunt*, & habuit eam. *Vulg. & accepit uxorem ſtirpis ſuæ.*

ותרא אתו כי־טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים 2. A. . . . . ὅτι ἀγαθὸς . . . . τρεῖς μῆνας. Σ. ἰδοῦσα δὲ ὅτι καλὸς, ἐσκέπασεν αὐτὸν τρεῖς μῆνας. O. ἰδόντες δὲ αὐτὸ ἀστεῖον, ἐσκέπασαν αὐτὸ μῆνας τρεῖς.

2. *Heb.* & vidit eum quod bonus ipſe, & abſcondit eum tres menſes. *A.* . . . quod bonus . . . tres menſes. *S.* videns autem quod pulcher, occultavit eum tres menſes. *LXX.* Videntes autem eum elegantem, occultaverunt eum tres menſes. *Vul. & videns eum elegantem, abſcondit tribus menſibus.*

תבת גמא 3. A. Σ. κιβωτὸν παπύρου. O. θῖβιν. Ἄλλος, θήκην.

3. *Heb.* arcam junci. *A. S.* arcam papyri. *LXX.* thibin. *Alius*, thecam. *Vulg. fiſcellam ſcirpeam.*

בסוף A. ἐν τῷ παπυρεῶνι. O. εἰς τὸ ἕλος.

Heb. in junceto. *A.* in papyreone. *LXX.* in palude. *Vulg. in carecto.*

נערת 5. A. παιδίσκαι. Σ. κοράσια. O. ἅβραι.

5. *Heb. A. Vulg.* puellæ. *S.* puellulæ. *LXX.* ancillæ.

בתוך הסוף A. ἐν μέσῳ τοῦ παπυρεῶνος. O. ἐν τῷ ἕλει.

Heb. in medio junceti. *A.* in medio papyreonis. *LXX.* in palude. *Vulg. in papyrione.*

ותאמר־לה בת־פרעה 8. O. ἡ δὲ εἶπεν ἡ θυγά-

8. *Heb.* & dixit ei filia Pharao. *LXX.* illa

τὴρ Φαραώ. Ἄλλοι, ἡ δὲ εἶπεν αὐτῇ ἡ θυγάτηρ Φαραώ.

ותלך O. ἐλθοῦσα. Ἄλλος, ἀπελθοῦσα.

איש־עברי 11. O. τινὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ἄλλ. τινὰ τῶν Ἑβραίων.

נצים 13. A. Σ. διαμαχομένους. O. διαπληκτιζομένους.

שׂמך לאישׂ שׂר 14. O. κατέστησεν ※ εἰς ἄνδρα: ἄρχοντα.

אמר A. λέγεις. O. θέλεις.

מדין 15. O. Μαδιάμ. Ἄλλος, ἐκκρίσεως.

את־הרהטים 16. O. δεξαμενάς. Ἄλλος, ποτίστρας.

ויגרשׁ 17. O. ἐξέβαλλον. Ἄλλοι, ἐξέβαλον.

מיד הרעים וגם דלה דלה 19. O. ἀπὸ τῶν ποιμένων ※ ἀντλῶν: καὶ ἤντλησεν.

ויואל משׁה לשׁבת 21. Σ. ὥρκισε δὲ Μωϋσῆν ὥστε οἰκῆσαι. O. κατῳκίσθη δὲ Μωϋσῆς. Θ. ἤρξατο Μωϋσῆς κατοικεῖν.

את־צפרה O. Σεπφώραν. Ἄλλος, ὀρνίθιον.

גרשׁם 22. A. προσήλυτον O. Γηρσάμ. Ἄλλος, πάροικος.

בארץ נכריה A. ἐν γῇ ξένῃ. O. ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ.

נאקתם 24. O. τὸν στεναγμὸν αὐτῶν. Ἄλλος, τὸ οἰμωγῆς αὐτῶν.

autem dixit filia Pharao. *Alii*, illa autem dixit ei filia Pharao. *Vulg. reſpondit.*

Heb. & ivit. *LXX.* profecta. *Alius*, profecta. *Vulg. perrexit.*

11. *H.* virum Hebræum. *LXX.* quemdam filiorum Iſraël. *Al.* quemdam Hebræorum. *Vulg. quemdam de Hebrais.*

13. *Hebr.* contendentes. *A. S.* pugnantes. *LXX. & Vulg.* rixantes.

14. *LXX.* conſtituit ※ in virum : principem. *Vulg. conſtituit principem.*

Heb. dicens. *Al.* dicis. *LXX.* vis. *Vulg. tu vis.*

15. *Heb.* Madian. *LXX.* Madiam. *Alius*, ſecretionis. *Vulg. Madian.*

16. *Heb. LXX.* canales. *Alius*, alveos. *Vulg. canalibus.*

17. *Heb.* & expulerunt. *LXX.* expellebant. *Alius*, ejecerunt. *Vulg. ejecerunt.*

19. *H.* de manu paſtorum, & etiam hauriendo hauſit. *LXX.* a paſtoribus ※ hauriens : & hauſit. *Vulg. de manu paſtorum : inſuper & hauſit.*

21. *Heb.* & voluit Moſeh habitare. *S.* adjuravit autem Moyſen ut habitaret. *LXX.* habitavit autem Moyſes. *Th.* cœpit autem Moyſes habitare. *Vulg. juravit ergo Moyſes quod habitaret.*

Hebr. Sephora. *LXX.* Sepphoram. *Alius*, aviculam. *Vulg. Sephoram.*

22. *Heb.* Gerſam. *A.* proſelytum. *LXX. Vul.* Gerſam. *Alius*, advenam.

Hebr. LXX. Vulg. in terra aliena. *A.* in terra peregrina.

24. *H.* clamorem eorum. *LXX. Vul.* gemitum eorum. *Alius*, ejulatum eorum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Exodi.

v. 1. Καὶ ἔλαβεν αὐτήν. Hoc additamentum, quod multa Exemplaria, & quidem antiquiſſima, præferunt, videtur olim obelo notatum fuiſſe; in Hebræo quippe non exſtat.

v. 2. Σ. ἰδὼν δέ. Sic Regius 1871. melius ἰδοῦσα: nam refertur ad matrem Moyſis. Ibid. Sic Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Codex Baſilienſis A. ὅτι ἀγαθός. Σ. ὅτι καλός. Editio Romana habet A. ἀγαθόν. Σ. καλόν. Sic nempe legitur in Exemplari Romano, ut hæ voces quadrarent cum lectione LXX. ἀστεῖον. Ibid. Σ. ἐσκέπασεν αὐτόν. Sic Reg. 1871. in ſingulari ut ſupra ἰδὼν δέ. LXX. in plurali habent.

v. 3. Sic Baſilienſis & Reg. 1871. in hunc vero locum hoc Scholion legitur in Catenis Regiis & in Schedis Combefiſianis. κιβωτὸς παπύρινη, θήκη, ὑδρεία, ἢ πλατυσμὸς, ὃν τινες καλοῦσι στίτιν. i. *arca ex papyro : theca vel hydria ; aut vas latum, quod quidam vocant* Stitin.

Ibid. A. ἐν τῷ παπυρεῶνι. Sic Baſilienſis & Regius 1871. ptimus habet ἐν παπυρεῶνι, male.

v. 5. Sic Baſilienſis.

Ibid. A. ἐν μέσῳ τοῦ παπυρεῶνος. Lectionem Aquilæ ſequitur Vulgatus Interpres, qui vertit, *in papyrione.*

v. 8. Hæ variæ lectiones in multis Exemplaribus exſtant, neutra bene habere videtur. Sic legendum eſt, ἡ εἶπεν αὐτῇ ἡ θυγάτηρ Φαραώ.

Ibid. Ἀλλ. ἀπελθοῦσα. Ita Reg. 1871.

v. 11. Sic idem Codex Regius; nec indicat cujus ſit hæc lectio, τινὰ τῶν Ἑβραίων.

v. 13. A. Σ. διαμαχομένους, ſic idem Reg.

v. 14. In eodem Reg. illud εἰς ἄνδρα, omiſſum a LXX. & ab alia Editione ſumtum, aſteriſco notatur.

Ibid. λέγεις idem Reg. neſcitur cujus ſit Interpretis, quia excisis ad compingendum extremis foliis, nomina Interpretum ſæpe exciſa fuere.

v. 15. מדין. ἐκκρίσεως. Vel eſt Interpretatio Symmachi; vel ſignificatio nominis proprii, quales Origenes ad margines Hexaplorum poſuerat, ut indicat ipſe ſupra ad v. 7. Cap. 47. Geneſis.

v. 16. Ἄλλος, ποτίστρας. Vox nuſquam a me obſervata: ſignificatque alveos aut canales ad pecorum potum adornatos, a ποτίζω *poto.* Prodit ex eodem Cod. Reg. neſciturque cujus Interpretis ſit.

v. 17. Ἐξέβαλον. Sic quidam mſſ.

v. 19. Ἀντλῶν, omiſſum a LXX. Interpretibus aſteriſco notatur in Codice Reg. 1871.

v. 21. Hunc inſignem Symmachi, & Theodotionis locum mutuamur ex Cod. Reg. 1871. Ratio varietatis in interpretando inde eſt, quod Symmachus יואל ab אלה *juravit* derivatum putans ὥρκισε ſive *adjuravit* verterit, utpote in Hiphil poſitum. Theodotio autem ab

יזיל deduxerit, quod in Hiphil ſignificat ἐξῆγε *capit*. Interpres Vulg. Symmachum ſequutus videtur, ſed *intranſitive* poſuit, *juravit*.

Ibid. ὤμοσεν. Sic idem Reg. ut Cap. præcedenti verſu 15.

v. 22. Ita Reg. idem.

Ibidem. A. ἐν γῇ ξένῃ. Sic Reg. idem.

v. 24. Τῆς οἰμωγῆς αὐτῶν. Prodit ex eodem Regio & ex Chronico Alexandrino p. 65.

CAPUT III. EXODI.

חתנו 1. Α. νυμφευτοῦ αὐτοῦ. Σ. πενθεροῦ αὐτοῦ. Ο. γαμβροῦ αὐτοῦ.

בער 2. Α. ἀναπτόμενος. Σ. φλεγόμενος. al. ἐφλέγετο. Ο. καίεται.

את־המראה 3. θαῦμα. Ο. ὅραμα.

הנני 4. Α. Θ. ἰδοὺ ἐγώ. Ο. τί ἐστιν.

של 5. Α. ἐκσπάσον. Σ. ἀπόλυσαι. Ο. λῦσαι.

יסתר 6. Α. ἐπέκρυψεν. Ο. ἀπέστρεψεν.

את־מכאביו 8. Αλλος, τὰς καταπονήσεις. Ο. τὴν ὀδύνην.

תם־ראיתי את־הלחץ אשר מצרים לחצים אתם

9. Α. κἀγὼ ἑώρακα σὺν τὸν ἀποθλιμμὸν, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι ἀποθλίβουσιν αὐτούς. Σ. καὶ ἑώρακα τὴν θλίψιν αὐτῶν, ἣν οἱ Αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς. Ο. Θ. κἀγὼ ἑώρακα τὸν θλιμμὸν, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς.

בהוציאך 12. Σ. ὅταν ἐξαγάγῃς. Ο. ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν σε.

על ההר הזה Ο. ἐν τῷ ὄρει τούτῳ. Αλλ. ἐν χωρήβ.

אהיה אשר אהיה 13. Α. Θ. ἔσομαι, ἔσομαι. Ο. ἐγώ εἰμι ὁ ὤν.

זכרי 15. Σ. ἀνάμνησίς μου. Ο. μνημόσυνον.

את־זקני ישראל 16 Α. τοὺς πρεσβυτέρους Ἰσραήλ. Ο. τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

נקרה 18. Ο. προσκέκληται. Αλλος, ἐπικέκληται.

בקרבו 20. Α. ἐν ἐγκάτῳ αὐτοῦ. Ο. ἐν αὐτοῖς.

בעיני 21. Ο. ἐναντίον. Αλλ. ἐνώπιον.

לא הלכו Ο. οὐκ ἀπελεύσεσθε. Αλλ. οὐκ ἐξελεύσεσθε.

מגרת ביתה 22. Σ. σταθμούχου αὐτῆς. Ο. συσκήνου αὐτῆς.

ונצלתם את־מצרים 23. Σ. καὶ συλεύσετε τοὺς Αἰγυπτίους. Ο. σκυλεύσετε τοὺς Αἰγυπτίους. Αλλος, συσκευάσετε. Αλλος, καὶ συνεπάγετε αὐτοῖς τὴν ἐν τοῖς σκεύεσιν αὐτῶν δύναμιν.

1. Heb. S. LXX. *Vulg.* ſoceri ſui. *A.* pronubi ſui.

2. *Heb.* ardebat. *A.* accenſus. *S.* ardens, *al.* ardebat. *LXX.* uritur. *Vulg. quod rubus arderet.*

3. *Heb. LXX. Vulg.* viſionem. *Alius*, miraculum.

4. *Hebr. A. Th.* ecce ego. *LXX.* quid eſt? *Vulg. adſum.*

5. *Hebr. S. LXX. Vulg.* ſolve. *A.* extrahe.

6. *Hebr. A. Vulg.* abſcondit. *LXX.* avertit.

8. *Hebr.* dolores. *Alius*, afflictiones. *LXX. Vulg. dolorem.*

9. *Hebr.* & etiam vidi oppreſſionem, qua Ægyptii opprimunt eos. *A.* & vero vidi oppreſſionem, qua Ægyptii opprimunt eos. *S.* & ego vidi afflictionem eorum, qua Ægyptii affligunt eos *LXX. Th.* & ego vidi tribulationem, qua Ægyptii tribulant eos. *Vulg. vidique afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur.*

12. *Hebr. S. Vulg.* cum eduxeris. *LXX.* in educendo te.

Heb. Vulg. ſuper montem iſtum. *LXX.* in monte hoc. *Al.* in Choreb.

13. *Heb.* ero qui ero. *A. Th.* ero, ero. *LXX.* ego ſum is qui eſt *Vulg. Ego ſum qui ſum.*

15. *Hebr.* mentio mea. *S.* commemoratio mea. *LXX.* memoriale. *Vul. memoriale meum.*

16. *Heb. A.* ſenes Iſraël. *LXX.* ſenatum filiorum Iſraël. *Vul. ſenes Iſraël.*

18. *H.* occurrit. *LXX. Vul.* vocavit. *Al.* invocatus eſt (ſuper nos).

20. *Heb.* in medio ejus. *A.* in viſceribus ejus. *LXX.* in ipſis. *Vulg. in medio eorum.*

21. *Heb.* in oculis. *LXX. Vul.* coram. *Alius*, in conſpectu.

H. non ibitis. *LXX.* non diſcedetis. *Al. & Vulg.* non exibitis.

22. *H.* hoſpita domus ſuæ. *S. Vulg.* hoſpita ſua. *LXX.* contubernali ſua.

22. *H. S.* & ſpoliabitis Ægyptios. *LXX.* & ſpoliate Ægyptios. *Alius*, expilabitis. *Alius*, & vobiſcum auferetis vim vaſorum ipſorum. *Vulg. & ſpoliabitis Ægyptum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Exodi.

v. 1. Hæc ex Regio 1871. mutuamur. Ubi lectio Aquilæ ut & multæ aliæ, exciſa fuit, ita ut poſtrema tantum ſyllaba -τοῦ remaneat. Sed ibi legendum eſſe νυμφευτοῦ αὐτοῦ non dubium: quia infra Cap. 17. v. 1. ubi de Jethro Moyſis ſocero, agitur Aquila חתן vertit νυμφευτής. id eſt ad literam *pronubus*; tametſi puto Aquilam intellexiſſe ſocerum: neque enim ignorare potuit Jethro Moyſis ſocerum eſſe.

v. 2. Cod. Baſilienſis lectionem Symmachi ſic effert, ἐφλέγετο, melius, ni fallor, quam φλεγόμενος, ut habet Editio Rom.

v. 3. Sic, ut puto, Aquila aut Symmachus. Verum ex-

ciſo folio extremo, nomen item excidit; nimirum in Codice Regio 1871. unde prodit hæc lectio.

v. 4. Sic idem Reg.

v. 5. Ita Baſilienſis Codex, & Editio Rom. in qua legitur Σ. ὑπολυθῇ.

v. 6. A. ἐνέκρυψεν, ita Baſilienſis Codex ſolus.

v. 8. Καταπτώσεις. Hæc lectio videtur Aquilæ aut Symmachi, aut utriuſque eſſe; ſed exciſo margine nomen excidit in Reg. 1871. unde prodit.

v. 9. Sic lectiones trium Interpretum adfert Codex Baſilienſis. Editio Romana ſolam Aquilæ habet, legiturque ibi θλίβουσι. Sed melius ἀποθλίβουσι ut habet Baſilienſis, ac refertur ad ἀποθλιμμόν.

v. 12. ὅταν ἐξαγάγῃς. Sic Reg. 1871. Procopius habet, *Symmachus legit: Cum eduxeris.*

Ibid. ita Codex idem. Verum illud, ἐν χωρίῳ, incertum eſt an Scholion, an alia Interpretatio ſit.

v. 13. Reg. 1871. A. Θ. ἔσομαι, ἔσομαι. Videtur excidiſſe ὃς, ac legendum, ἔσομαι ὃς ἔσομαι, *ero qui ero.* Ut conſonent cum Hebraïco, אהיה אשר אהיה.

v. 15. Ex eodem Codice.

v. 16. Sic Editio Romana.

v. 18. Hujus verſus, pariterque 19. 20. & 21. lectiones ex ſæpe memorato Codice Regio 1871. deſumtæ ſunt.

v. 22. Sic Editio Romana. In hunc autem locum ſic Druſius ediſſerit: Συλεύσατε. συλεύω, *ſpolio, quod &* συλάω, συλῶ. *Dicitur &* σκυλεύω: *unde in libris veteribus Edit. LXX.* σκυλεύσατε, *cum in aliis ſit*, συσκευάσατε, ἤτοι, σκευάσατε: *quam poſtremam lectionem Theodoretus agnoſcit Quæſt. 23. in Exodum ita ſcribens:* Ἠιτιῶνταί τινες τὸ προστεταχέναι τὸν θεὸν τοῖς Ἑβραίοις σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἐσθῆτας συλῆσαι τοὺς Αἰγυπτίους· οὕτω γὰρ ὁ Σύμμαχος τὸ σκευάσασθαι ἡρμήνευσεν. *In Fragmentis, quæ olim collegi. Symm.* σκυλεύσατε τοὺς Αἰγυπτίους: *puto verum eſſe quod poſui. In notatis ad Edit. Rom.* σκυλεύσατε τοὺς Αἰγυπτίους, *ita* LL. VV. *In aliis eſt*, συσκευάσατε. Schol. ἄλλος φησί, καὶ συσκευάσετε αὐτοὺς τὴν ἐν τοῖς σκεύεσιν αὐτῶν δύναμιν. *Hactenus Druſius.* Procopius vero ſic habet: *Syrus vertit, Excutite, vacuefacite.*

Ibid. Σ. σταθμούχου αὐτῆς. Sic Reg. 1871.

CAPUT IV. EXODI.

והנה ידו מצרעת כשלג 6. A. Θ. καὶ ἰδοὺ ἡ χεὶρ αὐτοῦ λεπρῶσα ὡσεὶ χιών. Σ. καὶ ἐφάνη ἡ χεὶρ αὐτοῦ λελεπρωμένη ὡσεὶ χιών. O. καὶ ἐγενήθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὡσεὶ χιών.

האת האחרון 8. A. τοῦ σημείου τοῦ ἐσχάτου. Σ. τοῦ σημείου τοῦ ἐπομένου. O. τοῦ σημείου τοῦ δευτέρου.

לא איש דברים 10 A. οὐκ ἀνὴρ ῥημάτων. Σ. Θ. μογιλάλος. O. οὐχ ἱκανός. Ἄλλος, οὐκ εὔλογος. ὁ Σύρος, οὐκ εὔλαλος.

גם מאז דברך אל־עבדך כי כבד־פה וכבד לשון אנכי A. καίγε ἀπὸ τότε λαλήσαντός σου πρὸς δοῦλόν σου ὅτι βαρὺς στόματι, καὶ βαρὺς γλώσσῃ ἐγώ εἰμι. O. οὐδὲ ἀφ' οὗ ἤρξω λαλεῖν τῷ θεράποντί σου· ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγώ εἰμι.

אלם 11. A. Σ. Θ. μογιλάλον. O. δύσκωφον.

והוריתיך 12. A. φωτίσω σε. Σ. ὑποδείξω σοι. O. συμβιβάσω σε.

בי אדני 13 A. Θ. ἐν ἐμοὶ κύριε. O. δέομαι κύριε.

והוריתי אתכם 15. A. φωτίσω ὑμᾶς. Σ. ὑποδείξω ὑμῖν. O. συμβιβάσω ὑμᾶς.

לך לשלום 18. A. Σ. Θ. βάδιζε ἐν εἰρήνῃ. O. βάδιζε ὑγιαίνων.

אחזק 21. A. ἐνισχύσω. Σ. θρασυνῶ. O. σκληρυνῶ.

את־בני 23. A. Σ. Θ. υἱόν μου. O. λαόν μου.

ותמאן A. ἀνένευσας. Σ. ἠπείθησας. O. μὴ βούλει.

יהוה 24 A. θεός. Σ. Θ. κύριος. O. ἄγγελος.

צר 25. A. πέτρον. al. πέτραν. Σ. ψῆφον πετρίνην. O. ψῆφον. Θ. ἀκρότομον.

6. Heb. *A. Th.* & ecce manus ejus leproſa ſicut nix. *S.* & apparuit manus ejus leproſa ſicut nix. *LXX.* & facta eſt manus ejus tamquam nix. *Vulg. protulit leproſam inſtar nivis.*

8. *Heb.* ſigni poſterioris. *A.* ſigni ultimi. *S. Vulg.* ſigni ſequentis. *LXX.* ſigni ſecundi.

10. *H. A.* non vir verborum. *S. Th.* difficulter loquens. *LXX.* non idoneus. *Alius & Vulg.* non eloquens. *Syrus*, non bene loquens.

H. A. etiam ex tunc loqui te ad ſervum tuum, quia gravis ore & gravis lingua ſum ego. *LXX.* neque ex quo cœpiſti loqui famulo tuo: gracili voce & tarda lingua ego ſum. *Vulg. & ex quo locutus es ad ſervum tuum impeditioris & tardioris linguæ ſum.*

11. *H.* mutum. *A. S. Th.* difficulter loquentem. *LXX. Vulg.* mutum.

12. *Heb.* docebo te. *A.* illuminabo te. *S.* oſtendam tibi. *LXX.* inſtruam te. *Vulg. doceboque te.*

13. *Heb.* pro me Domine. *A. Th.* in me Domine. *LXX. Vulg.* obſecro, Domine.

15. *Heb.* docebo vos. *A.* illuminabo vos. *S. Vulg.* oſtendam vobis. *LXX.* inſtruam vos.

18. *H. A. S. Vulg.* vade in pace. *LXX.* vade ſanus.

21. *H. LXX. Vulg.* indurabo. *A.* corroborabo. *S.* audax faciam (cor).

23. *Hebr. A. S. Th.* filium meum. *LXX.* populum meum.

H. A. renuiſti. *S.* recuſaſti. *LXX.* non vis. *Vulg. noluiſti.*

24. *H. S. Th. Vulg.* Dominus. *A.* Deus. *LXX.* angelus.

25. *H. A.* petram. *S.* calculum lapideum. *LXX.* calculum. *Th.* petram acutam. *Vulg. petram acutiſſimam.*

Digitized by Google

ותגע לרגליו ותאמר כי חתן־דמים אתה לי
וירף ממנו אז אמרה חתן דמים למולת 26. A.
καὶ εἶπεν, νυμφίον αἱμάτων ἔχω εἰς περιτομάς. Σ. καὶ ἁψαμένη τῶν ποδῶν αὐτοῦ εἶπεν· ὅτι νυμφίος αἱμάτων σύ μοι. ἀφῆκεν δὲ αὐτὸν ὅτι εἶπεν· νυμφίος αἱμάτων τῆς περιτομῆς. O. καὶ προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ἔστη τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς τοῦ παιδίου μου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, διότι εἶπεν, ἔστη τὸ αἷμα περιτομῆς τοῦ παιδίου μου. Θ. καὶ ἥψατο τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· ὅτι νυμφίος αἱμάτων σύ μοι. καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ὅτι εἶπεν· νυμφίος αἱμάτων εἰς περιτομάς. ὁ δὲ Ἑβραῖος, ἐσφράγισε τὸ αἷμα τῆς περιτομῆς.

O. ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, in aliis additur, ἄγγελος.

וישק־לו 27. O. καὶ κατεφίλησαν ἀλλήλους. Ἄλλος, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

האתת 28. O. ῥήματα. Ἄλλος, σημεῖα.

26. *H.* & tangere fecit pedes ejus : & dixit quia ſponſus ſanguinum es mihi. Et receſſit ab eo : tunc dixit, Sponſus ſanguinis ad circumciſiones *A.* & dixit, ſponſum ſanguinum habeo ad circumciſiones. *S.* & tangens pedes ejus, dixit : Sponſus ſanguinum tu mihi es. Dimiſit autem ipſum, quia dixit, ſponſus ſanguinum circumciſionis. *LXX.* & procidit ad pedes ejus, & dixit : Stetit ſanguis circumciſionis infantis mei. Et receſſit ab eo propterea quod dixit, ſtetit ſanguis circumciſionis infantis mei. *Th.* & tetigit pedes ejus, & dixit : Sponſus ſanguinum tu mihi. Et dimiſit eum quia dixit : Sponſus ſanguinum ad circumciſiones. *Hebr.* obſignavit ſanguinem circumciſionis. *Vul. tetigitque pedes ejus, & ait : Sponſus ſanguinum tu mihi es. Et dimiſit eum poſtquam dixerat, Sponſus ſanguinum ob circumciſionem.*

LXX. receſſit ab eo, *alii addunt*, Angelus.

27. *H. Alius & Vulg.* & oſculatus eſt eum. *LXX.* & oſculati ſunt ſe invicem.

28. *Heb. Alius & Vulg.* ſigna. *LXX.* verba.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Exodi.

v. 6. Ex Codice Baſilienſi, ubi ad Symmachum legitur λεπρωμένη pro λελεπρωμένη.

v. 8. Sic Catenæ & Editio Rom.

v. 10 Hæc omnia perplexe jacent apud Druſium. Ubi verſio quæ Syri eſt, Symmachi eſſe dicitur : quæ Symmachi, prorſus omittitur. Omnes Catenæ noſtræ ſic habent ut nos repræſentamus. Atque etiam verſu ſequenti.

Ibid. Hæc interpretatio Aquilæ, καίγε ἀπὸ τότε &c. prodit ex Codice Baſilienſi.

v. 11. A. Σ. Θ. μογιλάλον. Sic Mſſ.

v. 12. Sic Chronicon Alexandrinum p. 67.

v. 13. A. Θ. ἐν ἐμοὶ, κύριε. ita Codex Baſilienſis.

v. 15. Has lectiones exhibet Chronicon Alex. p. 67.

v. 18. Sic Codex Baſilienſis, οἱ λοιποὶ, βάδιζε ἐν εἰρήνῃ.

v. 21. Sic Editio Romana & Druſius.

v. 23. Ita Codex Baſilienſis.

Ibid. ex Chronico Alexandrino p. 68. & ex Edit. Rom.

v. 25. Ita Baſilienſis Codex. Editio Romana ſolam Aquilæ interpretationem habet : legiturque ibi πέτραν. Baſil. πέτρον.

Ibid. Hunc locum cujus aliquot ἀποσπασμάτια exſtabant apud Druſium ſine Interpretum nomine, ſic reſtituimus ex Codice Baſilienſi, qui Interpretum nomina lectionibus ſingulis præmittit.

v. 27. & 28. Ex Schedis Combefiſ. & ex Ed. Romana.

CAPUT V. EXODI.

ויקרא עלינו 3. O. προσκέκληται ἡμᾶς. Ἄλλος, ἐπικέκληται ἡμῖν.

בדבר או בחרב O. θάνατος ἢ φόνος. Ἄλλος, λοιμὸς ἢ μάχαιρα.

תפריעו 4. A. ἀποπετάζετε. Σ. ἀποστρέφετε. O. διαστρέφετε. Θ. διασκεδάζετε.

את־הנגשים 6. A. τοῖς εἰσπράκταις. O. τοῖς ἐργοδιώκταις.

כתמול שלשם הם ילכו וקששו להם תבן 7. A. καθὰ ἐχθὲς τρίτην, αὐτοὶ πορευέσθωσαν. Σ. καθάπερ καὶ πρότερον αὐτοὶ ἀπερχόμενοι καλαμάσθωσαν ἑαυτοῖς ἄχυρον. O. καθάπερ χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν· ἀλλ' αὐτοὶ πορευέσθωσαν, καὶ συναγαγέτωσαν ἑαυτοῖς ἄχυρα. Θ. καθάπερ ἐχθὲς καὶ τῆς τρίτης αὐτοὶ πορευέσθωσαν, καὶ καλαμάσθωσαν ἑαυτοῖς ἄχυρον.

Ibid. καθάπερ. Ἄλλος, καὶ

Ibid. καὶ τρίτην ἡμέραν. Ἄλλος, καὶ τὸ σήμερον.

ונגשים 13. A. καὶ οἱ εἰσπράκται. O. οἱ δὲ ἐργοδιῶκται.

3. Heb. invocatus eſt ſuper nos. *LXX. Vul.* vocavit nos. *Alius*, invocatus eſt nobis.

Heb. cum peſtilentia vel gladio. *LXX.* mors aut cædes. *Alius*, *Vulg.* peſtis aut gladius.

4. *H.* ceſſare facietis. *A.* abducitis. *S.* avertitis. *LXX.* pervertitis. *Th.* diſſipatis. *Vul. ſollicitatis.*

6. *Heb. A.* exactores. *LXX.* exactoribus. *Vul. præfectis operum.*

7. *H.* ſicut heri nudius tertius ipſi vadant, & colligant ſibi paleam. *A.* ſicut heri nudius tertius ipſi vadant. *S.* ſicut prius abeuntes, colligant ſibi paleam. *LXX.* ſicut heri & nudius tertius; ſed ipſi abeant & colligant ſibi paleas. *Th.* ſicut heri & nudius tertius ipſi profecti, colligant ſibi paleam. *Vulg. ſicut prius : ſed ipſi vadant & colligant ſtipulas.*

Ibid. ſicut, *Alius*, &

Ibid. & nudius tertius, *Alius* ; & hodie.

13. *Heb. A.* & exactores. *LXX.* exactores autem. *Vul. præfecti quoque operum.*

אצים O. κατέσπευδον. Αλλος, ἐσπούδαζον.

והנה עבדיך מכים וחטאת עמך 16. A. καὶ ἰδοὺ οἱ δοῦλοί σου πεπληγμένοι, καὶ ἁμαρτία λαῷ σου. Σ. καὶ οἱ δοῦλοί σου μεμαστιγωμένοι, καὶ ἁμαρτίαν ἔχεις. O. καὶ ἰδοὺ οἱ παῖδές σου μεμαστίγωνται· ἀδικήσεις οὖν τὸν λαόν σου. Θ. καὶ ἰδοὺ οἱ δοῦλοί σου μεμαστίγωνται, καὶ ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν λαόν σου.

לכו 18. O. πορευθέντες. Αλλος, ἀπελθόντες.

לאמר לא־תגרעו 19. A. λέγοντες, οὐχ ὑφελεῖτε. O. λέγοντες, οὐκ ἀπολείψετε.

הבאשתם 21. A. Σ. ἐσαπρίσατε. O. ἐβδελύξατε.

Heb. LXX. urgebant. *Alius*, ſollicitabant. *Vulg. inſtabant.*

16. *Heb.* & ecce ſervi tui cæſi, & peccat populus tuus. *A.* & ecce ſervi tui percuſſi, & peccatum populo tuo. *S.* & ſervi tui flagellati, & peccatum habes. *LXX.* & ecce pueri tui flagellati: facies igitur injuriam populo tuo. *Th.* & ecce ſervi tui flagellantur, & peccatum in populum tuum. *Vulg. en famuli tui flagellis cædimur, & injuſte agitur contra populum tuum.*

18. *Heb. Vulg.* ite. *LXX.* euntes. *Alius*, profecti.

19. *Heb.* dicendo non diminuetis. *A.* dicentes non ſubtrahetis. *LXX.* dicentes, non omittetis. *Vulg. eo quod diceretur eis: Non minuetur.*

21. *Heb. Vulg.* fœtere feciſtis. *A. S.* putere feciſtis. *LXX.* execrabilem feciſtis.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Exodi.

v. 3. Ἐπικέκληται ἡμῖν. Ita Baſilienſis Codex, non allato Interpretis nomine.

Ibid. λοιμὸς ἢ μάχαιρα. Ita Baſilienſis Codex, tacito, ut ſæpe alias, Interpretum nomine. Sed videtur eſſe interpretatio Aquilæ & Symmachi qui alibi הדבר ſolent vertere λοιμόν: ſic infra cap. 9. v. 3. & 15. Hanc lectionem ſequutus eſt Vulgatus interpres, *peſtis aut gladius.*

v. 4. A. ἀποπετάζετε &c. ita Baſilienſis Codex: in quo lectio Symmachi ſic habetur, ἀποτρέπετε. Sed in Chronico Alexandrino melius, ni fallor, legitur, ἀποσφίσετε. Hic notes velim vocem יפרע alibi vertiſſe Aquilam, ἀποσκεδασθήσεται, *Diſſipabitur.* Sed nihilo minus ſinceta hujus verſus lectio ejuſdem, ἀποπετάζετε, quæ bis etiam reperitur infra Exod. 32. 24. eodem Aquila interprete.

v. 7. Ita Codex Baſilienſis; melius ut videtur, quam Editio Rom. & Druſius. Qui ad Aquilam habent, καθὰ ἐχθὲς καὶ τρίτης. Ad Symmachum, ἄχυρα pro ἄχυρον: ad Theodotionem σωρευθέντες, minus recte pro σωρεύσονται.

v. 13. A. οἱ ἐσπούδαζον. Ita Baſilienſis Codex: atque ita vertit ipſe Aquila eamdem vocem Job. 36. 7. at Job. 3. 18. εἰσπράσσοντος.

Ibid. ἐσπούδαζον. Sic Baſilienſis, non indicato Interpretis nomine.

v. 16. Ita Baſilienſis. Druſius Theodotionis lectionem non adtulit; ſed eam miſcuit cum interpretatione Symmachi, quem ſolum memorat poſt Aquilam.

18. Ἀπελθόντες, hanc lectionem ſine Interpretis nomine ex uno Baſilienſi mutuamur.

19. Sic lectionem Aquilæ effert Baſilienſis, Editio Romana οὐχ ὑφελεῖτε, tantum.

21. A. Σ. ἐσαπρίσατε. Editio Rom. & mſſ. Regii, qui nomen Interpretum omittunt.

CAPUT VI. EXODI.

יהוה 2. Σαμαρ. Ιαβέ. Εβρ. αἰά. O. κύριος.

וארא אל־אברהם אל־יצחק ואל־יעקבב אל שדי 3. A. καὶ ὤφθην πρὸς Ἀβραάμ, πρὸς Ἰσαάκ, καὶ πρὸς Ἰακὼβ ἐν τῷ θεῷ ἱκανῷ. O. καὶ ὤφθην Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, θεὸς ὢν αὐτῶν.

מתחת סבלת O. ἀπὸ τῆς δυναστείας. Αλλος, ἐκ τῆς κακώσεως.

אשר 8. O. εἰς ἣν. Αλλος, ἐφ' ἣν.

מקצר רוח 9. A. ἀπὸ κολοβότητος πνεύματος. O. ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας.

ערל שפתים 12. A. ἀκρόβυστος χείλεσι. Σ. οὐκ εἰμὶ καθαρὸς τῷ φθέγματι. O. ἐγὼ δὲ ἄλογός εἰμι. Θ. ἀπερίτμητος τοῖς χείλεσιν. Αλλος, οὐκ εἰμὶ καθαρὸς χείλεσι.

להוציא את־בני־ישראל מארץ מצרים 13. O. ὥστε ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰ-

2. Hebr. & LXX. *Vulg.* Dominus. *Samar.* Iabe. *Heb.* aia.

3. *Heb.* & viſus ſum ad Abraham, ad Iſaac & ad Jacob in Deo potente. *A.* & viſus ſum ad Abraham, ad Iſaac & ad Jacob in Deo ſufficiente. *LXX.* & apparui ad Abraham, & Iſaac & Jacob, Deus exiſtens eorum. *Vulg. qui apparui Abraham, Iſaac & Jacob, in Deo omnipotente.*

6. *Heb.* de ſub oneribus. *LXX.* de dominatione. *Alius*, ex afflictione. *Vulg. de ergaſtulo.*

8. *Heb.* quam. *LXX.* in quam. *Alius & Vulg.* ſuper quam.

9. *H. Vulg.* propter anguſtiam ſpiritus. *A.* a defectione ſpiritus. *LXX.* a defectione animi.

12. *Hebr. Th. Vulg.* incircumciſus labiis. *A.* præputiatus labiis. *S.* non ſum purus voce. *LXX.* ego autem ſine ſermone ſum. *Alius*, non ſum purus labiis.

13. *Heb.* ad educendum filios Iſrael de terra Ægypti. *LXX.* ad emittendum filios Iſrael

γύπτου. Ἄλλος, ἵνα ἐξαγάγῃ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

גרשון 16. Ο. Γερσών. Ἄλλος, Γεδσών. bis.

ותלד 20. Ο. καὶ ἐγέννησεν. Ἄλλος, καὶ ἔτεκεν.

להוציא את־בני ישראל ממצרים 27. Ο. καὶ ἐξήγαγον τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Ἄλλος, ὥστε ἐξαγαγεῖν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου.

הן אני ערל שפתים 30. Ο. ἰδοὺ ἐγὼ ἰσχνόφωνός εἰμι. Ἄλλος, οὐκ εἰμὶ καθαρὸς χείλεσι.

de terra Ægypti. *Alius*, ut educeret filios Iſrael de terra Ægypti. *Vulg. ut educerent filios Iſrael de terra Ægypti.*

16. *Heb. LXX. Vulg.* Gerſon. *Alius*, Gedſon *bis.*

20. *H. & Alius*, & peperit. *LXX.* & genuit. *Vulg. quæ peperit.*

27. *H.* ad educendum filios Iſraël ex Ægypto. *LXX.* & eduxerunt filios Iſraël de terra Ægypti. *Alius*, ut educerent filios Iſraël ex Ægypto. *Vul. ut educant filios Iſraël de Ægypto.*

30. *Heb.* ecce ego incircumciſus labiis. *LXX.* ecce ego gracili voce ſum. *Alius*, non ſum purus labiis. *Vulg. en incircumciſus labiis ſum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Exodi.

v. 2. In hunc locum Theodoretus de יהוה loquens: τοῦτο δὲ παρ' Ἑβραίοις ἄφραστον ὀνομάζεται. ἀπείρηται γὰρ αὐτοῖς τοῦτο διὰ τῆς γλώττης προφέρειν. γράφεται δὲ διὰ τεσσάρων στοιχείων. διὸ καὶ τετράγραμμον αὐτὸ λέγουσι. τοῦτο καὶ τῷ πετάλῳ ἐπεγέγραπτο τῷ χρυσῷ, ὃ τῷ μετώπῳ τοῦ ἀρχιερέως ἐπετέθειτο, τῇ ταινίᾳ τῆς κεφαλῆς προσδεσμούμενον. καλοῦσι δὲ αὐτὸ Σαμαρεῖται μὲν, Ἰαβέ· Ἰουδαῖοι δὲ, Ἀϊά. i. *Hoc autem apud Hebræos ineffabile vocatur: vetitum quippe ipſis eſt illud lingua proferre. Scribitur autem quatuor elementis: quapropter tetragrammon nuncupant. Inſcriptum etiam fuit in lamina aurea, vitta capitis alligatum. Samaritani porro vocant illud, jabe, Judæi vero, aia.* Hæc Theodoretus, alii vero Græci ſecundum Hebræos legunt τὸ יהוה ſic, ἰαώ, vel, ἰαῦ; alii, ἰεῦ.

v. 3. Sic demonſt. Euang. Euſebii p. 240. & Editio Rom. Aquila, ἱκανοῦ *ſufficienti.* ἱκανὸς eſt epitheton Dei Hinc apud veteres Autores Eccleſiaſticos, Deus ſæpe ἱκανὸς vocatur.

v. 6. Ita Baſilienſis, non indicato Interprete.

v. 8. Sic idem Baſilienſis.

v. 9. Sic Baſilienſis: ac Druſius etiam, ſed hic poſtremus ſine nomine Interpretis.

v. 12. Sic Druſius & Chronicon Alexandrinum, in quo male ad Aquilam legitur, ἄλογος χείλεσι.

v. 13. Sic quidam mſſ.

v. 16. Sic Codex Baſilienſis, qui bis habet Γεδσών, & bis etiam Γεδσών pro Γερσών ob ſimilitudinem ד & ר. Hæc commutatio frequens obſervatur.

v. 20. Ita Codex Baſilienſis, καὶ ἔτεκεν, non indicato Interpretis nomine.

v. 27. Hanc lectionem habent Catenæ Regiæ & Schedæ Combefiſianæ, non allato nomine Interpretis.

v. 30. Indidem.

CAPUT VII. EXODI.

ראה נתתיך אלהים לפרעה 1. Α. ἰδὲ, δέδωκά σε θεὸν τῷ Φαραώ. Σ. ἴδε, κατέστησά σε θεὸν Φαραώ. Ο. ἰδοὺ δέδωκά σε θεὸν Φαραώ. Θ. θεὸν Φαραώ.

בדברם 7. Ο. ἡνίκα ἐλάλησεν. Ἄλλος, ἐλάλησαν.

גם־הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן 11. Α. καίγε αὐτοὶ οἱ κρυφιασταὶ Αἰγύπτου ἐν ἠρεμαίοις αὐτῶν οὕτως. Σ. καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων διὰ τῶν ἀποκρύφων αὐτῶν ὡσαύτως. Ο. καὶ ἐποίησαν καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν ὡσαύτως. Θ. καίγε αὐτοὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ἐν ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν ὡσαύτως.

דבר 13. Ο. ἐνετείλατο. Ἄλλος, ἐλάλησεν.

על־מימי 19. Α. ἐπὶ τὰ ῥεῖθρα. Ο. ἐπὶ τὰ ὕδατα.

על־אגמיהם Ο. ἐπὶ τὰ ἕλη αὐτῶν. Ἄλλος, ἐπὶ τὰς λίμνας αὐτῶν.

ויעשו־כן חרטמי מצרים בלטיהם 22. Α. καίγε αὐτοὶ οἱ κρυφιασταὶ Αἰγύπτου καὶ ἐν ἠρεμαίοις οὕτως. Σ. καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων διὰ

1. HEb. Vide dedi te Deum ipſi Pharao. *A.* Vide dedi te Deum Pharaoni. *S.* Vide conſtitui te Deum Pharaonis. *LXX.* Ecce dedi te Deum Pharaonis. *Th.* Deum Pharaonis. *Vulg. Ecce conſtitui te Deum Pharaonis.*

7. *Heb.* quando locuti ſunt. *LXX.* quando locutus eſt. *Alius*, locuti ſunt. *Vulg. quando locuti ſunt.*

11. *H.* etiam ipſi genethliaci Ægypti in incantationibus ſuis. *A.* atque ipſi occultorum interpretes Ægypti in incantationibus ſuis ſic. *S.* & ipſi incantatores Ægyptiorum per ſecreta ſua ſimiliter. *LXX* & fecerunt etiam incantatores Ægyptiorum veneficiis ſuis ſimiliter. *Th.* atque ipſi incantatores Ægyptiorum in veneficiis ſuis ſimiliter. *Vulg. & fecerunt ipſi etiam per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam, ſimiliter.*

13. *Heb.* locutus eſt. *LXX.* præcepit. *Alius*, dixit. *Vulg. præceperat.*

19. *H. LXX. Vul.* ſuper aquas. *A.* ſuper fluenta.

Heb. LXX. ſuper paludes eorum. *Alius*, ſuper ſtagna eorum. *Vulg. paludes.*

22. *Heb.* & fecerunt ſic genethliaci Ægypti incantationibus ſuis. *A.* atque ipſi occultorum interpretes Ægypti in incantationibus ſuis ſic. *S.* & ipſi incantatores Ægyptiorum per

τῶν

τῶν ἀποκρύφων αὐτῶν ὡσαύτως. Ο. ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν. Θ. καίγε αὐτοὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν Αἰγυπτίων ἐν ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν ὡσαύτως.

ולא־שמע Σ. οὐ προσέσχεν. Ο. οὐκ εἰσήκουσεν.

ויחפרו כל־מצרים סביבת היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתת ממימי היאר 24. Α. Καὶ ὤρυξε πᾶσα ἡ Αἴγυπτος κυκλόθεν τοῦ ῥείθρου ὕδωρ τοῦ πιεῖν, ὅτι οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ. Σ. ὤρυξαν δὲ πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ εἰς ὕδωρ ὥστε πιεῖν, ὅτι οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ. Ο. ὤρυξαν δὲ πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ, ὥστε πιεῖν ὕδωρ· καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. Θ. καὶ ὤρυξαν πάντες οἱ Αἰγύπτιοι οἱ κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ εἰς τὸ πιεῖν, ὅτι οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ.

ſecreta ſua ſimiliter. *LXX.* & fecerunt ſimiliter incantatores Ægyptiorum veneficiis ſuis. *Th.* atque ipſi incantatores Ægyptiorum in veneficiis ſuis ſimiliter. *Vulg. feceruntque ſimiliter malefici Ægyptiorum incantationibus ſuis.*

Heb. & non audivit. *S.* non attendit. *LXX.* non exaudivit. *Vul. nec audivit.*

24. *Hebr.* & foderunt omnes Ægyptii circuitibus fluminis aquas ut biberent, quia non poterant bibere ex aquis fluminis. *Aq.* & fodit univerſa Ægyptus in circuitu alvei aquam ad bibendum, quia non poterant bibere ex aqua fluminis. *S.* foderunt autem omnes Ægyptii in circuitu fluminis propter aquam, ut biberent, quia non poterant bibere ex aqua fluminis. *LXX.* foderunt autem omnes Ægyptii in circuitu fluminis, ut biberent aquam: & non poterant bibere de aqua fluminis. *Th.* & foderunt omnes Ægyptii, qui in circuitu fluminis, aquam ad bibendum; quia non poterant bibere ex aqua fluminis. *Vulg. foderunt autem omnes Ægyptii per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Exodi.

v. 1. Sic verſionem Aquilæ habet Codex Baſilienſis. Alii omnes & Druſius, Θεὸν Φαραώ. Præſtat lectio Baſilienſis. Quæ Theodotionis ſunt, ex uno Baſilienſi prodeunt.

v. 7. ἐλάλησεν. Sic Catenæ noſtræ manuſcriptæ.

v. 11. Sic omnes lectiones plenas habet Baſilienſis cum nominibus Interpretum. Codex quidam Colbertinus ad lectionem Symmachi habet ἐν ἀποκρύφοις; Regius 1888. ἐν ἀποκρύφοις, ſed hi ἀποσπασμάτων tantum adferunt. Baſilienſis vero lectiones integras exhibet, & διὰ τῶν ἀποκρύφων bis habet; hoc ſcilicet verſu & 22. Editio item Romana διὰ τῶν ἀποκρύφων. Vocem חרטם κρυφιαστὰς vertere ſolet Aquila. Sic Gen. 41, 8. & infra v. 22.

v. 13. ἐλάλησεν. Sic Catenæ Regiæ & Schedæ Combefiſianæ.

v. 19. A. ἐπὶ τὰ ῥεῖθρα. Sic Codex Regius 1871. qui ſequentem etiam lectionem habet ſine Interpretis nomine.

v. 22. Hic verſus ſimilis prorſus undecimo habetur in Edit. Rom. ſine nominibus Interpretum, uno excepto Aquila. Sed nomina feruntur in Baſilienſi.

v. 24. Sic totas trium Interpretum lectiones adfert Codex Baſilienſis, Editio autem Romana ſolius Aquilæ habet.

CAPUT VIII. EXODI.

ובמשארותיך 3. Ο. ἐν τοῖς φυράμασί σου. Ἄλλος, ἐν τοῖς φρέασί σου.

החרטמים בלטיהם 7. Α. οἱ κρυφιασταὶ ἐν ἠρεμαίοις αὐτῶν. Σ. οἱ ἐπαοιδοὶ διὰ τῶν ἀποκρύφων αὐτῶν. Ο. οἱ ἐπαοιδοὶ ※ τῶν Αἰγυπτίων ἐν ταῖς ἐπαοιδίαις: καὶ ἐν ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν. Θ. οἱ ἐπαοιδοὶ ἐν ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν.

ואשלחה את־העם 8. Ο. ἐξαποστελῶ αὐτούς. Ἄλλος, ἐξαποστελῶ τὸν λαόν.

ויצברו 14. Α. συνέχωσαν. Ο. συνήγαγον.

חמרים חמרים Α. Σ. κόρους, κόρους. Ο. θημωνίας, θημωνίας.

הרוחה 15. Α. ἀνάπνευσις. Σ. ἄνεσις. Ο. ἀνάψυξις.

3. HEbr. in conſperſiones tuas. *LXX.* in conſperſis tuis. *Aliis*, in puteis tuis. *Vulg. & in reliquias ciborum tuorum.*

7. *Hebr.* genethliaci incantationibus ſuis. *A.* occultorum interpretes in incantationibus ſuis. *S.* incantatores per ſecreta ſua. *LXX.* incantatores ※ Ægyptiorum in incantationibus: & in veneficiis ſuis. *Th.* incantatores in veneficiis ſuis. *Vulg. malefici per incantationes ſuas.*

8. *Hebr. Vulg.* & dimittam populum. *LXX.* dimittam eos. *Alius*, dimittam populum.

14. *Heb.* & congregaverunt. *A.* obruerunt. *LXX.* collegerunt. *Vulg. congregaveruntque.*

H. LXX. acervos, acervos. *A. S.* cumulos, cumulos. *Vul. in immenſos aggeres.*

15. *H. A.* reſpiratio. *S.* remiſſio. *LXX.* refrigeratio. *Vul. requies.*

לכנם 16. O. σκνίφες. Ἄλλος, σκνίπες. Ἄλλος, φθεῖρες.

כל־עפר הארץ היה כנים Ἄλλος, καὶ ὁ χοῦς τῆς γῆς ἐγένετο εἰς σκνίφας. O. καὶ ἐν παντὶ χώματι τῆς γῆς ἐγένοντο οἱ σκνίφες.

את־הערב 21. A. παμμυΐαν. O. κυνόμυιαν. Ἄλλος, κοινόμυιαν. Ὁ Σαμαρειτ. κόρακα.

הארץ O. εἰς τὴν γῆν. Ἄλλος, ἐπὶ τῆς γῆς.

גשן 22. O. Γεσέμ. Ἀλλ. εἰσαγωγὴ αὐτῶν.

לבלתי היות Θ. οὐκ ἔσται. Θ. ὥστε μὴ γενέσθαι.

הנה 29. O. ὁ δέ. Ἄλλος, ἰδού.

התל A. Σ. παραλογίσασθαι. O. ἐξαπατῆσαι.

16. *Heb.* in pediculos. *LXX. Vulg.* ſciniphes. *Alius*, ſcinipes. *Alius*, pediculi.

Heb. omnis pulvis terræ fuit pediculi. *Alius*, & pulvis terræ factus eſt in ſciniphes. *LXX.* & in omni pulvere terræ facti ſunt ſciniphes. *Vul. omnis pulvis terra verſus eſt in ſciniphes.*

21. *Hebr.* mixtionem. *A.* omnimodam muſcam. *LXX.* cynomyiam. *Alius*, cœnomyiam. *Samar.* corvum. *Vulg. omne genus muſcarum.*

Hebr. terra. *LXX.* in terram. *Al.* ſuper terram. *Vulg. univerſa terra.*

22. *Hebr.* Gheſen. *LXX.* Geſem. *Alius*, introductio eorum. *Vul. Geſſen.*

Hebr. Th. ut non ſit. *LXX.* non erit. *Vulg. ut non ſint.*

29. *H. & Alius*, ecce. *LXX.* ille vero. *Vul. deeſt.*

Hebr. A. S. Vul. fallere. *LXX.* decipere.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Exodi.

v. 3. Ἄλλος, ἐν τοῖς φρέασί σου. Sic Reg. 1871. ſine nomine Interpretis. Ille vero quiſquis fuerit, legiſſe videtur בבארותיך

v. 7. Aquilæ, Symm. & Th. lectiones habet Cod. Baſilienſis. τῶν O. interpretationem ſic habet Codex Reg. 1871. qui locum obelo notatum indicat, quia in Hebræo non exſtat. Hæc autem obelo ſignantur, τῶν Αἰγυπτίων ἐν ταῖς ἐπαοιδίαις, f. ἐπαοιδαῖς. Hoc poſtremum ἐν ταῖς ἐπαοιδίαις, non legitur in Editione Romana.

v. 8. Ἐξαποστελῶ τὸν λαόν. Hæc lectio habetur in mſſ. noſtris, & in Edit. Rom. notatur ut varia lectio LXX. Interpretum.

v. 14. Ita Baſilienſis Codex. A. συνήχωσαν.

Ibid. Codex Baſilienſis lectionem, κόρος. κόρος uni Aquilæ tribuit; Chronicum autem Alexandrinum p. 71. Aquilæ & Symmacho.

v. 15. Ita Codex Baſilienſis lectionem Aquilæ & Symmachi exhibet.

v. 16. Ita Catenæ Regiæ & Edit. Rom. quæ habet φθεῖρες, nec indicat cujus ſit hæc lectio.

Ibid. καὶ ὁ χοῦς τῆς γῆς &c. Sic Reg. 1871. exciſo Interpretis nomine, uti ſæpe diximus. Videtur autem hæc lectio eſſe Aquilæ vel Symmachi, vel utriuſque.

v. 21. Ita Druſius. Samaritanus habet *κόρακα corvum*, ac ſi legeretur ערב cum holem.

Ibid. Sic Baſilienſis ἐπὶ τῆς γῆς non indicato Interprete.

v. 29. ἰδού. Sic Codices quidam.

Ibid. A. Σ. παραλογίσασθαι. Hanc lectionem habent Baſilienſis, Reg. 1888. & Druſius.

CAPUT IX. EXODI.

מאן אתה 2. Σ. ἀπειθεῖς. O. μὴ βούλει.

מחזיק A. ἐπιλαμβάνῃ. Σ. κατέχεις. O. ἐγκρατεῖς.

דבר כבד 3. A. Σ. λοιμὸς βαρύς. O. θάνατος μέγας.

אבעבעת 9. A. φλυκτίδες πεπταζόμεναι. Σ. φλυκτίδες ἐξανθοῦσαι. O. φλυκτίδες ἀναζέουσαι. Ἄλλος, φλυκτίδες ζέουσαι.

אני שלח את־כל־מגפתי אל־לבך 14. A. ἐγὼ ἀποστέλλων σὺν πάσας τὰς θραύσεις μου πρὸς καρδίαν σου. Σ. ἀποστελῶ πάσας τὰς πληγάς μου ἐπὶ καρδίαν σου. O. ἐγὼ ἐξαποστέλλω πάντα τὰ συναντήματά μου εἰς τὴν καρδίαν σου.

בדבר 15. A. Σ. ἐν λοιμῷ. O. θανατώσω.

העמדתיך 16. O. διετηρήθης. Ἄλλος, διετήρησά σε.

שמי O. ὄνομά μου. Ἄλλος, δύναμίν μου.

2. HEb. *Vulg.* renuis. *S.* non obtemperas, *LXX.* non vis.

Heb. retinens. *A.* coerces. *S.* detines. *LXX. Vulg.* retines.

3. *Heb. A. S. Vulg.* peſtis gravis. *LXX.* mors magna.

9. *Heb.* inflationes. *Aq.* veſicæ expanſæ. *S.* veſicæ efflorescentes. *LXX.* veſicæ effervescentes. *Alius*. veſicæ ferventes. *Vulg. veſica turgentes.*

14. *Heb.* ego mittens omnes plagas meas ad cor tuum. *A.* ego mittens omnes fractiones meas ad cor tuum. *S. Vulg.* mittam omnes plagas meas ſuper cor tuum. *LXX.* ego emittam omnes impetus meos ad cor tuum.

15. *Heb. A. S.* in peſte. *LXX.* morti tradam. *Vulg. peſte.*

16. *Hebr.* ſtare feci te. *LXX.* conſervatus es. *Alius*, conſervavi te. *Vulg. poſui te.*

Hebr. LXX. Vulg. nomen meum. *Alius*, virtutem meam.

Digitized by Google

מסתולל 17 A. αὐτοποιῇ. Σ. κατέχεις. O. ἐμποιῇ.

ברד כבד 18. A. Σ. χάλαζαν βαρεῖαν. O. χάλαζαν πολλήν.

הוסדה A. Σ. ἐθεμελιώθη. O. ἔκτισαι.

בכל־ארץ 22. O. ἐπὶ τῆς γῆς. Αλλος, ἐν τῇ χαλάζῃ.

קלת 23. O. φωνάς. Αλλος, ἀνέμων ἤχους. Αλλος, βροντάς.

מתלקחת 24. A. συναναλαμβανόμενον. Σ. ἐνειλούμενον. O. φλογίζον.

חטאתי הפעם 27. O. ἡμάρτηκα τὸ νῦν. Αλλος, ἡμάρτηκα ἐν καιρῷ ἕως τοῦ νῦν.

הכסמת 32. A. ζέα. O. Θ. ὄλυρα.

מעם פרעה 33. O. ἀπὸ Φαραώ. Αλλος, παρὰ Φαραώ.

ויפרש כפיו אל־יהוה A. καὶ ἐξεπέτασε τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς κύριον. O. καὶ ἐξέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς κύριον.

את־בני 35. O. τοὺς υἱούς. Αλλος, τὸν λαόν.

17. *Heb.* elevans te. *A.* detines. *S. Vulg.* retines. *LXX.* inſultas.

18. *Hebr. A. S.* grandinem gravem. *LXX. Vulg.* grandinem multam.

Heb. A. S. Vulg. fundata eſt. *LXX.* condita eſt.

22. *Heb.* in omni terra. *LXX.* ſuper terram. *Alius*, in grandine. *Vulg. in univerſa terra.*

23. *Heb. LXX.* voces. *Alius*, ventorum ſonitus. *Alius & Vulg.* tonitrua.

24. *Heb.* comprehendens ſe. *A.* comprehenſus. *S.* obvolutus. *LXX.* flagrans. *Vulg. grando & ignis miſta.*

27. *Hebr.* peccavi hac vice. *LXX.* peccavi nunc. *Alius*, peccavi in tempore uſque nunc. *Vulg. peccavi etiam nunc.*

32. *Heb.* ſpelta. *A. Vulg.* far. *LXX. Th.* far.

33. *Heb.* a Pharao. *LXX. Vulg.* a Pharaone. *Alius*, à conſpectu Pharaonis.

Heb. & expandit volas ſuas ad Dominum. *A.* & expandit manus ſuas ad Dominum. *LXX.* & extendit manus ad Dominum. *Vulg. tetendit manus.*

35. *Heb. LXX. Vulg.* filios Iſraël. *Alius*, populum Iſraël.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Exodi.

v. 2. Hanc lectionem Symmachi adfert Reg. 1871.

Ibid. Ex Baſilienſi unico lectionem Aquilæ & Symmachi mutuamur.

v. 3. A. Σ. λοιμὸς [illegible]. Sic Baſilienſis.

v. 9. Sic Baſilienſis & Editio Romana, ubi πεταζόμεναι vertitur *volatica*; ſed melius *expanſa*: nam πετάζω & πετάννυμι, ſemper *expando* & *extendo*, ſignificat: Eaſdem Aquilæ & Symmachi lectiones ſine diſcrimine habent Codex Reg. 1888. & Colbertinus unus.

v. 14. Sic Baſilienſis.

v. 15. Lectiones item omnes verſuum 15. 16. 17. 18. & 22. ex eodem Codice Baſilienſi prodeunt.

v. 23. Ita Codex Colbertinus, qui hæc habet ad marginem: κύριος ἔδωκε φωνὴν, ἄλλος φησὶν, ἀνέμων ἤχους ἄλλος, βροντάς. i. *Dominus dedit vocem: alius, ait, ventorum ſonitus: alius, tonitrua.*

v. 24. Has lectiones Aquilæ & Symmachi habent Baſilienſis & Colbertinus ſupra memoratus.

v. 27. Ἐν καιρῷ ἕως τοῦ νῦν. Sic habent Regius 1825. & Editio Romana: non allato Interpretis nomine.

v. 32. Sic Editio Romana. In hunc locum hæc Druſius habet: *Ζέα vel ζειά.* i. *far. Hieron. Ieſ.* 28. 25. Pro ſare, quod Græci ζέαν vocant, quidam vitiam intelligunt. *Idem Ezech.* 4. Quam nos vitiam interpretati ſumus, pro quo in Hebræo dicitur כסמים, LXX. Theodotioque poſuerunt ὄλυραν, quam alii avenam alii ſecalem putant: Aquilæ autem prima editio & Symmachus ζέας ſive ζειὰς interpretati ſunt, quas nos vel far, vel gentili Italiæ Pannoniæque ſermone ſpicam ſpeltamque dicimus. *Lexicon vetus, far,* ζειά, ἄλφι, ὄλυρα. *Faria,* ζειά, ὄλυρα. *Heſychius quoque* ζειὰς *exponit* ὀλύρας. *Aliter Plinius, quem vide, ſi placet. R. David in libro Radicum* כסמת *ſpelta. Idem in Commentariis, quos in Ezechielem compoſuit,* כסמים *vulgo, inquit,* שיפון, *id eſt ſecale, ſi recte capio.* Hactenus Druſius.

v. 33. & 35. Lectiones horum verſuum ex Baſilienſi codice mutuamur.

CAPUT X. EXODI.

הכבדתי 1. O. ἐσκλήρυνα. Αλλος, ἐβάρυνα.

את־יתר 5. A. λεῖπον. O. καταλειφθέν.

ויפן ויצא 6. A. O. καὶ ἐκκλίνας ἐξῆλθεν.

למוקש 7. A. Σ. πρόσκομμα. τὸ Σαμαρ. Εἰς ἄτας. O. σκῶλον.

ויעבדו את־יהוה אלהיהם O. ὅπως λατρεύσωσι τῷ θεῷ αὐτῶν. Αλλος, ὅπως θύσωσι κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτῶν.

1. Heb. aggravare feci. *LXX. Vulg.* induravi. *Alius*, aggravavi.

5. *H. A.* reſiduum. *LXX.* quod relictum eſt. *Vulg. quod reſiduum fuerit.*

6. *Hebr.* & avertit ſe, & egreſſus eſt. *A. LXX.* & avertens ſe exiit. *Vulg. Avertitque ſe, & egreſſus eſt.*

7. *Heb. A. S.* in ſcandalum. *Samar.* in noxas. *LXX. Vulg.* ſcandalum.

H. & ſervient Domino Deo ſuo. *LXX.* ut ſerviant Deo ſuo. *Alius & Vulg.* ut ſacrificent Domino Deo ſuo.

הטרם תדע כי אבדה מצרים A. ἄρα οὔπω οἶδας... τὸ Σαμαρ. πρὶν γνῷς ὅτι ἀπόλλυται Αἴγυπτος. O. ἢ εἰδέναι βούλει, ὅτι ἀπόλωλεν Αἴγυπτος;

אל־פרעה 8. O. πρὸς Φαραώ. Αλλος, εἰς πρόσωπον Φαραώ.

ובבקרנו נלך 9. O. καὶ βουσὶν ἡμῶν ※ πορευσόμεθα.:

את־טפכם 10. A. τὰ νήπια ὑμῶν. Σ. τὸν ὄχλον ὑμῶν. O. τὴν ἀποσκευὴν ὑμῶν.

לכו נא הגברים ועבדו את־יהוה 11. O. πορευέσθωσαν δὲ οἱ ἄνδρες, καὶ λατρευσάτωσαν τῷ θεῷ. Αλλος, πορεύεσθε δὴ οἱ ἄνδρες, καὶ λατρεύσατε τῷ κυρίῳ.

קדים 13. A. Σ. καύσωνα. O. νότον.

הקדים A. Σ ὁ καύσων. O. ὁ νότος.

וינח 14. A. ἀνέπαυσεν. O. κατέπαυσεν.

יכס 15. A. Σ. ἐσκοτίσθη. O. ἐκάλυψε.

לקרא 16. O. καλέσαι. Αλλος, καὶ ἐκάλεσεν.

חטאתי Σ. ἐσφάλην. O. ἡμάρτηκα.

חשך־אפלה 22. Σ. γνόφος. O. σκότος, γνόφος.

Heb. Num ante ſcies quod periit Ægyptus? *A.* An nondum noſti... *Samar.* Antequam noſcas, quod periit Ægyptus. *LXX.* Numquid ſcire vis quod periit Ægyptus? *Vulg. Nonne vides quod perierit Ægyptus?*

8. *H.* ad Pharao. *LXX. Vul.* ad Pharaonem. *Alius*, in faciem Pharaonis.

9. *Heb.* & in bobus noſtris ibimus. *LXX.* & bobus noſtris ※ ibimus: *Vulg. & armentis.*

10. *H. A.* infantes veſtros. *S.* turbam veſtram. *LXX.* ſupellectilem veſtram. *Vulg. parvulos veſtros.*

11. *Heb.* Ite nunc viri, & ſervite Domino. *LXX.* eant autem viri, & ſerviant Deo. *Alius*, ite nunc viri, & ſervite Domino. *Vulg. ſed ite tantum viri, & ſacrificate Domino.*

13. *Heb.* Orientalem. *A. S. Vulg.* ventum urentem. *LXX.* notum.

H. Orientalis. *A. S. Vul.* ventus urens. *LXX.* notus.

14. *H. A. LXX.* & requievit. *Vulg. & ſederunt.*

15. *H. LXX.* operuit. *A. S.* obſcurata eſt. *Vul. operueruntque.*

16. *H.* ad vocandum. *LXX.* vocare. *Alius*; & vocavit. *Vul. vocavit.*

H. LXX. Vulg. peccavi. *S.* erravi.

H. obſcuritas caliginis. *S.* caligo. *LXX.* tenebræ, caligo. *Vulg. tenebræ horribiles.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Exodi.

v. 1. Ἐβάρυνα. Videtur eſſe Aquilæ & Symmachi, qui כבד ſemper vertunt βαρύς. Hæc lectio prodit ex Baſilienſi.

v. 5. A. λεῖπον, ſic idem Baſilienſis.

v. 6. Ex eodem Baſilienſi.

v. 7. A. Σ. πρόσκομμα. In Cod. Colbertino & in Edit. Rom. uni Aquilæ tribuitur. Sed Baſilienſis Symmacho adſcribit. Samaritanus εἰς ἄξας, *in noxas.*

Ibid. ἄλλος, ὅπως θύσωσι &c. Sic Mſſ. quidam..

Ibid. Ita Colb. & Editio Romana. Samaritanus, πρὶν γνῷς ὅτι ἀπόλλυται Αἴγυπτος. *Priuſquam cognoſcas, quod perierit Ægyptus.*

v. 8. Sic Regius Cod. 1871.

v. 9. Sic aſteriſco notatur in eodem Regio Codice vox πορευσόμεθα, utpote quæ in LXX. Interpretum Verſione non compareat, & tamen ſit in Hebraïco נלך

v. 10. Ex eodem Regio Codice. Vocem Hebraïcam טף, ὄχλον vertit Symmachus etiam infra Cap. 12.

v. 11. ἄλλος, πορεύεσθε δὴ &c. Ita Mſſ. quidam, cum Hebraïco conſonantes.

v. 13. Hæ lectiones prodeunt ex Baſilienſi.

v. 14. Ex Codice Regio 1871.

v. 15. & 16. ex Baſilienſi.

Eodem v. 16. Σ. ἐσφάλην. Sic Reg. 1871.

v. 22. Sic idem Codex Reg.

CAPUT XI. EXODI.

עוד נגע אחד 1. A. Σ. ἔτι μίαν ἀφήν. O. ἔτι μίαν πληγήν.

שלחו O. ἐξαποστέλλῃ. Αλλος, ἀποστείλῃ.

ואשה מאת רעותה 2. O. παρὰ τοῦ πλησίον. ※ καὶ γυνὴ παρὰ τῆς πλησίον αὐτῆς:

עד בכור השפחה 5. O. ἕως πρωτοτόκου τῆς θεραπαίνης. Αλλος, ἕως πρωτοτόκου τῆς αἰχμαλωτίδος.

ולכל 7. O. καὶ ἐν πᾶσι. Αλλος, ἐν δὲ πᾶσι.

1. HEbr. adhuc plagam unam. *A. S.* adhuc unum ictum. *LXX.* adhuc unam plagam. *Vulg. adhuc unâ plagâ.*

H. LXX. dimiſerit. *Alius*, miſerit. *Vul. dimittet.*

2. *H.* & mulier a ſocia ſua. *LXX.* a proximo ※ & mulier a vicina ſua; *Vul. ab amico ſuo, & mulier a vicina.*

5. *H. Vul.* uſque ad primogenitum ancillæ. *LXX.* uſque ad primogenitum ancillæ. *Alius*, uſque ad primogenitum captivæ.

7. *Heb.* & ad omnes. *LXX.* & in omnibus. *Alius*, in omnibus autem.

Digitized by Google

לא יחרץ כלב O. οὐ γρύξει κύων. Αλλος, οὐκ ἀποφθέγξεται κύων.

H. non movebit canis. *LXX. Vul.* non mutiet canis. *Alius*, non vociferabitur canis.

מארצו 10. ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Αλλος, ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ.

10. *H. & Alius*, ex terra ſua. *LXX.* ex terra Ægypti. *Vul. de terra ſua.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Exodi.

v. 1. Sic Codex unus Reg. cum Editione Romana. Baſilienſis vero, ἄρσιν ſolum, ſine nomine Interpretum.

Ibid. Ἀποστείλῃ. Sic Baſilienſis.

v. 2. Sic quidam Codices atque Editio Romana. Hæc, καὶ γυνὴ παρὰ τῆς πλησίον αὐτῆς, Aſteriſco notantur, quia deerant in O.

v. 5. Ita Baſilienſis & Edit Rom.

v. 7. Ex Baſilienſi.

Ibid. Hanc lectionem exhibent quidam Codices & Schedæ Combefiſianæ his verbis: ἄλλος, οὐκ ἀποφθέγξεται κύων, ὡς ἀλγῶν, ἢ ἐνοχλούμενος. i. *Alius:* Non vociberabitur canis, *ut dolens aut moleſtia affectus.*

10. Sic Baſilienſis & Edit. Rom. Hæc porro lectio, ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ, videtur fuiſſe aliorum omnium Interpretum, præter LXX. utpote quæ in Hebræo clare feratur.

CAPUT XII. EXODI.

תמים זכר 5. O. τέλειον ἄρσεν. Αλλοι, ἄμωμον ἄρσεν.

5. HEb. perfectus maſculus. *LXX.* perfectum maſculum. *Alii*, inculpatum maſculum. *Vul. abſque macula maſculus.*

המשקוף 7. A. τὸ ὑπέρθυρον. O. τῆς φλιᾶς.

7. *H. A.* ſuperluminare. *LXX.* limen. *Vulg. in ſuperliminaribus.*

לא תותירו 10. O. οὐκ ἀπολείψεται. Αλλ. οὐ καταλείψετε. Αλλ. οὐχ ὑπολείψετε.

10. *H.* non relinquetis. *LXX.* non remanebit. *Alii*, non relinquetis. *Vul. nec remanebit.*

O. ※ οὐ συντρίψετε: Αλλος, οὐχ ὑπολείψετε.

LXX. ※ non conteretis: *Alius*, non relinquetis.

בחפזון פסח הוא 11. A. ἐν θάμβῳ ὑπέρβασίς ἐστι. Σ. ἐν ἐπείξει ὑπερμάχησίς ἐστι. O. μετὰ σπουδῆς, πάσχα ἐστί. Θ. Φασέχ.

11. *H.* in feſtinatione tranſitus ipſe. *A.* in ſtupore tranſitio eſt. *S.* in feſtinatione propugnatio eſt. *LXX.* cum feſtinatione, paſcha eſt. *Th.* Phaſech. *Vul. feſtinanter: eſt enim Phaſe; id eſt, tranſitus.*

נגף 13. A. θραῦσμα. O. πληγή.

13. *H. LXX. Vulg.* plaga. *A.* fractio.

חקת 14. A. ἀκρίβειαν. Σ. πρόσταγμα. O. νόμιμον.

14. *H.* ſtatutum. *A.* accuratam conſuetudinem. *S.* præceptum. *LXX.* legitimum. *Vulg. cultu ſempiterno.*

תשביתו 15. A. διαλείψετε. Σ. παύσετε. O. ἀφανιεῖτε.

15. *H. S.* ceſſare facietis. *A.* relinquetis. *LXX.* removebitis. *Vul. non erit.*

לא ימצא 19. O. οὐχ εὑρεθήσεται. Αλλος, οὐκ ὀφθήσεται.

19. *H. LXX. Vul.* non invenietur. *Alius*, non videbitur.

מעדת ישראל O. ἐκ συναγωγῆς Ισραήλ. Αλλος, ἐκ γῆς υἱῶν Ισραήλ.

H. e cœtu Iſraël. *LXX.* ex Synagoga Iſraël. *Alius*, ex terra filiorum Iſraël. *Vul. de cœtu Iſraël.*

בגר A. Σ. τῶν προσηλύτων. O. ἐν τοῖς γειώραις.

H. in peregrino. *A. S.* advenæ. *LXX.* in advenis. *Vul. de advenis.*

בכל מושבתיכם 20. O. ἐν παντὶ κατοικητηρίῳ ὑμῶν. Αλλος, ἐν παντὶ ὑμῶν οἰκήματι.

20. *H.* in omnibus habitaculis veſtris. *LXX.* in omni habitaculo veſtro. *Alius*, in omni domicilio veſtro. *Vul. in cunctis habitaculis veſtris.*

הוא ליהוה 27. O. τοῦτο κυρίῳ. Αλλος, τοῦτο κυρίου.

27. *H.* ipſum Domino. *LXX.* hoc Domino. *Alius*, hoc Domini. *Vul. Domini eſt.*

כאשר צוה 28. O. καθὰ ἐνετείλατο. Αλλος, καθὰ συνέταξεν.

28. *H.* quemadmodum præcepit. *LXX.* ſicut præcepit. *Alius*, ſicut conſtituit. *Vulg. ſicut præceperat.*

וכל בכור בהמה 29. O. καὶ ἕως πρωτοτόκου παντὸς κτήνους. Αλλος, καὶ πᾶν πρωτότοκον κτήνους.

29. *H.* & omne primogenitum animalis. *LXX.* & uſque ad primogenitum omnis pecoris. *Alius*, & omne primogenitum pecoris. *Vul. & omne primogenitum jumentorum.*

וינצלו 36. Συμ. σκευάσασθαι. O. ἐσκύλευσαν.

36. *H. Vul.* & ſpoliaverunt. *S.* vaſa diripere. *LXX.* prædati ſunt.

מרעמסס סכתה 37. O. ἐκ Ραμεσσῆ εἰς Σοκχώθ. Ἄλλος, ἴασις κρίσεων σκηναί.

לבד מטף A. χωρὶς ἀπὸ νηπίου. Σ. (χωρὶς) τοῦ ὄχλου. O. πλὴν τῆς ἀποσκευῆς.

מושב 40. O. κατοίκησις. Ἄλλος, παροίκησις.

ישבו O. κατῴκησαν. Ἄλλος, παρῴκησαν.

יצאו כל־צבאות יהוה מארץ מצרים 41. O. ἐξῆλθε πᾶσα ἡ δύναμις κυρίου ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Ἄλλος, ἐξῆλθε πᾶσα ἡ στρατιὰ κυρίου ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

ליל שמרים הוא ליהוה 42. A. (νὺξ) παρατηρήσεων. Σ. [νὺξ] παρατετηρημένη. τὸ Σαμαρ. (νὺξ) φυλάξεώς ἐστι τῷ κυρίῳ. O. νυκτὶ προφυλακή ἐστι τῷ κυρίῳ.

46. Poſt hæc verba. O. οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ. Ἄλλος, οὐ καταλείψετε ἕως πρωΐ. Ἄλλος, ἀπὸ τῶν κρεῶν ἕως τὸ πρωΐ.

37. *H.* de Rahmeſes in Succhoth. *LXX.* de Rameſſe in Socchoth. *Alius*, medicina judicii, tabernacula. *Vul. de Rameſſe in Socoth.*

Heb. tantum præter familiam. *A.* præter ab infante. *S.* præter turbam. *LXX.* præter apparatum. *Vul. abſque parvulis.*

40. *H. LXX. Vul.* habitatio. *Alius*, peregrinatio.

Heb. LXX. habitaverunt. *Alius*, peregrinati ſunt. *Vul. manſerunt.*

41. *Heb.* exierunt omnes exercitus Domini de terra Ægypti. *LXX.* egreſſa eſt omnis virtus Domini de terra Ægypti. *Alius & Vul.* egreſſus eſt omnis exercitus Domini de terra Ægypti.

42. *Heb.* nox cuſtodiarum ipſa Domino. *A.* nox obſervationum. *S.* nox obſervata. *Samarit.* nox cuſtodiæ eſt Domino. *LXX.* nocte cuſtodia eſt Domino. *Vul. nox iſta eſt obſervabilis Domini.*

46. *Poſt hæc verba. LXX.* non conteretis de eo. *Alius*, non relinquetis uſque mane. *Alius*, de carnibus uſque mane.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Exodi.

v. 5. Sic unus Codex & Edit. Romana.

v. 7. A. ὑπέρθυρον, ita Codex Baſilienſis.

v. 10. Ita Codex Baſilienſis & alii.

Ibidem. Sic Baſilienſis. Hæc clauſula, ὀστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ, *os non comminuetis de eo*; in Hebræo exſtat v. 46. tantum; in LXX. vero bis adeſt v. ſcilicet 10. quo a Librariis tranſlata videtur; & v. 46. qui eſt proprius ejus locus.

v. 11. Hujus inſignis loci lectiones apud Druſium mutilæ & permixtæ habentur. Legitur enim A. ἐν θάμβῳ. Σ. ἐν ἐπείξει recte; ſed poſtea Σ. ὑπέρβασις, contra quam habent mſſ. Baſilienſis & Regius 1889. qui ad Aquilam ὑπέρβασις; ad Symmachum ὑπερμαχοῦντος habent. Lectio Druſii & Editionis Romanæ prodeunt ex Theodoreti Quæſt. 24. in Exodum: ubi ſic legitur. τὸ δὲ πάσχα ὁ μὲν Φίλων ἑρμήνευσε διαβατήρια· ὁ δὲ Ἰώσηπος ὑπέρβασιν. [al. ὑπερβάσια] ὁ δὲ Σύμμαχος, ὑπέρβασις [al. ὑπερβάσεις] ὁ δὲ Θεοδοτίων, Φασέχ. αὐτὴν τὴν Ἑβραϊκὴν τεθεικὼς φωνήν. i. *Paſcha vero Philo interpretatus eſt*, διαβατήρια, *id eſt ſacrificia qua in tranſitu fiunt: Joſephus autem* ὑπέρβασιν, *id eſt, tranſgreſſionem: Symmachus vero* ὑπερβάσεις, *id eſt, tranſgreſſiones: Theodotio Phaſech, Hebraica poſita voce.* Ego vero ſuſpicor Theodoreti locum eſſe mutilum, atque Aquilam in enumeratione interpretationum excidiſſe. Non enim crediderim ipſum, dum omnes etiam extraneas interpretationes quæreret, Aquilam, qui præ manibus erat, prætermiſiſſe. Opinor igitur ita legendum eſſe. Ἰώσηπος ὑπέρβασιν, Σύμμαχος, ὑπερμαχῶν, Ἀκύλας ὑπέρβασιν. Ut ut vero fuerit ſic adferunt memorati duo mſſ. ſed Baſilienſis pro ἐν θάμβῳ ἐν βαθμῷ habet mendoſe; & pro ἐν ἐπείξει, ἐν ἐπιδείξει, vitio Librarii, ut videtur.

v. 13. נגף. A. θραῦσμα, ſic Baſilienſis. Idem Aquila ſupra 9. 14. מגפתי vertit, θραύσεις.

v. 14. A. ἀκρίβειαν. Σ. πρόσταγμα. Sic etiam vertunt ambo Levit. 23. 40. ubi vide ſi vacat.

v. 15. Sic idem Baſilienſis.

v. 19. Οὐχ εὑρεθήσεται. Sic Baſilienſis, non allato Interpretis nomine.

Ibid. Ex eodem Baſilienſi.

Ibid. A. Σ. τῷ προσηλύτῳ, ex eodem Baſilienſi. Hic Theodoretus, γειώρας τὸν προσήλυτον προσηγόρευσεν. i. *Gioram proſelytum appellavit.*

v. 20. Ita ex Baſilienſi.

v. 27. Item Baſilienſis, hanc pariterque ſequentem verſus 28. lectionem habet, nec non verſus 29.

v. 36. Σ. σκευάσασθαι. Hanc lectionem adferunt quidam Codices ex Theodoreto, cujus hæc ſunt verba Q. 23. τί αἰτιῶνταί τινες τὸ προστεταχέναι τὸν θεὸν τοῖς Ἑβραίοις αἰτῆσαι τοὺς Αἰγυπτίους σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἐσθῆτας, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς Αἰγυπτίους; οὕτω γὰρ ὁ Σύμμαχος, τὸ σκευάσασθαι, ἡρμήνευσεν. i. *Quid conqueruntur nonnulli, Deum Hebrais praecepiſſe ut peterent ab Ægyptiis vaſa aurea & argentea, & veſtes, & eos ſpoliarent? Sic enim Symmachus interpretatus eſt*, vaſa diripere.

v. 37. Ita Baſilienſis: eſt autem vel lectio cujuſdam interpretis, vel gloſſema nominum propriorum qualia fuiſſe indicat Origenes ſupra, Gen. Cap. 37. v. 36.

Ibid. χωρὶς ἀπὸ νηπίου. Sic Aquilæ literæ ſervientis lectionem adfert Baſilienſis, melius quam Editio Romana, quæ habet χωρὶς νηπίων. Symm. τοῦ ὄχλου. Sic vocem טף vertunt ambo ſupra, Exod. 10. 10.

v. 40. Ita Baſilienſis ambas lectiones habet.

v. 41. Hanc lectionem, ἐξῆλθε πᾶσα ἡ στρατιὰ &c. adfert unus Codex, tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata.

v. 42. Ita Baſilienſis & Colbertinus, itemque Regiæ Catenæ. Ad Aquilam Editio Romana habet παρατηρήσεως. Baſilienſis παρατηρήσεων, melius. Hebr. שמרים: non ſolet enim Aquila pluralem Hebraicum per ſingularem exprimere.

v. 46. Has lectiones habet Baſilienſis Codex, quæ non exprimuntur in Hebræo.

Digitized by Google

CAPUT XIII. EXODI.

לא יאכל חמץ 3. O. οὐ βρωθήσεται ζύμη. Ἀλλ. οὐ φάγεσθε ζύμην.

בחדש האביב 4. O. ἐν μηνὶ τῶν νέων. Ἄλλος, ἐν μηνὶ τῶν νεαρῶν.

כי 5. O. ἡνίκα. Ἄλλος, ὡς ἄν.

את־החקה 10. O. νόμον. Ἄλλος, ἀκριβασμόν. Ἄλλος, πρόσταγμα.

וערפתו 13. A. τενοντώσεις. al. τεναντώσεις. Σ. ἀποκτενεῖς. Σαμαρ. παραδώσεις. O. λυτρώσῃ. Θ: νωτοκοπήσεις.

ולטוטפת 16. A. καὶ εἰσινακτά (l. εἰς ἀτίνακτα) Σ. O. Θ. καὶ ἀσάλευτον.

פלשתים 17. O. Φυλιστιείμ. Ἄλλος, πτώσεως διπλῆς.

וחמשים עלו בני־ישראל מארץ מצרים 18. A. καὶ ἐνοπλισάμενοι, al. ἐνωπλισμένοι, ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς Αἰγύπτου. Σ. καὶ καθωπλισμένοι ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς Αἰγύπτου. O. πέμπτῃ δὲ γενεᾷ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Θ. πεμπταΐζοντες δὲ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου.

3. HEb. non comedetur fermentatum *LXX.* non manducabitur fermentum. *Alius*, non commedetis fermentum. *Vulg. non comedatis fermentatum panem.*

4. *Heb. & Alius*, in menſe novarum frugum. *LXX.* in menſe novorum. *Vulg. menſe novarum frugum.*

5. *Hebr. LXX.* Cum. *Alius*, ut. *Vulg. cumque* (*introduxerit*).

10. *Heb.* ſtatutum: *LXX.* legem. *Alius*, accuratum ſtatutum. *Alius*, præceptum. *Vulg. ſtatuto tempore.*

13. *H. A.* decervicabis. *S. Vulg.* interficies. *Samar.* trades. *LXX.* redimes. *Th.* decollabis.

16. *Heb.* in frontalia. *A.* & in immota. *S. LXX. Th.* & immobile. *Vul. & quaſi appenſum.*

17. *Heb* Philiſtim. *LXX.* Phyliſtiim. *Alius*, ruinæ duplicis. *Vulg. Philiſtiim.*

18. *Hebr.* & quintati aſcenderunt filii Iſraël de terra Ægypti. *A. S.* & armati aſcenderunt filii Iſraël de terra Ægypti. *LXX.* quinta autem progenie aſcenderunt filii Iſraël de terra Ægypti. *Th.* quintati autem aſcenderunt filii Iſrael de terra Ægypti. *Vulg. & armati aſcenderunt filii Iſrael de terra Ægypti.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Exodi.

v. 3. Οὐ φάγεσθε ζύμην. Ita Baſilienſis.

v. 4. Νεαρῶν. Sic idem Baſilienſis.

v. 5. Ex eodem Baſilienſi.

v. 10. Ἀκριβασμὸν & πρόσταγμα. Prima lectio videtur haud dubie eſſe Aquilæ; ſecunda Symmachi: nam ita vertere ſolent vocem חקה. Ambæ exſtant in Editione Romana.

v. 13. A. τενοντώσεις. al. τεναντώσεις. Primam lectionem habet Druſius, quæ quidem præſtare videtur; nempe a τένων τένοντος, *nervus colli*. τοῦ τένοντος legitur infra, Job. 16. 12. Secundam habet Cod. Reg. 1871. Atque infra, Exodi 34. 20. in Baſilienſi legitur τεναντοκοπήσεις, *decollabis*. Reliquorum lectiones, Symmachi nempe & Theodotionis, habent Cod. Baſilienſis & Druſius. Samarit. παραδώσεις, ſic Colbertinus unus & duo Regii.

v. 16. Lectio Aquilæ varie fertur in libris Mſſ. Editio Romana habet. A. καὶ εἰς ἰνακτα. quod ſane nihil ſignificat. Baſilienſis hîc καὶ εἰσινακτά. unde non majorem notitiam expiſceris. Idem Baſilienſis infra Deut. 6. 8. ad vocem טטפת habet, A. ἀνακτά. quod perinde nihil ſignificat. Has omnes lectiones vitiatas puto, legendumque opinor καὶ εἰς ἀτίνακτα, *in immota*, ut quadret, cum aliis Interpretibus, καὶ ἀσάλευτον.

v. 17. Πτώσεως διπλῆς, ſic Baſilienſis ad vocem פלשתים.

v. 18. Prodeunt hæc ex Cod. Baſilienſi, Druſio & Hieronymo. In has porro lectiones hæc Druſius.

Ἐνοπλισάμενοι i. ἔνοπλοι, *ſive* ἐνόπλιοι, *armati. Putavi aliquando legendum eſſe*, ἐνωπλισμένοι. *Hieron. Epiſt. CXXV. quæ ad Damaſum ſcripta*: Aquila namque, qui non contentioſius, ut quidam putant; ſed ſtudioſius, verbum interpretatur ad verbum, in eo loco ubi LXX. poſuerunt: Quinta autem generatione aſcenderunt filii Iſrael de terra Ægypti, ita tranſtulit, καὶ ἐνοπλισάμενοι ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς Αἰγύπτου. i. & armati aſcenderunt filii Iſrael de terra Ægypti. Licet pro eo quod nos armati diximus, ſecundum Græci ſermonis ambiguitatem, inſtructi ſive muniti propter ſupellectilem, qua Ægyptios ſpoliaverant, poſſit intelligi. *Idem paullo poſt*, Aquilam vero, ut in cæteris, & in hoc maxime loco proprie tranſtuliſſe omnis Judæa conclamat, & Synagogarum univerſa conſonant ſubſellia.

Πεμπταΐζοντες, *numero quinario: verbum a* πεμπτὰς *deformatum. Jonathan, Quilibet cum quinque infantibus aut pueruIis &c.*

Huc uſque Druſius. Cætera Rabbinorum commenta omittenda ducimus. Ibi vide ſi vacat.

Notandum eſt Diodorum in Catenis ad Aquilam legere ἐνωπλισμένοι, ad Symmachum vero ὁπλῖται; Editionem autem Romanam perinde atque Baſilienſem Codicem A. Σ. καθωπλισμένοι. Puto melius legi ad Aquilam, ἐνωπλισμένοι.

CAPUT XIV. EXODI.

מגדל 2. O. Μαγδώλυ.

ויאמר פרעה לבני ישראל O. καὶ ἐρεῖ Φαραὼ τῷ λαῷ αὐτῷ, οἱ υἱοὶ Ισραήλ. Αλλοι, καὶ ἐρεῖ Φαραὼ περὶ τῶν υἱῶν Ισραήλ.

שלשים 7. O. τριστάτας. Αλλος, ἀνὰ τρεῖς.

ויחזק 8. O. καὶ ἐσκλήρυνε. Αλλος, καὶ ἐβάρυνε.

למות 11. O. θανατῶσαι. Αλλος, ἀποκτεῖναι.

ויסעו 15. Τὸ Σαμαρ. ἵνα ἀπάρωσιν. O. καὶ ἀναζευξάτωσαν.

ביבשה 16. A. Εἰς χέρσον. Σ. Εἰς ξηράν. O. κατὰ τὸ ξηρόν.

ואני הנני מחזק 17. O. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ σκληρυνῶ. Αλλος, ἰδοὺ ἐγὼ στερεῶ.

ויהי הענן והחשך ויאר את־הלילה ולא־קרב זה אל־זה כל־הלילה 20. A. καὶ ἐγένετο ἡ νεφέλη σκότος, καὶ ἐφώτισε σὺν τὴν νύκτα, καὶ οὐκ ἤγγισεν οὗτος πρὸς τοῦτον. Σ. καὶ ἦν ἡ νεφέλη σκότος μὲν ἔνθεν, φαίνουσα δὲ ἐντεῦθεν. Τὸ Σαμαρειτικόν, καὶ ἦν τὸ νέφος, καὶ τὸ σκότος, καὶ ἔφαινε τῇ νυκτί. O. καὶ ἐγένετο σκότος καὶ γνόφος· καὶ διῆλθεν ἡ νύξ· καὶ οὐ συνέμιξαν ἀλλήλοις ὅλην τὴν νύκτα.

לחרבה 21. A. Εἰς χέρσον. Συμ. Εἰς ξηράν. O. ξηράν.

ויסר 25. Σ. καὶ μετέστησεν. O. καὶ συνέδησεν.

ויאמר O. καὶ εἶπον. Αλλος, καὶ εἶπον τῷ λέγειν.

לאיתנו 27. A. Εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ. Σ. Εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς. O. ἐπὶ χώρας.

וינער A. ἀνέβρασεν. O. ἐξετίναξε.

2. [a] HEbr. Migdol. *LXX. & Vulg.* Magdolum.

3. *Heb. &* dicet Pharao ſuper filiis Iſraël. *LXX.* & dicet Pharao populo ſuo: Filii Iſraël. *Alii*, & dicet Pharao de filiis Iſraël. *Vulg. dicturuſque eſt Pharao ſuper filiis Iſraël.*

7. *Heb. Vulg.* Duces. *LXX.* triſtatas. *Alius* per ternos.

8. *Heb.* & roboravit. *LXX.* & induravit. *Alius*, & aggravavit. *Vulg. induravitque.*

11. *Hebr.* ad moriendum *LXX.* ut morti traderes, *Alius*, ut occideres. *Vulg. ut moreremur.*

15. *Heb.* & proficiſcantur. *Samar. & Vul.* ut proficiſcantur. *LXX.* & diſjungant ſe.

16. *Heb.* per aridam. *A.* in continente *S.* in aridam. *LXX. Vulg.* per ſiccum.

17. *Heb.* & ego ecce ego roborans. *LXX.* & ecce ego indurabo. *Alius*, & ecce ego obfirmo. *Vulg. ego autem indurabo.*

v. 20. *Hebr.* & fuit nubes & obſcuritas, & illuminavit noctem, & non appropinquavit hic ad iſtum tota nocte. *A.* & facta eſt nubes tenebræ, & illuminavit noctem, & non appropinquavit hic ad illum. *S.* & erat nubes tenebræ quidem hinc, lucens vero inde. *Samarit.* & erat nubes & tenebræ, & apparebat nocte. *LXX.* & factæ ſunt tenebræ & caligo, & venit nox, & non commiſcuerunt ſe invicem totam noctem. *Vulg. & erat nubes tenebroſa, & illuminans noctem, ita ut ad ſe invicem toto noctis tempore accedere non valerent.*

21. *Hebr.* in ſiccitatem. *A.* in continentem. *S.* in aridam. *LXX.* ſiccum. *Vulg. in ſiccum.*

25. *Heb.* & removit. *S.* & tranſtulit. *LXX.* & colligavit. *Vulg. & ſubvertit.*

Heb. & dixit. *LXX* & dixerunt. *Alius*, & loquendo dixerunt. *Vulg. dixerunt ergo.*

27. *Hebr.* ad fortitudinem ſuam. *A.* in antiquum locum ſuum. *S.* in priſtinum locum ſuum. *LXX.* ſuper locum. *Vulg. ad priorem locum.*

Hebr. LXX. excuſſit. *A.* vi æſtus ejecit. *Vulg. involvit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Exodi.

v. 2. Μαγδώλυ. Ad hanc vocem in Baſilicnſi hæc nota habetur, quæ videtur Origenis eſſe: ἐν τοῖς ἀριθμοῖς κεῖται, ἀπὸ Βουθὰν ἐπὶ στόμα Εἰρὼθ ὅ ἐστιν ἀπέναντι Βεελσεπφών, παρεμβεβληκέναι τοὺς υἱοὺς Ισραήλ. Hoc eſt: *In Numerorum libro jacet, A Buthan ad os Iroth, quod eſt e regione Beelſepphon, caſtra poſuiſſe filios Iſrael.*

v. 3. Sic duo Mſſ. tacito Interpretum nomine. Videturque eſſe interpretatio reliquorum.

v. 7. O. τριστάτας. Αλλος, ἀνὰ τρεῖς. Hanc poſtremam lectionem habet Baſilienſis ſine nomine Interpretis. In hunc vero locum hæc Origenis nota fertur in Catenis omnibus mſſ. τοὺς πρὸς τρεῖς διαμαχομένους μάχεσθαι, ἢ τοὺς ἐν τῇ παρατάξει μετὰ τὸν πρωτοστάτην, καὶ τὸν δευτεροστάτην ἱσταμένους ἐν τῇ τρίτῃ τάξει. Ἄλλοι δέ φασιν ὡς εἰς τὰς χρείας τῶν πολέμων ἅρματα ἐποίουν μεγάλα, ὥστε καὶ τρεῖς χωρεῖν, ἵνα ὁ μὲν εἷς ἡνιοχῇ, οἱ δὲ δύο πολεμῶσιν· ἢ τοὺς ἐπὶ τριῶν ἵππων βεβηκότας. οἱ γὰρ παλαιοὶ ἐν τοῖς πολέμοις ἐπὶ δύο ἢ τριῶν ἵππων ἐπωχοῦντο ἔχοντες ἁρματηλάτας. ἢ τριστάτην λέγει τὸν ἐν τῷ καθέζεσθαι τὸν βασιλέα τρίτον ἱστάμενον, ἤτοι τρίτην ἔχοντα καθέδραν· οἷον ἦν Δαυὶδ [illegible] Σαοὺλ, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν βασιλειῶν εὑρήσεις. Hoc eſt: *Eos qui cum tribus pugnare poſſent* [ſupple τριστάτας vocat,] *vel eos qui in acie poſt anteſignanum & ſecundum ab eo, tertio ordine ſtabant. Alii vero dicunt, ad bellorum uſum ingentes olim currus fuiſſe, adeo ut tres caperent: quorum unus aurigæ officio fungeretur, alii duo pugnarent. Aut eos qui binis aut ternis equis veherentur. Antiqui enim in bellis bigis vel trigis utebantur, auriganteſque incedebant.*

Vel

V. I τριστάτην vocat eum qui ſedente Rege tertius ſtaret, aut tertiam ſedem occuparet: qualis erat David apud Saulem, ut in Regnorum primo invenies. Druſius ad verſ. 4. Capitis ſequentis, hujus notæ aliquot ἀποσπασμάτια adfert. Hanc porro ex ſe conjecturam adjicit, τριστάτην fuiſſe tertium a Rege; ſed eam vocem latius ſumtam, quemvis ducem ac principem ſignificare. Interpres autem Anonymus cujus verſionem adfert Baſilienſis Codex, nempe ἀνὰ τρεῖς, *per ternos*, ſignificare videtur duces illos ternos inceſſiſſe, ideoque vocari שלישים.

v. 8. Ἀλλ@, [illegible]. Sic Regius unus.

v. 11. Ita Baſilienſis, non indicato Interprete.

v. 15. Ita Druſius.

v. 16. Sic Baſilienſis. Edit. Rom. habet, ξηρόν.

v. 17. Ἀλλ. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ στερεῶ. Sic Baſilienſis ſine nomine Interpretis.

v. 20. Sic omnes MSſ. noſtri & Editio Rom. Unus Baſilienſis habet, σὺν τὴν νύκτα, recte ſecundum conſuetudinem Aquilæ. Ad lectionem Samaritani Colbertinus habet τὴν νύκτα. Reg. unus ἔφαινεν ἐν τῇ νυκτί.

Duo Codices Regii hoc Scholion addunt: παρῆλθεν ἡ νὺξ ἐν μέσῳ τῶν δύο στρατοπέδων σκοτίζουσα μόνοις Αἰγυπτίοις. i. *Tranſiit nox in medio duorum exercituum, quæ ſolis Ægyptiis tenebroſa erat.*

v. 25. Sic Editio Romana.

Ibid. Καὶ εἶπαι τῷ λέγειν. Sic Edit. Rom.

v. 27. Lectionem Aquilæ habet Edit. Rom. Symmachi Baſilienſis & unus Regius.

Ibid. A. ἀνέτρεπε, ſic Baſilienſis & Edit. Rom.

CAPUT XV. EXODI.

זמרת יה 2. O. σκεπαστής. Ἄλλος, ὑπερασπιστής.

שלשיו טבעו 4. O. τριστάτας. κατεποντίσθησαν. Ἄλλος, τριστάτας κατεπόντισεν.

קמיך 7. O. ὑπεναντίους. Ἄλλος, ἐχθρούς σου.

נערמו 8. A. Σ. Θ. ἐσωρεύθη. O. διέστη.

מי כמכה באלים יהוה מי כמכה נאדר בקדש
11. Σ. οὔτε ἐν δυναστείαις, οὔτε ἐν ἁγιασμῷ ἐξισωθῆναί τις δυνήσεται, ἢ κατά τι γοῦν ὁμοιωθῆναι. O. τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς κύριε; τίς ὅμοιός σοι, δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις;

בחסדך 13. A. ἐν τῷ ἐλέει σου. al. ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ σου. O. ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου.

נהלת Σ. διεβάστασας. O. παρεκάλεσας.

ירגזון 14. A. ἐκλονήθησαν. O. ὠργίσθησαν. Ἄλλος, ἐφοβήθησαν. Ἄλλος, ἐταράχθησαν.

נבהלו 15. O. ἔσπευσαν. Ἀλλ. ἐθορυβήθησαν.

מכון לשבתך 17. O. ἕτοιμον κατοικητήριόν σου. Ἄλλος, ἕδρασμα εἰς καθέδραν σου.

ותען להם 21. O. ἐξῆρχεν δὲ αὐταῖς. Ἄλλος, καὶ κατέλεγεν αὐταῖς.

לשתת מים ממרה 23. O. πιεῖν ἐκ Μεῤῥᾶς. Ἄλλος, πιεῖν ὕδωρ ἐκ Μεῤῥᾶς.

ויורהו 25. O. ἔδειξεν. Ἄλλος, ἐφώτισεν.

2. HEb. cantatio iah. *LXX.* protector. *Alius*, defenſor. *Vulg. laus mea Dominus.*

4. *Heb.* (electio) ducum ejus ſubmerſi ſunt. *LXX.* triſtatas: ſubmerſi ſunt. *Alius*, triſtatas demerſit. *Vulg. electi principes ejus ſubmerſi ſunt.*

7. *Hebr.* inſurgentes in te. *LXX.* adverſarios. *Alius*, inimicos tuos. *Vulg. adverſarios tuos.*

8. *Heb. A. S. Th.* coacervatæ ſunt. *LXX.* diviſa eſt. *Vulg. congregatæ ſunt.*

11. *Hebr.* Quis ſicut tu in diis, Domine? quis ſicut tu magnificus in ſanctitate? *S.* Neque in potentiis, neque in ſanctificatione æquiparari quis poterit; aut in quopiam ſimilis effici. *LXX.* Quis ſimilis tibi in diis, Domine? quis ſimilis tibi glorificatus in ſanctis? *Vulg. Quis ſimilis tui in fortibus, Domine? quis ſimilis tui magnificus in ſanctitate?*

13. *H. A. Vulg.* in miſericordia tua. *LXX.* in juſtitia tua.

Heb. duxiſti *S. Vulg.* portaſti. *LXX.* advocaſti.

14. *Heb.* contremiſcent. *A.* commoti ſunt. *LXX Vulg.* irati ſunt *Alius*, timuerunt. *Alius*, turbati ſunt.

15. *Hebr.* territi ſunt. *LXX.* feſtinaverunt. *Al.* turbati ſunt. *Vulg. conturbati ſunt.*

17. *Heb.* loco ad ſedendum te. *LXX.* paratum habitaculum tuum. *Al.* firmitatem ad ſedem tuam. *Vulg. firmiſſimo habitaculo tuo.*

21. *Heb.* & reſpondit eis. *LXX.* principium autem dedit illis. *Alius*, & recenſuit eis. *Vulg. quibus præcinebat.*

23. *Heb.* bibere aquas de Merah. *LXX.* bibere de Merra. *Alius*, bibere aquam de Merra *Vul. bibere aquas de Mara.*

25. *Heb.* docuit. *LXX.. Vulg.* oſtendit. *Alius*, illuminavit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Exodi.

v. 2. Ἀλλ. ὑπερασπιστής. Sic Codex unus.

v. 4. Sic Druſius & MSſ. quidam. Vide notas ad Caput XIV. v. 4. ſupra.

v. 8. Ita Baſilienſis & Druſius.

v. 11. Hunc Symmachi locum plenum mutuamur ex duobus Regiis atque uno Colbertino. Apud Druſium mutilus erat, legebaturque ἐν δυναστείᾳ. Alii omnes melius, ἐν δυναστείαις: nam vox Hebraïca in plurali eſt.

v. 13. Sic Codex unus Reg.

Ibid. Σ. διεβάστασας. Sic Codices omnes & Druſius. Hinc Vulgata, *portaſti*.

v. 14. A. ἐκλονήθησαν. Verbum רגז, κλονεῖν ſolet vertere

Aquila. Symmachus vero ταράττω. Hinc ἐταράχθησαν videtur Symmachi eſſe.

v. 15. ἐθορυβήθησαν. Sic Druſius ſine nomine Interpretis.

v. 17. Sic Baſilienſis & Edit. Rom. In hunc vero locum hæc Druſius: *Pſalm. 33. 14.* ממכון שבתו *A.* ἀπὸ ἑδράσματος καθέδρας αὐτοῦ. *Hieron. de firmiſſimo ſolio. Hinc licet colligere* ἕδρασμα εἰς καθέδραν, *Aquilæ eſſe.*

v. 21. Sic Catenæ Regiæ & Druſius.

v. 23. Sic unus Codex & Druſius.

v. 25. Ita Baſilienſis. Eamdem Hebraïcam vocem φωτισμοῦ item vertit Aquila Job. 12. 7. & Exod. 14. 20. & 24. 12. להורותם φωτίσαι. quare certum videtur hîc etiam Aquilæ eſſe.

CAPUT XVI. EXODI.

ויסעו 1. A. . . . . O. ἀπῆραν δέ.

כפר 14. O. πάγος. Αλλος, πάχνη.

איש לפי אכלו 16. Σ. (ὅσον ἑκάστοις καθῆκε μεμετρημένον). O. ἕκαστος εἰς τοὺς καθήκοντας.

עמר O. γομόρ.

וירם 20. O. ἐξέζεσε. Αλλος, ἀνέβρασεν.

איש כפי אכלו 21. O. ἕκαστος τὸ καθῆκον αὐτῷ. Αλλος, ἕκαστος τὸ ἀρκοῦν.

ויגידו 22. O. ἀνήγγειλαν. Αλλος, ἀπήγαγον.

תחתיו 29. O. εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν. Αλλος, παρ' ἑαυτῷ.

כזרע גד 31. τὸ Σαμαρ. ὡς σπέρμα ὀρύζης. O. ὡς σπέρμα κορίου.

כצפיחת בדבש A. ἄμυλος ἐν ἐλαίῳ μελικηρίῳ. Σ. ὡς ἄμυλος ἐν μέλιτι. O. ὡς ἐγκρὶς ἐν μέλιτι.

אל־קצה ארץ כנען 35. Σ. ἕως τὰ πέρατα τῆς γῆς Χαναάν. O. εἰς μέρος τῆς Φοινίκης.

עשרית האפה O. τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων. Αλλ. τὸ δέκατον τοῦ οἰφί.

1. HEb. & profecti ſunt *A.* & inclinauerunt, vel, reſpexerunt. *LXX.* promoverunt autem. *Vulg. profectique ſunt.*

14. *Hebr. Alius & Vulg.* pruina. *LXX.* gelu.

16. *Heb.* Vir ſecundum cibum ſuum. *S.* quantum ſingulis competit dimenſum. *LXX.* unuſquiſque in eos qui ad ſe pertinent. *Vulg. quantum ſufficit ad veſcendum.*

Hebr. Gomer. *LXX. Vulg.* gomor.

20. *Heb.* & vermiculavit. *LXX.* & ebullivit. *Alius*, emiſit. *Vul. ſcatere cœpit.*

21. *Heb.* vir ſecundum cibum ſuum. *LXX.* unuſquiſque quod pertinebat ad ſe. *Alius*, unuſquiſque quod ſufficiebat. *Vulg. quantum ſufficere poterat ad veſcendum.*

22. *Heb. LXX.* & nuntiaverunt. *Alius*, retulerunt, *Vul. narraverunt.*

29. *Heb.* ſub ſe. *LXX.* in domibus veſtris. *Alius*, apud ſe. *Vul. apud ſemetipſum.*

31. *Heb. LXX.* tamquam ſemen coriandri. *Samar.* ut ſemen oryzæ. *Vul. quaſi ſemen coriandri.*

Heb. LXX. tanquam lagani cum melle. *A.* placenta in oleo & favo mellis. *S.* ut placenta in melle. *Vul. quaſi ſimila cum melle.*

35. *Heb.* ad extremum terræ Chanaan. *S.* uſque ad fines terræ Chanaan. *LXX.* in partem Phœniciæ. *Vul. uſqueque tangerent fines terræ Chanaan.*

H. decima ephah. *LXX.* decima pars trium menſurarum. *Alius*, decimum œphi. *Vulg. decima pars eſt ephi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Exodi.

v. 1. Sic Procopius p. 266. *Aquila, & inclinaverunt, vel, reſpexerunt.*

v. 14. Ex Baſilienſi ſine nomine.

v. 16. Symmachi lectionem ex Procopio mutuamur p. 266. *Symmachus habet, Quantum ſingulis competit dimenſum.*

Ibid. O. γομόρ. In hunc vero locum duplex nota habetur in Mſſ. Altera anonymi ſic: ὁ γόμορ, μόδιοι δεκαπέντε, τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων. i. *Gomor, modii quindecim: decima pars trium menſurarum*; altera Epiphanii his verbis· Τὸ γόμορ, δέκατον τοῦ μεγάλου μέτρου, τουτέστι τῆς ἀρτάβας ὃ γίνεται ἑπτὰ ξέσται καὶ πέμπτον. i. *Gomor decima pars magnæ menſuræ, artaba ſcilicet: quæ ſeptem ſextarios & quintam partem continet.*

v. 20. Αλλ. ἀνέβρασεν. Hæc lectio habetur in Baſilienſi & in Edit. Romana. Videturque Aquilæ eſſe, qui ſupra hac voce utitur, Cap. 14. v. 27.

v. 21. Ἕκαστος τὸ ἀρκοῦν. Sic Druſius. Videtur autem eſſe lectio Symmachi: qui magis ſenſum quàm verba reſpicit.

v. 22. Sic Codices aliquot & Schedæ Combefiſianæ.

v. 29. Παρ' ἑαυτῷ. Sic Baſilienſis. Videtur autem eſſe lectio Aquilæ vel Symmachi, quam ſequitur vulgatus Interpres, qui vertit, *apud ſemetipſum.*

v. 31. Sic Colbertinus & Druſius.

Ibid. Hic mire variant exemplaria. Edit. Rom. habet A. ἄμυλος ἐξ ἐλαίου. Σ. ὡς ἄμυλος ἐν μέλιτι. Incertus, μελικηρίῳ. Regius unus. Ακ. φασὶν, ἄμυλος ἐξ ἐλαίου μελικηρίῳ. R. 1888. ἄμυλος ἐν ἐλαίῳ atque ita legiſſe videtur Procopius, cujus interpres vertit, *cum oleo.* Veram igitur Aquilæ lectionem eſſe exiſtimo ἄμυλος ἐν ἐλαίῳ μελικηρίῳ. Neque enim crediderim, ubi דבש legitur in Hebræo, nullam mellis mentionem feciſſe Interpretem illum, qui literam accurate ſequitur. Procopii Interpres ſic habet. *Aquila legit, ſimila cum oleo. Symmachus reddit, ut mellis favus.* Ubi videtur τὸ μελικηρίῳ Symmachi eſſe exiſtimaſſe.

v. 35. Sic unus Codex Symmachi lectionem præfert. Interpres autem Procopii p. 266. *Symmachus traſtulit, Uſque ad fines terræ Chanaan.*

Ibid. τὸ δέκατον τοῦ Οἰφί. Sic Mſſ. noſtri & Editio Romana ſine Interpretis nomine. Hic Druſius ſic habet:

Digitized by Google

Hieron. decima pars Ephi. LXX. τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων. *Noſter alibi* שלשה *tres modios reddit. Ergo* μέτρον *modius, nomine generis ad certam ſpeciem reſtricto. Oncelos & Jonathan* תלת סאין trium ſatorum. *Huc accommodanda modii vox, quam pro ſato uſurpant. Eſt autem ſatum menſura Hebraica, quam ter continebat Epha.*

CAPUT XVII. EXODI.

ואין מים לשתת העם 1. O. καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ τῷ λαῷ πιεῖν. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ ὥστε πιεῖν τὸν λαόν.

וילן העם על־משה 3. O. διεγόγγυζεν ἐκεῖ ὁ λαὸς πρὸς Μωυσῆν. Ἄλλος, καὶ ἐγόγγυσεν ὁ λαὸς ἐπὶ Μωυσῆ.

ומטך 5. O. καὶ τὴν ῥάβδον. Ἄλλος, καὶ τὴν βακτηρίαν σου.

הגבעה 9. A. Σ. O. Θ. τοῦ βουνοῦ.

ידיו אמונה 12. A. αἱ χεῖρες αὐτοῦ πίστις O. αἱ χεῖρες Μωυσῆ ἐστηριγμέναι.

1. Heb. & non aqua ut biberet populus. *LXX.* & non erat aqua populo ad bibendum. *Alius*, & non erat aqua ut biberet populus. *Vulg. ubi non erat aqua ad bibendum populo.*

3. *Heb.* & murmuravit populus contra Moſeh. *LXX.* & murmuravit ibi populus contra Moyſem. *Alius*, & murmuravit populus ſuper Moyſe. *Vulg. & murmuravit contra Moyſen.*

5. *Heb.* & virgam tuam. *LXX. Vulg.* & virgam. *Al.* & baculum tuum.

9. *Heb. A. S. LXX. Th. Vul.* collis.

12. *Heb.* manibus ejus fidelitas. *A.* manus ejus fides. *LXX.* manus Moyſi ſtabiles. *Vulg. ut manus illius non laſſarentur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Exodi.

v. 1. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἦν ὕδωρ ὥστε πιεῖν τὸν λαόν. Sic duo MSſ.

v. 3. Sic unus Codex. Videtur autem lectio ſecunda eſſe Aquilæ.

v. 5. Ἄλλος, καὶ τὴν βακτηρίαν. Sic unus Codex tacito Interprete. Sic vocem מטה vertit Aquila 1. Reg. 14. 27.

v. 9. A. Σ. O. Θ. τοῦ βουνοῦ. Sic unus Regius.

v. 12. Ita Baſilienſis lectionem Aquilæ adfert, ubi πίστις, pro אמונה. *Manus ejus fides*; id eſt, manus Moyſi erectæ fideliter ſtabant, nec demittebantur.

CAPUT XVIII. EXODI.

חתן 1. A. νυμφευτής. Σ. πενθερός. O. γαμβρός.

אחר שלוחיה 2. O. μετὰ τὴν ἄφεσιν αὐτῆς. Ἄλλος, ἐξ ἀποστολῆς αὐτῆς.

ויבא יתרו חתן משה 5. A. καὶ ἦλθεν Ἰεθρὼ νυμφευτὴς Μωυσῆ. Σ. ἦλθεν οὖν Ἰοθὸρ ὁ πενθερὸς Μωυσῆ. O. καὶ ἐξῆλθεν Ἰοθὸρ ὁ γαμβρὸς Μωυσῆ.

חתנו 7. Σ. πενθερῷ αὐτοῦ. O. γαμβρῷ.

זדו 11. οἱ λοιποὶ, ὑπερηφανεύσαντο. O. ἐπέθεντο.

מה־הדבר הזה 14. O. τί τοῦτο; Ἄλλος, τί τὸ ῥῆμα τοῦτο; Ἄλλος, τίς ὁ λόγος οὗτος ὃν,

עד ערב O. ἕως δείλης. Ἄλλος, ἕως ἑσπέρας.

והזהרתה 20. A. διαστελῇ vel διαστελεῖς. O. διαμαρτύρῃ.

יראי אלהים 21. οἱ λοιποὶ, φοβουμένους τὸν θεόν. O. θεοσεβεῖς.

שנאי בצע O. μισοῦντας ὑπερηφανίαν. Ἄλλος, μισοῦντας πλεονεξίαν.

הגדל 22. οἱ λοιποὶ, τὸ μέγα. O. τὸ ὑπέρογκον.

1. Heb. S. LXX. ſocer. *A.* pronubus. *Vulg. cognatus.*

2. *Heb.* poſt dimiſſiones ejus. *LXX.* poſt dimiſſionem ejus. *Alius*, ex dimiſſione ejus. *Vulg. quam remiſerat.*

5. *Heb.* & venit Ithro ſocer Moſeh. *A.* & venit Iethro pronubus Moyſi. *S.* venit igitur Iothor ſocer Moyſi. *LXX.* & egreſſus eſt Iothor ſocer Moyſi. *Vulg. venit ergo Jethro cognatus Moyſi.*

7. *H. S.* ſocero ſuo. *LXX.* ſocero. *Vulg. cognati ſui.*

11. *H. Reliqui*, ſuperbierunt. *LXX.* inſectati ſunt. *Vulg. ſuperbe egerint.*

14. *H.* quæ res hæc. *LXX.* quid hoc? *Alius*, quod hoc verbum? *Alius*, quis hic ſermo, quem. *Vulg. quid eſt hoc quod facis?*

H. Alius & Vulg. uſque ad veſperam. *LXX.* uſque ad crepuſculum veſpertinum.

20. *H.* ſignificabis. *A.* mandabis, *al.* manda. *LXX.* teſtaberis. *Vulg. oſtendaſque.*

21. *H. Reliqui & Vulg.* timentes Deum. *LXX.* Deum colentes.

H. Alius, odientes avaritiam. *LXX.* odientes ſuperbiam. *Vulg. qui oderint avaritiam.*

22. *H.* rem magnam. *Reliqui*, (Verbum) magnum. *LXX.* verbum grave. *Vul. quicquid majus.*

והקל מעליך Σ. Θ. καὶ συμβαστάσουσί σοι. Ο. καὶ συναντιλήψονταί σοι.

וישמע 24. Ο. ἤκουσε δὲ. Αλλος, καὶ ὑπήκουσε.

הקשה 26. Α. Σ. σκληρόν. Ο. τὸ ὑπέρογκον. Θ. τὸ δυσχερές. Αλλος, τὸ μέγα.

את־חתנו 27. Σ. τὸ πενθερὸν αὐτοῦ. Ο. τὸ ἑαυτοῦ γαμβρόν.

Heb. & allevia deſuper te. *S. Th.* & una tecum portabunt *LXX.* & ſuſcipient onus tecum. *Vulg. leviuſque ſit tibi, partito in alios onere.*

24. *H. & Alius*, & obedivit. *LXX.* audivit. *Vulg. quibus auditis.*

26. *H. A. S.* durum *LXX.* grave. *Th.* difficile. *Alius*, magnum. *Vulg. gravius.*

27. *H. S.* ſocerum ſuum. *LXX.* ſui ipſius ſocerum. *Vulg. cognatum ſuum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Exodi.

v. 1. Sic Baſilienſis. Druſius, Α. νυμφευτὴ perperam. Vide quæ in hanc interpretationem diximus ſupra Cap. 3. v. 1.

v. 2. Αλλ. ἐξ ἀποστολῆς. Sic unus Codex Regius atque Druſius: alter vero ἐξαποστολὴν perperam.

v. 5. Sic Baſilienſis, Regius unus & Editio Romana, in qua ad lectionem Aquilæ perperam jacet, νυμφευτὰ. Codex Regius ad Aquilam habet Ιοθόρ. Alii melius Ιοθρὰ. Baſilienſis ad Symmachum, ἦλθεν Ιοθὸρ, omiſſo ὁ.

v. 7. Σ. πενθερῷ. Sic duo Mſſ.

v. 11. Sic Baſilienſis. οἱ λοιποὶ, ὑπερηφανεύσαντο. Id eſt. Aq. Symm. & Theodotion. Druſius non indicat cujus ſit interpretatio.

v. 14. Sic Baſilienſis, nec Interpretum nomen adfert.

Sed prima interpretatio videtur eſſe Aquilæ, ſecunda Symmachi.

Ibid. ἕως ἑσπέρας. Sic Baſilienſis. Videtur autem eſſe trium Interpretum; non enim alio modo vertere potuiſſe putantur.

v. 20. Editio Romana, Α. διαστολῆ. Baſilienſis, Α. διαστέλλει. Prior Hebraico magis conſonat.

v. 21. Ita Baſilienſis & Editio Romana.

Ibid. μισοῦντας πλεονεξίαν. Sic Druſius.

v. 22. Ita Baſilienſis ſolus.

Ibid. Σ. Θ. καὶ συμβαστάσουσί σοι, ex Edit. Romana.

v. 24. Ex Baſilienſi.

v. 26. Sic Baſilienſis & Edit. Rom.

v. 27. Sic duo Mſſ.

CAPUT XIX. EXODI.

והייתם לי סגלה מכל־העמים 5. Σ. ἔσεσθέ μοι ἐξαίρετον ἐκ πάντων τῶν λαῶν. Ο. ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν.

ויקרא לזקני העם 7. Ο. ἐκάλεσε τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ. Αλλ. ἐλάλησε πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ.

קדשתם 10. οἱ λοιποὶ, ἁγίασον αὐτούς. Ο. ἅγνισον αὐτούς.

והגבלת את־העם 12. Ο. ἀφοριεῖς τὸν λαόν. Αλλος, ὀροθετήσεις τοῦ λαοῦ.

ירה יירה 13. Α. ῥοιζήσει (ῥοιζηθήσεται) Σ. βέλεσιν.... Ο. βολίδι κατατοξευθήσεται. Θ. τοξεύμασι κατατοξευθήσεται.

כעשן 18. Ο. ὡσεὶ καπνός. Αλλος, ὡσεὶ ἀτμίς.

פן־יפרץ בהם יהוה 22. Α. μήποτε διακόψῃ ἐν αὐτοῖς κύριος. Σ. μήποτε διαφθείρῃ.... Ο. μήποτε ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτῶν κύριος.

בכם 24. Ο. ἀπ' αὐτῶν. Αλλος, ἐξ αὐτῶν.

5. Heb. & eritis mihi peculium ab omnibus populis. *S.* eritis mihi ſelectum ex omnibus populis. *LXX.* eritis mihi populus peculiaris ab omnibus gentibus. *Vulg. eritis mihi in peculium de cunctis populis.*

7. *H. LXX.* vocavit ſeniores populi. *Alius*, locutus eſt ad ſeniores populi. *Vulg. convocatis majoribus natu populi.*

10. *H.* ſanctificabis eos. *Reliqui & Vulg.* ſanctifica illos. *LXX.* purifica illos.

12. *H. LXX.* terminabis populum. *Alius*, terminos pones populo. *Vulg. conſtitueſque terminos populo.*

13. *H.* jaculando jaculis impetetur. *A.* cum ſtridore jaculorum confodietur. *S.* telis..... *LXX.* jaculo confodietur. *Th.* ſagittis confixus configetur. *Vulg. confodietur jaculis.*

18. *Heb. LXX.* ſicut fumus. *Alius*, ſicut vapor. *Vulg. fumus.*

22. *Heb.* dividat. *A.* dirumpat. *S.* corrumpat. *LXX.* interimat. *Vulg. percutiat.*

2. *Heb.* ne forte dividat in illis Dominus. *A.* ne forte dirumpat in illis Dominus *S.* ne forte corrumpat... *LXX.* ne forte avellatur ab illis Dominus. *Vulg. ne percutiat eos.*

24. *Hebr.* in eis. *LXX.* ab eis. *Alius*, ex eis.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Exodi.

v. 5. Sic Colbertinus unus, Regius item & Theodoretus qui ad Symmachum ἐξαίρετος habet. Hanc vero lectionem perperam Theodotioni tribuit Editio Romana. Legerint fortaſſe Editores Θεοδ. ἐξαίρετον, Θεοδοτίων, ἐξαίρετος, Cum legendum eſſet Θεοδώρητος, ἐξαίρετον. Cæterum hanc lectionem Symmachi eſſe ſuadent tum Mſſ. & Theodoretus; tum etiam locus Pſalmi 134. v. 4. ubi Symmachus סגלה vertit. ἐξαίρετον. In hunc locum Druſius: *In fragmentis meis mſſ.* λαὸς περιούσιος, *populus peculiaris. Poſſet etiam reddi, populus eximius.*

Sed Hebrææ voci magis quadrat, peculiaris. Sane quartum prædicabile סגלה *vocant. Hieron. in Comment. Malachiæ.* 3. Aquila περιούσιον, *cæteri* περιποίησιν *interpretati ſunt. Cohel.* 2. 8. [*i. Eccleſiaſtæ* 2. 8.] A. ἰδιασ. *Sym.* σκύλια. *Hieronymus hoc loco: Eritis mihi peculium. LXX.* περιούσιον. Hactenus Druſius.

v. 7. Ἐλάλησε πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους. Ita Codex unus, tacito Interpretis nomine.

v. 10. Sic Editio Rom. & Druſius.

v. 12. Sic Baſilienſis & Editio Romana. ὁροθετήσεις. Quam lectionem auguratur Druſius eſſe Reliquorum trium: cujus autem vel quorum ſit, incertum.

v. 13. Sic Editio Romana & Baſilienſis, qui habet, A. ῥοιζίοις perperam. ῥοιζήσει autem hic eſt Dativus caſus a ῥοίζησις *jaculatio cum ſtridore*, non autem futurum verbi ῥοιζέω, ut putaſſe videtur Druſius, qui τὸ, ῥοιζήσει vertit, *cum magno ſtrepitu ac ſtridore occidetur.* Verterit igitur Aquila ירה יירה, ῥοιζήσει ῥοιζηθήσεται, ut ſolet talem Hebraiſmum Interpretari. Idem Aq. 1. Reg. 31. 3. מורים, ῥοιζοῦντες, vertit.

v. 18. Baſilienſis, ὡσεὶ ἀτμὶς, tacito Interpretis nomine.

v. 22. Has lectiones habent Baſilienſis & alii Mſſ.

v. 24. Sic Baſilienſis.

CAPUT XX. EXODI.

אשר הוצאתיך 2. O. ὅστις ἐξήγαγόν σε. Ἄλλος, ὁ ἐξαγαγών σε.

פסל 4. οἱ λοιποὶ, γλυπτόν. O. Εἴδωλον.

לשוא 7. A. Εἰς εἰκῆ. O. Ἐπὶ ματαίῳ.

הערפל 21. A. O. Θ. Ἀραφέλ. Σ. ὁμίχλην. O. ἄλλως, τὸν γνόφον.

כי חרבך הנפת עליה 25. A. ὅτι μάχαιράν σου ἐξῆρες ἐπ' αὐτό. Σ. τὴν γὰρ μάχαιράν σου ἐκίνησας ἐπ' αὐτό. O. τὸ γὰρ ἐγχειρίδιόν σου ἐπιβέβληκας ἐπ' αὐτοῖς. Θ. ὅτι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπιβέβληκας ἐπ' αὐτό.

ותחללה O. καὶ μεμίανται. Ἄλλος, καὶ ἐβεβήλωσας αὐτό.

2. Heb. *Vul.* qui eduxi te. *LXX.* qui eduxit te. *Alius*, qui eduxi te.

4. *Heb. & Reliqui*, & *Vulg.* ſculptile. *LXX.* idolum.

7. *Heb.* in vanum. *A.* temere *LXX.* in vano. *Vulg. in vanum*, &, *fruſtra.*

21. *Hebr. S. Vul.* caliginem. *A. LXX. Th.* Araphel. *LXX. alio modo*, caliginem.

25. *Heb.* cum gladium tuum elevaveris ſuper illud. *A.* quia gladium tuum extuliſti ſuper illud. *S.* nam gladium tuum moviſti ſuper illud. *LXX.* cultrum enim tuum injeciſti ſuper eos. *Th.* quia frameam tuam injeciſti in illud *Vulg. ſi enim levaveris cultrum tuum ſuper eo, polluetur.*

Heb. & pollues illud. *LXX.* & inquinati ſunt. *Alius*, & prophanaſti ipſum. *Vulg. polluetur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Exodi.

v. 2. Sic Baſilienſis.

v. 4. Sic Baſilienſis & Editio Romana, οἱ λοιποὶ, γλυπτόν. LXX. Εἴδωλον. In hanc vocem Origenes in Catenis mſſ. ἄλλο, εἴδωλον, καὶ ἕτερον, ὁμοίωμα. ὁμοίωμα μὲν γάρ ἐστιν, ἐὰν ποιῇς ἰχθύος, ἢ τετραπόδου, ἢ θηρίου, ἢ διὰ τεχνουργίας, ἢ διὰ ζωγραφίας, ὁμοίωμα. εἴδωλον δὲ ὅπερ ἀνατυποῖ ἡ ψυχὴ ποιεῖ, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων πρωτοτύπως οἷον ἀναμεμιγμένον τὸ ζῶον ἀπὸ ἀνθρώπου καὶ ἵππου. i. *Aliud eſt idolum, aliud ſimulacrum. Nam ſimulacrum eſt, cum piſcis, aut quadrupedis, aut feræ ſimilitudinem ſive per fabrilem artem, ſive per picturam repræſentaveris; idolum vero quidquid mens ex non exiſtentibus in rerum natura ſibi comminiſcitur: quale eſt animal ex homine & equo confictum.*

v. 7. Sic Baſilienſis & Editio Romana. Pſalm. 138. Aquila eamdem vocem vertit, εἰς εἰκῆ. Sym. ματαίως.

v. 21. Hæc Maximus Schol. in Dionyſium lib. de Myſtica Theologia Cap. 1. οἱ ἑβδομήκοντα καὶ Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων τὸ Ἀραφὲλ ἔθηκαν. Σύμμαχος μὲν τὸ ὁμίχλην. i. LXX. *Aquila & Theodotion*, Araphel *ediderunt: Symmachus*, caliginem. Ubi notes LXX. hodie γνόφον habere; ſed in hanc Editionem infinitæ pene mutationes advectæ ſunt, ut fuſe narratur in Præliminaribus.

v. 25. Sic Catenæ noſtræ & Editio Romana. Unus Regius ad lectionem Theodotionis habet, ἐπ' αὐτόν.

Ibid. καὶ ἐβεβήλωσας αὐτό, ex Baſilienſi, qui Interpretem non indicat.

CAPUT XXI. EXODI.

יצא לחפשי 2. O. ἀπελεύσεται ἐλεύθερος. Ἄλλος, ἐξαποστελεῖς αὐτὸν ἐλεύθερον.

ויצאה אשתו עמו 3. O. ἐξελεύσεται καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Ἄλλος, καὶ ἡ γυνὴ συνεξελεύσεται μετ' αὐτοῦ.

והגישו אדניו אל־האלהים 6. A. Σ. καὶ ἄξεις αὐτὸν πρὸς τοὺς θεούς. O. προσάξει αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πρὸς τὸ κριτήριον τοῦ θεοῦ.

וכי־ימכר איש את־בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם־רעה בעיני אדניה אשר־לא יעדה

8. A. καὶ ὅταν πωλήσῃ ἀνὴρ τὴν θυγατέρα εἰς οἰκέτιν· οὐκ ἐξελεύσεται ὡς ἔξοδος τῶν δούλων,

2. Heb. *Vulg.* egredietur liber. *LXX.* abibit liber. *Alius*, dimittes ipſum liberum.

3. *Heb.* & egredietur uxor ejus cum eo. *LXX.* egredietur & uxor ejus. *Alius*, & uxor ſimul egredietur cum eu. *Vulg. & uxor egredietur ſimul.*

6 *Hebr.* & accedere faciet eum dominus ſuus ad deos. *A. S.* & duces eum ad deos. *LXX.* & adducet eum dominus ejus ad tribunal Dei. *Vulg. offeret eum dominus diis.*

7. *Heb.* & cum vendiderit vir filiam ſuam in ancillam, non egredietur, ſecundum egreſſionem ſervorum; ſi mala in oculis domini ſui, qui non deſponſavit eam. *A.* & cum vendiderit vir filiam ſuam in famulam, non egre-

ἐὰν κακισθῇ ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ κυρίου αὐτῆς, ὃς οὐ καθωμολογήσατο αὐτήν. Σ. οὐ προελεύσεται προέλευσιν δουλικήν, εἰ μὴ ἀρέσκῃ ἐν ὀφθαλμοῖς τῷ κυρίῳ αὐτῆς, εἰ μὴ καθωμολογημένη. Ο. ἐὰν δέ τις ἀποδῶται τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα οἰκέτιν, οὐκ ἀπελεύσεται, ὥσπερ ἀποτρέχουσιν αἱ δοῦλαι, ἐὰν μὴ εὐαρεστήσῃ τῷ κυρίῳ αὐτῆς, ἣ αὐτῷ καθωμολογήσατο. Θ. οὐκ ἐξελεύσεται, ὥσπερ ἐκπορεύονται οἱ δοῦλοι, εἰ πονηρά ἐστιν ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου αὐτῆς, ὃν οὐ καθωμολογήσατο αὐτήν.

כמשפט הבנות 9. Σ. (κατὰ τὸ δικαίωμα τῶν εὐγενῶν). Ο. κατὰ τὸ δικαίωμα τῶν θυγατέρων.

שלש־אלה 11. Ο. τὰ τρία ταῦτα. Ἄλλος, πάντα ταῦτα.

מות יומת 12. Ο. θανάτῳ θανατούσθω. Ἄλλος, θανατωθήσεται. Ἄλλος, τελευτήσει θανάτῳ.

ואשר לא צדה 13. Α. καὶ ὃς οὐ μεθώδευσεν. Ο. ὁ δὲ οὐχ ἑκών.

אנה Α. Σ. ἀφῆκεν. Ο. παρέδωκεν.

מות יומת 17. Ο. θανάτῳ τελευτάτω. Ἄλλος, θανατούσθω.

וכי יריבן 18. Α. Σ. ἐὰν δὲ διαμάχωνται. Ο. ἐὰν δὲ λοιδορῶνται.

והכה־איש את־רעהו Ο. πατάξωσι τὸν πλησίον. Ἄλλος, καὶ πατάξῃ τις τὸν πλησίον.

הרה 22. Ο. ἐν γαστρὶ ἔχουσαν. Ἄλλος, ἔμβρυον ἔχουσαν.

dietur, ut eſt exitus ſervorum: ſi mala ſit in oculis domini ſui, qui non deſponſavit eam. *S.* non prodibit, ut prodeunt ſervi, ſi non placuerit in oculis domini ſui, ſi non deſponſata eſt. *LXX.* ſi quis autem vendiderit filiam ſuam, famulam, non abibit ut recedunt ancillæ: ſi non placuerit domino ſuo, quæ ipſi deſponſata eſt. *Th.* non exibit ut egrediuntur ſervi, ſi mala eſt in oculis domini ſui, qui non deſponderit eam. *Vulg. ſi quis vendiderit filiam ſuam in famulam, non egredietur ſicut ancillæ exire conſueverunt, ſi diſplicuerit oculis domini ſui, cui tradita fuerat.*

9. *Hebr.* ſecundum judicium filiarum. *S.* ſecundum jus nobilium. *LXX.* ſecundum jus filiarum. *Vulg. juxta morem filiarum.*

11. *Heb. LXX.* tria hæc. *Alius*, omnia hæc. *Vulg. tria iſta.*

12. *Heb.* moriendo morietur. *LXX. Vul.* morte moriatur. *Alius*, occidetur. *Alius*, morietur morte.

13. *Hebr.* & qui non inſidiatus eſt. *A.* & qui non inſidiatus fuerit. *LXX.* qui autem nolens. *Vulg. qui autem non eſt inſidiatus.*

Heb. fecit occurrere. *A. S.* dimiſit. *LXX. Vulg.* tradidit.

17. *Heb.* moriendo morietur. *LXX. Vulg.* morte moriatur. *Alius*, occidatur.

18. *Hebr. Vulg.* ſi rixati fuerint. *A. S.* ſi vero pugnaverint. *LXX.* ſi autem jurgati fuerint.

Hebr. & percuſſerit vir ſocium ſuum. *LXX.* & percuſſerint proximum. *Alius*, & percuſſerit quis proximum. *Vulg. & percuſſerit alter proximum ſuum.*

22. *Hebr. Vulg.* prægnantem. *LXX.* in utero habentem. *Alius*, fœtum habentem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Exodi.

v. 2. Ἐξαποστελεῖς αὐτόν. Sic Baſilienſis & alii Mſſ. noſtri, tacito Interpretis nomine; ſed videtur eſſe verſio Symmachi, qui liberiori more interpretatur.

v. 3. Ἀλλ. ἐὰν ἡ γυνὴ &c. Sic duo Mſſ.

v. 6. Sic omnes Mſſ. noſtri & Edit. Rom. Α. Σ. πρὸς τοὺς θεούς. Druſius in hunc locum: *Locus iſte plenior exſtat in Fragm. meis mſſ.* והגישו אדניו אל־האלהים. *A. S.* καὶ ἄξει αὐτὸν πρὸς τοὺς θεούς, *& ducet illum ad deos.* Sic Druſius, qui hæc ex Theodoreto mutuatur Quæſt. 8. in Deut. ubi ſic legitur, θεοὺς τοὺς κριτὰς ὀνομάζει. Θεοὺς γάρ φησιν οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. καὶ ἔνθα δὲ εἶπον οἱ ἑβδομήκοντα, ἄξεις αὐτὸν εἰς τὸ κριτήριον, οἱ περὶ τὸν Ἀκύλαν καὶ τὸν Σύμμαχον, ἄξεις αὐτὸν πρὸς τοὺς θεούς. i. *Diis enim, inquit, non detrahes, & principi populi tui non maledices. Et ubi Septuaginta dixerunt, Adduces eum in judicium; Aquila & Symmachus interpretati ſunt: Adduces eum ad deos.* Unus Codex & Schedæ Combefiſ. hoc Scholion habent: Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος εἶπον, πρὸς τοὺς θεούς. Θεοὺς δὲ τοὺς κριτὰς ὀνομάζουσι καὶ θεοῦ κριτήριον, τὴν τούτων ψῆφον. i. *Aquila & Symmachus dicunt*, ad deos; *deos autem vocant judices, & Dei tribunal, eorum judicium.*

v. 7. & 8. Hunc inſignem locum plenum mutuamur ſecundum omnes verſiones ex Codice Baſilienſi. In Editione Romana mutilus exſtat, Aquilæ nomen non comparet, ejus verſio mutila effertur; Symmachi vitiata eſt: nam ibi legitur οὐ προσελεύσεται προσέλευσιν δουλικήν, *non accedet quomodo ſervi accedunt*; quod oppoſitam Scripturæ ſententiam efficit, non enim de acceſſu, ſed de receſſu hic agitur: quare præſtat omnino lectio Baſilienſis, οὐ προελεύσεται προέλευσιν. Unus Regius in lectione Aquilæ, illud, πωλήσῃ ἀνήρ, πωλήσει πατήρ exprimit.

v. 9. Σ. κατὰ τὸ δικαίωμα τῶν εὐγενῶν. Græca concinnavimus ſecundum Interpretem Procopii, qui ſic habet: *Symmachus in ſua verſione poſuit pro*, ſecundum jus filiarum, ſecundum jus nobilium.

v. 11. Sic Baſilienſis, non indicato Interprete.

v. 12. Item ex Baſilienſi & altero Codice Regio.

v. 13. Ita Baſilienſis, Regius unus & Editio Romana.

Ibidem ἀφῆκεν. Hanc verſionem uni Symmacho tribuit Editio Romana: Baſilienſis vero uni Aquilæ. Utriuſque crediderim eſſe.

v. 17. Ita Baſilienſis.

v. 18. Διαμάχωνται, Aquilæ tribuit Editio Romana: Symmacho Baſilienſis: duo Regii nomen Interpretis non adferunt.

Ibid. καὶ πατάξῃ τις τὸν πλησίον. Sic unus Reg. qui Interpretem non indicat.]

v. 22. Ἔμβρυον ἔχουσα. Sic Baſilienſis, ſine Interpretis nomine.

CAPUT XXII. EXODI.

אין ראה 10. Ο. καὶ μηδεὶς γνῷ. Ἄλλος, καὶ μηδεὶς ἴδῃ.

אם־לא שלח ידו 11. Ο. μὴ αὐτὸν πεπονηρεῦσθαι. Ἄλλος, μὴ μετεσχηκέναι αὐτῷ.

לבעליו 12. Ο. τῷ κυρίῳ ※ αὐτοῦ:

כל־שכב עם בהמה מות יומת 19. Ο. πᾶν κοιμώμενον μετὰ κτήνους θανάτῳ ἀποκτενεῖτε αὐτούς. Θ. πᾶν κοιμώμενον μετὰ κτήνους ἀναθεματισθήσεται.

זבח לאלהים יחרם 20. Α. ὁ θυσιάζων θεοῖς ἀναθεματισθήσεται αὐτός. Ο. ὁ θυσιάζων θεοῖς θανάτῳ ἐξολοθρευθήσεται.

גר לא תונה ולא תלחצנו כי־גרים הייתם בארץ מצרים 21. Ο. καὶ προσήλυτον οὐ κακώσετε, οὐδὲ μὴ θλίψετε αὐτόν· ἦτε γὰρ προσήλυτοι ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. Ἄλλος, προσήλυτον οὐ ταπεινώσεις, καὶ οὐ κακώσεις αὐτόν· ὅτι προσήλυτοι ἦτε ἐν γῇ Αἰγύπτου.

לא תקלל 28. Α. Σ. Θ. οὐκ ἀτιμάσεις. Ο. οὐ κακολογήσεις.

10. *Heb.* nemine vidente. *LXX.* & nemo noverit. *Alius*, & nemo viderit. *Vulg nullusque hoc viderit.*

11. *Heb.* ſi non miſit manum ſuam *LXX.* ſe non eſſe malignatum. *Alius*, ſe non illa acce-piſſe. *Vulg. quod non extenderit manum.*

12. *Hebr.* domino ejus. *LXX.* domino ※ ejus:

19. *Hebr.* omnis cubans cum animali morte morietur. *LXX.* omne dormiens cum pecore, morte interficite eos. *Th.* omne dormiens cum jumento anathematizabitur. *Vulg. qui coierit cum jumento, morte moriatur.*

20. *Heb.* immolans diis exſcindetur. *A.* qui immolat diis anathematizabitur. *LXX.* qui immolat diis morte exterminabitur. *Vul. qui immolat diis occidetur.*

21. *Heb.* proſelytum non humiliabis, & non opprimes eum, quia proſelyti fuiſtis in terra Ægypti. *LXX.* Proſelytum non vexabitis, nec affligetis eum: Proſelyti enim fuiſtis in terra Ægypto. *Alius*, Proſelytum non humiliabis, & non affliges eum: quia proſelyti fuiſtis in terra Ægypti. *Vul. Advenam non contriſtabis, neque affliges eum: advena enim & ipſi fuiſtis in terra Ægypti.*

28. *Heb. LXX. Vulg.* non maledices. *A. S. Th.* non inhonorabis.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Exodi.

v. 10. Καὶ μηδεὶς ἴδῃ. Ita Baſilienſis tacito Interpretis nomine.

v. 11. Μὴ μετεσχηκέναι. Sic Baſilienſis, ſine Interpretis nomine.

v. 12. Ita Baſilienſis.

v. 19. Hanc Theodotionis lectionem adfert idem Baſilienſis.

v. 20. Α. ὁ θυσιάζων θεοῖς ἀναθεματισθήσεται αὐτός. Hanc lectionem ut Scholion adfert Editio Romana. Alii Codices pleniorem Aquilæ tribuunt. Et vere ille vocem חרם ἀναθεματίζειν vertere ſolet. Sic Deut. 3.

v. 21. Ἄλλος, προσήλυτον οὐ ταπεινώσεις &c. Sic Codex unus.

v. 28. Sic Codex Baſilienſis.

CAPUT XXIII. EXODI.

להטות 2. Ο. ὥστε ἐκκλεῖσαι κρίσιν. Ἄλλος, ὥστε ἐκκλῖναι κρίσιν.

לא תהדר בריבו 3. Σ. οὐ τιμήσεις ἐν δίκῃ αὐτοῦ. Ο. οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει.

השב תשיבנו 4. Ο. ἀποστρέψας ἀποδώσεις. Ἄλλος, ἀποστροφῇ ἀποστρέψεις.

העזב 5. Ο. συναρεῖς. Ἄλλος, συνεγερεῖς.

מדבר 7. Ο. ἀπὸ παντὸς ῥήματος. Ἀλλ. κρίματος.

פקחים 8. Α. σοφῶν. Ο. βλεπόντων.

ואספת 10. Ο. συνάξεις. Ἄλλος, εἰσάξεις.

חית השדה 11. Α. ζῷα τῆς χώρας. Ο. ἄγρια θηρία.

ריקם 15. Ο. κενός. Ἄλλος, κοῦφος.

2. *Heb.* ad pervertendum. *LXX.* ut excludas judicium. *Al.* ut declines judicium. *Vul. ut a vero devies.*

3. *Heb.* non decorabis in cauſa ſua. *S.* non honorabis in lite ſua *LXX.* non miſeraberis in judicio. *Vulg. non miſereberis in judicio.*

4. *Hebr.* reducendo reduces eum. *LXX.* reducens reddes. *Al.* reducendo reduces. *Vulg. reduc ad eum.*

5. *Heb.* deferes. *LXX. Vulg.* ſublevabis. *Al.* ſimul ſurgere facies.

7. *Heb.* a verbo. *LXX.* ab omni verbo. *Al.* a judicio. *Vul mendacium fugies.*

8. *Heb.* apertos. *A.* ſapientium. *LXX.* videntium. *Vulg. prudentes.*

10. *Heb. Vulg.* congregabis. *LXX.* colliges. *Al.* induces.

11. *Heb.* animal agri. *A.* animalia agri. *LXX.* beſtiæ agreſtes. *Vulg. beſtiæ agri.*

15. *Heb* vacuê. *LXX. Vulg.* vacuus. *Al.* levis.

האסף 16. Α. συλλογῆς. Σ. συγκομιδῆς. τὸ Σαμαρ. συνεισφορᾶς. Ο. συντελείας.

זבחי 18. Ο. θυμιάματος. Ἄλλος, θυσιάσματος. Ἀλλ. ἁγιάσματος. Ἀλλ. θυμιάσματος.

לא־תבשל גדי בחלב אמו 19 Σ. οὐ σκευάσεις ἔριφον διὰ γάλακτος μητρὸς αὐτοῦ. Ο. οὐχ ἑψήσεις ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ.

לפניך 20. Σ. προάγοντά σε. Ο. πρὸ προσώπου σου.

אל־תמר 21. Α. μὴ προσερίσῃς. Σ. μὴ παραπικράνῃς. Ο. μὴ ἀπείθει.

וצרתי את צרריך 22. Α. καὶ ἐνδήσω τοὺς ἐνδεσμοῦντάς σε. Ο. καὶ ἀντικείσομαι τοῖς ἀντικειμένοις σοι.

והכחדתיו 23. Ο. καὶ ἐκτρίψω αὐτούς. Ἄλλος, καὶ συντρίψω αὐτούς.

משכלה 26. Ο. ἄγονος. Ἄλλος, ἄτεκνος.

ימיך Ο. ἡμερῶν σου. Ἄλλος, ἐτῶν σου.

את־אימתי 27. Ο. τὸν φόβον. Ἄλλος, τὴν κατάπληξιν.

וגרשה 28. Ο. ἐκβαλεῖς. Ἄλλος, ἐκβαλῶ. Ἀλλ. ἐκβαλεῖ.

16. *Heb. A. Samar.* collectionis. *S.* comportationis. *LXX.* conſummationis. *Vulg. quando congregaveris.*

18. *Hebr.* victimæ meæ. *LXX.* thymiamatis. *Al.* ſacrificii. *Al.* ſanctificationis.

19 *Heb. Vul.* non coques hœdum in lacte matris ſuæ. *S.* non apparabis hœdum in lacte matris ſuæ. *LXX.* non coques agnum in lacte matris ſuæ.

20. *Heb.* coram te. *S.* præcedentem te. *LXX.* ante faciem tuam. *Vul. qui præcedat te.*

21. *Heb.* ne rebellis ſis. *A.* ne contendas. *S.* ne exacerbes. *LXX.* non ſis incredulus (*melius*,) inobſequens. *Vul. nec contemnendum putes.*

22. *H.* coarctabo coarctantes te. *A.* alligabo alligantes te. *LXX.* adverſabor adverſariis tuis. *Vulg. affligam affligentes te.*

23. *H.* & ſuccidam eum. *LXX.* & atteram eos. *Alius*, & conteram eos. *Vulg. quos ego conteram.*

26. *Heb.* abortiens. *LXX.* qui non generet. *Alius*, ſine liberis. *Vulg. infœcunda.*

H. LXX. Vul. dierum tuorum. *Alius*, annorum tuorum.

27. *H. Vul.* terrorem meum. *LXX.* timorem. *Alius*, terrorem.

28. *Heb.* expellet. *LXX.* ejicies. *Alius*, ejiciam. *Alius*, ejiciet. *Vulg. fugabunt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Exodi.

v. 2. Ita Mſſ. Regii & Edit. Rom.
v. 3. Sic Regii duo & Editio Romana.
v. 4. Ex Baſilienſi.
v. 5. Sic quidam Mſſ. & Editio Rom.
v. 7. Sic quidam Mſſ. & Edit. Complut.
v. 8. Ita Regii duo & Editio Rom.
v. 10. Sic Mſſ. Regii & Schedæ Combefiſianæ.
v. 11. Ita Regii duo & Editio Romana.
v. 15. Sic omnes Mſſ. Regii & Colbertinus ſine Interpretis nomine.
v. 16. Ita Baſilienſis & Editio Romana. Duo item Regii habent lectionem Samaritani, συνεισφορᾶς.
v. 18. Has lectiones habent quidam Mſſ. Regii & Editio Romana. Eadem lectionum varietas reperitur infra, Exod. 34. 25.
v. 19. Sic Colbert. & Regius unus ex Cyrillo: itemque Editio Romana.

v. 20. Σ. προάγοντά σε. Sic Baſilienſis. Hanc vero lectionem Symmachi ſequutus eſt Vulgatus interpres, dum ait, *qui præcedat te*.
v. 21. Sic Baſilienſis, qui ad Aquilam habet, μὴ προσερίσῃς. Sed legendum eſt μὴ προσερείσῃς: nam idem verbum vertit Aquila προσερίζειν aliis in locis.
v. 22. Α. καὶ ἐνδήσω τοὺς ἐνδεσμοῦντάς σε, ſic unus Baſilienſis.
v. 26. Ἄτεκνος. Hæc verſio videtur Aquilæ, qui alibi שכול vertit, ἀτεκνοῦν. Pſalm. 34. 12.
Ibid. Sic Baſilienſis unus ἐτῶν.
v. 27. Sic Baſil. Regius unus & Editio Romana: nec Interpretem indicant.
v. 28. Ita quidam Mſſ. Reg. & Schedæ Combefiſianæ. Ubi notes eos qui ἐκβαλεῖς verterunt וגרשתו legiſſe, qui ἐκβαλῶ וגרשתיו: proclivis eſt mutatio.

CAPUT XXIV. EXODI.

וישם באגנת 6. Α. ἔθηκεν ἐν προθύμασιν. Ο. ἐνέχεεν εἰς κρατῆρας. Ἄλλος, κρατῆρα.

זרק Ο. προσέχεε. Ἄλλος, προσέχυσε.

מזקני ישראל 9. Ο. τῆς γερουσίας Ισραήλ. Ἄλλος, τῶν πρεσβυτέρων Ισραήλ.

ויראו את אלהי ישראל 10. Α. καὶ εἶδον τὸν θεὸν Ισραήλ. Σ. καὶ εἶδον ὁράματι τὸν θεὸν Ισραήλ. Ο. καὶ εἶδον τὸν τόπον, οὗ εἱστήκει ὁ θεὸς τοῦ Ισραήλ.

ואתנה לך את־לחת האבן 12. Α. Σ. Θ. καὶ

6. HEbr. & poſuit in crateribus. *A.* poſuit in pateris. *LXX.* infudit in crateras. *Al.* cratera. *Vul. miſit in crateras.*

Heb. ſparſit. *LXX.* effudit. *Alius*, profudit. *Vulg. fudit.*

9. *Heb. Vulg.* de ſenioribus Iſraël. *LXX.* ſenatûs Iſraël. *Al.* ſeniorum Iſraël.

10. *H. A. Vul.* & viderunt Deum Iſraël. *S.* & uiderunt uiſione Deum Iſrael. *LXX.* & viderunt locum ubi ſteterat Deus Iſrael.

12. *H.* & dabo tibi tabulas lapidis. *A. S. Th.*

δώσω

δώσω σοι τὰς πλάκας τὰς λιθίνας. Ο. καὶ δώσω σοι τὰ πυξία τὰ λίθινα.

להורתם Α. φωτίσαι αὐτούς. Σ. ὑποδεῖξαι αὐτοῖς. Ο. νομοθετῆσαι αὐτοῖς.

משרתו 13. Α. Σ. Θ. λειτουργὸς αὐτοῦ. Ο. παρεστηκὼς αὐτῷ.

שבו 14. Α. καθίσατε. Σ. προσμείνατε. Ο. ἡσυχάζετε.

וישכן 16. Α. ἐσκήνωσεν. Σ. ἐπανεπαύσατο. Ο. κατέβη.

& dabo tibi tabulas lapideas. *LXX.* & dabo tibi tabellas lapideas. *Vulg. daboque tibi tabulas lapideas.*

Heb. ad docendum eos. *A.* ad illuminandum eos. *S.* ad oſtendendum eis. *LXX.* ad leges ponendas eis. *Vulg. ut doceas eos.*

13. *H. A. S. Th. Vul.* miniſter ejus. *LXX.* qui aderat ei.

14. *H. A.* ſedete. *S. Vulg.* expectate. *LXX.* quieſcite.

16. *H. A. Vulg.* habitavit. *S.* requievit. *LXX.* deſcendit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Exodi.

6. Ita Baſilienſis. Illud autem, ἐν προθύμασιν, vertimus, *in pateris*, quia pateræ ſignificant vaſa excipiendo ſanguini, ita Tullius de Claris Oratoribus, *excipere ſanguinem patera:* & Lib. 1. de Divinatione: *Mercurius e patera ſanguinem viſus eſt fundere.*

Ibid. Ἄλλος, προσέχυσεν. Sic unus Codex & Schedæ Combefiſianæ.

v. 9. Ἄλλος, τῶν πρεσβυτέρων Ἰσραήλ. Ita duo Mſſ.

v. 10. Sic Baſilienſis. Hic Aquilam ſequitur Vulgatus interpres.

v. 12. Α. Σ. Θ. καὶ δώσω σοι τὰς πλάκας λιθίνας. Sic Baſilienſis. LXX. etiam Interpretes לחת τὰς πλάκας fere ſemper vertunt.

Ibidem. Α. φωτίσαι αὐτούς. Sic Baſilienſis. Vide ſupra notam ad Exod. 15. 25.

v. 13. Sic Baſilienſis, unus Regius & Edit. Rom. Vide Proverb. 29. 11.

v. 14. καθίσατε. Σ. προσμείνατε &c. Lectionem Symmachi ſequitur Interpres Vulgatus. Hæc mutuamur ex Codice Baſilienſi.

v. 16. Α. ἐσκήνωσεν &c. ſic Baſilienſis. Verſioni Aquilæ hæret Vulgata.

CAPUT XXV. EXODI.

תרומה 2. Α. ἀφαίρεμα. Ο. ἀπαρχάς.

ועֹרת אילם מאדמים 5. Α. Σ. Θ. δέρματα κριῶν πεπυρωμένα. Ο. δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα.

ערת תחשים Α. Σ. Θ. δέρματα ἰάνθινα. Ο. δέρματα ὑακίνθινα.

אבני־שהם 7. Α. Σ. Θ. λίθους ὄνυχος. Ο. λίθους σαρδίου.

כלאים Α. Σ. Θ. πληρώσεως. Ο. εἰς τὴν γλυφήν.

אפד Α. Σ. Θ. ἐπένδυμα. Ο. ἐπωμίδα.

לחשן Α. Σ. λόγιον. Ο. Θ. ποδήρη.

שכנתי 8. Α. Σ. Θ. σκηνώσω. Ο. ὀφθήσομαι.

ארון 10. Α. Σ. Θ. γλωσσόκομον. Ο. κιβωτόν.

פעמת 12. Ο. κλίτη. Ἄλλος, μέρη.

עצי שטים 13. Ο. ξύλα ἄσηπτα. Ἀλλ., ἐκ ξύλων ἀσήπτων.

זהב טהור 17. Ο. χρυσίου καθαροῦ. Ἄλλος, χρυσίου χυτοῦ.

פרשי 20. Α. ἐκπετάζοντες. Ο. ἐκτείνοντες.

סככים Α. σκεπάζοντες. Ο. συσκιάζοντες.

ונועדתי 22. Α. Σ. Θ. συντάξομαι. Ο. γνωσθήσομαι.

2. HEb. elevationem. *A.* ſeparationem. *LXX.* primitias. *Vulg. primitias.*

5. *Heb. LXX. Vulg.* pelles arietum rubricatas. *A. S. Th.* pelles arietum ignei coloris.

Heb. pelles taxorum. *A. S. Th. Vulg.* pelles ianthinas. *LXX.* pelles hyacinthinas.

7. *H. A. S. Th.* lapides onychis. *LXX.* lapides Sardii. *Vulg. lapides Onychinos.*

Heb. plenitudinum. *A. S. Th.* plenitudinis. *LXX.* in ſculpturam. *Vulg. ad ornandum.*

H. Vul. Ephod. *A. S. Th.* ſuperindumentum. *LXX.* ſuperhumerale.

Heb. pectorali. *A. S. Vul.* rationale. *LXX. Th.* poderem.

8. *H. A. S. Th. Vulg.* habitabo. *LXX.* apparebo.

10. *Heb. LXX. Vul.* arcam. *A. S. Th.* ſcrinium.

12. *H. Vul.* angulos. *LXX.* latera. *Al.* partes.

13. *Heb.* lignorum Sittim. *LXX.* ligna incorruptibilia. *Alius*, ex lignis incorruptibilibus. *Vulg. de lignis Setim.*

17. *Heb. LXX.* auri puri. *Alius*, auri fuſi. *Vulg. de auro mundiſſimo.*

20. *H. A. Vulg.* expandentes. *LXX.* extendentes.

H. A. tegentes. *LXX.* obumbrantes. *Vulg. operientes.*

22. *Heb.* conveniam. *A. S. Th.* conſtituam. *LXX.* innoteſcam. *Vulg. præcipiam.*

Digitized by Google

זר־זהב 24. Ο. στρεπτὰ κυμάτια χρυσᾶ. Ἄλλος, στρεπτὸν κυμάτιον χρυσοῦν.

לחם פנים 30. Α. ἄρτους προσώπων. Σ. ἄρτους προθέσεως. Ο. ἄρτους ἐνωπίους.

ירכה 31. Α. Σ. Θ. ὁ μηρὸς αὐτῆς. Ο. ὁ καυλὸς αὐτῆς.

גביעי Α. σκύφοι. Ο. κρατῆρες.

פרחי Α. βλαστοί. Σ. ἄνθη. Ο. κρίνα.

משקדים 33. Α. ἐξημυγδαλισμένοι. Σ. ἐντετορνευμένοι. Ο. ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους.

פרחי 34. Α. βλαστοί. Σ. ἄνθη. Ο. κρίνα.

מקשה 36. Α. ἐξημυγδαλωμένη. Σ. ἐντετορνευμένη. Ο. τορευτή.

24. *Heb.* coronam auri. *LXX.* tortilia cymatia aurea. *Al.* tortile cymatium aureum. *Vul. labium aureum.*

30. *Heb.* panem facierum. *A.* panes facierum. *S. Vulg.* panes propoſitionis *LXX.* panes præſentes.

31. *Heb. A. S. Th.* femur ejus. *LXX. Vulg.* haſtile ejus.

Heb. calices. *A.* ſcyphi. *LXX.* crateres. *Vulg. ſcyphos.*

H. S. flores. *A.* ramuli. *LXX. Vul.* lilia.

33. *Heb. A.* amygdalati. *S.* tornati. *LXX.* reddentes formam nucum. *Vulg. quaſi in nucis modum.*

34. *Heb. S.* flores. *A.* ramuli. *LXX. Vulg.* lilia.

36. *Heb.* ductile. *A.* amygdalata. *S.* tornata. *LXX.* tornatile. *Vulg. ductilia.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Exodi.

v. 2. Α. ἀφαίρεμα. Sic Baſilienſis. Hac voce frequenter utuntur LXX. ut תרומה exprimant, quod Latine vertitur, exemtio, aut ſeparatio. Verum neſcio an melius, elevationem dicamus.

v. 5. Ita Baſilienſis & alii Codices, Α. Σ. Θ. δέρματα κριῶν πεπυρρωμένα.

Ibid. Α. Σ. Θ. δέρματα ἰάνθινα. Sic Baſilienſis & alii. Hanc autem verſionem ſequutus eſt Vulgatus interpres.

v. 7. Α. Σ. Θ. λίθους ὄνυχος. Sic Baſilienſis. Hinc Vulgatus Interpres, *lapides onychinos*. Vide ſupra ad Caput 2. Geneſis.

Ibid. Α. Σ. Θ. πληρώσεως, ſic Baſilienſis.

Ibid. Α. Σ. Θ. ἐπένδυμα. Ex eodem Baſilienſi. Sic Aquila & Symmachus vocem אפד interpretari ſolent.

Ibid. Α. Σ. λόγιον. Sic idem Baſilienſis.

v. 8. Α. Σ. σκηνώσω, ſic Baſilienſis. Illam verſionem ſequitur Vulgatus Interpres.

v. 10. Α. Σ. Θ. γλωσσόκομον. Ex Baſilienſi. LXX. etiam Interpretes in Paralipomenis ארון vertunt γλωσσόκομον.

v. 12. Ex Baſilienſi, μέρη. Hæc interpretatio Aquilæ eſſe videtur: qui item Cap. 37. v. 6. μέρους pro κλίτους habet.

v. 13. Ex eodem Codice.

v. 17. Ἄλλος, χρυσίου χυτοῦ. Sic unus Codex.

v. 20. Ἐκπετάζοντες. Hanc lectionem ut Scholion adfert Editio Romana; ſed Baſilienſis Aquilæ tribuit.

Ibid. Α. σκεπάζοντες. Sic Edit. Romana.

v. 22. Α. Σ. Θ. συντάξομαι. Sic quidam Mſſ. & Edit. Rom. quæ habet; *Cæteri*, συντάξομαι. Codex unus Regius habet; οἷον συντάξομαι.

v. 24. Ita Baſilienſis.

v. 30. Sic Baſilienſis & Editio Romana. Prior tamen & alius Regius habent, ἄρτους προσώπου, *panes faciei*. Σ. ἄρτους προθέσεως. Quem ſequitur Vulgatus Interpres, *panes propoſitionis*.

v. 31. Sic Baſilienſis. Hic Vulg. Interpres LXX. ſequitur.

Ibid. Α. σκύφοι. Quem ſequitur Vulgatus Interpres. Ex Baſilienſi.

Ibid. Α. βλαστοί. Σ. ἄνθη. Similiterque verſu 34. ex Baſilienſi.

v. 33. Ita Baſilienſis.

v. 36. Sic Schedæ Combefiſianæ.

CAPUT XXVI. EXODI.

ואת־המשכן תעשה 1. Ο. καὶ τὴν σκηνὴν ποιήσεις. Ἄλλος, καὶ τῇ σκηνῇ ποιήσεις.

מקבילת הללאת אשה אל־אחתה 5. Τὸ Σαμαρειτικὸν, διαδεχόμεναι συμβολαὶ μία πρὸς μίαν ἀντιπροσώπως, κατὰ τὸ προσέχειν ἀλλήλαις. Ο. κατὰ τὴν συμβολὴν τῆς δευτέρας, ἀντιπρόσωποι ἀντιπίπτουσαι ἀλλήλαις εἰς ἑκάστην.

יריעת עזים 7. Ο. δέρρεις τριχίνας. Ἄλλος, τρίχινοι καλυπτῆρες.

הקרשים 15. Α. Σ. Θ. σανίδας. Ο. στύλους.

ידות 17. Σ. κατοχεῖς. Ο. ἀγκωνίσκους.

נגבה תימנה 18. Ο. πρὸς Βορρᾶν. Ἄλλος, πρὸς νότον.

צפון 20. Ο. πρὸς νότον. Ἄλλος, πρὸς Βορρᾶν.

1. Heb. *LXX.* Et tabernaculum facies. *Alius*, Et tabernaculo facies. *Vulg. Tabernaculum vero ita facies.*

5. *Heb.* ſuſcipientes anſulæ, quæque ad ſororem ſuam. *Samar.* excipientes commiſſuræ, una ad unam e regione, ſecundum quod hærent mutuo *LXX.* ad commiſſuram ſecundi faciem contra faciem concurrentes ad invicem ad unamquamque. *Vulg. ita inſertas, ut anſa contra anſam veniat, & altera alteri poſſit aptari.*

7. *Heb.* cortinas caprarum. *LXX.* vela capillacea. *Alius*, capillacea operimenta. *Vulg. ſaga cilicina.*

15. *H. A. S. Th. Vulg.* tabulas. *LXX.* columnas.

17. *H.* manus. *S.* retinacula. *LXX.* anconiſcos. *Vul. incaſtraturas.*

18. *H.* meridiei ad Auſtrum. *LXX.* ad Aquilonem. *Alius & Vulg.* ad Auſtrum.

20. *H.* Aquilonis. *LXX.* ad Auſtrum. *Alius*, *Vulg.* ad Aquilonem.

ראשו 24. Ο. ἐκ κεφαλῆς. Ἄλλος, φιλάδων.

24. *Hebr.* caput ejus. *LXX.* de capitibus. *Alius & Vulg. & una omnes compago retinebit.*

לפתח האהל מסך 36. Ο. ἐπίσπαστρον τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς. Ἄλλος, παρακάλυμμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς.

36. *Hebr.* operimentum ad oſtium tabernaculi. *LXX.* adductorium oſtio tabernaculi. *Alius*, operculum oſtii tabernaculi. *Vulg. tentorium in introitu tabernaculi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Exodi.

v. 1. Ἀλλ. καὶ τῇ σκηνῇ ποιήσεις. Sic duo Mſſ.

v. 5. Verſionem Samaritani ſic ſine diſcrimine adferunt Reg. unus, Schedæ Combefiſianæ & Editio Romana.

v. 7. Τρίχινοι καλυπτῆρες. Hanc lectionem adfert Baſilienſis, item Regius unus & Editio Romana.

v. 15. Α. Σ. Θ. σανίδας. Sic Colbertinus Codex.

v. 17. Σ. καθ' ἕξεις. Ita Baſilienſis & Edit. Rom.

v. 18. & 20. Sic ex Catenis noſtris.

v. 24. φιλάδων hanc ſingularem vocem ſine Interpretis nomine adfert Baſilienſis ſolus.

v. 36. Παρακάλυμμα. Sic unus Regius num. 1825. Capite ſeq. v. 16. eamdem vocem מסך vertunt Aquila & Symmachus, παραπέτασμα. Ejuſdem vocis hæ interpretationes habentur Cap. 36. v. 35. Α. παραπέτασμα Ο. καταπέτασμα. Ἄλλος, παραπέτασμα: Ἄλλος, κάλυμμα. In hunc locum hæc habet quidam Anonymus in Catenis mſſ. Τὸ καταπέτασμα ἦν εἶδος καλύμματος, εἰς ὃ εἰσῄει ἡ κιβωτὸς, ὡς ἐπίσπαστρον. ἀμέλει τοῦτο αὐτὸ καὶ καταπέτασμα ἐκαλεῖτο. ἀλλὰ τὸ κυρίως καταπέτασμα ἐν τῷ ἐξηρτῆσθαι χαλᾶται. Τὸ δὲ ἐπίσπαστρον ὡς σκηνὴ παστοειδὴς γίνεται ἀπὸ ἀμφοτέρων συκλειόντων πάντως τὸ ἔνδον. ὁ ἐπίσπαστρον λέγεται τὸ καταπέτασμα τὸ ἔχον κρίκους, ὡς διὰ τούτων ἕλκεσθαι, καὶ διὰ τούτων συστέλλεσθαι. *Velum erat ſpecies operculi, in quod ingrediebatur arca, quaſi tentorium. Revera hoc ipſum, velum appellabatur. Sed velum proprie, ſecundum rationem veli deprimitur. Tentorium vero, ut tabernaculum thalami more concinnatum efficitur. Aut tentorium dicitur, velum habens annulos, ita ut horum ope trahi & componi poſſit.*

CAPUT XXVII. EXODI.

ועשית לו מכבר 4. Ο. καὶ ποιήσεις αὐτῷ ἐσχάραν.

4. *Heb.* & facies ei cribrum. *LXX.* & facies ei craticulam. *Vulg. craticulamque in modum retis.*

את־בדיו 7. Ο. τοὺς διαφορεῖς. Ἄλλος, τοὺς φορεῖς.

7. *H.* vectes ejus. *LXX. & Alius*, vectes. *In Vul. vacat.*

בשאת אתו Ο. ἐν τῷ αἴρειν αὐτό. Ἄλλος, ἕως αἴρειν αὐτό.

H. in ferendo illud. *LXX.* in portando illud. *Alius*, donec geſtent ipſum.

נגב 9. Ο. πρὸς λίβα. Ἄλλος, πρὸς νότον.

9. *Heb.* meridiei. *LXX.* ad Africum. *Alius*, ad Notum. *Vul. in auſtrali plaga.*

לפאת Ο. κλίτει. Ἄλλος, γωνίᾳ.

H. ad angulum. *LXX.* in latere. *Alius*, in angulo. *Vul. unum latus tenebit.*

עמדיו 10. οἱ λοιποὶ, σανίδες. Ο. καὶ στῦλοι.

10. *H.* columnæ ejus. *Cæteri*, tabulæ. *LXX.* & columnæ. *Vul. & columnas.*

צפון 11. Ο. πρὸς ἀπηλιώτην. Ἄλλος, πρὸς βοῤῥᾶν.

11. *H. Vul.* Aquilonis. *LXX.* ad ſubſolanum. *Alius*, ad Aquilonem.

מזרחה 13. Ο. πρὸς νότον. Ἄλλος, πρὸς ἀνατολάς.

13. *H. Vulg. Alius*, ad Orientem. *LXX.* ad Auſtrum.

לכתף 14. Α. Σ. ὠμίᾳ. Ο. κλίτει.

14. *H.* humero. *A. S.* humero. *LXX. Vulg.* lateri.

מסך 16. Α. Σ. παραπέτασμα. Ο. κάλυμμα.

16. *H.* operimentum. *A. S. Vulg.* tentorium. *LXX.* tegimen.

משזר Ο. κεκλωσμένην. Ἄλλος, διαπεποικιλμένα (ſic) Ἄλλος, νενησμένης.

H. Vulg. retorta. *LXX.* torta. *Alius*, texta.

שמן זית 20. Ο. ἔλαιον ἐξ ἐλαιῶν. Ἄλλος, ἔλαιον ἐκ σπερμάτων.

20. *H.* oleum olex. *LXX.* oleum ex olivis. *Alius*, oleum ex ſeminibus. *Vulg. oleum de arboribus olivarum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Exodi.

v. 4. Καὶ ποιήσεις αὐτῷ ἐσχάραν. In hunc locum hæc habentur in Catenis mſſ. ex Anonymo. εἶδος κανοῦν, ἐν ᾧ τὸ ἀνάμικτον σὺν τῷ ἐλαίῳ τὴν σεμίδαλιν ἐποίουν, ἐν τῷ ις' Ἀριθμῶν, ἐν ᾧ φησι τρύβλιον ἀργυροῦν, καὶ φιάλην, ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐλαίῳ. i. *Species pateræ, in qua ſimilam cum oleo commiſcebant. In Cap. 16. Numerorum [eſt nunc Cap. 7.] legitur; Patellam argenteam, & phialam utramque plenam ſimila reſpecta oleo.*

v. 7. Ἄλλος, φορεῖς ſic unus, ut & Aldina Editio.

Ibid. ſic Baſilienſis ſolus.

v. 9. Πρὸς νότον. Sic quidam Mſſ. tacito Interprete.

Ibidem ſic Edit. Rom. ubi ad marginem ſcriptum erat

calamo, inquit Druſius, ὠμίᾳ pro γωνίᾳ. Videlicet in Exemplari Druſii. Sed ὠμίᾳ pertinet ad verſum 14. quod ignorabat Druſius, quia lectio illa ὠμίᾳ in hoc Capite nondum obſervata fuerat.

v. 10. Sic Druſius ex Theodoreto.

v. 11. Ἄλλος, πρὸς βοῤῥᾶν. Sic Mſſ. quidam.

v. 13. Ἄλλος, πρὸς ἀνατολάς. In Catenis.

v. 14. Α. Σ. ὠμίᾳ. Sic Baſilienſis.

v. 16. Α. Σ. παραπέτασμα. Ita Baſilienſis. Vide quæ diximus Cap. præcedenti ad verſum 36.

Ibid. ex Baſilienſi.

v. 20. Ita Editio Rom.

CAPUT XXVIII. EXODI.

לכהנו־לי 1. Α. τοῦ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐμοί. Σ. ἱερατεῦσαι αὐτὸν ἐμοί. Ο. ἱερατεύειν μοι. Θ. Εἰς τὸ ἱερατεύειν αὐτόν μοι.

חשן 4. Ο. τὸ περιςήθιον. Ἄλλος, τὸ λόγιον. Ἄλλος, περιβόλαιον.

מצנפת τὸ Σαμαρειτικὸν, πῆλιον, ἤτοι, μίτραν. Ο. κίδαριν.

אפד Α. ἐπένδυμα. Ο. τὴν ἐπωμίδα.

ואת־תולעת השני 5. Ο. καὶ τὸ κόκκινον. Ἄλλος, καὶ τὸ κόκκινον κεκλωσμένον. Ἄλλος, τὸ κόκκινον τὸ διάφορον. Ἄλλος, σὺν σκώληκι τὸ διάφορον. Ἄλλος, τὸ κόκκινον τὸ δίβαφον.

ועשו את־האפד זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר 6. καὶ ποιήσουσι τὴν ἐπωμίδα ἐκ βύσσου κεκλωσμένης, ἔργον ὑφαντὸν ποικιλτοῦ. Θ. καὶ ποιήσουσι τὴν ἐπωμίδα ἐκ χρυσίου καὶ ὑακίνθου καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου νενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης.

שתי כתפת 7. Ο. δύο ἐπωμίδες.

שני 8. Α. διάφορον. Σ. δίβαφον. Ο. διανενησμένου. Ἄλλος, κεκλωσμένου.

שהם 9. Α. Σ. Θ. ὄνυχος. Ο. σμαράγδου.

את־שתי האבנים על־שמת בני ישראל מסבת משבצות זהב תעשה אתם 11. Ο. τοὺς δύο λίθους ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Ἄλλος, τοὺς δύο λίθους ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, περικεκυκλωμένους, καὶ συνεσφραγισμένους χρυσίῳ ποιήσεις αὐτούς. Ἄλλος, ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ἐπωμίδος τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, περικεκλωσμένους καὶ συνεσφιγμένους χρυσίῳ ποιήσεις αὐτούς.

מסבת Α. μετεστραμμένους. Θ. καὶ συνεσφιγμένους.

משבצות 13. Α. σφιγκτῆρας. Ο. ἀσπιδίσκας.

שרשרת 14. Σ. σύσφιγμα. Ο. κροσσωτά.

זהב טהור מגבלת Ο. ἐκ χρυσίου καθαροῦ καταμεμιγμένα ἐν ἄνθεσιν.

מעשה חשב 15. Α. Σ. ἔργον βεβρωχωτόν. Ο. ἔργον ποικιλτοῦ.

ומלאת בו מלאת אבן 17. Α, Σ, Θ. καὶ πλη-

1. HEb. *A. Th.* ut ſacerdotio fungatur ipſe mihi. *S.* ad ſacerdotio ſungendum ipſum mihi. *LXX. Vulg.* ut ſacerdotio fungatur mihi.

4. *H. LXX.* pectorale. *Alius & Vulg.* rationale. *Alius*, amictus.

*H.LXX.Vul.*cidarim.*Sam.*pileum,*ſive*,mitram.

H. LXX. Vulg. ſuperhumerale. *A.* ſuperindumentum.

5. *H.* vermiculum cocci. *LXX.* & coccinum. *Alius*, coccinum retortum. *Alius*, coccinum varium. *Alius*, cum vermiculo varium. *Alius*, coccinum bis tinctum. *Vul. coccumque bis tinctum.*

6. *H.* & facient ſuperhumerale, auro, hyacintho & purpura, vermiculo cocci, & byſſo retorta. *LXX.* & facient ſuperhumerale de byſſo torta, opus textum variatoris. *Th.* & facient ſuperhumerale ex auro, & hyacintho & purpura, & coccino neto, & byſſo torta. *Vulg. Facient autem ſuperhumerale de auro & hyacintho & purpura, coccoque bis tincto & byſſo retorta.*

7. *H.* duæ ſcapulæ. *LXX.* duo ſuperhumeralia. *Vulg. duas oras.*

8. *H.* cocci. *A.* varium. *S.* bis tinctum. *LXX.* ex cocco neto. *Alius*, retorto. *Vulg. coccoque bis tincto.*

9. *Heb. A. S. Th.* onychis. *LXX.* ſmaragdi. *Vulg. onychinos.*

11. *H.* ambos lapides ſuper nominibus filiorum Iſrael circumdatos ocellaturis auri facies eos. *LXX.* ambos lapides in nominibus filiorum Iſraël. *Alius*, ambos lapides ſuper nominibus filiorum Iſrael, circumdatos & obſignatos auro facies eos. *Alius*, ſuper humeris ſuperhumeralis filiorum Iſrael, circumtortos, & conſtrictos auro facies eos. *Vulg. ſculpes eos nominibus filiorum Iſrael, incluſos auro atque circumdatos.*

H. circumdatos. *A.* tranſverſos. *Th* conſtrictos. *Vulg. incluſos.*

13. *H.* ocellaturas. *A. Vulg.* uncinos. *LXX.* aſpidiſcas.

14. *H.* catenas. *S.* conſtrictionem. *LXX. Vul.* catenulas.

H. auro mundo conterminas. *LXX.* ex auro puro admiſtas in floribus. *Vul. ex auro puriſſimo ſibi invicem cohærentes.*

15. *H.* opere cogitantis. *A. S.* opus laqueatum. *LXX.* opus variatoris. *Vul. opere polymito.*

17. *H.* & implebis in eo plenitudinem lapi-

ρώσεις ἐν αὐτῷ πληρώματα λίθων. O. καὶ καθυφανεῖς ἐν αὐτῷ ὕφασμα κατάλιθον.

ברקת Σ. κεραύνιος. O. σμάραγδος.

20. תרשיש A. O. χρυσόλιθος. Σ. ὑάκινθος.

22. שרשת A. Σ. Θ. ἁλύσεις. O. κρωσσούς.

מעשה עבת Συμ. ἔργον βροχωτόν. O. ἔργον ἁλυσιδωτόν.

ועשית על־החשן שתי טבעות זהב ונתת את־שתי הטבעות על־שני קצות החשן 23. ※ καὶ ποιήσεις ἐπὶ τοῦ λογίου δύο δακτυλίους χρυσοῦς· καὶ ※ δώσεις τοὺς δύο δακτυλίους ἐπὶ τῶν ἄκρων τοῦ ※ λογίου: O. καὶ ποιήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον κρωσσοὺς συμπεπλεγμένους ἔργον ἁλυσιδωτὸν ἐκ χρυσίου καθαροῦ. καὶ λήψεται Ἀαρὼν τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ λογείου τῆς κρίσεως, ἐπὶ τοῦ στήθους, εἰσιόντι εἰς τὸ ἅγιον, μνημόσυνον ἐναντίον τοῦ θεοῦ. Ἄλλος, καὶ ποιήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον δύο δακτυλίους χρυσοῦς· καὶ ἐπιθήσεις τοὺς δύο δακτυλίους τοὺς χρυσοῦς ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς ἀρχὰς τοῦ λογείου.

ונתתה את־שתי עבתת הזהב על־שתי הטבעת אל־קצות החשן 24. ※ καὶ δώσεις τὰ δύο ἁλυσιδωτὰ τὰ χρυσᾶ ἐπὶ τοῖς δυσὶ δακτυλίοις, ※ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ λογίου: O. καὶ θήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τῆς κρίσεως τοὺς κρωσσούς· τὰ ἁλυσιδωτὰ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ λογείου ἐπιθήσεις. Ἄλλος, καὶ ἐπιθήσεις τοὺς κρωσσούς, καὶ τὰ ἁλυσιδωτὰ χρυσίου ἐπὶ τοὺς δύο δακτυλίους, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ λογείου.

ואת שתי קצות שתי העבתת תתן על־שתי המשבצות ונתתה על־כתפות האפד אל־מול פניו 25. ※ καὶ τὰ δύο ἄκρα τῶν δύο ἁλύσεων ※ δώσεις ἐπὶ τῶν δύο συσφιγκτῶν, καὶ δώσεις ἐπὶ ※ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος, ἐπὶ τὸ μέτωπον τοῦ προσώπου αὐτοῦ: O. καὶ τὰς δύο ἀσπιδίσκας ἐπιθήσεις ἐπ' ἀμφοτέρους τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος κατὰ πρόσωπον. Ἄλλος, καὶ δύο κλίτη τῶν δύο κρωσσῶν ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ δύο ἐμπλόκια· καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος ἐξ ἐναντίας κατὰ πρόσωπον.

ועשית שתי טבעות זהב ושמת אתם על־שני קצות החשן על־שפתו 26. ※ καὶ ποιήσεις δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ θήσεις (O. Θ. δώσεις) ※ αὐτοὺς ἐπὶ τὰ δύο ἄκρα τοῦ λογίου ἐπὶ τοῦ ※ χείλους αὐτοῦ: Ἄλλος, καὶ ποιήσεις δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ δύο πτερύγια τοῦ λογείου ἐπὶ τὸ ἄκρον.

אשר אל־עבר האפוד ביתה A. ὃ πρὸς πέραν

dis. *A. S. Th.* & implebis in eo plenitudines lapidum. *LXX.* & attexes in eo texturam lapidarem. *Vulg. poneſque in eo quatuor ordines lapidum.*

H. LXX. Vul. ſmaragdus. *S.* ceraunius.

20. *H. A. LXX. Vul.* chryſolithus. *S.* hyacinthus.

22. *Heb. A. S. Th. Vulg.* catenas. *LXX.* fimbrias.

H. opere complicatioois. *S.* opus laqueatum. *LXX.* opus catenatum. *Vulg. cohærentes.*

23. *H.* Et facies ſuper pectorali duos annulos auri, & dabis ambos annulos ſuper duabus extremitatibus pectoralis. ※ Et facies ſu- ※ pra rationale duos annulos aureos: & da- ※ bis duos annulos ſupra ſummitatem ratio- ※ nalis: *LXX.* Et facies ſuper rationale fimbrias complectentes opus catenatum ex auro puro. Et ſumet Aaron nomina filiorum Iſrael ſuper ratiooale judicii, ſuper pectus, iotroeunti in ſanctum, memoriale coram Deo. *Alius,* Et facies ſuper rationale duos annulos aureos: & impones ipſos duos annulos aureos ſuper utraque initia rationalis. *Vulg. Et duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis ſummitate.*

24. *H.* Et dabis duas complicationes auri ſuper duobus annulis in extremitatibus pectoralis. ※ Et dabis duo catenata aurea ſuper ※ duobus annulis, ſupra ſummitatem ratio- ※ nalis: *LXX.* Et pones ſuper rationale judicii fimbrias: catenata ſuper utraque latera rationalis impones. *Alius,* Et impones fimbrias & cateoata auri ſuper duos annulos, ſuper ambo latera rationalis. *Vul. Catenaſque aureas junges annulis, qui ſunt in marginibus ejus.*

25. *Hebr.* Et duas extremitates duarum complicationum dabis ſuper duabus ocellaturis, & dabis ſuper ſcapulis ſuperhumeralis e regione facierum ejus. ※ Et duas ſummi- ※ tates duarum catenarum dabis ſuper duos ※ uncinos: & dabis ſuper humeros ſuperhu- ※ meralis, ſuper frontem faciei ejus: *LXX.* Et duas aſpidiſcas impones ſuper ambos humeros ſuperhumeralis, ſecundum faciem. *Alius,* Et duo latera duarum fimbriarum impones ſupra duas implicationes: & impones ſuper humeros ſuperhumeralis ex oppoſito ſecundum faciem. *Vul. Et ipſarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere ſuperhumeralis quod rationale reſpicit.*

26. *Heb.* Et facies duos annulos auri, & pones eos ſuper duabus extremitatibus pectoralis ſuper labio ejus. ※ Et facies duos annu- ※ los aureos, & pones (*LXX. Th.* dabis) eos ※ ſuper duas ſummitates rationalis, ſuper ※ labium ejus: *Alius,* Et facies duos annulos aureos, & impones ſuper duas alas rationalis ſuper ſummitatem. *Vul. Facies & duos annulos aureos: quos pones in ſummitatibus rationalis, in oris.*

Heb. quod ad latus ſuperhumeralis intus.

τοῦ ἐπενδύματος ἔσωθεν. Σ. ὅ ἐστιν εἰς τὸ ἄντικρυς τοῦ ἐπενδύματος. ※ ὅ ἐστιν εἰς τὸ μέρος τῆς ※ ἐπωμίδος ἔσωθεν: Θ. ὅ ἐστιν εἰς τὸ ἄντικρυς τῆς ἐπωμίδος. Αλλος, ἀπ' ἄκρου τοῦ ὀπισθίου τῆς ἐπωμίδος ἔσωθεν.

ועשית שתי טבעות זהב ונתתה אתם על־שתי כתפות האפד מלמטה ממול פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב האפוד 27. ※ καὶ ποιήσεις δακ- ※ τυλίους χρυσοῦς καὶ δώσεις αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς δύο ※ ὤμους τῆς ἐπωμίδος κάτωθεν ἐκ τοῦ κατὰ πρό- ※ σωπον, κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτῆς, ἐπάνω τοῦ ※ μηχανώματος τῆς ἐπωμίδος: Αλλος, καὶ ποιήσεις δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπιθήσεις ἐπ' ἀμφοτέρους τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος κάτωθεν αὐτῆς, κατὰ πρόσωπον, κατὰ συμβολὴν ἄνωθεν τῆς συνυφῆς τῆς ἐπωμίδος.

לעמת מחברתו Αλλος, συμφώνως.

לחשב Αλλος, κατασκευάσματος. Αλλος, διαζώσματος.

וירכסו את־החשן מטבעתו אל־טבעת האפוד בפתיל תכלת להיות על־חשב האפוד ולא־יזח החשן מעל האפוד 28. ※ καὶ συσφίγξουσι τὸ ※ λόγιον ἐκ τοῦ δακτυλίου αὐτοῦ εἰς τὸν δακ- ※ τύλιον τῆς ἐπωμίδος ἐν κλώσματι ὑακινθίνῳ, ※ ἵνα (ᾖ) ἐπὶ τοῦ μηχανώματος τῆς ἐπωμίδος· ※ καὶ οὐ μὴ ἀποσπάσῃς τὸ λόγιον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος: Αλλος, καὶ σφίγξεις τὸ λογεῖον ἀπὸ τῶν δακτυλίων τῶν ἐπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς δακτυλίους τῆς ἐπωμίδος συνεχομένους, ἐκ τῆς ὑακίνθου συμπεπλεγμένους εἰς τὸ ὕφασμα τῆς ἐπωμίδος, ἵνα μὴ χαλᾶται τὸ λογεῖον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος.

ולא־יזח Αλλος, καὶ οὐ σαλευθήσεται. Αλλος, καὶ μὴ ἀποκλίνητε.

A. quod eſt ad oram ſuperindumenti intus, *S.* quod eſt e regione ſuperindumenti ※ quod ※ eſt in parrem ſuperhumeralis intrinſecus: *Th.* quod eſt e regione ſuperhumeralis. *Alius*, a ſummitate poſterioris partis ſuperhumeralis ab intus. *Vulg. quæ e regione ſunt ſuperhumeralis, & poſteriora ejus aſpiciunt.*

27. *Hebr.* Et facies duos annulos auri, & dabis eos ſuper duabus ſcapulis ſuperhumeralis ab infra e regione facierum ejus contra conjunctionem ejus deſuper artificium ſuperhumeralis. ※ Et facies annulos ※ aureos, & dabis eos ſupra duos hume- ※ ros ſuperhumeralis deorſum, ex eo quod ※ eſt ſecundum faciem, juxta commiſſuram ※ eorum, ſupra ſtructuram ſuperhumera- ※ lis. *Alius*, Et facies duos annulos aureos, & impones ſuper duos humeros ſuperhumeralis infra ipſum, ſecundum faciem, juxta commiſſuram ſuperne texruræ ſuperhumeralis. *Vulg. Necnon & alios duos annulos aureos, qui ponendi ſunt in utroque latere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit juxta faciem juncturæ inferioris, ut apsari poſſit cum ſuperhumerali.*

H. contra conjunctionem ejus. *Alius*, concorditer.

. *Hebr.* artificium. *Alius*, apparatus. *Alius*, ſubligaculi.

28. *Hebr.* Et ſtringent pectorale ab annulis ejus ad annulos ſuperhumeralis in filo hyacinthi ad exiſtendum ſuper artificium ſuperhumeralis, & non tollatur pectorale deſuper ſuperhumerali. ※ Et conſtringent ra- ※ tionale ex annulo ejus in annulum ſuper- ※ humeralis, in vitta hyacinthina, ut ſit ſu- ※ pra ſtructuram ſuperhumeralis, & ne abſ- ※ trahas rationale a ſuperhumerali. *Alius*, Et ſtringes rationale ab angulis ſupra poſitis ad annnlos ſuperhumeralis hærentes, ex hyacintho contextos in texturam ſuperhumeralis, ut non laxetur rationale a ſuperhumerali. *Vul. Et ſtringatur rationale annulis ſuis cum annulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, & a ſe invicem rationale & ſuperhumerale nequeant ſeparari.*

Heb. & non tollatur. *Alius*, & non commovebitur. *Alius*, & ne declinetis.

Hactenus Baſilienſis Codex aſteriſcos notavit quia in Exemplaribus uſu tritis textus LXX. Interpretum hic deficiebat. Hæc porro deſumta fuiſſe videntur ab aliquo Codice Hexaplorum. Qua de re, necnon de aliis quamplurimis in Præliminaribus pluribus agetur.

את־האורים ואת־התמים 30. οἱ λοιποί, τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειότητας. O. τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν.

על־לבו O. ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ. Αλλος, ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ.

פי־ראשו בתוכו 32. O. τὸ περιστόμιον ἐξ αὐτοῦ

30. *Hebr.* Urim & Tummim. *Reliqui*, Illuminationes & perfectiones. *LXX.* Demonſtrationem & veritatem. *Vulg. Doctrinam & veritatem.*

Heb. & Alius ſuper cor ſuum. *LXX.* ſuper pectus ſuum. *Vulg. in pectore.*

32. *Heb.* os capitis ejus in medio ejus. *LXX.*

μέσον. Αλλος, τὸ περιςόμιον ἐξ αὐτῦ μέσον αὐτῦ. Αλλος, τ̃ κεφαλῆς αὐτῦ ἐν μέσῳ αὐτῦ.

כפי התרא A. περιστολοχήν. Σ. Θ. σἱρωτόν. O. συμβολιώ.

על־שוליו 33. A. ἀπόληγμα. Σ. πρὸς ποδῶν. O. ὑπὸ τὸ λῶμα.

על־שוליו O. ὑπὸ τῦ λώματος. Αλλος, ἐπὶ τῦ λώματος.

על־אהרן 35. A. Σ. ἐπὶ τῦ Ααρών. O. Θ. ἐπὶ Ααρών.

קדש ליהוה 36. O. ἁγίασμα κυρίȣ. Αλλος, ἁγίασμα κυρίῳ.

על־המצנפת 37. A. Θ. ἐπὶ τ̃ κιδάρεως. O. ἐπὶ τ̃ μίτρας.

ושבצת 39. A. Σ. Θ. αἱ συσφίγξεις. O. οἱ κοσυμβωτοί. Αλλος, οἱ κόσυμβοι.

מצנפת A. Σ. O. κίδαριν. Θ. ὕψωμα.

או בגשתם 43. O. ἢ ὅταν. Αλλος, καὶ ὅταν.

עולם O. αἰώνιον. Αλλος, εἰς τ̃ αἰῶνα.

periſtomium ex ea medium. *Alius*, periſtomium ex ea medium ejus. *Alius*, capitis ejus in medio ejus. *Vulg. in cujus medio ſupra erit capitium.*

Heb. ſicut os loricæ. *A.* complexum. *S. Th.* catenatum. *LXX.* commiſſuram. *Vulg. ſicut fieri ſolet in extremis veſtium partibus.*

33. *Heb.* ſuper fimbriis ejus. *A. ad* terminum. *S. Vulg.* ad pedes ejus. *LXX.* ſub margine.

Heb. ſuper fimbriis ejus *LXX.* ſub margine. *Alius*, ſuper marginem.

35. *H. A. S. LXX. Th.* ſuper Aaronem. *Vul. Aaron.*

36. *Heb.* ſanctitas Domino. *LXX.* ſanctificationem Domini. *Alius*, ſanctificationem Domino. *Vulg. ſanctum Domino.*

37. *H. A. Th.* ſuper cidarim. *LXX.* ſuper mitram. *Vulg. ſuper tiaram.*

39. *Hebr.* & ſtringes. *A. S. Th.* nodi. *LXX. & Alius*, nodi. *Vulg. ſtringeſque.*

Heb. A. S. LXX. Cidarim. *Th.* Cacumen. *Vulg. tiaram.*

43. *Hebr.* aut in accedendo ipſos. *LXX.* aut quando. *Alius*, & quando. *Vulg. vel quando appropinquant.*

Heb. ſæculi. *LXX. Vulg.* ſempiternum. *Alius*, in ſempiternum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Exodi.

v. 1. Verſus primi lectiones omnium Interpretum prodeunt ex ſæpius memorato Codice Baſilienſi.

v. 4. Ἄλλ☉, τὸ λόγιον, ita Baſilienſis. Ἄλλ☉, περιςήθιον. Sic quidam Mſſ. & Schedæ Combefiſianæ ubi ſic legitur: Ἄλλ☉ φησὶ περιςήθιον τὸ περιςήθιον. i. *pectorale alius vocat amictum.* λόγιον eſt Aquilæ & Symmachi ſupra, Exod. 25. 7.

Ibid. ſic habet Editio Romana, κατὰ τὸ Σαμαρειτικὸν, πίλεον, ἤτοι καθ' ἑτέραν γραφὴν, μίτραν. i. *Secundum Samaritanum, pileum, ſive ſecundum aliam ſcripturam, mitram.* Fortaſſe legendum πῖλον: nam hac voce utitur Plutarchus in Solone pro pileo ſive galero. In hunc locum hæc notat Druſius.

Vel ſecundum aliam ſcripturam, ἢ καθ' ἑτέραν γραφήν. *Utrum diverſam lectionem, an aliam innuit Editionem? ſunt ſane qui* מצנפת *mitram interpretantur. Idem* צניף *ſignificat. Hieron. in Comment. Zach. 3.* צניף *cidaris, vel ſecundum alios, mitra. Idem in Epiſtola, quam Fabiola ſcripſit de veſte Sacerdotali*: Quartum genus, *inquit Hieronymus*, eſt veſtimenti, rotundum pileolum, quale pictum in Ulyſſe conſpicimus, quaſi ſphæra media ſit diviſa, & pars una ponatur in capite. Hoc Græci & noſtri tiaram & nonnulli galerum vocant, Hebræi מצנפת. Non habet acumen in ſummo, nec totum uſque ad comam caput tegit, ſed tertiam partem a fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vitta conſtrictum eſt, ut non facile labatur ex capite. Eſt autem byſſinum, & ſic fabre opertum linteolo, ut nulla acus veſtigia extrinſecus appareant. Hactenus Druſius.

Ibid. A. ἐπένδυμα. Supra Cap. 25. v. 7. eadem lectio habetur ad vocem אפד, tribuiturque Aq. Symmacho & Theodotioni. Hieronymus in Epiſtola ad Fabiolam de veſte Sacerdotali, & in Hoſeam 3. 4. teſtificatur Aquilam vertiſſe ἐπένδυμα.

v. 5. Hic trium Interpretum lectiones exhibebat Codex Baſilienſis, verum hoc exemplar, cum Romæ agerem, meque inſcio, denuo compactum extremis foliorum mutilatum eſt, quo factum ut Interpretum nomina intercidérent. Jam divinando ſolum cujus ſint ſingulæ interpretationes dicere poſſumus. Prima igitur, καὶ τὸ κόκκινον κεκλωσμένον, videtur eſſe varia lectio LXX. Interpretum. Secunda, τὸ κόκκινον τὸ διάφορον, Theodotionis eſſe putatur. Tertia, σκώληκ☉ τὸ διάφορον, videtur omnino eſſe Aquilæ, qui literam cum ſcrupulo ſequitur, atque iiſdem prorſus verbis eaſdem Hebraïcas voces interpretatur infra, Cap. 35. 23. & 35. Apud Druſium perperam legitur, διάφανον, infra, v. 8. Quarta, τὸ κόκκινον τὸ διάβαφον, vel melius, δίβαφον, Symmachi eſt, ut infra, v. 8. Cæterum obſerves velim Codices Mſſ. dum Interpretationes adferunt nullum ordinem vulgo tenere; ſed Aquilam modo primum, modo ſecundum, mox tertium adferre: & ſic de reliquis.

v. 6. Θ. καὶ ποιήσουσι &c. Hanc lectionem ſine Interpretis nomine adfert Edit. Rom.

v. 7. δύο ἐπωμίδες, *duo ſuperhumeralia*. In hæc verba hæ notæ leguntur in Mſſ. & in Schedis Combefiſianis ex Anonymo. δύο ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων ἐπιτεθειμένων· ἢ δύο ὦμοι συνημμένοι ἔσονται. i. *duabus utroque humero impoſitis; vel duo humeri conjuncti erunt.* Alia item Anonymi: δύο ἐπωμίδες ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων ἐπιτεθειμέναι, καὶ ἔχουσαι τὰ ἄκρα αὐτῶν ἀσπιδίσκας χρυσᾶς ὡς ζώνας λεπτάς· δι' ὧν τῶν ὤμων συνεζευγμέναι ἐκ μέρους, καὶ τῷ στήθει ἐκ τῦ ἄλλυ μέρους ἐξηρτημένας συνδεσμούμεναι ὑπὸ τῦ λογίȣ. i. *Duo ſuperhumeralia ambobus humeris impoſita, habentia in ſummitatibus ſuis aſpidiſcas aureas tenues in modum cinguli: quibus ex una parte humeris jungebantur; ex altera ante pectus pendebant, utrinque rationali colligata.*

v. 8. A. διάφορον. Σ. δίβαφον. Editio Romana perperam διάφανον habet ad Aquilam. Cæteræ lectiones ex Baſilienſi.

v. 9. A. Σ. Θ. ὄνυχ☉. Sic Baſilienſis. Hieronymus ad Fabiolam de veſte Sacerdotali: *In utroque humero habet ſingulos lapides clauſos & aſtrictos auro, qui Hebraice dicuntur* SOOM: *ab Aquila Symmacho & Theodotione onychini: a Septuaginta ſmaragdi transferuntur:*

Joſephus Sardonychas vocat, cum Hebræo Aquilaque conſentiens: ut vel colorem lapidum, vel patriam demonſtraret. Sic Hieronymus cum Baſilienſi Codice conſentiens. Unde arguitur Druſius, qui vult hæc verba Hieronymi, *Symmacho & Theodotione*, ſpuria eſſe: ac lectionem uni Aquilæ adſcribi.

v. 11. Prior lectio: Ἄλλος, τοὺς δύο λίθους &c. habetur in Editione Romana; poſterior: Ἄλλος, ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ἐπωμίδος &c. ex Codice Baſilienſi.

Ibid. Θ. καὶ συνεσφιγμένους. Α. μετεστραμμένους. Sic Baſilienſis.

v. 13. Α. σφιγκτῆρας ex Baſilienſi.

v. 14. Σ. σύσφιγμα. Sic Baſilienſis. Ο. κροσσωτά. In hanc vocem hæc nota Anonymi fertur in Catenis mſſ. & in Schedis Combefiſianis: σειρὰς εἶναί φαμεν τὰ κροσσωτά, ἐκπεποικιλμένων ἐχούσας τὴν ὄψιν. ἄνθη γὰρ ἔφη τὰ χρώματα ταυτί· βύσσος δ' ἦν ἄρα καὶ πορφύρα τὰ χρώματα· i. *Fimbriata dicimus eſſe catenas, varia colorum ſpecie ornatas: nam flores hic colores nuncupat. Colores autem illi fuerint byſſus & purpura.*

Ibid. ἐκ χρυσίου καθαροῦ καταμεμιγμένα ἐν ἄνθεσιν. Ibidem Anonymus: ἀντὶ τοῦ, ἐκ χρυσονήματος ὑφασμένα ἐν τῷ ὑφῷ. ἄνθη γὰρ εἶχεν ῥόδα, κρίνα, καὶ τὰ τοιαῦτα. i. *Ac ſi diceret, aureis filis texta: flores quippe aderant, cujuſmodi ſunt roſa, lilia & ſimiles.*

v. 15. Α. Σ. βροχωτὸν ex Baſilienſi, & ex aliis omnibus Mſſ. noſtris. Addit Colbertinus Ο' Ἑβραῖος Ἐσσήν.

v. 17. Α. Σ. Θ. καὶ πληρώσεις &c. Sic duo Mſſ. Regii quorum unus ita pergit, ἀντὶ τοῦ διάλιθον κατασκευὸν ἔργον. i. *Sive opus lapillis coagmentatum.*

Ibid. Σ. κεραύνιος. Hieronymus de veſte Sacerdotali ad Fabiolam: *Symmachus diſſentit in ſmaragdo, ceraunium pro eo transferens.*

v. 20. Α. Ο. Χρυσόλιθος. Σ. ὑάκινθος. Ex Editione Romana.

v. 22. Baſilienſis, οἱ λοιποὶ, ἁλύσεις, *catenas.*

Ibid. Sic Druſius & Editio Romana.

v. 23. Hic & vigeſimus quartus verſus in Editione Romana habentur; ſed multum variant a Baſilienſi, & ab alia horum Interpretatione, quæ in Complutenſi habetur: pars autem vigeſimi quinti quæ ſequitur abeſt ab illa Editione; ſed in Codice Baſilienſi, quaſi Septuaginta Interpretum legitur. Ab hinc autem uſque ad trigeſimum verſum deſiderantur in Editione Romana verſus numero quinque, qui in Editione Complutenſi habentur ut nos exhibemus poſt interpretationem Baſilienſis, incipientes a vigeſimo-tertio, qui multum variat ab Editione Romana, ut & vigeſimus-quartus. In Codice Baſilienſi verſus a vigeſimo-tertio ad vigeſimum-octavum incluſive, ex alia neſcio qua Editione ſubſtituuntur, & aſteriſcis notantur de more ut erant in Hexaplis, & ut nos repræſentamus.

v. 26. Sic Codex Baſilienſis, qui verſionem LXX. Interpretum hic adfert: etſi illa verſio hic deficiat, quemadmodum & ipſe teſtificatur, qua de re fuſe in Præliminaribus agitur.

Ibid. Has Aquilæ & Symmachi Interpretationes profert Codex Baſilienſis. Jam non ſemel vidimus ſupra, Aquilam & Symmachum אפד paſſim vertere ἐπένδυμα.

v. 27. Ἄλλος, συμφωνῶς.

Ibid. Ἄλλος, κατασκευάσματος &c. Hic dum Baſilienſem Codicem compingerent, nomina Interpretum exciderunt ut ſupra.

v. 28. Ἄλλος, καὶ οὐ σαλευθήσεται &c. Idipſum accidit hoc loco. Hæ verſiones ſunt veterum Interpretum, quorum exciſa nomina ſunt.

v. 30. Οἱ λοιποὶ, τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειότητας. Ο. τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Sic omnes Mſſ. noſtri, quorum aliquot hanc notam habent. Οἱ λοιποὶ τῶν ἐκ τῆς Ἑβραΐδος εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν καὶ γλῶτταν τὴν θεόπνευστον ἑρμηνευσάντων γραφὴν, τὴν δήλωσιν δὲ τὴν ἀλήθειαν, τοὺς φωτισμοὺς δὲ τὰς τελειότητας ὠνόμασαν. i. *Reliqui eorum, qui ex Hebraica in Græcam linguam divinam Scripturam interpretati ſunt, demonſtrationem & veritatem, interpretati ſunt, illuminationes & perfectiones.*

Ibid. ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ. Hanc verſionem ſine Interpretis nomine adfert Baſilienſis; ſed videtur eſſe Aquilæ.

32. Ita Baſilienſis Codex, quem unum hic habemus.

Ibid. Α. περισαυλωτὸν &c. Sic ſolus Baſilienſis.

v. 33. Α. ἀπόληγμα. Σ. πρὸς ποδῶν. Verſionem Symmachi ſequutus eſt Vulgatus Interpres, *ad pedes.*

Ibid. ἐπὶ τοῦ λώματος, ita idem Baſilienſis, tacito Interprete.

v. 35. Α. Σ. ἐπὶ τοῦ Ἀαρὼν, ſic Baſilienſis & Edit. Rom.

v. 36. Ἁγίασμα κυρίῳ. Baſilienſis Cod.

v. 37. Α. Θ. ἐπὶ τῆς κιδάρεως. Sic Editio Romana.

v. 39. Α. Σ. Θ. αἱ συσφίγξεις. Ἄλλος, οἱ κόρυμβοι. Ex Baſilienſi & Edit. Rom.

Ibid. Α. Σ. Ο. κίδαριν Θ. ὕψωμα. Sic Regius Codex unus. Quis credat Theodotionem qui ſupra, verſu 39. κίδαριν vertit, hic vertiſſe ὕψωμα? Certe libenter crediderim ſupra, verſu 39. Θ. pro Σ. ſubſtitutum fuiſſe.

v. 43. Καὶ ὅταν. Sic Baſil.

Ibid. Ἄλλος, εἰς τὸν αἰῶνα, in eodem Codice.

CAPUT XXIX. EXODI.

לקדש אתם 1. Ο. ἁγιάσεις αὐτούς. Ἄλλος, ἁγιάσαι αὐτούς.

רקיקי מצות משחים 2. Α. κολλύρας ἀζύμους ἀναμεμιγμένας ἐν ἐλαίῳ. Ο. λάγανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ. Θ. ἀναπεποιημένους.

את־הכתנת ואת מעיל האפד 5. Σ. τὸν χιτῶνα καὶ τὸ ἐπένδυμα τοῦ ἐπενδύματος. Ο. τὸν χιτῶνα τὸν ποδήρη, καὶ τὴν ἐπωμίδα. Θ. τὸν χιτῶνα καὶ τὸ ἐπενδύτην τῆς ἐπωμίδος. Ἄλλος, καὶ τὸν χιτῶνα καὶ τὸν ποδήρη τοῦ ἐπενδύματος.

את־נזר הקדש 6. Α. τὸ πέταλον τὸ ἅγιον. Σ. ἀφόρισμα. Ο. τὸ πέταλον τὸ ἁγίασμα.

אבנט אהרן 9. Α. διαζώνη Ἀαρών. Σ. ζώνας Ἀαρών. Ο. ταῖς ζώναις Ἀαρών. Θ. ζώνη Ἀαρών.

1. HEb. ad ſanctificandum eos. *LXX.* ſanctificabis eos. *Alius*, ut ſanctifices eos. *Vulg. ut mihi in ſacerdotio conſecrentur.*

2. *Hebr. LXX.* lagana infermentata uncta in oleo. *A.* collyras infermentatas mixtas in oleo. *Th.* confectos. *Vulg. lagana quoque azyma oleo lita.*

5. *Heb.* tunicam & pallium ſuperhumeralis. *S.* tunicam & ſuperindumentum ſuperindumenti. *LXX.* tunicam talarem & ſuperhumerale. *Th.* tunicam & ſuperindumentum ſuperhumeralis. *Alius*, tunicam & talarem ſuperindumenti. *Vul. lineâ & tunicâ & ſuperhumerali.*

6. *Heb.* diadema ſanctitatis. *A. Vulg.* laminam ſanctam. *S.* ſeparationem. *LXX.* laminam ſanctificationem.

9. *Heb.* balteo Aaron. *A.* zona Aaron. *S.* zonas Aaron. *LXX.* zonis Aaron. *Th.* zona Aaron. *Vulg. balteo. Aaron ſcilicet.*

הוא

Digitized by Google

חטאת הוא 14. Α. Θ. περὶ ἁμαρτίας. Ο. ἁμαρτίας γάρ ἐστιν. Ἄλλος, ἁμαρτία γάρ ἐστιν.

ריח ניחוח אשה ליהוה הוא 18. Α. Θ. ὀσμὴ εὐαρεστήσεως πύῤῥον κυρίῳ αὐτό. Σ. ὀσμὴ εὐαρεστήσεως. Ο. Εἰς ὀσμὴν εὐωδίας θυμίαμα κυρίῳ ἐστίν.

בהן ידם הימנית 20. Α. τὸν αὐτιδάκτυλον. Ο. τὸ ἄκρον τῆς δεξιᾶς χειρός.

ולקחת מן־הדם אשר על־המזבח 21. Ο. καὶ λήψῃ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ θυσιαστηρίου. Ἄλλος, καὶ προσχέεις τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ.

החלב והאליה 22. Ο. τὸ στέαρ αὐτοῦ. Ἄλλοι, τὸ στέαρ καὶ τὴν κέρκον.

שוק οἱ λοιποί, τὴν κνήμην. Ο. βραχίονα.

אתם 24. Ο. αὐτά. Ἄλλος, αὐτούς.

על־הכפרים וחטאת 36. Α. Σ. Θ. ἐξιλασμοῦ περὶ ἁμαρτίας. Ο. καθαρισμοῦ, καὶ καθαριεῖς.

תכפר 37. Ἄλλοι, ἐξιλάσῃ. Ο. καθαριεῖς.

קדש קדשים Ἄλλοι, ἅγιον τῶν ἁγίων. Ο. ἅγιον τοῦ ἁγίου.

ההין 40. Ο. τοῦ εἴν. Ἄλλος, αἴν.

14. *Hebr.* peccatum hoc. *A. Th.* pro peccato *LXX.* peccati enim eſt. *Al.* peccatum enim eſt. *Vulg. eo quod pro peccato ſit.*

18. *Hebr* Odor quietis ignitio Domino ipſum. *A. Th.* odor placabilitatis ignitum Domino ipſum. *S.* odor placabilitatis. *LXX.* in odorem ſuavitatis thymiama Domino eſt. *Vulg. odor ſuaviſſimus victimæ Domini.*

20. *Heb.* pollicem manus eorum dexteræ. *A.* pollicem. *LXX.* ſummitatem dexteræ manus. *Vulg.. pollices manus.*

21. *Hebr.* & accipies de ſanguine qui eſt ſuper altare. *LXX.* & accipies de ſanguine altaris. *Alius*, & effundes ſanguinem ſuper altare in circuitu. *Vulg. cumque tuleris de ſanguine, qui eſt ſuper altare.*

22. *Hebr. & Alii*, adipem & caudam. *LXX.* adipem ejus. *Vulg. adipem de ariete & caudam.*

Heb. & cæteri, coxam. *LXX.* brachium. *Vul. armum.*

24. *Heb.* ea. *LXX.* ipſa. *Alius*, ipſos. *Vulg. quod poſitum eſt.*

36. *Heb.* ſuper expiationes & expiabis. *A. S. Th.* expiationis pro peccato. *LXX.* purificationis, & purificabis. *Vulg. ad expiandum, mundabiſque.*

37. *H. & Alii, & Vulg.* expiabis. *LXX.* purificabis.

Hebr. ſanctitas ſanctitatum. *Alii & Vulg.* ſanctum ſanctorum. *LXX.* ſanctum ſancti.

40. *Hebr. Vulg.* Hin. *LXX.* In. *Alius*, Ain.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Exodi.

v. 1. Sic Codex Baſilienſis.

v. 2. Lectionem Aquilæ mutuamur ex Codicibus Regiis duobus, & ex Editione Rom. Sed ibi nomen Interpretis tacetur: itemque ex Baſilienſi qui Aquilam nominat. Theodotionis lectio, ἀναπεποιημένας, in uno Baſilienſi habetur.

v. 5. Lectio Symmachi & Theodotionis exſtat in Baſilienſi & in Editione Romana. LXX. vero Interpretum lectionem ſic effert Baſilienſis, καὶ τὸν χιτῶνα καὶ τὸν ποδήρη τοῦ ἐπενδύματος. Aquila item vocem אפד ſolet vertere ἐπένδυμα, ut jam ſæpe memoravimus.

v. 6. A. τὸ πέταλον τὸ ἅγιον. Sic Baſilienſis, qui eamdem lectionem ibidem LXX. Interpretibus tribuit. Σ. ἀφόρισμα. Sic etiam נזר vertit Aquila Pſalm. 131. 19. & LXX. Exod. Cap. 39. 30. Hieronymus ad Fabiolam de veſte ſacerdotali: *Tertium genus eſt veſtimenti, quod illi appellant* ABANET, *nos cingulum vel balteum, vel zonam poſſumus dicere. Babylonii novo vocabulo* HEMIAN *vocant.*

v. 9. A. διαζωνὴ Ἀαρών. Sic Reg. unus & Baſilienſis. Edit. Rom. minus recte, διὰ ζωνῶν Ἀαρών. Symmachi lectionem ſic habent Baſilienſis & duo Regii, ζωνὰς Ἀαρών. Theodotio, ζωνὴ Ἀαρών. Ita Mſſ. noſtri & Edit. Rom.

v. 14. A. Θ. περὶ ἁμαρτίας. Sic Baſilienſis, qui lectionem LXX. Interpretum ſic effert, Ἁμαρτία γάρ ἐστιν.

v. 18. Ex uno Regio & ex Editione Romana. Aquila & Theodotio אשה ſolent vertere πύῤῥον, ut paſſim videas in Levitico.

20. A. τὸν αὐτιδάκτυλον. Sic Baſilienſis. Editio Romana id quaſi Scholion adfert, ſine nomine Interpretis.

21. Ἄλλος, καὶ προσχέεις τὸ αἷμα &c. Sic Baſilienſis. Verum videtur non ad hunc locum pertinere; ſed aliunde tranſlatum eſſe.

v. 22. Τὸ στέαρ καὶ τὴν κέρκον. Sic Baſilienſis, non allato Interpretum nomine.

Ibid. τὴν κνήμην. Sic Regius unus, qui habet οἱ λ΄ τὴν κνήμην. Editio Romana, τὴν κνήμην tantum, itemque Baſilienſis.

36. A. Σ. Θ. ἐξιλασμοῦ περὶ ἁμαρτίας. Sic locum pleniorem habet Regius unus. Editio Romana ἐξιλασμοῦ tantum.

37. Ἄλλοι, ἐξιλάσῃ. Sic Baſilienſis, unus Regius & Editio Romana.

Ibid. Ἄλλοι, ἅγιον τῶν ἁγίων, ex Baſilienſi.

v. 40. Sic quidam Mſſ. & Schedæ Combefiſianæ, cum hac nota: Αἲν μέτρον Ἑβραϊκὸν οἴνου καὶ ἐλαίου. δέχεται δὲ, ὥς φησιν Ἰώσηπος, δύο χοὰς Ἀττικάς. πιστευτέον δὲ τῷ ἔθνους αὐτοῦ, ἀκριβῶς τοῦ ἔθνους τὰ μέτρα ἐπισταμένῳ. *Ain menſura Hebraica vini & olei: capit autem, ut ait Joſephus, duos Choas Atticos: cui utpote gentis ſuæ menſuras apprime ſcienti, credendum eſt.*

CAPUT XXX. EXODI.

את־גגו 3. Ο. ἐσχάραν. Ἄλλος, ἐσχαρίδα.

והיה לבתים לבדים 4. Εἰς κρίκους τοῖς διωστῆρσι. Σ. Εἰσόδοι. Ο. ψαλίδες ταῖς σκυτάλαις. Θ. Εἰς θήκας τοῖς ἀναφορεῦσι.

הפרכת 6. Ο. καταπετάσματος. Ἄλλος, βλήματος.

לפני הכפרת אשר על־העדת Ο. τῶν μαρτυρίων: Poſt hanc vocem addunt alii, κατὰ πρόσωπον ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῶν μαρτυρίων.

קטרת סמים 7. Α. Σ. θυμίαμα ἡδυσμάτων. Ο. θυμίαμα σύνθετον. Θ. θυμίαμα ἀρωμάτων.

וכפר אהרן על־קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים 10. Ο. καὶ ἐξιλάσεται ἐπ' αὐτοῦ Ἀαρὼν ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ καθαρισμοῦ καθαριεῖ αὐτό. Ἄλλος, καὶ ἐξιλάσεται Ἀαρὼν ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν. Ἄλλος; ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ ἐξιλασμοῦ, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ καθαριεῖς αὐτό. Ἄλλος, τοῦ περὶ τῆς ἁμαρτίας καθαρισμοῦ.

הכפרים Α. τοῦ ἐξιλασμοῦ. Ο. καθαρισμοῦ.

כפר 12. Α. Σ. Θ. ἐξίλασμα. Ο. λύτρα.

זה יתנו כל־העבר על־הפקדים 13. Σ. τοῦτο δώσουσι πᾶς ὁ παρερχόμενος ἐπὶ τὰς ἐπισκέψεις. Ο. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ δώσουσιν ὅσοι ἂν παραπορεύωνται τὴν ἐπίσκεψιν. Θ. καὶ τοῦτο δώσουσι πᾶς ὁ παραπορευόμενος ἐπὶ τὰς ἐπισκοπάς. Ἄλλος, πᾶς πορευόμενος ἐν τοῖς ἀριθμοῖς.

אשה 20. Α. Θ. πυρρόν. Ο. ὁλοκαυτώματα. Ἄλλος, ὁλοκαρπώματα.

בשמים 23. Α. ἀρώματα. Ο. ἡδύσματα.

במתכנתו 32. Ο. σύνθεσιν. Ἄλλος, συμμετρίαν.

לא תעשו 37. Οἱ λοιποί, οὐ ποιηθήσεται. Ο. οὐ ποιήσετε.

איש אשר־יעשה 38. Ο. ὃς ἂν ποιήσῃ. Ἄλλος, ἀνὴρ ὃς ἂν ποιήσῃ.

3. HEb. tectum ejus. *LXX.* cratem. *Alius & Vulg.* craticulam.

4. *H.* & erit in domos vectibus. *A.* in circulos vectibus. *S.* ingreſſus. *LXX.* circuli vectibus *Th.* in thecas vectibus. *Vulg. ut mittantur in eos vectes.*

6. *H. Vulg.* velum. *LXX.* veli. *Al.* velaminis.

Heb. ante expiatorium, quod ſuper teſtimonium. *LXX.* teſtimoniorum. *Alii*, juxta faciem propitiatorii, quod ſuper teſtimonium. *Vul. coram propitiatorio, quo tegitur teſtimonium.*

7. *Heb* ſuffimentum aromata. *A. S.* incenſum condimentorũ. *LXX.* incenſũ compoſitum. *Th.* incenſum aromatũ. *Vul. incenſum ſuave fragrans.*

10. *Hebr.* & expiabit Aaron ſuper cornua ejus ſemel in anno de ſanguine peccati expiationum. *LXX.* et depropitiabit ſuper illud Aaron ſuper cornua ejus ſemel in anno: de ſanguine purificationis purificabit illud. *Alius*, & expiabit Aaron ſuper cornua ejus ſemel in anno de ſanguine purificationis peccatorum. *Alius*, de ſanguine peccatorum purificationis & expiationis, ſemel in anno purificabis illud. *Alius*, purificationis pro peccato. *Vulg. & deprecabitur Aaron ſuper cornua ejus ſemel per annum, in ſanguine qui oblatus eſt pro peccato.*

H. expiationum. *A.* propitiationis. *LXX.* purifitionis.

12. *Heb.* expiationem. *A. S T.* propitiationem. *LXX* redemptiones. *Vulg. pretium.*

13. *Heb.* hoc dabunt omnis tranſiens ad viſitatos. *S.* hoc dabunt omnis tranſiens ad inſpectiones. *LXX.* & hoc eſt quod dabunt quicumque tranſibunt ad inſpectionem. *Th.* & hoc dabunt omnis tranſiens ad viſitationes. *Alius*, omnis qui tranſit ad numeros. *Vulg. hoc autem dabit omnis qui tranſit ad nomen.*

20. *Hebr.* ignitionem *A. Th.* ignitum. *LXX.* holocauſta. *Alius*, oblationes. *Vulg. thymiama.*

23. *Heb. A. Vulg.* aromata. *LXX.* condimenta.

32. *Heb.* in pondere ejus. *LXX. Vulg.* compoſitionem. *Alius*, commenſurationem.

37. *Heb. LXX. Vulg.* non facietis. *Reliqui*, non fiet.

38. *Hebr. & Alius*, vir qui faciet. *LXX.* quicumque fecerit. *Vulg. homo quicumque fecerit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXX. Exodi.

v. 3: Ex Baſilienſi, ἐσχαρίδα. Sic interdum vertunt LXX. Interpretes.

v. 4. Ex Colbertino, duobus Regiis & Baſilienſi. Duo Regii hanc notam habent ſine nomine auctoris: Ἀκύλας μᾶλλον ἐνταῦθα τοὺς ἀναφορεῖς, οὓς διωστῆρας καλεῖ· ψαλίδας δὲ τοὺς κρίκους, οὓς εἰσόδους ἐκάλεσεν ὁ Σύμμαχος. i. *Aquila hic vectes vocat* διωστῆρας; *annulos vero, circulos, quos, ingreſſus vocat Symmachus.*

v. 6. Sic Baſilienſis, βλήματος ſine nomine Interpretis. Ibid. κατὰ πρόσωπον ἱλαστηρίου ὅ ἐστιν ἐπὶ τῶν μαρτυρίων. Hæc videntur excidiſſe ex verſione LXX. Interpretum ob ὁμοιοτέλευτον, quia nempe clauſula præcedens deſinebat per vocem μαρτυρίων.

v. 7. Has trium Interpretum lectiones [illegible]peditat Codex Baſilienſis.

v. 10. Prior lectio poſt LXX. interpretationem, pro-

dit ex editione Romana. Poſteriores ex Baſilienſi, quę Interpretes non indicat. Ibid. A. τοῦ ἐξιλασμοῦ. Sic Editio Rom.

v. 12. Οἱ λοιποὶ ſcilicet A. Σ. Θ. ἐξίλασμα. Sic Baſilienſis.

v. 13. Has lectiones Symmachi & Theodotionis plenas mutuamur ex Baſilienſi.

v. 20. Ὁλοκαυτώματα. Sic in textu Baſilienſis, quę ὁλοκαυτώματα ad marginem ponit. A. Θ. πυρροί. Ita ſolent ambo vertere vocem אשה.

v. 23. A. ἀρώματα, ex Editione Romana. Unus Regius habet βρώματα ſine Interpretis nomine; ſed mendoſe, ut puto.

v. 32. Συμμετρίαν. Ita Baſilienſis tacito Interprete.

v. 37. Οἱ λοιποὶ, ἡ ποιηθεῖσα. Ex Editione Romana.

v. 38. Ex Baſilienſi.

CAPUT XXXI. EXODI.

קראתי 2. O. ἀνακέκλημαι. Αλλος, ἀνακέκληκα.

בן־אורי Οἱ λοιποὶ, υἱὸν Οὐρί. O. Οὐρείν.

4. O. καὶ τὸ κόκκινον τὸ νηστόν. Alius addit, καὶ τὴν βύσσον τὴν κεκλωσμένην.

ואת־מזבח הקטרת ואת־מזבח העלה ואת־כל־כליו 8. Poſt verſum 8. additur in alio, καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, καὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς ὁλοκαυτώσεως, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς.

דבר 13. O. σύνταξον. Αλλος, λάλησον.

ככלתו 18. A. διέλιπεν καὶ ἀνέψυξεν. O. ἡνίκα κατέπαυσε.

2. HEb. Vulg. vocavi. LXX. revocavi. Alius, revocavi.

Heb. Reliqui. Vulg. filium Uri. LXX. Uriæ.

4. LXX. & coccinum netum. Alius addit, & byſſum retortam.

8. Hebr. & altare ſuffimenti, & altare holocauſti, & omnia vaſa ejus. Deficit in LXX. ſed ab alio additur, & altare thymiamatis, & altare holocauſti, & omnia vaſa ejus. Vulg. & altaria thymiamatis & holocauſti & omnia vaſa eorum.

13. Heb. & Alius, & Vul. loquere. LXX. præcipe.

18. Hebr. cum compleviſſet. A. cum deſiviſſet & reſpiraſſet. LXX. ut ceſſavit. Vul. completis hujuſcemodi ſermonibus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Exodi.

v. 2. Ex Baſilienſi, ut & aliæ pene omnes hujus Capitis.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, υἱὸν Οὐρί. Sic quidam MSſ.

v. 4. Hæc verba, καὶ τὸ κόκκινον τὸ νηστόν, & alia quæ in Baſilienſi Codice adduntur, non exſtant in Hebræo, & haud dubie obelo notata erant in Hexaplis.

v. 8. Hæc deſunt in LXX. & in Baſilienſi ſupplentur ad marginem ex alio Interprete, cujus nomen tacetur.

v. 13. Λάλησον. Sic, ut videtur, cæteri Interpretes. Ex Baſilienſi.

v. 18. A. διέλιπεν καὶ ἀνέψυξεν. Ita Baſilienſis.

CAPUT XXXII. EXODI.

ויקהל 1. O. συνέστη. Αλλος, συνηθροίσθη, ἢ ἐπανέστη.

זה משה האיש Οἱ λοιποὶ, οὗτος ὁ Μωυσῆς ἀνήρ. O. Μωυσῆς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.

בחרט 4. O. γραφίδι. Αλλος, ἐν τέχνῃ.

ויאמר יהוה אל־משה ראיתי את־העם הזה והנה עם־קשה־ערף הוא 9. Σ. Θ. καὶ Εἶπεν κύριος πρὸς Μωϋσῆν· ἑώρακα τὸν λαὸν τοῦτον· καὶ ἰδοὺ λαὸς σκληροτράχηλός ἐστι.

אתן לזרעכם 13. A. δώσω τῷ σπέρματι ὑμῶν. O. δοῦναι αὐτοῖς.

אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שמע 18. τὸ Σαμαρειτικόν. οὐκέτι φωνὴ ἀποκρίσεως ἀνδρείας, καὶ οὐκέτι φωνὴ ἀποκρίσεως ἥττης, ἀλλὰ φωνῆς ἁμαρτιῶν ἐγὼ ἀκούω.

1. HEb. & congregatus eſt. LXX. convenit. Alius, congregatus eſt, aut, inſurrexit. Vul. congregatus.

Heb. & Reliqui, hic Moyſes vir. LXX. Moyſes hic homo. Vulg. Moyſi enim huic viro.

4. Heb. in ſtylo. LXX. in ſtylo. Alius, in arte. Vulg. opere fuſorio.

10. Heb. Et dixit Dominus ad Moyſem: vidi populum huoc, & ecce populus durus cervice ipſe. S. Th. Et dixit Dominus ad Moyſem: Vidi populum hunc, & ecce populus duræ cervicis eſt. Vul. Rurſumque ait Dominus ad Moyſen: cerno quod populus iſte duræ cervicis ſit. In LXX. vacat.

13. Heb. A. Vul. dabo ſemini veſtro. LXX. dare ipſis.

18. Heb. non vox clamandi fortitudinem, & & non vox clamandi debilitatem: vocem canendi ego audiens. Samaritanum, non ultra vox reſponſionis fortitudinis; & non ultra vox reſponſionis cladis; ſed vocem peccatorum

Ο. Οὐκ ἔστι φωνὴ ἐξαρχόντων κατ' ἰσχὺν, οὐδὲ φωνὴ ἐξαρχόντων τροπῆς, ἀλλὰ φωνὴν ἐξαρχόντων οἴνου ἐγὼ ἀκούω.

ego audio. *LXX.* Non eſt vox præcinentium ſecundum fortitudinem, neque vox præcinentium fugam: ſed vocem præcineotium vinum ego audio. *Vul. Non eſt clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam; ſed vocem cantantium ego audio.*

וירא משה את־העם כי פרע הוא כי־פרעה אהרן לשמצה בקמיהם 25. Α. εἶδεν Μωϋσῆς τὸν λαὸν ὅτι ἀπεπετασμένος αὐτός· ὅτι ἀπεπέτασεν αὐτὸν Ἀαρὼν εἰς ὄνομα ῥύπου ἐν ἀνθεστηκόσιν αὐτῷ. Σ. εἶδεν δὲ Μωϋσῆς τὸν λαὸν ὅτι γεγύμνωται, περιέδυσεν γὰρ αὐτὸν Ἀαρὼν εἰς κακωνυμίαν τοῖς ἀνθεστηκόσιν αὐτοῖς. Ο. καὶ ἰδὼν Μωυσῆς τὸν λαὸν ὅτι διεσκέδασται, διεσκέδασε γὰρ αὐτοὺς Ἀαρὼν ἐπίχαρμα τοῖς ὑπεναντίοις αὐτῶν. Θ. καὶ εἶδε Μωυσῆς τὸν λαὸν, ὅτι διασκεδασμένος ἐστὶν· ὅτι διεσκέδασεν αὐτὸν Ἀαρὼν, ἐπίχαρμα τοῖς ἀνθεστηκόσιν αὐτῷ.

25. *Heb.* Et vidit Moſeh populum, quod nudatus ipſe, quia denudaverat eum Aharon ad infamiam in inſurgentibus eorum. *A.* Vidit Moyſes populum quia diſcoopertus ipſe: quia diſcooperuerat eum Aaron in nomen turpitudinis, in obſiſtentibus eorum. *S.* Vidit autem Moyſes populum quia nudatus eſt: prodiderat enim eum Aaron in infamiam, obſiſtentibus ipſis. *LXX.* Et cum vidiſſet Moyſes populum, quia diſſipatus eſt: diſſipavit enim eos Aaron, gaudium adverſariis eorum. *Th.* Et vidit Moyſes populum, quia diſſipatus eſt: quia diſſipavit ipſum Aaron, gaudium adverſariis eorum. *Vul. Videns ergo Moyſes populum, quod eſſet nudatus, (ſpoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum conſtituerat.)*

וישב 31. Ο. ὑπέστρεψε δέ. Ἄλλος, ἐπέστρεψε δέ. Ἄλλος, καὶ ἀπεστράφη.

31. *Heb.* & reverſus eſt. *LXX.* revertit autem. *Alius*, converſus eſt autem, *Alius*, & averſus eſt. *Vulg. reverſuſque eſt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Exodi.

v. 1. Ita tres Mſſ. Regii & Editio Romana. Videntur autem eſſe duæ interpretationes, quarum altera συναθροίσθη, altera ἐπανέστη, haberet.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, οὗτος ὁ Μωϋσῆς ἀνήρ. Sic unus Codex.

v. 4. Ita duo Mſſ. Regii & Schedæ Combefiſianæ. In iis vero hæc nota legitur: ἄλλος· ἐν τέχνῃ φησὶ τὸ χρυσίον ἐχώνευσε, διαπλάσας τὸν μόσχον καὶ τορεύσας αὐτόν. ἐπείπερ οἱ Αἰγύπτιοι τοῦτον ἔσεβον, ὃν καὶ Ἆπιν ἐκάλουν. καὶ γὰρ καὶ Ἱεροβοὰμ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου, τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐποίησε τὰς χρυσᾶς δαμάλεις. i. *Alius ait*, in arte *aurum conflavit, efformato atque affabre elaborato vitulo: quoniam Ægyptii hunc adorabant & Apin vocabant. Etenim Jeroboam quoque, poſtquam ex Ægypto egreſſus eſt, eodem ſcopo vitulas aureas effecit.*

9. Hic verſus a LXX. Interpretibus prætermiſſus in Baſilienſi Codice ad marginem adfertur ex verſione Symmachi & Theodotionis.

v. 13. Α. δώσω τῷ σπέρματι ὑμῶν. Ita Codex unus.

v. 18. In hoc verſu Samaritanæ verſionis Mſſ. Codices multum variant. Colbertinus enim & duo Regii bis habent οὐκ ἔστι pro οὐκέτι, Colbertinus idem legit οὐκ ἔστι φωνῆς. Alius bis habet ἀπὸ κρίσεως, duplici voce pro, ἀποκρίσεως. Colbert. κρίσεως tantum. Editio Romana habet, φωνὴν ἁμαρτιῶν, alii φωνῆς ἁμαρτιῶν: utrumque bene. Vocem ἁμαρτιῶν ſuſpectam habet Druſius. Sed injuriâ; nam Mſſ. omnes ſic habent.

v. 25. Hunc inſignem locum ex Baſilienſi Codice ſecundum tres Interpretes mutuamur.

v. 31. Ita Codex Baſilienſis.

CAPUT XXXIII. EXODI.

2. Ο. πρὸ προσώπου σου. Ἄλλος, πρότερόν σου.

2. LXX. ante faciem tuam. *Alius*, prius te.

3. Ο. εἰσάξω. Ἄλλος, εἰσάξει.

3. *LXX.* introducam. *Alius*, introducet. *Vul. intres.*

הודעני נא את־דרכך 13. Σ. ἐμφάνισόν μοι σεαυτόν. Ἄλλος, δεῖξόν μοι σαυτοῦ ὁδόν.

13. *Heb.* ſcire fac me nunc viam tuam. *LXX.* oſtende mihi teipſum. *Alius*, oſtende mihi tui ipſius viam. *Vulg. oſtende mihi faciem tuam.*

הראני נא את־כבדך 18. Ἄλλοι, δεῖξόν μοι τὴν σαυτοῦ δόξαν. Ο. ἐμφάνισόν μοι σαυτόν.

18. *Heb.* Videre fac me nunc gloriam tuam. *Alii*, Oſtende mihi tui ipſius gloriam. *LXX.* Oſtende mihi teipſum. *Vulg. oſtende mihi gloriam tuam.*

אני אעביר כל־טובי על־פניך 19. Ο. ἐγὼ παρελεύσομαι πρότερός σου. Ἄλλος, ἐγὼ προπορεύσομαι πρὸ προσώπου σου.

Heb. ego tranſire faciam omne bonum meum ſuper facies tuas. *LXX.* ego tranſibo prior te. *Al.* ego præibo ante faciem tuam. *Vlg. ego oſtendam omne bonum tibi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Exodi.

v. 2. Neutra lectio exſtat in Hebraïco, utraque tamen cum ſerie quadrat. Prodit ex Mſſ.

v. 3. LXX. εἰσάξω. Al. εἰσάξει. Hæc non exſtat in Hebraico, ſed utram vis lectionem ſenſus admittit. Unus Codex habet εἰσάξεις, malé.

v. 13. Δεῖξόν μοι σεαυτοῦ δόξαν. Sic Editio Rom. Eſt haud dubie lectio alterius Interpretis.

v. 18. Ἄλλος, δεῖξόν μοι &c. ſic quædam Catenæ.

v. 19. Προπορεύσομαι πρὸ προσώπου σου. Sic Baſilienſis Codex.

CAPUT XXXIV. EXODI.

ויקרא בשם יהוה 5. Ο. καὶ ἐκάλεσε τῷ ὀνόματι κυρίου. Ἄλλος, καὶ ἐκάλεσεν ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου.

יהוה יהוה 6. Ο. κύριος ὁ θεός. Ἄλλος, κύριε, κύριε.

נצר חסד 7. Ο. διατηρῶν καὶ ἔλεος. Ἄλλος, καὶ ποιῶν ἔλεος.

למוקש 12. Ο. πρόσκομμα. Ἄλλος, ἔγκομμα.

בנותיו 16. Ο. αἱ θυγατέρες σου. Ἄλλος, τὰς θυγατέρας σου.

בניך Ο. οἱ υἱοί σου. Ἄλλος, τοὺς υἱούς σου.

וערפתו 20. Α. τεναντοκοπήσεις. Σ. τραχηλοκοπήσεις. Ο. τιμὴν δώσεις.

בכורי קציר חטים 22. Α. Σ. Θ. ἀρχὴ πρωτογεννημάτων. Ο. ἀρχὴν θερισμοῦ πυρῶν.

שלש פעמים 24. Α. τρεῖς καθόδους. Ο. τρεῖς καιρούς.

דם זבחי 25. Ο. αἷμα θυμιαμάτων. Ἄλλος, θυσιασμάτων. Ἄλλος, θυμάτων.

שני לחת 29. Ο. καὶ οἱ λοιποί, αἱ δύο πλάκες. Ἄλλος, αἱ πλάκες.

ומשה לא־ידע כי קרן עור פניו Α. ....
Ο. Μωυσῆς οὐκ ᾔδει ὅτι δεδόξασται ἡ ὄψις τοῦ χρώματος τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ἀλλ. τοῦ χρωτός.

5. HEb. *Al.* & vocavit in nomine Domini. *LXX.* & vocavit nomine Domini. *Vul. invocans nomen Domini.*

6. *H.* Dominus Dominus. *LXX.* Dominus Deus. *Al.* Domine, Domine. *Vulg. Dominator Domine.*

7. *Heb.* ſervans miſericordiam. *LXX.* ſervans & miſericordiam. *Al.* & faciens miſericordiam. *Vulg. qui cuſtodis miſericordiam.*

12. *Heb.* in laqueum. *LXX.* offendiculum. *Al.* ſcandalum. *Vulg. in ruinam.*

16. *Heb.* filiæ ejus. *LXX.* filiæ tuæ. *Al.* filias tuas.

Heb. LXX. filii tui. *Al. & Vul.* filios tuos.

20. *Heb.* excervicabis. *A.* decollabis. *S.* collo truncabis. *LXX.* pretium dabis. *Vulg. occidetur.*

22. *Heb.* primitias meſſis triticorum. *A. S. Th.* initium primitiarum fructuum. *LXX.* principium meſſis triticorum. *Vulg. in primitiis frugum meſſis tuæ triticeæ.*

24. *Heb.* tribus vicibus. *A.* tres deſcenſus. *LXX.* per tria tempora. *Vul. ter in anno.*

25. *Heb.* ſanguinem ſacrificii mei. *LXX.* ſanguinem incenſorum. *Alius*, ſacrificiorum. *Alius*, hoſtiarum. *Vulg. ſanguinem hoſtiæ meæ.*

29. *H. LXX. & Reliqui*, duæ tabulæ. *Alius*, tabulæ. *Vul. tenebat duas tabulas.*

Heb. Et Moſeh non cognovit quod promicuiſſet cutis facierum ſuarum. *A.* Et Moyſes neſciebat, quia cornuta erat ſpecies vultus ejus. *LXX.* Moyſes non ſciebat, quia glorificatus eſt aſpectus coloris faciei ſuæ. *Al.* cutis faciei ſuæ. *Vulg. & ignorabat quod cornuta eſſet facies ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Exodi.

v. 5. Lectiones ad verſus 5. 6. & 7. prodeunt partim ex Editione Romana, partim ex Catenis: atque ex aliis Interpretibus in aliquot Exemplaria Editionis LXX. Interpretum irrepſiſſe prorſus videntur

v. 12. Ἔγκομμα. Sic Baſilienſis Codex tacito Interprete.

v. 16. Ex Baſilienſi.

v. 20. Α. τεναντοκοπήσεις. Σ. τραχηλοκοπήσεις. Sic Baſilienſis. τεναντοκοπεῖν dicitur, & τενοντοκοπεῖν, Sed poſtrema forma ſincerior videtur a τένοντος.

v. 22. Ita tres Codices Regii & Baſilienſis, qui habent, οἱ λοιποί, ἀρχὴ πρωτογεννημάτων.

24. Α. τρεῖς καθόδους Ita Baſilienſis Codex.

v. 29. Ex Baſilienſi.

Ibid. Hic verſionem Aquilæ Latine tantum habemus ex Hieronymo in Amos, Cap. 6. circa finem, ubi ſic legitur. *Unde & in Exodo juxta Hebraicum & Aquilæ Editionem legimus:* Et Moyſes neſciebat quia cornuta erat ſpecies vultus ejus: *qui vere dicere poterat, In te inimicos meos cornu ventilo.*

CAPUT XXXV. EXODI.

נדיב לבו 5. A. ἑκουσιαζόμενος. Σ. αὐθαίρετος. O. καταδεχόμενος τῇ καρδίᾳ.

ועצי שטים ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים 7. Σ. καὶ ξύλα ἀκάνθινα καὶ ἔλαιον εἰς φαῦσιν, καὶ ἀρώματα εἰς τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ εἰς τὸ θυμίαμα τῶν ἡδυσμάτων. O. in Baſilienſi Codice, καὶ ξύλα ἄσηπτα, καὶ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καὶ λίθους Σαρδίου &c Θ. καὶ ξύλα ἄσηπτα, καὶ ἔλαιον εἰς τὸ φῶς, καὶ ἀρώματα εἰς τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ εἰς τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως.

שהם 9. A. Σ. Θ. ὄνυχος. O. Σαρδίου.

לחשן A. Θ. λόγιον. O. ποδήρη.

את־אהלו 11. A. Σ. Θ. καὶ τὸ σκέπασμα αὐτοῦ. O. καὶ τὰ παραρύματα.

קרסיו A. κρίκους. Σ. περόνας. O. διαστόνια.

בריחו O. τοὺς μοχλοὺς. Ἄλλοι, τὰς σανίδας.

12. In Baſilienſi Codice poſt. τὸ θυσιαστήριον, hxc adduntur ad marginem, τῆς ὁλοκαυτώσεως, καὶ τὸ κοσκίνωμα, (ſic) τὸ χαλκοῦν τὸ αὐτῷ καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς πύλης, καὶ τοὺς πασσάλους τῆς σκηνῆς, καὶ τὰ περισσὰ αὐτῶν. O. καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὰς στολὰς ἁγίας Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως.

וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו 21. O. καὶ οἷς ἔδοξε τῇ ψυχῇ αὐτῶν, ἀφαίρεμα. Ἄλλος, καὶ οἷς ἐν ἑκουσίᾳ τὸ πνεῦμα αὐτῶν.

כל נדיב לב 22. A. ὁ ἑκούσιος καρδίᾳ. O. πᾶς ᾧ ἔδοξε.

וכל־איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וערת אילם 23. A. καὶ πᾶς ἀνὴρ παρ' ᾧ εὑρέθη σὺν αὐτῷ ὑάκινθος καὶ πορφύρα καὶ σκώληκος διάφορον, καὶ βύσσος καὶ αἶγες καὶ δέρματα. Σ. καὶ πᾶς ἀνὴρ παρ' ᾧ εὑρέθη παρ' αὐτῷ ὑάκινθος καὶ πορφύρα, καὶ κόκκινον δίβαφον, καὶ βύσσος καὶ τρίχες καὶ δέρματα κριῶν. O. καὶ παρ' ᾧ εὑρέθη βύσσος, καὶ δέρματα ὑακίνθινα, καὶ δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα ἤνεγκαν. Θ. καὶ πᾶς ἀνὴρ ᾧ εὑρέθη παρ' αὐτῷ, ὑάκινθος καὶ πορφύρα, καὶ κόκκινον ἀλλοιούμενον, καὶ βύσσος καὶ αἶγες, καὶ δέρματα κριῶν. Ἄλλος, καὶ πᾶς ᾧ εὑρέθη βύσσος παρ' αὐτῷ, καὶ δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα,

5. HEb. ſpontaneus corde. *A.* libens. *S.* ſua ſponte agens. *LXX.* ſuſcipiens corde. *Vulg. voluntarius & prono animo.*

7. *Heb.* & ligna ſittim, & oleum luminari, & aromata oleo unctionis, & ſuffimento aromatum. *S.* & ligna acanthina, & oleum ad lucendum, & aromata ad oleum unctionis, & ad thymiama condimentorum. *LXX. in Baſilienſi Codice*, & ligna imputribilia, & oleum unctionis, & thymiama compoſitionis, & lapides Sardii. *Th.* & ligna imputribilia, & oleum ad lucem, & aromata ad oleum unctionis, & ad thymiama compoſitionis. *Vulg. ligna ſetim, & oleum ad luminaria concinnanda, & ut conficiatur unguentum, & thymiama ſuaviſſimum.*

9. *H. A. S. Th.* onychis. *LXX.* Sardii. *Vulg. onychinos.*

Heb. rationali. *A. Th.* rationale. *LXX.* poderem. *Vulg. rationalis.*

11. *Heb.* tentorium ejus. *A. S. Th.* tegumentum ejus. *LXX.* propugnacula. *Vulg. tectum ejus.*

Heb. uncinos ejus. *A.* circulos ejus. *S.* fibulas. *LXX* circulos. *Vulg. annulos.*

Heb. LXX. vectes. *Alii*, tabulas. *Vulg. cum vectibus.*

12. *In Baſilienſi Codice poſt hanc vocem*, altare, *hac adduntur ad marginem:* holocauſti, & craticulam æream ejus, & vectes ejus, & omnia vaſa ejus, & labrum, & baſim ejus, & tentoria atrii, & columnas ejus, & velum portæ, & paxillos tabernaculi, & ſupervacanea eorum. *LXX.* & omnia vaſa ejus & ſtolas ſanctas Aaron Sacerdotis.

21. *Heb.* & omnis quem ſpontaneum fecit ſpiritus ejus ipſum attulerunt. *LXX.* & quibus viſum eſt animæ eorum, demptionem *Alius*, & quibus in ſpontaneitate ſpiritus erat. *Vulg. attulerunt mente promptiſſima atque devota.*

22. *Hebr. A.* ſpontaneus corde. *LXX.* omnis cui viſum eſt.

23. *Heb.* & omnis vir qui inventus eſt cum eo hyacinthus, & purpura, & vermiculus cocci & byſſus & capræ & pelles arietum. *A* & omnis vir apud quem & cum quo inventus fuerit hyacinthus, & purpura, & vermiculi varium, & byſſus & caprinæ pelles. *S.* & omnis vir apud quem inventus fuerit hyacinthus & purpura, & coccinum bis tinctum, & byſſus, & pili & pelles arietum. *LXX.* & apud quem inventa eſt byſſus, & pelles hyacinthinæ, & pelles arietum rubricatæ (ipſa) attulerunt. *Th.* & omnis vir apud quem inventus eſt hyacinthus & purpura, & coccinum variegatum, & byſſus & caprina, & pelles arietum. *Alius*. & omnis apud quem inventa fuerit byſſus, & pelles arietum rubricatæ, attulerunt, & pelles hyacinthinas.

ἤνεγκαν, καὶ δέρματα ὑακίνθινα.

וכל אשר נמצא אתו 24. O. καὶ παρ' οἷς εὑρέθη. Αλλος, καὶ παντὶ ὅσοις εὑρέθη.

ולהורת 34. O. προσεβίβασεν. Αλλος, ἐπιδεῖξαι.

בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש 53. A. ἐν ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ, ἐν σκώληκος τοῦ διαφόρου, καὶ ἐν βύσσῳ. Σ. διὰ τῆς ὑακίνθου καὶ τῆς πορφύρας καὶ τοῦ κοκκίνου τοῦ διβάφου, καὶ τῆς βύσσου. O. καὶ τὰ ποικιλτὰ ὑφαίνειν τῷ κοκκίνῳ καὶ τῇ βύσσῳ. Θ. καὶ ποικιλτὰ ἐν τῇ ὑακίνθῳ, καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ, καὶ ἐν τῷ κοκκίνῳ τῷ ἀλλοιουμένῳ, καὶ τῇ βύσσῳ.

Vulg. ſi quis habebat hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, byſſum & pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & ianthinas.

24. *Hebr.* & omnis qui inventum eſt cum eo. *LXX.* & apud quos inventa ſunt. *Alius*, & omni quibuſcumque inventa ſunt. *in Vulg. deeſt.*

34. *Heb.* ad docendum. *LXX.* proficere dedit. *Alius*, oſtendere. *Vulg. dedit in corde ejus.*

35. *Heb.* in hyacintho, & in purpura, in vermiculo cocci, & in byſſo. *A.* in hyacintho & & purpura, in vermiculi vario, & in byſſo. *S.* per hyacinthum & purpuram & coccinum bis tinctum, & byſſum. *LXX.* & varia texere cocco & byſſo. *Th.* & varia in hyacintho, & in purpura, & in coccino variegato & byſſo. *Vulg. de hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto & byſſo.*

Notæ & Variæ Lectiones ad Cap. XXXV. Exodi.

v. 5. Ex Baſilienſi, ut & aliæ pene omnes hujus Capitis lectiones. Aquila vertit alibi ἀνύσεις.

v. 7. Ita Baſilienſis, ex quo etiam Græca verſionis τῶν O'. excerpſimus. In Editis namque poſt, καὶ ξύλα ἄσηπτα, cætera deficiunt. Vocem סם ἥδυσμα vertunt Aquila & Symmachus ſupra, Exod. 30. 7.

v. 9. A. Σ. Θ. ὄνυχος. Sic Baſilienſis: vocem שהם ita vertere ſolent tres Interpretes, Attamen Geneſis Cap. 2. Aquila vertit σαρδόνυξ. Ibi vide ſis.

Ibid. A. Θ. λόγιον. Sic Baſilienſis: ita ſolent vertere omnes, atque etiam LXX.

v. 11. A. Σ. Θ. καὶ τὴν σκέπην αὐτῆς. Sic Mſſ. Regii & Editio Rom. Trium autem Interpretum verſionem hic ſequitur Vulgatus Int. qui habet *tectum ejus.*

Ibid. A. κρίκους. Σ. περόνας. Ita Baſilienſis.

Ibid. σανίδας ex Baſilienſi.

v. 12. Hæc, ex Baſilienſi deſumta, non habentur in Hebræo, ut neque ea quæ in Edit. Romana eodem verſu feruntur; ſed aliunde & fortaſſe ex aliis verſionibus conſarcinata ſunt. Ab hinc autem verſio LXX. uſque ad finem libri Exodi, aut manca aut confuſa eſt, ut infra monebitur.

v. 21. Ex Baſilienſi Codice.

v. 22. A. ὁ ἑκὼν καρδίᾳ. Sic Baſilienſis. Editio Romana habet ἑκὼν καρδίᾳ, ſine nomine Interpretis.

v. 23. Ita Baſilienſis hunc verſum ſecundum tres Interpretes adtulit: quartum etiam adjecit, quem non nominat. A. καὶ σκώληκος τὸ διάφορον. Sic ſolet vertere Aquila: nam ſic infra, v. 35. & ſupra, Cap. 28. v. 15. Vide notam ibi.

v. 24. Ex Baſilienſi.

v. 34. Item ex Baſilienſi.

v. 35. Ita Baſilienſis trium Interpretationem attulit.

CAPUT XXXVI. EXODI.

8 Καὶ ἐποίησε πᾶς σοφὸς, &c. in margine Baſilienſis Cod. hæc notantur. Ἐνταῦθά σοι γενομένῳ, πάρεστιν ὁρᾷν πολλὴν τὴν διαφωνίαν τῆς τε προκειμένης γραφῆς, καὶ τῆς ἐν ἑξαπλοῖς ἀναφερομένης εἰς τοὺς O. καὶ οὐ τοῦτο φημὶ ὡς τοῖς κατηστερισμένοις ταύτης ἐκείνη διαφέρει· πολλαχοῦ γὰρ ταύτης τούτοις παραλλάσσει. ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τούτοις, μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ ἄλλο τῆς γραφῆς ἔδαφος, ἐνταῦθα πλεονάζει. καὶ ἃ μὴ οἱ ἀστερίσκοι * οὐ δηλοῦσι παρεῖσθαι τοῖς O. κἂν τούτοις οὐδὲν ἔλαττον τὸ τῆς παραλλαγῆς εἶδος οἰκεῖται. καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἔκδοσις μὲν ἡ παροῦσα διήγησιν ποιεῖται τῶν ἁγίων στολῶν· ἐκείνη δὲ τῆς προκειμένης συνεχείας παρεξιοῦσα, περὶ τῆς σκηνῆς διαλαμβάνει. καὶ περὶ τῶν αὐλαιῶν αὐτῆς, περί τε τῶν δέρρεων, καὶ περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς δέρρεως ἀγκυλῶν, καὶ περὶ τῶν συναπτόντων κρίκων τὰς αὐλαίας εἰς ἀπαρτισμὸν τῆς σκηνῆς, καὶ περὶ τῶν δερματίνων αὐτῆς κατακαλυμμάτων, περὶ

8. ET fecit omnis ſapiens &c. *In margine Baſilienſis Codicis hæc notantur.* Cum huc adveneris, multam deprehendes diſſonantiam inter hanc Scripturam, & eam quæ in Hexaplis fertur ad Septuaginta Interpretum verſionem; neque dico ſolum illam quoad ea quæ aſteriſcis notantur ab hac differre, ſiquidem & in his illa ſæpe ab hac diſſonat; imo vero his (i. aſteriſcis) multo magis abundat quam alius Scripturæ textus; Sed etiam in iis quæ aſteriſci non notant a LXX. Interpretibus prætermiſſa fuiſſe, non minor differentia deprehenditur. Etenim hoc loco præſens Editio de ſacris veſtimentis verba facit; illa vero præſenti ſerie prætermiſſâ, de Tabernaculo ediſſerit, & de ejus aulæis, de pellibus, & de anſulis, quæ ad oram pellium erant, ac de fibulis quæ aulæa copulabant ad Tabernaculi conſtructionem, de pelliceis ejus operimentis, de columnis ejus ex lignis imputribilibus, de anconiſcis, de baſibus & de vectibus. De quibus nihil hic videre eſt. Deinde poſtquam hæc alio tranſtulit, ſub hæc de velo ſermonem habet: atque cum

τε τῶν ἐξ ἀσήπτων ξύλων στύλων αὐτῆς, καὶ τῶν ἀγκωνίσκων, καὶ τῶν βάσεων καὶ τῶν μοχλῶν. ὧν οὐδὲν ἐστιν ὁρᾷν ἐνταῦθα. εἶτα ταῦτα ἔξωθεν ἐπισυναγαγοῦσα, ἐφεξῆς περὶ τοῦ καταπετάσματος ἀπαγγέλλει. καὶ πρόεισι μὲν συμφώνως τῇ προκειμένῃ ἐκδόσει ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολύ. μέχρι γὰρ τοῦ· καὶ τὰς κεφαλίδας καὶ τὰς ψαλίδας αὐτῶν κατεχρύσωσε χρυσίῳ, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν πέντε χαλκαῖ συμπροϊοῦσα. πάλιν ὑπερβαίνει καὶ διηγεῖται ὡς Βεσελεὴλ κατεσκεύασε τὴν κιβωτὸν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν, καὶ τὸ ἱλαστήριον τὸ ἐκ χρυσίου, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ χερουβὶμ, καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὴν λυχνίαν καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος τοῦ ἁγίου, καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ θυμιάματος, καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν, καὶ τὰς φιάλας, καὶ τὰς κρεάγρας, καὶ τὸ πυρεῖον, καὶ τὸν λουτῆρα τὸν χαλκοῦν, καὶ τὰς βάσεις αὐτοῦ. ταῦτα πάντα, τὰ μὲν ὑστερόπρωτα, τὰ δὲ τῇ φράσει παρηλλαγμένα, ὅμως τρόπῳ τινὶ συνδιέξεισιν. ἐκ δὲ τῆς περικοπῆς ταύτης συνάπτεται πάλιν τῇ προκειμένῃ ἐκδόσει, πλὴν ἐπ' ὀλίγον κἀνταῦθα παραλλάττουσα, συνδιέξεισιν ὅμως μέχρι τοῦ, καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν περιηργυρωμέναι. ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ τὸ ἀπαράλλακτον φυλάσσει μέχρι τοῦ· ὃς ἀρχιτεκτονήσει τὰ ὑφαντὰ, καὶ τὰ ῥαφιδευτικὰ, καὶ ποικιλτικὰ, ἐν τῇ ὑακίνθῳ καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ, καὶ τῷ κοκκίνῳ, καὶ τῇ βύσσῳ· μετὰ ταῦτα ἀνακάμπτει πάλιν πρὸς τὰ ἐνταῦθα, τὰς τῶν ἁγίων ὑφηγουμένη στολὰς, καὶ ἐφ' ἱκανὸν συμπροσελθοῦσα μέχρι τοῦ· καὶ εἰσήνεγκαν ἐπ' αὐτὸ λῶμα ὑακίνθινον, ὥστε ἐπικεῖσθαι τῇ μίτρᾳ ἄνωθεν, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ Μωϋσῇ. ἐκεῖθεν δὲ μικροῦ φάναι μέχρι τέλους καὶ πολλαῖς πολλάκις ῥημάτων προσθήκαις, καὶ * μικρῶν καὶ τῇ τούτων ἀλλοιώσει τῆς τάξεως, παρηλλαγμένον ἔχουσα περιφανῶς ἐπιδείκνυται.

hac Editione conſentit, ſed non diu: nam uſque ad illud: *Et capitella & circulos eorum inauravit auro, & baſes eorum quinque area o-untes.* Deinde tranſgreditur, & narrat quomodo Beſeleel conſtruxerit arcam, & ea quæ ad eam pertinebant, atque propitiatorium ex auro & Cherubim in eo, & menſam vaſaque ejus, itemque candelabrum atque oleum unctionis ſanctæ, & compoſitionem thymiamatis, & altare æneum, phialas quoque, & carnarias fuſcinas, thuribulum, labrum æneum & baſes ejus. Hæc omnia, alia quidem præpoſtere poſita, alia vero dictione diverſa; ſed tamen quodammodo in ſerie conveniunt. Ab hac vero clauſula cum hac Editione convenit, ſed cum nonnullo diſcrimine; attamen convenit uſque ad illud, *Et capitella earum deargentata circum.* Deinceps vero ſine diſcrimine procedit uſque ad illud, *qui fabricatus eſt textilia, polymita & varieg ta in hyacintho, & purpura, & coccino, & byſſo* Poſtea vero deflectit iterum ad ea, quæ hic habentur, de veſtimentis ſanctorum verba faciens, atque aliquantum eadem ſerie procedens uſque ad illud: *Et intulerunt in ipſum margiuem hyacinthinum, ita ut jaceret ſupra mitram a parte ſuperiori, quemadmodum præcepit Dominus Moyſi* Hinc vero ferme uſque ad finem, multis interdum adjectis verbis, & cum pari ordinis varietate, diſcrimen aperte exhibet.

Ex verſione LXX. Interpretum cum aſteriſcis & obelis ex Cod. Colb. 3084.

※ 5. ὑφαντοῦ ※ ἐποίησεν αὐτὸ: χερουβείμ 6. καὶ ἐπέθηκαν αὐτὸ ἐπὶ τέσσαρας στύλους ἀσήπτους κατακεχρυσωμένους χρυσίῳ, καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν χρυσαῖ, καὶ τέσσαρες βάσεις αὐτῶν ἀργυραῖ. . . . . 37. Καὶ ἐποίησαν τὸ καταπέτασμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς ÷ τοῦ μαρτυρίου: ἐξ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας καὶ κοκκίνου νενησμένου καὶ βύσσου κεκλωσμένης, ἔργον ὑφαντοῦ ÷ χερουβείμ : 38. καὶ τοὺς στύλους αὐτοῦ πέντε, καὶ τοὺς κρίκους αὐτῶν, καὶ κατεχρύσωσαν τὰς κεφαλίδας αὐτῶν καὶ τὰς ψαλίδας αὐτῶν χρυσίῳ, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν πέντε χαλκαῖ.

5. textoris ※ & fecit illud: Cherubim 6. Et impoſuerunt illud ſuper quatuor columnas imputribiles inauratas auro, & capitella eorum aurea, & quatuor baſes eorum argenteæ. . . . . 37. Et fecerunt velum januæ Tabernaculi ÷ teſtimonii: ex hyacintho, & purpura, & coccino neto, & byſſo torta, opus textoris ÷ Cherubim : 38. Et columnas ejus quinque, & fibulas eorum, & inauraverunt capitella eorum & circulos eorum auro. Et baſes eorum quinque æneæ.

את־הפרכת 35. A. παραπέτασμα. O. καταπέτασμα. Ἄλλος, παραπέτασμα, κάλυμμα. ויצק להם ארבעה אדני־כסף 36. O. καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν περιηργυρωμέναι ἀργυρίῳ. Ἄλλος, καὶ αἱ ἀγκύλαι αὐτῶν ἀργυραῖ. O. ἄλλως, καὶ αἱ τέσσαρες βάσεις αὐτῶν ἀργυραῖ.

35. Heb. *A. LXX. Vul.* velum. *Al.* tentorium, operculum.

36. *Heb.* & fudit eis quatuor baſes argenti. *LXX.* & capitella earum inargentata argento. *Al.* & anſulæ eorum argenteæ. *LXX. aliter*, & quatuor baſes eorum argenteæ. *Vul. fuſis baſibus earum argenteis.*

ואדניהם חמשה נחשת 38. A. Θ. O. καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν πέντε χαλκαῖ. Σ. καὶ τὰς βάσεις αὐτῶν πέντε χαλκᾶς.

38. *H. A. Th. LXX.* & baſes earum quinque æneæ. *S.* & baſes earum quinque æneas. *Vul. baſeſque earum fudit æneas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVI. Exodi.

v. 8. Hæc inſignis annotatio Codicis Baſilienſis docet, quantum diſcriminis intercederet inter textum Septuaginta Interpretum, qualis in vulgatis Exemplaribus ferebatur, & eum qui nomine LXX. Interpretum in Hexaplis Origenianis locum habebat. Quia enim jam ante Origenis tempus, poſtrema Exodi capita a 36. hodierno ad finem; (nam hæ capitum diſtinctiones non hujuſmodi erant illo tempore,) confuſa omnino, præpoſtere poſita, & non paucis in locis vitiata erant; neque cum Hebraïco quadrabant; is ipſe Origenes talem LXX. Interpretum verſionem concinnavit, ut Hebraïco e regione poſito reſponderet: additis obelis & aſteriſcis ſicubi opus eſſet. Qua autem ratione id egerit, tum in decurſu operis quiſque deprehendere valeat; tum maxime in Præliminaribus, ubi hac de re pluribus. Cæterum hanc Baſilienſis Codicis notam in textu reponendam duximus, quia tota textum ipſum reſpicit.

Adjicimus autem fragmentum ex illa Hexaplari LXX. Interpretum verſione, qualis habetur in Codice Colbertino num. 3084. remotiſſimæ vetuſtatis: ante annos circiter 1200. exarato, charactere quadro & rotundo, ſine accentibus & ſpiritibus: cujus exemplum dedimus in Palæographia Græca, p. 188. Hic autem Codex ſequentia Capita exhibet ut paulo poſt videbis.

v. 35. Ita Codex Baſilienſis. A. συνδιατεταγμένα. Cæteras autem verſiones quorum Interpretum ſint non indicat.

v. 36. Sic Baſilienſis. Ubi advertas Verſionem LXX. quæ prima fertur ἐκ τῆς κοινῆς, ſive ex vulgari deſumtam eſſe, & nullatenus quadrare cum Hebraïco, ut ſupra diximus, imo etiam vitiatam videri. Sequens item lectio, καὶ αἱ ἀγκύλαι, ſuſpecta mihi videtur & aliunde huc tranſlata. Tertia eſt verſionis LXX. quæ erat in Hexaplis, & cum Hebraïco conſentit.

v. 38. Ex Baſilienſi. Lectio τῶν O. adfertur ut erat in Hexaplis.

CAPUT XXXVII. EXODI.

Cum aſteriſcis & obelis ex Cod. Colbert. 3084.

1. Καὶ ἐποίησεν Βεσελεὴλ τὴν κιβωτὸν ※ ἐκ ※ ξύλων ἀσήπτων, δύο πηχέων καὶ ἡμίσεος τὸ ※ μῆκος αὐτῆς, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσεος τὸ πλάτος ※ αὐτῆς, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσεος τὸ ὕψος αὐτῆς: καὶ κατεχρύσωσεν αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. 2. καὶ ἐποίησεν αὐτῇ κυμάτιον χρυσοῦν κύκλῳ. 3. καὶ ἐχώνευσεν αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῆς· δύο δακτυλίους ἐπὶ τὸ κλίτος αὐτῆς τὸ δεύτερον ⸓ εὐρεῖς τοῖς ζωστῆρσιν. 4. ※ καὶ ἐποίησεν ἀναφορεῖς ἐκ ※ ξύλων ἀσήπτων, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυ-※ σίῳ: 5. καὶ εἰσήνεγκεν τοὺς ἀναφορεῖς εἰς τοὺς δακτυλίους ἐπὶ τοῖς πλευροῖς τῆς κιβωτοῦ ὥστε αἴρειν αὐτὴν ⸓ ἐν αὐτοῖς:

1. ET fecit Beſeleel arcam ※ de lignis impu-※ tribilibus, duorum cubitorum & dimi-※ dii longitudo ejus, & cubiti & dimidii latitudo ※ ejus, & cubiti ac dimidii altitudo ejus: Et inauravit eam auro mundo intus & foris. 2. Et fecit ipſi cymatium aureum in circuitu. 3. Et conflavit ipſi quatuor annulos aureos in quatuor partes ejus: duos annulos in latere ejus uno, & duos annulos in latere ejus ſecundo ⸓ latos cingulis. 4. ※ Et fecit vectes de lignis ※ imputribilibus & inauravit eos auro: 5. Et intulit vectes in annulos in lateribus arcæ ad portandum eam ⸓ in ipſis:

6. Καὶ ἐποίησεν ἱλαστήριον ⸓ ἄνωθεν τῆς κιβωτοῦ: ἐκ χρυσίου καθαροῦ ※ δύο πηχέων καὶ ※ ἡμίσεος μῆκος αὐτοῦ, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσεος τὸ ※ πλάτος αὐτοῦ: 7 Καὶ ἐποίησεν δύο χερου-※ βεὶμ ※ χρυσᾶ, τορευτὰ ἐποίησεν αὐτὰ ἐξ ※ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ ἱλαστηρίου. 8. χερουβ ἕνα ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ἱλαστηρίου τὸ ἓν καὶ χερουβ ἕνα ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ἱλαστηρίου τὸ δεύτερον ※ ἐκ ※ τοῦ ἱλαστηρίου ἐποίησεν τοὺς χερουβεὶμ ἐξ ἀμφο-※ τέρων τῶν μερῶν (ad marg. ἄκρων) αὐτοῦ: 9. καὶ ἦσαν οἱ χερουβεὶμ ἐκτείνοντες τὰς πτέρυγας, ἐπάνωθεν συσκιάζοντες ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον κατὰ πρόσωπον αὐτῶν, ἀνὴρ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον ἦσαν τὰ πρόσωπα τῶν χερουβείμ.

6. Et fecit propitiatorium ⸓ ſuper arcam: ex auro mundo ※ duorum cubitorum & dimidii ※ longitudo ejus, & cubiti & dimidii latitudo ※ ejus: 7. Et fecit duo Cherubim ※ aurea, tornatilia fecit ea ex utraque parte propitiatorii. 8. Cherub unum in ſummitate propitiatorii una, & Cherub unum in ſummitate propitiatorii ſecunda. ※ ex propitiatorio fecit Che-※ rubim ex utraque parte ejus: 9. Et facti ſunt Cherubim extendentes alas, deſuper obumbrantes alis ſuis ſuper propitiatorium ſecundum faciem ſuam, vir ad fratrem ſuum ſupra propitiatorium erant facies Cherubim.

10. Καὶ ἐποίησε τὴν τράπεζαν ÷ τὴν προ-
÷ κειμένην ἐκ χρυσίου καθαροῦ, καὶ ἐχώνευσεν
÷ αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς. δύο
÷ ἐπὶ τοῦ κλίτους τοῦ ἑνὸς, καὶ δύο ἐπὶ τοῦ δευ-
÷ τέρου, εὐρεῖς ὥστε αἴρειν τοῖς ζωστῆρσιν ἑαυτοῖς,
÷ καὶ τοὺς ζωστῆρας τῆς κιβωτοῦ καὶ τῆς τραπέ-
÷ ζης ἐποίησεν καὶ κατεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυσίῳ
※ ἐκ ξύλων ἀσήπτων: ※ δύο πηχέων τὸ μῆκος
※ αὐτῆς, καὶ πήχεος τὸ εὖρος αὐτῆς, καὶ πήχεος
※ καὶ ἡμίσεος τὸ ὕψος αὐτῆς. 11. καὶ κατεχρύσωσεν
※ αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ, καὶ ἐποίησεν αὐτῇ
※ κυμάτιον χρυσοῦν κύκλῳ. 12. καὶ ἐποίησεν αὐτῇ
※ στεφάνην παλαιστοῦ κύκλῳ, καὶ ἐποίησεν κυμά-
※ τιον χρυσοῦν τῇ στεφάνῃ αὐτῆς κύκλῳ. 13. καὶ
※ ἐποίησεν αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς,
※ καὶ ἐπέθηκεν τοὺς δακτυλίους ἐπὶ τὰ τέσσαρα
※ μέρη, ἅ ἐστιν τῶν τεσσάρων ποδῶν αὐτῆς ὑπὸ
※ τὴν στεφάνην: 14. καὶ ἐγένοντο οἱ δακτύλιοι εἰς
※ θήκας τοῖς ἀναφορεῦσιν, ὥστε αἴρειν τὴν τράπεζαν. 15 καὶ ἐποίησεν τοὺς ἀναφορεῖς ἐκ ξύλων
ἀσήπτων, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυσίῳ ὥστε αἴρειν τὴν τράπεζαν. 16 καὶ ἐποίησεν τὰ σκεύη τῆς
τραπέζης, τὰ τρύβλια αὐτῆς, καὶ τὰς θυίσκας αὐτῆς, καὶ τοὺς κυάθους αὐτῆς, καὶ τὰ σπονδεῖα
αὐτῆς, ἐν οἷς σπείσει ἐν αὐτοῖς, χρυσίου καθαροῦ.

10. Et fecit menſam ÷ propoſitam ex auro
÷ puro: & conflavit ipſi quatuor annulos au-
÷ reos: duos ad latus unum, & duos ad latus
÷ ſecundum, laros ad portandum cingulis
÷ ipſis Er cingula arcæ & menſæ fecit, &
÷ inauravit ea auro de lignis imputribili-
bus: ※ duorum cubitorum longitudo ejus, &
※ cubiti latitudo ejus, & cubiti ac dimidii alti-
※ tudo ejus. 11. Er inauravit eam auro puro, &
※ fecit ipſi cymarium aureum in circuitu. 12. Et
※ fecit ipſi coronam palmi in circuitu: & fecit
※ cymatium aureum coronæ ejus in circuitu.
※ 13 Et fecir ipſi quatuor annulos aureos, &
※ impoſuit annulos ſuper quaruor partes, quæ
※ ſunt quatuor pedum ejus ſub corona; 14. Et
facti ſunt annuli in thecas vectibus ad portan-
dum menſam. 15. Et fecit vectes ex lignis im-
putribilibus, & inauravit eos auro ad portan-
dum menſam. 16. Et fecit vaſa menſæ, cati-
nos ejus, & thuribula ejus, & cyathos ejus, &
libatoria ejus, in quibus libabit, auri puri.

17. Καὶ ἐποίησεν τὴν λυχνίαν ÷ ἣ φωτίζει,
÷ χρυσῆν, στερεὰν, τὸν καυλὸν καὶ τοὺς καλα-
÷ μίσκους ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν αὐτῆς, ἐκ
÷ τῶν καλαμίσκων αὐτῆς οἱ βλαστοὶ ἐξέχοντες,
÷ τρεῖς ἐκ τούτου, καὶ τρεῖς ἐκ τούτου, ἐξισούμενοι
÷ ἀλλήλοις, καὶ τὰ λαμπάδια αὐτῶν ἅ ἐστιν ἐπὶ
÷ τῶν ἄκρων. καρυωτὰ ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ ἀνθέμια
÷ ἐν αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἐπ' αὐτῶν οἱ λύχνοι· καὶ τὸ
÷ ἀνθέμιον τὸ ἕβδομον, τὸ ἐπ' ἄκρου τοῦ λαμ-
÷ παδίου ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἄνωθεν στερεὸν, ὅλον
÷ χρυσοῦν· καὶ ἑπτὰ λύχνους αὐτῆς ἐπ' αὐτῆς,
÷ χρυσοῦς, καὶ τὰς λαβίδας αὐτῆς χρυσᾶς, καὶ
÷ τὰς ἐπαρυστρίδας αὐτῆς χρυσᾶς ἐκ χρυσίου
÷ καθαροῦ: ※ τορευτὴν ἐποίησε τὴν λυχνίαν,
※ τὸν καυλὸν αὐτῆς καὶ τοὺς καλαμίσκους αὐτῆς,
※ καὶ τοὺς κρατῆρας αὐτῆς, καὶ τοὺς σφαιρωτῆ-
※ ρας αὐτῆς, καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς ἐξ αὐτῆς ἦσαν.
※ 18. ἓξ δὲ καλαμίσκοι ἐκπορευόμενοι ἐκ πλα-
※ γίων αὐτῆς. τρεῖς καλαμίσκοι τῆς λυχνίας ἐκ
※ τοῦ κλίτους αὐτῆς τοῦ ἑνὸς, καὶ τρεῖς καλαμίσκοι
※ τῆς λυχνίας ἐκ τοῦ κλίτους αὐτῆς τοῦ δευτέρου.
※ 19. τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους
※ ἐν καλαμίσκῳ τῷ ἑνὶ σφαιρωτὴρ καὶ κρίνον,
※ καὶ τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους. ἐν τῷ καλαμίσκῳ τῷ ἑνὶ σφαιρωτὴρ καὶ
※ κρίνον. οὕτως τοῖς ἓξ καλαμίσκοις τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς λυχνίας. 20. καὶ ἐν τῇ λυχνίᾳ
※ τέσσαρες κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους. οἱ σφαιρωτῆρες αὐτῆς καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς.
※ ὁ σφαιρωτὴρ ὑπὸ τούς.......

17. Et fecit candelabrum ÷ quod illuminat,
÷ aureum, ſolidum, haſtile & calamiſcos ex
÷ utraque parte ejus: ex calamiſcis ejus rami
÷ exeuntes; tres ex hoc, & tres ex hoc, æquales
÷ invicem, & lampades ex ipſis, quæ ſunt
÷ ſupra ſummitates: nuces ex ipſis, & roſæ
÷ in ipſis, ut ſint ſuper illas lucernæ: & roſa
÷ ſeprima, quæ eſt ſupra ſummitatem lam-
÷ padis, ſupra cacumen ſurſum, ſolida, to-
÷ ta aurea: & ſeprem lucernas ejus ſu-
÷ pra illud, aureas; & forcipes ejus aureos,
÷ & fuſoria ejus aurea ex auro puro:
※ tornatile fecit candelabrum, haſtile ejus,
※ & calamiſcos ejus, & crateras ejus, &
※ ſphærulas ejus; & lilia ejus ex ipſo erant.
※ 18. Sex autem calamiſci exeuntes e lateri-
※ bus ejus: tres calamiſci candelabri ex la-
※ tere ejus uno, & tres calamiſci candelabri
※ ex latere ejus ſecundo. 19. Tres crateres
※ reddentes formam nucum, in calamiſco
※ uno ſphærula & lilium; & tres crateres
※ reddentes formam nucum, in calamiſco
※ uno ſphærula & lilium: ſic ſex calamiſcis
※ exeunribus ex candelabro. 20. Er in can-
※ delabro quatuor crateres reddentes for-
※ mam nucum: ſphærulæ ejus, & lilia ejus.
※ Sphærula ſub....

ארון ־את 1. A. γλωσσόκομον. O. κιβωτόν.
זר 2. Σαμαρ. στέφανον. O. κυμάτιον. Αλλος, χείλωμα.
כפרת 6. O. ἱλαστήριον. Αλλος, θυσιαστήριον.
מצדו 18. A. ἐκ τοῦ μέρους αὐτοῦ. O. ἐκ τοῦ κλίτους αὐτοῦ.

1. HEb. LXX. *Vulg.* arcam. *A.* arculam.
2. *Heb. Samar. Vulg.* coronam. *LXX.* cymatium. *Alius*, labrum.
6. *Hebr. LXX. Vulg.* propitiatorium. *Alius*, altare.
18. *Heb. LXX.* ex latere ipſius. *A.* ex parte ipſius. *Vulg. ex parte.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVII. Exodi.

Totum pene Caput XXXVII. ut in Hexaplis erat ex Codice Colbertino ſupra memorato num. 3084. mutuamur, cum obelis & aſtericis, quos ad fidem Exemplaris hujus annotavimus. Sic autem totum concinnatum fuerat ab Origene, ut, exceptis iis quæ obelis notantur, Græca Hebraïcis ſemper reſponderent, ſecus quam in illa alia τῶν O. Editione, quæ vocabatur κοινὴ, ubi omnia confuſa & præpoſtere poſita ſunt, ut ſupra dictum eſt.

v. 1. A. γλωσσόκομον. Sic Editio Romana. Hæc autem Aquilæ verſio ſupra etiam obſervatur, C. 25. v. 10. Significat autem γλωσσόκομον, ſcrinium, arculam, capſulam, vel etiam marſupium.

v. 2. Sic Colbertinus & tres Regii. Samaritanus hodiernus habet כליל, quod eſt corona.

v. 6. Αλλος, θυσιαστήριον. Sic Colbertinus & tres Regii.

v. 18. A. μέρους. Ita Colbertinus & Regius unus.

CAPUT XXXVIII. EXODI.

Fragmentum ex Cod. Colb.

24. πᾶν τὸ χρυσίον ὃ κατειργάσθη εἰς τὰ ἔργα κατὰ πᾶσαν τὴν ἐργασίαν τῶν ἁγίων ἐγένετο χρυσίου τοῦ τῆς ἀπαρχῆς ἐννέα καὶ εἴκοσι τάλαντα, καὶ τριάκοντα καὶ ἑπτακόσιοι σίκλοι κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· καὶ ἀργυρίου ÷ ἀφαίρεμα: 25. παρὰ τῶν ἐπεσκεμμένων ÷ ἀνδρῶν: τῆς συναγωγῆς, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι σίκλοι ※ ἐν τῷ σίκλῳ τῷ ἁγίῳ: δράχμη μία τῇ κεφαλῇ, τὸ ἥμισυ τοῦ σίκλου κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον. πᾶς ὁ παραπορευόμενος τὴν ἐπίσκεψιν ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω εἰς τὰς ἑξήκοντα μυριάδας, καὶ τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους, καὶ πεντήκοντα. 26. καὶ ἐγενήθη τὰ ἑκατὸν τάλαντα τοῦ ἀργυρίου εἰς τὴν χώνευσιν τῶν κεφαλίδων τῆς σκηνῆς, καὶ εἰς τὰς κεφαλίδας τοῦ καταπετάσματος. 27. ἑκατὸν κεφαλίδες εἰς τὰ ἑκατὸν τάλαντα, τάλαντον τῇ κεφαλίδι. 28. καὶ τοὺς πέντε καὶ ἑβδομήκοντα χιλίους καὶ ἑπτακοσίους σίκλους ἐποίησεν εἰς τὰς ἀγκύλας τοῖς στύλοις, καὶ κατεχρύσωσεν τὰς κεφαλίδας αὐτῶν καὶ κατεκόσμησεν αὐτούς. 29. καὶ ὁ χαλκὸς τοῦ ἀφαιρέματος ἑβδομήκοντα τάλαντα καὶ δισχίλιοι καὶ τετρακόσιοι σίκλοι. 30. καὶ ἐποίησαν ἐξ αὐτοῦ τὰς βάσεις τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ※ καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν: καὶ τὸ παράθεμα τὸ χαλκοῦν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πάντα τὰ σκεύη θυσιαστηρίου, 31. καὶ τὰς βάσεις τῆς αὐλῆς ※ καὶ πάντας τοὺς πασσάλους τῆς σκηνῆς: καὶ πάντας τοὺς πασσάλους τῆς αὐλῆς κύκλῳ.

24. OMne aurum, quod elaboratum eſt ad opera ſecundum omnem operationem ſanctorum, fuit auri primitiarum, novem & viginti talenta, & triginta & ſeptingenti ſicli juxta ſiclum ſanctum: & argenti ÷ demptio: 25. A viſitatis ÷ viris: Synagogæ, centum talenta, & quinque & ſeptuaginta, & mille & ſeptingenti ſicli ※ in ſiclo ſancto: drachma una capiti, dimidium ſicli ſecundum ſiclum ſanctum. Omnis tranſiens viſitationem a vigeſimo anno & ſupra, ad ſexaginta myriadas, & ter mille quingẽti & quinquaginta. 26. Et facta ſunt centum talenta argenti in conflationem capitellorum Tabernaculi, & in capitella velaminis. 27. Centum capitella ad centum talenta, talentum capitello. 28. Et quinque & ſeptuaginta mille & ſeptingentos ſiclos, fecit in anſulas columnis: & inauravit capitella earum, & ornavit eas. 29. Et æs demptionis, ſeptuaginta talenta & bis mille quadringenti ſicli. 30. Et fecerunt ex eo baſes oſtii Tabernaculi teſtimonii, ※ & altare æneum: & additamentum æneum altaris, & omnia vaſa altaris. 31. Et baſes atrii ※ & omnes paxillos Tabernaculi: & omnes paxillos atrii in circuitu.

אשר צבאו 8. A. στρατευσαμένων. O. νηστευσάντων.
בשקל 24. A. κατὰ τὸν στατῆρα. O. κατὰ τὸν σίκλον.

8. HEb. quæ exercebant. *A. Vulg.* quæ excubabant. *LXX.* quæ jèjunaverant.
24. *Heb.* in ſiclo. *A.* ſecundum ſtaterem. *LXX.* ſecundum ſiclum. *Vulg. ad menſuram.*

בקע 25. Ο. δράχμη. Ἄλλος, δίδραχμον.

ונחשת התנופה שבעים ככר ואלפים 29. Ο. χαλκὸς ἑβδομήκοντα τάλαντα, καὶ δισχίλιοι. Ἄλλοι, τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα τάλαντα, καὶ δισχίλιοι. Ἄλλος, τριακόσια.

25. *Heb.* beca. *LXX.* drachma. *Alius*, didrachmum.

29. *Hebr.* & æs elevationis, ſeptuaginta talenta, & duo millia. *LXX.* æs ſeptuaginta talenta, & bis mille. *Alii*, quadringenta & ſeptuaginta talenta, & bis mille. *Alius*, trecenta. *Vulg. æris quoque oblata ſunt talenta ſeptuaginta duo millia, & quadringenti ſupra ſicli.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVIII. Exodi.

Poſtremam tantum hujus Capitis partem præfert Codex Colbertinus 3084. ſecundum verſionem LXX. Hexaplarem. Cætera vero hujus Capitis amiſſa ſunt.

v. 8. Α. στρατευσαμένων. Sic Baſilienſis. Nos vertimus ut Vulgatus Interpres, *quæ excubabant.*

v. 24. Α. κατὰ τὸν στατῆρα. Sic Aquila vocem שקל vertit. Ex Baſilienſi.

25. Ἄλλος, δίδραχμον, ex Baſilienſi.

29. Haſce varias ſupputationes præfert Codex Baſilienſis. Una vero LXX. Interpretum Hexaplaris Editio cum Hebraïco conſentit. Cæteræ diſſonant.

CAPUT XXXIX. EXODI.

Ex Cod. Colbert. 3084

※ 1. Καὶ τὴν καταλειφθεῖσαν ὑάκινθον καὶ πορ-
※ φύραν, καὶ τὸ κόκκινον τὸ νενησμένον ἐποίησαν
※ στολὰς λιτουργικὰς ὥστε λιτουργεῖν ἐν τῷ ἁγίῳ: καὶ ἐποίησαν τὰς στολὰς τῶν ἁγίων, αἵ εἰσιν Ἀαρὼν ÷ τοῦ ἱερέως: καθάπερ συνέταξεν ὁ κύριος τῷ Μωσῇ.

2. Καὶ ἐποίησαν τὴν ἐπωμίδα ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου, καὶ χρυσίου νενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης. 3. καὶ ἐτμήθη τὰ πέταλα τοῦ χρυσίου, τρίχες, ὥστε συνυφάναι σὺν τῇ πορφύρᾳ, καὶ σὺν τῷ κοκκίνῳ τῷ διανενησμένῳ, καὶ σὺν τῇ βύσσῳ ÷ τῇ κεκλωσμένῃ: ἔργον ὑφαντόν, 4. ἐπωμίδας ἐποίησαν αὐτῷ, συνεχούσας ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν αὐτοῦ, συμπεπλεγμένα, ἔργον ὑφαντὸν εἰς ἄλληλα. 5. καθ' ἑαυτὸ ἐξ αὐτοῦ ἐποίησαν κατὰ τὴν ποίησιν αὐτοῦ ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου διανενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης, καθὰ συνέταξεν κύριος τῷ Μωσῇ. 6. καὶ ἐποίησαν ἀμφοτέρους τοὺς λίθους σμαράγδου συμπεπορπημένους, καὶ περισεσιαλωμένους χρυσίῳ, γεγλυμμένους ἐκκόλαμμα σφραγῖδος ἐκ τῶν ὀνομάτων υἱῶν Ἰσραήλ. 7. ἐπέθηκεν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος, λίθους μνημοσύνου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, κατὰ συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ.

※ 1. ET reliquum hyacinthi & purpuræ,
※ & coccinum netum fecerunt ſtolas
※ miniſteriales ad miniſtrandum in Sancto: & fecit ſtolas ſanctorum, quæ ſunt Aaron ÷ Sacerdoti; ſicut præcepit Dominus Moyſi.

2. Et fecit ſuperhumerale ex auro, & hyacintho, & purpura, & coccino, & auro neto, & byſſo torta. 3. Et ſectæ ſunt laminæ auri, capilli; ut contexerentur cum hyacintho & purpura, & cocco neto, & byſſo ÷ torta: opus textile, 4. Superhumeralia fecerunt illud continuantia ex utriſque partibus ejus, contexta: opus textile ad invicem. 5. Secundum ſeipſum effecerunt, ſecundum ipſius facturam, ex auro, & hyacintho, & purpura, & cocco neto, & byſſo torta, ſicut præcepit Dominus Moyſi. 6. Et fecerunt utroſque lapides ſmaragdi, conſtrictos fibulis & concluſos auro, ſculptos & excuſos excuſione ſigilli ex nominibus filiorum Iſrael. 7. Impoſuit eos ſuper humeros ſuperhumeralis, lapides memorialis filiorum Iſrael, ſicut præcepit Dominus Moyſi.

8. Καὶ ἐποίησεν ※ τὸ : λογεῖον, ἔργον ὑφαντὸν ποικιλίᾳ κατὰ τὸ ἔργον τῆς ἐπωμίδος, ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου διανενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης, 9. τετράγωνον ※ ἦν: διπλοῦν ἐποίησαν τὸ λόγιον· σπιθαμῆς τὸ μῆκος αὐτοῦ, καὶ σπιθαμῆς τὸ εὖρος αὐτοῦ, διπλοῦν. 10. καὶ συνυφάνθη ἐν αὐτῷ ÷ ὕφασμα κατάλιθον: τετράστιχον. λίθων στίχος, σάρδιον καὶ τοπάζιον καὶ σμάραγδος, ὁ στίχος ὁ εἷς.

8. Et fecit rationale, opus textile varietate, ſecundum opus ſuperhumeralis; ex auro, & hyacintho, & purpura, & cocco neto, & byſſo torta: 9. Quadrangulum ※ erat: duplex fecit rationale: ſpithames longitudo ejus, & ſpithames latitudo ejus, duplex. 10. Et contexta eſt in eo ÷ textura lapidaris: quatuor ordinum. Lapidum ordo, Sardius, & Topazius & Smaragdus, ordo unus: 11. Et ordo ſecundus, carbunculus & ſapphirus, & jaſpis: 12. Et ordo tertius, ligurius, & achates & amethyſtus:

Digitized by Google

11. καὶ ὁ στίχος ὁ δεύτερος, ἄνθραξ, καὶ σάπφειρος καὶ ἴασπις· 12. καὶ ὁ στίχος ὁ τρίτος, λιγύριον, καὶ ἀχάτης, καὶ ἀμέθυστος. 13. καὶ ὁ στίχος ὁ τέταρτος, χρυσόλιθος καὶ ὀνύχιον, καὶ βηρύλλιον, περικεκυκλωμένα καὶ συνδεδεμένα χρυσίῳ, ἐν τῷ χρυσίῳ αὐτῶν. 14. καὶ οἱ λίθοι ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἦσαν, δώδεκα ἐκ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, ἐγγεγλυμμένοι εἰς σφραγῖδας, ἕκαστος ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς τὰς δώδεκα φυλάς. 15. καὶ ἐποίησαν ἐπὶ τὸ λόγιον κροσσοὺς συμπεπλεγμένους, ἔργον ἐμπλοκίου, ἐκ χρυσίου καθαροῦ. 16 καὶ ἐποίησαν δύο ἀσπιδίσκας χρυσᾶς καὶ δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τοὺς δύο δακτυλίους ÷ τοὺς χρυσοῦς: ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς ἀρχὰς τοῦ λογίου. 17. καὶ ἐπέθηκαν τὰ ἐμπλόκια ἐκ χρυσίου ἐπὶ τοὺς δύο δακτυλίους ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ λογίου, καὶ εἰς τὰς δύο συμβολὰς τὰ δύο ἐμπλόκια. 18. καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὰς δύο ἀσπιδίσκας: καὶ ἔθηκαν αὐτὰς ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος ἐξ ἐναντίας κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ. 19. καὶ ἐποίησαν δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὰ δύο πτερύγια ÷ ἐπ' ἄκρου: τοῦ λογείου, ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ὀπισθίου τῆς ἐπωμίδος ἔσωθεν. καὶ ἐποίησαν δύο δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἔθηκαν αὐτοὺς ἐπ' ἀμφοτέρους τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος κάτωθεν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ ἄνωθεν τῆς συνυφῆς τῆς ἐπωμίδος. καὶ συνέσφιγξεν τὸ λογεῖον ἀπὸ τῶν δακτυλίων τῶν ἐπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς δακτυλίους τῆς ἐπωμίδος συνεχομένους ἐκ τῆς ὑακίνθου συμπεπλεγμένους εἰς τὸ ὕφασμα τῆς ἐπωμίδος, ἵνα μὴ χαλᾶται τὸ λόγιον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ. 36. σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ φωτός· ※ 37. καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν: καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, 38. καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας ※ τῆς σκηνῆς: 39. καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν, καὶ τὸ παράθεμα τὸ χαλκοῦν τὸ ἐπὶ τοὺς ἀναφορεῖς. καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, τὸν λουτῆρα ※ καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ: καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις τῆς....

13. Et ordo quartus, chryſolithus & onychinus, & beryllus, circumtorti & colligati auro, in auro ipſorum. 14. Et lapides ex nominibus filiorum Iſrael erant, duodecim ex nominibus eorum: exſculpta in ſigillis, unuſquiſque ex ſuo nomine in duodecim tribus. 15. Et fecerunt ſupra rationale catenulas complicatas, opus complicationis, ex auro puro. 16. Et fecerunt duas aſpidiſcas aureas, & duos annulos aureos, & impoſuerunt ſupra duos annulos ÷ aureos: ad utraque principia rationalis. 17. Et impoſuerunt complicationes ex auro ſuper duos annulos, ſuper utraſque partes rationalis, & in duas commiſſuras duas complicationes. 18. Et impoſuerunt ſuper duas aſpidiſcas. Et poſuerunt eas in duos humeros ſuperhumeralis ex adverſo ſecundum faciem ejus. 19. Et fecerunt duos annulos aureos, & impoſuerunt ſuper duas alas ÷ ſuper ſummitatem: rationalis, ſuper ſummitatem dorſi ſuperhumeralis intus. Et fecerunt duos annulos aureos, & poſuerunt eos ad utroſque humeros ſuperhumeralis ab imo ejus, ſecundum faciem ejus, ad commiſſuram ejus deſuper contexturæ ſuperhumeralis. Et conſtrinxit rationale ab annulis, qui ſuper ipſum, in annulos ſuperhumeralis continentes ex hyacintho complicatos ad contexturam ſuperhumeralis, ut non diffluat rationale a ſuperhumerali, ſicut præcepit Dominus Moyſi. 36. Vaſa ejus, & oleum lucis 37. ※ Et altare aureum: & & oleum unctionis, & thymiama compoſitionis, 38. & tentorium oſtii ※ Tabernaculi: 39. & altare æneum, & additamentum æneum, quod eſt ſuper vectes. Et omnia vaſa ejus, labrum ※ & baſim ejus: & velamina atrii, & columnas ejus, & baſes....

ויעש את־האפד 2. Α. Σ. καὶ ἐποίησε τὸ ἐπένδυμα. Θ. καὶ ἐποίησε ἐφώδ. Ο. καὶ ἐποίησε τὴν ἐπωμίδα.

את־אבני השהם 6. Α. Σ. Θ. τοὺς λίθους ὄνυχος. Ο. τοὺς λίθους σμαράγδου.

מסבת Οἱ λοιποὶ, συνεσφιγμένους. Ο. συμπεπορπημένους.

שני 8. Α. διάφορον. Σ. δίβαφον. Ο. διανενησμένου.

את־בריו 35. Α. Σ. Θ. ἀναφορεῖς. Ο. διωστῆρας.

את־לחם הפנים 36. Ο. ἄρτους τοὺς προκειμένους. Ἄλλος, ἄρτους τῆς προθέσεως.

2. HHeb. LXX. Vulg. & fecit ſuperhumerale. A. S. & fecit ſuperindumentum. Th. & fecit Ephod.

6. H. A. S. Th. lapides onychis. LXX. lapides ſmaragdi. *Vulg. lapides onychinos.*

Hebr. circumdatos. *cæteri*, conſtrictos. *LXX.* conſtrictos fibulis. *Vulg. aſtrictos.*

8. *Heb.* cocci. *A.* varium. *S.* bis tinctum. *LXX.* neti. *Vulg. bis tincto.*

35. *Heb. A. S. Th. Vulg.* vectes. *LXX.* impulſoria. i. vectes.

36. *Heb.* panem facierum. *LXX.* panes propoſitos. *Alius*, panes propoſitionis. *Vulg. cum panibus propoſitionis.*

אדניו 39. Ο. βάσιν. Αλλος, γήσιον.

39. *Hebr. LXX.* baſim. *Alius*, geſium. *Vulg. cum baſi ſua.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIX. Exodi.

Ex eodem Colbertino 3084. Caput 39. Exodi pene totum eruimus, ut erat in Hexaplis ab Origene ita concinnatum ut Hebraïco e regione poſito reſponderet, ſecus quam in illa κοινῇ, ubi omnia ſus deque verſa ſunt, ut diximus. Hæ lectiones, ἐπενδύματα, λήμψῃ & ſimiles, ſic habentur in Mſſ.

v. 2. Sic Mſſ. noſtri, ubi Aquila & Sym. אפד ſemper ἐπένδυμα vertunt. Martianæus tamen noſter ad Symm. poſuit, ὁ ἐπενδύτην ἐφώδ.

v. 6. Ita Α. Σ. Θ. ut ſæpe vidimus ſupra. Martianæus tamen noſter ſic habet Α. Θ. τοὺς λίθους ὀνυχίνους. Σ. τοὺς λίθους ὄνυχας.

Ibid. Οἱ λιθοὶ συνεσφιγμένους, ita baſilienſis.

v. 8. Α. διάφορον. Σ. διέβαφεν. Sic vertere ſolent hi Interpretes, ut ſæpe vidimus.

v. 35. Sic baſilienſis.

v. 36. Ex baſilienſi.

v. 39. Αλλος, γησιον, ex baſilienſi.

CAPUT XL. EXODI.

Ex eodem Codice.

. . . . . . κυρίῳ κύκλῳ. 7. ※ καὶ θήσεις τὸν λουτῆρα ἀναμέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀναμέσον τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ δώσεις ἐκεῖ ὕδωρ. 8. καὶ θήσεις τὴν αὐλὴν κύκλῳ. καὶ δώσεις τὸ ἐπίσπαστρον τῆς πύλης τῆς αὐλῆς. 9. καὶ λήμψῃ (ſic) τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος, καὶ χρίσεις τὴν σκηνὴν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ. καὶ ἁγιάσεις αὐτὴν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ ἔσται ἅγια. 10. καὶ οἴσεις εἰς τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων...... τον. 12. καὶ προσάξεις ※ τὸν: Ααρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ λούσεις αὐτοὺς ὕδατι. 13. καὶ ἐνδύσεις ※ τὸν: Ααρὼν τὰς στολὰς τὰς ἁγίας, καὶ χρίσεις αὐτὸν, καὶ ἁγιάσεις αὐτὸν καὶ ἱερατεύσει μοι. 14. καὶ προσάξεις τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσεις αὐτοὺς χιτῶνας. 15. καὶ ἀλείψεις αὐτοὺς ὃν τρόπον ἤλειψας τὸν πατέρα αὐτῶν, καὶ ἱερατεύσουσίν μοι. 16. καὶ ἔσται ὥστε εἶναι αὐτοῖς χρίσμα αὐτῶν ἱερατείας εἰς τὸν αἰῶνα εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. καὶ ἐποίησεν Μωσῆς κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος, οὕτως ἐποίησεν.

... Domino in circuitu. 7. ※ Et pones labrum inter tabernaculum teſtimonii, & inter altare, & dabis illic aquam. 8. Et pones atrium in circuitu. Et dabis velamen portæ atrii. 9. Et accipies oleum unctionis, & unges tabernaculum, & omnia quæ in eo ſunt. Et ſanctificabis illud & omnia vaſa ejus, & erunt ſancta. 10. Et portabis ad altare fructuum..... 12. Et adduces Aaron & filios ejus ad portas tabernaculi teſtimonii, & lavabis eos aqua. 13. Et indues Aaron ſtolas ſanctas, & unges eum, & ſanctificabis eum, & ſacerdotio fungetur mihi. 14. Et adduces filios ejus, & indues eos tunicas. 15. Et unges eos quemadmodum unxiſti patrem eorum, & ſacerdotio fungentur mihi. 16. Et erit ut ſit ipſis chriſma ſacerdotii eorum in ſæculum, in generationes eorum. Et fecit Moyſes ſecundum omnia quæ præcepit ipſi Dominus, ſic fecit.

17. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, ἔτει τῷ δευτέρῳ ÷ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἐξ Αἰγύπτου: νουμηνίᾳ ἐστάθη ἡ σκηνή. 18. καὶ ἔστησεν Μωσῆς τὴν σκηνὴν ※ καὶ ἔθηκεν τὰς βάσεις αὐτῆς: καὶ ἐπέθηκεν τὰς κεφαλίδας αὐτῆς, καὶ ἐνέβαλεν τοὺς μοχλοὺς αὐτῆς, καὶ ἔστησεν τοὺς στύλους αὐτῆς, 19. καὶ ἐξέτεινεν τὰς αὐλαίας ἐπὶ τὴν σκηνὴν, καὶ ἐπέθηκε τὸ κατακάλυμμα τῆς σκηνῆς ἐπ᾽ αὐτὴν ἄνωθεν, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ. 20. καὶ λαβὼν ἐνέβαλεν τὰ μαρτύρια εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ὑπέθηκεν τοὺς διωστῆρας ὑπὸ τὴν κιβωτὸν, ※ καὶ ἔθηκεν τὸ ἱλαστήριον ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ ἐπάνωθεν: 21. καὶ εἰσήνεγκεν τὴν κιβωτὸν εἰς τὴν σκηνήν· καὶ ἐπέθηκεν τὸ κατακάλυμμα τοῦ καταπετάσματος, καὶ ἐσκέπασεν τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, ὃν τρόπον

17. Et factum eſt in menſe primo, anno ſecundo ÷ egredientibus ipſis ex Ægypto: in neomenia conſtitutum eſt tabernaculum. 18. Et ſtatuit Moyſes tabernaculum, ※ & poſuit baſes ejus: & impoſuit capitella ejus, & injecit vectes ejus, & ſtatuit columnas ejus: 19. & extendit aulæa ſuper tabernaculum, & impoſuit operimentum tabernaculi ſuper illud deſuper, ſicut præcepit Dominus Moyſi. 20. Et ſumens injecit teſtimonia in arcam, & ſuppoſuit vectes ſub arca, ※ & poſuit propitiatorium ſuper arcam deſuper: 21. Et intulit arcam in tabernaculum: & impoſuit operimentum velaminis, & texit arcam teſtimonii, quemadmodum præceperat Dominus Moyſi. 22. Et poſuit menſam in tabernaculo teſtimonii, ad latus tabernaculi ÷ teſtimonii: ad Aquilonem extra velamen tabernaculi. 23. Et appoſuit in ea panes propoſitionis, panes an-

συνέταξεν κύριος τῷ Μωσῇ. 22. καὶ ἔθηκεν τὴν τράπεζαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἐπὶ τὸ κλίτος τῆς σκηνῆς ÷ τοῦ μαρτυρίου: τὸ πρὸς βορρᾶν ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος τῆς σκηνῆς. 23. καὶ προσέθηκεν ἐπ' αὐτῆς ἄρτους τῆς προθέσεως ἄρτους ἔναντι κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ. 24. καὶ ἔθηκεν τὴν λυχνίαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ※ ἀπέναντι τῆς τραπέζης: εἰς τὸ κλίτος τῆς σκηνῆς τὸ πρὸς νότον. 25. καὶ ἐπέθηκεν τοὺς λύχνους ÷ αὐτῆς: ἔναντι κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξεν κύριος τῷ Μωσῇ. 26. καὶ ἔθηκεν τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ἀπέναντι τοῦ καταπετάσματος. 27. καὶ ἐθυμίασεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καθάπερ συνέταξεν κύριος τῷ Μωσῇ. 28. ※ καὶ ἔθηκεν τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς σκηνῆς: καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων ἔθηκεν παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς ※ τοῦ μαρτυρίου: 29. καὶ ἀνήνεγκεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ὁλοκαύτωσιν καὶ τὴν θυσίαν, καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ Μωσῇ. 30. καὶ ἐποίησεν τὸν λουτῆρα ※ ἀναμέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀναμέσον τοῦ θυσιαστηρίου. 31. καὶ ἔδωκεν ἐκεῖ ὕδωρ ἵνα νίπτωνται ἐξ αὐτοῦ Μωσῆς καὶ Ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τοὺς πόδας, 32. εἰσπορευομένων αὐτῶν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἢ ὅταν προσπορεύωνται πρὸς τὸ θυσιαστήριον ÷ λιτουργεῖν: ἐνίπτοντο ἐξ αὐτοῦ, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ. 33. καὶ ἔστησεν τὴν αὐλὴν κύκλῳ τῆς σκηνῆς, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου ※ καὶ ἔθηκεν τὸ ἐπίσπαστρον τῆς πύλης τῆς αὐλῆς.

te Dominum, quemadmodum præceperat Dominus Moyſi. 24. Et poſuit candelabrum in tabernaculo teſtimonii ※ e regione menſæ: ad latus tabernaculi, quod eſt ad auſtrum 25. Et impoſuit lucernas ÷ ejus: ante Dominum, quemadmodum præceperat Dominus Moyſi. 26. Et poſuit altare aureum in tabernaculo teſtimonii e regione velaminis. 27. Et incenſavit ſuper illud incenſum compoſitionis, quemadmodum præceperat Dominus Moyſi. 28. ※ Et poſuit velamen portæ tabernaculi: & altare fructuum poſuit ad januam tabernaculi ※ teſtimonii. 29. Et impoſuit ſuper illud holocauſtum, & ſacrificium, ſicut præceperat Dominus Moyſi. 30. Et fecit labrum ※ inter tabernaculum teſtimonii, & inter altare. 31. Et dedit ibi aquam, ut lavarent ex eo Moyſes & Aaron & filii ejus manus ſuas & pedes, 32. ingredientibus ipſis in tabernaculum teſtimonii, aut cum accederent ad altare ÷ ad miniſtrandum: lavabantur ex eo, quemadmodum præceperat Dominus Moyſi. 33. Et ſtatuit atrium in circuitu tabernaculi, & altaris ※ & poſuit velamen januæ atrii.

34. Καὶ συνετέλεσεν Μωσῆς ÷ πάντα: τὰ ἔργα. καὶ ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή. 35. καὶ οὐκ ἐδυνάσθη Μωσῆς εἰσελθεῖν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ὅτι ἐπεσκίαζεν ἐπ' αὐτὴν ἡ νεφέλη, καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή. 36. ἡνίκα δ' ἂν ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἀνεζεύγνυσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ σὺν τῇ ἀπαρτίᾳ αὐτῶν. 37. εἰ δὲ μὴ ἀνέβη, οὐκ ἀνεζεύγνυσαν ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνέβη. 38. νεφέλη γὰρ κυρίου ἦν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἡμέρας, καὶ πῦρ ἦν νυκτὸς ἐπ' αὐτῆς ἐνώπιον παντὸς οἴκου Ἰσραὴλ ἐν πάσαις ἀναζυγίαις αὐτῶν.

34. Et perfecit Moyſes ÷ omnia: opera, & operuit nubes tabernaculum teſtimonii, & gloria Domini repletum eſt tabernaculum, 35. Et non potuit Moyſes ingredi in tabernaculum teſtimonii, quia obumbravit ſuper ipſum nubes, & gloria Domini repletum eſt tabernaculum. 36. Quando autem aſcendebat nubes a tabernaculo, disjungebant filii Iſrael cum ſarcinis ſuis. 37. Si autem non aſcenderet nubes, non disjungebant uſque ad diem qua aſcendebat. 38. Nubes enim Domini erat ſuper tabernaculum, die; & ignis erat ſuper ipſam nocte coram omni domo Iſrael in omnibus disjunctiunibus eorum.

ושמת שם 3. A. Σ. Θ. καὶ θήσεις ἐκεῖ. O. καὶ θήσεις.

את־מזבח הזהב לקטרת 5. O. Θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν, εἰς τὸ θυμιᾶν. Ἄλλος, θυμιατήριον τὸ χρυσοῦν εἰς τὸ θυμίαμα.

הפתח O. εἰς τὴν θύραν. Θ. ἐπὶ παρὰ (ſic) τὴν θύραν.

צוה 16. A. Σ. O. Θ. ἐνετείλατο. Ἄλλος, συνέταξεν.

צפנה 22. O. τὸ πρὸς βορρᾶν. Ἄλλος, ἀπὸ βορρᾶν.

ויעל 25. O. ἐπέθηκεν. Ἄλλοι, ἔθηκεν, ἐνετείλατο.

3. HEb. *A. S. Th.* & pones ibi. *LXX.* & pones. *Vulg. pones in eo.*

5. *Hebr.* altare aureum ad ſuffimentum. *LXX.* altare aureum ad incenſandum. *Alius*, thymiaterium aureum ad thymiama. *Vulg. altare aureum, in quo adoletur incenſum.*

Heb. oſtii. *LXX.* in januam, *Th.* ad januam. *Vulg. in introitu.*

16. *H. A. S. LXX. Th.* præcepit. *Alius*, conſtituit. *Vulg. præceperat.*

22. *Heb. LXX.* ad aquilonem. *Alius*, ab aquilone. *Vulg. in parte auſtrali.*

25. *Heb.* aſcendere fecit. *LXX.* impoſuit. *Alii*, poſuit, præcepit. *Vulg. vacat.*

באהל 26. A. ἐν σκέπῃ. Σ. O. Θ. ἐν τῇ σκηνῇ. Αλλος, Εἰς τ̃ σκηνὴν.

צוה 27. O. συνέταξε. Αλλος, ἐνετείλατο.

26. *Heb. S. LXX. Th.* in tabernaculo. *A.* in tegumento. *Alius*, in tabernaculum. *Vulg. ſub tecto.*

27. *Heb. & Alius*, præcepit. *LXX.* conſtituit. *Vulg. juſſerat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XL. Exodi.

Exodi Caput ultimum ex eodem Colbertino 3084. aliquot tamen verſibus mulctatum edi curavimus cum obelis & aſteriſcis, ut exſtat in illo Exemplari.

v. 3. A. Σ. Θ. ἐν θήσεις ἐκεῖ. Sic Baſilienſis.

v. 5. Αλλος, θυμιατήριον τὸ χρυσοῦν &c. ibi θυμιατήριον ſumitur pro altari incenſi. Ita Baſilienſis Codex.

Ibid. Th. ἐπὶ τῆς θύρας τὴν θύραν. Ex Baſilienſi.

v. 16. Ex eodem Baſilienſi.

v. 22. Ἀπὸ βοῤῥᾶ. Ita Baſilienſis tacito Interprete.

v. 25. Ex Baſilienſi.

v. 26. A. ἐν σκέπῃ &c. ex Baſilienſi.

v. 27. Ex Baſilienſi.

IN LEVITICUM

ADMONITIO.

LECTIONES Levitici multis partibus auctiores proferimus, quam a Druſio allatæ fuerant. His porro Codicibus & Libris editis uſi ſumus.

Cod. Regio 1825. *XI. vel XII. ſæculi, membranaceo.*

Cod. Reg. 1871. *eximiæ notæ X. ſæculi, membranaceo.*

Cod. Regio 1888. *Bombycino XII. ſæculi.*

Cod. Baſilienſi X. ſæculi egregiæ notæ.

Cod. Colbertino 3084. *Quarti Quintive ſæculi : unde multa Capita cum obelis & aſteriſcis decerpſimus.*

Theodoreto edito an. 1642.

Heſychio in Leviticum.

Procopio in Heptateuchum.

Editionis Romanæ & Druſii Lectionibus.

Ex his autem magis ſubſidio fuerunt, Cod. Baſilienſis ; unde ingentem Lectionum copiam, nondum obſervatam, mutuati ſumus, Heſychius in Leviticum, Cod. Colbertinus 3084. *qui multas Levitici partes, aſteriſcis & obelis notatas, nobis ſuppeditavit.*

LEVITICUS

Digitized by Google

LEVITICUS.

CAPUT I. LEVITICI.

Ex Cod. Colbert. 3084.

1. Καὶ ἀνεκάλεσεν Μωσῆν, καὶ ἐλάλησεν κύριος αὐτῷ ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου λέγων· 2. λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· ἄνθρωπος ἐὰν προσαγάγῃ ἐξ ὑμῶν δῶρα τῷ κυρίῳ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, ἀπὸ τῶν βοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων προσοίσετε τὰ δῶρα ὑμῶν· 3. ἐὰν ὁλοκαύτωμα τὸ δῶρον αὐτοῦ ἐκ τῶν βοῶν, ἄρσεν ἄμωμον προσάξει, πρὸς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου προσοίσει αὐτό, δεκτὸν ※ αὐτῷ : ἔναντι κυρίου. 4. καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ※ αὐτοῦ : ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καρπώματος· δεκτὸν αὐτὸ ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ. 5. καὶ σφάξουσι τὸν μόσχον ἔναντι κυρίου. καὶ προσοίσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα, καὶ προσχεοῦσι τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ, τὸ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 6. καὶ δείραντες τὸ ὁλοκαύτωμα, μελιοῦσιν αὐτὸ κατὰ μέλη ※ αὐτοῦ : 7. καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς πῦρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· καὶ στοιβάσουσιν ξύλα ἐπὶ τὸ πῦρ. 8. καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὰ διχοτομήματα, καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στέαρ ἐπὶ τὰ ξύλα, τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός, τὰ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. 9. τὰ δὲ ἐγκοίλια ※ αὐτοῦ : καὶ τοὺς πόδας ※ αὐτοῦ : πλυνοῦσιν ὕδατι· καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς τὰ πάντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. κάρπωμά ἐστιν θυσίας, ὀσμὴ εὐωδίας τῷ κυρίῳ.

1. ET revocavit Moſem, & locutus eſt Dominus ipſi ex tabernaculo teſtimonii dicens: 2. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Homo ex vobis ſi offerat munera Domino de pecoribus, de bobus, & de ovibus offeretis munera veſtra. 3. Si holocauſtoma muous ejus de bobus, maſculum immaculatum adducet, ad oſtinm tabernaculi teſtimonii offeret illud, acceptabile ※ ipſi: ante Dominum. 4. Et imponet manum ※ ſuam: ſuper caput holocauſti: acceptabile ipſum ad depropitiandum pro ipſo. 5. Et jugulabunt vitulum ante Dominum: & offerent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem, & effondent ad altare in circuitu, quod eſt ſuper januas tabernaculi teſtimonii. 6. Et decoriantes holocauſtoma, membratim divident illud per membra ※ ejus: 7. Et imponent filii Aaron ſacerdotes ignem ſuper altare: & ſternent ligna ſuper ignem. 8. Et imponent filii Aaron ſacerdotes membra diviſa, & caput & adipem ſuper ligna, quæ ſunt ſuper ignem, quæ ſunt ſuper altare. 9. Inteſtina vero ※ ejus: & pedes ※ ejus: lavabunt aquâ. Et imponet ſacerdos omnia ſuper altare: holocauſtum eſt ſacrificii, odor ſuavitatis Domino.

10. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν προβάτων τὸ δῶρον αὐτοῦ ÷ τῷ κυρίῳ : ἀπό τε τῶν ἀρνῶν, καὶ τῶν ἐρίφων εἰς ὁλοκαύτωμα, ἄρσεν ἄμωμον προσάξει αὐτό. 11. ÷ καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ : καὶ σφάξουσιν αὐτὸ ἐκ πλαγίων τοῦ θυσιαστηρίου πρὸς βορρᾶν ἔναντι κυρίου, καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα αὐτοῦ, ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. 12. καὶ διελοῦσιν αὐτὸ κατὰ μέλη ※ αὐτοῦ : καὶ τὴν κεφαλὴν ※ αὐτοῦ : καὶ τὸ στέαρ. καὶ ἐπιστοιβάσουσιν οἱ ἱερεῖς αὐτὰ ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός, τὰ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. 13. καὶ τὰ ἐγκοίλια καὶ τοὺς πόδας πλυνοῦσιν ὕδατι. καὶ προσοίσει ὁ ἱερεὺς τὰ πάντα, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. κάρπωμά ἐστιν θυσία, ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ.

10. Si autem de ovibus donum ejus ÷ Domino: de agnis, & de hœdis in holocauſtum, maſculum immaculatum adducet illud. 11. ÷ Et imponet manum ſuper caput ejus: & jugulabunt illud a latere altaris ad Aquilonem ante Dominum: & effundent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem ejus ſuper altare in circuitu. 12. Et divident illud per membra ※ ejus: & caput ※ ejus: & adipem. Et conſtipabunt ea ſacerdotes ſuper ligna, quæ ſuper ignem, quæ ſuper altare. 13. Et inteſtina & pedes lavabunt aquâ: & offeret ſacerdos omnia, & imponet ſuper altare: holocauſtum eſt ſacrificium, odor ſuavitatis Domino.

14. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν πετεινῶν κάρπωμα προσφέρῃ δῶρον τῷ κυρίῳ, καὶ προσοίσει ἀπὸ τῶν τρυγόνων, ἢ ἀπὸ τῶν περιστερῶν τὸ δῶρον αὐτοῦ. 15. καὶ προσοίσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀποκνίσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπι-

14. Si autem de volatilibus holocauſtum offerat munus ſuum Domino, & offeret de turturibus, vel de columbis munus ſuum. 15. Et offeret illud ſacerdos ad altare; & retorquebit caput ejus, & imponet ſuper altare, & exſtillabit ſanguinem ejus ad baſim altaris:

θήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ στραγγίσει τὸ αἷμα αὐτοῦ πρὸς τὴν βάσιν θυσιαστηρίου. 16. καὶ ἀφελεῖ τὸν πρόλοβον αὐτοῦ σὺν τοῖς πτεροῖς αὐτοῦ, καὶ ἐκβαλεῖ αὐτὸ παρὰ τὸ θυσιαστήριον κατὰ ἀνατολὰς εἰς τὸν τόπον τῆς σποδοῦ. 17. καὶ ἐκκλάσει αὐτὸ ἐκ τῶν πτερύγων, καὶ οὐ διελεῖ. καὶ ἐπιθήσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός. κάρπωμά ἐστιν θυσία, ὀσμὴ εὐωδίας τῷ κυρίῳ.

16. Et auferet veſiculam gutturis ejus, cum plumis ejus: & projiciet eam ad altare verſus orientem in locum cineris. 17. Et effringet eam ab alis, & non dividet: & imponet eam ſacerdos ſuper altare, ſuper ligna, quæ ſuper ignem: Holocauſtum eſt ſacrificium, odor ſuavitatis Domino.

ויקרא 1. Ἑβρ. ουικρα. Ο. καὶ ἀνεκάλεσεν.

קרבן 2. Α. Σ. προσφοράν. Ο. δῶρα.

עלה 3. Ο. ὁλοκαύτωμα. Ἄλλος, ὁλοκαυτώματα.

את־בן הבקר 5. Ο. τὸν μόσχον. Ἄλλος, υἱὸν τοῦ βουκολίου.

והפשיט 6. Ο. ἐκδείραντες. Ἄλλος, δείραντες. Ἄλλος, ἐκδύσει.

וערכו 7. Ο. ἐπιστοιβάσουσιν. Ἄλλος, ἐπιθήσουσιν. Ἀλλ. στοιβάσουσιν οἱ ἱερεῖς.

וקרבו 9. Ο. τὰ ἐγκοίλια. Ἄλλος, τὰς κοιλίας.

עלה Ο. κάρπωμα. Ἄλλος, ὁλοκαύτωμα.

ניחוח Ο. εὐωδίας. Ἄλλος, ἀναπαύσεως.

הצאן 10. Ο. προβάτων. Alius addit, τοῦ ποιμνίου.

11. Ο. ÷ Καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ :

על־ירך Ο. ἐκ πλαγίων. Ἄλλος, ἐπὶ μηρόν.

ונתח 12. Ο. διελοῦσιν. Ἄλλος, μελιοῦσιν.

עלה 14. Ο. κάρπωμα. Ἄλλος, ὁλοκαύτωμα.

מן־בני היונה Ο. περιστερῶν. Ἄλλος, νεοσσῶν περιστερῶν.

מלק 15. Ο. ἀποκνίσει. τὸ Σαμαρ. ἀνακλάσει. Ἄλλος, λεπίσει. Ἄλλος, μαδίσει.

על קיר Ο. πρὸς τὴν βάσιν. Ἄλλος, παρὰ τὸ τεῖχον.

את־מראתו בנצתה 16. Σ. Θ. τὴν φύσαν αὐτοῦ σὺν τοῖς πτίλοις. Α. στίζουσαν. Ο. τὸν πρόλοβον σὺν τοῖς πτεροῖς.

השליך Ο. ἐκβαλεῖ. Ἄλλος, ἐμβαλεῖ.

עלה 17. Ο. κάρπωμα. Ἄλλος, ὁλοκαύτωμα.

1. HEb. Et vocavit. *Heb. lect.* Uicra. *LXX.* Et revocavit. *Vulg. Vocavit autem.*

2. *Heb.* appropinquationem. *A. S.* oblationem. *LXX.* dona. *Vulg. hoſtiam.*

3. *Heb.* aſcenſio. *LXX. & Vul.* holocauſtum. *Alius*, holocauſta.

5. *Heb.* filium bovis. *LXX. Vulg.* vitulum. *Alius*, filium bucolii.

6. *Heb.* & exſpoliabit. *LXX.* decoriantes. *Alius*, excoriantes. *Alius*, exuet. *Vulg. detractaque pelle.*

7. *Hebr.* & ordinabunt. *LXX.* conſtipabunt. *Alius*, imponent. *Alius*, ſternent ſacerdotes. *Vul. ſtrue compoſita.*

9. *Heb.* inteſtinum ejus. *LXX.* inteſtina. *Alius*, ventres. *Vulg. inteſtinis.*

Heb. aſcenſio. *LXX.* fructuum oblatio. *Alius, & Vulg.* holocauſtum.

Heb. quietis. *LXX.* ſuaveolentiæ. *Alius*, requiei. *Vulg. ſuavem odorem.*

10. *Heb.* de pecore. *LXX.* de ovibus. *Alius addit*, ovilis. *Vulg. de pecoribus.*

11. *LXX.* ÷ & imponet manum ſuper caput ejus:

Heb. & Alius, ad femur. *LXX.* e lateribus. *Vulg. ad latus.*

12. *Heb.* & concidet. *LXX.* divident. *Alius*, membratim concident. *Vulg. divident.*

14. *Hebr.* aſcenſio. *LXX.* oblatio fructuum. *Alius & Vulg.* holocauſtum.

Heb. de filiis columbæ. *LXX.* columbarum *Alius & Vulg.* pullis columbarum.

15. *Heb. LXX.* contorquebit. *Samar.* reflectet. *Alius*, decorticabit. *Alius*, glabrum reddet. *Vulg. retorto ad collum capite.*

Hebr. ſuper parietem. *LXX.* ad baſim. *Alius*, ad murum. *Vulg. ſuper crepidinem.*

16. *Heb.* veſiculam ejus cum pluma ipſius. *S. Th.* veſicam ejus cum pinnis. *A.* veſicam. *LXX.* veſicam gutturis cum plumis. *Vulg. veſiculam gutturis & plumas.*

Heb. Vulg. projiciet. *LXX.* ejiciet. *Alius*, injiciet.

17. *Heb.* aſcenſio. *LXX.* fructuum oblatio. *Alius & Vulg.* holocauſtum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Levitici.

In hujus libri nomen hanc notam habet Origenes in Catenis Regiis Mſſ. Λευιτικὸν ὠνόμασται, ἐπειδὴ τὰ τῆς ἱερωσύνης καὶ τὰ τῶν θυσιῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα προσέταξεν ὁ Θεὸς, ἐν τούτῳ φέρεται. ἔχει μὲν οὖν καὶ ἡ Ἔξοδος τὰς τοῦ Θεοῦ νομοθεσίας, ὅπως δὲ ἐστολίσθησαν οἱ ἱερεῖς χρισθέντες, καὶ ὅπως κατεσκευάσθη ἡ σκηνὴ, καὶ σύμπηξιν ἔλαβεν ἁρμόζουσαν. καὶ ἄλλα πλείονα ἱστορεῖ τὸ Λευιτικόν. εἰ δὲ καὶ ἕτερά τινα περιέχει, οὐ θαυμαστὸν, ἐπιγραφὴ γὰρ ἑκάστου βιβλίου τῶν ἐν αὐτῷ κυριωτέρων δηλωτική. i. *Leviticus ita dicitur, quia tum ſacerdotii ritum, tum & quæ ad ſacrificia & ſimilia a Deo præſcripta ſunt, continet. Habet quidem & Exodus Dei leges. De modo autem initiandi ſacerdotis uncti, de modo item quo adornatum fuit tabernaculum, atque congruentem ſibi conſtructionem accepit, aliaque permulta, narrat Leviticus. Quod ſi etiam diverſa quædam complectatur, nihil mirum: nam cujuſque libri titulus, quæ ipſi magis propria ſunt indicat.* Idem Origenes in Pſalmos, ait hunc Librum Hebraïce vocari ουϊκρά.

Hujus libri priora capita, & alia quædam fragmenta ut in Hexaplis erant ex verſione LXX. Interpretum cum aſteriſcis & obelis edi curavimus, prout habentur in ſæpe memorato Codice Colbertino num. 3084. Hic vero obeli & aſteriſci longe pauciores habentur, quam in poſtremis Exodi Capitibus, quia Levitici textus longe ſincerior erat illa poſtrema Exodi parte.

v. 2. Ita Baſilienſis Codex, unde maximam lectionum partem hoc libro mutuamur.

v. 3. ἄλλος, ὁλοκαυτώματα, ita Baſilienſis.

v. 5. ἄλλος, υἱὸν τοῦ βουκολίου, ex Baſilienſi ſine Interpretis nomine.

v. 6. ἄλλος, δείραντες, ἄλλος, ἐκδύσει, Sic Baſilienſis. Hæc vero poſtrema lectio videtur eſſe Aquilæ.

v. 7. ἄλλος, ἐπιθήσουσιν, ex Baſilienſi. ἄλλος, στοιβάσουσιν, ſic Baſilienſis, item hanc ut variam lectionem habet Colb. 3084. ad marg.

v. 9. ἄλλος, τὰς κοιλίας, Baſilienſis.

Ibid. ἄλλος, ὁλοκαύτωμα. Baſil.

Ibid. ἄλλος, ἀναπαυσεως. Ex Baſil. ſic etiam infra, Cap. 23. v. 18.

v. 10. Ex Baſilienſi.

v. 11. Hic locus obelo notatus in Colbertino 3084. non exſtat in Hebræo.

Ibid. ἐπὶ μηρὸν, ita Baſil.

v. 12. ἄλλ. μελιστῶν. Ex Baſil.

v. 13. 14. Ita Baſil.

Ibid. ἄλλος, νεοσσῶν περιστερῶν. Ita Baſilienſis. Hinc Vulgatus Interpres hauſit.

v. 15. Ita Regius unus & Editio Romana. Samaritanus, ἀνακλάσει. Lectiones ſequentes, λαπάσει, μαδήσει quorum Interpretum ſint non notatur. Animadvertas velim in Editione Romana & in Regio uno Codice, eaſdem Interpretationes referri etiam ad vocem יבדיל, quæ legitur verſu 17. infra. Sed male, ut odoratur Druſius.

Ibid. πρὸς τὸν τοῖχον. Ita Baſil.

v. 16. Ita Baſilienſis optime ex Symmacho & Theodotione. In Edit. Rom. legitur male, τὸν φύτον, pro, τὸν φύσαν, ſine hic de veſica gutturis agitur, non de natura. Α. τὴν στρόφιον, quaſi dicas frumenti receptaculum, id eſt, veſicam ad grana frumenti recipienda. Heſychius in Leviticum habet σιτίον, minus recte, ni fallor.

Ibid. ἐμβαλεῖ. Ex Baſil.

v. 17. Ex Baſil.

CAPUT II. LEVITICI.

1 Ἐὰν δὲ ψυχὴ προσφέρῃ δῶρον θυσίαν τῷ κυρίῳ, σεμίδαλις ἔσται τὸ δῶρον αὐτοῦ, καὶ ἐπιχεεῖ ἐπ᾽ αὐτὸ ἔλαιον. καὶ ἐπιθήσει ἐπ᾽ αὐτὸ λίβανον. 2. Καὶ οἴσει ※ αὐτὸ : πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἀαρὼν τοὺς ἱερεῖς. καὶ δραξάμενος ἀπ᾽ αὐτῆς πλήρη τὴν δράκα ※ αὐτοῦ : ἀπὸ τῆς σεμιδάλεως ※ αὐτῆς : σὺν τῷ ἐλαίῳ ※ αὐτῆς : καὶ πάντα τὸν λίβανον αὐτῆς. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, θυσία ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ. 3. Καὶ τὸ λοιπὸν ἀπὸ τῆς θυσίας Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ἅγιον τῶν ἁγίων ἀπὸ τῶν θυσιῶν κυρίου.

4. Ἐὰν δὲ προσφέρῃ δῶρον θυσίαν πεπεμμένην, ἐν κλιβάνῳ ἐκ σεμιδάλεως ἄρτους ἀζύμους πεφυραμένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ.

5. Ἐὰν δὲ θυσία ἀπὸ τηγάνου τὸ δῶρόν σου, σεμίδαλις πεφυραμένη ἐν ἐλαίῳ, ἄζυμα ἔσται. 6. Καὶ διαθρύψεις αὐτὰ κλάσματα, καὶ ἐπιχεεῖς ἐπ᾽ αὐτὰ ἔλαιον, θυσία ÷ ἐστιν : κυρίῳ.

7. Ἐὰν δὲ θυσία ἀπὸ ἐσχάρας τὸ δῶρόν σου, σεμίδαλις ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται. 8 καὶ προσοίσει τὴν θυσίαν ἣν ἂν ποιῇ ἐκ τούτων τῷ κυρίῳ, καὶ προσοίσει ※ αὐτὸ : πρὸς τὸν ἱερέα. 9. Καὶ προσεγγίσας πρὸς τὸ θυσιαστήριον, ἀφελεῖ ὁ

1. SI vero anima offerat munus ſacrificium Domino, ſimila erit munus ejus; & effundet ſuper illud oleum, & imponet ſuper illud thus. 2. Et afferet ※ illud : ad filios Aaron ſacerdotes : & ſumens de ea plenum pugillum ※ ejus : de ſimila ※ ipſa : cum oleo ※ ejus : & omne thus ejus : & imponet ſacerdos memoriale ejus ſuper altare : ſacrificium odor ſuavitatis Domino. 3. Et reliquum de ſacrificio eſt Aaron & filiis ejus, ſanctum ſanctorum de ſacrificiis Domini.

4. Si autem offerat munus, ſacrificium coctum in clibano, ex ſimila panes azymos conſperſos in oleo, & lagana azyma peruncta in oleo.

5. Si autem ſacrificium de ſartagine munus tuum, ſimila conſperſa in oleo, azyma erunt. 6. Et comminues ea in fruſta, & effundes ſuper ipſa oleum : ſacrificium ÷ eſt : Domino.

7. Si autem ſacrificium de craticula munus tuum, ſimila in oleo fiet. 8. Et offeret ſacrificium quodcumque fecerit de his Domino : & afferet ※ illud : ad ſacerdotem. 9. Et accedens ad altare, auferet ſacerdos de ſacrificio memoriale ejus : & imponet ſuper

ἱερεὺς ἀπὸ τῆς θυσίας τὸ μνημόσυνον αὐτῆς. καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, (κάρπωμα) ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ. 10. τὸ δὲ καταλειφθὲν ἀπὸ τῆς θυσίας, Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ἅγια τῶν ἁγίων ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου.

altare holocauſtum, odor ſuavitatis Domino 10. Quod autem reliquum erit de ſacrificio, Aaron & filiis ejus, ſancta ſanctorum de holocauſtis Domini.

11. Πᾶσαν θυσίαν ἣν ἂν προσφέρητε κυρίῳ, οὐ ποιήσετε ζυμωτόν. πᾶσαν γὰρ ζύμην καὶ πᾶν μέλι οὐ προσοίσετε ἀπ' αὐτοῦ, καρπῶσαι κυρίῳ δῶρον. 12. ἀπ' ἀρχῆς προσοίσετε αὐτὰ κυρίῳ. ἐπὶ δὲ τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἀναβιβάσετε (al. οὐκ ἀναβήσεται) εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ.

11. Omne ſacrificium quodcumque offeratis Domino, non facietis fermentatum; omne enim fermentum & omne mel non offeretis de eo, ad offerendum Domino munus. 12. De primitiis offeretis ea Domino, ſuper altare autem non importabitis in odorem ſuavitatis Domino.

13. Καὶ πᾶν δῶρον θυσίας ὑμῶν ἁλὶ ἁλισθήσεται· οὐ διαπαύσετε ἅλα διαθήκης θεοῦ ἀπὸ θυσιασμάτων ὑμῶν· ἐπὶ παντὸς δώρου ὑμῶν προσοίσετε ἅλας.

13. Et omne munus ſacrificii veſtri ſale ſalietur. Non omittetis ſalem teſtamenti Dei a ſacrificiis veſtris: ſuper omne munus veſtrum offeretis ſalem.

14. Ἐὰν δὲ προσφέρῃς θυσίαν πρωτογεννημάτων τῷ κυρίῳ, νέα πεφρυγμένα χίδρα ἐρικτὰ τῷ κυρίῳ· καὶ προσοίσεις τὴν θυσίαν τῶν πρωτογεννημάτων σου. 15. καὶ ἐπιχεεῖς ἐπ' αὐτῆς ἔλαιον, καὶ ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτὴν λίβανον. θυσία ἐστίν. 16. καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἀπὸ τῶν χίδρων σὺν τῷ ἐλαίῳ, καὶ πάντα τὸν λίβανον αὐτῆς, κάρπωμα τῷ κυρίῳ.

14. Si autem offeras ſacrificium primarum frugum Domino, novas torrefactas ſpicas vigentes, comminutas Domino: & offeres ſacrificium primarum frugum tuarum. 15. Et effundes ſuper illud oleum, & impones ſuper illud thus: ſacrificium eſt. 16. Et offeret ſacerdos memoriale ejus de farribus cum oleo, & omne thus ejus: hoſtia Domino.

מלא קמצו 2. Οἱ λοιποὶ, πλήρης τῆς δρακός. Ο. πλήρη τῆς δρακός. Ἄλλος, πλήσει. Ἄλλ. πληρώσει.

תנור 4. Ο. ἐκ κλιβάνου. Ἄλλος, ἐν κλιβάνῳ.

חלות מצת בלולת Α. Σ. Θ. κολλύρας ἀναπεφυρμένας. Ο. ἄρτους ἀζύμους πεφυρμένους.

פתים 6. Α. Σ. Θ. ψωμούς. Ο. κλάσματα.

אשה 9. Α. Θ. πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

באש 14. Α. ἐν πυρί.

גרש כרמל Α. Σ. ἁπαλὰ λάχανα ὀσπριώδη. Ο. χίδρα ἐρικτά. Θ. πίονα ἄλφιτα.

הקטיר 16. Ο. ἀνοίσει. Ἄλλος, ἐπιθήσει.

מגרשה Ο. τῶν χίδρων. Ἄλλος, τοῦ ἐρύγματος (φρύγματος) αὐτῆς.

אשה Α. Θ. πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

2. HEb. plenum pugillum ſuum. *Reliqui*, plenus pugillo ſuo. *LXX.* plenum pugillum. *Alius*, implebit. *Alius*, replebit. *Vulg. pugillum plenum.*

4. *Heb.* clibani. *LXX.* ex clibano. *Alius & Vulg.* in clibano.

Heb. placentæ infermentatæ. *A. S. Th.* Collyras reſperſas. *LXX.* panes azymos conſperſos. *Vulg. panes abſque fermento conſperſos.*

6. *Heb. LXX.* fruſta. *A. S. Th.* fruſtula. *Vulg. minutatim.*

9. *Heb.* ignitio. *A. Th.* ignitum. *LXX.* oblatio fructuum. *In Vulg. vacat, ſed ſubjungitur:* in odorem ſuavitatis Domino.

14. *Heb. A.* in igne. *Vulg. igni. In LXX. vacat.*

Hebr. triticum contuſum ſpicæ viridis. *A. S.* tenera olera legumini ſimilia. *LXX.* ſpicas virentes, comminutas. *Th.* pingues farinas. *Vul. & confringes in modum farris.*

16. *Heb.* ſuffire faciet. *LXX.* offeret. *Alius*, imponet. *Vulg. adolebit.*

Heb. de frumento contuſo ejus. *LXX.* de farribus. *Alius*, de torrefactione ejus. *Vulg. partem farris fracti.*

Heb. ignitio. *A. Th.* ignitum. *LXX.* oblatiò fructuum. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Levitici.

In Verſione LXX. Interpretum Hexaplari cum obelis & aſteriſcis, qualem eruimus ex Cod. Colbertino num. 3084. ſemper legitur σεμίδαλις, ut videas ſupra. In Editis vero σεμίδαλις. Ibid. v. 12. legitur in Colbertino, ἀναβάσετε, ſupra vero emendatur prima manu, ἀναβιβάσετε: Editi hodierni, ἀναβιβασθήσεται.

v. 2. Οἱ λοιποὶ, πλήρης τὴν δρᾶκα, *plenus manu*. Hanc lectionem cum ſequentibus ex Codice Baſilienſi mutuamur.

v. 4. Ἄλλος, ἐν κλιβάνῳ. Sic Baſilienſis tacito Interprete, quem ſequitur Vulgatus Interpres.

Ibid. A. S. Th. κολλύρας ἀναπεφυρμένας, ex Baſilienſi.

v. 6. A. Σ. Θ. ψωμοὺς. Ex Baſilienſi.

v. 9. A. Θ. πυρ᾽ ον. Sic ſolent Interpretes iſti vertere vocem אשה ut ſæpe videas infra. Ex eodem Baſilienſi.

14. A. ἐν πυρὶ, ex Baſilienſi.

Ibidem, ita tres MSſ. Regii, quorum unus habet λάχανα. Totus locus Hebraice ſic habet אביב קלוי באש גרש כרמל. i. *Teneram ſpicam toſtam in igne : triticum contuſum viridis ſpicæ conteret*. Hieronymus, *de ſpicis virentibus torrebis igni, & confringet in modum farris*. LXX. Int. νέα πεφρυγμένα χίδρα ἐρικτά. i. *Novas torrefactas ſpicas virentes comminutas*. Ubi vox χίδρα utramque vocem Hebraïcam אביב & גרש videtur exprimere. In hæc verba locum Euſebii adſcribimus ex MSſ. Regiis pleniorem, quam in Editione Romana jacet : χίδρα ἐστὶν ὅταν ἀπὸ τῶν ἀκμασάντων ἀσταχύων λαβών διαθρύψῃ τις χερσὶν, ὥσπερ ἀλήθει. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἐρικτὰ προσφέρειν τῷ Θεῷ. ἐρικτὰ δὲ τὰ ἐν μύλῳ σταθέντα καὶ τὸν φλοιὸν ἀποβαλόντα ὥσπερ ἂν λάχανα. i. *χίδρα ſunt, cum quiſpiam ſpicas quaſdam virentes manibus atterit, ac ſi moleret. Id enim ſibi vult illud*, Comminuta offeret Deo. ἐρικτὰ *vero dicuntur ea, quæ mola teruntur & glumam abjiciunt, olera leguminibus ſimilia*.

Ibid. Baſilienſis tacito Interprete, τῶν φρυγμάτων αὐτοῦ, mendoſe, ut puto, pro, φρύγματος.

Ibid. ex Baſilienſi.

CAPUT III. LEVITICI.

1. Ἐὰν δὲ θυσία σωτηρίου τὸ δῶρον αὐτοῦ ÷ τῷ κυρίῳ : ἐὰν μὲν ἐκ τῶν βοῶν αὐτοῦ προσαγάγῃ, ἐάν τε ἄρσεν, ἐάν τε θῆλυ, ἄμωμον προσάξει αὐτὸ ἔναντι κυρίου. 2. καὶ ἐπιθήσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ δώρου ※ αὐτοῦ : καὶ σφάξει ※ αὐτὸ : παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ÷ τῶν ὁλοκαυτωμάτων : κύκλῳ. 3. καὶ προσάξουσιν ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου κάρπωμα κυρίῳ, τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, 4. καὶ τοὺς δύο νεφροὺς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελεῖ. 5. καὶ ἀνοίσουσιν αὐτὰ οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ὁλοκαυτώματα, ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός· κάρπωμα ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ.

1. SI autem ſacrificium ſalutaris munus ejus ÷ Domino : ſi quidem ex bobus ſuis adduxerit, ſive maſculum ſive femininum, immaculatum adducet illud ante Dominum. 2. Et imponet manus ſuas ſuper caput muneris ※ ſui, & jugulabit ※ illud : ad januas tabernaculi teſtimonii : & effundent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem ſuper altare ÷ holocauſtorum : in circuitu. 3. Et offerent de ſacrificio ſalutaris oblationem Domino, adipem qui cooperit ventrem, & omnem adipem qui eſt ſuper ventrem, 4. Et duos renes, & adipem qui ſuper ipſos, qui ſuper femora, & pennam quæ ſuper jecur cum renibus auferet. 5. Et offerent ea filii Aaron ſuper altare, ſuper holocauſtomata, ſuper ligna quæ ſuper ignem: oblatio odor ſuavitatis Domino.

6. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν προβάτων τὸ δῶρον αὐτοῦ θυσίαν σωτηρίου τῷ κυρίῳ, ἄρσεν ἢ θῆλυ ἄμωμον προσοίσει αὐτό· 7. ἐὰν ἄρνα προσαγάγῃ τὸ δῶρον αὐτοῦ, προσοίσει αὐτὸ ἔναντι κυρίου. 8. καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ※ αὐτοῦ : ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ δώρου αὐτοῦ. καὶ σφάξει αὐτὸ παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 9. καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν ÷ οἱ ἱερεῖς : τὸ αἷμα ※ αὐτοῦ : ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ προσοίσει ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου κάρπωμα τῷ κυρίῳ, τὸ στέαρ καὶ τὴν ὀσφὺν ἄμωμον σὺν ταῖς ψόαις περιελεῖ αὐτὸ, καὶ τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, 10. καὶ ἀμφοτέρους τοὺς νεφροὺς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν, τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελών, 11. ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὀσμὴ εὐωδίας κάρπωμα κυρίῳ.

6. Si autem de ovibus munus ejus ſacrificium ſalutaris Domino, maſculum aut femininum immaculatum offeret illud. 7. Si agnum adduxerit munus ſuum, offeret illud ante Dominum. 8. Et imponet manum ※ ſuam : ſuper caput muneris ſui : & jugulabit illud ad januas tabernaculi teſtimonii. 9. Et effundent filii Aaron ÷ ſacerdotes : ſanguinem ※ ejus : ſuper altare in circuitu. Et offeret de ſacrificio ſalutaris oblationem Domino, adipem & lumbum immaculatum cum ilibus auferet illum, & adipem qui cooperit ventrem, & omnem adipem qui ſuper ventrem, 10. & duos renes, & adipem qui eſt ſuper ipſos, qui ſuper femora, & pennam, quæ ſuper jecur cum renibus auferens, 11. afferet ſacerdos ſuper altare, odor ſuavitatis, oblatio Domino.

12. Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν αἰγῶν τὸ δῶρον αὐτοῦ, καὶ προσάξει ※ αὐτὸ : ἔναντι κυρίου. 13. καὶ ἐπιθήσουσι τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ σφά-

12. Si autem de capris munus ejus, & adducet ※ illud : ante Dominum. 13. Et imponet manus ſuas ſuper caput ejus : & jugulabunt

ξουσιν αὐτὸ ἔναντι κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ※ αὐτοῦ : ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ ἀνοίσει ἀπ' αὐτοῦ ※ δῶρον αὐτοῦ : κάρπωμα κυρίῳ, τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, 15. καὶ ἀμφοτέρους τοὺς νεφροὺς, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, τὸ ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος σὺν τοῖς νεφροῖς περιελεῖ. 16. καὶ ἀνοίσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ※ ἄρτον : κάρπωμα, ὀσμὴ εὐωδίας κυρίῳ. 17. πᾶν στέαρ τῷ κυρίῳ, νόμιμον εἰς τὸν αἰῶνα εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσῃ κατοικίᾳ ὑμῶν· πᾶν στέαρ καὶ πᾶν αἷμα οὐκ ἔδεσθε.

illud ante Dominum ad januas tabernaculi teſtimonii : Et effundent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem ※ ejus : ſuper altare in circircuitu. 14. Et offeret de eo ※ munus ſuum: hoſtiam Domino, adipem, qui cooperit ventrem, & omnem adipem, qui eſt ſuper ventrem: 15. & utroſque renes, & omnem adipem qui ſuper ipſos, qui ſuper femora, & pennam jecoris cum renibus auferet. 16. Et offeret ea ſacerdos ſuper altare ※ panem : oblatio, odor ſuavitatis Domino. 17. omnis adeps Domino; legitimum in ſæculum in progenies veſtras, in omni habitaculo veſtro. Omnem adipem & omnem ſanguinem non comedetis.

שלמים 1. Α. Σ. Θ. Εἰρηνικῶν. Ο. σωτηρίου.

אשה 3. Ἄλλοι, πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

לזבח שלמים 6. Α. Σ. Θ. Εἰς θυσίαν εἰρηνικῶν. Ο. θυσία σωτηρίου.

מזבח השלמים אשה 9. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ τῆς θυσίας τῶν εἰρηνικῶν πύῤῥον. Ο. ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου κάρπωμα.

האליה Ο. καὶ τὴν ὀσφύν. Ἄλλος, καὶ τὸ κέρκιον.

שתי 10. Ο. ἀμφοτέρους. Ἄλλος, τοὺς δύο.

לחם אשה 11. Ἄλλοι, ἄρτον πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

לפני 12. Ἄλλος, κατὰ πρόσωπον. Ο. ἔναντι.

והקריב 14. Ο. ἀνοίσει. Ἀλλ. προσάξει.

אשה Ἄλλοι, πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

לחם אשה 16. Ἀλλ. ἄρτον πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

לריח Ο. ὀσμή. Ἀλλ. ὀσμήν.

1. HEb. *A. S. Th. Vulg.* pacificorum. *LXX* ſalutaris.

3. *Heb.* ignitio. *Alii*, ignitum. *LXX.* oblatio. *Vulg. in oblationem.*

6. *Hebr. A. S. Th.* in hoſtiam pacificorum. *LXX.* ſacrificium ſalutaris. *Vulg. pacificorum hoſtia.*

9. *Heb.* de ſacrificio pacificorum ignitionem. *Reliqui*, de ſacrificio pacificorum ignitum. *LXX.* de ſacrificio ſalutaris oblationem. *Vulg. de pacificorum hoſtia ſacrificium.*

Heb. caudam ejus. *LXX.* lumbum. *Alius*, & *Vulg.* caudam.

10. *Heb.* & *Alius*, duos [renes.] *LXX.* utroſque [renes.] *Vulg. cum renibus.*

11. *Heb.* panem ignitionis. *Alii.* panem ignitum. *LXX.* oblationem. *Vulg. in pabulum ignis.*

12. *Heb.* ad facies. *Alii.* ad faciem. *LXX.* ante dominum· *Vul. Domino.*

14. *Heb.* & appropinquare faciet. *LXX.* offeret. *Alius*, adducet. *Vulg. tollent.*

Heb. ignitionem. *Alii*, ignitum. *LXX.* oblationem. *Vulg. ignis.*

16. *Heb.* panem ignitionis. *Alii*, panem ignitum. *LXX.* oblationem. *Vulg. in alimoniam ignis.*

Heb. in odorem. *LXX.* odor. *Alius*, odorem. *Vul.* & *ſuaviſſimi odoris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Levitici.

Textum LXX. Interpretum ut erat in Hexaplis ex Codice Colb. ſupra memorato num. 3084. deſumſimus.

v. 1. Α. Σ. Θ. εἰρηνικῶν. Sic vocem שלמים vertere ſolent iidem Interpretes. Hanc porro lectionem, ut & alias omnes hujus capitis ex Baſilienſi Codice mutuamur.

v. 3. Alii, πύῤῥον, Aquila ſcilicet & Theodotio, ut bis capite præcedenti.

v. 6. Ex Baſilienſi.

v. 9. Ex Baſilienſi.

Ibid. Ἄλλος, τὸ κέρκιον. Idem Baſilienſis tacito Interprete. Sed infra idem Baſilienſis habet, οἱ λοιποὶ, τὸ κέρκιον. Levit. 7. 3.

v. 10. Ex Baſilienſi, ut & ſequentes verſiculi.

CAPUT IV. LEVITICI.

1. Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων. 2. λάλησον πρὸς τοὺς υἱοὺς Ισραὴλ λέγων· ψυχὴ ἐὰν ἁμάρτῃ ÷ ἔναντι κυρίου : ἀκουσίως ἀπὸ πάντων τῶν προσταγμάτων κυρίου, ὧν οὐ δεῖ ποιεῖν, καὶ

1. ET locutus eſt Dominus ad Moyſem, dicens: 2. loquere ad filios Iſrael dicens: Anima ſi peccaverit ÷ ante Dominum : non ſponte, de omnibus præceptis Domini, quæ non oportet facere, & fecerit unum aliquid de

ποιήσῃ ἕν τι ἀπ' αὐτῶν. 3. ἐὰν μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ὁ
κεχρισμένος ἁμάρτῃ τοῦ τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν: καὶ προσ-
άξει περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἧς ἥμαρτεν, μόσχον
ἐκ βοῶν ἄμωμον τῷ κυρίῳ περὶ τῆς ἁμαρτίας.
4. καὶ προσάξει τὸν μόσχον παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς
τοῦ μαρτυρίου ἔναντι κυρίου, καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα
αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου ÷ ἔναντι κυ-
ρίου: καὶ σφάξει τὸν μόσχον ἐνώπιον κυρίου. 5. καὶ
λαβὼν ὁ ἱερεὺς ὁ χριστὸς ÷ ὁ τετελειωμένος τὰς
χεῖρας: ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ εἰσοίσει
αὐτὸ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. 6. καὶ βάψει ὁ
ἱερεὺς τὸν δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ αἷμα, καὶ προσ-
ρανεῖ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἑπτάκις τῷ δακτύλῳ
ἔναντι κυρίου κατὰ τὸ καταπέτασμα τὸ ἅγιον.
7. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος ÷ τοῦ
μόσχου: ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιά-
ματος τῆς συνθέσεως ἔναντι κυρίου, ὅ ἐστιν ἐν τῇ
σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ πᾶν τὸ αἷμα τοῦ μόσχου ἐκ-
χεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ὁλοκαυτώ-
σεως, ὅ ἐστι παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρ-
τυρίου. 8. καὶ πᾶν τὸ στέαρ τοῦ μόσχου τοῦ τῆς ἁμαρ-
τίας περιελεῖ ἀπ' αὐτοῦ, τὸ στέαρ τὸ κατακα-
λύπτον τὰ ἐνδόσθια, καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῶν
ἐνδοσθίων, 9. καὶ τοὺς δύο νεφρούς, καὶ τὸ στέαρ τὸ
ἐπ' αὐτῶν, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῶν μηρίων, καὶ τὸν λοβὸν
τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος, σὺν τοῖς νεφροῖς περιελεῖ αὐ-
τό, 10. ὃν τρόπον ἀφαιρεῖται ἀπὸ τοῦ μόσχου τοῦ
τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου. καὶ ἀνοίσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ
τὸ θυσιαστήριον τῆς καρπώσεως. 11. καὶ τὸ δέρμα
τοῦ μόσχου, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν σάρκα σὺν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἀκρωτηρίοις καὶ τῇ κοιλίᾳ καὶ
τῇ κόπρῳ. 12. καὶ ἐξοίσουσιν ὅλον τὸν μόσχον ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τόπον καθαρόν, οὗ ἐκχεοῦσι τὴν
σποδιάν, καὶ κατακαύσουσιν αὐτὸν ἐπὶ ξύλων ἐν πυρί· ἐπὶ τῆς ἐκχύσεως τῆς σποδιᾶς καυθήσεται.

eis. 3. Si quidem princeps ſacerdotum, qui
unctus eſt, peccaverit, ut populus peccare:
& adducet pro peccato ſuo quod peccavit,
vitulum de bobus immaculatum Domino, pro
peccato. 4. Et adducet vitulum ad oſtium ta-
bernaculi teſtimonii ante Dominum, & impo-
net manum ſuam ſuper caput vituli ÷ ante
Dominum: & jugulabit vitulum coram Do-
mino. 5. Et accipiens ſacerdos, qui unctus eſt
÷ qui initiatus eſt manibus: de ſanguine vi-
tuli, & inferet illum in tabernaculum teſti-
monii. 6. Et intinget ſacerdos digitum ſuum
in ſanguinem, & aſperget de ſanguine ſepties di-
gito ante Dominum contra velum ſanctum. 7. Et
imponet ſacerdos de ſanguine ÷ vituli: ſuper
cornua altaris thymiamatis compoſitionis an-
te Dominum, quod eſt in tabernaculo teſti-
monii. Et omnem ſanguinem vituli effundet ad
baſim altaris holocauſtomatum, quod eſt ad
januas tabernaculi teſtimonii. 8. Et omnem
adipem vituli pro peccato auferet ab eo, adi-
pem operientem inteſtina, & omnem adi-
pem, qui eſt ſuper inteſtina: 9. & duos re-
nes, & adipem qui ſuper ipſos, qui eſt ſuper
femora, & pennam quæ ſuper jecur cum re-
nibus auferet ipſam, 10. quemadmodum au-
fertur ipſa a vitulo ſacrificii ſalutaris, & offe-
ret ipſam ſacerdos ſuper altare holocauſti. 11.
Et pellem vituli & omnem ejus carnem cum
capite ejus, & extremitatibus, & ventre, &
fimo. 12. Et efferent totum vitulum extra
caſtra in locum mundum, ubi effundunt ci-
nerem, & comburent illum ſuper ligna in
igne: ſuper effuſione cineris cremabitur.

13. Ἐὰν δὲ πᾶσα συναγωγὴ Ἰσραὴλ ἀγνοήσῃ, καὶ
λάθῃ ῥῆμα ἐξ ὀφθαλμῶν τῆς συναγωγῆς, καὶ ποιήσωσι
μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν κυρίου ἣ οὐ ποιηθήσεται,
καὶ πλημμελήσωσι, 14. καὶ γνωσθῇ αὐτοῖς ἡ ἁμαρ-
τία ἣν ἥμαρτον ἐν αὐτῇ. καὶ προσάξει ἡ συναγω-
γὴ μόσχον ἐκ βοῶν ÷ ἄμωμον: περὶ τῆς ἁμαρτίας. καὶ
προσάξει αὐτὸν παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.
15. καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ πρεσβύτεροι τῆς συναγωγῆς τὰς
χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου ἔναντι κυρίου,
καὶ σφάξουσι τὸν μόσχον ἔναντι κυρίου. 16. καὶ εἰσοίσει ὁ
ἱερεὺς. . . . .

. . . .

17. αἵματος τοῦ μόσχου. καὶ ῥανεῖ ἑπτάκις ἔναντι
κυρίου κατ' ἐνώπιον τοῦ καταπετάσματος ÷ τοῦ ἁγίου:
18. καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐπιθήσει ÷ ὁ ἱερεὺς: ἐπὶ
τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν θυμιαμάτων ÷ τῆς
συνθέσεως: ὅ ἐστιν ἐνώπιον κυρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς
σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ τὸ πᾶν αἷμα ἐκχεεῖ πρὸς
τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν καρπωμάτων, τὸ ὂν
πρὸς τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 19. καὶ τὸ

13. Si autem omnis ſynagoga Iſrael igno-
raverit, & latuerit verbum ab oculis ſynago-
gæ, & fecerint unum de omnibus mandatis
Domini, quod non fiet, & deliquerint: 14. &
innotuerit eis peccatum, quod peccaverunt in
eo: & adducet ſynagoga vitulum ex bobus
÷ immaculatum: pro peccato: & adducet
eum ad oſtium tabernaculi teſtimonii. 15. Et
imponent ſeniores ſynagogæ manus ſuas ſuper
caput vituli ante Dominum, & jugulabunt
vitulum ante Dominum. 16. Et inferet ſacer-
dos. . . . .

17. ſanguine vituli: & aſperget ſepties an-
te Dominum ad faciem velaminis ÷ ſancti:
18. Et de ſanguine imponet ÷ ſacerdos: ſuper
cornua altaris thymiamatum ÷ compoſitio-
nis: quod eſt coram Domino, quod eſt in ta-
bernaculo teſtimonii. Et omnem ſanguinem
effundet ad baſim altaris holocauſtorum,
quod eſt apud oſtium tabernaculi teſtimonii.
19. Et omnem adipem auferet ab eo, & offe-
ret ſuper altare. 20. Et faciet vitulum. . . . .
. . . .

πάν στέαρ αὐτοῦ περιελεῖ ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. 20. καὶ ποιήσει τὸν μόσχον...... .... ※ τοῦ: ὃν ἐξιλάσεται περὶ αὐτῶν ὁ ἱερεὺς, καὶ ἀφεθήσεται αὐτοῖς ÷ ἡ ἁμαρτία: 21. καὶ ἐξοίσουσι τὸν μόσχον ÷ ὅλον: ἔξω τῆς παρεμβολῆς. καὶ κατακαύσουσι τὸν μόσχον, ὃν τρόπον κατέκαυσαν τὸν μόσχον τὸν πρότερον· ἁμαρτίας συναγωγῆς ἐστιν.

22. Ἐὰν δὲ ὁ ἄρχων ἁμάρτῃ καὶ ποιήσῃ μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἣ οὐ ποιηθήσεται, ἀκουσίως, καὶ πλημμεληθῇ. 23. καὶ γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτία ἣν ἥμαρτεν ἐν αὐτῇ· καὶ προσοίσει τὸ δῶρον αὐτοῦ χίμαρον........ ....

24. τοῦ χιμάρου, καὶ σφάξουσιν αὐτὸν ἐν τόπῳ οὗ σφάζουσι τὰ ὁλοκαυτώματα ἐνώπιον κυρίου· ἁμαρτίας ἐστίν. 25. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς ἁμαρτίας τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, καὶ ÷ δώσει: ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ πᾶν τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων, 26. καὶ πᾶν τὸ στέαρ αὐτοῦ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὥσπερ τὸ στέαρ θυσίας σωτηρίου. καὶ ἐξιλάσεται περὶ.......................

& depropitiabit pro eis ſacerdos & dimittetur eis ÷ peccatum: 21. Et efferent vitulum ÷ totum: extra caſtra & comburent vitulum, quemadmodum combuſſerunt vitulum priorem: peccati ſynagogæ eſt.

22. Si autem princeps peccaverit, & fecerit unum de omnibus mandatis Domini Dei ſui, quod non fiet, non ſponte, & deliquerit, 23. & innotuerit ei peccatum, quod peccavit in eo, & offeret munus ſuum hircum.......... ....

24. hirci, & jugulabunt eum in loco, ubi jugulant holocauſtomata coram Domino: peccati eſt. 25. Et imponet ſacerdos de ſanguine, qui peccati eſt, digito ſuo, & ÷ dabit: ſuper cornua altaris holocauſtomatum: & omnem ſanguinem ejus effundet ad baſim altaris holocauſtomatum: 26. & omnem adipem ejus offeret ſuper altare, ſicut adipem ſacrificii ſalutaris. Et depropitiabit pro.................... ....

בשגגה 2. Α. Σ. ἐν ἀγνοίᾳ. Ο. ἀκουσίως.

לאשמת העם 3. Α. Εἰς πλημμέλησιν τοῦ λαοῦ. Ο. τοῦ τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν.

לחטאת Ο. περὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλος, Εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

הביא 4. Ο. προσάξει. Ἄλλος, προσοίσει.

את־פני פרכת 6. Ο. κατὰ τὸ καταπέτασμα. Ἄλλος, πρὸς τῷ προσώπῳ τοῦ καταπετάσματος.

הסמים 7. Ο. τῆς συνθέσεως. Ἄλλος, τῶν ἀρωμάτων.

העלה Ο. τῶν ὁλοκαυτωμάτων. Ἄλλος, τῆς ὁλοκαυτώσεως. Ἄλλος, τῆς καρπώσεως.

ירים 8. Ο. περιελεῖ. Ἄλλος, ὑψώσει.

על הקרב Ο. τὰ ἐνδόσθια. Ἄλλος, τὴν κοιλίαν.

על הקרב Ο. τῶν ἐνδοσθίων. Ἄλλος, τῆς κοιλίας.

השלמים 10. Ἄλλοι, τῶν Εἰρηνικῶν. Ο. τοῦ σωτηρίου.

על־כרעיו 11. Ο. τοῖς ἀκρωτηρίοις. Ἄλλος, τοῖς ποσὶν αὐτοῦ.

ונעלם דבר 13. Ο. καὶ λάθῃ ῥῆμα. Ο. ἄλλως, καὶ παρορaθῇ λόγος.

הקהל 14. Ο. ἡ συναγωγή. Ἄλλος, ἡ ἐκκλησία.

הביאו Ο. προσάξει. Ἄλλος, προσάξουσιν.

את פני 17. Ο. κατενώπιον. Ἄλλος, κατὰ πρόσωπον.

2. HEb. *A. S.* in ignorantia. *LXX.* non ſponte. *Vulg. per ignorantiam.*

3. *Heb. A.* ad delictum populi. *LXX.* ut populus peccaret. *Vul. delinquere faciens populum.*

Heb. & Alius, in peccatum. *LXX. Vulg.* pro peccato.

4. *Hebr. & Alius*, adferet. *LXX. & Vulg.* adducet.

6. *Heb.* cum faciebus veli. *LXX.* ad velum. *Alius*, cum facie veli. *Vulg. contra velum.*

7. *Heb. & Alius*, aromatum. *LXX.* compoſitionis. *Vulg. thymiamatis gratiſſimi.*

Heb. aſcenſionis. *LXX.* holocauſtorum. *Al.* oblationis holocauſti. *Alius*, oblationis. *Vulg. holocauſti.*

8. *Heb. & Alius*, levabit. *LXX. Vul.* auferet.

Heb. inteſtinum. *LXX.* inteſtina. *Alius*, ventrem. *Vulg. vitalia.*

Heb. ſuper inteſtinum *LXX.* Inteſtina. *Alius*, ventrem. *Vulg. quæ intrinſecus ſunt.*

10. *Heb. & Alii & Vulg.* pacificorum. *LXX.* ſalutaris.

11. *Heb.* cruribus ejus. *LXX.* extremitatibus. *Alius*, pedibus ejus. *Vulg. pedibus.*

13. *Heb.* & abſconditum fuerit verbum. *LXX.* & latuerit verbum. *LXX. aliter*, & neglectum fuerit verbum. *Vulg. & per imperitiam.*

14. *Heb.* Congregatio. *LXX.* Synagoga. *Al.* Eccleſia. *Vulg. vacat.*

Hebr. & Alius, adducent. *LXX. & Vulg.* adducet.

17. *Hebr.* ad facies. *LXX.* in conſpectu. *Alius*, ad faciem.

18 O.

18. O. τῶν θυμιαμάτων. Αλλ. τῶν ἀρωμάτων.

אל־יסוד O. πρὸς τὴν βάσιν. Αλλ. Εἰς τὸ θεμέλιον.

העלה O. τῶν καρπώσεων. Αλλος, ὁλοκαυτώσεως.

לפר 20 O. τὸν μόσχον. Αλλος, ὁ μόσχος.

הקהל 21. O. συναγωγῆς. Αλλος, ἐκκλησίας.

זכר תמים 23. O. ἄρσεν ἄμωμον. Αλλος, περὶ ἁμαρτίας.

השלמים 31. Αλλοι, τῶν Εἰρηνικῶν. O. σωτηρίου.

כבש 32. O. πρόβατον. Αλλος, ἀμνόν.

33. post, ὁλοκαυτώματα, Alius addit, ἐν τόπῳ ἁγίῳ.

ולקח 34. O. καὶ λαβών. Αλλος, καὶ λήψεται.

העלה O. τῆς ὁλοκαρπώσεως. Αλλος, τῶν ὁλοκαυτωμάτων.

הכשב 35. O. προβάτου. Αλλος, τοῦ ἀμνοῦ.

חטא O. ἥμαρτε, Alius addit, κυρίῳ.

18. *LXX.* thymiamatum. *Alius*, aromatum.

Heb. ad fundamentum. *LXX.* ad baſim. *Al.* in fundamentum. *Vulg. juxta baſim.*

Heb. aſcenſionis. *LXX.* oblationum. *Alius*, oblationis holocauſtorum. *Vulg. holocauſtorum.*

20. *Heb.* juvenco. *LXX.* vitulum. *Alius*, vitulus. *Vulg. de hoc vitulo.*

21. *Heb.* congregationis. *LXX.* ſynagogæ. *Al.* eccleſiæ. *Vulg. multitudinis.*

23. *Heb.* maſculum integrum. *LXX.* maſculum immaculatum. *Alius*, pro peccato. *Vulg. immaculatum, omiſſa voce, maſculum.*

31. *Heb. Alii & Vulg.* pacificorum. *LXX.* ſalutaris.

32. *Hebr. & Alius*, agnum. *LXX.* ovem. *Vul. de pecoribus.*

33. *poſt*, holocauſta, *Alius addit*, in loco ſancto.

34. *Hebr. & Al.* & accipiet. *LXX.* & accipiens. *Vulg. ſumetque.*

Heb. aſcenſionis. *LXX.* holocauſtorum oblationis. *Alius*, holocauſtomatum. *Vulg. holocauſti.*

35. *Hebr. & Alius*, agni. *LXX.* ovis. *Vulg. arietis.*

Hebr. peccavit. *LXX.* peccavit, *Alius addit*, Domino.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Levitici.

Caput IV. Levitici ſecundum verſionem LXX. Interpretum, ut in Hexaplis erat, mutuamur ex Colbertino ſæpe memorato num. 3084. Sed aliquot in locis lacerum & in fine mutilum.

v. 2. A. Σ. ἐν ἀγνοίᾳ. Sic duæ Catenæ Regiæ. Edit. Romana ſoli Aquilæ tribuit. Baſilienſis vero, ἐν ἀγνοίᾳ, tacito Interpretum nomine.

v. 3. A. εἰς πλημμέλησιν τοῦ λαοῦ. Sic Euſebius in Pſalmos, p. 386. Baſilienſis Interpretem non indicat.

Ibid. Αλλος, εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Sic Baſilienſis tacito Interprete, quem puto eſſe Aquilam.

v. 4. προσθήσει. Ex Baſilienſi.

v. 6. Αλλος, σὺν τῷ προσώπῳ τοῦ καταπετάσματος. Sic Baſilienſis ſine Interpretis nomine, quem puto Aquilam eſſe.

v. 7. Αλλος, τῶν ἀρωμάτων, ex Baſilienſi. Vocem סמים ita vertit ſupra Aquila, Exod. 30. 7. Symmachus, Exod. 35. 8. Et Theodotio in utroque loco.

Ibid. Has lectiones ex Baſilienſi mutuamur, tacitis Interpretibus.

v. 8. Αλλος, ὑφάνει. forte Aquila, nam literam e veſtigio ſequitur. Ex Baſilienſi.

Ibid. duas lectiones ſequentes, τὴν κοιλίαν & τῆς κοιλίας adfert Baſilienſis, tacito Interprete.

v. 10. Αλλοι, τῶν εἰρηνικῶν, *pacificorum*; id eſt, A. S. & Th. ut ſæpe vidimus ſupra, quos ſequitur Vulgatus Interpres. Ex Baſilienſi.

v. 11. Αλλος, σὺν τῷ ποδὶ αὐτοῦ. Sic Baſilienſis, non nominato Interprete, quem ſequitur Hieronymus, ſeu Vulgatus Interpres.

v. 13. O. παρορᾶθῃ λόγον. Eſt altera lectio LXX. Interpretum, quam obſervant & Edit. Rom. & Regii Codices.

v. 14. Αλλος, ἡ ἐκκλησία. Ita Baſilienſis. Vocem קהל LXX. Interpretes modo συναγωγὴν, modo ἐκκλησίαν vertunt.

Ibid. Αλλος, προσάξουσι. Ex Baſilienſi.

v. 17. Ex Baſilienſi.

v. 18. O. τῶν θυμιαμάτων. Αλλ. τῶν ἀρωμάτων. Sic omnes Codices Mſſ. & Editio Romana: Neutram vero lectionem habet Hebræus.

Ibid. εἰς τὸν θεμέλιον. Sic omnes Codices & Editio Rom.

Ibid. ὁλοκαυτώσεως. Ex Baſilienſi.

v. 21. Αλλος, ἐκκλησίας. Ita Baſilienſis.

v. 23. Αλλος, περὶ ἁμαρτίας. Sic Baſilienſis. Non eſt in Hebræo.

v. 31. 32. Ex Baſilienſi, ut & ſequentes, quarum pleræque jam ſupra leguntur.

CAPUT V. LEVITICI.

עון 1. O. τῆς ἁμαρτίας. Αλλος, τὸ ἀνόμημα.

שרץ 2. A. Σ. ἑρπετοῦ. O. κτηνῶν.

אשם 4. O. ἁμάρτῃ. Αλλος, πλημμελήσῃ.

1. HEb. *Alius & Vulg.* iniquitatem. *LXX.* peccatum.

2. *H. A. S.* reptilis. *LXX.* pecorum. *Vulg. reptile.*

4. *H.* deliquit. *LXX* peccaverit. *Alius*, deliquerit. *Vulg. delictum ſuum.*

בערכך 10. Ο. ὡς καθήκει. Αλλος, κατὰ τὴν κρίσιν.

תשיג 11. Ο. εὑρίσκῃ. Αλλος, καταλάβῃ.

והביאה 12. Α. Σ. Θ. αὐτήν. Ο. αὐτό.

כמנחה 13. Ο. ὡς θυσία σεμιδάλεως. Αλλος, ὡς θυσία αἰνέσεως.

נפש בי־תמעל מעל וחטאה בשגגה 15. Ο. ἡ ἂν λάθῃ αὐτὸν λήθη, καὶ ἁμάρτῃ ἀκουσίως. Αλλος, ἀδικήσῃ ἀδικίαν, ἢ ἐὰν παραβῇ παράβασιν.

שקלים בשקל הקדש Ο. σίκλων, τῷ σίκλῳ τῶν ἁγίων. Αλλος, σταθμὸν, ἐν σταθμῷ ἁγίων.

עון 17. Ο. ἁμαρτίαν. Αλλος, ἀνομίαν.

לאשם 18. Ο. εἰς πλημμέλειαν. Αλλος, εἰς λύτρωσιν.

אשם הוא אשם אשם 19. Ο. ἐπλημμέλησε γὰρ πλημμελείᾳ. Αλλος, ἐπλημμέλησε γὰρ πλημμελείᾳ πλημμέλησιν.

10. *H. & Al.* juxta judicium. *LXX.* ut decet. *Vulg. ut fieri ſolet.*

11. *H.* attigerit. *LXX.* inveniat. *Alius*, apprehendat. *Vulg. quiverit offerre.*

12. *H.* & adducet eam. *A. S. Th.* eam. *LXX.* & afferet illud. *Vul. tradetque eam.*

13. *H.* ſicut munus. *LXX.* ut ſacrificium ſimilæ. *Al.* ut ſacrificium laudis. *Vulg. in munere.*

15. *H.* anima cum prævaricata fuerit prævaricationem, & peccaverit in ignorantia. *LXX.* quæcumque latuerit eam oblivione, & peccaverit non ſponte. *Al.* ſi injuſte fecerit injuſtitiam, vel ſi tranſgreſſa fuerit tranſgreſſionem. *Vulg. Anima, ſi prævaricans cæremonias per errorem.*

H. ſiclorum in ſiclo ſanctitatis. *LXX.* ſiclorum, ſiclo ſanctorum. *Al.* pondus, in pondere ſanctorum. *Vulg. duobus ſiclis juxta pondus ſanctuarii.*

17. *H.* perverſitatem. *LXX.* peccatum. *Alius, & Vul.* iniquitatem.

18. *Heb.* ad delictum. *LXX.* in delictum. *Al.* in redemptionem. *Vulg. juxta menſuram æſtimationemque peccati.*

19. *Heb.* delictum illud delinquendo deliquit. *LXX.* deliquit enim delicto. *Alius*, deliquit enim delinquendo delictum. *Vulg. quia per errorem deliquit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Levitici.

v. 1. Αλλος, ἀνόμημα. Ita Baſilienſis Codex.

v. 2. Α. Σ. ἑρπετῶν. Ex Iſychio, qui ſic habet: *Vel quodlibet reptile, id eſt, quod ſuper ventrem ſuum trahitur, quæ nihilominus Symmachus & Aquila, reptilia, ediderunt, LXX. autem, abominationes.* Sic ille, qui non genera & caſus refert, ut exſtabant in Hexaplis; ſed ea ad ſeriem orationis ſuæ accommodat, ut liquet, quemadmodum & alii Patres perſæpe fecerunt. In hoc autem peccat, quod vocem βδελυγμάτων, *abominationum*, quæ in LXX. legitur, putet reſpondere voci Symmachi & Aquilæ ἑρπετῶν, reptilis, ſive שרץ Hebraico. Nam LXX. hæc Hebraici textûs verba בנבלת שרץ טמא, ſic exprimunt, ἢ τῶν θνησιμαίων κτηνῶν τῶν ἀκαθάρτων. *aut morticinorum pecorum immundorum.* Ubi שרץ per κτηνῶν exprimitur.

v. 4. Αλλος, πλημμελήσῃ. Ex Baſilienſi.

v. 10. Αλλος, κατὰ τὴν κρίσιν, בערכך. Videtur autem Aquilæ eſſe, qui literam κατὰ πόδα ſequitur. Ex Baſilienſi.

v. 11. Ex Baſilienſi.

v. 12. Ex eodem. Hîc autem LXX. αὐτὸ in neutro habent, quia referunt ad τὸ δῶρον. A. S. Th. in feminino, quia σεμίδαλιν reſpiciunt.

v. 13. O. σεμιδάλεως, Alius, αἰνέσεως. Neutrum exſtat in Hebræo. Ex Baſilienſi.

v. 15. Αλλος, ἀδικήσῃ ἀδικίαν, ἢ ἐὰν παραβῇ παράβασιν. Sic Mſſ. omnes, & Editio Romana. Puto autem Aquilæ eſſe.

Ibid. Αλλος, σταθμὸν, ἐν σταθμῷ ἁγίων. Sic duo Mſſ. Regii & Edit. Rom. Druſius legendum putat, σταθμῶν ἐν σταθμῷ, ſed nullum Exemplar ſic habet.

v. 17. Αλλος, ἀνομίαν. Ita Baſilienſis.

v. 18. Αλλος, εἰς λύτρωσιν. Sic omnes Mſſ. Regii & Editio Romana. Druſius legendum putat, εἰς πλημμέλειαν. Sed reclamant omnia exemplaria. Et alioquin hæc interpretatio ſi non literam אשם ſenſum tamen reſpicit: eſſeque poteſt Symmachi.

v. 19. Αλλο, ἐπλημμέλησε γὰρ πλημμελείᾳ, πλημμέλησιν. Sic Editio Romana: videtur autem eſſe Aquilæ verſio.

CAPUT VI. LEVITICI.

ומעלה מעל ביהוה 2. παριδὼν παρίδῃ τὰς ἐντολὰς κυρίου. Αλλος, ἀδικήσῃ ἀδίκημα εἰς τὸν κύριον.

כחש Ο. ψεύσηται. Αλλος, ἀρνήσηται.

בתשומת יד Ο. περὶ κοινωνίας. Αλλος, ἐν θέματι χειρός. Αλλος, ἐν πιστώσει χειρός.

בגזל Ο. περὶ ἁρπαγῆς. Αλλος, ἐν ἀναγκασμῷ.

2. Heb. prævaricata fuerit prævaricationem in Dominum. *LXX.* deſpiciens deſpexerit mandata Domini. *Alius*, injuſte fecerit injuſtitiam in Dominum. *Vulg. contempto Domino.*

Heb. LXX. mentitus fuerit. *Al. & Vulg.* negaverit.

Heb. & Alius, in poſitione manus. *LXX.* de ſocietate. *Alius*, in probatione manus. *Vulg. quod fidei ejus creditum fuerit.*

Heb. in rapina. *LXX.* de rapina. *Alius*, in coactione. *Vulg. vel vi aliquid extorſerit.*

עשק את־עמיתו A. Σ. Θ. ἐσυκοφάντησε τὸν πλησίον αὐτοῦ. O. ἠδίκησε τὸν πλησίον.

את־העשק אשר עשק 4. A. Σ. Θ. συκοφαντίαν ἣν ἐσυκοφάντησεν. O. ἀδίκημα ὃ ἠδίκησε.

בד 10. O. λινοῦν. Ἄλλος, διπλοῦν, bis.

על־בשרו O. ἐπὶ τὸ σῶμα. Ἄλλος, περὶ τὰς σάρκας.

את־הדשן 11. O. κατακάρπωσιν. Ἄλλος, πιότητα.

השלמים 12. Ἄλλοι, εἰρηνικῶν. O. τοῦ σωτηρίου.

הקרב 14. O. προσάξουσι. Ἄλλος, προσοίσουσιν.

מאשי 17. O. τῶν καρπωμάτων κυρίου. Ἄλλος, τοῦ πυρός μου.

יקדש 18. O. ἁγιασθήσεται. Ἄλλος, μολυνθήσεται.

מרבכת 21. A. ζέσιν. Σ. πεπλατυμμένην. O. πεφυραμένην.

תפיני O. ἑλικτά. Ἄλλος, ἐρικτά.

כל־מנחת 23. O. πᾶσα θυσία. Ἄλλος, πᾶν μάννα.

כליל תהיה A. [ὁλόκληρον ἔσται] O. ὁλόκαυτος ἔσται.

החטאת 25. Σ. O. Θ. ἁμαρτίας.

המחטא 26. O. ὁ ἀναφέρων. Θ. [ἱλασκόμενος]

Heb. vi occupavit proximum ſuum. *A. S. Th.* calumniatus eſt proximum ſuum. *LXX.* injuriam fecit proximo. *Vulg. aut calumniam fecerit.*

4. *Heb.* uſurpationem quam uſurpavit. *A. S. Th.* ſycophantiam qua calumniatus eſt. *LXX.* injuſtitiam quam injuſte fecit. *Vulg. qua per fraudem voluit obtinere.*

10. *Hebr.* lini. *LXX.* lineum. *Alius*, duplex, *bis. Vul. & feminalibus lineis.*

Heb. ſuper carnem ſuam. *LXX.* ſuper corpus. *Alius*, circum carnes ſuas. *In Vul. deeſt.*

11. *H.* cinerem. *LXX.* catacarpoſin. *In Vul. deeſt. Alius*, pinguedinem. *Vul. favillam.*

12. *Heb. Al. & Vulg.* pacificorum. *LXX.* ſalutaris.

14. *Heb.* admovere. *LXX.* adducent. *Alius*, *& Vulg.* offerent.

17. *Heb.* ex ignitionibus. *LXX.* ab hoſtiis Domini. *Alius*, ab igne meo. *Vulg. incenſum.*

18. *Heb. LXX. Vulg.* ſanctificabitur. *Alius*, polluetur.

21. *Heb.* frictam. *A.* fervidam. *S.* dilatatam. *LXX.* conſperſam. *Vulg. calidam.*

Heb. coctiones. *LXX.* circumvoluta. *Alius*, freſa. *in Vulg. deeſt.*

23. *Heb.* omne munus. *LXX. Vulg.* omne ſacrificium. *Alius*, omne manna.

Heb. totum erit. *A.* integrum erit. *LXX.* holocauſtum erit. *Vulg. igne conſumetur.*

25. *Heb. S. LXX. Th.* peccati. *Vulg. pro peccato.*

26. *H. Th.* expians. *LXX.* qui offeret. *Vulg. qui offert.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Levitici.

V. 2. Ἄλλος, ἀδικῶν ἀδίκημα. Sic Baſilienſis, tacito Interprete, quem puto eſſe Aquilam. V. ſupra, Levit. 5. 15.

Ibid. Ἄλλος, ἀρνήσηται. Ita Baſilienſis, ſine nomine Interpretis, quem ſequitur Vulgata.

Ibid. Ἄλλος, ἐν θέματι χειρὸς, hic videtur Aquila eſſe, qui literam ſequitur. Ἄλλος, ἐν πιστώσει χειρός: hic putatur eſſe Symmachus. Ex Baſilienſi primus; ſecundus vero ex Editione Romana, & ex duabus Regiis Catenis.

Ibid. ἐν ἀναγκασμῷ. Sic unus Regius, & Edit. Rom. non indicato Interpretis nomine.

Ibid. A. Σ. Θ. ἐσυκοφάντησε. Sic duo Regii Codices & Editio Rom. In hunc locum Iſychius. *Cæteri Interpretes, Aquila, Theodotio & Symmachus, ubi dixerunt LXX. Si nocuit aliquid proximum ſuum, iſti verterunt, Si calumniatus eſt aliquid.*

V. 4. A. Σ. Θ. συκοφαντίαν. Ita Baſilienſis & Editio Romana.

V. 10. Ἄλλος, διπλοῦν. Ex Baſilienſi. Sic vocem בד ſolet vertere Interpres quidam, qui nuſpiam nominatur. Vide infra, Cap. 16. paſſim.

Ibid. Ἄλλος, περὶ τὰς σάρκας. Sic Baſilienſis, non indicans Interpretem, qui videtur eſſe Aquila.

V. 11. Ἄλλος, πιότητα. Ex Baſilienſi.

V. 12. Ἄλλοι, εἰρηνικῶν. Ex Baſilienſi. Sic ſemper tres Interpretes, quos ſequitur Vulgata.

V. 14. Ἄλλος, προσοίσουσι. Sic quidam Mſſ.

V. 17. τοῦ πυρός μου. Ex Baſilienſi. Videtur omnino Aquilæ eſſe.

V. 18. Ἄλλος, μολυνθήσεται. Hanc lectionem mutuamur ex loco Origenis in Catenis Regiis Mſſ. ubi ſic legitur: τινὲς τὸ, ἁγιασθήσεται, μολυνθήσεται φασὶν, οὐ διὰ τὴν θυσίαν οἶμαι, ἀλλὰ διὰ τὸ τόλμημα τοῦ ἁπτομένου. Ἀγγαῖος γάρ φησιν, ὃς ἂν ἅψηται, μιανθήσεται. i. *Quidam illud*, ſanctificabitur, *ſic exprimunt*, polluetur. *Non propter ſacrificium, ut arbitror, ſed propter audaciam tangentis. Aggeus enim ait: quicumque tetigerit, polluetur.*

V. 21. A. ζέσιν. Σ. πεπλατυμμένην. Ex Baſilienſi, & ex Heſychio, qui ſic habet: *Addidit autem &*, conſperſam, *quod LXX. ſic ediderunt*, conſperſam offeret eam buccellas, ſacrificium boni odoris Domino; *odorem conſperſam eamdem dicentes*, buccellas. *Et buccellas quidem dixiſſe intelliguntur, utpote multipliciter procedentem, propter paſſiones, per partes provenientes; Conſperſam autem, utpote in unum collectam, unde pro buccellis Symmachus*, dilatatam, *edidit: quædam autem ἀντίγραφα, ἑλικτὰ habent, id eſt complexa, quia invicem ſibi cohærent paſſiones Domini.* Hactenus Iſychius, qui exiſtimat vocem, *buccellas*, id eſt, ἑλικτά, ut legitur in textu Græco LXX. Interpretum, reſpondere voci Symmachi, πεπλατυμμένην; ſed perperam, ut cum ipſa ratio, tum Baſilienſis Codex commonſtrant: nam ad vocem, πεφυραμένην, quâ LXX. vocem Hebræam מרבכת exprimunt, Baſilienſis applicat verſionem Aquilæ

ζεςὸν, & Symmachi, πεπλατυμένην. Vox autem ſequens Hebraïca in plurali numero poſita רקיקי. pluraliter effertur a LXX. Interpretibus, λάγανα, quod Iſychius buccellas, alii, circumvoluta, vertunt.

Ibid. Αλλ@, ἱερατά, vel, ἱερατά. Ex Edit.Rom. Videtur varia lectio eſſe LXX. Interpretum.

v. 23. Αλλ. πᾶν μάννα. Sic Baſilienſis. Videtur autem Theodotionis eſſe.

Ibid. A. ἀλλαλπρον ἔςαι. Uncinis incluſimus, utpote ex Latino Iſychii efformatum, qui ait Aquilam vertiſſe, integrum erit.

v. 25. Ex Iſychio.

v. 26. Theodotionis lectionem, ἱλασκόμενος, uncinis incluſam ex Latina Iſychii, expians, expreſſimus.

CAPUT VII. LEVITICI.

את־האליה ואת־החלב המכסה את־הקרב 3. Οἱ λοιποὶ, τὸ κέρκιον τὸ κατακαλύπτον τῆς κοιλίας. Ο. τὴν ὀσφὺν καὶ πᾶν τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον τὰ ἐνδόσθια.

יאכל 6. Ο. ἔδεται. Αλλος, βρωθήσεται.

איש 8. Ο. ἀνθρώπου. Αλλος, ἀνδρός.

הקריב Ο. προσφέρει. Αλλος, φέρει. Αλλος, προσάγει.

נעשה 9. Ο. ποιηθήσεται. Αλλος, πεφθήσεται.

במרחשת Ο. ἐπ' ἐσχάρας. Αλλος, καυστή.

איש כאחיו 10. Ο. τὸ ἴσον. Αλλος, ἀνὴρ ὡς ἀδελφῷ αὐτοῦ.

זבח השלמים 11. Αλλοι, θυσίας τῶν εἰρηνικῶν. Ο. θυσίας σωτηρίου.

על־תורה 12. Ο. περὶ αἰνέσεως. Αλλοι, ἐπὶ εὐχαριστίας.

חלות מצות Ο. ἄρτους ἐκ σεμιδάλεως. Αλλος, ἄρτους ἀζύμους ἐκ σεμιδάλεως. Αλλος, κολλυρίδας. Αλλος, κολλύρας.

סלת מרבכת A. σεμίδαλιν ζεστήν. Ο. σεμίδαλιν πεφυραμένην.

על־חלת לחם חמץ 13. Ο. ἐπ' ἄρτοις ζυμιταῖς. Αλλος, ἐπὶ κολλύρων ἄρτων.

שלמיו Αλλοι, εἰρηνικῶν. Ο. σωτηρίου.

תרומה 14. Ο. ἀφαίρεμα. Σχόλιον, ἀφόρισμα, ἐπίθεμα, καρπώματα.

פגול יהיה 18. A. Σ. ἀπόβλητον. Ο. μίασμά ἐστιν. Θ. φεγγὼλ ἔσται.

השלמים 20. Αλλοι, τῶν εἰρηνικῶν. Ο. τοῦ σωτηρίου.

אשה 25. A. Θ. πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

את אשי 30. Αλλοι, πύῤῥα. Ο. καρπώματα.

את־החלב המזבחה 31. Ο. τὸ στέαρ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Αλλος, τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τοῦ στηθυνίου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.

את שוק 32. Ο. τὸν βραχίονα. Αλλος, τὴν κνήμην.

3. HEb. caudam & adipem operientem inteſtinum. *Reliqui*, caudam [& adipem] qui operit ventrem. *LXX.* lumbum & omnem adipem operientem inteſtina. *Vulg. caudam & adipem, qui operit vitalia.*

6. *Heb.* comedet. *LXX.* edet. *Alius*, manducabit. *Vulg. veſcetur his carnibus.*

8. *Hebr. & Alius*, viri. *LXX.* hominis. *Vulg. vacat.*

Hebr. accedere fecit. *LXX. Vulg.* offert. *Al.* fert. *Alius*, adducit.

9. *Heb.* quod fiet. *LXX.* fiet. *Alius*, coquetur. *Vulg. coquitur.*

Heb. in ſartagine. *LXX.* ſuper craticulam. *Al.* combuſtum ſacrificium. *Vulg. in clibano.*

10. *Hebr.* vir ſecundum fratrem ſuum. *LXX.* æquale. *Alius*, vir ut fratri ſuo. *Vul. menſura aqua per ſingulos dividetur.*

11. *Heb. & Alii*, ſacrificii pacificorum. *LXX.* ſacrificii ſalutaris. *Vulg. hoſtiæ pacificorum.*

12. *Heb.* ſuper confeſſione. *LXX.* pro laudatione. *Alii*, ſuper gratiarum actione. *Vulg. pro gratiarum actione.*

Hebr. placentas infermentatas. *LXX.* panes ex ſimila. *Alius*, panes azymos ex ſimila. *Al.* collyridas. *Alius*, collyras. *Vulg. panes abſque fermento.*

Heb. ſimilam frictam. *A.* ſimilam fervidam. *LXX.* ſimilam conſperſam. *Vulg. coctamque ſimilam.*

13. *Hebr.* ſuper placentis panis fermentati. *LXX.* ſuper panes fermentatos. *Alius*, ſuper collyris panum. *Vul. panes quoque fermentatos.*

Heb. & Alii, pacificorum. *LXX.* ſalutaris. *Vul. pro pacificis.*

14. *Heb.* oblationem. *LXX.* demptionem. *Scholium*, ſeparationem, impoſitionem, fructuum oblationes. *Vul. offeretur Domino.*

18. *Hebr.* corruptum erit. *A. S.* abjectum erit. *LXX.* inquinatio eſt. *Th.* phengol erit. *Vul. nec proderit offerenti.*

20. *Heb. Alii & Vulg.* pacificorum. *LXX.* ſalutaris.

25. *Heb.* ignitionem. *A. Th.* ignitum. *LXX.* hoſtiam. *Vulg. incenſum.*

30. *Heb.* ignitiones. *Alii*, ignita. *LXX.* hoſtias. *Vul. vacat.*

31. *Hebr. LXX.* adipem ſuper altare. *Alius*, adipem, qui ſuper pectuſculum eſt ſuper altare. *Vul. adipem ſuper altare.*

32. *Heb.* armum. *LXX.* brachium. *Alius*, femur. *Vul. armus quoque.*

באשי יהוה 35. Ἄλλοι, τῦ πυρὸς Θεοῦ. Ο. ἀπὸ τῶν καρπωμάτων τοῦ κυρίου.

35. *Heb.* de ignitionibus Dei. *Alii*, ignis Dei. *LXX.* ab hoſtiis Domini. *Vulg. in caremoniis Domini.*

השלמים 37. Ἄλλοι, τῶν εἰρηνικῶν. Ο. τῦ σωτηρίου.

37. *Heb. Alii & Vul.* pacificorum. *LXX.* ſalutaris.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Levitici.

v. 3. Οἱ λοιποί, τὸ κέρκιον, τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν. Sic Mſſ. duo Regii, & Baſilienſis, qui poſtremus tantum habet, οἱ λοιποί, τὸ κέρκιον. Alii pleniorem locum habent, ut ſupra; ſed ipſum haud dubie mutilum: nam legendum, τὸ κέρκιον καὶ τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον.

v. 6. Ἄλλος, βρωθήσεται. Sic Baſilienſis. Hæc autem vox videtur active ſumi.

v. 8. Ἀλλ. ἀνδρός. Ex Baſilienſi.

Ibid. Ἄλλος, φέρει. Ἄλλος, προσάγει. Ex eodem Baſilienſi.

v. 9. Ἀλλ. ποιηθήσεται. Ex Baſilienſi.

Ibid. Ἄλλος, καυστή. Supple, θυσία. Ex Baſilienſi.

v. 10. Ἀλλ. ἀνὴρ ὡς ἀδελφοῦ αὐτοῦ, איש כאחיו. Videtur omnino Aquilæ eſſe. Ex Baſilienſi.

v. 11. Ex Baſilienſi, ut alibi paſſim.

v. 12. Ἀλλ. ἐπ' εὐχαριστίας. In Edit. Rom. legitur περὶ εὐχαριστίας; ſed præſtat lectio Baſilienſis, meliuſque quadrat cum Hebræo על־תודה. Videtur autem eſſe Aquilæ, qui Pſalmo 106. 22. eamdem vocem vertit, εὐχαριστίας. Hinc nomen Juda, εὐχαριστίαν interpretatur Joſeph. Antiquit. Jud. lib. 1. Cap. 19. Hieron. Libr. Quæſt. Hebr. *A confeſſione confeſſoris, id eſt, Juda, nomen eſt dictum. Veruntamen hic confeſſio pro gratiarum actione, ſeu pro laude accipitur, ut frequenter in Pſalmis in Evangelio.* Hæc annotavit Druſius.

Ibid. Ἄρτους ἀζύμους ἐκ σεμιδάλεως. Ἀλλ. κολλυρίδας. Ἀλ. κολλύρας. Priores duas ex Edit. Romana mutuamur; poſtremam ex Baſilienſi. In hunc locum hæc habet Druſius. *A* κολλύρα *diminutivum eſt*, κολλυρίς, *unde*, κολλυρίδες *2. Samuel 13. 6.* שתי לבבות δύο κολλυρίδας: & 2. Sam. 6. חלת לחם κολλυρίδα ἄρτου, Collyridem panis. *Hieronymus hic vertit* panes, *ut LXX.* ἄρτους: ſed mox, חלת בלולת בשמן *idem*, collyridas olei admiſtione conſperſas. *Similiter Cap. 8. 16.* חלת לחם שמן collyridam conſperſam oleo. *Ælius Anton. Nebriſſenſis male, collycidam, reponit. Collyridæ mentionem facit & Ambroſius Epiſt. ad Vercellenſes*: Elias, quem Dominus erudiebat ad profectionem virtutis, ad caput ſuum collyridam & vas aquæ reperit. *Pro quo 1. Reg. 19. 6.* עגת רצפים. *Eſt autem* עגה *panis ſubcinericeus. Auguſtinus de Geneſi ad literam*: pro uno pane ſubcinericeo, quem alio nomine κολλύραν vocant.

Ibid. Α. σεμίδαλιν ζεστήν. Alii Mſſ. legunt ξεστήν. Jam ſupra vidimus, Cap. 6. 21. Aquilam מרבכת, vertiſſe ζεστήν.

v. 13. Ἀλλ. ἐπὶ κολλύραν ἄρτου, ex Baſilienſi.

Ibid. Ἀλλ. εἰρηνικῶν. Ita Baſilienſis de more.

v. 14. Has omnes lectiones præfert Scholion quoddam in Mſſ. noſtris & in Edit. Rom. quod ſic habet: ταυτὸν ἐστιν ἀφαίρεμα καὶ ἀφόρισμα, καὶ ἐπίθεμα, καὶ καρπώματα, ἀπὸ τῶν θυσιῶν ἀφοριζόμενα Θεῷ, ἅπερ γίνεται μέρη τοῦ ἱερέως. i. *Idipſum eſt, demtio, ſeparatio, impoſitio & fructuum oblationes, quæ ab hoſtiis Deo ſeparantur, & ſunt ſacerdotis partes.* Quæ lectiones ex variis Interpretibus ſumtæ ſunt.

v. 18. Α. Σ. ἀπόβλητον. Θ. φιγγὼλ ἔσται. Editio Romana omiſſa A. S. interpretatione, Theodotionis verſionem ſic effert, φέγγους δέεται, *ſplendore indiget.* Druſius tali interpretatione ſtupefactus exclamat: *Quid vidit Interpres ille, quum ita verteret?* Non animadvertit ſcilicet interpretationem illam Theodotionis, non hæc verba Hebraica לא יחשב לו ſpectare, ut putat ipſe, ſed mox ſequentia פגול יהיה. ubi vocem פגול cum non intelligeret Theodotion, uti ſolet Græcis literis expreſſit φιγγὼλ, quam imperiti Librarii non intelligentes, mutaverunt in, φέγγους δέεται. Veram lectionem ex Baſilienſi mutuamur.

Verſuum 20. 25. & 30. Interpretationes jam ſæpius repetitæ, ex Baſilienſi prodeunt.

v. 31. Ἀλ. τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τοῦ στήθους ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. Sic paraphraſtice Interpres quidam.

v. 32. Ἄλλος, τὸν ἀρμόν. Ex Baſilienſi.

Verſuum 35. & 37. lectiones ex Baſilienſi paſſim habentur ſupra.

CAPUT VIII. LEVITICI.

את־המעיל 7. Α. τὸ ἔνδυμα. Ο. τὸν ὑποδύτην.

את־האפד Α. τὸ ἐπένδυμα. Ο. τὴν ἐπωμίδα.

את־האורים ואת־התמים 8. Α. Θ. τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειώσεις. Ο. τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν.

את־המצנפת 9. Ο. μίτραν. Ἀλλ. μίτρας. Ἀλλ. κιδάρεως, τὸ Σαμ. ἐπὶ τῆς κιδάρεως πῖλια.

וימשח את־המשכן ואת־כל־אשר־בו ויקדש אתם ויז ממנו על־המזבח 11. Α. καὶ ἤλειψεν σὺν τὴν σκηνὴν, καὶ σὺν πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἡγίασεν αὐτά· καὶ ἐρράντισεν ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ θυσιαστήριον. Σ. Θ. καὶ ἔχρισεν τὴν σκηνὴν καὶ πάντα ἐν αὐτῇ καὶ ἔρρανεν. Ο. καὶ ἔρρανεν ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἑπτάκις καὶ ἔχρισε τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἡγίασεν αὐτό.

7. Heb. pallium. *A.* indumentum. *LXX.* ſubuculam. *Vul. tunicâ hyacinthina.*

Heb. LXX. ſuperhumerale. *A.* ſuperindumentum. *Vulg. humerale.*

8. *Heb.* Urim & thummim. *A. Th.* illuminationes & perfectiones. *LXX.* manifeſtationem & veritatem. *Vul. in quo erat doctrina & veritas.*

9. *Heb.* cidarim. *LXX.* mitram. *Alius*, mitræ. *Alius*, cidaris. *Samar.* ſuper cidarim pileos. *Vul. cidari quoque texit caput.*

11. *Heb.* & unxit tabernaculum & omnia quæ in illo: & ſanctificavit ea: & aſperſit ex illo ſuper altare. *A.* Et unxit tabernaculum & omnia quæ in eo, & ſanctificavit ea: & aſperſit ex eo in altare. *S. Th.* Et linivit tabernaculum & omnia quæ in eo: & aſperſit. *LXX.* Et aſperſit de eo ſuper altare ſepties. Et unxit altare, & ſanctificavit illud. *Vul. quo linivit tabernaculum cum omni ſupellectili ſua. Cumque ſanctificans aſperſiſſet altare.*

כתנת 13. Α. Σ. Θ. ὑποδύτας. Ο. χιτῶνας.

ויחטא 15. Οἱ λοιποὶ, καὶ περιεμάρτησεν. τὸ Σαμαρ. καὶ ἱλάτευσε. Ο. καὶ ἐκαθάρισε.

על־הקרב 16. Ο. ἐπὶ τῶν ἐνδοσθίων. Αλλος, ἐπὶ τῆς κοιλίας.

שרף 17. Α. Σ. Ο. (ſic) ἐνέπρησεν. Ο. κατέκαυσεν.

אשה 21. Αλλοι, πύῤῥον. Ο. κάρπωμα.

שוק 25. Ο. βραχίονα. Αλλος, κνήμην.

לפני 26. Ο. ἔναντι. Αλλος, ἀπέναντι.

חלת לחם שמן Ο. ἄρτον ἐξ ἐλαίου. Αλλος, κολλύραν. Αλλος, λάγανον.

התנופה 27. Ο. ἀφαίρεμα. Αλλος, ἐπίθεμα.

עד יום מלאת ימי מלאיכם 33. Ο. ἕως ἡμέρα πληρωθῇ, ἡμέρα τελειώσεως ὑμῶν. Αλλος, ἕως ἡμέρα πληρωθῇ ἡμερῶν τελειώσεως ὑμῶν.

13. *Hebr. LXX. tunicas. A. S. Th.* ſubucula*s*. *Vulg. tunicis lineis.*

15. *Heb. & Reliqui*, & expiavit. *Samar.* & propitiavit. *LXX.* & mundavit. *Vul. quo expiato.*

16. *H.* ſuper inteſtinum. *LXX.* ſuper inteſtina. *Alius*, ſuper ventrem. *Vulg ſuper vitalia.*

17. *Heb. & LXX.* combuſſit. *A. S. LXX. aliter*, incendit. *Vulg. cremans.*

21. *H.* ignitio. *Alii*, ignitum. *LXX.* hoſtia. *in Vul. vacat.*

25. *H.* armum. *LXX.* brachium. *Alius*, femur. *Vul. & armo.*

26. *H.* ad facies. *LXX.* ante. *Alius*, e regione. *Vul. coram.*

H. placentam panis olei. *LXX.* panem ex oleo. *Alius*, collyram. *Alius*, laganum. *Vul. collyram.*

27. *H.* agitatione. *LXX.* demptionem. *Alius*, impoſitionem. *Vul levaverunt ea.*

33. *H.* uſque ad dies implendi dies plenitudinum veſtrarum. *LXX.* donec dies impleatur, dies conſummationis veſtræ. *Alius*, uſque ad diem impletionis dierum conſummationis veſtræ. *Vul. uſque ad diem quo complebitur tempus conſecrationis veſtra.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Levitici.

v. 7. Unus Codex Reg. ſic habet. Α. τὸ ἔνδυμα, τὸ ἐπένδυμα. Ο. τὸν ὑποδύτην, τὴν ἐπωμίδα, mendoſe pro ἐπωμίδα. Aquila igitur qui אפד ſolet vertere ἐπένδυμα, hic מעיל ἔνδυμα vertit.

v. 8. Α. Θ. τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειώσεις. Ita duo Regii & Edit. Romana. Exodi vero. 28. 30. ad eaſdem voces Hebraïcas תמים אורים habetur, Οἱ λοιποὶ, τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειότητας. Ibi vide ſis. Ad hunc locum hæc Druſius. *Ezra.* 2. 61. לאורים ולתמים. *LXX.* τοῖς φωτίζουσι καὶ τοῖς τελείοις. Alibi reddunt, τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, *ut hic & Exodi* 28. 30. *& Num.* 17. *Interpres noſter hic habet*, doctrina & veritas. *Quod hauſit, niſi fallor, partim ex Aquila* (*nam*, φωτισμὸς, *reddi poteſt*, *doctrina. Sane* φωτίζω *idem uſurpat pro*, doceo. i. הורה) *partim ex Editione LXX. in qua* תמים ἀλήθεια, i. *veritas, qua potius* אמת *dicitur* : תם *autem eſt integritas ſive perfectio.* Hæc Druſius. Verum exiſtimo Interpretem Vulgatum utrumque expreſſiſſe ex LXX. verſione : nam δήλωσις magis ad doctrinam accedit, quam φωτισμός. Notandum eſt Baſilienſem codicem hic legere τοὺς φωτισμοὺς καὶ τὰς τελειώσεις.

v. 9. Αλλ. κιδάρεως. Sic ſupra. Samaritani vero lectionem ſic efferunt duo Regii Codices : τὸ Σαμαρειτικὸν ἐπὶ τῆς κιδάρεως πῖλον. ἐν δὲ τῷ λε. ἀριθμῷ. λινᾶς λέγει τὰς κιδάρεις. i. *Samaritana Editio pro cidari, pileos. In Cap. autem* 35. *Numerorum, cidares lineas dicit.* ſuſpicor legendum ἀντὶ τῆς κιδάρεως πῖλον. Jam vidimus non ſemel, Samaritanum, ut a Græcis ſcriptoribus citatur מצנפת, πῖλον, aut pileum vertere.

v. 11. Has lectiones plenas mutuamur ex Baſilienſi Codice. Ubi ſola Aquilæ verſio Hebræum κατὰ πόδα ſequitur. LXX. vero Interpretes unctionem Tabernaculi prætermittunt. Vulgata autem omnia exprimit.

Verſu. 13. Ita omnes Mſſ. noſtri, quorum aliquot trium nomina plena exprimunt. In Editione Romana Symmachus omittitur. Legitur enim A. Th. ὑποδύτας, כתנת. In hanc vocem Hieronymus de Veſte Sacerdotali ad Fabiolam: *Secunda ex lino tunica eſt* ποδήρης, *id eſt*, *talaris, duplici ſindone, quam ipſam Joſephus byſſinam vocat : appellaturque* CHOTONATH, *id eſt*, χιτὼν, *quod Hebræo ſermone in lineam vertitur. Hæc adhæret corpori, & tam arcta eſt & ſtrictis manicis, ut nulla omnino in veſte ſit ruga, & uſque ad crura deſcendat. Volo pro legentis facilitate abuti ſermone vulgato. Solent militantes habere lineas, quas camiſias vocant, ſic aptas membris & aſtrictas corporibus, ut expediti ſint vel ad curſum, vel ad prælia, dirigendo jaculo, tenendo clypeo, enſe vibrando, & quocumque neceſſitas traxerit. Ergo & ſacerdotes parati in miniſterium Dei, utuntur hac tunica, ut habentes pulcritudinem veſtimentorum, nudorum celeritate diſcurrant.*

v. 15. Οἱ λοιποὶ, περιεμάρτησεν. Sic Baſilienſis. Mſſ. Regii non indicant Interpretes, ſed hanc notam habent. Τὸ Σαμαρειτικὸν ἔχει, καὶ ἱλάτευσεν. ἄλλη δὲ ἔκδοσις, περιεμάρτησεν, ἤτοι ἡγίασεν αὐτὸ διὰ τῆς χρίσεως τοῦ αἵματος, διὰ τὸ ἱλασθῆναι αὐτοῖς, καὶ μὴ λογίζεσθαι τὰ παραπτώματα τῶν αἰτούντων. i. *Samaritanum habet*, & propitiavit. *Alia autem Editio*, expiavit; *ſive ſanctificavit illud per unctionem ſanguinis, ut propitius eſſet eis, & ut delicta petentium non reputarentur.*

v. 16. Αλλος, ἐπὶ τῆς κοιλίας. Sic Baſilienſis, ut ſupra.

v. 17. Α. Σ. Ο. ἐνέπρησεν. Ita Baſilienſis, qui alteram τῶν Ο. Editionem memorat. Qua de re, vide ſupra, & in Præliminaribus.

v. 21. Αλλοι, πύῤῥον. Ex Baſilienſi, ut ſupra frequentiſſime.

v. 25. Αλλος, κνήμην, Baſilienſis, ut ſupra, Cap. 7. v. 32.

v. 26. Αλλ. ἀπέναντι. Ex Baſilienſi.

Ibid. Αλλος, κολλύραν. Αλλος, λάγανον. Primam lectionem habet Baſilienſis : utramque tres Regii Codices.

v. 27. Αλλος, ἐπίθεμα. V. ſupra notam ad verſum 14. capitis ſeptimi.

v. 33. Αλλ. ἕως ἡμέρα πληρωθῇ &c. Ex Baſilienſi, qui Interpretem non nominat.

CAPUT IX. LEVITICI.

לחטאת ואיל 2. O. περὶ ἁμαρτίας, καὶ μοσχάριον. Αλλος, περὶ ἁμαρτίας καὶ κριὸν, καὶ μοσχάριον. Αλλος, δάμαλιν.

תמימם 3. O. ἄμωμα. Αλλος, τέλεια.

בלולה בשמן 4. O. πεφυραμένην ἐν ἐλαίῳ. Αλλος, ἀναπεφυραμένην ἐν ἐλαίῳ.

את־היתרת מן־הכבד 10. O. τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος. Αλλος, τὸ περισσὸν ἀπὸ τοῦ ἥπατος.

ויחטאהו 15. O. ἐκαθάρισεν αὐτόν. Αλλος, περιεμάρτησεν αὐτόν.

הבקר 17. O. τοῦ πρωϊνοῦ. Αλλος, τοῦ πρώτου.

זבח השלמים 18. A. Σ. Θ. τὰς θυσίας τῶν εἰρηνικῶν. O. τὰς θυσίας τοῦ σωτηρίου.

ויתרת הכבד 19. O. καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος. Αλλος, καὶ τὸ περισσὸν τοῦ ἥπατος.

ואת שוק הימין 21. O. τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν. Αλλος, τὴν κνήμην τὴν δεξιάν.

וירנו 24. O. ἐξέστη. Αλλος, ἠλάλαξεν.

2. HEb. in peccatum, & arietem. *LXX.* pro peccato, & vitulum. *Alius*, pro peccato, & arietem & vitulum. *Alius*, vitulam. *Vul. vitulum pro peccato & arietem.*

3. *H. Alius.*, perfecta. *LXX.* inculpata. *Vul. ſine macula.*

4. *H.* confuſam in oleo. *LXX.* conſperſam in oleo. *Alius*, reſperſam in oleo. *Vul. conſperſam olea.*

10. *H.* fibram de jecore. *LXX.* pennam jecoris. *Alius*, ſuperfluum a jecore. *Vul. reticulum jecoris.*

15. *Heb. & Alius*, expiavit. *LXX.* mundavit. *Vul. expiataque altari.*

17. *H. Vul.* matutini. *LXX.* matutino. *Alius*, primo.

18. *H. A. S. Th.* hoſtiæ pacificorum. *LXX.* hoſtiæ ſalutaris. *Vul. hoſtias pacificas.*

19. *H.* fibram jecoris. *LXX.* & pennam quæ ſuper jecur. *Alius*, ſuperfluum jecoris. *Vul. reticulum jecoris.*

21. *H.* armum dextrum. *LXX.* brachium dextrum. *Alius*, femur dextrum. *Vul. armos dextras.*

24. *H.* ovarunt. *LXX.* mente exceſſit. *Alius*, jubilavit. *Vul. laudaverunt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Levitici.

v. 2. Hæc lectio, περὶ ἁμαρτίας καὶ κριὸν καὶ μοσχάριον, videtur prodiiſſe ex aliquo Exemplari LXX. Interpretum, vitiataque eſt, ut & alia quæ in textu Editionis Romanæ fertur. Αλλος, δάμαλιν, ſic Baſilienſis tacito interprete.

v. 3. & 4. Sic unus Codex.

v. 10. Αλλος, τὸ περισσὸν ἀπὸ τοῦ ἥπατος. Ex Baſilienſi, ſine Interpretis nomine. Sed videtur eſſe Aquilæ & Symmachi qui ſupra, Gen. 49. 3. יתר vertunt περισσός.

v. 15. περιεμάρτησεν. Baſilienſis habet ad marginem; περιεμάρτησεν ſolum. Videturque eſſe lectio Reliquorum trium. V. Cap. præcedenti v. 15. ad Notas.

v. 17. Αλλος τοῦ πρώτου. Ex Baſilienſi.

v. 18. A. Σ. Θ. Τὰς θυσίας τῶν εἰρηνικῶν. Ex Baſilienſi.

v. 19. Vide notam ad verſum 10.

v. 21. Ex eodem, τὴν κνήμην, ut ſuperius paſſim.

v. 24. Αλλος, ἠλάλαξεν, ex eodem Baſilienſi.

CAPUT X. LEVITICI.

אכבד 3. O. δοξασθήσομαι. Αλλος, ἐνδοξασθήσομαι.

וידם אהרן O. καὶ κατενύχθη Ααρών. Αλλος, καὶ ἐσιώπησεν Ααρών.

מישאל 4. O. Μισαδαὶ. Αλλος, Μισαδαί. Αλλος, Μισαδαήλ. Αλλος, Μισαήλ.

שרף יהוה 6. O. ἐνεπυρίσθησαν ὑπὸ κυρίου. Αλλος, ἐνεπύρισε κύριος.

9. ÷ ἢ προσπορευομένων ὑμῶν πρὸς τὸ θυσιαστήριον :

ולהורת 11. O. συμβιβάζειν. Αλλος, φωτίζειν.

את־המנחה הנותרת מאשי 12. A. τὸ δῶρον τὸ καταλειφθὲν ἀπὸ τοῦ πυρός. O. τὴν θυσίαν τὴν καταλειφθεῖσαν ἀπὸ τῶν καρπωμάτων.

3. HEb. *LXX. Vul.* glorificabor. *Alius*, gloria implebor.

H. & tacuit Aaron. *LXX.* & compunctus eſt Aaron. *Alius*, & ſiluit Aaron. *Vul. quod audiens tacuit Aaron.*

4. *H.* Miſaël. *LXX.* Miſadae. *Alius*, Miſadaï. *Alius*, Miſadaël. *Alius*, Miſaël. *Vulg. Miſaële.*

6. *H.* combuſſit Dominus. *LXX.* incenſi ſunt a Domino. *Alius*, inflammavit Dominus. *Vul. incendium quod Dominus ſuſcitavit.*

9. ÷ aut cum accederis ad altare :

11. *H.* ad docendum. *LXX.* inſtruere. *Alius*, illuminare. *Vulg. doceatiſque.*

12. *H.* munus relictum ex ignitionibus. *A.* donum relictum ab ignito. *LXX.* ſacrificium reſiduum ab hoſtiis. *Vulg. ſacrificium quod remanſit de oblatione.*

Digitized by Google

טהור 14. O. ἁγίῳ. Αλλος, καθαρῷ.

שלמי O. τοῦ σωτηρίου. Αλλος, τῶν σωτηρίων. Αλλος, τῶν εἰρηνικῶν.

הנה 16. A. Θ. ἰδού. O. ὅδε.

14. *H. & Alius*, mundo. *LXX.* ſancto. *Vulg. mundiſſimo.*

H. & Alius, pacificorum. *LXX.* ſalutaris. *Al.* ſalutarium. *Vul. ſalutaribus.*

16. *H. A. Th.* ecce. *LXX.* ille vero. *Vul. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Levitici.

v. 3. Αλλος, ἐνδοξασθήσομαι. Ex Baſilienſi.

Ibid. Αλλος, ἐκ ἐπιστρέψατε? Ααρών. Sic unus Codex.

v. 4. Hæ lectiones in Baſilienſi exſtant. Verum nomen eſt Μισαὴλ, ut habet alius Codex.

v. 6. Αλλος, ἐνεπύρισεν κύριος. Ex Baſil. Gen. 4. 10. Theodotion ἐνεπύρισεν ὁ Θεός. Ubi Hebræus ſic habet וישע יהוה.

v. 9. Hæc verba, ἢ προσπορευομένων, obelo, ſive, ut ibidem dicitur, obeliſco, ſignata eſſe docet Procopius in Levit. p. 341. Et vere non exſtant in Hebræo.

v. 11. Αλλος, φωτίζειν. Sic Baſilienſis, hæc interpretatio videtur omnino Aquilæ eſſe: ſic enim Exodi Cap. 4. v. 12. & 15. והוריתי, vertit, φωτίζω.

v. 12. A. τὸ δῶρον τὸ καταλειφθὲν ἀπὸ τῆς πυρῆς. Hunc Aquilæ locum male legit & vertit Iſychius, qui ſic habet: *Aperte ergo Aquila edidit: dicens: Donum quod reliquum eſt de frumento.* Legit videlicet, ἀπὸ τοῦ πυρός, cum ſit legendum, ἀπὸ τῆς πυρῆς, ut ſupra legitur frequentiſſime ad vocem Hebraicam אשה.

v. 14. Αλλος, καθαρῷ. Ex Baſilienſi.

Ibid. τῶν εἰρηνικῶν. Ita Baſilienſis. Eſt autem trium Interpretatio, ut ſupra videas, Levit. 4. verſibus 1. 6. & 9. atque alibi.

v. 16. A. Θ. ἰδού. Ex Baſil.

CAPUT XI. LEVITICI.

את־השפן 5. O. δασύποδα. Αλλος, λαγωόν.

ובנבלתם לא תגעו 8. O. τῶν θνησιμαίων αὐτῶν οὐχ ἅψεσθε. Αλλος, τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν βδελύξασθε.

קשקשת 9. O. λεπίδες. Αλλος, φολίς.

ערב למינו 15. O. κόρακα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. Αλλος, κόρακα εἰς τὸ γένος αὐτοῦ.

הכוס 17. A. O. Θ. Ε'. νυκτικόρακα. Σ. (Ἔποπα) Ϛ'. γλαῦξ.

את־החסידה 19. A. O. Θ. ἐρωδιόν.

כל שרץ 21. O. ἑρπετῶν, alius addit, πάντων.

את־הארבה 22. Σ. Θ. πολλοί. O. βροῦχον.

במתם 31. O. Θ. E. αὐτῶν τεθνηκότων. Αλλος, τῶν θνησιμαίων.

47. O. τῶν καθαρῶν ÷ καὶ συμβιβάζειν τοὺς υἱοὺς Ισραήλ:

החיה O. ζωογονούντων, bis. Αλλος, ζώντων.

5. HEb. cuniculus. *LXX.* leporem, *vel*, cuniculum. *Alius*, leporem. *Vulg. Chærogryllus.*

8. *H.* Et in cadaver eorum non tangetis. *LXX.* morticina eorum non tangetis. *Alius*, morticina eorum deteſtabimini. *Vulg. nec cadavera contingetis.*

9. *H. & Alius*, ſquama. *LXX.* ſquamæ. *Vul. ſquamas.*

15. *H.* corvus in ſpecie ſua. *LXX.* corvum & ſimilia ei. *Alius*, corvum in genus ſuum. *Vulg. Et omne corvini generis in ſimilitudinem ſuam.*

17. *H.* falco. *A. LXX. Th. V. Editio*, nycticorax. *S.* upupam. *VI. Editio.* noctua. *Vulg. bubonem.*

19. *H.* ciconiam. *A. LXX. Th.* erodium. *Vulg. herodionem.*

21. *H.* omni reptili. *LXX.* reptilium, *Alius addit*, omnium.

22. *H.* locuſtam. *S. Th.* multum. *LXX.* bruchum. *Vulg. bruchus.*

31. *H.* in cadavere eorum. *LXX. Th. V. Edit.* ipſa mortua. *Alius & Vulg.* morticina.

47. *LXX.* mundorum ÷ & inſtruere filios Iſraël:

H. viventem. *LXX.* vivificantia. *Alius*, viventia. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Levitici.

In hoc Levitici caput de animalibus mundis & immundis, hæc habet Euſebius Emiſenus in Catenis Regiis MSſ. ἀπαγορεύει τὰ μὲν ἐσθίειν τὰ δὲ μὴ ἐσθίειν. οὐχ ὅτι κοινόν τι, ἀλλὰ διὰ δύο αἰτίας· μίαν μὲν, ὅσα ἐν Αἰγύπτῳ προσεκυνοῦντο, ἐσθίειν προστάττει, ἵνα διὰ τούτων καταφρονῶσιν αὐτῶν. καὶ ὅσα ἐν Αἰγύπτῳ ἤσθιον λαιμάργως, ἀπαγορεύει, ὡς τὸν ὗν. δι' ἑτέραν δὲ πρόφασιν τοιαύτην. ἡ κοινὴ φύσις πολλάκις προλαβοῦσα ἐβδελύξατο, τὰ μὲν διὰ τὸ μέγεθος, τὰ δὲ διὰ τὸ δυσειδὲς, τὰ δὲ διὰ τὸ νεκροῖς ἀπογεύεσθαι, τὰ δὲ κατὰ πρόληψιν μόνον. ὅσα οὖν προειλήφει ἡ συνήθεια, ἐκ ἀνέτρεψεν ὁ νόμος. i. *Jubet alia quidem comedere, ab aliorum autem eſu abſtinere. Non quod commune quidpiam ſit: ſed duas ob cauſas: altera eſt, quod ea comedenda præcipiat, quæ in Ægypto adorabantur; ut ea re eorum cultum deſpicerent: quæcumque item Ægyptii voraciter comederent, ea vetat, ut porcum. Altera item cauſa hujuſmodi præcepti iſta fuit: communis omnium natura legem præveniens quædam deteſtabatur; alia quidem ob immanem proceritatem, alia ob deformitatem, alia, quod cadavera comederent, alia ob*

ob preconceptum odium. Quæ igitur conſuetudo præverterat, lex non evertit.

v. 5. Ita Baſilienſis. λαγωοὶ item legitur Prov. 30. 26.

v. 8. Ἄλλος, τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν βδελύξασθε. Ex eodem Baſilienſi.

v. 9. Ἄλλος, φολίς. Ex Baſilienſi, tacito Auctoris nomine, qui videtur eſſe Aquila. Nam is Reg. 17. 5. קשקשים vertit, φολιδωτόν, *ſquamatum.*.

v. 15. Ἄλλος, κόρακας εἰς τὸ γένος αὐτοῦ. Ex Baſilienſi.

v. 17. Ita Druſius, qui nomen, ἔποψ, ex conjectura Symmacho tribuit. Et quidem recte: nam ita vertit Symmachus τὸ כוס Pſalm. 101. v. 7. Hieronymus hic & in eodem Pſalmo, bubonem, Interpretatur.

v. 19. A. LXX. Th. ἐρωδιόν. Ex eodem Druſio.

v. 21. Ex Baſilienſi.

v. 22. Σ. Θ. πολλοί. Ex Baſilienſi. Hi Interpretes, Symmachus nempe & Theodotion, magis ad vocem Hebraicam ארבה, quam ad ſenſum reſpexiſſe videntur. Nam vox Hebraïca quidem, *multum*, vulgo ſignificat. Sed hic indicatur nomen inſecti cujuſdam.

v. 31. Sic idem Baſilienſis.

CAPUT XII. LEVITICI.

כימי נדת דותה 2. A. [κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς ταλαιπωρίας.] Σ. [κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς θλίψεως.] O. κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἀφέδρου αὐτῆς. Θ. κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χωρισμοῦ τῆς ὀδύνης αὐτῆς.

2. *H.* ſecundum dies ſeparationis menſtrui ſui. *A.* ſecundum dies ſeparationis miſeriæ. *S.* ſecundum dies ſeparationis afflictionis. *LXX.* ſecundum dies ſeceſſionis purgationis ejus. *Th.* ſecundum dies ſeparationis doloris ejus. *Vulg. juxta dies ſeparationis menſtruæ.*

תשב בדמי טהרה 4. A. Σ. Θ. καθαρίσεως καθαρισμοῦ (aliter & melius) καθίσεται ἕως καθαρισμοῦ. O. καθήσεται ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς.

4. *H.* Sedebit in ſanguinibus purificationis ſuæ. *A. S. Th.* purgationis purgamenti (*aliter & melius*) demiſſa uſque ad purgationem. *LXX.* Sedebit in ſanguine immundo ſuo. *Vul. manebit in ſanguine purificationis ſuæ.*

כנדתה 5. O. ἀφέδρον. Ἄλλος, ὀδύνην.

5. *Hebr.* ſeparationem. *LXX.* purgationem. *Alius*, dolorem. *Vulg. juxta ritum fluxus menſtrui.*

תשב על־דמי טהרה A. Σ. Θ. καθαρίσεως καθαρισμοῦ. (aliter & melius) καθίσεται ἕως καθαρισμοῦ. O. καθεσθήσεται ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς. Ἄλλος, καθαρῷ.

H. ſedebit ſuper ſanguinibus purificationis. *A. S. Th.* purgationis purgamenti. (*aliter & melius*) demiſſa uſque ad purgationem. *LXX.* ſedebit in ſanguine immundo ſuo. *Alius*, mundo. *Vulg. manebit in ſanguine purificationis ſuæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Levitici.

v. 2. Hunc locum ſic Latine effert Heſychius. *Secundum dies ſeparationis menſtruæ. Vel ſicut LXX. ſecundum dies purgationis menſtrua immunda erit. Quid autem hoc ſit, alii Interpretes planius ediderunt: Symmachus quidem dicens, ſecundum dies ſeparationis afflictionis; Aquila, ſeparationis miſeria; Theodotion, ſeparationis doloris ejus.* Harum autem Interpretationum Græca non habemus, uno excepto Theodotione, cujus lectionem, ὀδύνης, in qua ſola voce varii illi Verſionum auctores diſcrepant, adtulit Baſilianus.

v. 4. A. Σ. Θ. καθαρίσεως καθαρισμοῦ. Sic Baſilienſis. Tres vero Regiæ Catenæ MSſ. ſic habent. Ἀκ. Συμ. Θεοδ. καθιεὶς ἕως καθαρισμοῦ: unus καθιεὶς, forte melius legatur καθίσεται ἕως καθαρισμοῦ, *ſedens uſque ad purgationem*: nam de femina agitur. Hebræa ſic habent תשב בדמי טהרה, *ſedebit in ſanguine purificationis*, quæ non ita quadrant cum illa trium verſione. Baſilienſis etiam Codicis Interpretatio non caret ſuſpicione. Sed quia illa bis repetitur in eodem Codice, ipſam dubitando tamen, poſuimus..

v. 5. Ἄλλος, ὀδύνην. Sic Baſilienſis, videtur eſſe Theodotionis, ut ſupra.

Ibidem. A. Σ. Θ. καθαρίσεως καθαρισμοῦ.. Sic Baſilienſis. Vide quæ diximus ad verſum 4.

Ex Capite XIII. Levitici, ut habetur in Cod. Colbert. 3084.

49. . . . ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ δέρματι, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει ÷ ἐργασίμῳ: δέρματος, ἀφὴ λέπρας ἐστί. καὶ δείξει τῷ ἱερεῖ. 50. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφὴν. καὶ ἀφοριεῖ ÷ ὁ ἱερεὺς: τὴν ἀφὴν ἑπτὰ ἡμέρας. 51. καὶ ὄψεται ÷ ὁ ἱερεὺς: τὴν ἀφὴν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. ἐὰν δὲ διαχέηται ἡ ἀφὴ ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν τῷ δέρματι, κατὰ πάντα ὅσα ἂν ποιηθῇ δέρματα ἐν τῇ ἐργασίᾳ, λέπρα ἔμμονός ἐστιν ἡ ἀφὴ, ἀκάθαρτός ἐστι. 52. κατακαύσει τὸ ἱμάτιον, ἢ τὸν στή-

49. . . . Vel in veſtimento, vel in pelle, vel in ſtamine, vel in ſubtegmine, vel in omni vaſe ÷ operario: pellis; tactus lepræ eſt: & oſtendet ſacerdoti. 50. Et videbit ſacerdos tactum, & ſegregabit ÷ ſacerdos: tactum ſeptem dies. 51. Et videbit ÷ ſacerdos: tactum die ſeptimo. Si autem diffuſus fuerit tactus in veſtimento, vel in ſtamine, vel in ſubtegmine, vel in pelle, ſecundum omnes quæcumque factæ fuerint pelles in operatione, lepra permanens eſt ipſe tactus: immundus eſt. 52. Comburet veſtimentum, vel ſtamen, vel ſubtegmen in laneis, vel in

μένα, ἢ τῷ κρόκῳ ἐν τοῖς ἐρεοῖς, ἢ ἐν τοῖς λινοῖς, ἢ ἐν παντὶ σκεύει δερματίνῳ, ἐν ᾧ ἂν ᾖ αὐτῷ ἡ ἁφή, ὅτι λέπρα ἔμμονός ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. 53. ἐὰν δὲ ἴδῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ μὴ διαχέηται ἡ ἁφὴ ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει δερματίνῳ, 54. καὶ συντάξει ὁ ἱερεὺς καὶ πλυνεῖ ἐφ' οὗ ἂν ᾖ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἁφή· καὶ ἀφοριεῖ ⊹ ὁ ἱερεὺς : αὐτὸ ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον. 55. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, μετὰ τὸ πλυθῆναι τὴν ἁφήν· καὶ ἥδε μὴ μετέβαλε τὴν ὄψιν αὐτῆς, καὶ ἡ ἁφὴ οὐ διαχεῖται, ἀκάθαρτόν ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ἐστήρισται (ſic) ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ. 56. καὶ ἐὰν ἴδῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ μὴ ᾖ ἀμαυρὰ ἡ ἁφὴ μετὰ τὸ πλυθῆναι αὐτὸ, ἀπορρήξει αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, ἢ ἀπὸ τοῦ δέρματος, ἢ ἀπὸ τοῦ στήμονος, ἢ ἀπὸ τῆς κρόκης. 57. ἐὰν δὲ ὀφθῇ ἔτι ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει δερματίνῳ, ⊹ λέπρα : ἐξανθοῦσά ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται, ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἁφή. 58. καὶ τὸ ἱμάτιον, ἢ ὁ στήμων, ἢ ἡ κρόκη, ἢ πᾶν σκεῦος δερμάτινον ὃ πλυθήσεται, καὶ ἀποστήσεται ἀπ' αὐτοῦ ἁφή, καὶ πλυθήσεται τὸ δεύτερον, καὶ καθαρὸν ἔσται. 59. οὗτος ὁ νόμος ἁφῆς λέπρας ἱματίου ἐρεοῦ, ἢ στιππυΐνου, ἢ στήμονος, ἢ κρόκης, ἢ παντὸς σκεύους δερματίνου εἰς τὸ καθαρίσαι αὐτὸ, ἢ μιᾶναι αὐτό.

lineis, vel in omni vaſe pelliceo, in quocumque fuerit in eo tactus, quoniam lepra permanens eſt, in igne comburetur 53. Si autem viderit ſacerdos, & non diffundatur tactus in veſtimento, vel in ſtamine, vel in ſubtegmine, vel in omni vaſe pelliceo; 54. & conſtituet ſacerdos, & lavabit in quocumque fuerit in eo tactus: & ſegregabit ⊹ ſacerdos: ipſum ſeptem diebus ſecundo. 55. Et aſpiciet ſacerdos, poſtquam lotus fuerit tactus: & ipſe non mutavit aſpectum ſuum, & tactus non diffunditur: immundum eſt, in igne comburetur: fixit ſe in veſtimento, vel in ſtamine, vel in ſubtegmine. 56. Et ſi viderit ſacerdos, & non fuerit obſcurus tactus, poſtquam ipſum lotum fuerit, abrumpet illud a veſtimento, vel a pelle, vel a ſtamine, vel a ſubtegmine. 57. Si autem apparuerit adhuc in veſtimento, vel in ſtamine, vel in ſubtegmine, vel in omni vaſe pelliceo, ⊹ lepra: efflorescens eſt, in igne comburetur id, in quo eſt tactus. 58. Et veſtimentum, vel ſtamen, vel ſubtegmen, vel omne vas pelliceum, quod lavabitur, & abſcedet ab eo tactus: & lavabitur ſecundo, & mundum erit. 59. Hæc eſt lex tactus lepræ veſtimenti lanei, vel ſtupei, vel ſtaminis, vel ſubtegminis, vel omnis vaſis pellicei, ut mundetur ipſum, vel inquinetur ipſum.

CAPUT XIII. LEVITICI.

הובא 2. Ο. ἀχθήσεται. Ἄλλος, ἀχθῇ. Ἄλλος, ἐλεύσεται.

הבשר 3. Ο. τοῦ χρωτός. Ἄλλος, τῆς σαρκός.

עמק Α. Θ. κοιλή. Σ. βαθύτερον. Ο. ταπεινή.

בהרת לבנה 4. Α. τηλαυγὲς λευκόν. Σ. ἔκλαμπρον. Ο. τηλαυγὴς λευκή.

והסגיר Ο. ἀφοριεῖ. Ἄλλος, συγκλείσει.

פשה 5. Ο. μετέπεσεν. Ἄλλος, ἐκκέχυται.

מספחת 6. Α. ἐξανάδοσις. Σ. ἔκβρασμα. Ο. σημασία. Θ. μασφαά.

פשה תפשה 7. Α. ἐπιδόσει ἐπίδομα. Ο. μεταβαλοῦσα μεταπέσῃ.

המספחת Σ. τὸ ἔκφυμα. Ο. σημασία.

פשתה 8. Α. ἐπέδωκεν. Σ. ὑπερέβη. Ὁ Σαμ. ἐπλατύνθη. Ο. μετέπεσεν. Θ. διακέχυται.

לא יסגרנו 11. Α. οὐκ ἀποκλείσει. Σ. οὐχ ὑπερτεθήσεται. Ο. καὶ ἀφοριεῖ.

2. HEbr. *Vulg.* adducetur. *LXX.* ducetur. *Alius*, ductus fuerit. *Alius*, veniet.

3. *Heb. & Alius*, carnis. *LXX.* pellis. *Vulg. vacat.*

Heb. profundus. *A. Th.* cava. *S.* profundiorem. *LXX.* humilis. *Vulg. humiliorem.*

4. *H.* candor albus. *A.* lucidum album. *S.* ſplendidum. *LXX.* lucida alba. *Vulg. lucens candor.*

H. claudere faciet. *LXX.* ſegregabit. *Alius*, concludet. *Vulg. recludet.*

5. *H.* expandit ſe. *LXX.* decidit. *Alius*, effuſa eſt. *Vulg. creverit.*

6. *H.* inhærentia. *A* eruptio *S.* ejectamentum. *LXX.* ſignificatio. *Th.* maſphaa. *Vulg. ſcabies.*

7. *H.* diffundendo ſe diffuderit. *A.* acceſſione accreverit. *LXX.* converſa deciderit. *Vulg. iterum lepra creverit.*

H. inhærentia. *S.* puſtula. *LXX.* ſignificatio. *Vulg. lepra.*

8. *H.* diffudit ſe. *A.* accrevit. *S.* tranſcendit. *Samar.* dilatata fuit. *LXX.* decidit. *Th.* diffuſa eſt. *Vulg. creverit.*

11. *Hebr.* non claudere faciet eum. *A.* non claudet. *S.* non differet. *LXX.* & ſegregabit. *Vulg. non recludet.*

הפך 13. Α. ἐστράφη. Σ. μετεχρώσθη. Ο. μετέβαλε.

הבשר החי 15. Ο. τῆς χρώσεως τῆς ὑγιοῦς. Αλλος, τῆς σαρκὸς τῆς ζώσης.

שאת 19. Ο. οὐλή. Αλλος, σηθ.

והסגיר 21. Ο. ἀφοριεῖ. Αλλος, χωριεῖ.

בבהרת 26. Ο. ἐν τῷ αὐγάζοντι. Αλλος, τῷ ἐκλάμποντι.

והסגיר Α. τηρήσει. Σ. συγκλείσει. Ο. ἀφοριεῖ.

הבהרת 28. Σ. τὸ τηλαύγημα. Ο. τὸ αὐγάζον.

נתק 30. Α. ἀπόσπασμα. Ο. θραῦσμα.

הסגיר 31. Ο. ἀφοριεῖ. Αλλος, συγκλείσει.

את־הנתק 33. ἀπόσπασμα. Ο. θραῦσμα.

לשער הצהב 36. Α. Εἰς τρίχωμα τὸ ξανθόν. Σ. στιλβῆς. Ο. Θ. περὶ τῆς τριχὸς ξανθῆς. Αλλος, ξανθιζούσης.

בשר 38. Ο. τῆς σαρκός. Αλλος, τοῦ χρωτός.

בהק 39. Ο. ἀλφός.

צרעת פרחת הוא בקרחתו 42. Ο. λέπρα ἐστὶν ἐν τῷ φαλακρώματι. Αλλος, λέπρα ἐξανθοῦσά ἐστιν ἐν τῷ φαλακρώματι.

לפשתים ולצמר 48. Ο. ἢ ἐν τοῖς λινοῖς, ἢ ἐν τοῖς ἐρίοις. Αλλος, ἢ εἰς τὸ στιππύον, ἢ εἰς τὸ ἔριον.

ממארת 51. τὸ Σαμαρ. φιλόνεικος. Ο. ἔμμονος. Αλλος, σπανίζουσα.

ממארת 52. Ο. ἔμμονος. Αλλος, σπανίζουσα.

פחתת 55. Ο. ἐστήρικται. Αλλος, σπανίζουσα.

את־אשר־בו 57. Ο. ἐν ᾧ ἐστιν. Αλλος, ἐν ᾧ ἐστιν ἐν αὐτῷ.

13. *H.* verſus eſt. *A.* vertit ſe. *S.* cutem mutavit. *LXX.* mutavit. *Vulg. in candorem verſa ſit.*

15. *H. Vulg.* caro viva. *LXX.* carnem ſanam. *Alius*, carnem vivam.

19. *H.* tumor *LXX. Vulg.* cicatrix. *Alius*, Seth.

21. *H.* recludere faciet. *LXX.* ſegregabit. *Alius*, ſeparabit. *Vulg. vacat.*

26. *H.* in candore. *LXX.* in fulgido. *Alius*, in ſplendore. *Vulg. vacat.*

Heb. recludere faciet. *A.* cuſtodiet. *S.* concludet. *LXX.* ſegregabit. *Vulg recludet.*

28. *H. Vulg.* candor. *S.* fulgor. *LXX.* fulgidum.

30. *Heb.* convulſio. *A.* avulſio. *LXX.* vulnus. *Vulg. vacat.*

31. *Heb.* recludere faciet. *LXX.* ſegregabit. *Alius*, concludet. *Vulg. recludet.*

33. *Heb.* convulſionem. *A.* avulſionem *LXX.* vulnus. *Vulg. radetur homo abſque loco maculæ.*

36. *Heb.* in pilum flavum. *A.* in capillitium flavum. *S.* ſplendoris. *LXX. Th.* de pilo flavo. *Alius*, flaveſcente. *Vulg. capillus in flavum colorem.*

38. *Heb. LXX.* carnis. *Alius*, cutis. *Vulg. in cujus cute.*

39. *H.* ſplendor. *LXX.* impetigo. *Vulg. maculam coloris candidi.*

42. *H.* lepra gemmeſcens ipſa in calvitie. *LXX.* lepra eſt in calvitie. *Alius*, lepra effloreſcens eſt in calvitie. *Vulg. calvus & mundus eſt.*

48. *H.* linis & lanæ. *LXX.* aut in lineis, aut in laneis. *Alius*, aut in ſtuppa, aut in lana. *Vulg. vacat.*

51. *H.* corrodens. *Samar.* contentioſa. *LXX.* permanens. *Alius*, rara. *Vulg. perſeverans.*

52. *Heb.* corrodens. *LXX.* permanens. *Alius*, rara. *Vulg. perſeverans.*

55. *Heb.* foſſio. *LXX.* fixit ſe. *Alius*, raram. *Vulg. infuſa ſit.*

57. *Hebr.* cum quo in eo. *LXX.* in quo eſt. *Alius*, in quo eſt in eo. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Levitici.

Partem hujus capitis damus, qualis erat in Hexaplis ex verſione LXX. Interpretum, ex Colbertino Codice 3084. deſumtam.

v. 2. Αλλος, ἀχθῇ. Αλλος, ἐλεύσεται. Ex Baſilienſi, tacito Interpretum nomine.

v. 3. Αλλος, τῆς σαρκός. Ex Baſilienſi.

Ibid. Α. Θ. κ. ὁ λ. Σ. βαθύτερον. Ita Baſilienſis. In Editione Romana hæc confuſa ſunt. nimirum. Α. Σ. κοιλὴ, βαθυτέρα. Qui ſic notavit, ambas voces femininas reddidit, ut ſimul quadrarent. βαθύτερον edit Symmachus, quia vocem מראה, ſubſtantivam, per maſculinum aut neutrum nomen expreſſerat.

v. 4. Α. τηλαυγὲς λευκόν. Σ. ἔκλαμπρον. Sic Baſilienſis.

Ibid. Αλλος, συγκλείσει. Ex Baſilienſi. Hæc interpretatio videtur Symmachi eſſe, qui ita vertit inferius, v. 26.

v. 5. Αλλος, ἐκκέχυται. Ex eodem Baſilienſi.

v. 6. Ita Baſilienſis. In Editione Romana quæ Symmachi eſt verſio, Theodotioni adſcribitur, & vera Theodotionis, μασφαα, omittitur: nam Theodotioni ſolemne eſt ſi vel tantillum difficultatis inſit vocibus Hebræis, illas literis Græcis deſcribere. Ἐκβρασμα, ejectamentum eſt vel papula, ut notat Druſius. In vocem, ἐκβρασμὸς, hæc Hieronymus, comment. Nahum. 2. *Et poſtquam rurſus fuerit excuſſus, & ſuperficies illius emundata, ne quid intrinſecus ſordidum maneat, fit etiam ei ebullitio, qua ſignificantius in Græco dicitur ἐκβρασμός. Proprie ſiquidem ἐκβρασμὸς in iſtius modi rebus ponitur, cum quod latebat intrinſecus, erumpit in faciem. Unde papulæ quoque, quæ poſt ægrotationem naſcuntur in labiis, vocantur ἐκβράσματα: & ſanitatis videtur indicium, morbum in faciem prorupiſſe.*

v. 7. Α. ἐπιδόσει ἐπίδομα. Ita Baſilienſis. In Editione autem Romana hæc perplexa ſunt, nimirum. Α. Σ. ἐπιδόσει ἐπιδῷ τὸ ἱματισμα. Codices Regii, ut & Baſilienſis uni Aquilæ tribuunt. Cujus vere ſunt duo verba ἐπιδόσει ἐπίδομα: nam, ἐπιδῷ, vitiatum eſt. Illud autem, ἱματισμα,

pariter corruptum eſt pro , ἴκφυμα , ut habet Baſilienſis, qui id Symmacho tribuit. Id vero ad ſequentem Hebraïcam vocem המספחת , pertinet.

v. 8. Sic Mſſ. noſtri, & Editio Rom. Unus ad Aquilam legit , ἀπίδωες , male. Alter verſionem Samaritani, ἐπλατύνθη , Symmacho perperam adſcribit.

v. 11. Has lectiones mutuamur ex Baſilienſi.

v. 13. Item ex Baſilienſi.

v. 15. τὴν σάρκα τὴν ζῶσαν. In Editione Rom.

v. 19. Ἄλλος , σεὶθ. Hebr. שאת. Videtur eſſe Theodotionis, qui, ut jam diximus, voces Hebraïcas Græce ſæpe deſcribit, ut vertendi moleſtiam declinet.

v. 21. Ἄλλος , χωρίσει. Ex Baſilienſi.

v. 26. Ἄλλος , τῇ ἐκλέμψει. Ex Baſilienſi.

Ibid. Α. ταμιεῖ. Σ. συγκλείσει. Ex Baſilienſi.

v. 28. Σ. τὸ τηλαύγημα. Ita Baſilienſis.

v. 30. Α. ἀπόσπασμα. Ita Baſilienſis hic & v. 33.

v. 31. Ἄλλος , συγκλείσει. Nempe Symmachus , ex Baſilienſi.

v. 36. Has omnes lectiones mutuamur ex Baſilienſi.

v. 38. Ex Baſilienſi.

v. 39. Ο. Ἀλφός. In hanc vocem hæc notant ex Anonymo Catenæ Regiæ Mſſ. Ἀλφὸς καλεῖται ἡ ἐπίλυσις ἡ καλουμένη μελανία, ἡ περὶ τὰς παρειὰς γινομένη ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος , id eſt , *Alphos vocatur , nigror ille qui μελανία dicitur , & ab æſtu ſolis in genis procreatur.*

v. 42. λίθους ἐξηρημένους &c. ex Baſilienſi.

v. 48. Ex Baſilienſi.

v. 51. Hæc nota habetur in Mſſ. noſtris : τὸ Σαμαρειτικὸν φιλόνεικον , ὅπερ ἐστὶ παλαιωμένην αὐτὴν, ἀντὶ τοῦ, συγγηρῶσαν τῷ σώματι καὶ ἀνίατον. Hoc eſt , *Samaritanus , contentioſam , jam ante retro inveteratam , ac ſi dicat, conſeneſcentem corpori & inſanabilem.* Lectio, παραδώσουσι, eſt Baſilienſis , qui Interpretem tacet. Pariterque in verſu ſequenti.

55. Ἄλλος , παραδώσουσι. Hanc Editionis Romanæ lectionem, aliò & extra locum proprium tranſlatam putò.

v. 57. Ex Baſilienſi.

Ex Capite XIV. Levitici, ut exſtat in Cod. Colbert. 3084.

1. Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων, 2. οὗτος ἔσται ὁ νόμος τοῦ λεπροῦ, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ καθαρισθῇ. καὶ προσαχθήσεται πρὸς τὸν ἱερέα. 3. καὶ ἐξελεύσεται ὁ ἱερεὺς ἔξω τῆς παρεμβολῆς. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἰδοὺ ἰᾶται ἡ ἀφὴ τῆς λέπρας ἀπὸ τοῦ λεπροῦ. 4. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς, καὶ λήμψονται τῷ κεκαθαρισμένῳ δύο ὀρνείθια ζῶντα καθαρὰ, καὶ ξύλον κέδρινον, καὶ κεκλωσμένον κόκκινον, καὶ ὕσσωπον. 5. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς, καὶ σφάξουσιν τὸ ὀρνείθιον τὸ ἓν εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον ἐφ' ὕδατι ζῶντι. 6. καὶ τὸ ὀρνείθιον τὸ ζῶν λήμψεται αὐτό....

. . . .

33. Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωυσῆν καὶ πρὸς Ἀαρὼν λέγων. 34. ὡς ἂν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν ἐν κτήσει, καὶ δώσω ἀφὴν λέπρας ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς γῆς τῆς ἐγκτήτου ὑμῖν. 25. καὶ ἥξει τινὸς αὐτοῦ ἡ οἰκία, καὶ ἀναγγελεῖ τῷ ἱερεῖ λέγων, ὥσπερ ἀφὴ ἑώραταί μοι ἐν τῇ οἰκίᾳ. 36. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς ἀποσκευάσαι τὴν οἰκίαν πρὸ τοῦ εἰσελθόντα τὸν ἱερέα ἰδεῖν τὴν ἀφὴν, καὶ οὐ μὴ ἀκάθαρτα γένηται ὅσα ἐὰν ἐν τῇ οἰκίᾳ. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται ὁ ἱερεὺς καταμαθεῖν τὴν οἰκίαν. 37. καὶ ὄψεται τὴν ἀφὴν, καὶ ἰδοὺ ἡ ἀφὴ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας, κοιλάδας χλωριζούσας ἢ πυρρίζούσας, καὶ ἡ ὄψις αὐτῶν ταπεινοτέρα τῶν τοίχων. 38. καὶ ἐξελθὼν ὁ ἱερεὺς ἐκ τῆς οἰκίας ἐπὶ τὴν θύραν τῆς οἰκίας, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν οἰκίαν ἑπτὰ ἡμέρας. 39. καὶ ἐπανήξει ὁ ἱερεὺς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ ὄψεται ÷ τὴν οἰκίαν: καὶ ἰδοὺ διεχύθη ἡ ἀφὴ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας. 40. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς, καὶ ἐξελοῦσι τοὺς λίθους ἐν οἷς ἐστὶν ἡ ἀφὴ, καὶ ἐκβαλοῦσιν αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον, 41. καὶ τὴν οἰκίαν ἀποξύσουσιν ἔξωθεν κύκλῳ. καὶ ἐκχεοῦσι τὸν χοῦν ※ ὃν ἀπέξυσαν: ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον. 42. καὶ λήμψονται λίθους ÷ ἀπεξυσμένους: ἑτέρους καὶ

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: 2. Hæc eſt lex leproſi, quacumque die mundatus fuerit, & adducetur ad ſacerdotem. 3. Et exibit ſacerdos extra caſtra, & aſpiciet ſacerdos, & ecce ſanatur tactus lepræ a leproſu. 4. Et præcipiet ſacerdos, & ſument ei qui mundatus eſt duas aviculas viventes mundas, & lignum cedrinum, & tortum coccinum & hyſſopum. 5. Et præcipiet ſacerdos, & jugulabunt aviculam unam in vaſe teſtaceo ſuper aquam viventem. 6. Et aviculam viventem ſumet illam....

. . . .

33. Et locutus eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens, 34. Cum ingreſſi fueritis in terram Chananæorum, quam do vobis in poſſeſſione, & dabo tactum lepræ in domibus terræ poſſeſſæ a vobis. 35. Et veniet cujus eſt domus, & annuntiabit ſacerdoti, dicens: quaſi tactus viſus eſt mihi in domo. 36. Et præcipiet ſacerdos vaſis vacuare domum, priuſquam ingreſſus ſacerdos videat tactum, & non ſint immunda quæcumque fuerint in domo. Et poſt hæc ingredietur ſacerdos ad cognoſcendam domum. 37. Et aſpiciet tactum: & ecce tactus in parietibus domûs, cavitates viridantes vel rubeſcentes, & aſpectus eorum humilior parietibus. 38. Et egreſſus ſacerdos e domo ad oſtium domus, & ſegregabit ſacerdos domum ſeptem dies. 39. Et redibit ſacerdos die ſeptimo, & aſpiciet ÷ domum : & ecce diffuſus eſt tactus in parietibus domus. 40. Et præcipiet Sacerdos, & eruent lapides in quibus eſt tactus, & ejicient eos extra civitatem in locum immundum. 41. & domum radent extrinſecus in circuitu, & effundent pulverem ※ quem raſerunt: extra civitatem in locum immundum. 42. Et ſument lapides ÷ raſos: alios, & ponent pro lapidibus; & pulverem alium ſument, & linient domum. 43. Si autem redierit rurſum tactus, & repullularit in domo poſtquam eruti fuerunt lapides, & poſtquam domus fuerit raſa, & poſtquam li-

ἀντιθήσουσιν ἀντὶ τῶν λίθων, καὶ χοῦν ἕτερον λήψονται καὶ ἐξαλείψουσι τὴν οἰκίαν. 43. ἐὰν δὲ ἐπέλθῃ πάλιν ἡ ἀφὴ, καὶ ἀνατείλῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ μετὰ τὸ ἐξελεῖν τοὺς λίθους, καὶ μετὰ τὸ ἀποξυσθῆναι τὴν οἰκίαν, καὶ μετὰ τὸ ἐξαλειφθῆναι, 44. καὶ εἰσελεύσεται ὁ ἱερεὺς, καὶ ὄψεται εἰ διακέχυται ἡ ἀφὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ, λέπρα ἔμμονός ἐστιν ἐν τῇ οἰκίᾳ· ἀκάθαρτός ἐστιν. 45. καὶ καθελοῦσι τὴν οἰκίαν καὶ τοὺς λίθους αὐτῆς, καὶ τὰ ξύλα αὐτῆς, καὶ πάντα τὸν χοῦν τῆς οἰκίας ἐξοίσουσιν ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον. 46. καὶ ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὴν οἰκίαν πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ἀφωρισμένη ἐστὶν, ἀκάθαρτος ἐστὶν ἕως ἑσπέρας. 47. καὶ ὁ κοιμώμενος ἐν τῇ οἰκίᾳ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ÷ καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας: καὶ ὁ ἐσθίων ἐν τῇ οἰκίᾳ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ÷ καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας: 48. ἐὰν δὲ παραγενόμενος εἰσέλθῃ ὁ ἱερεὺς, καὶ ἴδῃ, καὶ ἰδοὺ οὐ διαχύσει διακέχυται ἡ ἀφὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μετὰ τὸ ἐξαλειφθῆναι τὴν οἰκίαν, καὶ καθαριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν οἰκίαν ὅτι ἰάθη ἡ ἀφή. 49. καὶ λήψεται ἀφαγνίσαι . . . .

nita fuerit. 44. Et ingredietur ſacerdos, & aſpiciet ſi diffuſus eſt tactus in domo; lepra permanens eſt in domo: immunda eſt. 45. Et deſtruent domum & lapides ejus, & ligna ejus, & omnem pulverem domus efferent extra civitatem in locum immundum. 46. Et qui ingreditur in domum omnibus diebus, quibus ſegregata eſt, immundus erit uſque ad veſperam. 47. Et qui dormit in domo lavabit veſtimenta ſua ÷ & immundus erit uſque ad veſperam: & qui manducat in domo, lavabit veſtimenta ſua ÷ & immundus erit uſque ad veſperam: 48. Si autem accedens intraverit ſacerdos, & viderit, & ecce diffuſione diffuſus non eſt tactus in domo, poſtquam linita fuit domus: & mundabit ſacerdos domum, quia ſanatus eſt tactus. 49. Et ſumet ad . . . .

CAPUT XIV. LEVITICI.

נרפא 3. Ο. ἴαται. Ἄλλος, ἦρται.

שני תולעת 4. Α. διάφορον σκώληκος. Σ. δίβαφον κόκκινον. Ο. κεκλωσμένον κόκκινον. Θ. κόκκινον ἀλλοιούμενον.

החיה 6. Ο. τὸ ζῶν. Ἄλλος, τὸ ἔξω.

מנחה 10. Ο. θυσίας. Ἄλλος, κατάπαυσιν.

לאשם 12. Ο. τῆς πλημμελείας. Ἀλλ. περὶ τῆς πλημμελείας.

את־לג Ο. κοτύλην. Ἄλλος, λόγγην.

הוא 13. Ο. ἔστι γάρ. Ἄλλος, καὶ ἔσται γάρ.

הניף 24. Ο. ἐπιθήσει. Ἄλλος, ἀφοριεῖ.

תנופה Ο. ἐπίθεμα. Ἄλλος, ἀφόρισμα.

ואל־ארן 33. καὶ Ἀαρὼν deeſt in textu Codicis Baſil. ſed ad marg. legitur, οἱ λοιποὶ καὶ οἱ Ο. καὶ Ἀαρών.

לאחזה 34. Ο. ἐν κτήσει. Ἄλλος, ἐν κλήρῳ. Ἄλλος, εἰς κατάσχεσιν.

יטמא 36. Ο. ἀκάθαρτα γένηται. Ἄλλος, ἀκαθαρτισθῇ.

מן־הבית 38. Ο. ἐκ τῆς οἰκίας. Ἄλλος, ἀπὸ τῆς οἰκίας.

ממארת 44. Ο. ἔμμονος. Ἄλλος, σπανίζουσα.

ולקח לחטא 49. Ο. λήψεται ἀφαγνίσαι. Ἄλλος, καὶ λήψεται περὶ ἁμαρτίας.

שני Ο. κεκλωσμένον. Ἄλλος, ἀλλοιούμενον.

3. HEb. *LXX* ſanatus eſt. *Alius*, ſublatus eſt. *Vulg. eſſe mundatam.*

4. *H.* coccum vermiculi. *A.* varium vermiculi. *S.* bis tinctum coccinum. *LXX.* tortum coccinum. *Th.* coccinum variegatum. *Vulg. vermiculumque.*

6. *H. Vulg.* vivum. *LXX.* viventem. *Alius*, extra poſitum.

10. *H.* munus *LXX. Vulg.* ſacrificium. *Alius*, requietionem.

12. *H.* in delictum. *LXX.* delicti. *Alius & Vul.* pro delicto.

Heb. log. *LXX.* cotylam. *Alius*, longen. *Vul. ſextarium.*

13. *Heb.* ipſe. *LXX.* eſt. *Alius*, erit.

24. *Heb.* motitabit. *LXX.* imponet. *Alius*, ſeparabit. *Vulg. levabit.*

H. motitationem. *LXX.* impoſitionem. *Alius*, ſeparationem. *Vulg. vacat.*

33. *Omnes*, & Aaron.

34. *H. Vulg.* in poſſeſſionem. *LXX.* in poſſeſſione. *Alius*, in ſorte. *Alius*, in adeptionem.

36. *Hebr.* polluatur. *LXX. Vulg.* immunda fiant. *Alius*, immunda facta fuerint.

38. *H. LXX.* e domo. *Alius*, a domo. *Vulg. oſtium domûs.*

44. *H.* corrodens. *LXX.* permanens. *Alius*, rara. *Vulg. perſeverans.*

49. *Hebr.* Et capiet ad purificandum. *LXX.* ſumet ad purificandum. *Alius*, & ſumet pro peccato. *Vul. & in purificationem ejus ſumet.*

H. coccum. *LXX.* tortum. *Alius*, variatum. *Vulg. vacat.*

Digitized by Google

שני 52. O. κεκλωσμένῳ. Ἄλλος, ἀλλοιουμένῳ.

52. *Heb.* cocco. *LXX.* torto. *Alius*, variato, *Vulg. vermiculo.*

ולשאת ולספחת ולבהרת 56. O. οὐλῆς, καὶ σημασίας, καὶ τοῦ αὐγάζοντος. Ἄλλος, τοῦ σηθ καὶ τοῦ ἐνδιδυνοῦντος. Ἄλλος, τοῦ αὐγάσματος.

56. *H.* & tumori, & inhærentiæ, & candori. *LXX.* cicatricis, & ſignificationis, & ſplendentis. *Alius*, ipſius ſeth & influentis. *Alius*, ſplendoris. *Vulg. cicatricis, erumpentium papularum, lucentis maculæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Levitici.

v. 3. Ἄλλος, ἦρξαι. Ita Baſilienſis, qui alias omnes hujus capitis lectiones nobis ſuppeditavit.

v. 4. Ex Baſilienſi. V. ſupra, Exod. Cap. 35. v. 23. & 35.

v. 6. Ἄλλος, τὸ ἔξω. Sic Baſilienſis. At neſcio quis Interpres חוצה, τὸ ἔξω, vertere potuerit.

v. 10. Ἄλλος, κατάπαυσιν. Ex eodem.

v. 12. Ἄλλος, περὶ τῆς πλημμελείας. Ex eodem.

Ibid. Ἄλλος, λόγγιν. Videtur eſſe Interpretatio Theodotionis, qui את־לג pro more ſuo λόγγιν reddidit, ut quam non intelligebat Hebraicam vocem Græcis literis exprimeret.

v. 13. Ἄλλος, ἔσται τῷ. Ex Baſilienſi.

v. 24. Ἄλλος, ἀφαιρέσει. Ex eodem, & ſequens lectio pariter.

v. 33. Ex eodem Baſilienſi.

v. 34. Ex Baſilienſi.

v. 36. Ἄλλος, ἀκαθαρτισθῇ, ſine Interpretis nomine.

v. 38. Ex Baſilienſi.

v. 44. Ἄλλος, σπανίζουσα. Hanc verſionem ſæpe vidimus ſupra, ſine interpretis nomine.

v. 49. Ἄλλος, καὶ λήψεται περὶ ἁμαρτίας. Ita Baſil. tacito Interprete.

Ibid. Ἀλλ. ἀλλοιουμένον, ex eodem.

v. 52. Ἀλλ. ἀλλοιουμένῳ. Ex eodem.

v. 56. Ἄλλος, τοῦ σηθ καὶ τοῦ ἐνδιδυνάζοντος. Eſt lectio Theodotionis, qui capite præcedenti, v. 19. שאת vertit, σηθ.

Ex Cap. XV. Levitici, ut habetur in Cod. Colb. 3084.

24. κοιμηθῇ ἐπ' αὐτῆς, ἀκάθαρτός ἐστι. 25. Καὶ γυνὴ ἐὰν ῥέῃ ῥύσιν αἵματος αὐτῆς ἡμέρας πλείους, οὐκ ἐν καιρῷ τῆς ἀφέδρου αὐτῆς, ἐὰν καὶ ῥέῃ μετὰ τὴν ἄφεδρον αὐτῆς, πᾶσαι αἱ ἡμέραι ῥύσεως ἀκαθαρσίας αὐτῆς, καθάπερ αἱ ἡμέραι ἀφέδρου αὐτῆς, ἔσται ἀκάθαρτος. 26. πᾶσα ἡ κοίτη ἐφ' ἣν ἂν κοιμηθῇ ἐπ' αὐτῆς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ῥύσεως αὐτῆς κατὰ τὴν κοίτην τῆς ἀφέδρου αὐτῆς ἔσται αὐτῇ· καὶ πᾶν σκεῦος ἐφ' ὃ ἂν καθίσῃ ἐπ' αὐτὸ, ἀκάθαρτον ἔσται κατὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ἀφέδρου αὐτῆς. 27. πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς ἀκάθαρτος ἔσται, καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. 28. ἐὰν δὲ καθαρισθῇ ἀπὸ τῆς ῥύσεως αὐτῆς, καὶ ἐξαριθμήσεται αὐτῇ ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ μετὰ ταῦτα καθαρισθήσεται. 29. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ λήψεται ἑαυτῇ δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν, καὶ οἴσει αὐτὰ πρὸς τὸν ἱερέα ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 30. καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς τὴν μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ τὴν μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ ἱερεὺς ἔναντι κυρίου ἀπὸ ῥύσεως ἀκαθαρσίας αὐτῆς. 31. καὶ εὐλαβεῖς ποιήσετε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἀποθανοῦνται διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῶν, ἐν τῷ μιαίνειν αὐτοὺς τὴν σκηνήν μου τὴν ἐν αὐτοῖς. 32. οὗτος ὁ νόμος τοῦ γονοῤῥυοῦς, καὶ ἐάν τινι ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ κοίτη σπέρματος, ὥστε μιανθῆναι ἐν αὐτῇ. 33. καὶ τῇ αἱμοῤῥοούσῃ ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς, καὶ ὁ γονοῤῥυὴς τῇ ῥύσει αὐτοῦ, τῷ ἄρσενι ἢ τῇ θηλείᾳ, καὶ τῷ ἀνδρὶ, ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ ἀποκαθημένης.

24 Cubuerit ſuper illum, immundus eſt. 25. Et mulier ſi fluat fluxum ſanguinis ſui dies plures, non in tempore purgationis ſuæ, ſi etiam fluat poſt purgationem ſuam, omnes dies fluxûs immunditiæ ejus, ſicut dies purgationis ejus, erit immunda. 26. Omnis lectus ſuper quem cubuerit ſuper illum; omnes dies fluxus, ſecundum lectum purgationis erit ei. Et omne vas ſuper quod ſederit ſuper illud, immundum erit ſecundum immunditiam purgationis ejus. 27. Omnis tangens eam immundus erit: & lavabit veſtimenta ſua, & lavabit corpus aqua, & immundus erit uſque ad veſperam. 28. Si autem mundata fuerit a fluxu ſuo: & numerabit ſibi ſeptem dies, & poſt hæc mundabitur. 29. Et die octavo ſumet ſibi duos turtures, aut duos pullos columbarum, & feret ea ad ſacerdotem ad oſtium tabernaculi teſtimonii. 30. Et faciet ſacerdos unum pro peccato, & unum in holocauſtum: & expiabit pro ea ſacerdos ante Dominum à fluxu immunditiæ ejus. 31. Et pios facietis filios Iſraël ab immunditiis ſuis, & non morientur propter immunditiam ſuam, in eo quod ipſi inquinent tabernaculum meum quod in eis. 32. Hæc eſt lex ejus qui patitur fluxum ſeminis, & ſi cui exeat ex eo concubitus ſeminis, ita ut inquinetur in illo. 33. Et ei quæ patitur fluxum ſanguinis in purgatione ſua, & qui patitur fluxum ſeminis in fluore ſuo, maſculo vel feminæ, & viro quicumque dormierit cum menſtruata.

CAPUT XV. LEVITICI.

דברו אל־בני ישראל ואמרתם אלהם 2. Oἱ λοιποὶ καὶ οἱ O. λαλήσατε τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖτε αὐτοῖς. O. λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς.

זב O. ᾧ ἐὰν γένηται ῥύσις αὐτοῦ. Ἄλλος, ὁ ῥέων.

החתים 3. A. ἐσφραγίσθη. Σ. περιεπήγνυται. O. συνέστηκε. Θ. ἐσφράγισται.

הזב 4. & 6. Oἱ λοιποὶ, ῥέων. O. γονοῤῥυής.

בבשר 7. O. τοῦ χρωτός. Ἄλλος, τῆς σαρκός.

כי־ירק 8. A. [ἐὰν ἐπιπτύσῃ] O. ἐὰν δὲ προσσιελίσῃ.

בשרו במים חיים 13. O. σῶμα ὕδατι. Ἄλλο, τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι ζῶντι.

נדהרה 19 O. ἀφέδρῳ. Ἄλλος, μετακινήσει. Ἄλλος, [ἐν τῷ χωρισμῷ τῆς ἀδικίας.] Ἄλλος, [ταλαιπωρίας].

נדתה 20. O. ἀφέδρῳ. Ἄλλος, τοῦ χωρισμοῦ.

נדתה 24. O. ἀκαθαρσία. Ἄλλος, ὁ χωρισμός.

נדתה 25. O. ἀφέδρου. Ἄλλος, τοῦ χωρισμοῦ.

בם 27. O. αὐτῆς. Ἄλλος, αὐτῇ.

הדוה 33. O. αἱμοῤῥοούσῃ. Ἄλλος, ὀδυνηρᾷ.

הזב O. ὁ γονοῤῥυής. Ἄλλος, τῷ γονοῤῥυεῖ.

2. Heb. loquimini ad filios Iſrael, & dicetis ad eos. *Reliqui*, *LXX*. *& Vulg.* loquimini filiis Iſraël, & dicetis eis. *LXX*. *alio modo*, loquere filiis Iſraël, & dices eis.

Heb. fluxum ſuum. *LXX*. cuicumque fuerit fluxus. *Alius*, fluens. *Vulg. fluxum ſeminis.*

3. *Heb.* claudere fecit. *A.* obſignatus eſt. *S.* circumconcretus eſt. *LXX*. conſtitit. *Th.* ſigillatus eſt. *Vulg. concretus eſt.*

4. & 6. *Heb. & Alii*, fluens. *LXX*. qui fluxum ſeminis patitur. *Vulg. vacat.*

7. *Hebr.* in carnem. *LXX*. cutis. *Alius*, carnis. *Vulg. carnem.*

8. *Heb.* & cum ſpuerit. *A.* ſi ſuperexpuerit. *LXX*. ſi autem ſpuerit.

13. *Hebr.* carnem ſuam in aquis vivis. *LXX*. corpus aqua. *Alius*, corpus ſuum aqua viventе. *Vulg. lotis veſtibus, & toto corpore in aquis viventibus.*

19. *Heb* ſeparatione ſua. *LXX*. purgatione. *Alius*, tranſmotione. *Alius*, in ſeparatione iniquitatis. *Alius*, miſeriæ. *Vulg. ſeparabitur.*

20. *Hebr.* ſeparatione ſua. *LXX*. purgatione. *Alius*, ſeparatione. *Vulg. vacat.*

24. *Hebr.* ſeparatio ejus. *LXX*. immunditia. *Alius*, ſeparatio. *Vulg. tempore ſanguinis menſtrualis.*

25. *Hebr. & Alius*, ſeparationis ſuæ. *LXX*. purgationis. *Vulg. menſtruali.*

27. *Heb.* in ea. *LXX*. illam. *Alius*, illa. *Vulg. quicumque tetigerit ea.*

33. *Heb.* dolentis. *LXX*. fluxum ſanguinis patienti. *Alius*, dolenti. *Vul. quæ menſtruis temporibus ſeparatur.*

H. fluentis. *LXX*. ei qui patitur fluxum ſeminis. *Alius*, ei qui patitur flûxum ſeminis. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Levitici.

Ex eodem Codice Colbertino 3084. poſtremam capitis XV. partem damus ſecundum verſionem LXX. Interpretum, prout in Hexaplis erat, ab hodierno τῶν O. textu in multis diſcrepantem. Cætera vero a principio uſque ad verſum 24. deſiderantur.

v. 2. Oἱ λοιποὶ καὶ οἱ O. λαλήσατε &c. Sic Baſilienſis, qui teſtificatur verſionem LXX. Interpretum, ut in Hexaplis erat, cum aliis Interpretibus concordare: quia videlicet ex aliis verſionibus emendata fuerat, ut cum Hebraïco quadraret. Secus autem ἡ κοινὴ, ſive Vulgata Græca, quæ etiam hodie ab illis differt, ut vides.

Ibid. Ἄλλος, ὁ ῥέων. Ita Baſilienſis, tacito Interpretis nomine.

v. 3. Baſilienſis ita habet. Θ. ἐσφράγισται. A. ἐσφραγίσθη. Σ. περιεπήγνυται. Symmachi verſionem ſequitur Vulgatus Interpres, qui vertit, *concretus eſt.*

v. 4. & 6. Oἱ λοιποὶ, ῥέων. Sic Baſilienſis, unde verſionem ſimilem, v. 2. ſupra, trium Interpretum eſſe inferatur.

v. 7. Ἀλλ. τῆς σαρκὸς, ex Baſilienſi.

v. 8. A. [ἐὰν ἐπιπτύσῃ.] Hanc verſionem expreſſimus ex Latina Aquilæ interpretatione, quam adfert Hychius ſic, *Aquila*, *ſi ſuperſpuerit.*

v. 13. τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι ζῶντι. Ex Editione Romana.

v. 19. Ἄλλος, μετακινήσει. Ex Baſilienſi. Sequentes vero lectiones Græce expreſſimus ex Hychio, qui ſic habet. *Quid dixit, Septem diebus ſeparabitur? quod Alii, erit in purgatione ſua. Alii vero Interpretes, In ſeparatione iniquitatis ſuæ. Alii autem, miſeria, ediderunt.*

v. 20. 24. & 25. lectiones, quæ eamdem vocem נדתה ſpectant, mutuamur ex Baſilienſi.

v. 27. Ex Baſilienſi.

v. 33. Ἄλλος, ὀδυνηρᾷ, ex Baſilienſi, qui Interpretem tacet.

Ibid. ex Baſil.

Caput XVI. Levitici, ex eodem Codice Colbert. 3084.

1. Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωσῆν μετὰ τὸ τελευτῆσαι τοὺς δύο υἱοὺς Ἀαρὼν ἐν τῷ προσάγειν αὐτοὺς πῦρ ἀλλότριον ἔναντι κυρίου, καὶ ἐτελεύτησαν. 2. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωσῆν, λάλησον πρὸς Ἀαρὼν τὸν ἀδελφόν σου, καὶ μὴ εἰσπορευέσθω πᾶσαν ὥραν εἰς τὸ ἅγιον ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος εἰς πρόσωπον τοῦ ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ ÷ τοῦ μαρτυρίου: καὶ οὐκ ἀποθανεῖται. ἐν γὰρ νεφέλῃ ὀφθήσομαι ἐπὶ τοῦ ἱλαστηρίου. 3. οὕτως εἰσελεύσεται Ἀαρὼν εἰς τὸ ἅγιον ἐν μόσχῳ ἐκ βοῶν περὶ ἁμαρτίας, καὶ κριὸν εἰς ὁλοκαύτωμα. 4. καὶ χιτῶνα λινοῦν ἡγιασμένον ἐνδύσεται, καὶ περισκελὲς λινοῦν ἔσται ἐπὶ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ ζώνῃ λινῇ ζώσεται, καὶ κίδαριν λινῆν περιθήσεται, ἱμάτια ἅγιά ἐστι· καὶ λούσεται ὕδατι πᾶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσεται αὐτά· 5. καὶ παρὰ τῆς συναγωγῆς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ λήψεται δύο χιμάρους ἐξ αἰγῶν περὶ ἁμαρτίας, καὶ κριὸν ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα. 6. καὶ προσάξει Ἀαρὼν τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ, καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. 7. καὶ λήψεται τοὺς δύο χιμάρους, καὶ στήσει αὐτοὺς ἔναντι κυρίου παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 8. καὶ ἐπιθήσει Ἀαρὼν ἐπὶ τοὺς δύο χιμάρους κλήρους· κλῆρον ἕνα τῷ κυρίῳ, καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομπαίῳ. 9. καὶ προσάξει Ἀαρὼν τὸν χίμαρον ἐφ᾽ ὃν ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτὸν ὁ κλῆρος τῷ κυρίῳ, καὶ προσοίσει περὶ ἁμαρτίας. 10. καὶ τὸν χίμαρον, ἐφ᾽ ὃν ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτὸν ὁ κλῆρος τοῦ ἀποπομπαίου, στήσει ζῶντα ἔναντι κυρίου, τοῦ ἐξιλάσασθαι ἐπ᾽ αὐτοῦ ὥστε ἐξαποστεῖλαι αὐτὸν εἰς τὴν ἀποπομπήν ÷ ἀφήσει αὐτόν: εἰς τὴν ἔρημον. 11. καὶ προσάξει Ἀαρὼν τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ σφάξει τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν αὐτοῦ. 12. καὶ λήψεται πλῆρες τὸ πυρεῖον ἀνθράκων πυρὸς ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ἀπέναντι κυρίου. καὶ πλήσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ θυμιάματος συνθέσεως λεπτῆς, καὶ εἰσοίσει ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος. 13. καὶ ἐπιθήσει τὸ θυμίαμα ἐπὶ τὸ πῦρ ἔναντι κυρίου, καὶ καλύψει ἡ ἀτμὶς τοῦ θυμιάματος τὸ ἱλαστήριον τὸ ἐπὶ τῶν μαρτυρίων, καὶ οὐκ ἀποθανεῖται. 14. Καὶ λήψεται ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ ῥανεῖ τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον κατὰ ἀνατολάς, κατὰ πρόσωπον τοῦ ἱλαστηρίου· καὶ ῥανεῖ ἑπτάκις ἀπὸ τοῦ αἵματος τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ. 15. καὶ σφάξει τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τὸν παρὰ τοῦ λαοῦ ÷ ἔναντι κυρίου ⁘ καὶ εἰσοίσει τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος. καὶ ποιήσει τὸ αἷμα αὐτοῦ ὃν τρόπον ἐποίησεν τὸ αἷμα τοῦ μόσχου καὶ ῥανεῖ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον, κατὰ πρόσωπον τοῦ ἱλαστηρίου. 16. καὶ ἐξιλάσεται τὸ ἅγιον ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀδικημάτων

1. ET locutus eſt Dominus ad Moyſen poſtquam defuncti ſunt duo filii Aaron, cum offerrent ignem alienum ante Dominum, & mortui ſunt. 2. Et dixit Dominus ad Moyſen: Loquere ad Aaron fratrem tuum, & ne ingrediatur omni hora ad ſanctum interius velaminis ad faciem propitiatorii, quod eſt ſuper arcam ÷ teſtimonii: & non morietur. Nam in nube apparebo ſuper propitiatorium. 3. Sic ingredietur Aaron in ſanctum in vitulo ex bobus pro peccato, & arietem in holocauſtum: 4. & tunicam lineam ſanctificatam induet, & femorale lineum erit ſuper corpus ejus, & zonâ lineâ cingetur, & cidarim lineam circumponet: veſtimenta ſancta ſunt. Et lavabit aquâ totum corpus ſuum, & induet ea: 5. & a ſynagoga filiorum Iſraël accipiet duos hircos ex capris pro peccato, & arietem unum ad holocauſtum. 6. Et offeret Aaron vitulum, qui pro peccato ſuo: & expiabit pro ſe & domo ſua. 7. & accipiet duos hircos, & ſtatuet eos ante Dominum ad oſtium tabernaculi teſtimonii. 8. Et imponet Aaron ſupra duos hircos ſortes: ſortem unam Domino, & ſortem unam emiſſario. 9. Et offeret Aaron hircum ſuper quem ſupervenit ſuper eum ſors Domino, & offeret pro peccato: 10. Et hircum ſuper quem ſupervenit ſuper eum ſors emiſſarii, ſtatuet viventem ante Dominum, ut propitietur ſuper eo; ita ut emittat eum in emiſſionem ÷ dimittet eum: in deſertum. 11. Et offeret Aaron vitulum, qui pro peccato ſuo, & expiabit pro ſe & pro domo ſua. Et jugulabit vitulum ſuum, qui pro peccato. 12. Et ſumet thuribulum plenum carbonum ignis ab altari, quod eſt coram Domino. Et implebit manus ſuas incenſo compoſitionis ſubtilis, & inſeret intra velamen. 13. Et imponet incenſum ſuper ignem ante Dominum: & operiet vapor incenſi propitiatorium, quod eſt ſuper teſtimonia, & non morietur. 14. Et ſumet de ſanguine vituli: & aſperget digito ſuo ſuper propitiatorium ad Orientem, ſecundum faciem propitiatorii. Et aſperget ſepties de ſanguine digito ſuo. 15. Et jugulabit hircum pro peccato, eum qui a populo eſt ÷ ante Dominum: & inferet de ſanguine ejus intra velamen. Et faciet ſanguinem ejus quemadmodum fecit ſanguinem vituli: & aſperget ſanguinem ejus ſuper propitiatorium. 16. Et expiabit ſanctum ab immunditiis filiorum Iſraël, & ab in-

χημάτων αὐτῶν περὶ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ οὕτως ποιήσει τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου τῇ ἐκτισμένῃ ἐν αὐτοῖς ἐν μέσῳ τῆς ἀκαθαρσίας αὐτῶν. 17. καὶ πᾶς ἄνθρωπος οὐκ ἔσται ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, εἰσπορευομένου αὐτοῦ ἐξιλάσασθαι ἐν τῷ ἁγίῳ, ἕως ἂν ἐξέλθῃ· καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ περὶ πάσης συναγωγῆς τῶν Ἰσραήλ. 18. καὶ ἐξελεύσεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ὂν ἀπέναντι κυρίου, καὶ ἐξιλάσεται ἐπ' αὐτοῦ, καὶ λήμψεται ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ χιμάρου· καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου κύκλῳ. 19. καὶ ῥανεῖ ἐπ' αὐτὸ ἀπὸ τοῦ αἵματος τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ ἑπτάκις· καὶ καθαριεῖ αὐτὸ καὶ ἁγιάσει αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. 20. καὶ συντελέσει ἐξιλασκόμενος τὸ ἅγιον, καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου καὶ τὸ θυσιαστήριον ÷ καὶ περὶ τῶν ἱερέων καθαριεῖ: καὶ προσάξει τὸν χίμαρον τὸν ζῶντα. 21. καὶ ἐπιθήσει Ἀαρὼν τὰς δύο χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χιμάρου τοῦ ζῶντος, καὶ ἐξαγορεύσει ἐπ' αὐτοῦ πάσας τὰς ἀνομίας τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ πάσας τὰς ἀδικίας αὐτῶν, καὶ ἐπιθήσει αὐτὰς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χιμάρου ÷ τοῦ ζῶντος: καὶ ἐξαποστελεῖ ἐν χειρὶ ἀνθρώπου ἑτοίμου εἰς τὴν ἔρημον. 22. καὶ λήμψεται ὁ χίμαρος ἐφ' αὐτῷ πάσας τὰς ἀδικίας αὐτῶν εἰς τὴν ἄβατον· καὶ ἐξαποστελεῖ τὸν χίμαρον εἰς τὴν ἔρημον. 23. καὶ εἰσελεύσεται Ἀαρὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐκδύσεται τὴν στολὴν τὴν λινῆν ἣν ἐνδεδύκει εἰσπορευομένου αὐτοῦ εἰς τὸ ἅγιον· καὶ ἀποθήσει αὐτὴν ἐκεῖ. 24. καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι ἐν τόπῳ ἁγίῳ· καὶ ἐνδύσεται τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐξελθὼν ποιήσει τὸ ὁλοκαύτωμα αὐτοῦ, καὶ τὸ ὁλοκαύτωμα τοῦ λαοῦ, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ περὶ τοῦ λαοῦ. 25. καὶ τὸ στέαρ τὸ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. 26. καὶ ὁ ἐξαποστέλλων τὸν χίμαρον τὸν διεσταλμένον εἰς ἄφεσιν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι· μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν. 27. καὶ τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, ὧν εἰσηνέχθη τὸ αἷμα αὐτῶν ἐξιλάσασθαι ἐν τῷ ἁγίῳ, ἐξοίσει αὐτὰ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ κατακαύσουσιν ἐν πυρὶ τὰ δέρματα αὐτῶν, καὶ τὰ κρέα αὐτῶν, καὶ τὴν κόπρον αὐτῶν. 28. ὁ δὲ κατακαίων αὐτὰ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι· καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν. 29. ÷ καὶ ἔσται τοῦτο ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον: ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, δεκάτῃ τοῦ μηνός, ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε, ὁ αὐτόχθων καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν. 30. ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐξιλάσεται περὶ ὑμῶν καθαρίσαι ὑμᾶς ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, ἔναντι κυρίου καθαρισθήσεσθε. 31. σάββατα σαββάτων ἔσται ὑμῖν, καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, νόμιμον αἰώνιον. 32. ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς ὃν ἂν χρίσωσιν αὐτόν, καὶ ὃν ἂν τελειώσωσι τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἱερατεύειν μετὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐνδύσεται τὴν στολὴν τὴν λινῆν, στολὴν

juſtitiis eorum pro omnibus peccatis eorum: & ſic faciet tabernaculo teſtimonii, quod ædificatum eſt in eis, in medio immunditiæ eorum. 17. Et omnis homo non erit in tabernaculo teſtimonii, ingrediente illo ad expiandum in ſancto, donec exierit: & expiabit pro ſeipſo, & pro domo ſua, & pro omni ſynagoga filiorum Iſraël. 18. Et egredietur ad altare, quod eſt coram Domino: & expiabit ſuper illud, & ſumet de ſanguine vituli, & de ſanguine hirci, & imponet ſuper cornua altaris in circuitu. 19. Et aſperget ſuper illud de ſanguine digito ſuo ſepties, & mundabit illud, & ſanctificabit illud ab immunditiis filiorum Iſraël. 20. Et perficiet expians ſanctum, & tabernaculum teſtimonii & altare ÷ & pro ſacerdotibus mundabit: & offeret hircum viventem. 21. Et imponet Aaron duas manus ſuas ſuper caput hirci viventis: & confitebitur ſuper eo omnes iniquitates filiorum Iſraël, & omnes injuſtitias eorum, & imponet eas ſuper caput hirci ÷ viventis: & emittet in manu hominis parati in deſertum. 22. Et tollet hircus ſuper ſeipſum omnes injuſtitias eorum in inviam: & emittet hircum in deſertum. 23. Et ingredietur Aaron in tabernaculum teſtimonii, & exuet ſtolam lineam, quam induerat ingrediente ſe in ſanctum: & deponet eam illic. 24. Et lavabit corpus ſuum aquâ in loco ſancto, & induet ſtolam ſuam: & exiens faciet holocauſtum ſuum, & holocauſtum populi: & expiabit pro ſe, & pro domo ſua, & pro populo. 25. Et adipem, qui pro peccatis, offeret ſuper altare. 26. Et qui emiſit hircum ſegregatum in remiſſionem, lavabit veſtimenta ſua, & lavabit corpus ſuum aquâ: poſt hæc ingredietur in caſtra. 27. Et vitulum pro peccato, & hircum pro peccato, quorum ſanguis illatus eſt ad expiandum in ſancto, efferet ea extra caſtra: & comburent igne pelles eorum, & carnes eorum, & fimum eorum. 28. Qui autem combuſſerit ea lavabit veſtimenta ſua, & lavabit corpus ſuum aqua: & poſtea ingredietur in caſtra. 29. ÷ Et erit hoc vobis legitimum ſempiternum: in menſe ſeptimo, decima menſis, humiliabitis animas veſtras, & omne opus non facietis, indigena, & proſelytus, qui appoſitus eſt in vobis. 30. In hac enim die expiabit pro vobis, ad mundandum vos ab omnibus peccatis veſtris, ante Dominum mundabimini. 31. Sabbata ſabbatorum erunt vobis, & humiliabitis animas veſtras, legitimum ſempiternum. 32. Expiabit ſacerdos, quem unxerint eum, & quem initiaverint manus ejus ad fungendum ſacerdo-

ἁγίων, 33. καὶ ἐξιλάσεται τὸ ἅγιον τοῦ ἁγίου, καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐξιλάσεται, καὶ περὶ τῶν ἱερέων καὶ περὶ πάσης τῆς συναγωγῆς ἐξιλάσεται. 34. καὶ ἔσται τοῦτο ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ποιηθήσεται, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ Μωσῇ.

tio poſt patrem ejus. Et induet ſtolam lineam, ſtolam ſanctam. 33. Ex.expiabit ſanctum ſancti, & tabernaculum teſtimonii, & altare expiabit, & pro ſacerdotibus, & pro omni ſynagoga expiabit. 34. Et erit hoc vobis legitimum ſempiternum ad expiandum pro filiis Iſrael ab omnibus peccatis eorum; ſemel in anno fiet, ſicut præcepit Dominus Moſi.

CAPUT XVI. LEVITICI.

איל 3. O. κριόν. Αλλος, κριῷ.

בד 4. O. λινοῦν, bis. Αλλος, διπλοῦν.

בד O. λινῆ. Αλλος, διπλῆ.

שעירי 5. O. χιμάρους. Αλλος, τράγους.

השעירם 7. & 8. χιμάρους. Αλλος, τράγους.

וגורל אחד לעזאזל 8. A. καὶ κλῆρον ἕνα εἰς τράγον ἀπολελυμένον εἰς τὴν ἔρημον. Σ. κλῆρον ἕνα εἰς τράγον ἀπερχόμενον. O. καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομπαίῳ.

גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל A. κλῆρος εἷς κεκρατημένος, καὶ εἷς ἀπερχόμενος. O. κλῆρον ἕνα τῷ κυρίῳ, καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομπαίῳ.

לעזאזל 10. O. τοῦ ἀποπομπαίου. Αλλος, εἰς τράγον ἀφιέμενον.

יעמד־חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה A. . . . .
. . . .
O. στήσει αὐτὸν ζῶντα ἔναντι κυρίου, τοῦ ἐξιλάσασθαι ἐπ' αὐτοῦ, ὥστε ἀποστεῖλαι αὐτὸν εἰς τὴν ἀποπομπήν, καὶ ἀφήσει αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον.

ענן 13. O. ἀτμίς. Αλλος, νεφέλη.

את־שעיר 15. O. χίμαρον. Αλλος, τράγον.

על־הקדש 16. O. τὸ ἅγιον. Αλλος, περὶ τῶν ἁγίων.

קהל 17. O. συναγωγῆς. Αλλος, ἐκκλησίας.

השעיר 18. O. χιμάρου. Αλλος, τράγου.

את־השעיר 20. O. χίμαρον. Αλλος, τράγον.

גזרה 22. O. ἄβατον. Αλλος, συγκεκριμένην.

את־שעיר 27. O. χίμαρον. Αλλος, τράγον.

תענו 29. O. ταπεινώσετε. Αλλος, κακώσετε.

והגר הגר בתוככם O. καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν. ἔνια δὲ τῶν ἀντιγράφων, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν.

שבת שבתון 31. O σάββατα σαββάτων. Αλλος, ἀνάπαυσις αὕτη.

ועניתם O. ταπεινώσετε. Αλλος, κακώσετε.

3. HEb. & *Alius*, ariete. *LXX. Vulg.* arietem. 4. *Heb.* lini *LXX.* lineam, *bis. Alius*, duplicem. *Vulg. linea . . . lineis.*

Heb. lini: *LXX. Vulg.* linea. *Alius*, duplici.

5. *Heb. LXX. Vulg.* hircos. *Alius*, capros.

7. 8. *Heb. LXX. Vulg.* hircos. *Alius*, capros.

8. *Heb.* & ſortem unam Gazazel. *A.* & ſortem unam in caprum abſolutum in deſertũ. *S.* ſortem unam in caprum diſcedentem. *LXX.* & ſortem unam emiſſario. *Vulg. & alteram capro emiſſario.*

Hebr. ſortem unam Domino, & ſortem unam Gazazel. *A.* ſors una retenta, & una diſcedens. *LXX.* ſortem unam Domino, & ſortem unam emiſſario. *Vulg. ſortem unam Domino, & alteram capro emiſſario.*

10. *Heb.* ad Gazazel. *LXX.* emiſſarii. *Alius*, in hircum emiſſum. *Vulg. & emittat eum.*

Heb. ſtatuetur vivus ad facies Domini ad expiandum ſuper illum, & mittendum eum ad Ghazazel in deſertum. *A.* accipies hircum vivum coram Domino, ut expiatio per eum fiat & relegetur in deſertum. *LXX.* ſtatuet eum viventem ante Dominum, ad expiandum ſuper eum, ut emittat eum in emiſſionem, & dimittet eum in deſertum. *Vulg. ſtatuet eum vivum coram Domino & fundat preces ſuper eo, & emittat eum in ſolitudinem.*

13. *Heb. & Alius*, nubes. *LXX.* vapor. *Vulg. nebula & vapor.*

15. *Heb. LXX. Vulg.* hircum. *Alius*, caprum.

16. *Heb.* ſuper ſanctuarium. *LXX.* ſanctum. *Alius*, pro ſanctis. *Vulg. ſanctuarium.*

17. *Heb. & Alius*, eccleſia. *LXX.* Synagoga. *Vulg. cœtu.*

18. *Heb. LXX. Vulg.* hirci. *Alius*, capri.

20. *Heb. LXX. Vulg.* hircum. *Alius*, caprum.

22. *Hebr.* ſejunctionis. *LXX.* inviam. *Alius*, diſcretam. *Vulg. ſolitariam.*

27. *Heb. LXX. Vulg.* hircum: *Alius*, caprum.

29. *Heb. Alius, Vulg.* affligetis. *LXX.* humiliabitis.

Heb. & peregrinus peregrinans in medio veſtri. *LXX.* & proſelytus, qui appoſitus eſt in vobis. *Quædam Exemplaria*, aut proſelytorum, qui appoſiti ſunt in vobis. *Vul. ſive advena, qui peregrinatur inter vos.*

31. *Heb.* ceſſatio quietis. *LXX.* ſabbata ſabbatorum. *Alius*, requies hæc. *Vul. ſabbatum requietionis.*

Heb. Al. Vul. affligetis. *LXX.* humiliabitis.

תחת אביו 32. μετὰ τὸ πατέρα αὐτοῦ. Αλλος, ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

32. *Heb. Alius & Vulg.* pro patre ſuo. *LXX.* poſt patrem ſuum.

הבד O. λινῶν. Αλλος, διπλῶν.

Heb. lini. *LXX.* lineam. *Alius*, duplicem. *Vul. linea.*

את־מקדש הקדש 33. O. ἅγιον τοῦ ἁγίου. Αλλος, ἁγίασμα τὸ ἅγιον.

33. *Heb.* ſanctuarium ſanctitatis. *LXX.* ſanctum ſancti. *Al.* ſanctificatio ſancta. *Vul. ſanctuarium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Levitici.

v. 3. Αλλος, κριὸν. Ex Edit. Romana. Eſt alterius Interpretis lectio.

v. 4. & 6. διπλοῦν & διπλῆν. Ita Baſilienſis tacito Interprete. Item verſu 32.

v. 7. 8. 15. 18. 20. 27. τράγον & τράγους. Ex Baſilienſi, qui nonniſi ſemel, ſcilicet v. 8. Interpretes nominat, ſcilicet Aquilam & Symmachum, quorum haud dubie ſunt aliæ omnes hujuſmodi interpretationes in hoc Capite.

v. 8. A. κλῆρος εἰς κεκρατημένον, καὶ εἰς ἀπερχόμενον. Sic Catenæ Regiæ & Edit. Romana. Ubi duorum interpretatio in unum coaluiſſe videtur. Nam Baſilienſis ita habet A. εἰς κεκρατισμένον. Σ. εἰς ἀπερχόμενον. Hæc tamen interpretatio ſic diſtincta non concordat cum altera prius poſita, quam præferunt Theodoretus, Editio Romana & Catenæ Regiæ, ſicque habet. A. εἰς τράγον ἀπολελυμένον εἰς τὴν ἔρημον. Σ. εἰς τράγον ἀπερχόμενον. Pro hac vero poſteriori Aquilæ lectione plures ſtant. Sed mallem Baſilienſem ſequi niſi ſolus eſſet. In hunc locum ſic habet Procopius: *Symmachus ſic præſentem locum tranſtulit: Sortem unam ad hircum abeuntem.*

v. 10. Αλλος, εἰς τράγον ἀφιέμενον. Ita Baſilienſis, qui Interpretem non nominat: ſed poſſet eſſe Theodotion.

Ibid. Aquilæ verſionem Latine mutuamur ex Procopio, qui ſic habet, p. 356. *Nam inquit: Accipies hircum vivum coram Domino, ut expiatio per eum fiat & relegetur in deſertum. Quod quidem interpretatus eſt Aquilas in hunc modum*

v. 13. Αλλος, νεφέλη. Ita Baſilienſis. Eſt forte Aquilæ & Symmachi, qui ſic ענן interpretantur, Exod. 14. 20.

v. 16. Αλλ. περὶ τῶν ἁγίων. Sic Baſilienſis.

v. 17. Αλλος, ἐκκλησίας. Ex Baſilienſi.

v. 22. Αλλος, συγκεκομμένην. Ita Baſil.

v. 29. & 31. Αλλος, κακώσετε. Ex Baſilienſi.

Ibid. notam, ἵνα τῶν ἀντιγράφων &c. habet Baſilienſis.

v. 31. Αλλος, ἀνάπαυσις αὐτὸ, Baſilienſis.

v. 32. Αλλος, ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Sic Baſilienſis tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata.

v. 33. Αλλος, ἁγίασμα τὸ ἅγιον. Ita Baſil.

Ex Capite XVII. Levitici, ut eſt in Cod. Colbert. 3084.

1. Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων·
2. λάλησον πρὸς Ααρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ
πρὸς πάντας υἱοὺς Ισραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς·
τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ ἐνετείλατο κύριος λέγων· 3. ἄν-
θρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ισραὴλ ὃς ἂν σφά-
ξῃ μόσχον ἢ πρόβατον, ἢ αἶγα ἐν τῇ παρεμβολῇ,
καὶ ὃς ἂν σφάξῃ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, 4. καὶ ἐπὶ
τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ αὐτὸ
÷ ὥστε ποιῆσαι αὐτὸ εἰς ὁλοκαύτωμα, ἢ εἰς
÷ σωτήριον κυρίῳ, δεκτὸν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας·
÷ καὶ ὃς ἂν σφάξῃ ἔξω, καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς
÷ τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ αὐτό: ὥστε προσενέγ-
και αὐτὸ δῶρον τῷ κυρίῳ ἀπέναντι τῆς σκηνῆς κυ-
ρίου, αἷμα λογισθήσεται τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ· αἷμα
ἐξέχεεν, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ
λαοῦ αὐτῆς. 5. ὅπως ἀναφέρωσιν οἱ υἱοὶ Ισραὴλ
τὰς θυσίας αὐτῶν ὅσας ἂν αὐτοὶ σφάζωσιν ἐν τοῖς
πεδίοις, καὶ οἴσουσιν αὐτὰ τῷ κυρίῳ ἐπὶ τὰς θύρας
τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου πρὸς τὸν ἱερέα· καὶ θύσου-
σιν θυσίαν σωτηρίου τῷ κυρίῳ αὐτά. 6. καὶ προσ-
χεεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ÷ κύκλῳ
ἀπέναντι: κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ
μαρτυρίου. καὶ ἀνοίσει τὸ στέαρ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας
τῷ κυρίῳ. 7. καὶ οὐ θύσουσιν ἔτι τὰς θυσίας αὐτῶν
τοῖς ματαίοις, οἷς αὐτοὶ ἐκπορνεύουσιν ὀπίσω αὐτῶν.
νόμιμον αἰώνιον τοῦτο ἔσται ὑμῖν εἰς τὰς γενεὰς
ὑμῶν. 8. καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐρεῖς· ἄνθρωπος, ἄν-

1. ET locutus eſt Dominus ad Moſen di-
cens: 2. Loquere ad Aaron & filios ejus, &
ad omnes filios Iſraël, & dices ad eos: Hoc eſt
verbum, quod præcepit Dominus dicens:
3. Homo homo filiorum Iſraël, quicumque
jugulaverit vitulum, aut ovem, aut capram
in caſtris, & quicumque jugulaverit extra
caſtra, 4. & ad oſtium tabernaculi teſtimonii
non attulerit illud ÷ ut faciat illud in holo-
÷ cauſtum aut in ſalutare Domino, accepta-
÷ bile in odorem ſuavitatis: & quicumque
÷ jugulaverit extra, & ad oſtium taberna-
÷ culi teſtimonii non attulerit illud: ut
offerat illud munus Domino ante taberna-
culum Domini, ſanguis imputabitur ho-
mini illi: ſanguinem effudit; exterminabi-
tur anima illa de populo ſuo: 5. ut offe-
rant filii Iſraël ſacrificia ſua quæcumque
ipſi jugulaverint in campis: & ferent illa
Domino ad portas tabernaculi teſtimonii
ad ſacerdotem: & ſacrificabunt ipſa ſacrifi-
cium ſalutaris Domino. 6. Et effundet ſacer-
dos ſanguinem ſuper altare ÷ in circuitu co-
ram: Domino ad januas tabernaculi teſtimo-
nii: & offeret adipem in odorem ſuavitatis
Domino. 7. Et non ſacrificabunt amplius ſa-
crificia ſua vanis, quibus exfornicantur ipſi
poſt eos. Legitimum ſempiternum hoc erit
vobis in progenies veſtras. 8. Et dices ad eos:
homo, homo de filiis Iſraël, & de proſelytis,
qui appoſiti ſunt in vobis, quicumque fecerit
holocauſtum, aut ſacrificium, 9. & ad oſtium
tabernaculi teſtimonii non attulerit, ut fa-

ϑρωπος ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπὸ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν ποιήσῃ ὁλοκαύτωμα, ἢ θυσίαν, 9. καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ, ποιῆσαι αὐτὸ τῷ κυρίῳ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. 10. Καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἐκ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἢ τῶν προσ................

ciat illud Domino, diſperdetur anima illa de populo ſuo. 10. Et homo homo de filiis Iſraël, aut de proſ.......................

CAPUT XVII. LEVITICI.

זבחים 5. O. σφάζωσιν. Αλλος, θυσιάζωσιν.

שלמים Αλλοι, εἰρηνικῶν. O. σωτηρίου.

לשעירים 7. A. τοῖς τριχιῶσιν. O. ματαίοις.

האיש ההוא מעמיו 9. O. ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Αλλος, ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.

ונתתי פני 10. O. καὶ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου. Αλλος, καὶ στήσω τὴν ψυχήν μου.

כי נפש הבשר בדם הוא 11. O. ἡ γὰρ ψυχὴ πάσης σαρκὸς, αἷμα αὐτοῦ ἐστι. Αλλος, ὅτι ἡ ψυχὴ πάσης σαρκὸς ἐν τῷ αἵματί ἐστιν.

בעפר 13. A. Σ. χοΐ. O. γῇ. Θ. χώματι.

דמו 14. O. αἷμα αὐτοῦ ἐστι. Αλλος, τῷ αἵματι αὐτῆς ἥνωται.

5. HEb. ſacrificantes. *LXX.* jugulaverint. *Alius*, ſacrificaverint. *Vulg. occident.* *Heb. & Alii*, pacificorum. *LXX.* ſalutaris. *Vulg. pacificas.*

7. *H. A.* piloſis. *LXX.* vanis. *Vulg. dæmonibus.*

9 *Heb. LXX.* homo ille de populo ſuo. *Alius*, anima illa de populo ſuo. *Vulg. de populo ſuo.*

10. *Hebr.* & dabo facies meas. *LXX.* & ſtatuam faciem meam. *Alius*, & ſtatuam animam meam. *Vulg. obſirmabo faciem meam.*

11. *Heb.* quia anima carnis in ſanguine ipſa. *LXX.* anima enim omnis carnis, ſanguis ejus eſt. *Alius*, quia anima omnis carnis in ſanguine eſt. *Vulg. quia anima carnis in ſanguine eſt.*

13. *Heb.* in pulvere. *A. S.* humo. *LXX. Vulg.* terra. *Th.* cumulo terræ.

14. *Hebr.* ſanguis ejus. *LXX.* ſanguis ejus eſt. *Alius*, ſanguini ejus unitur. *Vul. in ſanguine eſt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Levitici.

v. 5. Αλλος, θυσιάζωσιν. Ex Baſilienſi, ut & aliæ omnes hujus Capitis.

Ibid. τῶν εἰρηνικῶν. Eſt verſio A.S. & Th. ut videas ſupra, Cap. 4. & alibi paſſim.

v. 7. A. τοῖς τριχιῶσιν, piloſis, ſcilicet Dæmonibus, qui hirſuti apparebant. Vide Iſaiæ 13.14. & c. 34.

v. 9. Αλλ. ἡ ψυχὴ ἐκείνη &c. ex eodem.

v. 10. Αλλ. καὶ στήσω τὴν ψυχήν μου. Sic Baſilienſis tacito Interprete.

v. 11. Ὅτι ἡ ψυχὴ πάσης σαρκὸς ἐν τῷ αἵματί ἐστι. Ita Baſil.

v. 13. A. Σ. χοΐ. Θ. χώματι. Sic idem Baſ.

v. 14. Αλλ. τῷ αἵματι αὐτῆς ἥνωται. Ita Baſil. non indicato Interprete.

Ex Capite XVIII. Levitici.

28. ... Ἔθνεσιν τοῖς πρὸ ὑμῶν. 29. ὅτι πᾶς ὃς ἐὰν ποιήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν βδελυγμάτων τούτων, ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυχαὶ αἱ ποιοῦσαι, ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ αὐτῶν. 30. καὶ φυλάξεσθε τὰ προστάγματά μου, ὅπως μὴ ποιῆτε ἀπὸ τῶν νομίμων τῶν ἐβδελυγμένων, ἃ γέγονεν πρὸ τοῦ ὑμᾶς, καὶ οὐ μιανθήσεσθε ἐν αὐτοῖς· ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν.

28... GEntibus, quæ ante vos. 29. Quoniam omnis quicumque fecerit de omnibus abominationibus his, exterminabuntur animæ, quæ faciunt, de medio populi ſui. 30. Et cuſtodietis præcepta mea, ut non faciatis de legitimis abominatis, quæ facta ſunt ante vos, & non inquinabimini in eis: quia ego Dominus Deus veſter.

CAPUT XVIII. LEVITICI.

בחקתיהם 3. O. καὶ τοῖς νομίμοις αὐτῶν. Αλλος, ἠκριβωμένοις.

את־חקתי 4. O. προστάγματα. Αλλος, ἠκριβωμένα.

3. HEb. in ſtatutis eorum. *LXX. Vulg.* in legitimis eorum. *Al.* accurate conſtitutis.

Heb. ſtatuta mea. *LXX. Vulg.* præcepta. *Al.* acccurate conſtituta.

את־משפטי 5. O. κρίματα. Αλλος, ἅγια. Αλλος, δικαιώματα. Αλλος, ἀκριβάσματα.

איש איש אל־כל־שאר 6. O. ἄνθρωπος ἄνθρωπος πρὸς πάντα οἰκεῖα. Αλλος, ἀνὴρ ἀνὴρ πρὸς πᾶν λίμμα. (ſic.)

מולדת בית או מולדת חוץ 9. O. ἐνδογενοῦς ἢ γεγεννημένης ἔξω. Αλλος, γέννημα οἴκου, ἢ γέννημα ἔξω.

שאר אביך הוא 12. O. οἰκεία γὰρ τοῦ πατρός σου. Αλλος, αἷμα τοῦ πατρός σου.

אשת בנך הוא 15. O. γυνὴ γὰρ υἱοῦ σου. Αλλος, οἰκεῖον σαρκός σου.

זמה הוא 17. A. μύσος λίμμα αὐτῆς ἐστιν. Σ. Ζέμμα ἐστίν. O. ἀσέβημά ἐστιν.

להעביר למלך 21. A. Σ. Θ. παραβιβάσαι τῷ Μολόχ. O. λατρεύειν ἄρχοντι.

לא־תעמד לפני בהמה 23. Σ. . . . . . . O. οὐ στήσεται πρὸς πᾶν τετράπουν. Αλλος, ἐνώπιον κτήνους.

תבל A . . . . . Σ. ἄρρητον. O. μυσαρόν. Θ. βάβελ.

אפקד 25. O. ἀνταπέδωκα. Αλλος, ἐπισκεψάμην.

ותקא הארץ את־ישביה O. προσώχθισεν ἡ γῆ τοῖς ἐγκαθημένοις ἐπ' αὐτῆς. Θ. ἀνέβαλεν ἡ γῆ τοὺς ἐνοικοῦντας.

את־חקתי 26. O. νόμιμα. Αλλος, ἠκριβασμένα.

ולא־תקיא 28. O. ἵνα μὴ προσοχθίσῃ. Αλλος, οὐ μὴ ἀποβάλῃ.

קאה A. ἐξήρασεν. Σ. ἐξήμεσεν. O. προσώχθισε. Θ. ἀνέβαλεν.

את משמרתי 30. O. προστάγματα. Αλλος, φυλάγματα.

מחקות O. νομίμων. Αλλος ἠκριβασμένων.

5. *Heb. LXX. Vulg.* judicia mea. *Alius*, ſancta. *Alius*, juſtificationes. *Alius*, accurate conſtituta.

6. *Heb.* vir, vir ad omnes reliquias. *LXX.* homo, homo ad omnia domeſtica. *Alius*, vir vir ad omne reliquum. *Vulg. omnis homo ad proximam ſanguinis ſui.*

9. *Heb.* genitæ domi vel genitæ foris. *LXX.* quæ domi nata eſt, vel quæ foris nata eſt. *Alius*, genitura domus, vel genitura foris. *Vulg. quæ domi vel foris genita eſt.*

12. *Hebr.* caro patris tui ipſa. *LXX.* domeſtica enim patris tui eſt. *Alius*, ſanguis patris tui. *Vulg. quia caro eſt patris tui.*

15. *Heb.* uxor filii tui ipſa. *LXX.* uxor enim filii tui. *Alius*, proprium carnis tuæ. *Vulg. quia uxor filii tui eſt.*

17. *Heb.* nefas ipſum. *A.* abominatio, reliquum ejus eſt. *S.* zemma eſt. *LXX.* impium eſt. *Vulg. inceſtus eſt.*

21. *Heb.* ad tranſire faciendum Moloch. *A. S. Th.* ad admovendum Moloch. *LXX.* ſervire principi. *Vulg. ut conſecretur idolo Moloch.*

23. *Heb.* non ſtabit ad facies animalis. *S.* ſuccumbet. *LXX.* non ſtabit ad omne quadrupes. *Alius*, in conſpectu jumenti. *Vulg. non ſuccumbet jumento.*

Heb. confuſio. *A.* infectum. *S.* infandum. *LXX.* ſceleſtum. *Th.* Babel. *Vulg. ſcelus.*

15. *Heb. Alius*, viſitavi. *LXX.* retribui. *Vulg. viſitabo.*

Heb. evomuit terra habitatores ſuos. *LXX.* & exhorruit terra eos qui inſident ſuper eam. *Th.* rejecit terra inhabitantes. *Vulg. ut evomat habitatores ſuos.*

26. *Heb.* ſtatuta mea. *LXX. Vulg.* legitima. *Alius*, accurate conſtituta.

28. *Heb.* & non evomat. *LXX.* ut non exhorreſcat. *Alius*, ne ejiciat. *Vulg. ne evomat.*

Hebr. A. S. Vulg. evomuit. *LXX.* exhorruit. *Th.* rejecit.

30. *Hebr.* cuſtodiam meam. *LXX.* præcepta. *Alius*, obſervationes. *Vulg. mandata.*

Heb. ſtatutis. *LXX.* legitimis. *Alius*, accurate conſtitutis. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Levitici.

v. 3. Αλλος, ἠκριβωμένοις. Ex Baſilienſi. Eſt, ut videtur, Aquilæ, qui vocem חק & ejus derivata per ἀκριβάζω, ἀκριβόω, ἀκριβασμὸς, & ἀκρίβεια, vertit. Ut Gen. 47. 22. & 49. 10. Exod. 12. 14. & 13. 10.

v. 4. Αλλ. ἠκριβωμένα. Ex Eodem, ut verſu præcedenti.

v. 5. Αλλος. ἅγια. Αλλος, δικαιώματα. Αλλος, ἀκριβάσματα. Ex eodem Baſil. Poſtrema lectio Aquilæ eſſe videtur.

v. 6. Αλλος, ἀνὴρ ἀνὴρ πρὸς πᾶν λίμμα. Sic Baſilienſis tacito Interprete, qui videtur eſſe Aquila: nam infra, verſu 17. זמה vertit, λίμμα.

v. 9 Αλλος, γέννημα οἴκου, ἢ γέννημα ἔξω. Sic Baſilienſis ſine Interpretis nomine. Videtur autem eſſe Aquilæ, qui literam κατὰ πόδα ſequitur.

v. 12. Αλλος, αἷμα τοῦ πατρός σου. Ex Baſilienſi, non notato Interprete.

v. 15. Αλλ. οἰκεῖον σαρκός σου. Ita Baſilienſis. Videtur autem hæc interpretatio ad alium locum pertinere.

v. 17. A. μύσος λίμμα αὐτῆς ἐστι. Σ. ζέμμα ἐστίν. Ita Baſilienſis. Hic Symmachus Hebraïcam vocem זמה Græcis literis expreſſit. Apud LXX. Judic. 20. 6. זמה redditur, ζίμα.

v. 21. A. Σ. Θ παραβιβάσαι τῷ Μολόχ. Ita Baſilienſis. Mſſ. Regii, Hychius, & Editio Romana dicunt tres Interpretes, quos ſequitur Vulgata, vertiſſe, μολόχ. In hunc vero locum hæc nota legitur in Catenis Regiis. τὸ Εβραϊκὸν, τὸ μολὸχ ἔχει· καὶ οἱ λοιποὶ δὲ ἑρμηνευταὶ τοῦτο τεθείκασι. εἴδωλον δὲ τοῦτο ἦν. διὸ καὶ διὰ τοῦ προφήτου τοῦτό φησιν ὁ Θεὸς, μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα οἶκος Ισραὴλ, καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Θεοῦ Μολὸχ, καὶ ἄστρον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν ῥαφάν. τὰς

τούτους, οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς. ἀπαγορεύει τοίνυν τὸ τοὺς παῖδας ἱεροδούλους τῶν εἰδώλων προσφέρειν. ὡς δέ τινες φασὶν, τὸ τοῖς ἄλλοις ἄρχουσι μὴ διδόναι τοὺς παῖδας ὥστε εἶναι αὐτῶν οἰκέτας, ἢ δορυφόρους, ἵνα μὴ τῆς ἐκείνων μετάσχωσιν ἀσεβείας. i. *Hebraicum habet Moloch : ac reliqui Interpretes ſic poſuerunt. Idolum autem erat : quare per Prophetam ait Deus :* (Amos. 5. 25.) *Num victimas & ſacrificia obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto, filii Iſrael? Et accepiſtis tabernaculum Moloch, & aſtrum Dei veſtri Raphan, typos quos feciſtis ad adorandum eos. Vetat igitur filios idolorum miniſtros offerre. Ut vero dicunt nonnulli, prohibet ne aliis principibus dentur filii, in domeſticos ipſorum, aut ſatellites ; ne eorum impietatis participes ſint.*

v. 23. Ἄλλος, ἐκπίπτων κτήνους, ex Baſilienſi. Symmachi autem lectionem Græce non habemus. Sed exſtat Latine apud Iſychium ſic. *Coire ergo, ſuccumbere*, edidit *Symmachus*, ubi verbi modum ad ſeriem orationis accommodat. Vulgatus Interpres, *ſuccumbet*, ſimiliter edidit.

Ibid. Σ. ἄῤῥητον. Θ. βεβήλ. Sic Baſilienſis. Iſychius vero Aquilæ quoque lectionem adfert ſic: *Symmachus, ineffabile, Aquila, infectum.* Theodotion autem vel alio modo legerit, vel ejus lectio vitiata fuit βεβήλ, pro θέβελ ut & infra.

v. 25. Ἄλλος, ἐπισκεψάμενα. Ex Baſilienſi.

Ibid. ἀνέβαλεν ἡ γῆ τοὺς ἐνοικοῦντας. Eſt Theodotionis, ut inf. v. 28. Iſychius ait Theodotionem pro, *evomere*, vertiſſe, *reſpuere*.

v. 26. Ἄλλος, ἐκβεβασμένα. Ex Baſilienſi. Videtur eſſe Aquilæ, ut ſupra diximus.

v. 28. Ἄλλ. ἵνα μὴ ἀποβάλῃ. Hæc lectio & ſequens ἀνέβαλεν, Theodotionis ſunt.

v. 30. Ἄλλος, φυλάγματα. Ex Baſilienſi.

Ibid. Ἄλλ. ἐκβεβασμένων, Aquilæ, ut ſimiles.

Levitici Cap. XIX. ex Cod. Colb. 3084.

1. Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων· 2. λάλησον πάσῃ τῇ συναγωγῇ υἱῶν Ισραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· ἅγιοι ἔσεσθε ὅτι ἅγιος ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 3. ἕκαστος μητέρα αὐτοῦ φοβείσθω, καὶ τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 4. Οὐκ ἐπακολουθήσετε εἰδώλοις, καὶ θεοὺς χωνευτοὺς οὐ ποιήσετε ὑμῖν· ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 5. καὶ ἐὰν θύσητε θυσίαν σωτηρίου τῷ κυρίῳ, δεκτὴν ὑμῶν θύσετε. 6. ἣ ἂν ἡμέρᾳ θύσητε βρωθήσεται, καὶ τῇ αὔριον, καὶ ἐὰν καταλειφθῇ ἕως ἡμέρας τρίτης, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. 7. ἐὰν δὲ βρώσει βρωθῇ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ἄθυτόν ἐστιν, οὐ δεχθήσεται. 8. ὁ δὲ ἔσθων αὐτὸ, ἁμαρτίαν λήμψεται, ὅτι τὰ ἅγια κυρίου ἐβεβήλωσεν, καὶ ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυχαὶ αἱ ἔσθουσαι ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῶν.

9. Καὶ ἐκθεριζόντων ὑμῶν τὸν θερισμὸν τῆς γῆς ὑμῶν, οὐ συντελέσετε τὸν θερισμὸν ὑμῶν τοῦ ἀγροῦ σου ἐκθερίσαι, καὶ τὰ ἀποπίπτοντα τοῦ θερισμοῦ σου οὐ συλλέξεις. 10. καὶ τὸν ἀμπελῶνά σου οὐκ ἐπανατρυγήσεις, οὐδὲ τοὺς ῥῶγας τοῦ ἀμπελῶνός σου συλλέξεις· τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ καταλείψεις αὐτά. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 11. οὐ κλέψετε, καὶ οὐ ψεύσεσθε, οὐδὲ συκοφαντήσετε ἕκαστος τὸν πλησίον. 12. καὶ οὐκ ὀμεῖσθε τῷ ὀνόματί μου ἐπ' ἀδίκῳ, καὶ οὐ βεβηλώσετε τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ὑμῶν. ἐγὼ ÷ εἰμι: κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 13. οὐκ ἀδικήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐχ ἁρπάσεις, καὶ οὐ κοιμηθήσεται ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ παρὰ σοὶ ἕως πρωΐ. 14. οὐ κακῶς ἐρεῖς κωφὸν, καὶ ἀπέναντι τυφλοῦ οὐ προσθήσεις σκάνδαλον, καὶ φοβηθήσῃ τὸν θεόν σου. ἐγὼ κύριος ÷ ὁ θεὸς ὑμῶν: 15. οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει· οὐ λήμψῃ πρόσωπον πτωχοῦ, οὐδὲ θαυμάσεις πρόσωπον δυνάστου, ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖς τὸν πλησίον σου. 16. οὐ πορεύσῃ δόλῳ ἐν τῷ ἔθνει σου, οὐκ ἐπισυστήσῃ ἐφ' αἷμα τοῦ πλησίου σου, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς

1. ET locutus eſt Dominus ad Moſens dicens: 2. Loquere omni ſynagogæ filiorum Iſrael, & dices ad eos : Sancti eritis, quoniam ſanctus ego Dominus Deus veſter. 3. Unuſquiſque matrem ſuam timeat, & ſabbata mea cuſtodietis. Ego Dominus Deus veſter. 4. Non ſequemini idola, & deos fuſiles non facietis vobis, ego Dominus Deus veſter. 5. Et ſi ſacrificetis ſacrificium ſalutaris Domino, acceptum veſtrum ſacrificabitis. 6. Quacumque die ſacrificaveritis comedetur, & craſtina : & ſi reſiduum fuerit uſque ad diem tertium, in igne comburetur. 7. Si autem manducatione manducatum fuerit die tertia, inſacrificabile eſt, non acceptabitur. 8. qui autem manducat illud, peccatum accipiet, quoniam ſancta Domini prophanavit : & diſperdentur animæ, quæ comederint, de populo ſuo.

9. Et demetentibus vobis meſſem terræ veſtræ, non perficietis meſſem veſtram agri tui demetere, & quæ de meſſe tua deciderint, non colliges: 10. & vineam tuam non revindemiabis, neque grana vineæ tuæ colliges : mendico & proſelyto derelinques ea : ego Dominus Deus veſter. 11. Non furtum facietis, & non mentiemini, neque calumniam faciet unuſquiſque proximo. 12. Et non jurabitis nomine meo ſuper injuſto, & non prophanabitis nomen Dei veſtri. Ego ÷ ſum : Dominus Deus veſter. 13. Non nocebis proximo tuo, & non rapies, & non dormiet merces mercenarii apud te uſque mane. 14. Non maledices ſurdum, & coram cæco non appones ſcandalum : & timebis Deum tuum. Ego Dominus ÷ Deus veſter : 15. Non facietis injuſtum in judicio : non accipies faciem mendici, neque miraberis faciem divitis, in juſtitia judicabis proximum tuum. 16. Non ambulabis dolo in gente tua : non inſtabis in ſanguinem proximi tui. Ego Dominus Deus ÷ veſter : 17. Non odio habebis fratrem tuum animo tuo : arguendo argues proximum tuum, & non accipies propter eum peccatum. 18. Et non vindicabitur manus tua, & non ſuc-

÷ ὑμῶν : 17. οὐ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου, ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν, 18. καὶ οὐκ ἐκδικᾶταί σου ἡ χείρ, καὶ οὐ μηνιεῖς τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ σου καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, ἐγώ κύριος. 19. τὸν νόμον μου φυλάξεσθε, τὰ κτήνη σου οὐ κατοχευσεις ἑτεροζύγῳ, καὶ τὸν ἀμπελῶνά σου οὐ κατασπερεῖς διάφορον, καὶ τὸ ἱμάτιον ἐκ δύο ὑφασμένον ÷ κίβδηλον : οὐκ ἐπιβαλεῖς σεαυτῷ.

cenſebis filiis populi tui & diliges proximum tuum ſicut teipſum. Ego Dominus. 19. Legem meam cuſtodietis, jumenta tua non coire facies cum altero genere: & vineam tuam non ſeminabis differenti: & veſtimentum ex duobus textum ÷ adulteratum : non injicies tibi ipſi.

20. Καὶ ἐάν τις κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς κοίτην σπέρματος, καὶ αὐτὴ οἰκέτις διαπεφυλαγμένη ἀνθρώπῳ, καὶ λύτροις οὐ λελύτρωται, ἢ ἐλευθερία οὐκ ἐδόθη αὐτῇ, ἐπισκοπὴ ἔσται ÷ αὐτοῖς : οὐκ ἀποθανοῦνται, ὅτι οὐκ ἠλευθερώθη. 21. καὶ προσάξει τῆς πλημμελείας αὐτοῦ τῷ κυρίῳ παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου κριὸν πλημμελείας, 22. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ κριῷ τῆς πλημμελείας ἔναντι κυρίου περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἧς ἥμαρτεν, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ ἣν ἥμαρτεν.

20. Et ſi quis dormierit cum muliere cubitu ſeminis, & hæc fuerit famula reſervata homini, & redemptionibus redempta non ſit, libertas non fuerit data ei, examen erit ÷ eis : non morientur, quia liberata non eſt. 21. Et adducet delicti ſui Domino ad oſtium tabernaculi teſtimonii arietem delicti. 22 Et expiabit pro eo ſacerdos, in ariete delicti coram Domino pro peccato ejus, quo peccavit: & dimittetur ei peccatum ejus quod peccavit.

23. ὅταν δὲ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν ÷ ἣν κύριος ὁ θεὸς δίδωσιν ὑμῖν : καὶ καταφυτεύσητε πᾶν ξύλον βρώσιμον, καὶ περικαθαριεῖτε τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτοῦ. ὁ καρπὸς αὐτοῦ τρία ἔτη ἔσται ὑμῖν ἀπερικάθαρτος, οὐ βρωθήσεται. 24. καὶ τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ, ἔσται πᾶς ὁ καρπὸς αὐτοῦ ἅγιος αἰνετὸς τῷ κυρίῳ. 25. ἐν δὲ τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ φάγεσθε τὸν καρπὸν αὐτοῦ, πρόσθεμα ὑμῖν τὰ γενήματα αὐτοῦ. ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 26. μὴ ἔσθετε ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ οὐκ οἰωνιεῖσθε, οὐδὲ ὀρνιθοσκοπήσεσθε. 27. οὐ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, οὐδὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν. 28. καὶ ἐντομίδας ἐπὶ ψυχῇ οὐ ποιήσετε ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ γράμματα στικτὰ οὐ ποιήσετε ἐν ὑμῖν, ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 29. οὐ βεβηλώσεις τὴν θυγατέρα σου ἐκπορνεῦσαι αὐτήν· οὐκ ἐκπορνεύσει ἡ γῆ, καὶ πλησθήσεται ἡ γῆ ἀνομίας. 30. τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου φοβηθήσεσθε· ἐγώ κύριος. 31. οὐκ ἐπακολουθήσετε ἐγγαστριμύθοις, καὶ τοῖς ἐπαοιδοῖς οὐ προσκολληθήσεσθε ἐκμιανθῆναι ἐν αὐτοῖς· ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 32. ἀπὸ προσώπου πολιοῦ ἐξαναστήσῃ, καὶ τιμήσεις πρόσωπον πρεσβυτέρου· καὶ φοβηθήσῃ τὸν θεόν σου, ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 33. ἐὰν δέ τις προσέλθῃ ὑμῖν προσήλυτος ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, οὐ θλίψετε αὐτόν. 34. ὡς ὁ αὐτόχθων ἐν ὑμῖν ἔσται ὁ προσήλυτος ὁ προσπορευόμενος πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἀγαπήσεις αὐτὸν ὡς σεαυτόν, ὅτι προσήλυτοι ἐγενήθητε ἐν γῇ Αἰγύπτου· ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. 35. οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει, ἐν μέτροις, καὶ ἐν σταθμίοις, καὶ ἐν ζυγοῖς. 36. ζυγὰ δίκαια, καὶ στάθμια δίκαια ⁜ καὶ οἰ[φι] . . . . . .

23. Cum autem ingreſſi fueritis in terram ÷ quam Dominus Deus dat vobis : & plantaveritis omne lignum manducabile, & circummundabitis immunditiam ejus ; fructus ejus tres annos erit vobis immundus, non manducabitur. 24. Et anno quarto, erit omnis fructus ejus ſanctus laudabilis Domino. 25. In anno autem quinto comedetis fructum ejus: adjectio eſt vobis genimina ejus: Ego Dominus Deus veſter. 26. Non comedetis ſuper montes, & non augurabimini, neque auſpicabimini. 27. Non facietis ſiſoen ex coma capitis veſtri, neque corrumpetis aſpectum barbæ veſtræ. 28. Et inciſiones ſuper anima non facietis in corpore veſtro, & litteras impreſſas non facietis in vobis: ego Dominus Deus veſter. 29. Non prophanabis filiam tuam proſtituendo eam; non fornicabitur terra, & implebitur terra iniquitate. 30. Sabbata mea cuſtodietis, & a ſanctis meis timebitis : ego Dominus. 31. Non ſequemini engaſtrimythos. & incantatoribus non adhærebitis, ut inquinemini in eis. Ego Dominus Deus veſter. 32. A facie cani exurges, & honorabis faciem ſenioris: & timebis Deum tuum : ego Dominus Deus veſter. 33. Si quis autem advenerit vobis proſelytus in terra veſtra, non affligetis eum. 34. Sicut indigena in vobis erit proſelytus accedens ad vos. Et diliges eum ſicut teipſum, quia proſelyti fuiſtis in terra Ægypti. Ego Dominus Deus veſter. 35. Non facietis injuſtum in judicio, in menſuris, & in ponderibus, & in ſtateris. 36. Steræ juſtæ, & pondera juſta ⁜ & Oephi. . . .

Digitized by Google

CAPUT XIX. LEVITICI.

איש 3. O. ἕκαστος. Ἄλλος, ἀνήρ.

האלילם 4. O. εἰδώλοις. Ἄλλος, ἐλειλείμ.

פגול 7. A. ἀπόβλητον. O. ἄθυτον.

פאת שדך 9. O. θερισμὸν ὑμῶν τοῦ ἀγροῦ. Ἄλλος, τὸ φαὰθ τοῦ ἀγροῦ.

לא תעשק 13. O. οὐκ ἀδικήσεις. Ἄλλος, οὐ συκοφαντήσεις.

לא תקלל 14. O. οὐ κακῶς ἐρεῖς. Ἄλλος, οὐ καταράσῃ.

ולא תהדר פני גדול 15. οὐδὲ μὴ θαυμάσῃς πρόσωπον δυνάστου. Ἄλλος, οὐ δοξάσεις πρόσωπον μεγάλου.

תעמד 16. O. ἐπιστήσῃ. Ἄλλος, ἐπισυστήσῃ.

בלבבך 17. O. τῇ διανοίᾳ σου. Ἄλλος, ἐν τῇ καρδίᾳ σου.

תטר 18. O. μηνιεῖς. Ἄλλος, τηρήσεις.

את־חקתי 19. O. τὸν νόμον. Ἄλλος, τὰ ἠκριβασμένα.

כלאים O. ἐκ δύο ὑφασμένον. Ἄλλος, κώλυμα.

שפחה 20. O. οἰκέτις. Ἄλλος, δούλη.

בקרת O. ἐπισκοπή. Ἄλλος, ἐπίσκεψις.

ערלתם ערלתו 23. Οἱ λοιποί, ἀκροβυστιεῖτε ἀκροβυστίαν αὐτῶν. O. περικαθαριεῖτε τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτοῦ.

לא תאכלו על־הדם 26. O. μὴ ἔσθετε ἐπὶ τῶν ὀρέων. Ἄλλος, οὐ φάγεσθε ἐπὶ τοῦ αἵματος. Ἀλλ. ἐπὶ τοῦ δώματος.

לא תנחשו O. οὐκ οἰωνιεῖσθε. Ἄλλος, οὐ κληδονισθήσεσθε.

לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך 27. A. οὐ περικυκλώσεις τὸ κλῆμα (al. κλίμα) τῆς κεφαλῆς σου.... Σ. οὐ περιξυρήσετε κύκλῳ τὴν ὄψιν τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, τὸ φαλὲ τοῦ πώγωνός σου. O. οὐ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, οὐδὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν. Θ. οὐ ποιήσετε τὸ φαὰθ τῆς κεφαλῆς.

ומקדשי 30. O. ἀπὸ τῶν ἁγίων μου. Ἄλλος, τὸ ἀκρίβασμά μου.

אל־תפנו אל־האבת ואל־הידענים 31. O. οὐκ ἐπακολουθήσετε ἐγγαστριμύθοις, καὶ τοῖς ἐπαοιδοῖς. Ἄλλος, μὴ ἐκκλίνητε πρὸς τοὺς θελητὰς καὶ πρὸς τοὺς γνώστας.

3. HEb. & *Alius*, vir. *LXX. Vulg.* unuſquiſque.

4. *Heb.* inutilia. *LXX.* idolis. *Alius*, elilim. *Vulg. idola.*

7. *Heb.* corruptum. *A.* abjiciendum. *LXX.* inſacrificabile. *Vulg. prophanus erit.*

9. *Heb.* angulum agri tui. *LXX.* meſſem veſtram agri. *Alius*, phaath agri. *Vulg. uſque ad ſolum ſuperficiem terræ.*

13. *Heb.* non opprimes. *LXX.* non nocebis. *Alius*, non calumniaberis. *Vulg. Non facies calumniam.*

14. *Heb. Alius*, *Vul.* non maledices. *LXX.* non male dices.

15. *Heb.* neque decorabis facies magni. *LXX.* neque miraberis faciem potentis. *Alius*, non honorabis faciem magni. *Vulg. nec honores vultum potentis.*

16. *Heb.* ſtabis. *LXX.* inſtabis. *Alius*, ſuperinſurges. *Vulg. ſtabis contra.*

17. *Hebr. Alius*, & *Vulg.* in corde tuo. *LXX.* animo tuo.

18. *Heb.* & *Al.* obſervabis. *LXX.* ſuccenſebis. *Vulg. memor eris.*

19. *Heb.* ſtatuta mea. *LXX.* legem. *Al.* accurate conſtituta. *Vulg. leges meas.*

Heb. intertexturarum. *LXX.* ex duobus textum. *Al.* impedimentum. *Vulg. ex duobus texta.*

20. *Heb. Vul.* ancilla. *LXX.* famula. *Alius*, ſerva.

H, animadverſio. *LXX.* examen. *Alius*, conſideratio. *Vulg. vapulabunt ambo.*

23. *H.* præputiabitis præputium ejus. *Reliqui*, præputiate præputium eorum. *LXX.* circummundabitis immunditiam ejus. *Vulg. auferetis præputia eorum.*

26. *H. Alius*, non comedetis ſuper ſanguinem. *LXX.* ne comedite ſuper montibus. *Alius*, ſuper tecto. *Vulg. non comedetis cum ſanguine.*

H. non ominabimini. *LXX. Vulg.* non augurabimini. *Alius*, non hariolabimini.

27. *H.* non circumdabitis angulum capitis veſtri, & non corrumpes angulum barbæ tuæ. *A.* non circumdabis palmitem capitis tui.... *S.* non radetis in circuitu aſpectum capitis veſtri, phale barbæ tuæ. *LXX.* non facietis Siſoen ex coma capitis veſtri, neque corrumpetis aſpectum barbæ veſtræ. *Th.* non facietis phaath capitis. *Vulg. neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam.*

30. *H. Vulg.* ſanctuarium meum. *LXX.* a ſanctis meis. *Alius*, accuratum præceptum meum.

31. *H.* ne reſpiciatis ad pythones & ad ſciolos. *LXX.* non ſequemini ventriloquos & incantatores. *Alius*, ne declinetis ad voluntarios & ad hariolos. *Vulg. non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini.*

ונות

לא תונו 33. Ο. οὐ θλίψετε. Ἄλλος, οὐ κακώσετε.

33. *H.* non tribulabitis. *LXX.* non affligetis. *Alius*, non vexabitis. *Vulg. non exprobretis.*

אבני־צדק 36. Ο. μέτρα δίκαια. Ἄλλος, στάθμια δίκαια.

36. *H.* lapides juſtitiæ. *LXX.* menſuræ juſtæ. *Alius*, pondera juſta. *Vulg. æqua ſint pondera.*

איפת צדק Ο. χοῦς δίκαιος. Ἄλλος, οἰφὶ δίκαιον.

H. epha juſtitiæ. *LXX.* congius juſtus. *Alius*, œphi juſtum. *Vulg. juſtus modius.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Levitici.

v. 3. Ἄλλος, ἀνήρ. Ex Baſilienſi. Videtur Aquilæ.

v. 4. Ἀλλ. ἐλωεὶμ, ex eodem. Hæc Interpretatio eſt, ut puto, Theodotionis, qui in dubiis Hebraïca Græcis literis exprimere ſolet.

v. 7. Α. ἀπόβλητον. Ita Catenæ Regiæ & Editio Romana. Sic vocem פגול vertunt ſupra Aq. & Symmachus. C. 7. 18. Theod. φιγγούλ.

v. 9. Ἀλλ. τὸ φαὰθ τοῦ ἀγροῦ. Ita Baſilienſis, qui Symmachi aut Theodotionis, ut puto, lectionem profert. Vide infra ad verſum 27.

v. 13. Ἄλλος, οὐ συκοφαντήσεις. Ex Baſilienſi. Videtur eſſe trium Interpretum, qui ita vertunt ſupra, Levit. 6. 2.

v. 14. Ἄλλος, καταράσῃ. Ex Baſil. Sic vocem קלל vertunt Aquila & Theodotio, Iſaiæ. 8. 19.

v. 15. οὐ θαυμάσεις πρόσωπον μεγάλου. Sic omnes Mſſ. Regii, Baſilienſis & Druſius. Exod. 23. 3. eamdem vocem תהדר τιμήσεις vertit Symmachus.

v. 16. Ἄλλος, ἐπισυστήσῃ. Sic quidam Mſſ. & Editio Rom.

v. 17. Ἄλλος, ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Eſt, ut puto, Aquilæ.

v. 18. Ἄλλος, τηρήσεις. Ex Baſilienſi.

v. 19. Ἄλλος, τὰ ἀκριβασμένα. Videtur eſſe Aquilæ, ut ſupra dictum eſt. Ex Baſilienſi.

Ibid. Ἄλλος, κώλυμα. Ex Baſilienſi qui Interpretem tacet. Sed videtur eſſe Theodotionis, qui vocem כלאים ita vertit, Deut. 22. 9.

v. 20. Ἄλλος, δούλη, Baſilienſis.

Ibid. Ἀλλ. ἐπίσκεψις. Baſilienſis. Eſt forte Theodotionis ut infra, Num. 1. 20.

v. 23. Οἱ λοιποί, ἀκροβυστεῖτε ἀκροβυστίαν αὐτοῦ. Sic Catenæ Regiæ & Druſius.

v. 26. Ἄλλος, οὐ φάγεσθε ἐπὶ τοῦ αἵματος. Ἄλλος. ἐπὶ τοῦ δώματος. Prior lectio eſt Baſilienſis. Altera Editionis Romanæ. In hunc locum ita diſſerit Druſius. *Super domate, i. tecto* על הגג. *Hieron. in epiſtola ad Suniam.* Δῶμα in orientalibus provinciis ipſum dicitur, quod apud Latinos, tectum. In Palæſtina enim & Ægypto, vel ubi ſcripti ſunt divini Libri aut interpretati, non habent in tectis culmina, ſed δώματα, quæ Romæ vel ſolaria vel mediana vocant. i. plana tecta, quæ tranſverſis trabibus ſuſtentantur. *Eadem ſcribit in Comment. Dan. 6. De domate ſatis. Quod hunc locum attinet, corruptus eſt & in LXX. qui legerunt* על ההרים, ἐπὶ τῶν ὀρέων, *hoc eſt Reſch pro Daleth. Melius noſter*, cum ſanguine. *Et eſt ſenſus, non comedetis carnem cum ſanguine. Jonathan*, non comedetis de carne ullius victimæ, donec ſanguis ſteterit in pelvibus. *Sane Thalmudici notant non eſſe comedendam carnem ſacram ante ſanguinem. Si divinationi locus, putarem in Editione Romana, unde hæc deſcripſi, αἵματος, legendum pro, δώματος. Nam nihil affine habet* דם, *ſanguis, cum* גג *δῶμα, ſive tectum. Quo magis cogito, eo magis ſe probat mihi hæc emendatio.* Hactenus Druſius: ut ut vero ſit de conjectura ejus, conſtat varios Interpretes varie legiſſe. Nempe LXX. ההרים, montes; vel potius nulla addita litera הרם, excelſum, ſcilicet, montes. Alios הדם, ſanguinem. Prior vero lectio non ſpernenda, nam hic agitur de ſuperſtitionibus alienigenarum, quarum una eaque frequens erat, immolare in excelſis.

Ibid. Ἄλλος, οὐ κληδονισθήσεσθε. Ex Baſilienſi.

v. 27. Sic lectiones plenas mutuamur ex Baſilienſi, cum Symmachi nomine, quod ex Druſio aberat. Lectionem Aquilæ varie efferunt Regii Codices: nam habent κλῆμα, pro, κλίμα, proclivis mutatio, κλῆμα vero eſt palmes, κλίμα latus. Si priorem lectionem ſequamur ſenſus erit non circumpones capiti tuo palmites ſive coronam palmitum; ſi poſteriorem, non circumdabis latus capitis tui, id eſt, non tonſura circumdabis; utram malis elige. In hunc autem Aquilæ locum hoc ſcholion addunt duo Regii Mſſ. Τριχῶν δὲ ἀφαίρεσις δόξης ἀφαίρεσις. i. *Capillorum autem jactura eſt gloriæ jactura.* Lectionem Symmachi pleniorem mutuamur ex Baſilienſi. Ibi vero ad hæc verba, τὴν περίοψιν τῆς κεφαλῆς σου, hoc ſcholion adfert Codex unus Regius, μᾶλλον δὲ σισόην, ὅ ἐστιν ὁ κρώβυλος. i. *Potius autem ſiſoen, quod eſt Crobylus.* κρώβυλος erant capilli certum in modum non ita notum concinnati. In Symmachi verſionem ſic Iſychius, *Inſuper nec comam in rotundum tondere, i. non radere in rotundum aſpectum capitis, ſicut & Symmachus edidit, quemadmodum etiam hi facere conſueverunt, qui barbaricas ſtudent comas.* In ſequentibus Symmachi verbis, τὸ φαλὲ τοῦ πώγωνος ὑμῶν, puto φαὰθ, pro, φαλε, legendum, ut cum Hebraïco פאת conſonet: in Mſſ. enim unciali charactere, quales erant omnes antiquitus, λ. in, α. & θ. in, ε. facile commutantur. Vide Palæographiam Græcam, pag. 188. ubi harum literarum formam ſimillimam obſervabis. Theodotion item vertit φαὰθ, retenta Hebraïca voce.

v. 30. Ἀλλ. τὸ ἀκρίβασμά μου. Baſil. videtur Aquilæ eſſe.

v. 31. Ἄλλος, μὴ ἐκκλίνητε πρὸς τοὺς θελητὰς καὶ τοὺς γνώστας. Sic omnes Mſſ. puto autem eſſe Aquilæ: nam ſic ipſe vertit, Cap. ſequenti, v. 6.

v. 33. Ἄλλος, οὐ κακώσετε. Sic Baſilienſis.

v. 36. Ἄλλος, στάθμια δίκαια. Sic Baſil. Vocem אבני στάθμια vertunt LXX. & Theodotio Prov. 16. 11.

Ibid. Ἀλλ. οἰφὶ δίκαιον. Baſil. Hæc interpretatio in verſionem LXX. Hexaplarem tranſlata fuerat, ut ſupra videas.

CAPUT XX. LEVITICI.

למלך 2. Ἄλλοι, τῷ Μολόχ. Ο. ἄρχοντι.

2. HEb. & Alii, Moloch. *LXX.* principi. *Vulg. idolo Moloch.*

למלך 3. Ἄλλοι, τῷ Μολόχ. Ο. ἄρχοντι.

3. *Heb. & Alii, & Vul.* Moloch. *LXX.* principi.

ואם העלם יעלימו עם הארץ 4. Ο. ἐὰν δὲ ὑπερόψει ὑπερίδωσιν οἱ αὐτόχθονες τῆς γῆς. Ἄλλος,

4. *H.* & ſi abſconſione abſconderint populus terræ. *LXX.* ſi autem deſpectione deſpexerint indigenæ terræ. *Alius*, ſi deſpectione abſcon-

ἐαὶ ὑπεροψίᾳ κρύψωσιν ὁ λαὸς τῆς γῆς. Αλλος, ἐαὶ κρύψει κρύψωσιν ὁ λαὸς τῆς γῆς.

אחרי המלך 5. Αλλος, ὀπίσω τοῦ Μολόχ. Ο. Εἰς τοὺς ἄρχοντας. Αλλ. Εἰς τὸν ἄρχοντα.

תפנה אל־האבת ואל־הידענים 6. Α. ἐκκλίνῃ πρὸς τοὺς θελητὰς, καὶ πρὸς τοὺς γνώστας. Ο. ἐπακολουθήσῃ ἐγγαστριμύθοις, ἢ τοῖς ἐπαοιδοῖς.

את־חקתי 8. Ο. προστάγματα. Αλλος, ἠκριβασμένα.

יקלל 9. Ο. κακῶς εἴπῃ. Αλλος, καταράσηται.

דמיו בו Ο. ἔνοχος ἔσται. Αλλος, αἷμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ.

איש אשר ישכב 11. Ο. ἐάν τις κοιμηθῇ. Αλλος, ὃς ἂν κοιμηθῇ.

את־אשת אביו τὸ Σαμ. μετὰ γυναικὸς ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ο. μετὰ γυναικὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Αλλος, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

דמיהם בם Ο. ἀμφότεροι ἔνοχοί εἰσιν. Αλλος, αἵματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς.

תבל עשו 12. Ο. ἠσεβήκασι. Αλλος, βάβελ ἐποίησαν.

זמה 14. Ο. ἀνόμημα. Αλλος, ζέμμα.

עונו ישא 17. Ο. ἁμαρτίαν κομιοῦνται. Αλλος, ἁμαρτίαν αὐτοῦ λήψεται.

דוה 18. Ο. ἀποκαθημένης. Αλλος, ἐν αἱμοῤῥοίᾳ.

את־דדתו 20. Ο. συγγενοῦς αὐτοῦ. Αλλος, δωδαθώ.

ערירים יהיו Σ. Θ. ἄτεκνοι ἔσονται. Ο. ἄτεκνοι ἀποθανοῦνται.

נדה 21. Ο. ἀκαθαρσία. Αλλος, νεδδά.

ערירים יהיו Σ. Θ. ἄτεκνοι ἔσονται. Ο. ἄτεκνοι ἀποθανοῦνται.

משפטי 22. Ο. κρίματά μου. Αλλος, ἠκριβωμένα.

תקיא אתכם Σ. Θ. ἀποβάλῃ ὑμᾶς. Ο. προσοχθίσῃ ὑμῖν.

בחקת הגוי 23. Ο. τοῖς νομίμοις τῶν ἐθνῶν. Αλλ. ἐν τοῖς ἠκριβασμένοις τοῦ ἔθνους.

אשר תרמש האדמה 25. Ο. ἑρπετοῖς τῆς γῆς. Αλλος, οἷς ἐξέρπει Αδαμά.

בהם 27. Ο. αὐτῶν. Αλλος, ἐν αὐτῷ.

אוב Ο. ἐγγαστρίμυθος. Αλλος, θελητής.

derint populus terræ. *Al.* ſi abſconſione abſconderint populus terræ. *Vul. quod ſi negligens populus terræ, & quaſi parvipendens imperium meum.*

5. *H. & Alius*, poſt Moloch. *LXX* in principes. *Alius*, in principem. *Vulg. cum Moloch.*

6. *H.* verterit ſe ad pythones, & ad divinos: *A.* declinat ad voluntarios, & ad hariolos. *LXX.* ſecuta fuerit ventriloquos & incantatores. *Vulg. quæ declinaverit ad magos & ariolos.*

8. *Heb.* ſtatuta mea. *LXX. Vulg* præcepta. *Alius*, accurate conſtituta.

9. *H. Alius*, *Vul.* maledixerit. *LXX.* male dixerit.

H. & Alius, ſanguis ejus in ipſo. *LXX.* reus erit. *Vul. ſanguis ejus ſit ſuper eum.*

11. *H.* vir qui cubuerit. *LXX.* ſi quis dormierit. *Alius & Vul.* qui dormierit.

H. LXX. cum uxore patris ſui. *Samar.* cum uxore fratris patris ſui. *Alius*, cum matre ſua. *Vul. cum noverca ſua.*

H. & Alius, ſanguines eorum in ipſis *LXX.* ambo rei ſunt. *Vul. ſanguis eorum ſuper eos.*

12. *H b.* confuſionem fecerunt. *LXX.* impie egerunt. *Alius*, babel fecerunt. *Vul. ſcelus operati ſunt.*

14. *H.* nefas. *LXX.* iniquitas. *Alius*, zemma. *Vul. ſcelus.*

17. *H.* perverſitatem ſuam portabit. *LXX.* peccatum accipient. *Alius*, peccatum ſuum accipiet. *Vul. portabunt iniquitatem ſuam.*

18. *Heb.* infirma. *LXX.* menſtruata. *Alius*, in fluxu ſanguinis. *Vul. in fluxu menſtruo.*

20. *Heb.* cum uxore patrui ſui. *LXX.* cum cognata ſua. *Alius*, dodatho. *Vul. cum uxore patrui.*

Heb. LXX. ſine filiis morientur. *S. Th.* ſine filiis erunt. *Vul. ſine liberis morientur.*

21. *Heb.* ſeparatio. *LXX.* immunditia. *Alius*, nedda. *Vulg. rem fa it illicitam.*

Heb. S. Th. ſine filiis erunt. *LXX.* ſine filiis morientur. *Vulg. abſque liberis erunt.*

22. *H. LXX.* judicia mea. *Alius*, accurate conſtituta. *Vulg. judicia.*

Heb. evomet vos. *S. Th.* abjiciat vos. *LXX.* exhorreſcat vos. *Vulg. vos evomat.*

23. *H.* in ſtatutis gentis. *LXX.* legitimis gentium. *Alius*, in accurate ſtatutis gentis. *Vulg. in legitimis nationum.*

25. *H.* quod reptabit humi. *LXX.* reptilibus terræ. *Alius*, quæ reptare facit adama. *Vulg. quæ moventur in terra.*

27. *H.* in eis. *Alius*, in eo. *LXX.* eorum. *Vul. in quibus.*

Heb. Pytho. *LXX.* ventriloquus. *Alius*, voluntarius. *Vul. Pythonicus ſpiritus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Levitici.

v. 2. & 3. Ex Baſilienſi. Vide quæ diximus ſupra, Cap. 18. ad verſum 21.

v. 4. Has lectiones mutuamur ex MSſ. Regiis & ex Baſilienſi, qui ſic habet ἐὰν ὑπεροψίᾳ κρύψωσιν ὁ λαὸς τῆς

γῆς. Ubi puto legendum, καὶ οἱ κρύψαι: & ſic quadrabit cum poſtrema interpretatione, quæ videtur Aquilæ, καὶ ἐὰν κρύψαι κρύψωσιν ὁ λαὸς τῆς γῆς, ubi Hebraicum e veſtigio ſequitur.

v. 5. Ἄλλος, ὀπίσω τῆς Μολόχ. Ex Baſilienſi.

v. 6. A. ἐκκλίνει πρὸς τοὺς θελητὰς καὶ πρὸς τοὺς γνώστας. Hanc lectionem jam vidimus, Cap. præcedenti. Ex Baſilienſi.

v. 8. ἡγιασμένα. Hæc lectio ex Baſilienſi, Aquilæ eſſe videtur, ut ſæpe diximus.

v. 9. Ἄλλος, κατηράσατο. Ita Baſilienſis. Vide ſupra ad Cap. 19. v. 14.

Ibid. αἷμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ. Baſil. puto eſſe Aquilæ.

v. 11. ὃς ἂν κοιμηθῇ. Sic Baſilienſis, ſine interpretis nomine.

Ibid. Samaritani lectionem mutuamur ex tribus Regiis, quorum unus alteram lectionem adfert nempe, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Ibid. αἵματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς. Hæc lectio ex Baſilienſi ſumta, videtur Aquilæ eſſe.

v. 12. βαβὲλ ἐποίησαν. Hæc lectio Baſilienſis Codicis, videtur eſſe Theodotionis, ut diximus ſupra, c. 18. ad verſum 23. Ubi Θαβελ, pro Βαβελ. haud dubie legendum.

v. 14. Ἄλλος, ζῆμμα. Hæc lectio Baſilienſis videtur Symmachi eſſe, ut ſupra, Cap. 18. v. 17.

v. 17. Ἀλλ. ἁμαρτίαν αὐτοῦ λήψεται. Ex Baſilienſi.

v. 18. Ἄλλος, αἱμοῤῥοίᾳ. In hanc lectionem Scholion habetur in uno Regio, ἄλλος, ἀκάθαρτον, λεπρῶσαν, ἢ ἐν αἱμοῤῥοίᾳ, ἢ ἐθνικήν. i. alius, *immundam, leproſam, aut in fluxu ſanguinis, aut gentilem.*

v. 20. Ἄλλος, ἀλωσαθοί. Ex Baſil. videtur eſſe Theodotionis.

Ibid. Ita Baſil. & Iſychius.

v. 21. Ἄλλος, νιδδά. Baſil. Videtur Theodotionis.

Ibid. Sic Baſilienſis lectionem Symmachi & Theod. effert.

v. 22. ἡγιασμένα. Aquilæ ut videtur, ut verſu 23. utraque ex Baſilienſi.

Ibid. Σ. Θ. ἀποβάλῃ ὑμᾶς. Ex Baſilienſi & Iſychio.

v. 23. οἷς ἐξέρπει ἀδαμά. Baſil. Eſt forte Symmachi & Theodotionis. Vide. Gen. 2. 7.

v. 27. lectiones ex Baſil. Illud, θελητὸς, videtur eſſe Aquilæ, ut ſupra, v. 6.

CAPUT XXI. LEVITICI.

כי את־אשי יהוה לחם אלהיהם 6. O. τὰς γὰρ θυσίας κυρίου δῶρα τοῦ θεοῦ αὐτῶν. Ἄλλος, ὅτι τὰ πύῤῥα κυρίου ἄρτους θεοῦ αὐτῶν.

לא יפרע 10 O. οὐκ ἀποκιδαρώσει. Ἄλλος, οὐκ ἀπομιτρώσει.

יפרם O. διαῤῥήξει. Ἄλλος, παραλύσει.

על כל־נפשת מת 11. O. ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευτηκυίᾳ. Ἄλλος, πάσαις ψυχαῖς νεκραῖς.

ומן־המקדש 12. O. καὶ ἐκ τῶν ἁγίων. Ἄλλος, ἐκ τοῦ ἁγιάσματος.

כי נזר שמן משחת אלהיו עליו A. ὅτι ἀφόρισμα ἔλαιον ἀλείμματος θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ. Σ. ὅτι ἄθικτον ἔλαιον τοῦ χρίσματος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ. O. ὅτι τὸ ἅγιον ἔλαιον τὸ χριστὸν τοῦ θεοῦ ἐπ' αὐτῷ. Θ. ὅτι τὸ ναζὲρ ἔλαιον τὸ χρίσιον παρὰ θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ.

תבלל בעינו 20. A. [ὑπόχυσις] O. πτίλλος τοὺς ὀφθαλμούς. Ἄλλος, λεύκωμα.

לחם 22. O. τὰ δῶρα. Ἄλλος, τοὺς ἄρτους.

לא יגש 23. O. οὐκ εἰσῆ. Ἄλλος, οὐ προσελεύσεται.

6. **H**Ebr. quia ignitiones Domini panem Dei ſui. *LXX.* ſacrificia enim Domini munera Dei ſui. *Alius*, quia ignita Domini panes Dei ſui. *Vulg. incenſum enim Domini, & panes Dei.*

10. *Hebr.* non nudabit. *LXX.* non nudabit cidari. *Alius*, non nudabit mitra. *Vulg. non diſcooperiet.*

Hebr. Vulg. ſcindet. *LXX.* diſcindet. *Alius*, ſolvet.

11. *H.* ſuper omnes animas mortui. *LXX.* ad omnem animam mortuam. *Alius*, omnibus animabus mortuis. *Vulg. ad omnem mortuum.*

12. *Heb. & Alius*, & de ſanctuario. *LXX. Vul.* de ſanctis.

H. quia corona olei unctionis Dei ſui ſuper eum. *A.* quia ſeparatio oleum unctionis Dei ſui ſuper eum. *S.* quia intactum oleum unctionis Dei ſui ſuper eum. *LXX.* quia ſanctum oleum chriſtum Dei ſuper eum. *Th.* quia nazer eſt oleum unctum a Deo ſuo ſuper ipſo. *Vul. quia oleum ſanctæ unctionis Dei ſuper eum eſt.*

20. *H.* albugo in oculo ſuo. *A.* ſuffuſio. *LXX.* maculoſus oculos. *Alius*, albugo. *Vulg. albuginem habens in oculo.*

22. *H.* panem. *LXX.* munera. *Alius*, panes. *Vulg. panibus.*

23. *Heb. & Alius*, non ingredietur. *LXX.* non appropinquabit. *Vulg. nec accedat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Levitici.

v. 6. Ἀλλ., ὅτι τὰ πύῤῥα κυρίου, &c. Ex Baſilienſi. Hæc Verſio videtur prorſus Aquilæ eſſe, qui אשה ſemper vertit πύῤῥον, ut ſæpe vidimus initio hujus Libri.

v. 10. Ἀλλ., οὐκ ἀπομιτρώσει. Sic omnes Mſſ. & Editio Romana.

Ibid. Ἀλλ. παραλύσει. Ex Baſilienſi.

v. 11. Ἀλλ. πάσαις ψυχαῖς νεκραῖς. Baſil.

v. 12. Ἀλλ. ἐκ τοῦ ἁγιάσματος. Ex eodem.

Ibid. Hic verſiculus ſecundum Interpretationem Aquilæ, Symmachi & Theodotionis habetur in Demonſtratione Evangelica Euſebii p. 549. Ubi ad Lectionem Theodotionis in Mſſ. legitur τὸν χριστόν.

v. 20. A. ὑπόχυσις. Iſychius habet: *ſuffuſio autem, quod Aquila edidit.* Nos Græce poſuimus ὑπόχυσις, unde, ut putamus, ſuffuſio. Uncinis tamen incluſimus, ne quis aliunde ſumtum putaret. Ἄλλος, λεύκωμα albugo, videtur Symmachi eſſe, quem ſecutus eſt Vulgatus Interpres. Prodit autem ex Baſilienſi.

v. 22. Ἀλλ., τοὺς ἄρτους. Ex Baſil.

v. 23. οὐ προσελεύσεται. Ex eodem.

CAPUT XXII. LEVITICI.

ינזרו 2. Ο. προσεχέτωσαν. Αλλος, φυλασσέσθωσαν.

איש איש מזרע 4. Ο. ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος. Αλλος, ἀνὴρ ἀπὸ σπέρματος.

צרוע או זב Ο. λεπρᾷ ἢ γονοῤῥυής. Αλλος, λεπρὸς ἢ ῥέων.

לא יאכל 6. Ο. οὐκ ἔδεται. Αλλος, οὐ φάγεται. Αλλος, οὐχ ἅψεται.

זר 10. Ο. ἀλλογενής. Αλλος, ἀλλότριος.

יאכל 11. Ο. φάγεται. Αλλος, ἔδεται.

לא־יאכל 13. Ο. οὐ φάγεται. Αλλος, οὐκ ἔδεται.

את־הקדש 14. Ο. ἅγιον. Αλλος, ἀργύριον.

ירימו 15. Ο. ἀφαιροῦσι. Αλλος, ἀναφέρουσιν. Αλλος, προσφέρουσιν.

נדריהם 18. Ο. ὁμολογίαν αὐτῶν. Αλλος, εὐχῶν αὐτῶν.

או לנדבה 21. Ο. ἢ κατὰ αἵρεσιν. Αλλος, ἢ εἰς ἑκούσιον.

נדבה 23. Ο. σφάγια. Αλλος, ἑκούσιον.

כתות 24. Α. συγκεκλασμένον. Ο. ἐκτεθλιμμένον.

נתוק Α. κεκομμένον. Ο. ἐκτομίαν.

בן־נכר 25. Ο. ἀλλογενοῦς. Αλλος, υἱοῦ ἀλλοτρίου.

את־לחם Ο. τὰ δῶρα. Αλλος, τοὺς ἄρτους.

אשה 27. Ο. κάρπωμα. Αλλος, πύῤῥον.

2. HEb. ſeparentur. *LXX.* attendant. *Alius*, cuſtodiantur. *Vulg. caveant.*

4. *H.* vir vir e ſemine. *LXX.* homo ex ſemine. *Alius*, vir a ſemine. *Vul. homo de ſemine.*

Heb. & Alius, leproſus aut fluens. *LXX.* leproſus eſt, vel patitur fluxum ſeminis. *Vulg. qui fuerit leproſus, aut patiens fluxum ſeminis.*

6. *Hebr.* non comedet. *LXX.* non edet. *Alius*, non manducabit. *Alius*, non tanget. *Vulg. non veſcetur.*

10. *Heb.* extraneus. *LXX. Vulg.* alienigena. *Alius*, alienus.

11. *H.* comedet. *LXX.* manducabit. *Alius*, edet. *Vulg. veſcetur.*

13. *Heb.* non comedet. *LXX.* non manducabit. *Alius*, non edet. *Vulg. comedendi ex eis non habet poteſtatem.*

14. *Heb.* ſanctitatem. *LXX.* ſanctum. *Alius*, argentum. *Vul. in ſanctuarium.*

15. *Heb.* elevabunt. *LXX.* ſegregant. *Alius*, referunt. *Alius & Vulg.* offerunt.

18. *H.* vota ſua. *LXX.* confeſſionem ſuam. *Alius*, precum ſuarum. *Vulg. vota.*

21. *H.* vel ad devotionem. *LXX.* vel ſecundum electionem. *Alius*, aut in libitum. *Vulg. vel ſponte offerens.*

23. *H.* ſpontaneum. *LXX.* jugulata. *Alius*, voluntarium. *Vulg. voluntarie.*

24. *H. A.* contuſum. *LXX.* cui contriti teſticuli. *Vulg. tuſis teſticulis.*

Heb. A. exciſum. *LXX.* cui execti teſticuli. *Vulg. ſectis teſticulis.*

25. *H.* filii extranei. *LXX.* alienigenæ. *Alius*, filii alieni.

Hebr. panem. *LXX.* munera. *Alius & Vulg.* panes.

27. *Hebr.* ignitionis. *LXX.* hoſtiam. *Alius*, ignitum. *Vulg. offerri poterunt Domino.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Levitici.

Varias Interpretationes omnes hujuſce Capitis ex Codice Baſilienſi mutuamur.

v. 2. Αλλος, φυλασσέσθωσαν. Hæc interpretatio videtur eſſe Symmachi, qui verbum נזר ita vertit Deut. 33. 16. נזיר אחיו, φυλάξαντος τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, *cuſtodientis fratres ſuos.*

v. 4. Αλλ. ἀνὴρ ἀπὸ σπέρματος. Videtur eſſe Aquilæ, qui vocem, ἀνὴρ, haud dubie repetierat, ut eſt in Hebræo איש איש.

Ibid. λεπρὸς ἢ ῥέων, trium Interpretum videtur eſſe, qui τὸ זב ita vertunt, Levit. 15.

v. 6. Αλλος, οὐχ ἅψεται. τὸ יאכל non video quis poſſit, ἅψεται, vertiſſe, niſi forte Symmachus, qui liberiore interdum interpretandi genere utitur.

v. 14. Αλλος, ἀργύριον. Sic forte Symmachus liberius verterit.

v. 18. Αλλ. εὐχῶν αὐτῶν. Baſil. Forte Aquilæ, qui vocem נדרי ita vertit Pſalm. 60. 6.

v. 21. & 23. ἑκούσιον. Hæc Interpretatio videtur Aquilæ eſſe, qui Exod. 35. 22. ita vertit vocem נדבה

CAPUT XXIII. LEVITICI.

תאכלו 6. Ο. ἔδεσθε. Ἄλλος, φάγεσθε.

אשה 8. Ο. ὁλοκαυτώματα. Ἄλλοι, πύῤῥα.

עבדה Ο. λατρευτόν. Ἄλλος, δουλευτόν.

הניף 11. Ο. ἀνοίσει. Ἄλλος, ἀναφέρει.

השבת Ο. τῆς πρώτης. Ἄλλος, τοῦ σαββάτου.

כבש 12. Ο. πρόβατον. Ἄλλος, ἀμνόν.

אשה 13. Ο. θυσία. Ἄλλος, πύῤῥον.

קלי 14. Ο. πεφρυγμένα. Ἄλλος, ἄναλα.

התנופה 15. Ο. ἐπιθέματος. Ἄλλος, ἀφορίσματος.

שבע שבתות תמימת Ο. ἑπτὰ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους. Ἄλλος, ἑπτὰ σάββατα ἄμωμα.

השבת השביעת 16. Ο. τῆς ἐσχάτης ἑβδομάδος. Ἄλλος, τοῦ σαββάτου ἑβδόμου.

תנופה 17. Ο. ἐπίθεμα. Ἄλλος, ἀφαίρεμα.

אשה 18. Ο. θυσία. Ἄλλος, πύῤῥον.

ניחח Ο. εὐωδίας. Ἄλλος, ἀναπαύσεως.

עבדה 21. Ο. λατρευτόν. Ἄλλος, δουλευτόν.

בקצרכם 22. Ο. ὅταν θερίζητε. Ἄλλος, ἐκθεριζόντων ὑμῶν.

פאת Ο. τὸ λοιπόν. Ἄλλος, τὸ φαάθ.

לקט Ο. ἀποπίπτοντα. Ἄλλος, συλλέγματα.

שבתון 24. Ο. ἀνάπαυσις. Ἄλλος, σάββατον.

תרועה Ο. σαλπίγγων. Ἄλλος, σαλπισμός. Ἄλλος, ἢ τῆς σκηνοπηγίας.

מלאכת עבדה 25. Ο. ἔργον λατρευτόν. Ἄλλος, ἔργον δουλευτόν.

עניתם 32. Ο. ταπεινώσετε. Ἄλλος, κακώσετε.

אשה 36. Ο. ὁλοκαυτώματα. Ἄλλος, πύῤῥον.

עצרת Ο. ἐξόδιον. Ἄλλος, ἐπισύναξις.

עבדה Ο. λατρευτόν. Ἄλλος, δουλευτόν.

אשה 37. Ο. ὁλοκαυτώματα. Ἄλλος, πύῤῥον.

באספכם 39. Ο. ὅταν συντελέσητε. Ἄλλος, συναγάγητε.

6. HEb. *LXX. Vulg.* comedetis. *Alius*, manducabitis.

8. *Heb.* ignitionem. *LXX.* holocauſta. *Alii*, ignita. *Vulg. ſacrificium.*

Hebr. ſervitutis. *LXX. Vulg.* ſervile. *Alius*, famulare.

11. *H.* agitabit. *LXX.* offeret. *Alius*, adferet. *Vulg. elevabit.*

H. ceſſationis. *LXX.* primæ. *Alius & Vulg.* Sabbati.

12. *Hebr. Alius*, agnum. *LXX.* ovem. *Vul. agnus.*

13. *Heb.* ignitionem. *LXX.* ſacrificium. *Alius*, ignitum. *Vulg. incenſum.*

14. *H.* toſtum. *LXX.* fricta. *Alius*, non ſalita. *Vulg. polentam.*

15. *Heb.* elevationis. *LXX.* ſuperpoſitionis. *Alius*, ſegregationis. *Vulg. primitiarum.*

H. ſeptem ceſſationes conſummatæ. *LXX.* ſeptem hebdomadas integras. *Alius*, ſeptem Sabbata immaculata. *Vulg. ſeptem hebdomadas plenas.*

16. *H.* Sabbatum ſeptimi. *LXX.* ultimæ hebdomadis. *Alius*, Sabbati ſeptimi. *Vulg. hebdomadæ ſeptimæ.*

17. *H.* elevationis. *LXX.* ſuperpoſitio. *Alius*, demptio. *Vul. primitiarum.*

18. *Heb.* ignitio. *LXX.* ſacrificium. *Alius*, ignitum. *Vulg. vacat.*

H. quietis. *LXX.* ſuavitatis. *Alius*, ceſſationis. *Vulg. ſuaviſſimum.*

21. *H.* ſervitutis. *LXX. Vul.* ſervile. *Alius*, famulare.

22. *H.* in metendo vos. *LXX.* cum meſſueritis. *Alius*, metentibus vobis. *Vulg. poſtquam meſſueritis.*

H. angulum. *LXX.* reſiduum. *Alius*, phaath. *Vulg. uſque ad ſolum.*

H. ſpicilegium. *LXX.* quæ decidunt. *Alius*, collectanea. *Vulg. remanentes ſpicas.*

24. *H. LXX.* requies. *Alius & Vulg.* Sabbatum.

Heb. vociferationis. *LXX.* tubarum. *Alius*, tubæ clangor. *Alius*, vel ſcenopegiæ.

25. *Heb.* functionem ſervitutis. *LXX. Vulg.* opus ſervile. *Alius*, opus famulare.

31. *H. Alius, Vulg.* affligetis. *LXX.* humiliabitis.

36. *H.* ignitionem. *LXX. Vulg.* holocauſta. *Alius*, ignitum.

H. Alius, retentio. *LXX.* exodium. *Vulg. collecta.*

H. ſervitutis. *LXX. Vulg.* ſervile. *Alius*, famulare.

37. *H.* ignitionem. *LXX.* holocauſta. *Alius*, ignitum. *Vulg. oblationes.*

39. *Heb.* in colligendo vos. *LXX.* cum conſummaveritis. *Alius, Vulg.* congregaveritis.

שבתון O. ἀνάπαυσις. Ἄλλος, σάββατον.

הדר 40. O. ὡραῖον. Ἄλλος, ἔνδοξον.

כפת תמרים O. κάλλυνθρα φοινίκων. Ἄλλος, κάφφω. Ἄλλος, βάϊα φοινίκων.

וענף עץ־עבת O. κλάδους ξύλου δασεῖς. Ἄλλος, ὑλόκομον.

וערבי־נחל ושמחתם לפני יהוה אלהיכם
שבעת ימים וחגתם אתו חג ליהוה שבעת
ימים בשנה חקת עולם לדרתיכם 41. A. καὶ ἰτέας χειμάῤῥου. καὶ εὐφρανθήσεσθε εἰς πρόσωπον κυρίου θεοῦ ὑμῶν, ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἑορτάζετε αὐτὴν, ἑορτὴν τῷ κυρίῳ ζ. ἡμέρας ἐνιαυτοῦ, ἀκρίβεια αἰῶνος τῆς γενεαῖς ὑμῶν. Σ. καὶ ἰτέαν χειμάῤῥου. καὶ εὐφρανθήσεσθε ἔμπροσθεν κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἑπτὰ ἡμέρας· καὶ πανηγυρίσετε αὐτὴν πανήγυριν τῷ κυρίῳ ζ ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, πρόσταγμα αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. O. Θ. καὶ ἰτέας ἐκ χειμάῤῥου, καὶ εὐφρανθήσεσθε ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν ζ. ἡμέρας. καὶ ἑορτάσετε αὐτὴν ἑορτὴν τῷ κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ· νόμιμον αἰώνιον. O. Ἄλλως, καὶ ἰτέας καὶ ἄγνου κλάδους ἐκ χειμάῤῥου, εὐφρανθῆναι ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἑπτὰ ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν.

Heb. ceſſatio. *LXX.* requies. *Alius & Vulg.* Sabbatum.

40. *H.* & decoris. *LXX.* ſpecioſum. *Alius*, glorioſum. *Vulg. pulcherrima.*

H. curvitates palmarum. *LXX.* ſpatulas palmarum. *Alius*, cappho. *Alius*, ramos palmarum. *Vulg. ſpatulaſque palmarum.*

H. ramum ligni complicati. *LXX.* & ramos ligni denſos. *Alius*, denſarum frondium. *Vul. & ramos ligni denſarum frondium.*

41. *H.* & ſalices torrentis, & lætabimini ad facies Domini Dei veſtri ſeptem diebus. Et tripudiabitis feſtum illud Domino ſeptem diebus in anno: ſtatutum ſæculi in generationibus veſtris. *A.* & ſalices torrentis: & lætabimini in faciem Domini Dei veſtri ſeptem dies. Et celebrabitis illam, feſtivitatem Domino ſeptem dies in anno: ſtatutum accuratum ſæculi, generationibus veſtris. *S.* Et ſalicem torrentis: & lætabimini in conſpectu Domini Dei veſtri ſeptem dies: & ſolemnem facietis ipſam ſolemnitatem Domino ſeptem dies anni: præceptum ſempiternum in generationes veſtras. *LXX. Th.* Et ſalices ex torrente: & lætabimini ante Dominum Deum veſtrum ſeptem dies. Et celebrabitis ipſam celebritatem Domioo ſeptem dies anni; legitimum ſempiternum. *LXX. aliter.* Et ſalices & agni ramos ex torrente, ad lætandum ante Dominum Deum veſtrum ſeptem diebus anni: legitimum ſempiternum in generationes veſtras. *Vulg. Et ſalices de torrente: & lætabimini coram Domino Deo veſtro. Celebrabitiſque ſolemnitatem ejus ſeptem diebus per annum. Legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Levitici.

v. 6. Ἄλλος, φάγεσθε. Sic Baſilienſis, tacito Interprete.

v. 8. Ἄλλος, πύῤῥα. Sic Aquila & Theodotio vertere ſolent, ut ſupra vidimus ad Caput 2. Aliquando autem ad hanc vocem, A. Θ. ponit Baſilienſis, interdum & quidem frequentius nomina Interpretum tacet: ut hic & verſibus 13. 18. 36. & 37. Nonnumquam in eodem Baſilienſi, unde omnes pene lectiones mutuamur, ſcribitur πύρον, mendoſe.

Ibid. Ἄλλος, δουλευτὸν, ſic Baſilienſis, tacito Interprete, hîc & verſibus 21. 25. 36.

v. 11. Ἄλλος, ἀναφέρει. Ita Baſilienſis tacito Interprete.

Ibid. Ἄλλος, τοῦ σαββάτου. Ita Baſilienſis. Neſcio quid legerint LXX. qui verterunt, τῆς πρώτης.

v. 12. Ἄλλος, ἄμωμον. Ita Baſilienſis ſine Ioterpretis nomine, ut & ſupra, Levit. 4. 32. & 35. alibique.

v. 14. Ἄλλος, ἄπαλα. Ita Baſilienſis. Forte melius legatur αὖαλα, arefacta, ſicca: quæ interpretatio apprime quadrat, cum voce קלי

v. 15. Ἄλλος, ἀφορισμάτων. Ita Baſilienſis. Druſius vero legit cum Editione Romana ἀφορίσματα, & putat hanc vocem reſpondere Hebraicæ את־עמר ſed perperam: nam reſpondet ſequenti התמימת, quam LXX. vertunt ἑβδομάδας.

Ibid. Ἄλλος, ἑπτὰ σάββατα ἄμωμα. Sic Baſilienſis. In uno Regio Codice legitur hæc nota: κατ' ἐτυμολογίαν τοῦ σαββάτου ἐστὶν ἰδεῖν, ὅτι σάβαθα (sic) καλεῖται ἡ ἄφεσις. ἀφιᾶσι δὲ αὐτὴν ἱερὰν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἑβδόμη ἐστὶν ὅ ἐστι σαβαά. i. *Secundum etymologiam Sabbati, ut videre eſt; quoniam ſabactha vocatur dimiſſio. Dimittunt autem illam ſacram Domino, quia ſeptima eſt, quod ſignificatur voce*, ſabaa.

v. 16. Ἄλλος, τοῦ σαββάτου ἑβδόμου. Sic Baſil. ſine Interpretis nomine.

v. 17. Ἄλλος, ἀφαίρεμα. Sic Baſil. tacito Interprete.

v. 18. Ἄλλος, ἀναπαύσεως. Baſil.

v. 22. Ἄλλος, ἐκθεριζόντων ὑμῶν. Ex Baſil.

• Ibid. τὸ φαλ. Ex Baſil. videtur autem eſſe Symmachi vel Theodotionis, ut ſupra, cap. 19. v. 27.

Ibid. Ἄλλος, συλλέγματα. Ex Baſil. tacito Interprete.

24. Ἄλλος, σάββατον. Sic Baſil. tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata.

Ibid. Ἄλλος, σαλπισμὸς, ex Baſilienſi. Duo autem MSS. Regii & Editio Rom. addunt, ἡ τῆς σκηνοπηγίας. In hunc vero locum hæc appoſite notat Druſius, זכרון תרועה LXX. μνημόσυνον σαλπίγγων. *Ad hunc locum notatum reperio in Editione Romana*, ἡ τῆς σκηνοπηγίας. *Quod quid ſibi velit neſcio. Nam feſtum tubarum ſive clangoris diverſum erat a feſto ſcenopegia, ſive tabernaculorum. Illud celebrabatur primo die menſis ſeptimi, quem Theſri vocant, & eſt initium anni veteris: hoc incipiebat primum decima quinta ejuſdem menſis, & durabat dies ſeptem; videlicet uſque ad vigeſimam ſecundam Theſri excluſive.*

v. 25. Ἀλλ. ἔργον δουλευτόν. Sic Regiæ omnes Catenæ & Druſius.

v. 32. Ἄλλος, κακώσετε. Ex Baſilienſi, tacito Interprete.

Digitized by Google

v. 36. Ἄλλος, ἐπισύσχετε. Sic Baſil. Infra vero Num. 29. 35. Samaritanus eamdem vocem עצרת vertit, τελειώσεως ἐπισχέσεως.

v. 39. Ἄλλος, συναγάγετε, ex Baſil.

Ibid. Ἄλλος, σάββατον. Ita Baſil.

v. 40. Ἄλλος, ὑπόξυλον. Sic Baſil.

Ibid. Ἀλλ. καρφί. Ita Baſil. videtur autem eſſe Verſio Theodotionis, qui de more vocem Hebraïcam Græcis litteris expreſſerit. Ἀλλ. βαΐα φοινίκων. Sic tres MSS. Regii & Edit. Rom.

Ibid. ἀλλόμεθα, ex Baſilienſi.

Ibid. totum locum ſecundum trium Interpretum Verſiones, mutuamur ex Baſilienſi Codice. Lectio LXX. Interpretum bis adſertur, primò ut in Hexaplis erat, ubi cum Theodotione quadrabat, quia quæ in Vulgata ſive κοινῇ deerant, cum aſteriſcis ad fidem Theodotionis ibi addita fuerant. 2°. ut in ipſa κοινῇ habebatur, ubi aliqua deſunt, quæ in Hebraico exſtant, ut quiſque videre poſſit.

CAPUT XXIV. LEVITICI.

מערכות 6. Ο. θέματα. Ἄλλος, στοιβάσεις.

זכה 7. Ο. καθαρόν. Ἄλλος, διαφανῆ.

והיתה ללחם לאזכרה Ο. καὶ ἔσονται εἰς ἄρτους εἰς ἀνάμνησιν προκείμενα. Ἄλλος, καὶ ἔσονται οἱ ἄρτοι εἰς ἀνάμνησιν προκείμενοι.

יערכנו 8. Ο. προτεθήσονται. Ἄλλος, προθήσετε. Ἄλλος, στοιβάσεις.

במקום קדש כי קדש קדשים הוא לו מאשי יהוה חק־עולם ויצא 9. Α. ἐν τόπῳ ἡγιασμένῳ, ὅτι ἡγιασμένον ἡγιασμένων ἐστὶν αὐτῷ ἀπὸ πύρρων κυρίου. καὶ ἐξῆλθεν. Σ. ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὅτι ἁγίων ἐστὶν αὐτῷ ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου, σύνταξις αἰῶνος. καὶ ἐξῆλθεν. Ο. ἐν τόπῳ ἁγίῳ. ἔστι γὰρ ἅγια τῶν ἁγίων· τοῦτο αὐτῶν ἀπὸ τῶν θυσιαζομένων τῷ κυρίῳ, νόμιμον αἰώνιον. καὶ ἐξῆλθεν. Θ. ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ἅγια ἁγίων ἐστὶν αὐτῷ ἀπὸ τῶν τοῦ πυρὸς κυρίου, νόμιμον αἰώνιον. Ο. ἄλλως, ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ἅγια γάρ ἐστι τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀπὸ τῶν θυσιαζομένων.

ויקלל 11. Ο. κατηράσατο. Ἄλλος, ἐβλασφήμησεν.

לפרש להם על־פי יהוה 12. Ο. διακρῖναι αὐτὸν διὰ προστάγματος κυρίου. Ἄλλος, διαστεῖλαι αὐτοῖς ἐπὶ στόματος κυρίου.

איש איש כי־יקלל אלהיו ונשא חטאו ונקב שם־יהוה מות יומת 15. Α. [ἀνὴρ ὃς ἂν βλασφημήσῃ τὸν θεὸν αὐτοῦ, καὶ λήψεται ἑαυτῷ ἀνομίαν, καὶ ὁ ἐπονομάζων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου θανάτῳ θανατούσθω]. Σ. . . . . Ο. ἄνθρωπος ὃς ἐὰν καταράσηται τὸν θεόν, ἁμαρτίαν λήψεται. ὀνομάζων δὲ τὸ ὄνομα κυρίου, θανάτῳ θανατούσθω.

רגום 16. Ο. λίθοις. Ἄλλος, λιθοβολίᾳ.

יומת Ο. τελευτάτω. Ἄλλος, τελευτήσει.

6. HEbr. diſpoſitiones. *LXX.* poſitiones. *Alius*, ſtrues. *Vulg. vacat.*

7. *Heb. LXX.* mundum. *Alius*, pellucidum. *Vulg. lucidiſſimum.*

Hebr. & erit ad panem in memoriale. *LXX.* & erunt in panes ad rememorationem propoſita. *Alius*, & erunt panes in rememorationem propoſiti. *Vulg. ut ſit panis in monimentum.*

8. *Hebr.* diſponet eum. *LXX.* apponentur. *Alius*, proponetis. *Alius*, ſtrues. *Vulg. mutabuntur.*

9. *Heb.* in loco ſancto, quia ſanctitas ſanctitatum hoc ei de ignitionibus Domini: ſtatutum ſæculi. Et egreſſus eſt. *A.* in loco ſanctificato, quia ſanctificatum ſanctificatorum eſt ipſi ab ignitis Domini. Et egreſſus eſt. *S.* in loco ſancto, quia ſanctum ſanctorum eſt ipſi de oblationibus Domini: conſtitutio ſæculi. Et egreſſus eſt. *LXX.* in loco ſancto: ſunt enim ſancta ſanctorum: hoc erit eorum de iis quæ ſacrificantur Domino: legitimum ſempiternum. Et egreſſus eſt. *Th.* in loco ſancto: ſancta ſanctorum ſunt ipſi de igne Domini: legitimum ſempiternum. *LXX. aliter*, in loco ſancto: ſancta enim ſanctorum ſunt ipſius, de iis quæ offeruntur. *Vulg. in loco ſancto: Quia ſanctum ſanctorum eſt de ſacrificiis Domini jure perpetuo. Ecce autem egreſſus.*

11. *Heb. LXX.* maledixit. *Alius*, blaſphemavit. *Vulg. maledixiſſet.*

12. *Heb.* ad exponendum eis ſuper ore Domini. *LXX.* ut dijudicarent eum per præceptum Domini. *Alius*, ad diſcernendum ſibi ipſis ſuper ore Domini. *Vul. donec noſſent quid juberet Dominus.*

15. *H.* Vir vir cum maledixerit Deo ſuo: & portabit peccatum ſuum: & nuncupans nomen Domini, moriendo morietur. *Aquila.* Vir qui blaſphemaverit Deum ſuum, & accipiet ſibi iniquitatem, & denominans nomen Domini, morte moriatur. *S.* Homo qui detraxerit Deo ſuo. *LXX.* Homo quicumque maledixerit Deum, peccatum accipiet. Nominans autem nomen Domini, morte moriatur. *Vulg. Homo qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum. Et qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur.*

16. *Hebr.* lapidando. *LXX. Vulg.* lapidibus. *Alius*, lapidatione.

H. & Alius, morietur. *LXX. Vul.* moriatur.

מכה 18. O. ὃς ἂν πατάξῃ. Αλλος, τύπτων.

יתן 20. O. δοθήσεται. Αλλος, δώσετε. Αλλος, ποιηθήσεται.

משפט 22. O. δικαίωσις. Αλλος, κρίσις.

אבן 23. O. ἐν λίθοις, in aliis additur, πᾶσα ἡ συναγωγὴ, καὶ ἀπέθανεν.

כאשר צוה O. καθάπερ συνέταξε. Αλλος, καθότι ἐνετείλατο.

18. *Hebr. Alius*, percutiens. *LXX.* quicumque percuſſerit. *Vulg. qui percuſſerit.*

20. *H. LXX.* dabitur. *Alius*, dabitis. *Alius*, fiet. *Vulg. cogetur ſuſtinere.*

22. *Heb. Alius*, *Vulg.* judicium. *LXX.* juſtificatio.

23. *Hebr.* lapide. *LXX.* in lapidibus. *In aliis additur*, omnis ſynagoga, & mortuus eſt.

Heb. quemadmodum præcepit. *LXX.* ſicut conſtituerat. *Alius & Vulg.* ſicut præceperat.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Levitici.

v. 6. Αλλος, στοιβάσεις. Ex Baſilienſi, qui Interpretem tacet.

v. 7. Αλλος, διαφανῆ. Ex eodem Baſilienſi, ſine nomine Interpretis, quem ſequitur Vulgata.

Ibid. Αλλ. καὶ ἔσονται οἱ ἄρτοι εἰς ἀνάμνησιν προκείμενοι. Ex eodem Baſil.

v. 8. Αλλος, προθήσετε. Αλλος, στοιβάσεις. Has Interpretationes adfert idem Baſil.

v. 9. Totum locum, ſecundum verſionem trium Interpretum, ex eodem Baſilienſi mutuamur. Verſio autem prior LXX. Interpretum ea eſt quæ in Bibliis hodiernis legitur: poſterior in Baſilienſi adfertur ad marginem, mutila, ex veteri κοινῇ deſumta, ut putamus: quæ Editio multis in locis ex aliis variorum Interpretum Verſionibus reſtaurata fuit, ut fuſius in Præliminaribus narramus.

v. 11. Αλλος, ἐβλασφήμησεν. Ex Baſilienſi. Videtur autem eſſe Aquilæ, qui paulopoſt eadem verſione utitur.

v. 12. Αλλος, διαστεῖλαι αὐτοῖς ἐπὶ στόματος κυρίου. Ita Baſilienſis tacito Interpretum nomine.

v. 15. Verſionem Aquilæ ex Gloſſa interlineari adtulit Druſius Latine tantum: paulo diverſam interpretationem Latinam adfert Iſychius, nimirum: *Vir quando blaſphemaverit Deum ſuum, & acceperit iniquitatem ſibi, & denominans nomen Domini, morte moriatur.* Ex Symmacho autem idem Iſychius: *homo qui detraxerit Deo ſuo.* Græca Aquilæ ex Latinis nos reſtituere poſſe putavimus, Uncinisque incluſimus de more; Symmachi vero non auſi ſumus, cum non ita perſpectum habeamus ex qua voce Græca expreſſum ſit illud, *detraxerit.*

v. 16. Αλλος, λιθοβολίᾳ. Ex Baſilienſi.

Ibid. Αλλος, τελευτήσει. Baſil.

v. 18. Αλλος, τύπτων. Ex Baſil. ut & ſequentium verſuum lectiones.

CAPUT XXV. LEVITICI.

שבתה הארץ שבת ליהוה 2. A. σαββατιεῖ ἡ γῆ σάββατον τῷ κυρίῳ. O. καὶ ἀναπαύσεται ἡ γῆ, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, σάββατα τῷ κυρίῳ.

כרמך 4. O. τὴν ἄμπελόν σου. Αλλος, τὸν ἀμπελῶνά σου.

נזירך 5. ὁ Σαμ. τῶν χωρισμῶν σου. O. τοῦ ἁγιάσματός σου. Αλλος, τοῦ Ναζιραίας.

שבתון O. ἀναπαύσεως. Αλλος, σαββάτων.

לאכלה 6. O. βρώματα. Αλλος, εἰς βρῶσιν. Αλλος, βρωτά.

שבתת 8. Αλλοι, σάββατα. O. ἀναπαύσεις.

והעברת שופר תרועה 9. O. διαγγελεῖτε σάλπιγγος φωνῇ. Αλλος, παραβιβάσεις κερατίνῃ.

וקראתם דרור 10. διαβοήσετε ἄφεσιν. Αλλος, καλέσετε Δαδώρ.

יובל O. ἐνιαυτὸς ἀφέσεως. Αλλος, Ιωβήλ.

אל־אחזתו O. κλῆσιν. Αλλος, κατάσχεσιν.

אל־משפחתו O. εἰς τὴν πατριάν. Αλλοι, εἰς τὴν πατρίδα.

2. HEbr. *A.* ſabbatizabit terra ſabbatum Domino. *LXX.* Et requieſcet terra, quam ego do vobis, ſabbata Domino. *Vulg. ſabbatizes ſabbata Domino.*

4. *Omnes*, vineam tuam.

5. *Heb.* ſeparationum tuarum. *Samar.* ſeparatorum tuorum. *LXX.* ſanctificationis tuæ. *Alius*, Nazirææ. *Vul. primitiarum tuarum.*

Hebr. LXX. requiei. *Alius*, ſabbatorum. *Vul. requietionis.*

6. *Heb.* ad veſcendum. *LXX.* eſcæ. *Alius*, in comeſtionem. *Alius*, alimenta. *Vulg. in cibum.*

8. *Heb.* ſabbatorum. *Alii*, ſabbata. *LXX.* requietes. *Vulg. hebdomadas.*

9. *Heb.* tranſire facies tubam jubilationis. *LXX.* annuntiabitis tubæ voce. *Alius*, tranſire facies corneâ. *Vulg. clanges buccinâ.*

10. & vocabitis libertatem. *LXX.* acclamabitis remiſſionem. *Alius*, vocabitis Dador. *Vulg. & vocabitis remiſſionem.*

Heb. & Alius, Iobel. *LXX.* annus remiſſionis. *Vulg. jubilaus.*

Heb. LXX. Alius, *Vulg.* poſſeſſionem.

Hebr. LXX. Vulg. ad familiam. *Alii*, in patriam.

יובל הוא 11. O. ἀφέσεως σημασία αὕτη. Ἀλλ. Ἰωβὴλ ἐστίν.

את־נזיריה O. ἡγιασμένα. Ἄλλος, Ναζιραῖα.

מן־השדה 12. O. ἀπὸ τῶν πεδίων. Ἄλλος, πετεινῶν.

היובל הזאת 13. O. ὅτι ἀφέσεως σημασία ἐστί. Ἄλλος, τοῦ Ἰωβὴλ τούτου.

אל־תונו איש 14. O. μὴ θλιβέτω ἄνθρωπος. Ἀλλ. μὴ κακούτω ἀνήρ.

היובל 15. O. τῆς σημασίας. Ἄλλος, τοῦ Ἰωβήλ.

ימכר־לך O. ἀποδώσεταί σοι. Ἄλλος, ὁ ἀποδιδόμενος.

פריה 19. O. τὰ ἐκφόρια αὐτῆς. Ἄλλος, τὸν καρπὸν αὐτῆς.

כי־ימוך 25. A. [ἐὰν δὲ ἐκπέσῃ] Σ. ἐὰν δὲ ταπεινωθῇ. O. ἐὰν δὲ πένηται).

גאלו ὁ Σαμαρ. λυτρωτής. O. ὁ ἀγχιστεύων.

היובל 28. O. ἀφέσεως. Ἄλλος, Ἰωβήλ.

ביובל O. ἐν τῇ ἀφέσει. Ἄλλος, ἐν τῷ Ἰωβήλ.

שנה תמימה 30. O. ἐνιαυτὸς ὅλος. Ἄλλος, ἄμωμος.

ביובל O. ἐν τῇ ἀφέσει. Ἄλλος, ἐν τῷ Ἰωβήλ.

ביובל 31. O. ἐν τῇ ἀφέσει. Ἄλλος, ἐν τῷ Ἰωβήλ.

ואשר יגאל מן־הלוים 33. A. Σ. καὶ ὃς ἂν ἐγγίζων ἐστὶν ἀπὸ τῶν Λευιτῶν. O. καὶ ὃς ἂν λυτρώσηται παρὰ τῶν Λευιτῶν.

וכי־ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו 35. A. ἐὰν ἐκπέσῃ ὁ ἀδελφός σου . . . .
Σ. ἐὰν ταπεινωθῇ ὁ ἀδελφός σου . . . .
O. ἐὰν δὲ πένηται ὁ ἀδελφός σου μετὰ σοῦ, καὶ ἀδυνατήσῃ ταῖς χερσὶ παρὰ σοί, ἀντιλήψῃ αὐτοῦ.

ותרבית 36 Οἱ λοιποί, οὐδὲ διπλασίασμα. O. οὐδ' ἐπὶ πλήθει. Ἄλλος, πλεονασμόν.

עבד 42. O. οἰκέτου. Ἄλλος, δούλου.

לא־תרדה בו בפרך 43. O. οὐ κατατενεῖς αὐτὸν ἐν τῷ μόχθῳ. Ἄλλος, οὐ παιδεύσεις ἐν αὐτῷ ἐν ἐμπαιγμῷ.

מבני התושבים הגרים עמכם 45. Σ. Θ. ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν παροίκων τῶν ἐνοικούντων ἐν ὑμῖν. O. ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν παροίκων τῶν ὄντων ἐν ὑμῖν.

11. *Heb.* Iobel ipſe. *LXX.* remiſſionis ſignificatio hæc. *Alius*, Iobel eſt. *Vulg. jubileus eſt.*

Heb. ſeparationes ejus. *LXX.* ſanctificata. *Alius*, Naziræa. *Vulg. primitias.*

12. *Heb.* de agro. *LXX.* de campis. *Alius*, avibus. *Vulg. oblata.*

13. *Heb.* Iobel iſtius. *LXX.* quia remiſſionis ſignificatio eſt. *Alius*, Iobel hujus. *Vul. jubilei.*

14. *Heb.* ne opprimatis vir. *LXX.* non tribulet homo. *Alius*, ne vexet vir. *Vulg. ne contriſtes.*

15. *Heb. & Alius.* Iobel. *LXX.* ſignificationem. *Vulg. jubilei.*

H. Vulg. vendet tibi. *LXX.* tradet tibi. *Alius*, qui tradidit.

19. *Heb. Alius*, fructum ſuum. *LXX.* proventus ſuos. *Vulg. fructus ſuos.*

25. *Heb.* cum attenuatus fuerit. *A.* ſi exciderit. *S.* ſi humiliatus fuerit. *LXX.* ſi pauper ſit. *Vulg. ſi attenuatus.*

Hebr. redimens. *Samar.* redemptor. *LXX. Vulg.* propinquus.

28. *Heb. Alius*, Iobel. *LXX.* remiſſionis. *Vul. jubileum.*

Heb. Alius, in Iobel. *LXX.* in remiſſione. *Vulg. vacat.*

30. *Hebr.* annum integrum. *LXX.* annum totum. *Alius*, annus immaculatus. *Vulg. anni circulus.*

H. Alius, in Iobel. *LXX.* in remiſſione. *Vul. in jubileo.*

31. *H. & Alius*, in Iobel. *LXX.* in remiſſione. *Vulg. in jubileo.*

33. *H.* & qui redimet a Levitis. *A. S.* & quicumque affinis eſt de Levitis. *LXX.* & quicumque redemerit a Levitis. *Vulg. Si redempta non fuerint.*

35. *Hebr.* Et cum attennatus fuerit frater tuus, & nutaverit manus ejus tecum, & condonabis in eo. *A*, ſi exciderit frater tuus, & culpaverit manus ejus tecum, auxiliare ei *S.* ſi humiliatus fuerit frater tuus . . . . *LXX.* ſi ſi autem pauper fuerit frater tuus, qui tecum eſt, & non valeat manibus apud ſe, ſuſcipe eum. *Vulg. Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & ſuſceperis eum.*

36. *H.* & incrementum. *Reliqui*, neque duplicationem. *LXX.* neque ſuper multiplicationem. *Alius*, redundantiam. *Vulg. nec amplius quam dediſti.*

42. *Heb. & Alius*, ſervi. *LXX.* famuli. *Vulg. ſervorum.*

43. *H.* non dominaberis in eum in duritia. *LXX.* non diſtendes eum in labore. *Alius*, non corriges eum in illuſione. *Vulg. ne affligas eum per. potentiam.*

45. *H.* de filiis advenarum peregrinantium vobiſcum. *S. Th.* a filiis inquilinorum, qui habitant in vobis. *LXX.* de filiis inquilinorum, qui ſunt in vobis. *Vulg. & de advenis, qui peregrinantur apud vos.*

לא־תרדה בו בפרך 46. O. οὐ κατατενεῖς αὐτὸν ἐν τοῖς μόχθοις. Αλλος, οὐ παιδεύσεις ἐν αὐτῷ ἐν ἐμπαιγμῷ.

וחשב עם קנהו 50. A. . . . . O. καὶ συλλογιεῖται πρὸς τὸν κεκτημένον αὐτόν. Θ. . . . .

היבל C. τῆς ἀφέσεως. Αλλος, τοῦ Ιωβήλ.

כימי שכיר O, ὡς μισθὸς ἔτος ἐξ ἔτους. Αλλος, καθάπερ ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ. Αλλος, ὡς ἡμέρα μισθίου.

לא־ירדנו בפרך 53. O. οὐ κατατενεῖς αὐτὸν ἐν τῷ μόχθῳ. Αλλος, οὐ παιδεύσεις ἐν αὐτῷ ἐν ἐμπαιγμῷ.

46. *H.* non dominaberis in eum in duritia. *LXX.* non diſtendet eum in laboribus. *Alius*, non corriges eum in illuſione. *Vulg. ne opprimatis per potentiam.*

50. *H.* & computabit cum emptore ſuo. *A.* ſupputabit cum eo qui poſſedit eum. *LXX.* & computabit cum eo qui emit eum. *Th.* tractabit cum eo qui acquiſivit eum. *Vulg. ſupputatis dumtaxat annis.*

H. & Alius, Iobel. *LXX.* remiſſionis. *Vulg. annum jubileum.*

H. juxta dies mercenarii. *LXX.* ut mercenarii annus ex anno. *Alius*, ſicut merces mercenarii. *Alius*, ut dies mercenarii. *Vulg. juxta annorum numerum & rationem mercenarii.*

53. *H.* non dominaberis ei in duritia. *LXX.* non diſtendes eum in labore. *Alius*, non corriges eum in illuſione. *Vulg. non affliges eum violenter.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Levitici.

v. 2. A. Σαββατιεῖ ἡ γῆ, &c. Ex Baſilienſi.

v. 4. Αλλ@, τὸν ἀμπελῶνά σου. Sic Baſil.

v. 5. Samar. τῶν χέρσων σου. Sic duo MSS. Regii atque Druſius, qui hanc vocem nec injuriâ ſuſpectam habet: χέρσοι τόποι, ait ille, *loca ſunt deſerta & inculta: ſed quid hoc ad rhombum? An uva, τῶν χέρσων, quæ in locis aſperis & incultis proveniunt?* Crediderim ego, vel vocem fuiſſe vitiatam, ut multæ aliæ, vel vocem, χέρσων, aliud ſignificatum habere hactenus non obſervatum: nam de uvis, quæ in deſertis locis naſcuntur hæc accipere non ſinit Scripturæ ſeries. Ibid. Αλλ@, τῆς Ναζιραίας: ſic Baſilienſis hic & ad verſum 11. ita etiam Editio Romana. Ad hunc vero locum Druſius. Ναζιραίας *ſeparationis. Nomen Hebraicum: declinatio Græca, ναζιρ, ναζιρά, ναζιραῖα. Ab eo eſt, ναζιραῖος, quod ita rectius ſcribitur, quam ναζηραῖος, aut ναζαραῖος. Nam Nazarænus aliud eſt. LXX. hic habent, τοῦ ἁγιάσματος. Oncelos* שבקך *uvas relictionis tuæ. i. arte relictas in vinea.*

Ibid. Αλλ@, σαββάτων. Ita Baſilienſis. Veriſimile autem eſt hanc vocem eſſe reliquorum Interpretum, ſive A. S. Th. ut indicat infra Iſychius ad verſ. 8.

v. 6. Αλλος, εἰς βρῶσιν, Αλλος, βρωτά, ex Baſil.

v. 8. Αλλοι, σάββατα. Ex Baſil. Iſychius vero ad hunc locum: *Sabbata autem pro requie, reliqui Interpretum ediderunt.*

v. 9. Αλλ@, σαλπίγγα ἀλαλαγμοῦ κερατίνης, ex Baſil.

v. 10. Αλλ@, καλέσετε Δαρώρ. Ex Baſilienſi. Videtur autem eſſe Interpretatio Theodotionis, qui vocem Hebraïcam דרור, ut alibi ſolet, Græcis literis expreſſerit, legerit ר pro ד, ut aliis in locis contingit.

Ibid. Αλλ@, Ιωβήλ. Ex Baſil. ut etiam verſ. 11. 13. 15. 28. 30. 31. 50. In duobus Regiis hoc Scholion legitur: Ιωβὴλ ἢ Ιωβηλαῖος.

Ibid. Αλλ@, κατάσχεσιν. Ita Baſil.

Ibid. Αλλ. εἰς τὴν πατρίδα, ex Druſio.

v. 12. Αλλ. πεπεινόν. Neſcio, quid viderit, qui ita vertit vocem שדה quæ ubique ſignificat agrum; ſed vel mendum ſubeſt; vel aliud legerit, qui ita tranſtulit.

v. 14. Αλλ@, μὴ κακούτω ἀνήρ. Ex Baſil.

v. 15. Αλλ. ὁ ἀποδεδομέν@. Baſil.

v. 19. Αλλ@, τὸν καρπὸν αὐτῆς. Baſil.

v. 25. A. ἐὰν δὲ ἀπορήσῃ. Σ. ἐὰν δὲ ταπεινωθῇ. Has lectiones mutuamur ex Baſil. Interpretationes vero Latinas ex Iſychio.

Ibid. τὸ Σαμαρ. λυτρωτής. Ex Druſio, qui hanc notam adjicit: *Interpretum vero Chaldæorum alter habet* פרקיה *alter* פריקיה. *Utrumque valet*, redemptor ejus, λυτρωτὴς αὐτοῦ. *LXX. maluerunt*, ὁ ἀγχιστεύων, *& eos ſequendo Hieron.* propinquus ejus. Hæc Druſius.

v. 30. Αλλ@, ἐνιαυτὸς ἄμωμος. Ex Baſil.

v. 33. A. Σ. καὶ ὃς ἂν ἐγγίζῃ ἐστὶν ἀπὸ τῶν λευιτῶν. Hanc verſionem Græce mutuamur ex Cod. Baſilienſi: Latine vero ex Iſychio.

v. 35. Lectiones Aquilæ & Symmachi imperfectas legimus in Baſilienſi. Iſychius vero Aquilæ locum plenum Latine adfert, ut nos exhibemus.

v. 36. Αλλ@, πλεονασμόν. Ex Baſil. Catenæ Regiæ hic habent, οἱ λοιποί, οὐδὲ διπλασιασμόν.

v. 42. Αλλ@, δούλου. Ex Baſil.

v. 43. Αλλ@, οὐ παιδεύσεις ἐν αὐτῷ ἐν ἐμπαιγμῷ. Ita Baſilienſis hic & verſu 46. Videtur autem eſſe interpretatio Symmachi, qui vocem הדר παιδεύειν interpretatur, Pſalm. 109. 3. vocem פרך ἐμπαιγμα Exod. 1. 12.

v. 45. Σ. Θ. ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν παροίκων, &c. Ex Iſychio, qui teſtificatur S. & Th. cum LXX. convenire, excepta voce, *qui habitant.*

v. 50. A. *ſupputabit*, *&c.* Lectiones Aquilæ & Theodotionis Latine tantum mutuamur ex Iſychio. Græca non reperimus.

Ibid. Αλλ@, καθάπερ ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ. Ex Notis Editionis Romanæ. Ubi ita pergitur. *Verum in aliis libris eſt*, ὡς ἡμέρα μισθίου, *ſeu* μισθωτοῦ, ſicut dies mercenarii.

CAPUT XXVI. LEVITICI.

אלילם 1. O. χειροποίητα. Αλλος, ἐλιλείμ.

גשמיכם 4. O. τὸν ὑετόν. Αλλος, τοὺς χειμῶνας.

1. HEb. vana. *LXX.* manu facta. *Alius*, elilim. *Vulg. idolum.*

4. *H.* pluvias veſtras. *LXX.* pluviam. *Alius*, hyemes. *Vulg. pluvias.*

Digitized by Google

והשבתי 6. O. ἀπολῶ. Ἄλλος, καταπαύσω.

וחרב לא־תעבר בארצכם O. γῆς ὑμῶν. Alius addit,, καὶ πόλεμος, (Al. ῥομφαία) οὐ διελεύσεται διὰ τῆς γῆς ὑμῶν.

לחרב 7. O. φόνῳ. Ἄλλος, Εἰς ῥομφαίαν.

מהית להם עבדים 13. O. ὄντων ὑμῶν δούλων. Ἄλλος, τοῦ μὴ εἶναι αὐτοῖς δούλους.

מטת O. δεσμόν. Ἄλλος, κλοιόν.

ואם־בחקתי תמאסו 15. A. Θ. ἐὰν τὰς ἀκριβείας μου..... Σ. ἐὰν τὰ προστάγματά μου ἀποδοκιμάσητε. O. ἀλλὰ ἀπειθήσητε αὐτοῖς.

והפקדתי עליכם בהלה את־השחפת ואת־הקדחת מכלות עינים 16. O. καὶ ἐπιστήσω ἐφ' ὑμᾶς τὴν ἀπορίαν, τήν τε ψώραν, καὶ τὸν ἴκτερον σφακελίζοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν. Ἄλλος, καὶ ἐπισκέψομαι ὑμᾶς σπουδῇ τὴν ἀνεμοφθορίαν, καὶ τὸν συμπεφρυγμὸν συντελοῦντα ὀφθαλμούς. Ἄλλος, ἐντυφλοῦντα.

ונגפתם 17. Σ. .....; O. πεσεῖσθε.

ורדו בכם Σ. [καταδουλώσουσιν ὑμᾶς] O. διώξονται ὑμᾶς. Θ.........

קרי 23. O. πλάγιοι. Ἄλλος, ἐναντίοι.

בקרי 24. Ὁ Σαμαρ. ἐμφιλονείκως. O. θυμῷ πλαγίῳ. Ἄλλος, ἐναντιώσει.

בשברי לכם מטה־לחם 26. O. ἐν τῷ θλίψαι ὑμᾶς σιτοδείᾳ ἄρτων. Ἄλλος, ἐν τῷ συντρίψαι με ὑμῖν στήριγμα ἄρτου.

בחמת־קרי 28. O. ἐν θυμῷ πλαγίῳ. Ἄλλος, ἐναντιώσει.

אזרה 33. O. διασπερῶ. Ἄλλος, λικμήσω.

מרך 36. O. δουλείαν. Ἄλλος, δειλίαν.

נדף O. φερομένου. Ἄλλος, ἐξωθουμένου.

ונסו O. φεύξονται. Ἄλλος, ἔσονται.

וכשלו 37. O. καὶ ὑπερόψεται. Ἄλλος, καὶ εὐφρανθήσεται.

והנשארים בכם ימקו בעונם בארצת איביכם ואף בעונת אבתם אתם ימקו 39. A. Καὶ περιλειπόμενοι ἐν ὑμῖν τακήσονται ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν, ἐν γαίαις τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καίτοι ἐν ἀνομίαις πατέρων αὐτῶν αὐτοὶ τακήσονται. Σ. οἱ δὲ περιλειφθέντες ὑμῶν τακήσονται διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἐν ταῖς γαίαις τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ διὰ

6. *H. & Alius*, ceſſare faciam. *LXX.* perdam. *Vulg. auferam.*

H. & gladius non tranſibit in terra veſtra. *LXX.* terræ veſtræ. *Alius addit:* & bellum, (*al.* gladius) non tranſibit per terram veſtram. *Vulg. & gladius non tranſibit terminos veſtros.*

7. *Hebr.* ad gladium. *LXX.* cæde. *Alius*, in gladium. *Vulg. vacat.*

Hebr. & Alius, ut non eſſetis ipſis ſervi *LXX.* cum eſſetis ſervi. *Vulg. ne ſerviretis eis.*

Heb. vectes. *LXX.* vinculum. *Alius*, catenam. *Vulg. catenas.*

15. *Heb.* & ſi in decretis meis reprobaveritis. *A. Th.* ſi ſubtilitates meas renueritis. *S.* ſi conſtituta mea reprobaveritis. *LXX.* ſed inobſequentes fueritis illis. *Vulg. ſi ſpreveritis leges meas.*

16. *Heb.* & viſitare faciam ſuper vos terrorem, phthiſim & ardorem conſumentes oculos. *LXX.* & conſtituam ſuper vos hæſitationem, & ſcabiem & regium morbum conſumentem oculos veſtros. *Alius*, & proſpiciam ſuper vos ſtudio ventum perniciosum, & ardorem conſumentem oculos veſtros. *Alius*, excæcantem. *Vulg. viſitabo vos in egeſtate & ardore, qui conficiat oculos veſtros.*

17. *Heb.* cædemini. *S.* offendetis. *LXX.* cadetis. *Vulg. corruetis.*

Heb. dominabuntur in vos. *S.* in ſervitutem redigent vos. *LXX.* perſequentur vos. *Th.* erudiunt a vobis. *Vulg. ſubjiciemini his.*

23. *H.* occurſive. *LXX.* obliqui. *Alius*, adverſi. *Vulg. ex adverſo mihi.*

24. *Heb.* in occurſu. *Samar.* contentioſo animo. *LXX.* animo adverſo. *Alius*, contrarietate. *Vulg. adverſus.*

26. *Heb.* in frangendo me vobis virgam panis. *LXX.* in tribulando vos penuria panis. *Alius*, in frangendo me vobis fulcimentum panis. *Vulg. poſtquam confregero baculum panis veſtri.*

28. *Heb.* in fervore occurſus. *LXX.* in furore obliquo. *Alius*, contrarietate. *Vulg. in furore contrario.*

33. *Heb. LXX. Vulg.* diſpergam. *Alius*, ventilabo.

36. *Heb.* mollitiem. *LXX.* ſervitutem. *Alius*, timorem. *Vulg. pavorem.*

Heb. impulſi. *LXX. Vulg.* volantis. *Alius*, expulſi.

Heb. LXX. Vulg. fugient. *Alius*, erunt.

37. *Heb.* & impingent. *LXX.* & deſpiciet. *Alius*, & lætabitur. *Vulg. & corruent.*

39. *Heb.* & reliqui in vobis contabeſcent in perverſitate ſua in terris inimicorum veſtrorum: & etiam in iniquitatibus patrum ſuorum ſecum liquefient. *A.* Et qui relinquentur in vobis tabeſcent in ignorantia ſua, in terris inimicorum veſtrorum: & quidem in iniquitatibus patrum ſuorum ipſi tabeſcent. *S.* qui autem relicti fuerint veſtrûm tabeſcent propter peccata veſtra in terris inimicorum ſuo-

τὰς ἁμαρτίας πατέρων αὐτῶν σὺν τῶν ἑαυτῶν τακήσονται. Ο. καὶ οἱ καταλειφθέντες ἀφ' ὑμῶν, καταφθαρήσονται) διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν πατέρων αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν τακήσονται. Θ. καὶ οἱ καταλειφθέντες ὑμῖν τακήσονται διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐν τῆς γαῖς (ſic) τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ ἐν τῶν ἁμαρτίαις πατέρων αὐτῶν μετ' αὐτῶν τακήσονται.

לבבם הערל 41. Τὸ Σαμαρ. ἡ καρδία αὐτῶν ἡ ἀκρόβυστος. Ο. ἡ καρδία αὐτῶν ἡ ἀπερίτμητος.

ירצו Σαμαρ. ἱλάσονται. Ο. προσδέξονται.

rum; & propter peccata patrum ſuorum cum ſuis tabeſcent. *LXX.* & qui reſidui fuerint ex vobis, corrumpentur propter peccata ſua, & propter peccata patrum ſuorum in terra inimicorum ſuorum tabeſcent. *Th.* & qui relicti fuerint vobis tabeſcent propter peccata ſua in terris inimicorum ſuorum, & in peccatis patrum ſuorum cum ipſis tabeſcent. *Vul. quod ſi & de iis aliqui remanſerint, tabeſcent in iniquitatibus ſuis in terra inimicorum ſuorum, & propter peccata patrum ſuorum & ſua, affligentur.*

41. *Heb. LXX.* cor eorum incircumciſum. *Samar.* cor eorum præputiatum. *Vulg. incircumciſa mens eorum.*

43. *Heb.* volent. *Samar.* expiabunt. *LXX.* accipient. *Vulg. rogabunt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Levitici.

v. 1. Αλλος, ἐλευλείμ. Ita Baſil. videtur autem eſſe Theodotionis. Vide ſupra cap. 19. v. 4.

v. 4. Αλλος, τοὺς χειμῶνας. Ita Baſil.

v. 6. Αλλος, καταπαύσω. Baſil.

v. 6. Ibid. poſt τῆς γῆς, cætera deficiunt in LXX. ſupplentur autem in Baſilienſi ex duabus aliis Editionibus, quarum altera habebat, καὶ πόλεμος οὐ διελεύσεται διὰ τῆς γῆς ὑμῶν; altera vero, καὶ ῥομφαία οὐ διελεύσεται, &c.

v. 7. Αλλος, εἰς ῥομφαίαν. Ex Baſil.

v. 13. Αλλος, τοῦ μὴ εἶναι αὐτοῖς δούλους. Ex Baſilienſi.

Ibid. Αλλος, κλοιόν. Ex Baſilienſi.

v. 15. Hunc locum ſic habet Iſychius: *Planius ergo Aquila & Theodotion & Symmachus ediſiſſe inveniuntur. Nam ille quidem ait: Si conſtituta mea reprobaveritis: illi autem: Si ſubtilitates meas, id eſt agri viam, renueritis.* Ubi pro *agri viam*, legas *acriviam*, ſive ἀκρίβειαν. Hæc autem poſtrema verſio eſt Aquilæ & Theodotionis: nam Aquila, ut ſæpe annotavimus, vocem חק ſolet vertere ἀκρίβεια, ἀκριβασμός, ἀκρίβασμα, &c. Altera eſt Symmachi, qui de more vertit πρόσταγμα. i. *conſtitutum, præceptum.*

v. 16. Αλλος, καὶ ἐπισκέψομαι, &c. Hunc locum mutuamur ex Baſilienſi.

v. 17. Symmachus, *offendetis.* Ex Iſychio.

Ibid. S. *in ſervitutem redigent vos.* Ita Iſychius, nos Græce ſic expreſſimus, καταδουλεύσονται ὑμᾶς. Theodotio ex eodem Iſychio, *erudiunt a vobis*; lectio manifeſte mendoſa. Legas, *erudient in vobis.* Quæ Græce ſic poſita fuiſſe videntur, παιδεύσουσιν ἐν ὑμῖν.

v. 23. Αλλ. ἐναντίος. Ex Baſil.

v. 24. Τὸ Σαμαρ. ὁμφιλονείκως. Sic omnes Mſſ. Regii & Druſius. Ibid. & v. 28. ἐναντιώσει. Ex Baſilienſi.

v. 26. Αλλοι, ἐν τῷ συντρίψαι με στήριγμα ἄρτου. Ex Baſil.

v. 33. Αλλ. λοιμώσω. Ex Baſil.

v. 36. Αλλος, δειλίαν. Ex Baſil.

Ibid. Αλλος, ἐξωθουμένου. Ex Baſil.

Ibid. Αλλος, ἰσονται. Ex eodem.

v. 37. καὶ εὐφρανθήσεται. Ita tres Mſſ. Regii.

v. 39. Totum hunc locum ſecundum omnium Interpretum verſiones mutuamur ex Baſilienſi.

v. 41. τὸ Σαμαρ. ἡ καρδία αὐτῶν ἡ ἀκρόβυστος. Sic Catenæ Regiæ, & Editio Romana.

v. 43. ἱλάσονται. Ex iiſdem.

CAPUT XXVII. LEVITICI.

יפלא 2. Α. Θ. θαυμαστώσῃ. Σ..... Ο. εὔξηται.

ואם־מך הוא 8. Α. καὶ ἐὰν ἐκπτωσῃ. Ο. ἐὰν δὲ ταπεινὸς ᾖ.

רע 10. Σ. [χείρονι] Ο. πονηρῷ.

והעריכו הכהן בין טוב ובין רע 14. Τὸ Σαμαρ. καὶ διατιμήσεται αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, εἴτε καλὴ, εἴτε σαπρά. Ο. καὶ τιμήσεται αὐτὴν ὁ ἱερεὺς ἀναμέσον καλῆς καὶ ἀναμέσον πονηρᾶς.

ואם־המקדיש יגאל 15. Α. καὶ ἐὰν ὁ ἁγιάζων ἐγγίσῃ. Ο. ἐὰν δὲ ἁγιάσας αὐτὴν λυτρῶται.

חמר 16. Ο. κόρου. Αλλος, γόμορ.

2. Heb. ſeparaverit. *A. Th.* admirabile fecerit. *S.* ſuperaverit. *LXX.* voverit. *Vul. votum fecerit.*

8. *Heb.* & ſi attenuatus eſt ipſe. *A.* & ſi exceſſit. *LXX.* ſi autem humilis fuerit. *Vulg. ſi pauper fuerit.*

10. *Heb. LXX. Vulg.* malo. *S.* deteriori.

14. *Heb.* & ordinabit eam ſacerdos inter bonam & inter malam. *Samar.* æſtimabitque eam ſacerdos, ſi pulcra, ſive putida. *LXX.* & æſtimabit eam ſacerdos inter bonam & inter malam. *Vulg. conſiderabit eam ſacerdos, utrum bona an mala ſit.*

15. *Heb.* & ſi ſanctificans redemerit. *A.* & ſi ſanctificans affinem fecerit. *LXX.* ſi autem qui ſanctificavit eam redimat. *Vulg. ſin autem ille qui voverat, redimere voluerit.*

16. *Heb.* chomor. *LXX.* cori. *Alius*, gomor. *Vulg. modiis.*

היבל 17. O. τῆς ἀφέσεως. Ἄλλος, τοῦ Ἰωβήλ.

כשדה החרם 21. O. ἡ γῆ ἡ ἀφωρισμένη. Ἄλλος, ὁ ἀγρὸς τοῦ ἀναθέματος.

ונתן 23. O. ἀποδώσει. Ἄλλος, καθαγιάσει.

ישוב 24. O. ἀποδοθήσεται. Ἄλλος, λυτρωθήσεται.

אך בכור אשר יבכר ליהוה בבהמה לא־יקדיש איש אתו אם־שור אם שה ליהוה הוא 26. A. πλὴν πρωτοτόκον πρωτοτοκευθήσεται τῷ κυρίῳ ἐν κτήνει, οὐχ ἁγιάσει ἀνὴρ αὐτό, ἐάν τε βοῦς, ἐάν τε βόσκημα, τῷ κυρίῳ ἐστίν. Σ. πλὴν πρωτότοκον ὃ ἐὰν πρωτοτόκον γένηται τῷ κυρίῳ ἐν τοῖς κτήνεσιν, οὐχ ἁγιάσει οὐδεὶς, ἐάν τε βοῦς, ἐάν τε βόσκημα, τῷ κυρίῳ ἐστίν. O. καὶ πᾶν πρωτότοκον, ὃ ἂν πρωτοτόκον γένηται τῷ κυρίῳ ἐν τοῖς κτήνεσιν, οὐ καθαγιάσει, (οὐχ ἁγιάσει) οὐδεὶς αὐτό· ἐάν τε μόσχον, ἐάν τε πρόβατον τῷ κυρίῳ ἐστί. Θ. πλὴν πρωτότοκον καὶ ὃ ἂν πρωτότοκον γένηται τῷ κυρίῳ ἐν τοῖς κτήνεσιν, οὐχ ἁγιάσει ὁ ἀνὴρ αὐτό, ἐὰν μόσχος, ἐὰν ἐκ ποιμνίου ἐστίν.

לא יגאל 33. A. οὐκ ἐγχιστευθήσεται. O. οὐ λυτρωθήσεται.

17. *Heb. & Alius*, jobel. *LXX.* remiſſionis. *Vulg. jubilei.*

21. *Heb.* ſicut ager anathematis. *LXX.* terra quæ ſegregata eſt. *Alius*, ager anathematis. *Vulg. poſſeſſio conſecrata.*

23. *Hebr. Vulg.* & dabit. *LXX.* reddet. *Alius*, ſanctificabit.

24. *Heb. Vulg.* revertetur. *LXX.* reddetur. *Alius*, redimetur.

26. *Heb.* verumtamen primogenitum, quod primitiabitur Domino in animali, non ſanctificabit vir illud, ſive bos, ſive agnus, Domino ipſe. *A.* verumtamen primogenitum primitiabitur Domino in animali: non ſanctificabit vir ipſum, ſive bos, ſive pecus, Domino eſt. *S.* verumtamen primogenitum, quodcumque primogenitum factum fuerit Domino in animalibus, nemo ſanctificabit, ſive bos, ſive pecus, Domino eſt. *LXX.* Et omne primogenitum, quodcumque primogenitum factum fuerit Domino in pecoribus, nemo ſanctificabit, ſive vitulus, ſive ovis, Domino eſt. *Th.* verumtamen primogenitum, & quodcumque primogenitum factum fuerit Domino in pecoribus, non ſanctificabit vir ipſum, ſive vitulus, ſive ex ovili eſt. *Vulg. Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo ſanctificare poterit, & vovere: ſive bos, ſive ovis fuerit, Domini ſunt.*

33. *Hebr. LXX. Vulg.* non redimetur. A. affinis non efficietur.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Levitici.

v. 2. θαυμαστώσῃ. Ex Baſilienſi: quæ lectio eſt Aquilæ & Theodotionis, ut indicat Iſychius, cujus hæc ſunt verba: *Propter quod Aquila & Theodotion, pro eo quod dictum eſt * *, Symmachus autem, ſi ſuperaverit, ediderunt. Admirabile enim vere eſt, & valde beatitudini proximum totum ſemetipſum quempiam Deo offerre.* Locus in Editis mutilus eſt, & verſione Aquilæ & Theodotionis truncatus, ut liquet, nam ita legendum eſt: *Aquila & Theodotion, pro eo quod dictum eſt, votum fecerit, admirabile fecerit, Symmachus autem, ſuperaverit, ediderunt.* Quod enim ſequitur, *Admirabile enim vere eſt, &c.* ſuadet vocem illam, *admirabile*, in laudatis verſionibus fuiſſe, ut etiam arguit τὸ θαυμαστώσῃ, quod ex Baſilienſi deſumſimus. Symmachi etiam lectionem vitiatam ſuſpicor, ac forte melius legatur, *ſeparaverit*, pro, *ſuperaverit*.

v. 8. A. καὶ ἐὰν ὑπτίσῃ. Sic ſupra ex Baſil. cap. 25. v. 35. Iſychius: *A. & ſi exceſſit*, melius, exciderit, ut ibidem c. 25. v. 35. legis apud Iſychium.

v. 10. S. *deteriori*. Ita Iſychius, unde nos χεῖρον poſuimus, & uncinis incluſimus.

v. 14. Σαμαρ. καὶ διατιμήσεται αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, εἴτε καλὴ, εἴτε σαπρά. Sic Edit. Rom. & Druſius.

v. 15. A. καὶ ἐὰν ὁ ἁγιάζων ἐγγίσῃ. Iſychius, *& ſi ſanctificans adfinem fecerit.* Ubi Editi male, *ad finem fecerit*, habent.

v. 16. Ἄλλος, γόμορ. Ex Baſilienſi.

v. 17. Ἄλλος, τοῦ Ἰωβήλ. Ex Baſil.

v. 21. Ἄλλος, ὁ ἀγρὸς τοῦ ἀναθέματος. Ex Baſil. videtur eſſe Aquilæ.

v. 23. Ἀλλ. καθαγιάσει. Ex Baſil.

v. 24. Ἄλλος, λυτρωθήσεται, ex eodem.

v. 26. Has omnium Interpretum lectiones plenas mutuamur ex Codice Baſilienſi. Verſionem quoque LXX. Interpretum ex eodem exſcripſimus: in hodiernis vero Bibliis ſic habetur: καὶ πᾶν πρωτότοκον, ὃ ἐὰν γένηται ἐν τοῖς κτήνεσί σου, ἔσται τῷ κυρίῳ, καὶ οὐ καθαγιάσει αὐτὸ οὐδείς· ἐάν τε μόσχον, ἐάν τε πρόβατον, τῷ κυρίῳ ἐστίν.

v. 33. Hujus Aquilæ loci Latina ſic effert Iſychius; *affinis non efficietur.*

IN NUMERORUM LIBRUM

ADMONITIO.

LECTIONES *Libri Numerorum ex ſequentibus Manuſcriptis, Librisque editis mutuati ſumus.*

Ex Cod. Regio 1825.
Ex Cod. Regio 1872.
Ex Cod. Regio 1888.
Ex Cod. Baſilienſi X. ſæculi, egregiæ notæ.
Ex Cod. Colbertino 3084. *unde fragmenta aliquot cum obelis & aſteriſcis decerpſimus.*
Ex Hieronymi Libro de locis Hebraïcis.
Ex Theodoreti Edito anno 1642.
Ex procopio in Heptateuchum.
Ex Editione Romana & Druſio.

Qui plura ſuppeditavit eſt Codex Baſilienſis de more.

NUMERI.

CAPUT I. NUMERORUM.

עדת 2. Α. Ο. Θ. συναγωγῆς.

ויתילדו 18. Ο. ἐπηξονοῦσαν. Ἄλλοι, ἐπεσκέπησαν. Ἄλλος, ἐπεσκέψαντο.

כאשר צוה 19. Ο. ὃν τρόπον συνέταξεν. Ἄλλος, καθὰ ἐνετείλατο.

ומעלה כל יצא צבא פקדיהם למטה ראובן 20. Α... ἐν τῇ δυνάμει ἡ ἐπισκοπὴ αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς Ῥουβίμ. Σ. καὶ ἐπάνω πᾶς ὁ ἐξερχόμενος εἰς στρατιὰν, οἱ ἐπεσκεμμένοι αὐτῶν τῆς φυλῆς Ῥουβίμ. Ο. καὶ ἐπάνω πᾶς ὁ ἐξερχόμενος εἰς στρατιὰν, ἐπεσκεμμένοι αὐτῶν τῆς ῥάβδου Ῥουβίμ. Θ. πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος δυνάμει, αἱ ἐπισκέψεις αὐτῶν τῆς φυλῆς Ῥουβίμ. Ο. ἄλλως, καὶ ἐπάνω πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς Ῥουβίμ.

2. HEbr. cœtus. *A LXX. Th. Vulg.* congregationis.

18. *Heb.* adgenerarunt ſe. *LXX.* recenſuerunt. *Alius*, inſpexerunt. *Alii*, viſitarunt. *Vulg. recenſentes.*

19. *H.* quemadmodum præcepit. *LXX.* quemadmodum conſtituit. *Alius*, ſicut præcepit. *Vulg. ſicut præceperat.*

20. *Heb.* & ſupra, omnis egrediens exercitum, viſitati eorum virgæ Ruben. *A.* ....., in virtute, viſitatio eorum ex tribu Ruben. *S.* & ſupra omnis egrediens in exercitum, viſitati eorum ex tribu Ruben. *LXX.* & ſupra omnis egrediens in exercitum, viſitati eorum virgæ Ruben. *Th.* omnis egrediens virtute, recenſiones eorum tribus Ruben. *LXX. aliter*, & ſupra omnis egrediens in virtute, recognitio eorum de tribu Ruben. *Vulg. procedentium ad bellum.*

In Codice Baſiliano hæc habentur ad marg.

τὰ ἑξαπλᾶ τὴν συγγένειαν τοῦ Γὰδ εὐθὺς μετὰ τὴν συγγένειαν τοῦ Συμεὼν ὑποτάττει. Εἶθ' οὕτως τὴν τοῦ Γὰδ ὑποβάλλει.

ויהיו כל־פקודי בני־ישראל לבית אבתם 45. Α. Θ. καὶ ἐγένοντο πάντες οἱ ἐπεσκεμμένοι υἱοὶ Ισραὴλ εἰς οἶκον πατέρων αὐτῶν. Σ. ἦσαν δὲ πάντες οἱ ἐπεσκεμμένοι υἱοὶ Ισραὴλ κατ' οἶκον πατέρων αὐτῶν. Ο. καὶ ἐγένετο πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις υἱῶν Ισραὴλ σὺν δυνάμει αὐτῶν.

Hexapla cognationem Gad ſtatim poſt cognationem Symeon ſubjiciunt, & huic cognationem Gad ſubnectunt.

45. *Heb.* & fuerunt omnes viſitati filiorum Iſraël ad domum patrum ſuorum. *A. Th.* & facti ſunt omnes viſitati filii Iſraël in domum patrum ſuorum. *S.* erant autem omnes viſitati filii Iſraël ſecundum domum patrum ſuorum. *LXX.* Et fuit omnis recognitio filiorum Iſraël cum virtute eorum. *Vulg. fueruntque omnis numerus filiorum Iſraël per domos & familias ſuas.*

והלוים למטה אבתם לא התפקדו בתוכם 47. O. Οἱ δὲ Λευῖται εἰς ῥάβδον πατέρων αὐτῶν οὐκ ἐπεσκέπησαν. Σ. Οἱ δὲ Λευῖται κατὰ τὴν φυλὴν τῶν πατέρων αὐτῶν οὐκ ἐπεσκέπησαν ἐν αὐτοῖς. O. Οἱ δὲ Λευῖται ἐκ τῆς φυλῆς πατριᾶς αὐτῶν οὐκ ἐπεσκέπησαν ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. Θ. Καὶ οἱ Λευῖται εἰς φυλὴν πατέρων αὐτῶν οὐκ ἐπεσκέπησαν ἐν μέσῳ αὐτῶν.

47. *Heb*. Et Levitæ ad virgam patrum ſuorum non viſitati ſunt in medio ipſorum. *A*. Levitæ autem in virgam patrum ſuorum non viſitati ſunt. *S*. Levitæ autem ſecundum tribum patrum ſuorum non viſitati ſunt in ipſis. *LXX*. Levitæ autem de tribu familiæ eorum, non recogniti ſunt in filiis Iſrael. *Th*. Et Levitæ in tribum patrum ſuorum non viſitati ſunt in medio ipſorum. *Vulg. Levitæ autem in tribu familiarum ſuarum non ſunt numerati cum eis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Numerorum.

v. 1. Sic unus Codex.

v. 18 Ἄλλος, ἐπεσκέπησαν. Edit. Rom. Hac voce utuntur infra tres Interpretes v. 47. Ἀλλ. ἐπεσκέψαντο. In hunc autem locum hæc leguntur in Notis Edit. Rom. Ἐπαξονοῦσαν. Ἄξονες *olim dicebantur tabulæ publicæ, unde factum videtur*, ἐπαξονεῖν, *atque idem valere ac, cenſere, & referre numerum cenſumque in publicas tabulas. Dictum eſt autem* ἐπαξονοῦσαν, *eodem modo quo Gen. 6.* ἐξηνοῦσαν. *Alii Codices partim habent* ἐπεσκέψαντο, recognoverunt, *partim* ἐπεσκέπησαν, recogniti ſunt.

v. 19. Ἀλλ. καθὰ ἐνετείλατο. Ex Baſilienſi. Hæc Interpretatio videtur eſſe reliquorum Interpretum, ut Exodi. 40. 16. & 27.

v. 20. Hic locus ſecundum omnium Interpretum verſiones prodit ex Codice Baſilienſi: ſuſpicor autem in verſione Aquilæ τὸ, ἐκ τῆς φυλῆς ſubſtitutum fuiſſe pro ἐκ τῆς ῥάβδου: nam ipſe infra, v. 47. vocem מטה vertit ῥάβδος. Idipſum ſuadet locus LXX. Interpretum, quem ut in Hexaplis erat adfert Baſilienſis Codex. Ibi vero legitur ῥάβδου, quod videtur ex Aquila huc tranſlatum: nam ἐν τῇ Κοινῇ legitur, ἐκ τῆς φυλῆς.

Ibid. Nota Baſilienſis Codicis monet, in Hexaplis verſionem LXX. eumdem tribuum ordinem, qui in Hebraica extabat, habuiſſe; ſecus quam in Vulgata ſive Κοινῇ, ubi Gad poſt Benjamin ponitur: in Hebraico autem poſt Simeonem.

v. 45. Hunc locum ſecundum tres Interpretes ex Baſilienſi deſumſimus.

v. 47. Hunc pariter locum totum ex Baſilienſi mutuamur.

CAPUT II. NUMERORUM.

הפקדים 9. O. ἐπεσκεμμένοι. Ἄλλος, ἠριθμημένοι.

יסעו O. ἐξαροῦσι. Ἄλλος, ἀναζεύξουσι.

תימנה 10. O. πρὸς νότον. Τινὲς, πρὸς λίβα.

הפקדים 16. O. ἐπεσκεμμένοι. Ἄλλος, ἠριθμημένοι.

יסעו O. ἐξαροῦσι. Ἄλλος, ἀναζεύξουσι.

יסעו איש על־ידו לדגליהם 17. A. ἀπαροῦσιν ἀνὴρ ἐπὶ χεῖρα αὐτῶν εἰς τάγμα αὐτῶν. Σ. ἀπαροῦσιν ἕκαστος ἀνὰ χεῖρα τοῦ ἰδίου κατὰ τάγμα (ſic) αὐτῶν. O. ἐξαροῦσιν ἕκαστος ἐχόμενος καθ' ἡγεμονίας. Ἄλλως, ἐχόμενος αὐτοῦ καθ' ἡγεμονίαν αὐτοῦ. Θ. ἐξαροῦσιν ἀνὴρ ἐπὶ χεῖρα αὐτῶν εἰς τάγμα αὐτῶν.

הפקדים 24. O. ἐπεσκεμμένοι. Ἄλλος, ἠριθμημένοι.

כל־פקודי 32. O. πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις. Ἄλλος, πᾶς ὁ ἀριθμός.

לא התפקדו 33. O. οὐ συνεπεσκέπησαν. Ἄλλος, οὐκ ἠρίθμησαν.

בתוך בני ישראל O. ἐν αὐτοῖς. Ἄλλος, ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

כאשר צוה O. καθὰ ἐνετείλατο. Ἄλλος, κατὰ πάντα ὅσα συνέταξε.

9. HEb. viſitati. *LXX*. recogniti. *Alius*, numerati. *Vulg. annumerati.*

Heb. & Alius, proficiſcentur. *LXX*. promovebunt. *Vulg. egredientur.*

10. *Heb. & quidam Alii*, ad Auſtrum. *LXX*. ad notum. *Vulg. ad meridianam plagam.*

16. *Hebr*. viſitati. *LXX*. recogniti. *Alius*, numerati. *Vulg. recogniti.*

Heb. Alius, *Vulg*. proficiſcentur. *LXX*. promovebunt.

17. *H*. proficiſcentur vir ſuper manu ſua ad vexilla ſua. *A*. proficiſcentur vir ſuper manum ipſorum, in ordinem ipſorum. *S*. proficiſcentur unuſquiſque per manum proprii ſecundum ordinem ipſorum. *LXX* promovebunt unuſquiſque juxta, ſecundùm principatus. *Aliter*, adhærens ſecundum principatum ſuum. *Th*. promovebunt vir ſuper manum ipſorum in ordinem ipſorum. *Vulg. ſinguli per loca & ordines ſuos proficiſcentur.*

24. *Heb*. viſitati. *LXX*. recogniti. *Alius*, *Vul*. numerati.

32. *Heb*. omnes viſitati. *LXX*. omnis recognitio. *Alius*, omnis numerus. *Vul. hic numerus.*

33. *Hebr*. non viſitati ſunt. *LXX*. non ſimul recogniti ſunt. *Alius*, non numerarunt. *Vulg. non ſunt numerati.*

Heb. in medio filiorum Iſraël. *LXX*. in ipſis. *Alius*, in filiis Iſraël. *Vulg. inter filios Iſraël.*

Hebr. quemadmodum præcepit. *LXX*. ſicut mandavit. *Alius*, ſecundum omnia quæ conſtituit. *Vul. ſic enim præceperat.*

נסעו 34. O. ἐξῆρον. Αλλος, ἀνεζεύγνυσαν.

34. *H. Alius*, profecti ſunt. *LXX.* promoverunt. *Vulg. profecti.*

למשפחתיו על־בית אבתיו O. κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν. Ἀλ. κατὰ συγγένειαν αὐτῶν, κατ' οἶκον πατρικὸν αὐτῶν.

Heb. ſecundum familias ſuas, ſuper domum patrum ſuorum. *LXX.* ſecundum populos ſuos, ſecundum domos familiarum ſuarum. *Alius*, ſecundum cognationem ſuam, ſecundum domum paternam ſuam. *Vulg. per familias ac domos patrum ſuorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Numerorum.

v. 9. Αλλος, ἠριθμημένοι. Ita Baſilienſis hic ac verſu 16. & 24.

Ibid. Αλλος, ἀναζεύξουσι. Ita Baſilienſis, hic ac v. 16.

v. 10. O. πρὸς νότον. Τινὲς, πρὸς λίβα. Ita Baſilienſis, qui in textu habet πρὸς τὸν νότον. In Editione vero Romana LXX. Interpretum legitur, πρὸς τὸν λίβα.

v. 17. Has trium Interpretum Lectiones ſuppeditat Codex Baſilienſis: ubi Symmachi verſio videtur in aliquo redundare.

v. 32. Αλλος, πᾶς ὁ ἀριθμός. Ex Baſilienſi.

v. 33. Αλλος, ἠρίθμηνται. Ita Baſilienſis, forte pro ἠριθμήθησαν.

Ibid. Αλλος, ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. Ex eodem.

Ibid. Αλλος, κατὰ πάντα ὅσα συνέταξεν. Ex eodem.

v. 34. Αλλος, ἀνεζεύγνυσαν. Ex eodem.

Ibid. Αλλος, κατὰ συγγένειαν αὐτῶν, κατ' οἶκον πατρικὸν αὐτῶν. Ex Baſilienſi.

CAPUT III. NUMERORUM.

ואת־משמרת כל־העדה לפני אהל מועד לעבד את־עבדת המשכן 7. A. καὶ τὴν φυλακὴν πάσης τῆς συναγωγῆς εἰς πρόσωπον σκέπης συνταγῆς, τοῦ δουλεύειν τὴν δουλείαν τῆς σκηνῆς. Σ. καὶ τὴν φυλακὴν πάσης τῆς συναγωγῆς κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς τῆς συναγωγῆς, λατρεύειν τὴν λατρείαν τῆς σκηνῆς. O. καὶ τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἔναντι τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς. Θ. καὶ τὴν φυλακὴν πάσης τῆς συναγωγῆς κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, δουλεύειν τὴν δουλείαν τῆς σκηνῆς.

7. *Heb.* & cuſtodiam omnis cœtus ad faciem tentorii conventus, ad ſerviendum ſervitutem tabernaculi. *A.* & cuſtodiam omnis ſynagogæ ad faciem tecti, ad ſerviendum ſervitutem tabernaculi. *S.* Et cuſtodiam omnis ſynagogæ ad faciem tabernaculi ſynagogæ, ad miniſtrandum miniſterium tabernaculi. *LXX.* Et cuſtodias filiorum Iſraël ante tabernaculum teſtimonii, ad operandum opera tabernaculi. *Th.* & cuſtodiam omnis ſynagogæ ſecundum faciem tabernaculi teſtimonii, ad ſerviendum ſervitutem tabernaculi. *Vulg. Et obſervent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo teſtimonii.*

והזר הקרב יומת 10. O. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἁπτόμενος ἀποθανεῖται. Αλλος, ὁ δὲ ἀλλότριος, ὃς ἐὰν προσέλθῃ, ἀποθανέτω.

10. *Heb.* & extraneus propinquans morietur. *LXX.* & alienigena, qui tetigerit, morietur. *Alius*, alienus autem, qui acceſſerit, moriatur. *Vulg. externus, qui ad miniſtrandum acceſſerit, morietur.*

על־פי יהוה כאשר צוה 16. O. ὃν τρόπον συνέταξεν αὐτοῖς κύριος. Αλλος, κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ Μωϋσῇ.

16. *Hebr.* ſuper os Domini quemadmodum præcepit. *LXX.* quemadmodum conſtituit eis Dominus. *Alius*, ſecundum verbum Domini, quemadmodum præcepit Dominus Moyſi. *Vul. ut præceperat Dominus.*

פקדיהם 22. O. ἡ ἐπίσκεψις. Αλλος, ὁ ἀριθμός.

22. *Hebr.* viſitati eorum. *LXX.* recognitio. *Alius*, numerus. *Vulg. quarum numeratus eſt populus.*

משפחת הגרשני אחרי 23. O. καὶ οἱ υἱοὶ Γεδσὼν ὀπίσω. Αλλος, καὶ οὗτοι οἱ δῆμοι Γηρσὼν ὀπίσω.

23. *Heb.* familiæ Gerſoni poſt. *LXX.* Et filii Gerſon poſt. *Alius*, & hi populi Gerſon poſt. *Vul. Hi poſt tabernaculum.*

והזר הקרב יומת 38. O. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἁπτόμενος ἀποθανεῖται. Αλλος, καὶ ὁ ἀλλότριος ὁ προσερχόμενος θανατωθήσεται.

38. *Hebr.* & extraneus propinquans morietur. *LXX.* & alienigena qui tetigerit, morietur. *Alius*, & alienus accedens, morietur. *Vulg. quiſquis alienus acceſſerit morietur.*

כל־פקודי 39. O. πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις. Αλλος, πᾶς ὁ ἀριθμός.

39. *Heb.* omnes viſitati. *LXX.* omnis recognitio. *Alius*, omnis numerus. *Vul. omnes Levitæ quos numeraverunt.*

תקח עשרים גרה השקל 47. A. λήψῃ εἴκοσι ὀβολῶν τὸν στατῆρα, καὶ δώσεις. Σ. λήψῃ· εἴκοσι νομισμάτων ὁ στατήρ. καὶ δώσεις. O. καὶ λήψῃ εἴκοσι ὀβολοὺς τοῦ σίκλου, καὶ δώσεις. Θ. λήψῃ· εἴκοσι ὀβολοὶ ὁ σίκλος, καὶ δώσεις.

47. *Heb.* accipies viginti gerah ſechel. *A.* accipies viginti obolorum pondus: & dabis: *S.* accipies: viginti nomiſmatum ſtater. Et dabis. *LXX.* & accipies viginti obolos ſicli, & dabis. *Th.* accipies: viginti oboli ſiclus: & dabis. *Vulg. ſiclus habet viginti obolos.*

את־כסף 51. O. τὰ λύτρα. Αλλος, τὸ ἀργύριον.

צוה O. συνέταξε. Αλλος, ἐνετείλατο.

51. *Hebr. & Alius*, argentum. *LXX.* redemptiones. *Vulg. pecuniam.*

Hebr. & Alius, præcepit. *LXX.* conſtituit. *Vulg. præceperat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Numerorum.

v. 7. Hunc verſum ſecundum omnes omnium Interpretum verſiones mutuamur ex Baſilienſi. A. συνταξε, עד. Sic Aquila pariter & Symmachus cap. ſequenti v. 26.

v. 10. Αλλος, ὁ δὲ ἀλλότριος, ὃς ἐὰν προσεγγίζῃ ἀποθανεῖται. Ex Baſil. Itemque verſu 38.

v. 22. & 39. Αλλος, ὁ ἀριθμός. Ex Baſil. ſic ſæpe capite præcedenti.

v. 23. Αλλος, ὲ οὗτοι οἱ δῆμοι Γερσὼν ὀπίσω. Ex Baſilienſi.

v. 47. Trium Interpretum verſionem mutuamur ex Baſilienſi. In hunc locum hæc nota legitur in Catenis Regiis, Severi & Cyrilli nomine. ἰστέον ὅτι ὁ δίδραχμον καὶ ὁ σίκλος ταυτὸν ἐστιν. εἴπερ γὰρ εἶπεν ἐν αὐτῷ εἴκοσι ὀβολοὺς εἶναι τοῦ σίκλου· οὕτως ἐν τῇ Ἐξόδῳ εἴκοσι ὀβολοὺς εἶναι τὸ δίδραχμον διωρίσατο.

v. 51. Αλλος, τὸ ἀργύριον. Videtur eſſe reliquorum Interpretum Ex Baſilienſi

Ibid. Αλλος, ἐνετείλατο. Videtur eſſe reliquorum Interpretum, qui ſic vertunt vocem צוה Exod. 40. 16. 27. Et Levit. 24. 23.

CAPUT IV. NUMERORUM.

ואת עבדת בני־קהת באהל מועד 4. O. καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τῶν υἱῶν Καὰθ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. Αλλοι, καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τῶν υἱῶν Καὰθ, ἐκ μέσου υἱῶν Λευὶ κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου.

4. HEb. hoc ſervitium filiorum Cahath in tentorio conventus. *LXX* & hæc ſunt opera filiorum Caath in tabernaculo teſtimonii. *Alii*, & hæc ſunt opera filiorum Caath, ex medio filiorum Levi ſecundum populos ſuos, ſecundum domos familiarum ſuarum in tabernaculo teſtimonii. *Vulg. hic eſt cultus filiorum Caath: tabernaculum fœderis.*

המסך 5. O. τὸ σκιάζον. al. συσκιάζον. Αλλος, τοῦ παραπετάσματος.

5. *Hebr.* operimenti. *LXX.* obumbrans. *Alius*, tentorii. *Vulg. quod pendet ante fores.*

את־שבט משפחת 18. O. τῆς φυλῆς τοῦ δήμου. Αλλος, τῇ φυλῇ τοῦ δήμου.

18. *Hebr.* virgam familiarum. *LXX.* tribûs populum. *Alius.* tribui populi. *Vulg. populum.*

מכסה התחש 25. τὸ Σαμ. ἐπίσπαστρον, καὶ δέρματα ὑακίνθινα. O. τὸ κατακάλυμμα τὸ ὑακίνθινον.

25. *Heb.* & operimentum taxi. *Samar.* tentorium & pelles hyacinthinæ. *LXX.* cooperimentum hyacinthinum. *Vul. velamen ianthinum.*

ואת־מסך פתח אהל מועד ואת קלעי החצר ואת־מסך פתח שער החצר אשר על־המשכן 26. A. καὶ τὸ παραπέτασμα ἀνοίγματος σκέπης συνταγῆς, καὶ τοὺς ἱστοὺς τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ παραπέτασμα ἀνοίγματος πύλης τῆς αὐλῆς. Σ. καὶ τὸ καταπέτασμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τῆς συνταγῆς, καὶ τὰ ἱστία τῆς σκηνῆς, καὶ τὸ παραπέτασμα τῆς θύρας τῆς αὐλῆς τὸ ἐπὶ τῆς σκηνῆς. O. καὶ τὸ κάλυμμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου; καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον. O. ἄλλως, καὶ τὸ κάλυμμα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, ὅσα ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.

26 *Heb.* & tegumentum ad oſtium tentorii conventus, & fundas atrii, & tegumentum oſtii portæ atrii, quod ſuper tabernaculum. *A.* & tentorium apertionis tecti conſtitutionis, & vela atrii, & tentorium apertionis portæ atrii. *S.* & velamen januæ tabernaculi conſtitutionis, & vela tabernaculi, & velamen januæ atrii, quod eſt ſuper tabernaculum. *LXX.* & operimentum oſtii tabernaculi teſtimonii, & tentoria atrii & tentorium. *LXX. aliter*, & operimentum oſtii tabernaculi teſtimonii, & tentoria atrii, quæcumque ſuper tabernaculum teſtimonii. *Vulg tentoriumque quod pendet in introitu tabernaculi fœderis. Cortinas atrii, & velum in introitu, quod eſt ante tabernaculum.*

מסך O. κάλυμμα. Σαμ. ἐπίσπαστρον.

Ibid. LXX. operimentum. *Samar & Vulg.* tentorium.

אלה פקודי 37. O. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις. Αλλος οὗτος ὁ ἀριθμός.

37. *Heb.* Iſti viſitati. *LXX.* hæc eſt recognitio. *Alius*, & *Vulg.* hic eſt numerus.

אלה פקודי 41. O. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις. Αλλος, οὗτος ὁ ἀριθμός.

41. *Heb.* Iſti viſitati. *LXX.* hæc eſt recogoltio. *Alius*, hic eſt numerus. *Vul. hic eſt populus.*

למשפחתם 44. O. κατὰ δήμους αὐτῶν. Αλλος, τῆς συγγενείας αὐτῶν.

44. *Heb.* ad familias eorum. *LXX.* ſecundum populos eorum. *Alius.* cognationis eorum. *Vul. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Numerorum.

v. 4. Ἄλλος, καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τῶν υἱῶν, &c. Sic quædam Exemplaria, ex Notis Edit. Rom.

v. 5. Ἄλλος, τοῦ παρατανυσμοῦ. Sic Baſilienſis.

v. 13. Ἄλλος, τῇ φυλῇ τοῦ δήμου. Ex Baſilienſi.

v. 25. Σαμαρ. δέρματα ὑακίνθινα. Hæc lectio Samaritani ut ſcholion adfertur à Druſio: ſed omnes Catenæ Regiæ Samaritano tribuunt, & hanc notam habent: τὸ Σαμαρειτικὸν, ὡσαύτωσπερ καὶ δέρματα ὑακίνθινα. ἅτινα καλεῖ τὸ ξ. κεφάλαιον Ἐξόδου, διφθέρας. i. *Samaritanum habet, tentorium, & pelles hyacinthinas: quæ capite LX. Exodi vocantur diphthera.* Hæc vox, διφθέρας, ſecundum hodiernum Capitum ordinem habetur Exodi 39. 34. reſpondetque voci מכסה, ut etiam hoc loco, ſecus quam opinatur Druſius, qui voci מסך applicat.

v. 26. Hic verſus ſecundum Aquilæ & Symmachi Interpretationem, prodit ex Baſilienſi Codice. Verſionis LXX. Interpretum priorem lectionem ex Baſilienſi mutuamur, poſteriorem ex Editione Romana.

v. 37. & 41. Ἄλλος, οὗτος ὁ ἀριθμός. Ita Baſilienſis ſine nomine Interpretis; ut paſſim in præcedentibus.

v. 44. Ἄλλος, τῆς συγγενείας αὐτῶν. Hanc incerti Lectionem adfert Baſilienſis.

CAPUT V. NUMERORUM.

כל־צרוע 2. Σ. Ο. πάντα λεπρόν.

וכל־זב Οἱ λοιποὶ, καὶ πάντα ῥέοντα. Ο. καὶ πάντα γονοῤῥυῆ.

עשו 7. Ο. ἐποίησεν. Ἄλλος, ἥμαρτεν.

אמן אמן 22. Α. πεπιστωμένως, πεπιστωμένως. Σ. ἀμὴν, ἀμήν. Ο. γένοιτο, γένοιτο.

המרים 23. Οἱ λοιποὶ, πικροῦ. Ο. τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου.

ונקתה 28. Ο. ἀθῷα ἔσται. Ἄλλος, ἀθωωθήσεται.

הקנאת 29. Ο. ζηλοτυπίας. Ἄλλος, ζηλοτυπουμένης.

2. HEb. S. LXX. *Vulg.* omnem leproſum. *Heb.* & *Reliqui*, & omnem fluentem. *LXX.* & omnem qui patitur fluorem ſanguinis. *Vulg. & qui ſemine fluit.*

7. *Hebr.* fecerunt. *LXX.* fecit. *Alius.* peccavit. *Vul. vacat.*

22. *Heb. S. Vulg.* amen, amen. *A.* fideliter, fideliter. *LXX.* fiat, fiat.

23. *Heb.* amaras. *Reliqui*, amari. *LXX.* argutionis, quæ maledicitur. *Vulg. amariſſimis, in quas maledicta conjecit.*

28. *Heb. LXX.* innocens erit. *Alius*, innocens declarabitur. *Vulg. erit innoxia.*

29. *Hebr.* zelotypiarum. *LXX. Vulg.* zelotypiæ. *Alius*, zelotypiam paſſæ.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Numerorum.

v. 2. Sic unus Codex, hic & in ſequenti, Οἱ λοιποὶ, πάντα ῥέοντα. Ita quoque ſupra, Levit. 4. 6.

v. 7. Ἄλλος, ἥμαρτεν. Ex Baſilienſi.

v. 22. Α. πεπιστωμένως, πεπιστωμένως. Σ. ἀμὴν, ἀμήν. Sic Baſilienſis. Eodemque modo efferuntur hæ lectiones in Pſalmis non ſemel.

v. 23. Οἱ λοιποὶ, πικροῦ. Ita Baſilienſis.

v. 28. Ἀλλ. ἀθωωθήσεται. Ex eodem.

v. 29. Ἄλλος, ζηλοτυπουμένης. Ex eodem.

CAPUT VI. NUMERORUM.

וכל־משרת ענבים 3. Ο. καὶ ὅσα κατεργάζεται ἐκ σταφυλῆς. Ἄλλος, πᾶσαν ἀπόβρεξιν σταφυλῆς.

גדל 5. Α. μεγαλύνων. Σ. αὔξων. Ο. τρέφων.

מת 6. Ο. τετελευτηκυίᾳ. Ἄλλος, τεθνηκυίᾳ.

הנזיר 18. Α. ὁ ἀφωρισμένος. Σ. Ναζηραῖος. Ο. ηὐγμένος.

על־כפי הנזיר 19. Α. ἐπὶ τοὺς ταρσοὺς τοῦ ἀφωρισμένου. Σ. ἐπὶ τὰς παλάμας τοῦ Ναζηραίου. Ο. ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ ηὐγμένου.

התגלחו Ο. ξυρήσασθαι. Ἄλλος, ξυρηθῆναι.

את־נזרו. Ο. εὐχήν. Ἄλλος, κεφαλήν.

3. HEb. & omnem madefactionem uvarum. *LXX.* & quæcumque conficiuntur ex uva. *Alius*, & omnem infuſionem uvæ. *Vulg. & quidquid de uva exprimitur.*

5. *Heb.* magnificando. *A.* magnificans. *S.* augens. *LXX.* nutriens. *Vulg. creſcente cæſarie.*

6. *Heb.* mortui. *LXX.* mortua. *Alius*, defuncta. *Vulg. ſuper mortuum.*

18. *Heb. Vulg.* Nazaræus. *A.* ſegregatus. *S.* Naziræus. *LXX.* qui vovit.

19. *H. A.* Super volas ſeparati. *S.* ſuper palmas Naziræi. *LXX.* ſuper manus ejus qui vovit. *Vulg in manus Nazaræi.*

Heb. Alius, raſus fuerit. *LXX.* raſerit. *Vulg. raſum fuerit.*

Heb. Nazaræatus ejus. *LXX.* votum, *Alius, & Vulg.* caput.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Numerorum.

v. 3. Ἄλλ. πᾶσαν ἀπόθριξιν σταφυλῆς. Ex Baſilienſi.
v. 5. Α. μεγιθυνῶν. Σ. αὔξων. Ex eodem.
v. 6. Ἄλλος, τεθνηκυίᾳ. Ex Baſilienſi.
v. 18. Α. ἀφωρισμένος. Σ. Ναζιραῖος. Ex Baſil. forte melius Ναζιραῖος.

v. 19. Α. ἐπὶ τὰς χεῖρας, &c. ſic duo Mſſ.
Ibid. Ἄλλος, ξυρηθῆναι. Ex Baſil.
Ibid. Ἄλλος, κεφαλῶν. Sic Baſil. tacito Interprete, quem ſequitur vulgata.

CAPUT VII. NUMERORUM.

על־הפקדים 2. Ο. ἐπὶ τῆς ἐπισκοπῆς. Ἄλλος, ἐπὶ ἀριθμήσεως τοῦ λαοῦ.

שש עגלת צב 3. (ἓξ ἁμάξας) κατασκεπαστάς. Σ. (ἓξ ἁμάξας) ὑπουργίας. τὸ Σαμαρ. (ἓξ ἁμάξας) δυνάμεως. Ο. ἓξ ἁμάξας λαμπηνικάς.

האחת כסף 85. Ο. τὸ ἕν. Alii addunt, ἀργυροῦν.

בשקל. Ο. τῷ σίκλῳ. Ἄλλος διδράχμῳ.

2. *Heb.* ſuper viſitatos. *LXX.* ſuper recognitione. *Alius*, ſuper numeratione populi. *Vulg. eorum qui numerati fuerant.*

3 *Heb.* ſex plauſtra operimenti. *A.* ſex vehicula cooperta. *S.* ſex vehicula miniſterii. *Samar.* ſex vehicula virtutis. *LXX.* ſex vehicula lampenica. *Vulg. ſex plauſtra tecta.*

85. *Hebr.* una argenti *LXX* una, *i.* patella. *Alii addunt*, argentea. *Vulg. vacat.*

Hebr. in ſiclo. *LXX.* ſiclo. *Alius*, didrachmo. *Vulg. pondere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Numerorum.

v. 2. Ἄλλος, ἐπὶ τῆς ἀριθμήσεως τοῦ λαοῦ. Sic duo Mſſ. Regii, & Edit. Romana. Hæc lectio videtur eſſe Symmachi & Theodotionis, qui פקד ita vertunt alibi.

v. 3. Α. κατασκεπαστάς. Sic Baſilienſis. Duo Regii habent, σκεπαστάς, atque ita legit Druſius. Alius item κατασκευαστάς. Hæc porro nota legitur in tribus Regiis. Ἄλλος, κατασκευαστὰς ἁμαξοειδεῖς· ἤτοι ὡς φορεῖα, ὡς κεῖται ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν, τὸ δὲ Σαμαρ. δυνάμεως ἔχει. i. Alius. concinnatos (ſupp. currus) plauſtri forma, videlicet ſicut veredia, ut jacet in libro 1. *Regum. Samaritanus autem habet*, virtutis. Omittendum non eſt eoſdem ipſos Codices, qui in Nota habent κατασκευαστάς, in alia Nota ad marginem σκευαστάς habere.

Σ. ὑπουργίας. Ita Baſilienſis. Ad ſingulos autem ſupplevimus ἓξ ἁμάξας, quia Mſſ. ea notant in quibus Interpretes differunt, non autem ea vocabula quæ apud omnes eadem ſunt. שש & עגלת, vertere ſolent, ἅμαξα. O. ἁμάξας λαμπηνικάς. Euſebius Emiſenus, τὰς λαμπηνικὰς λέγει ὡς τινες ἅρματα καλοῦσι. Sic omnes Mſſ. Druſius male ζημίας. Senſus eſt: *Plauſtra lampenica, illa dicit, quæ rotis inſtructa ſunt, quæque nonnulli berotia vocant.*

v. 85. ἀργυροῦν. Sic addit ad marg. Baſilienſis.

Ibid. Ἄλλος, διδράχμῳ, Sic idem Baſil. Severus & Cyrillus ſupra in Nota ad cap. 3. v. 47. dicunt idipſum eſſe δίδραχμον, & σίκλος.

CAPUT VIII. NUMERORUM.

תנופה ליהוה 13. Ο. ἀπόδομα ἔναντι κυρίου. Ἄλλος, ἀπόδομα κυρίῳ.

נגף בגשת בני־ישראל אל־הקדש 19. ※ πληγή: προσεγγιζόντων υἱῶν Ἰσραὴλ πρὸς τὰ ἅγια.

יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד 24. Α. τοῦ στρατεύεσθαι στρατείαν δουλείας. Σ. παρίστασθαι παράστασιν εἰς λατρείαν. Ο. εἰσπορεύεσθαι ἐνεργεῖν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. Ο. Ἄλλως, εἰσελεύσονται λειτουργεῖν λειτουργίαν ἐν ἔργοις ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου.

את־אחיו 26. Α. σὺν ἀδελφοῖς. Σ. τοῖς ἀδελφοῖς. Θ. μετὰ τῶν ἀδελφῶν. Ο. ὁ ἀδελφός.

13. Heb. agitationem Domino. *LXX.* donum ante Dominum. *Alius*, donum Domino. *Vulg. oblatos Domino.*

19. *Heb.* plaga in accedendo filios Iſraël ad ſanctuarium ※ plaga: accedentibus filiis Iſraël ad ſancta. *Vulg. plaga ſi auſi fuerint accedere ad ſanctuarium.*

24. *H* ingredietur ad militandum militiam in miniſterio tentorii conventus. *A.* ad militandum militiam ſervitutis. *S.* ad aſſiſtendum aſſiſtentiam ad miniſterium. *LXX.* Ingredientur operari in tabernaculo teſtimonii. *LXX. aliter*, ingredientur miniſtrare miniſterium in operibus in tabernaculo teſtimonii. *Vulg. ingredientur ut miniſtrent in tabernaculo fœderis.*

26. *H* cum fratribus ſuis. *A. Th.* cum fratribus. *S.* fratribus. *LXX.* frater. *Vulg. miniſtri fratrum ſuorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Numerorum.

v. 13. Ἄλλος, ἀπόδομα κυρίῳ. Baſil.
v. 19. Sic D. Erneſtus Grabe cum aſterico.
v. 24. Α. τοῦ στρατεύεσθαι στρατείαν δουλείας. Ex Baſilienſi. Symmachus autem ex eodem, παρίστασθαι παράστασιν εἰς λατρείαν. Vocem, λατρεία, ſupra, c. 3. 7. uſurpat idem pro עבדת. Præter verſionis LXX. locum, ut habetur in hodiernis exemplaribus, qui aliquot vocibus mutilus eſt; alterum adfert Baſilienſis, ut erat in Editione τῶν Ο. Hexaplari ubi ea quæ deerant reſtituta ſunt ex Theodotionis, ut putatur, verſione.
v. 26. Trium lectionem mutuamur ex eodem Baſilienſi.

CAPUT IX. NUMERORUM.

לצאתם 1. Ο. ἐξελθόντων. Ἄλλος, ἐκπορευομένων.

את־הפסח 2. Σ. φασέκ· Ο. τὸ πάσχα.

וכי־יגור אתכם גר 14. Α. Ο. ἐὰν δὲ προσέλθῃ πρὸς ὑμᾶς προσήλυτος.

או יומם ולילה 21. Ο. ἡμέρας ἢ νυκτός. Ἄλλοι, ἡμέρας, ἢ μηνός.

ובהעלתו יסעו 22. ※ καὶ ἐν τῷ ἀπαχθῆναι αὐτὴν, ἀπῆραν.

1. Heb. egrediendo eos. *LXX.* egreſſis illis. *Alius*, exeuntibus. *Vulg. poſtquam egreſſi ſunt.*

2. *Hebr.* tranſitum. *S.* phaſec. *LXX.* paſcha. *Vulg. phaſe.*

14. *Heb.* & cum peregrinatus fuerit vobiſcum peregrinus. *A. LXX.* ſi autem acceſſerit ad vos proſelytus. *Vul. peregrinus quoque & advena ſi fuerint apud vos.*

21. *Hebr.* vel die & nocte. *LXX.* die, vel nocte. *Alii*, die, vel menſe. *Vulg. ſi poſt diem & noctem.*

22. *Heb.* & in aſcendendo ipſam proficiſcentur. ※ & cum aſſumeretur ipſa, proficiſcebantur. *Vulg. ſtatim autem ut receſſiſſet, movebant caſtra.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Numerorum.

v. 1. Ἄλλος, ἐκπορευομένων. Eſt Theodotionis, ut putatur, qui ſupra, Num. 1. 20. eamdem vocem Hebraïcam ita vertit.
v. 2. Σ. φασέκ. Ita tres Mſſ. Regii, ubi hæc nota legitur: Ὁ Σύμμαχος Φασὲκ, ὁ δὲ Φίλων διαβατήριον i. *Symmachus phaſec, Philo autem*, διαβατήριον. i. *Sacrificium quod in tranſitu fieri ſolet.* Supra, Exod 12. 11. eamdem vocem פסח Theodotio vertit φασέχ, Symmachus autem, ὑπερμάχησις, propugnatio, ibi vide. Hoc autem loco melius legatur, φασὲχ, quam, φασέκ. Nam ח per κ nunquam exprimebatur, ſed per χ.
v. 14 Sic unus Codex. Ita ſolet Aquila vertere גר προσήλυτος.
v. 21. Ἄλλος, ἡμέρας ἢ μηνός. Sic quædam exemplaria, videtur autem eſſe tranſpoſitum ex verſu ſequenti, ubi Hebraice legitur או ימים או חדש
v. 22. Hunc locum cum aſteriſco, quia in Editione τῶν Ο. deficit, ab Erneſto Grabe mutuamur.

CAPUT X. NUMERORUM.

באחת יתקעו 4. Ο. ἐν μιᾷ σαλπίσωσι. Ἄλλος, μιᾷ σάλπιγγι σαλπίσωσιν.

הנשיאים ראשי אלפי ישראל Ο. ἄρχοντες ἀρχηγοὶ Ἰσραήλ. Ἄλλος, οἱ ἄρχοντες καὶ χιλίαρχοι Ἰσραήλ.

תרועה 6. Ο. σημασίαν. Ἄλλος, ἀλαλαγμόν.

ותקעתם 10. Ο. σαλπιεῖτε. Ἄλλος, σημανεῖτε.

אליסף בן 20. Ο. Ἐλισάφ. Alius addit, υἱός.

אחיעזר בן 25. Ο. Ἀχιέζερ. Alius addit, υἱός.

עמישדי Ο. Ἀμισαδαί. Ἄλλος, Μισαδαί.

4. Heb. in una clanxerint. *LXX.* in una clangent. *Alius*, in una tuba clanxerint. *Vulg. ſi ſemel clangueris.*

Heb. Principes capita millium Iſraël. *LXX.* principes duces Iſraël. *Alius*, principes & millenarii Iſraël. *Vulg. principes & capita multitudinis Iſraël.*

6. *Heb.* ovationem. *LXX.* ſignificationem, *Alius*. jubilationem. *Vulg. ululatu tuba.*

10. *Heb. LXX.* clangetis. *Alius*, ſignificabitis. *Vulg. canetis tubis.*

20. *H. Vulg.* Eliſaph filius. *LXX.* Eliſaph. *Alius addit*, filius.

25. *H.* Achiezer filius. *LXX.* Achiezer. *Alius addit*, filius. *Vulg. Achiezer filius.*

H. Hammiſadaï. *LXX.* Amiſadaï. *Alius*, Miſadaï. *Vulg. Ammiſaddai.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Numerorum.

v. 4. Ἀλλ. ἐν μιᾷ σάλπιγγι σαλπίσωσι. Sic quædam exemplaria, ut teſtatur Edit. Rom.

Ibid. Ἄλλ⊕, οἱ ἄρχοντες καὶ χιλίαρχοι. Ex Baſil.

v. 6. Ἄλλ⊕, ἀλαλαγμόν. Ex eodem: videtur eſſe Reliquorum Interpretum. Vide Judic. 7. 18.

v. 10. Ἄλλος, σημανεῖτε. Ex eodem.

v. 20. 25. Ex eodem.

CAPUT XI. NUMERORUM.

הבדלח 7. Οἱ λοιποὶ, βδελλίου. Ο. κρυστάλλου.

לשד השמן 8. Α. τοῦ μαστοῦ ἐλαίου. Σ. μαστοῦ εἰς λίπος ἐκ μέλιτος. Ο. ἐγκρὶς ἐξ ἐλαίου.

לזרא 20. Σ. εἰς ἀπεψίαν. Ο. εἰς χολέραν.

ויאצל 25. Α. παρεῖλεν. Σ. ἀπέσπασε. Ο. παρείλατο. Θ. ἐπεσκίασεν.

בעם 33. Ο. εἰς τὸν λαόν. Ἄλλος, τῷ λαῷ.

קברות התאוה 34. Ἑβραϊστὶ, καβρωθαθαβᾶ. Ο. μνήματα τῆς ἐπιθυμίας.

7. Heb. *Reliqui. Vulg.* bdellii. *LXX.* cryſtalli.

8. *Heb.* viroris olei. *A.* mammæ olei. *S.* mamma in pinguedinem ex melle. *LXX.* laganum ex oleo. *Vulg. panis oleati.*

20. *Hebr.* in diſperſionem. *S.* in cruditatem. *LXX.* in choleram. *Vulg. in nauſeam.*

25. *Heb.* reſervavit. *A* abſtulit. *S.* abſtraxit *LXX.* aſſumſit. *Th.* obumbravit. *Vulg. auferens.*

33. *Heb. LXX. Vulg.* in populum. *Alius*, populo.

34. *Heb.* chibroth hattaavah. *Heb.* cabrothaba. *LXX. Vulg.* ſepulchra concupiſcentiæ.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Numerorum.

v. 7. Οἱ λοιποὶ, βδελλίου. Ex Baſilienſi & uno Regio. In priore autem reſpondet voci, κρυστάλλου, recte: ſecus quam in Editione Romana, ubi perperam applicatur voci, κορίου, ut notavit Druſius. Sic vocem בדלח vertunt reliqui Interpretes, Gen. 2. 12. ubi LXX. ἄνθραξ, transferunt. Ibi vide.

v 8. Sic verſiones Aq. & Symmachi probe diſtinguit Codex Baſilienſis, quæ in aliis Codicibus & apud Druſium ſic permixtim referuntur. A. S. μαστοῦ ἔλαιον, μαστοῦ εἰς λίπ⊕. *Alius*, ἐκ μέλιτ⊕. Sed illud, ἐκ μέλιτος, Symmachi interpretationi adjungit Baſilienſis: licet in Hebræo nulla ſit mellis mentio hoc loco. Sed melli ſimile ſapore manna dicitur ſupra, Exod. 16. ubi vide in Notis.

v. 20. Sic duo Regii Codices & Druſius ex Theodoreto: cujus hæc nota adjicitur, ἡ γὰρ ἀμετρία τῶν νόσων ἐπήγαγε, καὶ πολλοῖς τὸν θάνατον ἡ θεία ἐπήνεγκε πληγή. i. *Nimia enim ſatietas morbum, immiſſaque à Deo plaga plurimis mortem adduxit.*

v. 25. Trium lectiones adfert Baſilienſis.

v. 33 Ἀλλ. τῷ λαῷ Ex Baſilienſi.

v. 34. καβρωθαβᾶ. Ex eodem.

CAPUT XII. NUMERORUM.

ענו מאר 3. Οἱ λοιποὶ, καὶ Ο. πραῢς σφόδρα.

לא־כן עברי 7. Ο. οὐχ οὕτως ὁ θεράπων μου. Ἄλλος, οὐχ οὕτως ὡς ὁ θεράπων.

בשרו 12. Ο. τῶν σαρκῶν αὐτῆς. Ἄλλος, τῆς σαρκὸς αὐτῆς.

3. Heb. *Reliqui, & LXX.* manſuetus valde. *Vulg. mitiſſimus.*

7. *Heb. LXX.* non ſic ſervus meus. *Alius*, non ſic ſicut ſervus meus. *Vulg. non talis ſervus meus.*

12. *H. Alius & Vulg.* carnis ejus. *LXX.* carnium ejus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Numerorum.

v. 3. οἱ λοιποὶ, καὶ Ο. πραῢς σφόδρα. Ita Cod. unus.

v. 7. Ἀλλ. οὐχ οὕτως ὡς ὁ θεράπων. Ita duo MSſ. unde ſequentem etiam lectionem mutuamur.

Digitized by Google

CAPUT XIII. NUMERORUM.

1 O. καὶ ἐλάλησε κύριος, &c. *Ad marg. Baſilienſis*, καὶ τούτων μνημονεύει Μωϋσῆς ἐν τοῖς πρώτοις τοῦ δευτερονομίου· ἃ καὶ αὐτὰ ἐκ τοῦ τῶν Σαμαρειτῶν ἑβραϊκοῦ μετεβαλόμεθα καταλλήλως τῇ τῶν O. ἑρμηνείᾳ τῇ ἐν τῷ δευτερονομίῳ φερομένῃ.

Καὶ εἶπεν Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. ἤλθετε ἕως ὄρους τοῦ Ἀμοῤῥαίου, ὅπερ κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν δίδωσιν ἡμῖν. Εἴδετε ὅτι ἔδωκεν κύριος ὁ Θεός σου ἔμπροσθέν σου τὴν γῆν. Ἀναβὰς κληρονόμησον καθὰ ἐλάλησεν κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου. σὺ μὴ φοβοῦ μηδὲ ὀκνήσῃς. καὶ προσῆλθον Μωϋσῇ καὶ εἶπον. ἀποστείλωμεν ἄνδρας ἔμπροσθεν ἡμῶν, καὶ κατασκοπήσωμεν τὴν γῆν, καὶ ἀποστρέψουσιν ἡμῖν λόγον περὶ τῆς ὁδοῦ δι' ἧς ἀνελευσόμεθα. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐν ὀφθαλμοῖς Μωϋσῆ.

1. LXX. Et loquutus eſt Dominus, &c. *Ad marg. Baſilienſis.* Horum meminit Moyſes in principio Deuteronomii: quæ ex Hebraïco Samaritanorum tranſtulimus congruenter ad verſionem *LXX.* Interpretum, quæ in Deuteronomio fertur. (1. 20.)

Et dixit Moyſes filiis Iſraël: Veniſtis uſque ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noſter dat nobis. Videte quia dedit Dominus Deus tuus in conſpectu tuo terram. Aſcendens hæreditate accipe, quemadmodum locutus eſt Dominus Deus patrum tuorum: Tu ne timeas, neque ſegnis eſto. Et acceſſerunt ad Moyſen & dixerunt: Mittamus viros ante nos, & exploremus terram, & referent nobis ſermonem de via, per quam aſcendamus. Et placuit ſermo in oculis Moyſis.

לבא חמת 22. A. εἴσοδος Ἐμάθ. O. εἰσπορευομένων Αἰμάθ.

22. *H.* ingrediendo chamath. *A.* ingreſſus Emath. *LXX. Vul.* intrantibus Emath.

דבת הארץ 33. τὸ Σαμαρ. ὄνειδος κατὰ τῆς γῆς. O. ἔκστασιν τῆς γῆς. Αλλος, κατάκρισιν.

33. *H.* infamiam terræ. *Samar.* opprobrium contra terram. *LXX.* pavorem terræ. *Alius*, condemnationem. *Vulg. detraxeruntque terræ.*

עברנו בה לתור אתה O. παρήλθομεν αὐτὴν κατασκέψασθαι. Αλλος, παρήλθομεν ἐν αὐτῇ κατασκέψασθαι αὐτήν.

Heb. Tranſivimus in eam ad explorandum eam. *LXX.* tranſivimus eam explorare. *Alius*, tranſivimus in ea ad explorandum ipſam. *Vulg. luſtravimus.*

את־הנפילים 34. Σ. τερατίας. O. γίγαντας.

34 *H.* perterreſacientes. *S.* portentoſos. *LXX.* gigantes. *Vul. proceræ ſtaturæ.*

בני ענק מן־הנפלים ※ υἱοὺς Ἐνὰκ, ἐκ τῶν γιγάντων.

H. filios Enac ex perterrefacientibus. ※ filios Enac ex gigantibus. *Vulg. filiorum Enac de genere gigantum.*

ונהי O. ἦμεν. Αλλος, ἐγενήθημεν.

H. fuimus. *LXX.* eramus. *Alius*, facti ſumus. *Vul. videbamur.*

בעיניהם O. ἐνώπιον αὐτῶν. Αλλος, ἐναντίον αὐτῶν.

Heb. in oculis eorum. *LXX.* in conſpectu eorum. *Alius*, in comparatione eorum. *Vulg. quibus comparati.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Numerorum.

v. 1. Hæc nota Origenis eſſe videtur: etſi Codex Baſilienſis, unde illam mutuamur, id non indicet. Monet autem, ea quæ ſequuntur, in Samaritano haberi, ex Deuteronomio, cap. 1. v. 20. deſumta. Et ſane exſtant quoque in Samaritano hodierno textu, & in verſione Samaritana, neque ullatenus ab hac Græca verſione diſcrepant. Cum iis autem quæ in Deuteronomio leguntur, ea ſolum in re differunt, quod hic Moyſes in tertia perſona loquatur: *Et dixit Moyſes filiis Iſraël*; &c. illic autem in prima: *Dixi vobis*, &c. Origenes autem ait, ſe hæc tranſtuliſſe congruenter ad verſionem LXX. Interpretum, quæ in Deuteronomio fertur. Verum nonnihil eſt inter utramque diſcriminis, ut quiſque videre poſſit. De Samaritano textu vide in Præliminaribus.

v. 22. A. εἴσοδος Ἐμάθ. Hieron. de locis Hebraïcis. Laboemath: pro quo Aquila interpretatur, ingreſſus Emath Ibid. Græca Euſebii ſic habent Λαβωεμάθ. Α. εἴσοδος Ἐμάθ. Druſius legit: Α. εἰσόδους Ἐμάθ. Male, ni fallor, pro εἴσοδος.

v. 33. τὸ Σαμαρ. ὄνειδος &c. Hanc Samaritani lectionem habent duo Mſſ. Regii & Druſius. Aliam vero nempe, κατάκρισιν, incerti Interpretis, iidem duo Mſſ. tantum.

Ibid Αλλος, παρήλθομεν ἐν αὐτῇ κατασκέψασθαι αὐτήν. Ex Baſil.

v. 34. Σ. τερατίας. Baſil. Videtur Symmachus vocem נפילים τερατίας vertere quaſi ex פלא. Nam נפלאות τεράστια vertit, Pſalm. 39. 6. Vide etiam Pſalm. 76. 12. & 87. 11.

Ibid. Sic Ern. Grabe cum aſteriſco: quia in verſione τῶν O. deerat.

Ibid. Αλλος, ἐγενήθημεν. Baſil.

Ibid. Αλλος, ἐναντίον αὐτῶν. Baſil.

CAPUT XIV. NUMERORUM.

לו־מתנו 2. A. καὶ οἱ λοιποὶ, ὄφελον ἀπεθάνομεν. O. εἰ ἀπεθάνομεν.

מן־התרים 6. A. Σ. ἐκ τῶν κατασκόπων. O. τῶν κατασκεψαμένων.

עברנו בה לתור 7. O. κατεσκεψάμεθα. Ἄλλος, παρήλθομεν ὥστε κατασκέψασθαι.

כי־אתה יהוה בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה יהוה 14. A. ὅτι σὺ εἶ κύριε ἐν ἐγκάτῳ τοῦ λαοῦ τούτου, οἷς ὀφθαλμὸν ἐν ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ σὺ κύριε. Σ. ὅτι σὺ εἶ κύριε. O. ὅτι σὺ εἶ κύριος ἐν τῷ λαῷ τούτῳ, ὅστις ὀφθαλμοῖς κατ᾽ ὀφθαλμοὺς ὀπτάζῃ κύριε.

ומלא כבוד־יהוה את־כל־הארץ 21. A. Σ. Θ. ὅτι ἐμπλησθήσεται πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα κυρίου. O. καὶ ἐμπλήσει ἡ δόξα κυρίου πᾶσαν τὴν γῆν.

כי אם כלב 30. O. Ἀλλ᾽ ἢ Χαλέβ. Ἄλλος, πλὴν Χαλέβ.

ונשאו 33. O. καὶ ἀνοίσουσι. Ἄλλος, βαστάζοντες.

עד־תם פגריכם O. ἕως ἂν ἀναλωθῇ τὰ κῶλα ὑμῶν. Ἄλλος, ἕως ἂν τελειωθῶσι πτώματα ὑμῶν.

על־הארץ 36. O. περὶ τῆς γῆς. Ἄλλος, κατὰ τῆς γῆς.

עמכם 43. O. ἐν ὑμῖν. Ἄλλος, μεθ᾽ ὑμῶν.

ויכום ויכתום עד החרמה 45. O. καὶ ἐτρέψαντο αὐτοὺς καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως Ἑρμάν. καὶ ἀπεστράφησαν εἰς τὴν παρεμβολήν. Ἄλλος, εἰς συνάντησιν αὐτῶν, καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς, ὡσεὶ ποιήσαισαν αἱ μέλισσαι.

2. Heb. *A. Reliqui. Vulg.* utinam mortui eſſemus. *LXX.* ſi mortui eſſemus.

6. *H. A. S.* de exploratoribus. *LXX.* de iis qui exploraverant. *Vulg. qui & ipſi luſtraverant.*

7. *Heb.* tranſivimus in ea ad explorandum. *LXX.* exploravimus. *Alius*, tranſivimus ut exploraremus *Vulg. quam circuivimus.*

14. *H.* quod tu, Domine, in interiore populi iſtius, quod oculo in oculo viſus tu Domine. *A.* quoniam tu es, Domine, in viſcere populi hujus, quibus oculum in oculo videris tu, Domine. *S.* quoniam tu es, Domine. *LXX.* quoniam tu es Dominus in populo hoc: qui oculis ad oculos aſpiciaris, Domine. *Vul. quod tu, Domine, in populo iſto ſis, & facie videaris ad faciem.*

21. *H.* Et implebitur gloria Domini omnis terra. *A. S. Th.* quoniam implebit omnem terram gloria Domini. *LXX.* & implebit gloria Domini omnem terram. *Vulg. & implebitur gloria Domini omnis terra.*

30. *H. LXX.* niſi Chaleb. *Alius*, verumtamen Chaleb. *Vulg. præter Caleb.*

33. *Heb. LXX. Vulg.* & portabunt. *Alius*, geſtantes.

Heb. donec conſumantur cadavera veſtra. *LXX.* quoadusque conſumpta fuerint membra veſtra. *Alius*, donec conſumpta fuerint cadavera veſtra. *Vul. donec conſumantur cadavera patrum.*

36. *H.* ſuper terram. *LXX.* circa terram. *Alius*, contra terram. *Vulg. terra.*

43. *H. Alius, Vul.* vobiſcum. *LXX.* in vobis.

45. *H.* & percuſſerunt eos, & contriverunt uſque ad chormah. *LXX.* & fugaverunt eos, & conciderunt eos uſque Herman. Et reverſi ſunt in caſtra. *Alius*, in occurſum eorum & perſequuti ſunt eos, ut fecerint apes. *Vulg. & perſecutus eſt eos uſque Horma.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Numerorum.

v. 2. Sic Baſilienſis., qui in textu habet οἱ ἀπεθάνομεν, quaſi lectionem LXX. In Editione autem Romana τῶν O. habetur ὄφελον ἀπεθάνομεν.

v. 7. παρήλθομεν ὥστε κατασκέψασθαι. Hanc incerti lectionem affert Baſilienſis, quæ optime cum Hebraïco conſonat.

v. 14. Hanc Aquilæ & Symmachi lectionem mutuamur ex Euſebii Demonſtratione Evangelica, p. 244. A. ἐν ἐγκάτῳ. Ita quoque vertit Aquila vocem קרב Exod. 3. 18.

v. 21. A. Σ. Θ. ὅτι ἐμπλησθήσεται πᾶσαν τὴν γῆν, &c. Ex Druſio.

v. 30. πλὴν Χαλέβ. Ita Baſilienſis, tacito Interpretis vel Interpretum nomine.

v. 33. βαστάζοντες. Sic Regiæ Catenæ & Edit. Rom. Ibid. ἕως ἂν τελειωθῶσι πτώματα ὑμῶν. Sic Baſilienſis tacito Interpretum nomine.

v. 36. Ἀλλ. κατὰ τῆς γῆς. Ex Baſil.

v. 43. Ἀλλ. μεθ᾽ ὑμῶν. Ex Baſil.

v. 45. Ἄλλος, εἰς συνάντησιν αὐτῶν, καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς, ὡσεὶ ποιήσαισαν αἱ μέλισσαι. Sic Baſilienſis. Hæc vero lectio cum Hebraïco non conſonat, ſed huc tranſlata eſt ex Deuteronomii cap. 1. v. 44.

Digitized by Google

CAPUT XV. NUMERORUM.

ריח ניחוח 3. O. ὀσμὴν εὐωδίας. Ἄλλοι, ὀσμὴν ἀναπαύσεως.

בלולה בשמן 6. O. ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ. Ἄλλος, ἀναπεφυραμένης ἐν ἐλαίῳ.

האזרח 13. O. αὐτόχθων. Ἄλλως, ὁ ἐγχώριος.

לכפר עליו ונסלח לו 28. O. ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ. Alii addunt, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ.

3. *H.* odorem quietis. *LXX. Vulg.* odorem ſuavitatis. *Alius*, odorem requiei.

6. *H.* confuſæ in oleo. *LXX.* refectæ in oleo. *Alius*, reſperſæ in oleo. *Vulg. qua conſperſa ſit oleo.*

13. *Heb. LXX.* indigena. *LXX. aliter*, inquilinus: *Vulg. indigena.*

28. *Heb.* ad expiandum ſuper eam ; & remittetur ei. *LXX.* exorare pro eo. *Alii addunt*, & remittetur ei. *Vulg. impetrabitque ei veniam, & dimittetur ei.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Numerorum.

v. 3. Ἄλλος, ὀσμὴν ἀναπαύσεως. Sic onus Codex. Vide ſupra, Levit. 1. 9. & 23. 18.

v. 6. Ex duobus Exemplaribus Mſſ. videtur eſſe Aq. Sym. & Theodotionis, ut ſupra, Levit. 2. 4.

v. 13. O. Ἄλλως, ὁ ἐγχώριος. Sic Baſilienſis alteram τῶν O. lectionem adfert. In Edit. Rom. legitur αὐτόχθων. Alterutra autem lectio ex alio Interprete deſumta videtur. Qua de re conſule ea quæ dicimus in Præliminaribus.

v. 28. Additamentum illud, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ, quod Hebraïco reſpondet נסלח לו habent quædam Exemplaria, ut fertur io Edit. Rom. veriſimileque eſt fuiſſe aſteriſco notatum in Hexaplis.

CAPUT XVI. NUMERORUM.

קראי מועד 2. O. σύγκλητοι βουλῆς. Ἄλλος, καλούμενοι εἰς καιρόν.

ויאמרו 3. O. Εἶπαν. Ἄλλοι, λέγουσιν.

רב־לכם A. Θ. πολὺ ὑμῖν. Σ. ἀρκείτω. O. ἐχέτω ὑμῖν.

זאת 6. O. τοῦτο. Ἄλλος, οὕτως.

רב־לכם 7. O. ἱκανούσθω. Ἄλλος, ἀρκείτω.

מארץ זבת 13. O. εἰς γῆν ῥέουσαν. Ἄλλος, ἐκ γῆς ῥεούσης.

כי־תשתרר עלינו O. ὅτι κατάρχεις ἡμῶν. Ἄλλος, κατατυραννεῖς γὰρ ἡμῶν βιαίως.

חמור 15. O. ἐπιθύμημα. Ἄλλος, δῶρον.

ויקחו איש מחתתו ויתנו עליהם אש 18. O. καὶ ἔλαβεν ἕκαστος τὸ πυρεῖον αὐτοῦ, καὶ ἐπέθηκαν ἐπ᾽ αὐτὰ πῦρ. Ἄλλος, λαβόντες δὲ ἕκαστος πυρεῖον ἴδιον, καὶ ἐπιθέντες εἰς αὐτὰ πῦρ.

ואם־בריאה 30. O. ἐν φάσματι. Ἄλλος, ἐν χάσματι. Ἄλλος φαντάσματι.

מתחתיהם 31. O. ὑποκάτω αὐτῶν. Ἄλλος ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῶν.

2. HEb. vocati conventus. *LXX.* ſenatores conſilii. *Alius*, vocati ad tempus. *Vul. qui tempore conſilii per nomina vocabantur.*

3 *H. LXX. Vulg.* dixeruot. *Alius*, dicunt.

H. multum vobis. *A. Th.* multum vobis. *S.* ſufficiat. *LXX. Vulg.* ſufficiat vobis.

6. *H. LXX. Vulg.*. hoc. *Alius*, ſic.

7. *H.* multum vobis. *LXX.* ſufficiat. *Alius*, ſatis ſit. *Vul. multum erigimini.*

13. *Hebr. & Alius*, e terra fluente. *LXX.* in terram flueotem. *Vulg. de terra, qua lacte & melle manabat.*

Heb. quia principem te facis ſuper nos. *LXX.* quoniam præes nobis. *Alius*, tyrannidem enim exerces in nos violenter. *Vulg. niſi & dominatus fueris in nobis.*

15. *H.* aſellum. *LXX.* deſiderium. *Alius*, donum. *Vulg. aſellum.*

18. & ceperuot unuſquiſque acerram ſuam: & dederunt ſuper eis ignem. *LXX.* & ſumpſit unuſquiſque thuribulum ſuum, & impoſuerunt ſuper ea ignem. *Alius*, accipieotes autem unuſquiſque thuribulum proprium, & imponentes ſuper ea ignem. *Vulg. quod cum feciſſent.*

30. *H.* & ſi creationem. *LXX.* in viſione. *Alius*, in hiatu. *Alius*, in phantaſmate. *Vul. ſin autem novam rem.*

31. *H.* ſub eis. *LXX.* de ſub eis. *Alius & Vulg.* ſub pedibus eorum.

ויזב

Digitized by Google

צפוי 38. O. περίθεμα. Αλλος, περιθεῖναι.

38. *H.* opertorium. *LXX.* circumpoſitionem. *Alius*, ad circumponendum. *Vulg. & affigat.*

השרפים 39. O. κατακεκαυμένοι. Αλλος, καυθέντες.

39. *H.* combuſti. *LXX. Alius*, combuſti. *Vulg. quos incendium devoravit.*

אל־העדה 46. O. εἰς τὴν παρεμβολήν. Αλλος, εἰς τὴν συναγωγήν.

46. *H.* ad cœtum. *LXX.* ad caſtra. *Alius*, ad ſynagogam. *Vulg. ad populum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Numerorum.

v. 2. Αλλ. καλούμενοι εἰς καιρόν. Sic Regius Codex unus.

v. 3. Αλλος, λέγοντες. Ex Baſilienſi.

Ibid. A. Th. πολὺ ὑμῖν. Σ. ἀρκείτω. Ex Baſil. Druſius illud, ἀρκείτω, quaſi Scholion adfert, ſed ſuſpicatur eſſe Symmachi, ut Baſilienſis confirmat.

v. 6. Αλλος, οὕτως. Ex Baſil.

v. 7. Αλλ. ἀρκείτω. Videtur haud dubie eſſe Symmachi, ut ſupra. Ex Baſil.

v. 13. Αλλ. ἐκ γῆς ῥεούσης. Ex Baſil.

Ibid. Αλλ. κατατυραννεῖς ἡμῶν βιαίως. Sic Baſil. tacito Interprete.

v. 15 Αλλος, δῶρον. Ex Baſil. O. ἐπιθύμημα. Uterque autem vocem חמור derivatam putabat, ab חמד *deſideravit*, mutato ר in ד Vulgata, *Aſellum*: nam חמור eſt Aſinus Hebraïce.

v. 18. Αλλος, λαβόντες δὲ &c. Ex Baſil.

v. 30. Αλλος, ἐν χάσματι. Sic Edit. Rom. ex Auguſtino. O. ἐν φάσματι, ex verbo ראה derivatum putantes præmiſſa propoſitione ב, בריאה · qui autem ἐν χάσματι vertit, videtur reſpexiſſe ad ea quæ poſtea geſta ſunt, cum hiatu terræ abſorptus eſt Core.

v. 31. Αλλ. ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῶν. Sic Baſilienſ. tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata.

v. 38. Αλλος, περιθεῖναι. Baſil.

v. 39. Αλλος, καυθέντες. Baſil.

v. 46. Αλλος, εἰς τὴν συναγωγήν. Ex Baſil. videtur eſſe reliquorum Interpretum, qui vocem עדה vertunt συναγωγήν, Levit. 3. 7.

CAPUT XVII. NUMERORUM.

מעלי 5. O ἀπ' ἐμοῦ. Αλλος, ἀπὸ σοῦ.

שקדים 8. οἱ λοιποὶ, ἀμύγδαλα. O. κάρυα.

5. DEſuper me. *LXX. Vulg.* a me. *Alius*, a te.

8. *H. Vulg.* amygdalas. *Reliqui.* amygdala. *LXX.* nuces.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Numerorum.

v. 5. ἀπὸ σοῦ. Sic quædam Exemplaria.

v. 8. οἱ λοιποὶ, ἀμύγδαλα. Ita Reg. Baſilienſis & Druſius ſine nomine: atque ita vertunt A. S. Gen. 43. 11. In hunc locum hæc habet Druſius. *Sic etiam Hieron. Ante in LXX. erat κάρυα. i. nuces. Nam in cenſu nucum amygdala. Dicimus autem ἀμύγδαλον & ἀμυγδάλη. Heracleon Epheſius, κάρυα ἐκάλουν καὶ τὰς ἀμυγδάλας, ἃ τὰ νῦν κάστανα. Ab hoc nomine verbum eſt apud Interpretes, ἐξαμυγδαλίω, inſtar amygdala torno: de quo alias.*

CAPUT XVIII. NUMERORUM.

וישרתוך 2. O. καὶ λειτουργείτωσάν σοι. Αλλος, καὶ ὑπουργείτωσάν σοι.

על־בני ישראל 5. O. ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. Αλλος, ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ.

עבדת מתנה 7. O. τῆς λειτουργίας δόματος. Αλλος, λειτουργίαν δόματος.

מתנה אתן את־כהנתכם τὸ Σαμ. καὶ δόματα δώσω τὰς ἱερατείας ὑμῶν. O. δόμα τῆς ἱερατείας ὑμῶν.

מקדש הקדשים 9. O. ἀπὸ ἡγιασμένων τῶν ἁγίων. O. ἀπὸ τῶν ἡγιασμένων. Αλλος, ἀπὸ τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων. Αλλος, ἀπὸ πάντων ἡγιασμένων.

2. HEb. *LXX. Vulg.* & miniſtrent tibi. *Alius*, & ſubminiſtrent tibi.

5. *H. Alius*, *& Vulg.* ſuper filios Iſraël. *LXX.* in filiis Iſraël.

7. *Heb.* ſervitium doni. *LXX.* miniſteria dationem. *Alius*, miniſterium doni. *Vulg. per Sacerdotes adminiſtrabuntur.*

Heb. ſervitium doni dabo ſacerdotium veſtrum. *Samar.* dona dabo ſacerdotia veſtra. *LXX.* dona ſacerdotii veſtri. *Vulg. per Sacerdotes adminiſtrabuntur.*

9. *Heb.* de ſanctitate ſanctitatum. *S.* de ſanctificato ſanctorum. *LXX.* de ſanctificatis. *Alius*, a ſancto ſanctorum. *Alius*, ab omnibus ſanctificatis. *Vulg. de iis qui ſanctificantur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Numerorum.

v. 2. Ἀλλος, καὶ ὑπουργείτωσάν σοι. Ex Baſil.
v. 5. Ἀλλος, , ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. Ex Baſil.
v. 7. Ἀλλος, λειτουργίαν δόματος. Idem.
Ibid. Τὸ Σαμαρ. καὶ δόματα δώσω τὰς ἱερατείας ὑμῶν. Sic tres Regii, quorum unus habet δόματι δώσεις. Omnes autem hanc notam adjiciunt, ἀντὶ τοῦ ὀφείλετε φυλάσσειν τὰς λειτουργίας ὑμῶν· ἐπειδὴ ὡς κατὰ δωρεὰν, καὶ κατ' ἐξαίρετον ἐδόθη ὑμῖν ἱερατεία. i. *ac ſi diceret, cuſtodire debetis miniſteria veſtra: quandoquidem vobis ſacerdotium doni ac prærogativæ loco datum eſt.*
v. 9. Σ. ἀπὸ ἡγιασμένου, &c. Has omnes lectiones ex Baſilienſi mutuamur.

CAPUT XIX. NUMERORUM.

ולגר הגר בתוכם 10. O. καὶ τοῖς προσηλύτοις προσκειμένοις. Ἀλλος, καὶ τοῖς προσηλύτοις προσκειμένοις ἐν μέσῳ ὑμῶν.

לא יטהר 12. O. οὐ καθαρὸς ἔσται. Ἀλλος, οὐ καθαρισθήσεται.

הזה 18. O. περιῤῥανεῖ. Ἀλλος, ἐπιῤῥανεῖ. Ἀλλος, περιῤῥαντιεῖ.

10. HEb. & peregrino peregrinanti in medio veſtrum. *LXX.* & proſelytis appoſitis. *Alius*, & proſelytis appoſitis in medio veſtrum. *Vulg. & advenæ, qui habitant inter eos.*

12. *H. LXX.* non mundus erit. *Alius*, non mundabitur. *Vulg. non poterit emundari.*

18. *H.* ſparget. *LXX. & Alius*, circumaſperget. *Alius & Vulg.* aſperget.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Numerorum.

v. 10. Ex duobus Mſſ.
v. 12. Ita Baſilienſis.
v. 18. Ἀλλος, ἐπιῤῥανεῖ. Ἀλλ. περιῤῥαντιεῖ. Sic quædam Exemplaria.

CAPUT XX. NUMERORUM.

ולו גוענו 3. O. ὄφελον ἀπεθάνομεν. Ἀλλος, ὄφελον ἀπωλόμεθα.

ובעירנו 4. O. κτήνη. Ἀλλος, τέκνα.
ויבא 6. O. ἦλθε. Ἀλλος, εἰσῆλθε.
אל־פני הסלע 10. O. ἀπέναντι τῆς πέτρας. Ἀλλος, ἐναντι κυρίου.
המה מי מריבה 13. O. τοῦτο τὸ ὕδωρ ἀντιλογίας. Ἀλλος, τοῦτο τὸ ὕδωρ λοιδορίας.
וימאן 21. O. καὶ οὐκ ἠθέλησεν. Ἀλλος, καὶ οὐκ ἠβουλήθη.
למי 24. O. ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Ἀλλος, ἐν τῷ ὕδατι.

3. HEbr. utinam obiiſſemus. *LXX.* utinam mortui eſſemus. *Alius & Vulg.* utinam periiſſemus.
4. *H. LXX. Vulg.* jumenta. *Alius*, filii.
6. *H. LXX.* venit. *Alius & Vulg.* ingreſſus eſt.
10. *Heb.* ad facies petræ. *LXX. Vulg.* ante petram. *Alius*, coram Domino.
13. *Heb.* iſtæ aquæ jurgii. *LXX.* hæc aqua contradictionis. *Alius*, hæc aqua contumeliæ. *Vulg. hæc eſt aqua contradictionis.*
21. *H.* & renuit. *LXX.* & noluit. *Alius & Vulg.* nec voluit.
24. *H.* in aquis. *LXX.* ſuper aqua. *Alius*, in aqua. *Vulg. ad aquas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Numerorum.

v. 3. Ἀλλ. ὤφελον ἀπωλόμεθα. Sic quædam Exemplaria. Videtur eſſe verſio alterius Interpretis, quem ſequitur Vulgata.
v. 6. Ἀλλος, εἰσῆλθε. Ex eodem.
v. 10. Ἀλλος, ἐναντι κυρίου. Ex Baſil.
v. 13. τοῦτο τὸ ὕδωρ λοιδορίας. Sic quædam Exemplaria.
v. 21. Ἀλλ. οὐκ ἠβουλήθη. Ex cod. Baſil.
v. 24. Ἀλλ. ἐν τῷ ὕδατι. Ex eodem.

CAPUT XXI. NUMERORUM.

דרך האתרים 1. A. Σ. ὁδὸν κατασκόπων. O. ὁδὸν Ἀθαρείν.

קצה 5. A. σικχαίνει. Σ. ἐνεκάκησεν. C. προσώχθισεν.

1. HEbr. *A. S.* viam exploratorum. *LXX.* viam Atharin. *Vulg. exploratorum viam.*

5. *H* abhorret. *A.* tædio afficitur. *S.* defecit. *LXX.* exhorruit. *Vulg. nauſeat.*

הקלקל Οἱ λοιποὶ, κούφω. Σ. διακένω.

Heb. Vulg. leviſſimo. *Reliqui*, levi. *LXX.* inaol.

על־נס 8. Ο. ἐπὶ σημείου. Ἄλλος, ἐφ' ὕψους.

8. *Heb.* ſuper vexillum. *LXX.* ſuper ſigoum. *Alius*, ſuper excelſum. *Vulg. pro ſigno.*

בעיי 11. Σ. ἐν τοῖς βουνοῖς. Ο. ἐν Ἀχελγαί.

11. *Heb.* in cumulis. *S.* in collibus. *LXX.* in Achelgai. *Vulg. in Ieabarim.*

11. Ο. ἐν Ἀχελγαί. Sic Baſil. ad marg. ἐν Ἀχελγαὶ ἐκ τοῦ πέραν ὅ ἐστιν ἐν ἐποικίαις Ἑβραίων.

11. *LXX.* in Achalgai. *Baſil. ad marg.* io Achelgai ex tranſitu, quod eſt in habitatiooibus Hebræorum.

12. Ο. ἐκεῖθεν ἀπῆραν &c. ad marg. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς Μωϋσῆν· μὴ ἐχθραίνετε τοῖς Μωαβίταις, καὶ μὴ συνάψητε πρὸς αὐτούς· οὐ γὰρ μὴ δῶ ὑμῖν ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν ἐν κλήρῳ. τοῖς γὰρ υἱοῖς Λὼτ δέδωκα τὸ ὄρος ἐν κλήρῳ.

12. *LXX.* Inde promoverunt,&c. *Baſil. ad marg.* & dixit Dominus ad Moyſen: Ne inimicitias habeatis cum Moabitis, & ne conjungamini cum illis: oon enim dabo vobis de terra eorum in ſorte. Nam filiis Lot dedi mootem in ſorte. *Deut.* 2. 9.

13. καὶ ἐκεῖθεν ἀπάραντες παρενέβαλον εἰς τὸ πέραν &c. Baſil. Καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων. σὺ παραπορεύῃ σήμερον τὰ ὅρια Μωὰβ τὴν Ἀροήρ, καὶ προσάξετε ἐγγὺς υἱῶν Ἀμμάν. μὴ ἐχθραίνετε αὐτοῖς καὶ μὴ συνάψητε πρὸς αὐτούς· οὐ γὰρ μὴ δῶ ἀπὸ τῆς γῆς υἱῶν Ἀμμὰν τοῖς ἐν κλήρῳ ὅτι τοῖς υἱοῖς Λὼτ δέδωκα αὐτὴν ἐν κλήρῳ. καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς φάραγγος Ζαρέθ, καὶ παρενέβαλον.

13. & inde promoventes caſtrametati ſunt trans &c. *Baſil.* Et dixit Dominus ad Moyſen dicens: Tu pertranſibis hodie termioos Moab Aroer: & adducetis prope vos Amman: ne inimicitias geratis cum eis, & ne conjungamini cum illis. Non enim dabo de terra filiorum Amman iis qui ſunt in ſorte: quia filiis Lot dedi eam in ſorte. Et profecti ſunt ex valle Zareth, & caſtrametati ſunt. *Deut.* 2. 19.

Καὶ τούτων μέμνηται Μωϋσῆς ἐν Δευτερονομίῳ· ἃ ἐν μόνοις τῶν Σαμαρειτῶν εὕρομεν. Hæc pertinent ad Numeros 11. 12.

Horum etiam meminit Moyſes in Deuteronomio: quæ in ſolis Samaritanorum libris reperimus.

ענו־לה 17. Ο. ἐξάρχετε. Ἄλλος, καταλέξατε.

17. *Heb.* reſpondete ei. *LXX.* præcinite. *Alius*, eoumerate. *Vulg. concinebant.*

הפסגה 20. Α. ἡ λαξευτή. Ο. τοῦ λελαξευμένου.

20. *Heb.* collis. *A.* exciſum. *LXX.* exciſi. *Vulg. Phaſga.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Numerorum.

v. 1. Ex Euſebio & Hieronymo de locis Hebraïcis p. 390. ubi locus corruptus eſt: nam ſic legitur, Ἀνθαρεμάθ, σωῖοδος τῶν κατασκόπων, &c. Verum ex levi mutatione; & germana ſyllabarum diviſione, totum reſtituas ſic: Ἀνθαρίμ. Ακ. Συμ. ὁδὸς τῶν κατασκόπων. In Latino autem Hieronymi legitur *Abetharim*; haud dubie pro, *Anetharim*. Locus Latine ſic habet. *Abetharim: pro quo Aquila & Symmachus, exploratorum viam interpretati ſunt.*

v. 5. Α. προσώχθισεν. Σ. ἐνεκάκησεν. Sic omnes MSS. atque ita vertunt ambo, Gen. 27. 46.

Ibid. οἱ λοιποὶ, κούφω. Ita Baſilienſis.

v. 8. ἐφ' ὕψους. Ex Baſil.

v. 11. Hieronym. de locis Hebraïcis p. 389. ubi Græca Euſebii ſic habent: Αιὴ, ἃ καὶ ἀχελγαί, ἐν τοῖς βουνοῖς. Supple Σ. ἐν τοῖς βουνοῖς: nam in Latinis Hieronymi ſic legitur: *Abie qua & Achalgai, pro hac Symmachus interpretatur:* in collibus.

Ibid. Tres verſus ſequentes ex Baſilienſi deſumſimus prout erant in Hebraïco textu Samaritano, quos Origenes ſecundum LXX. Interpretum verſionem huic loco adaptavit: ſunt autem excerpta ex Deuteronomii libro, quæ Samaritani in libri Numerorum ſeriem invexerant, prout reperitur etiam in hodierno Samaritano, ubi multa alia quæ in Baſilienſi non obſervantur, ex eodem Deuteronomio in Numerorum librum tranſlata deprehenduntur. Vide in Præliminaribus.

v. 17. Ἄλλος, καταλέξατε. Ex Baſil. Vide ſupra, Exod. 15. 21. Et infra 1. Reg. 21. 11.

v. 20. Ex Euſebio & Hieronymo de locis Hebraïcis ad vocem *Faſga* Græce φασγά. LXX. quoque Interpretes פסגה λαξευτὴν interpretantur, Deut. 4. 49.

CAPUT XXII. NUMERORUM.

בערבת מואב 1. Α. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τὴν πεδιάδα τῆς Μωάβ. Ο. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

1. Hebr. *Vulg.* in campeſtribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campeſtri Moab. *LXX. Th.* ad occidentem Moab.

מואב מפני 3. Ο. Μωὰβ ἀπὸ προσώπου. Ἄλλος, Βαλὰκ ἀπὸ προσώπου.

3. *H.* Moab a faciebus. *LXX.* Moab a facie. *Alius*, Balac a facie. *Vulg. vacat.*

עצום הוא ממני 6. Ο. ἰσχυρότερός μου ἐστί. Ἄλλος, ἰσχύει οὗτος ἢ ἡμεῖς.

6. *H.* oſſeus iſte præ me. *LXX.* fortior me eſt. *Alius*, fortior eſt hic nobis. *Vulg. fortior me eſt.*

להלחם 11. Ο. πατάξαι. Αλλος, ἐκπολεμῆσαι.

לשטן 22. Α. σατάν. Ο. διαβαλεῖν. Θ. ἀντικεῖσθαι.

את־האתו להטתה הדרך ויעמד 23. Α. τὴν ὄνον αὐτοῦ ἐκκλῖναι αὐτὴν τὴν ὁδόν. καὶ ἔστη. Ο. ἐν τῇ ῥάβδῳ τοῦ ἐκκλῖναι αὐτήν. καὶ ἔστη. Ο. Αλλως, ἐν τῇ ῥάβδῳ αὐτοῦ τοῦ εὐθῦναι αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ ἔστη.

יהוה 31. Ο. κυρίου. Αλλος, Θεοῦ.

לשטן 32. Ο. ἐναντιοῦσθαι. Θ. ἀντικεῖσθαι. Ο. ἄλλως, εἰς διαβολήν.

אם־רע בעיניך 34. Ο. εἰ μή σοι ἀρέσκει. Αλλος, εἰ μή σοι ἀρέσκει. Αλλος, εἰ μή σοι δοκεῖ.

אתו תדבר 35. Ο. τοῦτο φυλάξῃ λαλῆσαι. Αλλος, αὐτὸ ποιήσεις.

11. *Heb.* pugnare. *LXX.* percutere. *Alius*, debellare. *Vulg. pugnans abigere.*

22. *Heb.* in adverſarium. *A.* ſatan. *LXX.* differre. *Th.* obſtare. *Vulg. contra Balaam.*

23. *Hebr. & A.* aſinam ad declinare faciendum eam viam. Et ſtetit. *LXX.* in virga ad declinare faciendum eam. Et ſtetit. *LXX. aliter*, in virga ad dirigendum eam in via. Et ſtetit. *Vulg. & vellet eam ad ſemitam reducere. Stetit.*

31. *H. LXX.* Domini. *Alius*, Dei. *Vulg. vacat.*

32. *Heb.* in adverſarium. *LXX.* adverſari. *Th.* obſtare. *LXX. aliter*, in dilationem. *Vulg. ut adverſarer.*

34. *H.* ſi malum in oculis tuis. *LXX.* ſi tibi non ſatisfaciat. *Alius*, ſi tibi non placet. *Alius*, ſi tibi non videtur. *Vulg. vacat.*

35. *H.* illud loqueris. *LXX.* hoc obſervabis loqui. *Alius*, ipſum facies. *Vulg. cave ne aliud, quam precepero tibi, loquaris.*

Notæ & variæ Lectiones ad cap. XXII. Numerorum.

v. 1. Euſebius de locis Hebraïcis in Editione Hieronymiana, p. 392. ſic habet Αραβὼθ Μωάβ, ἔνθα δεύτερον ἠριθμήθη ὁ λαὸς πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ ἐπὶ τὴν πεδιάδα τῆς Μωάβ. Quæ vitio certe laborant, & ſic haud dubie reſtituenda. Αραβὼθ Μωάβ, ἔνθα δεύτερον ἠριθμήθη ὁ λαός. Α. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τὴν πεδιάδα τῆς Μωάβ Sic autem legendum eſſe patet, ex verſione Hieronymi, quæ ſic habet. *Araboth Moab, ubi ſecundo numeratus eſt populus: quod Aquila interpretatur humilia, ſive aqualia Moab: hanc habens conſuetudinem, ut eremum propter planiciem, ὁμαλὴν, id eſt, aqualem interpretetur & planam. Denique Symmachus pro Araboth Moab, campeſtria Moab tranſtulit.* Aſſeritur item hæc lectio ex iis quæ infra dicimus ad Cap. 1. v. 7. Deuteronomii.

v. 3. Αλλ. Βαλὰκ ἀπὸ προσώπου. Sic Baſil.

v. 6. Αλλ. ἰσχύει οὗτος ἢ ἡμεῖς. Ex eodem.

v. 11. Αλλ. ἐκπολεμῆσαι. Ex Baſil.

v. 22. Lectio Aquilæ, σάταν, Latine effertur apud Procopium, qui ſic habet: *Hebraiſmus quidem, impedire: Aquilas vero, Satan, habet: Theodotion, obſtare.* Baſilienſis ad Theodotionem, ἀντικεῖσθαι.

v. 23. Α. τὴν ὄνον, &c. Ex Baſilienſi.

Prima lectio LXX. Interpretum ſic habetur in eodem Codice. Sequens vero eſt Editionis Romæ.

v. 31. Αλλ@, Θεοῦ. Ex Baſil.

v. 32. LXX. ἐναντιοῦσθαι. Ex Baſilienſi. In Editione autem Romana legitur, εἰς διαβολήν. Theodot. ἀντικεῖσθαι. Ex eodem Baſil.

v. 34. Αλλ@, εἰ μή σοι ἀρέσκει. Αλλ@, εἰ μή σοι δοκεῖ. Ex Baſilienſi. εἰ μή σοι ἀρέσκει, videtur eſſe Symmachi, qui ſimile dictum Hebraïcum ita vertit ſupra, Exod, 21. 8.

v. 36. Αλλ@, αὐτὸ ποιήσεις. Ex Baſilienſi.

CAPUT XXIII. NUMERORUM.

מנה 10. Ο. ἐξηκριβάσατο. Αλλος, ἐξιχνιάσατο.

אתו 12. Ο. τοῦτο. Αλλος, ταῦτα.

הפסגה 14. Α. λελαξευμένου. Ο. λελαξευμένου.

ויכזב 19. Ο. διαρτηθῆναι. Αλλος, καὶ διαψεύσεται. Αλλος, ἵνα ψεύσηται.

ויתנחם Ο. ἀπειληθῆναι. Αλλος, ἵνα μετανοήσῃ.

תרועת מלך 21. Σ. σημεῖον. Ο. τὰ ἔνδοξα ἀρχόντων. Θ. σάλπιγξ.

10. *Hebr.* numerabit. *LXX.* accurate computavit. *Alius*, inveſtigavit *Vul. dinumerare poſſit.*

12. *H.* illud. *LXX.* hoc. *Alius*, hæc. *Vulg. vacat.*

14. *Heb.* collis. *A.* exciſam. *LXX.* exciſi. *Vulg. Phaſga.*

19. *H. Vulg.* ut mentiatur. *LXX.* ut ſuſpendatur. *Alius*, & mentietur. *Alius*, ut mentiatur.

Heb. Alius, ut pœniteat eum. *LXX.* minas patiatur. *Vulg. ut mutetur.*

21. *Heb.* triumphus Regis. *S.* ſignum. *LXX.* præclara principum. *Th.* tuba. *Vulg. clangor victoria Regis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Numerorum.

v. 10. Αλλ@, ἐξιχνίασε. Ex Baſilienſi.

v. 12. Αλλ. ταῦτα. Ex eodem.

v. 14. Ex Hieronymo. Vide ſupra, Cap. 21. v. 20.

v. 19. Αλλ@, καὶ διαψεύσεται. Αλλ@, ἵνα ψεύσηται. Ex eodem.

Ibid. ἵνα μετανοήσῃ. Ex eod.

v. 21. Σ. σημεῖον. Θ. σάλπιγξ. Procopius, p. 420. Sym. *ſignum, Theodotion, tuba.*

CAPUT XXIV. NUMERORUM.

פניו 1. Ο. τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ἄλλος, τὴν ὄψιν αὐτοῦ.

יזל מים מדליו וזרעו 7. Σ. ὕδατα . . . . . . Ο. ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ.

וירם מאגג מלכו Σ. καὶ ὑψωθήσεται ὑπὲρ Γὼγ βασιλεὺς αὐτοῦ. Ο. καὶ ὑψωθήσεται ἡ Γὼγ βασιλεία.

אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב 17. Α. ὄψομαι αὐτὸν καὶ οὐ νῦν, προσκοπῶ αὐτόν, ἀλλ' οὐκ ἐγγύς. Σ. ὁρῶ αὐτόν, ἀλλ' οὐκ ἐγγύς. Ο. δείξω αὐτῷ, καὶ οὐχὶ νῦν· μακαρίζω, καὶ οὐκ ἐγγίζει.

וקם שבט Σ. ἀναστήσεται σκῆπτρον. Ο. ἀναστήσεται ἄνθρωπος.

ומחץ פאתי מואב Σ. καὶ παίσει κλίματα Μωάβ. Ο. θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάβ.

וקרקר Σ. ἐξερευνήσει. Ο. προνομεύσει.

1. Hebr. facies ejus. *LXX.* faciem ſuam. *Alius & Vulg.* vultum ſuum.

7. *H.* fluet aqua de ſitulis ejus, & ſemen ejus. *S.* aquas rigantes, & incrementum adjuvantes. *LXX.* egredietur homo de ſemine ejus. *Vulg. fluet aqua de ſitula ejus.*

Heb. & exaltabitur præ Agag rex ejus. *S.* & exaltabitur ſuper Gog rex ejus. *LXX.* & exaltabitur Gog regnum. *Vulg. tolletur propter Agag rex ejus.*

17 *H.* videbo eum, & non nunc; intuebor eum, & non prope. *A.* videbo illum, & non nunc; proſpiciam illum, ſed non prope. *S.* video ipſum, ſed non prope. *LXX.* oſtendam ei, & non modo; beatifico, & non appropinquat. *Vulg. videbo eum, ſed non modo; intuebor illum, ſed non prope.*

H. & ſurget virga. *S.* exſurget ſceptrum. *LXX.* exſurget homo. *Vulg. conſurget virga.*

H. & configet angulos Moab. *S.* & percutiet climata Moab. *LXX. Vulg.* & percutiet duces Moab.

H. & deſtruet. *S* & inveſtigabit. *LXX.* prædabitur. *Vulg. vaſtabitque.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Numerorum.

v. 1. τὴν ὄψιν αὐτοῦ. Ex Baſilienſi.

v. 7. Procopius p. 420. hæc notat: Ejus loco quod dicitur, *Et prodibit homo*, poſuit Symmachus, *aquas rigantes, & incrementum adjuvantes.* Quid legerint LXX. qui ita verterunt, non in promtu eſt divinare. Sed neque Symmachi verſio, cujus Græca non habemus, ita facile percipitur.

Ibid. Σ. καὶ ὑψωθήσεται ὑπὲρ Γὼγ βασιλεὺς αὐτοῦ. Sic ex Mſſ. noſtris recte. Druſius legerat, καὶ ὑψωθήσεται ὑπὲρ Ὀγ βασιλεὺς αὐτοῦ. Baſilienſis item, ὑπὲρ Γώγ.

v. 17. Α. ὄψομαι αὐτὸν &c. Ex Demonſtratione Evang. Euſebii.

Ibid. Σ. ἀναστήσεται σκῆπτρον. Sic Mſſ. Regii & Druſius. Eamdem vocem שבט ἐξουσία vertit Symmachus Gen. 49. 10. Et Aquila ibidem σκῆπτρον.

Ibid. Σ. καὶ παίσει κλίματα Μωάβ. Sic omnes Mſſ. Regii. Druſius legerat, τὸ κλίμα.

Ibid. Σ. ἐξερευνήσει. Sic omnes Mſſ. Druſius. ἐρευνήσει.

Cap. XXV. Numerorum. Ex Cod. Colb. 3084.

2. ÷ αὐτῶν ⁝ καὶ προσεκύνησαν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. 3. καὶ ἐτελέσθη Ἰσραὴλ τῷ Βεελφεγώρ, καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος τῷ Ἰσραήλ. 4. καὶ εἶπεν κύριος τῷ Μωσῇ, λάβε πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ παραδειγμάτισον αὐτοὺς ※ τῷ ⁝ κυρίῳ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου, καὶ ἀποστραφήσεται ἡ ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἀπὸ Ἰσραήλ. 5. καὶ εἶπεν Μωσῆς ταῖς φυλαῖς Ἰσραήλ· ἀποκτείνατε ἕκαστος τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ τὸν τετελεσμένον τῷ Βεελφεγώρ. 6. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐλθὼν προσήγαγεν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν Μαδιανῖτιν ἐναντίον Μωσῆ καὶ ἐνώπιον πάσης συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραήλ, αὐτοὶ δὲ ἔκλαιον παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. 7. καὶ ἰδὼν

2. ÷ EOrum ⁝ & adoraverunt idola eorum: 3. & initiatus eſt Iſrael Beelphegor, & iratus eſt furore Dominus in Iſrael. 4. Et dixit Dominus Moyſi: Accipe omnes Principes populi, & oſtenta eos Domino contra ſolem, & avertetur ira furoris Domini ab Iſrael. 5. Et dixit Moſes tribubus Iſrael: Occidite unuſquiſque proximum ſuum initiatum Beelphegor. 6. Et ecce homo filiorum Iſrael veniens adduxit fratrem ſuum ad Madianitidem in conſpectu Moyſi, & in conſpectu omnis ſynagogæ filiorum Iſrael: ipſi autem flebant ad oſtium tabernaculi teſtimonii. 7. Et videns Phinees filius Eleazar, filii Aaron ſacerdotis exſurrexit de medio Synagogæ, & accipiens Siromaſten in manu ※ ſua ⁝ 8. ingreſſus eſt poſt ho-

Φινεὲς υἱὸς Ἐλεάζαρ, υἱοῦ Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, ἐξανέστη ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς, καὶ λαβὼν σειρομάστην ἐν τῇ χειρὶ ※ αὐτοῦ: 8. εἰσῆλθεν ὀπίσω τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ἰσραηλείτου εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἀπεκέντησεν ἀμφοτέρους τόν τε ἄνθρωπον τὸν Ἰσραηλείτην καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς μήτρας αὐτῆς. καὶ ἐπαύσατο ἡ πληγὴ ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. 9. καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες ἐν τῇ πληγῇ Δ. καὶ Κ. χιλιάδες.

minem Iſraelitam in caminum, & transfodit utroſque, hominem Iſraelitam & mulierem per vulvam ejus. Et ceſſavit plaga a filiis Iſrael. 9. Et fuerunt mortui in plaga quatuor & viginti millia.

10. Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων. 11. Φινεὲς υἱὸς Ἐλεάζαρ υἱοῦ Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως κατέπαυσεν τὸν θυμόν μου ἀπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ζηλῶσαι ÷ αὐτόν: τὸν ζῆλόν μου ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐξανάλωσα τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐν τῷ ζήλῳ μου. 12. οὕτως εἰπόν, ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτῷ ※ διαθήκην εἰρήνης μου. 13. καὶ ἔσται αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν διαθήκη ἱερατίας αἰωνίας, ἀνθ' ὧν ἐζήλωσεν τῷ θεῷ αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσατο περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

14. τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ἰσραηλείτου τοῦ πεπληγότος, ὃς ἐπλήγη μετὰ τῆς Μαδιανίτιδος, Ζαμβρεὶ υἱὸς Σαλὼμ ἄρχων οἴκου πατριᾶς Συμεών. 15. Καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ τῇ πεπληγυίῃ τῇ Μαδιανίτιδι Χασβεὶ θυγάτηρ Σοὺρ ἄρχοντος ἔθνους Ἰσομμὸθ οἴκου πατριᾶς τῶν Μαδιάν ἐστιν. 16. καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωσῆν λέγων ÷ λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ λέγων: 17. ἐχθραίνετε τοῖς Μαδιηναίοις, καὶ πατάξατε αὐτούς. 18. ὅτι ἐχθραίνουσιν αὐτοὶ ὑμῖν ἐν δολιότητι ※ αὐτῶν: ὅσα δολιοῦσιν ὑμᾶς διὰ Φογώρ, καὶ διὰ Χασβεὶ θυγατέρα ἄρχοντος Μαδιάμ, ἀδελφὴν αὐτῶν, τὴν πεπληγυῖαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πληγῆς διὰ Φογώρ.

10. Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: 11. Phinees filius Eleazar filii Aaron ſacerdotis ſedavit furorem meum ab Iſraelitis, zelando ÷ eum: zelum meum in eis, & non conſumpſi filios Iſrael in zelo meo. 12. Sic dicito: Ecce ego do illi ※ teſtamentum pacis meæ: 13 Et erit ei & ſemini ejus poſt eum teſtamentum ſacerdotii ſempiterni, pro eo quod zelavit Deo ſuo, & depropitiavit pro filiis Iſrael. 14. Nomen autem hominis Iſraelitæ percuſſi, qui percuſſus eſt cum Madianitide. Zambri filius Salom, princeps domûs familiæ Symeon. 15. Et nomen mulieri, quæ percuſſa eſt, Madianitidi, Chaſbi filia Sur principis gentis Iſommoth domûs familiæ filiorum Madian eſt. 16. Et locutus eſt Dominus ad Moſen, dicens ÷ loquere filiis Iſrael, dicens: 17. Hoſtes eſtote Madianitis, & percutite eos: 18. quoniam hoſtes ſunt vobis in dolo ※ ſuo: quæcumque decipiunt vos per Phogor & per Chaſbi filiam principis Madian, ſororem eorum, quæ percuſſa eſt in die plagæ propter Phogor.

CAPUT XXV. NUMERORUM.

ויצמד 3. Ο. ἐτελέσθη. Ἄλλος, ἐζευγίσθη.

והוקע 4. Α. καὶ ἀνάπηξον. Σ. καὶ κρέμασον. Ο. καὶ παραδειγμάτισον.

הנצמדים 5 Α. μυηθέντας. Ο. τὸν τετελεσμένον.

רמח 7. Α. κόντον. Σ. δόρυ. Ο. σειρομάστην.

הקבה 8. Α. τὸ τέγος. Σ. τὸ πορνεῖον, al. πορνεῖον. Ο. κάμινον.

הכבה 18. Ο. πεπληγυῖαν. Ἄλλος, πληγεῖσαν.

3. Heb. & conjunxit ſe. *LXX.* & initiatus eſt. *Alius*, & jugatus eſt. *Vulg. initiatuſque eſt.*

4. *Heb:* & ſuſpendere fac. *A.* & confige: *S. & Vulg.* & ſuſpende. *LXX.* & oſtenta.

5. *H.* conjugantes ſe. *A.* initiatos. *LXX.* initiatum. *Vulg. qui initiati ſunt.*

7. *H.* lanceam. *A.* contum. *S:* haſtam. *LXX.* Siromaſtem. *Vulg. arrepto pugione.*

8. *H. Vulg.* lupanar. *A.* tectum. *S.* fornicem. *LXX.* caminum.

18. *Heb. & Alius*, percuſſam. *LXX. Vulg.* quæ percuſſa fuerat.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Numerorum.

v. 3. Ἄλλος, ἐξωργίσθη. Ex Baſilienſi.

v. 4. A. καὶ ἀνάπηξον. Σ. καὶ κρέμασον. Sic Baſilienſis & Druſius. Alii Codices habent ad Aquilam, ἀνάπληξον, minus recte.

v. 5. Baſil habet, ἀμυηθέντας, mendoſe ut liquet, pro A. μυηθέντας.

v. 7. A. κόντον. Σ. δόρυ. Sic omnes Mſſ. & Druſius. In Mſſ. Oxonienſi, teſte Briano waltono, legitur τεγο-καμινοπορνεῖον, ubi tres Verſiones A. S. O. in una voce concluduntur.

v. 8. A. τὸ τέγος. Σ. τὸ πορνεῖον. Sic Baſil. & alii. Nobilius legit ad Symmachum πυργίον, perperam. Aliquot Codices habent, πυρεῖον, male. Alteri lectioni favet etiam Procopius p. 423 Καμινεῖον, enim, ait, *Aquilas quidem, tectum; Symmachus vero, proſtibulum, expoſuit.*

v. 18. Ἄλλος, πληγεῖσαν. Ex Baſil.

Ex Numerorum Cap. XXVI. deſunt, ex eodem Cod. Collb. 3084.

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν πληγὴν καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωσῆν καὶ πρὸς Ελεάζαρ υἱὸν Ααρὼν τὸν ἱερέα λέγων· λάβε τὴν ἀρχὴν πάσης συναγωγῆς ἀπὸ κ ἔτους καὶ ἐπάνω, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν· πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος παρατάξασθαι ἐν Ισραὴλ, καὶ ἐλάλησε . . . .

ET factum eſt poſt plagam, & locutus eſt Dominus ad Moyſen & ad Eleazar filium Aaron Sacerdotem dicens: Accipe principium totius Synagogæ a viginti annis & ſupra, per domos familiarum ſuarum: omnis qui procedit ad ſtandum in acie in Iſrael. Et locutus eſt . . . .

CAPUT XXVI. NUMERORUM.

הכהן אתם 3. O. ὁ ἱερεύς. Alius addit, αὐτοῖς, Alius μετ' αὐτῶν.

בערבת מואב A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Μωάβ. O. ἐν ἀραβὼθ Μωάβ. Θ. ἐν δυσμαῖς Μωάβ.

היצאים 4. O. ἐξελθόντες. Ἄλλος, ἐκπορευόμενοι.

לפקדיהם 22. O. κατ' ἐπίσκεψιν. Ἄλλος, κατὰ σκοπήν. Ἄλλος, κατ' ἐπισκοπήν.

ואלה פקודי הלוי 57. O. καὶ υἱοὶ Λευί. Ἄλλος, καὶ οἱ ἐπισκεμμένοι Λευί.

בתוך בני 62. O. ἐν τοῖς υἱοῖς. Ἄλλος, ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν.

בערבות מואב 63. A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Μωάβ. O. ἐν Αραβὼθ Μωάβ. Θ. ἐν δυσμαῖς Μωάβ.

3. HEb. Sacerdos cum eis. *LXX.* Sacerdos. *Alius addit*, eis. *Alius*, cum eis. *Vulg. Sacerdos.*

H. Vulg. in campeſtribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campeſtri Moab. *LXX.* in Araboth Moab. *Th.* in occidente Moab.

4. *H.* egredientibus. *LXX.* qui exierunt. *Alius*, qui egreſſi ſunt. *Vulg. vacat.*

22. *Hebr.* ad viſitatos ſuos. *LXX.* ſecundum recognitionem. *Alius*, ſecundum luſtrationem. *Alius*, ſecundum viſitationem. *Vulg. numerus.*

57. *H.* & iſti viſitati Levi. *LXX.* & filii Levi. *Alius*, & luſtrati Levi. *Vul. hic quoque eſt numerus filiorum Levi.*

62. *H. & Alius*, in medio filiorum. *LXX.* in filiis. *Vulg. inter filios.*

63. *Heb. Vulg.* in campeſtribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campeſtri Moab. *LXX.* in Araboth Moab. *Th.* in occidente Moab.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Numerorum.

v. 3. Al. αὖθις. Al. μετ' αὐτῶν. Ex Baſilienſi.

Ibid. & v. 63. Euſebius de locis Hebraïcis ad vocem, Ἀραβὼθ Μωάβ. Vide ſupra Notam ad Cap. 22. v. 1.

v. 4. Ἄλλος, ἐκπορευόμενοι. Ex Baſil.

v. 22. Ἄλλος, κατὰ σκοπήν. Baſil.

v. 57. Ἀλλ. καὶ οἱ ἐπισκεμμένοι Λευί. Baſil.

v. 62. Ἀλλ. ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν. Baſil.

CAPUT XXVII. NUMERORUM.

ובן אין לו 8. O. καὶ υἱὸς μὴ ᾖ αὐτῷ. Ἄλλος, υἱοὺς μὴ ἔχῃ.

את־נחלתו O. τὴν κληρονομίαν. Ἄλλος, τὸ κλῆρον.

וירש אתה 11. O. κληρονομῆσαι τὰ αὐτοῦ. Ἄλλος, κληρονομήσεται αὐτήν.

במריבת 14. O. ἐν τῷ ἀντιπίπτειν. Ἄλλος, ἐν τῷ ἀντέπειν.

במשפט האורים 21. Οἱ λοιποὶ, τὴν κρίσιν τῶν φωτισμῶν. O. τὴν κρίσιν τῶν δήλων.

8. HEb. & filius non ei. *LXX.* & filius non fuerit ei. *Alius*, filios non habuerit. *Vul. abſque filio.*

Hebr. hæreditatem ejus *LXX.* hæreditatem. *Alius*, ſortem. *Vulg. ad filiam ejus tranſibit hæreditas.*

11. *Heb.* & hæreditabit eam. *LXX.* ad hæreditandum ea quæ ipſius ſunt. *Alius*, hæreditabit illum. *Vulg. dabitur hæreditas.*

14. *H.* in jurgio. *LXX.* cum obſiſteret. *Alius*, cum contradiceret. *Vulg. in contradictione.*

21. *Heb.* in judicio Urim. *Reliqui*, judicium illuminationum. *LXX.* judicium manifeſtorum. *Vul. conſulet Dominum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Numerorum.

v. 8. Ἀλλ. υἱοὺς μὴ ἔχῃ. Baſil.
Ibid. Ἄλλος, τὸν κλῆρον.
v. 11. Ἀλλ. κληρονομήσετε αὐτόν. Ita Baſil.

v. 14. Ἀλλ. ἐν τῷ ἀντιτείνειν. Baſil.
v. 21. Οἱ λοιποὶ, τὴν κρίσιν τῶν φωτισμῶν. Ita Druſius. Vide quæ diximus ad Levit. 8. 8.

CAPUT XXVIII. NUMERORUM.

1. O. Καὶ ἐλάλησεν &c. ad marg. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν, οἱ ὀφθαλμοί σου ἴδοσαν ὅσα ἐποίησεν τοῖς δυσὶ βασιλεῦσιν· οὕτως ποιήσει κύριος πάσαις τὰς βασιλείαις, εἰς ἃς σὺ διαβαίνεις ἐκεῖ οὐ φοβηθήσῃ, κύριος ὁ θεός σου αὐτὸς πολεμήσει αὐτοὺς μεθ' ὑμῶν.

καὶ ταῦτα κεῖται ἐν τῷ δευτερονομίῳ.

ההין 5. O. εἶν. Ἄλλος, εἶν οἴνου. Ἄλλος, εἶν μέτρου τοῦ οἴνου.

תעשה 8. O. ποιήσεις, Ἄλλος, ποιήσετε, & infra, ποιήσονται.

תקריבו 11. O. προσάξετε. Ἄλλος, προσάξεις.

והקרבתם 27. O. καὶ προσάξετε. Ἄλλος, καὶ ποιήσετε.

1. LXX. & locutus eſt &c. *Baſil. ad marg.* Et dixit ad eum: Oculi tui viderunt quæcumque fecit duobus regibus; ſic faciet Dominus omnibus regnis, in quæ tu tranſibis illuc: Ne timueris, Dominus Deus tuus ipſe debellabit eos vobiſcum.

Hæc etiam jacent in Deuteronomio. (3. 21.)

5. *H. Vulg.* hin *LXX.* In. *Alius*, In vini. *Alius*, In menſuræ vini.

8. *H. LXX.* facies. *Alius*, facietis, *& infra*, facient. *Vulg. offeretis.*

11. *H.* accedere facietis. *LXX. Vulg.* offeretis. *Alius*, offeres.

27. & accedere facietis. *LXX.* & offeretis. *Alius*, & facietis. *Vulg. offeretiſque.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Numerorum.

v. 1. Hunc locum ex Deuteronomio huc tranſlatum mutuamur ex Codice Baſilienſi, cum nota Origenis ſubjuncta. Etſi vero hic non moneat quare hunc locum deſcripſerit: id ex præcedentibus liquet, ut ſupra monuimus, Cap. 13. v. 1. Nimirum hæc & ſimilia loca ex Deuteronomio in librum Numerorum tranſlata in Samaritano legebantur. Origenes autem ſecundum Verſionem LXX. Interpretum in libro Numerorum ſuo loco, ut erant in Samaritano, deſcripſit: & quidem, ut videtur, ad marginem Hexaplorum. Hic tamen locus non habetur in hodierna Samaritana Numerorum Scriptura.

v. 5. Ἄλλος, εἶν οἴνου. Hæc lectio, ut & ſequentes hujus Capitis ex Baſilienſi Codice prodeunt.

Ex Cap.

Digitized by Google

Ex Cap. Numerorum XXIX. ut habetur in Cod. Colb. 3084.

12. ...... ἑορτάσετε αὐτὴν ἑορτὴν κυρίῳ ζ. ἡμέρας. 13. καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα κάρπωμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ※ τῷ: κυρίῳ· τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ μόσχους ἐκ βοῶν γ'. καὶ ι'. κριοὺς β'. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ'. καὶ ι'. ἄμωμοι ἔσονται. 14. αἱ θυσίαι αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ. γ'. δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνὶ τοῖς τρισὶν καὶ ι'. μόσχοις. καὶ β'. δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνὶ ἐπὶ τοὺς β'. κριούς. 15. δέκατον δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ ἐπὶ τοὺς δ'. καὶ ι'. ἀμνούς. 16. καὶ χίμαρρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντὸς αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

17. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ μόσχους ※ ἐκ βοῶν: ιβ'. καὶ κριοὺς β'. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ'. καὶ ι'. ἀμώμους. 18. ἡ θυσία αὐτοῦ καὶ ἡ σπονδὴ αὐτοῦ τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς, καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατ' ἀριθμὸν αὐτοῦ, κατὰ τὴν σύγκρισιν ÷ αὐτοῦ: 19. καὶ χίμαρρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός, αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

20. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ γ'. μόσχους ια'. κριοὺς β'. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ' καὶ ι'. ἀμώμους. 21. ἡ θυσία αὐτοῦ καὶ ἡ σπονδὴ αὐτοῦ τοῖς μόσχοις ÷ καὶ: τοῖς κριοῖς, καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατ' ἀριθμὸν αὐτοῦ, κατὰ τὴν σύγκρισιν ÷ αὐτοῦ: 22. καὶ χίμαρρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός, αἱ θυσίαι αὐτοῦ καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

23. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ δ'. μόσχους ι'. κριοὺς β'. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ'. καὶ ι'. ἀμώμους 24. αἱ θυσίαι αὐτοῦ καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτοῦ τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς, καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατ' ἀριθμὸν αὐτοῦ, κατὰ τὴν σύγκρισιν ÷ αὐτῶν: 25. καὶ χίμαρρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός, αἱ θυσίαι αὐτοῦ καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

26. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ, μόσχους θ'. κριοὺς β'. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους β'. ἀμώμους. 27. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατ' ἀριθμὸν αὐτοῦ, κατὰ τὴν σύγκρισιν ÷ αὐτῶν: 28. καὶ χίμαρρον ἐξ αἰγῶν περὶ ἁμαρτίας ἕνα, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτοῦ. 29. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ϛ'. μόσχους η'. κριοὺς β'. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ'. καὶ ι'. ἀμώμους. 30. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατ' ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν ÷ αὐτῶν: 31. καὶ

12. ...... Celebrabitis eam ſolemnitatem Domino, ſeptem diebus. 13. Et offeretis holocauſtomatâ, oblationem in odorem ſuavitatis Domino. Die prima vitulos ex bobus tres & decem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim, ſine macula erunt. 14. ſacrificia eorum ſimila refecta in oleo, tres decimas vitulo uni, tribus & decem vitulis, & duas decimas arieti uni, in duos arietes. 15. Decimam, decimam agno uni, in quatuordecim agnos. 16. & hircum ex capris unum pro peccato præter holocauſtoſin jugem, ſacrificia eorum, & libamina eorum.

17. Et die ſecunda vitulos ※ ex bobus: duodecim, & arietes duos, agnos anoiculos quatuordecim immaculatos: 18. Sacrificium eorum, & libamen eorum, vitulis, & arietibus, & agois juxta numerum eorum, juxta ritum ÷ eorum: 19. & hircum ex capris unum pro peccato præter holocauſtoſim jugem: ſacrificia eorum & libamina eorum.

20. Die tertia vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim ſine macula. 21. ſacrificium eorum & libamen eorum, vitulis ÷ &: arietibus, & agnis, juxta numerum eorum, juxta ritum ÷ eorum: 22. & hircum ex capris unum pro peccato, præter holocauſtoſim jugem: ſacrificia eorum & libamina eorum.

23. Die quarta, vitulos decem, arietes duos, agoos anniculos quatuordecim ſine macula: 24. ſacrificia eorum & libamina eorum vitulis & hircis & agnis, juxta numerum eorum, juxta ritum ÷ eorum: 25. & hircum ex capris unum pro peccato, præter holocauſtoſim jugem: ſacrificia eorum & libamina eorum.

26. Die quinta, vitulos oovem, arietes duos, agnos anniculos duos immaculatos. 27. ſacrificia eorum & libamina eorum vitulis & hircis & agois juxta numerum eorum, juxta ritum ÷ eorum: 28. & hircum ex capris pro peccato unum, præter holocauſtoſim jugem: ſacrificia eorum & libamina eorum.

29. Die ſexta, vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim ſine macula: 30. ſacrificia eorum & libamina eorum vitulis & arietibus & agnis juxta numerum eorum, juxta ritum ÷ eorum. 31. & hircum ÷ ex capris: pro peccato unum, præter holocauſtoſim jugem: ſacrificia eorum & libamina eorum.

χίμαῤῥον ÷ ἐξ αἰγῶν· περὶ ἁμαρτίας ἕνα, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντὸς, αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.

32. Τῇ ἡμέρᾳ τῇ ζ'. μόσχους ζ', κριοὺς β'. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δ'. καὶ ι'. ἀμώμους. 33. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς κατ' ἀριθμὸν αὐτῶν, κατὰ τὴν σύγκρισιν .... αὐτῶν.

32. Die ſeptima, vitulos ſeptem, arietes duos, agnos anniculos quatuordecim ſine macula: 33. ſacrificia eorum & libamina eorum, vitulis & arietibus & agnis juxta numerum eorum, juxta ritum eorum ....

CAPUT XXIX. NUMERORUM.

יום תרועה 1. ὁ Σαμαρ. ἡμέραν ἀκουστήν. O. ἡμέρα σημασίας.

והקרבתם 8. O. προσοίσετε. Αλλος, προσάξετε.

עלה O. ὁλοκαύτωμα. Αλλος, κάρπωμα.

עצרת 35. ὁ Σαμαρ. τελείωσις ἐπισχέσεως. O. ἐξόδιον.

1. HEb. *Vulg.* dies clangoris. *Samar.* diem audibilem. *LXX.* dies ſignificationis.

*8. *Hebr.* appropinquare facietis *LXX. Vulg.* offeretis. *Alius*, adducetis.

H. aſcenſionem. *LXX. Vul.* holocauſtum. *Alius*, oblationem.

35. *Hebr.* retentio. *Samar.* perfectio retentionis. *LXX.* exodium. *Vulg. qui eſt celeberrimus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Numerorum.

Partem hujus Capitis, prout in Hexaplis erat, mutuamur ex Codice Colbertino 3084. ut eſt ibidem cum obelis & aſteriſcis.

v. 1 τὸ Σαμαρ. ἡμέραν ἀκουστήν. Sic omnes Mſſ. Regii & Edit. Rom. Mſſ. vero Regii hanc notam habent, τὸ Σαμαρειτικὸν, ἡμέραν ἀκουστήν. σημασίας δὲ ἐν πολλοῖς τὸν σαλπισμὸν εὑρίσκομεν. i. *Samaritanus, diem audibilem, ſignificationem autem in multis locis pro clangore tubarum uſurpatam reperimus.* Interpres Origenis Hom. 23. vocat, *feſtivitatem memoria tubarum.* Druſius ponendum cenſuit, ἡμέρα ἀκουστὴ, quia textus Hebraïcus nominativum caſum expetere videtur. Nos maluimus ut in manuſcriptis omnibus exſtabat exprimere.

v. 8. Αλλος, προσάξετε. Baſil.

Ibid. Αλλος, κάρπωμα. Baſil.

v. 35. Samar. τελείωσις ἐπισχέσεως. Sic omnes Mſſ. Regii cum Notis Edit. Romanæ. Mſſ. vero Cyrillo adſcribunt. In hunc locum ita Druſius ediſſerit. τελείωσις ἐπισχέσεως, *perfectio retentionis aut inhibitionis, id eſt, perfecta retentio aut inhibitio.* עצר *cohibuit,* עצרה *cohibitio. Feſtum ſignificat quo populus cohibetur ab opere. Sic dico* עצרה *eſt dies ceſſationis ab opere, cum homines vacant orationi & rebus divinis. Sic* ἐπισχὴ*, a cohibendo. Proprie & ἀντονομαστικῶς* עצרה *dicitur* XXII. *Thesri, qua eſt octava Succoth, i. feſti tabernaculorum. Pentecoſte tamen ſic etiam vocatur. Ab eadem mente priſca Eccleſia Græcanica dixit σύναξιν, i. coactionem, & Latina,* collectam.

CAPUT XXX. NUMERORUM.

ואם־הפר יפר אתם אישה 13. A. ἐὰν ἀκυρῶν ἀκυρώσῃ αὐτὰ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. O. ἐὰν δὲ περιελὼν περιέλῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.

13. HEb. & ſi infringendo infregerit ea vir ejus. *A.* ſi abrogando abrogaverit ea vir ejus. *LXX.* ſi autem circumauferens circumauferat vir ejus. *Vulg. ſin autem extemplo contradixerit.*

NOTA.

v. 13. Hic Aquilæ locus ex Baſilienſi prodit.

CAPUT XXXI. NUMERORUM.

אל ערבת מואב 12. A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. Εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Μωάβ. O. Εἰς Αραβὼθ Μωάβ.

12. HEb. in ſolitudinibus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campeſtri Moab. *LXX.* in Araboth Moab. *Vulg. in campeſtribus Moab.*

Digitized by Google

על־דבר־פעור 16. τὸ Σαμαρ. διὰ λόγου Φογώρ. O. ἕνεκεν Φογώρ.

זכר 17. O. ἄρσενος. Ἄλλος, σπέρματος.

ידעו 18. O. οἶδε. Ἄλλος, ἔγνωσαν.

21. O. καὶ εἶπεν Ελεάζαρ, &c. Baſil. ad marg. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς Ελεάζαρ τὸν ἱερέα. Εἶπον πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς δυνάμεως τοὺς ἐρχομένους ἐκ τοῦ πολέμου. τοῦτο τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου ὃ συνέταξε κύριος, πλὴν τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ σιδήρου, καὶ κασσιτέρου, καὶ μολίβου πᾶν πρᾶγμα ὃ διελεύσεται ἐν πυρὶ, διάξετε ἐν πυρὶ, καὶ καθαρισθήσεται· ἀλλ' ἢ τῷ ὕδατι τοῦ ἁγνισμοῦ ἁγνισθήσεται· καὶ πάντα ὅσα ἂν μὴ διαπορεύηται διὰ πυρὸς, διελεύσεται δι' ὕδατος, καὶ πλυνεῖτε τὰ ἱμάτια ὑμῶν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ζ. καὶ καθαρισθήσεται, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν.

שא את ראש 26. τὸ Σαμαρ. λαβὲ τὸ τέλος. O. λαβὲ τὸ κεφάλαιον.

47. O. κυρίου, additur in Baſil. καὶ ἐποίησεν Μωϋσῆς καὶ Ελεάζαρ ὁ ἱερεὺς ὃν τρόπον, &c.

16. *Heb.* ſuper verbo Pehor. *Samar.* per verbum Phogor. *LXX.* propter Phogor. *Vulg. ſuper peccato Phegor.*

17. *Heb.* maſculum. *LXX.* maſculi. *Alius*, ſeminis. *Vulg. generis maſculini.*

18. *Hebr.* cognoverunt. *LXX.* novit. *Alius*, cognovit. *Vulg. virgines.*

21. *LXX.* Et dixit Eleazar, &c. *Baſil. ad marg.* Et dixit Moyſes ad Eleazar ſacerdotem: Dic ad viros virtutis, qui veniunt ex bello. Hæc eſt juſtificatio legis quam præcepit Dominus. Præter aurum & argentum & æs, & ferrum, & ſtannum, & plumbum, omne opus quod tranſibit in igne, deducetis in igne, & mundabitur; ſed & aquâ purificationis purificabitur. Et omnia quæcumque non tranſierint per ignem, tranſibunt per aquam. Et lavabitis veſtimenta veſtra die ſeptima, & mundabuntur, & poſtea ingredientur in caſtra.

26. *Heb.* tolle caput. *Samar.* ſume impenſam. *LXX.* accipe caput. *Vulg. tollite ſummam*.

47. *LXX.* Domini. *Additur in Baſil.* Et fecerunt Moyſes & Eleazar quemadmodum, &c.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Numerorum.

v. 12. Ex Euſebio & Hieronymo. Vide ſupra, cap. 22. v. 1. & Deut. 1. 7.

v. 16. Samar. διὰ λόγου Φογώρ. Sic duo Mſſ. Regii, qui hanc notam habent, τὸ Σαμαρειτικὸν σαφέστερόν φησι διὰ λόγου Φογώρ. i. *Samaritanus clarius dicit, per verbum Phogor.* Scholiaſtes Romanus ac poſt eum Druſius hanc notam adſcribunt Aneſpero cuidam. Videlicet Romani Editores, ut arbitror, præfixam huic Scholio notulam abbreviatam ἀν significare putarunt ἀνέσπερος, quæ haud dubie ſibi vult ἀνεπιγράφου, id eſt, *anonymi*, ſive ad literam, *ſine Autoris Epigraphe.* Qualia multa hujuſmodi Scholia habentur in Catenis omnibus. Hujuſmodi autem Notæ ignoratione Aneſperum nobis illum commentitium invexerunt.

v. 17. Ἄλλος, σπέρματος. Sic Baſilienſis ſine Interpretis nomine.

v. 18. Ἄλλος, ἔγνωσαν. Ex Baſil.

v. 21. Hanc lectionem, quæ in paucis differt a LXX. Interpretum verſione, adfert ad marginem Codex Baſilienſis, & ad Samaritanum textum concinnavit Origenes, ut ſupra non ſemel obſervavimus, ac in Hexaplorum margine deſcripſit, ut quidem opinamur.

v. 26. Samar. λαβὲ τὸ τέλος. Sic duo Mſſ. Regii & Edit. Rom.

Ibid. Additamentum hoc ex Baſilienſi prodit: non eſt in Hebræo.

CAPUT XXXII. NUMERORUM.

הקנזי 12. τὸ Σαμαρ. ὁ Κενεζαῖος. O. διακεχωρισμένος.

תרבות 14. O. σύντριμμα. Ἄλλοι, σύστρεμμα.

תשובן 15. O. ἀποστραφήσεσθε. Ἄλλος, ἀποστήσεσθε.

נחלץ חשים 17. O. ἐνοπλισάμενοι προφυλακήν. Ἄλλος, ἐνοπλισάμενοι παρελευσόμεθα προφυλακῇ.

מוסבת שם 38. O. περιτετειχισμένας. Ἄλλος, περικεκαλυμμένας. Ἄλλος, περικεκυκλωμένας.

12. Heb. Ceniſæi. *Samar.* Cenezæus. *LXX.* ſegregatus. *Vulg. Cenezæum.*

14. *Heb.* multiplicatio. *LXX.* contritio; *Alius*, convolutio. *Vulg. incrementa & alumni.*

15. *Heb.* averſi fueritis. *LXX.* avertetis vos. *Alius*, deficietis. *Vulg. quod ſi nolueritis ſequi.*

17. *Heb.* accingemur properantes. *LXX.* armati in prima acie. *Alius*, armati pertranſibimus prima acie. *Vulg. armati & accincti pergemus ad prælium.*

38. *H.* verſas nomine. *LXX.* circummuratas. *Alius*, circumtectas. *Alius*, circumdatas. *Vulg. verſis nominibus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Numerorum.

v. 12. τὸ Σαμαρ. Κενεζαῖος. Sic omnes Regii Codices & Edit. Rom. qui hanc notam habent. ἵνα ὁ ἀποχωρίζας ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς βουλῆς τοῦ Ἰσραὴλ λέγοντος, οὐ πορευσόμεθα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. i. *nimirum, ſegregans ſe a conſilio Iſrael dicentis: Non ibimus in terram promiſſionis.* Unus Regius habet, Κενεζὸ.

v. 14. Ἄλλος, σύστρεμμα. Sic Edit. Rom. Incertum eſt utrum ſit varia lectio, an alterius interpretatio.

v. 15. Ἄλλος, ἀποστῆναι. Sic Baſilienſis.

v. 17. Ἄλλος, ἐνοπλισάμενοι παρελευσόμεθα προφυλακῇ. Ex Edit. Rom. Incertum autem an varia lectio LXX. Interpretum ſit.

v. 38. O. περιτετειχισμένας. Ἀλλ. περικεκαλυμμένας Ἀλλ. περικεκυκλωμένας. Baſil in textu habet περιτετειχισμένας. Ad marginem vero περικεκαλυμμένας, quaſi variam lectionem adfert. Editio Rom. habet in textu περικεκυκλωμένας. Utra vero ſit germana LXX. Interpretum verſio, incertum. Sed certum videtur tres illas ad varios Interpretes pertinere.

CAPUT XXXIII. NUMERORUM.

בהר־שפר 23. Οἱ λοιποὶ, ὄρος Σαφάρ. O. Σαφάρ. Ἄλλος, Ἀρσαφάρ.

בבני יעקן 31. O. εἰς Βαναία. Ἄλλος, Βαναιακάν. Ἄλλος, υἱοὶ Ιακάν.

בנגב 40. ※ ἐν τῷ νότῳ.

בעיי 44. Σ. ἐν βουνοῖς. O. ἐν Γαΐ. Ἀλλ. ἐν τοῖς ὑψηλοῖς.

מעיים 45. Σ. ἐκ βουνοῖς. O. ἐκ Γαΐ.

בערבת מואב 48. A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Μωάβ. O. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

בית הישמת 49. O. ἀναμέσον Ἀσιμώθ. Ἄλλος, τῆς ἀοικήτου.

אבל השטים O. Βελσά. Ἄλλος, Βελσαττείμ.

בערבות מואב A. 50. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Μωάβ. O. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

23. HEb. *Vulg.* in monte Sepher. *Reliqui*, in monte Saphar. *LXX.* Saphar. *Alius*, Arſaphar.

31. *H. Vulg.* in Bene Iaacan. *LXX.* in Banæa. *Alius*, Baniacan. *Alius*, filii Iacan.

40. *Heb.* in meridie ※ in Auſtro. *Vul. ad meridiem.*

44. *H.* in Hiie. *S.* in collibus. *LXX.* in Gaï. *Alius*, in excelſis. *Vulg. in Ieabarim.*

45. *H.* ex Hijim. *S.* ex collibus. *LXX.* ex Gai. *Vulg. de Ieabarim.*

48. *Heb. Vulg* in campeſtribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campeſtri Moab. *LXX. Th.* ad occaſum Moab.

49. *H.* Beth Ieſimoth. *LXX.* inter Aſimoth. *Alius*, inhabitabilis. *Vulg. Bethſimoth.*

H. Abel Sittim. *LXX.* Belſa. *Alius*, Belſattim. *Vulg. Abelſatim.*

50. *H.* in campeſtribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campeſtri Moab. *LXX. Th.* ad occidentem Moab. *Vulg. in planioribus locis Moabitarum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Numerorum.

v. 23. Οἱ λοιποὶ, ὄρος Σαφάρ. Ἀλλ. ἀρσαφάρ. Ex Baſil. qui habet, Ἀρσαφάθ, mendoſe.

v. 31. Βαναιακάν. Ἀλλ. υἱοὶ Ιακάν. Ex eodem. Forte melius legatur, εἰς υἱοὺς Ιακάν, vel, ἐν υἱοῖς Ιακάν.

v. 40. Sic Ern. Grabe.

v. 44. & 45. Σ. ἐν βουνοῖς. Σ. ἐκ βουνοῖς Euſebius de Nominibus Hebraïcis. Αἰὼ, ἣ καὶ Ἀχελγαί. Σ. ἐν τοῖς βουνοῖς. In Editis deeſt Σ. Sed excidiſſe certum eſt. Nam Hieronymus ſic vertit: *Abie, quæ & Achalgai, pro hac Symmachus interpretatur, in collibus.* Ἄλλος, ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. Ex Baſilienſi.

v. 48. πρὸς ὁμαλὰ, &c. Vide quæ diximus ſupra, ad Cap. 22. v. 1.

v. 49. Ἄλλος, τῆς ἀοικήτου. Ex Baſil. LXX. Interpretes legerunt, בין הישמת, qui vertunt ἀναμέσον Ἀσιμώθ.

Ibid. Βελσαττείμ. Ex Baſil.

v. 50. Vide quæ diximus Num 22. v. 1.

CAPUT XXXIV. NUMERORUM.

זאת הארץ 2. O. αὕτη ἔσται. Ἄλλος, ἡ γῆ ἥτις ἔσται.

פאת נגב 3. Οἱ λοιποὶ, τὸ πρὸς νότον. O. τὸ πρὸς λίβα.

2 HEb. ea terra. *LXX.* hæc erit. *Alius*, terra quæ erit. *Vulg. vacat.*

3. *Heb.* angulus meridiei. *Reliqui*, quod ad Auſtrum. *LXX.* quod ad Africum. *Vulg. pars Meridiana.*

לבית אבתם 14. Αλλος, κτ̓ κλήρȢς πατριῶν αὐτῶν. Αλλος, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν. *In O. vacat.*

14. *Hebr.* ad domum patrum ſuorum. *Alius*, ſecundum ſortes familiarum ſuarum. *Alius*, ſecundum domos familiarum ſuarum. *In LXX. vacat. Vulg. per familias ſuas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Numerorum.

v. 2. Αλλος, ἡ γῆ ἥτις ἔςαι. Ex Baſil.
v. 3. οἱ λοιποὶ, τὸ πρὸς νότον. Baſil.
v. 14. Poſt Ρουβὴν, Baſil. monet adjiciendum eſſe, κατὰ κλήρȢς πατριῶν αὐτῶν, quod incertum an ex alia Editione LXX. Interpretum, an ex altero Interprete deſumptum ſit. Alii, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν: quæ interpretatio cum Hebraïco convenit.

CAPUT XXXV. NUMERORUM.

בערבת מואב 1. Α. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τ̃ πεδιάδα τ̃ Μωάβ. Ο. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

1. Heb. *Vul.* in campeſtribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campeſtri Moab. *LXX. Th.* ad occaſum Moab.

מדותם 5. Ο. μετρήσεις. Αλλος, καταμετρήσεις.

5. *H.* metiemini. *LXX.* metieris. *Alius*, dimetieris. *Vulg. vacat.*

פאת נגב Ο. τὸ πρὸς λίβα, Αλλος, τὸ πρὸς νότον.

Heb. angulum meridiei. *LXX.* quod ad Africum. *Alius*, quod ad Auſtrum. *Vulg. contra meridiem.*

כל־מכה 30. Ο. πᾶς πατάξας. Αλλος, πάντα πατάξαντα.

30. *Hebr.* omnis percutiens. *LXX.* omnis qui percuſſerit. *Alius*, omnem percutientem. *Vulg. homicidu.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXV. Numerorum.

v. 1. Α. πρὸς ὁμαλὰ, &c. Vide Cap. 22. v. 1.
v. 5. Αλλος, καταμετρήσεις. Ex Baſilienſi.
Ibid. Αλλος, τὸ πρὸς νότον. Ex eodem. Videtur eſſe verſio reliquorum Interpretum, ut Cap. præcedenti v. 3.
v. 30. πάντα πατάξαντα. Ex eod.

CAPUT XXXVI. NUMERORUM.

אבתיו 7. Ο. τ̃ πατριᾶς αὐτῶν. Αλλος, τȢ πατρὸς αὐτȢ.

7. Heb. patrum ſuorum, *LXX.* familiæ ſuæ. *Alius*, patris ſui. *Vul. de cognatione ſuu.*

מטות בני ישראל 9. Ο. οἱ υἱοὶ Ισραήλ. Αλλος, αἱ φυλαὶ τ̃ υἱῶν Ισραήλ.

9. *H. & Alius*, tribus filiorum Iſraël. *LXX.* filii Iſraël. *Vulg. vacat.*

אביהן 12. Ο. τȢ πατρὸς αὐτῶν. Alius addit, εἰς γυναῖκας ἐκ τȢ δήμου υἱῶν Μανασσῆ υἱȢ Ιωσήφ.

12. *H. LXX. Vulg.* patris earum. *Alius addit*, in uxores ex populo filiorum Manaſſe filii Joſeph.

בערבת מואב 13. Α. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τ̃ πεδιάδα τ̃ Μωάβ. Ο. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

13. *H. Vulg.* in campeſtribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campeſtri Moab. *LXX. Th.* ad occaſum Moab.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVI. Numerorum.

v. 7. Αλλος, τȢ πατρὸς. Ex Baſilienſi.
v. 9. Αλλος, αἱ φυλαὶ τῶν υἱῶν Ισραήλ. Ex Baſil.
v. 12. εἰς γυναῖκας, &c. Hoc additamentum adfertur a Baſilienſi Codice: quod in Hebræo non reperitur.
v. 13. Α. πρὸς ὁμαλὰ, &c. Vide ad Caput 22. v. 1.

Digitized by Google

IN DEUTERONOMIUM.

ADMONITIO.

DEUTERONOMII pauciſſimas Lectiones dederat Druſius, quas hic multis partibus auctiores proferimus, uſi maxime Cod. Baſilienſi, qui longe plura, quam alii, ſuppeditavit: etſi in Pentateucho, ubi ſcilicet eadem plerumque repetuntur, ac ſæpe longa ſeries nominum propriorum, tribuum, & familiarum contexitur, multo pauciores Interpretationes obſervent Mſſ. noſtri, quam in aliis Scripturæ libris. Præter Baſilienſem, adhibuimus item Codices & Libros Editos qui ſequuntur.

Codicem Regium 1825.
Cod. Reg. 1872.
Cod. Reg. 1888.
Euſebium & Hieronymum de locis Hebraicis.
Theodoretum, editum anno 1642.
Procopium in Heptateuchum.
Agellium in Canticum Deuteronomii.
Editionis Romanæ & Druſii Lectiones.

DEUTERONOMII,

CAPUT PRIMUM.

בערבה מול סוף 1. A. Σ. ἐν τῇ ὁμαλῇ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Σ. Forte melius, ἐν τῇ πεδιάδι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. O. πρὸς δυσμαῖς πλησίον τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

אל־בני ישראל 3. A. Σ. O. Θ. πρὸς πάντας υἱοὺς Ἰσραήλ.

ההר 7. O. Εἰς ὄρος. Ἄλλος, Εἰς τὴν γῆν.

שכניו O. περιοίκους· Ἄλλος, οἰκοῦντας.

בערבה Ακ. ἐν ὁμαλῇ. Συ. ἐν τῇ πεδιάδι. O. Ἀραβά. Θ. ἐν δυσμαῖς.

באו 8. O. Εἰσπορευθέντες. Ἄλλος, εἰσελθόντες. Ἄλλος, πορευθέντες.

ככוכבי 10. O. ὡσεὶ τὰ ἄστρα. Ἄλλος, καθὼς τὰ ἄστρα.

ומשאכם 12. A. τὸ ἆρμα ὑμῶν. Σ. τὸ βάρος ὑμῶν. O. τὸν κόπον ὑμῶν.

דברת 14. O. ἐλάλησας. Ἄλλος, εἶπας.

מכם 17. O. ἀφ' ὑμῶν. Ἄλλος, ὑπὲρ ὑμᾶς.

עלה 21. O. ἀναβαίντες. Ἄλλος, διαβαίντες.

נבא 22. O. εἰσπορευσόμεθα. Ἄλλος, εἰσελευσόμεθα.

ותרגנו 27. A. προσεπρίσατε. O. διεγογγύζετε.

1. HEb. in planitie contra Suph. *A. S.* in planitie Rubri maris. *S. forte melius*, in campeſtri Rubri maris. *LXX.* ad Occidentem prope Rubrum mare. *Vulg. in ſolitudine campeſtri contra mare Rubrum.*

3. *Heb. Vulg.* ad filios Iſrael. *A. S. LXX. Th.* ad omnes filios Iſraël.

7. *Heb.* montem. *LXX.* in montem. *Alius*, in terram. *Vulg. ad montem.*

Heb. vicinos ejus. *LXX.* accolas. *Alius*, habitantes. *Vul. qua ei proxima ſunt.*

Heb. in ſolitudine. *A.* in planitie. *S.* in campeſtri. *LXX.* Araba. *Th.* ad Occidentem. *Vulg. campeſtria.*

8. *H. Vul.* ingredimini. *LXX.* ingreſſi. *Alius*, intrantes. *Alius*, euntes.

10. *H. Vulg.* ſicut ſtellæ. *LXX.* velut ſydera. *Alius*, quemadmodum ſydera.

12. *Heb.* onus veſtrum. *A.* molem veſtram. *S.* pondus veſtrum. *LXX.* moleſtiam veſtram. *Vulg. negotia veſtra.*

14. *H. LXX.* locutus es. *Alius*, dixiſti quam vis. *Vul. quam vis facere.*

17. *Hebr. LXX.* a vobis. *Alius*, ſuper vos. *Vul. vobis.*

21. *Heb. Vulg.* aſcende. *LXX.* aſcendentes. *Alius*, tranſeuntes.

22. *Heb.* veniemus. *LXX.* ingrediemur. *Alius*, intrabimus. *Vulg. ad quas pergere.*

27. *Hebr. Vul.* murmuraſtis. *A.* diſceptaſtis.

Θ. παρεπικράνατε τὸ ςόμα κυρίου.

כאשר ישא־איש את־בנו 31. Α. ὡσεὶ ἄραι τροφὸς τὸν υἱόν. Σ. ἐβάςασεν. Ο. ὡς εἴ τις τροφοφορήσαι ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

ינחלנה 38. Ο. κατακληρονομήσει αὐτήν. Αλλος, κατακληροδοτήσει αὐτήν.

וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם 39. Ο. καὶ πᾶν παιδίον. Αλλος, καὶ τὰ παιδία ὑμῶν ἃ εἴπατε εἰς διαρπαγὴν ἔσεσθαι, καὶ πᾶν παιδίον.

ואתם פנו לכם וסעו המדברה 40. Α. καὶ ὑμεῖς νεύσατε αὐτοῖς, καὶ ἐπάρατε τὴν ἔρημον. Σ. ἀναςρέψαντες ἐπάρατε εἰς τὴν ἔρημον. Ο. καὶ ὑμεῖς ἐπιςραφέντες ἐςρατοπεδεύσατε (Al. ἀπέβητε) εἰς τὴν ἔρημον.

לעלת 41. Ο. ἀναβαίνετε. Αλλος, ἀνέβητε.

LXX. obmurmuraſtis. *Th.* exacerbaſtis os Domini.

31. *Heb.* quemadmodum portat vir puerum ſuum. *A.* ſicut tollit nutritor filium. *S.* geſtavit. *LXX.* ſicuti ſi quis homo geſtat filium ſuum. *Vulg. ut ſolet homo geſtare parvulum filium ſuum.*

38. *Heb.* hæreditare faciet eam. *LXX.* in hæreditatem ſortietur eam. *Alius*, in hæreditatem dabit eam. *Vulg. ſorte terram dividet.*

39. *Heb.* & parvulus veſter, quem dixiſtis in prædam erit, & filii veſtri. *LXX.* & omnis parvulus. *Alius*, & parvuli veſtri, quos dixiſtis in direptionem fore, & omnis parvulus. *Vulg. parvuli veſtri de quibus dixiſtis, quod captivi ducerentur, & filii.*

40. *Heb.* & vos reſpicite vobis, & proficiſcimini in deſertum. *A.* & vos annuite vobis, & proficiſcimini in deſertum. *S.* converſi proficiſcimini in deſertum. *LXX.* & vos converſi caſtra moviſtis in deſertum. *Vulg. vos autem revertimini & abite in ſolitudinem.*

41. *Heb.* ad aſcendendum. *LXX.* aſcenditis. *Alius*, aſcendiſtis. *Vulg. cum pergeretis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Deuteronomii.

v. 1. Α. Σ. ἐν τῇ ὁμαλῇ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Sic omnes Mſſ. Regii atque Druſius. Symmachus alibi ערבה ſemper vertit, πεδιάς, aut ἀοίκητος. Unde ſuſpicio oriatur hic Symmachum lapſu graphico cum Aquila conjungi. Vide ad verſum 7. infra. Lectioni Aquilæ & Symmachi ad hunc primum Deuteronomii verſum hoc Scholion adjicitur in omnibus Regiis Mſſ. οὕτως καλεῖται τὰ μεταξὺ πεδία τῶν τῆς Αραβίας καὶ Ιουδαίας ὀρῶν. *Sic vocantur campi inter montes Arabiæ & Judææ poſiti.*

v. 3. Α. Σ. Ο. Θ. πρὸς πάντας υἱούς. Sic Baſil. legerint ergo, אל־כל־בני.

v. 7. Αλλος, εἰς τὴν γῆν. Ex Baſil.

Ibid. Αλλ. οἰκοῦντας. Ex eodem.

Ibid. Euſebius de locis Hebraicis in Editione Hieronymiana, p. 393. ſic habet Αραβά, Ακυλομ αλιὲν ἐν τῇ πεδιάδι. Αιὸδ ἐν δυσμαῖς πάλιν ἐν ἀοικήτῳ. Miram depravationem vides: ſed facilis nec dubia reſtitutio, ſi ſyllabas apte conjungas, ac divulſas ſuis vocibus reddas. Sic itaque legendum certum eſſe videtur. Αραβά. Ακ. ἐν ὁμαλῇ. Σύ. ἐν τῇ πεδιάδι. Θεοδ. ἐν δυσμαῖς. Σ. πάλιν, ἐν ἀοικήτῳ. Ubi advertas in voce corrupta, ὁμαλοίε, diphthongum ου, ex CY, id eſt, Σύμμαχος factam eſſe, ob ſimilitudinem literarum C & O, in Mſſ. Græcis unciali charactere conſcriptis, quales erant omnes ante nonum ſæculum, ut diximus in Palæographia Græca. Lectionem noſtram confirmat verſio Hieronymi, quæ ſic habet: *Araba: hanc ut ſupra, Aquila tranſtulit planam: Symmachus, interdum campeſtrem, interdum inhabitabilem, Theodotion, Occidentalem.* Sic ſolent autem vocem ערבה vertere iidem Interpretes, Aquila nimirum, ὁμαλὴν, ut ſupra v. 1. item infra Cap. 3. v. 17. Joſue 11. 2. Job. 39. 6. & alibi. Symmachus: πεδιάς, vel πεδινὴν, vel ἀοίκητος. πεδιάς, Num. 22. 1. & 26. 3. ἀοίκητος, infra Deut. 3. 17. & Joſue 4. 13. Theodotio, δυσμαί.

v. 8. Αλλ. εἰσελθόντες. Αλλ. πορευθέντες. Baſil.

v. 10. καθώς. Baſil.

v. 12. Α. τὸ ἄρμα. Σ. τὸ βάρος. Baſil. Hic ἄρμα, non currum, ſed pondus ſignificat, ut reſpondeat voci משא quam ſic ſolet Aquila vertere, ut videre eſt frequenter in Iſaïa, & alibi.

v. 14. Αλλος, εἶπας. Baſil.

v. 17. Αλλος, ὑπὲρ ὑμᾶς. Ex Baſil. Rectius quam LXX. ἀφ' ὑμῶν Nam מכם eſt comparatio hic, & alibi frequenter.

v. 21. Αλλ. διαβάντες. Sic Baſil.

v. 22. Αλλος, εἰσελευσόμεθα. Baſil.

v. 27. Α. προσοχθίσατε. Θ. παρεπικράνατε τὸ ςόμα κυρίου. Ex Baſil.

v. 31. Α. ὡσεὶ ἄραι τροφὸς τὸν υἱόν. Σ. ἐβάςασεν. Sic tres Mſſ. Regii. Druſius & Edit. Rom. ad Symmachum, βαςάσαι duo; alii, ἐβάςασεν.

v. 38. Αλλος, κατακληροδοτήσει. Baſil.

v. 39. Ο. καὶ πᾶν παιδίον. Hic prætermittitur a LXX. Interpretibus hæc clauſula textus Hebraïci, וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה quæ in Baſilienſi ex altero Interprete ſupplentur.

v. 40. Hujus verſiculi ſecundum Aquilam & Symmachum interpretationem ex Baſilienſi mutuamur. Vocem פנה νεύω, vertere ſolet Aquila, ut 1. Reg. 13. 18. Pſalm. 45. 6. Iſaï. 13. 14.

v. 41. Αλλ. ἀνέβητε. Ex Baſil.

CAPUT II. DEUTERONOMII.

הערבה 8. Α. τῆς ὁμαλῆς. Σ. τῆς πεδιάδος. Ο. τὴν Αραβά.

מדבר O. ἔρημον. Αλλος, ὄρους.

8. Heb. *A.* planiciei. *S.* campeſtris. *LXX.* Araba. *Vulg. campeſtrem.*

Heb. deſerti. *LXX.* deſertum. *Alius*, montis. *Vulg. ad deſertum.*

ועברו 13. O. ἀπάρατε. Ἄλλος, διάβητε.

את־ער 18. O. τὴν Ἀροήρ. Ἄλλος, τὴν γῆν Σηείρ.

אעברה 27. O. παρελεύσομαι. Ἄλλος, πορεύσομαι.

בו 30. O. δι' αὐτοῦ. Ἄλλος, διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ.

13. *Hebr.* & tranſite. *LXX.* & promovete. *Alius*, aſcendite. *Vulg. ut tranſiremus.*

18. *Heb.* Har. *LXX.* ipſam Aroer. *Alius*, terram Seir. *Vulg. urbem nomine Ar.*

27. *Heb.* tranſibo. *LXX.* præteribo. *Alius*, ibo. *Vulg. tranſibimus.*

30. *Heb.* in eo. *LXX.* per ipſum. *Alius*, per terminos ejus. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Deuteronomii.

v. 8. Vide Cap. præcedenti v. 1. & 7.
Ibid. Ἄλλος, ὄρει. Ex Baſilienſi.
v. 13. Ἀλλ. ἀνάβητε. Ex eodem.
v. 18. Ἀλλ. τὴν γῆν Σηείρ. Ex eodem. Legerit fortaſſe שעיר, qui ita vertit.
v. 27. Ἀλλ. πορεύσομαι. Ex eodem.
v. 30. Ἀλλ. διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. Sic παραφραστικῶς quidam in Baſilienſi, tacito nomine.

CAPUT III. DEUTERONOMII.

ונכהו 3. A. ἀνεθεματίσαμεν. O. ἐπατάξαμεν.

ארגב 4. Σ. περίμετρον. O. Ἀργόβ.

ממלכת O. βασιλέως. Ἄλλος, βασιλείας.

ונחרם 6. A. ἀνεθεματίσαμεν. O. ἐξωλοθρεύσαμεν.

מנחל 8. O. ἀπὸ τοῦ χειμάρρου. Ἄλλος, ἀπὸ τοῦ ὄρους.

צידנים יקראו 9. Σ. Θ. Σιδώνιοι ὀνομάζουσιν. O. οἱ Φοίνικες ἐπονομάζουσι. Ἄλλος, Σιδώνιοι ἐκάλουν. Ἀλλ. ἐπωνομάσθησαν.

ארגב 14. Σ. περίμετρον. O. Ἀργόβ.

המעכתי Οἱ λοιποὶ, καὶ τοῦ Μαχαεί. O. καὶ Μαχαθί.

והערבה והירדן 17. A. καὶ ὁμαλὴ καὶ Ἰορδάνης. Σ. καὶ πεδινὴ, καὶ ἀοίκητος, καὶ Ἰορδάνης. O. καὶ ἡ Ἀραβὰ καὶ ὁ Ἰορδάνης. Θ. καὶ ἐν δυσμαῖς καὶ ὁ Ἰορδάνης.

כנרת O. Μαχενερέδ. Ἄλλος, Μαχαναράδ. O. ἄλλως, Μαχαναρέθ.

ויתעבר 26. O. ὑπερεῖδεν. Ἄλλος, ὑπερέθετο.

הפסגה 27. A. Φασγά. O. λελαξευμένου.

תימנה O. λίβα. Ἄλλος, νότον.

יעבר לפני 28. O. διαβήσεται πρὸ προσώπου. Ἄλλος, προπορεύσεται.

3. HEb. LXX. & percuſſimus eum. *A.* exterminavimus. *Vulg. percuſſimuſque eos.*

4. *Hebr. LXX. Vulg.* Argob. *S.* menſura.

Hebr. Alius, & *Vulg.* regni. *LXX.* Regis.

6. *Heb.* deſolavimus. *A.* anathematizavimus. *LXX.* exterminavimus. *Vulg. delevimus.*

8. *H. LXX. Vulg.* a torrente. *Alius*, a monte.

9. *Heb.* Sidonii vocant. *S. Th.* Sidonii nominant. *LXX.* Phœnices cognominant. *Alius*, Sidonii vocabant. *Alius*, denominabant. *Vulg. Sidonii vocant.*

14. *Hebr. LXX. Vulg.* Argob. *S.* menſura.

Heb. Maachathi *Reliqui*, & Machai. *LXX.* Machathi. *Vulg. Machati*,

17. & planitiem & Jordanem. *A.* & planities & Jordanis. *S.* & campeſtris & inhabitabilis & Jordanis. *LXX.* & Araba & Jordanis *Th.* & in occidente & Jordanis. *Vul. & planitiem ſolitudinis & Jordanem.*

Hebr. a Chennereth. *LXX.* Machenered. *Alius*, Machanarad. *LXX. aliter*, Machanareth. *Vulg. Cenereth.*

26. *Heb.* & tranſiit extra ſe. *LXX.* deſpexit. *Alius*, diſtulit. *Vulg. iratus eſt.*

27. *Heb.* collis. *A.* Phaſga. *LXX.* exciſi. *Vul. Phaſga.*

Heb. Vulg. Auſtrum. *LXX.* Africum. *Alius*, Notum.

28. *Hebr.* tranſibit ad facies. *LXX.* tranſibit ante faciem. *Alius*, præibit. *Vulg. precedet.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Deuteronomii.

v. 3. *A.* ἀνεθεματίσαμεν. Sic Edit. Rom. & Druſius. Verum hanc lectionem ſuſpectam habeo, opinorque tranſlatam huc ex verſu 6. ubi in Hebraïco legitur נחרם quam vocem, ἀναθεματίζειν, vertere ſolet Aquila Cauſa dubitandi hinc ſuboritur, quod omnes Regii Codices tres numero, qui ad verſum 6. habent: Ακ. ἀνεθεματίσαμεν, ad hunc verſum 3. nihil habeant. Nam illi Codices, ut in præcedentibus videre eſt, cum illis fere ſemper conveniunt, quibus uſi ſunt Editores Romani.

v. 4. Σ. περίμετρον. Ex Euſebio de locis Hebraïcis: καλεῖται δὲ νῦν Ἀργά, inquit ille, ἑρμηνεύει δὲ αὐτὴν ὁ Σύμμαχος περίμετρον. Hieron. *qui Arga appellatur, quod interpretatur Symmachus, menſuram.*

Ibid. Ἀλλ. βασιλείας. Ex Codice Baſilienſi, tacito Interprete,

Interprete, quem ſequitur Vulgata.

v. 6. A. ἐνεθεματίσαμεν. Sic MSſ. noſtri & Edit. Rom.

v. 8. Αλλ☉, ἀπὸ τοῦ ὄρυς. Ex Baſil.

v. 9. Σ. Θ. Σιδώνιοι ὀνομάζυσιν. Omnes Interpretationes mutuamur ex Codice Baſilienſi. LXX. Interpretes, Φοίνικες.

v. 14 Vide ſupra ad v. 4.

Ibid. οἱ λοιποὶ, καὶ τοῦ Μαχαθί. Ex Baſilienſi. Mendoſe, ut videtur, pro Μαχαθὶ, ob ſimilitudinem literarum Θ & Є, in manuſcriptis Codicibus unciali charactere, quales erant omnes ante octavum & nonum ſeculum.

v. 17. A. καὶ ὁμαλὸν καὶ λεπίδας, &c. Has omnes lectiones adfert Martianæus, Tom. 2. Op. Hieronymi, p. 842.

Ibid. O. Μαχιτωρίς. Αλλ☉, Μαχαθαρεί. Ex Baſilienſi. Tertia lectio Μαχαταρεὶ, habetur in Edit. Rom.

v 26. Αλλ☉, ὑπερέχετο. Ex Baſil.

v. 27. A. Φασγα Ex Baſil. vocem Hebraïcam פסגה vertit ſupra Aquila, λαξευτὸν, Num. 21. 20. Vide ad Notam.

Ibid Αλλ☉, νότον, Ex Baſil.

v. 28. Αλλ☉, προπεριώσονται. Baſil.

CAPUT IV. DEUTERONOMII.

לא תגרעו 2. O. οὐκ ἀφελεῖτε. Αλλος, οὐκ ὑπολείψετε.

מקרבך 3. A. ἀπὸ τῶν ἐγκάτων σου. Σ. ἐκ μέσου σου. O. Θ. ἐκ μέσου ὑμῶν. O. ἄλλως, ἐξ ὑμῶν.

חקים 8. O. δικαιώματα. Αλλος, ἐντολαί.

עד־לב השמים 11. O. ἕως ※ καρδίας : τοῦ οὐρανοῦ.

ענן A. ὁμίχλη. Οἱ λοιποὶ, νεφέλη. O. γνόφος.

תמונה 12. O. ὁμοίωμα. Αλλος, μορφήν.

אשר חלק יהוה אלהיך אתם לכל העמים תחת כל־השמים 19. A. Θ. ἃ τινα διεχώρισε κύριος ὁ Θεός σου πᾶσι τοῖς λαοῖς κάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ. Σ. ἅτινα διεχώρισε κύριος ὁ Θεός σου εἰς τοὺς λαοὺς ὑπὸ ὅλον τὸν οὐρανόν. O. ἃ ἀπένειμε κύριος ὁ Θεός σου αὐτὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ.

יאכלון 28. O. φάγωσιν. Αλλος, λαλήσωσιν.

השמיעך 36. O. ἀκουστὴ ἐγένετο. Αλλος, ἀκουστήν σοι ἐποίησαν.

ועד ים הערבה תחת אשדת הפסגה 49. ※ καὶ ἕως θαλάσσης τῶν δυσμῶν ἡλίου : ὑπὸ Ασηδὼθ τὴν λαξευτήν.

2. HEb. non diminuetis. *LXX. Vulg.* nec auferetis. *Alius*, non relinquetis.

3. *Heb.* ex interiori tuo. *A.* a viſceribus tuis. *S.* de medio tui. *LXX. Th. Vulg.* de medio veſtri. *LXX. aliter*, de vobis.

8. *Heb.* ſtatuta. *LXX.* juſtificationes. *Alius*, præcepta. *Vulg. ceremonias.*

11. *Heb.* uſque ad cor cœlorum. *LXX.* uſque ad ※ cor : cœli. *Vul. uſque ad cœlum.*

Heb. Reliqui & Vul. nubes. *A.* nebula. *LXX.* caligo.

12. *Heb.* imaginem. *LXX.* ſimilitudinem. *Alius, & Vul.* formam.

19. *Heb.* quas partitus eſt Dominus Deus tuus eas omnibus populis ſub omnibus cœlis. *A. Th.* quæ diſtribuit Dominus Deus tuus omnibus populis ſub omni cœlo. *S.* quæ diſtribuit Dominus Deus tuus in populos ſub univerſo cœlo. *LXX.* quæ diſpenſavit Dominus Deus tuus ea omnibus gentibus, quæ ſunt ſub cœlo. *Vulg. quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cœlo ſunt.*

28. *H. LXX.* comedent. *Alius*, loquentur. *Vul. comedunt.*

36. *Heb.* audire fecit te. *LXX.* audita facta eſt. *Alius*, auditam tibi fecerunt. *Vul te fecit audire.*

49. *H.* & uſque ad mare ſolitudinis ſub declivitatibus collis. ※ & uſque ad mare occaſûs ſolis ; ſub Aſedoth exciſam. *Vul. uſque ad mare ſolitudinis, & uſque ad radices montis Phaſga.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Deuteronomii,

v. 2. οὐκ ὑπολείψετε. Ex Baſilienſi.

v. 3. Hæ lectiones ex Baſil. prodeunt. A. ἀπὸ τῶν ἐγκάτων σου. Sic etiam Aquila, Exod. 3. 18. & Num. 14. 14. Σ. ἐκ μέσου σου. O. Θ. ἐκ μέσου ὑμῶν. In Romana τῶν O. Editione, ἐξ ὑμῶν legitur.

v. 8. Αλλος, ἐντολαί. Ex Baſil.

v. 11. A. ὁμίχλη. Οἱ λοιποὶ, νεφέλη. ענן νεφέλην, vertit Aquila, Exod. 14. 20.

v. 12. Αλλος, μορφήν Sic Baſilienſis tacito Interprete.

v 19. Sic in Baſilienſi, omnium accuratiſſimo, diſtinguuntur lectiones trium Interpretum. In Editione Romana & Druſio : A. S. Th. ἃ τινα διεχώρισε κύριος ὁ Θεός σου εἰς πάντας τοὺς λαοὺς ὑφ᾽ ὅλον τὸν οὐρανόν. Nimirum quia inter verſionem Aquilæ & Theod. & interpretationem Symmachi parum intercedebat diſcriminis, omnes ſimul miſcuerunt, itidemque Regii Codices. Unus ex iis habet, ἃ διεμέριστο, ſine Interpretis nomine. Idem alio loco, Ακύλ. πᾶσι τοῖς λαοῖς ὑποκάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ.

v. 28. Αλλος, λαλήσωσιν. Neſcio quid legerit qui ita vertit : an יאמרון

v. 36. Αλλος, ἀκουστήν σοι ἐποίησαν. Ex Baſil.

v. 49. Sic Ern. Grabe.

CAPUT V. DEUTERONOMII.

פסל 8. Ἄλλοι, γλυπτόν. Ο. εἴδωλον.

לשוא 11. Ο. ἐπὶ ματαίῳ. Ἄλλος, εἰς εἰκῆ.

שמור 12. Ο. φύλαξαι. Ἄλλος, μνήσθητι.

אשר בשעריך 14. Ο. ὁ παροικῶν ἐν σοί. Ἄλλος, ὁ ἐντὸς τῶν πυλῶν σου.

והארכתם 33. Ο. μακροημερεύσητε. Ἄλλος, μακροήμεροι ἔσεσθε.

8 HEbr. *Alii & Vulg.* ſculptile. *LXX.* idolum.

11. *H.* in vanum. *LXX.* in vano. *Alius*, temere. *Vulg. fruſtra.*

12. *Heb. Vulg.* obſerva. *LXX.* cuſtodi. *Alius*, memento.

14. *H.* qui in portis tuis. *LXX.* qui incolit in te. *Alius & Vulg.* qui eſt intra portas tuas.

33. *H.* & prolongetis. *LXX.* longævi ſitis. *Alius*, longævi eritis. *Vulg. & protelentur dies.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Deuteronomii.

v. 8. Ἄλλοι, γλυπτόν. Sic Baſilienſis qui hanc vocem in textu habet. Ad marginem vero εἴδωλον. Supra Exodi 20. 4. A. S. Th. γλυπτόν. O. εἴδωλον.

v. 11. εἰς εἰκῆ Ex Baſil. Videtur autem eſſe Aquilæ qui ſic habet, εἰς εἰκῆ, ad eandem vocem Hebraicam, לשוא Exod. c. 20. v. 7.

v. 12. Ἄλλος, μνήσθητι. Ex Baſil.

v. 14. Ἄλλος, ὁ ἐντὸς τῶν πυλῶν σου. Ita Baſilienſis, tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata.

v. 33. Ἄλλος, μακροήμεροι ἔσεσθε. Ex Baſil.

CAPUT VI. DEUTERONOMII.

לבבך 5. Ο. τῆς διανοίας. Ἄλλος, τῆς καρδίας.

שננתם 7. Ο. προβιβάσεις. Ἄλλος, δευτερώσεις.

בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך Ο. καθήμενος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, καὶ κοιταζόμενος, καὶ διανιστάμενος. Ἄλλος, ἐν τῷ καθῆσθαί σε ἐν οἰκίᾳ σου, καὶ ἐν τῷ πορεύεσθαί σε ἐν ὁδῷ, καὶ ἐν τῷ καθεύδειν σε, καὶ ἐν τῷ ἀνίστασθαί σε.

לטטפת 8. A. ἄσακτα. (Al ἀτίνακτα.) Σ. διεσταλμένα. Ο. ἀσάλευτον. Al. ἀσάλευτα.

וכתבתם 9. Ο. καὶ γράψετε αὐτά. Ἄλλος, καὶ γράψεις αὐτά.

פן־תשכח 13. Ο. μὴ ἐπιλάθῃ. Ἄλλος, μὴ πλατυνθῇ ἡ καρδία σου, καὶ ἐπιλάθῃ.

חקיו 17. A. ἀκριβάσματα. Ο. δικαιώματα.

אשר צוך Ο. ὅσα ἐνετείλατό σοι. Ἄλλος, ἃ ἐντέλλομαί σοι.

החקים 20. A. ἀκριβάσματα. Σ. προστάγματα. Ο. δικαιώματα.

את־כל החקים 24. Ο. πάντα τὰ δικαιώματα. Ἄλλος, πάσας τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ κρίματα.

5. HEb. *Alius*, & *Vulg.* corde. *LXX.* mente.

7. *H.* repetes. *LXX.* præſcribes. *Alius*, duplicabis. *Vul. narrabis.*

Hebr. in ſedendo te in domo tua, & in eundo te in via, & in accumbendo te, & in ſurgendo te. *LXX.* ſedens in domo, & ambulans in via, & dormiens, & exurgens. *Alius*, in ſedendo te in domo tua, & in ambulando te in via, & in dormiendo te, & in ſurgendo te. *Vulg. ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque conſurgens.*

8. *Hebr.* in frontalia. *A.* immota. *S.* diſtincta *LXX.* immobile. *Al.* immobilia. *Vulg. & movebuntur.*

9. *H. Alius*, & ſcribes ea. *LXX.* & ſcribetis ea. *Vulg. ſcribeſque ea.*

13. *H. LXX. Vul.* ne obliviſcaris. *Alius*, ne dilatetur cor tuum & obliviſcaris.

17. *H.* ſtatuta. *A.* accurate ſtatuta. *LXX.* juſtificationes *Vulg. cæremonias.*

H. quæ præcepit tibi. *LXX.* quæcumque præcepit tibi. *Alius*, quæ præcipio tibi. *Vul. quas præcepit tibi.*

20. *Heb.* ſtatuta. *A.* accurate ſtatuta. *S.* præcepta. *LXX.* juſtificationes. *Vulg. cæremonia.*

24. *Hebr.* omnia ſtatuta. *LXX.* omnes juſtificationes. *Alius*, omnia præcepta & judicia. *Vul. legitima.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Deuteronomii.

v. 5. Αλλ☉, τῆς καρδίας. Baſil. Veriſimile eſt eſſe reliquorum omnium Interpretum.

v. 7. Αλλος, δευτερώσεις. Sic Baſil. ſine nomine Interpretis.

Ibid Αλλ☉, ἐν τῷ καθῆσθαι, &c. videtur eſſe Aquilæ, qui Hebraica, κατὰ πόδα, ſequitur. Ex Baſil.

v. 8. A. ἄσαλα, melius, ἀτίνακτα. Σ. διεσταλμένα. Ex Baſil. Vide quæ diximus Exod. 13. 16.

v. 9. Αλλος, ἐπὶ θύραις αὐτοῦ. Baſil.

v. 13. Αλλ. μὴ πλατυνθῇ ἡ καρδία σου, καὶ ἐπιλάθῃ. Baſ.

v. 17. A. ἀκριβάσματα. Baſil. de hac Aquilæ interpretatione ſæpiſſime actum eſt.

Ibid. ἐντέλλομαί σοι. Baſil.

v. 20. A. ἀκριβάσματα. Σ. προστάγματα. Sic uterque vertere ſolet.

v. 24. Αλλος, φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ κρίματα. Baſil.

CAPUT VII. DEUTERONOMII.

כי יביאך יהוה אלהיך 1. O. καὶ ἔσται ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν σε κύριον τὸν Θεόν σου. O. ἄλλως, ἐὰν δὲ εἰσαγάγῃ σε κύριος ὁ Θεός σου.

רבים O. μεγάλα. Αλλος, πολλά. Αλλος, ἰσχυρά.

תחרים 2. O. ἀφανιεῖς. Αλλος, ἀναθεματιεῖς.

וידעת 9. O. γνώσῃ. Αλλος, γνώσεσθε.

ממך 15. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ προσώπου σου. O. ἀπό σου.

מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך A. Αἰγύπτου τὰ πονηρὰ ὅσα ἔγνως, οὐ θήσει αὐτὰ ἐν σοί. Σ. Αἰγύπτου τὰς πονηρὰς ἃς οἶδας οὐ ποιήσεις ἐν σοί. O. Αἰγύπτου τὰ πονηρὰ, ἃ ἑώρακας, καὶ ὅσα ἔγνως, οὐκ ἐπάξει ἐπὶ σέ. O. ἄλλως, Αἰγύπτου τὰς πονηρὰς, ἃς ἑώρακας, καὶ ὅσα ἔγνως, οὐκ ἐπιθήσει ἐπὶ σέ.

מוקש 16. O. σκῶλον. Αλλος, σκάνδαλον.

ראו 19. O. ἑωράκασιν. Αλλος, εἶδον. Αλλος, ἑωράκασιν.

והמם מהומה גדלה עד השמדם 23. A. καὶ φαγεδαινώσει αὐτοὺς φαγεδαίνῃ μεγάλῃ. Σ. καὶ ταράξει αὐτοὺς ταραχὴν μεγάλην. O. καὶ ἀπολεῖς αὐτοὺς ἀπωλείᾳ μεγάλῃ ἕως ἂν ἐξολοθρεύσητε αὐτούς. Θ. καὶ ἐκστήσει αὐτοὺς ἔκστασιν μεγάλην, ἕως ἐκτρίψῃ αὐτούς.

וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו 25. O. οὐδὲ χρυσίον ἀπ' αὐτῶν οὐ λήψῃ σεαυτῷ, μὴ πταίσῃς δι' αὐτό. Αλλος, χρυσίον ἐπ' αὐτοῖς, καὶ οὐ λήψῃ σεαυτῷ, μήποτε σκολωθῇς ἐν αὐτῷ. Αλλος, λαβεῖν σεαυτῷ.

1. HEb. *Vulg.* cum introduxerit te Dominus Deus tuus. *LXX.* & erit in introducendo te Dominum Deum tuum. *LXX. aliter*, ſi autem introduxerit te Dominus Deus tuus.

Heb. Alius, & Vulg. multas. *LXX.* magnas. *Alius*, robuſtas.

2. *H.* perdes. *LXX.* delebis. *Alius*, anathematizabis. *Vulg. percuties.*

9. *H.* & ſcias. *LXX.* noveris. *Alius*, cognoſcetis. *Vulg. ſcies.*

15. *H. LXX. Vul.* a te. *Reliqui*, a facie tua.

H. ægritudines Ægypti malas, quas noſti, non ponet eas in te. *A.* Ægypti mala, quæcumque noſti, non ponet ea in te. *S.* Ægypti malas, quas noſti, non facies eas in te. *LXX.* Ægypti mala, quæ vidiſti, & quæcumque noſti, non inducet ſuper te. *LXX. aliter*, (morbos) Ægypti malos, quos vidiſti, & quæcumque noſti, non imponet ſuper te. *Vul. & infirmitates Ægypti peſſimas, quas noviſti, non inferet tibi.*

16. *H.* laqueus. *LXX.* offendiculum. *Alius*, ſcandalum. *Vulg. ruinam.*

19. *H. LXX. Vulg.* viderunt. *Alius*, inſpexerunt. *Alius, item.*

23. *Heb.* & conteret eas contritione magna, uſque ad diſperſionem earum. *A.* & edaces faciet eos morbo edacitatis magno. *S.* & turbabit eos turbatione magna. *LXX.* & perdes eos perditione magna, quoadusque exterminaveritis eos. *Th.* & mente excedere faciet eos exceſſu magno, donec atterat eos. *Vulg. & interficiet eos, donec penitus deleantur.*

25. *Heb.* & aurum ſuper eis, & capias tibi, ne forte te illaquees. *LXX.* neque aurum ab eis ſumes tibi, ne cadas propter ipſum. *Alius*, aurum ſuper ipſis, & non capias tibi, ne forte offendas in eo. *Alius*, ſumere tibimetipſi. *Vulg. & aurum de quibus facta ſunt, neque aſſumes ex eis tibi quidquam, ne offendas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Deuteronomii.

v. 1. O. ἐὰν ἐίσαγάγῃ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν, &c. Hæc prior lectio in Codice Baſilienſi habetur in textu. Altera vero quæ nunc legitur in Editione Romana, ἐὰν δὲ εἰσαγάγῃ, ſcribitur ad marginem ejuſdem Codicis. In Edit. Rom. habetur, εἰσάγῃ.

Ibid. Αλλος, πολλά. Αλλος, ἰσχυρά. Baſil.

v. 2. Ἀναθεματιεῖς. Eſt, ut videtur, lectio Aquilæ, qui vocem החרם, ἀναθεματίζειν, vertit Exod. 22. 20. & Deut. 36.

v. 9. Αλλος, γνώσεσθε. Ex Baſil.

v. 15. οἱ λοιποὶ, ἀπὸ προσώπου σου. Baſil.

Ibid. Hæ lectiones Aquilæ & Symmachi ex eodem Baſilienſi prodeunt. Prior lectio, τῶν O. in eodem Codice ponitur ad marginem, præfixa litera O. ut notet LXX. Interpretum eſſe. Altera habetur in textu, ut in Romana Editione. Ea de re in Præliminaribus diſſerimus.

v. 16. Αλλος, σκάνδαλον. Ex Baſilienſi.

v. 19. Αλλος, εἶδον. Αλλος, ἑώρακας. Ex Baſil.

v. 23. A. καὶ φαγεδαινώσει αὐτοὺς φαγεδαίνῃ μεγάλῃ, &c. Has omnes lectiones mutuamur ex Baſilienſi. φαγέδαινα, eſt morbus edacitatis. Sic infra ex Aquila, c. 28. v. 20. & 1. Reg. 5. 11.

v. 25. Αλλος, χρυσίον ἐπ' αὐτοῖς, &c. Ex Baſil.

CAPUT VIII. DEUTERONOMII.

את־המן 3. O. τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. Αλλος, τὸ μάννα, χωρὶς τοῦ, ἐν τῇ ἐρήμῳ. O. ἄλλως, τὸ μάννα.

ורם לבבך 14. A. καὶ ὑψωθεὶς τῇ καρδίᾳ σου. O. ὑψωθῇς τῇ καρδίᾳ. Θ. καὶ ὑψωθῇ ἡ καρδία σου.

ואמרת 17. O. μὴ εἴπῃς. Αλλος, καὶ οὐκ ἐρεῖς.

3. HEb. man. *LXX.* manna in deſerto. *Alius*, manna, *abſque illo*, in deſerto. *LXX. aliter & Vulg.* manna.

14. *H.* & elevetur cor tuum. *A.* & elevatus corde tuo. *LXX.* exalteris corde. *Th.* & elatum fuerit cor tuum. *Vulg. elevetur cor tuum.*

17. *H.* & dices. *LXX.* ne dixeris. *Alius*, & non dices. *Vulg. ne diceres.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Deuteronomii.

v. 3. O. τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. Hæc lectio quaſi LXX. Interpretum habetur in Cod. Baſilienſi, ſequens vero ad marginem. In Editione Romana, τὸ μάννα, tantum legitur: nam cætera non ſunt in Hebræo. Illud autem, ἐν τῇ ἐρήμῳ, non pertinet ad hunc verſum, ſed ad ſextum decimum, ubi legitur in Hebræo, מן במדבר

v. 14. A. καὶ ὑψωθεὶς, &c. Has lectiones A. & Th. ex Baſilienſi mutuamur.

v. 17. Αλλος, καὶ οὐκ ἐρεῖς. Ex Baſilienſi.

CAPUT IX. DEUTERONOMII.

גדלים ועצמים ממך 1. O. μεγάλα καὶ ἰσχυρότερα σου. Αλλος, μεγάλα καὶ ὀστινὰ ὑπὲρ σέ. O. ἄλλως, μεγάλα καὶ ἰσχυρότερα μᾶλλον ἢ ὑμεῖς.

ברשעת הגוים האלה 5. O. διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν. O. ἄλλως, διὰ τὴν ἀσέβειαν τῶν ἐθνῶν τούτων.

ההוא 19. O. τούτῳ. Αλλος, ἐκείνῳ.

יהוה 26. O. βασιλεῦ τῶν θεῶν. Αλλος, βασιλεῦ τῶν ἐθνῶν.

נחלתך C. κληρονομίαν. Αλλος, μερίδα.

1. HEb. magnas & firmas oſſibus præ te. *LXX.* magnas & fortiores te. *Alius*, magnas & oſſeas ſuper te. *LXX. aliter*, magnas & fortiores magis quam vos. *Vul. maximas & fortiores te.*

5. *H.* in impietate gentium iſtarum. *LXX.* ob iniquitatem eorum. *LXX. aliter*, propter impietatem gentium iſtarum. *Vulg. quia illæ egerunt inique.*

19. *Heb.* in vice iſta. *LXX.* in tempore hoc. *Alius*, in tempore illo. *Vulg. hac vice.*

26. *Heb.* Domine. *LXX.* rex deorum. *Alius*, rex gentium. *Vulg. Deus.*

Heb. LXX. Vulg. hæreditatem tuam. *Alius*, portionem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Deuteronomii.

v. 1. O. μεγάλα καὶ ἰσχυρότερά σου. Sic Baſilienſis lectionem LXX Interpretum habet. Αλλος, μεγάλα καὶ ὀστινὰ ὑπὲρ σέ. Hæc lectio omnino videtur Aquilæ eſſe, qui vocem עצום vertere ſolet, ὀστοῦν, vel, ὀστεϊνόν. Sic Gen. 18 18. & Exod. 1. 9. Tertia Lectio eſt LXX. Romanæ Edit.

v. 5. O. διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν. Sic lectionem LXX. Interpretum effert Baſilienſis: alteram vero, quæ eſt Romanæ Editionis, ad marginem locat.

v. 19. Αλλος, ἐκείνῳ. Ex Baſil.

v. 26. O βασιλεῦ τῶν θεῶν. Αλλ. βασιλεῦ τῶν ἐθνῶν. Ex Baſilienſi: uterque ſane inſolens eſt modus vertendi vocem יהוה.

Ibid. O. κληρονομίαν. Sic in textu Baſilienſis. Αλλος, μερίδα. Hanc lectionem Romanæ Edit. ad marginem locat Baſilienſis.

CAPUT X. DEUTERONOMII.

ואכתב על־הלחת 2. O. καὶ γράψεις ἐπὶ τὰς πλάκας. Αλλος, καὶ γράψω ἐπὶ τὰς δύο πλάκας.

ביום הקהל 4. Αλλος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συναγωγῆς. Αλλος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκκλησίας. In O. vacat.

לברך 8. O. ἐπεύχεσθαι. Αλλος, εὐλογεῖν.

השחית 10. O. ἐξολοθρεῦσαι. Αλλος, ἐξαναλῶσαι.

קום לך למסע לפני העם 11. A. ἀνάστηθι σεαυτῷ εἰς ἀπάρσιν ἔναντι τοῦ λαοῦ. Σ. πορεύου εἰς τὸ ἀπαίρειν ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ τούτου. O. βάδιζε, ἄπαρον ἐναντίον τοῦ λαοῦ τούτου. Θ. ἀναστὰς πορεύου εἰς ἄπαρσιν ἐναντίον τοῦ λαοῦ.

1. HEbr. & ſcribam ſuper tabulis. *LXX.* & ſcribes in tabulis. *Alius*, & ſcribam in duabus tabulis. *Vulg. & ſcribam in tabulis.*

4. *H.* in die congregationis. *Alius*, in die ſynagogæ. *Alius*, in die eccleſiæ. *ſive*, concionis. *In LXX. vacat. Vulg. quando populus congregatus eſt.*

8. *H.* ad benedicendum. *LXX.* orare. *Alius*, benedicere. *Vulg. ac benediceret.*

10. *H.* corrumpere. *LXX.* exterminare. *Alius*, conſumere. *Vulg. perdere.*

11. *Heb.* ſurge, vade, proficiſcendo ad facies populi. *A.* ſurge tibimetipſi in profectionem ante populum. *S.* vade ad proficiſcendum in conſpectu populi hujus. *LXX.* vade, promove ante populum hunc. *Th.* ſurgens, vade in profectionem ante populum hunc. *Vulg. vade, & præcede populum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Deuteronomii.

v. 2. καὶ γράψω ἐπὶ τὰς δύο πλάκας. Hanc lectionem in textu habet Baſilienſis, ut & alia quædam Exemplaria. Prior eſt Editionis Romanæ.

v. 4. Αλλος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συναγωγῆς, &c. Sic quædam Exemplaria. Hæc vero deſunt in Editione Romana τῶν O.

v. 8. Αλλος, εὐλογεῖν. Ex Baſil.

v. 10. Αλλος, ἐξαναλῶσαι. Ex eodem.

v. 11. A. ἀνάστηθι σεαυτῷ, &c. Has trium lectiones mutuamur ex Baſil. Vocem Hebraicam לך putavit Aquila eſſe pronomen, *tibi*. Alii pro imperativo verbi ילך habuerunt.

CAPUT XI. DEUTERONOMII.

הציף 4. O. ἐπέκλυσε. Αλλος, ἐκάλυψεν.

ים־סוף Σ. O. τῆς θαλάσσης ἐρυθρᾶς.

והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה 11. A. καὶ ἡ γῆ, ἣν ὑμεῖς διέρχεσθε ἐκεῖσε. Σ. ἡ δὲ γῆ, ἣν διαβαίνεις κληρονομῆσαι αὐτήν. O. ἡ δὲ γῆ εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν.

ואספת 14. O. εἰσοίσεις. Αλλος, συνάξεις.

לבבכם 16. O. ἡ καρδία σου. Αλλος, ἡ καρδία ὑμῶν.

לדבר בם 19. O. λαλεῖν ἐν αὐτοῖς. Αλλος, λέγειν αὐτά.

בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך A. Σ. O. Θ. καθημένου ἐν οἴκῳ σου, καὶ πορευομένου ἐν ὁδῷ, καὶ κοιταζομένου, καὶ διανισταμένου. O. ἄλλως, καθημένου σου ἐν οἴκῳ, καὶ πορευομένου σου ἐν ὁδῷ, καὶ καθεύδοντός σου, καὶ ἐξανισταμένου σου.

4. HEbr. emergere fecit. *LXX.* inundavit. *Alius*, operuit. *Vulg. operuerint eos*

H. maris Suph. *S. LXX. Vulg.* maris Rubri.

11. *Heb.* at terra, quam vos tranſeuntes illuc, ad poſſidendum eam. *A.* & terra, quam vos pertranſitis illuc. *S.* terra autem ad quam pertranſis ad poſſidendum eam. *LXX.* terra autem ad quam ingrederis illuc ad poſſidendum eam. *Vulg. terra enim ad quam ingredieris poſſidendam.*

14. *H.* & colliges. *LXX.* inferes. *Alius*, congregabis. *Vulg. ut colligas.*

16. *H. Alius, Vulg.* cor veſtrum. *LXX.* cor tuum.

19. *Hebr.* ad loquendum in eis. *LXX.* loqui in eis. *Alius*, dicere illa. *Vulg. ad meditandum ea.*

Heb. in ſedendo te in domo, & in ambulando te in via, & in accumbendo te, & in ſurgendo te. *A. S. LXX. Th.* ſedente te in in domo, & ambulante in via, & accumbente, & ſurgente. *LXX. aliter*, ſedente te in domo, & ambulante te in via, & dormiente te, & exurgente te. *Vulg. quando ſederis in domo tua, & ambulaveris in via, & accubueris, atque ſurrexeris.*

Digitized by Google

ובשעריך למען ירבו ימיכם וימי בניכם על־האדמה 21. O. καὶ τῶν πυλῶν σου. ἵνα μακροχρονιεύσητε, καὶ αἱ ἡμέραι τῶν υἱῶν ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Αλλος, καὶ ἐν ταῖς πύλαις σου, ἵνα πληθυνθῶσιν αἱ ἡμέραι ὑμῶν, καὶ αἱ ἡμέραι τῶν τέκνων ὑμῶν.

האחרון 24. O. τῆς ἐπὶ δυσμῶν. Αλλος, τῆς ἐσχάτης.

בערבה 30. A. ἐν ὁμαλῇ. Σ. ἐν πεδιάδι. O. ἐπὶ δυσμῶν. Θ. ἐν δυσμαῖς.

21. *Heb.* in portis tuis, ut multiplicentur dies veſtri, & dies filiorum veſtrorum ſuper terram. *LXX.* & portarum tuarum: ut longævi ſitis, & dies filiorum veſtrorum ſuper terram. *Alius*, & in portis tuis: ut multiplicentur dies veſtri, & dies filiorum veſtrorum. *Vulg. & jannas domus tuæ, ut multiplicentur dies sui, & filiorum tuorum in terra.*

24. *Hebr.* noviſſimum. *LXX.* ad occidentem. *Alius*, mare ultimum. *Vulg. mare occidentale.*

30. *H.* in ſolitudine. *A.* in planitie. *S.* in campeſtri. *LXX.* ad occidentem. *Th.* in occidente. *Vulg. in campeſtri.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Deuteronomii.

v. 4. ἐκάλυψεν. Ex Baſil.

Ibid. Σ. O. τῆς θαλάσσης ἐρυθρᾶς. Ex eodem.

v. 11. A. καὶ ἡ γῆ ἐφ' ἣν, &c. Has lectiones Aquilæ & Symmachi mutuamur ex Baſilienſi.

v. 14. Ἄλλος, συνάξεις. Baſil.

v. 16. Ἄλλος, ἡ καρδία ὑμῶν. Ex eodem.

v. 19. Ἄλλος, λέγειν αὐτά. Baſil.

Ibid. A. Σ. O. Θ. καθημένου, &c. Baſil. Verſio LXX. Interpretum in Editione Romana, in quibuſdam differt ab ea, quam Baſilienſis præfert in textu, ubi legitur, καθημένους ἐν οἴκῳ καὶ πορευομένους, &c. qualis etiam habetur in quibuſdam Exemplaribus Editis. Vide varias lectiones Waltoni.

v. 20. 21. Ἄλλος, ἐν ταῖς πύλαις σου, &c. Baſil. Hæc verſio videtur eſſe reliquorum Interpretum.

v. 24. Ἄλλος, τῆς ἐσχάτης. Ex Baſil.

v. 30. Ex Euſebio, de locis Hebraïcis, & Hieronymo, qui dicunt ſic vocem ערבה verti ab Interpretibus in libris Numerorum & Deuteronomii. Vide ſupra notam ad verſum 7. Cap. 1.

CAPUT XII. DEUTERONOMII.

הגבעות 2. A. Σ. Θ. βουνῶν. O. θινῶν.

מכל־שבטיכם 5. O. ἐν μιᾷ τῶν πόλεων. Αλλος, ἐν μιᾷ τῶν φυλῶν.

ככל אשר אנחנו עשים 8. O. πάντα ὅσα ἡμεῖς ποιοῦμεν. Αλλος, πάντα ἃ ὑμεῖς ποιεῖτε.

תרומת 11. Οἱ λοιποὶ, τὰ ἑκούσια. O. τὰς ἀπαρχάς.

בשעריכם 12. Αλλοι, ἐπὶ τῶν πόλεων. O. ἐπὶ τῶν πυλῶν.

בכל 18. O. οὗ ἐάν. Αλλος, ὅσα ἄν.

כל־ימיך 19. O. πάντα τὸν χρόνον ὅσον ἂν ζῇς. Αλλος, ὃν ἂν ζῇς.

ואמרת 20. O. καὶ ἐρεῖς. Αλλος, καὶ εἴπῃς.

כי־ירחק ממך המקום 21. O. ἐὰν δὲ μακρὰν ἀπέχῃ σου ὁ τόπος. Αλλος, ἀπόσχῃ ἀπὸ σοῦ ὁ τόπος.

חזק 23. O. πρόσεχε ἰσχυρῶς. Αλλος, ἀσφαλίζου.

כי הדם O. τὸ γὰρ αἷμα. Αλλος, ὅτι τὸ αἷμα.

2. HEbr. *A. S. Th. Vulg.* colles. *LXX.* cumulos.

5. *Heb.* ex omnibus tribubus. *LXX.* in una civitatum. *Alius*, in una tribuum. *Vulg. de cunctis tribubus.*

8. *Heb.* ſecundum omnia quæ nos facientes. *LXX.* omnia quæcumque nos facimus. *Alius*, omnia quæ vos facitis. *Vulg. quæ nos hic fecimus.*

11. *H.* elevationem. *Reliqui*, voluntaria. *LXX. Vulg.* primitias.

12. *H. LXX.* in portis veſtris. *Alii & Vul.* in urbibus.

18. *Heb.* in omni. *LXX.* ubicumque. *Alius*, quæcumque. *Vulg. in loco, quem elegerit.*

19. *H.* omnibus diebus tuis. *LXX.* omni tempore, quocumque vixeris. *Alius*, quo vixeris. *Vulg. omni tempore, quo verſaris.*

20. *Heb. & Alius*, & dixeris. *LXX.* & dices. *Vul. & volueris.*

21. *Heb.* cum longinquus fuerit a te locus. *LXX.* ſi autem longe abfuerit a te locus. *Alius*, diſtet a te locus. *Vulg. locus... ſi procul fuerit.*

23. *H.* robora te. *LXX.* attende valde. *Alius*, confirma te. *Vulg. cave.*

Heb. Alius, quia ſanguis. *LXX. Vulg.* ſanguis enim.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Deuteronomii.

v. 2. A. Σ. Θ. βουνῶν. Baſil. Sic vocem גבע vertit Aquila, Deut. 12. 2. & alibi.

v. 5. Αλλ. ἐν μιᾷ τῶν φυλῶν. Edit. Romana habet, ἐν μιᾷ τῶν πόλεων. Sed aliquot Mſſ. & Editi libri habent, τῶν φυλῶν: quæ verſio cum Hebraico conſonat.

v. 8. Αλλ. πάντα ἃ ὑμεῖς ποιεῖτε. Baſil.

v. 11. Οἱ λοιποὶ, τὰ ἐκλεκτά. Sic Regii Codices & Druſius.

v. 12. Αλλοι, ἐπὶ τῶν πόλεων. Sic quidam Mſſ. & Editi, quos ſequitur Vulgata. Hi videntur legiſſe בהעריכם in urbibus veſtris.

v. 18. Αλλ., ὅσα ἄν. Baſil. In Edit Romana legitur, ὃ ἐάν.

v. 19. Αλλ., ὃν ἂν ζῇς. Baſil.

v. 20. Αλλος, ἢ οὕτως Baſil.

v. 21. Αλλ. ἀπέχει ἀπὸ σοῦ ὁ τόπος. Baſil.

v. 23. Αλλ. ἀσφαλίζου. Baſil.

Ibid. O. τὸ γὰρ αἷμα Sic Baſil. in textu: ad marg. vero, ὅτι τὸ αἷμα. Edit. Rom. ὅτι αἷμα.

CAPUT XIII. DEUTERONOMII.

מבית עבדים 5. O. ἐκ τῆς δουλείας. Αλλος, ἐξ οἴκου δουλείας.

יסיתך 6. O. παρακαλέσῃ σε. Αλλος, ἀναπείσῃ σε.

נלכה O. πορευθῶμεν. Αλλος, βαδίσωμεν.

תחמל 8. O. ἐπιποθήσεις. Αλλος, ἐκσπλαγχνισθήσῃ.

עירם 13. O. τὴν γῆν. Αλλος, τὴν πόλιν.

העיר ההוא 15. O. ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. Αλλος, ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

כאשר נשבע 17. O. ὃν τρόπον ὤμοσε. Αλλος, καθὼς ἐλάλησεν. Αλλος, ὃν τρόπον εἶπεν.

5. Heb. de domo ſervorum. *LXX.* de ſervitute. *Alius & Vulg.* de domo ſervitutis.

6. *Heb.* ſeduxerit te. *LXX.* hortatus te fuerit. *Alius*, perſuaſerit tibi, *Vulg. ſi tibi voluerit perſuadere.*

Hebr. Alius, *Vulg.* eamus. *LXX.* tranſeamus.

8. *Heb.* ignoſces. *LXX.* deſiderabis. *Alius*, miſericordiâ movearis. *Vulg. ut miſerearis.*

13. *Heb. Vulg.* urbis ſuæ. *LXX.* terram. *Alius*, urbem.

15. *Heb. Vulg.* urbis illius. *LXX.* in terra illa. *Alius*, in urbe illa.

17. *Heb. LXX.* quemadmodum juravit. *Alius*, ſicut locutus eſt. *Alius*, quemadmodum locutus eſt. *Vulg. ſicut juravit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Deuteronomii.

v. 5. Αλλος, ἐξ οἴκου δουλείας. Baſil.

v. 6. Αλλος, ἀναπείσῃ σε. Ex Baſil.

Ibid. Αλλος, βαδίσωμεν. Hanc lectionem quam Editio Romana habet in textu, Cod. Baſilienſis ut variam interpretationem exhibet ad marginem: hic autem in textu habet, παρέλθωμεν. βαδίσωμεν, videtur eſſe trium Interpretum, ut Exod. 4. 18.

v. 8. Αλλ., ἐκσπλαγχνισθήσῃ. Baſil. Edit. Complut. habet, ἐλεήσεις.

v. 13. Αλλ., τὴν πόλιν. Sic Editio Romana, & in 15. verſu pariter.

v. 17. Αλλ., καθὼς ἐλάλησεν. Αλλ., ὃν τρόπον εἶπεν. Has interpretationes adfert Baſilienſis.

CAPUT XIV. DEUTERONOMII.

בחר 2. O. ἐξελέξατο. Αλλος, προείλετο.

להיות O. γενέσθαι. Αλλος, εἶναι.

סגלה O. περιούσιον. Αλλος, ἐξαίρετον.

פרסה 7. O. τὰς ὁπλάς. Αλλος, τὰς δύο χηλάς.

והראה 13. ※ καὶ τὸν ἰξόν.

21. Poſt μητρὸς αὐτοῦ. Baſil. ὃς γὰρ ποιεῖ τοῦτο, ὡσεὶ ἀσπάλακα θύσει, ὅτι μίασμά ἐστι (Al. μήνιμα) τῷ Θεῷ Ιακώβ.

ירבה ממך הדרך 24. O. μακρὰν γένηται

2. Hebr. *LXX. Vulg.* elegit. *Alius*, prælegit.

Hebr. Alius, Vul. ut ſit. *LXX.* ut fiat.

H. peculii. *LXX.* peculiaris. *Alius*, delectum. *Vulg. peculiarem.*

7. *Heb. Vul.* ungulam. *LXX.* ungulas. *Alius*, duas ungulas.

13. *Heb.* ※ & ixum. *Vul. ixion.*

21. *Poſt* matris ſuæ. *Baſil.* qui enim hoc facit, ac ſi talpam immolet, quia prophanatio eſt (*al.* irritamentum) Deo Jacob.

24. *Heb.* multa fuerit præ te via. *LXX.* longe

ἡ ὁδὸς ἀπὸ σοῦ. Αλλος, ἀπέχῃ ἀπὸ σοῦ ἡ ὁδός.

ושבעו 29. Ο. ἐμπλησθήσονται, Αλλος, εὐφρανθήσονται.

fuerit via a te. *Alius*, abfuerit a te via. *Vulg. longior fuerit via.*

29. *Hebr. Vulg.* ſaturabuntur. *LXX.* implebuntur. *Alius*, lætabuntur.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Deuteronomii.

v. 2 Αλλ☉, περιούσιον. Baſil. Eſt forte Symmachi, qui vocem אבחר περιούσιον, vertit Job. 29. 25.

Ibid. Αλλ☉, εἶναι. Baſil.

Ibid. Αλλ☉, ἐξαίρετον. Baſil. Sic vocem סגלה vertit Symmachus, Exod. 19. 5.

v. 7. Αλλ☉, τὰς δύο χηλάς. Ex eodem.

v. 13. Sic Ern. Grabe. הראה, alii milvum, alii vulturem dicunt; ſed conjecturâ omnes.

v. 21. ἐν γὰρ ποιῇ τοῦτο, &c. Hæc clauſula quæ nec in Hebraico, nec in aliquo Exemplari aut verſione exſtat, in Baſilienſi Codice legitur in ipſo textu.

v. 24. Αλλ☉, ἀπέχῃ ἀπὸ σοῦ ἡ ὁδός. Ex Baſilienſi.

v. 29. Αλλ☉, εὐφρανθήσονται. Ex eodem.

CAPUT XV. DEUTERONOMII.

את־הנכרי 3. Ο. ἀλλότριον. Αλλος, ἀλλογενῆ.

תאמץ 7. Ο. ἀποστέρξεις. Αλλος, ἀποστρέψῃς.

תאכלנו 20. Ο. φάγῃ αὐτό. Αλλος, βρωθήσεται.

בשנה Ο. ἐξ ἐνιαυτοῦ. Αλλος, κατ' ἐνιαυτόν.

3. HEb. *Alius*, alienigenam. *LXX.* ab alieno *exiges. Vulg. a peregrino & advena.*

7. *Heb.* roborabis. *LXX.* indurabis. *Alius*, avertes. *Vulg. obdurabis.*

20. *Heb.* comedes eum. *LXX.* comedes illud. *Alius*, comedetur. *Vul. comedes ea.*

Heb. in anno. *LXX.* ex anno. *Alius*, per annum. *Vul. per annos ſingulos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Deuteronomii.

v. 3. Αλλος, ἀλλογενῆ. Ex Baſilienſi.

v. 7. Αλλος, ἀποστρέψεις. Baſil. Eſt forte varia lectio vitio Librariorum inducta.

v. 20. Αλλος, βρωθήσεται. Baſil.

Ibid. Αλλος, κατ' ἐνιαυτόν. Sic quædam Exemplaria.

CAPUT XVI. DEUTERONOMII.

הוציאך יהוה אלהיך ממצרים לילה 1. Αλλοι, ἐξήγαγέ σε κύριος ὁ Θεός σου ἐξ Αἰγύπτου νυκτός. Ο. ἐξῆλθες ἐξ Αἰγύπτου νυκτός.

שטרים 18. Α. ἀκριβαστάς. Σ. παιδευτάς. Ο. γραμματοεισαγωγεῖς.

1. HEb. *Alii*, *Vul.* eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte. *LXX.* exiſti de Ægypto nocte.

18. *H.* præfectos. *A.* legiſlatores. *S.* inſtitutores. *LXX. Vul.* magiſtros.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Deuteronomii.

v. 1. Αλλοι, ἐξήγαγέ σε, &c. Sic quædam Exemplaria. Videtur autem eſſe verſio reliquorum Interpretum. Non enim alio modo Hebraica verti poſſe videntur.

v. 18. A. ἀκριβαστάς. Sic Baſil. Omnia derivata ab ἀκριβάω, vel, ἀκριβάζω, Aquilæ paſſim in uſu habentur. Sic ἀκριβαζόμενος, legiſlator, Gen. 49. 10. Vide notam ad Levitici Cap. 18. v. 3. S. παιδευτάς. Ex eodem Baſil. Sic etiam vertit Symmachus 1. Paral. 26. 29.

CAPUT XVII. DEUTERONOMII.

לא־תזבח 1. Ο. οὐ θύσεις. Αλλος, οὐ προσοίσεις.

בעיני 2. Ο. ἐναντίον. Αλλος, ἐνώπιον.

נעשתה 4. Ο. γεγένηται τὸ βδέλυγμα. Αλλος, ἐγενήθη τοῦτο.

1. HEb. non ſacrificabis. *LXX. Vul.* non immolabis. *Alius*, non offeres.

2. *Heb.* in oculis. *LXX.* ante. *Alius*, *Vulg.* in conſpectu.

4. *Heb.* facta eſt. *LXX. Vulg.* facta eſt abominatio. *Alius*, factum eſt hoc.

את־האיש

את־האיש 5. O. ἄνθρωπον. Ἄλλος, ἄνδρα.

על־פי הדבר 10. O. κατὰ τὸ ῥῆμα. Ἄλλος, κατὰ τὸ πρᾶγμα.

על־פי התורה אשר יורוך 11. O. κατὰ τὸν νόμον ※ ὃν ἂν φωτίσωσί σοι.

רק 16. O. διότι. Ἄλλος, πλήν.

ולא יסור 17. O. ἵνα μὴ μεταστῇ. Ἄλλος, οὐδὲ μεταστήσεται.

5. *Hebr. Alius*, *Vulg.* virum. *LXX.* hominem.

10. *Hebr.* ſuper os verbi. *LXX.* ſecundum verbum. *Alius*, ſecundum rem. *Vulg. quodcunque dixerint.*

11. *Hebr.* ſecundum legem, quam docebunt te. *LXX.* ſecundum legem ※ qua illuminabunt te. *Vulg. juxta legem ejus.*

16. *Hebr.* tantum. *LXX.* quare. *Alius*, cæterum. *Vulg. vacat.*

17. *Hebr.* neque declinabit. *LXX.* ut non diſcedat. *Alius*, & non transferetur. *Vul. qua alliciunt animum ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Deuteronomii.

v. 1. Ἄλλος, ἡ προσόχθισις. Ex Baſil.
v. 2. Ἄλλος, ἐνώπιον. Baſil.
v. 4. Ἄλλος, ἐγενήθη τοῦτο. Ex eodem.
v. 5. Ἄλλος, ἄνδρα, Ex eodem.
v. 10. Ἄλλος, κατὰ τὸ πρᾶγμα. Baſil. Symmachus Gen. 20. 10. דבר vertit πρᾶγμα, itemque Theodotio, Jud. 6. 29.
v. 11. Ex Erneſto Grabe.
v. 16. Ἄλλος, πλήν. Baſil.
v. 17. Ἄλλος, οὐδὲ μεταστήσεται. Baſil.

CAPUT XVIII. DEUTERONOMII.

הזבח 3. O. θύματα. Ἄλλος, θυσίας.

ממכריו על־האבות 8. A. τῶν πράσεων αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς πατέρας. Σ. τῆς κτήσεως ἕκαστος τῆς κατὰ τὰς πατριάς. O. πλὴν τῆς πράσεως τῆς κατὰ πατριάν.

ומנחש 10. A. ἐπερωτῶν μάγον. Σ. σημειοσκοπούμενος. O. κληδονιζόμενος.

ידעני 11. A. γνωριστής. Σ. γνώστης. O. τερατοσκόπος. Θ. θεατής.

3. HEb. ſacrificium. *LXX.* ſacrificia. *Alius*; hoſtias. *Vulg. victimas.*

8. *H.* venditiones ejus ſuper patribus. *A.* venditionum ejus ſuper patres. *S* poſſeſſionis unuſquiſque ſecundum familias. *LXX.* præter venditionem, quæ eſt ſecundum familiam. *Vulg. excepto eo, quod in urbe ſua ex paterna ei ſucceſſione debetur.*

10. *H.* augur. *A.* interrogans magum. *S.* hariolos. *LXX.* divinationes obſervans. *Vulg. obſerves auguria.*

11. *H. A. S.* divinus. *LXX.* portentorum inſpector. *Th.* ſpeculator. *Vulg. nec divinos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Deuteronomii.

v. 3. Ἄλλ(ος), θυσίας. Sic Baſil. Ita etiam habent Editiones Aldina & Complutenſis.

v. 8. A. τῶν πράσεων, &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones ex Baſilienſi mutuamur. πλὴν videtur ſubaudiendum ad ſingulos.

v. 10. A. ἐπερωτῶν μάγον. Σ. σημειοσκοπούμενος. Ex Baſil.

v. 11. A. γνωριστής. Σ. γνώστης. Θ. θεατής. Ex Baſil. Eamdem Hebraicam vocem Aquila vertit, γνώστης, Levit. 20. 6.

CAPUT XIX. DEUTERONOMII.

אשר יהוה 1. O. ἃ ὁ Θεός. Ἄλλος, ὧν κύριος.

וירשתם O. κατακληρονομήσετε. Ἄλλος, κατακληρονομήσεις.

וישבת O. κατοικήσετε. Ἄλλος, κατοικήσεις.

דבר 4. O. πρόσταγμα. Ἄλλος, πρᾶγμα.

1. HEb. & *Alius*, quarum Dominus. *LXX.* quæ Deus. *Vulg. quarum tibi traditurus eſt.*

H Vulg. poſſederis. *LXX.* poſſidebitis. *Alius*, poſſidebis.

H. & habitaveris. *LXX.* habitabitis. *Alius*, habitabis. *Vulg. habitaveriſque.*

4. *H.* verbum. *LXX.* præceptum. *Alius*, res. *Vulg. lex.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Deuteronomii.

v. 1. Lectiones ex Baſilienſi mutuamur.
v. 4. Ἄλλος, πρᾶγμα, *res*, ut ſupra, Cap. 17. v. 10. Vide notam ibi.

CAPUT XX. DEUTERONOMII.

בקרבכם אל־המלחמה 2. O. ὅταν ἐγγίσης τῷ πολέμῳ. Αλλος, ἐν τῷ ἐγγίζειν σε πρὸς πόλεμον.

2. HEb. circa appropinquare te ad bellum. LXX. quando appropinquabis prælio. *Alius*, in appropinquando te ad bellum. *Vulg. appropinquante autem jam prælio.*

ולא חללו 6. O. οὐκ ηὐφράνθη ἐξ αὐτοῦ. Αλλος, οὐκ ἐλαΐκωσεν αὐτόν.

6. *H. Alius*, & non prophanavit eam. *LXX.* & non lætatus eſt ex ea. *Vulg. necdum fecit eam eſſe communem.*

יחללנו O. εὐφρανθήσεται ἐξ αὐτοῦ. Αλλος, λαϊκώσει αὐτόν.

H. & Alius, prophanet eam. *LXX.* lætabitur ex ea. *Vulg. ejus fungatur officio.*

הלבב 8. O. τῇ καρδίᾳ. Αλλος, ὥσπερ ἡ καρδία.

8. *H. LXX. Vulg.* corde. *Alius*, ſicut cor.

אשר לא־מערי הגוים־האלה הנה רק מערי העמים האלה 15. O. οὐχὶ ἐκ τῶν πόλεων τῶν ἐθνῶν τούτων. Αλλος, αἱ οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν πόλεων τούτων· ἰδοὺ δὴ ἀπὸ τῶν πόλεων τῶν ἐθνῶν τούτων.

15. *Heb.* quæ non de civitatibus gentium iſtarum ipſæ. Tantum de civitatibus populorum iſtorum. *LXX.* non de civitatibus gentium harum. *Alius*, quæ non de gentibus civitatum harum: ecce certe de civitatibus gentium harum. *Vulg. & non ſunt de his urbibus, quas in poſſeſſionem accepturus eſt. De his autem civitatibus.*

השדה 19. O. ἐν τῷ δρυμῷ. Αλλος, ἐν τῷ ἀγρῷ.

19. *H.* agri. *LXX.* in ſylva. *Alius*, in agro. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Deuteronomii.

v. 2. Αλλος, ἐν τῷ ἐγγίζειν σε, &c. Ex Baſil.

v. 6. ἄλλ@, οὐκ ἐλαΐκωσεν αὐτόν. Ex Baſil. bis. Videtur autem eſſe Aquilæ, qui vocem חללו vertit λαϊκώσουσι, Ezech. 7. 21. & חל λαϊκὸς, 1. Reg. 21. 4.

v. 8. ἄλλ@, ὥσπερ ἡ καρδία. Sic Baſil.

v. 15. ἄλλ@, αἱ οὐχὶ ἀπὸ τῶν, &c. In Edit. LXX. deſiderantur hæc, ἰδοὺ δὴ, &c. quæ in Hebræo habentur.

v. 19. ἄλλ@, ἐν τῷ ἀγρῷ, Baſil. Et ſic alia quædam Exemplaria. Videtur autem eſſe lectio Reliquorum.

CAPUT XXI. DEUTERONOMII.

בחר 5. O. ἐπέλεξεν. Αλλ. ἐπελέξατο. Αλλ. ἐξελέξατο.

5. HEbr. LXX. Alii, elegit. *Vulg. elegerit.*

וכל־ישראל ישמעו ויראו 21. O. καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἀκούοντες φοβηθήσονται. Αλλος, καὶ πᾶς Ισραὴλ ἀκούσας φοβηθήσεται.

21. *H.* & omnis Iſrael audient & timebunt. *LXX.* & reliqui audientes timebunt. *Alius*, & omnis Iſrael audiens timebit. *Vulg. & univerſus Iſrael audiens pertimeſcat.*

כי־קללת אלהים תלוי 23. A. Θ. (ὅτι κατάρα Θεοῦ κρεμάμενος.) O. ὅτι κεκατηραμένος ὑπὸ Θεοῦ πᾶς κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.

23. *H. A. Th.* quia maledictio Dei ſuſpenſus. *LXX.* quoniam maledictus a Deo omnis, qui pendet in ligno. *Vulg. maledictus a Deo eſt qui pendet in ligno.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Deuteronomii.

v. 5. Hic variant Exemplaria, nam alia ἐπελέξατο, alia ἐξελέξατο habent, Edit. Rom. ἐπέλεξεν.

v. 21. Αλλος, καὶ πᾶς Ισραὴλ ἀκούσας φοβηθήσεται. Ex Baſil.

v. 23. A. Θ. ὅτι κατάρα Θεοῦ κρεμάμενος Procop. p. 450. *Aquylas & Theodotion, maledictio Dei ſuſpenſus, expoſuerunt.* Eodem recidunt omnes interpretationes. Sed Aquila & Theodotio magis ad Hebraïcam veritatem accedunt.

CAPUT XXII. DEUTERONOMII.

לא־תתראה 4. O. οὐκ ὄψῃ. Ἄλλος, οὐχ ὑπερόψῃ.

והארכת ימים 7. O. καὶ πολυήμερος γένῃ. Ἄλλος, καὶ μακροχρόνιος ᾖ. Al. ἔσῃ.

כלאים 9. A. ἀνομοιογενές. Σ. εἱργμόν. O. διάφορον. Θ. κώλυμα. Ἄλλος, δίφορον.

שעטנז 11. A. ἀντιδιακείμενον. Σ. ἑτερογενές. O. κίβδηλον.

בתולה 23. A. νεᾶνις. O. παρθένος.

הדבר 26. O. τὸ πρᾶγμα. Ἄλλος, τὸ ῥῆμα.

4. Hebr. LXX Vulg. non videbis. *Alius*, non negliges.

7. *Heb.* & prolongare facias dies. *LXX.* & multorum dierum ſis. *Alius*, & longævus ſis. *Vulg. & longo vivas tempore.*

9. *H.* mixturis. *A.* genere diſſimile. *S.* detentionem. *LXX.* variam. *Th.* impedimentum. *Alius*, duplicem ſementem. *Vulg. altero ſemine.*

11. *H.* contexturâ. *A.* contra diſpoſitum. *S.* alterius generis. *LXX.* adulteratum. *Vulg. quod ex lana & lino contextum eſt.*

23. *H. LXX. Vulg.* virgo. *A.* puella.

26. *H. & Alius*, verbum. *LXX.* res.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Deuteronomii.

v. 4. Ἄλλος, οὐχ ὑπερόψει. Baſil.

v. 7. καὶ μακροχρόνιος ᾖ, al. ἔσῃ. Sic quædam Exemplaria.

v. 9. ἀνομοιογενές, &c. Hæ omnes Interpretationes ex Baſilienſi prodeunt: Σ. εἱργμόν. i. detentionem, coarctationem, quaſi illa variî generis ſemina ſibi mutuo officiant, ne fructum emittant. Eodem ſenſu Theodotio, κώλυμα, i. *impedimentum.*

v. 11. A. ἀντιδιακείμενον. Σ. ἑτερογενές. Ex Baſilienſi. Procopius vero ita habet: *Aquylas*, κίβδηλα. (Sic) *illud*, ἀντικείμενον *expoſuit Symmachus vero*, ἑτερογενές.

v. 23. A. νεᾶνις. Omnes Regii Codices hanc notam habent: καὶ ἀντὶ τοῦ παρθένος, νεᾶνις φησὶ, καθὼς ὁ Ἀκύλας ἐξέδωκεν.

v. 26. Ἄλλος, τὸ ῥῆμα. Ex Baſil.

CAPUT XXIII. DEUTERONOMII.

מפתור ארם נהרים 4. O. ἐκ τῆς Μεσοποταμίας. Ἄλλος, ἀπὸ Βαθοὺρ Συρίας ποταμῶν.

כי־תצא מחנה 9. O. ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς παρεμβαλεῖν. Ἄλλος, ἐὰν ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον.

לתת איביך לפניך והיה 14. A. τοῦ δοῦναι ἐχθρούς σου εἰς πρόσωπόν σου. καὶ ἔσται. Σ. καὶ δοῦναι τὸν ἐχθρόν σου εἰς πρόσωπόν σου· ἔσται οὖν. O. καὶ παραδοῦναι τὸν ἐχθρόν σου πρὸ προσώπου σου. καὶ ἔσται. Θ. τοῦ δοῦναι ἐχθρούς σου κατὰ πρόσωπόν σου.

נדבה 23. Οἱ λοιποὶ, ἑκούσιον. O. δόμα.

4. *Heb.* de Pethor Aram duorum fluviorum. *LXX.* de Meſopotamia. *Alius*, a Bathur Syriæ fluviorum. *Vulg. de Meſopotamia Syriæ.*

9. *H.* ſi egreſſa fuerit caſtrametatio. *LXX.* ſi autem egreſſus fueris ad caſtra ponenda. *Alius*, ſi egreſſus fueris in bellum. *Vul. quando egreſſus fueris adverſus hoſtes tuos.*

14. *H.* ad dandum inimicos tuos ad facies tuas: & erit. *A.* ad dandum inimicos tuos in faciem tuam. Et erit. *S.* & dare inimicum tuum in faciem tuam. Erit igitur. *LXX.* Et tradat inimicum tuum ante faciem tuam. Et erunt *caſtra Th.* ad dandum inimicos tuos contra faciem tuam. *Vulg. & tradat tibi inimicos tuos: & ſint caſtra.*

23. *H.* ſpontaneum. *Reliqui*, voluntarium. *LXX.* donum. *Vulg. propria voluntate.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Deuteronomii.

v. 4. Ἄλλος, ἀπὸ Βαθοὺρ Συρίας ποταμῶν. Ex Baſilienſi, abſque Interpretis nomine: illud פתור non exprimitur in LXX. Interpretibus, neque in Vulgata: eſtque nomen loci vel regionis. Videtur mendum eſſe in Baſilienſi Βαθοὺρ, pro, Φαθοὺρ; niſi fortaſſe Interpres legerit בתור

v. 9. Ἄλλος, ἐὰν ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον. Baſil.

v. 14. Αλ. τοῦ δοῦναι, &c. Haſce trium lectiones exhibet Baſil.

v. 23. οἱ λοιποὶ, ἑκούσιον. Baſil.

Digitized by Google

CAPUT XXIV. DEUTERONOMII.

ספר כריתת 1. A. βιβλίον κοπῆς. Σ. βιβλίον διακοπῆς. Ο. βιβλίον ἀποστασίου. Θ. βιβλίον ἐξολοθρεύσεως.

ובערת 7. Σ. Θ. καὶ ἐπιλέξεις. .Ο. καὶ ἐξαρεῖς. Ἄλλος, καὶ ἐξαρεῖτε.

ממצרים 9. Ο. ἐξ Αἰγύπτου. Ἄλλος, ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

בעבטו 12. Ο. ἐνεχύρῳ. Ἄλλος, ἱματίῳ.

את־העבוט 13. Ο. ἐνέχυρον. Ἄλλος, ἱμάτιον.

בשלמתו Ο. ἐν τῷ ἱματίῳ αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐν χρεωδοσίᾳ αὐτοῦ.

לא־תעשק 14. Ο. οὐκ ἀπαδικήσεις. Ἄλλος, οὐκ ἀποστερήσεις.

זיתך לא תפאר אחריך 20. Ο. οὐκ ἐπαναστρέψεις καλαμήσασθαι τὰ ὀπίσω σου. Ἄλλος, ἐλαίαν σου οὐ στεφανώσεις. Ἄλλος, τὴν ἐλαίαν σου οὐ τρυγήσεις.

לא תעולל 21. A. οὐκ ἐπιφυλλίσεις. Ο. οὐκ ἐπανατρυγήσεις.

1. HEb. libellum exciſionis. *A.* libellum ſciſſionis. *S.* libellum diſciſſionis. *LXX.* *Vulg.* libellum repudii. *Th.* libellum exterminationis.

7. *H. LXX. Vulg.* auferes. *S. Th.* & colliges. *Alius*, & auferetis.

9. *H. LXX.* ex Ægypto. *Alius*, ex terra Ægypti. *Vulg. de Ægypto.*

12. *H. LXX.* in pignore ejus. *Alius*, in veſtimento. *Vulg. non pernoctabit apud te pignus.*

13. *H. LXX.* pignus. *Alius*, veſtimentum. *Vulg. vacat.*

H. LXX. Vulg. in veſtimento ſuo. *Alius*, in redditione debiti ejus.

14. *H.* non opprimes. *LXX.* non fraudabis. *Alius*, non privabis. *Vulg. non negabis.*

20. *Heb.* olivam tuam, non ramos requires poſt te. *LXX.* non redibis ad colligendum, quæ poſt te. *Alius*, olivam tuam non coronabis. *Alius*, olivam tuam non vindemiabis. *Vulg. ſi fruges collegeris olivarum, quidquid remanſerit in arboribus, non reverteris ut colligas.*

21. *Heb. A.* non racemabis. *LXX.* non revindemiabis. *Vulg. non colliges remanentes racemos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Deuteronomii.

v. 1. A. βιβλίον κοπῆς, &c. Trium lectiones exhibet Baſil.

v. 7. Σ. Θ. καὶ ἐπιλέξεις. Baſil.

v. 9. Ἀλλ. ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Baſil.

v. 12. Ἀλλ. ἱματίῳ, & ſequenti, ἱμάτιον. Baſil. tacito Interprete.

v. 13. Ἀλλ. ἐν χρεωδοσίᾳ αὐτοῦ. Ex Baſil.

v. 14. οὐκ ἀποστερήσεις. Baſil.

v. 20. Ἄλλος, ἐλαίαν σου οὐ στεφανώσεις. Ἀλλ. τὴν ἐλαίαν σου οὐ τρυγήσεις. Baſilienſis: nec monet cujus ſint hæ verſiones; quæ ſane ad alios Interpretes pertinent.

v. 21. A. οὐκ ἐπιφυλλίσεις. Baſil. & Codices Regii, qui hanc notam habent. Ἀκύλας φησὶν, οὐκ ἐπιφυλλίσεις, φυλλὶς γὰρ ὁ μικρὸς βότρυς, ἢ οἱ ἀποπίπτοντες ῥῶγες, καὶ ὑπὸ τὰ φύλλα εὑρισκόμενοι. i. *Aquila ait*, non racemabis. *φυλλὶς enim eſt parvus racemus, aut decidentes acini, qui ſub foliis inveniuntur.* Hic Druſius notat.

Ἐπιφυλλὶς, *racemulus, qui ſub foliis latet, aut magno racemo ſubjacet: item racematio Abd. 5. Hinc verbum* ἐπιφυλλίζειν, *racemationem facere: quo uſi ſunt & LXX. Thren. 1. 22.* ἐπιφύλλισον αὐτοῖς, *racemare illis. Lexicon vetus,* ἐπιφυλλὶς, *racemus. Abd. 5 pro* ἐπιφυλλίδα, *quod racemationem reddunt, vide num legendum ſit,* ἐπιφυλλίδας, *i. racemos: quomodo & Hieronymus vertit; & Ebræa veritas habet* עללות

CAPUT XXV. DEUTERONOMII.

לאיש זר 5. Ο. μὴ ἐγγίζοντι. Ἀλλ. ἀλλοτρίῳ.

תלד 6. Ο. τέκῃ. Ἄλλος, τεχθῇ. Ἄλλος, τέξεται.

אנשים 11. Ο. ἄνθρωποι. Ἄλλος, ἄνθρωποι δύο. Ἄλλος, ἄνδρες δύο.

בצאתכם 17. Ο. ἐκπορευομένου σου. Ἀλλ. ἐκπορευομένων ὑμῶν.

5. HEbr. viro extraneo. *LXX.* non appropianti. *Alius*, alieno. *Vulg. alteri.*

6. *H. Alius*, pariet. *LXX.* pariat. *Alius*, natus fuerit. *Vulg. vacat.*

11. *H. LXX.* homines *Alius*, homines duo. *Alius*, *Vulg.* viri duo.

17. *H.* in exeundo vos. *LXX.* exeunte te. *Alius*, exeuntibus vobis. *Vulg. quando egrediebaris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Deuteronomii.

v. 5. Ἄλλος, ἀλλοτρίῳ. Sic Baſil. Vocem Hebraïcam זר ἀλλότριος, vertit Aquila, Pſal. 80. 10. & Theodotio Jud. 10. 6.

v. 6. Ἀλλ. τεχθῇ. Ἀλλ. τέξεται. Ex eodem.

v. 11. Ἀλλ. ἄνθρωποι δύο. Ἀλλ. ἄνδρες δύο. Ex Baſil.

v. 17. Ἀλλ. ἐκπορευομένων ὑμῶν. Baſil.

CAPUT XXVI. DEUTERONOMII.

אשר תביא מארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך 2. A. ὅσα οἴσεις ἀπὸ γῆς σου. Σ. ὃ ἐὰν εἰσενέγκῃς ἀπὸ τῆς γῆς σου. O. τῆς γῆς σου ὅσα ἂν εἰσενέγκῃς O. ἄλλως, τῆς γῆς σου, ἧς κύριος ὁ Θεὸς δίδωσί σοι.

ארמי אבד 5. O. Συρίαν ἀπέβαλεν. Ἄλλος, Συρίαν ἀπέλιπεν.

ושבעו 12. O. εὐφρανθήσονται. Ἄλλος, ἐμπλησθήσονται.

בערתי 13. O. ἐξεκάθαρα. Ἄλλος, ἐξέλεξα.

באני 14. O. ἐν ὀδύνῃ μου. Ἄλλος, ἐν λύπῃ μου. Ἄλλος, ἐν πένθει.

2. Hebr. quem venire facies de terra tua, quam Dominus Deus tuus dans tibi. *A.* quæcumque feres a terra tua. *S.* quocumque inferas a terra tua. *LXX.* terræ tuæ quæcumque tuleris. *LXX. aliter*, terræ tuæ, quam Dominus Deus tuus dat tibi. *Vulg. pergeſque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit.*

5. *H.* Syrus periens. *LXX.* Syriam rejecit. *Alius*, Syriam reliquit. *Vulg. Syrus perſequebatur.*

12. *H.* & ſaturabuntur. *LXX.* lætabuntur. *Alius*, implebuntur. *Vulg. & ſaturentur.*

13. *H. LXX. Vulg.* abſtuli. *Alius*, elegi.

14. *H. & Alius*, in triſtitia mea. *LXX.* in dolore meo. *Alius*, *& Vulg.* in luctu.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap XXVI. Deuteronomii.

v. 2. A. ὅσα οἴσεις ἀπὸ γῆς σου. Has interpretationes mutuamur ex Baſilienſi.

v. 5. Ἀλλ. Συρίαν ἀπέλιπεν. Ex eodem Baſil.

v. 12. Ἄλλος, ἐμπλησθήσονται. Baſil. Eſt forte Aquilæ qui ישבעו vertit, ἐμπλησθήσονται, Pſalm. 16. 14. & A. S. Iſai. 1. 11.

v. 13. Ἄλλος, ἐξέλεξα, Baſil. בערתי. Symmachus & Theodotio vocem ובערת verterunt, καὶ ἐκλέξεις, ſupra, 24. 7. quorum fortaſſe eſt hæc interpretatio.

v. 14. Ἄλλος, ἐν λύπῃ μου. Ex Baſil. Videtur eſſe Aquilæ, qui Gen. 46. 3. ראשית אני vertit ἀρχὴ λύπης. Ἄλλος, ἐν πένθει. Videtur eſſe Symmachi, quem ſequitur Vulgata, *in luctu.*

CAPUT XXVII. DEUTERONOMII.

שמר את־כל־המצוה 1. A. φυλάσσετε σύμπασαν τὴν ἐντολήν. Σ. φυλάσσετε πᾶσαν τὴν ἐντολήν. O. φυλάσσεσθε πάσας τὰς ἐντολάς. Θ. φύλασσε τὴν πᾶσαν ἐντολήν.

אמן 15. A. πεπιστωμένως. Σ. Θ. ἀμήν. O. γένοιτο.

ואמר 16. O. ἐροῦσι. Baſil. decies, ἐρεῖ.

כנף 20. O. συγκάλυμμα. Ἄλλος, ἀσχημοσύνην.

עם־חתנתו 23. O. μετὰ νύμφης αὐτοῦ. Ἄλλος, μετὰ πενθερᾶς αὐτοῦ.

1. Heb. *A. Th.* cuſtodi omne mandatum. *S. Vulg.* cuſtodite omne mandatum. *LXX.* cuſtodite omnia mandata.

15. *H. S. Th. Vulg.* Amen. *A.* fideliter. *LXX.* fiat.

16. *H. & Vulg.* & dicet. *LXX.* dicent. *Baſil. decies*, dicet.

20. *Heb.* alam. *LXX.* cooperimentum. *Alius*, turpitudinem. *Vulg. operimentum.*

23. *H. Alius*, *Vulg.* cum ſocru ſua. *LXX.* cum nuru ſua.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Deuteronomii.

v. 1. A φυλάσσετε σύμπασαν, Haſce trium interpretationes ex Baſilienſi deſumſimus.

v. 15. A. πεπιστωμένως. Σ. Θ. ἀμήν. Ex Baſil. ſic paſſim vertunt tres Interpretes. Vide ſupra, Num. 5. 22.

v. 16. Baſil. ἐρεῖ. Sic decies habet in hoc Capite idem Codex, ubi LXX. habent ἐροῦσι.

v. 20. Ἄλλος, ἀσχημοσύνην. Sic quædam Exemplaria.

v. 23. Ἄλλος, μετὰ πενθερᾶς αὐτοῦ. Sic Baſil. tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata. Videtur autem eſſe Symmachi, qui vocem maſculinam חתן vertit πενθερός. Exod. 3. 1. & 18. 1. 5.

CAPUT XXVIII. DEUTERONOMII.

לשמר 1. Ο. φυλάσσειν. Αλλος, φυλάσσεσθε.

ברוך 6. Ο. εὐλογημένος. Αλλος, εὐλογητὸς, bis.

תשמע 15. Εἰσακούσῃς. Αλλος, ἀκοῇ ἀκούσητε.

וחקתיו ※ καὶ τὰ ἠκριβασμένα αὐτοῦ.

עליך Ο. ἐπὶ σέ. Αλλος, πρὸς σέ.

את־המארה את־המהומה 20. Α. ἀπορίαν καὶ φαγέδαινα. Σ. τὴν ἀχορτασίαν. Ο. τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἐκλιμίαν.

את־הדבר 21. Ο. θάνατον. Αλλος, λοιμόν.

ובחרחר 22. Α. περιφλογισμῷ. Σ. Θ. περιφλογισμῷ. Ο. ἐρεθισμῷ.

נגף 25. Α. θραυόμενον. Σ. τροπούμενον. Ο. ἐπὶ κοπήν.

מחריד 26. Ο. ἐκφοβῶν. Αλλος, ἀποσοβῶν.

ובעפלים 27. Σ. Εἰς τὰ κρυπτά. Ο. ἐν ταῖς ἕδραις. Ο. ἄλλως, Εἰς τὴν ἕδραν. Αλλως, Εἰς τὰς ἕδρας.

ובחרס Ο. κνήφῃ. Αλλος, ἐλεφαντιάσει.

ובעורון 28. Ο. ἀορασίᾳ. Αλλος, ἐν πηρώσει.
ובתמהון Ο. ἐκστάσει. Αλλος, θάμβει.

ראות 32. Ο. βλέψονται. Αλλος, ὄψονται.

וכלות Ο. σφακελίζοντες. Αλλος, ἐκλείποντες ἔσονται.

משגע 34. Ο. παράπληκτος. Αλλος, παράφορος.

ועבדת את־איבך 48. Α. Σ. Θ. καὶ δουλεύσεις τῷ ἐχθρῷ σου. Ο. καὶ λατρεύσεις τοῖς ἐχθροῖς σου. Ο. ἄλλως, καὶ λατρεύσεις ἐκεῖ τοῖς ἐχ-

והצר לך 52. Ο. καὶ ἐκτρίψῃ σε. Αλλος, καὶ ἕως ἂν ἐκτρίψῃ σε.

האיש דרך 54. Α. τρυφητής. Σ. ἁπαλός. Ο. ὁ ἁπαλός

נאמנים 59. Ο. πιστάς. Αλλος, ἐπιμόνους.

לרב 62. Ο. τῷ πλήθει. Αλλος, Εἰς πλῆθος.

לב רגז 65. Ο. καρδίαν ἑτέραν ἀπειθοῦσαν. Αλλος, καρδίαν ἀθυμοῦσαν.

בחייך 66. Ο. τῇ ζωῇ σου. Αλλος, περὶ τῆς ζωῆς σου.

1. Hebr. *LXX.* ad cuſtodiendum. *Alius*, cuſtodite. *Vulg. atque cuſtodias.*
6. *Omnes*, benedictus.

15. *Heb.* obedieris. *LXX.* exaudieris. *Alius*, auditione audieritis. *Vulg. audire nolueris.*
Heb. & ſtatuta ejus. ※ & accurata ſtatuta ejus. *Vulg. & ceremonias.*
Heb. LXX. Vulg. ſuper te. *Alius*, ad te.

20. *Heb.* maledictionem & conturbationem. *A.* penuria & edacitas. *S.* inſatiabilitatem. *LXX.* egeſtatem & famem. *Vulg. famem & eſuriem.*
21. *Heb. Alius*, *Vulg.* peſtilentiam. *LXX.* mortem.
22. *Hebr. Vulg.* ardore. *A.* ambuſtione. *S. Th.* circumaduſtione. *LXX.* impetigine.
25. *Heb.* cæſum. *A.* fractum. *S.* in fugam verſum. *LXX.* in occiſionem. *Vul. corruentem.*

26. *Heb. LXX.* qui exterreat. *Alius*, *& Vul.* qui abigat.
27. *Heb.* & in hæmorroïdibus ani. *S.* in abſcondita. *LXX.* in ſedibus (ſive in ano.) *LXX. aliter*, in ſedem. *Al.* in ſedes. *Vulg. & partem corporis, per quam ſtercora egeruntur.*
Heb. LXX. Vulg. prurigine. *Alius*, elephantiaſi.
28. *Hebr. Alius*, *LXX. & Vulg.* cæcitate.

Heb. Alius, ſtupore. *LXX.* exceſſu mentis. *Vulg. furore.*
32 *Heb.* videntes. *LXX.* aſpicient. *Alius*, videbunt. *Vulg. videntibus oculis tuis.*
Heb. Et deficientes. *LXX.* tabeſcentes. *Alius*, deficientes erunt *Vulg. & deficientibus.*
34. *Heb.* væſanus. *LXX.* ſtupidus. *Alius*, vecors. *Vulg. ſtupens.*

48. *Heb LXX. Vulg.* & ſervies inimico tuo *A. S. Th.* & ſervies inimicis tuis. *LXX. aliter*, & ſervies ibi inimicis tuis.

52. *Hebr.* & anguſtiæ tibi. *LXX.* & attriverit te. *Alius*, & donec attriverit te. *Vulg. & conteras.*

54. *Heb.* vir tener. *A.* voluptuarius. *S. Vulg.* delicatus. *LXX.* mollis.

59. *H. & Alius*, ſtabiles. *LXX.* fideles. *Vul. perpetuas.*
62. *Heb. & Alius*, in multitudinem. *LXX.* multitudine. *Vulg. præ multitudine.*
65. *Heb. Vulg.* cor pavidum. *LXX.* cor aliud incredulum. *Alius*, cor deficiens.
66. *Hebr.* in vita tua. *LXX. Vulg.* vitæ tuæ. *Alius*, circa vitam tuam.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Deuteronomii.

v. 1. Ἄλλος, φυλάσσεσθε. Baſil.

v. 6. εὐλογητὸς, bis, ex Baſil.

v. 15. Ἀλλ. ἀκοῇ ἀκούσητε. Ex eodem.

Ibid. ex Em. Grabe.

Ibid. Ἀλλ. περὶ σε. Baſil.

v. 20. Α. σπάνιν καὶ φαγέδαιναν. Ex Baſil. Vide ſupra 7. 23. Σ. ἀχρείωσιν. Sic omnes MSſ. Regii, Baſil. & Druſius, qui ſolius Symmachi lectionem habet.

v. 21. Ἄλλος, λοιμόν. Videtur eſſe Aquilæ & Symmachi, qui vocem דבר λοιμὸς vertunt, Exod. 9. 3. & 15.

v. 22. Α. ἐμφλευσμῷ. Σ. Θ. ἐμφλογισμῷ. Ex Baſil.

v. 25. Α. θραυόμενον. Σ. τρεπόμενον. Ex cod. Baſil. Vide Exod. 9. 14. Sic etiam vertit Symmachus, 2. Reg. 2. 17.

v. 26. Ἄλλος, ἀποσοβῶν. Sic Edit. Rom. tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata.

v. 27. εἰς τὰ κρυπτά. Ex Baſil. ut & lectiones ſequentes. Editio Romana habet, εἰς τὴν ἕδραν.

Ibid. Ἄλλος, ἐλεφαντιάσει. Ita Baſil. tacito Interprete. ἐλεφαντίασις, eſt genus lepræ, quæ vocatur etiam ἐλέφας. Vide Job. 2. 7.

v. 28. Ἀλλ. ἐν παραφρονήσει. Ex Baſilienſi, qui Interpretem tacet.

Ibid. θάμβῳ. Ex eodem.

v. 32. Ἄλλος, ὄψονται. Sic Baſil.

Ibid. Ἄλλος, ἐκλείποντες ἔσονται. Ex Baſil.

v. 34. Ἄλλος, παράφορος. Baſil.

v. 48. Α. Σ. Θ. καὶ δουλεύσεις τοῖς ἐχθροῖς σου. Haſce trium lectiones exhibet idem Baſil.

v. 52. Ἄλλος, καὶ ἕως ἂν ἐκτρίψῃ σε. Ex eodem Baſil.

v. 54. Α. τρυφητής. Σ. σπατάλος. Ex eodem Baſil.

v. 59. Ἄλλος, ἐπιμόνους. Baſil.

v. 62. Ἄλλος, εἰς πλῆθος. Baſil.

v. 65. Ἄλλος, καρδίαν ἀθυμοῦσαν. Baſil.

v. 66. Ἀλλ. ἀπέναντι τῆς ζωῆς σου. Ex eodem.

CAPUT XXIX. DEUTERONOMII.

ראו 3. O. ἑωράκασιν. Ἄλλοι, εἶδον.

לא־בלו 5. O. οὐ κατετρίβη. Ἄλλος, οὐκ ἐπαλαιώθη.

לחצי 8. O. τῷ ἡμίσει. Ἄλλος, τοῖς ἡμίσεσι.

טפכם 11. ἔκγονα. Ἄλλος, τέκνα.

מחטב עציך O. ἀπὸ ξυλοκόπου. Ἄλλος, ἀπὸ ξυλοφόρου.

הרוה את־הצמאה 19. Οἱ λοιποὶ, ἡ μεθύουσα τὴν διψῶσαν. O. ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν ἀναμάρτητον.

ולא חלק להם 26. Σ. οὐδὲ προσῆκον αὐτοῖς. O. οὐδὲ διένειμεν αὐτοῖς.

3. OMnes, viderunt.

5. *Heb. & Alius*, non inveteraverunt. *LXX. Vul.* non attrita ſunt.

8. *Hebr. LXX. Vul.* dimidiæ. *Alius*, dimidiis.

11. *Hebr. Alius*, parvuli veſtri. *LXX.* proles. *Vulg.* liberi.

H. LXX. a cæſore lignorum. *Alius*, a lignorum bajulo. *Vulg. exceptis lignorum-cæſoribus.*

19. *Heb.* ebriam cum ſitiente. *Reliqui & Vulg.* ebria ſitientem. *LXX.* peccator eum, qui ſine peccato eſt.

26. *H.* & non impartitus eſt eis. *S.* neque conveniebant eis. *LXX.* neque diſtribuit eis. *Vulg. & quibus non fuerant attributi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Deuteronomii.

v. 3. Ἄλλος, εἶδον. Ex Baſil.

v. 5. Ἄλλος, οὐκ ἐπαλαιώθη. Sic Baſil. tacito Interprete. Eſt forte Symmachi, qui ita vertit בלה Gen. 18. 12.

v. 8. Ἄλλος, τοῖς ἡμίσεσι. Ex Baſil.

v. 11. Ἄλλος, τέκνα. Baſil.

Ibid. Ἄλλος, ἀπὸ ξυλοφόρου. Baſil.

v. 19. ἡ μεθύουσα τὴν διψῶσαν. Ex Baſil. Eam interpretationem ſequitur Vulgatus Interpres.

v. 26. οὐδὲ προσῆκον αὐτοῖς. Sic tres MSſ. Regii & Druſius.

CAPUT XXX. DEUTERONOMII.

והותירך 9. A. περισσεύσει σε. Σ. αὐξήσει σε. O. εὐλογήσει σε. Ἄλλος, πολυωρήσει σε.

אל־עבר 13. A. ἀντιπέραν. Σ. ἐξεναντίας. O. πέραν.

ובחרת בחיים 19. O. ἔκλεξαι τὴν ζωήν. Ἄλλος, ἔκλεξαι τὴν εὐλογίαν.

9. HEb. *A. Vulg.* abundare te faciet. *S.* augebit te. *LXX.* benedicet te. *Alius*, ſollicitus erit tui.

13. *H.* ad tranſitum. *A.* ex oppoſita ora. *S.* e regione. *LXX. Vulg.* trans.

19. *Heb.* & eliges in vitis. *LXX.* elige vitam. *Alius*, elige benedictionem. *Vulg. elige ergo vitam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap XXX. Deuteronomii.

v. 9. A. ἀφθονεῦσαί σε. Σ. αὐξήσει σε. Ex Baſil. Αλλ@, πολυωρήσει σε. Sic multa Exemplaria. Eſtque haud dubie varia Interpretatio, forte Theodotionis.

v. 13 A. ἀντιπέραν. Σ. ἐξεναντίας. Ex Druſio.
v. 19. Αλλ@, ἐκλεξαι τὴν εὐλογίαν. Baſil.

CAPUT XXXI. DEUTERONOMII.

השמיד 4. O. ἐξωλόθρευσεν. Αλλος, ἐξωλοθρεύσαμεν.

עמך 6. O. μεθ' ὑμῶν. Αλλος, ἐν ὑμῖν.

הסכות 10. O. σκηνοπηγίας. Αλλος, σκηνοποιΐας.

לעד 19. O. μαρτυροῦσα. Αλλος, Εἰς μαρτύριον.

וקראת 29. O. συναντήσονται. Αλλος, ἀπαντήσει.

4. Heb. diſperdidit. *LXX.* exterminavit. *Alius*, exterminavimus. *Vulg. delebit.*

6. *H.* tecum. *LXX.* vobiſcum. *Alius*, in vobis. *Vulg. ductor tuus.*

10. *H. Vulg.* tabernaculum. *LXX.* ſcenopegiæ. *Alius*, tabernaculorum effectionis.

19. *H.* in teſtem. *LXX.* teſtificans. *Alius*, in teſtimonium. *Vulg. pro teſtimonio.*

29. *Heb.* & vocabit. *LXX. Vulg.* occurrent. *Alius*, prævenient.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Deuteronomii.

v. 4. Αλλ@, ἐξωλοθρεύσαμεν. Baſil.
v. 6. Αλλ@, ἐν ὑμῖν. Ex eodem.
v. 10. Αλλος, σκηνοποιΐας. Ex eodem.

v. 19. Αλλος, εἰς μαρτύριον. Sic multa Exemplaria.
v. 29. Αλλος, ἀπαντήσει. Idem Baſil.

CAPUT XXXII. DEUTERONOMII.

ואין עול 4. O. Οὐκ ἔστιν ἀδικία. Αλλος, Οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ.

שחת לו לא בניו מומם 5. A. διέφθειραν αὐτῷ οὐχ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ. Σ. διέφθειραν πρὸς αὐτὸν οὐχ υἱοὶ τὸ σκώλον. O. ἡμάρτοσαν, οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά.

למספר בני ישראל 8. A. Εἰς ψῆφον υἱῶν Ισραήλ. Σ. Θ. Τὸ Σαμαρ. κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ισραήλ. O. κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ.

ימצאהו בארץ מדבר 10. A. Θ. εὗρεν αὐτὸν ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ. O. αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ובתהו ילל ישמן A. ἐν ἀτάκτῳ, ἀοικήτῳ, ἠφανισμένῃ. O. ἐν δίψει καύματος ἐν γῇ ἀνύδρῳ.

ירכבהו על־במותי ארץ 13. A. Ἐπὶ τὸ ὕψωμα τῆς γῆς αὐτοὺς ἀνεβίβασε. O. ἀνεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς.

יקניאהו 16. O. παρεπίκρανάν με. Αλλος, ἐξεπείρασαν. O. ἄλλως, ἐξεπίκρανάν.

4. Heb. non iniquitas. *LXX.* non eſt iniquitas. *Alius*, non eſt iniquitas in eo. *Vul. abſque ulla iniquitate.*

5. *H.* corrupit ſibi, non filii ejus macula eorum. *A.* corruperunt ipſi, non filii ejus. *S.* corruperunt ad illum, non filii omnino. *LXX.* peccaverunt non ei filii vituperabiles. *Vulg. peccaverunt ei, & non filii ejus in ſordibus.*

8. *H.* ad numerum filiorum Iſrael. *A.* ad calculum filiorum Iſrael. *S. Th. Samar. Vulg.* juxta numerum filiorum Iſrael. *LXX.* ſecundum numerum Angelorum Dei.

10. *H.* inveniet eum in terra deſerti. *A. Th.* invenit eum ſicut uvam in deſerto. *LXX.* neceſſaria tribuit ei in deſerto. *Vulg. invenit eum in terra deſerta.*

H. & in vaſtitate ululatus ſolitudinis. *A.* in loco inordinato, inbabitato, deſolato. *LXX.* in ſiti æſtûs, in terra inaquoſa. *Vulg. in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis.*

13. *H.* equitare fecit eum ſuper excelſa terræ. *A.* ſuper altitudinem terræ ipſos aſcendere fecit. *LXX.* aſcendere fecit eos ſuper fortitudinem terræ. *Vulg. conſtituit eum ſuper excelſam terram.*

16. *H.* irritaverunt eum. *LXX.* exacerbaverunt me. *Alius*, tentaverunt. *Vulg. ad iracundiam concitaverunt.*

ילדך

Digitized by Google

ילדך 18. O. γεννήσαντα. Αλλος, ποιήσαντα.

כעסוני 21. O. παρώξυνάν με. Αλλος, παρώργισάν με.

ואין בהם תבונה לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם 28. 29. A. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς φρόνησις· ὄφελον ἐσοφίσθησαν ἐπίστασθαι ταύτην. συνετίσθησαν εἰς ἐσχάτην αὐτῶν. O. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐπιστήμη· οὐκ ἐφρόνησαν συνιέναι· ταῦτα καταδεξάσθωσαν εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον.

כי לא כצורנו צורם 31. A. οὐχ ὡς στερεὸς ἡμῶν, στερεὸς αὐτῶν. Σ. οὐ γὰρ ὡς ὁ φύλαξ ἡμῶν, ὁ φύλαξ αὐτῶν. O. ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν ὡς οἱ θεοὶ αὐτῶν. O. ἄλλ. οὐ γάρ εἰσιν οἱ θεοὶ αὐτῶν ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Θ. ὅτι οὐχ ὡς φύλαξ ἡμῶν φύλακες αὐτῶν.

וראש פתנים אכזר 33. O. καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος. Αλλος, καὶ κεφαλὴ βασιλίσκων ἀσπλαγχνος.

הלא הוא כמס עמדי 34. Σ. μὴ οὐχὶ τοῦτο (al. ταῦτα) ἀπόκειται παρ' ἐμοί. O. οὐκ ἰδοὺ ταῦτα συνῆκται παρ' ἐμοί.

כי אזלת יד 36. O. παραλελυμένους. Αλλος, παρειμένους.

ידי 40. O. τὴν δεξιάν. Αλλος, τῇ δεξιᾷ.

אויב 42. O. ἐχθρῶν. Αλλος, ἐθνῶν.

הרנינו גוים עמו 43. A. αἰνοποιήσατε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ. O. εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Θ. ἀγαλλιᾶσθε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ.

יקום O. ἐκδικεῖται. (Al. ἐκδικάται) Αλλος, ἐκζητεῖται.

העברים 49. A. τῶν πέρας. Σ. διαβάσεων. O. Αβαρεὶμ.

18. *Heb.* genuit te. *LXX. Vul.* qui te genuit. *Alius*, qui te fecit.

21. *Heb.* concitaverunt me. *LXX.* exacerbaverunt me. *Alius*, irritaverunt me. *Vulg. irritaverunt.*

28. 29. *H.* & non in illis prudentia : utinam ſapientes eſſent, intelligerent hoc, intelligerent noviſſimo ſuo. *A.* non eſt in illis prudentia : utinam prudentes facti eſſent ad ſciendum hanc : intelligentes redditi eſſent ad extremum eorum. *LXX.* & non eſt in eis ſcientia : non ſapuerunt intelligere : hæc ſuſcipiant in ſequens tempus. *Vulg. & ſine prudentia. Utinam ſaperent & intelligerent, ac noviſſima providerent.*

31. *H.* quia non ſicut petra noſtra petra eorum. *A.* non ſicut ſolidus noſter ſolidus eorum. *S.* non enim ſicut cuſtos noſter cuſtos eorum. *LXX.* quoniam non eſt Deus noſter ſicut dii eorum. *LXX. aliter*, non enim ſunt dii eorum ſicut Deus noſter. *Th.* quia non ſicut cuſtos noſter cuſtodes eorum. *Vulg non enim eſt Deus noſter ut dii eorum.*

33. *H.* & caput aſpidum crudele. *LXX.* & furor aſpidum inſanabilis. *Alius*, & caput baſiliſcorum immiſericors. *Vulg. & venenum aſpidum inſanabile.*

34. *Heb.* nonne ipſum reconditum apud me. *S.* nonne hæc repoſita ſunt apud me. *LXX.* nonne ecce hæc congregata ſunt apud me. *Vulg. nonne hæc condita ſunt apud me.*

36. *H.* quod abierit manus. *LXX.* diſſolutos. *Alius*, remiſſos. *Vulg. quod infirmata ſit manus.*

40. *Heb. Vul.* manum meam. *LXX.* dexteram. *Alius*, dexterâ.

42. *H.* inimici. *LXX Vulg.* inimicorum. *Alius*, gentium.

43. *Heb.* perſonate gentes populum ejus. *A.* laudate gentes populus ejus. *LXX.* lætamini gentes cum populo ejus. *Th.* exultate gentes populus ejus *Vulg. laudate gentes populum ejus.*

40 *H. LXX.* vindicabit. *Alius*, exquirit. *Vulg. ulciſcetur.*

49. *H.* Habarim. *A.* eorum quæ trans. *S.* tranſituum. *LXX. Vulg.* Abarim.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Deuteronomii.

v. 4. Αλλος, οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ. In Baſilienſi. In Editis τῶν O. deeſt ἐν αὐτῷ. Sed in veteri Itala legebatur: *non eſt in eo iniquitas.*

v. 5. A. διέφθειραν αὐτῷ, &c. Haſce Aquilæ & Symmachi lectiones poſt Editionem Romanam adfert Druſius. O. ἡμάρτοσαν οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά. Vetus Itala: *peccaverunt non ei filii maculati.*

v. 8. A. εἰς ψῆφον υἱῶν Ισραήλ. Ita Baſil. qui tamen mendoſe habet, A. εἰς ψῆφον υἱῶν Θεοῦ υἱῶν Ισραήλ. Mſſ. Regii & Druſius. A. S. Th. κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Θεοῦ. Scholiaſtes Romanus: οὕτως οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ ἐξεδώκασι, κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ισραήλ. *Sic reliqui Interpretes ediderunt, ſecundum numerum filiorum Iſraël.* Nam ſic ſolent Scholiaſtæ hujuſmodi, quando parum intereſt diſcriminis, omnes ſimul referre, neglecta parva lectionum varietate. Omnes Regii Codices addunt Samaritanum ut tres reliquos edidiſſe.

v. 10. A. Θ. ηὗρεν αὐτὸν ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ. Sic tamen Regius unus decimi ſæculi habet. LXX. αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Vetus Itala vertit: *ſufficientem eum ſibi fecit in terra deſerta.* Aquila vero & Theodotio legiſſe videntur ימצאהו כענב במדבר ηὗρεν αὐτὸν ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ. Niſi forte dicatur hanc verſionem huc tranſlatam eſſe ex Oſée 9. 10. ubi ſic legitur in Hebræo : כענבים במדבר מצאתי ישראל ubi LXX. ſic vertunt, ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ εὗρον τὸν Ισραήλ : *Sicut uvam in deſerto inveni Iſrael.*

Ibid. A. ἐν ἀτάκτῳ, ἀοικήτῳ, ἠφανισμένῃ. Ita Editio Romana.

v. 13. A. ἐπὶ τὸ ὕψωμα τῆς γῆς αὐτοὺς ἀνεβίβασεν. Ita

tres Regii Codices. Vocem במה Aquila ſæpe vertit ὕψωμα. Sic 1. Reg. 9. 22.

v. 16. ἄλλος, ἐξεπέρασαν. Ex Baſil. qui in textu habet, ἐξεπίκραναν. Editio Romana παρεπίκραναν.

v. 18. ἄλλος, ποιήσαντα. Baſil.

v. 21. παρώργισαν. Sic alius, quem ſequitur Vulgata. Eſt forte Symmachi, qui vocem לכעים vertit παροργίσαι, Eccleſ. 7. 10.

v. 28. 29. A. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς φρόνησις, &c. Ex Editione Romana. תבונה φρόνησις, prudentia. Sic etiam vertunt A. S. Th. Prov. 2. 11.

v. 31. Trium Interpretum lectiones mutuamur ex Baſilienſi. צור στερεὸς, ſolidus. Sic etiam A. S. 2 Reg. 2. 16. A. S. Pſalm. 60. 4. Symmachus autem צר φύλαξ vertit Prov. 13. 17.

v. 33. ἄλλος, καὶ κεφαλὴ βασιλίσκων ἀπαλλαγῆ. Sic Baſil.

v. 34. Σ. μὴ οὐχὶ ταῦτα ἀπόκειται παρ' ἐμοί. Sic omnes Regii. Edit. vero Rom. μὴ οὐχὶ τοῦτο.

v. 36. ἄλλος, παρειμένους. Sic quædam Exemplaria.

v. 40. τῇ δεξιᾷ. Baſil.

v. 42. ἄλλος, ἰδόντων. Ex Baſil.

v. 43. A. αἰνοποιήσατε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ. Sic Euſeb. Demonſtr. Evang. qui habet ἐνοποιήσατε mendoſe, αἰνοποιήσατε melius. Theodotio, ἀγαλλιᾶσθε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ. Sic Euſeb. ibidem.

v. 47. ἐκζητοῦνται. Baſil

v. 49. A. τῶν πέρας. f. πέρας. Σ. τῶν διαβάσεων. Baſil.

CAPUT XXXIII. DEUTERONOMII.

וזרח 2. A. ἀνέφαινε. Σ. ἐπέφανεν. O. κατέσπευσεν.

מרבבת קדש מימינו A. ἀπὸ μυριάδων ἁγιασμοῦ, ἀπὸ δεξιᾶς αὐτοῦ. Σ. ἀπὸ μυριάδος ἁγίας. O. σὺν μυριάσι Καδὴς, ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ.

בהתאסף ראשי 5. O. συναχθέντων ἀρχόντων. Ἄλλος, συναχθέντες ἄρχοντες.

ויהי 6. O. ἔστω. Ἄλλος, ἔσται.

ואל־עמו תביאנו 7. A. εἰς τὸν λαὸν Ἰούδα εἰσελεύσονται. Σ. ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰσάξεις αὐτόν. O. εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἔλθοις ἄν.

רב A. δικάσονται. Σ. ὑπερμαχήσουσιν. O. διακρινοῦσιν.

תמיך ואוריך לאיש חסידך אשר נסיתו במסה תריבהו על־מי מריבה 8. Σ. ἡ τελειότης σου, καὶ ἡ διδασκαλία ἀνδρὶ ἁγίῳ...... O. δήλους αὐτοῦ καὶ ἀλήθειαν αὐτοῦ τῷ ἀνδρὶ τῷ ὁσίῳ, ὃν ἐπείρασαν αὐτὸν ἐν πείρᾳ, ἐλοιδόρησαν αὐτὸν ἐφ' ὕδατος ἀντιλογίας.

ישימו 10. O. ἐπιθήσουσι. Ἄλλος, ἐπιθήσει.

מתנים 11. O. ὀσφύν. Ἄλλος, νῶτον. Ἄλλος, ἰσχύν.

חפף 12. A. παστώσει. O. σκιάσει. Θ. σκεπάσει.

ירחים 14. O. μηνῶν. Ἄλλος, σελήνης.

קדם 15. A. ἀρχῆθεν. Σ. ἀρχαίων. O. ἀρχῆς.

וממגד גבעות A. τραγημάτων τῶν βουνῶν. Σ. ὀπώρας τῶν βουνῶν. O. καὶ ἀπὸ κορυφῆς βουνῶν.

2. **H**Eb. ortus eſt. *A.* alluxit. *S.* illuxit. *LXX.* feſtinavit. *Vulg. apparuit.*

Heb. decem millibus ſanctitatis, a dextera ejus. *A.* a myriadibus ſanctificationis a dextera ejus. *S.* a myriade ſancta. *LXX.* cum decem millibus Cades, a dextris ejus. *Vulg. & cum eo ſanctorum millia. In dextera ejus.*

5. *Heb.* in colligendo ſe capita. *LXX. Vulg.* congregatis principibus. *Alius*, congregati principes.

6. *Heb.*. & ſint viri ejus. *LXX.* & ſit multus in numero. *Alius*, & erit. *Vulg. & ſit parvus in numero.*

7. *Heb.* ad populum ſuum introduces eum. *A* in populum Juda ingrediantur. *S.* ſuper populum ſuum induces eum *LXX.* ad populum ejus venias utique. *Vul. ad populum ſuum introduc eum.*

Hebr. contendit. *A.* litigabunt. *S.* pugnabunt. *LXX.* dijudicabunt. *Vulg. pugnabunt pro eo.*

8. *Hebr.* perfectiones tuæ & illuminationes tuæ viro pio tuo, quem tentaſti eum in tentatione, contendiſti cum eo ſuper aquas contentionis. *S.* perfectio tua, & doctrina viro ſancto, quem omnigenis modis exploraſti: probaſti eum juxta aquas rebellionis. *LXX.* manifeſtationes ejus, & veritatem ejus viro ſancto, quem tentaverunt eum in tentatione: jurgati ſunt in eum ſuper aquam contradictionis. *Vulg. perfectio tua & doctrina tua viro ſancto tuo, quem probaſti in tentatione, & judicaſti ad aquas contradictionis.*

10. *Heb. Vulg.* ponent. *LXX.* imponent. *Alius*, imponet.

11. *Heb.* lumbos. *LXX.* lumbum. *Alius*, dorſum. *Alius*, fortitudinem. *Vul. dorſa.*

12. *Heb.* tegens. *A.* thalamum ponet. *LXX.* obumbrabit. *Th.* teget. *Vul. quaſi in thalamo tota die morabitur.*

14. *Heb.* lunarum. *LXX.* menſium. *Alius & Vul.* lunæ.

15. *Heb.* orientis. *A.* a principio. *S. Vul.* antiquorum. *LXX.* principii.

Heb. & a deliciis collium. *A.* bellariis collium. *S. Vul.* pomis collium. *LXX.* & a vertice collium.

נזיר אחיו 16. A. ἀφωρισμένου ἀδελφῶν. Σ. φυλάξαντος τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. O. δοξασθεὶς ἐπ' ἀδελφοῖς. [Al. δοξασθέντος.]

שבע רצון 23. Σ. πλησμονὴ εὐδοκίας. O. πλησμονὴ δεκτῶν.

אלהי קדם 27. O. Θεοῦ ἀρχή. Ἄλλος, Θεοῦ ἀπὸ ἀρχῆς.

16. *Hebr.* Nazaræi fratrum ejus. *A.* ſegregati a fratribus. *S.* cuſtodientis fratres ſuos. *LXX.* glorificati ſuper fratribus ſuis. *Vul. Nazaræi inter fratres ſuos.*

23. *Heb.* ſatur voluntate. *S.* ſatietas beneplaciti. *LXX.* ſatietas acceptabilium. *Vul. plenus erit benedictionibus.*

27. *Hebr.* Deus orientis. *LXX.* Dei principatus. *Alius*, Dei a principio. *Vul. habitaculum ejus ſurſum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Deuteronomii.

v. 2. A. ἀνέφανεν. Σ. ἐπέφανεν. Sic Baſilienſis.

Ibid. A. ἀπὸ μυριάδων ἁγιασμοῦ, ἀπὸ δεξιᾶς αὐτοῦ. Sic Editio Romana. Σ. ἀπὸ μυριάδος ἁγίας. Ex Baſilienſi. O. σὺν μυριάσι Κάδης. In hæc verba hanc notam adferunt Catenæ Regiæ ex Origene: νῦν Κάδης, οὐ τὸν τόπον λέγει, ἀλλὰ τοὺς ἁγίους. Κάδης γὰρ τὸ ἅγιον λέγεται τῇ Ἑβραΐδι γλώττῃ. i. *nunc Cades, non locum dicit, ſed ſanctos. Cades enim ſanctum dicitur Hebraica lingua.*

v. 5. Ἀλλ. συναχθέντες ἄρχοντες. Sic Baſilienſis habet in textu LXX. Interpretum.

v. 6. Ἄλλος, ἔστω. Sic Baſil.

v. 7. A. εἰς τὸν λαὸν Ἰούδα εἰσελθοίσαν. Hic variant Codices: duo Regii ſic habent, Ακ. ἄνθρωποι τινὲς εἰς τὸν λαὸν Ἰούδα εἰσῆλθοσαν. Alius Reg. Ακ. ἄνδρες τινὲς εἰς τὸν, &c. Σ. ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰσάξεις αὐτόν. Baſilienſis habet, εἰσάξει αὐτό. Procopius vero: *ſuper populum tuum educes eum, quemadmodum habet Symmachus.* Videturque Interpres Procopii legiſſe ἐξάξεις, Sed melius εἰσάξεις, ut vox Hebraica תביא poſtulat.

Ibid. A. δικαιώσεται. Σ. ὑπερμαχήσουσιν. Sic Baſilienſis. Hic Vulgata ſequitur Symmachum.

v. 8. Σ. ὁ τελειότης σου. Ex Latinis Procopii, qui verſionem Symmachi in hunc verſum exhibet, ut nos protulimus.

v. 10. Ἄλλος, ἐπιθήσουσι. Baſil.

v. 11 Ἄλλος, νώτων. Ἄλλος, ἰσχύν. Sic Baſil. Priorem ſequitur Vulgata. νῶτον videtur Aquilæ eſſe, qui vocem Hebraïcam מתנים vertere ſolet νῶτον. Sic Job. 40. 11. Pſalm. 65. 11. Pſalm 68. 4.

v. 12. A. παστοῦ αὐτοῦ. Θ. σκεπάσει. Sic Baſil.

v. 14. Ἄλλος, συλλήψεις, quem ſequitur Vulgata.

v. 15. A. ἀρχῆθεν. Σ. ἀρχαίων. Baſil.

Ibid. A. τραχημάτων τῶν βουνῶν. Σ. ὀπώρας τῶν βουνῶν. Ex Baſil.

v. 16. A. ἀφωρισμένου ἀδ. Has Aquilæ & Symmachi lectiones profert Baſilienſis.

v. 23. Σ. πλησμονὴ εὐδοκίας. Sic Codices Regii.

v. 27. Ἄλλος, Θεοῦ ἀπὸ ἀρχῆς. Baſil.

CAPUT XXXIV. DEUTERONOMII.

מערבת מואב 1. [A. ἐξ ὁμαλῆς Μωάβ. Σ. ἐκ πεδιάδος Μωάβ.] O. ἀπὸ Ἀραβὼθ Μωάβ.

הפסגה A. λαξευτῆ. O. Φασγά.

על־פני O. ἐπὶ προσώπου. Ἄλλος, κατὰ πρόσωπον.

לחה 7. Οἱ λοιποὶ, σιαγὼν αὐτοῦ. O. χελώνια αὐτοῦ. Ἄλλως, χελύνια αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, τὰ χλωρὰ αὐτοῦ.

בערבות מואב 8. A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Μωάβ. O. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

לעיני 12. O. ἔναντι. Ἄλλος, ἐνώπιον.

1. HEb. ex planitiebus Moab. *A.* ex planitie Moab. *S.* ex campeſtri Moab. *LXX.* ab Araboth Moab. *Vulg. de campeſtribus Moab.*

Heb. collis. *A.* exciſa. *LXX. Vul.* Phaſga.

Heb. ſuper facies. LXX. ſuper faciem. *Alius*, ſecundum faciem. *Vul. contra Jericho.*

7. *Hebr.* viror ejus. *Reliqui*, maxilla ejus. LXX. labia ejus. *Hebræus*, viridia ejus. *Vul. dentes illius.*

8. *Heb. Vul.* in campeſtribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campeſtri Moab. LXX. *Th.* od occidentem Moab.

12. *Heb.* in oculis. LXX. ante. *Alius*, *Vulg.* coram.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Deuteronomii.

v. 1. A. ἐξ ὁμαλῆς Μωάβ. Σ. ἐκ πεδιάδος Μωάβ. Vide Num. 22. 1. ad Notam.

Ibid. A. λαξευτῆ. V. Num. 21. 20.

Ibid. Ἄλλος, κατὰ πρόσωπον. Sic Baſil.

v. 7. οἱ λοιποὶ, σιαγὼν αὐτοῦ. Ita Baſil. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, τὰ χλωρὰ αὐτοῦ. Sic Regius Codex 2240. Aliquot Exemplaria habent, χελύνια, pro χελώνια.

v. 8. Vide Num. 22. 1.

v. 12. Ἄλλος, ἐνώπιον. Baſil.

CAPUT XX. DEUTERONOMII.

בקרבכם אל־המלחמה 2. O. ὅταν ἐγγίσῃς τῷ πολέμῳ. Αλλος, ἐν τῷ ἐγγίζειν σε πρὸς πόλεμον.

ולא חללו 6. O. οὐκ ηὐφράνθη ἐξ αὐτῆς. Αλλος, οὐκ ἐλαΐκωσεν αὐτόν.

יחללנו O. εὐφρανθήσεται ἐξ αὐτῆς. Αλλος, λαϊκώσει αὐτόν.

הלבב 8. O. τὴν καρδίαν. Αλλος, ὥσπερ ἡ καρδία.

אשר לא־מערי הגוים־האלה הנה רק מערי העמים האלה 15. O. οὐχὶ ἐκ τῶν πόλεων τῶν ἐθνῶν τούτων. Αλλος, αἱ οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν πόλεων τούτων· ἰδοὺ δὴ ἀπὸ τῶν πόλεων τῶν ἐθνῶν τούτων.

השדה 19. O. ἐν τῷ δρυμῷ. Αλλος, ἐν τῷ ἀγρῷ.

2. HEb. circa appropinquare te ad bellum. LXX. quando appropinquabis prælio. *Alius*, in appropinquando te ad bellum. *Vulg. appropinquante autem jam prælio.*

6. *H. Alius*, & non prophanavit eam. *LXX.* & non lætatus eſt ex ea. *Vulg. necdum fecit eam eſſe communem.*

H. & Alius, prophanet eam. *LXX.* lætabitur ex ea. *Vulg. ejus fungatur officio.*

8. *H. LXX. Vulg.* corde. *Alius*, ſicut cor.

15. *Heb.* quæ non de civitatibus gentium iſtarum ipſæ. Tantum de civitatibus populorum iſtorum. *LXX.* non de civitatibus gentium harum. *Alius*, quæ non de gentibus civitatum harum: ecce certe de civitatibus gentium harum. *Vulg. & non ſunt de his urbibus, quas in poſſeſſionem accepturus eſt. De his autem civitatibus.*

19. *H.* agri. *LXX.* in ſylva. *Alius*, in agro. *Vulg.* vacat.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Deuteronomii.

v. 2. Αλλος, ἐν τῷ ἐγγίζειν σε, &c. Ex Baſil.
v. 6. Αλλος, οὐκ ἐλαΐκωσεν αὐτόν. Ex Baſil. bis. Videtur autem eſſe Aquilæ, qui vocem חלל vertit λαϊκόω, Ezech. 7. 21. & חל λαϊκός, 1. Reg. 21. 4.
v. 8. Αλλος, ὥσπερ ἡ καρδία. Sic Baſil.
v. 15. Αλλος, αἱ οὐχὶ ἀπὸ τῶν, &c. In Edit. LXX. deſiderantur hæc, ἰδοὺ δὴ, &c. quæ in Hebræo habentur.
v. 19. Αλλος, ἐν τῷ ἀγρῷ, Baſil. Et ſic alia quædam Exemplaria. Videtur autem eſſe lectio Reliquorum.

CAPUT XXI. DEUTERONOMII.

בחר 5. O. ἐπέλεξεν. Αλλ. ἐπιλέξηται. Αλλ. ἐξελέξατο.

וכל־ישראל ישמעו ויראו 21. O. καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἀκούσαντες φοβηθήσονται. Αλλος, καὶ πᾶς Ισραὴλ ἀκούσας φοβηθήσεται.

כי־קללת אלהים תלוי 23. A. Θ. (ὅτι κατάρα Θεοῦ κρεμάμενος.) O. ὅτι κεκατηραμένος ὑπὸ Θεοῦ πᾶς κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.

5. HEbr. LXX. *Alii*, elegit. *Vulg. elegerit.*

21. *H.* & omnis Iſrael audient & timebunt. *LXX.* & reliqui audientes timebunt. *Alius*, & omnis Iſrael audiens timebit. *Vulg. & univerſus Iſrael audiens pertimeſcat.*

23. *H. A. Th.* quia maledictio Dei ſuſpenſus. *LXX.* quoniam maledictus a Deo omnis, qui pendet in ligno. *Vulg. maledictus a Deo eſt qui pendet in ligno.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Deuteronomii.

v. 5. Hic variant Exemplaria, nam alia ἐπιλέξηται, alia ἐξελέξατο habent, Edit. Rom. ἐπέλεξεν.
v. 21. Αλλος, καὶ πᾶς Ισραὴλ ἀκούσας φοβηθήσεται. Ex Baſil.
v. 23. A. Θ. ὅτι κατάρα Θεοῦ κρεμάμενος Procop. p. 450. *Aquylas & Theodotion, maledictio Dei ſuſpenſus, expoſuerunt.* Eodem recidunt omnes interpretationes. Sed Aquila & Theodotio magis ad Hebraicam veritatem accedunt.

CAPUT XXII. DEUTERONOMII.

לא־תראה 4. Ο. οὐκ ὄψῃ. Αλλος, οὐχ ὑπερόψῃ.

והארכת ימים 7. Ο. καὶ πολυήμερος γένῃ. Αλλος, καὶ μακροχρόνιος ᾖ. Al. ἔσῃ.

כלאים 9. Α. ἀνομοιογενές. Σ. εἱργμόν. Ο. διάφορον. Θ. κώλυμα. Αλλος, δίφορον.

שעטנז 11. Α. ἀντιδιακείμενον. Σ. ἑτερογενές. Ο. κίβδηλον.

בתולה 23. Α. νεᾶνις. Ο. παρθένος.

הדבר 26. Ο. τὸ πρᾶγμα. Αλλος, τὸ ῥῆμα.

4. Hebr. *LXX. Vulg.* non videbis. *Alius*, non negliges.

7. *Heb.* & prolongare facias dies. *LXX.* & multorum dierum ſis. *Alius*, & longævus ſis. *Vulg. & longo vivas tempore.*

9. *H.* mixturis. *A.* genere diſſimile. *S.* detentionem. *LXX.* variam. *Th.* impedimentum. *Alius*, duplicem ſementem. *Vulg. altero ſemine.*

11. *H.* contexturâ. *A.* contra diſpoſitum. *S.* alterius generis. *LXX.* adulteratum. *Vulg. quod ex lana & lino contextum eſt.*

23. *H. LXX. Vulg.* virgo. *A.* puella.

26. *H. & Alius*, verbum. *LXX.* res.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Deuteronomii.

v. 4. Αλλ⸉, οὐχ ὑπερόψει. Baſil.

v. 7. καὶ μακροχρόνιος ᾖ, al. ἔσῃ. Sic quædam Exemplaria.

v. 9. ἀνομοιογενές, &c. Hæ omnes Interpretationes ex Baſilienſi prodeunt: Σ. εἱργμόν. i. detentionem, coarctationem, quaſi illa varii generis ſemina ſibi mutuo officiant, ne fructum emittant. Eodem ſenſu Theodotio, κώλυμα, i. *impedimentum.*

v. 11. Α. ἀντιδιακείμενον. Σ. ἑτερογενές. Ex Baſilienſi. Procopius vero ita habet: *Aquylas*, κίβδηλα. (Sic) *illud*, ἀντικείμενον *expoſuit Symmachus vero*, ἑτερογενές.

v. 23. Α. νεᾶνις. Omnes Regii Codices hanc notam habent: καὶ ἀντὶ τοῦ παρθένος, νεᾶνις φησι, καθὼς ὁ Ακύλας ἐξέδωκεν.

v. 26. Αλλος, τὸ ῥῆμα. Ex Baſil.

CAPUT XXIII. DEUTERONOMII.

מפתור ארם נהרים 4. Ο. ἐκ τῆς Μεσοποταμίας. Αλλος, ἀπὸ Βαθοὺρ Συρίας ποταμῶν.

כי־תצא מחנה 9. Ο. ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς παρεμβαλεῖν. Αλλος, ἐὰν ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον.

לתת איבך לפניך והיה 14. Α. τοῦ δοῦναι ἐχθρούς σου εἰς πρόσωπόν σου. καὶ ἔσται. Σ. καὶ δοῦναι τὸν ἐχθρόν σου εἰς πρόσωπόν σου· ἔσται οὖν. Ο. καὶ παραδοῦναι τὸν ἐχθρόν σου πρὸ προσώπου σου. καὶ ἔσται. Θ. τοῦ δοῦναι ἐχθρούς σου κατὰ πρόσωπόν σου.

נדבה 23. Οἱ λοιποὶ, ἑκούσιον. Ο. δόμα.

4. Heb. de Pethor Aram duorum fluviorum. *LXX.* de Meſopotamia. *Alius*, a Barhur Syriæ fluviorum. *Vulg. de Meſopotamia Syriæ.*

9. *H.* ſi egreſſa fuerit caſtrametatio. *LXX.* ſi autem egreſſus fueris ad caſtra ponenda. *Alius*, ſi egreſſus fueris in bellum. *Vul. quando egreſſus fueris adverſus hoſtes tuos.*

14. *H.* ad dandum inimicos tuos ad facies tuas: & erit. *A.* ad dandum inimicos tuos in faciem tuam. Et erit. *S.* & dare inimicum tuum in faciem tuam. Erit igitur. *LXX.* Et tradat inimicum tuum ante faciem tuam. Et erunt *caſtra Th.* ad dandum inimicos tuos contra faciem tuam. *Vulg. & tradat tibi inimicos tuos: & ſint caſtra.*

23. *H.* ſpontaneum. *Reliqui*, voluntarium. *LXX.* donum. *Vulg. propria voluntate.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Deuteronomii.

v. 4. Αλλος, ἀπὸ Βαθοὺρ Συρίας ποταμῶν. Ex Baſilienſi, abſque Interpretis nomine: illud פתור non exprimitur in LXX. Interpretibus, neque in Vulgata: eſtque nomen loci vel regionis. Videtur mendum eſſe in Baſilienſi Βαθοὺρ, pro, Φαθοὺρ; niſi fortaſſe Interpres legerit בתור

v. 9. Αλλος, ἐὰν ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον. Baſil.

v. 14. Α. τοῦ δοῦναι, &c. Haſce trium lectiones exhibet Baſil.

v. 23. οἱ λοιποὶ, ἑκούσιον. Baſil.

CAPUT XXIV. DEUTERONOMII.

ספר כריתת 1. Α. βιβλίον κοπῆς. Σ. βιβλίον διακοπῆς. Ο. βιβλίον ἀποστασίου. Θ. βιβλίον ἐξολοθρεύσεως.

ובערת 7. Σ. Θ. καὶ ἐπιλέξεις. Ο. καὶ ἐξαρεῖς. Αλλος, καὶ ἐξαρεῖτε.

ממצרים 9. Ο. ἐξ Αἰγύπτου. Αλλος, ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

בעבטו 12. Ο. ἐνεχύρῳ. Αλλος, ἱματίῳ.

את־העבוט 13. Ο. ἐνέχυρον. Αλλος, ἱμάτιον.

בשלמתו Ο. ἐν τῷ ἱματίῳ αὐτοῦ. Αλλος, ἐν χρεωδοσίᾳ αὐτοῦ.

לא־תעשק 14. Ο. οὐκ ἀπαδικήσεις. Αλλος, οὐκ ἀποστερήσεις.

ויתך לא תפאר אחריך 20. Ο. οὐκ ἐπαναστρέψεις καλαμήσασθαι τὰ ὀπίσω σου. Αλλος, ἐλαίαν σου οὐ στεφανώσεις. Αλλος, τὴν ἐλαίαν σου οὐ τρυγήσεις.

לא תעולל 21. Α. οὐκ ἐπιφυλλίσεις. Ο. οὐκ ἐπανατρυγήσεις.

1. HEb. libellum exciſionis. *A.* libellum ſciſſioois. *S.* libellum diſciſſionis. *LXX. Vulg.* libellum repudii. *Th.* libellum exterminationis.

7. *H. LXX. Vulg.* auferes. *S. Th.* & colliges. *Alius*, & auferetis.

9. *H. LXX.* ex Ægypto. *Alius*, ex terra Ægypti. *Vulg. de Ægypto.*

12. *H. LXX.* in pignore ejus. *Alius*, in veſtimento. *Vulg. non pernoctabit apud te pignus.*

13. *H. LXX.* pignus. *Alius*, veſtimentum. *Vulg. vacat.*

H. LXX. Vulg. in veſtimento ſuo. *Alius*, in redditione debiti ējus.

14. *H.* non opprimes. *LXX.* oon fraudabis. *Alius*, non privabis. *Vulg. non negabis.*

20. *Heb.* olivam tuam, non ramos requires poſt te. *LXX.* non redibis ad colligendum, quæ poſt te. *Alius*, olivam tuam non coronabis. *Alius*, olivam tuam non vindemiabis. *Vulg. ſi fruges collegeris olivarum, quidquid remanſerit in arboribus, non reverteris ut colligas.*

21. *Heb. A.* non racemabis. *LXX.* non revindemiabis. *Vulg. non colliges remanentes racemos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Deuteronomii.

v. 1. A. βιβλίον κοπῆς, &c. Trium lectiones exhibet Baſil.

v. 7. Σ. Θ. καὶ ἐπιλέξεις. Baſil.

v. 9. Αλλ. ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Baſil.

v. 12. Αλλ. ἱματίῳ, & ſequenti, ἱμάτιον. Baſil. tacito Interprete.

v. 13. Αλλ. ἐν χρεωδοσίᾳ αὐτοῦ. Ex Baſil.

v. 14. οὐκ ἀποστερήσεις. Baſil.

v. 20. Αλλος, ἐλαίαν σου οὐ στεφανώσεις. Αλλ. τὴν ἐλαίαν σου οὐ τρυγήσεις. Baſilienſis: nec monet cujus ſint hæ verſiones; quæ ſane ad alios Interpretes pertinent.

v. 21. A. οὐκ ἐπιφυλλίσεις. Baſil. & Codices Regii, qui hanc notam habent. Ακύλας φησὶν, οὐκ ἐπιφυλλίσεις, φυλλὶς γὰρ ὁ μικρὸς βότρυς, ἢ οἱ ἀποπίπτοντες ῥῶγες, καὶ ὑπὸ τὰ φύλλα εὑρισκόμενοι. i. *Aquila ais, non racemabis.* φυλλὶς *enim eſt parvus racemus, aut decidentes acini, qui ſub foliis inveniuntur.* Hîc Druſius notat.

Επιφυλλὶς, *racemulus, qui ſub foliis latet, aut magno racemo ſubjacet: item racematio Abd. 5. Hinc verbum* ἐπιφυλλίζειν, *racemationem facere: quo uſi ſunt & LXX. Thren.* 1. 22. ἐπιφύλλισον αὐτοῖς, *racemare illis. Lexicon vetus,* ἐπιφυλλὶς, *racemus. Abd. 5 pro* ἐπιφυλλίδα, *quod racemationem reddunt, vide num legendum ſit,* ἐπιφυλλίδας, *i. racemos: quomodo & Hieronymus vertit; & Ebraa veritas habet* עללות

CAPUT XXV. DEUTERONOMII.

לאיש זר 5. Ο. μὴ ἐγγίζοντι. Αλλ. ἀλλοτρίῳ.

תלד 6. Ο. τέκῃ. Αλλος, τεχθῇ. Αλλος, τέξεται.

אנשים 11. Ο. ἄνθρωποι. Αλλος, ἄνθρωποι δύο. Αλλος, ἄνδρες δύο.

בצאתכם 17. Ο. ἐκπορευομένου σου. Αλλ. ἐκπορευομένων ὑμῶν.

5. HEbr. viro extraneo. *LXX.* non appropianti. *Alius*, alieno. *Vulg. alteri.*

6. *H. Alius*, pariet. *LXX.* pariat. *Alius*, natus fuerit. *Vulg. vacat.*

11. *H. LXX.* homines *Alius*, homines duo. *Alius*, *Vulg.* viri duo.

17. *H.* io exeundo vos. *LXX.* exeunte te. *Alius*, exeuntibus vobis. *Vulg. quando egrediebaris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Deuteronomii.

v. 5. Αλλος, ἀλλοτρίῳ. Sic Baſil. Vocem Hebraïcam זר ἀλλότριος, vertit Aquila, Pſal. 80. 10. & Theodotio Jud. 10. 6.

v. 6. Αλλ. τεχθῇ. Αλλ. τέξεται. Ex eodem.

v. 11. Αλλ. ἄνθρωποι δύο. Αλλ. ἄνδρες δύο. Ex Baſil.

v. 17. Αλλ. ἐκπορευομένων ὑμῶν. Baſil.

CAPUT XXVI. DEUTERONOMII.

אשר תביא מארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך 2. Α. ὅσα οἴσεις ἀπὸ γῆς σου. Σ. ὃ ἐὰν εἰσενέγκῃς ἀπὸ τῆς γῆς σου. Ο. τῆς γῆς σου ὅσα ἂν εἰσενέγκῃς Ο. ἄλλως, τῆς γῆς σου, ἧς κύριος ὁ Θεός δίδωσί σοι.

ארמי אבד 5. Ο. Συρίαν ἀπέβαλεν. Αλλος, Συρίαν ἀπέλιπεν.

ושבעו 12. Ο. εὐφρανθήσονται. Αλλος, ἐμπλησθήσονται.

בערתי 13. Ο. ἐξεκάθαρα. Αλλος, ἐξέλεξα.

באני 14. Ο. ἐν ὀδύνῃ μου. Αλλος, ἐν λύπῃ μου. Αλλος. ἐν πένθει.

2. HEbr. quem venire facies de terra tua, quam Dominus Deus tuus dans tibi. *A.* quæcumque feres a terra tua. *S.* quocumque inferas a terra tua. *LXX.* terræ tuæ quæcumque tuleris. *LXX. aliter*, terræ tuæ, quam Dominus Deus tuus dat tibi. *Vulg. pergeſque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit.*

5. *H.* Syrus periens. *LXX.* Syriam rejecit. *Alius*, Syriam reliquit. *Vulg. Syrus perſequebatur.*

12. *H.* & ſaturabuntur. *LXX.* lætabuntur. *Alius*, implebuntur. *Vulg. & ſaturentur.*

13. *H. LXX. Vulg.* abſtuli. *Alius*, elegi.

14. *H. & Alius*, in triſtitia mea. *LXX.* in dolore meo. *Alius*, *& Vulg.* in luctu.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap XXVI. Deuteronomii.

v. 2. A. ὅσα οἴσεις ἀπὸ γῆς σου. Has interpretationes mutuamur ex Baſilienſi

v. 5. Αλλ. Συρίαν ἀπέλιπεν. Ex eodem Baſil.

v. 12. Αλλος, ἐμπλησθήσονται. Baſil. Eſt forte Aquilæ qui שבע vertit, ἐμπλησθήσονται, Pſalm. 16. 14. & A. S. Iſai. 1. 11.

v. 13. Αλλος, ἐξέλεξα, Baſil. בערתי. Symmachus & Theodotio vocem ובערת verterunt, καὶ ἐπιλέξεις, ſupra, 24 7. quorum fortaſſe eſt hæc interpretatio.

v. 14. Αλλος, ἐν λύπῃ μου. Ex Baſil. Videtur eſſe Aquilæ, qui Gen. 46. 3. ראשית אני vertit ἀρχὴ λύπης. Αλλος, ἐν πένθει. Videtur eſſe Symmachi, quem ſequitur Vulgata, *in luctu.*

CAPUT XXVII. DEUTERONOMII.

שמר את־כל־המצוה 1. Α. φύλασσε σύμπασαν τὴν ἐντολήν. Σ. φυλάσσετε πᾶσαν τὴν ἐντολήν. Ο. φυλάσσεσθε πάσας τὰς ἐντολάς. Θ. φυλάσσου τὴν πᾶσαν ἐντολήν.

אמן 15. Α. πεπιστωμένως. Σ. Θ. ἀμήν. Ο. γένοιτο.

ואמר 16. Ο. ἐροῦσι. Baſil. decies, ἐρεῖ.

כנף 20. Ο. συγκάλυμμα. Αλλος, ἀσχημοσύνην.

עם־חתנתו 23. Ο. μετὰ νύμφης αὐτοῦ. Αλλος, μετὰ πενθερᾶς αὐτοῦ.

1. HEb. *A. Th.* cuſtodi omne mandatum. *S. Vulg.* cuſtodite omne mandatum. *LXX.* cuſtodite omnia mandata.

15. *H. S. Th. Vulg.* Amen. *A.* fideliter. *LXX.* fiat.

16. *H. & Vulg.* & dicet. *LXX.* dicent. *Baſil. decies*, dicet.

20. *Heb.* alam. *LXX.* cooperimentum. *Alius*, turpitudinem. *Vulg. operimentum.*

23. *H. Alius*, *Vulg.* cum ſocru ſua. *LXX.* cum nuru ſua.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Deuteronomii.

v. 1. A φύλασσε σύμπασαν, Haſce trium interpretationes ex Baſilienſi deſumſimus.

v. 15. A. πεπιστωμένως. Σ. Θ. ἀμήν. Ex Baſil. ſic paſſim vertunt tres Interpretes. Vide ſupra, Num. 5. 22.

v. 16. Baſil. ἐρεῖ. Sic decies habet in hoc Capite idem Codex, ubi LXX. habent ἐροῦσι.

v. 20. Αλλος, ἀσχημοσύνην. Sic quædam Exemplaria.

v. 23. Αλλος. μετὰ πενθερᾶς αὐτοῦ. Sic Baſil. tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata. Videtur autem eſſe Symmachi, qui vocem maſculinam חתן vertit πενθερός. Exod. 3. 1. & 18. 1. 5.

CAPUT XXVIII. DEUTERONOMII.

לשמר 1. Ο. Φυλάσσειν. Ἄλλος, Φυλάσσετε.

ברוך 6. Ο. εὐλογημένος. Ἄλλος, εὐλογητὸς, bis.

תשמע 15. Εἰσακούσης. Ἄλλος, ἀκοῇ ἀκούσητε.

וחקתיו ※ καὶ τὰ ἠκριβασμένα αὐτοῦ.

עליך Ο. ἐπὶ σέ. Ἄλλος, πρὸς σέ.

את־המארה את־המהומה 20. Α. ἀπορίαν καὶ φαγέδαινα. Σ. τὴν ἀχορτασίαν. Ο. τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἐκλιμίαν.

את־הדבר 21. Ο. θάνατον. Ἄλλος, λοιμόν.

ובחרחר 22. Α. περιφλογισμῷ. Σ. Θ. περιφλογισμῷ. Ο. ἐρεθισμῷ.

נגף 25. Α. θραυόμενον. Σ. τροπούμενον. Ο. ἐπὶ κοπίω.

מחריד 26. Ο. ἐκφοβῶν. Ἄλλος, ἀποσοβῶν.

ובעפלים 27. Σ. Εἰς τὰ κρυπτά. Ο. ἐν ταῖς ἕδραις. Ο. ἄλλως, Εἰς τὴν ἕδραν. Ἄλλως, Εἰς τὰς ἕδρας.

ובחרס Ο. κνήφῃ. Ἄλλος, ἐλεφαντιάσει.

ובעורון 28. Ο. ἀορασίᾳ. Ἄλλος, ἐν πηρώσει.

ובתמהון Ο. ἐκστάσει. Ἄλλος, θάμβει.

ראות 32. Ο. βλέψονται. Ἄλλος, ὄψονται.

וכלות Ο. σφακελίζοντες. Ἄλλος, ἐκλείποντες ἔσονται.

משגע 34. Ο. παράπληκτος. Ἄλλος, παράφορος.

ועבדת את־איבך 48. Α. Σ. Θ. καὶ δουλεύσεις τῷ ἐχθρῷ σου. Ο. καὶ λατρεύσεις τοῖς ἐχθροῖς σου. Ο. ἄλλως, καὶ λατρεύσεις ἐκεῖ τοῖς ἐχ-

והצר לך 52. Ο. καὶ ἐκτρίψῃ σε. Ἄλλος, καὶ ἕως ἂν ἐκτρίψῃ σε.

האיש הרך 54. Α. τρυφητής. Σ. ἁπαλός. Ο. ὁ ἁπαλός

נאמנים 59. Ο. πιστάς. Ἄλλος, ἐπιμόνους.

לרב 62. Ο. τῷ πλήθει. Ἄλλος, Εἰς πλῆθος.

לב רגז 65. Ο. καρδίαν ἑτέραν ἀπειθοῦσαν. Ἄλλος, καρδίαν ἀθυμοῦσαν.

בחייך 66. Ο. τῇ ζωῇ σου. Ἄλλος, περὶ τῆς ζωῆς σου.

1. HEbr. *LXX.* ad cuſtodiendum. *Alius*, cuſtodite. *Vulg. atque cuſtodias.*
6. *Omnes*, benedictus.

15. *Heb.* obedieris. *LXX.* exaudieris. *Alius*, auditione audieritis. *Vulg. audire nolueris.*
Heb. & ſtatuta ejus. ※ & accurata ſtatuta ejus. *Vulg. & caremonias.*
Heb. LXX. Vulg. ſuper te. *Alius*, ad te.

20. *Heb.* maledictionem & conturbationem. *A.* penuria & edacitas. *S.* inſatiabilitatem. *LXX.* egeſtatem & famem. *Vulg. famem & eſuriem.*
21. *Heb. Alius*, *Vulg.* peſtilentiam. *LXX.* mortem.
22. *Hebr. Vulg.* ardore. *A.* ambuſtione. *S. Th.* circumaduſtione. *LXX.* impetigine.
25. *Heb.* cæſum. *A.* fractum. *S.* in fugam verſum. *LXX.* in occiſionem. *Vul. corruensem.*

26. *Heb. LXX.* qui exterreat. *Alius*, & *Vul.* qui abigat.
27. *Heb.* & in hæmorroïdibus ani. *S.* in abſcondita. *LXX.* in ſedibus (ſive in ano.) *LXX. aliter*, in ſedem. *Al.* in ſedes. *Vulg. & partem corporis, per quam ſtercora egeruntur.*
Heb. LXX. Vulg. prurigine. *Alius*, elephantiaſi.
28. *Hebr. Alius*, *LXX. & Vulg.* cæcitate.

Heb. Alius, ſtupore. *LXX.* exceſſu mentis. *Vulg. furore.*
32 *Heb.* videntes. *LXX.* aſpicient. *Alius*, videbunt. *Vulg. videntibus oculis tuis.*
Heb. Et deficientes. *LXX.* tabeſcentes. *Alius*, deficientes erunt *Vulg. & deficientibus.*
34. *Heb.* væſanus. *LXX.* ſtupidus. *Alius*, vecors. *Vulg. ſtupens.*

48. *Heb. LXX. Vulg.* & ſervies inimico tuo. *A. S. Th.* & ſervies inimicis tuis. *LXX. aliter*, & ſervies ibi inimicis tuis.

52. *Hebr.* & anguſtiæ tibi. *LXX.* & attriverit te. *Alius*, & donec attriverit te. *Vulg. & conterat.*

54. *Heb.* vir tener. *A.* voluptuarius. *S. Vulg.* delicatus. *LXX.* mollis.

59. *H. & Alius*, ſtabiles. *LXX.* fideles. *Vul. perpetuas.*
62. *Heb. & Alius*, in multitudinem. *LXX.* multitudine. *Vulg. præ multitudine.*
65. *Heb. Vulg.* cor pavidum. *LXX.* cor aliud incredulum. *Alius*, cor deficiens.
66. *Hebr.* in vita tua. *LXX. Vulg.* vitæ tuæ. *Alius*, circa vitam tuam.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Deuteronomii.

v. 1. Ἄλλος, φυλάσσεσθαι. Baſil.
v. 6. εὐλογητὸς, bis, ex Baſil.
v. 15. Ἀλλ. ἀκοῇ ἀκούσατε. Ex eodem.
Ibid. ex Ern. Grabe.
Ibid. Ἀλλ. πρὸς σε. Baſil.
v. 20. Ἀ. σπάνιν καὶ φαγέδαινα. Ex Baſil. Vide ſupra 7. 23. Σ. ἀχορτασία. Sic omnes Mſſ. Regii, Baſil. & Druſius, qui ſolius Symmachi lectionem habet.
v. 21. Ἄλλος, λοιμόν. Videtur eſſe Aquilæ & Symmachi, qui vocem דבר λοιμὸς vertunt, Exod. 9. 3. & 15.
v. 22. Ἀ. ἐμπυρισμῷ. Σ. Θ. ἐμφλογισμῷ. Ex Baſil.
v. 25. Ἀ. θραυόμενον. Σ. τροπούμενον. Ex cod. Baſil. Vide Exod. 9. 14. Sic etiam vertit Symmachus, 2. Reg. 2. 7.
v. 26. Ἄλλος, ἀποσοβῶν. Sic Edit. Rom. tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata.
v. 27. εἰς τὰ κρυπτά. Ex Baſil. ut & lectiones ſequentes. Editio Romana habet, εἰς τὴν ἕδραν.

Ibid. Ἄλλος, ἐλεφαντιάσει. Ita Baſil. tacito Interprete. ἐλεφαντίασις, eſt genus lepræ, quæ vocatur etiam ἐλέφας. Vide Job. 2. 7.
v. 28. Ἀλλ. ἐν παραφρονήσει. Ex Baſilienſi, qui Interpretem tacet.
Ibid. θάμβῳ. Ex eodem.
v. 32. Ἄλλος, ὄψονται. Sic Baſil.
Ibid. Ἄλλος, ἐκλείποντες ἔσονται. Ex Baſil.
v. 34. Ἄλλος, παράφορος. Baſil.
v. 48. Ἀ. Σ. Θ. καὶ δουλεύσεις τοῖς ἐχθροῖς σου. Haſce trium lectiones exhibet idem Baſil.
v. 52. Ἄλλος, καὶ ἕως ἂν ἐκτρίψῃ σε. Ex eodem Baſil.
v. 54. Ἀ. τρυφητής. Σ. σπατάλος. Ex eodem Baſil.
v. 59. Ἄλλος, πεπιστωμένας. Baſil.
v. 62. Ἄλλος, εἰς πλῆθος. Baſil.
v. 65. Ἄλλος, καρδίαν ἀθυμοῦσαν. Baſil.
v. 66. Ἀλλ. περὶ τῆς ζωῆς σου. Ex eodem.

CAPUT XXIX. DEUTERONOMII.

ראו 3. Ο. ἑωράκασιν. Ἄλλοι, εἶδον.
לא־בלו 5. Ο. οὐ κατετρίβη. Ἄλλος, οὐκ ἐπαλαιώθη.
לחצי 8. Ο. τῷ ἡμίσει. Ἄλλος, τοῖς ἡμίσεσι.
טפכם 11. ἔκγονα. Ἄλλος, τέκνα.
מחטב עציך Ο. ἀπὸ ξυλοκόπου. Ἄλλος, ἀπὸ ξυλοφόρου.
הרוה את־הצמאה 19. Οἱ λοιποὶ, ἡ μεθύουσα τὴν διψῶσαν. Ο. ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν ἀναμάρτητον.
ולא חלק להם 26. Σ. οὐδὲ προσῆκον αὐτοῖς. Ο. οὐδὲ διένειμεν αὐτοῖς.

3. Omnes, viderunt.
5. *Heb. & Alius*, non inveteraverunt. *LXX. Vul.* non attrita ſunt.
8. *Hebr. LXX. Vul.* dimidiæ. *Alius*, dimidiis.
11. *Hebr. Alius*, parvuli veſtri. *LXX.* proles. *Vulg.* liberi.
H. LXX. a cæſore lignorum. *Alius*, a lignorum bajulo. *Vulg. exceptis lignorum cæſoribus.*
19. *Heb.* ebriam cum ſitiente. *Reliqui & Vulg.* ebria ſitientem. *LXX.* peccator eum, qui ſine peccato eſt.
26. *H.* & non impartitus eſt eis. *S.* neque conveniebant eis. *LXX.* neque diſtribuit eis. *Vulg. & quibus non fuerant attributi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Deuteronomii.

v. 3. Ἄλλος, εἶδον. Ex Baſil.
v. 5. Ἄλλος, οὐκ ἐπαλαιώθη. Sic Baſil. tacito Interprete. Eſt forte Symmachi, qui ita vertit בלה Gen. 18. 12.
v. 8. Ἄλλος, τοῖς ἡμίσεσι. Ex Baſil.
v. 11. Ἄλλος, τέκνα. Baſil.

Ibid. Ἄλλος, ἀπὸ ξυλοφόρου. Baſil.
v. 19. ἡ μεθύουσα τὴν διψῶσαν. Ex Baſil. Eam interpretationem ſequitur Vulgatus Interpres.
v. 26. οὐδὲ προσῆκον αὐτοῖς. Sic tres Mſſ. Regii & Druſius.

CAPUT XXX. DEUTERONOMII.

והותירך 9. Α. περισσεύσει σε. Σ. αὐξήσει σε. Ο. εὐλογήσει σε. Ἄλλος, πολυωρήσει σε.
אל־עבר 13. Α. ἀντιπέραν. Σ. ἐξεναντίας. Ο. πέραν.
ובחרת בחיים 19. Ο. ἔκλεξαι τὴν ζωήν. Ἄλλος, ἔκλεξαι τὴν εὐλογίαν.

9. *Heb. A. Vulg.* abundare te faciet. *S.* augebit te. *LXX.* benedicet te. *Alius*, ſollicitus erit tui.
13. *H.* ad tranſitum. *A.* ex oppoſita ora. *S.* e regione. *LXX. Vulg.* trans.
19. *Heb.* & eliges in vitis. *LXX.* elige vitam. *Alius*, elige benedictionem. *Vulg. elige ergo vitam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap XXX. Deuteronomii.

v. 9. Α. ἀφοσιώσει σε. Σ. αὐξήσει σε. Ex Baſil. Αλλ@, πολυωρήσει σε. Sic multa Exemplaria. Eſtque haud dubie varia Interpretatio, forte Theodotionis.

v. 13 Α. ἀντιπίπτων. Σ. ἐξεναντίας. Ex Druſio.
v. 19. Αλλ@, ἐκλεξαι τὴν εὐλογίαν. Baſil.

CAPUT XXXI. DEUTERONOMII.

השמיד 4. Ο. ἐξωλόθρευσεν. Αλλος, ἐξωλοθρεύσαμεν.

עמך 6. Ο. μεθ' ὑμῶν. Αλλος, ἐν ὑμῖν.

הסכות 10. Ο. σκηνοπηγίας. Αλλος, σκηνοποιΐας.

לעד 19. Ο. μαρτυροῦσα. Αλλος, Εἰς μαρτύριον.

וקראת 29. Ο. συναντήσεται. Αλλος, ἀπαντήσει.

4. HEb. diſperdidit. *LXX.* exterminavit. *Alius*, exterminavimus. *Vulg. delebit.*

6. *H.* tecum. *LXX.* vobiſcum. *Alius*, in vobis. *Vulg. ductor tuus.*

10. *H. Vulg.* tabernaculum. *LXX.* ſcenopegiæ. *Alius*, tabernaculorum effectionis.

19. *H.* in teſtem. *LXX.* teſtificans. *Alius*, in teſtimonium. *Vulg. pro teſtimonio.*

29. *Heb.* & vocabit. *LXX. Vulg.* occurrent. *Alius*, prævenient.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Deuteronomii.

v. 4. Αλλ@, ἐξωλοθρεύσαμεν. Baſil.
v. 6. Αλλ@, ἐν ὑμῖν. Ex eodem.
v. 10. Αλλος, σκηνοποιΐας. Ex eodem.

v. 19. Αλλος, εἰς μαρτύριον. Sic multa Exemplaria.
v. 29. Αλλος, ἀπαντήσει. Idem Baſil.

CAPUT XXXII. DEUTERONOMII.

ואין עול 4. Ο. οὐκ ἔστιν ἀδικία. Αλλος, οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ.

שחת לו לא בניו מומם 5. Α. διέφθειραν αὐτῷ οὐχ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ. Σ. διέφθειραν πρὸς αὐτὸν οὐχ υἱοὶ τὸ σκόλιον. Ο. ἡμάρτοσαν, οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά.

למספר בני ישראל 8. Α. Εἰς ψῆφον υἱῶν Ισραήλ. Σ. Θ. ὁ Σαμαρ. κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ισραήλ. Ο. κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ.

ימצאהו בארץ מדבר 10. Α. Θ. εὗρεν αὐτὸν ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ. Ο. αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ובתהו ילל ישמן Α. ἐν ἀτάκτῳ, ἀοικήτῳ, ἠφανισμένῃ. Ο. ἐν δίψει καύματος ἐν γῇ ἀνύδρῳ.

ירכבהו על־במותי ארץ 13. Α. ἐπὶ τὸ ὕψωμα τῆς γῆς αὐτοὺς ἀνεβίβασε. Ο. ἀνεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς.

יבעיסהו 16. Ο. παρεπίκρανάν με. Αλλος, ἐξεπείρασάν με. Ο. ἄλλως, ἐξεπίκρανάν με.

4. HEb. non iniquitas. *LXX.* non eſt iniquitas. *Alius*, non eſt iniquitas in eo. *Vul. abſque ulla iniquitate.*

5. *H.* corrupit ſibi, non filii ejus macula eorum. *A.* corruperunt ipſi, non filii ejus. *S.* corruperunt ad illum, non filii omnino. *LXX.* peccaverunt non ei filii vituperabiles. *Vulg. peccaverunt ei, & non filii ejus in ſordibus.*

8. *H.* ad numerum filiorum Iſrael. *A.* ad calculum filiorum Iſrael. *S. Th. Samar. Vulg.* juxta numerum filiorum Iſrael. *LXX.* ſecundum numerum Angelorum Dei.

10. *H.* inveniet eum in terra deſerti. *A. Th.* invenit eum ſicut uvam in deſerto. *LXX.* neceſſaria tribuit ei in deſerto. *Vulg. invenit eum in terra deſerta.*

H. & in vaſtitate ululatus ſolitudinis. *A.* in loco inordinato, inhabitato, deſolato. *LXX.* in ſiti æſtûs, in terra inaquoſa. *Vulg. in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis.*

13. *H.* equitare fecit eum ſuper excelſa terræ. *A.* ſuper altitudinem terræ ipſos aſcendere fecit. *LXX.* aſcendere fecit eos ſuper fortitudinem terræ. *Vulg. conſtituit eum ſuper excelſam terram.*

16. *H.* irritaverunt eum. *LXX.* exacerbaverunt me. *Alius*, tentaverunt. *Vulg. ad iracundiam concitaverunt.*

ילדך

Digitized by Google

ילדך 18. O. γεννήσαντα. Αλλος, ποιήσαντα.

כעסוני 21. O. παρώξυνάν με. Αλλος, παρώργισάν με.

ואין בהם תבונה לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם 28. 29. A. Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς φρονήσις· ὄφελον ἐσοφίσθησαν ἐπίστασθαι αὐτήν, συνετίσθησαν εἰς ἔσχατον αὐτῶν. O. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐπιστήμη· οὐκ ἐφρόνησαν συνιέναι· ταῦτα καταδεξάσθωσαν εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον.

כי לא כצורנו צורם 31. A. οὐχ ὡς στερεὸς ἡμῶν, στερεὸς αὐτῶν. Σ. οὐ γὰρ ὡς ὁ φύλαξ ἡμῶν, ὁ φύλαξ αὐτῶν. O. ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν ὡς οἱ θεοὶ αὐτῶν. O. ἄλλ. οὐ γάρ εἰσιν οἱ θεοὶ αὐτῶν ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Θ. ὅτι οὐχ ὡς φύλαξ ἡμῶν φύλακες αὐτῶν.

וראש פתנים אכזר 33. O. καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος. Αλλος, καὶ κεφαλὴ βασιλίσκων ἀσπλαγχνος.

הלא הוא כמס עמדי 34. Σ. μὴ οὐχὶ τοῦτο (al. ταῦτα) ἀπόκειται παρ' ἐμοί. O. οὐκ ἰδοὺ ταῦτα συνῆκται παρ' ἐμοί.

כי אזלת יד 36. O. παραλελυμένους. Αλλος, παρειμένους.

ידי 40. O. τὴν δεξιάν. Αλλος, τῇ δεξιᾷ.

אויב 42. O. ἐχθρῶν. Αλλος, ἐθνῶν.

הרנינו גוים עמו 43. A. αἰνοποιήσατε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ. O. εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Θ. ἀγαλλιᾶσθε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ.

יקום O. ἐκδικεῖται. (Al. ἐκδικήσεται) Αλλος, ἐκζητεῖται.

העברים 49. A. τῶν πέρας. Σ. διαβάσεων. O. Αβαρείμ.

18. *Heb.* genuit te. *LXX. Vul.* qui te genuit. *Alius*, qui te fecit.

21. *Heb.* concitaverant me. *LXX.* exacerbaverunt me. *Alius*, irritaverunt me. *Vulg. irritaverunt.*

28. 29. *H.* & non in illis prudentia: utinam ſapientes eſſent, intelligerent hoc, intelligerent noviſſimo ſuo. *A.* non eſt in illis prudentia: utinam prudentes facti eſſent ad ſciendum hanc: intelligentes redditi eſſent ad extremum eorum. *LXX.* & non eſt in eis ſcientia: non ſapuerunt intelligere: hæc ſuſcipiant in ſequens tempus. *Vulg. & ſine prudentia. Utinam ſaperent & intelligerent, ac noviſſima providerent.*

31. *H.* quia non ſicut petra noſtra petra eorum. *A.* non ſicut ſolidus noſter ſolidus eorum. *S.* non enim ſicut cuſtos noſter cuſtos eorum. *LXX.* quoniam non eſt Deus noſter ſicut dii eorum. *LXX. aliter*, non enim ſunt dii eorum ſicut Deus noſter. *Th.* quia non ſicut cuſtos noſter cuſtodes eorum. *Vulg non enim eſt Deus noſter ut dii eorum.*

33. *H.* & caput aſpidum crudele. *LXX.* & furor aſpidum inſanabilis. *Alius*, & caput baſiliſcorum immiſericors. *Vulg. & venenum aſpidum inſanabile.*

34. *Heb.* nonne ipſum recondirum apud me. *S.* nonne hæc repoſita ſunt apud me. *LXX.* nonne ecce hæc congregata ſunt apud me. *Vulg. nonne hæc condita ſunt apud me.*

36. *H.* quod abierit manus. *LXX.* diſſolutos. *Alius*, remiſſus. *Vulg. quod infirmata ſit manus.*

40. *Heb. Vul.* manum meam. *LXX.* dexteram. *Alius*, dexterâ.

42. *H.* inimici. *LXX. Vulg.* inimicorum. *Alius*, gentium.

43. *Heb.* perſonate gentes populum ejus. *A.* laudate gentes populus ejus. *LXX.* lætamini gentes cum populo ejus. *Th.* exultate gentes populus ejus *Vulg. laudate gentes populum ejus.*

40 *H. LXX.* vindicabit. *Alius*, exquirit. *Vulg. ulciſcetur.*

49. *H.* Habarim. *A.* eorum quæ trans. *S.* tranſituum. *LXX. Vulg.* Abarim.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Deuteronomii.

v. 4. Αλλος, οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ. In Baſilienſi. In Editis τῶν O. deeſt ἐν αὐτῷ. Sed in veteri Itala legebatur: *non eſt in eo iniquitas.*

v. 5. A. διέφθειραν αὐτῷ, &c. Haſce Aquilæ & Symmachi lectiones poſt Editionem Romanam adfert Druſius. O. ἡμάρτοσαν οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά. Vetus Itala: *peccaverunt non ei filii maculati.*

v. 8. A. εἰς ψῆφον υἱῶν Ἰσραήλ. Ita Baſil. qui tamen mendoſe habet, A. εἰς ψῆφον υἱῶν Θεοῦ υἱῶν Ἰσραήλ. Mſſ. Regii & Druſius. A. S. Th. κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Θεοῦ. Scholiaſtes Romanus: οὕτως οἱ λοιποὶ ἡρμήνευσαν ἐκδεδώκασι, κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ἰσραήλ. *Sic reliqui Interpretes ediderunt, ſecundum numerum filiorum Iſrael.* Nam ſic ſolent Scholiaſtæ hujuſmodi, quando parum intereſt diſcriminis, omnes ſimul referre, neglecta parva lectionum varietate. Omnes Regii Codices addunt Samaritanum ut tres reliquos ediderit.

v. 10. A. Θ. ηὗρεν αὐτὸν ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ. Sic tamen Regius unus decimi ſeculi habet. LXX. αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Vetus Itala vertit: *ſufficientem eum ſibi fecit in terra deſerta.* Aquila vero & Theodotio legiſſe videntur ימצאהו כענב במדבר ηὗρεν αὐτὸν ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ. Niſi forte dicatur hanc verſionem huc tranſlatam eſſe ex Oſée 9. 10. ubi ſic legitur in Hebræo: כענבים במדבר מצאתי ישראל ubi LXX. ſic vertunt, ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ ηὗρον τὸν Ἰσραήλ: *Sicut uvam in deſerto inveni Iſrael.*

Ibid. A. ἐν ἀτάκτῳ, ἀοικήτῳ, ἠφανισμένη. Ita Editio Romana.

v. 13. A. ἐπὶ τὸ ὕψωμα τῆς γῆς αὐτοὺς ἀνεβίβασεν. Ita

tres Regii Codices. Vocem במה Aquila ſæpe vertit ὕψωμα. Sic 1. Reg. 9. 22.

v. 16. ἄλλ., ἐξεπείρασαν. Ex Baſil. qui in textu habet, ἐξεπείρασαν. Editio Romana παρεπίκραναν.

v. 18. ἄλλ., ποιήσαντα. Baſil.

v. 21. παροργισμοῖς. Sic alius, quem ſequitur Vulgata. Eſt forte Symmachi, qui vocem לכעים vertit παροργίζω, Eccleſ. 7. 10.

v. 28. 29. A. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς φρόνησις, &c. Ex Editione Romana. הבונה φρόνησις, prudentia. Sic etiam vertunt A. S. Th. Prov. 2. 11.

v. 31. Trium Interpretum lectiones mutuamur ex Baſilienſi. צור στερεός, ſolidus. Sic etiam A. S. 2 Reg. 2. 16. A, S. Pſalm. 60. 4. Symmachus autem צור φύλαξ, vertit Prov. 13. 17.

v. 33. ἄλλ., καὶ κεφαλὴ βασιλίσκων ἀσπίδων. Sic Baſil.

v. 34. Σ. μὴ οὐχὶ ταῦτα ἀπόκειται παρ᾽ ἐμοί. Sic omnes Regii. Edit. vero Rom. μὴ οὐκ ἰδοὺ ταῦτα.

v. 36. ἄλλος, παρειμένους. Sic quædam Exemplaria.

v. 40. τῇ δεξιᾷ. Baſil.

v. 42. ἄλλος, ἐθνῶν. Ex Baſil.

v. 43. A. αἰνοποιήσατε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ. Sic Euſeb. Demonſtr. Evang. qui habet ἐνοποιήσατε mendoſe, αἰνοποιήσατε melius. Theodotio, ἀγαλλιᾶσθε ἔθνη λαὸς αὐτοῦ. Sic Euſeb. ibidem.

v. 47. ἐκζητήσεται. Baſil

v. 49. A. τῶν πέρας. f. πέραν. Σ. τῶν διαβάσεων. Baſil.

CAPUT XXXIII. DEUTERONOMII.

וזרח 2. A. ἀνέφαινεν. Σ. ἐπέφανεν. O. κατέσπευσεν.

מרבבת קדש מימינו A. ἀπὸ μυριάδων ἁγιασμοῦ, ἀπὸ δεξιᾶς αὐτοῦ. Σ. ἀπὸ μυριάδος ἁγίας. O. σὺν μυριάσι Κάδης, ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ.

בהתאסף ראשי 5. O. συναχθέντων ἀρχόντων. Ἄλλος, συναχθέντες ἄρχοντες.

ויהי 6. O. ἔστω. Ἄλλος, ἔσται.

ואל־עמו תביאנו 7. A. εἰς τὸν λαὸν Ἰούδα εἰσελεύσονται. Σ. ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰσάξεις αὐτόν. O. εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἔλθοις ἄν.

רב A. δικάσονται. Σ. ὑπερμαχήσουσιν. O. διακρινοῦσιν.

תמיך ואוריך לאיש חסידך אשר נסיתו במסה תריבהו על־מי מריבה 8. Σ. ἡ τελειότης σου, καὶ ἡ διδασκαλία ἀνδρὶ ἁγίῳ...... O. δήλους αὐτοῦ καὶ ἀλήθειαν αὐτοῦ τῷ ἀνδρὶ τῷ ὁσίῳ, ὃν ἐπείρασαν αὐτὸν ἐν πείρᾳ, ἐλοιδόρησαν αὐτὸν ἐφ᾽ ὕδατος ἀντιλογίας.

ישימו 10. O. ἐπιθήσουσι. Ἄλλος, ἐπιθήσει.

מתנים 11. O. ὀσφύν. Ἄλλος, νῶτον. Ἄλλος, ἰσχύν.

חפף 12. A. παστώσει. Θ. σκιάσει. Θ. σκεπάσει.

ירחים 14. O. μηνῶν. Ἄλλος, σελήνης.

קדם 15. A. ἀρχῆθεν. Σ. ἀρχαίων. O. ἀρχῆς.

וממגד גבעות A. πραγμάτων τῶν βουνῶν. Σ. ὀπώρας τῶν βουνῶν. C. καὶ ἀπὸ κορυφῆς βουνῶν.

2. HEb. ortus eſt. A. alluxit. S. illuxit. LXX. feſtinavit. *Vulg. apparuit.*

Heb. decem millibus ſanctitatis, a dextera ejus. *A.* a myriadibus ſanctificationis a dextera ejus. *S.* a myriade ſancta. *LXX.* cum decem millibus Cades, a dextris ejus. *Vulg. & cum eo ſanctorum millia. In dextera ejus.*

5. *Heb.* in colligendo ſe capita. *L.X.X. Vulg.* congregatis principibus. *Alius*, congregati principes.

6. *Heb.*. & ſint viri ejus. *LXX.* & ſit multus in numero. *Alius*, & erit. *Vulg. & ſit parvus in numero.*

7. *Heb.* ad populum ſuum introduces eum. *A* in populum Juda ingrediantur. *S.* ſuper populum ſuum induces eum *LXX.* ad populum ejus venias utique. *Vul. ad populum ſuum introduc eum.*

Hebr. contendit. *A.* litigabunt. *S.* pugnabunt. *LXX.* dijudicabunt. *Vulg. pugnabunt pro eo.*

8. *Hebr.* perfectiones tuæ & illuminationes tuæ viro pio tuo, quem tentaſti eum in tentatione, contendiſti cum eo ſuper aquas contentionis. *S.* perfectio tua, & doctrina viro ſancto, quem omnigenis modis exploraſti: probaſti eum juxta aquas rebellionis. *LXX.* manifeſtationes ejus, & veritatem ejus viro ſancto, quem tentaverunt eum in tentatione: jurgati ſunt in eum ſuper aquam contradictionis. *Vulg. perfectio tua & doctrina tua viro ſancto tuo, quem probaſti in tentatione, & judicaſti ad aquas contradictionis.*

10. *Heb. Vulg.* ponent. *LXX.* imponent. *Alius*, imponet.

11. *Heb.* lumbos. *LXX.* lumbum. *Alius*, dorſum. *Alius*, fortitudinem. *Vul. dorſa.*

12. *Heb.* tegens. *A.* thalamum ponet. *LXX.* obumbrabit. *Th.* teget. *Vul. quaſi in thalamo tota die morabitur.*

14. *Heb.* lunarum. *LXX.* menſium. *Alius & Vul.* lunæ.

15. *Heb.* orientis. *A.* a principio. *S. Vul.* antiquorum. *LXX.* principii.

Heb. & a deliciis collium. *A.* bellariis collium. *S. Vul.* pomis collium. *LXX.* & a vertice collium.

נזיר אחיו 16. A. ἀφωρισμένου ἀδελφῶν. Σ. φυλάξαντος τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. O. δοξασθεὶς ἐπ' ἀδελφοῖς. [Al. δοξασθέντος.]

16. *Hebr.* Nazaræi fratrum ejus. *A.* ſegregati a fratribus. *S.* cuſtodientis fratres ſuos. *LXX.* glorificati ſuper fratribus ſuis. *Vul. Nazaræi inter fratres ſuos.*

שבע רצון 23. Σ. πλησμονὴ εὐδοκίας. O. πλησμονὴ δεκτῶν.

23. *Heb.* ſatur voluntate. *S.* ſatietas beneplaciti. *LXX.* ſatietas acceptabilium. *Vul. plenus erit benedictionibus.*

אלהי קדם 27. O. Θεοῦ ἀρχή. Ἄλλος, Θεοῦ ἀπὸ ἀρχῆς.

27. *Hebr.* Deus orientis. *LXX.* Dei principatus. *Alius*, Dei a principio. *Vul. habitaculum ejus ſurſum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Deuteronomii.

v. 2. A. ἀνεφάνη. Σ. ἐπιφάνη. Sic Baſilienſis.

Ibid. A. ἀπὸ μυριάδων ἁγιασμοῦ, ἀπὸ δεξιᾶς αὐτοῦ. Sic Editio Romana. Σ. ἀπὸ μυριάδος ἁγίας. Ex Baſilienſi. O. σὺν μυριάσι Καδής. In hæc verba hanc notam adferunt Catenæ Regiæ ex Origene: σὺν Καδὴς, οὐ τὸν τόπον λέγει, ἀλλὰ τοὺς ἁγίους. Καδὴς γὰρ τὸ ἅγιον λέγεται τῇ Ἑβραΐδι γλώττῃ. i. *nunc Cades, non locum dicit, ſed ſanctos. Cades enim ſanctum dicitur Hebraica lingua.*

v. 5. Ἀλλ. συναχθέντες ἄρχοντες. Sic Baſilienſis habet in textu LXX Interpretum.

v. 6. Ἄλλος, ἔσται. Sic Baſil.

v. 7. A. εἰς τὸν λαὸν Ἰούδα εἰσελθοῦσαν. Hic variant Codices: duo Regii ſic habent, Ἀλ. ἄνδρες τινὲς εἰς τὸν λαὸν Ἰούδα εἰσελεύσονται. Alius Reg. Ἀλ. Ἄνδρες τινὲς εἰς τὸν, &c. Σ. ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰσάξεις αὐτόν. Baſilienſis habet, εἰσάξει αὐτό. Procopius vero: *ſuper populum ſuum educes eum, quemadmodum habet Symmachus.* Videturque Interpres Procopii legiſſe ἐξάξεις. Sed melius εἰσάξεις, ut vox Hebraica תביא poſtulat.

Ibid. A. διαλέγεται. Σ. ὑπερμαχήσουσιν. Sic Baſilienſis. Hic Vulgata ſequitur Symmachum.

v. 8. Σ. ἡ τελειότης σου. Ex Latinis Procopii, qui verſionem Symmachi in hunc verſum exhibet, ut nos protulimus.

v. 10. Ἄλλος, ἐπιθύσιον. Baſil.

v. 11. Ἄλλος, νῶτον. Ἄλλος, ἰσχύν. Sic Baſil. Priorem ſequitur Vulgata. νῶτον videtur Aquilæ eſſe, qui vocem Hebraicam מתנים vertere ſolet νῶτα. Sic Job. 40. 11. Pſalm. 65. 11. Pſalm 68. 4.

v. 12. A. πᾶς ἅσσει. Θ. σκεπάσει. Sic Baſil.

v. 14. Ἄλλος, συλλήψεως, quem ſequitur Vulgata.

v. 15. A. ἀρχῆθεν. Σ. ἀρχαίων. Baſil.

Ibid. A. τραγημάτων τῶν βουνῶν. Σ. ὑπέρας τῶν βουνῶν. Ex Baſil.

v. 16. A. ἀφωρισμένου ἀδ. Has Aquilæ & Symmachi lectiones profert Baſilienſis.

v. 23. Σ. πλησμονὴ εὐδοκίας. Sic Codices Regii.

v. 27. Ἄλλος, Θεοῦ ἀπὸ ἀρχῆς. Baſil.

CAPUT XXXIV. DEUTERONOMII.

מערבת מואב 1. [A. ἐξ ὁμαλῆς Μωάβ. Σ. ἐκ πεδιάδος Μωάβ.] O. ἀπὸ Ἀραβὼθ Μωάβ.

1. HEb. ex planitiebus Moab. *A.* ex planitie Moab. *S.* ex campeſtri Moab. *LXX.* ab Araboth Moab. *Vulg. de campeſtribus Moab.*

הפסגה A. λαξευτή. O. Φασγά.

Heb. collis. *A.* excisa. *LXX. Vul.* Phaſga.

על־פני O. ἐπὶ προσώπου. Ἄλλος, κατὰ πρόσωπον.

Heb. ſuper facies. LXX. ſuper faciem. *Alius*, ſecundum faciem. *Vul. contra Jericho.*

לחה 7. Οἱ λοιποὶ, σιαγὼν αὐτοῦ. O. χελώνια αὐτοῦ. Ἄλλως, χελύνια αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, τὰ χλωρὰ αὐτοῦ.

7. *Hebr.* viror ejus. *Reliqui*, maxilla ejus. LXX. labia ejus. *Hebræus*, viridia ejus. *Vul. dentes illius.*

בערבות מואב 8. A. πρὸς ὁμαλὰ Μωάβ. Σ. ἐπὶ τὴν πεδιάδα τῆς Μωάβ. O. Θ. ἐπὶ δυσμῶν Μωάβ.

8. *Heb. Vul.* in campeſtribus Moab. *A.* ad plana Moab. *S.* in campeſtri Moab. LXX. *Th.* ad occidentem Moab.

לעיני 12. O. ἔναντι. Ἄλλος, ἐνώπιον.

12. *Heb.* in oculis. LXX. ante. *Alius*, *Vulg.* coram.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Deuteronomii.

v. 1. A. ἐξ ὁμαλῆς Μωάβ. Σ. ἐκ πεδιάδος Μωάβ. Vide Num. 22. 1. ad Notam.

Ibid. A. λαξευτή. V. Num. 21. 20.

Ibid. Ἄλλος, κατὰ πρόσωπον. Sic Baſil.

v. 7. οἱ λοιποὶ, σιαγὼν αὐτοῦ. Ita Baſil. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, τὰ χλωρὰ αὐτοῦ. Sic Regius Codex 2240. Aliquot Exemplaria habent, χελώνια, pro χελύνια.

v. 8. Vide Num. 22. 1.

v. 12. Ἄλλος, ἐνώπιον. Baſil.

Digitized by Google

IN LIBRUM JOSUE.

ADMONITIO.

LECTIONES Libri Joſue magno numero nobis ſuppeditavit Codex Baſilienſis ille, de quo frequenter ſupra: illius item ope plerumque ediſcitur ex quo vel ex quibus Interpretibus prodirent ea quæ in Editione LXX. Interpretum Hexaplari aſteriſcis notabantur. Nam etſi ea ut plurimum ex Theodotione deſumerentur, aliquando tamen ex aliis quoque, Aquila ſcilicet, vel Symmacho, vel ex Omnibus ſimul excepta adhibebantur. Præter Baſilienſem, ſubſidio etiam fuerunt ſequentes Libri Manuſcripti, ac etiam Editi.

Codex Regius 1825.
Cod. Reg. 1872.
Cod. Reg. 1888.
Euſebius & Hieronymus de locis Hebraïcis.
Theodoretus, editus anno 1642.
Procopius in Heptateuchum.
Andreas Maſius in Joſue.
Jo. Erneſti Grabe Editio.
Notæ Editionis Romanæ & Druſii.

Porro non modicum diſcriminis obſervabit plerumque Eruditus Lector inter ea quæ Maſius & Grabo aſteriſcis notant, & ea quæ in Baſilienſi feruntur. Quæ vero ſit varietatis hujuſmodi cauſa in Præliminaribus indagatum.

JOSUE,

CAPUT PRIMUM.

ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה
1. Σ. Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Μωυσῆ δούλου κυρίου εἶπε κύριος. Ο. καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν Μωσῆ εἶπε κύριος.

משרת O. ὑπουργῷ. Αλλ. λειτουργῷ.

את־הירדן הזה. 2. Οἱ λοιποὶ, τὸν Ἰορδάνην τοῦτον. O. τὸν Ἰορδάνην.

כל ארץ החתים 4. Αλλος, πᾶσαν τὴν γῆν τῶν Χετταίων. In O. vacat.

איש לפניך 5. O. ἄνθρωπος κατενώπιον ὑμῶν. Αλλος, οὐδεὶς κατὰ πρόσωπόν σου.

תנחיל 6. O. ἀποδιελεῖς. Αλλος, διελεῖς. Αλλος, ἀποδιαστελεῖς

מאד 7. O. ἀνδρίζου. Baſil. ad marg. addit. σφόδρα.

ככל־התורה אשר צוך Οἱ λοιποὶ, κατὰ πάντα τὸν νόμον. O. καθότι ἐνετείλατο.

1. H*Eb.* Et fuit poſt mortem Moyſis ſervi Domini, & dixit Dominus. *S.* poſt mortem autem Moyſis ſervi Domini, dixit Dominus. *LXX.* Et factum eſt poſt mortem Moyſis, dixit Dominus. *Vulg. & factum eſt poſt mortem Moyſi ſervi Domini, ut loqueretur Dominus.*

Heb. Vul. miniſtrum. *LXX.* adminiſtro. *Alii*, miniſtro.

2. *H* Jordanem hunc. *Reliqui*, Jordanem hunc. *LXX.* Jordanem. *Vulg. Jordanem iſtum.*

4. *H.* omnis terra Chettæorum. *Alius*, omnem terram Chettæi. *In LXX. vacat. Vulg. omnis terra Hethæorum.*

5. *H.* vir ad facies tuas. *LXX.* homo in conſpectu veſtro. *Alius*, nemo juxta faciem tuam. *Vulg. nullus poterit vobis reſiſtere.*

6. *Heb* hæreditare facies. *LXX.* diſtribues. *Alius*, divides. *Alius*, divides. *Vulg. ſorte divides.*

7. *H. Vulg.* valde. *LXX.* viriliter age. *Baſil. ad marg. addit* valde.

H. & Reliqui, ſecundum omnem legem. *LXX.* ſicut mandavit. *Vulg. omnem legem.*

Digitized by Google

הלך O. πορεύσῃς. Αλλος, πορευθῇ.

למען תשמר לעשות ככל 8. O. ἵνα εἰδῇς ποιεῖν πάντα. Αλλος, ἵνα συνῇς ἐν πᾶσιν οἷς ἐὰν πορεύσῃς. Αλλος, οἷς ἐὰν ποιῇς. Αλλος, ὅπως φυλάσσῃς ποιεῖν πάντα.

הכתוב בו כי O. γεγραμμένα. In Baſil. additur ad marg. ἐν αὐτῷ ὅτι.

ואל־תחת 9. O. μηδὲ φοβηθῇς. Αλλος, μηδὲ πτοηθῇς.

את־שטרי 10. A... ....Σ....... O. τοῖς γραμματεῦσι.

עברים 11. O. διαβαίνετε. Αλλος, διαβήσεσθε.

נתן לכם לרשתה O. δίδωσιν ὑμῖν. Αλλος, δίδωσιν ὑμῖν κληρονομῆσαι.

טפכם 14. Σ. φορτίον. O. παιδία ὑμῶν.

נתן לכם משה בעבר הירדן O. ἔδωκεν ὑμῖν. Αλλος, ἔδωκεν ὑμῖν Μωυσῆς πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

וירשתם אתה 15. Αλλος, καὶ κληρονομήσετε αὐτήν. In O. deeſt.

משה עבד יהוה O. Μωυσῆς. Θ. Μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου. Αλλος, Μωυσῆς ὁ δοῦλος κυρίου.

H. & *Alius*, iveris. *LXX.* feceris. *Vul. agis.*

8. *H.* ut cuſtodias facere ſecundum omne. *LXX.* ut ſcias facere omnia. *Alius*, ut intelligas in omnibus quæcumque feceris. *Alius*, quæcumque egeris. *Alius*, ut cuſtodias agere omnia. *Vul. ut cuſtodias & facias omnia.*

Hebr. ſcriptum in eo quia. *LXX.* ſcripta. *In Baſil. ad marg. additur*, in eo quia. *Vulg. quæ ſcripta ſunt in eo.*

9. *H.* & ne frangaris. *LXX.* neque timueris. *Alius*, neque terrearis. *Vulg. & noli timere.*

10. *H. S.* præfectis. *A.* exactoribus. *LXX.* ſcribis. *Vul. principibus.*

11. *H.* tranſeuntes. *LXX.* tranſitis. *Alius*, *Vul.* tranſibitis.

H dans vobis ad poſſidendum eam. *LXX.* dat vobis. *Alius*, dat vobis poſſidendam. *Vul. daturus eſt vobis.*

14. *H.* familia veſtra. *S.* ſarcina. *LXX.* parvuli veſtri. *Vulg. filii.*

H. dedit vobis Moſes in tranſitu Jarden. *LXX.* dedit vobis *Alius*, dedit vobis Moyſes trans Jordanem. *Vulg. tradidit vobis Moyſes trans Jordanem.*

15. *H.* & *Alius*, poſſidebitis eam. *In LXX. deeſt. Vul. & habitabitis in ea.*

H. & *Alius*, Moſes ſervus Domini. *LXX.* Moyſes. *Th.* Moyſes puer Domini. *Vulg. Moyſes famulus Domini.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Joſue.

v. 1. Ita Druſius Symmachi locum effert. Illud autem, δοῦλον κυρίου, cum aſteriſco ponunt Maſius & Grabe.

Ibid. Αλλ. λειτουργῷ. Ita quædam Exemplaria. Vocem משרת Sic vertunt A. S. Th. Exod 24. 13. & Prov. 29. 12. quorum videtur eſſe præſens interpretatio.

v. 2. Οἱ λοιποὶ, τὸν Ἰορδάνην τοῦτον. Sic Baſilienſis: illud, τοῦτον, cum aſteriſco ponit Maſius.

v. 4 Αλλος, πᾶσαν τὴν γῆν τοῦ Χετταίου. Ita Baſil. Maſius vero cum aſteriſco ponit, πᾶσαν γῆν Χετταίων. Neſcio unde expiſcatus: nam Interpretes Græci, חתים ſolent exprimere præmiſſo χ, Χετταίων.

v. 5. Αλλ. οὐ στήσεται κατὰ πρόσωπον ὑμῶν. Sic Baſil.

v. 6, Αλλος, διελεῖς. Αλλος, ἀποδιαστελεῖς. Baſil. In Editione Romana hæ lectiones annotantur. Codex Alexandrinus habet, ἀποδιαστελεῖς.

v. 7. Baſil. addit, σφόδρα. Maſius item & Grabe cum aſteriſco habent.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, κατὰ πάντα τὸν νόμον. Ita Baſil. Maſius autem & Grabe cum aſteriſco ponunt. Veriſimile eſt LXX. ſenes, verba omnia Hebraica quæ adtulimus his expreſſiſſe, καθότι ἐνετείλατο: ſed Origenem alia ex tribus Interpretibus ſuppleviſſe cum aſteriſco: nam in his omnibus quæ aſteriſco notantur, magis verba quam ſenſum ſpectare videtur.

Ibid. Αλλος, πορευθῇ. Baſil.

v. 8. Αλλος, ἵνα συνῇς ἐν πᾶσιν. Hæ omnes lectiones habentur in Baſil. & in Annotationibus Edit. Romanæ.

Ibid. Baſil. in margine addit, ἐν αὐτῷ ὅτι. Maſius, ἐν αὐτῷ tantum ſub aſteriſco ponit.

v. 9. Αλλος, μηδὲ πτοηθῇς. Ex Baſil.

v. 10. Græca non habemus. Supra, Deut. 16. 18. A. ἀκριβαστάς. Σ. παιδευτάς.

Procop. p. 480. *Hæc per ſcriptores nota facit populo, quos Aquylas, quidem exactores nominat, Symmachus vero præfectos.*

v. 11. Αλλος, διαβήσεσθε. Baſil. Sic item Alex.

Ibid. Αλλος, δίδωσιν ὑμῖν κληρονομῆσαι. Baſil. Maſius cum aſteriſco habet κληρονομεῖν αὐτήν.

v. 14. Σ. φορτίον. Ita Druſius.

Ibid. Μωυσῆς πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Hoc additamentum habet Baſil. & Maſius cum aſteriſco.

v. 15. Αλλος, καὶ κληρονομήσετε αὐτήν. Sic Baſil. & Maſius cum aſteriſco.

Ibid. Αλλος, ὁ δοῦλος κυρίου. Hæc verſio eſt forte Symmachi ut ſupra v. 1. Maſius & Grabe cum aſteriſco habent, ὁ παῖς κυρίου.

CAPUT II. JOSUE.

אנשים 1. O. νεανίσκους. Αλλος, ἄνδρας.
אנשים O. νεανίσκοι. Αλλος, ἄνδρες.
מרגלים חרש O. κατασκοπεῦσαι. Θ. κατασκοπεῦσαι κρυφῆ. Αλλος, κατασκοπεῦσαι τὴν γῆν κρυφῆ.

וישכבו O. κατέλυσαν. Αλλος, κατέπαυσαν.

הנה אנשים באו הנה הלילה 2. Οἱ λοιποὶ, ἰδοὺ ἄνδρες εἰσπεπόρευνται ὧδε τὴν νύκτα. O. εἰσπεπόρευνται ὧδε ἄνδρες.

האנשים 3. O. ἄνδρας. Αλλος, ἀνθρώπους.
הבאים אליך אשר באו לביתך O. εἰσπεπορευμένους εἰς τὴν οἰκίαν σου. Αλλος, εἰσπεπορευμένους πρὸς σε, οἳ εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν σου.
ולא ידעתי מאין המה 4. Θ. καὶ οὐκ ἔγνων πόθεν εἰσί. In O. vacat.

רדפו מהר 5. O. καταδιώξατε. Alius addit, ταχέως.
בפשתי העץ 6. O. ἐν τῇ λινοκαλάμῃ. Αλλος, ἐν τοῖς ξύλοις τῆς λινοκαλάμης.

והשער סגרו אחרי כאשר יצאו הרדפים אחריהם 7. A. καὶ τὴν πύλην ἔκλεισαν ὀπίσω αὐτῶν, ὡς ἐξῆλθον οἱ καταδιώκοντες ὀπίσω αὐτῶν. O. καὶ ἡ πύλη ἐκλείσθη.

וכי נמגו כל־ישבי הארץ מפניכם 9. A. Σ. ὅτι ἐκτετήκασι πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἀπὸ προσώπου ὑμῶν. Θ. καὶ ὅτι κατέπτηξαν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ γῇ ἀπὸ προσώπου ὑμῶν. In O. vacat.

עם־בית 12. O. ἐν τῷ οἴκῳ. Αλλος, μετὰ τοῦ οἴκου.
ונתתם לי אות אמת Θ. καὶ δότε μοι σημεῖον ἀληθινόν. In O. vacat.

את־נפשתינו 13. O. τὴν ψυχήν μου. Αλλος, τὰς ψυχὰς ἡμῶν.
אם לא תגידו את־דברנו זה 14. Αλλος, ἐὰν μὴ ἀπαγγείλῃς τὸ ῥῆμα τοῦτο. In O. vacat.

והיה בתת יהוה לנו את־הארץ ועשינו עכוך חסד ואמת Αλλος, καὶ ἔσται ὡς ἂν παραδῷ κύριος ἡμῖν τὴν πόλιν, ποιήσομεν μετὰ σου [ἔλεος καὶ ἀλήθειαν.] In O. deeſt, ſed ejus loco ponitur, καὶ αὐτὴ εἶπε· ὡς ἂν παραδῷ

1. HEb. *Alius*, *Vulg.* viros *LXX.* juvenes. *Heb. Alius*, *Vulg.* viri. *LXX.* juvenes.

Hebr. explorantes ſilentio. *LXX.* ad explorandum. *Th.* ad explorandum clanculum. *Alius*, ad explorandum terram clanculum. *Vul. explorantes in abſcondito.*

Heb. & cubuerunt. *LXX.* diverterunt. *Alius*, *& Vulg.* quieverunt.

2. *Heb.* ecce viri venerunt huc nocte. *Reliqui*, ecce viri ingreſſi ſunt huc nocte. *LXX.* ingreſſi ſunt huc viri. *Vulg. ecce viri ingreſſi ſunt huc per noctem.*

3. *Heb. LXX. Vulg.* viros. *Alius*, homines.

Heb. venientes ad te, qui venerunt ad domum tuam. *LXX.* qui ingreſſi ſunt in domum tuam. *Alius*, ingreſſos ad te, qui ingreſſi ſunt in domum tuam. *Vulg. qui venerunt ad te, & ingreſſi ſunt domum tuam.*

4. *Heb.* & non cognovi unde ipſi. *Th.* & non cognovi unde ſint. *In LXX. vacat. Vulg. ſed neſciebam unde erant.*

5. *Heb.* ſequimini cito. *LXX.* perſequimini. *Alius addit*, cito. *Vulg. perſequimini cito.*

6. *Heb.* in linis ligni. *LXX.* in lini ſtipula. *Alius*, in lignis culmorum lineorum. *Vulg. ſtipula lini.*

7. *Heb.* portamque clauſerunt poſt, quemadmodum egreſſi ſunt inſequentes poſt eos. *A.* & portam clauſerunt poſt ſe, ut egreſſi ſunt inſequentes poſt eos *LXX.* & porta clauſa eſt. *Vulg. illiſque egreſſis, ſtatim porta clauſa eſt.*

9. *Heb.* & quia liquefacti ſunt omnes habitatores terræ a faciebus veſtris. *A. S.* quia liquefacti ſunt omnes habitantes terram a facie veſtra. *Th.* & quia conſternati ſunt omnes, qui habitant terram, a facie veſtra. *In LXX. vacat. Vulg. & elanguerunt omnes habitatores terræ.*

12. *Heb. Alius*, *Vulg.* cum domo. *LXX.* in domo.

Hebr. & dabiris mihi ſignum veritatis. *Th.* & date mihi ſignum verum. *Vulg. deriſque mihi verum ſignum.*

13. *Heb. Alius*, *Vulg.* animas noſtras. *LXX.* animam meam.

14. *Heb.* ſi non indicaveritis verbum noſtrum hoc. *Alius*, niſi renuntiaveris verbum hoc. *In LXX. vacat Vulg. ſi tamen non prodideris nos.*

Heb. & erit cum dabit Dominus nobis terram, & faciemus tecum miſericordiam & veritatem. *Alius*, & erit, ut tradiderit Dominus nobis urbem, faciemus tecum miſericordiam & veritatem. *In LXX. deeſt*, *ſed ejus loco ponitur*, & ipſa dixit, ut tradiderit Do-

Digitized by Google

κύριος ὑμῖν τὴν πόλιν, ποιήσατε μετ' ἐμοῦ ἔλεος καὶ ἀλήθειαν.

minus vobis urbem, facite mecum miſericordiam & veritatem. *Vulg. cumque tradiderit Dominus nobis terram, faciemus in te miſericordiam & veritatem.*

בחבל 15. Θ. ἐν σχοινίσματι. Αλλος, ἐν σχοινίῳ. In O. vacat.

15. *Hebr. & Alius*, in fune. *Th.* in funiculo. *In LXX. vacat. Vulg. in fune.*

כי ביתה בקיר החומה ובחמה היא יושבת Θ. ὅτι οἶκος αὐτῆς ἐν τῷ τείχει, καὶ ἐν τῷ τείχει αὐτὴ ἐκάθητο. In O. vacat.

Hebr. quia domus ejus in pariete muri, & in muro ipſa ſedens. *Th.* quia domus ejus in muro, & in muro ipſa ſedebat. *In LXX. vacat. Vulg. domus enim ejus hærebat muro.*

אשר השבעתנו 17. Οἱ λοιποὶ, ᾧ ὥρκισας ἡμᾶς. In O. vacat.

17. *Heb.* quo jurare feciſti nos. *Reliqui & Vul.* quo adjuraſti nos. *In LXX. vacat.*

והקשר את־תקות השני בחלון וילכו 21. Αλλοι, καὶ ἔδησαν τὸ σημεῖον τὸ κόκκινον ἐν τῇ θυρίδι, καὶ ἐπορεύθησαν. In O. vacat.

21. *Heb.* & ligavit lineam cocci in feneſtra. Et abierunt. *Alii*, & ligaverunt ſignum coccineum in feneſtra. Et profecti ſunt. *In LXX. vacat. Vulg. appendit funiculum coccineum in feneſtra. Illi vero ambulantes.*

עד־שבו הרדפים 22. Αλλος, ἕως ἐπέστρεψαν οἱ καταδιώκοντες. In O. vacat.

22. *H.* donec reverſi ſunt inſecutores. *Alius*, donec reverſi eſſent inſequentes. *In LXX. vacat. Vulg. donec reverterentur qui fuerant perſecuti.*

23. Poſt, νεανίσκοι, Αλλος, τέλος τριῶν ἡμερῶν.

23. *Poſt*, juvenes. *Alius*, terminus trium dierum.

Poſt, διέβησαν. Αλλος, τὸν Ἰορδάνην.

Poſt, tranſierunt. *Alius*, Jordanem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Joſue.

v. 1. bis. Αλλος, ἄνδρας, & poſt, ἄνδρες. Ex Baſil.

Ibid. Lectionem Theodotionis & alterius Anonymi adfert Baſilienſis. Maſius legit κρυφῇ: utroque modo dicitur, κρύβδην & κρυφῇ, *clanculum*.

Ibid. Αλλος, κατέπαυσαν. Ita Baſil.

v. 2 Οἱ λοιποὶ, ἰδοὺ ἄνδρες εἰσπεπόρευνται ὧδε τὴν νύκτα. Ex Baſil. Maſius ſic habet cum aſteriſcis.

v. 3. Αλλος, ἀνθρώπους. Baſil.

Ibid. Αλλος, εἰσπεπορευμένους πρός σε, οἱ εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν σου. Ita Baſilienſis, & ſic item Grabe cum aſteriſco. Maſius vero legit, εἰσπεπορευμένους πρός σε, τοὺς εἰσπεπορευμένους εἰς τὴν οἰκίαν σου.

v. 4. Θ. καὶ οὐκ ἔγνων πόθεν εἰσίν. Ex eodem Baſil. Maſius cum aſteriſco legit, καὶ οὐκ εἶδα πόθεν ἦσαν.

v. 5. Alius addit, ταχέως. Ita Baſil. eodemque modo Maſius cum aſteriſco.

v. 6. Αλλ. ἐν τοῖς ξύλοις τῆς λινοκαλάμης. Sic Baſil.

v. 7. A. καὶ τὴν πύλην ἔκλεισαν ὀπίσω αὐτῶν, ὡς ἐξῆλθον οἱ καταδιώκοντες ὀπίσω αὐτῶν. Hæc Druſius, quæ cum Hebræo ad literam quadrant.

v. 9 Lectionem Aquilæ & Symmachi mutuamur ex Baſilienſi, Theodotionis ex Druſio, quam poſtremam exhibet item Maſius, cum aſteriſco.

v. 12. Αλλος, μου τοῦ οἴκου. Baſil.

Ibid. Θ. καὶ δότε μοι σημεῖον ἀληθινόν. Sic Baſil. Maſius etiam cum aſteriſco ponit. Grabe legit, καὶ δώσετέ μοι.

v. 13. Αλλος, τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Baſil.

v. 14 Αλλος, ἐὰν μὴ ἀπαγγείλητε τὸ ῥῆμα τοῦτο. Baſil. Hujus loci verſio in LXX. deſideratur. Sic autem Maſius cum aſteriſco ſupplevit, ἐὰν μὴ γνωρίσητε ὑμεῖς τὸ ῥῆμα ὑμῶν τοῦτο. Grabe autem, ἐὰν μὴ ἀπαγγείλητε τὸ ῥῆμα ὑμῶν τοῦτο.

Ibid. καὶ ἔσται ὡς ἂν παραδῷ κύριος ἡμῖν, &c. Ex Baſil. Hæc item in LXX. deſiderantur.

v. 15. Θ. ἐν σχοινίσματι. Αλλος, ἐν σχοινίῳ. Ita Baſil. Maſius item legit, σχοινίσματι, cum aſteriſco. Nam in O. vacat.

Ibid. Θ. ὅτι οἶκος αὐτῆς ἐν τῷ τείχει, καὶ ἐν τῷ τείχει αὐτὴ ἐκάθητο. Baſil. Maſius pro ἐκάθητο, ponit κατῴκει.

v. 17. Οἱ λοιποὶ, ᾧ ὥρκισας ἡμᾶς. Baſil.

v. 21. Αλλ. καὶ ἔδησαν τὸ σημεῖον τὸ κόκκινον ἐν τῇ θυρίδι. Ex Baſil. Maſius & Grabe melius, καὶ ἔδησεν.

v. 22. Αλλ. ἕως ἐπέστρεψαν οἱ καταδιώκοντες. Baſil. Maſius & Grabe, οἱ διώκοντες.

v. 23. τέλος τριῶν ἡμερῶν, & poſtea, τὸν Ἰορδάνην. Hæc quæ in Baſilienſi adferuntur in Hebræo non exſtant.

CAPUT III. JOSUE.

הוא וכל־בני ישראל 1. Αλλος, αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ πάντες Ἰσραήλ. In O. vacat.

1. HEb *Vulg.* ipſe & omnes filii Iſrael. *Alius*, ipſe & filii omnes Iſrael. *In LXX. vacat.*

מתמול שלשם 4. O. Θ. ἀπὸ ἐχθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας.

4. *Heb. LXX. Th.* ab heri & nudius tertius. *Vulg. prius.*

ועברו לפני העם 6. O. προπορεύεσθε τοῦ λαοῦ. Αλλος, προπορεύεσθε ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ.

6. *Hebr.* & tranſite ad facies populi. *LXX. Vulg.* præcedite populum. *Alius*, præcedite in conſpectu populi.

וילכו לפני העם O. καὶ ἐπορεύοντο ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ. Αλλος, καὶ ἀπῆλθον πρὸ τοῦ λαοῦ.

Heb. & ambulaverunt ad facies populi. *LXX.* & ibant ante populum. *Alius*, & abſcedebant ante populum. *Vul. & ambulaverunt ante eos.*

עד־קצה 8. O. ἐπὶ μέρους. Αλλος, εἰς μέρος.

8. *Heb.* uſque ad finem. *LXX.* ſuper partem. *Alius*, in partem. *Vulg. partem.*

ויאמר יהושע 10. Οἱ λοιποὶ, καὶ εἶπεν Ἰησοῦς. In O. vacat.

10. *Hebr.* & dixit Jehoſua. *Reliqui*, & dixit Jeſus. *In LXX. vacat. Vulg. dixitque Joſue.*

בזאת O. ἐν τούτῳ. Αλλος, ἐν τῷ νῦν.

Heb. LXX. Vulg. in hoc. *Alius*, in hoc nunc.

ארון 11. A. κυριεύοντος. Σ. δεσπότου. O. κυρίου.

11. *Heb. S.* dominatoris. *A.* dominantis. *LXX. Vul.* domini.

עבר לפניכם בירדן O. διαβαίνει τὸν Ἰορδάνην. Αλλος, διαβαίνει ἔμπροσθεν ὑμῶν τὸν Ἰορδάνην.

H. tranſiens ad facies veſtras in Jordanem. *LXX.* tranſit Jordanem. *Alius*, tranſit ante vos Jordanem. *Vul. antecedit vos per Jordanem.*

ועתה Αλλος, καὶ νῦν. In O. vacat.

H. & Alius, & nunc. *In LXX. & Vul. vacat.*

ישראל איש אחד איש אחד לשבט 12. A. Ἰσραὴλ ἄνδρα ἕνα τῷ σκήπτρῳ. O. Ἰσραὴλ, ἕνα ἀφ' ἑκάστης φυλῆς.

12. *Heb.* Iſrael virum unum virum unum tribui. *A.* Iſrael virum unum ſceptri. *LXX.* Iſrael, unum ab unaquaque tribu. *Vul. ſingulos per ſingulas tribus.*

מלמעלה 13. Θ. ἄνωθεν. In O. vacat.

13. *H. Th. Vulg.* deſuper. *In LXX. vacat.*

נד אחד A. Θ. εἰς σωρός. Σ. ἄσκωμα ἕν. In O. vacat.

H. acervo uno. *A. Th.* unus acervus. *S.* uter unus. *In LXX. vacat. Vulg. in unamole.*

הערבה 16. A. O. Αραβα. Σ. ἀοικήτου.

16. *H. Vulg.* ſolitudinis. *A. LXX.* Araba. *S.* inhabitabilis.

המלח O. ἁλός. Αλλος, τῶν ἁλῶν.

H. LXX. ſalis. *Alius*, ſalium. *Vulg. quod nunc vocatur mortuum.*

חלצו 17. A. Σ. ἕτοιμοι. In O. vacat.

17. *Heb.* præparando. *A. S.* parati. *In LXX. vacat. Vulg. accincti.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Joſue.

v. 1. αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ πάντες Ἰσραήλ. Ex Baſil. qui habet, αὐτοὶ, male.

v. 4. O. Θ. ἀπὸ ἐχθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας. Ita Druſius. Maſius & Grabe, ἡμέρας, cum obelo ponunt.

v. 6. Αλλος, προπορεύεσθε ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ.

Ibid. καὶ ἀνῆλθον πρὸ τοῦ λαοῦ. Ex Baſil.

v. 8. Αλλος, εἰς μέρος. Baſil.

v. 10. Οἱ λοιποὶ, καὶ εἶπεν Ἰησοῦς. Baſil.

Ibid. Αλλος, ἐν τῷ νῦν. Baſil.

v. 11. A. κυριεύοντος. Σ. δεσπότου. Ita Druſius.

Ibid. Αλλος, διαβαίνει ἔμπροσθεν ὑμῶν τὸν Ἰορδάνην. Baſil.

Ibid. Αλλος, καὶ νῦν. Baſil.

v. 12. A. Ἰσραὴλ ἄνδρα ἕνα τῷ σκήπτρῳ. Ita Baſil. ubi legitur, σκήπτῳ, mendoſe, ut videtur. Nam idem Aquila, Gen. 49. 10. שבט vertit, σκῆπτρον.

v. 13. Θ. ἄνωθεν. Sic Druſius.

Ibid. A. Θ. εἰς σωρός. Baſilienſis Aquilæ tribuit. Druſius Theodotioni. Σ. ἄσκωμα ἕν. Sic omnes MSſ. noſtri & Druſius, qui hanc notam adjicit. *Quod Theodoretus explicans*, ἐπεχομένη, inquit, τῶν ὑδάτων ἡ ῥύμη, οἷον ἀσκοῦτο καὶ ἐκυρτοῦτο. *Pſal.* 33. 7. כנד *idem Symmachus*, ὡς ἐν ἀσκῷ: *ut in utre. LXX.* ὡσεὶ ἀσκὸν, *niſi legatur*, ὡς εἰς ἀσκὸν, *quaſi in utrem: confundunt* נאד & נד, *quorum hoc utrem, illud potius acervum aut cumulum denotat. Si divinare licet*, ἄσκωμα *eſt acervus utris in morem aſſurgens.*

v. 16. A. O. Αραβα. Σ. ἀοικήτου. Sic Druſius. Aquila alibi vertit, ὁμαλή. Σ. modo πεδιάς, modo ἀοικήτους, teſte Euſebio & Hieronymo de locis Hebraicis in voce Αραβα. Vid. cap. 22. Num.

Ibid. Αλλος, τῶν ἁλῶν. Baſil.

17. A. Σ. ἕτοιμοι. Ita Druſius. Inde Vulgatus Interpres, *accincti*. Baſil. ἑτοίμως, atque ita cum aſteriſco ponit Maſius.

CAPUT IV. JOSUE.

שאו־לכם 3. O. ἀνέλεσθε. Αλλος, ἀνέλεσθε ἑαυτοῖς.

3. HEbr. & *Alius*, tollite vobis. *LXX.* tollite. *Vulg. ut tollant.*

ממצב רגלי הכהנים Θ. ἀπὸ στάσεως ποδῶν τῶν ἱερέων. In O. vacat.

Heb. Th. a ſtatione pedum ſacerdotum. *In LXX. vacat. Vul. ubi ſteterunt pedes Sacerdotum.*

נכרתו מימי הירדן 7. O. ἐξέλιπεν ὁ Ἰορδάνης. Θ. ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου.

7. *H.* exciſæ ſunt aquæ Jordanis. *LXX.* defecit Jordanis. *Th.* defecit aqua Jordanis. *Vulg. defecerunt aquæ Jordanis.*

בתוך הירדן 10. ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Αλλος, ἐν μέσῳ τῷ Ἰορδάνῃ.

10. *H.* in medio Jordanis. *LXX.* in Jordane. *Alius*, in medio Jordane. *Vulg. in Jordanis medio.*

ככל אשר צוה משה את־יהושע O. πάντα ἃ ἐνετείλατο κύριος. Αλλος, κατὰ πάντα ὅσα

H. juxta omnia quæ præcepit Moſe Jehoſua. *LXX.* omnia quæ mandavit Dominus,

ἐνετείλατο

Digitized by Google

ἐνετείλατο Μωυσῆς τῷ Ἰησοῦ.

והכהנים לפני העם 11. O. καὶ οἱ λίθοι ἔμπροσθεν αὐτῶν. Θ. καὶ οἱ ἱερεῖς πρότεροι.

חמשים 12. O. διεσκευασμένοι. Ἄλλος ἐνωπλισμένοι.

ארבעים אלף 13. O. τετρακισμύριοι. Ἄλλος, τετρακισχίλιοι.

ערבות יריחו A. Ἀραβὼθ Ἰεριχῶ. Σ. ἀοίκητον Ἰεριχῶ. O. πρὸς τὴν Ἰεριχῶ πόλιν. Θ. πρὸς πόλιν Ἰεριχῶ.

מן־הירדן 17. O. ἐκ τοῦ Ἰορδάνου. Ἄλλος, ἐκ μέσου τοῦ Ἰορδάνου.

אל־החרבה 18. O. ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλος, ἐπὶ τῆς ξηρᾶς.

ויאמר אל־בני ישראל 21. Ἄλλος, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. In O. vacat.

כל־הימים 25 O. ἐν παντὶ ἔργῳ. Ἄλλος, ἐν παντὶ χρόνῳ.

Alius, juxta omnia quæcumque præcepit Moyſes Jeſu. *Vulg. & dixerat ei Moyſes*.

11. *Hebr.* & ſacerdotes ad facies populi. *LXX.* & lapides ante eos. *Th.* & ſacerdotes primi. *Vulg. ſacerdoteſque pergebant ante populum.*

12. *H.* quintati. *LXX.* parati. *Alius & Vulg.* armati.

13. *Heb. LXX.* quadraginta mille. *Alius*, quater mille. *Vul. quadraginta millia.*

H campeſtria Jericho. *A.* Araboth Jericho. *S.* inhabitabile Jericho. *LXX.* ad Jericho civitatem. *Th.* ad civitatem Jericho. *Vul. campeſtria urbis Jericho.*

17. *Heb. LXX.* ex Jordane. *Alius*, ex medio Jordane. *Vulg. de Jordane.*

18. *H.* ad ſiccum. *LXX.* ſuper terram. *Alius*, ſuper aridam. *Vulg. ſiccam humum.*

21. *Heb. Alius*, *Vulg.* & dixit ad filios Iſrael. *In LXX. vacat.*

25. *Hebr.* omnibus diebus. *LXX.* in omni opere. *Alius*, in omni tempore. *Vulg. omni tempore.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Joſue.

v. 3. Ἀλλ. ἀλλ' ἐν ἑαυτοῖς. Baſil. ſed Maſius & Grabe habent ἑαυτοῖς, cum aſteriſco.

Ibid. Θ. ἀπὸ στάσεως ποδῶν τῶν ἱερέων. Sic Druſius. Baſil. Itemque Maſius & Grabe cum aſteriſco.

v. 7. Θ. ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου. Ita Druſius, & ſic etiam Maſius & Grabe cum aſteriſco.

v. 10. Ἀλλ. ἐν μέσῳ τοῦ Ἰορδάνου. Sic Baſil. & cum aſteriſco Maſius & Grabe ad vocem μέσῳ.

Ibid. Ἀλλ. κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο Μωυσῆς τῷ Ἰησοῦ. Sic Baſil. & cum aſteriſco Maſius & Grabe.

v. 11. Θ. καὶ οἱ ἱερεῖς πρότεροι. Ex Baſil. LXX. Interpretes qui vertunt λίθοι, legiſſe videntur אבנים pro כהנים

v. 12. Ἀλλ. ἐνωπλισμένοι. Sic Baſilienſis ſine nomine Interpretis quem ſequitur Vulgata. Eſt forte Aquilæ, qui Exod. 13.18. חמשים vertit ἐνωπλισάμενοι, vel fortaſſe melius ἐνωπλισμένοι, ut hic.

v. 13. A. ἀραβὼθ Ἰεριχώ, &c. Has lectiones profert Druſius V. ſupra cap. 3. v. 16.

v. 17. Ἀλλ. ἐκ μέσου τοῦ Ἰορδάνου. Baſil.

v. 18. ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Ex Baſil.

v. 21. καὶ εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ Ex Baſil. Itemque Maſius & Grabe cum aſteriſco.

v. 25. Ἀλλ. ἐν παντὶ χρόνῳ. Baſil. Sic etiam legunt Maſius & Grabe. Editio Romana ἔργῳ.

CAPUT V. JOSUE.

ימה 1. Θ. πρὸς τὴν θάλασσαν. In O. vacat.

וזה הדבר אשר־מל יהושע כל־העם היצא ממצרים הזכרים כל אנשי המלחמה מתו במדבר בדרך בצאתם ממצרים כי־מלים היו כל־העם היצאים וכל־העם הילדים במדבר בדרך בצאתם ממצרים לא־מלו 4. Ἄλλος, καὶ οὗτος ὁ λαὸς ὃν περιέτεμεν Ἰησοῦς, πᾶς ὁ λαὸς οἱ ἐκπορευόμενοι ἐξ Αἰγύπτου, τὸ ἀρσενικὸν πάντες ἄνδρες πολέμου, οἳ ἀπέθανον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῇ ὁδῷ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι περιτετμημένοι ἦσαν πᾶς ὁ λαὸς ὁ ἐξελθὼν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς οἱ γεννηθέντες ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν τῇ ὁδῷ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐ περιετμή-

1. *Hebr. & Th.* ad mare. *In LXX. vacat. Vulg. ad occidentalem plagam.*

4. *Heb.* & hoc verbum, quo circumcidit Jehoſuah omnem populum egreſſum ex Ægypto, maſculi omnes viri belli mortui erant in deſerto, in via in egrediendo eos ex Egypto: quia circumciſi fuerunt omnis populus egredientes, & omnem populum natum in deſerto, in via in egrediendo eos ex Ægypto non circumciſi ſunt. *Alius*, & hic populus, quem circumcidit Jeſus, omnis populus qui egreſſi erant ex Ægypto maſculini generis, omnes viri belli qui mortui erant in deſerto in via, cum egreſſi fuiſſent ipſi de terra Ægypti: quia circumciſi erant omnis populus qui egreſſus fuerat: & omnis populus qui geniti ſunt in deſerto, in via, egreſſis ipſis de terra Ægypti, non fuerant circumciſi.

ꝑοδῳ. O. πάντας τούτους περιέτεμεν ὁ Ἰησοῦς. Reliqua omnia deſiderantur.

7. כי־ערלים היו כי לא־מלו אותם בדרך O. διὰ τὸ αὐτοὺς γεγενῆσθαι κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπεριτμήτους. Θ. ὅτι ἀκρόβυστοι ἦσαν.

9. עד היום הזה ויחנו בני־ישראל בגלגל Αλλος, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ παρενέβαλον οἱ υἱοὶ Ισραὴλ ἐν Γαλγάλοις. In O. vacat.

ממחרת הפסח 11. Οἱ λοιποὶ, τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα. In O. vacat.

קלוי O. νέα. Αλλος, φρυκτόν.

וישבת 12. O. ἐξέλιπεν. Αλλος, ἐπαύσατο.

ויאכלו מתבואת ארץ כנען A. Σ. καὶ ἔφαγον ἀπὸ γεννήματος τῆς γῆς Χαναάν. O. ἐκαρπίσαντο τῆς χώρας τῶν Φοινίκων. Θ. καὶ ἔφαγον ἀπὸ τῶν καρπωμάτων τῆς γῆς Χαναάν.

וישתחו 15. Οἱ λοιποὶ, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. In O. vacat.

ויעש יהושע כן 16. Αλλος, καὶ ἐποίησεν Ἰησοῦς οὕτως. In O. vacat.

LXX. hos omnes circumcidit Jeſus. *Vulg. hæc autem cauſa eſt ſecunda circumiſionis: omnis populus, qui egreſſus eſt de Ægypto generis maſculini, univerſi bellatores viri, mortui ſunt in deſerto per longiſſimos via circuitus, qui omnes circumciſi erant. Populus autem qui natus eſt in deſerto per quadraginta annos itin.ris latiſſimæ ſolitudinis incircumciſus fuit.*

7. *H.* quia præputiati ipſi, quia non circumciderant eos in via. *LXX.* eo quod nati fuiſſent in itinere incircumciſi. *Th.* quia præputiati erant. *Vul. quia ſicuti nati fuerant in præputio erant: nec eos in via aliquis circumciderat.*

9. *Heb.* uſque ad diem hunc. Et caſtrametati ſunt filii Iſraël in Ghilgal. *Alius,* uſque ad diem hunc. Et caſtrametati ſunt filii Iſrael in Galgalis. *In LXX. vacat. Vulg. uſque in præſentem diem. Manſeruntque filii Iſrael in Galgalis.*

11. *Heb.* craſtino Phaſeh. *Reliqui*, poſtridie Paſchæ. *In LXX. vacat. Vulg. die altero.*

H. & *Alius*, toſtum. *LXX.* nova. *Vulg. polentam.*

12. *Heb.* & *Alius*, ceſſavit. *LXX. Vulg.* defecit.

Heb. & comederunt de proventu terræ Chanaan. *A S.* & comederunt de fructu terræ Chanaan. *LXX.* & perceperunt fructum terræ Phœnicum. *Th.* & comederunt de fructibus terræ Chanaan. *Vulg. ſed comederunt de frugibus præſentis anni terra Chanaan.*

15. *H.* & incurvavit ſe. *Reliqui*, & adoravit eum. *In LXX. vacat. Vulg.* & *adorans.*

16. *Heb.* & fecit Jehoſua ſic. *Alius*, & fecit Jeſus ſic. *In LXX. vacat. Vulg. fecitque Joſue ut ſibi fuerat imperatum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap V. Joſue.

v. 1 Αλλος, παρὰ τὴν θάλασσαν: Sic Baſil. Itemque Maſius & Grabe cum aſteriſco.

v. 4. Totum hunc locum, ubi LXX. deficiunt ex Baſilienſi Codice mutuamur. Adfert item Druſius, ſed in quibuſdam diverſum & non ſemel mutilum, ut erat in Notis Editionis Romanæ. Maſius Complutenſem ſequitur, appoſitis aſteriſcis, ut & Grabe.

v. 7. Θ ὅτι ἀκρόβυστοι ἦσαν. Ita Baſil. & Druſius. Hæc autem Theodotionis verſio reſpondet bis tantum Hebraicis verbis כי ערלים היו. Hæc cum aſteriſco Maſius & Grabe.

v. 9. Hic deficiunt LXX. in Editione Romana. Monet autem Baſilienſis hæc in Editione τῶν O. fuiſſe his verbis: ταῦτα φέρεται ἐν τοῖς O. In verſione ſcilicet Hexaplari, Maſius & Grabe cum aſteriſco adſerunt.

v. 11. Hæc item deſunt in LXX. quæ ex Reliquorum Interpretum verſione ſupplentur in Baſil. Habenturque cum aſteriſco in Editionibus Maſii & Grabe.

Ibid. Αλλος, φρυκτόν. Baſil. Videtur eſſe Aquilæ, qui vocem קלוי ita vertit 2. Reg. 17. 28.

v. 12. Αλλος, ἐπαύσατο. Sic Baſil.

Ibid. Haſce trium Interpretum lectiones ſuppeditat idem Baſilienſis.

v. 15. Οἱ λοιποὶ, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. Sic Baſil.

v. 16. καὶ ἐποίησεν Ἰησοῦς οὕτως. Baſil.

CAPUT VI. JOSUE.

מפני בני ישראל 1. Αλλος, ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ισραήλ. In O. vacat.

פעם אחת 3. A. μιᾷ ὁδῷ. Σ. μιᾷ περιόδῳ. In O. vacat.

וסבתם את־העיר כל אנשי המלחמה הקיף את־העיר פעם אחת כה תעשה ששת ימים

1. *Heb.* a faciebus filiorum Iſrael. *Alius*, a facie filiorum Iſrael. *In LXX. vacat. Vul. timore filiorum Iſrael.*

3. *H.* vice una. *A.* una via. *S.* uno circuitu. *In LXX. vacat. Vulg. ſemel per diem.*

3. & 4. *Heb.* & circuibitis civitatem omnes viri belli gyrando civitatem vice una. Sic fa-

ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות היובלים לפני הארון וביום השביעי תסבו את־העיר שבע פעמים 3. & 4. Ἄλλος, καὶ κυκλώσατε τὴν πόλιν πάντες ἄνδρες πολέμου κύκλῳ τῆς πόλεως ἅπαξ. οὕτως ποιήσατε ἓξ ἡμέρας. καὶ ἑπτὰ ἱερεῖς λήψονται ἑπτὰ κερατίνας σάλπιγγας τοῦ Ἰωβὴλ ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κυκλώσατε τὴν πόλιν ἑπτάκις. In O. vacat.

שופרות היובלים 4. Α. σάλπιγγας ἀφέσεως. Σ. σάλπιγγας κερατίνας. In O. vacat.

היובל בשמעכם את־קול השופר 5. Ἄλλος, τοῦ Ἰωβὴλ, ἐν τῷ ἀκοῦσαι ὑμᾶς τὴν φωνὴν τῆς κερατίνης. In O. vacat

תחתיה O. αὐτόματα. Ἄλλος, ὑποκάτω αὐτῶν.

ויאמר אלהים שאו את־ארון הברית ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות יובלים לפני ארון יהוה 6. Ἄλλος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· λάβετε τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου· ἑπτὰ ἱερεῖς λήψονται ἑπτὰ κερατίνας τοῦ Ἰωβὴλ κατὰ πρόσωπον κιβωτοῦ κυρίου. In O. vacat.

תקעו השופרות 9. Ἄλλος, σαλπίζοντες ταῖς κερατίναις. In O. vacat.

ולא יצא מפיכם דבר 10. Οἱ λοιποὶ, οὐ διελεύσεται ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν λόγος. In O. vacat.

את־העיר הקיף 11. Ἄλλος, τὴν πόλιν κύκλῳ. In O. vacat

נשאים 13 O. φέροντες. Ἄλλος, αἴροντες. Ἄλλος, ἔχοντες.

את־העיר כמשפט הזה שבע פעמים רק ביום ההוא סבבו את־העיר שבע פעמים 15. O. τὴν πόλιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἑπτάκις. Ἄλλος, τὴν πόλιν κατὰ τὸ κρίμα τοῦτο, πλὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκύκλωσαν τὴν πόλιν ἑπτάκις.

בשופרות 16. Ἄλλος, ταῖς σάλπιγξι ταῖς κερατίναις. In O. vacat.

אל־העם O. τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. Ἄλλος, πρὸς τὸν λαόν.

ליהוה 17. O. κυρίῳ σαβαώθ. Ἄλλος, κυρίῳ τῶν δυνάμεων.

כי החבאתה את־המלאכים אשר שלחנו Ἄλλος, ὅτι ἔκρυψε τοὺς κατασκόπους, οὓς ἀπεστείλαμεν. Ἄλλος, τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἀπεσταλμένους. In O. vacat.

ויתקעו 20. O. ἐσάλπισαν. Ἄλλος, ἠλάλαξαν.

cies ſex diebus. Et ſeptem Sacerdotes tollene ſeptem tubas arietum ad facies arcæ. Et in die ſeptima circuibitis civitatem ſeptem vicibus. *Alius*, Et circuite civitatem omnes viri belli circum civitatem ſemel. Sic facite ſex diebus. Et ſeptem Sacerdotes ſument ſeptem corneas tubas jobel, coram arca: & die ſeptima circuite urbem ſepties. *In LXX. vacat. Vul. circuite urbem cuncti bellatores ſemel per diem: Sic facietis ſex diebus. Septimo autem die Sacerdotes tallant ſeptem buccinas, quarum uſus eſt in jubilea, & præcedant arcam fœderis: ſeptieſque circuibitis civitatem.*

H. 4. tubas arietum. *A.* tubas remiſſionis. *S.* tubas corneas. *In LXX. vacat. Vulg. buccinas, quarum uſus eſt in jubilea.*

5. *H.* arietino, in audiendo vos vocem tubæ. *Alius*, jubilei. Cum audieritis vocem corneæ. *In LXX. vacat. Vul. vox tubæ longiar atque conciſior, & in auribus veſtris increpuerit.*

H ſub ſe. *LXX.* ſponte. *Alius*, ſub ipſis. *Vulg. funditus.*

6. *H.* & dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: & ſeptem ſacerdotes tollant ſeptem tubas arietum, ad facies arcæ Domini. *Alius*, & dixit ad eos: ſumite arcam fœderis Domini: ſeptem ſacerdotes ſument ſeptem corneas jobel in conſpectu arcæ Domini. *In LXX. vacat. Vulg. Et dixit ad eos: Tallite arcam fœderis: & ſoptem alii ſacerdotes tallant ſeptem jubilearum buccinas, & incedant ante arcam Domini.*

9. *H.* clangentes tubis. *Alius*, clangentes corneis. *In LXX. vacat. Vulg. buccinis omnia concrepabant.*

10. *H.* & nnn egredietur de ore veſtro verbum. *Reliqui*, non pertranſibit de ore veſtro verbum. *In LXX. vacat. Vul. neque ullus ſermo ex ore veſtra egredietur.*

11. *H.* civitatem gyrando. *Alius*, civitatem in circuitu. *In LXX. vacat. Vul. civitatem.*

13. *H. Alius*, tollentes. *LXX.* portantes. *Alius*, habentes. *Vul. vacat.*

15. *Heb.* civitatem ſecundum judicium hoc ſeptem vicibus: tantum in die ipſa circuierunt civitatem ſeptem vicibus. *LXX.* civitatem in die illa ſepties. *Alius*, civitatem ſecundum judicium hoc. Cæterum in die illa circuierunt civitatem ſepties. *Vulg. circuierunt urbem, ſicut diſpaſitum erat, ſepties.*

16. *H.* in tubis. *Alius*, tubis corneis. *In LXX. vacat. Vul. buccinis.*

H. & Alius, ad populum. *LXX.* filiis Iſrael. *Vulg. ad omnem Iſrael.*

17. *Hebr. Vul.* Domino. *LXX.* Domino Sabaotb: *Alius*, Domino virtutum.

Hebr. quia abſcondit legatos quos miſimus. *Alius*, quia abſcondit exploratores, quos miſimus. *Alius*, nuntios miſſos. *In LXX. vacat. Vul. abſcandit enim nuntios, quos direximus.*

20. *Heb. LXX.* clanxerunt. *Alius*, jubilàrunt. *Vulg. clangentibus tubis.*

האשה הזונה 22. Ο. τῆς γυναικός. Αλλος, τῆς γυναικὸς τῆς πόρνης.

כאשר נשבעתם לה Αλλος, ὡς ὠμόσατε αὐτῇ. In Ο. vacat.

וישבע 26. Ο. ὥρκισεν. Αλλος, κατηράσατο

יקומם Θ. ἀναστήσει. In Ο. vacat.

22. *Hebr. Alius*, *Vulg.* mulieris meretricis. *LXX.* mulieris.

Heb.& Alius, ſicut juraſtis ei. *In LXX. vacat. Vul. ſicut illi juramento firmaſtis.*

26. *H.* adjuravit. *LXX.* juravit. *Alius*, maledixit. *Vul. imprecatus eſt.*

Heb. ſurrexerit. *Th.* excitabit. *In LXX. vacat. Vul. ſuſcitaverit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Joſue.

v. 1. ἀπὸ προσώπου, &c. Baſil. Grabe item cum aſteriſco. Maſius legit πρὸ προσώπου.

v. 3. A. μιᾷ ὁδῷ. Σ. μιᾷ ἐφόδῳ. Ita Druſius. Maſius autem, ἅπαξ, ut eſt in ſequenti lectione.

Ibid. ἐκυκλώσατε, &c. Ex Baſil. Eadem adfert Maſius cum aſteriſcis; ſed cum aliquo diſcrimine. In Editione Em. Grabe aliqua hic deeſſe videntur.

Ibid. A. σάλπιγγας ἀ[illegible]. Σ. σάλπιγγας κερατίνας. Druſius latine, A. tubas remiſſionis. S. tubas arietinas.

v. 5. Αλλ. τοῦ ἰωβὴλ, &c. Ex Baſilienſi. Sic item Maſius & Grabe cum aſteriſco.

Ibid. Αλλος, ὑποκάτω αὐτῶν. Baſil. Hanc lectionem cum aſteriſco habent Maſius & Grabe. Lectionem autem αὐτόματα, quæ eſt LXX. Int. videtur eſſe altera vocis תחתיה Interpretatio: non raro enim contingit rei jam tranſlatæ, alteram interpretationem cum aſteriſco adferri.

v. 6. Αλλος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, &c. Ex Baſil. Hæc cum aſteriſco habent Druſius & Grabe.

v. 9. Αλλος, σαλπίζοντες ταῖς κερατίναις. Baſil. & iidem cum aſteriſco.

v. 10. Οἱ λοιποί, καὶ οὐ διελεύσεται, &c. Baſil. & iidem cum aſteriſco.

v. 11. Αλλ. τὴν πόλιν κύκλῳ. Baſil.

v. 13. Αλλος, αἴροντες. Αλλος, ἔχοντες. Baſil. Edit. Romana, φέροντες. Grabe, αἴροντες.

v. 15. Αλλος, τὴν πόλιν κατὰ τὸ κρίμα, &c. Baſil. Itemque Maſius & Grabe cum aſteriſcis.

v. 16. Αλλος, ταῖς σάλπιγξι ταῖς κερατίναις Baſil.

Ibid. Αλλ. πρὸς τὸν λαὸν, Baſil.

v. 17. Ο. κυρίῳ σαβαώθ. Αλλ. κυρίῳ τῶν δυνάμεων. In Hebræo eſt tantum ליהוה

Ibid. Αλλ. ὅτι ἔκρυψε τοὺς κατασκ. &c. Ex Baſil.

v. 20 Αλλος, ἠλάλαξαν. Ex Baſil. Grabe ※ καὶ ἠλάλαξεν ὁ λαός: καὶ ἐσάλπισαν, quæ cum Hebraïco conſonant.

v. 22. Αλλος, γυναικὸς τῆς πόρνης. Baſil.

Ibid. Αλλος, ὡς ὠμόσατε αὐτῇ. Baſil. Grabe καθὼς ὠμόσατε αὐτῇ, cum aſteriſco.

v. 26. Αλλος, κατηράσατο. Baſil.

Ibid. Θ. ἀναστήσει. Druſius.

CAPUT VII. JOSUE.

וימעלו 1. Σ. κατεφρόνησαν. Ο. ἐπλημμέλησαν.

מירחו העי 2. Ο. εἰς Γαί. Αλλος, ἀπὸ Ἱεριχὼ εἰς Γαί.

בית און Βηθαυῦ. A. Σ. οἶκον ἀνωφελοῦς. Θ. οἶκον τῆς ἀδικίας. In Ο. vacat.

מקדם לבית־אל ויאמר Ο. κατὰ Βαιθὴλ λέγων. Αλλος, κατ' ἀνατολὰς Βαιθὴλ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς.

ויכום 5. Αλλος, καὶ ἐπάταξαν αὐτούς. Αλλος, καὶ ἔπληξαν αὐτούς.

על־פני ארצה לפני ארון יהוה 6. Ο. ἐπὶ τῆς γῆς ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον κυρίου. Αλλος, ἐπὶ τῆς γῆς ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἔναντι τῆς κιβωτοῦ κυρίου.

אהה 7. A. ἆ, ἆ, ἆ. Ο. δέομαι.

ונשב Ο. καὶ κατῳκίσθημεν. Αλλος, καὶ παρῳκήσαμεν.

בי אדני מה אמר 8. Ο. καὶ τί ἐρῶ; Αλλος, ἐν ἐμοὶ κύριε τί ἐρῶ;

וגם לקחו מן־החרם 11. Ο. κλέψαντες ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος. Αλλος, καί γε ἔλαβον ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος.

1. HEb. *LXX. Vul.* prævaricati ſunt. *S.* deſpexerunt.

2. *Heb.* de Jericho in Hai. *LXX.* in Gai. *Alius*, a Jericho in Gai. *Vul. de Jericho viros contra Hai.*

Heb. Vul. Berhaven. *A. S.* domum inutilis. *Th.* domum injuſtitiæ. *In LXX. vacat.*

H. ad orientem Bethel, dixitque. *LXX.* contra Bæthel dicens. *Alius*, ad orientem Bæthel, & dixit ad eos. *Vul. ad orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis.*

5. *H. Alius*, & percuſſerunt eos. *Alius*, & conciderunt eos. *Vulg. ceciderunt.*

6. *Heb.* ſuper facies ſuas in terram ad facies arcæ Domini. *LXX.* ſuper terram in faciem ſuam ante Dominum. *Alius*, ſuper rerram in faciem ſuam ante arcam Domini. *Vulg. in terram coram arca Domini.*

7 *H.* ahah. *A.* a, a, a. *LXX.* precor. *Vul. heu.*

H. Vul. manſiſſemus. *LXX.* habitaſſemus. *Alius*, & manſionem habuiſſemus.

8. *Hebr. Alius*, in me, Domine, quid dicam? *LXX.* & quid dicam? *Vul. mi Domine Deus, quid dicam?*

11. *H.* & etiam ceperunt de anathemate. *LXX.* furati de anathemate. *Alius*, & quidem ceperunt de anarhemate. *Vul. tuleruntque de anathemate, & furati ſunt.*

לפני 12. O, ἔναντι. Αλλος, ἐνώπιον.

קדש 13. O. ἁγίασον. Αλλος, ἅγνισον.

18. וילכד זבדי ויקרב את־ביתו לגברים
※ καὶ ἐνεδείχθη ὁ οἶκος Ζαμβρὶ, καὶ προσηνέχθη
※ ὁ οἶκος αὐτοῦ κατ' ἄνδρα. In O. vacat.

אדרת שנער 21. A, στολὴν Βαβυλωνικήν. Σ. ἔνδυμα σινιαρ. O. ψιλὴν ποικίλην.

שקלים A. Σ. στατῆρας. O. διδράχμων.

משקלו Αλλος; ὁλκὴ αὐτῆς. In O. vacat.

24. ואת־הכסף ואת־האדרת ואת־לשון הזהב Αλλος, καὶ τὸ ἀργύριον, καὶ τὴν στολὴν, καὶ τὴν γλῶσσαν τὴν χρυσῆν. In O. vacat.

עמק עכור O. Εμεκαχώρ. Αλλος, κοιλάδα Αχώρ.

עכרתנו 25. A. Σ, Θ. συνεταράξας. O. ὠλόθρευσας.

וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים Αλλος, καὶ κατέκαυσαν αὐτὰ ἐν πυρὶ, καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὰ ἐν λίθοις. In O. vacat.

עד היום הזה 26. Αλλος, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. In O. vacat.

עמק עכור O. ἐμεκαχώρ. Αλλος κοιλὰς Αχώρ.

12. *Hebr.* ad facies. *LXX. Vulg.* ante. *Alius*, in conſpectu.

13. *Hebr. LXX. & Vulg.* ſanctifica. *Alius*, purifica.

18. *Heb.* & deprehenſus eſt Zabdi: & applicuit domum ejus ad viros. ※ & oſtenſa ※ eſt domus Zambri, & adducta eſt domus ※ ejus viritim. *In LXX. vacat. Vul. reperit Zabdi: cujus domum in ſingulos dividens viros.*

21. *Heb.* pallium Senaar. *A.* ſtolam Babylonicam. *S.* indumentum Synar. *LXX.* veſtem variam. *Vulg. pallium coccineum.*

Heb. Vul. ſiclorum. *A. S.* ſtateras. *LXX.* didrachmorum.

Heb. Alius, pondus ejus. *In LXX. & Vulg. vacat.*

24. *Heb.* & argentum, & pallium, & linguam auri. *Alius*, & argentum, & ſtolam, & linguam auream. *In LXX. vacat. Vulg. argentumque & pallium, & auream regulam.*

Hebr. vallem perturbationis.* *LXX.* Emecachor. *Alius, & Vulg.* vallem Achor.

25. *Heb. & Vulg.* turbaſti nos. *A. S. Th.* conturbas. *LXX.* perdidiſti.

Heb. & Alius, & combuſſerunt eos in igne, & lapidaverunt eos in lapidibus. *In LXX. vacat. Vulg. lapidavitque eum omnis Iſrael: & cuncta, quæ illius erant, igne conſumpta ſunt.*

26. *Heb. & Alius*, uſque ad diem hanc. *In LXX. vacat. Vulg. qui permanet uſque in præſentem diem.*

Heb. vallem turbationis. *LXX.* Emecachor. *Alius, & Vulg.* vallis Achor.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Joſue.

v. 1. Σ. κατεφρόνησεν. Baſil.

v. 2. Αλλ. ἀπὸ Ιεριχὼ εἰς Γαί. Baſil.

Ibid. A. οἶκον ἀνωφελοῦς. Ex Martianæo. Et vere Aquila ſolet און vertere, ἀνωφελές.

Ibid. Αλλος, κατὰ ἀνατολὰς Βαιθὴλ, &c. Baſil. Sic item habent Maſius & Grabe cum aſteriſco.

v. 5. Αλλος, καὶ ἐπάταξαν. Baſil.

v. 6. Αλλ. ἐπὶ τὴν γῆν ἐπὶ, &c. Ex Baſil.

v. 7. A. ἆ, ἆ, ἆ Druſius.

Ibid. Αλλος, καὶ παρῳκήσαμεν. Baſil.

v. 8. Αλλος, ἐν ἐμοὶ, κύριε, &c. Baſil. Maſius vero legit, δέομαι κύριε.

v. 11. Αλλος, καί γε ἔλαβον. Ex Baſil. In Editione τῶν O. Hexaplari ſic legebatur.

v. 12. Αλλος, ἐνώπιον. Baſil.

v. 13. Αλλος, ἄγνισον. Baſil.

v. 18. Αλλος, καὶ ἐνεδείχθη, &c. Hæc aſteriſcis notantur in Baſilienſi. Maſius legit ※ καὶ ἀνεδείχθη ὁ Ζαβδί: ※ καὶ προσηνέχθη ὁ οἶκος αὐτοῦ κατ' ἄνδρα. Grabe item, καὶ ἀνεδείχθη. Reliqua ut Baſilienſis.

v. 21. A. στολὴν Βαβυλωνικήν. Druſius. Baſilienſis vero, Βαβυλωνίαν habet. Σ. ἔνδυμα Σιναάρ. Druſius, qui hanc notam adjicit.

Conſentit cum Int. Chaldæo, qui Jonathan vocatur. Hieron. pallium coccineum. *LXX.* στολὴν ποικίλην. *Sic Plutarchus*, ἐπίβλημα τῶν ποικίλων Βαβυλωνίων. *Babylonicam. Zachar.* 5. 10. בארץ שנער ἐν γῇ Βαβυλῶνος. *Dan* 1. εἰς γῆν Σενναάρ. *Schol.* Βαβυλῶνος. Σιναάρ. *Malim*, σινάρ, *vel*, σινναάρ *Quanquam in fonte Sinar. Gen.* 14. 1. Amraphel rex Sennaar. *Oncelos*, rex Babylonis. *Stolam. Theodoretus*, τὴν δὲ ψιλὴν ὁ Ακύλας στολὴν ἡρμήνευσεν. ὁ δὲ Ιώσηπος χλανίδα. Cyrillus, ψιλὴν ποικίλην οἴονται εἶναι στρατιωτικὴν καὶ πλεονεξίας σύμβολον. περιτίθεται γὰρ ἀεί πως τοῖς στρατευομένοις χλαῖνα τὸ ὡς ἔθος φιλοτιμεῖν. Hactenus Druſius.

Ibid. A. Σ. στατῆρας. Druſius.

Ibid Αλλ. ὁλκὴ αὐτῆς. Baſil. Cum aſteriſco ponunt Maſius & Grabe.

v. 24. Αλλ. καὶ τὸ ἀργύριον, &c. Baſil. Maſius item habet cum aſteriſco.

Ibid. Αλλ. κοιλάδα Αχώρ. & 26. κοιλὰς Αχώρ. Baſil. Euſebius de locis Hebraicis in Αχώρ. p. 396. Edit. Hieron.

v. 25. A. Σ. Θ. συνετάραξας. Druſius, qui legit, συνεταράξατε.

Ibid. Αλλος, καὶ κατέκαυσαν, &c. Baſil. Sic & Maſius & Grabe cum aſteriſco.

v. 26. Αλλ. ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. Baſil.

Digitized by Google

CAPUT VIII. JOSUE.

ואת־עמו ואת־עירו 1. Ἄλλος, καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν αὐτοῦ. In O. vacat.

ולמלכה 2. Ἄλλος, καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς. In O. vacat.

ונסנו לפניהם 6. Ἄλλος καὶ φευξόμεθα ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. In O. vacat.

והורשתם את־העיר ונתנה יהוה אלהיכם בידכם והיה כתפשכם את־העיר 7. Ἄλλος, καὶ ἐκτρίψατε τὴν πόλιν, καὶ δώσει αὐτὴν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐν χερσὶν ὑμῶν. καὶ ἔσται ὡς ἂν συλλάβητε τὴν πόλιν. In O. vacat.

תציתו את־העיר באש 8. Ἄλλος, καὶ ἐμπυρίσατε αὐτὴν πυρί. In O. vacat.

11. ויחנו מצפון לעי והגי בינו ובין העי
12. ויקח כחמשת אלפים איש וישם אותם אורב בין בית־אל ובין העי מים לעיר 13. וישימו העם את־כל־המחנה אשר מצפון לעיר ואת־עקבו מים לעיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק
Ἄλλος, 11. καὶ παρενέβαλον ἀπὸ Βοῤῥᾶ τῆς Γαΐ, καὶ ἡ κοιλὰς ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ τῆς Γαΐ. 12. καὶ ἔλαβεν ὡς ε. χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἔνεδρον ἀναμέσον τῆς Βαιθαὺν καὶ τῆς Γαΐ, θάλασσαν τῆς Γαΐ. 13. καὶ ἔθηκεν ὁ λαὸς πᾶσαν τὴν παρεμβολὴν, ἣ ἦν ἀπὸ Βοῤῥᾶ τῇ πόλει, καὶ τὰ ἔσχατα αὐτοῦ θάλασσα τῆς πόλεως. καὶ ἐπορεύθη Ἰησοῦς τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν μέσῳ τῆς κοιλάδος. In O. vacat.

למועד לפני הערבה 14. Ἄλλος, εἰς τὸν καιρὸν κατὰ πρόσωπον Ῥαβά. In O. vacat.

וינסו דרך המדבר ויזעקו כל־העם אשר בעיר לרדף אחריהם 15. Ἄλλος, καὶ ἔφυγεν ὁδὸν τῆς ἐρήμου, καὶ ἐνίσχυσεν ὁ λαὸς τῆς γῆς τοῦ διῶξαι ὀπίσω αὐτῶν. In O. vacat.

ובית אל 17. Ἄλλος, καὶ ἐν Βαιθήλ. In O. vacat.

בכירון 18. Α. σὺν τῷ Γεσῷ. Σ. σὺν τῇ

1. H*Eb. & Alius*, & populum ejus, & civitatem ejus. *In LXX. vacat. Vulg. & populum urbemque.*

2. *Heb. Alius, & Vul.* & regi ejus. *In LXX. vacat.*

6. *Hebr.* & fugiemus ad aſpectus ipſorum. *Alius*, & fugiemus a facie ipſorum. *In LXX. vacat. Vulg. ſicut & prius.*

7. *Heb.* & expelletis civitatem: & dabit eam Dominus Deus veſter in manu veſtra. Et erit cum ceperitis civitatem. *Alius*, & atterite civitatem: & dabit eam Dominus Deus veſter in manibus veſtris. Et erit cum comprehenderitis civitatem. *In LXX. vacat, Vulg. & vaſtabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus veſter in manus veſtras. Cumque ceperitis.*

8. *Heb.* ſuccendetis civitatem in igne. *Alius*, & comburetis eam igne. *In LXX vacat. Vulg. ſuccendite eam.*

11. *Heb.* & caſtrametati ſunt ad Aquilonem ipſi Hai: & vallis inter eum & inter Hai. 12. Et accepit circiter quinque millia virorum, & poſuit eos inſidias inter Bethel & inter Hai a mari ipſi civitati. 13. Et poſuerunt populus omnem caſtrametationem, quæ ab Aquilone ipſi civitati & calcem ejus a mari ipſi civitati. Et ivit Jehoſua in nocte illa in medium vallis. *Alius*, Et caſtrametati ſunt ab Auſtro Gai: Et vallis inter eum & Gai. Et accepit quaſi quinque millia virorum, & poſuit eos inſidias inter Bethave & Gai, verſus mare Gai. Et poſuit populus omnem caſtrametationem, quæ erat ab Auſtro civitati, & extrema ejus mare civitatis. Et abiit Jeſus nocte illa in mediu vallis. *In LXX. vacat. Vul.* 11. *ſteterunt ad Septentrionalem urbis plagam, inter quam & eos erat vallis media.* 12. *Quinque autem millia viros elegerat, & poſuerat in inſidiis inter Bethel & Hai: ex occidentali parte ejuſdem civitatis.* 13. *Omnis vero reliquus exercitus ad Aquilonem aciem dirigebat, ita ut noviſſimi illius multitudinis Occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Joſue in die illa, & ſtetit in vallis medio.*

14. *H.* ad conſtitutum ad facies planitiei. *Alius*, in tempus ad faciem Raba. *In LXX. vacat. Vulg. contra deſertum.*

15. *Heb.* & fugerunt via deſerti. Et vociferati ſunt omnis populus, qui in civitate perſequendo poſt eos. *Alius*, & fugit viam deſerti, & corroboratus eſt populus terræ ad perſequendum poſt eos. *In* LXX. *vacat. Vulg. & fugientes per ſolitudinis viam. At illi vociferantes pariter, & ſe mutuo cohortantes, perſecuti ſunt eos.*

17. *Heb. Vul.* & Bethel. *Alius*, & in Bæthel. *In* LXX. *vacat.*

18. *Heb.* in haſta. *A.* cum geſo. *S.* cum

ἀσπίδι. O. ἐν τῷ Γαισῷ.

והעם הנס במדבר נהפך אל־הרודף 20. Αλλος, καὶ ὁ λαὸς ὁ φεύγων εἰς τὴν ἔρημον, ἐστράφησαν ἐπὶ τοὺς διώκοντας. In O. vacat.

לקראתם 22. O. εἰς συνάντησιν. Αλλος, εἰς συνάντησιν αὐτῶν.

השאיר־להם O. καταλειφθῆναι αὐτῶν. Αλλος, καταλειφθῆναι ἐξ αὐτῶν.

ויהי בכלות 24. O. καὶ ὡς ἐπαύσαντο. Αλλος, καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσαντο.

ויפלו כלם לפי־חרב Αλλος, καὶ ἔπεσον πάντες ἐν στόματι ῥομφαίας. In O. vacat.

חרב O. ῥομφαίας. Αλλος. μαχαίρας.

ויהושע לא־השיב ידו אשר נטה בכידון עד אשר החרים את כל־ישבי העי 26. Αλλος, καὶ Ἰησοῦς οὐκ ἐπέστρεψεν χεῖρα αὐτοῦ, ἣν ἐξέτεινεν ἐν τῷ Γαισῷ ἕως αὐτὸ ἀνεθεμάτισε πάντας τοὺς κατοικοῦντας Γαί. In O. vacat.

עד־עת הערב 29. O. ἕως ἑσπέρας. Αλλος, ἕως καιροῦ τῆς ἑσπέρας.

אל־פתח שער העיר O. εἰς τὸν βόθρον. Αλλος, ※ πρὸς τὴν πύλην τῆς πόλεως.

לא־הניף עליהן 31. Αλλος, οὐκ ἐπεβλήθη. Αλλος, οὐκ ἐβλήθη ἐπ' αὐτούς.

בספר התורה 34. Αλλος, τῷ νόμῳ Μωσῆ. Αλλος, τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου Μωσῆ.

משה 35. Αλλος, Μωυσῆς τῷ Ἰησοῦ. Αλλος, κύριος τῷ Ἰησοῦ.

clypeo. *LXX.* in gæſo. *Vul. clypeum.*

20. *Hebr.* & populus fugiens in deſertum, converſus eſt ad perſequentes. *Alius*, & populus fugiens in deſertum converſi ſunt ad perſequentes. *In LXX. vacat. Vul. cum ii qui ſimulaverant fugam, & tendebant ad ſolitudinem, contra perſequentes fortiſſime reſtitiſſent*

22. *H. Alius*, in occurſum eorum. *LXX.* in occurſum. *Vul. contra ſuos.*

Heb. remanſit eis. *LXX.* remanere eorum. *Alius*, remanere ex eis. *Vulg. ita ut nullus de tanta multitudine ſalvaretur.*

24. *Heb.* & fuit cum compleviſſet. *LXX.* & poſtquam ceſſaverunt. *Alius*, & factum eſt, cum ceſſaverunt. *Vulg. igitur omnibus interfectis.*

H. & cecidiſſent ipſi ad os gladii. *Alius*, & ceciderunt omnes in ore gladii. *In LXX. vacat Vul. & in eodem loco gladio corruentibus.*

H. LXX. gladii. *Alius*, machæræ. *Vul. vacat.*

26. *Heb.* & Jehoſua non convertit manum ſuam, quam extenderat in haſta, donec interficeret omnes habitatores Hai. *Alius*, & Jeſus non reduxit manum ſuam, quam extenderat in Gæſo, donec anathematizaverit omnes habitatores Gai. *In LXX. vacat. Vulg. Joſue vero non contraxit manum, quam ſublimem porrexerat tenens clypeum, donec interficerentur omnes inhabitatores Hai.*

29. *H. Alius*, uſque ad tempus veſperæ. *LXX. Vul.* uſque ad veſperam.

Heb. ad oſtium portæ civitatis. *LXX.* in foveam. *Alius adjicit*, ad portam civitatis. *Vul. in ipſo introitu civitatis.*

31. *Heb.* non elevare fecit ſuper eos. *Alius*, non injectum eſt, *Alius*, non jactum eſt ſuper eos. *Vulg. quos ferrum non tetigit.*

34. *Heb.* in libro legis. *Alius*, lege Moyſis *Alius*, libro legis Moyſis. *Vulg. in legis volumine.*

35. *H.* Moſeh. *Alius*, Moyſes Jeſu. *Alius*, Dominus Jeſu. *Vul. Moyſes.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Joſue.

v. 1. Αλλος, καὶ τὸν λαὸν, &c. Baſil. ſic Maſius & Grabe cum aſteriſco.

v. 2. Αλλος, καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς. Baſil. & Grabe cum aſteriſco.

v. 6. 7. 8. 11. & ſeqq. Hæc omnia apud Baſilienſem Codicem ex altero Interprete, ac ut plurimum, ex Theodotione ſupplentur, ut & alibi per totum Joſue librum, ubi LXX. paſſim deficiunt Maſius & Grabe cum aſteriſcis. Ad verſum 7. Grabe legit, ἐντελοῦμαι. Et ad verſ. 8. Maſius & Grabe, ἐμπρήσατε. Baſil. ἐμπυρίσατε. Ad verſ. 12. Baſil. Βηθαύν. Maſ. Βεθαυῶ Grabe, Βαιθήλ.

v. 14. Αλλος, εἰς τὸν καιρὸν κατὰ πρόσωπον ῥαβά. Maſius, κατὰ πρόσωπον τῆς Αραβά, legit, itemque Grabe.

v. 15. & 17. Defectus LXX. Interpretum ſupplentur de more ex Baſilienſi.

v. 18. A. σὺν τῷ γαισῷ. Σ. σὺν τῇ ἀσπίδι. Sic tres Regii, qui hanc notam habent ex Didymo. Ο δὲ λεξικογράφος Διογενιανὸς, ἔμβολον εἶναι ὁλοσίδηρον· ἄλλοι δὲ ἀκόντιον· οἱ δὲ Ρωμαῖοι, ὑσσόν. i. *Lexicographus autem Diogenianus, ait eſſe embolium totum ferreum. alii telum, Romani vero hyſſum.* Heſychius item, ἔμβολον ὁλοσίδηρον. Pollux, δόρυ ὁλοσίδηρον. Et Appianus de Celtis, τὰ δὲ δόρατα ἦν οὐκ ἰσχυρὰ ἀκόντια, ἃ Ρωμαῖοι καλοῦσιν ὑσσοὺς... Procopius in hunc locum: *Symmachus cum ſcuto dicit, alius, cum baculo. Alii vero, cum amento ferreo. Lingua vero Iberica, acontium, quod Romani Gaſum vocant.* Nec prætermittenda ſunt ea quæ Druſius habet in hunc locum.

Sym. ἀσπίδα. *Similiter & Joſephus.* 1. *Sam.* 17. 6. כידון *LXX.* ἀσπίς. *Hieron.* Clypeus. *Gloſſarium nominum propriorum*, Chidon, jaculum. *Hic LXX. reddunt.* ἐν γαισῷ. *Theodoretus*, τὸν μὲν δὴ γαισὸν, ἀσπίδα ἡρμήνευσεν Ἰώσηπος, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Σύμμαχος. *De* γαισῷ *alias.* כידון *Interpres Chaldæus*, רמחא *conver-*

Digitized by Google

tis, i. haſtam, ſive lanceam. Latinus, quem Vulgatum dicimus, clypeum. *Jeſus Sirach*, ῥομφαίαν, *frameam. Lex vetus*, ῥομφαία, *framea, gladius. Sunt qui* ῥομφαίαν, *gladium interpretentur: eſtque uſus hoc vocabulo Ennius. Heſychius*, ῥομφαία, μάχαιρα, ξίφος, ἢ ἀκόντιον μακρὸν: Machæra, gladius, aut jaculum longum. *Livius lib.* 1. Thracas quoque Romphææ impediebant. *Hinc firmantur qui ſcribunt eſſe telum Thraciæ nationis. Ut ut ſit, non dubito quin Jeſus ille* (*Sirach* 21. 4.) *gladium ſignificare voluerit, ſane* ῥομφαία δίστομος, *eidem eſt gladius anceps.*

v. 20. uſque ad 26. omnia ex Baſilienſi. Ad verſum vero 26. notat Druſius, illa, ὡς ἀνεθεμάτισα, eſſe alterius Interpretis, & ſuſpicatur Aquilæ, qui ita vertit alibi. Verum poteſt eſſe etiam Theodotionis, qui hac interpretatione utitur, Exod 22. 11. Lectiones verſus 29. ex eodem Baſilienſi prodeunt. A 29. autem ad finem uſque hujus capitis LXX. deficiunt in Editione Romana, quæ in Baſilienſi ſupplentur, etiamque in aliis manuſcriptis & in Polyglotto Anglicano, exque Theodotionis Editione adjecta videntur. Sequentes autem variæ lectiones a v. 29. in Baſilienſi habentur in margine, ſine Interpretum nomine.

CAPUT IX. JOSUE.

יהושע 3. Ο. κύριος. Αλλος, Ιησοῦς.

לחמוריהם 4. Ο· ἐπὶ τῶν ὤμων. Αλλος, ἐπὶ τῶν ὄνων.

מטלאת 5. Ο. καταπεπελματωμένα. Αλλος, ἐπιβλήματα ἔχοντα.

וכל לחם צידם יבש היה נקדים. Α. καὶ πᾶς ὁ ἄρτος ὁ ἐπισιτισμὸς αὐτῶν ξηρὸς ἐγενήθη, καὶ ἐψαθυρωμένος. Σ. καὶ πᾶς ὁ ἄρτος τοῦ ἐπισιτισμοῦ αὐτῶν ξηρὸς ἐγένετο κάπυρος. Ο. καὶ ὁ ἄρτος αὐτῶν τοῦ ἐπισιτισμοῦ ξηρὸς καὶ εὐρωτιῶν καὶ βεβρωμένος. Θ. καὶ οἱ ἄρτοι τοῦ ἐπισιτισμοῦ αὐτῶν ξηροὶ καὶ βεβρωμένοι.

מבתינו 12. Αλλος, ἀπὸ οἴκου ἡμῶν. In O. vacat.

ויבאו אל־עריהם ביום השלישי 17. Ο. καὶ ἦλθον εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν. Αλλος, καὶ ἐξῆλθον τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν.

ביהוה אלהי ישראל 18. Ο. κύριον τὸν θεὸν Ισραήλ. Αλλος, ἐν Κυρίῳ Θεῷ Ισραήλ.

3. HEb. Jehoſua. *LXX.* Dominus. *Alius*, *Vulg. Joſue.*

4. *H. Alius*, aſinis ſuis. *LXX.* humeris ſuis. *Vulg. aſinis.*

5. *H.* maculoſa. *LXX. Vulg.* pittaciis conſuta. *Alius*, aſſumenta habentia.

H. & omnis paois viatici eorum ſiccus erat punctis. *A.* & omnis panis viaticum eorum ſiccus factus eſt & areſactus. *S.* & omnis panis viatici eorum ſiccus erat & aduſtus. *LXX.* & panis eorum viatici aridus & cariem paſſus & corroſus. *Th.* & panes viatici eorum aridi & corroſi. *Vulg. panes quoque, quos portabant ob viaticum duri erant, & in fruſta comminuti.*

12. *H. Vulg.* de domibus noſtris *Alius*, a domo noſtra. *In* LXX. *vacat.*

17. *Hebr.* & venerunt ad civitates eorum die tertio. *LXX.* & veneruot ad civitates eorum. *Alius*, & egreſſi ſunt die tertia in civitates eorum. *Vulg. & venerunt in civitates eorum die tertio.*

18. *Heb. Alius*, io Domino Deo Iſrael. *LXX.* Dominum Deum Iſrael. *Vulg. in nomine Domini Dei Iſrael.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Joſue.

v. 3. Αλλος, Ιησοῦς. Ex Baſil.

v. 4. ἐπὶ τῶν ὄνων. Baſil. Et hæc eſt vera lectio. ἐπὶ τῶν ὤμων, videtur mendoſe invectum ob nominum ſimilitudinem. Utramque vero lectionem agnoſcit Auguſtinus.

v. 5. Αλλος, ἐπιβλήματα ἔχοντα. Baſilienſis, tacito Interprete.

Ibid. Haſce trium Interpretum lectiones mutuamur ex Baſil. A. ἐπισιτισμὸς, vocem צדה ſic vertere ſolet Aquila. Vide Gen. 45. 2[?]. & Pſalm. 131. 15.

Ibid. נקדים ἐψαθυρωμένος. Eadem voce utitur Aquila Pſalm. 101. 4.

v. 12. Αλλος, ἀπὸ οἴκου ἡμῶν. Maſius & Grabe habent, ἀπὸ οἴκων ἡμῶν, cum aſteriſco.

v. 17 Αλλ. καὶ ἐξῆλθον τῇ ἡμέρᾳ, &c. Baſil. atque ita Grabe cum aſteriſco.

CAPUT X. JOSUE.

אדני־צדק 1. Α. Σ. C Θ. Αδωνισεδὲκ. Ο. ἄλλως, Αδωνιβεζέκ.

את־ישראל ויהיו בקרבם Ο. πρὸς Ιησοῦν καὶ πρὸς Ισραήλ. Αλλος, πρὸς Ιησοῦν καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς Ισραήλ, καὶ ἐγένοντο ἐν μέσῳ αὐτῶν.

1. HEb. *A. S. LXX. Th. Vulg.* Adoniſedec. *LXX. aliter*, Adunibeſec.

H. cum Iſrael, & eſſent in interiore eorum. *LXX.* ad Jeſum & ad Iſrael *Alius*, ad Jeſum & ad filios Iſrael: & facti ſunt in medio eorum. *Vul. ad Iſrael, & eſſent fœderati eorum.*

דביר 3. O. Δαβίν. Αλλος, Δαβεὶρ. Αλλος, Δαιβαὶ. Αλλος, Δαμίν.

ויאספו ויעלו 5. O. καὶ ἀνέβησαν. Αλλος, καὶ συνήχθησαν καὶ ἀνέβησαν.

האמרי A. Σ. Θ. τῶν Αμοῤῥαίων. O. τῶν Ιεβουσαίων.

עגלון A. Σ. Θ. Εγλώμ. O. Οδολλάμ.

לא־יעמד 8. O. οὐχ ὑπολειφθήσεται. Αλλος, οὐ στήσεται.

בית־חורן 10. O. Ωρωνίν. Αλλος, Ωρωνείμ. Αλλος, Βαιθωρών.

אבנים גדלות 11. A. λίθους μεγάλους. O. λίθους χαλάζης.

דום 12. A. σιώπα. Σ. παῦσαι. O. στήτω.

בעמק אילון O. κατὰ φάραγγα Αἰλών. Αλλος, κατὰ φάραγγα Αἰλὼν, ἕως ἐκπολεμήσω τὸν λαὸν τοῦτον.

הלא־הוא כתובה על־ספר הישר 13. Αλλος, οὐχὶ τοῦτο γεγραμμένον ἐπὶ βιβλίου τοῦ εὐθοῦς. In O. vacat.

לשמע יהוה בקול איש 14. O. ἐπακοῦσαι θεὸν ἀνθρώπου. Αλλος, ἐπακοῦσαι θεὸς [l. θεὸν] φωνῆς ἀνθρώπου.

וישב יהושע וכל־ישראל עמו אל המחנה הגלגלה 15. Αλλος, καὶ ἐπέστρεψεν Ιησοῦς, καὶ πᾶς Ισραὴλ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν παρεμβολὴν εἰς Γάλγαλα. In O. vacat.

אבנים גדלות 18. O. λίθους. Αλλος, λίθους μεγάλους.

ואתם אל־תעמדו רדפו אחרי 19. A. Θ. καὶ ὑμεῖς μὴ στήκετε, διώξατε ὀπίσω. Σ. ὑμεῖς δὲ μὴ ἀποστῆτε, διώξατε κατόπιν. O. ὑμεῖς δὲ μὴ ἑστήκατε καταδιώκοντες ὀπίσω.

שרדו מהם ויבאו אל־ערי 20. O. διεσώθησαν εἰς τὰς πόλεις. Αλλος, διεσώθησαν ἀπ' αὐτῶν, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰς πόλεις.

אל־המחנה 21. Αλλος, εἰς τὴν παρεμβολήν. In O. vacat.

וימיתם ויתלם 26. O. καὶ ἐκρέμασεν. Αλλος, καὶ μετὰ τὸ θανατῶσαι αὐτοὺς ἐκρέμασεν.

אבנים גדלות 27. O. λίθους. Αλλος, λίθους μεγάλους.

חרב ואת־מלכה 28. O. ξίφους. Αλλος, μαχαίρας, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς.

אז עלה הרם מלך גזר לעזר את־לכיש 33. A. Σ. O. τότε ἀνέβη Οράμ [O. ἄλλ. Ελάμ]

Tom. I.

3. *H. Vul. Alius*, Dabir. *LXX.* Dabin. *Alius*, Dæban. *Alius*, Damin.

5. *Hebr. Alius*, & coacti ſunt & aſcenderunt. *LXX.* & aſcenderunt. *Vulg. congregati igitur aſcenderunt.*

H. Amorrhæi. *A. S. Th. Vul.* Amorrhæorum. *LXX.* Jebuſæorum.

Heb. Heglon. *A. S. Th.* Eglom. *LXX.* Odollam. *Vulg. Eglon.*

8. *H. Alius*, non ſtabit. *LXX.* non remanebit. *Vul. nullus ex eis reſiſtere tibi poterit.*

10. *H. Vul.* Bethoron. *LXX.* Oronin. *Alius*, Oronim. *Alius*, Bæthoron.

11. *H. A. Vulg.* lapides magnos. *LXX.* lapides grandinis.

12. *H. A.* ſile. *S.* quieſce. *LXX.* ſtet. *Vulg. ne movearis.*

Hebr. Vulg. in valle Aialon. *LXX.* ad vallem Ælon. *Alius*, ad vallem Ælon, donec debellaverim populum hunc.

13. *H. Alius*, An non hoc ſcriptum in libro Recti? *In LXX. vacat. Vulg. nonne ſcriptum eſt hoc in libro juſtorum?*

14. *H.* ad audiendum Dominum in voce viri. *LXX.* ut obediret Deus homini. *Alius*, ut obediret Deus voci hominis. *Vulg. obediente Domino voci hominis.*

15. *Hebr.* & reverſus eſt Joſue, & omnis Iſrael cum eo ad caſtrametationem in Galgal. *Alius*, & reverſus eſt Jeſus & omnis Iſrael cum eo in caſtra in Galgala. *In LXX. vacat. Vulg. reverſuſque eſt Joſue cum omni Iſrael in caſtra Galgala.*

18. *H. Alius*, lapides magnos. *LXX.* lapides. *Vulg. ſaxa ingentia.*

19. *H. A. Th.* & vos ne ſtetis, perſequimini poſt. *S.* vos autem ne abſcedatis, perſequimini retro. *LXX.* vos autem ne ſtetis perſequentes poſt. *Vulg. vos autem nolite ſtare, ſed perſequimini.*

20. *H.* ſuperfuerunt ex eis, & ingreſſi ſunt ad civitates. *LXX.* ſalvi evaſerunt in civitates. *Alius*, ſalvi evaſerunt ab eis, & ingreſſi ſunt in civitates. *Vulg. effugere potuerunt, ingreſſi ſunt civitates.*

21. *H.* ad caſtrametationem. *Alius*, ad caſtra. *In LXX. vacat. Vulg. ubi tunc erant caſtra.*

26. *H.* & occidit eos, & ſuſpendit eos. *LXX.* & ſuſpendit. *Alius*, & poſtquam interfeciſſet, eos ſuſpendit. *Vulg. & interfecit eos atque ſuſpendit.*

27. *H. Alius*, lapides magnos. *LXX.* lapides. *Vulg. ſaxa ingentia.*

28. *Heb.* gladii, & regem ejus. *LXX.* gladii. *Alius*, machæræ: & regem ejus. *Vulg. gladii, regemque illius.*

33. *Hebr.* tunc aſcendit Horam rex Ghezer ad auxiliandum Lachis. *A. S. LXX.* tunc aſcendit Oram (*LXX. al.* Elam) auxilium latu-

H h

βασιλεὺς Γάζερ βοηθήσων τῇ Λαχίς. Θ. Αγάζερ βασιλεὺς Λαχίς.

עגלונה 34. Α. Ο. Αἰγλώμ. Ο. ἄλλως, Εἰς Οδολλάμ.

לא השאיר שריד 37. Ο οὐκ ἦν διασεσωσμένος. Αλλος, οὐ κατέλειπεν σεσωσμένον.

ובנגב 40. Ο. καὶ τὸ Ναγέβ. Αλλος, καὶ τὸ νότον. Αλλος, Ναβαί.

ויכם יהושע 41. Αλλος, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. In O. vacat.

rus ipſi Lachis. *Th.* Agazir rex Lachis. *Vulg. eo tempore aſcendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis.*

34. *H.* in Heglon. *A. LXX.* Æglom. *LXX. aliter*, in Odollam. *Vul. in Eglon.*

37. *H. Alius*, non reliquit ſuperſtitem. *LXX.* non fuit ſuperſtes. *Vulg. non reliquit in ea ullas reliquias.*

40. *Heb.* & meridiei. *LXX.* & Nageb. *Alius*, & auſtrum. *Alius*, Nabai. *Vulg. & meridianam.*

41. *Heb.* & percuſſit eos Joſue. *Alius*, & occidit eos Jeſus. *In LXX. & Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Joſue.

v. 1. A. Σ. O. Θ. Αδωνιζεδέκ. Sic Baſilienſis, qui notat ſine dubio hanc lectionem in Hexaplis haberi, etiam apud LXX. ſecus quam ἐν τῇ κοινῇ, ubi legebatur, & hactenus legitur, Αδωνιβεζέκ.

Ibid. Αλλος, πρὸς Ἰησοῦν καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, καὶ ἐγένοντο ἐν μέσῳ αὐτῶν. Sic Baſil. Ita habent Maſius & Grabe, cum obelo ad πρὸς Ἰησοῦν καὶ, & cum aſteriſco ad illud, καὶ ἐγένοντο ἐν μέσῳ αὐτῶν.

v. 3. Αλλος, Δαβείρ, &c. Ex Baſil.

v. 5. Αλλος, καὶ συνάχθησαν. Sic Baſil.

Ibid. A. Σ. Θ. Αμοῤῥαίων. Sic Druſius. Veriſimile autem eſt hanc item lectionem in Editione τῶν O. Hexaplari fuiſſe, non vero Ἰεβουσαίων. Nam ibi manifeſta illa errata expuncta fuerant.

Ibid. A. Σ. Θ. Εγλώμ. Ex Baſil.

v. 8. Αλλος, οὐ στήσεται. Baſil.

v. 10. Αλλος, Ωρωνείμ, Αλλος, Βαιθωρών. Baſil. Poſtrema lectio cum Hebræo quadrat.

v. 11. A. λίθους μεγάλους. Druſius.

v. 12. A. σιώπα. Σ. παῦσαι. Druſius.

Ibid. ἕως ἐκπολεμήσαι τὸν λαὸν τοῦτον. Hæc, quæ in Hebræo non exſtant, ex alio Interprete adferuntur a Baſilienſi.

v. 13. Αλλος, οὐχὶ τοῦτο γεγραμμ. Ex Baſil. Maſius item & Grabe cum aſteriſco habent.

v. 14. ἐπακοῦσαι Θεὸν φωνῆς. Baſil.

v. 15. Αλλ. καὶ ἐπέστρεψεν Ἰησοῦς, &c. ex Baſil.

v. 18. & 27. Αλλος, λίθους μεγάλους. Baſil.

v. 19. A. Θ. καὶ ὑμεῖς μὴ στήκετε, &c. Haſce trium lectiones adfert Baſil.

v. 20. Αλλος, διεσώθησαν ἀπ' αὐτῶν, &c. Baſil.

v. 21. Αλλ. εἰς τὴν παρεμβολήν. Baſil.

v. 26 Αλλος, καὶ μετὰ τὸ θανατῶσαι, &c. Baſil.

v. 28. Αλλος, μαχαίρας, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς. Baſil.

v. 33. A. Σ. O. τότε ἀνέβη Ωράμ, &c. In LXX. Romanæ Editionis legitur, Ελάμ. Lectio Theodotionis viciata fuit.

v. 34. A. O. Αἰγλώμ. Sic Baſil.

v. 37. Αλλος, οὐ κατέλειπεν σεσωσμένον. Baſil.

v. 40. Αλλος, καὶ τὸν νότον. Baſil.

v. 41. Αλλος, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Baſil.

CAPUT XI. JOSUE.

יובב 1. A. Σ. O. Θ. Ἰωβάβ. Αλλος, Ἰωάβ.

שמרון O. Συμοών. Αλλος, Υμερών. Αλλος, Συμερών. Αλλος, Σομερών.

בערבה 2. A. τὴν ὁμαλήν. Σ. πεδινήν. O. Αραβά.

בנפות דור מים Σ. ἐν τῇ παραλίᾳ Δωρά. O. Φεναεδδώρ. Αλλος, Ναφεθδώρ. Αλλος. Ναφεναεδδώρ.

בארץ המצפה 3. O. Εἰς γῆν Μασσύμα. Αλλος, Εἰς τὴν Μασσημάθ.

חללים 6. Σ...O. τετροπωμένους. Αλλος, τετρωμένους.

לפני ישראל O. ἐναντίον τοῦ Ἰσραήλ. Αλλος, ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

משרפות מים 8. A. Μασραιφὼθ ὕδατος. Σ. Μασραιφὼθ θαλάσσης. O. Μασσαιρεφὼθ Μαΐμ. O. ἄλλως, Μασερών.

1. HEb. *A. S. LXX. Th, Vul.* Jobab. *Alius*, Joab.

Heb. Simron. *LXX.* Symoon. *Alius*, Hymeron. *Alius*, Symeron. *Alius*, Someron. *Vul. Semeron.*

2. *H.* in planitie. *A.* planitiem. *S.* campeſtrem. *LXX.* Araba. *Vul. in campeſtribus.*

H. in tractibus Dor a mari. *S.* in maritima Dora. *LXX.* Phenaeddor. *Alius*, Naphethdor. *Al.* Naphenaeddor. *Vul. in regionibus Dor juxta mare.*

3. *H.* in terra Maſpha. *LXX.* in terram Maſſyma. *Alius*, in ipſam Maſſemath. *Vulg. in terra Maſpha.*

6. *H. S.* occiſos. *LXX.* fugatos. *Alius*, vulneratos. *Vulg. vulnerandos.*

H. ad facies Iſrael. *LXX.* ante Iſrael. *Alius*, in conſpectu filiorum Iſrael. *Vulg. in conſpectu Iſrael.*

8. *H.* combuſtiones aquarum. *A.* Maſtræphoth aquæ. *S.* Maſtræphoth maris. *LXX.* Maſſære photh Maïm. *LXX. aliter*, Maſeron. *Vul. aquas Maſerephoth.*

כאשר 9. O. ὃν τρόπον. Αλλος, καθότι.

9. *H. LXX.* quemadmodum. *Alius*, *Vulg.* ſicut.

וישב יהושע 10. O. καὶ ἐπεστράφη Ἰησοῦς. Αλλος, καὶ ἐπέστρεψεν Ἰησοῦς, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ.

10. *Hebr.* & reverſus eſt Joſue. *LXX.* & reverſus eſt Jeſus. *Alius*, & reverſus eſt Jeſus, & omnis Iſrael cum eo. *Vulg. reverſuſque ſtatim.*

העמדות על־תלם 13. A. ἑστηκυίας ἐπὶ χώματος. Σ. ἱδρυμένας ἑκάστην ἐπὶ ὕψους. O. κεχωματισμένας. Θ. ὀχυράς.

13. *Hebr.* ſtantes ſuper tumulum earum. *A.* ſtantes ſuper aggerem. *S.* conſtitutas unamquamque ſuper cacumen. *LXX.* aggeratas. *Th.* munitas. *Vulg. in collibus & in tumulis ſitæ.*

מן ההר החלק 17. A. ἀπὸ ὄρους μεριζομένου. Σ. ἀπὸ ὄρους λείου. O. ἀπὸ ὄρους Χελχά.

17. *H.* a monte leni. *A.* a monte diviſo. *S.* a monte lævi. *LXX.* a monte Chelcha. *Vulg. & partem montis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Joſue.

V. 1. A. Σ. O. Θ. Ἰωβάβ. Ex Baſil.

Ibid. Αλλος, Συμοών. Αλλος, Συμερών. Tertia lectio Συμέρων, habetur inter variantes Romanæ Editionis.

V. 2. A. τὴν ὁμαλήν. Σ. πεδινήν. Sic Druſius. Mallem, ἐν ὁμαλῇ, ἐν πεδινῇ.

Ibid. Σ. ἐν τῇ παραλίᾳ Δωρά. Druſius Symmachi lectionem ſic effert, τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης Δώρ, *littus maris Dor*, neſcio unde expiſcatus. Puto veram eam lectionem quæ apud Euſebium & Hieronymum de locis Hebraïcis habetur. Prior habet, Ναφεδδωρ, ἐν τῇ παραλίᾳ Δωρά, ubi illud, ἐν τῇ παραλίᾳ Δωρά, interpretationem Symmachi eſſe docet Hieronymus in verſione Latina, *Nephedor, quod Symmachus interpretatur maritimam.* Nomen Symmachi excidiſſe videtur ex Euſebio.

V. 3. Αλλος, εἰς τὴν Μασσημάθ. Baſil.

V. 6. Αλλος, τετρωμένους, in notis Romanæ Editionis. Eſt forte Symmachi qui vertit *occiſos*, teſte Druſio.

Ibid. Αλλος, ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Baſil.

V. 8. A. Μασρεφὼθ ὕδατος, &c. Sic Euſebius de locis Hebraïcis. Druſius habet, A. μασρεφὼθ τῶν ὑδάτων. Σ. μασρεφὼθ ἀπὸ θαλάσσης. Editio Romana, Μασερών.

V. 9. Αλλος, καθότι. Baſil.

V. 10. καὶ ἐπέστρεψεν Ἰησοῦς, &c. Baſil.

V. 13. A. ἑστηκυίας ἐπὶ χώματος, &c. Baſil.

V. 17. A. ἀπὸ ὄρους μεριζομένου. Σ. ἀπὸ ὄρους λείου. Druſius. At Euſebius apud Hieronymum ad vocem Alan, p. 397. vitiatus eſt.

CAPUT XII. JOSUE.

ארנן 1. O. Ἀρνῶν. Αλλος, Ἀρσήρ. Αλ. Ἀρίηρ.

1. *Heb. LXX. Vulg.* Arnon. *Alius*, Aroer. *Alius*, Arier.

הפסגה 3. A. λελαξευμένου. O. Φασγά.

3. *H.* collis. *A.* exciſam. *LXX. Vulg.* Phaſga.

היושב 4. O. κατοικῶν. Αλλος, ἐξουσιάζων.

4. *H.* habitantis. *LXX.* habitans. *Alius*, principatum gerens. *Vulg. qui habitavit.*

הגשורי 5. O. Γεργεσί. Αλλος, Γεσουρί.

5. *Heb.* Gheſuri. *LXX.* Gergeſi. *Alius*, Geſuri. *Vul. Geſſuri.*

עגלון 12. O. Αἰλάμ. Αλλος, Αἰγλώμ.

12. *Heb.* Heglon. *LXX.* Ælam. *Alius*, Æglom. *Vulg. Eglon.*

ערד 14. O. Ἀδέρ. Αλλος, Ἀράδ.

14. *H.* Harad. *LXX.* Ader. *Alius*, Arad. *Vulg. Her d.*

מלך לשרון אחד מלך מדון 18. Οἱ λοιποί, βασιλέα Λεπφρῶν, βασιλέα Μαδών. Αλλος, Μαῤῥών.

18 *Heb.* rex Laſſaron unus, rex Madon. *Reliqui*, regem Leparon, regem Madon. *Alius*, Marron. *Vulg. rex Saron unus, rex Madon.*

מלך חצור אחד מלך שמרון מראון אחד מלך אכשב אחד מלך תענך אחד מלך מגדו אחד מלך קדש אחד מלך־יקנעם לכרמל אחד מלך דור לנפת דור אחד מלך־גוים לגלגל אחד מלך תרצה אחד 19. Αλλος, βασιλέα Ἀσώρ, βασιλέα Σαμβρών, βασιλέα Μαῤῥώμ, βασιλέα Ἀχσάφ, βασιλέα Θανάχ, βασιλέα Μαγεδδών, βασιλέα Κέδες, βασιλέα Ἰεκομνάμ τοῦ Χερμέρ, βασιλέα Βαιθήλ, βασιλέα Ἀδδώρ τοῦ Ναφεναεδδώρ βασιλέα Γωὶν τοῦ Γελγέλ (Al. Γαλγάλ) βασιλέα Θερσά.

19. *Heb.* rex Chaſor unus, rex Simron Meroon unus, rex Achſaph, unus, rex Tahanach, unus, rex Megheddo, unus, rex Kedes, unus, rex Jochneham Charmelo, unus, rex Dor ipſi tractui Dor unus, rex Gentium ad Galgal unus, rex Therſa, unus. *Alius*, regem Aſor, regem Sambron, regem Marrhom, regem Achſaph, regem Thanach, regem Mageddon, regem Kedes, regem Jecomnam ipſius Chermer, regem Bæthel, regem Addor ipſius Naphenaeddor, regem Goïn ipſius Gelgel, (al. Galgal) regem Therſa. *LXX.* regem Aſom, regem Sy-

O. βασιλέα Ασὼμ, βασιλέα Συμοὼν, βασιλέα Μαμβρὼθ, βασιλέα Αζὶφ, βασιλέα Κάδης, βασιλέα Ζαχὰκ, βασιλέα Μαρεδὼθ, βασιλέα Ιεκὸμ τȣ̃ Χερμὲλ, βασιλέα Οδολλὰμ τȣ̃ Φεννεαλδὼρ, βασιλέα Γεὶ τῆς Γαλιλαίας, βασιλέα Θερσά.

רור לנפת 23. Σ. Δὼρ τῆς παραλίας. O. τȣ̃ Φεννεαλδώρ.

גוים לגלגל A. Σ. ἐθνῶν τῆς Γελγέλ. O. Γεὶ τῆς Γαλιλαίας.

moon, regem Mambroth, regem Aziph, regem Cades, regem Zachac, regem Maredoth, regem Jecom ipſius Chermel, regem Odollam ipſius Phennealdor, regem Gei Galilææ, regem Therſa. *Vulg. rex Aſor unus, rex Semeron unus, rex Achſaph unus, rex Thenac unus, rex Mageddo unus, rex Cades unus, rex Jachanam Carmeli unus, rex Dor & provinciæ Dor unus, rex Gentium Galgal unus, rex Therſa unus.*

23. *Heb.* Dor ipſi tractui. *S.* Dor maritima. *LXX.* ipſius Phennealdor. *Vulg. Dor & provinciæ Dor.*

Heb. Gentium ad Ghilgal. *A. S.* Gentium Gelgel. *LXX.* Gei Galilææ. *Vulg. Gentium Galgal.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Joſue.

v. 2. Baſil. legit, Αερὼρ. Αλλ☉, Αροὴρ.

v. 4. Αλλος, ἐξωπλίζων. Baſil.

v. 5. Αλλος, Γεσȣρεὶ. Baſil. & ſic legit Grabe.

v. 12. Αλλος, Αἰγλὰμ. Ex eod. Baſil. Grabe, Εγλὼν.

v. 14. Αλλ☉, Αράδ. Ex eodem.

v. 18. Οἱ λοιποὶ, βασιλέα Ασσαρὼν, βασιλέα Μαδὼν. Baſil. Maſius melius legit, Ασσαρών.

v. 19. Hæc omnia nomina, quæ apud LXX. Interpretes mire perturbata & corrupta erant, ut etiam hodie habentur in Editione Romana, in Codice Baſilienſi ex aliis, ut videtur, Interpretibus ſecundum veritatem Habraicam reſtituuntur ad marginem, ut nos retulimus. Maſius aliquantum variat, & lectionem Hebraicam e veſtigio ſequitur, ad ſingulos autem Reges adjicit ἕνα, ut eſt in Hebræo.

v. 23. Σ. Δὼρ τῆς παραλίας. Vide quæ diximus in notis ad v. 2. Capitis præcedentis.

Ibid. A. Σ. ἐθνῶν τῆς Γελγέλ. Euſebius de locis Hebraicis. Γοεὶν τῆς Γελγέλ. A. εἰσὶν ἐθνῶν τῆς Γελγέλ. Quæ poſtrema verba corrupta ſunt: ſed facile reſtituuntur ex interpretatione Hieronymi, qui ſic habet: *Goim. in Gelgel: quod Aquila & Symmachus interpretantur, gentes in Gelgel.* Legas igitur, A. Συμ. ἐθνῶν τῆς Γελγέλ. Hieron. de locis Hebraicis. p. 447.

CAPUT XIII. JOSUE.

העוים 3. O. Ευαίῳ. Αλλος, Ευεὶν.

הגבלי 5. O. Γαλιάθ. Αλλος, Γαλιλάθ. Αλλος, Γαβλί.

בעל גד A. Βαεγγά. Σ. O. Θ. Βααλγά. O. ἄλλως, Γαλγάλ.

המישר 9. A. Σ. τὴν ὁμαλήν. O. τὴν Μισώρ.

מידבא O. Μαδαβά. Αλλως, Μαιδαβάν.

הגשורי 11. O. Γεσιρεὶ. Αλλος, Γεσȣρείτȣ.

מיתר הרפאים 12. O. ἀπὸ τῶν γιγάντων. Αλλος, ἀπὸ τȣ̃ λείμματος τῶν γιγάντων.

המישר 16. Σ. A. τὴν ὁμαλήν. O. τὴν Μισώρ. Αλλος, τὴν γῆν ὁμαλὴν Μισώρ.

העמק 19. Οἱ λοιποὶ, τῆς κοιλάδος. O. Ενάκ.

הפסגה 20. A. λελαξευμένην. O. Φασγά.

את־רבע נסיכי סיחון 21. O. Ροβὲ ἄρχοντα σκῦλα Σιών. Αλλος, Ροβὲ ἄρχοντας παρὰ Σηών. Αλλος, Ροβὲ ἄρχοντα Σιών.

אל־חלליהם 22. O. ἐν τῇ ῥοπῇ. Αλλος, ἐν τῇ τροπῇ. Αλλος, ἐν τῇ προνομῇ.

3. HEb. & Vulg. Hevæi. *LXX.* Evæo. *Alius,* Evein.

5. *H.* Ghibli. *LXX.* Galiath. *Alius,* Galilath. *Alius,* Gabli. *Vulg. confinia.*

H. Bahalgad. *A.* Baenga. *S. LXX. Th.* Baalga. *LXX. aliter,* Galgal. *Vulg. Baalgad.*

9. *H. A. S.* planitiem. *LXX.* ipſam Miſor. *Vul. campeſtria.*

H. Medeba. *LXX.* Madæba. *Al.* Mædaban. *Vulg. Medaba.*

11. *Heb.* Gheſuri. *LXX.* Geſiri. *Alius,* Geſuritæ. *Vulg. Geſſuri.*

12. *H.* ex reſiduo Rephaim. *LXX.* ex gigantibus. *Alius,* ex reſiduo gigantum. *Vulg. ac reliquiis Raphaim.*

16. *H.* planities. *A. S. Vulg.* planitiem. *LXX.* Miſor. *Alius,* terram planam Miſor.

19. *Hebr. & Reliqui,* vallis. *LXX.* Enac. *Vulg. convallis.*

20. *Hebr.* Piſgah. *A.* exciſam. *LXX. Vulg.* Phaſga.

21. *Heb.* Rebah præfectos Sichon. *LXX.* Robe principem ſpolia Sion. *Alius,* Robe principes a Seon. *Alius,* Robe principem Sion. *Vul. Rebe duces Sehon.*

22. *H.* ad interfectos eorum. *LXX.* in impetu. *Alius,* in fuga. *Alius,* in vaſtatione. *Vulg. cum cæteris interfecti.*

חצריהן 23. Σ. ἄγροι αὐτῶν. Ο. ἐπαύλεις αὐτῶν.	23. *H.* villæ earum. *S.* agri earum. *LXX.* pagi eorum. *Vul.* viculos.
ערוער 25. Ο. Αραβά. Αλλος, Αροήρ.	25. *Heb.* Haroer. *LXX.* Araba. *Alius*, *Vulg.* Aroer.
רבה Ο. Αράδ. Αλλος, Ραββά.	*Heb.* Rabba. *LXX.* Arad. *Alius*, & *Vulg.* Rabba.
במחנים 26. Ο. Μαάν. Αλλος, Μαναν. Αλλος, Μαναΐμ.	26. *Heb.* a caſtris. *LXX.* Maan. *Alius*, Manan. *Alius*, Maanaim. *Vul. Manaim.*
דבר Ο. Δαιβών. Αλλος, Δαβείρ.	*Heb. Alius*, *Vul.* Dabir. *LXX.* Dæbon.
בעמק 27. Α. Σ. ἐν τῇ κοιλάδι. Ο. Εναδώμ.	27. *Hebr. A. S. Vul.* in valle. *LXX.* Enadom.
בית הרם Ο. Μιθαρτάν. Θ. ἄλλως, Οθαργαί. Αλλος, Βηθαράν.	*H.* Betharam. *LXX.* Mithartan. *LXX. Al.* Othargai. *Alius*, *Vul.* Betharan.
בית נמרה Ο. Βαινθαναβρά. Αλλος, Βηθναβρά. Αλλος, Θαναβαρά.	*H.* Bethnemra. *LXX.* Bænthanabra. *Alius*, Bethnabra. *Alius*, Thanabara. *Vulg. Bethnemra.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Joſue.

v. 3. Αλλος, Ευείν. Baſil.

v. 5. Αλλος, Γαλιλάθ. Αλλος, Γαβλί. Baſil. poſtrema lectio cum Hebræo conſonat.

Ibid. A. Βαιγγά. Σ. Ο. Θ. Βααλγά. Baſil qui de Editione τῶν Ο. Hexaplari intelligendus eſt, ubi vetuſta lectio ſecundùm Symmachum, & Theodotionem emendata fuerat. In Romana Editione legitur, Γαλγάλ. Maſius & Grabe poſuerunt, Βαλγάδ.

v. 9. A. Σ. τὴν ὁμαλήν. Sic Euſebius de locis Hebraïcis. Μισώρ. A. Σ. τὴν ὁμαλήν. Ubi Hieronymus ὁμαλήν, vertit, *humilem*.

Ibid. Αλλος, Μαιδαβάν Baſil.

v. 11. Αλλος, Γεβουρεττι. Idem.

v. 12. Αλλος, ἀπὸ τοῦ λείμματος τῶν γιγάντων. Baſil.

v. 16. A. Σ. τὴν Μισώρ. Vide ſupra, v. 9. Αλλος, τὴν γῆν ὁμαλὴν Μισώρ. Baſilienſis in textu. Hæc autem interpretatio ex duabus facta videtur.

v. 19. Οἱ λοιποὶ, τῆς κοιλάδος. Baſil. Ο. Ενάκ. Grabe legit, Εμάκ.

v. 20. A. λαξευτήν. Vide quæ diximus ſupra, Num. 21. 20.

v. 21. Αλλος, Ροβὲ ἄρχοντας παρὰ Σηών, &c. Hæ variæ lectiones in Notis Edit. Romanæ habentur.

v. 22. Αλλος, ἐν τῇ τροπῇ. Αλλος, ἐν τῇ προνομῇ. Baſil.

v. 23. Σ. ἄγροι αὐτῶν. Druſius.

v. 25. Αλλος, Αροήρ. Baſil.

Ibid. Αλλος, Ραββά. Baſil.

v. 26. Αλλος, Μαναν. Αλλος, Μαναΐμ. Baſil.

Ibid. Αλλος, Δαβείρ. Baſil.

v. 27. A. Σ. ἐν τῇ κοιλάδι, Druſius. Euſebius apud Hieron. de locis Hebraïcis, p. 455. ἐνεμέκ.

Ibid. Ο. Μαιθαρτάν. Sic habet in textu Baſil. Ο. Αλλως, Οθαργαί, lectio Editionis Romanæ. Αλλος, Βηθαράν, Baſilienſis ex altero Interprete.

Ibid. Αλλος, Βηθναβρά. Αλλος, Θαναβαρά. Baſil.

CAPUT XIV. JOSUE.

מגרשיהם 4. Σ. προάστεια αὐτῶν. Ο. ἀφωρισμένα αὐτῶν.	4 Heb. S. Vulg. ſuburbana earum. *LXX.* ſegregata earum.
גלגל 6. Ο. Γαλγαλ. Αλλος, Γαλγάλοις. Αλλος, Γαλγάδ.	6. *H. LXX.* Galgal. *Alius*, Galgalis. *Alius*, Galgad. *Vulg. Galgala.*
ואשב אתו דבר 7. Α. Σ. Ο. ἀπεκρίθην αὐτῷ λόγον.	7. *H.* & retuli ei verbum. *A. S. LXX.* reſpondi ei verbum. *Vulg. nuntiavique ei.*
את־לב 8. Ο. καρδίαν. Αλλος, διάνοιαν.	8. *H. LXX. Vulg.* cor. *Alius*, mentem.
מלאתי Ο. προσετέθην. Αλλος, προσετέθειμην.	*H.* Complevi. *LXX.* appoſitus fui. *Alius*, appoſui. *Vulg. ſecutus ſum.*
לבניך 9. Ο. τέκνοις σου. Αλλος, υἱοῖς σου.	*Heb. Alius*, filiis tuis. *LXX.* proli tuæ. *Vulg. filiorum tuorum.*
13. Poſt, Ἰησοῦς, Αλλος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, καλῶς.	13. *Poſt*, Jeſus, *Alius*, & dixit ad eum, bene.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Joſue.

v. 4. Σ. προάστεια αὐτῶν. Ita Druſius.

v. 6. Αλλος, Γαλγάλοις, Αλλος, Γαλγάδ. Baſil.

v. 6. A. Ο. ἀπεκρίθην αὐτῷ λόγον. Ita Druſius.

v. 8. Αλλος, διάνοιαν. Baſil.

Ibid. Αλλος, προσετέθειμην. Ex cod. Baſil.

v. 9. Αλλος, υἱοῖς σου. Baſil.

v. 13. Αλλος, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, καλῶς. Hæc adſeruntur a Baſil. nec exſtant in Hebræo.

CAPUT XV. JOSUE.

נגבה 1. O. πρὸς λίβα. Ἄλλος, πρὸς νότον.

ועלה אדרה ונסב הקרקעה ועבר עצמונה 3. O. καὶ προσαναβαίνει εἰς Σάραδα, καὶ ἐκπορεύεται τὴν κατὰ δυσμὰς Κάδης, καὶ ἐκπορεύεται ἐπὶ Σελμωναί. Ἄλλος, προσαναβαίνει εἰς Ἀραβα, (Al. Ἀβδηρα) καὶ περιπορεύεται τὴν Γαλααδῖτιν, καὶ πορεύεται ἐπὶ Ἀσελμῶνα.

הקרקעה Σ. τὸ ἔδαφος. O. τὴν κατὰ δυσμάς.

נגב 4. O. λιβός. Ἄλλος, νότου.

עד קצה הירדן 5. O. ἕως τοῦ Ἰορδάνου. Ἄλλος, ἐπὶ μέρους τοῦ Ἰορδάνου.

לבית הערבה 6. Σ. [ἐν τόποις κατὰ ἀοίκητον.] O. Βαιθάραβα.

בהן A. Θ. Βεέν. O. Βαιών.

אל־מי עין־שמש 7. A Σ. Θ. πηγὴ ἡλίου. O. τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς τοῦ ἡλίου.

בן־הנם 8. O. Ἐννόμ. Ἄλλος, υἱοῦ Ἐννόμ.

ויצא אל־ערי הר־עפרון 9. A. O. καὶ διεκβαλεῖ ἐπὶ κώμας ὄρους Ἐφρών. Σ. καὶ ἐξῆλθεν εἰς πόλεις ὄρους Ἐφρών. Θ. καὶ διεκβαλεῖ εἰς Γαὶ ὄρος Ἐφρών. O. ἄλλως, καὶ διεκβαλεῖ εἰς τὸ ὄρος Ἐφρών.

[illegible]־כתף הר־יערים 10. O. ἐπὶ νώτου πόλιν Ἰαρείμ. Ἄλλος, ἐπὶ Εἰσάρες.

תמנה O. λίβα. Ἄλλος, νότον.

ימה 11. O. ἐπὶ θάλασσαν. Ἄλλος, παρὰ θάλασσαν.

ארבע 13. O. Ἀρβόκ. Ἄλλος, Ἀρβέ.

את־ששי 14. O. Σουσί. Ἄλλος, τριχωτά.

הנגב 19. O. Ναγέβ. Ἄλλος, νότου.

ונתתה לי גלת מים O. δός μοι τὴν Βοτθανίς. Ἄλλος, δός μοι Γωλαθμαΐμ.

את גלת עליות O. τὴν Γοναιθλὰν τὴν ἄνω. Ἄλλος, τὴν Γολὰθ τὴν ἄνω.

הערים מקצה למטה 21. A. αἱ πόλεις ἀπὸ τελευταίου τῆς φυλῆς. Σ. αἱ πόλεις ἀπ' ἄκρου τῆς φυλῆς. O. πόλις πρώτη φυλή. O. Ἄλλως, πόλεις πρὸς τῇ φυλῇ. Θ. πόλεις αὐτῶν ἀπὸ τέλους φυλῆς.

1. *Heb.* ad meridiem. *LXX.* ad Africum. *Alius*, ad Auſtrum. *Vulg. contra meridiem.*

3. *Heb.* & aſcendet in Adar, & circuibit in Carcaha, & tranſibit in Aſmon. *LXX.* & aſcendunt in Sarada, & obeunt eam quæ ad Occidentem Cades, & egrediuntur in Selmonan. *Alius*, aſcendit in Araba, (*Al.* Abdera) & circumit Galaaditin, & vadit in Aſelmona. *Vulg. aſcendebat ad Addam, & circuiens Caraa, atque inde pertranſiens in Aſemona.*

Heb. in Carcaha. *S.* pavimentum. *LXX.* quæ ad Occidentem. *Vulg. Caraa.*

4. *H.* meridiei. *LXX.* Africi. *Alius*, Auſtri. *Vul. meridianæ plagæ.*

5. *H.* uſque ad extremum Jordanis. *LXX.* uſque ad Jordanem. *Alius*, ſuper partem Jordanis. *Vulg. uſque ad extrema Jordanis.*

6. *H.* Betharaba. *S.* in locis juxta inhabitabilem. *LXX.* Bætharaba. *Vulg. in Beth Araba.*

H. Bohan. *A. Th. Vulg.* Boen. *LXX.* Bæon.

7. *H.* ad aquas Henſemes. *A. S. Th.* fons ſolis. *LXX.* aqua fontis ſolis. *Vul. aquas quæ vocantur fons ſolis.*

8. *H.* filii Hennom. *LXX.* Ennom. *Alius & Vul.* filii Ennom,

9. *H.* egredietur ad urbes montis Hephron. *A. LXX.* & tranſit ad vicos montis Ephron. *S.* & exiit in urbes montis Ephron. *Th.* & pertranſit in Gaï mons Ephron. *LXX. aliter*, & tranſit in montem Ephron. *Vulg. & pervenit uſque ad vicos montis Ephron.*

10. *H.* ad humerum montis Jearim. *LXX.* ſupra dorſum civitatem Jarim. *Alius*, ſupra Iſſares. *Vulg juxta latus montis Jarim.*

H. Thimna. *LXX.* Africum. *Alius*, Auſtrum. *Vulg. Thamna.*

11. *Heb. LXX.* ad mare. *Alius*, juxta mare. *Vulg. vacat.*

13. *H.* Arba. *LXX.* Arboc. *Alius*, *& Vulg. Arbe.*

14. *Hebr. & Vulg.* Seſai. *LXX.* Suſi. *Alius*, piloſum.

19. *H.* meridiei. *LXX.* Nageb. *Alius*, Auſtri. *Vulg. Auſtralem.*

Heb. dabis mihi revolutiones aquarum. *LXX.* da mihi Botthanis. *Alius*, da mihi Golathmaïm. *Vul. junge & irriguam.*

H. revolutiones ſuperiores. *LXX.* Gonæthlan ſuperiorem. *Alius*, Golath ſuperiorem. *Vulg. irriguum ſuperius.*

21. *H.* urbes ab extremo tribui. *A.* urbes ab ultimo tribus.. *S.* urbes a ſummo tribus. *LXX.* urbs prima tribus. *LXX. aliter*, civitates ad tribum. *Th.* civitates eorum a fine tribus. *Vulg. civitates ab extremis partibus.*

21.בנגבה קבצאל ועדר ויגור 22.וקינה ודימונה
ועדעדה 23 וקדש וחצור ויתנן 24. זיף וטלם
ובעלות 25.וחצור חדתה וקריות חצרון היא חצור
26. אמם ושמע ומולדה 27. וחצר גדה וחשמון
ובית פלט 28. וחצר שועל ובאר שבע ובזיותיה
29. בעלה ועיים ועצם 30. ואלתולד וכסיל
וחרמה 31. וצקלג ומדמנה וסנסנה 32. ולבאות
ושלחים ועין ורמון כל ערים עשרים ותשע
וחצריהן 33. בשפלה אשתאול וצרעה ואשנה
34. וזנוח ועין גנים תפוח והעינם 35. ירמות
ועדלם שוכה ועזקה 36. ושערים ועדיתים
והגדרה וגדרתים ערים ארבע עשרה וחצריהן
37. צנן וחדשה ומגדל גד 38. ודלען והמצפה
ויקתאל 39. לכיש ובצקת ועגלון 40. וכבון
ולחמס וכתליש 41. וגדרות בית דגון ונעמה
ומקדה ערים שש עשרה וחצריהן 42. לבנה ועתר
ועשן 43. ויפתח ואשנה ונציב 44. וקעילה
ואכזיב ומראשה:

21. *Heb.* a meridie Cabſeel & Heder & Ja-
gur, 22. & Cina & Dimona, & Adada, 23.
& Cedes, & Chaſor, & Ithnan, 24. Ziph,
& Telem, & Bealoth, 25. & Chaſor, & Cha-
datha, & Cirioth, Cheſron, ipſa Chaſor, 26.
Amam, & Sema, & Molada, 27. & Chaſer Ga-
doha, & Cheſmon, & Beth-Phaleth, 28. & Cha-
ſar Sual, & Beerſaba, & Beziothia. 29. Baala
& Hiim, & Haſem, 30. & Eltholad, & Cheſil, &
Chorma, 31. & Siceleg, & Madmanna, & San-
ſanna, 32. & Lebaoth & Silchim, & Hain, &
Rimmon: omnes urbes viginti & novem, &
villæ earum. 33. In planitie Eſthaol & Soro,
& Aſna, 34. & Zanoa, & Hengannim, &
Taphua, & Henam. 35. Jarmuth & Adullam,
Socho, & Hazeca, 36. & Saaraim, & Hadi-
thaim, & Ghedera, & Ghederothaim, urbes
quatuordecim & villæ earum. 37. Senan, &
Chadaſa, & Migdal Ghad, 38. & Dalaan, &
Maſpha, & Jacteel. 39. Lachis & Baſſecath, &
Heglon, 40. & Chabhon, & Lachamas, &
Chithlis, 41. & Ghederoth, Bethdagon, &
Naama, & Maceda, civitates ſexdecim,
& villæ earum. 42 Lehna, & Hether, & Haſan,
43. & Jephtha, & Aſna, & Neſib, 44. & Ceila,
& Achzib, & Mareſa.

Αλλος, 21. ἐπὶ τῆς ἐρήμου Καβσεὴλ, ϗ Εδραΐ,
ϗ Ιαγούρ, 22. ϗ Κινὰ, ϗ Διμωνὰ, ϗ
Αδαδὰ, 23. ϗ Κεδὲς, ϗ Ασὼρ, ϗ Ιεθνὰ,
24. Ζιφ, ϗ Τελὲμ, ϗ Βαλὼθ, 25. ϗ αἱ
κῶμαι αὐτῶν, ϗ πόλις Αγερὼν αὕτη Ασὼρ, 26.
ϗ Αμὰμ, ϗ Σαμαὰ, ϗ Μωλαδὰ, 27. ϗ
Ασεργαδδὰ, ϗ Βαιθφαλὲθ, 28. ϗ Χορλὰλ,
ϗ Ασαρσουλὰ, ϗ Βηθσαβεὲ, ϗ αἱ κῶμαι αὐτῶν,
ϗ ἐπαύλεις αὐτῶν. 29. Βααλὰ, ϗ Αυεὶμ, ϗ
Ασὶμ, 30. ϗ Εθωδὰμ, ϗ Χεὴλ, ϗ Ερμὰ, 31.
ϗ Σικελὲγ, ϗ Μελεμνὰ, ϗ Σανσαννὰ, 32. ϗ
Λαβὼθ, ϗ Σελεεὶμ, ϗ Ρεμμὼν, πόλεις εἴκοσι
ἐννέα ϗ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 33. ἐν τῇ πεδινῇ Εσθαὸλ,
ϗ Σαρὰ, ϗ Ασνὰ, ϗ Ραμεὶν, 34. ϗ Ζανὼ,
ϗ Αδιαθαὶμ, ϗ Ηναὶμ, 35. ϗ Ιερεμοὺθ, ϗ
Οδολλὰμ, ϗ Νεμβρὰ, ϗ Σωχὼ, ϗ Αζηκὰ,
36. ϗ Σαργαρεὶμ, ϗ Γαδηρὰ πόλεις ιδʹ. ϗ
αἱ κῶμαι αὐτῶν. 37. Σεννὰν, ϗ Αδασὰ, ϗ
Μαγδαλγὰδ, 38. ϗ Δαλαὰν, ϗ Μασφὰ, ϗ
Εἰκαρεὴλ, 39. ϗ Λαχὶς, ϗ Βασκὰθ, ϗ Αγλὼν,
40. ϗ Χαββὰ, ϗ Χαμὰς, ϗ Χαθλὼς, 41. ϗ
Γαδηρὼθ, ϗ Βηθδαγὼθ, ϗ Νωσμὰ, ϗ Μα-
κηδὰ, πόλεις ιϛʹ. ϗ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 42. Λεβ-
μνὰ, ϗ Αθὲρ, 43. ϗ Ιεφθὰ, ϗ Ασεννὰ, ϗ
Νασὶμ, 44. ϗ Κεϊλὰ, ϗ Αμεσαὶ, ϗ Ζὲν
[ad marg. Αχζεὶβ] ϗ Μαρησὰ, ϗ Εδώμ.

Alius, 21. in deſerto Cahſeel: & Edrai, &
Jagur, 22. & Cina, & Dimona, & Adada, 23. &
Cedes, & Aſor, & Jethna. 24 Ziph, & Telem, &
Baloth, 25. & vici earum. Et civitas Ageron, hæc
Aſor, 26. & Amam, & Samaa, & Molada, 27.
& Aſergadda, & Bæthphaleth, 28. & Chorlal,
& Aſarſula, & Bethſabee, & vici eatum, &
villæ earum. 29. Baala, & Avim, & Aſem,
30. & Ethodam, & Cheel, & Erma, 31. & Si-
celeg, & Melemna, & Sanſanna, 32. & La-
both, & Seleim, & Remmon: urbes viginti.
novem, & villæ earum. 33. in planitie Eſthaol
& Sara, & Aſna, & Rameun, 34. & Zano, &
Adiathaim, & Enaim, 35. & Jeremuth, &
Odollam, & Nembra, & Socho, & Azeca,
36. & Sargarim, & Gadera, urbes quatuor-
decim, & vici earum. 37 Seunnan, & Adaſa,
& Magdalgal, 38. & Dalaan, & Maſpha, & Ica-
reel, 39. & Lachis, & Baſcath, & Aglon, 40.
& Chabha, & Chamas, & Chathlos, 41. & Ga-
deroth, & Bethdagoth, & Noſma, & Maceda,
urbes ſexdecim & vici earum. 42. Lebmna, &
Ather, 43. & Jephtha, & Aſſenna, & Naſin,
44. & Ceila, & Ameſai, & Zen, (*ad marg.*
Achzib) & Mareſa, & Edom.

O. 21. ἐπὶ τῆς ἐρήμου, ϗ Βαισελεὴλ, ϗ Αρὰ,
ϗ Ασὼρ, 22. ϗ Ικὰμ, ϗ Ρεγμὰ, ϗ Αρουὴλ,
23. ϗ Καδὴς, ϗ Ασορωναὶμ, ϗ Μαινὰμ,
24. ϗ Βααλμαινὰν, ϗ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 25. ϗ
αἱ πόλεις Ασερὼν, αὕτη Ασὼρ, 26. ϗ Σενὼ,

LXX. 21. In deſerto, & Beſeleel, & Ara, &
Aſor, 22. & Jcam, & Regma, & Aruel, 23. &
& Cades, & Aſorionain, & Mænam, 24. &
Baalmænan, & vici earum. 25. & civitates Aſe-
ron, hæc Aſor. 26. & Sen, & Salmaa, & Mo-
lada, 27. & Seri, & Bæphalath, 28. & Chola-

καὶ Σελμεὰ, καὶ Μωλαδὰ, 27. καὶ Σερὶ, καὶ Βαιφαλὰθ, 28. καὶ Χολασεωλὰ, καὶ Βηρσαβεὲ, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν, καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. 29. Βαλὰ, καὶ Βακὼκ, καὶ Ασὼμ, 30. καὶ Ελβωυδὰδ, καὶ Βαιθὴλ, καὶ Ερμα, 31. Σεκελὰκ, καὶ Μαχαρὶμ, καὶ Σεθεννὰκ, 32. καὶ Λαβὼς, καὶ Σαλὴ, καὶ Ερωμὼθ, πόλεις εἴκοσι ἐννέα, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 33. ἐν τῇ πεδινῇ Ασταὸλ, καὶ Ραὰ, καὶ Ασσὰ, 34. καὶ Ράμεν, καὶ Τανὼ, καὶ Ιλουθὼθ, καὶ Μαιανὶ, 35. καὶ Ιερμοὺθ, καὶ Οδολλὰμ, καὶ Μεμβρὰ, καὶ Σαωχὼ, καὶ Ιαζηκὰ, 36. καὶ Σακαρὶμ, καὶ Γάδηρα, καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῆς, πόλεις δεκατέσσαρες, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 37. Σεννὰ, καὶ Αδασὰν, καὶ Μαγαδαλγὰδ, 38. καὶ Δαλαὰδ, καὶ Μασφὰ, καὶ Ιαχαρεὴλ, 39. καὶ Βασηδὼθ, καὶ Ιδεαδαλέα, 40. καὶ Χαβρὰ, καὶ Μαχὲς, καὶ Μααχὼς, 41. καὶ Γεδδὼρ, καὶ Βαγαδιὴλ, καὶ Νωμὰν, καὶ Μαχηδὰν, πόλεις ἑκκαίδεκα, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. 42. Λεβνὰ, καὶ Ιθὰκ, καὶ Ανὼχ, 43. καὶ Ιανὰ, καὶ Νασὶβ, 44. καὶ Κειλὰμ, καὶ Ακιεζὶ, καὶ Κεζὶβ, καὶ Βαθησὰρ, καὶ Αἰλώμ.

ſeola, & Berſabee, & vici earum, & villæ earum. 29. Bala, & Bacoc, & Aſom, 30. & Elboudad, & Bæthel, & Erma, 31. & Secelac, & Macharim, & Sethennac, 32. & Labos, & Sale, & Eromoth, urbes vigintinovem, & vici earum. 33. in planitie Aſtaol, & Raa, & Aſſa, 34. & Ramen, & Tano, & Iluthoth, & Mæani, 35. & Jermuth, & Odollam, & Membra, & Saocho, & Jazeca, 36. & Sacarim, & Gadera, & villæ ejus, civitates quatuordecim, & vici earum. 37. Senna, & Adaſan, & Magadalgad, 38. & Dalad, & Maſpha, & Iachareel, 39. & Baſedoth, & Ideadalea, 40. & Chabra, & Maches, & Maachos, 41. & Geddor, & Bagadiel, & Noman, & Machedan, urbes ſexdecim, & vici earum. 42. Lebna, & Ithac, & Anoch, 43. & Jana, & Naſib, 44. & Ceilam, & Aciezi, & Ceſib, & Batheſar, & Ælom.

Vulg. 21. a meridie: Cabſeel, & Eder, & Jagur, 22. & Cyna, & Dimona, & Adada, 23. & Cades, & Aſor, & Jethnam, 24. Ziph, & Telem, & Baloth, 25. Aſor nova & Carioth, Heſron, hac eſt Aſor, 26. Amam, Sama & Molada, 27. & Aſergadda, & Haſſemon, & Bethpheles, 28. & Haſerſual, & Berſabee, & Bazıothia, 29. & Baala, & Jim, & Eſem, 30. & Eltholad, & Ceſil, & Harma, 31. & Siceleg, & Medemena, & Senſenna, 32. Lebaoth, & Selim, & A n, & Remon. Omnes civitates viginti-novem, & villa earum. 33. in campeſtribus vero Eſtaol, & Sarea, & Aſena, 34. & Zanoe, & Ængannim, & Taphna, & Enaim, 35. & Jerimoth, & Adullam, Socho, & Azeca, 36. & Saraim, & Adithaim, & Gedera, Gederothaim: urbes quatuordecim, & villa earum. 37. Sanam, & Hadaſſa, & Magdalgad, 38. Delean, & Maſepha, & Jecthel, 39. Lachis, & Baſcath, & Eglon, 40. Chebbon, & Lebeman, & Cethlis, 41. & Gideroth, & Bethdagon, & Naama, & Maceda, civitates ſedecim, & villa earum. 42. Labana, & Ether, & Aſan, 43. Jephtha, & Eſna, & Neſib, 44. & Ceila, & Achzib, & Mareſa.

בשפלה 33. Ο. ἐν τῇ πεδινῇ. Αλλος, ἐν ὑπωρείᾳ.

33. *H.* in planicie. *LXX.* in campeſtri. *Alius*, in extremo fine. *Vulg. in campeſtribus.*

אשדוד 46. Ο. Ασηδώθ. Αλλος, Αζώτου. Αλλ. Ασδών.

46. *H.* Aſdod. *LXX.* Aſedoth. *Alius*, Azoti. *Alius*, Aſdon. *Vulg. ad Azotum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Joſue.

V. 1. Αλλος, πρὸς νότον. Ex Baſil.

V. 3. Αλλος, προσαναβαίνει εἰς Αδδαρὰ, &c. Ex Baſil. ſine Interpretis nomine.

Ibid. Σ. τὸ ἔδαφος. Sic Euſebius de locis Hebraïcis, Ακαρκά. Σ. τὸ ἔδαφος, ubi Hieronymus vertit *pavimentum.* Druſius legerat, εἰς γῆν, perperam, ut etiam ipſe ſubodoratur.

V. 4. Αλλος, νότου. Ex Baſilienſi.

V. 5. Αλλος, ἐπὶ μέρους τοῦ Ιορδάνου. Baſil.

V. 6. Σ. (ἐν τόποις κατὰ ἀοίκητον.) Hic deficiunt Græca Euſebii de locis Hebraïcis. Hieronymus vero vertit, *Betharaba, pro qua Symmachus tranſtulit, in locis qua juxta inhabitabilem ſunt.* Druſius, Sym. ἐν τοῖς πεδινοῖς ἢ ἀοικήτοις, eſtque duplex verſio qua ſolet Symmachus vocem ערבה interpretari, ut ſupra vidimus, modo unam, modo alteram uſurpando.

Ibid. Α. Θ. Βαιν. Sic Baſilienſis Codex.

V. 7. Α. Σ. Θ. πηγὴ Ηλίου, ex Euſebio & Hieronymo de locis Hebraïcis ad vocem *Sames.*

V. 8. Αλλος, υἱοῦ Εννόμ. Baſil.

V. 9. Haſce trium Interpretationes ex Baſilienſi mutuamur. Α. Ο. καὶ διεκβάλλει ἐπὶ πάντας ὄρος. Hæc LXX. Interpretum lectio in Hexaplis erat ex Aquila deſumta. Poſtrema vero eſt Editionis Romanæ. Qua de re vide in Præliminaribus.

V. 10. Αλλ. ἐπὶ Σιάραμος. Baſil. quæ lectio videtur mendoſe poſita.

Ibid. Αλλος, νότον. Ex Baſil.

V. 11. Αλλος, πρὸς θάλασσαν. Baſil.

V. 11. Αλλος, Αρβά. Baſil.

V. 14. Αλλος, τελχινῶν. Sic Baſilienſis. Videtur autem eſſe Aquilæ, qui vocem Hebraicam את-ששי ſic legerit את-שעיר Is enim Levit. 17. 7. שעירים vertit τελχῖνας, *piloſis.*

V. 19 Αλλος, νότου. Baſil.

Ibid. Αλλος, δός μοι Γωλαθμαΐμ. Sic Baſilienſis, qui in textu legit Γωλαθμαιμ.

Ibid. Αλλος, τὴν Γωλὰθ τὴν ἄνω. Ita Baſil. in textu. In margine autem Γονεθλάμ.

V. 21. Hæ trium lectiones ex Baſilienſi prodeunt. LXX. ſic habent in textu Baſilienſis, πόλις πρώτη φυλῆ. Ad marginem vero, πόλεις πρὸς τῇ φυλῇ.

V. 21. & ſequentibus uſque ad 44. Hæc nomina propria in Editione τῶν Ο Romana mire deformata ſunt. Baſilienſis vero Codex, unde eorumdem nominum reſtitutionem ad literam mutuamur, eadem ipſa ex aliis Interpretibus ſecundum Hebraïcam fidem refert.

V. 33. Αλλος, ἐν ὑπερωείᾳ, Baſil. melius legatur, ὑπωρείᾳ.

V. 46. Αλλος, Αζώτου. Αλλος, Ασδών. Baſil.

CAPUT XVI. JOSUE.

יפלטי 3. Ο. Ἀπταλίμ. Ἄλλος, Ἰεφαλθί, ἤ, Νεφθαλείμ.

המכמתת 6. Ο. Ἰκασμών. Ἄλλος, Ὀκλομών. Ἄλλος, Μαχθώθ.

3. *Heb.* Japhleti. *LXX.* Aptalim. *Alius*; Jephalthi, *aut*, Nephtalim. *Vulg. Jephleti.*

6. *Heb.* Michmethath. *LXX.* Icaſmon. *Alius*, Oclomon. *Alius*, Machthoth. *Vulg. Machmethath.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Joſue.

v. 3. Ἀλλ., Ἰεφαλθί, ἤ, Νεφθαλείμ. Baſil. Prior lectio germana eſt: altera mendoſe irrepſit.

v. 6. Ἄλλος, Ὀκλομών. Ἀλλ., Μαχθώθ. Baſil.

CAPUT XVII. JOSUE.

אביעזר 2. Ο. Ἰεζί. Ἄλλος, Ἰεζρού. Ἄλλος, Ἀχιεζέρ.

חלק ולבני אשריאל Ο. Κελέζ, καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰεζιήλ. Ἄλλος, Χαλέχ καὶ τοῖς υἱοῖς Ἀριήλ.

שמידע Ο. Συμαρείμ. Ἄλλος, Μααρείν. Ἀλλ. Σεμιραέ.

והבשן 5. Ἄλλος, καὶ τοῦ Βασάν. In O. vacat.

מאשר המכמתת 7. Ο. Δηλαναθ. Ἄλλος, Δηλαναθέκ. Ἄλλος, ἀπὸ Ἀσὴρ Μαχθώθ.

שכם Ο. Ἀνάθ. Ἄλλος, Ναίθ. Ἄλλος, Συχέμ.

ישבי Α. Σ. τοὺς κατοικοῦντας. Ο. Ἰασσίβ. Ἄλλος, Ἰασήφ. Ἀλλ. Ἰασβήδ.

תפוח Ο. Θαφθώθ. Ἀλλ. Σαφέθ.

בתוך ערי 9. Ο. ἀνάμεσον πόλεως. Ἄλλος, ἀπὸ τῆς πόλεως.

לא ימצא 16. Ο. οὐκ ἀρέσκει. Ἄλλως, οὐκ ἀρκέσει.

2. HEbr. Abiezer. *LXX.* Jezi. *Alius*, Jezru: *Alius*, Achiezer. *Vulg. Abiezer.*

Heb. Chelec, & filiis Aſriel *LXX.* Celez & filiis Jeziel. *Alius*, Chalech, & filiis Ariel. *Vul. Helech & filiis Eſriel.*

H. Semida. *LXX.* Symarim. *Alius*, Maarin. *Alius*, Semiraë. *Vul. Semida.*

5. *H. Vul.* & Baſan. *Alius*, & ipſius Baſan. *In LXX. vacat.*

7. *H.* ab Aſer Michmethath. *LXX.* Delanath. *Alius*, Delaoothec. *Alius*, ab Aſer Machthoth. *Vulg. ab Aſer Machmethath.*

H. Sechem. *LXX.* Anath. *Alius*, Naeth. *Alius*, Sychem. *Vulg. Sichem.*

H. Vul. habitatores. *A. S.* habitantes. *LXX.* Jaſſib. *Alius*, Jaſeph. *Alius* Jaſbed.

H. Tappua. *LXX.* Thaphthoth. *Alius*, Sapheth. *Vul. Taphua.*

9. *Hebr.* in medio civitatum. *LXX.* in medio civitatis. *Alius*, a civitate. *Vul. quæ in medio ſunt urbium.*

16. *Hebr.* non iovenietur. *LXX.* non placet. *Al.* non ſufficiet. *Vulg. non poterimus ad montana conſcendere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Joſue.

v. 2. Ἄλλος, Ἰεζρού. Ἄλλος, Ἀχιεζέρ. Baſil. Prior lectio corrupta. Altera quadrabit legendo אביעזר quæ mutatio τοῦ ב in כ ob formæ ſimilitudinem interdum accidit, teſte Euſebio in Pſalm.

Ibid. Ἄλλος, Χαλὲχ καὶ τοῖς υἱοῖς Ἀριήλ. Baſil.

Ibid. Ἀλλ., Μααρείν. Ἀλλ., Σεμιραέ. Baſil. Poſtrema lectio quadrat, ſi Reſch, loco Daleth legatur, ut etiam legerunt LXX. nam hæ literæ ob formæ ſimilitudinem non raro confunduntur.

v. 5. Ἀλλ., καὶ τῆς Βασάν. Baſil.

v. 7. Ἀλλ., Δηλαναθέκ. Baſil. vox mire corrupta, ut & illa quæ apud LXX. fertur. Melius quadrat altera Baſilienſis lectio., ἀπὸ Ἀσὴρ Μαχθώθ.

Ibid. Ἀλλ., Συχέμ. Baſil. Hæc ſola cum Hebræo convenit. Cæteræ, Ἀνάθ & Ναίθ, admodum corruptæ ſunt, aut aliunde huc tranſlatæ.

Ibid. Euſebius de locis Hebraïcis. Ἰασσίβ, Α. Σ. τοὺς κατοικοῦντας. Cæteræ lectiones, Ἰασήφ, & Ἰασβήδ, ex Baſilienſi.

Ibid. Ἄλλος, Σαφέθ. Baſilienſis.

v. 9. Ἀλλ., ἀπὸ τῆς πόλεως. Baſil.

v. 16. Ἄλλως, οὐκ ἀρκέσει. Sic Druſius & Notæ Edit. Rom.

CAPUT XVIII. JOSUE.

נכבשה לפניהם 1. Ο. ἐκρατήθη, ὑπ' αὐτῶν. Αλλος, κατειργάσθη. Αλλος, ὑπετάγη εἰς πρόσωπον αὐτῶν.

מנגב 5. Ο. ἀπὸ λιβός. Αλλος, ἀπὸ νότου.

לכתב 8. Οἱ λοιποὶ, διαγράψαι. Ο. χωροβατῆσαι. Αλλ. χωρογραφῆσαι.

בית און 12. Ο. Βαιθών. Αλλος, Βαιθυήλ. Αλλος, Βαιθαυῶ.

הגבול עטרות אדר 13. Ο. τὰ ὅρια Μααταρὼβ Ορέχ. Αλλος, τὰ ὅρια ἀπὸ Αταρὼθ Κορέκ.

ימה 15. Σ. εἰς θάλασσαν. Ο. εἰς Γαζίν. Αλλος, Γαΐν.

עין רגל 16. Θ. πηγὴν Ρωγήλ. Αλλος, γῆν Ρωγήλ.

עין־שמש 17. Α. Σ. Θ. (πηγὴν ἡλίου.) Ο. ἐπὶ πηγὴν Βαιθσαμύς. Αλλος, ἐπὶ πηγὴν Σαμύς.

אדמים Οἱ λοιποὶ, Εδωμεῖν. Ο. Αἰθαμίν. Αλλος, Ναθαμὶθ.

בהן ●. Βαιών. Αλλοι, Βαάν.

1. Hebr. ſubacta eſt ad facies eorum LXX, ſubacta eſt ab eis. *Alius*, elaborata eſt: *Alius*, ſubacta eſt in faciem eorum. *Vul. & fuit eis terra ſubjecta.*

5. *H.* a meridie. *LXX.* ab Africo. *Alius*, ab Auſtro. *Vul. ab Auſtrali plaga.*

8. *Heb. Reliqui, Vul.* ad deſcribendum. *LXX.* ad dimetiendam. *Alius*, ad chorographiam parandam.

12. *H. Vul.* Bethaven. *LXX.* Bæthon. *Alius*, Bæthuel. *Alius*, Bæthaun.

13. *Heb.* terminus Hateroth Adar. *LXX.* fines Maatarob Orech. *Alius*, fines ab Ataroth Corec. *Vul. deſcenditque in Ataroth-Adder.*

15. *Heb.* ad mare. *S.* in mare. *LXX.* in Gazin. *Al.* Gain. *Vulg. contra mare.*

16. *H.* Henrogel. *LXX. Vulg.* fontem Rogel. *Alius*, terram Rogel.

17. *H.* Henſemes. *A. S. Th.* fontem ſolis. *LXX.* ad fontem Bæthſamys. *Alius*, ad fontem Samys. *Vulg. Enſemes, id eſt, fontem Solis.*

H. Adummim. *Reliqui*, Edomin. *LXX.* Æthamin. *Alius*, Nathamith. *Vulg. Adommim.*

Heb. Bohan. *LXX.* Bæon. *Alii*, Baan. *Vulg. Boën.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Joſue.

V. 1. Αλλος, κατειργάσθη. Αλλος, ὑπετάγη εἰς πρόσωπον αὐτῶν. Baſil.

V. 5. Αλλος, ἀπὸ νότου. Baſil.

V. 8. Οἱ λοιποὶ, διαγράψαι. Αλλ. χωρογραφῆσαι. Ex eodem Baſilienſi.

V. 12. Αλλ@, Βαιθυήλ. Αλλ@, Βαιθαυῶ. Dubium an huc referendum ſit, quod habet Hieronymus de loc. Hebr. p. 418. *Bethalon in Tribu Benjamin, pro qua Sym. interpretatur, in campeſtribus.*

V. 13. Αλλος, τὰ ὅρια ἀπὸ Αταρὼθ Κορέκ. Baſil.

V. 15. Σ. εἰς θάλασσαν. Ex Druſio.

V. 16. Αλλ@, γῆν Ρωγάλ. Sic Baſil. videtur mendum.

V. 17. Α. Σ. Θ. πηγὴν ἡλίου. Sic Martianæus, Baſilienſis ad marginem habet, ἐπὶ πηγὴν Σαμύς. Quæ forte videatur eſſe lectio Theodotionis, Euſebius de locis Hebraïcis: Σάμ, πηγὴ Σάμ φυλῆς Βενιαμίν. Α. πηγὴ ἡλίου. Ubi Hieronymus ſic vertit: *Sames, id eſt, fons, Sames, in tribu Benjamin: pro quo Aquila interpretatur fontem ſolis*

Ibid. Οἱ λοιποὶ, Εδωμεῖν. Sic Baſil. qui in textu habet, Ναθαμεὶθ.

Ibid. Αλλος, Βαάν. Baſil. Eamdem vocem בהן A. Th. reddunt Boën, ſupra, cap. 15. 6. unde Vulgata Boën etiam hoc loco.

CAPUT XIX. JOSUE.

באר־שבע 2. Ο. Βηρσαβεέ. Αλλος, Βὴρ Σαβά.

רמת 8. Ο. Βαμέθ. Αλλος, Ιαμέθ. Αλλος, Ιεθθεῖν.

מחבל 9. Ο. ἀπὸ τοῦ κλήρου. Αλλος, ἀπὸ τοῦ δήμου.

עד־שריד ועלה 10. Ο. Εσεδεκγωλά. Αλλος, εἰς Οδογολλά. Αλλος, ἕως Σαρδιθ.

שריד 12. Ο. Σεδδούκ. Αλλος, Σεδουά. Αλλος, Σαρίδ.

2. Hebr. Beerſeba. *LXX. Vulg.* Berſabée. *Alius*, Ber Saba.

8. *H.* Ramath. *LXX.* Bameth. *Alius*, Jameth. *Alius*, Jetthin.

9. *H.* a fune. *LXX.* de ſorte. *Alius*, de populo. *Vulg. in poſſeſſione & funiculo.*

10. *Heb.* uſque ad Sarid: & aſcendet. *LXX.* Eſedecgola. *Alius*, in Odogolla. *Alius*, uſque ad Sardith. *Vul. uſque Sarid: aſcenditque.*

12. *Heb. Alius* Sarid. *LXX.* Sedduc. *Alius*, Sedua. *Vul.* Sared.

קדמה מזרח השמש Ci λοιποὶ, ἀνατολῶν ἡλίου. O. ἀπὸ ἀνατολῶν Βαιθσαμύς.

Hebr. ad orienrem ortum ſolis. *Reliqui*, ortûs ſolis. *LXX.* ab oriente Bæthſamys. *Vulg. contra Orientem.*

ויצא רמון המתאר 13. Σ. (ἐξήρχετο Εἰς Ρεμμὼν)'... O. καὶ διελεύσεται ἐπὶ Ρεμμωναὰ Μαθαραοζά.

13. *Heb.* & exibit Remmon figurans. *S.* exibat in Remmon inclytam. *LXX.* & pertranſibunt in Remmonaa Matharaoza. *Vul. & egreditur in Remmon Amthar.*

חנתן 14. O. ἐπὶ Ἀμώθ. Ἀλλος, ἐπὶ Μώθ. Ἀλλος, Ενναθών.

14. *H.Vul.* Hanathon. *LXX.* ad Amoth. *Alius*, ad Moth. *Alius*, Ennathon.

חצריהן 23. O. καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. Ἀλλος, καὶ ἐπαύλεις αὐτῶν.

23. *Heb.* atria earum. *LXX.* & pagi earum. *Alius*, & villæ earum. *Vul. viculi earum.*

חלקת 25. A. Χελκάθ. O. Εξελεκέθ.

25. *Heb. A.* Chelcath.. *LXX.* Exeleceth. *Vul. Halcath.*

בית העמק 27. Σ. τόπον κοιλάδος. O. Βαιθμέ. Ἀλ. Βηθαμέκ.

27. *Heb.* Bethemec. *S.* locum vallis. *LXX.* Bæthme. *Al.* Bethamec. *Vulg Bethemec.*

ועד־עיר מבצר־צר 29. A. Σ. καὶ ἕως πόλεως ὀχυρώματος Τύρου. O. καὶ ἕως πηγῆς Μασφασσὰτ, καὶ τῶν Τυρίων. Ἀλλως, καὶ ἕως πηγῆς Μασφὰν τῶν Τυρίων.

29. *H.* & uſque ad civitatem munitam Sor. *A.* S. & uſque ad urbem muniram Tyrum. *LXX.* & uſque ad fontem Maſphaſſat & Tyriorum. *Aliter*, & uſque ad fontem Maſphan Tyriorum. *Vul. uſque ad civitatem munitiſſimam Tyrum.*

אזנות 34. Ἀλλος, Αζανώθ. In O. vacat.

34. *H.* Aznoth. *Alius*, Azanoth. *Vul. Azanoth-Thabor.*

לשם 47. O. Λαχίς. Ἀλλος, Λεσέμ.

47. *Heb. Alius*, & *Vul.* Leſem. *LXX.* Lachis.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Joſue.

v. 2. Ἀλλος, Βὴρ Σαβέ. Baſil.
v. 8. Ἀλλος, Ιαμώθ. Ἀλλος, Ιεφθαὲν. Baſil.
v. 9. Ἀλλος, ἀπὸ τοῦ δήμου. Baſil.
v. 10. O. Επιδοκγωλά. Hic LXX. Interpretes, illud ועלה cum præcedenti voce conjungunt, & ex toto nomen proprium efficiunt. Sequentes vero lectiones ex Baſilienſi prodeunt.
v. 12. Ἀλλος, Σεδούδ. Ἀλλος, Σαρίδ. Baſil.
Ibid. Oi λοιποὶ, ἀνατολῶν ἡλίου. Baſil.
v. 13. ἐξήρχετο εἰς Ρεμμών. Druſius Latine ſic habet: S. *Exibat in Remmon inclytam.*
v. 14. Ἀλλος, ἐπὶ Μώθ. Ἀλλος, Ενναθών,
v. 23. Ἀλλος, καὶ ἐπαύλεις αὐτῶν. Baſil.
v. 25. A. Χελκάθ. Sic Martianæus ex Mſſ. Huc referunt quidam illud, A. ὄρος ὀρίζον. Σ. ὄρος λεῖον. Verum hæc pertinent ad Cap. XI. verſu 17. ubi ex Druſio legitur, ἀπὸ ὄρους μερίζομένου. Hic vero nihil de monte in Hebraïco textu.
v. 27. Σ. τόπον κοιλάδος. Apud Euſebium de locis Hebraïcis, ubi Græcum deficit. Hieronymus ſic vertit, *Bethemec, quod interpretatur Symmachus locum vallis.*
v. 29. A. S. καὶ ἕως πόλεως ὀχυρώματος Τύρου. Sic Baſilienſis ſine Interpretum nomine. Sed Druſius Interpretes indicat cum hac verſione Latina. A. S. *uſque ad urbem munitam Tyrum.* LXX. עין pro עיר ſine dubio legerunt, qui verterunt, πηγῆς.
v. 34. Ἀλλος, Αζανώθ. Baſil.
v. 47. Ἀλλος, Λεσέμ. Baſil.

CAPUT XX. JOSUE.

בשגגה בבלי־דעת 3. O. ἀκουσίως ※ ἄνευ προνοίας.

3. HEbr. in ignorantia, abſque ſcientia. *LXX.* involuntarie ※ abſque deliberatione. *Vulg. neſcius.*

3. O. τῆς συναγωγῆς Εἰς κρίσιν. Poſt hæc verba in Baſil. notatur ad marg. Ταῦτα ἐφέρετο ἐν τοῖς O. ἀπόλυτα.

3. In Baſilienſi notatur ad marginem. *Hæc ferebantur in LXX. abſoluta.*

4. ונס אל אחת מהערים האלה ועמד פתח שער
העיר ודבר באזני זקני העיר ההיא את דבריו ואספו
אתו העירה אליהם ונתנו לו מקום וישב עמם
5. וכי ירדף גאל הדם אחריו ולא יסגרו את הרצח
בידו כי בבלי דעת הכה את רעהו ולא שנא הוא
לו מתמול שלשום 6. וישב בעיר ההיא עד עמדו
לפני העדה למשפט עד מות הכהן הגדול אשר
יהיה בימים ההם אז ישוב הרצח ובא אל עירו
ואל ביתו אל העיר אשר נס משם

4. *Hebr.* Et fugiet ad unam ex civitatibus iſtis: ſtabitque ad oſtium portæ civitatis, & loquetur in auribus ſeniorum urbis ipſius verba ſua: & recolligent eum in urbem ad ſe: dabuntque ei locum & habitabit cum eis. 5. Et cum inſecutus fuerit redemptor ſanguinis poſt eum, & non concludent homicidam in manu ejus, quia in non ſcientia percuſſit proximum ſuum, & non odiebat ipſe eum ab heri & nudiuſtertius. 6. Et habitabit in civitate ipſa, uſque dum ſtabit ad

4. καὶ φεύξεται εἰς μίαν τῶν πόλεων τούτων, καὶ στήσεται ἐπὶ τῆς θύρας τῆς πόλεως, καὶ λαλήσει ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν πρεσβυτέρων τῆς πόλεως ἐκείνης τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἐπιστρέψουσιν αὐτὸν ἡ συναγωγὴ πρὸς αὐτοὺς, καὶ δώσουσιν αὐτῷ τόπον, καὶ κατοικήσει μετ' αὐτῶν. 5. καὶ ὅτι (l. ὅταν) διώξῃ ὁ ἀγχιστεύων τὸ αἷμα ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ οὐ συγκλείσουσι τὸν φονεύσαντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ὅτι οὐκ εἰδὼς ἐπάταξε τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ οὐ μισῶν αὐτὸν αὐτὸς ἀπ' ἐχθὲς καὶ τῆς τρίτης. 6. καὶ κατοικήσει ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἕως στῇ κατὰ πρόσωπον τῆς συναγωγῆς εἰς κρίσιν, ἕως ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃς ἔσται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. τότε ἐπιστρέψει ὁ φονεύσας, καὶ ἐλεύσεται εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ πρὸς πόλιν ὅθεν ἔφυγεν ἐκεῖθεν.

8. ומעבר לירדן יריחו מזרחה נתנו את־בצר
O. πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἔδωκε Βοσόρ. Ἄλλος, πέραν τοῦ Ἰορδάνου Ἱεριχὼ ἀπὸ ἀνατολῶν ἔδωκαν τὴν Βοσόρ.

את־גלון O. Γαυλών. Ἄλλος, Γωλάν.

מכה 9. O. παίσαντι. Ἄλλος, πατάξαντι.

facies cœtus ad judicium, uſque ad mortem Sacerdotis magni, qui erit in diebus illis: tunc revertetur homicida, & veniet ad civitatem ſuam, & ad domum ſuam, ad civitatem a qua fugerat inde.

4. Et fugiet in unam civitatum iſtarum, & ſtabit ad portam civitatis: & loquetur in auribus Seniorum civitatis illius hos ſermones. Et deducent eum Synagoga ad ſe, & dabunt ei locum, & habitabit cum eis. 5. Et cum perſequetur vindex ſanguinem poſt eum: & non concludent homicidam in manu ejus, quia non ſciens percuſſit proximum ſuum, & non odio habens eum ipſe ab heri & nudiuſtertius. 6. Et habitabit in civitate illa uſque dum ſteterit ad faciem Synagogæ ad judicium, donec moriatur Sacerdos magnus, qui erit in diebus illis. Tunc revertetur homicida, & veniet in civitatem ſuam, & ad domum ſuam, & ad urbem unde effugerat. *Vulg.* 4. *cum ad unam harum confugerit civitatum: ſtabit ante portam civitatis, & loquetur ſenioribus urbis illius ea quæ ſe comprobent innocentem: ſicque ſuſcipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum.* 5. *cumque ultor ſanguinis eum fuerit perſecutus, non tradent in manus ejus: quia ignorans percuſſit proximum ejus, nec ante biduum, triduumve, ejus probatur inimicus.* 6. *Et habitabit in civitate illa, donec ſtet ante judicium cauſam reddens facti ſui, & moriatur Sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc revertetur homicida, & ingredietur civitatem & domum ſuam de qua fugerat.*

8. *H.* & de trans Jordanem Jericho ad Orientem dederunt Beſer. *LXX.* trans Jordanem dedit Boſor. *Alius*, trans Jordanem Jericho ab Oriente dederunt Boſor. *Vulg. & trans Jordanem contra Orientalem plagam Jericho, ſtatuerant Boſor.*

H. Golan. *LXX. Vulg.* Gaulon. *Alius*, Golan.

9. *Heb.* percutiens. *LXX.* percutienti. *Alius, & Vulg. qui percuſſiſſet.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Joſue.

v. 3. ※ ἄνευ προνοίας: ita cum aſteriſco Maſius & Grabe. LXX. vero una voce ἀκουσίως, totum ſatis expreſſerunt, ut etiam Vulgata, voce unica, *Neſcius*.

v. 3. Sic habet Baſilienſis: quid autem ſibi velit cum ait, hæc ferri in LXX. Interpretibus abſoluta, non difficile eſt augurari; nimirum in Hexaplari τῶν O. Editione adjecta fuerant, nec obelis, aſteriſcis, aliiſque notulis diſtincta fuerant; ſed iis abſoluta erant.

v. 8. Ἄλλος, πέραν τοῦ Ἰορδάνου Ἱεριχὼ, &c. Sic quædam Exemplaria.

Ibid. Ἄλλος, Γωλάν. Baſil.

v. 9. Ἄλλος, πατάξαντι. Baſil. vocem מכה ſic vertit Aquila, Gen. 36. 35.

CAPUT XXI. JOSUE.

מגרשיהן 2. O. περισπόρια αὐτῶν. Ἄλλος, προάστεια αὐτῶν.

בגורל 4. O. κληρωτί. Ἄλλος, διὰ κλήρου.

ואת־עין ואת־מגרשה ואת־יטה 16. O. καὶ Ἀσὰ,

2. HEb. *Alius*, *Vul.* ſuburbana earum. *LXX*, agros earum.

4. *Heb.* in ſorte. *LXX.* ſorte, *Alius*, per ſortem. *Vulg. vacat.*

16. *Heb.* & Hain & ſuburbana ejus, & Jut-

ϗ τὰ ἀφωρισμένα αὐτῆ, ϗ Ταού. Αλλος, καὶ Αὶν, καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῆ, ϗ τ Ιέτθα. Αλ. Ατγαί.

ta. *LXX.* & Aſa, & ſegregata ei, & Tany. *Alius*, & Ain & ſegregata ei, & Jetta. *Al.* Atgai. *Vulg. & Ain & Jetha.*

ערי גורלם 20. Α. Σ. πόλεις κλήρου αὐτῶν. Ο. Θ. ἡ πόλις τῶν ἱερέων αὐτῶν.

20. *H.* civitates ſortis eorum. *A. S.* civitates ſortis eorum. *LXX. Th.* civitas ſacerdotum eorum. *Vul. hæc data eſt poſſeſſio.*

את־אלתקא 23. Ο. Ελκωθαίμ. Αλ. Ελθωκάμ. Αλ. Ελθεκωθήμ.

23. *Hebr.* Eltheche. *LXX.* Elcothaïm. *Al.* Elthocam. *Al.* Elthecothem. *Vul. Eltheco.*

את־גלון 27. Ο. Γαυλών. Αλλ. Γωϋλών.

27. *Hebr.* Golan. *LXX. Vulg.* Gaulon. *Al.* Goylan.

את־דברת 28. Ο. Δεββά. Αλλ. Δαβρώθ.

28. *Heb. Alius*, Dabrath. *LXX.* Debba. *Vul. Dabereth.*

את־ירמות 29. Ο. Ρεμμαθ. Αλλ. Γομμά. Αλλ. Ειρμώθ.

29. *Heb.* Jarmuth. *LXX.* Remmath. *Al.* Gomma. *Al.* Irmoth. *Vulg. Jaramoth.*

את־עין גנים Οἱ λοιποὶ, Πηγανίμ. (l. πηγὴν Γαννίμ.) Ο. πηγὴν γραμμάτων.

Heb. Engannim. *Reliqui*, Peganim (lege fontem Gannim.) *LXX.* fontem literarum. *Vulg. Engannim.*

את־משאל 30. Ο. Βασελλάν. Αλλος, Μασαάλ.

30. *Heb.* Miſal. *LXX.* Baſellan. *Alius*, Maſaal. *Vulg. Maſal.*

הרצח 32. Ο. φονεύσαντι. Αλλος, φονευτῆ.

32. *Heb. & Alius*, homicidæ. *LXX.* ei qui occidit. *Vulg. vacat.*

את־יקנעם 34. Ο. τὴν Μαάν. Αλλ. Ιεκναάμ.

34. *Heb.* Jocnaam. *LXX.* Maan. *Alius*, Jecnaam. *Vulg. Jecnam.*

את־קרתה Ο. Καδής. Αλλ. Καρθά.

Hebr. Carta. *LXX.* Cades. *Alius, & Vulg.* Cartha.

36. (Α. Σ. ὁμαλήν.) Ο. Μισώ. Αλλ. Μισώρ.

36. *A. S.* planitiem. *LXX.* Miſo. *Al. & Vulg.* Miſor.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Joſue.

v. 2. Αλλος, περισσεια αὐτῶν. Baſil. Hæc interpretatio videtur eſſe Symmachi, ut ſupra, Cap. 14. v. 4.

v. 4. Αλλος, ἀπὸ κλήρου. Baſil.

v. 16. Αλλος ϗ Αὶν, &c. Sic Baſil. in textu, qui hodiernam τῶν O. lectionem ad marginem refert.

v. 20. Α. Σ. πόλεις κλήρου αὐτῶν. Ex Baſil. & Druſio. O. & Θ. videntur legiſſe כוהנם, qui vertunt, ἱερέων αὐτῶν.

v. 23. Ελθεκάμ. Ex Baſil.

v. 27. Αλλος, Γωϋλών. Baſil.

v. 28. Αλλ. Δαβραθ. Baſil.

v. 29. Αλλ. Γομμα. Αλλ. Ειρμώθ. Baſil.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, Πηγανίμ. lapſu ſcilicet graphico pro πηγὴν Γαννίμ. Baſil.

v. 30. Αλλος, Μασαάλ. Baſil.

v. 32. Αλλος, φονευτῇ. Baſil.

v. 34. Αλλος, Ιεκναάμ. Baſil.

Ibid. Αλλος, Καρθα. Baſil.

v. 36. Hæc nomina quæ ſpectant ad tribum Ruben deſunt in Hebræo: & jam tempore Hieronymi deerant: nam is interpretationem LXX. hic ad literam ſequitur. Quare illud A. Σ. ὁμαλὴν, quod quidam hoc loco poſuit pertinere creditur ad Cap. 13. v. 9. & 16.

CAPUT XXII. JOSUE.

לראובני 1. Ο. υἱοὺς Ρουβήν. Αλλος, Ρουβηνίτας.

1. **H**eb. *Alius, & Vulg.* Rubenitas. *LXX.* filios Ruben.

עבד יהוה 4. Αλλος, δοῦλος κυρίου. In O. vacat.

4. *Heb. Alius, Vulg.* ſervus Domini. *In LXX. vacat.*

לבב 5. Ο. διανοίας. Αλλος, καρδίας.

5. *Heb. Alius, Vul.* corde. *LXX.* mente.

שובו 8. Ο. ἀπήλθοσαν. Αλλος, ἀνάζευτε.

8. *H. Vul.* revertimini. *LXX.* abierunt. *Alius*, proficiſcimini.

חלקו Ο. διείλαντο. Αλλος, περιείλαντο.

Heb. partimini. *LXX.* diviſerunt. *Alius*, circumtulerunt. *Vul. dividite.*

וישבו 9. Ο. ἐπορεύθησαν. Αλλος, ἐπέστρεψαν.

9. *Heb. Alius, Vul.* reverſi ſunt. *LXX.* abierunt.

אשר נאחזו בה Ο. ἣν ἐκληρονόμησαν αὐτήν. Αλλος, ἐν ᾗ ἐκληρονομήθησαν ἐν αὐτῇ.

Heb. qua apprehenſi ſunt in ea. *LXX.* quam hæreditaverunt eam. *Alius*, in qua hæreditatem acceperunt in ea. *Vulg. quam obtinuerant.*

Digitized by Google

אל־גלילות 10. Σ. ὅρια. Ο. Γαλαάδ. Αλ. Γαλιλώθ.

מזבח גדול Ο. βωμὸν μέγαν. Αλλος, θυσιαστήριον.

היום מאחרי יהוה 16. Ο. σήμερον ἀπὸ κυρίου. Αλλος, σήμερον ἀπὸ ὄπισθεν κυρίου.

טמאה 19. Α. ἀκάθαρτος. Σ. βεβήλη. Ο. μικρά.

זרח 20. Ο. Ζαρά, Αλλος, Χαρμί.

וביניכם 28. Ο. καὶ ἀναμέσον τῶν υἱῶν ἡμῶν. Αλλος, τέκνων. Αλ. γενεῶν.

נשיאי 30. Ο. οἱ ἄρχοντες. Αλλος, οἱ χιλίαρχοι.

10. *Heb.* ad confinia. *S.* terminos. *LXX.* Galaad. *Al.* Galiloth. *Vul. ad tumulos.*

Heb. altare magnum. *LXX.* aram magnam. *Alius*, altare. *Vulg. altare infinitæ magnitudinis.*

16. *Heb.* hodie de poſt Dominum. *LXX.* hodie a Domino. *Alius*, hodie de poſt Dominum. *Vul. cur reliquiſtis Dominum?*

19. *H. A.* immunda *S.* prophana. *LXX.* parva. *Vulg. immundam.*

20. *Heb.* Zarah. *LXX.* Zara. *Alius*, Charmi. *Vulg. Zara.*

28. *Heb.* & inter vos. *LXX* & inter filios noſtros. *Alius*, liberos. *Alius*, generationes. *Vul. in teſtimonium noſtrum ac veſtrum.*

30. *H.* prælati. *LXX. Vulg.* principes. *Alius*, Millenarii, *ſive*, Duces millium.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Joſue.

v. 1. Αλλος, Ρουβηνίτας. Baſil.
v. 4. Αλλος, δοῦλος κυρίου. Baſil.
v. 5. Αλλος, καρδίας. Baſil.
v. 8. Αλλος, ἀναλύετε. Baſil.
Ibid. Αλλος, ἀδελφῶν, Baſil.
v. 9. Αλλος ἐπέστρεψαν. Baſil.
Ibid. ἐν ᾗ ἐκληρονόμησαν ἐν αὐτῇ. Baſil.
v. 10. Σ. ὅρια Sic Druſius, qui hanc notam addit. *Joel.* 3. 4. גלילות A. θῖνας, *i. arenarum tumulos. S.* terminos. *Sic & Hieron. hic vertit*, tumulos, *Santes*, limites, *Arias*, confinia. *Jonathan* (*Joel.* 3. 4.) התחומים *terminos, fines.*
Ibid. Αλλος, θυσιαστήριον. Baſil.
v. 16. σήμερον ἀπὸ ὄπισθεν κυρίου. Baſil.
v. 19. A. ἀκάθαρτος. Σ. βεβήλη. Druſius.
v. 20. Αλλος, Χαρμί. Baſil. In Hebræo legitur, זרח
v. 28. Αλλ. τέκνων. Αλλ. γενεῶν. Baſil. LXX. Interpretes hic legerunt בניכם, ſine jod inter ב & נ, nam vertunt, τῶν υἱῶν ἡμῶν, mendoſe pro ὑμῶν.
v. 30. Αλλος, οἱ χιλίαρχοι. Baſil.

CAPUT XXIII. JOSUE.

הפלתי 4. Σ. ὑπέβαλον. Ο. ἐπέρριψα. Θ. ἔβαλα.

לבלתי סור ממנו 6. Ο. ἵνα μὴ ἐκκλίνητε. Αλλος, ἵνα μὴ ἐκκλίνητε ἀπ' αὐτοῦ.

ולא תעבדום 7. Ο. οὐδὲ μὴ λατρεύσητε. Αλλος, καὶ οὐ μὴ κομίζεσθε.

הנלחם לכם 10. Ο. ἐξεπολέμει ὑμῖν. Αλλος, ἐξεπολέμει μεθ' ὑμῶν.

בצדיכם 13. Ο. ἐν ταῖς πτέρναις ὑμῶν. Αλλος, εἰς τὰς πτέρνας ὑμῶν. Αλλος, ἐν ταῖς πλευραῖς ὑμῶν.

הטובים 14. Αλλος, τῶν ἀγαθῶν. In O. vacat.

4. HEbr. cadere feci. *S.* ſubjeci. *LXX.* injeci. *Th.* jeci. *Vul. forte diviſit.*

6. *H.* ad non recedendum ab eo. *LXX.* ut non declinetis. *Alius*, ut non declinetis ab eo. *Vulg. ut non declinetis ab eis.*

7. *H.* neque ſerviatis eis. *LXX.* neque ſerviatis. *Alius*, neque deferetis. *Vulg. & ſerviatis eis.*

10. *Hebr.* pugnans vobis. *LXX.* debellabat vobis. *Alius*, debellabat vobiſcum. *Vulg. pro vobis ipſe pugnabit.*

13. *H. Alius*, in lateribus veſtris. *LXX.* in calcaneis veſtris. *Alius*, in calcaneos veſtros. *Vul. ex latere veſtro.*

14. *H. Alius*, bonis. *In LXX. & Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Joſue.

v. 4. Σ. ὑπέβαλον. Θ. ἔβαλα. Baſil.
v. 6. Αλλος, ἵνα μὴ ἐκκλίνητε ἀπ' αὐτοῦ. Baſil.
v. 7. Αλλος, καὶ οὐ μὴ κομίσεσθε. Baſil.
v. 10. Αλλος, ἐξεπολέμει μεθ' ὑμῶν. Baſil.
v. 13. Αλλος, εἰς τὰς πτέρνας ὑμῶν. Αλλ. ἐν ταῖς πλευραῖς ὑμῶν. Baſil.
v. 14. Αλλος, τῶν ἀγαθῶν. Maſius & Grabe legunt, τῶν καλῶν.

CAPUT XXIV. JOSUE.

שכמה 1. O. Σηλώ. Αλλος, Συχέμ.

בכל־ארץ כנען 3. O. ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Αλλος, ἐν πάσῃ τῇ γῇ Χαναάν.

בן־בעור 9. Αλλος, υἱὸν Βαιώρ. In O. vacat.

ויברך ברוך 10. O. εὐλογίαις εὐλόγησεν. Αλλος, εὐλογῶν εὐλόγησεν.

ותגרש אותם 12. O. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτούς. Αλλος, καὶ ἐξέβαλεν αὐτούς.

בחרו 15. O. ἐκλέξασθε. Αλλος, ἕλεσθε.

מבית עבדים ואשר עשה לעינינו את־האתות הגדולת האלה 17. Θ. ἐξ οἴκου δούλων, καὶ ὅσα ἐποίησεν ἡμῖν τὰ σημεῖα τὰ μεγάλα ταῦτα. In O. vacat.

אל־קנוא הוא 19. Σ. καὶ Θεὸς ζηλωτής ἐστιν οὗτος. O. καὶ ζηλώσας οὗτος.

ויאמרו עדים 22. Θ. καὶ εἶπον, μάρτυρες. In O. vacat.

את־אלהי הנכר אשר בקרבכם 23. O. θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους τοὺς ἐν ὑμῖν. Αλλος, θεοὺς τῶν ἀλλοφύλων τῶν ἐν ὑμῖν.

את־יהוה אלהינו 24. O. Κυρίῳ. Αλλος, Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν.

שכם 25. Θ. Σηλώ. Αλλος, Συχέμ.

תחת האלה 26. A. ὑποκάτω τῆς δρυός. Σ. ὑπὸ τὴν δρῦν. O. ὑπὸ τὴν τέρμινθον. Αλλως, ὑπὸ τὴν τερέβινθον.

לעדה 27. O. εἰς μαρτύριον. Αλλος, μαρτυροῦν.

לנחלתו 28. O. εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Αλλος, εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ.

נחלתו 30. O. τοῦ κλήρου αὐτοῦ. Αλλος, τῆς κληρονομίας αὐτοῦ.

33. Poſt. ἐν τῷ ὄρει τῷ Εφραίμ. Baſil. ἕως ὧδε τὸ Εβραϊκόν.

1. HEb. in Sechem. *LXX.* Selo. *Alius*, Sychem. *Vulg. Sichem.*

3. *H.* in omni terra Chenaan. *LXX.* in omni terra. *Alius*, in omni terra Chanaan. *Vulg. in terram Chanaan.*

9. *H.* filium Beor. *Alius*, filium Bæor. *In LXX. vacat. Vulg. filium Beor.*

10. *Hebr.* & benedixit benedicendo. *LXX.* benedictionibus benedixit. *Alius*, benedicens benedixit. *Vulg. per illum benedixi vobis.*

12. *H.* & expulit eos. *LXX.* & emiſit eos. *Alius*, & ejecit eos. *Vulg. & ejeci eos.*

15. *H. LXX. Vulg.* eligite. *Alius*, ſumite.

17. *H.* e domo ſervorum, & qui fecit in oculis noſtris ſigna magna iſta. *Th.* e domo ſervorum, & quæcumque fecit nobis ſigna magna hæc. *In LXX. vacat. Vulg. de domo ſervitutis, fecitque videntibus nobis ſigna ingentia.*

19. *H.* Deus æmulator ipſe. *S.* & Deus æmulator eſt iſte. *LXX.* & zelans hic. *Vulg. & fortis æmulator eſt.*

22. *H. Th.* & dixerunt, Teſtes. *In LXX. vacat. Vul. reſponderuntque, Teſtes.*

23. *Hebr.* deos alienigenæ, qui in interiori veſtro. *LXX.* deos alienos, qui in vobis. *Alius*, deos alienigenarum, qui in vobis. *Vulg. deos alienos de medio veſtri.*

24. *Heb. Alius*, *Vulg.* Domino Deo noſtro. *LXX.* Domino.

25. *Heb.* Sechem. *LXX.* Selo. *Alius*, Sychem. *Vulg. Sichem.*

26. *H. S. Vul.* ſubter quercum. *A.* ſub quercu. *LXX.* ſub terebintho.

27. *Heb. LXX. Vulg.* in teſtimonium. *Alius*, teſtificans.

28. *H.* in hæreditatem ſuam. *LXX.* in locum ſuum. *Alius*, in civitatem ſuam. *Vul. in poſſeſſionem ſuam.*

30. *H. & Alius*, hæreditatis ejus. *LXX.* fortis ſuæ. *Vulg. poſſeſſionis ſuæ.*

33. *Poſt hæc verba*, in monte Ephraïm. *Baſil.* Hucuſque Hebraïcum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Joſue.

v. 1. & 25. Αλλος, Συχέμ, Baſil. & ſic Hebræus.

v. 3. Αλλος, ἐν πάσῃ τῇ γῇ Χαναάν. Baſil.

v. 9. Αλλ. υἱὸν βαιώρ. Baſil.

v. 10. Αλλος, εὐλογῶν εὐλόγησεν. Baſil.

v. 12. Αλλος, καὶ ἐξέβαλεν αὐτούς. Sic quædam Exemplaria.

v. 15. Αλλ. ἕλεσθε. Baſil.

v. 17. Θ. ἐξ οἴκου δούλων, καὶ ὅσα, &c. Baſil.

v. 19. Σ. καὶ Θεὸς ζηλωτής ἐστιν οὗτος. Ex Druſio.

v. 22. Αλλος, καὶ εἶπαν, μάρτυρες. Baſil. & Druſius.

v. 23. Αλλος, θεοὺς τῶν ἀλλοφύλων, τῶν ἐν ὑμῖν. Sic Baſil. in textu, ad marginem vero, ut Edit. Rom. τὸ O.

v. 24. Αλλος, κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Sic Baſil. LXX. deficiunt.

v. 26. A. ὑποκάτω τῆς δρυός. Σ. ὑπὸ τὴν δρῦν. Ita Baſil. Apud Druſium, A. Σ. τῆς δρυός.

v. 27. Αλλος, μαρτυροῦν Baſil.

v. 28. Αλλος, εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ. Baſil.

v. 30. Αλλος, τῆς κληρονομίας αὐτοῦ. Baſil.

v. 33 Hæc nota Codicis Baſilienſis monet, ea quæ in LXX feruntur, nimirum, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λαβόντες οἱ υἱοὶ Ισραὴλ τὴν κιβωτὸν, &c. adjecta fuiſſe, nec in Hebræo haberi.

Digitized by Google

IN LIBRUM JUDICUM.

ADMONITIO.

Magnam lectionum ſylvam nobis ſuppeditavit Codex Baſilienſis, qui deſinit in Caput XIX. Judicum, ac plerumque concordat cum Mſ. Alexandrino. Alii Libri tum Mſſ. tum Editi, quibus ſum uſus, hi ſunt.

Variæ Lectiones Codicis Alexandrini in Polyglotto Anglicano editæ.

Folium vetuſtiſſimi Codicis uncialı charactere annorum plus quam 1100. *ſine accentibus & ſpiritibus, cum obelis & aſteriſcis, qui dono olim mihi oblatus eſt a Dom. DeſmareZio.*

Codex Regius 1825.
Cod. Reg. 1872.
Cod. Reg. 1858.
Euſebius & Hieronymus de locis Hebraïcis.
Theodoretus editus anno 1642.
Procopius in Heptateuchum.
Jo. Erneſti Grabe Editio.
Notæ Edit. Romanæ & Druſii.

JUDICUM,

CAPUT PRIMUM.

ביהוה 1. Ο. διὰ τοῦ κυρίου. Ἄλλος, παρὰ τοῦ κυρίου. Ἄλλος, ἐν κυρίῳ.

בו Ο. πρὸς αὐτούς. Ἄλλος, ἐν αὐτῷ.

יעלה 2. Ο. ἀναβήσεται. Ἄλλος, ἡγήσεται.

נלחם בכנעני 3. Ο. παραταξώμεθα πρὸς τοὺς Χαναναίους. Ἄλλος, πολεμήσωμεν ἐν τῷ Χαναναίῳ.

בידם 4. Ο. Θ. ἐν χειρὶ αὐτῶν. Ο. ἄλλως, εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν.

ויכום Ο. Θ. ἐπάταξαν αὐτούς. Ο. ἄλλως; ἔκοψαν αὐτούς.

וימצאו 5. Ο. Θ. καὶ κατελάβοσαν. Ο. ἄλλως, καὶ εὗρον.

וילחמו בו Ο. παρετάξαντο πρὸς αὐτόν. Θ. Ο. ἄλλως, ἐπολέμησαν ἐν αὐτῷ.

ויכו Ο. ἔκοψαν Θ. Ο. ἄλλως ἐπάταξαν.

ויביאהו 7. Ο. καὶ ἄγουσιν αὐτόν. Ἄλλος, καὶ ἤγαγον αὐτόν.

בירושלם 8. Ο. τὴν Ἱερουσαλήμ. Θ. Ο. ἄλλ. ἐν Ἱερουσαλήμ.

9. Vide Notam.

לפנים 10. Ο. ἔμπροσθεν. Ἄλλος, τὸ πρότερον.

1. Heb. *Alius*, in Domino. *LXX.* per Dominum. *Alius*, a Domino. *Vulg. Dominum.*

Heb. Alius, in eo. *LXX.* adverſus eos. *In Vulg. vacat.*

2. *Heb. LXX. Vul.* aſcendet. *Alius*, ducet.

3. *Hebr.* propugnabimus in Chananeum. *LXX.* inſtruamus exercitum contra Chananæos. *Alius*, pugnemus in Chananæum. *Vul. pugna contra Chananæum.*

4. *H. LXX. Th. Vulg.* in manu eorum. *LXX. aliter*, in manus eorum.

H. LXX. Th. Vul. & percuſſerunt eos. *LXX aliter*, & conciderunt eos.

5. *H. LXX. aliter*, *Th.* & invenerunt. *LXX.* & aſſecuti ſunt. *Vulg. inveneruntque.*

Heb. & pugnaverunt in eum. *LXX.* aciem ſtruxerunt adverſus eum. *Th. LXX. aliter*, pugnaverunt in eo. *Vul. & pugnaverunt contra eum.*

Heb. Th. LXX. aliter, *Vulg.* & percuſſerunt. *LXX.* conciderunt.

7. *H. Alius*, & adduxerunt eum. *LXX.* & adducunt eum. *Vul. adduxeruntque eum.*

8. *H. Th. LXX. aliter*, in Jeruſalem. *LXX. Vul.* Jeruſalem.

10. *H.* ad facies, *melius*, ante. *LXX.* ante. *Alius*, prius. *Vul. antiquitus.*

וילך 11. O. καὶ ἀνέβησαν. Αλλος, καὶ ἐπορεύθησαν.

קרית־ספר O. Καριαθσεφέρ. Αλλος, Καριασσωφάρ. Αλλος, πόλις γραμμάτων.

ממנו 13. Αλλος, ὑπὲρ αὐτόν. In O. vacat.

בבואה 14. O. ἐν τῇ εἰσόδῳ αὐτῆς. Αλλος, ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτήν.

מעל החמור O. ἀπὸ τοῦ ὑποζυγίου. Ἄλλος, ἐπάνω τοῦ ὑποζυγίου.

גלת מים 15. Σ. ἀρδείαν ὕδατος. O. λύτρωσιν ὕδατος.

את גלת עלית ואת גלת תחתית A. τὴν Γολγὼθ ἄνω, καὶ τὴν Γολγὼθ κάτω. Σ.... ἀρδείας πεδινῶν. Σ. ἄλλως, κτῆσιν ἐν ὑψηλοτέροις, καὶ κτῆσιν ἐν κοιλοτέροις. O. λύτρωσιν μετεώρων καὶ λύτρωσιν ταπεινῶν.

16. O. Ἰοθὸρ. Αλλος, Ἰωβάδ.

חתן O. γαμβροῦ. Αλλος, πενθεροῦ.

את־בני יהודה O. μετὰ τῶν υἱῶν Ἰούδα. Αλλος, πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰούδα.

וילך Αλλος, καὶ ἐπορεύθησαν. In O. vacat.

ויחרימו אותה 17. A. καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτήν. O. καὶ ἐξωλόθρευσαν αὐτούς. Αλλος, καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτήν, καὶ ἐξωλόθρευσαν.

חרמה O. ἀνάθεμα. Αλλος, ἐξολόθρευσις.

18. O. ὅρια. Αλλ. ὅριον.

כי לא להוריש 19. O. ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξολοθρεῦσαι. Αλλος, καὶ οὐκ ἐκληρονόμησαν. Αλλος, ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν κληρονομῆσαι.

כי רכב ברזל להם Αλλοι, καὶ ἅρματα σιδηρᾶ αὐτοῖς. O. ὅτι Ῥηχὰβ διεστείλατο αὐτοῖς.

ויורש 20. O. ἐκληρονόμησε. Αλλος, ᾠκοδόμησε.

ויורש משם את־שלשה בני הענק Αλλος, καὶ ἐξῆρεν ἐκεῖθεν τοὺς τρεῖς υἱοὺς Ἐνάκ. O. καὶ ἐκληρονόμησεν ἐκεῖθεν τὰς τρεῖς πόλεις τῶν υἱῶν Ἐνάκ.

לא הורישו 21. O. οὐκ ἐκληρονόμησαν. Αλλος, οὐκ ἐξῆραν.

ויעלו בית־יוסף גם־הם בית־אל 22. O. καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ Ἰωσὴφ καί γε αὐτοὶ εἰς Βαιθήλ. Αλλος, καὶ προσελεύσαντο οἶκος Ἰωσὴφ Βαιθήλ. Αλλος, καὶ κατεσκέψαντο οἱ υἱοὶ Ἰωσὴφ τὴν Βαιθήλ. Αλλος, καὶ κατεσκόπησαν οἱ υἱοὶ Ἰωσὴφ τὴν Βαιθήλ.

11. *Hebr.* & ivit. *LXX* & aſcenderunt. *Alius*, & profecti ſunt. *Vulg. atque inde profectus abiit.*

Hebr. Cariath ſepher. *LXX. Vul.* Cariathſepher. *Alius*, Cariaſſophar. *Alius*, civitas literarum.

13. *H.* ab eo. *Alius*, præ eo. *In LXX. & Vulg. vacat*

14. *H. Alius*, in intrando ipſam. *LXX.* in ingreſſu ejus. *Vul. pergentem in itinere.*

H. deſuper aſino. *LXX.* de ſubjugali. *Alius*, ſuper ſubjugali. *Vul. in aſino.*

15. *Heb.* ſcaturigines aquarum. *S.* irrigationem aquæ. *LXX.* redemptionem aquæ. *Vul. irriguam aquis.*

Heb. ſcaturigines ſuperioris partis, & ſcaturigines inferioris partis. *A.* Golgoth ſuperiorem, & Golgoth inferiorem. [*S.*... irrigationem campeſtrium.] *S. aliter*, poſſeſſionem in ſublimioribus, & poſſeſſionem in inferioribus. *LXX.* redemptionem ſublimium, & redemptionem humilium. *Vul. irriguum ſuperius, & irriguum inferius.*

16. *LXX.* Jothor. *Alius*, Jobad.

Hebr. & Alius, ſoceri. *LXX.* affinis. *Vulg. cognati.*

H. LXX. Vul cum filiis Juda. *Alius*, ad filios Juda.

H. & ivit. *Alius*, & profecti ſunt. *In LXX. & Vulg. vacat.*

17. *H. A.* & deleverunt eam. *LXX.* & exterminaverunt eos. *Alius*, & deleverunt eam, & exterminaverunt. *Vulg. & interfecerunt eum.*

H. Horma. *LXX.* anathema. *Alius*, exterminationem. *Vulg. Horma, id eſt, anathema.*

18. *LXX.* termini. *Al.* terminus.

19. *H.* quia non ad expellendum. *LXX.* quoniam non potuerunt exterminare. *Alius*, & non poſſederunt. *Alius*, quia non potuerunt poſſidere. *Vulg. nec potuit delere.*

H. & Alii, quia currus ferrei ipſis. *LXX.* quia Rechab diviſerat eis. *Vulg. quia falcatis curribus abundabant.*

20. *H.* & expulit. *LXX.* hæreditavit. *Alius*, ædificavit. *Vulg. delevit.*

H. & expulit inde tres filios Enac. *Alius*, *& extulit inde tres filios Enac. *LXX.* & hæreditavit inde tres civitates filiorum Enac. *Vulg. qui delevit ex ea tres filios Enac.*

21. *H.* non expulerunt. *LXX.* non hæreditaverunt. *Alius*, non extulerunt, *Vulg. non deleverunt.*

22. *Heb.* & aſcenderunt domus Joſeph etiam ipſi Bethel. *LXX.* & aſcenderunt filii Joſeph, & utique ipſi in Bæthel. *Alius*, & ſe receperunt domus Joſeph Bæthel. *Alius*, & inſpexerunt filii Joſeph Bæthel. *Alius*, & exploraverunt filii Joſeph Bæthel. *Vulg. Domus quoque Joſeph aſcendit in Bæthel.*

ויתורו־בית־יוסף בבית־אל 23. Ο. καὶ παρενέβαλον καὶ κατεσκέψαντο Βαιθὴλ. Ἄλλος, καὶ παρενέβαλον οἶκος Ἰωσὴφ κατὰ Βαιθὴλ. Ἄλλος, κατεσκέψαντο οἱ υἱοὶ Ἰωσὴφ τὴν Βαιθὴλ.

איש יוצא 24. Ο. ἀνὴρ ἐξεπορεύετο. Ἄλλος, ἄνδρα ἐκπορευόμενον.

וילך 26. Ο. καὶ ἐπορεύθη. Ἄλλος, καὶ ἀπῆλθεν.

ולא הוריש 27. Ο. οὐκ ἐξῆρε. Ἄλλος, οὐκ ἐκληρονόμησε.

ואת־בנתיה Ο. καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, καὶ τὰ περίοικα. Ἄλλος, καὶ τὰ περιχώρια.

וישם 28. Ο. Θ. καὶ ἔθετο. Ο. ἄλλως, καὶ ἐποίησε.

נהלל 30. Ο. Δωμανά. Θ. Νααλά. Ο. ἄλλως, Εναμμάν.

עכו 31. Ο. Ακχώ. Ἄλλος, Πτολεμαΐδα.

רחב Ο. Ερεώ. Ἄλλος, Ερεώρ. Ἄλλος, Ῥὼθ.

חרס 35. Ο. τοῦ ὀστρακώδους. Ἄλλος, τοῦ μυρσινῶνος.

Ο. ἐν ᾧ αἱ ἄρκτοι, καὶ ἐν ᾧ αἱ ἀλώπεκες. Ἄλλος, ὅ οἱ ἄρκτοι καὶ αἱ ἀλώπεκες.

באילון ובשעלבים Οἱ λοιποὶ, ἐν Αιλὼν καὶ ἐν Σαλαβεὶν. Ο. ἐν τῷ Μυρσινῶνι καὶ ἐν Θαλαβεὶν.

23. *Heb.* & explorari fecerunt domus Joſeph in Bethel. *LXX.* & caſtrametati ſunt, & exploraverunt Bæthel. *Alius*, & caſtrametati ſunt domus Joſeph contra Bæthel. *Alius*, conſiderunt filii Joſeph Bæthel. *Vul. nam cum obſiderent urbem.*

24. *H. Alius*, virum egredientem. *LXX.* vir egrediebatur. *Vulg. virum egredientem.*

26. *Heb.* & ivit. *LXX.* & profectus eſt. *Alius*, *& Vulg.* & abiit.

27. *Heb.* & non expulit. *LXX.* non abſtulit. *Alius*, non hæreditavit. *Vulg. non delevit.*

Hebr. & filias ejus. *LXX.* & filias ejus, & adjacentia ejus. *Alius*, & agros ejus. *Vulg. cum viculis ſuis.*

28. *Heb. LXX. Th.* & poſuit. *LXX. aliter*, & fecit. *Vulg. fecit.*

30. *Heb.* Nahalol. *LXX.* Domana. *Th.* Naala. *LXX. aliter*, Enamman. *Vulg. Naalol.*

31. *Hebr.* Accho. *LXX. Vul.* Accho. *Alius*, Ptolemaïdem.

Heb. Rehob. *LXX.* Ereo. *Alius*, Ereor. *Alius*, Ruth. *Vul. Rohob.*

35. *H.* Cheres. *LXX.* teſtaceo. *Alius*, myrteti. *Vul. Hares.*

LXX. in quo urſi & in quo vulpes. *Alius*, ubi urſi & vulpes. *In Heb. & Vulg. abeſt hic locus.*

Hebr. in Ajalon, & in Sahalbim. *Reliqui*, in Ælon, & in Salabin. *LXX.* in myrteto & in Thalabin. *Vul. in Aialon & Salebim.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Judicum.

v. 1. Ἄλλος, περὶ τοῦ κυρίου. Ἄλλος, ἐν κυρίῳ. Ita Baſilienſis Codex. Monendum autem, illas Baſilienſis lectiones frequentiſſime cum Mſ. Alexandrino concordare.

Ibid. Baſilienſis in textu habet, ἐν αὐτῷ. Ad marg. vero πρὸς αὐτοὺς, ut alterius Interpretis lectionem.

v. 2. Ἄλλος, πολεμήσομεν ἐν τῷ Χαναναίῳ. Sic Baſil. Videtur autem eſſe lectio Theodotionis, qui literam e veſtigio ſequitur hic, ut infra, v. 5.

v. 4. Ο. Θ. ἐν χειρὶ αὐτῶν. Hæc lectio, ut putamus, ad Hebraicam veritatem ſecundum Theodotionem correcta fuerat ab Origene in Editione τῶν Ο. Hexaplari. Vetus autem lectio LXX. Interpretum erat, εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν.

Ibid. Ο. Θ. ἐπάταξαν. Ο. ἄλλως, ἔκοψαν. Sic Baſil. Prior ſecundum Theodotionem in LXX. emendata fuerat.

v. 5. Ο. καὶ κατέλαβον. Θ. Ο ἄλλως, καὶ εὗρον. Baſil.

Ibid. Θ. Ο. ἄλλως, ἐπολέμησαν ἐν αὐτῷ. Vide ſupra, v. 2.

Ibid. Θ. Ο. ἄλλως, ἐπάταξαν. Baſil.

v. 7. Ἄλλος, καὶ ἤγαγον αὐτόν. Baſil.

v. 8. Ο. Θ. ἐν Ἱερουσαλήμ. Baſil.

v. 9. In hæc verba καὶ τὴν πεδινήν. Baſil. hæc notat, ὑδρίο τῶν τεσσάρων, τὰ περιττεύοντα, καὶ τὰ πρὸς ἀναλογίαν, quo ſignificatur ex quatuor Interpretibus, Α. Σ. Ο. Θ: neminem habere, τὰ περιττεύοντα, καὶ τὰ πρὸς ἀναλογίαν, quæ videlicet lectio ferebatur in aliqua Editione.

v. 10. Baſil. habet, τὸ πρότερον, in textu, ad marg. vero, ἔμπροσθεν.

v. 11. Ἄλλος, καὶ ἐπεστράφησαν. Baſil.

Ibid. Ἄλλος, Καριασσεφάρ. Ἄλλος, πόλις γραμμάτων, Baſil. tacitis Interpretibus.

v. 13. Ἄλλος, ὑπὲρ αὐτόν. Baſil.

v. 14. Ἄλλος, ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτήν. Baſil.

Ibid. ἐπὶ ὃ τοῦ ὑποζυγίου Ita Baſilienſis, qui in hæc verba hanc notam ſæpius infra repetitam adjicit hac forma, διωρθ' ω πασ χω διωρθ' ω, quæ quomodo legi & intelligi debeant nondum ſatis compertum habemus. Nam hujuſmodi notæ numquam explicantur in Codice Baſilienſi, ubi ſolùm obſervatæ nobis fuerunt. Quod de illis conjectura aſſequi potuimus, hic breviter explanabimus. διωρθ, i. eſt, διώρθωσα, *correxi, emendavi*. Sic legitur apud Scholiaſten Mſ. RR. PP. Jeſuitarum, Ezech. cap. 45. v. 12. Ου, eſt, οὕτως, *ſic*, πασ, i. πάντες, χω, χωρίς. Ita ut nota integra ſic legatur, διώρθωσα οὕτως, πάντες χωρίς, i. *emendavi ſic. Omnes ſeorſim.* Illud vero ſignificat, Scholiaſten ipſum ſic emendaſſe, omneſque Editiones ſic habere ſeparatim, id eſt, ſeorſim poſitas, non vero eas quæ in Hexaplis collectæ erant, ubi aliquæ mutationes invectæ fuiſſe videntur, ut fuſius diximus in Præliminaribus.

v. 15. Σ. ἀρδείαν ὕδατος. V. notam ſequentem.

Ibid. Α. τὴν Γολγὼθ ἄνω, &c. Hic in utroque, Aquila videlicet atque Symmacho lectionum varietas occurrit. Nam lectionem Aquilæ ſic tacito nomine profert Baſilienſis, τὴν Γολγὼθ ἄνω, καὶ τὴν Γολγὼθ κάτω. Apud Procopium vero p. 497. *Aquylas* (ſic) *vero ait*, *Gollath ſuperiorem*, *& Gollath inferiorem*. Legerit ergo Procopius, Γολλάθ, vel, Γωλλάθ, quæ lectio magis

Digitized by Google

quadrat cum Hebraïco גלת quam Γελγώθ. Lectionem vero Symmachi ſic effert Theodoretus, οἱ περὶ τὸν Σύμμαχον, ἀρδείαν ὕδατος, καὶ ἀντὶ τῶν ταπεινῶν, πεδινῶν ἡρμήνευσαν. Hinc Druſius illud, גלת תחתית ſecundum Symmachum ſic interpretandum putat, ἀρδείαν πεδινῶν. Baſilienſis autem Codex, longe diverſam & pleniorem Symmachi interpretationem exhibet, nempe, Σ. κλῆσιν ἐν ὑψηλοτέροις, καὶ κλῆσιν ἐν κοιλοτέροις. Quæ lectio a Procopio confirmatur, cujus Interpres ita vertit: *Symmachus expoſuit, poſſeſſionem in ſuperioribus, & poſſeſſionem in inferioribus.* Hæc lectio magis arridet.

v. 16. O. Ἰοθόρ. Αλλος, Ἰωβάδ. Baſil. Neutrum in Hebræo legitur.

Ibid. Αλλος, πενθεροῦ. Baſil. Vocem חתן ita vertit Symmachus, Exod. 3. 1. & 18. 1. & 5.

Ibid. Αλλος. πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰούδα. Baſil.

Ibid. Αλλος, καὶ ἐπορεύθησαν. Baſil.

v. 17. A. καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτήν. Sic Druſius, qui hanc notam habet. *Hoc legitur in nonnullis Editionibus, τῶν O. Nempe ex Aquila deſumptum Librarius textui Vulgato inſeruerat. Vide notas ad Frag. Deut.* 3. 6. Αλλος, καὶ ἀνεθεμάτισαν αὐτήν, καὶ ἐξωλόθρευσαν. Hæc lectio eſt Codicis Alexandrini.

Ibid. Αλλος, ἐξωλόθρευσεν. Sic Baſil. ad marg. & Alexandrinus Codex.

v. 18. Baſil. τὸ ὅριον, cum hac nota, παρ' χω διωρθ' ου. de qua ſupra ad verſ. 14.

v. 19. Αλλος, καὶ ἐκ ἐκληρονόμησαν, &c. Has lectiones habet Baſilienſis. Poſtrema cum Codice Alexandr. quadrat.

Ibid. Sic quidam Mſſ. καὶ ἅρματα σιδηρᾶ αὐτοῖς.

v. 20. Αλλος, ᾠκοδόμησεν. Sic Baſil. qui hanc notam adjicit. διωρθ ου, id eſt, ut videtur, διωρθωμένον οὕτως. V. ſupra v. 14.

v. 21. Αλλ. καὶ ἐξῆρεν. Sic Baſil. cum hac nota παρ.

v. 22. Trium lectiones tacitis Interpretum nominibus adfert Baſilienſis.

v. 23. Αλλος, καὶ παρενέβαλον. Baſil.

v. 24. Αλλ. ἐκπορευόμενον. Baſil. cum hac nota. διωρθ' ου παρ' χω. Vide ſupra v. 14.

v. 26. καὶ ἀπῆλθεν. Baſil. cum eadem nota & Alex.

v. 27. Αλλ. ἐκ ἐκληρονόμησεν. Alex. & Baſil. cum hac nota, παρ' χω. Vide ſupra, v. 14.

Ibid. Αλλος, καὶ τὰς περιοίκια. Sic cum Codice Alex. Baſilienſis, qui in eodem verſu ter notat, καὶ, legi ab aliis pro οὐδὲ, hac addita nota ad ſingulos, παρ' χω. V. ſupra v. 14.

v. 28. O. Θ. καὶ ἰθιοῦ. Sic Baſil. cum hac nota ad marg. O' Θ' παρ' χω διωρθ' ου. Vide ſupra v. 14.

v. 30. Θ. Νααλώ. O. ἄλλως, Ενάμμαν. Baſil.

v. 31. Αλλος, Πτολεμαΐδα. Baſil.

Ibid. Αλλος, Ερεώφ. Sic Baſil. in textu, ad marg. vero Ροώβ. Cod. Alex. Ρωβ. Grabe, Ροώβ. β. & β. frequenter confunduntur apud Græcos.

v. 33. Baſil ad marg. οὐδὲ τοὺς, cum hac nota ſic poſita,

παρ' χω.

διωρ ου.

Vide ſupra v. 14.

v. 35. Αλλος, τοῦ μυρσινῶνος. Baſil. Hic duplicem verſionem exhibent LXX.

Ibid. οὗ οἱ ἄρκοι καὶ αἱ ἀλώπεκες. Baſil.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἐν Αἰλὼν, καὶ ἐν Σαλαβείν. Sic Baſilienſis cum hac nota, παρ' χω διωρθ' ου, Vide ſupra v. 14.

CAPUT II. JUDICUM.

1. Poſt, πατράσιν ὑμῶν, additur, τοῦ δοῦναι ὑμῖν.

התצון 2. O. καθελεῖτε. Αλλος, κατασκάψατε.

לא־אגרש אותם 3. O. οὐ μὴ ἐξάρω αὐτούς. O. ἄλλως, οὐ προσθήσω μετοικῆσαι τὸν λαὸν ὃν εἶπα τοῦ ἐξᾶραι.

ויבכו ויקראו שם־המקום ההוא בכים 4. Σ. O. καὶ ἔκλαυσαν, καὶ ἐπωνόμασαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου κλαυθμῶνες. Θ. διὰ τοῦτο ἐκάλεσαν. Αλλος, διὰ τοῦτο ἐκλήθη.

אחרי יהושע 7. Πάντες, μετὰ Ἰησοῦ.

בתמנת־חרס 9. Πάντες, ἐν Θαμναθαρές.

נאספו 10. O. προσετέθησαν. Αλλος, συνήχθησαν.

בעיני 11. O. ἐνώπιον. Αλλος, ἐναντίον.

העמים 12. Σ. ἐθνῶν. O. Θ. λαῶν.

לבעל 13. O. τῇ Βαάλ. Θ. τῷ Βαάλ.

2. HEb. diruetis. *LXX.* deſtruetis. *Alius*; ſuffodite. *Vul. ſubverteretis.*

3. *H.* non expellam eos. *LXX.* non auferam eos. *LXX. aliter*, non adjiciam tranferre populum, quem dixi me expulſurum. *Vulg. nolui delere eos,*

4. *Heb.* & fleverunt, vocaveruntque nomen loci ipſius, Bochim. *S. LXX.* & fleverunt, & vocaverunt nomen loci illius, planctus. *Th.* propter hoc vocaverunt. *Alius*, propter hoc vocatum eſt. *Vulg. & fleverunt. Et vocatum eſt nomen loci illius, locus flentium, ſive lacrymarum.*

7. *Heb.* poſt Joſue. *Omnes*, poſt Jeſum, *vel*, cum Jeſu. *Vul. poſt eum.*

9. *Heb.* in Thamnath Heres. *Omnes*, in Thamnathares. *Vulg. in Thamnathſare.*

10. *Heb.* collecti ſunt. *LXX.* appoſiti ſunt. *Alius*, congregati ſunt. *Vulg. generatio congregata eſt.*

11. *Hebr.* in oculis. *LXX.* coram. *Alius*, *Vulg.* in conſpectu.

12. *Heb. LXX. Th. Vulg.* populorum. *S.* gentium.

13. *H.* Bahal. *LXX.* Baal. *fem. Th.* Baal. *maſc. Vulg. Baal.*

ביד 14. Σ. Θ ἐν χειρί. O. Εἰς τὰς χεῖρας.

לעמד עוד O. ἔτι ἀντιστῆναι. Αλλος ἔτι στῆναι.

יצאו 15. O. ἐπορεύοντο. Αλλος, ἐξεπορεύοντο. Αλλος, ἐξεπόρνευσαν. Αλλος, ἐπόρνευον.

16. O. ἔσωσεν αὐτούς.

אחרי אלהים אחרים 17. O. ὀπίσω θεῶν ἑτέρων. Αλλ. ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων.

מצות Οἱ λοιποὶ, τὰς ἐντολάς. O. τῶν λόγων.

וכי 18. O. καὶ ὅτι. Αλλ. καὶ ὅτε. Αλλ. Εἴποτε.

אחרי אלהים אחרים 19. O. ὀπίσω θεῶν ἑτέρων. Αλλος, ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων.

בם 22. O. ἐν αὐτοῖς. Αλλος, δι' αὐτῶν.

14. *Heb. S. Th*, in manu. *LXX. Vulg.* in manus.

Heb. Alius, ultra ſtare. *LXX. Vulg.* ultra reſiſtere.

15. *Heb.* egrediebantur. *LXX.* ibant. *Alius*, exibant. *Alii*, fornicabantur. *Vul. quocumque pergere voluiſſent.*

16. *LXX.* ſalvavit eos.

17. *Hebr. Alius*, poſt deos alienos. *LXX.* poſt deos alios. *Vulg. cum diis alienis.*

Hebr. Reliqui, præcepta. *LXX.* verba. *Vulg. mandata.*

18. *H. Alius*, & cum. *LXX.* & quia. *Alius*, ſi quando. *Vulg. cumque.*

19. *H. & Alius*, poſt deos alienos. *LXX.* poſt deos alios. *Vulg. ſequentes deos alienos.*

22 *Hebr. LXX.* in eis. *Alius*, per eas. *Vulg. in ipſis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Judicum.

v. 1. τοῦ δοῦναι ὑμῖν. Hæc in Hebraïco non exſtant, ſed habentur in Cod. Alex. & in Baſilienſi cum hac nota, παρ' χω. Vide ſupra cap. 1. v. 14.

v. 2. Αλλος, κατασκάψατε. Baſil.

v. 3. O. ἄλλως, οὐ προσθήσω μετοικίσαι, &c. Sic Baſil. & Cod. Alex. qui legit μετοικίσαι.

v. 4. Σ. O. ἐν τῷ λαλῆσαι, &c. Baſil. Θ. ὡς τοῦ ἐλάλησεν, &c. Sic idem cum hac nota, παρ' χω. Vide ſupra cap. 1. v. 14.

v. 7. Baſil. παρ' i. πάντες, μετὰ Ἰησοῦ.

v. 9. Baſil. παρ' ου i. ut putamus, πάντες οὕτως, ἐν Θαμναθαρές. Sic item Cod. Alexand.

v. 10. Baſil. in textu, συνήχθησαν, ad marg. προσετέθησαν.

v. 11. Baſil. ἐνώπιον, in textu, ἐναντίον, ad marg.

v. 12. Baſil. ὠργίσθη. Σ. ου, i. ut videtur, Σ. οὕτως. O, Θ. λαόν.

v. 13. Baſil. in textu, τῷ Βαὰλ, ad marg. vero ſic,
Θ. τῷ. O. τῇ.
O. χω. Θ. ου.
Vide ſupra cap 1. v. 14.

v. 14. Σ. Θ. ἐν χειρί. Baſil.

Ibid. Αλλ. ἔτι στῆναι. Baſil.

v. 15. ἐξεπορεύοντο. Sic Baſil. in textu. Reliquas vero lectiones ad marginem habet, & duabus lineis infra, O. Θ. χω. V. ſupra, cap. 1. v. 14.

v. 16. Ad, ἔσωσεν αὐτούς, Baſilienſis notat. O. μόνοι, ſic.

v. 17. & 19. Αλλ. ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων. Baſil.

v. 22. Αλλος, δι' αὐτῶν. Baſil.

JUDICUM. CAPUT III.

1. לנסות Συμ. ἀσκῆσαι. O. ὥστε πειράσαι.

רק אשר־לפנים לא ידעום 2. O. πλὴν οἱ ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἔγνωσαν αὐτά. Αλλος, παντελῶς γὰρ οἱ ἔμπροσθεν αὐτῶν ἀνεπιστήμονες ἦσαν τῶν τοιούτων.

3. פלשתים O. Θ. Φυλιστιείμ. O. ἄλλως, ἀλλοφύλων.

לבוא חמת A. εἴσοδος Εμάθ. O. Λαβωεμάθ.

ביד 8. O. ἐν χειρί. Αλλος, εἰς χεῖρας.

ארם נהרים O. ποταμῶν Συρίας. Αλλος, Μεσοποταμίας.

בעיני 12. O. ἐναντίον. Αλλος, ἐνώπιον.

וישלחו 15. Πάντες, ἐξαπέστειλαν.

גמד ארכה 16. A, Σ. σπιθαμῆς παλαιστιαῖον.

1. **H**Eb. ad tentandum. *S.* ut exerceret. *LXX.* ut tentaret. *Vulg. ut erudiret.*

2. *H.* tantum qui antea non cognoverant ea. *LXX.* verum qui ante illos neſcierunt illas. *Alius*, omnino enim qui ante illos erant, ignari erant talium. *Vulg. & haberent conſuetudinem præliandi.*

3. *Heb.* Peliſtim. *LXX. Th.* Phyliſtiim. *LXX. aliter*, alienigenarum. *Vulg. Philiſthinorum.*

Hebr. ad ingrediendum Chamath. *A.* ingreſſus Emath. *LXX.* Laboemath. *Vulg. ad introitum Emath.*

8. *H. LXX.* in manu, *Alius, & Vul.* in manus.

Heb. Aram Naharaim. *LXX.* Syriæ fluviorum. *Alius, & Vul.* Meſopotamiæ.

12. *Heb.* in oculis. *LXX.* coram. *Alius*, & *Vulg.* in conſpectu.

15. *Omnes*, miſerunt.

16. *Hebr.* cubitus longitudo ejus. *A. S.* pugni

O. Θ. σπιθαμῆς τὸ μῆκος αὐτῆς. Αλλος, δρακὸς τὸ μῆκος αὐτῆς.

מתחת למדיו O. ὑπὸ τὸν μανδύαν. Αλλος, ἔνδυμα.

בריא 17. A. πιμελής. Σ. παχύς. O. ἀστεῖος.

נשאי 18. O. τοὺς φέροντας. Αλλος, τοὺς αἴροντας.

הפסילים 19. Θ. καὶ οἱ λοιποὶ, γλυπτῶν. O. ἀνδρῶν.

אשר את־הגלגל O. τῶν ἐν Γαλγάλ. Θ. τῶν μετὰ τοῦ Γαλγάλ.

ויאמר הס ויצאו מעליו כל־העמדים עליו ואהוד בא אליו והוא ישב בעלית 20. Σ. ὁ δὲ εἶπεν, σίγα, ἀποπεμψαμένου δὲ αὐτοῦ πάντας τοὺς παρεστῶτας αὐτῷ, εἰσῆλθεν πρὸς αὐτὸν ὁ Ααώδ καθημένου κατὰ μόνας. O. καὶ εἶπεν Εγλώμ πρὸς αὐτὸν, σιώπα. καὶ ἐξαπέστειλεν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ πάντας τοὺς ἐφεστῶτας ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ Αὼδ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐν τῷ ὑπερῴῳ. O. ἄλλως, καὶ εἶπεν Εγλώμ πᾶσιν, ἐκ μέσου. καὶ ἐξῆλθον ἀπ᾽ αὐτοῦ πάντες οἱ παρεστηκότες αὐτῷ. Θ. πᾶσιν, ἐκ μέσου, καὶ ἐξήγαγεν ἀπ᾽ αὐτοῦ.... οἱ παρεστηκότες αὐτῷ.

בבטנו 21. O. ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ. Αλλος, εἰς τὴν κοιλίαν Εγλώμ.

ויבא 22. O. ἐπεισήνεγκεν. Αλλος, ἐπεισήγαγεν.

הלהב O. φλογός. Αλλος, αἰχμῆς.

אהוד 23. O. Αώδ. Αλλος, Ααώδ. Et ſic ſemper.

המסדרונה A. προστάδα. Σ. εἰς τὰ πρόθυρα. O. τὴν προστάδα.

נעלות 24. O. ἐσφηνωμένας. Αλλος, ἀποκεκλεισμένας.

אך מסיך הוא את־רגליו O. μήποτε ἀποκενοῖ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Αλλος, μήποτε πρὸς δίφρους κάθηται.

ויחילו עד־בוש 25. O. καὶ ὑπέμειναν ἕως ᾐσχύνοντο. Αλλος, καὶ προσέμειναν αἰσχυνόμενοι.

בעת ההיא 29. O. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Αλλος, ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.

ותכנע 30. O. ἐνετράπη. Αλλος, ἐταπεινώθη.

ענת 31. O. Δινάχ. Αλλος, Λινάθ. Αλλος, Ανάθ.

במלמד הבקר Σ. ἐχέτλῃ τῶν βοῶν. O. ἀροτρόποδι τῶν βοῶν. Αλλος, ἐκτὸς μόσχων τῶν βοῶν.

palmaris. *LXX. Th.* palmi longitudo ejus. *Al.* pugni longitudo ejus. *Vul. longitudinis palmæ manus.*

Hebr. de ſub veſtibus ejus. *LXX.* ſub ſagó. *Alius*, indumento. *Vulg. ſubter ſagum.*

17. *Heb. A.* pinguis. *S. Vul.* craſſus. *LXX.* urbanus.

18. *Heb. LXX.* ferentes. *Alius*, geſtantes. *Vul. vacat.*

19. *Heb. Th. & Reliqui*, a ſculptilibus. *LXX.* viris. *Vulg. ubi erant idola.*

Heb. quæ cum Ghalgal. *LXX.* quæ in Galgal. *Th.* quæ cum Galgal. *Vulg. de Galgalis ubi erant idola.*

20 *Hebr.* & dixit, Sile. Et egreſſi ſunt deſuper eo omnes ſtantes ſuper eum. Et Ehud ingreſſus eſt ad eum, & ipſe ſedebat in cœnaculo. *S.* Ille autem dixit, Tace. Cum dimiſiſſet autem omnes adſtantes ſibi, ingreſſus eſt ad eum Aaod, ipſo ſedente ſeorſum. *LXX.* Et dixit Eglom ad eum, Tace: & dimiſit a ſe omnes qui adſtabant ſibi. Et Aod ingreſſus eſt ad ipſum, & ipſe ſedebat in cœnaculo. *LXX. aliter*, Et dixit Eglom omnibus, De medio. Et egreſſi ſunt ab eo omnes, qui adſtabant ipſi. *Th.*... omnibus, De medio. Et emiſit a ſe.... qui adſtabant ipſi. *Vulg. Et ille imperavit ſilentium: egreſſiſque omnibus, qui circa eum erant, ingreſſus eſt Aod ad eum: ſedebat autem in æſtivo cœnaculo.*

21. *Heb.* in ventrem ejus. *LXX. Vul.* in ventré ejus. *Alius*, in ventrem Eglom.

22. *H.* & ingreſſus eſt. *LXX.* & ſuperimmiſit. *Alius*, & induxit. *Vulg. vacat.*

H. laminam. *LXX.* flammam, *vel* mucronem. *Alius*, cuſpidem. *Vul. ferrum.*

23. *Heb.* Ehud. *LXX. Vul.* Aod. *Alius*, Aaod. *Et ſic ſemper.*

Hebr. per veſtibulum. *A.* per porticum. *S.* per veſtibula. *LXX.* veſtibulum. *Vulg. per porticum.*

24. *H.* obſeratæ. *LXX.* coarctatæ. *Alius*, clauſæ. *Vul. clauſas.*

H. certe tegens ipſe pedes ſuos. *LXX.* Numquid forte evacuat pedes ſuos. *Alius*, Num forte ad ſellas ſedet. *Vul. forſitan purgat alvum.*

25. *H.* & expectaverunt donec pudefierent. *LXX.* & ſuſtinuerunt quoaduſque erubuerunt. *Alius*, & expectaverunt pudefacti. *Vulg. expectanteſque diu donec erubeſcerent.*

29. *H. Alius*, *Vulg.* in tempore illo. *LXX.* in die illo.

30. *H. Alius*, *Vul.* & humiliatus eſt. *LXX.* & confuſus eſt.

31. *H.* Anath. *LXX.* Dinach. *Alius*, Linath. *Alius*, *& Vul.* Anath.

H. in documento bovis. *S.* ſtiva boum. *LXX.* in vomere boum. *Al.* extra vitulos boum. *Vul. vomere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Judicum.

v. 1. Σ. αἰνιᾶσαι. Druſius.

v. 2. Ἀλλ. παντελῶς τῷ &c. Sic Baſil. ſine Interpretis nomine.

v. 3. O. Θ. Φυλιστιείμ. Sic Baſil.

Ibid. A. εἴσοδος Ἐμάθ. Sic Euſebius de locis Hebraïcis apud Hieronymum, in Λαβωεμάθ. p. 459.

v. 8. Ἄλλ@, εἰς χεῖρας. Baſil.

Ibid. Ἄλλος, Μεσοποταμίας. Idem.

v. 12. Ἄλλος, ἐνώπιον. Baſil.

v. 15. Πάντες, ἐξαπέστειλαν. Baſilienſis ſic habet. O. Θ. & οἱ λοιποὶ Ου, id eſt, οὕτως.

v. 16. A. Σ. χεῖρα παλαιστιαίαν, &c. Has lectiones ex Baſil. mutuamur.

Ibid. Ἄλλος, ἔνδυμα. Baſil.

v. 17. A. παμμελής. Σ. παχύς. Baſil.

v. 18. Ἀλλ. τοὺς αἴροντας. Baſil.

v. 19. Θ. & οἱ λοιποὶ, γλυπτῶν. Baſil. Utramque lectionem habet Edit. Romana.

Ibid. O. τῶν μετὰ τῆς Γαλγαάλ. Idem.

v. 20. Omnes hujus verſûs lectiones ex Baſilienſi deſumſimus.

v. 21. Ἄλλος, εἰς τὴν κοιλίαν Ἐγλώμ. Baſil.

v. 22. Ἄλλ@, ἐπεισήγαγεν. Baſil. & ibid. αἰχμῆς.

v. 23. Ἄλλος, Λαώδ. Baſil. & ſic ſemper ad vocem Ἀώδ.

Ibid. A. παραστάδα. Σ. εἰς τὰ πρόθυρα. Baſil.

v. 24. Ἄλλ@, ἀποκεκλεισμέναι. Baſil.

Ibid. μήποτε πρὸς δίφρους κάθηται. Sic Baſil. & Cod. Alex.

v. 25. & περιμένοντες αἰσχυνόμενοι. Sic Baſ. cum hac nota,

παν χω
δωρθ' ου.

Vide ſupra cap. 1. v. 14.

v. 29. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Baſil.

v. 30. Ἄλλος, ἐταπεινώθη. Baſil.

v. 31. Ἄλλος, Λανάθ. Ἄλλος, Ανάθ. Baſil. Jam ſæpe diximus literas, A, Δ, Λ, frequenter commutari, ob ſimilitudinem quam in Mſſ. vetuſtioribus præferebant.

Ibid. Σ. ἰχέτλῃ, &c. Ex eodem Baſil.

JUDICUM. CAPUT IV.

בעיני 1. O, ἐνώπιον. Ἄλλος, ἐναντίον.

חרשת 2. O. Ἀρισώθ. Ἄλλος, Αβεσώθ.

למשפט 5. O. Εἰς κρίσιν. Ἄλλος, τοῦ κρίνεσθαι.

בידך 7. O. Θ. ἐν τῇ χειρί σου. O. ἄλλως, Εἰς χεῖρας σου.

תפארתך 9. A. καύχημά σου. Σ. ἀριστεῖά σου. O. προτέρημά σου.

קדשה O. ἐκ Καδής. Ἄλλος, Εἰς Κεδές.

ויזעק 10. O. καὶ ἐβόησεν. Ἄλλος, παρήγγειλεν.

וחבר הקיני נפרד 11. O. καὶ Χαβὲρ ὁ Κιναῖος ἐχωρίσθη. Ἄλλος, καὶ οἱ πλησίον τοῦ Κιναίου ἐχωρίσθησαν.

עד־אלון בצענים O. ἕως δρυὸς πλεονεκτούντων. Ἄλλος, πρὸς δρυῒ ἀναπαυομένων.

בידך הלא יהוה יצא לפניך 14. A, μητὶ οὐ κύριος ἐξελεύσεται Εἰς πρόσωπόν σου; Σ. Εἰς χεῖρας σου, ὅρα κύριος προέρχεταί σου. Θ. οὐχὶ κύριος ἐξελεύσεται ἔμπροσθέν σου; O. ἐν χειρί σου, οὐκ ἰδοὺ κύριος ἐλεύσεται ἔμπροσθέν σου; O. ἄλλως, ἐν τῇ χειρί σου, ὅτι κύριος ἐξελεύσεται ἔμπροσθέν σου.

חרשת 16. O. Ἀρισώθ. Ἄλλος, δρυμοῦ.

לא נשאר O. οὐ κατελείφθη. Ἄλλος, οὐχ

1. Heb. in oculis. *LXX. Vul.* in conſpectu. *Alius*, ante.

2. *H.* Haroſeth. *LXX.* Ariſoth. *Alius*, Abeſoth. *Vul. Haroſeth.*

5. *H.* ad judicium. *LXX.* in judicium. *Al.* ut judicarentur. *Vul. in omne judicium.*

7. *H. LXX. Th. Vulg.* in manu tua. *LXX. aliter*, in manus tuas.

9. *H.* decor tuus. *A.* gloriatio tua. *S.* præmia tua. *LXX.* primatus tuus. *Vulg. victoria.*

H. in Cedes. *LXX.* ex Cades. *Alius*, *Vulg.* in Cedes.

10. *Heb.* & conclamavit. *LXX.* & clamavit. *Alius*, præcepit. *Vul. qui accitis.*

11. *H.* & Haber Cinæus ſeparavit a ſe. *LXX.* & Chaber Cinæus ſeparatus erat. *Alius*, & qui prope Cinæum ſeparati ſunt.. *Vulg. Haber autem Cinæus receſſerat.*

H. uſque ad quercum in Sahanaim. *LXX.* uſque ad quercum rapacium. *Alius*, uſque ad quercum quieſcentium. *Vul. uſque ad vallem, qua vocatur Sennim.*

14. *H.* in manu tua, nonne Dominus egreſſus eſt ad facies tuas? *A.* nonne Dominus egredietur in faciem tuam? *S.* in manus tuas. Vide Dominus præit tibi. *Th.* nonne Dominus egredietur in conſpectu tuo? *LXX.* in manu tua. Nonne ecce Dominus ibit in conſpectu tuo? *LXX. aliter*, in manu tua. Quia Dominus egredietur in conſpectu tuo. *Vulg. in manus tuas; en ipſe ductor eſt tuus.*

16. *H. Vulg.* Haroſeth. *LXX.* Ariſoth. *Alius*, querceti.

Hebr. non remanſit. *LXX.* non relictus eſt.

ὑπελείφθη.

נס 17. O. ἔφυγε. Αλλος, ἀνεχώρησεν.

לקראת 18. O. Θ. ἀπάντησιν. O. ἄλλως, συνάντησιν.

ויאמר אליו Oἱ λοιποὶ, Εἶπε πρὸς αὐτόν. O. εἶπεν αὐτῷ.

סורה O. ἔκκλινον. Αλλος, ἔκνευσον.

ותכסהו O. περιέβαλεν. Αλλος, συνεκάλυψεν.

בשמיכה Σ. ἐν κωμήτῳ. Θ. ἐν τῷ σάγῳ. O. ἐπιβολαίῳ. O. ἄλλως, ἐν τῷ (Al. τῇ) δέρρῃ αὐτῆς.

ותכסהו 19. Σ. καὶ συνεκάλυψεν αὐτόν. O. καὶ συνεκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. O. ἄλλως, καὶ περιέβαλεν αὐτόν.

פתח 20. O. Θ. ἐν τῇ θύρᾳ. O. ἄλλως, ἐπὶ τὴν θύραν.

פה O. ὧδε. O. Θ. ἐνταῦθα.

בלאט 21. O. ἐν κρυφῇ. Αλλος, ἡσυχῇ.

ותתקע C. Θ. καὶ ἐνέκρουσεν. O. ἄλλως, καὶ ἔπηξεν.

ברקתו O. Θ. ἐν τῇ γνάθῳ. O. ἄλλως, ἐν τῷ κροτάφῳ.

ותצנח O. καὶ διεξῆλθεν. O. ἄλλως, καὶ ἤλασεν.

והוא נרדם ויעף וימת והנה ברק Σ. κεκαρωμένου αὐτοῦ ὁ δὲ ἐλειποθύμησεν. ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ ἐφάνη Βαράκ. O. ἐσκοτώθη, καὶ ἀπέθανε. καὶ ἰδοὺ Βαράκ. O. ἄλλως, ἀπεσκάρισεν καὶ ἐξέψυξεν

נפל 22. O. Θ. πεπτωκώς. O. ἄλλως, ἐρριμμένος.

ויכנע 23. O. καὶ ἐταπείνωσεν. Θ. καὶ συνέτριψεν. O. ἄλλως, καὶ ἐτρόπωσε.

לפני O. Θ. ἐνώπιον. O. ἄλλως, ἔμπροσθεν.

Alius, non reſiduus fuit. *Vulg. uſque ad internecionem.*

17. *Hebr. LXX.* fugit. *Alius*, receſſit. *Vul. fugiens.*

18. *H. Vul.* in occurſum. *LXX. Th.* occurſum. *LXX. aliter*, obviam.

Hebr. & Reliqui, *Vulg.* dixit ad eum. *LXX.* dixit ei.

H. LXX. declina. *Alius*, deflecte. *Vul. intra.*

H. & operuit eum. *LXX.* circumvolvit. *Alius*, cooperuit. *Vul. & opertus ab ea.*

H. in tegumento craſſo. *S.* in lecto. *Th.* in ſago. *LXX.* indumento. *LXX. aliter*, in pelle ſua. *Vul. pallio.*

19. *Hebr.* & operuit eum. *S.* & cooperuit eum. *LXX.* & cooperuit vultum ejus. *LXX. aliter*, & circumvolvit eum. *Vulg. & operuit eum.*

20. *Heb.* oſtium. *LXX. Th.* in porta. *LXX. aliter*, ſuper porta. *Vulg. ante oſtium.*

Heb. LXX. Th Vul. hic.

21. *Hebr.* in ſilentio. *LXX.* in occulto. *Alius*, quiete *Vul. abſcondite.*

H. & infixit. *LXX. Th.* & impulit. *LXX. aliter*, & fixit. *Vul. & poſuit.*

H. LXX. Th. in gena *LXX. aliter*, in tempore. *Vul. ſupra tempus.*

H. & fixit ſe. *LXX.* & pertranſiit. *LXX. aliter*, penetravit. *Vul. defixit.*

Heb. & ipſe ſoporatus eſt, & laſſatus eſt, & mortuus eſt. Et ecce Barac. *S.* ſoporato illo: ipſe animo defecit, eo autem defuncto, apparuit Barac. *LXX.* obtenebratus eſt, & mortuus eſt. Et ecce Barac. *LXX. aliter*, palpitavit & expiravit. *Vulg. qui ſoporem morti conſocians defecit & mortuus eſt. Et ecce Barac.*

22. *H.* cadens. *LXX. Th.* proſtratus. *LXX. aliter*, projectus. *Vul. jacentem.*

23. *H. LXX.* & humiliavit. *Th.* & contrivit. *LXX. aliter*, & profligavit. *Vulg. humiliavit ergo.*

H. ad facies. *LXX. Th.* in conſpectu. *LXX. aliter*, ante. *Vul. coram.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Judicum.

v. 1. Αλλος, ἐναντίον. Baſil.

v. 2. Αλλος, Ἀσώρ. Baſil.

v. 5. Ad vocem, τῆς Βαιθὴλ, in Baſilienſi legitur ad marginem,

O O ου
O Θ χω

Ib. O. O. Hic notare videtur duas ignotas nobis τῶν O. Editiones, quæ οὕτως, *ſic*, habebant. Poſtea vero, O. Θ. χωρὶς, Editionem quamdam O. Θ. notare videtur, ſive LXX. Interpretum, & Theodotionis, quam frequenter memorat infra. Sed hæc admodum obſcura ſunt.

Ibid. Αλλος, τῆς κρίσεως. Baſil.

v. 6. ἐκ τῶν υἱῶν Νεφθ. Baſil. ad marg. ἀπό.

v. 7. O. Θ. ἐν τῇ χειρί. Baſil. Idem autem verſu ſequenti in hæc verba, μετ' ἐμοῦ, hæc notat, O χω. Θ. ου.

Et v. 9. ad vocem, πορευομένου, τοῦ χω
δηλοῦ ου.

Vide ſupra cap. 1, v. 14.

v. 9. A. καύχημα. Σ. δόξα. Baſil.

Ibid. Αλλος, εἰς Κεδές. Baſil.

v. 10. Αλλος, παρήγγειλεν. Baſil.

v. 11. Αλλος, ἕως τῆς πλησίον τοῦ Κινέου ἐχωρίσθησαν. Baſil.

Ibid. Αλλος, πρὸς δρυὸς ἀναπαυομένων. Baſil.

v. 14. Hæ omnes verſus decimi-quarti lectiones adfert Baſil.

v. 16. Αλλος δρυμοῦ. Baſil.

Ibid. Αλλος. οὐχ ὑπελείφθη Baſil.

v. 17. Αλλος, ἀνεχώρισεν. Idem.
v. 18. Ο. Θ. ἀπαντῶν. Idem.
Ibid. οἱ λοιποὶ, ἀπὸ πρὸς αὐτόν. Baſil. Itemque aliæ ſubſequentes hujuſce verſus lectiones.
v. 19. Σ. ἐ συνεκάλυψεν, &c. Ex Baſil.
v. 20. Ο. Θ. ἐνταῦθα. Ibid.
v. 21. Αλλος, ἐσυχῆ. Baſil.
Ibid. Ο. Θ. ᾗ ἐνέπρισεν. Et Ο. Θ. ἐν τῇ γνάθῳ. Ex cod. Baſil. Ibid. Ο. ἄλλως, ἐ ἤλασεν.

Ibid. Σ. κεκαρωμένον. Ex Baſil. Poſtrema vero lectio, ἀπεσκάρισεν ἐ ἐξέψυξεν, habetur in Cod. Alex. ut & in Baſil.
v. 22. Ο. Θ. πεπτωκώς. Baſil. Ed. Rom. ἐρ᾽ ριμμένος.
v. 23. Ο. ἐ ἐξῆπνωσεν. Sic Alex. in textu, & Baſil. ad marg. Θ. ᾗ συνέτρεψεν. Baſil.
Ibid. Ο. Θ. ἐνώπιον. Baſil. atque ita habet Cod. Alexandrinus. Hujus verſûs lectione[s] poſteriores ſunt Edit. Rom.

JUDICUM CAPUT V.

1. ותשר Ο. Θ. ᾗ ᾖσαν. Αλλος, ᾗ ᾖσεν.

בפרע פרעות 2. Σ. ἐν τῷ ἀποκαλύψασθαι κεφαλάς. Ο. Θ. ἐν τῷ ἄρξασθαι ἀρχηγούς. Ο. ἄλλως, ἀπεκαλύφθη ἀποκάλυμμα.

בהתנדב עם A. ἐν ἑκουσιασμῷ λαοῦ. Ο. Θ. ἐν προαιρέσει λαοῦ. Ο. ἄλλως, ἐν τῷ ἑκουσιασθῆναι λαόν.

רזנים 3. Ο. σατράπαι. Αλλος, ὕπαρχοι.

גם שמים נטפו 4. Ο. ᾗ ὁ οὐρανὸς ἔσταξε. Baſil addit, δρόσον. Al. δρόσους. Αλλος, ᾗ ὁ οὐρανὸς ἐταράχθη.

זה סיני 5. Σ. τουτέστι τὸ Σινά. Ο. τοῦτο Σινά.

חדלו ארחות 6. Σ. ἐπαύσαντο ὁδοί. Ο. ἐξέλιπον ὁδούς.

נתיבות Ο. Θ. τρίβους. Ο. ἄλλως, ἀτραπούς.

פרזון בישראל 7. Ο. δυνατοὶ Ἰσραήλ. Αλλος, κατοικοῦντες ἐν Ἰσραήλ.

יבחר 8. Ο. Θ. ᾑρετίσαντο. Ο. ἄλλως, ἐξελέξαντο.

אז לחם שערים Ο. τότε ἐπολέμησαν πόλεις ἀρχόντων. Αλλος, ὡς ἄρτον κρίθινον.

מגן Ο. θυρεός. Αλλος, ἀσπίς.
יראה A. ὀραθῇ. Ο. ὀφθῇ.

רמח Ο. λόγχη. Αλλος, σκέπη σαυνίδων στερεμάτων.

בארבעים אלף בישראל Ο. ἐν τεσσαράκοντα χιλιάσιν ἐν Ἰσραήλ. Αλλος, μετὰ τεσσαράκοντα χιλιάδων ἐν Ἰσραήλ.

לחוקקי 9. A. Ο. Θ. τοῖς ἀκριβαζομένοις. Σ. εἰς τὰ προστάγματα. Ο. ἄλλως, εἰς τὰ διατεταγμένα.

המתנדבים בעם Ο. οἱ ἑκουσιαζόμενοι ἐν λαῷ. Αλλος, οἱ δυνατοὶ τοῦ λαοῦ.

אתנות 10. Σ. ὀνάδων. Ο. ὄνου θηλείας. Θ. ὑποζυγίων.

1. HEb. *Alius*, & cecinit. *LXX. Th.* & cecinerunt. *Vul. cecineruntque.*
2. *Hebr* in ulciſcendo ultiones. *S.* in revelando capita. *LXX. Th.* in imperando duces. *LXX. aliter*, revelata eſt revelatio. *Vulg. vacat.*

H. in offerendo ſe ſpontaneum populus. *A.* in ſpontanea oblatione populi. *LXX. Th.* in propoſito populi. *LXX. aliter*, dum ſponte ſe offerret populus. *Vulg. qui ſponte obtuliſtis.*

3 *Hebr. Alius*; *Vulg.* principes. *LXX.* ſatrapæ.

4. *H.* etiam cœli ſtillaverunt. *LXX.* & cœlum ſtillavit. *Baſil. addit*, rorem: *Al.* rores. *Alius*, & cœlum turbatum eſt. *Vul. cœli ac nubes diſtillaverunt aquis.*

5. *H.* iſte Sina. *S.* hoc eſt Sina. *LXX* hoc Sina. *Vulg. & Sinai.*

6 *Hebr.* ceſſaverunt ſemitæ. *S.* ceſſaverunt viæ. *LXX.* reliquerunt vias. *Vulg. quieverunt ſemita.*

Hebr. LXX. Th. Vulg. ſemitas. *LXX. aliter*, calles.

7. *H.* pagi in Iſrael. *LXX.* potentes Iſrael. *Alius*, habitantes in Iſrael. *Vul. fortes in Iſrael.*

8. *H. Vul* elegit. *LXX. Th.* cooptarunt. *LXX. aliter*, elegerunt.

H. tunc bellum portis. *LXX.* tunc pugnaverunt civitates principum. *Alius*, quaſi panem hordeaceum. *Vul. nova bella elegit Dominus, & portas hoſtium ipſe ſubvertit.*

H. LXX. Vul. clypeus. *Alius*, aſpis.
H. conſpicietur. *A.* viſus ſit. *LXX* apparuerit. *Vul. apparuerint.*
H. LXX. lancea. *Alius*, tegumentum aſſerum haſtarum. *Vul. haſta.*

Heb. LXX. in quadraginta millibus in Iſrael. *Alius*, cum quadraginta millibus in Iſrael. *Vul. in quadraginta millibus Iſrael.*

9. *H.* ad ſcribas. *A. LXX. Th.* legiſlatoribus. *S.* in mandata. *LXX. aliter*, ad ea quæ diſpoſita ſunt. *Vul. Principes.*

H. ſpontanei in populo. *LXX.* qui ſponte agitis in populo. *Alius*, potentes populi. *Vul. qui propria voluntate obtuliſtis vos.*

10. *H.* aſinas. *S.* aſinarum. *LXX.* aſinæ femellæ. *Th.* ſubjugalium. *Vul. aſinos.*

צחרות Σ. στιλβουσῶν. Ο. λαμπηνῶν. Ο. ἄλλως, λαμπουσῶν. Ο. ἄλλως, μεσημβρίας.

שיחו A. ὁμιλεῖτε. Σ. φθέγξασθε. Ο. διηγεῖσθε.

משאבים 11. A. καταλεγόντων. Σ. συμπινόντων. Ο. ὑδρευομένων.

פרזונו A. Ο. Φραζων. Σ. ἀτείχιστοι. Θ. ἐνίσχυσον. Ο. ἄλλως, αὔξησον.

קום 12. Ο. ἀνάστα. Θ. ἐξανάστατο.

אז ירד שריד 13. Ο. τότε κατέβη κατάλειμμα. Αλλος, τότε ἐμεγαλύνθη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. Σ. λεῖψανον.

לאדירים A. τοῖς σωζομένοις. Ο. τοῖς ἰσχυροῖς.

ירד לי בגבורים Ο. κατέβη αὐτῷ ἐν τοῖς κραταιοῖς ἐξ ἐμοῦ. Αλλος, ἐπικατέβη αὐτοῖς· ταπείνωσόν μοι τοὺς ἰσχυροτέρους μου.

מני אפרים שרשם בעמלק 14. Ο. Θ. ὁ λαὸς Εφραΐμ ἐτιμωρήσατο αὐτοὺς ἐν κοιλάδι. Ο. ἄλλως, Εφραΐμ ἐξερρίζωσεν αὐτοὺς ἐν τῷ Αμαλήκ.

אחריך בנימין בעממיך Σ. ἀκολουθήσω σοι Βενιαμὶν μετὰ τῶν λαῶν τῶν περὶ σέ. Ο. ὀπίσω σου Βενιαμὶν ἐν τοῖς λαοῖς σου.

מחקקים A. ἀκριβασταί. Σ. ἐπιτάσσοντες. ἐξερευνῶντες.

משכים בשבט ספר Σ. διδάσκοντες μετὰ ῥάβδου γράμμα. Θ. ἐπισπώμενοι ἐν ῥάβδῳ διηγήσεως. Ο. ἕλκοντες ἐν ῥάβδῳ διηγήσεως γραμματέως. Ο. ἄλλως, ἐνισχύοντες ἐν σκήπτρῳ.

שרי 15. Ο. ἀρχηγοί. Αλλος, ἄρχοντες.

שלח ברגליו Σ. ἀπέλυσεν τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ο. Θ. ἐξέτεινεν. Ο. ἄλλως, ἀπέστειλεν ἐν ποσὶν αὐτοῦ.

בפלגות ראובן גדלים חקקי לב Ο. Εἰς τὰς μερίδας Ρουβὴν, μεγάλοι ἐξικνούμενοι καρδίαν. Αλλος, ἐν διαιρέσει Ρουβὴν μεγάλοι ἀκριβασμοὶ καρδίας.

חקקי A. διαλογισμοί. Σ. ἀκριβεῖαι. Ο. ἀκριβασμοί.

למה ישבת בין המשפתים 16. A. ἱνατί μοι κάθησαι ἀναμέσον τῶν κλήρων. Σ. διατί ἐγκάθησαι ἀναμέσον τῶν μεταιχμίων. (Al. μεταιχμίων.) Θ. Εἰς τί ἐκάθισαν ἀναμέσον τῶν Μωσφεθαΐμ. Ο. Εἰς τί ἐκάθισαν ἀναμέσον τῆς διγομίας.

לשמע שרקות עדרים Ο. τοῦ εἰσακοῦσαι

H. candidas. S. ſplendentium. LXX. lampenarum. LXX. *aliter*, fulgentium. LXX. *aliter*, meridiei. *Vul. nitentes.*

H. meditemini. A. colloquamini. S. *Vulg.* loquimini. LXX. narrate.

11. *Hebr.* loca ubi hauritur aqua. A. connumerantium. S. compotantium. LXX. haurientium aquam. *Vulg. & hoſtium ſuffocatus eſt exercitus.*

Hebr. villæ ejus. A. LXX. loquens. S. non muris cincti. *Th.* robora. LXX. auge. *Vulg. in fortes.*

12. H. LXX. *Vulg.* ſurge. *Th.* exſurrexit.

13. H. tunc dominabitur ſuperſtes. LXX. tunc deſcendit reſiduum. *Alius*, tunc magnificata eſt fortitudo ejus. S. reliquum. *Vul. ſalvatæ ſunt reliquiæ populi.*

H illuſtribus. A. ſalvatis. LXX. fortibus. *Vulg. reliquiæ.*

H. dominabitur mihi in fortibus. LXX. deſcendit ei in potentibus ex me *Alius*, deſcendit in ipſis: humilia mihi fortiores me. *Vul. in fortibus dimicavit.*

14. H. de Ephraïm radix eorum in Amalec. LXX. *Th.* populus Ephraïm ultus eſt eos in valle. LXX. *aliter*, Ephraïm eradicavit eos in Amalec. *Vul. Ex Ephraim delevit eos in Amalec.*

Hebr. poſt te Benjamin in populis tuis. S. ſequar te Benjamin cum populis tuis circa te. LXX. poſt te Benjamin in populis tuis. *Vulg. & poſt eum ex Benjamin in populos tuos.*

H. A. legiſlatores. S. præcipientes. LXX. perſcrutantes. *Vul. principes.*

Hebr. trahentes in virga ſcribæ. S. docentes cum virga ſcripturam. *Th.* attrahentes in virga narrationis. LXX. trahentes in virga narrationis ſcribæ. LXX. *aliter*, prævalentes in ſceptro. *Vulg. qui exercitum ducerent ad bellandum.*

15. *Hebr. & Alius*, principes. LXX. *Vulg.* duces.

Hebr. miſſus eſt in pedibus ſuis. S. diſſolvit pedes ſuos. LXX. *Th.* extendit. LXX. *aliter*, miſit in pedibus ſuis. *Vul. veſtigia ſunt ſecuti.*

Hebr. in diviſionibus Ruben magni præceptores cordis. LXX. in portionibus Ruben magni perveſtigantes cor. *Alius*, in diviſione Ruben magna ſtatuta cordis. *Vulg. diviſo contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt contentio.*

H. præceptores. A. cogitationes. S. accurationes. LXX. ſtatuta.

16. *Heb.* ut quid ſediſti inter ordines duos. A. ut quid mihi ſedes inter ſortes. S. quare ſedes inter vicinias. *Th.* ad quid ſederunt inter Moſphethaïm. LXX. ad quid ſederunt inter medium digomiæ. *Vulg. quare habitas inter duos terminos.*

Heb. ad audiendum ſibilos gregum. LXX. ad

συειϛμοῦ ἀγελῶν. Αλλος, τοῦ εἰσακοῦσαι συριγμοὺς ἐξεγειρόντων. Αλλος, συριγμοὺς ποιμνίων. Αλλος, σύριγγος ποιμένων.

לפלגות ראובן גדלים חקרי־לב A. διαιρέσεις τοῦ Ρουβὴν μεγάλαι ἀκριβολογίαι καρδίας. Σ. ἐξιχνιασμοὶ καρδίας. O. Θ. τοῦ διελθεῖν (ſic) εἰς τὰ Ρουβήν. O. ἄλλως, εἰς διαιρέσεις Ρουβὴν μεγάλοι ἐξετασμοὶ καρδίας.

אשר ישב 17. O. Ασὴρ ἐκάθισεν. O. ἄλλως, παρῴκησεν. Θ. κατῴκησεν.

על־מפרציו O. ἐπὶ διεξόδοις. Αλλος, ἐπὶ τὰς διαρρήξεις. Αλλος, ἐπὶ τὰς διαλύσεις.

חרף 18. O. Θ. ὠνείδισας. O. ἄλλως, ὠνείδισε.

מרומי שדה A. ὕψη χώρας. Σ. ὑψηλαὶ χώραι. O. ὕψη ἀγροῦ.

בצע כסף 19. O. δῶρον ἀργυρίου. Αλλος, πλεονεξίαν.

ממסלותם 20. O. ἐκ τρίβων αὐτῶν. Αλλος, ἐκ τῆς τάξεως αὐτῶν.

נלחמו Οἱ λοιποὶ, ἐπολέμησαν. O. παρετάξαντο.

גרף 21. O. ἐξέσυρεν. Αλλος, ἐξέβαλεν. Θ. ἐξέσυρεν.

נחל קדומים Σ. αἰγῶν φάραγξ. O. χειμάῤῥους ἀρχαίων. O. ἄλλως, Καδημείμ. Θ. Καδησίμ.

אז הלמו 22. O. ὅτι ἐνεποδίσθησαν. Αλλος, τότε ἐνευροκοπήθησαν. Θ. αἰνεκόπησαν.

עקבי־סוס מדהרות דהרות אביריו A. . . . . O. πτέρναι ἵππου, σπουδῇ ἔσπευσαν ἰσχυροὶ αὐτοῦ. Αλλος, καὶ ὁμαλιεῖ αὐτοὺς ἡ πτέρνα μου τὰς ὕβρεις ἐκστάσεως αὐτῶν. O. ἄλλως, Αμμαδαρὼθ δυνατῶν αὐτοῦ.

ארו ארור ישביה 23. Θ. καταρᾶσθε καταρᾶσθε τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτήν. O. καταρᾶσθε· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κατοικῶν αὐτήν.

לעזרת יהוה בגבורים O. Εἰς βοήθειαν ἐν δυνατοῖς. Αλλος, βοηθὸς κύριος ἐν μαχηταῖς. Θ. ἐν δυνάσταις.

אדירים 25. O. ὑπερεχόντων. Αλλος, ὑπερεκχεόντων. Αλλος, δυναστῶν. Θ. ἰσχυρῶν. Αλλος, ἐκχεόντων.

להלמות עמלים 26. O. Εἰς σφῦραν κοπιώντων.

audiendum ſibilum gregum. *Alius*, ad audiendum ſibilum expergefacientium. *Alius*, ſibilos ovilium. *Alius*, fiſtulam paſtorum. *Vulg. ut audias ſibilos gregum.*

Hebr. in diviſionibus Ruben magnæ ſcrutationes cordis. *A.* diviſiones Ruben magni accurati ſermones cordis. *S.* perveſtigationes cordis. *LXX. Th.* ad pertranſeundum ad ea quæ ſunt Ruben. *LXX. aliter*, in diviſionibus Ruben magnæ perſcrutationes cordis. *Vulg. diviſo contra ſe Ruben, magnorum reperta eſt contentio.*

H. LXX. Aſer ſedit. *LXX. aliter, & Th.* habitavit. *Vul. Aſer habitabat.*

H. ſuper fracturas. *LXX.* ſuper exitus. *Alius*, ſuper diſciſſiones. *Alius*, ſuper diremptiones. *Vul. in portubus.*

18. *H.* repudiavit. *LXX. Th.* improperaſti. *LXX. aliter*, improperavit.

Heb. altitudines agri. *A.* excelſa regionis. *S.* excelſas regiones. *LXX.* excelſa agri. *Vulg. in regione Merome.*

19. *Heb.* cupiditatem argenti. *LXX.* donum argenti. *Alius*, avaritiam. *Vul. & tamen nihil tulere prædantes.*

20. *Hebr.* de exaltationibus ſuis. *LXX.* e ſemitis ſuis. *Alius*, ex ordine ſuo. *Vulg. manentes in ordine & curſu ſuo.*

H. Reliqui, & Vul. pugnaverunt. *LXX.* caſtrametati ſunt.

21. *H. LXX.* devolvit. *Alius*, ejecerunt. *Th.* devolverunt. *Vulg. traxit cadavera eorum.*

H. Vulg. torrens Cadumim. *S.* caprarum vallis. *LXX.* torrens antiquorum. *LXX. aliter*, Cademim. *Th.* Cadeſim.

22. *Heb.* tunc contuſi ſunt. *LXX.* quando impediti ſunt. *Alius*, tunc nervi præciſi ſunt. *Th.* reciſi ſunt. *Vulg. ceciderunt.*

Heb. calcantes equi a calcitratibus, calcitratibus fortium ejus. *A...* decus irruentium. *LXX.* calcanei equi, feſtinatione feſtinaverunt fortes ejus. *Alius*, & complanabit eos calcaneus meus, contumelias exceſſus eorum. *LXX. aliter*, Ammadaroth potentium ejus. *Vulg. ungula equorum ceciderunt fugientibus impetu.*

23. *Hebr.* maledicite maledicendo habitatores ejus. *Th.* maledictione maledicite eos qui inhabitant eam. *LXX.* maledicite. Maledictus omnis qui inhabitat eam. *Vulg. maledicite habitatoribus ejus.*

H. ad auxilium Domini in fortibus. *LXX.* in auxilium in potentibus. *Alius*, adjutor Dominus in bellatoribus. *Th.* in dynaſtis. *Vul. in adjutorium fortiſſimorum ejus.*

25. *H br.* illuſtrium. *LXX.* præſtantium. *Alius*, ſupereffluentium. *Alius*, potentium. *Th.* fortium. *Alius*, effluentium. *Vul. principum.*

26. *Hebr. LXX.* in malleum laborantium.

τῶν. Αλλος, τοῦ εἰς τέλος ἀχρειῶσαι.

והלמה O. ἐσφυροκόπησεν. Αλλος, συνετέλεσεν.

מחקה ראשו ומחצה וחלפה רקתו O. διήλωσε κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξε, διήλωσε κρόταφον αὐτοῦ. Θ. ἀπέτεμεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἔθλασε, καὶ διήλασε τὴν γνάθον αὐτοῦ. (Σ.) διήλασε διὰ τοῦ κροτάφου τὸν πάσσαλον, καὶ ἔθλασε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

בין רגליה כרע נפל 27. O. ἀναμέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς κατεκυλίσθη, ἔπεσε. Αλλος, . . . ἔπεσε.

כרע A. ἔκαμψε. O. καπακλιθείς. Θ. συγκάμψας.

שם נפל A. ἔκαμψε. O. Θ. ἐν ᾧ ἔκαμψεν. O. ἄλλως, ἐκεῖ ἔπεσεν. Αλλ. ἀφύπνωσεν.

שדוד O. Θ. ταλαίπωρος. O. ἄλλως, ἐξοδευθείς.

בעד האשנב 28. O. Θ. διὰ τῆς δικτυωτῆς. O. ἄλλως, ἐκτὸς τοῦ τοξικοῦ.

לבוא O. Θ. παραγενέσθαι. Αλλος, ἐλθεῖν.

מדוע אחרו פעמי O. Θ. διότι πόδες. O. ἄλλως, διότι ἐχρόνισαν πόδες. Αλλος, διότι ἠγάτησεν.

השיב אמריה 29. O. Θ. ἀπεκρίνατο. O. ἄλλως, ἀπέστρεψε λόγους αὐτῆς.

רחם רחמתים 30. O. οἰκτίρμων οἰκτειρήσει. Αλλος, φιλιάζοντα φίλοις.

כצאת השמש 31. O. Θ. καθὼς ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. O. ἄλλως, ὡς ἔξοδος ἡλίου.

בגברתו O. Θ. ἐν δυναστείᾳ. O. ἄλλως, ἐν δυνάμει.

Alius, ut in fine inutile reddat. *Vul. ad fabrorum malleos.*

H. contudit. *LXX.* malleo terebravit. *Alius*, confecit. *Vulg. percuſſitque.*

Heb. amovit caput ejus, & transfixit & penetravit tempus ejus. *LXX.* perforavit caput ejus & percuſſit: perforavit tempus ejus. *Th.* abſcidit caput ejus & confregit, & perforavit maxillam ejus. *S.* trajecit per tempus ejus paxillum, & confregit caput ejus. *Vulg. quærens in capite vulneri locum, & tempus valide perforans.*

27. *Heb.* inter pedes ejus incurvatus eſt, cecidit. *LXX.* inter pedes ejus involutus eſt, cecidit. *Alius*, aggravatus cecidit. *Vulg. inter pedes ejus ruit.*

H. A. curvavit ſe. *LXX.* procumbens. *Th.* convolutus. *Vulg. volvebatur.*

H. ibi cecidit. *A.* curvavit ſe. *LXX. Th.* in quo curvavit ſe. *LXX. aliter*, ibi cecidit. *Al.* obdormivit. *Vulg jacebat.*

H. vaſtatus. *LXX. Th.* miſerabilis. *LXX. aliter*, expirans. *Vulg. exanimis & miſerabilis.*

28. *H. LXX. Th.* per cancellum. *LXX. aliter*, extra feneſtellam. *Vul. de cœnaculo.*

H. ad veniendum. *LXX. Th.* accedere. *Alius*, venire. *Vul. regredi.*

Hebr. cur tardaverunt vices. *LXX. Th.* cur pedes. *LXX. aliter*, cur tardaverunt pedes. *Alius*, cur tardavit. *Vulg. quare tardaverunt pedes.*

29. *H.* convertebat dicta ſua. *LXX. Th.* reſpondit. *LXX. aliter*, avertit verba ſua. *Vulg. hac verba reſpondit.*

30. *H.* amaſia, amaſiæ duæ. *LXX.* miſericors miſerebitur. *Alius*, amicitias habentem amicis. *Vulg. & pulcherrima fœminarum eligitur ei.*

31. *H.* ſecundum exitum ſolis. *LXX. Th.* ſicut ortus ſolis. *LXX. aliter*, ſicut exitus ſolis. *Vulg. ſicut ſol in ortu ſuo.*

H. in fortitudine ſua. *LXX. Th.* in potentia ſua. *LXX. aliter*, in virtute. *Vul. ſplendet.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Judicum.

v. 1. Baſilienſis ut & Codex Alexandrinus in textu habet, καὶ ᾖσαν, Baſil. ad marg. O. Θ. καὶ ᾖσαν, quam lectionem in textu habet Edit. Rom.

v. 2. Lectionem Symmachi effert Baſil. O. Θ. ἐν τῷ ἀπάρξασθαι ἀρχηγούς. Baſil. & ita quoque Alex. Alexandrinus itaque Codex O. Θ. ſequitur ubique fere. Si ſecus accidat admonebimus.

Ibid. A. ἐν ἑκουσιασμῷ λαοῦ. O. Θ. ἐν προαιρέσει λαοῦ. Baſil.

v. 3. Αλλος, ὕπαρχοι. Baſil. Sequentis item verſus lectiones ex Baſil.

v. 5. Σ. τουτέστι τὸ Σινά. Baſil.

v. 6. Σ. ἐπαύσαντο ὁδοί. Baſil. Ibid. O. Θ. τρίβους. Baſil.

v. 7. Αλλος, κατοικοῦντες ἐν Ἰσραήλ.

v. 8. O. Θ. ᾑρετίσαντο. Sic Baſil. Alex. vero, ᾑρέτισαν.

Ibid. Αλλος, ὡς ἄρτον κρίθινον. Sic Baſil. mira interpretationum varietas. Verum hic Interpres לחם pro pane, שערים pro hordeo habuit.

Ibid. A. ὀργῇ. Baſil.

Ibid. Αλλος, σκέπη σανίδων σειρομαστῶν. Sic Baſil Codex vero Alex. σκέπη νεανίδων σειρομαστῶν.

Ibid. Αλλος, μετὰ τεσσαράκοντα &c. Baſil.

v. 9. A. O. Θ. τοῖς ἀκουσιαζομένοις. Σ. εἰς τὰ προστάγματα. Vide quæ diximus ad Gen. 49. 10.

Ibid. Αλλος, οἱ δυνατοὶ τοῦ λαοῦ. Sic Baſil. & ita legitur in Cod Alex.

v. 10. Σ. ὀνάδων. Θ. ὑποζυγίων. Baſil. Lectionem Theodotionis habet Codex Alex.

Ibid. Σ. στιλβουσῶν. O. ἄλλως, λαμπουσῶν. Hæc Baſil. O. ἄλλως, μεσημβρίας. Pro hac una Hebraica voce צחרות Editio Romana habet, μεσημβρίας. Baſil. in textu, & Cod. Alex. λαμπηνῶν.

Ibid. A. ὁμιλεῖτε. Σ. φθέγξασθε. Baſil. Codex autem

Alex. φθήξασθαι, mendoſe, ut videtur, pro φθέγξασθαι.

v. 11. A. καταλεγόντων. Σ. συμπινόντων. Baſil. O. ὑδρευομένων. Alex. εὐφραινομένων.

Ibid. A. O. φράζων. Σ. ἀτείχιστοι. Θ. ἐνισχυσον. Baſil. Cod. Alex. item habet, ἐνίσχυσον. Aquila vocem Hebraicam פרזון expreſſit Græcis literis, quare melius forte ſcribatur etiam Latine *Phrazon*.

v. 12 Θ. ἐξανίστατο. Baſil.

v. 13. Αλλ. τότε ἐμεγαλύνθη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. Baſil. Σ. λείψανον. C. Alex. τότε ἐμεγαλύνθη ἡ ἰσχύς.

Ibid. A. τοῖς σωζομένοις. Baſil.

Ibid. Αλλος, ἐπικατέβη αὐτοῖς, &c. Baſil.

v. 14. O. Θ. ὁ λαὸς Εφραιμ ἐτιμωρήσατο αὐτοὺς ἐν κοιλάδι. Baſil. Sic item Alex. Theodotio vertit ac ſi legiſſet נקם

Ibid. Σ. ἀκολουθῶν σοι, &c. Baſil.

Ibid. A. ἀκριβασταί. Σ. ἐπιτάσσοντες. Baſil.

Ibid. Σ. διδάσκοντες μετὰ ῥάβδου γράμμα &c. Poſtrema lectio ἐνισχύοντες ἐν σκήπτρῳ, eſt fortaſſis Aquilæ, qui שבט vertit *ſceptrum*, Gen. 49. 10. & Joſ. 1. 12.

v. 15. Αλλος, ἄρχοντες. Baſil.

Ibid. Σ. ἀπέλυσεν τοὺς πόδας αὐτοῦ. O. Θ. ἐξέτεινεν. Hic Alex. non ſequitur O. Θ. ſi fides Edito Waltoniano.

Ibid. Αλλος, ἐν διαιρέσει Ρουβὴν μεγάλοι ἀκριβασμοὶ καρδίας. Baſil.

Ibid. חקקי A. διαλογισμοί. Σ. ἀκριβεῖς O. ἀκριβασμοί. Sic Baſil. Verum exiſtimo hic Interpretum nomina commutata fuiſſe, & clauſulam allatam nomine τῶν O. nempe ἐν διαιρέσει Ρουβὴν μεγάλοι ἀκριβασμοὶ καρδίας, eſſe Aquilæ: qui חק ſemper vertit, ἀκρίβασμα, vel, ἀκριβασμός.

v. 16. A. ἱνατί μοι, &c. Has omnium Interpretum lectiones adfert Baſilienſis, cui patrocinatur Euſebius de locis Hebraicis apud Hieronymum, ubi ſic legitur, Μασφεθάμ, Ακύλας, τῶν χλόων. Σύμμαχος, τῶν μεταιχμίων: ubi Baſilienſis habet, μετεχμίων, pro μεταιχμίων.

Ibid. Αλλος, τοῦ εἰσακούειν, &c. Hæ omnes lectiones ex Baſilienſi. In Edit. Rom. legitur, τοῦ ἀκοῦσαι.

Ibid. A. διαιρέσεις Ρουβὴν, &c. Has lectiones habet Baſilienſis.

v. 17. O. ἄλλως, παρῴκησεν. Sic Baſil. atque ita habet Alex. Θ. κατεσκήνωσεν. Baſil.

Ibid. Αλλ. ἐπὶ τὰς διακοπάς. Αλλ. ἐπὶ τὰς διαλύσεις. Baſil.

v. 18. O. Θ. ἀνείδισας. Baſil.

Ibid. A. ὕψη χώρας. Σ. ὑψηλοῦ χώρου. Baſil.

v. 19. Αλλος, πλεονεξίαν. Alex. habet, πλεονεξίαν ἀργυρίου.

v. 20. Αλλος, ἐκ τῆς τάξεως αὐτῶν. Baſil. Sic etiam Alex.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, ἐπολέμησαν. Baſil. Sic etiam effert Alex.

v. 21. Αλλος, ἐξέβαλεν. Θ. ἐξέσυρεν. Baſil. Alex. autem habet, ἐξέβαλεν

Ibid Σ. αἰγιαλὸν φάραγξ, &c. idem, forte αἰγιαλόν.

v. 22. Αλλος, τότε ἐνεποδοκοπήθησαν. Θ. ἀπεκόπησαν. Alex. τότε ἀπεκόπησαν.

Ibid. Interpretationem Aquilæ Græce non habemus, ſed Interpres Procopii ſic, *Madoroth Aquylas expoſuit, decus irruentium*. Reliquæ interpretationes ex Baſil.

v. 23. Θ. καταράσθε &c. Sic Baſil. Ita legitur quoque in Alex. qui tamen habet αὐτῆς pro αὐτὴν.

Ibid. Αλλος, βοηθὸς κύριος ἐν μαχηταῖς. Θ. ἐν δυνάσταις. Alexandrinus habet, ἐν μαχηταῖς δυνατοῖς.

v. 25 Has omnes lectiones ex Baſil. mutuamur. Alex. ut Θ. habet ἰσχυρῶν.

v. 26. Αλλος, τοῦ εἰς τέλος ἀχρειῶσαι. Baſil.

Ibid. Αλλος, συνετέλεσεν. Baſil. Cod. Alex. συνέθλασεν, forte melius.

Ibid. Θ. ἀπέτεμεν τὴν κεφαλὴν &c. Hanc interpretationem Theodotioni adſcribit Baſilienſis Codex: eaque eſt vere Theodotionis. Sequentem etiam eidem attribuit; lapſu graphico ut videtur, nam eſt, ni fallor, Symmachi.

v. 27. Αλλος, βαρυνθεὶς ἔπεσε. Baſil.

Ibid. A. ἔκαμψε. Θ. συγκάμψας. Baſil. Codex Alex. habet, συγκάμψας.

Ibid. A. ἔκαμψε. O. Θ. ἐν ᾧ ἔκαμψε. Baſil. qui addit, τὰν χω Vide ad cap. 1. v. 14. Reliquæ lectiones ex Baſilienſi.

Ibid O. Θ. ταλαίπωρος. Baſil.

v. 28. O. Θ. διὰ τῆς δικτυωτῆς. Baſil. ſic etiam Cod. Alex.

Ibid. O. Θ. παρεκύπτεν. &c. Baſil.

Ibid. O. Θ. διότι ᾐσχύνθη. Baſil. &c. Codex autem Alex. διατί ἐχρόνισαν ἔχειν.

v. 29. O. Θ. ἀπεκρίνατο &c. Baſil.

v. 30. Αλλος, φιλιάζοντα φίλοις. Sic Baſil. Sed Alex. φιλιάζων φίλοις.

v. 31. O. ἄλλως, ὡς ἔξοδος ἡλίου. Baſil.

Ibid. O. Θ. ἐν δυναστείᾳ. Baſil. Alex. vero ἐν δυναστείαις.

JUDICUM. CAPUT VI.

בעיני 1. O. ἐνώπιον. O. ἄλλως, Θ. ἐναντίον.

את־המנהרות 2. O. Θ. μάνδρας. O. ἄλλως, τρυμαλιάς.

המצדות Σ. τὰ φρούρια. O. κρεμαστά. Αλλος, τοῖς ὀχυρώμασιν.

אם 3. O. ἐάν. Αλλος, ὅτι.

זרע O. ἔσπειραν. O. ἄλλως, Θ. ἔσπειρεν ἀνήρ.

וישחיתו את־יבול הארץ 4. O. κατέφθειρον τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Αλλος, διέφθειρον τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς.

ולא־ישאירו O. οὐ κατελείποντο. Αλλος, οὐχ ὑπελείποντο.

1. HEb. in oculis. *LXX. Vulg.* in conſpectu. *LXX. aliter, Th.* ante.

2. *H. Vulg.* antra. *LXX. Th.* ſpeluncas. *LXX. aliter*, foramina.

Heb. munitiones. *S* præſidia. *LXX.* penſilia. *Alius*, munimentis. *Vulg. munitiſſima ad repugnandum loca.*

3. *H. LXX.* ſi. *Alius*, cum. *Vulg. cumque.*

H. ſerebat. *LXX.* ſeminaverunt. *LXX. aliter, Th.* ſeminaverunt vir. *Vul. ſeviſſet.*

4. *Hebr.* & corrumpebant productionem terræ. *LXX.* corrumpebant fructus eorum. *Alius*, corruperunt proventus terræ. *Vul. ſicut erant in herbis cuncta vaſtabant.*

Heb. LXX. & non relinquebant. *Alius*, non reſiduum faciebant. *Vulg. nihilque omnino… relinquebant.*

ושה ושור O. οὐδὲ ἐν τοῖς ποιμνίοις ταῦρον. Ἄλλος, καὶ ποίμνιον καὶ ταῦρον.

Hebr. & agnum & bovem. *LXX.* neque in ovilibus taurum. *Alius*, & ovile & taurum. *Vulg. non oves, non boves.*

ומקניהם יעלו 5. O. καὶ αἱ κτήσεις αὐτῶν ἀνέβαινον. Ἄλλος, καὶ τὰ κτήνη. Ἄλλος, καὶ τὰς κτήσεις αὐτῶν παρέφερον.

5. *Heb.* *LXX.* & poſſeſſiones eorum aſcendebant. *Alius*, & pecora. *Alius*, & poſſeſſiones eorum devaſtabant. *Vul. & univerſi greges eorum veniebant.*

ובאו בארץ לשחתה O. καὶ ἤρχοντο εἰς τὴν γῆν Ἰσραήλ, καὶ διέφθειρον αὐτήν. O. ἄλλως, καὶ Θ. παρεγίνοντο ἐν τῇ γῇ τοῦ διαφθεῖραι.

Heb. & veniebant in terram ad corrumpeodum eam. *LXX.* & veoiebant in terram Iſrael, & corrumpebaot eam. *LXX. aliter, & Th.* accedebant ad terram ad corrumpendum eam. *Vul. quidquid tetigerant devaſtantes.*

ויהי כי־זעקו 7. O. καὶ ἐβόησαν. Ἄλλος, καὶ ἐγένετο ὅτε ἐκέκραξαν.

7. *H.* & fuit cum clamaſſent. *LXX.* & clamaverunt. *Alius*, & factum eſt cum clamaſſent. *Vul. & clamavit.*

העליתי 8. A. Σ. O. ἀνήγαγον. O. Θ. ἐξελάμην. O. ἄλλως, ἀναβιβάσας.

8. *Heb.* aſcendere feci. *A. S. LXX.* reduxi. *LXX. Th.* erui. *LXX. aliter*, reduceos. *Vul. vos feci conſcendere.*

יושבים 10. O. κάθησθε. Ἀλλ. καθήσεσθε. Ἄλλος, κατοικεῖτε.

10. *H.* habitantes. *LXX.* ſedetis. *Al.* ſedebitis. *Alius*, *Vulg.* habitatis.

תחת האלה אשר בעפרה 11. O. ὑπὸ τὴν τερέμινθον τὴν ἐν Αφρᾷ. Al. Εφραθά. Ἄλλος, ὑπὸ τὴν δρῦν τὴν οὖσαν ἐν Εφραθά.

11. *H.* ſub quercu, quæ in Haphra. *LXX.* ſub terebintho, quæ in Aphra. *Al.* Ephratha. *Alius*, ſub quercu quæ eſt in Ephratha. *Vul ſub quercu quæ erat in Ephra.*

חבט חטים O. ῥαβδίζων σῖτον. Ἄλλος, ἐῤῥάβδιζεν πυρούς.

Hebr. LXX. excutiens frumenta. *Alius*, excutiebat frumenta. *Vul. excuteret atque purgaret frumenta.*

גבור החיל 12. A. ἰσχυρὸς τῇ εὐπορίᾳ. Σ. ἀνδρεῖος τῇ ἰσχύϊ. O. ἰσχυρὸς τῶν δυνάμεων. Ἄλλος, δυνατὸς τῇ ἰσχύϊ.

12. *Hebr.* potens virtute. *A.* fortis abundantiâ. *S.* virilis fortitudine. *LXX.* fortis virtutum. *Alius*, potens fortitudine. *Vulg. virorum fortiſſime.*

נטשנו 13. O ἐξέῤῥιψεν. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἀπώσατο.

13. *H. Vulg.* dereliquit nos. *LXX.* ejecit. *LXX. aliter, & Th.* repulit.

ויתננו O. ἔδωκεν. O. ἄλλως, καὶ Θ. παρέδωκεν.

H. & dedit nos. *LXX.* dedit. *LXX. aliter, Th. Vulg.* tradidit.

לך בכחך 14. O. πορεύου ἐν τῇ ἰσχύϊ σου. Ἀλλ. οὐκ ἰδοὺ ἐν τῇ ἰσχύϊ σου.

14. *H. LXX.* vade in fortitudine tua. *Alius*, nonne ecce in fortitudine tua. *Vulg. vade in hac fortitudine tua.*

הדל 15. O. ἠσθένησεν. O. ἄλλως, καὶ Θ. ταπεινοτέρα.

15. *H.* tenuis. *LXX.* infirmata eſt. *LXX. aliter, & Th.* humilior. *Vulg. infima.*

יהוה כי אהיה 16. O. ὁ ἄγγελος Κυρίου, Κύριος ἔσται. Ἄλλος, ὁ Κύριος ὅτι ἔσομαι.

16. *Hebr. Alius*, Dominus, quia ero. *LXX.* Angelus Domioi: Dominus erit. *Vulg. Dominus; Ego ero.*

אם־נא מצאתי חן 17. O. Εἰ δὴ εὗρον ἔλεος. Ἄλλος, καὶ εἰ εὗρον χάριν.

17. *Hebr.* ſi nunc inveni gratiam. *LXX.* ſi utique inveni miſericordiam. *Alius*, & ſi inveni gratiam. *Vulg. ſi inveni, inquit, gratiam.*

שאתה מדבר O. πᾶν ὅτι (al. ὅτι) ἐλάλησας. Ἄλλος, ὅτι σὺ λαλεῖς.

H quod tu loquens. *LXX.* omne quodcumque loquutus es. *Alius*, quoniam tu loqueris. *Vul. quod tu ſis qui loqueris.*

אשב 18. O. καθιοῦμαι. Ed. Rom. καθίσομαι. Ἄλλος, καθήσομαι.

18. manebo. *LXX. & Alius*, ſedebo. *Vulg. præſtolabor.*

בסל 19. O. ἐν τῷ κοφίνῳ. Ἄλλος, ἐπὶ τοῦ κανοῦν.

19. *H. Vulg.* in caniſtro. *LXX.* in cophino. *Alius*, ſuper caniſtrum.

שם בפרור O. ἔβαλεν ἐν τῇ χύτρᾳ. Ἄλλος, ἐνέχεεν εἰς χύτραν.

Hebr. poſuit in olla. *LXX.* injecit in ollam. *Alius*, infudit in ollam. *Vulg. mittens in ollam.*

אל־תחת האלה O. ὑπὸ τὴν τερέμινθον. O. ἄλλως, καὶ Θ. ὑπὸ τὴν δρῦν.

H. Vulg. ſub quercu. *LXX.* ſub terebintho. *LXX. aliter, & Th.* ſub quercu.

ויגש O. προσήγγισεν. Ἄλλος, προσεκύνησεν.

H. & obtulit. *LXX* appropinquavit. *Alius*, adoravit. *Vulg. & obtulit ei.*

את־המצות 20. O. τὰ ἄζυμα. O. ἄλλως, καὶ Θ. τοὺς ἀζύμους.

ויעל 21. O. καὶ ἀνέβη. Ἄλλος, καὶ ἀνήφθη.

הלך O. ἐπορεύθη. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἀπῆλθεν.

אהה אדני יהוה 22. O. Κύριέ μου, Κύριε. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἆ, ἆ, ἆ, Κύριε. Ἄλλος, Κύριε, Κύριε, οἴμοι.

ויהי 25. O. καὶ ἐγένετο. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἐγενήθη.

את־פר־השור O. τὸν μόσχον τὸν ταῦρον. Ἄλλος, τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.

לאביך O. τῷ πατρί σου. Ἄλλος, τοῦ πατρός σου.

תכרת O. ὀλοθρεύσεις. Ἄλλος, ἐκκόψεις.

על ראש המעוז הזה 26. A. ἰσχύος Σ. ἰσχυροῦ. O. ἐπὶ κορυφὴν Μαωζὶ τούτου. Ἄλλος, ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ Μανοῦ ἐκ τούτου. O. ἄλλως, Θ. Μαωζ τοῦ ὄρους.

תכרת O. ἐξολοθρεύσεις. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἐκκόψεις.

אליו 27. O. πρὸς αὐτόν. Ἄλλος, αὐτῷ.

נתץ 28. O. καθῄρητο. Ἄλλος, κατεσκαμμένον.

כרתה O. ὠλόθρευτο. O. ἄλλως, καὶ Θ. ἐκκεκομμένον.

את הפר השני העלה O. τὸν μόσχον τὸν δεύτερον, ὃν ἀνενήνοχεν. Ἄλλος, ὁ μόσχος ὁ σιτευτὸς ἀνενεγμένος.

הדבר 29. O. ῥῆμα. O. ἄλλως, καὶ Θ. πρᾶγμα.

וידרשו ויבקשו ויאמרו O. καὶ ἐπεζήτησαν καὶ ἠρεύνησαν, καὶ ἔγνωσαν. Ἄλλος, καὶ ἀνέταζον καὶ εἶπον.

הדבר O. ῥῆμα. O. ἄλλως, καὶ Θ. πρᾶγμα.

נתץ 30. O. καθεῖλεν. Ἄλλος, κατέσκαψεν.

לכל אשר־עמדו עליו 31. O. τοῖς ἀνδράσι πᾶσιν, οἳ ἐπανέστησαν αὐτῷ. O. ἄλλως, πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ᾽ αὐτόν.

יריב O. δικάσηται. O. ἄλλως, ἀντιδικάσῃ.

יומת O. θανατωθήτω. Θ. ἀποθανεῖται.

ירב לו O. δικαζέσθω αὐτῷ. O. ἄλλως, ἐκδικήσει ἑαυτόν.

נתץ O. καθεῖλεν. O. ἄλλως, κατέσκαψεν.

20. *Heb.* infermentata. *LXX.* azyma. *LXX. aliter, & Th.* azymos. *Vulg. azymos panes.*

21. *H. LXX.* & aſcendit. *Alius*, & accenſus eſt. *Vulg. aſcenditque.*

H. abiit. *LXX.* ivit. *LXX. aliter & Th.* abſceſſit. *Vulg. evanuit.*

22. *Heb.* heu Domine Deus. *LXX.* Domine mi, Domine. *LXX. aliter, & Th.* a, a, a, Domine. *Alius*, Domine, Domine, væ mihi. *Vulg. heu mi Domine Deus.*

25. *H.* & fuit. *LXX.* & accidit. *LXX. aliter, & Th.* & factum eſt. *Vul. vacat.*

Hebr. juvencum bovis. *LXX.* vitulum taurum. *Alius*, vitulum ſaginatum. *Vul. taurum.*

Hebr. LXX. patri tuo. *Alius*, *& Vul.* patris tui.

H. ſuccides. *LXX.* exterminabis. *Alius*, excides. *Vul. ſuccide.*

26. *H.* ſuper caput fortitudinis hujus. *A.* fortitudinis. *S.* fortis. *LXX.* ſuper cacumen Maozi hujus. *Al.* ſuper cacumen Manu ex hoc. *LXX. aliter, Th.* Manoz montis. *Vulg. in ſummitate petræ hujus.*

H. ſuccides. *LXX.* exterminabis. *LXX. aliter & Th.* excides. *Vulg. ſucciderís.*

27. *H. LXX.* ad eum. *Al.* & *Vulg.* ei.

28. *H.* deſtructum. *LXX.* deſtructum erat. *Alius*, ſuffuſſum. *Vul. deſtructam aram.*

Heb. ſucciſus. *LXX.* erat exterminatus. *LXX. aliter, & Th.* exciſum. *Vul. ſucciſum.*

Heb. juvencum ſecundum aſcendere factum. *LXX.* vitulum ſecundum quem obtulerat. *Alius*, vitulus ſaginatus oblatus. *Vulg. & taurum alterum impoſitum ſuper altare.*

29. *H. LXX.* verbum. *LXX. aliter, & Th.* rem. *Vulg. hoc.*

Heb. & quæſierunt, & inveſtigaverunt, & dixerunt. *LXX.* & inquiſierunt, & inveſtigarunt, & cognoverunt. *Alius*, & examinaverunt & dixerunt. *Vulg. cumque perquirerent auctorem facti, dictum eſt.*

H. LXX. verbum *LXX aliter, & Th.* rem. *Vul. hæc omnia.*

30. *H.* diruit. *LXX. Vulg.* deſtruxit. *Alius*, ſuffodit.

31. *H.* in omnibus qui ſtabant ſuper ſe. *LXX.* viris omnibus qui inſurrexerunt ei. *LXX. aliter*, ad viros omnes qui inſurrexerant ſuper eum. *Vulg. quibus ille reſpondit.*

Heb. litigaverit. *LXX.* judicium fecerit. *Al.* contra litigaverit. *Vulg. qui adverſarius eſt ejus.*

H. Vulg. moriatur. *LXX.* occidatur. *Th.* morietur.

Heb. litiget ſibi. *LXX.* judicium faciat ſibi. *LXX. aliter*, vindicabit ſemetipſum. *Vul. vindicet ſe.*

Hebr. diruit. *LXX.* deſtruxit. *LXX. aliter & Vulg.* ſuffodit.

ויעברו 33. O. παρῆλθον. (Al. παρενέβαλον.) Αλλος, καὶ διέβησαν.	33. *H. Alius*, & tranſierunt. *LXX.* & pertranſierunt. *Vulg. & tranſeuntes.*
לבשה 34. O. ἐνέδυσε. Αλλος, ἐνεδυνάμωσε.	34. *Hebr. LXX. Vulg.* induit. *Alius*, roboravit.
ויזעק אביעזר אחריו ומלאכים שלח O. καὶ ἐβόησεν Αβιέζερ ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἀγγέλους ἐξαπέστειλεν. Αλλος, ἐν παντὶ καὶ ἐβόησεν καὶ αὐτὸς ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἀγγέλους ἐξαπέστειλεν.	*H.* & accitus eſt Abihezer poſt eum, & legatos miſit. *LXX.* & clamavit Abiezer poſt ſe; & nuncios miſit. *Alius*, in omni & clamavit & ipſe poſt eum, & nuncios emiſit. *Vul. convocavit domum Abiezer ut ſequeretur ſe. Miſitque nuntios.*
כאשר 36. O. καθώς. O. Θ. ὃν τρόπον.	36. *Hebr. LXX. Th.* quemadmodum. *LXX. Vulg.* ſicut.
מציג 37. O. τίθημι. Αλλος, ἀπερείδομαι (ſic.)	37. *H.* ſtatuens. *LXX.* pono. *Vulg. ponam.*
ויזר 38. O. καὶ ἐξεπίεσε. Αλλ. ἀπεπίασεν.	38. *H.* & conſtrinxit. *LXX.* & expreſſit. *Alius*, compreſſit. *Vul. expreſſo vellere.*
וימץ A. Σ. Θ. ἐστράγγισε. O. ἔσταξε. Αλλ. ἀπέρρυη.	*Heb.* & expreſſit. *A. S. Th.* exſtillare fecit. *LXX.* ſtillavit. *Al.* effluxit. *Vul. expreſſo vellere.*
אנסה־נא 39. O. πειράσω δή. O. ἄλλως, καὶ πειράσω.	39. *H. LXX.* tentabo nunc. *LXX. aliter*, & tentabo. *Vul. ſi adhuc ſemel tentavero.*
יהי O. γενέσθω. O. ἄλλως, καὶ Θ. γενηθήτω.	*H. Vulg.* ſit. *LXX.* fiat. *LXX. aliter, & Th.* factum ſit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Judicum.

v. 1. O. Θ. ἐναντίον. Baſil. Alex. vero, ἔναντι. Edit. Rom. ἐνώπιον.

v. 2. O. Θ. μάνδρας. Baſil. Alex. ἄνδρας, mendoſe. Edit. Rom. τρυμαλιάς.

Ibid Σ. τὰ ὀχυρά. Αλλ. τοῖς ὀχυρώμασιν. Baſil. Hanc poſtremam lectionem habet Codex Alex.

v. 3. Αλλ. ὅτε. Baſil. Ibid. O. ἄλλως, Θ. ἔσπειραν ἀνήρ. Idem.

v. 4. Αλλος, διέφθειραν τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς. Baſil. & ſic Alex.

Ibid. Αλλ. οὐχ ὑπελείποντο. Sic Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλος, καὶ ποίμνιον καὶ ταῦρον. Baſil. habet, καὶ ποίμνιον καὶ μόσχον.

v. 5. Has lectiones habet Baſil.

Ibid. O. Θ. παρεγίνοντο ἐν τῇ γῇ τοῦ διαφθεῖραι. Baſil.

v. 7. Αλλ. καὶ ἐγένετο ὅτε ἀνέκραξαν. Baſil.

v. 8. Sic Baſil. Hic vero tres τῶν O. variæ lectiones feruntur, quarum prior eſt in Edit. Rom. Illud vero qua ratione factum ſit, fuſe in Prælimin.

v. 10. Item ex Baſil. Cod. Alex. ἐνοικεῖτε.

v. 11. Αλλος, τὴν δρῦν τὴν οὖσαν ἐν Εφραθά. Sic Baſil. & Alex. אלה δρυῶ vertunt A. S. Th. Gen. 35. 4. & Joſ. 24 26. Vide in Lexico אלה

Ibid. Αλλ. ἐρράβδιζεν πυρούς. Sic Baſil. & Alex.

v. 12. Has lectiones mutuamur ex Baſilienſi: Poſtrema vero eſt etiam Codicis Alexandrini.

v. 13. O Θ. ἀπώσατο. Baſil. & ibid. O. Θ. παρέδωκεν. Lectiones quæ his præmittuntur ſunt Editionis Romanæ.

v. 14. Αλλ. ἐν ἰσχύϊ ἐν τῇ ἰσχύϊ σου.

v. 15. O. Θ. ταπεινοτέρα. Baſil.

v. 16. Αλλ. ὁ κύριος ὅτι ἔσομαι. Baſil.

v. 17. Αλλ. καὶ εἰ εὗρον χάριν. Baſil. atque ita Cod. Alex.

Ibid. Αλλος, ὅτι σὺ λαλεῖς. Sic Baſil. & Alex.

v. 18. Αλλ. καθήσομαι. Baſil. & Alex.

v. 19. Αλλος, ἐπὶ τὸν κανοῦν Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλος, ἐνέχεεν εἰς χύτραν. Baſil. & Alex.

Ibid. O. Θ. δρυῶ. Baſil. & Alex. V. ſupra ad verſum 11.

Ibid. Αλλ. προσεκύνησεν. Baſil. & Alex.

v. 20. O. καὶ Θ. τοὺς ἀζύμους. Baſil.

v. 21. Αλλος, καὶ ἀνῆψε. Baſil. & Alex.

Ibid. O. Θ. ἀνῆλθεν. Baſil.

Ibid. O. αὐτά μου &c. Hæ lectiones ſic habentur in Baſil. Editio autem Romana ſic, ἆ, ἆ, κύριέ μου κύριε.

v. 25. O. Θ. ἐχθρᾶς. Baſil.

Ibid. Αλλος, τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Baſil. & ſic legitur in Alex.

Ibid. Αλλ. τοῦ πατρός σου. Baſil. Sic Item. Alex.

Ibid. Αλλ. ἐκκόψεις. Baſil.

v. 26. lectiones A S. & cæteras ex Baſil. Alexandrinus vero habet, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Μαώχ. Procop. in hunc locum: *Illud vero Maoz, Aquylas expoſuit, fortitudinis, Symmachus vero, fortes, lege, fortis.* Theodot. legit מרה pro חוה

Ibid. O. Θ. ἐκκόψεις. Baſil.

v. 27. Αλλ. αὐτῷ. Baſil. qui addit, O. χω. i. O. χωρίς. Vide notam ad cap. 1. v. 14.

v. 28. Baſil. in textu habet κατήρπαστο, ad marg. O. κατεσκαμμένον.

Ibid. O. Θ. ἐκκεκομμένον. Baſil.

Ibid. Αλλ. ὁ μόσχος ὁ σιτευτὸς &c. Baſil.

v. 29. O. Θ. πρᾶγμα. Baſil. ut fuſius diximus in Præliminaribus, lectiones quæ notantur O. Θ. ex Theodotione in LXX. invectæ fuerant.

Ibid. Αλλος, καὶ ἀνήταζον καὶ εἶπαν. Baſil.

Ibid. O. Θ. πρᾶγμα. Baſil.

v. 30. Αλλος, κατέσκαψεν. Baſil.

v. 31. O. ἄλλως, πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐπανεστηκότας ἐπ' αὐτόν. Alex. ἐστηκότας.

Ibid. O. ἄλλως, ἀντιδικάσετε. Baſil. Alex. habet, ἀντιδίκεσθε.

Ibid. Θ. ἀποθανέτω. Baſil. & ſic Alex.

Ibid. O. ἄλλως, κατέσκαψεν. Baſil. & ſic Alex.

v. 33. Αλλ. καὶ διέβησαν. Baſil. ita quoque Alex.

v. 34. Αλλ. ἐνεδυνάμωσε. Sic Alex.

Ibid. Αλλ. ἐν παντὶ &c. Baſil.

v. 36. O. Θ. ὃν τρόπον. Baſil.

v. 37. Αλλ. ἀπερείδομαι. Lectio ut videtur, mendoſa; quæ tamen habetur etiam in Alex.

v. 38. Αλλ. ἀπεπίασεν. Baſil. & Alex.

Ibid. A. Σ. Θ. ἐστράγγισε. Αλλ. ἀπέρρυη. Baſil.

v. 39. O. ἄλλως, καὶ πειράσω. Baſil. & Alex.

Ibid. O. Θ. γενηθήτω. Baſil.

JUDICUM. CAPUT VII.

חרד 1. Α. Ο. Θ. Αρωέδ. Ο. ἄλλως, Αράδ.

מגבעת Α. ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ τοῦ βουνοῦ. Ο. ἀπὸ Γαβαάθ.

באזני 3. Ο. ἐν ὠσίν. Ο. ἄλλως, Εἰς τὰ ὦτα.

וישב Α. ἀπεστράφησαν. Οἱ λοιποὶ, ἐξώρμησαν. Ο. ἐπέστρεψαν. Αλ. ἐπέστρεψεν.

הורד 4. Ο. κατένεγκον. Αλλος, κατάγαγε.

אצרפנו לך Α. Θ. πυρώσω σοι αὐτόν. Ο. ἐκκαθαρῶ σοι αὐτόν. Αλλος, δοκιμῶ.

ויורד 5. Ο. κατήνεγκεν. Αλλος, κατεβίβασεν.

ילק Ο. λείξῃ. Ο. ἄλλως, λάψῃ.

יכרע Α. Ο. Θ. κάμψῃ. Ο. ἄλλως, κλίνῃ.

המלקקים 6. Ο. λειξάντων. Ο. ἄλλως λαψάντων.

אל־פיהם Ο. πρὸς τὸ στόμα αὐτῶν. Αλλος, τῇ γλώσσῃ.

כל יתר Ο. πᾶν τὸ κατάλοιπον. Αλλος, πᾶς ὁ ἐπίλοιπος.

כרעו Ο. ἔκλιναν. Αλλος, ἔκαμψαν.

המלקקים 7. Ο. λάψασι. Αλλος, λελειχόσι.

ילכו Ο. πορεύσονται. Αλλος, ἀποτρεχέτω.

לאהליו 8. Ο. Εἰς σκηνήν. Αλλος, Εἰς τὸ σκήνωμα.

ובשלש־מאות האיש החזיק Ο. καὶ τοὺς τριακοσίους ἄνδρας κατίσχυσεν. Αλλος, τῶν δὲ τριακοσίων ἀνδρῶν ἐκράτησεν.

קום 9. Ο. ἀνάστα. Ο. ἄλλως, ἀναστάς.

אל־קצה החמשים אשר במחנה 11. Ο. πρὸς ἀρχὴν τῶν πεντήκοντα, οἳ ἦσαν ἐν τῇ παρεμβολῇ. Αλλος, Εἰς μέρος τῶν πεντήκοντα τῶν ἐν τῇ παρεμβολῇ. Ο. ἄλλως, Θ. Εἰς μέρος πρὸς τὸ ἄκρον τῆς λαξευτῆς.

נפלים 12. Ο. Θ. παραβεβλήκεσαν. Ο. ἄλλως, βεβλημένοι.

לרעהו חלום ויאמר הנה חלום חלמתי 13. Ο. τῷ πλησίον αὐτοῦ ἐνύπνιον, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐνυπνιασάμην ἐνύπνιον. Αλλος, ἐνύπνιον, καὶ εἶπε τὸ ἐνύπνιον ὃ ἐνυπνιάσθη.

צלול Α. Ο. ἐγκρυφίας. Σ. κόλλυρα. Ο. ἄλλως, μαγίς.

1. HEbr. Harod. *A. LXX. Th.* Aroed. *LXX. aliter*, Arad. *Vulg. Harad*

H. & Reliqui, a colle. *A.* ab excelſo. *LXX.* a Gabaath. *Vulg. collis excelſi.*

3. *H. LXX.* in auribus. *LXX. aliter*, in aures. *Vul. audientibus.*

H. & reverſus eſt. *A.* averſi ſunt. *Reliqui*, receſſerunt. *LXX. Vul.* reverſi ſunt. *LXX. al.* reverſus eſt.

4. *H. LXX.* fac deſcendere. *Alius*, deduc. *Vul. duc.*

H. probabo eum tibi. *A. Th.* igne examinabo tibi eum. *LXX.* emundabo tibi eum. *Alius*, probabo. *Vulg. probabo illos.*

5. *H. LXX.* & deſcendere fecit. *Alius*, deduxit. *Vulg. cumque deſcendiſſet.*

H. LXX. lambuerit. *Vul. lambuerint.*

H. A. LXX. Th. incurvaverit ſe. *LXX. aliter*, inclinaverit. *Vulg. curvatis genibus biberint.*

6. *H.* lambentium. *LXX.* qui lambuerunt. *Vul. qui . . . lambuerant.*

H. LXX. ad os ſuum. *Alius*, lingua. *Vul. ad os.*

H. totum reliquum. *LXX.* omne reſiduum. *Alius*, omnis reliquus. *Vulg. omnis relqua.*

H. & *Alius*, incurvaverunt ſe. *LXX.* inclinaverunt. *Vul. flexo poplite.*

7. *H.* lambentibus. *LXX. Alius*, & *Vul.* qui lambuerunt.

H. LXX. ibunt. *Alius*, recurrat. *Vul. revertatur.*

8. *H.* in tentoria ſua. *LXX.* in tabernaculum. *Alius*, in tentorium. *Vulg. ad tabernacula ſua.*

H. & in trecentos viros apprehendit. *LXX.* & trecentos viros obtinuit. *Alius*, trecentos autem viros tenuit. *Vul. cum trecentis viris ſe certamini dedit.*

9. *H. LXX. Vulg.* ſurge. *LXX. aliter*, ſurgens.

11. *Hebr.* ad extremum quintanorum qui in caſtrametatione. *LXX.* ad principium ipſorum quinquaginta, qui erant in caſtris. *Alius*, in partem ipſorum quinquaginta, qui erant in caſtris. *LXX. aliter, Th.* in partem ad ſummitatem exciſæ. *Vulg. in partem caſtrorum, ubi erant armatorum vigilia.*

12. *H.* cadentes. *LXX Th.* projecti erant. *LXX. aliter*, jacentes. *Vulg. fuſi jacebant.*

13. *Heb. LXX.* proximo ſuo ſomnium: & dixit, ecce ſumnium ſomniavi. *LXX.* proximo ſuo ſomnium: & dixit: ecce ſomniavi ſomnium. *Alius*, ſomnium, & dixit ſomnium quod ſomniatum eſt. *Vulg. proximo ſuo, & in hunc modum referebat quod viderat: Vidi ſomnium.*

Hebr. torta. *A. LXX.* ſubcinericius panis. *S.* collyra *LXX. aliter*, magis. *Vulg. ſubcinericius panis.*

מתהפך

מתהפך O. στρεφομένη. Αλλος, κυλιομένη.

בתוך הכדים 16. Οἱ λοιποὶ, τῆς ὑδρίαις. O. ἐν τῇ ὑδρίαις.

בקצה 17. O. ἐν ἀρχῇ. Αλλος, ἐν μέσῳ.

אך הקם הקימו 19. O. καὶ ἐγείροντες. Αλλος, πλὴν ἐγέρσει ἐγείροντες.

ויחזיקו ביד־שמאולם בלפדים וביד־ימינם השופרות 20. O. καὶ ἐκράτησαν ἐν χερσὶν ἀριστεραῖς αὐτῶν τὰς λαμπάδας, καὶ ἐν χερσὶ δεξιαῖς αὐτῶν τὰς κερατίνας. O. ἄλλως, καὶ ἐλάβοντο ἐν τῇ χειρὶ αὐτῶν τῇ ἀριστερᾷ τῶν λαμπάδων, καὶ ἐν τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ αὐτῶν αἱ κερατίναι.

איש 21. O. ἀνήρ. O. Θ. ἕκαστος.

ויריעו Οἱ λοιποὶ, ἠλάλαξαν. O. ἐσήμαναν.

שלש־מאות השופרות 22. Οἱ λοιποὶ, αἱ τριακόσιαι κερατίναι. O. ἐν τῇ τριακοσίαις κερατίναις.

את־חרב Οἱ λοιποὶ, μάχαιραν. O. ῥομφαίαν.

וירדפו 23. O. Θ. κατεδίωξεν. O. ἄλλως, ἐδίωξαν.

בצור 25. A. Σ. ἐν πέτρᾳ. O. ἐν Σούρ.

ביקב־זאב O. ἐν Ιακὲβ Ζηβ. Θ. ἐν Ιακὲβ τῇ κοιλάδι.

מעבר O. ἀπὸ πέραν. Αλλος, ἐκ τοῦ πέραν.

H. LXX. ſe volvens. *Alius* ſe volutans. *Vul. volvi.*

Hebr. in medio hydriarum. *Reliqui*, hydriis. *LXX.* in hydriis. *Vulg. in medio lagenarum.*

17. *Heb.* in extremum *LXX.* in principium. *Alius*, in medium. *Vulg. partem.*

19. *Heb.* tantum ſuſcitando ſuſcitaverunt. *LXX.* & excitantes. *Alius*, cæterum ſuſcitatione ſuſcitantes. *Vulg. & cuſtodibus ſuſcitatis.*

20. *Heb.* & apprehenderunt in manu ſiniſtra ſua titiones, & in manu dextera ſua corneas. *LXX.* & tenuerunt in manibus ſiniſtris ſuis lampadas, & in manibus dextris ſuis corneas. *LXX. aliter*, & acceperunt in manu ſua ſiniſtra lampadas: & in manu dextera ſua corneæ. *Vul. tenuerunt ſiniſtris manibus lampades, & dextris ſonantes tubas.*

21. *H. LXX.* vir. *LXX. Th.* unuſquiſque. *Vul. ſinguli.*

Heb. vociferati ſunt. *Reliqui*, ululaverunt. *LXX.* ſignificaverunt. *Vul. vociferantes ululanteſque.*

22. *Heb.* trecenti tubis. *Reliqui*, trecentæ corneæ. *LXX.* in trecentis corneis. *Vulg. trecenti viri buccinis perſonantes.*

Hebr. Vulg. gladium. *Reliqui*, machæram. *LXX.* frameam.

23 *Heb.* perſecuti ſunt. *LXX. Th.* inſecutus eſt. *LXX aliter*, perſequuti ſunt. *Vulg. perſequebantur.*

25. *Heb. A. S. Vulg.* in petra. *LXX.* in Sur.

Heb. Vul. in torculari Zeeb. *LXX.* in Jaceb Zeb. *Th.* in Jaceb valle.

Heb. a tranſitu. *LXX.* de trans. *Alius*, a trans. *Vulg. trans fluenta.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Judicum.

v. A. O. Θ. Αρωὴδ. Baſil. In Edit. Rom. legitur, Αρὰδ.

Ibid. A. ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ τοῦ βουνοῦ. Baſil.

v. 3. O. ἀλλ. εἰς τὰ ὦτα. Sic Baſil. & Alex. Edit. vero Romana, ἐν ὠσί. Sequentes autem lectiones A. ἀποστρεφέτω &c. ex Baſil.

v. 4. Αλλος, κατάγαγε. Sic Baſil. & Alex.

Ibid. A. Θ. πυρώσω &c. Baſil. Αλλ. δοκιμῶ. Baſil. & Alex. Grabe legit, δοκιμῶ.

v. 5. Αλλ. κατεβίβασεν. Baſil & Alex.

Ibid. λάψῃ. Baſil. ad marg & ſic Edit. Rom. Baſil. in textu λείξῃ. Alex. vero λάψῃ, & mox λάμψῃ.

Ibid. A. O. Θ. κάμψῃ. Baſil. & ſic etiam Alex. Edit. Rom. κλίνῃ.

v. 6. Αλλος, λαψάντων. Baſil. & Edit. Rom. Αλλ. λειξάντων. Alex. λαμψάντων.

Ibid. Αλλ. τῇ γλώσσῃ. Baſil Alex. vero, ἐν τῇ γλώσσῃ.

Ibid. Αλλ. πᾶς ὁ ἐπίλοιπος. Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλ. ἔκαμψαν. Baſil. & Alex.

v. 7. Αλλ. λελαπχότι. Baſil.

Ibid. Αλλ ἀποτρεχέτω. Baſil. Alex.

v. 8. Αλλ. εἰς τὸ σκήνωμα. Baſil. Alex.

Ibid. Αλλ. τῶν δὲ τριακοσίων &c. Baſil. Alex.

v. 9. O. ἀναστάς. Baſil. ad marg. Edit. vero Rom. & Baſil. in textu, ἀνάστα.

v. 11. Αλλος, εἰς μέρος τῶν &c. Sic Baſil. & Alex. O. Θ. εἰς μέρος πεντήκοντα &c. Baſil.

v. 12. O. Θ. παρεμβεβλήκεισαν. Baſil. Alex. παρεμβεβλήκεισαν. Edit. Rom. βεβλημένοι.

v. 13. Αλλ. ἐνύπνιον, ὃ εἶπε &c. Baſil

Ibid. A. O. ἐγκρυφίας. Σ. κόλλυρα. Baſil. ad marg. in textu vero ut Edit. Rom. μαγίς.

Ibid. Αλλ. κυλιομένη. Sic Baſil. cum hac nota,

παν χυ
διαφ ου

Vide notam ad Cap. 1. v. 14.

v. 17. Αλλ. ἐν μέσῳ. Baſil. & Alex.

v. 19. Αλλ. πλὴν ἐγέρσει &c Baſil.

v. 20. O. ἄλλως, καὶ ἐλάβοντο. &c. Baſil.

v. 21. O. Θ. ἕκαστος. Baſil.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, ἠλάλαξαν. Baſil.

v. 22. Οἱ λοιποὶ, αἱ τριακόσιαι &c. Baſil.

Ibid Οἱ λοιποὶ, μάχαιραν. Baſil.

v. 23. O. Θ. κατεδίωξεν. Baſil.

v. 25. A. Σ. ἐν πέτρᾳ. Baſil.

Ibid Θ. ἐν Ιακὲβ τῇ κοιλάδι. Baſil. Edit. vero Rom. ἐν Ιακεφζήφ.

Ibid. ἐκ τοῦ πέραν. Baſil. & Alex.

JUDICUM. CAPUT VIII.

אליו 1. O. πρὸς Γεδεών. O. ἄλλως, πρὸς αὐτόν.

ויריבון אתו בחזקה O. καὶ διελέξαντο πρὸς αὐτὸν ἰσχυρῶς. Ἄλλος, καὶ ἐκρίνοντο μετ' αὐτοῦ κραταιῶς.

רפתה 3. O. ἀνέθη. Ἄλλος, ἀνῆκεν.

עיפים ורדפים 4. O. πεινῶντες καὶ διώκοντες. Ἄλλος, ὀλιγοψυχοῦντες καὶ πεινῶντες.

רדפים O. διώκοντες. Ἄλλος, διψῶντες.

אשר ברגלי 5. O. τῷ ἐν ποσί μου. Ἄλλος, τοῦ μετ' ἐμοῦ.

עיפים הם O. Θ. πεινῶσιν. O. ἄλλως, ἐκλείπουσιν.

ואנכי רדף O. ἰδοὺ ἐγώ εἰμι διώκων. Ἄλλος, ἐγὼ δὲ διώκω.

לצבאך 6. O. τῇ δυνάμει σου. Ἄλλος, τῇ στρατιᾷ σου.

גדעון לכן 7. O. Γεδεών, διὰ τοῦτο. Ἄλλος, Γεδεών, οὐχ οὕτως διὰ τοῦτο.

ודשתי O. Θ. καταξανῶ. O. ἄλλως, ἀλοήσω.

את־הברקנים A. ἐν ταῖς τραγακάνθαις. Σ. ἐν τοῖς τριβόλοις. Θ. ἐν ταῖς Βαρκηνίμ. Ἀλλ. Βαρκωνείμ.

כזאת 8. O. ὡσαύτως. Ἄλλος, κατὰ πάντα.

לאנשי 9. O. πρὸς ἄνδρας. O. ἄλλως, τοῖς ἀνδράσι.

בשובי O. ἐν ἐπιστροφῇ μου. Ἄλλος, ἐν τῷ ἐπιστρέφειν με.

הנותרים מכל מחנה 10. O. καταλελειμμένοι ἀπὸ πάσης παρεμβολῆς. Ἄλλος, λειφθέντες ἐν πάσῃ παρεμβολῇ.

בני־קדם O. ἀλλοφύλων. Ἄλλος, υἱῶν ἀνατολῶν.

השכוני 11. O. σκηνούντων. Ἄλλος, κατοικούντων.

לנבח ויגבהה O. τῆς Ναβαὶ καὶ Ιεγεβάλ. Ἄλλος, ἐξ ἐναντίας Ηλβεέ.

מן־המלחמה 13. O. Θ. ἐκ τοῦ πολέμου. O. ἄλλ. ἀπὸ τῆς παρατάξεως.

מלמעלה החרס A. ἀναβάσεως [ἀλσῶν] Σ. ἀναβάσεως ὀρῶν. O. Θ. ἀναβάσεως Ἀρες. O. ἄλλως, ἀπὸ ἐπάνωθεν τῆς παρατάξεως Ἀρές.

1. HEbr. *LXX. Vul.* ad eum. *LXX. aliter.* ad Gedeon.

Heb. & jurgaverunt eum eo in fortitudine. *LXX.* & jurgabant adverſus eum fortiter. *Alius*, & diſceptabant eum eo vehementer. *Vulg. jurgantes fortiter.*

3. *H.* ſe remiſit. *LXX.* remiſſus eſt. *Alius*, remiſit. *Vulg. requievit.*

4. *H.* laſſi & perſequentes. *LXX.* eſurientes & perſequentes. *Alius*, animo deficientes & eſurientes. *Vul. præ laſſitudine fugientes perſequi non poterant.*

H. LXX. perſequentes *Alius*, ſitientes.

5. *Hebr. LXX.* qui in pedibus meis. *Alius*, *Vul.* qui mecum eſt.

Hebr. laſſi ipſi. *LXX. Th.* eſuriunt. *LXX. aliter*, deficiunt. *Vulg. quia valde defecerunt.*

Heb. & ego perſequens. *LXX.* ecce ego ſum perſequens. *Alius*, ego autem perſequor. *Vul. ut poſſimus perſequi.*

6. *H. Alius*, *Vulg.* exercitui tuo. *LXX.* virtuti tuæ.

7. *Heb.* Gedeon, idcirco. *LXX.* Gedeon, propterea. *Alius*, Gedeon, non ſic, ideo. *Vul. quibus ille ait, cum ergo.*

Heb. LXX. triturabo. *LXX. Th.* dilaniabo. *Vul. conteram.*

Heb. Vul. cum tribulis. *A.* in ſentibus. S. in tribulis. *LXX.* in ipſis Barcenim. *Al.* Barconnim.

8. *Hebr.* ſecundum hoc. *LXX.* ſimiliter. *Alius*, ſecundum omnia. *Vul. ſimilia.*

9. *H.* hominibus. *LXX.* ad viros *LXX. aliter.* viris. *Vulg. eis.*

H. Alius, in revertendo me. *LXX.* in reditu meo. *Vul. cum reverſus fuero.*

10. *Heb.* reſidui ex omni caſtrametatione. *LXX.* qui reſidui fuerant de univerſis caſtris. *Alius*, relicti in totis caſtris. *Vul. remanſerant ex omnibus turmis.*

H. Alius, filiorum Orientis. *LXX.* alienigenarum. *Vul. Orientalium populorum.*

11. *Heb. Alius*, habitantium. *LXX.* tabernacula habentium. *Vulg. qui in tabernaculis morabantur.*

Heb. ipſius Nobah, & Jogbaa. *LXX.* ipſius Nabæ, & Jegebal. *Alius*, ex adverſo Elbee. *Vulg. Nobe & Jegbaa.*

13. *Heb. LXX. Th. Vul.* de bello *LXX. aliter*, a prælio.

H. deſuper ſole. *A.* aſcenſus ſaltuum *S.* aſcenſus montium. *LXX. Th.* aſcenſus Ares. *LXX. aliter*, deſuper acie Ares. *Vulg. ante ſolis ortum.*

ויכתב אליו 14. O. καὶ ἔγραψε πρὸς αὐτόν. Θ. καὶ ἀπεγράψατο τὰ ὀνόματα.

את־שרי ואת־זקניה O. τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. Θ. τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους.

היעפים 15. O. ἐκλείπουσιν. O. ἄλλ. Θ. λελυμένοις.

ואת־קוצי 16. O. Θ. καὶ τὰς ἀκάνθας. O. ἄλλως, ἐν ταῖς ἀκάνθαις.

וידע O. ἠλόησεν. Αλλος, κατέξανεν.

סכות O. τῆς πόλεως. O. Αλλως, Σοκχώθ.

כמוך 18. O. ὡς σύ. O. Θ. ὅμοιός σοι.

כמוהם O. ὡς αὐτοί. Αλλος, ὅμοιος αὐτοῖς.

כתאר בני O. εἰς ὁμοίωμα υἱοῦ. Αλλος, ὡς εἶδος υἱῶν.

חרב 20. O. ῥομφαίαν. Αλλος, μάχαιραν.

פגע 21. O. συνάντησον. Αλλος, ἀπάντησον.

ויהרג O. ἀπέκτεινεν. Αλλος, ἀνεῖλεν.

את־השהרנים Σ. τὰ κόσμια. O. τοὺς μηνίσκους. Αλλος, τοὺς μηνιακούς.

משל־בנו גם־אתה גם בנך גם בן בנך 22. A. ἐξουσίασον ἡμῶν καί γε σύ, καί γε ὁ υἱός σου, καί γε ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ σου. Σ. ἐξουσίαζε ἡμῶν σύ, καὶ ὁ υἱός σου, καὶ ὁ ἔγγονός σου. O. ἄρξον ἡμῶν καὶ σύ, καὶ ὁ υἱός σου, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ σου.

וישליכו 25. O. ἔβαλεν. O. Θ. ἔρριψαν.

נזם O. ἐνώτιον. Αλλος, ἐνώτια.

לבד מן־השהרנים והנטפות 26. O. πλὴν τῶν μηνίσκων καὶ τῶν σταλαγμιδίων. Αλλος, πλὴν τῶν σιρώνων καὶ τῶν ὁρμίσκων.

בגדי O. ἱματίων. Αλλος, περιβολαίων.

לבד מן־הענקות O. ἐκτὸς τῶν περιθεμάτων. Αλλ. πλὴν τῶν κλοιῶν.

אפוד 27. A. ἐπένδυμα. O. Εφώδ. Αλλος, Εφούδ.

מוקש O. σκῶλον. Αλλος, σκάνδαλον.

ויכנע 28. O. καὶ συνεστάλη. O. Θ. ἐνετράπη.

וישב 29. O. ἐκάθισεν. Αλλος, κατῴκησεν.

בשכם 31. Οἱ λοιποὶ, Σικίμοις. O. Συχέμ.

בשיבה טובה 32. Οἱ λοιποὶ, ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ. O. ἐν πόλει αὐτοῦ.

אבי העזרי O. Ἀβὶ Εσδρί. O. Θ. πατρὸς τοῦ Εζρί.

14. *Hebr. LXX.* & ſcripſit ad eum. *Th.* & deſcripſit nomina. *Vulg. & deſcripſit.*

H. Th. principes & ſeniores. *LXX. Vul.* principum & ſeniorum.

15. *H.* laſſis. *LXX.* deficientibus. *LXX. aliter, Th.* ſolutis. *Vul. qui laſſi ſunt & defecerunt.*

16. *Heb. LXX. Th. Vulg.* & ſpinas. *LXX. aliter,* in ſpinis.

Heb. & cognoſcere fecit. *LXX.* trituravit. *Alius*, laceravit. *Vulg. contrivit.*

Heb. Succhoth. *LXX.* civitatis. *LXX. aliter, & Vul.* Socchoth.

18. *Heb. LXX.* ſicut tu. *LXX. Th.* ſimilis tibi. *Vulg. ſimiles tui*

Hebr. LXX. ſicut ipſi. *Alius*, ſimilis ipſis. *Vul. vacat.*

Heb. ſecundum formam filiorum. *LXX.* in ſimilitudinem filii. *Alius*, ſicut ſpecies filiorum. *Vulg. quaſi filius.*

20. *H. LXX. Vul.* gladium *Alius*, machæram.

21 *H.* irruito. *LXX.* occurre. *Alius*, invade. *Vul. irrue.*

Hebr. LXX. Vulg. interfecit. *Alius*, occidit.

Heb. LXX. lunulas *S.* ornamenta. *Alius*, meniacos. *Vulg. ornamenta ac bullas.*

22. *Heb.* dominare in nos etiam tu, etiam filius tuus, etiam filius filii tui. *A.* dominare nobis utique tu, utique filii tui, utique filius filii tui. *S.* dominare noſtri tu. & filius tuus, & nepos tuus. *LXX.* principatum habe noſtri & tu, & filius tuus, & filius filii tui. *Vul. dominare noſtri tu, & filius tuus, & filius fili tui.*

25. *Heb.* & projecerunt. *LXX.* miſit *LXX. Th.* jecit. *Vulg. projecerunt.*

Hebr. LXX. inaurem. *Alius*, *Vulg.* inaures.

26. *Heb.* ſolum præ lunulis & collaribus. *LXX.* præter lunulas & monilia. *Alius*, præter ſirona & monilia. *Vulg. abſque ornamentis & monilibus.*

Hebr. veſtibus. *LXX.* veſtimentis. *Alius*, palliis. *Vul. veſte.*

Heb. ſolum præ torquibus. *LXX.* extra torques. *Alius*, *Vulg.* præter torques.

27. *Hebr. LXX. Vulg.* Ephod. *A.* ſuperindumentum. *Alius*, Ephud.

Heb. laqueum. *LXX.* offendiculum. *Alius*, ſcandalum. *Vul. ruinam.*

28. *Hebr.* & humiliatus eſt. *LXX.* & compreſſus eſt. *LXX. Th.* & confuſus eſt. *Vul. humiliatus eſt autem.*

29. *Heb.* manſit. *LXX.* ſedit. *Alius*, *Vulg.* habitavit.

31. *Heb.* in Sechem. *Reliqui*, Sicimis. *LXX.* Sychem. *Vulg. Sichem.*

32. *Heb.* & *Reliqui*, in canitie bona. *LXX.* in civitate ſua. *Vul. in ſenectute bona.*

Heb. patris Hezri. *LXX* Abi Eſdri. *LXX. Th.* Patris Ezri. *Vulg. de familia Ezri.*

ויהי 33. Ο. Θ. ἐγενήθη. Αλλ. ἐγένετο.

וישובו Ο. ἐπέστρεψαν. Αλλος, ἀπεστράφησαν.

וישימו להם בעל ברית Ο. ἔθηκαν ἑαυτοῖς τῷ Βααλ διαθήκην. Αλλος, ἔθεντο τὸν Βααλβερεθ.

איביהם 34. Ο. θλιβόντων. Αλλος, ἐχθρῶν.

כל־הטובה 35. Ο. πάντα τὰ ἀγαθά. Αλλος, πᾶσαν τὴν ἀγαθωσύνην.

33. *Heb.* & fuit. *LXX. Th.* factum eſt. *Al.* accidit. *Vul. poſtquam autem.*

Heb. LXX. reverſi ſunt. *Alius*, *Vul.* averſi ſunt.

Heb. & poſuerunt ſibi Baalberith. *LXX.* poſuerunt ſibi ipſis Baal teſtamentum. *Alius*, poſuerunt Baalberith. *Vulg. percuſſeruntque cum Baal fœdus.*

34. *Hebr. Alius*, *Vul.* inimicorum. *LXX.* tribulantium.

35. *Hebr.* omne bonum. *LXX. Vul.* omnia bona. *Alius*, omnem bonitatem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Judicum.

v. 1. Ο. ἀλλ. πρὸς αὐτόν. Baſil. ad marg. & Alex. Sed in Edit. Rom. & Baſil. in textu, πρὸς Γεδεών.

Ibid. Αλλ. καὶ ἐκρίνοντο μετ' αὐτοῦ. Baſil. & Alex.

v. 3. Baſil. in textu habet, ἀνῆκε, & ad marg. ἀνῆκεν, ut Alex.

v 4. Αλλος, ὀλιγοψυχοῦντες καὶ πεινῶντες. Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλος, διψῶντες. Baſil.

v. 5. Αλλος, τοῦ μετ' ἐμοῦ. Baſil. Alex. vero, τῷ μετ' ἐμοῦ.

Ibid. Ο. Θ. πεινῶσιν. Baſil. ad marg. In textu vero, ἐκλείπουσι, ut Editio Rom.

Ibid. Αλλος, ἐγὼ δὲ διώκω. Baſil. & Alex.

v. 6. Αλλ. τῇ στρατιᾷ σου. Baſil. & Alex.

v. 7. Αλλ. Γεδεών, οὐχ οὕτως, διὰ τοῦτο. Baſil.

Ibid. Ο. Θ. καταξανῶ. Baſil. ad marg. in textu autem, ἀλοήσω, ut Editio Rom.

Ibd. Α. ἐν ταῖς τραγακάνθαις. Σ. ἐν ταῖς τριβόλοις. Θ. ἐν ταῖς Βαρκηνείμ. Al. Βαρκοννείμ. Lectionem Aquilæ ſic effert Baſilienſis Codex. Euſebius de locis Hebraicis apud Hieronymum ſic habet, Βαρκοννείμ Ακύλας τρίτοις ἀκάνθαις, Σύμμαχος, τριβόλοις. Sic reſtituerunt Editores. At exiſtimo legendum, Ακύλας τραγακάνθαις, ut Baſil. melius quam, τετρακάνθαις, ut Regii Codices duo, qui ſic habent, Βαρκοννείμ εἰσιν αἱ τρίβολοι οὕτω; γὰρ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε, τετρακάνθας. Sic illi: forte Α. τετρακάνθαις. Sed τραγακάνθαις legendum.

v. 8. Αλλος, κατὰ ταῦτα. Sic Baſil. Alex. vero κατ' αὐτά. Grabe, κατὰ ταῦτα.

v. 9. Ο. ἀλλ. τοῖς ἀνδράσι. Baſil. & Alex.

Ibid. ἐν τῷ ἐπιστρέφειν με. Baſil. & ſic Alex.

v. 10. Αλλ. λειφθέντες ἐν πάσῃ παρ. Baſil.

Ibid. Αλλ. ἑσπῶν ἀνὰ ξίφος. Baſil.

v. 11. Αλλ. κατασκηνούντων. Baſil. & ſic Alex.

Ibid. Αλλ. ἐξ ἐναντίας Ναβεὶ. Baſil. Qui ſic vertit, נכח pro נבח legit.

v. 13. Ο. Θ. ἐκ τοῦ πολέμου. Baſil. ad marginem. In textu vero, ut Editio Rom. ἀπὸ τῆς παρατάξεως.

Ibid. Α. ἀναβάσεως &c. Has lectiones partim ex Baſ partim ex Hieronymo de locis Hebraicis decerpſimus. Edit. Rom. ἀπὸ ἐπάνωθεν τῆς παρατάξεως Αρές.

v. 14. Θ. καὶ ἀπεγράψατο τὰ ὀνόματα. Baſil.

Ibid. Θ. τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους. Baſil.

v. 15. Ο. Θ, λελυμένοις. Baſil. Alex. vero, ἐκλελυμένοις.

v. 16. Ο. Θ. καὶ τὰς ἀκάνθας. Baſil. Edit. Rom. ἐν ταῖς ἀκάνθαις, & ſic Baſil. in textu.

Ibid. Αλλ. κατέξανεν. Baſil. & Alex.

Ibid. Baſil. ad marg. Σοκχώθ. διωρ ου i. διὰ ρήματος ἀλλος, *emendavi ſic*. Vide notam ad Cap. 1. v. 14.

v. 18. Ο. Θ. ὅμοιοι σοι. Baſil.

Ibid. Αλλ. ὅμοιος αὐτοῖς. Baſil.

Ibid. Αλλ. ὡς εἶδος υἱοῦ. Baſil.

v. 20. Αλλ. μάχαιραν. Baſil. & Alex.

v. 21. Αλλ. ἀπάντησον. Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλ. ἀνεῖλεν. Baſil. & Alex.

Ibid. Σ. τὰ κόσμια. Αλλ. τοὺς μηνίσκους. Baſil.

v. 22. Α. ἐξουσίασον &c. Hæ interpretationes ex Baſil. prodeunt.

v. 25. Ο. Θ. ἔρριψεν. Baſil,

Ibid. Αλλ. ἐνώτια. Baſil.

v 26. Αλλ. πλὴν τῶν σαρώνων &c. Baſil. vox ex Hebræo facta. Alex σειρῶν, male.

Ibid. Αλλ. περιβολαίων. Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλ. πλὴν τῶν κλοιῶν. Baſil & Alex.

v. 27. Α. ἐπένδυμα. Ex Theodoreto quæſt. ad hunc locum, Ακύλας ἐπένδυμα κέκληκεν. Vide utrumque Lexicon infra. Αλλ. Εφούδ. Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλ. σκάνδαλον. Sic Baſil. & Alex.

v. 28. Αλλ. καὶ ἐνετράπη. Sic Baſil. & Alex.

v. 29. Αλλ. κατῴκησεν. Baſil. & Alex.

v. 31. Baſil. Ο. Θ. Οἱ λοιποί, Συκίμοις: atque ita legit Alex.

v. 32. Οἱ λοιποί, ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ. Baſil. Ita quoque legit Alex. V. ſupra Gen. 15. 15. & 25. 8.

Ibid. Ο. Θ. πατρὸς τοῦ Ἰεζεί. Baſil. Alex. habet, πατρὸς Αβιεζρεί.

v. 33. Ο. Θ. ἐγενήθη. Αλλ. ἐγένετο. Baſil. In Edit. Rom. legitur, ἐγενήθη.

Ibid. Απεστράφησαν. Sic in textu Baſil. & Alex.

Ibid Αλλος, ἔθεντο τὸν Βααλβερεθ. Baſil Notes autem ubicumque dicimus *Baſil.* ſine addito, intelligi Lectiones, quas ad marginem adfert, diverſas ab iis quæ in textu ejuſdem leguntur.

v. 34. Αλλος, ἐχθρῶν. Baſil. & Alex.

v 35. Αλλ. πᾶσαν τὴν ἀγαθωσύνην. Baſil. & Alex.

Ex Capite IX. Judicum, ut eſt in folio noſtro cum obelis & aſteriſcis.

84... αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν Αβιμέλεχ ※ σὺν: τὴν ἀξίνην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἔκοψεν φορτίον ξύλων, καὶ ἔλαβεν αὐτό, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν λαὸν τὸν μετ' αὐτοῦ, ὃ εἴ-

48... Ipſe & omnis populus qui cum eo. Et ſumpſit Abimelech ※ cum : ſecurem in manu ſua, & ſuccidit faſcem lignorum, & accepit illum & impoſuit ſuper humeros ſuos. Et dixit ad populum qui cum eo: Quod vidiſtis me facientem cito facite ut &

Digitized by Google

δατέ με ποιοῦντα ταχέως ποιήσατε ὡς καὶ ἐγώ. 49. καὶ ἔκοψαν καί γε ※ πάντες : αὐτοὶ ἕκαστος φορτίον, καὶ ἦραν, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω Ἀβιμέλεχ. καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα, καὶ ἐνέπρησαν ἐπ' αὐτοὺς ※ σὺν : τὸ ὀχύρωμα ἐν πυρί. καὶ ἀπέθανον πάντες ἄνδρες πύργου Σικίμων ὡσεὶ χίλιοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες. 50. καὶ ἐπορεύθη Ἀβιμέλεχ εἰς Θήβης, καὶ περιεκάθισεν ἐπ' αὐτήν, καὶ προκατελάβετο αὐτήν. 51. καὶ πύργος ἦν ὀχυρὸς ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, καὶ ἔφυγον ἐκεῖ πάντες οἱ ἄνδρες, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ πάντες οἱ ἡγούμενοι τῆς πόλεως· καὶ ἀπέκλεισαν ἐφ' ἑαυτούς. καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ δῶμα τοῦ πύργου. ※ 52. καὶ προσεπήλισεν :· καὶ ἦλθεν Ἀβιμέλεχ ἕως τοῦ πύργου, καὶ ἐξεπολέμησαν αὐτόν. καὶ ἤγγισεν Ἀβιμέλεχ ἕως τῆς θύρας τοῦ πύργου ἐμπρῆσαι αὐτὸν ἐν πυρί. 53. καὶ ἔρριψε γυνὴ μία κλάσμα μύλου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἀβιμέλεχ, καὶ συνέθλασεν τὸ κρανίον αὐτοῦ. 54. καὶ ἐβόησεν τὸ τάχος πρὸς τὸ παιδάριον τὸ αἶρον τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σπάσαι τὴν μάχαιράν σου, καὶ θανάτωσόν με, μήποτε εἴπωσιν ※ ὅτι : γυνὴ ἀπέκτεινεν αὐτόν. καὶ ἐξεκέντησεν αὐτὸν τὸ παιδάριον αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν ÷ Ἀβιμέλεχ. 55. καὶ εἶδεν ἀνὴρ Ἰσραὴλ ὅτι ἀπέθανεν Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπῆλθον ἀνὴρ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. 56. καὶ ἀπέστρεψεν ὁ θεὸς τὴν κακίαν Ἀβιμέλεχ, ἣν ἐποίησεν τῷ πατρὶ ἀποκτείνας τοὺς Ο'. ἀδελφοὺς αὐτοῦ. 57. καὶ πᾶσαν κακίαν ἀνδρῶν Σικίμων ἐπέστρεψεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. καὶ ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ κατάρα Ἰωαθὰμ τοῦ Ἰεροβαάλ.

ego. 49. Et ſucciderunt etiam ※ omnes : ipſi unuſquiſque faſcem, & ſumſerunt & abierunt retro Abimelech, & impoſuerunt ſuper præſidium. & incenderunt ſuper ipſos ※ cum : præſidium in igne. Et mortui ſuut omnes viri turris Sicimorum, quaſi mille viri & mulieres. 50. Et abut Abimelech in Thebes, & circumſedit ſuper eam, & præoccupavit eam. 51. Et turris erat munita in medio urbis : & fugerant illuc omnes viri & mulieres & omnes duces civitatis, & clauſerunt ſuper ſe ipſos : & aſcenderunt ſuper tectum turris. 52. ※ Et appropinquavit : & venit Abimelech uſque ad turrim, & bellarunt contra eum. Et acceſſit uſque ad portam turris incendere ipſam igne. 53. Et jecit mulier una fragmentum molæ ſuper caput Abimelech, & confregit cranium ejus. 54. Et clamavit cito ad puerum ferentem arma ipſius, & dixit ei, ſtringe gladium tuum & occide me : ne forte dicant ※ quod : mulier occidit eum ; & confodit eum puer ejus, & mortuus eſt ÷ Abimelech. 55. Et vidit vir Iſrael quia mortuus eſt Abimelech, & abierunt vir in locum ſuum. 56. Et retulit Deus malignitatem Abimelech, quam fecit patri, occidens LXX. fratres ſuos. 57. Et omnem malignitatem virorum Sicimorum retulit Deus in caput ipſorum. Et ſupervenit ſuper eos maledictio Joatham filii Jerobaal.

JUDICUM. CAPUT IX.

שכמה 1. Ο. Εἰς Συχέμ. Ο. Θ. Σίκιμα.

שכם 2. Ο. Συχέμ. Ἄλλοι, Σικίμων.

מה־טוב Ο. τί τὸ ἀγαθόν. Ἄλλος, ὁποῖον βέλτιον.

שכם 3. Ο. Συχέμ. Ἄλλος, Σικίμων.

מבית 4. Ο. Θ. ἐκ τοῦ οἴκου.

בעל ברית Ο. Βααλβερίθ. Ἄλλος, Βαὰλ διαθήκης.

ברם Ο. ἑαυτῷ. Ἄλλος, ἐν αὐτοῖς.

ריקים ופחזים Σ. ἀπεργάστους, καὶ ἀπονενοημένους: Ο. κενοὺς καὶ δειλούς. Ἀλλ. θαμβουμένους.

עם־אלון מצב 6. Α. ἐπὶ πεδίου στηλώματος. Σ. πρὸς τῇ δρυῒ τῇ ἑστώσῃ. Ο. πρὸς τῇ

1. HEb. in Sechem. *LXX.* in Sychem. *LXX. Th.* Sicima. *Vul. in Sichem.*

2. *Heb.* Sechem. *LXX.* Sychem. *Alii*, Sicimorum. *Vul. Sichem.*

Hebr. LXX. quid bonum. *Alius*, quale melius. *Vul. quid vobis eſt melius.*

3. *Heb.* Sechem. *LXX.* Sychem. *Alius*, Sicimorum. *Vulg. Sichem.*

4. *Heb. LXX. Th.* e domo. *Vulg. de fano.*

Hebr Baalberith. *LXX. Vulg.* Baalberith. *Alius*, Baal teſtamenti.

Heb. Alius, in eis. *LXX.* ſibi. *Vul. ex eo.*

Hebr. vacuos & leves. *S.* otioſos & deſperatos. *LXX.* inanes & miſeros. *Alius*, attonitos. *Vulg. inopes & vagos.*

6. *Heb.* in planitie ſita. *A.* in campo cippi: *S.* ad quercum ſtantem. *LXX.* juxta quercum

βαλάνῳ τῇ εὑρετῇ τῆς στάσεως.

בראש 7. Ο. ἐπὶ κορυφῆς. Ἄλλος, ἐν τῇ κορυφῇ.

החדלתי את־דשני 9. Σ. ἆρα παύσομαι τοῦ λίπους μου; Ο. μὴ ἀπολείψασα τὴν πιότητά μου; Ο. Θ. μὴ ἀφεῖσα;

והלכתי Ο. πορεύσομαι. Ο. ἄλλως, Θ. πορευθῶ.

החדלתי 11. Ο. ἀπολείψασα. Ο. Θ. ἀφεῖσα.

לנוע על־העצים Ο. ἄρχειν τῶν ξύλων. Ο. Θ. ἡγεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξύλων. Ο. ἄλλως, κινεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξύλων.

החדלתי 13. Ο. ἀπολείψασα. Ο. Θ. ἀφεῖσα.

המשמח אלהים ואנשים Σ. Ο. τὴν εὐφροσύνην τῶν ἀνθρώπων. Ο. ἄλλως, τὸν εὐφραίνοντα Θεὸν καὶ ἀνθρώπους.

לנוע על־העצים Σ. κλονεῖσθαι περὶ τὰ ξύλα. Ο. κινεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξύλων. Ο. ἄλλως, ἄρχειν τῶν ξύλων.

אל־האטד 14. Α. Ο. Θ. πρὸς τὴν ῥάμνον. Ο. ἄλλως, τῇ ῥάμνῳ.

למלך עליכם 15. Ο. τοῦ βασιλεύειν ἐφ' ὑμᾶς. Ἄλλος, εἰς βασιλέα ἐφ' ὑμῶν.

חסו Α. ἐλπίζετε. Ο. Θ. πεποίθατε. Ο. ἄλλως, ὑπόστητε.

מן־האטד Ο. ἀπ' ἐμοῦ. Ἄλλος, ἐκ τῆς ῥάμνου.

בגמול 16. Ο. Θ. κατὰ τὸ ἀνταπόδομα. Ο. ἄλλως, ὡς ἀνταπόδοσις.

נלחם 17. Ο. Θ. ἐπολέμησεν. Ο. ἄλλως, παρετάξατο.

ואם־אין 20. Α. Ο. Θ. καὶ εἰ μή. Ο. ἄλλως, εἰ δὲ οὔ.

וישימו 25. Ο. Θ. ἔθεντο. Ο. ἄλλως, ἔθηκαν.

מארבים Ο. ἐνεδρεύοντας. Ἄλλος, ἔνεδρα.

את כל־אשר־יעבר Ο. πάντα ὃς παρεπορεύετο. Ἄλλος, πάντας τοὺς διαπορευομένους.

ויבטחו 26. Ο. ἤλπισαν. Ἄλλος, ἐπεποίθησαν.

הלולים 27. Ο. Ἐλλουλείμ. Θ. αὐλούς. Ο. ἄλλως, χορούς.

ויקללו Α. κατηράσαντο. Ο. κατηρῶντο.

ויחר אפו 30. Ο. Θ. ὠργίσθη θυμῷ. Ο. ἄλλως, ἐθυμώθη ὀργῇ.

בתרמה 31. Ο. ἐν κρυφῇ. Ἄλλος, μετὰ δώρων.

inventam ſtationis. *Vul. juxta quercum quæ ſtabat.*

7. *H.* in capite. *LXX* ſuper cacumen. *Alius*, in cacumine. *Vulg. in vertice.*

9. *Heb.* numquid ceſſare faciam pinguedinem meam? *S.* num ceſſabo a pinguedine mea? *LXX.* num derelinquens pinguedinem meam? *LXX. Th.* num dimittens? *Vulg. numquid poſſum deſerere pinguedinem meam?*

Heb. & vadam. *LXX.* ibo. *LXX. aliter, Th.* eam. *Vul. & venire.*

11. *Hebr.* numquid ceſſare faciam? *LXX.* derelinquens. *LXX. Th.* dimittens. *Vulg. Numquid poſſum deſerere?*

Heb. promoveri ſuper ligna. *LXX.* dominari lignis. *LXX. Th.* principatum habere ſuper ligna. *LXX. aliter*, moveri ſuper ligna. *Vulg. ut inter cætera ligna promoveear.*

13. *Heb.* num ceſſare faciam? *LXX.* derelinquens. *LXX. Th.* dimittens. *Vul. numquid deſerere poſſum?*

Hebr. lætificans Deum & homines. *S. LXX.* lætitiam hominum. *LXX. aliter*, *Vulg.* quod lætificat Deum & homines.

H. promoveri ſuper ligna. *S.* moveri circa ligna. *LXX.* moveri ſuper ligna. *LXX. aliter*, dominari lignis. *Vulg. inter ligna cætera promoveri.*

14. *H. A. LXX. Th. Vulg.* ad rhamnum. *LXX. aliter*, rhamno.

15. *Heb. Alius*, in regem ſuper vos. *LXX.* regnare ſuper vos. *Vul. regem vobis.*

H. LXX. Th. confidite. *A.* ſperate. *LXX aliter*, ſubſiſtite. *Vul. requieſcite.*

H. Alius, *Vul.* de rhamno. *LXX.* a me.

16. *Heb.* juxta retributionem. *LXX. Th.* ſecundum retributionem. *LXX. aliter*, ut retributio. *Vul. vicem.*

17. *H. LXX. Th. Vul.* pugnavit. *LXX. aliter*, præliatus eſt.

20. *H. A. LXX. Th.* & ſi non. *LXX. aliter*, ſi autem non. *Vul. ſin autem.*

25. *H. LXX. Th.* & poſuerunt. *Vulg. poſueruntque.*

H. Alius, *Vul.* inſidias. *LXX.* inſidiantes.

H. LXX. omnem qui tranſibat. *Alius*, omnes prætereuntes. *Vul. prætereuntibus.*

26. *H. LXX.* ſperaverunt. *Alius*, confiſi ſunt. *Vulg. erecti.*

27. *Hebr.* laudes. *LXX.* Ellulim. *Th.* tibias. *LXX. aliter*, choros. *Vul. cantantium choris.*

H. A. maledixerunt. *LXX. Vul.* maledicebant.

30. *H.* iratus eſt naſus ejus. *LXX. Th.* iratus eſt animo. *LXX. aliter*, iratus eſt furore. *Vul. iratus eſt valde.*

31. *Hebr.* in dolo. *LXX. Vulg.* clam. *Alius*, cum donis.

Digitized by Google

באים שכמה והנם צרים את־העיר עליך O. ἔρχονται εἰς Συχέμ, καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ περικάθηνται τὴν πόλιν ἐπὶ σέ. O. ἄλλως, παραγεγόνασιν εἰς Σίκιμα, καὶ οἵδε πολιορκοῦσιν.

שכם 34. O. Συχέμ. Αλλος, Σίκιμα.

ארבעה ראשים O.Θ. τέσσαρες ἀρχαί. O. ἄλλως, τέτρασιν ἀρχαῖς.

מן־המארב 35. O.Θ. ἐκ τῶν ἐνέδρων. O. ἄλλως, ἀπὸ τοῦ ἐνέδρου.

מראשי 36. O. ἀπὸ τῶν κεφαλῶν. Αλλως, ἀπὸ τῶν κορυφῶν.

ראש אחד בא מדרך אלון מעוננים 37. A. ἀρχὴ μία παραγίνεται ἀπὸ ὁδοῦ δρυὸς ἀποβλεπόντων. O. καὶ ἀρχὴ ἑτέρα ἔρχεται δι' ὁδοῦ Ηλων Μαωνενίμ.

הלא 38. O. μὴ οὐχί. Αλλος, οὐκ ἰδού.

והלחם בו O. παράταξαι αὐτῷ. Αλλος, πολέμησον αὐτόν.

לפני בעלי שכם 39. O. ἐνώπιον ἀνδρῶν Συχέμ. Αλλος, κατὰ προσώπου τῶν ἀνδρῶν Σικίμων.

וישב 41. O. εἰσῆλθεν. Αλλος, ἐκάθισεν.

בשכם O. Θ. ἐν Σικίμοις. O. ἄλλως, ἐν Συχέμ.

השדה 42. O. εἰς τὸν ἀγρόν. Αλλος, εἰς τὸ πεδίον.

הראשים 44. O. Θ. αἱ ἀρχαί. O. ἄλλως, οἱ ἀρχηγοί.

פשטו O. ἐξέτειναν. Αλλος, ἐξετάθησαν.

פשטו O. ἐξέτειναν. O. Θ. ἐξεχύθησαν.

נלחם 45. O. παρετάσσετο. Αλλος, ἐπολέμει.

מגדל שכם 46. O. Θ. πύργου Σικίμων. O. ἄλλ. πύργου Συχέμ.

אל־צריח בית אל ברית O. εἰς συνέλευσιν Βαιθηλβερίθ. Αλλος, τὸ ὀχύρωμα οἴκου Βηθηλβερείθ.

את־הקרדמות 48. O. τὰς ἀξίνας. O. ἄλλως, τὴν ἀξίνην.

שוכת O. κλάδον. Αλλος, φορτίον.

וישאה וישם על־שכמו O. καὶ ἦρε καὶ ἔθηκεν ἐπὶ ὤμων αὐτοῦ. Αλλος, ἔλαβεν αὐτὸ ἐπὶ τοὺς ὤμους.

אל־העם O. τῷ λαῷ. Αλλος, πρὸς τὸν λαόν.

Hebr. venientes in Sechem, & ecce ipſi anguſtiantes civitatem ſuper te. *LXX.* veniunt in Sychem: & ecce ipſi obſident civitatem ſuper te. *LXX. aliter*, advenerunt in Sicima: & ipſi quidem obſident. *Vulg. & oppugnat adverſum te civitatem.*

34. Sechem. *LXX.* Sychem. *Alius*, Sicima. *Vulg. Sichem.*

H. quatuor capita. *LXX. Th.* quatuor principia. *LXX. aliter*, quatuor principiis. *Vulg. in quatuor locis.*

Hebr. LXX. Th. de inſidiis. *LXX. aliter*, *Vulg.* de inſidiarum loco.

36. *H. LXX.* de capitibus. *Alius*, de verticibus. *Vul. de montibus.*

37. *H.* caput unum veniens de via quercus Mehonenim. *A.* principium unum advenit de via quercus reſpicientium. *LXX.* & principium aliud venit per viam Helon Maonenim. *Vul. & unus cuneus venit per viam quæ reſpicit quercum.*

38. *Heb. LXX. Vulg.* nonne. *Alius*, annon ecce.

H. pugna in eum. *LXX.* congredere cum eo. *Alius*, oppugna eum. *Vul. & pugna contra eum.*

39. *Hebr.* ad facies dominorum Sechem. *LXX.* in conſpectu virorum Sychem. *Alius*, ante faciem virorum Sicimorum. *Vul. ſpectante Sichimorum populo.*

41 *Heb.* & manſit. *LXX.* intravit. *Alius*, *Vulg.* ſedit.

H. in Sechem. *LXX. Th.* in Sicimis. *LXX. aliter*, in Sychem. *Vulg. in ea.*

42. *H. LXX.* in agrum. *Alius*, *Vulg.* in campum.

44. *H.* capita. *LXX. Th.* principia. *LXX. aliter*, duces. *Vul. cum cuneo ſuo.*

H. vaſtaverunt. *LXX.* extenderunt. *Alius*, extenſi ſunt. *Vulg. oppugnans.*

H. vaſtaverunt *LXX.* tetenderunt. *LXX. Th.* effuſi ſunt. *Vulg. palantes.*

45. *H.* pugnavit. *LXX.* præliabatur. *Alius*, pugnabat. *Vulg. oppugnabat.*

46. *H.* turris Sechem. *LXX. Th.* turris Sicimorum. *LXX. aliter*, turris Sychem. *Vulg. in turre Sichimorum.*

Hebr. ad arcem Bethelberith. *LXX.* in conventum Bæthelberith. *Alius*, munimentum domus Bethelberith. *Vulg. fanum Dei ſui Berith.*

48. *H. LXX.* ſecures. *LXX. aliter*, ſecurem. *Vul. arrepta ſecuri.*

Heb. LXX. Vulg. ramum. *Alius*, faſcem.

Heb. & porravit eum & poſuit ſuper humerum ſuum. *LXX.* & aſſumpſit & poſuit ſuper humeros ſuos. *Alius*, accepit eum ſuper humeros ſuos. *Vulg. impoſitumque ferens humero.*

Heb. Alius, ad populum. *LXX.* populo. *Vul. ad ſocios.*

כל־העם איש שוכה וילכו 49. Ο. κλάδον πᾶς ἀνὴρ, καὶ ἐπορεύθησαν. Ο. ἄλλως, πάντες αὐτοὶ ἕκαστος φορτίον, καὶ ἦραν.

הצריח Ο. Θ. τὴν συνέλευσιν. Αλλος, τὸ ὀχύρωμα. Αλλος, ἄντρον.

וילכדה 50. Ο. κατέλαβεν. Αλλος, προκατέλαβεν.

ויסגרו בעדם 51. Ο. καὶ ἀπέκλεισαν ἔξωθεν αὐτῶν. Αλλος, καὶ ἀπέκλεισαν ἐφ' ἑαυτούς.

וילחם בו 52. Ο. Θ. ἐξεπολέμησαν αὐτόν. Ο. ἄλλως, παρετάξαντο αὐτῷ.

רכב 53. Ο. λοιποὶ, μύλου. Ο. ἐπιμύλιον.

ותרץ Ο. καὶ ἔκλασε. Αλλος, καὶ συνέθλασε.

מהרה 54. Ο. ταχύ. Αλλος, τὸ τάχος.

וילכו 55. Ο. ἐπορεύθησαν. Ο. Θ. ἀπῆλθον.

את רעת 56. Ο. τὴν πονηρίαν. Αλλος, τὴν κακίαν.

רעת 57. Ο. τὴν πονηρίαν. Αλλος, τὴν κακίαν.

49. *Hebr.* omnis populus vir ramum ſuum & iverunt. *LXX.* ramum omnis vir: & iverunt. *LXX. aliter*, omnes ipſi unuſquiſque faſcem, & ſumpſerunt. *Vulg. ramos de arboribus præcidentes, ſequebantur.*

Hebr. arcem. *LXX. Th.* conventum. *Alius*, munimentum. *Alius*, antrum. *Vulg. præſidium.*

50. *H.* & cepit eam. *LXX.* cepit. *Alius*, præoccupavit. *Vul. obſidebat.*

51. *Heb. Alius*, & clauſerunt ſuper ſe. *LXX.* & clauſerunt deforis ſe. *Vulg. clauſa firmiſſime janua.*

52. *H.* & pugnavit in ea. *LXX. Th.* impugnaverunt eum. *LXX. aliter*, præliabantur cum eo. *Vul pugnabat fortiter.*

53. *H.* currus. *Reliqui & Vul.* molæ *LXX.* ſupermolaris.

H. & quaſſavit. *LXX* & fregit. *Alius*, *Vul.* & confregit.

54. *H. LXX. Vulg.* cito. *Alius*, feſtinanter.

55 *H. LXX.* & iverunt. *LXX. Th.* abierunt. *Vul. reverſi ſunt.*

56. *H. Vulg.* malum. *LXX.* malignitatem. *Alius*, malitiam.

57. *H.* malum. *LXX.* malignitatem. *Alius*, malitiam. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Judicum.

Hoc fragmentum prodit ex folio noſtro, unciali charactere ſine accentibus & ſpiritibus, cum obelis & aſteriſcis, videturque excerptum ex eodem Codice, cujus folia quædam habentur in Bibliotheca Colbertina, de quo in Libris Exodi, Levitici, & Numerorum frequenter actum eſt: & omnia quæ in iſtis Colbertinis foliis habentur ſupra locis ſuis edita fuerunt. Hoc porro folium dono mihi oblatum fuit a Domino Deſmarezio.

v. 1. Ο. Θ. Σίκιμα. Baſil. Et ſic frequenter hoc Capite. Aliquando cum nota Ο. Θ. interdum ſine nota.

v. 2. Αλλ. ἀγαθὸν βέλτιον. Baſil.

v. 4. Αλλ. Βαάλ διαθήκης. Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλ. ἐν αὐτοῖς. Baſil. & Alex.

v. 5. Σ. ἅρπαγας καὶ ἀτόν. Sic Baſil. Interpres Procopii p. 505. aliter legerat: vertit enim, *Symmachus, rapaces & timidos*, ſcilicet, ἅρπαγας. Αλλ. θαμβουμένους. Baſil. & Alex.

v. 6. Has A. & S. lectiones habet Baſil.

v. 7. Αλλ. ἐν τῇ κορυφῇ. Baſil. ſed Alex. ἐπὶ τῆς κορυφῆς.

v. 9. Hæ lectiones Σ. Ο. Θ. ex Baſil. ἀφιεῖσα, Alex. ἀφεῖσα.

Ibid. Ο. Θ. πορευθῶ. Baſil.

v. 11. & 13. Ο. Θ. ἀφιεῖσα. Baſil ἀφεῖσα. Alex.

Ibid. ἄρχειν τῶν ξύλων. Sic Baſil. & Alex. in textu. Ο. Θ. ἡγεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξύλων. Baſil Editio Romana, κινεῖσθαι ἐπὶ τῶν ξύλων, quæ lectio videtur eſſe Aquilæ, quæ poſtea in Editionem τῶν Ο. irrepſerit hic & v. 13.

v. 13. Ο. Θ. ἀφιεῖσα, Baſil. ἀφεῖσα, Alex.

Ibid. ex Baſil. Editio autem Rom. τὴν εὐφραίνουσαν Θεὸν καὶ ἀνθρώπους

Ibid. Hæ lectiones ex Baſil. V. notam versûs 11.

v. 14. Α. Ο. Θ. πρὸς τὴν ῥάμνον. Baſil. & ſic Alex. In Edit. Rom. legitur, τῇ ῥάμνῳ.

v. 15. Baſil. τὴν βασιλέα ἐφ' ὑμῶν, & ſic Alex.

Ibid. Α. ἐλπίζετε &c. Hæ lectiones ex Baſil. Edit. vero Rom. ὑπόστητε

Ibid. Αλλ. ἐκ τῆς ῥάμνου. Baſil. & Alex. Edit. Rom. ἀπ' ἐμοῦ.

v. 16. Ο. Θ. κατὰ τὸ ἀνταπόδομα. Baſil. Edit. autem Rom. ὡς ἀνταπόδοσις.

v. 17. Ο. Θ. ἐπολέμησεν. Baſil. ad marginem, & ſic intelligendum, ubi non aliter notatur. In textu vero ut LXX. ὡς παρετάξατο.

v. 20. Α. Ο. Θ. καὶ εἰ μή. Baſil. ad marg. & ſic Alex. Altera lectio quam in textu habet Baſil. eſt Edit. Rom.

v. 25. Ο. Θ. ἔθεντο. Baſil Edit. vero Rom. ἔθηκαν.

Ibid Αλλ. ἔνεδρα. Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλ. πάντας τοὺς διαπορευομένους. Baſil. & Alex.

v. 26. Αλλ. ἐπεποίθησαν. Baſil. & Alex.

v. 27. Θ. αὐλούς. Baſil. idem ad marg. Ο'. χορούς, & ſic Alex.

Ibid. κατηράσαντο. Sic in textu habet Baſil. ut Alex. in margine vero κατηρῶντο, quæ eſt lectio Edit. Rom.

v. 30. Baſil. Ο. Θ. ὠργίσθη θυμῷ, ad marg. ut in Ed. Rom. In textu vero, ἐθυμώθη ὀργῇ.

v. 31. Αλλ. μετὰ δώρων. Baſil. & Alex.

Ibid. Baſil. Ο. παραγεγόνασιν &c. Sic & Alex.

v. 34. Ο. Θ. τέσσαρες ἀρχαί. Baſil. τέσσαρας ἀρχάς. Alex. Edit. Rom. & Baſil in textu, τέτρασιν ἀρχαῖς.

v. 35. Ο. Θ. ἐκ τῶν ἐνέδρων. Baſil. Edit. vero Rom. ἀπὸ τοῦ ἐνέδρου.

v. 36. Αλλ. ἀπὸ τῶν κορυφῶν. Baſil. & Alex.

v. 37. Α. ἀρχὴν μίαν παραγ. Baſil. & ſic etiam Alex.

v. 38. Αλλ. ἐν ᾗ ἰδού. Baſil. & Alex.

v. 39. Αλλ. πρὸ προσώπου &c. Baſil. In Alex. vero legitur, ἀπὸ προσώπου &c.

v. 41. Αλλ. ἐκάθισεν. Baſil. & ſic Alex.

Ibid. Ex Baſil. Edit. Rom. ἐν Συχέμ. Et infra.

v. 42. Αλλ. εἰς τὸ πεδίον. Baſil. & Alex.

v. 44. Ο. Θ. αἱ ἀρχαί. Baſil. Edit. Rom. & Baſil. in textu, οἱ ἀρχηγοί.

Ibid. Αλλ. ἐξετάθησαν. Baſil. & Alex.

Ibid.

Ibid. O. Θ. ἐξεχύθησαν. Baſil.
v. 45. Ἀλλ. ἐπελόμενοι. Baſil. & Alex.
v. 46. O. Θ. πύργου Σικίμων. Baſil. ad marg.
Ibid. Ἀλλ. τὸ ὀχύρωμα &c. Baſil. In Alex. vero ſic, τὸ ὀχύρωμα οἴκου τοῦ Βαὰλ διαθήκης.
v. 48. O. ἄλλως, τὴν ἀξίνην. Baſil. Itemque Alex. & folium noſtrum, ubi eædem fere lectiones habentur quæ in Baſil. & Alex. ut quiſque videre poſſit, & ſemel monuiſſe ſatis ſit. Sequens lectio item ex Baſil.
Ibid. Ἀλλ. ἔλαβεν αὐτὸ ἐπὶ τοὺς ὤμους. Baſil.
Ibid. πρὸς τὸν λαόν. Baſil. & Alex.
v. 49. O. ἄλλως, πάντες αὐτοὶ ἕκαστος &c. Baſil. & Alex.
Ibid. poſt, ἐνέπρησαν. O. Θ. τὴν συνέλευσιν. Baſil. & ſic in textu habet Edit. Rom. Ἀλλος, τὸ ὀχύρωμα. Sic Baſil. ad marg. & Alex. in textu. Ἀλλος, ἄντρον. Baſil.
v. 50 Ἀλλ. προσκατελάβετο. Baſil. προσκατελάβοντο. Alex.
v. 51. Ἀλλ. καὶ ἀπέκλεισαν ἐφ' ἑαυτούς. Baſil. & Alex.
v. 52. O. Θ. ἐξεπολέμησαν αὐτόν. Baſil.
v. 53. Baſil. οἱ λοιποὶ, μύλῳ. Et ſic Alex. Edit. Rom. habet, ἐπιμύλιον.
Ibid. Baſil. Ἀλλ. ἐσυνέθλασε. Et Alex.
v. 54. Baſil. Ἀλλ. τὸ ξίφος Et Alex.
v. 55. O. Θ. ἀπῆλθον, cum hac nota, παντὶ ἕκαστος.
v. 56. & 57. Ἀλλ. κακίαν. Baſil. & Alex. Baſil. vero ad primum notat παν

Ex Capite X.

1. Καὶ ἀνέστη μετὰ Ἀβιμέλεχ τοῦ σῶσαι τὸν Ἰσραὴλ Θωλὰ υἱὸς Φουὰ υἱὸς πατραδέλφου αὐτοῦ, ἀνὴρ Ἰσσαχάρ· καὶ αὐτὸς κατῴκει ἐν Σαμαρείᾳ ἐν ὄρει Ἐφραΐμ. 2. καὶ ἔκρινεν τὸν Ἰσραὴλ γ΄. καὶ κ΄. ἔτη. καὶ ἀπέθανεν, καὶ ἐτάφη ἐν Σαμαρείᾳ. 3. καὶ ἀνέστη Ἰαεὶρ μετ' αὐτὸν ὁ Γαλααδίτης· καὶ ἔκρινεν τὸν Ἰσραὴλ β΄. καὶ κ΄. ἔτη. 4. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ β΄. καὶ λ΄. υἱοὶ, ἐπιβεβηκότες ἐπὶ β΄. καὶ λ΄. πώλους, καὶ β΄. καὶ λ΄. πόλεις αὐτοῖς καὶ αὐτὰς ἐκάλεσε, ἐπαύλεις Ἰαεὶρ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης· αἵ εἰσιν ἐν τῇ γῇ Γαλαάδ. 5. καὶ ἀπέθανεν Ἰαεὶρ, καὶ ἐτάφη ἐν Καμών.

6. Καὶ προσέθεντο οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι Κυρίου, καὶ ἐλάτρευσαν ※ σὺν: τῷ Βααλείμ, καὶ ※ σὺν: τῇ Ἀσταρὼθ ※ καὶ σὺν τοῖς....

1. Et ſurrexit poſt Abimelech ad ſalvandum Iſrael Thola filius Phua, filius patrui ejus, vir Iſachar; & ipſe habitabat in Samaria in monte Ephraim. 2. Et judicavit Iſrael tres & viginti annos, & mortuus eſt, & ſepultus eſt in Samaria. 3. Et ſurrexit Jair poſt eum, Galaadites, & judicavit Iſrael duos & viginti annos. 4. Et erant ei duo & triginta filii, aſcendentes ſuper duos & triginta pullos, & duæ & triginta civitates ipſis, & ipſas vocavit villas Jair, uſque ad diem hanc: quæ ſunt in terra Galaad. 5. Et mortuus eſt Jair, & ſepultus eſt in Camo.

6. Et addiderunt filii Iſrael facere malum ante Dominum, & ſervierunt ※ cum: Baalim, & ※ cum: Aſtaroth ※ & cum...

JUDICUM. CAPUT X.

שמיר 1. O. Σαμίρ. Ἄλλος, Σαμάρεια.

שמיר 2. O. Σαμίρ. Ἄλλος, Σαμάρεια.
ויהי לו 4. O. ἦσαν αὐτῷ. Ἄλλος, ἐγένοντο.

לחם יקראו חות O. Θ. καὶ αὐτὰς ἐκάλεσαν πόλεις. O. ἄλλως, καὶ ἐκάλουν αὐτὰς ἐπαύλεις.

קמון 5. O. Ραμνών. Ἄλλος, Καμών.
בעיני 6. Οἱ λοιποὶ, ἐναντίον. O. ἐνώπιον.

ויעבדו O. καὶ ἐδούλευσαν. Ἄλλος, καὶ ἐλάτρευσαν.

פלשתים O. Θ. τῶν ἀλλοτρίων. O. ἄλλως, Φυλιστιείμ.

ויחר־אף יהוה 7. O. Θ. ἐθυμώθη ὀργῇ Κύριος. O. ὠργίσθη θυμῷ Κύριος.

1. Heb. *LXX. Vul.* Samir. *Alius*, Samaria.
2. *Heb. LXX. Vul.* Samir. *Alius*, Samaria.
4. *Hebr.* & fuit illi. *LXX.* & erant illi. *Alius*, facti ſunt. *Vul. habens.*
Hebr. ipſis vocabant Chavoth. *LXX. Th.* & ipſas vocaverunt urbes. *LXX. aliter*, & vocabant eas villas. *Vul. ſunt appellatæ Havot Jair, id eſt, oppida Jair.*
5. *H. Alius*, *Vul.* Camon. *LXX.* Rhamnon.
6. *Hebr.* in oculis. *Reliqui*, ante. *LXX. Vul.* in conſpectu.
Hebr. LXX. Vulg. & ſervierunt. *Alius*, & coluerunt.
Hebr. Peliſtim. *LXX. Th.* alienorum. *LXX. aliter*, Phyliſtiim. *Vul. Philiſtiim.*
7. *Heb.* iratuſque eſt naſus domini. *LXX Th.* animatus eſt irâ Dominus. *LXX.* iratus eſt furore Dominus. *Vul. contra quos Dominus iratus.*

פלשתים Ο. Φυλιστιείμ. Αλλος, ἀλλοφύλων.

וירעצו 8. Ο. ἔθλιψαν. Αλλος, ἐσάθρωσαν.

וירצצו Σ. κατεδυνάστευσαν Ο. ἔθλασαν.

בגלעד Ο. ἐν Γαλαάδ. Αλλος, ἐν τῇ Γαλααδίτιδι.

9. להלחם גם־ביהודה ובבנימין ובבית אפרים Ο. Θ. ἐκπολεμῆσαι ἐν τῷ Ἰούδα ϗ Βενιαμὶν, ϗ ἐν τῷ οἴκῳ Εφραίμ. Ο. ἄλλως, παρατάξασθαι πρὸς Ἰούδαν, ϗ Βενιαμὶν, ϗ πρὸς Εφραίμ.

ויזעקו 10. Ο. Θ. ἐκέκραξαν. Ο. ἄλλως, ἐβόησαν.

ונעבד Ο. ἐδουλεύσαμεν. Αλλος, ἐλατρεύσαμεν.

הלא ממצרים ומן־האמרי מן־בני עמון ומן־פלשתים וצידונים ועמלק ומעון לחצו אתכם ותצעקו אלי 11. 12. Σ. μὴ οὐχὶ ἀπὸ Αἰγύπτου, ϗ ἀπὸ τῶν Αμορῥαίων, ϗ ἀπὸ τῶν υἱῶν Αμμὼν, ϗ ἀπὸ τῶν Φυλισταίων, ϗ ἀπὸ Σιδωνίων, ϗ ἀπὸ τοῦ Αμαλὴκ, καὶ Χαναὰν, καὶ τῶν ἀποθλιβόντων ὑμᾶς, ὁπότε ἐβοήσατε πρὸς μέ; Ο. μὴ οὐχὶ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἀπὸ τοῦ Αμορῥαίου, καὶ ἀπὸ υἱῶν Αμμὼν, ϗ ἀπὸ Φυλιστείμ, καὶ Σιδωνίων, καὶ Αμαλὴκ καὶ Μαδιάμ, οἳ ἔθλιψαν ὑμᾶς; Ο. ἄλλως, οὐχὶ οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ Αμορῥαῖοι, καὶ οἱ υἱοὶ Αμμὼν, καὶ Μωάβ, καὶ οἱ ἀλλόφυλοι, καὶ Σιδώνιοι, καὶ Αμαλὴκ, καὶ Χαναὰν, καὶ ἐξέθλιψαν ὑμᾶς, καὶ ἐκεκράξατε πρὸς μέ;

לכו וזעקו 14. Ο. πορεύεσθε ϗ βοήσατε. Αλλος, βαδίσατε ϗ βοᾶτε

בל־הטוב בעיניך 15. Ο. πᾶν τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. Αλλος, πάντα ὅσα ἀρέσκει ἐνώπιόν σου.

ויעברו 16. Ο. Θ. ἐλάτρευσαμεν. Ο. ἄλλ. ἐδούλευσαν.

ותקצר Ο. ὠλιγώθη. Αλλος, ὠλιγοψύχησεν.

ויאספו 17. Ο. συνήχθησαν. Αλλος, ἐξῆλθον.

במצפה Α. Θ. ἐν τῇ Μασσηφά. Σ. ἐν Μασφά. Ο. ἐν σκοπιᾷ.

אשר יחל להלחם בבני 18. Ο. ὃς ἄρξεται παρατάξασθαι πρὸς υἱούς. Αλλος, ἄρξεται πολεμῆσαι ἐν τοῖς υἱοῖς.

ראש Ο. Θ. κεφαλήν. Ο. ἄλλως, ἄρχοντα.

Heb. Peliſtim. *LXX.* Phyliſtiim. *Alius*, alienigenarum. *Vul. Philiſtiim.*

8. *Heb.* detriverunt. *LXX.* tribulaverunt. *Alius*, labefactarunt. *Vul. afflictique ſunt.*

Hebr. perfregerunt. *S.* oppreſſerunt. *LXX.* fregerunt. *Vulg. vehementer oppreſſi.*

Heb. in Galaad. *LXX. Vul.* in Galaad. *Alius*; in Galaaditide.

9. *H.* ad pugnandum etiam in Juda, & in Benjamin, & in domo Ephraim. *LXX. Th.* ad pugnandum in Juda, & Benjamin, & in domo Ephraim. *LXX. aliter*, ad præliandum contra Judam & Benjamin, & contra Ephraim. *Vul. vaſtarunt Judam, & Benjamin, & Ephraim.*

10. *H. LXX. Th. Alius, Vul* clamaverunt.

H. LXX. Vul. ſervivimus. *Alius*, coluimus.

11. 12. *H.* nonne ab Ægyptiis, & ab Amorræo, a filiis Ammon, & a Peliſtim, & Sidoniis, & Amalec, & Mahon, oppreſſerunt vos, & clamaſtis ad me? *S.* anuon ab Ægypto, & ab Amorrhæis, & a filiis Ammon, & a Phyliſtiæis, & a Sidoniis, & ab Amalec, & Chanaan, & opprimentibus vos, quando clamaſtis ad me? *LXX.* nonne ab Ægypto, & ab Amorrhæo, & a filiis Ammon, & a Phyliſtiim, & Sidoniis, & Amalec, & Madiam, qui tribulaverunt vos? *LXX. aliter.* nonne Ægyptii, & Amorrhæi, & filii Ammon, & Moab & alienigenæ, & Sidonii, & Amalec, & Chanaan, & tribulaverunt vos, & clamaſtis ad me? *Vul. numquid non Ægyptii, & Amorrhæi, filiique Ammon, & Philiſtiim, Sidonii quoque & Amalec & Chanaan, oppreſſerunt vos, & clamaſtis ad me?*

14. *H. LXX.* ite & clamate. *Alius*, incedite, & clamate. *Vulg. ite & invocate.*

15. *H. LXX.* omne bonum in oculis tuis. *Alius*, quæcunque placent in conſpectu tuo. *Vulg. quidquid tibi placet.*

16. *H. LXX. Vulg.* ſervierunt. *LXX. Th.* coluimus.

H. abbreviata eſt. *LXX.* diminuta eſt. *Alius*, defecit. *Vulg. doluit.*

17. *H.* coacti ſunt. *LXX.* congregati ſunt. *Alius*, exierunt. *Vul. congregati.*

H. in Maſpah. *A. Th.* in Maſſepha. *S. Vul.* in Maſpha. *LXX.* in ſpecula.

18. *H. Alius*, cœperit pugnare in filios. *LXX.* incipiet præliari contra filios. *Vul. qui primus ex vobis contra filios Ammon cœperit dimicare.*

H. LXX. Th. caput. *LXX. aliter*, ducem. *Vul. dux.*

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Judicum.

v. 1. 2. Αλλ☉, Σαμαρεία. Sic Baſil.: & folium noſtrum. Alex. Σαμαρεία.

v. 4. Αλλ. ἐγένετο. Ita quoque Baſil. & folium noſtrum.

Ibid. O. Θ. καὶ αὐτάς ἐκάλεσαν πόλεις Baſil. ad marg. In textu vero, καὶ ἐκάλουν &c. ut Edit. Rom.

v. 5. Αλλ. Καμών. Baſil. Folium noſtrum, Καμώ. Alex. Ραμμώ.

v. 6. Baſil. Οἱ λοιποὶ, ἐναντίον. Folium noſtrum & Alex. ἔναντι.

Ibid. καὶ ἐλάτρευσαν, Baſil. Ita quoque Folium noſtrum, & Alex.

Ibid. O. Θ. τῶν ἀλλοτρίων. Baſil. Alex. vero, ἀλλοφύλων. Ed. Rom. φυλιςιείμ, ut Baſil. in textu, & infra ſimiliter.

v. 7. O. Θ. ἐθυμώθη ὀργῇ Κύριος. Baſil. In Alex. vero, ἐθυμώθη Κύριος. Edit. Rom & Baſil in textu, ὀργίλθη &c.

Ibid. Αλλ. ἀλλοφύλων. Baſil. & Alex.

v. 8. Αλλ. ἐταίρωσαν. Baſil. & Alex.

Ibid. Σ. κατεδυνάςευσαν. Baſil.

Ibid. Αλλ. ἐν τῇ Γαλααδίτιδι. Baſil. & Alex.

v. 9. O. Θ. ἐκπολεμῆσαι &c. Baſil. & Alex. Edit. Rom & Baſil. in textu, παρατάξασθαι &c.

v. 10. O. Θ. ἐκέκραξαν. Baſil. Alex. vero habet, ἐβόησαν, ut Baſil. in textu, & Edit. Rom.

Ibid. Αλλ. ἐλατρεύσαμεν. Sic Baſil. & Alex.

v. 11. 12. Symmachi lectio & ſequentes ex Baſil. Poſtremam ſequitur Alex.

v. 14. Αλλ. βαδίσατε καὶ βοᾶτε. Alex. vero αδίζετε καὶ βοᾶται (ſic.).

v. 15. Αλλ πᾶν ὅσα ἀρέσκει ἐνώπιόν σου. Baſil. & Alex. qui habet, ὅσα ἄν.

v. 16. O. Θ. ἐλατρεύσαμεν, mendoſe, ut videtur. Baſil. Alex. vero, ἐλάτρευσαν, melius. Edit. Rom. ἐδούλευσαν.

Ibid. Baſil. ἀλλοφύλων Et ſic Alex.

v. 17. Αλλ. ἐξῆλθον. Baſil & Alex.

Ibid. Α. Θ. ἐν τῇ Μασσηφά. Baſil. Et ſic habet Alex. Σ. ἐν Μασφά.

v. 18. Αλλ. ἄρξεται πολεμῆσαι. &c. Baſil. & ſic Alex.

Ibid. O. Θ. κεφαλήν. Baſil. ad marg. In textu vero, ἄρχοντα, ut Edit. Rom.

JUDICUM CAPUT XI.

גבור חיל 1. O. Αλλ. ἐπηρμένος δυνάμει. Αλλος, ἦν δυνατὸς ἐν ἰσχύϊ.

ויולד O. ἣ ἐγέννησε. Αλλος, καὶ ἔτεκεν.

ויברח 3. O. Θ. καὶ ἀπέδρα. O. ἄλλως, καὶ ἔφυγεν.

ויתלקטו O. συνεςράφησαν. Αλλος, συνελέγοντο.

ריקים O. κενοί Αλλος, λιτοί.

ויצאו O. καὶ ἐξῆλθον. Αλλος, καὶ συνεπορεύοντο.

ויהי מימים וילחמו 4. O. καὶ ἐγένετο ἡνίκα παρετάξαντο. Αλλος, καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας καὶ ἐπολέμησαν.

לקצין ונלחמה בבני עמון 6. O. Εἰς ἀρχηγὸν, καὶ παραταξόμεθα πρὸς υἱοὺς Αμμών. Αλλος, Εἰς ἡγούμενον, καὶ πολεμήσομεν τοῖς υἱοῖς Αμμών.

ומדוע 7. O. καὶ διὰ τί. Αλλος, τί ὅτι.

צר לכם O. χρῄζετε. Αλλος, ἐθλίβητε.

לכן עתה שבנו אליך והלכת עמנו ונלחמת בבני עמון והיית לנו לראש לכל ישבי גלעד 8. O. Διὰ τοῦτο νῦν ἐπεςρέψαμεν πρὸς σὲ, καὶ πορεύσῃ μεθ' ἡμῶν, καὶ παρατάξῃ πρὸς υἱοὺς Αμμών, καὶ ἔσῃ ἡμῖν Εἰς ἄρχοντα πᾶσι τοῖς κατοικοῦσι γαλαάδ. Αλλος, οὐχ οὕτως νῦν ἤλθομεν πρὸς σὲ, καὶ συμπορεύσῃ ἡμῖν, καὶ

1. HEb. potens virtute. *LXX.* elevatus potentia. *Alius*, erat potens in fortitudine. *Vulg. vir fortiſſimus.*

H. genueratque. *LXX.* quæ genuit. *Alius*, & peperit. *Vulg. qui natus eſt.*

3. *H. LXX.* & fugit. *LXX. Th.* & aufugiebat. *Vul. fugiens.*

H. Alius, & collecti ſunt. *LXX.* & conglobati ſunt. *Vul. congregatique ſunt.*

H. LXX. vacui. *Alius*, tenues. *Vul. inopes.*

H. LXX. & egreſſi ſunt. *Alius*, & ibant cum eo. *Vulg. & quaſi principem ſequebantur.*

4. *H.* & fuit a diebus & pugnaverunt. *LXX.* & factum eſt quando prœliabantur. *Alius*, & factum eſt poſt dies, & bellaverunt. *Vul. in illis diebus pugnabant.*

6. *H.* in ducem, & pugnabimus in filios Ammon. *LXX.* in principem, & pugnabimus adverſus filios Ammon. *Alius*, in ducem, & bellabimus cum filiis Ammon. *Vulg. eſto princeps noſter, & pugna contra filios Ammon.*

7. *H.* & cur. *LXX.* & propter quid. *Alius*, quid quod. *Vulg. & nunc.*

H. anguſtia vobis. *LXX* egetis. *Alius*, afflicti eſtis. *Vulg. neceſſitate compulſi.*

8. *H.* idcirco nunc reverſi ſumus ad te, & ibis nobiſcum & pugnabis in filios Ammon, & eris nobis in caput, omnibus habitantibus Galaad. *LXX.* propter hoc nunc revertimus ad te: & ibis nobiſcum & pugnabis adverſus filios Ammon, & eris nobis in principem omnibus inhabitantibus Galaad. *Alius*, non ſic nunc venimus ad te, & ibis

συμπολεμήσομεν ἐν τοῖς υἱοῖς Αμμὼν, καὶ ἔσῃ ἡμῖν εἰς κεφαλὴν πᾶσι τοῖς οἰκοῦσι Γαλαάδ.

וישׂמו 11. Ο. ἔθηκαν. Αλλος, κατέστησαν.

עליהם לראש ולקצין Ο. ἐπ᾽ αὐτοὺς εἰς κεφαλὴν, καὶ εἰς ἀρχηγόν. Αλλος, αὐτῶν ἡγούμενον.

באת אלי להלחם 12. Ο. ἦλθες πρός ἐμὲ τοῦ παρατάξασθαι. Αλλος, ἥκεις πρός με πολεμῆσαι.

בעלותו 13. Ο. ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτόν. Αλλος, ἐν τῇ ἀναβάσει.

השיבה אתהן בשלום Ο. ἀπόστρεψον αὐτὰς ἐν εἰρήνῃ. Αλλος, ἐπίστρεψον αὐτὴν ἐν εἰρήνῃ.

כה אמר 15. Ο. οὕτως λέγει. Αλλος, τάδε λέγει.

בעלותם 16. Ο. ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτούς. Αλλος, ἐν τῇ ἀναβάσει αὐτῶν.

כוף Ο. Σίφ. Αλλος, ἐρυθρᾶς.

בארצך 17. Ο. ἐν τῇ γῇ σου. Αλλος, διὰ τῆς γῆς σου.

לא אבה Οἱ λοιποὶ, οὐκ ἠθέλησεν. Ο. οὐκ ηὐδόκησε.

וילך 18. Ο. ἐπορεύθη. Αλλος, διῆλθε.

ויבא ממזרח Ο. καὶ ἦλθεν ἀπὸ ἀνατολῶν. Αλλος, προσήρχετο κατ᾽ ἀνατολάς.

בגבול Ο. ἐν ὁρίοις. Αλλος, εἰς τὸ ὅριον.

נעברה־נא בארצך 19. Ο. Θ. παρελεύσομαι διὰ τῆς γῆς σου. Ο. ἄλλως, παρέλθωμεν δὴ ἐν τῇ γῇ σου.

ולא־האמין סיחון את־ישראל עבר בגבלו 20. Ο. καὶ οὐκ ἐνεπίστευσε Σηὼν τὸν Ισραὴλ παρελθεῖν ἐν τῷ ὁρίῳ αὐτοῦ. Αλλος, καὶ οὐκ ἠθέλησε Σηὼν τὸν Ισραὴλ διελθεῖν διὰ τῶν ὁρίων.

וילחם עם־ישראל Ο. παρετάξατο πρὸς Ισραήλ. Αλλος, ἐπολέμησε μετὰ Ισραήλ.

הארץ ההיא 21. Ο. Θ. ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. Ο. ἄλλως, τὴν γῆν ἐκείνην.

ויירשו את כל־גבול האמרי 22. Αλλος, καὶ ἐκληρονόμησε πᾶν τὸ ὅριον τοῦ Αμορραίου.

הלא את־אשר יורישך 24. Ο. Θ. οὐχὶ ὅσα κατακληρονομήσει σοι. Ο. ἄλλως, οὐχὶ ἃ ἐὰν κληρονομήσει σε.

ואת כל־אשר הוריש Ο. Θ. καὶ πάντα ὅσα κατε-

nobiſcum, & ſimul bellabimus in filios Ammon: & eris nobis in caput, omnibus habitantibus Galaad. *Vulg. ob hanc igitur cauſam nunc ad te venimus, ut proficiſcaris nobiſcum & pugnes contra filios Ammon, ſiſque dux omnium qui habitant in Galaad.*

11. *H. LXX.* poſuerunt. *Alius*, conſtituerunt. *Vulg. fecit.*

H. ſuper ſe in caput & in ducem. *LXX.* ſuper ſe in caput & in principem. *Alius*, ſui ducem. *Vulg. principem ſui.*

12. *H. LXX.* veniſti ad me ad pugnandum. *Alius*, veniſti ad me bellare. *Vulg. veniſti contra me ut vaſtares terram meam.*

13. *H. LXX.* in aſcendendo eum. *Alius*, in aſcenſu. *Vulg. quando aſcendit.*

H. redde eas in pace. *LXX.* reſtitue eas in pace. *Alius*, reſtitue eam in pace. *Vul. cum pace redde mihi eam.*

15. *H. LXX.* ſic dicit. *Alius*, *Vulg.* hæc dicit.

16. *H. LXX.* in aſcendendo eos. *Alius*, in aſcenſu eorum. *Vulg. quando conſcenderunt.*

H. Suph. *LXX.* Siph. *Alius*, Rubri. *Vul. Rubrum.*

17. *H. LXX.* in terra tua. *Alius*, *Vulg.* per terram tuam.

H. Reliqui. Vulg. noluit. *LXX.* non bene ſenſit.

18. *H.* ambulavit. *LXX.* ivit. *Alius*, pertranſivit. *Vul. circuivit.*

H. LXX. venitque ab ortu. *Alius*, acceſſit ad ortum. *Vul. venitque contra Orientalem plagam.*

H. Alius, in terminum. *LXX.* in terminos. *Vul. terminos.*

19. *H.* tranſeamus nunc in terra tua. *LXX. Th.* tranſibo per terram tuam. *LXX. aliter*, tranſeamus in terra tua. *Vul. ut tranſeam per terram tuam.*

20. *H.* & non credidit Seon Iſraelem tranſire in terminum ſuum. *LXX.* & non credidit Seon Iſraeli tranſire in termino ſuo. *Alius*, & noluit Seon Iſraelem tranſire per terminos. *Vul. qui & ipſe Iſrael verba deſpiciens, non dimiſit eum tranſire per terminos ſuos.*

H. Alius, & pugnavit cum Iſrael. *LXX.* & pugnavit adverſus Iſrael. *Vul. & fortiter reſiſtebat.*

21. *H.* terræ ipſius. *LXX. Th.* in terra illa. *LXX. aliter*, terram illam. *Vul. regionis illius.*

22. *H.* & poſſederunt omnem terminum Amorhæi. *Alius* & hæreditavit omnem terminum Amorrhæi. *Vul. & univerſos fines ejus.*

24. *H.* nonne quod poſſidere faciet te. *LXX. Th.* nonne quæcumque poſſidere fecit te. *LXX. aliter*, nonne quæcumque hæreditare faciet te. *Vul. nonne ea quæ poſſidet.*

H. & omne quod poſſidere fecit. *LXX. Th.*

κληρονόμησεν. Ο. ἄλλως, καὶ τοὺς πάντας οὓς ἐξῆρεν.

הטוב טוב אתה מבלק בן־צפור מלך 25. Ο. Θ. μὴ κρείσσων εἶ σὺ Βαλὰκ υἱοῦ Σεπφωρ βασιλέως; Ο. ἄλλως, μὴ ἐν ἀγαθῷ ἀγαθώτερος εἶ σὺ ὑπὲρ Βαλὰκ υἱοῦ Σεπφὼρ βασιλέως;

ובבנותיה 26. Οἱ λοιποὶ, ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς. Ο. ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς.

מדוע לא־הצלתם Ο. καὶ διατί οὐκ ἐρρύσω; Ο. ἄλλως, τί ὅτι οὐκ ἐρρύσατο.

להלחם 27. Ο. παρατάξασθαι. Ο. ἄλλως, πολεμῆσαι.

ותהי 29. Α. Ο. Θ. ἐγενήθη. Ο. ἄλλως, ἐγένετο.

ויעבר את־מצפה Ο. καὶ παρῆλθε τὴν σκοπιάν. Ο. ἄλλως, καὶ διέβη τὴν σκοπιάν.

אם־נתון תתן 30. Ο. ἐὰν διδοὺς δῷς μοι. Αλλος, ἐὰν παραδόσει παραδῷς.

מדלתי 31. Ο. ἀπὸ τῆς θύρας. Αλλος, ἐκ τῶν θυρῶν.

ויעבר 32. Ο. Θ., διέβη. Ο. ἄλλως, παρῆλθεν.

להלחם Οἱ λοιποὶ, πολεμῆσαι. Ο. παρατάξασθαι.

ויכנעו 33. Α. Ο. Θ. ἐνετράπησαν. Ο ἄλλως, συνεστάλησαν.

יחידה 34. Ο. μονογενής. Αλλος, ἀγαπητή. Αλλος, ποθητή.

הכרע הכרעתני ואת היית בעכרי 35. Α. κάμψασα ἔκαμψάς με. Σ. ὤκλασάς με, ἐμπεδοστάτηκάς με, εἰς σκῶλον ἐγένου ἐν ὀφθαλμοῖς μου. Ο. ταραχῇ ἐτάραξάς με, καὶ σὺ ἦς ἐν τῷ ταράχῳ μου. Θ. κατάγχουσα κατῆγξάς με.

אחרי אשר עשה לך יהוה 36. Ο. ἐν τῷ ποιῆσαί σοι Κύριον. Ο. ἄλλως, ἀνθ' ὧν ἐποίησέν σοι Κύριος.

יעשה לי הדבר הזה 37. Ο. Θ. καὶ ποίησόν μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο. Ο ἄλλως, ποιησάτω δὴ ὁ πατήρ μου τὸν λόγον τοῦτον.

מקץ 39. Ο. Θ. μετὰ τέλος. Ο. ἄλλως, ἐν τέλει.

ותשב Ο. ἐπέστρεψε. Ο. ἄλλως, ἀνέκαμψεν.

ויעש לה Ο. καὶ ἐποίησεν ἐν αὐτῇ. Θ. καὶ ἐπετέλεσεν Ιεφθαέ.

ימים 40. Ο. ἡμέρας. Αλλος, μῆνας.

& omnia quæcumque poſſidere fecit. *LXX. aliter*, & omnes quos abſtulit. *Vul. quæ autem Dominus Deus noſter victor obtinuit.*

25. *H.* num bonus bonus es tu præ Balac filiò Seppor rege? *LXX. Th.* melior-ne es tu Balac filio Sepphor rege? *LXX. aliter*, numquid in bono melior tu ſuper Balac filium Sepphor regem? *Vul. niſi forte melior es Balac filio Sephor rege.*

26. *H. Reliqui*, in filiabus ejus. *LXX.* in finibus ejus. *Vul. in viculis ejus.*

H. quare non eruiſti? *LXX.* cur non eruiſti? *LXX. aliter*, quid quod non eruit. *Vul. quare tanto tempore nihil ſuper hac repetitione tentaſtis?*

27. *H. LXX.* pugnando. *LXX. aliter*, præliando. *Vulg. indicens mihi bella.*

29. *H.* & fuit. *A. LXX. Th. Vul.* factus eſt.

H. & tranſivit Maſpa. *LXX.* & præterivit ſpeculam. *LXX. aliter*, & tranſivit ſpeculam. *Vulg. Maſpha quoque.*

30. *H.* ſi dando dederis. *LXX.* ſi dans dederis. *Alius*, ſi traditione tradideris. *Vul. ſi tradideris.*

31. *H.* e foribus meis. *LXX.* de janua. *Alius*, de januis. *Vul. de foribus.*

32. *H. LXX Th.* tranſivit. *LXX. aliter*, præterivit. *Vul. tranſivitque.*

H. ad pugnandum. *Reliqui.* pugnare. *LXX.* præliari. *Vul. ut pugnaret.*

33. *H. Vul.* humiliatique ſunt. *A. LXX. Th.* confuſi ſunt. *LXX. aliter*, coanguſtiati ſunt.

34. *H.* unica. *LXX. Vul.* unigenita. *Alius*, dilecta. *Alius*, deſiderata.

35. *H.* incurvando incurvare feciſti me, & tu fuiſti in turbantibus me. *A.* incurvando incurvare feciſti me. *S.* procumbere feciſti me; confirmaſti me, in offendiculum facta es in oculis meis. *LXX.* perturbatione perturbaſti me, & tu fuiſti in perturbatione mea. *Th.* ſtrangulans ſtrangulaſti me. *Vul. decepiſti me, & ipſa decepta es.*

36. *H.* poſtquam fecit tibi dominus. *LXX.* in faciendo tibi Dominum. *LXX. aliter*, quia fecit tibi Dominus. *Vul. conceſſa tibi ultione.*

37. *H.* fiat mihi verbum hoc. *LXX. Th.* & fac mihi verbum hoc. *LXX. aliter*, faciat nunc pater meus verbum hoc. *Vul. hoc ſolum mihi praſta quod deprecor.*

39. *H.* a fine. *LXX. Th.* poſt finem. *LXX. aliter*, in fine. *Vul. expletiſque duobus menſibus.*

H. & reverſa eſt. *LXX. Vul.* reverſa eſt. *LXX. aliter*, rediit.

H. & fecit ei. *LXX.* & fecit in ea. *Th.* & complevit Jephtae. *Vul & fecit ei.*

40. *H. Vul.* diebus. *LXX.* dies. *Alius*, menſes.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Judicum.

v. 1. Αλλ. ἦν δυνατὸς ἐν ἰσχυΐ. Baſil. Alex. vero δυνατὸς ἐν ἰσχυΐ καὶ αὐτὸς ἦν.
Ibid. Αλλ. ἔτεκεν. Baſil. Alex.
v. 3. O. Θ. καὶ ἀπέδρα. Baſil. Ed. Rom. ἔφυγεν.
Ibid. Αλλ. συνελέγοντο. Baſil. Alex.
Ibid. Αλλ. λιτοί. Baſil. Alex.
Ibid. Baſil. καὶ συνεπορεύοντο. Alex. καὶ συνεξεπορεύοντο.
v. 4. Αλλ. καὶ ἐγένετο &c. Baſil. Alex.
v. 6. Αλλ. εἰς ἡγούμενον &c. Baſil. Alex.
v. 7. Αλλ. τί ὅτι. Baſil. Alex.
Ibid. Αλλ. ἐθλίβητε. Alex. Baſil. vero, ἐθλίβετε.
v. 8. Αλλ. οὐχ οὕτως νῦν &c. Baſil. & ita quoque Alex. qui habet, καὶ πολεμήσομεν.
v. 11. Αλλ κατέστησαν Baſil. & Alex.
Ibid Αλλ. αὐτὸν ἡγούμενον. Baſil.
v. 12. Αλλ. ἥκεις πρός με πολεμῆσαι. Baſil.
v. 13. Αλλ. ἐν τῇ ἀναβάσει. Baſil. & Alex.
Ibid Αλλ. ἐπίστρεψον αὐτὴν, &c. Baſil.
v. 15. Αλλ. τάδε λέγει. Baſil. Alex.
v. 16. Αλλ. ἐν τῇ ἀναβάσει αὐτῶν. Baſil. Alex.
Ibid. Αλλ. ἐρυθρᾶς. Baſil.
v. 17. Αλλ. διὰ τῆς γῆς σου. Baſil. Alex.
Ibid. Οἱ λοιποὶ, οὐκ ἠθέλησε. Baſil. Sic quoque habet Alex.
v. 18. Αλλ. διῆλθε. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλ. παρεγένοντο κατ' ἀνατολάς Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλ. εἰς τὸ ὅριον. Iidem.
v. 19. O. Θ. παρελεύσομαι διὰ τῆς γῆς σου. Baſil. & Alex. &c. Ed Rom. παρέλθωμεν.
v. 20. Αλλος, καὶ οὐκ ἠθέλησεν &c. Baſil. In Alex. omittur, Σηὼν.
Ibid. Αλλ. ἐπολέμησε μετὰ Ισραήλ. Baſil. Alex.
v. 21. O. Θ. ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. Baſil. Ed. Rom. τὴν γῆν &c.
v. 22. Αλλ. καὶ ἐκληρονόμησε πᾶν τὸ &c. Baſil. Alex. Hæc deſiderantur in Edit. Rom.
v. 24. Αλλ. οὐχὶ ὅσα κατεκληρονόμησέ σοι. Baſil. & Alex.
Ibid. O. Θ. καὶ πάντα ὅσα κατεκληρονόμησεν. Baſil. ſic item Alex.
v. 25. O. Θ. μὴ κρείσσων εἶ σὺ &c. Baſil. & ſic etiam Alex. Ed. Rom. μὴ ἐν ἀγαθῷ &c.
v. 26. Οἱ λοιποὶ, ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς. Baſil. atque ita Alex.
Ibid. O. ἄλλ. τί ὅτι οὐκ ἐῤῥύσατο. Baſil. & ſic Alex.
v. 27. O. ἄλλ. πολεμῆσαι. Sic Baſil. & Alex.
v. 29. A. O. Θ. ἐχρίσθη. Baſil. & ſic item Alex.
Ibid. O. ἄλλ. καὶ διέβη τὴν σκοπιάν. Baſil. & Alex. ſimiliter.
v. 30. Αλλος, ἐὰν παραδιδοὺς παραδῷς. Baſil. atque Alex. ſimiliter.
v. 31. Αλλος, ἐκ τῶν θυρῶν. Baſil. ac etiam Alex.
v. 32. O. Θ. διέβη. Baſil. atque Alex.
Ibid. Οἱ λοιποὶ, πολεμῆσαι. Baſil. Ita quoque legitur in Alex.
v. 33. A. O. Θ. ἐνετράπησαν. Baſil. atque ita legitur in Alex.
v. 34.* Hic Baſilienſis in textu habet, μονογενὴς, ut Edit. Rom. Ad marginem vero, ἀγαπητὴ, cum hac nota σαν.ͭ Codex item. Alex. ἀγαπητή. Scholiaſtes vero, ἐν ἄλλῃ ἐκδόσει, τὸ ποθητή. διὰ δὲ συνηθείας, ὁ ἰδιώματος, τὴν ποθητὴν οὕτως ὀνομάζει.
v. 35. Has omnes lectiones mutuamur ex Baſilienſi. Alexandrinus vero Symmachum ſequitur.
v. 36. O. ἐπεὶ ἐποίησέ σοι Κύριος. Baſil. & Alex.
v. 37. O. Θ. καὶ ποιησάτω μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο. Baſil.
v. 39. O. Θ. μετὰ τέλος. Baſil. & ſic Alex.
Ibid. O. ἀνέκαμψεν. Baſil. & Alex.
Ibid. Θ. καὶ ἐπετέλεσεν Ιεφθαέ. Baſil. & ſic Alex.
v. 40. Αλλος, μῆνας. Baſil.

JUDICUM. CAPUT XII.

ויצעק איש אפרים 1. O. καὶ ἐβόησεν ἀνὴρ Εφραίμ. Αλλος, καὶ συνήχθησαν οἱ υἱοὶ Εφραίμ.

1. HEbr. & accitus eſt vir Ephraim. *LXX.* & clamavit vir Ephraim. *Alius*, & congregati ſunt filii Ephraim. *Vulg. ecce autem in Ephraim orta eſt ſeditio.*

צפונה A. Σ. Βοῤῥᾶν. O. εἰς Βοῤῥᾶν. Αλλ. Σεφινά.

H. LXX. in Aquilonem. *A. S.* Aquilonem. *Al.* Sephina. *Vulg. contra Aquilonem.*

מרוע עברת להלחם O. διὰ τί παρῆλθες παρατάξασθαι; O. Θ. τί ὅτι ἐπορεύθης πολεμεῖν.

Heb. quare tranſiſti ad pugnandum? *LXX.* propter quid tranſiſti pugnare? *LXX. Th.* quid quod iviſti bellare. *Vulg. quare vadens ad pugnam?*

ריב הייתי אני ועמי ובני־עמון מאר 2. A. δικασίας. Σ. ἐν μάχῃ ἤμην Αμμὼν ἐταπείνουν με σφόδρα. O. ἀνὴρ μαχητὴς ἤμην ἐγὼ, καὶ ὁ λαός μου, καὶ οἱ υἱοὶ Αμμὼν σφόδρα.

H. rixæ fui ego & populus meus & filii Ammon valde. *A.* litis. *S.* in pugna eram Ammon, humiliabant me valde. *LXX.* vir pugnator eram ego, & populus meus, & filii Ammon valde. *Vulg. diſceptatio erat mihi & populo meo contra filios Ammon vehemens.*

ריב O. μαχητής. Αλλος, ἀντιδικῶν.
Σ ἐταπείνουν. Αλλ. ἐπολέμουν.

H. rixæ. *LXX.* pugnator. *Alius*, adverſarius.
S. humiliabant. *Alius*, oppugnabant.

ואעברה 3. O. παρῆλθον. O. ἄλλως, διέβην.
בידי O. ἐν χειρί μου. O. ἄλλως, ἐνώπιόν μου.

3. *H. LXX. Vulg.* tranſivi. *LXX. aliter*, trajeci.
H. LXX. in manu mea. *LXX. aliter*, in conſpectu meo. *Vul. in manus meas.*

להלחם Οἱ λοιποὶ, πολεμῆσαι. O. παρατάξασθαι.

H. ad pugnandum. *Reliqui*, pugnare. *LXX.* præliari. *Vulg. in prælium.*

וילחם 4. Ο. παρετάξατο. Αλλος, ἐπολέμει.

4. *H. LXX.* & pugnavit. *Alius*, *Vulg.* pugnabat.

ויהי כי יאמרו פליטי אפרים אעברה ויאמרו 5. לו אנשי־גלעד האפרתי אתה ויאמר לא Σ. οἱ διασωσμένοι ὥστε εἰπεῖν τοὺς λειφθέντας τοῦ Εφραΐμ· ὑμεῖς ὁ Γαλαὰδ ἐν τοῖς τοῦ Εφραΐμ καὶ τοῦ Μανασσῆ. Ο. καὶ εἶπον αὐτοῖς οἱ διασωζόμενοι Εφραΐμ, διαβαίνωμεν. καὶ εἶπον αὐτοῖς οἱ ἄνδρες Γαλαάδ, μὴ Εφραθίτης εἶ; καὶ εἶπεν, οὔ. Αλλος, μὴ ἐκ τοῦ Εφραΐμ ὑμεῖς; καὶ εἶπον, οὐκ ἐσμέν.

5. *Hebr.* & fuit quia dixerunt reliquiæ Ephraim, Tranſibo. Et dixerunt ei viri Galaad: Num Ephrатæus tu? & dicebat, Non. *S.* ſuperſtites; ita ut dicerent reſidui Ephraim: vos Galaad in iis qui ſunt Ephraim & Manaſſe. *LXX.* & dixerunt eis ii qui evaſerant de Ephraim, Tranſeamus. Et dixerunt eis viri Galaad: Numquid Ephratites es? Et dixit: Non. *Alius*, Num ex Ephraim vos? Et dixerunt. Non ſumus? *Vul. cumque veniſſet ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque dixiſſet; Obſecro ut me tranſire permittatis: dicebant ei Galaadita; Numquid Ephrataus es? quo dicente. Non ſum.*

ויאמרו לו אמר־נא שבלת ויאמר סבלת ולא יכין לדבר כן ויאחזו אותו 6. Ο. καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰπὸν δὴ στάχυς· καὶ οὐ κατηύθυνε τοῦ λαλῆσαι οὕτως· καὶ ἐπελάβοντο αὐτοῦ. Αλλος, καὶ εἶπον αὐτοῖς, εἴπατε δὴ σύνθημα· καὶ εἶπον, στάχυς, καὶ οὐ κατηύθυναν τοῦ λαλῆσαι οὕτως, εἶτα καὶ ἐπελάβοντο αὐτῶν.

6. *H.* Et dixerunt ei: Dic nunc Scibboleth: & dicebat Sibboleth: & non dirigebat loqui ſic, & apprehendebant eum. *LXX.* & dixerunt ei, Dic nunc, Spica: & non dirigebat loqui ſic: & apprehendebant eum. *Alius*, Et dicebant eis, dicite nunc, Conſtitutum: & dicebant, Spica, & non dirigebant loqui ſic. Deinde apprehendebant eos. *Vulg. & interrogabant eum, Dic ergo Scibboleth, quod interpretatur Spica, qui reſpondebat, Sibboleth: eádem literâ ſpicam exprimere non valens. Statimque apprehenſum.*

Αλλ. σύνθημα. Αλλος, Σεβελώ.

Al. Conſtitutum. *Alius*, Sebelo.

וישחטוהו Ο. ἔθυσαν. Αλλος, ἔσφαξαν.

H. Alius, & jugulabant eum. *LXX.* immolabant. *Vul. jugulabant.*

אבצן 8. Ο. Αβεσσάν. Ο. ἄλλως, Εσεβών. Θ. Εβσών.

8. *H.* Abſan. *LXX.* Abeſſan. *LXX. aliter*; Eſebon. *Th.* Ebſon. *Vul. Abeſan.*

ויהי־לו 14. Ο. Θ. ἐγένοντο. Ο. ἄλλως, καὶ ἦσαν αὐτῷ.

14. *H.* & fuit ei. *LXX. Th.* facti ſunt ei. *LXX. aliter*, & erant ei. *Vul. qui habuit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Judicum.

v. 1. Αλλος, καὶ συνήχθησαν &c. Baſil. & ſic Alex. Sequens lectio ex Hieron. de locis.

Ibid. Ο. Θ. Ἰδοὺ ὅτι ἐνεπρήσθης πολεμεῖν. Baſil. & ſic Alex.

v. 2. Α. δικαστής Σ. &c. Baſil. Lectio autem Symmachi vitiata videtur.

Ibid. Αλλος, ἀντιδικος. Baſil. & Alex.

Ibid. Σ. ἐξηγείρατε. Αλλος, ἐπολέμουν. Baſil. ſed neutrum eſt in Hebræo.

v. 3. Ο. ἀλλ. διέβην. Baſil. & Alex.

Ibid. Ο. ἄλλως, ἐναντίον μου. Baſil.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, πολεμεῖν. Baſil. & ſic Alex.

v. 4. Αλλος, ἐπολέμει. Baſil. & Alex.

v. 5. Σ. οἱ σεσωσμένοι &c. Hæ lectiones ex Baſilienſi prodeunt.

v. 6. Hanc item lectionem mutuamur ex Baſilienſi; quæ cum Druſio & Cod. Alex. convenit.

Ibid. Αλλος, σεβελώ. Baſil.

Ibid. Αλλος, ἔσφαξαν. Baſil.

v. 8. Ο. Εσεβών. Baſil. & Alex. Θ. Εβσών. Baſil.

v. 14. Ο. Θ. ἐγένοντο. Baſil. & ſic Alex.

JUDICUM. CAPUT XIII.

בעיני 1. Ο. Θ. ἐναντίον. Ο. ἄλλως, ἐνώπιον.

1. HEb. in oculis. *LXX. Th.* ante. *LXX. aliter*, *Vulg.* in conſpectu.

פלשתים Ο. Φυλιστιείμ. Αλλος, ἀλλοφύλων.

H. Pcliſtinorum. *LXX.* Phyliſtiim. *Alius*, alienigenarum. *Vulg. Philiſthinorum.*

ויהי 2. Ο. καὶ ἦν. Θ. ἐγένετο.

2. *Hebr.* & fuit. *LXX. Vulg.* erat. *Th.* factum eſt.

ממשפחת הדני Ο. ἀπὸ δήμου συγγενείας τοῦ Δανί. Αλλος, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Δανί.

H. de familia Danitarum. *LXX.* de populo cognationis Dani. *Alius*, ex tribu Dan. *Vulg. de ſtirpe Dan.*

והרית וילדת 3. Ο. Θ. ἐν γαστρὶ ἕξεις, καὶ τέξῃ.

3. *H.* & concipies & paries. *LXX. Th.* in utero

O. καὶ συλλήψῃ υἱόν.

ומורה אל־יעלה 5. A. καὶ φόβος οὐκ ἐπιβήσεται. O. καὶ σίδηρος (Al. ξυρὸν) ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οὐκ ἀναβήσεται.

מן־הבטן A. O. ἐκ τῆς γαστρός. O. ἄλλως, ἀπὸ τῆς κοιλίας.

ומראהו במראה 6. O. Θ. ἡ ὅρασις αὐτοῦ ὡς ὅρασις. O. ἄλλως, τὸ εἶδος αὐτοῦ ὡς εἶδος.

שכר 7. O. μέθυσμα. Ἄλλος, σίκερα.

כל־טמאה O. πᾶν ἀκάθαρτον. Ἄλλος, πᾶσαν ἀκαθαρσίαν.

נזיר אלהים O. Θεοῦ ἅγιον. Ἄλλος, Ναζιραῖον Θεοῦ.

ויעתר מנוח אל־יהוה 8. O. προσηύξατο Μανωὲ πρὸς Κύριον. Ἄλλος, ἐδεήθη Μανωὲ τοῦ Κυρίου.

ויורנו O. Θ. φωτισάτω ἡμᾶς. O. ἄλλως, συμβιβασάτω ἡμᾶς.

ויבא 9. O. ἦλθεν. Ἄλλος, προσήρχετο.

והיא יושבת בשדה O. αὕτη ἐκάθητο ἐν ἀγρῷ. Ἄλλος, αὐτῆς καθημένης ἐν τῷ ἀγρῷ.

עתה יבא דבריך מה־יהיה משפט 12. O. νῦν ἐλεύσεται ὁ λόγος σου, τίς ἔσται κρίσις; O. Θ. διελθόντος τοῦ ῥήματός σου, τί ἔσται τὸ κρίμα;

מעשה O. ποιήματα. Ἄλλος, ἔργα.

שכר 14. O. μέθυσμα. Ἄλλος, σίκερα.

תשמר O. φυλάξεται. Ἄλλος, φυλαξάσθω.

נעצרה־נא 15. O. Θ. βιασώμεθα δή. O. ἄλλ. κατάσχωμεν ὧδε.

תעצרני 16. O. κατάσχῃς. Ἄλλος, βιάσῃ με.

כי־יבא 17. O. ὅτι ἔλθοι. Ἄλλος, ἵνα ὅταν ἔλθῃ.

ראים 19. O. βλέποντες. Ἄλλος, ἐθεώρουν, & infra.

השמימה 20. O. ἕως τοῦ οὐρανοῦ. Ἄλλος, εἰς τὸν οὐρανόν.

ראינו 22. O. Θ. ἑωράκαμεν. O ἄλλως, εἴδομεν.

לו חפץ 23. O. εἰ ἤθελεν. Ἄλλος, εἰ ἐβούλετο.

לא־לקח מידנו O. Θ. οὐκ ἐδέξατο ἐκ τῆς χειρὸς ἡμῶν. O. ἄλλως, οὐκ ἂν ἔλαβεν ἐκ χειρός.

habebis & paries. *LXX.* & concipies filium. *Vul. concipies & paries.*

5. *Heb.* & novacula non aſcendet. *A.* & timor non ſuperveniet. *LXX.* & ferrum (*Al.* novacula) ſuper caput ejus non aſcendet. *Vulg. cujus non tanget caput novacula.*

H. ab utero. *A. LXX. Vul.* ex utero. *LXX. aliter,* de ventre.

6. *Hebr.* aſpectus ejus tamquam aſpectus. *LXX. Th.* viſio ejus ſicut viſio. *LXX. aliter,* ſpecies ejus ſicut ſpecies. *Vul. habens vultum.*

7. *H.* Sechar. *LXX.* inebriamentum. *Alius,* ſicera. *Vul. ſiceram.*

Hebr. LXX. omne immundum. *Alius,* omnem immunditiam. *Vulg. ne aliquo veſcaris immundo.*

H. Vulg. Nazaræus Dei. *LXX.* ſanctum Dei. *Alius,* Naziræum Dei.

8. *H.* & oravit Manoah ad Dominum. *LXX.* deprecatus eſt Manoe ad Dominum. *Alius,* ſupplicavit Manoe Domino. *Vul. oravit itaque Manue Dominum.*

H. Vulg. & doceat nos. *LXX. Th.* illuminet nos. *LXX. aliter,* inſtruat nos.

9. *Hebr. LXX.* venit. *Alius,* acceſſit. *Vulg. apparuit.*

Hebr. & ipſa ſedens in agro. *LXX.* & ipſa ſedebat in agro. *Alius,* ipſa ſedente in agro. *Vul. ſedenti in agro.*

12. *Hebr.* nunc veniant verba tua, quod erit judicium? *LXX.* nunc veniet verbum tuum, quod erit judicium? *LXX. Th.* pertranſeunte verbo tuo quod erit judicium? *Vul. quando, inquit, ſermo tuus fuerit expletus, quid vis ut faciat?*

H. opus. *LXX.* geſta. *Alius,* opera. *Vul. aut a quo ſe obſervare debebit?*

14. *H.* Sechar. *LXX.* inebriamentum. *Alius,* ſicera. *Vulg. ſiceram.*

H. Alius, Vulg. cuſtodiat. *LXX.* cuſtodiet.

15. *H.* retineamus nunc. *LXX. Th.* vim faciamus utique. *LXX. aliter,* detineamus nunc. *Vulg. acquieſcas precibus noſtris.*

16. *H.* retineas me. *LXX.* detineas. *Alius,* vim facias mihi. *Vul. ſi me cogis.*

17. *Heb.* cum venerit. *LXX.* quoniam veniat. *Alius,* ut cum venerit. *Vul. ut ſi ſermo tuus fuerit expletus.*

19. *H. LXX.* videntes. *Alius, Vul.* intuebantur.

20. *H. Alius, Vul.* in cœlum. *LXX.* uſque ad cœlum.

22. *H. LXX. Th. Vulg.* vidimus.

23. *H. LXX.* ſi voluiſſet. *Alius,* ſi optaret. *Vul. ſi vellet.*

Hebr. LXX. Th. non ſuſcepiſſet de manu noſtra. *LXX. aliter,* non accepiſſet ex manu. *Vulg. de manibus noſtris...... non ſuſcepiſſet.*

הראנו

לא הראנו O. οὐκ ἂν ἔδειξεν ἡμῖν. Αλλος, οὐκ ἂν ἐφώτισεν ἡμᾶς.

לא השמיענו O. οὐκ ἂν ἠκούτισεν ἡμᾶς. Αλλος, οὐκ ἂν ἀκουστὰ ἐποίησεν ἡμῖν.

ויגדל 24. O. καὶ ἡδρύνθη. Αλλος, καὶ ηὔξησεν.

Hebr. LXX. non oſtendiſſet nobis. *Alius*, non illuminaſſet nos. *Vulg. non oſtendiſſet nobis.*

H. LXX. non audire feciſſet nobis. *Alius*, non audita feciſſet nobis. *Vulg. neque ea quæ ſunt ventura dixiſſet.*

Hebr. & grandis evaſit. *LXX.* & adolevit. *Alius*, *Vul.* crevitque.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Judicum.

v. 1. O. Θ. ἐναντίον. Baſil. & ſic Alex.
Ibid. Αλλ. ἀλλοφύλων Baſil. & Alex.
v. 2. Θ. ἰσχύος. Baſil. Sic quoque legitur in Alex.
Ibid. Αλλος, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Δαν. Sic Baſil. & Alex.
v. 3. O. Θ. ἐν γαστρὶ ἕξεις καὶ τέξῃ. Baſil. In Alex. vero, ἐν γαστρὶ ἕξεις.
v. 5. A. καὶ φόβος ἐκ ἐπιβήσεται. Baſil. legerit ergo Aquila. מורא
Ibid A. O. ἐκ τῆς γαστρός. Sic item habet Alex.
v. 6. O. Θ. ἡ ὅρασις αὐτοῦ ὡς ὅρασις. Baſil. Sic etiam legitur in Alex
v. 7. Αλλος, σπέρμα. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλος, πᾶσαν ἀκαθαρσίαν. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλος, Ναζιραῖον Θεοῦ. Baſil. & Alex.
v. 8. Αλλος, ἐδεήθη Μανωε τοῦ κυρίου. Baſil. & Alex.
Ibid. O. Θ. φωτισάτω ἡμᾶς. Baſil. & ita legit Alex.
v. 9. Αλλος, ὁ προσευχόμενος. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλος, αὐτῆς καθημένης ἐν τῷ ἀγρῷ. Baſil. & Alex.

v. 12. O. Θ. διαλύθητε τὰ ῥήματά σου τί ἔσται τὸ κρίμα. Baſil. & ſic item Alex. qui habet, νῦν δὲ ἐλθόντος &c.
Ibid. Αλλος, ἔργα. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλ. σίκερα. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλος, φυλαξάσθω. Baſil. & Alex.
v. 15. O. Θ. βιασώμεθα δή. Baſil. & ſic etiam legitur in Alex.
v. 16. Αλλ. βιάσῃ με. Baſil & Alex.
v. 17. Αλλ. ἵνα ὅταν ἔλθῃ. Baſil. & ſic Alex.
v. 19. Αλλ. θαυμαστόν. Baſil. & Alex. hic & infra.
v. 20. Αλλ. εἰς τὸν οὐρανόν. Iidem.
v. 22. O. Θ. ἑωράκαμεν. Baſil. Alex. vero, ἑωράκαμεν.
v. 23. Αλλ. εἰ ἐβούλετο. Baſil. In Alex. autem, εἰ ἐβούλετο.
Ibid. O. Θ. ἐδέξατο ἐκ τῆς χειρὸς ἡμῶν.
Ibid. Αλλ. οὐκ ἂν ἐφώτισεν ἡμᾶς. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλ. οὐκ ἂν ἀκουστὰ ἐποίησεν ἡμῖν. Baſil. Alex.
v. 24. Αλλ. καὶ ηὔξησεν. Baſil. Alex. autem, καὶ ηὐξήθη.

JUDICUM. CAPUT XIV.

פלשתים 1. O. ἀλλοφύλων. Αλλος, Φυλιστιείμ.

האין בבנות 3. O. Θ. μὴ οὐκ εἰσὶν ἀπὸ τῶν θυγατέρων. O. ἄλλως, μὴ οὐκ εἰσὶ θυγατέρες.

ובכל־עמי O. ἐκ παντὸς τοῦ λαοῦ μου. O. ἄλλως, καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ μου.

ישרה Σ. O. Θ. ἤρεσεν. O. ἄλλως, εὐθεῖα.

תאנה 4. A. πρόφασιν. O. ἐκδίκησιν. Αλλος, ἀνταπόδομα.

משלים בישראל O. κυριεύοντες ἐν τῷ Ισραήλ. Αλλος, ἐκυρίευον τῶν υἱῶν Ισραήλ.

ויבאו עד־כרמי 5. O. καὶ ἦλθεν ἕως τοῦ ἀμπελῶνος. Αλλος, καὶ ἐξέκλινεν εἰς ἀμπελῶνα.

ותצלח 6. Σ. ἐφώρμησεν. O. ἥλατο. Αλλος, κατηύθυνεν.

וישסעהו כשסע הגדי O. συνέτριψεν αὐτὸν ὡσεὶ συντρίψει ἔριφον αἰγῶν. Αλλος, διέσπασεν αὐτὸν ὡς ἔριφον αἰγῶν.

ותישר בעיני 7. O. Θ. ἤρεσεν ἐνώπιον ὀφθαλμῶν. O. ἄλλως, ηὐθύνθη ἐν ὀφθαλμοῖς.

1. *Hebr.* Peliſtinorum. *LXX.* alienigenarum. *Alius*, Phyliſtum. *Vul. Philiſthim.*

3. *Heb.* annon de filiabus. *LXX. Th.* annon ſunt de filiabus. *LXX. aliter*, nonne ſunt filiæ. *Vulg. numquid non eſt mulier in filiabus.*

Heb. Vulg. & in omni populo meo. *LXX.* ex omni populo meo. *LXX. aliter*, & in omni populo meo.

H. LXX. recta. *S. LXX. Th. Vul.* placuit.

4. *H. A. Vulg.* occaſionem. *LXX.* ultionem. *Alius*, retributionem.

H. LXX. dominantes in Iſrael. *Alius*, dominabantur filiis Iſrael. *Vulg. dominabantur Iſraeli.*

5. *Hebr.* & venerunt uſque ad vineas. *LXX.* & venit uſque ad vineam. *Alius*, & declinavit ad vineam. *Vulg. cumque veniſſent ad vineas.*

6. *H.* proſpere egit. *S. Vulg.* irruit. *LXX.* inſiliit. *Alius*, direxit.

H. & fidit eum ac ſi fidiſſet hœdum. *LXX.* & contrivit eum ſicut contereret hœdum caprarum. *Alius*, & diſcerpſit eum ſicut hœdum caprarum. *Vul. & dilaceravit leonem quaſi hœdum in fruſta diſcerpens.*

7. *Heb.* & recta fuit in oculis. *LXX. Th.* placuit in conſpectu oculorum. *LXX. aliter*, & recta fuit in oculis. *Vulg. quæ placuerat oculis ejus.*

עדת 8. O. συναγωγή. Ἄλλος, συστροφή.

וירדהו אל־כפיו 9. O. καὶ ἐξεῖλεν αὐτὸ εἰς χεῖρας αὐτοῦ. Ἄλλος, καὶ ἐξεῖλεν αὐτὸ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λέοντος εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

מגוית O. ἀπὸ τοῦ στόματος. Ἄλλος, ἐκ τῆς ἕξεως.

רדה הדבש O. ἐξεῖλε τὸ μέλι. Ἀλλ. ἀφεῖλεν αὐτό.

יעשו 10. O. Θ. ἐποίουν. O. ἄλλως ποιοῦσιν.

ויהי כראותם אתו ויקחו שלשים מרעים 11. O. ὅτε εἶδον αὐτὸν, καὶ ἔλαβον τριάκοντα κλητούς. Ἄλλος, ἐν τῷ φοβεῖσθαι αὐτὸν προσκατέστησαν αὐτῷ ἑταίρους τριάκοντα.

חלפות בגדים 12. O. στολὰς ἱματίων. Ἄλλος, ἀλλαγὰς στολῶν.

סדינים 13. O. ὀθόνια. Ἄλλος, σινδόνας

חלפות בגדים O. ἀλλασσομένας στολάς. Ἄλλος, ἱμάτια.

מהאכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק 14. O. Θ. ἐκ τοῦ ἐσθίοντος ἐξῆλθε βρῶσις, ἐξῆλθε γλυκὺ ἐξ ἰσχυροῦ. O. ἄλλως, τί βρωτὸν ἐξῆλθεν ἐκ βιβρώσκοντος, καὶ ἀπὸ ἰσχυροῦ γλυκύ.

יכלו O. Θ. ἠδυνήθησαν. O. ἄλλως, ἠδύναντο.

נשרף 15. O. κατακαύσωμέν σε. Ἄλλος, ἐμπυρίσωμέν σε.

הלירשנו קראתם לנו O. ἦ πτωχεῦσαι ἐκαλέσατε ἡμᾶς; Ἄλλος, ἐκ βίας ἐκεκλήκατε (ſic) ἡμᾶς; O. ἄλλως, ἦ ἐκβιάσαι ἡμᾶς κεκλήκατε;

הנה לאבי 16. O. εἰ τῷ πατρί μου. Οἱ λοιποὶ, ἰδοὺ τῷ πατρί μου.

עליו 17. O. πρὸς αὐτόν. Ἄλλος, ἐπ' αὐτῷ.

בטרם יבא החרסה 18. O. πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον. Ἄλλος, πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον.

לולא חרשתם בעגלתי O. Θ. εἰ μὴ ἠροτριάσατε ἐν τῇ δαμάλει μου. Ἄλλος, εἰ μὴ κατεδαμάσατε τὴν δάμαλίν μου.

מצאתם O. Θ. εὕρετε. O. ἄλλως, ἔγνωτε.

ותצלח 19. A. ἐνηυλίσθη. O. Θ. κατεύθυνεν. O. ἀλλ. ἥλατο.

ויך מהם O. Θ. ἔπαισεν ἐκεῖθεν. O. ἄλλως, ἐπάταξεν ἐξ αὐτῶν.

את־חליצותם O. τὰ ἱμάτια αὐτῶν. Ἄλλος, τὰς στολὰς αὐτῶν.

8. *H.* conventus. *LXX.* congregatio. *Alius*, *Vul.* examen.

9. *H.* & accepit ipſum ad volas ſuas. *LXX.* & abſtulit illud in manus ſuas. *Alius*, & abſtulit ipſum ex ore leonis in manus ſuas. *Vulg. quem cum ſumpſiſſet in manibus.*

H. Vul. de corpore. *LXX.* ab ore. *Alius*, ex habitu.

H. accepiſſet mel. *LXX.* abſtulit mel. *Alius*, abſtulit ipſum. *Vul. mel . . . aſſumpſerat.*

10. *H.* facient. *LXX. Th.* faciebant. *LXX. aliter*, faciunt. *Vul. facere conſueverant.*

11. *H.* & fuit cum viderent ipſi eum, & acceperunt triginta ſocios. *LXX.* quando viderunt eum, & acceperunt triginta vocatos. *Alius*, cum timerent eum, præconſtituerunt ei amicos triginta. *Vulg. cum ergo cives loci illius vidiſſent eum, dederunt ei ſodales triginta.*

12. *Hebr.* mutatorias veſtes. *LXX.* ſtolas veſtimentorum. *Alius*, mutationes ſtolarum, *Vulg. tunicas.*

13. *Heb. Alius*, *Vulg.* ſindones. *LXX.* lintea.

H. mutatorias veſtes. *LXX.* mutatorias ſtolas. *Alius*, veſtimenta. *Vul. tunicas.*

14. *Hebr.* de comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo. *LXX. Th.* ex comedente exivit eſca, exivit dulce ex forti. *LXX. aliter*, quid manducabile exiit de manducante, & de forti dulce. *Vulg. de comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo.*

Hebr. LXX. Th. Vulg. potuerunt. *LXX. aliter*, poterant.

15. *H. LXX.* comburamus te. *Alius*, incendamus te. *Vulg. incendemus te.*

H. num ad poſſidendum nos vocaſtis ad nos? *LXX.* numquid ad mendicandum vocaſtis nos? *Alius*, ex vi vocaſtis nos? *LXX. aliter*, numquid ad extorquendum nos vocaſtis? *Vulg. an idcirco vocaſtis nos ad nuptias, ut ſpoliaretis?*

16. *H. Reliqui*, ecce patri meo. *LXX.* ſi patri meo. *Vul. patri meo.*

17. *Heb.* ſuper eum. *LXX.* ad eum. *Alius*, ſuper eo. *Vul. ante eum.*

18. *H.* antequam ingrediatur ſol. *LXX.* antequam oriretur ſol. *Alius*, antequam occideret ſol. *Vulg. ante ſolis occubitum.*

H. LXX. Th. Vul. ſi non araſſetis in vitula mea. *Alius*, niſi domuiſſetis vitulam meam.

H. LXX. Th. Vul. inveniſſetis. *LXX. aliter*, intellexiſſetis.

19. *H.* proſpere egit. *A.* habitavit. *LXX. Th.* direxit. *LXX. aliter*, inſiliit. *Vul. irruit.*

H. LXX. percuſſit ex eis. *LXX. Th.* percuſſit inde. *Vulg. percuſſit ibi.*

Hebr. veſtes novas eorum. *LXX.* veſtimenta eorum. *Alius*, ſtolas eorum. *Vul. veſtes.*

Digitized by Google

ויחר אפו Σ. Ο. ὠργίσθη θυμῷ. Ο. ἄλλως, ἐθυμώθη ὀργῇ.

H. & iratus eſt naſus ejus. *S. LXX.* iratus eſt furore. *LXX. aliter*, correptus eſt ira. *Vul. iratuſque nimis.*

ותהי 20. Ο. ἐγένετο. Αλλος, συνῴκησεν.

20. *H.* & fuit. *LXX.* & facta eſt. *Alius*, cohabitavit. *Vul. accepit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Judicum.

v. 1. Αλλ. φυλιστιείμ. Baſil.

v. 3. Ο. Θ. μὴ οὐκ εἰσὶν ἀπὸ τῶν θυγατέρων. Baſil. In Alex. οὐκ ἔστιν.

Ibid. Ο. ἀλλ. καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ μου. Baſil. & Alex.

Ibid. Σ. Ο. Θ. ἤρεσεν. Baſil. Sic item habet Alex.

v. 4. Α. πρόφασιν. Baſil. Αλλος, ἀνταπόδομα, ſic Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλ. ἐκυρίευον τῶν υἱῶν Ισραήλ. Baſil & Alex.

v. 5. Αλλ. καὶ ἐξέκλινον εἰς ἀμπελῶνα. Baſil. & Alex.

v. 6. Σ. ἐφόρμησεν. Baſil. Ο. ἄλλως, κατηύθυνεν. Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλος, διέσπασεν αὐτὸν ὡς ἔριφον αἰγῶν. Baſil. At Alex. διέσπασεν αὐτὸν ὡσεὶ διασπάσαι ἔριφον.

v. 7. Ο. Θ. ἤρεσεν ἐνώπιον ὀφθαλμῶν. Baſil. In Alex. ſic, ἤρεσεν ἐνώπιον.

v. 8. Αλλ. συστροφή. Baſil. & Alex.

v. 9. Αλλ. καὶ ἐξεῖλεν αὐτὸ ἐκ τοῦ στόματος &c. Baſil.

Ibid. Αλλ. ἐκ τῆς ἕξεως. Baſil. & Alex. Hanc item lectionem adfert Druſius.

Ibid. καὶ ἔφαγεν αὐτό. Baſil.

v. 10. Ο. Θ. ἐποίησεν. Baſil. Sic item legit Alex.

v. 11. Αλλ. ἐν τῷ φοβεῖσθαι αὐτοὺς &c. Baſil. ſic etiam Alex. qui habet, ἑτέρους, pro ἑταίρους.

v. 12. Αλλ. ἀλλαγὰς στολῶν. Baſil.

v. 13. Αλλ. σινδόνας. Baſil. & Alex.

Ibid. Αλλ. ἱμάτια. Baſil.

v. 14. Ο. Θ. ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ &c. Baſil. Sic item Alex.

Ibid. Ο. Θ. ἠδυνήθησαν. Baſil.

v. 15. Αλλ. ἐμπυρίσωμέν σε. Baſil & Alex.

Ibid. Baſil. in textu ut & Alex. ἦ πτωχεῦσαι &c. Baſil. ad marg. ἐκ βίας ἐκαλέσατε ἡμᾶς. Edit Rom. ἦ ἐκβιάσαι ἡμᾶς κεκλήκατε.

v. 16. Οἱ λοιποὶ, ἰδοὺ τῷ πατρί μου. Baſil. & ſic legit Alex.

v. 17. Αλλ. ἐπ' αὐτῷ. Baſil. ἐπ' αὐτόν. Alex.

v. 18. Baſil. πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον. Alex. πρὶν δῦναι.

Ibid. Ο. Θ. εἰ μὴ ἠροτριάσατε &c. Baſil.

Ibid. Ο. Θ. εὕρετε. Baſil. Alex. vero εὕρετε.

v. 19. Α. ἐνηλλάθη. Baſil. Ο. Θ. κατέβη. Baſil. & ita legit Alex.

Ibid. Ο. Θ. ἔπαρσεν ἐκεῖθεν. Baſil.

Ibid. Baſil. τὰς στολὰς, ad marg. In textu vero, τὰ ἱμάτια, ut Edit. Rom.

Ibid. Σ. Ο. ὠργίσθη θυμῷ. Baſil.

v. 20. Αλλ. συνῴκησεν. Baſil. Alex.

JUDICUM. CAPUT XV.

בגדי עזים 1. Ο. ἐν ἐρίφῳ αἰγῶν. Αλλος, φέρων ἔριφον αἰγῶν.

1. HEb. cum hœdo caprarum. *LXX.* in hœdo caprarum. *Alius.* ferens hœdum caprarum. *Vulg. & attulit ei hædum de capris.*

החדרה Ο. εἰς τὸ ταμεῖον. Αλλος; εἰς τὸν κοιτῶνα.

H. Alius, cubiculum. *LXX.* cellam. *Vulg. cubiculum.*

לא־נתנו Ο. Θ. οὐκ ἀφῆκεν. Ο. ἄλλως, οὐκ ἔδωκεν.

H. LXX. non dedit eum. *LXX. Th.* non dimiſit eum. *Vulg. prohibuit eum.*

למרעך 2. Ο. ἑνὶ τῶν ἐκ τῶν φίλων σου. Αλλος, ἑνὶ τῶν συνεταίρων σου.

2. *Heb.* ſodali tuo. *LXX.* uni amicorum tuorum. *Alius*, uni ſodalium tuorum. *Vulg. amico tuo.*

הלא Ο. μὴ οὐχί. Αλλος, οὐκ ἰδού.

Hebr. annon. *LXX.* nonne. *Alius*, annon ecce. *Vul. ſed.*

טובה ממנה Ο. ἀγαθωτέρα ὑπὲρ αὐτήν. Ο. Θ. κρείττων αὐτῆς ἐστιν.

Heb. bona præ illa. *LXX.* melior ſuper eam. *LXX. Th.* melior illa eſt. *Vul. pulchrior illa eſt.*

נקיתי 3. Ο. Θ. ἀθῷός εἰμι. Ο. ἄλλως, ἠθῴωμαι.

3. *Heb. LXX. Th.* innocens ſum. *LXX. aliter*, innocens factus ſum. *Vul. non erit culpa in me.*

רעה Ο. πονηρίαν. Αλλος, κακά.

Hebr. malum. *LXX.* damnum. *Alius*, *Vulg.* mala.

ויפן 4. Ο. ἐπέστρεψε. Αλλος, συνέδησεν.

4 *H.* vertit. *LXX.* convertit. *Alius*, colligavit. *Vulg. junxit.*

ויבער 5. Ο. ἐξέκαυσε. Αλλος, ἐξῆψεν.

5. *H. Alius*, ſuccendit. *LXX.* accendit. *Vulg. ſuccendens.*

בקמות Ο. ἐν τοῖς στάχυσι. Αλλος, εἰς τὰ διδράγματα. (lege, δράγματα.)

Heb. Vulg. in ſegetes. *LXX.* in ſpicas. *Alius*, in manipulos.

מגדיש ועד־קמה Ο. ἀπὸ ἅλωνος καὶ ἕως σταχύων ὀρθῶν. Ο. Θ. ἀπὸ στιβῆς καὶ ἕως ἑστώσης.

H. ab acervo & uſque ad ſegetem. *LXX.* ab area & uſque ad ſpicas rectas. *LXX. Th.* a ſtrue uſque ad ſtantem. *Vul. & comportatas jam fruges, & adhuc ſtantes in ſtipula.*

חתן התמני 6. Οἱ λοιποὶ, ὁ γαμβρὸς τοῦ

6. *H.* gener Thamni. *Reliqui*, gener Tham-

Θαμναθαίου. O. νυμφίος τοῦ Θαμνί.

לְמֵרֵעֵהוּ O. τῷ ἐκ τῶν φίλων αὐτοῦ. O. Θ. συνεταίρῳ αὐτοῦ.

7. כִּי־אִם־נִקַּמְתִּי בָכֶם וְאַחַר אֶחְדָּל O. Θ. οὐκ ἐκδικήσω, ἀλλὰ τὴν ἐκδίκησίν μου ἐξ ἑνὸς ἑκάστου ὑμῶν ποιήσομαι. O. ὅτι ἢ μὴν ἐκδικήσω ἐν ὑμῖν, καὶ ἔσχατον κοπάσω.

8. וַיֵּשֶׁב בִּסְעִיף O. Θ. κατῴκει παρὰ τῷ χειμάῤῥῳ. O. ἄλλως, ἐκάθισεν ἐν τρυμαλιᾷ.

9. בִּיהוּדָה O. ἐν Ἰούδᾳ. Ἄλλος, ἐπὶ τὸν Ἰούδαν.

בַּלֶּחִי A. Σ. Θ. ἐν τῇ σιαγόνι. O. ἐν Λεχί.

10. לָמָה O. εἰς τί. Ἄλλος, ἵνα τί.

11. מִיהוּדָה אֶל־סְעִיף O. ἀπὸ Ἰούδα εἰς τρυμαλιάν. Ἄλλος, ἐξ Ἰούδα ἐπὶ τὴν ὀπήν.

מֹשְׁלִים O. κυριεύουσιν. Ἄλλος, ἄρχουσιν.

12. לְתִתְּךָ בְיַד O. τοῦ δοῦναί σε ἐν χειρί. Ἄλλος, παραδοῦναί σε εἰς χεῖρας.

13. בְּיָדָם O. χειρὶ αὐτῶν. Ἄλλος, εἰς χεῖρας.

עֲבֹתִים O. καλωδίοις. Ἄλλος, βρόχοις.

וַיַּעֲלוּ O. ἀνήνεγκαν. Ἄλλος, ἀνήγαγον.

14. וַתִּצְלַח O. Θ. κατηύθυνεν. O. ἄλλως, ἥλατο.

אֲשֶׁר בָּעֲרוּ בָאֵשׁ O. Θ. ἡνίκα ἂν ὀσφρανθῇ πυρός. O. ἄλλως, ὃ ἐξεκαύθη ἐν πυρί.

וַיִּמַּסּוּ O. ἐτάκησαν. Ἄλλος, διελύθησαν.

יָדָיו Σ. O. Θ. βραχιόνων αὐτοῦ. O. ἄλλως, χειρῶν αὐτοῦ.

17. כְּכַלֹּתוֹ O. ὡς ἐπαύσατο. Ἄλλος, ἡνίκα συνετέλεσεν.

18. וַיִּקְרָא O. καὶ ἔκλαυσεν. Ἄλλος, καὶ ἐβόησεν. Ἄλλος, καὶ ἐκάλεσεν.

נָתַתָּ O. εὐώδωσας. Ἄλλος, ἔδωκας. O. ἄλλως, εὐδόκησας.

19. וַיִּבְקַע אֱלֹהִים אֶת־הַמַּכְתֵּשׁ אֲשֶׁר־בַּלְּחִי O. καὶ ἔῤῥηξεν ὁ Θεὸς τὸν λάκκον τὸν ἐν τῇ σιαγόνι. Ἄλλος, καὶ ἤνοιξεν ὁ Θεὸς τὸ τραῦμα τὸ ἐν σιαγόνι. Σ. τὴν μύλην. Οἱ λοιποὶ, τὸν ὁλμὸν τῆς σιαγόνος.

וַיֶּחִי Σ. O. Θ. ἀνέψυξεν. O. ἄλλως. ἔζησεν.

הַקּוֹרֵא אֲשֶׁר בַּלֶּחִי O. τοῦ ἐπικαλουμένου, ἥ ἐστιν ἐν σιαγόνι. Ἄλλος, ἐπίκλητος σιαγόνος.

nathæi. *LXX.* gener ipſius Thamni. *Vulg. gener Thamnatei.*

Hebr. LXX. Th. ſodali ejus. *LXX.* ex amicis ejus. *Vulg. alteri.*

7. *Hebr.* quinimo vindicavi me in vobis, & poſtea ceſſabo. *LXX. Th.* non vindicabo, ſed vindictam meam ex unoquoque veſtrum faciam. *LXX.* quinimo ulciſcar in vobis: & tandem quieſcam. *Vulg. tamen adhuc ex vobis expetam ultionem, & tunc quieſcam.*

8. *H.* manſit in cacumine. *LXX. Th.* habitabat juxta torrentem. *LXX. aliter*, ſedit in ſpelunca. *Vul. habitavit in ſpelunca.*

9. *H. LXX.* in Juda. *Alius*, ſuper Judam. *Vul. in terram Juda.*

Hebr. A. S. Th. in maxilla. *LXX.* in Lechi. *Vulg. in loco qui poſtea vocatus eſt Lechi, ideſt, maxilla.*

10. *Hebr. Alius*, ut quid. *LXX.* ad quid. *Vulg. cur.*

11. *H.* de Juda ad ſummitatem. *LXX.* de Juda in ſpeluncam. *Alius*, ex Juda ad foveam. *Vul. de Juda ad ſpecum.*.

H. dominantes. *LXX.* dominantur. *Alius*, imperant. *Vulg. imperent.*

12. *H. LXX.* ad dandum te in manu. *Alius*, ad tradendum te in manus. *Vulg. & tradere in manus.*

13. *H. LXX.* in manu eorum. *Alius*, in manus. *Vulg. vacat.*

H LXX. Vul. funibus. *Alius*, laqueis.

H. & aſcendere fecerunt. *LXX.* detulerunt. *Alius*, deduxerunt. *Vul. tulerunt.*

14. *H.* proſpere egit. *LXX. Th.* direxit. *LXX. aliter*, inſiliit. *Vul. irruit.*

Hebr. quæ combuſta ſunt in igne. *LXX. Th.* cum olfecerit ignem. *LXX. aliter*, quæ ſuccenſa eſt igni. *Vulg. ſicut ſolent ad odorem ignis ligna conſumi.*

H. Alius, diſſoluta ſunt. *LXX.* reſoluta ſunt. *Vulg. diſſipata ſunt & ſoluta.*

Heb. LXX. manuum ejus. *S. LXX. Th.* brachiorum ejus. *Vulg. vacat.*

17. *Heb.* cum conſummaret. *LXX.* ut ceſſavit. *Alius, Vulg.* cum compleſſet.

18. *Heb. Alius*, & clamavit. *LXX.* & ploravit. *Alius*, & vocavit. *Vulg. clamavit.*

Heb. Alius, Vul. dediſti. *LXX.* proſperare feciſti. *LXX. aliter*, benedixiſti.

19. *H.* & rupit Deus mortarium quod in maxilla. *LXX.* & rupit Deus lacum qui in maxilla. *Alius*, & aperuit Deus vulnus quod in maxilla. *S.* molam. *Reliqui*, mortarium maxillæ. *Vulg. aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla.*

Heb. LXX. & vixit. *S. LXX. Th.* reſpiravit. *Vul. refocillavit ſpiritum.*

Heb. Hoccore aſer Ballechi. *LXX.* invocantis qui eſt in maxilla. *Alius*, cognominatus maxillæ. *Vul. invocantis de maxilla.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Judicum.

v. 1. Ἄλλος, φέρων ἔριφον αἰγῶν. Sic Baſil. & Alex.
Ibid. Ἀλλ. εἰς τὸν κοιτῶνα. Baſil. Alex.
Ibid. Ο. Θ. οὐκ ἀφῆκεν. Baſil. & ita legit. Alex.
v. 2. Ἀλλ. ἐπὶ τῶν συνεταίρων σου. Baſil. In Alex vero, τῷ συνεταίρῳ σου.
Ibid. Ἀλλ. οὐκ ἰδού. Baſil. & Alex.
Ibid. Ο.Θ. κρείσσων αὐτῆς ἐστιν. Baſil. Alex. vero, κρείσσων αὐτῆ ἐστι.
v. 3. Ο. Θ. Ἀθῷός εἰμι. Baſil. ſic item legitur in Alex.
Ibid. Ἀλλ. κακά. Baſil. & Alex.
v. 4. Ἀλλ. συνέδησε. Baſil. & Alex.
v. 5. Ἀλλ. ἐξῆψεν. Baſil. & Alex.
Ibid. Baſil. ad marg. εἰς τὰ ἀνδράχματα. Sed Alex. melius, εἰς τὰ δράγματα.
Ibid. Ο. Θ. ἀπὸ στοιβῆς &c. Baſil. Alex. autem, ἀπὸ στυβῆς, mendoſe.
v. 6. Οἱ λοιποί, ὁ γαμβρὸς τοῦ Θαμναθαίου. Baſil. & ſic item Alex.
Ibid. Ο. Θ. συνεταίρῳ αὐτοῦ. Baſil. Sic item Alex.
v. 7. Ο. Θ. οὐκ ἐκδικήσω, ἀλλὰ &c. Baſil. & ita legit Alex.
v. 8. Ο. Θ. κατῴκει παρὰ τῷ χειμάρρῳ. Baſil. Alex. vero, κατέβη παρὰ τῷ χειμάρρῳ.
v. 9. Ἀλλ. ἐπὶ τὸν Ἰούδαν. Baſil.
Ibid. Α. Σ. Θ. ἐν τῇ σιαγόνι. Euſebius de locis Hebraïcis: Λέχει, ἐν Λέχει. Α. Σ. ἐν σιαγόνι, ubi Hieronymus: *Lechi, pro quo Aquila & Theodotio interpretantur, maxillam.* Et paulo ſupra, In Lechi, *pro quo Aquila interpretatur, in maxilla.* Ex Euſebio cum Aq. & Theodotione reponendus eſt Symmachus. Codex Baſilienſis in textu habet, ἐν Λαχεί, ad marg. vero, Οἱ λοιποί, ἐν σιαγόνι.
v. 10. Ἀλλ. ἵνα τί Baſil. & Alex.
v. 11. Ἀλλ. ἐξ Ἰούδα ἐπὶ τὴν ὀπήν. Baſil.
Ibid. Ἀλλ. ἄρχουσι. Baſil. & Alex.
v. 12. Ἀλλ. παραδοῦναί σε εἰς χεῖρας. Baſil. & Alex.
v. 13. εἰς χεῖρας Baſil. & Alex.
Ibid. Ἀλλ. βρόχοις. Baſil.
Ibid. Ἀλλ. ἀνήγαγον. Baſil. & Alex.
v. 14. Ο. Θ. κατενόθευσαν. Baſil.
Ibid. Ο. Θ. ὡσεὶ ἂν ἐσφραισθῇ πυρός. Baſil. ſic item Alex. Sequens item lectio ex Baſil.
Ibid. Σ. Ο. Θ. βραχιόνων αὐτοῦ. Baſil. Ita quoque legit Alex.
v. 17. Ἀλλ. ἡνίκα συνετέλεσεν. Baſil. & Alex.
v. 18. Ἀλλ. καὶ ἐβόησε. Baſil. & Alex. Ἀλλ. ἐπεκάλεσεν. Baſil.
Ibid. Ἀλλ. ἔδωκας. Baſil. & Alex.
Ibid. εὐδόκησας. Baſil.
v. 19. Ἄλλος, καὶ ἀνέρρηξεν ὁ θεὸς τὸ τραῦμα τὸ ἐν σιαγόνι. Baſil. & ſic Alex. qui tamen habet, τὸ τραῦμα τῆς σιαγόνος. Lege notam verſus 9. ſupra. Ibid. Σ. τὴν μύλην. Baſil. Sic vertit Symmachus vocem מכתש Ἀλλ. τὸν ὅλμον. Baſil.
Ibid. Σ. Ο. Θ. ἀνέψυξεν. Baſil. & ſic habet Alex.
Ibid. Ἀλλ. ἐπικληθεῖσα σιαγόνος. Baſil.

JUDICUM. CAPUT XVI.

הנה 2. Ο. Θ. ἐνταῦθα. Ο. ἄλλως, ὧδε.
בשער Ο. ἐν τῇ πύλῃ. Θ. ἐπὶ τῆς πύλης.

ויתחרשו Α. παρεσιώπων. Σ. ἡσύχαζον. Ο. ἐκωφεύσαν.

עד־אור־הבקר והרגנהו Ο. ἕως διαφαύσῃ ὁ ὄρθρος, καὶ φονεύσωμεν αὐτόν. Ἄλλος, ἕως φωτὸς πρωῒ μείνωμεν, καὶ ἀποκτείνωμεν αὐτόν.

בחצי הלילה 3. Ο. ἐν ἡμίσει τῆς νυκτός. Ἄλλος, περὶ τὸ μεσονύκτιον.

בשתי המזוזות Ο. σὺν τοῖς δυσὶ σταθμοῖς. Ἄλλος, καὶ τῶν δύο σταθμῶν.

וישם על־כתפיו Ο. ἔθηκεν ἐπ' ὤμων αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐπέθηκεν τῷ ὤμῳ. Ο. ἄλλως, τοὺς ὤμους.

בנחל שורק 4. Ο. ἐν Ἀλσωρήχ. Ἄλλος, ἐπὶ τοῦ χειμάρρου Σωρήχ.

סרני 5. Ο. οἱ ἄρχοντες. Ἄλλος, οἱ σατράπαι.

אשר לא־חרבו 7. Α. ἀλιώτοις. Σ. μὴ ξηρανθείσαις. Ο. Θ. μὴ ἠρημωμέναις. Ο. ἄλλως, μὴ διεφθαρμέναις.

סרני 8. Ο. ἄρχοντες. Ἄλλος, σατράπαι.

אליו 9. Α. Ο. Θ. πρὸς αὐτόν. Ο. ἄλλως, αὐτῷ.

2. H*Eb. LXX. Th.* huc. *Vul. vacat.*
Heb. LXX. Vul. in porta. *Th.* ſuper porta.

Hebr. ſiluerunt. *A.* tacebant. *S.* quieſcebant. *LXX.* mutiverunt. *Vulg. cum ſilentio.*

Hebr. uſque ad lucem matutinam, & occidemus eum. *LXX.* donec illuxerit manè, & interficiamus eum. *Alius*, uſque ad lucem manè maneamus, & interficiamus eum. *Vulg. ut facto manè, exeuntem occiderent.*

3. *Hebr. LXX.* in dimidio noctis. *Alius*, circa mediam noctem. *Vulg. vacat.*

Heb. & in duos poſtes. *LXX.* cum duobus poſtibus. *Alius*, & duorum poſtium. *Vulg. cum poſtibus ſuis.*

Heb. LXX. poſuitque ſuper humeros ſuos: *Alius*, impoſuit humero. *Vul. impoſitaſque humeris ſuis.*

4. *Heb.* in torente Sorec. *LXX.* in Alſorech. *Alius*, ſuper torrentem Sorech. *Vulg. in valle Sorech.*

5. *Heb. Alius*, ſatrapæ. *LXX. Vul.* principes.

7. *Hebr.* quæ non aridæ ſint. *A.*... *S.* non ſiccatis. *LXX. Th.* non deſertis. *LXX. aliter*, non corruptis. *Vulg. necdum ſiccis.*

8. *H. Alius*, *Vul.* ſatrapæ. *LXX.* principes.

9. *Hebr. A. LXX. Th. Vul.* ad eum. *LXX. aliter*, ei.

ויתק A. O. διέῤῥηξεν. O. ἄλλως, διέσπασεν.

כאשר ינתק פתיל-הנערת O. Θ. ὃν τρόπον διασπᾶται κλῶσμα τοῦ ἀποτινάγματος. O. ἄλλ. ὡς εἴ τις ἀποσπάσοι στρέμμα στυππίου.

התלת 10. O. ἐπλάνησας. Ἄλλος, παρελογίσω.

אסור יאסרוני 11. O. δεσμεύοντες δήσωσι. Ἀλλ. δεσμῷ δήσωσι.

לא-נעשה A. οὐκ ἐχρήσθη. O. οὐκ ἐγένετο.

והארב ישב בחדר 12. O. Θ. καὶ τὸ ἔνεδρον ἐκάθητο ἐν τῷ ταμιείῳ. O. ἄλλως, καὶ τὰ ἔνεδρα ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ταμιείου.

כחוט Σ. κρόκην. O. σπαρτίον. Ἄλλος, ῥάμμα.

עד-הנה התלת 13. O. ἰδοὺ ἐπλάνησας. Ἀλλ. ἕως νῦν παρελογίσω.

את-שבע מחלפות ראשי עם-המסכת A. Σ. τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους τῆς κεφαλῆς μου μετὰ τοῦ διάσματος. O. τὰς ἑπτὰ σειρὰς τῆς κεφαλῆς μου σὺν τῷ διάσματι.

ותתקע ביתד 14. O. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κοιμᾶσθαι αὐτὸν, καὶ ἔλαβε Δαλιδὰ τὰς ἑπτὰ σειρὰς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ὕφανεν ἐν τῷ διάσματι, καὶ ἔπηξε τῷ πασσάλῳ εἰς τὸν τοῖχον. Ἄλλος, καὶ ἐκοίμισεν αὐτὸν Δαλιδὰ, καὶ ἔλαβε τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ μετὰ (al. ἐν) τῆς ἐκστάσεως, καὶ κατέκρουσεν ἐν τοῖς πασσάλοις εἰς τὸν τοῖχον.

ויקץ משנתו ויסע את היתד הארג ואת-המסכת O. καὶ ἐξυπνίσθη ἀπὸ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ, καὶ ἐξῆρε τὸν πάσσαλον τοῦ ὑφάσματος ἐκ τοῦ τοίχου. Ἀλλ. καὶ ἐξηγέρθη τοῦ ὕπνου αὐτοῦ, καὶ ἐξέσπασε τοὺς πασσάλους ἐν τῷ ὑφάσματι καὶ τὸ διάσμα.

תאמר 15. A. O. Θ. ἐρεῖς. O. ἄλλως, λέγεις.

התלת O. ἐπλάνησας. Ἄλλος, παρελογήσω.

הציקה 16. O. ἐξέθλιψεν. Ἄλλος, κατηράσατο.

כל-הימים ותאלצהו A. ὅλην τὴν νύκτα καὶ παρηνώχλησεν. O. πάσας τὰς ἡμέρας καὶ ἐστενοχώρησεν.

ותקצר נפשו A. ἐσμικρύνθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. O. ὠλιγοψύχησεν. Ἄλλος, ἐκολοβώθη.

למות Σ. εἰς θάνατον. O. ἕως τοῦ ἀποθανεῖν.

את-כל-לבו 17. O. πᾶσαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ἄλλος, πάντα τὰ ἀπὸ καρδίας.

Heb. Vul. rupit. *A. LXX.* dirupit. *LXX. aliter*, diſcerpſit.

H. quemadmodum rumpitur filum ſtuppæ. *LXX. Th.* quemadmodum diſcerpitur filum ſtuppæ excuſſæ. *LXX. aliter*, ac ſi quis rumperet globulum ſtuppæ. *Vulg. quomodo ſi rumpat quis filum de ſtuppa tortum putamine.*

10. *Hebr.* deluſiſti. *LXX.* decepiſti. *Alius*, fefelliſti *Vulg. illuſiſti.*

11. *H.* ligando ligaverint. *LXX.* ligantes ligaverint. *Alius*, vinculo ligaverint. *Vul. ligatus fuero.*

H. A. LXX. non factum eſt. *Vul. qui numquam fuerunt in opere.*

12. *Heb.* inſidiator ſedens in cubiculo. *LXX. Th.* & inſidiæ ſedebant in cubiculo. *LXX. aliter*, & inſidiæ exierunt de cubiculo. *Vul. in cubiculo inſidiis præparatis.*

Heb. ſicut filum. *S.* ſubtegmen. *LXX.* filum. *Alius*, ſuturam. *Vul. fila telarum.*

13. *Heb.* uſquequo deluſiſti. *LXX.* ecce decepiſti. *Alius*, huc uſque fefelliſti. *Vulg. uſquequo decipis.*

Heb. ſeptem cincinnos capitis mei cum licio. *A. S.* ſeptem cincinnos capitis mei cum licio. *LXX.* eodem ſenſu. *Vulg. ſi ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris.*

14. *H.* & fixeris in clavo. *LXX.* & factum eſt, cum ille dormiret, & ſumpſit Dalida ſeptem cincinnos capitis ejus, & intexuit in licio, & infixit paxillo in pariete. *Alius*, & dormire fecit eum Dalida, & accepit ſeptem cincinnos capitis ejus in exſtaſi, & compulit vectibus in parietem. *Vul. quod cum feciſſet Dalila.*

Heb. & experrectus eſt de ſomno ſuo, & extraxit clavum texturæ & licium. *LXX.* & expergefactus eſt e ſomno ſuo, & abſtulit paxillum texturæ de pariete. *Alius*, & evigilavit de ſomno ſuo, & extraxit paxillos in textura, & licium. *Vul. qui conſurgens de ſomno extraxit clavum cum crinibus & licio.*

15. *H. A. LXX. Th.* dices. *LXX. aliter*, & *Vulg.* dicis.

Hebr. deluſiſti. *LXX.* fefelliſti. *Alius*, decepiſti. *Vulg. mentitus es.*

16. *H.* coarctationem præbuit. *LXX.* vexavit. *Alius*, maledixit. *Vul. cumque moleſta eſſet.*

Heb. omnibus diebus, & moleſtavit eum. *A.* totam noctem, & moleſtiam intulit. *LXX.* omnes dies, & anguſtiavit. *Vul. per multos dies jugiter adhæreret, ſpatium ad quietem non tribuens.*

Hebr. & abbreviata eſt anima ejus. *A.* attenuata eſt anima ejus. *LXX.* defecit animo. *Alius*, decurtata eſt. *Vul. defecit anima ejus.*

Hebr. ad moriendum. *S.* in mortem. *LXX.* uſque ad moriendum. *Vul. & ad mortem uſque laſſata eſt.*

17. *Heb. LXX.* totum cor ſuum. *Alius*, omnia quæ ex corde erant. *Vul. veritatem rei.*

מורה O. Θ. σίδηρος. O. ἄλλως, ξυρόν.

נזיר אלהים O. ἅγιος Θεοῦ. Ἄλλος, Ναζιραῖος τοῦ Θεοῦ.

ככל־האדם O. Θ. κατὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. O. ἄλλως, ὡς πάντες οἱ ἄνθρωποι.

את־כל־לבו 18. O. πᾶσαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ἄλλος, πάντα τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ.

סרני O. ἄρχοντας. Ἄλλος, σατράπας.

סרני O. ἄρχοντες. Ἄλλος, πᾶσαι αἱ σατραπεῖαι.

על־ברכיה 19. O. Θ. αὐτὸν ἀνὰ μέσον τῶν γονάτων αὐτῆς. O. ἄλλως, Σαμψὼν ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτῆς.

ותקרא לאיש O. καὶ ἐκάλεσεν ἄνδρα. Ἄλλος, καὶ ἐκάλεσε τὸν κουρέα.

את־שבע מחלפות O. τὰς ἑπτὰ σειράς. Ἄλλος, τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους.

אצא כפעם בפעם 20. O. ἐξελεύσομαι ὡς ἅπαξ καὶ ἅπαξ. Ἄλλος, καὶ ποιήσω καθὼς ἀεί.

ואנער O. Θ. καὶ ἀποτινάξομαι. O. ἄλλως, καὶ ἐκτιναχθήσομαι.

ויאחזוהו 21. O. Θ. καὶ ἐπελάβοντο αὐτόν. O. ἄλλ. καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

וינקרו O. καὶ ἐξέκοψαν. O. ἄλλως, καὶ ὤρυξαν.

ויורידו O. Θ. ἀνήγαγον. O. ἄλλως, κατήνεγκαν.

האסירים O. Θ. τῆς φυλακῆς. O. ἄλλως, τοῦ δεσμωτηρίου.

לצמח כאשר גלח 22. O. βλαστάνειν καθὼς ἐξυρήσατο. Ἄλλος, ἀνατεῖλαι ἡνίκα ἐξυρήθη.

סרני 23. O. ἄρχοντες. Ἄλλος, σατράπαι.

נתן O. ἔδωκεν. Ἄλλος, παρέδωκεν.

ויהללו את־אלהיהם 24. O. ὕμνησαν τὸν θεὸν αὐτῶν. Ἄλλος, ᾔνεσαν τοὺς θεοὺς αὐτῶν.

ויצחק לפניהם 25. O. ἔπαιζεν ἐνώπιον αὐτῶν. O. ἄλλως, ἐνέπαιζον αὐτῷ.

העמודים O. κιόνων. Ἄλλος, δύο στύλων.

ויאמר שמשון אל־הנער המחזיק בידו הניחה אותי והימשני את־העמדים 26. O. καὶ εἶπε Σαμψὼν πρὸς τὸν νεανίαν τὸν κρατοῦντα τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἄφες με, καὶ ψηλαφήσω τοὺς κίονας. Ἄλλος, καὶ εἶπε Σαμψὼν πρὸς τὸ παιδάριον τὸ χειραγωγοῦντα (sic) αὐτὸν, ἐπανάπαυσόν με δὴ, καὶ ποίησόν με ψηλαφῆσαι τοὺς στύλους.

H. LXX. novacula. *LXX. Th. Vulg.* ferrum.

Hebr. Nazaræus Dei. *LXX.* ſanctus Dei. *Alius*, Naziræus Dei. *Vulg. Nazaræus, id eſt, conſecratus Deo.*

Heb. ſicut omnis homo. *LXX. Th.* ſecundum omnes homines. *LXX. aliter*, ſicut omnes homines. *Vulg. ſicut cæteri homines.*

18. *H. LXX.* totum cor ſuum. *Alius*, omnia quæ ex corde ſuo. *Vulg. omnem animam ſuum.*

H. Alius, ſatrapas. *LXX. Vul.* principes.

H. ſatrapæ. *LXX.* principes. *Alius*, omnes ſatrapiæ. *Vul. vacat.*

19. *Heb. Vulg.* ſuper genua ſua. *LXX. Th.* in medio genuum ſuorum. *LXX. aliter*, Sampſon ſuper genua ſua.

H. vocavitque ad virum. *LXX.* & vocavit virum. *Alius*, *Vul.* vocavitque tonſorem.

Hebr. LXX. ſeptem cincinnos. *Alius*, *Vulg.* ſeptem crines.

20. *H.* egrediar ſicut vice in vice. *LXX.* egrediar ſicut ſemel & ſemel. *Alius*, & faciam ſicut ſemper. *Vulg. egrediar ſicut ante feci.*

Heb. LXX. Th. Vul. excutiam. *LXX. aliter*, excutiam me.

21. *H. LXX. Th.* & apprehenderunt eum. *LXX. aliter*, & tenuerunt eum. *Vulg. quem cum apprehendiſſent.*

H. LXX. effoderunt. *LXX. aliter*, exciderunt. *Vulg. eruerunt.*

Heb. deſcendere fecerunt. *LXX. Th.* deduxerunt. *LXX. aliter*, depoſuerunt. *Vul. duxerunt.*

Hebr. vinctorum. *LXX. Th.* cuſtodiæ. *LXX. aliter*, carceris. *Vulg. in carcere.*

22. *Heb.* germinare quando raſus eſt. *LXX.* germinare ſicut raſus fuerat. *Alius*, oriri cum raſus eſt. *Vulg. jamque capilli ejus renaſci cœperant.*

23. *Hebr. Alius*, ſatrapæ. *LXX. Vulg.* principes.

H. LXX. dedit. *Alius*, *Vulg.* tradidit.

24. *Hebr.* laudaveruntque deum ſuum. *LXX.* celebrarunt deum ſuum. *Alius*, laudaverunt deos ſuos. *Vul. laudabat deum ſuum.*

25. *H.* & luſit ad facies eorum. *LXX.* ludebat coram eis. *LXX. aliter*, illudebant ei. *Vulg. ludebat ante eos.*

H. LXX. columnas. *Alius*, *Vul.* duas columnas.

26. *H.* & dixit Samſon ad puerum apprehendentem in manum ejus, Dimitte me, & fac palpare me columnas. *LXX.* Et dixit Sampſon ad puerum qui tenebat manum ejus, dimitte me, & palpabo columnas. *Alius*, Et dixit Sampſon ad puerum manu ducentem ipſum, quieſcere me fac jam, & fac me tangere columnas. *Vul. qui dixit puero regenti greſſus ſuos, Dimitte me, ut tangam columnas.*

אשר הבית נכון עליהם O. ἐφ' οὓς ὁ οἶκος ἕστηκε. O. ἄλλως, ἐφ' οἷς ὁ οἶκος ἐπ' αὐτοῖς. O. Θ. ἐφ' οὓς ὁ οἶκος ἐπεστήρικται.

סרני 27. O. ἄρχοντες. Ἄλλος, σατράπαι.

הראים O. Θ. ἐμβλέποντες. O. ἄλλως, θεωροῦντες.

ויקרא 28. O. ἔκλαυσε. O. ἄλλως, ἐκάλεσεν. Θ. ἐβόησεν.

אדני יהוה O. Θ. Κύριε, Κύριε τῶν δυνάμεων. O. ἄλλως, Ἀδωναῒ Κύριε.

ואנקמה נקם O. ἀνταποδώσω ἀνταπόδοσιν. Ἄλλος, ἐκδικήσω ἐκδίκησιν.

את־שני עמודי התוך 29. Οἱ λοιποὶ, δύο στύλους τοὺς μέσους. O. τοὺς δύο κίονας.

ויסמך עליהם O. Θ. ἐστήρικτο ἐπ' αὐτοῖς. O. ἄλλως, ἐπεστηρίχθη ἐπ' αὐτοῖς.

בימינו O. δεξιᾷ αὐτοῦ. Ἄλλος, δεξιᾷ αὐτοῦ χειρί.

ויט 30. O. ἐβάσταξεν. Ἄλλος, καὶ ἔκλινεν.

Hebr. quas domus firmatur ſuper eas. *LXX.* ſuper quas domus ſtat. *LXX. aliter*, ſuper quas domus ſuper eas. *LXX. Th.* ſuper quas domus ſuſtentatur. *Vulg. quibus omnis imminet domus.*

27. *Hebr. Alius*, ſatrapæ. *LXX. Vulg.* principes.

H. videntium. *LXX. Th.* inſpicientes. *LXX. aliter*, *Vulg.* ſpectantes.

28. *H. Th.* clamavitque. *LXX.* ploravit. *LXX. aliter*, vocavit. *Vulg. invocato Domino.*

H. Domine, Domine. *LXX. Th.* Domine; Domine virtutum. *LXX. aliter*, Adonaï Domine. *Vul. Domine Deus.*

H. Alius, ulciſcar ultionem. *LXX.* retribuam retributionem. *Vulg. ut ulciſcar me de hoſtibus meis.*

29. *H.* duas columnas medii. *Reliqui*, duas columnas medias. *LXX.* duas columnas. *Vulg. ambas columnas.*

H. & innixus eſt ſuper eis. *LXX. Th.* innixus fuerat ſuper eas. *LXX. aliter*, innixus eſt ſuper eas. *Vul. quibus innitebatur domus.*

H. LXX. in dextera ſua. *Alius*, dextra ejus manu. *Vul. dexterâ.*

30. *Heb. Alius*, & inclinavit. *LXX.* ſuſtulit. *concuſſiſque fortiter columnis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Judicum.

v. 2. O. Θ. ἐνταῦθα. Baſil & Alex.

Ibid. Θ. ἐπὶ τῆς πύλης. Baſil. Sic quoque Alex.

Ibid. A. παρεσιώπων. Σ. ἡσύχαζον. Baſil.

Ibid ἕως φωτὸς πρωΐ &c. Baſil. & Alex.

v. 3 Ἀλλ. περὶ τὸ μεσονύκτιον. Baſil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. καὶ τοὺς δύο σταθμοὺς. Baſil. Alex.

Ibid Ἀλλ. ἐπέθηκεν τῷ ὤμῳ. Baſil. Alex vero, ἐπὶ τῷ ὤμῳ. Baſil. Ibid. O. τοὺς ὤμους.

v. 4 Ἀλλ. ἐπὶ τοῦ χειμάῤῥου. Baſil Alex. In LXX. videtur legendum, ἐν ἀλσωρήχ.

v. 5. Ἀλλ. οἱ σατράπαι. Baſil. Alex. & ſic v. 8. infra.

v. 7. A. αὐλακώδεις, vox dubia. Σ. μὴ ξηρανθείσαις. O. Θ. μὴ ἠρημωμέναις. Baſil. Alex. vero habet ut Θ.

v. 9. A. O. Θ. πρὸς αὐτόν. Baſil. Ita quoque habet Alex.

Ibid. A. O. διέῤῥηξεν. Baſil. & Alex.

Ibid. O. Θ. ὃν τρόπον. &c. Baſil ſic quoque Alex.

v. 10 Baſil. παραλογήσω. Alex. παρελογίσω.

v. 11. Ἀλλ. δεσμῷ δήσωσι. Baſil. Alex. vero, δεσμῷ δήσουσι.

Ibid. A. ἐκ ἐγγύθεν. Baſil. atque ſic legitur in Alex.

v. 12. O. Θ. καὶ τὸ ἔνεδρον ἐκάθητο. Baſil. & ſic Alex.

Ibid. Σ. κρύφιον. Baſil. Ἀλλ. ῥάμμα. Baſil. & Alex

v. 13. Baſil. ἕως νῦν παρελογίσω. Alex. ὡς νῦν παρελογίσω.

Ibid. A. Σ. τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους &c. Baſil.

v. 14. Ἀλλ. καὶ ἐκοίμισεν αὐτὸν Δαλιδὰ &c. Sic Baſil. Ab hac vero lectione parum deflectit Alex.

Ibid. Ἀλλ. καὶ ἐξηγέρθη τοῦ ὕπνου &c. Baſil. & ſic fere Alex. parvo diſcrimine.

v. 15. A. O. Θ. τρίς. Et ita quoque legit Alex.

Ibid. Ἀλλ. παριλογίσω. Baſil. Melius, παρελογίσω.

v. 16. Ἀλλ. κατηράσατο. Sic Baſil. qui huic lectioni præfert notam O. Alex. melius, κατειργάσατο.

Ibid. A. ὅλας τὰς νύκτας καὶ παρηνώχλησεν. Baſil. & ita legitur in Alex.

Ibid. A. ἐσμικρύνθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Baſil. Ἄλλος, ἐκολοβώθη. Baſil.

Ibid. Σ. εἰς θάνατον. Baſil. atque ita legitur in Alex.

v. 17. Ἀλλ. πάντα τὰ ἀπὸ καρδίας. Baſil. & Alex.

Ibid. O. ὡς ἕτερος. Baſil. & ſic Edit. Rom.

Ibid. Ἀλλ. Ναζιραῖος τοῦ Θεοῦ. Baſil. & Alex.

Ibid. Baſil. in textu, ὥσπερ πάντες οἱ ἄνθρωποι. ad marg. κατὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, & ita legitur in Alex.

v. 18. Ἀλλ. πάντα τὰ ἀπὸ καρδίας. Baſil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. σατράπας, & mox, πᾶσαι αἱ σατραπεῖαι. Baſil. & Alex.

v. 19. O. Θ. αὐτὸν ἀνὰ μέσον τῶν γονάτων αὐτῆς. Baſil. & ita Alex.

Ibid. καὶ ἐκάλεσε τὸν κουρέα. Baſil. Alex.

Ibid. Ἀλλ. τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους. Baſil. Alex.

v. 20. καὶ ποιήσω καθὼς ἀεί. Baſil.

Ibid. O. Θ. καὶ ἀποτινάξομαι. Baſil. & ſic Alex.

v. 21. O. Θ. καὶ ἐπελάβοντο αὐτόν. Baſil. ita quoque Alex. qui legit, αὐτοῦ.

Ibid. O. ἄλλως, καὶ ὤρυξαν. Baſil. Alex. vero, ἐξώρυξαν.

Ibid. O. Θ. ἀνήγαγον. Baſil. κατήγαγον. Alex.

Ibid. O. Θ. τῆς φυλακῆς. Baſil. ſic etiam Alex.

v. 22. Ἀλλ. ἀνατεῖλαι ἡνίκα &c. Sic Baſil. & Alex.

v. 23. Ἀλλ. σατράπαι. Baſil. & Alex.

Ibid. Ἀλλ. παρέδωκεν. Baſil. & Alex.

v. 24. Ἀλλ. ᾔνεσαν τοὺς θεούς. Baſil. & Alex.

v. 25. Baſil. O. ἐνέπαιζον αὐτῷ. Sic item Alex.

Ibid. Ἀλλ. δύο στύλων. Baſil. Alex.

v. 26. Ἀλλ. καὶ εἶπε Σαμψὼν πρὸς τὸ παιδάριον &c. Baſil. & Alex. qui poſtremus habet, ἐπὶ τοὺς στύλους.

Ibid. Prior lectio eſt Baſil. ſecunda, Edit. Rom. tertia, Theodotionis ex Baſil. Alex. vero ſic habet, ἐφ' ὧν ὁ οἶκος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῶν.

v 27. Ἀλλ. σατράπαι. Baſil. Alex.

Ibid. O. Θ ἐμβλέποντες. Sic item habet Alex.

v. 28. Baſil. ad marg. O. ἄλλως, ἐκάλεσεν. Θ. ἐβόησεν. Alex. item habet, ἐβόησεν.

Ibid. O Θ. κύριε, κύριε τῶν δυνάμεων. Baſil.

Ibid.

Ibid. Αλλ. ἐκδικείσω ἐκδίκησιν. Baſil. Alex vero, ἐκδικησίαν, male.
v. 29. Οἱ λοιποὶ, δύο στύλους τοὺς μέσους. Baſil. & ita Alex.

Ibid. Ο. Θ. ἐστήρικτο &c. Baſil.
Ibid. Αλλ. δεξιᾷ αὐτοῦ χειρί. Baſil.
v. 30. Baſil. ἐξέκλινεν in textu, ἐβάσταξεν, ad marg.

JUDICUM. CAPUT XVII.

מיכיהו 1. Ο. Μιχαίας. Αλλος, Μιχά.

אלף 2. Ο. οἱ χίλιοι. Αλλος, χιλίους.

אשר לקח־לך Σ. οὓς ἐξαιρέτους εἶχες. Ο. οὓς ἔλαβες. Αλλος, τοὺς ληφθέντας σοι.

ואתי אלית וגם אמרת Ο. καί με ἠράσω, καὶ προσεῖπας. Αλλος, καὶ ἐξώρκισας καὶ εἶπας.

הקדש הקדשתי 3. Ο. ἁγιάζουσα ἡγίασα. Ο. ἄλλως, ἁγιασμῷ ἡγίασα.

אשיב Ο. ἀποδώσω. Αλλος,, ἐπιστρέψω.

לצורף 4. Ο. τῷ ἀργυροκόπῳ. Αλλος, τῷ χωνευτῇ.

אפוד 5. Α. ἐπωμίδα. Σ. ἔνδυμα ἱερατικόν. Αλλος, ἔνδυμα. Ο. Εφώδ.

תרפים Α. μορφώματα. Σ. εἴδωλα. Ο. Θεραφεΐν.

ויהי־נער 7. Ο. Θ. καὶ ἐγένετο παιδάριον. Ο. ἄλλως, καὶ ἐγενήθη νεανίας.

מבית לחם יהודה ממשפחת יהודה Ο. ἐκ Βηθλεὲμ δήμου Ἰούδα. Ο. Θ. ἐκ τῆς πόλεως Βηθλεὲμ Ἰούδα, ἐκ τῆς συγγενείας.

באשר ימצא 8. Ο. ἐν ᾧ ἐὰν εὕρῃ Αλλος, οὗ ἐὰν εὕρῃ.

ויבא הר Ο. καὶ ἦλθεν ἕως ὄρους. Αλλος, προσεγενήθη εἰς ὄρος.

לגור באשר אמצא 9. Ο. Θ. παροικεῖν οὗ ἐὰν εὕρω. Ο. ἄλλως, παροικῆσαι ἐν ᾧ ἐὰν εὕρω τόπῳ.

ערך 10. Α. Σ. Ο. Θ. ζεῦγος. Ο. ἄλλως, στολήν.

הנער 11. Ο. νεανίας. Αλλος, παιδάριον.

וימלא מיכה 12. Ο. ἐπλήρωσε Μιχαίας. Αλλος, ἐνέπλησε Μιχά.

ויהי בבית מיכה Ο. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ Μιχαία. Αλλος, καὶ ἦν ἐν τῷ οἴκῳ Μιχά.

ייטיב יהוה לי 13. Ο. ἀγαθυνεῖ μοι κύριος.

1. HEb. Michaiu. *LXX.* Michæas. *Alius*, Micha. *Vul. Michas.*

2. *Heb. Vulg.* mille. *LXX.* milleni. *Alius*, millenos.

H. quod captum eſt tibi. *S.* quos ſelectos habebas. *LXX.* quos accepiſti. *Alius*, acceptus tibi. *Vulg. quos ſeparaveras tibi.*

H. & tu adjuraſti, & etiam dixiſti. *LXX.* & me maledictis adjuraſti, & etiam dixiſti. *Alius*, & adjuraſti & dixiſti. *Vul. & ſuper quibus me audiente juraveras,*

3. *H.* ſanctificando ſanctificavi. *LXX.* ſanctificans ſanctificavi. *LXX. aliter*, ſanctificatione ſanctificavi. *Vul. conſecravi & vovi.*

Heb. reſtituam. *LXX.* reddam. *Alius*, reverti faciam. *Vul. trado.*

4. *H. LXX. Vul.* argentario. *Alius*, conflatori.

5. *Hebr. A.* ſuperhumerale. *S.* indumentum ſacerdotale. *Alius*, indumentum. *LXX. Vulg.* Ephod

Hebr. Vulg. Theraphim. *A.* figuras. *S.* idola. *LXX.* Theraphin.

7. *Heb.* & fuit puer. *LXX. Th.* & fuit puerulus. *LXX. aliter*, & fuit adoleſcens. *Vulg. fuit quoque .... alter adoleſcens.*

Hebr. de Bethlehem Juda, de familia Juda. *LXX.* de Bethleem de populo Juda. *LXX. Th.* ex urbe Bethleem Juda de cognatione. *Vulg. de Bethlehem Juda, ex cognatione ejus.*

8. *Hebr. Alius*, ubicumque inveniſſet. *LXX.* in quocumque inveniſſet. *Vulg. ubicumque ſibi commodum reperiſſet.*

Heb. venitque montem. *LXX.* & venit uſque ad montem. *Alius*, acceſſit ad montem. *Vulg. cumque veniſſet in montem.*

9. *Hebr.* ad peregrinandum ubicumque invenero. *LXX. Th.* ad incolendum ubicumque invenero. *LXX. aliter*, ad habitandum in quocumque loco invenero. *Vulg. ut habitem ubi potuero, & utile mihi eſſe perſpexero.*

10. *Hebr.* ordinem. *A. S. LXX. Th.* jugum. *LXX. aliter*, ſtolam. *Vulg. veſtem duplicem.*

11. *Heb.* puer. *LXX.* adoleſcens. *Alius*, puerulus. *Vulg. vacat.*

12. *Hebr.* & implevit Micha. *LXX.* implevit Michæas. *Alius*, implevit Micha. *Vulg. implevitque Michas.*

Heb. & fuit in domo Micha. *LXX.* & fuit in domo Michææ. *Alius*, & erat in domo Micha. *Vul. apud ſe*

13. *Hebr.* faciet bene Dominus mihi. *LXX.*

Αλλος, ἠγάθυνεν κύριος ἐμός. Αλλος, ἀγαθοποίησεν.

benefaciet mihi Dominus. *Alius*, benefecit Dominus meus. *Alius*, bonum fecit. *Vul. benefaciet mihi Deus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Judicum.

v. 1. Αλλ. Μιχά. Baſil. & Alex.
v. 2. Αλλ. χιλίους Baſil. & Alex.
Ibid. Σ. ὡς ἐξαρίτως ἄχος. Baſil. Αλλ. τοὺς λυφθέντας σοι. Baſil.
Ibid. Αλλ. καὶ ἐξώρκισας καὶ εἶπας. Baſil.
v. 3 O. ἄλλ. ἁγιασμῷ ἡγίασα. Baſil. Alex.
Ibid. Αλλος, ἐπιςρέψω. Baſil. Alex.
v. 4. Αλλ. τῷ χωνευτῷ. Baſil Alex.
v. 5. A. ἐπωμίδα, &c. ex Baſil Vide quæ in hanc vocem diximus in Lexicis.
ibid. A. μορφώματα &c. Baſil. Vide quæ diximus in Lexicis.

v. 7. O. Θ. καὶ ἐγένετο παιδάριον. Baſil.
Ibid. O. Θ. ἐκ τῆς πόλεως &c. Baſil.
v. 8. ὃ ἐὰν εὕρῃ. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλ. παρεγένετο εἰς ὄρος. Baſil.
v. 9. O. Θ. παραπορεύομαι ὃ ἐὰν εὕρω. Baſil. & ſic Alex.
v. 10. A. Σ. O. Θ. ζεῦγος. Baſil. Sic item legit Alex.
v. 11. Αλλ. παιδάριον. Baſil.
v. 12. Αλλ. ἐνέπλησε Μιχά. Baſil. Alex.
Ibid. Αλλ. καὶ ἦν ἐν τῷ οἴκῳ Μιχα. Baſil.
v. 13. Αλλ. ἠγάθυνεν κύριος ἐμός. Αλλ. ἀγαθοποιήσει Baſil.

JUDICUM. CAPUT XVIII.

ממשפחתם 2. O. ἀπὸ δήμων αὐτῶν. Αλλος, ἐκ τῶν συγγενειῶν.

מקצותם In O. vacat. Αλλος, ἀπὸ μέρους αὐτῶν.

חקרו O. ἐξιχνιάσατε. Αλλος, ἐρευνήσατε.

ויבאו הר O. ἦλθον ἕως ὄρους. Αλλος, προσήλθοντο εἰς ὄρος.

עד־בית מיכה וילינו שם O. ἕως οἴκου Μιχαία καὶ ηὐλίσθησαν αὐτοὶ ἐκεῖ ἐν οἴκῳ Μιχαία. Αλλ. κατέπαυσαν ἐκεῖ αὐτῶν ὄντων ἐν τῷ οἴκῳ Μιχά.

הנער 3. O. νεανίσκου. Αλλος, παιδαρίου.

פה O. ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Αλλος, ἐνταῦθα.

התצלח דרכנו 5. O. εἰ εὐοδωθήσεται ἡ ὁδὸς ἡμῶν. Αλλος, εἰ κατευοδοῖ τὴν ὁδὸν ἡμῶν.

לשלום 6. O. ἐν εἰρήνῃ. Αλλος, εἰς εἰρήνην.

אשר תלכו־בה O. ἐν ᾗ πορεύεσθε ἐν αὐτῇ. Αλλος, καθ' ἣν πορεύεσθε.

וילכו 7. O. καὶ ἐπορεύθησαν. Αλλος, καὶ προσήλθοντο.

אשר־בקרבה יושבת O. ἐν μέσῳ αὐτῆς καθήμενον. Αλλος, ἐν αὐτῇ κατοικοῦντα.

לבטח Σ. ἀμερίμνως. O. ἐπ' ἐλπίδι.

כמשפט O. ὡς κρίσις. Αλλος, κατὰ τὴν σύγκρισιν. Αλλος, κατὰ τὸ ἔθος.

ובטח ואין־מכלים דבר בארץ יורש עצר ורחוקים המה מצידנים ודבר אין־להם

2. HEb. de familia ſua. *LXX.* de populis ſuis. *Alius*, de cognationibus. *Vulg. ſtirpis & familia ſua.*

Heb. de finibus ſuis. *In LXX. vacat. Alius*, ex parte ſua. *Vulg. vacat.*

Heb. explorate. *LXX* inveſtigate. *Alius*, examinate. *Vulg. conſiderate.*

Heb. & venerunt montem. *LXX.* venerunt uſque ad montem. *Alius*, acceſſerunt in montem. *Vul. qui cum pergentes veniſſent in montem.*

H. uſque ad domum Micha: & pernoctaverunt ibi. *LXX.* uſque ad domum Michææ, & manſerunt ipſi illic in domo Michææ *Alius*, quieverunt illic, ipſis exiſtentibus in domo Micha. *Vul. & intraſſent domum Micha, requieverunt ibi.*

3. *Hebr.* pueri. *LXX. Vulg.* adoleſcentis. *Alius*, pueruli.

Heb. Alius, hic. *LXX.* in hoc loco. *Vul. huc.*

5. *Hebr.* an proſperabitur via noſtra. *LXX.* ſi proſperabitur via noſtra. *Alius*, ſi proſperare faciat viam noſtram. *Vulg. an proſpero itinere pergerent.*

6. *Hebr. LXX. Vulg.* in pace. *Alius*, in pacem.

Heb. qua ambulatis in ea. *LXX.* in qua pergitis in ea. *Alius*, ad quam ambulatis. *Vulg. viam veſtram, & iter quo pergitis.*

7. *H.* & abierunt. *LXX.* & perrexerunt. *Alius*, & advenerunt. *Vulg. euntes igitur.*

H. qui in interiori ejus manentem. *LXX.* in medio ejus ſedentem *Alius*, in ipſa habitantem. *Vulg. habitantem in ea.*

Heb. ad fiduciam. *S.* ſine cura. *LXX.* in ſpe. *Vul. abſque ullo timore.*

Heb. juxta judicium. *LXX.* ſicut eſt judicium. *Alius*, ſecundum judicium. *Alius*, *Vulg.* juxta conſuetudinem.

Hebr. & confidentem, & non calumnians verbum in terra poſſidens retentionem: & longinqui ipſi a Sidoniis, & verbum non erat eis

עם־אדם Σ. ἐν ἠρεμίᾳ καὶ ἀφοβίᾳ, μηδενὸς ἐνοχλοῦντος ἐν μηδενὶ ἐν τῇ γῇ, ὅτι μακραί εἰσι Σιδώνιοι, καὶ λόγος οὐκ ἦν αὐτοῖς. Ο. ἡσυχάζουσα, καὶ οὐκ ἔστι διατρέπων ἢ καταισχύνων λόγον ἐν τῇ γῇ, κληρονόμος ἐλπίζων θησαυρούς, καὶ μακράν εἰσι Σιδωνίων, καὶ λόγον οὐκ ἔχουσι πρὸς ἄνθρωπον. Ο. ἄλλως, ἡσυχάζοντας ἐν ἐλπίδι, καὶ μὴ δυναμένους λαλῆσαι ῥῆμα ἐν τῇ γῇ, ὅτι μακράν εἰσιν ἀπὸ Σιδῶνος, καὶ λόγος οὐκ αὐτοῖς μετὰ Συρίας.

ויאמרו 8. Ο. καὶ εἶπον. Ἄλλος, ἔλεγον.

ראינו 9. Ο. εἴδομεν. Ἄλλος, ἑωράκαμεν.

מחשים Σ. ἀμελεῖτε. Ο ἡσυχάζετε. Ἄλλος, σιωπᾶτε.

תבאו 10. Ο. Θ. ἥξετε. Ο. ἄλλως, εἰσελεύσεσθε.

בטח Ο. Θ. πεποιθότα. Ο. ἄλλως, ἐπ' ἐλπίδι.

רחבת Ο. Θ. εὐρύχωρος. Ο. ἄλλως, πλατεῖα.

ממשפחת 11. Ο. ἀπὸ δήμων. Ἄλλος, εἰς συγγενείας.

אחרי 12. Ο. ὀπίσω. Ἄλλος, κατόπισθεν.

ויעברו משם הר־אפרים 13. Ο. καὶ παρῆλθον ἐκεῖθεν ὄρος Ἐφραίμ. Ο. ἄλλως, ἀπῆλθον ἐκεῖθεν ἕως τοῦ ὄρους Ἐφραίμ.

הידעתם 14. Ο. Θ. οἴδατε. Ο. ἄλλως, ἔγνωτε.

בבתים האלה Ο. ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ. Ἄλλ. ἐν τοῖς οἴκοις τούτοις.

הנער 15. Ο. Θ. τοῦ παιδαρίου. Ο. ἄλλως, τοῦ νεανίσκου.

איש חגורים כלי מלחמתם 16. Ο. ἄνδρες οἱ ἀνεζωσμένοι τὰ σκεύη τῆς παρατάξεως αὐτῶν. Ο. ἄλλως, περιεζωσμένοι σκεύη πολεμικά.

נצבים Ο. ἑστῶτες. Ο. ἄλλως, ἐστηλωμένοι.

פתח השער Ο. παρὰ τὰς θύρας τῆς πύλης. Ο. Θ. παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος.

ויאמרו לו החרש 19. Ο. καὶ εἶπον αὐτῷ, κώφευσον. Ἄλλος, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, σίγα.

לך Ο. Θ. ἐλθέ. Ο. ἄλλως, δεῦρο.

טוב Α. Ο. Θ. βέλτιον. Ο. ἄλλως, ἀγαθόν.

למשפחה בישראל Ο. Θ. συγγενείας Ἰσραήλ. Ο. ἄλλ. καὶ οἴκου εἰς δῆμον Ἰσραήλ.

וישימו את־הטף ואת־המקנה ואת־הכבודה 21. Ο. Θ. ἔταξαν τὴν πανοικίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοῦ τὴν ἔνδοξον. Ο. ἄλλως, ἔθηκαν τὰ τέκνα, καὶ τὴν κτῆσιν, καὶ τὸ βάρος.

cum hômine. *S.* in quiete & confidentia, nemine perrurbanre in ulla re in terra, quia procul ſunt Sidonii. Et ſermo non erat eis. *LXX.* quieſcens, & non eſt deterrens, vel confundens verbum in terra, hæres expectans theſauros, & procul ſunt Sidonii, & verbum non habent ad hominem. *LXX. aliter*, quieſcenres in ſpe, & non valenres loqui verbum in terra, quia procul ſunt a Sidone; & verbum non erat eis cum Syria. *Vul. ſecurum & quietum, nullo ei penitus reſiſtente, magnarumque opum: & procul a Sidone, atque a cunctis hominibus ſeparatum.*

8. *Hebr.* dixerunrque. *LXX.* & dixerunt. *Alius* dicebant. *Vul. reſponderunt.*

9. *Heb. LXX. Alius, Vulg.* vidimus.

Heb. tacentes. *S.* negligitis. *LXX.* quieſcitis. *Alius*, taceris. *Vulg. nolite negligere.*

10. *Heb. LXX.* intrabitis. *LXX. Th.* venietis. *Vul. intrabimus.*

H. LXX. Th. confidenrem. *LXX. aliter*, in ſpe. *Vulg. ad ſecuros.*

Hebr. LXX. lata. *LXX. Th.* ſpatioſa. *Vulg. latiſſimam.*

11. *Heb.* de familia. *LXX.* a populis. *Alius*, in cognationes. *Vul. de cognatione.*

12. *Hebr. LXX.* poſt. *Alius, Vul.* poſt rergum.

13. *Hebr. LXX.* & rranſierunr inde montem Ephraïm. *LXX. aliter*, abſceſſerunt inde uſque ad montem Ephraïm. *Vulg. inde tranſierunt in montem Ephraim.*

14. *Hebr.* num noſtis. *LXX. Th.* ſcitis. *LXX. aliter, Vul.* noſtis.

H. in domibus illis. *LXX.* in iſta domo. *Alius, Vul.* in domibus iſtis.

H. LXX. Vulg. adoleſcentis. *LXX. Th.* pueruli.

16. *Heb.* viri atcincti vaſis belli ſui. *LXX.* viri accincti vaſis aciei ſuæ. *LXX. aliter*, circumcincti vaſa bellica. *Vulg. viri ita ut erant armati.*

H. LXX. Vul. ſtantes. *LXX. aliter*, erecti. *Vul. ſtabant.*

Hebr. ad oſtium portæ. *LXX.* apud januas portæ. *LXX. Th.* ad januam oſtii. *Vulg. ante oſtium.*

19. *Hebr. LXX.* & dixerunt ei, Tace. *Alius*, & dixerunt ad eum, Sile. *Vul. cui reſponderunt, Tace.*

H. ito. *LXX. Th. Vul.* veni. *LXX. aliter*, huc.

Heb. A. LXX. Th. Vulg. melius. *LXX. aliter*, bonum.

Heb. familiæ in Iſrael. *LXX. Th.* cognationis Iſrael. *LXX. aliter*, & domûs in populum Iſrael. *Vul. familia in Iſrael.*

21. *Hebr.* poſueruntque pubem, & acquiſitionem, & preriosum. *LXX. Th.* conſtituerunt totam ſupellectilem domus & poſſeſſionem ejus pretioſam. *LXX. aliter*, poſuerunt filios, & poſſeſſionem, & ſarcinam. *Vulg. & ante ſe ire ſe-*

Digitized by Google

הֵמה הרחיקו מבית מיכה 22. O. αὐτοὶ ἐμάκρυναν ἀπὸ οἴκου Μιχαία. Αλλος, αὐτῶν δὲ μακρυνόντων ἀπὸ τοῦ οἴκου Μιχά.

בבתים אשר עם־בית מיכה נזעקו וידביקו את־בני־דן O. οἱ ἐν ταῖς οἰκίαις ταῖς μετὰ οἴκου Μιχαία ἐβόησαν, καὶ κατελάβοντο τοὺς υἱοὺς Δάν. Αλλος, σὺν τῷ οἴκῳ μετὰ Μιχά ἐκέκραξαν κατόπισθεν υἱῶν Δάν.

נזעקת 23. O. Θ. ἐβόησας. Αλλος, ἐλάλησας. Αλλος, ἐκέκραξας.

את־אלהי אשר עשיתי 24. O. Θ. τοὺς θεούς μου, οὓς ἐποίησα ἐμαυτῷ. O. ἄλλως, τὸ γλυπτόν μου ὃ ἐποίησα.

ותלכו O. ἐπορεύθητε. Αλλος, ἀπήλθετε.

מרי 25. O. Θ. κατώδυνοι. (Al. κατόδυνοι.) O. ἄλλως, πικροί.

חזקים המה ממנו 26. O. Θ. ἰσχυρότεροι αὐτοῦ εἰσιν. O. ἄλλως, δυνατώτεροί εἰσιν ὑπὲρ αὐτόν.

ויפן O. καὶ ἐπέστρεψεν. Αλλος, ἐξένευσεν.

ואין מציל 28. O. Θ. οὐκ ἔστιν ὁ ἐξαιρούμενος. O. ἄλλως, οὐκ ἦν ὁ ῥυόμενος.

רחוב Οἱ λοιποὶ, Ῥεώβ. O. Ῥαάβ.

בשם 29. O. Θ. κατὰ τὸ ὄνομα. O. ἄλλως, ἐν ὀνόματι.

אשר יולד O. ὃς ἐτέχθη. Αλλος, ὃς ἐγεννήθη.

גלות 30. O. ἀποικίας. O. ἄλλως, μετοικεσίας.

וישימו 31. O. Θ. καὶ ἔταξαν. O. ἄλλως, καὶ ἔθηκαν.

ciſſent parvulos ac jumenta & omne quod erat pretioſum.

22. *Hebr.* ipſi longe erant a domo Micha. *LXX.* ipſi elongaverant ſe a domo Michææ. *Alius*, ipſis autem elongantibus ſe a domo Micha. *Vulg. & jam a domo Micha eſſent procul.*

Heb. in domibus, qui cum domo Micha acciti ſunt, & inſecuti ſunt filios Dan. *LXX.* qui in domibus quæ cum domo Micha, clamaverunt, & aſſecuti ſunt filios Dan. *Alius*, cum domo cum Micha clamaverunt a tergo filiorum Dan. *Vulg. qui habitabant in ædibus Micha, conclamantes ſecuti ſunt.*

23. *Heb.* accitus es. *LXX. Th. Alius*, clamaſti. *Alius*, locutus es. *Vul. clamas.*

24. *Heb.* deos meos quos feci. *LXX. Th. Vulg.* deos meos quos mihi feci. *LXX aliter*, ſculptile meum quod feci.

H. Alius, abiſtis. *LXX.* iviſtis. *Vul. vacat.*

25. *H. LXX*, amari. *LXX. Th.* triſtes. *Vulg. animo concitati.*

26. *H.* fortes ipſi præ ſe. *LXX. Th.* fortiores eo ſunt. *LXX. aliter*, potentiores ſunt ſuper ipſum. *Vulg. fortiores ſe eſſent.*

H. & vertit ſe. *LXX.* & revertit. *Alius*, convertit ſe. *Vulg. reverſus eſt.*

28. *Hebr.* & non eruens. *LXX. Th.* & non eſt qui eximat. *LXX. aliter*, & non erat qui erueret. *Vul. nullo penitus ferente præſidium.*

H. Rehob. *Reliqui*, Reob. *LXX.* Raab. *Vul. Rohob.*

29. *Hebr. LXX.* in nomine. *LXX. Th.* ſecundum nomen. *Vulg. juxta vocabulum.*

Heb. LXX. qui natus eſt. *Alius*, qui genitus eſt. *Vul. quem genuerat.*

30. *Heb*, tranſmigrandi. *LXX.* tranſmigrationis. *Vul. captivitatis.*

31. *Vulg. LXX.* & poſuerunt. *LXX. Th.* & conſtituerunt. *Vulg. manſitque apud eos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Judicum.

v. 2. Αλλ. ἐκ τῶν συγγενειῶν. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλ. ἀπὸ μέρους αὐτῶν. Baſil. & Alex.
Ibid. Baſil. ἠρευνήσατε. Alex. ἐξερευνήσατε.
Ibid. Αλλ. παρεγένοντο εἰς ὄρος. Baſil. Alex.
Ibid. κατέπαυσαν ἐκεῖ &c. Baſil. & Alex. qui poſtremus habet, ἐν τῷ οἴκῳ.
v. 3. Αλλ. [illegible]. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλ. ἐνταῦθα. Baſil. & Alex.
v. 5. Αλλ. εἰ κατευοδοῖ τὴν ὁδὸν ἡμῶν. Baſil. & Alex. ſed hic habet, ἡ ὁδὸς ἡμῶν.
v. 6. Αλλ. εἰς εἰρήνην. Baſil. & Alex.
Ibid. Baſil. & Alex. καθ' ἣν πορεύεσθε. Poſtremus, καθ' ἣν ὑμεῖς πορεύεσθε.
v. 7. Αλλ. καὶ παρεγένοντο. Baſil. & Alex.
Ibid. Αλλ. ἐν αὐτῇ κατοικοῦντα. Baſil. & Alex.
Ibid. Σ. ἀμερίμνως. Baſil.
Ibid. Αλλ. κατὰ τὴν σύγκρισιν. Baſil. & Alex. Αλλ. μετὰ τὸ ἔθος. Baſil.
Ibid. Συμ. ἐν ἐρημίᾳ &c. Has lectiones Symmachi & Editionis τῶν O. a Romana diverſæ mutuamur ex Baſilienſi Ed. Rom ἰαπίζων, pro ἐλπίζων.
v. 8. Αλλ. καὶ ἔλεγον. Baſil. & Alex.
v. 9. Αλλ. ἑωράκαμεν. Baſil. & Alex.
Ibid. Σ. ἀμελεῖτε. Baſil. Αλλ. σιωπᾶτε. Baſil. & Alex.
v. 10. O. Θ. ἥξετε, & mox, πεποιθότα, & ibid. εὐρύχωρος. Baſil. & ſic etiam legitur in Alex.
v. 11. Αλλ. εἰς συγγενείας. Baſil. Alex. vero, ἐκ συγγενείας.
v. 12. Αλλ. κατέπαυσαν. Baſil. Alex.
v. 13. O. ἄλλ. καὶ ἀπῆλθον &c. Baſil.
v. 14. O. Θ. οἴδατε. Baſil. & ita legit Alex.
Ibid. Αλλ. ἐν τοῖς οἴκοις τούτοις. Baſil. & Alex.
v. 15. O. Θ. τοῦ παιδαρίου. Baſil. & Alex.
v. 16. O. ἄλλ. ἀνεζωσμένοι σκεύη πολεμικά. Baſil. & Alex.
Ibid. O. ἄλλ. ἐσταλμένοι. Baſil. Alex.
Ibid. O. Θ. παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος. Baſil. ſic item Alex.
v. 19. Αλλ. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὸν, σιγα. Baſil.
Ibid. O. Θ. ἐλθέ. Baſil. Sic etiam Alex.
Ibid. A. O. Θ. βέλτιον. Baſil. atque ita legitur in Alex.
Ibid. O. Θ. συγγενείας Ἰσραὴλ. Baſil. in Alex. συγγενείας ἐν Ἰσραήλ.
v. 21. O. Θ. ἔταξαν τὴν πανοικίαν &c. Baſil. & ſic Alex.

v. 22. Ἀλλ. αὐτῶν δὲ μακρυνόντων &c. Baſil. & Alex.
Ibid. Ἀλλ. σου τῷ οἴκῳ &c. Baſil. & ita fere Alex. parvo diſcrimine.
v. 23. O. Θ. Κόιλας. Baſil. ita quoque legitur in Alex.
* Ἀλλ. ἰλάληλας. Baſil. Idem ad marg. O. ἐπέπραξας.
v. 24. O. Θ. τὰς θεὰς μου ἃς ἐποίησα ἐμαυτῷ. Baſil.
Ibid. Ἀλλ. ἀπῆλθετε. Baſil & Alex.
v. 25. O. Θ. κατεσίωπας. Baſil.
v. 26. O. Θ. ἰσχυρότεροι αὐτοῦ εἰσιν. Baſil. Ita quoque Alex.
Ibid. Ἀλλ. ἐξένευσεν. Baſil. Alex.
v. 28. O. Θ. οὐκ ἔστιν ὁ ἐξαιρούμενος. Baſil. Ita legitur etiam in Alex.
Ibid. Οἱ λοιποὶ, Ῥαάβ. Baſil.
v. 29. O. Θ. καὶ τὸ ὄνομα. Baſil. Sic item Alex.
Ibid. Ἀλλ. ὃς ἐγεννήθη. Baſil. Alex.
v. 30. O. ἄλλως, μαθητείας. Baſil. Alex.
v. 31. O. Θ. καὶ ἔπαξαν. Baſil. & ſic etiam Alex.

JUDICUM. CAPUT XIX.

ותלך מאתו 2. O. καὶ ἀπῆλθε παρ' αὐτοῦ O. ἄλλως, καὶ ὠργίσθη αὐτῷ.

ותהי O. Θ. καὶ ἐγένετο. O. ἄλλως, καὶ ἦν.

ארבעה חדשים O. μηνῶν τεσσάρων. O. ἄλλως, τετράμηνον.

אחריה 3. O. Θ. κατόπισθεν αὐτῆς. O. ἄλλως, ὀπίσω αὐτῆς.

להשיבו O. ἐπιστρέψαι αὐτήν. O. ἄλλως, διαλλάξαι αὐτήν.

נער O. Θ. τὸ παιδάριον. O. ἄλλως, νεανίας.

ותביאהו בית O. ἡ δὲ εἰσήνεγκεν αὐτὸν εἰς οἶκον. O. ἄλλως, καὶ ἐπορεύθη ἕως οἴκου.

וישמח לקראתו ויחזק־בו חתנו O. ηὐφράνθη εἰς συνάντησιν αὐτοῦ. καὶ κατέσχεν αὐτὸν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ. Ἄλλος, παρῆν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ.

וילינו 4. O. Θ. ὕπνωσαν. O. ἄλλως, ηὐλίσθησαν.

ללכת 5. O. Θ. ἀπελθεῖν. O. ἄλλως, πορευθῆναι.

חתנו O. Θ. γαμβρόν. O. ἄλλως, νυμφίον.

פת O. Θ. κλάσματι. O. ἄλλως, ψωμῷ.

שניהם 6. O. Θ. ἀμφότεροι. O. ἄλλως; οἱ δύο.

הואל O. Θ. ἀρξάμενος. O. ἄλλως, ἄγε.

ללכת 7. O. Θ. ἀπελθεῖν. O. ἄλλως, πορεύεσθαι.

והתמהמהו עד־נטות היום 8. O. στράτευσον ἕως κλῖναι τὴν ἡμέραν. Ἄλλος, στρατεύθητι ἕως κλίνῃ ἡ ἡμέρα.

ויאכלו שניהם O. καὶ ἔφαγον οἱ δύο. Ἄλλος, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον οἱ δύο. Ἀλλ. ἀμφότεροι.

ללכת 9. O. πορευθῆναι. O. ἄλλως, ἀπελθεῖν.

נער O. νεανίας. Ἄλλος, τὸ παιδάριον.

2. HEb. *LXX.* & abiit ab eo. *LXX. aliter*, & iratus eſt ei. *Vul. reverſa eſt.*

H. & fuit. *LXX. Th.* & facta eſt. *LXX. aliter*, & erat. *Vul. manſitque.*

H. LXX. quatuor menſium. *LXX. aliter*, quadrimenſem. *Vul. quatuor menſibus.*

3. *Heb. LXX.* poſt eam. *LXX. Th.* poſt tergum ejus. *Vul. ſecutuſque eſt eam.*

H. LXX. ad reducendam eam. *LXX. aliter*, ad reconciliandam eam. *Vul & ſecum reducere.*

H. LXX. puer. *LXX. Th.* puerulus. *Vulg. puerum.*

Hebr. & introduxit eum in domum. *LXX.* illa vero introduxit eum in domum. *LXX. aliter*, & venit uſque ad domum. *Vul. & introduxit in domum.*

Heb. & lætatus eſt in occurſum ejus*, & apprehendit in eum ſocer ejus. *LXX.* & lætatus eſt in occurſum ejus. Et retinuit eum ſocer ejus. *Alius*, aderat in occurſum ejus, & introduxit eum ſocer ejus. *Vul. occurrit ei lætus. Et amplexatus eſt hominem.*

4. *H.* & pernoctarunt *LXX. Th.* dormierunt. *LXX. aliter*, manſerunt. *Vul. vacat.*

5. *Hebr.* ad eundum. *LXX. Th.* ad diſcedendum. *LXX. aliter*, ad eundum. *Vul. proficiſci.*

H. LXX. Th. Vul. generum ſuum.

Hebr. LXX. buccellâ. *LXX. Th.* fruſto. *Vul. pauxillum.*

6. *H.* ipſi ambo. *LXX. Th.* ambo. *LXX. aliter*, ipſi duo. *Vul. ſimul.*

H velis. *LXX. Th.* incipiens. *LXX. aliter*, age. *Vul. quæſo te.*

7. *H. LXX.* ad eundum. *LXX. Th.* ad diſcedendum. *Vul. cœpit velle proficiſci.*

8. *Heb* & tardaverunt uſque dum declinaret dies. *LXX.* & inſtrue donec decliner dies. *Alius*, inſtrue uſquequo declinet dies. *Vul. donec increſcat dies.*

Hebr. LXX. & comederunt ipſi duo. *Alius*, & comederunt & biberunt ipſi duo. (*Al.* ambo.) *Vulg. comederunt ergo ſimul.*

9. *Hebr. LXX.* ad eundum. *LXX. aliter*, ad diſcedendum. *Vul. ut pergeret.*

Hebr. LXX. puer. *Alius*, puerulus. *Vulg. & puero.*

רפה O. ἠσθένησε. Ἄλλος, κέκλικεν.

לין O. αὐλίσθητι. Ἄλλος, κατάλυσον.

והלכת O. Θ. ἀπελεύσῃ. O. ἄλλως, καὶ πορεύσῃ.

לא־אבה 10. O. οὐκ εὐδόκησεν. Ἄλλος, οὐκ ἠθέλησεν.

ויבא O. Θ. παρεγένοντο. O. ἄλλως, ἦλθον. Ἄλλ. ἦλθεν.

חמורים O. Θ. ὑποζυγίων. O ἄλλως, ὄνων.

רד 11. O. προβεβήκει. Ἄλλος, κεκλικυῖα.

הנער O. νεανίας. Ἄλλος, παιδάριον.

מבני 12. O. Θ. ἐκ τῶν υἱῶν. O. ἄλλως, ἀπὸ υἱῶν.

לנער 13. Οἱ λοιποὶ, παιδαρίῳ. O. νεανίᾳ.

ולנו O. Θ. αὐλισθῶμεν. O. ἄλλως, αὐλισθησόμεθα.

וילכו 14. O. καὶ ἐπορεύθησαν. Ἄλλος, καὶ ἀπῆλθον.

ללון 15. O. Θ. καταλῦσαι. O. ἄλλως, αὐλισθῆναι.

הביתה ללון O. εἰς οἰκίαν αὐλισθῆναι. Ἄλλος, εἰς τὸν οἶκον καταλῦσαι.

בא מן־מעשהו מן־השדה בערב 16. O. ἤρχετο ἐξ ἔργων αὐτοῦ ἐξ ἀγροῦ ἐν ἑσπέρᾳ. O. ἄλλως, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐξ ἀγροῦ ἑσπέρας.

וישא עיניו וירא את־האיש הארח 17. O. Θ. καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδεν τὸν ἄνδρα τὸν ὁδοιπόρον. O. ἄλλως, καὶ ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶδε τὸν ὁδοιπόρον ἄνδρα.

עברים 18. O. παραπορευόμεθα. Ἄλλος, διαβαίνομεν.

הלך O. πορεύομαι. Ἄλλος, ἀποτρέχω.

יש־לי ולאמתך ולנער עם־עבדיך 19. O. ἔστιν ἐμοὶ καὶ τῇ παιδίσκῃ, καὶ τῷ νεανίσκῳ μετὰ τῶν παίδων σου. O. ἄλλως, ὑπάρχει μοι καὶ τῇ δούλῃ, καὶ τῷ παιδαρίῳ μετὰ τῶν παίδων σου. Ἄλλος, παρὰ τῶν δούλων σου.

הזקן 20. O. πρεσβύτης. Ἄλλος, πρεσβύτερος.

תלן O. αὐλισθήσῃ. Ἄλλος, καταλύσῃς.

ויבול לחמורים 21. O. ἐποίησε τοῖς ὄνοις. O. ἄλλως, παρέβαλε τοῖς ὑποζυγίοις.

המה מיטיבים 22. O. αὐτοὶ δὲ ἀγαθύνοντες. Ἄλλος, αὐτῶν δὲ ἀγαθυνόντων. Ἄλλος, ἀγαθυνθέντων. Ἄλλος, εὐθυμουμένων.

Heb. remiſit ſe. *LXX.* infirmata eſt. *Alius*, declinavit. *Vulg. ad occaſum declivior ſit.*

Hebr. pernocta. *LXX.* maneto. *Alius*, diverſare. *Vul. mane.*

Hebr. LXX. & ibis. *LXX. Th. Vulg.* proficiſceris.

10. *Heb. Alius*, *Vulg.* noluit. *LXX.* non placuit ei.

H. Alius, *Vulg* & venit. *LXX. Th.* advenerunt. *LXX. aliter*, venerunt.

H. LXX. aſinorum. *LXX. Th.* ſubjugalium. *Vulg. aſinos.*

11. *H.* deſcenderat. *LXX.* proceſſerat. *Alius*, declinans. *Vulg. mutabatur in noctem.*

H. LXX. Vulg. puer. *Alius*, puerulus.

12. *H. LXX. Th. Vul.* de filus. *LXX. aliter*, a filiis.

13. *Hebr. LXX.* puero. *Reliqui.* puerulo. *Vulg. vacat.*

H. & pernoctabimus. *LXX. Th.* maneamus. *LXX. aliter*, *Vul.* manebimus.

14. *H. Alius*, & abierunt. *LXX.* & iverunt. *Vul. & cœptum carpebant iter.*

15. *H.* ad pernoctandum. *LXX. Th.* ad diverſandum. *LXX. aliter*, ad manendum. *Vulg. ut manerent.*

H. in domum ad pernoctandum. *LXX.* in domum ad manendum. *Alius*, in domum ad diverſandum. *Vul. hoſpitio.*

16. *H.* venit ab opera ſua ex agro in veſpera. *LXX.* veniebat ex operibus ſuis ex agro in veſpera. *LXX. aliter*, ingrediebatur in domum ſuam ex agro veſpere. *Vulg. revertens de agro & de opere ſuo veſperi.*

17. *H.* levavitque oculos ſuos, & vidit virum facientem iter. *LXX. Th.* & reſpiciens oculis ſuis vidit virum viatorem. *LXX. aliter*, & levavit oculos ſuos, & vidit viatorem virum. *Vulg. elevatiſque oculis vidit ſenex ſedentem hominem.*

18. *Heb.* tranſeuntes. *LXX.* tranſimus. *Alius*, pertranſimus. *Vulg. profecti ſumus.*

H. vadens. *LXX.* vado. *Alius*, revertor. *Vul. vadimus.*

19. *H.* eſt mihi & ancillæ tuæ, & puero cum ſervis tuis. *LXX.* eſt mihi & ancillæ, & adoleſcenti cum pueris tuis. *LXX. aliter*, ſuppetit mihi & famulæ, & puerulo, cum pueris tuis. *Alius*, apud ſervos tuos. *Vul. in meos & ancillæ tuæ uſus, & pueri qui mecum eſt.*

20. *H. LXX. Alius*, *Vulg.* ſenex.

H. pernoctes. *LXX. Vul.* maneas. *Alius*, diverſeris.

21. *Hebr.* & miſcuit aſinis. *LXX.* fecit aſinis. *LXX. aliter*, projecit ſubjugalibus. *Vulg. aſinis præbuit.*

22. *H.* ipſis bonum facientibus *cor ſuum.* *LXX.* ipſi autem bonum reddentes. *Alius*, ipſis autem bonum facientibus. *Alius*, bene habentibus. *Alius*, bene & læte agentibus. *Vulg.*

בליעל A. ἀποστασίας. Σ. ἀπαιδεύτου. O. παρανόμων. Θ. Βελιάλ.

illis epulantibus, & poſt laborem itineris, cibo & potu reficientibus corpora.

H. abſque profectu. *A.* defectionis. *S.* immorigerati. *LXX.* iniquorum. *Th.* Belial *Vul. Belial (id eſt, abſque jugo.)*

מתדפקים O. κρούοντες. Αλλος, καὶ ἔκρουσαν.

H. LXX. pulſantes. *Alius*, & pulſaverunt. *Vul. pulſare cœperunt.*

הוצא O. Θ. ἐξάγαγε. O. ἄλλως, ἐξένεγκε.

H. LXX. Th. Vulg. educ. *LXX. aliter*, effer.

אל 23. O. μή. Αλλος, μηδαμῶς.

23. *H. LXX.* ne. *Alius*, nequaquam. *Vul. nolite.*

תרעו O. Θ. πονηρεύεσθε. O. ἄλλως, κακοποιήσητε.

H. LXX. male faciatis. *LXX. Th.* malignemini. *Vul. facere malum hoc.*

לא אבו 25. O. Θ. οὐκ ἠθέλησαν. O ἄλλως, οὐκ εὐδόκησαν.

25. *H. LXX. Th.* noluerunt. *LXX. aliter*, non placuit eis. *Vul. nolebant.*

הבקר O. τὸ πρωΐ. Αλλ. τὸ πρωῒ πρωΐ. huc deſinit Baſilienſis.

H. LXX. Vul. mane. *Alius*, mane, mane.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Judicum.

v. 2. O. Θ. ὠργίσθη αὐτῷ. Baſil. ad marg. & Alex. in textu.

Ibid. O. Θ. καὶ ἐπορεύθη. Baſil. Sic item Alex.

Ibid. O. ἀλλ. τετράμηνον. Baſil. ad marg. & Alex. in textu.

v. 3. O. Θ. κατόπισθεν αὐτῆς. Baſil. Sic etiam. Alex.

Ibid. Baſil. ad marg. διαλλάξαι αὐτὴν. Sic & Alex. in textu.

Ibid. O. Θ. τὸ παιδάριον. Baſil. Sic etiam Alex.

Ibid. Baſil. ad marg. καὶ ἐπορεύθη ἕως οἴκου. Et Alex. in textu.

Ibid. Αλλ. παρῆν εἰς ἀπάντησιν &c. Sic Baſil. & Alex.

v. 4. O. Θ. ὕπνωσαν. Baſil. Sic etiam legitur in Alex.

v. 5. O. Θ. ἀπελθεῖν. Baſil. Et ſic Alex. habet in textu.

Ibid. O. Θ. γαμβρόν. Baſil. Sic etiam Alex. Lectio ſequens hujus verſûs quæ O. Θ notatur ſimiliterque ſequentes verſûs 6. & 7. quæ in Baſil. habentur cum hac nota O. Θ in Alexandrino etiam Codice exſtant ſed in textu, & ſine nota interpretis ulla quod ſemper intelligendum.

v. 8 Αλλ. στηρίσθητι &c. Sic Baſil. & Alex.

Ibid Αλλ. καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον οἱ δύο. Αλλ. ἀμφότεροι. Baſil.

v. 9. Baſil. ad marg. O. ἀλλ. ἀπελθεῖν. Et ſic Alex. in textu.

Ibid. τὸ παιδάριον. Baſil. Alex.

Ibid. κέκλικεν. Baſil. Alex.

Ibid. κατάλυσον. Baſil Alex.

Ibid. O. Θ ἀπελεύσεσθε. Baſil. & ſic item Alex.

v. 10. Αλλ. οὐκ ἠθέλησεν. Baſil. & [illegible]lex.

Ibid. O. Θ. παραγίνεται. Baſil. & ſic Alex.

Ibid. O. Θ. ὑποζυγίων. Baſil. Ita quoque Alex.

v. 11. Αλλ. κεκλικυῖα. Baſil. Alex.

Ibid. Αλλ. παιδάριον. Baſil. Alex.

v. 12. O. Θ. ἐκ τῶν υἱῶν. Baſil. Ita etiam Alex.

v. 13. Οἱ λοιποί, παρεμβολή. Baſil. Sic etiam legitur in Alex.

Ibid. O. Θ. αὐλισθῶμεν. Baſil. Sic etiam Alex.

v. 14. Αλλος, ἀπῆλθον. Baſil. & Alex.

v. 15. O. Θ. καταλῦσαι Baſil. Sic etiam in textu Alex.

Ibid. Αλλ. εἰς τὸν οἶκον καταλῦσαι. Baſil Alex.

v. 16. O. ἀλλ. εἰσῆλθεν εἰς τὸν &c. Baſil.

v. 17. O. Θ. καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς &c. Baſil. Sic etiam Alex.

v. 18. Αλλ. διαβαίνομεν. Baſil. Alex.

Ibid. Αλλ. ἀποτρέχω. Baſil. Alex.

v. 19. O. ἀλλ ὑπάρχει μοι &c. Baſil. ac etiam Alex. parvo diſcrimine.

v. 20. Αλλ. πρεσβύτερος. Baſil.

Ibid. Αλλ. καταλύσῃς. Baſil. Alex.

v. 21. O. ἀλλ. παρέβαλε τοῖς ὑποζυγίοις. Baſ. Alex. vero, παρέβαλε τοῖς ὑποζυγίοις.

v. 22. Αλλ. αὐτῶν [illegible]. Baſil. Αλλ. ἀγαθυνόντων. Baſil. & ſic item Alex. Αλλ. [illegible]. Baſil.

Ibid. A. ἀποστασίας. Σ. ἀπαιδεύτου. Θ. Βελιάλ. Baſil.

Ibid. Αλλος καὶ ἔκρουσαν. Baſil. Alex.

Ibid. O. Θ. ἐξάγαγε. Baſil. Sic item in textu habet Alex.

v. 23. Αλλ. μηδαμῶς. Baſil. & Alex.

Ibid. O. Θ. πονηρεύεσθε. Baſil Sic etiam Alex.

v. 25. O. Θ οὐκ ἠθέλησαν. Baſil. & ita legitur in Alex.

Ibid. Αλλ. τὸ πρωΐ, πρωΐ. Baſil.

JUDICUM CAPUT XX.

עשו זמה ונבלה 6. O. ἐποίησαν ζέμα καὶ ἀπόπτωμα. Αλλος, ἐποίησαν ἀφροσύνην.

6. HEb. fecerunt ſordes & fœditatem. *LXX.* fecerunt zema & ruinam *Alius*, fecerunt inſipientiam. *V l. numquam tantum nefas & tam grande piaculum factum eſt.*

עשרים וששה 15. O. Εἴκοσι τρεῖς. Αλλος, Εἴκοσι καὶ πέντε.

15. *H.* viginti & ſex. *LXX* viginti tres. *Alius*, viginti & quinque. *Vulg. viginti quinque.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Judicum.

v. 6. O. *ἐποίησαν ζίμα*. Jam ſupra vidimus Levit. 18. 17. vocem Hebraïcam זמה a Symmacho, literis Græcis redditam. Theodotio item *ζίμμα* vertit Ezech. 16. 28. Item Incertus, Levit. 20. 14. Codex Alexandrinus, *ἀφρονσύνην* habet: qui cùm Theodotionem ſequi ſoleat, indicare videtur hanc lectionem eſſe Theodotionis.

v. 15. Mira lectionum varietas. Codex Alexandr. habet *εἴκοσι καὶ πέντε*.

JUDICUM. CAPUT XXI.

כעת תאשמו 22. O. ὡς κλῆρος ἐπλημμελήσατε. O. ἄλλως, ὅτι οὐκ ἐπλημμελήσατε. Ἄλλος, κατὰ τὸ καιρὸν πλημμελήσατε.

22. HEbr. juxta tempus delinquetis. *LXX.* ſicut ſors deliquiſtis. *LXX aliter*, quia non deliquiſtis. *Alius*, ſecundum tempus delinquite. *Vulg. & a veſtra parte peccatum eſt.*

Nota.

v. 22. Sic variant Exemplaria. Incertum autem eſt lectionum ne, an interpretationum ſit varietas. Alex. habet, *ὡς κλῆρος πλημμελήσατε*.

IN LIBRUM RUTH,

MONITUM.

ADmodum *paucas in hunc librum lectionum varietates excerpſimus ex duobus Codicibus Regiis, quorum unus eſt num.* 1825. *alter vero* 2240. *Alius Bombycinus* 1888.

RUTH

CAPUT PRIMUM.

ותאמרנה לה כי־אתך 10. O. καὶ εἶπαν αὐτῇ· μετὰ σοῦ. Ἄλλος, καὶ εἶπον· οὐχὶ, μετὰ σοῦ.

10. HEbr. & dixerunt ei, quia tecum. *LXX.* Et dixerunt ei: Tecum. *Alius*, Et dixerunt ei: Non, tecum. *Vulg. & dicere: Tecum.*

מרא 20. O. πικράν. Ἄλλος, πικρίαν.

H. Vulg. Mara (id eſt amaram.) *LXX.* amaram. *Alius*, amaritudinem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Ruth.

v. 10. Ex uno Regio Codice, ubi illud, *οὐχὶ*, aſteriſco notatur.

v. 20. Ἄλλος, *πικρίαν*, ſic Reg. unus.

RUTH. CAPUT III.

מרגלתיו ותשכב 7. O. τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ. Ἀλλ. τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκοιμήθη.

7. HEbr. pedes ejus, & occubuit. *LXX.* quæ ad pedes ejus. *Alius*, quæ ad pedes ejus, & obdormivit. *Vulg. a pedibus ejus, ſe projecit.*

כי גאל 9. O. ὅτι ἀγχιστεύς. Ἀλλ. ὅτι ἀγχιστευτής.

9. *H.* quia redemptor. *LXX. Alius, Vulg.* quia propinquus.

Notæ

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Ruth.

v. 7. Ἀλλ. τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκοιμήθη. Sic Reg. Illud vero בשכב καὶ ἐκοιμήθη, non exprimitur in LXX. Codex Alex. habet, καὶ ἐκάθευδεν. v. 9. ἀγχιστευτής. Sic idem Regius.

RUTH. CAPUT IV.

נעמי מכרה 3. Ο. ἣ δέδοται Νωεμίν. Ἀλλ. ἣ ἀπέδοτο Νοεμίν.

3. HEbr. vendidit Noemi. *LXX.* data eſt Noemin. *Al.* tradita fuerat Noemin. *Vul. Vendet Noemi.*

Nota.

v. 3. Ἀλλ. ἀπέδοτο Νοεμίν. Ex eodem Codice Regio.

IN LIBROS REGUM. ET PARALIPOMENON

ADMONITIO.

IN *Libros Regum & Paralipomenôn varias interpretationes & lectiones ſuppeditarunt,*

Codex Regius 2433. *Bombycinus*, XII. *circiter ſæculi: unde multa excerpſimus in Libros* 1. & 2. *Regum, qui in Hebraïco* 1. & 2. *Samuelis inſcribuntur. Pauca vero in* 3. & 4. & *in libros Paralipomenôn.*

Alter Cod. Reg. ubi catena in Pſalmos & in Cantica Scripturæ.

Codex Coiſlinianus egregius VII. ut minimum ſæculi Unciali charactere.

Codex alter Coiſlinianus X. ſæculi, egregiæ notæ, unde multa excerpſimus. Ibi Liber I. Regum mutilus eſt uſque ad finem pene Capitis XIV.

Euſebius & Hieronymus de locis Hebraicis.

Euſebius de Demonſtr. Evang.

Jo. Chryſoſtomus Homil. de Anna.

Theodoretus editus anno 1642.

Procopius Gazæus in libros Regum & Paralipomenôn Editus a Jo. Meurſio Lugd. Batavorum anno 1620.

Notæ Edit. Romanæ & Druſii.

Schedæ Nic. Toinardi τοῦ μακαρίτου, *quarum mihi copiam fecit illuſtriſſimus vir D. Logé, in ſuprema Curia Patronus.*

LIBER I. REGUM. *Seu* I. SAMUELIS.

CAPUT PRIMUM.

צבאות 3. O. Σαβαώθ. Αλλος, στρατιῶν. Αλλος, δυνάμεων.

בניה ובנותיה 4. O. τοῖς υἱοῖς αὐτῆς. Αλλος, τοῖς υἱοῖς καὶ ταῖς θυγατράσι.

בעסתה צרתה גם־כעס בעבור הרעמה 6. Αλλος, καὶ παρώργισεν αὐτὴν ἡ ἀντίζηλος αὐτῆς, καίγε παροργισμῷ διὰ τὸ ἐξουθενεῖν αὐτήν. In O. vacat.

ירע לבבך 8. O. τύπτει σε ἡ καρδία σου. Αλλος, κακοῦται ἡ καρδία σου.

מרת 10. O. κατώδυνος. Αλλος, πικρά.

בעני 11. O. ἐπὶ ταπείνωσιν. Αλλος, ἐπὶ κάκωσιν.

שמר את־פיה 12. Σ. παρετήρει τὸ στόμα αὐτῆς. O. ἐφύλαξε τὸ στόμα αὐτῆς.

לשכרה 13. O. εἰς μεθύουσαν. Αλλος, ὡς μεθύουσαν.

לפני בת־בליעל 16. O. εἰς θυγατέρα λοιμήν. Θ. ὡς μίαν τῶν ἀπαιδεύτων.

מרב שיחי ובעסי דברתי עד־הנה A. ἐκ πλήθους ἀδολεσχίας μου ἐκτέτηκα ἕως νῦν. O. ἐκ πλήθους ἀδολεσχίας μου ἐκτέτακα ἕως νῦν.

בפרים שלשה 24. Σ. μετὰ ταύρων τριῶν. O. ἐν μόσχῳ τριετίζοντι.

נבל יין A. ἀμφορεῖ οἴνου. Σ. O. Νέβελ οἴνου.

בי ארני חי נפשך 26. O. ἐν ἐμοὶ κύριε, ζῇ ἡ ψυχή σου. Αλλος, νὴ τὴν ψυχὴν τῆς ζωῆς σου.

3. H*Ebr. Alius*, *Vulg.* exercituum. *LXX.* Sabaoth. *Alius*, virtutum.

4. *Heb. Vulg.* filiis ejus & filiabus. *LXX.* filiis ejus. *Alius*, filiis & filiabus.

6. *H.* & irritabat eam æmula ejus etiam ira, ut fremere faceret eam. *Alius*, & irritabat eam æmula ejus, etiam irritatione, eo quod vilipenderet. *Vul. affligebat quoque eam æmula ejus, & vehementer angebat, in tantum, ut exprobraret.*

8. *H.* male habet cor tuum. *LXX.* verberat te cor tuum. *Alius*, *Vulg.* affligitur cor tuum.

10. *H. Alius*, amara. *LXX.* mœſta. *Vulg. amaro animo.*

11. *H.* in afflictionem. *LXX.* ſuper humiliationem. *Alius*, ſuper afflictionem. *Vul. afflictionem.*

12. *H. S.* obſervans os ejus. *LXX.* obſervabat os ejus. *Vulg. obſervaret os ejus.*

13. *H. LXX.* in ebriam. *Alius*, ut ebriam. *Vul. temulentam.*

16. *Heb.* ad facies filiæ ſine jugo, *ſive*, ut filiam ſine jugo. *LXX.* in filiam peſtilentem. *Th.* ut unam ex immorigeratis. *Vulg. quaſi unam de filiabus Belial.*

H. ex multitudine meditationis meæ & indignationis meæ locuta ſum uſque nunc. *A.* ex multitudine meditationis meæ extabui uſque nunc. *LXX.* ex multitudine meditationis meæ extendi uſque nunc. *Vulg. ex multitudine doloris & mæroris mei locuta ſum uſque in præſens.*

24. *H.* in juvencis tribus. *S.* cum tauris tribus. *LXX.* in vitulo trienni. *Vulg. in vitulis tribus.*

H. S. LXX. nebel vini. *A. Vul.* amphora vini.

26. *H. LXX.* in me, Domine, vivit anima tua. *Alius*, per animam vitæ tuæ. *Vulg. obſecro, mi Domine, vivit anima tua.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Lib. I. Regum.

v. 3. Ita Cod Reg. 2433. tacitis Interpretibus. Aquila & Symmachus, modo στρατιῶν, modo, δυνάμεων vertunt τὸ צבאות

v. 4. Αλλ. τοῖς υἱοῖς καὶ ταῖς θυγατράσι. Reg. In LXX. illud ובנותיה non exponitur.

v. 6. Hæc habentur in Compluteнſi, deſiderantur vero in Edit. Rom. Eadem ipſa habet & Chryſoſt. Homil. de Anna, ubi legit, παροργισμῷ, ἐξουθενοῦσα αὐτήν. Videtur autem hæc lectio eſſe Aquilæ, qui Cap. ſequenti צר vertit ἀντίζηλος.

v. 8. Αλλος. κακοῦται. Sic idem Reg.

v. 10. Αλλ. πικρά. Reg. tacito Interprete. Sed eſt forte Aquilæ, qui ſic vertit infra 1. Reg. 22. 2.

v. 11. Αλλ. , ἐπὶ κάκωσιν Idem Reg.

v. 12. Σ. παρετήρει &c. Reg

v. 13. Αλλος, ὡς μεθύουσαν. Ex eodem.

v. 16. Θ. ὡς μίαν τῶν ἀπαιδεύτων. Sic Druſius ex Editionis Romanæ notis. Sed ſuſpicor eſſe Symmachi, qui ſupra, Jud. 19. 22. בליעל vertit, ἀπαιδεύτων. Theodotion autem ibidem, vocem Hebraicam pro more ſuo Græce exprimit Βελιάλ.

Ibid. A. ἐκ τοῦ πλήθους ἀδολεσχίας μου ἐκτέτηκα ἕως νῦν. Sic Codex unus Regius ubi Catena in Pſalmos. Suſpicor aliud legiſſe Aquilam; nam quomodo tantæ ἀκριβείας Interpres דברתי vertiſſet ἐκτέτηκα.

v. 24. Σ. μετὰ ταύρων τριῶν. Regius Codex.

Ibid. A. ἀμφορεῖ οἴνου. Ita Reg. cum hac nota τὸ οἰφὶ μέτρον τριῶν ξεστῶν. τὸ δὲ νέβελ ξέσται ρν'. i. *Oephi eſt menſura trium ſextariorum. Nebel autem ſextaria centum quinquaginta*

v. 26. Αλλος, νὴ τὴν ψυχὴν τῆς ζωῆς σου. Ita Reg.

Digitized by Google

LIB. I. REGUM. CAPUT II.

אל־תרבו תדברו גבהה גבהה 3. O. μὴ καυχᾶσθε ὑψηλά. Αλλος, μὴ λαλεῖτε ὑψηλὰ εἰς ὑπεροχήν·

ולא נתכנו עללות Σ. καὶ οὐκ εἰσὶ παρ' αὐτοῦ προφάσεις. O. ὁ θεὸς ἑτοιμάζων ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ.

שבעים 5. Σ. Θ. κεχορτασμένοι. O. πλήρεις.

נשכרו A. συνετρίβησαν. O. ἠλαττώθησαν. Αλλος, ἐμισθώσαντο.

חדלו Σ. ἀνενδεεῖς ἐγένοντο. O. παρῆκαν γῆν.

בני בליעל 12. Ακ. υἱοὶ ἀποστασίας. Σ. υἱοὶ ἀνυπότακτοι. O. υἱοὶ λοιμοί.

והכה 14. A. ἔπλησεν. O ἐπάταξεν. Αλλος, καθῆκεν.

בכיור A. ἐν τῷ λουτῆρι. O. εἰς τὸν λέβητα.

בטרם יקטרון 15. O. πρὶν θυμιαθῆναι. Αλλος, πρὶν καῆναι.

בחזקה 16. O. βίᾳ. Αλλος, κραταιῶς.

נאצו 17. A. διέσυρον. O. ἠθέτουν.

אפוד בד 18. A. ἐπένδυμα ἐξαίρετον. Σ. Εφοὺδ λινοῦν. O. Εφοὺδ Βαδ. Θ. Εφὼδ Βάρ.

ומעיל קטן 19. Σ. καὶ ἐφεστρίδα μικράν. O. καὶ διπλοΐδα μικράν. Θ. καὶ ἐπενδύτην μικρόν.

ישם יהוה לך זרע מן־האשה הזאת 20. O. ἀποτίσαι σοι κύριος σπέρμα ἐκ τῆς γυναικὸς ταύτης. Αλλος, ἀνταποδῷ σοι κύριος σπέρμα ἐπὶ τῆς γυναικὸς ταύτης.

ואת אשר־ישכבן את־הנשים הצבאות פתח אהל מועד 22. Αλλος, καὶ ὡς ἐκοιμῶντο μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν παρεστηκυιῶν παρὰ τὴν θύραν σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. In O. vacat. Αλλος, καὶ πῶς ἐκοίμιζον τὰς γυναῖκας τὰς παρεστώσας παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. Αλλος, ὅτι συνεκοιμῶντο υἱοὶ αὐτοῦ μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν παρεστηκυιῶν &c.

הלך וגדל 26. O. ἐπορεύετο. Αλλως, ἐπορεύετο καὶ ἐμεγαλύνετο.

מכל שבטי ישראל 28. O. ἐκ πάντων τῶν σκήπτρων Ισραήλ. Αλλος, ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν Ισραήλ.

תבעטו בזבחי 29. O. ἐπέβλεψας ἐπὶ τὸ θυμίαμά μου. Αλλος, ἀπολακτίζετε τὴν θυσίαν μου.

3. HEb. Ne multiplicetis, (ne) loquamini altum altum. *LXX.* nolite loqui excelſa. *Al.* ne loquımini excelſa in excellentiam. *Vulg. nolite multiplicare loqui ſublimia gloriantes.*

H. & non ſunt directa opera. *S.* & non ſunt apud eum prætextus. *LXX.* Deus præparans adinventiones ſuas. *Vul. & ipſi præparantur cogitationes.*

5. *Hebr.* ſaturi. *S. Th.* ſaturati. *LXX.* pleni. *Vulg. repleti.*

Heb. Alius, Vulg. ſe locaverunt. *A.* contriti ſunt. *LXX.* minorati ſunt.

H. deſierunt. *S.* non egentes facti ſunt. *LXX.* tranſierunt terram. *Vulg. ſaturati ſunt.*

12. *H.* filii abſque jugo. *Aq.* filii defectionis. *S.* filii immorigeri. *LXX.* filii peſtilentes. *Vulg. filii Belial.*

14. *H. A. LXX.* percuſſit. *Alius*, demiſit. *Vulg. & mittebat.*

Heb. in concha. *A.* in labro. *LXX.* in lebete. *Vulg. in lebetem.*

15. *H.* antequam ſuffire facerent. *LXX.* antequam adoleretur. *Alius*, antequam ureretur. *Vul. antequam adolerent.*

16. *H.* in fortitudine. *LXX. Vulg.* vi. *Alius*, violenter.

17. *H.* contemnebant. *A.* detrahebant. *LXX.* aſpernabantur. *Vulg. retrahebant.*

18. *H.* Ephod lini. *A.* ſuperindumentum eximium. *S.* Ephud lineum. *LXX.* Ephud Bad. *Th.* Ephod Bar. *Vul. Ephod lineo.*

19. *H.* & pallium parvum. *S.* & ſagulum parvum. *LXX.* & diploïdem parvam. *Th.* & ſuperindumentum parvum. *Vul. & tunicam parvam.*

20. *Hebr.* ponat tibi Dominus ſemen de muliere hac. *LXX.* reddat tibi Dominus ſemen ex muliere hac. *Alius*, retribuat tibi Dominus ſemen ſuper mulierem hanc. *Vul. reddat tibi Dominus ſemen de muliere hac.*

22. *Hebr.* & quod cubarent cum mulieribus militantibus oſtium tabernaculi conventus. *Alius*, & quomodo dormiebant cum mulieribus adſtantibus ad januam tabernaculi teſtimonii. *Alius*, quia concumbebant filii ejus cum mulieribus adſtantibus. *In LXX. vacat. Vulg. & quomodo dormiebant cum mulieribus quæ obſervabant ad oſtium tabernaculi.*

26 *Heb.* ambulans & grandeſcens. *LXX.* ibat. *Al.* ibat & creſcebat. *Vul. proficiebat atque creſcebat.*

28. *H. Alius, Vul.* ex omnibus tribubus Iſraël. *LXX.* ex omnibus ſceptris Iſraël.

29. *Hebr.* calcitrabitis in ſacrificium meum. *LXX.* reſpexiſti in ſacrificium meum. *Alius*,

ותכבד Σ. προετίμησας. Ο. ἐδόξασας.

להבריאכם Ο. ἐνευλογεῖσθαι. Αλλος, προαπολαβεῖν. Αλλ. τοῦ πιμελοῦσθαι ὑμᾶς.

והבטת צר מעון בכל אשר־ייטיב את־ישראל
32. A. καὶ ἐπιβλέψῃς ἀντίζηλον κατοικητηρίου... Σ. καὶ ὄψῃ θλίψιν κατοικήσεως ἐν παντὶ ᾧ ἀγαθυνθήσεται τῷ Ισραήλ. Θ. καὶ ἐπιβλέψῃς ὃ κραταίωμα Μαὼν ἐν πᾶσιν οἷς ἀγαθυνεῖ τὸν Ισραήλ. In O. vacat.

לא־אכרית 33. O. οὐκ ἐξολοθρεύσω. οὐκ, deeſt in aliis.

והתהלך לפני־משיחי 35. A. ἐμπεριπατήσει εἰς πρόσωπον ἠλειμμένου αὐτοῦ. Σ. ἀναστραφήσεται ἔμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. O. καὶ διελεύσεται ἐνώπιον Χριστοῦ μου.

הנותר 36. O. περισσεύων. Αλλος, ὑπολελειμμένος.

להשתחות לו לאגורת כסף וככר־לחם A. εἰς συλλογὴν ἀργυρίου. Σ. ἵνα μισθαρνήσῃ ἀργυρίου ἢ κολλύρας ἄρτου. O. προσκυνεῖν αὐτῷ ὀβολῷ ἀργυρίου...

calcitratis ſacrificium meum. *Vulg. calce abjeciſtis victimam meam.*

H. & honoraſti. *S.* præhonoraſti. *LXX.* glorificaſti. *Vulg. magis honoraſti.*

Heb. & *Alius*, ad impinguandum vos. *LXX.* benedicere. *Alius*, prius accipere. *Vulg. ut comederetis.*

32. *Hebr.* & contemplaberis anguſtiatorem tabernaculi in cunctis quibus benefaciet Iſraël. *A.* & aſpicies æmulum habitaculi.... *S.* & videbis tribulationem habitaculi in quocumque benefiet Iſraël. *Th.* & aſpicies firmamentum Maon in omnibus quibus benefaciet Iſraël. *In LXX. vacat. Vul. & videbis æmulum tuum in templo, in univerſis proſperis Iſrael.*

33. *H.* non excidam. *LXX.* non exterminabo. *In aliis*, non, *deeſt.*

35. *H.* & ambulabit ad facies Chriſti mei. *A.* inambulabit in faciem uncti ejus. *S.* verſabitur ante Chriſtum ejus. *LXX.* & tranſibit coram Chriſto meo. *Vulg. & ambulabit coram Chriſto meo.*

36. *Hebr.* reſiduus. *LXX.* qui ſuperfuerit. *Alius*, qui relictus fuerit. *Vul. quicumque remanſerit.*

Hebr. ad incurvandum ſe ei minuto argenti & torta panis. *A.*..in collectionem argenti...*S.* ut quæſtum faceret argentei, aut collyræ panis. *LXX.* adorare eum obolo argenti. *Vul. & offerat nummum argenteum, & tortam panis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Lib. I. Regum.

v. 2. Αλλ. μὴ λαλεῖτε ὑψηλὰ εἰς ὑπεροχήν. Reg.

Ibid. Σ. καὶ ἵνα εἰσὶ παρ' αὐτῷ προφάσεις. Ita Reg. & Druſius.

v. 5. Σ. Θ. κεχορτασμένοι. Druſius.

Ibid. A. ἐμισθώθησαν. Druſius. Legit haud dubie Aquila נשברו cum כ ἐμισθώθησαν eſt alia interpretatio quam adfert Regius Codex. Druſius autem pro Scholio illam habet: ſed eſt forte Symmachi, ut infra, v. 36.

Ibid. Σ. ἀνεπαύσαντο ἰσχύος. Ita Druſius. Reg. habet, ὅπλου ἰσχύος. Hanc porro lectionem Coiſlinianus quidam Codex Aquilæ tribuit, & Symmachi lectionem ſic effert. παρῆλθον ἀπολαύοντες. Sed hæc poſtrema lectio Scholion eſſe videtur.

v. 12. A. υἱοὶ ἀποστασίας, Reg. Ita vocem בליעל ſolet interpretari Aquila. Σ. υἱοὶ ἀνυπότακτοι. Reg. ſupra vertit idem, ἀπαίδευτοι. Theodotion autem licet hic non memoretur, vertiſſe videtur υἱοὶ Βελιάλ, ut ſup. Jud. 19. 22.

v. 14. A. ἐπλησσεν. Αλλ. ἐπαίσεν, Ibid. A. ἐν τῷ λέβητι. Idem.

v. 15. Αλλ. καῆναι. Idem Reg.

v. 17. A. διέπτυον. Idem Reg. Sic ſolet Aquila verbum נאץ interpretari, ut videas in utroque Lexico.

v. 18. Omnes hujus & ſequentis verſûs lectiones ex eodem Regio mutuamur Druſius imperfectas attulerat. A. & Th. בר legerunt, id eſt, Reſch pro Daleth. In hunc vero locum hujuſmodi notam habet Reg. Αλλος οὕτως ἡρμήνευσε τὸ ἐφούδ, ὅτι ἱερατικὸν ἦν σκεῦος. ἦν δὲ ἐλατὸν ὡς ζώνη, ὥστε περὶ τὴν ζώνην ἀπηρτημένον τῶν ἱερέων, ἐν γὰρ ἐν ταῖς κριταῖς ὁ Μιχαῖας τοὺς τ' ἀργυρέους κλάσας & χωνεύσας, ἐποίησεν ἐφούδ. εἰ μὴ ἄρα εἴπωμεν ὅτι τὸν χρυσὸν ἐποίησε νῆμα, καὶ ἐξ αὐτοῦ στολήν. αἱ γὰρ τῶν ἱερέων στολαὶ ἐξ ὑακίνθου καὶ χρυσίου καὶ τῶν λοιπῶν ἦσαν. Βὰρ δὲ σημαίνει τὸ ἐξαίρετον. διπλοῒς δὲ οἷα νῦν ἐστι τὰ λεγόμενα ὠμοφόρια.. Id eſt, *Alius Ephod ita interpretatur, ut eſſe dicat vas ſeu ornamentum ſacerdotale, quod ductile eſſet in formam zonæ, & circa ipſam ſacerdotum zonam penderet: Siquidem in libro Judicum Michas ex trecentis aureis confractis atque conflatis Ephod fecit; niſi fortaſſe dicamus ipſum ex auro in fila deducto ſtolam feciſſe. Nam Sacerdotum ſtola ex hyacintho & auro atque ex aliis confecta erant. Bar vero ſignificat, eximium. Diploïs autem erat qualia nunc ſunt ea quæ vocantur Omophoria, ſive ſuperhumeralia.*

v. 20. Αλλος, ἀνταποδῴη, &c. Reg.

v. 22. Schol. & ὡς ἐκοιμῶντο, &c. Sic Druſius. Aliæ vero duæ lectiones prodeunt ex Codice Reg. ſine Interpretum nomine.

v. 26. Αλλ. ἐπορεύετο καὶ ἐμεγαλύνετο. Druſius.

v. 28. O. ἐκ πάντων τῶν σκήπτρων Ισραήλ. Ex Codice Regio. Videtur autem eſſe omnino interpretatio Aquilæ, qui vocem Hebraïcam שבט vertere ſolet, σκῆπτρον. Vide in Onomaſtico utroque noſtro. Altera autem verſio, ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν, primitus τῶν O. fuiſſe exiſtimatur.

v. 29. Αλλ. ἀπολακτίζετε τὴν θυσίαν μου. Sic Reg. tacito Interprete.

Ibid. Σ. προετίμησας. Ita Reg.

Ibid. Αλλ. προαπολαβεῖν. Sic Reg. tacito Interprete. Altera autem verſio, τοῦ πιμελοῦσθαι ὑμᾶς, quam pro Scholio adfert Druſius, eſt fortaſſis Aquilæ, qui בריא vertit πιμελής, Jud. 3. 17.

v. 32. Aquilæ lectio prætermiſſa a Druſio, habetur in Schol. Edit. Romanæ, ut & & Th. ubi mendoſe legitur κραταίωμα αἰν, pro κραταίωμα Μαών, ob repetitionem ſyllabæ μα. Symm. & ὄψει ἐν θλίψιν, &c. Druſius, qui reſtitui vult, ὄψεις, ut ſit ſecunda perſona, immemor ſane Grammaticalium præceptionum, quas tamen ille perpetuo ſectatur.

Digitized by Google

v. 33. Quidam particulam negandi non habent.

v. 35. Aquilæ & Symmachi lectiones plenas ſuppeditat Euſebius in Demonſtr. Evangelica pag. 191. Edit. Pariſ. ἠλειμμένος. Sic vocem משיח vertere ſolet Aquila, ut videas in Onom. Græco. Symm. vero ſemper χριστόν.

v. 36. Ἀλλ. ὑπολελειμμένος. Reg.

Ibid. Σ. A. ἵνα μισθαρνίαν, &c. Hanc lectionem habet idem Regius. A. εἰς συλλ- Coiſlin.

LIB. I. REGUM. CAPUT III.

יקר 1. Σ. σπάνιον. O. τίμιον.

כהות 2. O. βαρύνεσθαι. Ἄλλος, ἀμαυροῦσθαι.

יכבה 3. (A. πρὶν ἢ σβεσθῆναι.) Σ. οὔπω ἐσβέσθη. O. πρὶν ἢ ἐπισκευασθῆναι.

אשר־שם A. οὗ κατέστη. O. οὗ ἦν.

טרם ידע את־יהוה וטרם יגלה 7. Σ. οὔπω ἐγνώκει οὐδὲ ἀπεκαλύφθη. O. πρὶν γνῶναι θεὸν, καὶ ἀποκαλυφθῆναι.

ויבן 9. Σ. συνῆκε. O. καὶ ἐσοφίσατο.

כפעם־בפעם 10. A. κάθοδον ἐν καθόδῳ. O. ὡς ἅπαξ καὶ ἅπαξ.

מקללים 13. O. κακολογοῦντες. Ἀλλ. καταρώμενοι.

ולא כהה בם A. Θ. καὶ οὐκ ἠμαύρωσεν ἐν αὐτοῖς. O. καὶ οὐκ ἐνουθέτει αὐτούς.

הטוב 18. O. ἀγαθόν. Ἄλλος, ἀρεστόν.

1. HEb. *LXX. Vulg.* pretioſus. *S.* rarus.

2. *H.* caligare. *LXX.* gravari. *Alius*, obſcurari. *Vulg. caligaverant.*

3. *H. Vulg.* exſtingueretur. *A.* priuſquam exſtingueretur. *S.* nondum exſtincta erat. *LXX.* priuſquam eſſet inſtructa.

Heb. in quo. *A.* ubi conſiſtebat. *LXX. Vulg.* ubi erat.

7. *Hebr.* nondum cognoverat Dominum, & nondum revelatus fuerat. *S.* nondum cognoverat, neque revelatum fuerat ei. *LXX.* antequam cognoſceret Dominum & revelaretur ei. *Vul. necdum ſciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei.*

9. *H. S.* & intellexit. *LXX.* & conjectavit. *Vul. intellexit ergo.*

10. *H.* ſicut vice in vice. *A.* progreſſum in progreſſu. i. ordine. *LXX.* ſicut ſemel & ſemel. *Vul. ſecundo.*

13. *H. Alius*, maledicentes. *LXX.* obtrectantes. *Vul. indigne agere.*

H. & non vetuit in eos. *A. Th.* & non obſcuravit in eis. *LXX.* & non monebat eos. *Vulg. & non corripuerit eos.*

18. *H. LXX. Vul.* bonum. *Alius*, placitum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Lib. I. Regum.

v. 2. Ἀλλ. ἀμαυροῦσθαι. Reg. Eſt ut videtur Aquilæ & Theodotionis, ut infra v. 13.

v. 3. A. πρὶν ἢ σβεσθῆναι. Sic in Edit. Rom. ubi ex conjectura videtur adferri, quare uncinis clauditur. Σ. οὔπω ἐσβέσθη. Reg.

Ibid. A. οὗ κατέστη. O. οὗ ἦν Ita Reg. In Edit. Rom. legitur tantum οὗ.

v. 7. Σ. οὔπω ἐγνώκει, οὐδὲ ἀπεκαλύφθη. Ita Reg. qui pro ἐγνώκει, ſubjicit etiam συνῆκε.

v. 10. A. κάθοδον ἐν καθόδῳ. Reg. Ita etiam Exod. 34. 14 פעם A. κάθοδος.

v. 13. Ἀλλ. καταρώμενοι. Sic vocem קלל vertere ſolent A. Th. Vide in Onomaſtico utroque.

Ibid. A. Θ. καὶ οὐκ ἠμαύρωσεν ἐν αὐτοῖς. Reg.

v. 18. Ἀλλ. ἀρεστόν. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT IV.

למה נגפנו 3. O. κατὰ τί ἔπταισεν ἡμᾶς; Ἄλλος, διὰ τί ἔθραυσεν ἄρα ἡμᾶς;

ישב הכרבים 4. O. καθημένου Χερουβίμ. Ἄλλος, οὗ ἐπεκάθητο τὰ Χερουβίμ.

בא אלהים אל־המחנה 7. O. οὗτοι οἱ Θεοὶ ἥκασι πρὸς αὐτούς. Ἄλλος, οὗτος ὁ Θεὸς ἧκε πρὸς αὐτούς.

הם האלהים המכים את־מצרים 8. O. οὗτοι οἱ θεοὶ οἱ πατάξαντες τὴν Αἴγυπτον. Ἄλλος, οὗτος ὁ Θεὸς ὁ πατάξας τὴν Αἴγυπτον.

3. HEb. ut quid percuſſit nos? *LXX.* ad quid ruere nos fecit? *Alius*, quare confregit ergo nos? *Vul. quare percuſſit nos?*

4. *H.* reſidentis Cherubim. *LXX.* inſidentis Cherubim. *Alius*, ubi inſidebant Cherubim. *Vul. ſedentis ſuper Cherubim.*

7. *Hebr. Vulg.* venit Deus in caſtra. *LXX.* hi dii venerunt ad ipſos. *Alius*, hic Deus venit ad ipſos.

8. *Hebr. LXX.* hi dii qui percuſſerunt Ægyptum. *Alius*, hic Deus qui percuſſit Ægyptum. *Vulg. hi ſunt dii, qui percuſſerunt Ægyptum.*

Digitized by Google

וירץ איש־בנימן 12. Ο. καὶ ἔδραμεν ἀνὴρ Ιεμιναῖος. Αλλος, καὶ ἔφυγεν ἀνὴρ ἀπὸ Βενιαμίν.

12. *Hebr.* & cucurrit vir Benjamin. *LXX.* & cucurrit vir Jeminæus. *Alius*, & fugit vir de Benjamin. *Vulg. currens autem vir de Benjamin.*

מדיו A. αἱ μανδύαι. Ο. τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.

H. veſtes ejus. *A.* mandyæ, *ſive*, penulæ ejus. *LXX.* veſtimenta ejus. *Vul. ſciſsâ veſte.*

חרד 13. A. ἐκπεπληγμένη. Σ. ἔκθαμβος. Ο. ἐξεστηκυῖα. Αλλος, ἀγωνιῶσα.

13. *H. Vul.* pavens. *A.* perculſum. *S.* attonitum. *LXX.* conſternatum. *Alius*, anguſtiatum.

קמה 15. Ο. ἐπανέστησαν. Αλλος, ἐβαρύνθησαν.

15. *H.* ſtetit. *LXX.* ſteterant. *Alius*, aggravati erant. *Vul. caligaverant.*

מפרקתו 18. A. τένων. Σ. σπόνδυλον. Ο. νῶτος.

18. *H.* os colli ejus. *A.* tendon ejus. *S.* vertebra. *LXX.* dorſum. *Vulg. cervicibus.*

ארבעים Αρβαείμ. Οἱ λοιποὶ, τεσσαράκοντα. Ο. εἴκοσι.

H. Arbaim. *Reliqui, & Vul.* quadraginta. *LXX.* viginti.

הרה ללת 19. Σ. ἐπίτοκος ὤν. Ο. συνειληφυῖα τοῦ τεκεῖν.

19. *H. LXX.* prægnans ad pariendum. *S. Vul.* vicina partui.

ותכרע A. ἔκαμψεν. Σ. ὤκλασεν. Ο. ἔκλαυσε. Αλλος, ἐστέναξε.

H. S. Vul. incurvavit ſe. *A.* inclinavit ſe. *LXX.* flevit. *Alius*, gemuit.

נהפכו Ο. ἐπεστράφησαν. Αλλος, ἐπέπεσον.

H. LXX. verſæ erant. *Alius*, inciderant. *Vul. irruerant.*

וכעת מותה 20. Σ. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ ἀποθνήσκειν αὐτήν. Ο. καὶ ἐν τῷ καιρῷ αὐτῆς ἀποθνήσκει.

20. *Hebr.* & circa tempus mortis ejus. *S.* in tempore autem moriendi ipſam. *LXX.* & in tempore ſuo moritur. *Vul. in ipſo autem momento mortis ejus.*

איכבוד 21. Ο. Ουαιβαρχαβώθ. Αλλος, Βαριοχαβήδ.

21. *H. Vulg.* Ichabod. *LXX.* Væbarchaboth. *Alius*, Bariochabed.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Lib. I. Regum.

v. 3. Αλλ. διατί ἔθραυσεν ἡμᾶς. Reg. Hæc autem interpretatio videtur Aquilæ eſſe, qui vocem נגף θραύειν perpetuo vertit.

v. 4. Αλλ. ὁ ἐπικαθήμενος χερουβίμ. Reg. & ſic habet Complut.

v. 7. Αλλος, οὗτος ὁ Θεὸς, &c. Reg.

v. 8. οὗτος ὁ Θεὸς ὁ πατάξας &c. Reg.

v. 12. Αλλ. καὶ ἔφυγεν ἀνὴρ &c. Reg.

Ibid. A. αἱ μανδύαι, plurale fœminini, μανδύη, vel, μανδύα. Infra maſculino genere A. τὸν μανδύαν, 1. Reg. 18. 4. Et Procopius in hunc locum vult legi, τὸν μανδύαν. Vide notam infra ad Cap. 17. v. 38.

v. 13. A. ἐκπεπληγμένη &c. Reg.

v. 15. ἐβαρύνθησαν. Reg. & ſic Complut.

v. 18. A. τένων. Σ. σπόνδυλον. Idem.

Ibid. Procopius, τὸ Εβραϊκὸν ἔχει μ. ἔχει γὰρ ἀρβαείμ· καὶ οἱ λοιποὶ δὲ πάντες οὕτως ἐξέδωκαν. i. *Hebraicus textus habet*, quadraginta; ſcilicet, *Arbaim. Reliqui autem omnes ſic ediderunt.*

v. 19. Σ. ἐπίτοκος ὤν. Reg.

Ibid. A. ἔκαμψεν. Σ. ὤκλασεν. Αλλ. ἐστέναξε. Reg. Sic vocem כרע vertere ſolent Aquila & Symmachus. Vide Lexica.

Ibid. Αλλ. ἐπέπεσον. Reg.

v. 20. Σ. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ ἀποθνήσκειν αὐτήν. Reg.

v. 21. Αλλ. Βαριοχαβήδ. Idem. In utraque autem lectione βαρ, ſuperabundat, nec habetur in Hebraico.

LIB I. REGUM CAPUT V.

את ארון 1. A. γλωσσόκομον. Ο. κιβωτόν.

מאבן העזר A. ἀπὸ λίθου τῆς βοηθείας. Ο. ἐξ Αβενέζερ.

1. HEbr. *LXX. Vulg.* arcam. *A.* ſcrinium. *H. A. Vul.* a lapide adjutorii. *LXX.* ex Abenezer.

המפתן 4. Ο. Αμαφέθ. Αλλος, Μαφεθάμ. Αλλ. τῶν σταθμῶν.

4. *Heb. Vul.* limen. *LXX.* Amapheth. *Alius*, Maphetham. *Alius*, ſtationum.

ויך אתם בעפלים 6. A. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἕδραις. Σ. καὶ ἔπληξεν αὐτοὺς κατὰ τῶν κρυπτῶν.

6. *H.* & percuſſit eos in altis locis. *A.* & percuſſit eos in ſedibus. *S.* & percuſſit eos in occultis. *Vul. & percuſſit in ſecretiori parte natium.*

Ο. ἐξέζεσεν. (ſic) Αλλος, ἐξεβράσθη.

LXX. efferbuit. *Alius*, *& Vulg.* ebullierunt.

מהומה גדולה 9. Ο. τάραχος μέγας. Αλλος, ἐν πληγῇ μεγάλῃ.

9. *H.* contritione magna *LXX.* turbatio magna. *Alius*, in plaga magna. *Vul. interfectionis magnæ.*

וישתרו להם עפלים A. καὶ ἀπεκρύβησαν αὐτῶν

Hebr. & abſconditi erant eis loci alti. *A*, &

αἱ ἕδραι. Σ. εἰς τὰ κρυπτά. O. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς εἰς τὰς ἕδρας αὐτῶν.

וישב 11. O. καὶ καθισάτω. Ἄλλος, καὶ ἀποκαταστῇ.

מהומת A. φαγέδαινα. O. σύγχυσις.

הכו בעפלים 12. A. ὅτι τῆς φαγεδαίνης ἐσχήκασιν ἕλκος. (Al. πάθος.) Σ. ἐξελύθησαν αὐτῶν αἱ ἕδραι. O. ἐπλήγησαν εἰς τὰς ἕδρας.

circumſolutæ ſunt eorum ſedes. *S.* in abſcondita. *LXX.* & percuſſit eos in ſedes eorum. *Vul. & computreſcebant prominentes extales eorum.*

11. *H.* & revertetur. *LXX.* & reſideat. *Alius*, & reſtituatur. *Vul. & revertatur.*

Hebr. contritio. *A.* morbus edacitatis. *LXX.* confuſio. *Vul. pavor.*

12. *Hebr.* percuſſi ſunt in altis locis. *A.* edacitatis ulcus, *vel*, morbum habuerunt. *S.* circumſolutæ eorum ſedes. *LXX.* percuſſi ſunt in ſedibus. *Vulg. percutiebantur in ſecretiori parte natium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Lib. I. Regum.

v. 1. A γλωσσόκομον. Reg. Sic vocem ארון vertunt nonnumquam Aquila ſolus, aliquando omnes Interpr. Vide in utroque Lexico.

Ibid. A. ἀπὸ λίθου τῆς βοηθείας. Reg. Euſebius de locis Hebraïcis, p 405. Ἀβενέζερ. Coiſlinianus Cod. Cap. 4. ubi vox Ἀβενέζερ occurrit, notat in mar. οἱ Γ. λίθον τῆς βοηθείας.

v. 4 Ἀλλ. Μαφιθάμ. Ἀλλ. τῶν ςαθμῶν. Reg.

v. 6. A. καὶ ἐπάταξεν, &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones adfert Druſius. In Editione τῶν O. hæc confuſa ſunt. In Codice Reg. hæc nota legitur. Ἀκύλας ἐξέδωκε καὶ περιελύθησαν αὐτῶν αἱ ἕδραι αἰνίττεται δ' ὅτι δυσεντερίας ὑπέτεσον νοσήματι λύοντι γαςέρα ὥςε ἀκατασχέτως ἔχειν. i. *Aquila edidit*, & reſolutæ ſunt eorum ſedes. *Subindicat autem ipſos in dyſenteriæ morbum incidiſſe, alvum reſolventem, ita ut continere non poſſent.* Et paulo infra. Σύμμαχος δὲ εἰς τὰ κρυπτὰ ἡρμήνευσε, καὶ αὐτὸς τὰ ἔγκατα σημαίνων.

v. 6. O. ἐξέζεσαν. Ἀλλ. ἐξέβρασαν. Neutra lectio exprimitur in Hebraico.

v. 9. Ἀλλ. ἐν πληγῇ μεγάλῃ. Reg.

Ibid. A. καὶ περιελύθησαν, &c. Aquilæ & Symm. lectiones ſic habet Reg.

v. 11. Ἀλλ. καὶ ἀποκαταστῇ. Reg.

Ibid. A. φαγέδαινα. Reg.

v. 12. A. τὸ τῆς φαγεδαίνης, &c. In hunc locum Theodoretus. ὁ δέ γε Ἰώσηπος, τὸ τῆς δυσεντερίας αὐτοῖς ἐγγενέσθαι πάθος ἐδίδαξεν. i. *Joſephus ait dyſenteriæ morbum ipſis accidiſſe.*

LIB. I. REGUM. CAPUT VI.

1. O. ἐξέζεσεν. Ἄλλος, ἐξέβρασεν.

אם משלחים את ארון אלהי ישראל אל תשלחו אתו ריקם כי השב תשיבו לו אשם או תרפאו 3. O. ἀλλὰ ἀποδιδόντες ἀπόδοτε αὐτῇ τῆς βασάνου, καὶ τότε ἰαθήσεσθε, καὶ ἐξιλασθήσεται. Ἄλλος, ἀπόδοτε αὐτὴν ὑπὲρ τῆς βασάνου δῶρα, καὶ τότε ἐξιλασθήσεται. Ἀλλ. τῆς πλημμελείας.

עלות 7. A. λοχευομένας. Σ. γαλουχούσας. O. πρωτοτοκούσας.

תשימו בארגז מצדו 8. A.... ἐν ὕφει (al. ὑφῇ) κουρᾶς. Σ. θέτε ἐν τῷ λαρνακίῳ ἀπὸ πλαγίου αὐτοῦ. O. καὶ θήσετε ἐν θέματι Βερσεχθὰν ἐκ μέρους αὐτῆς. Ἄλλος, καὶ θήσετε αὐτὰ ἐν θέματι Βαεργὰζ ἐκ πλαγίων μέρους αὐτῆς.

מקרה 9. Σ. συγκύριον. O. σύμπτωμα.

וגעו 12. O. ἐκοπίων. Ἄλλος, μυκώμεναι.

יהושע 14. O. Ωσηέ. Ἄλλος, Ἰησοῦ.

מעיר מבצר 18. A. ἐκ πόλεως ἰσχυρᾶς. Σ. ἐκ πόλεως τετειχισμένης. O. ἐκ πόλεως ἐστερεωμένης.

ועד כפר הפרזי ועד אבל הגדולה אשר הניחו עליה את ארון יהוה Σ. ἕως κώμης ἀτειχίστου, καὶ ἕως Ἀβελ τῆς μεγάλης, δι' ἧς ἀφῆκαν τὴν κιβωτὸν κυρίου. O. καὶ ἕως κώμης τοῦ

1. LXX. efferbuit. *Alius*, ebullivit.

3. *Heb.* ſed reſtituendo reſtituetis ei pro culpa, tunc curabimini. *LXX.* ſed reddendo reddetis ei pro cruciatu, & tunc curabimini, & depropitiabitur. *Alius*, reddite ei pro cruciatu dona, & tunc depropitiabitur. *Alius*, pro iniquitate. *Vulg. ſed quod debetis reddite ei pro peccato, & tunc curabimini.*

7. *H. S.* lactantes. *A. Vulg.* fœtas. *LXX.* primo enixas.

8. *H.* ponetis in capſa a latere ejus. *A.* in textura tonſuræ. *S.* ponite in capſula a latere ejus. *LXX.* & ponetis in capſula Berſechthan ex parte ejus. *Alius*, & ponetis ea in ſitu Baergaz, ex obliquis lateris ejus. *Vulg. ponetis in capſellam ad latus ejus.*

9. *Hebr. LXX.* accidens. *S.* caſus. *Vulg. caſu accidit.*

12. *H.* mugiendo. *LXX.* laborabant. *Alius*, & *Vul.* mugientes.

14. *Hebr.* Joſue. *LXX.* Oſee. *Alius*, Jeſu. *Vul. Joſue.*

18. *H.* ab urbe munitionis. *A.* ex urbe forti. *S.* ex urbe murata. *LXX.* ex civitate confirmata. *Vul. ab urbe murata.*

Hebr. & uſque ad villam abſque muro, & uſque ab Abel magnum, ſuper quem poſuerunt arcam Domini. *S.* uſque ad vicum abſque muro, & uſque ad Abel magnam, per quam remiſerunt arcam Domini. *LXX.* & uſque ad

Φερεζαίου, καὶ ἕως λίθου τοῦ μεγάλου, οὗ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτοῦ τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου.

יהושע O. Ωσηέ. Ἄλλος, Ἰησοῦ.

מי יוכל לעמד לפני יהוה 20. Οἱ λοιποὶ, τίς δυνήσεται στῆναι καὶ παραστῆναι ἔμπροσθεν κυρίου; O. τίς δυνήσεται διελθεῖν ἐνώπιον κυρίου; Ἄλλως, τίς δυνήσεται παραστῆναι;

pagum Pherezæi, & uſque ad lapidem magnum, ubi impoſuerunt ſuper eum arcam teſtamenti Domini. *Vulg. uſque ad villam quæ erat abſque muro, & uſque ad Abel magnum, ſuper quem poſuerunt arcam Domini.*

Heb. Joſue. *LXX.* Oſee. *Alius*, Jeſu. *Vulg. Joſue.*

20. *Hebr.* quis poterit ſtare ad facies Domini? *Reliqui*, quis poterit ſtare & ſubſiſtere ante Dominum? *LXX.* quis poterit tranſire coram Domino? *Aliter*, quis poterit adſtare. *Vulg. quis poterit ſtare in conſpectu Domini?*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Lib. I. Regum.

v. 1. O. ἐξέζεσεν. Ἀλλ. ἐξέβρασεν. Reg. Neutra vox exprimitur in Hebræo: ſed hæc aliunde huc tranſlata videntur.

v. 3. Ἀλλ. καὶ ἀπόδοτε αὐτῷ &c. Ἀλλ. τῆς πλημμελείας. Reg.

v. 7. A. λελοχευμένας, i. fœtas, enixas. Σ. γαλουχούσας, lactantes. Reg.

v. 8. A. ἐν ὄφει κυρίου. Druſius. Reg. autem, ἐν ὕψει κυρίου. Prior lectio ſuſpecta eſt Druſio; utraque mihi. Σ. θέτε ἐν τῷ λαρνακίῳ &c. Reg. & Druſius. Ἄλλ. καὶ θήσετε αὐτά, &c. Sic Reg. eſt forte Theodotionis, licet non nominetur. Procop. Σύμμαχος, θέτε, &c ut ſupra: pergit idem, ὃ δὲ ἰώσηπος ἀργοζὶν φησὶ τὸ γλωσσόκομον. Druſius hæc adjicit: *Vocabulum Ebraicum* ארגז *quidam ab* ארז *deducunt, quod ex cedro communiter fieret, Nugæ. Corruptum autem eſt in libris editis LXX. ubi βερεχθὰν, ex variante ſcriptura, βεργαζὰξ legitur. Sunt qui ſcribant eſſe πλεκτὸν ὑφάσμα κόφινον: alii, ἐκ τειχῶν ὡσεὶ τὰ λεγόμενα σακκία. Sed vide ſis Editionem Romanam.*

v. 9. Σ. συγκύψειεν. Reg. à συγκύπτω, inclino, declino, cado.

v. 12. Ἄλλ. μυκώμεναι. Reg.

v. 14. Ἀλλ. Ἰησοῦ. Reg.

v. 18. A. ἐκ πόλ. ἰσχ. Συμ. ἐκ πόλ. τετειχ. Ita Reg. Druſ & Procop.

Ibid. Σ. ἕως κώμης, &c. Iidem LXX. legerunt אבן quâ vertunt λίθου. Ibid. Ἀλλ. Ἰησοῦ. Reg.

v. 20. Οἱ λοιποὶ, τίς δυνήσεται, &c. Reg. atque ſic Procopius.

LIB. I. REGUM. CAPUT VII.

וינהו 2. O. ἐπέβλεψεν. Ἄλλος, ἐπέστρεψεν.

הסירו 3. O περιέλετε. Ἄλλος, ἐξάρατε.

ויסירו 4. O. περιεῖλον. Ἄλλος, ἐξῆραν.

את־העשתרות A. τὰ τῆς Ἀστάρτης ἀγάλματα. O. τὰ ἄλση Ἀσταρώθ.

ויהמם 10. O. συνεχύθησαν. Ἄλλος, ἐφαγεδαίνωσαν. Ἄλλος, ἐξέστησαν.

ובין השן 12. O. καὶ ἀναμέσον τῆς παλαιᾶς. Ἄλλος, καὶ ἀναμέσον ἀκρωτηρίου.

מעקרון 14. O. ἀπὸ Ἀσκάλωνος. Ἄλλος, Ἀκκαρών.

ושפט 15. O. καὶ ἐδίκαζε. Ἄλλος, καὶ ἔκρινε.

את כל־המקומות האלה 16. O. ἐν πᾶσι τοῖς ἡγιασμένοις τούτοις. Ἄλλος, εἰς πάντας τοὺς τόπους τούτους οἷς ἦσαν οἱ ἅγιοι.

2. *Hebr.* lamentati ſunt. *LXX.* reſpexit. *Alius*, converſus eſt. *Vul. requievit.*

3. *H.* removete. *LXX.* circumauferte. *Alius*, *Vulg.* auferte.

4. *H.* removerunt. *LXX.* circumabſtulerunt. *Alius*, *& Vul.* abſtulerunt.

H. Vul. Aſtaroth. *A.* Aſtartes ſtatuas. *LXX.* lucos Aſtaroth.

10. *Hebr.* & contrivit eos. *LXX.* confuſi ſunt. *Alius*, edacitatis morbo laborarunt. *Alius*, conſternati ſunt. *Vul. exterruit eos.*

12. *Heb. Vul.* & inter Sen. *LXX.* & inter veterem. *Alius*, & inter ſumnitatem.

14. *Heb. Vulg.* ab Accaron. *LXX.* ab Aſcalone. *Alius*, Accaron.

15. *H. Vul.* & judicavit. *LXX. & Alius*, judicabat.

16. *H.* cum omnibus locis illis. *LXX.* in omnibus ſanctificatis iſtis. *Alius*, in omnibus locis iſtis, in quibus erant ſancti. *Vulg. in ſupradictis locis.*

Notæ

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Lib. I. Regum.

v. 2. Ἀλλ. ἐπέστρεψεν. Reg.
v. 3. Ἀλλ. ἐξάρατε. Idem.
v. 4. Ἀλλ. ἐξῆραν. Idem.
Ibid. A. τὰ τῆς Ἀστάρτης ἀγάλματα. Reg. Procop. & Druſius. Hic vero poſtremus hanc notam adjicit: *Hieron. quoque habet*, & Aſtaroth. *Simul leguntur hac nomina in additamento quodam Edit. LXX. quod ex Syra Maſius deprompſit*, τὴν Ἀστάρτην καὶ τὴν Ἀσταρώθ. *Sunt qui Junonem, plures Venerem eſſe tradunt. Eucherius in Geneſim*, Aſtarte Juno. Sic Pœni eam vocant. Vide ſis Auguſtinum, Quæſt. Lib. 7. quæſt. 16. Schol. Ἀκύλας τὰ τῆς Ἀσταρτης ἀγάλματα, φησιν. Ἀστάρτην δὲ καλοῦσι τὴν Ἀφροδίτην, ἐκ τοῦ ἀστέρος παρονομάζοντες... αὐτῆς γὰρ εἶναι τὸ ἄστρον τὸν ἑωσφόρον μυθολογοῦσι. Scholion repræſentamus ut eſt in Codice Regio emendatius Druſiano: hic autem ſenſus: *Aquila, Aſtartes ſtatuas dicit. Aſtarten vero appellant Venerem, accepta à ſidere denominatione. Fabulantur enim ſidus Luciferum ejus eſſe.* Pergit Druſius: *Aſtartes mentio apud Euſebium in libro* προπαρασκευῆς. Hanc Phœnices, inquit, Venerem eſſe dicunt. *Syra Aſtartes meminit & Tertull. in Apologetico. Appellata creditur a victimarum multitudine. Nam Aſtaroth, greges*, καὶ τὰ μῆλα.
v. 10. Ἀλλ. ἐξίστανται. Reg. Videtur eſſe Theodotionis, qui ita vertit Deut. 7. 23 antecedens lectio ἐταράχθησαν, quam habet idem Regius, videtur eſſe Aquilæ. Vide ſupra, c. 5. v. 11. & 12.
v. 12. Ἄλλος, καὶ ἀναμέσον ἀκρωτηρίου. Reg. ſic infra 14. 4.
v. 14. Ἀλλ. Ἀκκαρῶν. Reg.
v. 15. Ἀλλ. καὶ ἔκρινε. Idem.
v. 16. Ἀλλ. εἰς πάντας τοὺς τόπους &c. Idem.

LIB. I. REGUM. CAPUT VIII.

ויטו אחרי הבצע 3. A. Θ. καὶ ἔκλιναν ὀπίσω τῆς πλεονεξίας. Σ. ἀλλὰ μετέκλινον ἀκολουθοῦντες τῇ πλεονεξίᾳ. O. καὶ ἐξέκλιναν ὀπίσω τῆς συντελείας.

אפות 13. O. πεσσούσας. Ἄλλος, μαγειρίσσας.

בחרתם 18. O. ἐξελέξασθε. Ἄλλος, ᾑρετίσασθε. O. ἐξελέξασθε. Ἄλλος, ᾐτήσασθε.

3. Heb. *A. Th.* & declinaverunt poſt avaritiam. *S.* ſed declinabant ſequentes avaritiam. *LXX.* & declinaverunt poſt conſummationem. *Vul. ſed declinaverunt poſt avaritiam.*

13. *H. Alius*, piſtrices. *LXX. Vul.* panificas.

18. *H. LXX. Vul.* elegiſtis. *Alius*, cooptaſtis. *LXX.* elegiſtis. *Alius*, duxiſtis. *Vul. petiſtis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Lib. I. Regum.

v. 3. A. Θ καὶ ἔκλιναν ὀπίσω τῆς πλεονεξίας. Σ. ἀλλὰ μετέκλινον &c. Druſius. In Cod. Reg. in textu τῶν O. legitur τῆς πλεονεξίας. Verum hæc nota adjicitur: ἀντὶ τοῦ, τῆς πλεονεξίας, κεῖται, συντελείας, τῆς εἰς τέλος ἀχρειούσης τὸν νοῦν. ῥίζα γὰρ πάντων κακῶν ἡ φιλαργυρία. i. *pro illo*, avaritiæ, *legitur*, conſummationis, *quæ uſque in finem mentem vacuam inutilemque reddit. Nam radix omnium malorum eſt avaritia.*
v. 13. Ἄλλος, μαγειρίσσας. Reg.
v. 18. Ἀλλ, ᾑρετίσασθε. Reg. Videtur eſſe Theodotionis, qui ita vertit Jud. 5. 8.
Ibid. O. ἐξελέξασθε. Ἄλλος, ᾐτήσασθε. Neutrum exſtat in Hebraico. Sed Vulgatus Int. ex LXX. defunſit, vertitque, *petiſtis.*

LIB. I. REGUM. CAPUT IX.

משכמו 2. O. ὑπερωμίαν. Ἀλλ. ἀπὸ ὤμου.

יחדל 5. A. κοπώσας. O. ἀνέντα.

תשורה אין 7. O. πλεῖον οὐκ ἔστι μεθ' ἡμῶν. Ἄλλος, ὑπόστασιν οὐκ ἔχομεν.

כי לנביא היום יקרא לפנים הראה 9. Σ. τὸν γὰρ προφήτην τότε ἐκάλουν κατὰ τὸ ἀρχαῖον, τὸν ὁρῶντα. O. ὅτι τὸν προφήτην ἐκάλει ὁ λαὸς ἔμπροσθεν, τὸν βλέποντα.
Ἀλλ. τὸ πάλαι, pro ἔμπροσθεν.

בבמה 12. A. ἐν ὑψώματι. O. ἐν Βαμᾶ.
הבמתה 13. A. εἰς ὑψηλόν. O. εἰς Βαμᾶ.

2. Heb. ab humero ſuo. *LXX.* ſupra humerum. *Alius*, *& Vul.* ab humero.
5. *H.* ceſſaverit. *A.* laborans. *LXX.* omittens. *Vul. dimiſerit.*
7. *H.* munus non eſt. *LXX.* plus non eſt nobiſcum. *Alius*, ſubſtantiam non habemus. *Vul. ſportulam non habemus.*
9. *H.* quia propheta hodie, vocabatur antea videns. *S.* prophetam enim tunc vocabant antiquitus videntem. *LXX.* quia prophetam vocabat populus antea, videntem. *Vulg. qui enim propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns.*
Al. antiquitus, *pro* antea.
12. *H. LXX.* in Bama. *A. Vul.* in excelſo.
13. *H. LXX.* in Bama. *A.* in excelſum. *Vulg. excelſum.*

הקראים A. οἱ κεκλημένοι. O. οἱ ξένοι.

יום אחד 15. Σ. πρὸ μιᾶς ἡμέρας. O. ἡμέρᾳ μιᾷ.

ויגש 18. O. προσήγαγε. Αλλος, προσῆλθεν.

שלשת הימים 20. Σ. τριημέρων. O. σήμερον τριταίων.

חמדת O. τὰ ὡραῖα. Αλλος, τὰ ἐπιθυμητά.

מקטני שבטי ישראל 21. O. τοῦ μικροῦ σκήπτρου φυλῆς Ισραήλ. Αλλος, ἐκ τῆς ἐλαχίστης φυλῆς Ισραήλ.

ויביאם 22. O. καὶ εἰσήγαγεν. Αλλος, καὶ ἔταξεν.

לשכתה Ακ. γαζοφυλάκιον. Σ. ἐξέδραν. O. τὸ κατάλυμα. Θ. τὴν σκηνήν.

וירם 24. O. ἥψησεν. Αλλος, ἦρεν.

את־השוק A. καὶ λοιποὶ, τὴν κνήμην. O. τὴν κωλέαν.

הנה הנשאר שים־לפניך אכל בישמור־לך למועד לאמר העם קראתי A. ἰδοὺ τὸ ὑπολελειμμένον, θὲς ἐνώπιόν σου, φάγε, ὅτι εἰς καιρὸν πεφυλαγμένον σοι, τοῦ λέγειν, τὸν λαὸν κέκληκα. Σ. τὸ ὑπόλοιπον ..... ὅτι ἐπίτηδες τετήρηταί σοι. O. ἰδοὺ ὑπόλειμμα, παράθες αὐτὸ ἐνώπιόν σου καὶ φάγε ὅτι εἰς μαρτύριον τέθειταί σοι παρὰ τοὺς ἄλλους. Θ....., ὅτι ἐλέχθη τὸν λαὸν ἐκάλεσα.

O. ὑπόλειμμα. Αλλ. τὸ ἀφωρισμένον μέρος.

O. παρὰ τοὺς ἄλλους. Αλλος, παρὰ τοῦ λαοῦ.

החוצה 26. O. ἕως ἔξω. Αλλος, εἰς ἀγρόν.

Hebr. invitati. *A.* vocati. *LXX.* hoſpites. *Vul. qui vocati ſunt.*

15. *H. LXX.* die una. *S. Vulg.* ante unam diem.

18. *H. Alius, Vul.* acceſſit. *LXX.* admovit ſe.

20. *H.* tertio dierum. *S.* tridui. *LXX.* hodie tres dies. *Vul. nudiuſtertius.*

H. deſiderabile. *LXX.* ſpecioſa. *Alius*, deſiderabilia. *Vulg. optima.*

21. *H.* de minoribus tribubus Iſrael. *LXX.* puſilli ſceptri tribus Iſrael. *Alius*, *Vulg.* de minima tribu Iſrael.

22. *Hebr. LXX. Vulg.* introduxit eos. *Alius*, & ordinavit.

Hebr. in cubiculum. *A.* gazophylacium. *S.* exhedram. *LXX.* diverſorium. *Th.* tabernaculum. *Vulg. triclinium.*

24. *H.* & levavit. *LXX.* & coxerat. *Alius*, tulit. *Vul. levavit autem.*

Hebr. Vulg. armum. *A. & reliqui*, crus. *LXX.* coxam.

Hebr. ecce reſiduum pone ad facies tuas: comede quia in tempus ſtatutum ſervatum tibi dicendo populum vocavi. *A.* ecce quod reliquum eſt pone ante te: comede, quia in tempus reſervatum tibi, dicendo populum vocavi. *S.* reſiduum... quia de induſtria ſervatum tibi. *LXX.* ecce quod remanſit. Appone illud coram te., & comede, quoniam in teſtimonium eſt poſitum tibi præter alios. *Th...* quia dictum eſt: Populum vocavi. *Vul. Ecce quod remanſit pone ante te, & comede: quia de induſtria ſervatum eſt tibi, quando populum vocavi.*

LXX. quod remanſit. *Alius*, ſegregatam partem.

LXX. præter alios. *Alius*, à populo.

26. *Heb.* foras. *LXX.* uſque foras. *Alius*, in agrum. *Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Lib. I. Regum.

v. 2. Αλλ. ἀγαθός. Sic Regius ſine Interpretis nomine, quem ſequitur Vulg.

v. 5. A. κοιλάδας. Reg.

v. 7. Αλλ. ὑπέστρεψεν ὃ ἔχομεν Reg.

v. 9. Σ. τὸν γὰρ προφήτην &c. Druſ. Paulo aliter habet Reg. Σύμμ. ἔμπροσθεν, (ſupra adſcribitur, τὸ πάλαι) ἐν Ισραὴλ ἐκαλεῖτο ὁ προφήτης, ἔμπροσθεν ὁ βλέπων; (ſupra adſcribitur ὁ ὁρῶν). καθ' ὃ μὲν ὑποβλέποντες τὰ μέλλοντα ἦσαν, ἔμπροσθεν ὁρῶντες ἐχρημάτιζον· καθ' ὃ δὴ θεραπευταὶ τῶν θείων δήμμασι ἦσαν, βλέποντες προσηγορεύοντο.

v. 12. A. ἐν ὑψώματι. Euſebius & Hieronymus de locis Hebraïcis in voce *Bama.*

v. 13. A. εἰς ὑψηλόν. Druſius. Vide Theodoret. quæſt. in libros Regum. p. 240. qui habet ὑψηλήν.

Ibid. A. οἱ κεκλημένοι. Druſius.

v. 15. Σ. πρὸ μιᾶς ἡμέρας. Reg.

v. 18. Αλλ. προσῆλθεν. Reg.

v. 20. Σ. τριημέρων Reg.

Ibid. Αλλ. τὰ ἐπιθυμητά. Reg.

v. 21. Αλλ. ἐκ τῆς ἐλαχίστης φυλῆς Ισραήλ. Druſius.

v. 22. Αλλ. καὶ ἔταξεν. Reg.

Ibid Ακ. γαζοφυλάκιον. Σ. ἐξέδραν. Θ. τὴν σκηνήν. Reg. Vide Ezech. 40. 17 & 41. 10.

v. 24 Αλλ. ἦρεν. Reg.

Ibid. Has trium Interpretum lectiones mutuamur partim ex Druſio, partim ex Codice Reg. qui hanc notam adjicit: οἱ λοιποὶ τὴν κωλέαν κνήμην εἶπον, ὅ ἐστιν ἀγκύλη. ταύτην δὴ αὐτῷ παρατίθεται ὡς μέλλοντι βασιλεύειν, καὶ τοῦ λαοῦ προκινδυνεύειν, διὸ μαρτύριον ταύτην καλεῖ. Ο δὴ Συμμ. ἀντὶ τοῦ μαρτύριον, τὸ ὑπολειφθὲν ἐξέδωκεν, καὶ ἀντὶ τοῦ, ὅτι εἰς μαρτύριον τέθειταί σοι, ὅτι ἐπίτηδες τετήρηταί σοι. τὸ δὴ παρὰ τοῦ λαοῦ Θεοδοτίων ἐξέδωκεν, ὅτι ἐλέχθη, τὸν λαὸν ἐκάλεσα. Ακ. δὴ, τοῦ λέγειν, τὸν λαὸν κέκληκα. i. Coxam, *Reliqui*, crus *dixerunt*, *quod eſt*, poples. *Hanc autem ipſi partem appoſuit quod regnaturus, & ante populum pericula ſubiturus eſſet. Symmachus autem hujus vocis loco*, teſtimonium, *edidit*, reſiduum. *Et pro illo*, quoniam in teſtimonium poſitum eſt tibi, *ſic habet*, quia de induſtria ſervatum eſt tibi. *Illud autem*, a populo,

Theodotio edidit, Quia dictum eſt, Populum vocavi. *Aquila vero*, dicendo, Populum vocavi. Ubi advertas apud Procopium etiam, ubi in LXX. legitur, ἰδοὺ ὑπόλειμμα, παράθες, legi, ἰδοὺ μαρτύριον παράθες. v. 26. ἀλλὰ, εἰς ἀγρόν. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT X.

הלא כי־משחך 1. O. οὐχὶ κέχρικέ σε; Ἄλλος, ὅρα ὅτι κέχρικέ σε.

1. Hebr. Nonne quia unxit te? *LXX.* Nonne unxit te? *Alius*, Vide quia unxit te. *Vulg. ecce unxit te.*

בנימן בצלצח 2. O. Βενιαμὶν, ἁλλομένους μεγάλα. Ἄλλος, Βενιαμὶν ἐν Σηλὼ ἐν Βακαλὰθ ἁλλομένους μεγάλα.

2. *H.* Benjamin in Selſah. *LXX.* Benjamin ſalientes granditer. *Alius*, Benjamin in Selo in Bacalath ſalientes granditer. *Vul. Benjamin in meridie.*

Βακαλάθ. Ἀλλ. ἐν σκιώδει τὸ σῶμα.

Bacalath. *Al.* in umbroſo corpus.

והנה נטש אביך את־דברי האתנות ודאג לכם לאמר מה אעשה לבני O. ἰδοὺ ὁ πατήρ σου ἀποτετίνακται τὸ ῥῆμα τῶν ὄνων, καὶ ἐδαψιλεύσατο δι᾽ ὑμᾶς, λέγων τί ποιήσω ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ μου; Ἄλλος, ἰδοὺ ὁ πατήρ σου τετίνακται φροντίδος τῶν ὄνων, καὶ μεριμνᾷ περὶ σοῦ λέγων, τί ποιήσω περὶ τοῦ υἱοῦ μου;

Hebr. & ecce dimiſit pater tuus verba aſinarum, & ſolicitus eſt vobis, dicendo: Quid faciam filio meo? *LXX.* ecce pater tuus excuſſit verbum aſinarum, & profundebat propter vos dicens: Quid faciam pro filio meo? *Alius*, Ecce pater tuus excuſſit curam aſinarum, & ſolicitus eſt circa te dicens: Quid faciam de filio meo? *Vulg. & intermiſſis pater tuus aſinis, ſolicitus eſt pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?*

עד־אלון תבור 3. O. ἕως τῆς δρυὸς Θαβώρ. Ἀλλ. τῆς δρυὸς τῆς ἐκλεκτῆς.

3. *H.* uſque ad Elon Thabor. *LXX.* uſque ad quercum Thabor. *Alius*, ad quercum electam. *Vul. ad quercum Thabor.*

גדיים Σ. νεβρούς. O. αἰγιδίων. Ἄλλος, ἐρίφους.

H. LXX. Alius, Vulg. hœdos. *S.* hinnulos.

ככרות A. περίκαρπα. Σ. κολλύρας. O. ἀγγεῖα.
נבל A. ἀμφορέα. Σ. Νέβελ. O. ἀσκόν.

Hebr. A. Vul. tortas. *S.* collyras. *LXX.* vaſa.
H. LXX. utrem. *A.* amphoram. *S.* Nebel. *Vul. lagenam.*

שתי־לחם 4. A. δύο ἄρτους. O. ἀπαρχὰς ἄρτων.

4. *Hebr. A. Vul.* duos panes. *LXX.* primitias panum.

גבעת האלהים 5. Σ. τόπον ὑψηλόν. O. τὸν βουνὸν τοῦ Θεοῦ.

5. *H. LXX. Vul.* collem Dei. *S.* locum altum.

חבל Σ. σχοινίσματι. O. χορῷ. Ἄλλος, συνόδῳ.

Heb. S. funiculo. *LXX.* choro. *Alius*, cœtui. *Vulg. gregem.*

כהפנתו שכמו 9. O. ὥστε ἐπιστραφῆναι τῷ ὤμῳ αὐτοῦ. Ἄλλος, ὡς ἔκλινε τὸν ὦμον αὐτοῦ.

9. *Hebr.* in vertendo humerum ſuum. *LXX.* ut convertit ſe humero ſuo. *Alius*, ut declinavit humerum ſuum. *Vulg. cum avertiſſet humerum ſuum.*

הגבעתה 10. O. Εἰς τὸν βουνόν. Ἄλλος, Εἰς τὸ Βαμᾶ βουνόν.

10. *Hebr. LXX* ad collem. *Alius*, in Bama collem. *Vulg. ad prædictum collem.*

הגם שאול 11. Σ. μὴ ἔτι καὶ Σαούλ; O. ἦ καὶ Σαούλ;

11. *H.* num etiam Saul? *S.* an adhuc & Saul? *LXX. Vulg.* num & Saul?

למשל 12. O. Εἰς παραβολήν. Ἄλλος, Εἰς παροιμίαν.

12. *Heb. LXX.* in parabolam. *Alius, Vulg.* in proverbium.

דוד 14. A. πατράδελφος. O. οἰκεῖος.

14. *H. A. Vulg.* patruus. *LXX.* propinquus.

ויצעק שמואל את־העם 17. O. καὶ παρήγγειλε Σαμουὴλ παντὶ τῷ λαῷ. Ἄλλος, καὶ συνήγαγε Σαμουὴλ πάντα τὸν λαόν.

17. *Heb.* & accivit Samuel populum. *LXX.* & condixit Samuel univerſo populo. *Alius*, & congregavit Samuel univerſum populum. *Vul. & convocavit Samuel populum.*

לשבטיכם 19. O. κατὰ τὰ σκῆπτρα. Ἀλλ. κατὰ τὰς φυλάς.

19. *Hebr.* ad tribus veſtras. *LXX.* ſecundum ſceptra. *Alius*, ſecundum tribus. *Vulg. per tribus veſtras.*

ויקרב את־שבט בנימן למשפחתיו ותלכד משפחת המטרי 21. O. καὶ προσάγει σκῆπτρον Βενιαμὶν εἰς φυλάς, καὶ κατακληροῦται φυλὴ

21. *Hebr.* & applicuit tribum Benjamin ad familias ſuas: & capta eſt familia Matari. *LXX.* & applicat ſceptrum Benjamin in tri-

Ματταρί. Ἄλλος, καὶ προσήγαγε φυλὴν Βενιαμὶν κατὰ πατριάς, καὶ προσήγαγε πατριὰν Ἀμοτταρὶ κατὰ ἄνδρα ἕνα.

וילכד A. κατελήφθη. O. κατακληροῦται.

אל־הכלים 22. O. ἐν τοῖς σκεύεσι. Ἄλλος, ἐνθάδε ἐν τοῖς σκεύεσι.

משכמו 23. O. ὑπερωμίαν καὶ ἐπάνω. Ἄλλος, ἀπὸ ὤμου ἑαυτοῦ.

לביתו 25. O. Εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ἄλλος, Εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

גבעתה 26. A. εἰς τὸν βουνόν. O. εἰς Γαβαά.

החיל A. ἡ εὐπορία. Σ. ἡ δύναμις. O. υἱοὶ δυνάμεοι. Ἄλλος, υἱοὶ δυνάμεων.

ויבזהו 27. A. ἐξουδένωσαν. O. ἠτίμασαν.

bus: & forte capitur tribus Mattari. *Alius*, & applicuit tribum Benjamin ſecundum familias, & applicuit* familiam Amottari per viros ſingulos. *Vulg. & applicuit tribum Benjamin & cognationes ejus, & cecidit cognatio Metri.*

Hebr. & captus eſt. *A.* & deprehenſus eſt. *LXX.* & forte capitur. *Vul. & pervenit uſque ad Saul.*

22. *H.* ad vaſa *LXX.* in vaſis. *Alius*, hîc in vaſis. *Vul. domi.*

23. *Hebr.* ab humero ſuo. *LXX.* ab humero & ſupra. *Alius*, ab humero ſuo. *Vulg. ab humero & ſurſum.*

25. *H. Alius*, *Vul.* in domum ſuam. *LXX.* in locum ſuum.

26. *Hebr. LXX. Vulg.* in Gabaa. *A.* in collem.

Hebr. exercitus. *A.** abundantia. *S.* virtus. *LXX.* filii potentes. *Al.* filii virtutum. *Vul. pars exercitus.*

27. *H. Vulg.* deſpexerunt eum. *A.* vilipenderunt. *LXX.* contempſerunt.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Lib. I. Regum.

v. 1. Ἀλλ. ὅρα ὅτι ἔχρισέ σε. Reg.

v. 2. Ἄλλος, Βενιαμὶν ἐν Σηλὼ &c. Sic Regius. Ibidem Βαχαλαθ, corruptum eſt pro Βασαλιαμ, quod quidam Interpres vertit, ἐν σκιάζει τὸ σῶμα, ut notatur in eod Cod. Et quidem בצל ἐν σκιᾷ, *in umbra*, vel, *in umbroſo* ſignificat. Cur autem alteram ſyllabam ηχ τὸ σῶμα verterit, fruſtra, ni fallor, exquiratur.

Ibid. Ἄλλος, ἰδοὺ ὁ πατήρ σου τετίνακται &c. Hanc verſionem affert Regius Cod. tacito Interprete, qui videtur eſſe Symmachus.

v 3. Ἀλλ. τῆς δρυὸς τῆς ἐκλεκτῆς. Ita Reg.

Ibid. Σ. νεβρούς. Ἀλλ. ἐρίφους. Reg.

Ibid. A. περίκαρπα. Σ. κολλύρας. Reg.

Ibid. A. ἀμφορέα. Σ. Νέβελ. Reg.

v. 4. A. δύο ἄρτους, Reg.

v. 5. Σ. τόπον ὑψηλόν. Reg.

Ibid. Σ. χειροκρότει. Ἀλλ. συνόδῳ. Reg.

v. 9. Ἀλλ. ὡς ἔκλινε τὸν ὦμον αὐτοῦ. Reg.

v. 10. Ἀλλ. εἰς τὸν Βαμὰ βουνόν. Idem.

v. 11. Σ. μὴ ἔτι καὶ Σαούλ. Reg. & Druſius.

v. 12. Ἀλλ. εἰς παροιμίαν. Reg.

v. 14 A. πατράδελφος. Druſius. Id eſt patruus, ut Hieronymus etiam vertit. Joſephus θεῖος, id eſt, vel patruus, vel avunculus.

v. 17. Ἀλλ. ὁ συνήγαγε Σαμουὴλ &c. Reg.

v. 19. Ἀλλ. κατὰ τὰς φυλάς. Reg. ſine Interpretis nomine.

v. 21. Ἄλλος, καὶ προσήγαγε φυλὴν &c. Sic Regius Interpretem non indicans.

Ibid. A. κατελήφθη. Reg.

v. 22. Ἀλλ. ἐνθάδε ἐν τοῖς σκεύεσι. Idem.

v. 23. Ἀλλ. ἀπὸ ὤμου ἑαυτοῦ. Idem.

v. 25. Ἀλλ. εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Idem.

v. 26. A. εἰς τὸν βουνόν. Sic vertere Aquilam monet Theodoretus Quæſt. in Libros Reg.

Ibid. A. ἡ εὐπορία. Σ. ἡ δύναμις. Reg. O. οἱ υἱοὶ δυνάμενοι. Sic in textu habet Reg ad marg vero, υἱοὶ δυνάμεων, quæ poſtrema lectio eſt Editionis Romanæ.

v. 27. A. ἐξουδένωσαν. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XI.

הרף 3. O. ἄνες. Ἄλλος, ἔνδος.

גבעת 4. A. εἰς βουνόν. O. εἰς Γαβαά.

ותצלח 6. O. ἐφήλατο. Ἄλλος, ἐπέπεσεν.

כאיש אחד 7. O. ὡς ἀνὴρ εἷς. Ἄλλος, ὁμοθυμαδόν.

וישם 11. O. ἔθετο. Ἄλλος, διέθετο. Ἄλλος, διέταξεν.

ראשים A. κεφαλάς. O. ἀρχάς.

ויכו O. καὶ ἔτυπτον. Ἄλλος, ἐπάταξεν.

3. HEb. *LXX.* remitte. *Alius, Vulg.* concede.

4. *H. LXX. Vul.* in Gabaa. *A.* in collem.

6. *H.* proſperavit. *LXX. Vul.* inſilivit. *Alius*, irruit.

7. *H. LXX.* tamquam vir unus. *Alius*, unanimiter. *Vulg. quaſi vir unus.*

11. *Heb. Alius*, diſpoſuit. *LXX.* poſuit. *Alius*, & *Vul.* conſtituit,

H. A. capita. *LXX.* principia. *Vul. partes.*

Hebr. & percuſſerunt. *LXX.* & percutiebant. *Alius, Vulg.* & percuſſit.

יחד O. κατὰ τὸ αὐτό. Αλλος, ὁμοῦ.

Hebr. Alius, *Vulg.* pariter. *LXX.* ſecundum idipſum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Lib. I. Regum.

v. 3. Αλλος, ὅσος. Reg.
v. 4. A. εἰς βουνὸν, ex Theodoreto, & ita habet Complut.
v. 6 Αλλ. ἐπέπεσεν. Reg. Edit. Rom. ἐφήλατο.
v. 7. Αλλ. ὁμοθυμαδόν. Reg.

v. 11. Αλλ. διέδοτο. Αλλ. διέταξεν. Reg.
Ibid. A. κεφαλάς. Reg.
Ibid. Αλλ. καὶ ἔπληξε. Reg.
Ibid. Αλλ. ὁμοῦ. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XII.

וקנתי ושבתי 2. [A. Σ. γεγήρακα καὶ πεπολίωμαι.] O. γεγήρακα καὶ καθήσομαι. Αλλος, πεπολίωμαι καὶ καθήσομαι ἕως τοῦ νῦν.

התהלכתי O. διελήλυθα. Αλλος, ἀνέστραμμαι.

ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני יהוה את כל־צדקות יהוה אשר־עשה 7. Σ. καὶ νῦν παράστητε, ἵνα διακριθῶ πρὸς ὑμᾶς ἔμπροσθεν κυρίου περὶ πασῶν τῶν ἐλεημοσυνῶν τοῦ κυρίου ὧν ἐποίησεν. O. καὶ νῦν κατάστητε, καὶ δικάσω ὑμᾶς ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀπαγγελῶ ὑμῖν τὴν πᾶσαν δικαιοσύνην κυρίου, ἃ ἐποίησεν.

אחר יהוה 14. O. ὀπίσω κυρίου πορευόμενοι. Αλλος, πορευόμενοι ὀπίσω κυρίου Θεοῦ ὑμῶν. καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς.

התהו 21. A. κενῶν. O. μηδὲν ὄντων.

לא יועילו O. οὐ περανοῦσιν οὐθέν. Αλλος, οὐκ ὠφελήσουσιν.

מחדל להתפלל 23. O. ἀνιέναι τοῦ προσεύχεσθαι. Αλλος, τοῦ διαλιπεῖν προσευχόμενον.

הרע תרעו 25. O κακίᾳ κακοποιήσητε. Αλλος, κακοποιοῦντες κακοποιήσητε.

תספו A. συσσυρήσεσθε. Σ. ἀπολεῖσθε. O. προστεθήσεσθε.

2. HEbr. (*A. S.*) *Vul.* ſenui & incanui. *LXX.* ſenui & ſedebo. *Alius*, incanui & ſedebo uſque nunc.

H. ambulavi. *LXX.* pertranſivi. *Alius*, converſatus ſum. *Vul. converſatus.*

7. *Hebr* & nunc ſtate, & dijudicer vobiſcum ad facies Domini cum omnibus juſtitiis Domini, quas fecit. *S.* & nunc adſtate ut judicio contendam vobiſcum coram Domino de omnibus miſericordiis Domini quas fecit. *LXX.* & nunc ſtate, & judicabo vos coram Domino, & annuntiabo vobis omnem juſtitiam Domini, quæ fecit. *Vulg nunc ergo ſtate, ut judicio contendam adverſum vos coram Domino, de omnibus miſericordiis Domini quas fecit.*

14. *Hebr.* poſt Dominum. *LXX.* poſt Dominum ambulantes. *Alius*, ambulantes poſt Dominum Deum veſtrum, & eruet vos. *Vul. ſequentes Dominum Deum veſtrum.*

21. *H. Vul.* vana. *A.* vanorum. *LXX.* qui nihil ſunt.

Heb. Alius, *Vul.* non proderunt. *LXX.* non perficient quicquam.

23. *Heb.* a ceſſando orare. *LXX.* omittendo orare. *Alius*, ut deficiam orans. *Vulg. ut ceſſem orare.*

25. *Hebr.* melefaciendo malefeceritis. *LXX.* maleficio malefeceritis. *Alius*, malefacientes malefeceritis. *Vulg. perſeveraveritis in malitia.*

Hebr. S. Vulg. peribitis. *A.* ſimul trahemini. *LXX.* apponemini.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Lib. I. Regum.

v. 2. Αλλ. πεπολίωμαι καὶ καθήσομαι &c. Sic Reg. Prorſus exiſtimo πεπολίωμαι, eſſe verſionem Aquilæ & Symmachi, vocis ושבתי Nam ipſi ſemper τὸ שיבה vertunt πολιά. Vide Onomaſticon Græcum in voce πολιά.

Ibid. Αλλ. ἀνέστραμμαι. Sic Reg. tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata. Ita legit etiam Complut.

v. 7. Σ καὶ νῦν παράστητε &c. Sic Reg. Druſius & Procop. Sed duo poſteriores lectionem pleniorem habent, quam vides ſupra.

v. 14. Αλλ. πορευόμενοι ὀπίσω Κυρίου Θεοῦ ὑμῶν &c. Sic Reg. ex incerto qui paraphraſi utitur: nam poſtrema verba non ſunt in Hebræo.

v. 21. A. κενῶν Reg.

Ibid. Αλλ. οὐκ ὠφελήσουσιν. Reg.

v. 23. Αλλ. τοῦ διαλιπεῖν προσευχόμενον. Reg.

v. 25. Αλλ. κακοποιοῦντες κακοποιήσητε. Reg.

Ibid. A. συσσυρήσεσθε. Σ. ἀπολεῖσθε. Reg.

Digitized by Google

LIB. I. REGUM. CAPUT XIII.

בן־שנה שאול במלכו 1. Σ. υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. Ἄλλος, υἱὸς ἐνιαυτοῦ ἦν Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. Ἀλλ. υἱὸς τριάκοντα ἐτῶν Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. In O. vacat.

ושתי שנים מלך על־ישראל In O. deeſt. Ἄλλος, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραήλ.

את נציב פלשתים 3. A. τὸ ὑπόστημα τῶν ἀλλοφύλων. O. τὸν Νασὶβ τὸν ἀλλόφυλον.

ישמעו העברים A. ἀκουσάτωσαν οἱ Ἑβραῖοι. Σ. ἀκουσάτωσαν οἱ ἐν τῷ πέραν. O. ἠθετήκασιν οἱ δοῦλοι.

וגם־נבאש ישראל בפלשתים 4. O. καὶ ᾐσχύνθησαν Ἰσραὴλ ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις. Ἄλλος, καὶ ἐξουδένωσεν Ἰσραὴλ τοὺς ἀλλοφύλους.

כי צר־לו כי נגש העם ויתחבאו 6. O. ὅτι στενῶς αὐτῷ μὴ προσάγειν αὐτόν, καὶ ἐκρύβη ὁ λαός. Ἄλλος, ὅτι ἐκθλίβονται, καὶ ἀνεχώρησεν ὁ λαός, καὶ ἐκρύβη.

עברים 7. Σ. οἱ ἐκ τοῦ πέραν. O. οἱ διαβαίνοντες.

חרדו A. ἐξεπλάγη. Σ. ἠκολούθησε. O. ἐξέστη.

וייחל שבעת ימים למועד אשר שמואל 8. A. καὶ προσεξέμεινεν ἑπτὰ ἡμέρας, εἰς συνταγὴν τοῦ Σαμουήλ. Σ. ἀνέμεινεν (Al. ὑπερέθετο. Coiſl.) δὲ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς συνταγὴν τοῦ Σαμουήλ. O. καὶ διέλιπεν ἑπτὰ ἡμέρας τῷ μαρτυρίῳ, ὡς εἶπε Σαμουήλ. Θ. εἰς τὸν καιρόν.

ופני יהוה לא חליתי ואתאפק ואעלה העלה 12. Σ. καὶ πρὶν ἢ τὸ πρόσωπον κυρίου λιτανεῦσαι, καὶ βιασθεὶς ἀνήνεγκα τὴν ὁλοκαύτωσίν σου. O. καὶ τοῦ προσώπου τοῦ κυρίου οὐκ ἐδεήθην, καὶ ἐνεκρατευσάμην, καὶ ἀνήνεγκα τὴν ὁλοκαύτωσιν. Coiſlin. Ἀλλ. ἀνέσχον.

נסכלת 13. A. ἠγνωμόνησας. Σ. ἠφρόνησας. O. μεματαίωταί σοι.

ויצא המשחית ממחנה פלשתים 17. Σ. καὶ ἐξῆλθον οἱ διαφθείροντες ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Φυλιστιαίων. O. καὶ ἐξῆλθε διαφθείρων ἐξ ἀγροῦ ἀλλοφύλων.

1. HEb. *Alius*, filius anni Saul in regnandò ipſum. *S.* filius quaſi anniculus Saul in regnando ipſum. *Alius*, filius triginta annorum Saul in regnando ipſum. *In LXX. vacat Vul. filius unius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet.*

Heb. & duobus annis regnavit ſuper Iſrael. *In LXX. deeſt. Alius*, & duos annos regnavit in Iſrael. *Vulg. duobus autem annis regnavit ſuper Iſrael.*

3. *Heb.* præſidem Philiſthim. *A.* ſtationem alienigenarum *LXX.* Naſib alienigenam. *Vulg. ſtationem Philiſtinorum.*

H. A. Vulg. audiant Hebræi. *S.* audiant qui in tranſitu ſunt. *Al.* qui trans ſunt. *LXX.* ſpreverunt ſervi.

4. *Hebr.* & etiam fœtuit Iſrael in Philiſtim. *LXX.* & puduit Iſrael in alienigenas. *Alius*, & deſpexit Iſrael alienigenas. *Vulg. & erexit ſe Iſrael adverſus Philiſthiim,*

6. *Heb.* quia anguſtia ſibi, quia coarctatus erat populus, & abſconderunt ſe. *LXX.* quia anguſte ſibi ne ipſe accedat, & occultavit ſe populus. *Alius*, quia opprimuntur, & receſſit populus, & abſcondit ſe. *Vulg. ſe in arcto poſitos, (afflictus enim erat populus,) abſconderunt ſe.*

7. *Hebr. Vulg.* Hebræi. *S.* qui ex tranſitu. *LXX.* tranſitores.

Hebr. intremuerunt. *A.* exterritus eſt. *S.* ſecutus eſt. *LXX.* expavit. *Vul. perterritus eſt.*

8. *Heb.* & expectavit ſeptem dies ad tempus ſtatutum quod Samuel. *A.* & expectavit ſeptem dies ad tempus ſtatutum ipſius Samuel. *S.* expectavit autem ſeptem dies in tempus ſtatutum ipſius Samuel. *LXX.* & diſtulit ſeptem dies teſtimonio, ſicut dixerat Samuel. *Th.* in tempus. *Vulg. & expectavit ſeptem dies juxta placitum Samuelis.*

12. *Heb.* & facies Domini non oravi, & vim feci mihi, & aſcendere feci holocauſtum. *S.* priuſquam faciem Domini deprecarer, & violenter actus obtuli holocauſtum tuum. *LXX.* & faciem Domini non ſum deprecatus, & vim feci, & obtuli holocauſtum. *Vulg. & faciem Domini non placavi, neceſſitate compulſus, obtuli holocauſtum.*

13. *Heb.* ſtultus factus es. *A.* ingratus fuiſti. *S.* inſipienter egiſti. *LXX.* ſtulte actum eſt tibi. *Vulg. ſtulte egiſti.*

17. *Heb.* & egreſſus eſt corrumpens e caſtrametatione Philiſthim *S.* & egreſſi ſunt vaſtatores e caſtris Philiſtæorum. *LXX.* & egreſſus eſt vaſtator ex agro alienigenarum. *Vulg. & egreſſi ſunt ad prædandum de caſtris Philiſtinorum.*

והראש אחד יפנה דרך הגבול הנשקף על־גי הצבעים 18. A. καὶ κεφαλὴ ἡ μία ἔνευει ὁδὸν τοῦ ἐκκύπτοντος ἐπὶ φάραγγα τῶν ὑαινῶν (Al. δορκάδων.) Σ. κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ ὁρίου τοῦ ὑπερκειμένου κατὰ τὴν φάραγγα τὴν Σεβοὶμ εἰς τὴν ἔρημον. O. καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ μία ἐπιβλέπουσα ὁδὸν Γαβαὲ τὴν εἰσκύπτουσαν ἐπὶ Γαὶ τὴν Σαβίμ. Θ. ὁδὸν τοῦ ὁρίου τοῦ ἐπιβλέποντος ἐν τῇ κοιλάδι τῶν δορκάδων. Coiſlin. τὴν κοιλάδα τῶν δορκάδων.

את־מחרשתו ואת־אתו ואת־קרדמו ואת מחרשתו 20. Σ. τὴν ὕνιν, καὶ τὸ σκαφεῖον αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀξινάριον, καὶ τὴν δίκελλαν. O. τὸ θέριστρον αὐτοῦ, καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὴν ἀξίνην αὐτοῦ, καὶ τὸ δρέπανον αὐτοῦ. A. τὰ ἄλλα μὲν ὡσαύτως, ἀντὶ δὲ τοῦ δρεπάνου τριόδοντα. Θ. τὸ θέριστρον, βούκεντρον ἐξέδωκε.

והיתה הפצירה פים למחרשת ולאתים ולשלש קלשון ולהקרדמים ולהציב הדרבן 21. Ἄλλος, καὶ ἐγενήθη ἡ προσβόλωσις στόματα τοῖς ἀρότροις, καὶ τοῖς [illegible], καὶ ταῖς πελέκεσιν, καὶ ταῖς ἀξίναις, καὶ τοῦ στερεώσαντος βούκεντρον. O. καὶ ἦν ὁ τρυγητὸς ἕτοιμος τοῦ θερίζειν. τὰ δὲ σκεύη ἦν τρεῖς σίκλοι εἰς τὸν ὀδόντα, καὶ τῇ ἀξίνῃ καὶ τῷ δρεπάνῳ ὑπόστασις ἦν ἡ αὐτή.

Ὀδόντα. ὁ μὲν Σ. τὴν ὕνιν. ὁ δὲ A. τὸ ἄροτρον ἡρμήνευσεν. τὸν δὲ σίκλον στατῆρα ἐκάλεσαν.

ויצא מצב פלשתים אל־מעבר מכמש 23. O. καὶ ἐξῆλθεν ἐξ ὑποστάσεως τῶν ἀλλοφύλων τὴν ἐν τῷ πέραν Μαχμάς. Θ. καὶ ἐξῆλθεν ἡ στάσις τῶν ἀλλοφύλων εἰς τὴν διάβασιν Μχαμάς.

18. *Hebr.* & caput unum reſpiciebat viam termini proſpicientem ſuper vallem Seboim. *A.* & caput unum vergebat ad viam reſpicientis in vallem hyænarum. (*Al.* caprearum) *S.* juxta viam termini ſuperjacentis ſecundum vallem Seboim in deſertum. *LXX* & principium unum ſpectans viam Gabae vergentem ad Gæ Sabim. *Th.* viam termini reſpicientis in vallem caprearum. *Coiſlin.* vallem caprearum. *Vul. tertius autem verterat ſe aditer termini imminentis valli Seboim contra deſertum.*

20. *Heb.* vomerem ſuum & ligonem ſuum, & ſecurim ſuam, & foſſorium ſuum. *S.* vomerem & ligonem ſuum, & ſecuriculam, & bidentem. *LXX.* meſſorium ſuum, & vas ſuum, & unuſquiſque ſecurim ſuam, & falcem ſuam. *A. cætera ſimiliter, ſed pro falce vertit* tridentem. *Th. meſſorium* ſtimulum boum *edidit. Vul. vomerem ſuum, & ligonem, & ſecurim & ſarculum.*

21. *Hebr.* & erat lima ora habens, vomeribus, & ligonibus, & tridentibus, & ſecuribus; & ad ſtatuendum ſtimulum. *Alius*, & erat applicatio, ora aratris, & ligonibus, & tridentibus, & ſecuribus, & firmantis ſtimulum boum. *LXX.* & erat vindemia parata ad metendum, vaſa autem erant tres ſicli in dentem, & ſecuri & falci ſubſtantia erat eadem. *Vulg. Retuſæ itaque erant acies vomerum & ligonum & tridentum, & ſecurium uſque ad ſtimulum corrigendum.*

Dentem. *Sym.* vomerem. *A.* aratrum, *interpretatus eſt.* Siclum *vero* ſtaterem *vocarunt.*

23. *Hebr.* & egreſſus eſt præfectus Philiſthim ad tranſitum Machmas. *LXX.* & exiit de ſtatione Alienigenarum trans Machmas. *Th.* & exiit ſtatio Alienigenarum in tranſitum Machmas. *Vulg. egreſſa eſt autem ſtatio Philiſthiim, ut tranſcenderet in Machmas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Lib. I. Regum.

v. 1. Σ. υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαούλ. Ita habent Procopius & Cod. Reg. Druſius minus recte, υἱὸς ὢν ἐνιαυσιαῖος. Altera lectio eſt Procopii & Codicis Reg. Tertia adfertur a Druſio. In LXX. vacat. Nec prætermittendum Scholion Regii Codicis. Σύμμαχος, υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαούλ. δηλοῖ δὲ τὸ τῆς ἁπλότητος τῆς ψυχῆς Σαούλ, ἣν εἶχε ἄρτι χρισθεὶς ὁ βασιλεύς. Ταύτῃ δὲ οὐκ ἔτι πλεῖστον ἐχρήσατο· ὅθεν προσέθηκεν, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, μετὰ τῆς ἁπλότητος δηλαδή. μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς πονηρίαν, τῆς θείας γεγύμνωται χάριτος. ὅθεν ὁ λοιπὸς χρόνος, ὃν ἐβασίλευσε, τῇ τοῦ Σαμουὴλ δημαγωγίᾳ λελόγισται. i. *Symmachus*, Filius quaſi anniculus: *quo ſimplicitas animi Saulis declaratur, quam habuit cum in Regem inauguratus eſt, quam tamen non diu ſervavit. Quare additur:* Et duobus annis regnavit ſuper Iſrael, *nempe cum illa morum ſimplicitate. Poſtea quippe ad malitiam declinans, divina gratia deſtitutus eſt. Quamobrem reliquum tempus quo regnavit Samuelis adminiſtrationi computatur.* Hunc locum habet Procopius, ſed admodum vitiatum, ita ut aptam ſententiam non reperias. Qui autem ſic poſuit υἱὸς τριακοντα ἐτῶν, vitiatum eſſe textum putavit, ſuoque marte reſtituit.

Ibid. Ἀλλ. καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν &c. Ita Cod. Reg. In LXX. vacat.

v. 3. A. τὸ ὑπόστημα τῶν ἀλλοφύλων. Ita Reg. & Procop. ὑπόστημα vero pro ſtatione militum extat, ut monet Druſius, 2 Reg. 22. & ὑπόστασις quoque eadem ſignificatione Capite ſequenti v. 1.

Ibid. A. ἀνεστάτωσαν οἱ Ἑβραῖοι. Σ. ἀνεστάτωσαν οἱ ἐν τῷ πέραν. Sic Druſius, Reg & Procopius loco τοῦ οἱ Ἑβραῖοι, ad Aquilam habet οἱ δοῦλοι, lapſu graphico ſcilicet, quia Librarius verſionem LXX. Aquilæ tribuit. Aquila eandem vocem infra vertit Ἑβραῖοι, Cap. 14. v. 21.

v. 4. Ἀλλ. καὶ ἐξωδώθησαν. Reg.

v. 6. Ἀλλ. ὅτι ἐθλίβοντο &c. Reg.

v. 7. Σ. οἱ ἐκ τοῦ πέραν. Reg.

Ibid. A. ἐξεπλάγη. Σ. ἠκολούθησε. Ita Reg.

v. 8. A. καὶ ἀνέμεινεν &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones, pleniores habet Druſius, quàm Procop. & Cod. Regius, qui poſtremi eam quæ Theodotionis fertur adjiciunt.

v. 12. Σ. καὶ οὐδὲ τὸ πρόσωπον κυρίου λιτανεύσω. Hanc Symmachi Interpretationem pleniorem habet Cod. Regius, breviorem Procopius.

v. 13. A. ἠγνωμόνησας. Σ. ἠφρόνησας. Reg.

v. 17. Σ. καὶ ἐξῆλθον οἱ διαφθ. Sic Procop. & Cod. Reg.

v. 18. Haſce trium Interpretum lectiones habet Druſius, qui primam ſine Interpretis nomine adtulit: ea

vero eſt Aquilæ, ut videtur. Codex tamen Regius illud, ἐν τῇ κοιλάδι τῶν δορκάδων, quod Theodorionis eſſe dicitur apud Druſium, Aquilæ tribuit, quemadmodum & Theodoretus.

v. 20. Σ. τὸν ὕπνον &c. Sic Regius Codex has omnes verſiones exhibet. Theodoret. & Procopius legunt τὸν ὕπνον, veramque lectionem exhibent, ut arbitramur.

v. 21. Ἀλλ. καὶ ἐξῆλθε &c. Hanc lectionem adfert Druſius.

Ibid. ad notam illam τὸν δὲ σίκλον στατῆρα ἐκάλεσαν, adjicit Cod. Reg. ὁ δὲ σίκλος ἐπὶ σταθμῷ λαμβανόμενος ἡμιούγγιον ἕλκον, ἐπὶ δὲ ἀργυρίῳ, κʹ. ὀβολούς, quod item habet Procopius.

v. 23. Θ. ὁ δὲ ἐξῆλθεν. &c. Sic Procop.

LIB. I. REGUM. CAPUT XIV.

אל־מצב פלשתים 1. Α. τὴν ὑπόστασιν. Ο. Εἰς Μεσσὰβ τῶν ἀλλοφύλων. Ἄλλος, Εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων.

נשא אפוד 3. Α. φέρων ἐπενδύτην. Ο. αἴρων ἐφούδ.

שן־הסלע מהעבר מזה ושן־הסלע מהעבר מזה 4. Ο. ὀδοὺς πέτρας ἐκ τούτου, καὶ ὀδοὺς πέτρας ἐκ τούτου. Ἄλλος, ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν, καὶ ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν.

השן האחד מצוק מצפון מול מכמש והאחד מנגב מול גבע 5. Ο. ἡ ὁδὸς ἡ μία ἀπὸ Βοῤῥᾶ ἐρχομένῳ Μαχμάς, καὶ ἡ ὁδὸς ἡ ἄλλη ἀπὸ νότου ἐρχομένῳ Γαβαέ. Ἄλλος, ἀκρωτήριον τὸ ἓν ἀπὸ Βοῤῥᾶ ἐχόμενον Μαχμάς, καὶ τὸ ἀκρωτήριον τὸ ἄλλο ἀπὸ νότου ἐχόμενον τῆς Γαβαά.

מעצור 6. Α. ἐπίσχεσις. Σ. ἐποχή. Ο. συνεχόμενον.

ונגלינו 8. Α. Θ. ἀποκαλυφθησόμεθα. Ο. κατακυλισθησόμεθα.

אל־מצב פלשתים 11. Ο. Εἰς Μεσσὰβ τῶν ἀλλοφύλων. Ἄλλος, Εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀλλοφύλων.

הגישה ארון האלהים כי־היה ארון האלהים ביום ההוא ובני ישראל 18. Α. Σ. προσάγαγε τῇ κιβωτῷ τοῦ Θεοῦ, ἦν γὰρ σὺν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, ἐν τῇ παρεμβολῇ. Ο. προσάγαγε τὸ Ἐφούδ, ὅτι αὐτὸς ἦρε τὸ Ἐφοὺδ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐνώπιον Ἰσραήλ. Θ. ὅτι ἦν ἡ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐνώπιον Ἰσραήλ.

והעברים 21. Α. καὶ οἱ Ἑβραῖοι. Ο. καὶ οἱ δοῦλοι.

ונקמתי 24. Ο. ἐκδικήσω. Ἄλλος, τιμωρήσωμαι.

המטה 27. Α. βακτηρίας. Ο. σκήπτρου. Ἄλλος, ῥάβδου.

ותראנה Α. ἐφωτίσθησαν. Ο. ἐπέβλεψαν.

ויעף 28. Ο. ἐξελύθη. Ἄλλος, ἐκοπίασε.

עכר 29. Ο. ἀπήλλαχεν. Ἄλλος, ἐτάραξεν.

בפלשתים ממכמש 31. Ο. ἀλλοφύλων ἐν Μαχμάς. Ἄλλος, ἐκ τῶν ἀλλοφύλων πλείους ἢ ἐν Μαχμάς.

1. Hebr. ad ſtationem Philiſthim. *A.* ſtationem. *LXX.* in Meſſab Alienigenarum. *Alius*, in ſtationem. (*Al.* ſubſtantiam) alienigenarum. *Vulg. ad ſtationem Philiſthinorum.*

3. *Hebr. LXX.* portans ephud. *A.* portans ſuperindumentum. *Vul. portabat Ephod.*

4. *Heb.* dens petræ a tranſitu inde, & dens petræ a tranſitu inde. *LXX.* dens petræ hinc, & dens petræ hinc. *Alius*, ſummitas petræ hinc, & ſummitas petræ hinc. *Vulg. eminentes petræ ex utraque parte, & quaſi in modum dentium ſcopuli hinc & inde prærupti.*

5. *Hebr.* Dens unus ſtatio ab Aquilone contra Macbmas; & unus a meridie contra Gabaa. *LXX.* via una ab Aquilone venienti Machmas, & via altera ab Auſtro venienti Gabae. *Alius*, ſummitas una ab Aquilone juxta Machmas; & ſummitas altera ab Auſtro juxta Gabaa. *Vulg. unus ſcopulus prominens ad Aquilonem ex adverſo Machmas, & alter ad meridiem contra Gabaa.*

6. *H.* reſtrictio. *A.* retentio. *S.* inhibitio. *LXX.* reſtrictum. *Vul. difficile.*

8. *H. A. Th.* nos manifeſtabimus. *LXX.* devolvemur. *Vul. cumque apparuerimus eis.*

11. *H* ad ſtationem Philiſthim. *LXX.* in Meſſab alienigenarum. *Alius*, in multitudinem alienigenarum. *Vulg. ſtationi Philiſtinorum.*

18. *Heb.* admove arcam Dei: quia erat arca Dei in die illa, & populus Iſrael. *A. S.* accede ad arcam Dei; erat enim cum filiis Iſrael in caſtris. *LXX.* admove Ephud, quia ipſe tulit ephud in die illa coram Iſrael. *Th.* quia erat arca Dei in die illa coram Iſrael. *Vul. applica arcam Dei: Erat enim arca Dei in die illa cum filiis Iſrael.*

21. *H. A.* & Hebræi. *LXX.* & ſervi. *Vul. ſed & Hebræi.*

24. *H. LXX. Vulg.* ulciſcar. *Alius*, puniam.

27. *Hebr. Alius*, *Vulg.* virgæ. *A.* baculi. *LXX.* ſceptri.

Heb. viderunt. *A. Vulg.* illuminati ſunt. *LXX.* reſpexerunt.

28. *H.* defeſſus eſt. *LXX.* defecit. *Alius*, laboravit. *Vul. defecerat.*

29. *H. Alius, Vulg.* turbavit. *LXX.* perturbavit.

31. *H.* in Philiſthim a Macbmas. *LXX.* alienigenarum in Machmas. *Alius*, de alienigenis plures quam in Machmas. *Vul. Philiſthæos a Mahcmis.*

אל־שלל

ויעש העם אל־שלל 32. Σ. ἐτράπη τοῦ ἁρπάζειν. Ο. ἐκλίθη ὁ λαὸς εἰς τὰ σκῦλα. Αλλος, ὥρμησεν εἰς τὰ σκῦλα.

הלילה 34. Poſt, ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, Αλλος, τὴν νύκτα.

הטוב 36. Ο. τὸ ἀγαθὸν. Αλλος, τὸ ἀρεστόν.

כל פנות העם 38. Α. εἰς τὰς γωνίας τοῦ κλήθους. Σ. τοὺς μεγάλους. Ο. τὰς γωνίας τοῦ Ισραήλ. Αλλος, τὰς φυλὰς τοῦ λαοῦ.

Σ. ודעו וראו במה היתה החטאת הזאת היום καὶ γνῶτε ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρτία σήμερον. Ο. καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρτία αὕτη σήμερον.

הבה תמים 41. Ο. δὸς δήλους. Αλλος, δὸς δήλωσιν.

כי־עם־אלהים עשה היום הזה 45. Ο. ὅτι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐποίησε τὴν ἡμέραν ταύτην. Αλλος, ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐποίησε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

ושאול לכד המלוכה 47. Ο. καὶ Σαοὺλ ἔλαχε τοῦ βασιλεύειν, κατακληροῦται ἔργον. Αλλος, καὶ Σαοὺλ κατακληροῦται τὸ ἔργον τοῦ βασιλεύειν.

בכל אשר־יפנה ירשיע Ο. οὗ ἂν ἐστρέφη, ἐσώζετο. Αλλος, οὗ ἂν ἐπέβλεψεν, ἔσωζεν.

חיל 48. Ο. δύναμιν. Ο. ἄλλως, δύναμιν ἀτναίν. Αλλος, δύναμιν μεγάλην.

דוד 50. Ο. οἰκείου. Αλλος, πατραδέλφου.

חיל 52. Ο. δυνάμεως. Αλλος, εὐπορίας.

32. *H.* & fecit populus ad ſpolium. *S.* & verſus eſt ad rapiendum. *LXX.* & divertit populus ad ſpolia. *Alius*, irruit in ſpolia. *Vulg. & verſus ad prædam.*

34. *H.* noctu. *Alius*, noctem. *Vulg. uſque ad noctem.*

36. *H. LXX. Vul.* bonum. *Alius*, placitum.

38. *H.* omnes anguli populi. *A.* in angulos multitudo. *S.* magnos. *LXX.* angulos Iſrael. *Alius*, tribus populi. *Vulg. angulos populi.*

H. & videte in quo ſit peccatum hoc hodie. *S.* & cognoſcite in quo factum ſit peccatum hodie. *LXX.* & cognoſcite & videte in quo factum eſt peccatum hoc hodie. *Vul. & ſcitote & videte per quem acciderit peccatum hoc hodie.*

41. *H.* da oſtenſionem. *LXX.* da manifeſtationes. *Alius*, da manifeſtationem. *Vul. da judicium.*

45. *H.* quia cum Deo fecit die hac. *LXX.* populus Dei fecit diem hanc. *Alius*, miſericordia Dei fecit in die hac. *Vulg. quia cum Deo operatus eſt hodie.*

47. & Saul cepit regnum. *LXX.* & Saul ſorte cepit regnare, ſorte cepit opus. *Alius*, & Saul ſorte cepit opus regnandi. *Vul. & Saul confirmato regno.*

H. in omnibus quæ reſpiciebat, condemnabat. *LXX.* quocumque ſe vertebat ſalvabatur. *Alius*, quocumque reſpiciebat, ſalvabat. *Vulg. quocumque ſe verterat, ſuperabat.*

48. *H. LXX.* virtutem. *LXX. aliter*, virtutem atnain. *Alius*, virtutem magnam. *Vul. congregato exercitu.*

50. *H. Alius*, patrui. *LXX.* propinqui. *Vul. patruelis.*

52. *H. LXX.* virtutis. *Alius*, abundantiæ. *Vul. fortem & aptum ad prælium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. I. Regum.

v. 1. A. τὴν ὑπόστασιν. Coiſlin. Αλλ☉, εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων. Reg.

v. 3. A. εἶφουδ ἐπενδύτην. Reg. אפוד vertere ſolet Aquila ἐπένδυμα. Vide utrumque Lexicon infra.

v. 4. Αλλ. ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν &c. Reg. Qui bis habet ὁδὸς mendoſe pro ὀδοὺς, *dens.*

v. 5. Αλλ. ἀκρωτήριον τὸ ἓν &c. Reg. Hic verſio LXX. in eodem Codice omnino vitiata eſt, ut & in Editione Romana. Nam ex nominum ſimilitudine imperiti Librarii, ὁδὸς *via*, poſuere pro ὀδοὺς *dens*, quæ eſt propria τοῦ שן ſignificatio.

v. 6. A. ὑπέχοντι. Σ. ἐποχή. Reg.

v. 8. A. Θ. ἀποκαλυφθησόμεθα. Reg.

v. 11. Αλλ. εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀλλοφύλων. Reg.

v. 18. Hæ lectiones A. S. & Theodotionis prodeunt ex Cod. Coiſlin. nec omnino conſonant cum Hebræo.

v. 21. A. καὶ οἱ Εβραῖοι. Reg. LXX. autem καὶ οἱ δοῦλοι. Legerunt haud dubie עבדים

v. 24. Αλλ. τιμωρήσωμαι. Reg.

v. 27. A. βακτηρίας. Αλλ☉, ῥάβδον. Reg.

Ibid. A. ἐφωτίσθησαν Reg.

v. 28. Αλλ☉, ἐκοπίασεν. Ita Reg.

v. 29. Αλλ☉, ἐτάραξε. Reg.

v. 31. Αλλ. ἐκ τῶν ἀλλοφύλων &c. Reg.

v. 32. Σ. ἐτράπη τοῦ ἁρπάζειν. Αλλ☉, ὥρμησεν. &c. Reg.

v. 34. Αλλ. τὴν νύκτα. Reg. in Edit. Romana omittitur.

v. 36. Αλλ☉, τὸ ἀρεστόν. Reg.

v. 38. In Regio, A. εἰς τὰς γωνίας τὸ κλῆθος: *in angulos multitudo.* κλῆθος, multitudinem interdum, itemque gloriam ſive decus ſignificat. Σ. τοὺς μεγάλους, ſupple τοῦ λαοῦ, i. *magnates populi.* Αλλ☉, τὰς φυλὰς Ισραήλ.

Ibid. Σ. καὶ γνῶτε ἐν τίνι &c Reg.

v. 41. Αλλ☉, δὸς δήλωσιν. Reg.

v. 45. Αλλ. ἔλεος τοῦ Θεοῦ &c. erratum videtur pro ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. LXX. עם *populus*, verterunt. Vulgata melius עם *cum*, literæ eædem in utroque, ſignificatio diverſa.

v. 47. Αλλ. καὶ Σαοὺλ κατακληροῦται &c. Reg.

Ibid. Αλλ. οὗ ἂν ἐπέβλεψεν ἔσωζεν. Reg.

48. Ο. ἄλλως, δύναμιν ἀτναίν. Mira depravatio. Αλλ. δύναμιν μεγάλην. Utraque lectio in Reg.

v. 50. Αλλ. πατραδέλφου. Reg. & Coiſlin. alter. Videtur omnino eſſe Aquilæ qui ita vertit ſupra, 10. 14. & paſſim in Canticis.

v. 52. Αλλ. εὐπορίας. Coiſlin. alter.

LIB. I. REGUM. CAPUT XV.

צבאות 2. O. σαβαώθ. Αλλος, στρατιῶν.

פקדתי A. ἐπεσκεψάμην. O. ἐκδικήσω.
שם Σ. ἐπέθετο. O. ἀπήντησεν. Θ. ἐπάταξεν.

טלאים 4. O. Γαλγάλοις. Αλλος, ἅρμασιν.

מאתים Οἱ λοιποὶ, διακοσίαις. O. τετρακοσίας.

רגלי Οἱ λοιποὶ, πεζῶν. O. ταγμάτων.

וירב 5. O. ἐνήδρευσεν. Αλλος, ἐνίδρυσεν.

בנחל O. ἐν τῷ χειμάῤῥῳ. Αλλος, ἐν τῇ φάραγγι.

אספך 6. A. συνεύρω σε. O. προσθῶ σε.

עמלקי פן־אספך עמו ואתה עשיתה חסד עם־כל־בני ישראל O. τοῦ Αμαληκίτου, μὴ προσθῶ σε μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἐποίησας ἔλεος μετὰ τῶν υἱῶν Ισραήλ. Αλλος, τοῦ Αμαλὴκ, καὶ οὐ προστεθήσῃ μετ᾽ αὐτοῦ, ἐπεὶ οὐκ ἐποίησεν ἔλεος μετὰ τῶν υἱῶν Ισραήλ.

ויסר A. ἀπέστη. O. καὶ ἐξέκλινεν.
החרים 8. Οἱ λοιποὶ, ἀνεθεμάτισεν. Σ. ἐξωλόθρευσεν. O. ἀπέκτεινεν.
החרים 9. O. ἐξολοθρεῦσαι. Αλλος, ἀναθεματίσαι.
נמבזה A. πεταπεινωμένον. Σ. εὐτελές. O. ἠτιμωμένον. Θ. ἐξουδενωμένον.
נחמתי 11. Σ. μεταμελήθην. O. μετακεμέλημαι. Θ. παρακέκλημαι. Sic legitur in Edit. τῶν O. Romana.
מאחרי A. ὄπισθέν μου. Σ. ἀκολουθεῖν μοι. O. ἀπὸ ὄπισθέν μου.
ויחר Σ. ἐλυπήθη. Σ. Θ. ὠργίσθη. [Sic] O. ἠθύμησε.
הקימתי 13. A. ἐκύρωσα. O. ἔστησα.

אשר חמל 15. A. ὧν ἐφείσατο. O. ἃ περιεποιήσατο.
הרף 16. A. ἄφες. Σ. ἔασον. O. ἄνες.
ראשית החרם לזבח 21. A. κεφάλαιον. Οἱ λοιποὶ, ἀπαρχὴν τοῦ ἀναθέματος. O. τὰ πρῶτα τοῦ ἐξολοθρεύματος θῦσαι. Αλλος, τὰ πρῶτα τοῦ ἀναθέματος τοῦ θῦσαι.

החפץ ליהוה בעלות 22. Σ. μὴ θέλει; O. Εἰ θελητὸν τῷ κυρίῳ ὁλοκαυτώματα; Αλλος, οὐ θέλει ὁ κύριος ὁλοκαυτώσεις.

2. Hebr. *Alius*, *Vulg*. exercituum. *LXX*. Sabaoth.
H. Vulg. recenſui. *A*. inſpexi *LXX*. ulciſcar.
H. poſuit. *S*. irruit. *LXX*. occurrit. *Th*. percuſſit. *Vulg. reſtitit.*
4. *H*. Telaïm. *LXX*. Galgalis. *Alius*, curribus. *Vulg. quaſi agnos.*
H. Vul. ducenta. *Reliqui*, ducentis. *LXX*. quadringenta.
Hebr. Reliqui, *Vulg*. peditum. *LXX*. ordinum.
5. *H. LXX*. inſidiatus eſt. *Alius*, inſedit. *Vulg. tetendit inſidias.*
Hebr. LXX. Vulg. in torrente. *Alius*, in convalle.

6. *H*. comprehendam te. *A*. ſimul inveniam te. *LXX*. addam te. *Vul. involvam te.*
Heb. Amalecitæ ne forte comprehendam te cum eo: & tu feciſti miſericordiam cum omnibus filiis Iſrael, *LXX*. Amalecitæ, ne addam te cum eo: & tu feciſti miſericordiam cum filiis Iſrael. *Alius*, ipſius Amalec, & non adjicieris cum eo, quia non fecit miſericordiam cum filiis Iſrael. *Vulg. ab Amalec, ne forte involvam te cum eo: tu enim feciſti miſericordiam cum omnibus filiis Iſrael.*
Hebr. A. Vulg. & receſſit. *LXX*. & declinavit.
8. *H. LXX. Vul*. interfecit. *Reliqui*, anathematizavit. *S*. exterminavit.

9. *Hebr*. perdere. *LXX*. exterminare. *Alius*, anathematizare. *Vulg. diſperdere.*

H. Th. contemtum. *A*. humiliatum. *S*. vile. *LXX. Vul*. vile.

11. *H. S. LXX. Vul*. pœnitet me. *Th*. revocavi me.

H. A. LXX. de poſt me. *S*. ſequi me. *Vulg. dereliquit me.*

H. S. Th. iratus eſt. *S*. doluit. *LXX. Vul*. contriſtatus eſt.

13 *H*. ſtatui. *A*. ratum feci. *LXX*. firmavi *Vul. implevi.*
15. *Hebr*. quia pepercit. *A*. quibus pepercit. *LXX*. quæ reſervavit. *Vulg. pepercit enim.*
16. *Heb. A. LXX*. permitte. *S. Vulg*. ſine.

21. *Hebr*. initium anathematis ad immolandum. *A*. capitulum. *Reliqui*, primitias anathematis. *LXX*. prima exterminationis ad ſacrificandum. *Alius*, prima anathematis ad immolandum. *Vulg. primitias eorum quæ cæſa ſunt, ut immolet.*
H. 22. numquid voluntas Domino in holocauſtis? *S*. num vult? *LXX*. ſi voluntas Domino holocauſta? *Alius*, non vult Dominus holocauſta. *Vul. numquid vult Dominus holocauſta?*

שמע מזבח טוב O. ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθήν. Ἄλλος, ἀκοὴ ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν. Ἄλλος, βελτίων θυσίας.

להקשיב O. ἡ ἐπακρόασις. Ἄλλος, τὸ προσέχειν.

כי חטאת־קסם מרי ואון ותרפים הפצר 23. A. ἁμαρτία μαντείας παραπικρασμός...... Σ. ὅτι ἁμαρτία τῆς μαντείας τὸ προσερείζειν, ἡ δὲ ἀνομία τῶν εἰδώλων τὸ ἀπειθεῖν. O. ὅτι ἁμαρτία οἰώνισμά ἐστιν, ὀδύνην καὶ πόνους θεραφὶν ἐπάγουσιν. Τὸ δὲ, θεραφίμ, ὁ A. θραπείας καὶ ἀνθυφαίρεσιν ἡρμήνευσεν. Ἄλλος, ἐπιτήρησιν. Ἄλλος, οἰώνισμά ἐστι παραπικρασμὸς, ἀδικία καὶ θεραφεὶν ὀδύνην καὶ πόνους ἐπάγουσιν.

נא 25. Σ. ἀξιῶ. O. δή.

מאסתה 26. O. ἐξουδένωσας. Θ. ἀπώσω.

וימאסך Σ. ἐξουδενώσει σε. O. ἀπεβάλετό σε.

בכנף 27. Σ. τοῦ ἄκρου τοῦ κρασπέδου. O. τοῦ πτερυγίου.

מעיל A. ἐνδύματος. Σ. περιβολαίου. O. διπλοΐδος. Θ. ἱματίου.

רע 28. A. Σ. ἑταίρῳ. O. τῷ πλησίον.

וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם 29. O. καὶ διαιρεθήσεται Ισραηλ εἰς δύο, καὶ οὐκ ἀποστρέψει, οὐδὲ μετανοήσει. Ἄλλος, σχισθήσεται, καὶ οὐκ ἐπιστρέψει, οὐδὲ μετανοήσει ὁ ἅγιος τοῦ Ισραηλ. Ἄλλος, οὐ ψεύσεται, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται.

להנחם A. μεταμεληθῆναι. O. μετανοῆσαι. Θ. παρακληθῆναι.

אגג מעדנת 32. A. Αγαγ ἀπὸ τρυφερίας. Σ. Αγαγ ἁβρός. O. Αγαγ τρέμων. Ἄλλος, Αγαγ ἐξ Αναθωθ τρέμων.

ושסף אמך 33. O. ἡ μήτηρ σου. καὶ ἔσφαξεν. Ἀλλ. ἡ μήτηρ σου υἱοῦ Σασιφ.

וישסף A. Σ. διέσπασεν. O. ἔσφαξεν. Θ. ἐβασάνισεν.

גבעת 34. A. εἰς τὸν βουνόν. O. εἰς Γαβαά.

Hebr. audire præ ſacrificio bonum. *LXX.* auditio ſuper ſacrificium bonum. *Alius*, auditio bona ſuper ſacrificium. *Alius*, melior ſacrificio. *Vulg. melior eſt enim obedientia, quam victimæ.*

H. intendere. *LXX.* obedientia. *Alius*, attendere *Vul. auſcultare.*

23. *H.* quia peccatum divinationis rebellio, & mendacium & Theraphim tranſgredi. *A.* peccatum vaticinationis, irritatio.... *S.* quia peccatum vaticinationis contendere, iniquitas vero idolorum immorigerum eſſe. *LXX.* quoniam peccatum augurium eſt, dolorem & labores Theraphin inducunt. *Illud autem*, Theraphim *Aquila*, cultum & ſubtractionem, *interpretatus eſt. Alius*, obſervationem. *Alius*, augurium eſt, irritatio: injuſtitia & Theraphin dolorem & labores inducunt. *Vulg. Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere.*

25. *Heb.* nunc. *S. Vul.* quæſo. *LXX.* utique.

26. *H.* reprobaſti. *LXX.* ſpreviſti. *Th.* abjeciſti. *Vul. projeciſti.*

H. Vulg. projecit te. *S.* ſpernet te. *LXX.* abjècit te.

27. *H.* in alam. *S.* ſummitatem fimbriæ. *LXX.* pinnulam. *Vulg. ſummitatem.*

H. S. Vulg. pallii.. *A.* indumenti. *LXX.* diploïdis. *Th.* veſtimenti.

28. *Vulg. A. S.* ſocio. *LXX. Vul.* proximo.

29. *Heb.* & etiam victoria Iſrael, non mentietur, & non pœnitebit. *LXX.* & dividetur Iſrael in duo: & non avertet, neque pœnitebit. *Alius*, ſcindetur, & non convertet ſe, neque pœnitebit ſanctus Iſrael. *Alius*, non mentietur neque pœnitebit eum. *Vul. porro triumphator in Iſrael non parcet, & pœnitudine non flectetur.*

Hebr. A. LXX. ad pœnitendum. *Th.* ut revocetur. *Vul. ut agat pœnitentiam.*

32. *H.* Agag a deliciis. *A.* Agag a voluptate. *S.* Agag delicatus. *LXX.* Agag tremens. *Alius*, Agag ex Anathoth tremens. *Vulg. Agag pinguiſſimus & tremens.*

33. *Hebr.* mater tua. Et ſcindere fecit. *LXX.* mater tua. Et jugulavit. *Alius*, mater tua filii Saſiph. *Vul. mater tua, & in fruſta concidit.*

Hebr. ſcindere fecit. *A. S.* diſcerpſit. *LXX.* jugulavit. *Th.* cruciavit. *Vulg. in fruſta concidit.*

H. LXX. Vulg. in Gabaa. *A.* in collem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X V. Lib. I. Regum.

v. 2. Ἄλλ. στρατιῶν. Coiſlin. alter.

Ibid. A. ἐπισκέψομαι. Ita Reg. & Coiſlin. alter.

Ibid. Σ. ἐπιθεὶς &c. Coiſlin. alter.

v. 4. Ἄλλ. ἄρμασιν. Hæc & ſequentes verſûs quarti lectiones ex eodem Coiſlin.

v. 5. Ἀλλ. ἐνήδρευσεν. Reg.

Ibid. Ἀλλ. ἐν τῇ φάραγγι. Reg. & Coiſlin. alter.

v. 6. A. συνθρύψω σε. Reg. & Coiſlin. alter.

Ibid. Ἀλλ. τοῦ Αμαλὴκ &c. Reg.

Ibid. A. ἀπέστη. Reg. Coiſlin. habet οἱ λοιποί, ἀπέστη.

v. 8. Οἱ λοιποί, ἀνεθεμάτισεν. Ex eodem Coiſlin.

v. 9. Ἀλλ. ἀναθεματίσαι. Ita Reg. & Coiſlin. alter ſine Interpretis nomine. Sic vocem חרם & החרים vertunt alibi Aquila & Theodotio. Vide in utroque Lexico ad calcem.

Ibid. A. τεθεραπευμένον &c. Has Interpretationes ex Regio Codice mutuamur. Coiſlin. alter habet, A. τεθραμμένον, minus recte, & Θ. ἐξουδενωμένον.

v. 11. Σ. μετεμελήθην &c. Idem Coiſlin.

Ibid. A. τὰ ἐμά. Σ. ἀκολουθεῖν μοι. Idem Coiſlin. ubi

ὄνομα αὐτῷ Ιεσσαί. ϗ αὐτῷ ὀκτὼ υἱοί. ϗ ὁ ἀνὴρ ἐν ταῖς ἡμέραις Σαοὺλ πρεσβύτερος ἐληλυθὼς ἐν ἀνδράσι.

וילכו שלשת בני־ישי הגדלים 13. Αλλος, ϗ ἐπορεύθησαν οἱ τρεῖς υἱοὶ Ιεσσαὶ οἱ μείζονες.

ואת־ערבתם תקח 18. A. ϗ τὸ Ερυβά (l. ἐρυβὰ) αὐτῶν λήψῃ. Σ. ϗ ὅσα ἂν χρήζωσι γνώσῃ. Aliter, A. ϗ τὴν σύμμιξιν αὐτῶν λήψῃ. Σ. ϗ τὴν μισθοφορίαν αὐτῶν λήψῃ. Θ. ϗ ὃ ἐὰν χρήζωσι γνώσῃ.

בעמק האלה 19. A. Θ. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυός. Σ. ἐν τῇ κοιλάδι Ηλά. M. Alex. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς τερεβίνθου.

המעגלה 20. Reg. & M. Alex. εἰς τὸ στρογγύλωσιν. Αλλος, εἰς τὴν παρεμβολήν.

המערכה Reg. & M. Alex. εἰς τὴν παράταξιν. Αλλος, εἰς τὸν πόλεμον.

אל־מול אחר 30. O. εἰς ἐναντίον ἑτέρου. Αλλος, εἰς μέρος ἕτερον.

ויצאתי 35. O. ἐξεπορευόμην. Αλλος, ἐξηρχόμην.

בזקנו O. τοῦ φάρυγγος αὐτοῦ. Οἱ λοιποὶ, τοῦ πώγωνος αὐτοῦ.

יד 37. O. χειρός. Θ. στόματος.

מדיו 38. A. ἐνδυτὴν αὐτοῦ. O. μανδύαν.

ויחגר 39. Οἱ λοιποὶ, ϗ ἐνέδυσεν. O. ϗ ἔζωσε.

מעל למדיו ויאל ללכת כי־לא־נסה Σ. ϗ ἔσκαζεν ἄπειρος ὤν. O. ἐπάνω τοῦ μανδύου αὐτοῦ· καὶ ἐκοπίασε περιπατήσας ἅπαξ καὶ δίς. Αλλος, ἐπάνω τοῦ θώρακος αὐτοῦ. ϗ ἐχώλαινεν Δαυὶδ ἐν τῷ βαδίζειν ἐν αὐτοῖς ἅπαξ ϗ δὶς, ὅτι ἄπειρος ἦν.

כי לא נסיתי O. ὅτι οὐ πεπείραμαι. Αλλος, ἀγύμναστος γάρ εἰμι.

ויסרם O. ϗ ἀφαιροῦσιν αὐτά. Αλλος, ϗ περιείλατο.

מן־הנחל 40. Σ. Θ. φάραγγος. O. χειμάῤῥου.

בכלי O. καδίῳ. Οἱ λοιποὶ, σκεύει. A. ἐν τῷ ἀναλεκτηρίῳ. Σ. ἐν τῇ πήρᾳ.

ויבזהו 42. Οἱ λοιποὶ, ἐξουδένωσεν. O. ἠτίμασεν.

הכלב 43. O. ὡσεὶ κύων. Αλλος, μὴ κύων.

ויקלל Σ. ἐλοιδόρει. O. κατηράσατο.

פגר 46. Σ. σώματα. O. κῶλα.

Juda, & nomen ipſi Jeſſæ: & ipſi octo filii. Et vir in diebus Saul ſenex, qui proceſſerat in viris. *Vul. David autem erat filius viri Ephrathai, de quo ſupra dictum eſt, de Bethlehem Juda, cui nomen erat Iſai qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saul ſenex, & grandævus inter viros.*

13. *Hebr. Alius*, abieruntque tres filii Iſai majores. *Vul. abierunt autem tres filii ejus majores.*

18. *Hebr.* & pignus eorum accipies. *A.* & Eruba eorum accipies. *S.* & quæcumque opus ipſis fuerint cognoſces. *Vulg. & cum quibus ordinati ſunt diſce. Aliter, A.* & commixtionem eorum accipies. *S.* & mercedem eorum accipies. *Th.* & quodcumque opus erit eis cognoſces.

19. *H.* in valle Ela. *A. Th.* in valle quercus. *S.* in valle Hela. *M. Alex. Vulg.* in valle Terebinthi.

20. *H. Reg. & M. Alex.* in vallum. *Alius*, in caſtra. *Vul. ad locum Magala.*

H. ad ordinem. *Reg. & M. Alex.* in aciem. *Alius*, in bellum. *Vul. in pugnam.*

30 *H.* ad contra alterum. *LXX.* in adverſum alterius. *Alius*, in partem alteram. *Vul. ad alium.*

35. *Hebr. LXX. Vul.* egrediebar. *Alius*, exibam.

Heb. Reliqui, in barbam ejus. *LXX.* guttur ejus. *Vul. mentum eorum.*

37. *H. LXX. Vulg.* manu. *Th.* ore.

38. *Heb.* veſtibus ſuis. *A.* indumentum ſuum. *LXX.* veſtimentum. *Vulg. veſtimentis ſuis.*

39. *Heb. LXX.* & cinxit. *Reliqui*, & induit. *Vul. accinctus ergo.*

H. deſuper veſtes ſuas, & voluit ire, quia non expertus erat. *S.* & claudicabat, imperitus cum eſſet. *LXX.* ſuper veſtimentum ſuum, & laboravit cum ambulaſſet ſemel & bis. *Alius*, ſupra thoracem ſuum; & claudicabat David in ambulando in ipſis ſemel & bis, quia inexpertus erat. *Vul. ſuper veſtem ſuam, cœpit tentare ſi armatus poſſet incedere: non enim habebat conſuetudinem.*

Hebr. quia non periculum feci. *LXX. Vulg.* quia non uſum habeo. *Alius*, inexpertus enim ſum.

H. & removit ea. *LXX.* & auferunt ea. *Alius*, & circumabſtulit ea. *Vul. & depoſuit ea.*

40. *Hebr. LXX. Vul.* de torrente *S. Th.* de valle.

H. Reliqui, in vaſe. *A.* in collectorio. *S. LXX. Vul.* in pera.

42. *Hebr. Reliqui*, *Vul.* deſpexit. *LXX.* contempſit.

43. *Heb. Alius*, *Vulg.* numquid canis. *LXX.* tamquam canis.

Hebr. LXX. Vulg. maledixit. *S.* convitiatus eſt.

46. *Heb.* cadaver. *S.* corpora. *LXX.* membra. *Vul. cadavera.*

וַיֶּחֱזַק דָּוִד מִן־הַפְּלִשְׁתִּי בַּקֶּלַע וּבָאֶבֶן וַיַּךְ
50. אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִיתֵהוּ וְחֶרֶב אֵין בְּיַד־דָּוִד

※ καὶ ἐκραταιώθη Δαυὶδ ὑπὲρ τὸν ἀλλόφυλον τῇ
※ σφενδόνῃ καὶ τῷ λίθῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ
※ ἐπάταξε τὸν ἀλλόφυλον, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.
※ καὶ ῥομφαία οὐκ ἦν ἐν χειρὶ Δαυίδ.

50. *Heb.* & prævaluit David præ Philiſtæo in funda & in lapide: Et percuſſit Philiſthæum, & interfecit eum: & gladius non in manu David ※ Et corroboratus eſt David ſuper alienigenam fundâ & lapide in die ※ illa, & percuſſit alienigenam, & occidit eum, & gladius non erat in manu David. *Vulg. Prævaluitque David adverſum Philiſthæum in funda & lapide, percuſſumque Philiſthæum interfecit, cumque gladium non haberet in manu David.*

מִדְּלֹק 53. Σ. ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ. O. ἐκκλίνοντες.
וַיָּשֹׁסּוּ Οἱ λοιποὶ, διήρπασαν. C. κατεπάτουν.
Ἄλλος, περιεσπείρισαν.
אֶת־כֵּלָיו 54. Σ. τὰ ὅπλα αὐτοῦ. Ἄλλος, τὰ σκεύη αὐτοῦ.

53. *Heb.* ab ardendo. *S.* ab inſequutione. *LXX.* declinantes. *Vulg. poſtquam perſecuti fuerant.*

H. Reliqui, Alius, diripuerunt. *LXX.* conculcabant. *Vul. invaſerunt.*

54. *H. Alius*, vaſa ejus. *S. Vul.* arma ejus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. I. Regum.

v. 1. A. ἐν πέρατι Δομείμ. Sic Euſeb. de locis Hebraïcis. Αφες Δομείμ. ἔνθα ἐπολέμει Σαοὺλ, ἐν πέρατι Δομείμ. Ubi Hieronymus: *Aphes Dommim ubi dimicavit Saul: pro quo Aquila interpretatus eſt, in finibus Dommim.* Lectio Αφεσδομμεὶμ, videtur eſſe Theodotionis. Illud vero τῶν O. ἐφερμὲν, vitiatum eſt.

v. 2. A. Θ. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυός. Vide Euſebium de locis Hebraicis ad vocem Ηλά. Σ. ἐν τῇ κοιλάδι Ηλά. Druſius. Ἀλλ. ἐν τῇ κοιλάδι αὐτῶν, qui ſic tranſtulit אלה habuit pro αὐτοῖς, quæ eſt bujus vocis frequens ſignificatio. Et ſic Edit. Rom.

v. 3. A. ὁ μεσάζων &c. Coiſlin. 2.

v. 4. Σ. ἐκ οἱ λοιποὶ, ἐξ &c. idem.

v. 5. A. φολιδωτόν. Σ.Θ. ἁλυσιδωτόν. Coiſlin. alter. Reg. vero poſtremam uni Symmacho tribuit.

v. 7. A. Θ. ἄντιον Σ. ἱστός &c. Has lectiones exhibet Coiſlin. 2.

Ibid. A. Θ. φλὸξ δόρατος &c. Idem.

Ibid. A. σιδηρον στατηρων. Coiſlin. 2. ſuſpicor eſſe mendum pro στατήρων σιδηρῶν.

v. 8. & 9. lectiones adfert idem Coiſlin.

v. 10. Ἀλλ. ἐξουθένισα. Reg. Ἀλλ. ὕβρισα. Coiſl. 2.

Ibid. Σ. σήμερον. Coiſlin. 2.

Ibid. A. ὁμοῦ. Θ. ἅμα. Idem.

v. 12. Ἀλλ. καὶ ἦν Δαυὶδ υἱὸς &c. Hæc & verſus 13. verba, ex Cod. Reg. deſumta ſunt. Hic autem deficiunt LXX. in Romana Editione uſque ad verſum 32. quæ in Codice Alexandrino, ex alia, ut videtur, Editione ſupplentur, & a Chryſoſtomo adferuntur in Homil. de David & Saul. In eodem Alexandrino Codice habentur cætera verſûs 12. & 13. quæ adferimus.

v. 18. A. ἐκ τὸ ἐσυβά, ſive melius τὸ ἐσυβά αὐτῶν λήψῃ. Reg. ex Chryſoſtomo, lectionem vero Symmachi adfert Theodoretus. Coiſlinianus vero alter hæc habet, Ιωάννης ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ησαίαν. Ιασοὺβ τῇ Εβραίων γλώττῃ ἡ ἀναστροφὴ λέγεται, καὶ ὁ ὑφηγητής. διὸ τοῦ Ιεσσαὶ πέμπων τὸν Δαυὶδ ἔλεγεν, καὶ τὸ Εσυβά αὐτῶν λήψῃ τουτέστι τὴν ἀναστροφὴν αὐτῶν ἀπαγγελεῖς μοι, καὶ τί διάγουσι πράττοντες. Οἱ O. καὶ ὅσα ἂν χρήζωσι γνώσῃ. Θ. ἐκ ὁ ἐὰν χρήζωσι γνώσῃ. A. καὶ τὴν σύμμιξιν αὐτῶν λήψῃ. Σ. καὶ τὴν μισθοφορίαν αὐτῶν λήψῃ. Διόδωρος, καὶ τὸ Εσυβά αὐτῶν λήψῃ. Θεόδωρος, καὶ τὸ Εσυβά αὐτῶν λήψῃ. Ιωάννης, καὶ τὸ Εσυβά αὐτῶν λήψῃ· ὁ δὲ Σύμμαχος τὸ, Εσυβά αὐτῶν λήψῃ, ἑρμήνευσεν, ὅσα χρήζωσι γνώσῃ.

v. 19. Vide ad verſum 2.

v. 20. O. εἰς τὴν στρογγύλωσιν. Hæc deficiunt in LXX. Editionis Rom. Sed habentur in Codice Reg. qui ad marginem aliam interpretationem adfert, nempe εἰς τὴν παρεμβολήν.

Ibid. O. εἰς τὴν παράταξιν. Sic Reg. in textu, ad marg. vero, εἰς τὸν πόλεμον.

v. 30. Ἀλλ. εἰς μέρος ἕτερον. Idem.

v. 35. Ἀλλος, ἐξηρχόμην. Reg.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, τοῦ πώγωνος αὐτοῦ. Coiſlin. 2.

v. 37. Θ. στόματος. Coiſlin. 2.

v. 38. A. ἐνδυτὴν αὐτοῦ. Reg. & Coiſlin. O. μανδύαν. Hîc vero Procopius ait, εἶδος ἐσθῆτος εἶναι δεῖ Αρκαδικὴν εἶναι, ἢ τὸ παρὰ τῶν πολλῶν μάντιον λεγόμενον. οἱ μὲν O. διερρωγέναι φασὶ τὰ ἱμάτια τοῦ τὴν ἀναίρεσιν τῶν Ηλὶ παίδων μηνύσαντος ὁ δὲ Ακύλας, τὸν μανδύαν ἐξέδωκεν, καὶ ὁ τῶν Αμμανιτῶν βασιλεὺς τῶν Δαυὶδ πρεσβέων ἀπέτεμε τῶν μανδυῶν τὸ ἥμισυ, ἕως τῆς ἀναβολῆς τῶν ἰσχίων αὐτῶν. i. *Genus eſt veſtis. Exiſtimo autem vel Arcadicam eſſe, vel quam vulgo mantion appellant. Septuaginta vero dicunt*, veſtimenta *illius, qui nunciavit cædem filiorum Heli, diſciſſa fuiſſe. Ubi Aquila*, Mandyan, *reddidit. Rex item Ammonitarum præſcidit dimidium*, Mandyorum, *legatis Davidis uſque ad tegumentum natium ipſorum.* Theodoretus vero ait: Ακ. μανδύαν διερρηγμένον, quæ vitiata videntur.

v. 39. Οἱ λοιποὶ, ἐνέδυσεν.

Ibid. Σ καὶ ἐπεχείρησεν &c. Coiſlin. 2. Ἀλλ. ἐκόπασε τοῦ βαδίσαι &c. Idem.

Ibid. Ἀλλ. ἀγύμναστος γάρ εἰμι. Coiſlin. 2.

Ibid. Ἀλλ. καὶ περιεῖλεν αὐτά. Reg

v. 40. Σ. Θ. φάραγγος. Coiſlin 2.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, ἐν σκεύει &c. Has omnes lectiones effert idem Coiſlin.

v. 42. Οἱ λοιποὶ, ἐξουδένωσεν. Idem.

v 43. Ἀλλ. μὴ κύων. Reg.

Ibid. Σ. ἐλοιδόρει. Coiſlin. 2.

v. 46. Σ. σώματα Idem.

v. 50. Ἀλλ. καὶ ἐκραταιώθη &c. Coiſlin. cum aſteriſcis. pene ſimilia habet Cod. Alexandrinus. Ibi vero LXX. deficiunt. Complut. habet ἐκραταίωσεν. Adjicitque poſt ἐθανάτωσεν αὐτόν, hæc verba, καὶ ῥομφαία οὐκ ἦν ἐν χειρὶ Δαυίδ.

v. 53. Σ. ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ. Coiſlin. 2.

Ibid. O. κατεπάτουν. Sic Reg. in textu: in margine vero, περιεσπείρισαν.

v. 54. Σ. τὰ ὅπλα αὐτοῦ. Ita Reg.

Digitized by Google

Ματταρί. Αλλος, καὶ προσήγαγε φυλὴν Βενιαμὶν κατὰ πατριὰς, καὶ προσήγαγε πατριὰν Αμοτταρὶ κατὰ ἄνδρα ἕνα.

וילכד A. κατελήφθη. O. κατακληροῦται.

אל־הכלים 22. O. ἐν τοῖς σκεύεσι. Αλλος, ἐνθάδε ἐν τοῖς σκεύεσι.

משכמו 23. O. ὑπερωμίαν καὶ ἐπάνω. Αλλος, ἀπὸ ὤμου ἑαυτοῦ.

לביתו 25. O. Εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Αλλος, Εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

גבעתה 26. A. εἰς τὸν βουνόν. O. εἰς Γαβαά.

החיל A. ἡ εὐπορία. Σ. ἡ δύναμις. O. υἱοὶ δυνάμεων. Αλλος, υἱοὶ δυνάμεων.

ויבזהו 27. A. ἐξουδένωσαν. O. ἠτίμασαν.

bus: & forte capitur tribus Mattari. *Alius*, & applicuit tribum Benjamin ſecundum familias, & applicuit familiam Amottari per viros ſingulos. *Vulg. & applicuit tribum Benjamin & cognationes ejus, & cecidit cognatio Metri.*

Hebr. & captus eſt. *A.* & deprehenſus eſt. *LXX.* & forte capitur. *Vul. & pervenit uſque ad Saul.*

22. *H.* ad vaſa *LXX.* in vaſis. *Alius*, hîc in vaſis. *Vul. domi.*

23. *Hebr.* ab humero ſuo. *LXX.* ab humero & ſupra. *Alius*, ab humero ſuo. *Vulg. ab humero & ſurſum.*

25. *H. Alius*, *Vul.* in domum ſuam. *LXX.* in locum ſuum.

26. *Hebr. LXX. Vulg.* in Gabaa. *A.* in collem.

Hebr. exercitus. *A.* abundantia. *S.* virtus. *LXX.* filii potentes. *Al.* filii virtutum. *Vul. pars exercitus.*

27. *H. Vulg.* deſpexerunt eum. *A.* vilipenderunt. *LXX.* contempſerunt.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Lib. I. Regum.

v. 1. Αλλ. ὅρα ὅτι κέχρικέ σε. Reg.

v. 2. Αλλ@, Βενιαμὶν ἐν Σηλὼ &c. Sic Regius. Ibidem Βακαλὰθ, corruptum eſt pro Βασκαλ·α, quod quidam Interpres vertit, ἐν σκιάζει τὸ σῶμα, ut notatur in eod Cod. Et quidem בצל ἐν σκιᾷ, *in umbra*, vel, *in umbroſo* ſignificat. Cur autem alteram ſyllabam צח τὸ σῶμα verterit, fruſtra, ni fallor, exquiratur.

Ibid. Αλλ@, ἰδοὺ ὁ πατήρ σου τετίνακται &c. Hanc verſionem adfert Regius Cod. tacito Interprete, qui videtur eſſe Symmachus.

v. 3. Αλλ. τῆς δρυὸς τῆς ἐκλεκτῆς. Ita Reg.

Ibid. Σ. νεβρούς. Αλλ. ἐρίφους. Reg.

Ibid. A. περίκαρπα. Σ. κολλύρας. Reg.

Ibid. A. ἀμφορέα. Σ. Νέβελ. Reg.

v. 4. A. δύο ἄρτους, Reg.

v. 5. Σ. τόπον ὑψηλόν. Reg.

Ibid. Σ. χορεύματι. Αλλ. συνόδῳ. Reg.

v. 9. Αλλ. ὡς ἔκλινε τὸν ὦμον αὐτοῦ. Reg.

v. 10. Αλλ. εἰς τὸν Βαμᾶ ἐκεῖ. Idem.

v. 11. Σ. μὴ ἔτι καὶ Σαοὺλ. Reg. & Druſius.

v. 12. Αλλ. εἰς παροιμίαν. Reg.

v. 14 A. πατράδελφ@. Druſius. Id eſt patruus, ut Hieronymus etiam vertit. Joſephus θεῖ@, id eſt, vel patruus, vel avunculus.

v. 17. Αλλ. ὁ συνήγαγε Σαμουὴλ &c. Reg.

v. 19. Αλλ. κατὰ τὰς φυλάς. Reg. ſine Interpretis nomine.

v. 21. Αλλ@, καὶ προσήγαγε φυλὴν &c. Sic Regius Interpretem non indicans.

Ibid. A. κατελήφθη. Reg.

v. 22. Αλλ. ἐνθάδε ἐν τοῖς σκεύεσι. Idem.

v. 23. Αλλ. ἀπὸ ὤμου ἑαυτοῦ. Idem.

v. 25. Αλλ. εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Idem.

v. 26. A. εἰς τὸν βουνόν. Sic vertere Aquilam monet Theodoretus Quæſt. in Libros Reg.

Ibid. A. ἡ εὐπορία. Σ. ἡ δύναμις. Reg. O. οἱ υἱοὶ δυνάμενοι. Sic in textu habet Reg ad marg vero, υἱοὶ δυνάμεων, quæ poſtrema lectio eſt Editionis Romanæ.

v. 27. A. ἐξουδένωσαν. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XI.

דרך 3. O. ἄφες. Αλλος, ἔνδος.

גבעת 4. A. εἰς βουνόν. O. εἰς Γαβαά.

ותצלח 6. O. ἐπήλατο. Αλλος, ἐπέπεσεν.

כאיש אחד 7. O. ὡς ἀνὴρ εἷς. Αλλος, ὁμοθυμαδόν.

וישם 11. O. ἔθετο. Αλλος, διέθετο. Αλλος, διέταξεν.

ראשים A. κεφαλαί. O. ἀρχαί.

ויכו O. καὶ ἔτυπτον. Αλλος, ἔπληξεν.

3. HEb. *LXX.* remitte. *Alius*, *Vulg.* concede,
4. *H. LXX. Vul.* in Gabaa. *A.* in collem.

6. *H.* proſperavit. *LXX. Vul.* inſilivit. *Alius*, irruit.

7. *H. LXX.* tamquam vir unus. *Alius*, unanimiter. *Vulg. quaſi vir unus.*

11. *Heb. Alius*, diſpoſuit. *LXX.* poſuit. *Alius*, & *Vul.* conſtituit,

H. A. capita. *LXX.* principia. *Vul. partes.*

Hebr. & percuſſerunt. *LXX.* & percutiebant. *Alius*, *Vulg.* & percuſſit.

יחד O. κατὰ τὸ αὐτό. Αλλος, ὁμοῦ.

Hebr. Alius, *Vulg.* pariter. *LXX.* ſecundum idipſum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Lib. I. Regum.

v. 3. Ἀλλος, ἑνός. Reg.
v. 4. A. εἰς βουνὸν, ex Theodoreto, & ita habet Complut.
v. 6 Ἀλλ. ἐπίπτωσεν. Reg. Edit. Rom. ἐφύλαξε.
v. 7. Ἀλλ. ὁμοθυμαδὸν. Reg.

v. 11. Ἀλλ. διῆλθε. Ἀλλ. διέταξεν. Reg.
Ibid. A. κεφαλάς. Reg.
Ibid. Ἀλλ. καὶ ἔπληξε. Reg.
Ibid. Ἀλλ. ὁμοῦ. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XII.

וזקנתי ושבתי 2. [A. Σ. γεγήρακα καὶ πεπολίωμαι.] O. γεγήρακα καὶ καθήσομαι. Αλλος, πεπολίωμαι καὶ καθήσομαι ἕως τοῦ νῦν.

התהלכתי O. διελήλυθα. Αλλος, ἀνέστραμμαι.

ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני יהוה את כל־צדקות יהוה אשר־עשה 7. Σ. καὶ νῦν παράστητε, ἵνα διακριθῶ πρὸς ὑμᾶς ἔμπροσθεν κυρίου περὶ πασῶν τῶν ἐλεημοσυνῶν τοῦ κυρίου ὧν ἐποίησεν. O. καὶ νῦν κατάστητε, καὶ δικάσω ὑμᾶς ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀπαγγελῶ ὑμῖν τὴν πᾶσαν δικαιοσύνην κυρίου, ἃ ἐποίησεν.

אחר יהוה 14. O. ὀπίσω κυρίου πορευόμενοι. Αλλος, πορευόμενοι ὀπίσω κυρίου Θεοῦ ὑμῶν, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς.

התהו 21. A. κενῶν. O. μηδὲν ὄντων.

לא יועילו O. οὐ περανοῦσιν οὐδέν. Αλλος, οὐκ ὠφελήσουσιν.

מחדל להתפלל 23. O. ἀνιέναι τοῦ προσεύχεσθαι. Αλλος, τοῦ διαλιπεῖν προσευχόμενον.

הרע תרעו 25. O κακίᾳ κακοποιήσητε. Αλλος, κακοποιοῦντες κακοποιήσητε.

תספו A. συσσυρήσεσθε, Σ. ἀπολεῖσθε. O. προστεθήσεσθε.

2. HEbr. (*A. S.*) *Vul.* ſenui & incanui. *LXX.* ſenui & ſedebo. *Alius*, incanui & ſedebo uſque nunc.

H. ambulavi. *LXX.* pertranſivi. *Alius*, converſatus ſum. *Vul. converſatus.*

7. *Hebr* & nunc ſtate, & dijudicer vobiſcum ad facies Domini cum omnibus juſtitiis Domini, quas fecit. *S.* & nunc adſtate ut judicio contendam vobiſcum coram Domino de omnibus miſericordiis Domini quas fecit. *LXX.* & nunc ſtate, & judicabo vos coram Domino, & annuntiabo vobis omnem juſtitiam Domini, quæ fecit. *Vulg nunc ergo ſtate, ut judicio contendam adverſum vos coram Domino, de omnibus miſericordiis Domini quas fecit.*

14. *Hebr.* poſt Dominum. *LXX.* poſt Dominum ambulantes. *Alius*, ambulantes poſt Dominum Deum veſtrum, & eruet vos. *Vul. ſequentes Dominum Deum veſtrum.*

21. *H. Vul.* vana. *A.* vanorum. *LXX.* qui nihil ſunt.

Heb. Alius, *Vul.* non proderunt. *LXX.* non perficient quicquam.

23. *Heb.* a ceſſando orare. *LXX.* omittendo orare. *Alius*, ut deficiam orans. *Vulg. ut ceſſem orare.*

25. *Hebr.* melefaciendo malefeceritis. *LXX.* maleficio malefeceritis. *Alius*, malefacientes malefeceritis. *Vulg. perſeveraveritis in malitia.*

Hebr. S. Vulg. peribitis. *A.* ſimul trahemini. *LXX.* apponemini.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Lib. I. Regum.

v. 2. Ἀλλ. πεπολίωμαι καὶ καθίζομαι &c. Sic Reg. Prorſus exiſtimo πεπολίωμαι, eſſe verſionem Aquilæ & Symmachi, vocis ושבתי Nam ipſi ſemper τὸ שִׂיבָה vertunt πολιά. Vide Onomaſticon Græcum in voce πολιά.

Ibid. Ἀλλ. ἀνέστραμμαι. Sic Reg. tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata. Ita legit etiam Complut.

v. 7. Σ καὶ νῦν παράστητε &c. Sic Reg. Druſius & Procop. Sed duo poſteriores lectionem pleniorem habent, quam vides ſupra.

v. 14. Ἀλλ. πορευόμενοι ὀπίσω Κυρίου Θεοῦ ὑμῶν &c. Sic Reg. ex incerto qui paraphraſi utitur: nam poſtrema verba non ſunt in Hebræo.

v. 21. A. κενῶν. Reg.
Ibid. Ἀλλ. οὐκ ὠφελήσουσιν. Reg.
v. 23. Ἀλλ. τοῦ διαλιπεῖν προσευχόμενον. Reg.
v. 25. Ἀλλ. κακοποιοῦντες κακοποιήσητε. Reg.
Ibid. A. συσσυρήσεσθε. Σ. ἀπολεῖσθε. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XIII.

בן־שנה שאול במלכו 1. Σ. υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. Ἄλλος, υἱὸς ἐνιαυτοῦ ἑνὸς Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. Ἀλλ. υἱὸς τριάκοντα ἐτῶν Σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. In O. vacat.

ושתי שנים מלך על־ישראל In O. deeſt. Ἄλλος, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἰσραήλ.

את נציב פלשתים 3. A. τὸ ὑπόστημα τῶν ἀλλοφύλων. O. τὸν Νασὶβ τὸν ἀλλόφυλον.

ישמעו העברים A. ἀκουσάτωσαν οἱ Ἑβραῖοι. Σ. ἀκουσάτωσαν οἱ ἐν τῷ πέραν. O. ἠθετήκασιν οἱ δοῦλοι.

וגם־נבאש ישראל בפלשתים 4. O. καὶ ᾐσχύνθησαν Ἰσραὴλ ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις. Ἄλλος, καὶ ἐξουδένωσεν Ἰσραὴλ τοὺς ἀλλοφύλους.

כי צר־לו כי נגש העם ויתחבאו 6. O. ὅτι στενῶς αὐτῷ μὴ προσάγειν αὐτόν, καὶ ἐκρύβη ὁ λαός. Ἄλλος, ὅτι ἐκθλίβονται, καὶ ἀνεχώρησεν ὁ λαός, καὶ ἐκρύβη.

עברים 7. Σ. οἱ ἐκ τοῦ πέραν. O. οἱ διαβαίνοντες.

חרדו A. ἐξεπλάγη. Σ. ἠκολούθησε. O. ἐξέστη.

וייחל שבעת ימים למועד אשר שמואל 8. A. καὶ προσέμεινεν ἑπτὰ ἡμέρας, εἰς συνταγὴν τοῦ Σαμουήλ. Σ. ἀνέμεινεν (Al. ὑπερέθετο. Coiſl.) δὲ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς συνταγὴν τοῦ Σαμουήλ. O. καὶ διέλιπεν ἑπτὰ ἡμέρας τῷ μαρτυρίῳ, ὡς εἶπε Σαμουήλ. Θ. εἰς τὸν καιρόν.

ופני יהוה לא חליתי ואתאפק ואעלה העלה 12. Σ. καὶ πρὶν ἢ τὸ πρόσωπον κυρίου λιτανεῦσαι, καὶ βιασθεὶς ἀνήνεγκα τὴν ὁλοκαύτωσίν σου. O. καὶ τοῦ προσώπου τοῦ κυρίου οὐκ ἐδεήθην, καὶ ἐνεκρατευσάμην, καὶ ἀνήνεγκα τὴν ὁλοκαύτωσιν. Coiſlin. Ἀλλ. ἀνέσχον.

נסכלת 13. A. ἠγνωμόνησας. Σ. ἠφρόνησας. O. μεματαίωταί σοι.

ויצא המשחית ממחנה פלשתים 17. Σ. καὶ ἐξῆλθον οἱ διαφθείροντες ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Φυλισταίων. O. καὶ ἐξῆλθε διαφθείρων ἐξ ἀγροῦ ἀλλοφύλων.

1. H*Eb. Alius*, filius anni Saul in regnando ipſum. *S.* filius quaſi anniculus Saul in regnando ipſum. *Alius*, filius triginta annorum Saul in regnando ipſum. *In LXX. vacat Vul. filius unius anni erat Saul cum regnare cœpiſſet.*

Heb. & dunbus annis regnavit ſuper Iſrael. *In LXX. deeſt. Alius*, & duos annos regnavit in Iſrael. *Vulg. duobus autem annis regnavit ſuper Iſrael.*

3. *Heb.* præſidem Philiſthim. *A.* ſtationem alienigenarum *LXX.* Naſib alienigenam. *Vulg. ſtationem Philiſtinorum.*

H. A. Vulg. audiant Hebræi. *S.* audiant qui in tranſitu ſunt. *Al.* qui trans ſunt. *LXX.* ſpreverunt ſervi.

4. *Hebr.* & etiam fœtuit Iſrael in Philiſtim. *LXX.* & puduit Iſrael in alienigenas. *Alius*, & deſpexit Iſrael alienigenas. *Vulg. & erexit ſe Iſrael adverſus Philiſthiim*,

6. *Heb.* quia anguſtia ſibi, quia coarctatus erat populus, & abſconderunt ſe. *LXX.* quia anguſte ſibi ne ipſe accedat, & occultavit ſe populus. *Alius*, quia opprimuntur, & receſſit populus, & abſcondit ſe. *Vulg. ſe in arcto poſitos, (afflictus enim erat populus,) abſconderunt ſe.*

7. *Hebr. Vulg.* Hebræi. *S.* qui ex tranſitu. *LXX.* tranſitores.

Hebr. intremuerunt. *A.* exterritus eſt. *S.* ſecutus eſt. *LXX.* expavit. *Vul. perterritus eſt.*

8. *Heb.* & expectavit ſeptem dies ad tempus ſtatutum quod Samuel. *A.* & expectavit ſeptem dies ad tempus ſtatutum ipſius Samuel. *S.* expectavit autem ſeptem dies in tempus ſtatutum ipſius Samuel. *LXX.* & diſtulit ſeptem dies teſtimonio, ſicut dixerat Samuel. *Th.* in tempus. *Vulg. & expectavit ſeptem dies juxta placitum Samuelis.*

12. *Heb.* & facies Domini non oravi, & vim feci mihi, & aſcendere feci holocauſtum. *S.* priuſquam faciem Domini deprecarer, & violenter actus obtuli holocauſtum tuum. *LXX.* & faciem Domini non ſum deprecatus, & vim feci, & obtuli holocauſtum. *Vulg. & faciem Domini non placavi, neceſſitate compulſus, obtuli holocauſtum.*

13. *Heb.* ſtultus factus es. *A.* ingratus fuiſti. *S.* inſipienter egiſti. *LXX.* ſtulte actum eſt tibi. *Vulg. ſtulte egiſti.*

17. *Heb.* & egreſſus eſt corrumpens e caſtrametatione Philiſthim *S.* & egreſſi ſunt vaſtatores e caſtris Philiſtæorum. *LXX.* & egreſſus eſt vaſtator ex agro alienigenarum. *Vulg. & egreſſi ſunt ad prædandum de caſtris Philiſtinorum.*

והראש אחד יפנה דרך הגבול הנשקף על־גי הצבעים 18. A. καὶ κεφαλὴ ἡ μία ἔνευεν ὁδὸν τοῦ ἐκκύπτοντος ἐπὶ φάραγγα τῶν ὑαινῶν (Al. δορκάδων.) Σ. κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ ὁρίου τοῦ ὑπερκειμένου κατὰ τὴν φάραγγα τὴν Σεβοὶμ εἰς τὴν ἔρημον. O. καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ μία ἐπιβλέπουσα ὁδὸν Γαβαὲ τὴν εἰσκύπτουσαν ἐπὶ Γαὶ τὴν Σαβίμ. Θ. ὁδὸν τοῦ ὁρίου τοῦ ἐπιβλέποντος ἐν τῇ κοιλάδι τῶν δορκάδων. Coiſlin. τὴν κοιλάδα τῶν δορκάδων.

18. *Hebr.* & caput unum reſpiciebat viam termini proſpicientem ſuper vallem Seboïm. *A.* & caput unum vergebat ad viam reſpicientis in vallem hyænarum. (*Al.* caprearum) *S.* juxta viam termini ſuperjacentis ſecundum vallem Seboim in deſertum. *LXX* & principium unum ſpectans viam Gabae vergentem ad Gæ Sabim. *Th.* viam termini reſpicientis in vallem caprearum. *Coiſlin.* vallem caprearum. *Vul. tertius autem verterat ſe aditer termini imminentis valli Seboim contra deſertum.*

את־מחרשתו ואת־אתו ואת־קרדמו ואת מחרשתו 20. Σ. τὴν ὕνιν, καὶ τὸ σκαφεῖον αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀξινάριον, καὶ τὴν δίκελλαν. O. τὸ θέριστρον αὐτοῦ, καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὴν ἀξίνην αὐτοῦ, καὶ τὸ δρέπανον αὐτοῦ. A. τὰ ἄλλα μὲν ὡσαύτως, ἀντὶ δὲ τοῦ δρεπάνου τριόδοντα. Θ. τὸ θέριστρον, βούκεντρον ἐξέδωκε.

20. *Heb.* vomerem ſuum & ligonem ſuum, & ſecurim ſuam, & foſſorium ſuum. *S.* vomerem & ligonem ſuum, & ſecuriculam, & bidentem. *LXX.* meſſorium ſuum, & vas ſuum, & unuſquiſque ſecurim ſuam, & falcem ſuam. *A. cetera ſimiliter, ſed pro falce vertit* tridentem. *Th. meſſorium* ſtimulum boum *edidit. Vul. vomerem ſuum, & ligonem, & ſecurim & ſarculum.*

והיתה הפצירה פים למחרשת ולאתים ולשלש קלשון ולהקרדמים ולהציב הדרבן 21. Ἄλλος, καὶ ἐγενήθη ἡ προσβόλωσις στόματα τοῖς ἀρότροις, καὶ τοῖς [illegible]ιν, καὶ ταῖς τρισκέλησιν, καὶ ταῖς ἀξίναις, καὶ τοῦ στερεώσαντος βούκεντρον. O. καὶ ἦν ὁ τρυγητὸς ἕτοιμος τοῦ θερίζειν. τὰ δὲ σκεύη ἦν τρεῖς σίκλοι εἰς τὸν ὀδόντα, καὶ τῇ ἀξίνῃ καὶ τῷ δρεπάνῳ ὑπόστασις ἦν ἡ αὐτή.

21. *Hebr.* & erat lima ora habens, vomeribus, & ligonibus, & tridentibus, & ſecuribus, & ad ſtatuendum ſtimulum. *Alius*, & erat applicatio, ora aratris, & ligonibus, & tridentibus, & ſecuribus, & firmantis ſtimulum boum. *LXX.* & erat vindemia parata ad metendum, vaſa autem erant tres ſicli in dentem, & ſecuri & falci ſubſtantia erat eadem. *Vulg. Retuſæ itaque erant acies vomerum & ligonum & tridentum, & ſecurium uſque ad ſtimulum corrigendum.*

Ὀδόντα, ὁ μὲν Σ. τὴν ὕνιν. ὁ δὲ A. τὸ ἄροτρον ἡρμήνευσεν. τὸν δὲ σίκλον στατῆρα ἐκάλεσαν.

Dentem. *Sym.* vomerem. *A.* aratrum, *interpretatus eſt.* Siclum *vero* ſtaterem *vocarunt.*

ויצא מצב פלשתים אל־מעבר מכמש 23. O. καὶ ἐξῆλθεν ἐξ ὑποστάσεως τῶν ἀλλοφύλων τὴν ἐν τῷ πέραν Μαχμαί. Θ. καὶ ἐξῆλθεν ἡ στάσις τῶν ἀλλοφύλων εἰς τὴν διάβασιν Μχαμαί.

23. *Hebr.* & egreſſus eſt præfectus Philiſthim ad tranſitum Machmas. *LXX.* & exiit de ſtatione Alienigenarum trans Machmas. *Th.* & exiit ſtatio Alienigenarum in tranſitum Machmas. *Vulg. egreſſa eſt autem ſtatio Philiſthiim, ut tranſcenderet in Machmas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Lib. I. Regum.

v. 1. Σ. υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαούλ. Ita habent Procopius & Cod. Reg. Druſius minus recte, υἱὸς ὢν ἐνιαυσιαῖος. Altera lectio eſt Procopii & Codicis Reg. Tertia adfertur a Druſio. In LXX. vacat. Nec prætermittendum Scholion Regii Codicis. Σύμμαχος, υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαούλ. δηλοῖ δὲ τοῦτο τὴν ἁπλότητα τῆς ψυχῆς Σαούλ, ἣν εἶχεν ἁπλῶς χειροτονούμενος. Ταύτῃ δὲ οὐκ ἐπὶ πλεῖστον ἐχρήσατο· ὅθεν προστίθεται, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, μετὰ τῆς ἁπλότητος δηλαδή. μεθ' ἃ κλίνας πρὸς πονηρίαν, τῆς θείας γεγύμνωται χάριτος. ὅθεν ὁ λοιπὸς χρόνος, ὃν ἐβασίλευσε, τῇ τοῦ Σαμουὴλ δημαγωγίᾳ λελόγισται. i. Symmachus, Filius quaſi anniculus; *quo ſimplicitas animi Saulis declaratur, quam habuit cum in Regem inauguratus eſt, quam tamen non diu ſervavit. Quare additur:* Et duobus annis regnavit ſuper Iſrael, *nempe cum illa morum ſimplicitate. Poſtea quippe ad malitiam declinans, divina gratia deſtitutus eſt. Quamobrem reliquum tempus quo regnavit Samuelis adminiſtrationi computatur.* Hunc locum habet Procopius, ſed admodum vitiatum, ita ut aptam ſententiam non reperias. Qui autem ſic poſuit υἱὸς τριακοντα ἐτῶν, vitiatum eſſe textum putavit, ſuoque marte reſtituit.

Ibid. Ἀλλ. καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν &c. Ita Cod. Reg. In LXX. vacat.

v. 3. A. τὸ ὑπόστημα τῶν ἀλλοφύλων. Ita Reg. & Procop. ὑπόστημα vero pro ſtatione militum extat, ut monet Druſius, 2 Reg. 22. & ὑπόστασις quoque eadem ſignificatione Capite ſequenti v. 1.

Ibid. A. ἀκουσάτωσαν οἱ Ἑβραῖοι. Σ. ἀκουσάτωσαν οἱ ἐν τῷ πέραν. Sic Druſius, Reg & Procopius loco τοῦ οἱ Ἑβραῖοι, ad Aquilam habet οἱ δοῦλοι, lapſu graphico ſcilicet, quia Librarius verſionem LXX. Aquilæ tribuit. Aquila eandem vocem infra vertit Ἑβραῖοι, Cap. 14. v. 21.

v. 4. Ἀλλ. καὶ ἐξωδύνωσεν. Reg.

v. 6. Ἀλλ. ὅτι ἐθλίβετο &c. Reg.

v. 7. Σ. οἱ ἐκ τοῦ πέραν. Reg.

Ibid. A. ἐξεπλάγη. Σ. ἐκλύθησαν. Ita Reg.

v. 8. A. καὶ ἀνέμεινεν &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones, pleniores habet Druſius, quàm Procop. & Cod. Regius, qui poſtremi eam quæ Theodotionis fertur adjiciunt.

v. 12. Σ. καὶ πρὶν ἢ τὸ πρόσωπον κυρίου λιτανεῦσαι. Hanc Symmachi Interpretationem pleniorem habet Cod. Regius, breviorem Procopius.

v. 13. A. ἠγνωμόνησας. Σ. ἠφρόνησας. Reg.

v. 17. Σ. καὶ ἐξῆλθον οἱ διαφθ. Sic Procop. & Cod. Reg.

v. 18. Haſce trium Interpretum lectiones habet Druſius, qui primam ſine Interpretis nomine adtulit: ea

Digitized by Google

vero eſt Aquilæ, ut videtur. Codex tamen Regius illud, ἐν τῇ κεφαλίδι τῶν δερμάτων, quod Theodotionis eſſe dicitur apud Druſium, Aquilæ tribuit, quemadmodum & Theodoretus.

v. 20. Σ. τὸν ὕπνον &c. Sic Regius Codex has omnes verſiones exhibet. Theodoret. & Procopius legunt τὸν ὕπνον, veramque lectionem exhibent, ut arbitramur.

v. 21. Ἀλλ. καὶ ἐξῆλθεν &c. Hanc lectionem adfert Druſius.

Ibid. ad notam illam τὸν δὲ σίκλον στατῆρα εκάλεσαν, adjicit Cod. Reg. ὁ δὲ σίκλος ἐπὶ σταθμοῦ λαμβανόμενος ἡμιούγγιον ἕλκει, ἐπὶ δὲ ἀργυρίου, Κ΄. ὀβολούς, quod item habet Procopius.

v. 23. Θ. ἐξῆλθεν. &c. Sic Procop.

LIB. I. REGUM. CAPUT XIV.

אל־מצב פלשתים 1. A. τὴν ὑπόστασιν. O. Εἰς Μεσσὰβ τῶν ἀλλοφύλων. Ἄλλος, Εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων.

נשא אפוד 3. A. Φέρων ἐπενδύτην. O. αἴρων ἐφούδ.

שן־הסלע מהעבר מזה ושן־הסלע מהעבר מזה 4. O. ὀδοὺς πέτρας ἐκ τούτου, καὶ ὀδοὺς πέτρας ἐκ τούτου. Ἄλλος, ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν, καὶ ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν.

השן האחד מצוק מצפון מול מכמש והאחד מנגב מול גבע 5. O. ἡ ὁδὸς ἡ μία ἀπὸ Βοῤῥᾶ ἐρχομένῳ Μαχμάς, καὶ ἡ ὁδὸς ἡ ἄλλη ἀπὸ νότου ἐρχομένῳ Γαβαέ. Ἄλλος, ἀκρωτήριον τὸ ἓν ἀπὸ Βοῤῥᾶ ἐχόμενον Μαχμάς, καὶ τὸ ἀκρωτήριον τὸ ἄλλο ἀπὸ νότου ἐχόμενον τῆς Γαβαά.

מעצור 6. A. ἐπίσχεσις. Σ. ἐποχή. O. συνεχόμενον.

ונגלינו 8. A. Θ. ἀποκαλυφθησόμεθα. O. κατακυλισθησόμεθα.

אל־מצב פלשתים 11. O. Εἰς Μεσσὰβ τῶν ἀλλοφύλων. Ἄλλος, Εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀλλοφύλων.

הגישה ארון האלהים כי־היה ארון האלהים ביום ההוא ובני ישראל 18. A. Σ. προσάγαγε τῇ κιβωτῷ τοῦ Θεοῦ, ἦν γὰρ σὺν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, ἐν τῇ παρεμβολῇ. O. προσάγαγε τὸ Ἐφούδ. ὅτι αὐτὸς ἦρε τὸ Ἐφοὺδ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐνώπιον Ἰσραήλ. Θ. ὅτι ἦν ἡ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐνώπιον Ἰσραήλ.

והעברים 21. A. καὶ οἱ Ἑβραῖοι. O. καὶ οἱ δοῦλοι.

ונקמתי 24. O. ἐκδικήσω. Ἄλλος, τιμωρήσομαι.

המטה 27. A. βακτηρίας. O. σκήπτρου. Ἄλλος, ῥάβδου.

ותראנה A. ἐφωτίσθησαν. O. ἐπέβλεψαν.

ויעף 28. O. ἐξελύθη. Ἄλλος, ἐκοπίασε.

עכר 29. O. ἀπήλλαχεν. Ἄλλος, ἐτάραξεν.

בפלשתים ממכמש 31. O. ἀλλοφύλων ἐν Μαχμάς. Ἄλλος, ἐκ τῶν ἀλλοφύλων πλείους ἢ ἐν Μαχμάς.

1. Hebr. ad ſtationem Philiſthim. *A.* ſtationem. *LXX.* in Meſſab Alienigenarum. *Alius*, in ſtationem. (*Al.* ſubſtantiam) alienigenarum. *Vulg. ad ſtationem Philiſthinorum.*

3. *Hebr. LXX.* portans ephud. *A.* portans ſuperindumentum. *Vul. portabat Ephod.*

4. *Heb.* dens petræ a tranſitu inde, & dens petræ a tranſitu inde. *LXX.* dens petræ hinc, & dens petræ hinc. *Alius*, ſummitas petræ hinc, & ſummitas petræ hinc. *Vulg. eminentes petræ ex utraque parte, & quaſi in modum dentium ſcopuli hinc & inde prærupti.*

5. *Hebr.* Dens unus ſtatio ab Aquilone contra Machmas; & unus a meridie contra Gabaa. *LXX.* via una ab Aquilone venienti Machmas, & via altera ab Auſtro venienti Gabae. *Alius*, ſummitas una ab Aquilone juxta Machmas; & ſummitas altera ab Auſtro juxta Gabaa. *Vulg. unus ſcopulus prominens ad Aquilonem ex adverſo Machmas, & alter ad meridiem contra Gabaa.*

6. *H.* reſtrictio. *A.* retentio. *S.* inhibitio. *LXX.* reſtrictum. *Vul. difficile.*

8. *H. A. Th.* nos manifeſtabimus. *LXX.* devolvemur. *Vul. cumque apparuerimus eis.*

11. *H* ad ſtationem Philiſthim. *LXX.* in Meſſab alienigenarum. *Alius*, in multitudinem alienigenarum. *Vulg. ſtationi Philiſthinorum.*

18. *Heb.* admove arcam Dei: quia erat arca Dei in die illa, & populus Iſrael. *A. S.* accede ad arcam Dei; erat enim cum filiis Iſrael in caſtris. *LXX.* admove Ephud, quia ipſe tulit ephud in die illa coram Iſrael. *Th.* quia erat arca Dei in die illa coram Iſrael. *Vul. applica arcam Dei: Erat enim arca Dei in die illa cum filiis Iſrael.*

21. *H. A.* & Hebræi. *LXX.* & ſervi. *Vul. ſed & Hebræi.*

24. *H. LXX. Vulg.* ulciſcar. *Alius*, puniam.

27. *Hebr. Alius*, *Vulg.* virgæ. *A.* baculi. *LXX.* ſceptri.

Heb. viderunt. *A. Vulg.* illuminati ſunt. *LXX.* reſpexerunt.

28. *H.* defeſſus eſt. *LXX.* defecit. *Alius*, laboravit. *Vul. defecerat.*

29. *H. Alius, Vulg.* turbavit. *LXX.* perturbavit.

31. *H.* in Philiſthim a Machmas. *LXX.* alienigenarum in Machmas. *Alius*, de alienigenis plures quam in Machmas. *Vul. Philiſthæos a Mahcmis.*

אל־שלל

ויעש העם אל־שלל 32. Σ. ἐτράπη τοῦ ἁρπάζειν. O. ἐκλίθη ὁ λαὸς εἰς τὰ σκῦλα. Ἄλλος, ὥρμησεν εἰς τὰ σκῦλα.

הלילה 34. Poſt, ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, Ἄλλος, τὴν νύκτα.

הטוב 36. O. τὸ ἀγαθόν. Ἄλλος, τὸ ἀρεστόν.

כל פנות העם 38. A. εἰς τὰς γωνίας τὸ πλῆθος. Σ. τοὺς μεγάλους. O. τὰς γωνίας τοῦ Ἰσραήλ. Ἄλλος, τὰς φυλὰς τοῦ λαοῦ.

ודעו וראו במה היתה החטאת הזאת היום Σ. καὶ γνῶτε ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρτία σήμερον. O. καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρτία αὕτη σήμερον.

הבה תמים 41. O. δὸς δήλους. Ἄλλος, δὸς δήλωσιν.

כי־עם־אלהים עשה היום הזה 45. O. ὅτι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐποίησε τὴν ἡμέραν ταύτην. Ἄλλος, ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐποίησε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

ושאול לכד המלוכה 47. O. καὶ Σαοὺλ ἔλαχε τοῦ βασιλεύειν, κατακληροῦται ἔργον. Ἄλλος, καὶ Σαοὺλ κατακληροῦται τὸ ἔργον τοῦ βασιλεύειν.

בכל אשר־יפנה ירשיע O. οὗ ἂν ἐστράφη, ἐσώζετο. Ἄλλος, οὗ ἂν ἐπέβλεψεν, ἔσωζεν.

חיל 48. O. δύναμιν. O. ἄλλως, δύναμιν ἀτναίν. Ἄλλος, δύναμιν μεγάλην.

דוד 50. O. οἰκείου. Ἄλλος, πατραδέλφου.

חיל 52. O. δυνάμεως. Ἄλλος, εὐπορίας.

32. *H.* & fecit populus ad ſpolium. *S.* & verſus eſt ad rapiendum. *LXX.* & divertit populus ad ſpolia. *Alius*, irruit in ſpolia. *Vulg. & verſus ad prædam.*

34. *H.* noctu. *Alius*, noctem. *Vulg. uſque ad noctem.*

36. *H. LXX. Vul.* bonum. *Alius*; placitum.

38. *H.* omnes anguli populi. *A.* in angulos multitudo. *S.* magnos. *LXX.* angulos Iſrael. *Alius*, tribus populi. *Vulg. angulos populi.*

S. & videte in quo ſit peccatum hoc hodie. *S.* & cognoſcite in quo factum ſit peccatum hodie. *LXX.* & cognoſcite & videte in quo factum eſt peccatum hoc hodie. *Vul. & ſcitote & videte per quem acciderit peccatum hoc hodie.*

41. *H.* da oſtenſionem. *LXX.* da manifeſtationes. *Alius*, da manifeſtationem. *Vul. da judicium.*

45. *H.* quia cum Deo fecit die hac. *LXX.* populus Dei fecit diem hanc. *Alius*, miſericordia Dei fecit in die hac. *Vulg. quia cum Deo operatus eſt hodie.*

47. & Saul cepit regnum. *LXX.* & Saul ſorte cepit regnare, ſorte cepit opus. *Alius*, & Saul ſorte cepit opus regnandi. *Vul. & Saul confirmato regno.*

H. in omnibus quæ reſpiciebat, condemnabat. *LXX.* quocumque ſe vertebat ſalvabatur. *Alius*, quocumque reſpiciebat, ſalvabat. *Vulg. quocumque ſe verterat, ſuperabat.*

48. *H. LXX.* virtutem. *LXX. aliter*, virtutem atnain. *Alius*, virtutem magnam. *Vul. congregato exercitu.*

50. *H. Alius*, patrui. *LXX.* propinqui. *Vul. patruelis.*

52. *H. LXX.* virtutis. *Alius*, abundantiæ. *Vul. fortem & aptum ad prælium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. I. Regum.

v. 1. A. τὴν ὑπόστασιν. Coiſlin. Ἄλλος, εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων. Reg.

v. 3. A. ἐφοὺδ ἐπενδύτην. Reg. אפוד vertere ſolet Aquila ἐπένδυμα. Vide utrumque Lexicon infra.

v. 4. Ἀλλ. ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν &c. Reg. Qui bis habet ὀδὸς mendoſe pro ὀδοὺς, *dens*.

v. 5. Ἀλλ. ἀκρωτήριον τὸ ἓν &c. Reg. Hic verſio LXX. in eodem Codice omnino vitiata eſt, ut & in Editione Romana. Nam ex nominum ſimilitudine imperiti Librarii, ὁδὸς *via*, poſuere pro ὀδοὺς *dens*, quæ eſt propria τοῦ שן ſignificatio.

v. 6. A. ἐπίσχεσις. Σ. ἐποχή. Reg.

v. 8. A. Θ. ἀποκαλυφθησόμεθα. Reg.

v. 11. Ἀλλ. εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀλλοφύλων. Reg.

v. 18. Hæ lectiones A. S. & Theodotionis prodeunt ex Cod. Coiſlin. nec omnino conſonant cum Hebræo.

v. 21. A. καὶ οἱ Ἑβραῖοι. Reg. LXX. autem καὶ οἱ δοῦλοι. Legerunt haud dubie עבדים

v. 24. Ἀλλ. τιμωρήσωμαι. Reg.

v. 27. A. βαπτισμῷ. Ἄλλος, ῥάβδῳ. Reg.

Ibid. A. ἐφωτίσθησαν Reg.

v. 28. Ἄλλος, ἐκοπίασεν. Ita Reg.

v. 29. Ἄλλος, ἐτάραξε. Reg.

v. 31. Ἀλλ. ἐκ τῶν ἀλλοφύλων &c. Reg.

v. 32. Σ. ἐτράπη τοῦ ἁρπάζειν. Ἄλλος, ὥρμησεν. &c. Reg.

v. 34. Ἀλλ. τὴν νύκτα. Reg. in Edit. Romana omittitur.

v. 36. Ἄλλος, τὸ ἀρεστόν. Reg.

v. 38. In Regio, A. εἰς τὰς γωνίας τὸ πλῆθος: *in angulos multitudo*. Πλῆθος, multitudinem interdum, itemque gloriam ſive decus ſignificat. Σ. τοὺς μεγάλους, ſupple τοῦ λαοῦ, i. *magnates populi*. Ἄλλος, τὰς φυλὰς Ἰσραήλ.

Ibid. Σ. καὶ γνῶτε ἐν τίνι &c Reg.

v. 41. Ἄλλος, δὸς δήλωσιν. Reg.

v. 45. Ἀλλ. ἔλεος τοῦ Θεοῦ &c. erratum videtur pro ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. LXX. עם *populus*, verterunt. Vulgata melius עם *cum*, literæ eædem in utroque, ſignificatio diverſa.

v. 47. Ἀλλ. καὶ Σαοὺλ κατακληροῦται &c. Reg.

Ibid. Ἀλλ. οὗ ἂν ἐπέβλεψεν ἔσωζεν. Reg.

48. O. ἄλλως, δύναμιν ἀτναίν. Mira depravatio. Ἀλλ. δύναμιν μεγάλην. Utraque lectio in Reg.

v. 50. Ἀλλ. πατραδέλφου. Reg. & Coiſlin. alter. Videtur omnino eſſe Aquilæ qui ita vertit ſupra, 10. 14. & paſſim in Canticis.

v. 52. Ἀλλ. εὐπορίας. Coiſlin. alter.

LIB. I. REGUM. CAPUT XV.

צבאות 2. Ο. σαβαώθ. Αλλος, στρατιῶν.

פקדתי Α. ἐπεσκεψάμην. Ο. ἐκδικήσω.

שם Σ. ἐπέθετο. Ο. ἀπήντησεν. Θ. ἐπάταξεν.

טלאים 4. Ο. Γαλγάλοις. Αλλος, ἅρμασιν.

מאתים Οἱ λοιποὶ, διακοσίαις. Ο. τετρακοσίας.

רגלי Οἱ λοιποὶ, πεζῶν. Ο. ταγμάτων.

וירב 5. Ο. ἐνήδρευσεν. Αλλος, ἐνίδρυσεν.

בנחל Ο. ἐν τῷ χειμάῤῥῳ. Αλλος, ἐν τῇ φάραγγι.

אספך 6. Α. συνεύρω σε. Ο. προσθῶ σε.

עמלקי פן־אספך עמו ואתה עשיתה חסד עם־כל־בני ישראל Ο. τοῦ Αμαληκίτου, μὴ προσθῶ σε μετ' αὐτοῦ, καὶ σὺ ἐποίησας ἔλεος μετὰ τῶν υἱῶν Ισραήλ. Αλλος, τοῦ Αμαλήκ, καὶ οὐ προστεθήσῃ μετ' αὐτοῦ, ἐπεὶ οὐκ ἐποίησεν ἔλεος μετὰ τῶν υἱῶν Ισραήλ.

ויסר Α. ἀπέστη. Ο. καὶ ἐξέκλινεν.

החרים 8. Οἱ λοιποὶ, ἀνεθεμάτισεν. Σ. ἐξωλόθρευσεν. Ο. ἀπέκτεινεν.

החרים 9. Ο. ἐξολοθρεῦσαι. Αλλος, ἀναθεματίσαι.

נמבזה Α. πεφαυλισμένον. Σ. εὐτελές. Ο. ἠτιμωμένον. Θ. ἐξουδενωμένον.

נחמתי 11. Σ. μεταμελήθην. Ο. μεταμεμέλημαι. Θ. παρακέκλημαι. Sic legitur in Edit. τῶν O. Romana.

מאחרי Α. ὄπισθεν. Σ. ἀκολουθεῖν μοι. Ο. ἀπὸ ὄπισθέν μου.

ויחר Σ. ἐλυπήθη. Σ. Θ. ὠργίσθη. [Sic] O. ἠθύμησε.

הקימתי 13. Α. ἐκύρωσα. Ο. ἔστησα.

אשר חמל 15. Α. ὧν ἐφείσατο. Ο. ἃ περιεποιήσατο.

הרף 16. Α. ἄφες. Σ. ἔασον. Ο. ἄνες.

ראשית החרם לזבח 21. Α. κεφάλαιον. Οἱ λοιποὶ, ἀπαρχὴν τοῦ ἀναθέματος. Ο. τὰ πρῶτα τοῦ ἐξολοθρεύματος θῦσαι. Αλλος, τὰ πρῶτα τοῦ ἀναθέματος τοῦ θῦσαι.

החפץ ליהוה בעלות 22. Σ. μὴ θέλει; Ο. Εἰ θελητὸν τῷ κυρίῳ ὁλοκαυτώματα; Αλλος, οὐ θέλει ὁ κύριος ὁλοκαυτώσεις.

2. Hebr. *Alius*, *Vulg.* exercituum. *LXX.* Sabaoth.

H. Vulg. recenſui. *A.* inſpexi *LXX.* ulciſcar.

H. poſuit. *S.* irruit. *LXX.* occurrit. *Th.* percuſſit. *Vulg. reſtitit.*

4. *H.* Telaïm. *LXX.* Galgalis. *Alius*, curribus. *Vulg. quaſi agnos.*

H. Vul. ducenta. *Reliqui*, ducentis. *LXX.* quadringenta.

Hebr. Reliqui, *Vulg.* peditum. *LXX.* ordinum.

5. *H. LXX.* inſidiatus eſt. *Alius*, inſedit. *Vulg. tetendit inſidias.*

Hebr. LXX. Vulg. in torrente. *Alius*, in convalle.

6. *H.* comprehendam te. *A.* ſimul inveniam te. *LXX.* addam te. *Vul. involvam te.*

Heb. Amalecitæ ne forte comprehendam te cum eo: & tu feciſti miſericordiam cum omnibus filiis Iſrael. *LXX.* Amalecitæ, ne addam te cum eo: & tu feciſti miſericordiam cum filiis Iſrael. *Alius*, ipſius Amalec, & non adjicieris cum eo, quia non fecit miſericordiam cum filiis Iſrael. *Vulg. ab Amalec, ne forte involvam te cum eo: tu enim feciſti miſericordiam cum omnibus filiis Iſrael.*

Hebr. A. Vulg. & receſſit. *LXX.* & declinavit.

8. *H. LXX. Vul.* interfecit. *Reliqui*, anathematizavit. *S.* exterminavit.

9. *Hebr.* perdere. *LXX.* exterminare. *Alius*, anathematizare. *Vulg. diſperdere.*

H. Th. contemtum. *A.* humiliatum. *S.* vile. *LXX. Vul.* vile.

11. *H. S. LXX. Vul.* pœnitet me. *Th.* revocavi me.

H. A. LXX. de poſt me. *S.* ſequi me. *Vulg. dereliquit me.*

H. S. Th. iratus eſt. *S.* doluit. *LXX. Vul.* contriſtatus eſt.

13 *H.* ſtatui. *A.* ratum feci. *LXX.* firmavi *Vul. implevi.*

15. *Hebr.* quia pepercit. *A.* quibus pepercit. *LXX.* quæ reſervavit. *Vulg. pepercit enim.*

16. *Heb. A. LXX.* permitte. *S. Vulg.* ſine.

21. *Hebr.* initium anathematis ad immolandum. *A.* capitulum. *Reliqui*, primitias anathematis. *LXX.* prima exterminationis ad ſacrificandum. *Alius*, prima anathematis ad immolandum. *Vulg. primitias eorum quæ caſa ſunt, ut immolet.*

H. 22. numquid voluntas Domino in holocauſtis? *S.* num vult? *LXX.* ſi voluntas Domino holocauſta? *Alius*, non vult Dominus holocauſta. *Vul. numquid vult Dominus holocauſta?*

שמע מזבח טוב O. ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν ἀγαθήν. Αλλος, ἀκοὴ ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν. Αλλος, βελτίων θυσίας.

Hebr. audire præ ſacrificio bonum. *LXX.* auditio ſuper ſacrificium bonum. *Alius*, auditio bona ſuper ſacrificium. *Alius*, melior ſacrificio. *Vulg. melior eſt enim obedientia, quam victimæ.*

להקשיב O. ἡ ἐπακρόασις. Αλλος, τὸ προσέχειν.

H. intendere. *LXX.* obedientia. *Alius*, attendere *Vul. auſcultare.*

כי חטאת־קסם מרי ואון ותרפים הפצר 23. A. ἁμαρτία μαντείας παραπικρασμός...... Σ. ὅτι ἁμαρτία τῆς μαντείας τὸ προσερίζειν, ἡ δὲ ἀνομία τῶν εἰδώλων τὸ ἀπειθεῖν. O. ὅτι ἁμαρτία οἰώνισμά ἐστιν, ὀδύνην καὶ πόνους θεραφὶν ἐπάγουσιν. Τὸ δὲ, θεραφίμ, ὁ A. θρησκείαν καὶ ἀνθυφαίρεσιν ἡρμήνευσεν. Αλλος, ἐπιτήρησιν. Αλλος, οἰώνισμά ἐστι παραπικρασμός, ἀδικία καὶ θεραφεὶν ὀδύνην καὶ πόνους ἐπάγουσιν.

23. *H.* quia peccatum divinationis rebellio, & mendacium & Theraphim tranſgredi. *A.* peccatum vaticinationis, irritatio....*S.* quia peccatum vaticinationis contendere, iniquitas vero idolorum immorigerum eſſe. *LXX.* quoniam peccatum augurium eſt, dolorem & labores Theraphin inducunt. *Illud autem,* Theraphim *Aquila*, cultum & ſubtractionem, *interpretatus eſt. Alius*, obſervationem. *Alius*, augurium eſt, irritatio: injuſtitia & Theraphin dolorem & labores inducunt. *Vulg. Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatria, nolle acquieſcere.*

נא 25. Σ. ἀξιῶ. O. δή.

25. *Heb.* nunc. *S. Vul.* quæſo. *LXX.* utique.

מאסתה 26. O. ἐξουδένωσας. Θ. ἀπώσω.

26. *H.* reprobaſti. *LXX.* ſpreviſti. *Th.* abjeciſti. *Vul. projeciſti.*

וימאסך Σ. ἐξουδενώσει σε. O. ἀπεβάλετό σε.

H. Vulg. projecit te. *S.* ſpernet te. *LXX.* abjecit te.

בכנף 27. Σ. τοῦ ἄκρου τοῦ κρασπέδου. O. τοῦ πτερυγίου.

27. *H.* in alam. *S.* ſummitatem fimbriæ. *LXX.* pinnulam. *Vulg. ſummitatem.*

מעיל A. ἐνδύματος. Σ. περιβολαίου. O. διπλοΐδος. Θ. ἱματίου.

H. S. Vulg. pallii. *A.* indumenti. *LXX.* diploïdis. *Th.* veſtimenti.

רע 28. A. Σ. ἑταίρῳ. O. τῷ πλησίον.

28. *Vulg. A. S.* ſocio. *LXX. Vul.* proximo.

וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם 29. O. καὶ διαιρεθήσεται Ισραηλ εἰς δύο, καὶ οὐκ ἀποστρέψει, οὐδὲ μετανοήσει. Αλλος, σχισθήσεται, καὶ οὐκ ἐπιστρέψει, οὐδὲ μετανοήσει ὁ ἅγιος τοῦ Ισραήλ. Αλλος, οὐ ψεύσεται, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται.

29. *Heb.* & etiam victoria Iſrael, non mentietur, & non pœnitebit. *LXX.* & dividetur Iſrael in duo: & non avertet, neque pœnitebit. *Alius*, ſcindetur, & non convertet ſe, neque pœnitebit ſanctus Iſrael. *Alius*, non mentietur neque pœnitebit eum. *Val. porro triumphator in Iſrael non parcet, & pœnitudine non flectetur.*

להנחם A. μεταμεληθῆναι. O. μετανοῆσαι. Θ. παρακληθῆναι.

Hebr. A. LXX. ad pœnitendum. *Th.* ut revocetur. *Vul. ut agat pœnitentiam.*

אגג מעדנת 32. A. Αγάγ ἀπὸ τρυφερίας. Σ. Αγαγ ἁβρός. O. Αγάγ τρέμων. Αλλος, Αγάγ ἐξ Αναθωθ τρέμων.

32. *H.* Agag a deliciis. *A.* Agag a voluptate. *S.* Agag delicatus. *LXX.* Agag tremens. *Alius*, Agag ex Anatboth tremens. *Vulg. Agag pinguiſſimus & tremens.*

אמך וישסף 33. O. ἡ μήτηρ σου. καὶ ἔσφαξεν. Αλλ. ἡ μήτηρ σου υἱοῦ Σαπείφ.

33. *Hebr.* mater tua. Et ſcindere fecit. *LXX.* mater tua Et jugulavit. *Alius*, mater tua filii Saſipb. *Vul. mater tua, & in fruſta concidit.*

וישסף A. Σ. διέσπασεν. O. ἔσφαξεν. Θ. ἐβασάνισεν.

Hebr. ſcindere fecit. *A. S.* diſcerpſit. *LXX.* jugulavit. *Th.* cruciavit. *Vulg. in fruſta concidit.*

גבעת 34. A. εἰς τὸν βουνόν. O. εἰς Γαβαά.

H. LXX. Vulg. in Gabaa. *A.* in collem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X V. Lib. I. Regum.

v. 2. Αλλος, στρατιῶν. Coiſlin. alter.
Ibid. A. ἐπεσκεψάμην. Ita Reg. & Coiſlin. alter.
Ibid. Σ. ἐπιθυμῶ &c. Coiſlin. alter.
v. 4. Αλλος, ἀρμάτων. Hæc & ſequentes verſûs quarti lectiones ex eodem Coiſlin.
v. 5. Αλλ. ἐνήδρευσεν. Reg.
Ibid. Αλλ. ἐν τῇ φάραγγι. Reg. & Coiſlin. alter.
v. 6. A. συνθρύψω σε. Reg. & Coiſlin. alter.
Ibid. Αλλ. τοῦ Αμαλὴκ &c. Reg.
Ibid. A. ἀπὸ τῆς... Reg. Coiſlin. habet οἱ λοιποὶ, ἀπὸ τῆς...
v. 8. Οἱ λοιποὶ, ἀνεθεμάτισεν. Ex eodem Coiſlin.
v. 9. Αλλ. ἀναθεματίσαι. Ita Reg. & Coiſlin. alter ſine Interpretis nomine. Sic vocem חרם & החרים vertunt alibi Aquila & Theodotio. Vide in utroque Lexico ad calcem.
Ibid. A. τεταπεινωμένον &c. Has Interpretationes ex Regio Codice mutuamur. Coiſlin. alter habet, A. τεταγμένον, minus recte, & Θ. ἐξουδενωμένον.
v. 11. Σ. μετεμελήθην &c. Idem Coiſlin.
Ibid. A. τὸ ἔτι. Σ. ἀκολουθεῖν μοι. Idem Coiſlin. ubi

illud τὸ ἔσω ad marginem poſitum ſignificat Aquilam ita habere ut legitur in textu τῶν O.

Ibid. Σ. ἐλυπήθη, & Σ. Θ. ὀργίλον. Idem Coiſlin. qui binas, ut vides, Symmachi interpretationes exhibet, quod & infra in Aquila non ſemel obſervatur. Qua de re, nimirum de duabus utriuſque editionibus, fuſe in Præliminaribus.

v. 13. A. ἐκύρωσα. Reg. Coiſlin. alter habet. Σ. ἐκύρωσα.

v. 15. A. ἐν ἱερατεύσει. Reg. & Coiſlin. alter.

v. 16. A. ἄφες. Σ. ἴασον. Idem Coiſlin.

v. 21 A. κεφάλαιον. Οἱ λοιποὶ, ἀπαρχὴν τοῦ &c. Coiſl. idem. Ἄλλος, τὰ πρῶτα τοῦ ἀναθέματος τοῦ θῦσαι. Reg.

v. 22. Σ. μὴ θέλει. Coiſlin. 2. Ἀλλ. εἰ θέλει ὁ κύριος &c. Reg.

Ibid. Ἀλλ. ἀκοὴ ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν. Reg.

Ibid. Ἀλλ. τὸ προσέχειν. Reg. & Coiſlin. alter.

v. 23. Has lectiones mutuamur ex Codice Reg. pleniores & emendatiores, quam apud Druſium. Illud autem, A. θεραπείαν καὶ ἀνθρωπόμορφον, ſuſpectum mihi eſt.

v. 25. Σ. ἆξιον. Coiſlin. 2.

v. 26. Θ. ἀπώσω. Idem.

Ibid. Σ. ἐξουδένωσέ σε. Idem. Et ſic O. in Edit. Rom.

v. 27. Σ. τοῦ ἄκρου τοῦ κρασπέδου. Reg. & Coiſlin. alter.

Ibid. A. ἐνδύματος &c. Idem Coiſlin.

v. 28. A. Σ. ἑταίρῳ. Coiſlin. 2.

v. 29. Ἀλλ. χωρισθήσεται, καὶ οὐκ ἐπιστρέψει. Reg. Ἄλλος, οὐ ψεύσεται &c. Coiſlin. 2.

v. 32. A. Ἀγάγ ἀπὸ τρυφερίας. &c. Ex Cod. Reg. & Coiſlin. altero. Illud autem ἐξ ἀναθὼθ, mendoſe poſitum eſſe videtur pro Ἀδανώθ, ex voce Hebraïca מעדנת.

v. 33 Ἄλλος, ἡ μήτηρ σου υἱοῦ Σακειφ. Reg. mendoſe pro ισακειφ. Eſt lectio vocis Hebraïcæ וישסף Græcis literis expreſſæ.

Ibid. A. Σ. διέσπασεν. Θ. κατέτεμεν. Coiſlin. 2.

v 34. A. εἰς τὸν Βουνόν. Reg. Hieron de locis Heb. & ſupra, Cap. 11. ex Theodoreto.

LIB. I. REGUM. CAPUT XVI.

מאסתיו 1. A. ἀπεδοκίμασα. O. ἐξουδένωκα αὐτόν. Ἄλλος, ἀπωσάμην αὐτόν.

בזבח 3. O. Θ. χ. εἰς τὴν θυσίαν.

ויחרדו 4. A. Σ. ἐξεπλάγησαν. O. ἐξέστησαν.

לקראתו Σ. ἀπαντήσαντες αὐτῷ. O. τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ.

כי לא אשר יראה האדם 7. O. ὅτι οὐχ ὡς ἐμβλέψεται ἄνθρωπος, ὄψεται ὁ Θεός. Ἄλλος, ὅτι οὐχ ὡς ἂν ἴδῃ ἄνθρωπος, οὕτως ὄψεται ὁ Θεός.

ויעבר ישי שמה ויאמר גם־בזה לא־בחר יהוה 9. Ἀλλ. Καὶ παρήγαγεν Ιεσσαὶ τὸν Σαμαά, καὶ εἶπεν, οὐδὲ ἐν τούτῳ ἐξελέξατο κύριος. O. καὶ παρήγαγεν ὁ Ιεσσαὶ τὸν Σαμά, καὶ ἐν τούτῳ οὐκ ἐξελέξατο.

התמו 11. O. ἐκλελοίπασιν. Ἄλλος, ἐπληρώθησαν.

ותצלח 13. A. ἐσκυλίασθη. Σ. ὥρμησεν. O. ἐφήλατο. Θ. ἐπέφθασεν.

ובעתתו 14. A. ἐθάμβει. Σ. συνεῖχεν αὐτόν. O. ἔπνιγεν αὐτόν.

ארננו 16. ※ Σ. κύριε ἡμῶν.

בכנור A. ψαλτήριον. Σ. Θ. κιθάρα. O. ἐν κινύρᾳ.

מיטיב 17. Σ. καλῶς. O. ὀρθῶς. Θ. ἀγαθῶς.

נשא כלים 21. Σ. ὁπλοφόρος. O. αἴρων τὰ σκεύη.

רוח אלהים 23. Οἱ λοιποὶ, πνεῦμα Θεοῦ. O. πνεῦμα πονηρόν.

את־הכנור A. κιθάραν. O. κινύραν. Θ. ψαλτήριον.

ורוח O. ἀνέψυχεν. Θ. ἀνέπνεεν.

2 Hebr. *A.* reprobavi eum. *LXX.* ſprevi eum. *Alius*, rejeci eum. *Vulg. projecerim eum.*

3. *Heb. Vul.* ad victimam. *LXX. Th.* in ſacrificium.

4. *Hebr.* & contremuerunt. *A. S.* attoniti ſunt. *LXX.* expaverunt. *Vulg. admirati ſunt.*

Heb. in occurſum ejus. *S.* cum occurrerent ei. *LXX.* occurſu ejus. *Vul. occurrentes ei.*

7. *Heb.* quia non quod videbit homo. *LXX.* quoniam non ſicut inſpiciet homo, videbit Deus. *Alius*, quia non ſicut videbit homo, videbit Deus. *Vulg. nec juxta intuitum hominis ego judico.*

9. *H.* & tranſire fecit Iſai Samma. Et dixit: Etiam in hoc non elegit Dominus. *Alius*, & produxit Jeſſai Samaa: & dixit, neque in hoc elegit Dominus. *LXX.* & produxit Jeſſai Sama: & in hoc non elegit. *Vulg. adduxit autem Iſai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.*

11. *H. Alius*, ſuntne conſummati? *LXX.* defeceruntne? *Vul. numquid jam completi ſunt?*

13. *Heb.* proſperavit. *A.* inhabitavit. *S.* irruit. *LXX.* inſilüt. *Th.* advenit. *Vul directus eſt.*

14. *Heb.* terruit eum. *A.* attonitum faciebat. *S.* occupavit eum. *LXX.* ſuffocavit eum. *Vulg. exagitabat eum.*

16. *Heb. Vulg.* Dominus noſter. ※ *S.* Domine noſter.

Hebr. LXX. in cinyra. *A.* pſalterium. *S. Th. Vulg.* cithara.

17. *H.* bené ſcientem. *S.* pulcre. *LXX.* recte. *Th.* bene. *Vulg. bene pſallentem.*

21. *Heb. LXX.* ferens vaſa. *S. Vul.* armiger.

23. *H. & Reliqui*, ſpiritus Dei. *LXX.* ſpiritus malus. *Vulg. ſpiritus Domini malus.*

H. LXX. cinyram. *A. Vul.* citharam. *Th.* pſalterium.

Hebr. & erat reſpiratio. *LXX.* refrigerabat.

Digitized by Google

טוב לו Σ. εὔφορος ἐγίνετο. Ο. ἀγαθὸν αὐτῷ.

Th. reſpirabat. *Vulg. refocillabatur.*

Heb. LXX. bene erat ei. *S. Vulg.* levius habebat.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Lib. I. Regum.

v. 1. Α. ἀπεδοκίμασα. Coiſlin. alter. Ἄλλος, ἀπωσάμην αὐτόν. Reg.

v. 3. Ο. Θ. χω. εἰς τὴν θυσίαν. Illud χω quid ſignificet vide in Nota ad Cap. 1. Judicum v. 4. ubi conjecturam ea de re noſtram dedimus.

v. 4. Α. Σ. ἐξεπλάγησαν. Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. ἀπαντήσαντες. Coiſlin. 2.

v. 7. Ἀλλ. ὅτι οὐχ ὡς ἂν ἴδῃ ἄνθρωπος &c. Reg. Illud autem, ὄψεται ὁ Θεὸς, *videbit Deus*, ab omnibus adjicitur, quia licet non exprimatur in Hebræo, ſubintelligitur tamen.

v. 9. Ἀλλ. καὶ παρήγαγεν Ἰεσσαὶ τὸν Σαμμαὰ &c. Reg.

v. 11. Ἀλλ. ἐκλελοίπασιν. Coiſlin. 2.

v. 13. Α. ἐπεκάλυψεν &c. Idem.

v. 14. Α. ἐθάμβει. Coiſlin. alter. Σ. συνεῖχεν αὐτόν. Sic Reg.

v. 16. ※ Σ. κύριε ἡμῶν. Coiſlin. alter.

Ibid. Α. ψαλτήριον &c. Idem.

v. 17. Σ. καλῶς. Θ. ἀγαθῶς. Coiſlin. 2.

v. 21. Σ. ὁπλοφόρος. Idem.

v. 23. Οἱ λοιποὶ, πνεῦμα Θεοῦ. Idem.

Ibid. Α. κιθάραν. Θ. ψαλτήριον. Coiſlin. alter, ſive 2.

Ibid. Θ. ἀνέπνεεν. Coiſlin. 2. atque etiam Reg. ſed ſine Interpretis nomine.

Ibid. Σ. εὔφορος ἐγίνετο. Reg. & Coiſlin. alter qui habet ἐγίνετο.

LIB. I. REGUM. CAPUT XVII.

באפס דמים 1. Α. ἐν πέρατι Δομείμ. Ο. ἐφερμέν. Ἄλλος, ἐν ἀφὲς Δομμείν.

בעמק האלה 2. Α. Θ. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυός. Σ. ἐν τῇ κοιλάδι ἠλά. Ο. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς τερεβίνθου. Ἄλλος, ἐν τῇ κοιλάδι αὐτοῦ.

הגיא 3. Α. ὁ μεσάζων. Οἱ λοιποὶ, ἡ φάραγξ. Ο. ὁ αὐλών.

שש 4. Σ. καὶ οἱ λοιποὶ, ἕξ. Ο. Coiſlin. πέντε. Ο. Ed. Rom. τεσσάρων.

קשקשים 5. Α. φολιδωτόν. Σ. Θ. ἀσπιδωτόν. Ο. ἁλυσιδωτόν.

מנור 7. Α. Θ. ἀντίον. Σ. ἱστός. Ο. μέσακλον. Ἀλλ. μέσαυλον. Ἀλλ. μεσάκνον.

להבת חנית Α. Θ. φλὸξ δόρατος. (Σ.) αἰχμή. Ο. λόγχη.

שקלים ברזל Α. σίκλων στατήρων. Ο. σίκλων σιδήρου.

מלחמה 8. Οἱ λοιποὶ, πόλεμον. Ο. πολέμῳ.

עברים Οἱ λοιποὶ, δοῦλοι. Ο. Ἑβραῖοι.

וירד אלי Σ. εἰς τὸ μονομαχῆσαι. Ο. καὶ καταβήτω.

אם־יוכל להלחם אתי 9. Σ. περιέλθοιτό μου. Ο. ἐὰν δυνηθῇ πολεμῆσαι πρὸς με.

חרפתי 10. Ο. ὠνείδισα. Ἄλλος, ἐξουθένισα. Ἄλλος, ὕβρισα.

היום הזה Σ. σήμερον. Ο. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

יחד Α. ὁμοῦ. Ο. ἀμφότεροι. Θ. ἅμα.

ודוד בן־איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה ושמו ישי ולו שמנה בנים והאיש בימי שאול זקן בא באנשים 12. Ἄλλος, καὶ ἦν Δαυὶδ υἱὸς ἀνθρώπου Ἐφραθαίου. οὗτος ἐκ Βηθλεὲμ Ἰούδα, καὶ

1. *Hebr.* in fine Dammim. *A.* in fine Domim. *LXX.* Ephermen. *Alius*, in Aphes Dommim. *Vulg. in finibus Dommim.*

2. *H.* in valle Ela. *A. Th.* in valle quercus. *S.* in valle Hela. *LXX. Vul.* in vallem terebinthi. *Alius*, in valle ipſi.

3. *H. Reliqui*, *LXX. Vulg.* vallis. *A.* medians.

4. *H. S. Reliqui*, *Vul.* ſex. *LXX. Coiſlin.* quinque. *LXX. Edit. Rom.* quatuor.

5. *H.* ſquamarum. *A.* ſquamatam. *S. Th.* ſcutatam. *LXX.* hamatam. *Vul. ſquamatâ.*

7. *H. LXX. Vulg.* liciatorium. *A. Th.* malus. *S.* velum. *Alii*, medianum.

H. flammæ lanceæ. *A. Th.* flamma haſtæ. *S.* cuſpis. *LXX.* lancea. *Vulg. ferrum haſtæ ejus.*

H. LXX. ſiclorum ferri. *A.* ſiclorum ſtaterarum. *Vulg. ſiclos ferri.*

8. *Hebr. Reliqui*, bellum. *LXX.* bello. *Vulg. prælium.*

Hebr. Reliqui, *Vul.* ſervi. *LXX.* Hebræi.

Hebr. deſcendat ad me. *S. Vul.* ad ſingulare certamen. *LXX.* & deſcendat.

9. *Hebr. LXX. Vulg.* ſi quiverit pugnare mecum. *S.* viceris me.

10. *H. LXX. Vul.* exprobravi. *Alius*, vilipendi. *Alius*, contumelia affeci.

Hebr. die hac. *S. Vulg.* hodie. *LXX.* in die hac.

H. A. pariter. *LXX.* ambo. *Th.* ſimul. *Vulg. ſingulare certamen.*

12. *Heb.* & David filius viri Ephrathæi hujus de Bethlehem Juda, & nomen ejus Iſai. Et illi octo filii. Et vir in diebus Saul ſenex, veniens inter homines. *Alius*, & erat David filius viri Ephrathæi. Hic de Bethlehem

ὄνομα αὐτῷ Ιεσσαί. καὶ αὐτῷ ὀκτὼ υἱοί. καὶ ὁ ἀνὴρ ἐν ταῖς ἡμέραις Σαοὺλ πρεσβύτερος ἐληλυθὼς ἐν ἀνδράσι.

וילכו שלשת בני־ישי הגדלים 13. Αλλος, καὶ ἐπορεύθησαν οἱ τρεῖς υἱοὶ Ιεσσαὶ οἱ μείζονες.

ואת־ערבתם תקח 18. Α. καὶ τὸ Ερυβὰ (l. ἐρυβὰ) αὐτῶν λήψῃ. Σ. καὶ ὅσα ἂν χρήζωσι γνώσῃ. Aliter, Α. καὶ τὴν σύμμιξιν αὐτῶν λήψῃ. Σ. καὶ τὴν μισθοφορίαν αὐτῶν λήψῃ. Θ. καὶ ὃ ἐὰν χρήζωσι γνώσῃ.

בעמק האלה 19. Α. Θ. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυός. Σ ἐν τῇ κοιλάδι Ηλά. M. Alex. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς τερεβίνθου.

המעגלה 20. Reg. & M. Alex. εἰς τὴν στρογγύλωσιν. Αλλος, εἰς τὴν παρεμβολήν.

המערכה Reg. & M. Alex. εἰς τὴν παράταξιν. Αλλος, εἰς τὸν πόλεμον.

אל־מול אחר 30. Ο. εἰς ἐναντίον ἑτέρου. Αλλος, εἰς μέρος ἕτερον.

ויצאתי 35. Ο. ἐξεπορευόμην. Αλλος, ἐξηρχόμην.

בזקנו Ο. τοῦ φάρυγγος αὐτοῦ. Οἱ λοιποὶ, τοῦ πώγωνος αὐτοῦ.

יד 37. Ο. χειρός. Θ. στόματος.

במדיו 38. Α. ἐνδύτην αὐτοῦ. Ο. μανδύαν.

ויחגר 39. Οἱ λοιποὶ, καὶ ἐνέδυσεν. Ο. καὶ ἔζωσε.

מעל למדיו ויאל ללכת כי־לא־נסה Σ. καὶ ἔσκαζεν ἄπειρος ὤν. Ο. ἐπάνω τοῦ μανδύου αὐτοῦ καὶ ἐκοπίασε περιπατήσας ἅπαξ καὶ δίς. Αλλος, ἐπάνω τοῦ θώρακος αὐτοῦ. καὶ ἐχώλαινεν Δαυὶδ ἐν τῷ βαδίζειν ἐν αὐτοῖς ἅπαξ καὶ δὶς, ὅτι ἄπειρος ἦν.

כי לא נסיתי Ο. ὅτι οὐ πεπείραμαι. Αλλος, ἀγύμναστος γάρ εἰμι.

ויסרם Ο. καὶ ἀφαιροῦσιν αὐτά. Αλλος, καὶ περιείλατο.

מן־הנחל 40. Σ. Θ. φάραγγος. Ο. χειμάῤῥου.

בכלי Ο. καδίῳ. Οἱ λοιποὶ, σκεύει. Α. ἐν τῷ συλλεκτηρίῳ. Σ. ἐν τῇ πήρᾳ.

ויבזהו 42. Οἱ λοιποὶ, ἐξουδένωσεν. Ο. ἠτίμασεν.

הכלב 43. Ο. ὡσεὶ κύων. Αλλος, μὴ κύων.

ויקלל Σ. ἐλοιδόρει. Ο. κατηράσατο.

פגר 46. Σ. σώματα. Ο. κῶλα.

Juda, & nomen ipſi Jeſſæ: & ipſi octo filii. Et vir in diebus Saul ſenex, qui proceſſerat in viris. *Vul. David autem erat filius viri Ephrathæi, de quo ſupra dictum eſt, de Bethlehem Juda, cui nomen erat Iſai qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saul ſenex, & grandævus inter viros.*

13. *Hebr. Alius*, abieruntque tres filii Iſai majores. *Vul. abierunt autem tres filii ejus majores.*

18. *Hebr.* & pignus eorum accipies. *A.* & Eruba eorum accipies. *S.* & quæcumque opus ipſis fuerint cognoſces. *Vulg. & cum quibus ordinati ſunt diſce. Aliter, A.* & commixtionem eorum accipies. *S.* & mercedem eorum accipies. *Th.* & quodcumque opus erit eis cognoſces.

19. *H.* in valle Ela. *A. Th.* in valle quercus. *S.* in valle Hela. *M. Alex. Vulg.* in valle Terebinthi.

20. *H. Reg. & M. Alex.* in vallum. *Alius*, in caſtra. *Vul. ad locum Magala.*

H. ad ordinem. *Reg. & M. Alex.* in aciem. *Alius*, in bellum. *Vul. in pugnam.*

30 *H.* ad contra alterum. *LXX.* in adverſum alterius. *Alius*, in partem alteram. *Vul. ad alium.*

35. *Hebr. LXX. Vul.* egrediebar. *Alius*, exibam.

Heb. Reliqui, in barbam ejus. *LXX.* guttur ejus. *Vul. mentum eorum.*

37. *H. LXX. Vulg.* manu. *Th.* ore.

38. *Heb.* veſtibus ſuis. *A.* indumentum ſuum; *LXX.* veſtimentum. *Vulg. veſtimentis ſuis.*

39. *Heb. LXX.* & cinxit. *Reliqui*, & induit. *Vul. accinctus ergo.*

H. deſuper veſtes ſuas, & voluit ire, quia non expertus erat. *S.* & claudicabat, imperitus cum eſſet. *LXX.* ſuper veſtimentum ſuum, & laboravit cum ambulaſſet ſemel & bis. *Alius*, ſupra thoracem ſuum; & claudicabat David in ambulando in ipſis ſemel & bis, quia inexpertus erat. *Vul. ſuper veſtem ſuam, cœpit tentare ſi armatus poſſet incedere: non enim habebat conſuetudinem.*

Hebr. quia non periculum feci. *LXX. Vulg.* quia non uſum habeo. *Alius*, inexpertus enim ſum.

H. & removit ea. *LXX.* & auferunt ea. *Alius*, & circumabſtulit ea. *Vul. & depoſuit ea.*

40. *Hebr. LXX. Vul.* de torrente *S. Th.* de valle.

H. Reliqui, in vaſe. *A.* in collectorio. *S. LXX. Vul.* in pera.

42. *Hebr. Reliqui*, *Vul.* deſpexit. *LXX.* contemſit.

43. *Heb. Alius*, *Vulg.* numquid canis. *LXX.* tamquam canis.

Hebr. LXX. Vulg. maledixit. *S.* convitiatus eſt.

46. *Heb.* cadaver. *S.* corpora. *LXX.* membra. *Vul. cadavera.*

Digitized by Google

ויחזק דוד מן־הפלשתי בקלע ובאבן ויך 50. את־הפלשתי וימיתהו וחרב אין ביד־דוד
※ Καὶ ἐκραταιώθη Δαυὶδ ὑπὲρ τὸν ἀλλόφυλον τῇ
※ σφενδόνῃ καὶ τῷ λίθῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ
※ ἐπάταξε τὸν ἀλλόφυλον, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν,
※ καὶ ῥομφαία οὐκ ἦν ἐν χειρὶ Δαυίδ.

50. *Heb.* & prævaluit David præ Philiſtæo in funda & in lapide: Et percuſſit Philiſthæum, & interfecit eum: & gladius non in manu David ※ Et corroboratus eſt David ſu-
※ per alienigenam fundâ & lapide in die
※ illa, & percuſſit alienigenam, & occi-
※ dit eum,& gladius non erat in manu David. *Vulg. Prævaluitque David adverſum Philiſthæum in funda & lapide, percuſſumque Philiſthæum interfecit, cumque gladium non haberet in manus David.*

מדלק 53. Σ. ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ. O. ἐκκλίνοντες.
וישסו Οἱ λοιποὶ, διήρπασαν. C. κατεπάτουν. Ἄλλος, περιεσπάσαντο.

53. *Heb.* ab ardendo. *S.* ab inſequutione. *LXX.* declinantes. *Vulg. poſtquam perſecuti fuerant.*

H. Reliqui, *Alius*, diripuerunt. *LXX.* conculcabant. *Vul. invaſerunt.*

את־כליו 54. Σ. τὰ ὅπλα αὐτοῦ. Ἄλλος, τὰ σκεύη αὐτοῦ.

54. *H. Alius*, vaſa ejus. *S. Vul.* arma ejus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. I. Regum.

v. 1. A. ἐν πέρατι Δομείμ. Sic Euſeb. de locis Hebraïcis. Αφες Δομείμ. ἔνθα ἐπολέμει Σαοὺλ, ἐν πέρατι Δομείμ. Ubi Hieronymus: *Aphes Dommim ubi dimicavit Saul: pro quo Aquila interpretatus eſt, in finibus Dommim.* Lectio Αφεσδομμείν, videtur eſſe Theodotionis. Illud vero τῶν O. ἐφερμὲν, vitiatum eſt.

v. 2. A. Θ. ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυός. Vide Euſebium de locis Hebraicis ad vocem Ηλά. Σ. ἐν τῇ κοιλάδι Ηλά. Druſius. Ἀλλ. ἐν τῇ κοιλάδι αὐτοῦ, qui ſic tranſtulit אלה habuit pro αὐτοῦ, quæ eſt hujus vocis frequens ſignificatio. Et ſic Edit. Rom.

v. 3. A. ὁ μεσάζων &c. Coiſlin. 2.

v. 4. Σ. δὲ οἱ λοιποὶ, ἐξ &c. idem.

v. 5. A. φολιδωτόν. Σ. Θ. ἁλυσιδωτόν. Coiſlin. alter. Reg. vero poſtremam uni Symmacho tribuit.

v. 7. A. Θ. ἄντιον· Σ. ἱστὸς &c. Has lectiones exhibet Coiſlin. 2.

Ibid. A. Θ. φλὸξ δόρατος &c. Idem.

Ibid. A. σκλὸν στατήρων. Coiſlin. 2. ſuſpicor eſſe mendum pro στατήρων σιδηρῶν.

v. 8. & 9. lectiones adfert idem Coiſlin.

v. 10. Ἀλλ. ἐξουδένωσα. Reg. Ἀλλ. ὕβρισα. Coiſl. 2.

Ibid. Σ. σήμερον. Coiſlin. 2.

Ibid. A. ὁμοῦ. Θ. ἅμα. Idem.

v. 12. Ἀλλ. καὶ ἦν Δαυὶδ υἱὸς &c. Hæc & verſus 13. verba, ex Cod. Reg. deſumta ſunt. Hic autem deficiunt LXX. in Romana Editione uſque ad verſum 32. quæ in Codice Alexandrino, ex alia, ut videtur, Editione ſupplentur, & a Chryſoſtomo adferuntur in Homil. de David & Saul. In eodem Alexandrino Codice habentur cætera verſûs 12. & 13. quæ adferimus.

v. 18. A. δὲ τὸ ἐνέχυρα, ſive melius τὸ ἐνέχυρα αὐτῶν λήψῃ. Reg. ex Chryſoſtomo, lectionem vero Symmachi adfert Theodoretus. Coiſlinianus vero alter hæc habet, Ιωάννου δὲ τοῦ εἰς τὸν Ησαΐαν. Ιαβὼς τῇ Ἑβραΐδι γλώττῃ ἡ ἀναστροφὴ λέγεται, καὶ ἡ διαγωγή. διὸ τοῦ Ιεσσαὶ πέμποντος τὸν Δαυὶδ ἔλεγεν, καὶ τὸ Ερουβα αὐτῶν λήψῃ· τουτέστι τὴν ἀναστροφὴν αὐτῶν ἀπαγγελεῖς μοι, καὶ τί διάγουσι πράττοντες. Οἱ O. καὶ ὅσα ἂν χρήζωσι γνώσῃ. Θ. δὲ ὃ ἐὰν χρήζωσι γνώσῃ. A. καὶ τὴν σύμμιξιν αὐτῶν λήψῃ. Σ. καὶ τὴν μισθοφορίαν αὐτῶν λήψῃ. Διόδωρος, καὶ τὸ Εβοὺβ αὐτῶν λήψῃ. Θεοδώρητος, καὶ τὸ Ερουβα αὐτῶν λήψῃ. Ιωάννης, καὶ τὸ Ερουβα αὐτῶν λήψῃ· ὁ δὲ Σύμμαχος τὸ, Ερουβα αὐτῶν λήψῃ, ἡρμήνευσεν, ὅσα χρήζωσι γνώσῃ.

v. 19. Vide ad verſum 2.

v. 20. O. εἰς τὴν στρογγύλωσιν. Hæc deficiunt in LXX. Editionis Rom. Sed habentur in Codice Reg. qui ad marginem aliam interpretationem adfert, nempe εἰς τὴν παρεμβολήν.

Ibid. O. εἰς τὴν παράταξιν. Sic Reg. in textu, ad marg. vero, εἰς τὸν πόλεμον.

v. 30. Ἀλλ. εἰς μέρος ἕτερον. Idem.

v. 35. Ἀλλ. ἐξερχόμενον. Reg.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, τοῦ πώγωνος αὐτοῦ. Coiſlin. 2.

v. 37. Θ. στόματος. Coiſlin. 2.

v. 38. A. ἐνδύτην αὐτοῦ. Reg. & Coiſlin. O. μανδύαν. Hic vero Procopius ait, εἶδος ἐσθῆτος· οἶμαι δὲ Αρκαδικὴν εἶναι, ἢ τὸ παρὰ τῶν πολλῶν μαντίον λεγόμενον. οἱ μὲν O. διερρωγέναι φασὶ τὰ ἱμάτια τοῦ τὴν ἀναίρεσιν τῶν Ηλὶ παίδων μηνύσαντος· ὁ δὲ Ακύλας, τὸν μανδύαν ἐξέδωκεν, καὶ ὁ τῶν Αμμανιτῶν βασιλεὺς τῶν Δαυὶδ πρέσβεων ἀφεῖλε τῶν μανδυῶν τὸ ἥμισυ, ἕως τῆς ἀναβολῆς τῶν ἰσχίων αὐτῶν. i. *Genus eſt veſtis. Exiſtimo autem vel Arcadicam eſſe, vel quam vulgo mantion appellant. Septuaginta vero dicunt, veſtimenta illius, qui nunciavit cadem filiorum Heli, diſciſſa fuiſſe. Ubi Aquila,* Mandyan, *reddidit. Rex item Ammonitarum præſcidit dimidium,* Mandyorum, *legatis Davidis uſque ad ſegmentum natium ipſorum.* Theodoretus vero ait: Αμ. μανδύαν διερρηγμένον, quæ vitiata videntur.

v. 39. Οἱ λοιποὶ, ἐνέδυσεν.

Ibid. Σ. καὶ ἐπείραζεν &c. Coiſlin. 2. Ἀλλ. ἐπάνω τοῦ θώρακος &c. Idem.

Ibid. Ἀλλ. ἀγύμναστος γάρ εἰμι. Coiſlin. 2.

Ibid. Ἀλλ. καὶ ἀφεῖλεν αὐτά. Reg.

v. 40. Σ. Θ. φάραγγος. Coiſlin 2.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, ἐν σκεύει &c. Has omnes lectiones effert idem Coiſlin.

v. 42. Οἱ λοιποὶ, ἐξουδένωσεν. Idem.

v. 43. Ἀλλ. μὴ κύων. Reg.

Ibid. Σ. ῥαβδοφόρον. Coiſlin. 2.

v. 46. Σ. σῶμα σου. Idem.

v. 50. Ἀλλ. καὶ ἐκραταιώθη &c. Coiſlin. cum aſteriſcis. pene ſimilia habet Cod. Alexandrinus. Ibi vero LXX. deficiunt. Complut. habet ἐκραταίωσε. Adjicitque poſt ἐθανάτωσεν αὐτόν, hæc verba, καὶ ῥομφαία οὐκ ἦν ἐν χειρὶ Δαυίδ.

v. 53. Σ. ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ. Coiſlin. 2.

Ibid. O. κατεπάτουν. Sic Reg. in textu: in margine vero, περιεσπάσαντο.

v. 54. Σ. τὰ ὅπλα αὐτοῦ. Ita Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XVIII.

כנפשו 1. A. κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἄλλος, ψυχὴν ἀγαπῶν τοσοῦτον.

המחלות 6. O. ※ χορεύουσαι. Ἄλλος, παίζουσαι.

ויחר לשאול מאד וירע בעיניו 8. O. καὶ πονηρὸν ἐφάνη τὸ ῥῆμα ἐν ὀφθαλμοῖς Σαοὺλ. Ἄλλος, καὶ ὠργίσθη Σαοὺλ σφόδρα.

כי־היה יהוה עמו ומעם שאול סר 12. ※ ὅτι ἦν ΠΙΠΙ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ Σαοὺλ ἀπέστη.

משכיל 14. A. ἐπιστήμων. Σ. συνετός. O. συνιῶν.

ויגר 15. A. Σ. ὑπεστέλλετο. O. εὐλαβεῖτο.

וישר 20. Σ. ἡδὺ ἐγένετο. O. ηὐθύνθη.

ותהי־בו יד־פלשתים 21. Ἄλλος, καὶ ἔσται ἐπ' αὐτὸν χεὶρ ἀλλοφύλων.

ויאמר שאול אל־דוד בשתים תתחתן בי ※ καὶ εἶπε Σαοὺλ πρὸς Δαυὶδ, ἐφ' αἱρέσει ἔσῃ ※ γαμβρός μου σήμερον. Θ. ἐπὶ τοῖς δυσὶν ἐπιγαμβρεύσεις.

התחתן במלך 22. A. νυμφεύσεις ἐν ἐμοί. O. ἐπιγαμβρεῦσον τῷ βασιλεῖ.

חפץ O. θέλει. Θ. εὐδοκεῖ.

הנקלה 23. Σ. μὴ ἐλαφρόν. O. εἰ κοῦφον.

רש A. ἄπορος. O. ταπεινός. Θ. πένης.

נקלה A. εὐτελής. Σ. ἄτιμος. O. οὐχὶ ἔνδοξος.

למלך במהר 25. O. ὁ βασιλεὺς ἐν δόματι. Ἀλλ. ὁ βασιλεὺς ἕδνα.

להנקם Σ. ὥστε ἀμύνασθαι. O. ἐκδικῆσαι.

ולא־מלאו הימים 26. A. Θ. ※ καὶ οὐκ ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι. Σ. καὶ μὴ διελθουσῶν ἡμερῶν. Coiſlin. al.

וימלאום 27. A. Θ. ※ καὶ ἐπλήρωσεν αὐτάς.

וידע 28. Οἱ λοιποὶ, ※ καὶ ἔγνω. In O. vacat.

לרא 29. O. εὐλαβεῖσθαι. Ἄλλος, φοβεῖσθαι.

ויהי שאול איב את־דוד כל־הימים ויצאו שרי פלשתים ויהי מדי צאתם שכל דוד מכל עבדי שאול ויקר שמו מאד ※ καὶ ἐγένετο Σαοὺλ ※ ἐχθραίνων τὸν Δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας.

1. Heb. ſicut animam ſuam. *A.* ſecundum animam ſuam. *Alius*, animam diligens tantum. *Vulg. quaſi animam ſuam.*

6. *Hebr.* Chori. *LXX. Vulg.* choros ducentes. *Alius*, ludentes.

8. *Heb.* & iratus eſt Saul valde, & malum fuit in oculis ſuis. *LXX.* & malum viſum eſt verbum in oculis Saul. *Alius*, & iratus eſt Saul valde. *Vulg. iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit in oculis ejus ſermo.*

12. *Hebr.* quia erat Dominus cum eo, & a Saul receſſerat. ※ quia erat PIPI cum eo, & a Saul receſſerat. *Vulg. eo quod Dominus eſſet cum eo, & a ſe receſſiſſet.*

14 *H. LXX.* intelligens. *S.* prudens. *Vul. prudenter agebat.*

15. *H.* & timuit. *A. S.* angebatur. *LXX.* verebatur. *Vulg. cœpit cavere.*

20 *Hebr. LXX.* rectum fuit. *S.* ſuave fuit. *Vulg. placuit.*

21. *Hebr.* & ſit in eo manus Philiſthinorum. *Alius*, & erit ſuper eum manus alienigenarum. *Vulg. & ſit ſuper eum manus Philiſthinorum.*

Heb. dixitque Saul ad David: in duabus gener eris in me. ※ & dixit Saul ad David, ※ cum electione eris gener meus hodie. *Th.* ſuper duabus deſponſabis. *Vul. Dixitque Saul ad David, in duabus rebus gener eris meus hodie.*

22. *H.* gener eſto Regi. *A.* gener eris erga me. *LXX.* gener eſto Regi. *Vul. eſto gener Regis.*

Heb. complacuit. *LXX.* vult. *Th.* complacet. *Vulg. places Regi.*

23. *Hebr. S.* Numquid leve? *LXX.* ſi leve. *Vul. num parum.*

Hebr. Th. Vulg. pauper. *A.* inops. *LXX.* humilis.

Heb. deſpectus. *A. Vulg.* renuis. *S* obſcurus. *LXX.* non honoratus.

25. *H.* regi in dote. *LXX.* rex in dono. *Alius*, *Vul.* rex ſponſalia.

Heb. LXX. ad ulciſcendum. *S.* ut vindicet ſe. *Vul. ut fiat ultio.*

26. *H.* & non completi erant dies. *A. Th* ※ & non impleti erant dies. *S.* & non decurſis diebus. *Vul. & poſt paucos dies.*

27. *H.* impleverunt ea. *A Th.* ※ & implevit ea. *Vulg. & annumeravit ea.*

28. *H.* & cognovit. *Reliqui*, ※ & novit. *In LXX. vacat. Vul. & intellexit.*

29. *H. Alius*, *Vul.* timere. *LXX.* cavere.

Heb. & fuit Saul inimicus David omnibus diebus. Et egreſſi ſunt principes Philiſthim: & fuit ab egrediendo eos intellexit David præ omnibus ſervis Saul: & honorificum fuit nomen ejus valde. ※ & factus eſt Saul inimicus

※ καὶ

※ καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄρχοντες τῶν ἀλλοφύλων, ※ καὶ ἐγένετο ἀφ' ἱκανοῦ τῆς ἐξόδου αὐτῶν, καὶ ※ Δαυὶδ συνῆκε παρὰ πάντας τοὺς δούλους ※ Σαοὺλ, καὶ ἐτιμήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ σφόδρα.

※ David omnibus diebus Et egreſſi ſunt princi- ※ pes alienigenarum, & factum eſt non multo ※ poſt exitum eorum, & David intellexit præ ※ omnibus ſervis Saul, & honoratum eſt nomen ejus valde. *Vulg. factuſque eſt Saul inimicus David cunctis diebus. Et egreſſi ſunt principes Philiſtinorum: a principio autem egreſſionis eorum prudentius ſe gerebat David, quam omnes ſervi Saul, & celebre factum eſt nomen ejus nimis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Lib. I. Regum.

v. 1. A. κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Theodoretus & Procopius.

v. 6 Ἀλλ. παίζουσαι. Reg. Coiſlin. vero in margine habet λοιποὶ ※ χορεύουσαι, παίζουσαι.

v. 8. Ἀλλ. καὶ ὠργίσθη Σαοὺλ σφόδρα. Coiſlin. 2.

v. 12. ※ ὅτι ἦν ΠΙΠΙ &c. Coiſlin. 2. Hic ut infra, non ſemel illud *pipi* notatur ad יהוה non quoad ſonum ſed quoad formam litterarum, quâ de re alibi.

x. 14. A. ἐπιστήμων &c. Coiſlin. 2.

v. 15. A. Σ. ὑπεστέλλετο. Reg.

v. 20. Σ. ἰδοὺ ἠγάπησε. Reg.

v. 21. Ἀλλ. καὶ ἔσται ἐπ' αὐτῷ. Ita Reg. In LXX. vacat.

Ibid. ※ καὶ εἶπε &c. Hæc cum aſteriſcis exhibet Coiſl. quæ in LXX. deſiderantur.

v. 22. Aquilæ & Theodotionis lectiones ex eodem Reg. mutuamur.

Ibid. Θ. εὐδοκεῖ. Coiſlin.

v. 23. Ἀλλ. μὴ ἐλαφρόν. Reg.

Ibid. A. ἄπορος. Θ. πένης. Idem.

Ibid. A. εὐτελὴς &c. Coiſlin. 2.

v. 25. Ἀλλ. ὁ βασιλεὺς ὅτι. Reg.

Ibid. Σ. ὥστε τίσασθαι Reg. & Coiſlin. 2.

v. 26. ※ καὶ οὐκ &c. Coiſlin. 2.

v. 27. A. Θ. ※ καὶ ἐπλήρωσεν Coiſlin. 2. cum aſteriſcis.

v. 28. Οἱ λοιποὶ, καὶ ἔγνω. Idem cum aſteriſcis.

v. 29. Ἀλλ. φοβεῖσθαι. Reg.

Ibid. Hæc cum aſteriſcis effert Coiſlin. 2. quæ conveniunt cum Alexandrino Codice.

LIB I. REGUM CAPUT XIX.

חפץ 1. O. ᾑρεῖτο τὸν Δαυίδ. Ἄλλος, ἠγάπα τὸν Δαυίδ.

מעשיו 4. O. τὰ ποιήματα αὐτοῦ. Ἄλλος, τὰ ἔργα αὐτοῦ.

וישם 5. Σ. ἐξέδωκεν. O. ἔθετο.

נקי Σ. ἀναίτιον. O. ἀθῷον.

חנם Σ. μάτην. O. δωρεάν.

כאתמול שלשום 7. O. ὡς ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. Ἄλλος, ὡς πρὸ μιᾶς καὶ πρίν.

ותוסף המלחמה להיות 8. O. καὶ προσέθετο ὁ πόλεμος γενέσθαι πρὸς Σαούλ. Ἄλλος, καὶ προσετέθη γενέσθαι πόλεμος πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους.

נס 10. O. ἀνεχώρησε. Ἄλλος, ἐξέκλινε.

חלה הוא 14. A. ἀῤῥωστεῖν (αὐτόν.) O. ἐνοχλεῖσθαι αὐτόν.

התרפים אל־המטה וכביר העזים מראשתיו 16. A. μορφώματα, καὶ τὸ ἧπαρ τῶν αἰγῶν (τὸ πολὺ πλῆθος). καὶ στρογγύλωμα τριχῶν. O. κενοτάφια ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ ἧπαρ τῶν αἰγῶν πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ.

התרפים A. μορφώματα. (al. προτομαί.) Σ. εἴδωλα. Θ. θεραφίν. Coiſl.

כביר Ἀλλ. τὸ πολὺ πλῆθος. Θ. χοβέρ.

1. HEb. complacuit in David. *LXX. Alius, Vul.* diligebat David.

4. *H. Alius, Vul.* opera ejus. *LXX.* facta ejus.

5. *H. LXX. Vul.* poſuit. *S.* tradidit.

Heb. LXX. innocuum. *S.* inculpatum. *Vulg. innoxio.*

H. LXX. gratis. *S.* fruſtra. *Vul. qui eſt abſque culpa.*

7. *H.* ſicut heri nudiuſtertius. *LXX.* ſicut heri & nudiuſtertius. *Alius*, ut ante unam diem & prius. *Vulg. ſicut fuerat heri & nudiuſtertius.*

8. *Hebr.* & addidit bellum eſſe. *LXX.* & proceſſit bellum fieri adverſus Saul. *Alius*, & addidit bellum fieri adverſus alienigenas. *Vulg. motum eſt autem rurſum bellum.*

10. *Hebr.* fugit. *LXX.* receſſit. *Alius, Vulg.* declinavit.

14. *H.* ægrotus ipſe. *A.* ægrotare ipſum. *LXX.* morbo laborare eum. *Vulg. quod ægrotaret.*

16. *H.* imagines ſuper lectum & pellis caprarum capiti ejus. *A.* figuras & jecur caprarum magnâ copiâ & convolutio pilorum. *LXX.* cenotaphia ſuper lectum, & jecur caprarum ad caput ejus. *Vulg. ſimulacrum ſuper lectum & pellis caprarum ad caput ejus.*

H. imagines. *A.* figuræ. *Al.* protomæ. *S.* idola. *Th.* Theraphin.

H. pellis. *Al.* magna copia. *Th.* Chober.

וישבו בנוית 18. Σ. διατριβόμενοι . . . Ο. καὶ ἐκάθισαν ἐν Ναυάθ. Ἄλλος, ἐν Ναυιώθ.

את־להקת 20. Α. ὅμιλον. Σ. συστροφήν. Ο. ἐκκλησίαν. Θ. σύστημα.

עליהם Ο. ἐπάνω αὐτῶν. Ἄλλος, ἐπ' αὐτῶν. Coiſl. in textu, ἐπ' αὐτῶν, ad marg. Θ. ἐπάνω αὐτῶν.

ויתנבאו גם־המה Ο. προφητεύουσιν. Οἱ λοιποὶ, καί γε αὐτοί.

עד־בור הגדול אשר בשכו 22. Ο. ἕως τοῦ φρέατος τοῦ ἅλω, τοῦ ἐν τῷ Σεφί. Ἄλλος, ἕως τοῦ φρέατος τοῦ μεγάλου, τοῦ ἐν Σωχώ. Ἄλλ. ἕως τοῦ φρέατος τῆς ἅλω τῆς ἐν Σεφί. Ἄλλος, . . . τῷ ἐν τῷ Σεφιείμ.

בנוית Σ. ἐν τῇ οἰκήσει. Ο. ἐν Ναυάθ.

הגם 24. Α. μή. Σ. ὅτι. Ο. εἰ καί.

18. *Hebr.* & manſerunt in Najoth. *S.* morantes . . . . *LXX.* & ſederunt in Navath. *Alius*, in Navioth. *Vulg. & morati ſunt in Najoth.*

20. *H. A.* cœtum. *S.* conventum. *LXX.* eccleſiam. *Th.* turmam. *Vulg. cuneum.*

H. Alius, Vulg. ſuper eos. *LXX. Th.* ſupra eos.

H. & prophetabant etiam ipſi. *LXX.* prophetant. *Reliqui*, etiam ipſi. *Vul. & prophetare cœperunt etiam ipſi.*

22. *H.* uſque ad ciſternam magnam, quæ in Secho. *LXX.* uſque ad puteum areæ quæ in Sephi. *Alius*, uſque ad puteum magnum, qui in Socho. *Alius*, uſque ad puteum areæ, quæ in Sephi. *Alius*, . . . qui in Sephiim. *Vulg. uſque ad ciſternam magnam quæ eſt in Socho.*

Hebr. Vulg. in Najoth. *S.* in habitationibus. *LXX.* in Navath.

24. *H.* num etiam. *A.* num. *S.* quia. *LXX.* ſi & *Vulg. num &.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Lib. I. Regum.

V. 1. Ἄλλος, ἠγάπα τὸν Δαυίδ. Reg.

V. 4. Ἄλλ. τὰ ἔργα. Sic unus.

V. 5. Σ. ἐξέθηκεν. Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. ἀνεῖλεν. Idem.

Ibid. Σ. μάτην. Idem.

V. 7. Ἄλλ. ὡς πρό &c. Idem.

V. 8. Ἄλλ. καὶ προσέθετο γίνεσθαι πόλεμος &c. Reg.

V. 10. Ἄλλ. ἐξέκλινε. Reg.

V. 14. A. ἀρρωστεῖν. Coiſlin. 2.

V. 16. A. μορφώματα καὶ τὸ ἧπαρ &c. Ita Reg. Theodoret. & Procopius. תרפים μορφώματα vertit Aquila etiam Gen. 31. 19. Jud. 17. 5. Hic autem Coiſlinianus binas ſeparatim Aquilæ verſiones adfert in voce תרפים ex Theodoreto nempe μορφώματα; ad marginem vero textûs, προσόμαι... Textum hujus loci ut in hoc Codice habetur hic referamus, uncinis includentes ea quæ in margine habentur Coiſlin. poſt κεφαλῆς αὐτοῦ. Sic καὶ ἐκάλυψεν αὐτὰ ἱματίῳ. καὶ ἀπέστειλεν Σαοὺλ ἀγγέλους λαβεῖν τὸν Δαυίδ. καὶ λέγουσιν ἐνοχλεῖσθαι (A. ἀρρωστεῖν) αὐτόν. καὶ ἀπέστειλεν (※ τοῦ ἰδεῖν:) ἐπὶ τὸν Δαυίδ λέγων· ἀγάγετε αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης πρός με τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. καὶ ἔρχονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἰδοὺ τὰ κενοτάφια (A. αἱ προσόμαι. Σ. εἴδωλα. Θ. Θεραφίν.) ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ τὸ ἧπαρ τῶν αἰγῶν. (τὸ πᾶν πλῆθος τὸ τῆς δορᾶς τῆς αἰγείας) πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. Binæ autem Aquilæ interpretationes ex duabus ejus Editionibus deſumtæ ſunt, ut ſæpe diximus. Illud vero τὸ πᾶν πλῆθος, quod Aquilæ tribuit Theodoretus, in margine quaſi ſcholion adfertur in Codice Coiſliniano, qui adjicit Θ. χαβίρ.

V. 18. Σ. διατριβόμενοι. Hanc & ſequentem lectionem exhibet idem Reg. Coiſlin. vero Σ. ἐνδιατρίβοντες.

V. 20. A. ὅμιλον. Θ. σύστημα. Reg. & Coiſlin. 2. qui poſtremus Symmachi etiam lectionem habet.

Ibid. Ἄλλ. ἐπ' αὐτῶν. Reg. & ſic Edit. Rom.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, καί γε αὐτοί. Coiſlin. 2.

V. 22. Has omnes lectiones mutuamur ex eodem Reg.

Ibid. Σ. ἐν τῇ οἰκήσει. Coiſlin. 2.

V. 24. A. μή. Σ. ὅτι. Idem.

LIB. I. REGUM. CAPUT XX.

לפני 1. O. ἐνώπιον. Ἄλλος, εἰς πρόσωπον.

חלילה 2. A. βέβηλον. Σ. ἵλεώς σοι. O. μηδαμῶς σοι.

ולא יגלה את־אזני Σ. ἐὰν μὴ δηλώσῃ εἰς ἀκοήν μου. O. καὶ οὐκ ἀποκαλύψει τὸ ὠτίον μου.

אל־ידע־זאת יהונתן פן־יעצב 3. O. μὴ γνώτω τοῦτο Ἰωνάθαν, μὴ οὐ βούληται. Ἄλλος, μὴ γνώτω τοῦτο Ἰωνάθαν, ὅπως μὴ ἀναγγείλῃ τῷ Δαυίδ.

כפשע ביני ובין מות A. Σ. ὅσον βῆμα ἀναμε-

1. HEb. ad facies. *LXX. Vul.* coram. *Alius*, in faciem.

2. *H. Vul.* abſit. *A.* prophanum. *S.* propitius tibi. *LXX.* nequaquam tibi.

Hebr. & non revelet auri meæ. *S.* niſi declaret in aurem meam. *LXX.* & non revelabit auriculam meam. *Vulg. niſi prius indicaveris mihi.*

3. *H.* ne cognoſcat hoc Jonathan, ne forte doleat. *LXX.* non cognoſcat hoc Jonathan, ne minime velit. *Alius*, ne cognoſcat hæc Jonathan, ut ne renuntiet ipſi David. *Vul. neſciat hoc Jonathas, ne forte contriſtetur.*

Hebr. tamquam paſſus inter me & inter

παξὺ ἐμοῦ καὶ θανάτου. Ο. ἐμπέπλησται ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ τοῦ θανάτου.

ישב־אשב עם־המלך לאכול 5. Ο. καθίσας οὐ καθίσομαι φαγεῖν. Αλλος, καθίσομαι μετὰ τοῦ βασιλέως φαγεῖν.

נשאל נשאל 6. Α. Θ. αἰτούμενος ἠτήσατο. Ο. παραιτούμενος παρῃτήσατο.

חרה 7. Ο. σκληρῶς. Θ. ὀργιζόμενος.

כלתה Σ. ἀπήρτισται. Ο. συντετέλεσται.

8. In hæc verba, ἐν τῷ δούλῳ σου. in marg. Σ. χω-

כלתה הרעה 9. Σ. δέδοκται τὸ κακόν. Ο. συντετέλεσται ἡ κακία.

אחקר 12. Α. ἐξερευνήσω. Σ. ἐξιχνιάσω. Ο. ἀνακρινῶ. Θ. ἐξακριβάσομαι.

מחר השלשית Post, τρισσῶς. Coiſlin. ※ αὔριον καὶ εἰς τὴν τρίτην: τρισσῶς, marg. ἐπιμελῶς.

אשלח אליך וגליתי את־אזנך Σ. ※ καὶ ἀκουστόν σοι ποιήσω, καὶ ἀποκαλύψω τὸ οὖς σου.

תכרית 15. Σ. ἐκκόψεις. Ο. ἐξαρεῖς.

מיד איבי 16. Ο. ἐχθρούς. ※ ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν.

להשביע 17. Σ. ὅρκῳ. Ο. ὀμόσαι. Θ. τοῦ ὁρκίσαι.

ארבת נפשו ארבו Α. κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ο. ἠγάπησε ψυχὴν ἀγαπῶντος αὐτόν.

יפקר 18. Σ. ζητηθήσεται. Ο. ἐπισκεπήσεται.

ושלשת 19. Α. τρεῖς ἡμέρας ἀναμενεῖς. Ο. καὶ τρισσεύσεις.

ביום המעשה Α. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἔργου. Ο. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐργασίμῃ. Αλλως, τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐργασίας.

אצל האבן Α. Σ. παρὰ τὸν λίθον. Ο. παρὰ τὸ ἐργάβ.

שלשת החצים 20. Α. ἀφήσω τρία βέλη. Ο. τρισσεύσω τὰς σχίζαις.

למטרה. Α. εἰς τὸν σκοπόν. Α. Θ. τὴν φυλακήν. Σ. εἰς τὸ συντεταγμένον. Ο. εἰς τὴν Αματταρί. Αλλ. λαματτάραν.

לך מצא את החצים 21. Ο. δεῦρο, εὑρέ μοι τὰς σχίζας. Αλλος, βαδίσας ἀνέλου μοι τὰς σχίζας. Αλλ. βέλος.

דבר 22. Σ. οὐδέν. Ο. λόγος. Ο. Coiſlin. δόλος.

mortem. *A. S.* quaſi gradus inter me & mortem. *LXX.* impletum eſt inter me & mortem. *Vul. uno tantum (ut ita dicam) gradu, ego morſque dividimur.*

5. *Heb.* ſedens ſedebo cum Rege ad comedendum. *LXX.* ſedens non ſedebo manducare. *Alius*, ſedebo cum Rege manducare. *Vul. ex more ſedere ſoleo juxta Regem ad veſcendum.*

6. *Heb.* poſtulando poſtulavit. *A. Th.* petiens petiit. *LXX.* deprecans deprecatus eſt. *Vulg. rogavit.*

7. *Hebr.* iraſcendo. *LXX.* dure. *Th. Vulg.* iratus.

H. LXX. conſummata eſt. *S.* perfecta eſt. *Vul. completa eſt.*

9. *H.* conſummata ſit malitia. *S.* decretum eſt malum. *LXX.* conſummata eſt malitia. *Vul. completam eſſe . . . malitiam.*

12. *Hebr. Vulg.* inveſtigavero. *A.* examinabo. *S.* inveſtigabo. *LXX.* interrogavero. *Th.* diligenter perquiram.

H. cras tertia. *LXX.* ter. ※ & in tertiam. *Al.* accurate. *Vul. craſtino vel perendie.*

H. miſero ad te, & revelavero aurem tuam. *S.* ※ & auditum tibi faciam, & revelabo aurem tuam. *Vulg. miſero ad te, & notum tibi fecero.*

15. *Heb.* abſcindes. *S.* exſcindes. *LXX. Vulg.* auferes.

16. *H. Vul.* de manu inimicorum. *LXX.* inimicos. ※ de manu inimicorum.

17. *H.* ad jurandum, *S.* juramento. *LXX.* jurare. *Th.* adjurare. *Vul. dejurare.*

H. dilectio animæ ejus diligebat eum. *A.* ſecundum animam ſuam. *LXX.* dilexit animam diligentis ſe. *Vulg. ſicut enim animam ſuam, ita diligebat eum.*

18. *H. LXX.* viſitabitur. *S.* quæretur. *Vulg. requiretur.*

19. *Hebr. LXX.* & tertiabis. *A.* tres dies remanebis. *Vulg. uſque perendie.*

H. A. in die operis. *LXX.* in die operaria. *Al.* die operis. *Vulg. in die qua operari licet.*

H. A. S. apud lapidem. *LXX.* apud Ergab. *Vul. juxta lapidem.*

20. *H.* tres ſagittas. *A.* emittam tria tela. *LXX.* tertiabo ſagittis. *Vul. tres ſagittas mittam.*

H. ad ſcopum. *A.* in ſcopum. *A. Th.* ad cuſtodiam. *S.* ad condictum. *LXX.* in Amattari. *Alius*, Lamattaran. *Vul. ad ſignum*

21. *Hebr.* vade, inveni ſagittas. *LXX.* veni reperi mihi ſagittam. *Alius*, vadens, tolle mihi ſagittas. *Al.* telum. *Vulg. vade & affer mihi ſagittas.*

22. *H. LXX.* verbum. *S.* nihil. *LXX. Coiſlin.* dolus. *Vul. nihil mali.*

כפעם בפעם 25. Σ. ὥσπερ εἰώθει. Ο. ὡς ἅπαξ, καὶ ἅπαξ.

ויקם Σ. παρέστη δέ. Ο. καὶ προέφθασεν.

ויפקד Σ. ὑστέρησεν. Ο. ἐπεσκέπη.

מקרה 26. A. συνάντησις. Σ. συγκύρημα. Ο. σύμπτωμα.

שלח 29. Σ. ἀπόλυσον. Ο. ἐξαπόστειλον.

זבח משפחה A. Θ. θυσία συγγενείας. Σ. θυσία πάνδημος. Ο. θυσία τῆς φυλῆς.

בן־נעות המרדות 30. Σ. ἀπαιδεύτων ἀποστατούντων. Ο. υἱὲ κορασίων αὐτομολούντων. Θ. μετακινουμένων. Ἄλλος, υἱὲ κορασίων αὐτομολουσῶν γυναικοτρόφε. Ἄλλος, γυναικοτραφές.

בחר אתה לבן Σ. προαιρῇ τὸν υἱόν. Ο. μέτοχος εἶ σὺ τῷ υἱῷ.

ערות Σ. ἀσχημοσύνης. Ο. ἀποκαλύψεως.

הכון 31. Σ. ἑδρασθήσεται. Ο. ἑτοιμασθήσεται.

נעצב 34. A. διεπονήθη. Σ. ὠδυνήθη. Ο. ἐθραύσθη. Θ. ἐλυπήθη.

הכלמו A. ἐνέτρεψεν. Ο. συνετέλεσεν. Θ. κατῄσχυνεν.

למועד 35. A. κατὰ τὴν συνταγήν. Ο. καθὼς ἐτάξατο εἰς τὸ μαρτύριον Δαυίδ. Ἄλλος, εἰς καιρὸν Δαυίδ.

החצים 36. A. Θ. τὰ βέλη. Σ. ἀκόντια. Ο. τὰς σχίζας.

החצי להעברו Ο. τὴν σχίζαν, καὶ παρήγαγεν αὐτήν. Θ. παρέβη. Ἄλλος, τὰ βέλη, καὶ παρήγαγεν αὐτόν.

מאצל הנגב 41. A. ἐχόμενα τοῦ νότου. Σ. ἀπὸ μεσημβρίας. Ο. ἀπὸ τοῦ Ἀργάβ. Al. Ἀννεγάβ. Ἄλλος, ἀπὸ τοῦ ὕπνου. Ἄλλος, πλησίον τοῦ νότου.

את־רעהו A. ἑταίρῳ. Ο. τῷ πλησίον. Θ. ἀδελφῷ.

25. *H.* ſicut vice in vice. *S.* ut ſolebat. *LXX.* ſicut ſemel & ſemel. *Vulg. ſecundum conſuetudinem.*

H. & ſurrexit. *S.* adſtitit vero. *LXX.* & prævenit *Vul. ſurrexit.*

H. LXX. viſitatus eſt. *S.* vacavit. *Vul. vacuuſque apparuit.*

26. *Hebr. S.* accidens. *A.* occurſus. *LXX.* caſus. *Vulg. quod forte eveniſſet.*

29. *H. LXX. Vulg.* dimitte. *S.* ſolve.

H. victima familiæ. *A. Th.* victima cognationis. *S.* victima totius populi. *LXX.* ſacrificium ipſius tribus. *Vul. ſacrificium ſolenne.*

30. *Hebr.* fili perverſæ rebellionis. *S.* indiſciplinatarum deficientium. *LXX.* fili puellarum ultro venientium. *Th.* tranſmotarum. *Alius*, fili puellarum ultro venientium mulierum alumne, *vel*, effeminate. *Vul. fili mulieris virum ultro rapientis.*

Hebr. eligens tu filium. *S.* præeligit filium. *LXX.* particeps es tu filio. *Vul. diligis filium.*

Hebr. nuditatis. *S.* turpitudinis. *LXX.* revelationis. *Vulg. ignominioſæ.*

31. *Heb. Vulg.* ſtabilieris. *S.* firmabitur. *LXX.* parabitur.

34. *Hebr.* doluit. *A.* perdoluit. *S.* dolore affectus eſt. *LXX.* fractus eſt. *Th. Vulg.* contriſtatus eſt.

Hebr. A. pudefecerat. *LXX.* conſummaverat. *Th.* confuderat. *Vulg. quod confudiſſet.*

35. *Heb.* ad tempus. *A.* juxta condictum. *LXX.* ſicut ſtatuerat in teſtimonium. *Alius*, in tempus. *Vul. juxta placitum.*

36. *H. LXX. Vulg.* ſagittas. *A. Th.* tela. *S.* jacula.

Hebr. ſagittam, ut tranſire faceret eam. *LXX.* ſagittâ, & prætergredi fecit eam. *Th.* prætergreſſus eſt. *Alius*, tela, & prætergredi fecit eum. *Vul. ſagittam trans puerum.*

41. *H.* de apud meridiem. *A.* juxta Auſtrum. *S.* a meridie. *LXX.* ab Argab. *Al.* Annegab. *Alius*, a ſomno. *Alius*, proxime Auſtrum. *Vul. de loco qui vergebat ad Auſtrum.*

H. ſocium ſuum. *A.* amicum. *LXX.* proximum. *Th.* fratrem *Vul.* (*fleverunt*) *pariter.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Lib. I. Regum.

v. 1. Ἀλλ. εἰς προφήτην. Reg.

v. 2. A. βίβλον &c. Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. ἐὰν μὴ δηλώσῃ εἰς ἀκοήν μου. Ita Druſius, & Coiſlin. 2.

v. 3. Ἄλλος, μὴ γνώτω ταῦτα Ἰωναθὰν, ὅπως μὴ ἀναγγείλῃ τῷ Δαυίδ. Ita Reg. Poſtrema autem verba videntur potius eſſe Gloſſema, quam interpretatio.

Ibid. A. Σ. ὅτι βῆμα ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ θανάτου. Druſius & Coiſlin. 2. qui habet μεταξύ.

v. 5. Ἀλλ. καθίσομαι μετὰ τοῦ βασιλέως &c. Reg.

v. 6. A. Θ. αἰτούμενος ᾐτήσατο. Coiſlin. 2.

v. 7. Θ. ὀργιζόμενος. Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. ἀπήρτισται. Idem.

v. 8. Σ. χω. Sic Coiſlin. Vide Lib. Jud. 1. 14. in nota.

v. 9. Σ. δίδοται &c. Idem.

v. 12. A [illegible] &c. Idem.

Ibid. ※ αὔριον &c. Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. καὶ ἀγρὸν &c. Idem cum aſteriſco.

v. 15 Σ. ἐκκόψεις. Idem.

v. 16. ※ ἐκ χειρὸς &c Idem.

v. 17. Σ. ὅρκῳ &c. Idem.

Ibid. A. κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ Sic Druſius.

v. 18. Σ. ζητηθήσεται. Druſius & Coiſlin. 2. Santes Pagninus vertit *deficiet.*

v. 19. A. τρεῖς ἡμέρας ἀναμενεῖς. Sic Procopius melius

quam Regius Codex, qui hæc confudit hoc pacto. Ακ. αις τε, ἐ τελευτώσεις, ἀντὶ τῦ τρεῖς ἡμέρας ἀναμενεῖς.

Ibid. A. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῦ ἔργυ. Reg. Alteram lectionem, τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐργασίας, habet Procopius.

Ibid. A. Σ. παρὰ τὸν λίθον. Reg. & Druſ. O. παρὰ τὸ ἐργάβ. Quæ verſio videtur huc tranſlata ex verſu 41. Græca autem Euſebii de locis Hebraïcis apud Hieronymum ſic habent. A. τὰς λίθυς. Σ. τὸν λίθον. Verum Hieronymus habet ibidem: *Pro quo Aquila & Symmachus interpretati ſunt* lapidem, *licet in alio loco pro hoc S.* τὸν περίμετρον *dixerit*, quam lectionem in ſingulari confirmat Procopius, qui habet, οἱ λοιποὶ, λίθον ἐξέδωκαν.

v. 20. A. ἀφίσω τρία βέλη. Reg. Hanc lectionem Coiſl. 2. Symmacho tribuit.

Ibid. Procopius & Reg. Ἀκύλας, εἰς τὸν σκοπὸν. ἢ φυλακὴν· διττὴ γὰρ ἡ γραφή. Σύμμαχος, εἰς τὸν συντεταγμένον, ἐν δὲ τῇ τῶν Ἑβραίων ἑρμηνείᾳ ὕτω κεῖται. παρὰ μὲν Ἕλλησι, τάφρον· παρὰ δὲ Ῥωμαίοις, φοσσᾶτον, παρὰ δὲ Σύροις σκοπὸν εἰς ὃν γυμναζόμενοι τὰ βέλη πέμπειν εἰώθασι, id eſt, *Aquila*, ad ſcopum, *vel* cuſtodiam: *duplex enim eſt lectio: Symmachus* ad condictum, *& ſic in Hebræorum interpretatione legitur. Apud Græcos*, τάφρον *i. apud Romanos*, foſſatum; *apud Syros*, ſcopum, *ad quem, ſeſe exercendo, ſagittas mittere conſueverunt.* Euſebius de locis Hebraïcis. Λαμματτάρα, ἔνθα Ἰωναθὰν ἠκόντιζε τὰς σχίζας. A. εἰς σκοπὸν. Σ. εἰς τὸν συντεταγμένον. Hieronymus autem ita reddit. *Lammatara, ad quem locum Jonathan jacula dirigebat; pro quo Aquila interpretatus eſt*, ad ſignum. *Symmachus* ad condictum. Theodoretus vero, τὰς δὲ σχίζας βέλη ὁ Ἀκύλας ἡρμήνευσε· τὴν δὲ Αμματάραν ἐν τῇ τῶν Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων ἑρμηνείᾳ, ὕτως εὗρον κειμένην, παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησι τάφρον, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις φοσσᾶτον, παρὰ δὲ τῷ Σύρῳ σκοπὸν, εἰς ὃν οἱ γυμναζόμενοι, τὰ βέλη πέμπειν εἰώθασι. i. *Schizas autem* jacula *vertit Aquila. Amataram vero in Hebræorum nominum interpretatione ſic inveni poſitam: apud Græcos quidem* τάφρον; *apud Romanos autem*, foſſatum, *apud Syros vero*, ſcopum, *in quem qui exercentur, jacula mittere conſueverunt.* Hinc mutuatus videtur Procopius, qui vocem ὀνομάτων prætermiſit. Nec omittendum eſt Coiſlinianum hic habere A. τὸν σκοπὸν. A. Θ. φυλακήν.

v. 21. Αλλ. βαδίσας ἀνέλῦ &c. Reg.

v. 22. Σ. οὐδέν. Coiſlin. 2.

v. 25. Σ. ὥσπερ εἰώθει. Idem.

Ibid. Σ. παρίςη δέ. Idem.

Ibid. Σ. ὑςέρησεν. Reg. & Coiſlin. 2.

v. 26. Σ. συγκύρημα. Αλλ. συνάντησις. Druſius. Sed Coiſlin. 1. A. συνάντησις.

v. 29. Σ. ἀπόλυσόν. Coiſlin. 2.

Ibid. A. Θ. θυσία συγγενείας. Σ. θυσία πατριᾶς. Coiſſ. 2. Primam lectionem Reg. uni Aquilæ tribuit.

v. 30. Σ. Απαιδευτων ἀποςατέντων. Θ. μεθιςαμένων. Coiſlin. 2. Αλλ. υἱὲ κορασίων αὐτομολυσῶν, γυναικοτραφῶν. Suſpicor legendum γυναικότροφε. Al. γυναικοτραφής. Reg.

Ibid. Σ. προαιρεῖ &c. Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. ἀσχημοσύνης. Idem.

v. 31. Σ. ἑδρασθήσεται. Reg. & Coiſſ. 2. Vide etiam infra, 2. Reg. 7. 12.

v. 34. A. διεπονήθη. Reg. & Coiſſ. 2. Druſius legit, ἐπονήθη. Σ. ἐθλίβη. Θ. ἐλυπήθη.

Ibid. A. ἐνέτρεψεν &c. Coiſſ. 2.

Ibid A. κατὰ τὴν συνταγήν. Hæc ex eodem Cod.

v. 36. A. Θ. τὰ βέλη &c. Idem.

Ibid. Αλλ. τὰ βέλη, καὶ παρῆγεν αὐτόν. Ita Reg. Θ. ὑπερέβη. Druſius.

v. 41. A. ἐχόμενα τῦ νότυ. Theodoretus (qui habet νοτίυ.) Reg. Druſius, Procop. Σ. ἀπὸ μεσημβρίας. Sic Martianæus ex locis Hebraïcis decerpſit. Male Druſius τὸ περίμετρον, deceptus loco ſupra allato ad v. 19 ubi dicitur Symmachum aliquando vertere, τὸ περίμετρον. Non quidem vocem Hebraïcam נגב ſed eam quam LXX. vertunt ἐργάβ, vel ἀργόβ, videlicet ארגב ut Deut. 3. 14. Hic autem legiſſe videntur iidem הרגב pro הנגב

Ibid. A. ἑταῖρον. Θ. ἀδελφός. Reg. & Coiſſ. qui addit, Σ. Δαδ δὲ ὑπερέβαλλεν, ἐμεγάλυνεν.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXI.

אחימלך 1. Οἱ πάντες, Ἀχιμέλεχ. O. Ἀβιμέλεχ.

1. Hebr. *Omnes* & *Vul.* Achimelech. *LXX.* Abimelech.

ויחרד Σ. ἐξεπλάγη. O. ἐξέςη.

H. & contremuit. *S. LXX. Vul.* obſtupuit.

יודעתי 2. Σ. συνεταξάμην. O. διαμεμαρτύρημαι.

2. *H.* ſcire feci. *S. Vul.* condixi. *LXX.* ſignificavi.

אל־מקום פלני אלמני φελωνὶ ἀλμωνί. A. Θ. Εἰς τὸν δεῖνα τόπον. Σ. Εἰς τὸν οὐκ οἶδα τινα τόπον. O. ἐν τῷ τόπῳ τῷ λεγομένῳ Θεῦ πίςις φελλανὶ μαεμωνί. Coiſlin. A. τὸν δεῖνα τῦ δεῖνος. Σ. τὸν δεῖνα τόπον.

Hebr. ad locum obſcuri ignoti. *A. Th.* in quempiam locum. *S.* in neſcio quem locum. *LXX.* in loco dicto, Dei fides, phellani maemoni. *Vul. in illum & illum locum.*

חל 4. A. λαϊκοί. O. βέβηλοι. Coiſſ. Σ. Θ. λαϊκοί.

4. *Hebr.* prophanus. *A.* laïci. *LXX.* prophani. *Coiſſ. S. Th.* laïci. *Vul. laicos.*

כי־אם־לחם קדש O. ἀλλ' ἢ ἄρτοι ἅγιοι εἰσίν. Αλλος, Εἰ μὴ ὁ ἄρτος ὁ ἅγιος.

H. quinimmo panis ſanctitatis. *LXX.* nonniſi panes ſancti ſunt. *Alius*, nonniſi panis ſanctus. *Vul. ſed tantùm panem ſanctum.*

כי אם־אשה 5. O. ἀλλὰ ἀπὸ γυναικός. Αλλος, Εἰ μὴ (l. μὴ) περὶ γυναικός.

5. *Heb.* quinimmo mulier. *LXX.* ſed a muliere. *Alius*, niſi circa mulierem. *Vul. equidem ſi de mulieribus agitur.*

עצרה A. συνεσχέθη. O. ἀπεσχήμεθα.

H. A. prohibita eſt. *LXX.* abſtinuimus. *Vul. continuimus nos.*

כלי־הנערים A. Θ. τὰ σκεύη τῶν παιδαρίων. O. τὰ παιδία. Coiſlin. παιδάρια.

Hebr. A. Th. Vul. vaſa puerorum. *LXX.* pueri.

Digitized by Google

Ibid. Σ. ἄρχων τῶν νομέων. Coiſlin.2.

v. 9. Α. Θ. ἐν τῇ κοιλάδι &c. Vide ſupra notam ad Cap. XVII. v. 2.

Ibid. Α. ἐπενδύματος &c. Has lectiones exhibet Coiſlin. 2.

v. 11. Σ. κατέλεγον. Reg. & Coiſlin. 2.

v. 13. Α. ὑπήλλαξεν. Reg. & Coiſlin. 2. Σ. μετέβαλεν. Coiſlin. 2.

Ibid. Α. παρεῖσε καὶ προσέπιπτεν. Reg. Procopius vero legit παρεῖσε.

Ibid. Σ. ἐψόφει. Coiſl. 2.

v. 14. Α. παραπληκτευόμενον. Reg. Σ. παραφερόμενον. Coiſlin. 2.

v. 15. Αλλ. προσδέομαι. Reg.

Ibid. Σ. μαινομένων. Coiſlin. 2.

Ibid. Αλλ. εἰσηνέγκατε. Reg.

Ibid. Α. παραπληκτεύεσθαι &c. Coiſlin. 2.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXII.

ותקבצו 2. Ο. συνήγοντο. Αλλος, συναθροίζοντο.

מצוק Α. Θ. συνεχόμενος. Σ. στενοχωρούμενος. Ο. ἐν ἀνάγκῃ.

וכל־איש אשר־לו נשא Α. καὶ πᾶς περιερχόμενος, πᾶς ἐπαιτῶν. Ο. καὶ πᾶς ὑπόχρεως.

מר־נפש Α. πικρὸς ψυχῇ. Ο. κατώδυνος ψυχῇ.

מצפה 3. Ο. Μασσηφάθ. Αλλος, σκοπιάν.

וינחם את־פני 4. Α. Οἱ λοιποὶ, ἔθετο αὐτοὺς πρὸ προσώπου. Ο. παρεκάλεσε τὸ πρόσωπον.

במצודה Α. ἐν τῷ ὀχυρώματι. Σ. ἐν τῇ ἐπιβουλῇ. Ο. ἐν τῇ περιοχῇ. Θ. καταφυγῇ.

נודע 6. Σ. ἐφάνη. Ο. ἔγνωσται.

תחת־האשל Α. τὸ δένδρωμα. Ο. ὑπὸ τὴν ἄρουραν. Αλλος, τὸ φυτόν.

קשרתם 8. Α. συνεδήσατε. Σ. συνέθεσθε. Ο. σύγκεισθε. Θ. συνδεσμός.

בכרת־בני Σ. συντιθεμένου τοῦ υἱοῦ μου. Ο. ἐν τῷ διαθέσθαι τὸν υἱόν μου.

חלה Σ. συμπαθῶν, συμπάσχων. Ο. πονῶν.

גלה Ο. ἀποκαλύπτων. Αλλος, φανερὸν ποιεῖ.

לארב Σ. ἐνεδρευτήν. Ο. ἐχθρόν.

האדמי 9. Ο. Σύρος. Αλλος, Ἰδουμαῖος.

עבדי Αλλος, τοὺς δούλους. Ο. τὰς ἡμιόνους.

הנני 12. Σ. πάρειμι. Ο. ἰδοὺ ἐγώ.

קשרתם 13. Α. συνεδήσατε. Ο. συνέθου. Θ. συνεστράφητε.

לקום אלי Σ. ὥστε ἐπαναστῆναί μοι. Ο. θέσθαι αὐτὸν ἐπ' ἐμέ.

כיום Α. Θ. κατὰ τὴν ἡμέραν. Ο. ὡς ἡ ἡμέρα.

חתן 14. Α. Σ. νυμφίος. Ο. γαμβρός.

אל־משמעתך Ο. παντὸς παραγγέλματός σου. Αλλος, τὸ ὑπακούειν σου.

2. Hebr. *Alius*, & congregati ſunt *LXX.* *Vulg.* convenerunt.

H. S. anguſtiatus. *A. Th.* conſtrictus. *LXX.* in neceſſitate. *Vul. in anguſtia conſtituti.*

Hebr. & omnis vir cui ei creditor. *A.* & omnis circumiens, omnis mendicans. *LXX.* omnis debitor. *Vulg. & oppreſſi ære alieno.*

Hebr. A. amarus animo. *LXX.* triſtis animo. *Vulg. amaro animo.*

3. *H. Vulg.* Maſpha. *LXX.* Maſſephath. *Alius*, ſpeculam.

4. *H.* duxit eos ante faciem. *A. Reliqui*, poſuit eos ante ſaciem. *LXX.* deprecatus eſt faciem. *Vulg. & reliquit eos ante faciem.*

H A. in munitione. *S.* in inſidiis. *LXX. Vulg.* in præſidio. *Th.* refugium.

6. *Heb. LXX.* notus eſt. *S. Vulg.* apparuiſſet.

H. ſub arbore. *A.* arboretum. *LXX.* ſub arura. *Alius*, lignum. *Vulg. in nemore.*

8. *Hebr.* ligati eſtis. *A.* colligaſtis. *S.* compoſuiſtis. *LXX.* compoſiti eſtis. *Th.* colligatio *Vul. conjuraſtis.*

H. fœdus ineunte filio meo. *S.* conſentiente filio meo. *LXX.* cum diſpoſuerit filius meus. *Vul. & filius meus fœdus inierit.*

Heb. dolens. *S.* condolens. *LXX.* qui laboret. *Vul. qui vicem meam doleat.*

H. LXX. revelans. *Alius*, notum facit. *Vulg. qui annuntiet.*

H. ad inſidiandum. *S.* inſidiatorem. *LXX.* inimicum. *Vul. inſidiantem.*

9. *Hebr. Alius*, *Vul.* Idumæus. *LXX.* Syrus.

Hebr. Alius, *Vul.* ſervos. *LXX.* mulas.

12. *Hebr. LXX.* ecce ego. *S.* adſum. *Vulg. præſto ſum.*

13. *Heb. Vulg.* conjuraſtis. *A.* colligaſtis. *LXX.* conſpiraſti. *Th.* converſi eſtis.

Hebr. ad conſurgendum in me. *S* ita ut inſurgat in me. *LXX.* ad ponendum eum contra me. *Vulg. ut conſurgeret adverſum me.*

Hebr. A. Th. ſecundum diem. *LXX.* ut dies. *Vulg. uſque hodie.*

14. *Hebr. Omnes*, gener.

Hebr. ad auditum tuum. *LXX.* omnis præcepti tui. *Alius*, obedire tibi. *Vul. ad imperium tuum.*

חלילה 15. A. βέβηλον. Σ. Θ. ἵλεως. O. μηδαμῶς.

15. *Heb. Vul.* abſit. *A.* prophanum. *S. Th.* propitius. *LXX.* nequaquam.

אל־ישם O. μὴ δότω. Αλλος, μὴ ὑπολαμβανέτω.

Heb. ne imponat. *LXX.* ne det. *Alius*, *Vulg.* ne ſuſpicetur.

הנצבים 17. Σ. παρεστηκόσιν. O. ἐφεστηκόσιν.

17. *H.* ſtantibus. *S.* adſtantibus. *LXX.* qui aſſiſtebant. *Vulg. qui circumdabant.*

סב 18. A. Θ. κύκλωσον. Σ. μεταστράφηθι. O. ἐπιστρέφε.

18. *H. S. LXX. Vul.* convertere. *A. Th.* circumda.

פגע O. ἀπάντα. Θ. ἅψαι.

H. LXX. Vulg. irrue. *Th.* tange.

שמנים Oἱ λοιποὶ, ὀγδοήκοντα. O. τριακοσίους.

H. Reliqui, *Vulg.* octoginta. *LXX.* trecentos.

וימלט 20. Σ. ἔφυγεν. O. καὶ διασώζεται.

20. *H.* & evaſit. *S.* & fugit. *LXX.* & ſalvatur. *Vulg. evadens autem.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Regum.

v. 2. Αλλ. συναθροίζοντο. Reg.
Ibid. A. Θ. συνεχόμενος. Coiſlin. 2.
Ibid. A. ἐν πᾶς περιεχόμενος &c. Coiſl. 2. Hæ lectiones ſuſpectæ mihi.
Ibid. A. πικρὸς ψυχῇ. Reg.
v. 3. Αλλος. σκεπάσει. Coiſlin. 2.
v. 4. A. Oἱ λοιποὶ, ἰδοὺ &c. Coiſl. 2.
Ibid. A. ἐν τῷ ὀχυρώματι. Coiſlin. 2. Aquila ſic vertit Cap. ſequenti v. 14. & frequenter. Sequentes lectiones ex eodem Coiſlin. 2.
v. 6. Σ. ἄρουραν. Coiſlin. 2.
Ibid. A. Τὸ δένδρον. Αλλ. Τὸ φυτόν. Reg. Illud Τὸ φυτὸν, Symmachi videtur eſſe, qui ſic vertit infra, Cap. 31. 13. Illud autem אשל δένδρον, vertit Aquila infra, Cap. 31. 13.
v. 8. συνεδήσατε. Σ. συνέθεσθε. Reg. & Coiſlin. 2. Θ. συνδεσμός. Coiſlin. 2.

Ibid. συντιθεμένου &c. Idem.
Ibid Σ. συμπαθῶν. &c. Idem.
Ibid. Αλλ. φανερὸν ποιῶν. Idem.
Ibid. Σ. ἐνεδρευτήν. Idem.
v 9. Αλλ. Ιδουμαῖος. Sic quædam Exemplaria, & Complut. Eſtque varia interpretatio, quæ ex varia lectione procedit. Nam LXX. qui vertunt Σύρος, legerint haud dubie הארמי cum reſch, cæteri qui vertunt Ιδουμαῖος, האדמי cum daleth. Sic item infra v. 18.
v. Ibid. Αλλ. Τὰς ἡμιόνους. Coiſlin. 2.
v. 12. Σ. παρειμι. Idem.
v. 13. A. συνεδήσατε &c. Idem.
Ibid. Σ. ὥστε ἐπαναστῆναι. Idem.
Ibid. A. Θ. ὡς τὴν ἡμέραν. Idem.
v. 14. A. Σ. νυμφίος &c. Idem.
Verſus 15. 17. & 18. Lectiones ex eodem.
v. 20. Σ. ἔφυγεν. Reg. & Coiſlin.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXIII.

והמה שסים את־הגרנות 1. A. προνομεύουσι. O. καὶ αὐτοὶ διαρπάζουσι, καταπατοῦσι τοὺς ἅλως. Αλλος, διαρπάζουσι τὰς ἅλωνας, καὶ καταπατοῦσι.

1. Hebr. & ipſi diripientes areas. *A.* diripient. *LXX.* & ipſi diripiunt, conculcant areas. *Alius*, diripiunt areas, & conculcant. *Vulg. & diripiunt areas.*

אל־מערכות 3. A. Εἰς τὰς παρατάξεις. Σ. Εἰς τὰ στρατόπεδα. O. Εἰς τὰ σκῦλα. Αλλος, Εἰς τὰς κοιλάδας. Αλλος, Εἰς τὰς κοιλίας. Coiſlin. in textu.

3. *H.* ad ordines. *A.* in acies. *S.* in exercitus. *LXX.* in ſpolia. *Alius*, in valles. *Alius*, in ventres. *Vulg. adverſus agmina.*

וינהג 5. O. καὶ ἀπήγαγε. Αλλος, καὶ ἀπήλασε.

5. *H.* & duxit. *LXX.* & abduxit. *Alius*, *Vulg.* & abegit.

נכר 7. Σ. ἐξέδωκεν. O. πέπρακεν.

7. *H.* alienavit. *S. Vulg.* tradidit. *LXX.* vendidit.

לצור 8. Oἱ λοιποὶ, πολιορκεῖν. O. συνέχειν.

8. *H.* ad anguſtiandum. *Reliqui*, obſidendum. *LXX.* comprehendendum. *Vul. & obſideret.*

הגישה האפוד 9. A. ἔγγισον τὸ ἔνδυμα. O. προσάγαγε τὸ ἐφούδ.

9. *H. Vul.* applica Ephod. *A.* admove indumentum. *LXX.* applica Ephud.

היסגרני בעלי קעילה 11. Θ. μὴ παραδώσουσιν οἱ ἔχοντες Κεϊλά.

11. *Hebr.* num concludant me Domini Ceila? *Th.* num tradent me habentes Ceila? *Vul. ſi tradent me viri Ceila?*

ירד Oἱ λοιποὶ, καταβήσεται.

H. Reliqui, *Vulg.* deſcendet.

ויתהלכו באשר יתהלכו 13. Σ. καὶ ἠρεμοῦντο, (ſic) ὁπουδήποτε. O. καὶ ἐπορεύοντο οὗ ἐὰν ἐπορεύοντο.

13. *H.* & ambulaverunt quo ambulaverunt. *S.* & quieſcebant ubicumque. *LXX.* & ibant quo ibant. *Vul. huc atque illuc vagabantur incerti.*

ויחדל

ויחדל A. ἐπαύσατο. O. αἰνῆκε.

במצדות 14. A. ἐν ὀχυρώμασι. Σ. ἐν καταφυγαῖς. O. ἐν Μασερέθ. Al. Μασσαρέθ. Θ. ἐν τοῖς σπηλαίοις τοῖς ὀχυροῖς.

בחרשה 15. A. ἐν τῇ ὕλῃ. Σ. δρυμῷ. O. ἐν τῇ καινῇ.

חרשה 16. A. τὴν ὕλην. Oἱ λοιποὶ, τὸν δρυμόν. O. τὴν καινήν.

ויחזק Σ. ἐθράσυνε. O. ἐκραταίωσε.

בחרשה 18. A. εἰς τὸν δρυμόν. O ἐν καινῇ. Ἄλλος, καινήν.

במצדות בחרשה 19. A. Σ. ἐν τοῖς ὀχυροῖς. Θ. ἐν τοῖς σπηλαίοις. O. ἐν Μεσσαρὰ ἐν τοῖς στενοῖς.

בחרשה A. εἰς τὸν δρυμόν. O. ἐν τῇ καινῇ. Al. A. ὕλῃ. Oἱ λοιποὶ, δρυμῷ.

בגבעת A. O. ἐν τῷ βουνῷ.

הישימון A. ἠφανισμένης. Σ. ἐρήμου. O. Ἰεσσαιμοῦ.

לכל־אות נפשך המלך לרדת רד 20. Σ. κατὰ πᾶσαν ἐπιθυμίαν σου βασιλεῦ καταβῆναι κατάβηθι. O. πᾶν τὸ πρὸς ψυχὴν τοῦ βασιλέως εἰς κατάβασιν καταβαινέτω.

חמלתם 21. A. Θ. ἐφείσασθε, ἐσπλαγχνίσθητε. O. ἐπονέσατε.

מכל המחבאים אשר יתחבא שם ושבתם אלי אל־נכון 23. ※ ἐκ πάντων τῶν τόπων ὅπου κρύβεται ἐκεῖ καὶ ἐπιστρέψατε πρός με εἰς ἕτοιμον. Σ. ἐπὶ βεβαίῳ.

במדבר מעון 24. O. ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ Μαών. Ἄλλος, ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ ἐπηκόῳ.

בערבה אל ימין הישימון A. ἐν τῇ ὁμαλῇ πρὸς δεξιὰν τῆς ἠφανισμένης. Σ. ἐν τῇ πεδιάδι κατὰ δεξιὰν τῆς ἀοικήτου. O. καθ' ἑσπέραν ἐκ δεξιῶν τοῦ Ἰεσσαιμοῦ.

מצד ההר מזה 26. O. ἐκ μέρους τοῦ ὄρους ἐκ τούτου. Ἄλλος, τοῦ ὄρους τοῦ ἑτέρου ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους.

נחפז A. θαμβούμενος. Σ. περιστελλόμενος. O. σκεπαζόμενος. Θ. κρυπτόμενος.

עטרים Oἱ λοιποὶ, περιστεφανοῦντες. O. παρενέβαλλον.

Hebr. A. ceſſavit. *LXX.* omiſit. *Vulg. diſſimulavit.*

14. *Heb. A.* in munitionibus. *S.* in perfugiis. *LXX.* in Maſereth. *Al.* Maſſareth. *Th.* in ſpeluncis munitis. *Vul. in locis firmiſſimis.*

15. *Heb. A. S. Vulg.* in ſylva. *LXX.* in nova.

16. *Hebr. A. Reliqui, Vulg.* in ſylvam. *LXX.* novam.

H. Vulg. & confortavit. *S.* audaces fecit. *LXX.* confirmavit.

18. *H. Vul.* in ſylva. *A.* in ſylvam. *LXX.* in nova. *Alius*, in novam.

19. *H.* in munitionibus in ſylva. *A. S.* in munitis. *Th.* in ſpeluncis. *LXX.* in Meſſara in anguſtis. *Vul. in locis tutiſſimis ſilvæ.*

H. in ſylva. *A.* in ſylvam. *Aliter, A.* in ſylva: *Reliqui*, ſylva. *LXX.* in nova. *Vul. ſilvæ.*

H. A. LXX. Vulg. in colle.

H. LXX. Jeſſimun. *A.* diſſipatam. *S.* deſertam. *Vul. deſerti.*

20. *Hebr.* ad omne deſiderium animæ tuæ, Rex, deſcendendo deſcende. *S.* ſecundum omne deſiderium tuum, Rex, deſcendendi, deſcende. *LXX.* omne quod eſt ad animum Regis, in deſcenſum deſcendat. *Vulg. ſicut deſideravit anima tua ut deſcenderes, deſcende.*

21. *H. A. Th.* compaſſi eſtis. *LXX.* laboraſtis. *Vul. doluiſtis.*

23. *H.* ex omnibus latibulis, quibus abſcondet ſe ibi, & revertimini ad me ad rectum: ※ ex omnibus locis quibus abſcondetur ibi, & revertemini ad me in parato. *S.* in firmitate. *Vul. omnia latibula ejus, in quibus abſconditur: & revertimini ad me ad rem certam.*

24. *Heb. LXX. Vul.* in deſerto Maon. *Alius*, in deſerto obſequenti.

Hebr. in ſolitudine ad dexteram Jeſimun. *A.* in plana ad dexteram diſſipatæ. *S.* in campeſtri ad dexteram inhabitabilis. *LXX.* ad Occidentem ad dexteram Jeſſæmu. *Vul. in campeſtribus ad dexteram Jeſimon.*

26. *Hebr.* a latere montis ab hinc. *LXX.* ex parte montis ex hoc. *Alius*, montis alterius ex altera parte. *Vulg. ad latus montis ex parte una.*

Heb. feſtinus. *A.* attonitus. *S.* contractus. *LXX.* tegens ſe. *Th.* abſcondens ſe. *Vulg. deſperabat.*

Hebr. cingentes. *Reliqui*, circumcingentes: *LXX.* caſtrametabantur. *Vulg. in modum coronæ cingebant.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Lib. I. Regum.

v. 1. A. περιστρομβοῦσιν. Coiſl. Ἀλλ. διαρπάζουσι τὰς ἅλωνας &c. Reg.

v. 3. A. εἰς τὰς παρατάξεις. Σ. εἰς τὰ στρατόπεδα. Reg. Druſius vero illud, εἰς τὰ στρατόπεδα, pro ſcholio habuit.

v. 5. Ἀλλ. καὶ ἀπήλασε. Reg.

v. 7. ἐξέλιπεν. Reg. & Coiſlin. 1.

v. 8. Oἱ λοιποὶ, πολιορκεῖν. Coiſlin. 1.

v. 9. A. ἤγγιζεν &c Idem.

v. 11. Θ. μὴ παραδώσουσιν &c. Idem. Hæc Coiſlin. qui prolixius refert cum aſteriſco ſic. ※ καὶ εἶπεν Δαυίδ;

οἱ παραδιδόασιν οἱ παρὰ τοῖς Κεειλὰ ἐμὲ καὶ τοὺς ἄνδρας μου εἰς χεῖρας Σαοὺλ. καὶ εἶπεν ΠΙΠΙ παραδώσουσιν. Hæc vero deſunt in LXX.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, κατέβαινται. Idem.

v. 13. Σ. ἐν ἐρημίσκῳ. Coiſlin. 2. vox haud dubie vitiata.

Ibid. A. ἐπαύσατο. Idem.

v. 14. A. ἐν τοῖς ὀχυρώμασι. Σ. ἐν καταφυγαῖς. Θ. ἐν τοῖς σπηλαίοις. Euſebius de locis Hebraicis ſic habet. Μασηρὼθ, ἔρημος ἔνθα ἐκαθέσθη Δαβίδ. A. ἐν ὀχυρώμασι. Σύμμ. ἐν καταφυγαῖς. Θ. ἐν τοῖς σπηλαίοις. Hier: *Maſereth in qua ſedit David: nunc deſerta: pro quo Aquila interpretatur, munitiones: Symmachus, refugia: Theodotion, ſpeluncas.* Ed.Rom. Μασηρὲμ.

v. 15. A. ἐν τῇ ὕλῃ &c. Coiſlin. 2.

Ibid. A. τῇ ὕλῃ &c. Idem.

v. 16. Σ. ἐθράσυνε. Reg. & Coiſlin. 2.

v. 18. A. εἰς τὸν δρυμόν. Reg. LXX. legerunt החדשה qui verterunt, ἐν καινῇ, Daleth pro Reſch, ut ſæpe contingit V. ſupra v. 15.

v. 19. A. Σ. ἐν τοῖς ὀχυροῖς. Θ. ἐν τοῖς σπηλαίοις. Coiſlin. 2. Regius Codex & Procopius hæc confertim referunt, Οἱ λοιποὶ, ἐν τοῖς σπηλαίοις τοῖς ὀχυροῖς.

Ibid. A. εἰς τὸν δρυμόν. Reg. Sed Coiſlin. melius. A. ὕλῃ. Οἱ λοιποὶ, δρυμοῦ, ut ſupra.

Ibid. A. Θ. ἐν τῷ βουνῷ. Reg.

Ibid. A. ἠφανισμένης. Σ. ἐρήμου. Reg. Euſeb. de locis Hebraïcis ſic habet. Ἰεσιμὼθ ἔνθα ἐκρύπτετο Δαβίδ. κεῖται δὲ ἀνωτέρω Βηθσιμὼθ, καθὰ δεδήλωται. ἐν δὲ τῇ πρώτῃ τῶν βασιλειῶν ἀντὶ τοῦ Ἰεσσιμὼθ, ὁ μὲν A. τῆς ἠφανισμένης, ὁ δὲ Σ. τῆς ἐρήμου ἐκδεδώκασι. Hieronymus vero: *Iſimoth, ubi abſconditus eſt David, de qua ſupra quid nobis videretur diximus, ponentes Bethſimuth. Sed & in Regnorum primo Libro pro Iſimuth; Aquila interpretatur, diſſipatam, Symmachus vero, deſertam.*

v. 20. Σ. κατὰ πᾶσαν &c. Coiſlin. 2.

v. 21. A. Θ. ἐφείσασθε, ἐσπλαγχνίσθητε. Idem. Prima videtur Aquilæ, ſecunda Theodotionis.

v. 23. ※ ἐκ πάντων &c. Idem. Hæc deſunt in LXX.

v. 24. Ἀλλ. ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ ὑπηκόῳ. Theodoret.

Ibid. A. ἐν τῇ ὁμαλῇ &c. Has lectiones mutuamur ex Coiſliniano, ſinceriores quam ex Euſebio & Hieronymo de locis Hebraïcis ad voces *Inaraba, Jamin* & *Iſimuth*, ut edidit Martianæus.

v. 26. Ἀλλ. τοῦ ὄρους τοῦ ἐκεῖ &c. Reg.

Ibid. A. θαμβούμενος &c. Coiſlin. 2.

Ibid. Οἱ λοιποὶ, περιεστεφανοῦντες. Idem.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXIV.

על־פני צורי היעלים 3. [A. ἐπὶ πρόσωπον τῶν πετρῶν τῶν ἐλαφίνων.] O. ἐπὶ πρόσωπον Σαδδαεὶμ. Al. Αϊαμείν. Θ. ἐπὶ πρόσωπον τῶν πετρῶν τῶν ἐλάφων. Ἄλλος, ἐπὶ πρόσωπον τῆς θήρας τῶν ἐλάφων.

ויבא שאול להסך את־רגליו 4. A. εἰσῆλθε ἀποκενῶσαι. Al. κενῶσαι. Ἄλλος, σεμνῶς ἄγειν. O. εἰσῆλθε παρασκευάσασθαι. Ἰώσηπος, τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις ποιήσασθαι. Coiſl. A. τοῦ διθῦναι, ἀποκενῶσαι τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἀποπατῆσαι.

את־כנף־המעיל 5. O. τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος. Coiſlin. ἄκρον τῆς χλαμύδος. τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου. Σ. τοῦ ἐνδύματος.

ויך לב־דוד אתו 6. A. ἐπλήξει. O. καὶ ἐπάταξε καρδία Δαυὶδ αὐτόν. Ἄλλος, καὶ ἐπάταξε τὸν Δαυὶδ ἡ καρδία αὐτοῦ.

וישסע 8. A. συνεκάλεσε. Σ. ἀφείλκυσεν. O. ἔπεισεν. Θ. ἠπάτησεν.

לא נתן Σ. οὐκ ἐπέτρεψεν. O. οὐκ ἔδωκεν. Θ. οὐκ ἀφῆκεν.

ויקד 9. Σ. ὤκλασε. O. ἔκυψεν.

רעתך 10. Οἱ λοιποὶ, τὴν κακίαν. O. τὴν ψυχήν.

כי בכרתי את־כנף מעילך ולא הרגתיך 12. O. ἐγὼ ἀφῄρηκα τὸ πτερύγιον, καὶ οὐκ ἀπέκταγκά σε. Ἄλλος, πτερύγιον ὃ ἐγὼ ἀφεῖλον τῆς διπλοΐδος σου, καὶ οὐκ ἀπέκτεινά σε. A. τοῦ ἐνδύματος. Σ. τῆς ἐφεστρίδος. Θ. τῆς ἐπιβολαίου.

בידי Σ. παρ' ἐμοί. O. ἐν τῇ χειρί μου.

3. **H**Ebr. ſuper facies petrarum hircorum ſilveſtrium. *A.* ſuper faciem petrarum cervinarum, *vel*, hinnulorum. *LXX.* ſuper faciem Saddaim, *vel* Aiamin. *Th.* ſuper faciem petrarum cervorum. *Alius*, ſuper faciem venationis cervorum. *Vul. ſuper abruptiſſimas petras, quæ ſolis ibicibus pervia ſunt.*

4. *Heb.* & ingreſſus eſt Saul ad tegendum pedes ſuos. *A.* ingreſſus eſt evacuare. *Aliter*, honeſte agere. *LXX.* intravit ad provocandum. *Joſephus*, ad naturales excretiones faciendas. *A.* ad dirigendum, evacuandum pedes ſuos; egerendum. *Vulg. ut purgaret ventrem.*

5. *H.* alam pallii. *LXX.* pinnam diploidis. *Coiſl. ad marg.* ſummitatem chalmydis, fimbriam veſtimenti. *S.* indumenti. *Vulg. oram chlamydis.*

6. *Hebr. LXX.* & percuſſit cor David ipſum. *A.* percuſſit. *Alius*, & percuſſit David cor ejus. *Vulg. poſt hæc percuſſit cor ſuum David.*

8. *H.* & ſcidit. *A.* convocavit. *S.* extraxit. *LXX.* ſuaſit. *Th.* decepit. *Vulg. confregit.*

H. LXX. non dedit. *S. Vulg.* non permiſit. *Th.* non dimiſit.

9. *H. LXX.* inclinavit. *S.* procubuit. *Vulg. inclinans ſe.*

H. 10. *Reliqui*, malum tuum. *LXX.* animam tuam. *Vul. malum adverſum te.*

12. *H.* quia in abſcindendo me oram pallii tui, & non interfeci te. *LXX.* ego abſtuli pinnam, & non occidi te. *Alius*, alam quam ego abſtuli a diploide tua, & non interfeci te. *A.* indumenti *S.* veſtis. *Th.* pallii. *Vul. quoniam cum præſcinderem ſummitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te.*

H. LXX. Vulg. in manu mea. *S.* apud me.

צדה Σ. θηρᾶς. O. δεσμεύεις.

משל 14. Σ. παροιμία. O. παραβολή.

את-ריבי 16. O. τὴν κρίσιν μου. Ἄλλος, τὴν δίκην μου.

טובה 19. Σ. ἀμοιβήν. O. ἀγαθά.

על-מצודה 23. O. Εἰς Μεσσαρὰ τὴν στενήν. Σ. τὸ ὀχύρωμα. Θ. τὴν κορυφήν.

Hebr. inſidians. *S.* venaris. *LXX.* ligas. *Vulg. inſidiaris.*

14. *Heb. S.* proverbium. *LXX.* parabola. *Vulg. in proverbio.*

16. *Hebr. Alius, Vulg.* cauſam meam. *LXX.* judicium meum.

19. *Heb.* bonum. *S.* retributionem. *LXX. Vul.* bona.

23. *Hebr. S.* ſuper munitionem. *LXX.* in Meſſara anguſtam. *Th.* cacumen. *Vulg. ad tutiora loca.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Lib. I. Regum.

v. 3. Lectiones Aquilæ & Theodotionis mutuamur ex Martianæo noſtro; ille ex Euſebio de locis Hebraicis, ubi ſic legitur: Ασελιμ. A. τῶν ἐλαφίων. Θ. τῶν πετρῶν τῶν ἐλάφων. Ubi Hieronymus: *Achialim: pro quo Aquila tranſtulit, cervorum: Theodotio, lapides cervorum.* Alia lectio, ἐπὶ πρόσωπον τῆς θήρας τῶν ἐλάφων, prodit ex Regio Cod. Qui ſic vertit, legerit ציד vel ציד venatio, loco צור petra. Coiſlinianus habet λο. τῶν πετρῶν, λο. τῶν ἐλάφων.

v. 4. A. εἰσῆλθε ἀποκενῶσαι. Sic Theodoret. Procopius & Cod. Reg. κενῶσαι legerunt; omneſque Joſephi interpretationem adjiciunt. Αλλ. σκηνῶσαι ἄγειν. Reg. At Coiſl. A. ἐνοθεῦσαι, ἀποκενῶσαι τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἀποπατῆσαι. Sed hæc videtur ex pluribus interpretationibus in unam coaluiſſe, ἀποπατῆσαι eſt, *alvum exonerare, ſtercus egerere.*

v. 5. *Coiſlin.* 2. ἄκρον τῆς χλαμύδος &c. adjunctâ interpretatione Symmachi.

v. 6. A. ἔπληξεν. Coiſl. 2. ΑΛΛ. καὶ ἐπάταξε τὸν Δαυὶδ &c. Reg.

v. 8. A. συνέκλασεν &c. Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. οὐκ ἐπέτρεψεν &c. Idem.

v. 9. Σ. ὤκλασεν. Idem.

v. 10. Οἱ λοιποὶ, τὴν κακίαν. Idem.

v. 12. Αλλ. πτερύγιον ὃ ἐγὼ ἀφεῖλον &c. Reg. A. τοῦ ἐνδύματος &c. Has trium lectiones adfert Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. παρ' ἐμοί. Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. θεᾷς. Idem.

v. 14. Σ. παροιμία. Reg. & Coiſl. 2.

v. 16. Αλλ. τὴν δίκην. Reg.

v. 19. Σ. ἀμοιβήν. Coiſl. 2.

v. 23. Σ. τὸ ὀχύρωμα. Θ. τὴν κορυφήν. Coiſl. 2. Regius vero ſine Interpretum nomine adfert.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXV.

מעשהו 2. O. τὰ ποίμνια. Ἄλλος, ἡ ἐργασία.

צאן שלשה-אלפים O. ποίμνια τρισχίλια. Ἄλλος, πρόβατα τρισχίλια.

טובת-שכל 3. Σ. εὐξυνόντος. O. ἀγαθὴ συνέσει.

רע מעללים Σ. κακογνώμων. O. πονηρὸς ἐν ἐπιτηδεύμασιν.

ושאלתם 5. O. ἐρωτήσατε. Ἄλλος, ἀσπάσασθε. Ἄλλος, προσείπατε.

הכלמנום 7. A. ἐνετρέψαμεν. Σ. ἐνωχλήσαμεν. O. ἀπεκωλύσαμεν. Θ. κατῃσχύναμεν.

וינוחו 9. Οἱ λοιποὶ, ἐπαύσαντο. O. ἀνεπήδησε.

המתפרצים 10. O. ἀναχωροῦντες. Θ. ἀποδιδράσκοντες.

ויעט 14. A. ὠτρύνθη. Σ. ἀπεστράφη. O. ἐξέκλινεν. Θ. ἐξουδένωσεν.

פקדנו 15. O. ἐνετείλαντο. Ἄλλος, ἐπιτετάχασιν.

על-כל-ביתו 17. Σ. κατὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. O. Εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

2. HEbr. *Alius*, opus. *LXX.* greges. *Vulg. poſſeſſio.*

Heb. Alius, Vul. oves tria millia. *LXX.* greges tres mille.

3. *Heb. LXX.* bona intellectu. *S.* perſpicax. *Vul. prudentiſſima.*

H. malus adinventionibus. *S.* malignus. *LXX.* malignus in ſtudiis. *Vulg. peſſimus & malitioſus.*

5. *H.* rogabitis. *LXX.* interrogate. *Alius*, ſalutate. *Alius*, alloquimini. *Vulg. ſalutabitis.*

7. *Hebr.* affecimus verecundiâ. *A.* confudimus. *S. Vul.* moleſti fuimus. *LXX.* prohibuimus. *Th.* pudefecimus.

9. *H. Reliqui*, & quieverunt. *LXX.* reſiliit. *Vul. ſiluerunt.*

10. *H.* dividentes ſe. *LXX.* recedentes. *Th.* aufugientes. *Vul. qui fugiunt.*

14. *Hebr.* invectus eſt. *A.* excitatus eſt. *S.* averſus eſt. *LXX.* declinavit. *Th.* deſpexit. *Vul. averſatus eſt.*

15. *H.* viſitavimus. *LXX.* imperarunt. *Alius*, præceperunt. *Vulg. periit.*

17. *H.* ſuper omnem domum ejus. *S.* contra domum ejus. *LXX.* in domum ejus. *Vul. adverſum domum tuam.*

בליעל A. ἀποστασίας. Σ. ἄνομος. O. λοιμός. Θ. ἀφροσύνης.

נבלי 18. A. ἀμφορεῖς. Σ. ἀσκούς. O ἀγγεῖα. Θ. νέβελ.

חמש סאים A. πέντε σάτα. O. πέντε οἰφί.

קלי A. φρυκτῶν κεκομμένης κριθῆς. O. ἀλφίτου.

מאה צמקים Αλλος, ἑκατὸν ἐνδέσμους.

בסתר 20. A. ἐν ἀποκρυφῇ. O. ἐν σκέπῃ.

אך 21. A. πλὴν. Σ. οὕτως. O. ἴσως.

לשקר A. ψευδῶς. Σ. ἀνόητον. O. εἰς ἄδικον.

ולא־נפקד Σ. οὐ διεφώνησεν. O. οὐκ ἐνετειλάμεθα. Al. Coiſlin. ἐνετειλάμην. Θ. οὐκ ἠτήσαμεν.

כה־יעשה אלהים לאיבי דוד 22. τάδε ποιήσαι ὁ Θεὸς ※ τοῖς ἐχθροῖς Δαυίδ. O. τῷ Δαυίδ.

בקיר O. πρὸς τοῖχον. Αλλος, ἐν τειχῷ.

אל־נא ישים 25. Σ. μὴ προσέχῃς ἀξιῶ. O. μὴ δὴ θέσθω.

נבל שמו ונבלה עמו A. Νάβαλ ὄνομα αὐτῷ, καὶ ἀπόρρευσις μετ' αὐτοῦ. O. Νάβαλ ὄνομα αὐτῷ, καὶ ἀφροσύνη μετ' αὐτοῦ.

מבוא בדמים 26. A. τοῦ μὴ μυσάζειν. O. τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς αἷμα ἀθῷον.

שא 28. Σ. ἀφελοῦ. O. ἆρον.

רעה Σ. πονηρία. O. κακία.

בצרור 29. A. ἐν ταρσῷ πλαγίῳ. O. ἐν δεσμῷ.

בתוך Σ. πεφυλαγμένη. O. ἐν μέσῳ.

לפוקה 31. A. Θ. λυγμός. Al. νυγμός. O. βδελυγμός.

חנם Σ. ἀναίτιον. O. ἀθῷον.

O. ἀγαθῶσαι αὐτῇ. Αλλος, καλῶς ποιῆσαι αὐτῇ.

ברוך 32. O. εὐλογητός. Αλλος, εὐλογητὸς Βαρούχ.

טעם 33. A. ἡ γνώμη. O. ὁ τρόπος.

מבוא Οἱ λοιποὶ, μὴ μιανθῆναι. O. μὴ ἐλθεῖν.

הושע Σ. ἐκδικῆσαι. O. σῶσαι.

ואולם 34. A. Θ. ※ καὶ. Σ. ἐπείτοιγε. O. πλὴν ὅτι.

אם־נותר O. εἰ ὑπολειφθήσεται. Σ. οὐκ ἂν ὑπελείφθη.

Hebr ſine profectu. *A.* defectionis. *S.* iniquus. *LXX.* peſtilens. *Th.* ſtultitiæ. *Vul. Belial.*

18. *Hebr. S. Vul.* utres. *A.* amphoras. *LXX.* vaſa. *Th.* nebel.

Hebr. A. Vul. quinque ſata. *LXX.* quinque œphi.

Heb. Vul. polentæ. *A.* frixorum, contuſi hordei; *LXX.* farinæ.

Hebr. centum botros aridos. *Alius*, *Vulg.* centum ligaturas.

20. *Hebr. A.* in abſcondito. *LXX.* in tegmine. *Vul. ad radices.*

21. *H.* certe. *A.* verumtamen. *S.* ſic *LXX.* forte. *Vulg. vere.*

H. in vanum. *A.* mendacium. *S.* ſtultum. *LXX.* immerito. *Vul. fruſtra.*

Hebr. non viſitatum eſt. *S.* non defuit. *LXX.* non præcipimus. *Al.* præcepi. *Th.* non petiimus. *Vulg. non periit.*

22. *Hebr. Vul.* hæc faciat Deus ※ inimicis David. *LXX.* ipſi David.

Hebr. in parietem. *LXX. Vulg.* ad parietem. *Alius*, in pariete.

25. *H. LXX.* ne quæſo ponat. *S.* ne attendas, obſecro. *Vulg. ne ponat, oro.*

Heb. Nabal nomen ejus, & vilitas cum eo. *A.* Nabal nomen ipſi, & defluxus cum eo. *LXX.* Nabal nomen ipſi, & inſipientia cum eo. *Vulg. quoniam ſecundum nomen ſuum ſtultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo.*

26. *Heb.* a veniendo in ſanguinibus. *A.* ad non ſcelus agendum. *LXX.* ne venires in ſanguinem innoxium. *Vul. ne venires in ſanguinem.*

28. *Heb.* parce. *S. Vulg.* aufer. *LXX.* tolle.

H. LXX. Vulg. malitia. *S.* nequitia.

29. *H. Vul.* in faſciculo. *A.* in fiſcella obliqua; *LXX.* in vinculo.

Hebr. LXX. in medio. *S.* cuſtodita. *In Vulg. vacat.*

31. *Hebr.* in vacillationem. *A.* ſingultus. *Al.* compunctio. *LXX.* abominatio. *Vulg. in ſingultum.*

Hebr. gratis. *S.* inculpatum. *LXX. Vulg.* innoxium.

LXX. ad bene faciendum ei. *Alius*, *item.*

32. *Hebr. LXX. Vul.* benedictus. *Alius*, benedictus Baruch.

33. *Hebr.* diſcretio. *A.* ſententia. *LXX.* modus. *Vul. eloquium.*

Hebr. a veniendo. *Reliqui*, a non polluendo. *LXX.* ne venirem. *Vul. ne irem.*

H. LXX. ſalvare. *S.* vindicare. *Vul. & ulciſcerer me.*

34. *Hebr.* & quidem. *A. Th.* ※ &. *S.* quandoquidem. *LXX.* verumtamen. *Vul. alioquin.*

Hebr. ſi remanſiſſet. *LXX.* ſi remanebit. *S.* nequaquam reſiduum fuiſſet. *Vulg. non remanſiſſet.*

ואשא פניך 35. Α. ἦρα. Σ. ἐτίμησα. Α. ἔλαβα. Σ. ἐνετράπην τὸ πρόσωπόν σε. Ο. ᾑρέτισα τὸ πρόσωπόν σε. Θ. ἔλαβον.

35. *Hebr.* & tuli facies tuas. *A.* tuli. *S.* honoravi. *A.* accepi. *S* reveritus ſum faciem tuam. *LXX.* ſuſcepi faciem tuam. *Th.* accepi. *Vulg. honoravi faciem tuam.*

חשך 39. Σ. ἐξείλατο. Ο. περιεποιήσατο.

39. *H.* retinuit. *S.* eripuit. *LXX.* ſervavit. *Vul. cuſtodivit.*

לפלטי בן־ליש אשר מגלים 44. Ο. τῷ Φαλτὶ υἱῷ Ἀμὶς, τῷ ἐκ Ῥιμμᾶ. Ἄλλος, τῷ Φελτὶ υἱῷ Ἰωᾶς τῷ ἐκ Γολιάθ.

44. *H.* Palti filio Laïs, qui de Gallim. *LXX.* Phalti filio Amis, qui ex Romma. *Alius*, Phelti filio Joas, qui ex Goliath. *Vulg. Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Lib. I. Regum.

v. 2. Ἀλλ. ἡ ἐργασία. Reg. Sic item legit Procopius.
Ibid. Ἀλλ. προβάτων ἰσχ. Reg.
v. 3. Σ. εὐδιεφόρητος. Coiſl. 2.
Ibid. Σ. κακογνώμων. Idem.
v. 5. Ἀλλ. ἀσπάσασθε. Reg. Ἀλλ. προσείπατε. Coiſl. 2.
v. 7. Α. ἐνετρέψαμεν &c. Idem.
v. 9. Οἱ λοιποὶ, ἐπαύσαντο. Idem.
v. 10. Θ. ἀποδιδράσκοντες. Idem.
v. 14. Α. ὥρμησε &c. Idem.
v. 15. Ἀλλ. ἐπετετάχασιν. Reg.
v. 17. Σ. κατὰ τοῦ οἴκ. Coiſl. 2.
Ibid. Α. ἀποστασίας &c. Has lectiones refert idem.
v. 18. Α. ἀμφορεῖς. Reg. Sic etiam ſupra 1. 24. & 16. 3. Σ. ἀσκούς. Θ. νέβελ. Coiſl. 2.
Ibid. Α. φρυκτῶν κεκομμένης κριθῆς. Idem. Non ſine quadam ſuſpicione hanc Aquilæ interpretationem admittimus.
Ibid. Ἀλλ. ἑκατὸν ἐνδεσμούς. Idem.
Ibid. Α. πέντε σάτα. Sic Druſius, Procop. Reg. Vide Gen. 18. 6. In hunc locum hanc notam habent Cod Reg. & Procop. Ακ. ἡρμήνευσε σάτα. Τὸ δὲ γόμορ ἴσον τῷ οἰφὶ, ὡς ἐν Ἰεζεκιὴλ μεμαθήκαμεν. i. *Aquila interpretatus eſt ſata. Gomor autem eſt æquale Oephi, ut in Ezechiele didicimus.*
v. 20. Α. ἐν ἀποκρυφῇ. Reg. & Coiſlin. 2.
v. 21. Α. πλήν. Coiſl. Reg. autem habet, Α. πλαστογραφίαν. Σ. ὄντως. Coiſlin. 2.
Ibid. Α. ψεῦδος &c. Idem.
Ibid. Σ. οὐ διεφώνησεν &c. Idem.
v. 22. ※ τοῖς ἐχθροῖς &c. Hæc cum aſteriſco Coiſl. 2.
Ibid. Ἄλλος, ἐν τοίχῳ. Idem.
v. 25. Σ. μὴ προσχῇς. Idem.
Ibid. Α. Νάβαλ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἀπόῤῥευσις μετ᾽ αὐτοῦ. Theodoretus & Reg. Cod. qui poſtremus hanc notam habet, ἰστέον ὅτι ἐν τῷ ιγ΄. Ψαλμῷ, καὶ τῷ νβ. εἰς τὸ, εἶπεν ἄφρων, Νάβαλ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, παρὰ δὲ Ἀκύλᾳ, ἀπόῤῥευσιν, ut habet etiam Coiſlinianus.
v. 26. Α. τοῦ μὴ μυτάζειν. Reg. & Theodoret.
v. 28 Σ. ἀφορμή. Coiſlin. 2.
Ibid. Σ. πονηρία. Idem.
v. 29. Α. ἔσωθεν πλαγίου. Idem.
Ibid. Σ. πεφυλαγμένη. Idem.
v. 31. Α. Θ. λυγμός. Reg. Druſ. Procop. Theodoretus vero legit νυγμός. Coiſlin. in textu habet βδελυγμὸς, punctis ſupra poſitis, & ad marginem notat. Α. Θ. τὰ ἔσω. Id eſt Aquila & Theodotio habent ea quæ *intus*, ſcilicet *in textu* ſunt non notata punctis, nempe λυγμός.
Ibid. Σ. ἀνάστασιν. Coiſl. 2.
Ibid. Ο. ἀγαθῶσαι αὐτῇ. Ἀλλ. καλῶς ποιῆσαι αὐτῇ. Ita Reg. Neutrum in Hebræo.
v. 32. Ἀλλ. εὐλογητὸς Βαρυχ. Reg.
v. 33. Ἀλλ. ἡ γνώμη. Coiſlin. 2.
Ibid. Οἱ λοιποὶ, μὴ μυσάσαι. In hæc verba Druſius. LXX. καὶ σῶσαι χεῖρά μου ἐμοί. *Theodoretus ad hunc locum*, ἁμάρτημα γραφικὸν ὑπολαμβάνω, (*errat*) οἱ γὰρ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ μὴ μυσάσαι εἰρήκασιν, ἀντὶ τοῦ, μὴ μύσους μετασχεῖν. Fruſtra certe hic errorem in verſione τῶν Ο. ſuſpicatur Theodoretus: nam illi cum Hebræo conſentiunt.
Ibid Σ. ἐκδικῆσαι. Coiſl. 2.
v. 34. Α. Θ. ※ ἐ. Σ. ἐπείγου. Coiſl. 2. Hic non tota Α. Θ. verſio vocis ותבאי adfertur.
Ibid. Σ. εἰ μὴ ἂν ὑπολείφθη. Coiſl. 2.
v. 35. Α ἦρα. Σ. ἐτίμησα. Α. εἴληφα. Coiſl. 2. Σ. ἐνετράπην Reg. & Druſius. Reg. legit, ἀνετράπην. Hic duplex Aquilæ & Symmachi verſio adfertur ex duabus, ut puto, utriuſque Editionibus. Θ. ἔλαβον. Coiſl. 2.
v. 23. Σ. ἐξείλατο. Ibid.
v. 44. Ἀλλ. τῷ Φελτὶ &c. utraque lectio Græca mendoſa.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXVI.

נסתר 1. Σ. κρύπτεται. Ο. σκεπάζεται. Ἄλλος, κέκρυπται.

1. HEb. latet. *S.* abſconditur. *LXX.* tegitur. *Alius*, & *Vul.* abſconditus eſt.

הישימן Α. τῆς ἠφανισμένης. Σ. ἐρήμου. Ο. ἰεσσαμοῦ. Ed. Rom. Ἰεσσαιμοῦ, & infra.

Heb. Jeſimon. *A.* diſſipatæ. *S.* deſerti. *LXX.* Jeſſemun. *Vulg. ſolitudinis.*

אל־מדבר־זיף 2. Ο. εἰς τὴν ἔρημον Ζίφ. Ἄλλος, εἰς τὴν ἔρημον τὴν αὐχμηρόν.

2. *H.* in deſerto Ziph. *LXX. Vulg.* in deſertum Ziph. *Alius*, in deſertum ſiccitatum.

הישימן 3. Α. τῆς ἠφανισμένης. Σ. ἐρήμου. Ο. Ἰεσσαιμοῦ.

3. *H.* Jeſimon. *A.* diſſipatæ. *S.* deſerti. *LXX.* Jeſſemun. *Vulg. ſolitudinis.*

במעגל 5. Α. ἐν τῇ στρογγυλώσει. Ο. ἐν λαμπήνῃ. Coiſlin. Α. κάμπη. Σ. σκηνή. Σ. ἐν τῇ στρογγυλώσει.

5. *H. A.* in vallo. *LXX.* in lampene. *Vulg. in tentorio. Coiſlin. A.* flexus. *S.* tabernaculum. *S.* in vallo.

Digitized by Google

בםעגל 7. A. τῇ κάμπῃ. Σ. σκηνῇ. O. ἐν λαμπήνῃ. Θ. μαγάλ.

אל־השחיתהו 9. O. μὴ ταπεινώσῃς αὐτόν. Ἀλλ. μὴ διαφθείρῃς αὐτόν.

יגפנו 10. A. θραύσῃ. O. παίσῃ.

חלילה לי מיהוה 11. O. μηδαμῶς μοι παρὰ κυρίου. Ἄλλος, ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο παρὰ κυρίου.

את־צפחת A. ἄγγος. Σ. νυκτοπότιον. O. φακόν.

תרדמת 12. A. καταφορά. Σ. κάρος. O. θάμβος κυρίου. Θ. ἔκστασις.

ויקרא דוד אל־העם 14. Οἱ λοιποί, καὶ ἐβόησε Δαυὶδ πρὸς τὸν λαόν. O. καὶ προσεκαλέσατο Δαυὶδ τὸν λαόν.

קראת אל־המלך Σ. καταβοῶν τοῦ βασιλέως. O. ὁ καλῶν ※ πρὸς τὸν Βασιλέα.

בני־מות 16. Σ. ἄξιοι θανάτου. O. υἱοὶ θανατώσεως.

קולי 17. Οἱ λοιποί, φωνή μου. O. δοῦλός σου.

מנחה 19. A. Σ. δῶρον. O. θυσία.

מהסתפח A. ἀπτεσθαι. Σ. συνδυάζεσθαι. O. μὴ ἐστηρίχθαι.

אחרים. Σ. ἀλλοκότοις. O. ἑτέροις.

לבקש את־פרעש אחד 20. O. ζητεῖν ψυχήν μου. Ἄλλος, ζητεῖν ψύλλον ἕνα.

הקרא O. νυκτικόραξ. Οἱ λοιποί, πέρδιξ.

הסכלתי 21. A. ἠγνόησα. Σ. ἠφρονησάμην. O. μεματαίωμαι.

ישיב 23. Σ. ἀποδώσει. O. ἐπιστρέψει.

הגדל 24. Σ. λογισθείη. O. μεγαλυνθείη.

7. *H.* in vallo *A.* flexu *vel* orbita. *S.* tentorio. *LXX.* in lampena. *Th.* magal. *Vul. in tentorio.*

9. *H.* ne corrumpas eum. *LXX.* ne humilies illum. *Alius*, ne diſperdas illum. *Vul. ne interficias eum.*

10. *H. LXX. Vul.* pertuſſerit. *A.* fregerit.

11. *H.* abſit mihi a Domino. *LXX.* nequaquam mihi a Domino. *Alius*, mihi vero abſit a Domino. *Vul. propitius mihi ſit Dominus.*

H. Vul. ſcyphum. *A.* vas. *S.* nocturnum poculum. *LXX.* lentem.

12. *H.* ſopor. *A.* ſomnus altus. *S.* ſopor gravis. *LXX.* ſtupor Domini. *Th.* exſtaſis. *Vulg. ſopor Domini.*

14. *H. Reliqui*, *Vul.* & clamavit David ad populum. *LXX.* & advocavit David populum.

H. clamaſti ad Regem. *S.* clamans ad Regem. *LXX.* vocans ※ ad Regem. *Vulg. clamas & inquietas Regem.*

16. *H. Vul.* filii mortis. *S.* digni morte. *LXX.* filii occiſionis.

17. *H. Reliqui*, *Vul.* vox mea. *LXX.* ſervus tuus.

19. *H.* munus *A. S.* donum. *LXX. Vul.* ſacrificium.

H. ab inhærendo. *A.* ab attingendo. *S.* a conjungendo. *LXX.* non confirmatum eſſe. *Vul. ut non habitem* (*in hæreditate Domini.*)

H. LXX. aliis. *S. Vul.* alienis.

20. *H. Alius*, ad quærendum pulicem unum. *LXX.* quærere animam meam. *Vul. ut quærat pulicem unum.*

H. clamantem. *Reliqui*, *& Vulg.* perdix. *LXX.* nycticorax.

21. *H. S.* ſtulte egi. *A.* ignoravi. *LXX.* inaniter egi. *Vul. ſtulte egerim.*

23. *H.* reddat. *S. Vul.* retribuet. *LXX.* reſtituet.

24. *H. LXX. Vul.* magnificetur. *S.* reputetur.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Lib. I. Regum.

v. 1. Σ. κρύπτεται. Coiſlin. 2. Ἀλλ. κέκρυπται. Reg.

Ibid. A. τῆς ἠφανισμένης. Σ. ἐρήμης. Reg. & Euſebius de locis Hebr. V. ſupra, Cap. 23. v. 24.

v. 2. Ἀλλ. εἰς τὴν ἔρημον τὴν αὐχμώδη. Reg.

v. 3. A. τῆς ἠφαν- V. ſupra v. 1.

v. 5. A. ἐν τῇ στρογγυλώσει. Reg. & Procopius. In hunc locum Procopius & Reg. λαμπήνη εἶδος ἁμάξης, (Procop. ἁρμαμάξης,) ὡς καὶ ἡ ἀπήνη, ὁ δὲ Ἀκύλας, τῇ στρογγυλώσει φησίν· ἢ διὰ τὸ σχῆμα τῆς κατασκευῆς, ἢ δηλοῖ τὸ κυκλωθῆναι τῷ στρατοπέδῳ τὸν βασιλέα. i. *Lampene, genus eſt currus, ut etiam Apene. Aquila dicit* in *τῇ στρογγυλώσει, vel propter figuram apparatus, vel declarat regem exercitu circumdatum fuiſſe.* Coiſlinianus de Lampene ait, εἶδος ἁμάξης λαμπρᾶς οἷον καρούχας.

Ibid. Coiſlin. A. κάμπῃ. Σ. σκηνῇ. Σ. στρογγυλώσει. Binas ex Symmacho lectiones habemus, ut alibi.

v. 7. A. τῇ κάμπῃ &c. Idem.

v. 9. Ἀλλ. μὴ διαφθείρῃς αὐτόν. Reg.

v. 10. A. θραύσῃ. Coiſlin. 2.

v. 11. Ἀλλ. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο &c. Reg. & Coiſl. 2.

Ibid. A. ἄγγος. Σ. νυκτοπότιον. Reg.

v. 12. A. καταφορά. Σ. κάρος. Θ. ἔκστασις. Reg. Druſius, & Coiſlin. Vide Gen. cap. 2. v. 21.

v. 14. Οἱ λοιποί, καὶ ἐβόησε &c. Coiſl. 2.

Ibid. Σ. καταβοῶν &c. Idem.

v. 16. Σ. ἄξιοι θανάτου. Reg.

v. 17. Οἱ λοιποί, φωνή μου. Coiſl. 2.

v. 19. A. Σ. δῶρον. Idem.

Ibid. A. ἅπτεσθαι &c. Idem.

Ibid. Σ. ἀλλοκότοις. Idem.

v. 20. Ἀλλ. ζητεῖν ψύλλον ἕνα. Reg.

Ibid. Οἱ λοιποί, πέρδιξ. Coiſl. 2.

v. 21. A. ἠγνόησα &c. Idem.

v. 23. Σ. ἀποδώσει. Idem.

v. 24. Poſt, σήμερον, ※ & ad marg. O. Θ. χι. Vide *Jud.* 1. 24. in nota.

Ibid. Σ. λογισθείη. Coiſl. 2.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXVII.

עתה אספה 1. Σ. παραπεσοῦμαί ποτε. O. νῦν προστεθήσομαι.

ונואש ממני A. ἀπογνώσεται. Σ. ἀπόσχηται. O. ἀνῇ ἀπ᾽ ἐμοῦ.

ימים וארבעה חדשים 7. Oἱ λοιποὶ, ※ ἡμέρας καὶ : τέσσαρας μῆνας.

ויפשטו על־הגשורי והגרזי והעמלקי כי הנה ישבות הארץ אשר מעולם בואך שורה ועד־ארץ מצרים 8. O. καὶ ἐπετίθεντο ἐπὶ πάντα τὸν Γεσερὶ, καὶ ἐπὶ τὸν Ἀμαληκίτην, καὶ ἰδοὺ ἡ γῆ κατῳκεῖτο ἀπὸ ἀνηκόντων, ἡ ἀπὸ Γελαμψοὺρ τετειχισμένων, καὶ ἕως γῆς Αἰγύπτου. Ἄλλος, καὶ ἐπετίθεντο ἐπὶ πάντα τὸν ἐγγίζοντα, καὶ ἐξέτεινον ἐπὶ τὸν Γεσουραῖον, καὶ τὸν Γεσραῖον, καὶ ἐπὶ τὸν Ἀμαληκίτην, ὅτι κατῳκεῖτο ἡ γῆ ἀπὸ Γεσοὺρ καὶ ἕως Αἰγύπτου.

נגב 10. A. O. νότον. Σ. μεσημβρίαν.

הקני A. Κιναίν. O. Κενεζί. Ἄλλ. Κηνεΐ.

1. Hebr. nunc conſumar. S. incidam aliquando. LXX. nunc apponar. Vulg. *aliquando incidam.*

Hebr. & deſperet de me. A. deſperabit. S. abſtineat. LXX. ceſſet a me. Vulg. *ceſſetque me quærere.*

7. Hebr. dies & quatuor menſes. Reliqui, ※ dies & : quatuor menſes. Vulg. *quatuor menſium.*

8. Hebr. & effuderunt ſe ad Geſſuritam, & Gerzitam, & Amalecitam, quia ipſi inhabitantes terrám quæ a ſæculo, ingrediendo te Sur, & uſque ad terram Ægypti. LXX. & incurſiones faciebant in omnem Geſiri, & in Amalecitem. Et ecce terra habitabatur ab advenientibus, quæ a Gelampſur murata, & uſque ad terram Ægypti. Alius, & incurſiones faciebant in omnem vicinum, & extendebant ſe ſuper Geſuræum & Geſræum, & ſuper Amalecitem, quia habitabatur terra a Geſur & uſque ad Ægyptum. Vulg. *& agebant prædas de Geſſuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, euntibus Sur uſque ad terram Ægypti.*

10. H. S. Vul. meridiem. A. LXX. Auſtrum.

Hebr. Vulg. Ceni. A. Cinæi. LXX. Cenezi. Al. Ceni.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Lib. I. Regum.

V. 1. Σ. παραπεσοῦμαί ποτε. Druſius & Coiſl.
Ibid. A. ἀπογνώσεται. Σ. ἀπόσχηται. Druſius & Coiſl.
V. 7. οἱ λοιπ. ἡμέρας καὶ &c. cum aſteriſco. Coiſl. 2.
V. 8. Ἄλλ. καὶ ἐπετίθεντο ἐπὶ πάντα τὸν ἐγγίζοντα &c. Reg.
V. 10. A. O. νότον. Σ. μεσημβρίαν. Reg. atque ita Euſeb. de locis Hebraïcis.
Ibid. A. Κιναίν. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXVIII.

שמר לראשי 2. Oἱ λοιποὶ, Σ. φύλακα τῆς κεφαλῆς μου. O. ἀρχισωματοφύλακα.

האבות 3. A. μάγους. O. ἐγγαστριμύθους.

את־הידענים O. γνώστας. Ἄλλος, σημειοσκόπους.

ויחרד 5. A. ἐξεπλάγη. Σ. ἐπλήχθη. O. ἐξέστη.

באורים 6. A. ἐν φωτισμοῖς. Σ. διὰ τῶν δήλων. O. ἐν τοῖς δήλοις.

בעלת־אוב 7. A. ἔχουσαν μάγον. O. ἐγγαστρίμυθον.

ויתחפש 8. Σ. μετεσχηματίσατο ἑαυτόν. Al. Coiſl.

2. Hebr. Reliqui, S. Vulg. cuſtodem capitis mei. LXX. principem cuſtodiæ corporis.

3. H. pythones. A. Vulg. magos. LXX. ventriloquos.

H. ſciolos. LXX. gnoſtas. Alius, Vulg. *hariolos.*

5. H. LXX. Vulg. expavit. A. conſternatus eſt. S. exterritus eſt.

6. Heb. A. in illuminationibus. S. per manifeſtationes. LXX. in manifeſtationibus. Vul. *per ſacerdotes.*

7. Hebr. dominam Pythonis. A. habentem magum. LXX. ventriloquam. Vulg. *habentem Pythonem.*

8. Hebr. & mutavit ſe. S. transformavit ſe.

μετεσχηματίσατο. Αλλος, ἠλλοιώθη. Ο. συνεκαλύψατο.

באוב A. ἐν τῷ μάγῳ. O. ἐν τῷ ἐγγαστριμύθῳ.

את־האבות ואת־הידעני מן־הארץ 9. A. μάγους, θελητὰς καὶ σημειοσκόπους, ἀπὸ τῆς γῆς. O. τοὺς ἐγγαστριμύθους καὶ τοὺς γνώστας ἀπὸ τῆς γῆς. Αλλος, καὶ τοὺς ἀποφθεγγομένους ἀπὸ τῆς γῆς.]

מתנקש A. ἐγκρύψεις. O. παγιδεύεις.

עון 10. Σ. Θ. κάκωσις. O. ἀδικία.

רמיתני 12. A. ἐπέθου μοι. Σ. ἐνήδρευσάς μοι. O. παρελογίσω με.

זקן 14. Οἱ λοιπ. πρεσβύτην. O. ὄρθιον.

מעיל A. ἔνδυμα. O. διπλοΐδα.

הרגזתני 15. A. ἐκλόνησάς με. Σ. ἐτάραξάς με. O. παρηνώχλησάς με. Θ. παρώργισάς με.

צר־לי A. Σ. στενά. O. θλίβομαι.

להודיע Σ. Θ. δηλῶσαι. O. γνωρίσαι.

ערך 16. A. Θ. κατά σου. Σ. ἀντίζηλός σου. O. μετὰ τοῦ πλησίον σου.

לרע 17. A. ἑτέρῳ. l. ἑταίρῳ. O. τῷ πλησίον.

וימהר 20. Σ. καὶ ταχύ. O. καὶ ἔσπευσεν.

מלא־קומתו ארצה Σ. καθόλου τὸ μῆκος αὐτοῦ. O. ἑστηκὼς ἐπὶ τὴν γῆν.

גם־אתה 22. A. ※ καὶ σύ.

אל־המטה 23. Οἱ λοιπ. τὴν κλίνην. O. δίφρον.

עגל־מרבק 24. Σ. πεφιλοξενημένη θρεπτή. O. δάμαλις νομάς. Αλλος, μοσχάριον γαλαθηνόν.

Alius, mutatus eſt. *LXX.* cooperuit ſe. *Vulg. mutavit ergo habitum ſuum.*

Hebr. Vulg. in Pythone. *A.* in mago. *LXX.* in ventriloquo.

9. *Hebr.* pythones & ſciolos e terra. *A.* magos, voluntarios, & hariolos de terra. *LXX.* ventriloquos & gnoſtas de terra. *Alius*, & loquentes de terra. *Vulg. magos & hariolos de terra.*

H. offendiculum ponis. *A.* impellis. *LXX.* illaqueas. *Vulg. inſidiaris.*

10. *H.* perverſitas. *S. Th. Vul.* quidquam mali. *LXX.* injuſtitia.

12. *H LXX.* decepiſti me. *A. Vul.* impoſuiſti mihi. *S.* inſidiatus es mihi.

14. *Hebr. Vul.* ſenex. *Reliqui*, ſenem. *LXX.* erectum.

Hebr. Vul. pallio. *A.* indumentum. *LXX.* diploïdem.

15. *Hebr. Th.* irritaſti me. *A.* commoviſti me. *S. LXX.* perturbaſti me. *Vul. inquietaſti me.*

H. anguſtia mihi. *A. S.* anguſta. *LXX.* tribulor. *Vul. coarctor.*

H. S. Th. ad indicandum. *LXX.* ad notificandum. *Vul. ut oſtenderes.*

16. *H.* æmuli tui. *A. Th.* contra te. *S.* æmulus tuus. *LXX.* cum proximo tuo. *Vulg. ad æmulum tuum.*

17. *H.* ſocio. *A.* amico. *LXX. Vul.* proximo.

20. *H. LXX.* & feſtinavit. *S. Vul.* ſtatimque.

H. plenitudo ſtaturæ ejus in terram. *S.* ſecundum totam ſtaturam ejus. *LXX.* porrectus in terram. *Vul. porrectus in terram.*

22. *H.* etiam tu. *A.* ※ *Vul.* & tu.

23. *H.* ad lectum. *Reliqui*, *Vul.* lectum. *LXX.* ſellam.

24. *Heb.* vitulus ſaginarii. *S.* amice educata, nutrita. *LXX.* vitula paſcualis. *Alius*, vitulus lactens. *Vul. vitulum paſcualem.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Lib. I. Regum.

v. 2. Σ. φύλακα τῆς κεφαλῆς μου. Reg. At Coiſlin. 2. λειπ. Σ.

v. 3. A. μάγους. Coiſlin. 1.

Ibid. Αλλ. σημειοσκόπους. Reg.

v. 4. A. ἐξεπλάγη &c. Coiſlin.

v. 6. A. ἐν φωτισμοῖς. Σ. διὰ τῶν δήλων. Coiſlin. 2. qui hæc adjicit. δήλους δὲ καλεῖ διὰ τοῦ ἐφοὺδ σημαινόμενα.

v. 7. A. ἔχουσαν μάγον. Idem.

v. 8. Σ. μετεσχηματίσατο ἑαυτόν. Sic Druſius, pro quo Regius Cod. & Coiſlin. 2. μετεσχηματίσατο ἑαυτὸν habent. Idem Reg. aliam verſionem ſine nomine adfert, nempe, ἠλλοιώθη.

Ibid. A. ἐν τῷ μάγῳ. Reg. & Coiſlin. 2. Sic item vertit Aquila, Iſai. 29. 4.

v. 9. A. μάγους, θελητὰς, καὶ σημειοσκόπους. Coiſlin. 2. & Reg. θελητὰς, ſic vertere ſolet Aquila. Vide in Onomaſtico Græco. Vox σημειοσκόπους ſuperflua, videtur eſſe alterius Interpretis, forte Symmachi, quem ſequitur Vulg. ut ſupra v. 3. ἐκ τοῦ ἀπορ. Idem. Reg.

Ibid. A. ἐγκρύψεις. Coiſlin. 2.

v. 10. Σ. Θ. κάκωσις. Idem.

v. 12. A. ἐπέθου μοι &c. Idem.

v. 14. Οἱ λοιπ. πρεσβ. Idem.

Ibid. A. ἔνδυμα. Idem.

v. 15. A. ἐκλόν &c. Idem.

Ibid. A. Σ. στενά. Idem.

Ibid. Σ. Θ. δηλῶσαι. Idem.

v. 16. A. Θ. κατά σου. Σ. ἀντίζηλός σου. Idem.

v. 17. A. ἑτέρῳ pro ἑταίρῳ. Idem.

v. 20. Σ. καὶ ταχύ. Idem.

Ibid. Σ. καθόλου τὸ μῆκος αὐτοῦ. Reg. & Coiſlin. 2.

v. 22. A. καὶ σύ, cum aſteriſco. Coiſlin. 2.

v. 23. Οἱ λοιπ. τὴν κλίνην. Ibid.

v. 24. Σ. πεφιλοτροφημένη θρεπτή. Coiſlin. 2. Supplendum, ni fallor, δάμαλις. Αλλος, μοσχάριον γαλαθηνόν. Reg.

CAPUT

LIB. I. REGUM. CAPUT XXIX.

בעין 1. Οἱ Γ. ἐν τῇ πηγῇ. O. ἐν Αενδώρ.

העברים 3. O. διαπορευόμενοι. Ἄλλος, Ἑβραῖοι.

מאומה A. ὁτιοῦν. O. οὐθέν.

מיום נפלו Σ. ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας προσέφυγέ μοι. O. ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἐνέπεσε πρὸς μέ.

ויקצפו 4. A. παρωξύνθησαν. Σ. ὠργίσθησαν. O. ἐλυπήθησαν. Θ. ἐθυμώθησαν.

לשטן במלחמה Οἱ λοιπ. σατὰν ἐν πολέμῳ. O. ἐπίβουλος τῆς παρεμβολῆς.

יתרצה A. εὐδοκηθήσεται οὗτος. O. διαλλαγήσεται.

במחלות לאמר 5. O. ἐν χοροῖς λέγοντες. Ἄλλος, αἱ χορεύουσαι λέγουσαι.

ישר 6. Σ. ἀρεστός. O. εὐθής. (ſic.) Ed. Rom. εὐθύς.

לא־טוב אתה Σ. οὐκ ἀρέσκεις. O. οὐκ ἀγαθὸς σύ.

ולא־תעשה רע 7. Σ. ἵνα μὴ ποιήσῃς ἀηδές. O. καὶ οὐ μὴ ποιήσῃς κακίαν.

כי טוב אתה בעיני כמלאך אלהים 9. Σ. ὅτι ἀρέσκεις σύ μοι. O. ὅτι ἀγαθὸς σὺ ἐνώπιόν μου. Ἄλλος, ὅτι ἀγαθὸς σὺ ἐν ὀφθαλμοῖς μου ὡς ἄγγελος Θεοῦ. Ἄλλως, ἐν ὀφθαλμοῖς μου. Sic Ed. R.

שרי O. σατράπαι. Ἄλλος, στρατηγοί.

ואור 10. Σ. ὅταν διαφαύσῃ. O. καὶ φωτισάτω ὑμῖν.

1. Hebr. *Tres Int.* in fonte. *LXX.* in Aendor. *Vulg. ſuper fontem.*

3. *H. Alius, Vul.* Hebræi. *LXX.* pertranſeuntes.

H. A. Vul. quidquam. *LXX.* nihil.

H. a die cadere eum. *S* a quo die transfugit ad me. *LXX.* ex qua die incidit ad me. *Vulg. ex die qua transfugit ad me.*

4. *H S.* irati ſunt. *A.* exaſperati ſunt. *LXX.* contriſtati ſunt. *Th.* excanduerunt. *Vulg. irati ſunt autem.*

H. in adverſarium in prælio. *Reliqui.* Satan in prælio. *LXX.* inſidiator caſtrorum. *Vulg adverſarius cum præliari cœperimus.*

H. acceptabitur. *A.* benepiacitus erit. *LXX.* conciliabitur. *Vul. poterit placare.*

5. *H.* in choris dicendo. *LXX. Vulg.* in choris dicentes. *Alius*, choreas agentes dicentes.

6. *H. LXX. Vulg.* rectus. *S.* placitus.

H. LXX. non bonus tu. *S. Vul.* non places.

7. *Heb. LXX.* & non facies malum. *S.* ut non facias injucundum. *Vulg. & non offendas.*

9. *Hebr. Alius, Vul.* quia bonus es tu in oculis meis ſicut Angelus Dei. *S.* quia tu places mihi. *LXX.* quia bonus es tu in conſpectu meo. *Aliter*, in oculis meis.

Hebr. Vulg. principes. *LXX.* ſatrapæ. *Alius*, duces.

10. *H.* & illuceſcet. *S.* cum illuxerit. *LXX.* & illuceſcat. *Vul. & cœperit diluceſcere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Lib. I. Regum.

v. 1. Coiſlinianus 2. Cod. ad marg. notat Ναίν. Οἱ Γ. ἐν τῇ πηγῇ.

v. 3. Ἀλλ. Ἑβραῖοι. Idem.

Ibid. A. ὁτιοῦν. Idem.

Ibid. Σ. ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας προσέφυγέ μοι Druſius.

v. 4. A. παρωξύνθησαν. Σ. ὠργίσθησαν. Θ. ἐθυμώθησαν. Reg. & Coiſlin. 2.

Ibid. Οἱ λοιπ. σατὰν &c. Coiſlin. 2.

Ibid. A εὐδοκηθήσεται οὗτος. Coiſlin. 2 & Reg.

v. 5. Ἀλλ. αἱ χορεύουσαι λέγουσαι. Reg.

v. 6. Σ. ἀρεστός. Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. οὐκ ἀρέσκεις Reg. & Coiſlin. 2.

v. 7. Σ. ἵνα μὴ ποιήσῃς &c. Coiſlin. 2.

v. 9. Σ. ὅτι ἀρέσκεις σύ μοι. Ibid. Ἀλλ. ὅτι ἀγαθὸς σὺ ἐν ὀφθαλμοῖς μου &c. Reg.

Ibid. Ἀλλ. στρατηγοί. Sic quædam Exemplaria & Complutenſis.

v. 10. Σ. ὅταν διαφαύσῃ. Coiſlin. 2.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXX.

בבא דוד 1. O. Εἰσελθόντος Δαυίδ. Ἄλλος, ἐν τῷ προσεληλυθέναι Δαυίδ.

אל־נגב A. πρὸς νότον. Σ. πρὸς μεσημβρίαν. O. ἐπὶ τὸν νότον.

1. Hebr. in veniendo David. *LXX.* intrante David. *Alius*, cum acceſſiſſet David. *Vulg. cumque veniſſent David & viri.*

H. S. ad meridiem. *A. LXX.* ad Auſtrum. *Vul. ex parte Auſtrali.*

וינהגו 2. A. ἀλλ᾽ ἤλασαν. O. ἀλλ᾽ ᾐχμαλώτευσαν.

ותצר 6. A. ἐλυπήθη. O. ἐθλίβη. Θ. ἠπορεῖτο.

ויתחזק A. ἐνίσχυσε. Σ. ἐθάρσησε. O. ἐκραταιώθη.

הגישה־נא לי האפוד 7. A. ἔγγισόν μοι τὴν ἐπωμίδα. O. προσάγαγε τὸ Εφούδ. Coiſlin. A. Σ. ἐπίσον πρὸς με τὴν ἐπωμίδα. A. προσέγγισον δή μοι τὸ ἐπένδυμα.

אחרי הגדוד־הזה 8. A. μετὰ τὸν εὔζωνον τοῦτον. al. ὀπίσω τοῦ μονοζώνου συστρέμματος. Σ. ἐπὶ τὸν λόχον τοῦτον. O. ὀπίσω τοῦ Γεδδοὺρ τούτου. Αλλος, ὀπίσω τοῦ στρέμματος, ἴσ. συστρέμματος. Αλλος, στρατεύματος. Θ. συστρέμματος.

ויעמדו 10. Σ. ἐπλωματίσθησαν. O. ὑπέστησαν.

פגרו מעבר A. ἠτόνησαν τοῦ διαβῆναι. Σ. ἠδυνάτησαν. O. ἐκάθισαν πέραν τοῦ χειμάῤῥου. Θ. ἀπενάρκησαν τοῦ ἐλθεῖν.

את־נחל Σ. φάραγγος. O. χειμάῤῥου.

ושני צמקים 12. ※ A. καὶ δύο σταφίδας. Σ. ἐνδέσμους σταφίδων.

ותשב Σ. ἀνεκτήσατο. O. κατέστη.

כי חליתי היום שלשה 13. A. ἠνωχλήθην σήμερον τρεῖς ἡμέρας. Αλλ. ὅτι ἠῤῥώστησα ἐγὼ σήμερον τρίτην ἡμέραν. O. ὅτι ἠνωχλήθην ἐγὼ σήμερον τριταῖος.

חליתי A. ἠῤῥώστησα. Σ. ἐνόσησα. O. ἠνωχλήθην. Θ. ἐμαλακίσθην.

שלשה A. τρεῖς.

על־נגב 14. A. πρὸς νότον. Σ. πρὸς μεσημβρίαν. O. ἐπὶ νότον.

התורדני 15. Σ. ἆρα εἰ κατάξεις με. O. εἰ κατάξεις με.

גדוד A. εὔζωνον. Σ. λόχον. O. Γεδδούρ. Αλλος, σύστρεμμα, & ſic ſemper.

נטשים 16. A. ἐκτεταμένοι. Σ. ἀναπεπτωκότες. O. διακεχυμένοι. Θ. ἐσκορπισμένοι.

חגגים Σ. ὡς ἐν πανηγύρει. O. καὶ ἑορτάζοντες.

הגדול Σ. τοῖς πολλοῖς. O. τοῖς μεγάλοις.

מהנשף 17. A. ἀπὸ σκοτομήνης. Σ. ἀφ᾽ οὗ συνεσκότασεν. O. ἀπὸ ἑωσφόρου.

ויצל 18. O. ἀφείλατο. Αλλος, ἐκομίσατο.

אשר־פגרו 21. A. οἱ ἐπλωματίσθησαν. Σ. ἀτονήσαντας. O. τοὺς ὑπολειφθέντας. Θ. ἀπονάρκησαντας.

ויגש O. καὶ προσῆγαγε. Αλλος, καὶ προσῆλθε.

2. *H.* & duxerunt. *A.* ſed moverunt. *LXX.* ſed captivarunt. *Vulg. ſed ſecum duxerant.*

6. *H.* anguſtia fuit. *A. Vulg.* contriſtatus eſt. *LXX.* tribulatus eſt. *Th.* anxius erat.

H. roboravit ſe. *A.* invaluit. *S.* confidit. *LXX. Vul.* confortatus eſt.

7. *Hebr.* fac accedere, quæſo, mihi Ephod. *A.* admove mihi ſuperhumerale. *LXX.* applica Ephud. *Vulg. applica ad me Ephod. Coiſlin. A. S.* applica ad me ſuperhumerale. *A.* admove utique mihi indumentum.

8. *Hebr.* poſt agmen iſtud. *A.* poſt accinctum hunc. *al* poſt expeditum agmen. *S.* ad agmen, *ſive* cuneum iſtum. *LXX* poſt Geddur iſtud. *Alius*, poſt turmam. *Alius*, exercitum. *Th.* agmen. *Vulg latrunculos hos.*

10. *H. LXX.* ſubſtiterunt. *S.* conciderunt. *Vul. ſubſtiterant.*

Hebr. pigreſcebant a tranſeundo. *A.* debiles fuerunt ad tranſeundum. *S* defecerunt. *LXX.* ſederunt trans torrentem. *Th.* obtorpuerunt ad tranſeundum. *Vulg. laſſi tranſire non poterant.*

Hebr. LXX. Vulg. torrentem. *S.* vallem.

12 *H.* ※ *A.* & duos botros ſiccos. *S. Vul* ligaturas uvæ paſſæ.

H. Vul. reverſus eſt. *S.* recreavit ſe. *LXX.* reſtitutus eſt.

13. *Hebr.* quia ægrotavi hodie tres. *A.* moleſte hodie habui tertium diem. *Alius*, quia ægrotavi ego hodie tertium diem. *LXX.* quia moleſte habui ego hodie tertianus. *Vulg. quia ægrotare cœpi nudiuſtertius.*

H. A. S. ægrotavi. *LXX.* moleſte habui. *Th.* infirmatus ſum. *Vulg. ægrotare cœpi.*

Hebr. tres. *A.* ter.

14. *H. S.* ad meridiem. *A. LXX.* ad Auſtrum. *Vul. ad meridiem.*

15. *Heb.* num deſcendere facies me? *S.* ſi forte deducas me. *LXX.* ſi deduces me. *Vul. potes me ducere.*

H Alius, agmen. *A.* accinctum. *S.* turmam. *LXX.* Geddur. *Vulg. cuneum.*

16. *H.* relicti. *A.* extenſi. *S.* prolapſi. *LXX.* profuſi. *Th.* diſperſi. *Vul. diſcumbebant.*

Heb. tripudiantes. *S.* quaſi in celebritate. *LXX.* feſtum celebrantes. *Vulg. quaſi feſtum celebrantes diem.*

H. LXX. magnis. *S.* multis. *Vul vacat.*

17. *Hebr.* a crepuſculo. *A.* nocte illuni. *S.* a crepuſculo veſpertino. *LXX.* a lucifero. *Vulg. a veſpere.*

18. *H. Vul.* eruit *LXX.* eripuit. *Alius*, abſtulit.

21. *H.* qui pigri fuerant. *A.* qui conciderant. *S.* qui animo defecerant. *LXX.* qui relicti fuerant. *Th.* qui obtorpuerant. *Vulg. qui laſſi ſubſtiterant.*

H. LXX. Alius, & acceſſit. *Vul. accedens autem.*

להם וישאל Σ. ἠσπάσαντο αὐτούς. O. ἠρώτησαν αὐτόν.

בליעל 22. A. ἀποστάτης. Σ. παράνομος. O. λοιμός.

הצלנו A. ἐῤῥυσάμεθα. O. ἐξειλόμεθα.

וינהגו A. καὶ ἐλασάτωσαν. Αλλος, λαβέτωσαν. O. ἀπαγέτωσαν. Ed. Rom. ἀπαγέσθωσαν.

ויתן את־הגדוד הבא 23. O. καὶ παρέδωκε κύριος τὸν Γεδδοὺρ τὸν ἐπερχόμενον. Αλλος, καὶ παραδοῦναι τὸ σύστρεμμα τὸ ἐπελθόν.

לחק ולמשפט 25. Σ. εἰς ὅρον καὶ κρίσιν. O. εἰς πρόσταγμα καὶ εἰς δικαίωμα.

מהשלל לזקני יהודה לרעהו 26. O. τοῖς πρεσβυτέροις τῶν σκύλων Ἰούδα, καὶ τοῖς πλησίον αὐτῶν λέγων. Αλλος, τοῖς πλησίον αὐτοῦ τῶν σκύλων αὐτοῦ λέγων.

H. optavit eis. *S.* ſalutaverunt eos. *LXX.* interrogaverunt eum. *Vul. ſalutavit eos.*

21. *H.* Belial. *A.* apoſtata. *S. Vul.* iniquus. *LXX.* peſtilens.

H. A. Vul. cruimus. *LXX.* eripuimus.

H. & ducant. *A.* deducant. *Alius*, accipiant. *LXX.* abducant. *Vul. cum acceperint.*

23. *H.* & dedit agmen veniens. *LXX.* & tradidit Deus Geddur qui irruerat. *Alius* & tradat Dominus agmen irruens. *Vul. & dedit latrunculos qui eruperant.*

25. *H.* in ſtatutum, & in judicium. *S.* in decretum & judicium. *LXX.* in conſtitutum & in jus. *Vul. conſtitutum & præfinitum.*

26. *Heb.* de ſpolio ſenioribus Juda ſocio ſuo. *LXX.* ſenioribus Juda de ſpoliis, & proximis ſuis dicens. *Alius*, ſociis ſuis de ſpoliis ſuis dicens. *Vul. de præda ſenioribus Juda proximis ſuis dicens.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXX. Lib. I. Regum.

v. 1. Αλλος, ἐν τῷ παραγενέσθαι Δαυὶδ. Ita Reg.

Ibid. A. πρὸς νότον. Σ. πρὸς μεσημβρίαν. ex Euſebio & Hieronymo de locis Hebraicis, ut ſupra.

v. 2. A. ἀλλ' ἤλαῦον. Coiſl. 2.

v. 6. A. & Θ. lectiones exhibet idem.

Ibid. A. ἐπίχοσιν. Idem.

v. 7. A. ἔγγισόν μοι τὴν ἐπωμίδα. Reg. Duas alias Aquilæ interpretationes exhibet Coiſlin. 2. Sed auguror primam, ςῆσον πρός με &c. eſſe Symmachi tantum: duas vero alias Aquilæ, ex duabus ejus Editionibus deſumtas, quod perſæpe in libris Regum occurrit.

v. 8. A. μετὰ τὸν εὔζωνον τοῦτον. Lectionem Aquilæ ſic effert Euſebius de locis Hebraicis, ut & Hieronymus ad vocem Γεδδούρ, ubi ad Symmachum legitur λόχον pro λόχον. Codex vero Regius & Procopius lectionem Aquilæ ſic habent, ὀπίσω τοῦ μονοζώνου συστρέμματος. Complut. habet στρατεύματος, quæ lectio non ſpernenda. Coiſlin. A. εὔζωνον. Σ. λόχου. Θ. συστρέμματος. Ibidem adjicit Coiſlinianus 2. μονόζωνοι δὲ μᾶλλον καλοῦνται οἱ λῃσταί. i. μονόζωνοι *magis vocantur prædones.*

Ibid. Σ. ἐπιτιμιατίσθησαν. Idem.

v. 10. A. ἐπέσχον τοῦ διαβῆναι. Θ. ἀπεστάρησαν περαθῆναι. Reg. Adjicit vero Coiſlinianus 2. Σ. ἐδυνάτησαν.

Ibid. Σ. φάραγγος. Idem.

v. 12. A. ※ καὶ δύο σταφ. Σ. &c. Idem. Hæc vero deſunt in O.

Ibid. Σ. ἀνεστράφη. Coiſlin. 2. Reg. etiam habet, ſed ſine Interpretis nomine.

v. 13. A. ἠρρωστησα &c. Coiſl. 2.

Ibid. A. σήμερον. Σ. ἐχθές. Θ. ἡμέρας ταύτης. Idem. Ita ut duas Aquilæ interpretationes exhibeat, an ex duabus Editionibus, an vitio Librarii, incertum.

v. 14. A. πρὸς νότον, &c. V. ſupra, verſ. 1.

v. 15. Σ. ἆρα εἰ καταξεις. Reg. At Coiſlin. 2. habet Σ. εἰ tantum.

Ibid. A. εὔζωνον, &c. V. ſupra ad verſ. 8.

v. 16. Has A. Σ. Θ. lectiones ex Cod. Reg. & Coiſl. 2. mutuamur.

Ibid. A. τοῖς πολλοῖς. Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. ὡς ἐν πανηγύρει. Reg. & Coiſlin. 2.

v. 17. A. ἀπὸ σκοτομήνης. Σ. ἀφ' οὗ συνεσκότασεν. Druſius & Coiſlin. 2.

v. 18. Αλλ. ἐρρύσατο. Reg.

v. 21. A. οἱ ὑπελείφθησαν &c. & reliquas ſimiliter verſiones affert Coiſlin. 2.

Ibid. Αλλ. καὶ προσῆλθε. Reg.

Ibid. Σ. ἠσπάσατο αὐτούς. Coiſlin. 2.

v. 22. A. ἀποστάτης. &c. Coiſlin. 2.

Ibid. A. ἐῤῥυσ. Idem.

Ibid. A. καὶ ἐλασάτωσαν, & mox λαβέτωσαν, ſine interpretis nomine: ſed videtur Symmachi. Coiſlin. 2.

v. 23. Αλλ. καὶ παραδοῦναι τὸ σύστρεμμα τὸ ἐπ. Reg.

v. 25. Σ. εἰς ὅρον καὶ κρ. Coiſlin. 2.

v. 26. Αλλ. τοῖς πλησίον αὐτοῦ τῶν σκύ. &c. Reg.

LIB. I. REGUM. CAPUT XXXI.

וידבקו 2. A. ἐκολλήθησαν. O. συνάπτουσι.

המורים 3. A. ῥοιζοῦντες. O. ἀκοντισταί. Θ. τοξόται.

מאד מהמורים A. σφόδρα ἀπὸ τῶν ῥοιζούντων. Σ. ἀκοντιστῶν. O. εἰς τὰ ὑποχόνδρια. Θ. τόξων.

2. HEb. *A.* & adhæſerunt. *LXX.* congrediuntur. *Vulg. irruerantque.*

3. *Hebr.* jacientes. *A. LXX. Th. Vulg.* ſagittarii.

Heb. A. valde a jacientibus. *S.* jaculatoribus. *LXX.* in hypocondria. *Th.* arcubus. *Vul. a ſagittariis*

חרב 4. Ο. ῥομφαίαν. Αλλος, μάχαιραν.

4. *Hebr. LXX. Vulg.* gladium. *Alius*, machæram.

ויתעללו Α. ἐναλαλάξωσι. Ο. ἐμπαίξωσιν.

H. LXX. illudant. *A.* jubilent. *Vul. illudentes.*

נשא כליו Σ. ὁπλοφόρος. Ο. ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ.

Heb. LXX. ferens vaſa ejus. *S. Vulg.* armiger.

יחדו 6. Α. ὁμοῦ. Ο. κατὰ τὸ αὐτό.

6. *Hebr. Vulg.* pariter. *A.* ſimul. *LXX.* in idipſum.

ויכרתו את־ראשו 9. Σ. καὶ ἔκοψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ο. καὶ ἀποστρέφουσιν αὐτόν. Αλλος, καὶ ἀποκεφαλίζουσιν αὐτόν.

9. *Hebr. S.* & abſciderunt caput ejus *LXX.* & convertunt eum. *Alius*, & capite truncant eum. *Vulg. & præciderunt caput Saul.*

ויפשטו את־כליו Σ. ὅπλα. Ο. καὶ ἐξέδυσαν τὰ σκεύη αὐτοῦ. Αλλος, καὶ ἐκδιδύσκουσιν αὐτὸν τὰ σκεύη αὐτοῦ.

Heb. LXX. & ſpoliaverunt vaſa ejus. *S.* arma. *Alius*, & exuunt eum vaſis, *Al.* armis ſuis. *Vul. & ſpoliaverunt eum armis.*

בית עשתרות 10. Α. ἐν οἴκῳ Ἀσταρώθ. Ο. Εἰς τὸ Ἀσταρτεῖον. Αλλος, Εἰς τὸ ἱερὸν Ἀστάρτης.

10. *Heb.* domo Aſtaroth. *A.* in domo Aſtaroth. *LXX.* in Aſtartio. *Alius*, in templo Aſtartes. *Vul. in templo Aſtaroth.*

חיל 12. Α. εὔπορος. Σ. ἰσχυρός. Ο. δυνάμεως.

12. *Hebr. LXX.* virtutis *A.* abundans. *S.* fortis. *Vulg. viri fortiſſimi.*

האשל 13. Α. δενδρῶνα. Σ. φυτόν. Ο. ἄρουραν. Θ. τὰς δρῦς.

13. *Hebr. S.* arbore. *A.* arboreto. *LXX.* arvo. *Th.* quercubus *Vul. in nemore.*

Τέλος σὺν Θεῷ τῆς πρώτης τῶν Βασιλειῶν.

Finis cum Deo primi Libri Regum.

Ὁ δὲ Ἀκύλας, Ἑβραίοις ἑπόμενος, οὐ διεῖλε, ἀλλὰ μίαν τὰς δύο πεποίηκε.

Aquila vero, Hebræos ſequens, non diviſit; ſed ex duobus unum fecit.

Ακ. Εἰς ἓν συνάπτει τὴν Α. μετὰ τῆς Β'.

Aquila primum & ſecundum in unum copulat.

Coiſlin. ἕως ὧδε τὸ Ἑβραϊκὸν, καὶ λοιποί.

Coiſlin. Hactenus Hebraïcum & Reliqui.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Lib. I. Regum.

v. 2. A. ἐκολλήθησαν. Coiſlin. 2.

v. 3. A. ῥοιζοῦντες. Reg. Vide Exod. 19. 13. & Pſalm. 63. 8.

Ibid. A. σφόδρα. &c. Σ. ἀκοντ-Θ. τόξον. Coiſlin. 2. cum hac nota, μέρος τὸ ἔγγος τοῦ ἥπατος, quæ a Druſio adfertur, quaſi ſit lectio Theodotionis: ſed eſt ſcholion ad lectionem τῶν O. εἰς τὰ ὑποχόνδρια.

v. 4. Αλλος, μάχαιραν. Sic quidam Mſſ. & Edit. Complut.

Ibid. A. ἐναλαλάξωσι. Coiſlin. 2. & Reg. forte ἐναλλάξωσι. Vide Lexicon Græcum in voce ἐναλλάσσειν.

Ibid. Σ. ὁπλοφόρος. Idem Coiſlin. 2.

v. 6. A. ὁμοῦ. Idem.

v. 9. Σ. καὶ ἔκοψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Coiſlin. 2. & Reg. Αλλ. καὶ ἀποκεφαλίζουσιν αὐτόν. Reg.

Ibid. Σ. ὅπλα. Coiſlin. 2. Αλ. καὶ ἐκδιδύσκουσιν, &c Reg.

v. 10. A. ἐν οἴκῳ Ἀσταρώθ. Coiſlin. 2. Αλλος, εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀστάρτης Reg.

v. 12. A. εὔπορος. Σ. ἰσχυρός. Coiſlin. 2.

v. 13. A δενδρῶνα. Σ. φυτόν. Θ. τὰς δρῦς. Reg. & Coiſlin. 2.

Notæ duæ ſequentes prodeunt, prior ex Codice Regio paſſim laudato, altera ex Codice Regio, numero 1871. Uterque vero teſtificatur Aquilam ex primo & ſecundo Regum Libro, ſive ex duobus Samuelis, unum feciſſe. Tertia nota adjicitur ex Coiſliniano 2.

LIB. II. REGUM, *ſecundum Hebr.* II. SAMUELIS.

CAPUT PRIMUM.

מהכות 1. A. πλήσσων. O. τύπτων.

ואדמה על־ראשו 2. Σ. κεκονιασμένος. Coiſl. κεκονισμένος. O. καὶ γῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ.

הנער 6. A. ὁ παῖς. Σ. ὁ νεανίσκος. O. τὸ παιδάριον.

הדביקהו A. ἐκόλλησαν. Σ. κατέλαβον αὐτόν. Reg. A. κατέλαβον αὐτόν. Αλλος, ἐκολλήθησαν αὐτῷ. O. συνῆψαν αὐτῷ.

הנני 7. Σ. πάρειμι. O. ἰδοὺ ἐγώ.

השבץ 9. A. ὁ σφιγκτήρ. O. σκότος δεινόν.

הנזר 10. A. ἀφόρισμα. Σ. Θ. διάδημα. O. βασίλειον.

אצעדה A. βραχιάλιον. Αλλ. βραχιάλιον. O. χλιδῶνα. Coiſlin. A. κλάνιον. Σ. Θ. βραχιάλιον.

גר 13. A. προσηλύτου. O. παροίκου.

גש פגע־בו ויכהו וימת 15. O. προσελθὼν ἀπάντησον (Σ. ἔπελθε. Θ. ἅψαι) αὐτῷ, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, καὶ ἀπέθανε. Αλλος, προσάγαγε αὐτῷ καὶ ἅψασθε αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξαν αὐτόν, καὶ ἔβαλον αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς.

על־ראשך 16. Σ. κατὰ τῆς κεφαλῆς σου. O. ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου.

ללמד בני־יהודה קשת הנה כתובה על־ספר הישר הצבי ישראל על־במותיך חלל איך נפלו גבורים 18. A. τοῦ διδάξαι τοὺς υἱοὺς Ισραὴλ καὶ Ιούδα. ※ A. λοιπ. τόξον: ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ βιβλίου τοῦ εὐθοῦς. καὶ εἶπεν, ἀκρίβασαι (Al. ἀκρίβασον) Ισραὴλ περὶ τῶν τεθνηκότων σου τραυματιῶν, πῶς ἔπεσον δυνατοί; O. τοῦ διδάξαι τοὺς υἱοὺς Ιούδα. ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ βιβλίου τοῦ εὐθοῦς. στήλωσον Ισραὴλ ὑπὲρ τῶν τεθνηκότων ἐπὶ τὰ ὕψη σου τραυματιῶν. πῶς ἔπεσον δυνατοί;

על־במות 19. Σ. Θ. ὑψηλά. O. ἐπὶ τὰ ὕψη.

בחוצת 20. Σ. ἀμφόδοις. O. ἐξόδοις.

פן־העלזנה Οἱ λοιποί, γαυριάσωσιν. O. μήποτε ἀγαλλιάσωνται. Αλλος, μηδὲ γαυριάσωνται.

1. HEbr. a cædendo. *A.* percutiens. *LXX.* cædens. *Vulg. a cæde.*

2. *Heb.* & humus ſuper caput ejus. *S.* pulvere conſperſus. *LXX.* & terra ſuper caput ejus. *Vul. & pulvere conſperſus caput.*

6. *Heb. A.* puer. *S. Vulg.* adoleſcens. *LXX.* puerulus.

Heb. perſequebantur eum. *A.* adhæſerunt *S.* comprehenderunt eum. *A.* interceperunt eum. *Alius*, hærebant ei. *LXX.* attingebant eum. *Vul. appropinquabant ei.*

7. *Hebr. LXX.* ecce ego. *S. Vulg.* adſum.

9. *H.* tremor. *A.* ſtringens. *LXX.* tenebræ graves. *Vul. anguſtia.*

10. *H.* coronam. *A.* ſegregationem. *S. Th. Vul.* diadema. *LXX.* regale.

Hebr. LXX. Vul. armillam. *A.* brachiarium. *Al.* brachialium. *Coiſlin. A.* clanium, *ſive*, armilla. *S. Th.* brachiarium.

13. *Heb.* peregrini. *A. Vul.* advenæ. *LXX.* incolæ.

15. *Heb.* accede, occurre in eum: & percuſſit eum, & mortuus eſt. *LXX.* accedens occurre (*S.* irrue. *Th.* tange) ei: & percuſſit eum, & mortuus eſt. *Alius*, accede ei, & attingite eum: & percuſſerunt eum, & projecerunt eum in terram. *Vulg. accedens irrue in eum. Qui percuſſit illum, & mortuus eſt.*

16. *H. LXX. Vul.* ſuper caput tuum. *S.* contra caput tuum.

18. *Hebr.* ut docerent filios Juda arcum. Ecce ſcriptum ſuper libro Jaſar. O decor Iſrael, ſuper excelſis tuis vulneratus eſt. Quomodo ceciderunt potentes? *A.* ad docendum filios Iſrael & Juda ※ *A. Reliqui*, arcum: Ecce ſcriptum eſt in libro Recti. Et dixit; Sollicite age Iſrael circa mortuos tuos vulneratos. Quomodo ceciderunt potentes? *LXX.* ad docendum filios Juda. Ecce ſcriptum eſt in libro Recti: Signum erige Iſrael ſuper mortuos, in excelſis tuis vulneratos. Quomodo ceciderunt potentes? *Vulg. ut docerent filios Juda arcum: ſicut ſcriptum eſt in libro Juſtorum. Et ait: Conſidera Iſrael, pro his qui mortui ſunt ſuper excelſa tua vulnerati. Inclyti, Iſrael, ſuper montes tuos interfecti ſunt: quomodo ceciderunt fortes?*

19. *H.* ſuper excelſis. *S. Th.* excelſa. *LXX.* in excelſis. *Vul. ſuper montes.*

20. *H.* in plateis. *S.* in biviis. *LXX.* in exitibus. *Vulg. in compitis.*

H. ne forte exaltent ſe. *Reliqui*, jactent ſe. *LXX.* nequando exultent. *Alius*, neque jactent ſe. *Vul. ne exultent.*

אל־טל ואל־מטר עליכם ושדי תרומות כי שם נגעל מגן גבורים 21. O. μὴ καταβάτω δρόσος, καὶ μὴ ὑετὸς ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἀγροὶ ἀπαρχῶν, ὅτι ἐκεῖ προσωχθίσθη θυρεὸς δυνατῶν. Θ. μὴ πέσοι ἐφ' ὑμᾶς δρόσος, μήτε ὑετὸς ἐπὶ τὰ ὕψη σου, ὄρη θανάτου, ὅτι ἐκεῖ ἐξήρθη σκέπη δυνατῶν.

21. *Hebr.* ne ros, neque pluvia ſuper vos: & agri elevationum, quia ibi projectus eſt clypeus fortium. *LXX.* non deſcendat ros, & non pluvia ſuper vos: & agri primitiarum, quoniam ibi projectus eſt clypeus potentium. *Th.* ne cadat ſuper vos ros, neque pluvia ſuper excelſa tua, montes mortis, quia ibi ſublatum eſt tegumentum potentium. *Vul. nec ros, nec pluvia veniant ſuper vos, neque ſint agri primitiarum: quia ibi abjectus eſt clypeus fortium.*

תרומות A. ἀφαιρέματος (Al. ἀφαιρεμάτων,) O. ἀπαρχῶν. Θ. θανάτου.

Hebr. elevationum. *A.* ſeparationis. *Al.* ſeparationum. *LXX. Vulg.* primitiarum. *Th.* mortis.

נגעל A. ἀπεβλήθη. O. προσωχθίσθη.

Hebr. LXX. projectus eſt. *A. Vulg.* abjectus eſt.

גבורים O. δυνατῶν. Ἄλλος, μαχητῶν.

Heb. Vulg. fortium. *LXX.* potentium. *Alius*, pugnatorum.

משיח A. ἠλειμμένος. O. ἐχρίσθη.

H. A. Vul. unctus. *LXX.* eſt unctus.

חללים 22. A. Σ. ἀνῃρημένων. O. τραυματιῶν.

22. *H. A. S. Vulg.* interfectorum. *LXX.* vulneratorum.

ריקם Σ. διακενῆς. O. κενή.

H. LXX. Vulg. inanis. *S.* vane.

גברו 23. A. Θ. δυνατοί. O. ἐκραταιώθησαν.

23. *H. LXX.* roborati ſunt. *A. Th.* potentes. *Vul. fortiores.*

ערנים 24. A. Σ. τρυφῆς. O. κόσμου.

24. *H. Vul.* deliciis. *A. S.* voluptate. *LXX.* ornatu.

על־במותיך חלל 25. Coiſlin. in textu. Εἰς θάνατον ἐτραυματίσθης, in marg O. Θ. ἐπὶ τὰ ὕψη σου τραυματίας.

25. *Hebr.* ſuper excelſis tuis occiſus eſt. *Coiſlin. in text.* in mortem vulneratus eſt. *In marg. LXX. Th.* ſuper excelſis tuis vulneratus. *Vul. in excelſis tuis occiſus eſt.*

מלחמה 27. A. ἐπιθυμητά. O. πολεμικά.

27. *Hebr.* belli. *A.* deſiderabilia. *LXX. Vulg.* bellica.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Lib. II. Regum.

v. 1. A. πλήσσων. Coiſlin. 2.

v. 2. Σ. κεκονιαμένος. Reg. Coiſlio. vero 2. κεκονιαμένος.

v. 6. A. ὁ παῖς. Σ. ὁ στρατ- Coiſlin. 2.

Ibid. A. ἐκόλλησαν, melius ἐκολλήθησαν. Σ. κατέλαβον αὐτόν. Sed Reg. A. κατέλαβον αὐτόν. Reg. & Druſius. Ἄλλος, ἐκολλήθησαν αὐτῷ.

v. 7. Σ. πάρειμι. Coiſlin. 2.

v. 9. A. ὁ σφιγκτήρ. Coiſlin. 2.

v. 10. A. ἀφόρεμα. Coiſl. 2. Σ. Θ. διάδημα. Ita Reg. Hanc vero lectionem ſequitur Vulgata.

Ibidem. A. βραχιάλιον. Sic habent Codex Regius & Procopius poſt Theodoretum. χλιδῶν κόσμος ἐστὶ χρυσοῦς, ὁ τοῖς βραχίοσι περιτιθέμενος, ἢ τοῖς καρποῖς τῶν χειρῶν. Ὁ δὲ Ἀκύλας, βραχιάλιον αὐτὸν κέκληκε. i. *Armilla eſt ornamentum aureum, quod vel brachiis, vel manuum juncturis circumponitur. Aquila* brachiarium *appellavit.* Druſius habet A. βραχιάλιον. Codex vero Coiſlinianus 2. A. χλιδῶνα. Σ. Θ. βραχιάλιον. quæ lectio fortaſſe ſincerior videatur.

v. 13. A. προσηλύτου. Coiſlin. 2.

v. 15. Σ. ὕπαγε. Θ. ἅψαι. Ἀλλ. προσάγαγε αὐτῷ, &c. Reg. & Coiſlin. 2.

v. 16. Σ. κατὰ τῆς κεφαλῆς. Coiſlin. 2.

v. 18. & 19. A. τοῦ διδάξαι, &c. Reg. Hujus loci vocem unicam ἀκριβασμόν adfert Druſius nomine Aquilæ, cujus eſt tota clauſula. Coiſlin. vero cum aſteriſco A. λε. τόξον.

v. 19. Σ. Θ. ὑψηλά. Coiſlin. 2.

v. 20. Σ. ἀμφιβόλοις. Coiſlin. 2.

Ibid. οἱ λοιπ. γαυριάσωσι. Coiſlin. 2. Ἄλλος, μηδὲ γαυριάσωσι. Reg.

v. 21. Θ. μὴ πέσοι ἐφ' ὑμᾶς δρόσος, &c. Reg.

Ibid. A. ἀφαιρεμάτων. Θ. θανάτου. Reg. & Coiſlin. 2. Legit haud dubie Theodotion vocem תרומות in duas ſeparatam ſic, הרי מות ὄρη θανάτου, *montes mortis.* Ad Aquilam Druſius habet ἀφαιρεμάτων.

Ibid. A. ἀπεβλήθη. Reg. & Coiſlin. 2.

Ibid. Ἄλλος, μαχητῶν. Reg.

Ibid. A. ἠλειμμένος. Reg.

v. 22. A. Σ. ἀνῃρημένων. Coiſlin. 2. Reg. item, ſed ſine interpretum nomine.

Ibid. Σ. διακενῆς. Coiſlin. 2.

v. 23. A. Θ. δυνατοί. Coiſlio. 2.

v. 24. A. Σ. τρυφῆς. Coiſlin. 2.

v. 25. Sic Coiſlin. qui habet Θ. τὸ ὅπω, ut indicet Theodotionem ea quæ in textu LXX. ſunt habere.

v. 27. A. ἐπιθυμητά. Reg. quæ lectio ſane ſuſpecta videtur, niſi aliud legerit Aquila, puta, חמודות pro מלחמה. Coiſlinianus habet Θ. ἐπιθυμητά.

Digitized by Google

LIB. II. REGUM. CAPUT II.

אשר־עמו העלה דוד 3. ※ Θ. οὓς ἀνήγαγε Δαυίδ.

אעשה אתכם הטובה 6. Σ. ἀμείψομαι ὑμᾶς τὴν χάριν ταύτην. Ο. ποιήσω μεθ' ὑμῶν τὸ ἀγαθόν.

הדבר הזה Ο. τὸ ῥῆμα τοῦτο. Ἄλλος, τὸν λόγον τοῦτον.

תחזקנה 7. Α. ἐνισχυέτωσαν. Ο. κραταιούσθωσαν.
חיל Α. εὐπορίας. Σ. γενναῖοι. Ο. δυνατοί.

ויעברהו מחנים 8. Α. ἐκ παρεμβολῆς βουνοῦ. Σ. περιήγαγεν αὐτὸν εἰς Μαναείμ. Ο. καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐκ τῆς παρεμβολῆς εἰς Μαναέμ.

עבדי 12. Α. Θ. οἱ δοῦλοι Ο. οἱ παῖδες.
ממחנים גבעונה Ο. ἐκ Μαναέμ εἰς Γαβαών. Θ. ἐκ παρεμβολῶν βουνοῦ. Ἄλλος, ἐκ τῆς παρεμβολῆς βουνοῦ.
על־ברכת 13. Α. Θ. ἐπὶ τῆς κολυμβήθρας. Ο. ἐπὶ τὴν κρήνην.
יחדו Α. Σ. ὁμοῦ. Ο. ἐπὶ τὸ αὐτό.

חרבו 16. ※ Σ. ἐνέπηξαν. Ο. μάχαιρα αὐτοῦ.

חלקת הצרים Α. Σ. κλῆρος τῶν στερεῶν. Ο. μερὶς τῶν ἐπιβούλων.

עד־מאד 17. Α. Σ. ἕως σφόδρα. Ο. ὥστε λίαν.

וינגף Σ. καὶ ἐτροπώθη. Ο. καὶ ἔπταισεν.

נטה 19. Σ. παρήλασεν. Ο. ἐξέκλινε.

האתה 20. Α. Σ. μὴ σύ. Ο. εἰ σύ.
מאחריו 21. Σ. ἀκολουθῶν αὐτῷ. Ο. ἐκ τῶν ὄπισθεν αὐτοῦ.
אל־החמש 23. Α. πρὸς τὸν ἐνοπλισμόν. Ο. ἐπὶ τὴν ψόαν. Coiſl. ψύαν.
תחתו Ο. ὑποκάτω αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐπὶ τοῦ τόπου.
גבעת אמה 24. Σ. νάπης. Θ. ὑδραγωγοῦ. Ο. τοῦ βουνοῦ ἐμματ. (Sic.) Ed. Rom. Ἀμμαί.
על־פני־גיח דרך Σ. Θ. φάραγγος. Ο. ἐπὶ προσώπου Γαὶ ὁδόν. Ἀλλ. Γάγι. Ἄλλος, τοῦ κατὰ πρόσωπον Γιὲζ τῆς ὁδοῦ.
גבעון Σ. αὐτοῦ σπηλαίου. Ο. Γαβαών. Θ. τοῦ βουνοῦ.

לאגדה 25. Α. εἰς δεσμόν. (Al. δεσμίον. Coiſl.) Σ. εἰς συστροφήν. Ο. εἰς συνάντησιν. Ἄλλος, εἰς συναγωγήν.

3 Hebr. quos ſecum aſcendere fecit David. ※ *Th.* quos reduxit David. *Vulg. qui erant cum eo duxit David.*

6. *Hebr. LXX.* faciam vobiſcum bonum. *S.* reddam vobis gratiam hanc. *Vulg. reddam gratiam.*

H. rem hanc. *LXX, Alius, Vul.* verbum iſtud.

7. *H. A. Vul.* confortentur. *LXX.* roborentur.
H. virtutis. *A.* abundantiæ. *S.* ſtrenui. *LXX.* potentes. *Vul. fortitudinis.*

8. *Hebr.* & tranſire fecit eum caſtra. *A.* ex caſtris collis. *S.* circumduxit eos in Manaim. *LXX.* & aſcendere fecit eum ex caſtris in Manaem. *Vul. & circumduxit eum per caſtra.*

12. *H. A. Th.* ſervi. *LXX. Vul.* pueri.
Hebr. Vulg. de caſtris in Gabaon. *LXX.* ex Manaem in Gabaon. *Th. & Alius*, ex caſtris collis.

13. *H. A. Th.* ſuper piſcinam. *LXX* ſuper fontem. *Vulg. juxta piſcinam.*

H. pariter. *A. S.* ſimul. *LXX.* in idipſum. *Vul. in unum.*

16. *Heb. LXX.* gladius ejus, ※ *S.* defixerunt. *Vul. defixit gladium.*
H. Helcath Haſſurim. *A. S.* fors ſolidorum. *LXX.* portio inſidiantium. *Vulg. ager robuſtorum.*

17. *Hebr. A. S.* uſque valde. *LXX.* ut cum maxime. *Vul. ſatis.*

Heb. cæſus eſt. *S. Vulg.* fugatuſque eſt. *LXX.* & cecidit.

19. *Hebr. LXX. Vulg.* declinavit. *S.* præterivit.

20. *H. A. S.* num tu? *LXX* ſi tu? *Vulg. tu ne?*
21. *Heb.* a poſterioribus ejus. *S.* ſequens eum. *LXX.* de poſt ipſum. *Vul. quin urgeret eum.*

23. *Hebr.* ad quintam. *A.* ad armaturam. *LXX. Vulg.* in inguine.

Hebr. LXX. ſub ſe. *Alius*, in loco. *Vulg. in eodem loco.*

24. *Hebr.* Gabaath Amma. *S.* ſaltûs. *LXX.* collem Emmat. *Th. Vulg.* collem aquæ ductûs.

Heb. ſuper facies Giah via. *S. Th.* vallis. *LXX.* ſuper faciem Gai, viam. *Al.* Gag. *Alius*, e regione Giez viæ. *Vul. ex adverſo vallis itineris.*

Heb. LXX. Vulg. Gabaon. *S.* ipſius ſpeluncæ. *Th.* collis.

25. *Hebr.* in globum. *A.* in vinculum. *S.* in cuneum. *LXX.* in concurſum. *Alius*, in ſynagogam. *Vul. in unum cuneum.*

עד־מתי 26. O. ἕως πότε. Ἄλλος, ἕως ἐσχάτου.

מאחרי 27. ※ Σ. διώκων. O. κατόπισθε.

בערבה 29. A. Θ. ἐν ὁμαλῇ. Σ. διὰ πεδιάδος. O. εἰς δυσμάς.

הבתרון A. Βεθωρών. O. παρατείνουσαν.
מחנים Σ. Μαναΐμ. O. εἰς τὴν παρεμβολήν.
Ἄλλος, εἰς τὴν παρεμβολὴν Μαδιάμ.

ויפקדו 30. Σ. διαπεφωνήκασι. O. ἀπεσκέπησαν. Ed. Rom.

26. *Hebr. LXX. Vulg.* uſquequo. *Alius*, uſque ad extremum.

27. *H.* a poſterioribus. ※ *S.* perſequens. *LXX.* poſt. *Vul. perſequi.*

29. *Hebr.* in ſolitudine. *A. Th.* in planitie. *S.* per campeſtre. *LXX.* in occidente. *Vulg. per campeſtria.*

H. A. Vul. Bethoron. *LXX.* porrectum.

H. Vul. ad caſtra. *S.* Manaim. *LXX.* in caſtra. *Alius*, in caſtra Madiam.

30. *H. LXX.* & numerati ſunt. *S. Vul.* defuerunt.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Lib. II. Regum.

v. 3. Θ. cum aſteriſco ὡς ἄνηρ- Coiſlin. 2. hæc nempe deſunt in O.
v. 6. Σ. ἀμείψ- Coiſlin. 2.
Ibid. Ἄλλος, τὸν λόγον τοῦτον. Reg.
V. 7. A. ἐνισχ. Coiſlin. 2.
Ibid. A. εὐπ- Σ. ζῆν. Idem.
v. 8. A. ἐκ παρεμβολῆς βουνοῦ. Reg. Σ. διεβη- Coiſl. 2.
v. 12. A. Θ. οἱ δοῦλοι Coiſlin. 2.
Ibid. Θ. ἐκ παρεμβολῶν &c. Druſ. & Reg. & Coiſl. 2.
V. 13. A. Θ. ἐπὶ τῆς κολυμβήθρας. Reg. Vide infra cap. 4. v. 12.
Ibid. A. Σ. ὁμοῦ. Coiſlin. 2.
v. 16. Σ. ἐσέπηξαν cum aſteriſco. Coiſlin. 2.
Ibid. A. Σ. κλῆρος τῶν στερεῶν. Reg. & Coiſlin. 2.
v 17. A. Σ. ἕως σφόδρα. Coiſlin. 2.
Ibid. Σ. καὶ ἐτροπώθη. Reg. & Coiſlin. 2.
v. 19. Σ. παρήλασεν. Coiſlin. 2.
v. 20. A. Σ. μὴ σύ. Idem.
v. 21. Σ. ἀκολουθῶν αὐτοῦ. Idem.
v. 23. A. πρὸς τὸν ὀπισθ. Coiſlin. 2.
Ibid. Ἄλλ. ἐπὶ τοῦ τόπου. Idem.
v. 24. Σ. νάπας. Θ. ὑδραγωγοῦ. Reg. Coiſlin. habet A. ὑδραγωγοῦ.
Ibid. Σ. Θ. φάραγγος. Hæ & ſequentes lectiones ex Reg. & Coiſlin. 2. prodeunt.
Ibid. Σ. αὐτοῦ σπηλαίῳ. Θ. τοῦ βουνοῦ. Reg.
v. 25. A. εἰς δεσμὸν, &c. Reg.
v. 26. Ἄλλ ἕως ἰσχ- Coiſlin. 2.
v. 27. Σ. διώκων, cum aſteriſco. Coiſlin. 2.
v. 29. A. Θ. ἐν ὁμαλῇ. Coiſlin. 2. Symmachus, διὰ πεδιάδος. Idem.
Ibid. A. Βεθωρών. Idem.
Ibid. Σ. Μαναΐμ. Ἄλλος, εἰς τὴν παρεμβολὴν Μαδιάμ. Reg. mendoſe.
v. 30. Σ. διαπεφωνήκασι. Coiſlin. 2.

LIB. II. REGUM. CAPUT III.

ארכה 1. Σ. μακρός. O. ἐπὶ πολύ.

דלים A. ἀραιούμενος. Σ. ἠλαττοῦτο. O. ἠσθένει.

כלאב 3. Οἱ λοιποὶ, Ἀβιά. O. Δαλουία.

אדניה 4. A. Σ. Ἀδωνίας. O. Ὀρνία.

מתחזק 6. A. ἐνισχύων. Σ. κραταιούμενος. O. κρατῶν.

ושמה 7. ※ λοιπ. καὶ ὄνομα αὐτῇ.

איש־בשת 8. Οἱ λοιποὶ, Ἰεσβαάλ. O. Ἰεβοσθέ.

ראש כלב Σ. κυνοκέφαλος. O. κεφαλὴ κυνός.

אל־אחיו ואל־מרעהו O. πρὸς ἀδελφούς σου καὶ πρὸς γνωρίμους. Ἄλλος, πρὸς τοὺς ἀδελφούς σου καὶ πρὸς ἑταίρους.

כה 9. Σ. οὕτως. O. τάδε.

אעשה Σ. συμπράξω. O. ποιήσω.

תחתו 12. A. παραχρῆμα. Σ. ἀνθ' ἑαυτοῦ. O. εἰς Θαιλάμ, οὗ ἦν, παραχρῆμα. Coiſlin. 2. A. Σ. ἀνθ' ἑαυτοῦ. Θ. παραχρῆμα.

1. HEbr. *S.* longum. *LXX.* ad multum. *Vulg. longa concertatio.*

H. tenues. *A.* tenuis. *S.* minuebatur *LXX.* infirmabatur. *Vul. decreſcens.*

3. *Hebr. Vul.* Cheleab. *Reliqui*, Abia. *LXX.* Daluia.

4. *Hebr.* Adonia. *A. S. Vulg.* Adonias. *LXX.* Ornia.

6. *H. S.* roborans ſe. *A.* prævalens. *LXX.* tenens. *Vul. regebat.*

7. *Hebr.* ※ *Reliqui*, & nomen ei. *Vulg. nomine.*

8. *Heb. Vul.* Iſboſeth. *Reliqui*, Ieſbaal. *LXX.* Ieboſthe.

Heb. LXX. Vulg. caput canis. *S.* Cynocephalus.

H. ad fratres ejus & ad ſocios ejus. *LXX.* pro fratribus tuis & pro notis. *Alius*, ad fratres tuos & ad amicos. *Vulg. & ſuper fratres & proximos ejus.*

9. *H. S.* ſic. *LXX. Vulg.* hæc.

H. LXX. Vulg. faciam. *S.* ſimul agam.

12. *Heb. S. Vul.* pro ſe. *A.* ſtatim. *LXX.* in Thælam, ubi erat, ſubito. *Coiſl.* 2. *A. S.* pro ſe. *Th.* ſtatim.

ארשתי

ארשתי 14. A. ἐμνηστευσάμην. O. ἔλαβον.
לוש 15. A. Λαΐς. O. Σελλήμ. Αλλ. Σελλῆς.
וילך 16. Σ. ἠκολούθει. O. ἐπορεύετο.
ויכרתו 21. Σ. συνθῶνται. O. διαθήσομαι.
הנה 22. Σ. εὐθύς. O. ἰδού.
מהגדוד A. ἀπὸ τοῦ Γεδδοὺρ μονοζώνου. O. ἐκ τῆς ἐξοδίας. Coiſlin. A. ἀπὸ τοῦ εὐζώνου. Σ. λόχου.
ידעת את-אבנר 25. Σ. οἶδας τὸν Αβεννήρ. O. οἶδας τὴν κακίαν Αβεννήρ.
ויצא 26. O. ἀνέστρεψε. Αλλος, ἐξῆλθεν.
מבור הסרה A. ἀπὸ τοῦ λάκκου τῆς ἀποστάσεως. O. ἀπὸ τοῦ φρέατος τοῦ Σεειράμ.
ויטהו 27. Σ. παρήγαγεν. O. ἐξέκλινεν.
החמש. A. Εἰς τὸν ἐνοπλισμόν. Σ. κατὰ τὸ λαγόνος. O. Εἰς τὴν ψόαν. Al. ψύαν.
נקי 28. Σ. καθαρός. O. ἀθῶος.
יחלו 29. Σ. ἐλθέτωσαν. O. καταντησάτωσαν.
זב A. τυφλός. O. γονοῤῥυής.
כפלך A. ἄτρακτον. O. σκυτάλην. Ed. R. σκυτάλης.
חסר Σ. ἐνδεής. O. ἐλαττούμενος.
הרגו 30. A. Σ. ἀπέκτειναν. O. διεπαρετηροῦντο.
הכמות נבל 33. O. Εἰ κατὰ τὸν θάνατον Ναβάλ. Αλλος, μὴ ὡς ἀποθνήσκει ἄφρων.
נפול 34. O. Θ. νάφαλ, ἡμάρτηται τὰ ἔχοντα, Ναβάλ.
ויספו O. συνήχθη. Αλλ. προσέθετο. Αλλος, συνῆλθε.
להברות 35. Σ. τοῦ μεταλαβεῖν. O. περιδειπνῆσαι.
בעיני כל-העם טוב 36. O. ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. ※O. A. Θ. ἀγαθόν.
רך ומשוח 39. A. Σ. ἁπαλὸς καὶ κεχρισμένος. O. συγγενὴς καὶ καθεσταμένος.

14. *H. A. Vulg.* deſpondi. *LXX.* accepi.
15. *Hebr. A. Vulg.* Lais. *LXX.* Sellem. *Al.* Selles.
16. *Heb.* abiit. *S. Vulg.* ſequebatur. *LXX.* ibat.
21. *H.* percutient. *S.* paciſcentur. *LXX.* diſponam. *Vulg. ineam.*
22. *H. LXX.* ecce. *S. Vul.* ſtatim.
H. ex agmine. *A.* a Geddur expedito. *LXX.* ab excurſione. *Vul. caſis latronibus. Coiſlin.* 2. *A.* ab accincto. *S.* cuneo.
25. *H.* noſti Abner. *S.* noſti Abenner. *LXX* noſti malitiam Abenner. *Vulg. ignoras Abner.*
26. *Heb.* & egreſſus eſt. *LXX.* revertit. *Alius*, exiit. *Vulg. egreſſus itaque.*
H. Vul. a ciſterna Sira. *A.* a lacu defectionis. *LXX.* a puteo Seiram.
27. *Hebr. LXX* divertere fecit. *S. Vul.* ſeorſum adduxit.
H. in coſta quinta. *A.* in armaturam. *S.* ad latus. *LXX. Vul.* in inguine.
28. *Hebr. LXX.* innocens. *S. Vul.* mundus.
29. *H.* maneant. *S.* veniant. *LXX.* incurrant. *Vul. & veniat.*
H. fluens. *A.* cæcus. *LXX.* feminifluus. *Vul. fluxum ſeminis ſuſtinens.*
Heb. in ſcipionem. *A. Vul* fuſum. *LXX.* ſcytalam.
H. S. Vul. indigens. *LXX* egens.
30. *Hebr. A. S. Vul.* interfecerunt. *LXX.* captabant.
33. *H.* num ſecundum mortem vilis? *LXX.* ſi juxta mortem Nabal. *Alius*, numquid ut moritur ſtultus? *Vulg. nequaquam ut mori ſolent ignavi.*
34. *H. Vul.* cadere. *LXX. Th.* naphal, *vitiata ſunt quæ habent* Nabal.
H. addiderunt. *LXX.* congregatus eſt. *Al.* addidit ſe. *Alius*, convenit. *Vul. congeminanſque.*
35. *Heb. LXX.* ad cibandum. *S.* ad cibum ſumendum. *Vul. cibum capere.*
36. *H.* in oculis omnis populi bonum. *LXX.* coram populo. ※ *LXX. A. Th.* bonum. *Vul. in conſpectu totius populi.*
39. *H. A. S.* tener & unctus *LXX.* propinquus & conſtitutus. *Vul. delicatus & unctus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Lib. II. Regum.

v. 1. Σ. μακρός. Coiſlin. 2.
Ibid. A. ἀραιούμενος, &c. Idem.
v. 3. οἱ λοιπ. Αβιά. Idem. Neutra lectio Græca cum Hebræo conſonat.
v. 4. A. Σ. Αδωνίας. Reg. & Coiſlin. 2. LXX. legerunt ארניה qui ſcribunt Ορνία.
v. 6. A. ἐνισχ- Σ. κρατ- Coiſlin. 2.
v. 7. λοιπ. τὸ ὄνομα αὐτῆς, cum aſteriſco. Coiſlin. 2.
v. 8 οἱ λοιποί, Ἰεσβαάλ. Reg.
Ibid. Σ. κυνοκέφαλος. Reg. & Coiſlin. 2.
Ibid. Αλλος, πρὸς τοὺς ἀδελφ- &c. Coiſlin. 2.
v. 9. Σ. οὕτως. Coiſlin. 2.
Ibid. Σ. συμπράξω. Reg.
v. 12. A. παραχρῆμα. Σ. ἀνθ' ἑαυτοῦ. Reg. Euſeb. de locis Hebraïcis, pag. 490. Sed Coiſlin. 2. A. Σ. ἀνθ' ἑαυτοῦ. Θ. παραχρῆμα.
v. 14. A. ἐμνησ- Coiſlin. 2.
v. 15. A. Λαΐς. Reg.
v. 16. Σ. ἠκολούθει. Coiſlin. 2.
v. 21. Σ. συνθῶνται. Coiſlin. 2.
v. 22. Σ. εὐθύς. Coiſlin. 2.
Ibid. A. ἀπὸ τοῦ γεδδοὺρ μονοζώνου. Procop. atque Reg. At Coiſl. 2. A. ἀπὸ τοῦ εὐζώνου. Σ. λόχου. quæ lectiones ſinceriores videntur.

v. 25. Σ. οἴδας τὸν Αβ- Coiſlin. 2.
v. 26. Ἄλλος, ἐξῆλθεν. Reg.
Ibid. Α. ἀπὸ τοῦ λάκκου τῆς ἀποστάσεως. Reg.
v. 27. Σ. παρη- Coiſlin. 2.
Ibid. Α. εἰς τὸν ἐνοπλισμόν. Reg. Σ. κατὰ τὰς λαγ- Coiſl. 2.
v. 28. Σ. καθαρός. Coiſlin. 2.
v. 29. Σ. ἐνδεέστεροι. Idem.

Ibid. Α. τυφλός Ita Reg. & Procop. cum hac nota in hanc & ſequentem lectionem. Ἀκύλας ἄτρακτον, τουτέστι βακτηρίαν εἰς τὸ ἐπιστηρίζεσθαι. γονοῤῥυεῖς μὲν καὶ λεπροὶ κατὰ νόμον ἀκάθαρτοι, καὶ τῆς κοινῆς πολιτείας κεχωρισμένοι. σκυτάλῃ δὲ χρῶνται οἱ τὸ σῶμα πεπηρωμένοι· ὅθεν Ἀκύλας τυφλὸν τὸν τοιοῦτον ἐξέδωκε. i. *Aquila, atracton, id eſt, baculum ad ſuſtentaculum. Seminiſluus quidem & leproſus ſecundum legem immundi ſunt, & a communi conſortio ſeparantur: baculo autem utuntur qui mutilo ſunt corpore. Quare Aquila hujuſmodi hominem* cæcum *expoſuit.* Aquilam vero ſequutus Vulgatus Interpres ἄτρακτον vertit *fuſum.* Coiſlinianus Codex habet Α. Σ. ἄτρακτον.

Ibid. Σ. ἐνδεής. Coiſlin. 2.
v. 30. Α. Σ. ἀπέκτεινον. Coiſlin. 2.
v. 33. Ἄλλος, μὴ ὡς &c. Coiſlin. 2.
v. 34. Ο. Θ. ἰσραηλ &c. Coiſlin. 2.
Ibid. Ἀλλ. προσοίσεις. Ἀλλ. συνῆλθε. Reg.
v. 35. Σ. τῷ μὴ βάλλειν. Coiſlin. 2.
v. 36. Ο. Α. Θ. ἀγαθόν, cum aſteriſco. Coiſlin. 2.
v. 39. Α. Σ. ἁπαλὸς καὶ κεχειρισμένος. Reg.

LIB II. REGUM CAPUT IV.

וירפו 1. Α. Σ. παρείθησαν. Ο. ἐξελύθησαν.

נבהלו Α. κατεσπουδάσθησαν. Σ. ἐθορυβήθησαν. Ο. παρείθησαν. Θ. ἐξέστησαν.

שרי־גדודים 2. Α. ζῶνοι. Σ. λοχαγοί. Ο. ἡγούμενοι συστρεμμάτων.

בחפזה 4. Σ. θορυβεῖσθαι. Ο. σπουδῇ.

מפיבשת Ο. Μεμφιβοσθέ. Ἄλλος, Μεμφιβαάλ.

הוא־שכב 7. Θ. ἐκάθευδε. Ἄλλος, ὕπνωσε.

הערבה Α. τῆς ὁμαλῆς. Σ. πεδιάδος. Ο. κατὰ δυσμάς.

נקמות 8. Ο. ἐκδίκησιν. Ἄλλος, τιμωρίαν.

אשר־פדה 9. Σ. ὁ ῥυσάμενος. Ο. ὃς ἐλυτρώσατο.

אף כי 11. Σ. πόσῳ μᾶλλον. Ο. καὶ νῦν.

צדיק Σ. ἀναίτιον. Ο. δίκαιον.

ויקצצו 12. Α. κόπτουσι. Coiſl 2. Α. ἀπέκοψαν. Ο. κολοβοῦσι.

על־הברכה Α. Σ. ἐπὶ τῆς κολυμβήθρας. Ο. ἐπὶ τῆς κρήνης.

1. HEbr. *A. S.* remiſſæ ſunt. *LXX. Vulg.* diſſolutæ ſunt.

H. territi ſunt. *A.* ſoliciti fuerunt. *S.* turbati ſunt. *LXX.* demiſſi ſunt. *Th.* perculſi ſunt. *Vul. perturbatus eſt.*

2. *H. LXX.* principes agminum. *A.* accincti. *S.* manipularii. *Vulg. principes latronum.*

4. *H. LXX.* in feſtinando. *S.* cum turbaretur. *Vulg. cumque feſtinaret.*

H. Vulg. Miphiboſeth. *LXX.* Memphiboſthe. *Alius*, Memphibaal.

7. *Hebr.* & ipſe recumbens. *LXX. Vul.* dormiebat. *Alius*, dormivit.

H. ſolitudinis. *A.* planitiei. *S.* campeſtris. *LXX.* ad occidentem. *Vulg. deſerti.*

8. *H.* ultiones. *Alius*, *Vulg.* ultionem. *LXX.* vindictam.

9. *Heb. LXX.* qui redemit. *Symm. Vulg.* qui eruit.

11. *Heb.* etiam quia. *S. Vulg.* quanto magis. *LXX.* & nunc.

H. LXX. juſtum. *S. Vul.* innoxium.

12. *Hebr.* præciderunt. *A.* cædunt. *Coiſlin.* 2. *A.* abſciderunt. *LXX.* truncant. *Vulg. præcidenteſque.*

Heb. A. S. Vulg. ſuper piſcinam. *LXX.* ſuper fontem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Lib. II. Regum.

v. 1. Α. Σ. παρείθησαν. Coiſlin. 2.
Ibid. Α. κατεσπουδ- Trium lectiones habet Coiſlin. 2.
v. 2. Α. εὔζωνοι. Σ. λοχαγοί. Reg. & Coiſlin. 2.
v. 4. Σ. θορυβεῖσθαι. Coiſlin. 2.
Ibid. Ἄλλος, Μεμφιβαάλ. Reg.
v. 7. Ἄλλος, ὕπνωσε. Reg.
Ibid. Α. τῆς ὁμ- Σ. πεδ- Coiſlin. 2.
v. 8. Ἀλλ. τιμωρίαν. Idem.
v. 9. Σ. ὁ ῥυσάμενος. Idem.
v. 11. Σ. πόσῳ μᾶλλον. Reg.
Ibid. Σ. ἀναίτιον. Idem.
v. 12. Α. κόπτουσι. Reg. Sed Coiſlin. 2. Α. ἀπέκοψαν.
Ibid. Α. Σ. ἐπὶ τῆς κολυμβήθρας. Idem.

LIB. II. REGUM. CAPUT V.

גם־אתמול גם־שלשם 2. Σ. ἀλλὰ καὶ πρίν. O. καὶ ἐχθὲς, καὶ τρίτην.

לאמר לא־תבוא הנה כי אם־הסירך העורים והפסחים 6. Σ. λέγοντες· οὐκ εἰσελεύσῃ ὧδε ἐὰν μὴ ἐπὶ τῷ ἆραι τοὺς τυφλοὺς καὶ τοὺς χωλούς. O. καὶ ἐῤῥέθη τῷ Δαυὶδ, οὐκ εἰσελεύσῃ ὧδε, ὅτι ἀντέστησαν οἱ τυφλοὶ καὶ οἱ χωλοί.

את מצרת 7. A. Σ. τὸ ὀχύρωμα. O. περιοχήν.

כל־מכה יבסי ויגע בצנור 8. A. πᾶς πατάσσων Ἰεβουσαῖον, καὶ ἅψεται ἐν κρουνισμῷ. Σ. ὃς ἂν τύψῃ Ἰεβουσαῖον, καὶ κατακρατήσῃ ἐπάλξεως. O. πᾶς τύπτων Ἰεβουσαῖον ἁπτέσθω ἐν παραξιφίδι.

אל־הבית O. Εἰς οἶκον. Ἄλλος, Εἰς ἐκκλησίαν.

וישב דוד במצדה ויקרא־לה עיר דוד 9. Σ. καὶ διέτριβε Δαυὶδ ἐν τῷ ὀχυρώματι, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ πόλιν Δαυίδ. O. καὶ ἐκάθισε Δαυὶδ ἐν τῇ περιοχῇ, καὶ ἐκλήθη αὕτη ἡ πόλις Δαυίδ.

מן־המלוא וביתה A. ἀπὸ πληρώματος. Σ. ἀπὸ προσθέματος, καὶ ἔσω. O. ἀπὸ τῆς ἄκρας, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ.

וגדול 10. A. ἐπὶ τὸ μεῖζον. O. καὶ μεγαλυνόμενος.

צבאות A. στρατιῶν. Σ. δυνάμεων. O. παντοκράτωρ.

הכן 12. Σ. ἥδρασεν. O. ἡτοίμασεν.

ויבחר ואלישוע ונפג ויפיע ואלישמע ואלידע ואליפלט 15. O. καὶ Ἐβεὰρ, καὶ Ἐλισοὺ, καὶ Ναφὲκ, καὶ Ἰεφιὲς, καὶ Ἐλισαμὰ, καὶ Ἐλιδαὲ, καὶ Ἐλιφαλὰθ, Σαμαὲ, Ἰεσσεβὰθ, Νάθαν, Γαλαμαὰν, Ἰεβαὰρ, Θεησοὺς, Ἐλιφαλὰτ, Ναγὲδ, Ναφὲκ, Ἰωναθὰν, Λεασαμὺς, Βααλιμὰθ, Ἐλιφαάθ. Ἄλλος, καὶ Ἰεβαὰρ, καὶ Ἐλισουὲ, καὶ Ἐλφαλὰθ, Ναγαὶβ, καὶ Ἰεφιὲ, καὶ Ἐλισαμαὲ, καὶ Ἐλιδαὲ, καὶ Ἐλιφαλάθ.

אל־המצודה 17. A. Εἰς τὸ ὀχύρωμα. O. Εἰς τὴν περιοχήν.

רפאים 18. A. Σ. Ραφαείμ. O. Τιτάνων.

בעל פרצים 20. A. ἔχων διακοπάς. O. ἐπάνω διακοπῶν.

עצביהם 21. A. τὰ διαπονήματα. Σ. τὰ γλυπτά. O. τοὺς θεούς.

2. Hebr. etiam heri etiam nudiuſtertius. S. etiam & prius. *LXX. Vulg.* & heri & nudiuſtertius.

6. *H.* dicendo, Non ingredieris huc, niſi removeas cæcos & claudos. *S.* dicentes, Non ingredieris huc, niſi in removendo cæcos & claudos. *LXX.* & dictum eſt Davidi: Non ingredieris huc, quia obſtiterunt cæci & claudi. *Vulg. Dictumque eſt David ab eis: Non ingredieris huc, niſi abſtuleris cæcos & claudos.*

7. *H. LXX.* munitionem. *A. S.* munimentum. *Vul. arcem.*

8. *H.* omnis percutiens Jebuſæum, & attinget in fiſtulam. *A.* omnis percutiens Jebuſæum, & attinget in ſcatebram. *S.* quiſquis percuſſerit Jebuſæum, & occupaverit propugnaculum. *LXX.* omnis percutiens Jebuſæum, tangat in pugione. *Vulg. qui percuſſiſſet Jebuſæum, & tetigiſſet domatum fiſtulas.*

H. LXX. in domum. *Al.* in Eccleſiam. *Vulg. in templum.*

9. *Hebr.* & habitavit David in munitione, vocavitque eam, civitatem David. *S.* & manſit David in munimento, & vocavit illud civitatem David. *LXX.* & ſedit David in munitione, & vocata eſt hæc, civitas David. *Vulg. habitavit autem David in arce, & vocavit eam, civitatem David.*

Hebr. a Mello & intra domum. *A.* a plenitudine. *S.* ab additamento & intus. *LXX.* a ſummo, & domum ſuam. *Vul. a Mello & intrinſecus.*

10. *Hebr.* & grandis evadendo. *A.* in melius. *LXX.* & magnificatus. *Vul. atque ſuccreſcens.*

H. A. Vulg. exercituum. *S.* virtutum. *LXX.* omnipotens.

12. *Heb. S. Vul.* confirmaſſet. *LXX.* paravit.

15. *H.* & Jebaar, & Eliſue & Nepheg, & Jephia, & Eliſama, & Eliada, & Eliphalath. *LXX.* & Ebear, & Eliſue, & Naphec, & Jephies, & Eliſama, & Elidae, & Eliphalath, Samae, Jeſſibath, Nathan, Galamaan, Jebaar, Theeſus, Eliphalat, Naged, Naphec, Jonathan, Leaſamys, Baalimath, Eliphaath. *Alius*, & Jebaar, & Eliſue, & Elphalath, Nagaib, & Jephie, & Eliſamas, & Elidae, & Eliphalath. *Vulg. & Jebahar, & Eliſua, & Nepheg, & Japhia, & Eliſama, & Elioda, & Eliphaleth.*

17. *Hebr. LXX.* in munitionem. *A.* in munimentum, *Vul. in præſidium.*

18. *Heb. A. S. Vul.* Raphaim. *LXX.* Titanum.

20. *Hebr.* Baal-Pheraſim. *A.* habens diruptiones. *LXX.* ſupra diruptiones. *Vul. Baal Pharaſim.*

21. *Heb.* dolores. *A.* labores. *S. Vulg.* ſculptilia. *LXX.* deos.

ויגטשו 22. A. Σ. ἐπῆλθον. O. συνέπεσαν.

רפאים A. Σ. Ραφαείμ. O. Τιτάνων.

הסב אל־אחריהם 23. Σ. κύκλωσον κατόπιν αὐτῶν. O. ἀποστρέφου ἀπ' αὐτῶν.

ממול בכאים A. ἐξεναντίας τῶν ἀπίων. O. ἐξ ἐναντίας τοῦ κλαυθμῶνος. Ed. Rom. πλησίον τοῦ κλαυθμῶνος. Coiſl. 2. κατεναντίον ἐν τῇ φρουρήσει.

את־קול צעדה בראשי הבכאים 24. A. Σ. ψόφον διαβήματος ἐν κεφαλαῖς τῶν φρουρήσεων. O. τὴν φωνὴν τοῦ συγκλεισμοῦ ἀπὸ τοῦ ἄλσους τοῦ κλαυθμῶνος.

צעדה O. συγκλεισμοῦ. Ἄλλος, συσσεισμοῦ.

תחרץ A. Σ. συντεμεῖς. O. καταβήσῃ.

להכות O. κόπτειν. Ἄλλος, τύπτειν.

22. *Hebr.* diffuderunt ſe. *A. S.* ſupervenerunt. *LXX.* concurrerunt. *Vulg. diffuſi ſunt.*

Hebr. A. S. Vulg. Raphaim. *LXX.* Titanum.

23. *Hebr. S. Vulg.* gyra poſt tergum eorum. *LXX.* avertere ab eis.

Hebr. ex adverſo mororum. *A. Vulg.* ex adverſo pyrorum. *LXX.* ex adverſo planctûs. *Edit. Rom.* prope planctum. *Coiſlin.* ex adverſo in munitionibus.

24. *Hebr.* vocem inceſſûs in capitibus mororum. *A. S.* ſtrepitum inceſſûs in capitibus præſidiorum. *LXX.* vocem conſtrictionis a nemore fletûs. *Vul. ſonitum gradientis in cacumine pyrorum.*

Heb. inceſſûs. *LXX.* conſtrictionis. *Al.* commotionis.

Hebr. movebis te. *A. S.* concîdes. *LXX.* deſcendes. *Vul. inibis prælium.*

Heb. ad percutiendum. *LXX.* ad cædendum. *Alius*, ad verberandum. *Vul. ut percutiat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Lib. II. Regum.

v. 2. Σ. ἀλλὰ καὶ πρίν. Coiſlin. 2.

v. 6. Σ. λέγοντες, &c. Coiſlinianus Codex 1.

v. 7. A. Σ. τὸ ὀχύρωμα. Reg. Sic ſolent ambo vertere.

v. 8. Haſce Aquilæ & Symmachi lectiones exhibent Procopius & Codex Reg. ex Theodoreto.

v. 9. Σ. καὶ ᾠκοδόμησε &c. Coiſlin. 2.

Ibid. A. ἀπὸ πληρώματος. Σ. ἀπὸ ἀναβιβάσεως καὶ ἔσω. Ita Reg. Euſebius vero de locis Hebraicis, cujus verſionem Latinam tantum hoc loco habemus ex Hieron. *Mello, civitas quam ædificavit Salomon. Porro Symmachus & Theodotio* adimpletionem *tranſtulerunt.*

v. 10. A. ἐπὶ τὸ μεῖζον. Reg.

Ibid. A. στρατιῶν, &c. Coiſlin. 2.

v. 11. Σ. οἰκοδόμους. Idem.

v. 15. Ἄλλος, ἐκ ἰεβααρ, καὶ Ελισουε, &c. In LXX. vero hæc nomina repetuntur & multiplicantur.

v. 17. A. εἰς τὸ ὀχύρωμα de more Reg. & Coiſlin. 2.

v. 18. A. Σ. Ραφαείμ. Reg. & Coiſl. 2. itemque v. 22.

v. 20. A. ἔχων διακοπάς. Reg.

v. 21. A. τὰ διαπ- Σ. τὰ γλ- Coiſlin. 2.

v. 22. A. ἐπῆλθον. Reg. & Coiſlin. 2. qui Symmacho tribuit.

v. 23. Σ. κύκλωσον &c. Coiſlin. 2.

Ibid. A. ἐξεναντίας τῶν ἀπίων. Ita Procop. & Regius Codex. Ibid. Coiſlin. 2. ad marginem κατεναντίον, &c.

v. 24. A. Σ. ψόφον διαβ- Coiſlin. 2.

Ibid. Ἀλλ. συσσεισμοῦ. Sic. Mſſ. & Edit. Complut. & Ald.

Ibid. A. Σ. συντεμεῖς. Coiſlin. 2.

Ibid. Ἄλλ. τύπτειν. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT VI.

מבעלי 2. A. Σ. ἐχόντων. O. ἀπὸ τῶν ἀρχόντων.

ארון A. γλωσσόκομον. O. κιβωτόν.

צבאות O. τῶν δυνάμεων. Ἄλλος, σαβαώθ.

וירכבו 3. Σ. ἐπέθηκαν. O. ἐπεβίβασαν.

בכל עצי 5. Σ. ἐν παντοίοις ξύλοις. O. ἐν ὀργάνοις ἡρμοσμένοις.

במנענעים A. Σ. ἐν σείστροις. O. ἐν κυμβάλοις.

עד־גרן נכון 6. A. ἕως ἅλωνος ἑτοίμης. O. ἕως ἅλω Ναχώρ. Ἄλλος, ἕως ἅλωνος Αχώρ. Ἄλλος, ἕως τῆς ἅλω Ερνα τοῦ Ιεβουσαίου.

ויאחז O. ἐκράτησεν. Ἄλλος, ἐκραταίωσεν.

2. *Hebr.* de dominis. *A. S.* de habentibus. *LXX.* de principibus. *Vulg. de viris.*

H. LXX. Vulg. arcam. *A.* marſupium.

H. Vulg. exercituum. *LXX.* virtutum. *Alius*, ſabaoth.

3. *Hebr.* & equitare fecerunt. *S. Vulg.* impoſuerunt. *LXX.* aſcendere fecerunt.

5. *H. Vulg.* in omnibus lignis. *S.* in omnimodis lignis. *LXX.* in organis modulatis.

H. A. S. in ſiſtris. *LXX.* in cymbalis. *Vulg. ſiſtris.*

6. *H* uſque ad aream Nachon. *A.* uſque ad aream paratam. *LXX.* uſque ad aream Nachor. *Alius*, uſque ad aream Achor. *Alius*, uſque ad aream Erna Jebuſæi. *Vulg. ad aream Nachon.*

H. apprehendit. *LXX. Vulg.* tenuit. *Alius*, firmavit.

Digitized by Google

ויכהו 7. A. ἔπληξεν αὐτόν. O. ἔπαισεν αὐτόν. Αλλος, ἐπάταξεν αὐτόν.

על־השל ※ ἐπὶ τῇ προπετείᾳ. A. ἐπὶ τῇ ἀγνοίᾳ.

ויחר לדוד 8. Οἱ λοιπ. ἐλυπήθη Δαυίδ. Σ. ὀργίλον τοῦ Δαυίδ. O. ἠθύμησε Δαυίδ.

להסיר 10. Σ. παραγαγεῖν. O. ἐκκλῖναι.

ויהי כי צעדו נשאי ארון־יהוה ששה צעדים ויזבח שור ומריא ודוד מכרכר בכל־עז לפני יהוה 13. A. καὶ ἐγένετο ὅταν διεβηματίσαν αἴροντες τὸ γλωσσόκομον ἓξ βήματα, καὶ ἐθυσίασε βοῦν καὶ σιτευτόν. καὶ Δαυὶδ ὀρχούμενος ἐν παντὶ κράτει πρὸ προσώπου κυρίου. Σ. ὡς δὲ διέβησαν οἱ βαστάζοντες ἓξ βήματα, ἐθυσίασε βοῦν καὶ πρόβατον. Δαυὶδ δὲ ἦν ἐν τιάρᾳ ἔμπροσθεν κυρίου. O. καὶ ἦσαν μετ' αὐτοῦ αἴροντες τὴν κιβωτὸν ἑπτὰ χοροὶ, καὶ θῦμα μόσχος καὶ ἄρνες. καὶ Δαυὶδ ἀνεκρούετο ἐν ὀργάνοις ἡρμοσμένοις ἐνώπιον κυρίου.

אפוד בד 14. A. ἐπένδυμα ἐξαίρετον. Σ. ἐπένδυμα λινοῦν. O. στολὴν ἔξαλλον. Αλλος, ἐφοὺδ βύσσινον.

בתרועה 15. O. μετὰ κραυγῆς. Αλλος, ἀλαλαγμοῦ.

מפזז ומכרכר 16. A. ἐξεπινασσόμενον καὶ καρχαρούμενον. Σ. σκιρτῶντα καὶ καγχάζοντα. O. ὀρχούμενον καὶ ἀνακρουόμενον.

ותבז Σ. ἐξευτέλισεν. O. ἐξουδένωσεν.

עלות 17. Σ. ἀναφοράς. O. ὁλοκαυτώματα.

בשם 18. Σ. διὰ τοῦ ὀνόματος. O. ἐν ὀνόματι.

אשפר 19. A. Σ. ἀμορίτην. O. ἐσχαρίτην.

מה־נכבד 20. O. τί δεδόξασται. Αλλος, ὡς ἔντιμος ἦν.

הרקים A. κενῶν. Σ. εὐτελῶν. O. ὀρχουμένων.

לצות אתי 21. A. Σ. ἐντείλασθαί μοι. O. καταστῆσαί με.

ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל 22. A. καὶ ἀτιμασθήσομαι ἔτι ὑπὲρ τοῦτο καὶ ἔσομαι ταπεινός. Σ. καὶ εὐτελέστερος ἔσομαι καὶ ταπεινότερος. O. καὶ ἀποκαλυφθήσομαι ἔτι οὕτως καὶ ἔσομαι ἀχρεῖος. Θ. ἔσομαι ἀχρεῖος.

7. *H. A. LXX. Alius*, *Vul.* & percuſſit eum.

H. ſuper errore. ※ *Vulg.* ſuper temeritate. *A.* ſuper inſania.

8. *H. S.* & ira fuit Davidi. *Reliqui*, *LXX. Vul.* contriſtatus eſt autem David.

10. *Heb. LXX. Vulg.* divertere. *S.* adducere.

13. *Hebr.* & erat cum incederent portantes arcam Domini ſex paſſus, & immolabat bovem & craſſum. Et David ſaltabat in omni robore ad facies Domini. *A.* & factum eſt cum incederent portantes marſupium ſex paſſus, & immolavit bovem & ſaginatum. Et David ſaltans in omni robore ante faciem Domini. *S.* ut autem pertranſierunt geſtantes ſex gradus, immolavit bovem & ovem. David autem erat in tiara ante Dominum. *LXX.* & erant cum eo portantes arcam ſeptem chori: & victima, vitulus & agni. Et David pulſabat in organis modulatis coram Domino. *Vulg. cumque tranſcendiſſent qui portabant arcam Domini ſex paſſus, immolabat bovem & arietem. Et David ſaltabat totis viribus ante Dominum.*

14. *Hebr. Vulg.* ephod lineo. *A.* ſuperindumentum eximium. *S.* ſuperindumentum lineum. *LXX.* ſtolam eximiam. *Alius*, ephud lineum.

15. *Hebr. Alius*, in jubilatione. *LXX.* cum clamore. *Vulg. in jubilo.*

16. *Hebr.* viriliter agentem, & ſaltantem. *A.* quatientem ſe & ſaltantem. *S.* ſaltantem & effuſe ridentem. *LXX.* ſaltantem & pulſantem. *Vulg. ſubſilientem atque ſaltantem.*

Hebr. Vul. deſpexit. *S.* vilipendit. *LXX.* ſprevit.

17. *Heb. LXX. Vul.* holocauſta. *S.* oblationes.

18. *Heb. LXX. Vul.* in nomine. *S.* per nomen.

19. *Heb.* partem carnis. *A. S.* amyriten. *LXX.* aſſaturam. *Vulg. aſſaturam bubulæ carnis.*

20. *H. Vulg.* quam glorioſus fuit. *LXX.* quam glorificatus eſt. *Alius*, quam honoratus fuit.

Hebr. A. inanium. *S.* vilium. *LXX.* ſaltantium. *Vulg. de ſcurris.*

21. *H. A. S.* præcipiendo mihi. *LXX.* conſtituendo me. *Vul. & præcepit mihi.*

22. *Hebr.* & levis ero amplius præ hoc, & ero humilis. *A.* & inhonorabor amplius ſuper hoc, & ero humilis. *S.* & vilior ero, & humilior. *LXX.* & diſcooperiar ultra ſic, & ero inutilis. *Th.* ero inutilis. *Vul. & vilior ſiam plus quam factus ſum: & ero humilis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Lib. II. Regum.

v. 2. A. Σ. ἐχόντων. Coiſlin. 2. Aliæ efferuntur lectiones, ἀπὸ τῶν ἱερῶν, Procopius. Reg. vero ἀπὸ τῶν ἁγίων. Cur autem בעלי ἁγίων & ἱερῶν verterit neſcio; nam hæc vox ſignificat κυρίων dominorum, & ἐχόντων habentium, ut alibi vertunt A. & Σ. quare præſtare videtur Coiſliniani lectio.

Ibid. A. γλωσσόκομον. Coiſlin. 2. Sic ſolet vertere Aquila.

Ibid. Αλλ☉, σαβαώθ. Reg.

v. 3. Σ. ἐπέθηκαν. Coiſlin. 2.

v. 5. Σ. ἐν παντοίοις ξύλοις. Idem.

Ibid. Α. Σ. ἐν σείστροις. Reg.

v. 6. Α. ἕως ἅλωνος ἑτοίμης. Hæc interpretatio, & ſequentes, quæ a verſione τῶν Ο. differunt, partim ex Codice Regio eruuntur, partim ex Euſebio de locis Hebraicis, qui ſic habet. Ναχών, ἅλωνος Ναχών, Α. ἅλωνος ἑτοίμης. In edito Α. excidit ante ἅλωνος ἑτοίμης, nempe ob repetitionem literæ A, ut ex Hieronymi verſione arguitur, quæ ſic habet: *Nachon, area Nachon: pro quo Aquila interpretatur, area præparata.*

Ibid. Αλλος, ἐκρατάωσεν. Reg.

v. 7. Α. ἔπληξεν αὐτόν. Coiſlin. 2. Αλλος, ἐπάταξεν αὐτόν. Reg.

Ibid. ※ ἐπὶ τῇ προπετείᾳ. Α. ἐπὶ τῇ ἀγνοίᾳ. Coiſl. 2.

v. 8. οἱ λοιπ. ἀλωπ. Σ. ἐργ. Idem.

v. 10. Σ. ταραχ. Idem.

v. 13. Haſce Aquilæ & Symmachi lectiones effert Coiſlin. 2.

v. 14. Α. ἐπένδυμα &c. Hæ lectiones ex Procopio & Cod. Reg. prodeunt, ſed pleniores ex Coiſlin. 2. Vide ſupra 1. Reg. 2. 18.

v. 15. Αλλ. ἀλαλαγμῷ. Coiſlin. 2.

v. 16. Α. διατεινόμενον καὶ καρχαρόμενον. Σ. σκιρτῶντα καὶ καγχάζοντα. Reg. & Coiſlin. 2.

Ibid. Σ. ἐξουδένωσεν. Coiſlin. 2.

v. 17. Σ. ἀναφοράς. Coiſlin. 2.

v. 18. Σ. ἐξ ὀνόμ. Coiſlin. 2.

v. 19. Α. Σ. ἀμυγδαλίτην. Coiſlin. 2. forte ἀμυλίτην ex ἄμυλος. Vide Lexicon Græcum.

v. 20. Αλλος, τί ἔντιμος. Reg.

Ibid. Α. κενῶν. Σ. εἰκαίων. Coiſlin. 2.

v. 21. Α. Σ. ἐνετείλατό μοι. Coiſlin. 2.

v. 22. Α. καὶ ἀτιμασθήσομαι &c. Haſce Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Procopius. Coiſlin. vero 2. Symmachi tantum lectionem effert.

LIB. II. REGUM. CAPUT VII.

הניח־לו 1. Ο. κατεκληρονόμησεν αὐτόν. Αλλος, κατέπαυσεν αὐτόν.

בתוך היריעה 2. Εβρ. ἐν μέσῳ δέῤῥεως. Ο. ἐν μέσῳ τῆς σκηνῆς.

ואהיה 6. Σ. ἀλλ' ἤμην Ο. καὶ ἤμην.

באהל Α. Σ. ἐν σκέπῃ. Ο. ἐν καταλύματι.

מן־הנוה 8. Α. ὡραιότητος. Σ. νομῆς. Ο. μάνδρας.

מאחר Α. ἀπὸ ὄπισθεν. In O. vacat.

ושכן תחתיו 10. Σ. ἀναπαύσεται ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Ο. κατασκηνώσει καθ' ἑαυτόν.

ירגז Α. κλονηθήσεται. Σ. μετασαλευθήσεται. Ο. μεριμνήσει.

לענותו Α. κακουχῆσαι αὐτόν. Ο. ταπεινῶσαι αὐτόν. Αλλος, μετακινῆσαι αὐτόν.

יעשה 11. Σ. ποιήσει. Ο. οἰκοδομήσεις.

ממעיך 12. Σ. τῶν ἐγκάτων σου. Ο. τῆς κοιλίας σου.

והכינתי Σ. ἑδράσω. Ο. Αλλος, ἑτοιμάσω.

וכננתי 13. Σ. ἑδράσω. Ο. ἀνορθώσω.

כאשר הסרתי מעם שאול 15. Σ καθὼς ἀφεῖλον παρὰ Σαοὺλ. Ο. καθὼς ἀπέστησα ἀφ' ὧν ἀπέστησα.

ביתך וממלכתך 16. οἱ Γ. ὁ οἶκός σου, καὶ ἡ βασιλεία σου. Ο. ὁ οἶκος αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ.

נכון Σ. ἡδρασμένος. Ο. ἀνωρθωμένος.

הביאתני 18. Α.Σ. ἤγαγες. Ο. ἠγάπησας.

ותקטן עוד זאת 19. Ο. κατεσμικρύνθην μικρόν. Αλλος, κατεσμίκρυνται τὰ μικρὰ ταῦτα.

בעבור דברך 21. Ο. διὰ τὸν δοῦλόν σου. Αλλος, κατὰ τὸν λόγον σου.

1. Hebr. *Vulg.* dediſſet ei requiem. *LXX.* hæreditare fecit eum. *Alius*, dedit requiem ei.

2. *Hebr.* in medio cortinæ. *Hebr.* in medio pellis. *LXX.* in medio tabernaculi. *Vulg. in medio pellium.*

6. *Hebr.* & fui. *S.* ſed eram. *LXX.* & eram (inambulans.) *Vul. ſed ambulabam.*

Hebr. A. S. LXX. in tentorio. *Vulg. in tabernaculo*

8. *H.* e tugurio. *A.* e ſpecie. *S.* e paſcuo. *LXX.* mandra. *Vulg. de paſcuis.*

H. A. de poſt. *In LXX. vacat. Vulg. ſequentem.*

10. *H.* & habitabit ſub ſe. *S.* requieſcet ſuper loco ſuo. *LXX.* & habitabit per ſe. *Vulg. & habitabit ſub eo.*

H. A. movebitur. *S.* transferetur. *LXX.* erit ſolicitus. *Vul. turbabitur.*

H. A. ad affligendum eum. *LXX.* ad humiliandum eum. *Alius*, ad tranſmovendum eum. *Vulg. ut affligant eum.*

11. *H. S.* faciet. *LXX.* ædificabis. *Vul. faciat.*

12. *H. S.* de viſceribus tuis. *LXX.* ex ventre tuo. *Vulg. de utero tuo.*

H. S. Vulg. firmabo. *LXX. & Alius*, parabo.

13. *H. S.* firmabo. *LXX.* erigam. *Vul. ſtabiliam.*

15. *H.* quemadmodum recedere feci a Saül. *S. Vulg.* ſicut abſtuli a Saül. *LXX.* ſicut removi ab iis a quibus removi.

16. *H. tres Int. & Vul.* domus tua & regnum tuum *LXX.* domus ejus & regnum ejus.

H. Vulg. firmus. *S.* firmatus. *LXX.* erectus.

18. *H.* deduxiſti me. *A. S.* duxiſti. *LXX.* dilexiſti. *Vulg. adduxiſti.*

19. *Hebr.* & parum fuit adhuc hoc. *LXX.* & factus ſum parvus parum. *Al.* & parva facta ſunt exigua hæc. *Vul. ſed & hoc parum viſum eſt.*

21. *Hebr. Vulg.* propter verbum tuum. *LXX.* propter ſervum tuum. *Alius*, ſecundum verbum tuum.

Digitized by Google

עַל־כֵּן גָּדַלְתָּ 22. A. ἐπὶ τούτῳ ἐμεγαλώθης. Σ. διὸ μέγας εἶ. O. ἕνεκεν τοῦ μεγαλῦναί σε.

וְלָשׂוּם לוֹ 23. Σ. ἵνα τάξῃ ἑαυτῷ. O. τοῦ θέσθαι σε.

וְנוֹרָאוֹת A. ἐπίφοβα. Σ. ὑπερμεγέθη. O. ἐπιφάνειαν.

וַתְּכוֹנֵן 24. Σ. ἥδρασας. O. ἡτοίμασας.

וַעֲשֵׂה 25. ※ A. Σ. ποίησον.

נָכוֹן 26. Σ. ἡδρασμένος. O. Coiſl. ἀνωρθωμένος.
In Edit. Rom. hæc variant.

גָּלִיתָה 27. Σ. ἀκουστὸν ἐποίησας. O. ἀπεκάλυψας.

לֵב Σ. διάνοιαν. O. καρδίαν.

22. *Heb. Vul.* idcirco magnificatus es. *A.* ſuper hoc magnificatus es. *S.* propterea magnus es. *LXX.* ut magnificares te.

23. *Hebr.* & ad ponendum ſibi. *S.* ut ſtatueret ſibi. *LXX.* ad ponendum ſe. *Vulg. & poneret ſibi.*

H. A. Vulg. horribilia. *S.* permagna. *LXX.* claritatem.

24. *H. S. Vulg.* firmaſti. *LXX.* paraſti.

25. *H.* ※ *A. S. Vulg.* & fac.

26. *Hebr.* firma. *S.* firmata. *LXX. Coiſlin.* erecta. *Vulg. ſtabilita.*

27. *Hebr. LXX. Vulg.* revelaſti. *S.* auditum feciſti.

Hebr. LXX. Vulg. cor. *S.* mentem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Lib. II. Regum.

v. 1. Αλλ. κατέπαυσεν αὐτούς. Reg.
v. 2. τὸ Ἑβραϊκὸν, ἐν μέσῳ διῄρηκε. Sic Reg. atque ita legitur in Editione Complutenſi, & apud Euſebium in Pſalm. LXXXVIII.
v. 6. Σ. ἀλλ' ὅμως. Coiſlin. 2.
Ibid. A. Σ. ἐν σκέπῃ. Idem.
v. 8. A. ὡραῖ. Σ. νομὰς. Idem.
Ibid. A. ἀπὸ ἐπιλέκτων. Reg. & Coiſl. 2. In LXX. vacat.
v. 10. Σ. ἀναπαύσεται &c. Coiſlin. 2.
Ibid. A. κλον. Σ. μοχθ. Idem.
Ibid. A. κακουχῆσαι αὐτόν. Αλ. μετακινῆσαι αὐτόν. Reg.
v. 11. Σ. ποιήσει. Coiſlin. 2.
v. 12. Σ. τῶν ἐγκάτων. Idem.
Ibid Σ. ἑδράσω. Reg.
v. 13. Σ. ἑδράσω. Coiſlin. 2.
v. 15. Σ. καθὼς ἀφεῖλον &c. Idem.
v. 16. οἱ Γ. ὁ οἶκός σου, &c. Idem.
Ibid. Σ. ἡδρασμένος. Coiſlin. 2.
v. 18. A. Σ. ἤγαγες. Idem.
v. 19. Αλλος, κατεσμίκρυνται &c Reg.
v. 21. Αλλος, κατὰ τὸν λόγον σου. Reg.
v. 22. A. ἐπὶ τούτῳ &c. Coiſlin. 2. a quo etiam cæteræ lectiones uſque ad finem capitis.

LIB. II. REGUM. CAPUT VIII.

וַיַּכְנִיעֵם 1. A. ἐκόλασεν. Σ. κατῄσχυνεν. O. ἐτροπώσατο.

אֶת־מֶתֶג הָאַמָּה A. τὸν χαλινὸν τοῦ ὑδραγωγίου. Coiſl. A. τὸν χαλινὸν τοῦ πήχεος. Σ. τὴν ἐξουσίαν τοῦ φόρου. O. τὴν ἀφωρισμένην.

וַיְמַדְּדֵם בַּחֶבֶל הַשְׁכֵּב אוֹתָם אַרְצָה וַיְמַדֵּד שְׁנֵי־חֲבָלִים לְהָמִית וּמְלֹא הַחֶבֶל לְהַחֲיוֹת 2. Σ. καὶ διεμέτρησεν αὐτοὺς ἐν σχοινίοις βάλλων αὐτοὺς εἰς γῆν· ἐμέτρησε δὲ δύο σχοινία εἰς τὸ θανατῶσαι· ἓν δὲ εἰς τὸ περισῶσαι. O. καὶ διεμέτρησεν αὐτοὺς ἐν σχοινίοις, κοιμίσας αὐτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο τὰ δύο σχοινίσματα τοῦ θανατῶσαι, καὶ τὰ δύο σχοινίσματα ἐζώγρησεν.

שְׁנֵי־חֲבָלִים לְהָמִית וּמְלֹא הַחֶבֶל לְהַחֲיוֹת O. καὶ τὰ δύο σχοινίσματα ἐζώγρησε. O. Coiſl. ad marg. καὶ τὸ ἓν σχοίνισμα ἐζώγρησεν. Αλλος, καὶ τὸ σχοίνισμα τοῦ πληρώματος ἐζώγρησε. Αλλος, καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ τρίτου σχοινίσματος ἐζώγρησε.

1. HEb. & depreſſit. *A.* punivit. *S.* confudit. *LXX.* fugavit. *Vul. humiliavit.*

Hebr. Metheg Haama. *A.* frænum aquæductûs. *A.* frænum cubitûs. *S.* poteſtatem tributi. *LXX.* ſegregatam. *Vul. frænum tributi.*

2. *Hebr.* & menſus eſt eos in funiculo, jacere faciendo eos ad terram. Et menſus eſt duos funiculos ad mortificandum, & plenitudinem funiculi ad vivificandum. *S.* & dimenſus eſt eos in funiculis, conjiciens eos in terram. Dimenſus eſt autem duos funiculos ad occidendum; unum autem ad conſervandum. *LXX.* & menſus eſt eos in funiculis, ſternens eos ſuper terram. Et fuerunt duo funiculi ad occidendum: & duos funiculos vivificavit. *Vulg. Et menſus eſt eos funiculo, coæquans terræ: menſus eſt autem duos funiculos, unum ad occidendum, & unum ad vivificandum.*

Hebr. duos funiculos ad mortificandum, & plenitudinem funiculi ad vivificandum. *LXX.* & duos funiculos vivificavit. *Coiſlin. ad marg.* & unum funiculum vivificavit. *Alius*, & funiculum plenitudinis vivificavit. *Alius*, & plenitudinem tertii funiculi vivificavit *Vul. menſus eſt autem duos funiculos, unum ad occidendum, & unum ad vivificandum.*

נשאי מנחה Σ. ὑπὸ φόρον. Ο. φέροντες ξένια.

כלכתו להשיב ידו 3. Σ. ὅτε ἐπορεύετο στῆσαι τρόπαιον ἑαυτῷ. Ο. πορευομένου αὐτοῦ ἐπιστῆσαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

וילכד 4. Σ. καὶ συνέλαβεν. Ο. καὶ προκατελάβετο.

ויעקר A. ἐξώρυσεν. Sic Coiſl. 2. Σ. ἐνευροκόπησε. Ο. παρέλυσε.

ארם דמשק 5. Ο. Συρία Δαμασκοῦ. Ἄλλος, ὁ Σύρος, ἐκ Δαμασκοῦ.

נציבים 6. A. ἐστηλωμένους. Σ. φρουρούς. Ο. φρουράν.

הלך Ο. ἐπορεύετο. Ἄλλος, ἐφέρετο.

ויקח דוד את שלטי הזהב אשר היו אל עבדי הדדעזר ויביאם ירושלם 7. A. καὶ ἔλαβε Δαυὶδ τοὺς κλοιοὺς χρυσοῦς. Ἀλλ. βραχιάλια χρυσᾶ. Ο. καὶ ἔλαβε Δαυὶδ τοὺς χλιδῶνας τοὺς χρυσοῦς οἳ ἦσαν ἐπὶ τῶν παίδων τῶν Ἀδρααζὰρ βασιλέως Σουβὰ (Ed. R. Σουβά) καὶ ἤνεγκεν αὐτὰ εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἄλλος, τὰ ὅπλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ δόρατα, καὶ εἰσήνεγκεν αὐτὰ εἰς Ἱερουσαλήμ.

שלטי הזהב A. πανοπλίας. Σ. φαρέτρας χρυσᾶς.

חיל 9. A. τὴν ἐπιφάνειαν. Ο. τὴν δύναμιν.

לשאל 10. Σ. ἀσπάσασθαι. Ο. ἐρωτῆσαι.

איש מלחמות A. Σ. πολεμῶν. Ο. ἀντικείμενος.

כבש 11. A. Σ. ὑπέταξεν. Ο. κατεδυνάστευσεν.

מהכותו את־ארם בגיא־מלח שמונה עשר אלף וישם באדום נצבים בכל־אדום שם נצבים 13. Ο. ἐπάταξε τὴν Ἰδουμαίαν ἐν Γεβελὲμ εἰς ὀκτωκαίδεκα χιλιάδας· καὶ ἔθετο ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ φρουρὰν ἐν πάσῃ τῇ Ἰδουμαίᾳ. Ἄλλος, ἐπάταξε τὴν Ἰδουμαίαν καὶ Γέμελ Ἀχίς, καὶ ἔθηκε Δαυὶδ ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ φρουρὰς ἐν πάσῃ τῇ Ἰδουμαίᾳ. Coiſl. ※ καὶ ἔθηκεν ἐστηλωμένους. Σ. ἔταξεν φρουρὰν ἢ κάστρα, ἐγκαθέτους.

בגיא־מלח A. Σ. ἐν φάραγγι τῶν ἁλῶν. Ο. ἐν Γεβελέμ.

מזכיר 16. A. ὁ ἀναμιμνήσκων. Σ. ἐπὶ τῆς μνήμης. Ο. ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων.

אחימלך 17. A. Ἀειμέλεχ. Ο. Ἀχιμέλεχ.

שריה Ο. Σασά. Ἄλλος, Σαρά.

והכרתי והפלתי 19. Ο. ὁ Χερηθὶ καὶ ὁ Φελεθί.

כהנים A. ἱερεῖς. Σ. σχολάζοντες. Ο. αὐλάρχαι.

Heb. portantes munus. *S. Vulg.* ſub tributo. *LXX.* ferentes xenia.

3. *Hebr.* in eundo ipſum ad convertendum manum ſuam. *S.* cum iret conſtituere tropæum ſibi. *LXX.* eunte illo conſtituere manum ſuam. *Vulg. quando profectus eſt ut dominaretur.*

4. *H.* & cepit. *S.* & accepit. *LXX.* & præoccupavit. *Vul. & captis.*

Hebr. S. Vul. ſubnervavit. *A.* exterminavit, *vel*, expulit. *LXX.* diſſolvit.

5. *Heb.* Aram Dameſec. *LXX. Vul.* Syria Damaſci. *Alius*, Syrus ex Damaſco.

6. *Heb. S.* præſidiarios. *A.* conſtitutos. *LXX. Vulg.* præſidium.

Heb. ivit. *LXX.* ibat. *Alius*, ferebatur. *Vulg. profectus eſt.*

7. *Hebr.* cepitque David ſcuta auri quæ erant ad ſervos Adadezer, & adduxit ea in Jeruſalem. *A.* cepitque David torques aureos. *Al.* brachiaria aurea. *LXX.* & cepit David armillas aureas, quæ erant ſuper pueros Adraazar regis Soba, (*Ed. R.* Suba) & adduxit eas in Jeruſalem. *Alius*, arma aurea & haſtas, & attulit ea in Jeruſalem. *Vul. Et tulit David arma aurea, quæ habebant ſervi Adarezer, & detulit ea in Jeruſalem.*

H. ſcuta auri. *A.* omnes armaturas. *S.* pharetras aureas.

9. *Hebr. LXX.* virtutem. *A.* apparatum. *Vulg. robur.*

10. *Hebr.* ad optandum. *S.* ad ſalutandum. *LXX.* interrogare. *Vul. ut ſalutaret.*

Hebr. vir bellorum. *A. S.* bellans. *LXX.* adverſarius. *Vulg. hoſtis.*

11. *Hebr. A. S. Vulg.* ſubegerat. *LXX.* ſubjecerat.

13. *Heb.* a cædendo ipſum Aram in valle ſalis octodecim millia. Et poſuit in Edom præſides, in omni Edom poſuit præſides. *LXX.* percuſſit Idumæam in Gebelem in octodecim millia, & poſuit in Idumæa cuſtodiam in omni Idumæa. *Alius*, percuſſit Idumæam & Gemel Achis. Et poſuit David in Idumæa cuſtodias, in omni Idumæa. ※ & poſuit præſidium. *S.* conſtituit præſidium, aut caſtra, præſidiarios. *Vulg. cum reverteretur capta Syria in valle ſalinarum, cæſis decem & octo millibus. Et poſuit in Idumæa cuſtodes, ſtatuitque præſidium.*

Hebr. A. S. in valle ſalis. *LXX.* in Gebelem. *Vulg. in valle ſalinarum.*

16. *Hebr. A.* commemorans. *S.* ſuper memoriale. *LXX.* ſuper commentarios. *Vulg. a commentariis.*

17. *H. LXX. Vul.* Achimelech. *A.* Aïmelech.

Hebr. Saraia. *LXX.* Saſa. *Alius*, Sara. *Vulg. Saraias.*

19. *Heb. Vul.* Cerethi & Phelethi. *LXX.* Cherethi & Pheletthi.

Hebr. A. Vul. ſacerdotes. *S.* vacantes. *LXX.* principes aulæ.

Notæ

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Lib. II. Regum.

v. 1. A. ἐκόλ. Σ. κατήχ. Coiſlin. 1.

Ibid. A. τὸν χαλινὸν τῦ ὑδραγωγίυ. Reg. Hic vero Coiſlinianus 2. qui hanc Aquilæ lectionem adfert, alteram ejuſdem Aquilæ exhibet cum verſione item Symmachi, ut ſæpe jam obſervatum eſt, & infra occurret.

v. 2. Σ. καὶ διεμέτρησεν &c. Coiſlin. 2.

Ibid. Ἀλλ. καὶ τὸ σχοίνισμα &c. Has duas verſiones ſine Interpretum nomine adfert Reg. quibus adnectitur altera Coiſliniani 2.

Ibid. Σ. ὑπὸ φόρον. quem ſequitur vulgata. Ex Coiſl. 2.

v. 3. Σ. ὅτε ἐπορεύετο στῆσαι τρόπαιον ἑαυτῦ. Reg. & Coiſlin. 2.

v. 4. Σ. καὶ συνέλαβεν. Reg. & Coiſlin. 2.

Ibid A. ἐξένευρεν. Coiſl. 2. quæ lectio ſuſpecta. Σ. ἐνευροκόπησε. Reg.

v. 5. Ἄλλος, ὁ Σύρος, ἐκ Δαμασκῦ. Reg.

v. 6. A. ἐστηλ- Σ. φρυρούς. Coiſlin. 2.

Ibid. Ἄλλος, ἐφόρυς. Reg

v. 7. A. καὶ ἔλαβε Δαυὶδ &c. Hanc Aquilæ verſionem & alteram ſine nomine Interpretis mutuamur ex eodem Regio Cod. Poſtea ſequuntur ex Coiſliniano 2. Aquilæ & Symmachi lectiones. Hic obſerves velim tres hoc loco vocis שלטי Aquilæ verſiones varias adferri, nempe κλοιούς, βραχιάλια, & παντευχίας. Duas vero poſtremas pro eadem voce alibi uſurpat idem Interpres, ut videas in Lexico Græco, primam vero nuſpiam alibi.

v. 9. A. τὴν ἐπιφάνειαν. Reg.

v. 10. Σ. ἀσπάσασθαι. Coiſlin. 2.

Ibid. A. Σ. πολεμιςῦ. Idem.

v. 11. A. Σ. ὑπέταξεν. Idem.

v. 13. Ἄλλος, ἐπάταξε τὴν Ἰδυμαίαν καὶ Γεμὰλ ἀχείς. καὶ ἦλθε Δαυὶδ ἐν τῇ Ἰδυμαίᾳ φάραγγι &c. ex Cod. Regio. Lectionem cum aſteriſco, necnon Symmachi ſubjunctum habet Coiſlinianus 1.

Ibid. A. Σ. ἐν φάραγγι ἁλῶν. Euſebius de locis Hebraicis, Γημελά, χώρα Ἐδώμ, ἐν δὲ βασιλείαις [A. Σ.] φάραγγα ἁλῶν. A. Σ. manifeſte exciderunt, ut liquet ex verſione Hieronymi, quæ ſic habet: *Gemala, regio Idumæorum: pro qua Aquila & Symmachus interpretantur, Vallem Salis.*

v. 16. A. ὁ ἀναμιμνήσκων. Reg. & Procop. & Coiſl 1. qui poſtremus ſolus Symmachi verſionem exhibet.

v. 17. A. Ἀχιμέλεχ. Druſius, qui hanc notam adjicit: *Quod ſcribendum Latine, Abimelech. Similis varietas in Rachab & Rahab, quod ſcribunt* Ῥαάβ. *Schol. ad hunc locum:* ἐνταῦθα οἶμαι γραφικὸν εἶναι ἁμάρτημα. *Si ita putat, falleris:* οὐ γὰρ Ἀχιμέλεχ υἱὸς Ἀβιάθαρ, ἀλλ' Ἀβιάθαρ υἱὸς Ἀχιμέλεχ. *Hoc partim verum, partim falſum eſt. Verum eſt, Abiathar fuiſſe filium Achimelech. 1. Sam. 22. 27. falſum eſt, Abimelech non fuiſſe filium Abiathar. Hic Achimelech 1. Paralip. 18. 16. Abimelech vocatur.* Hactenus Druſius.

Ibid. Ἄλλος, Σαρᾶ. Reg.

v. 19. O. ὁ Χερηθὶ καὶ ὁ Φελετθί. Hanc notam habent Regius & Procopius: τοὺς σφενδονιστὰς καὶ τοὺς τοξότας οὕτω καλεῖ. i. *Fundibularios & ſagittarios hoc nomine vocat.*

Ibid. A ἱερεῖς. Σ. χωλ. Coiſlin. qui addit ex Theodoreto, τὴν κατάστασιν ἔχοντες τῆς βασιλικῆς οἰκίας, ἐν δὲ ταῖς παραλειπομέναις φησὶ δομέστικοι. i. *Regiæ domus præfecturam habentes. In Paralipomenis vero dicit* (Theodoretus) *domeſtici.*

LIB. II. REGUM. CAPUT IX.

עבד 2. A. δοῦλος. O. παῖς.

העוד אפס 3. Σ. ἆρα οὐκ ἔστιν ἔτι. O. Εἰ ὑπολέλειπται.

מפיבשת 6. O. Μεμφιβοσθέ. Ἄλλος, Μεμφιβαάλ.

ועבדת 10. A. ὑπουργήσεις. Σ. γεωργήσεις. O. ἐργᾷ.

והבאת והיה לבן־ארניך לחם O. καὶ εἰσοίσεις τῷ υἱῷ τῦ κυρίυ σου ἄρτους. Ἄλλος, καὶ εἰσοίσεις εἰς τὸν οἶκον τῦ κυρίυ σου ἄρτους.

2. HEbr. *A. Vul.* ſervus. *LXX.* puer.

3. *Heb.* numquid non adhuc. *S.* num non eſt amplius. *LXX.* ſi reſiduus eſt. *Vul. Numquid ſupereſt.*

6. *Hebr. Vul.* Miphiboſeth. *LXX.* Memphiboſthe. *Alius*, Memphibaal.

10. *H.* & coles. *A.* ſubiges. *S.* exarabis. *LXX. Vul.* operare.

Hebr. & adduces, & erit filio Domini tui panis. *LXX.* & inferes filio Domini tui panes. *Alius*, & inferes in domum domini tui panes. *Vulg. & inferes filio domini tui cibos ut alatur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX.. Lib. II. Regum.

v. 2. A. δοῦλος. Reg.

v. 3. Σ. ἆρα &c. Coiſlin. 2.

v. 6. Ἄλλος, Μεμφιβαάλ. Reg. Coiſlin. vero notat: Μεμφιβοσθὲ κεῖται ἐν τῷ ἑξαπλῷ παρὰ πᾶσιν. ἐν ἄλλῳ δὲ Μεμφιβαάλ.

v. 10. A. ὑπουργ- Σ. γεωργ- Coiſlin. 2.

Ibid. Ἄλλος, καὶ εἰσοίσεις εἰς τὸν οἶκον &c. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT X.

חסד 2. Σ. χάριν. Ο. ἔλεος.

לנחמו Σ. παραμυθούμενος. Ο. παρακαλέσαι.

המכבד דוד את־אביך בעיניך כי־שלח לך מנחמים הלוא בעבור חקר את־העיר ולרגלה 3. Ο. Μὴ παρὰ τὸ δοξάζειν Δαυὶδ τὸν πατέρα σου ἐνώπιόν σου, ὅτι ἀπέστειλέ σοι παρακαλοῦντας; οὐχ' ἵνα ἐρευνήσωσι τὴν πόλιν, καὶ κατασκοπήσωσιν αὐτήν. Ἄλλος, οὐχὶ δοξάζων Δαυὶδ τὸν πατέρα σου ἐνώπιόν σου, ἀπέσταλκέ σοι παρακαλοῦντας· ἀλλ' ὅπως ἐρευνήσωσι τὴν πόλιν, καὶ κατασκοπήσωσιν αὐτήν. Ed. Rom. ἀλλ' ὅπως οὐχ ἵν' ἐρευνήσωσι.

המכבד Α. ἆρα τιμᾷν. Σ. ἆρα τιμῶν. Ο. μὴ παρὰ τὸ δοξάζειν.

להפכה Ο. κατασκέψασθαι. Ἄλλος, καταστρέψαι.

את־חצי זקנם 4. ※ τὸ ἥμισυ τοῦ πώγωνος αὐτῶν.

את־מדויהם Α. χιτῶνας αὐτῶν. Ο. μανδύας αὐτῶν.

נכלמים 5. Α. ἐντρεπόμενοι. Σ. αἰσχροί. Ο. ἠτιμασμένοι. Ed. R. ἠτιμασμένοι.

ושבתם Ο. καὶ ἐπιστραφήσεσθε. Ἄλλος, καὶ ἀνακάμψατε.

נבאשו בדוד 6. Σ. ἐκακούργησαν πρὸς Δαυίδ. Ο. κατῃσχύνθησαν ὁ λαὸς Δαυίδ.

את־ארם צובא Ο. τὴν Συρίαν Σουβά. Ἄλλος, τὴν Σύρον Σουβά.

מעכה Ο. Ἀμαλήκ. Ἄλλος, Μααχά.

הצבא הגבורים 7. Οἱ λοιποί, τὴν στρατιὰν τῶν δυνατῶν. Ο. δύναμιν καὶ τοὺς δυνατούς.

וארם צובא ורחוב ואיש־טוב ומעכה לבדם בשדה וירא יואב כי־היתה אליו פני המלחמה מפנים ומאחור 8. Ο. Συρίας Σουβά, καὶ Ῥοώβ, καὶ Ἰστώβ, καὶ Ἀμαλὴκ μόνοι ἐν ἀγρῷ, καὶ εἶδεν Ἰωὰβ ὅτι ἐγενήθη πρὸς αὐτὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ πολέμου ἐκ τοῦ κατὰ πρόσωπον ἐξεναντίας καὶ ἐκ τοῦ ὄπισθεν. Ἄλλος, καὶ ὁ Σύρος Σουβά, καὶ Ἰστώβ, καὶ Μαχὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ εἶδεν αὐτοὺς Ἰωὰβ ὅτι γεγόνασιν ἀντιπρόσωπον τοῦ πολέμου πρὸς αὐτὸν ἐξ ἐναντίας καὶ ὄπισθεν.

מעבר 16. Α. ἀπὸ πέραν. Σ. ἐξεναντίας. Ο. Θ. ἐκ τοῦ πέραν.

ויצא את־ארם אשר מעבר הנהר ויבאו חילם Α. καὶ ἐξήγαγεν τὴν Συρίαν τὴν ἀπὸ πέραν τοῦ

2. *Hebr. LXX. Vul.* miſericordiam. *S.* gratiam.

H. LXX. ad conſolandum. *S. Vul.* conſolans.

3. *H.* Num honorans David patrem tuum in oculis tuis, quia miſit ad te conſolatores, nonne pro exploranda urbe & inveſtiganda illa? *LXX.* Numquid eo quod David glorificet patrem tuum coram te, quia miſit tibi conſolatores? Nonne ut ſcrutarentur urbem, & explorarent illam? *Alius*, Non ut honoret David patrem tuum coram te, miſit tibi conſolatores; ſed ut ſcrutentur urbem & explorent eam. *Vul. Putas quod propter honorem patris tui, miſerit David ad te conſolatores? & non ideo ut inveſtigaret & exploraret civitatem.*

H. S. num honorans. *A.* num honorare. *LXX.* num eo quod glorificet. *Vul. putas quod propter honorem.*

H. inveſtigare. *LXX.* ut ſcrutentur. *Alius*, ut evertant. *Vul. & everteret.*

4. *H.* ※ dimidium barbæ eorum. *Vul. dimidiam partem barbæ eorum.*

H. Vul. veſtes eorum. *A.* tunicas eorum. *LXX.* mantella eorum.

5. *H.* confuſi. *A.* pudefacti. *S.* turpes. *LXX.* inhonorati. *Vul. confuſi turpiter.*

H. LXX. & revertemini. *Alius*, & revertite. *Vulg. & tunc revertimini.*

6. *H.* turpiter egerant in David. *S.* maligne egerant in David. *LXX.* ignominia affecti erant populus David. *Vul. injuriam feciſſent David.*

H. Aram Soba. *LXX.* Syriam Suba. *Al.* Syrum Suba. *Vul. Syrum Soba.*

H. Alius, *Vulg.* Maacha. *LXX.* Amalec.

7. *H.* exercitum robuſtorum *Reliqui*, exercitum potentium. *LXX.* virtutem & potentes. *Vul. exercitum bellatorum.*

8. *H.* & Aram Soba, & Rohob, & Iſtob, & Maacha ſeorſum in agro. Et vidit Joab quod eſſet ad eum facies belli, a faciebus, & a retro. *LXX.* Syriæ Suba, & Roob, & Iſtob, & Amalec, ſoli in agro. Et vidit Joab quia erat ad ſe contraria facies prælii e regione contra, & a tergo. *Alius*, & Syrus Soba, & Iſtob, & Macha, ſeorſim in campo. Et vidit eos Joab, quia facti ſunt contraria facie prælii ad ſe e regione & a tergo. *Vulg. Syrus autem Soba, & Rohob, & Iſtob, & Maacha, ſeorſum erant in campo. Videns igitur Joab, quod præparatum eſſet adverſum ſe prælium, & ex adverſo & poſt tergum.*

16. *H.* a tranſitu. *A.* de trans. *S.* e regione. *LXX. Th.* ex trans. *Vul. trans.*

H. Et eduxit Aram qui a tranſitu fluminis, & adduxerunt virtutem ſuam. *A.* & eduxit

ποταμοῦ, καὶ ἦλθον ἐν δυνάμει αὐτῶν. Σ. καὶ ἐξήγαγεν τοὺς Σύρους τοὺς πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἤγαγον τὴν δύναμιν ἑαυτῶν. O. ἑξαπλ. καὶ ἐξήγαγον τὴν Συρίαν τὴν ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ παρεγένετο Αἰλάμ. O. Ed. Rom. καὶ συνήγαγε τὴν Συρίαν τὴν ἐκ τοῦ πέραν τοῦ ποταμοῦ Χαλαμάκ, καὶ παρεγένοντο εἰς Αἰλάμ. Θ. καὶ ἐξήγαγε τὸν Σύρον τὸν ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ Χαλαμά, καὶ παρεγένοντο Αἰλάμ.

Syriam quæ de trans flumen : & venerunt in virtute ſua. *S.* Et eduxit Syros qui trans flumen : & adduxerunt virtutem ſuam. *LXX. Hexapl.* Et eduxerunt Syriam, quæ trans flumen : & advenit Ælam. *LXX. Edit. Rom.* & congregavit Syriam, quæ de trans flumen Chalamac : & advenerunt in Ælam *Th.* & eduxit Syrum qui trans flumen Chalama : & advenerunt Ælam. *Vul. & eduxit Syros qui erant trans fluvium, & adduxit eorum exercitum.*

ויראו ארם להושיע עוד את־בני עמון 19. O. καὶ ἐφοβήθη Συρία τοῦ σῶσαι ἔτι τοὺς υἱοὺς Ἀμμών. Ἄλλος, καὶ ἐφοβήθησαν οἱ Σύροι τοῦ διασῶσαι τοὺς υἱοὺς Ἀμμὼν ἔτι.

19. *Hebr.* timueruntque Aram ad ſervandum ultra filios Ammon. *LXX.* & timuit Syria ſalvare ultra filios Ammon. *Alius*; & timuerunt Syri ſalvare filios Ammon ultra. *Vulg. timueruntque Syri auxilium præbere ultra filiis Ammon.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Lib. II. Regum.

v. 2. Σ. χάριν. Coiſlin. 2.
Ibid. Σ. παραμυθ. Idem.
v. 3. Ἄλλ., οὐχὶ διοξάζων &c.
Ibid. A. ἆρα τιμῶν. Reg. Coiſlin. vero 2. Σ. ἆρα τιμῶν.
Ibid. Ἄλλ., κατασκέψαι. Reg.
v. 4. τὸ ἥμισυ &c. cum aſteriſco. Coiſlin. 2.
Ibid. A. χιτῶνας αὐτῶν. O. μανδύας αὐτῶν. In hunc locum Procopius & Reg. ἢ τὰ καλούμενα Ἀρκαδίκια, ἢ τὰ μαντία. ὁ δὲ Ἀκύλας, χιτῶνας φησίν. i. *Vel eas, quas Arcadicas nominant; vel mantia. Aquila interpretatur* χιτῶνας.
v. 5. A. ἐντρεπόμενοι. Σ. αἰσχροί. Reg. & Coiſlin. 2.
Ibid. Ἄλλ., καὶ ἀνακάμψατε. Reg.

v. 6. Σ. ἐκακούργησαν &c. Coiſlin. 2.
Ibid. Ἄλλ., τὸν Σύρον Σουβά. Reg.
Ibid. Ἄλλ., Μααχά. Idem.
v. 8. Ἄλλ., καὶ ὁ Σύρος Σουβά, &c. Reg.
v. 16. A. ἀπὸ πέραν. Σ. ἐξεναντίας. O. Θ. ἐκ τοῦ πέραν. Euſebius de locis Hebraïcis.
Ibid. Lectiones pleniores Aquilæ & Symmachi adfert Coiſlin. 2. ubi ad Symmachum τοῦ πέραν, non ἐξεναντίας, ut indicat Euſebius. Verum Lectiones illas, quas ipſe adfert in Libro de locis Hebraïcis, non ſemper nec ad ſingula loca fortaſſis uſurpabantur ab Aquila, Symmacho & Theodotione.
v. 19. Ἄλλ., καὶ ἐφοβήθησαν οἱ Σύροι &c. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT XI.

וידרש 3. Σ. περιειργάσατο. O. ἐζήτησε.

מתקדשת 4. A. ἀπολελουμένη. O. ἁγιαζομένη.

מטמאתה Σ. ἀπὸ μιασμοῦ αὐτῆς. O. ἀπὸ ἀκαθαρσίας αὐτῆς. Θ. ἀπὸ ἀφέδρου αὐτῆς.

לשלום המלחמה 7. Σ. περὶ τῆς σωτηρίας. O. εἰς εἰρήνην τοῦ πολέμου. Θ. εἰ ὑγιαίνει ὁ πόλεμος.

מבית המלך 8. O. ἐξ οἴκου τοῦ βασιλέως. Ἄλλος, ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως.

אחריו משאת המלך O. ὀπίσω αὐτοῦ ἄρσις τοῦ βασιλέως. Ἄλλος, ὀπίσω αὐτῶν τῶν παρεστηκότων τῷ βασιλεῖ.

חיך וחי נפשך אם־אעשה את־הדבר הזה 11. O. πῶς; ζῇ ἡ ψυχή σου, εἰ ποιήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο. Ἄλλος, μὰ τὴν ζωήν σου, καὶ μὰ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς σου· οὐ μὴ ποιήσω τὸ πρᾶγμα τοῦτο.

את כל־דברי המלחמה 18. O. πάντας τοὺς λόγους τοῦ πολέμου. Ἄλλος, πάντα τὰ ῥήματα τοῦ πολέμου.

3. **H***Ebr. Vul.* requiſivit. *S.* curioſe requiſivit. *LXX.* quæſivit.

4. *H.* ſanctificans ſe. *A.* abluta. *LXX.* ſanctificata. *Vul. ſanctificata eſt.*

H. LXX. Vulg. ab immunditia ſua. *S.* a pollutione ſua. *Th.* a menſtruo ſuo.

7. *Hebr. LXX.* in pacem belli. *S.* de ſalute. *Th.* ſi bene habet bellum. *Vulg. quomodo adminiſtraretur bellum.*

8. *H. LXX.* e domo regis. *Alius*, ex facie regis. *Vulg. de domo regis.*

H. poſt eum ferculum regis. *LXX.* poſt eum demenſum regis. *Alius*, poſt eos, qui adſtabant regi. *Vulg. ſecutuſque eſt eum cibus regius.*

11. *Hebr.* vita tua & vita animæ tuæ, ſi faciam verbum hoc. *LXX.* quomodo? vivit anima tua, ſi faciam verbum hoc. *Alius*, per vitam tuam, & per vitam animæ tuæ, non faciam rem hanc. *Vulg. per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuæ, non faciam rem hanc.*

18. *H. LXX. Alius, Vulg.* omnia verba prælii.

והרסה 25. Ο. κατάσπασον. Ἄλλος, κατάσκαψον αὐτήν.

25. *Hebr. LXX.* & deſtrue eam. *Alius*, ſuffodito eam. *Vulg. ut deſtruas eam.*

ויאספה 27. Ο. συνήγαγεν αὐτήν. Ἄλλος, ἔλαβεν αὐτήν.

27. *H.* & collegit eam. *LXX.* conduxit eam. *Alius*, accepit eam. *Vulg. introduxit eam.*

וירע הדבר Ο. καὶ πονηρὸν ἐφάνη τὸ ῥῆμα. Ἄλλος, καὶ ἐφάνη πονηρὸν πρᾶγμα.

H. & malum fuit verbum. *LXX.* & malum apparuit verbum. *Alius*, & apparuit mala res. *Vul. & diſplicuit verbum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Lib. II. Regum.

v. 3. Σ. περιεργάσατο. Coiſlin. 2.
v. 4. Α. ἀπολελυμένη. Reg.
Ibid. Σ. ἀπὸ μιασμοῦ αὐτῆς. Θ. ἀπὸ ἀφ-Reg. & Coiſl. 2. qui habent Σ. Θ. ἀπὸ μιασμοῦ ἀφέδρου.
v. 7. Σ. περὶ τῆς σωτηρίας. Θ. εἰ ὑγιαίνει &c. Coiſlin. 2.
v. 8. Ἄλλος, ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως. Reg.
Ibid. Ἄλλος, ὀπίσω αὐτοῦ &c. Reg.
v. 11. Ἄλλος, μὰ τὴν ζωήν &c. Reg. & ita Complut.
v. 18. Ἀλλ. πάντα τὰ ῥήματα &c. Reg.
v. 25. Ἄλλος, κατάσκαψον αὐτήν. Reg.
v. 27. Ἀλλ. ἔλαβεν αὐτήν. Reg.
Ibid. Ἀλλ. καὶ ἐφάνη πονηρὸν πρᾶγμα. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT XII.

ויגדל 3. Ο. καὶ ἡδρυνθη. Ἄλλος, καὶ συνετράφη.

3. *Heb.* & grandis evaſerat. *LXX.* & creverat. *Alius*, & nutrita fuerat. *Vul. quæ creverat.*

ויבא הלך לאיש העשיר 4. Α. καὶ ἦλθε προσοδίτης τῷ ἀνδρὶ τῷ πλουσίῳ. Σ. ἐλθόντος δὲ ξένου τῷ πλουσίῳ. Ο. καὶ ἦλθε πάροδος τῷ ἀνδρὶ τῷ πλουσίῳ. Θ. καὶ ἦλθεν ὁδοιπόρος πρὸς τὸν πλούσιον.

4. *Hebr.* & venit viator ad virum divitem. *A. LXX.* & venit viator viro diviti. *S.* veniente autem peregrino, diviti. *Th.* & venit viator ad divitem. *Vulg. cum autem peregrinus quidam veniſſet ad divitem.*

כי בן־מות האיש העשה זאת ואת־הכבשה ישלם ארבעתים 5. Α. ὅτι ἄξιος θανάτου ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τοῦτο, καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει τετραπλασίως. Σ. ὅτι ἄξιος θανάτου ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τοῦτο, καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει τετραπλασίως. Ο. ὅτι υἱὸς θανάτου ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας τοῦτο, καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει ἑπταπλασίονα. Θ. καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσει τετραπλάσιον.

5. *Heb.* quia filius mortis vir faciens hoc: & agnam reſtituet quadruplo. *A. S.* quia dignus morte vir qui fecit hoc: & agnam ſolvet quadruplo. *LXX.* quia filius mortis eſt vir qui fecit hoc, & agnam reſtituet ſeptuplo. *Th.* agnam reſtituet quadruplo. *Vulg. quoniam filius mortis eſt vir qui fecit hoc, ovem reddet in quadruplum.*

הצלתיך 7. Ο. ἐρρυσάμην σε. Ἄλλος, ὁ ῥυσάμενός σε.

7. *H. LXX. Vulg.* erui te. *Alius*, qui erui te.

ואם מעט ואספה לך כהנה וכהנה 8. Α. καὶ εἰ ὀλίγον καὶ προσθήσω σοι κατὰ ταῦτα. Σ. καὶ εἰ ὀλίγον ἐστὶ προσθήσω σοι πολλαπλασίως. Ο. καὶ εἰ μικρόν ἐστι προσθήσω σοι κατὰ ταῦτα. Θ. καὶ εἰ ὀλίγα σοι ἐστὶ, προσθήσω σοι καθὼς ταῦτα.

8. *H.* & ſi parum, & adjiciam tibi ſicut illa & ſicut illa. *A. LXX.* & ſi parum eſt adjiciam tibi ſecundum hæc. *S.* & ſi parum eſt, adjiciam tibi multipliciter. *Th.* & ſi pauca tibi ſunt, adjiciam tibi ſecundum hæc. *Vulg. & ſi parva ſunt iſta, adjiciam tibi multo majora.*

מדוע בזית את־דבר יהוה לעשות הרע בעינו 9. Ο. καὶ τί ὅτι ἐφαύλισας τὸν λόγον κυρίου τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Θ. καὶ τί ὅτι ἐξουδένωσας τὸν κύριον τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

9. *H.* quare contemſiſti verbum Domini faciendo malum in oculis ejus? *LXX.* quid quod vilipendiſti verbum Domini, faciendo malum in oculis ejus? *Th.* quid quod deſpexiſti Dominum, ut faceres malum coram eo? *Vulg. quare ergo contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo.*

ועתה לא־תסור חרב מביתך עד־עולם עקב כי בזתני 10. Ο. καὶ νῦν οὐκ ἀποστήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου ἕως αἰῶνος, ἀνθ᾽ ὧν ὅτι ἐξουδένωσάς με. Θ. καὶ νῦν οὐκ ἀποστήσεται ῥομφαία ἐκ τοῦ οἴκου σου τὸν αἰῶνα ἕνεκεν τούτου ὅτι

10. *H.* & nunc non recedet gladius de domo tua uſque in ſæculum, omnino quia contempſiſti me. *LXX.* & nunc non recedet gladius de domo tua uſque in ſæculum, pro eo quod ſprevisti me. *Th.* & nunc non recedet gladius de domo tua æternum, propter hoc quia con-

ὀξυδίνωσάς με.

כי אתה עשית בסתר ואני אעשה את־הדבר הזה נגד כל־ישראל ונגד השמש 12. O. ὅτι σὺ ἐποίησας κρυβῆ, κἀγὼ ποιήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐναντίον παντὸς Ἰσραὴλ, καὶ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου τούτου. Θ. ὅτι σὺ ἐποίησας ἐν κρυπτῷ. ἐγὼ δὲ ποιήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐνώπιον παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἐνώπιον τοῦ ἡλίου.

העביר 13. O. παρεβίβασε. Ἄλλος, ἀφεῖλε.

אפס כי־נאץ נאצת את־איבי יהוה בדבר הזה 14. A. ὅτι διασύρων διέσυρας τοὺς ἐχθροὺς κυρίου. Σ. πλὴν ὅτι βλασφημῆσαι ἐποίησας τοὺς ἐχθροὺς κυρίου διὰ τοῦ πράγματος τούτου. O. Ἑξαπλ. πλὴν ὅτι παροξύνων παρώξυνας τοὺς ἐχθροὺς κυρίου ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ. O. Edit. Rom. πλὴν ὅτι παροργίζων παρώργισας τοὺς ἐχθροὺς κυρίου ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ. Θ. πλὴν ὅτι παροργίζων παρώργισας τοὺς ἐναντίους κυρίου.

ויגף 15. Σ. καὶ ἐπάταξε. O. καὶ ἔθραυσε.
ויבקש 16. O. ἐζήτησε. Ἄλλος, ἠξίου.

ולן ושכב ארצה O. καὶ ηὐλίσθη ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλος, ηὐλίσθη καὶ ἐκοιμήθη ἐν σάκκῳ ἐπὶ τῆς γῆς.

ויקמו 17. O. ἀνέστησαν. Ἄλλος, προσῆλθον.

ולא ברה אתם לחם O. καὶ οὐ συνέφαγεν αὐτοῖς ἄρτον. Ἄλλος, οὐδὲ συνεδείπνησεν ἄρτον μετ' αὐτῶν.

וירא 19. O. καὶ συνῆκε. Ἄλλος, καὶ εἶδε. Ἄλλος, καὶ ᾔσθετο.

ויקרא את־שמו ידידיה בעבור יהוה 25. A. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰεδιδία ἕνεκεν κυρίου. Σ. καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀγαπητὸν κυρίου, ἕνεκεν κυρίου. O. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰεδδεδὶ ἕνεκεν κυρίου. Θ. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰεδιδία ἐν λόγῳ κυρίου.

וישם במגרה ובחרצי הברזל ובמגזרות הברזל והעביר אותם במלבן 31. O. καὶ ἔθηκεν ἐν τῷ πρίονι, ἐν τοῖς τριβόλοις τοῖς σιδηροῖς καὶ ὑποτομεῦσι σιδηροῖς, καὶ διήγαγεν αὐτοὺς διὰ τοῦ πλινθίου. Ἄλλος, καὶ διέπρισεν ἐν πρίοσι καὶ σκεπάρνοις σιδηροῖς, καὶ περιήγαγεν αὐτοὺς ἐν Μαδδεβᾶς.

temſiſti me. *Vulg. quam ob rem non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum, eo quod deſpexeris me.*

12. *Hebr.* quia tu feciſti in abſcondito, & ego faciam verbum hoc coram omni Iſrael, & coram ſole. *LXX.* quoniam tu feciſti in occulto, & ego faciam verbum hoc coram univerſo Iſrael, & coram ſole hoc. *Th.* quia tu feciſti in abſcondito, ego autem faciam verbum hoc coram univerſo Iſrael, & coram ſole. *Vul. tu enim feciſti abſcondite: ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis.*

13. *H. LXX.* tranſire fecit. *Alius*, abſtulit. *Vul. tranſtulit.*

14. *Hebr.* verumtamen quia convitiando convitiari feciſti inimicos Domini in verbo hoc. *A.* quia convitians convitiari feciſti inimicos Domini. *S.* verumtamen quia blaſphemare feciſti inimicos Domini propter rem hanc. *LXX. Hexapl.* verumtamen quia excitans excitaſti inimicos Domini in verbo hoc. *LXX. Edit. Rom.* verumtamen quia provocans provocaſti inimicos Domini in verbo hoc. *Th.* verumtamen quia irritans irritaſti adverſarios Domini. *Vulg. verumtamen quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini propter verbum hoc.*

15. *H. S. LXX. Vulg.* percuſſit.

16. *Heb. LXX.* quæſivit. *Alius*, *& Vul.* deprecatus eſt.

H. & pernoctavit & jacuit ſuper terram. *LXX.* & manſit ſuper terram. *Alius*, manſit & dormivit in ſacco ſuper terram. *Vulg. ſeorſum jacuit ſuper terram.*

17. *Hebr. LXX.* ſurrexerunt. *Alius*, acceſſerunt. *Vulg. venerunt.*

H. & non comedit cum eis panem. *LXX.* & non manducavit panem cum eis. *Alius*, neque manducavit panem cum eis. *Vul. nec comedit cum eis cibum.*

19. *H. Alius*, & vidit *LXX.* & intellexit. *Alius*, & ſenſit. *Vulg. cum ergo David vidiſſet.*

25. *Hebr. A.* & vocavit nomen ejus Jedidia propter Dominum. *S.* & vocavit nomen ejus dilectum Domini propter Dominum. *LXX.* & vocavit nomen ejus Jeddedi propter Dominum. *Th.* & vocavit nomen ejus Jedidia in verbo Domini. *Vul. & vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus.*

31. *Hebr.* & poſuit in ſerra & in trahis ferreis, & in ſecuribus ferreis: & tranſire fecit eos in Malben. *LXX.* & poſuit in ſerra, & in tribulis ferreis, & in ſecuribus ferreis, & tranſire fecit eos per fornacem. *Alius*, & ſerravit in ſerris, & in dolabris ferreis, & circumduxit eos in Maddebbas. *Vulg. ſerravit, & circumegit ſuper eos ferrata carpenta: diviſitque cultris, & traduxit in typo laterum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Lib. II. Regum.

v. 3. Ἀλλ. καὶ συνετράφη. Reg.
v. 4. Haſce trium lectiones exhibet Coiſlin. 2.
v. 5. A. ὅτι ἄξιος &c. Haſce pariter trium lectiones exhibet Coiſlin. 2.
v. 7. Ἀλλ. ὁ ῥυσάμενος. Reg.
v. 8. A. καὶ εἰ ὀλίγον &c. Reg. & Coiſl.
v. 9 10. 12. Theodorionis lectiones adfert Coiſlin. 2.
v. 13. Ἀλλ. ἀφεῖλε. Idem.
v. 14. A. ὅτι διεγείρων &c. Has lectiones effert Coiſl. 2. quæ in Regio Codice mire perplexæ ſunt.
v. 15. Σ. καὶ ἐπάταξε. Reg.
v. 16. Ἀλλ. ἠξίου. Reg.
Ibid. Ἀλλ. ἐνεδύετο καὶ ἐκοιμᾶτο &c. Reg.
v. 17. Ἀλλος, πρεσβύτεροι. Reg.

Ibid. Ἀλλος, οὐδὲ συνεδείπνησεν &c. Hæc lectio Complutenſis eſt haud dubie alterius Interpretis.
v. 19. Ἀλλος, καὶ εἶδε. Ἀλλος, καὶ ᾔσθετο. Reg.
v. 25. A. ἐν χειρὶ &c. Has lectiones adfert Coiſl. 2. Eædem imperfectæ adferuntur in Regio, ubi ad Symmachum legitur, εἰς βασιλέα ἀφωρισμένον, quod ſcholion eſſe videtur, non autem verſio vocis ידידיה
v. 31. Ἀλλος, καὶ διέπρισεν ἐν πρίοσι, &c. Reg. מגרה vertit infra Aquila πρίων, 3. Reg. 7. 9. cujus eſt fortaſſis hæc interpretatio. מלבן ſic legebatur olim, ut liquet ex LXX. ex Vulgata, & ex altero Interprete Græco; in hodiernis vero Bibliis Hebraïcis legitur מַלְבֵּן. Alterâ poſitâ ad marginem lectione.

LIB. II. REGUM. CAPUT XIII.

ויפלא בעיני 2. O. καὶ ὑπέρογκον ἐν ὀφθαλμοῖς. Ἀλλος, καὶ ἠδυνάτει ἐν ὀφθαλμοῖς.

חכם 3. O. σοφός. Ἀλλος, φρόνιμος.

ככה דל 4. O. ὅτι σὺ οὕτως ἀσθενής. Ἀλλος, ὅτι συντέτηκας.

התחל 5. O. μαλακίσθητι. Ἀλλος, προσποιοῦ ἐνοχλεῖσθαι.

הבריה 7. O. βρῶμα. Ἀλλος, δεῖπνον.

שכב 8. O. κοιμώμενος. Ἀλλος, ἐκάθευδεν.

את־הבצק O. σταῖς Ἀλλος, στέαρ.

ויאמר־לה אמנון קומי לכי ותאמר לו אל־אודת הרעה הגדולה הזאת מאחרת אשר־עשית עמי
15. O. ὅτι μείζων ἡ κακία ἡ ἐσχάτη ἢ ἡ πρώτη. καὶ Εἶπεν αὐτῇ Ἀμνὼν, ἀνάστηθι, καὶ πορεύου. καὶ Εἶπεν αὐτῷ Θημὰρ περὶ τῆς κακίας τῆς μεγάλης ταύτης ὑπὲρ ἑτέραν ἣν ἐποίησας μετ' ἐμοῦ. Ἀλλος, καὶ Εἶπεν Ἀμνὼν, ἀνάστηθι, πορεύου. καὶ Εἶπεν αὐτῷ Θαμὰρ, μὴ ἀδελφὲ, ὅτι μεγάλη ἡ κακία ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην ἣν πεποίηκας μετ' ἐμοῦ.

ועליה כתנת פסים 18. A. O. καὶ ἐπ' αὐτῆς ἦν χιτὼν καρπωτός. Ἀλλος, καὶ ἐπ' αὐτὴν ἦν χιτὼν ἀστραγαλωτός.

כתנת הפסים 19. A. O. τὸν χιτῶνα τὸν καρπωτόν. Σ. χιτῶνα χειριδωτόν. Ἀλλος, χιτῶνα ἀστραγαλωτόν.

החרישי 20. O. κώφευσον. Ἀλλος, σιώπησον.
אל־תשיתי את־לבך לדבר O. μὴ θῇς τὴν καρδίαν σου τοῦ λαλῆσαι. Ἀλλος, μὴ προσποιοῦ ἐν

2. HEbr. & mirabile erat in oculis. *LXX.* & difficile in oculis. *Alius*, & impoſſibile erat in oculis. *Vulg. difficile ei videbatur.*

3. *Hebr. LXX.* ſapiens. *Alius & Vul.* prudens.

4. *Heb.* ſic tenuis. *LXX.* quia tu ſic infirmus. *Alius*, quia tabefactus es. *Vulg. ſic attenuaris macie.*

5. *Hebr.* oſtende te ægrum. *LXX.* langueſce. *Alius*, ſimula te exagitari. *Vulg. languorem ſimula.*

7. *Heb. LXX.* cibum. *Alius*, cœnam. *Vulg. pulmentum.*

8. *Hebr.* jacens. *LXX.* cubans. *Alius*, dormiebat. *Vulg. jacebat.*

Hebr. conſperſionem. *LXX.* paſtam. *Alius*, adipem. *Vulg. farinam.*

15. *Hebr.* Dixitque ei Amnon, Surge, vade. Dixitque illi. Ne occaſiones magni mali hujus præ alio, quod feciſti mecum. *LXX.* quoniam majus malum ultimum, quam primum. Et dixit ei Amnon, Surge, vade. Et dixit ei Themar circa malitiam magnam hanc, ſuper alteram, quam feciſti mecum. *Alius*, Et dixit Amnon, Surge, vade. Dixitque ei Thamar, Nequaquam frater, quia magnum malum ultimum ſuper primum, quod feciſti mecum. *Vul. Dixitque ei Amnòn, Surge & vade. Quæ reſpondit ei; Majus eſt hoc malum, quod nunc agis adverſum me, quàm quod ante feciſti.*

18. *Heb.* Et ſuper eam tunica multorum colorum. *A. LXX.* & ſuper eam erat tunica intexta fructibus, *vel* manicata. *Alius*, & ſuper eam erat tunica talaris. *Vulg. qua induta erat talari tunica.*

19. *Hebr.* tunicam multorum colorum. *A. LXX.* tunicam intextam fructibus, *vel* manicatam. *S.* tunicam manicatam. *Alius*, tunicam talarem. *Vulg. talari tunica.*

20. *Hebr. Alius, Vulg.* tace. *LXX.* obmuteſce.

Heb. ne ponas cor tuum ad verbum. *LXX.* ne poſueris cor tuum ad loquendum. *Alius*, ne ſimules in corde tuo, ut loquaris. *Vulg.*

Digitized by Google

τῇ καρδίᾳ σου τοῦ λαλῆσαι.

neque affligas cor tuum pro hac re.

לשנתים ימים 23. O. Εἰς διετηρίδα ἡμερῶν. Αλλος, μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν.

23. *Hebr.* ad duos annos dierum. *LXX.* in biennium dierum. *Alius*, poſt duos annos dierum. *Vulg. poſt tempus biennii.*

עם־עבדך 24. O. μετὰ τοῦ δούλου σου. Αλλος, πρὸς τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

24. *H. LXX.* cum ſervo tuo. *Alius*, *Vul.* ad ſervum ſuum.

ולא־אבה 25. O. καὶ οὐκ ἠθέλησε. Αλλος, καὶ οὐκ ἐβούλετο.

25. *Hebr. LXX.* & noluit. *Alius*, & nolebat. *Vulg. & noluiſſet.*

כטוב לב 28. O. ὡς ἂν ἀγαθυνθῇ ἡ καρδία. Αλλος, ὅταν εὖ ἔχῃ ἡ καρδία.

28. *Hebr.* quando bonum cor. *LXX.* cum bonum factum fuerit cor. *Alius*, cum bene habuerit cor. *Vulg. cum temulentus fuerit Amnon.*

וירכבו איש על־פרדו 29. O. καὶ ἐπεκάθισαν ἀνὴρ ἐπὶ τὴν ἡμίονον αὐτοῦ. Αλλος, καὶ ἐπέβησαν ἕκαστος ἐπὶ τὴν ἡμίονον αὐτοῦ.

29. *Hebr.* & equitaverunt vir ſuper mulum ſuum. *LXX.* & inſederunt vir ſuper mulam ſuam. *Alius*, & inſcenderunt quiſque ſuper mulam ſuam. *Vulg. aſcenderunt ſinguli mulas ſuas.*

וישכב ארצה 31. O. καὶ ἐκοιμήθη ἐπὶ τὴν γῆν. Αλλος, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς γῆς.

31. *Heb.* & jacuit in terra. *LXX.* & cubuit ſuper terram. *Alius*, & ſedit ſuper terram. *Vul. & cecidit ſuper terram.*

המיתו כי אמנון 32. O. ἐθανάτωσεν, ὅτι Αμνών. Αλλος, τεθνήκασι, διότι ἀλλ' ἢ Αμνών.

32. *Heb.* interemerunt quia Amnon. *LXX.* interfecit, quoniam Amnon. *Alius*, mortui ſunt, quia nonniſi Amnon. *Vulg. occiſi ſint: Amnon ſolus.*

כי־על־פי אבשלום היתה שימה מיום A. Σ. ὅτι ἐν ὀργῇ ἦν αὐτοῦ Αβεσσαλὼμ ἀπὸ τῆς ἡμέρας. O. ὅτι ἐπὶ στόματος Αβεσσαλὼμ ἦν κείμενος ἀπὸ τῆς ἡμέρας.

Hebr. quia ſuper os Abſalom erat poſitum a die. *A. S.* quia in ira erat ipſi Abeſſalom a die. *LXX.* quoniam ſuper os Abeſſalom erat poſitus a die. *Vul. quoniam in ore Abſalom erat poſitus ex die.*

על־אמנון כי־מת 39. O. ἐπὶ Αμνών, ὅτι ἀπέθανεν. Αλλος, ὑπὲρ Αμνὼν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ τεθνηκότος.

39. *Heb.* ſuper Amnon, quod mortuus eſſet. *LXX.* ſuper Amnon, quia mortuus erat. *Alius*, ſuper Amnon filium ſuum mortuum. *Vul. ſuper Amnon interitu.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Lib. II. Regum.

v. 2. Αλλ. καὶ ἰδυνάτει &c. Reg.

v. 3. Αλλ. φρόνιμος. Reg.

v. 4. Αλλος, ὅτι συντέτηκας. Reg.

v. 5. Αλλ. προσποιοῦ ἐνοχλεῖσθαι. Idem.

v. 7. Αλλος, δεῖπνον. Sic quædam Exemplaria.

v. 8. Αλλ. ἐκάθισεν. Reg.

Ibid. Αλλ. ςέαρ. Reg.

v. 15. Αλλ. καὶ εἶπεν Αμνών &c. Sic Reg. tacito Interprete, cujus verſio plenior & ſincerior eſt, quam ea quæ LXX. Interpretum fertur.

v. 18. 19. Horum verſuum lectiones ad fidem Regii Codicis Theodoreti & Procopii reſtituimus. Reg. & Procop. vero hanc notam habent. χιτὼν ἀςραγαλωτός. Συμμ. χειριδωτός, Ακύλας, καρπωτός· ἀντὶ τοῦ, καρποὺς ἐνυφασμένους ἔχων. οἱ νῦν δὲ αὐτὸν καλοῦσι πλυμαρικόν. ὁ δὲ Ιώσηπος, τὸν μέχρι τῶν ἀςραγάλων διήκοντα. i. *Tunica talaris: Symmachus, manicata: Aquila*, καρπωτός, *ac ſi diceret, fructus intextos habens. Hodie plumaricon appellant. Joſephus, ad talos uſque demiſſam nominat.* Druſius in hunc locum, καρπωτὸν, *manuleatam. Notum ut* καρπὸς *pro manu uſurpetur. Unde,* πόνοι τῶν καρπῶν σου, *quod male reddunt*, labores fructuum tuorum. Hactenus Druſius, cui mallem adſtipulari, quam Procopio, qui vult ſignificari intextam fructibus.

v. 20. Αλλ. σιώπησον. Reg.

Ibid. Αλλ. μὴ προσποιοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου τοῦ λαλῆσαι; Reg.

v. 23. Αλλ. μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν. Reg.

v. 24. Αλλ. πρὸς τὸν δοῦλον αὐτοῦ. Reg.

v. 25. Αλλ. καὶ οὐκ ἐβούλετο. Reg.

v. 28. Αλλ. ὅταν εὖ ἔχῃ ἡ καρδία. Reg.

v. 29. Αλλ. καὶ ἐπέβησαν &c. Reg.

v. 31. Αλλ. καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς γῆς. Reg.

v. 32. Αλλος, τεθνήκασιν, διότι ἀλλ' ἢ Αμνών.

Ibid. A. Σ. ὅτι ἐν ὀργῇ &c. Reg. Vix tamen crediderim hanc verſionem, quæ paraphraſim ſapit, eſſe Aquilæ, Interpretis litteræ ſervientis.

v. 39. Αλλος, ὑπὲρ Αμνὼν τοῦ &c. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT XIV.

חכמה 2. O. σοφήν. Αλλος, φρόνιμον.

2. HEbr. *LXX. Vulg.* ſapientem. *Alius*, prudentem.

אבל 5. O. μάλα. Αλλος, ὄντως.

5. *Hebr.* profecto. *LXX.* valde. *Alius*, revera. *Vul. heu.*

Digitized by Google

ויכו 6. Ο. καὶ ἔπαισεν. Αλλος, ἐπάταξεν.

וכבו את־גחלתי אשר נשארה לבלתי שום־לאישי שם ושארית על־פני האדמה 7. Ο. καὶ σβέσουσι τὸν ἄνθρακά μου, τὸν καταλειφθέντα, ὥστε μὴ θέσθαι τῷ ἀνδρί μου κατάλειμμα, καὶ ὄνομα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς. Αλλος, καὶ σβεσθήσεται ὁ σπινθὴρ ὁ ὑπολελειμμένος μοι τοῦ μὴ ὑπάρξαι τῷ ἀνδρί μου ὄνομα καὶ λεῖμμα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς.

המדבר אליך והבאתו אלי ולא־יסיף עוד לגעת בך 10. Ο. τίς ὁ λαλῶν πρὸς σὲ, καὶ ἄξεις αὐτὸν πρὸς ἐμὲ, καὶ οὐ προσθήσει ἔτι ἅψασθαι αὐτοῦ. Αλλος, τὸν λαλοῦντα πρὸς σὲ ῥῆμα, ἄγαγε αὐτὸν πρὸς μὲ, καὶ οὐ μὴ προσθήσῃ ἅψασθαί σου.

יזכר־נא המלך את־יהוה אלהיך מהרבית גאל הדם לשחת ולא ישמידו את־בני 11. Ο. μνημονευσάτω δὴ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον θεὸν αὐτοῦ πληθυνθῆναι ἀγχιστέα τοῦ αἵματος τοῦ διαφθεῖραι, καὶ οὐ μὴ ἐξάρωσι τὸν υἱόν μου. Αλλος, μνησθήτω δὴ ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς τοῦ κυρίου θεοῦ. ὅτι ἐὰν πληθυνθῶσιν οἱ ἀγχιστεύοντες τὸ αἷμα ἐν τοῖς γιώραις, καὶ οὐκ ἐξάξεις τὸν υἱόν μου.

ולמה חשבתה כזאת על־עם אלהים ומדבר המלך הדבר הזה כאשם לבלתי השיב המלך את־נדחו כי־מות נמות 13. Σ. καὶ διατί ἐλογίσω τοιοῦτο κατὰ λαοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ λογίζεται ὁ βασιλεὺς τὸν λογισμὸν τοῦτον ὡς πλημμέλειαν ἵνα μὴ ἀναστρέψῃ ὁ βασιλεὺς τὸν ἐξωσμένον αὐτοῦ. πάντως γὰρ θανάτῳ ἀποθανούμεθα. Ο. ἵνα τί ἐλογίσω τοιοῦτο ἐπὶ λαὸν θεοῦ; ἢ ἐκ στόματος τοῦ βασιλέως ὁ λόγος οὗτος ὡς πλημμέλεια, τοῦ μὴ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα τὸν ἐξωσμένον αὐτοῦ; ὅτι θανάτῳ ἀποθανούμεθα. Θ. ἵνα τί ἐλογίσθη οὕτως ἐπὶ λαὸν κυρίου, καὶ ἐκ τοῦ παρελθεῖν τοῦ βασιλέως τὸν λόγον τοῦτον, τοῦ ἐγκρατεύσασθαι τοῦ μὴ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα τὸν ἀπωσμένον ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι τέθνηκεν ὁ υἱός σου.

וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו ולא־ישא אלהים נפש 14. Σ. καὶ ὡς τὸ ὕδωρ τὸ κατασυρόμενον ἐπὶ γῆν, ὃ οὐ συναχθήσεται, καὶ οὐ μὴ ἄρῃ ὁ θεὸς ψυχήν. Ο. καὶ ὥσπερ τὸ ὕδωρ τὸ καταφερόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ οὐ συναχθήσεται, καὶ λήψεται ὁ θεὸς ψυχήν. Θ. καὶ ὡς ὕδωρ τὸ ἐκχυνόμενον ἐπὶ γῆν, ὃ οὐ συναχθήσεται, καὶ οὐκ ἐλπίζει ἐπ' αὐτῷ ψυχή.

6. *Hebr. LXX. Vul.* & percuſſit. *Alius*, & ferit.

7. *Hebr.* & extinguent prunam meam quæ relicta eſt, ut non ponatur viro meo nomen, & reſiduum ſuper facies terræ. *LXX.* & extinguent prunam meam reſiduam, ita ut non ponatur viro meo reliquum & nomen ſuper faciem terræ. *Alius*, & extinguetur ſcintilla relicta mihi, ut non ſuperſit viro meo nomen & reſiduum ſuper faciem terræ. *Vul. & quærunt extinguere ſcintillam meam, quæ relicta eſt, ut non ſuperſit viro mea nomen & reliquiæ ſuper terram.*

10. *Hebr.* loquentem ad te: & adduc eum ad me, & non addet ultra tangere in te. *LXX.* qui loquitur ad te, & duces eum ad me: & non adjiciet ultra tangere eum. *Alius*, loquentem ad te verbum, adduc eum ad me, & non adjiciet tangere te. *Vul. Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, & ultra non addet ut tangat te.*

11. *Hebr.* recordetur nunc rex Domini Dei ſui a multiplicando redemptionem ſanguinis ad corrumpendum, & non diſperdant filium meum. *LXX.* recordetur nunc rex Domini Dei ſui, multiplicando redemptorem ſanguinis ad diſperdendum: & non tollant filium meum. *Alius*, recordetur, quæſo, dominus meus rex Domini Dei: quia ſi multiplicentur redimentes ſanguinem in advenis, & non educes filium meum. *Vul. Recordetur rex Domini Dei ſui, ut non multiplicentur proximi ſanguinis ad ulciſcendum, & nequaquam interficiant filium meum.*

13. *H.* & ad quid cogitaſti ſicut hoc ſuper populum Dei, & loquens rex verbum hoc tamquam delinquens, ut non reducat rex expulſum ſuum, quia moriendo morimur. *S.* ut quid cogitaſti tale contra populum Dei, & cogitat rex cogitationem hanc tamquam delictum, ut non reducat rex expulſum ſuum: omnino enim morte morimur. *LXX.* ut quid cogitaſti tale ſuper populum Dei? Numquid ex ore regis verbum hoc tamquam delictum, ut non redire faciat rex ejectum ſuum? quoniam morte moriemur. *Th.* ut quid cogitatum eſt ſic ſuper populum Domini, & ex eo quod prætereat regis verbum hoc; ut firmetur non reducere regem ejectum ſuum a ſe, quia mortuus eſt filius tuus. *Vul. Quare cogitaſti hujuſcemodi rem contra populum Dei, & locutus eſt rex verbum iſtud, ut peccet, & non reducat ejectum ſuum? Omnes morimur.*

14. *H.* & ſicut aquæ effuſæ in terram, quæ non congregabuntur, & non tollet Deus animam. *S.* & ſicut aqua demiſſa ſuper terram, quæ non congregabitur: & non tollet Deus animam. *LXX.* & tamquam aqua delabens ſuper terram, quæ non colligetur. Et accipiet Deus animam. *Th.* & ſicut aqua effuſa ſuper terram, quæ non congregabitur: & non ſperat in eo anima. *Vul. & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur: nec vult Deus perire animam.*

ועתה אשר־באתי לדבר 15. O. καὶ νῦν ὃ ἦλθον λαλῆσαι. Αλλος, καὶ νῦν ὑπὲρ ὧν ἥκω λαλῆσαι.

כי ישמע המלך להציל את־אמתו 16. Σ. ὅτι ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς, ὥστε ἐξελεῖν τὴν δούλην αὐτοῦ. O. ὅτι ἀκούσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐξελεῖται τὴν δούλην αὐτοῦ. O. ἄλλως, ὅτι ἀκούσει ὁ βασιλεὺς ῥύσασθαι τὴν δούλην αὐτοῦ.

לבעבור סבב את־פני הדבר עשה עבדך 20. Σ. ὑπὲρ τοῦ περιαγαγεῖν τὴν προσωποποιΐαν τοῦ ῥήματος τούτου εὖ ἐποίησεν. O. ἕνεκεν τοῦ περιελθεῖν τὸ πρόσωπον τοῦ ῥήματος τούτου ὃ ἐποίησεν ὁ δοῦλός σου. Αλλος, ὅπως κυκλώσῃ τὸ πρόσωπον τοῦ λόγου τούτου.

חכם כחכמת O. σοφὸς καθὼς σοφία. Αλλος, φρόνιμος κατὰ τὴν φρόνησιν.

בגלחו 26. O. ἐν τῷ κείρεσθαι αὐτόν. Αλλος, καὶ ὅτε ἐκείρετο.

מאתים שקלים באבן O. διακοσίους σίκλους ἐν τῷ σίκλῳ. Αλλος, καὶ ἦν ἑκατὸν σίκλων ἐν τῷ σταθμῷ.

15. *H.* & nunc quod veoerim ad loquendum. *LXX.* & nuoc quod venerim loqui. *Alius*, & nunc ſuper quibus venio loqui. *Vul. nunc igitur veni, ut loquar.*

16. *H.* quia audiet rex ad liberandam famulam ſuam. *S.* quia audivit rex, ut liberet famulam ſuam. *LXX.* quia audiet rex, & liberabit famulam ſuam. *LXX. aliter*, quia audiet rex ut eruat famulam ſuam. *Vul. & audivit rex, ut liberaret ancillam ſuam.*

20. *H.* ut vertatur facies verbi, fecit ſervus tuus. *S.* ad circumduceodam proſopopœiam ſermonis hujus bene fecit. *LXX.* ut verterem faciem verbi hujus quod fecit ſervus tuus. *Al.* ut circumiret faciem verbi hujus. *Vul. ut verterem figuram ſermonis hujus, ſervus tuus Joab precepit.*

H. ſapiens ſecundum ſapientiam. *LXX.* ſapiens ſicut ſapientia. *Alius*, prudens ſecundum prudentiam. *Vul. ſapiens es, ſicut habet ſapientiam.*

26. *H. LXX.* in tondendo eum. *Alius*, & cum tooderetur. *Vulg. Et quando tondebat capillum.*

H. ducentis ſiclis in lapide. *LXX.* ducentos ſiclos in ſiclo. *Alius*, & erat ceotum ſiclorum in pondere. *Vul. ducentis ſiclis, pondere publico.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. II. Regum.

v. 2. Αλλ. φρόνιμον. Reg.
v. 5. Αλλ. ὄντως. Reg.
v. 6. Αλλ. ἐπαίσχυνον. Reg.
v. 7. Αλλ. καὶ σβεσθήσεται &c. Reg.
v. 10. Αλλ. τὸν λαλοῦντα πρὸς σὲ ῥῆμα &c. Reg.
v. 11. Αλλος, μνησθήτω δὴ ὁ κύριος &c. Reg.
v. 13. Σ. καὶ διατί &c Lectiones Symmachi & Theodotionis exhibet Coiſlin. 2.
v. 14. Σ. καὶ ὡς τὸ ὕδωρ &c. Lectiones Symmachi & Theodotionis exhibet Coiſlin. 2. In Editione Romana, poſtrema verba ſic habent, καὶ λήψεται ὁ Θεὸς ψυχήν.

v. 15. Αλλ. καὶ νῦν ὑπὲρ ὧν ἥκω λαλῆσαι. Reg.
v. 16. Σ. ὅτι ἤκουσεν &c. Coiſl. 2. Poſtrema vero lectio eſt Editionis Romanæ.
v. 20. Σ. ὑπὲρ τοῦ περιαγ- Sic Coiſlin. 2. Alius vero mendoſe habet, ὑπὲρ τοῦ προσαγαγεῖν τὸ πρόσωπον ἐν &c.
Ibid. Αλλ. φρόνιμος κατὰ τὴν φρόνησιν. Reg.
v. 26. Αλλ. καὶ ὅτε ἐκείρετο. Reg.
Ibid. Αλλ. καὶ ἦν ἑκατὸν σίκλων ἐν τῷ σταθμῷ. Idem. Mſ. Coiſlinianus hic habet, Μααθαείμ ἔχει τὸ Ἑβραϊκὸν, ὅ ἐστι Σ. i. *Maathaim habet Hebraicum, quod eſt ducenti.*

LIB. II. REGUM. CAPUT XV.

ראה דבריך טובים ונכחים ושמע אין־לך מאת המלך 3. O. ἰδοὺ οἱ λόγοι σου ἀγαθοὶ καὶ εὔκολοι, καὶ ὁ ἀκούων οὐκ ἔστι σοι παρὰ τοῦ βασιλέως. Αλλος, ἰδοὺ οἱ λόγοι σου καλοὶ καὶ κατευθυνόμενοι, καὶ ὁ ἀκουσόμενος οὐχ ὑπάρχει σοι παρὰ τοῦ βασιλέως.

ארבעים 7. Ἐν τῷ Ἑξαπλῷ, τεσσαράκοντα κεῖται παρὰ πᾶσιν, ἐν δὲ τῷ Ἑβραϊκῷ, ἀρβαείμ.

וישלח אבשלום את־אחיתפל הגילני 12. O. καὶ ἀπέστειλεν ὁ Ἀβεσσαλὼμ τῷ Ἀχιτόφελ τῷ Θεκωνί. Αλλος, καὶ ἐκάλεσε τὸν Ἀχιτόφελ τὸν Γαλαμωναῖον. Αλλ. Γελμωναῖον.

ויהי הקשר אמץ והעם הולך ורב את־אבשלום

3. **H***Ebr.* vide, ſermones tui recti & boni, & non eſt audieos te a rege. *LXX.* ecce verba tua booa & facilia: & qui audiat non eſt tibi a rege. *Alius*, ecce ſermones tui boni & recti, & qui audiat non eſt tibi a rege. *Vul. Videntur mihi ſermones tui boni & juſti. Sed non eſt qui te audiat, conſtitutus a rege.*

7. *H.* quadraginta. *In Hexaplo*, quadraginta *jacet apud omnes, in Hebrao autem, arbaim.*

12. *H.* Miſitque Abſalom ad Achithophel Gilooitam. *LXX.* Et miſit Abeſſalom ad Achitophel Theconi. *Alius*, & vocavit Achitophel Galamonæum. *Al.* Gelmonæum. *Vul. Accerſivit quoque Abſalom Achitophel Gilonitem.*

H. fuitque colligatio valida, & populus va-

O. καὶ ἐγένετο σύστεμμα (Al. σύστρεμμα) ἰσχυρὸν, καὶ ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος καὶ πολὺς μετὰ Αβεσσαλώμ. Αλλος, καὶ ἦν τὸ συμβούλιον πορευόμενον καὶ στερεούμενον, καὶ ὁ λαὸς ἐπορεύετο καὶ ἐπληθύνετο μετὰ Αβεσσαλώμ.

ברגליו 16. O. τοῖς ποσὶν αὐτῶν. Αλλος, πεζοί.

חי־יהוה וחי אדני המלך 21. Σ. ζῇ κύριος καὶ μὰ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς σου. O. ζῇ κύριος, καὶ ζῇ ὁ κύριός μου ὁ βασιλεύς μου. Θ. ζῇ γάρ φησι κύριος, καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου κύριέ μου βασιλεῦ.

על־פני דרך את־המדבר 23. O. ἐπὶ πρόσωπον ὁδοῦ τὴν ἔρημον. Αλλος, κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς ἐλαίας τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ.

השב את־ארון האלהים העיר אם־אמצא חן בעיני יהוה והשבני והראני אתו ואת־נוהו ואם כה יאמר לא חפצתי בך הנני יעשה־לי כאשר טוב בעיניו 25. O. ἀπόστρεψον τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ εἰς τὴν πόλιν· ἐὰν εὕρω χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου, καὶ ἐπιστρέψει με, καὶ δείξει μοι αὐτὴν, καὶ τὴν εὐπρέπειαν αὐτῆς. καὶ ἐὰν εἴπῃ οὕτως, οὐκ ἠθέληκα ἐν σοὶ, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι, ποιείτω μοι κατὰ τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Αλλος, καὶ καθισάτω εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· ἐὰν εὕρω χάριν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπιστρέψῃ με, ὄψομαι αὐτὴν καὶ τὴν εὐπρέπειαν αὐτῆς. καὶ ἐὰν εἴπῃ μοι, ὅτι οὐ τεθέληκά σε, ἰδοὺ ἐγώ. Θ. ποιείτω μοι τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

הרואה אתה שבת 27. O. ἴδετε, σὺ ἐπιστρέψεις. Αλλος, βλέπε, σὺ ἀνάστρεφε.

מתמהמה 28. A. μέλλω. Σ. κρυβήσομαι. O. στρατεύομαι. Αλλος, αὐλίζομαι. Θ. προσδέχομαι ὑμᾶς.

בערבות Σ. ἐν τοῖς πεδίοις. O. ἐν Αραβώθ. Αλλος, ἐπὶ τῆς ἐλαίας.

סכל 31. A. ἀφρόνισον. O. διασκέδασον. Αλλ. ματαίωσον. Coiſl. 2. A. κακοφρόνισον. Σ. ἀσυνετον ποίησον. Θ. ματαίωσον.

עד־הראש 32. A. Σ. ἕως τῆς ἄκρας. Coiſl. Σ. εἰς τὴν ἄκραν. O. ἕως τοῦ Ροός. Ed. Rom. Ρώς.

אם עברת אתי והית עלי למשא ואם־העיר תשוב 33. O. ἐὰν μὲν διαβῇς μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἔσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ εἰς βάσταγμα, καὶ ἐὰν ἐπιστρέψῃς ἐπὶ τὴν πόλιν. Αλλος, ἐὰν διελθῇς μετ᾽ ἐμοῦ, ἔσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ φορτίας· ἐὰν δὲ εἰς τὴν πόλιν ἀναστρέψῃς.

למשא A. φορτίον. Σ. βάρος. O. εἰς βάσταγμα.

dens & multus cum Abſalom. *LXX.* & facta eſt coitio fortis, & populus pergens & multus cum Abeſſalom. *Alius*, & erat conſultatio vadens & firmata, & populus ibat & augebatur cum Abeſſalom. *Vul. facta eſt conjuratio valida, populuſque concurrens augebatur cum Abſalom.*

16. *H.* in pedibus ſuis. *LXX. Vulg.* pedibus ſuis. *Alius*, pedites.

21. *H.* vivit Dominus, & vivit Dominus meus rex. *S.* vivit Dominus, & per vitam animæ tuæ. *LXX.* vivit Dominus, & vivit Dominus meus rex meus. *Th.* vivit enim, inquit, Dominus, & vivit anima tua, Domine mi rex. *Vul. vivit Dominus, & vivit Dominus meus rex.*

23. *H.* ſuper facies viæ ad deſertum. *LXX.* ad faciem viæ in deſertum. *Alius*, ſecundum viam olivæ, quæ eſt in deſerto. *Vul. contra viam, quæ reſpicit ad deſertum.*

25. *H.* Reduc arcam Domini in urbem: ſi invenero gratiam in oculis Domini, & reducet me, & videre me faciet eam & domicilium ejus. Et ſi ſic dixerit: Non complacui in te; ecce ego, faciat mihi ſicut bonum in oculis ejus. *LXX.* Reduc arcam Dei in civitatem: ſi invenero gratiam in oculis Domini, & reducet me, & oſtendet mihi eam, & decorem ejus. Et ſi dixerit ſic, Non volui in te, ecce ego ſum: faciat mihi juxta id quod bonum in oculis ſuis. *Alius*, & ſedeat in loco ſuo. Si invenero gratiam ante Dominum, & reducat me, videbo eam & decorem ejus. Et ſi dixerit mihi, quoniam non volui te, ecce ego. *Th.* faciat mihi quod placitum in conſpectu ejus. *Vul. Reporta arcam Dei in urbem: ſi invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & oſtendet mihi eam, & tabernaculum ſuum. Si autem dixerit mihi, Non places: præſto ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe.*

27. *Hebr.* Nonne videns tu? revertere. *LXX.* videte, tu reverteris. *Alius*, vide, tu revertere. *Vul. O videns revertere.*

28. *Hebr.* morans. *A.* tardo. *S. Vul.* abſcondar. *LXX.* caſtrametor. *Alius*, maneo. *Th.* excipio vos.

Hebr. in ſolitudine. *S. Vul.* in campeſtribus. *LXX.* in Araboth. *Alius*, in olea.

31. *Heb. A. Vulg.* infatua. *LXX.* diſſipa. *Alius*, vanum fac. *Coiſlin.* 2. *A.* malam mentem da. *S.* inſipientem fac. *Th.* vanum fac.

32. *Heb.* uſque ad caput. *A. S.* uſque ad verticem. *Coiſlin. S.* in verticem. *LXX.* uſque Roos. *Vulg. ſummitatem.*

33. *Hebr.* ſi tranſieris mecum, & eris ſuper me in onus; & ſi in civitatem reverteris. *LXX.* ſi quidem tranſieris mecum, & eris ſuper me in onus, & ſi reverteris in civitatem. *Alius*, ſi tranſieris mecum, eris ſuper me ſarcinæ; ſi autem in civitatem revertaris. *Vulg. Si veneris mecum, eris mihi oneri. Si autem in civitatem revertaris.*

Hebr. LXX. in onus. *A.* ſarcinam. *S.* pondus. *Vul. oneri.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Lib. II. Regum.

v. 3. Αλλος, ἰδοὺ οἱ λόγοι σου καλοὶ &c. Reg.
v. 7. ἐν τῷ ἐξαπλ- &c. Hæc nota prodit ex Coiſlin. 1.
v. 15. Αλλος, καὶ ἐκάλεσε τὸν Αχ- &c. Reg.
Ibid. Αλλ. καὶ ἰδοὺ τὸ διαβόλιον &c. Reg.
v. 16. Αλλος, πεζοί. Reg.
v. 21. Σ. ζῇ κύριος. Has Symmachi & Theodotionis lectiones adfert Coiſlin. 2.
v. 23. Αλλ. καὶ τὴν ὁδὸν ἐλαίας &c. Reg.
v. 25. Αλλος, καὶ καθισάτω εἰς τὸν τόπον &c. Reg. Extremam vero hujus lectionis partem Theodotioni adſcribit Coiſlin. 2.

v. 27. Αλλος, βλέπε, σὺ ἀνάστρεφε. Reg.
v. 28. A. μέλλω. Σ. κρύβομαι. Coiſlin. 2. Αλλος, ταλαίζομαι &c. Sic quædam Exemplaria.
Ibid. Σ. ἐν ταῖς πεδιάσι. Coiſl. 1. Hodie legitur עברות
v. 31. A. ἀφρόνισον. Druſius. Αλλος, ματαίωσον. Reg. Sed diverſas adfert lectiones Coiſlin. 2. quales repræſentamus.
v. 32. A. Σ. ἕως τῆς ἄκρας. Euſebius de locis Hebraïcis, ad vocem Ῥαώς. Coiſlin. vero 2. Σ. εἰς τὴν ἄκραν.
v. 33. Αλλ. ἐὰν διελθῇς μετ' ἐμοῦ. Reg.
Ibid. A. φορτίον &c. Coiſlin. 1.

LIB. II. REGUM. CAPUT XVI.

מעט מראש 1. A. Σ. ὀλίγον ἀπὸ τῆς ἄκρας. O. βραχύ τι ἀπὸ τῆς Ῥώς.

נבל O. νέβελ. Αλλος, κεράμιον.

החמורים לבית-המלך לרכב ולהלחם והקיץ 2. O. τὰ ὑποζύγια τῇ οἰκίᾳ τοῦ βασιλέως τοῦ ἐπικαθῆσθαι, καὶ οἱ ἄρτοι, καὶ οἱ φοίνικες. Αλλος, ὄνοι οἱ σεσαγμένοι τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως ἐπιβαίνειν. καὶ οἱ ἄρτοι, καὶ αἱ παλάθαι, καὶ αἱ σταφίδες.

והנך ברעתך 8. O. καὶ ἰδοὺ σὺ ἐν τῇ κακίᾳ σου. Αλλος, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν κακίαν σου.

כי יקלל 10. O. καὶ οὕτως καταράσθω. Θ. διότι καταρᾶταί με.

ואף כי-עתה בן-הימיני 11. A. καί γε ὅτι νῦν ὁ υἱὸς τοῦ Ιεμιναίου. Σ. πόσῳ μᾶλλον νῦν ὁ υἱὸς τοῦ Ιεμιναίου. O. καὶ προσέτι νῦν ὁ υἱὸς τοῦ Ιεμινί.

אולי יראה יהוה בעוני והשיב יהוה לי טובה תחת קללתו 12. O. Εἴπως ἴδοι κύριος ἐν τῇ ταπεινώσει μου, καὶ ἐπιστρέψει μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας αὐτοῦ. Αλλος, ὅπως ἴδοι τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀνταποδώσει κύριος ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας.

בצלע 13. O. ἐκ πλευρᾶς. Αλλος, κατὰ τὸ κλίτος.

הבו לכם עצה 20. O. φέρετε ἑαυτοῖς βουλήν. Αλλος, δότε αὐτοῖς βουλήν.

1. HEbr. paululum a capite. *A. S.* paulum a vertice. *LXX.* paululum quid a Ros. *Vulg. paululum montis verticem.*

Heb. LXX. nebel. *Alius*, vaſculum. *Vul. utre.*

2. *Hebr.* Aſini domui regis ad equitandum, & ad panes, & fructus. *LXX.* Subjugalia domui regis ad inſidendum, & panes, & palmulæ. *Alius*, Aſini inſtrati domui regis ad inſcendendum, & panes, & palathæ, & uvæ. *Vulg. Aſini domeſticis regis ut ſedeant: panes & palatha.*

8. *Heb. LXX.* & ecce tu in malo tuo. *Alius*, & oſtendit mihi malum tuum. *Vulg. & ecce premunt te mala tua.*

10. *Heb.* quod maledicat. *LXX.* & ſic maledicat. *Th.* quoniam maledicit me. *Vul. ut maledicat.*

11. *H.* & etiam quia nunc filius Jemini. *A.* & utique quia nunc filius Jeminæi. *S.* quanto magis nunc filius Jeminæi? *LXX.* & inſuper nunc filius Jemini. *Vulg. quanto magis nunc filius Jemini?*

12. *Heb.* forſitan reſpiciet Dominus in afflictionem meam: & reddet mihi Dominus bonum pro maledictione ejus. *LXX.* ſi forte inſpiciat Dominus in humilitatem meam, & redire faciet mihi bona pro maledictione illius. *Alius*, ut videat humilitatem meam, & retribuet Dominus bona pro maledictione. *Vulg. ſi forte reſpiciat Dominus afflictionem meam: & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac.*

13. *Heb.* in coſta. *LXX. Vul.* ex latere. *Alius*, ſecundum latus.

20. *Heb.* date vobis conſilium. *LXX.* ferte vobis conſilium. *Alius*, date vobis ipſis conſilium. *Vul. Inite conſilium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Lib. II. Regum.

v. 1. A. Σ. ὀλίγον &c. Coiſlin. 1.
Ibid. Αλλ. κεράμιον. Sic unus.
v. 2. Αλλος, ὄνοι οἱ σεσαγμένοι &c. Reg.
v. 8. Αλλος, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν κακίαν σου. Reg.
v. 10. Θ. διότι κατ- Coiſlin. 2.

v. 11. A. καί γε ὅτι νῦν &c. Coiſl.
v. 12. Αλλος, ὅπως ἴδοι τὴν ταπ- &c. Reg.
v. 13. Αλλ. κατὰ τὸ κλίτος. Sic quædam Exemplaria.
v. 20. Αλλος, δότε αὐτοῖς βουλήν. Reg.

LIB II. REGUM. CAPUT XVII.

אם־אין אתה דבר 6. Ο. Εἰ δὲ μὴ, σὺ λάλησον. Αλλος, ἢ πῶς σὺ λαλεῖς;

בפעם הזאת 7. Ο. τὸ ἅπαξ τοῦτο. Αλλος, νυνὶ ταύτην.

כדוב שכול בשדה 8. Ο. ὡς ἄρκτος ἠτεκνωμένη ἐν ἀγρῷ. Αλλος, ὡς ἄρκοι παροιστρῶσαι ἐν ἀγρῷ.

הפחתים 9. Ο. βουνῶν. Αλλος, αὐλώνων.

מגפה Ο. θραῦσις. Αλλος, πτῶσις.

הטובה 14. Σ. τὴν συμφέρουσαν. Ο. τὴν ἀγαθήν.

אל־תלן הלילה בעברות המדבר וגם עבור תעבור פן־יבלע למלך ולכל־העם אשר אתו 16. Ο. μὴ αὐλισθῇς τὴν νύκτα ἐν Αραβὼθ τῆς ἐρήμου, καί γε διαβαίνων σπεῦσον, μήποτε καταπιόσῃ (al. καταπίῃ) τὸν βασιλέα, καὶ πάντα τὸν λαὸν τὸν μετ' αὐτοῦ. Αλλος, μὴ αὐλισθῇς τὴν νύκτα κατὰ δυσμὰς τῆς ἐρήμου· καί γε διαβαίνων διάβηθι τὰ ὕδατα, ὅπως μὴ καταποθῇ ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς μετ' αὐτοῦ.

הרפות 19. Α. Σ. πτισάνας. Ο. ἀραφώθ. Θ. παλάθας.

עברו מיכל המים ויבקשו ולא מצאו וישבו ירושלם 20. Ο. παρῆλθον μικρὸν τοῦ ὕδατος. καὶ ἐζήτησαν, καὶ οὐχ εὗρον, καὶ ἀνέστρεψαν εἰς Ιερουσαλήμ. Αλλος, διεληλύθασι σπεύδοντες· καὶ ἐζήτουν καὶ οὐχ εὑρισκον αὐτούς· καὶ ἀναστρέφουσιν εἰς Ιερουσαλήμ.

עד־אור הבקר עד־אחד לא־נעדר אשר לא־עבר את־הירדן 22. Ο. ἕως τοῦ φωτὸς τοῦ πρωῒ, ἕως ἑνὸς οὐκ ἔλαθεν ὃς οὐ διῆλθε τὸν Ιορδάνην. Αλλος, ἕως διέφαυσε τὸ πρωῒ, ἕως τοῦ μὴ ἀποκαλυφθῆναι τὸν λόγον· οὕτως διέβησαν τὸν Ιορδάνην.

מחנימה 24. & 27. Α. Θ. εἰς παρεμβολάς. Ο. εἰς Μαναΐμ.

על־הצבא 25. Ο. ἐπὶ τῆς δυνάμεως. Αλλος, ἐπὶ τῆς στρατιᾶς.

ספות 28. Σ. ὑποστίμματα. Coiſl. Σ. ὑποστρώματα. Ο. ἀμφιτάπους.

קלי Α. Σ. φρυκτόν. Ο. ἄλφιτον.

שפות בקר 29. Ο. καὶ σαφὼθ βοῶν. Θ. Coiſl. καὶ γαλαθηνὰ μοσχάρια.

6. HEb. annon ? tu loquere. *LXX.* ſin minus, tu loquere. *Alius*, aut quomodo tu loqueris ? *Vul. annon ? quod das conſilium.*

7. *Heb.* in vice hac. *LXX.* vice hac. *Alius*, nunc hoc conſilium. *Vulg. hac vice.*

8. *Hebr.* ſicut urſus orbatus in agro. *LXX.* tamquam urſa orbata filiis in agro. *Alius*, tamquam urſæ furioſæ in agro. *Vul. veluti ſi urſa raptis catulis in ſaltu ſæviat.*

9. *Hebr.* fovearum. *LXX.* collium. *Alius*, canalium. *Vulg. in foveis.*

H. Vul. plaga. *LXX.* percuſſio. *Alius*, ruina.

14. *Hebr. LXX.* bonum. *S. Vulg.* utile.

16. *Heb.* ne tranſigas noctem in tranſitibus deſerti : & etiam tranſeundo tranſibis, ne forte deglutiat regem & omnem populum, qui cum eo. *LXX.* ne maneas nocte in Araboth deſerti, etiam tranſiens feſtina, ne forte abſorbeat regem & omnem populum, qui cum eo. *Alius*, ne maneas nocte ad occidentem deſerti : etiam tranſiens tranſi aquas, ut ne abſorbeatur rex & omnis populus cum eo. *Vul. ne moreris nocte hac in campeſtribus deſerti, ſed abſque dilatione tranſgredere : ne forte abſorbeatur rex, & omnis populus, qui cum eo eſt.*

19. *Hebr.* grana contuſa. *A. S. Vul.* ptiſanas. *LXX.* Araphoth. *Th.* palathas.

20. *Hebr.* tranſierunt rivum aquarum, & quæſierunt, & non invenerunt, & reverſi ſunt Jeruſalem. *LXX.* prætererunt puſillum aquæ: & quæſierunt, & non invenerunt, & reverſi ſunt in Jeruſalem. *Alius*, pertranſierunt feſtinantes : & quæſierunt, & non inveniebant eos : & revertuntur in Jeruſalem. *Vul. Tranſierunt feſtinanter, guſtatâ paululum aquâ. At hi qui quærebant, cum non reperiſſent, reverſi ſunt in Jeruſalem.*

22. *Heb.* uſque ad lucem matutini, uſque ad unum. Non defuit qui non tranſiret Jarden. *LXX.* uſque ad lucem matutinam, uſque ad unum non latuit, qui non tranſierit Jordanem: *Alius*, uſquequo illuxit matutinum, donec non revelaretur verbum ; ſic pertranſierunt Jordanem. *Vulg. donec diluceſceret : & ne unus quidem reſiduus fuit, qui non tranſiſſet fluvium.*

24. & 27. *Heb.* in Mahanaim. *A. Th. Vulg.* in caſtra. *LXX.* in Manaïm.

25. *Heb. Alius*, *Vulg.* ſuper exercitum. *LXX.* ſuper virtutem.

28. *Heb.* ſcyphos. *S.* hypoſtimmata. *Coiſl. S.* ſtragula. *LXX. Vulg.* tapetia.

H. A. S. toſtum. *LXX. Vul.* polentam.

29. *H.* & coagulationes bovis. *LXX.* & ſaphoth boum. *Th.* & lacteos vitulos. *Vulg. & pingues vitulos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. II. Regum.

v. 6. Ἀλλ. ἢ πῶς σὺ λαλεῖς. Reg.
v. 7. Ἀλλ. νῦν ταύτην. Reg.
v. 8. Ἀλλ. ὡς ἄρκοι παροιστρ. Reg.
v. 9. Ἀλλ. αὐλώνων. Reg.
Ibid. Ἀλλ. ὁ πτῶσις. Reg.
v. 14. Σ. τὴν συμφέρουσαν. Reg. & Coiſlin. 2.
v. 16. Ἄλλος, μὴ αὐλισθῇς τὴν νύκτα κατ' δυσμὰς &c. Reg. Hic Interpres legit haud dubie בערבות videturque eſſe Theodotion, qui illam vocem ערבות ſolet vertere, δυσμάς.
v. 19. Α. Σ. πτισάνας. Ἄλλος, παλάθας. Ex Procopio & Reg. Coiſlin. 1. habet Θ. παλάθας, & πτισάνας uni Symmacho tribuit.
v. 20. Ἄλλος, διελελύθασι σπεύδοντες &c. Reg.
v. 21. Ἄλλος, ἕως διέφαυσε τὸ πρωΐ &c. Idem.
v. 24. & 27. Θ. εἰς παρεμβολάς. Druſius. Sed Coiſlinianus 2. Α. Θ. παρεμβολάς.
v. 25. Ἀλλ. ἐπὶ τῆς στρατιᾶς. Reg.
v. 28. Σ. ὑποστρώμματα. Reg. Sed Coiſl. 2. ὑποστρώματα. Quæ lectio ſincerior videtur.
Ibid. Α. φρυκτόν. Reg. Sed Coiſlin. 2. habet Α. Σ. φρυκτόν.
v. 29. Θ. τὸ γαλαθηνὰ μοσχάρια. Coiſlin. 2. Regius vero ſine Interpretis nomine adfert.

LIB. II. REGUM. CAPUT XVIII.

והשלשית 2. Ο. τὸ τρίτον. Ἄλλος, καὶ ἐτρίσσευσεν.

לא־ישימו אלינו לב 3. Ο. οὐ θήσουσιν ἐφ' ἡμᾶς καρδίαν. Ἄλλος, οὐ στήσεται ἐν ἡμῖν καρδία.

כי־עתה כמנו עשרה אלפים Σ. καὶ σὺ ὡς ἡμεῖς δέκα χιλιάσιν. Ο. ὅτι σὺ ὡς ἡμεῖς δέκα χιλιάδες. Θ. Coiſl. καὶ νῦν ἀφαιρεθήσεται ἡ γῆ ἐξ ἡμῶν ι. χιλιάσιν. Coiſl. 2. Α. ὅτι νῦν ὅμοιος ἡμῖν δέκα χιλιάδες. Σ. σὺ γὰρ χιλιοπλασίων ἡμῶν.

ועתה טוב כי־תהיה־לנו מעיר לעזיר Ο. καὶ νῦν ἀγαθὸν, ὅτι ἔσῃ ἡμῖν ἐν τῇ πόλει βοήθεια τοῦ βοηθεῖν. Ἄλλος, καὶ νῦν καλόν ἐστι, τοῦ εἶναί σε ἐν τῇ πόλει εἰς βοήθειαν ἡμῶν.

השדה 6. Ο. εἰς τὸν δρυμόν. Ἄλλος, εἰς τὸ πεδίον.

וינגפו 7. Α. ἐθραύσθη. Ο. ἔπταισεν.
המגפה Ο. θραῦσις. Ἄλλος, πληγή.
החרב 8. Ο. μάχαιρα. Ἄλλος, ῥομφαία.
תלוי באלה 10. Ο. κρεμάμενον ἐν τῇ δρυΐ. Ἄλλος, καὶ ἀνεκρεμάσθη ἐν τῷ δένδρῳ.
או־עשיתי בנפשו שקר 13. Ο. μὴ ποιῆσαι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἄδικον. Ἄλλος, καὶ πῶς ποιήσω ἐν τῇ ψυχῇ μου ἄδικον;

לא איש בשרה אתה 20. Ο. οὐκ ἀνὴρ εὐαγγελίας σύ. Ἄλλος, οὐκ ἀνὴρ εὐαγγελισμοῦ εἶ σύ.
ויהי־מה ארוץ 23. Ο. τί γὰρ ἐὰν δράμω. Ἄλλος, καὶ τί ἐὰν δράμω ὀπίσω τοῦ Χουσί;

דרך הככר ויעבר את־הכושי Ο. τὴν ὁδὸν τὴν τοῦ Κεχὰρ, καὶ ὑπερέβη τὸν Χουσί. Ἄλλος, τὴν ὁδὸν τὴν διατεταγμένην, καὶ παρῆλθε τὸν Χουσί. οἱ Γ. τὴν διατέμνουσαν.

ראיתי ההמון הגדול לשלח את־עבד המלך יואב ואת־עבדך ולא ידעתי מה 29. Ο. εἶδον

2. Hebr. LXX. Vul. & tertiam partem. *Alius*, & tertiavit.

3. *H.* non ponent ad nos cor. *LXX.* non ponent ſuper nos cor. *Alius*, non ſtabit in nobis cor. *Vulg. non magnopere ad eos de nobis pertinebit.*

H. LXX. quia nunc (*LXX.* tu) ſicut nos decem millia. *S.* & tu ut nos decem millibus. *Th.* & nunc auferetur terra ex nobis decem millibus. *Coiſl.* 2. *A.* quia nunc ſimilis nobis decem millia. *S.* Tu enim millies potior es nobis. *Vul. quia tu unus pro decem millibus computaris.*

H. & nunc bonum quia eris nobis a civitate ad auxiliandum. *LXX.* & nunc bonum, quia eris nobis in civitate auxilium ad auxiliandum. *Alius*, & nunc bonum eſt, ut ſis in civitate in auxilium noſtri. *Vul. melius eſt igitur ut ſis nobis in urbe præſidio.*

6. *H. Alius*, in agrum. *LXX.* in ſylva. *Vulg. in campum.*

7. *H.* & cæſi ſunt. *A.* confractus eſt. *LXX.* cecidit. *Vul. caſus eſt.*

H. Alius, *Vulg.* plaga. *LXX.* percuſſio.

8. *H. LXX. Vulg.* gladius. *Alius*, framea.

10. *H. LXX.* pendentem in quercu. *Alius*, & ſuſpenſus erat in arbore. *Vulg. pendere de quercu.*

13. *H.* aut feciſſem in animam ejus mendacium. *LXX.* non faciendo in animam ejus injuriam. *Alius*, & quomodo faciam in anima mea injuſtum? *Vulg. ſed & ſi feciſſem contra animam meam audacter.*

20. *H. LXX.* Non vir boni nuntii tu. *Alius*, non vir boni nuntii es tu. *Vul. Non eris nuntius.*

23. *H.* & ſit quidquid, curram: *LXX. Vulg.* Quid enim ſi cucurrero? *Alius*, Et quid ſi curram poſt Chuſi?

H. via planiciei, & tranſivit ipſum Chuſi: *LXX.* viam quæ Cechar, & tranſgreſſus eſt ipſum Chuſi. *Alius*, viam conſtitutam, & prætergreſſus eſt Chuſi. *Tres Int.* dividentem, *vel* compendioſam. *Vul. per viam compendii, tranſivit Chuſi.*

29. *H.* vidi tumultum magnum in mittendo ſervum regis Joab ſervum tuum: & non novi

τὸ πλῆθος τὸ μέγα τοῦ ἀποστεῖλαι τὸν δοῦλον τοῦ βασιλέως Ἰωάβ, καὶ τὸν δοῦλόν σου, καὶ οὐκ ἔγνων τί ἐκεῖ. Ἄλλος, ἤκουσα ἦχον μέγαν ὀπίσω μου ἐν τῷ ἀποστεῖλαι Ἰωάβ τὸν παῖδα τοῦ βασιλέως τὸν δοῦλόν σου, καὶ οὐκ ἔγνων τί ἐκεῖ.

התיצב 30. Ο. στηλώθητι. Ἄλλος, παράστηθι.

הקמים עליך 31. Ο. ἐπεγειρομένων ἐπὶ σέ. Ἄλλος, ἀνθεστηκότων σοι.

השלום לנער 32. Ο. Εἰ εἰρήνη τῷ παιδαρίῳ. Ἄλλος, εἰ ὑγιαίνει τὸ παιδάριον.

וירגז 33. Α. καὶ ἐκλονήθη. Ο. καὶ ἐταράχθη. Θ. ἐδάκρυσεν.

בלכתו Ο. ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτόν. Ἄλλος, ἐν τῷ κλαίειν αὐτόν.

aliquid. *LXX.* vidi multitudinem magnam in mittendo ſervum regis Joab ſervum tuum: & non novi quid illic. *Alius*, audivi ſonitum magnum poſt me, in mittendo Joab puerum regis ſervum tuum: & non novi quid illic. *Vulg. vidi tumultum magnum, cum mitteret Joab ſervus tuus, ô rex, me ſervum tuum: neſcio aliud.*

30. *H. LXX. Vulg.* ſta. *Alius*, adſta.

31. *Heb. LXX.* inſurgentium ſuper te. *Alius*, adverſantium tibi. *Vulg. qui ſurrexerunt contra te.*

32. *H.* Num pax puero. *LXX.* ſi pax puero. *Alius*, ſi ſalvus eſt puer. *Vul. Eſt-ne pax puero?*

33. *H. LXX.* & conturbatus eſt. *A.* & commotus eſt. *Th.* lacrymatus eſt. *Vulg. contriſtatus itaque.*

H. in eundo ipſum. *LXX.* dum ipſe iret. *Alius*, dum ipſe fleret. *Vul. vadens.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Lib. II. Regum.

v. 2. Ἄλλος, καὶ ἐτρίσσευσεν. Reg.

v. 3. Ἀλλ. οὐ στήσεται ἐν ἡμῖν καρδία. Reg.

Ibid. Σ. καὶ σὺ ὡς ἡμεῖς δέκα χιλιάδες. Sic ex Theodoreto Druſius. Ἀλλ. καὶ νῦν ἄφαρ &c. Reg. Sed Coiſlin. Aquilæ verſionem adfert, necnon Symmachi longe diverſam. Aliam vero, quam ſine Interpretis nomine adfert Regius, Theodotioni adſcribit.

Ibid. Ἀλλ. καὶ νῦν καλὸν &c. Reg.

v. 6. Ἀλλ. εἰς τὸ πεδίον. Reg.

v. 7. Α. ἐθραύσθη. Coiſlin. 2.

Ibid. Ἀλλ. πληγή. Reg.

v. 8. Ἀλλ. ῥομφαία. Reg.

v. 10. Ἀλλ. καὶ ἀνεκρεμάσθη ἐν τῷ δένδρῳ. Reg.

v. 13. Ἀλλ. καὶ πῶς ποιήσω ἐν τῇ ψυχῇ μου. Hic legit בנפשי ut & Interpres Vulgatæ. LXX. legerunt בנפשו ut hodieque legitur in Bibliis. Sed cum nota בנפשי קרי

v. 20. Ἀλλ. οὐκ ἀνὴρ εὐαγγελισμοῦ. Reg.

v. 23. Ἀλλ. καὶ τί ἐὰν δράμω &c. Idem.

Ibid. Ἀλλ. τὴν ὁδὸν τὴν διατεταγ- &c Reg.

v. 29. Ἀλλ. ἤκουσα ἦχον μέγαν &c. Reg.

v. 30. Ἀλλ. παράστηθι. Reg.

v. 31. Ἀλλ. ἀνθεστηκότων σοι. Reg.

v. 32. Ἀλλ. εἰ ὑγιαίνει τὸ παιδάριον. Reg.

v. 33. Α. καὶ ἐκλονήθη. Reg. & Coiſlin. 2. qui poſtremus habet Θ. ἐδάκρυσεν. Regius vero ſine Interpretis nomine hanc verſionem effert.

Ibid. Ἀλλ. ἐν τῷ κλαίειν αὐτόν, Reg. Qui autem ſic vertit, legit haud dubie בבכתו, mutato ל in ב.

LIB. II. REGUM. CAPUT XIX.

ויתגנב 3. Ο. καὶ διεκλέπτετο. Ἄλλος, καὶ διεστέλλετο.

כאשר יתגנב העם הנכלמים בנוסם O. καθὼς διακλέπτεται ὁ λαὸς οἱ αἰσχυνόμενοι ἐν τῷ αὐτοὺς φεύγειν. Ἄλλος, καθὼς ὑποστέλλεται λαὸς ἡττημένος ἠτιμωμένος ἐν τῇ φυγῇ αὐτοῦ.

כי ידעתי היום כי לא אבשלום חי 6. O. ὅτι ἔγνωκα σήμερον, ὅτι εἰ Ἀβεσσαλὼμ ἔζη. Ἄλλος, οἶδας εἰ Ἀβεσσαλὼμ ἔζη σήμερον.

כי־אינך יוצא אם־ילין איש אתך הלילה ורעה לך זאת 7. O. ὅτι εἰ μὴ ἐκπορεύσῃ σήμερον, εἰ αὐλισθήσεται ἀνὴρ μετὰ σοῦ τὴν νύκτα ταύτην, καὶ ἐπίγνωθι σεαυτῷ, καὶ κακόν σοι τοῦτο. Ἄλλος, ὅτι εἰ μὴ σὺ ἐξελεύσῃ εἰς ἀπάντησιν τοῦ λαοῦ, εἰ ὑπνώσει τις μετά σου τὴν νύκτα ταύτην, καὶ ἐπιγνώσῃ τοῦτο σεαυτῷ, ὅτι χεῖρόν σοι ἔσται τοῦτο.

3. HEbr. & furatus eſt. *LXX.* & ſuffuratus eſt ſe. *Alius*, diduxit ſe. *Vulg. & declinavit.*

H. quemadmodum ſuffuraretur ſe populus erubeſcentes in fugiendo ipſos. *LXX.* quemadmodum ſuffuratur ſe populus, qui confunduntur in fugiendo. *Alius*, quemadmodum ſubtrahit ſe populus victus, inhonoratus in fuga ſua. *Vul. quomodo declinare ſolet populus verſus & fugiens de prælio.*

6. *H.* quia novi hodie, quia ſi Abſalom vivens. *LXX.* quoniam novi hodie, quia ſi Abeſſalom viveret. *Alius*, noſti ſi Abeſſalom viveret hodie. *Vul. & vere cognovi modo, quia ſi Abſalom viveret.*

7. *H.* quia non tu egrediens, ſi pernoctabit vir tecum nocte: & malum erit tibi hoc. *LXX.* quia niſi egrediaris hodie: ſi manebit vir tecum nocte hac. Et ſcito tibi, & malum tibi hoc. *Alius*, quoniam niſi tu egrediaris in occurſum populi; ſi dormierit quis tecum hac nocte, & ſcias hoc tibimetipſi, quoniam pejus tibi erit hoc. *Vulg. quod ſi non exieris, ne unus quidem remanſurus ſit tecum nocte hac: & pejus erit hoc tibi.*

גרן 9. O. διαχρινόμενος. Ed. R. κρινόμενος. Ἄλλος, γογγύζων.

עלינו 10. O. ἐφ' ἡμῶν. Ἄλλος, ἐφ' ἑαυτοὺς εἰς βασιλέα.

מחרשים O. κωφεύετε. Ἄλλος, σιωπᾶτε.

אם־לא שר צבא תהיה 13. O. Εἰ μὴ ἄρχων δυνάμεως ἔσῃ. Ἄλλος, εἰ μὴ ἀρχιστρατηγὸς ἔσῃ μοι.

וכל־עבדיך 14. O. καὶ πάντες οἱ δοῦλοί σου. Ἄλλος, καὶ πάντες οἱ παῖδές σου.

וצלחו הירדן לפני המלך 17. O. καὶ κατεύθυναν τὸν Ἰορδάνην ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Ἄλλος, καὶ ἀποστέλλουσιν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.

לשטן 22. O. εἰς ἐπίβουλον. Ἄλλος, εἰς σατάν.

מפיבשת 24. O. Μεμφιβοσθέ. Ἀλλ. Μεμφιβαάλ.

ולא־עשה Σ. καὶ οὐκ ἐκείρατο. O. καὶ οὐκ ἐποίησε.

רמני 26. O. παρελογίσατό με. Ἄλλος, ἀπέρριψέ με.

וירגל בעבדך 27. O. καὶ μεθώδευσεν ἐν τῷ δούλῳ σου. Ἄλλος, καὶ κατηγορήκασι τὸν δοῦλόν σου.

ומה יש־לי עוד צדקה ולזעק עוד אל־המלך 28. O. καὶ τί ἐστί μοι ἔτι δικαίωμα, καὶ τοῦ κεκραγέναι με ἔτι πρὸς τὸν βασιλέα. Ἄλλος, ἐκ χειρὸς τίνος ἐστί μοι ἔτι δικαιοσύνη, καὶ ἐβόησεν ἔτι πρὸς τὸν βασιλέα.

בשיבתו במחנים 32. O. ἐν τῷ οἰκεῖν αὐτὸν ἐν Μαναΐμ. Ἄλλος, ἐν τῷ καθῆσθαι ἐν παρεμβολαῖς.

כמעט 36. O. ὡς βραχύ. Ἄλλος, ὅτι ὀλίγον.

ישב־נא 37. O. καθισάτω δή. Ἄλλος, ἀποστρεψάτω.

טוב O. ἀγαθόν. Ἄλλος, ἀρεστόν.

כל אשר־תבחר עלי 38. O. πάντα ὅσα ἂν ἐκλέξῃ ἐπ' ἐμοί. Ἄλλος, καὶ ὃ ἂν ἐπιτάξῃς μοι.

כי־קרוב המלך אלי 42. O. διότι ἐγγίζει πρός με ὁ βασιλεύς. Ἄλλος, ὅτι ἐγγίζει ἡμῖν ὁ βασιλεύς.

נשאה O. ἄρσιν. Ἄλλος, προσφύγιον.

ולא־היה דברי ראשון לי להשיב את־מלכי 43. O. καὶ οὐκ ἐλογίσθη ὁ λόγος μου πρῶτός μοι τοῦ Ἰούδα ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα ἐμοί. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἐγένετο ῥῆμά μου πρότερον τοῦ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα μου.

9. *H. Vul.* certabat. *LXX.* diſceptans. *Alius*, murmurans.

10. *H. LXX. Vul.* ſupet nos. *Alius*, ſuper noſmetipſos in regem.

H. Alius, Vulg. ſiletis. *LXX.* obmuteſcitis.

13. *H. Alius*, ſi non princeps exercitus fueris. *LXX.* ſi non princeps virtutis fueris. *Vul. ſi non magiſter militiæ fueris.*

14. *H. LXX. Vul.* & omnes ſervi tui. *Alius*, & omnes pueri tui.

17. *H.* & proſpere tranſierant Jordanem ad facies regis. *LXX.* & direxerunt Jordanem ante regem. *Alius*, & mittunt ad Jordanem in conſpectu regis. *Vul. & irrumpentes Jordanem ante regem.*

22. *H.* in adverſarium. *LXX.* in inſidiatorem. *Alius* & *Vulg.* in Satan.

24. *H. Vul.* Miphiboſeth. *LXX.* Memphiboſthe. *Al.* Memphibaal.

H. LXX. & non fecerat. *S.* & non totonderat. *Vul. intonſâ barbâ.*

26. *H. LXX.* decepit me. *Alius*, projecit me. *Vulg. contempſit me.*

27. *H.* & detraxit in ſervum tuum. *LXX.* & fallaciter egit in ſervo tuo. *Alius*, & accuſaverunt ſervum tuum. *Vulg. inſuper & accuſavit me ſervum tuum.*

28. *H.* & quid eſt mihi ultra juſtitia, & ad clamandum ultra ad regem? *LXX.* Et quæ eſt mihi ultra juſtificatio, & ut ego vociferer ultra ad regem? *Alius*, de manu cujuſnam eſt mihi ultra juſtitia? & clamavit ultra ad regem? *Vulg. quid ergo habeo juſtæ querelæ? aut quid poſſum ultra vociferari ad regem?*

32. *H.* in converſione ejus in Mahanaim. *LXX.* cum ille habitaret in Manaim. *Alius*, cum ille ſederet in caſtris. *Vulg. cum moraretur in caſtris.*

36. *H.* quaſi paululum. *LXX.* perparum. *Alius*, quia modicum. *Vulg. paululum.*

37. *H.* revertatur, obſecro. *LXX.* ſedeat, quæſo. *Alius*, redeat. *Vulg. ſed obſecro ut revertar.*

H. LXX. Vulg. bonum. *Alius*, placitum.

38. *H.* omne quod elegeris ſuper me. *LXX.* omnia quæcumque elegerit ſuper me. *Alius*, & quodcumque præceperis mihi. *Vulg. omne quod petieris a me.*

42. *H.* quia propinquus rex ad me. *LXX.* quoniam appropinquat ad me rex. *Alius*, quia appropinquat nobis rex. *Vulg. quia mihi propior eſt rex.*

H. donativum. *LXX.* tributum. *Alius*, refugium. *Vulg. munera.*

43. *Heb.* & non fuit verbum meum primum mihi ad reducendum regem meum. *LXX.* & non eſt reputatum verbum meum primum mihi a Juda, ad reducendum regem meum. *Alius*, & non factum eſt verbum meum primum ad reducendum regem meum. *Vulg. & non mihi nuntiatum eſt priori, ut reducerem regem meum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Lib. II. Regum.

v. 3. Ἄλλος, διεστέλλετο. Reg.
Ibid. Ἀλλ. καθὼς ὑποστέλλεται &c. Reg.
v. 6. Ἀλλ. οἶδας εἰ Ἀβεσσ- &c. Reg.
v. 7. Ἀλλ. ὅτι εἰ μὴ σὺ ἐξελεύσῃ &c. Reg.
v. 9. Ἀλλ. γογγύζων. Reg.
v. 10. Ἀλλ. ἐφ' ἑαυτοὺς εἰς βασιλέα. Reg.
Ibid. Ἀλλ. σιωπᾶτε. Reg.
v. 13. Ἀλλ. εἰ μὴ ἀρχιστράτηγος ἔσῃ μοι. Reg.
v. 14. Ἀλλ. καὶ πάντες οἱ παῖδές σου. Reg.
v. 17. Ἀλλ. καὶ ἀπεστέλλοντο ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην &c. Reg.
v. 22. Ἄλλος, εἰς σατάν. Reg. Videtur eſſe Aquilæ. Vide Lexica infra.
v. 24. Ἀλλ. Μεμφιβααλ. Coiſlin. 2.
Ibid. Σ. καὶ οὐκ ἐκείρατο. Reg. & Coiſlin. 2.
v. 26. Ἄλλος, ἀπέρριψέ με. Reg.
v. 27. Ἀλλ. καὶ κατηγορήκασι τὸν δοῦλόν σου. Reg.
v. 28. Ἄλλος, ἐκ χειρὸς τίνος ἐστί μοι &c. Reg.
v. 32. Ἄλλος, ἐν τῷ καθῆσθαι ἐν παρεμβολαῖς. Hæc verſio videtur eſſe Theodotionis, qui vocem מחנים vertere ſolet παρεμβολαί.
v. 36. Ἀλλ. ὅτι ὀλίγον. Reg.
v. 37. Ἀλλ. ἀποστρεψάτω. Reg.
Ibid. Ἀλλ. ἀρεστόν. Reg.
v. 38. Ἀλλ. καὶ ὃ ἂν ὑποτάξῃς μοι. Reg.
v. 42. Ἄλλος, ὅτι ἐγγίζει ἡμῖν ὁ βασιλεύς. Reg.
Ibid. Ἄλλος, προσέφυγον. Reg.
v. 43. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἴσχυσε τὸ ῥῆμά μου &c. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT XX.

ושם נקרא איש בליעל 1. Ο. καὶ ἐκεῖ ἐπικαλούμενος υἱὸς παράνομος. Ἄλλος, καὶ ἐκεῖ ἀπήντα ἀνὴρ υἱὸς λοιμός.

ואיש יהודה דבקו במלכם 2. Ο. καὶ ἀνὴρ Ἰούδα ἐκολλήθη τῷ βασιλεῖ αὐτῶν. Ἄλλος, οἱ δὲ ἄνδρες Ἰούδα προσεχώρησαν περὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν.

פה 4. Ο. αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐνταῦθα.

וייחר מן־המועד אשר יעדו 5. Ο. καὶ ἐχρόνισεν ἀπὸ τοῦ καιροῦ, οὗ ἐτάξατο αὐτῷ Δαυίδ. Ἄλλος, καὶ ὑστέρησε τῆς διατάξεως, ἧς διετάξατο αὐτῷ Δαυίδ.

והציל עינינו 6. Ο. καὶ σκιάσει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. Ἄλλος, καὶ σκεπασθῇ ἀφ' ἡμῶν.

בגבעון 8. Ο. ἐν Γαβαών. Ἄλλος, ἐπὶ τοῦ βουνοῦ.

ועמשא בא לפניהם Ο. καὶ Ἀμεσσαὶ εἰσῆλθεν ἔμπροσθεν αὐτῶν. Ἄλλος, καὶ Ἀμεσσαὶ παρεγένετο κατὰ πρόσωπον αὐτῶν.

מצמדת Ο. ἐζευγμένην. Ἄλλος, ἀμφιμήκη.

ואיש עמד עליו 11. Ο. καὶ ἀνὴρ ἔστη ἐπ' αὐτόν. Ἄλλος, καὶ ἀνὴρ ἐπέστη αὐτῷ τῷ Ἀμεσσαί.

ויבאו ויצרו עליו באבלה בית המעכה וישפכו סללה אל־העיר 15. Ο. καὶ παρεγενήθησαν καὶ ἐπολιόρκουν ἐπ' αὐτὸν ἐν Ἀβὲλ καὶ Φερμαχά, καὶ ἐξέχεαν πρόσχωμα πρὸς τὴν πόλιν. Ἄλλος, καὶ παρεγένοντο καὶ περιεκάθισαν αὐτὸν ἐν τῇ Ἐβὲλ καὶ Βαιμαχά, καὶ ἔβαλον χάρακα ἐπὶ τὴν πόλιν.

מעל העיר 21. Ο. ἀπάνωθεν τῆς πόλεως. Ἄλλος, ἀπὸ τῆς πόλεως.

ויואב אל כל־הצבא ישראל ובניה בן־יהוידע

1. Hebr. & illic advenit vir abſque jugo. *LXX.* & ibi advocatus filius iniquus. *Alius*, & illic occurrebat vir filius peſtilens. *Vulg. accidit quoque ut ibi eſſet vir Belial.*

2. *H.* & vir Juda adhæſerunt in rege ſuo. *LXX* & vir Juda adhæſit regi ſuo. *Alius*, viri autem Juda acceſſerunt circa regem ſuum. *Vulg. viri autem Juda adhæſerunt regi ſuo.*

4. *H. LXX. Alius*, hic. *Vulg. adeſto.*

5. *H.* & moratus eſt a tempore ſtatuto, quod conſtituerat ei. *LXX.* & tardavit a tempore, quo conſtituerat ei David. *Alius*, & procraſtinavit a præcepto, quod præceperat ei David. *Vul. & moratus eſt extra placitum quod ei conſtituerat rex.*

6. *H.* & ſe liberet oculis noſtris. *LXX.* & teget oculos noſtros. *Alius*, & ſe obtegat a nobis. *Vulg. & effugiat nos.*

8. *H. LXX. Vulg.* in Gabaon. *Alius*, ſuper collem.

H. & Ameſſa venit ad facies eorum. *LXX* Et Ameſſai intravit ante eos. *Alius*, & Ameſſai advenit ante faciem eorum. *Vulg. Amaſa veniens occurrit eis.*

H. conjuncti. *LXX.* conjuncto. *Alius*, oblongo. *Vulg. dependente.*

11. *H. LXX.* & vir ſtetit ſuper eum. *Alius*, & vir inſtitit ipſi Ameſſai. *Vulg. interea quidam viri, cum ſtetiſſent juxta cadaver Amaſæ.*

15. *H.* Et venerunt, & anguſtiaverunt ſuper eum in Abela Beth-Maacha, & effuderunt aggerem ad civitatem. *LXX.* & advenerunt, & obſederunt ſuper eum in Abel & Phermacha: & effuderunt aggerem ad civitatem. *Alius*. Et advenerunt, & circumſederunt in Ebel & Bæmacha, & fecerunt vallum ſuper civitatem. *Vulg. Venerunt itaque & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & circumdederunt munitionibus civitatem.*

21. *H. LXX.* deſuper civitate. *Alius*, *Vulg.* a civitate.

23. 24. *Heb.* Et Joab ad omnem exercitum על־הכם

על־הכרי ועל־הפלתי ואדרם על־המס 23. 24. O. καὶ Ἰωὰβ πρὸς πάσῃ τῇ δυνάμει Ἰσραὴλ, καὶ Βαναίας υἱὸς Ἰωδαὲ ἐπὶ τοῦ Χερεθὶ, καὶ ἐπὶ τοῦ Φελεθὶ, καὶ Ἀδωνειρὰμ ἐπὶ τοῦ φόρου. Ἄλλος, καὶ Ἰωὰβ ἦν ἐπὶ πᾶσαν τὴν στρατηγίαν Ἰσραὴλ, καὶ Βαναίας υἱὸς Ἰωδαὲ ἐπὶ τοῦ πλινθίου, καὶ ἐπὶ τοὺς δυνάστας. (Θ. ἐπὶ τῶν δυνατῶν,) καὶ Ἀδωράμ ἐπὶ τοῦ φόρου.

Iſrael, & Banaia filius Joiada ſuper Cherethi, & ſuper Phelethi, & Adoram ſuper tributum. *LXX.* Et Joab ad omnem virtutem Iſrael, & Banæas filius Jodae ſuper Cherethi, & ſuper Phelethi, & Adoniram ſuper tributum. *Alius*, Et Joab erat ſuper omnem exercitum Iſrael, & Banæas filius Jodae, ſuper lateritium, & ſuper dynaſtas (*Th.* potentes,) & Adoram ſuper tributum. *Vulg. Fuit ergo Joab ſuper omnem exercitum Iſrael: Banaias autem filius Joiada ſuper Cerethaeos, & Phelethæos. Aduram vero ſuper tributa.*

על־הכרי ועל־הפלתי 23. A. ἐπὶ τοῦ Χερηθὶ, καὶ ἐπὶ τοῦ Φεληθί. Σ. ἐπὶ τῶν Χερηθαίων, καὶ ἐπὶ τῶν Φεληθαίων. Θ. ἐπὶ τοῦ πλινθίου καὶ ἐπὶ τοὺς δυνατούς.

23. *Hebr. A.* ſuper Cherethi & Phelethi. *S.* ſuper Cherethæos & Phelethæos. *Th.* ſuper lateritium & ſuper potentes.

וגם עירא היארי היה כהן לדוד 26. Σ. Εἴρας δὲ ὁ Ειαρίτης ἦν ἱερεὺς τοῦ Δαυίδ. O. καί γε Ἰρὰς ὁ Ἰαεὶρ ἦν ἱερεὺς τοῦ Δαυίδ. Ἄλλος, καὶ Ἰωδαὲ ὁ Ἰέθερ ἦν ἱερεὺς τοῦ Δαυίδ.

26. *H* & etiam Ira Iatites erat ſacerdos Davidi. *S.* Iras autem Iarites erat ſacerdos Davidi. *LXX.* & etiam Iras, qui Jarin, erat ſacerdos Davidi. *Alius*, & Jodae, qui Iether, erat ſacerdos Davidi. *Vulg. Ira autem Iarites erat ſacerdos David.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Lib. II. Regum.

V. 1. Ἀλλ. καὶ ἐκεῖ ἀπλαντα ἀνὴρ υἱὸς λοιμός. Reg.
V. 2. Ἄλλος, οἱ δὲ ἄνδρες Ἰούδα &c. Reg.
V. 4. Ἀλλ. ἐνταῦθα. Reg.
V. 5. Ἀλλ. καὶ ὑστέρησεν τῆς διατάξεως &c. Reg.
V. 6. Ἀλλ. καὶ σκεπασθῇ ἀφ' ἡμῶν. Reg.
V. 8. Ἀλλ. ἐπὶ τοῦ βουνοῦ. Reg.
Ibid. Ἀλλ. καὶ Ἀμεσσαὶ παρεγένετο &c. Reg.
V. 11. Ἀλλ. καὶ ἀνὴρ ἐπέστη &c. Reg.
V. 15. Ἀλλ. καὶ παρεγένοντο, καὶ περιεκάθισαν &c. Reg.
V. 21. Ἀλλ. ἀπὸ τῆς πόλεως. Reg.
V. 23. 24. Ἀλλ. καὶ Ἰωὰβ ἦν ἐπὶ πᾶσαν τὴν στρατ. Reg. De Cerethi & Phelethi vide ſupra cap. 8. 19. Coiſl. 1. habet Θ. ἐπὶ τῶν δυνατῶν.
V. 23. A. ἐπὶ τοῦ Χερ. Haſce trium lectiones exhibet Coiſlin. 2.
V. 16. Σ. Εἴρας δὲ &c. Coiſlin. 2.

LIB. II. REGUM. CAPUT XXI.

מיתר 2. O. ἐκ τοῦ ἐλλείμματος. Ἄλλος, ἐκ τοῦ αἵματος. Ἀλλ. ἐκ τῶν καταλοίπων.

2. *Hebr.* de reſiduo. *LXX.* ex reliquiis. *Alius*, de ſanguine. *Alius*, de reliquiis. *Vulg. reliquiæ.*

ובני ישראל נשבעו להם ויבקש שאול להכתם בקנאתו לבני־ישראל ויהודה A. καὶ ἐζήτησε Σαοὺλ τοῦ πλῆξαι αὐτοὺς ἐν τῷ ζηλῶσαι αὐτὸν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. Σ. τῶν δὲ υἱῶν Ἰσραὴλ ὀμωσάντων αὐτοῖς, ἐπεχείρησε Σαοὺλ πατάξαι αὐτοὺς, ζηλώσας ὑπὲρ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. O. καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὤμοσαν αὐτοῖς, καὶ ἐζήτησε Σαοὺλ πατάξαι αὐτοὺς ἐν τῷ ζηλῶσαι αὐτὸν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. Θ. καὶ ἔστησε Σαοὺλ συντελέσαι αὐτοὺς ἐν τῷ ζηλῶσαι υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα.

H. & filii Iſrael juraverunt eis, & quæſivit Saul percutere eos, in zelando ipſum filiis Iſrael & Juda. *A.* & quæſivit Saul percutere eos, in zelando ipſum filiis Iſrael & Juda. *S.* cum autem filii Iſrael juraſſent eis, tentavit Saul percutere eos, zelans ſuper filios Iſrael & Juda. *LXX.* & filii Iſrael juraverant eis: & quæſivit Saul percutere eos, cum ipſe zelaret filios Iſrael & Juda. *Th.* & ſtatuit Saul conficere eos, cum ipſe zelaret filios Iſrael & Juda. *Vulg. filii quippe Iſrael juraverant eis, & voluit Saul percutere eos zelo, quaſi pro filiis Iſrael & Juda.*

אמרים 4. O. λέγετε. Ἄλλος, θέλετε.

4. *H.* dicentes. *LXX.* dicitis. *Alius & Vulg.* vultis.

כהתיצב 5. O. τοῦ μὴ ἑστάναι. Ἄλλος, τοῦ μὴ ἀντικαθίστασθαι.

5. *H.* a ſtando. *LXX.* ut non ſtet. *Alius*, ut non obſiſtat. *Vul. ut ne unus quidem reſiduus ſit.*

והוקענום ליהוה 6. A. καὶ ἀναπήξωμεν αὐτοὺς τῷ κυρίῳ. Σ. ἵνα κρεμάσωμεν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ κυρίου. O. Θ. καὶ ἐξηλιάσωμεν αὐτοὺς τῷ κυρίῳ.

6. *H.* & ſtrangulabimus eos Domino. *A.* ſuffigamus eos Domino. *S.* ut ſuſpendamus eos in Domino. *LXX, Th.* exponamus ad ſolem eos Domino. *Vulg. crucifigamus eos Domino.*

בגבעת שאול A. Σ. O. ἐν Γαβαὼν Σαοὺλ. Θ. ἐν τῷ βουνῷ Σαοὺλ.

H. Vul. in Gabaa Saul. *A. S. LXX.* in Gabaon Saul. *Th.* in colle Saul.

ויחמל המלך על-מפיבשת 7. Ο. καὶ ἐφείσατο ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Μεμφιβοσθέ. Ἄλλος, καὶ περιεποιήσατο ὁ βασιλεὺς τὸν Μεμφιβοσθέ.

ויקיעם 9. Α. καὶ ἀνέπηξαν αὐτούς. Ο. καὶ ἐξηλίασαν αὐτούς.

לא-נתנה עוף השמים לנוח 10. Ο. οὐκ ἔδωκε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καταπαῦσαι. Ἄλλος, οὐκ ἀφῆκε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καθίσαι.

ויעף 15. Σ. πρεσβύτης γὰρ ἦν. Ο. ἐπορεύθη. Ἀλλ. ἐξελύθη. Coiſl. in textu.

משקל 16. Ο. σίκλων. Ἄλλος, σταθμῶν.

חרשה Α. καινήν. Σ. μάχαιραν. Ο. κορύνην. Θ. παραζώνην.

ולא תכבה את-נר ישראל 17. Ο. καὶ οὐ μὴ σβέσῃς τὸν λύχνον Ἰσραήλ. Ἄλλος, καὶ οὐ μὴ σκεδάσῃς τὸν λυχνίαν Ἰσραήλ.

איש מדין 20. Α. ἀνὴρ ἀντίδικος. Σ. ἀνὴρ περιμεγέθης. Ο. ἀνὴρ Μαδών. Ἄλλος, ἀνὴρ ἐκ Μαδών.

7. *H.* Et pepercit rex ſuper Miphiboſeth. *LXX.* Et pepercit rex ſuper Memphiboſthe. *Alius*, & conſervavit rex Memphiboſthe. *Vul. pepercitque rex Miphiboſeth.*

9. *Hebr.* & ſtrangulaverunt eos. *A.* & ſuffixerunt eos. *LXX.* & ad ſolem expoſuerunt eos. *Vulg. qui crucifixerunt eos.*

10. *Heb.* non dedit volucrem cœlorum requieſcere. *LXX.* non dedit volucres cœli requieſcere. *Alius*, non permiſit volucres cœli ſedere. *Vul. non dimiſit aves lacerare.*

15. *Hebr.* deficiebat. *S.* ſenex enim erat. *LXX.* iverat. *al.* reſolutus erat. *Vul. deficiente autem David.*

16. *H.* ponderis. *LXX.* ſiclorum. *Alius*, ponderum. *Vulg. uncias.*

H. A. novo. *S.* gladio. *LXX.* clava. *Th.* parazona. *Vulg. enſe novo.*

17. *H.* nec extinguas lucernam Iſrael. *LXX.* & non extingues lucernam Iſrael. *Alius*, & ne diſſipes lucernam Iſrael. *Vulg. ne extinguas lucernam Iſrael.*

20. *Hebr.* vir menſuræ. *A.* vir adverſarius. *S.* vir procerus. *LXX.* vir Madon. *Alius*, vir ex Madon. *Vulg. vir excelſus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Lib. II. Regum.

V. 2. Ἀλλ. ἐκ τοῦ αἵματος. Ἀλλ. ἐκ τῶν καταλοίπων. Hanc poſtremam lectionem ſequuntur quædam τῶν O. Editiones.

Ibid. A. καὶ ἐζήτησε &c. Haſce trium lectiones exhibet Coiſlin. 2.

V. 4. Ἀλλ. θέλετε. Reg.

V. 5. Ἀλλ. τοῦ μὴ ἀντιπ- Coiſlin. 2.

V. 6. A. καὶ ἀναπήξωμεν. Reg. & Coiſl. 2. Σ. ἵνα κρεμ- Θ. καὶ ἐξηλ- Coiſlin. 2.

Ibid A. Σ. O. ἐν Γαβ- &c. Coiſlin. 2. Edit. Rom. ἐν τῷ Γαβ-

V. 7. Ἀλλ. καὶ περιεποιήσατο &c. Reg.

V. 9. A. καὶ ἀνέπηξαν αὐτούς. Sic Reg. & Druſius.

V. 10. Ἀλλ. οὐκ ἀφῆκε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καθίσαι. Reg.

V. 15. Σ. πρεσβ- &c. Coiſlin. 2.

V. 16. Ἀλλ. σταθμῶν. Idem.

Ibid. A. καινὴν &c. Coiſlin. 2. qui habet ad Aquilam κενήν, mendoſe.

V. 17. Ἀλλος, καὶ οὐ μὴ σκεδάσῃς &c. Reg.

V. 20. Hæ lectiones prodeunt ex Codice Reg. Poſtrema, quæ Theodotionis eſſe videtur, ſic fortaſſe primitus habuerit, ἀνὴρ ἐκ Δαν. Poſtea vero Δαν in Μαδὼν ex LXX. mutatum fuerit. Frequens eſt commutatio τοῦ ד in ר ut ignorat nemo.

LIB. II. REGUM. CAPUT XXII.

חבלי שאול סבני קדמני מקשי מות 6. Ο. ὠδῖνες θανάτου ἐκύκλωσάν με, προέφθασάν με σκληρότητες θανάτου. Ἄλλος, σχοινία ᾅδου ἐκύκλωσάν με, καὶ προέφθασάν με πέδαι θανάτου.

ויראו אפיקי ים 16. Ο. καὶ ὤφθησαν ἀφέσεις θαλάσσης. Ἄλλος, καὶ ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων.

אם-גבור תמים תתמם 26. Ο. μετὰ ἀνδρὸς τελείου τελειωθήσῃ. Ἄλλος, μετὰ ἀνδρὸς ἀθώου ἀθῷος ἔσῃ.

על-רמים 28. Ο. ἐπὶ μετεώρων. Ἄλλος, ἐπὶ ὑπερηφάνων.

ויהוה יגיה חשכי 29. Ο. καὶ κύριος ἐκλάμψει

6 Hebr. Funes inferi circumdederunt me: prævenerunt me laquei mortis. *LXX.* Dolores mortis circumdederunt me: prævenerunt me aſperitates mortis. *Alius*, funes inferi circumdederunt me, & prævenerunt me compedes mortis. *Vul. Funes inferni circumdederunt me: prævenerunt me laquei mortis.*

16. *Hebr.* Et apparuerunt alvei maris. *LXX.* Et apparuerunt emiſſiones maris. *Alius*, Et apparuerunt fontes aquarum. *Vulg. Et apparuerunt effuſiones maris.*

26. *Heb.* cum forti perfecto perfectus eris. *LXX.* & cum viro perfecto perfectus eris. *Alius*, cum viro innocente innocens eris. *Vul. & cum robuſto perfectus.*

28. *Hebr.* ſuper excelſos. *LXX.* ſuper ſublimes. *Alius*, in ſuperbos. *Vul. excelſos.*

29. *Heb.* & Dominus illuſtrabit obſcuritatem

μοι τὸ σκότος μου. Αλλος, καὶ ὁ κύριός μου ἀναλάμψει μοι ἐν σκότει.

עמי מריבי 44. O. ἐκ μάχης λαῶν. Αλλος, ἐξ ἀντιλογιῶν λαοῦ μου. Αλλος, ἐξ ἀντιλογίας.

meam. *LXX.* & Dominus illuminabit mihi tenebras meas. *Alius*, & Dominus meus illucebit mihi in tenebris meis. *Vulg. & tu, Domine, illuminabis tenebras meas.*

44. *Heb.* a contentionibus populi mei. *LXX.* de pugna populorum. *Alius*, *Vulg.* a contradictionibus populi mei. *Alius*, a contradictione.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Lib. II. Regum.

v. 6. Αλλ. χωνία &c. Sic quidam Mſ. & Complut.
v. 16. Αλλος, καὶ ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων. Reg.
v. 26. Αλλος, μετὰ ἀνδρὸς ἀθώου ἀθῶος ἔσῃ. Reg. Pſalm. 17. v. 26.

v. 28. Αλλ. ἐπὶ ὑπερηφάνων. Reg.
v. 29. Αλλ. καὶ ὁ κύριός μου ἀναλάμψει μοι ἐν σκότει. Reg.
v. 44. Αλλ. ἐξ ἀντιλογιῶν λαοῦ μου. Αλλ. ἐξ ἀντιλογίας. Reg.

LIB. II. REGUM. CAPUT XXIII.

נעים זמרות 1. O. εὐπρεπεῖς ψαλμοί. Αλλος, ὡραῖοι οἱ ψαλμοί.

לא עבות מנגה 4. O. οὐ παρῆλθεν ἐκ φέγγους. Αλλος, οὐκ ἐσκότασεν ἐκ φέγγους. Αλλ. οὐ σκοτασθήσεται.

ראש השלשי הוא 8. O. ἄρχων τοῦ τρίτου ἐστίν. Θ. πρῶτος τῶν Γ. οὗτος.

ישבו 10. O. ἐκάθητο. Αλλος, ἐπέστρεψαν.

לפשט O. ἐκδιδύσκειν. Αλλος, σκυλεύειν.

רפאים 13. O. ῥαφαΐν. Αλλος, τῶν Τιτάνων.

מצב 14. O. ὑπόστημα. Αλλος, σύστημα.

ולו־שם בשלשה מן־השלשה הכי נכבד ויהי להם לשר ועד־השלשה לא־בא 18. A. καὶ αὐτῷ ὄνομα ἐν τοῖς τρισὶ παρὰ τοὺς τρεῖς, ὅτι ἔνδοξος. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ἄρχοντα, καὶ ἕως τῶν τριῶν οὐκ ἦλθεν. Σ. ἦν δὲ αὐτῷ ὄνομα ἐν τοῖς τρισὶ, τῶν τριῶν ὄντος ἐνδοξοτάτου, καὶ ἦν αὐτῶν ἄρχων. ἀλλ' ἕως τῶν τριῶν οὐκ ἦλθεν. O. καὶ αὐτῷ ὄνομα ἐν τοῖς τρισὶν, ἐκ τῶν τριῶν ἐκείνων ἔνδοξος, καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ἄρχοντα, καὶ ἕως τῶν τριῶν οὐκ ἦλθε.

ולו־שם בשלשה מן־השלשה הכי נכבד O. καὶ αὐτῷ ὄνομα ἐν τοῖς τρισὶν ἐκ τῶν τριῶν ἐκείνων ἔνδοξος. Αλλος, καὶ οὗτος ἦν ὀνομαστὸς ἐν τοῖς τρισὶν ὑπὲρ τοὺς δύο ἔνδοξος.

אראל 20. A. Σ. λέοντα Θεοῦ. O. Αριήλ.

אל־משמעתו 23. A. ἐπὶ ὑπακοὴν αὐτοῦ. Σ. ἐπὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. O. πρὸς τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ.

1. Hebr. jucundus pſalmis. *LXX.* decori pſalmi. *Alius*, ſpecioſi pſalmi. *Vulg. egregius pſaltes.*

4. *Hebr.* non denſitates a ſplendore. *LXX.* non tranſivit a ſplendore. *Alius*, non obtenebratus eſt a ſplendore. *Alius*, non obtenebrabitur. *Vul. abſque nubibus rutilat.*

8. *Hebr.* caput trium hic. *LXX.* princeps tertii eſt. *Th.* primus trium hic. *Vulg. princeps inter tres.*

10. *H.* revertebantur. *LXX.* ſedebat. *Alius*, *Vul.* reverſus eſt.

H. LXX. Alius, ad ſpoliandum. *Vulg. ad cæſorum ſpolia detrahenda.*

13 *Hebr.* Raphaim. *LXX.* Raphaïn. *Alius*, Titanum. *Vul. gigantum.*

14. *H. LXX. Alius*, *Vul.* ſtatio.

18. *Hebr.* & illi nomen inter tres. Præ tribus nonne glorioſus? & erat eis in principem: & uſque ad tres non pervenit. *A.* & ipſi nomen in tribus præ tribus, quia glorioſus, & fuit illis in principem, & uſque ad tres non venit. *S.* erat autem ei nomen in tribus, quod eſſet trium glorioſiſſimus: & erat eorum princeps: ſed uſque ad tres non venit. *LXX.* & ipſi nomen in tribus, ex tribus illis glorioſus, & fuit illis in principem, & uſque ad tres non venit. *Vulg. nominatus in tribu: & inter tres nobilior, eratque eorum princeps; ſed uſque ad tres primos non pervenerat.*

Hebr. & ipſi nomen in tribus. Præ tribus nonne glorioſus? *LXX.* & ipſi nomen in tribus: ex tribus illis glorioſus. *Alius*, & hic erat nominatus in tribus, ſuper duos glorioſus. *Vul. nominatus in tribus. Et inter tres nobilior.*

20. *Heb. LXX.* Ariel. *A. S.* leonem Dei. *Vul. duos leones.*

23. *Heb.* ad auditum ſuum. *A.* ad obſequentiam ipſius. *S.* ſuper ſubditos ſuos, *vel*, obſequentes ſuos. *LXX.* ad auditiones ſuas. *Vulg. auricularium, a ſecreto.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Lib. II. Regum.

v. 1. Αλλ. ὀργῆς &c. Complut.
v. 4. Ἄλλος, ἐκ ἀναστάσεως ἐκ φέγγους. Αλλ. ὡ σκοτάσει. Reg. Edit. vero Rom. Ο. οὐ κύριος παρῆλθεν ἐκ φέγγους.
v. 8. Θ. φρῦς &c. Coiſlin.
v. 10. Αλλ. ἐπέστρεψεν. Αλλ. ἐπέστρεψεν. Reg.
Ibid. Αλλ. σκυλεύειν. Reg.
v. 13. Αλλ. τῶν τετάρων. Complut.
v. 14. Αλλ. σύστεμα. Reg.
v. 18. Lectio A. Σ. ex Coiſl. 2.
Ibid. Αλλ. ἢ οὗτος ἦν ὀνομαστὸς &c. Reg.
v. 20. A. Σ. λέοντα Θεοῦ. Druſius, *leonem Dei*.
v. 23. Lectio A. Σ. ex Coiſl. 2.

LIB. II. REGUM. CAPUT XXIV.

ויסף אף־יהוה לחרות בישראל 1. Ο. καὶ προσέθετο ὀργὴν κύριος ἐκκαῆναι ἐν Ἰσραήλ. Θ. καὶ προσέθετο ὀργὴ Θεοῦ τοῦ θυμωθῆναι ἐν Ἰσραήλ.

לך Ο. βάδιζε. Αλλ. πορεύθητι.

אל־ארץ תחתים חדשי 6. Σ. εἰς τὴν κατωτέραν ὁδόν. Ο. εἰς γῆν Εθαών. Ο. ἄλλ. εἰς γῆν Θαβασών, ἥ ἐστιν Αδασαί.

מבצר־צר 7. Α. Σ. εἰς φράγμα Τύρου. Ο. Μάψαρ Τύρου.

שמנה מאות 9. Ο. ὀκτακόσιαι. Coiſl. 2. ※ ὀκτακοσίας ἔχει ἐν τῷ Ἑξαπλῷ παρὰ δὲ Θ. ἐνακοσίας.

חמש־מאות Ο. πεντακόσιαι. Coiſl. 2. πεντακόσιαι κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ παρὰ μόνῳ δὲ Θ. τετρακόσιαι.

חטאתי מאד אשר עשיתי ועתה יהוה העבר־נא את־עון עבדך כי נסכלתי מאד 10. Ο. ἥμαρτον σφόδρα ὃ ἐποίησα· νῦν κύριε, παραβίβασον δὴ τὴν ἀνομίαν τοῦ δούλου σου, ὅτι ἐμωράνθην σφόδρα. Ἄλλος, ἡμάρτηκα σφόδρα ποιήσας τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ νῦν, κύριε, περίελε τὴν κακίαν (Αλλ. ἀδικίαν) τοῦ δούλου σου, ὅτι ἐματαιώθην σφόδρα.

וינחם 16. Α. Σ. Ο. παρεκλήθη. Θ. μετεμελήθη κύριος ἐπὶ τῇ κακίᾳ.

רב עתה Ο. πολὺ νῦν. Ἄλλος, ἱκανόν.

וכלי הבקר 22. Ο. καὶ σκεύη τῶν βοῶν. Ἄλλος, καὶ τὰ ἄροτρα.

1. HEbr. & addidit ira Domini ardere in Iſrael. *LXX.* & addidit iram Dominus accendere in Iſrael. *Th.* & adjecit ira Domini furere in Iſrael. *Vulg. & addidit furor Domini iraſci contra Iſrael.*

H. LXX. Vul. vade. *Alius*, ito.

6. *Hebr.* in terram Thaathim Hadſi. *S.* in inferiorem viam. *LXX.* in terram Ethaon. *LXX. aliter*, in terram Thabaſon, quæ eſt Adaſai. *Vulg. in terram inferiorem Hodſi.*

7. *Hebr.* munitionem Tyri. *A. S.* in munitionem Tyri. *LXX.* Mapſar Tyri. *Vulg. prope mænia Tyri.*

9. *Hebr. LXX. Vulg.* octingenta. *Coiſlin.* 2. ※ octingenta *habet in Hexaplo, apud Theodotionem autem*, nongenta.

H. LXX. Vulg. quingenta. *Coiſlin.* 2. quingenta *jacet in Hexaplo: ſed apud ſolum Theodotionem*, quadringenta.

10. *Hebr.* peccavi valde quod feci: & nunc, Domine, tranſire fac, quæſo, iniquitatem ſervi tui, quia ſtulte egi valde. *LXX.* peccavi valde, quod feci nunc Domine: Transfer nunc iniquitatem ſervi tui: quoniam deſipui valde. *Alius*, peccavi valde faciens verbum hoc. Et nunc, Domine, aufer malitiam (*al.* injuſtitiam) ſervi tui, quia deſipui valde. *Vul. Peccavi valde in hoc facto: ſed precor, Domine, ut transferas iniquitatem ſervi tui, quia ſtulte egi nimis.*

16. *Heb.* pœnituit. *A. S. LXX.* revocavit ſe. *Th.* pœnituit Dominus ſuper malitia. *Vul. miſertus eſt Dominus ſuper afflictione.*

H. LXX. multum nunc. *Alius, Vul.* ſufficit.

22. *Hebr.* & vaſa bovis. *LXX.* & vaſa boum. *Alius*, & aratra. *Vul. juga boum.*

In fine Libri II. Regum, poſt hæc verba, καὶ ἐπήκουσε κύριος τῇ γῇ. καὶ συνεσχέθη ἡ θραῦσις ἐπάνωθεν Ἰσραήλ.

Ἐν τῷ Ἑξαπλῷ καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις τῶν ἀντιγράφων ἕως ὧδε πληροῦται ἡ δευτέρα τῶν Βασιλειῶν. Διόδωρος δὲ συνάπτει ταύτῃ τὰ ἕως τῆς τοῦ Δαυὶδ τελευτῆς· ὁμοίως Θεοδώρητος.

In Hexaplo & in accuratioribus Exemplaribus huc deſinit Liber ſecundus Regnorum. Diodorus autem huic conjungit ea quæ ſequuntur uſque ad mortem Davidis: ſimiliterque Theodoretus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Lib. II. Regum.

v. 1. Θ. ἐν περιστήθει &c. Coiſlin. 2.

Ibid. Αλλ. περιώδευσε. Coiſlin. 2.

v. 6. Σ. εἰς τὴν κατωτέραν ὁδόν. Ο. εἰς γῆν Εθαών. Sic legit Euſebius de locis Hebraïcis, Αμαθθὰ, ἢ Αδασαί. σημαίνει τὴν κατωτέραν ὁδόν. Ubi vox Αμαθθὰ corrupta haud dubie eſt, nec cum verſione Hieronymi conſonat. σημαίνει vero poſitum eſt pro Σύμμαχος, ut annotavit Martianæus: & liquet ex verſione Hieronymi: *Æthon Adaſai: pro quo Symmachus poſuit, inferiorem viam.* Editio Romana habet: εἰς γῆν Θαβασών· ἥ ἐστιν Αδασαί.

Ibid. Α. Σ. εἰς φράγμα Τύρου. Reg. Euſebius vero de locis Hebraïcis ſic habet: Μαψὰρ Τύρου, Α. ἅρμα Τύρου. Hic nomen Symmachi excidit, & ἅρμα pro φράγμα poſitum eſt, ut liquet ex verſione Hieronymi, quæ ſic habet: *Mabſar Tyri: pro quo Aquila & Symmachus interpretantur, munitam Tyrum.*

v. 9. Hæ duæ notæ ex Coiſliniano 2.

v. 10. Αλλος, ἡμάρτηκα σφόδρα &c. Reg.

v. 16. Α. Σ. Ο. παρεκλήθη. Θ. μετεμ- Coiſl. 2.

Ibid. Αλλ. ἱκανόν, Coiſlin. 2.

v. 22. Αλλ. καὶ τὰ ἄροτρα. Idem.

Nota vero in fine Libri ſecundi Regum habetur in eodem Codice Regio.

Codex vero Coiſlinianus 2. Notam Regii Codicis fuſius explicat his verbis.

Εν τῷ Εξαπλῷ καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις τῶν ἀντιγράφων, ἡ μὲν δευτέρα τῶν βασιλειῶν πληροῦται ἐν τῇ κατὰ τὴν θραῦσιν τοῦ λαοῦ διηγήσει, καὶ τῇ τῆς ἅλω τοῦ Ορνᾶ διαπράσει. ἡ δὲ τρίτη τῶν βασιλειῶν ἄρχεται ἔκ τε τῆς κατὰ τὴν Αβισὰγ τὴν Σουμανῖτιν ἱστορίας, καὶ ἐκ τῶν κατὰ τὸν Αδωνίαν, καὶ τὴν αὐτοῦ τυραννίδα. Διόδωρος δὲ τῇ δευτέρᾳ τῶν βασιλειῶν συνάπτει καὶ ταῦτα ἕως τῆς τοῦ Δαυὶδ τελευτῆς ὁμοίως Θεοδωρήτῳ.

In Hexaplo & in accuratioribus Exemplaribus, ſecundus Regnorum Liber deſinit in narrationem de plaga populi, & in emtionem areæ Ornæ. Tertius autem Regnorum Liber init ab hiſtoria de Abiſag Sunamitide, & de Adonia, ejuſque tyrannide. Diodorus verò ſecundo Regnorum Libro hæc etiam conjungit uſque ad mortem Davidis, ſimiliterque Theodoretus.

LIBER TERTIUS REGUM.

CAPUT PRIMUM.

יפה עד־מאד 4. Ο. καλὴ ἕως σφόδρα. Αλλος, καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα.

ותהי למלך סכנת Ο. καὶ ἦν θάλπουσα βασιλέα. Αλλος, καὶ ἦν τῷ βασιλεῖ σύγκοιτος.

אדניה 5. Ο. Αδωνίας. Αλλος, Ορνίας.

עצב 6. Ο. ἀπεκώλυσεν. Αλλος, ἐπετίμησεν.

אשר־אצל עין רגל 9. Σ. ἐχόμενον τῆς πηγῆς Ρωγήλ. Ο. ἐχόμενα τοῦ Ρωγήλ. Αλλος, τὸ ἐχόμενον αἴν τοῦ Ρωγήλ. Σύρος, πηγήν.

עם אבן הזחלת אשר־אצל עין רגל Α. Σ. παρὰ τὸν λίθον τὸν Ζωελὲθ τὸν πλησίον τῆς πηγῆς Ρογήλ. Ο. μετὰ αἰθὴν τοῦ Ζωελεθὶ, ὃς ἦν ἐχόμενα τοῦ Ρωγήλ. Θ. παρὰ τὸν λίθον τὸν Ζωελαθ τὸν ἐχόμενον αἴν τοῦ Ρογήλ.

ועליתם אחריו ובא 35. Αλλος, καὶ ἀναβήσεσθε ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ εἰσελεύσεται. In O. vacat.

והכרתי והפלתי 44. Ο. καὶ τὸν Χερεθὶ, καὶ τὸν Φελεθί.

4. **H**Ebr. pulchra admodum. *LXX.* pulchra uſque valde. *Alius*, pulchra formâ valde *Vulg. pulchra nimis.*

Hebr. & erat regi accubans. *LXX.* & erat fovens regem. *Alius*, & erat regi concubina, *vel*, ejuſdem lecti conſors. *Vulg. dormiebatque cum rege.*

5. *Heb.* Adonia. *LXX. Vulg.* Adonias. *Alius*, Ornias.

6. *Heb.* dolore affecit. *LXX.* prohibuit. *Alius*, increpavit. *Vulg. corripuit.*

9. *Hebr.* qui apud fontem Rogel. *S.* juxta fontem Rogel. *LXX.* juxtà Rogel. *Alius*, juxta Ain Rogel. *Syrus*, fontem. *Vulg. qui erat vicinus fonti Rogel.*

Hebr. cum lapide Zoheleth, qui apud fontem Rogel. *A. S.* apud lapidem Zoeleth, qui prope fontem Rogel. *LXX.* cum Æthe Zoelethi qui erat juxta Rogel. *Th.* apud lapidem Zoelath, qui juxta Ain Rogel. *Vul. juxta lapidem Zoheleth, qui erat vicinus fonti Rogel.*

35. *Hebr. Vulg.* & aſcendetis poſt eum: & veniet. *Alius*, & aſcendetis poſt eum, & ingredietur. *In LXX. vacat.*

44. *Heb. Vul.* & Cerethi, & Phelethi. *LXX.* & Cherethi, & Phelethi.

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Lib. III. Regum.

v. 4. Ἀλλ. καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα. Reg.

Ibid. Ἀλλ. ὃς ἦν τῷ βασιλεῖ σύγκοιτος. Ita legit Procopius. Hanc item Druſius interpretationem adfert.

v. 5. Ἄλλος, Ὀρνίας. Reg. Et ſic legit Theodoretus. Procopius ait διώνυμον, binominem, fuiſſe; ſed ex ſimilitudine literarum ד & ר factum, ut modo Adonias, modo Ornias dicatur, quod alibi ſæpe obſervatur.

v. 6. Ἀλλ. ἐπετίμησεν. Sic quædam Exemplaria, & Complut.

v. 9. Σ. ἐχόμενον τῆς πηγῆς Ρωγήλ. Sic Druſius, Cod. Regius, & Theodoretus. Ἄλλος, τὸν ἐχόμενον αὐτοῦ Ρωγήλ. Reg. Theodoretus ait Syrum poſuiſſe Αἰνά.

Ibid. Coiſlinianus alias, atque ut videtur, ſinceriores Interpretum lectiones exhibet.

v. 35. Ἀλλ. καὶ ἀναβήσεται &c. Reg. Hic vero LXX. vacant.

v. 44. O. καὶ τὸν Χερεθὶ, καὶ τὸν Φελεθί. Regius notat, τοὺς σφενδονιστὰς, καὶ τοὺς τοξότας, *fundibularios & ſagittarios*. Sic etiam ſupra 2. Reg. 8. 19.

LIB. III. REGUM. CAPUT II.

ויצו 1. O. καὶ ἀπεκρίνατο. Ἄλλος, καὶ ἐνετείλατο.

וחזקת והיית לאיש 2. Σ. ἀσφαλίζου καὶ ἔσο εἰς ἄνδρα. O. καὶ ἰσχύσεις, καὶ ἔσῃ εἰς ἄνδρα. Ἄλλος, εἰς ἄνδρα δυνάμεως. Ἄλλος, καὶ κραταιωθήσῃ.

ללכת בדרכיו לשמר חקתיו ומצותיו ומשפטיו ועדותיו 3. O. τοῦ πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα, καὶ τὰ κρίματα. Ἄλλος, τοῦ πορεύεσθαι ἐνώπιον αὐτοῦ, φυλάσσειν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ, καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ· ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ.

חקתיו O. τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Ἄλλος, τὰ ἀκριβάσματα αὐτοῦ.

למען תשכיל את כל-אשר תעשה ואת כל-אשר תפנה שם O. ἵνα συνήσῃς ἃ ποιήσεις κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι. Ἄλλος, ὅπως εὐοδωθῇ πάντα ἃ ποιήσεις, καὶ πανταχῆ οὗ ἐὰν ἐπιβλέψῃς ἐκεῖ.

בכל-לבבם 4. O. ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτῶν. Ἄλλος, ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ αὐτῶν.

ולא-תורד שיבתו בשלם שאל 6. O. καὶ οὐ κατάξεις τὴν πολιὰν αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ εἰς ᾅδου. Ἄλλος, καὶ κατάξεις τὴν πολιὰν αὐτοῦ ἐν αἵματι εἰς ᾅδου.

1. Hebr. *Alius*, *Vulg.* præcepitque. *LXX.* & reſpondit.

2. *Hebr. LXX.* & confortaberis, & eris in virum. *S.* confortare & eſto in virum. *Alius*, in virum virtutis. *Alius*, roboraberis. *Vulg. confortare, & eſto vir.*

3. *H.* ad ambulandum in viis ejus, ad cuſtodiendum decreta ejus, & præcepta ejus, & judicia ejus, & teſtimonia ejus. *LXX.* ad ambulandum in viis ejus, cuſtodiendo mandata ejus, & juſtificationes, & judicia. *Alius*, ad ambulandum in conſpectu ejus, cuſtodiendo viam ejus, & præcepta ejus, & judicia ejus, mandata ejus, & teſtimonia ejus. *Vulg. ut ambules in viis ejus, ut cuſtodias ceremonias ejus, & præcepta ejus, & judicia, & teſtimonia.*

Hebr. decreta ejus. *LXX.* mandata ejus. *Alius*, accurata ſtatuta ejus. *Vulg. ceremonias ejus.*

Hebr. ut prudenter agas omnia quæ feceris, & omnia ad quæ reſpexeris. *LXX.* ut intelligas quæ facies ſecundum omnia quæcumque mandavero tibi. *Alius*, ut proſperent omnia quæ feceris, & quocumque reſpexeris illuc. *Vulg. ut intelligas univerſa quæ facis, & quocumque te verteris.*

4. *Heb. LXX.* in toto corde ſuo. *Alius*, in tota anima ſua. *Vulg. in omni corde ſuo.*

6. *Hebr.* & non deſcendere facies canitiem ejus in pace in ſepulchrum. *LXX.* & non deduces canitiem ejus in pace in infernum. *Alius*, & deduces canitiem ejus in ſanguine in infernum. *Vul. & non deduces canitiem ejus pacifice ad inferos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Lib. III. Regum.

v. 1. Ἄλλος, καὶ ἐνετείλατο. Reg.

v. 2. Σ. ἀσφαλίζου &c. Ἀλλ. καὶ κρατ- Coiſlin. 2. Ἄλλος, εἰς ἄνδρα δυνάμεως. Reg.

v. 3. Ἄλλος, τοῦ πορεύεσθαι &c. Coiſlin. 2.

Ibid. Ἀλλ. ἀκριβάσματα. Sic Theodotet. & Coiſl. 2. Hæc autem verſio familiaris eſt Aquilæ, ut ſæpe dictum eſt.

Ibid. Ἀλλ. ὅπως εὐοδ- &c. Coiſlin. 2.

v. 4. Ἄλλος, ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ αὐτῶν. Reg. & Mſſ. Alex. quæ videntur reſpondere ſequentibus, ubi LXX. vacant.

v. 6. Ἀλλ. καὶ κατάξεις τὴν πολιὰν αὐτοῦ ἐν αἵματι εἰς ᾅδου. Reg.

LIB. III. REGUM. CAPUT III.

מזבחים בבמות 2. O. ἦσαν θυμιῶντες ἐπὶ τοῖς ὑψηλοῖς. Ἄλλος, ἐθυμίων ἐπὶ τοῖς ὑψηλοτάτοις.

2. Heb. immolantes in excelſis. *LXX.* erant adolentes in excelſis. *Alius*, adolebant in excelſiſſimis. *Vulg. immolabat in excelſis.*

Nota.

v. 2. Ἄλλος, ἐθυμίων ἐπὶ τοῖς ὑψηλοτάτοις. Reg. atque ita legit Procopius. In hoc vero Capite omnia confunduntur in LXX.

LIB. III. REGUM. CAPUT IV.

מעבר 12. A. ἀπὸ πέραν. Σ. ἐξεναντίας. O. Μεεβέρ. Edit. Rom. Μαεβέρ.

ויהי לחם־שלמה ליום אחד שלשים כר סלת 22. O. καὶ τοῦτο τὸ ἄριστον τοῦ Σαλωμὼν τριάκοντα κόροι σεμιδάλεως. Ἄλλος, καὶ ταῦτα τὰ δέοντα τοῦ Σαλωμὼν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ λ. κόροι σεμιδάλεως.

12. Heb. a tranſitu. *A.* de tranſ. *S. Vul.* e regione. *LXX.* Meeber. *Ed. Rom.* Maeber.

22. *H.* & erat panis Salomo in diem unum, triginta cori ſimilæ. *LXX.* Et hoc prandium Salomoni, rriginta cori ſimilæ. *Alius*, Et hæc erant neceſſaria Salomoni in una die, triginta cori ſimilæ. *Vul. Erat autem cibus Salomonis per dies ſingulos, triginta cori ſimila.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Lib. III. Regum.

v. 12. A. ἀπὸ πέραν. Σ. ἐξεναντίας, ur ſupra non ſemel.

v. 22. Ἄλλ. καὶ ταῦτα τὰ δέοντα &c. Reg. Et hæc eſt lectio Edit. Rom. Prior autem eſt in textu Regii; poſterior ad marg. Hoc Capite Hebraïca Biblia variant in numero verſuum, & Capur ſequens ineunt a verſu, qui eſt in Vulgata vigeſimus primus Cap. 4. In Coiſliniano autem 2. omnia inverſa ſunt hoc Capite.

LIB. III. REGUM. CAPUT V.

1. וישלח חירם מלך־צור את־עבדיו אל־שלמה כי שמע כי אתו משחו למלך תחת אביהו כי אהב היה חירם לדוד כל־הימים 2. וישלח שלמה אל־חירם

2. A. καὶ ἀπέστειλε Χειρὰμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς Σολομῶν, ὅτι ἤκουσε ὅτι αὐτὸν ἤλειψαν εἰς βασιλέα ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀγαπῶν ἦν Χειρὰμ τὸν Δαυίδ, καὶ τὰ ἑξῆς. Σ. Θ. καὶ ἀπέστειλε Χειρὰμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς δούλους ἑαυτοῦ πρὸς Σολομῶν, ἤκουσε γὰρ ὅτι αὐτὸν ἔχρισαν εἰς βασιλέα ἀντὶ Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Φίλος γὰρ ἦν Χειρὰμ τοῦ Δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας: ἀπέστειλεν οὖν Σολομῶν πρὸς Χειρὰμ, καὶ τὰ ἑξῆς. O. Ἑξαπλ. ἀπέστειλε Χειρὰμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς παῖδας αὐτοῦ πρὸς Σολομῶν, ἤκουσε γὰρ ὅτι αὐτὸν ἔχρισαν εἰς βασιλέα ἀντὶ Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Φίλος γὰρ ἦν Χειρὰμ τῷ Δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας. ἀπέστειλεν οὖν Σολομῶν πρὸς Χειρὰμ, καὶ τὰ ἑξῆς. O. Ed. Rom. 1. καὶ ἀπέστειλε Χειρὰμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς παῖδας αὐτοῦ

1. Hebr. Et miſit Hiram rex Tyri ſervos ſuos ad Salomo, quia audierat, quod ipſum unxiſſent in regem pro patre ſuo, quia amabat Hiram Davidem omnibus diebus. 2. Et miſit Salomo ad Hiram. *A.* Et miſit Chiram rex Tyri ſervos ſuos ad Solomon, quia audierat quod ipſum unxerant in regem pro patre ſuo, quia amans erat Chiram Davidem *& cætera. S. Th.* Et miſit Chiram rex Tyri ſervos ſuos ad Solomon: audierat enim quod ipſum unxiſſent in regem pro David patre ſuo. Amicus enim erat Chiram Davidi omnibus diebus. Miſit igitur Solomon ad Chiram *& cætera. LXX. Hexaplorum*, Et miſit Chiram rex Tyri pueros ſuos ad Solomon: Audierat enim quod ipſum unxiſſent in regem pro David patre ſuo. Amicus enim erat Chiram Davidi omnibus diebus. Miſit igitur Solomon ad Chiram &c. *LXX. Ed. Rom.* 1. Et miſit Chiram rex Tyri pueros ſuos ad nngendum Salomonem pro David patre ſuo: quia amabat Chiram David omnes dies. 2. Et miſit Salomon ad Chiram. *Vulg.* 1. *Miſit quoque Hiram rex Tyri ſervos ſuos ad Salomonem. Audivit enim quod*

αὐτῷ χρῖσαι τὸν Σαλωμὼν ἀντὶ Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀγαπῶν ἦν Χιράμ τὸν Δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας. 2. καὶ ἀπέστειλε Σαλωμὼν πρὸς Χιράμ.

פגע רע 4. Ο. ἁμάρτημα πονηρόν. Αλλος, ἀπάντημα πονηρόν.

מכלת לביתו 11. Ο. Μαχεὶρ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Ο ἄλλως, Μαχάλ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

כר שמן Οἱ ἄλλοι, βάτον ἐλαίου. Ο. βαὶθ ἐλαίου.

ושלמה נתן לחירם עשרים אלף כר חטים מכלת לביתו ועשרים כר שמן A. 11. καὶ Σολομὼν ἔδωκε τῷ Χιράμ εἴκοσι χιλιάδας κόρων πυροῦ διατροφὴν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Σ. εἴκοσι χιλιάδας κόρων σίτου εἰς τροφὴν τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ εἴκοσι χιλιάδας βάτων ἐλαίου. Ο. καὶ Σαλωμὼν ἔδωκε τῷ Χιράμ εἴκοσι χιλιάδας κόρους πυροῦ, καὶ Μαχεὶρ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ εἴκοσι χιλιάδας βαὶθ ἐλαίου.

הרדים בעם העשים 16. Ο. ἐπιστάται οἱ ποιοῦντες. Αλλος, ἐπιστάται τοῦ λαοῦ τῶν ποιούντων.

ipſum unxiſſent in regem pro patre ejus: quia amicus fuerat Hiram David omni tempore. 2. Miſit autem Salomon ad Hiram.

4. *Hebr. Alius*, *Vulg.* occurſus malus. *LXX.* peccatum malum.

11. *Heb.* cibum domui ejus. *LXX.* Machir domui ejus. *LXX. aliter*, Malchal domui ejus. *Vulg. in cibum domui ejus.*

Hebr. Vulg. coros olei. *Alii*, batum olei. *LXX.* bæth olei.

Hebr. & Salomo dedit Chiram viginti mille coros tritici, cibum domui ſuæ, & viginti coros olei. *A.* & Solomon dedit Chiram viginti mille coros tritici, alimentum domui ſuæ. *S.* viginti mille coros frumenti in eſcam domui ſuæ, & viginti mille batos olei. *LXX.* Et Salomon dedit Chiram viginti mille coros frumenti, & machir domui ejus, & viginti mille bæth olei. *Vul. Salomon autem præbebat Hiram coros tritici viginti millia, in cibum domui ejus, & viginti coros puriſſimi olei.*

16. *Hebr.* dominantes in populum, qui faciebant. *LXX.* præfecti facientes. *Alius*, præfecti populi, qui faciebant. *Vul. præcipientium populo, & his qui faciebant opus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Lib. III. Regum.

V. 1. Αλλ. καὶ ἀπέστειλε Χιρὰμ βασιλεὺς Τύρου τοὺς παῖδας αὐτοῦ πρὸς Σαλωμὼν &c. Druſius. Longe melius Coiſlinianus 2. qui omnes hujus loci verſiones perſpicue diſtinguit, & hanc notam habet in margine. τοῦτο ἐν τῷ Ἑξαπλῷ μετὰ πᾶσαν τὴν τοῦ ναοῦ τὴν οἰκοδομὴν, καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν Σολομῶντος, τὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν ἐπιφάνειαν, ὡς καὶ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν τόπον σεσημειωμένον εὑρήσεις. i. *Hic locus in Hexaplo poſt totam peractam Templi conſtructionem, & poſt orationem Salomonis, & Dei ad eum adventum locatur: ut etiam illo loco notatum reperies.*

V. 4. Αλλ. ἀπάντημα πονηρόν. Druſius.

V. 11. In Cod. Reg. in hunc verſum hæc nota legitur. τὸ μεχὶρ μέτρον ἑρμηνεύεται. τὸ δὲ βαὶθ οἱ ἄλλοι βάτον ἡρμήνευσαν. ἔστι δὲ μέτρον Παλαιστῖνον ό. ξέστας καὶ χοεῖς χορῶν τέσσαρας, ὡς Ἰώσηππος φησί. ὁ δὲ κόρος ἐστὶ μόδιοι λ. ὡς εἶναι ἀρτάβας ι. Id eſt, *Mechir menſuram interpretantur. Bath autem alii Batum interpretati ſunt. Eſt autem menſura Paleſtina, quæ LXX. ſextarios capit & decem choas, ut Joſephus ait. Corus autem eſt modiorum triginta, ita ut ſint artabæ decem.* Sic nota: Lectiones autem Μεχὶρ, item Βαὶθ & Βάτον vitiatæ videntur, nec ad Hebræum quadrant. Μαλχὰλ autem ponitur pro μαχαλὰ, מכלת Hujus porro verſus lectiones pleniores adfert Coiſlin. 2. ut nos exhibemus.

V. 16. Αλλ. ἐπιστάται τοῦ λαοῦ τῶν ποιούντων. Druſius; qui in haſce Capitis V. lectiones hæc notat:

Quæ adduxi ex iſto Capite, habentur in libris quibuſdam Editionis Vulgatæ, & quamquam credibile ſit ea deſcripta fuiſſe ex aliqua Editione vetuſta, tamen id pro certo affirmare non poſſumus. Deus nos, ſpero, docebit quod nunc ignoramus.

LIB. III. REGUM. CAPUT VI.

בשמונים 1. A. Σ. ὀγδοηκοστῷ. Ο. τεσσαρακοστῷ.

ששים 2. Ο. τεσσαράκοντα. Αλλοι, ἑξήκοντα.

האולם 3. Σ. πρόπυλον. Ο. τὸ αἰλάμ.

חלוני שקפים אטמים 4. A. θυρίδας ἀποβλεπούσας βεβυσμένας. Σ. θυρίδας καὶ ἐκθέτας ἐπισκέποντας. Ο. Θ. θυρίδας διακυπτομένας κρυπτάς Ed. Rom. παρακυπτομένας. Coiſl. 2. δεδικτυωμένας.

1. HEbr. *A. S. Vulg.* octogeſimo. *LXX.* quadrageſimo.

2. *Hebr. Alii, Vulg.* ſexaginta. *LXX.* quadraginta.

3. *Hebr. Vulg.* porticus. *S.* veſtibulum. *LXX.* ælam.

4. *Hebr.* feneſtras proſpectivas occluſas. *A.* feneſtras ad proſpectum obturatas. *S.* feneſtras & ecthetas ad proſpectum. *LXX. Th.* feneſtras proſpicientes, occultas. *Edit. Rom.* oblique proſpicientes. *Coiſlin.* 2. cancellatas. *Vulg. feneſtras obliquas.*

יצוע

יציע 5. Σ. καταστρώματα. Ο. μέλαθρα.

דביר Α. Σ. χρηματιστήριον. Ο. Δαβίρ.

ויספן 9. Α. ὀρόφωσεν. Ο. ἐκοιλοστάθμησεν.

ויבן את־היציע על־כל־הבית חמש אמות
קומתו 10. Α. καὶ ᾠκοδόμησε τὸ στρῶμα ἐπὶ πάντα τὸν οἶκον πέντε πηχῶν ἀνάστημα αὐτοῦ. Σ. καὶ ᾠκοδόμησε τὸ κατάστρωμα. Ο. καὶ ᾠκοδόμησε τοὺς ἐνδέσμους δι' ὅλου τοῦ οἴκου πέντε ἐν πήχει τὸ ὕψος αὐτοῦ.

11. ויהי דבר־יהוה אל־שלמה לאמר 12.
הבית הזה אשר־אתה בנה אם־תלך בחקתי
ואת־משפטי תעשה ושמרת את־כל־מצותי
ללכת בהם והקמתי את־דברי אתך אשר דברתי
אל־דוד אביך 13. ושכנתי בתוך בני ישראל
ולא אעזב את־עמי ישראל 14. ויבן שלמה
את־הבית ויכלהו Ἄλλοι, 11. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς Σαλωμὼν λέγων. 12. ὁ οἶκος οὗτος, ὃν σὺ οἰκοδομεῖς, ἐὰν ὁδεύῃς τοῖς προστάγμασί μου, καὶ τὰ κρίματά μου ποιῇς, καὶ φυλάσσῃς πάσας τὰς ἐντολάς μου, ἀναστρέφεσθαι ἐν αὐταῖς, στήσω τὸν λόγον μου ὃν ἐλάλησα πρὸς Δαυὶδ τὸν πατέρα σου. 13. καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω τὸν λαόν μου Ἰσραήλ. 14. καὶ ᾠκοδόμησε Σαλωμὼν τὸν οἶκον, καὶ συνετέλεσεν αὐτόν.

5. *H.* thalamum. *S. Vul.* tabulata. *LXX.* melathra.

H. oraculum. *A. S. Vul.* oraculi. *LXX.* Dabir.

9. *H. A. Vulg.* texit. *LXX.* laquearibus texit.

10. *H.* & ædificavit thalamum ſuper omni domo, quinque cubitorum altitudo ejus. *A.* & ædificavit tabulatum ſuper totam domum, quinque cubitorum altitudo ejus. *S.* & ædificavit tabulatum. *LXX.* & ædificavit ligamenta ſuper totam domum, quinque cubitorum altitudo ejus. *Vulg. & ædificavit tabulatum ſuper omnem domum, quinque cubitis altitudinis.*

11. *Hebr.* Et fuit verbum Domini ad Salomo dicendo: 12. Domus iſta, quam tu ædificas, ſi ambulaveris in decretis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia præcepta mea, ambulando in eis, & ſtatuam verbum meum tecum, quod locutus ſum ad David patrem tuum: 13. & habitabo in medio filiorum Iſrael: & non derelinquam populum meum Iſrael. 14. Et ædificavit Salomo domum & perfecit eam. *Alii*, 11. Et factum eſt verbum Domini ad Salomonem dicens: 12. Domus hæc, quam tu ædificas, ſi ambulaveris in mandatis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia præcepta mea, ad verſandum in eis; ſtatuam ſermonem meum quem locutus ſum ad David Patrem tuum: 13. & habitabo in medio filiorum Iſrael: & non derelinquam populum meum Iſrael. 14. Et ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam. *Vul.* 11. *Et factus eſt ſermo Domini ad Salomonem dicens:* 12. *Domus hæc, quam ædificas, ſi ambulaveris in præceptis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia mandata mea, gradiens per ea; firmabo ſermonem meum tibi, quem locutus ſum ad David patrem tuum.* 13. *Et habitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam populum meum Iſrael.* 14. *Igitur ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam.*

11. ויהי דבר־יהוה אל־שלמה לאמר הבית
הזה אשר אתה בנה אם־תלך בחקתי
ואת־משפטי תעשה ושמרת את־כל־מצותי
ללכת בהם והקמתי את־דברי אתך אשר דברתי
אל־דוד אביך ושכנתי בתוך בני ישראל ולא
אעזב את־עמי ישראל

11. *H.* Et fuit verbum Domini ad Salomo dicendo: Domus iſta, quam tu ædificas, ſi ambulaveris in decretis meis, & judicia mea feceris, & ſervaveris omnia mandata mea, ambulando in eis: & ſtatuam verbum meum tecum, quod locutus ſum ad David patrem tuum. Et habitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam populum meum Iſrael.

Poſt hæc verba, τῶν Ο. v. 15. ἕως τῶν οἴκου ἐν πλευραῖς πευκίναις. Sic MS (Sed referendum ad verſum 10. ξύλων κεδρίνων, Ed.R. ξύλοις κεδρίνοις) in Coiſl. 2. notatur ad marg.

ἰστέον ὡς πρὸς τῶν ῥητῶν τούτων φέρεται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ καὶ τοῖς ἀκριβέσι τῶν ἀντιγράφων καὶ ταῦτα· καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς τὸν Σαλωμὼν λέγων· ὁ οἶκος οὗτος ὃν σὺ οἰκοδομεῖς, ἐὰν ὁδεύσῃς τοῖς προστάγμασί μου, καὶ τὰ κρίματά μου ποιῇς, καὶ φυλάσσῃς πάσας τὰς ἐντολάς μου ἀναστρέφεσθαι ἐν αὐταῖς· στήσω τὸν λόγον μου σὺν σοὶ, ὃν ἐλάλησα πρὸς Δαυὶδ τὸν πατέρα σου. καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ

Sciendum eſt ad hæc verba, in Hexaplo & in accuratioribus Exemplaribus, hæc adjici. Et factum eſt verbum Domini ad Salomon dicens: Domus hæc, quam tu ædificas, ſi ambules in præceptis meis, & judicia mea facias, & cuſtodias omnia mandata mea, verſando in eis; ſtatuam verbum meum tecum, quod locutus ſum ad David patrem tuum: & habitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam populum meum Iſrael. *In quibuſdam igitur Exemplaribus hæc non exſtant, quæ, puto, ſecu-*

ἐγκαταλείψομαι τὸν λαόν μου Ἰσραήλ. ἐν τισι μὲν τῶν ἀντιγράφων ταῦτα οὐ κεῖται· οἷς οἶμαι καὶ Θεοδώρητον ἀκολουθοῦντα ταῦτα μὴ τεθεικέναι.

הספן 15. Οἱ Γ. ἕως τοῦ οἴκου. Ο. ἕως τῶν δοκῶν.

ויבן לו מבית לדביר לקדש הקדשים 16. Α. Σ. καὶ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ ἔσωθεν. (Σ. ἐσώτερον) τοῦ χρηματιστηρίου ἡγιασμένου τῶν ἡγιασμένων. Σ. εἰς ἅγιον ἁγίων. Ο. καὶ ἐποίησεν ἐκ τοῦ Δαβὶρ (Coisl. addit τὸν τοῖχον) εἰς τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων. Θ. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔσωθεν τοῦ Δαβεὶρ εἰς τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων.

17. וארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני
18. וארז אל-הבית פנימה מקלעת פקעים
ופטורי צצים הכל ארז אין אבן נראה. 19. ודביר
בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם
את-ארון ברית יהוה. 20. ולפני הדביר
עשרים אמה ארך ועשרים אמה רחב ועשרים
אמה קומתו ויצפהו זהב סגור. Α. Θ. 17.
καὶ τεσσαράκοντα πηχῶν ἦν ὁ οἶκος, αὐτὸς ὁ ναὸς τῇ εὐσχολίᾳ. 18. καὶ κέδρος πρὸς τὸν οἶκον ἔνδον, διατετορνευμένα ξυστωτὰ καὶ περίγλυφα ἐκπίπτοντα, τὰ πάντα κέδρος, οὐκ ἦν λίθος βλεπόμενος. 19. καὶ χρηματιστήριον ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἔνδοθεν ἡτοίμασε, τοῦ δοῦναι ἐκεῖ γλωσσόκομον συνθήκης κυρίου. 20. καὶ εἰς πρόσωπον τοῦ χρηματιστηρίου εἴκοσι πηχῶν μῆκος, καὶ εἴκοσι πηχῶν πλάτος, καὶ εἴκοσι πηχῶν ἀνάστημα αὐτοῦ, καὶ περιεπήλωσεν αὐτὸ χρυσίῳ ἀποκλειστῷ. Σ. μ΄. πηχῶν ἦν ὁ οἶκος αὐτὸς ὁ ναὸς ὁ ἐσώτατος, καὶ διὰ κέδρου πρὸς τὸν οἶκον ἔσω πλοκήν, ἐπανάστασις καὶ πέταλα καὶ ἀνάγλυφα πάντα κέδρινα, οὐκ ἐφαίνετο λίθος· καὶ χρηματιστήριον ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἔσω ἡτοίμασεν, ὥστε τεθῆναι ἐκεῖ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου· καὶ ἔμπροσθεν τοῦ χρηματιστηρίου κ΄. πηχῶν μῆκος, κ΄. δὲ πηχῶν πλάτος, καὶ κ΄. πηχῶν ὕψος, καὶ περιεπήλωσεν αὐτὸ χρυσίῳ δοκιμίῳ. Ο. Ἐξαπλ. καὶ μ΄. ἦν πηχέων ὁ οἶκος αὐτὸς, ὁ ναὸς ὁ ἐσώτατος, καὶ διὰ κέδρου πρὸς τὸν οἶκον ἔσω πλοκήν, ἐπανάστασις, καὶ πέταλα καὶ ἀνάγλυφα πάντα κέδρινα· οὐκ ἐφαίνετο λίθος κατὰ πρόσωπον τοῦ Δαβείρ· ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἔσωθεν ἡτοίμασεν δοῦναι ἐκεῖ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου, καὶ εἰς πρόσωπον τοῦ Δαβεὶρ, κ΄. πήχεις μῆκος, καὶ κ΄. πήχεις πλάτος. καὶ κ΄. πήχεις τὸ ὕψος αὐτοῦ. καὶ περιέσχεν αὐτὸ χρυσίῳ συγκεκλεισμένῳ. Ἄλλ. καὶ περιεπήλωσε Σαλομὼν τὸν οἶκον ἔνδοθεν χρυσίῳ ἀποκλειστῷ, καὶ διήγαγεν ἐν

tum Theodoretum hæc non poſuiſſe. Vulg. Et factus eſt ſermo Domini ad Salomonem, dicens: Domus hæc, quam ædificas, ſi ambulaveris in præceptis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo ſermonem meum tibi, quem locutus ſum ad David patrem tuum. Et habitabo in medio filiorum Iſraël, & non derelinquam populum meum Iſraël.

15. *H.* contignationis. *Tres Int.* uſque ad domum. *LXX.* uſque ad trabes. *Vulg. uſque ad laquearia.*

16. *H.* & ædificavit ſibi intra oraculum in ſanctitatem ſanctitatum. *A. S.* & ædificavit ſibi intra (*S.* interius) oraculum ſanctificati ſanctificatorum. *S.* in ſanctum ſanctorum. *LXX.* & fecit a Dabir (*Coiſlin. addit* murum) in ſanctum ſanctorum. *Th.* & fecit ſibi intra Dabir in ſanctum ſanctorum. *Vulg. & fecit interiorem domum oraculi in ſanctum ſanctorum.*

17. *H.* Et quadraginta in cubito erat domus ipſa, templum ad facies ejus, 18. & cedrus ad domum intrinſecus: ſculptura inſtar fundæ colocyntarum, & apertiones florum: omnia cedrus, nec lapis apparebat. 19. Et oraculum in medio domus intrinſecus parare fecit ad dandum ibi arcam fœderis Domini. 20. Et faciebus ipſius oraculi viginti cubitorum longitudo, & viginti cubitorum latitudo, & viginti cubitorum ſtatura ejus. Et operuit illud auro concluſo. *A. Th.* 17. Quadraginta cubitorum erat domus: ipſum eſt templum in otii abundantia, 18. & cedrus ad domum intus, tornata complanata, & circumſculpta excidentia, omnia cedrus: non erat lapis qui videretur. 19. Et oraculum in medio domus intrinſecus paravit, ad dandam ibi arcam fœderis Domini. 20. Et ad faciem oraculi viginti cubitorum longitudo, & viginti cubitorum latitudo, & viginti cubitorum altitudo ejus: & obduxit illud auro incluſo. *S.* quadraginta cubitorum erat domus ipſum templum intimum: & ex cedro ad domum intimam complicationem: altitudo, & laminæ, & ſculpturæ omnes cedrinæ, non apparebat lapis: & oraculum in medio domûs interioris paravit, ut poneretur ibi arca teſtamenti Domini, & ante oraculum, XX. cubitorum longitudo, XX cubitorum latitudo, & viginti cubitorum altitudo, & circumlinivit illud auro probato. *LXX. Hexaplorum.* Et quadraginta cubitorum erat domus ipſa, templum intimum, & ex cedro ad domum intimam, complicationem: altitudo, & laminæ, & ſculpturæ, omnia cedrina. Non apparebat lapis ante faciem Dabir. In medio domùs intus præparavit, ad ſtatuendam ibi arcam teſtamenti Domini, & ad faciem Dabir XX. cubiti longitudo, & XX. cubiti latitudo, & XX. cubiti altitudo ejus: & circumdedit ipſum auro concluſo. *Alius*, & circumlinivit Salomon domum interiorem auro concluſo, & traduxit in fixuris auri ante faciem Dabir. *LXX.* Et quadraginta cubitorum erat templum ſecundum faciem Dabir in medio domus intus, ad dandum ibi arcam

κεχρυσωμένα χρυσίῳ κατὰ πρόσωπον τοῦ Δαβείρ. O. καὶ τεσσαράκοντα πήχεων ἦν ὁ ναός. κατὰ πρόσωπον τοῦ Δαβὶρ ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἔσωθεν, δοῦναι ἐκεῖ τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου. εἴκοσι πήχεις μῆκος, καὶ εἴκοσι πήχεις πλάτος, καὶ εἴκοσι πήχεις τὸ ὕψος αὐτοῦ· καὶ περιέσχεν αὐτὸ χρυσίῳ συγκεκλεισμένῳ.

teſtamenti Domini: viginti cubiti longitudo, & viginti cubiti latitudo, & viginti cubiti altitudo ejus: & circumobduxit illud auro concluſo. *Vul.* 17. *Porro quadraginta cubitorum erat ipſum templum pro foribus oraculi.* 18. *Et cedro omnis domus intrinſecus veſtiebatur, habens tornaturas & juncturas ſuas fabrefactas, & cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis veſtiebantur: nec omnino lapis apparere poterat in pariete.* 19. *Oraculum autem in medio domus, in interiore parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini.* 20. *Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud atque veſtivit auro puriſſimo.*

שני כרובים עצי־שמן עשר אמות 23. O. δύο χερουβὶμ δέκα πήχεων. Ἄλλος, δύο χερουβὶμ ξύλων κυπαρισσίνων δέκα πήχεων.

23. *Hebr.* duos cherubim lignis olei decem cubitorum. *LXX.* duos cherubim decem cubitorum. *Alius*, duos cherubim ex lignis cypreſſinis decem cubitorum. *Vulg. duos cherubim de lignis olivarum decem cubitorum.*

31. מזוזות חמשית 32. ושתי דלתות עצי־שמן וקלע עליהם מקלעות כרובים ותמרת ופטורי צצים וצפה זהב וירד על־הכרובים ועל־התמרות את־הזהב וכן עשה לפתח ההיכל מזוזות עצי־שמן Ἄλλος, 31. καὶ φλιαὶ πενταπλαῖ, 32. καὶ δύο θύρας ξύλων πευκίνων· καὶ ἐγκολαπτὰ ἐπ' αὐτῶν ἐγκεκολαμμένα χερουβὶμ, καὶ φοίνικας, πέταλα διαπεπετασμένα. καὶ περιέσχε χρυσίῳ· καὶ κατέβαινεν ἐπὶ τὰ χερουβὶμ, καὶ ἐπὶ τοὺς φοίνικας τὸ χρυσίον· καὶ οὕτως ἐποίησε τῷ πυλῶνι τοῦ ναοῦ φλιαὶ ξύλων ἀρκεύθου.

31. *Hebr.* poſtes, pentagona. 32. Et duæ fores lignis oleæ: & cælavit ſuper eis cælaturas cherubim & palmarum, & apertiones florum: & texit auro, & extendit ſuper cherubim & ſuper palmas aurum. Et ſic fecit oſtio templi, poſtes lignorum oleæ. *Alii*, & poſtes quintuplices, & duas januas lignorum piceorum, & cælaturas ſuper eis cælatas cherubim, & palmis, & laminis extenſis: & circumobduxit auro. Et deſcendit ſuper cherubim & ſuper palmas aurum. Et ſic fecit oſtio Templi: poſtes lignorum juniperi. *Vulg.* 31. *poſteſque angulorum quinque.* 32. *Et duo oſtia de lignis olivarum: & ſculpſit in eis picturam cherubim, & palmarum ſpecies, & anaglypha valde prominentia: & texit ea auro: & operuit tam cherubim quam palmas, & cætera, auro. Fecitque in introitu templi poſtes de lignis olivarum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Lib. III. Regum.

v. 1. A. Σ. ὀγδοηκοστῷ. Sic Coiſlin. 1. ubi hæc nota legitur, Ὁμοίως κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν Βασημονεὶμ ἔχει. i. *Similiter ſecundum Hebraicum Baſemonim habet.*

v. 2. O. τεσσαράκοντα. Ἄλλοι, ἑξήκοντα. Quidam manuſcripti atque Editi habent ἑξήκοντα Hebraicum ſequentes ששים pro quo LXX. Interpretes τεσσαράκοντα legunt. Qua de re hanc notam habet Coiſlin. 2. ἐν τισὶ μὲν τῶν ἀντιγράφων μ'. κεῖται· ἐν δὲ τῷ Ἑξαπλῷ καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις ξ'· τοῦ δὲ ὕψους ἔνια μὲν κε'. πήχεις ἔχει, τὸ δὲ Ἑξαπλοῦ λ'.

v. 3. Σ. πρόπυλον. Coiſl.

v. 4. Lectiones Aquilæ, Symmachi & Theodotionis exhibet Coiſlin. 2.

v. 5. Σ. καταστρώματα. Coiſlin. 2.

Ibid. A. Σ. χρηματιστηρίου. Idem.

v. 9. A. ἰρόφωσεν. Idem. legendum ὠρόφωσεν.

v. 10. Lectiones Aquilæ & Symm. effert Coiſlin. 2. qui ad Aquilam habet ἐν πηχῶν mendoſe pro ἰ. πηχῶν.

v. 11. Ἄλλοι, καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς Σαλωμὼν λέγων· ὁ οἶκος οὗτος &c. Hæc prætermittuntur in τοῖς O. Editionis Romanæ, ubi omnia ſus deque verſa & admodum perplexa ſunt.

Ibid. Nota ſubſequens cum lectione Hexaplorum, quæ parum differt a ſuperiore, ex Coiſliniano 2. prodit.

v. 15. οἱ Γ. ἕως τοῦ οἴκου. Sic Coiſlinianus 2. Hæc vero, necnon lectio τῶν O. ἕως τῶν δοκῶν, qui quadrare poſſint ad lectionem Hebraïcam הספן non video.

v. 16. A. Σ. καὶ φατνῶ. Lectio Aquilæ & Symm. itemque Theodotionis, ex eodem Coiſlin. 2. prodeunt.

v. 17. A. Θ. τεσσαράκοντα πηχῶν ἦν ὁ οἶκος &c. Ita Druſius ex Editionis Romanæ notis. דביר χρηματιστήριον, ſic Aquila & Symmachus vertunt Pſalm. 27. 2. γλωσσόκομον, Aquila ita vertere ſolet vocem ארון. τῇ εὐχολίᾳ, Druſius, *in otii abundantia*. Et de lectione Græca, & de verſionis accuratione dubius ſum. Lectio Aquilæ habetur item in Coiſliniano 2. ubi legitur ἐν πήχει pro πηχῶν, & bis κέδρος ubi notæ Edit. Rom. habent κέδρῳ. Hic vero Coiſliniani lectionem retinemus. Symmachi item lectio cum Hexaplari τῶν O. ex eodem Coiſliniano prodit.

In Coiſlin. 2. ad vocem ἔσω annotatur; ἐν τισὶ τῶν ἁπλῶν ἀντιγράφων, ὡς γέγραπται, ἔσω κεῖται, καὶ ἐν τακτοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις.

v. 23. Ἀλλ. δύο χερουβὶμ ξύλων κυπαρισσίνων δέκα πήχεων. Sic quidam Editi & mſſ. In Edit. autem Rom. hæc, ξύλων κυπαρισσίνων, prætermittuntur.

v. 31. Ἀλλ. φλιαὶ, πενταπλαῖ &c. Hic etiam vacant οἱ O.

LIB. III. REGUM. CAPUT VII.

שקפים 4. A. διοβλέψεως. Σ. παρακύψεις. O. μέλαθρα.

אילם 6. A. πρόδομον. Σ. τὸ πρόπυλον. O. τὸ αἰλάμ.

ואולם הכסא אשר ישפט־שם אלם המשפט 7. A. καὶ πρόδομον τοῦ θρόνου, οὗ κρινεῖ ἐκεῖ, πρόδομον τῆς κρίσεως. Σ. καὶ βασιλικὴν τοῦ θρόνου, ὅπου δικάσει ἐκεῖ, πρόπυλον κρίσεως. O. καὶ τὸ αἰλὰμ τῶν θρόνων οὗ κρινεῖ ἐκεῖ, αἰλὰμ τοῦ κριτηρίου.

מגררות במגרה 9. A. πεπρισμένων ἐν πρίστῃ. Σ. πεπρισμένων πρίονι. O. κεκολαμμένα ἐκ διαστήματος.

הטפחות A. τῶν παλαιστωμάτων. Σ. τῶν ἀπαρτισμάτων. O. τῶν γείσων.

ושתי כתרות עשה לתת על־ראשי העמודים 16. A. καὶ κεφαλίδες ἐπὶ δύο τῶν στύλων. Σ. καὶ ἐπιστύλιον πάλιν ἐπάνω τῶν στύλων. O. Θ. καὶ μέλαθρον ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν στύλων. O. Ed. R. καὶ δύο ἐπιθέματα ἐποίησε δοῦναι ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν στύλων.

מכנות 27. A. ὑποθέματα. Σ. βάσεις. O. μεχωνώθ.

ויעש עשרה כירות נחשת ארבעים בת יכיל הכיור 38. ※ καὶ ἐποίησε δέκα λουτῆρας χαλκοῦς, ※ τεσσαράκοντα βατοὺς ὑπέφερε λουτήρ. Σ. καὶ ἐποίησε δέκα λουτῆρας χαλκοῦς, τεσσαράκοντα βατοὺς χωροῦντας τὸν λουτῆρα. O. καὶ ἐποίησε δέκα χυτροκαύλους χαλκοῦς τεσσαράκοντα χοεῖς χωροῦντα τὸν ἕνα χυτρόκαυλον.

נגב 39. A. O. νότου. Σ. μεσημβρίας.

היעים 40. A. Σ. ἄγγιστρα. O. θερμαστρεῖς.

ספות 50. A. Σ. τὰς ὑδρίας. O. πρόθυρα.

4 Heb. feneſtellarum. A. S. conſpicilla. LXX. melathra. *Vul. contra ſe invicem poſitas.*

6. *Hebr. A. Vulg.* porticum. *S.* veſtibulum. *LXX.* ælam.

7. *Heb.* & porticum ſolii, quo judicaret ibi, porticum judicii. *A.* & porticum throni, quo judicabit ibi, porticum judicii. *S.* & regiam throni, quo judicabit ibi, veſtibulum judicii. *LXX.* & ælam throoorum, quo judicabit ibi, ælam tribunalis. *Vulg. porticum quoque ſolii, in qua tribunal eſt, fecit.*

9. *Heb.* ſerratis in ſerra. *A. S.* ſerratis ſerra. *LXX.* cælata ex intervallo. *Vul. ſerrati erant.*

Hebr. lapides palmares. *A.* palmarium. *S.* ſummitatum. *LXX. Vul.* ſummitatem parietum.

16. *Heb.* & duo coronamenta fecit ad dandum ſuper capita columnarum. *A.* & capitella ſuper duas columnarum. *S.* & epiſtylium rurſus ſupra columnas. *LXX. Th.* & contignationem ſuper utramque columnam. *LXX. Edit. Rom.* & duo coronamenta fecit ad dandum ſuper capita columnarum. *Vulg. duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur ſuper capita columnarum.*

27. *Hebr. A.* fulcimenta. *S. Vulg.* baſes. *LXX.* mechonoth.

38. *Hebr.* & fecit decem conchas æreas, quadraginta batos capiebat concha una. ※ & fecit decem luteres æreos: quadraginta batos ſuſtinebat luter. *S.* & fecit decem luteres æreos, quadraginta batos capientes luteres ſingulos. *LXX.* & fecit decem chytrocaulos æreos, quadraginta choas capientem unum chytrocaulum. *Vulg. fecit quoque decem luteres æneos: quadraginta batos capiebat luter unus.*

39. *Hebr. S.* meridiei. *A. LXX.* Auſtri. *Vulg. ad meridiem.*

40. *Hebr.* ſcopas. *A. S.* vaſcula. *LXX.* calfactoria. *Vul. ſcutras.*

50. *Heb.* ſcyphos. *A. S. Vulg.* hydrias. *LXX.* veſtibula.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Lib. III. Regum.

v. 4. A. διοβ- &c. Coiſlin. 1.

v. 6. A. πρόδομον &c. Coiſlin. 1. & 2.

v. 7. Has lectiones exhibet Coiſlin. 2.

v. 9 A. πεπρισμένων ἐν πρίστηρι. Σ. πεπρ- Coiſlin. 2. Vide ſupra 2. Reg. 12. 31.

Ibid. A. τῶν παλαιστωμάτων ſic. Σ. τῶν ἀπαρτισμάτων. Coiſlin. 1. cum hac nota, οἱ δὲ ἐπιχώριοι τῇ οἰκείᾳ γλώσσῃ τὸ γεισὸς, τρίγχος ὀνομάζουσι. i. *Incolæ autem lingua ſua Giſſum, vocant Trinchon.*

v. 16. Sic Coiſlin. 2. varias interpretationes adfert cum hac nota. ἐν τῷ Ἑξαπλῷ πρὸ τούτων κεῖται ἡ οἰκοδομὴ τοῦ οἴκου δρυμοῦ τοῦ Λιβάνου, ἔν τισι δὲ τῶν ἁπλῶν, ὡς τέθεικε Θεοδώρητος. i. *In Hexaplo ante hæc exſtat conſtructio domûs ſaltûs Libani. In quibuſdam vero ex ſimplicibus Exemplaribus, ut poſuit Theodoretus.* ἁπλᾶ hic vocantur Exemplaria quæ ſolum ſimplicemque textum τῶν O. habebant, ad diſcrimen τῶν Ἑξαπλῶν, ubi etiam aliæ verſiones cum Hebraïco textu continebantur.

v. 27. A. ὑποθ. Σ. βάσεις. Coiſlin. 2.

v. 38. ※ καὶ ἐποίησε &c. Verſionem aſteriſco notatam, & Symmachi ſequentem adfert Coiſlin. 2.

v. 39. A. O. νότου &c. Vide ſupra, 1. Reg. 20. 41.

v. 40. A. Σ. ἄγγιστρα. Coiſlin. 1.

v. 50. A. Σ. τὰς ὑδρίας. Idem.

LIB. III. REGUM CAPUT VIII.

האתנים 2. Σ. τῷ ἀρχαίῳ. O. Αθανίν.

ויעמד 22. O. καὶ ἀνέστη. Αλλος, καὶ ἔστη.

ותדבר בפיך ובידך מלאת כיום הזה 24. A. ἃ ἐλάλησας ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν χειρί σου πληρώσας κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Σ. ἃ ἐλάλησας ἐν τῷ στόματί σου καὶ τῇ χειρί σου ἐπετέλεσας ὥσπερ ἐστὶ σήμερον. O. καὶ γὰρ ἐλάλησας ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν χερσί σου ἐπλήρωσας ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη.

לשמע אל־הרנה ואל־התפלה 28. O. ἀκούειν τῆς προσευχῆς. Αλλος, ἀκούειν τῆς τέρψεως καὶ τῆς προσευχῆς.

דבר־יום ביומו 59. O. ἐν ἡμέρᾳ ἐνιαυτοῦ. Αλλος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

2. Hebr. fortium. S priſco, *vel* antiquò (menſe.) *LXX.* Athanin. *Vul. Ethanim.*

22. *Hebr. Alius*, & ſtetit. *LXX.* & ſurrexit. *Vul. ſtetit autem.*

24. *H. A.* & (*A.* quæ) locutus es in ore tuo, & in manu tua impleviſti ſecundum diem hanc. *S.* quæ locutus es in ore tuo, & manibus tuis perfeciſti, ut eſt hodie. *LXX.* nam locutus es in ore tuo, & manibus tuis impleviſti, ſicut dies hæc. *Vul. ore locutus es, & manibus perfeciſti, ut hac dies probat.*

28. *Hebr.* ad audiendum præconium & orationem. *LXX.* ad audiendam orationem *Alius*, ad audiendam delectationem & orationem. *Vul. audi hymnum & orationem.*

59. *Hebr.* verbum diei in die ſuo. *LXX.* in die anni. *Alius*, in die ſuo. *Vulg. per ſingulos dies.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Lib. III. Regum.

v. 2. Σ. τῷ ἀρχαίῳ. Coiſlin. 1.

v. 22. Αλλος, καὶ ἔστη. Sic mſ. Alex.

v. 25. A. ἃ ἐλάλησας &c. Aquilæ & Symm. lectionem effert Coiſlin. 2.

v. 28. Αλλ. ἀκούειν τῆς τέρψεως, καὶ τῆς προσευχῆς. Sic quidam Editi & mſſ.

v. 53. In hæc verba τότε ἐλάλησε &c. uſque ad ἐν βιβλίῳ τῆς ᾠδῆς, Coiſlin. 2. hæc notat. ταῦτα ἐν τῷ ἑξαπλῷ παρὰ μόνοις φέρεται τοῖς O. i. *Hæc in Hexaplo apud ſolos LXX. feruntur.*

v. 59. Αλλ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. Sic quidam Edit. & mſ. Alex.

LIB. III. REGUM. CAPUT IX.

המלוא 15. A. Σ. καὶ πλήρωμα.

פרעה מלך־מצרים עלה וילכד את־גזר וישרפה באש ואת־הכנעני הישב בעיר הרג ויתנה שלחים לבתו אשת שלמה 16. Αλλος, Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου [ἀνέβη] καὶ κατέλαβε τὴν Γάζερ, καὶ ἐνεπύρισεν αὐτὴν, καὶ τὸν Χαναναῖον τὸν καθήμενον ἐν τῇ πόλει ἀπέκτεινε· καὶ ἔδωκεν αὐτὴν ἀποστολὰς τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ γυναικὶ Σαλωμών. In O. vacat.

15. Hebr. *Vul.* & Mello. *A. S.* & adimpletionem.

16. *Hebr.* Pharao rex Ægypti aſcendit & accepit Gazer, & ſuccendit eam in igne: & Chananæum habitantem in civitate interfecit: & tradidit eam miſſiones filiæ ſuæ uxori Salomo. *Alius*, Pharao rex Ægypti aſcendit, & cepit Gazer, & incendit eam: & Chananæum ſedentem in civitate occidit: & dedit eam miſſiones filiæ ſuæ, uxori Salomonis. *In LXX. vacat. Vulg. Pharao rex Ægypti aſcendit, & cepit Gazer, ſuccenditque eam igni: & Chananæum, qui habitabat in civitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ ſuæ uxori Salomonis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Lib. III. Regum.

v. 15. A. Σ [καὶ πλήρωμα] locum Euſebii de locis Hebraicis hic mutilum ſic ex Latina Hieronymi Interpretatione reſtituimus, qui habet, *A. S. & adimpletionem.* Eamdem porro vocem מלוא πλήρωμα vertit Aquila ſupra 2. Reg. 5. 9.

v. 16. Αλλος, Φαραὼ βασιλεὺς &c. Ita Druſius. Hæc vero deſunt in Edit. Rom. τῶν O.

In hunc porro locum τῶν O. καὶ ναῦν ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Σαλωμὼν ἐν Γασιὼν Γάβερ, τὴν οὖσαν ἐχομένην Αἰλὼθ, ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἐσχάτης θαλάσσης ἐν γῇ Ἐδώμ, hæc nota adfertur in Edit. Rom. & in Coiſlin. 2. περὶ τούτων κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ σὺν ἄλλοις τισὶν καὶ τὰ κατὰ τὸν Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου, ὅτε κατέλαβε τὴν Γάζερ, καὶ ἐνεπύρισεν αὐτὴν, καὶ τὸν Χαναναῖον τὸν καθήμενον ἐν τῇ πόλει ἀπέκτεινε, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν ἀποστολὰς τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, γυναικὶ Σαλωμών. ταῦτα δὲ παρὰ Θεοδωρήτῳ καὶ τισὶν ἀντιγράφοις πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ κεῖται, ὡς καὶ ἐκεῖ σεσημείωται. i. *Ante hæc in Hexaplo cum aliis quibuſdam & hoc habetur; nimirum quæ ſpectant ad Pharaonem regem Ægypti: quod ceperit Gazer, & incenderit eam, & Chananæum in urbe commorantem occiderit, eamque dederit in ſponſalia filiæ ſuæ, uxori Salomonis. Hæc autem apud Theodoretum & quædam Exemplaria, ante conſtructionem Templi poſita ſunt; ut illic annotatur.*

LIB. III. REGUM. CAPUT X.

אלמגים 11. A. σύχινα. Σ. θύϊνα. Ο. πελεκητά. Coiſl. 2. ἀπελέκητα.

מסחר הרכלים 15. Ο. ἐμπόρων. Ἄλλος, ἐμπόρων τῶν ῥωποπωλῶν.

11. HEbr. Almugim. *A.* ſuchina. *S. Vulg.* thyina. *LXX.* dolata. *Alii*, non dolata.

15. *H.* negotiationem aromatariorum. *LXX.* mercatorum. *Alius*, mercatorum ſcrutariorum. *Vulg. negotiatores univerſique ſcruta vendentes.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Lib. III. Regum.

v. 11. Has lectiones ex Coiſlin. 2. adferimus.

v. 15. Ἄλλος, ἐμπόρων τῶν ῥωποπωλῶν. Mſſ. Alex.

LIB. III. REGUM. CAPUT XI.

מקטירות ומזבחות לאלהיהן 8. A. Σ. θυμιώσαις καὶ θυσιαζούσαις. Ο. αἳ ἐθυμίων καὶ ἔθυον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν.

ויקם יהוה שטן לשלמה את הדד הארמי 14. A. καὶ ἀνέστησε κύριος ἀντικείμενον τῷ Σολομῶντι τὸν Ἀδὰδ τὸν Ἰδουμαῖον. Σ. καὶ ἐπήγειρε κύριος ἀντικείμενον τῷ Σαλομῶντι, τὸν Ἀδὰδ τὸν Ἰδουμαῖον. Ο. καὶ ἤγειρε κύριος σατὰν τῷ Σαλωμὼν τὸν Ἀδὲρ τὸν Ἰδουμαῖον.

למען היות־ניר לדויד־עבדי כל־הימים לפני 36. A. ἕνεκα τοῦ εἶναι λύχνον τῷ Δαυὶδ δούλῳ μου. Σ. ὑπὲρ τοῦ διαμένειν λύχνον Δαυὶδ τῷ δούλῳ μου ἔμπροσθέν μου. Ο. ὅπως ᾖ θέσις (al. θέλησις) τῷ δούλῳ μου Δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας ἐνώπιον ἐμοῦ.

8. HEbr. ſuffientibus & immolantibus diis ſuis. *A. S.* adolentibus & immolantibus. *LXX.* quæ adolebant & ſacrificabant diis ſuis. *Vulg. quæ adolebant thura, & immolabant diis ſuis.*

14. *Heb.* & ſuſcitavit Dominus adverſarium ipſi Salomo Hadad Idumæum. *A. S.* & excitavit Dominus adverſarium ipſi Salomon Adad Idumæum. *LXX.* & excitavit Dominus ſatan Salomoni Adad Idumæum. *Vul. Suſcitavit autem Dominus adverſarium Salomoni Adad Idumæum.*

36. *Hebr. A.* ut ſit lucerna David ſervo meo omnibus diebus coram me. *S. Vul.* ut remaneat lucerna David ſervo meo cunctis diebus coram me. *LXX.* ut eſſet poſitio (*al.* voluntas) ſervo meo David omnes dies coram me.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Lib. III. Regum.

v. 8. A. Σ. θυμι- &c. Coiſlin. 2. O. καὶ οἱ ἄλλοι, αἳ ἐθυμίων καὶ ἔθυον &c. Ita ſæpe laudatus Regius Codex.

v. 14. A. καὶ ἀνέστησε &c. Aquilæ & Symm. lectiones effert Coiſlin. 2.

v. 36. A. ἕνεκα τοῦ εἶναι. &c. Hanc Aquilæ & Symm. lectionem ex eodem Reg. & ex Coiſlin. 2. mutuamur.

LIB. III. REGUM. CAPUT XII.

קטני עבה ממתני אבי 10. Σ. τὸ σμικρότατόν μου μέλος παχύτερον τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου. Ο. ἡ μικρότης μου παχυτέρα τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου. Σύρος καὶ Ἰώσηππος, ὁ βραχύτατός μου δάκτυλος, παχύτερος τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου ἐστίν.

10. HEbr. parvus meus groſſus præ lumbis patris mei. *S.* Minimum membrum meum groſſius eſt lumbo patris mei. *LXX.* parvitas mea craſſior lumbo patris mei. *Syrus & Joſephus.* Breviſſimus meus digitus craſſior eſt lumbo patris mei. *Vulg. Minimus digitus meus groſſior eſt dorſo patris mei.*

Nota.

v. 10. Σ. τὸ σμικρότατον &c. Has lectiones pleniores, quam apud Druſium, ex Cod. Regio deſumtas exhibemus.

LIB. III. REGUM. CAPUT XIII.

ויתנהו יהוה לאריה וישברהו וימתהו כדבר יהוה אשר דבר־לו וידבר אל־בניו לאמר חבשו־לי את־החמור ויחבשו 26. Ἄλλος, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ὁ κύριος τῷ λέοντι, καὶ συνέτριψεν αὐτὸν, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν, κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησεν αὐτῷ. καὶ ἐλάλησε πρὸς υἱοὺς αὐτοῦ. Ἐπισάξατέ μοι τὸν ὄνον. καὶ ἐπέσαξαν.

26. HEbr. & tradidit eum Dominus leoni, & confregit eum, & occîdit eum, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat ei. Et locutus eſt ad filios ſuos dicendo, Sternite mihi aſinum, & ſtraverunt. *Alius*, Et dedit eum Dominus leoni, & contrivit eum, & occîdit eum, ſecundum verbum Domini, quod locutus fuerat ei. Et locutus eſt ad filios ſuos, Sternite mihi aſinum: & ſtraverunt. *Vul. & tradidit eum Dominus leoni, & confregit eum, & occîdit eum, juxta verbum Domini, quod locutus eſt ei. Dixitque ad filios ſuos, Sternite mihi aſinum. Qui cum ſtraviſſent.*

Nota.

v. 26. Ἄλλος, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν &c. Hæc in LXX. Romanæ Editionis deſunt, ac ex Reg. & Alex. deſumuntur.

LIB. III. REGUM. CAPUT XIV.

1. בעת ההיא חלה אביה בן־ירבעם O. Ἑξαπλ. ※ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠῤῥώστησεν Ἀβιὰ ※ υἱὸς Ἱεροβοάμ. O. ἄλλως, καὶ ἠῤῥώστησε τὸ παιδάριον αὐτοῦ ἀῤῥωστίᾳ κραταιᾷ σφόδρα, καὶ ἐπορεύθη Ἱεροβοὰμ ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ παιδαρίου. Ἄλλως, καὶ ἠῤῥώστησε τὸ παιδάριον Ἱεροβοάμ, καὶ Ἀχιὰ ἦν ἐν Σηλῶ, υἱὸς ξ. ἐτῶν, καὶ ῥῆμα κυρίου μετ' αὐτοῦ· καὶ ὁ ἄνθρωπος πρεσβύτερος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἠμβλυώπουν.

1. HEbr. In tempore illo ægrotavît Abiah filius Jeroboam. *LXX. Hexaplorum & Vulg.* ※ In tempore illo ægrotavit Abia filius ※ Jeroboam. *LXX. aliter*, & ægrotavit puer ejus ægrotatione valida valde. Et ivit Jeroboam interrogare de puero. *Aliter*, Et ægrotavit puer Jeroboam, & Achia erat in Silo, filius ſexagiota annorum, & verbum Domini cum eo: & homo ſenior, & oculi ejus caligabant.

2. ויאמר ירבעם לאשתו קומי נא והשתנית ולא ידעו כי־אתי אשת ירבעם והלכת שלה הנה־שם אחיה הנביא הוא־דבר עלי למלך על־העם הזה 2. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ εἶπεν Ἱεροβοάμ, ἀνάστηθι, καὶ ἀλλοιωθήσῃ, καὶ οὐ γνώσονται ὅτι σὺ ※ γυνὴ Ἱεροβοάμ. καὶ πορεύθητι εἰς Σηλώ. ※ ἰδοὺ ἐκεῖ Ἀχιὰ ὁ προφήτης. αὐτὸς ἐλάλησεν ἐπ' ἐμὲ τοῦ βασιλεῦσαι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον. O. ἄλλως, καὶ εἶπε πρὸς Ἀνὼ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀνάστηθι, πορεύου, ἐπερώτησον τὸν θεὸν περὶ τοῦ παιδαρίου, εἰ ζήσεται ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας αὐτοῦ. καὶ ἄνθρωπος ἦν ἐν Σηλώμ, καὶ ὄνομα αὐτῷ Ἀχιά, καὶ οὗτος ἦν υἱὸς ἑξήκοντα ἐτῶν, καὶ ῥῆμα κυρίου μετ' αὐτοῦ.

2. *Heb.* Et dixit Jeroboam ad uxorem ſuam: Surge nunc, & muta te, & non cognoſcent quod tu uxor Jeroboam; & ibis Siloh: ecce ibi Achiah propheta, ipſe locutus eſt ſuper me in regem ſuper populum hunc. *LXX. Hexap.* ※ Et uxori ſuæ dixit Jeroboam: Surge, & im- ※ mutaberis, ne cognoſcant quod tu uxor ※ Jeroboam: & abi io Selo: ecce ibi Achia ※ propheta. Ipſe locutus eſt ſuper me, regna- ※ turum me ſuper populum hunc. *LXX. aliter*, Et dixit ad Ano uxorem ſuam: Surge, vade, interroga Deum circa puerum, ſi vivet ex infirmitate ſua. Et homo erat in Selom, & nomen ei Achia, & hic erat filius ſexaginta annorum, & verbum Domini cum eo. *Vulg. Dixitque Jeroboam uxori ſuæ: Surge, & commuta habitum, ne cognoſcaris quod ſis uxor Jeroboam: & vade in Silo, ubi eſt Ahias propheta, qui locutus eſt mihi, quod regnaturus eſſem ſuper populum hunc.*

3. ולקחת בידך עשרה לחם ונקדים ובקבק דבש ובאת אליו הוא יגיד לך מה־יהיה לנער O. Ἑξαπλ. ※ καὶ λάβε εἰς τὴν χεῖρά σου τῷ ※ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ ἄρτους, καὶ κολλύρια τοῖς

3. *Heb.* Et tolles in manu tua decem panes, & collyridas & vas mellis: & venies ad eum: ipſe indicabit tibi, quid erit puero. *LXX. Hexapl.* ※ Et accipe in manu tua homini Dei ※ panes, & collyridas filiis ejus, & uvas paſ-

※ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ σταφίδας, καὶ στάμνον μέλιτος, ※ καὶ ἐλεύσῃ πρὸς αὐτόν· αὐτὸς ἀναγγελεῖ σοι τί ※ ἔσται τῷ παιδίῳ. Ο. ἄλλως, καὶ εἶπεν Ἱεροβοὰμ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀνάστηθι, καὶ λάβε εἰς τὴν χεῖρά σου τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ ἄρτους, καὶ κολλύρια τοῖς τέκνοις αὐτοῦ καὶ σταφυλὴν καὶ στάμνον μέλιτος.

ותעש כן אשת ירבעם ותקם ותלך שלה ותבא בית אחיה ואחיהו לא־יכל לראות כי קמו עיניו משיבו 4. Ο. Ἑξαπλ. ※ καὶ ἐποίησεν ※ οὕτω ἡ γυνὴ Ἱεροβοάμ, καὶ ἀνέστη, καὶ ἐπορεύθη ※ εἰς Σηλὼ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ἀχιά. ※ καὶ ὁ ἄνθρωπος πρεσβύτερος τοῦ ἰδεῖν, καὶ ※ ἠμβλυώπουν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ γήρως ※ αὐτοῦ. Ο. ἄλλως, καὶ ἀνέστη ἡ γυνή, καὶ ἔλαβεν εἰς τὴν χεῖρα αὐτῆς ἄρτους καὶ δύο κολλύρια, καὶ σταφυλὴν καὶ στάμνον μέλιτος τῷ Ἀχιά. καὶ ὁ ἄνθρωπος πρεσβύτερος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἠμβλυώπουν τοῦ ἰδεῖν καὶ ἀνέστη ἐκ Σαριρά, καὶ πορεύεται.

ויהוה אמר אל־אחיהו הנה אשת ירבעם באה לדרש דבר מעמך אל־בנה כי־חלה הוא כזה וכזה תדבר אליה ויהי כבאה והיא מתנכרה 5. Ο. Ἑξαπλ. ※ καὶ εἶπε κύριος ※ πρὸς Ἀχιά· ἰδοὺ ἡ γυνὴ Ἱεροβοὰμ εἰσέρ※ χεται τοῦ ἐκζητῆσαι ῥῆμα παρὰ σοῦ ὑπὲρ ※ υἱοῦ αὐτῆς, ὅτι ἄρρωστός ἐστι· κατὰ τοῦτο καὶ ※ κατὰ τοῦτο λαλήσεις πρὸς αὐτήν. καὶ ἐγένετο ※ ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι αὐτήν, καὶ αὐτὴ ἀπεξενοῦτο. Ο. ἄλλως, καὶ ἐγένετο ἐλθούσης αὐτῆς εἰς τὴν πόλιν πρὸς Ἀχιὰ τὸν Σηλωνίτην, καὶ εἶπεν Ἀχιὰ τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ, Ἔξελθε δὴ εἰς ἀπάντησιν Ἀνὼ τῇ γυναικὶ Ἱεροβοάμ, καὶ ἐρεῖς αὐτῇ. εἴσελθε καὶ μὴ στῇς.

ויהי כשמע אחיהו את־קול רגליה באה בפתח ויאמר באי אשת ירבעם למה זה את מתנכרה ואנכי שלוח אליך קשה 6. Ο. Ἑξαπλ. ※ καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν Ἀχιὰ τὴν φωνὴν τῶν ※ ποδῶν αὐτῆς, εἰσερχομένης αὐτῆς ἐν τῷ θυρώ※ ματι· καὶ εἶπεν, εἴσελθε, γυνὴ Ἱεροβοάμ, ἵνα τί ※ τοῦτο σὺ ἀποξενοῦσαι; καὶ ἐγώ εἰμι ἀπόστολος ※ πρὸς σὲ σκληρός. Ο. ἄλλως, ὅτι τάδε λέγει κύριος, σκληρὰ ἐγὼ ἐπαποστέλλω ἐπὶ σέ. καὶ εἰσῆλθεν Ἀνὼ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἀχιά, ἵνα τί ἐνήνοχάς μοι ἄρτους, καὶ σταφυλήν, καὶ κολλύρια, καὶ στάμνον μέλιτος;

לכי אמרי לירבעם כה־אמר יהוה אלהי ישראל יען אשר הרמתיך מתוך העם ואתנך

※ ſas, & vas mellis, & vades ad eum: ipſe ※ annuntiabit tibi quid futurum ſit puero. *LXX. aliter*, Et dixit Jeroboam ad uxorem ſuam: Surge, & accipe in manu tua homini Dei panes, & collyridas filiis ejus, & uvam, & vas mellis. *Vulg. Tolle quoque in manu tua decem panes, & cruſtulam, & vas mellis, & vade ad illum: ipſe enim indicabit tibi, quid eventurum ſit puero huic.*

4. *Hebr.* Et fecit ſic uxor Jeroboam, & ſurrexit, & abiit Siloh: & venit domum Achiah, & Achiahu non poterat videre, quia caligabant oculi ejus præ ſenectute. *LXX. Hexapl.* ※ Fecitque ſic uxor Jeroboam, & ſurrexit, ※ & profecta eſt in Selo, & ingreſſa eſt in do※ mum Achia. Et homo ſenex ad videndum, ※ & caligabant oculi ejus præ ſenio ejus. *LXX. aliter*, Et ſurrexit mulier, & ſumpſit in manu ſua panes, & duas collyridas, & uvam, & vas mellis ipſi Achia: & homo ſenior, & oculi ejus caligabant ad videndum. Et ſurrexit de Sarira, & vadit. *Vulg. Fecit ut dixerat uxor Jeroboam: & conſurgens abiit in Silo, & venit in domum Abiæ: at ille non poterat videre, quia caligaverant oculi ejus præ ſenectute.*

5. *Hebr.* & Dominus dixit ad Achiahu: Ecce uxor Jeroboam venit ad quærendum verbum a tecum ſuper filio ſuo, quia ægrotans ipſe, ſecundum hoc & ſecundum hoc loqueris ad eam. Et fuit cum intraret ipſa, & ipſa præferebat ſe aliam. *LXX. Hexapl.* ※ Et dixit Do※ minus ad Achia: Ecce uxor Jeroboam in※ greditur ad exquirendum verbum a te ſu※ per filio ſuo, quoniam ægrotus eſt: ſecun※ dum hoc & ſecundum hoc loqueris ad eam. ※ Et factum eſt cum ingrederetur, & ipſa ſe ※ peregrinam ſimulabat. *LXX. aliter*, Et factum eſt ingrediente ipſa in urbem ad Achia Selonitem, & dixit Achia puero ſuo, Egredere in occurſum Ano uxori Jeroboam, & dices ipſi: Ingredere, ne ſteteris. *Vul. Dixit autem Dominus ad Abiam, Ecce uxor Jeroboam ingreditur ut conſulat te ſuper filio ſuo, qui ægrotat: hæc & hæc loquêris ei. Cum ergo illa intraret, & diſſimularet ſe eſſe quæ erat.*

6. *Hebr.* Et fuit, cum audivit Achiahu vocem pedum ejus venientis ad oſtium, & dixit, Ingredere, uxor Jeroboam: hoc tu aliam præ te ferens, & ego miſſus ad te durus. *LXX. Hexapl.* ※ Et factum eſt, ut audivit Achia vo※ cem pedum ejus, ingrediente ipſa oſtium, ※ & dixit, Ut quid ita tu peregrinam te ſi※ mulas? & ego ſum nuncius ad te durus. *LXX. aliter*, Quia hæc dicit Dominus, Dura ego immitto ſuper te. Et ingreſſa eſt Ano ad hominem Dei, & dixit ei Achia: Ut quid attuliſti mihi panes, & uvam, & collyridas, & vas mellis? *Vul. Audivit Abias ſonitum pedum ejus introeuntis per oſtium, & ait: Ingredere, uxor Jeroboam: quare aliam te eſſe ſimulas? ego autem miſſus ſum ad te durus nuntius.*

7. *Hebr.* Vade, dic ad Jeroboam, Sic dixit Dominus Deus Iſrael, Pro eo quod exaltavi te de medio populi, & dedi te ducem

ישראל

נגיד על עמי ישראל 7. Ὁ. Ἑξαπλ. ※ πο-
※ ρεύθητι εἰπὸν τῷ Ιεροβοάμ. τάδε λέγει
※ κύριος ὁ θεὸς Ισραήλ· ἀνθ᾽ ὧν ὅσον ὕψωσά σε
※ ἀπὸ μέσου τοῦ λαοῦ, καὶ ἔδωκά σε ἡγούμενον
※ ἐπὶ τὸν λαόν Ισραήλ.

ואקרע את־הממלכה מבית דוד ואתנה לך
ולא היית כעבדי דוד אשר שמר מצותי
ואשר הלך אחרי בכל־לבבו לעשות רק
הישר בעיני 8. Ὁ. Ἑξαπλ. ※ καὶ ἔρρηξα τὸ
※ βασίλειον ἀπὸ οἴκου Δαυίδ, καὶ ἔδωκα αὐτὸ
※ σοι, καὶ οὐκ ἐγένου ὡς δοῦλός μου Δαυίδ, ὃς
※ ἐφύλαξε τὰς ἐντολάς μου, καὶ ὃς ἐπορεύθη
※ ὀπίσω μου ἐν πάσῃ καρδίᾳ αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι
※ τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς μου.

ותרע לעשות מכל אשר־היו לפניך ותלך
ותעשה לך אלהים אחרים ומסכות להכעיסני
ואתי השלכת אחרי גוך 9. Ὁ. Ἑξαπλ. ※ καὶ
※ ἐπονηρεύσω τοῦ ποιῆσαι παρὰ πάντας ὅσοι
※ ἐγένοντο εἰς πρόσωπόν σου, καὶ ἐπορεύθης
※ καὶ ἐποίησας σεαυτῷ θεοὺς ἑτέρους καὶ χωνευτὰ
※ τοῦ παροργίσαι με, καὶ ἐμὲ ἔρριψας ὀπίσω σου.

לכן הנני מביא רעה אל־בית ירבעם
והכרתי לירבעם משתין בקיר עצור ועזוב
בישראל · ובערתי אחרי בית־ירבעם כאשר
יבער הגלל עד־תמו 10. Ὁ. Ἑξαπλ.
※ διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω κακίαν πρὸς οἶκον
※ Ιεροβοὰμ καὶ ἐξολοθρεύσω τοῦ Ιεροβοὰμ
※ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον, ἐπεχόμενον καὶ κατα-
※ λελειμμένον ἐν Ισραήλ, καὶ ἐπιλέξω ἐπὶ οἴκου
※ Ιεροβοὰμ καθὼς ἐπιλέγεται ἡ κόπρος, ἕως
τελειωθῆναι αὐτόν.

המת לירבעם בעיר יאכלו הכלבים והמת
בשדה יאכלו עוף השמים כי־יהוה דבר 11.
Ὁ. Ἑξαπλ. ※ τὸν τεθνηκότα τοῦ Ιεροβοὰμ ἐν
※ τῇ πόλει καταφάγονται οἱ κύνες, καὶ τὸν τεθνη-
※ κότα ἐν τῷ ἀγρῷ καταφάγεται τὰ πετεινὰ
※ τοῦ οὐρανοῦ· ὅτι κύριος ἐλάλησε.

ואת קומי לכי לביתך בבאה רגליך העירה
ומת הילד 12. Ὁ. Ἑξαπλ. ※ καὶ σὺ ἀναστᾶσα
※ πορεύθητι εἰς οἶκόν σου. ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι

ſuper populum meum Iſrael. *LXX. Hexapl.* ※ Abiens dic Jeroboam: Hæc dicit Dominus ※ Deus Iſrael, Propterea quod extuli te e ※ medio populi, & dedi te ducem ſuper po- ※ pulum Iſrael. *Vul. Vade, & dic Jeroboam: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael; Quia exaltavi te de medio populi, & dedi te ducem ſuper populum meum Iſrael.*

8. *H.* Et ſcidi regnum a domo David, & dedi illud tibi, & non feciſti ſicut ſervus meus David, qui cuſtodivit præcepta mea. & qui ambulavit poſt me in toto corde ſuo ad faciendum tantùm rectum in oculis meis. *LXX. Hexapl.* ※ Et ſcidi regnum a domo David, ※ & dedi illud tibi, & non fuiſti ſicut ſervus ※ meus David, qui cuſtodivit mandata mea, ※ & qui ambulavit poſt me in toto corde ſuo, ※ faciendo rectum in oculis meis. *Vul. Et ſcidi regnum domûs David, & dedi illud tibi, & non fuiſti ſicut ſervus meus David, qui cuſtodivit mandata mea, & ſecutus eſt me in toto corde ſuo, faciens quod placitum eſſet in conſpectu meo.*

9. *H.* Et male feciſti faciendo præ omnibus qui fuerunt ante te. Et iviſti, & feciſti tibi deos alienos & conflatiles ad irritandum me, & me projeciſti poſt tergum tuum. *LXX. Hexap.* ※ Et male egiſti faciendo ſupra omnes quot- ※ quot fuerunt ante te; & feciſti tibi deos ※ alios & conflatilia ad irritandum me, & me ※ projeciſti poſt te. *Vul. Sed operatus es mala ſuper omnes qui fuerunt ante te, & feciſti tibi deos alienos & conflatiles, ut me ad iracundiam provocares, me autem projeciſti poſt corpus tuum.*

10. *Heb.* Idcirco, ecce ego adducens malum in domum Jeroboam: & excidam ipſi Jeroboam mingentem ad parietem, clauſum & derelictum in Iſrael: & ſuccidam poſteriores domus Jeroboam ſicut ſuccideretur ſtercus uſque ad conſummationem ejus. *LXX. Hexapl.* ※ Propterea ecce ego adduco malum in do- ※ mum Jeroboam, & diſperdam ipſius Jero- ※ boam mingentem ad parietem, detentum ※ & derelictum in Iſrael: & colligam ſuper ※ domum Jeroboam, ſicut colligitur ſtercus, ※ donec conſumptus fuerit. *Vul. Idcirco ecce ego inducam mala ſuper domum Jeroboam, & percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem & clauſum, & noviſſimum in Iſrael & mundabo reliquias domûs Jeroboam ſicut mundari ſolet fimus uſque ad purum.*

11. *Heb.* Mortuum ipſi Jeroboam in civitate comedent canes, & mortuum in agro comedent volucres cœli, quia Dominus locutus eſt. *LXX. Hexapl.* ※ Mortuum ipſius Jeroboam in ※ urbe comedent canes, & mortuum in agro ※ comedent aves cœli, quia Dominus locu- ※ tus eſt. *Vulg. Qui mortui fuerint de Jeroboam in civitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves cæli: quia Dominus locutus eſt.*

12. *Heb.* & tu ſurge, vade in domum tuam: in ingrediendo pedes tuos urbem, & morietur puer. *LXX. Hexapl.* ※ Et tu ſurgens vade

※ τοὺς πόδας σου τὴν πόλιν ἀποθανεῖται τὸ παι-
※ δάριον.

וספדו־לו כל־ישראל וקברו אתו כי־זה
לבדו יבא לירבעם אל־קבר יען נמצא־בו
דבר טוב אל־יהוה אלהי ישראל בבית
ירבעם 13. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ κόψονται αὐτὸν
※ πᾶς Ἰσραὴλ, καὶ θάψουσιν αὐτόν. ὅτι οὗτος
※ μόνος εἰσελεύσεται τῷ Ἱεροβοὰμ πρὸς τάφον,
※ ὅτι εὑρέθη ἐν αὐτῷ ῥῆμα καλὸν περὶ τοῦ
※ κυρίου θεοῦ Ἰσραὴλ ἐν οἴκῳ Ἱεροβοάμ.

והקים יהוה לו מלך על־ישראל אשר יכרית
את־בית ירבעם זה היום ומה גם־עתה
14. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ ἀναστήσει κύριος ἑαυτῷ
※ βασιλέα ἐπὶ Ἰσραὴλ, ὃς πλήξει τὸν οἶκον
※ Ἱεροβοὰμ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἔτι καὶ νῦν.

והכה יהוה את־ישראל כאשר ינוד הקנה
במים ונתש את־ישראל מעל האדמה הטובה
הזאת אשר נתן לאבותיהם וזרם מעבר
לנהר יען אשר עשו את־אשריהם מכעיסים
את־יהוה 15. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ πλήξει
※ κύριος τὸν Ἰσραὴλ καθὰ κινεῖται ὁ κάλαμος
※ ἐν ὕδατι, καὶ ἐκτιλεῖ τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ ἄνω τῆς
※ χθονὸς τῆς ἀγαθῆς ταύτης, ἧς ἔδωκε τοῖς πα-
※ τράσιν αὐτῶν, καὶ λικμήσει αὐτοὺς ἀπὸ πέραν
※ τοῦ ποταμοῦ ἀνθ' οὗ ὅσον ἐποίησαν τὰ ἄλση
※ αὐτῶν παροργίσαντες τὸν κύριον.

ויתן את־ישראל בגלל חטאות ירבעם
אשר חטא ואשר החטיא את־ישראל 16.
O. Ἑξαπλ. ※ καὶ δώσει κύριος τὸν Ἰσραὴλ χάριν
※ ἁμαρτιῶν Ἱεροβοὰμ, ὃς ἥμαρτε καὶ ὃς ἐξή-
μαρτεν Ἰσραήλ.

ותקם אשת ירבעם ותלך ותבא תרצתה היא
באה בסף־הבית והנער מת 17. O. Ἑξαπλ.
※ καὶ ἀνέστη ἡ γυνὴ Ἱεροβοάμ· καὶ ἐπορεύθη εἰς
※ Σαριρὰ (Θερσαθά·) καὶ ἐγένετο ὡς εἰσῆλθεν
※ ἐν τῷ προθύρῳ τοῦ οἴκου, καὶ τὸ παιδάριον
※ ἀπέθανε.

ויקברו אתו ויספדו־לו כל־ישראל כדבר
יהוה אשר דבר ביד־עבדו אחיהו הנביא
18. O. Ἑξαπλ. ※· καὶ ἔθαψαν αὐτὸ, καὶ
※ ἐκόψαντο αὐτὸ πᾶς Ἰσραὴλ κατὰ τὸ ῥῆμα
※ κυρίου ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ δούλου αὐτοῦ Ἀχιὰ

※ in domum tuam : cum intraverint pedes ※ tui civitatem, morietur puerulus. *Vul. Tu igitur ſurge, & vade in domum tuam : & in ipſo introitu pedum tuorum in urbem, morietur puer.*

13. *Heb.* Et plangent eum omnis Iſrael, & ſepelient eum, quia ipſe ſolus ingredietur ipſi Jeroboam in ſepulchrum, quia inventum eſt in eo verbum bonum erga Dominum Deum Iſrael in domo Jeroboam. *LXX. Hexapl.* ※ Et ※ plangent eum omnis Iſrael, & ſepelient ※ eum, quia hic ſolus ingredietur ipſi Jero- ※ boam in ſepulchrum : quoniam inventum ※ eſt in eo verbum bonum circa Dominum ※ Deum Iſrael in domo Jeroboam. *Vulg. Et planget eum omnis Iſrael, & ſepeliet : iſte enim ſolus inferetur de Jeroboam in ſepulchrum, quia inventus eſt ſuper eo ſermo bonus a Domino Deo Iſrael, in domo Jeroboam.*

14. *Heb.* Et ſtatuet Dominus ſibi regem ſuper Iſrael, qui excidet domum Jeroboam illa die, & quid etiam nunc? *LXX. Hexapl.* ※ Et ※ excitabit Dominus ſibi regem ſuper Iſrael, ※ qui percutiet domum Jeroboam hac die, ※ & adhuc etiam nunc. *Vul. Conſtituit autem ſibi Dominus regem ſuper Iſrael, qui percutiet domum Jeroboam in hac die, & in hoc tempore.*

15. *Hebr.* Et percutiet Dominus Iſrael ſicut movetur arundo in aquis, & evellet Iſrael deſuper terra bona hac, quam dedit patribus eorum, & diſperget eos trans flumen, eo quod fecerunt lucos ſuos irritantes Dominum. *LXX. Hexapl* ※ Et percutiet Dominus Iſrael ※ ſicut movetur calamus in aqua : & evellet ※ Iſrael de terra bona hac, quam dedit pa- ※ tribus eorum, & ventilabit eos trans flu- ※ men, propterea quod fecerunt lucos ſuos, ※ provocantes Dominum. *Vulg. Et percutiet Dominus Deus Iſrael, ſicut moveri ſolet arundo in aqua : & evellet Iſrael de terra bona hac, quam dedit patribus eorum, & ventilabit eos trans flumen : quia fecerunt ſibi lucos, ut irritarent Dominum.*

16. *Hebr.* Et tradet Iſrael propter peccata Jeroboam, qui peccavit, & qui peccare fecit Iſrael. *LXX. Hexapl.* ※ Et dabit Dominus ※ Iſrael propter peccata Jeroboam, qui pec- ※ cavit, & qui peccare fecit Iſrael. *Vulg. Et tradet Dominus Iſrael propter peccata Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Iſrael.*

17. *Heb.* Et ſurrexit uxor Jeroboam, & abiit, & venit in Therſa : ipſa ingrediente in limen domûs, & puer mortuus eſt. *LXX. Hexapl.* ※ Et ſurrexit uxor Jeroboam, & abiit in Sa- ※ rira (Therſatha.) Et factum eſt cum ingre- ※ deretur in veſtibulo domûs, & puerulus ※ mortuus eſt. *Vulg. Surrexit itaque uxor Jeroboam, & abiit, & venit in Therſa : cumque illa ingrederetur limen domûs, puer mortuus eſt.*

18. *H.* Et ſepelierunt eum, & planxerunt eum omnis Iſrael, ſecundùm verbum Domini, quod locutus fuerat in manu ſervi ſui Achiahu prophetæ. *LXX. Hexapl.* ※ Et ſepelierunt eum, & ※ planxerunt eum omnis Iſrael, ſecundum ver- ※ bum Domini, quod locutus eſt in manu ſervi

※ τοῦ προφήτου.

※ ſui Achiæ propbetæ. *Vul. Et ſepelierunt eum, & planxit eum omnis Iſrael, juxta ſermonem Domini, quem locutus eſt in manu ſervi ſui Ahiæ prophetæ.*

ויתר דברי ירבעם אשר נלחם ואשר מלך הנם כתובים על־ספר דברי הימים למלכי ישראל 19. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ περισσὸν ῥημάτων ※ Ἱεροβοὰμ, ὅσα ἐπολέμησεν, ὅσα ἐβασίλευσεν, ※ ἰδοὺ αὐτὰ γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου ῥημάτων ※ τῶν ἡμερῶν βασιλέων Ἰσραήλ.

19. *Hebr.* Et reſiduum verborum Jeroboam, quibus pugnavit, & quibus regnavit, ecce bæc ſcripta in Libro verborum dierum regum Iſrael. *LXX. Hexapl.* ※ Et reliquum verborum ※ Jeroboam, quantum bellaverit, quantum ※ regnaverit, ecce hæc ſcripta ſunt in Libro ※ verborum dierum regum Iſrael. *Vulg. Reliqua autem verborum Jeroboam, quomodo pugnaverit, & quomodo regnaverit, ecce ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iſrael.*

והימים אשר־מלך ירבעם עשרים ושתים שנה וישכב עם־אבתיו וימלך נדב בנו תחתיו 20. O. Ἑξαπλ. ※ καὶ αἱ ἡμέραι, ἃς ἐβασί- ※ λευσεν Ἱεροβοὰμ, εἴκοσι καὶ δύο ἔτη. καὶ ※ ἐκοιμήθη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσε ※ Ναδὰβ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

20. *Hebr.* Et dies quibus regnavit Jeroboam, viginti & duo anni, & dormivit cum patribus ſuis: & regnavit Nadab filius ejus pro eo. *LXX. Hexapl.* ※ Et dies quibus regnavit Jeroboam, ※ viginti duo anni, & dormivit cum patribus ※ ſuis: & regnavit Nadab filius ejus pro eo. *Vul. Dies autem, quibus regnavit Jeroboam, viginti duo anni ſunt: & dormivit cum patribus ſuis: regnavitque Nadab filius ejus pro eo.*

O. ἄλλως, a verſu 6. ad 21. τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ σὺ ἀπελεύσῃ ἀπ' ἐμοῦ· καὶ ἔσται εἰσελθούσης σου τὴν πόλιν εἰς Σαριρὰ, καὶ τὰ κοράσιά σου ἐξελεύσονταί σοι εἰς συνάντησιν, καὶ ἐροῦσί σοι, τὸ παιδάριον τέθνηκεν· ὅτι τάδε λέγει κύριος, Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξολοθρεύσω τοῦ Ἱεροβοὰμ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον, καὶ ἔσονται οἱ τεθνηκότες τοῦ Ἱεροβοὰμ ἐν τῇ πόλει, καταφάγονται οἱ κύνες, καὶ τὸν τεθνηκότα ἐν τῷ ἀγρῷ καταφάγονται τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ τὸ παιδάριον κόψονται, οὐαὶ κύριε, ὅτι εὑρέθη ἐν αὐτῷ ῥῆμα καλὸν περὶ τοῦ κυρίου. καὶ ἀπῆλθεν ἡ γυνὴ ὡς ἤκουσε. καὶ ἐγένετο ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Σαριρὰ, καὶ τὸ παιδάριον ἀπέθανε· καὶ ἐξῆλθεν ἡ κραυγὴ εἰς ἀπάντησιν.

LXX. aliter, a verſu 6. ad 21. Hæc dicit Dominus, Ecce tu abibis a me: & erit ingrediente te civitatem in Sarira, & puellæ tuæ egredientur tibi in occurſum, & dicent tibi, Parvulus eſt mortuus. Quoniam hæc dicit Dominus: Ecce ego exterminabo de Jeroboam mingentem ad parietem: & erunt mortui Jeroboam, in civitate comedent canes: & mortuum in agro comedent volatilia cœli. Et parvulus plangetur, Væ Domine, quia inventum eſt in eo verbum bonum circa Dominum. Et abiit mulier ut audivit. Et factum eſt ut intravit in Sarira, & parvulus mortuus eſt: & exiit clamor in occurſum.

על־יד שרי הרצים 27. Α. πρὸς θάλαμον τῶν τρεχόντων. Σ. εἰς τὸν τόπον ὅπου οἱ παρατρέχοντες. O. Coiſl. 2. εἰς τὸ θεκουὲ τῶν παρατρεχόντων. O. Ed. Rom. οἱ ἡγούμενοι τῶν παρατρεχόντων.

27. *Heb.* ſuper manu principum curſorum. *A.* ad thalamum currentium. *S.* in locum ubi tranſcurrentes. *LXX. Coiſl.* 2. in Thecue tranſcurrentium. *LXX. Edit. Rom.* duces præcurſorum. *Vulg. in manum ducum ſcutariorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. III. Regum.

Hæc hiſtoria, quæ maximam Capitis XIV. partem complectitur, in Editione Romana LXX. Int. toto cœlo differt ab Hebraico textu. Primam autem verſionem Græcam, quam poſt Hebraicum locamus, habet Editio Romana in notis, habent item Codex Alexandrinus aliique. Eratque in Hexaplis, ut indicat ſcholion Editionis Romanæ in fine Capitis præcedentis poſt verba: ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ubi ſic legitur, μετὰ τοῦτο ἐν τῷ Ἑξαπλῷ κεῖται τὰ κατὰ τὴν νόσον καὶ τὴν τελευτὴν Ἀβιὰ τοῦ υἱοῦ Ἱεροβοὰμ μετὰ ἀστερίσκων. i. *Poſtea in Hexaplo jacent ea, quæ ſpectant ad ægritudinem & mortem Abiæ filii Jeroboam, cum aſteriſcis.* Codex vero Regius hanc notam habet: δῆλον ὅτι ἡ κατὰ τοῦ παιδὸς ἀπόφασις, ὡς ἐν τῷ Ἑξαπλῷ, καὶ τοῖς ἀκριβεστέροις τῶν ἀντιγράφων κεῖται, μετὰ τὴν ἐπὶ ταῖς δαμάλεσιν ἀσέβειαν γέγονε, & hæc etiam Coiſlin. 2. id eſt, *Manifeſtum eſt, ſententiam contra puerum latam, ut in Hexaplo & in accuratioribus Exemplaribus jacet, poſt impietatem circa vitulas admiſſam contigiſſe.*

v. 1. poſt Hexaplarem verſionem locamus eam, quæ in Editione Romana fertur. Deinde aliam quæ exſtat in Codice Regio, de quo frequenter egimus.

In quinque ſequentibus verſibus eamdem τῶν O. Romanam ſubjungimus Hexaplari. A ſexto autem verſu ita variat Romana, ut non potuerit ad ſingulos verſus diſtribui: ſed ad calcem rejecta eſt.

v. 27. Α. πρὸς θάλαμον &c. Σ. εἰς τὸν τόπον &c. O. εἰς τὸ θεκουὲ &c. Sic Coiſlin. 2. Quid porro legerint qui ita verterunt illud, על־יד שרי non ita facile eſt divinare.

LIB. III. REGUM. CAPUT XV.

כי למען דוד נתן יהוה אלהיו לו ניר בירושלם להקים את־בנו אחריו 4. Α. ὅτι διὰ Δαυὶδ ἔδωκεν κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ λύχνον ἐν Ἱερουσαλὴμ τοῦ ἀναστῆσαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετ' αὐτόν. Σ. ἀλλὰ διὰ Δαυὶδ ἔδωκεν κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ λύχνον ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὥστε στῆσαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετ' αὐτόν. Ο. Θ. ὁμοίως οἱ γ'. ὅτι διὰ Δαυὶδ ἔδωκεν αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς κατάλειμμα ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἵνα στήσῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ μετ' αὐτόν.

רק בדבר אוריה החתי ומלחמה היתה בין־רחבעם ובין ירבעם כל־ימי חייו 5. Ἄλλος, ἐκτὸς ἐν ῥήματι Οὐρίου τοῦ Χετταίου. καὶ πόλεμος ἦν μεταξὺ Ῥοβοὰμ, καὶ μεταξὺ Ἱεροβοὰμ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

ובשנת עשרים 9. Ο. ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τετάρτῳ καὶ εἰκοστῷ. Ἄλλος, ἐν ἔτει εἰκοστῷ.

הקדשים 12. Ο. Γ. τὰς τελετὰς, ὁμοίως οἱ Γ. Ἀλλ. τὰς στήλας.

את־מעכה 13. καὶ τὴν Μαλχὰ (l. Μααχὰ) ὁμοίως οἱ Γ. Ο. Ἀνά.

והבמות לא־סרו רק לבב־אסא היה שלם עם־יהוה כל־ימיו 14. Α.... ἡ καρδία Ἀσὰ ἦν τελεία μετὰ κυρίου. Σ. τὰ δὲ ὑψηλὰ οὐκ ἀφῃρέθη· ἡ μέντοι καρδία Ἀσὰ ἦν τελεία. Ο. τὰ δὲ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆρε· πλὴν ἡ καρδία Ἀσὰ ἦν τελεία μετὰ κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ. Θ. πλὴν ἡ καρδία Ἀσὰ ἦν τελεία μετὰ κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας.

בן־טברמן בן־חזיון 18. Ο. υἱὸν Ταβερεμὰ υἱοῦ Ἀζίν. Ἄλλος, υἱὸν Ταβ ἐν Ῥαμὰν υἱοῦ Ἀζαήλ.

ויכהו 27. Ο. καὶ ἐχάραξεν αὐτόν. Ἄλλος, καὶ ἐπιχαράκωσεν. Ἄλλος, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν.

4. HEb. *A.* quia propter David dedit Dominus Deus ejus ei lucernam in Jeruſalem, ad ſuſcitandum filium ejus poſt eum. *S.* ſed propter David dedit Dominus Deus ejus lucernam in Jeruſalem, ut ſtatuat filium ejus poſt eum. *LXX. Th. ſimiliter tres Int.* quia propter David dedit ei Dominus Deus reſiduum in Jeruſalem, ut ſtatuat filios ejus poſt eum. *Vulg. Sed propter David dedit ei Dominus Deus ſuus lucernam in Jeruſalem, ut ſuſcitaret filium ejus poſt eum.*

5. *Hebr.* tantum in re Uriæ Hethæi. Et bellum fuit inter Roboam & inter Jeroboam, omnibus diebus vitæ ejus. *Alius*, præterquam in verbo Uriæ Chetthæi. Et bellum erat inter Roboam & inter Jeroboam omnibus diebus vitæ ejus. *Vulg. excepto ſermone Uriæ Hethæi. Attamen bellum fuit inter Roboam & inter Jeroboam, omni tempore vitæ ejus.*

9. *Hebr. Alius*, *Vul.* in anno vigeſimo. *LXX.* in anno quarto & vigeſimo.

12. *Hebr. Vul.* effœminatos. *LXX. & tres Int.* teletas i. initiationes. *ſimiliter tres Int. Al.* columnas.

13. *Hebr. & ſimiliter tres Int.* Maacha. *LXX.* Ana. *Vulg. Maacham.*

14. *Heb.* & excelſa non remota ſunt: tantum cor Aſa erat perfectum cum Domino omnibus diebus ſuis. *A.*....cor Aſa erat perfectum cum Domino. *S.* excelſa autem non ablata ſunt: attamen cor Aſa erat perfectum. *LXX.* excelſa autem non abſtulit: verumtamen cor Aſa erat perfectum cum Domino omnibus diebus ipſius. *Th.* verumtamen cor Aſa erat perfectum cum Domino omnibus diebus. *Vul. Excelſa autem non abſtulit. Verumtamen cor Aſa perfectum erat cum Domino cunctis diebus ſuis.*

18. *Hebr. Vulg.* filium Tabremon filii Hezion. *LXX.* filium Taberema filii Azin. *Alius*, filium Tab in Raman filii Azael.

27. *Hebr. Alius*, *Vulg.* & percuſſit eum. *LXX.* & ſecavit eum. *Alius*, & circumvallavit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Lib. III. Regum.

v. 4. Α. ὅτι διὰ &c. Coiſlin. 2. Quod autem dicitur Ο. Θ. ὁμοίως οἱ γ'. ſi non eſt mendum, ſignificat, ut puto, tres Interpretes ut LXX. vertere, quod ſæpe dicitur, ut plerumque vidimus, cum parvum inter Interpretes diſcrimen deprehenditur. Ed. Rom. paulum variat.

v. 5. Ἀλλ. ἐκτὸς ἐν ῥήματι &c. Hæc in textu LXX. deſiderabantur: & in Romana Editione inter notas, inque mſſ. quibuſdam in ipſo textu leguntur ex alio Interprete, ut videtur, excerpta.

v. 9. Ἀλλ. ἐν ἔτει εἰκοστῷ. Sic quidam mſſ. & in notis Edit. Romanæ. Alex. habet εἰκοστῇ, mendoſe.

v. 12. Ο. Γ. τὰς τελετὰς &c. Coiſlin. 2. ſic.

v. 13. Μαλχὰ &c. lege Μααχά. Idem.

v. 14. Α. ἡ καρδία &c. Has lectiones adfert idem.

v. 18. Ἄλλος, υἱὸν Ταβ ἐν Ῥαμὰν υἱοῦ Ἀζαήλ. In notis Editionis Rom. Qui vero ſic reddidit videtur legiſſe בן־טב ברמן

v. 27. Ἄλλος, καὶ ἐπιχαράκωσεν &c. Has lectiones exhibent notæ Editionis Romanæ: ἐπιχαράκωσεν videtur mendoſe poſitum.

LIB. III. REGUM. CAPUT XVI.

ויקשר עליו עבדו זמרי 9. O. Καὶ συνέστρεψεν ἐπ' αὐτὸν Ζαμβρί. Ἄλλος, καὶ συνέστρεψεν ἐφ' ἑαυτὸν τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ Ζαμβρί.

שמרון 24. O. Σεμερών. Ἄλλος, Σαμαρείας. Ἄλλος, Σομορών.

בחטאתיו 26. O. ταῖς ἁμαρτίαις. Ἄλλος, τοῖς ματαίοις.

ויוסף 33. O. καὶ προσέθηκεν. Ἄλλος, καὶ ἐπλεόνασεν.

9. HEbr. & conſpiravit ſuper eum ſervus ejus Zamri. *LXX.* & convertit ſe ſuper eum Zambri. *Alius*, & convertit in eum ſervos ejus Zambri. *Vul. & rebellavit contra eum ſervus ſuus Zambri.*

24. *Hebr. Alius*, Somoron. *LXX.* Semeron. *Alius*, *Vulg.* Samariæ.

26. *Hebr. LXX. Vulg.* peccatis. *Alius*, vanis.

33. *Hebr. LXX. Vulg.* & addidit. *Alius*, & ſuperabundavit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Lib. III. Regum.

v. 9. Ἀλλ. καὶ συνέστρεψεν ἐφ' ἑαυτὸν &c. In Notis Edit. Romanæ.

v. 24. Ἀλλ. Σαμαρείας. Ἀλλ. Σομορών. Coiſlin. 2.

v. 26. Ἀλλ. τοῖς ματαίοις. Coiſlin. 2.

v. 33. Ἀλλ. καὶ ἐπλεόνασεν. Sic quædam Exemplaria.

LIB. III. REGUM. CAPUT XVII.

והערבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב 6. A. Σ. Θ. καὶ οἱ κόρακες ἔφερον αὐτῷ, ἄρτον καὶ κρέας τὸ πρωῒ καὶ ἄρτον καὶ κρέας τὸ δείλης. O. καὶ οἱ κόρακες ἔφερον αὐτῷ ἄρτους τὸ πρωῒ, καὶ κρέα τὸ δείλης.

בצפחת 12. A. ἐν τῇ ληκυθίᾳ. O. ἐν τῷ καψάκῃ. Ἄλλος, καμψάκῃ.

יהוה אלהי הגם אל-האלמנה אשר-אני מתגורר עמה הרעות להמית את-בנה 20. Ἀλλ. ὦ κύριε ὁ θεός μου, εἰ ἔτι καὶ τὴν χήραν ἧ παροικῶ ἐκάκωσας, ὥστε ἀνελεῖν τὸν υἱὸν αὐτῆς. In O. vacat.

על-הילד 21. O. τῷ παιδαρίῳ. Ἄλλος, τῷ μειρακίῳ.

6. HEbr. & corvi adferentes ei panem & carnem in mane, & panem & carnem in veſpera. *A. S. Th.* & corvi ferebant ei panem & carnem mane, & panem & carnem veſpere. *LXX.* & corvi ferebant ei panes mane, & carnes veſpere. *Vul. corvi quoque deferebant ei panem & carnes mane, ſimiliter panem & carnes veſperi.*

12. *Heb. Vul.* in lecytho. *A.* in lecythia. *LXX.* in capſaca. *al.* campſaca.

20. *Hebr.* Domine Deus mi, num etiam ſuper viduam, qua ego hoſpitans cum ea, malefeciſti ad mori faciendum filium ejus? *Al.* O Domine Deus mi, ſi adhuc & viduam apud quam ego hoſpito afflixiſti, ita ut interficeres filium ejus. *In LXX. vacat. Vul. Domine Deus meus, etiamne viduam apud quam ego utcumque ſuſtentor afflixiſti, ut interficeres filium ejus?*

21. *Hebr. Vulg.* ſuper puerum. *LXX.* puerulo. *Alius*, puero.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. III. Regum.

v. 6. Coiſlin. 2. οἱ Γ. καὶ οἱ κόρακες &c. ut Reg. A. Σ. Θ. ἄρτον καὶ κρέας τὸ πρωῒ, καὶ &c. Hinc vides οἱ Γ. ſignificare A. Σ. Θ.

v. 12. A. ἐν ληκυθίῳ. Coiſlin. 2. A. ἐν τῇ ληκυθίᾳ. Ἀλλ. ἐν καμψάκῃ. Reg.

v. 20. ὦ κύριε &c. Sic Coiſlin. 2. ſine Interpretis nomine.

v. 21. Ἀλλ. τῷ μειρακίῳ. Ita legit Procopius hoc loco.

LIB. III. REGUM. CAPUT XVIII.

מן־הבהמה 5. O. ἀπὸ τῶν σκηνῶν. Ἄλλος, ἀπὸ τῶν κτηνῶν.

עד־מתי אתם פסחים על־שתי הסעפים 21. Σ. ἕως πότε ὑμεῖς χωλαίνετε ἐπὶ δυσὶν ἀμφιβόλως. O. ἕως πότε ὑμεῖς χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις.

בחרו לכם הפר האחד 25. A. ἐπιλέξασθε ἑαυτοῖς τὴν δάμαλιν τὴν ἕνα. Σ. ἐπιλέξασθε ἑαυτοῖς τὸν βοῦν τὸν ἕτερον. O. ἐκλέξασθε ἑαυτοῖς τὸν μόσχον τὸν ἕνα.

πίονα παρ' οὐδενὶ κεῖται ἐν τῷ Ἐξαπλῷ.

כי־שיח 27. A. ὅτι ὁμιλία αὐτῷ. Σ. ὅτι ὁμιλεῖ. O. ὅτι ἀδολεσχία αὐτῷ ἐστι.

כמשפטם 28. A κατὰ τὸ κρίμα αὐτῶν. Σ. καθὼς ἔθος αὐτοῖς. O. κατὰ τὸν ἐθισμὸν αὐτῶν.

ואין־קול ואין־ענה 29. Ἄλλος, καὶ οὐκ ἦν φωνὴ, καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις.

5. **H**Ebr. de animali. *LXX.* de tabernaculis. *Alius*, de jumentis. *Vulg. jumenta.*

21. *Hebr.* uſquequo vos claudicantes ſuper duas cogitationes. *S.* uſquequo vos claudicatis ſuper duo dubie. *LXX.* uſquequo vos claudicabitis in ambobus poplitibus. *Vul. uſquequo claudicatis in duas partes.*

25. *Hebr. A.* eligite vobis juvencum unum. *S.* eligite vobis bovem alium. *LXX.* eligite vobis vitulum unum. *Vulg. eligite vobis bovem unum.*

Pinguem, *apud neminem exſtat in Hexaplo.*

27. *Heb.* quia meditatio. *A.* quia colloquium ipſi. *S.* quia colloquitur. *LXX.* quia fabulatio ei eſt. *Vulg. forſitan loquitur.*

28. *Hebr. A.* juxta judicium ipſorum. *S.* ſecundum morem ſuum. *LXX.* ſecundum conſuetudinem ſuam. *Vul. juxta ritum ſuum.*

29. *H.* & non vox, neque reſpondens. *Alius*, & non erat vox, & non erat auditus. *Vulg. nec audiebatur vox, nec aliquis reſpondebat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Lib. III. Regum.

v. 5. Ἀλλ. ἀπὸ τῶν κτηνῶν. Sic ex mſſ. Edit. Romana in Notis.

v. 21. Σ. ἕως πότε &c. Coiſlin. 2.

v. 25. A. ἐπιλέξασθε &c. Lectiones Aquilæ & Symm. exhibet Coiſlin. 2. cujus eſt nota, qua dicitur vocem, *pinguem*, apud neminem exſtare in Hexaplo, quo indicatur in quibuſdam Exemplaribus haberi.

v. 27. A. ὅτι ὁμιλία αὐτῷ. Σ. ὅτι ὁμιλεῖ. Reg. & Coiſl. 2.

v. 28. A. κατὰ τὸ κρίμα &c. Coiſlin. 2.

v. 29. Ἀλλ. καὶ οὐκ ἦν &c. Hæc quæ deſiderantur in Edit. Romana, in quibuſdam mſſ. & in Notis ejuſdem Edit. feruntur.

LIB. III. REGUM. CAPUT XIX.

תחת רתם 5. A. (ὑποκάτω) ἀρκεύθου. Σ. (ὑποκάτω) σκέπην. O. ὑπὸ φυτόν. Ἄλλος, ὑποκάτω Ῥαθμέν.

5. **H**Ebr. ſubtus geniſtam. *A.* ſub junipero. *S.* ſub umbraculo. *LXX.* ſubtus plantam. *Alius*, ſub Rathmen. *Vul. in umbra juniperi.*

Nota.

Has Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Euſebius de locis Hebraïcis apud Hieronymum in voce Ῥεμάθ, his verbis: Ῥεμάθ, A. ἄρκευθον, Σ. σκέπην. Ubi Hieronymus, *Rothem, pro quo Aquila interpretatur ἄρκευθον, id eſt, juniperum: Symmachus, umbraculum.*

LIB. III. REGUM. CAPUT XX.

לשעלים 10. O. ἀλώπεξι. Ἄλλος, ταῖς δραξί.

את־כל־ההמון 13. O. τὸν ὄχλον. Ἄλλος, πάντα τὸν ἦχον.

בנערי שרי המדינות 14. Σ. διὰ παιδαρίων τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως. O. ἐν τοῖς παιδαρίοις τῶν ἀρχόντων τῶν χωρῶν.

10. **H**Ebr. *Alius*, *Vulg.* pugillis. *LXX.* vulpibus.

13. *H.* omnem turbam. *LXX.* turbam. *Alius*, omnem ſonitum. *Vulg. omnem multitudinem.*

14. *H.* in pueris principum provinciarum. *S.* per pueros principum urbis. *LXX.* in pueris principum regionum. *Vul. per pediſſequos principum provinciarum.*

אלהי עמקים 28. Α. Σ. Ο. Θ. θεὸς κοιλάδων.

הנה־נא שמענו 31. Ο. εἴδα. Ἄλλος, ἰδοὺ δὴ εἴδαμεν.

ויתחפש באפר על־עיניו 38. Α. καὶ ἐσπαλακώσατο ἐν σποδῷ ἐπὶ ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. Σ. καταπασάμενος σποδῷ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ο. καὶ κατεδήσατο ἐν τελαμῶνι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

כן משפטך 40. Ο. ἰδοὺ καὶ τὰ ἔνεδρα. Ἄλλος, ἰδοὺ σὺ δικαστής.

סר וזעף 43. Σ. διατεταραγμένος καὶ σκυθρωπάζων. Ο. συγκεχυμένος καὶ ἐκλελυμένος.

28. *H. A. S. LXX. Th. Vulg.* Deus vallium.

31. *H.* Ecce, obſecro, audivimus. *LXX.* novi. *Alius*, ecce profecto vidimus. *Vulg. Ecce, audivimus.*

38. *Heb.* Et mutavit ſe in velo ſuper oculos ſuos. *A.* & conſperſit ſe in cinere ſuper oculos ſuos. *S.* aſperſus pulvere contra oculos ſuos. *LXX.* & colligavit in vitta oculos ſuos. *Vulg. & mutavit aſperſione pulveris os & oculos ſuos.*

40. *H.* ſic judicium tuum. *LXX.* ecce & inſidiæ. *Alius*, Ecce tu judex. *Vulg. Hoc eſt judicium tuum.*

43. *H.* contumax & ſævus. *S.* conturbatus & triſtis. *LXX.* confuſus & contriſtatus. *Vulg. contemnens & furibundus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Lib. III. Regum.

Hoc Cap. in Editione Rom. inverſo ordine poſt ſequens jacet. Hujus vero præpoſteri ordinis occaſione in Regio Codice legitur: ταῦτα ἐν τῷ ἑξαπλῷ πρὸ τῆς κατὰ τὸν Ναβουθαὶ ἱστορίας κεῖνται. i. *Hæc in Hexaplo ante Hiſtoriam Nabuthæ jacent.* Nimirum Hiſtoria obſeſſæ a Syris Samariæ ante Hiſtoriam Naboth in Hebraïco & in Hexaplis jacebat, ſecus quam in LXX. Interpretibus, ubi præpoſterus ordo.

v. 10. Ἀλλ. ταῖς δραξί. Sic in Mſſ. & in Notis ad Edit. Rom.

v. 13. Ἀλλ. πάντα τὸν ἦχον. Indidem.

v. 14. Σ. διὰ παιδαρίων &c. Coiſl. 2.

v. 28. Α. Σ. Ο. Θ. θεὸς κοιλάδων. Ex Euſebio de locis Hebraïcis.

v. 31. Ἀλλ. ἰδοὺ δὴ εἴδαμεν. Ex Notis Edit. Rom.

v. 38. Α. καὶ ἐσπαλακώσατο &c. Has Aquilæ & Symm. lectiones mutuamur ex Cod. Reg. & ex Coiſlin. 2.

v. 40. Ἀλλ. ἰδοὺ σὺ δικαστής. In Notis Edit. Rom.

v. 43. Σ. διατεταραγμένος &c. Coiſlin. 2.

LIB. III. REGUM. CAPUT XXI.

ויבא אחאב אל־ביתו סר וזעף על־הדבר אשר־דבר אליו נבות היזרעאלי ויאמר לא־אתן לך את־נחלת אבותי 4. Ἄλλος, καὶ ἦλθεν Ἀχαὰβ εἰς οἶκον αὐτοῦ συγκεχυμένος καὶ ἐκλελυμένος ἐπὶ τῷ λόγῳ, ᾧ ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν Ναβουθαὶ ὁ Ἰεσραηλίτης, καὶ εἶπεν, οὐ δώσω σοι τὴν κληρονομίαν τῶν πατέρων μου.

תעשה מלוכה על־ישראל 7. Ο. ποιεῖς βασιλέα ἐπὶ Ἰσραήλ. Ἄλλος, ποιεῖς βασιλεὺς Ἰσραήλ.

ויהלך אט 27. Ο. καὶ ἐπορεύθη. Ἄλλος, καὶ ἐπορεύθη κεκλιμένος.

4. HEb. venitque Achab in domum ſuam, recedens & ſævus ſuper verbum quod locutus fuerat ei Naboth Jezraelita, & dixerat, Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum. *Alius*, Et venit Achaab in domum ſuam confuſus, & ſolutus ſuper verbo, quod locutus fuerat ad eum Nabuthæ Jeſraelita: & dixit, Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum. *Vul. Venit ergo Achab in domum ſuam indignans, & frendens ſuper verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Jeſraelites, dicens: Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum.*

7. *H.* facies regnum ſuper Iſrael. *LXX.* facis regem ſuper Iſrael. *Alius*, facis rex Iſrael. *Vul. regis regnum Iſrael.*

27. *H.* & ambulavit ſenſim. *LXX.* & ambulavit. *Alius*, & ambulavit reclinatus. *Vulg. & ambulavit demiſſo capite.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Lib. III. Regum.

v. 4. Ἀλλ. καὶ ἦλθεν Ἀχαὰβ &c. Sic in Notis ad Edit. Rom. Hic LXX. deficiunt.

v. 7. Ἀλλ. ποιεῖς βασιλεὺς Ἰσραήλ. In Notis ad Edit. Rom.

v. 27. Ἀλλ., καὶ ἐπορεύθη κεκλιμένος. Ibid. Edit. Complut. habet κωφός.

LIB. III. REGUM. CAPUT XXII.

עד־כמה פעמים אני משביעך 16. A. ἕως πόσων καθόδων ἐγὼ ὁρκίζω σε. Σ. O. ποσάκις ἐγὼ ὁρκίζω σε. O. Ἄλλως, ἔτι δὶς ἐγὼ ὁρκίζω σε.

דם־המכה 35. O. τὸ αἷμα τῆς ζωπῆς. Ἄλλος, τὸ αἷμα ἐκ τῆς πληγῆς.

16. HEbr. uſque ad tot vices ego adjuravi te. *A.* uſque ad quot vices ego adjuro te. *S. LXX.* Quoties ego adjuro te. *LXX. aliter*, adhuc bis adjuro te. *Vulg. iterum atque iterum adjuro te.*

35. *H. Vul.* ſanguis plagæ. *LXX.* ſanguis ſtragis. *Alius*, ſanguis vulneris.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Lib. III. Regum.

v. 16. A. ἕως πόσων &c. Lectiones Aquilæ & Symm. exhibet Coiſlin. 2. Aliam, Regius.

v. 35. Sic mſſ. quidam, & in Notis Edit. Rom. In textu autem, τὸ αἷμα ἀπὸ τῆς πληγῆς.

LIBER QUARTUS REGUM.
CAPUT PRIMUM.

ויפל אחזיה בעד השבכה בעליתו 2. A. καὶ ἔπεσεν Aαζία περὶ τὸν κιγκλιδωτὸν ἐν τῷ ὑπερῴῳ αὐτοῦ. Σ. καὶ ἔπεσεν Ὀχοζίας δι' ἐξώστρας αὐτοῦ οὔσης ἐν τῷ ὑπερῴῳ αὐτοῦ. O. Καὶ ἔπεσεν Ὀχοζίας διὰ τοῦ δικτυωτοῦ τοῦ ἐν τῷ ὑπερῴῳ αὐτοῦ.

לכו דרשו בבעל זבוב אלהי עקרון Ἑβραῖος, Βαβαλ Ζεβὺβ ἐλωὴ ἐκρών. A. πορευθέντες ἐκζητήσατε ἐν Βαὰλ ζεβὺβ θεοῦ Ἀκκαρών. Σ. Ἀπελθόντες πύθεσθε περὶ τοῦ Βεελζεβοὺλ θεοῦ Ἐκρών. O. Δεῦτε καὶ ἐπιζητήσατε ἐν τῷ Βαὰλ μυῖαν θεὸν Ἀκκαρών. Coiſl. 2. Σ. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· δεῦτε καὶ διαζητήσατε ἐν Βαὰλ μυῖαν θεὸν Ἀκκαρών, εἰ ζήσομαι.

2. HEb. & cecidit Achazia per cancellum in cœnaculum ſuum. *A.* & cecidit Aazia per cancellatum in cœnaculo ſuo. *S.* & cecidit Ochozias per exoſtram ſuam, quæ erat in cœnaculo ſuo. *LXX.* & cecidit Ochozias per caucellum, qui in cœnaculo ſuo. *Vulg. cecidit que Ochozias per cancellos cœnaculi ſui.*

H. Ite, inquirite in Baalzebub deum Ecron, *Hebraicè*, Babal zebub eloe Ecron. *A.* euntes exquirite in Baal zebub, deo Accaron. *S.* interrogate abeuntes apud Beelzebul deum Ecron. *LXX.* Ite, & inquirite in Baal-muſcam deum Accaron. *S.* & miſit nuntios, & dixit ad eos: Ite, & inquirite in Baal-muſcam deum Accaron, ſi vivam. *Vulg. Ite, conſulite Beelzebub deum Accaron.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Lib. IV. Regum.

v. 2. A. περὶ τὸν κιγκλ- Ita Reg. qui hoc ſcholion addit. ἔστι δὲ οἶκος ὥρᾳ θέρους ἐπιτήδειος. i. *Eſt autem domus æſtatis tempore commoda.* Lectionem Aquilæ pleniorem habet Coiſlin. 2. & Symmachi adjicit ut nos edimus.

Ibid. Lectionem Hebraïcarum vocum Græce, item Aquilæ, ex eodem Coiſlin. 2. exſcripſimus. Reg. Hebraici ſolum & Symmachi minus ſinceras exhibet. Hic vides ex eodem Coiſliniano alteram Symmachi interpretationem pleniorem ea, quæ primo loco ponitur, nempe ex altera, ut videtur, Symmachi Editione deſumtam.

LIB. IV. REGUM. CAPUT II.

ויהי נא פי־שנים ברוחך אלי 9. O. γενηθήτω δὴ διπλᾶ ἐν πνεύματί σου ἐπ' ἐμέ. Ἄλλος, γενηθήτω τὸ πνεῦμα τὸ ἐπὶ σοὶ διπλοῦς ἐπ' ἐμέ.

איה יהוה אלהי אליהו אף־הוא 14. A. ποῦ κύριος ὁ θεὸς Ἠλία, καίπερ αὐτός; Σ. ποῦ κύριος ὁ θεὸς Ἠλίου ἔτι νῦν; O. ποῦ ὁ θεὸς Ἠλιοὺ ἀφφώ;

אף־הוא Ἄλλοι; κρύφιος. O. ἀφφώ.

9. HEbr. & ſit, obſecro, os duorum in ſpiritu tuo ad me. *LXX.* fiant, quæſo, duplicia in ſpiritu tuo ſuper me. *Alius*, fiat ſpiritus, qui ſuper te, dupliciter ſuper me. *Vulg. obſecro ut fiat in me duplex ſpiritus tuus.*

14. *Heb.* ubi Dominus Deus Eliahu etiam ipſe? *A.* ubi Dominus Deus Elia utique ipſe? *S.* ubi Dominus Deus Heliæ etiam nunc? *LXX.* ubi Deus Heliu aphpho? *Vulg. ubi eſt Deus Eliæ etiam nunc?*

Hebr. etiam ipſe. *Alii*, abſconditus. *LXX.* aphpho. *Vulg. etiam nunc.*

Notæ

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Lib. IV. Regum.

v. 9. Ἄλλος, γενηθήτω τὸ πνεῦμα τὸ ἐπὶ σοὶ διπλοῦς ἐπ' ἐμέ. Ita Reg. tacito Interpretis nomine.

v. 14. A. ποῦ κύριος &c. Aquilæ & Symmachi lectiones adfert Coiſlin. 2.

Ibid. Ἄλλοι, κρύφιος. Ex Theodoreto, qui ſic habet. ἀφφώ, ὁ κρύφιος ἑρμηνεύεται, καὶ πλείους ἐκδόσεις τῶν ἄλλων ἑρμηνευτῶν. His adjicit Druſius: *Quid de hoc loco dicam? Suſpectum mihi eſt, ὁ κρύφιος, id ſonat, occultus, latens. Uſurpatur autem eo ſenſu quo Græci dicunt ὁ δεῖνα. Itaque Ruth 4. ad* פלני אלמני *quædam Editiones habent κρύφιε.* Supra vidimus Aquilam & Symmachum longe diverſa interpretatione uſos eſſe.

LIB. IV. REGUM. CAPUT III.

נקד 4. A. ἦν ποιμνιοτρόφος. Σ. ἦν τρέφων βοσκήματα. Ἄλλοι, ἀρχιποίμην. O. νωκήδ.

4. H*ebr.* pecuarius. *A.* erat paſtor gregis. *S.* erat nutriens pecora. *Alii*, princeps paſtorum. *LXX.* Noced. *Vulg. nutriebat pecora multa.*

אני נשא 14. O. ἐγὼ λαμβάνω. Ἄλλος, ἐγὼ ἐδυσωπούμην.

14. *H.* ego ſuſcipiens. *LXX.* ego ſuſciperem. *Alius*, *Vulg.* erubeſcerem.

ומעלה 21. O. καὶ εἶπον, ὦ. Ἄλλος, καὶ ἐπάνω.

21. *H. Alius*, & ſupra. *LXX.* & dixerunt, Hem. *Vulg. deſuper.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Lib. IV. Regum.

v. 4. A. ἦν ποιμνιοτρόφος. Σ. ἦν τρέφων βοσκ- Coiſl. 2. Theodoretus, οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ τὸ νωκὴδ ἀρχιποίμενα ἡρμήνευσαν. Quinam vero ſunt illi alii Interpretes? Non certe Aquila, nec Symmachus, niſi fortaſſe variæ eorum Editiones varias interpretationes exhibuerint.

v. 14. Ἀλλ. ἐγὼ ἐδυσωπούμην. Regius, tacito Interprete, quem ſequitur Vulgata.

v. 21. O. καὶ εἶπον, ὦ. Ἄλλος, καὶ ἐπάνω. Sic Edit. Rom. in Notis recte. Nam prior lectio εἶπον ὦ, vitio facta videtur ex ἐπάνω.

LIB. IV. REGUM. CAPUT IV.

וכפיו על־כפו ויגהר עליו 34. Ἄλλος, καὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς αὐτόν. O. καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ διέκαμψεν ἐπ' αὐτόν.

34. H*Ebr.* & volas ſuas ſuper volas ejus: & proſtravit ſe ſuper eum. *Alius*, & veſtigia ſua ſuper veſtigia ejus, & inſufflavit in eum. *LXX. Vulg.* & manus ſuas ſuper manus ejus: & incurvavit ſe ſuper eum.

ויגהר עליו 35. Τὸ Ἑβραϊκὸν, ἐγαάδ. A. ἐνέπνευσεν ἐπ' αὐτόν. Σ. ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. Ἄλλος, ἐνεφύσησεν ἐπ' αὐτόν. Ἄλλος, συνέκυψεν ἐπ' αὐτόν. Ἄλλος, διέκαμψεν ἐπ' αὐτόν. O. συνέκαμψεν ἐπ' αὐτόν. Ἄλλος, συνεκάλυψεν. Τὸ Ἑβραϊκὸν, ἐνεγυίωσεν. (Al. ἐνεγυίασεν.) ἐπ' αὐτόν. Coiſl. 2. A. ἐνέπνευσεν, Σ. ἐπέπεσεν. O. marg. συνέκυψεν. In textu, διέκαμψεν. Τὸ Ἑβ. Ουιεγάρ.

35. *H.* proſtravit ſe ſuper eum. *Heb.* Egaad. *A.* inſpiravit ſuper eum. *S.* proſtravit ſe ſuper eum. *Alius*, inſufflavit ſuper eum. *Alius*, procubuit ſuper eo. *Alius*, inclinavit ſe ſuper eum. *Alius*, cooperuit eum. *LXX.* concurvavit ſe ſuper eum. *Hebraicum*, membra impoſuit ſuper eum. *Coiſlin. 2. A.* inſpiravit. *S.* proſtravit ſe. *LXX. ad marg.* inclinavit ſe. *In textu*, procubuit. *Hebr.* Uiegar. *Vulg. incubuit ſuper eum.*

ארת 39. O. Ἀριώθ. Ἄλλος, ἀγριολάχανα.

39. *H.* erucas. *LXX.* Arioth. *Alius*, & *Vulg.* herbas agreſtes.

פקעת A. βοτάνην ἀγρίαν. O. τολύπην ἀγρίαν. Ἄλλος, κολοκυνθίδα.

H. Vul. colocynthidas. *A.* olus agreſte. *LXX.* colocynthidam agreſtem. *Alius*, colocynthida.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Lib. IV. Regum.

v. 34. Ἄλλος, καὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ &c. Sic Reg.

v. 35. Has lectiones exhibet Codex Reg. his verbis: A. ἐνέπνευσεν. Σ. ἐπέπεσεν. ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ἔστιν Εγλαάδ (l. Εγαάδ) ἐπ' αὐτόν· ἀντὶ τοῦ, ἐνεφύσησεν εἰς αὐτόν. τὸ δὲ διέκαμψεν ἐπ' αὐτὸν, ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ἐνεγύωσεν ἐπ' αὐτόν, ἀντὶ τοῦ συνέκαμψεν οἱ ἄλλοι εἰρήκασι. quæ poſtrema verba vitio laborant. Idem vero ad vocem συνέκαμψεν, συνέκυψεν ſupra ſcribit. Ubi notes vocem ויגהר eodem loco bis legi, verſu nempe 34. & 35. ac in textu Codicis Regii primo ἐνεφύσησεν, ſecundo συνέκαμψεν ſed-

ditur: quæ igitur in Nota feruntur uſque ad hæc verba, τὸ δὲ, διέκαμψεν, ad primam lectionem reſpiciunt; ab his deinde verbis, ad ſecundam. In hæc autem loca hæc notat Druſius.

34. ויגהר *alii* ἐνεφύσησεν, *inſufflavit. Theodoretus* τὸ ἔγκαμψ (ita leg. vel certe τὸ ἐγκαὶδ) οἱ ἄλλοι ἡρμήνευσαν ἐνεφύσησεν εἰρήκασιν. *Editio Vulgata*, & incurvavit ſe. *Arias*, proſtravit ſe. v. 35. ויגהר *Alii*, συνέκαμψεν. *Alibi*, συνεκάλυψεν. *Prius hodie legitur in Edit. Rom. Sed Theodoretus videtur habuiſſe* ἐνέπνευσεν. *Hæc enim adfert*, τὸ δὲ ἐνέπνευσεν ἐπ' αὐτὸν, συνεκάλυψεν οἱ ἄλλοι εἰρήκασιν. *In alio ſcholio*, τὸ δὲ ἐνεφύσησεν ἐπ' αὐτὸν, συνέκαμψεν οἱ ἄλλοι εἰρήκασι. *Vide ſi places Edit. Romanam, unde iſta habeo.* Hactenus Druſius. Poſtremo Α. Σ. & Ο. lectiones ut in Coiſliniano ſecundo ſunt, puras exhibemus. Cæterum tanta interpretationum diverſitas, vel ex variis Interpretum verſionibus prodit, vel ex Scholiis poſterioris ævi.

v. 39. Ἄλλος, ἀγριολάχανα. Druſius.

Ibid. Α. βοτάνην ἀγρίαν. Coiſlin. 2. Ἀλλ. κολοκυνθίδα. Reg.

LIB IV. REGUM. CAPUT V.

שר־צבא 1. Ο. ἄρχων. Ἄλλος, ἀρχιστράτηγος.

1. HEbr. *Alius*, *Vulg.* princeps militiæ. *LXX.* princeps.

וארם יצאו גדודים 2. Ο. καὶ Συρία ἐξῆλθον μονόζωνοι. Ἄλλος, ἐκ Συρίας ἐξῆλθον μονόζωνοι πειρατήριον. Ἄλλος, καὶ Συρία ἐξῆλθε μονόζωνοι πειρατήριον.

Hebr. Et Aram egreſſi fuerant agmina. *LXX.* & Syria exierunt accincti. *Alius*, Ex Syria exierunt accincti, prædatorum manus. *Alius*, Et Syria egreſſa eſt, accincti, prædatorum manus. *Vulg. Porro de Syria egreſſi fuerant latrunculi.*

האלהים 7. Ο. ὁ θεός. Ἄλλος, μὴ θεός.

7. *H. Alius*, Num Deus. *LXX.* Deus. *Vulg. Numquid Deus.*

משא צמד־פרדים 17. Ο. γόμος, ζεῦγος ἡμιόνων. Ἄλλος, γόμορ ζεύγους ἡμιόνων.

17. *Heb.* onus paris mulorum. *LXX.* onus, par mulorum. *Alius*, gomor paris mulorum. *Vul. onus duorum burdonum.*

והשתחויתי בית רמן 18. Ο. καὶ προσκυνήσω ἐν οἴκῳ Ῥεμμάν. Ἄλλος, καὶ προσκυνήσω ἅμα αὐτῷ κυρίῳ τῷ θεῷ.

18. *H.* & incurvavero me in domo Remmon. *LXX.* & adorabo in domo Remman. *Alius*, & adorabo ſimul ipſi Domino Deo. *Vulg. ſi adoravero in templo Remmon.*

כברת ארץ 19. Ο. Δεβραθὰ τῆς γῆς. Ἄλλοι, Χαβραθὰ τῆς γῆς.

19. *H.* quaſi milliare terræ. *LXX.* Debratha terræ. *Alii*, Chabratha terræ. *Vulg. electo terræ tempore.*

בגדים וזיתים 26. Ο. τὰ ἱμάτια καὶ ἐλαιῶνας. Ἄλλοι, τὰ ἱμάτια, ἵνα κτήσῃ ἐλαιῶνας. Ἄλλος, τὰ ἱμάτια, καὶ λήψῃ ἐν αὐτοῖς κήπους καὶ ἐλαιῶνας.

26. *H.* veſtes & oliveta. *LXX.* veſtimenta & oliveta. *Alii*, veſtimenta, ut emas oliveta. *Alius*, veſtimenta, & accipies cum eis hortos & oliveta. *Vulg. veſtes ut emas oliveta.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Lib. IV. Regum.

v. 1. Ἄλλος, ἀρχιστράτηγος. Aliquot Exemplaria, & Complut.

v. 2. Ἄλλος, ἐκ Συρίας ἐξῆλθον μονόζωνοι. Ἀλλ. καὶ Συρία &c. Ex Notis ad Edit. Rom.

v. 7. Ἀλλ. μὴ Θεός. Sic mſſ. quidam in Notis ad Edit. Rom.

v. 17. Ἀλλ. γόμορ ζεύγους ἡμιόνων. Ex mſ. Alex. exque Notis ad Edit. Rom.

v. 18. καὶ προσκυνήσω ἅμα &c. Reg.

v. 19. Ἄλλοι, Χαβραθά. Sic mſſ. in Notis ad Edit. Rom.

v. 26. Ἄλλοι, τὰ ἱμάτια ἵνα κτήσῃ &c. Ibid.

LIB. IV. REGUM. CAPUT VI.

שאול 5. Ο. κεκρυμμένον. Ἄλλος, κεχρησμένον. Ἄλλος, κεχρημένον.

5. HEb. petitum. *LXX.* abſconditum. *Alius*, mutuo acceptum. *Vul. mutuo acceperam.*

אל־מקום פלני אלמני 8. Α. Εἰς τὸν τόπον τὸν δεῖνα. Σ. Εἰς τὸν τόπον οὐκ οἶδα τινά. Ο. Εἰς τὸν τόπον τόνδε τινὰ Ελμωνί. Ο. ἄλλ. Εἰς τὸν τόπον Φελωνὶ Ελμωνί. Θ. Εἰς τὸν τόπον τὸν Ελ-

8. *H.* in loco abſcondito, incelebri. *A.* in locum hunc vel illum. *S.* in locum neſcio quem. *LXX.* in loco illo quodam Elmoni. *LXX. aliter*, in loco Pheloni Elmoni. *Th.* in locum Elmoni. *Vulg. in loco illo & illo. Coiſlin.* 2. *A.* ad locum

μωνί. Coiſl. 2. A. πρὸς τὸν τόπον δεῖνα τόνδε τινά. Σ. κατὰ τόπον τόνδε. O. Εἰς τὸν τόπον τόνδε τινὰ Ελμωνί.

quemdam hunc aliquem. *S.* ad locum hunc. *LXX.* ad locum hunc quemdam Elmoni.

הראיתם 32. O. εἰ εἴδετε. Αλλος, μὴ οἴδατε.

32. *H.* num vidiſtis. *LXX.* ſi vidiſtis. *Alius*, num noſtis. *Vulg. Numquid ſcitis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Lib. IV. Regum.

v. 5. Αλλος, κεχρωσμένον. Αλλος, κεχρωμένον. Druſius, & Notæ Editionis Romanæ.

v. 8. Hæ lectiones prodeunt ex Euſebio de locis Hebraïcis apud Hieronymum. Qua de re vide quæ diximus 1. Reg, 21. 22 ubi lectionem ad Aquilam & Theodotionem unam eamdemque poſuimus, Euſebium & Hieronymum ſequuti, ut legitur in libro de Nom. Hebraïcis. Hic autem Theodotionis lectionem aliam adferimus, quæ notatur ibidem ad vocem Felmoni: quia nimirum varie eamdem vocem interpretatus eſt Theodotio. Regius Codex in textu ſic habet, εἰς τὸν τόπον τόνδε τινὰ Ελμωνί. ubi ad illud τόνδε τινά, ſupra ſcribitur φελμωνί. Ad marg. vero legitur: ἐν ἑτέροις βιβλίοις γέγραπται, εἰς τὸν τόπον Φελμωνί. Druſius hanc notam habet:

פלני אלמני. *In aliqua Editione*, Φελωνὶ ἀλμωνί. *Sic loquuntur cum certum aliquem hominem ſignificant, quem tamen nominare nolunt, ut Ruth* 4. 1. Sede hic Pheloni Almoni: *quod Græce reddes eleganter*, κάθιϛον ὧδε ὁ δεῖνα. *Sic quod Matthæus* 26. 18. πρὸς τὸν δεῖνα, *Ebraïce convertes* אל פלני אלמני πρὸς φελωνὶ ἀλμωνί. Hactenus Druſius.

His ſubjicimus lectiones quales apud Coiſlin. 2. habentur, quæ cum Euſebio non prorſus conſonant.

v. 32. Αλλ. μὴ οἴδατε. Sic quædam Exemplaria.

LIB. IV. REGUM. CAPUT VIII.

קומי ולכי אתי וביתך וגורי באשר תגורי 1. A. ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ παροίκησον οὗ παροικήσεις. Σ. ἀναστᾶσα ἄπελθε σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ παροίκει οὗ ἂν εὕρῃς παροικεῖν. O. Εξαπλ. καὶ πορεύου σὺ καὶ οἶκός σου, καὶ παροίκει οὗ ἐὰν παροικήσῃς. O. Ed. Rom. ἀνάστηθι καὶ δεῦρο σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ παροίκει οὗ ἐὰν παροικήσῃς. Θ. ἀνάστηθι, δεῦρο σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ παροίκει οὗ ἐὰν παροικῇς.

1. HEbr. Surge, & vade tu & domus tua, & peregrinare in quo peregrinaberis. *A.* Surge, & vade tu & domus tua & habita ubi habitaveris. *S.* Surgens vade tu & domus tua, & habita ubi habitandum repereris *LXX. H.xapl.* & vade tu & domus tua, & habita ubicumque habitaveris. *LXX. Edit Rom.* Surge, & vade tu & domus tua, & incole ubicumque incolueris. *Th.* Surge, vade tu & domus tua, & incole ubicumque incolueris. *Vulg. Surge, vade tu & domus tua, & peregrinare ubicumque repereris.*

ובן־הדד מלך־ארם 7. A. Σ. O. Θ. καὶ ὁ υἱὸς Αδὰδ βασιλεὺς Συρίας. O. Edit. Rom. καὶ ὁ υἱὸς Αδὲρ βασιλεὺς Συρίας.

7. *H.* & Ben-Adad rex Syriæ. *A. S. LXX. Th.* & filius Adad rex Syriæ. *LXX. Edit. Rom.* & filius Ader rex Syriæ. *Vul. & Benadad rex Syriæ.*

וישם עד־בש 11. Αλλος, καὶ ἔκειτο τὰ δῶρα ἕως οὗ ἐσαπρίσθη. O. καὶ ἔθηκεν ἕως αἰσχύνης.

11. *H.* & poſuit uſque ad pudefieri. *Alius*, & jacebant dona donec putruerunt. *LXX.* & poſuit uſque ad confuſionem. *Vul. & conturbatus eſt uſque ad ſuffuſionem vultûs.*

ויקח המכבר 15. A. Σ. καὶ ἔλαβε τὸ στρῶμα. O. Θ. καὶ ἔλαβε τὸ μαχβάρ.

15. *H.* & tulit ſtragulum. *A. S.* & accepit ſtragulum. *LXX. Th.* & accepit machbar. *Vul. tulit ſtragulum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Lib. IV. Regum.

v. 1. A. ἀνάστηθι &c. Has omnes lectiones exhibet Coiſlin. 2.

v. 7. A. Σ. O. Θ. καὶ ὁ υἱὸς Αδὰδ &c. Idem.

v. 11. Αλλος, καὶ ἔκειτο τὰ δῶρα &c. Ita Reg.

v. 15. Has lectiones exhibet Coiſl. 2.

LIB. IV. REGUM. CAPUT IX.

וימהרו ויקחו איש בגדו וישימו תחתיו אל־גרם המעלות 13. A. καὶ ἔλαβεν ἀνὴρ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν ὑποκάτω αὐτοῦ πρὸς ὀστώδες τῶν ἀναβαθμῶν. Σ. ταχύναντες δὲ ἔλαβον ἕκαστος τὸ

13. HEbr. & feſtinaverunt, & tulerunt vir veſtimentum ſuum, & poſuerunt ſubter eum ad os graduum. *A.* & accepit vir veſtimentum ſuum, & poſuerunt ſubter eum ad oſſeum graduum. *S.* feſtinantes autem acce-

ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν ἐπ᾽ αὐτὸν, ἐφ᾽ ἕνα τῶν ἀναβαθμῶν. O. Θ. καὶ ἔλαβεν ἕκαστος τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν ὑποκάτω αὐτοῦ ἐπὶ γαρὶμ ἕνα τῶν ἀναβαθμῶν. In Edit. Rom. deeſt ἕνα.

perunt unuſquiſque veſtimentum ſuum, & poſuerunt ſuper eum ſuper unum graduum. *LXX. Th.* & acceperunt unuſquiſque veſtimentum ſuum, & poſuerunt ſub eo garim unum graduum. *Vul. feſtinaverunt itaque, & unuſquiſque tollens pallium ſuum poſuerunt ſub pedibus ejus, in ſimilitudinem tribunalis.*

והמנהג כמנהג יהוא בן־נמשי כי בשגעון ינהג
20. A. καὶ ἡ ἔλασις ὡς ἔλασις Ἰοὺ υἱοῦ Ναμεσσὶ ὅτι ἐν παραπληξίᾳ ἐλαύνει. Σ. καὶ ἡ ἀγωγὴ ὡς ἀγωγὴ Ἰοὺ Ναμεσσὶ, ὅτι ἀτάκτως ἄγει. O. καὶ ὁ ἄγων ἦγε τὸν Ἰοὺ υἱὸν Ναμεσσὶ, ὅτι ἐν παραλλαγῇ ἦγε. Ed. Rom. ἐγένετο. Θ. καὶ ἡ ἀγωγὴ ἀγωγὴ Ἰοὺ Ναμεσσὶ ὅτι ἐν παραλλαγῇ ἦγε.

20. *Heb.* & ductus ejus ſicut ductus Jehu filii Nameſi, quia in temeritate ducit. *A.* & inceſſus ejus ut inceſſus Jeü filii Nameſi, quia in ſtoliditate ducit. *S.* & ductus ut ductus Jeü Nameſi, quia inordinate ducit. *LXX.* Et ducens ducit Jeü Nameſi, quia in commutatione ducebat. *Edit. Rom.* factus eſt. *Th.* & ductus ductus Jeü Nameſſi, quia in commutatione ducebat. *Vul. Eſt autem inceſſus quaſi inceſſus Jehu filii Namſi, praceps enim graditur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Lib. IV. Regum.

v. 13. Has omnes lectiones exhibet Coiſl. 2.

v. 20. Hæ item omnes ex Coiſl. 2.

LIB. IV. REGUM. CAPUT X.

דעו אפוא כי לא יפל 10. A. γνῶτε τοίνυν ὅτι οὐ πεσεῖται. Σ. ἴδετε οὖν νῦν ὅτι οὐ πεσεῖται. O. ἴδετε ἀφφὼ ὅτι οὐ πεσεῖται.

10. Hebr. ſcitote nunc quod non cadet. *A.* ſcitote utique quod non cadet. *S.* videte igitur nunc, quia non cadet. *LXX.* videte aphpho quia non cadet. *Vul. Videte ergo nunc quoniam non cecidit.*

ומידעיו 11. O. καὶ τοὺς γνωστοὺς αὐτοῦ. Ἄλλοι, καὶ τοὺς γνώστας αὐτοῦ.

11. *Heb. LXX. Alius*, & notos ejus. *Vul. notos:*

בית־עקד 12. A. οἴκῳ κάμψεως. Σ. οἴκῳ ἑκάστων. O. ἐν Βαιθακάθ.

12. *Heb.* domum ligationis. *A.* in domo curvationis. *S.* in domo ſingulorum. *LXX.* in Bæthacath. *Vulg. cameram.*

וימצא את־יהונדב בן־רכב לקראתו ויברכהו
15. Σ. εὗρε τὸν Ἰωναδὰβ υἱὸν Ῥιχὰβ ἀπαντῶντα αὐτὸν, (f. αὐτῷ,) ἵνα εὐλογήσῃ αὐτόν. O. καὶ εὗρε τὸν Ἰωναδὰβ υἱὸν Ῥηχὰβ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν αὐτόν.

15. *Heb.* & invenit Jonadab filium Rechab in occurſum ſibi: & benedixit ei. *S.* Invenit Jonadab filium Richab occurrentem ſibi, ut benediceret ei. *LXX.* & invenit Jonadab filium Rechab in occurſum ſuum, & benedixit eum. *Vulg. invenit Jonadab filium Rechab in occurſum ſibi, & benedixit ei.*

למחראות 27. O. εἰς λουτρῶνα. Ἄλλος, εἰς κοπρῶνα. Ἄλλος, εἰς λουτρῶνας.

27. *Hebr. Alius*, in latrinas. *LXX.* in latrinam. *Alius*, in ſtercorarium. *Vulg. latrinas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Lib. IV. Regum.

v. 10. A. γνῶτε &c. Has lectiones exhibet Coiſl. 2.

v. 11. Ἀλλ. καὶ τοὺς γνώστας. In Notis ad Edit. Rom. & apud Druſ. Sic vertit Aquila Levit. 20. 6. Sym. Deut. 18. 11. A. Th. Prov. 7. 4. γνώστας autem ait Theodoretus eſſe divinos, qui futura prænuntiant.

v. 12. A. οἴκῳ κάμψεως &c. Ex Euſebio de locis Hebraïcis apud Hieron. ubi legitur ad vocem Bethacad: Βαιθακάθ, τῆς Σαμαρείας, ἔνθα ἦλθεν Ἰούδας, τῆς λεγομένης ἀπέχουσα σημείοις ιέ. ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ· Ἀκύλας, οἴκῳ· Σύμμαχος; κάμψεως οἴκῳ ἑκάστων. Hæc quæ corruptiſſima ſunt, ex Hieronymi verſione ſic reſtituenda ſunt, ut indicat Martianæus noſter. Βαιθακάθ, τῆς Σαμαρείας, ἔνθα ἦλθεν Ἰοὺ, τῆς Λεγεῶνος ἀπέχουσα σημείοις ιέ. ἐν τῷ μεγάλῳ πεδίῳ· Ἀκύλας, οἴκῳ κάμψεως. Σ. οἴκῳ ἑκάστων. Et ſic quadrabunt ad verſionem Hieronymi, quæ ſic habet: *Bethacath, vicus Samariæ, ad quem venit Jeu rex Iſrael: qui in latiſſimo campo ſitus, non amplius quindecim millibus a Legionis oppido ſeparatur: pro quo Aquila interpretatus eſt, domum curvantium: Symmachus, domum ſingulorum.*

v. 15. Σ. εὗρε τὸν Ἰων. Coiſl. 2.

v. 27. Ἄλλος, εἰς κοπρῶνα. Ἄλλος, εἰς λουτρῶνας. Reg.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XI.

ובשנה השביעית שלח יהוידע ויקח את־שרי המאיות לכרי ולרצים ויבא אתם אליו בית יהוה 4. Α. καὶ ἔλαβε τοὺς ἄρχοντας τῶν ἑκατοντάδων καὶ τοὺς τρέχοντας, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς πρὸς οἶκον κυρίου. Σ. τῷ δὲ ἔτει ἑβδόμῳ ἀπέστειλε Ιωδαὲ καὶ ἔλαβε τοὺς ἑκατοντάρχους, καὶ τοὺς παρατρέχοντας. Ο. Θ. καὶ ἔλαβεν τοὺς ἑκατοντάρχους τὸν Χορρὶ καὶ τὸν Ρασὶμ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς οἶκον κυρίου. Ο. Ed. Rom. καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ ἀπέστειλεν Ιωδαὲ, καὶ ἔλαβε τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν Χορρὶ καὶ τῶν Ρασὶμ, καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν εἰς οἶκον κυρίου.

את־משמרת הבית מסח 6. Α. ἐν τῷ οἴκῳ Μεσαέ. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ τῆς διαφθορᾶς. Ο. τὴν φυλακὴν τοῦ οἴκου. Ἄλλος, τὸν οἶκον τοῦ Μεσαέ.

והבא אל־השדרות 8. Α. καὶ ὁ εἰσερχόμενος πρὸς τοὺς περιβόλους. Ο. καὶ ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὰς σαδηρώθ. Ἄλλος, καὶ ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὰ σιδηρώθ. Θ. πρὸς τοὺς περιβόλους.

את־החנית ואת־השלטים 10. Σ. τὰ δόρατα καὶ τὴν πανοπλίαν. Ο. τοὺς σειρομάστας καὶ τοὺς τρισσούς. Ἄλλος, τὰς φαρέτρας καὶ τὰ δόρατα.

את־הנזר ואת־העדות 12. Α. τὸν ἀφορισμὸν καὶ τὴν μαρτυρίαν. Σ. τὸ ἅγιον καὶ τὰ μαρτύρια. Ο. νέζερ καὶ τὸ μαρτύριον. Ἄλλος, τὸ ἁγίασμα.

קשר קשר 14. Ο. σύνδεσμος σύνδεσμος. Ἄλλος, ἄνταρσις ἄνταρσις.

לשדרות 15. Ο. τῶν σαδηρώθ. Θ. τῶν περιβόλων.

דרך־מבוא הסוסים 16. Ο. ὁδὸν εἰσόδου τῶν ἵππων. Ἄλλος, μετὰ τῶν εὐνούχων.

הברית 17. Οἱ λοιποὶ, συνθήκην. Ο. διαθήκην.

4. Hebr. & in anno ſeptimo miſit Joiada, & tulit principes centuriarum duces & curſores : & introduxit eos ad ſe domum Domini. *A.* & accepit principes centuriarum & curſores, & introduxit eos ad domum Domini. *S.* anno autem ſeptimo miſit Jodae, & accepit centuriones & curſores. *LXX. Th.* & ſumpſit centuriones Chorri & Raſim, & introduxit eos in domum Domini. *LXX. Edit. Rom.* & in anno ſeptimo miſit Jodae, & accepit centuriones ipſorum Chorri & Raſim, & abduxit eos ad ſe in domum Domini. *Vul. anno autem ſeptimo miſit Joiada, & aſſumens centuriones & milites, introduxit ad ſe in templum Domini.*

6. *Hebr.* cuſtodiam domûs ſepoſitionis. *A.* in domo Meſſae. *Reliqui*, a corruptione. *LXX.* cuſtodiam domûs. *Alius*, domum Meſae. *Vul. excubias domûs Meſſa.*

8. *Hebr.* & veniens ad ordines. *A.* & ingredientes ad ſepra. *LXX.* & ingrediens in ipſas Saderoth *Alius*, & ingrediens in ipſa Sideroth. *Th.* in ſepta. *Vul. Si quis autem ingreſſus fuerit ſeptum templi.*

10. *Hebr.* lanceam & clypeos. *S.* haſtas & omnis generis armaturam. *LXX.* ſiromaſtas & triſſos. *Alius*, pharetras & haſtas. *Vulg. haſtas & arma.*

12. *Hebr. Vulg.* diadema & teſtimonium. *A.* ſeparationem & teſtimonium. *S.* ſanctum & teſtimonia. *LXX.* nezer & teſtimonium. *Alius*, ſanctificationem.

14. *Heb. LXX.* colligatio, colligatio. *Alius*; *Vul.* conjuratio, conjuratio.

15. *Hebr.* ordines. *LXX.* ſaderoth. *Th.* ſepta. *Vul. ſepta templi.*

16. *Hebr.* via introitûs equorum. *LXX.* viam introitûs equorum. *Alius*, cum Eunuchis. *Vul. per viam introitûs equorum.*

17. *Hebr. Reliqui*, *Vulg.* fœdus. *LXX.* teſtamentum.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Lib. IV. Regum.

v. 4. Α. καὶ ἔλαβε &c. Hæc omnia exhibet Coiſl. 2.

v. 6. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ διαφθορᾶς &c. Cod. Reg. & Druſ. ex Theodoreto, qui ſic habet, τὸ μεσαὶ οἱ λοιποὶ ἡρμήνευσαν ἀπὸ διαφθορᾶς εἰρήκασι· τουτέστι, μετὰ πάσης φυλακῆς, ὥστε μηδεμίαν γενέσθαι βλάβην ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. i. *Meſae reliqui Interpretes*, a corruptione, *verterunt : hoc eſt, cum omni cuſtodia ; ita ut nullum detrimentum in domo Dei accideret.* In Coiſl. vero 2. ita legitur, οὔτε τὸ μεσαὶ, οὔτε τὸ, ἀπὸ διαφορᾶς (ſic) κείμενον εὗρον ἐν τῷ Ἑξαπλῷ, παρὰ δὲ Ἀκύλᾳ μόνῳ, ἐν τῷ οἴκῳ μεσαὶ, ἐν δὲ τῷ Ἑβραϊκῷ, ἀμμελὶχ (ſic.) i. *Neque* Meſae, *neque*, a differentia, *inveni in Hexaplo : ſed apud Aquilam tantum*, in domo Meſſae, *in Hebræo autem* ammelech. Quod poſtremum, Hebræi videlicet lectio, aliò haud dubie pertinet.

v. 8. Α. καὶ ὁ εἰσερχ- Coiſl. 2. Ἀλλ. ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὰ σιδηρώθ. Θ. πρὸς τοὺς περιβόλους. Reg. Θεοδοτίων, πρὸς τοὺς περιβόλους. οὕτως ἐν τοῖς παραλειπομένοις φησί· καὶ ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸν οἶκον ἀποθανεῖται, καὶ Ἰώσηπος ὁμοίως. i. *Theodotio*, *in ſepta. Sic in Paralipomenis*, *Et qui ingreſſus fuerit in domum Domini*, *morietur. Et Joſephus ſimiliter*

v. 10. Σ. τὰ δόρατα καὶ τὴν πανοπλίαν. Reg. & Coiſl. 2. Symmachum ſequi videtur Vulgata. Alius, τὰς φαρέτρας καὶ τὰ δόρατα.

v. 12. Α. τὸν ἀφ- Σ. τὸ ἅγιον &c. Coiſl. 2. Ἄλλος, τὸ ἁγίασμα. Druſius.

v. 14. Ἀλλ. ἄνταρσις, ἄνταρσις. Reg. & Coiſl. 2. Hieronymus Comment. in Cap. II. Jerem. v. 9. hæc habet: *Pro* conjuratione, *quam nos juxta Symmachum inter-*

pritati ſumus, Aquila, & LXX. & Theodorio σύνδεσμον tranſtulerunt, quam nos colligationem *poſſumus dicere. Unde & Athalia, cum in Templo ſibi parari inſidias deprehendiſſet, eodem verbo locuta eſt,* conjuratio, conjuratio. Lectio autem illa, ἀνταρσις, ἀνταρσις, videtur haud dubie eſſe Symmachi, qui ita vertit Iſai. 18. 12.

v. 15. Θ. τῶν ἀφελόντων. Reg.

v. 16. Ἀλλ. μετὰ τῶν εἰσαγόντων. Reg. Qui ita vertit legiſſe videtur כרסים pro כומרים nam ד pro ר ob ſimilitudinem literarum legi, non inſolitum eſt.

v. 17. οἱ λοιπ. συνθήκην. Regius, qui hanc notam habet: τὴν διαθήκην συνθήκην πανταχοῦ εἶπον οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταί. i. *Teſtamentum ubique fœdus vertunt alii Interpretes.* Non ſemper quidem, ſed frequentiſſime.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XII.

והם יחזקו את־בדק הבית לכל אשר ימצא שם בדק 5. Σ. καὶ αὐτοὶ ἐπισκευασάτωσαν τὰ δέοντα τοῦ οἴκου, ὅπου ἂν εὑρεθῇ δεόμενον ἐπισκευῆς. Σ. ſic bis, καὶ αὐτοὶ ἐνισχύσουσι τὴν ἐπισκευὴν τοῦ οἴκου εἰς πᾶν ὃ εὑρεθήσεται ἐκεῖ ἐπισκευασθῆναι. O. καὶ αὐτοὶ κρατήσουσι τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου εἰς πάντα οὗ ἐὰν εὑρεθῇ ἐκεῖ βεδέκ.

5. HEbr. & ipſi reparabunt rupturam domûs ad omnem quæ invenietur ibi rupturam. *S.* & ipſi præparent ea quæ deſunt domui, ubicumque inventum fuerit quod egeat præparatione. *S. ſic bis.* & ipſi roborent apparatum domûs, in omne quod inventum fuerit ibi egens præparatione. *LXX.* & ipſi ſtabilient bedec domûs in omnibus, ubicumque inventum fuerit ibi bedec. *Vulg. & inſtaurent ſarta tecta domûs, ſi quid neceſſarium viderint inſtauratione.*

Nota.

v. 5. Σ. καὶ αὐτοὶ &c. Duas hic vides Symmachi interpretationes, ex duabus ejus Editionibus deſumtas, niſi fortaſſe vitio Librarii litera Σ. pro Α. aut Θ. ſubſtituta fuerit. In vocem autem בדק hæc notat Druſius: *Hieron.* ſarta tecta domus. *Theodoretus*, Βεδὲκ καλεῖται τῶν ἐφθαρμένων ξύλων ἢ λίθων ἡ θεραπεία. ἡ δὲ τῶν παραλελειμμένων βίβλος ἀντὶ τοῦ, ποιῆσαι τὸ βεδὲκ, ἐπισκευάσαι τὸν οἶκον κυρίου λέγει. *Alii*, rimas domus: *Alii*, rupturam domus. *In libro Nom. Hebraicorum* Bedec, inſtauratio. *Sic & Gloſſa veteres, niſi quod in iis perperam* beded *legitur. Porro* בדק *exponitur, inſtauro, reſtauro: inde appellatio. Nam* בדק *proprie locus ruptus ac dirutus, ac proinde inſtaurandus. Sed R. David aliter opinatur, quem vide, ſi placet, in libro, ubi vocum ſenſa collegit, qui vulgo Liber Radicum vocatur. Radices enim Hebræi appellant, quas Græci themata dicunt. Sane* בדק *ſcrutor, inquiro, inveſtigo. Dictus ergo, inquit, Bedec, hujuſmodi locus, quod inquiſitionis ac viſitationis indigeat.*

LIB. IV. REGUM. CAPUT XIII.

ויחל יהואחז את־פני יהוה וישמע אליו יהוה כי ראה את־לחץ ישראל כי־לחץ אתם מלך ארם ויתן יהוה לישראל מושיע ויצאו מתחת יד־ארם 4. Theodoret. πῶς νοητέον τὸ, καὶ μετεμελήθη κύριος, καὶ ᾤκτειρεν αὐτοὺς διὰ τὴν διαθήκην αὐτοῦ τὴν πρὸς Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ. Coiſlin. 2. in margine, Ταῦτα οὐ κεῖται οὔτε ἐν τῷ Ἑξαπλῷ παρὰ τοῖς O. οὔτε ἐν ἄλλῃ ἐκδόσει· ἀλλ' οὕτως φέρεται. καὶ ἐδεήθη Ἰωάχαζ τοῦ προσώπου κυρίου, καὶ ἐπήκουσεν αὐτὸν, (Ed. R. αὐτοῦ,) κύριος, ὅτι εἶδε τὴν θλίψιν Ἰσραήλ, ὅτι ἔθλιψεν αὐτοὺς βασιλεὺς Συρίας, καὶ ἔδωκεν κύριος τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα (Ed. R. σωτηρίαν) καὶ ἐξῆλθον ὑποκάτωθεν χειρὸς Συρίας. Μετὰ μέντοι τὴν κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐλισσαίου διήγησιν ἔχει οὕτως· καὶ ἠλέησεν κύριος αὐτοὺς, καὶ ᾠκτείρησεν αὐτοὺς, καὶ ἐπέβλεψε πρὸς αὐτοὺς, διὰ τὴν διαθήκην αὐτοῦ τὴν μετὰ Ἀβραάμ, καὶ τὰ ἑξῆς.

4. HEbr. & deprecatus eſt Joachaz faciem Domini, & exaudivit eum Dominus, quia vidit oppreſſionem Iſrael, quia oppreſſit eos rex Aram. Et dedit Dominus Iſraeli ſervatorem, & egreſſi ſunt de ſub manu Aram. *Theodoret. quomodo intelligendum illud*, & pœnituit Dominum, & miſeratus eſt eos propter teſtamentum ſuum ad Abraham, & Iſaac, & Jacob. *Coiſlin. 2. in margine. Hæc non exſtant in Hexaplo, in LXX. neque in alia quapiam Editione: ſed ita legitur.* Et deprecatus eſt Joachaz faciem Domini, & exaudivit eum Dominus, quia vidit afflictionem Iſrael, quia afflixit eos rex Syriæ: dedit Dominus Iſraeli ſervatorem (*Ed. Rom.* ſalutem) & egreſſi ſunt de ſub manu Syriæ. *Poſt enarratam igitur Eliſæi mortem ſic habetur:* Et miſertus eſt Dominus eorum, & miſeratus eſt eos, & reſpexit ad eos, propter teſtamentum ejus ad Abraham &c.

Digitized by Google

Nota.

v. 4. Hæc adfert Coiſlin. 2. docetque Theodoretum in Exemplari ſuo poſt verſum 3. hujus Capitis ea legiſſe quæ v. 23. habentur, & Editionem τῶν O. Hexaplarem ſic habere ut ipſe refert. In Editione quoque Romana eodem ordine proceditur, quo in Hexaplari.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XIV.

ותפש 7. O. καὶ συνέλαβε. Αλλος, καὶ συνεσπάσατο.

יקתאל O. ἰεθοήλ. Αλλος, ἐξολόθρευμα.

לבך הכבד 10. O. ἡ καρδία σου, ἐνδοξάσθητι. Αλλος, ἡ καρδία σου ἡ βαρέα.

7. HEbr. LXX. & cepit. *Alius*, & attraxit. *Vulg. & apprehendit.*

Heb. joctheel. *LXX.* jethoel. *Alius*, exterminatio. *Vulg. jectehel.*

10. *H. LXX.* cor tuum : gloriare. *Alius*, cor tuum aggravatum. *Vulg. cor tuum : contentus eſto gloria.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. IV. Regum.

v. 7. Ἀλλ. καὶ συνεσπάσατο. Reg.

Ibid. Ἀλλος, ἐξολόθρευμα. Reg.

v. 10. Ἀλλ. ἡ καρδία σου ἡ βαρεῖα. Druſius cum hac nota : *In Commentariis Græcis legitur ἡ καρδία σου ἡ βαρεῖα, ἐνδοξάσθητι. Sunt autem duæ interpretationes vocis* הכבד, *quæ bene ita redditur, ἐνδοξάσθητι : ſed qui olim vertit ἡ βαρεῖα, cum puncta deeſſent, legit* הכבד *aliis vocalibus. Hoc tam certum mihi, quam bis duo quatuor conficere.*

LIB. IV. REGUM. CAPUT XV.

עזריה 1. O. Αζαρίας. Αλλοι, Ζαχαρίας.

מירושלם 2. A. O. ἐξ Ιερουσαλήμ.

וישב בבית החפשית 5. A. καὶ ἐκάθητο ἐν οἴκῳ ἐλευθερίας. Σ. καὶ ᾤκει ἐγκεκλεισμένος. O. ἐβασίλευσεν ἐν οἴκῳ ἀφφουσώθ. Coiſl. 2. Αοφσίθ. Αλλοι, κρυφαίως.

1. HEbr. Azaria. *LXX. Vul.* Azarias. *Alii*, Zacharias.

2. *Heb. A. LXX. Vul.* de Jeruſalem.

5. *Heb.* & habitavit in domo libera. *A.* & ſedebat in domo libertatis. *S.* & habitabat incluſus. *LXX.* & regnavit in domo Apphuſoth. *Coiſlin.* 2. Aophſith. *Alii*, clam. *Vulg. & habitabat in domo libera ſeorſum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Lib. IV. Regum.

v. 1. Coiſlin. 2. οὗτος ἐν ταῖς βασιλείαις ποτὲ μὲν Αζαρίας, ποτὲ δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς Ζαχαρίας ὀνομάζεται.

v. 2. A. O. ἐξ Ιερουσαλήμ. Reg.

v. 5. A. καὶ ἐκάθητο ἐν οἴκῳ ἐλευθερίας &c. Sic Coiſlin. Aquilæ & Symm. lectiones adfert. Apud Euſebium de locis Hebraïcis ſic legitur. Αοφσὶθ, ἢ Αφφουσώθ, A. τῆς ἐλευθερίας, ubi Hieronymus, *Aophſithe, vel Aphuſoth : quod Aquila in libertatem vertit.* Regius vero Codex ſic notat, ut & Theodoretus : Σύμμαχος, ᾤκει ἐγκεκλεισμένος. Deinde pergit : Ιαφφουσώθ, οἱ δὲ λοιποὶ, κρυφαίως ἐξέδωκαν, τουτέστιν, ἔνδον θαλάμου. i. *Iaphuſoth. Reliqui*, clam, *ediderunt : id eſt, intra thalamum.*

LIB. IV. REGUM. CAPUT XVI.

את־הם מגרות המכנות 17. A. τὰ διαπήγματα μεχωνώθ, βάσεις αὐταί. O. τὰ συγκλείσματα τῶν μεχωνώθ.

17. HEbr. clauſuras fulcimentorum. *A.* diapegmata Mechonoth, baſes iſtæ. *LXX.* clauſuras ipſarum Mechonoth. *Vulg. cælatas baſes.*

Nota.

v. 17. A. τὰ διαπήγματα &c. Reg. Videtur, hæc miſcuiſſe Librarium, & fortaſſe μεχωνώθ ex interpretatione Aquilæ expungendum eſt.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XVII.

מנחה 3. A. δῶρον. Σ. φόρον. O. Μαναά.

אשרים 10. Οἱ λοιποὶ, Ἀσταρώθ. O. ἄλση.

11. ויעשו דברים רעים להכעיס את־יהוה A. καὶ ἐποίησαν ῥήματα κακὰ τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον. O. καὶ ἐποίησαν κοινωνοὺς, καὶ ἐχάραξαν τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον. Αλλος, καὶ ἐποίησαν λόγους πονηρούς.

ויעשו אשירה 16. A. καὶ ἐποίησαν ἀλσώδια, καὶ ἐποίησαν ἄλσος περιβώμιον. O. καὶ ἐποίησαν ἄλση.

צבא O. τῇ δυνάμει. Αλλος, τῇ στρατιᾷ.

3. HEbr. munus. *A.* donum. *S.* tributum. *LXX.* Manaa. *Vul. tributa.*

10. *Heb. LXX. Vul.* lucos. *Reliqui*, Aſtaroth.

11. *Heb. A.* & fecerunt verba mala ad irritandum Dominum. *LXX.* & fecerunt participes, & ſculpſerunt ad irritandum Dominum. *Alius*, & fecerunt ſermones malos. *Vul. feceruntque verba peſſima irritantes Dominum.*

16. *Hebr.* & fecerunt lucum. *A.* & fecerunt lucum, & fecerunt lucum circa aram. *LXX.* & fecerunt lucos. *Vul. & lucos.*

Heb. Alius, militiæ. *LXX.* virtuti. *Vul. militiam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. IV. Regum.

v. 3. A. δῶρον. Σ. φόρον. Ita Reg. Druſius vero ſic habet, Οἱ λοιποὶ, δῶρα, cum hac nota. *Theodoretus*, μαναὰ, δῶρα ἡρμήνευσαν οἱ λοιποί. *id eſt, dona ſive munera. Hanc vocem multi cum μαννὰ confundunt, ſed inſcite imperiteque. Exponitur etiam ſacrificium. Suidas*, μαναὰ θυσία, σπονδὴ, ſacrificium, libamen; *ita legendum, vulgo male* μαννά. *Nam* μαννὰ *id eſt* מן. Hactenus Druſius ex Theodoreto. Longe melius Regius Codex & Coiſl. 2. qui habent A. δῶρον. Σ. φόρον.

v. 10. Οἱ λοιποὶ, Ἀσταρώθ. Reg.

v. 11. Has lectiones exhibet Coiſl. 2.

v. 16. A. καὶ ἐποί- Coiſl. 2. qui duas hic Aquilæ verſiones exhibet. At veriſimile eſt alteram eſſe Symmachi, qui ſæpius אשרה vertit περιβώμιον infra. Eſt autem περιβώμιον id quod circa aram ponitur, nec alia occurrit ſpecialis ejus vocis ſignificatio.

Ibid. Αλλος, στρατιᾷ. Reg.

LIB. IV. REGUM CAPUT XVIII.

נחשתן 4. O. Εσθάν. O. ἄλλ. Νεεσθάν. Αλλοι, χαλκός. Coiſl. 2. A. Νααсθάμ. Σ. Νεεσθάμ. Θ. Νεεσθέν. ὁ Εβρ. Νοοσθάμ.

ויצר עליה וילכדה מקצה שלש שנים 9. Σ. καὶ πολιορκήσας εἷλεν αὐτὴν μετὰ τρία ἔτη. O. καὶ ἐπολιόρκει ἐπ' αὐτὴν, καὶ κατελάβετο αὐτὴν ἀπὸ τέλους τριῶν ἐτῶν.

הנע ועוה 34. (A. Ἀνὲ καὶ Γαυά.) Σ. ἀνεστάτωσεν καὶ ἐταπείνωσεν. O. Ἀνὰ καὶ Ἀβά.

4. HEb. *Vulg.* Noheſtan. *LXX.* Eſthan. *LXX. aliter*, Neeſthan. *Alii*, æneus. *Coiſl.* 2. *A.* Naaſtham. *S.* Neeſtham. *Th.* Neeſthen. *Hebr.* Nooſtham.

9. *Heb.* & obſedit eam, & cepit eam a fine trium annorum. *S.* & cum obſediſſet cepit eam poſt annos tres. *LXX.* & obſidebat eam, & cepit eam a fine trium annorum. *Vulg. & oppugnavit eam, & cepit. Nam poſt annos tres.*

34. *H. Vul.* Ana & Ava. *A.* Ane & Gava. *S.* ſubvertit & humiliavit. *LXX.* Ana & Aba.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Lib. IV. Regum.

v. 4. Αλλ. νεεσθάν. Αλλ. χαλκός. Reg. At trium Interpretum & Hebraïci lectionem clare effert Coiſl. 2.

v. 9. Σ. καὶ πολιορκήσας &c. Coiſl. 2.

v. 34. [A. Ἀνὲ καὶ Γαυά.] Σ. ἀνεστάτωσεν &c. Euſeb. de locis Hebraïcis, ubi ſic legitur. Αναβαυαῦ, ἐν Ησαΐᾳ. A. ἀνεστάτωσεν καὶ ἐταπείνωσεν, καὶ ἐν βασιλείαις. ubi legendum, Αναγαυά, (ſic LXX.) ἐν Ησαΐᾳ. A. Ἀνὲ καὶ Γαυά, Σ. ἀνεστάτωσεν &c. ut quadret ad verſionem Hieron. quæ ſic habet. *Anegava: & hujus Eſaias meminit, quam Aquila tranſtulit Ane & Gava (ſcilicet V ſyllabam, quæ in medio nominis eſt poſita, in conjunctionem & eſt interpretatus.) Symmachus vero, ſollicitavit & humiliavit. Legimus ſuper hoc & in Regnorum Libris;* V. cap. 36. Iſai. v. 13.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XIX.

קצה יער 23. Ο. εἰς μέσον δρυμοῦ. Αλλος, εἰς μέλος δρυμοῦ. Αλλος, εἰς μέρος δρυμοῦ. Αλλος, εἰς τέλος δρυμοῦ.

הלא־שמעת למרחוק אתה עשיתי למימי קדם ויצרתיה 25. Αλλος, μὴ οὐκ ἤκουσας εἰς ἀπομακρόθεν αὐτὴν ἐποίησα εἰς ἀπὸ ἡμερῶν ἀρχῆθεν ἔπλασα.

אררט 37. [Οἱ λοιποὶ, Αρμενίας.] Ο. Αραράτ.

23. Hebr. finis ejus: ſaltum. *LXX.* in medium ſylvæ. *Alius*, in membrum ſylvæ. *Alius*, in partem ſylvæ. *Alius*, in finem ſylvæ. *Vulg. uſque ad terminos ejus, & ſaltum.*

25. *Heb.* Numquid non audiſti a longe illud feci a diebus quondam, & plaſmavi illud. *Alius*, Annon audiſti a longe ipſam feci, a diebus primitus plaſmavi. *Vulg. Numquid non audiſti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plaſmavi illud.*

37. *Heb. LXX.* Ararat. *Reliqui*, Armeniæ. *Vulg. Armeniorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Lib. IV. Regum.

v. 23. Αλλ☉, εἰς μέλ☉ δρυμοῦ &c. In Notis Edit. Rom. ubi legitur εἰς μέλος.

v. 25. Αλλ☉, μὴ οὐκ ἤκουσας &c. Ibid. Hæc vero deſunt in textu.

v. 37. Vide in Geneſi cap. 8.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XX.

ספרים ומנחה 12. Ο. βιβλία καὶ μαναά. Αλλος, ἐπιστολὰς καὶ δῶρα.

יקח 18. Ο. λήψεται. Αλλος, ληφθήσονται. Αλλος, λήψονται.

12. Hebr. litteras & munus. *LXX.* Libros & Manaa. *Alius*, Epiſtolas & munera. *Vulg. litteras & munera.*

18. *Heb.* tollent. *LXX.* capiet. *Alius*, capientur. *Alius*, capient. *Vulg. tollentur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XX. Lib. IV. Regum.

v. 12. Αλλ☉, ἐπιστολὰς καὶ δῶρα. Sic quædam Exemplaria, & Complut.

v. 18. In Notis Edit. Rom. Videntur autem eſſe variæ ejuſdem Interpretis lectiones.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XXI.

בשתי חצרות 5. Σ. Ο. ἐν ταῖς δυσὶν αὐλαῖς. Ο. ἄλλος, ἐν πάσαις αὐλαῖς.

ועשה אוב 6. (Α.) καὶ ἐποίησε θελητήν. Ο. καὶ ἐποίησε τεμένη. Αλλος, ἐγγαστριμύθους.

וידענים Ο. Αλλος, καὶ γνώστας.

וישם את־פסל האשרה אשר עשה בבית 7. Σ. καὶ ἔθηκεν γλυπτὸν ἐν τῷ (ſic) ὃ περιβώμιον ὃ ἐποίησεν ἐν τῷ οἴκῳ. Ο. καὶ ἔθηκε τὸ γλυπτὸν τοῦ ἄλσους ἐν τῷ οἴκῳ.

פה לפה 16. Σ. ὥσπερ ἀγγεῖον ἄχρι στόματος. Ο. στόμα εἰς στόμα.

5. Hebr. *Vul.* in duobus atriis. *S. LXX.* in duabus aulis. *LXX. aliter*, in omnibus aulis.

6. *Heb.* & fecit Pythonem. *A.* & fecit voluntarium. *LXX.* & fecit delubra. *Alius*, ventriloquos. *Vul. & fecit Pythones.*

Hebr. divinos. *LXX. Alius*, hariolos. *Vulg. aruſpices.*

7. *Heb.* & poſuit ſculptile luci, quod fecerat in domo. *S.* & poſuit ſculptile peribomium, quod fecit in domo. *LXX.* & poſuit ſculptile luci, in domo. *Vulg. poſuit quoque idolum luci, quem fecerat, in templo.*

16. *Hebr. LXX.* os ad os. *S.* quaſi vas uſque ad os. *Vulg. uſque ad os.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Lib IV. Regum.

v. 5. Σ. Θ. ἐν ταῖς δυσὶν &c. Coiſlin. 2. qui etiam lectionem ſequentem adfert.
v. 6. A. καὶ ἐποίησεν θελητήν. Videtur eſſe verſio Aquilæ, qui ſic vertit אוב Levit. 20. 6. & alibi.
Ibid. Ἄλλος, καὶ γνώστας. Γνώστας δὲ οἶμαι, inquit Theodoretus, τοὺς δι' ἥπατος μαντευομένους καλέσαι. i. Hariolos puto vocari eos qui a jecore vaticinabantur.
v. 7. Σ. καὶ ἔθηκε γλ. Coiſl. 2.
v. 16. Σ. ὥσπερ ἀγγεῖον &c. Reg. & Coiſl. 2.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XXII.

וחתם 4. Ο. σφράγισον. Ἄλλος, χωνεύσατε.

אשת שלם 14. Ο. μητέρα Σελλήμ. Ἄλλος, γυναῖκα Σελλήμ.

לכן הנני 20. Σ. διὰ τοῦτο ἰδού. Ο. οὐχ οὕτως· ἰδού.

בשלום Οἱ τρεῖς, ἐν εἰρήνῃ. Σ. ἐν Ἱερουσαλήμ.

4. Heb. & conſummet. *LXX.* obſigna. *Alius*, conflate. *Vul. ut confletur.*
14. *Hebr. Vulg.* uxorem Sellum. *LXX.* matrem Sellem. *Alius*, uxorem Sellem.

20. *Hebr.* Idcirco, ecce ego. *S.* propterea, ecce. *LXX*, non ſic, ecce. *Vul. idcirco.*
Heb. tres Interpr. Vulg. in pace. *S.* in Jeruſalem.

Notæ & variæ Lectiones in Cap. XXII. Lib. IV. Regum.

v. 4. Ἀλλ. χωνεύσατε. Sic quædam Exemplaria, & Complut. Editio.
v. 14. Ἀλλ. γυναῖκα Σελλήμ. In Notis Edit. Rom.
v. 20. Σ. διὰ τοῦτο ἰδού Coiſl. 2.
Ibid. οἱ τρεῖς, ἐν εἰρήνῃ. Reg. & ſic etiam Coiſl. 2. Adjicit vero Regius Codex, Σύμμαχος δὲ, ἐν Ἱερουσαλήμ. Tres Interpretes hic ſunt *A. S. Th.* niſi forte dicatur, cum Symmachus aliam interpretationem ediderit, illeque ſit unus ex quatuor Interpretibus, tres reliquos hic eſſe *A. LXX. Th.* Sed potuit Symmachus, qui duas verſiones edidit, in altera poſuiſſe ἐν Ἱερουσαλήμ, in altera vero ἐν εἰρήνῃ.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XXIII.

לבעל ולאשרה ולכל צבא השמים 4. A. τῷ Βααλ καὶ τῷ ἀλσώματι. Σ. Θ. τῷ Βααλ, καὶ εἰς τὸ περιβώμιον, καὶ πάσῃ τῇ διατάξει τοῦ οὐρανοῦ. Ο. τῷ Βααλ καὶ τῷ ἄλσει, καὶ πάσῃ τῇ δυνάμει τοῦ οὐρανοῦ.

בשדמות קדרון A. ἐν ἀρούραις Κέδρων. Σ. Θ. ἐν τῇ φάραγγι Κέδρων. Ο. ἐν σαδημὼθ Κέδρων.

למזלות 5. Ο. τοῖς μαζουρώθ.

את־[illegible]שרה 6. Οἱ λοιποὶ Ἀσηρώθ, ἢ Ἀσταρώθ. Ο. ἄλσος.

ויתץ את־בתי הקדשים אשר בבית יהוה
7. אשר הנשים ארגות שם בתים לאשרה
A. καὶ κατέλυσε τοὺς οἴκους ἐνδιηλλαγμένων οἳ ἐν οἴκῳ κυρίου· οὗ αἱ γυναῖκες ὕφαινον ἐκεῖ οἴκους τοῦ ἀλσώματος. Σ. τὸν οἶκον τῶν τελετῶν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, οὗ αἱ γυναῖκες ὕφαινον τῷ περιβωμίῳ. Ο. καὶ καθεῖλε τὸν οἶκον τῶν Καδησὶμ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, οὗ αἱ γυναῖκες ὕφαινον ἐκεῖ χεττιὶμ τῷ ἄλσει. Θ. καὶ καθεῖλε τὸν οἶκον τῶν Καδησὶμ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, οὗ αἱ γυναῖκες ὕφαινον ἐκεῖ βεττιεὶμ τῷ ἄλσει. ὁ Ἑβρ. ἀκκοδασίμ.

4. Hebr. ipſi Baal & luco, & univerſæ militiæ cœlorum. *A.* ipſi Baal & luco. *S. Th.* ipſi Baal, & in peribomium, & univerſo ordini cœli. *LXX.* Baal & luco, & omni virtuti cœli. *Vul. Baal, & in luco, & univerſa militia cœli.*

Hebr. in campeſtribus Cedron. *A.* in arvis Cedron. *S. Th.* in valle Cedron. *LXX.* in Sademoth Cedron. *Vulg. in convalle Cedron.*

5. *Hebr.* influentiis. *LXX.* ipſis Mazuroth. *Vulg. duodecim ſignis:*
6. *Heb. LXX. Vul.* lucum. *Reliqui*, Aſiroth, *vel* Aſtaroth.

7. *Heb.* & diruit domos proſtitutorum qui in domo Domini, ubi mulieres texentes ibi domos luco. *A.* & diruit domos proſtitutorum qui in domo Domini: ubi mulieres texebant domos luco. *S.* domum initiationum, quæ in domo Domini, ubi mulieres texebant peribomio. *LXX.* & diruit domum ipſorum Cadeſim, qui in domo Domini, ubi mulieres texebant illic chettiim luco. *Th.* & diruit domum Cadeſim qui in domo Domini, ubi mulieres texebant ibi bettiim luco. *Hebr.* accodaſim. *Vulg. deſtruxit quoque ædiculas effæminatorum, quæ erant in domo Domini; pro quibus mulieres texebant quaſi domunculas luci.*

וטמא את־התפת אשר בגי בני־הנם לבלתי להעביר איש את־בנו ואת־בתו באש למלך 10. Σ. καὶ ἐμόλυναν τὸ Ταφὲθ τὸ ἐν τῇ φάραγγι υἱοῦ Εννομ, ὥστε μὴ παραφέρειν ἄνδρα (Coiſl. 2. μηδένα) τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ διὰ πυρὸς τῷ Μολόχ. O. καὶ ἐμίανε τὸν Ταφὲθ (Coiſl. 2. Θοφὸθ) τὸν ἐν φάραγγι υἱοῦ Εννόμ, τοῦ διαγαγεῖν ἄνδρα τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἄνδρα τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Μολὸχ ἐν πυρί. (Coiſl. 2. διὰ πυρὸς τῷ Μολόχ.)

בפרורים 11. Σ. τοῦ φρουροῦ. O. ἐν Φαρουρίμ. Coiſl. 2. Φαρουρεὶμ παρὰ πᾶσι.

המשחית 13. O. Μοσθὰθ, Al. Μοσοὰθ. Αλλος, ἀφανισμοῦ.

אך העריך את־הארץ 35. O. πλὴν ἐτιμογράφησε τὴν γῆν. Aλλ. τότε ἤρξατο ἡ γῆ φορολογεῖσθαι.

10. *Hebr.* Et polluit Topheth quod in valle filii Ennom, ut non traduceret vir filium ſuum & filiam ſuam per ignem ipſi Moloch. *S.* Et contaminaverunt Tapheth, qui erat in valle filii Ennom, ut ne traduceret vir ullus filium ſuum aut filiam ſuam per ignem ipſi Moloch: *LXX.* Et contaminavit ipſum Tapheth (*Coiſlin.* 2. Thophoth) qui in valle filii Ennom, ad traducendum virum filium ſuum, & virum filiam ſuam ipſi Moloch in igne. (*Coiſl.* 2. per ignem ipſi Moloch) *Vul. Contaminavit quoque Topheth, quod eſt in convalle filii Ennom: ut nemo conſecraret filium ſuum aut filiam per ignem, Moloch.*

11. *Hebr.* in ſuburbanis. *S.* præſidiarii. *LXX. Vulg.* in Pharurim. *Coiſlin.* 2. Pharurim *apud omnes.*

13. *H. Alius*, deſtructionis. *LXX.* Moſthath, *vel* Moſoath. *Vul. offenſionis.*

35. *H. LXX.* verumtamen æſtimari fecit terram. *Al.* tunc cœpit terra tributa ſolvere. *Vul. cum indixiſſet terræ per ſingulos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Lib. IV. Regum.

v. 4. A. τῇ Βαὰλ &c. Has lectiones exhibet Coiſl. 2. Ibid. A. ἐν ἀγρῷ Coiſl. 2. Σ. Θ. ἐν τῇ φάραγγι Κέδρων. Reg. & Coiſl. 2.

v. 5 O. τοῖς Μαζουρὼθ. Druſius. *Alibi eſt* מזרות *unde* μαζουρώθ. *Interpres vetus*, & duodecim ſignis. *Hieronymus de veſte ſacerdotali*, & zodiaco circulo. *In Libro Nominum Ebraicorum*, Mazaroth, ζώδιον, quæ 12. ſigna Mathematici aſſerunt. *Veteres Gloſſæ*, ζωδιακὸν, qui eſt circulus, in quo 12. ſigna: *& alibi*, *Mazaroth*, ζώδιον, i. ſigna horoſcopi per 12. horas. *Theodoretus ad hunc locum*, τὸ μαζουρὼθ ἀστέρος οἶμαι ὄνομα εἶναι, καὶ ὑπολαμβάνω τὸν ἑωσφόρον οὕτως ὀνομάζεσθαι: *nomen puto eſſe ſtellæ, conjicioque Luciferum ſic nominari.*

v. 6. Οἱ λοιποὶ, Ασηρὼθ ἢ Ασταρὼθ. Sic Regius Codex cum hac nota. τὸ δὲ ἄλσος, ὡς εἴρηται, οἱ λοιποὶ, Ασηρὼθ, ἢ Ασταρὼθ ἡρμήνευσαν, ὃ τὴν Αστάρτην δηλοῖ, ἤτοι τὴν Ἀφροδίτην, ἧς τὸ ξόανον ἔνδον ἔστησαν ἐν τῷ θείῳ ναῷ: i. *Lucus, ut dictum eſt, Reliqui Aſiroth, vel Aſtaroth interpretantur, quod Aſtartem ſignificat, ſeu Venerem, cujus ſculptam ſtatuam intra divinum templum erexerunt.*

v. 7. A. καὶ κατέλυσε &c. Has lectiones habet Coiſl. 2. longe pleniores quam Regius & Procop.

v. 10. Σ. καὶ ἐμόλυναν τὸν Ταφὲθ &c. Druſius. Sed & Coiſl. 2.

v. 11. Σ. τοῦ φρουροῦ. Druſius ex Theodoreto, qui hæc habet: τὸ δὲ Φαρουρεὶμ, τοῦ φρουροῦ οἱ περὶ τὸν Σύμμαχον ἡρμήνευσαν. Sed Coiſl. 2. habet Φαρουρεὶμ παρὰ πᾶσι. Potuit ergo Symmachus ita habuiſſe in altera Editione.

v. 13. Aλλ. ἀφανισμοῦ. Reg.

v. 35. Aλλ. τότε ἤρξατο &c. Coiſlin. 2.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XXIV.

דדו 17. O. υἱὸν αὐτοῦ. Αλλος, ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

17. HEbr. *Alius*, *Vulg.* patruum ejus. *LXX.* filium ejus.

Nota.

v. 17. Aλλ. ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Reg.

LIB. IV. REGUM. CAPUT XXV.

ליגבים 12. O. εἰς Γαβίν. Αλλος, εἰς βοθυνῶτας.

את־היעים 14. A. ἄγκιστρα. Σ. ἀναλημπτῆρας. O. Ιαμίν.

כותרת 17. A. κεφαλίς. Σ. ἀκρογωνιαῖον. O. χωθάρ. Coiſl. 2. O. χωθάρθ.

12. HEbr. in agricolas. *LXX.* in Gabin. *Alius*, in foſſores. *Vul. agricolas.*

14. *Heb.* ſcopas. *A.* hamos. *S.* forcipes. *LXX.* Iamin. *Vulg. trullas.*

17. *Hebr.* coronamentum. *A. Vulg.* capitellum. *S.* angulare. *LXX.* chothar. *Coiſl.* 2. *LXX.* chotharth.

שבכה Σ. δίκτυμα. Ο. Σαβαχά.

Hebr. Vulg. retiaculum. *S.* coronamentum. *LXX.* Sabacha.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Lib. IV. Regum.

v. 12. Ἄλλ. εἰς γεωργοὺς. Reg. & Coiſl. 2.

v. 14. Ἀ. ἀγκίστρα. Σ. ἀναληπτῆρας. Coiſl. 2. Forcipes vertimus divinando; horum enim vaſorum formam nonniſi conjectura aſſequi poſſumus.

v. 17. Ἀ. κεφαλίς. Σ. ἀκρογ- Idem Coiſl. 2.

Ibid. Σ. ἐπίθεμα. Coiſl. 2.

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON.

CAPUT PRIMUM.

ומצרים ילד את־לודים ואת־ענמים ואת־להבים ואת־נפתחים 11. Ἄλλ. Καὶ Μεσραὶμ ἐγέννησε τοὺς Λουδιεὶμ, καὶ τοὺς Ἀναμιὶμ, καὶ τοὺς Λααβεὶμ, καὶ τοὺς Νεφθωεὶμ.

ואת־פתרסים ואת־כסלחים אשר יצאו משם פלשתים ואת־כפתרים 12. Ἄλλ. καὶ τοὺς Φορωσιεὶμ, καὶ τοὺς Χασλωνιεὶμ, ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν Φυλιστιεὶμ, καὶ τοὺς Καφθωριεὶμ.

וכנען ילד את־צידון בכרו ואת־חת 13. Ἄλλ. Καὶ Χαναὰν ἐγέννησε τὸν Σιδῶνα τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ, καὶ τὸν Χετταῖον.

ואת־היבוסי ואת־האמרי ואת הגרגשי 14. Ἄλλ. Καὶ τὸν Ἰεβουσαῖον, καὶ τὸν Ἀμοῤῥαῖον, καὶ τὸν Γεργεσαῖον.

ואת־החוי ואת־הערקי ואת־הסיני 15. Ἄλλ. καὶ τὸν Εὐαῖον, καὶ τὸν Ἀρουκαῖον, καὶ τὸν Ἀσενναῖον.

ואת־ארודי ואת־הצמרי ואת־החמתי 16. Ἄλλ. καὶ τὸν Ἀράδιον, καὶ τὸν Σαμαραῖον, καὶ τὸν Ἀμαθί.

בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם ועוץ וחול וגתר ומשך 17. Ἄλλ. Καὶ υἱοὶ Σὴμ, Αἰλὰμ, καὶ Ἀσσοὺρ, καὶ Ἀρφαξὰδ, καὶ Λοὺδ, καὶ Ἀράμ· καὶ υἱοὶ Ἀρὰμ, Οὖζ καὶ Οὐλ, καὶ Γεθὲρ, καὶ Μοσόχ.

וארפכשד ילד את־שלח ושלח ילד את־עבר 18. Ἄλλ. Καὶ Ἀρφαξὰδ ἐγέννησε τὸν Καϊνὰν, καὶ Καϊνὰν ἐγέννησε τὸν Σαλά· καὶ Σαλὰ ἐγέννησε τὸν Ἔβερ.

ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן 19. Ἄλλ. Καὶ τῷ Ἔβερ ἐγεννήθησαν δύο υἱοί. ὄνομα τῷ ἑνὶ Φαλέγ· ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ διεμερίσθη ἡ γῆ, καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰεκτάν.

11. Hebr. Miſraim genuit Ludiim, & Anamim, & Lahabim, & Naphthuhim. *Al.* Et Meſraim genuit Ludiim, & Anamim, & Laabim, & Nephthoim. *Vulg. Meſraim vero genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim.*

12. *Hebr.* & Petruſim, & Caſluhim, quibus egreſſi ſunt inde Philiſtim & Caphthorim. *Al.* Et Phoroſiim, & Chaſloim, unde egreſſi ſunt inde Phyliſtiim, & Caphthoriim *Vul. Phetruſim quoque & Caſluim: de quibus egreſſi ſunt Philiſthiim & Caphtorim.*

13. *Hebr.* & Chanaan genuit Sidon primogenitum ſuum, & Heth. *Al.* Et Chanaan genuit Sidonem primogenitum ſuum, & Chettæum.. *Vulg. Chanaan vero genuit Sidonem primogenitum ſuum, Hethaum quoque.*

14. *Hebr.* Et Jebuſæum, & Amoræum, & Gergeſæum. *Al. & Vul.* Et Jebuſæum, & Amorrhæum, & Gergeſæum.

15. *Heb.* Et Hevæum, & Aracæum, & Sinæum. *Al.* Et Evæum, & Arochæum, & Aſennæum. *Vul. Hevaumque, & Aracaum, & Sinaum.*

16. *H.* & Arvadæum, &Samaræum, & Hamathæum. *Al.* Et Aradium, & Samaræum, & Amathi. *Vul. Aradium quoque, & Samaraum, & Hamathaum.*

17. *Heb.* FiliiSem, Elam, & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, Uz & Hul, & Gether & Moſech. *Al.* Et filii Sem, Ælam, & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram. Et filii Aram, Uz, & Ul, & Gether, & Moſoch. *Vulg. Filii Sem: Ælam, & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Moſoch.*

18. *Hebr.* Et Arphaxad genuit Selah, & Selah genuit Heber. *Al.* Et Arphaxad genuit Caïnan, & Caïna genuit Sala, & Sala genuit Eber. *Vul. Arphaxad autem genuit Sale, qui & ipſe genuit Heber.*

19. *Hebr.* Et ipſi Heber nati ſunt duo filii; nomen unius Phaleg, quia in diebus ejus diviſa eſt terra; & nomen fratris ejus Jectan. *Al.* Et Eber nati ſunt duo filii; nomen uni Phaleg: quia in diebus ejus diviſa eſt terra: & nomen fratri ejus Jectan. *Vul. Porro Heber*

וקטן ילד את־אלמודד ואת־שלף ואת־חצרמות ואת־ירח 20. Αλλ. Καὶ Ιεκτὰν ἐγέννησε τὸν Ελμωδὰδ ϗ τὸν Σαλὲφ, ϗ τὸν Ασερμὼθ, καὶ τὸν Ιαρέ.

ואת־הדורם ואת־אוזל ואת־דקלה 21. Αλλ. Καὶ τὸν Αδωρὰμ, καὶ τὸν Οὐζαλ, καὶ τὸν Δεκλά.

ואת־עיבל ואת־אבימאל ואת־שבא 22. Αλλ. Καὶ τὸν Γαβαὰλ καὶ τὸν Αβιμαὴλ, καὶ τὸν Σαβά.

ואת־אופיר ואת־חוילה ואת יובב כל־אלה בני יקטן 23. Αλλ. καὶ τὸν Ωφὶρ, καὶ τὸν Ευιλὰ, καὶ τὸν Ιωβάβ. πάντες οὗτοι υἱοὶ Ιεκτάν.

אברם הוא אברהם 26. O. Αβραάμ. Αλλος, Αβρὰμ, αὐτὸς Αβραάμ.

אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך־מלך לבני ישראל 43. Αλλος, οἱ βασιλεύσαντες ἐν Εδὼμ πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι βασιλέα ἐν τοῖς υἱοῖς Ισραήλ.

ושם אשתו מהיטבאל בת־מטרד בת מי זהב וימת הדד ויהיו 50. Αλλος, καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Μεταβεὲλ θυγάτηρ Ματρὲδ θυγάτηρ Μεζαάδ, καὶ ἀπέθανεν Αδὰδ, καὶ ἐγένοντο.

עירם 54. O. Ζαφωίν. Αλλοι, Ηράμ.

nati ſunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus diviſa eſt terra; & nomen fratris ejus Jectan.

20. *Hebr.* Et Jectan genuit Elmodad & Saleph, & Haſermoth, & Jerah. *Al.* Et Jectan genuit Elmodad, & Saleph, & Aſermoth, & Jare. *Vulg. Jectan autem genuit Elmodad, & Saleph, & Aſarmoth, & Jare.*

21. *Heb. Al.* Et Adoram, & Uzal, & Decla. *Vul. Adoram quoque, & Uzal, & Decla.*

22. *Hebr.* Et Hebal, & Abimeel, & Saba. *Al.* Et Gabaal, & Abimael, & Saba. *Vulg. Hebal etiam, & Abimael, & Saba.*

23. *Heb.* Et Ophir, & Havila, & Jobab. Omnes iſti filii Jectan. *Al.* Et Ophir, & Evila, & Jobab. Omnes hi filii Jectan. *Vul. necnon & Ophir, & Hevila, & Jobab. omnes iſti filii Jectan.*

26. *H. Alius*, Abram ipſe Abraham. *LXX.* Abraham. *Vulg. Abram, iſte eſt Abraham.*

43. *Hebr.* qui regnaverunt in terra Edom; antequam regnaret rex in filios Iſrael. *Alius*, qui regnaverunt in Edom, antequam regnaret rex in filiis Iſrael. *Vulg. qui imperaverunt in terra Edom, antequam eſſet rex ſuper filios Iſrael.*

50. *Hebr.* & nomen uxoris ejus Meetabeel filia Matred, filiæ Mezaab. Et mortuus eſt Adad: & fuerunt. *Alius*, Et nomen uxori ejus Metabel, filia Matred, filia Mezaad. Et Et mortuus eſt Adad: & facti ſunt. *Vulg. Et appellata eſt uxor ejus Meetabel filia Matred, filia Mezaab. Adad autem mortuo.*

54. *Hebr. Vul.* Hiram. *LXX.* Zaphoin. *Alii*, Heram.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Lib. I. Paralipom.

v. 11. Αλλος, καὶ Μεσραὶμ ἐγέννησε τοὺς Λουδιεὶμ &c. Ita Reg. cujus lectiones & nomina ſinceriora ſunt iis quæ in Notis Editionis Romanæ feruntur, atque paucis admodum exceptis cum Hebræo conſonant. Hæc porro deſiderantur in Editione τῶν O. Romana.

v. 26 Αλλ. Αβρὰμ, αὐτὸς Αβραάμ. Reg. Alex. & alii.

v. 43. Αλλος, οἱ βασιλεύσαντες ἐν Εδὼμ πρὸ τοῦ &c. Reg. Alex. & Alii in Notis Rom. Edit.

v. 50. Αλλ. καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Μεζαβιὰ. Iidem. Sed Reg. plenius habet θυγάτηρ Ματρὶδ, θυγάτηρ Μεζαὰδ &c.

v. 54. Αλλος, Ηράμ. Iidem.

LIB. I. PARALIP. CAPUT. II.

רדי 14. O. Ζαβδαΐ. Αλλος, Ρηδί.

ואֹרן ואצם 25. O. καὶ Αρὰμ καὶ Ασάν. Αλλος, Αχιὰν καὶ Ασόμ.

ישי 31. O. Ισμαιήλ. Αλλοι, Ιεσί.

ירחע 34. O. Ιωχήλ. Αλλοι, Ιεραά.

האשתאלי 53. O. υἱοὶ Εσθαάμ. Αλλοι, οἱ Εσθαωλαῖοι.

14. Hebr. *Vul.* Raddai. *LXX.* Zabdai. *Alius*, Redi.

25. *H.* & Aran & Aſom. *LXX.* & Aram & Aſan. *Alius*, Achian & Aſom. *Vul. & Aram & Aſom.*

31. *Hebr.* Iſei. *LXX.* Iſemiel. *Alii & Vul.* Jeſi.

34. *Hebr. Vulg. & Alii*, Jeraa. *LXX.* Jochel.

53. *Hebr.* Eſtaolithæus. *LXX.* filii Eſthaam. *Alii*, Eſthaolæi. *Vulg. Eſthaolita.*

Nota.

Variæ hujus Capitis lectiones fere eædem habentur in Reg. Alex. & in Notis Romanæ Edit.

LIB. I. PARALIP. CAPUT III.

אליועיני 23. Ο. Ελιθενάν. Αλλοι, Ελιωναΐ.

23. Hebr. Vulg. Elioenai. LXX. Elithenan. Alii, Elionai.

Nota.

v. 23. In Notis Romanæ Edit.

LIB. I. PARALIP. CAPUT IV.

הצללפוני 3. Ο. Εσηλεββών. Αλλοι, Εσκαδισφών. Reg. Εσεαδεσφών.

חלאה ונערה 5. Ὁ. Αωδά, καὶ Θοαδά. Αλλοι, Χαλά, καὶ Μααρά.

יעבץ 9. Ο. Ιγαβής. Αλλοι, Ιαβής.

קראה שמו יעבץ Ο. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰγαβής. Αλλοι, ἐν διαπτώσει καὶ ἐπεκαλέσατο Ιαχβής.

יקותיאל אבי זנוח 18. Ο. Χετιήλ. Αλλος, Ιεχεθιήλ πατέρα Ζανωΐ.

3. Heb. Vul. Aſalelphoni. LXX. Eſelebbon. Alii, Eſcadeſphon. Reg. Eſeadeſphon.

5. Heb. Vul. Halaa & Naara. LXX. Aoda, & Thoada. Alii, Chala & Maara.

9. Hebr. Alii, Vulg. Iabes. LXX. Igabes.

Heb. vocavit nomen illius Jabes. LXX. & vocavit nomen ejus Igabes. Alii, in ruina: & vocavit Jacbes. Vul. vocavit nomen illius Jabes.

18. Heb. Jecuthiel patrem Zanoe. LXX. Chetiel. Alius, Jechethiel patrem Zanoi. Vul. Icuthiel patrem Zanoe.

Nota.

Hæ item lectiones ex iiſdem deſumtæ ſunt.

LIB. I. PARALIP. CAPUT V.

בנו גוג בנו שמעי בנו מיכה בנו ראיה בנו בעל בנו בארה בנו 4. Ο. υἱοὶ Γὼγ υἱοῦ Σεμεΐ, υἱὸς αὐτοῦ Μιχά. Αλλοι, καὶ υἱοὶ Γὼγ Σεμεῒ υἱὸς αὐτοῦ, Μιχὰ υἱὸς αὐτοῦ, Ρησὶν υἱὸς αὐτοῦ, καὶ Βεηρὰ υἱὸς αὐτοῦ, ὃς &c.

4. Hebr. filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus, Micha filius ejus, Reia filius ejus, Baal filius ejus, Beera filius ejus. LXX. filii Goug filii Semei, filius ejus Micha. Alii, & filii Gog, Semei filius ejus, Micha filius ejus, Reſin filius ejus, & Beera filius ejus. Vul. Gog filius ejus, Semei filius ejus, Micha filius ejus, Reia filius ejus, Baal filius ejus, Beera filius ejus.

Nota.

Hanc lectionem habent Reg. & Editio Romana in Notis.

LIB. I. PARALIP. CAPUT VI.

בהגלות יהוה 15. Ο. ἐν τῇ μετοικίᾳ. Αλλος, ἐν τῇ μετοικίᾳ κυρίου.

54. Ο. κώμαις. Αλλος, ἐπαύλεσιν, & ſic infra.

למזרח 78. Ο. κατὰ δυσμάς, Αλλ. κατ' ἀνατολάς.

15. Hebr. in tranſportando Dominum. LXX. in tranſmigratione. Alius, in tranſmigratione Domini. Vulg. quando tranſtulit Dominus.

78. Hebr. Al. ad orientem. LXX. ad occidentem. Vulg. contra orientem.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VI. Lib. I. Paralip.

v. 15. Ἀλλ. ἐν τῇ μετοικίᾳ κυρίου. In Notis Editionis Romanæ.

v. 54. Ἀλλ. ἐπαύλεων. Sic quædam Exemplaria, & Complut.

v. 78. למזרח Ἀλλ. κατ' ἀνατολάς. In Notis Edit. Rom.

LIB. I. PARALIP. CAPUT VII.

לעדן בנו עמיהוד בנו אלישמע בנו נון בנו יהושע 26. O. Καὶ Λααδὰν υἱὸς αὐτοῦ, υἱὸς Ἀμιούδ, υἱὸς Ἐλισαμαί, υἱὸς Νουμ, υἱὸς Ἰησουέ. Ἄλλοι, Καὶ Λαδὰν υἱὸς Ἀμιούδ, υἱὸς Ἐλισαμὶ, υἱὸς αὐτοῦ Νοὺν, υἱὸς αὐτοῦ Ἰησοῦς.

26. HEbr. Laadan filius ejus Ammiud, filius ejus Eliſama, filius ejus Nun, filius ejus Joſue. *LXX.* ipſi Laadan filio ejus, filius Amiud, filius Eliſamaï, filius Nun, filius Jeſue. *Alii*, Ipſi Ladan filius Amiud, filius Eliſami, filius ejus Nun, filius ejus Jeſus. *Vul. Qui genuit Laadan. Hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Eliſama; de quo ortus eſt Nun, qui habuit filium Joſue.*

Nota.

v. 26. Ex Edit. Romana. Reg. vero ſic habet, υἱὸς αὐτοῦ Νουμ, υἱὸς αὐτοῦ Ἰησουέ.

LIB. I. PARALIP. CAPUT IX.

המחבתים 31. O. τῶν τηγάνων. Ἄλλος, τῶν τηγανιστῶν.

בלשכת פטורים כי־יומם ולילה עליהם במלאכה 33. O. διατεταγμέναι ἐφημερίαι, ὅτι ἡμέρα καὶ νὺξ ἐπ' αὐτοῖς ἐν τοῖς ἔργοις. Ἄλλοι, ἐν τῷ παστοφορίῳ διατεταγμένοι εἰς ἐφημερίαν.

31. HEb. ſartaginum. *LXX.* ſartaginis. *Alius*, frigentium in ſartagine. *Vulg. eorum quæ in ſartagine frigebantur.*

33. *H.* in cubiculis ſoluti, quia die & nocte ſuper eos in opere. *LXX.* ordinatæ vices, quoniam dies ac nox ſuper eos in operibus. *Alii*, in paſtophorio conſtituti per vices in diurnam operam. *Vulg. qui in exedris morabantur, ut die ac nocte jugiter ſuo miniſterio deſervirent.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Lib. I. Paralip.

v. 31. Ἀλλ. τῶν τηγανιστῶν. Quædam Exemplaria.

v. 33. Ἄλλοι, ἐν τῷ παστοφορίῳ &c. Ex Notis Ed. Rom.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XI.

ויאמרו ישבי יבוס לדויד 5. O. Εἶπον δὲ Δαυίδ. Ἄλλοι, Εἶπον δὲ οἱ κατοικοῦντες τῆς Ἰεβοὺς τῷ Δαυίδ.

מן־המלוא ועד־הסביב ויואב יחיה את־שאר העיר 8. Ἄλλοι, ἀπὸ τοῦ Μααλώθ, καὶ ἕως τοῦ κύκλου. καὶ Ἰωὰβ περιεποιήσατο τὸ λοιπὸν τῆς πόλεως, καὶ ἐπολέμησε, καὶ ἔλαβε τὴν πόλιν.

מן־המלוא Ἀλλ. ἀπὸ τοῦ Μααλώθ. Ἄλλοι, ἀπὸ τῆς ἄκρας.

ישבעם 11. O. Ἰεσεβαδά. Ἄλλοι, Ἰεσεβαάλ.

5. HEbr. dixeruntque habitatores Jebus ad David. *LXX.* dixerunt David. *Alius*, dixerunt autem habitantes Jebes Davidi. *Vul. dixeruntque qui habitabant in Jebus ad David.*

8. *H.* a Mello & ad uſque gyrum. Et Joab vivificavit reſiduum urbis. *Alius*, a Maalo, uſque ad circuitum. Et Joab conſervavit reſiduum urbis: & bellavit, & cepit urbem. *Vul. a Mello uſque ad gyrum. Joab autem reliqua urbis extruxit.*

Heb. Vulg. a Mello. *Al.* a Maalo. *Alii*, ab arce.

H. 11. Jeſebaam. *LXX.* Jeſebada. *Alii*, Jeſebaal. *Vulg. Jesbaam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI Lib. I. Paralip.

v. 5. Ἀλλ. εἶπον δὲ οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἰεβοὺς τῷ Δαυίδ. Ita Regius Codex & in Notis Edit. Rom.
v. 8. Ἄλλοι, ἀπὸ τῆς Μααλὼ &c. Ibid. Reg. vero habet ἀπὸ τῆς Μαλὼ &c.

Ibid. Ἄλλοι, ἀπὸ τῆς ἄκρας. In Notis ad Edit. Rom.
v. 11. Ἄλλος, Ἰεσεβαάλ, Ibid. ut in Regio Cod. pro Ἰεσσεβαάμ.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XII.

נשקי קשת מימינים ומשמאלים באבנים ובחצים בקשת 2. O. καὶ τόξῳ ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, καὶ σφενδονῆται ἐν λίθοις καὶ τόξοις. Ἄλλος, ἐκτείνοντες τόξον δεξιάζοντες καὶ ἀριστερεύοντες, καὶ σφενδονῆται ἐν λίθοις, καὶ ἐν βέλεσι καὶ τόξῳ.

2. HEb. armati arcu dextrantes & ſiniſtrantes, in lapidibus & in ſagittis, in arcu. *LXX.* Et arcu a dextris & a ſiniſtris, & funditores in lapidibus & arcubus. *Alius*, tendentes arcum, utentes dextra & ſiniſtra, & funditores in lapidibus, & in jaculis & arcu. *Vulg. tendentes arcum, & utraque manu fundis ſaxa jacientes, & dirigentes ſagittas.*

Nota.

v. 2. Ἀλλ., ἐκτείνοντες &c. Hæc prodeunt ex quibuſdam Exemplaribus, & ex Complut.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XV.

אפוד בד 27. A. ἐπένδυμα. Σ. ἐπωμίδα. O. στολὴ βυσσίνη. Ἄλλος, ἐπὶ Δαυὶδ ἐφὼδ κοινόν.

27. HEbr. Ephod lineum. *A.* ſuperindumentum. *S.* ſuperhumerale. *LXX.* ſtola byſſina. *Alius*, ſuper David Ephud commune. *Vulg. Ephod lineo.*

Nota.

v. 27. A. ἐπένδυμα &c. Has lectiones exhibet Cod. Regius. Vide infra in Lexicis.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XVI.

שלמים 1. O. καὶ σωτηρίου. Ἄλλος, εἰρηνικά. Ἄλλος, καὶ τὰς εἰρηνικάς.

1. HEbr. *Alius*, *Vulg.* pacifica. *LXX.* ſalutaris. *Alius*, & pacificas.

Nota.

v. 1. Ἄλλος, εἰρηνικά. Sic in Ed. Rom. Videtur autem eſſe verſio A. S. Th. qui ſic frequenter reddunt in Levitico.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XVII.

מאהל אל־אהל וממשכן 5. O. ἐν σκηνῇ καὶ ἐν καλύμματι. Ἄλλοι, ἐν σκηνῇ εἰς σκηνὴν, καὶ ἐν καλύμματι. Ἀλλ. ἐν καταλύματι.

5. HEbr. de tentorio in tentorium, & de tabernaculo. *LXX.* in tabernaculo & in tegmine *Alius*, in tabernaculo in tentorium, & in tegmine. *Alius*, in diverſorio. *Vul. mutans loca tabernaculi, & in tentorio.*

ובלבך עשית את כל־הגדולה הזאת 19. Ἄλλος, ταύτην κατὰ τὴν καρδίαν σου, τοῦ γνωρίσαι πάντα τὰ μεγαλεῖά σου κύριε.

19. *Hebr.* & ſecundum cor tuum feciſti omnem magnitudinem hanc. *Alius*, hanc ſecundum cor tuum ad declarandas omnes magnificentias tuas, Domine. *Vulg. juxta cor tuum feciſti omnem magnificentiam hanc.*

Notæ

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Lib. I. Paralip.

v. 5. Sic Reg. & Notæ Edit. Rom. Reg. habet ἐν καθελύματι.

v. 19. Ita Reg. Hæc vero deſiderantur in textu τῶν O.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXI.

נתעב דבר המלך את־יואב 6. O. κατίσχυσε λόγος. Αλλος, προσωχθισεν ὁ λόγος. Αλλος, τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ἴσχυσεν ἐπὶ Ιωάβ.

6. Heb. abominabile fuit verbum regis ipſi Joab. *LXX.* prævaluit verbum. *Alius*, moleſtum fuit verbum. *Alius*, verbum autem Regis invaluit ſuper Joab. *Vulg. eo quod Joab invitus exequeretur regis imperium.*

Nota.

v. 6. Αλλ. προσωχθισεν ὁ λόγος. In Notis Edit. Rom. Regius vero ſic, τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ βασιλέως &c.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXII.

ועמך לרב 15. O. καὶ μετὰ σοῦ ποιοῦντες εἰς πλῆθος. Αλλοι, καὶ μετὰ σοῦ κύριος· προσθες εἰς πλῆθος.

15. Hebr. & tecum in multitudine. *LXX.* & tecum adde in multitudine. *Alii*, & tecum Dominus: adde in multitudine. *Vulg. habes quoque plurimos artifices.*

Nota.

v. 15. Αλλ. καὶ μετὰ σοῦ κύριος &c. In Reg. & in Notis Edit. Rom.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXIV.

ולבני אהרן מחלקותם בני אהרן 1. O. τοῖς υἱοῖς Ααρὼν διαιρέσεις. Αλλος, Ααρὼν, καὶ αἱ διαιρέσεις υἱῶν Ααρών.

1 Hebr. Et filiis Aaron partitiones, filii Aaron. *LXX.* Et filios Aaron diſtributione. *Alius*, Aaron, & diſtributiones filiorum Aaron. *Vulg. Porro filiorum Aaron hæ partitiones erant: filii Aaron.*

Nota.

v. 1. Αλλ. Ααρὼν, καὶ αἱ διαιρέσεις υἱῶν Ααρών. Reg. & in Notis Edit. Rom.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXV.

הנביאים בכנרות 1. A. τῶν προφητῶν. Σ. τῶν προφητευσάντων διὰ λύρας. O. τοὺς ἀποφθεγγομένους ἐν κινύραις.

בכנור הנבא 3. A. κιθάρᾳ προφητεύων. Σ. διὰ λύρας τοῦ προφητεύοντος. O. ἐν κινύρᾳ ἀνακρουόμενοι.

1. Hebr. prophetantes in citharis. *A.* prophetarum. *S.* prophetantium per lyram. *LXX.* pronuntiantes in citharis. *Vulg. qui prophetarent in citharis.*

3. *Hebr.* in cithara prophetantis. *A.* cithara prophetans. *S.* per lyram prophetantis. *LXX.* in cithara pulſantes. *Vulg. qui in cithara prophetabat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Lib. I. Paralip.

v. 1. A. τῶν προφητῶν &c. Codex Reg.
v. 3. A. κιθάρᾳ προφητεύων &c. Idem Reg. Vocem כנור uterque, Aquila videlicet & Symmachus, modo κιθάρα, modo λύρα vertunt.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXVI.

מן־המלחמות 27. O. ἐκ πόλεων. Ἄλλοι, ἐκ πολέμων.

לשטרים ולשפטים 29. Σ. Εἰς παιδευτὰς καὶ κριτάς. O. τοῦ γραμματεύειν καὶ διακρίνειν.

27. HEb. *Al. Vulg.* de bellis. *LXX.* ex civitatibus.

29. *H.* in præfectos & judices. *S.* in præceptores & judices. *LXX.* ad ſcribendum & dijudicandum. *Vulg. ad docendum & judicandum.*

Notæ.

v. 27. Ἀλλ. ἐκ πολέμων. In Notis Edit. Rom.

v. 29. Σ. εἰς παιδευτὰς καὶ κριτάς. Reg.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXVII.

ועל־הכרמים 27. O. καὶ ἐπὶ τῶν χωρίων. Ἄλλος, καὶ ἐπὶ τῶν ἀμπελώνων.

27. HEb. *Alius*, & ſuper vineas. *LXX.* & ſuper agros. *Vulg. vinearumque cultoribus.*

Nota.

v. 27. Ἀλλ. καὶ ἐπὶ τῶν ἀμπελώνων. In Notis Edit. Rom. Reg. habet, καὶ ἐπὶ τῶν χωρίων.

LIB. I. PARALIP. CAPUT XXIX.

כי לא לאדם הבירה כי ליהוה אלהים ובכל־כחי 1. O. ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἢ κυρίῳ θεῷ. κατὰ πᾶσαν τὴν δύναμιν. Ἄλλοι, ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἢ κυρίῳ τῷ θεῷ οἰκοδομεῖς· καὶ ἐγὼ κατὰ πᾶσαν. Ἄλλοι, ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ ἡ οἰκοδομὴ, ἀλλ' ἢ κυρίῳ τῷ θεῷ.

שהם 2. O. Σοάμ, al. Σόμ. Ἄλλος, ὄνυχος.

ולשרי מלאכת המלך 6. O. καὶ οἱ οἰκοδόμοι τοῦ βασιλέως. Ἄλλος, καὶ οἱ οἰκονόμοι τοῦ βασιλέως.

וההוד 11. Ἄλλος, ἡ ἐξομολόγησις.

לך יהוה הממלכה והמתנשא לכל לראש Ἄλλοι, σοὶ κύριε ἡ βασιλεία, καὶ ἡ ἔπαρσις εἰς πάντα καὶ εἰς πᾶσαν ἀρχήν.

1. HEbr. quia non homini ædes, ſed Domino Deo. Et in omni fortitudine mea. *LXX.* quia non homini, ſed Domino Deo, ſecundum omnem virtutem. *Alii*, quia non homini, ſed Domino Deo ædificas. Et ego ſecundum omnem. *Alii*, quia non homini ædificatio, ſed Domino Deo. *Vulg. neque enim homini præparatur habitatio, ſed Deo.*

2. *Hebr.* Sohem. *LXX.* Soam, *al.* Som. *Alius*, onychis. *Vulg. onychinos.*

6. *Hebr.* & in principes operis regis. *LXX.* & ædificatores regis. *Alius*, & œconomi regis. *Vul. & principes poſſeſſionum regis.*

11. *Hebr.* & decor. *Alius*, & confeſſio. *Vulg. & tibi laus.*

Hebr. tibi, Domine, regnum & exaltatus ad omne caput. *Alii*, tibi, Domine, regnum & elevatio ſuper omnia, & in omne imperium. *Vul. tuum, Domine, regnum, & tu es ſuper omnes principes.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Lib. I. Paralip.

v. 1. Ἄλλοι, ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ ἀλλ' ἢ κυρίῳ &c. In Notis Edit. Rom. Ἀλλ. ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ ἡ οἰκοδομὴ &c. Reg.

v. 2. Ἀλλ. ὄνυχες. Reg. Vide quæ diximus Gen. 2. v. 12.

v. 6. Ἀλλ. καὶ οἱ οἰκονόμοι τοῦ βασιλέως. Ex Edit. Rom.

v. 11. Ἀλλ. καὶ ἡ ἐξομολόγησις. Ex Notis Edit. Rom.

Ibid. Ἀλλ. σοὶ κύριε ἡ βασιλεία &c. In Notis Edit. Rom.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON.

CAPUT SECUNDUM.

חורם אבי 13. O. Χιράμ τὸν πατέρα μου. Ἄλλος, Χιράμ τὸν παῖδά μου.

13. HEbr Huram patrem meum. *LXX.* Chiram patrem meum. *Alius*, Chiram puerum meum. *Vulg. Hiram patrem meum.*

Nota.

v. 13. Ἀλλ. Χιράμ τὸν παῖδά μου. In Regio Codice & Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT. IV.

שלשים באמה יסב אתו סביב 2. O. τριάκοντα πήχεων. Ἄλλος, τριάκοντα πήχεων ἐκύκλουν αὐτὴν κύκλῳ.

2. HEbr. triginta in cubito circumdabat illud circum. *LXX.* triginta cubitorum. *Alius*, triginta cubitorum circumdabant illud in circuitu. *Vul. triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus.*

Nota.

v. 2. Ἀλλ. τριάκοντα πήχεων ἐκύκλουν αὐτὴν κύκλῳ. Ita Reg.

LIB II. PARALIP. CAPUT. V.

אל־דביר הבית 7. O. Εἰς τὸ δαβὶρ τοῦ οἴκου. Ἄλλος, Εἰς τὸ χρηματιστήριον τοῦ οἴκου.

7. HEbr. ad oraculum domûs. *LXX.* in Dabir domûs. *Alius*, in oraculum domûs. *Vulg. ad oraculum templi.*

Nota

v. 7. Ἀλλ. εἰς τὸ χρηματιστήριον τοῦ οἴκου. Codex Regius. Vocem דביר ſic vertunt A. Th. 3. Reg. 6. 19. & A. S. Pſalm. 27. 2.

LIB. II. PARALIP. CAPUT VIII.

חמת צובה 3. O. Εἰς Βαισωβά. Ἄλλος, Εἰς Αἰμὰθ Σωβά.

3. HEbr. *Vul.* Emath Soba. *LXX.* in Bæſoba *Alius*, in Æmath Soba.

Nota.

v. 3. Ἀλλ. εἰς Αἰμὰθ Σωβά. In Reg. & Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT X.

קטני 10. O. ὁ μικρὸς δάκτυλος. Ἄλλος, ὁ βραχύτατος δάκτυλος.

10. HEbr. parvus meus. *LXX.* parvus digitus. *Alius*, breviſſimus digitus. *Vulg. minimus digitus.*

Nota.

v. 10. Ἀλλ. ὁ βραχύτατος δάκτυλος. Reg. Vide ſupra 3. Reg. 12.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XII.

נכנעו 7. Σ. ἐγνωσιμάχησαν. Ο. ἐνετράπησαν.

7. HEb. humiliati ſunt. *S.* reſipuerunt. *LXX.* confuſi ſunt. *Vulg. humiliati eſſent.*

Nota.

v. 7. Σ. ἐγνωσιμάχησαν. Reg. cum hac nota: διὸ καὶ Θεὸς μετέβαλε τὴν ὀργὴν τοῦ μὴ πανολεθρίαν αὐτοῖς ἐπενεγκεῖν. i. *Quapropter Deus iram avertit, ne ipſis extremam perniciem inferret.*

LIB. II. PARALIP. CAPUT XIII.

ויתאמצו על־רחבעם 7. Ο. ἀντέστη πρὸς Ῥοβοάμ. Ἀλλ. ἀντέστη. Ἄλλος, ἐνίσχυσεν ἐπὶ Ῥοβοάμ.

7. HEbr. roboraverunt ſe contra Roboam. *LXX.* ſurrexit adverſus Roboam. *Alius,* reſtitit. *Alius*, invaluit ſuper Roboam. *Vulg. prævaluerunt contra Roboam.*

Nota.

v. 7. Ἀλλ. ἀντέστη. Ἀλλ. ἐνίσχυσεν ἐπὶ Ῥοβοάμ. In Notis Editionis Romanæ. Hæc poſtrema lectio videtur eſſe alterius Interpretis.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XIV.

עודנו הארץ לפנינו 7. Ο. ἐνώπιον τῆς γῆς κυριεύσομεν. Ἄλλος, ἐν ᾧ τῆς γῆς κυριεύσομεν.

מקנה 15. Ο. κτήσεων. Ἄλλος, κτηνῶν.

אהלי מקנה Ο. σκηνὰς κτήσεων καὶ Ἀλιμαζονεῖς. Ἄλλοι, Ἀμαζονεῖς.

7. HEb. adhuc ipſa terra ad facies noſtras. *LXX.* coram terra dominabimur. *Alius,* in quo terræ dominabimur. *Vul. donec a bellis quieta ſunt omnia.*

15. *Hebr.* acquiſitionis. *LXX.* poſſeſſionum. *Alius*, pecorum.

Hebr. tentoria acquiſitionis. *LXX.* tabernacula poſſeſſionum & Alimazones. *Alii*, Amazones. *Vul. caulas ovium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Lib. II. Paralip.

v. 7. Ἀλλ. ἐν ᾧ τῆς γῆς κυριεύσομεν. Reg. & Notæ Edit. Rom.

v. 15. Ἀλλ. κτηνῶν. Ibid. Reg. habet κτήσεων.

Ibid. Ἀλλ. Ἀμαζονεῖς. Ibid. Quid legerint qui ita verterunt, non ſatis video. LXX. duplicem verſionem exhibent τοῦ אהלי מקנה nempe σκηνὰς κτήσεων, & Ἀλιμαζονεῖς.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XV.

עודד 1. Ο. Ὠδήδ. Ἄλλος, Ἀδάδ. Ἄλλος, Ἀδδώ.

1. HEbr. *LXX. Vulg.* Oded. *Alius*, Adad. *Alius*, Addo.

Nota.

v. 1. Ἄλλος, Ἀδάδ, & ſic habet Reg. Ἀλλ. Ἀδδώ. In Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XVII.

ותישים שבעת אלפים ושבע מאות 11. Ο. ἑπτακοσίους. Ἄλλος, τράγους ἑπτακισχιλίους ἑπτακοσίους. Ἄλλος, ἑπτακισχιλίους πεντακοσίους.

11 HEbr. *Alius*, hircos ſeptem mille ſeptingentos. *LXX.* ſeptingentos. *Alius*, ſeptem mille quingentos. *Vulg. & hircorum totidem.*

Nota.

v. 11. Hæ lectiones in Notis Edit. Rom. habentur. Reg. habet τράγυς ἑπτακισχιλίους ἑπτακοσίους.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXI.

יהואחז 17. O. Ὀχοζίας. Ἄλλος, Ἰωάχαζ.

17. HEbr. *Alius*, *Vul.* Joachaz. *LXX.* Ochozias.

Nota.

v. 17. Sic Notæ Editionis Romanæ & Regius Codex, qui hanc notam habet in margine: οἶμαι Ὀχοζίαν, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς εὑρίσκεται. i. *Puto Ochoziam, ut in ſequentibus reperitur.*

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXII.

למחנה 1. O. Ἀλιμαζονεῖς. Ἄλλος, Ἀμαζονεῖς.

ארבעים ושתים שנה 2. O. ἐτῶν εἴκοσι. Ἄλλος, εἴκοσι καὶ δύο. Ἄλλος, τεσσαράκοντα καὶ δύο.

1. HEbr. ad caſtrametationem. *LXX.* Alimazones. *Alius*, Amazones. *Vulg. qui irruerant in caſtra.*

2. *Heb. Alius*, *Vul.* quadraginta duorum annorum. *LXX.* annorum viginti. *Alius*, viginti duorum.

Notæ.

v. 1. Ἀλλ. Ἀμαζονεῖς. V. ſupra. Reg. habet hoc loco, Ἀμαζονίμ.

v. 2. Hanc numerorum varietatem exhibent Notæ Edit. Rom. Reg. habet εἴκοσι tantum.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXIII.

השביעית 1. O. [ἔτει] τῷ ὀγδόῳ. Ἄλλος, ἑβδόμῳ.

ויתן יהוידע הכהן לשרי המאות את־החניתים 9. O. ἔδωκεν Ἰωδαὲ τὰς μαχαίρας. Ἄλλος, ἔδωκεν Ἰωδαὲ ὁ ἱερεὺς τοῖς ἑκατοντάρχοις τεταγμένους καὶ τὰς μαχαίρας.

קשר קשר 13. O. ἐπιτιθέμενοι ἐπιτίθεσθε. Ἄλλος, συνδεσμός, συνδεσμός.

להעלות 18. O. καὶ ἀνενέγκαι. Ἄλλος, καὶ αὐτὸς ἀνήνεγκεν.

1. HEbr. *Al. Vul.* ſeptimo. *LXX.* octavo.

9. *Hebr.* Et dedit Joiada ſacerdos principibus centuriarum lanceas. *LXX.* Et dedit Jodae gladios. *Alius*, Et dedit Jodae ſacerdos centuriones conſtitutos, & gladios. *Vulg. Deditque Joiada ſacerdos centurionibus lanceas.*

13. *Heb.* conjuratio, conjuratio. *LXX.* conjurantes conjuratis. *Alius*, colligatio, colligatio. *Vulg. inſidiæ, inſidiæ.*

18. *Hebr.* ad aſcendere faciendum. *LXX.* & ad offerendum. *Alius*, & ipſe obtulit. *Vul. ut offerrent.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Lib II. Paralip.

v. 1. Ἀλλ. ἔτει ἑβδόμῳ. Regius & Notæ Edit. Rom.

v. 9. Ἄλλος, ἔδωκεν Ἰωδαὲ ὁ ἱερεὺς τοὺς ἑκατοντάρχους &c. Ibid.

v. 13. Ἄλλος, συνδεσμός, συνδεσμός. Sic quædam Exemplaria & Complut.

v. 18. Ἀλλ. καὶ αὐτὸς ἀνήνεγκεν. Ibid.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXIV.

לבשה את־זכריה 20. O. ἐνέδυσε τὸν Ἀζαρίαν. Ἄλλος, ἐνέδυσε τὸν Ζαχαρίαν.

20. HEbr. *Alius*, *Vulg.* induit Zachariam. *LXX.* induit Azariam.

Nota.

v. 20. Ἀλλ. ἐνέδυσε τὸν Ζαχαρίαν. In Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXVI.

המבין בראת האלהים 5. O. τοῦ συνιέντος ἐν φόβῳ κυρίου. Ἄλλος, τοῦ συνιόντος ἐν ὁράσει κυρίου. Ἄλλος, συνιέντος ἐν ὁράσει θεοῦ.

הצליחו האלהים O. εὐόδωσεν αὐτῷ κύριος. Ἄλλος, κατηύθυνεν αὐτὸν ὁ θεός.

ויפרץ 6. O. κατέσπασε. Ἄλλος, καθεῖλε.

כי־אהב אדמה היה 10. O. ὅτι γεωργὸς ἦν. Ἄλλος, φιλογέωργος. Ἄλλος, ἀνὴρ φιλογέωργος.

ההפשות 21. Οἱ λοιποὶ, κρυφαίως. O. ἀπφουσώθ. Ἄλλος, κρυφίως ἐγκεκλεισμένος.

נגזר O. ἀπεσχίσθη. Ἄλλος, ἐξώσθη.

בשדה 23. O. ἐν τῷ πεδίῳ. Ἄλλος, ἐν ἀγρῷ.

5. HEbr. intelligentis in viſionibus Dei. LXX. intelligentis in timore Domini. *Alius*, converſantis in viſione Domini. *Alius*, *Alius*, intelligentis in viſione Dei. *Vulg. intelligentis & videntis Deum.*

H. proſperare fecit eum Deus. *LXX.* proſpere agere ipſi fecit Dominus. *Alius*, direxit eum Deus. *Vulg. direxit eum in omnibus.*

6. *Hebr.* & rupit. *LXX.* demolitus eſt. *Alius*, abſtulit. *Vul. deſtruxit.*

10. *Hebr.* quia diligens terram erat. *LXX.* quia agricola erat. *Alius*, amans agriculturæ. *Alius*, vir amans agriculturæ. *Vul. erat quippe homo agriculturæ deditus.*

21. *H.* libera. *Reliqui*, clam. *LXX.* Apphuſoth. *Alius*, clam incluſus. *Vul. in domo ſeparata.*

Hebr. exciſus fuerat. *LXX.* abſciſſus fuerat. *Alius*, expulſus fuerat. *Vul. ejectus fuerat.*

23. *H. Alius*, *Vul.* in agro. *LXX.* in campo.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Lib. II. Paralip.

v. 5. Ἀλλ. τοῦ συνιόντος ἐν ὁράσει &c. Ita Reg.

Ibid. Ἀλλ. κατηύθυνεν αὐτὸν ὁ Θεός. Sic Theodoretus, & Edit. Complut. Hebraicum verbum צלח κατευθύνειν vertit Aquila. V. in Lexicis infra.

v. 6. Ἀλλ. καθεῖλε. In Notis Edit. Rom.

v. 10. Ἀλλ. φιλογέωργος. Ita Reg. Ἀλλ. ἀνὴρ φιλογέωργος. In Notis Edit. Rom.

v. 21. οἱ λοιποὶ, κρυφαίως. Regius Codex has lectiones exhibet.

Ibid. Ἀλλ. ἐξώσθη. Sic Aldina.

v. 23. Ἀλλ. ἐν ἀγρῷ. In Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXVII.

בחומת העפל בנה לרב 3. O. ἐν τείχει Ὀπὲλ ᾠκοδόμησε πολλά. Ἄλλος, ἐν τῷ τείχει αὐτῆς ἀπέθετο ὅπλα, καὶ ᾠκοδόμησε πόλεις. Ἄλλος, καὶ ἐν τῷ τείχει τοῦ Ὠφὲλ ᾠκοδόμησεν εἰς πλῆθος.

בירניות 4. O. οἰκήσεις. Ἄλλος, βάρεις.

נלחם עם־מלך 5. O. ἐμαχέσατο πρὸς βασιλέα. Ἄλλος, ἐπολέμησε μετὰ τοῦ βασιλέως.

3. HEbr. in muro Ophel ædificavit multum. *LXX.* in muro Opel ædificavit multa. *Alius*, in muro ejus depoſuit arma, & ædificavit urbes. *Alius*, & in muro Ophel ædificavit quam plurimum. *Vul. & in muro Ophel multa conſtruxit.*

4. *H.* palatia. *LXX.* habitationes. *Alius*, domos. *Vul. caſtella.*

5. *H. Alius*, pugnavit cum rege. *LXX.* pugnavit adverſus regem. *Vulg. pugnavit contra regem.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Lib. II. Paralip.

v. 3. Ἀλλ. ἐν τῷ τείχει αὐτῆς ἀπέθετο ὅπλα. Ita Reg. Aliæ lectiones in Notis Edit. Rom.

v. 4. Ἀλλ. βάρεις. Sic Edit. Complut.

v. 5. Ἀλλ. ἐπολέμησε &c. In Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXVIII.

לבעלים עשה 2. O. καὶ τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. Ἀλλος, ἐποίησε τοῖς Βααλείμ.
בגיא בן־הנם 3. O. ἐν Γὲ Βεεννόμ. Ἀλλος, ἐν γῇ Ἐννόμ. Ἀλλος, ἐν φάραγγι Βεεννόμ.
אשר הוריש O. ὧν ἐξωλόθρευσε. Ἀλλος, ὧν ἐξῆρε.

מאתים אלף 8. O. τριακοσίας χιλιάδας. Ἀλλος, ὀκτακοσίας χιλιάδας. Ἀλλος, διακοσίας χιλιάδας.

עזריהו בן־יהוחנן 12. O. Οὐδίας ὁ τοῦ Ἰωανοῦ. Ἀλλος, Ἀζαρίας ὁ τοῦ Ἰωανάν.

2. Hebr. *Alius*, fecit ipſis Baalim. *LXX.* & idolis eorum. *Vul. ſtatuas fudit Baalim.*

3. *H. Alius, Vulg.* in valle Benennom. *LXX.* in Ge Benennom. *Alius*, in terra Ennom.

H quas expulit. *LXX.* quas exterminaverat. *Alius*, quas abſtulerat. *Vulg. quas interfecit.*

8. *H. Alius, Vul.* ducenta millia. *LXX.* trecenta millia. *Alius*, octingenta millia.

12. *H.* Azariahu filius Johanan. *LXX.* Udias filius Joani. *Alius*, Azarias filius Joanan. *Vulg. Azarias filius Johanan.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Lib. II. Paral.

v. 2. Ἀλλ. ἐποίησε τοῖς Βααλείμ. In Notis Edit. Rom.

v. 3. Has lectiones præferunt Notæ Edit. Rom. & Edit. Complut. Reg. habet, ἐν γῇ Ἐννόμ.

Ibid. Ἀλλ. ὧν ἐξῆρε. In Notis Edit. Rom. Sed Reg. ὧν ἐξωλόθρευσε.

v. 8. Ἀλλ. ὀκτακοσίας χιλ. &c. Ita Reg. & Notæ Edit. Rom.

v. 12. Ἀλλ. Ἀζαρίας ὁ τοῦ Ἰωανάν. Reg. & alii.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXIX.

בשבי על־זאת עתה עם־לבבי לכרות ברית ליהוה אלהי ישראל 9.10. O. ὃ καὶ νῦν ἐστιν. ἐπὶ τούτοις νῦν ἐστιν ἐπὶ καρδίας διαθέσθαι διαθήκην μου, διαθήκην κυρίου θεοῦ Ἰσραήλ. Ἀλλοι, καὶ νῦν εἰσιν ἐπὶ τούτοις. νῦν οὖν θέσθε ἐπὶ καρδίας ὑμῶν, τοῦ διαθέσθαι διαθήκην μετὰ κυρίου θεοῦ Ἰσραήλ.

ששה עשר 17. O. τρισκαιδεκάτῃ. Ἀλλος, ἑκκαιδεκάτῃ.

9\. 10. Hebr. in captivitatem ſuper hoc. Nunc cum corde meo pangere fœdus Domino Deo Iſrael. *LXX.* quod & nunc eſt. Pro his nunc eſt ſuper cor diſponere teſtamentum meum, teſtamentum Domini Dei Iſrael. *Alii*, Et nunc ſunt ſuper his. Nunc igitur ponite ſuper cor veſtrum, diſponere teſtamentum cum Domino Deo Iſrael. *Vul. propter hoc ſcelus. Nunc ergo placet mihi ut ineamus fœdus cum Domino Deo Iſrael.*

17\. *H. Alius, Vulg.* ſextadecima. *LXX.* tertiadecima.

Notæ.

v. 9. 10. Ἀλλοι, καὶ νῦν εἰσιν ἐπὶ τούτοις &c. In Reg. & in Notis Edit. Rom.

v. 17. Ἀλλ. ἑκκαιδεκάτῃ. Reg.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXX.

ערפכם 8. O. καρδίας ὑμῶν. Ἀλλοι, τοὺς τραχήλους ὑμῶν.

ויתקדשו 15. O. ἥγνισαν. Ἀλλος, ἡγιάσθησαν. Ἀλλος, ἡγιάσθησαν.

מישראל 25. O. ἐξ Ἱερουσαλήμ. Ἀλλος, ἐξ Ἰσραήλ.

8\. Hebr. cervicem veſtram. *LXX.* corda veſtra. *Alii*, colla veſtra. *Vulg. cervices veſtras.*

15\. *H.* ſanctificaverunt ſe. *LXX.* purificaverunt. *Alius*, purificati ſunt. *Alius*, ſanctificati ſunt. *Vul. tandem ſanctificati.*

25\. *Hebr. Alius, Vul.* ex Iſrael. *LXX.* de Jeruſalem.

Notæ.

v. 8. Ἄλλος, τοὺς τραχήλους ὑμῶν. Ita Reg. & alii in Notis Edit. Rom.

v. 15. Ἀλλ. ἠγνίσθησαν, & ſic Reg. Ἀλλ. ἡγιάσθησαν. In Notis Edit. Rom.

v. 25. Ἀλλ. ἐξ Ἰσραὴλ. In Notis Edit. Rom.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXXII.

ויחזק את־המלוא 5. O. καὶ κατίσχυσε τὸ ἀνάλημμα. Ἄλλος, καὶ ᾠκοδόμησε τὸ ἀνάλημμα.

5. Hebr. & munivit Mello. *LXX.* & firmavit plenitudinem. *Alius*, & ædificavit plenitudinem. *Vul. inſtauravitque Mello.*

Nota.

v. 5. Ἄλλος καὶ ᾠκοδόμησε τὸ ἀνάλημμα. Utramque lectionem adfert Regius Codex.

LIB. II. PARALIP. CAPUT XXXIV.

שומר הבגדים 22. O. φυλάσσουσαν τὰς ἐντολάς. Ἄλλος, ἱματιοφύλακος.

במשנה Σ. ἐν τῇ δευτερώσει. O. ἐν Μασενά. Ἄλλος, ἐν Μασανά. Ἄλλος, ἐν Μασενά.

22. Heb. *Alius*, *Vul.* cuſtodis veſtium. *LXX.* cuſtodientem mandata.

H. Vul. in ſecunda. *S.* in deuteroſi. *LXX.* in Maſanæ. *Alius*, in Maſana. *Alius*, in Maſſenæ.

Notæ.

v. 22. Ἀλλ. ἱματιοφύλακος. In Notis Editionis Rom. O. φυλάσσουσαν τὰς ἐντολάς, corrupte pro, φυλάσσοντος τὰς στολάς.

Ibid. Σ. ἐν τῇ δευτερώσει. Reg. Reliquæ lectiones ex Edit. Rom.

IN LIBRUM

IN LIBRUM JOB.

MONITUM.

IN colligendis Libri Job variis interpretationibus & lectionibus, hi nobis Codices Manuſcripti & Editi auxilio fuere.

Codex Colbertinus num. 1952. recens quidem; ſed ad antiqui & egregii Exemplaris fidem deſcriptus, qui plura nobis ſuppeditavit, quam cæteri omnes Mſſ. Ibi aſteriſci & obeli notantur.

Codex Regius num. 1896. memb. XI. ſæculi.

Codex Reg. 2434. membranaceus X. ſæculi, ubi omnia, quæ poſſunt picturâ exprimi, depictis Imaginibus repræſentantur.

Codex RR. PP. Oratorii in vico S. Honorati, membranaceus X. ſæculi; commodante viro doctiſſimo Jacobo le Long, Congregationis Oratorii Presbytero.

Hieronymi verſio libri Job, ſecundum Editionem τῶν O. Hexaplarem, edita primo Tomo Operum Hieronymi a D. Joanne Martianæo noſtro.

Nicetæ Catena in Job, cuſa Londini anno 1637.

Notæ Editionis Romanæ & Druſii.

JOB

CAPUT PRIMUM.

איש היה בארץ־עוץ 1. A. Θ. ἀνὴρ ἦν ἐν γῇ Οὒς. O. ἄνθρωπός τις ἦν ἐν χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι.

תם A. Θ. ἁπλοῦς. Σ. ἄμωμος. O. ἄμεμπτος.

תם וישר וירא אלהים [A. Θ.] ἁπλοῦς καὶ εὐθὺς καὶ φοβούμενος τὸν θεόν. O. ἀληθινὸς, ἄμεμπτος, δίκαιος, θεοσεβής.

ועבדה רבה מאד 3. A. καὶ δουλεία πολλὴ σφόδρα. Σ. καὶ οἰκετία πολλὴ σφόδρα. O. καὶ ὑπηρεσία πολλὴ σφόδρα.

גדול מכל־בני־קדם Σ. μέγιστος πάντων τῶν ἀνατολικῶν. O. εὐγενὴς τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν. Αλλος, μέγας

איש יומו 4. O. καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Αλλος, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ἡμέραν.

הקיפו 5. O. συνετελέσθησαν. Αλλος, ἤρξαντο.

אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם A. Εἴπως ἥμαρτον οἱ υἱοί μου, καὶ ηὐλόγησαν θεὸν ἐπὶ καρδίας αὐτῶν. O. μήποτε οἱ υἱοί μου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐνενόησαν πρὸς θεόν.

בני האלהים 6. O. οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ. Αλλος, οἱ υἱοὶ θεοῦ.

1. HEbr. *Vul.* Vir erat in terra Hus. *A. Th.* Vir erat in terra Us. *LXX.* Homo quidam erat in regione Auſitide.

H. perfectus. *A. Th. Vulg.* ſimplex. *S.* inculpatus. *LXX.* ſine crimine.

H. perfectus, & rectus, & timens Deum. *A. Th. Vulg.* ſimplex, & rectus, ac timens Deum. *LXX.* verax, ſine crimine, juſtus, colens Deum.

3. *Heb.* & famulitium multum valde. *A.* & ſervitus multa valde. *S.* & familia multa valde. *LXX.* & miniſterium multum valde. *Vulg. ac familia multa nimis.*

Heb. magnus præ omnibus filiis Orientis. *S.* maximus omnium Orientalium. *LXX.* nobilis inter eos qui a ſolis ortu. *Alius*, magnus. *Vulg. magnus inter Orientales.*

4. *Heb.* vir die ſuo. *LXX.* per ſingulos dies. *Alius*, unuſquiſque diem ſuum. *Vulg. unuſquiſque in die ſuo.*

5. *H.* circuierunt. *LXX.* conſummati fuiſſent. *Alius*, cœpiſſent. *Vulg. in orbem tranſiſſent.*

H. Forſitan peccaverunt filii mei, & benedixerunt Deum in corde ſuo. *A.* ſi forte peccaverunt filii mei, & benedixerunt Deum in corde ſuo. *LXX.* Ne forte filii mei in mente ſua mala cogitaverint adverſus Deum. *Vulg. Ne forte peccaverint filii mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis.*

6. *H. Alius, Vul.* filii Dei. *LXX.* angeli Dei.

ויבוא גם־השטן בתוכם A. ἦλθε σατὰν ἐν μέσῳ αὐτῶν. O. καὶ ὁ διάβολος ἦλθε μετ' αὐτῶν. Θ. ἀντικείμενος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

על־עבדי 8. A. Σ. Θ. ἐπὶ τὸν δοῦλόν μου. O. κατὰ τοῦ παιδός μου.

איש תם וישר ירא אלהים (A. Θ.) ἀνὴρ ἁπλοῦς καὶ εὐθὺς καὶ φοβούμενος τὸν θεόν. O. ἄνθρωπος ἄμεμπτος, ἀληθινὸς, θεοσεβής.

החנם ירא איוב אלהים 9. A. [μὴ δωρεὰν] φοβεῖται τὸν θεόν. O. μὴ δωρεὰν Ἰὼβ σέβεται τὸν κύριον.

אם־לא על־פניך יברכך 11. A. ἢ οὐκ εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει σε. O. ἦ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει.

אכלים ושתים יין 13. ※ ἔφαγον : καὶ ἔπινον οἶνον.

ומלאך בא אל־איוב 14. A. O. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος ἦλθε πρὸς Ἰώβ.

ותפל שבא 15. οἱ Ἑβραῖος, ἐπέπεσον οἱ Σαββαῖται. A ἐπέπεσε Σαβά. O. καὶ ἐλθόντες οἱ αἰχμαλωτεύοντες.

ואמלטה רק־אני לבדי להגיד לך ὁ Ἑβραῖος, ἐσώθην τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι. O. σωθεὶς δὲ ἐγὼ μόνος ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι.

עוד זה מדבר וזה בא 16. A. Θ. ἔτι οὗτος ἐλάλει, καὶ οὗτος ἦλθε. O. ἔτι τούτου λαλοῦντος ἦλθεν ἕτερος.

אש אלהים נפלה מן־השמים A. Θ. πῦρ θεοῦ. O. πῦρ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Αλλ. πῦρ παρὰ τοῦ θεοῦ κατηνέχθη.

ותאכלם Σ. ἀπέκτεινε. O κατέφαγεν.

כשדים שמו שלשה ראשים 17. A. οἱ Χαλδαῖοι ἐπέθηκαν τρεῖς ἀρχάς. O. ἱππεῖς ἐποίησαν ἡμῖν κεφαλὰς τρεῖς. Αλλος, τάγματα τρία.

רוח גדולה 19. A. ἄνεμος μέγας. O. πνεῦμα μέγα.

את־מעלו 20. A. ἔνδυμα. Σ. ἐφεστρίδα. O. ἱμάτια. Θ. τὸν ἐπενδύτην.

21. ÷ ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως ἐγένετο : οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ.

לא־נתן תפלה לאלהים 22. ὁ Ἑβραῖος, οὐκ ἐμέμψατο τῷ θεῷ. Σ. οὐδὲ ἠφρονεύσατο πρὸς τὸν θεόν. O. οὐκ ἔδωκεν ἀφροσύνην τῷ θεῷ.

H. & venit etiam ſatan in medium eorum. *A.* & etiam ſatan in medio eorum. *LXX* & diabolus venit cum eis. *Th.* adverſarius in medio eorum. *Vul. affuit inter eos etiam ſatan.*

8. *H. A. S. Th.* ſuper ſervum meum. *LXX.* ſuper puerum meum. *Vul. ſervum meum.*

H. vir perfectus, & rectus, timens Deum. [*A. Th.*] vir ſimplex, & rectus, & timens Deum. *LXX.* homo ſine crimine, verax, colens Deum. *Vul. homo ſimplex & rectus, ac timens Deum.*

9. *H.* Numquid gratis timet Job Deum? *A.* Num gratis timet Deum? *LXX.* Num gratis Job colit Dominum? *Vul. Numquid Job fruſtra timet Deum?*

11. *H.* ſi non ſuper facies tuas benedixerit tibi. *A.* annon in faciem tuam benedicet te. *LXX.* certe in faciem te benedicet. *Vul. niſi in faciem benedixerit tibi.*

13. *H.* comedentes & bibentes vinum. ※ comedebant; & bibebant vinum. *Vul. cum ..... comederent & biberent vinum.*

14. *H.* Et nuntius venit ad Job. *A. LXX.* Et ecce nuntius venit ad Job. *Vul. Nuntius venit ad Job.*

15. *H.* & delapſus eſt Saba. *Hebr.* inciderunt Sabbaitæ. *A.* incidit Saba. *LXX.* & venientes prædones. *Vulg. Et irruerunt Sabæi.*

H. & evaſi tantum ego, ſolus ego ad nuntiandum tibi. *Hebræus*, ſalvatus autem ſum ad annuntiandum tibi. *LXX.* ſalvatus autem ego ſolus veni ad annuntiandum tibi. *Vul. & evaſi ego ſolus ut nuntiarem tibi.*

16. *H.* Adhuc illo loquente & hic venit. *A. Th.* Adhuc hic loquebatur, & hic venit. *LXX.* Adhuc iſto loquente venit alius. *Vul. Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter.*

H. Vulg. ignis Dei cecidit de cœlo. *A. Th.* ignis Dei. *LXX.* ignis cecidit de cœlo. *Alius*, ignis a Deo delapſus eſt.

H. & devoravit eos. *S.* occîdit. *LXX.* devoravit. *Vul. conſumpſit.*

17. *Hebr.* Chaſdim poſuerunt tria capita. *A.* Chaldæi impoſuerunt tres principatus, *vel* tres turmas. *LXX.* equites fecerunt nobis capita tria. *Alius*, ordines tres. *Vul. Chaldæi fecerunt tres turmas.*

19. *H. A.* ventus magnus. *LXX.* ſpiritus magnus. *Vulg. ventus vehemens.*

20. *Hebr.* pallium ſuum. *A.* indumentum. *S.* ſagum. *LXX. Vulg.* veſtimenta. *Th.* ependyten.

21. *LXX. Vulg.* ÷ ſicut Domino placuit, ita factum eſt; *non jacet in Hebræo.*

22. *Hebr.* non dedit inſulſum Deo. *Hebræus*, non convitiatus eſt Deo. *S.* non ſtulte egit adverſus Deum. *LXX.* non dedit inſipientiam Deo. *Vul. neque ſtultum quid contra Deum locutus eſt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. I. Job.

v. 1. A. Θ. ἀνὴρ ἦν ἐν γῇ Οὖς. Sic Colbertinus Codex, ubi Οὖς cum tenui ſpiritu. Druſius vero Aquilam onum ſic vertiſſe notat. Idem vero adjicit τὸ Οὖς perperam aſpiratum præferri contra veterum morem, qui υ non aſpirabant. Ea vero de re agitur in Diſquiſitione prævia in Lexica. Priora verba, ἀνὴρ ἦν, ſecundum Aquilam & Theodotionem, ut verſu 8.

Ibid. A. Θ. ἁπλοῦς. Σ. ἄμωμος. Ita præter Druſium Orat. & unus Regius. Ibid. ἁπλοῦς, καὶ εὐθὺς, καὶ φοβ- non dubitamus eſſe Aquilæ & Theodotionis, ut infra v. 8.

v. 3. Ita lectiones Aquilæ & Symmachi pleniores habent Orat. & unus Regius, quam Druſius, qui legit A. δουλεία. Σ. οἰκετία.

Ibid. Σ. μέγιστος πάντων τῶν ἀνατολικῶν. Sic Orat. & unus Regius.

v. 4. Αλλ. ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ἡμέραν. Sic Regius unus cum Druſio.

v. 5. Αλλ. ἤρξαντο. Druſius cum hac nota: *Id eſt*, ויחל. *Hujus contrarium in LXX. ὡς ἂν συνετελέσθησαν. Noſter habet, cum in orbem tranſiſſent, & melius.*

Ibid. A. ὅπως ἥμαρτον &c. Druſius. εὐλόγησαν ibi ponitur pro κατηράσαντο, id eſt, *benedixerunt* pro *maledixerant*: nam ברך utrumque ſignificat, quemadmodum Latine, *ſacer*, ſanctum, & execrandum ſibi vult.

v. 6. Αλλος, οἱ υἱοὶ Θεοῦ. Ita Druſius & mſſ. Hæc porro videtur eſſe lectio reliquorum Interpretum: nam id litera Hebraïce ſonat. LXX. ἄγγελοι Θεοῦ, & ſic etiam Deut. 32.

Ibid. A. καὶ ὁ ἀντικείμενος &c. Lectionem Aquilæ & Theodotionis habent Druſius & mſſ. שטן porro σατᾶν reddit Aquila Num. 22. 22.

v. 8. A. Σ. Θ. ἐπὶ τὸν δοῦλόν μου. Sic Reg. unus & Colbertinus bombycinus.

Ibid. Αλλ. ἀνὴρ ἁπλοῦς &c. Druſius. Hæc verſio videtur eſſe Aquilæ & Theodotionis, qui ſupra v. 1. תם verterunt ἁπλοῦς.

v. 9. A. φοβεῖται τὸν Θεόν. Hæc interpretatio quaſi ſcholium adfertur a Druſio. Sed Reg. unus & Colb. Aquilæ tribuunt.

v. 11. A. εἰ μὴ εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει σε. Sic Colb. & Reg. unus. Druſius non habet εἰ.

v. 13. Hæc vox ἔφαγον aſteriſco notabatur, ut videre eſt in Edit. Job Latina apud Hieronymum t. 1.

v. 14. A. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος &c. Colb.

v. 15. ὁ Εβραῖος, ἐπέπεσον οἱ Σαββαῖται. Sic Reg. unus & Colb. Sed prior pleniorem lectionem habet, & notam ſequentem. ἀντὶ μέν τοι τοῦ, ἐλθόντες οἱ αἰχμαλωτεύσαντες, ἐπέπεσον οἱ Σαββαῖται ἔχει τὸ Εβραϊκὸν (Colb. ὁ Εβραῖος,) οὕτω οἱ Σαρακηνοί· τὸ δὲ, ἐσώθην ἐγὼ μόνος, καὶ ἦλθον ἀπαγγεῖλαί σοι, ὁ Εβραῖος, ἐσώθην ἔχει, τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι. Colbertinus vero ſic habet, Αλ. καὶ ἐπέπεσον. ὁ δὲ Εβραῖος, οἱ Σαββαῖται, ἔχει, ἀντὶ τοῦ, οἱ Σαρακηνοί. Uterque igitur dicit Sabæas eſſe eoſdem qui Saraceni. Quis autem ſit Hebræus ille, cujus lectiones adfert uterque, in Præliminaribus diſquirimus.

v. 16. A. Θ. ἔτι οὗτος ἐλάλει. &c. Sic Colbert. Druſius hanc lectionem quaſi ſcholion adfert.

Ibid. A. Θ. πῦρ Θεοῦ. Idem Colb. Αλλ. πῦρ ἐκ τοῦ Θεοῦ κατῃνέχθη. Druſius. Videtur autem eſſe interpretatio Symmachi. Illud Θεοῦ, aſteriſco notabatur, quia deerat in LXX. ut videre eſt in Edito Job Latino, de quo ſupra.

Ibid. Σ. ἀπέκτεινε. Colb.

v. 17. A. οἱ Χαλδαῖοι &c. Sic Colbert. Hanc vero interpretationem Druſius ſine Interpretis nomine & quaſi ſcholion adfert. Aliam vero, τρία τάγματα, Aquilæ tribuit Edit. Rom.

Ibid. A. ἄνεμος μέγας. Ita Colbert. & Reg. 1. itemque Druſius.

v. 20. A. ἔνδυμα. Σ. ἐφεστρίδα. Θ. τὸν ἐπενδύτην Ex Colb. & Reg. 1. Druſius vero, ſchol ἔνδυμα. A. ἐφεστρίδα. Θ. τὸν ἐπενδύτην. Lectio noſtra aſſeritur ex Levit. 8. 7. ubi Aquila מעיל vertit ἔνδυμα, & ex 1. Reg. 2. 19. ubi Symmachus eamdem vocem vertit, ἐφεστρίς.

v. 21. Hæc nota οὐ κεῖται ἐν τῷ Εβραϊκῷ, habetur in Colbertino Codice. Hæc igitur verba, ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν οὕτως ἐγένετο, utpote quæ ab Hebraico abeſſent, obelo notabantur in Hexaplari τῶν O. Editione, ut videre eſt in Editione Job Latina, de qua ſupra.

v. 22. Priorem lectionem Hebræi Interpretis habent cum Druſio Colbertinus Codex & Regii duo. Alteram Symmachi Regius unus cum Druſio.

CAPUT II. JOB.

בני האלהים 1. O. οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ. Αλλοι, οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ.

על־יהוה A. O. Θ. ἐνώπιον τοῦ κυρίου.

ויאמר 2. Οἱ λοιποὶ, καὶ εἶπεν. O. τότε εἶπεν.

ועדנו מחזיק בתמתו 3. ὁ Εβραῖος, καὶ ἔτι ἔχεται τῆς ἑαυτοῦ τελειότητος. O. ἔτι δὲ ἔχεται ἀκακίας.

ותסיתני בו לבלעו חנם A. καὶ ἀνέσεισάς με ἐπ' αὐτῷ τοῦ καταποντίσαι αὐτὸν δωρεάν. O. σὺ δὲ εἶπας τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ διὰ κενῆς ἀπολέσαι.

עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו 4. Σ. χρῶτα ὑπὲρ χρωτὸς, καὶ πάντα ὅσα ἔχει (ἀνὴρ) προήσεται ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. O. δέρμα ὑπὲρ δέρματος, ὅσα ὑπάρχει αὐ-

1. **H**Ebr. *Alii*, *Vulg.* filii Dei. *LXX.* Angeli Dei.

Hebr. A. LXX. Th. coram Domino. *Vulg. in conſpectu ejus.*

2. *Heb. Reliqui*, & dixit. *LXX.* tunc dixit. *Vulg. qui reſpondens ait.*

3. *Heb.* & adhuc ipſe inſiſtens in perfectione ſua. *Hebræus*, & adhuc hæret ſuæ perfectioni. *LXX.* adhuc autem hæret innocentiæ. *Vulg. & adhuc retinens innocentiam.*

H. & incitaſti me in eum ad deglutiendum eum gratis. *A.* & incitaſti me ſuper ipſo ad præcipitandum eum gratis. *LXX.* Tu vero dixiſti ſubſtantiam ejus fruſtra perdere. *Vul. Tu autem commoviſti me adverſus eum, ut affligerem eum fruſtra.*

4. *Hebr.* pellem pro pelle, & cuncta, quæ viro, dabit pro anima ſua. *S.* pellem pro pelle, & omnia quæcumque habet (vir) largietur pro anima ſua. *LXX.* pellem pro pelle, quæcumque ſunt homini, pro anima ſua pendet.

δώσει ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐκτίσει.

יברכך אם-לא אל-פניך 5. A. εἰ οὐκ εἰς πρόσωπόν σου εὐλογήσει σε. ὁ Ἑβ. εἰ οὐκ εἰς πρόσωπόν σου βλασφημήσει σε. O. ἦ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει.

את-נפשו שמר 6. Σ. Θ. τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐχ ἅψῃ. O. τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διαφύλαξον.

בשחין רע 7. O. ἕλκει πονηρῷ. Ἄλλος, ἐλέφαντι.

להתגרד בו 8. ὁ Ἑβραῖος, τὸ κνᾶσθαι ἐν αὐτῷ. O. ἵνα τὸν ἰχῶρα ξύῃ.

בתוך-האפר A. ἐντὸς τῆς σποδοῦ. Σ. ἐπὶ σποδοῦ. O. ἐπὶ τῆς κοπρίας.

9. O. ÷ χρόνου δὲ πολλοῦ προβεβηκότος: οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ.

ותאמר לו אשתו A. Θ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἡ γυνή. O. εἶπεν αὐτῷ ἡ γυνή.

עדך מחזיק בתמתך Σ. ἔτι ἐμμένεις τῇ ἁπλότητί σου. O. μέχρι τίνος καρτερήσεις.

ברך אלהים Δ. εὐλόγησον θεόν. O. εἶπόν τι ῥῆμα εἰς κύριον. Ἄλλος, κατάρασον τὸν θεόν.

הנבלות 10. A. ἀπορρευσῶν. O. ἀφρόνων.

התימני 11. Σ. ὁ Θαιμανίτης. O. Θαιμανῶν βασιλεύς.

השוחי O. Σαυχέων τύραννος. Θ. Σωίτης.

הנעמתי Σ. Ναμαθίτης. O. Μιναίων βασιλεύς. Θ. Νωμαθίτης.

ויועדו יחדו לבוא לנוד-לו ולנחמו Σ. συνετάξαντο γὰρ ὁμοῦ ἐλθόντες συμπαθῆσαι αὐτῷ καὶ παραμυθήσασθαι αὐτόν. O. καὶ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν ὁμοθυμαδὸν, τοῦ παρακαλέσαι καὶ ἐπισκέψασθαι αὐτόν.

השמימה 12. ※ εἰς τὸν οὐρανόν.

לארץ 13. ※ εἰς τὴν γῆν.

וישבו אתו לארץ ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἐκάθισαν παρ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς. O. παρεκάθισαν αὐτῷ.

ואין דבר אליו דבר Σ. Θ. καὶ οὐδεὶς ἐλάλησεν πρὸς αὐτὸν λόγον. O. καὶ οὐδεὶς αὐτῷ ἐλάλησεν.

Vulg. pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima ſua.

5. *Heb.* ſi non ad facies tuas benedicet tibi. *A.* ſi non in faciem tuam benedicet te. *Hebræus*, ſi non in faciem tuam blaſphemabit te. *LXX.* certe in faciem te benedicet. *Vulg. quod in faciem benedicat tibi.*

6. *H.* animam ejus ſerva. *S. Th.* animæ ejus ne tangas. *LXX.* animam ejus cuſtodi. *Vul. animam illius ſerva.*

7. *Heb.* in inflammatione mala. *LXX.* ulcere maligno. *Alius*, elephantiaſi. *Vul. ulcere peſſimo.*

8. *Hebr.* ad ſcalpendum ſe in ea. *Hebræus*, ad ſcalpendum ſe in eo. *LXX.* ut ſaniem raderet. *Vul. ſaniem radebat.*

Heb. in medio cineris. *A.* intra cinerem. *S.* ſupra cinerem. *LXX.* ſupra ſterquilinium. *Vul. in ſterquilinio.*

9. *LXX.* ÷ Tempore autem multo tranſacto: *non exſtat in Hebraico.*

Hebr. Et dixit ei uxor ſua. *A. Th.* & dixit ei uxor. *LXX.* dixit ei uxor. *Vulg. dixit autem illi uxor ſua.*

Hebr. adhuc tu inſiſtens in perfectione tua. *S.* adhuc maneas in ſimplicitate tua. *LXX.* uſquequo perſeverabis. *Vulg. Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua.*

Heb. Vulg. benedic Deo. *Tetrapl.* Benedic Deum. *LXX.* dic aliquod verbum in Dominum. *Alius*, maledic Deum.

10. *Hebr.* fatuarum. *A.* defluentium. *LXX.* inſipientium. *Vul. de ſtultis.*

11. *Hebr. Vul.* Themanites. *S.* Thæmanites. *LXX.* Thæmanorum rex.

Hebr. Vul. Suhites. *LXX.* Sauchæorum tyrannus. *Th.* Soïtes.

H. Vul. Naamathites. *S.* Namathites. *LXX.* Minæorum rex. *Th.* Nomathites.

Hebr. convenerunt enim ſimul ad veniendum ad condolendum ei, & ad conſolandum eum. *S.* conſtituerunt enim ſimul congreſſi condolere illi & conſolari eum. *LXX.* & acceſſerunt ad eum unanimiter ad conſolandum & ad viſitandum eum. *Vulg. condixerant enim, ut pariter venientes viſitarent eum & conſolarentur.*

12. *Hebr. Vulg.* ※ in cœlum. *In LXX. deeſt.*

13. *Heb.* ※ in terram. *In LXX. deeſt.*

Hebr. Vulg. Et ſederunt cum eo in terra. *Hebræus*, Et ſederunt juxta eum ſuper terram. *LXX.* Aſſederunt ei.

Heb. & non loquens ad eum verbum. *S. Th.* & nemo locutus eſt ad eum verbum. *LXX.* & nemo eorum locutus eſt. *Vul. & nemo loquebatur ei verbum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. II. Job.

v. 1. Ἄλλοι, υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Eſt haud dubie verſio Reliquorum Interpretum. In verſione Latina Libri Job, quæ ad LXX. Interpretum fidem concinnata eſt (de qua ſuperius) legitur, *filii Dei.*

Ibid. A. O. Θ. ἐναντίον κυρίου. Hæc bis leguntur eodem verſu, ac poſtremò notantur aſteriſco in verſione Latina ſic ※ *ut ſtaret coram Domino:* In Codice autem Colbertino in hæc verba, ἐναντίον κυρίου, hæc leguntur.

A. Θ. ὅσα ὠβέλισται ὡς ἔστι τῶν ἑβδομήκοντα, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρας ἐκδόσεως ἐπεισήχθη, ὡς δὴ τῶ Ἑβραϊκοῦ οὕτως ἔχοντος. i. A. Th. *quæcumque aſteriſco notantur, non ſunt LXX. Interpretum : ſed ab altera Editione inducta ſunt, quia nempe Hebraicum ſic habet.*

v. 2. οἱ λοιποὶ, καὶ εἶπεν. Colbert.

v. 3. ὁ Ἑβραῖος, καὶ ὅτι ἔχεται τῆς ἑαυτῦ τελειότητος. Sic in Colbertino Apollinarius Hebræi Interpretis verſionem adfert ; atque in Regio & Oratorienſi Polychronius.

Ibid. A. τὸ ἀπόντας &c. Sic omnes MſſT. Colbert. autem & Regius unus habent ἐπ᾽ αὐτῷ τῷ καταποντίσαι αὐτόν. In hæc verba Druſius :

Ad præcipitandum eum, in mare videlicet calamitatum, ad demergendum eum : aut potius, ut præcipitarem, ut demergerem. *Pſalm.* 55 10. בלע LXX. καταπόντισον, *Hieron. præcipita. Thren.* 2. 5. בלע LXX. κατεπόντισεν, *Hieron. præcipitavit. Cohel.* 10. 12. תבלענו καταποντιοῦσιν αὐτον, *præcipitabunt eum. Hæc loca faciunt ut ſuſpicer Aquilam edidiſſe ἀπολέσαι*, ad perdendum, *quod nunc in editione Vulgata, & LXX.* καταποντίσαι, ut præcipitarem : *tamen non adſevero. Volo ut ſit arbitrarium, non certum.*

Hactenus Druſius, & modeſte quidem. Verum Aquilæ & LXX. lectiones nimia veterum Codicum auctoritate nituntur, quam ut alias proponere liceat. Et alioquin Aquila vocem בלע ſolet vertere καταποντίζειν. Vide in Lexicis infra. Quare huic omnino ſtandum lectioni.

v. 4. Σ. χρῶτα ὑπὸ χρωτὸς &c. Sic Regius unus & Oratorienſis atque Druſius.

v. 5. A. εἰ μὴ εἰς πρόσωπόν σου εὐλογήσει σε. Colbertinus. ὁ Ἑβρ. εἰ μὴ εἰς πρόσωπόν σου βλασφημήσει σε. Regius unus.

v. 6. Σ. Θ. τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐχ ἅψῃ. Hanc lectionem ut Symmachi adfert Druſius. Regii autem duo ut Theodotionis.

v. 7. Ἄλλος, ἐλέφαντι. Colbert. Hanc vero lectionem notat infra ſcholion ejuſdem Codicis, ubi de Job, extra urbem ſuper fimo ſedente dicitur, οὐ ἐῶνται γὰρ ἐν πόλεσιν ὁμοδίαιτοι τοῖς ἄλλοις, οἱ ἐλεφαντιῶντες. *Non ſinuntur enim in urbibus cum aliis vivere, ii qui elephantiaſis morbo laborant.*

v. 8. ὁ Ἑβρ. τὸ ἀναῶδες ἐν αὐτῷ. Sic Colbert. ex Apollinario, & Orat.

Ibid. A. ἐντὸς τῆς σποδοῦ. Druſius. Σ. ἐπὶ σποδοῦ. Colb. & Reg. unus. Druſius vero Σ. ἐπὶ τῆς σποδοῦ. Nec prætermittendum eſt ibidem in hæc verba τῶν O. καὶ αὐτὸς ἐκάθητο, in Colbertino notari ad marginem, οὕτως ἐκεῖ πολύς. quæ verba quorſum ſpectent, non ſatis aſſequimur.

v. 9. Hæc abeſſe ab Hebræo ſic notat Colbertinus.

Ibid. A. Θ. καὶ εἶπεν &c. Colbert.

Ibid. Σ. ἔτι ἐμμένεις τῇ ἁπλότητί σου. Sic Colbert. & Regius unus. Quæ ſequuntur autem in LXX. ab his verbis, λέγων, ἰδοὺ ἀναμένω χρόνον ἔτι μικρὸν, uſque ad hæc verba, αἵ με νῦν συνέχουσιν, in Hebræo deſunt, & obeliſ notantur in verſione Latina. Origenes Epiſt. ad Africanum ait, πλείονα δὲ ἐν τοῖς ἡμετέροις παρὰ τὰ Ἑβραϊκά. *Plura ſunt in noſtris Exemplaribus, quam in Hebraicis.*

Ibid. In Colbertino ſic habetur Δ᾽ χ. εὐλόγησον Θεόν. Illud vero Δ᾽ ni fallor, ſignificat Tetrapla, ubi ſic ſcriptum habebatur. Ἄλλος, καταράσον τὸν Θεόν. Druſ. Videtur autem eſſe ſcholion.

v. 10. A. ἀποῤῥιψουσῶν. Sic Colbertinus. Vocem נבל Aquila vertere ſolet ἀποῤῥεῖν. V. Lexica.

v. 11. Σ. ὁ Θαιμανίτης. Sic Colb. qui hoc ſcholion habet, ἔθνος περὶ Σινᾶ. i. *Gens circa montem Sina.*

Ibid. Θ. Σαυίτης. Colb. qui notat etymon hoc modo : Σαυχαίων, ἀδολεσχία αὐτῶν. Et infra. Ἐλιφὰζ, Θεός με διέσπειρεν, ἢ Θεός μου φαυλισμός. Θαιμάν, ἔκλειψις αὐτῶν. Βαλδάδ, παλαίωσις ἐπίδοξος. Θαιμὰν πόλις Ἰδουμαίας, ὥς φησι καὶ ὁ προφήτης Ἀμώς. ὁ δὲ Ἐλιφὰζ υἱὸς Θαιμὰν, τοῦ Ἡσαῦ, ἀφ᾽ οὗ ἡ χώρα καὶ ἡ κώμη Θαιμὰν, ἀπέχουσα Πετρῶν δεκαπέντε σημείοις. τὴν Σαυχόπολιν εἶναι φασὶ Μωαβιτῶν. τούτων δὲ βασιλεὺς ὁ Βαλδάδ· τὸ γὰρ τύραννος ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ βασιλέως κεῖται. i. *Sanchæorum, i. exercitatio, ſive meditatio eorum.* Et infra : *Eliphaz, Deus me diſſipavit, ſive Deus meus contemtio : Theman, deliquium eorum : Baldad, vetuſtas glorioſa. Theman eſt urbs Idumææ, ut ait etiam Propheta Amos. Eliphaz vero filius Theman, filii Eſau, a quo Theman habuere nomen regio & vicus qui eſt decimo quinto a Petris lapide. Sanchopolim dicunt eſſe Moabitarum. Horum rex erat Baldad : nam tyrannus hic pro rege uſurpatur.*

Ibid. Σ. Νωμαθίτης. Θ. Νωμαθίτης. Colbert.

Ibid. Σ. συνετάξαντο γὰρ &c. Druſius.

v. 12. Hæc quæ aſteriſcis notantur hic & in Edit. Latina Hieronymi, deſunt in LXX. Polychronius vero dicit, τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχει, καὶ ἀναβλέψαντες εἰς τὸν οὐρανόν.

v. 13. ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἐκάθισαν παρ᾽ αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς. Orat. & Druſius, itemque Nicetæ Catena edita.

Ibid. Σ. Θ. καὶ οὐδεὶς ἐλάλησεν πρὸς αὐτὸν λόγον. Colb.

CAPUT III. JOB.

ויקלל 1. O. κατηράσατο. Ἄλλος, ἐλοιδόρησεν.

והלילה אמר הרה גבר 3. ὁ Ἑβραῖος, καὶ Σ. καὶ ἡ νὺξ ἐν ᾗ ἐκυήθη ἄνθρωπος. O. καὶ ἡ νὺξ ἐκείνη, ᾗ εἶπον, ἰδοὺ ἄρσεν.

היום ההוא 4. Σ. Θ. ἡ ἡμέρα ἐκείνη. O. ἡ νὺξ ἐκείνη.

אל־ידרשהו Σ. μὴ ἀντιποιήσαιτο αὐτῆς. O. μὴ ἀναζητήσαι αὐτήν. Ἄλλος, μὴ γένοιτο ἐν καταλόγῳ νυκτῶν.

יגאלהו 5. A. μολύναι αὐτήν. O. ἐκλάβοι δὲ αὐτήν. Θ. ἀγχιστευσάτω αὐτήν.

חשך A. νέφωσις. Σ. ἀχλύς. O. σκότος. Θ. συννέφεια.

1. Hebr. LXX. Vulg. maledixit. *Alius*, convitiatus eſt.

3. *Hebr.* & nox dixit : conceptus eſt vir. *Hebræus & S.* & nox in qua conceptus eſt homo: *LXX.* & nox illa, qua dixerunt, Ecce maſculus. *Vulg. & nox in qua dictum eſt : Conceptus eſt homo.*

4. *Hebr. S. Th.* dies illa. *LXX.* nox illa. *Vul. dies ille.*

H. LXX. ne requirat eam. *S.* ne ſibi vendicet eam. *Alius*, ne ſit in catalogo noctium. *Vulg. non requirat eum.*

5. *H.* polluant eam. *A.* polluat eam. *LXX.* excipiat autem eam. *Th.* jure propinquitatis redimat illam. *Vul. obſcurent eum.*

H. obſcuritas. *A.* obnubilatio. *S.* caligo. *LXX. Vul.* tenebræ. *Th.* nubium coactio.

יבעתהו כמרירי יום A. καὶ ἐκθαμβήσωσαν αὐτὴν ὡς πικραμμοί. O. καταραθείη ἡ ἡμέρα. Αλλος, καταῤῥαγείη ἡ ἡμέρα. Αλλος, καὶ ταραχθείη.

יקחהו אפל 6. A. σκοτομήνια. O. ἀπενέγκοιτο αὐτὴν σκότος. Αλλος, ἀνατείλαι ἐπ' αὐτὴν (σκότος.)

אל־יחד Σ. μηδὲ συναφθείη. O. μὴ εἴη.

גלמוד 7. ὁ Εβραῖος, μεμονωμένη. Σ. ἔκβλητος. O. ὀδύνη.

רננה O. εὐφροσύνη. Αλλος, ἀγαλλίαμα.

העתידים ערר לויתן 8. A. οἱ παρεσκευασμένοι ἐξεγεῖραι Λευιαθάν. Σ. οἱ μέλλοντες διεγείρειν τὸν Λευιαθάν. O. ὁ μέλλων τὸ μέγα κῆτος χειρώσασθαι. Θ. οἱ ἕτοιμοι ἐξυπνίσαι δράκοντα.

9. יקו־לאור ואין ואל־יראה בעפעפי Σ. προσδοκηθείη φῶς καὶ μὴ εἴη ὑπομεῖναι ἐν σκότει. O. ὑπομείναι, καὶ εἰς φωτισμὸν μὴ ἔλθοι, καὶ μὴ ἴδοι ἑωσφόρον ἀνατέλλοντα.

ומה־שדים כי אינק 12. O. ἵνα τί δὲ μαστοὺς ἐθήλασα. Αλλος, τὴν κακίαν ηὔξησα.

הממלאים בתיהם כסף 15. Σ. οἰκοδομησάντων ἐρείπια ἑαυτοῖς. O. οἳ ἔπλησαν τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀργυρίου.

נפל 16. Σ. κατορυχθέν. O. ἔκτρωμα.

כעללים לא ראו אור O. ὥσπερ νήπιοι οἳ οὐκ εἶδον φῶς. Θ. ἔμβρυον μὴ ἰδὼν φῶς.

חדלו רגז 17. A. ἐπαύσαντο κλονήσεως. Σ. ἐπαύσαντο σείοντες. O. ἐξέκαυσαν θυμὸν ὀργῆς. Θ. ἐκόπασαν ὀργῆς θυμόν.

כח Οἱ λοιποὶ, ἰσχύϊ. O. σώματι.

יחד אסירים שאננו לא שמעו קול נגש 18. A. ἅμα δέσμιοι εὐθηνήσαν, οὐκ ἤκουσαν φωνὴν εἰσπράσσοντος. Σ. ὁμοῦ δεσμῶται ἀόχλητοι, οὐκ ἤκουσαν φωνὴν ἐπαναγκάζοντος. O. ὁμοθυμαδὸν δὲ οἱ αἰώνιοι οὐκ ἤκουσαν φωνὴν φορολόγου.

חפשי מארניו 19. Οἱ λοιποὶ, ἐλεύθερος ἀπὸ τῶν κυρίων ἑαυτοῦ. O. καὶ θεράπων οὐ δεδοικὼς τὸν κύριον ἑαυτοῦ.

אשר דרכו נסתרה 23. ※ Θ. οὗ ἡ ὁδὸς ἀπεκρύβη ἀπ' αὐτοῦ.

ויסך אלוה בעדו Σ. ἀπέφραξεν ὁ θεὸς κατ' αὐτοῦ. O. συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς κατ' αὐτοῦ.

H. terreaot illam tamquam amari diei. *A.* & expavere faciant eam quaſi amaritudines. *LXX.* maledicta ſit dies. *Alius*, perfringatur dies. *Alius*, & turbetur. *Vulg. & involvatur amaritudine.*

6. *H.* tollat eam caligo. *A.* nox illunis. *LXX.* auferant eam tenebræ. *Alius*, oriantur ſuper eam tenebræ. *Vul. Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat.*

H. ne aduoetur. *S.* neque conjungatur. *LXX.* ne ſit. *Vulg. non computetur.*

7. *H. Vul.* ſolitaria. *Hebræus*, ſola relicta. *S.* ejecta. *LXX.* dolor.

H. canticum. *LXX.* lætitia. *Alius*, exultatio. *Vulg. laude digna.*

8. *H.* parati ſuſcitare Leviathan. *A.* qui præparati ſunt ad excitandum Leviathan. *S.* qui excitaturi ſuot Leviathan. *LXX.* qui magnum cetum capturus eſt. *Th.* qui parati ſunt excitare draconem. *Vul. qui parati ſunt ſuſcitare Leviathan.*

9. *H.* expectet ad lucem, & non: nec videat in palpebris. *S.* expectetur lux, & non ſit ad manendnm in tenebris. *LXX.* permaneat, & in lucem non veniat, nec videat Luciferum exorientem. *Vul. expectet lucem, & non videat, nec ortum ſurgentis auroræ.*

12. *H.* & cur ubera, quod ſugerem. *LXX.* quare autem ubera ſuxi. *Alius*, malitiam auxi. *Vul. cur lactatus uberibus.*

15. *H.* implentibus domos ſuas argento. *S.* qui ædificaverunt ſtructuras ſibi. *LXX.* qui repleverunt domos ſuas argento. *Vul. & replent domos ſuas argento.*

16. *H.* abortivus. *S. LXX. Vulg.* abortivum.

H. ſicut parvuli non viderunt lncem. *LXX.* ſicut infantes qui non videruot lucem. *Th.* fetus non videns lucem. *Vul. vel qui concepti non viderunt lucem.*

17. *H.* ceſſaverunt terrorem. *A.* ceſſaverunt a commotione. *S.* ceſſaverunt concitantes. *LXX.* accenderunt furorem iræ. *Th.* ſedaverunt iræ furorem. *Vulg. ceſſaverunt a tumultu.*

H. Vul. robore. *Reliqui*, fortitudine. *LXX.* corpore.

18. *H.* pariter vincti parati fuerunt, non audieruot vocem exactoris. *A.* ſimul vincti abundarunt, non audierunt vocem exactoris. *S.* ſimul vincti vacui a turbis, non audierunt vocem coactoris. *LXX.* pariter autem ſæculares, non audierunt vocem exactoris. *Vulg. Et quondam vincti pariter ſine moleſtia, non audierunt vocem exactoris.*

19. *H.* manumiſſus a domino ſuo. *Reliqui*, liber a dominis ſuis. *LXX.* & ſervus non timens dominum ſuum. *Vulg. & ſervus liber a domino ſuo.*

23. *H.* cujus via abſcondita eſt. ※ *Th.* cujns via abſcondita eſt ab eo. *Vul. cujus abſcondita eſt via.*

H. & texit Deus circa eum. *S.* obſtruxit Deus contra eum. *LXX.* cooclusit enim Deus contra eum. *Vulg. & circumdedit eum Deus tenebris.*

כי־לפני לחמי אנחתי תבא 24. A. ὅτι εἰς πρόσωπον ἄρτου μου στεναγμός μοι ἐλεύσεται. O. πρὸ γὰρ τῶν σίτων μου στεναγμός ἥκει.

24. *H.* quia ad facies panis mei ſuſpirium meum veniet. *A.* quia in faciem panis mei ſuſpirium mihi veniet. *LXX.* ante cibum enim meum gemitus venit. *Vul. antequam comedam ſuſpiro.*

ויתכו כמים שאגתי O. δακρύω δὲ ἐγὼ συνεχόμενος φόβῳ. Ἀλλος, καὶ χυθήσεται ὡς ὕδατα βρυχήματά μου.

H. & effuſi ſunt ſicut aqua rugitus mei. *LXX.* & fleo ego ego coarctatus timore. *Alius*, & effundentur ut aqua rugitus mei. *Vulg. & tamquam inundantes aquæ, ſic rugitus meus.*

לא שלותי 26. A. οὐκ εὐπάθησα. O. οὔτε εἰρήνευσα.

26. *H.* non tranquillus fui. *A.* non bene fuit mihi. *LXX.* neque in pace fui. *Vul. Nonne diſſimulavi.*

רגז A. κλόνησις. O. ὀργή.

H. tremor. *A.* commotio. *LXX.* ira. *Vulg. indignatio.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. III. Job.

v. 1. In Colb. ſic Δ'. ἀπολοφάνειν. Vide in Notis ad Cap. 2. v. 9.

v. 2. ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σ. καὶ ἡ νὺξ &c. Sic Regius unus. Hanc autem verſionem Druſius uni Symmacho tribuit.

v. 4. Σ. Θ. ἡ ἡμέρα ἐκείνη Colbert. & Regius unus

Ibid. Σ. μὴ ἀντιποιήσαιτο αὐτῆς. Colbert. & Regius unus. Druſius autem hanc lectionem in ſequenti verſu mutilam repoſuerat. Ibid. Ἀλλος, μὴ γένοιτο ἐν καταλόγῳ νυκτῶν. Colb. eſt forte ſcholion.

v. 5. A. μελανίαι αὐτήν. Θ. ἀγχιστευσάτω. Druſius.

Ibid. A. τέφρωσις &c. Sic Druſius & Nicetas cum Oratorienſi, qui duo poſtremi ad Θ. habent συσκότασις. Druſius συσκοτία.

Ibid. A. καὶ ἐκθαμβήσαισαν αὐτὴν ὡς πικραμμοί. Druſius. Ἀλλος, καταραχθείη ἡ ἡμέρα. Colbert. qui habet, ἐν ἄλλῳ ἀντιγράφῳ, καταραχθείη. Ἀλλος, καὶ ταραχθείη. In Edit. Job Latina hæc cum aſteriſco leguntur, *& conturbent eam quaſi amaritudines diei.*

v. 6 A. σκοτομήνια. Nicetas & Druſius. Ibid. Colb. Δ. χ. ἀνατεῖλαι ἐπ' αὐτὴν σκότος. Vide in Notis ad Cap. 2. v. 9.

Ibid. Colb. Orat. & Druſius. Σ. μηδὲ συναφθείη.

v. 7. ὁ Ἑβρ. μεμονωμένη. Colb. Reg. unus & Nicetas. Σ. ἄκλητος. Reg. unus & Colb. hic poſtremus cum aſteriſco.

Ibid. Ἀλλ. ἀγαλλίαμα. Druſius.

v. 8. A. οἱ παρεσκευασμένοι &c. Has lectiones exhibet Druſius.

v. 9 Σ. προσδοκηθεῖν σκότος &c. Sic lectionem plenam exhibent Oratorienſis & Nicetas. Partem vero ſolam poſtremam adfert Colbert. καὶ μὴ οἱ ὑπομεῖναι ἐν σκότῳ.

v. 12. Ἀλλος, τὴν κοιλίαν ἐθήλασα. Colbert. Videtur eſſe ſcholion.

v. 15. Σ. οἰκοδομησάντων ἐρῆμα (ſic) ἑαυτοῖς. Regius unus. Colbert. autem & Regius alter οἰκοδομήσαντος.

v. 16. Σ. κατορυχθείς. Colbert.

Ibid. Θ. ἔμβρυον μὴ ἰδὸν (ſic) φῶς. Colbert.

v. 17. A. ἐπαύσαντο κλονήσεως. Sic Colbert. & Regius unus. Druſius, κλονῆσαι. Symmachi & Theodotionis lectionem exhibent iidem Codd. Druſius omnia inverterat.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἰσχύϊ. Colbert.

v. 18. A. ἅμα δέσμιοι &c. Sic lectiones plenas ex Colbert. & aliis mutuamur. In Edit. Job Latina pro εὐθηνοῦσαν, quod habet Aquila, legitur, *abundaverunt*, cum aſteriſco.

v. 19. οἱ λοιποὶ, ἐλεύθερος &c. Ita Colbert. & Reg. unus. In LXX. ὁ ante δεδοικὼς deeſt in Edit. Rom.

v. 23. Θ. οὗ ἡ ὁδὸς ἀπεκρύβη ἀπ' αὐτοῦ. Ita Colbert. cum aſteriſco. Hic vero LXX. vacant, ſed in quibuſdam Bibliis hæc adjuncta ſunt, ut notat ibidem Colb. τινὰ δὲ τῶν βιβλίων ἔχει ἐν τῷ μεταξὺ, οὗ ἡ ὁδὸς ἀπεκρύβη ἀπ' αὐτοῦ.

Ibid. Σ. ἀπέφραξεν ὁ Θεὸς κατ' αὐτοῦ. Orat. & Regius unus cum Druſio.

v. 24. A. ὅτι εἰς πρόσωπον &c. Colb. & Druſius.

Ibid. Ἀλλ. καὶ χυθήσεται ὡς ὕδατα βρυχήματά μου. Druſius. Videtur autem eſſe Aquilæ, qui שאג βρύχημα vertere ſolet. Vide in Lexicis infra.

v. 26. A. οὐκ εὐπάθησα. Druſius.

Ibid. A. κλόνησις. Colbert. Druſius vero hic vocem κλόνος, quaſi ſcholion adfert.

CAPUT IV. JOB.

הנסה דבר אליך תלאה 2. A. μήτι ἐπαρθῶμεν λαλῆσαι πρὸς σέ. Σ. ἐὰν ἀναλαβώμεθα λόγον μοχθήσεις. O. μὴ πολλάκις σοι λελάληται ἐν κόπῳ. Θ. εἰ ληψόμεθα λαλῆσαι πρὸς σὲ κοπιάσεις.

2. HEbr. numquid tentabimus verbum ad te, moleſte feres. *A.* Numquid aſſumemus loqui ad te. *S.* ſi aſſumamus ſermonem moleſte feres. *LXX.* Num ſæpe ſermo tibi habitus eſt in moleſtia. *Th.* ſi aſſumamus loqui ad te, laborabis. *Vulg. ſi cœperimus loqui tibi, forſitan moleſte accipies.*

כושל 4. Σ. σφαλέντας. O. ἀσθενοῦντας.

4. *H.* labantem. *S.* lapſos. *LXX.* infirmantes. *Vulg. vacillantes*:

ותבהל 5. O. ἐσπούδασας. Ἀλλος, ἐθορυβήθης:

5. *H.* territus es. *LXX.* feſtinaſti. *Alius*; *Vulg.* conturbatus es.

תקותך ותם דרכיך 6. A. Θ. ἡ ὑπομονή σου, καὶ ἁπλότης τῶν ὁδῶν σου. O. ἐλπίς σου, καὶ

6. *H.* expectatio tua, & integritas viarum tuarum: *A. Th.* patientia tua, & ſimplicitas

ἡ κακία [l. ἀκακία] τῆς ὁδοῦ σου.

און 8. Α. ἀνωφελές. Τετραπ. Ο. τὰ ἄτοπα.

ליש אבד מבלי־טרף 11. Α. λὶς ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν θήραν. Σ. ἀνυπόστατος λέων ἀπώλετο. Ο. μυρμηκολέων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βοράν. Θ. θήραν.

ואלי דבר יגנב 12. Σ. πρὸς ἐμὲ δὲ ἐλαλήθη λαθραίως ὡς ἐν κλοπῇ. Ο. εἰ δέ τι ῥῆμα ἀληθινὸν ἐγεγόνει ἐν λόγοις σου.

ותקח אזני שמץ מנהו Σ. καὶ ἐδέξατο τὸ οὖς μου ψιθυρισμὸν παρ' αὐτοῦ. Ο. πότερον οὐ δέξεταί μου τὸ οὖς ἐξαίσια παρ' αὐτοῦ.

בשעפים מחזינות לילה 13. Α. ἐν παραλλαγαῖς ἀπὸ ὁραματισμῶν νυκτός. Σ. ἐν ἐκπλήξει ἀπὸ ὁραμάτων νυκτερινῶν. Ο. φόβῳ δὲ καὶ ἤχῳ νυκτερινῇ.

על־פני 15. Ο. ἐπὶ πρόσωπόν μου. Αλλος, διὰ τοῦ προσώπου μου.

יחלף Α. ᾤχετο. Ο. ἐπῆλθεν.

תסמר שערת בשרי ὁ Εβραῖος, καὶ ἔφριξαν αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου. Αλλος, ἀντιπνεῖ μοι ὁ φόβος. Ο. ἔφριξαν δέ μου τρίχες, καὶ σάρκες.

יעמד ולא־אכיר מראהו 16. Σ. ἔστη τις ὃν, l. οὗ, οὐκ ἐγνώρισα τὸ εἶδος. Ο. εἶδον καὶ οὐκ ἦν μορφὴ πρὸ ὀφθαλμῶν μου.

דממה וקול אשמע Σ. ἠρεμίας φωνῆς ἤκουον. Ο. ἀλλ' ἢ αὔραν καὶ φωνὴν ἤκουον.

הן בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה 18. Σ. ὅρα ἐν δούλοις αὐτοῦ ἀβεβαιότης, καὶ ἐν ἀγγέλοις αὐτοῦ εὑρήσει ματαιότητα. Ο. εἰ κατὰ παίδων αὐτοῦ οὐ πιστεύει, κατὰ δὲ ἀγγέλων αὐτοῦ σκολιόν τι ἐπενόησε.

אף שכני בתי־חמר 19. Σ. πόσῳ μᾶλλον ἐν τοῖς κατασκηνοῦσιν οἰκίας πηλίνας. Ο. τοὺς δὲ κατοικοῦντας οἰκίας πηλίνας.

אשר בעפר יסודם Α. Σ. ὧν γήινος ὁ θεμέλιος. Ο. ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἐσμέν.

הלא־נסע־יתרם בם 21. Ο. ἐνεφύσησε γὰρ αὐτοῖς καὶ ἐξηράνθησαν. Αλλος, συνεξῆρεν τὸ ὑπόλειμμα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, ἐξέλιπον.

viarum tuarum. *LXX.* ſpes tua, & ſimplicitas viæ tuæ. *Vul. patientia tua, & perfectio viarum tuarum.*

8. *H. Vulg.* iniquitatem. *A.* inutile. *Tetrapl. LXX.* abſurda.

11. *H.* leo major periit abſque præda. *A.* leo periit eo quod non haberet venationem. *S.* ſubſiſtere non potens leo periit. *LXX.* myrmecoleon periit eo quod non haberet eſcam. *Th.* venationem. *Vulg. tigris periit eo quod non haberet prædam.*

12. *H.* & ad me verbum furtive dictum eſt. *S.* ad me vero ſermo factus eſt clam quaſi furtim. *LXX.* ſi quod autem verbum verax fuiſſet in ſermonibus tuis. *Vulg. Porro ad me dictum eſt verbum abſconditum.*

H. & ſuſcepit auris mea puſillum de eo. *S.* & ſuſcepit auris mea ſuſurrationem ab eo. *LXX.* numquid non capiet auris mea ab eo magnifica. *Vul. & quaſi furtive ſuſcepit auris mea venas ſuſurri ejus.*

13. *H.* in ramuſculis a viſionibus noctis. *A.* in alterationibus a viſionibus noctis. *S.* in terrore a viſionibus nocturnis. *LXX.* timore autem & ſonitu nocturno. *Vulg. in horrore viſionis nocturnæ.*

15. *H.* ſuper facies meas. *LXX.* in faciem meam. *Alius*, per faciem meam. *Vul. me præſente.*

H. tranſibit. *A.* abiit. *LXX.* incurrit. *Vulg. tranſiret.*

H. horripilare faciet crinem carnis meæ. *Hebræus*, & inhorruerunt crines capitis mei. *Alius*, ex oppoſito ſpirat mihi terror. *LXX.* horruerunt autem pili mei & carnes. *Vul. inhorruerunt pili carnis meæ.*

16. *H.* ſtabit, & non agnoſcam aſpectum ejus. *S.* ſtetit quidam, cujus non agnovi ſpeciem. *LXX.* vidi, & non erat figura ante oculos meos. *Vulg. ſtetit quidam, cujus non agnoſcebam vultum.*

Hebr. murmur ſilens & vocem audiam. *S.* quietam vocem audivi. *LXX.* ſed auram & vocem audiebam. *Vulg. & vocem quaſi auræ lenis audivi.*

18. *Hebr.* Ecce in ſervis ſuis non credet, & in angelis ſuis ponet gloriationem. *S.* Vide, in ſervis ſuis inconſtantia, & in angelis ſuis inveniet vanitatem. *LXX.* ſi contra pueros ſuos non credit, adverſus angelos autem ſuos pravum quid cogitavit. *Vulg. Ecce qui ſerviunt ei, non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit pravitatem.*

19. *Hebr.* etiam habitantes domos luti. *S.* quanto magis in habitantibus domos luteas. *LXX.* habitantes autem domos luteas. *Vulg. quanto magis hi qui habitant domos luteas.*

Hebr. quorum in pulvere fundamentum. *A. S.* quorum terrenum eſt fundamentum. *LXX.* ex quibus & ipſi de eodem luto ſumus. *Vulg. qui terrenum habent fundamentum.*

21. *Heb.* Nonne profecta eſt dignitas eorum in eis. *LXX.* inſufflavit enim eis, & exaruerunt. *Alius*, una abſtulit reſiduum illorum in ipſis: defecerunt. *Tetrapl.* defecerunt. *Vulg.*

Τετραπλ.

Τετραπλ. ἐξέλιπον.

ולא O. παρὰ τὸ μὴ ἔχειν. Τετραπλ. διὰ τὸ μὴ ἔχειν.

qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis.

Hebr. Vul. & non. *LXX.* quia non habebant. *Tetrapl.* propterea quod non habebant.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IV. Job.

v. 2. Sic omnes Mſſ. Druſius vero lectiones Symm. & Theodotionis permixtas & truncas refert ſic: οἱ λαψόμεθα λαλῆσαι πρὸς σὲ, ἐὰν ἀναλάβωμεν λόγον.

v. 4. Σ. σφαλέντας. Ita Colbert. & Regius unus.

v. 5. Αλλ. ἐθορυβήθης. Sic Druſius. Colbertinus autem hoc ſcholion adjicit: σπεύδεις ἀποῤῥίψαι μὴ φέρων αὐτόν.

v. 6. A. Θ. ἡ ὑπομονή σου καὶ ἡ ἁπλότης τῶν ὁδῶν σου. Pergit Regius unus, μάταιον πλίκει συλλογισμόν. quæ poſtrema verba ſcholion haud dubie ſunt. Interpretationem autem illam, ἡ ὑπομονή σου &c. Oratorienſis Codex & Druſius Aquilæ tribuunt. Colbertinus autem & Regius unus, Theodotioni. Utriuſque putamus eſſe.

v. 8. A. ἀνωφελές. Colb. & Regius unus. Sic vocem און vertere ſolet Aquila, ut videas infra in Lexicis. Addit Colb. Δʺ χ. ἄτοπα. Vide in Notis Cap. 1. v. 9.

v. 11. A. λὶς ὤλετο, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν θήραν. Sic Druſius, & Regius unus, qui habet, λεὶς. Colbertinus autem ἀπώλετο mendoſe. Σ. ἀνυπόστατος λέων ἀπώλετο. Sic Colb. & Regius unus, qui habet ἀπώλοντο. Colbert. ibidem Θ. θήραν, cum hoc ſcholio ſubjuncto, καὶ οἱ σκύμνοι εἰς διαδοχὰς περιπίπτουσι.

v. 12. Σ. πρὸς ἐμὲ δὲ ἐλαλήθη λαθραίως, ὡς ἐν κλοπῇ. Ita Reg. unus & Colb. Regius alter habet πρὸς ἐμὲ διελαλήθη. Apud Druſium & Orat. deeſt ὡς poſt λαθραίως male.

Ibid. Σ. καὶ ἐδέξατο τὸ οὖς μου ψιθυρισμὸν παρ' αὐτοῦ. Colb. Regii duo, & Druſius, qui omittit illud παρ' αὐτοῦ.

v. 13. A. ἐν παραλλαγαῖς &c. Druſius. Σ. ἐν ἐκπλήξει ἀπὸ ὁραμάτων νυκτερινῶν. Sic Colbert. & Regius unus. Druſius vero ſic habet, ἐν ἐκπλήξει ἀπὸ ὁράματός μου νυκτερινοῦ.

v. 15. Αλλ. διὰ τοῦ προσώπου μου. Druſius.

Ibid. A. φρίξαι. Colbert.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἔφριξαν αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου. Αλλ. ἀντιπνέει μοι ὁ φόβος. Colbert.

v. 16. Σ. ἔστη τις ὃν οὐκ ἐγνώριζα τὸ εἶδος. Sic Regius & Colbert. Apud Druſium perperam legitur, *Sym.* ἔστην καὶ οὐκ ἐπεγνώσομαι.

v. 18. Σ ἄρα ἐν δούλοις αὐτοῦ. Colbert. Apud Druſium autem deeſt, ἄρα.

v. 19. Σ. πόσῳ μᾶλλον ἐν τοῖς κατασκηνοῦσιν οἰκίας πηλίνας. Sic Colbertinus, Regius unus, Nicetas, & Druſius, in quo poſtremo deeſt ἐν.

Ibid. A. Σ. ὧν γήϊνος ὁ θεμέλιος. Nicetas & Druſius Aquilæ tribuunt. Colbert. & Regius unus Symmacho. Puto eſſe utriuſque.

v. 21. Αλλος, συνεξῆρεν τὸ ὑπόλειμμα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, ἐξέλιπον. Druſius. Colbertinus autem ſic habet Δʺ. ἐξέλιπον.

Ibid. Δʺ. διὰ τὸ &c. Colbert.

CAPUT V. JOB.

כי לאויל יהרג־כעש 2. O. καὶ γὰρ ἄφρονα ἀναιρεῖ ὀργή. Θ. τὸν γὰρ ἄφρονα ἀναιρεῖ ὀργή.

פתה A. θελγόμενον. Σ. νήπιον. O. πεπλανημένον.

ואקוב נוהו פתאם 3. A. καὶ κατηρασάμην τὴν εὐπρέπειαν αὐτοῦ παραχρῆμα. O. ἀλλ' εὐθέως ἐβρώθη αὐτῶν ἡ δίαιτα.

וידכאו 4. A. καὶ ἐπιτριβήσονται. Σ. καὶ ταπεινωθήσονται, al. καὶ ταπεινωθήτωσαν. O. κολαβρισθείησαν. Θ. καὶ κατεκλάσθησαν.

אשר קצירו 5. O. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι συνήγαγον. Αλλος, ἐθέρισαν.

רעב יאכל A. πεινῶν φάγεται. Σ, πεινῶντες φάγονται. O. δίκαιοι ἔδονται.

ואל־מצנים יקחהו A. αὐτὸς δὲ πρὸς ἐνόπλων ἀρθήσεται. Σ. αὐτοὶ δὲ πρὸς ἐνόπλων ἀρθήσονται. O. αὐτοὶ δὲ ἐκ κακῶν οὐκ ἐξαίρετοι ἔσονται.

ושאף צמים חילם A. ἀφελκύσαιντο διψῶντες εὐπορίαν αὐτῶν. Σ. ἀναῤῥοφήσαι διψῶν τὴν δύναμιν αὐτῶν. O. ἐκσιφωνισθείη αὐτῶν ἡ ἰσχύς.

2. *Hebr.* quia ſtultum occidet iracundia. *LXX.* etenim ſtultum perimit ira. *Th.* ſtultum enim occidit ira. *Vul. vere ſtultum interficit iracundia.*

Heb. ardelionem. *A.* eum qui demulcetur. *S.* infantem. *LXX.* errantem. *Vulg parvulum,*

3. *Heb.* & imprecatus ſum habitaculo ejus ſtatim. *A.* & maledixi decori ejus ſtatim. *LXX.* ſed ſtatim abſumpta eſt illorum habitatio. *Vulg. & maledixi pulchritudini ejus ſtatim.*

4. *Hebr. A. Vulg.* & conterentur. *S.* & humiliabuntur. *al.* & humilientur. *LXX.* contérantur. *Th.* & confracti ſunt.

5. *Hebr. Vulg.* cujus meſſem. *LXX.* quæ enim illi congregaverunt. *Alius*, meſſuerunt.

Heb. Vul. famelicus comedet. *A.* eſuriens comedit. *S.* eſurientes comedunt. *LXX.* juſti comedent.

Hebr. & de ſpinis capiet eam. *A.* ipſe autem ab armatis rolletur. *S.* ipſi autem ab armatis tollentur. *LXX.* ipſi vero de malis non liberabuntur. *Vulg. & ipſum rapiet armatus.*

Hebr. & abſorbebunt ſitibundi virtutem eorum. *A.* abſtraxerunt ſitientes opulentiam ejus. *S.* abſorbeat ſitiens virtutem eorum. *LXX.* exhauriatur fortitudo eorum. *Vulg. & bibent ſitientes divitias ejus.*

כי לא־יצא מעפר און 6. Σ. οὐ γὰρ ἐξελεύσεται ἀπὸ κόνεως ὀδύνη. Ο. οὐ γὰρ μὴ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς γῆς κόπος.

ובני רשף יגביהו עוף 7. Σ. τὰ τέκνα τῶν πετεινῶν ὑψοῦσι πτερά. Α. καὶ υἱοὶ πτηνοῦ. Ο. νεοσσοὶ δὲ γυπὸς τὰ ὑψηλὰ πέτονται. Αλλος, νεοσσοὶ δὲ ἀετῶν τὰ ὑψηλὰ πέτονται.

על־פני חוצות 10. Α. ἐπὶ πρόσωπον ἐξωτέρων. Ο. ἐπὶ τὴν ὑπ' οὐρανόν.

ישע 11. ※ ἐν σωτηρίᾳ.

מפר 12. Α. ἀκυροῦντα. Σ. διαλύσει. Ο. διαλλάσσοντα. Θ. διασκεδάσει.

ועצת נפתלים נמהרה 13. Σ. βουλὴ δὲ σκολιὰ ταραχθήσεται. Ο. βουλὴν δὲ πολυπλόκων ἐξέστησεν.

לדל 16. Α. ἀτόνῳ. Σ. πτωχῷ. Ο. ἀδυνάτῳ.

ויחבש 18. Α. μοτώσει. Σ. ἐπιδήσει. Ο. πάλιν ἀποκαθίστησιν.

בשש צרות יצילך 19. Α. ἐν ἓξ θλίψεσι ῥύσεταί σε. Ο. ἑξάκις ἐξ ἀναγκῶν σε ἐξελεῖται.

ובשבע Α. Θ. καὶ ἐν ἑπτά. Ο. ἐν δὲ τῷ ἑβδόμῳ.

בשוט לשון תחבא 21. Αλλος, σκεπάσεις γὰρ αὐτοὺς ἀπὸ ἀντιλογίας γλώσσης. Ο. ἀπὸ μάστιγος γλώσσης σε κρύψει. Αλλος, ἀπὸ συκοφαντίας.

משד כי יבוא Α. ἀπὸ προνομῆς ἐπερχομένων. Ο. ἀπὸ κακῶν ἐρχομένων.

כי עם־אבני השדה בריתך 23. ※ ὅτι μετὰ λίθων ἀγροῦ συνθήκη σου.

ופקדת נוך ולא תחטא 24. Α. καὶ ἐπισκέψῃ ὡραιότητά σου, καὶ οὐ μὴ ἁμαρτήσῃ. Σ. οὐ δυσπραγήσῃ. Ο. ἡ δὲ δίαιτα τῆς σκηνῆς σου οὐ μὴ ἁμάρτῃ.

גדיש 26. Ο. θημωνία. Αλλος, σωρός.

6. *Heb.* quia non egredietur de pulvere iniquitas. *S.* non enim egredietur de pulvere dolor. *LXX.* non enim prodiet de terra labor. *Vulg. & de humo non oritur dolor.*

7. *Hebr.* & filii pennæ elevabunt volatum. *S.* filii volatilium extollunt alas. *A.* & filii volucris. *LXX.* pulli autem volucris alte volant. *Alius*, pulli autem aquilarum alte volant. *Vul. & avis ad volatum.*

10. *Hebr.* ſuper facies platearum. *A.* ſuper faciem extimarum. *LXX.* ſuper eam quæ ſub cœlo. *Vul. univerſa.*

11. *Hebr.* ſalute. ※ in ſalutem. *Vul. ſoſpitate.*

12. *Hebr.* facientem irritas. *A.* abrogantem. *S.* diſſolvet. *LXX.* qui avertit. *Th.* diſſipabit. *Vulg. qui diſſipat.*

13. & conſilium pravorum præcipitatur. *S.* conſilium autem tortuoſum turbabitur. *LXX.* conſilium autem aſtutorum disjecit. *Vulg. & conſilium pravorum diſſipat.*

16. *H.* tenui. *A.* invalido. *S.* pauperi. *LXX.* infirmo. *Vul. egeno.*

18. *H.* faſciabit. *A.* & curabit. *S.* obligabit. *LXX.* rurſus reſtituit. *Vulg. medetur.*

19. *H.* in ſex anguſtiis eruet te. *A. Vul.* in ſex tribulationibus liberabit te. *LXX.* ſexies de neceſſitatibus te eruet.

H. Vulg. & in ſeptima. *A. Th.* & in ſeptem. *LXX.* & in ſeptimo.

21. *H.* in flagello linguæ abſcondes te. *Alius*, teges enim eos a contradictione linguæ. *LXX.* a flagello linguæ abſcondet te. *Alius*, a calumnia. *Vul. a flagello lingua abſconderis.*

H. a vaſtitate cum veniet. *A.* a direptione invadentium. *LXX.* a malis venientibus. *Vul. calamitatem, cum venerit.*

23. *H.* quia cum lapidibus agri fœdus tuum. ※ quia cum lapidibus agri habebis fœdus. *Vul. ſed cum lapidibus regionum pactum tuum.*

24. *H.* & viſitabis habitaculum tuum, & non peccabis. *A.* & viſitabis decorem tuum, & non peccabis. *S.* non infeliciter ages. *LXX.* converſatio autem tabernaculi tui non peccabit. *Vul. & viſitans ſpeciem tuam, non peccabis.*

26. *H. Vulg.* acervus tritici. *LXX.* acervus. *Alius*, cumulus.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. V. Job.

V. 2. Θ. τὸν γὰρ ἄφρονα ἀναιρεῖ ὀργή. Sic unus Cod.

Ibid. Druſius. Α. θελγόμενον. Σ. νήπιον, bene. Colbertinus vero Α. θελγόμενον & νήπιον. Unus Regius Α. θελγόμενα. Præſtat lectio Druſii.

V. 3. Α. καὶ κατηρασάμην τὴν εὐπρέπειαν αὐτοῦ παραχρῆμα. Omnes præter Druſium habent αὐτῶν pro αὐτοῦ, quæ poſtrema lectio cum Hebraico conſonat. Nicetas unus hunc locum Symmacho tribuit: cæteri, Aquilæ.

V. 4. Α. καὶ ἐπιτριβήσονται. Sic omnes. Σ. καὶ ἐπιτριβήσονται. Hanc lectionem omnes Symmacho tribuunt præter Druſium. Eſtque vere Symmachi. Sed Olympiodorus apud Nicetam, & Cod. Oratorienſis, καὶ ἐπιτριβήσονται legunt. Θ. καὶ κατακλασθήσονται. Omnes præter Druſium, qui Symmacho καὶ κατακλασθήσονται, & Theodotioni καὶ ἐπιτριβήσονται tribuit.

V. 5. Αλλος, ἐθέριζον. Druſius.

Ibid. Α. πεινῶν φάγεται. Druſius. Σ. πεινῶντες φάγονται. Regius unus cum Druſio. Colbertinus autem, πεινῶντες, φάγοντες.

Ibid. Α. αὐτὸς δὲ πρὸς ἐνόπλων ἀρθήσεται. Sic Regius unus & Colbert. qui habet ὅπλων. Symmachi vero lectionem adfert Druſius.

Ibid. Α. ἀφανιοῦσι διψῶντες εὐπορίαν αὐτοῦ. Druſius. Σ. ἀναρπάσουσι διψῶντες τὴν δύναμιν αὐτῶν, Colbert. pro δύναμιν, διάνοιαν habet male. Ad Aquilam videtur legendum αὐτῶν.

V. 6. Σ. οὐ γὰρ ἐξελεύσεται ἀπὸ κόνεως ὀδύνη. Sic omnes.

V. 7. Σ. τὰ τέκνα τῶν πετεινῶν ὑψοῦσι πτερά. Α. καὶ υἱοὶ πτηνοῦ. Sic Druſius. Colb. autem, Α. πτηνοῦ οἷον γυπός. Lege πτηνοῦ οἷον γυπός. *Avis, quaſi vulturis.* Idem

Colb. aliam lectionem adfert, νεοσσοὶ δὲ αὐτῶν τὰ ὑψηλὰ πέτονται.

v. 10. Α. ἐπὶ προσώπου ἐξωτάτων. Colb. & Reg. unus. Druſius vero id quaſi ſcholion adfert.

v. 11. εἰς σωτηρίαν. Sic Colbert. cum aſteriſco. In verſione Latina legitur, *in ſalutem*, cum aſteriſco item, quia omiſſum fuerat in LXX. Interpretibus.

v. 12. Α. ἀκυροῦντος, Σ. διαλύοντι. Θ. διασκεδάζοντι. Sic Colbert. & Regius unus. At Druſius & Nicetas ex Olympiodoro, Α. ἀκυροῦντα. Σ. διαλύοντα, διασκεδάζοντα. Poſtremas vero Symmachi & Theodotionis lectiones ſic retuliſſe videtur Olympiodorus, ut cum Aquilæ lectione conſonarent. Colbertinus fide dignior eſt, quia exſcriptus ex alio qui ad Tetrapla ipſa adornatus fuerat.

v. 13. Σ. βουλὴ δὲ σκολιῶν ταραχθήσεται. Nicetas, & Druſius, & Colbertinus, qui poſtremus Interpretis nomen tacet.

v. 16. Α. ἀτόνῳ. Σ. πτωχῷ. Druſius. Colbertinus vero habet πτωχῷ tantum, ſine Interpretis nomine.

v. 18. Α. μετώπει. Σ. ἐπιδήσει. Druſius. Vide in Lexico Græco ad vocem Μετόω.

v. 19. Α. ἐν ἓξ θλίψεσι ῥύσεταί σε. Druſ Videtur Theodotionis quoque eſſe, ut ſequens lectio.

Ibid. Α. Θ. καὶ ἐν ἑπτά. Druſius.

v. 21. Αλλος, σκεπάσεις γὰρ αὐτοὺς ἀπὸ ἀντιλογίας γλωσσῶν. Colbert. Suſpicor deſumtum ex alio loco. Αλλ. ἀπὸ συκοφαντίας. Idem Colbert.

Ibid. Α. ἀπὸ προνομῆς ἐπερχομένου. Sic omnes.

v. 23. Hunc verſiculum cum aſteriſco adfert Editio Libri Job Latina, quia in LXX. non legitur.

v. 24. Α. καὶ ἐπισκέψῃ ὡραιότητά σου, καὶ οὐ μὴ ἁμαρτήσῃ. Druſius & Reg. unus, qui poſtremus habet καὶ οὐ διαμαρτήσῃ. Σ. οὐ διαστραφήσῃ. Druſius.

v. 26. Αλλ. σωρός. Reg. unus.

CAPUT VI. JOB.

לו שקול ישקל כעשי 2. Σ. ὡς εἴθε ἐσταθμίζετό μου ἡ ὀργή. Ο. Εἰ γάρ τις ἱστῶν στήσαι μου τὴν ὀργήν.

על־כן דברי לעו 3. Α. ἐπὶ τοῦτο ῥήματά μου κατεπατήθησαν. Σ. διὰ τοῦτο οἱ λόγοι μου κατάπικροι. Ο. ἀλλ᾽ ὡς ἔοικε τὰ ῥήματά μου ἐστὶ φαῦλα. Θ. ἔγκοποι.

שדי 4. Α. τοῦ ἱκανοῦ. τὸ Ἑβραϊκὸν καὶ Σ. Σαδδαΐ. Ο. κυρίου.

רוחי Α. πνεῦμα. Σ. ἀναπνοή. Ο. θυμός. Αλλος, χόλος.

הינהק פרא עלי־דשא 5. Σ. μὴ στένει λιμῷ ὄναγρος παρούσης χλόης. Ο. τί γάρ; μὴ διακενῆς κεκράξεται ὄνος ἄγριος, ἀλλ᾽ ἢ τὰ σῖτα ζητῶν;

אם יגעה Σ. ἢ μυκήσεται. Ο. εἰ δὲ καὶ ῥήξει.

היאכל תפל מבלי־מלח 6. Σ. μήτι βρωθήσεται ἀνάρτυτον τῷ μὴ ἔχειν ἅλας; Ο. εἰ βρωθήσεται ἄρτος ἄνευ ἁλός.

תקותי 8. Α. ὑπομονήν. Ο. ἐλπίδα.

יתר ידו 9. Α. Σ. ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα. Ο. εἰς τέλος δέ.

ותהי־עוד נחמתי 10. Α. Θ. καὶ ἔσται ἔτι παράκλησίς μου. Ο. εἴη δέ μου πόλις τάφος.

ומה־קצי כי־אאריך נפשי 11. Α. καὶ τί τὸ τέλος μου, ὅτι μακροθυμήσω. Ο. τίς μου ὁ χρόνος, ὅτι ἀνέχεταί μου ἡ ψυχή.

אחי 15. Ο. ἐγγύτατοί μου. Αλλος, ἀδελφοί μου.

ממקומם 17. Ο. ὅπερ ἦσαν. Αλλος, ὅπου ἦσαν.

2. HEb. Utinam appendendo appenderetur mea ira. *S.* Utinam appenderetur ira mea. *LXX.* ſi enim quis appendens appenderet iram meam. *Vul. Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui.*

3. *H.* ideo verba meà abſorpta ſunt. *A.* ſuper hoc verba mea conculcata ſunt. *S* ideo ſermones mei peramari. *LXX.* ſed ut videtur verba mea ſunt mala. *Th.* laborioſa. *Vul. unde & verba mea dolore ſunt plena.*

4. *H. S.* Saddai. *A.* potentis. *LXX. Vulg.* Domini.

H. ſpiritus meus. *A.* ſpiritus. *S.* reſpiratio. *LXX.* furor. *Alius*, ira. *Vulg. ſpiritum meum.*

5. *H.* Numquid rudet onager ſuper gramen. *S.* Num gemet fame onager, præſente gramine. *LXX.* Quid enim? Numquid fruſtra onager clamabit, niſi eſcas requirens? *Vulg. Numquid rugiet onager, cum habuerit herbam?*

Hebr. an mugiet. *S. vulg.* aut mugiet. *LXX.* numquid & erumpet.

6. *Heb.* Numquid comedetur inſipidum abſque ſale? *S.* Numquid comedetur inſipidum, quod non habeat ſalem? *LXX.* ſi comedetur panis abſque ſale. *Vulg. aut poterit comedi inſulſum, quod non eſt ſale conditum.*

8. *Heb.* expectationem meam. *A.* patientiam. *LXX.* ſpem. *Vul. quod expecto.*

9. *Hebr. Vul.* ſolvat manum ſuam. *A. S.* cum injecerit manum. *LXX.* in finem autem.

10. *Heb. A. Th.* & erit adhuc conſolatio mea. *LXX.* ſit autem mea civitas ſepulcrum. *Vulg. Et hac mihi ſit conſolatio.*

11. *Hebr.* & quis finis meus, ut prolongem animam meam. *A.* & quis finis meus, quia longanimis ero. *LXX.* quod tempus meum, ut ſuſtineat anima mea. *Vul. aut quis finis meus, ut patienter agam.*

15. *Heb. Alius, Vulg.* fratres mei. *LXX.* proximi mei.

17. *Heb. Vulg.* de loco ſuo. *LXX.* quod erant. *Alius*, ubi erant.

הביטו ארחות תמא הליכות שבא קוו־למו 19. O. ἴδετε ὁδοὺς Θαιμανῶν, ἀτραποὺς Σαβῶν οἱ διορῶντες. Αλλος, ἀποβλέπουσιν εἰς ὁδοὺς Θαιμὰν, ὁδοιπορείας Σαβὰ προσδοκῶσιν ἑαυτοῖς.

19. *Heb.* Reſpexerunt ſemitas Thema: itinera Saba expectaverunt ſibi. *LXX.* Videte vias Themanorum, ſemitas Sabæorum intuentes. *Alius*, Reſpiciunt in vias Thæman, itinera Saba expectant ſibi. *Vulg. Conſiderate ſemitas Thema, itinera Saba, & expectate pauliſper.*

כי־עתה 21. A. ὅτι νυῦ. O. ἀτὰρ δὴ. Θ. ἀλλὰ μὴν.

21. *Heb. A.* quia nunc. *LXX.* nunc autem. *Th.* ſed quidem. *Vulg. nunc.*

נמרצו 25. O. ἔοικε φαῦλα. Αλλος, λυπηρά.

25. *Heb.* roborata ſunt. *LXX.* videntur vilia. *Alius*, triſtia. *Vulg. quare detraxiſtis.*

מה־נמרצו אמרי ישר A. τί ἐμογχθηρεύθησαν λόγοι εὐθύτητος. O. ἀλλ᾽ ὡς ἔοικε φαῦλα ἀληθινοῦ ῥήματα.

Heb. quam roborata ſunt eloquia rectitudinis. *A.* quam improbi fuerunt ſermones recti; *LXX.* ſed ut videntur vilia veracis verba. *Vulg. quare detraxiſtis ſermonibus veritatis.*

פנו־בי 28. ※ σχολάσατέ μοι.

28. *Hebr.* reſpicite in me. ※ vacate mihi. *Vulg. prabete aurem.*

שבו נא אל־תהי עולה 29. A. μὴ γένηϑε παρανομία. O. καθίσατε δὴ, καὶ μὴ εἴη ἄδικον.

29. *H.* convertimini nunc ne ſit iniquitas. *A.* ne ſitis iniquitas. *LXX.* ſedete utique, & ne ſit iniquum. *Vul. Reſpondete, obſecro, abſque contentione.*

Notæ & variæ Lectiones in Cap. VI. Job.

v. 2. Σ. ὡς εἴθε ἐςαθμίζετό μου ἡ ὀργή. Druſius.

v. 3. A. ἐπὶ τούτῳ ῥήματά μου κατεπατήθησαν. Druſius, qui hanc notam adjicit. κατεπατήθησαν, *proculcata fuerunt, i. ſpreta & contempta vehementer. Fieri poteſt ut fallar. Inclino ut credam hunc Interpretem edidiſſe*, κατεπόθησαν, *id eſt, abſorpta fuerunt. Quod verbum Hebraum* לעו *potius denotat.* Druſii conjecturæ libenter adſtipulor: cum maxime facillima ſit hujuſmodi vocum commutatio. Σ. διὰ τοῦτο οἱ λόγοι μου κατάπικροι. Ita omnes mſſ. Apud Druſium deeſt illud, διὰ τοῦτο. Th. ἤχησεν. Sic Colbert. Regius unus, & Druſius.

v. 4. A. τοῦ ἱκανοῦ. τὸ Εβρ. καὶ Σ. σαδδαί. Caveat eruditus Lector ne hic illud τὸ Εβραϊκὸν confundat cum Interprete Hebræo, qui paſſim adfertur hoc Libro: nam hîc agitur de voce Hebraica σαδδαί Græcis literis reddita, ut in Hexaplis erat. Id vero notat Scholiaſtes Codicis Colbertini, qui ſic habet, ἀντὶ τοῦ κυρίου, σαδδαὶ κεῖται ἐν τῷ Εβραϊκῷ, ὃ ἑρμηνεύεται ἱκανόν. Druſius ad vocem τοῦ ἱκανοῦ hæc notat.

Suſpicor, non affirmo, Aquila eſſe. In Edit. Romana Symm. σαδδαί. *Schol.* ἀντὶ τοῦ, ἱκανοῦ. *Suſpicionem meam juvat, vel potius roborat, quod Exod.* 5. 3. באל שדי *A.* ἐν Θεῷ ἱκανῷ. *Hieron. in Comment. Ezech.* 1. Saddai, Aquila, Symmachus, Theodotio ἱκανὸν tranſtulerunt, quod fortem potentemque ſignificat. *Idem Epiſt.* 136. Saddai Aquila interpretatur, ἄλκιμον: quod nos robuſtum, & ſufficientem ad omnia perpetranda poſſumus dicere. *Hoc nomen Dei non certe percepit Philo Byblius in hiſtoria Phœnicum, quam Sanchuniato compoſuit lingua patria, cum* Saddai *Græce redderet, dicens ſignificare* ἀγρὸν *aut* ἀγρότην. *Nam perſpicue confundit* שדי *cum* שדה, *qua vox poſterior agrum denotat, qui &* שדה *dicitur.* Hactenus Druſius.

Ibid. A. πνεῦμα. Σ. ἀναπνοή. Αλλος, χόλος. Colbert. & Regius unus.

v. 5. Σ. μὴ ςένει λιμῷ &c. Omnes mſſ. & Druſius.

Ibid. Σ. ἢ μυκήσεται. Regius unus & Colbert.

v. 6. Σ. μήτι βρωθήσεται &c. Omnes mſſ. & Druſius.

v. 8. A. ὑπομονήν. Colbert. Regius unus habet ὑπομονὴν, minus recte.

v. 9. A. Σ. ἐπιβαλεῖν τὴν χεῖρα. Omnes mſſ. & Druſ.

v. 10. A. Θ. καὶ ἔςαι ἔτι παράκλησίς μου. Omnes mſſ. & Druſius. Ubi vocem עוד *adhuc*, עיר legerunt LXX. qui vertunt πόλις. Mutatio τοῦ ו in י & ד in ר admodum frequens eſt.

v. 11. A. καὶ τί τὸ τέλος μου, ὅτι μακροθυμήσω. Colbert. & Orat. Apud Druſium καὶ deſideratur.

v. 15. Αλλος, ἀδελφοί μου. Colbert. Videtur eſſe Reliquorum Interpretum.

v. 17. Αλλος, ὅταν λυθῇ. Colbert.

v. 19. Αλλος, ἀποβλέπουσιν εἰς ὁδοὺς &c. Sic mſſ. & Druſius. Regius unus ait ex altero Interprete deſumtum eſſe, ἕτερος τῶν ἑρμηνευτῶν.

v. 21. A. ὅτι νυῦ. Θ. ἀλλὰ μὴν. Sic mſſ.

v. 25. Αλλ. λυπηρά. Colbert.

Ibid. A. τί ἐμοχθηρεύθησαν &c. Druſius & Colbert.

v. 28. Hæc cum aſteriſco erant in Hexaplis. In Editione Latina legitur *vacate mihi*, cum aſteriſco.

v. 29. A. μὴ γένηϑε παρανομία. Druſius.

CAPUT VII. JOB.

הלא־צבא לאנוש על־ארץ 1. A. μήτι οὐ ςρατεία τῷ ἀνθρώπῳ ἐπὶ τῆς γῆς; O. πότερον οὐχὶ πειρατήριόν ἐστιν ὁ βίος ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς;

1. HEbr. Nonne militia homini ſuper terram? *A.* Numquid non militia hominum ſuper terram? *LXX.* Numquid non tentatio eſt vita hominis ſuper terram? *Vul. Militia eſt vita hominis ſuper terram.*

מתי אקום 4. A. Θ. πότε ἀναςήσομαι. O. πότε ἡμέρα ὡς δ᾽ ἂν ἀναςῶ.

4. *Heb. A. Th.* quando ſurgam. *LXX.* quando dies, ut conſurgam. *Vul. quando conſurgam.*

ימי 6. Οἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι μου. O. ὁ δὲ βίος μου.

6. *Heb. Reliqui, Vulg.* dies mei. *LXX.* vita mea.

קלו מני־ארג Σ. παχυτέρα ὑφάσματος. Τετρ. δρομέως. Ο. ἐλαφρότεροι λαλιᾶς.

ויכלו באפס תקוה Σ. αἱ ἡμέραι μου ἀπηλώθησαν, μὴ οὔσης ἐλπίδος. Ο. ἀπόλωλε δὲ ἐν κενῇ ἐλπίδι.

לא־תשורני עין ראי 8. Α. Θ. ※ οὐ περιβλέψεται ὁ ὀφθαλμὸς ὁρῶντός με. Τετραπ. οὐκ ἀτενιεῖ.

עיניך בי ואינני ※ οἱ ὀφθαλμοί σου ἐν ἐμοί, καὶ οὐκέτι εἰμί.

כלה ענן וילך 9. Σ. καθάπερ ἀναλωθεῖσα νεφέλη ἀπαλλαγήσεται. Ο. ὥσπερ νέφος ἀποκαθαρθὲν ἀπ' οὐρανοῦ.

גם 11. Α. Θ. πιγαρουν. Ο. ἀτὰρ οὖν.

אשיחה במר נפשי Σ. διαλεχθήσομαι τῷ παραπικρασμῷ τῆς ψυχῆς μου. Ο. ἀνοίξω πικρίαν ψυχῆς μου.

אם־תנין 12. Ο. ἢ δράκων. Ἄλλος, ἢ κῆτος.

משמר ὁ Ἑβραῖος, πόνους. Ο. φυλακήν.

תנחמני 13. Σ. παρηγορήσει. Ο. παρακαλέσει με.

ישא בשיחי משכבי Ο. ἀνοίσω δὲ πρὸς ἐμαυτὸν ἰδίᾳ λόγον τῇ κοίτῃ μου. Θ. συμβαστάσει με ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ μου ἡ κοίτη μου.

ותבחר מחנק נפשי 15. Α. καὶ αἱρεῖται ἀγχόνην ἡ ψυχή μου. Ο. ἀπαλλάξεις ἀπὸ πνεύματός μου τὴν ψυχήν μου.

מות מעצמותי Σ. καὶ θάνατον διὰ τῶν ὀστέων μου. Ο. ἀπὸ δὲ θανάτου τὰ ὀστᾶ μου.

מאסתי 16. ※ (ἀπωσάμην.)

כי הבל ימי Α. Σ. ὅτι ματαιότης αἱ ἡμέραι μου. Ἄλλος, ἀτμὸς γὰρ αἱ ἡμέραι μου. Ο. κενὸς γάρ μου ὁ βίος.

ותפקדנו לבקרים 18. Ο. ἢ ἐπισκοπὴν αὐτοῦ ποιήσῃ ἕως τὸ πρωΐ. Ἄλλος, καὶ ἐπισκέπτῃ αὐτὸν πρωΐας.

לרגעים תבחננו Σ. αἰφνιδίως ἐκδοκιμάζεις αὐτόν. Ο. καὶ εἰς ἀνάπαυσιν αὐτὸν κρινεῖς.

מה אפעל 20. ὁ Ἑβραῖος, τί σε ἔβλαψα; Ο. τί δυνήσομαί σοι πρᾶξαι;

למפגע Ο. κατεντευκτήν. Ἄλλος, ἐναντιοῦσθαι.

למשא Ο. φορτίον. Ἄλλος, φορτικός.

ותשחרני ואינני 21. Σ. καὶ ζητήσεις με, καὶ οὐκ-

Hebr. fuerunt veloces præ radio texentis. *S.* velocior textura. *Tetrapl.* curſore. *LXX.* exilior eſt quam loquela. *Vulg. velocius tranſierunt, quàm a texente tela ſucciditur.*

Heb. & defecerunt in fine expectationis. *S.* dies mei conſumpti ſunt, non exiſtente ſpe. *LXX.* periit autem in vana ſpe. *Vulg. & conſumpti ſunt abſque ulla ſpe.*

8. *Hebr.* non intuebitur me oculus videntis me. *A. Th.* ※ nonne cognoſcit oculus videntis me? *Tetrapl.* non perſpiciet. *Vulg. nec aſpiciet me viſus hominis.*

Hebr. oculi tui in me, & non ego. ※ oculi tui in me, & non ſubſiſto; *Vulg. oculi tui in me, & non ſubſiſtam.*

9. *Hebr.* Defecit nubes & abiit. *S.* ut conſumpta nubes abibit. *LXX.* tamquam nubes expurgata de cœlo. *Vulg. ſicut conſumitur nubes & pertranſit.*

11. *Heb.* etiam. *A. Th. Vul.* quapropter. *LXX.* propterea itaque.

Hebr. confabulabor in amaritudine animæ meæ. *S.* colloquar cum amaritudine animæ meæ. *LXX.* aperiam amaritudinem animæ meæ. *Vulg. confabulabor cum amaritudine animæ meæ.*

12. *Hebr. Alius, Vulg.* aut cetus. *LXX.* aut draco.

Heb. LXX. cuſtodiam. *Hebræus*, labores. *Vul. carcere.*

13. *Hebr. S. Vulg.* conſolabitur. *LXX.* ſolabitur.

Hebr. ſe tollet in eloquio meo meum cubile. *LXX.* & referam ad me ipſum privatim ſermonem lecto meo. *Th.* ſimul portabit me in meditatione mea lectus meus. *Vulg. & relevabor loquens mecum in ſtrato meo.*

15. *Hebr.* & elegit ſtrangulationem anima mea. *A.* & eligit laqueum anima mea. *LXX.* abſolves a ſpiritu meo animam meam. *Vulg. elegit ſuſpendium anima mea.*

Heb. mortem ab oſſibus meis. *S.* & mortem per oſſa mea. *LXX.* a morte autem oſſa mea. *Vulg. & mortem oſſa mea.*

16. *Heb.* recuſavi. ※ repuli. *Vul. deſperavi.*

Heb. A. S. quia vanitas dies mei. *Alius*, vapor enim dies mei. *LXX.* vana eſt enim vita mea. *Vul. nihil enim ſunt dies mei.*

18. *H.* & viſites eum in matutinis. *LXX.* certe viſitationem ejus facies uſque mane. *Alius*, & viſites eum mane. *Vul. viſitas eum diluculo.*

H. ad momenta probabis eum. *S. Vul.* ſubito probas illum. *LXX.* & in requie judicabis eum.

20. *H. Vul.* quid faciam? *Hebræus*, quid te læſi? *LXX.* quid potero tibi facer[illegible]

H. in occurſum. *LXX.* ut loquerer adverſum te. *Alius*, ad adverſandum. *Vul. contrarium.*

H. in onus. *LXX.* pondus. *Alius*, moleſtus. *Vul. gravis.*

21. *H.* & quæres me mane, & non ego. *S.* &

Digitized by Google

ἐπὶ παράξω. Ο. ὀρθρίζων δὲ οὐκέτι εἰμί.

quæres me, & non ultra exiſtam. *LXX.* mane autem ſurgens, ultra non ero. *Vulg. & ſi mane me quæſieris, non ſubſiſtam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VII. Job.

v. 1. Α. μήτι ὁ στρατεία &c. Colbert. & Regius unus.

v. 4. Α. Θ. πότε ἀναστήσομαι. Sic omnes.

v. 6. οἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι μου. Colbertinus.

Ibid. Σ. ταχύτεραι ὑφάσματος. Δ" χ. δρομέως. Sic Colbertinus poſt Symmachi verſionem, indicans, ut putamus, in Tetraplis legi δρομέως pro ὑφάσματος. Hæc autem lectio δρομέως, videtur huc tranſlata ex Cap. 9. v. 24. Coiſlinianus bombycinus XIV. ſæculi, qui incipit a fine Capitis 6. habet, οἱ λοιπ. δρομέως.

Ibid. Σ. αἱ ἡμέραι μου ἀνηλώθησαν, μὴ οὔσης ἐλπίδος. Sic Regius unus & Druſius. Suſpicor autem, illud αἱ ἡμέραι, non a Symmacho repetitum, ſed poſtea, ut ſententia quadraret, additum.

v. 8. Α. Θ. ὁ ὀφθαλμός &c. Hæc aſteriſco notantur in Cod Colbertino, ut indicetur hæc quæ olim in τοῖς Ο. deſiderabantur, ex Aquila & Theodotione deſumta fuiſſe. Aſteriſco etiam notantur in Verſione Latina de qua ſæpe agimus. In Tetraplis legebatur, ὡς ἀτονεῖ, ut notat Colbert.

Ibid. οἱ ὀφθαλμοί σου ἐν ἐμοὶ &c. Hæc item aſteriſco ſignantur in Colbert. & in Edit. Latina.

v. 9. Σ. καθάπερ ἀναλωθεῖσα &c. Sic tres Mſſ. Nicetas & Druſius.

v. 11. Α. Θ. τοιγαροῦν. Colbert. & Regius unus.

Ibid. Σ. διαλεχθήσομαι τῷ παραπικρασμῷ &c. Sic quatuor Mſſ. Nicetas & Druſius.

v. 12. Αλλ. ὁ κῆτος. Colbert. Vocem תנין κῆτος vertunt Symmachus Pſalm. 73. 13. & Aquila Iſai. 27. 1.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, πόντος. Sic omnes.

v. 13. Σ. παρηγορήσει με. Sic omnes Mſſ. Druſius vero perperam κατηγόρησε.

Ibid. συμβαστάσει μοι &c. Sic Mſſ. & Druſius.

v. 15. Α. καὶ αἱρεῖται &c. Sic Oratorienſis, Regius unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. Σ. καὶ θάνατον &c. Sic omnes.

v. 16. In verſione Latina, *populi* cum aſteriſco legitur, quia deeſt in LXX. Græca conjectando dedimus.

Ibid. Α. Σ. ὅτι ματαιότης αἱ ἡμέραι μου. Hic variant mſſ. Colbert. & Oratorienſis locum hunc Aquilæ tribuunt; Regius unus, Nicetas, & Druſius, Symmacho.

Ibid. Αλλος, ἀτμὸς γὰρ αἱ ἡμέραι μου. Duo mſſ. & Druſ. Prior lectio eſt forte Aquilæ; poſterior vero Symmachi.

v. 18. Αλλ. καὶ ἐπισκέπτῃ αὐτὸν πρωΐας. Regius unus & Druſius.

Ibid. Σ. αἰφνιδίως ἐνδοκιμάζεις αὐτόν. Sic duo mſſ. Druſius, ἐνδοκιμάσεις.

v. 20. ὁ Ἑβραῖος, τί σοι ἔβλαψα. Sic Colbertinus, Regius unus & Druſius.

Ibid. Αλλ. ἐναντιωθῶ. Druſius.

Ibid. Αλλ. φορτικός. Druſius, qui ut ſcholion adfert; ſed videtur eſſe varia lectio.

v. 21. Σ. καὶ ζητήσεις με &c. Sic Regius unus.

CAPUT VIII. JOB.

רוח כביר 2. Ο. πνεῦμα πολυῤῥῆμον, Θ. πνεῦμα βαρύτατον.

יעות 3. Α. σκελίσει. Ο. ἀδικήσει.

יעות צדק Σ. εἰς ἄδικον μεταστρέψεται τὸ δίκαιον. Ο. ταράξει τὸ δίκαιον.

נוה 6. Ο. δίαιταν. Θ. εὐπρέπειαν.

ימינו 9. Οἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι ἡμῶν. Ο. ὁ βίος ἡμῶν.

ישגא־אחו 11. Α. Σ. ἢ πληθυνθήσεται ἕλος. Ο. ἢ ὑψωθήσεται βούτομον. Θ. ἀχί.

עדנו באבו לא יקטף 12. Α. ἔτι αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ αὐτοῦ οὐ περικλασθήσεται. Ο. ἔτι ὂν ἐπὶ ῥίζης, καὶ οὐ μὴ θερισθῇ.

ובית עכביש מבטחו 14. Α. Σ. οἶκος ἀράχνης ἡ πεποί[illegible] αὐτοῦ. Ο. ἀράχνη δὲ αὐτοῦ ἀποβήσεται ἡ σκηνή.

ישען על־ביתו ולא יעמד 15. Σ. ἐρειςθήσεται ἐπ' οἶκον καὶ οὐ στήσεται. Ο. ἐὰν ὑπερείσῃ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, οὐ μὴ στῇ.

רטוב הוא לפני־שמש 16. Α. ἔνικμός ἐστιν εἰς

2. Hebr. ſpiritus validus. *LXX.* ſpiritus multiloquus. *Th.* ſpiritus graviſſimus. *Vul. ſpiritus multiplex.*

3. *H.* pervertet. *A.* ſupplantabit. *LXX.* injuſte aget. *Vulg. ſupplantat.*

H. pervertet juſtitiam. *S.* in id quod injuſtum eſt pervertet quod juſtum eſt. *LXX.* turbabit quod juſtum eſt. *Vulg. ſubvertit quod juſtum eſt.*

6. *H. Vul.* habitaculum. *LXX.* habitationem. *Th.* decorem.

9. *H. Reliqui*, *Vulg.* dies noſtri. *LXX.* vita noſtra.

11. *H.* creſcet pratum. *A. S.* aut creſcet palus. *LXX.* aut exaltabitur pratum. *Th.* Achi. *Vulg. aut creſcere carectum.*

12. *H.* Adhuc eo in virore ſuo, non ſuccidetur. *A.* Adhuc eo in ſpecie ſua exiſtente, non perfringetur. *LXX.* Adhuc in ſua radice conſiſtit, & non metetur. *Vulg. Cum adhuc ſit in flore, nec carpatur manu.*

14. *H. A. S.* domus araneæ fiducia ejus. *LXX.* aranea autem evadet ejus tabernaculum. *Vul. & ſicut tela aranearum fiducia ejus.*

15. *H. S. Vul.* innitetur ſuper domum ſuam, & non ſtabit. *LXX.* ſi ſuffulſerit domum ſuam, non ſtabit.

16. *H.* humidus ipſe ad facies ſolis. *A.* hu-

προσώπου ἡλίου. O. ὑγρὸς γάρ ἐστιν ὑπὸ ἡλίου.

יונקתו A. ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Σ. κλάδος αὐτοῦ. O. ῥάδαμνος αὐτοῦ. Θ. παραφυάς αὐτοῦ.

על־גל שרשיו 17. O. ἐπὶ συναγωγῇ λίθων κοιμᾶται. Θ. ἐπὶ βουνὸν ῥίζαι αὐτοῦ.

יחזה O. ζήσεται. Αλλος, συμπλακήσεται.

הן־אל לא ימאס־תם 20. O. ὁ γὰρ κύριος οὐ μὴ ἀποποιήσηται τὸν ἄκακον. Θ. οὐκ ἀπώσεται. Αλλος, παρὰ τὸν ἀσεβῆ εἴη ἂν ὁ εὐσεβής.

ולא יחזיק ביד־מרעים Σ. οὐδὲ ὀρέξει χεῖρα κακούργοις. O. πᾶν δὲ δῶρον ἀσεβοῦς οὐ δέξεται.

שחוק 21. O. γέλωτος. Τετραπλ. ἀγαλλιάσεως.

תרועה A. Θ. ἀλαλαγμοῦ. O. ἐξομολογήσεως.

אהל 22. A. σκέπη. Σ. Θ. σκηνή. O. δίαιτα.

midus eſt coram ſole. *LXX.* humidus enim eſt ſub ſole. *Vulg. humectus videtur, antequam veniat ſol.*

H. ramus ejus tener. *A.* in conſpectu ejus. *S.* ramus ejus. *LXX. Vul.* germen ejus. *Th.* fruticatio ejus.

17. *H.* ſuper fontem radices ejus. *LXX.* in congregatione lapidum dormit. *Th.* ſuper collem radices ejus. *Vulg. ſuper acervum petrarum radices ejus.*

H. aſpicier. *LXX.* vivet. *Alius*, complicabitur. *Vul. commorabitur.*

20. *H* ecce Deus non reprobabit perfectum. *LXX.* Dominus enim non improbabit innocentem. *Th.* non repellet. *Alius*, præ impio fuerit certe pius. *Vulg. Deus non projiciet ſimplicem.*

H. nec apprehendet in manum malignorum. *S. Vul.* nec porriget manum malignis. *LXX.* nec ullum munus impii accipiet.

21. *H. LXX. Vul.* riſu. *Tetrapl.* exultatione.

H. A. Th. jubilatione. *LXX.* confeſſione. *Vul. jubilo.*

22. *H. A.* tentorium. *S. Th. Vulg.* tabernaculum. *LXX.* habitatio.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. VIII. Job.

v. 2. Θ. πνεῦμα βαρύτερον. Tres mſſ. & Druſius.

v. 3. A. σκολιώσει. Sic Colbert. & Regius unus.

Ibid. Σ. εἰς ἄδικον μεταστρέψει τὸ δίκαιον. Druſius.

v. 6. Θ. εὐπρέπειαν. Colbertinus & Regius unus.

v. 9. οἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι ἡμῶν. Colbertinus & Reg.

v. 11. A. Σ. ἢ πληθυνθήσεται ἶλος. Colbertinus. Druſius vero uni Symmacho tribuit. Θ. Αχί. Sic Colbertinus. Vide quæ diximus Gen. 41. 2.

v. 12. A ἔτι αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ αὐτοῦ, οὐ ἀποκλασθήσεται. Colbertinus.

v. 14. A. Σ. οἶκος ἀράχνης ἡ πεποίθησις αὐτοῦ. Ex Colbertino qui ſic habet, A. Σ. ἡ πεποίθησις. Druſius locum totum adfert, ſed quaſi ſcholion.

v. 15. Σ. ἐρειδήσεται ἐπ' οἶκον, καὶ οὐ στήσεται. Sic omnes mſſ. Nicetas & Druſius.

v. 16. A. ἔνικμος ἐστιν εἰς πρόσωπον ἡλίου. Sic omnes mſſ. Nicetas & Druſius. Colbertinus tamen, Oratorienſis & Regius unus habent ἄνικμος. Regius alter, Nicetas & Druſius, ἔνικμος: quæ lectio præſtare videtur.

Ibid. A. ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Sic Colbertinus: quid vero legerit Aquila, ignoro. Symmachi & Theodotionis lectionem adferunt duo mſſ. & Druſius.

v. 17. Θ. ἐπὶ βουνὸν ῥίζαι αὐτοῦ. Druſius, qui conjectando tantùm Theodotioni tribuit, & hanc notam adjicit.

Hieron. ſuper acervum petrarum. *Alibi* גל *idem reddit* acervus lapidum; *Aquila* λιθώσιον *vel* λιθίασιν. *Hoſea* 12. גלים. *Hieronymus*, acervos. *Et in Comment. dicit proprie ſignificare* θῖνας. *i. ex arena tumulos congregatos, qui maxime in deſerto & in littoribus flatu venti, vel augentur, vel minuuntur. LXX. ibi transferunt*, χελώνας, teſtudines: *Sym.* lapidum acervos: *Theodotio*, colles. Et revera, *inquit*, ſi θῖνας reſpicias, habent ſimilitudinem magnarum teſtudinum in deſerto agro, vel in ripis atque littoribus paullulum humo eminentium.

Ibid. Αλλος, συμπλακήσεται. Regius unus.

v. 20. Θ. οὐκ ἀπώσεται. Αλλος, παρὰ τὸν ἀσεβῆ &c. Sic Regius. Sed hoc poſtremum videtur eſſe ſcholion.

Ibid. Σ. οὐδὲ ὀρέξει χεῖρα κακούργοις. Colbert.

v. 21. Colbertinus habet ad verbum γέλωτος, Δ'. καὶ ἀγαλλιάσεως.

Ibid. A. Θ. ἀλαλαγμοῦ. Sic Colbertinus & Reg. Hanc vero interpretationem Druſius ut ſcholion adfert.

v. 22. A. σκέπη. Σ. Θ. σκηνή. Colbert. & Regius unus.

CAPUT IX. JOB.

לא יעננו 3. ※ Σ. Θ. οὐ μὴ ὑπακούσῃ αὐτῷ. O. ἵνα μὴ ἀντείπῃ. Τετραπλ. οὐδ' οὐ μὴ ἀντείπῃ.

אלף Σ. O. χιλίων.

וישלם 4. A. εἰρήνευσεν. Σ. διετέλεσεν. O. ὑπέμεινεν.

המעתיק הרים ולא ידעו 5. Σ. ἐξαιρῶν ὄρη καὶ ἀδηλοποιῶν αὐτά. O. ὁ παλαιῶν ὄρη,

3. HEb. ※ *S. Th.* non reſpondebit ei. *LXX.* ut non contradicat. *Tetrapl.* non contradicet. *Vulg. non poterit ei reſpondere.*

H. S. LXX. Vul. mille.

4. *H. A. Vul.* pacem habuit. *S.* perſeveravit. *LXX.* ſuſtinuit.

5. *H.* transferens montes, & non cognoverunt. *S.* qui aufert montes, & occultos reddit

Digitized by Google

καὶ οὐκ οἴδασι.

יתפלצון 6. Οἱ λοιποὶ, περιτραπήσονται. Ο. σαλεύονται.

וכימה וחדרי תמן 9. ὁ Ἑβραῖος, καὶ πάντα τὰ ἄστρα τὰ κυκλοῦντα νότον. Ο. καὶ Ἀρκτοῦρον, καὶ ταμιεῖα νότου.

נפלאות 10. Α. θαυμάσια. Ο. ἔνδοξα. Θ. ὑπερμεγέθη.

ולא־אבין 11. Ο. οὐδ᾽ ὡς ἔγνων. Ἄλλος, οὐδὲ ἐννοήσω.

הן יחתף 12. Σ. ἰδοὺ ἀναρπάσει. Ο. ἐὰν ἀπαλλάξῃ.

אלוה לא־ישיב אפו 13. Σ. ὁ θεὸς οὗ ἀναπόστρεπτος ἡ ὀργή. Ο αὐτὸς γὰρ ἀπέστραπται ὀργήν.

תחתו שחחו עזרי רהב Σ. ὑποκάτω δὲ αὐτοῦ καμφθήσονται οἱ ἐπερειδόμενοι ἀλαζονείᾳ. Ο. ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐκάμφθησαν κήτη τὰ ὑπ᾽ οὐρανόν. Α. Θ. μετ᾽ αὐτοῦ. ὁ Ἑβραῖος, ὑπ᾽ αὐτοῦ πάντα ἀπόλλυνται.

אשר אם־צדקתי לא אענה 15. Ο. ἐὰν γὰρ ὦ δίκαιος, οὐκ εἰσακούσεταί μου. Θ. ὅστις εἰ δικαιωθήσομαι, οὐκ ἀποκριθήσεταί μοι.

למשפטי אתחנן ※ Θ. τοῦ κρίματος αὐτοῦ δεηθήσομαι.

בשערה 17. Σ. διὰ καταιγίδος. Ο. γνόφῳ.

חנם Α. Θ. καὶ δωρεάν. Ο. διὰ κενῆς. Ἄλλος, ἀναιτίως.

אם־לכח אמיץ 19. Σ. ἐν τῇ ἰσχύϊ κραταιός ἐστι. Ο. ὅτι μὲν γὰρ ἰσχύϊ κρατεῖ.

אם־אצדק פי ירשיעני 20. Σ. ἐὰν δικαιότερος ἀναφανῶ, στόμα μου καταδικάσει με. Οἱ λοιποὶ, καταδικάσει με. Ο. ἐὰν γὰρ ὦ δίκαιος, τὸ στόμα μου ἀσεβήσει.

תם־אני ויעקשני Ο. ἐάν τε ὦ ἄμεμπτος, σκολιὸς ἀποβήσομαι. Ἄλλος, κἂν ἀναίτιος ὦ, οὐ γνώσομαι. Ἄλλος, ἁπλοῦς ἐγὼ, καὶ ἐστρέβλωσέ με.

פתאם למסת נקים 23. Σ. Θ. ἄφνω δίκαιοι. Ο. ἀλλὰ δίκαιοι.

ארץ נתנה ביד־רשע פני־שפטיה יכסה אם־לא אפו מי־הוא וימי קלו מני־רץ 24. ※ Θ. παραδίδοται ἡ γῆ εἰς χεῖρας ἀσεβοῦς ※ πρόσωπα κριτῶν αὐτῆς συγκαλύπτει. εἰ δὲ μὴ

eos. *LXX.* qui in vetuſtatem perducit montes, & neſciunt. *Vulg. qui tranſtulit montes, & neſcierunt.*

6. *H.* contremiſcent. *Reliqui*, & ſubvertentur. *LXX.* & quatiuntur. *Vulg. concutiuntur.*

9. *H.* & Chima, & penetralia Auſtri. *Hebræus*, & omnia aſtra circumdantia Auſtrum. *LXX.* & Arcturum, & penetralia Auſtri. *Vul. & Hyadas, & interiora Auſtri.*

10. *H. Vul.* mirabilia. *A.* admiranda. *LXX.* admirabilia. *Th.* admodum excellentia. *Vul. mirabilia.*

11. *H.* & non intelligam. *LXX.* neque ſic novi. *Alius*, neque cogitabo. *Vulg. non intelligam.*

12. *H.* En rapiet. *S.* Ecce abripiet. *LXX.* Si removerit. *Vulg. Si repente interroget.*

13. *H.* Deus non avertet iram ſuam. *S.* Deus cujus ira averti non poteſt. *LXX.* Ipſe enim avertit a ſe iram. *Vulg. Deus, cujus iræ nemo reſiſtere poteſt.*

H. ſub eo incurvaverunt ſe adjutores ſuperbiæ. *S.* ſub illo autem curvabuntur, qui nituntur arrogantia. *LXX.* ſub eo incurvati ſunt ceti, qui ſub cœlo. *A. Th.* cum eo. *Hebræus*, ſub eo omnia pereunt. *Vulg. ſub quo curvantur qui portant orbem.*

15. *H.* qui ſi juſtus fuero, non reſpondebo. *LXX.* ſi enim fuero juſtus, non exaudiet me. *Th.* qui ſi juſtificatus fuero, non reſpondebit mihi. *Vul. qui etiam ſi habuero quidpiam juſtum, non reſpondebo.*

H. ad facientem judicare me deprecabor. ※ *Th.* judicium ejus rogabo. *Vulg. ſed meum judicem deprecabor.*

17. *H. Vulg.* in turbine. *S.* per procellam. *LXX.* caligine.

H. gratis. *A. Th.* & gratis. *LXX.* in vanum. *Alius & Vul.* ſine cauſa.

19. *H.* ſi ad potentiam robuſtus. *S.* in robore validus eſt. *LXX.* quoniam ſcilicet valet potentia. *Vulg. Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt.*

20. *H.* Si juſtificavero me, os meum condemnabit me. *S.* Si juſtior appaream, os meum condemnabit me. *Reliqui*, condemnabit me. *LXX.* Si enim fuero juſtus, os meum impia loquetur. *Vulg. Si juſtificare me voluero, os meum condemnabit me.*

H. integer ego, & perverſum faciet me. *LXX.* ſive fuero ſine crimine, pravus evadam. *Alius*, quamvis innoxius fuero, non cognoſcam. *Alius*, ſimplex ego, & depravavit me. *Vulg. ſi innocentem oſtendero, pravum me comprobabit.*

23. *H.* ſubito ad tentationem innocentium. *S. Th.* ſtatim juſti. *LXX.* ſed juſti. *Vulg. & non de pœnis innocentium.*

24. *H.* Terra data eſt in manu impii, facies judicium ejus operiet. Si non, ubi, quis ipſe? Et dies mei leves fuerunt præ curſore. ※ *Th.* Terra rradita eſt in manus impii Fa- ※ cies judicum ejus operit. Quod ſi non

※ αὐτῆς,

※ αὐτὸς, τίς ἐστιν; ὁ δὲ βίος μου ἐστὶν ἐλαφρό-
※ τερος δρομέως: Σ. αἱ ἡμέραι μου ἀπέδρασαν, καὶ οὐκ εἴδοσαν.

※ eſt, quis ergo eſt? Vita autem mea levior ※ eſt curſore: *S.* dies mei aufugerunt, & non noverunt. *Vul. Terra data eſt in manus impii, vultum judicum ejus operit: quod ſi non ille eſt, quis ergo eſt? Dies mei velociores fuerunt curſore.*

פני Ἄλλοι, πρόσωπον. Ο. πρόσωπα.

H. LXX. facies. *Alii & Vulg.* vultum.

אפו מי־הוא Σ. καὶ νῦν τίς ἐστιν. Ο. τίς ἐστιν.

H. ubi, quis ipſe. *S.* & nunc qui eſt. *LXX.* quis eſt. *Vulg. quis ergo eſt.*

וימי 25. Οἱ λοιποὶ, αἱ ἡμέραι μου. Ο. ὁ δὲ βίος μου.

25. *Hebr. Reliqui, Vulg.* dies mei. *LXX.* vita mea.

טובה ※ Σ. Θ. ἀγαθόν:

Hebr. Vulg. bonum. ※ *S. Th.* bonitatem.

חלפו עם־אניות אבה כנשר יטוש עלי־אכל
26. Σ. ἀπῆλθον ὁμοίως ναυσὶ σπευδούσαις, ὡς ἀετὸς ἱπτάμενος ἐπὶ βοράν. Ο. ἢ καί ἐστι ναυσὶν ἴχνος ὁδοῦ, ἢ ἀετοῦ πετομένου ζητοῦντος βοράν.

26. *Hebr.* Tranſierunt cum navibus Ebeh, ſicut aquila volabit ad eſcam. *S.* abierunt quemadmodum naves feſtinantes, ut aquila volans ad cibum. *LXX.* numquid eſt & navibus veſtigium viæ, aut aquilæ vulantis quærentis eſcam. *Vul. pertranſierunt quaſi naves poma portantes, ſicut aquila volans ad eſcam.*

שיחי 27. Ο. λαλῶν. Θ. ἀδολεσχίας.

27. *Heb.* eloquii mei. *LXX.* loquens. *Th.* confabulationis. *Vul. loquar.*

למה־זה הבל איגע 29. Α. εἰς τί τοῦτο μάτην κοπιῶ. Ο. διὰ τί οὐκ ἀπέθανον.

29. *Hebr.* utquid jam vane laborabo? *A.* ad quid hoc fruſtra laboro? *LXX.* quare non mortuus ſum? *Vul. quare fruſtra laboravi?*

אז בשחת תטבלני 31. Α. καὶ τότε ἐν διαφθορᾷ βαπτίσεις με. Ο. ἱκανῶς ἐν ῥύπῳ με ἔβαψας.

31. *Hebr.* tunc in foveam demerges me. *A.* & tunc in corruptionem demerges me. *LXX.* ſatis in ſorde me tinxiſti. *Vulg. Tamen ſordibus intinges me.*

יסר 34. Οἱ λοιποὶ, ἀποστησάτω. Ο. ἀπαλλαξάτω.

34. *Hebr.* removeat. *Reliqui*, abſcedere faciat. *LXX.* avertat. *Vulg. auferas.*

ואמתו Α. Σ. Ο. Θ. αὐτοῦ.

Hebr. & terror ejus. *A. S. LXX. Th. Vul.* ejus.

תבעתני Α. Θ. ἐκθλιβέτω με. Ο. μὴ στροβείτω.

Hebr. Vulg. me terreat. *A. Th.* me atterat. *LXX.* me tranſverſum agat. *ſubaudi*, non, *ad ſingulos.*

כי־לא־כן אנכי עמדי 35. Σ. Οὐ γάρ εἰμι ἐγὼ ὁ αὐτὸς παρ' ἐμαυτῷ. Ο. οὐ γὰρ οὕτω συνεπίσταμαι.

35. *Hebr.* quia non ſic ego apud me. *S.* non enim ſum ego ipſe apud me ipſum. *LXX.* non enim ſic conſcius ſum. *Vul. neque enim poſſum metuens reſpondere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. IX. Job.

v. 3. Σ. Θ. ※ μὴ ὑπακούσῃ αὐτῷ. Sic Colbertinus cum aſteriſco. Verſio autem Symmachi & Theodot. verſioni LXX. Interpretum præmiſſa fuit in Hexaplis; ita ut utraque poſtea remaneret. LXX. vero ſic habent, ἵνα μὴ ἀντείπῃ. Interpretationes autem tam Symmachi & Theodotionis, quam LXX. quæ ambæ in hodiernis Bibliis habentur, reſpondent his vocibus Hebraicis לא יעננו. Colbertinus notat in Tetraplis legi οὐ δι' ἵ μὴ ἀντείπῃ, in verſione videlicet LXX. hac poſita nota de more ∸ᵇ. γρ. ἐν δι' οὐ &c.

Ibid. Σ. Θ. χιλίων. Sic unus Codex.

v. 4. Α. ἐσκλήρυνεν. Σ. ἀντέτεινεν. Sic omnes mſſ. Nicetas & Druſius.

v. 5. Σ. ἐξαίρων ὄρη, καὶ ἀδηλοποιοῦν αὐτά. Sic omnes mſſ. Nicetas & Druſius.

v. 6. οἱ λοιποὶ, διατραπήσονται. Druſius.

v. 9. ὁ Ἑβραῖος, καὶ πάντα τὰ ἄστρα τὰ κυκλοῦντα νότον. Sic Colb. Nicetas & Druſius.

v. 10. Α. θαυμάσια. Θ. ὑπερμεγέθη. Colbert.

v. 11. Ἄλλος, οὐδ' ἐνόησα. Colbert.

v. 12. Σ. ἰδοὺ ἀναρπάσει. Sic Colbert. & Reg. unus. Prior habet ἴδε εἰ ἀναρπάσῃ.

v. 13. Σ. ὁ Θεὸς οὐ ἀνεπίστρεπτος ἡ ὀργή. Orat. & Colb. qui poſtremus σοῦ pro οὗ habet perperam. Hanc verſionem exhibent Nicetas & Druſius, qui legunt οὐ.

Ibid. Σ. ὑποκάτω δὲ αὐτοῦ &c. Sic omnes; ſed Colb. & Regius unus habent ἀλαζονείας male, ut videtur. Α. Θ. μετ' αὐτοῦ. Colbert. & Regius unus. Hebræi vero Interpretis lectionem adferunt omnes præter Druſium.

v. 15. Θ. ὅστις εἰ δίκαιος. Sic Colbert. & Reg. unus.

Ibid. Θ. τοῦ κρίματος αὐτοῦ δεηθήσομαι &c. Sic Reg. unus & Colbert. qui poſtremus habet Θ. cum aſteriſco, ut notet hæc ex Theodotione in textum LXX. Interpretum, qui hic deficiebat, inducta fuiſſe. Verſio item Latina vetus, de qua ſupra hæc cum aſteriſco refert, ut nos edimus.

v. 17. Σ. διὰ καταιγίδος. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. Α. Θ. καὶ δωρεάν. Sic Colbert. & Regius unus. Id vero Druſius quaſi ſcholion adfert. Ἀλλ. ἀναιτίως. Nicetas & Druſius ſic habent, οἱ λοιποὶ, ἀναιτίως.

v. 19. Σ. ἐν τῇ ἰσχύϊ κραταιός ἐστι. Sic Oratorienſis, Regius unus, Nicetas & Druſius. Regius vero alter hæc Theodotioni tribuit.

v. 20. Σ. ἐὰν δικαιότερος &c. Druſius. Nicetas autem habet, οἱ λοιποὶ, καταδικάσῃ με.

Ibid. Ἄλλος, κἂν ἀναίτιος ὦ, οὐ γνώσομαι. Sic Reg. unus; ſed illud aliò pertinet, nempe ad verſum 21. ubi תם אני לא אדע Ἀλλ. ἁπλοῦς ἐγὼ &c. Druſius.

v. 23. Σ. Θ. ἄφνω. δίκαιοι. Sic unus Codex.

v. 24. Hoſce quatuor στίχους, ſeu verſiculos aſteriſcis

notat Verſio Latina Job apud Hieronymum. Duos tantum verſiculos notat Colbertinus, nempe, πρόσωπα κριτῶν αὐτῆς συγκαλύπτει, εἰ δὲ μὴ αὐτός, τίς ἐστιν. De quibus ait ἐκ θ' οἱ β. i. duo verſiculi ex Theodotione. verum quia verſiculos aſteriſco notatos non raro prætermittit Colbertinus, Editionem Latinam Hieronymi ſequimur, Notandum autem eſt in Bibliis τῶν O. legi, παρεδίδοται γῆ, pro παραδέδοται γῆ. quam poſtremam lectionem veram eſſe arguunt tum textus Hebraicus, tum Editio illa Latina Hieronymi ad LXX. fidem cum obelis & aſteriſcis concinnata. Unde nos verſionem Latinam horum verſuum excerpſimus. Σ. αἱ ἡμέραι μου &c. Coiſlin. bomb. Poſtrema verba, ἀπέδρασαν, καὶ οὐκ εἶδον, habentur in τοῖς O. Edit. Rom.

Ibid. Ἄλλος, πρόσωπον. Sic Colbertinus.

Ibid. Σ. καὶ νῦν τίς ἐστιν. Sic omnes.

v. 25. οἱ λοιποί, αἱ ἡμέραι μου. Sic Colbert. melius quam Druſius, qui uni Symmacho tribuit.

Ibid. Σ. Θ. ἀγαθόν cum aſteriſco. Editio Latina Hieronymiana habet, *bonitatem*, cum aſteriſco item.

v. 26. Σ. ἀπῆλθον ὁμοίως &c. Sic omnes.

v. 27. Θ. ἀδολεσχίας. Colbertinus.

v. 29. A. εἰς τί τοῦτο ματαίως κοπιῶ. Sic omnes.

v. 31. A. καὶ τότε ἐν διαφθορᾷ &c. Colbertinus & Regius.

v. 34. οἱ λοιποί, ἐκπτοείτω. Colbertinus & Regius unus.

Ibid. A. Σ. Θ. αὐτοῦ. Iidem.

Ibid. A. Θ. ἐκθαμβείτω με. Iidem. Sed Colbert. uni Aquilæ tribuit.

v. 35. Σ. οὐ γάρ εἰμι ἐγὼ &c. Iidem.

CAPUT X. JOB.

עלי 1. A. ἐπ' ἐμέ. O. ἐπ' αὐτόν. Θ. Εἰς ἐμαυτόν.

אל־תרשיעני 2. A. μὴ καταδικάσῃς με. O. μή με ἀσεβεῖν δίδασκε.

הטוב לך כי־תעשק 3. O. ἢ καλόν σοι ἐὰν ἀδικήσω. Ἄλλος, μήτι ἀγαθόν σοι, ὅτι συκοφαντήσῃς;

אם־כראות אנוש תראה 4. ※ Θ. ἢ καθὼς ὁρᾷ ἄνθρωπος βλέψῃ.

כימי גבר 5. ※ ὡς ἡμέραι ἀνθρώπου.

עצבוני 8. O. ἔπλασάν με. Ἄλλος, ἡτοίμασάν.

יחד סביב ותבלעני A. Θ. ἅμα κύκλῳ κατεπόντισάς με. O. μετὰ ταῦτα μεταβαλών με ἔπαισας.

תתיכני 10. A. ἀπέσταξας. O. ἤμελξας.

תקפיאני A. ἔπηξας. O. ἐτύρωσας.

תשככני 11. O. ἐνῆρας. Ἀλλ. συνέρραψας.

עשית עמדי 12. A. Θ. ἐποίησας μετ' ἐμοῦ. Σ. παρέσχες μοι. O. ἔθου παρ' ἐμοί.

בלבבך 13. O. ἐν σεαυτῷ. Τετραπλ. ἐν ἐμαυτῷ.

לא תנקני 14. A. Θ. οὐκ ἀθῳώσεις με. Σ. οὐ καθαριεῖς με. O. οὐκ ἀθῷόν με πεποίηκας.

וצדקתי לא־אשא ראשי 15. A. καὶ δικαιωθεὶς οὐκ ἀρῶ κεφαλήν. O. ἐὰν δὲ ὦ δίκαιος οὐ δύναμαι ἀνακύψαι.

ויגאה כשחל תצודני 16. Ὁ Ἑβραῖος, ἐὰν γὰρ βιασθῇς ὦ ὡς λέων, πιάσεις με. O. ἀγρεύομαι γὰρ ὥσπερ λέων εἰς σφαγήν.

תשב תתפלא בי A Θ. ἐπιστρέψας ἐθαυμάστωσας

1. HEbr. *Vulg.* adverſum me. *A.* ſuper me. *LXX.* ſuper meipſum. *Th.* in meipſum.

2. *Hebr. A.* ne condemnes me. *LXX.* ne me eſſe impium doceas. *Vulg. Noli me condemnare.*

3. *Hebr.* Numquid bonum tibi quod opprimas? *LXX.* An bonum eſt tibi, ſi inique egero? *Alius*, Numquid bonum tibi quod calumnieris? *Vulg. Numquid bonum tibi videtur, ſi calumnieris me.*

4. *Heb.* Num ſecundum videre hominis videbis? ※ *Th.* aut ſicut videt homo, videbis. *Vulg. aut ſicut videt homo, & tu videbis.*

5. *Heb.* ſicut dies viri. ※ ſicut dies hominis. *Vul. ſicut humana ſunt tempora.*

8. *Hebr.* elaboraverunt me. *LXX. Vul.* plaſmaverunt me. *Alius*, præparaverunt.

Heb. pariter circum, & degluties me. *A. Th.* ſimul in orbem, præcipitaſti me. *LXX.* poſtea mutans percuſſiſti me. *Vulg. totum in circuitu: & ſic repente præcipitas me.*

10. *Hebr*, fundes me. *A.* ſtillare feciſti me. *LXX. Vul.* mulſiſti me.

Hebr. coagulabis. *A. LXX. Vulg.* coagulaſti.

11. *Hebr.* cooperies me. *LXX.* conſeruiſti. *Alius*, conſuiſti. *Vul. compegiſti.*

12. *Hebr. A. Th.* feciſti mecum. *S. Vulg.* tribuiſti mihi. *LXX.* poſuiſti apud me.

13. *Heb. Vulg.* in corde tuo. *LXX.* in teipſo. *Tetrapl.* in meipſo.

14. *Hebr.* non mundes me. *A. Th.* non purgabis me. *S.* non mundabis me. *LXX.* non innocentem me feciſti. *Vul. mundum me eſſe non pateris.*

15. *Heb.* & juſtus fui, non elevabo caput meum. *A.* & juſtificatus non extollam caput meum. *LXX.* ſi autem juſtus fuero, non poſſum ſuſpicere. *Vul. & ſi juſtus, non levabo caput.*

16. *Hebr.* & multiplicetur ſicut leo venêris me. *Hebræus*, ſi enim robuſtus fuero ſicut leo, apprehendes me. *LXX.* capior ſicut leo ad occiſionem. *Vulg. & propter ſuperbiam quaſi leænam capies me.*

Heb. & revertaris, mirabilis ſis in me. *A. Th.*

ἐν ἐμοί. Ο. πάλιν γὰρ μεταβαλὼν δεινῶς με ὀλέκεις.

עדיך נגדי ותרב 17. Σ. μάρτυράς σου κατέναντί μου αὐξάνων. Ο. ἐπανακαινίζων ἐπ' ἐμὲ τὴν ἔτασίν μου.

צבא A. στρατιάς. Ο. πειρατήρια. Θ. δυνάμεις.

אובל 19. A. Θ. οὐκ ἀπηνέχθην. Ο. οὐκ ἀπηλλάγην.

בטרם אלך 21. Ο. πρὸ τοῦ με πορευθῆναι. Αλλ. πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν.

וצלמות Σ. σκεπομένην θανάτῳ. Ο. σκοτεινὴν καὶ γνοφεράν.

ארץ עפתה כמו־אפל 22. ὁ Ἑβραῖος, εἰς γῆν σκοτεινὴν ὑπὲρ τὸ σκότος. Ο. εἰς γῆν σκότους αἰωνίου.

& reverſus mirabilis fuiſti in me. *LXX*. iterum enim commutans graviter me perdis. *Vulg. reverſuſque mirabiliter me crucias.*

17. *Heb.* teſtes tuos coram me, & ſe multiplicet. *S.* teſtes tuos coram me multiplicans. *LXX*. inſtaurans in me inquiſitionem meam. *Vul. inſtauras teſtes tuos contra me.*

Hebr. militia. *A.* militias. *LXX*. tentationes. *Th.* virtutes. *Vul. & pœnæ militant in me.*

19. *Heb.* deferar. *A. Th.* non delatus ſum. *LXX*. non ſum tranſlatus. *Vul. tranſlatus.*

21. *Heb. Vulg.* antequam vadam. *LXX*. antequam eam. *Alius*, antequam abeam.

Hebr. umbra mortis. *S.* tectam morte. *LXX*. tenebroſam & caliginoſam. *Vulg. opertam mortis caligine.*

22. *Hebr.* terram obſcuritatis ſicut caligo. *Hebræus*, in terram tenebroſam ſuper tenebras. *LXX*. in terram tenebrarum æternarum. *Vulg. terram miſeriæ & tenebrarum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. X. Job.

v. 1. A. ἐπ' ἐμέ. Θ. εἰς ἐμαυτόν. Colbertinus & Regius unus.

v. 2. A. μὴ καταδικάσῃς με. Druſius, qui legit καταδικάσεις: ſed melius, καταδικάσῃς.

v. 3. Αλλ. μήτι ἀγαθόν σοι ὅταν συκοφαντήσῃς. Sic Reg. unus, & Druſius, qui poſtremus habet, ὅτι συκοφαντήσῃς.

v. 4. Hunc & ſequentem verſiculum aſteriſco notat Editio Latina Hieronymi. Primus autem verſiculus, ἢ καθὼς ὁρᾷ ἄνθρωπος βλέψῃ, exſtat in Editione Romana & in hodiernis Bibliis, atque ex Editione illa Hexaplari in Vulgatas Editiones tranſiit, ut alia bene multa loca. Secundus verſiculus non item; ab hodiernis enim Bibliis abeſt.

v. 5. In Edit. Hieronymiana, *tamquam* ※ *dies hominis* :

v. 8. Αλλ. ἡτοίμασαν. Ex Druſio.

Ibid. A. Θ. ἅμα κύκλῳ &c. Sic omnes mſſ. & Druſius.

v. 10. A. ἀπέστραξας. Sic Colbertinus.

Ibid. A. ἔπηξας. Colb.

v. 11. Αλλ. συνέρραψας. Druſius.

v. 12. A. Θ. ἐποίησας μετ' ἐμοῦ. Σ. παρέσχες μοι. Colb.

v. 13. Colbertinus Δ' χ. ἐν ἐμαυτῷ. id eſt, ut opinor, τετραπλᾶ.

v. 14. A. Θ. οὐκ ἀθωώσεις με. Σ. οὐ καθαρίσεις με. Sic Colbertinus. Nicetas autem & Druſius hæc ſine Interpretum nomine adferunt.

v. 15. A. καὶ διακορισθεὶς οὐκ ἀρῶ κεφαλήν. Ita Colbertinus, Orat. Druſius & Nicetas.

v. 16. τὸ Ἑβραϊκόν, ἐάν τε γὰρ ὑψωθῇ ὡς λέων, παίξεις με. Sic Nicetas, Druſius, & Regius unus, qui habet, παίξεις. Puto autem hic legendum eſſe, ὁ Ἑβραῖος, non τὸ Ἑβραϊκόν.

Ibid. A. Θ. καὶ ἐπιστρέψας &c. Sic omnes mſſ. Druſius & Nicetas, qui poſtremus uni Theodotioni tribuit.

v. 17. Σ. μάρτυράς σου &c. Druſius. Hic vero deficit Codex Colbertinus, deſuntque quatuor folia.

Ibid. A. στρατιάς. Θ. δυνάμεις. Regius unus.

v. 19. A. Θ. οὐκ ἀπηνέχθην. Idem.

v. 21. Αλλ. πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν. Idem.

Ibid. Σ. σκεπομένην θανάτῳ. Regius unus, Orat. & Druſius.

v. 22. ὁ Ἑβραῖος, εἰς γῆν σκοτ- &c. Reg. unus, Orat. Nicetas & Druſius.

CAPUT XI. JOB.

הרב דברים לא יענה 2. Σ. μὴ ὁ πολυλάλος ἀναντίρρητος ἔσται. Ο. ὁ τὰ πολλὰ λέγων, καὶ ἀντακούσεται.

ואין מכלם 3. A. καὶ οὐκ ἔστιν ἀνατρέπων σε. Ο. οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἀντικρινόμενός σοι.

בעיניך 4. ※ ἐναντίον αὐτοῦ.

ואולם 5. Ο. ἀλλὰ πῶς ἄν. Αλλος, ἀλλ' εἴθε ἵνα ὅπως ἄν.

ויפתח שפתיו עמך ※ καὶ ἀνοίξει χείλη αὐτοῦ μετὰ σοῦ.

2. HEbr. Numquid multitudini verborum non reſpondebitur? *S.* An multiloquus irrefutabilis erit? *LXX*. Qui multa dicit, & viciſſim audiet. *Vul. Numquid qui multa loquitur, non & audiet?*

3. *Hebr.* & non eſt pudefaciens. *A.* & non eſt qui evertat te. *LXX*. non enim eſt qui contradicat tibi. *Vul. a nullo confutaberis.*

4. *Heb.* in oculis tuis. ※ fui ante eum. *Vulg. in conſpectu tuo.*

5. *Hebr.* & vere. *LXX*. ſed quomodo. *Alius*, ſed utinam. *Vul. atque utinam.*

Hebr. & aperiret labia ſua tecum. ※ & ape-

תעלמות חכמה 6. Α. ἀποῤῥήτους σοφίας. Σ. ἀποῤῥήτα σοφίας. Ο. δύναμιν σοφίας.

מעונך Ο. ὧν ἡμάρτηκας. Αλλος, παρεωραμένα.

החקר אלוה 7. Α μήτι ἐξιχνιασμὸν Θεοῦ. Ο. ἢ ἴχνος κυρίου.

גבהי שמים מה־תפעל 8. Σ. ἀπορήσεις πῶς ἂν ἐφίκοιο; Ο. ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ τί ποιήσεις. Αλλος, μετεωρότητας οὐρανοῦ τίς κατεργάσῃ.

ויקהיל 10. ※ ἢ συναγάγῃ:

נבוב ילבב 12. Σ. διακενῆς θρασύνεται. Ο. ἄλλως, νήχεται λόγοις.

ופרשת אליו כפיך 13. Α. ἐκπετάξεις. Σ. ἁπλώσεις πρὸς αὐτὸν τὰς παλάμας σου. Ο. ὑποτιθεῖς δὲ χεῖρας πρὸς αὐτόν. Θ. ἐπέτασας.

ואל־תשכן באהליך עולה 14. Α. μὴ σκηνωσάτω ἐν σκέπῃ σου παρανομία. Σ. Θ. μὴ σκηνωσάτω ἐν σκηνῇ σου παρανομία. Ο. ἀδικία δὲ ἐν διαίτῃ σου μὴ αὐλισθήτω.

לבטח תשכב 18. Α. ἐν ἐλπίδι κοιμηθήσῃ. Ο. ἀναφανεῖταί σοι εἰρήνη.

ועיני רשעים תכלינה 20. Ο. ※ ὀφθαλμοὶ δὲ ἀσεβῶν τακήσονται. Θ. ὀφθαλμοὶ δὲ ἀσεβῶν ἐκλείψουσιν.

ותקותם מפח־נפש ※ Α. Σ. Θ. ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν ἀπώλεια.

riat labia ſua tecum. *Vul. & aperiret labia ſua tibi.*

6. *Heb.* occulta ſapieotiæ. *A.* ſecretos ſapientiæ. *S.* arcanæ ſapieotiæ. *LXX.* vim ſapientiæ. *Vul. ſecreta ſapientiæ.*

Hebr. de iniquitate tua. *LXX.* quæ peccaſti. *Alius*, oeglecta. *Vulg. quam meretur iniquitas tua.*

7. *Heb.* Num ioveſtigatiooe Deum. *A.* Numquid inveſtigationem Dei. *LXX.* aut veſtigia Domini. *Vulg. Forſitan veſtigia Dei.*

8. *Hebr.* altis cœlorum, quid operaberis. *S.* difficultates quomodo adieris? *LXX.* altum cœlum, & quid facies? *Alius*, altitudines cœli quis perficiet? *Vul. Excelſior cælo eſt, & quid facies?*

10. *Hebr.* & congregare fecerit. ※ aut congregaverit: *Vul. vel in unum coarctaverit.*

12. *Hebr.* coocavus cordabitur. *S.* io vanum audacter agit. *LXX.* temere oatat ſermooibus. *Vulg. vir vanus in ſuperbiam erigitur.*

13. *Heb.* & expanderis ad eum volas tuas. *A.* expandes. *S.* expandes ad ipſum palmas tuas. *LXX.* expaodes autem maous ad eum. *Th.* expandiſti. *Vulg. & expandiſti ad eum manus tuas.*

14. *Heb.* & oe habitare facias io tentoriis tuis iniquitatem. *A.* oe habitet io teotorio tuo iniquitas. *S. Th.* ne habitet in tabernaculo tuo iniquitas. *LXX.* iniquitas autem io habitatione tua oon maneat. *Vulg. & non manſerit in tabernaculo tuo injuſtitia.*

18. *Heb.* in fiducia jacebis. *A.* in ſpe dormies. *LXX.* apparebit tibi pax. *Vulg. ſecurus dormies.*

20. *H. Th.* & oculi impiorum deficieot. *LXX.* ※ oculi autem impiorum tabeſceot. *Vul. oculi autem impiorum deficient.*

H. & ſpes eorum exhalatio animæ. *A. S. Th.* ※ ſpes enim eorum perditio. *Vul. & ſpes illorum abominatio.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XI. Job.

v. 2. Σ. μὴ ὁ πολυλάλος &c. Sic omnes mſſ. præter Colbertinum, qui deficit, ut diximus. Sic item Nicetas & Druſius.

v. 3. Α. καὶ οὐκ ἔστιν ἀνατρέπων σε. Sic Regins unus.

v. 4. Editio Latina Hieronymi hæc cum aſteriſco habet, *fui ante eum.*

v. 5. Αλλ. ἀλλ' εἴθε ἰδοῦ ὅπως ἄν. Druſius.

Ibid. καὶ ἀνοίξει χείλη αὐτοῦ μετὰ σοῦ. Hujus loci verſionem cum aſteriſco habet Editio Latina ſupra memorata.

v. 6. Α. ἀποῤῥήτους σοφίας. Druſius. Σ. ἀποῤῥήτα σοφίας. Regius unus.

Ibid. Αλλ. παρεωραμένα. Druſius, qui hanc vocem ut ſcholion adfert.

v. 7. Α. μήτι ἐξιχνιασμὸν Θεοῦ. Regius unus.

v. 8. Αλλ. μετεωρότητας οὐρανοῦ &c. Druſius, qui hæc ut ſcholion adfert. Sed eſt revera alicujus Interpretis. Symmachi autem verſio an huc pertineat, ignoramus.

v. 10. Editio Latina Hieronymi cum aſteriſco habet illud, *& congregaverit*, quod in LXX. prætermittitur.

v. 12. Σ. διακενῆς θρασύνεται. Sic Colbertinus. Druſius vero θρασύνεται ſolum habet.

v. 13. Α. ἐκπετάξεις. Sic Regius unus. Colbertinus vero ἐκπετάξεις. Σ. ἁπλώσεις πρὸς αὐτὸν τὰς παλάμας σου. Sic Colbertinus, Regius unus, Nicetas & Druſius. Θ. ἐπέτασας. Oratorienſis. Regius alter & Druſius.

v. 14. Α. μὴ σκηνωσάτω ἐν σκέπῃ αὐτοῦ παρανομία. Hæc ut ſcholion adfert Druſius. Videntur autem Aquilæ eſſe, ut ſupra 8. 22. Σ. Θ. μὴ σκηνωσάτω ἐν σκηνῇ &c. Colbert. & Regius unus.

v. 18. Α. ἐν ἐλπίδι κοιμηθήσῃ. Sic Oratorienſis & Regius unus cum Druſio. Colbertinus autem & Regius alter κοιμηθήσει.

v. 20. Ο. ὀφθαλμοὶ δὲ ἀσεβῶν τακήσονται. Horum verſio in Editione Latina Hieronymi cum aſteriſco legitur ſic, *oculi autem impiorum tabeſcent.* Θ. ὀφθαλμοὶ δὲ ἀσεβῶν ἐκλείψουσιν. Sic Colbertinus & Regius unus, melius quam Druſius & Regius alter, qui habent, Θ. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκλείψουσιν.

Ibid. Α. Σ. Θ. ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν ἀπώλεια. Sic Colbert. cum aſteriſco. Sic item LXX. in Bibliis hodiernis, ita ut hæc præpoſtero ordine ponantur: & verſiculus præcedens hunc ſequatur, ſecus quam in Hebræo & in Vulgata, ubi hic ultimus, ille penultimus locatur.

CAPUT XII. JOB.

ועמכם תמות חכמה 2. A. καὶ σὺν ὑμῖν πληρώματα σοφίας. Σ. ἢ σὺν ὑμῖν ἡ πληρότης τῆς σοφίας. O. ἢ μεθ᾽ ὑμῶν τελευτήσει σοφία.

ותורך 7. A. καὶ φωτίσῃ σοι. Σ. καὶ δηλώσῃ σοι. O. ἐάν σοι εἴπωσι.

או שיח לארץ ותורך 8. Σ. ἢ ὁμίλησον τῇ γῇ καὶ μηνύσει σοι. O. ἐκδιήγησαι γῇ, ἐάν σοι φράσῃ.

ויספרו לך דגי הים מי לא־ידע בכל־אלה
כי יד יהוה עשתה זאת 8. 9. ※ Θ. ἐξηγήσονταί
※ σοι οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης. τίς οὐκ ἔγνω ἐν
※ πᾶσι τούτοις, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε ταῦτα.

בשר 10. ※ A. κρέως.

בישישים חכמה 12. A. ἐν παλαιοῖς σοφία. Σ. ἐν μακροχρονίοις σοφία. O. ἐν πολλῷ χρόνῳ σοφία.

על־איש 14. A. ἐπ᾽ ἄνδρα. O. κατ᾽ ἀνθρώπων.

ותושיה 16. O. καὶ ἰσχύς. Θ. καὶ σωτηρία.

מוליך יועצים שולל 17. A. ἀπάγων συμβούλους λάφυρα. Σ. διάγων βουλευτικοὺς εἰς ἀβουλίαν. O. διάγων βουλευτὰς αἰχμαλώτους.
יהולל Σ. Θ. ἐξιστῶν. O. ἐξέστησε.

ויאסר אזור במתניהם 18. Σ. καὶ περιζωννύων αὐτοὺς σχοινίῳ κατὰ λαγόνων. O. ※ καὶ περιέδησε ζώνῃ ὀσφύας αὐτῶν.

מסיר שפה לנאמנים 20. Σ. περιτρέπων χείλη ἀπλανήτων. O. διαλλάσσων χείλη πιστῶν.

וטעם זקנים יקח. A.... λήψεται. Σ. καὶ ἐπιστήμην γερόντων ἀφαιρῶν. O. σύνεσιν δὲ πρεσβυτέρων ἔγνω.

משגיא לגוים ויאבדם שטח לגוים וינחם 23.
※ Θ. πλανῶν ἔθνη καὶ ἀπολλύων αὐτά. καταστρωννύων ἔθνη, καὶ καθοδηγῶν αὐτά.

מסיר 24. A. ἀφιστῶν. Σ. περιτρέπων. O. διαλλάσσων. Θ. μεθιστῶν.
לא־דרך Σ. δι᾽ ἀνοδίας. O. ἐν ὁδῷ ᾗ οὐκ ᾔδεισαν.

ימששו 25. O. ψηλαφήσαισαν. Ἄλλος, ψηλαφῶντες.

ויתעם O. πλανηθείησαν. Ἄλλος, πλανώμενοι.

2. Hebr. Vul. & vobiſcum morietur ſapientia. *A.* & vobiſcum perfectiones ſapientiæ. *S.* aut vobiſcum perfectio ſapientiæ. *LXX.* aut vobiſcum morietur ſapientia.

7. *H.* & docebit te. *A.* & illuminet tibi. *S.* & declaret tibi. *LXX.* ſi tibi dicant. *Vulg. & docebunt te.*

8. *H.* vel loquere terræ, & docebit te. *S.* aut colloquere terræ, & indicabit tibi. *LXX.* enarra terræ, ſi tibi dicat. *Vulg. Loquere terræ, & reſpondebit tibi.*

8. 9. *H.* Et narrabunt tibi piſces maris. Quis non ſcit in omnibus his, quia manus Domini fecit hæc? ※ *Th.* Et referent tibi piſces maris.
※ Quis neſcit in his omnibus, quia manus
※ Domini fecit hæc? *Vul. & narrabunt piſces maris. Quis ignorat quod omnia hæc manus Domini fecerit?*

10. *H. Vul.* ※ *A.* carnis.

12. *H.* in decrepitis ſapientia. *A.* in antiquis ſapientia. *S.* in longævis ſapientia. *LXX.* in multo tempore ſapientia. *Vulg. in antiquis eſt ſapientia.*

14. *H. A.* ſuper virum. ※ circum hominem. *LXX.* contra homines. *Vul. hominem.*

16. *H.* & perſiſtentia. *LXX.* & virtus. *Th.* & ſalus. *Vulg. & ſapientia.*

17. *Heb. A.* abducens conſiliarios manubias. *S.* traducens conſiliarios ad inopiam conſilii. *LXX.* qui ducit conſultores captivos. *Vul. Adducit conſiliarios in ſtultum finem.*

H. infatuabit. *S. Th.* in pavorem mittens. *LXX.* in pavorem miſit. *Vulg. in ſtuporem.*

18. *H.* & ligavit cingulum in lumbis eorum. *S.* & circumcingens eos fune circum ilia. *LXX.* ※ & circumdedit cingulo lumbos eorum. *Vulg. & præcingit fune renes eorum.*

20. *Hebr.* removens labium veracibus. *S.* convertens labia non errantium. *LXX.* qui permutat labia fidelium. *Vulg. commutans labium veracium.*

H. & diſcretionem ſenum tollet. *A.*... accipiet. *S.* & ſcientiam ſenum auferens. *LXX.* intelligentiam autem ſenum novit. *Vulg. & doctrinam ſenum auferens.*

23. *H.* multiplicans gentes, & perdit eas: diſtendens gentes, & ducit eas. *Th.* ※ de-
※ cipiens gentes, & perdens eas: ſternens gen-
※ tes, & in via deducens eas. *Vul. qui multiplicat gentes, & perdit eas, & ſubverſas in integrum reſtituit.*

24. *H. A.* removens. *S.* evertens. *LXX.* permutans. *Th.* transferens. *Vul. qui immutat.*

H. abſque via. *S.* per inviam. *LXX.* in viâ, quam non noverunt. *Vulg. per invium.*

25. *H. Vulg.* palpabunt. *LXX.* palpent. *Alius*, palpantes.

H. & errare fecit eos. *LXX.* errent. *Alius*, errantes. *Vulg. & errare eos faciet.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XII. Job.

v. 2. A. καὶ σὺν ὑμῖν τελειώματα σοφίας. Druſius habet τελειώματα σοφίας tantum. Σ. καὶ σὺν ὑμῖν ἡ τελειότης τῆς σοφίας. Colbertinus.

v. 7. A. καὶ φωτίσῃ σοι. Σ. καὶ δηλώσει σοι. Sic Colbertinus. Vide in Lexico Græco, ad voces φωτίζω & δηλόω. Regius unus habet, φωτίσει, & δηλώσει.

v. 8. Σ. ἢ ὁμίλησον τῇ γῇ, καὶ μηνύσει σοι. Colbertinus & Regius unus.

Ibid. Quæ aſteriſcis notantur, ex Theodotione in textum LXX. Interpretum invecta ſunt, ut notat Colbertinus Codex his verbis, ἐκ Θ. οἱ γ'. id eſt, *tres* στίχοι, *ſeu verſiculi ex Theodotione deſumti ſunt.* στίχοι autem dicebantur ſectiones ſive κόμματα periodi, quæ a linea ducebantur; ita ut hi tres verſiculi hoc modo jacerent in antiquis Exemplaribus:

Καὶ ἐξηγήσονταί σοι οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης.
Τίς (Ed. Rom. τίς οὖν οὐκ) οὐκ ἔγνω ἐν πᾶσι τούτοις;
Ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε ταῦτα.

Editio item Latina Hieronymi hæc aſteriſcis notat.

v. 10. A. κρέως. Colbert. cum aſteriſco, ſimiliterque in Edit. Latina, *carnis*, cum aſteriſco.

v. 12. A. ἐν παλαιοῖς σοφία. Σ. ἐν μακροχρονίοις σοφία. Orat. & Regii duo.

v. 14. A. ἐπ' ἄνδρα. Colbertinus. Editio Latina habet, *circum hominem*, cum aſteriſco, forte ex Theodotione, qui Græce habuerit, περὶ ἄνθρωπον.

v. 16. Θ. καὶ σωτηρία. Colbert. & Reg. 1.

v. 17. A. ἀπάγων &c. Has Aquilæ & Sym. lectiones habent Orat. Regii duo & Druſius.

Ibid. Σ. Θ. ἐξιστῶν. Colbert. & Regius unus.

v. 18. Σ. καὶ περιζωννύων &c. Sic omnes. In Editione Latina cum aſteriſco legitur: *Et circumdedit balteo renes eorum.*

v. 20. Σ. περιτρέπων &c. Sic Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. A. λήψεται. Colbert. Σ. καὶ ἐπιστήμην γερόντων ἀφαιρεῖ. Orat. Regius unus & Druſius. Pſalm. 33. v. 1. vocem טעם vertit Aquila, γεῦμα, *guſtum*; Symmachus vero, τρόπον, *modum*.

v. 23. Colbertinus hîc habet, ἐκ Θ. οἱ β'. id eſt, hi duo στίχοι ſeu verſiculi ex Theodotione deſumuntur. Sunt autem hi duo στίχοι:

Πλανῶν ἔθνη καὶ ἀπολλύων αὐτὰ καὶ
Καταστρωννύων ἔθνη καὶ καθοδηγῶν αὐτά.

Editio item Latina hæc aſteriſco notat.

v. 24. A. ἀφιστῶν. Σ. παρατρέπων. Θ. μεθιστῶν. Sic Orat. Regius unus & Nicetas. Colbertinus vero ad Aquilam legit, ἀφίστησι. Druſius perperam A. Θ. μεθιστῶν.

Ibid. Σ. δι' ἀνοδίας. Regius unus.

v. 25. Ἀλλ. ψηλαφῶντες. Druſius.

Ibid. Ἀλλ. πλανώμενος. Druſius.

CAPUT XIII. JOB.

לא־נפל אנכי מכם 2. Σ. καὶ οὐ καταδεέστερός εἰμι ὑμῶν. Ο. ※ καὶ οὐκ ἀσυνετώτερός εἰμι ὑμῶν.

והוכח אל־אל אחפץ 3. Ο. ἐλέγξω δὲ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐὰν βούληται. Ἄλλος, ἐὰν θέλοι ἐλέγχω ὑμᾶς.

טפלי־שקר רפאי אלל כלכם 4. Σ. προσέθετε ψεύσματι, καὶ ἰατροὶ ἐπίπλαστοί μου, κατασκευάζοντες ἄλογα. Ο. ὑμεῖς δέ ἐστε ἰατροὶ ἄδικοι, καὶ ἰαταὶ κακῶν πάντες.

ותהי לכם לחכמה 5. Σ. καὶ νομισθήσεσθε φρόνιμοι. Ο. καὶ ἀποβήσεται ὑμῖν σοφία. Ἄλλως, εἰς σοφίαν.

הלאל תדברו 7. Σ. ἆρα ὑπὲρ τοῦ θεοῦ λαλεῖτε. Ο. πότερον οὐκ ἔναντι κυρίου λαλεῖτε.

ולו Ο. ἔναντι δὲ αὐτοῦ. Ἄλλος, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

הפניו תשאון 8. [Σ.] ἆρα δύνασθε κρύψαι αὐτόν. Ο. ἢ ὑποστελεῖσθε. Θ. ἢ πρόσωπον αὐτοῦ λαμβάνετε. ὁ Ἑβραῖος, δυσωπεῖσθε.

הטוב כי יחקר אתכם 9. Ο. καλὸν γὰρ ἐὰν ἐξιχνιάσῃ ὑμᾶς. Ἄλλος, μήτι ἀγαθόν; Ἄλλος, συμφέρει μοι γὰρ ἐξετασθῆναι ὑμᾶς.

2. Hebr. non cadens ego a vobis. *S. Vulg.* nec inferior veſtri ſum. *LXX.* ※ & quidem ego non ſum vobis inſipientior.

3. *H.* & altercari ad Deum volo. *LXX.* & arguam in conſpectu ejus, ſi voluerit. *Alius*, ſi voluerit, arguam vos. *Vulg. & diſputare cum Deo cupio.*

4. *H.* concinnatores mendacii, medici nihili omnes vos. *S.* adjungimini mendacio, & medici fucati mei, concinnantes abſurda. *LXX.* Vos autem eſtis medici injuſti, & curatores malorum omnes. *Vulg. Prius vos oſtendens fabricatores mendacii, & cultores perverſorum dogmatum.*

5. *H.* & eſſet vobis ad ſapientiam. *S.* & reputabimini prudentes. *LXX.* & evadet vobis ſapientia. *Aliter*, ad ſapientiam. *Vulg. ut putaremini eſſe ſapientes.*

7. *H.* Numquid Deo loquemini. *S.* Numquid pro Deo loquimini. *LXX.* Numquid non coram Domino loquimini. *Vul. Numquid Deus indiget veſtro mendacio?*

H. & ei. *LXX.* in conſpectu autem ejus. *Alius*, coram Deo. *Vul. ut pro illo.*

8. *Hebr.* Num facies ejus accipietis. *S.* Num poteſtis abſcondere ipſum. *f.* abſcondi ab eo. *LXX.* An ſubtraheris. *Th.* An faciem ejus accipitis. *Hebræus*, reveremini. *Vul. Numquid faciem ejus accipitis.*

9. *Hebr.* Numquid bonum quod inquireret vos. *LXX.* Bonum enim ſi inveſtiget vos. *Alius*, Nonne bonum? *Alius*, convenit enim mihi examinari vos. *Vulg. Aut placebit ei quem celare nihil poteſt?*

אם־בסתר פנים תשאון 10. Σ. μὴ κρύφα πρόσωπον αὐτοῦ δυσωπηθήσεσθε. Ο. Εἰ δὲ καὶ κρυφῇ πρόσωπα θαυμάσεσθε.

הלא שאתו תבעת אתכם 11. ὁ Ἑβραῖος, ἐὰν ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ταραχθήσεσθε. Σ. μὴ οὐχὶ ἡ κίνησις αὐτοῦ πτοήσει ὑμᾶς; Ο. πότερον οὐχ ἡ δῖνα αὐτοῦ στροβήσει ὑμᾶς;

זכרניכם 12. Οἱ λοιποὶ, μνημόσυνον ὑμῶν. Ο. ὑμῶν τὸ γαυρίαμα.

הן 15. Α. ἰδοὺ δή με. Ο. ἐάν με.

כי־עתה אחריש 19. ὁ Ἑβραῖος, ἵνα μὴ λαλήσω. Ο. ὅτι νῦν κωφεύσω.

אך־שתים אל־תעש עמדי 20. Α. Θ. πλὴν δύο μὴ ποιήσῃς μετ᾽ ἐμοῦ. Ο. δυεῖν δέ μοι χρήσῃ. Τετρ. μοι χρεία.

לא אסתר ὁ Ἑβραῖος, οὐκ ἐκκλινῶ. Ο. οὐ κρυβήσομαι.

הרחק 21. Α. Θ. μάκρυνον. Ο. ἀπέχου.

או אדבר והשיבני 22. Οἱ λοιποὶ, λαλήσω, καὶ ἀπόκριναί μοι. Ο. ἢ λαλήσεις, ἐγὼ δέ σοι δώσω ἀνταπόκρισιν.

העלה נדף תערוץ 25. Σ. ἆρα φύλλον ἐκπίπτον σὺ καταδυναστεύσεις. Ο. ἢ ὡς φύλλον κινούμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου εὐλαβηθήσῃ.

ותשם בסד רגלי 27. Α. καὶ ἔθηκας ἐν ξυλοπέδῃ τὸν πόδα μου. Σ. ὑπὸ ξύλον εἱρκτῆς τὸν πόδα μου. Ο. ἔθου δέ μου τὸν πόδα ἐν κωλύματι. Θ. ἐν ταλαιπωρίᾳ τὸν πόδα μου. Ἄλλος, ἐν ποδοκάκῃ.

על־שרשי רגלי תתחקה ὁ Ἑβραῖος, τὰ δὲ ἴχνη τῶν ποδῶν μου περιχαράττεις. Ο. Εἰς δὲ ῥίζας τῶν ποδῶν μου ἀφίκου.

והוא כרקב יבלה 28. Σ. τοῦ ὁμοίως σηπεδόνι παλαιουμένου. Ο. ὃ παλαιοῦται ἴσα ἀσκῷ.

10. *Hebr.* Si in abſcondito facies acceperitis: *S.* Numquid clam faciem ejus reverebimini. *LXX.* Quod ſi clam perſonas mirati fueritis: *Vul. Quoniam in obſcondito faciem ejus accipitis.*

11. *Hebr.* Nonne celſitudo ejus terrebit vos. *Hebræus*, Si averterit faciem ſuam, turbabimini. *S.* Annon commotio ejus terrebit vos? *LXX.* Nonne commotio ejus verſabit vos? *Vul. Statim ut ſe commoverit, turbabit vos.*

12. *Hebr.* memoriæ veſtræ. *Reliqui*, memoriale veſtrum. *LXX.* elatio veſtra. *Vulg. memoria veſtra.*

15. *Hebr.* ecce. *A.* ecce vero me. *LXX.* ſi me. *Vulg. etiam ſi.*

19. *Heb.* quia nunc tacuero. *Hebræus*, ut non loquar. *LXX.* quia nunc obmuteſcam. *Vulg. quare tacens conſumor?*

20. *Heb. A. Th.* Verumtamen duo ne facias mecum. *LXX.* Duo autem mihi præbeas. *Tetrapl.* mihi opus. *Vulg. Duo tantum ne facias mihi.*

Heb. ne abſcondam me. *Hebræus*, non declinabo. *LXX. Vul.* non abſcondar.

21. *H. A. Th. Vulg.* longe fac. *LXX.* abſtine:

22. *Hebr.* aut loquar, & reſponde mihi. *Reliqui*, loquar, & reſpondebis mihi. *LXX.* aut loqueris: ego autem tibi dabo reſponſum. *Vulg. aut certe loquor, & tu reſponde mihi.*

25. *Hebr.* Num folium propulſatum confringes. *S.* Num folium excidens tu dominio ſubigis. *LXX.* Numquid quaſi folium, quod movetur a vento, tu vereberis. *Vul. contra folium quod vento rapitur, oſtendis potentiam tuam.*

27. *Hebr.* & pones in cippo pedes meos. *A.* & poſuiſti in compede pedem meum. *S.* ſub ligno carceris pedem meum. *LXX.* poſuiſti pedem meum in impedimento. *Th.* in miſeria pedem meum. *Alius*, in pedica. *Vulg. poſuiſti in nervo pedem meum.*

H. ſuper radices pedum meorum imprimetur. *Hebræus*, veſtigia autem mea circumſcribis. *LXX.* ad radices autem pedum meorum perveniſti. *Vul. & veſtigia pedum meorum conſideraſti.*

28. *H.* & ipſe ut putredo veteraſcet. *S.* qui tamquam ulcus putridum veteraſcit. *LXX.* quod veteraſcit ſicut uter. *Vulg. qui quaſi putredo conſumendus ſum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIII. Job.

v. 2. Σ. καὶ οὐ καθυστερέστερός εἰμι ὑμῶν. Sic Regius unus. Verſio autem quæ fertur LXX. Interpretum, aſteriſco notatur in Edit. Latina Hieronymi, quia eſt forte Theodotionis.

v. 3. Ἀλλ. ἐὰν θέλοι ἐλέγχω ὑμᾶς. Colbertinus ſine Interpretis nomine.

v. 4. Σ. παρεστήσασθε ψεύσματι &c. Orat. Reg. unus, Nicetas & Druſius. Colbertinus hæc tantum Symmacho tribuit, καὶ ἰατροὶ ἀτελ. &c. quibus aſteriſcum præmittit. Druſius ſuſpicatur illud, καθευνάζοντες ἄλογα, eſſe Symmachi, vel Theodotionis: ſed reclamant omnes Mſſ. & Editi.

v. 5. Σ. καὶ νομισθήσεσθε φρόνιμοι. Colbertinus & Reg. unus.

v. 7. Σ. ἆρα ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ λαλεῖτε. Colbertinus.
Ibid. Ἄλλος, ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Colbert.

v. 8. Σ. ἆρα δύνασθε κρύψαι αὐτόν. Colbert. ſine Symmachi nota; nam ex conjectura tantum Symmacho adſcribitur. Θ. ἢ πρόσωπον αὐτοῦ λαμβάνοντι. Colb. Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius. Poſtea, ὁ Ἑβραῖος, δυσωπεῖσθε. Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius ex Olympiodoro.

v. 9. Ἀλλ. μή τι ἀγαθόν. Ἀλλ. συμβῇ &c. Colb. Hoc poſtremum videtur eſſe ſcholion.

v. 10. Σ. μὴ κρύφα &c. Orat. Nicetas & Druſius.

v. 11. ὁ Ἑβραῖος, ἐὰν ἀποστρέψῃ &c. Colbert. Orat. & Druſius. Σ. μὴ οὐχὶ ἡ κίνησις &c. Colbert. Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius.

v. 12. οἱ λοιποὶ, μνημόσυνον ὑμῶν. Colbert.

v. 15. A. ἰδοὺ δὴ μὲ. Colbert. Regius autem unus bis habet, ἰδοὺ λῆ με, mendoſè.

v. 19. ὁ Ἑβραῖος, ἵνα μὴ λαλήσω. Regius unus & Druſ.

v. 20. A. Θ. πλὴν δύο μὴ ποιήσῃς μετ' ἐμοῦ. Colbert. Regii duo, Nicetas & Druſius. Ibid. Colbert. Δ°. χρεία.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, οὐκ ἐκκλινοῦ. Colbert. Regius unus & Druſius.

v. 21. A. Θ. μάκρωμον. Colbert. & Regius unus.

v. 25. Σ. ἄρα φύλλον ἐκτινάττον &c. Colbert. & Regius unus.

v. 27. A. καὶ ἔθηκας ἐν ξυλοπέδῃ τὸν πόδα μου. Colbert. Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius. Σ. ὑπὸ ξύλου εἱρκτῆς &c. Colb. Orat. Regius unus. Θ. ἐν παλαιστρώσει. Colbert. Has lectiones germanas eſſe non ambigimus.

Aliæ proponuntur, ſed vitiatæ & mendoſæ, nimirum in Edit. Romana. A. ὡς ἀπὸ ξύλου εἱρκτῆς Σ. ἐν παλαιστρώσει. Regii duo & Oratorienſis, Ακ. δὲ καὶ Σύμμαχος, ὁ μὲν ἐν παλαιστρώσει, ὁ δὲ, ὑπὸ ξύλου εἱρκτῆς. Unus tamen Regius habet, ὡς ἀπὸ ξύλου εἱρκτῆς. Nicetas vero ex Polychtonio & Olympiodoro, Ακ. μὲν καὶ Σύμμ. ὁ μὲν ἐν παλαιστρώσει, ὡς ὑπὸ ξύλου εἱρκτῆς· ὁ δὲ ἐν ξυλοπέδῃ. Ubi notes Oratorienſem, Regium unum, & Nicetam, qui perplexas illas lectiones attulerant, mox veram Aquilæ lectionem, qualem nos adoptavimus, Aquilæ nomine adferre.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, τὰ δὲ ἴχνη τῶν ποδῶν &c. Orat. Regii duo & Druſius.

v. 28. Σ. τοῦ ὁμοίως συντεθέντι παλαιουμένου. Colbert. Reg. unus & Nicetas.

CAPUT XIV. JOB.

ושבע־רגז 1. A. πλήρης κλονήσεως. O. πλήρης ὀργῆς.

מי־יתן טהור מטמא 4. A. τίς δώσει καθαρὸν ἀπὸ μεμιασμένου. O. τίς γὰρ καθαρὸς ἔσται ἀπὸ ῥύπου.

אתך 5. Σ. παρὰ σοί. O. παρ' αὐτοῦ. Ἄλλος, παρ' αὐτῷ.

חקו עשית Σ. ὅρον αὐτοῦ ἔταξας. O. εἰς χρόνον ἔθου.

שעה 6. O. ἀπόστα. Θ. ἄνες.

יונקתו 7. A. Θ. ὁ κόρμος. O. ῥάδαμνος.

בעפר 8. ὁ Ἑβραῖος, ἐν σποδιᾷ. A. ἐν χοΐ. O. ἐν γῇ. Θ. ἐν χώματι.

ועשה קציר כמו נטע 9. ὁ Ἑβραῖος, ἀπὸ τοῦ ὀσφράσματος ποιήσει καρπόν. O. ποιήσει δὲ θερισμὸν ὥσπερ νεόφυτον.

אזלו־מים מני־ים 11. Σ. ὡς ἐκρεῖ ὕδατα ἀπὸ θαλάσσης. O. χρόνῳ γὰρ σπανίζεται θάλασσα.

נהר ὁ Ἑβρ. χειμάῤῥους. O. ποταμός.

עד־בלתי שמים לא יקיצו A. Θ. ἕως παλαιωθῇ ὁ οὐρανὸς οὐκ ἐξεγερθήσονται. O. ἕως ἂν ὁ οὐρανὸς ᾖ, οὐ μὴ συῤῥαφῇ, καὶ οὐκ ἐξυπνισθήσονται.

ולא יערו משנתם 12. ⋇ Θ. οὐκ ἐξυπνισθήσεται ἐκ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ.

היחיה 14. A. Θ. μήτι ζήσεται. O. ζήσεται.

איחל עד־בוא חליפתי A. Θ. ἐλπιῶ ἕως ἂν ἔλθῃ τὸ ἄλλαγμά μου. Σ. . . ἕως ἂν ἔλθῃ ἡ ἁγία φύσις μου. O. ὑπομενῶ ἕως πάλιν γένωμαι.

תכסף 15. O. μὴ ἀποποιοῦ. Θ. ἐπιποθήσεις.

צעדי 16. Οἱ λοιποὶ, τὰ διαβήματά μου. O. τὰ ἐπιτηδεύματα.

1. HEb. & ſaturus tremore. *A* plenus commotionis. *LXX.* plenus iracundiæ. *Vul. repletur multis miſeriis.*

4. *H.* Quis dabit mundum ex immundo? *A.* Quis dabit purum ex polluto? *LXX.* Quis enim mundus erit a ſorde? *Vulg. Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine?*

5. *H.* tecum. *S. Vulg.* apud te. *LXX.* ab eo. *Alius*, apud eum.

H. ſtatuta ejus feciſti. *S.* terminum ejus conſtituiſti. *LXX.* in tempus poſuiſti. *Vulg. conſtituiſti terminos ejus.*

6. *H. Vulg.* recede *LXX.* diſcede. *Th.* remitte.

7. *H.* rejuveneſcentia. *A. Th.* truncus. *LXX.* germen. *Vulg. rami.*

8. *H. A. Vulg.* in pulvere. *Hebræus*, in cinere. *LXX.* in terra. *Th.* in aggere.

9. *H.* & faciet meſſem ſicut plantatio. *Hebræus*, a re faciet fructum. *LXX* faciet meſſem ſicut novella plantatio. *Vul. & faciet comam quaſi cum primum plantatum eſt.*

11. *H.* abierunt aquæ de mari. *S.* ſicut effluit aqua a mari. *LXX.* tempore enim rareſit mare. *Vulg. quomodo ſi recedant aquæ de mari.*

H. LXX. Vulg. fluvius. *Hebræus*, torrens.

H. uſque ad non cœlos non expergiſcentur. *A. Th.* donec veteraſcat cœlum non expergiſcentur. *LXX.* donec fuerit cœlum, non conſuetur, & non evigilabunt. *Vulg. donec atteratur cœlum, non evigilabit.*

12. *H.* & non ſuſcitabuntur a ſomno ſuo. ⋇ *Th.* non ſuſcitabitur de ſomno ſuo. *Vul. nec conſurget de ſomno ſuo.*

14. *Hebr. A. Th.* numquid vivet. *LXX.* vivet. *Vul. rurſum vivat.*

H. expectabo donec veniat immutatio mea. *A. Th.* ſperabo donec venerit mutatio mea. *S.*.... donec venerit ſancta natura mea. *LXX.* ſuſtinebo donec rurſus fiam. *Vul. expecto donec veniat immutatio mea.*

15. *H.* concupiſces. *LXX.* ne repellas. *Th.* deſiderabis. *Vulg. porriges dexteram.*

16. *Hebr. Reliqui*, *Vulg.* greſſus meos. *LXX.* adinventiones meas.

פשעי

חתם בצרור פשעי 17. Σ. ἐπισωρεύσεις γὰρ τὴν ἀνομίαν μου. O. ἐσφράγισας δέ μου τὰς ἀνομίας ἐν βαλαντίῳ.

ואולם הר־נופל יבול וצור יעתק ממקומו אבנים שחקו מים תשטף ספיחיה עפר־ארץ ותקות אנוש האבדת 18, 19. ※ Θ. καὶ πλὴν ὄρος
※ πίπτον διαπεσεῖται, καὶ πέτρα παλαιωθήσεται
※ ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς. λίθους ἐλέαναν ὕδατα,
※ καὶ κατέκλυσεν ὕδατα ὕπτια τοῦ χώματος τῆς γῆς,
※ καὶ ὑπομονὴν ἀνθρώπου ἀπώλεσας.

ספיחיה 19. Σ. παραλελειμμένα. O. ὕπτια.

ותקות אנוש האבדת Σ. οὕτω προσδοκίαν ἀνδρὸς ἀπολέσεις. O. καὶ ὑπομονὴν ἀνθρώπου ἀπώλεσας.

לא־יבין למו 21. O. οὐκ ἐπίσταται ※ περὶ αὐτῶν.

17. *H.* ſignata in faſciculo prævaricatio mea. *S.* accumulabis enim iniquitatem meam. *LXX.* ſignaſti autem iniquitates meas in ſacculo. *Vulg. ſignaſti quaſi in ſacculo delicta mea.*

18. 19. *H.* Et vere mons cadens defluit, & ſaxum transferetur e loco ſuo. Lapides contuderunt aquæ, inundabit naſcentia ſponte ejus, pulverem terræ, & expectationem hominis perdidiſti: ※ *Th.* Equidem mons cadens
※ deficiet, & petra veteraſcet in loco ſuo. La-
※ pides conſumuntur aquis & alluvione fre-
※ quentium gurgitum minuitur arena terræ:
※ ſpem vero hominis perdidiſti. *Vulg. Mons cadens defluit, & ſaxum transfertur de loco ſuo. Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra conſumitur: & hominem ergo ſimiliter perdes.*

19. *H.* ſponte naſcentia. *S.* reſidua. *LXX.* ſupina.

H. & expectationem hominis perdidiſti. *S.* ſic expectationem viri perdes. *LXX.* & patientiam hominis perdidiſti. *Vulg. & hominem ergo ſimiliter perdes.*

21. *H.* non advertet eis. *LXX.* ignotat ※ de iis. *Vulg. non intelliget.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIV. Job.

v. 1. A. πλήρης κλονήσεως. Colbertinus, Regius unus, Nicetas & Druſius.

v. 4. A. τίς δώσει καθαρὸν &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 5. Σ. περὶ σοί. Iidem. Manuſcripti vero in textu τῶν O. habent παρ' αὐτοῦ. Editi, παρ' αὐτῷ.

Ibid. Σ. ὅρον αὐτοῦ ἔταξας. Colbert. & Reg. unus.

v. 6. Θ. ἄνες. Iidem.

v. 7. A. Θ. ὁ κορμός. Sic Druſius. Colbertinus vero, οἱ λοιποί, ὁ κορμός.

v. 8. ὁ Ἑβραῖος, ἐν πυθμένι &c. Sic omnium lectiones recte Nicetas notavit. Druſius vero & Colbert. Aquilæ & Theodotionis lectionem conjungunt, & uni Aquilæ tribuunt ſic, A. ἐν χοῖ ἐν χώματι.

v. 9. ὁ Ἑβρ. ἀπὸ τοῦ πράγματος &c. Sic habent duo mſſ. & Druſius ex Polychronio: ὁ μὲν Ἑλληνικὸς ἀπὸ τοῦ τόνος εἴρηκεν· ὁ δὲ Ἑβραῖος, ἀπὸ τοῦ πράγματος ποιήσει καρπόν. Ille vero Hellenicus, ſive Græcus, videtur eſſe aliquis Interpretum, nempe Aq. Sym. vel Theodotio; Hebræus autem, ut alibi diximus, videtur eſſe Græcus quidam Interpres ex Hebræis. Sed res dubio non vacat, ac ſecus opinatur Druſius, qui credit ipſum textum Hebraïcum aliquando ab Olympiodoro, nonnumquam a Polychronio citari, ipſoſque verba Hebraïca Græce reddere. Vide in Præliminaribus.

v. 11. Σ. ὡς ἐκρεῖ ὕδατα ἐκ τῆς θαλάσσης. Sic omnes mſſ. & Editi. Duo legunt ἐκ θαλάσσης.

Ibid. ὁ Ἑβρ. χειμάῤῥους. Omnes mſſ. Druſius illud quaſi ſcholion adfert.

Ibid. A. Θ. ἕως παλαιωθῇ &c. Ex Colbertino & Regio uno. O. Edit. Rom. non habent τὸ ante οὐ μή.

v. 12. Hæc Theodotionis lectio cum aſteriſco Græce prodit ex Colbertino; Latine ex Editione Latina Hieronymi.

v. 14. A. Θ. μήτι ζήσεται. Colbert.

Ibid. A. Θ. ἐλπιῶ &c. Has A. Th. & ſequentem Symmachi lectiones habent omnes mſſ. & Editi. Illud porro Symmachi, ἡ ἁγία φύσις, vitiatum prorſus videtur. An legendum ἡ ἄλλαξις, ut reſpondeat Hebraicæ voci חליפתי

v. 15. Θ. ἐπιποθήσεις. Colb. & Reg. unus.

v. 16. οἱ λοιποί, τὰ διαβήματά μου. Colbert. & Reg. unus.

v. 17. Σ. ἐπισωρεύσεις γὰρ &c. Iidem.

v. 18. 19. Notat Colbertinus, hîc quinque verſiculos ex Theodotione deſumtos eſſe, ἐκ Θ. οἱ ε΄. ι. *ex Theodotione quinque verſiculi.* Erant autem illi 5. verſiculi:

Καὶ πλὴν ὄρος πίπτον διαπεσεῖται,
Καὶ πέτρα παλαιωθήσεται ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς.
Λίθους ἐλέαναν ὕδατα,
Καὶ κατέκλυσεν ὕδατα ὕπτια τοῦ χώματος τῆς γῆς,
Καὶ ὑπομονὴν ἀνθρώπου ἀπώλεσας.

quorum verſionem exſcripſimus in Edit. Latina Hieron. ubi aſteriſcis notantur, quemadmodum & in Colbert. Sed Latina a Græcis tantillum differunt.

v. 19. Σ. τὰ παραλελειμμένα. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. Σ. οὕτω προσδοκίαν ἀνδρὸς ἀπολέσεις. Sic Colbert. Druſius vero, προσδοκίαν ἑκάστου ἀνδρὸς ἀπολέσεις.

v. 21. περὶ αὐτῶν. Sic Colbert. cum aſteriſco, & Edit. Latina item cum aſteriſco, *de iis*, quia deeſt in LXX.

CAPUT XV. JOB.

דעת־רוח 2. Σ. περὶ γνώσεως πνεύματος. O. συνέσεως πνεύματος.

אף אתה תפר יראה 4. O. οὐ καὶ σὺ ἀπεποιήσω φόβον. Θ. οὐ γὰρ σὺ ἀπεποιήσω φόβον.

HEbr. ſcientiam venti. *S.* circa ſcientiam ſpiritus. *LXX.* ſcientiæ ſpiritus. *Vulg. quaſi in ventum loquens.*

4. *Heb.* etiam tu diſſipabis timorem. *LXX.* nonne & tu repuliſti timorem. *Th.* non enim

ותגרע שיחה לפני־אל Σ. καὶ ἀναιδῶς ὡμίλησας ἐναντία τοῦ θεοῦ. Ο. συνετελέσω δὲ ῥήματα τοιαῦτα ἔναντι τοῦ κυρίου.

ותבחר לשון ערומים 5. Ο. οὐδὲ διέκρινας ῥήματα δυναστῶν. Θ. καὶ ἐξελέξω γλῶσσαν πανούργων.

חוללת 7. ὁ Ἑβραῖος, συνελήφθης. Ο. ἐπάγης.

בסוד 8. Α. ἀπόῤῥητα. Σ. ὁμιλίαν. Ο. σύνταγμα. Θ. μυστήριον.

הבסוד אלוה תשמע Ο. ἢ σύνταγμα κυρίου ἀκήκοας. Ἄλλος, ἢ συμβούλῳ σοι ἐχρήσατο ὁ θεός.

גם־שב גם־ישיש בנו כביר מאביך ימים 10. ※ Θ. καί γε πρεσβύτης καί γε παλαιὸς ἐν ἡμῖν ※ βαρύτερος τοῦ πατρός σου ἡμέραις.

כביר Σ. πολυχρονιώτερος. Ο. βαρύτερος.

מה־יקחך לבך 12. Σ. Θ. τί ὅτι ἐπῆρέ σε ἡ καρδία σου. Ο. τί ἐτόλμησεν ἡ καρδία σου.

ומה־ירזמון עיניך Ἄλλος, ἢ τί ἀνέβλεψαν οἱ ὀφθαλμοί σου. Ο. ἢ τί ὑπήνεγκαν (al. ἐπήνεγκαν) οἱ ὀφθαλμοί σου.

מה־אנוש 14. Ο. τίς γὰρ ὢν βροτός. Θ. τί ἐστιν ἄνθρωπος.

וכי יצדק ילוד אשה ὁ Ἑβραῖος, καὶ πῶς δικαιωθήσεται γέννημα γυναικός. Α. Θ. καὶ ὅτι δικαιωθήσεται. Ο. ἢ ὡς ἐσόμενος δίκαιος γεννητὸς γυναικός.

הן בקדשו לא יאמין ושמים לא־זכו בעיניו 15. Σ. ἰδοὺ ἐν ἁγίοις αὐτοῦ οὐδεὶς ἄτρεπτος, οὐδὲ οὐρανὸς ἄσπιλος, (πόσῳ μᾶλλον ἄνθρωπος) Ο. εἰ κατὰ ἁγίων οὐ πιστεύει, οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐνώπιον αὐτοῦ.

אף־כי 16. Σ. πόσῳ μᾶλλον. Ο. ἔα δέ.

ולא כחדו מאבותם 18. Σ. καὶ οὐκ ἠρνήσαντο ἀπὸ τῶν πατέρων αὐτῶν. Ο. καὶ οὐκ ἔκρυψαν πατέρες αὐτῶν.

מתחולל 20. Α. ἐν ὀδύνῃ. Σ. ἀλαζονεύεται. Ο. ἐν φροντίδι. Θ. ματαιοῦται.

ומספר שנים נצפנו לעריץ Σ. Θ. καὶ ἀριθμὸς ἐτῶν κεκρυμμένος ἰσχυρῷ. Ο. ἔτη δὲ ἀριθμητὰ δεδομένα δυνάστῃ. Ἄλλος, ἐν ὀλίγῳ δυναστεύουσιν.

tu repudiaſti metum. *Vulg. Quantum in te eſt, evacuaſti timorem.*

Heb. & imminues loquelam ad facies Dei. *S.* & impudenter collocutus es contraria Deo. *LXX.* conſummaſti autem verba talia coram Domino. *Vulg. & tuliſti preces coram Deo.*

5. *Heb.* & eliges linguam verſutorum. *LXX.* nec dijudicaſti verba potentium. *Th.* & elegiſti linguam verſutam. *Vul. & imitaris linguam blaſphemantium.*

7. *Heb.* es formatus. *Hebræus*, conceptus es. *LXX.* concretus es. *Vulg. formatus.*

8. *Heb.* in ſecreto. *A.* ſecreta. *S.* colloquium. *LXX.* conſtitutionem. *Th.* myſterium. *Vulg. conſilium.*

Heb. aut in ſecreto Dei audies. *LXX.* aut conſtitutionem Dei audiſti. *Alius*, aut te conſiliario uſus eſt Deus. *Vulg. Numquid conſilium Dei audiſti?*

10. *H.* etiam canus, etiam decrepitus inter nos, provectus præ patre tuo diebus. ※*Th.* ſed ※ & ſenex & decrepitus in nobis eſt, ſenior pa- ※ tris tui diebus. *Vulg. & ſenes & antiqui ſunt in nobis, multo vetuſtiores quam patres tui.*

Heb. provectus. *S.* provectior. *LXX.* gravior. *Vulg. multo vetuſtiores.*

12. *Heb.* quid capiet te cor tuum. *S. Th.* quid quod extulit te cor tuum. *LXX.* quid auſum fuit cor tuum. *Vulg. Quid te elevat cor tuum.*

Heb. & quid connivent oculi tui. *Alius*, & quid reſpexerunt oculi tui. *LXX.* aut quid ſuſtinuerunt oculi tui. *Vulg. & quaſi magna cogitans, attonitos habes oculos.*

14. *Heb.* quis homo. *LXX* quis enim cum homo ſit. *Th. Vulg.* quid eſt homo.

Heb. & quod juſtificet ſe natus mulieris. *Hebræus*. & quomodo juſtificabitur proles mulieris. *A. Th.* & quod juſtificabitur. *LXX.* aut tamquam futurus juſtus natus de muliere. *Vulg. & ut juſtus appareat natus de muliere.*

15. *Heb.* Ecce in Sanctis ſuis non credet, & cœli non fuerunt mundi in oculis ejus. *S.* Ecce in Sanctis ejus nemo non mutabilis, neque cœlum eſt ſine macula, quanto magis homo? *LXX.* ſi in Sanctis non credit, & cœlum non eſt mundum ante eum. *Vulg. Ecce inter Sanctos ejus nemo immutabilis, & cœli non ſunt mundi in conſpectu ejus.*

16. *Heb.* etiam quia. *S. Vulg.* quanto magis. *LXX.* ſine verò.

18. *Heb.* & non celarunt à patribus ſuis. *S.* & non negarunt à patribus ſuis. *LXX.* & non celaverunt patres eorum. *Vulg. & non abſcondunt patres ſuos.*

20. *Heb.* excrucians ſe. *A.* in dolore. *S.* arroganter agit. *LXX.* in ſolicitudine. *Th.* vanus fit. *Vulg. ſuperbit.*

Heb. & numerus annorum abſconditi ſunt ad timendum. *S. Th.* & numerus annorum abſconditus eſt forti. *LXX.* anni autem numerati potenti dati ſunt. *Alius*, in parvo dominatum habent. *Vulg. & numerus annorum incertus eſt tyrannidis ejus.*

שודד 21. ὁ Ἑβραῖος, σκύλευσις. Ο. καταστροφή.

21. *Heb*. vaſtator. *Hebræus*, ſpoliatio. *LXX*. ſubverſio. *Vulg. inſidias.*

וצפו הוא אלי־חרב 22. Σ. προεσκοπεύθη γὰρ εἰς μάχαιραν. Ο. ἐντέταλται γὰρ ἤδη εἰς χεῖρας σιδήρου.

22. *Heb*. & conſpectus ipſe ad gladium. *S*. prævifus enim eſt ad gladium. *LXX*. decretus enim eſt jam in manus ferri. *Vulg. circumſpectans undique gladium.*

יתגבר 25. Ο. ἐτραχηλίασεν. Θ. κατισχύσατο.

25. *Heb*. ſe roborabit. *LXX*. induravit cervicem. *Th. Vul*. roboratus eſt.

בעבי גבי מגניו 26. Ο. ἐν πάχει νώτου ἀσπίδος αὐτοῦ. Ἄλλος, θαρρῶν τοῖς ἀμυντηρίοις αὐτοῦ.

26. *Heb*. in denſitate umbonum ſcutorum ejus. *LXX*. in craſſitudine dorſi ſcuti ſui. *Alius*, confidens armis ad defenſionem ſuam. *Vulg. & pingui cervice armatus eſt.*

כעבי גבי מגניו כי־כסה פניו בחלבו ויעש פימה עלי־כסל ※ Θ. ἐν πάχει νώτου ἀσπίδος ※ αὐτοῦ, ὅτι ἐκάλυψε πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ※ στέατι αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε περιστόμιον ἐπὶ τῶν ※ μηρίων.

Heb. denſitate umbonum ſcutorum ejus quia operuit facies ſuas in adipe ſuo & fecit lubricum ſuper inguine ※ *Th*. in craſſa cervice ※ ſcuti ſui, quia operuit faciem ejus in adipe ※ ſuo; & fecit capiſtrum ſuper femora. *Vul. & pingui cervice armatus eſt, operuit faciem ejus craſſitudo, & de lateribus ejus arvina dependet.*

כי־כסה 27. Σ. ἐπεκαλύφθη γάρ. Ο. ὅτι ἐκάλυψε.

27. *Heb. LXX*. quia operuit. *S*. opertus eſt enim. *Vulg. operuit.*

פניו ὁ Ἑβραῖος, τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ο. τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

Heb. lubricum. *Hebræus*, cor ſuum. *LXX*. *Vul*. faciem ejus.

פימה ὁ Ἑβραῖος, πιμελὴν καὶ διπλοΐδα. Ο. περιστόμιον.

Heb. facies ſuas. *Hebræus*, arvinam & diploïdem. *Vulg. arvina.*

ויעש פימה עלי־כסל Σ. καὶ ἐπάχυνε πιμελὴν κατὰ ψόας. Ο. καὶ ἐποίησε περιστόμιον ἐπὶ τῶν μηρίων.

Heb. & fecit lubricum ſuper inguine *S*. pinguem reddidit arvinam juxta lumbos. *LXX*. & fecit periſtomium ſuper femoribus. *Vulg. & de lateribus ejus arvina dependet.*

לא רעננה 32. Σ. οὐκ εὐθαλήσει. Ο. οὐ μὴ πυκάσῃ.

32. *Heb*. non viruit. *S*. non florebit. *LXX*. non condenſabitur. *Vulg. areſcent.*

כי־עדת חנף גלמוד 34. Α. Θ. ὅτι συναγωγὴ ὑποκριτοῦ ἄκαρπος. Ο. μαρτύριον γὰρ ἀσεβοῦς θάνατος.

34. *Heb*. quia comitium hypocritæ ſolitarium *A. Th*. quia ſynagoga hypocritæ infructuoſa. *LXX*. teſtimonium enim impii mors. *Vulg. congregatio enim hypocritæ ſterilis.*

הרה עמל וילד און 35. Α. συνέλαβε (πόνοι) καὶ ἔτεκε ἀνωφελές. Ο. ἐν γαστρὶ δὲ λήψεται ὀδύνας, ἀποβήσεται δὲ αὐτῷ κενά.

35. *Heb*. concipere laborem, & parere mendacium. *A*. concepit laborem, & peperit inutile. *LXX*. in ventre enim concipiet dolores, evenient autem ei vana. *Vulg. concepit dolorem, & peperit iniquitatem.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XV. Job.

v. 2. Σ. περὶ γνώσεως πνεύματος. Colbert.

v. 4. Θ. σὺ γὰρ σὺ παρ. Colb. Regii duo, Nicetas & Druſius.

Ibid. Σ. καὶ ἀναιρεῖς &c. Sic omnes mſſ. & Editi. Oratorienſis tamen, Regios unus & Editio Rom. habent ἀνιεῖς. Nicetas & Colbertinus ἀναιρεῖς. Druſius item habet ἀφαιρεῖς, quia in Exemplari ſuo Edit. Romanæ ita emendatum calamo fuerat, in noſtro item ita correctum eſt. Utraque lectio quadrare poteſt.

v. 5. Θ. καὶ ἐξελέξω γλῶσσαν πανούργων. Colbert. Regios unus.

v. 7. ὁ Ἑβραῖος, καὶ συνελήφθης. Sic omnes mſſ. & Nicetas. Druſius vero id quaſi ſcholion adfert.

v. 8. Α. ἀπόρρητα &c. Has lectiones eodem modo omnes referunt.

Ibid. Ἀλλ. ὁ συμβουλίῳ &c. Colbert. Eſt fortaſſe ſcholion, niſi ſit Hebræi Interpretis, qui liberiori modo vertere ſolet.

v. 10. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ β'. σ. *Ex Theodotione duo verſiculi.* Sunt autem hi verſiculi,

Καί γε πρεσβύτης, καί γε παλαιὸς ἐν ἡμῖν,
Βαρύτερος τοῦ πατρός σου ἡμέραις.

Verſionem exſcripſimus ex Edit. Latina Hieronymi, ubi hæc aſteriſcis notantur.

Ibid. Σ. πολυχρονιώτερος. Sic omnes.

v. 12. Σ. Θ. τί ὅτι ἐπῆρέ σε &c. Hunc locum Nicetas & Druſius uni Symmacho tribuunt; Colbert. & alter Codex Theodotioni & Symmacho.

Ibid. Ἀλλ. ἢ τί ἀνέβλεψαν &c. Sic unus Codex.

v. 14. Θ. τί ἐστιν ἄνθρωπος. Colbert. Regius unus & Druſius.

Ibid. Lectiones Hebræi, Aquilæ & Theodotionis habent omnes mſſ.

v. 15. Σ. ἰδοὺ ἐν ἁγίοις &c. Sic omnes mſſ. & Druſius. Illud vero, πόσῳ μᾶλλον ἄνθρωπος, habet Druſius tantum, videturque ſcholion eſſe; nam illud ad verſum ſequentem pertinet.

v. 16. Σ. πόσῳ μᾶλλον. Sic Colbert. & Reg. unus.

v. 18. Σ. καὶ οὐκ ἠφάνισαν &c. Colb. & Reg. unus.

v. 20. Lectiones A. S. Th. habent omnes.

Ibid. Σ. Θ. καὶ ἀριθμὸς ἐτῶν κεκρυμμένος ἰσχυρῷ. Sic omnes; ſed alii Symmacho, alii Theodotioni tribuunt.

v. 21. ὁ Ἑβραῖος, σκύλευσις. Sic tres mſſ. Nicetas & Druſius.

v. 22. Σ. προσκοπεύθη &c. Omnes mſſ. & Druſius.

v. 25. Θ. κατισχύσαι. Colbert.

v. 26. Αλλ. θαῤῥῶν τοῖς ἐμ- Colb. Videtur eſſe ſcholion.

Ibid. Colb. ἐκ Θ. οἱ γ'. id eſt, *tres verſiculi ex Theodotione*, cum aſteriſcis; nimirum,

Ἐν πάχει τοῦ νώτου ἀσπίδος αὐτοῦ,
Ὅτι ἐκάλυψε πρόσωπον αὐτοῦ ἐν στέατι αὐτοῦ,
Καὶ ἐποίησε περιστόμιον ἐπὶ τῶν μηρίων.

Verſio aſteriſcis notata ex Editione Latina Hieronymi prodit.

v. 27. Σ. ἐπεκαλύφθη γάρ. Omnes.

Ibid. ὁ Ἑβρ. τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Colbert. Nicetas, & Druſius.

Ibid. ὁ Ἑβρ. πιμελὴν καὶ διπλοΐδα. Sic omnes.

Ibid. Σ. καὶ ἐπάχυνε πιμελὴν κατὰ ψόας. Sic mſſ. Unus tamen habet κατὰ ψυχῆς, male.

v. 32. Σ. ἐν εὐθαλέσι. Colb. & Reg. unus.

v. 34. Α. Θ. ὅτι συναγ- &c. Iidem.

v. 35. Α. συνέλαβε πόνον, καὶ ἔτεκεν ἀνωφελές. Sic omnes. Vox autem πόνον excidit; ſed mox legitur in verſione Aquilæ cap. XVI. 2.

CAPUT XVI. JOB.

מנחמי עמל כלכם 2. Α. παράκλητοι πόνων. Σ. παρηγοροῦντες πάντες ἐπαχθεῖς ἐστε. Ο. παρακλήτορες κακῶν πάντες. Θ. παράκλητοι κόπων.

הקץ 3. Οἱ λοιποί, πέρας. Ο. τάξις. Τετραπλ. παράταξις.

או מה Σ. ἵνα. Ο. ἢ τί.

או מה־ימריצך כי תענה ※ Θ. ἢ τί παρενοχλήσει σοι, ὅτι ἀποκρίνῃ.

לו 4. Α. ὄφελον. Σ. εἴθε. Ο. εἰ.

לו יש נפשכם תחת נפשי אחבירה עליכם במלים ואניעה עליכם במו ראשי Σ. εἴθε ὑμεῖς τοῖς ἐμοῖς ὑπέκεισθε πάθεσιν, ἑτέροις προσωμίλησα ἂν ὑμῖν λόγοις, καὶ ἐκίνησα ἂν ἐφ' ὑμῖν τὴν κεφαλήν. Ο. Εἰ ὑπέκειτό γε ἡ ψυχὴ ὑμῶν ἀντὶ τῆς ἐμῆς. Εἶτ' ἐναλοῦμαι ὑμῖν ῥήμασι, κινήσω δὲ καθ' ὑμῶν κεφαλήν.

אאמצכם במו־פי 5. Σ. καὶ ἐπέρρωσα ἂν ὑμᾶς ἐν τῷ στόματί μου. Ο. Εἴη δὲ ἰσχὺς ἐν τῷ στόματί μου.

לא־יחשך כאבי 6. Σ. οὐκ ἐνδώσει ὁ πόνος μου. Ο. οὐκ ἀλγήσω τὸ τραῦμα.

מה מני יהלך Σ. τί μου ἀποχωρήσει. Ο. τί ἔλαττον τρωθήσομαι.

הלאני 7. Σ. ἐκόπωσέ με. Ο. κατάκοπόν με πεποίηκε.

השמות כל־עדתי Σ. κατέδησάς με ἀδιαλείπτως ἐν ζυγῷ. Ο. ※ καὶ ἐπελάβου με.

לעד היה ויקם בי כחשי בפני יענה 8. Σ. καὶ ἀνέστη μοι καταψευδόμενος, κατὰ πρόσωπόν μου ἀντιλέγων μοι. ※ καὶ εἰς μαρτύριον ἐγενήθην, καὶ ※ ἀνέστη ἐπ' ἐμὲ τὸ ψεῦδός μου, κατὰ πρόσωπόν ※ μου ἀνταποκριθήσεται.

2. HEbr. conſolatores laboris omnes vos. *A.* conſolatores laborum. *S.* conſolatores omnes oneroſi eſtis. *LXX.* conſolatores malorum omnes. *Th.* conſolatores laborum. *Vulg. conſolatores oneroſi omnes vos eſtis.*

3. *Hebr.* numquid finis. *Reliqui*, terminus. *LXX.* ordo. *Tetrapl.* acies. *Vulg. numquid habebunt finem.*

Heb. LXX. aut quid. *S.* ut. *Vulg. aut aliquid.*

Heb. aut quid roborabit te, ſi reſponderis? ※ *Th.* aut in quo moleſtum tibi erit, quia ※ reſpondebis. *Vulg. aut aliquid tibi moleſtum eſt, ſi loquaris.*

4. *H. A. S. Vulg.* utinam. *LXX.* ſi.

Heb. utinam eſſet anima mea pro anima veſtra: adjungerem me ſuper vos in ſermonibus, & moverem ſuper vos in caput meum. *S.* utinam vos meis ſubjiceremini affectibus: aliis collocutus fuiſſem vobiſcum ſermonibus, & moviſſem ſuper vos caput. *LXX.* ſi ſubjecta eſſet anima veſtra pro mea. Deinde inſultabo in vos verbis: movebo autem contra vos caput. *Vulg. atque utinam eſſet anima veſtra pro anima mea: conſolarer & ego vos ſermonibus, & moverem caput meum ſuper vos.*

5. *Heb.* roborarem vos in ore meo. *S.* & roboraſſem vos in ore meo. *LXX* ſit autem fortitudo in ore meo. *Vulg. roborarem vos ore meo.*

6. *Heb.* non prohibebitur dolor meus. *S.* non minuetur labor meus. *LXX.* non dolebo vulnus. *Vulg. non quieſcet dolor meus.*

Heb. quid à me abibit. *S.* quid à me abſcedet. *LXX.* quid minus vulnerabor. *Vulg. non recedet à me.*

7. *H. S.* laborare me fecit. *LXX.* laſſatum me fecit. *Vulg. oppreſſit me.*

Hebr. deſolaſti omnem conventum meum. *S.* colligaſti me indeſinenter in jugo. *LXX.* ※ & apprehendiſti me. *Vulg. & in nihilum redacti ſunt omnes artus mei.*

8. *H.* & in teſtem fuit, & ſurrexit in me macies mea, in facies meas reſpondebit. *S.* & inſurrexit in me calumnians, ad faciem meam contradicens mihi. ※ & in teſtimonium factus ſum, & ※ ſurrexit ſuper me mendacium meum: contra ※ faciem meam reſpondebit. *Vulg. & ſuſcita-*

tur falſiloquus adverſus faciem meam contradicens mihi.

צרי ילטוש עיניו לי 9. Σ. οἱ ἐναντίοι μου ὤξυνεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἕκαστος εἰς ἐμέ. O. ἀκίσιν ὀφθαλμῶν ἐνήλατο.

9. *Heb.* Hoſtis meus acuet oculos ſuos in me. *S.* qui contra me ſunt acuerunt oculos ſuos, unuſquiſque in me. *LXX.* acie oculorum irruit. *Vul. hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt.*

על ידי רשעים ירטני 11. Σ. εἰς χεῖρας ἀσεβῶν ἐνέβαλέ με. O. ἐπὶ δὲ ἀσεβέσιν ἔρριψέ με.

11. *Heb.* ſuper manus impiorum divertere faciet me. *S.* in manus impiorum injecit me. *LXX.* & ſuper impios projecit me. *Vulg. & manibus impiorum me tradidit.*

ואחז בערפי ויפצפצני 12. ὁ Ἑβραῖος, λαβών με τοῦ τένοντος διετίναξεν. O. λαβών με τῆς κόμης διέτιλε.

12. *Heb.* & apprehendit in cervicem meam, & contritum diſperſit me. *Hebræus*, prehenſa cervice mea diſcuſſit me. *LXX.* tenens me comâ divulſit. *Vulg. tenuit cervicem meam, confregit me.*

צלמות 16. O. σκιά. Ἄλλοι, σκιὰ θανάτου.

16. *Heb. Alii*, umbra mortis. *LXX.* umbra. *Vulg. colligaverunt.*

תכסי 18. Οἱ λοιποὶ, περισχῇς. O. ἐπικαλύψῃς.
מקום O. τόπος. Ἄλλος, στάσις.

18. *Heb. LXX Vul.* operias. *Reliqui*, attendas. *Heb. LXX.* locus. *Alius*, ſtatio. *Vulg. locum.*

כי־שנות מספר 22. O. ἔτη δὲ ἀριθμητά. Ἄλλος, τὸ πέρας.

22. *Heb.* quia anni numeri. *LXX.* anni enim dinumerati. *Alius*, terminus. *Vulg. breves anni.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVI. Job.

v. 2. A. παράκλητοι πόνων &c. Trium lectiones habent omnes mſſ. & Editi ſine diſcrimine.

v. 3. οἱ λοιποὶ, πλάσις. Sic Colbertinus. Idem vero adjicit Δ". τὰ λέξις. Sic mendoſe pro παράξεις, ut liquidum videtur.

Ibid. Σ. ἢ τί, Colbert.

Ibid. Hæc Theodotionis lectio in textum LXX. inducta fuit; ideo aſteriſco notatur in Colbert. & in Editione Latina Hieron. cujus verſionem adſcripſimus cum aſteriſco.

v. 4. A. ὄφελον. Σ. εἴθε. Sic omnes.

Ibid. Σ. εἴθε ὑμεῖς τοῖς ἐμοῖς &c. Sic omnes mſſ. Symmacho tribuunt. Druſius id quaſi incerti attulerat, ſed eſt vere interpretatio Symmachi.

v. 5. Σ. ἢ ἐπιῤῥώσω. Sic omnes.

v. 6. Σ. ἐὰν ἐνδώσει ὁ πόνος μου. Colb. Reg. unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. Σ. τί μου ἀποχωρήσει. Colbertinus & Reg. unus.

v. 7. Σ. ἐκόπωσέ με. Iidem.

Ibid. Σ. κατέδησας με ἀδιαλείπτως ἐν ζυγῷ. Regii duo, Oratorienſis, Nicetas & Druſius. Verſio autem τῶν O. aſteriſco notatur in Editione Latina Hieronymi, de qua ſæpius. Hic vero notat Olympiodorus in Colbertino, ἕτερα ἀντίγραφα οὕτως ἔχει, καὶ ἀπελάβετό μου, εἰς μαρτύριον ἐγενήθη.

v. 8. Σ. καὶ ἀνέστη μοι &c. Reg. unus, Oratorienſis, Nicetas & Druſius. Quæ autem aſteriſco notantur, ex alio Interprete inducta fuere, puta Theodotione, ut alibi paſſim. Latina item aſteriſcis notantur, & tantillum diſcrepant a lectione τῶν O. hodierna.

v. 9. Σ. οἱ ἐναντίοι μου &c. Sic Regii duo, Nicetas & Druſius.

v. 11. Σ. εἰς χεῖρας ἀσεβῶν ἐνέβαλέ με. Omnes. Druſius vero habet, ἔβαλέ με.

v. 12. ὁ Ἑβραῖος, λαβών με τοῦ τένοντος &c. Omnes.

v. 16. Ἄλλοι, σκιὰ θανάτου. Colb. ex Olympiodoro, ἕτερα ἀντίγραφα, σκιὰν θανάτου, ἢ ᾅδου.

v. 18. οἱ λοιποὶ, περισχῇς. Colbert & Regius unus.

Ibid. Ἀλλ. στάσις. Iidem.

v. 22. Ἀλλ. τὸ πέρας. Colbert. Eſt forte ſcholion.

CAPUT XVII. JOB.

רוחי חבלה 1. O. ὀλέκομαι πνεύματι φερόμενος. Ἀλλ. φθείρομαι τοῖς λογισμοῖς.

1. HEb. ſpiritus meus corruptus eſt. *LXX.* pereo ſpiritu agitatus. *Alius*, interimor cogitationibus. *Vulg. ſpiritus meus attenuabitur.*

אם־לא התלים 2. Σ. περιελελόγισμαι. O. λίσσομαι.

2. *Heb.* ſi non illuſores *S.* circumventus ſum. *LXX.* ſupplico. *Vulg. non peccavi.*

מי־הוא לידי יתקע כי־לבם צפנת משכל
3. על־כן לא תרומם לחלק יגיד רעים
※ Θ. τίς ἐστιν οὗτος, τῇ χειρί μου συνδεθήτω;
※ Σ. Θ. ὅτι καρδίαν αὐτῶν ἔκρυψας ἀπὸ
※ φρονήσεως. διὰ τοῦτο οὐ μὴ ὑψώσῃς αὐτούς· τῇ
※ μερίδι ἀναγγελεῖ κακίας.

3. *Heb.* Quis ipſe ad manum meam percutiat ſe. Quia cor eorum abſcondiſti ab intelligentia: propterea non exaltabis. Sed partem indicabit amicis. ※ *Th.* Quis eſt iſte? ad manum meam ligetur. ※ *Th.* quia cor eorum
※ abſcondiſti à prudentia. Propter hoc non
※ exaltabis eos. Parti annunciantur mala. *Vulg. & cujuſvis manus pugnet contra me. Cor eorum longe feciſti à diſciplina, propterea non exaltabuntur. Prædam pollicetur ſociis.*

ועיני בניו תכלנה 5. Σ. Θ. ὀφθαλμοὶ δὲ τέκνων

5. *Heb.* & oculi filiorum ejus conſumentur.

Digitized by Google

αὐτῶν ἐκλείψουσιν. Ο. ὀφθαλμοὶ δὲ ἐφ' υἱοῖς ἐτάκησαν.

לְמְשׁל 6. Α. Σ. Θ. παραβολήν. Ο. θρύλλημα.

וַתֵּכַהּ 7. Οἱ λοιποὶ, ἠμαυρώθησαν. Ο. πεπώρωνται.

וְנָקִי עַל־חָנֵף יִתְעֹרָר 8. Ο. δίκαιος δὲ ἐπὶ παρανόμῳ ἐπαναςαίη. Τετραπλ. δικαίῳ παράνομος ἐπανέςη.

וְיֹאחֵז צַדִּיק דַּרְכּוֹ 9. Ο. σχοίη δὲ πιςὸς τὴν ἑαυτοῦ ὁδόν. Θ. καὶ αὐθέξεται δίκαιος τὴν ἑαυτοῦ ὁδόν.

תָּשֻׁבוּ 10. ※ Α. Θ. ἐπιςράφητε. Ο. ἐρείδετε καὶ δεῦτε δή.

12. לַיְלָה לְיוֹם יָשִׂימוּ אוֹר קָרוֹב מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ
※ Θ. νύκτα εἰς ἡμέραν ἔθηκα (l. ἔθηκαν) φῶς
※ ἐγγὺς ἀπὸ προσώπου σκότους.

לְרִמָּה 14. Α. σηπεδόνα. Σ. Θ. σκωληκίασιν. Ο. σαπρίαν.

תִּקְוָתִי 15. Οἱ λοιποὶ, ἡ ὑπομονή μου. Ο. ἡ ἐλπίς.

וְתִקְוָתִי מִי יְשׁוּרֶנָּה Ο. ἢ τὰ ἀγαθά μου ὄψομαι. Θ. καὶ τὴν ἐλπίδα μου τίς προνοήσει.

אִם־יַחַד עַל־עָפָר נָחַת 16. ※ ἢ ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ χώματος καταβησόμεθα.

S. Th. oculi autem filiorum eorum deficient. *LXX.* oculi autem ſuper filios tabuerunt. *Vulg. & oculi filiorum ejus deficient.*

6. *Heb. Vulg.* in proverbium. *A. S. Th.* parabolam. *LXX.* fabulam.

7. *Heb.* & caligavit. *Reliqui*, obſcurati ſunt. *LXX.* excæcati ſunt. *Vulg. caligavit.*

8. *Heb.* & innocens ſuper hypocritam ſuſcitabitur. *LXX.* juſtus autem ſuper iniquum conſurgat. *Tetrapl.* juſto iniquus inſurrexit. *Vulg. & innocens contra hypocritam ſuſcitabitur.*

9. *Heb. Vulg.* & tenebit juſtus viam ſuam. *LXX.* teneat autem fidelis viam ſuam. *Th.* & retinebit juſtus viam ſuam.

10. *Heb.* revertimini. ※ *A. Th.* convertimini. *LXX.* incumbite & venite, quæſo. *Vulg. convertimini.*

12. *Heb.* noctem in diem ponent: lucem propinquam à facie tenebrarum. ※ *Th.* Noctem
※ in diem poſuerunt. Lux prope faciem tene-
※ brarum. *Vulg. noctem verterunt in diem, & rurſum poſt tenebras ſpero lucem.*

14. *Heb.* vermem. *A.* putredinem. *S. Th.* vermiculationem. *LXX.* tabem. *Vul. vermibus.*

15. *Heb. Vulg.* præſtolatio mea. *Reliqui*, patientia mea. *LXX.* ſpes.

Heb. & præſtolationem meam quis intuebitur eam. *LXX.* aut bona mea videbo. *Th.* & ſpem meam quis prævidebit. *Vulg. & patientiam meam quis conſiderat.*

16. *Heb.* num pariter ſuper pulverem requies. ※ aut pariter in cinerem deſcendemus. *Vulg. putas ne ſaltem ibi erit requies mihi?*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVII. Job.

v. 1. Ἀλλ. φρονοῦμαι τοῖς λογισμοῖς. Colbert.

v. 2. Σ. παραλελόγισμαι. Colbert.

v. 3. Colbertinus habet, ἐκ Θ. οἱ δ'. id eſt, *quatuor verſiculi*, ςίχοι, *ex Theodotione.* Notat poſtea poſt primum verſiculum, Symmachum deinde cum Theodotione concurrere. Itaque ſic quatuor verſiculi erant in Hexaplari τῶν Ο. Editione.

※ Θ. τίς ἐστιν οὗτος τῇ χειρί μου συνδεθήτω,
※ Σ. Θ. ὅτι καρδίαν αὐτῶν ἔκρυψαν (l. ἔκρυψας) ἀπὸ φρονήσεως.
※ Διὰ τοῦτο οὐ μὴ ὑψώσῃς αὐτούς.
※ Τῇ μερίδι ἀναγγέλλει (l. ἀναγγελεῖ) κακίας.

Hos item verſus aſteriſcis notat Editio Latina, ut nos edimus. In Codice Colbertino poſt illud ἐκ Θ. οἱ δ'. ſubjicitur μ̅ π̅ ᾱ. quo ſignificatur, ut puto, ſolum Theodotionem in primo verſiculo haberi μόνος πρὸς ᾱ. Symmachum deinde indicat pro ſecundo, tertio & quarto, hoc modo, ※ C. ※ ※ ※

v. 5. Σ. Θ. ὀφθαλμοὶ δὲ τέκνων αὐτῶν. Colbert. & Reg. unus.

v. 6. Α. Σ. Θ. παραβολήν. Colbert. legit Α. Θ. Orat. & Reg. unus Σ. Θ. Druſius, οἱ λοιποί. Vide in Lexico Græco ad vocem παραβολή.

v. 7. οἱ λοιποὶ, ἠμαυρώθησαν. Colb. & Reg. unus.

v. 8. Colbertinus ſic habet, Δ'. δικαίῳ παράνομος ἐπανέςη.

v. 9 Θ. καὶ αὐθέξεται &c. Sic mſſ. & Druſius.

v. 10. Α. Θ. ἐπιςράφητε. Colbertinus cum aſteriſco.

v. 11. Colb. ἐκ Θ. οἱ β'. i. *hi duo verſiculi ex Theodotione.*

Νύκτα εἰς ἡμέραν ἔθηκα.
Φῶς ἐγγὺς ἀπὸ προσώπου σκότους.

In verſione tamen Latina non notantur aſteriſcis, quia quædam hujuſmodi prætermittuntur.

v. 14. Α. σηπεδόνα. Regius & Colbertinus. Σ. Θ. σκωληκίασιν. Iidem, Sed Reg. Theodotioni, Colbert. Symmacho tribuit.

v. 15. οἱ λοιποὶ, ἡ ὑπομονή. Iidem.

Ibid. Θ. καὶ τὴν ἐλπίδα &c. Iidem.

v. 16. Hæc notantur aſteriſco in Edit. Latina.

CAPUT XVIII. JOB.

מרוע 3. O. διὰ τί δέ. Αλλος, ἵνα τί δέ.

טרף נפשו באפו 4. O. κέχρηταί σοι ὀργή. Θ. διαρπάζων ψυχὴν αὐτοῦ ἐν θυμῷ αὐτοῦ.

ולא־יגה שביב אשו 5. Σ. μήποτε γε καὶ οὐκ ἀποσβήσεται αὐτῶν ἡ φλόξ. O. καὶ οὐκ ἀποσβήσεται αὐτῶν ἡ φλόξ. Θ. οὐ λάμψει τὸ φῶς αὐτοῦ.

אור חשך באהלו 6. O. τὸ φῶς αὐτοῦ σκότος ἐν διαίτῃ. Αλλος, τὸ δὲ φῶς οὐ μακρὰν μοι σκότους.

עליו Oἱ λοιποὶ, αὐτοῦ. O. ἐπ' αὐτῷ.

ותשליכהו עצתו 7. O. σφάλαι δὲ αὐτοῦ ἡ βουλή. Θ. καταῤῥάξει αὐτὸν ἡ βουλὴ αὐτοῦ.

יחזק עליו צמים 9. ※ κατισχύσει ἐπ' αὐτὸν διψῶντας.

ומלכדתו עלי נתיב 10. ※ καὶ ἡ σύλληψις αὐτοῦ ἐπὶ τρίβων.

לרגליו יהי רעב אנו 11. O. πολλοὶ δὲ περὶ πόδας αὐτοῦ ἔλθοισαν ἐν λιμῷ στενῷ. Αλλ. πολλοὶ περὶ πόδας αὐτοῦ ἐν λιμῷ στενῷ. Αλλ. πολλῶν δὲ περὶ πόδας ἔλθοι ἐν λιμῷ στενῷ.

בכור מות 13. ※ Σ. Θ. πρώϊμος : θάνατος. O. αὐτοῦ τὰ ὡραῖα θάνατος.

מאהלו 14. Σ. Θ. σκηνῆς. O. διαίτης.

ותצעידהו למלך בלהות A. καὶ ἐπιβήσεται αὐτῷ τοῦ βασιλέως ἀφανισμοῦ. O. σχοίη δὲ αὐτὸν ἀνάγκη αἰτίᾳ βασιλικῇ.

תשכון באהלו מבלי־לו 15. ὁ Ἑβραῖος, κατασκηνώσει ἐν σκηναῖς οὐκ αὐτοῦ. O. κατασκηνώσει ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἐν νυκτὶ αὐτοῦ. Θ. κατασκηνώσει ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἀφανισμοῦ. O. ἐν νυκτὶ αὐτοῦ. Αλλοι, ἐν σώματι αὐτοῦ.

יזרה על־נוהו גפרית O. κατασπαρήσονται τὰ εὐπρεπῆ αὐτοῦ θείῳ. ※ Θ. λικμηθήσεται ἐπὶ ὡραιότητι αὐτοῦ θεῖον.

קצירו 16. Σ. ἡ χαίτη. O. θερισμὸς αὐτοῦ.

זכרו 17. O. τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ. Αλλοι, οἱ παῖδες αὐτοῦ.

3. HEb. *Vulg.* quare. *LXX.* cur autem. *Alius,* ut quid autem.

4. *Heb.* rapiens animam ſuam in furore ſuo. *LXX.* uſa eſt te ira. *Th.* diripiens animam ſuam in furore ſuo. *Vulg. qui perdis animam tuam in furore tuo.*

5. *Heb.* & non ſplendebit ſcintilla ignis ejus. *S.* ſi quidem & non procedet eorum flamma. *LXX.* non procedet flamma eorum. *Th.* non ſplendebit lumen ejus. *Vulg. nec ſplendebit flamma ignis ejus.*

6. *Heb.* lux tenebreſcit in tabernaculo ejus. *LXX.* lux ejus tenebræ in habitaculo. *Alius,* lux autem non procul mihi tenebris. *Vulg. lux obtenebreſcet in tabernaculo illius.*

Heb. ſuper eum. *Reliqui*, ejus. *LXX. Vulg.* ſuper eum.

7. *Heb.* & projiciet eum conſilium ſuum. *LXX.* erret autem ejus conſilium. *Th.* cum impetu deturbabit eum conſilium ſuum. *Vulg. & præcipitabit eum conſilium ſuum.*

9 *Heb.* roborabit ſuper eum ſitibundos. ※ confortabit ſuper eum ſitientes. *Vulg. & exardeſcet contra eum ſitis.*

10. *Hebr.* & decipula ejus ſuper ſemitam. ※ & captio ejus in ſemitis. *Vulg. & decipula illius ſuper ſemitam.*

11. *Heb.* in pedibus ejus. Erit famelicum robur ejus. *LXX.* multi autem circa pedes ejus veniant, in anguſtia famis. *Al.* multi circa pedes ejus in anguſtia famis. *Al.* multorum autem circa pedes veniat in anguſtia famis. *Vul. & involvent pedes ejus. Attenuetur fame robur ejus.*

13. *Heb.* primogenitus mortis. ※ *S. Th.* ma※tura : mors. *LXX.* mors, ſpecioſa ejus. *Vulg. primogenita mors.*

14. *Heb. S. Th.* de tabernaculo ejus. *LXX.* de habitaculo. *Vulg. de tabernaculo ſuo.*

Heb. & incedere faciet eum ad regem terrorum. *A.* & invadet eum regis interitus. *LXX.* & teneat eum neceſſitas cauſa regali. *Vulg. & calcet ſuper eum, quaſi rex, interitus.*

15. *Heb.* Habitabit in tabernaculo ejus ſine illo. *Heb. Int.* habitabit in tabernaculis non ſuis. *LXX.* habitabit in tabernaculo ejus in nocte ejus. *Th.* habitabit in tabernaculo ejus interitus. *LXX.* in nocte ejus. *Alii*, in corpore ejus. *Vulg. habitent in tabernaculo illius ſocii ejus, qui non eſt.*

Heb. ſpargetur ſuper habitaculum ejus ſulphur. *LXX.* aſpergentur ſpecioſa ejus ſulphure. ※ *Th.* ventilabitur in pulchritudine ejus ※ ſulphur. *Vulg. aſpergatur in tabernaculo ejus ſulphur.*

16. *Hebr. LXX. Vulg.* meſſis ejus. *S.* coma.

17. *Heb. Vulg.* memoria illius. *LXX.* memoriale ejus. *Alii*, pueri ejus.

ולא־שם לו על־פני־חוץ Σ. καὶ οὐκ ἔςαι ὄνομα αὐτῷ ἐπὶ πρόσωπον ἀγορᾶς. ※ Θ. καὶ ὑπάρξει ὄνομα αὐτῷ ἐπὶ προσώπῳ ἐξωτέρῳ. Ἄλλος, καὶ ὑπάρχει.

Heb. & non nomen ei ſuper faciebus plateæ. *S.* & non erit nomen ejus ſuper faciem fori. ※ *Th.* & erit nomen ei ſuper faciem ※ extra. *Alius*, & eſt. *Vul. & non celebretur nomen ejus in plateis.*

לא נין לו ולא־נכד בעמו 19. Α. οὐ γονεῖς αὐτῷ, καὶ οὐκ ἔγγονοι ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ. Ο. οὐκ ἔςαι ἐπίγνωςος ἐν λαῷ αὐτοῦ.

19. *Heb.* non filius ei, & non nepos in populo ejus. *A.* non parentes ei, & non nepotes in populo ejus. *LXX.* non erit cognominatus in populo ſuo. *Vulg. non erit ſemen ejus, neque progenies in populo ſuo.*

על־יומו נשמו אחרנים 20. Α. ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτῶν ἀδημονήσουσιν ὕςερον. Ο. ἐπ' αὐτῷ ἐςέναξαν ἔςατοι.

20. *Heb.* ſuper diem ejus obſtupuerunt noviſſimi. *A.* in die eorum terrebuntur poſtea. *LXX.* ſuper eum gemuerunt ultimi, *Vulg. in die ejus ſtupebunt noviſſimi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XVIII. Job.

v. 2. Ἀλλ. ἵνα τί δέ. Colb.

v. 4. Θ. ἐξεγγτάζων &c. Colbert & Druſius.

v. 5 Σ. μέντοιγε καὶ ἡ &c Colb. Orat. & Regius unus Lectionem Theodotionis Iidem.

v. 6. Ἀλλ. τὸ δὲ φῶς ὁ μακρὰν μοι σκότος. Reg. unus. Ibid οἱ λοιποὶ, αὐτῷ. Colbert.

v. 7. Θ. καταῤῥάξει &c. Omnes.

v. 9. & 10. Hæc aſteriſcis notantur in Edit. Latina Hieronymi.

v. 11. Ἀλλ. πολλοὶ δὲ πόδας &c. Has lectiones mutuamur ex Codicibus, & ex Niceta.

v. 13. Σ. Θ. ὡρίμος θάνατος. Sic Regius unus & Colbertinus cum aſteriſco ad vocem ὡρίμος. In Editione Latina Hieronymi legitur, *matura mors*, cum aſteriſco ad vocem, *matura*.

v. 14 Σ. Θ. σκηνῆς. Regius unus Symmacho, Colb. Theodotioni tribuit.

Ibid. Α. καὶ ἐπιβήσεται &c. Sic omnes mſſ. & Editi.

v. 15. ὁ Ἑβραῖος, κατασκηνώσει ἐν σκηνῇ ἐκ αὐτοῦ. Sic Colbert. Reg. unus, Orat. Nicetas & Druſius. Θ. κατασκηνώσει ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἀνυπαρξία. Nicetas & Druſius. LXX. ἐν νυκτὶ αὐτοῦ, *in nocte ejus*, ſive ut alia Exemplaria habent, ἐν σώματι αὐτοῦ, *in corpore ejus.* Qui verterunt ἐν νυκτὶ αὐτοῦ, legerint oportet conjunctim בליליה. Hactenus quidem omnia quadrant. Verum magnam hic perturbationem adfert Colbertinus Codex, qui ad hunc locum notam hujuſmodi adfert præmiſſo aſteriſco, ἐκ Θ. οἱ Λ^{ν}. ubi exiſtimo illud Λ^{ν}. mendoſe poni pro Λ^{ι}. id eſt λοιποὶ, & tunc ſignificabit, *ex Theodotione reliqui verſiculi* Quinam vero ſint illi reliqui verſiculi, non difficile eſt aſſequi; ſcilicet ii qui conſequenter ponuntur, antequam Commentaria variorum adjiciat, ut facere ſolet: quod etiam indicat Librarius, cum ad ultimum verſiculum notulam habet cum aſteriſco, ut indicet aſteriſcos hic deſinere. Sunt autem illi verſiculi tres numero, nempe

Κατασκηνώσει ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἐν νυκτὶ αὐτοῦ,
Κατασπαρήσεται τὰ εὐπρεπῆ αὐτοῦ ἐν θείῳ,
Ὑποκάτωθεν αἱ ῥίζαι αὐτοῦ ξηρανθήσονται.

His vero tribus verſiculis aſteriſcum unum præmittit Editio Latina Hieronymi, quæ ſic habet,

Habitet in Tabernaculo ejus in nocte ejus.
Aſpergentur ſpecioſa ejus ſulphure.
Subter radices ejus ſiccabuntur.

Hinc autem videatur tres illos verſiculos ex Theodotione in Editionem τῶν O. inductos fuiſſe de more, quia illa deficiebat. Attamen verſûs primi verſio alia Theodotionis adfertur ſupra ex Druſio & Niceta, nempe κατασκηνώσει ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ἀνυπαρξία. Hanc autem verſionem nec Colbertinus, nec alii Codices habent: unde ſuſpicio oritur illud ἀνυπαρξία, quod jacet pro, ἐν νυκτὶ αὐτοῦ, tranſlatum huc fuiſſe ex verſione Aquilæ præcedentis verſûs: ac Theodotionem vere tranſtuliſſe ἐν νυκτὶ αὐτοῦ. quamobrem hanc difficultatem non tanti eſſe putamus. Sed altera major oritur ex ipſo Colbertino Codice, qui poſtquam notam illam ἐκ Θ. οἱ Λ^{ν}. poſuerat, ſtatim ſubjicit pro verſu ſequenti præmiſſo aſteriſco Θ. λικμηθήσεται ἐπὶ εὐπρεπείᾳ αὐτοῦ θεῖον, ubi legitur in Editione τῶν O. hodierna, κατασπαρήσεται τὰ εὐπρεπῆ αὐτοῦ ἐν θείῳ. Unde ſequatur verſionem quæ in τοῖς O. legitur, non deſumtam fuiſſe ex Theodotione, ſecus quam in nota Codicis Colbertini dicitur, quandoquidem ipſe Colbertinus & reliqui Codices aliam Theodotionis adferunt longe diverſam ab ea quam præferunt LXX. quæ tempore Hieronymi eadem erat, ut videre eſt in verſione Latina ſupra. Libenter crederem hic Theodotionis nomen ſubſtitutum fuiſſe pro alterius Interpretis nomine, quod ſane non infrequenter accidit: quia enim prima tantum nominis litera præmittitur, facile eſt ut in aliam literam commutetur. Verumtamen non raro accidit ut ejuſdem Interpretis diverſæ non modo lectiones, ſed etiam interpretationes ferantur: qua de re in Præliminaribus.

v. 16. Σ. ὁ χαίτη. Colbertinus.

v. 17. Ἄλλοι, οἱ παῖδες αὐτοῦ, Idem.

Ibid. Σ. καὶ ἐκ ἔςαι &c. Omnes. Regius tamen unus habet, καὶ ἐκ ἔςι. Ibid. Theodotioni verſio τῶν O. tribuitur a Colbertino cum aſteriſco.

v. 19. Α. οὐ γονεῖς αὐτοῦ &c. Tres mſſ. Nicet. & Druſ.

v. 20. Α. ἐν τῇ ἡμέρᾳ &c. Oratorienſis, Reg. unus & Druſius.

CAPUT XIX. JOB.

זה עשר פעמים תכלימוני 3. Σ. Θ. τοῦτο δέκατον καταισχύνατέ με. Ο. καταλαλεῖτέ μου.

3. HEbr. jam decem vicibus pudore affeciſtis me. *S. Th.* jam decies pudore affeciſtis me. *LXX.* loquimini contra me. *Vul. en decies confunditis me.*

משוגתי 4. Οἱ λοιποὶ, ἀγνόημα. Ο. πλάνος.

4. *H.* error meus. *Reliqui*, *Vul.* ignorantia. *LXX.* impoſtor.

חרפתי

והוכיחו עלי חרפתי 5. A. Θ. καὶ ἐλέγχετε ἐπ' ἐμὲ ὀνειδισμόν μου. O. ἐνάλλεσθε δέ μοι ὀνείδει.

עותני 6. ὁ Ἑβραῖος, ἔπληξε. O. ὁ ταράξας.

הן אצעק חמס ולא אענה 7. Σ. ἐὰν κραυγάσω ἀδικούμενος, οὐκ εἰσακουσθήσομαι. O. ἰδοὺ γελῶ ὀνείδει, οὐ λαλήσω.

ארחי גדר ולא אעבור 8. ※ κύκλῳ περιφρά-※ δομημαι, καὶ οὐ μὴ διαβῶ.

ועל־נתיבותי Τετραπλ. ἐπὶ δὲ ἀτραπούς μου. O. ἐπὶ προσώπου.

גדודיו 12. Σ. λόχοι αὐτοῦ. O. πειρατήρια αὐτοῦ. Θ. μονόζωνοι αὐτοῦ.

ויסלו עלי דרכם ויחנו סביב לאהלי ※ καὶ ※ ἐποίησαν δι' ἐμοῦ τὴν ὁδὸν αὐτῶν, καὶ περιεκύκλωσαν ※ τὸ σκήνωμά μου. O. ταῖς ὁδοῖς μου ἐκύκλωσαν ἐγκά-※ θετοι.

נכרי 15. A. Θ. ξένος. O. ἀλλογενής.

וחנותי לבני בטני 17. Σ. καὶ προσεκαλούμην κολακεύων υἱοὺς παίδων μου. O. προσεκαλούμην δὲ κολακεύων υἱοὺς παλλακίδων μου.

גם־עוילים מאסו בי 18. O. οἱ δὲ εἰς τὸν αἰῶνά με ἀπεποιήσαντο. Θ. καίγε ἄφρονες ἀπώσαντό με.

מתי סודי 19. Σ. οἱ συνόμιλοί μου. O. οἱ ἰδόντες με.

בעורי ובבשרי דבקה עצמי 20. A. ἐν δέρματί μου καὶ ἐν κρέει μου ἐκολλήθη τὸ ὀστοῦν μου. O. ἐν δέρματί μου ἐσάπησαν αἱ σάρκες μου, τὰ δὲ ὀστᾶ μου ἐν ὀδοῦσιν ἔχεται.

ואתמלטה בעור שני Σ. καὶ ἐξέτιλλον τὸ δέρμα μου ὀδοῦσιν ἐμοῖς. O. τὰ δὲ ὀστᾶ μου ἐν ὀδοῦσιν ἔχεται.

חנני 21. O. ἐλεήσατέ με. Ἄλλος, ἐγγίσατέ μοι.

בעט־ברזל 24. ※ ἐν γραφείῳ σιδηρῷ:

לעד בצור יחצבון ※ εἰς μαρτύριον. O. ἢ ἐν πέτραις ἐγγλυφῆναι.

גאלי חי ואחרון על־עפר יקום 25. O. ἀέναός ἐστιν ὁ ἐκλύειν με μέλλων ἐπὶ γῆς. Θ. ὁ ἀγχιστεύς μου ζῇ, καὶ ἔσχατον ἐπὶ χώματος ἀναστήσει.

5. *H.* & argueritis ſuper me opprobrium meum. *A. Th.* & arguitis ſuper me opprobrium meum. *LXX.* inſultatis mihi opprobrio. *Vul. & arguitis me opprobriis meis.*

Hebr. pervertit me. *Hebræus*, percuſſit. *LXX.* qui turbavit. *Vul. afflixerit me.*

7. *H.* en clamabo injuriam, & non exaudiar. *S.* ſi clamavero injuria affectus, non exaudiar. *LXX.* Ecce ridebo vituperio, non loquar. *Vul. ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet.*

8. *H.* ſemitam meam ſepſit, & non tranſibo. ※ circumſeptus ſum, nec evado. *Vulg. ſemitam meam circumſepſit, & tranſire non poſſum.*

Heb. ſuper ſemitis meis. *Tetrap.* ſuper ſemitas autem meas. *LXX.* in vultu meo. *Vulg. & in calle meo.*

12. *H.* exercitus ejus. *S.* turmæ ejus. *LXX.* tentationes ejus. *Th.* accincti ejus. *Vul. latrones ejus.*

Hebr. & ſtraverunt ſuper me viam ſuam, & caſtrametati ſunt circa tabernaculum meum. ※ & fecerunt per me viam ſuam, & cir-※ cumdederunt tabernaculum meum. *LXX.* viis meis in circuitu inſederunt inſidiantes. *Vul. & fecerunt ſibi viam per me, & obſederunt in gyro tabernaculum meum.*

15. *H.* extraneus. *A. Th. Vulg.* peregrinus. *LXX.* alienigena.

17. *H.* & deprecabor filios uteri mei. *S.* & advocabam adulans filios puerorum meorum. *LXX.* & advocabam adulans filios pellicum mearum. ※ uteri mei. *Vulg. & orabam filios uteri mei.*

18. *H.* Etiam iniqui deſpexerunt in me. *LXX.* Illi vero in ſæculum me averſati ſunt. *Th.* Etiam inſipientes repulerunt me. *Vul. Stulti quoque deſpiciebant me.*

19. *H.* viri ſecreti mei. *S.* ſodales mei. *LXX.* qui videbant me. *Vulg. conſiliarii mei.*

20. *H.* In pelle mea & in carne mea adhæſit os meum. *A.* In pelle mea & in carne mea agglutinatum eſt os meum. *LXX.* In pelle mea putruerunt carnes meæ: oſſa autem mea dentibus hærent. *Vulg. Pelli meæ, conſumptis carnibus, adhæſit os meum.*

Hebr. & evaſi in pelle dentium meorum. *S.* & evellebam pellem meam dentibus meis. *LXX.* & oſſa mea mea in dentibus hærent. *Vulg. & derelicta ſunt tantummodo labia circa dentes meos.*

21. *Heb. LXX. Vulg.* miſeremini mei. *Alius*, appropinquate mihi.

24. *Hebr. Vulg.* in ſtylo ferreo. ※ in ſtylo ferreo:

Heb. in perpetuum in petra ſculperentur. ※ in teſtimonium: *LXX.* aut in petris inſculpta. *Vul. vel celte ſculpantur in ſilice.*

25. *H.* redemptor meus vivit, & noviſſime ſuper pulverem ſtaturus. *LXX.* perennis eſt qui ſoluturus me eſt ſuper terra. *Th.* propinquus meus vivit, & ultimum e pulvere excitabit. *Vulg. Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum.*

כלו כליתי בחקי 27. O. πάντα δέ μοι συντετέλεςαι ἐν κόλπῳ. Θ. ἐξέλιπον οἱ νέφροί μου ἐν τῷ κόλπῳ μου.

כי תאמרו מה־נרדף־לו ושרש דבר נמצא־בי 28. ὁ Ἑβραῖος, ... καὶ ἁμάρτημα λόγου. Σ. λέγετε δέ· τί ἐστιν ᾧ διώξομεν αὐτὸν, καὶ ῥίζαν λόγου εὑρήσομεν ἐν αὐτῷ. O. Εἰ δὲ καὶ ἐρεῖτε, τί ἐροῦμεν ἔναντι αὐτοῦ, καὶ ῥίζαν λόγου εὑρήσομεν ἐν αὐτῷ.

גורו לכם מפני־חרב 29. Σ. εὐλαβεῖσθε ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν μάχαιραν. O. εὐλαβήθητε δὴ καὶ ὑμεῖς ἀπὸ ἐπικαλύμματος.

למען תדעון שדין A. Θ. ὅπως γνῶτε. ※ ὅτι ἐστὶ κρίσις. O. καὶ τότε γνώσονται πού ἐστιν αὐτῶν ἡ ὕλη.

27. *H.* defecerunt renes mei in ſinu meo. *LXX.* omnia vero mihi conſummata ſunt in ſinu. *Th.* defecerunt renes mei in ſinu meo. *Vul. repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.*

28. *H.* Quia dicitis, cur perſequimur eum; & radix verbi inventa eſt in me: *Hebræus*.... & peccatum verbi. *S.* Dicitis autem; Quid eſt quo perſequemur eum, & radicem verbi inveniemus in eo? *LXX.* Quod ſi & dixeritis, Quid dicimus contra eum, & radicem verbi inveniemus in eo. *Vulg. Quare ergo nunc dicitis, Perſequamur eum, & radicem verbi inveniamus contra eum?*

29. *H.* timete vobis a faciebus gladii. *S.* metuite vobis gladium: ※ a gladio. *LXX.* cavete utique & vos a tegmine. *Vulg. Fugite ergo a facie gladii.*

Hebr. ut ſciatis quod judicium. *A. Th.* ut ſciatis ※ quia eſt judicium. *LXX.* & tunc cognoſcent, ubi eſt eorum materia. *Vul. & ſcitote eſſe judicium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XIX. Job.

v. 1. Σ. Θ. τοῦ διὰ κενῆς καταρχιάζετέ με. Reg. unus & Nicetas, melius quam cæteri & Druſ. qui habent, μοι.

v. 4. οἱ λοιποὶ, ἠγνόημα. Sic Regius unus, Nicetas & Druſius.

v. 5. A. Θ. καὶ ἐλέγχετε &c. Sic duo mſſ. & Druſius. Colbertinus vero, καὶ ἐλέγχετε ἐπ' ἐμὲ ὀνειδισμόν.

v. 6. ὁ Ἑβρ. ἐπάλαξε. Sic Orat. ſic item Colbertinus ex Polychronio, Nicetas ex Olympiodoro, Druſius ex Origene.

v. 7. Σ. ἐὰν κραυγάσω. Sic Colbert. Reg. unus, Nicetas & Druſius; ſed Colbert. ἐπακουσθήσομαι.

v. 8. ※ κύκλῳ περιῳκοδ- &c. Hæc notantur aſteriſco in Edit. Latina.

Ibid. Colbertinus Δ'. ἐπὶ δὲ ἀτραπούς μου. Reliqui autem mſſ. & Editi, οἱ ἄλλοι, ἐπὶ τὰς ἀτρ-

v. 12. Σ. λόχοι αὐτοῦ, Θ. μονόζωνοι αὐτοῦ. Omnes.

Ibid. Hæc, *Et fecerunt per me viam ſuam, & circumdederunt tabernaculum meum,* in Latina Hieronymi Editione cum aſteriſcis jacent, quia nempe in Editionem τῶν O. Hexaplarem invecta fuerant. Hodie in textu τῶν O. non leguntur. Ex Latinis porro non dubiâ conjecturâ Græca concinnavimus, qualia erant apud Theodotionem, vel Aquilam, vel apud utrumque.

v. 15. A. Θ. ξένος. Colbert. & Reg. unus.

v. 17. Σ. καὶ προσεποιησάμην &c. Sic Colbertinus. Reg. unus habet προσεποιησάμην &c. Ed. Lat. ※ *uteri mei.*

v. 18. Θ. καὶ ὁ ἄφρονες &c. Sic tres mſſ. & Editi.

v. 19. Σ. οἱ συνόμιλοί μου. Colbert. & Regius unus.

v. 20. A. ἐν δέρματι &c. Sic omnes mſſ. & Editi.

Ibid. Σ. καὶ ἐξέτιλλον. Sic omnes. Hæc perplexa ſunt in τοῖς O.

v. 21. Αλ. ἥψατό μου. Colb. & Reg. unus.

v. 24. *in ſtylo ferreo.* Hæc aſteriſco notantur in Edit. Lat. Et infra, εἰς μαρτύριον, apud Colbertinum. In Edit. vero Latina *in teſtimoniis* cum aſteriſco legitur.

v. 25. Θ. ὁ ἀγχιστεύς μου &c. Sic Colbert. Regius unus, Druſius & Nicetas.

v. 27. Θ. ἐξέλιπον &c. Omnes.

v. 28. ὁ Ἑβρ. καὶ ἁμάρτημα. Sic omnes. Symmachi vero lectionem ſic pleniorem habent Orat. & Reg. unus; alii non habent illud, καὶ ῥίζαν λόγου &c.

v. 29. Σ. εὐλαβεῖσθε &c. Sic Colbert. Regius unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. A. Θ. ὅπως γνῶτε ὅτι ἐστὶ κρίσις. Sic Colbertinus. Cæteri vero, οἱ λοιποὶ habent i. *Reliqui Interpretes.* Illud autem, ὅτι ἐστὶ κρίσις, *quia eſt judicium*, aſteriſco notatur in Edit. Latina Hieronymi, quia cum in LXX. deeſſet, ex Aquila & Theodotione deſumtum fuit.

CAPUT XX. JOB.

מוסר כלמתי אשמע ורוח מבינתי יענני הזאת ידעת מני־עד מני שים אדם עלי־ארץ 3. 4. ※ Θ. παιδείαν ἐντροπῆς μου ἀκούσομαι, καὶ πνεῦμα ※ ἐκ τῆς συνέσεως ἀποκρίνεταί μοι. μὴ ταῦτα ※ ἔγνως ἀπὸ τοῦ ἔτι, ἀφ' οὗ ἐτέθη ἄνθρωπος ※ ἐπὶ τῆς γῆς.

מני־עד 4. Σ. ἀπ' αἰῶνος. O. ἀπὸ τοῦ ἔτι.

כי רננת רשעים מקרוב 5. ὁ Ἑβραῖος, ἡ ὅτι

3. 4. HEbr. Correctionem ignominiæ meæ audiam, & ſpiritus intelligentiæ meæ reſpondebit mihi. Nonne hæc noſti a ſæculo, a quo poſitus eſt homo ſuper terram. ※ *Th.* ※ eruditionem confuſionis meæ audiam, & ſpi- ※ tus ſapientiæ reſpondebit mihi. Numquid ※ hæc noſti a ſæculis ex quo poſitus eſt homo ※ ſuper terram. *Vulg. Doctrinam, qua me arguis, audiam, & ſpiritus intelligentiæ meæ reſpondebit mihi. Hoc ſcio a principio, ex quo poſitus eſt homo ſuper terram.*

4. *H. S.* a ſæculo. *LXX.* ab eo quod olim. *Vulg. a principio.*

5. *H.* quod laus impiorum de propinquo.

ἀγαλλίασις τῶν ἀσεβῶν πρὸς βραχύ. Σ. ὅτι εὐθυμία ἀσεβῶν ἐπ᾽ ὀλίγον. Ο. εὐφροσύνη δὲ ἀσεβῶν πτῶμα ἐξαίσιον.

ושמחת חנף עדי־רגע ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἡ χαρμοσύνη αὐτῶν πρὸς ῥοπήν. Α. καὶ εὐφροσύνη ὑποκριτοῦ ἕως ἀθρόον. Ο. χαρμονὴ δὲ παρανόμων ἀπώλεια.

שיאו 6. Α. Σ. Θ. ἔπαρμα αὐτοῦ. Ο. αὐτοῦ τὰ δῶρα.

וראשו Οἱ λοιποὶ, καὶ κεφαλὴ αὐτοῦ. Ο. ἡ δὲ θυσία αὐτοῦ.

ירצו 10. Α. ἐπιστρέψουσιν. Σ. ἐποίσουσιν. Ο. ὀλέσαισαν.

עצמותיו מלאו עלומו ועמו על־עפר תשכב אם־תמתיק בפיו רעה יכחידנה תחת לשונו יחמל עליה ולא יעזבנה 11. ※ ὀστᾶ αὐτοῦ ἐνεπλήσθησαν νεότητος αὐτοῦ, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ ※ χώματος κοιμηθήσεται. ἐὰν γλυκανθῇ ἐν τῷ ※ στόματι αὐτοῦ κακία, κρύψει αὐτὴν ὑπὸ ※ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, φείσεται αὐτῆς, καὶ οὐκ ※ ἐγκαταλείψει αὐτήν.

עלומו Σ. παραβάσεως. Ο. νεότητος.

וימנענה 13. Ο. καὶ συνάξει. Ἄλλος, καὶ συνέξει.

בקרבו. כרורת פתנים 14. ὁ Ἑβραῖος, καὶ ἐγένετο ἰὸς ἀσπίδων ἐν ἐγκάτοις αὐτοῦ. ※ Ο. Θ. χολὴ ※ ἀσπίδος ἐν γαστρί.

מבטנו 15. Οἱ λοιποὶ, ἐκ γαστρὸς αὐτοῦ. Ο. ἐξ οἰκίας αὐτοῦ.

ראש פתנים יינק 16. Σ. χολὴν ἀσπίδων μυζήσεται. Οἱ λοιποὶ, χολὴν ἀσπίδων μυζήσει. Ο. θυμὸν δὲ δρακόντων θηλάσειεν.

נהלי דבש 17. Σ. ῥεῖθρα μέλιτος. Ο. νομὰς μέλιτος.

בית גזל ולא יבנהו 19. Σ. οἰκίαν ἥρπασε, καὶ οὐκ ἀνοικοδομήσει αὐτήν. Ο. δίαιταν δὲ ἥρπασε, καὶ οὐκ ἔστησεν.

בחמודו לא ימלט 20. Σ. ἔχων ἃ ἐπεθύμει οὐ διασώσει. Ο. ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ οὐ σωθήσεται.

אין־שריד לאכלו 21. Σ. οὐκ ἀπελίμπανεν ἐκ τῆς τροφῆς αὐτοῦ. ※ Ο. οὐκ ἔστιν ὑπόλειμμα τοῖς ※ βρώμασιν αὐτοῦ.

יהי למלא בטנו 23. Ο. Θ. εἴπως εἴη πληρῶσαι γαστέρα αὐτοῦ.

וימטר Σ. Θ. ἐπιβρέξει. Ο. νίψαι.

וברק ממררתו יהלך עליו 25. Α. Θ. καὶ ἀστραπὴ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πορεύσεται ἐπ᾽ αὐτόν. Ο.

Hebræus, exultatio enim impiorum ad breve. *S.* quoniam proſperitas impiorum brevis. *LXX.* lætitia autem impiorum ruina inſignis. *Vulg. quod laus impiorum brevis ſit.*

Hebr. & lætitia hypocritæ ad momentum. *Hebræus*, & lætitia eorum ad momentum. *A.* & lætitia hypocritæ conferſtim. *LXX.* gaudium vero iniquorum perditio. *Vul. & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.*

6. *Hebr.* ſublimitas ejus. *A. S. Th.* elatio ejus. *LXX.* ejus dona. *Vul. ſuperbia ejus.*

Heb. Reliqui, Vulg. & caput ejus. *LXX.* ſacrificium autem ejus.

10. *H.* placabunt. *A.* convertent ſe. *S.* inferent. *LXX.* diſperdant. *Vulg. atterentur.*

11. *H.* oſſa ejus repleta ſunt occultis ejus, & cum eo ſuper pulverem jacebit. Si dulce fuerit in ore ejus malum, celabit illud ſub lingua ſua. Parcet ſuper eo, & non derelinquet illud. ※ oſſa ejus repleta ſunt juventute ejus, ※ & cum illo in cinere dormient, ſi dulcis ※ fuerit in ore ejus malitia, abſcondet eam ※ ſub lingua ſua, parcet ei, & non relinquet ※ eam. *Vulg. oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient. Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum, abſcondet illud ſub lingua ſua. Parcet illi, non derelinquet illud.*

Hebr. occultis ejus. *S.* tranſgreſſionis. *LXX.* juventute. *Vulg. vitiis adoleſcentiæ ejus.*

13. *H.* & prohibebit illud. *LXX.* & congregabit. *Alius*, & continebit. *Vul. & celabit.*

14. *H.* fel aſpidum in interiori ejus. *Hebræus*, & fuit venenum aſpidum in inteſtinis ejus: ※ *LXX. Th.* fel aſpidis in ventre ejus. *Vulg. in fel aſpidum intrinſecus.*

15. *Hebr. Reliqui, Vul.* de ventre illius. *LXX.* ex domo ejus.

16. *H.* caput aſpidum ſuget. *S.* fel aſpidum ſuget. *Reliqui*, fel aſpidum ſuget. *LXX.* furorem draconum ſugat. *Vul. caput aſpidum ſuget.*

17. *Hebr. Vul.* torrentes mellis. *S.* fluenta mellis. *LXX.* pabula mellis.

19. *H.* domum rapuit, & non ædificabit eam. *S.* domum rapuit, & non reædificabit eam. *LXX.* habitaculum diripuit, & non ſtatuit. *Vul. domum rapuit, & non ædificavit eam.*

20. *Heb.* in deſiderio ejus non evadet. *S.* habens quæ deſiderabat, non ſervabit. *LXX.* in deſiderio ſuo non ſalvabitur. *Vul. & cum habuerit quæ concupierat poſſidere non poterit.*

21. *H.* non ſuperſtes ad comedendum eum. *S.* non reliquit de cibo ſuo. ※ *LXX.* non erunt ※ reliquiæ de cibis ejus. *Vulg. Non remanſit de cibo ejus.*

23. *H.* fuerit ad replendum ventrem ſuum. *LXX. Th.* ſi quo modo ſit implere ventrem ſuum. *Vul. utinam impleatur venter ejus.*

H. & faciet pluere. *S. Th.* pluet ſuper. *LXX.* lavet. *Vul. pluat.*

25. *H.* & fulgur de felle ejus ibit ſuper eum. *A. Th.* & fulgur a facie ejus ibit ſuper

ἄστρα δὲ ἐν διαίταις αὐτοῦ περιπατήσουσιν.

טמון לצפוניו 26. Α. Θ. ἀποκέκρυπται τοῖς ἐγκεκρυμμένοις αὐτοῦ. Ο. πᾶν δὲ σκότος αὐτῷ ὑπομείναι.

אש לא־נפח Α. Θ. πῦρ μὴ φυσηθέν. Σ. ἄνευ φυσήματος. Ο. πῦρ ἄκαυστον. Ἄλλος, πυρετός.

רשע מאלהים 29. Σ. ἀντιλογίας ἀπὸ θεοῦ. Ο. ἀσεβοῦς παρὰ κυρίου.

eum. *LXX.* aſtra autem in habitaculis ejus obambulent. *Vul. & fulgurans in amaritudine ſua, vadent & venient ſuper eum.*

26. *H.* abſconditæ in occultis ejus. *A. Th.* abſconditum eſt occultis ejus. *LXX.* omnes autem tenebræ ipſi permaneant. *Vul. abſcondita ſunt in occultis ejus.*

Heb. A. Th. ignis non ſufflatus. *S.* abſque flatu. *LXX.* ignis qui non accenditur. *Alius,* febris. *Vul. ignis, qui non ſuccenditur.*

29. *Hebr. Vulg.* impii a Deo. *S.* contradictionis à Deo. *LXX.* impii a Domino.

Notæ & variæ Lectiones in Cap. XX. Job.

v. 3. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ γ'. Id eſt, *hi tres verſiculi ex Theodotione deſumti ſunt.*

Παιδείαν ἐντροπῆς μου ἀκούσομαι,
Καὶ πνεῦμα ἐκ τῆς συνέσεως ἀποκρίνεταί μοι.
Μὴ ταῦτα ἔγνως ἀπὸ τοῦ ἔτι, ἀφ' οὗ ἐτέθη ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς.

Quæ item aſteriſcis notantur in Editione Hieronymi, unde Latinam verſionem decerpſimus.

v. 4. Σ. ἀπ' αἰῶνος. Sic Colbert. Orat. Nicetas & Druſius.

v. 5 Hebræi Interpretis & Symmachi verſiones exhibent Colbert. Reg unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. Iidem. Sed Druſius & Nicetas habent χαρμονή. Colbert. & Regius unus, χαρμοσύνη.

v. 6. Α. Σ. Θ. ἔπαρμα αὐτοῦ. Colbertinus.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ. Colbert.

v. 10. Α. ἐπιστρέψουσιν. Σ. ἐπαιτοῦσιν. Sic omnes.

v. 11. Hi quinque verſiculi aſteriſcis notantur in Colbertino & in verſione Latina, quam ſequimur.

Ὀστᾶ αὐτοῦ ἐνεπλήσθησαν νεότητος αὐτοῦ,
Καὶ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ χώματος κοιμηθήσεται.
Ἐὰν γλυκανθῇ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ κακία,
Κρύψει αὐτὴν ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ,
Φείσεται αὐτῆς, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει αὐτήν.

In Editione τῶν Ο. ad poſtremum verſiculum legitur οὐ φείσεται, quod emendatum fuerat in Hexaplis.

v. 13. Ἀλλ. καὶ συνέξει. Sic Colbert.

v. 14. ὁ Ἑβρ. ἡ ἰσχύς &c. Sic Colb. Orat. Nicetas & Druſius. In Colbert. ad verſionem LXX. habetur hæc nota Θ. cum aſteriſco, ut indicetur hæc ex Theodotione deſumta eſſe.

v. 15. Colbert. οἱ λοιποὶ, ἐκ γαστρὸς αὐτοῦ. itemque Nicetas & Druſius.

v. 16. Σ. χολὴν ἀσπίδων μυζήσεται. Regius unus. Colbertinus autem & Druſius, οἱ λοιποὶ, χολὴν ἀσπίδων μυζήσει.

v. 17. Colbert. Reg. unus, Nicetas & Druſius. Σ. ῥεῖθρα μέλιτος.

v. 19. Σ. οἰκίαν ἥρπασε &c. Sic omnes mſſ. & Druſius.

v. 20. Σ. [illegible] Sic omnes.

v. 21. Σ. οὐκ ἀπολιμπάνεται ἐκ τῆς τροφῆς αὐτοῦ. Sic Colbertinus & Reg unus. Druſius vero, οὐκ ἀπολείψει ἀπὸ τῆς τροφῆς αὐτοῦ. Verſio hujus loci τῶν O. notatur aſteriſco in Colbertino & in Editione Latina.

v. 23. In Colbertino Codice notatur Θ. poſt ſequitur ※ & conſequenter [illegible] ἀντὶ τοῦ, ὅπως quo forte ſignificatur ſolum Theodotionem εἴπως pro ὅπως habere. Sed hæc hariolando dicimus

Ibid Σ. Θ. ἐπιβρέξει. Regius unus, Nicetas & Druſius Symmacho tribuunt, Colbert. & Regius alter Theodotioni. Druſius ſolus legit, βρέξει.

v. 25. Α. Θ. καὶ [illegible] &c. Colbert. & Reg. unus. Nicetas autem & Druſius uni Aquilæ tribuunt. Conſequenter in Edit. Latina, hæc, *Diſcurrant ſuper eum terribiliter*, aſteriſco notantur: ſecus in Colbertino.

v. 26. Α. Θ. ἀποκέκρυπται τοῖς ἐγκεκρυμμένοις αὐτοῦ. Sic Colbert. & Regius unus. Nicetas & Druſius habent, Α. ἐγκέκρυπται τοῖς ἐγκεκρυμμένοις αὐτοῦ.

Ibid. Α. Θ. πῦρ μὴ φυσηθέν. Σ. ἄνευ φυσήματος. Sic omnes præter Druſium, qui habet, Α. Θ. πῦρ μὴ φυσηθὲν ἄνευ φυσήματος, omiſſa Symmachi nota.

v. 29. Σ. ἀντιλογίας ἀπὸ Θεοῦ. Colbertinus.

CAPUT XXI. JOB.

תהי־זאת תנחומתיכם 2. Σ. καὶ γενέσθω τοῦτο μεταβούλευμα ὑμῶν. Ο. ἵνα μὴ ᾖ μοι παρ' ὑμῶν αὕτη ἡ παράκλησις.

שאוני 3. Σ. ἀνάσχεσθε. Ο. ἄρατε. Θ. ὑπομείνατε.

ואחר דברי תלעיגו Σ. καὶ μετὰ τοὺς λόγους μου στήσετε. Ο. εἶτ' οὐ καταγελάσετέ με.

ואם־מדוע 4. Ο. ἢ διατί. Θ. εἰ μή.

והשמו 5. Α. ἐξαπορήθητε. Σ. ἄφθογγοι γένεσθε. Ο. θαυμάσατε.

2. HEbr. & ſit hoc conſolationes veſtræ. *S.* & ſit hoc pœnitentia veſtra. *LXX.* ut non ſit mihi a vobis hæc conſolatio. *Vul. & agite pœnitentiam.*

3. *H.* ferte me. *S. LXX. Th. Vulg.* ſuſtinete.

Heb. & poſtea verba mea ſubſannes. *S.* & poſt ſermones meos ſiſteris. *LXX.* deinde non deridebitis me. *Vulg. & poſt mea, ſi videbitur, verba ridete.*

4. *H.* & ſi cur. *LXX.* aut quare. *Th.* niſi. *Vul. ut merito.*

5. *H. A. Vulg.* obſtupeſcite. *S.* obmuteſcite. *LXX.* mirabimini.

פרי־על Οἱ λοιποὶ, ἐπὶ στόματι. Ο. ἐπὶ σιαγόνι.

ונבהלתי 6. Σ. θορυβοῦμαι. Ο. ἐσπούδακα.

נכון לפניהם 8. Σ. διαμένει ἔμπροσθεν αὐτῶν. Ο. κατὰ ψυχήν.

לא יגעל 10. Α. οὐκ ἐξέβαλε. Σ. οὐκ ἐξέτρωσε. Ο. οὐκ ὠμοτόκησε.

פרתו Α. δάμαλις αὐτοῦ. Ο. ἐν γαστρὶ ἔχουσα.

כצאן עויליהם 11. Ο. ὡς πρόβατα αἰώνια. Αλλ. τῆς ἐπιγοναῖς.

עוגב 12. ※ Α. ὀργάνου. Σ. κιθάρας. Ο. ψαλμοῦ.

יבלו בטוב ימיהם וברגע שאול יחתו 13.
※ συνετέλεσαν δὲ ἐν ἀγαθοῖς τὸν βίον αὐτῶν, ἐν δὲ
※ ἀναπαύσει ᾅδου ἐκοιμήθησαν.

מה־שדי כי־נעבדנו ומה־נועיל כי נפגע־בו
15. ※ τί ἱκανὸς ὅτι δουλεύσωμεν αὐτῷ, καὶ τίς
※ ὠφέλεια ὅτι ἀπαντήσωμεν αὐτῷ.

כי־נעבדנו Σ. ἵνα δουλεύσωμεν. Ο. Θ. ὅτι δουλεύσομεν.

כי נפגע Ο. ὅτι ἀπαντήσομεν. Αλλος, ἐὰν ἀπαντήσωμεν.

אלוה יצפן־לבניו אונו 19. Ο. ἐκλείποι υἱοὺς (al. υἱοῖς) τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Θ. ὁ θεὸς κατακρύψει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἀδικίας αὐτοῦ.

ישלם ※ Ο. Θ. ἀνταποδώσει πρὸς αὐτὸν καὶ
※ γνώσεται.

כיד 20. Σ. πτῶσιν. Ο. σφαγήν.

כי מה־חפצו בביתו אחריו ומספר חדשיו חצצו
21. ※ Θ. ὅτι τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐν οἴκῳ αὐτοῦ μετ'
※ αὐτόν. καὶ ἀριθμοὶ μηνῶν αὐτοῦ διῃρέθησαν. ἐκ
※ τοῦ Εβραϊκοῦ. τί γὰρ χρήζει τῆς οἰκίας αὐτοῦ μεθ'
※ ἑαυτόν.

חצצו Α. Θ. ἡμισεύθησαν. Ο. διῃρέθησαν.

הלאל ילמד דעת 22. Σ. μὴ τὸν θεὸν διδάξει τις ἐπιστήμην. Ο. πότερον οὐχὶ ὁ κύριός ἐστιν ὁ διδάσκων σύνεσιν.

רמים Οἱ λοιποὶ, ὑψηλούς. Ο. σοφούς. Αλλ. φόνους.

זה ימות בעצם תמו כלו שלאנן ושליו 23.
※ Θ. οὗτος ἀποθανεῖται ἐν κράτει ἁπλοσύνης,
※ αὐτοῦ· ὅλος δὲ εὐθυνῶν καὶ εὐπαθῶν.

Hebr. Reliqui, ſuper os. *LXX.* ſuper maxillam. *Vul. ori veſtro.*

6. *H.* attonitus ſum. *S.* perturbor. *LXX.* ſollicitus ſum. *Vul. pertimeſco.*

8. *H.* ſtabile ad facies eorum. *S.* permanet in conſpectu eorum. *LXX.* ſecundum animam. *Vul. permanet coram eis.*

10. *H.* non projecit ſemen extra. *A.* non ejecit. *S. Vul.* non abortivit. *LXX.* non fœtum immaturum peperit.

Heb. vacca ejus. *A.* vacca ejus. *LXX.* prægnans. *Vulg. vacca.*

11. *H.* velut ovem parvulos ſuos. *LXX.* ſicut oves æternæ. *Alius*, fœturis. ※ & mittunt ſicut infantes ſuos. *Vulg. quaſi greges parvuli eorum.*

12. *H. A. Vulg.* ※ organi. *S.* citharæ. *LXX.* pſalmi.

13. *H.* terent vetuſtate in bono dies ſuos, & in momento ſepulcrum deſcendent. ※ & finie-
※ runt in bonis vitam ſuam, atque in requie
※ inferi dormierunt. *Vulg. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendent.*

15. *H.* Quid Saddai, quod ſerviemus ei, & quid utilitatis capiemus, quod occurrerimus ei? ※ Quid eſt Dominus quia ſerviemus ei?
※ aut quæ utilitas, quia obediemus ei? *Vul: Quis eſt Omnipotens ut ſerviamus ei? & quid nobis prodeſt ſi oraverimus illum?*

Heb. quod ſerviamus ei. *S. Vulg.* ut ſerviamus. *LXX. Th.* quia ſerviemus.

Hebr. quod occurrerimus. *LXX.* quia obviam ibimus. *Alius*, ſi obviam eamus. *Vulg. ſi oraverimus.*

19. *H.* Deus abdet filiis ejus robur ejus: *LXX.* deficiant filiis bona ejus. *Th.* Deus abſcondet filiis ſuis injuſtitias ejus. *Vulg. Deus ſervabit filiis illius dolorem patris.*

Hebr. reddet. ※ *LXX. Th.* reddet ei, & ſciet. *Vulg. & cum reddiderit.*

20. *H.* infortunium ſuum. *S.* caſum. *LXX.* necem. *Vulg. interfectionem.*

21. *H.* Nam quæ voluntas ejus in domo ſua poſt ſe? & numerus menſium ejus dimidiati ſunt. ※ Quia nulla (*ſic*) voluntas in domo ſua
※ poſt eum. Licet numerus menſium ejus di-
※ midiatus ſit. *Ex Hebraico.* Quid enim opus habet domo ſua poſt ſe. *Vulg. Quid enim ad eum pertinet de domo ſua poſt ſe? & ſi numerus menſium ejus dimidietur.*

Heb. A. Th. dimidiati ſunt. *LXX.* diviſi ſunt. *Vulg. dimidietur.*

22. *Hebr.* Numquid Deum docebit ſcientiam. *S.* Numquid Deum docebit quis ſcientiam. *LXX.* Annon Dominus eſt qui docet intelligentiam. *Vulg. Numquid Deum docebit quiſpiam ſcientiam.*

Heb. Reliqui, Vulg. excelſos. *LXX.* ſapientes. *Alius*, cædes.

23. *H.* Iſte morietur in fortitudine integritatis ſuæ. Totus ipſe quietus & pacificus.
※ *Th.* hic morietur in robore ſimplicitatis
※ ſuæ, totus in abundantia & felicitate. *Vulg. Iſte morietur robuſtus & ſanus, dives & felix.*

Digitized by Google

בעצם תמו Οἱ λοιποί, ἰσχύων ἄμωμος. Ο. ἐν κράτει ἁπλοσύνης.

ומח עצמותיו ישקה 24. Σ. καὶ τὸ μυελὸν τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἀρδόμενος. Ο. μυελὸς δὲ αὐτοῦ διαχεῖται.

רמה 26. Α. σήπη. Ο. σαπρία.

ידעתי מחשבותיכם ומזמות עלי תחמסו 27. Σ. οἶδα τὰς ἐνθυμήσεις ὑμῶν καὶ τὰς ἐννοίας ὑμῶν τὰς ἀδίκους κατ' ἐμοῦ. Ο. Ὥστε οἶδα ὑμᾶς, ὅτι τόλμῃ ἐπίκεισθέ μοι.

כי תאמרו איה בית־נדיב ואיה אהל משכנות
רשעים הלא שאלתם עוברי דרך ואתתם לא
תנכרו כי ליום איד יחשך רע ליום עברות יובלו
מי־יגיד על־פניו דרכו והוא־עשה מי ישלם־לו
והוא לקברות יובל ועל־גדיש ישקוד מתקו־לו
רגבי נחל ואחריו כל־אדם ימשוך ולפניו אין
מספר ※ Θ. Ὅτι ἐρεῖτε, ποῦ ἐστιν οἶκος ἄρ-
※ χοντος, Καὶ ποῦ ἐστιν ἡ σκέπη τῶν σκηνω-
※ μάτων τῶν ἀσεβῶν, Ἐρωτήσατε παραπορευομέ-
※ νους ὁδόν, Καὶ τὰ σημεῖα αὐτῶν οὐκ ἀπαλλο-
※ τριώσετε· Ὅτι εἰς ἡμέραν ἀπωλείας κου-
※ φίζεται ὁ πονηρός, Εἰς ἡμέραν ὀργῆς αὐτοῦ
※ ἀπαχθήσονται· Τίς ἀναγγελεῖ ἐπὶ προσώπου
※ αὐτοῦ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, Καὶ αὐτὸς ἐποίησε. Τίς
※ ἀνταποδώσει αὐτῷ καὶ αὐτὸς εἰς τάφους ἀπη-
※ νέχθη, Καὶ αὐτὸς ἐπὶ σωρῶν ἠγρύπνησεν.
※ Ἐγλυκάνθησαν αὐτῷ χάλικες χειμάρρου,
※ Καὶ ὀπίσω αὐτοῦ πᾶς ἄνθρωπος ἀπε-
※ λεύσεται, Καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀναρίθ-
※ μητοι.

יחשך 30. Α. ὑπεξαιρεθήσεται. Σ. συντηρεῖται. Ο. κουφίζεται.

על־גדיש 32. Α. Θ. ἐπὶ θημωνίας. Ο. ἐπὶ σωρῶν. Αλλ. ἐπὶ σωροῦ.

ותשובתיכם נשאר־מעל 34. Σ. καὶ γὰρ αἱ ἀντιρρήσεις ὑμῶν ἐλείφθησαν ἀνεπιστημόνως. Ο. Τὸ δὲ ἐμὲ καταπαύσασθαι ἀφ' ὑμῶν οὐδέν.

H. in fortitudine integritatis ſuæ. *Reliqui*, fortis inculpatus. *LXX.* in robore ſimplicitatis ſuæ. *Vulg. robuſtus & ſanus.*

24. *H.* & medulla oſſa ejus irrigantur. *S.* & medulla oſſium ejus irrigatus. *LXX.* medulla autem ejus diffunditur. *Vulg. & medullis oſſa illius irrigantur.*

26. *H.* vermis. *A. LXX.* putredo. *Vulg. vermes.*

27. *H.* Novi cogitationes veſtras, & molimina ſuper me injuſte excogitabitis. *S.* Novi cogitationes veſtras & mentes veſtras injuſtas contra me. *LXX.* Itaque ſcio vos audacter mihi inſiſtere. *Vul. Certe novi cogitationes veſtras & ſententias contra me iniquas.*

28. *H.* Nam dicetis, Ubi domus principis? & ubi tabernaculum habitaculorum impiorum? 29. Numquid non interrogaſtis tranſeuntes viam? & ſigna eorum non diſſimulabitis? 30. quia in die exitii prohibebitur malus, in die furorum inducentur. 31. Quis nunciabit ſuper facies ejus viam ejus? Et ipſe fecit, quis reddet ei? 32. & ipſe ad ſepulcra ducetur, & ſuper acervo vigilabit. 33. Dulcuerunt ei ceſpites torrentis, & poſt ſe omnem hominem trahet, & ad facies ſuas non numerus. ※ *Th.*
※ quia dicitis, Ubi eſt domus principis, & ubi
※ eſt velamen in tabernaculis impiorum? In-
※ terrogate eos qui tranſeunt per viam, &
※ ſigna eorum non ignorabitis. Quia in die
※ perditionis ſalvabitur malus, in diem iræ
※ deducentur. Quis annunciabit coram eo
※ viam ejus, & quæ ipſe fecit; quis reddet
※ ei? Et ipſe in ſepulcra deductus eſt, & ſu-
※ per acervum vigilavit. Dulces ei fuerunt
※ lapilli torrentis, & poſt eum omnis homo
※ ſequitur, & ante eum innumerabiles. *Vulg.*
28. *Dicitis enim, Ubi eſt domus principis? & ubi tabernacula impiorum? 29. Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoſcetis. 30. Quia in diem perditionis ſervatur malus, & ad diem furoris ducetur. 31. Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit quis reddet illi? 32. Ipſe ad ſepulcra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit. 33. Dulcis fuit glareis cocyti, & poſt ſe omnem hominem trahet, & ante ſe innumerabiles.*

30. *H.* prohibebitur. *A.* eruetur. *S.* conſervatur. *LXX.* ſublimatur. *Vul. ſervatur.*

32. *H. A. Th.* ſuper acervo. *LXX.* ſuper acervos. *Alius*, ſuper tumulum. *Vul. in congerie.*

34. *H.* & reſponſionibus veſtris remanſit prævaricatio. *S.* etenim contradictiones veſtræ relictæ ſunt inſcienter. *LXX.* quod autem ego quieſcam a vobis, nihil eſt. *Vulg. cum reſponſio veſtra repugnare oſtenſa ſit veritati.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXI. Job.

v. 2. Σ. καὶ γενέσθω &c. Sic omnes.
v. 3. Σ. ἀνάσχεσθε. Colbert. & Reg. unus.
Ibid. Σ. καὶ μετὰ τὸ &c. Sic omnes.
v. 4. Θ. εἰ μή. Colb. & Reg. unus.

v. 5. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic omnes, uno excepto Regio, qui ad Symmachum habet ἄφθογγοι.
Ibid. οἱ λοιποί, ἐπὶ στόματι. Omnes.
v. 6. Σ. θορυβοῦμαι. Omnes.

v. 8. Σ. δυαμένοι ἐμπεριέδρευον αὐτῶν. Item omnes

v. 10. Α. ἐκ ἐξέβαλε, ἐκ ἐξέτριψαν. Sic Colbert. & Reg. unus. Nicetas vero & Druſius, Σ. ἐκ ἐξέτριψαν tantùm habent. Palam eſt primam eſſe Aquilæ, ſecundam Symmachi.

Ibid. Α. διάμματα αὐτῶν. Sic omnes.

v. 11. Ἀλλ. ταῖς ἐπιγοναῖς. Colbertinus. Hoc loco Editio Latina Hieronymi ſic cum aſteriſco habet, *Et mittunt ſicut infantes ſuos.*

v. 12. Α. ὀργάνῳ. Σ. κιθάρας. Sic Colb. & Reg. unus. Sed illud Α. ὀργάνῳ inductum in textum τῶν Ο. cum aſteriſco erat, ut habetur in Edit. Latina.

v. 13. Hi verſus aſteriſcis notantur in Edit. Latina.

v. 15. Colbertinus, præmiſſo aſteriſco, ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo verſiculi ex Theodotione.* Poſtea ſubſequitur, Σ. ἔτι. Ac deinde, præmiſſo item aſteriſco, & ἐὰν pro ἔτι, pergit idem, καὶ ταῦτα κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ. i. *Hæc etiam in Hebraico jacent.* In Editione quoque Latina hi verſiculi aſteriſcis notantur.

v. 19. Θ. ὁ Θεὸς καταπρίσεται. &c. Colb. Regius unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. Θ. ἀνταποδώσει &c. Colbert. cum aſteriſco. Item Editio Latina illud, *Reddet ei, & ſciet*, cum aſteriſco habet.

v. 20 Σ. πτῶμα. Omnes.

v. 21. Hic Colbertinus, præmiſſo aſteriſco, ἐκ Θ. οἱ β' οὕτω τοῦ Θεοῦ μ τῆ ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ, τί γὰρ χρήζει τῆς οἰκίας αὐτοῦ μεθ' ἑαυτῷ. i. *duo verſiculi ex Theodotione deſumti ſunt.* qui item in Editione Latina aſteriſcis notantur. Quæ ſequuntur autem, οὕτω τοῦ Θεοῦ, indicare videntur, in eo Exemplari quo utebatur is qui hæc ſcripſit, pro θέλημα αὐτοῦ legi θέλημα τοῦ Θεοῦ. Poſtrema autem verba cum ſigla quo pacto intelligenda ſint, non ſatis perſpectum habeo.

Ibid. Α. Θ. ἠμαστιώθησαν. Sic omnes præter Druſium, qui legit ἠμαστιώθησαν, minus rectè.

v. 22. Σ. μὴ τὸν Θεὸν &c. Colbert. Nicetas & Druſ.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ὑψηλούς. Colbert. Alius vero φόνους forte mendoſe, & ſic Edit. Rom.

v. 23. Colb. ἐκ Θ. οἱ β'. i. *hi duo verſiculi ex Theodotione*, cum aſteriſcis de more. In Edit. etiam Latina aſteriſco notantur.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἰσχύων ἄμωμος. Colbertinus.

v. 24. Σ. καὶ τῷ μυελῷ &c. Sic Colbert. & Orat. qui poſtremus habet ἀρδόμενος.

v. 26. Α. σίτῳ. Colbert.

v. 27. Σ. οἶδα τὰς &c. Colb. Reg. unus, Orat. Nicetas & Druſius.

v. 28. ὅτι ἐρεῖτε. Sic Colbert. In Edit. Rom. legitur, ἄρα ἐρεῖτε. Hîc vero notat Colbert. ἐκ Θ. οἱ ιγ'. id eſt, *ex Theodotione tredecim verſiculi*, præmiſſo de more aſteriſco. Illi vero 13. verſiculi aſteriſcis notantur in Editione Latina Hieronymi, unde verſionem deſumpſimus. Illos autem verſiculos litera majuſcula initiali ſingulos diſtinximus in Græco, neque neceſſe eſt eos hîc repetere. In fine 13. verſiculorum notat Colbertinus μ τῆ τὰ ΙΓ. id eſt, niſi fallimur, μόνος πρὸς τὰ ιγ. i. *ſolus ad tredecim verſiculos*, ſcilicet Theodotio. τὰ pro τοὺς mendoſe.

v. 30. Α. ὑπεξαιρεθήσεται. Σ. σωτηρίζει. Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius.

v. 32. Α. Θ. ἐπὶ θημωνίας. Colb. & Regius unus.

v. 33. Σ. καὶ γὰρ ἀμφιρρήσεις &c. Colbert.

CAPUT XXII. JOB.

הֲחֵפֶץ לְשַׁדַּי כִּי תִצְדָּק וְאִם־בֶּצַע כִּי־תַתֵּם דְּרָכֶיךָ

3. Σ. μὴ χρήζει ἰσχυρὸς ἵνα δικαιωθῇς; ἢ κερδήσει ἐὰν (καὶ) ἄμωμος ἡ ὁδός σου; Ο. τί γὰρ μέλει τῷ κυρίῳ, ἐὰν σὺ ἦσθα τοῖς ἔργοις ἄμεμπτος; ἢ ὠφέλεια, ὅτι ἁπλώσῃς τὴν ὁδόν σου;

3. HEbr. Numquid voluntas Saddai quod juſtificeris? & ſi lucrum quod perficias vias tuas? *S.* Numquid indiget potens, (*i.* Deus,) ut juſtus ſis? aut lucrabitur ſi immaculata fuerit via tua? *LXX.* Quid enim curæ eſt Domino, ſi tu fuiſti operibus ſine crimine? aut utilitas, quod ſimplicem facies viam tuam? *Vul. Quid prodeſt Deo, ſi juſtus fueris? aut quid ei confers, ſi immaculata fuerit via tua?*

יוֹכִיחֶךָ

4. Ο. ἐλέγξει. Ἄλλος, διαλεχθήσεταί σοι.

4. *Heb. Vulg.* arguet te. *LXX.* arguet. *Alius*, diſſeret tecum.

חִנָּם

6. Σ. ἐπ' αἰτίας. Ο. διακενῆς.

6. *H.* gratis. *S.* culpæ expertes. *LXX.* fruſtra. *Vul. ſine cauſa.*

וִיבַהֶלְךָ פַּחַד פִּתְאֹם

10. Σ. καὶ ταράξει σε φόβος ἐξαίφνης. Ο. καὶ ἐσπούδασέ σε πόλεμος ἐξαίσιος.

10. *H.* & terruit te pavor ſubito. *S.* & turbabit te metus repente. *LXX.* & ſolicitavit te bellum inſigne. *Vulg. & conturbat te formido ſubita.*

וְשִׁפְעַת־מַיִם תְּכַסֶּךָּ

11. Α. Θ. καὶ πλῆθος ὑδάτων καλύψει σε. Ο. κοιμηθέντα δὲ ὕδωρ σε ἐκάλυψε.

11. *Heb.* & inundatio aquarum operiet te: *A. Th.* & multitudo aquarum operiet te. *LXX.* dormientem te aqua operuit. *Vulg. & impetu aquarum inundantium non oppreſſum iri.*

גֹּבַהּ

12. Ο. ναίων. Ἄλλος, οἰκῶν.

12. *Heb.* in ſublimitate. *LXX. Alius*, habitans. *Vulg. excelſior.*

וְאָמַרְתָּ מַה־יָּדַע אֵל הַבְעַד עֲרָפֶל יִשְׁפּוֹט. עָבִים סֵתֶר־לוֹ וְלֹא יִרְאֶה וְחוּג שָׁמַיִם יִתְהַלָּךְ הַאֹרַח עוֹלָם תִּשְׁמֹר אֲשֶׁר דָּרְכוּ מְתֵי־אָוֶן אֲשֶׁר־קֻמְּטוּ וְלֹא־עֵת נָהָר יוּצַק יְסוֹדָם

13. ※ Καὶ εἶπας τί ἔγνω ὁ ἰσχυρός, Η κατὰ τοῦ

13. *Heb.* Et dixiſti, Quid novit Deus? Numquid per caliginem judicabit? Nubes abſconſio ei, & non videat, & ambitum cœlorum perambulabit. Numquid ſemitam ſæculi obſervabis, quam calcaverunt viri iniquitatis? qui ſucciſi ſunt, & non tempus: fluvius diffuſus eſt

※ γνόφου κρινεῖ. Νεφέλη ἀποκρυφὴ αὐτοῦ, καὶ
※ οὐχ ὁραθήσεται, Καὶ γῦρον οὐρανοῦ διαπο-
※ ρεύσεται. Μὴ τρίβον αἰώνιον φυλάξεις, Ἣν
※ ἐπάτησαν ἄνδρες δίκαιοι (l. ἄδικοι.) Οἱ συνε-
※ λήφθησαν ἄωροι, Ποταμὸς ἐπιῤῥέων οἱ θεμέ-
※ λιοι αὐτῶν.

חוג 14. Σ. περιγραφήν. Ο. γῦρον.

אשר־קמטו ולא־עת 16. Σ. ἁλώσονται πρὸ καιροῦ. Ο. οἱ συνελήφθησαν ἄωροι.

מה־יפעל · 17. Ο. τί ἐπάξεται. Θ. τί ἐργάζεται.

והוא מלא בתיהם טוב 18. Α. Θ. καὶ αὐτὸς δὲ ἐνέπλησε τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀγαθῶν. Ο. ὃς δὲ ἐνέπλησε τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀγαθῶν.

אם־לא נכחד קימנו ויתרם אכלה אש 20.
※ Εἰ μὴ ἠφανίσθη ἡ ὑπόστασις αὐτῶν, καὶ κατά-
※ λειμμα αὐτῶν καταφάγεται πῦρ.

אם־לא נכחד Ο. Εἰ μὴ ἠφανίσθη. Ἄλλος, Εἰ μὴν ἠφάνισται.

תורה 22. Α. νόμον. Σ. ἐξομολόγησιν. Ο. ἐξηγορίαν.

ושית־על־עפר בצר ובצור נחלים אופיר 24.
※ Θ. Θήσῃ ἐπὶ χώματι ἐν πέτρᾳ, Καὶ ὡς πέτρα χειμάῤῥου Σωφίρ.

ובצור נחלים אופיר Σ. καὶ ἐν τῷ ἀκροτόμῳ ὡς ὀχετοὺς χρυσίου πρωτείου. Ο. καὶ ὡς πέτρα χειμάῤῥου Σωφίρ.

ותגזר־אמר ויקם לך 28. Ο. ἀποκαταστήσει δέ σοι δίαιταν. Θ. καὶ ὁριεῖς ῥῆμα καὶ στήσεταί σοι.

כי־השפילו ותאמר גוה ושח עינים יושע
ימלט אי־נקי ונמלט בבר כפיך 29. ※ Θ.
Ὅτι ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν καὶ ἐρεῖς, ὑπερηφανεύ-
※ σατο. Καὶ κύφοντα ὀφθαλμοῖς σώσει. Ῥύσεται
※ ἀθῷον, Καὶ διασωθήσῃ ἐν καθαραῖς χερσί σου.

ונמלט בבר כפיך 30. Σ. ὃ διαφεύξεται καθαρότητι χειρῶν ἕκαστος. Ο. καὶ διασωθήσῃ ἐν καθα-

fundamento eorum. ※ Et dixiſti, quid novit
※ Deus? & an per nebulam judicat? Nubes
※ latibulum ejus: non videbitur. Et ambitum
※ cæli percurrit. Ergone ſemitam ſæculi custo-
※ dis, quam calcaverunt viri iniqui, qui
※ capti ſunt immaturi? Fluminis decurren-
※ tis fundamenta eorum. *Vulg. & dicis, Quid enim novit Deus? & quaſi per caliginem judicat. Nubes latibulum ejus, nec noſtra conſiderat, & circa cardines cæli perambulat. Numquid ſemitam ſæculorum cuſtodire cupis? quam calcaverunt viri iniqui? Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & fluvius ſubvertit fundamentum eorum.*

14. *Heb.* ambitum. *S.* circumſcriptionem. *LXX.* gyrum. *Vulg. cardines.*

16. *Heb.* qui ſucciſi ſunt, & non tempus. *S.* capientur (*vel* deſtruentur) ante tempus. *LXX.* qui capti ſunt immaturi. *Vulg. qui ſublati ſunt ante tempus.*

17. *Heb.* quid operabitur. *LXX.* quid inducet. *Th.* quid facit. *Vulg. & quaſi nihil poſſet facere.*

18. *Heb.* & ipſe implevit domos eorum bono. *A. Th.* & ipſe implevit domos eorum bonis. *LXX.* ille vero implevit domos eorum bonis. *Vulg. Cum ille impleſſet domos eorum bonis.*

20. *H.* Si non ſucciſa fuit ſubſiſtentia noſtra, & reſiduum eorum devoravit ignis. ※ Num-
※ quid non demolita eſt ſubſtantia eorum, &
※ reliquias eorum comedit ignis? *Vul. Nonne ſucciſa eſt erectio eorum, & reliquias eorum devoravit ignis?*

Heb. ſi non ſucciſa fuit. *LXX.* ſi non deleta eſt. *Alius*, ſi quidem deleta eſt. *Vulg. Nonne ſucciſa eſt.*

22. *Heb. A. Vulg.* legem. *S.* confeſſionem. *LXX.* enuntiationem.

24. *H.* Et pone ſuper pulverem munitionem, & in petra torrentes Ophir. ※ *Th.* & pones illud
※ ſuper aggerem in petram, & in ſaxa tor-
※ rentis Ophir. *Vulg. Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice torrentes aureos.*

Heb. & in petra torrentes Ophir. *S.* & in prærupto quaſi rivos auri primi. *LXX.* & tamquam petra torrentis Sophir. *Vulg. & pro ſilice torrentes aureos.*

28. *H.* & decernes ſermonem, & firmus erit tibi. *LXX.* & reſtituet tibi habitaculum. *Th.* & definies verbum, & ſtabit tibi. *Vul. Decernes rem, & veniet tibi.*

29 *H.* Cum humiliaverint ſe, & dices: Exaltatio, & demiſſum oculis ſalvabit. Liberabit inſulam innocens, & liberabitur in puritate volarum tuarum. ※ *Th.* quia humiliavit ſe-
※ metipſum, & dices elevatus eſt ſuperbia.
※ Et inclinatum oculis ſalvabit. Erue inno-
※ centem, & ſalvaberis in munditia mannum
※ tuarum. *Vulg. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipſe ſalvabitur. Salvabitur innocens: ſalvabitur autem in munditia manuum ſuarum.*

30. *Heb.* & liberabitur in puritate volarum tuarum. *S.* & effugiet munditiâ manuum

ἐγῶς χερσί σε.

unuſquiſque. *LXX.* & ſalvare in mundis manibus tuis. *Vul. ſalvabitur autem in munditia manuum ſuarum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXII. Job.

v. 3. Σ. μὴ χρήζει ἱκανὸς &c. Sic Colb. Orat. Reg. unus, Nicet. & Druſius. In hæc autem, ὃ αφίλεια, ὅτι ἀπλώσης, notat Colbertinus præmiſſo aſteriſco, Θ. μ πλ κ'. quo ſignificari videtur viginti verſiculos ſequentes ad unom Theodotiooem emendatos fuiſſe.

v. 4. Ἀλλ. διαλεχθήσεταί σοι. Colbertinus. Regius aotem unus, διελεγχθήσεταί σοι.

v. 6. Σ. ἐπ' ἀναιτίως. Sic Regii duo & Orat. Druſius autem ἀναιτίως ſolum.

v. 10. Σ. ἐταράχθη σε φόβος ἐξαίφνης. Sic Colbertin & Regius unus recte. Nicetas autem & Druſius ἐξαίφνης pro ἐξαίφνης habent perperam, ut ex Hebraica voce פתאם arguitur.

v. 11. Α. Θ. καὶ πλῆθος ὑδάτων καλύψει σε. Sic Colbert. & Reg. unus, qui poſtremos habet πλῆθος. Druſius & Nicetas loco τῶν Α. Θ. habeot, ἄλλοι, leguntque καλύψει.

v. 12. Ἄλλος, οἰκῶν. Colb. & Regios onos.

v. 13. Colbertinus hanc notam habet, ἐκ Θ. οἱ η'. id eſt, *Hi octo verſus ex Theodotione.* In Edit. quoque Latina, unde interpretationem deſumſimus, hi verſiculi aſteriſcis notantur.

v. 14. Σ. περιεχαράκωσε. Colbert. & Regios onos.

v. 16. Σ. ἀλωθέντες πρὸ καιροῦ. Sic omnes.

v. 17. Θ. τί ἐργάσεται. Sic omnes.

v. 18. Α. Θ. καὶ αὐτὸς δὲ ἐνέπλησε τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀγαθῶν. Sic Reg. unus. At Colb. & Regius alier, Α. Θ. καὶ αὐτὸς tantum. Druſius, Θ. αὐτὸς δὲ ἐνέπλησε tantum.

v. 20. Colbertinus notat ἐκ Θ. οἱ β. i. *Hi duo verſiculi ex Theodotione.* Com aſteriſcis, ut & Colbertinus, adfert Editio Latioa Hieronymi.

Ibid. Ἄλλος, οἱ μὲν ἠφάνισαν. Colbert.

v. 22. Α. νόμον. Σ. ἐξομολόγησιν. Colb. & Reg. unos.

v. 24. Colbert. ut ſupra ἐκ Θ. οἱ β'. Hi autem duo verſiculi aſteriſcis item notantur in Edit. Latina.

Ibid. Σ. καὶ ἐν τῷ ἄκρον. Sic omoes. Apud Druſium deeſt καί.

v. 28. Θ. καὶ θελήσεις ῥῆμα &c. Omnes.

v. 29. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ δ'. Notans hos quatuor verſiculos ex Theodotione deſumtos eſſe. Io Editiooe Latina lapſu graphico obeli poſiti fuerant pro aſteriſcis.

v. 30. Σ. καὶ διασώζεται καθαρ. &c. Colb. Regii duo, Nicetas & Druſius

CAPUT XXIII. JOB.

עד־תכונתו אערכה לפניו משפט 3. Σ. ἕως τῆς ἕδρας αὐτοῦ· παραθήσω ἔμπροσθεν αὐτοῦ κρίσιν. Ο. καὶ ἔλθοιμι εἰς τέλος· εἴποιμι δὲ ἐμαυτοῦ κρίμα.

3. HEb. uſque ad locum ejus: diſponerem ad facies ejus judicium. *S.* uſque ad ſedem ejus, apponam in conſpectu ejus judicium. *LXX.* & venerim in finem, dicam vero mei ipſius judicinm. *Vulg. & veniam uſque ad ſolium ejus. Ponam coram eo judicium.*

מלים 5. Σ. ῥήματα. Ο. ἰάματα.

5. *Hebr.* eloquia. *S. Vulg.* verba. *LXX.* ſanationes.

יריב עמדי 6. Σ. διαδικάζεταί μοι. Ἀλλ. διαδικάσει με. Ο. ἐπελεύσεταί μοι.

6. *H. Alius,* diſceptabit mecum. *S.* diſceptat mecum. *LXX.* ſuperveniet mihi. *Vul. contendat mecum,*

לא אך־הוא ישם בי Σ. μόνον αὐτὸς μὴ ἐπιθήσθω μοι. Ο. εἶτα ἐν ἀπειλῇ μοι οὐ χρήσεται.

Heb. non tamen ipſe ponet in me. *S.* ſolummodo ipſe ne ımponat mihi. *LXX.* deinde in minis me non utetur. *Vulg. nec magnitudinis ſuæ mole me premat.*

הן קדם אהלך ואיננו ואחור ולא־אבין לו 8. Σ. ἰδοὺ ἐὰν προέρχωμαι αὐτόν, ἀφανής ἐστιν· κἂν ἀκολουθῶ, οὐκ αἰσθήσομαι. Ο. εἰ γὰρ πρῶτος πορεύσομαι, καὶ οὐκ ἔτι εἰμί· τὰ δὲ ἐπ' ἐσχάτοις τί οἶδα.

8. *Heb.* En ante ibo, & non ipſe; & retro, & non intelligam eum. *S.* Ecce ſi præceſſero eum, non apparet; & ſi ſequar, non ſentiam. *LXX.* Nam ſi primus ambulavero, & non ultra ſum; quæ autem in noviſſimis, quid novi? *Vulg. Si ad Orientem iero, non apparet; ſi ad Occidentem, non intelligam eum.*

שמאול בעשתו ולא־אחז יעטף ימין ולא אראה 9. ※ Θ. ἀριστερᾷ ποιήσαντος αὐτοῦ, ※ καὶ οὐ κατέσχον. περιβαλεῖ δεξιᾷ, καὶ οὐκ ※ ὄψομαι.

9. *H.* Siniſtrâ cum faciet ipſe, & non apprehendam: operiet dexterâ, & non videbo. ※ *Th.* Ad lævám quid agam? non apprehen- ※ dam. Convertatur ad dexteram, & non ※ videbo. *Vul. Si ad ſiniſtram, quid agam? non apprehendam eum: ſi me vertam ad dexteram, non videbo illum.*

בחנני 10. Α. ἐδοκίμασέν με. Ο. διέκρινε δέ με.

10. *H. Vulg.* probavit me. *A.* probaverunt. *LXX.* probavit autem me.

באשרו אחזה רגלי 11. Ο. ἐξελεύσομαι δὲ ἐν ἐντάλμασιν αὐτοῦ. ※ Θ. ἐκρατήσεν ὁ πούς μου

11. *H.* in greſſum ejus apprehendit pes meus *LXX.* egrediar autem in præceptis ejus. ※ *Th.*

※ τὰς ὁδοὺς αὐτȣ̃.

15. על־כן מפניו אבהל אתבונן ואפחד ממנו
※ A. Θ. ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ προσώπου αὐτȣ̃ κα-
※ τασπουδασθῶ, (al. τεθορύβημαι) κατανοήσω
※ καὶ πτοηθήσομαι ἐξ αὐτȣ̃. Αλλ. ἀμηχανῶ, καὶ
※ κατανοῶν πτοῦμαι.

הבהילני 16. Σ. ἐθορύβησέ με. O. ἐσπούδασέ με.

※ tenuit pes meus vias ejus. *Vul. veſtigia ejus ſecutus eſt pes meus.*

15. *Heb.* Idcirco a facie ejus terrebor, intelligam & timebo ab eo. ※ *A. Th.* Idcirco a ※ facie ejus turbabor: conſiderabo, & timebo ※ ab eo. *Alius*, anxius ſum, & conſiderans obſtupeſio. *Vulg. Et idcirco a facie ejus turbatus ſum, & conſiderans eum, timore ſolicitor.*

16. *Heb.* terruit me. *S. Vul.* conturbavit me. *LXX.* ſolicitavit me.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIII. Job.

v. 3. Σ. ἕως τῆς ἕδρας &c. Sic Regii duo, Orat. Nicetas & Druſius.

v. 5. Σ. ῥήματα. Regii duo, Orat. & Druſius.

v. 6. Σ. διαδικάζεταί μοι. Reg. unus, Orat. Nicetas & Druſius; alter vero Regius, διαδικάσει με.

Ibid. Σ. μόνον αὐτὸς &c. Sic omnes.

v. 8. Σ. ἰδοὺ ἐὰν &c. Sic omnes. Colbertinus tamen habet, αἰσθανθήσομαι pro αἰσθάνομαι.

v. 9. Colbertinus hic habet cum aſteriſco, ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo verſiculi ex Theodotione.* Editio Latina Hieronymi hos verſiculos cum aſteriſcis adfert, quales nos edimus: ſed a Græco diſcrepant.

v. 10. A. ἐδοκίμασεν. Colbert. & Reg. unus.

v. 11. Θ. ἀπαρέτρεψεν &c. Hæc aſteriſco notantur in Colbertino, eorumque verſio in Editione item Latina Hieronymi aſteriſco notatur, qualem nos damus.

v. 15. Colbertinus præmiſſo aſteriſco, ἐκ τῶν Ἀκύλα καὶ Θ. οἱ β'. τετάραγμαι. id eſt, *Hi duo verſiculi ex Aquila & Theodotione.* Illud autem τετάραγμαι videtur item eſſe Aquilæ & Theodotionis, loco τȣ̃ κατασπουδασθῶ, quod hodie in verſione τῶν O. legitur. Editio Latina Hieronymi quam ſequimur, habet *turbabor*, & hos duos verſiculos aſteriſcis notat. Druſius ad hanc vocem אבהל hoc ceu ſcholion adfert, ἐθροήθην καὶ ἐταράχθην, i. *perculſus & turbatus ſum.*

v. 16. Σ. ἐθορύβησέ με. Sic Colbert. & Reg. unus.

CAPUT XXIV. JOB.

עתים 1. A. Θ. καιροί. O. ὧραι.
לא חזו ימיו ※ (οὐκ οἴδασι τὰς ἡμέρας αὐτȣ̃)

ישיגו 2. A. προσλαμβάνουσι, al. προσελάβου; al. προσελάβοντο, al. προσλαμβάνοντες. O. ὑπερέβησαν.

חמור 3. O. ὑποζύγιον. Αλλος, ὄνον.

יטו אבינים מדרך 4. Σ. ἀνέτρεψαν γὰρ πενήτων ὁδόν. O. ἐξέκλιναν ἀδυνάτους ἐξ ὁδοῦ δικαίας.

יחד חבאו ענוי־ארץ Σ. ὁμοῦ ἀφανεῖς ἐποίησαν πρᾳεῖς γῆς. O. ※ Θ. ὁμοθυμαδὸν δὲ ἐκρύβησαν ※ πρᾳεῖς γῆς.

פראים 5. O. ὄνοι. ※ ἄγριοι.
במדבר ὁ Ἑβραῖος, ἐπ' ἐρήμου. O. ἐν ἀγρῷ.
יצאו בפעלם משחרי לטרף A. ἐξέρχονται ἐν κατέργῳ αὐτῶν, ὀρθρίζοντες εἰς ἅλωσιν. Σ. ἐκπορεύονται. O. ἐξελθόντες τὴν ἑαυτῶν τάξιν.

ערבה לו לחם לנערים Σ. ἡδὺς ἑκάστῳ αὐτῶν ἄρτος εἰς νεανίσκους. O. ※ Θ. ἡδύνθη αὐτῷ ἄρτος εἰς νεωτέρους.

מזרם הרים ירטבו 8. O. ※ Θ. ἀπὸ ψεκάδων ὀρέων ὑγραίνονται.

1. HEbr. *A. Th. Vulg.* tempora. *LXX.* horæ.
Hebr. non viderunt dies ejus. ※ neſ- ※ cierunt dies ejus. *Vul. ignorant dies illius.*

2. *Heb.* attigerunt. *A.* aſſumunt. *al.* aſſumpſiſti. *al.* aſſumpſerunt, *al.* aſſumentes. *LXX.* trangreſſi ſunt. *Vul. tranſtulerunt.*

3. *Hebr. Alius, Vulg.* aſinum. *LXX.* ſubjugale.

4. *Heb.* divertere facient egentes de via. *S.* ſubverterunt enim pauperum viam. *LXX.* divertere fecerunt impotentes a via juſta. *Vul. ſubverterunt pauperum viam.*

Heb. pariter latuerunt humiles terræ. *S.* & ſimul latentes fecerunt mites terræ. *LXX.* ※ *Th.* & ſimul abſconditi ſunt mites terræ. *Vul. oppreſſerunt pariter manſuetos terræ.*

5. *Hebr. Vulg.* onagri. *LXX.* aſini. ※ feri.

H. Hebr. Int. Vulg. in deſerto. *LXX.* in agro.

Hebr. egreſſi ſunt ad opus ſuum ſurgentes mane ad rapinam. *A.* egrediuntur in opus ſuum mane ſurgentes ad capturam. *S.* exeunt. *LXX.* egreſſi ſuum ipſorum ordinem. *Vul. egrediuntur ad opus ſuum: vigilantes ad prædam.*

Heb. ſolitudo ei panis pueris. *S.* ſuavis unicuique ipſorum panis ad pueros. *LXX.* ※ *Th.* ſuavis factus eſt ei panis in adoleſcentes. *Vul. præparant panem liberis.*

8. *H.* ab inundatione montium madeſcunt. *LXX.* ※ *Th.* de ſtillicidiis montium madeſcent. *Vulg. quos imbres montium rigant.*

ועל־עני יחבלו 9. Σ. καὶ πτωχὸν ἠνεχύραζον. Ο. ἐκπεπτωκότα δὲ ἐταπείνωσαν.

ואלוה לא־ישים תפלה המה היו במרדי־אור 12. Σ. ὁ Θεὸς δὲ οὐκ ἐμπνεῖ μωρίαν. ἀλλ' αὐτοὶ γεγόνασιν ἀποστάται φωτός. Ο. αὐτὸς δὲ διατί τούτων ἐπισκοπὴν οὐ πεποίηται; ἐπὶ γῆς ὄντων καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν.

ובלילה יהי כגנב ועין נאף שמרה נשף לאמר לא־תשורני עין וסתר פנים ישים חתר בחשך בתים יומם חתמו־למו לא־ידעו אור כי יחדו בקר למו צלמות כי יכיר בלהות צלמות קל־הוא על־פני־מים 14. ※ Καὶ νυκτὸς ἔσται ※ ὡς κλέπτης. Καὶ ὀφθαλμὸς μοιχοῦ ἐφύλαξε ※ σκότος, Λέγων, οὐ προσνοήσει με ὀφθαλμός. ※ Καὶ ἀποκρυβὴν προσώπου ἔθετο. Διώρυξεν ※ ἐν σκότει οἰκίας. Ἡμέρας ἐσφράγισαν ἑαυτούς. ※ Οὐκ ἐπέγνωσαν φῶς. Ὅτι ὁμοθυμαδὸν τὸ ※ πρωῒ αὐτοῖς σκιὰ θανάτου. Ὅτι γνώσεται ※ ταραχὰς σκιᾶς θανάτου. Ἐλαφρός ἐστιν ἐπὶ ※ προσώπου ὕδατος.

סתר פנים ישים 15. Σ. σκέπαστρον προσώπου περιτιθέμενος. Ο. ἀποκρυβὴν προσώπου ἔθετο.

חתמו־למו לא־ידעו אור כי יחדו בקר למו צלמות כי יכיר בלהות צלמות 16. Σ. ὡς ἐν σφραγῖδι κρύψουσιν ἑαυτούς, ἐὰν γένηται αὐτοῖς ὄρθρος σκιὰ θανάτου. φωραθεὶς γὰρ αὐτόθεν ἀναιρεθεὶς ἔσται βιαίῳ θανάτῳ. Ο. ἐσφράγισαν ἑαυτούς, οὐκ ἐπέγνωσαν φῶς· ὅτι ὁμοθυμαδὸν αὐτοῖς τὸ πρωῒ σκιὰ θανάτου, ὅτι ἐπιγνώσεται ταραχὰς σκιᾶς θανάτου.

על־פני־מים 18. Σ. ἐπιπλέων ὕδατι. Ο. ἐπὶ προσώπου ὕδατος.

כבל 24. Ο. ὥσπερ μολόχη. Ἄλλος, ὥσπερ χλόη.

ואם־לא אפו 25. Σ. ἀλλὰ νῦν. Ο. Εἰ δὲ μή.

וישם לאל מלתי Σ. καὶ τάξει παρὰ τῷ Θεῷ τὸν λόγον ὑπὲρ ἐμοῦ. Ο. καὶ θήσει εἰς οὐδὲν τὰ ῥήματά μου.

9. *Heb.* ſuper pauperem accipient pignus. *S.* & a paupere pignus tollebant. *LXX.* eum autem qui ceciderat humiliaverunt. *Vulg. & vulgum pauperem ſpoliaverunt.*

12. *Heb.* & Deus non ponet inſulſum: ipſi fuerunt inter rebelles luminis. *S.* Deus autem non inſpirat ſtultitiam. Sed ipſi fuerunt deficientes a luce. *LXX.* ipſe cur horum viſitationem non fecit: cum ſuper terram ipſi eſſent, & non agnoverunt. *Vul. & Deus inultum abire non patitur. Ipſi fuerunt rebelles lumini.*

14. *Heb.* & in nocte erit tamquam fur: & oculus adulteri obſervavit crepuſculum, dicendo, Non aſpiciet me oculus, & abſconſionem facierum ponet. Fodit in tenebris domos, die ſignaverunt ſibi: non cognoverunt lucem. Quia pariter mane eis umbra mortis. Cum agnoverit terrores umbræ mortis: levis ipſe ſuper facies aquarum. ※ *Th.* Et nocte ※ erit ſicut fur. Oculus adulteri obſervat te- ※ nebras, dicens, Non videbit me oculus. Et ※ latibulum faciei poſuit. Suffodit in tene- ※ bris domos. Per diem obſignaverunt ſe- ※ metipſos. Non cognoverunt lucem, quia ※ ſimul eis mane umbra mortis. Quia co- ※ gnoſcet perturbationem umbræ mortis. ※ Lævis eſt ſuper faciem aquæ. *Vul. Per noctem vero erit quaſi fur. Oculus adulteri obſervat caliginem dicens non me videbit oculus: & operiet vultum ſuum. Perfodit in tenebris domos, ſicut in die condixerant ſibi, & ignoraverunt lucem. Si ſubito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in luce ambulant. . Lævis eſt ſuper faciem aquæ.*

15. *Heb.* abſconſionem facierum ponet. *S.* operimentum vultus circumponens. *LXX.* operimentum faciei poſuit. *Vul. & operiet vultum ſuum.*

16. *Heb.* ſignaverunt ſibi, non cognoverunt lucem, quia pariter eis mane umbra mortis, cum agnoverit terrores umbræ mortis. *S.* quaſi in ſigillo abſcondent ſeipſos, ſi fuerit eis matutinum umbra mortis: deprehenſus enim de medio tolletur morte violenta. *LXX.* obſignaverunt ſeipſos, non cognoverunt lucem. Quia ſimul eis mane umbra mortis, quia cognoſcet tumultum umbræ mortis. *Vul. Sicut in die condixerant ſibi, & ignoraverunt lucem: Si ſubito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in luce ambulant.*

18. *Heb.* ſupet facies aquarum. *S.* innavigans aquæ. *LXX. Vul.* ſuper faciem aquæ.

24. *Hebr.* ſicut omnes. *LXX.* ſicut malva. *Alius*, ſicut herba. *Vul. ſicut omnia.*

25. *H.* & ſi non, ubi. *S.* ſed nunc. *LXX.* alioquin. *Vul. Quod ſi non eſt ita.*

Hebr. & ponet ad Deum ſermonem meum. *S.* & ſtatuet apud Deum ſermonem pro me *LXX.* & ponet in nihilum verba mea. *Vul. & ponere ante Deum verba mea.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIV. Job.

v. 1. A Θ καιροί. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. Illod, *neſcierunt dies ejus*, non expreſſum in LXX. aſteriſco notatur in Edit. Latina Hieronymi. Ex Latinis Græca reſtituta uncinis incluſimus.

v. 2. A. περιελαμβάνοντο, Sic unus. Reg. περιειλάβοντο. Colbert. περιεσπάσαν. Nicetas, περιελαμβάνοντες.

v. 3. ἄλλ. ὄνον. Colbert. & Reg. unus.

v. 4. Σ. παρέτρεψαν ὁδὸν &c. Colb Reg. unus & Druſ.

Ibid. Σ. ὁμοῦ ἐκρύβησαν &c. Omnes. Lectionem vero τῶν Ο. ex Theodotione deſumtam cum aſteriſco & Θ. notat Colbertinus, & Editio Latina Hieronymi, cujus verſionem adhibemus.

v. 5. Vox ἄγριοι aſteriſco notatur, & in Editione Lat. *feri* notatur cum aſteriſco.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, ἐπ' ἔρημον. Druſios.

Ibid. A. ἐξῆλθον ἐν κατ- Omnes. Colbertinus tamen habet ἐπήρχοντο. Sed alio loco idem legit ἐξήρχοντο. Idem Codex hæc notat in verſionem τῶν Ο. τάξιν οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ. Σ. ὀπωρισάντων. Sic Reg. unus.

Ibid. Σ. ἰδίως ἑκάστῳ αὐτῶν &c. Sic omnes Ibidem autem notat Colbertinus literam Θ. præmiſſo aſteriſco, ut indicet verſionem quæ ἐν τοῖς Ο. habetur, eſſe Theodotionis. Similiter Editio Lat. eidem aſteriſcum præmittit.

v. 8. Hæc pariter aſteriſco notantur in Colbert. cum nota Θ. Aſteriſcus etiam præmittitur in Edit. Latina.

v. 9. Σ. καὶ πτωχὸν ἐνεχύραζον. Omnes.

v. 12. Σ. ὁ Θεὸς δὲ οὐκ &c. Hunc inſignem Symmachi locum ex Colbertino & ex duobus Regiis mutuamur.

v. 14. Hi novem verſiculi aſteriſcis notantur in Colbertino, quemadmodum & in Edit. Latina Hieronymi, unde verſionem mutuamur.

v. 15. Σ. σκότασμα προσώπου &c. Sic omnes mſſ. & Nicetas.

v. 16. 17. Σ. οἳ ἐν σφραγῖδι &c. Hunc Symmachi locum, cujus minimam partem adfert Druſius, plenum ex mſſ. mutuamur.

v. 18. Σ. ἐπιπολαιότερος ὕδατι. Sic legendum, non ut habent aliquot mſſ. & Druſius, ἐπιπλέων.

v. 24. ἄλλ. ὥσπερ χλόη. Sic unus.

v. 25. Σ. ἄλλα νῦν. Colbert.

Ibid. Σ. καὶ τάξει &c. Ita Colbert. & Reg. unus.

CAPUT XXV. JOB.

הַמְשֵׁל 2. A. Θ. ἐξουσίας. Ο. προοίμιον.

שָׁלוֹם Οἱ λοιποὶ, τὴν εἰρήνην. Ο. τὴν σύμπασαν.

הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו 3. Σ. μὴ ἔστιν ἀριθμὸς τῶν στρατιῶν αὐτοῦ; Ο. μὴ γάρ τις ὑπολάβοι ὅτι ἔστι παρέκλυσις πειραταῖς.

אוֹרֵהוּ Σ. ἐπιτάγματα. Ο. ἔνεδρα παρ' αὐτοῦ.

וּמַה־יִּזְכֶּה יְלוּד אִשָּׁה 4. Σ. διὰ τίνος ἄρρυπος ἔσται τεχθεὶς ὑπὸ γυναικός. Ο. ἢ τίς ἂν ἀποκαθαρίσειεν αὑτὸν γεννητὸς γυναικός.

לֹא־זַכּוּ 5. A. οὐ διαυγασθήσεται. Ο. οὐ καθαρά.

2. Hebr. dominium. *A. Th.* dominii. *LXX.* exordium. *Vul. poteſtas.*

Hebr. Reliqui, pacem. *LXX.* univerſitatem. *Vul. concordiam.*

3. *Hebr.* Numquid eſt numerus agminibus ejus? *S.* Num eſt numerus exercituum ejus? *LXX.* Nemo enim putet eſſe moram piratis. *Vul. Numquid eſt numerus militum ejus?*

Hebr. lux ejus. *S.* præcepta. *LXX.* inſidiæ ab eo. *Vul. lumen illius.*

4. *Hebr.* & quomodo mundus erit natus muliere. *S.* quare mundus erit natus e muliere. *LXX.* & quiſnam mundaverit ſe natus ex muliere. *Vul. aut apparere mundus natus de muliere.*

5. *Hebr.* non ſunt mundæ. *A.* non dilucidæ erunt. *LXX.* non mundæ. *Vulg. non ſunt mundæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXV. Job.

v. 2. A. Θ. ἐξουσίας. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. οἱ λοιποὶ, τὴν εἰρήνην. Colb.

v. 3. Σ. μὴ ἔστιν &c. Colb. Orat. Reg. unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. Σ. ἐπιτάγματα. Colbert. & Druſius.

v. 4. Σ. διὰ τίνος &c. Colb. Reg. unus, Orat. Nicetas & Druſius.

v. 5. A. οὐ διαυγασθήσεται. Reg. unus.

CAPUT XXVI. JOB.

וְעֵצָה 3. A. Σ. συνεβούλευσας. Ο. συμβεβούλευσαι.

הָרְפָאִים יְחוֹלָלוּ מִתַּחַת מַיִם וְשֹׁכְנֵיהֶם עָרוֹם
שְׁאוֹל נֶגְדּוֹ וְאֵין כְּסוּת לָאֲבַדּוֹן נֹטֶה צָפוֹן
עַל־תֹּהוּ תֹּלֶה אֶרֶץ עַל־בְּלִימָה צֹרֵר־מַיִם

3. Hebr. A. S. conſuluiſti. *LXX. Vul.* dediſti conſilium.

5. *Hebr.* Numquid gigantes formabuntur de ſub aquis, & habitatores eorum. Nudus infernus coram eo, & non operimentum perditioni, Extendens Aquilonem ſuper vacuum,

בעביו ולא נבקע ענן מאחז פני־כסה פרשׂ עליו עננו חק חג על־פני־מים עד־תכלית אור עם־חשך 5. ※ Θ. Μὴ ※ γίγαντες μαιωθήσονται, Ὑποκάτωθεν ὕδατος, ※ καὶ τῶν γειτόνων αὐτοῦ; Καὶ οὐκ ἔστι περιβό- ※ λαιον τῇ ἀπωλείᾳ. Ἐκτείνων βορέαν ἐπ' ※ οὐδὲν, Κρεμάζων γῆν ἐπὶ μηδενός. Δεσ- ※ μεύων ὕδωρ ἐν νεφέλαις αὐτοῦ, Καὶ οὐκ ※ ἐῤῥάγη νέφος ὑποκάτω αὐτοῦ. Ὁ κρατῶν ※ πρόσωπον θρόνου, Ἐκπετάζων ἐπ' αὐτὸν νέφος ※ αὐτοῦ. Πρόσταγμα ἐγύρωσεν ἐπὶ πρόσωπον ※ ὕδατος, Μέχρι συντελείας φωτὸς μετὰ ※ σκότους.

ſuſpendens terram ſuper nihilum, ligans aquas in nubibus ſuis, & non ſciſſa eſt nubes ſub eis: tenens facies ſolii: expandit ſuper illud nubem ſuam, ſtatutum circino deſcripſit ſuper facies aquarum, uſque ad perfectionem lucis cum obſcuritate. ※ *Th.* Numquid gigantes ※ redigentur in nihilum ſubter aquam, & ※ proximi eorum? Nudus infernus coram eo, ※ & non eſt velamen perditioni. Extendens ※ Aquilonem ſuper nihilum, ſuſpendens ter- ※ ram ſuper nihilum in aërem, ligans aquam ※ in nubibus ſuis, & non eſt ſciſſa nubes ab eo. ※ Qui tenet faciem ſolii, & extendens ſuper ※ eum nubem ſuam. Præceptum circumde- ※ dit ſuper faciem aquæ, uſque ad conſum- ※ mationem lucis. *Vul. Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui habitant cum eis. Nudus eſt infernus coram illo, & nullum eſt operimentum perditioni. Qui extendit Aquilonem ſuper vacuum, & appendit terram ſuper nihilum. Qui ligat aquas in nubibus ſuis, ut non erumpant pariter deorſum. Qui tenet vultum ſolii ſui, & expandit ſuper illud nebulam ſuam. Terminum circumdedit aquis, uſque dum finiantur lux & tenebræ.*

הרפאים A. Ῥαφαείμ. Σ. θεομάχοι. O. Θ. γίγαντες.

Hebr. A. Raphaim. *S.* Dei hoſtes. *LXX. Th. Vul.* gigantes.

ושכניהם Σ. καὶ οἱ γειτνιῶντες αὐτοῖς. O. Θ. καὶ τῶν γειτόνων αὐτοῦ.

Hebr. & habitatores eorum. *S.* & qui vicini erant eis. *LXX. Th.* & vicinos ejus. *Vul. & qui habitant cum eis.*

על־תהו 7. A. ἐπὶ κενώματι. O. ἐπ' οὐδέν.

7. *Hebr. Vul.* ſuper vacuum. *A.* ſuper inane. *LXX.* ſuper nihilum.

לא־נבקע 8. O. οὐκ ἐῤῥάγη. Ἄλλος, οὐκ ἔῤῥανε.

8. *Hebr. LXX.* non ſciſſa eſt. *Alius*, non irrigavit. *Vulg. non erumpant.*

פרשׂ עליו עננו 9. O. ἐκπετάζων ἐπ' αὐτὸν νέφος αὐτοῦ. Ἄλλος, ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ.

9. *H.* expandit ſuper illum nubem ſuam. *LXX.* extendens ſuper eum nubem ſuam. *Alius*, poſuit tenebras latibulum ſuum. *Vul. & expandit ſuper illud nebulam ſuam.*

חק חג 10. Σ. ὅρον περιέγραψεν. O. πρόσταγμα ἐγύρωσεν.

10. *H.* ſtatutum deſcripſit circino. *S.* terminum circumſcripſit. *LXX.* præceptum circumdedit. *Vul. terminum circumdedit.*

ירופפו 11. A. διεκινήθησαν. O. ἐπετάσθησαν.

11. *H.* conterentur. *A.* concuſſæ fuerunt. *LXX.* expanſæ ſunt. *Vulg contremiſcunt.*

ויתמהו Σ. θαμβοῦνται. O. ἐξέστησαν.

H. & admirabuntur. *S.* obſtupeſcunt. *LXX.* obſtupuerunt. *Vul. pavent.*

מחץ רהב 12. Σ. συγκλᾷ ἀλαζονείαν. O. ἔστρωται τὸ κῆτος.

12. *H.* percuſſit ſuperbiam. *S.* confringit arrogantiam. *LXX.* ſtratus eſt cetus. *Vul. percuſſit ſuperbum.*

נחש ברח Σ. 13. τὸν ὄφιν τὸν συγκλείοντα. O. δράκοντα ἀποστάτην.

13. *H.* ſerpentem fugacem. *S.* ſerpentem concludentem. *LXX.* draconem deſertorem. *Vul. coluber tortuoſus.*

ומה־שמץ דבר נשמע בו ורעם גבורתו מי יתבונן 14. Σ. τί δὲ ψιθύρισμα τῶν λόγων αὐτοῦ ἀκουσόμεθα, ὅπου βροντὴν δυναστείας αὐτοῦ οὐδεὶς ἐννοήσει. O. καὶ ἐπὶ ἰκμάδα λόγου ἀκουσόμεθα ἐν αὐτῷ. σθένος δὲ βροντῆς αὐτοῦ τίς οἶδεν.

14. *H.* & quam puſillum verbum audivimus ab eo, & tonitru fortitudinum ejus quis intelliget. S. quid vero ſuſurrum ſermonum ejus audiemus, quando tonitru potentiæ ejus nemo cogitabit: *LXX.* & ſuper ſtillam verbi audiemus in eo: virtutem autem tonitrui ejus quis ſcivit? *Vul. & cum vix parvam ſtillam ſermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVI. Job.

v. 3. A. Σ. συνεβούλευσας. Colbert.

v. 5. Colbertinus cum aſteriſcis habet ἐν Θ. οἱ ιά. id eſt, *Hi undecim verſiculi ex Theodotione*, videlicet inducti ſunt in verſionem LXX Hos item verſiculos aſteriſcis notat Editio Latina Hieronymi, unde verſionem excerpſimus. Ultimus porro verſiculus deficit: ac poſt illud, *ad conſummationem lucis*, addas, *cum tenebris*, ut cum Hebræo conſonet עם־חשך

v. 5. A. Ραφαειμ. Σ. Θεομάχοι. Sic Colbert. & Reg. unus. Vide in Lexico Hebraïco infra ad vocem רפאים

Ibid. Colb. Σ. καὶ οἱ γειτνιῶντες αὐτοῖς, melius quam Druſius qui habet γείτονες.

v. 7. A. ἐπὶ κενώματι. Sic omnes.

v. 8. Ἀλλ. ἐν ἔργαις. Colb. Suſpectum.

v. 9. Ἀλλ. ἰδοὺ στύλος διαπεπυρωμένος αὐτοῦ. Colb.

v. 10. Σ. ὅρον ἐνεχάραξεν. Omnes.

v. 11. A. διεσείσθησαν. Omnes. Et ſimiliter ſequentem Symmachi lectionem, θαμβοῦνται.

v. 12. Σ. συγκλᾷ ἀλαζονείαν. Omnes.

v. 13. Σ. τὸν ὄφιν τὸν συγκλείοντα. Omnes. Vide vocem ברח in Lexico Hebraïco.

v. 14. Σ. τί δὲ ψιθύρισμα &c. Hunc locum Symmachi mutilum adfert Druſius. Sed Colbert. Orat. & Nicetas plenum habent, ut nos edimus.

CAPUT XXVII. JOB.

ויסף איוב שאת משלו 1. A. Καὶ προσέθηκεν Ἰὼβ ἄρας τὴν παραβολὴν αὐτοῦ. O. Ἔτι δὲ προσθεὶς Ἰὼβ εἶπε τῷ προοιμίῳ.

הסיר משפטי 2. Σ. ὃς παρεῖδε τὴν κρίσιν μου. O. ὃς οὕτω με κέκρικε.

כי־כל־עוד נשמתי בי 3. Σ. ὅτι μέχρις οὗ ἡ ἀναπνοή μου ἐν ἐμοί. O. Εἰ μὴν ἔτι τῆς πνοῆς μου ἐνούσης.

לא־אסיר תמתי 5. Σ. οὐκ ἐκστήσομαι τῆς ἁπλότητός μου. O. οὐ γὰρ ἀπαλλάξω μου τὴν ἀκακίαν μου.

לא ארפה 6. O. οὐ μὴν προδῶμαι. Ἀλλ. οὐ μὴ προδῶμαι. Θ. οὐκ ἀφήσω.

כי יבצע 8. Οἱ λοιποί, ὅτι πλεονεκτεῖ. O. ὅτι ἐπέχει.

כי־תבוא 9. Οἱ λοιποί, μὴ ἐπελθούσης. O. ἢ ἐπελθούσης.

ונחלת עריצים משדי יקחו 13. Σ. Θ. καὶ κληρονομία ὧν οἱ ἀκαμπεῖς παρὰ τοῦ ἰσχυροῦ κομίζονται. O. κτῆμα δὲ δυναστῶν ἐλεύσεται παρὰ παντοκράτορος ἐπ' αὐτούς.

נקי 17. A. Θ. ἀθῷοι. Σ. ἀναίτιοι. O. ἀληθινοί.

נצר 18. ※ Σ. ὃ συνετήρησε.

בלהות 20. A. Σ. ἀνυπαρξία. O. αἱ ὀδύναι.

לילה גנבתו סופה A. Σ. Θ. νυκτὸς ἐν περιστάσει μὴ ἐκφύγοι. O. νυκτὶ δὲ ὑφείλετο αὐτὸν γνόφος.

ישאהו קדים וילך וישערהו ממקומו וישלך עליו ולא יחמול מידו ברוח יברח ישפק עלימו כפימו וישרק עליו ממקומו 21. ※ Θ. Ἀνα- ※ λήψεται αὐτὸν καύσων, καὶ ἀπελεύσεται, Καὶ

1. HEbr. & addidit Job aſſumere parabolam ſuam. *A.* & addidit Job aſſumens parabolam ſuam. *LXX.* adhuc autem adjiciens Job dixit procemio. *Vul. addidit quoque Job aſſumens parabolam ſuam.*

2. *H.* removere fecit judicium meum. *S.* qui neglexit judicium meum. *LXX.* qui ſic me judicavit. *Vulg. qui abſtulit judicium meum.*

3. *H.* quia omni tempore halitus meus in me. *S.* quia donec halitus meus in me. *LXX* ſi quidem adhuc halitu meo immanente. *Vul. quia donec ſupereſt halitus in me.*

5. *Heb.* non removebo perfectionem meam. *S.* non recedam a ſimplicitate mea. *LXX.* non enim ſeparabo a me innocentiam meam. *Vulg. non recedam ab innocentia mea.*

6. *H.* non dimittam eam. *LXX.* non certe dimittam. *al.* nequaquam dimittam. *Th.* non amittam. *Vul. non deſeram.*

8. *H.* cum corraſerit. *Reliqui*, quia avarus eſt. *LXX.* quia expectat. *Vul. ſi avare rapiat.*

9. *Heb. Vul.* cum venerit. *Reliqui*, ipſa non adveniente. *LXX.* aut adveniente.

13. *H.* & hæreditatem fortium ab omnipotente accipient. *S. Th.* & hæreditas quam inflexibiles a Deo referunt. *LXX.* poſſeſſio vero potentium veniet ab omnipotente ſuper eos. *Vul. & hæreditas violentorum, quam ab omnipotente ſuſcipient.*

17. *H. Vulg.* innocens. *A. Th.* innocentes. *S.* inculpati. *LXX.* veraces.

18. *Hebr. Vulg.* cuſtos. ※ *Sym.* quæ ſervavit.

20. *Hebr.* terrores. *A. S.* inexiſtentia. *LXX.* dolores. *Vulg. inopia.*

Heb. nocte furatus eſt eum turbo. *A. S. Th.* nocte in adverſo caſu ne effugiat. *LXX.* nocte autem ſuſtulit eum caligo. *Vul. nocte opprimet eum tempeſtas.*

21. *H.* Tollet eum Eurus, & ibit, & turbine commovebit eum de loco ſuo: & projiciet ſuper eum, & non parcet: de manu ejus fugiendo fugiet. Plaudet ſuper eum palmis ſuis, & ſibilabit ſuper eum de loco ſuo. ※ *Th.* Tollet

※ λικμήσει αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Καὶ ἐπιῤῥίψει
※ ἐπ' αὐτὸν, καὶ οὐ φείσεται. Ἐκ χειρὸς αὐτοῦ
※ φυγῇ φεύξεται. Κροτήσει ἐπ' αὐτὸν χεῖρας αὐτοῦ.
※ Καὶ συριεῖ αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ.

※ eum æſtus, & abibit, & ventilabit eum de
※ loco ſuo, & projiciet ſuper eum, & non
※ parcet. De manu enim ejus fugâ fugiet.
※ Plaudet ſuper eum manibus ſuis, & trahet
※ eum de loco ſuo. *Vul. Tollet eum ventus urens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco ſuo. Et mittet ſuper eum, & non parcet: de manu ejus fugiens fugiet. Stringet ſuper eum manus ſuas, & ſibilabit ſuper illum intuens locum ejus.*

קדים O. καύσων. Ἄλλος, ὡς κονιορτός.

21. *H.* Eurus. *LXX.* æſtus. *Alius,* ut pulvis. *Vul. ventus urens.*

וישרק 23. Σ. ἐκσυριεῖ. O. καὶ συριεῖ.

23. *Hebr. LXX. Vulg.* & ſibilabit. *S.* exſibilabit.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVII. Job.

v. 1. A. καὶ προσέθηκεν &c. Regius unus, Nicetas & Druſius.

v. 2. Σ. ὃς παρῆκε &c. Colbert. Regius unus, Orat. Nicetas & Druſius.

v. 3. Σ. ὅτι μέχρις οὗ &c. Colbertinus.

v. 5. Σ. ἐὰν ἐκστήσωμαι &c. Omnes.

v. 6. Θ. ἐν ἀτόπῳ. Colb. Reg. unus.

v. 8. οἱ λοιποὶ, ὅτι πλεονεκτῶν. Sic Colbert. Regius unus, Nicetas & Druſius.

v. 9. οἱ λοιποὶ, μὴ ἐπελθούσης. Colbert.

v. 13. Σ. Θ. καὶ κληρονομία &c. Sic omnes: ſed Druſius, κληρονομίαν.

v. 17. A. Θ. ἀθῷοι. Σ. ἀναίτιοι. Colbert. & Reg. unus.

v. 18. Colbert. in hæc verba, ὃ συνετήρησε, quæ ibi in textu locantur, in marg. aſteriſcum ponit hæc ſpectantem, ὃ συνετήρησε, ubi verſio Lat. Hieron. habet, *quæ ſervavit.* Hæc vero abſunt hodie a verſione τῶν O. ſed olim ex Symmacho addita fuerant, ut indicat Colb. his verbis, ἐκ τῶν Σ. *ex verſione Symmachi.*

v. 10. A. Σ. αὐταρκείᾳ. Sic Colbert. & Reg. unus. Druſius vero uni Symmacho tribuit. Supra cap. 18. v. 14. eamdem vocem vertit Aquila αὐταρκεία.

Ibid. A. Σ. Θ. ποτὲ ἐν περιστάσει &c. Colb. & Reg. unus.

v. 21. Colbert. cum aſteriſcis, ἐκ Θ. οἱ ς'. id eſt, *Hi ſex verſus ex Theodotione.* Notantur item aſteriſcis in Edit. Latina Hieronymi: ſed aſteriſci quidam excidêre, ut contingit non raro in ea Editione.

v. 21. Ἀλλ. ὡς κονιορτός. Colbert.

v. 23. Σ. ἐκσυριεῖ. Colbert. & Reg. unus.

CAPUT XXVIII. JOB.

יצקו 1. Οἱ λοιποὶ, ὅθεν χωνεύεται. O. ὅθεν διηθεῖται.

1. HEbr. fundent. *Reliqui.* unde confletur. *LXX.* unde percolatur. *Vul. in quo conflatur.*

ואבן יצוק נחושה 2. ὁ Ἑβραῖος, χαλκὸς δὲ ἀπὸ λίθων χωνεύεται. O. χαλκὸς δὲ ἴσα λίθῳ λατομεῖται.

2. *H.* & lapis fuſus æs. *Hebræus,* æs autem e lapidibus conflatur. *LXX.* æs autem quemadmodum lapis cæditur. *Vulg. & lapis ſolutus calore, in æs vertitur.*

קץ 3. A. τέλος. Σ. προθεσμίαν. O. τάξιν. Θ. πέρας.

3. *H. A.* finem. *S.* tempus præſtitutum. *LXX.* ordinem. *Th.* terminum. *Vul. tempus.*

נעו ארץ ממנה יצא־לחם ותחתיה נהפך
כמו־אש מקום־ספיר אבניה ועפרת זהב לו
נתיב לא־ידעו עיט ולא שזפתו עין איה
לא־הדריכהו בני־שחץ לא־עדה עליו שחל
בחלמיש שלח ידו׃ 4. ※ Θ. ἐσαλεύθησαν. Γῆς
※ ἐξ αὐτῆς ἐξελεύσεται ἄρτος. Ὑποκάτω αὐτῆς
※ ἐστράφη ὡσεὶ πῦρ. Τόπος σαπφείρου ὁ λίθος
※ αὐτῆς, Καὶ χῶμα χρυσίον αὐτῆς. Τρίβος
※ οὐκ ἔγνω αὐτὴν πετεινὸν, Καὶ οὐ παρέβλεψεν
※ αὐτὴν ὀφθαλμὸς γυπός. Οὐκ ἐπάτησαν αὐτὴν
※ υἱοὶ ἀλαζόνων. Οὐ παρῆλθεν αὐτὴν λέων.
※ Ἐν ἀκροτόμῳ ἐξέτεινε χεῖρα αὐτοῦ.

4. *H.* motæ ſunt. Terra ex ipſa egredietur panis, & ſubter eam verſus eſt ut ignis: locus Sapphiri lapides ejus, & pulveres auri ei. Semitam non cognovit avis, nec vidit eam oculus vulturis. Non calcaverunt eam filii ſuperbiæ: non tranſiit juxta eam leo: In ſilicem miſit manum ſuam. ※ *Th.* & commoti ſunt.
※ Terra de qua egreſſus eſt panis ſubter eam
※ verſus eſt quaſi ignis. Locus Sapphiri lapi-
※ des ejus, & aurum ejus agger eſt. Semitam
※ quam non cognovit avis, nec vidit eam
※ oculus vulturis, nec calcaverunt eam filii
※ arrogantium, nec tranſiit ſuper eam leo.
※ In duriſſimo lapide extendit manum ſuam. *Vul. & invios. Terra, de qua oriebatur panis in loco ſuo, igne ſubverſa eſt. Locus Sapphiri lapides ejus, & gleba illius aurum. Semitam ignoravit avis, nec intuitus eſt eam oculus vulturis. Non calcaverunt eam filii inſtitorum, nec pertranſivit*

Digitized by Google

בצורות 10. O. δίναις. Αλλ. θῖνας. Θ. ὀχυρώματα.

יארים Σ. ῥεῖθρα. O. ποταμῶν.

ראתה עינו Οἱ λοιποὶ, εἶδεν αὐτοῦ. O. εἶδέ μου ὁ ὀφθαλμός.

חבש 11. Α. Θ. ἐξηρεύνησεν. O. ἀνεκάλυψεν.

ותעלמה יצא אור Σ. ἀπὸ δὲ ὑποφαινομένου προῆλθε φῶς. O. ἔδειξε δὲ αὐτοῦ δύναμιν εἰς φῶς.

תמצא 12. Οἱ λοιποὶ, εὑρεθήσεται. O. εὑρέθη.

ערכה 13. Α. τάξιν αὐτῆς. Σ. τίμημα αὐτῆς. O. ὁδὸν αὐτῆς. Θ. σύνεσιν.

תהום אמר לא בי־היא וים אמר אין עמדי
לא־יתן סגור תחתיה ולא ישקל כסף מחירה
לא תסלה בכתם אופיר בשהם יקר וספיר
לא־יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי־פז
ראמות וגביש לא יזכר ומשך חכמה מפנינים
לא־יערכנה פטדת־כוש בכתם טהור לא
תסלה 14. ※ Θ. Ἄβυσσος εἶπεν, Οὐκ ἔστιν
※ ἐν ἐμοὶ, Καὶ θάλασσα εἶπεν, Οὐκ ἔστι
※ μετ' ἐμοῦ. Οὐ δώσει συγκλεισμὸν ἀντ' αὐτῆς,
※ Καὶ οὐ σταθήσεται ἀργύριον ἀντάλλαγμα αὐ-
※ τῆς, Καὶ οὐ συμβασταχθήσεται χρυσίῳ Ωφείρ.
※ Ἐν ὄνυχι, χρυσίῳ καὶ σαπφείρῳ. Οὐκ ἰσω-
※ θήσεται αὐτῇ χρυσίον καὶ ὕαλος, Καὶ τὸ
※ ἄλλαγμα αὐτῆς σκεύη χρυσᾶ. Μετέωρα καὶ
※ Γαβὶς οὐ μνησθήσεται, Καὶ ἕλκυσον σοφίαν
※ ὑπὲρ τὰ ἐσώτατα. Οὐκ ἰσωθήσεται αὐτῇ
※ χρυσίον Αἰθιοπίας, Χρυσίῳ καθαρῷ οὐ συμ-
※ βασταχθήσεται.

לא תסלה 16. Α. Οὐκ ἀναβληθήσεται. O. οὐ συμβασταχθήσεται.

בכתם אופיר Σ. χρυσίῳ πρώτῳ. O. χρυσίῳ Σωφίρ.

בשהם O. ἐν ὄνυχι τιμίῳ. Ἄλλος, Σαρδωνυχίῳ.

וזכוכית 17. [Σ.] κρύσταλλος διαφανής. O. ὕαλος.

ותמורתה כלי־פז Σ. οὐδὲ ἀντικαταλλαγήσεται σκεύεσι χρυσοῖς. O. καὶ τὸ ἄλλαγμα αὐτῆς σκεύη χρυσᾶ.

ראמות וגביש לא יזכר 18. Σ. ὑψηλὰ καὶ ὑπερηρμένα οὐ μνησθήσεται. O. μετέωρα καὶ γαβὶς

per eam leana. Ad ſilicem extendit manum ſuam.

10. *H.* in rupibus. *LXX.* gurgites. *Al.* oras. *Th.* munimeota. *Vul. in petris.*

Heb. Vul. rivos. *S.* fluenta. *LXX.* fluviorum.

H.Vul. vidit oculus ejus. *Reliqui.* vidit (oculus) ejus. *LXX.* vidit meus oculus.

11. *H.* faſciavit. *A. Th.* perſcrutatus eſt. *LXX.* revelavit. *Vul. ſcrutatus eſt.*

Heb. & abſconditum educet lucem. *S.* ex deſpecto autem proceſſit lux. *LXX.* oſtendit autem virtutem ſuam io lumine. *Vul. & abſcondita in lucem produxit.*

12. *Heb. Reliqui*, invenietur. *LXX.* inventa eſt. *Vul. invenitur.*

13. *H. A.* ordinem ejus. *S. Vul.* pretium ejus; *LXX.* viam ejus. *Th.* intelligentiam.

14. *H.* Vorago dixit, Non in me ipſa; & mare dixit, Noo apud me. Noo dabitur aurum purum pro ea, & oon pondetabitur argento pretium ejus: non æſtimabitur cum auro Ophir, cum onyche pretioſo & ſapphiro. Noo adæquabit eam aurum & cryſtallus, nec permutatio ejus vas obrizi. Coralia & unio non commemorabuotur, & attractio ſapientiæ præ margaritis. Non adæquabit eam ſmaragdus Æthiopiæ, cum auro muodo non æſtimabitur. ※ *Th.* Abyſſus dixit, Non eſt in me,
※ & mare dixit, Non eſt mecum. Non dabi-
※ tur aurum cooclusum pro ea, & oon ap-
※ pendetur argentum in commutatiooe ejus.
※ Non erit deterior auro Ophir, onyche
※ pretioſo & ſapphiro: noo æquabitur ei au-
※ rum & vitrum, nec commutatio ejus vaſa
※ aurea: & excelſa & Gabis ooo erunt in
※ memoria, & trahes ſapientiam de occultis.
※ Noo componetur ei topazium Æthiopiæ:
※ auro mundo ooo comparabitur. *Vul. Abyſſus dicit, Non eſt in me: & mare loquitur, Non eſt mecum. Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus. Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi Sardonycho pretioſiſſimo, vel Sapphiro. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro eo vaſa auri: Excelſa & eminentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem ſapientia de occultis. Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tinctura mundiſſimæ componetur.*

16. *H.* non æſtimabitur. *A.* non rejicietur. *LXX. Vul.* non conferetur.

H. cum auro Ophir. *S.* auro primo. *LXX.* auro Sophir. *Vul. tinctis Indiæ coloribus.*

H. cum ooyche. *LXX.* io ooyche pretioſo. *Alius*, Sardonychio. *Vul. nec lapidi Sardonycho.*

17. *H.* cryſtallus. *S.* cryſtallus pellucida. *LXX. Vul.* vitrum.

Heb. & permutatio ejus vas obryzi. *S.* oeque commutabitur vaſis aureis. *LXX.* & commutatio ejus vaſa aurea. *Vul. nec commutabuntur pro ea vaſa auri.*

18. *H.* coralia & unio noo commemorabuntur. *S. Vul.* excelſa & emineotia non memora-

οὐ μνησθ-

οὐ μνησθήσεται.

ומשך חכמה מפנינים A. γλυκὺ δὲ σοφία παρὰ τὰ περίβλεπτα. O. καὶ ἕλκυσον σοφίαν ὑπὲρ τὰ ἐσώτατα.

לא יערכנה 19. Σ. οὐκ ἀντιβληθήσεται. O. οὐ συμβασταχθήσεται. Ἄλλος, οὐκ ἀντισταθμισθήσεται.

ונעלמה מעיני כל־חי ומעוף השמים נסתרה 21. ※ Θ. λέληθε πάντα ἄνθρωπον, καὶ ἀπὸ πε-※ τεινῶν τοῦ οὐρανοῦ ἐκρύβη.

הבין 23. Σ. συνῆκεν. O. συνέστησεν.

ומים תכן במדה 25. A. καὶ ὕδωρ ἐσταθμήσατο, (al. ἐσταθμίσατο) ἐν καταμετρήσει. Σ. ὕδωρ δὲ ἐξίσωσε μέτρῳ. O. ὕδατος μέτρα.

לחזיז קולות 26. Σ. Εἰς κτύπον φωνῶν. O. ἐν σεισμῷ φωνάς.

הכינה וגם־חקרה 27. O. ἑτοιμάσας ἐξιχνίασεν. Θ. διέταξεν αὐτὴν καὶ ἐρευνήσει αὐτήν.

buntur. *LXX.* ſublimia & Gabis non memorabuntur.

H. & attractio ſapientiæ præ margaritis. *A.* dulcis autem ſapientia eſt præ rebus ſpectabilibus. *LXX.* & trahe ſapientiam præ rebus intimis. *Vul. trahitur autem ſapientia de occultis.*

19. *H.* non æſtimabitur. *S.* non rejicietur. *LXX.* non conferetur. *Alius*, non comparabitur. *Vulg. nec... componetur.*

21. *H.* abſcondit ſe ab oculis omnis viventis, & a volucri cœli occultata eſt. ※ *Th.* latet ab ※ oculis hominis, & a volucrum cœli abſcon-※ dita eſt. *Vulg. Abſcondita eſt ab oculis omnium viventium, volucres quoque cœli latet.*

23. *H. S.* intellexit. *LXX.* conſtituit. *Vulg. intelligit.*

25. *H.* & aquas appendat in menſura. *A.* & aquam ponderavit dimenſione. *S.* aquam vero adæquavit menſuræ. *LXX.*... aquæ menſuras. *Vulg. & aquas appendit in menſura.*

26. *Heb.* coruſcationi tonitruorum. *S.* ad ſtrepitum vocum. *LXX.* in concuſſione voces. *Vulg. procellis ſonantibus.*

27. *H.* præparavit eam, & etiam inveſtigavit eam. *LXX.* cum paraſſet, inveſtigavit. *Th.* ordinavit eam & perſcrutatus eſt eam. *Vulg. & præparavit & inveſtigavit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXVIII. Job.

v. 1. οἱ λοιποί, θέσιν χωνεύει. Sic omnes.

v. 2. ὁ Ἑβραῖος, χαλκὸς δὲ ἀπὸ λίθων χωνεύεται. Omnes.

v. 3. A. τέλος, Σ. περιορισμόν. Θ. πέρας. Reg unus, Orat. Nicetas & Druſius.

v. 4. Colbertinus ad verbum ἐσαλεύθησαν, hæc notat, præmiſſo aſteriſco, ἐκ Θ. τὸ ἡμιστίχιον, ὁμοίως καὶ οἱ θ'. id eſt, *Ex Theodotione hemiſtichium, ſive media pars hujus verſiculi, ſimiliterque novem verſiculi ſequentes.* qui verſiculi aſteriſcis notantur in eodem Codice. Hemiſtichium autem dicitur, vox ἐσαλεύθησαν; cujus verſio Latina, *commoti ſunt*, aſteriſco ſignatur etiam in Editione Latina Hieronymi, ut & novem verſiculi ſequentes, quales nos repræſentamus. Ubi notes etiam hos tres verſiculos, qui pertinent ad verſum 3. & 4. hujus Capitis: *Et omnem finem ipſe invenit, Lapis tenebra & umbra mortis, Diviſſio torrentis a cinere:* aſteriſcis notari in eadem Edit. Latina. Sed cum hos minime notet Colbertinus, nec plena fides ſemper habenda ſit eidem Editioni Latinæ, hæc monuiſſe ſatis eſto.

v. 10 Θ. ἀχυρώματα. Sic Regii duo, Orat. & Druſius. Ibid. Nicetas. Θ. ἀχυρώματα. Σ. ῥεῖθρα male; nam verſio illa Symmachi ad ſequentem vocem pertinet, ut in iiſdem mſſ. indicatur, & res ipſa docet.

v. 11. A. Θ. ἐξηρεύνησεν. Regii duo & Orat. Aquilæ tribuunt; Colbert. Nicetas & Druſius, Theodotioni. Puto utriuſque eſſe.

Ibid. Σ. ἀπὸ δὲ ὑπερ- &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 12. οἱ λοιποί, εὑρεθήσεται. Regii, Colbert. Orat. & Druſius.

v. 13. A. τάξιν &c. Sic omnes.

v. 14. Colbertinus habet, ἐκ Θ. οἱ ιβ'. id eſt, *hi duodecim verſiculi ex Theodotione deſumti ſunt.* Qui verſiculi in eodem Codice aſteriſcis notantur, itemque in Editione Latina Hieronymi, in qua tamen aliquot aſteriſci hinc inde Librarii oſcitantia prætermiſſi ſunt.

v. 16. A. οὐκ ἀναβληθήσεται. Omnes mſſ. & Druſius.

Ibid. Σ. χρυσίῳ σφραγίδων. Sic omnes mſſ. & Druſius.

Ibid. Ἀλλ. σαρδονυχίῳ. Druſius.

v. 17. Σ. κρύσταλλος διαφανής. Hanc lectionem adferunt Colbertinus & Reg. unus ſine Interpretis nomine. Putamus eſſe Symmachi: ſed rem non exploratam eſſe duobus uncinis indicamus.

Ibid. Σ. οὐδὲ ἀντικαταλλαγήσεται &c. Sic omnes mſſ. & Druſius.

v. 18. Σ. ὑψηλὰ καὶ &c. Sic locum plenum habent omnes mſſ. truncatum adtulerat Druſius. LXX. habent, μετέωρα καὶ γαβίς. In eum vero locum hoc notatur in Colbertino: τινές φασιν ὅτι γαβὶς λέγεται τὸ ὑπερέχον τοῦ χείλους τοῦ μεδίμνου, ὃ καλεῖται κομμωλάτον. i. *Quidam dicunt Gabis vocari, quod ſupereminet in labro medimni, & vocatur cumulatum.*

Ibid. A. γλυκὺ δὲ &c. Colbert. Orat. Nicetas & Druſius.

v. 19. Σ. οὐκ ἀναβληθήσεται. Nicetas. Sic eamdem vocem vertit Aquila ſupra v. 16. Ἀλλ. οὐκ ἀντισταθμισθήσεται. Colbertinus.

v. 21. Colbertinus cum aſteriſco, ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo verſiculi ex Theodotione.* In Editione Latina, ſecundus verſiculus, *& a volucrum cœli abſcondita eſt;* & ſequens, *perditio & mors dixerunt*, aſteriſcis notantur. Sed ibi aſteriſci frequenter ſecus quam oportebat locantur. Præſtat Colbertinum ſequi. In eâdem verſione Latina, hi duo verſiculi, *Et viam tempeſtatis vocibus. Tunc vidit eam, & expoſuit eam;* quorum prior pertinet ad hodiernum verſum 26. poſterior ad 27. aſteriſcis notantur ſecus quam in Colbertino.

v. 23. Σ. συνῆκεν. Sic omnes.

v. 25. A. καὶ ὕδωρ &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones exhibent omnes mſſ. & editi.

v. 26. Σ. εἰς κτύπον φωνῶν. Omnes.

v. 27. Θ. διέταξεν &c. Omnes.

Digitized by Google

CAPUT XXIX. JOB.

מי־יתנני כירחי־קדם 2. A. Σ. τίς δῴη με κατὰ τοὺς μῆνας τοὺς προτέρους. O. τίς ἄν με θείη κατὰ μῆνα ἔμπροσθεν.

בימי אלוה ישמרני O. ἡμερῶν, ὧν με ὁ θεὸς ἐφύλαξεν. Θ. κατὰ τὰς ἡμέρας ἃς ὁ θεὸς ἐφύλαξέ με.

בהלו 3. O. ηὔγει. Ἄλλος, ἔλαμπεν.

כאשר הייתי בימי חרפי 4. Σ. ὥσπερ ἤμην ἐν ἡμέραις νεότητός μου. O. ὅτε ἤμην ἐπιβρίθων ὁδούς.

בסוד אלוה עלי אהלי Σ. ὁπότε περιέφραττεν ὁ θεὸς τὴν σκηνήν μου. O. ὅτε ὁ θεὸς ἐπισκοπὴν ἐποιεῖτο τοῦ οἴκου μου.

סביבותי נערי 5. O. κύκλῳ δέ μου οἱ παῖδες. Ἄλλος, ἀγόμενοι ὑπ᾽ ἐμοῦ.

נערים 8. Σ. Θ. νέοι. O. νεανίσκοι.

קמו עמדו Σ. παρίσταντο. O. ἔστησαν.

שרים 9. Οἱ λοιποὶ, οἱ ἄρχοντες. O. ἁδροί.

ותעידני 11. A. Σ. ἐμαρτύρησε περὶ ἐμοῦ. O. ἐξέκλινε.

ברכת אבד עלי תבא 13. ※ εὐλογία ἀπολ-
※ λυμένου, ἐπ᾽ ἐμὲ ἔλθοι.

תבא Σ. κατήντα. O. ἔλθοι.

ולב אלמנה ארנן O. στόμα δὲ χήρας με εὐλόγησε. Θ. καὶ καρδίαν χήρας ηὔφρανα.

ואמר עם־קני אגוע 18. Σ. ἔλεγον δὲ μετὰ τῆς νοσσιᾶς μου γηράσειν. O. Εἶπα δὲ, ἡ ἡλικία μου γηράσει.

שרשי פתוח אלי־מים וטל ילין בקצירי כבודי
חדש עמדי וקשתי בידי תחליף 19. ※ ἡ ῥίζα
※ διήνοικται ἐπὶ ὕδατος, καὶ δρόσος αὐλισθή-
※ σεται ἐν τῷ θερισμῷ μου. Η δόξα μου καινὴ
※ (l. κενή) μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ τὸ τόξον μου ἐν χειρὶ
※ πορεύεται.

כבודי חדש עמדי 20. Σ. ἡ δόξα μου διανεώσει παροῦσά μοι. O. ἡ δόξα μου καινὴ μετ᾽ ἐμοῦ.

2. HEbr. quis dabit mihi ſecundum menſes antiquos. *A. S.* quis dederit mihi ſecundum menſes primos. *LXX.* quis utique me ponat ſecundum menſem prius. *Vul. Quis mihi tribuat, ut ſim juxta menſes priſtinos.*

Heb. ſecundum dies, Deus cuſtodiebat me. *LXX.* dierum, quibus me Deus cuſtodivit. *Th. Vulg.* ſecundum dies quibus Deus cuſtodiebat me.

3. *H.* in faciendo ſplendere ipſum. *LXX.* lucebat. *Alius, Vulg.* ſplendebat.

4. *H.* ſicut eram in diebus opprobrii mei. *S.* ſicut eram in diebus juventutis meæ. *LXX.* cum eram graveſcens viis. *Vulg. ſicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ.*

Hebr. in ſecreto Dei in tabernaculo meo. *S.* quando circumvallabat Deus tabernaculum meum. *LXX.* cum Deus viſitationem faciebat domûs meæ. *Vulg. quando ſecreto Deus erat in tabernaculo meo.*

5. *H.* circuitus mei pueri mei. *LXX.* in circuitu autem meo pueri. *Alius*, ducti a me. *Vul. & in circuitu meo pueri mei.*

8. *H.* pueri. *A. S. Th. Vulg.* juvenes. *LXX.* adoleſcentes.

H. ſurgebant, ſtabant. *S.* adſtabant. *LXX.* ſteterunt. *Vulg. aſſurgentes ſtabant.*

9. *Hebr. Reliqui, Vulg.* principes. *LXX.* potentes.

11. *H.* & perhibebat teſtimonium mihi. *A. S.* teſtificatus eſt de me. *LXX.* declinavit. *Vulg. teſtimonium reddebat mihi.*

H. 13. benedictio pereuntis ſuper me veniebat. ※ benedictio perituri ſuper me veniebat. *al.* veniat. *Vul. Benedictio perituri ſuper me veniebat.*

Hebr. Vulg. veniebat. *S.* occurrebat. *LXX.* veniat.

Hebr. & cor viduæ canere faciebam. *LXX.* os autem viduæ me benedixit. *Th.* & cor viduæ exhilaravi. *Vulg. & cor viduæ conſolatus ſum.*

18. *H.* & dicebam, cum nido meo expirabo. *S.* dicebam autem cum nido meo conſeneſcere. *LXX.* Dixi autem, Ætas mea ſeneſcet. *Vulg. Dicebamque: In nidulo meo moriar.*

19. *H.* Radix mea aperta ad aquas, & ros morabitur in meſſe mea. Gloria mea recens mecum, & arcus meus in manu mea innovabitur. ※ Radix mea patet ad aquas, & ros
※ morabitur in meſſe mea. Gloria mea nova
※ mecum, & arcus meus in manu mea gra-
※ dietur. *Vul. Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros morabitur in meſſione mea. Gloria mea ſemper innovabitur, & arcus meus in manu mea inſtaurabitur.*

20. *Heb.* gloria mea nova mecum. *S.* gloria mea renovabitur præſens mihi. *LXX.* gloria mea vana mecum. *Vulg. gloria mea ſemper innovabitur.*

ויחלו 21. Σ. ἐπῄνουν. O. προσεῖχον.

אחשק אליהם לא יאמינו 24. Σ. προσεγέλων αὐτοῖς, οἱ δὲ οὐκ ἐπίστευον. O. ἐὰν γελάσω πρὸς αὐτούς, οὐ μὴ πιστεύσωσι.

ואור פני לא יפילון אבחר דרכם ואשב ראש ואשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים ינחם
※ Καὶ φῶς τοῦ προσώπου μου οὐκ ἀπέπιπτεν. Ἐξελεξάμην ὁδὸν αὐτῶν, καὶ ἐκάθισα ※ ἄρχων, Καὶ κατεσκήνουν ὡσεὶ βασιλεὺς ἐν ※ μονοζώνοις, Ὃν τρόπον πενθοῦντας παρακαλῶν.

אבחר דרכם 25. Σ. εἰ προειλόμην ὁδεῦσαι πρὸς αὐτούς. O. ἐξελεξάμην ὁδὸν αὐτῶν.

בגדוד Σ. ἐν στρατοπέδῳ. O. ἐν μονοζώνοις.

כאשר אבלים ינחם Σ. καθὼς ἀπάγει αὐτοὺς ὁδηγῶν. O. ὃν τρόπον πενθοῦντας παρακαλῶν.

21. *Heb.* & expectabant. *S.* laudabant. *LXX.* attendebant. *Vulg. expectabant.*

24. *H.* ridebam ad eos, non credebant. *S.* arridebam eis: illi vero non credebant. *LXX.* ſi rideam ad eos non credent. *Vulg. Si quando ridebam ad eos non credebant.*

Hebr. & lumen facierum mearum non cadere faciebant. Eligebam viam eorum, & ſedebam caput, & habitabam ſicut rex in agmine, quemadmodum lugentes conſolatur. ※ Et lux vultus mei non concidebat. Elegi ※ viam eorum, & ſedi princeps, & habitabam ſicut rex cinctus fortibus, quaſi triſtes ※ conſolans. *Vulg. & lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluiſſem ire ad eos, ſedebam primus: cumque ſederem quaſi rex circumſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator.*

25. *H.* eligebam viam eorum. *S.* ſi eligebam iter facere ad eos. *LXX.* elegi viam eorum. *Vulg. ſi voluiſſem ire ad eos.*

Heb. in agmine. *S.* in exercitu. *LXX.* in accinctis. *Vulg. circumſtante exercitu.*

Hebr. quemadmodum lugentes conſolatur. *S.* quemadmodum abducit eos dux itineris. *LXX.* quaſi conſolans triſtes. *Vulg. eram tamen mœrentium conſolator.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXIX. Job.

v. 2. A. Σ. τίς δῴη μοι κατὰ τοὺς μῆνας τοὺς πρώτους. Sic Colbert. & Regius unus. Alii vero ſequentem interpretationem Theodotionis huic adjungunt, quaſi Aquilæ & Symmachi eſſet.

Ibid. Θ. κατὰ τὰς ἡμέρας ἃς ὁ Θεὸς ἐφύλαξέ με. Colbert. & Reg. unus. In aliis hæc prioribus ſubjunguntur quaſi Aquilæ & Symmachi.

v. 3. Ἄλλ. ἔλαμπεν. Colb. & Reg. unus.

v. 4. Σ. ὥσπερ ἤμην &c. Omnes. Colbert. tamen & Regius unus habent, ὥσπερ ὅτε ἤμην &c.

Ibid. Σ. ὅποτε περιέφραττεν ὁ Θεὸς &c. Ita omnes mſſ. Druſius vero habet, ὁ κύριος.

v. 5. Ἄλλ. ἀγόμενοι ὑπ' ἐμοῦ. Colbert. & Reg. unus.

v. 8. Σ. Θ. νέοι. Regius unus. Colbertinus autem deficit uſque ad cap. 31.

Ibid. Σ. παρέστησαν. Reg. unus.

v. 9. αἱ λέσχαι, οἱ ἄρχοντες. Regii Codd. Nicetas & Druſius.

v. 11. A. Σ. ἐμαρτύρησαν περὶ ἐμοῦ. Regii, Orat. Nicetas & Druſius.

v. 13. Hunc verſiculum cum aſteriſco habet Editio Latina Hieronymi.

Ibid. Σ. καταλύοντος. Regii, Orat. Nicetas & Druſius.

Ibid. Θ. καὶ καρδίαν &c. Iidem.

v. 18. Σ. ἔλεγον δὲ &c. Iidem.

v. 19. Hi quatuor verſiculi cum aſteriſcis habentur in Edit. Latina Hieronymi, utpote ex Theodotione huc tranſlati.

v. 20. Σ. ἡ δόξα μου &c. Reg. unus, Nicet. & Druſ.

v. 21. Σ. ἐπῄνουν. Reg. unus.

v. 24. Σ. προσεγέλων αὐτοῖς. Orat. Reg. unus, Nicet. & Druſius.

Ibid. Hi quatuor verſiculi aſteriſcis notantur in Edit. Latina Hieronymi.

v. 25. Σ. εἰ προειλόμην &c. Orat. Reg. unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. Σ. ἐν στρατοπέδῳ. Orat. Reg. unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. Σ. καθὼς ἀπάγει αὐτοὺς ὁδηγῶν. Sic Orat. Druſius vero omittit, καθώς.

CAPUT XXX. JOB.

צעירים ממני לימים 1. A. βραχεῖς ὑπὲρ ἐμὲ ταῖς ἡμέραις. Θ. νεώτεροί μου ἡμέραις. O. ἐλάχιστοι.

עם כלבי צאני Οἱ λοιποὶ, μετὰ τῶν κυνῶν τῶν προβάτων μου. O. κυνῶν τῶν ἐμῶν νομάδων.

עלימו אבד כלח 2. Σ. ἀπώλετο αὐτοῖς πᾶν τὸ πρὸς ζωήν. O. ἐπ' αὐτοὺς ἀπώλετο ※ συντέλεια.

1. HEb. minimi præ me diebus. *A.* breviores me diebus. *Th.* juniores me diebus. *LXX.* minimi. *Vulg. juniores tempore.*

Heb. cum canibus pecoris mei. *Reliqui*, cum canibus ovium mearum. *LXX.* canibus meorum gregum. *Vulg. cum canibus gregis mei.*

2. *H.* ſuper ipſis periit ſenium. *S.* periit ipſis quidquid ad vitam pertinebat. *LXX.* ſuper eos peribat conſummatio. ※ in eis peribat omnis ※ vita. *Vulg. & vita ipſa putabantur indigni.*

בחסר ובכפן גלמוד 3. O. ἐν ἐνδείᾳ, καὶ λιμῷ ἄγονος.

הקטפים מלוח עלי־שיח 4. Σ. ἀποκνίζοντες φλοιὰς φυτῶν. O. οἱ περικυκλοῦντες ἅλιμα ἐπὶ ἠχοῦντι.

ושרש־רתמים לחמם Σ. καὶ ῥίζα ξύλων ἀγρίων ἡ σίτησις. O. οἱ καὶ ῥίζας ξύλων ἐμασῶντο ὑπὸ λιμοῦ μεγάλου.

בין שיחים ינהקו 7. Σ. μεταξὺ φυτῶν ἀγρίων ἠχοῦντες λιμώδεις. O. ἀναμέσον εὐήχων βοήσονται.

בלי־שם 8. O. ἀτίμων. Ἄλλοι, ἀνωνύμων.

ארחות אידם 12. A. τρίβους ἐπικλυσμοῦ. O. τρίβους ἀπωλείας.

ישעתי 15. Σ. τὰ καταθύμιά μου. O. ἡ σωτηρία.

עברה ישעתי ועתה עלי תשתפך נפשי O. ἡ σωτηρία μου, καὶ νῦν ἐπ' ἐμὲ ἐκχυθήσεται ἡ ψυχή μου.

לילה 17. O. νυκτί. Ἄλλος, νυκτός.

כפי כתנתי יאזרני 18. O. ※ ὥσπερ τὸ περιστόμιον ※ τοῦ χιτῶνός μου περιέσχε με.

עמדתי ותתבנן בי 20. ※ O. ἔστησαν δὲ, καὶ κατενόησάν με.

ותמגגני תשוה 22. O. καὶ ἀπέρριψάς με ἀπὸ σωτηρίας.

טוב קויתי ויבא רע 26. Σ. ἀγαθὰ προσεδοκῶμεν, ἦλθε δέ μοι κακά. O. ἐγὼ δὲ ἐπέχων ἀγαθοῖς, ἰδοὺ συνήντησάν μοι μᾶλλον ἡμέραι κακῶν.

ולא־דמו 27. Σ. οὐκ ἐπαύσατο. O. οὐ σιωπήσεται.

לתנים 29. Σ. ἀθυμούντων. O. σειρήνων.

יענה Σ. στρουθοκαμήλων. O. στρουθῶν.

שחר מעלי 30. Οἱ λοιποί, ἐμελάνθη εἰς βάθος. O. ἐσκότωται μεγάλως.

ועצמי־חרה מני־חרב O. τὰ δὲ ὀστᾶ μου ἀπὸ καύματος. Ἄλλος, τὰ δὲ ὀστᾶ μου ※ κατεφρύγη· ἀπὸ καύματος.

3. *H.* in penuria & in eſurie ſolitarius. *LXX.* in egeſtate & fame ſterilis ※ in egeſtate & fame inſtabiles. *Vul. egeſtate & fame ſteriles.*

4. *Heb.* ſuccidentes malvam ſuper virgulto, *S.* qui vellicant cortices ſtirpium. *LXX.* qui circuibant alima in reſonante. ※ qui rode- ※ bant cortices arborum. *Vulg. & mandebant herbas & arborum cortices.*

Heb. & radix juniperorum panis eorum. *S.* & radix lignorum agreſtium cibus eorum. *LXX.* qui & radices lignorum manducabant propter magnam famem. *Vulg. & radix juniperorum erat cibus eorum.*

7. *H.* inter arbuſta rudebant. *S.* inter frutices agreſtes ſonantes famelicum. *LXX.* inter bene ſonantes clamabunt. ※ & inter arbores clamabant. *Vulg. qui inter hujuſcemodi lætabantur.*

8. *Heb. Alii*, abſque nomine. *LXX. Vulg.* Ignobilium.

12. *H.* ſemitas contritionis ſuæ. *A.* ſemitas inundationis. *LXX.* ſemitas perditionis. *Vulg. quaſi fluctibus ſemitis ſuis.*

15. *Hebr. Vulg.* ſalus mea. *S.* deſiderabilia mea. *LXX.* ſalus mea.

Heb. tranſiit ſalus mea : Et nunc contra me vertet ſe anima mea. *LXX.* ſalus mea. Et nunc ſuper me effundetur anima mea. ※ tranſiit ſalus mea. ※ Et nunc ſuper me effundetur ani- *Vul. pertranſiit ſalus mea. Nunc autem in memetipſo marceſcit anima mea.*

17. *Hebr. LXX. Alius, Vulg.* nocte.

18. *H.* ſicut ôs tunicæ meæ cinxit me. ※ & ※ quaſi ora veſtimenti mei circumdedit me. *Vulg. quaſi capitio tunicæ ſuccinxerunt me.*

20. *H.* ſteti & intellexiſti in me. *LXX.* ※ ſtete- ※ runt, & conſideraverunt me. *Vulg. ſto, & non reſpicis me.*

22. *H.* & liquefacies me ſubtilitate. *LXX.* ※ & projeciſti me a ſalute. *Vul. eliſiſti me valide.*

26. *H.* bonum expectavi, & venit malum. *S.* bona expectabam, venerunt autem mihi mala. *LXX.* ego autem inhærens bonis, ecce occurrerunt mihi magis dies malorum. *Vulg. expectabam bona, & venerunt mihi mala.*

27. *H.* & non ſiluerunt. *S.* non ceſſavit. *LXX.* non ſilebit. *Vulg. abſque ulla requie.*

29. *H.* draconibus. *S.* animo deficientium. *LXX.* ſirenum. *Vulg. draconum.*

Hebr. ululæ. *S.* ſtruthocamelorum. *LXX. Vulg.* ſtruthionum.

30. *Hebr. Vulg.* denigrata eſt ſuper me. *Reliqui*, denigrata eſt profunde. *LXX.* obtenebrata eſt valde.

Hebr. & os meum uſtulatum eſt ab æſtu. *LXX.* oſſa vero mea ab æſtu. *Alius*, oſſa vero mea. ※ frixa ſunt ; a caumate. *Vulg. & oſſa mea aruerunt præ caumate.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXX. Job.

v. 1. A. βραχεῖς &c. Lectiones Symmachi & Theodotionis habent Orat. Reg. unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. οἱ λοιποὶ, μετὰ τῶν κακῶν &c. Iidem.

v. 2. Σ. ἀπώλετο αὐτοῖς πᾶν τὸ πρὸς ζωήν. Orat. Reg. alter, Nicetas & Druſius. In Editione Latina Hieronymi hæc cum aſteriſco leguntur, *In eis perierat omnis vita*. Quæ fortaſſe pertinent ad verſionem Symmachi.

v. 3. In Editione Latina cum aſteriſco legitur, *In egeſtate & fame inſtabiles*. Qui ſic vertit legiſſe videtur ἄστατοι, pro ἄγονος, ut hodie habetur in τοῖς O. Vide in Lexico Hebraïco ad vocem גלמוד

v. 4. Σ. ἀποκνίζοντες φλοιοὺς φυτῶν. Sic Regii duo, Orat. Nicetas & Druſius. In Edit. Latina cum aſteriſco legitur, *qui rodebant cortices arborum* : quæ ad Symmachi verſionem quadrant : LXX. vero longe diverſa exprimunt.

Ibid. Σ. ἢ ῥίζα ξύλων ἀγρίων ὁ σῖτος. Sic omnes præter Druſium, qui habet, σῖτον ἀγρίων, male

v. 7. Σ. μεταξὺ φυτῶν ἀγρίων ἠχοῦντες λιμώδεις. Sic omnes præter unum Regium, qui habet, λιμώδεις. Ibi Editio Latina cum aſteriſco, *Et inter arbores clamabant*.

v. 8. Ἄλλος, ἀνωνύμων. Sic Regius unus.

v. 12. A. τρίβους ἐπιβλαβεῖς μου. Sic omnes mſſ. Druſius vero Σ. ἐπιβλυσμοῦ.

v. 15. Σ. τὰ καθ᾽ ὑμᾶς μου. Omnes.

Ibid. *Tranſiit*, &c. Sic cum aſteriſcis habet Editio Latina Hieronymi.

v. 17. Ἀλλ. νυκτός. Reg. unus.

v. 18. Hunc verſiculum aſteriſco notat Editio Latina: unde arguitur fuiſſe ab Origene inductum.

v. 20. & 21. Hos verſiculos aſteriſcis notat Editio Latina.

v. 26. Σ. ἀγαθὰ προσδεχόμην &c. Sic Regii, Nicetas & Druſius.

v. 27. Σ. ἐκ ἐπαύσατο. Orat. Regius unus, Nicetas & Druſius.

v. 29. Σ. αἰθυμῶν. Reg. unus. Videtur autem eſſe vox corrupta. ſorte αἰθυιῶν, *mergorum*, vel *fulicarum*.

Ibid. Σ. στρουθοκαμήλων. Omnes. Sic etiam vertit Symmachus Thren. 4. 3.

v. 30. οἱ λοιποὶ, ἐμελάνθη εἰς βάθος. Omnes.

Ibid. Ἄλλος, τὰ δὲ ὀστᾶ μου κατεφρύγη &c. Sic unus. Illud autem, *frixa ſunt*, aſteriſco notatur in Editione Latina.

CAPUT XXXI. JOB.

1. בְּרִית כָּרַתִּי לְעֵינָי 1. ※ O. διαθήκην ἔθέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.

וּמָה אֶתְבּוֹנֵן עַל־בְּתוּלָה Σ. καὶ οὐδὲν ἐνενόησα περὶ παρθένου. O. καὶ οὐ συνήσω ἐπὶ παρθένον.

2. תחלת שדי ממרומים הלא־איד לעול 2. O. ※ κληρονομία ἱκανοῦ ἐξ ὑψίστων, οὐχὶ (l. οὐχὶ) ἀπώλεια τῷ ἀδίκῳ.

5. עִם־שָׁוְא 5. Σ. Θ. μετὰ ματαιότητος. O. μετὰ γελοιαστῶν.

6. יִשְׁקְלֵנִי בְמֹאזְנֵי־צֶדֶק 6. A. σταθμίσει με ἐν ζυγῷ δικαίῳ. O. ἕσταμαι γὰρ ἐν ζυγῷ δικαίῳ.

7. אִם תִּטֶּה 7. Σ. ※ ἀντὶ τοῦ καὶ γνοίη.... O. εἰ ἐξέκλινε.

8. וְצֶאֱצָאַי יְשֹׁרָשׁוּ 8. Σ. καὶ τὰ ἔκγονά μου ἐκριζωθείη. O. ἄρριζος δὲ γενοίμην ἐπὶ γῆς.

9. אָרָבְתִּי 9. A. Σ. ἐνήδρευσα. O. ἐγκάθετος ἐγενόμην.

10. תִּטְחַן 10. ὁ Ἑβραῖος, ἀλέσαι. O. ἀρέσαι.

13. אֶמְאַס 13. A. ἀπέρριψα. Σ. ὑπερεφρόνησα. O. ἐφαύλισα.

14. וְכִי־יִפְקֹד מָה אֲשִׁיבֶנּוּ 14. Σ. ἐὰν ἐπιζητῇ τί ἀποκρινοῦμαι αὐτῷ; O. ἐὰν δὲ καὶ ἐπισκοπήν,

1. HEb. Fœdus percuſſi oculis meis. ※ Teſtamentum feci oculis meis. *Vul. Pepigi fœdus cum oculis meis.*

Hebr. & quid conſiderabo ſuper virginem. *S.* & nihil cogitavi de virgine. *LXX.* & non intelligam ſuper virgine. ※ & non cogitavi de virgine. *Vulg. ut ne cogitarem quidem de virgine.*

2. *H.* & hæreditas Saddai de excelſis, nonne contritio iniquo. ※ & hæreditas omnipoten- ※ tis de excelſis. Nonne perditio erit iniquo. *Vulg. & hæreditatem omnipotentis de excelſis? Numquid non perditio eſt iniquo?*

5. *H.* cum mendacio. *S. Th.* cum vanitate. *LXX.* cum irriſoribus. *Vulg. in vanitate.*

6. *Heb.* appendit me in bilancibus juſtitiæ. *A.* ponderabit me in ſtatera juſta. *LXX.* ſteti enim in ſtatera juſta. *Vulg. appendat me in ſtatera juſta.*

7. *Hebr. LXX: Vulg.* ſi declinavit. *S.* . . . .

8. *H.* & germina mea eradicentur. *S. Vul.* & progenies mea eradicetur. *LXX.* ſine radice autem ſim ſuper terram.

9. *H. A. S. Vulg.* inſidiatus ſum. *LXX.* obſedi.

10. *H. & Hebræus Int.* molat. *LXX.* placeat. *Vulg. ſcortum alterius ſit.*

13. *Hebr.* abhorrui. *A.* projeci. *S. Vulg.* contempſi. *LXX.* deſpexi.

14. *Heb.* & cum viſitaverit, quid reſpondebo illi? *S.* ſi quæſierit, quid reſpondebo illi? *LXX.* ſi autem viſitationem, quod reſponſum dabo?

τίνα ἀπόκρισιν ποιήσομαι.

כבטן 15. Σ. ἐν ὁμοίῳ τρόπῳ. Ο. ἐν γαστρί.

ועיני 16. Ο. τὸ ὀφθαλμόν. Αλλος, τοῖς δάκρυσιν.

כי מנעורי גדלני כאב ומבטן אמי אנחנה 18.
※ Θ. ὅτι ἐκ νεότητός μου ἐξέτρεφον ὡς πατήρ,
※ ἐκ δὲ γαστρὸς μητρός μου ὡδήγησα.

על־יתום 21. Σ. κατὰ ὀρφανοῦ. Ο. ὀρφανῷ.

משכמה 22. Σ. τοῦ ἀκρωμίου. Ο. κλειδός. Θ. τοῦ αὐχένος.

תפול A. πεσέτω. Ο. ἀποσταίη.

ומשאתו 23. Σ. καὶ τὸ βάρος αὐτοῦ. Ο. ἀπὸ τοῦ λήμματος αὐτοῦ.

מבטחי 24. Σ. ἀφοβίαν μου. Ο. ἐπεποίθησα. Αλλος, ἰσχύν μου.

כביר 25. Σ. ἐνδόξοις. Ο. ἀναριθμήτοις.

ויפת 27. Σ. Εἰ ἐπλαθυνώθη. (f. ἐπλατύνθη.) Ο. Εἰ ἠπατήθη.

ותשק ידי לפי Σ. καὶ προσεκύνησεν ἡ χείρ μου περὶ τὸ στόμα μου. Ο. Εἰ δὲ χεῖρα μου ἐπιθεὶς ἐπὶ στόματί μου ἐφίλησα.

והתעררתי כי־מצאו רע 29. Σ. καὶ ἐπηγέρθην ὅτε κατέλαβεν αὐτὸν κάκωσις. Ο. καὶ εἶπεν ἡ καρδία μου, εὖγε.

אם־לא אמרו 31. A. Εἰ μὴ εἶπον. Αλλος, Εἰ μὴ πολλάκις εἶπον. Ο. Εἰ δὲ καὶ πολλάκις εἶπον.

מתי אהלי Σ. Θ. οἱ ἄνδρες τῆς σκηνῆς μου. Ο. αἱ θεράπαιναί μου.

מי־יתן מבשרו לא נשבע Ο. Τίς ἂν δῴη ἡμῖν τῶν σαρκῶν αὐτοῦ πλησθῆναι. Θ. τίς δῴη τῶν σαρκῶν αὐτοῦ, καὶ ἐμπλησθησόμεθα.

35. ※ χεῖρα δὲ κυρίου εἰ μὴ ἐδεδοίκειν.

בלי־כסף 39. Οἱ λοιποὶ, ἄνευ ἀργυρίου. Ο. ἄνευ τιμῆς.

הפחתי Σ. ἐλπίδος ἐστέρησα. Ο. ἐλύπησα.

תחת חטה יצא חוח 40. Σ. ἀντὶ σίτου βλαστησάτω ἄκανθα. Ο. ἀντὶ πυροῦ ἄρα ἐξέλθοι μοι κνίδη. Θ. ἄκανθα.

באשה Σ. ἀτελεσφόρητα. Ο. βάτος.

Vulg. & cum quæſierit, quid reſpondebo illi?

15. *H.* in ventre. *S.* in ſimili modo. *LXX.* in ventre. *Vulg. in utero.*

16. *H. Vulg.* & oculos. *LXX.* oculum. *Alius*, lacrymis.

18. *Heb.* quia a pueritia mea crevit mecum tamquam pater, & ab utero matris meæ deduxi illam. ※ *Th.* quia ab adoleſcentia mea ※ enutriebam quaſi pater: de ventre matris ※ meæ dux eis fui. *Quia ab infantia mea crevit mecum miſeratio, & de utero matris meæ egreſſa eſt mecum.*

21. *Hebr. S.* contra pupillum. *LXX.* pupillo. *Vulg. ſuper pupillum.*

22. *H.* ab humero. *S.* a ſummitate humeri. *LXX. Vulg.* a junctura. *Th.* a cervice.

H. A. Vulg. cadat. *LXX.* diſcedat.

23. *H.* & a celſitudine ejus. *S. Vulg.* & pondus ejus. *LXX.* a prehenſione ejus.

24. *Hebr. Vulg.* fiducia mea. *S.* fiduciam meam. *LXX.* confidi. *Alius*, fortitudinem meam.

25. *H.* multum. *S.* glorioſis. *LXX.* innumeris. *Vulg. plurima.*

27. *H.* & ſeduxit ſe. *S.* ſi dilatatum eſt. *LXX.* ſi deceptum eſt. *Vulg. & lætatum eſt.*

Hebr. & oſculata eſt manus mea os meum. *S.* & adoravit manus mea circa os meum. *LXX.* quod & ſi manum meam imponens ori meo oſculatus ſum. *Vulg. & oſculatus ſum manum meam ore meo.*

29. *Hebr.* & excitavi me, quia invenit eum malum. *S.* & inſurrexi, quando comprehendit eum afflictio. *LXX.* & dixit cor meum, Euge. *Vulg. & exultavi, quod inveniſſet eum malum.*

31. *Heb. A. Vulg.* ſi non dixerunt. *Alius*, ſi non ſæpe dixerunt. *LXX.* ſi autem & ſæpe dixerunt.

H. S. Th. Vulg. viri tabernaculi mei. *LXX.* ancillæ meæ.

H. Quis det de carne ejus, non ſaturemur. *LXX.* Quis utique det nobis, ut carnibus ejus ſaturemur. *Th.* Quis dederit de carnibus ſuis, & ſaturabimur. *Vulg. Quis det de carnibus ejus ut ſaturemur.*

35. ※ manum Domini ſi non timui.

39. *Hebr. Reliqui*, *Vul.* abſque pecunia, *LXX*, ſine pretio.

Hebr. efflare feci. *S.* ſpe privavi. *LXX. Vulg.* afflixi.

40. *H.* pro tritico egrediatur ſpina. *S.* pro frumento germinet ſpina. *LXX.* pro tritico germinet mihi urtica. *Th.* ſpina. *Vul. pro frumento oriatur mihi tribulus.*

Hebr. herba fœtens. *S.* imperfecta. *LXX. Vulg.* ſpina.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXI. Job.

v. 1. Primus verſiculus aſteriſco notatur in Editione Latina Hieronymi. In Colbertino autem hæc deſiderantur uſque ad verſum 5. hujus Capitis.

Ibid. Tres mſſ. Σ. καὶ οὐδὲν ἐνενόησα περὶ παρθένου. Sic Nicetas etiam. Druſius vero ἐνόησα.

v. 2. Hoſce duos verſiculos aſteriſcis notat Editio Latina Hieronymi.

v. 5. Σ. Θ. μετὰ ματαιότητος. Regius unus. Druſius autem id uni Symmacho tribuit.

v. 6. Α. σταθμίσει με &c. Sic omnes.

v. 7. Σ. ἀντὶ τοῦ καὶ γνώσ. Sic Colbert. & Reg. unus. Neſcio quid ſibi velint.

v. 8. Σ. καὶ τὰ ἔκγονά μου ἐκριζωθείη. Sic omnes mſſ. recte, atque Nicetas. Druſius vero, καὶ τὰ ἔγγονά μου ῥιζωθείη: quod omnino contrarium ſenſum efficit.

v. 9. Α. Σ. ἐνήδρευσα. Sic omnes. mſſ. Nicetas autem habet, οἱ λοιποὶ, ἐνήδρευσα.

v. 10. ὁ Ἑβραῖος, ἄλλοις. Druſius.

v. 13. Α. ἀπέῤῥιψα. Σ. ὑπερεφρόνησα. Hic libri variant. Colbert. Orat. & Reg. unus habent, Α. ἀπέῤῥιψα, ἢ ὑπερεφρόνησα. Druſius vero, Σ. ἀπέῤῥιψα. Illud autem, ἀπέῤῥιψα, Aquilæ adſcribendum, ut omnes mſſ. probant: alteram vero lectionem, ὑπερεφρόνησα, Symmachi eſſe puto.

v. 14. Σ. ἐὰν ἐπιζητῇ, τί ἀποκρινοῦμαι αὐτῷ; Sic omnes mſſ. & Nicetas. Druſius vero tantum habet, ἐὰν ἐπιζητῇ.

v. 15. Σ. ἐν ὁμοίῳ τρόπῳ. Colbert. Reg. unus, Nicetas & Druſius.

v. 16. ΑΛΛ. τοῖς δεομένοις. Sic unus Codex.

v. 18. Colb. ὁμοίως δὲ Θ. οἱ β'. i. *Similiter ex Theodotione duo verſiculi.* Illi autem duo verſiculi aſteriſcis notantur in Editione Latina Hieronymi.

v. 21. Σ. μετ' ὀρφανοῦ. Sic omnes mſſ. ut eſt in Hebræo. Nicetas & Druſius, κατ' ὀρφανοῦ.

v. 22. Σ. τοῦ ἀκρωμίου. Θ. τοῦ αὐχένος. Sic omnes mſſ. & Nicetas. Druſius vero Θ. Σ. τοῦ αὐχένος τοῦ ἀκρωμίου.

Ibid. Α. πεσέτω. Druſius.

v. 23. Σ. καὶ τὸ βάρος αὐτοῦ. Sic habent omnes mſſ. numero quatuor, & Nicetas. Druſius autem, καὶ τοῦ βάρους αὐτοῦ.

v. 24. Σ. ἀσφάλειά μου. Omnes.

v. 25. Σ. ἐνδόξως. Colbert.

v. 27. Σ. εἰ ἐπλατύνθη. Sic mſſ.

Ibid. Σ. καὶ προσεκύνησα &c. Sic omnes præter Colbertinum, qui habet προσεκύνησον & στόματός μου.

v. 29. Σ. καὶ ἐπαιρόμην &c. Omnes.

v. 31. Has lectiones ſuis Interpretibus adſcriptas ſingulatim adferunt Colbertinus & Regius unus. Nicetas autem & Druſius confertim adtulerunt ſic: οἱ λοιποὶ, εἰ μὴ πολλάκις εἶπον οἱ ἄνδρες τῆς σκηνῆς μου, τίς δῴη τῶν σαρκῶν αὐτοῦ, καὶ ἐμπλησθησόμεθα.

v. 35. Hunc locum aſteriſco notant Colbertinus, & Editio Latina Hieronymi. Colbertinus vero hanc notam habet ℞ ℞ ※ μὴ ἐκτεῖναι αὐτὸν κατ' αὐτῆς. Hæc autem quo pertineant ignoro.

v. 39. οἱ λοιποὶ, ἄνευ ἀργυρίου. Sic Colbert. & Regius unus.

Ibid. Σ. ἐλπίδος ἐστέρησα. Mſſ. & Druſius.

v. 40. Σ. ἀντὶ σίτου βλαστησάτω ἄκανθος. Orat. Regius unus & Druſius. Θ. ἄκανθα. Colbert. & Regius alter. Nicetas vero totum ſic habet. Θεοδοτίων δὲ καὶ Σύμμαχος, ὁ μὲν ἀντὶ τοῦ σίτου, ἄκανθα ἐξέλθοι, ὁ δὲ ἀντὶ τοῦ βάτου, ἀτιμοφυλλία. Oratorienſis vero Codex hæc habet, ἕτεροι δὲ αὐτοὺς ἡρμήνευσαν, οὐ δὲ ἐπαχθεῖς φασι τοὺς θεραπαινίδων γόνους. quæ quò pertineant repetire non potuimus.

CAPUT XXXII. JOB.

כי הוא צדיק בעיניו 1. Σ. διὰ τὸ αὐτὸν δίκαιον φαίνεσθαι ἐπ' αὐτῷ. ΑΛΛ. ἑαυτῷ. ΑΛΛ. ἐνώπιον αὐτοῦ. Ο. ἦν γὰρ Ἰὼβ δίκαιος ἐναντίον αὐτῶν.

1. HEbr. quia ipſe juſtus in oculis ſuis. *S.* eo quod ipſe juſtus appareret coram illis. *al. juſtior* ipſis. *al.* ante ſe ipſum. *LXX.* erat enim juſtus coram illis. *Vul. eo quod juſtus ſibi videretur.*

בן־ברכאל 2. Οἱ λοιποὶ, υἱὸς τοῦ Βαραχιήλ. Ο. τοῦ Βαραχιήλ.

2. *Hebr. Vulg.* filius Barachel. *Reliqui*, filius Barachiel. *LXX.* ipſius Barachiel.

רם Σ. Συρίας. Ο. Ῥάμ.

Hebr. LXX. Vulg. Ram. *S.* Syriæ.

מענה 3. Σ. ἐναντίον. Ο. ἀντίθετα.

3. *Hebr.* reſponſionem. *S.* oppoſitum. *LXX.* oppoſita. *Vulg. reſponſionem rationabilem.*

חכה את־איוב בדברים 4. Σ. ἐπλήξε τὸν Ἰὼβ λόγοις. Ο. ὑπέμεινε δοῦναι ἀπόκρισιν Ἰώβ.

4. *H.* expectavit ipſum Job in verbis. *S.* percelluit ipſum Job verbis. *LXX.* ſuſtinuerat dare reſponſionem Job. *Vulg. expectavit Job loquentem.*

ויחר אפו 5. ※ Θ. καὶ ἐθυμώθη ὀργὴ αὐτοῦ.

5. *Heb.* ※ *Th.* & iratus eſt furor ejus. *Vulg. iratus eſt vehementer.*

אפו Σ. θυμὸς αὐτοῦ. Ο. ὀργὴ αὐτοῦ.

Hebr. S. furor ejus. *LXX.* irâ ſuâ. *Vulg. iratus eſt vehementer.*

דעי 6. Α. Θ. γνῶσιν. Ο. ἐπιστήμην.

6. *H.* ſcientiam meam. *A. Th.* cognitionem. *LXX.* ſcientiam. *Vulg. ſententiam meam.*

אכן רוח־היא באנוש 8. Σ. ὄντως δὲ πνεῦμα θεοῦ ἐστιν ἐν ἀνθρώποις. Ο. ἀλλὰ πνεῦμά ἐστιν ἐν βροτοῖς.

8. *H.* profecto ſpiritus ipſe in homine. *S.* revera autem ſpiritus Dei eſt in hominibus. *LXX.* Sed ſpiritus eſt in hominibus. *Vulg. Sed, ut video, ſpiritus eſt in hominibus.*

אזין עד־תבונתיכם עד־תחקרון מלין האזנתי אתבונן 11. Σ. ἠκροασάμην ἐφ' ὅσον ἐφρονεῖτε,

11. *Heb.* auſcultavi uſque ad intelligentias veſtras, donec inveſtigaretis ſermones: & ad

ἐφ᾽ ὅσον ἐξετάζετε λόγους, ἕως μέχρι τῆς ἐφικέσθαι ὑμῶν ἐπινοίας. O. ἐνωτίζεσθέ μου τὰ ῥήματα. ἐρῶ γὰρ ὑμῶν ἀκουόντων, ἄχρις οὗ ἐτάσητε λόγους, καὶ μέχρι ὑμῶν συνήσω. Θ. ἰδοὺ ἐξεδεξάμην τοὺς λόγους ὑμῶν.

תחקרון A. ἐξιχνιάσῃ. Σ. ἐξετάζετε. O. ἐτάσητε.

ועדיכם אתבונן והנה אין לאיוב מוכיח עונה אמריו מכם פן־תאמרו מצאנו חכמה אל ידפנו 12. ⋇ Θ. καὶ μέχρι ὑμῶν συνήσω. καὶ ἰδοὺ οὐκ ⋇ ἦν τῷ Ἰὼβ ἐλέγχων, ἀνταποκρινόμενος ῥή- ⋇ ματα αὐτοῦ ἐξ ὑμῶν. ἵνα μὴ εἴπητε, εὕρομεν ⋇ σοφίαν τοῦ θεοῦ προσθέμενοι.

חתו לא־ענו עוד העתיקו מהם מלים והוחלתי כי־לא ידברו כי עמדו לא־ענו עוד אענה אף־אני חלקי 15. ⋇ Θ. Ἐπτοήθησαν οὐκ ἀπε- ⋇ κρίθησαν ἔτι· Ἐπαλαίωσαν ἐξ αὐτῶν λόγους. ⋇ Ὑπέμεινα, οὐ γὰρ ἐλάλησαν· ὅτι ἔστησαν, οὐκ ⋇ ἀπεκρίθησαν· ὅτι ἀποκριθῶ ⋇ Σ. τὸ μέρος μου.

הציקתני 18. Σ. συγκαίει με. O. ὀλέκει.

כיין לא יפתח 19. Σ. ὡς οἶνος νέος ἀδιάπνευστος. O. ὥσπερ ἀσκὸς γλεύκους ζέων δεδεμένος.

ואענה 20. O. vacant. Θ. καὶ ἀποκριθῶ.

vos conſiderabam. *S.* audivi in quantum ſentiebatis, in quantum examinabatis ſermones, & uſquequo pertingeretis cogitabam. *LXX.* auribus percipite verba mea. Dicam enim vobis audientibus, quoaduſque expeodatis ſermones, & uſque ad vos intelligam. *Th.* ecce excepi ſermones veſtros. *Vulg. andivi prudentiam veſtram, donec diſceptaremini ſermonibus: & donec putabam vos aliquid dicere, conſiderabam.*

Hebr. inveſtigaretis. *A.* inveſtigaret. *S.* examinabatis. *LXX.* expendatis. *Vulg. diſceptoremini.*

12. *H.* & ad vos conſiderabam, & ecce non contra Job arguens, reſpondens ſermonibus ejus ex vobis: ne forte diceretis invenimus ſapientiam: Deus propulſavit eum. ⋇ *Th.* & ⋇ donec intelligerem vos. Et ecce non eſt qui ⋇ arguat Job, & reſpondeat ſermonibus ejus ⋇ ex vobis. Ne dicatis, Invenimus ſapientiam Domini. *Vul. & donec putabam vos aliquid dicere, conſiderabom ſed ut video, non eſt qui poſſit arguere Job, & reſpondere ex vobis ſermonibus ejus. Ne forte dicatis, Invenimus ſapientiam, Deus projecit eum.*

15. *H.* conſternati ſunt, ooo reſponderunt ultra: removerunt a ſe eloquia. Et expectavi, ſed non locuti ſunt. Sed ſteterunt, non reſponderunt ultra. Reſpondebo etiam ego partem meam. ⋇ *Th.* Obſtuperunt, non reſ- ⋇ pooderunt ultra. Defecerunt ab eis ſermo- ⋇ nes. Quia ego expectavi, & non ſunt lo- ⋇ quuti. Steterunt & non reſpooderunt ultra. ⋇ Reſpondebo & ego ⋇ *S.* partem meam. *Vulg. Extimuerunt, & non reſponderunt ultra, abſtulerunt a ſe eloquia. Quoniam igitur expectavi & non ſunt loquuti: ſteterunt, nec ultra reſponderunt. Reſpondebo & ego partem meam.*

18. *Hebr.* coarctavit me. *S.* comburit. *LXX.* perdit. *Vulg. coarctat me.*

19. *H.* tamquam vinum non aperietur. *S.* ut vinum novum, quod ſpiritum ooo emiſit. *LXX.* ſicut uter muſto fervens ligatus. *Vulg. quaſi muſtum abſque ſpiraculo.*

20. *Hebr. Th. Vulg.* & reſpondebo. *LXX. vacant.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXII. Job.

v. 1. Σ. διὰ τὸ αὐτὸν &c. Sic omnes.

v. 2. ὁ Λευΐτης, υἱὸς τοῦ Βαραχιήλ. Colbertinus.

Ibid. Σ. Συρίας Colbertinus & Regius unus. Symmachus hic ארם haboit pro רם *Syria.*

v. 3. Σ ἐναντίον. Colbert. & Regius unus.

v. 4. Σ. ὑπέλαβε τὸν Ἰὼβ λόγοις. Sic mſſ.

v. 5. Colbertious præmiſſo aſteriſco Θ. habet, ut notet hæc, καὶ ἐθυμώθη ὀργὴ αὐτοῦ, Theodotionis eſſe. Similiter Editio Latioa.

Ibid. Σ. θυμὸς αὐτοῦ Colbert.

v. 6. A. Θ. γνῶσιν. Colbert.

v. 8. Σ. ὄντως δὲ &c. Sic omnes.

v. 15. Hic omnia depravarunt Nicetas & Druſius. Interpretationes autem ſuis Auctoribus redditas edimus ut habentur in Codicibus Colbertino & duobus Regiis. Colbertinus vero hæc de more appoſitis aſteriſcis exhibet, qualia erant in vetuſtis Exemplaribus. Sic autem habet ex Olympiodoro. ἕτερα ἀντέγραψα μὲν νῦν, ἐρῶ γὰρ ὑμῶν ἀκουόντων, ἕως καὶ ταύτας τὰς ῥήσεις, ⋇ ἰδοὺ ἤκουσα τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐνωτι- ⋇ σάμην ἄχρι συνέσεως ὑμῶν· οἱ δὲ ἕτεροι ἑρμηνεύουσιν ⋇ οὕτως ἐκδεδέχασιν, Θ. ἰδοὺ ἐξεδεξάμην τοὺς λόγους ⋇ ὑμῶν. Σ. ἠκροασάμην ἐφ᾽ ὅσον ἐφρονεῖτε, ἐφ᾽ ὅσον ἐξετά- ⋇ ζετε λόγους, καὶ μέχρι τοῦ ἐφικέσθαι ὑμῶν ἐνενόουν. Theodotionis autem verſio hæc verba reſpicit הן הוחלתי לדבריכם

Ibid. A. ἐξιχνιάσῃ. Colbert. & Reg. 1.

Hîc autem Colbertinus quatuor verſiculos aſteriſcis notat, & Theodotionis eſſe ait. Aſteriſcis ſimiliter notavit Editio Latina Hieronymi. Scholion autem Colbertini Codicis ſic habet, præmiſſo aſteriſco, ⋇ δὲ Θ. οἱ δὲ γ' [illegible] A. ἐξιχνιάσει. Quid autem ſibi velint poſtremæ ſiglæ, nondum ſatis aſſequi potuimus.

Editio Latina Hieronymi hîc aliquatenus variat: nec abs re erit hic referre verſiculos aſteriſcis ſignatos, qui ibidem feruntur.

⋇ Ecce potens fui in verba veſtra, ⋇ & audivi veſtram prudentiam, uſquequo diſcuteretis ſermones, ⋇ & donec intelligerem vos, ⋇ & ecce non eſt qui arguat Job, ⋇ & reſpondeat ſermonibus ejus ex vobis.

Digitized by Google

bis. ※ Ne dicatis, Invenimus ſapientiam Domini. ※ Dominus abjecit eum, & non vir. ※ Needum ad me locutus eſt: ※ & in ſermonibus veſtris non reſpondebo ei. ※ Obſtupuerunt, non reſpondebunt ultra: ※ defecerunt ab eis ſermones. ※ Quia ego exſpectavi, & non ſunt loquuti, ※ & ſteterunt, & non reſponderunt ultra. ※ Reſpondebo & ego partem meam, ※ & annunciabo ſcientiam meam. ※ Homini vero permiſiſtis loqui talia verba.

Tres autem poſtremi verſiculi, aſteriſcis notati, non leguntur in Editione τῶν O. ſed in Hebræo habentur, excepto ultimo, *Homini* &c. qui abeſt.

v. 15. Hi quatuor item verſiculi ex Theodotione deſumti dicuntur in Colbertino, qui ſic habet cum aſteriſco de more ※ ἐκ Θ. οἱ δ'.

In ultimo verſiculo illud, τὸ μέρος μου, aſteriſco notatur, & dicitur eſſe Symmachi.

v. 18. Σ. συγκαλεῖ με. Colbert. Regii duo & Druſius.

v. 19. Σ. ὡς οἶκος &c. Sic omnes.

v. 20. Θ. καὶ ἀποκριθῶ. Colbert. & Reg. unus.

CAPUT XXXIII. JOB.

ישר 3. A. Θ. εὐθύς. Σ. ἁπλῆ. O. καθαρά.

דעת A. Θ. γνῶσις. O. συνέσεις.

רוח־אל 4. Σ. πνεῦμα θεοῦ. O. πνεῦμα θεῖον.

הן־אני כפיך לאל 6. Σ. ἄρα τοιοῦτός εἰμι οἷος σύ, οὐκ εἰμὶ θεός. O. στῆθι κατ' ἐμὲ καὶ ἐγὼ κατὰ σέ.

O. ÷ ἐκ τοῦ αὐτοῦ διηρτίσμεθα, οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ. Colbert.

תבעתך 7. A. ἐκθαμβήσει. O. στροβήσει.

אך אמרת באזני 8. ※ Θ. πλὴν εἶπας ἐν τοῖς ὠσί μου.

מדוע אליו ריבות כי כל־דבריו לא־יענה 13. A. τί οὖν πρὸς αὐτοὺς (l. αὐτὸν) ἐδικάσω; ὅτι πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται. Σ. τί οὖν αὐτῷ διαδικάζῃ; πάντες γὰρ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀναντίρρητοι. O. λέγεις δέ, διατί τῆς δίκης μου οὐκ ἐπακήκοέ μου πᾶν ῥῆμα.

כי־באחת ידבר־אל 14. Σ. ὅτι ἅπαξ λαλήσει ὁ θεός. O. ἐν γὰρ τῷ ἅπαξ λαλῆσαι ὁ κύριος.

ובשתים לא ישורנה O. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ. Ἄλλος, ἐκ δευτέρου οὐκ ἀκυρώσει αὐτό.

בחלום חזיון לילה 15. Σ. ἐν ἐνυπνίῳ ὁράματί μου νυκτός. O. ἐνύπνιον ἢ ἐν μελέτῃ νυκτερινῇ.

תרדמה O. δεινὸς φόβος. Θ. ἔκστασις.

ובמסרם יחתם 16. A. καὶ ἐν παιδείᾳ αὐτῶν πλήξει αὐτούς. O. ἐν εἴδεσι φόβου τοιούτοις αὐτοὺς ἐξεφόβησεν.

במכאוב 19. Σ. διὰ πόνου. O. ἐπὶ μαλακίᾳ.

ורוב עצמיו אתן ※ Θ. πλῆθος ὀστῶν αὐτοῦ ἐνάρκησε.

3. Hebr. rectitudo. *A. Th.* rectum. *S.* ſimplex. *LXX.* mundum. *Vul. ſimplici corde.*

Hebr. ſcientiam. *A. Th.* ſcientia. *LXX.* intellectus. *Vulg. ſententiam.*

4. *H. S. Vulg.* ſpiritus Dei. *LXX.* ſpiritus divinus.

6. *H.* ecce ego ſecundum os tuum Deo. *S.* profecto talis ſum qualis tu: non ſum Deus. *LXX.* ſta contra me, & ego contra te. *Vulg. Ecce & me ſicut & te fecit Deus.*

LXX. ÷ ex eodem formati ſumus; *non exſtat in Hebræo.*

7. *H. A.* terrebit te. *LXX.* turbabit. *Vul. non te terreat.*

8. *Heb. LXX.* veruntamen dixiſti in auribus meis. ※ *Th.* veruntamen dixiſti in auribus meis. *Vulg. dixiſti ergo in auribus meis.*

13. *H* cur adverſus eum contendiſti? quia omnia verba ſua non reſpondebit. *A.* quid igitur adverſus eum litigabas? quia omnia verba ſua non reſpondebit. *S.* quid igitur cum illo diſceptes? omnes enim ſermones ejus irrefutabiles ſunt. *LXX.* Dicis autem: Cur judicium meum non exaudivit, meum omne verbum. *Vul. Adverſus eum contendis, quod non ad omnia verba reſponderit tibi.*

14. *Heb.* quia in uno loquetur Deus. *S.* quia ſemel loquetur Deus. *LXX.* ſemel enim loquatur Dominus. *Vulg. ſemel loquitur Deus.*

H. & in duobus non intuebitur eum. *LXX.* in ſecundo autem. *Alius,* ſecundo, non abrogabit ipſi. *Vulg. & ſecundo idipſum non repetit.*

15. *H.* per ſomnium viſionis noctis. *S.* per ſomnium in viſione mea nocturna. *LXX.* ſomnium, aut in meditatione nocturna. *Vulg. per ſomnium in viſione nocturna.*

Heb. ſoporem. *LXX.* ſævus timor. *Th.* exſtaſis. *Vulg. ſopor.*

16. *H.* & in vinculo ſuo obſignabit. *A.* & in correptione eorum percutiet eos. *LXX.* in ſpeciebus timoris talibus eos exterruit. *Vulg. & erudiens eos inſtruit diſciplina.*

19. *Hebr.* in dolore. *S.* per laborem. *LXX.* in languore. *Vulg. per dolorem.*

Heb. & multitudo oſſium ejus fortis. ※ *Th.* ※ & multitudo oſſium ejus emarcuit. *Vulg. & omnia oſſa ejus marceſcere facit.*

ושפו 21. ὁ Ἑβραῖος, ἕως ἂν ἐκλείψωσι. Ο. ἕως ἂν σαπῶσιν.

לשחת 22. Οἱ λοιποὶ, εἰς διαφθοράν. Ο. εἰς θάνατον.

ישוב לימי עלומיו 25. Α. Θ. ἐπιστρέψει εἰς ἡμέρας νεότητος αὐτοῦ. Ο. ἀποκαταστήσει δὲ αὐτὸν ἀνδρωθέντα ἐν ἀνθρώποις.

יעתר אל־אלוה וירצהו 26. Ο. εὐξάμενος δὲ πρὸς κύριον, καὶ δεκτὰ αὐτῷ ἔσται. Θ. δεηθήσεται τοῦ θεοῦ, καὶ εὐλογήσει αὐτόν.

פניו בתרועה Α. ἐν ἀλαλαγμῷ. Σ. ἐν ὑμνολογίᾳ. Θ. μετὰ ἐξομολογήσεως. Ο. προσώπῳ ἱλαρῷ, (ἄλλ. καθαρῷ) σὺν ἐξηγορίᾳ.

לאנוש Οἱ λοιποὶ, ἀνθρώπῳ. Ο. ἀνθρώποις.

פדה נפשי מעבר בשחת וחיתי באור תראה
הן־כל־אלה יפעל־אל פעמים שלש עם־גבר
28. ※ Θ. σῶσον ψυχήν μου τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς ※ διαφθοράν. καὶ ἡ ζωή μου φῶς ὄψεται. ἰδοὺ ※ ταῦτα πάντα ἐργᾶται ὁ ἰσχυρὸς, ὁδοὺς τρεῖς μετὰ ἀνδρός.

פעמים שלש עם־גבר להשיב נפשו 29. Σ. δὶς τρεῖς πρὸς ἕκαστον, ὥστε μετακαλέσαι τὴν ψυχήν μου. Ο. ὁδοὺς τρεῖς μετὰ ἀνδρός. καὶ ἐῤῥύσατο τὴν ψυχήν μου.

החרש ואנכי אדבר אם־יש־מלין השיבני 31.
דבר כי־חפצתי צדקך אם־אין אתה
שמע־לי החרש ואאלפך חכמה ※ Θ.
※ κώφευσον, καὶ ἐγώ εἰμι, λαλήσω. εἰ εἰσὶ ※ λόγοι, ἀποκρίθητί μοι, λάλησον, θέλω γὰρ δι- ※ καιωθῆναί σε. Εἰ μὴ σὺ ἄκουσόν μου. Κώ- ※ φευσον καὶ διδάξω σε σοφίαν.

החרש ואאלפך חכמה 33. Σ. σίγα, καὶ διδάξω σε φρόνησιν. Ο. κώφευσον καὶ διδάξω σε σοφίαν.
In Editis deeſt σοφίαν.

21. *H.* & confringentur *Hebræus Int.* donec deficiant. *LXX.* donec putruerint. *Vulg. nudabuntur.*

22. *Hebr. Vulg.* corruptioni. *Reliqui*, ad corruptionem. *LXX.* ad mortem.

25. *H.* revertetur ad dies abſconſionum ſuarum. *A. Th.* revertetur in diem juventutis ſuæ. *LXX.* reſtituet autem illum virum factum inter homines. *Vul. revertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.*

26. *H.* orabit ad Deum & bene volet ei. *LXX* deprecatus autem ad Dominum, & accepta ei erunt. *Th.* deprecabitur Deum, & benedicet ei *Vulg. deprecabitur Deum, & placabilis ei erit.*

Heb. A. Vulg. in jubilo. *S.* in hymnis. *Th.* cum confeſſione. *LXX.* facie hilari. (*al.* pura) cum confeſſione.

Hebr. Reliqui, Vulg. homini. *LXX.* hominibus.

28. *Hebr.* Redemit animam meam a tranſeundo in foveam, & vita mea in lucem videbit. Ecce omnia iſta operabitur Deus vicibus tribus cum viro. ※ *Th.* Salva animam meam ※ ne veniam in corruptionem, & vita mea lu- ※ cem videbit. Ecce hæc omnia faciet Deus, ※ vices tres cum viro. *Vul. Liberavit animam ſuam, ne pergeret in interitum, ſed vivens lucem videret. Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per ſingulos.*

29. *H.* vicibus tribus cum viro, ad convertendum animam ſuam. *S.* bis ter ad quemlibet, ad revocandum animam meam. *LXX.* vias tres cum viro · & eruit animam meam. *Vulg. tribus vicibus per ſingulos: ut revocet animas eorum.*

31. *Heb.* Tace, & ego loquar: ſi ſunt ſermones, reſponde mihi verbum: quia volui juſtificare te. Si non tu, audi me, tace, & docebo te ſapientiam. ※ *Th.* Tace. & ego loquar. Si ※ eſt tibi ſermo, reſponde mihi, loquere. ※ Volo enim juſtificari te. Alioquin audi me, ※ tace, & docebo te ſapientiam. *Vulg. & tace, dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris, reſponde mihi, loquere: volo enim te apparere juſtum. Quod ſi non habes, audi me: tace, & docebo te ſapientiam.*

33. *Heb. Vulg.* tace, & docebo te ſapientiam. *S.* tace, & docebo te prudentiam. *LXX.* obmuteſce, & docebo te ſapientiam.

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIII. Job.

v. 3. Α. Θ. αὐγάς. Σ. ἁπλῆ. Colb. & Reg. unus.
Ibid. Α. Θ. γνῶσις. Iidem.
v. 4. Σ. πνεῦμα Θεοῦ. Iidem.
v. 6. Σ. ἄρα τοιοῦτός εἰμι &c. Sic Regius unus nomine Symmachi. Colbertinus autem ſine Interpretis nomine.
v. 7. Α. ἐκθαμβήσει. Colbert. Reg. unus & Druſius.
v. 8. Ex Theodotione cum aſteriſco in Colbertino. Editio item Latina aſteriſcum habet.
v. 13. Α. τί σοὶ πρὸς αὐτὸν ἐδικάσω &c. Lectiones Aquilæ & Symmachi ſic omnes habent: ad Aquilam Druſius legit ἐδικαίου male.
v. 14. Σ. ὅτι ἅπαξ λαλήσει ὁ Θεός. Reg. unus Colbertinus eamdem interpretationem adfert, ſed ſine Interpretis nomine.
Ibid. Ἀλλ. ἐν δευτέρῳ οὐκ ἀκριβώσει αὐτό. Hanc inter-

Digitized by Google

pretationem, quam ſine Auctoris nomine adferunt Colbertinus & Regius unus, puto eſſe Symmachi, ut præcedentem.

v. 15. Σ. ἐν ἐνυπνίῳ ὁράματι νυκτός. Iidem.

Ibidem. Θ. ὑπνώσεως. Colbertinus.

v. 16. A. καὶ ἐν παιδείᾳ αὐτῶν &c. Colb. & Reg. unus.

v. 19. Σ. διὰ πόνου. Iidem.

Ibid. Θ. καὶ πλῆθος &c. Sic cum aſteriſco Colbertinus, indicans hunc verſiculum ex Theodotione in LXX. inductum fuiſſe.

v. 21. ὁ Ἑβραῖος, ἕως ἂν ἐκλείψωσιν. Colbert. & Reg. unus.

v. 22. οἱ λοιποί, εἰς θανατηφόρον. Colbertinus.

v. 25. A. Θ. ἐπιστρέψαι εἰς ἡμέρας &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 26. Θ. δεηθήσεται &c. Sic omnes.

Ibid. A. ἐν ἀλαλαγμῷ &c. Has lectiones ſic efferunt omnes mſſ. Druſius vero A. Θ. ἐν ἀλαλαγμῷ. Σ. ἐν ὑμνολογίᾳ.

Ibid. οἱ λοιποί, ἀνθρώπῳ. Colb. & Reg. unus.

v. 28. Colbertinus habet cum aſteriſcis, ἐκ Θ. οἱ δʹ. i. *Hi quatuor verſiculi ex Theodotione.* qui verſiculi aſteriſcis notantur in Edit. Latina.

v. 29. Σ. δὶς τρὶς παρὰ ἑκάστῳ &c. Sic lectionem habent Oratorienſis & Regii duo. Druſius vero Σ. δὶς τρὶς παρ' ἐκείνου tantum, & perperam, ut liquet.

v. 31. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ εʹ. i. *Hi quinque verſiculi ex Theodotione*, cum aſteriſcis de more, atque etiam in Editione Latina.

v. 33. Σ. σίγα &c. Sic Colbert. & Reg. unus.

CAPUT XXXIV. JOB.

3. כי־אזן מלין תבחן וחך יטעם לאכל משפט נבחרה־לנו נדעה בינינו מה־טוב ※ Θ. ※ ὅτι οὖς λόγους δοκιμάζει, καὶ λάρυγξ γεύεται ※ βρῶσιν. κρίσιν ἑλώμεθα ἑαυτοῖς, γνῶμεν ἀνα- ※ μέσον ἑαυτῶν, ὅτι καλόν.

5. הסיר משפטי A. ἀπέστησεν ἀπ' ἐμοῦ τὸ κρίμα. Σ. περιέτρεψεν ἀπ' ἐμοῦ τὸ κρίμα. O. ἀπήλλαξέ μου τὸ κρίμα.

6. על־משפטי אכזב A. Θ. καὶ περὶ τὴν κρίσιν μου ψεῦσμα. O. ἐψεύσατο δὲ τῷ κρίματί μου.

אנוש חצי בלי־פשע ※ Θ. βίαιον τὸ βέλος ※ μου ἄνευ ἀδικίας. Σ. ἀναιτίως.

8. O. οὐχ ἁμαρτών, οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ. Colbert.

9. כי אמר לא יסכן־גבר ברצתו עם־אלהים Σ. οὐχὶ σωθήσεται ἀνήρ; O. μὴ γὰρ εἴπῃς ὅτι οὐκ ἔσται ἐπισκοπὴ ἀνδρός, καὶ ἐπισκοπὴ αὐτῷ παρὰ κυρίου. Θ. ὅτι εἶπεν, οὐ κινδυνεύσει ἀνὴρ ἐν τῷ εὐδοκιμῆσαι αὐτὸν μετὰ θεοῦ.

10. חללה לאל מרשע ושדי מעול Σ. ἀπείη τοῦ θεοῦ ἀνομία, καὶ τοῦ ἱκανοῦ ἀδικία. O. μή μοι εἴη ἔναντι κυρίου ἀσεβῆσαι, καὶ ἔναντι παντοκράτορος ταράξαι τὸ δίκαιον.

11. כי פעל אדם ישלם־לו וכארח איש ימצאנו Σ. καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἑκάστῳ συμβήσεται, ἐπ' ἀμφόδῳ ἐλέγξει αὐτόν. O. ἀλλ' ἀποδίδοῖ ἀνθρώπῳ καθὰ ποιεῖ ἕκαστος αὐτῶν, καὶ ἐν τρίβῳ ἀνδρὸς εὑρήσει αὐτόν.

16. ואם־בינה שמעה־זאת האזינה לקול מלי האף שנא משפט יחבוש A. Σ. εἰ μὴ συνιεῖς ἄκουε, ἄρα ὁ μισῶν κρίσιν ἐπιδήσει εἰς ἴασιν. O. εἰ δὲ μὴ νουθετῇ, ἄκουε ταῦτα ἐνω-

3. *Hebr.* quia auris ſermones probabit, & palatum guſtabit ad edendum. Judicium eligamus nobis: ſciamus inter nos quid bonum. ※ *Th.* quia auris verba probat, & ※ guttur guſtabit cibum. Judicium eligamus ※ nobis ſententiam(*ſic*) inter noſmetipſos, quid ※ eſt bonum. *Vulg. Auris enim verba probat, & guttur eſcas guſtu dijudicat. Judicium eligamus nobis, & inter nos videamus, quid ſit melius.*

5. *Heb.* removere fecit judicium meum. *A.* amovit a me judicium. *S.* avertit a me judicium. *LXX.* removit judicium meum. *Vulg. ſubvertit judicium meum.*

6. *Heb.* in judicio meo mentiar. *A. Th.* & circa judicium meum, mendacium. *LXX.* mentitus eſt in judicio meo. *Vulg. in judicando enim me mendacium eſt.*

Heb. dolore plena ſagitta mea abſque præ- ※ varicatione. *Th.* violentum jaculum meum ※ abſque iniquitate. *S.* ſine cauſa. *Vulg. violenta ſagitta mea abſque ullo peccato.*

8. *LXX.* non peccavit, *non extat in Hebraico.*

9. *H.* quia dixit, Non proficiet vir in complacendo ipſo cum Deo. *S.* Nonne ſalvabitur vir? *LXX.* Ne enim dixeris, quia non erit viſitatio viri, & viſitatio ipſi a Domino. *Th.* quia dixit: Non periclitabitur vir, quando probabitur cum Deo. *Vulg. Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam ſi cucurrerit cum eo.*

10. *H.* Abſit a Deo ab improbitate, & omnipotens ab iniquitate. *LXX.* Abſit a me coram Domino impie agere, & coram omnipotente turbare juſtitiam. *S. Vul.* Abſit a Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.

11. *Heb.* quia opus hominis reddet ei, & juxta viam viri invenire faciet ei. *S.* & ſecundum viam ſuam unicuique continget., in via publica arguet eum. *LXX.* ſed reddit homini ſicut facit unuſquiſque eorum, & in ſemita viri inveniet eum. *Vulg. Opus enim hominis reddet ei, & juxta vias ſingulorum reſtituet eis.*

16. *Heb.* & ſi intelligentia, audi hoc, auſculta vocem eloquiorum meorum. An etiam odio habens judicium obligabit. *A. S.* & ſi non intelligis, audi? Num qui odit judicium,

ἤχου φωνὴν ῥημάτων· ἴδε σὺ τὸν μισοῦντα ἄνομα, καὶ τὸν ὀλλύοντα τοὺς πονηρούς.

שרים 19. Οἱ λοιποὶ, ἀρχόντων. Ο. ἐντίμου.

22. ואין צלמות להסתר שם פעלי און
※ Α. Θ. οὐδὲ ἔστι σκιὰ θανάτου τοῦ κρυβῆναι τοὺς
※ ποιοῦντας τὰ ἄνομα. Ο. οὐδὲ ἔσται τόπος τοῦ
※ κρυβῆναι τοὺς ποιοῦντας τὰ ἄδικα.

23. כי לא על־איש ישים עוד ※ Σ. οὐ γὰρ ἐπ'
※ ἀνθρώπῳ κεῖται ἔτι. Ο. ὅτι οὐκ ἐπ' ἄνδρα θήσει ἔτι.

24. להלך אל־אל במשפט Ο. ὁ γὰρ κύριος πάντας ἐφορᾷ. Θ. τοῦ προσαχθῆναι πρὸς τὸν ἰσχυρὸν ἐν κρίματι.

25. לכן יכיר מעבדיהם והפך לילה וידכאו
תחת־רשעים ספקם במקום ראים אשר
על־כן סרו מאחריו וכל־דרכיו לא
השכילו להביא עליו צעקת־דל וצעקת
עניים ישמע והוא ישקט ומי ירשע ויסתר
פנים ומי ישורנו ועל־גוי ועל־אדם יחד
ממלך אדם חנף ממקשי עם כי אל־אל
האמר נשאתי לא אחבל בלעדי אחזה אתה
הרני אם־עול פעלתי לא אסיף הבעמך
ישלמנה כי־מאסת כי־אתה תבחר ולא־אני
ומה־ידעת דבר אנשי לבב יאמרו לי וגבר
חכם שמע לי ※ Θ. Ο. Ὁ γνωρίζων αὐτῶν
※ τὰ ἔργα, Καὶ στρέψει νύκτα καὶ ταπεινω-
※ θήσονται. Ἔσβεσε δὲ ἀσεβεῖς, ὁρατοὶ δὲ ἐναν-
※ τίον αὐτοῦ. Ὅτι ἐξέκλιναν ἐκ νόμου θεοῦ.
※ Δικαιώματα δὲ αὐτοῦ οὐκ ἐπέγνωσαν. Τοῦ
※ ἐπαγαγεῖν ἐπ' αὐτὸν κραυγὴν πένητος. Καὶ
※ κραυγὴν πένητος εἰσακούσεται. Καὶ αὐτὸς
※ ἡσυχίαν παρέξει, Καὶ τίς καταδικάσεται;
※ Καὶ κρύψει πρόσωπον, καὶ τίς ὄψεται αὐ-
※ τόν; Καὶ κατὰ ἔθνους, καὶ κατὰ ἀνθρώπου
※ ὁμοῦ, Βασιλεύων ἄνθρωπον ὑποκριτὴν
※ ἀπὸ δυσκολίας λαοῦ. Ὅτι πρὸς τὸν ἰσχυρὸν
※ ὁ λέγων, Εἴληφα, οὐκ ἐνεχυράσω. Ἄνευ
※ ἐμαυτοῦ ὄψομαι, σὺ δεῖξόν μοι. Εἰ ἀδικίαν
※ εἰργασάμην, οὐ μὴ προσθήσω. Μὴ παρὰ
※ σοῦ ἀποτίσει αὐτήν, ὅτι ἀπώσῃ; Ὅτι σὺ
※ ἐκλέξῃ, καὶ οὐκ ἐγώ, Καὶ τί ἔγνως λά-
※ λησον. Διὸ συνετοὶ καρδίας ἐροῦσι ταῦτα.
※ Ἀνὴρ δὲ σοφὸς ἀκήκοέ μου τὸ ῥῆμα.

alligabit ad medelam. *LXX.* ſin autem non ſis monitus audi hæc, auribus percipe vocem verborum. Vide tu eum qui odit injuſta, & perdit malignos. *Vul. Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & auſculta vocem eloquii mei. Numquid qui non amat judicium ſanari poteſt.*

19. *Heb. Reliqui*, *Vulg.* principum. *LXX.* honorati.

22. *Heb.* nec umbra mortis ad latendum ibi operantes iniquitatem. ※ *A. Th.* & non eſt um-
※ bra mortis, ut latitent qui faciunt iniqua. *LXX.* neque erit locus ut latitent qui faciunt iniqua. *Vulg. & non eſt umbra mortis, ut abſcondantur ibi qui operantur iniquitatem.*

23. *Heb.* quia non ſuper virum imponet amplius. ※ *S.* quia non in homine ſitum eſt ultra. *LXX.* quoniam non ſuper virum ponet ultra. *Vulg. Neque enim ultra in hominis poteſtate eſt.*

24. *Heb.* ad eundum ad Deum in judicium. *LXX.* Dominus enim omnes reſpicit. *Th.* ut producantur ad fortem in judicio. *Vulg. ut veniat ad Deum in judicium.*

25. *Heb.* Ideo manifeſtabit opera eorum, & convertet noctem, & conterentur. Pro improbis percuſſit eos in loco videntium. Qui ideo receſſerunt de poſt eum, & omnes vias ejus non intellexerunt: ad adducendum ſuper eum clamorem egeni, & clamorem afflictorum audiet, Et ipſe requieſcere faciet, & quis condemnabit? & abſcondet facies, & quis intuebitur eum? & ſuper gentem & ſuper hominem pariter. Qui regnare facit hominem hypocritam propter perverſitates populi. Quia ad Deum, qui dicit, Peperci, non corrumpam. Sin minus video, tu doce me. Si iniquitatem operatus ſum, non addam. Num a te repetet illam, quia renuiſti, quia tu eliges, & non ego: Et quod noſti loquere. Viri cordati dicant mihi, & vir ſapiens audiat me.
※ *Th. LXX.* Qui cognoſcit opera eorum, evertet
※ noctem & humiliabuntur. Et exſtinxit im-
※ pios, & glorioſos coram inimicis ſuis: quia
※ declinaverunt à lege Dei, & juſtitias ejus
※ non cognoverunt, ut perferatur ad eum
※ clamor pauperis, & clamorem pauperum
※ exaudiet. Ipſe quietem dabit, & quis po-
※ terit condemnare? Abſcondet faciem, &
※ quis videbit eum? Et contra gentem, &
※ contra hominem ſimul. Qui regnare facit
※ hominem hypocritam propter perverſita-
※ tem populi. Quia ad Dominum loqui cœpi,
※ non ceſſabo. At quod minus video tu oſten-
※ de mihi. Si iniquitatem operatus ſum, non
※ adjiciam. Numquid a te exiget eam, quam
※ repuliſti? Tu enim elegiſti, & non ego. Et
※ ſi quid ſcis loquere. Propterea prudentes
※ corde dicent hæc: & vir ſapiens audiet
※ verbum meum. *Vul. Novit enim opera eorum; & idcirco inducet noctem, & conterentur. Quaſi impios percuſſit eos in loco videntium. Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt: ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum. Ipſo enim concedente pacem, quis eſt qui condemnet? ex quo abſconderit vultum, quis eſt qui contempletur eum? & ſuper gentes & ſuper omnes homines? Qui regnare facit hominem hypocritam*

propter peccata populi. Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te quoque non prohibebo. Si erravi, tu doce me: ſi iniquitatem locutus ſum, ultra non addam. Numquid a te Deus expetit eam, quia diſplicuit tibi? tu enim cœpiſti loqui, & non ego: quod ſi quid noſti melius, loquere. Viri intelligentes loquantur mihi, & vir ſapiens audiat me.

והוא ישקט ומי ירשע 29. Σ. αὐτοῦ δὲ ἠρεμίαν διδόντος τίς καταδικάσει; Ο. καὶ αὐτὸς ἡσυχίαν παρέξει, καὶ τίς καταδικάσεται.

ועל־גוי Σ. περὶ ἔθνους. Ο. κατὰ ἔθνους.

כי אל־אל האמר נשאתי לא אחבל 31. Σ. ὅτι πρὸς θεὸν ῥῆσιν ἀνέλαβον, οὐχ ἕξω ἀκωλύτως. Ο. ὅτι πρὸς τὸν ἰσχυρὸν ὁ λέγων, Εἴληφα, οὐκ ἐνεχυράσω. Ἄλλ. ὅτι μὴ τολμᾷ τις εἰπεῖν τῷ ἰσχυροτέρῳ, ὅτι ἀδίκως εἴληφα τὰ ἐμά.

אתה הרני 32. Σ. σὺ διασάφησόν μοι. Ο. σὺ δεῖξόν μοι.

תבחר 33. Σ. ἀποδοκιμάσῃς. Ο. ἐκλέξῃ.

לא בהשכיל 35. Σ. οὐ φρόνιμος. Ο. οὐκ ἐν συνέσει.

29. *Hebr.* & ipſe requieſcere faciet, & quis condemnabit? *S.* ipſo autem quietem dante, quis condemnabit? *LXX.* & ipſe quietem præbebit, & quis condemnabit? *Vulg. Ipſo enim concedente pacem, quis eſt qui condemnet?*

Heb. & ſuper gentem. *S.* circa gentem. *LXX.* contra gentem. *Vulg. & ſuper gentes.*

31. *Heb.* Quia ad Deum qui dicit, Peperci, non corrumpam. *S.* quia ad Deum ſermonem habui, non ero ſine impedimento. *LXX.* Quoniam ad fortem, qui dixit, ſuſcepi, non auferam loco pignoris. *Alii*, quia non audet quis dicere fortiori, quod injuſte accepi mea. *Vul. Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te quoque non prohibebo.*

32. *Heb. Vulg.* tu doce me. *S.* tu declara mihi. *LXX.* tu oſtende mihi.

33. *Heb.* eliges. *S.* probes. *LXX.* elegiſti. *Vul. cœpiſti loqui.*

35. *Heb.* non cum intellectu. *S.* non prudens. *LXX.* non in intellectu. *Vul. non ſonant diſciplinam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIV. Job.

v. 3. Colbertinus, cum aſteriſcis, ἐν Θ. οἱ δ'. i. *Hi quatuor verſiculi ex Theodotione.* Qui verſiculi aſteriſcis item notantur in Edit. Latina Hieronymi.

v. 5. Α. ἀπέστησεν &c. Sic lectiones Aquilæ & Symmachi diſtinguunt Colbert. & Reg. unus. Nicetas & Druſius confertim ponunt ſic, Α. Σ. παρέτρεψε καὶ ἀπέστησεν ἀπ' ἐμοῦ τὸ κρίμα.

v. 6. Α. Θ. καὶ ἐπὶ τῷ κρίματι &c. Sic Colbertinus. At Druſius Symmacho & Aquilæ hanc verſionem tribuit.

Ibid. Θ. βέλος &c. Sic cum aſteriſco Colbertinus, notans hunc verſiculum ex Theodotione in LXX. tranſlatum. Editio Latina pariter aſteriſco notat. Ibid. Σ. ἀναιτίως. Colbert.

v. 9. Σ. οὐχὶ συνθήσεται..... Θ. ὅτι εἶπεν, οὐ κινδυνεύσει &c. Sic omnes mſſ. Olympiodorus vero notat, ἀναγνωστέον δὲ τὸ μὲν τοῦ Θεοδοτίωνος κατὰ ἀπόφασιν, τὸ δὲ τοῦ Συμμ. ἐν ἤθει καὶ κατὰ ἐρώτησιν, id eſt, *Theodotionis verba affirmandi, Symmachi vero interrogandi more legenda ſunt.*

v. 10. Σ. ἀπείη τοῦ Θεοῦ &c. Sic omnes.

v. 11. Σ. καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 16. Α. Σ. εἰ μὴ συνιεῖς &c. Sic mſſ. Nicetas & Druſius habent, οἱ λοιποί, & cætera diſtrahunt.

v. 19. οἱ λοιποί, ἀρχόντων. Sic Colbert. Reg. unus & Druſius.

v. 22. Colbertinus hic notat, ἐξ Ἀκύλα καὶ Θ. τὸ ἥμισυ, καὶ ὁ ἑξῆς. id eſt, *Ex Aquila & Theodotione media pars verſiculi, & ſequens verſiculus.* Quæ item notantur aſteriſcis in Editione Latina Hieronymi; ita ut illud, οὐδὲ ἐστὶ σκιὰ θανάτου, ſit media pars verſiculi præcedentis, illud autem, τοῦ κρυβῆναι τοὺς ποιοῦντας τὰ ἄνομα, ſit verſiculus ſequens. Notat autem Colbertinus in textu hodierno, qualem repræſentat ille, non haberi plenam lectionem, ut ab Aquila & Theodotione reſtituta fuerat. Nam legitur ibi, οὐδὲ ἐστὶ (vel ἔσται) τόπος: cum certum ſit Aquilam & Theodotionem legiſſe, οὐδὲ ἐστὶ σκιὰ θανάτου: tum quia צלמות ita ſolent vertere, tum maxime quia Editio Latina cum aſteriſco habet, *& non eſt umbra mortis.*

v. 23. Illud Symmachi, ὁ γὰρ &c. cum aſteriſco inſertum fuerat in verſionem τῶν Ο. Hexaplarem. quapropter in Colbertino, poſt aſteriſcum ponitur Σ. Secundum Symmachi lectionem latine vertitur in Editione Hieronymi, præmiſſo item aſteriſco.

v. 24. Θ. τοῦ ἐξιχνιάσαι &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 25. Ab hoc verſu aſteriſci notantur in Colbertino, ut nos exhibemus, pariterque in Editione Latina, quia nempe hæc ex Theodotione deſumta erant.

v. 29. Σ. αὐτοῦ δὲ &c. Omnes.

Ibid. Σ. περὶ ἔθνους. Reg. unus.

v. 31. Σ. ὅτι πρὸς Θεὸν &c. Omnes. Ἀλλ. ὅτι μὴ τολμᾷ &c. Reg. unus.

v. 32. Σ. σὺ διασ. Omnes.

v. 33. Σ. ἀποδοκιμάσῃς. Colb. & Reg. unus.

v. 35. Σ. οὐ φρόνιμος. Colb. & Reg. unus.

CAPUT XXXV. JOB.

כי־תאמר מה־יסכן־לך 3. Σ. εἶπας γὰρ οὐδέν σοι συμβήσεταί σοι. In Ο. vacat.

אם־חטאת מה־תפעל־בו 6. Σ. ἐὰν ἁμάρ-

3. *Hebr.* quia dicis, Quid proderit tibi. *S.* dixiſti enim, Nihil conferet tibi. *In LXX. vacat. Vulg. Dixiſti enim: Non tibi placet.*

6. *Heb.* Si peccaveris, quid operaberis con-

τῆς, τί ἐργάσῃ αὐτῷ; Ο. εἰ ἥμαρτες, τί πράξεις;

Sra eum. *S.* Si peccaveris, quid facies ei? *LXX.* Si peccaſti, quid facies? *Vulg. Si peccaveris, quid ei nocebis?*

7. או מה־מידך יקח לאיש־כמוך רשעך ולבן־אדם צדקתך מרוב עשוקים יזעיקו ישועו מזרוע רבים ולא־אמר איה אלוה עשי
※ Θ. Η τί ἐκ χειρός σου λήψεται. Ἀνδρὶ τῷ
※ ὁμοίῳ σου ἡ ἀσέβειά σου, Καὶ υἱῷ ἀνθρώπου
※ ἡ δικαιοσύνη σου. Ἀπὸ πλήθους συκοφαντού-
※ μενοι κεκράξονται, Βοήσονται ἀπὸ βραχίονος
※ πολλῶν. Καὶ οὐκ εἶπε, ποῦ ἐστιν ὁ Θεὸς ὁ
※ ποιήσας με;

7. *Heb.* vel quid de manu tua accipiet? viro ſicut tu impietas tua, & filio hominis juſtitia tua: præ multitudine vim patientium clamare facient. Clamabunt propter brachium multorum. Et non dixit, Ubi Deus factor meus?
※ *Th.* Aut quid de manu tua accipiet. Viro
※ ſimili tibi impietas tua, & filio hominis ju-
※ ſtitia tua. A multitudine calumniantium
※ clamabunt, vociferabuntur a brachio mul-
※ torum. Et non dixit: Ubi eſt Deus qui
※ fecit me? *Vulg. aut quid de manu tua accipiet? Homini qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit juſtitia tua. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: & ejulabunt propter vim brachii tyrannorum. Et non dixit, Ubi eſt Deus qui fecit me.*

רשעך 8. Σ. ἡ παρανομία σου. Ο. ἡ ἀσέβειά σου.

8. *H. LXX. Vulg.* impietas tua. *S.* iniquitas tua.

עשוקים 9. Σ. συκοφαντιῶν. Ο. συκοφαντούμενοι.

9. *H.* calumniam paſſorum. *S.* ſycophantiarum. *LXX.* calumniis appetiti. *Vulg. calumniatorum.*

מזרוע Σ. διὰ βίαν βραχίονος. Ο. ἀπὸ βραχίονος.

H. propter brachium. *S. Vulg.* propter vim brachii. *LXX.* a brachio.

נתן זמרות בלילה 10. Ο. ὁ κατατάσσων φυλακὰς νυκτερινάς. Ἄλλος, ὁ διδοὺς αἰνέσεις ἐν νυκτί. Α. μελῳδίας.

10. *Heb.* dans cantica in nocte. *LXX.* qui diſtribuit cuſtodias nocturnas *Alius*, qui dat laudes nocturnas. *A.* melodias. *Vulg. qui dedit carmina in nocte.*

מלפנו מבהמות ארץ 11. Σ. διδάσκων ἡμᾶς ὑπὲρ τὰ κτήνη τῆς γῆς. Ο. ὁ διορίζων με ἀπὸ τετραπόδων γῆς.

11. *Hebr.* qui docet nos præ jumentis terræ. *S. Vulg.* qui docet nos ſuper jumenta terræ. *LXX.* qui ſeparat me a quadrupedibus terræ.

ומעוף השמים יחכמנו Α. Θ. καὶ σοφίζει ἡμᾶς ὑπὲρ τὰ κατὰ τὸν ἀέρα διιπτάμενα πετεινά. Ο. ἀπὸ δὲ πετεινῶν οὐρανοῦ.

Heb. & præ volatili cœli faciet nos ſapientes. *A. Th.* & ſapientes nos facit ſuper volucres in aere volantes. *LXX.* & a volatilibus cœli. *Vulg. & ſuper volucres cœli erudit nos.*

ועתה כי־אין פקד אפו 15. ※ Θ. καὶ νῦν ὅτι οὐκ
※ ἔστιν ἐπισκεπτόμενος ὀργὴν αὐτοῦ.

15. *H.* & nunc quia non viſitavit ira ejus.
※ *Th.* & nunc quia non eſt viſitans iram ſuam. *Vulg. nunc enim non infert furorem ſuum.*

פקד Σ. ἐπιλογιζόμενος. Ο. ἐπισκεπτόμενος.

H. LXX. viſitans. *S.* reputans. *Vulg. infert.*

ולא־ידע בפש מאד Σ. μηδὲ γνωρίζων παραπτώματα σφόδρα. ※ Θ. οὐκ ἔγνω παράπτω-
※ ματί τι σφόδρα.

Heb. & non cognovit in copia valde. *S.* neque cognoſcens delicta valde. ※ *Th.* nec co-
※ gnovit delicta vehementer. *Vulg. nec ulciſcitur ſcelus valde.*

ואיוב הבל יפצה־פיהו 16. ※ Θ. καὶ Ἰὼβ ματαίως ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

16. *H.* & Job vane aperiet os ſuum. ※ *Th.* &
※ Job vane aperit os ſuum. *Vulg. ergo Job fruſtra aperit os ſuum.*

בבלי־דעת מלין יכבר Σ. ὡς ἀνόητος (al. ἀνάισθητος) λόγους βαρεῖς ἐποίησε. ※ Θ. ἐν ἀγνωσίᾳ ῥήματα βαρύνει.

Hebr. abſque ſcientia ſermones multiplicat. *S.* quaſi ſtultus ſermones graves fecit. ※ *Th.* in ignorantia verba multiplicat. *Vul. & abſque ſcientia verba multiplicat.*

Notæ & variæ Lectiones in Cap. XXXV. Job.

v. 3. Σ. ὅπως σοι ὅτι οὐδὲν συμβαλεῖταί σοι. Sic Colbertinus, Regius unus, Nicetas & Druſius. Olympiodorus illam Symmachi interpretationem reſpondere dicit his verbis, ἢ ἐρεῖς τί ποιήσω ἁμαρτών, quæ in Codice Colbertino & apud Nicetam habentur in ipſo textu τῶν O. ſed ab Editione Romana abſunt, nec ſupra allatis Symmachi verbis reſpondere videntur.

v. 6. Σ. ἐὰν ἁμάρτῃς &c. Colb. & Reg. unus.

v. 7. Colbertinus habet, ἐκ Θ οἱ ς΄. id eſt, *Hi ſex verſiculi ex Theodotione.* qui verſiculi aſteriſcis notantur tam in Colbertino, quam in Editione Latina Hieronymi.

v. 8. Σ. ἡ παρανομία σου. Colb. & Reg. unus.

v. 9. Σ. συκοφαντιῶν. Iidem.

Ibid. Σ. διὰ βίαν βραχίονος. Iidem.

v. 10. Αλλ. ὁ διδοὺς αἰνέσεις ἐν νυκτί. Α. μελῳδίας. Iidem.

v. 11. Ita Colbert. & Regius unus. Druſius vero & Nicetas, οἱ λοιποὶ, habent, ac deinde hac præmiſſa inſcriptione, præſentem Symmachi lectionem cum ſequenti Aquilæ & Theodotionis conjungunt, & quidem perperam.

Ibid. Α. Θ. καὶ βρίζει &c. Colbert. & Reg. unus.

v. 11. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ δ΄. id eſt, *ex Theodotione quatuor hi verſiculi*, qui aſteriſcis notantur ibidem & in Edit. Latina Hieronymi.

Ibid. Σ. ἐπιλογιζόμενος. Colb. & Reg. unus.

Ibid. Σ. μηδὲ γογγύζων &c. Iidem.

v. 16. Σ. ὡς ἀνόητος. (Colb. & Reg. unus, ἀναισθήτως) λόγους βαρεῖς ὑποιείστω. Sic alii.

CAPUT XXXVI. JOB.

כתר 2. Ο. μεῖνον. Θ. ὑπόμεινον.

למרחוק 3. Σ. διὰ μακροῦ. Ο. μακρὰν.

כי־אמנם לא־שקר מלי 4. Σ. ὅτι ὄντως ἀψευδεῖς οἱ λόγοι μου. Ο. δίκαια ἐρῶ ἐπ' ἀληθείας. Θ. ὅτι ἀληθῶς οὐκ ἄδικοι οἱ λόγοι μου.

תמים דעות עמך Ο. καὶ οὐκ ἄδικα ῥήματα ἀδίκως συνιεῖς. Θ. ἄμωμοι γνώσεις μετὰ σοῦ.

5. כביר כח לב לא־יחיה רשע ומשפט עניים יתן לא־יגרע מצדיק עיניו ואת־מלכים לכסא
※ Θ. Δυνατὸς ἰσχύι καρδίας αὐτοῦ οὐ μὴ
※ ζωοποιήσῃ, Καὶ κρίματα πτωχῶν δώσει, Οὐκ
※ ἀφελεῖ ἀπὸ δικαίου ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, Καὶ μετὰ
※ βασιλέων εἰς θρόνον.

ופשעיהם כי יתגברו 9. Α. .... ὅτι ἐν δυναμωθῶσιν. Σ. ὅτι κατεδυναστευον κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. Ο. καὶ τὰ παραπτώματα αὐτῶν ὅτι ἰσχύσουσιν.

ויגל אזנם למוסר 10. Οἱ λοιποὶ, καὶ ἀποκαλύψει τὸ οὖς αὐτῶν εἰς παιδείας. Ο. ἀλλὰ τοῦ δικαίου εἰσακούσεται.

ויאמר כי־ישובון מאון אם־ישמעו ויעבדו יכלו ימיהם בטוב ושניהם בנעימים ※ Θ.
※ Καὶ εἶπεν, ὅτι ἐπιστραφήσονται ἐξ ἀδι-
※ κίας, Ἐὰν ἀκούσωσι, καὶ δουλεύσωσι, Συντε-
λέσουσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς, Καὶ τὰ
※ ἔτη αὐτῶν. ※ Σ. μετ' εὐδοξίας.

כי־ישובון מאון Σ. ἵνα μετανοήσωσι. Ο. ὅτι ἐπιστραφήσονται ἐξ ἀδικίας.

יכלו 11. Σ. παλαιώσουσιν. Ο. συντελέσουσι.

בנעימים Σ. μετ' εὐδοξίας. Ο. ἐν εὐπρεπείαις. Αλλος, ἐν εὐπραγίαις.

ישימו אף 13. Σ. ἐποίησαν ὀργήν. Ο. τάξουσι θυμόν.

תמת 14. Σ. θανατωθήσεται. Ο. ἀποθάνοι.

2. HEbr. ſta. *LXX.* mane. *Th. Vul.* ſuſtine.
3. *Hebr.* a longinquo. *S. LXX.* de longe. *Vulg. a principio.*

4. *Heb.* nam vere non mendacium ſermones mei. *S.* quia vere ſine mendacio ſermones mei. *LXX.* quæ juſta ſunt loquar in veritate. *Th.* quia vere non injuſti ſermones mei. *Vul. vere enim abſque mendacio ſermones mei.*

Heb. perfectus ſcientiis tecum. *LXX.* & non injuſta verba injuſte intelliges. *Th.* inculpatæ cognitiones tecum. *Vul. & perfecta ſcientia probabitur tibi.*

5. *Hebr.* fortem potentia cordis: non vivificabit impium, & judicium afflictorum tribuet. Non prohibebit a juſto oculos ſuos, & cum regibus in ſolio. ※ *Th.* fortis robore cordis
※ non vivificabit impium, & judicium pau-
※ perum dabit. Non auferet a juſto oculos
※ ſuos, & cum regibus in ſolio. *Vulg. cum & ipſe ſit potens. Sed non ſalvat impios, & judicium pauperibus tribuit. Non aufert a juſto oculos ſuos, & reges in ſolio collocat.*

9. *Heb.* & prævaricationes eorum, quia prævalebunt. *A...* cum potentia inſtructi fuerint. *S.* quia tyrannidem exercebant ſecundum opera ſua. *LXX.* & delicta eorum, quoniam valebunt. *Vul. & ſcelera eorum, quia violenti fuerunt.*

10. *H.* & revelabit aurem eorum ad correptionem. *Reliqui*, & revelabit aures eorum ad inſtitutiones. *LXX.* ſed juſtum exaudiet. *Vulg. Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat.*

Hebr. & dicet quod revertantur ab iniquitate: ſi audierint & ſervierint, finient dies ſuos in bono, & annos ſuos in delectationibus.
※ *Th.* Et dixit, quia convertentur ab ini-
※ quitate, ſi audierint te & ſervierint, com-
※ plebunt dies ſuos in bonis, & annos ſuos
※ *S.* in gloria. *Vul. & loquetur, ut revertantur ab iniquitate. Si audierint & obſervaverint, complebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria.*

Hebr. quod revertentur ab iniquitate. *S.* ut pœnitentiam agant. *LXX.* quia convertentur ab iniquitate. *Vul. ut revertantur ab iniquitate.*

11. *Hebr.* finient. *S.* antiquabunt. *LXX. Vul.* complebunt.

H. in delectationibus. *S.* cum gloria. *LXX.* in decoribus. *Al.* in proſperitatibus. *Vulg. in gloria.*

13. *H.* ponent iram. *S.* fecerunt iram. *LXX.* ordinabunt furorem. *Vulg. provocant iram.*

14 *H. Vulg.* morietur. *S.* occidetur. *LXX.* moriatur.

O. ÷ ἡ δὲ ζωὴ αὐτῶν τιτρωσκομένη ὑπὸ ἀγγέλων: οὐ κεῖται παρ' Ἑβραίοις τὸ ἡμιστίχιον.

ואף הסיתך מפי־צר רחב לא־מוצק תחתיה ונחת שלחנך מלא דשן 16. ※ Θ. Καὶ ※ προσέπεσέ ἠπάτησέ σε ἐκ στόματος ἐχθροῦ ※ ἄβυσσος, Κατάχυσις ὑποκάτω αὐτῆς· Καὶ ※ κατέβη τράπεζά σου πλήρης πιότητος.

ואף הסיתך ὁ Ἑβραῖος, καὶ προσέτι ἠπάτησέ σε. O. καὶ προσέτι ἠπάτησέ σε. Ἄλλως, καὶ προσέτι.

ונחת שלחנך O. καὶ κατέβη τράπεζά σου. Ἄλλοι, καὶ θέσις τῆς τραπέζης σου.

19. וכל מאמצי־כח אל תשאף הלילה לעלות עמים תחתם ※ Θ. Καὶ πάντας τοὺς κραταιοῦντας ※ ἰσχύϊ, μὴ ἐξελκύσῃς τὴν νύκτα, τοῦ ἀναβῆναι λαοὺς ἀντ' αὐτῶν.

20. אל־השאף הלילה לעלות עמים תחתם Σ. μὴ προσθυμηθῇς νυκτὸς ἐπαναβῆναι λαοὺς ἐπὶ τόποις αὐτῶν. O. μὴ ἐξελκύσῃς τὴν νύκτα, τοῦ ἀναβῆναι λαοὺς ἀντ' αὐτῶν.

מי־פקד 23. Σ. ὃς ἐξετάζει. O. τίς δέ ἐστιν ὁ ἐτάζων.

ומי־אמר A. ἢ τίς ἐρεῖ. O. ἢ τίς ὁ εἰπών.

24. אשר שררו אנשים כל־אדם חזו־בו ※ Θ. ὧν ἦρξαν ἄνδρες· πᾶς ἄνθρωπος ἴδεν ※ ἐν ἑαυτῷ.

אנוש יביט מרחוק 25. Σ. ἕκαστος ἀποβλέπων μακρόθεν. O. ὅσοι τιτρωσκόμενοί εἰσι βροτοί.

26. הן־אל שגיא ולא נדע מספר שניו ולא־חקר ※ Θ. ἰδοὺ ὁ ἰσχυρὸς πολὺς καὶ οὐ γνωσόμεθα, ※ ἀριθμὸς ἐτῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπέραντος.

שניו O. ἐτῶν αὐτοῦ. Ἀλλ. ὁδῶν.

אשר־יזלו שחקים 28. Σ. ἅτινα ῥυήσονται ἐκ τοῦ αἰθέρος. O. ῥυήσονται παλαιώματα.

÷ O. ὥραν ἔθετο κτήνεσιν, (Ἄλλος, μέτρα ÷ καὶ ὅρους.) οἴδασι δὲ κοίτης τάξιν· ἐπὶ τούτοις ÷ πᾶσιν οὐκ ἐξίσταταί σου ἡ διάνοια, οὐδὲ διαλ- ÷ λάσσεταί σου ἡ καρδία ἀπὸ σώματος: οὗτοι οἱ δ'. οὐ κεῖνται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, διὸ καὶ ὠβελίσθησαν.

29. אף אם־יבין מפרשי־עב תשאות סכתו הן־פרש עליו אורו ※ Θ. Καὶ ἐὰν συνῇ ἀπεκτάσεις νεφέλης, ἰσότητα σκηνῆς αὐτοῦ ἰδοὺ ἐκτείνει

LXX. ÷ vita autem eorum vulnerata ab angelis. *Hoc hemiſtichium non exſtat apud Hebræos.*

16. *H.* Si etiam removit te ab ore anguſtiæ, latitudinem noo anguſtam pro eo, & requies menſæ tuæ plena pinguedine. ※ *Th.* Et quia ※ decepit te ab ore inimici abyſſus, effuſio ※ ſubter eam, deſceodet menſa tua plena ※ pinguedine. *Vulg. Igitur ſalvabit te de ore anguſto latiſſime, & non habente fundamentum ſubter ſe: requies autem menſa tua erit plena pinguedine.*

H. & etiamſi removit te. *Hebræus Int. LXX.* & inſuper decepit te. *Vulg. igitur ſalvabit te.*

H. & requies menſæ tuæ. *LXX.* & deſcendit menſa tua. *Alii*, & poſitio meoſæ tuæ. *Vulg. requies autem menſæ tuæ.*

19. *Heb.* Nec omnes fortitudines potentiæ. Ne aoheles nocte ad aſcendendum populos ſub ſe. ※ *Th.* & omnes qui habent fortitudi- ※ nem. Noli extollere per noctem, ut aſcen- ※ dant populi pro eis. *Vulg. & omnes robuſtos fortitudine. Ne protrahas noctem, ut aſcendant populi pro eis.*

20. *H.* Ne anheles nocte, ad aſcendendum populos ſub ſe. *S.* ne ſtudeas nocte, ut aſcendant populi ad loca ſua. *LXX.* ne extrahas noctem, ut aſcendant populi pro eis. *Vulg. ne protrahas noctem, ut aſcendant p puli pro eis.*

23. *H.* quis viſitavit. *S.* qui examioabit. *LXX.* quis autem eſt qui diſcutiat. *Vul. quis poterit ſcrutari.*

Heb. & quis dixit. *A.* aut quis dicet. *LXX.* aut quis eſt qui dicat. *Vulg. aut quis poteſt ei dicere.*

24. *H.* quod intuiti ſunt homines. Omnes homines viderunt illud. ※ *Th.* quem lauda- ※ verunt viri. Omnis homo reſpicit ad eum. *Vulg. de quo cecinerunt viri. Omnes homines vident eum.*

25. *H.* homo intuebitur a longe. *S. Vulg.* unuſquiſque intuetur procul. *LXX.* quicumque vulnerati ſunt mortales.

26. *H.* Ecce Deus magnus, & non ſciemus: oumeri annorum ejus, & non inquiſitio. ※ *Th.* ※ Ecce Deus multus, & neſciemus: numerus ※ annorum ejus infinitus. *Vulg. Ecce Deus magnus vincens ſcientiam noſtram: numerus annorum ejus ineſtimabilis.*

H. LXX. Vulg. anoorum ejus. *Alius*, viarum.

28. *H.* quam ſtillabunt oubes. *S.* quæ fluent ex æthere. *LXX.* fluent antiquitates. *Vul. qui de nubibus fluunt.*

LXX. ÷ horam poſuit jumentis. (*Al.* menſuram & terminos.) ÷ & ſciunt cubilis ordi- ÷ nem. in his omnibus non obſtupeſcit aoi- ÷ mus tuus. nec mutatur cor tuum a corpore. *Hi quatuor (verſiculi) non exſtant in Hebraico: quapropter obelis notati ſunt.*

29. *H.* Inſuper ſi intelliget expanſiones nubis, fremitus tabernaculi ſui. Ecce extendit ſuper ipſum lumen ſuum. ※ *Th.* ſi cogitaverit ※ extendere nebulam, æque ad tabernaculum

ἐπ' αὐτὴν

ἐπ' αὐτὴν ἠδώ. Ο. καὶ ἐὰν συνῇ ἀπέκτασις. Αλλ. ἀπεκτάσεις. Αλλ. ἐπεκτάσεις.

הן־פרש עליו אורו 30. Σ. ἐκπετάζει ἐπ' αὐτὴν φῶς αὐτοῦ. Ο. ἰδοὺ ἐκτείνει ἐπ' αὐτὸν ἠδώ.

שרשי A. Σ. ῥίζας. Ο. ῥιζώματα.

כי־בם 31. Σ. διὰ γὰρ αὐτῶν. Ο. ἐν γὰρ αὐτοῖς.

יתן אכל למכביר Σ. παρέξει τροφὴν παμπολλήν. Ο. δώσει τροφὴν τῷ ἰσχύοντι.

על־כפים 32. Σ. παλάμαις. Ο. ἐπὶ χειρῶν.

ויצו עליה במפגיע Σ. καὶ ἐπιτάξει αὐτῷ ὥστε ἀπαντῆσαι. Αλλοι, ἀπαιτῆσαι. Ο. καὶ ἐνετείλατο περὶ αὐτῆς ἐν ἀπαντῶντι.

יגיד עליו רעו 33. Σ. ἀπαγγελεῖ περὶ τούτου ἑταίρῳ αὐτοῦ. Ο. ἀναγγελεῖ περὶ αὐτοῦ φίλον αὐτοῦ.

מקנה אף על־עולה Σ. ζῆλον περὶ ἀδικίας. Ο. κτῆσις καὶ περὶ ἀδικίας. Αλλοι, κυρίου κτῆσιν.

※ expandit eam : ecce effundit ſuper eum lu-
※ cem ſuam. *LXX.* ſi cogitaverit extenſiones. *Vulg. Si voluerit extendere nubes quaſi tentorium ſuum, & fulgurare lumine ſuo deſuper.*

30. *H.* ecce extendit ſuper ipſum lumen ſuum. *S.* extendit ſuper eam lumen ſuum. *LXX.* ecce extendet ſuper eum Edo. *Vulg. & fulgurare lumine ſuo deſuper.*

Hebr. A. S. LXX. radices. *Vulg. cardines.*

31. *H.* quia in ipſis. *S.* per ipſa enim. *LXX.* in ipſis enim. *Vulg. per hæc enim.*

Heb. dabit eſcam ad copiam. *S.* præbebit cibum plurimum. *LXX.* dabit eſcam valido. *Vulg. & dat eſcas multis mortalibus.*

32. *H.* ſuper manus. *S.* palmis. *LXX. Vulg.* in manibus.

Hebr. & præcepit ſuper eam in occurrente. *S.* & præcipiet ei, ut occurrat. *Alii*; expetat. *LXX.* & mandavit de ea in occurrente. *Vulg. & præcipit ei, ut rurſus adveniat.*

33. *H.* annuntiabit ſuper eam amicus ejus. *S.* annuntiabit ſuper hoc amico ſuo. *LXX.* annuntiabit de eo amicum ſuum. *Vulg. annuntiat de ea amico ſuo.*

Hebr. acquiſitio furoris ſuper aſcendente. *S.* zelum circa iniquitatem. *LXX.* poſſeſſio, & de iniquitate. *Alii*, Domini poſſeſſionem. *Vulg. quod poſſeſſio ejus ſit, & ad eam poſſit aſcendere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVI. Job.

v. 2. Θ. ὑπομεῖνον. Colbert. & Reg unus.

v. 3. Σ. διὰ μακροῦ. Iidem.

v. 4. Σ. ὅτι ὄντως ἀψευδεῖς &c. Sic iidem duo Codices lectiones Symmachi & Theodotionis non hactenus obſervatas efferunt.

Ibid. Θ. ἄμωμοι γνώσεις μετὰ σοῦ. Iidem.

v. 5. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ δ΄. id eſt, *Hi quatuor verſiculi ex Theodotione.* Quos verſiculos ille aſteriſcis notat : itemque Editio Latina Hieronymi. Sed in hac Editione aſteriſci frequenter ſecus poſiti ſunt.

v. 9. A. ὅτι ἐδυναμώθησαν. Σ. ὅτι κατεδ- &c. Sic Colbert. & Reg. unus.

v. 10. οἱ λοιποὶ, καὶ ἀποκαλύψει &c. Iidem

Ibid Colbertinus, ὁμοίως ἐκ Θ. οἱ δ΄. *Similiter hi quatuor verſus ex Theodotione.*

Ibid. Σ ἵνα μετανοήσωσιν. Iidem.

v. 11. Σ. πελαγωσουσιν. Colbertinus. Legit haud dubie Symmachus יבלו, ב pro כ, ut frequenter accidit.

Ibid. Σ. μετ' εὐδοξίας, cum aſteriſco, Colbert. & ſic inſertum fuerat in textu LXX. Interpretum, ut ſupra vide.

v. 13. Σ. ἐποίησαν ὀργήν. Colb. & Reg. unus.

v. 14. Σ. θανατωθήσεται. Colbert.

Ibid. nota de Hemiſtichio ex Colbert.

v. 16. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ Γ. id eſt, *Hi tres verſiculi ex Theodotione.* In Colbertino & in aliis Codicibus legitur, καὶ προσέτι ἠπάτησέ σε, *& inſuper quia decepit te.* In Editione autem Romana, καὶ προσεπιηπάτησέ σε.

Ibid. ὁ Ἑβραῖος, καὶ προσέτι ἠπάτησέ σε Druſius.

Ibid. Αλλ. καὶ θέσις τῆς τραπέζης σου. Colb. & Reg. unus.

v. 19. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ γ΄. i. *Hi tres verſiculi ex Theodotione.*

v. 20. Σ. μὴ προσθυμηθῇς &c. Omnes.

v. 23. Σ. ὃς ἐξετάξει. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. A. ἢ τίς ἐρεῖ. Iidem.

v. 24. Colbert. ἐκ Θ. οἱ β΄. i. *Hi duo verſiculi ex Theodotione.*

v. 25. Σ. ἕκαστος ἀπό- Sic omnes.

v. 26. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ β΄. i. *Hi duo verſiculi ex Theodotione.*

Ibid. Αλλ. ὑδάτων. Sic unus.

v. 28. Σ. ἅτινα ῥυήσ- &c. Colb. Reg. unus, Nicetas & Druſius.

Ibid. Hi verſiculi cum obelis, & nota ſubſequens ex Colbertino.

v. 29. Colbertinus, ἐκ Θ. τὸ ἡμιστίχιον, καὶ οἱ β΄. id eſt, *Hemiſtichium & duo verſiculi ex Theodotione.* Verum Theodotio habuiſſe videtur φῶς αὐτοῦ, ut ea vox Hebraïca אורו & verſio Latina cum aſteriſcis indicant. LXX. legerunt אידו ἠδώ.

v. 30. Σ. ἐκπετάζει &c. Omnes.

Ibid. A. ῥίζας.

v. 31. Σ. διὰ γὰρ αὐτῶν. Colb. Reg. unus & Druſius.

Ibid. Σ. παρέξει &c. Sic omnes.

v. 32. Σ. παλάμαις. Colb. & Reg. unus.

Ibid. Σ. ἐπιτάξει. Omnes.

v. 33. Σ. ἀπαγγελεῖ περὶ τούτου &c. Sic omnes. Druſius unus habet, αὐτοῦ.

Ibid. Σ. ζῆλον περὶ ἀδικίας. Omnes.

CAPUT XXXVII. JOB.

1. אף־לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו שמעו שמוע ברגז קלו והגה מפיו יצא תחת כל־השמים ישרהו ואורו על־כנפות הארץ אחריו ישאג־קול ירעם בקול גאונו ולא יעקבם כי־ישמע קולו ירעם אל בקולו נפלאות ※ Θ. Καὶ ἀπὸ ταύτης ἐταράχθη ἡ ※ καρδία μου. Καὶ ἀπεῤῥύη ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς. ※ Ἄκουε ἀκοὴν ἐν ὀργῇ θυμοῦ κυρίου, Καὶ ※ μελέτη ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐξελεύσεται. Ὑπο- ※ κάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ. Καὶ ※ τὸ φῶς αὐτοῦ ἐπὶ πτερύγων τῆς γῆς. Ὀπίσω ※ αὐτοῦ βοήσεται φωνή. Βροντήσει ἐν φωνῇ ὕβρεως ※ αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἀνταλλάξει αὐτούς, Ὅτι ἀκούσει ※ φωνὴν αὐτοῦ. Βροντήσει ὁ ἰσχυρὸς ἐν φωνῇ ※ αὐτοῦ θαυμάσια.

1. Heb. Etiam ad boc expaveſcit cor meum, & luxatur e loco ſuo. Audite audiendo cum tremore ſonitum ejus, & eloquium ex ore ejus egredietur. Subter omne cœlum directio ejus, & lux ejus ſuper alas terræ. Poſt ipſum rugiet voce: tonabit in voce altitudinis ſuæ, & non tardabit ea, cum auditus fuerit ſonitus ejus. Tonabit Deus in voce ſua mirabilia. ※ Th. Sed & in bis obſtupuit cor ※ meum, & evulſum eſt de loco ſuo. Audiet ※ ſonitum terroris, & ſtrepitum oris ipſius ※ exeuntem. Subter univerſum cœlum cir- ※ cuit, & lumen ejus in finibus terræ. Poſt ※ eum fremet vox. Tonabit in ſonitu ſuper- ※ biæ ſuæ, & non poterit inveſtigari, cum ※ audita fuerit vox ejus. Tonabit fortis in ※ voce ſua mirabiliter. *Vulg. Super hoc expavit cor meum, & emotum eſt de loco ſuo. Audite auditionem in terrore vocis ejus, & ſonum de ore illius procedentem. Subter omnes cœlos ipſe conſiderat, & lumen illius ſuper terminos terra. Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce magnitudinis ſuæ; & non inveſtigabitur cum audita fuerit vox ejus. Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter.*

אף לזאת יחרד לבי Σ. καὶ περὶ τούτων ἐπτοήθη ἡ καρδία μου. Ο. καὶ ἀπὸ ταύτης ἐταράχθη ἡ καρδία μου.

Hebr. etiam ad boc expaveſcet cor meum. *S.* & de his expaveſcit cor meum. *LXX.* & ab bac turbatum eſt cor meum. *Vulg. ſuper hoc expavit cor meum.*

והגה 2. Α. καὶ φθογγή. Ο. καὶ μελέτη.

2. *H.* & eloquium. *A.* & vox. *LXX.* & meditatio. *Vulg. & ſonum.*

ישרהו 3. Α. ἐφεδρείας αὐτοῦ. Ο. ἀρχὴ αὐτοῦ.

3. *H.* directio ejus. *A.* ſeſſiones ejus. *LXX.* principium ejus. *Vulg. ipſe conſiderat.*

כנפות Σ. ἄκρων. Ο. πτερύγων.

Heb. LXX. alas. *S. Vulg.* terminos.

גאונו 4. Α. ὑπερφερείας αὐτοῦ. Ο. ὕβρεως αὐτοῦ.

4. *H.* altitudinis ſuæ. *A.* præſtantiæ ſuæ. *LXX.* ſuperbiæ. *Vulg. magnitudinis.*

ולא יעקבם כי־ישמע קולו Σ. καὶ οὐκ ἀνεξιχνιασθήσεται ἀκουσθέντος τοῦ ψόφου αὐτῆς. Ο. καὶ οὐκ ἀνταλλάξει αὐτούς, ὅτι ἀκούσει φωνὴν αὐτοῦ.

H. & non tardabit eos, cum audita fuerit vox ejus. *S.* & non inveſtigabitur, cum auditus fuerit ſtrepitus ejus. *LXX.* & non commutabit eos, quoniam audiet vocem ejus. *Vulg. & non inveſtigabitur, cum audita fuerit vox ejus.*

עשה גדלות ולא נדע 5. Ο. ἐποίησε γὰρ μεγάλα ἃ οὐκ ᾔδειμεν. Ἄλλος, ποιῶν μεγάλα, καὶ οὐ γνωσόμεθα.

5. *H. & Alius*, faciens magna, & neſciemus. *LXX.* fecit enim magna, quæ neſcivimus. *Vul. qui facit magna & inſcrutabilia.*

כי לשלג יאמר 6. Οἱ λοιποὶ, χιόνι ἐρεῖ. Α. Ο. συντάσσων χιόνι.

6. *H.* quia nivi dicet. *Reliqui*, nivi dicet. *A. LXX. Vulg.* qui præcipit nivi.

וגשם מטר וגשם מטרות עזו Σ. καὶ χειμὼν ὑετοῖς χειμάσει, ὄμβροις ἰσχύος αὐτοῦ. Ο. καὶ χειμὼν ὑετός, καὶ χειμὼν ὑετῶν δυναστείας αὐτοῦ.

Hebr. & imbri pluviæ, & imbri pluviarum fortitudinis ſuæ. *S.* & byems pluviis per tempeſtatem demittet, imbribus fortitudinis ejus. *LXX.* & hyems pluvia, & hyems pluviarum potentiæ ejus. *Vulg. & hyemis pluviis, & imbri fortitudinis ſuæ.*

ביד־כל־אדם 7. Ο. ἐν χειρὶ παντὸς ἀνθρώπου. Ἄλλος, τὰ πάντα τοῦ ἀνθρώπου.

7. *H.* in manu omnes bomines. *LXX.* in manu omnis hominis. *Alius*, omnia hominis. *Vul. qui in manu omnium hominum.*

※ Θ. καὶ χειμὼν ὑδάτων δυναστείας αὐτοῦ, ἐν ※ χειρὶ παντὸς ἀνθρώπου κατασφραγίζει.

※ *Th.* & tempeſtas imbrium poteſtas ejus. ※ In manu omnis hominis ſignetur.

Digitized by Google

כופה 9. A. συστισμοί. al. συγκλεισμός. Σ. Θ. καταιγίς. O. ὀδύναι.

ומזרים קרה מנשמת־אל יתן־קרח ※ Θ. ἀπὸ ※ δὲ ἀκρωτηρίων ψῦχος, καὶ ἀπὸ πνοῆς ἰσχυροῦ ※ δώσει πάγος.

ומזרים A. καὶ ἀπὸ Μαζούρ. O. ἀπὸ δὲ ἀκρωτηρίων.

מנשמת־אל יתן־קרח 10. Σ. ἀπὸ ἐμφυσήματος θεοῦ δοθήσεται πάγος. O. καὶ ἀπὸ πνοῆς ἰσχυροῦ δώσει πάγος.

אף־ברי יטריח עב 11. Σ. ἀλλὰ καὶ καρπῷ ἐπιβριθεῖσα νεφέλη. O. καὶ ἐκλεκτὸν καταπλάσσει νεφέλη. ἕτερα ἀντίγραφα, καταπλήττει.

והוא מסבות מתהפך 12. Σ. αὐτὸς δὲ κυκλόθεν ἀναστρέφεται. ※ Θ. καὶ αὐτὸς κυκλώματα διαστρέψει.

בתחבולתו לפעלם A. ἐν οἰακισμοῖς. Σ. ἐν τῇ κυβερνήσει αὐτοῦ εἰς τὸ ἐργάζεσθαι αὐτά. O. ἐν θεεβουλαθώθ, εἰς ἔργα αὐτῶν. ἕτερα ἀντίγραφα, ἐν τοῖς κατωτάτω θεὶς ἔργα αὐτοῦ.

לשבט 13. Σ. εἰς φυλήν. O. εἰς παιδείαν.

התבונן 14. A. κατανόησον. Σ. ἐνθυμήθητι. O. νουθετούμενος. al. νουθέτου· Θ. καὶ συνιές.

התדע בשום־אלוה עליהם 15. Σ. ἆρα γνώσῃ πότε ἔταξεν ὁ θεὸς περὶ αὐτῶν. O. οἴδαμεν ὅτι ὁ θεὸς ἔθετο ἔργα αὐτοῦ.

אשר בגדיך חמים 17. A. οὐχ ἱμάτιά σου θερμά. Σ. ὁπότε ἱμάτιά σου θερμά. O. σοῦ δὲ ἡ στολὴ θερμή.

בהשקט ארץ מדרום ※ Θ. ἡσυχάζεται δὲ ἀπὸ ※ τῆς γῆς ἀπὸ νότου. O. ἡσυχάζεται δὲ ἐπὶ τῆς γῆς.

תרקיע עמו לשחקים 18. A. αὐτὸς ἐστερέωσε τὸν οὐρανὸν εἰς ἐκστάσεις. Σ. εἰς αἰθέρα. O. στερεώσεις μετ' αὐτοῦ εἰς παλαιώματα.

חזקים כראי מוצק A. ἐνισχύουσαι ὡς ὅρασις συγχύσεως. O. ἰσχυραὶ ὡς ὅρασις ἐπιχύσεως.

אם־אמר איש כי יבלע 20. O. ἵνα ἄνθρωπον ἑστηκὼς κατασιωπήσω. Ἄλλος, ἐὰν εἴπῃ, ἀνὴρ καταποθήσεται.

בהיר הוא בשחקים 21. A. τηλαυγής. Σ. συννεφήσει τὸν ἀέρα. O. τηλαυγές ἐστιν ἐν τοῖς παλαιώμασι.

זהב יאתה 22. A. Θ. χρυσίον ἥξει. O. νέφη χρυσαυγοῦντα.

9. *H.* turbo. *A.* turbines. *Al.* concluſio. *S. Th. Vulg.* tempeſtas. *LXX.* dolores.

H. & a diſpergentibus frigus, a flatu Dei dabit gelu. ※ *Th.* & de promtuariis frigus, & a ※ ſpiritu Dei dabitur glacies. *Vulg. ab Arcturo frigus, flante Deo concreſcit gelu.*

Hebr. & a diſpergentibus. *A.* & a Mazur. *LXX.* & ab extremis partibus. *Vulg. & ab Arcturo.*

10. *Hebr.* a flatu Dei dabit gelu. *S.* ab inſufflatione Dei dabitur gelu. *LXX.* & a ſpiratione fortis dabit gelu. *Vulg. flante Deo concreſcit gelu.*

11. *H.* etiam ſerenitas defatigabit nubem. *S.* ſed & fructu onuſta erit nubes. *LXX.* & electum format nubes. *Alia exemplaria habent*, percellit. *Vulg. Frumentum deſiderat nubes.*

12. *H.* & ipſa circuitibus volvens ſe. *S.* ipſe vero in orbem vertitur. *LXX.* & ipſe circuitus tranſvertet. ※ *Th.* & ipſa per circuitum vertitur. ※ *Vulg. quæ luſtrant per circuitum.*

H. in conſiliis ejus ad operandum eos. *A.* in gubernatione. *S.* in gubernatione ejus, ad operandum ea. *LXX.* in Theebulathoth, ad opera ejus. ※ in gubernaculis ad operanda ea ※ quæ mandaverit eis. *Alia exemplaria*, in infimis ponens opera ejus. *Vulg. quocumque eas voluntas gubernantis duxerit.*

13. *Hebr.* ad virgam. *S.* in tribum. *LXX.* in diſciplinam. *Vul. in una tribu.*

14. *Heb.* intellige. *A. Vulg.* conſidera. *S.* cogita. *LXX.* commonitus, *al.* commoneare. *Th.* & intellige.

15. *Heb.* Num ſcies in ponendo Deum ſuper eis? *S.* Num forte ſcias quando ordinaverit Deus de iis? *LXX.* Novimus quod Deus poſuerit opera ſua. *Vul. Numquid ſcis quando præceperit Deus pluviis.*

17. *Heb.* quod veſtimenta tua calida. *A.* Nonne veſtimenta tua calida? *S.* quando veſtimenta tua calida. *LXX.* tua vero ſtola eſt calida. *Vul. Nonne veſtimenta tua calida ſunt?*

H. in quietando terram a meridie. ※ quieſcente terra ab Auſtro. *LXX.* quieſcit autem ſuper terram. *Vul. cum perflata fuerit terra Auſtro.*

18. *Hebr.* expandes cum eo æthera. *A.* ipſe firmavit cœlum in converſiones. *S.* in æthera. *LXX.* firmabis cum eo in antiquitates. *Vulg. Tu forſitan cum Deo fabricatus es cælos.*

Hebr. fortia ſicut ſpeculum fuſum. *A.* quæ validæ ſunt ut viſio confuſionis. *LXX.* validæ ut viſio effuſionis. *Vulg. qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt.*

20. *Hebr.* ſi dixerit quiſpiam cum abſorptus eſt. *LXX.* ut ſtans faciam hominem tacere. *Alius*, ſi dixerit, Vir abſorbebitur. *Vul. etiamſi locutus fuerit homo, devorabitur.*

21. *H.* lucidum ipſum in cœlis. *A.* fulgidum. *S.* obnubilabit aerem. *LXX.* ſplendidum eſt in antiquitatibus. *Vul. ſubito aer cogetur in nubes.*

22. *H. A. Th.* aurum veniet. *LXX.* nubes coloris aurei. *Vul. aurum venit.*

על־אלוה נורא הוד Σ. περὶ δὲ θεῦ φοβερὸς αἶνος. O. ἐπὶ τούτοις μεγάλη ἡ δόξα ϗ τιμή. Θ. ἐπὶ τῷ θεῷ μεγάλη ἡ δόξα.

Hebr. ſuper Deum terribilem decoris. *S.* de Deo autem formidanda laus. *LXX.* in his magna eſt gloria & honor. *Th.* in Deo magna gloria. *Vul. & ad Deum formidoloſa laudatio.*

שדי לא־מצאנהו 23. Σ. τὸ ἱκανὸν οὐκ ἐξιχνιάσομεν. O. παντοκράτορα, ϗ οὐχ εὑρίσκομεν ἄλλον.

23. *H.* omnipotens non invenimus eum *S.* omnipotentem non invenimus. *LXX.* omnipotentis, & non invenimus alium. *Vul. digne eum invenire non poſſumus.*

ומשפט ורב־צדקה לא יענה A. ϗ κρίσιν ϗ πλῆθος δικαιοσύνης ὁ κακουχήσει. O. ὁ τὰ δίκαια κρίνων οὐκ οἴει ἐπακούειν αὐτοῦ;

H. & judicio & multitudine juſtitiæ non affliget. *A.* & judicium & multitudinem juſtitiæ non male tractabit. *LXX.* qui juſta judicat, non putas exaudire eum? *Vul* [*magnus fortitudine*] *& judicio & juſtitia, & enarrari non poteſt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVII. Job.

v. 1. Hi undecim verſiculi, utpote ex Theodotione deſumti, aſteriſcis notantur in Colbertino: itemque in Editione Latina Hieronymi, ubi tamen aſteriſci nonnumquam ſecus ponuntur, & verſio non quadrat ſemper ad Græcum.

Ibid. Σ. ϗ περὶ τούτου πτήσσει ἡ καρδία μου. Orat. Nicetas & Druſius.

v. 2. A. ϗ φθογγή. Sic omnes.

v. 3. A. ἐφεδρεύσεως αὐτοῦ. Colbert. Regius autem unus, ἐφεδρεύει εἰς αὐτό, *inſidet in ipſum.*

Ibid. Σ. ἀκτῖνα. Colb.

v. 4. A. ὑπερφανείας αὐτοῦ. Regius unus, Orat. Nicetas & Druſius.

Ibid. Σ. ϗ οὐκ ἂν &c. Sic omnes. Druſius omittit ἄν, & legit, αὐτοῦ, pro αὐτοῖς.

Ibid. Αλλ. ποιῶν μεγάλα &c Reg. unus.

v. 6. οἱ λοιποὶ, χιόνι φησί. A. O. συντάσσων χιόνι. Colb. & alius. Notandum eſt quatuor verſiculos, qui obelo notantur Capite præcedenti, v. 28. hîc etiam reperiri apud Colbertinum, atque in Exemplari quo uſus eſt Olympiodorus, qui hæc annotat. οὗτοι οἱ ὠβελισμένοι οἱ δ'. ἐν τισὶν ἀντιγράφοις ὑπίσω κεῖνται περὶ κ'. ςίχων, μετὰ τὸ, ἐσκίασε δὲ νέφη ἐπὶ ἀμυθήτων βροντῶν, ὡς ϗ ἐν τοῖς τετραπλοῖς Ὠριγένους εὕρομεν. i. *Hi quatuor verſiculi obelis ſignati, in quibuſdam Exemplaribus retro jacent ante viginti verſiculos, poſt illud:* Obumbravit autem nubes inenarrabilibus fulguribus; *ut in Tetraplis Origenis invenimus.*

Ibid. Σ. ϗ χειμὼν &c. Sic mſſ. Druſius legit, ὄμβρος, male.

v. 7. Αλλ. τὰ πάντα τοῦ ἀνθρώπου. Colb. & Reg. unus.

Ibid. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ β'. i. *Hi duo verſiculi ex Theodotione, cum aſteriſcis de more.*

v. 9. A. συνστρεμμαί. Sic Druſius. At Colb. & Regius unus habent, συγκλεισμός. Iidem vero Codices adjiciunt, Σ. Θ. καταιγίς.

Ibid. Colbertinus, ἐκ Θ. οἱ β'. indicans duos verſiculos ſequentes, qui in LXX. leguntur, ex Theodotione deſumtos eſſe.

Ibid. A. ἀπὸ Μαζούρ. Druſius.

v. 10. Σ. ἀπὸ ἐμφυσήματος &c. Sic omnes.

v. 11. Σ. ἀλλὰ ϗ καρπὸς &c Reg. unus, Nicetas & Druſius. Ibid. pro καταπλάσσει, ut legitur in τοῖς O. Regius unus & Nicetas dicunt alia Exemplaria habere, καταπλήττει. Colbertinus vero Δ. id eſt, Tetrapla, καταπλήττει.

v. 12. Σ. αὐτὸς δὲ κυκ. &c Omnes. Hic & duo ſequentes verſiculi ex Theodotione in τοὺς O. inducti ſunt teſte Colbertino, ἐκ Θ. οἱ γ'. & Edit. Latina.

Ibid. A. ἐν οἰακίσει. Colbertinus. Ibid. Σ. ἐν τῇ κυβερνήσει &c. Omnes. In τοῖς O. legitur, ἐν Θεβουλαθώθ, ubi vox Hebraïca בתחבולתו non ſine quodam vitio literis Græcis exprimitur. Alia Exemplaria aliud legunt, ut ibidem dicitur, teſte Colbertino & Niceta.

v. 13. Σ. εἰς φυλήν. Colb. & Regius unus.

v. 14 A. καταννόησον. Σ. ἐνθυμήθητι. Θ. σύνες. Sic tres mſſ. Druſius vero ſine diſtinctione, A. Th. S. κατανόησον, σύνες, ἐνθυμήθητι.

v. 15. Σ. ἆρα γνώσῃ &c. Sic omnes.

v. 17. A. οὐχ ἱμάτιά σου θερμά. Σ. ὁπότε &c. Druſius.

Ibid. verſiculum ſequentem ex Theodotione eſſe ſumtum cum aſteriſco notat Colbertinus.

v. 18. A. αὐτὸς ἐστερέωσε &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic diſtinctas adferunt Colbertinus, Regius unus & Nicetas. Ex duabus unam efficiunt Druſius, qui Symmacho, & Oratorienſis, qui Aquilæ ipſam tribuit.

Ibid. A. ἐνισχύσεται &c. Colbertinus & Nicetas.

v. 20. Αλλ. ἐὰν εἴπῃ &c. Colbert.

v. 21. A. τηλαυγές. Reg. unus. Σ. συννεφήσει τὸν ἀέρα. Druſius.

v. 22. A. Θ. χρυσίον ἥξει. Colbert.

Ibid. Σ. περὶ δὲ θεοῦ &c. Symmachi & Theodotionis lectiones ex Druſio, Niceta & mſſ. mutuamur.

v. 23. Σ. τὸν ἱκανὸν &c Druſius.

Ibid. A. ϗ κρίσιν &c. Druſius.

CAPUT XXXVIII. JOB.

מחשיך עצה 2. Σ σκοτεινὸς γνώμῃ. O. ὁ κρύπτων με βουλήν. Αλλος, σκοτεινὸς ἐν καρδίᾳ.

2. HEb. obtenebrans conſilium. *S.* obſcurus conſilio. *LXX.* qui celat me conſilium. *Alius*, obſcurus in corde. *Vul. involvens ſententias.*

איפה היית ביסדי־ארץ 4. Σ. μὴ συμπαρῆς δημιουργοῦντι τῷ θεῷ τὸν κόσμον. O. ποῦ ἦς ἐν τῷ θεμελιοῦν με τὴν γῆν;

4. *Heb.* ubi fuiſti cum formarem terram? *S.* num aderas Deo creanti mundum? *LXX.* ubi eras cum fundarem terram? *Vul. ubi eras quando ponebam fundamenta terræ?*

קו 5. A. κανόνα. Σ. σχοινίον μέτρου. O. σπαρτίον,

5. *Heb. Vul.* lineam. *A.* regulam. *S.* funiculumm enſorium. *LXX.* funiculum.

אדניה 6. Α. Θ. αἱ βάσεις αὐτῆς. Σ. οἱ καταπῆγες. Ο. οἱ κρίκοι.

כל־בני אלהים 7. Α. Θ. ἅμα υἱοὶ θεοῦ. Ο. πάντες ἄγγελοί μου.

בגיחו 8. Α. ἐν τῷ παλαίειν. Ο. ὅτε ἐμαιμάσσεν. Ἄλλος, ὅτε ἐμαιοῦτο.

בשומי ענן לבשו 9. Α. περιείλημα. Σ. ὡς νεφέλῃ περιείλησα αὐτήν. Ἀλλ. Σ. καὶ ὡς νεφέλην περιείλησα αὐτῷ. Ο. ἐθέμην δὲ αὐτῇ νέφος ἀμφίασιν.

ופא ישית בגאון גליך 11. Σ. ἕως ὧδε τετάχθω τὸ ἔπαρμα τῶν κυμάτων σου. Ο. ἀλλ' ἐν σεαυτῇ συντριβήσεταί σου τὰ κύματα.

ידעתה שחר מקמו 12. Α. Θ. ἐγνώρισας τῷ ὄρθρῳ τόπον αὐτοῦ. Ο. ἑωσφόρος δὲ εἶδε τὴν ἑαυτοῦ τάξιν.

וימנע 15. Σ. περιαιρεθήσεται. Ο. ἀφεῖλες.

תשבר Α. Σ. συντρίψεις. Ο. συνέτριψας.

עד־נבכי־ים 16. Σ. ἕως συνοχῆς πηγῆς. Ο. ἐπὶ πηγὴν θαλάσσης.

ובחקר תהום Α. ἐν ἐξιχνιασμῷ ἀβύσσου. Ο. ἐν δὲ ἴχνεσιν ἀβύσσου.

התבוננת 18. Α. μὴ κατενόησας. Σ. μὴ ἐνενόησας. Ο. νενουθέτησαι. Θ. μὴ συνῆκας.

ישכן 19. Α. σκηνοῖ. Ο. αὐλίζεται. Θ. ἠρεμεῖ.

נתיבות ביתו 20. Σ. ἀτραποὺς οἰκήσεως. Ο. τρίβοις αὐτῶν.

ברד 22. Σ. κρυστάλλου. Ο. χαλάζης.

אור 24. Α. Θ. φῶς. Ο. πάχνη.

קדים Σ. ἄνεμος. Ο. νότος.

מי־פלג 25. Α. τίς διεῖλεν.

מי־פלג לשטף תעלה Α. Θ. τίς δὲ ἔστειλε τῷ κατακλυσμῷ ὑδραγωγόν. Ο. τίς δὲ ἡτοίμασεν ὑετῷ λάβρῳ ῥύσιν.

לחזיז קלות Α. Εἰς κτύπον φωνῶν. Σ. Εἰς ψόφον βροντῆς. Ο. ὁδὸν δὲ κυδοιμῶν.

להמטיר על־ארץ לא־איש מדבר 26.
לא־אדם בו להשביע שאה ומשואה
ולהצמיח מצא דשא ※ Θ. Τοῦ ὑετίσαι ἐπὶ
※ γῆν οὗ οὐκ ἀνήρ. Ἔρημον οὗ οὐχ ὑπάρχει
※ ἄνθρωπος ἐν αὐτῇ. Τοῦ χορτάσαι ἄβατον
※ καὶ ἀοίκητον, Καὶ τοῦ ἐκβλαστῆσαι ἔξοδον
※ χλόης.

6. *Heb. A. Th. Vul.* baſes illius. *S.* pali. *LXX.* circuli.

7. *Heb. Vul.* omnes filii Dei. *A. Th.* ſimul filii Dei. *LXX.* omnes angeli mei.

8. *Heb.* in emergendo ipſo. *A.* cum luctaretur. *LXX.* cum fremeret. *Alius*, cum obſtetricaretur. *Vul. quando erumpebat.*

9. *H.* in ponendo me nubem veſtimentum ejus. *A.* circumvolvi. *S.* quaſi nube circumvolvi ipſum. *Al. S.* quaſi nubem circumvolvi ipſi. *LXX.* poſui autem ei nubem operimentum. *Vul. cum ponerem nubem veſtimentum ejus.*

11. *Hebr.* & hîc ponet in elatione fluctus tuos. *S.* hucuſque ordinetur elatio fluctuum tuorum. *LXX.* ſed in teipſo comminuentur fluctus tui. *Vul. & hîc confringes tumentes fluctus tuos.*

12. *Heb.* ſcire feciſti auroram locum ſuum. *A. Th.* notum feciſti diluculo locum ſuum. *LXX* lucifer autem novit ſuum ordinem. *Vul. & oſtendiſti auroræ locum ſuum.*

15. *Hebr.* & prohibebitur. *S. Vul.* auferetur. *LXX.* abſtuliſti.

Hebr. Vul. confringetur. *A. S.* confringes. *LXX.* confregiſti.

16. *Hebr.* uſque ad fletus maris. *S.* uſque ad coarctationem fontis. *LXX.* ad fontem maris. *Vul. profunda maris.*

Heb. & in inveſtigatione abyſſi. *A.* in inveſtigatione abyſſi. *LXX.* in veſtigiis autem abyſſi. *Vul. & in noviſſimis abyſſi.*

18. *Hebr.* numquid intellexiſti. *A.* numquid cogitaſti. *S.* numquid cogitaſti. *LXX.* admonitus es. *Th.* numquid intellexiſti. *Vul. numquid conſideraſti.*

19. *Heb.* habitabit. *A.* habitat. *LXX.* manet. *Th.* quieſcit. *Vulg. habitet.*

20. *Hebr. Vulg.* ſemitas domûs ejus. *S.* ſemitas habitationis. *LXX.* ſemitas eorum.

21. *Heb. LXX. Vulg.* grandinis. *S.* glaciei.

24. *Heb. A. Th. Vulg.* lux. *LXX.* pruina.

Hebr. Eurus. *S.* ventus. *LXX.* Notus. *Vulg. æſtus.*

25. *Heb. A.* quis diviſit.

Hebr. quis diviſit ad inundationem aquæductum. *A. Th.* quis miſit diluvio aquæductum. *LXX.* quis autem præparavit pluviæ vehementi fluxum. *Vulg. quis dedit vehementiſſimo imbri curſum.*

Heb. ad coruſcationem tonitruorum. *A.* ad fragorem vocum. *S.* ad ſonum tonitrui. *LXX.* viam autem tempeſtatum. *Vulg. & viam ſonantis tonitrui.*

26. *Heb.* ad pluere faciendum ſuper terram, non vir: deſertum, non homo in eo: ad ſatiandum ſolitudinem & eremum, & ad germinare faciendum exitum herbæ. ※ *Th.* Ut &
※ pluat ſuper terram, ubi non eſt vir, In de-
※ ſerto, ubi non eſt homo: Ut ſatiet inviam
※ & inhabitabilem, Et ut germinet herbæ
※ viror. *Vul. ut plueret ſuper terram abſque homine in deſerto, ubi nullus mortalium commoratur. Ut impleret inviam & deſolatam, & produceret herbas virentes.*

להצמיח 27. O. ἐκβλαστῆσαι. Ἀλλ. ἐκβλαστήσει.

מצא O. ἔξοδον. Ἄλλος, ἀνάφυσιν.

היש למטר אב 28. A. μήτις ἐστὶν ὑετοῦ πατήρ; Σ. ἆρα ἐστὶν ὑετοῦ πατήρ; O. τίς ἐστιν ὑετοῦ πατήρ;

הקרח 29. A. Θ. πάγος. O. κρύσταλλος.

ופני תהום יתלכדו 30. ὁ Ἑβραῖος, πρόσωπον δὲ ἀβύσσου πήγνυται. O. πρόσωπον ἀσεβοῦς τίς ἔπτηξε. Ἄλλος, πρόσωπον δὲ ἀβύσσου τίς ἔπηξεν.

התקשר מעדנות כימה 31. A. ἦ συνάψεις μόρια πλειάδος. Σ. Εἰ συνάψεις μόρια πλειάδος. O. συνῆκας δὲ δεσμὸν πλειάδος.

התציא מזרות בעתו 32. Σ. ἦ ἀναφύσεις τὰ σκορπισθέντα κατὰ καιρὸν αὐτοῦ (al. αὐτῶν) ἕκαστον. O. ἦ διανοίξεις μαζουρὼθ ἐν καιρῷ αὐτοῦ.

תנחם A. καθοδηγήσεις. O. ἄξεις αὐτά.

חקות 33. A. ἀκριβείας. Σ. διατάξεις. O. τροπάς. Θ. συντάγματα.

ושפעת־מים 34. A. Θ. καὶ ὁρμὴ ὑδάτων. O. καὶ τρόμῳ ὕδατος.

ברקים 35. Οἱ λοιποὶ, ἀστραπαί. O. κεραυνούς.
הננו A. ἰδοὺ ἡμεῖς (al. ἰδοὺ ἐσμέν.) Σ. πάρεσμεν. O. τί ἐστι.

או מי־נתן לשכוי בינה 36. Σ. ἢ τίς ἔδωκε μεμωρασμένῳ ἔννοιαν. O. ἢ ποικιλτικὴν ἐπιστήμην.

ונבלי שמים מי ישכיב 37. Σ. καὶ ὄργανα οὐρανοῦ τίς κοιμήσει. Ἀλλ. Σ. ἢ ὄργανα οὐρανοῦ τίς συνθήσει. O. οὐρανὸν δὲ εἰς γῆν ἔκλινε.

טרף 39. Σ. Θ. θήραν. O. βορὰν.
כי־ישחו 40. O. δεδοίκασι γάρ. Ἄλλος, ὅτι φωλεύουσι.

בסכה O. ἐν ὕλαις. Ἄλλος, ἐν κοίταις.

27. *H.* ad germinare faciendum. *LXX.* ut germinet. *Alius*, germinabit. *Vulg. & produceret.*

H. egreſſum. *LXX.* exitum. *Alius*, repullulationem. *Vulg. herbas.*

28. *H.* Numquid eſt pluviæ pater? *A.* Num quis eſt pluviæ pater? *S.* Num eſt pluviæ pater? *LXX. Vul.* quis eſt pluviæ pater?

29. *H. A. Th.* gelu. *LXX. Vul.* glacies.

30. *H.* & facies abyſſi capientur. *Hebræus Int.* facies autem abyſſi condenſatur. *LXX.* faciem impii quis exterruit. *Alius*, faciem autem abyſſi quis condenſavit. *Vulg. & ſuperficies abyſſi conſtringitur.*

31. *H.* Numquid ligabis delicias Chima. *A.* An conjunges partes Pleiadis. *S.* Si conjunges partes Pleiadis. *LXX.* Intellexiſti nexum Pleiadis. *Vulg. Numquid conjungere valebis micantes ſtellas Pleiadis.*

32. *H.* Numquid exire facies ſigna cœleſtia in tempore ſuo. *S.* aut produces diſſipata in tempore ſuo ſingula? *LXX.* An aperies Mazuroth in tempore ſuo? *Vulg. Numquid producis Luciferum in tempore ſuo.*

H. LXX. duces ea. *A.* deduces. *Vulg. conſurgere facis.*

33. *H. Th.* ſtatuta. *A.* accurate ſtatuta. *S.* ordines. *LXX.* converſiones. *Vul. ordinem.*

34. *H.* & redundantia aquarum. *A. Th. Vulg.* & impetus aquarum. *LXX.* & tremore aquæ.

35. *H. Reliqui, Vul.* fulgura. *LXX.* fulmina.

H. A. ecce nos. (*A. al.* ecce ſumus.) *S. Vulg.* adſumus. *LXX.* quid eſt.

36. *H.* aut quis dedit contemplationi intelligentiam. *S.* aut quis dedit ſtulto ſolertiam. *LXX.* aut variegandi ſcientiam. *Vul. aut quis dedit gallo intelligentiam.*

37. *H.* aut defluxus cœlorum quis quieſcere faciet. *S.* & organa cœli quis ſedabit. *S. al.* aut organa cœli quis componet. *LXX.* & cœlum in terram inclinavit. *Vulg. & concentum cœli quis dormire faciet.*

39. *H. S. Th. Vul.* prædam. *LXX.* eſcam.

40. *H.* cum incurvant ſe. *LXX.* timuerunt enim. *Alius*, quia latibulum habent. *Vulg. quando cubant.*

H. in umbraculo. *LXX.* in ſylvis. *Alius*, in cubilibus. *Vul. in antris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXVIII. Job.

v. 2. Σ. σκοτεινὸς γνώμῃ. Sic omnes, præter Regium unum, qui habet, Σ. σκοτεινὸς ἐν καρδίᾳ.

v. 4. Σ. μὴ συμπαρῆς &c. Sic Oratorienſis & Regius unus.

v. 5. A. κανόνα. Σ. σχοινίον μέτρου. Omnes.

v. 6. A. Θ. αἱ βάσεις αὐτῆς. Σ. οἱ κατάπηγες. Sic omnes mſſ. Druſius vero habet, οἱ ἄλλοι, αἱ βάσεις, οἱ κατάπηγες.

v. 7. A. Θ. ἅμα υἱοὶ Θεοῦ. Sic omnes mſſ. Druſius, οἱ ἄλλοι, ἅμα υἱοὶ Θεοῦ.

v. 8. A. ἐν τῷ παλαίειν. Druſius. Ἀλλ. ὅτε ἐμαιοῦτο. Codex unus & Nicetas.

v. 9. A. ἐσπαργάνωσα. Sic unus. Σ. ὡς νεφέλῃ περιείλησα αὐτήν. Druſius & Nicetas. Sed Colbertinus, Σ. ὡς νεφέλην περιείλησα αὐτῷ. Forte altera lectio eſt Aquilæ, altera Symmachi.

v. 11. Σ. ἕως ὧδε &c. Omnes.

v. 12. A. Θ. ἐγνώρισας τῷ ὄρθρῳ τόπον αὐτοῦ. Sic Colbertinus. Druſius ſine Interpretum nomine habet, οἱ λοιποί.

v. 15. Σ. περιαιρεθήσεται. Regius unus.

Ibid. A. Σ. συντριβεῖς. Hanc verſionem Regius unus Symmacho, Colbertinus Aquilæ tribuit.

v. 16. Σ. ἕως συνοχῆς πηγῆς. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. Α. ἐν ἐξεχωρισμῷ ἀβύσσου. Iidem.

v. 18. Α. μὴ κατενόησας &c. Hæ trium lectiones ex iiſdem Codd. prodeunt. Druſius habet, Α. μὴ συνῆκας tantum.

v. 19. Α. σκληνοί. Θ. ἠρεμοῦ. Sic omnes mſſ. Druſius, οἱ ἄλλοι, σκληνοί, ἠρεμοῦ.

v. 20. Σ. ἀτραπὸς ἀκινήτου. Omnes mſſ. & Druſius.

v. 22. Σ. κρυσάλλω. Druſius.

v. 24. Α. Θ. φῶς. Sic mſſ. Druſius vero id uni Aquilæ tribuit.

Ibid. Σ. ἄνεμος. Reg. unus.

v. 25. Α. τὶς διεῖλεν. Sic Druſius, qui poſtea habet, οἱ ἄλλοι, τὶς δὲ ἔσειλεν &c. Colbert. & Regius unus, Α. Θ. τὶς δὲ ἔσειλεν &c. ambas lectiones edimus.

Ibid. Α. εἰς κτύπον &c Omnes.

v. 26. Hi quatuor verſiculi aſteriſcis notantur in Colbertino & in Edit. Latina.

v. 27. Αλλ. ἐκβλαστάνειν. Colb. & Reg. unus.

Ibid. Αλλ. ἀνάφυσιν. Colb. & Reg. unus.

v. 28. Lectionem Aquilæ habet Druſius; Symmachi vero mſſ.

v. 29. Α. Θ. πάγος. Colb. & Reg. unus.

v. 30. ὁ Ἑβραῖος, περίτωπον δὲ &c. Druſius.

v. 31. Α. ἡ συνάψεις &c. Druſius. Σ. αἱ συνάψεις &c. Colbert.

v. 32. Σ. ἢ ἀναφύσεις &c. Omnes. In hunc locum hanc notam habet Druſius: *In Hebræo eſt* מזרות *quam vocem Hieronymus Luciferum interpretatur, ut Theodoretus* ἑωσφόρον*: Santes*, ſigna cœleſtia. *Chryſoſtomus:* Μαζουρὼθ τὰ συστήματα τῶν ἀστέρων· ἃ ἐν τῇ συνηθείᾳ ζώδια καλοῦνται. ἄλλοι δέ φασι μαζουρὼθ Ἑβραϊκὴν μὲν εἶναι λέξιν, σημαίνειν δὲ τὸν ἀστρῷον κύνα. i. *Mazuroth, ſtellarum cœtus: qui ex conſuetudine Zodia vocantur. Alii vero dicunt Mazuroth, Hebraicam quidem eſſe vocem, ſignificare vero canem ſtellam.*

Ibid. Α. καθοδηγήσεις. Colb.

v. 33. Trium lectiones adferunt Colb. & Reg. unus.

v. 34. Α. Θ. καὶ ὁρμὴ ὑδάτων. Iidem.

v. 35. οἱ λοιποί, ἀστραπάς. Iidem.

Ibid. Α. ἰδοὺ ἡμεῖς. Colb. & Reg unus. Druſius vero, ἰδοὺ ἐσμέν. Σ. πάρεσμεν. Colb. & Reg. unus.

v. 36. Σ. ἢ τὶς ἔδωκε &c. Omnes.

v. 37. Prior Symmachi lectio eſt Druſii, poſterior vero Colbertini & Regii unius.

v. 39. Σ. Θ. θήραν. Colb. & Reg. unus.

v. 40. Αλλ. ὅτι φωλεύουσι. Iidem.

Ibid. Αλλ. ἐν κοίταις. Druſius.

CAPUT XXXIX. JOB.

יעלי-סלע 1. Ο. τραγελάφων πέτρας. Θ. νεβρῶν ἐν πέτρᾳ.

תספר ירחים תמלאנה 2. Σ. ἠρίθμησας δὲ σελήνας πληρῶσαι αὐτάς. Ο. ἠρίθμησας δὲ μῆνας αὐτῶν.

תכרענה ילדיהן תפלחנה 3. Σ. ἀποβάλλονται τὰ τέκνα αὐτῶν. Ο. ἐξέθρεψας δὲ αὐτῶν τὰ παιδία ἔξω φόβου. Θ. ἐὰν δώσωσι τὰ παιδία αὐτῶν, διασώσεις αὐτά.

חבליהם תשלחנה Α. Σ. ὠδῖνας, ἀπολείπουσι. ※ Θ. ὠδῖνας δὲ αὐτῶν ἐξαποστελεῖς.

יחלמו בניהם 4. ※ Θ. ἀπορρήξουσι τὰ τέκνα ※ αὐτῶν.

ירבו בבר Σ. πληθύνεσθαι ἐν ἀγρότητι. ※ Θ. πληθυνθήσονται ἐν γεννήματι.

יצאו ולא-שבו למו Σ. ἐξελθόντα οὐχ ὑποστρέψει πρὸς αὐτάς. ※ Θ. ἐξελεύσονται, καὶ οὐ μὴ ※ ἀνακάμψουσιν αὐτοῖς.

ערבה ביתו 6. Α. ὁμαλήν. Σ. οἶκον ἀοίκητον. Ο. δίαιταν αὐτοῦ ἔρημον. Θ. ἀραβά.

ומשכנותיו מלחה Σ. γῆν αὐτοῦ. ※ Θ. καὶ τὰ σκηνώματα αὐτοῦ ἁλμυρίδα.

נגש 7. Α. εἰσπρακτοῦ. Ο. φορολόγου.

רים 9. Α. ῥινοκέρως. Ο. μονοκέρως.

אם-ישדד עמקים אחריך 10. Σ. ἢ ὁμαλίσει κοιλάδας ἀκολουθῶν σοι. Ο. ἢ ἑλκύσει σου αὔλακας ἐν πεδίῳ.

ותעזב עליו 11. Ο. ἐπαφήσεις δὲ αὐτῷ. Θ.

1. HEbr. caprarum petræ. *LXX.* tragelaphorum petræ. *Th.* hinnulorum in petra. *Vul. ibicum in petris.*

2. *H.* numerabis menſes, implebunt. *S.* dinumeraſti lunas, ad implendum eas. *LXX.* numeraſti autem menſes earum. *Vulg. Dinumeraſti menſes conceptûs earum.*

3. *H.* incurvabunt ſe, ſuos fœtus effringent. *S.* emittunt filios ſuos. *LXX.* nutriviſti autem hinnulos eorum ſine metu. *Th.* ſi dederint prolem ſuam, ſalvabis eam. *Vulg. incurvantur ad fœtum & pariunt.*

H. dolores ſuos emittunt. *A. S.* fœtus emiſerunt, & ceſſant. ※ *Th.* partus autem earum emittes. *Vulg. & rugitus emittunt.*

4. *H.* convaleſcunt filii earum. ※ *Th.* abrumpent filii earum. *Vul. ſeparantur filii earum.*

H. multiplicant ſe in frumento. *S.* ad multiplicandum in agreſti. ※ *Th.* multiplicabuntur in tritico. *Vulg. & pergunt ad paſtum.*

H. egrediuntur, & non revertuntur ad eas. *S.* egreſſi non revertentur ad eas. ※ *Th.* exibunt, & non revertentur ad eas. *Vul. egrediuntur, & non revertuntur ad eas.*

6. *H.* ſolitudinem domum ejus. *A.* planam. *S.* domum non habitatam. *LXX.* habitationem ejus deſertum. *Th.* Araba. *Vul. in ſolitudine domum.*

H. habitacula ejus ſalſuginem. *S.* terram ejus. ※ *Th.* habitacula ejus ſalſuginem. *Vulg. & tabernacula ejus in terra ſalſuginis.*

7. *H. A. LXX. Vulg.* exactoris.

9. *H. A. Vulg.* rhinoceros. *LXX.* unicornis.

10. *Heb.* an agricolabit valles poſt te. *S.* an complanabit valles ſequens te. *LXX.* aut ducet ſulcos tuos in campo. *Vulg. aut confringet glebas vallium poſt te.*

11. *Heb.* & derelinquas ad eum. *LXX.* dimit-

μὴ ἐγκαταλείψεις.

ישיב 12. Σ. ἀποκαταστήσει. Ο. ἀποδώσει.
ויאסף Σ. συλλέξει. Ο. εἰσοίσει. Θ. συνάξει.

כנף רננים נעלסה 13. A. πτερύγιον αἰνούντων συναναπλέκει, Σ. πτερὸν ἀγλαϊσμοῦ περιφύεται. Ο. πτέρυξ τερπομένων νεέλασσα.

אם־אברה חסידה ונצה A. ἐρώδιος. Σ. εἰ ἐναγκαλίσεται ὁ κύκνος πτιλοὺς αὐτοῦ. Ο. ἐὰν συλλάβῃ ἀσίδα καὶ νέσσα.

14. כי־תעזב לארץ ביציה ועל־עפר תחמם ותשכח כי־רגל תזורה וחית השדה תדושה
※ ὅτι ἀφήσει εἰς γῆν τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ ἐπὶ
※ χοῦν θάλψει, καὶ ἐπελάθετο ὅτι ποὺς σκορπιεῖ,
※ καὶ θηρία ἀγροῦ καταπατήσει.

הקשיח בניה 16. ※ Ο. ἀπεσκλήρυνε τὰ τέκνα
※ ἑαυτῆς. Ἄλλος, κατεπονήσει τῇ νεοττοτροφίᾳ.

כי־השה אלוה חכמה 17. Σ. ἀφεῖλεν. Ο. ὅτι κατεσιώπησεν αὐτῇ ὁ θεὸς σοφίαν.

ולא־חלק לה בבינה Σ. καὶ οὐκ ἔνειμεν αὐτῇ σύνεσιν. ※ Ο. καὶ οὐκ ἐπεμέρισεν αὐτῇ ἐν τῇ
※ συνέσει.

בעת במרום תמריא 18. Σ. πετομένη. ※ Ο.
※ κατὰ καιρὸν ἐν ὕψει ὑψώσει.

רעמה 19. Σ. κλαγγήν. Ο. φόβον. Θ. χρεμετισμόν.

הוד 20. Σ. Θ. φόβος. Ο. δόξαν.

בעמק 21. A. Θ. ἐν κοιλάδι. Ο. ἐν πεδίῳ.

לקראת־נשק A. Θ. εἰς ἀπάντησιν (al. συνάντησιν) ὅπλου. Σ. εἰς ἀπάντησιν καταφράκτων. Ο. συναντῶν βασιλεῖ. Ἀλλ. βέλει.

חרב 22. Σ. Θ. μαχαίρας. Ο. σιδήρου.

ברעש ורגז יגמא־ 24. Σ. ἐν σάλῳ καὶ ὀργῇ ὡς καταπίνων. Ο. καὶ ὀργῇ ἀφανιεῖ.

ולא יאמין כי־קול שופר Σ. καὶ οὐ δηλωθήσεται ἀπὸ ἤχους σάλπιγγος. Ο. καὶ οὐ μὴ πιστεύσῃ ἕως ἂν σημάνῃ σάλπιγξ.

ומרחוק יריח מלחמה 25. Σ. καὶ πόρρωθεν ἀλαλάξει (ἀλαλάξει) πολεμικόν. Ο. πόρρωθεν δὲ ὀσφραίνεται πολέμου.

סלע ישכן ויתלנן 28. Σ. ἐν πέτρᾳ ἠρεμοῦσα αὐ-

tes autem ei. *Th.* num derelinques. *Vulg.* *& derelinques ei.*

12. *H. Vul.* reddat. *S.* reſtituet. *LXX.* reddet.

Heb. Vulg. congreget. *S.* colliget. *LXX.* inſeret. *Th.* congregabit.

13. *Heb.* ala exultantium læta. *A.* alam laudantium ſimul complicat. *S.* ala nitoris circumnaſcitur. *LXX.* ala lætantium Neelaſſa. ※ penna ſtruthionis mixta eſt. *Vulg. penna ſtruthionis ſimilis eſt.*

Hebr. an penna ciconiæ & pluma. *A.* erodius. *S.* ſi ulnis complectetur cycnus pennas ſuas. *LXX.* ſi conceperit aſida & neſſa. ※ alis herodionis & accipitris. *Vulg. pennis herodii & accipitris.*

14. *H.* quia derelinquet in terra ova ſua, & ſuper pulverem calefaciet ea. Et obliviſcetur quod pes diſpergat ea, & beſtia agri conculcet ea. ※ & relinquit in terra ova ſua, & in pul-
※ vere calefiunt, & oblita eſt quia pes diſ-
※ pergit ea, & beſtiæ conculcabunt ea. *Vulg. Quando derelinquit ova ſua in terra, tu forſitan calefacies ea? Obliviſcitur, quod pes conculcet ea, aut beſtia agri conterat.*

16. *Heb.* duriter tractat filios ſuos. ※ *LXX.* obduravit contra filios ſuos. *Alius*, laborabit in nutriendis pullis ſuis. *Vulg. duratur ad filios ſuos.*

17. *Heb.* quoniam obliviſci fecit eum Deus ſapientiam. *S.* abſtulit. *LXX.* quia tacere fecit ei Deus ſapientiam. ※ quia deſpexit eam Dominus in ſapientia. *Vulg. privavit enim eam Deus ſapientia.*

Heb. & non impertitus eſt ei intelligentiam. *S.* & non diſtribuit ei intelligentiam. ※ *LXX.* & non diſtribuit ei intellectum. *Vulg. nec dedit illi intelligentiam.*

18. *H.* ſecundum tempus in altum elevaverit ſe. *S.* volans. ※ *LXX.* cum tempus fuerit, in altum ſe levabit. *Vulg. cum tempus fuerit in altum alas erigit.*

19. *Heb.* tonitru. *S.* clangorem. *LXX.* timorem. *Th. Vulg.* hinnitum.

20. *Hebr.* decor. *S. Th.* timor. *LXX.* gloriam. *Vulg. gloria.*

21. *Heb. A. Th.* in valle. *LXX.* in campo. *Vulg. terram.*

Hebr. in occurſum armaturæ. *A. Th.* in occurſum teli. *S.* in occurſum cataphractorum. *LXX.* occurrens regi, *al.* telo. *Vul. in occurſum armatis.*

22. *Hebr.* gladii. *S. Th.* machæræ. *LXX.* ferri. *Vulg. gladio.*

24. *Hebr.* cum impetu & ira effodiet. *S.* in commotione & ira veluti abſorbens. *LXX.* & iracundia evertet. *Vulg. fervens & fremens ſorbet* (*terram.*)

Heb. & non credet quod vox buccinæ. *S.* & non indicabitur a ſonitu tubæ. *LXX.* nec credet donec ſignificaverit tuba. *Vulg. nec reputat tubæ ſonare clangorem.*

25. *Hebr.* & a longe odorabitur bellum. *S.* & procul jubilabit bellum. *LXX.* procul autem odoratur bellum. *Vulg. procul odoratur bellum.*

28. *Hebr.* petram habitabit, & morabitur

λισθήσεται.

λιαθήσεται. O. αὐλίζεται ἐπ' ἐξοχῇ πέτρας.

ומצודה A. καὶ ὀχυρώματος. O. καὶ ἀποκρύφῳ.

יעלעו־דם 30. A. ἐστομισμένοι. Σ. καταρροφῶσιν αἷμα. O. φύρονται ἐν αἵματι.

ובאשר חללים שם הוא Σ. ὅπου δὲ σάρκες πεπτωμένων, πάρεστι. O. οὗ δ' ἂν ὦσι τεθνεῶτες, παραχρῆμα εὑρίσκονται.

הרב עם־שדי יסור מוכיח אלוה יעננה 32. Σ. ἆρα ὁ δικαζόμενος πρὸς τὸν ἱκανὸν παιδευθήσεται, διελεγχόμενος θεῷ; ἀποφθέγξεταί τι; O. μὴ κρίσιν μετὰ ἱκανοῦ ἐκκλινεῖ. ἐλέγχων δὲ θεὸν ἀποκριθήσεται αὐτήν;

הן קלתי 34. A. ἰδοὺ ἐλαφρύνθην. Σ. ἰδοὺ κούφως ἐποίησα. In LXX. hæc perplexa ſunt.

O. ÷ τί ἔτι ἐγὼ ἀποκρίνομαι: οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ.

אחת דברתי ולא אענה ושתים ולא אוסיף 35. Σ. μὴ ἀποφθεγξάμενος ἃ ἐτόλμησα ἀπὸ ἀκακίας, μεταμεληθείω ἀπὸ παιδείας. O. ※ ἅπαξ ※ λελάληκα, ἐπὶ δὲ τῷ δευτέρῳ οὐ προσθήσω.

S. in petra quieſcens manebit. *LXX.* moratur in ſummitate petræ. *Vulg. In petris manet, & . . . . . commoratur.*

Hebr. & munitionem. *A.* & munimenti. *LXX.* & abſcondito. *Vulg. atque inacceſſis rupibus.*

30. *Hebr.* abſorbebunt ſanguinem. *A. . . . . S.* abſorbent ſanguinem. *LXX.* conſperguntur in ſanguine. *Vul. lambent ſanguinem.*

Heb. & ubi occiſi, ibi ipſe. *S.* ubi autem carnes cæſorum, adeſt. *LXX.* ubi autem fuerint cadavera, confeſtim reperiuntur. *Vulg. & ubicumque cadaver fuerit, ſtatim adeſt.*

32. *Hebr.* Numquid contendere cum omnipotente eruditio? arguens Deum reſpondeat ei. *S.* Num qui contendet cum Deo vincet, redargutus a Deo, contra loquetur aliquid? *LXX.* Numquid judicium cum omnipotente declinat, & arguens Deum reſpondebit? *Vul. Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquieſcit? utique qui arguit Deum, debet reſpondere ei.*

34. *Hebr.* ecce contemptibilis ſum. *A.* ecce levior factus ſum. *S.* ecce leviter feci. *Vulg. qui leviter locutus ſum.*

LXX. ÷ quid adhuc ego reſpondeo: *non exſtat in Hebraico.*

35. *Hebr.* ſemel locutus ſum, & non reſpondebo, & bis, & non addam. *S.* Annon locutus ſum quæ auſus ſum dicere ex innocentia, reſipiſco ex correptione. *LXX.* ※ ſemel locutus ſum, & iterum non adjiciam. *Vulg. unum locutus ſum, quod utinam non dixiſſem, & alterum, quibus ultra non addam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XXXIX. Job.

v. 1. Θ. νεβρῶν ἐν πέτρᾳ. Colbert. & Reg. unus, qui hoc ſcholion adjiciunt, ἀντὶ τοῦ, αἰγαγρῶν. i. *ac ſi diceres, caprorum agreſtium.*

v. 2. Σ. ἠριθμήσας δὲ &c. Druſius. In Colbertino autem legitur, A. Θ ἀνέπλησας.

v. 3. Σ ἀποβάλλονται τὰ &c. Colb. & Reg. unus. Θ. ἐὰν δ' ἄφωσιν &c. Sic omnes; ſed in prima & ſecunda voce variant. Druſius, ἐὰν δ' ἄφωσι. Nicetas, Orator. Regius unus, ἐὰν δ' ἄφωσι. Colbertinus & Regius alter, ἐν ἄφωσι.

Ibid. A. Σ. ὠδίνουσαν, ἀπολύουσι. Regii duo & Nicetas. Hic verſiculus cum tribus ſequentibus, ex Theodotione deſumti, aſteriſcis notantur in Colbertino Codice, ubi legitur, ἐκ Θ. οἱ δ'.

v. 4. Σ. πληθυνθῶσιν ἐν ἀγρότητι. Colbertinus & Regius unus.

Ibid. Σ. ἐξελθόντα οὐχ &c. Iidem.

v. 6. Sic trium lectiones habet Druſius. Colbertinus autem, A. Θ. Σ. οἶκον ἀοίκητον. Vide quæ diximus in Lexico Hebraïco ad vocem ערבה

Ibid. Σ. γλῶ αὐτοῦ. Regius unus. Hic verſus aſteriſco præmiſſo dicitur Theodotionis eſſe in Colbertino.

v. 7. A. εἰσπράκτου. Druſius. Vide Exod. 5. 13.

v. 9. A. ῥινοκέρως. Reg. unus & Druſius. Sic etiam Hieronymus & Santes Pagninus.

v. 10. Σ. ἢ ὁμαλιεῖ &c. Colb. & Reg. unus.

v. 11. Θ. μὴ ἐγκαταλείψεις. Colb. & Reg. unus.

v. 12. Σ. ἀποκαταστήσει. Colbertinus.

Ibid. Σ. συλλέξει. Θ. συνάξει. Idem.

v. 13. A. πτερύγιον &c. Lectiones Symmachi & Theodotionis exhibent Orator. Reg. unus & Druſius. Nicetas autem unius Symmachi interpretationem affert.

Ibid. A. ἐρωδιός. Sic Regius unus. Σ. εἰ ὀναγκαλίσηται &c. Druſius. Polychronius vero apud Nicetam, ἔστι δὲ καὶ ἀσίδα πτηνὸν μέγιστον, πλὴν εὐήθες, ὃν Ἀκύλας ἐρῳδιὸν καὶ ἱέρακα ἐκδέδωκεν. i. *eſt autem aſida, magna avis, ſed ſtolida, quam Aquila erodium & accipitrem interpretatus eſt.*

Verſiculi ſequentes aſteriſcis notantur hîc & in Codice Colbertino & in Editione Latina Hieronymi: quia ex Theodotione in LXX. inducti ſunt.

v. 16. Αλλ. καθέτενοσεν &c. Druſius.

v. 17. Σ. παρῆλθε, & poſtea καὶ ἐν ἐρήμῳ &c. Omnes.

v. 18. Σ. πιεζομένη. Colb. & Reg. unus. Sequens autem verſiculus notatur aſteriſco in Colbertino, ut & alii præcedentes.

v. 19. Σ. πλαγγήν. Colbert. & Reg. unus. At Druſius, κραυγήν, minus recte. Ibid. Colbert. Reg. unus & Druſius, Θ. χρεμετισμόν.

v. 20. Σ. Θ. φόβος. Colb. & Reg. unus.

v. 21. A. Θ. ἐν κοιλάδι. Iidem.

Ibid. A. Θ. εἰς ἀπάντησιν ὅπλων. Colb. & Reg. unus, qui poſtremus habet συνάντησιν. Σ. εἰς ἀπάντησιν καταφράκτων. Iidem. Druſius ſic confertim habet, οἱ λοιποί, εἰς ἀπάντησιν ὅπλων, καὶ εἰς ἀπάντησιν καταφράκτων. O. συναντῶν βασιλεῖ. Αλλ. βέλει, melius. Notat Colbertinus ſic legi in Tetraplis, Δ. βέλει.

v. 22. Σ. Θ. μαχαίρας. Colb. & Reg. unus.

v. 24. Σ. ἐν σάλῳ &c. Omnes.

Ibid. Σ. καὶ οὐ διαλυθήσῃ &c. Colb. & Reg. unus.

v. 25. Σ καὶ πόῤῥωθεν ἀλαλάξει πόλεμον. Regius unus, qui habet ἀλαλάξω, male.

v. 28. Σ. ἐν πέτρᾳ &c. Colb. & Reg unus.

Ibid. A. καὶ ἐχυρώματος. Colb. Reg. unus & Druſius.

v. 30. A. ἐσφαγμένοι. Druſius. Σ. καταῤῥοφοῦσιν αἷμα. Colbert. & Reg. unus.

Ibid. Σ. ὅπου δ' ἂν &c. Colb. & Reg. unus.

v. 32. Σ. ἆρα ὁ δικαζ- &c. Omnes.

v. 34. A. ἰδοὺ ἐλαφρ- &c. Aquilæ & Symmachi lectionem habet Druſius.

Verſiculus ſequens non extat in Hebraïco, ut notat Colbertinus, qui ita legit.

v. 35. Σ. μὴ ἀποφθεγξάμενον &c. Colb. & Reg. unus. Sed hæc interpretatio non conſonat cum Hebræo hodierno.

Hic Capitum diſtinctionem, ut in Vulgata habetur, ſequimur: ea diverſa eſt in Hebræo.

CAPUT XL. JOB.

3. האף תפר משפטי תרשיעני למען תצדק Σ. μήτι διακυρώσῃς κρίσιν μου; ἄδικον ποιήσεις με ἵνα δικαιωθῇς. O. μὴ ἀποποιοῦ μου τὸ κρίμα. οἴει δέ με ἄλλως σοι κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος. Τετραπλ. ἢ ἀποποιοῦ.

4. ואם־זרוע כאל לך Σ. ἀκυρώσεις ... ὡς Θεοῦ ὑπάρχῃς. O. ἢ βραχίων σοί ἐστι κατὰ τοῦ κυρίου.

5. והוד והדר O. δόξαν καὶ τιμὴν. Θ. εὐπρέπειαν καὶ ὕψος.

7. גאה O. ὑπερήφανον. Ἄλλος, ἀρχέκακον.

והכניעהו A. καὶ ἀπόῤῥιψον, (ἄλλ. ἐπίστρεψον.) O. σβέσον.

8. טמנם בעפר יחד Σ. κατάχωσον αὐτοὺς εἰς κόνιν. O. κρύψον δὲ εἰς γῆν ὁμοθυμαδόν.

11. במתניו A. ἐπὶ νώτου. Σ. Θ. ἐπὶ λαγόνος. O. ἐπ' ὀσφύϊ.

12. כמו־ארז Οἱ λοιποὶ, ὡς κέδρος. O. ὡς κυπάρισσον.

13. כמטיל ברזל Σ. ὡς συμβλήματα σιδήρου. O. σίδηρος χυτός.

14. ראשית דרכי־אל A. Σ. Θ. κεφάλαιον ὁδῶν ἰσχυροῦ. O. ἀρχὴ πλάσματος κυρίου.

העשו יגש חרבו Σ. ποιηθὲν προσεγγίζειν τῇ μαχαίρᾳ αὐτοῦ. O. πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

16. בצה Οἱ λοιποὶ, κάθυγρον. O. βούτομον.

17. צללו Σ. σὺν τοῖς παραφυάσιν. O. σὺν ῥαδάμνοις.

ערבי־נחל A. ἰτέαι χειμάῤῥου. O. καὶ κλάδοι ἀγροῦ.

18. לא יחפוז Σ. οὐ καταπλαγήσεται. O. οὐ μὴ αἰσθηθῇ.

כי A. ὅταν. O. ὅτι.

19. יקחנו A. λήψεται. O. δέξεται.

3. HEbr. Numquid adhuc diſſipabis judicium meum? facis me impium ut juſtificeris. *S.* Numquid irritum facies judicium meum? injuſtum facies me, ut juſtificeris. *LXX.* Ne repellas judicium meum: putas autem me aliter tibi reſpondiſſe, quam ut appareas juſtus. *Tetrapl.* An repellis. *Vulg. Numquid irritum facies judicium meum: & condemnabis me ut tu juſtificeris?*

4. *Hebr.* & ſi brachium ſicut Deo tibi. *S.* irritum facies... ac ſi Dei exiſtas. *LXX.* aut brachium tibi eſt contra Dominum. *Vul. & ſi habes brachium ſicut Deus.*

5. *Hebr.* & gloriam & decorem. *LXX.* gloriam & honorem. *Th.* decorem & celſitudinem. *Vulg. eſto glorioſus, & ſpecioſis induere veſtibus.*

7 *Hebr. LXX.* ſuperbum. *Alius*, principem mali. *Vulg. ſuperbos.*

Hebr. incurvare fac eum. *A.* & abjice. *al.* converte. *LXX.* exſtingue. *Vulg. confunde.*

8. *Hebr. Vul.* abſconde eos in pulvere ſimul. *S.* obrue eos in pulvere. *LXX.* abſconde autem in terra ſimul.

11. *Hebr.* in lumbis ejus. *A.* ſupra dorſum. *S. Th.* ſuper ilia. *LXX.* in lumbo. *Vulg. in lumbis ejus.*

12. *Heb. & Reliqui*, ſicut cedrus. *LXX.* ſicut cupreſſum. *Vulg. quaſi cedrum.*

13. *Heb.* ſicut virga ferrea. *S.* ut commiſſuræ ferri. *LXX.* ferrum fuſile. *Vulg. quaſi lamina ferrea.*

14. *Heb. Vul.* principium viarum Dei. *A. S. Th.* capitulum viarum fortis. *LXX.* principium formationis Domini.

Hebr. facientis eum, applicabit gladium ſuum. *S.* factum ad applicandum gladio ſuo. *LXX.* factum ut illuderetur ab angelis ejus. *Vul. qui fecit eum, applicabit gladium ejus.*

16. *Heb.* cœno. *Reliqui*, humidum. *LXX.* carectum. *Vul. in locis humentibus.*

17. *Hebr. Vulg.* umbra ejus. *S.* cum ſurculis. *LXX.* cum ramis.

Hebr. A. Vulg. ſalices torrentis. *LXX.* & ſarmenta agri.

18. *Heb.* non feſtinabit. *S.* non conſternabitur. *LXX.* non ſentiet. *Vulg. non mirabitur.*

Heb. LXX. quia. *A.* cum. *Vul. quod.*

19. *Heb.* tollet eum. *A. Vul.* capiet. *LXX.* accipiet.

במוקשים יקב־אף Σ. ἐν ἀφόνῃ τρυπηθήσεται τῇ ῥῖνα. O. ἐνσκολιευόμενος τρήσει τὴν ῥῖνα.

תמשך לויתן 20. A. Σ. ἑλκύσεις δὲ λευιαθάν. O. ἄξεις δὲ δράκοντα.

ובחבל תשקיע לשונו A. καὶ χοινίοις σφενδήσεις τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ. In O. vacat.

ותשים אגמון באפו. Θ. ... [illegible]

ובחוח תקב לחיו 21. O. ψελλίῳ δὲ τρυπήσεις τὸ χεῖλος αὐτοῦ. Θ. καὶ χαλινῷ τρήσεις σιαγόνα αὐτοῦ.

הירבה אליך תחנונים אם־ידבר אליך רכות 22. ὁ Ἑβραῖος, ἆρα πληθυνεῖ πρὸς σὲ δεήσεις, ἆρα λαλήσει πρὸς σὲ μαλακά; O. λαλήσει δέ σοι δεήσει, ἱκετηρίᾳ μαλακῶς.

רכות A. Θ. ἁπαλά. O. μαλακῶς.

יכרת 23. O. θήσεται. Θ. μὴ διαθήσεται.

התשחק 24. Σ. μὴ ἐμπαίξεις. O. παίξῃ.

יחצוהו בין כנענים 25. A. ἕως ἡμισεύσουσιν αὐτὸν μεταξὺ Χαναναίων. Σ. διαμερισθήσονται μεταξὺ μεταβόλων. O. μεριτεύονται δὲ αὐτὸν Φοινίκων ἔθνη. Θ. ἀγοράσουσιν αὐτόν.

התמלא בשכות עורו 26. Σ. μὴ πληρώσεις σκηναῖς τὸ σῶμα αὐτοῦ. O. πᾶν δὲ πλωτὸν συνελθὸν οὐ μὴ ἐνέγκωσι βύρσαν μίαν οὐρᾶς αὐτοῦ.

ובצלצל דגים Σ. καὶ ἐν ἰχθυοφόροις. O. καὶ ἐν πλοίοις ἁλιέων.

זכר מלחמה אל־תוסף 27. A. μνήσθητι πολέμου, μὴ προσθῇς. O. μνησθεὶς πόλεμον τὸν γινόμενον ἐν σώματι.

הן־תוחלתו נכזבה 28. O. καὶ μηκέτι γινέσθω. dubium. Θ. ἰδοὺ ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ διεψεύσατο.

הגם אל־מראיו יטל Σ. ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς τὴν ἰδέαν αὐτοῦ καταβαλεῖ. O. οὐχ ἑώρακας αὐτόν.

Heb. in laqueis perforabit naſum. *S.* fibulâ perforabitur naſo. *LXX.* intortus forabit naſum. *Vulg. in ſudibus perforabit nares ejus.*

20. *Heb.* extrahes Leviathan. *A. S.* trahes autem Leviathan. *LXX.* duces autem draconem. *Vul. An extrahere poteris Leviathan.*

Heb. & in fune demerges linguam ejus. *A.* & funibus colligabis linguam ejus. *In LXX. vacat. Vul. & fune ligabis linguam ejus.*

21. *Hebr.* & in ſpina perforabis maxillam ejus. *LXX.* & armillâ perforabis labium ejus. *Th.* & fræno perforabis maxillam ejus. *Vul. aut armilla perforabis maxillam ejus.*

22. *Hebr. Hebræus Interpres, Vulg.* Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? *LXX.* loquetur autem tibi prece, ſupplicatione molliter.

Heb. A. Th. Vul. mollia. *LXX.* molliter.

23. *Heb. Vul.* feriet. *LXX.* ponet. *Th.* numquid diſponet.

24. *Heb.* Numquid ludes. *S. Vul.* Numquid illudes. *LXX.* ludes.

25. *Heb.* dimidiabunt eum inter negotiatores. *A.* donec dimidiabunt eum inter Chananæos. *S.* diſpertientur inter negotiatores. *LXX.* partiuntur autem eum Phœnicum gentes. *Th.* vendent eum. *Vul. divident illum negotiatores.*

26. *Heb.* Numquid replebit in umbraculis pellem ejus. *S.* Num replebis tabernaculis pellem ejus. *LXX.* omne navigans conveniens, non ferent pellem unam caudæ ejus. *Vulg. Numquid implebis ſagenas pelle ejus*

Heb. S. & in naſſella piſcium. *LXX.* & in naviculis piſcatorum. *Vul. & gurguſtium piſcium.*

27. *Heb. A.* memento belli, ne addas. *LXX.* recordatus belli quod fit in ore. *Vulg. memento belli, nec ultra addas.*

28. *Heb.* ecce ſpes ejus mentita eſt. *LXX.* & non ultra ſint. *Th.* ecce principium ejus mentitum eſt. *Vulg. Ecce, ſpes ejus fruſtrabitur eum.*

H. Nonne etiam ad aſpectus ejus deturbabitur. *S.* ſed & Deus ſpeciem ejus dejiciet. *LXX.* Nonne vidiſti eum? *Vulg. & videntibus cunctis præcipitabitur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XL. Job.

v. 3. Σ. μάτι ἀδικηθήσῃ &c. Druſius.

v. 4. Σ. ἀκυρώσεις &c. Colb. & Regius unus.

v. 5. Θ. εὐπρέπειαν καὶ ὕψος. Colbert. & Reg. unus.

v. 7. Ἀλλ. ἀρχίκακον. Regius unus. Forte ſcholium.

Ibid. A. καὶ ἀπόῤῥιψον. Colb. & Regius unus. Apud Druſium legitur, ἐπίστρεψον. In Vulgata habetur, *confunde*.

v. 8. Σ. καταίχυνον αὐτοὺς εἰς κόνιν. Colb. Reg. unus & Druſius.

v. 11. A. ἐπὶ νώτου. Σ. Θ. ἐπὶ λαγόνος. Sic ex mſſ.

v. 12. οἱ λοιποί, ὡς κέδρος. Colbertinus & Druſius.

v. 13. Σ. ὡς συμβλέμματα σιδηρᾶ. Omnes mſſ. Druſius vero, σιδήρου.

v. 14. A. Σ. Θ. κεφάλαιον ὁδῶν ἰσχυροῦ. Regius unus habet, A. κεφάλαιον. Θ. Σ. ὁδῶν ἰσχυροῦ. Colbert. A. κεφαλή. Θ. Σ. ὁδῶν ἰσχυροῦ. Regius alter, Druſius & Nicetas, οἱ ἄλλοι, κεφάλαιον ὁδῶν ἰσχυροῦ. Vide ad vocem primam Geneſis.

Ibid. Σ. ποιηθὲν &c. Sic omnes.

v. 16. οἱ λοιποί, καθεύδει. Colbert, qui hanc vocem ad πάπυρον verſionis τῶν O. refert.

Ibid. Σ. σὺν ταῖς παραφυάσι. Nicetas & Colbertinus.

v. 17. A. ἰτέαι χειμάῤῥου. Omnes.

v. 18. Σ. ὡς κατεπλάγη ... Colbert. Regius unus & Druſius.

Ibid. A. ὄψει. Colb.

v. 19. A. λήψεται. Colb. & Reg. unus.

Ibid. Σ. ἐν πρώτῃ &c. Omnes.

v. 20. A. Σ. ἑλκύσεις δὲ λευιαθάν. Colb. haber, A. Σ. Λευιαθάν. Regius unus ut nos poſuimus. Druſius id

uni Symmacho tribuit. Oratorienſis & Regius alter, οἱ λοιποί, Λευϊάθαν.

Ibid. A. καὶ χυνῖλοις &c. Hunc verſiculum Latine tantum adfert Druſius.

v. 21. Θ. ἐν χαλκῷ &c. Omnes.

v. 22. ὁ Ἑβρ. ἆρα πληθυνεῖ &c. Druſius.

Ibid. A. Θ. ἁπαλά. Colbertinus. Regius unus habet ἁπλά.

v. 23. Θ. μὴ διαθήσεται. Colb. & Reg. unus.

v. 24. Σ. μὴ ἐμπαίξεις. Colb. & Reg. unus.

v. 25. A. ἕως ἡμίσ- Orat. & Reg. unus cum Druſio, qui non habet ἕως. Secunda verſio etiam Aquilæ adſcribitur a Druſio, ſed eſt Symmachi. Tertia Theodotionis.

v. 26. Σ. μὴ πληρώσεις &c. Druſiua.

Ibid. Σ. καὶ ἐν ἰχθυοφόροις. Druſius.

v. 27. A. μνήσθητι πολ- &c. Druſius.

v. 28. Θ. ἰδοὺ ἡ ἀρχὴ &c. Omnes.

Ibid. Σ. ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς &c. Omnes Cæterum his tribus poſtremis verſiculis LXX. ſic ab Hebraïco differunt, ut vix poſſint ſingulis locis adſcribi.

CAPUT XLI. JOB.

לא־אכזר כי יעירנו 1. A. Θ. οὐδὲ μὴ ἀσπλαγχνίσω ὅταν ἐξεγείρω αὐτόν. O. οὐ δέδοικας ὅτι ἡτοίμασταί μοι.

לא־אחריש בדיו ודבר גבורות וחין ערכו 3. ※ Θ. οὐ σιωπήσομαι δι' αὐτόν, καὶ λόγῳ δυνάμεως ※ ἐλεήσει τὸν ἴσον αὐτοῦ.

בדיו A. περὶ αὐτοῦ. O. δι' αὐτόν.

וחין ערכו A. Σ. καὶ δωρηθήσεται τάξει αὐτοῦ. O. ἐλεήσει τὸν ἴσον αὐτοῦ.

בכפל רסנו מי יבוא 4. Σ. Εἰς ὑποδίπλωσιν φολίδος αὐτοῦ τίς ὑποδύσεται. O. Εἰς δὲ πτύξιν θώρακος αὐτοῦ τίς ἂν εἰσέλθοι.

דלתי 5. Οἱ λοιποί, θύρας. O. πύλας.

סביבות שניו Οἱ λοιποί, περὶ τοὺς ὀδόντας. O. κύκλῳ ὀδόντων.

גאוה אפיקי מגנים 6. A. σῶμα αὐτοῦ ὑπερεκχύσεις θυρεῶν. Σ. ὑπερήφανος προσερχόμενος ἐν θυρεοῖς τὰ ἔγκατα αὐτοῦ. O. τὰ ἔγκατα αὐτοῦ ἀσπίδες χάλκεαι.

אחד באחד יגשו 7. ※ Θ. Εἷς τοῦ ἑνὸς κολλῶνται.

רוח A. ἀναπνοή. O. πνεῦμα.

איש־באחיהו ידבקו 8. A. ἕκαστος τῷ πλησίον αὐτοῦ προσκολληθήσεται. O. ἀνὴρ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ προσκολληθήσεται.

יתלכדו ולא יתפרדו ※ Θ. συνέχονται, καὶ οὐ μὴ ἀποσπασθῶσιν.

עטישתיו תהל אור 9. A. πταρμὸς αὐτοῦ φέγγος πυρός. O. ἐν πταρμῷ αὐτοῦ ἐπιφαύσκεται φέγγος.

כעפעפי־שחר Οἱ λοιποί, ὡς εἶδος ἑωσφόρου. O. εἶδος ἑωσφόρου.

כידודי אש 10. Οἱ λοιποί, δᾳδοὶ πυρός. O.

1. HEbr. Non crudelis quod ſuſcitet eum. A. Th. neque immiſericors ero, cum ſuſcitabo eum. LXX. Non timuiſti quia paratus eſt mihi. *Vul. Non quaſi crudelis ſuſcitabo eum.*

3. *Hebr.* Non ſilebo propter eum, & verbum fortitudinum, & gratiam diſpoſitionis ejus. ※ *Th.* Non tacebo propter eum, & ſer-※ mo virtutis miſeretur æqualis ſui. *Vul. Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis.*

Hebr. LXX. propter eum. *A.* circa eum. *Vulg. ei.*

Hebr. & gratiam diſpoſitionis ejus. *A. S.* & dabitur ordini ejus. *LXX.* miſerebitur æqualem ſibi. *Vul. & ad deprecandum compoſitis.*

4. *H.* cum duplicitate freni ejus quis veniet. *S.* in duplicitatem ſquamæ ejus quis ſubibit. *LXX.* in plicam autem thoracis ejus quis utique ingrediatur. *Vulg. & in medium oris ejus quis intrabit?*

5. *Heb. LXX. Vul.* portas. *Reliqui*, jannas.

Heb. circuitus dentium ejus. *Reliqui*, circa dentes. *LXX.* in circuitu dentium. *Vul. per gyrum dentium.*

6. *Heb.* ſuperbia fortitudines ſcutorum. *A.* corpus ejus ſupereffuſiones ſcutorum. *S.* ſuperbit procedens eum ſcutis viſceribus ſuis. *LXX.* interiora ejus ſcuta ærea. *Vulg. corpus illius quaſi ſcuta fuſilia.*

7. *Heb.* una in unam admoventur. ※ *Th.* unus uni adhæret. *Vul. una uni conjungitur.*

Heb. ventns. *A.* reſpiratio. *LXX.* ſpiritus. *Vul. ſpiraculum.*

8. *Hebr.* vir in fratre ſuo adhærebunt. *A.* quiſque proximo ſuo adhærebit. *LXX.* vir fratri ſuo adhærebit. *Vul. una alteri adhærebit.*

H. tenebunt ſe, & non ſeparabuntur. ※ *Th.* continebuntur & non dividentur. *Vulg. & tenentes ſe nequaquam ſeparabuntur.*

9. *Heb.* ſternutationibus ejus clarebit lux. *A.* ſternutatio ejus ſplendor ignis. *LXX.* in ſternutamento ejus effulget lumen. *Vulg. ſternutatio ejus ſplendor ignis.*

Heb. ut palpebræ auroræ. *Reliqui*, ut ſpecies luciferi. *LXX.* ſpecies luciferi. *Vul. ut palpebra diluculi.*

10. *H.* ſcintillæ ignis. *Reliqui*, lampades ignis.

ἐσχάραι πυρός.

ראבה 13. A. ἐνδεια. O. ἀπώλεια.

כפלי בשרו דבקו יצוק עליו בל-ימוט 14. Σ. σάρκες αὐτοῦ περικεχυμέναι αὐτῷ ἀκλινεῖς. O. σάρκες δὲ σώματος αὐτοῦ κεκόλληνται· καταχέει ἐπ' αὐτὸν, οὐ σαλευθήσεται.

משתו יגורו אלים 16. A.... ὑποσταλήσονται ἰσχυροί. Σ. ἀπὸ τῆς κινήσεως αὐτοῦ διλαβηθήσονται ἰσχυροί. O. στραφέντος δὲ αὐτοῦ φόβος θηρίοις.

משיגהו חרב בלי תקום חנית מסע ושריה 17. Σ. καταλαβοῦσα αὐτὸν μάχαιρα οὐχ ὑποστήσεται. ※ οὐδὲ λόγχης ἄρσις καὶ θώρακος. O. ἐὰν συναντήσωσιν αὐτῷ λόγχαι, οὐδὲν μὴ ποιήσωσι, δόρυ, καὶ θώρακα.

להבן 18. A. Θ. εἰς ἄχυρα. Σ. ὡς ἄχυρα. O. ἄχυρα.

לא-יבריחנו בן-קשת 19. Σ. οὐ φυγαδεύσει αὐτὸν ἀνὴρ τοξότης. O. οὐ μὴ τρώσῃ αὐτὸν τόξον χάλκεον.

אבני-קלע Οἱ λοιποὶ, λίθοις σφενδόνης. Ἀλλ. πέτρας σφενδόνης. O. πετροβόλον.

כקש נחשבו תותח 20. ※ A. Θ. ὡς καλάμη ※ ἐλογίσθησαν σφῦραι.

לרעש כידון A. ἀσπίδος. Σ. σεισμὸν θυρεοῦ. O. σεισμοῦ πυρφόρου.

חדודי חרש 21. A. ὀξυντῆρες ὀστράκων. Σ. σιδήρεια τέκτονος. O. ὀβελίσκοι ὀξεῖς. Θ. σιδήρεον τέκτονος.

ירתיח 22. A. ἐγχλιάσει. O. ἀναζεῖ.

כמרקחה A. μυρεψητήριον. Σ. ὡς ἀναβρασσομένην ἄρτυσιν. O. ὥσπερ ἐξάλειπτρον.

יחשב תהום לשיבה 23. ※ Θ. ἐλογίσατο ἄβυσσον ὡς περίπατον.

אין-על-עפר משלו 24. Σ. οὐκ ἔστιν ἐπὶ χοὸς ἐξουσία αὐτοῦ. O. οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐπὶ τῆς γῆς ὅμοιον αὐτῷ.

העשו לבלי-חת ※ Θ. πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων μου.

את כל-גבה יראה 25. O. πᾶν ὑψηλὸν ὁρᾷ. Θ. πάντα ὑπερήφανον ἐμβλέψεται.

על-כל-בני-שחץ Σ. πάντος βρωμώδους. (Ἀλλ. δρομώδους) O. πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασιν. Θ. υἱῶν βαναυσίας.

LXX. foci ignis. *Vulg. tadæ ignis.*

13. *H.* dolor. *A. Vul.* egeſtas. *LXX.* perditio.

14. *H.* decidentiæ carnis ejus cohærent: concreta in eo non movebitur. *S.* carnes ejus circumfuſæ ipſi ſtabiles. *LXX.* carnes autem corporis ejus ſunt agglutinatæ: effundit ſuper eum, non commovebitur. *Vulg. membra carnium ejus cohærentia ſibi: mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.*

16. *Heb.* ab altitudine ejus timebunt fortes. *A.*... metuent fortes. *S.* a commotione ejus verebuntur fortes. *LXX.* cum autem ſe verterit, timor beſtiis. *Vul. cum ſublatus fuerit, timebunt angeli.*

17. *H.* Attingentis eum gladius non ſtabit, lancea profectionis, & lorica. *S.* comprehendens eum gladius non ſubſiſtet. ※ neque haſtæ elevatio & thoracis. *LXX.* ſi occurrerint ei lanceæ, nihil facient, haſtam & thoracem. *Vulg. cum apprehenderit eum gladius, ſubſiſtere non poterit, neque haſta, neque thorax.*

18. *H.* ad paleam. *A. Th.* in paleas. *S.* ut paleas. *LXX.* paleas. *Vulg. quaſi paleas.*

19. *H.* non fugabit eum filius arcûs. *S. Vul.* non fugabit eum vir ſagittarius. *LXX.* non vulnerabit eum arcus æreus.

H. Reliqui, Vulg. lapides fundæ. *Al.* petras fundæ. *LXX.* fundam.

20. *H.* ſicut ſtipula reputata ſunt catapulta. ※ *A. Th.* ſicut ſtipulam æſtimabit malleum. *Vulg. Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum.*

H. vibrationem haſtæ. *A.* clypei. *S.* commoto clypeo. *LXX.* concuſſionem igniferam. *Vulg. vibrantem haſtam.*

21. *H. A.* acumina teſtæ. *S.* ferramenta fabri. *LXX.* obeliſci acuti. *Th.* ferramentum fabri. *Vulg. radii ſolis.*

22. *H. A.* fervere faciet. *LXX.* fervere facit. *Vulg. ferveſcere faciet.*

H. ut ollam pigmenti. *A.* vas unguentarium. *S.* ut ebulliens condimentum. *LXX.* tamquam vas unguentarium. *Vulg. quaſi cum unguenta bulliunt.*

23. *H.* reputabit abyſſum in canitiem. ※ *Th.* computavit abyſſum quaſi deambulacrum. *Vulg. æſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcentem.*

24. *H.* non ſuper pulverem comparatio ejus. *S.* non eſt ſuper humum poteſtas ejus. *LXX.* non eſt ſuper terram ſimile ei. *Vulg. Non eſt ſuper terram poteſtas quæ comparetur ei.*

Heb. qui factus eſt ad non conterendum. ※ *Th.* factum ad illudendum ab angelis meis. *Vulg. qui factus eſt ut nullum timeret.*

25. *Hebr.* omne ſublime videbit. *LXX. Vulg.* omne ſublime videt. *Th.* omnem ſuperbum inſpiciet.

H. ſuper omnes filios ſuperbiæ. *S.* omnis fœtidi. *LXX.* omnium quæ in aquis. *Th.* filiorum illiberalium. *Vulg. ſuper univerſos filios ſuperbiæ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLI. Job.

v. 1. Α. Θ. οὐδὲ μὴ ἀπαλλαγχνίσω &c. Colb. & Reg. unus.

v. 3. Colbertinus habet cum aſteriſco, ἐκ Θ. οἱ β'. δ. *Hi duo verſiculi ex Theodotione deſumti ſunt.* Editio item Latina Hieronymi, cujus verſionem mutuamur, illos aſteriſcis notat.

Ibid. Α. περὶ αὐτοῦ. Reg. unus.

Ibid. Α. Σ. καὶ δεήσεις &c. Reg. unus Aquilæ tribuit, Colb. Symmacho. Veriſimilius eſt eſſe Aquilæ tantum. Vide Lexicon Hebraicum in voce חין

v. 4. Σ. εἰς ὑποδίπλωσιν &c. Omnes.

v. 5. οἱ λοιποὶ, θύρας. Colb.

Ibid. οἱ λοιποὶ, περὶ τοὺς ὀδόντας. Colbertinus. Nicetas vero id Theodotioni adſcribit.

v. 6. Α. σῶμα αὐτοῦ &c. Colb. Reg. unus, Nicetas & Druſius. Symmachi lectionem pleniorem edimus.

v. 7. Hic verſiculus ex Theodotione deſumtus eſt, ut cum aſteriſco & Θ. notat Colbertinus.

Ibid. Α. ἀναπνοή. Colbert. habet ἀναπνοὰς male.

v. 8. Α. ἕκαστος &c. Druſius.

Ibid. Hic verſiculus cum aſteriſco & Θ. notatur in Colbertino.

v. 9. Α. πταρμὸς αὐτοῦ &c. Druſius.

Ibid. οἱ λοιπ. ὡς εἶδος ὄρθρου. Colbertinus.

v. 10. οἱ λοιποὶ, δαλοὶ πυρός. Colbertinus. Druſius uni Aquilæ adſcribit.

v. 13. Α. ἐκλιμία. Druſius.

v. 14. Σ. σάρκες αὐτοῦ &c. Omnes.

v. 16. Α. ὑποσταλήσονται ἰσχυροί. Druſius. Σ. ἀπὸ τῆς κινήσεως &c. Omnes.

v. 17. Σ. καταλαβοῦσα &c. Omnes. Illud autem οὐδὲ λόγχαι &c. nomine Symmachi aſteriſco notatur in Colbertino. Et in verſionem LXX. Hexaplarem inductum fuerat: atque in Editione Latina Hieronymi ſecundum verſionem Symmachi reperitur, ut nos edimus.

v. 18. Α. Θ. εἰς ἄχυρα. Σ. ὡς ἄχυρα. Colbertinus.

v. 19. Σ. οὐ φυγαδεύσει &c. Colbert. Orat. & Regius unus.

Ibid. οἱ λοιποὶ, λίθους σφενδόνης. Colbert. Reg. unus, Orat. & Nicetas. Druſius habet, πέτρους σφενδόνης.

v. 20. Hic verſiculus, qui in LXX. legitur, ex Α. Θ cum aſteriſco notatur in Colbertino.

Ibid. Α. ἀσπίδες. Σ. σειομένου θυρεοῦ. Sic omnes. Nicetas vero habet, ἄλλος, σειομένου θυρεοῦ.

v. 21. Lectiones Aquilæ & Theodotionis habent quidam cum Druſio. Symmachi, Orat. & Reg. unus.

v. 22. Α. καχλάσει. Tres mſſ. & Druſius.

Ibid. Α. μυρ... &c. Aquilæ & Symmachi lectiones habent omnes.

v. 23. Hunc verſiculum aſteriſco & nota Θ. ſignat Colbertinus.

v. 24. Σ. οὐκ ἔστιν ἐπὶ &c. Sic Colbert. Orat. & Reg. unus.

Ibid. Hic verſiculus Θ. cum aſteriſco notatur a Colbertino.

v. 25. Θ. πάντα ὑπερήφ. Sic omnes præter Druſium, qui habet πᾶν.

Ibid. Σ. παντὸς βρομώδους. Sic Regius unus. Nicetas & Druſius. Alii habent δρομώδους. Ibid. Θ. υἱῶν βαναυσίας. Omnes.

CAPUT XLII. JOB.

ולא־יבצר ממך מזמה 2. Οἱ ἄλλοι, καὶ οὐκ ἀφαιρεθήσεταί σου ἐνθύμημα. Ο. ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν.

בלי־דעת לכן הגדתי 3. Σ. [οὐκ] ἔγνων, διὰ τοῦτο ἐλάλησα ἀνοήτως. Ο. φειδόμενος δὲ ῥημάτων, καί σε οἴεται κρύπτειν, τίς δὲ ἀναγγελεῖ μοι ἃ οὐκ ᾔδειν.

שמעתיך ועתה עיני ראתך 5. Οἱ λοιποὶ, ἤκουσά σε, νῦν δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε. Ο. ἤκουον σου τὸ πρότερον, νυνὶ δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε.

על־כן אמאס 6. Σ. διὰ τοῦτο κατέγνων ἐμαυτοῦ. Ο. διὸ ἐφαύλισα ἐμαυτόν.

ונחמתי על־עפר ואפר Α. καὶ παρεκλήθην ἐπὶ χοῒ καὶ σποδῷ. Ο. ἥγημαι δὲ ἐμαυτὸν γῆν καὶ σποδόν.

חרה אפי בך ובשני רעיך 7. Σ. ὠργίσθη ὁ θυμός μου σοὶ καὶ τοῖς δυσὶν ἑταίροις σου. Ο. ἥμαρτες σὺ καὶ οἱ δύο φίλοι σου. Θ. ἐθυμώθη ἡ ὀργή μου ἐν σοὶ, καὶ ἐν τοῖς δυσὶ φίλοις σου.

2. Heb. & non prohibebitur a te cogitatio. *Alii*, & non auferetur a te cogitatio. *LXX.* nihil autem tibi eſt impoſſibile. *Vul. & nulla te latet cogitatio.*

3. *H.* abſque ſcientia, ideo annuntiavi. *S.* [non] ſciebam, ideo locutus ſum inſipienter. *LXX.* parcens autem verbis, & te putat celare: quis autem annuntiabit mihi quæ non noveram? *Vul. abſque ſcientia, ideo inſipienter locutus ſum.*

5. *H.* audivi te: & nunc oculus meus vidit te. *Reliqui*, audivi te: nunc autem oculus meus vidit te. *LXX.* audivi te antea: nunc autem oculus meus vidit te. *Vulg. audivi te, nunc autem oculus meus videt te.*

6. *H.* idcirco reprobabo. *S.* ideo reprehendi meipſum. *LXX.* quamobrem ſprevi meipſum. *Vulg. Idcirco ipſe me reprehendo.*

H. & reſipiſcam in pulvere & cinere. *A.* & conſolationem accepi in pulvere & cinere. *LXX.* putavi autem me terram & cinerem. *Vulg. & ago pœnitentiam in favilla & cinere.*

7. *H.* iratus eſt furor meus in te, & in duos ſocios tuos. *S.* iratus eſt furor meus tibi, & duobus ſociis tuis. *LXX.* peccaſti tu, & duo amici tui. *Th.* excanduit ira mea in te, & in duos amicos tuos. *Vulg. Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos.*

כי לא דברתם אלי נכונה Σ... ὀρθῶς. Θ. οὐ γὰρ ἐλαλήσατε εὐθύτητα. Ο. οὐ γὰρ ἐλαλήσατε ἐνώπιόν μου ἀληθὲς οὐδέν.

העליתם עולה 8. Α. ἀναβιβάσατε ὁλοκαυτώματα, (al. ὁλοκαυτώσιν.) Σ. ἀναφοράν. Ο. ποιήσει κάρπωσιν. Θ. ὁλοκαύτωσιν.

עליכם Ο. περὶ ὑμῶν. Ἄλλος, ὑπὲρ ὑμῶν.

כי אם־פניו אשא לבלתי עשות עמכם נבלה Οἱ ἄλλοι, πρόσωπον αὐτοῦ προσδέξομαι. Εἰ μὴ γὰρ δι' αὐτὸν ἀπώλεσα ἂν ὑμᾶς. Ο. πρόσωπον αὐτοῦ λήψομαι· Εἰ μὴ γὰρ δι' αὐτὸν ἀπώλεσα ἂν ὑμᾶς.

אלי נכונה Σ. ἀληθὲς ἐπ' ἐμοῦ. Ο. ἀληθές.

כעבדי איוב Ο. κατὰ τοῦ θεράποντός μου Ἰώβ. Θ. καθὼς ὁ δοῦλός μου Ἰώβ. Ἄλλος, ὡς ὁ δοῦλός μου Ἰώβ.

השוחי 9. Σ. ὁ Σωί. Ο. ὁ Σαυχίτης. Θ. ὁ Σωίτης.

הנעמתי Σ. Ναμαθίτης. Ο. ὁ Μιναῖος. Θ. Νωμαθίτης.

וישא יהוה את־פני איוב Σ. καὶ προσήκατο ὁ θεὸς τὸ πρόσωπον Ἰώβ. Ο. καὶ ἔλυσε τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῖς διὰ Ἰώβ.

בהתפללו 10. Σ. ἐν τῷ προσεύξασθαι αὐτόν. Ο. εὐξαμένου δὲ αὐτοῦ.

לפנים 11. Σ. πρίν. Ο. ἐκ πρώτου. Θ. ἔμπροσθεν.

וינחמו Ο. καὶ παρεκάλεσαν. Ἄλλος, καὶ παρεμυθήσαντο.

על־כל־הרעה Σ. περὶ πάσης τῆς κακίας. Ο. ἐπὶ πᾶσι.

נזם זהב אחד Α. Θ. ἐνώτιον χρυσοῦν ἕν. Σ. ἐπίρρινον. Ο. τετράδραχμον χρυσοῦ.

מראשתו 12. Σ. Θ. ὑπὲρ τὰ ἔμπροσθεν. Ο. ἢ τὰ ἔμπροσθεν.

ימימה 14. Α. Σ Ἰεμιμά. Ἀλλ. ὑέμημα, ὕμιμα, ὕμημα, ὕσμημα. Ο. Ἡμέραν.

קציעה Ο. Κασίαν Ἀλλ. Κεσίαν.

קרן הפוך Α. Σ. καρναφούκ. Ο. Ἀμαλθαίας κέρας.

וירא את־בניו ואת־בני בניו ארבעה דרות 16. ※ καὶ εἶδεν Ἰὼβ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ※ υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτοῦ τετάρτην γενεάν.

וישבע ימים 17. Ο. πλήρης ἡμερῶν. Ἀλλ. ἐμπεπλησμένος ἡμερῶν.

Ο. τὰ δὲ πάντα ἔτη ἃ ἔζησεν ψμʹ. οὐ κεῖται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, οὐδὲ παρὰ τοῖς λοιποῖς.

Pro Reliquis vide Notas.

H. quia non locnti eſtis ad me rectum. *S.*... recte. *LXX.* non enim locuti eſtis coram me verum quidpiam. *Th.* non enim locuti eſtis quod rectum erat. *Vulg. quoniam non eſtis locuti coram me rectum.*

8. *H.* aſcendere facite aſcenſionem. *A.* offerte holocautomata. *S.* oblationem. *LXX.* faciet holocauſtum. *Th.* holocauſtum. *Vulg. offerte holocauſtum.*

H. Alius, ſuper vos. *LXX. Vulg.* pro vobis.

H. nam utique facies ejus ſuſcipiam ad non faciendum vobiſcum abjectionem. *Alii*, faciem ejus ſuſcipiam, niſi enim ejus gratiâ perdidiſſem vos. *LXX.* faciem ejus acciipiam, nam niſi propter ipſum perdidiſſem utique vos. *Vulg. faciem ejus ſuſcipiam, ut non vobis imputetur ſtultitia.*

H. ad me rectum. *S.* verum ſuper me. *LXX.* verum. *Vulg: ad me recta.*

H. Th. Alius, Vulg. ſicut ſervus meus Job. *LXX.* contra famulum meum Job.

9. *Heb. Vul.* Suhites. *S.* Soi. *LXX.* Sauchites. *Th.* Soites.

H. Vulg. Naamathites. *S.* Namathites. *LXX.* Minæus, *Th.* Nomathites.

H. & ſuſcepit Dominus facies Jub. *S.* & admiſit Deus faciem Job. *LXX.* & ſolvit peccatum eis propter Job. *Vulg. & ſuſcepit Dominus faciem Job.*

10. *H. S.* in orando ipſum. *LXX.* & cum ille precatus eſſet. *Vulg. cum oraret ille.*

11. *Hebr. S. Vulg.* prius. *LXX.* a principio. *Th.* antea.

H. LXX. Alius, Vul. & conſolati ſunt.

H. ſuper omne malum. *S.* circa omnem malitiam. *LXX.* ſuper omnibus. *Vulg. ſuper omni malo.*

H. A. Th. Vulg. inaurem auream unam. *S.* ornamentum narium. *LXX.* tetradrachmum auri.

12. *H.* præ principio ejus. *S. Th.* ſuper priora *LXX.* præ iis quæ antea. *Vul. magis quam principio ejus.*

14. *H. A. S.* Hiemima. *Al.* Hyemema, Hymima, Hymema, Hyſmema. *LXX. Vul.* Diem.

H. Caſia. *LXX.* Caſiam. *Alius*, Ceſiam. *Vul. Caſſiam.*

Hebr. Carn-haphuc. *A. S.* Carnaphuc. *LXX.* Amalthææ cornu. *Vulg. Cornuſtibii.*

16. *H.* Et vidit filios ſuos, & filios filiorum ſuorum quatuor generationes. ※ Et vidit Job ※ filios, & filios filiorum ſuorum quarta ge- ※ neratione. *Vulg. & vidit filios ſuos, & filios filiorum ſuorum uſque ad quartam generationem.*

17. *H. Alius*, ſatur dierum. *LXX. Vulg.* plenus dierum.

LXX. Omnes autem anni quibus vixit, 740. *non exſtat in Hebraico, neque apud Reliquos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Cap. XLII. Job.

v. 2. οἱ ἄλλοι, καὶ ἐκ ἀφαιρεθήσεται &c. Omnes.
v. 3. Σ. ἔργον &c. Druſius. Sine dubio legendum, ἐκ ἔργον.
v. 5. οἱ λοιποὶ, ἀκοὴν τι &c. Regius unus, Druſius & Nicetas.
v. 6. Σ. διὸ τοῦτο κατέγνων ἐμαυτοῦ. Reg. unus.
Ibid. Α. καὶ παρεκλήθην &c. Druſius
v. 7. Σ. ὠργίσθη ὁ θυμός μου &c. Druſius Symmachi & Theodotionis lectiones ſic habet.
Ibid. Σ. ὀρθῶς. Colbert. Reg unus & Druſius. Θ. οὐ γὰρ ἐλαλήσατε &c. Druſius.
v. 8. Α. ἀναβιβάσατε ὁλοκαύτωμα. Druſius. Colbertinus vero, Reg. unus & Orat. Α. Θ. ὁλοκαύτωσιν, forte melius. Σ. ἀναφοράν. Sic omnes.
Ibid. Colbertinus habet Δ. ὑπὲρ ὑμῶν. i. *Tetrapla*, ut ſæpe dictum eſt.
Ibid. οἱ ἄλλοι, προσώπου αὐτοῦ &c. Sic Colb. & alii pleniorem quàm Druſius interpretationem adferunt.
Ibid. Σ. ἀληθὲς ἐπ' ἐμοῦ. Sic Colbert.
Ibid. Θ. καθὼς ὁ δοῦλ- &c. Colbert. & Reg. unus. Druſius id quaſi ſcholion adfert.
v. 9. Σ. ὁ Σωφὶ &c. Colb. & Reg. unus, ut & in ſequenti.
Ibid. Σ. καὶ προσῆκατο &c. Omnes.
v. 10. Σ. ἐν τῷ προσεύξασθαι. Reg. unus. Colbertinus verò Symmacho & Theodotioni tribuit.
v. 11. Σ. πρὶν &c. Reg. unus.
Ibid. Αλλ. καὶ παρεμυθήσαντο. Idem.
Ibid. Σ. περὶ πάσης &c. Omnes.
v. 12. Σ. Θ. ὑπὲρ τὰ ἔμπροσθεν. Colbert.
v. 14 Α. Σ. ἡμέρα. Druſius. Colbertinus vero Α. ἰέμιμα. Σ. ὕμνημα. Reg. unus Α. ὕσμημα. Σ. ὕμνημα.
Ibid. Αλλ. Κασίαν. Druſius.
Ibid. Α. Σ. καραφούκ. Druſius. Colbert. autem Κεραναφούθ. Reg. unus κερεναφούθ.
v. 16. Hi duo verſiculi aſteriſcis notantur in Colbertino, & in Edit. Latina Hieronymi.
v. 17. Αλλ. ἐμπεπλησμένος ἡμερῶν. Druſius.
Nota quæ ſequitur habetur in Colbert. & in Regio uno, ubi loco τοῦ, ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ legitur, παρὰ τοῖς λοιποῖς.
Oratorienſis vero Codex hæc habet: ἰστέον ὅτι μέχρι τοῦ, πρεσβύτερος, καὶ πλήρης ἡμερῶν, Ακ. καὶ Σύμμ. ἐν τούτοις συνετέλεσαν τὸ βιβλίον, ὡς διὰ τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἀκολουθοῦντες. ὁ δὲ Θεοδοτίων συμπεραίνει τοῖς Ο. i. *Sciendum eſt, ad illud*, Senex & plenus dierum, *Aquilam & Symmachum librum terminare, utpote Hebraicum ſequentes. Theodotio autem cum LXX. Interpretibus deſinit.* Quæ ſequuntur vero apud LXX. & Theodotionem ex Syro deſumta dicuntur: atque obelis notantur in Edit. Latina Hieronymi.

IN LIBRUM PSALMORUM.

MONITUM.

In eruendis & emendandis Pſalterii Lectionibus hi Libri tum Manuſcripti tum Editi a nobis adhibiti ſunt.

Codex Reg. num. 1807. *egregiæ notæ decimi ſæculi, cui prorſus ſimilis in Vaticana exſtat eadem manu ſcriptus; ita ut non modo paginæ, ſed etiam lineæ ſingulæ eadem voce deſinant.*

Codex Reg. num. 1876. *X. ſæculi.*

Codex Reg. num. 1877. *XI. ſæculi.*

Codex Reg. X. ſæculi num. 1878. *elegantiſſime deſcriptus cum depictis imaginibus.*

Codex Colbertinus num. 646. *recens.*

Codex alter Colbertinus στιχηρὸς, *ſeve diſtinctis verſiculis exaratus, num.* 5995. *ſcriptus anno* 1070.

Codex Vaticanus num. 754. *X. ſæculi, unde ſexdecim dumtaxat Pſalmorum lectiones nanciſci potuimus.*

Codex Coiſlinianus noni vel decimi ſæculi.

Codex alter Coiſlinianus vetuſtus.

Codex tertius Coiſlinianus X. ſæculi.

Euſebius in Pſalmos a nobis editus anno 1706.

Hilarius in Pſalmos unam tantum lectionem ſuppeditavit.

Chryſoſtomus in Pſalmos editus a Savilio & Frontone Ducæo, manuſcriptis etiam ad lectiones afferendas uſi ſumus.

Hieronymus maxime Epiſtola ad Suniam & Fretelam, Itemque Breviarium ejuſdem nomine editum.

Theodoretus in Pſalmos Editus a Sirmondo.

Catena a Daniele Barbaro edita latine in quinquaginta Pſalmos.

Catena a Corderio edita in totum Pſalterium.

Agellius in Pſalmos.

PSALMI.

PSALMI.

PSALMUS PRIMUS.

אשרי האיש אשר לא הלך 1. Ο. μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη. Θ. Ε. ϛ. τέλειος ὁ νεώτερος ὃς οὐκ ἀπῆλθε. Αλλος, Αμεμπτος ὁ ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἐνεπεριπάτησεν.

בעצת רשעים Α. ἐν συνελεύσει ἀσεβῶν. Ο. ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Θ. Ε. ϛ. ἐν βουλῇ ἀλλοτρίων. Αλλος, ἐν συνεδρίῳ παρανόμων.

ובמשב לצים לא ישב Α. καὶ ἐν καθέδρᾳ χλευαστῶν (οὐκ ἐκάθισεν.) Σ. καὶ ἐν καθέδρᾳ ἐπιθετῶν οὐ κεκοινώνηκε. Ο. καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν. Ε. ϛ. καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ παρανόμων οὐχ εὑρέθη.

2. כי אם בתורת יהוה חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה Α. Σ. Ε. ϛ'. ἀλλ' ἐν νόμῳ κυρίου βουλήματα αὐτοῦ, καὶ ἐν νόμῳ αὐτοῦ φθέγξεται ἡμέρας καὶ νυκτός. Ο. ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός.

והיה כעץ שתול 3. Α. καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον μεταπεφυτευμένον. Ο. καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον.

על־פלגי־מים אשר פריו יתן Α. ἐπὶ διεξόδους ὑδάτων ὃ καρπὸν αὐτοῦ δώσει. Σ. εἰς τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ καρπὸν αὐτοῦ δώσει. Ο. παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει.

ועלהו לא־יבול Α. καὶ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀποπεσεῖται. Ο. καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀποῤῥυήσεται.

לא־כן הרשעים 4. Ο. οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως. Origenes, οὔτε τὸ Ἑβραϊκὸν ἐδίπλωσε τὴν λέξιν, οὔτε τῶν ἑρμηνευτῶν οὐδείς.

כמץ Αλλος, ὡς κονιορτός. Ο. ὡς ὁ χνοῦς.

בעדת 5. Α. Θ. ἐν συναγωγῇ. Σ ἐν συνελεύσει. ἄλλ' ἐν ὁμιλίᾳ. Ο. ἐν βουλῇ. Αλλος, ἐν ὁδῷ.

1. HEbr. Beatitudines viri, qui non ambulavit. *LXX. Vulg. Hieronymus*, Beatus vir qui non abiit. *Th. V. & VI. Editio*, Perfectus junior qui non abiit. *Alius*, Irreprehenſibilis homo qui non ambulavit.

H. in conſilium impiorum. *A.* in conventu impiorum. *LXX. Vulg. Hieron.* in conſilio impiorum. *Th. V. VI.* in conſilio extraneorum. *Alius*, in concilio iniquorum.

H. & in conſeſſu deriſorum non ſedit. *A.* & in cathedra deriſorum [non ſedit] *S.* & in cathedra impoſtorum non communicavit. *LXX.* & in cathedra peſtilentium non ſedit. *V. VI.* & in cathedra iniquorum non repertus eſt. *Vulg. & in cathedra peſtilentiæ non ſedit. Hieron. & in cathedra deriſorum non ſedit.*

2. *Hebr. LXX. Vul. Hieron.* Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. *A. S. V. VI.* Sed in lege Domini voluntates ejus, & in lege ejus loquetur die ac nocte.

3. *Hebr.* Et erit ſicut lignum plantatum. *A. Hieron.* Et erit tanquam lignum tranſplantatum. *LXX. Vul.* Et erit tanquam lignum quod plantatum eſt.

Hebr. ſuper rivos aquarum, quod fructum ſuum dabit. *A.* ſuper exitus aquarum, quod fructum ſuum dederit. *S.* in exitibus aquarum, quod fructum ſuum dederit. *LXX. Vulg.* ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit. *Hieron. juxta rivulos aquarum, quod fructum ſuum dabit*

Hebr. A. & folium ejus non decidet. *LXX. Vulg. Hieron.* & folium ejus non defluet.

4. *Heb. Hieron.* non ſic impii. *LXX. Vul.* Non ſic impii, non ſic *Origenes. Neque Hebraicum lectionem duplicavit, neque Interpretum quiſpiam.*

Hebr. ſicut gluma. *LXX. Alius, Vulg. Hieron.* tamquam pulvis.

5. *Heb.* in cœtu. *A. Th. Hieron.* in congregatione. *S.* in conventu. *al.* in colloquio. *LXX. Vulg.* in conſilio. *Alius*, in via.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum I.

v. 1. Θ. Ε. ϛ'. τέλειος ὁ νεώτερος &c. Ex Notis Edit. Romanæ. Mirum ſane vocem האיש hos Interpretes vertiſſe, ὁ νεώτερος : quam vulgo ἀνὴρ, nonnumquam ἄνθρωπος interpretantur. Alia lectio, ἄμεμπτος ὁ ἄνθρωπος &c. quam ſine Interpretis nomine adfert Vaticanus, videtur eſſe Symmachi. Ubi notandum eſt, Vaticanum ad ſuperiorem lectionem Ε. ϛ'. tantum, non autem Theodotionem præmittere. Sane præmiſſa Theodotionis nota ſuſpecta mihi eſt. Pſalm. 126. 5. A. S. Th. האשר vertunt μακάριος.

Ibid. Α. ἐν συνελεύσει ἀσεβῶν. Sic unus habet, Θ. Ε. ϛ'. ἐν βουλῇ ἀλλοτρίων. Druſius. Sed Euthymius ſic in Latina Editione : *Vel aliter conſilium impiorum pro concilio & conventu intelligendum, quemadmodum Aquila &*

Digitized by Google

Theodotio interpretati ſunt. Non verterit igitur Theodotio ἐν βουλῇ, niſi mendum ſit apud Euthymium. ἄλλ. ἐν συνεδρείῳ παρανόμων. Sic Vaticanus, ſine Interpretis nomine; ſed videtur eſſe Symmachi.

Ibid. Α. καὶ ἐν καθέδρᾳ &c. Horum Interpretum lectiones ſic habet Druſius, itemque Vaticanus. Hieronymus Aquilam ſequitur, quod perſæpe obſervatur in Pſalmis.

v. 2. Codex Vaticanus ſic habet: Α. Σ. Ε. ϛ'. ἐν νόμῳ κυρίου φθέγξεται ἡμέριως καὶ νυκτός, ubi quæ media interſunt, ob ſimilitudinem prætermiſiſſe videtur, ἡμέριως vox perrara.

v. 3. Α. καὶ ἔσται ὡς ξύλον μεταπεφυτευμένον. Sic unus Regius ex Origene. Hieronymus Aquilam ſequitur.

Ibid. Α. ἐπὶ διέξόδους &c. Has lectiones exhibet Vaticanus Codex.

Ibid. Α. καὶ φύλλον &c. Sic Vaticanus. Ex Colbertinis autem unus habet ad marg. ἀπορρυήσεται, ſine Interpretis nomine.

v. 4. Idipſum, quod Origenes, annotat etiam Theodoretus. In Codicibus autem duobus Regiis hæc nota legitur, τὸ δεύτερον, οὐχ οὕτως, παρ' οὐδενὶ κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ. i. *Illud*, non ſic, *ſecundò dictum, apud nullum exſtat in Hexaplo.*

Ibid. ἄλλ. ὡς κονιορτός. Vaticanus, ſine Interpretis nomine.

v. 5. Α. Θ. ἐν συναγωγῇ. Sic duo mſſ. & Euſebius in Pſalmos. Druſius vero habet. Α. ἐν συναγωγῇ. Θ. ἐν συλλόγῳ. Σ. ἐν συνελεύσει. Lectionem Symmachi alter Codex ſic habet, ἐν ὁμιλίᾳ, *in colloquio.* Poſtremam vero lectionem, ἐν ὁδῷ, mutuamur ex Codice Colbertino ϛιχηρῶς ſcripto XI. ſæculi: eſtque forte ſcholion.

PSALMUS II.

למה רגשו גוים 1. Α. ἱνατί ἐθορυβήθησαν, al. ἐθορυβήθησαν ἔθνη. Σ. Εἰς τί ἔθνη νοσσιᾷ. Ο. ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη.

ולאמים יהגו־ריק Α. καὶ φῦλα φθέγξεται κενά. Ο. καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά.

יתיצבו מלכי־ארץ ורוזנים נוסדו־יחד 2. Σ. συνίστανται βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ὕπαρχοι συσκέπτονται ὁμοθυμαδόν. Ο. παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

ננתקה 3. Σ. διακόψωμεν. Ο. διαῤῥήξωμεν.

ילעג־למו 4. Α. μυκτηρίσει, al. μυκτηρίσει αὐτούς. Σ. καταγελάσει αὐτούς. Ο. ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς.

Ο. διάψαλμα. Οὐ κεῖται παρὰ Σ. καὶ Θ.

ידבר 5. Α. ἐπιφθέγξεται. Ο. λαλήσει.

יבהלמו Α. κατασπουδάσει. Ο. ταράξει.

ואני נסכתי מלכי 6. Α. Ε. καὶ ἐγὼ ἐδιασάμην, (Ἀλλ. κἀγὼ διεσωσάμην) βασιλέα μου. Σ. κἀγὼ ἔχρισα τὸν βασιλέα μου. Ο. ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ. ϛ. κἀγὼ ἔσωσα τὸν βασιλέα μου.

אספרה אל־חק יהוה 7. Α. ἀναγγέλλων ἰσχυροῦ ἀκριβασμόν. Ο. διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα κυρίου. Θ. διαγγέλλων ἰσχυροῦ πρόσταγμα. ϛ. καταγγέλλων εἰς θεὸν διαθήκην.

יהוה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך Α. κύριος εἶπε πρός με, τέκνον μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον ἔτεκόν σε. Ο. κύριος εἶπε πρός με, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

תנפצם 9. Α. προσρήξεις αὐτούς. Ο. συντρίψεις αὐτούς.

1. H*Ebr.* Utquid tumultuatæ ſunt gentes. *A.* Quare turbaverunt, *al.* turbatæ ſunt gentes. *S.* Ad quid gentes tumultuantur. *LXX. Vul.* Quare fremuerunt gentes. *Hieron. Quare turbabuntur gentes.*

Heb. & populi meditabuntur inane. *A.* & tribus loquentur vane. *LXX. Vulg.* & populi meditati ſunt inania. *Hieron. & tribus meditabuntur inania.*

2. *Heb.* Aſtabunt reges terræ, & principes conſultant pariter. *S.* Conſurgunt reges terræ, & principes tractant ſimul. *LXX. Vul.* Aſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum. *Hieron. Conſurgent reges terræ, & principes tractabunt pariter.*

3. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* dirumpamus. *S.* diffringamus.

4. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* ſubſannabit eos, *A.* ridebit eos. *S.* irridebit eos.

LXX. Diapſalma. *non exſtat in Symmacho & Theodotione.*

5. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* loquetur. *A.* eloquetur.

Hebr. terrebit eos. *A.* exagitabit. *LXX. Vul. Hieron.* conturbabit.

6. *Heb.* & ego conſtitui regem meum. *A. V.* & ego ſervavi regem meum. *S.* & ego unxi regem meum. *LXX. Vulg.* Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo. *VI.* & ego ſalvavi regem meum. *Hieron. ego autem ordinavi regem meum.*

7. *Hebr.* narrabo ipſum ſtatutum Domini. *A.* annuntians accuratum fortis ſtatutum. *LXX. Vulg.* prædicans præceptum Domini. (*Vulg.* ejus.) *Th.* annuntians fortis præceptum. *VI.* annuntians in Deum teſtamentum. *Hieron. annuntiabo Dei præceptum.*

Heb. A. LXX. Vulg. Hieron. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te.

9. *Hebr.* confractos diſperges eos. *A.* effringes eos. *LXX. Vulg.* confringes eos. *Hieron. conteret eos.*

ועתה מלכים השכילו 10. A. καὶ νῦν βασιλεῖς ἐπιστήμονες. O. καὶ νῦν βασιλεῖς σύνετε.

נשקו־בר פן־יאנף 12. A. καταφιλήσατε ἐκλεκτῶς μήποτε ὀργισθῇ. Σ. προσκυνήσατε καθαρῶς μήποτε ὀργισθῇ. O. δράξασθε παιδείας μήποτε ὀργισθῇ. Ἄλλος, ἐπιλάβεσθε ἐπιστήμης.

10. *Heb. LXX. Vulg.* & nunc reges intelligite. *A.* & nunc reges ediſcite.

12. *Hebr.* oſculamini filium, ne forte iraſcatur. *A.* oſculamini electe, ne forte iraſcatur. *S. Hieron.* adorate pure, ne forte iraſcatur. *LXX. Vul.* apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur. *Alius*, accipite ſcientiam.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum II.

In hunc Pſalmum talia notat Origenes in multis Codicibus manuſcriptis: Δυοῖν ἐντυχόντες Ἑβραϊκοῖς ἀντιγράφοις, ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ εὕρομεν ἀρχὴν δευτέρου ψαλμοῦ ταῦτα· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ συνῆπτο τῷ πρώτῳ. καὶ ἐν ταῖς πράξεσι δὲ τῶν ἀποστόλων τὸ, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, λέγεται εἶναι τοῦ πρώτου ψαλμοῦ. ὡς γὰρ γέγραπται, φησὶν, ἐν πρώτῳ ψαλμῷ, υἱός μου εἶ σύ. τὰ ἑλληνικὰ δὲ ἀντίγραφα δεύτερον εἶναι τοῦτον μηνύει. ἐν μέντοι τῷ Ἑβραϊκῷ οὐδενὶ τῶν ψαλμῶν ἀριθμὸς παράκειται, πρῶτος εἰ τύχοι ἢ β'. ἢ γ'. i. *Cum in Exemplaria duo Hebraica incidiſſemus, in altero quidem ſecundi Pſalmi principium invenimus hoc loco; in altero autem hic primo conjungebatur. Et in Actibus Apoſtolorum, illud,* Filius meus es tu, ego hodie genui te, *dicitur eſſe ex Pſalmo primo. Sicut enim ſcriptum eſt, inquit, in primo Pſalmo,* Filius meus es tu. *Græca vero Exemplaria hunc ſecundum eſſe indicant. In Hebræo ſiquidem nulli Pſalmorum numerus apponitur, ſive primus, ſive ſecundus, vel tertius fuerit.*

v. 1. A. ἱνατί ἐθορυβήθησαν &c. Has Aquilæ & Symmachi lectiones habent Vaticanus & Druſius. In hunc vero locum notat Origenes in uno Regio: ἐμφαίνει δὲ ἄτακτον ἦχον τῶν θορυβουμένων ἡ λέξις. οἱ δὲ μὴ ἐπὶ θορύβου ἐξέδωκαν οἱ λοιποὶ, ἐφάνη εἰπεῖν, ἐμεγαλαύχησαν. i. *Repræſentat autem inconditam tumultuantium turbam: quod ſi Reliqui de tumultu interpretati non eſſent, dici poterat, arroganter egerunt.* Ibidem vero legit Origenes, ἐθορύβησαν: quæ lectio non ſpernenda.

Ibid A. καὶ φῦλα &c. Vaticanus & Druſius. Hic Aquilam ſequi videtur Hieronymus.

v. 2. Σ. συνήχθησαν &c. Vaticanus & Druſius.

v. 3. Σ. διαῤῥήξωμεν. Vaticanus.

v. 4. A. μυχθιεῖ αὐτοὺς, melius μυχθιεῖ. Σ. καταγελάσει. Vaticanus. Διάψαλμα ſequens in aliquot Exemplaribus τῶν O. male jacebat.

v. 5. A. ἐπιφθέγξεται. Vaticanus.

Ibid. A. καταπτοήσει. Vaticanus.

v. 6. A. E. καὶ ἐγὼ ἐδιασάμην. Sic Vaticanus & Druſius. Colbertinus vero Codex unus, καὶ ἐγὼ διεσωσάμην. Σ. ἐγὼ δὲ ἔχρισα &c. Vaticanus & Druſius.

v. 7. A. ἀπαγγέλλων ἰσχυροῦ ἀκριβασμόν. Hanc lectionem ſine Interpretis nomine adferunt Druſius & Vaticanus. Sed hic poſtremus, cum eam poſt interpretationem τῶν O. attuliſſet, notam ei appoſuit, qua indicabat eam eſſe aliis omnibus anteponendam. Cæterum eſſe Aquilæ non dubium eſt, ut ex voce ἀκριβασμὸν liquet, Aquilæ admodum frequentata ipſique peculiari. Aliæ interpretationes habentur in eodem Vaticano & apud Druſium.

Ibid. A. κύριος εἶπε πρός με, τέκνον μου εἶ σὺ &c. Sic duo mſſ. Regii. Indicantes enim in quo differat Aquila a LXX. Interpretibus, notant Aquilam habere τέκνον μου, & ἔτεκον.

v. 9. A. συνθρύψεις αὐτούς. Vaticanus & Druſius.

v. 10. A. καὶ νῦν βασιλεῖς ἐπιστημώθητε. Regius unus, Vaticanus & Druſius. Vaticanus vero Interpretis nomen non adfert.

v. 12. Sic e Vaticano lectiones Aquilæ & Symmachi mutuamur pleniores quam apud Druſium. Tertia lectio, ἐπιλάβεσθε ἐπιστήμης, ex duobus Colbertinis prodit, ſine Interpretis nomine.

PSALMUS III.

יהוה מה־רבו צרי רבים קמים עלי 2. A.... πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ. Σ. O. Θ. κύριε τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ.

2. Hebr. Domine quam multiplicati ſunt anguſtiantes me? multi inſurgentes adverſum me. *A....* multi inſurrexerunt ſuper me. *S. LXX. Th. Vulg.* Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me? multi inſurgunt adverſum me. *Hieron. Domine quare multiplicati ſunt hoſtes mei? multi conſurgunt adverſum me.*

באלהים 3. A. O. Θ. ἐν τῷ θεῷ. Σ. διὰ τοῦ θεοῦ.

3. *Hebr. A. LXX. Th. Hieron.* in Deo. *S.* per Deum. *Vulg. in Deo ejus.*

סלה Ἑβρ. σέλ. A. ἀεί. Σ. O. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ϛ'. εἰς τέλος.

Hebr. Selah. *Hebraïca lect.* Sel. *A. Hieron.* ſemper. *S. LXX. Th.* diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *Vulg. vacat.*

אקרא 5. A. καλέσω. Σ. ἐβόησα. O. ἐκέκραξα. Θ. κεκράξομαι.

5. *Hebr. Th. Hieron.* clamabo. *A.* vocabo. *S. LXX. Vul.* clamavi.

ויענני A. E. ϛ'. καὶ ἐπακούσεταί μου. O. καὶ ἐπήκουσέ μου.

Hebr. LXX. Vulg. & exaudivit me. *A. V. VI. Hieron.* & exaudiet me.

מהר קדשו סלה A. ἐξ ὄρους ἡγιασμένου (al. ἁγίου) αὐτοῦ ἀεί. Σ. O. ἐξ ὄρους ἁγίου αὐτοῦ διάψαλμα. Cæteri ut ſupra.

H. de monte ſanctitatis ſuæ ſelah. *A. Hieron.* de monte ſancto ſuo ſemper. *S. LXX.* de monte ſancto ſuo. diapſalma. *Vul. de monte ſancto ſuo.*

כי־הכית את־כל־איבי לחי 8. A. ὅτι ἐ-

8. *Hebr.* quia percuſſiſti omnes inimicos meos

πληξας συμπλύτων ἐχθρῶν μου σιάγονα. Σ. ὅτι ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχθρούς μου κατὰ σιάγονα. Ο. ὅτι σὺ ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχθραίνοντάς μοι ματαίως.

סלה Εβρ. σέλ. Α. ἀεί. Ε'. διαπαντός. ϛ'. εἰς τέλος.

maxilla. *A. Hieron.* quia percuſſiſti omnium inimicorum meorum maxillam. *S.* quoniam percuſſiſti omnes inimicos meos in maxillam. *LXX. Vulg.* quoniam tu percuſſiſti omnes adverſantes mihi ſine cauſa.

9. H. ſelah. *Hebr.* ſel. *A. Hieron.* ſemper. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *In LXX. & Vulg. vacat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum III.

v. 2. A. πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ. Ex Vaticano, qui ſubdit, Σ. Θ. ὁμοίως τοῖς Ο. id eſt, *Symmachus & Theodotio habent ut LXX.*

v. 3. A. ἐν τῷ Θεῷ &c. Vaticanus ſic habet, A. ἐν τῷ Θεῷ, Σ. διὰ τοῦ Θεοῦ, Θ. ὁμοίως τοῖς Ο.

Ibid. Vaticanus hanc notam habet: Θ. Σ. διάψαλμα, ἡ Ε. διὰ παντός. καὶ δι' ὅλης τῆς βίβλου ἐπὶ τοῦ διαψάλματος ὁμοίως ἐκδεδώκασι. Ea vero de re fuſius agit Origenes in Opuſculo poſt Præliminaria cuſo, ubi vocis סלה verſiones omnes adfert.

v. 5. A. καλέσω &c. Has omnes lectiones exhibet idem Vaticanus.

Ibid. A. E. ϛ'. καὶ ἐπακούσεταί μου. Vaticanus. Sed Theodoretus ait Aquilam vertiſſe, καὶ ἐπήκουσέ μου.

Ibid. A. ἐξ ὄρους ἡγιασμένου &c. Sic Vaticanus & Theodoretus, qui habet ἁγίου, ut & Druſius. Lectionem Symmachi omnes ſimiliter exhibent.

v. 8. Lectiones Aquilæ & Symmachi habet unus Regius. Monet autem Euſebius in hunc Pſalmum, vocis Hebraïcæ ſeorſum eſſe, σιάγονα. Οἱ δὲ Ο. pergit ille, ματαίως, ἐξέδωκαν, ἢ κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἀντίγραφα ἑτέρως ἐχόντα, καθὰ φασί τινες τῶν Ἑβραίων, ἢ τῆς λέξεως τὸ εὐτελὲς ἀποφεύγοντες. i. *Septuaginta vero Interpretes*, ſine cauſa, *ediderunt, ſive quia vetuſtiora Exemplaria variabant, ut quidam Hebræorum teſtificantur: ſive ut a vocis vilitate declinarent.* Hæc autem Euſebius ex Origene mutuatus eſt, ut videas in Catena Danielis Barbari ad hunc verſum.

v. 9. Εβρ. σελ. Vide ſupra verſu 3. At LXX. hic τὸ διάψαλμα non ponunt; quia, ut videtur, ſecundum vocis ſignificationem, διάψαλμα eſt pauſa quædam in medio Pſalmi poſita. Veriſimile item eſt, Symmachum & Theodotionem eorum exemplo hic τὸ διάψαλμα prætermiſiſſe.

PSALMUS IV.

למנצח בנגינות מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐν ψαλμοῖς μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος διὰ ψαλτηρίων ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, ἐν ψαλμοῖς ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. Θ. Εἰς τὸ νῖκος ἐν ὕμνοις ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

ענני 2. A. καὶ οἱ λοιποί, ἐπάκουσόν μου. Ο. Εἰσήκουσέ με.

בני־איש 3. Σ. Θ. υἱοὶ ἀνδρός. Ο. υἱοὶ ἀνθρώπων.

עד־מה כבודי A. ἕως πότε οἱ ἔνδοξοί μου. Σ. ἕως πότε ἡ δόξα μου. Ο. ἕως πότε βαρυκάρδιοι.

סלה Εβρ. σέλ. A. ἀεί. Σ. Ο. Θ. διάψαλμα. Ε. διαπαντός. ϛ'. εἰς τέλος.

ודעו כי־הפלה 4. Ο. καὶ γνῶτε ὅτι ἐθαυμάστωσε. Ἄλλος, ἀλλὰ γνῶτε ὅτι ἐθαυμάστωσε.

5. רגזו ואל־תחטאו אמרו בלבבכם על־משכבכם ודמו סלה A. κλονεῖσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε, λέγετε ἐν καρδίαις ὑμῶν ἐπὶ κοίτῃ ὑμῶν καὶ σιωπήσατε ἀεί. Σ. ὀργίσθητε, ἀλλὰ μὴ ἁμαρτάνετε· διαλέχθητε ἐν καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν ἡσυχάσατε, διάψαλμα. Ο. ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε, ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε διάψαλμα. Θ.... σιωπᾶτε, διάψαλμα. Εβρ. σέλ.

1. HEbr. Victori in Neginoth canticum Davidi. *A.* Victori in pſalmis canticum ipſi David. *S.* Triumphale per pſalteria canticum ipſi David. *LXX.* In finem in pſalmis canticum ipſi David. *Th.* In victoriam in hymnis pſalmus ipſi David. *Vulg. In finem in carminibus: Pſalmus David. Hieron. Victori in canticis: Pſalmus David.*

2. *Heb. A. & Reliqui*, exaudi me. *LXX. Vulg.* exaudivit me. *Hieron. exaudiſti me.*

3. *Hebr. S. Th. Hieron.* filii viri. *LXX. Vulg.* filii hominum.

Heb. uſquequo gloriam meam. *A.* uſquequo glorioſi mei. *S.* uſquequo gloria mea. *LXX. Vulg.* uſquequo gravi corde. *Hieron. uſquequo inclyti mei.*

H. Selah. *Hebr.* Sel. *A. Hieron.* ſemper. *S. LXX. Th.* diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem.

4. *Hebr.* & ſcitote quod ſegregavit. *LXX. Vul.* & ſcitote quoniam mirificavit. *Alius*, ſed ſcitote quoniam mirificavit. *Hieron. Et cognoſcite quoniam mirabilem reddidit.*

5. *Heb.* Contremiſcite, & ne peccetis: dicite in corde veſtro, ſuper cubili veſtro, & tacete, ſelah. *A.* Conturbemini, & ne peccetis, dicite in cordibus veſtris: ſupra cubilia veſtra, & ſilete, ſemper. *S.* Iraſcimini, ſed ne peccetis: differite in cordibus veſtris, ſuper cubilibus veſtris quieſcite. Diapſalma. *LXX.* Iraſcimini, & ne peccetis: quæ dicitis in cordibus veſtris, ſuper cubilibus veſtris compungimini. Diapſalma. *Th.* . . . tacete. Diapſalma. *Hebr.* ſel. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *Vulg. Iraſcimini, &*

E. διαψάλματος. ϛ'. εἰς τὸ τέλος.

יהוה ובטחו אל־ 6. O. ἐλπίσατε ἐπὶ κύριον. Ἄλλος, πεποίθατε τῷ κυρίῳ.

עלינו נסה־ A. ἔπαρον. Σ. ἐπίσημον ποίησον. O. ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς.

מעת דגנם ותירושם רבו Οἱ Γ. ὁμοίως τοῖς O. ἀπὸ καρποῦ (ἀπὸ καιροῦ) σίτου καὶ οἴνου, ÷ καὶ ἐλαίου: αὐτῶν ἐπληθύνθησαν.

לבדד לבטח תושיבני 9. A. κατ' ἰδίαν εἰς πεποίθησιν καθίσεις με. O. κατὰ μόνας ἐπ' ἐλπίδι κατῴκισάς με.

nolite peccare: quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini. Hieron. Iraſcimini, & nolite peccare: loquimini in cordibus veſtris ſuper cubilia veſtra, & tacete. Semper.

6. *H. LXX. Vulg.* ſperate in Domino. *Alius*, *Hieron.* fidite in Domino.

7. *H.* eleva ſuper nos. *A.* tolle. *S.* inſigne fac. *LXX. Vulg.* ſignatum eſt ſuper nos. *Hieron. leva ſuper nos.*

Heb. a tempore frumentum eorum & vinum novum eorum multiplicata ſunt. *Tres Interpreter ſimiliter cum LXX. & Vulg.* a fructu (a tempore) frumenti, vini ÷ & olei: ſui multiplicati ſunt. *Hieron. in tempore frumentum eorum & vinum eorum multiplicata ſunt.*

9. *H.* ſolus in fiducia habitare facies me *A.* ſeparatim in fiducia conſtitues me. *LXX.* ſingulariter in ſpe habitare facies me. *Vulg. ſingugulariter in ſpe conſtituiſti me. Hieron. ſpecialiter ſecurum habitare feciſti me.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum IV.

v. 1. Sic Vaticanus, Druſius & alii Codices. Vaticanus tamen legit ad omnes τῷ Δαυίδ. Alii vero, τῷ Δαυίδ Theodoretus ſic Theodotionis lectionem effert, τῷ νικοποιῷ &c. Alii omnes εἰς τὸ νῖκος, recte. Hic Druſii notam adferre libet.

Νικοποιῷ, *hoc eſt*, τῷ νίκην ποιοῦντι. *Macarius Ægyptius neſcio ubi* τῷ νίκην σοι ποιῶ *dixit pro*, facit te vincere; *hoc eſt*, ποιῶ σε νικᾷν.

Εἰς τὸ νῖκος. *Huic etiam tribuitur*, νικοποιῷ, *ut liquet ex fragmentis*, victori. *Ita Hieronymus citat*, & *Euſebius lib.* 10. ἐκλογῶν. *Videndus Hieronymus Proœmio in Danielem. Porro Habac.* 3. 19 *in Vulgata* τῷ νικῆσαί με.

Ἐπινίκιος ᾠδὴ *eſt oda quæ canitur ob partam victoriam. Hieronymus Proœmio in Danielem ait proprie triumphum ſive palmam ſignificare. Cæterum apud Baſilium Hom. in Pſalmum* 45. ἐπινίκιον *legitur, genere neutro. Poſſet exponi ad canendum* ἐπινίκιον, *ut* למנצח *ſit nomen pro infinitivo. Nec aliud ſane voluiſſe videntur Ebræi veteres, quos David Grammaticus laudat Præfat. in hunc librum, qui* נצוח *ponunt inter genera cantionum quibus uſus vir pius in hoc opere. Sunt autem decem numero.*

1. נגון *a verbo quod* pulſare *ſignificat. Pulſare dico inſtrumenta Muſica manu vel plectro; unde* בנגינות

2. מזמור ψαλμὸς, *Pſalmus.*

3. הללויה *Hallelu-ia.*

4. השכל *Haſchel*, ſive *Maſchil.*

5. תהלה ὕμνος, *laus, hymnus.*

6. תפלה *oratio.*

7. ברכה εὐλογία, *benedictio.*

8. נצוח *unde* מנצח ἐπινίκιον.

9. שיר *canticum*, ᾠδή.

10. הודאה ἐξομολόγησις ἢ εὐχαριστία, *confeſſio*, ſive *gratiarum actio* ſic illi. *Nunc ad Symmachum, a quo digreſſi ſumus.* ἐπινίκιον *genus eſt cantilena, quod canebatur victoribus, alio vocabulo* καλλίνικος *dictum.*

Dicitur & ὕμνος ἐπινίκιος. *Gregorius Nyſſenus Oratione quam ſcripſit de Occurſu Domini*, ἡμεῖς δὲ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ᾄσωμεν. *Eſt etiam* ἐπινίκιον *victoria præmium, ut in illo Macarii Ægyptii, Hom.* 43. καὶ τὰ ἐπινίκια καὶ τοὺς στεφάνους λαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ βασιλέως. *Lexicon vetus*, ἐπινίκιος, victorialis; ἐπινίκια ἄγω, triumpho. Hactenus Druſius.

v. 2. A. καὶ οἱ λοιποί, ἐπακουσόν μου. Sic unus. Vaticanus autem, οἱ πάντες, ἐπάκουσον.

v. 3. Σ. Θ. υἱοὶ ἀνδρός. Vaticanus.

Ibid. A. ἕως πότε οἱ ἔνδοξοί μου. Sic Euſebius & Colbertinus unus. Σ. ἕως πότε ἡ δόξα μου. Euſebius.

Ibid. Ε'β'. σέλ. Vide ſupra in Nota ad v. 3. Pſalmi 3.

v. 4. Ἄλλος, ἀλλὰ γνῶτε &c. Unus Codex.

v. 5. A. κλονεῖσθε &c. Hae Aquilæ & Symmachi lectiones mutuamur ex duobus Codicibus Regiis. Unus notat Aquilam legiſſe ἐνοχλεῖσθε. Colbertinus ſecundus ſcriptus ſic effert, Ωρ. i. Origenes, ἐνοχλεῖσθε λυπεῖσθε. Hîc Aquilam ſequitur Hieronymus.

v. 6. ἄλλος, πεποίθατε τῷ κυρίῳ Ex Chryſoſtomo Druſius ſine Interpretis nomine.

v. 7. A. ἔπαρον. Σ. ἐπίσημον ποίησον. Sic Corderius & Druſius.

Ibid. Ἀπὸ καρποῦ σίτου &c. Vaticanus hîc notat, Οἱ Γ. ὁμοίως, id eſt, *tres Interpretes ſimiliter.* Legendum ſic ἀπὸ καιροῦ, certum eſt, ſicque ab initio etiam apud LXX. olim poſitum fuiſſe monet Origenes apud Danielem Barbarum. *In Hebræo*, inquit, *a tempore, habetur Sic quoque Septuaginta poſuere, ut totius dictionis ſententia ſit. In tempore, quo frumenti hordei, & legumінum omnium meſſis eſt, multiplicati ſunt.* Auguſtinus item legit, a tempore. Ex Origene igitur colligimus τὸ, ἀπὸ καιροῦ, ob ſimilitudinem in ἀπὸ καρποῦ mutatum fuiſſe. Illud autem, καὶ ἐλαίου, obelo notatur, quia non eſt in Hebræo, nec in aliis Interpretibus.

v. 9. A. κατ' ἰδίαν &c. Vaticanus & Druſius. Aquilam ſequitur Hieronymus, qui vertit, *ſpecialiter.*

PSALMUS V.

למנצח 1. A. τῷ νικοποιῷ. Σ. ἐπινίκιος. O. Εἰς τὸ τέλος. Θ. Εἰς τὸ νῖκος.
אל־הנחילות מזמור לדוד A. Σ. O. Θ. ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

אמרי 2. A. τοὺς λόγους μου. Σ. O. Θ. τὰ ῥήματά μου.

אתפלל 3. Οἱ λοιποὶ, εὔξομαι. O. προσεύξομαι.

ואצפה 4. O. καὶ ἐπόψομαι. Ἄλλος, καὶ σκοπήσω. Ἄλλος, ἀποσκοπεύσω.

לא יגרך רע 5. A. οὐ προσηλυτεύσει σοι πονηρός. O. οὐδὲ παροικήσει σοι πονηρευόμενος.

לא־יתיצבו A. Σ. O. Θ. οὐδὲ διαμενοῦσι.

יתעב 7. O. βδελύσσεται. Ἀλλ. ἀποστρέφεται.

אשתחוה אל־היכל־קדשך ביראתך 8. A. προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἡγιασμένον σου ἐν φόβῳ σου. Σ. προσκυνήσω τῷ ναῷ τῷ ἁγίῳ σου ἐν φόβῳ σου. O. προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἅγιόν σου ἐν φόβῳ σου.

למען שוררי 9. A. διὰ τοὺς ἐφοδεύοντάς μοι. Σ. διὰ τοὺς ἀποθλίβοντάς με. O. ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου.

הושר לפני דרכך A. κατεύθυνον εἰς πρόσωπόν μου ὁδόν σου. Σ. ὁμάλισον ἔμπροσθέν μου τὴν ὁδόν σου. O. Θ. κατεύθυνον ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου. Ἀλλ. ἐνώπιόν μου τὴν ὁδόν σου.

קרבם הוות 10. A. ἔντερον αὐτῶν ἐπίβουλον. O. ἡ καρδία αὐτῶν ματαία.

מרו־בך 11. A. προσήρισάν ἐν σοί. O. παρεπίκρανάν σε.

ויעלצו 12. A. γαυριάσουσιν. O. καυχήσονται.

בצנה רצון העטרנו 13. A. στεφανώσεις αὐτόν. Σ. * συμμαχίᾳ καλλίστῃ ἐτείχισας ἡμᾶς. O. ὡς ὅπλῳ εὐδοκίας ἐστεφάνωσας ἡμᾶς.

1. HEbr. *A. Hieron.* victori. *S.* triumphale. *LXX. Vulg.* io fioem. *Th.* in victoriam.

H. ſuper Nehiloth canticum Davidi. *A. S. LXX. Th. Vulg.* ſuper ea, *vel* pro ea quæ hæreditatem conſequitur, Pſalmus David. *Hieron. pro hæreditatibus, Pſalmus David.*

2. *H. S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* verba mea. *A.* ſermones meos.

3. *H. LXX. Vul.* orabo. *Reliqui*, precabor. *Hieron. deprecor.*

4. *H. Alius*, & ſpeculabor. *LXX. Vulg.* & videbo. *Alius*, & coofiderabo. *Hieron. & contemplabor.*

5. *H.* noo habitabit te malus. *A.* oon proſelytus accedet tibi malignus. *LXX. Vulg.* oeque habitabit juxta te maligous. *Hieron. nec habitabit juxta te malignus.*

H. Hieron. noo ſtabuot. *A. S. LXX. Th. Vulg.* neque permanebunt.

7. *H. Vulg. Hieron.* abomioabitur. *LXX.* abominatur. *Alius*, averſatur.

8. *H.* incurvabo me in templo ſanctitatis tuæ in timore tuo. *A.* adorabo ad templum ſanctificatum tuum io timore tuo. *S.* adorabo in templo ſancto tuo in timore tuo. *LXX. Vulg. Hieron.* adorabo ad templum ſaoctum tuum in timore tuo.

9. *H. LXX. Vul. Hieron.* propter ioimicos meos. *A* propter ioſidiantes mihi. *S.* propter affligentes me.

H. dirige ad facies meas viam tuam. *A.* dirige in faciem meam viam tuam. *S.* complana io conſpectu meo viam tuam. *LXX. Th. Vulg.* dirige in cooſpectu tuo viam meam. *Alius*, coram me viam tuam. *Hieron. dirige ante faciem meam viam tuam.*

10. *H.* iotimum eorum pravitates. *A.* intimum eorum ioſidioſum. *LXX. Vulg.* cor eorum vanum eſt. *Hieron. interiora eorum inſidiæ.*

11. *Hebr.* rebellaveruot contra te. *A.* litigaveruot tecum. *LXX. Vulg.* irritaveruot te. *Hier. provocaverunt te.*

12. *H. A.* exultabuot. *LXX. Vulg.* gloriabuntur. *Hieron. lætabuntur.*.

13. *H.* ut ſcuto voluotate corooabis eum. *A.* coronabis eum. *S.* commilitio optimo circumvallaſti nos. *LXX.* ut telo beoeplaciti tui coronaſti nos. *Vulg. ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos. Hieron. ut ſcuto placabilitatis coronabis eum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum V.

V. 1. A. τοῦ νικοποιοῦ. Σ. ἐπινίκιος. Vaticanus, qui addit, ἢ δι' ὅλης τῆς γραφῆς &c. i. *per totam ſcripturam.* Scilicet in toto Pſalmorum Libro ita vertunt. Th. εἰς νῖκος, ut ſupra Pſalm. 4.

Ibid. A. Σ. Θ. ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης &c. Druſius. At veriſimile eſt Aquilam & Symm. illud מזמור לדוד pro more ſuo vertiſſe ut ſupra Pſalm. 4.

V. 2. A. τοὺς λόγους μου. Σ. O. Θ. τὰ ῥήματά μου. Ex Vaticano.

V. 3. οἱ λοιποὶ, εὔξομαι. Sic Vaticanus habet. Druſius autem, εὔχομαι.

V. 4. Ἄλλος, ἢ σκοπήσω &c. Sic Chryſoſtomus. Ἄλλος,

Digitized by Google

ϗ διαπονηθείσῃ. Vaticanus. Heſychius autem apud Danielem Barbarum ita habet: *Videbo. Aliqui, videbis, tradidere: Aquila, conſiderabo, & inſpiciam* &c. Hinc liquet alterutram ex allatis Græcis interpretationibus eſſe Aquilæ.

v. 5. A. οἱ προσκολλητικοί σοι πατρός. Vaticanus & Druſius.

Ibid. οὐδὲ διηγμένων. Vaticanus ſic babet, οἱ Ο. οἱ Γ. οὐδὲ διηγμένων. quo ſignificatur LXX. & tres Interpretes, nempe A. Σ. Θ. ſic habere.

v. 7. Ἄλλος, διαστρέφει. Vaticanus.

v. 8. A. προσκυνήσω &c. Has lectiones exhibet Vaticanus.

v. 9. Aquilæ & Symmachi lectiones babent Vaticanus & Druſius.

Ibid. Trium lectiones exhibent tres mſſ. cum Druſio. Hieronymus vero Epiſt. ad Suniam & Fret. Dirige in conſpectu meo viam tuam. *Pro quo habetur in Græco,* κατεύθυνον ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου, *hoc eſt*, dirige in conſpectu tuo viam meam. *Quod nec Septuaginta habent, nec Aquila, nec Symmachus, nec Theodotion: ſed ſola κοινὴ editio. Denique & in Hebræo ita ſcriptum reperi*, OSER LAPHANAI DARCHACH. *Quod omnes voce ſimili tranſtulerunt*, Dirige in conſpectu meo viam tuam.

v. 10. A. ἐν τέρψει αὐτῶν ἐν κόλπῳ. Sic unus Cod.

v. 11. A. προσευχήν μου ἐν σοί. Vaticanus.

v. 12. A. γαυριώντων. Vaticanus & Druſius.

v. 13. Lectionem Aquilæ habent Vaticanus, Regius unus & Druſius. Symmachi autem unus Regius: ſed puto eſſe ſcholion Chryſoſtomi, qui ait, ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστι, συμμαχίᾳ καλλίστῃ ἐτείχισας ἡμᾶς. Hanc vero Chryſoſtomi explanationem quidam poſtea pro Symmachi lectione habuerunt.

PSALMUS VI.

לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐν ψαλμοῖς. Σ. ἐπινίκιος διὰ ψαλτηρίων. O. Εἰς τὸ τέλος ἐν ψαλμοῖς. Θ. Εἰς τὸ νῖκος ἐν ὕμνοις.

עַל־הַשְּׁמִינִית A. O. ὑπὲρ τῆς ὀγδόης.

מִזְמוֹר לְדָוִד A. μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. O. Θ. ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

יְהוָה אַל־בְּאַפְּךָ תוֹכִיחֵנִי 2. A. κύριε μὴ ἐν θυμῷ σου ἐλέγξῃς με. Σ. κύριε μὴ τῇ ὀργῇ σου ἐλέγξῃς με. O. κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με.

וְאַל־בַּחֲמָתְךָ תְיַסְּרֵנִי A. καὶ μὴ ἐν ὄχλῳ σου παιδεύσῃς με. O. μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με. Θ. μήτι τῷ θυμῷ σου παιδεύσῃς με.

חָנֵּנִי 3. O. ἐλέησόν με. Ἄλλος, δώρησαί μοι.

זִכְרֶךָ 6. A. μνήμη σου. Σ. ἀνάμνησίς σου. O. ὁ μνημονεύων σου.

בִּשְׁאוֹל O. Θ. ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ.

עָשְׁשָׁה מִכַּעַס 8. A. αὐχμώθη. Σ. ἐφλεγμήνεν ἀπὸ πικρασμοῦ. O. ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ.

עָתְקָה בְּכָל־צוֹרְרָי A. μετήρθην ἐν πᾶσιν ἐνδεσμοῦσί με. Σ. ἐτρίβην διὰ τοὺς θλίβοντάς με. O. ἐπαλαιώθην ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου.

פֹּעֲלֵי אָוֶן 9. A. ἐργαζόμενοι ἀνωφελές. O. ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

יִבָּהֲלוּ מְאֹד 11. A. καταπουδασθείησαν σφόδρα. O. Θ. ταραχθείησαν σφόδρα. Σ. σφόδρα.

רָגַע A. ἀθρόως. Σ. ἐξαίφνης. O. διὰ τάχους.

1. **H**Ebr. victori. in neghinoth. *A.* victori in pſalmis. *S.* triumphalis per pſalteria. *LXX.* in finem in pſalmis. *Th.* in victoriam in hymnis. *Vulg. in finem in carminibus. Hieron. victori in canticis.*

Heb. A. LXX. ſuper octavam. *Vul. pro octava. Hieron. ſuper octava.*

H. A. S. canticum ipſi David. *LXX. Th.* pſalmus ipſi David. *Vulg. Hieron. Pſalmus David.*

2. *Heb. A. LXX. Vulg. Hieron.* Domine ne in furore tuo arguas me. *S.* Domine ne in ira tua arguas me.

Heb. neque in excandeſcentia tua corripias me. *A* neque in tumultu tuo corripias me. *LXX. Vulg. Hieron.* neque in ira tua corripias me. *Th.* neque furore tuo corripias me.

3. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* miſerere mei *Alius*, condona mihi.

6. *H. A.* memoria tui. *S. Hieron.* recordatio tui. *LXX. Vulg.* qui memor ſit tui.

Heb. in ſepulcro. *LXX. Th. Vulg.* in inferno autem. *Hieron. in inferno.*

8. *H.* eroſus eſt præ indignatione. *A.* ſquallidus fuit. *S.* inflammatus eſt ab amaritudine. *LXX. Vulg.* turbatus eſt a furore *Hieron. caligavit præ amaritudine.*

H inveteravit in omnes anguſtiatores meos. *A.* ſublatus ſum in omnibus alligantibus me. *S.* attritus ſum propter affligentes me. *LXX. Vulg.* inveteravi inter omnes inimicos meos. *Hieron. conſumtus ſum ab omnibus hoſtibus meis.*

9. *H.* operantes iniquitatem. *A.* operantes inutile. *LXX. Vulg. Hieron.* qui operamini iniquitatem.

11. *H.* terrebuntur valde. *A.* exagitentur valde. *LXX. Th. Vulg. Hieron.* conturbentur vehementer. *S.* valde.

Heb. Hieron. ſubito. *A.* confertim. *S.* repente. *LXX. Vul.* velociter.

Digitized by Google

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum VI.

v. 1. Pro titulo vide ſupra.

v. 2. Lectiones Aquilæ & Symmachi exhibet Vaticanus pro toto verſiculo, ac pro ſequenti item Aquilæ & Theodotionis lectiooes adfert.

v. 3. Ἀλλ. διάσωσαί μοι. Vaticanus. Videtur omnino Aquilæ eſſe: nam ſic vertit ille infra Pſalm. IX. & alibi in Libro Pſalmorum.

v. 6. A. μνήμη σου. Σ. ἀνάμνησις σου. Vaticanus & Druſius.

Ibid. O. Θ. ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ. Vaticanus.

v. 8. Lectiooes Aquilæ & Symmachi ex Vaticano & Druſio.

Ibid. A. μετήρθην &c. Ex Vaticano & Druſio.

v. 11. A. καταισχυνθείησαν σφόδρα. Vaticanus & Druſius. Hieronymus indicat omnes σφόδρα edidiſſe. Vaticanus habet, ὁμοίως καὶ οἱ γ'.

Ibid. A. ἀθρόως. Σ. ἐξαίφνης. Vaticanus. Druſius minus recte habet, A. ἐξαίφνης. *Alius, neſcio quis,* ἀθρόως.

PSALMUS VII.

1. שגיון לדוד אשר־שר ליהוה על־דברי־כוש בן־ימיני A. ψαλμὸς ὑπὲρ ἀγνοίας τοῦ Δαυίδ, ὃν ᾖσε τῷ κυρίῳ ὑπὲρ τῶν λόγων Αἰθίοπος υἱοῦ Ιεμινεί. Σ. ἀγνόημα τοῦ Δαυίδ, ὃν ᾖσε τῷ κυρίῳ ὑπὲρ τῶν λόγων Χουσὶ υἱοῦ Ιεμινεί. O. Θ. ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ὃν ᾖσε τῷ κυρίῳ ὑπὲρ τῶν λόγων Χουσὶ υἱοῦ Ιεμινεί.

ואחלצה צוררי ריקם 5. A. Εἰ ἀφήρπασα τοὺς θλίβοντάς με ματαίως. O. Θ. ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός.

סלה 6. Ἑβρ. σέλ. A. ἀεί. Σ. O. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ς'. Εἰς τέλος.

בעברות צוררי 7. Ἑβρ. Βεγαβρώθ. al. Βεβρώθ. A. ἐν ἀνυπερθεσίαις ἐνδεσμούντων με. Σ. ἐν χόλῳ τῶν θλιβόντων με. O. ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν μου. Θ. ἐν θυμῷ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς μου.

משפט O. ἐν προστάγματι. Ἄλλος, κρίματι.

תסובבך 8. Σ. κυκλωσάτω σε. O. κυκλώσει σε.

ועליה למרום שובה Ἑβρ. Οὐαλέα. A. καὶ ἐπὶ ταύτῃ εἰς τὸ ὕψος ὑπόστρεψον. O. καὶ ὑπὲρ ταύτης εἰς ὕψος ἐπίστρεψον. Θ. καὶ ἐπάνω ταύτης εἰς τὸ ὕψος ὑπόστρεψον.

יהוה ידין עמים 9. O. κύριος κρινεῖ λαούς. Ἄλλος, κύριος δικάσει λαούς.

שפטני יהוה כצדקי וכתמי עלי A. κατὰ τὸ δίκαιόν μου, καὶ κατὰ τὴν ἀκακίαν μου ἐπ' ἐμέ. Σ. κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν ἁπλότητά μου ἐπ' ἐμοί. O. κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν ἀκακίαν μου ἐπ' ἐμοί. Θ. κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου.

יגמר־נא רע רשעים ותכונן צדיק 10. A. συντελεσθήτω δὴ πονηρία ἁμαρτωλῶν, καὶ ἑδράσεις δίκαιον. Σ. ἀπαρτισθήτω κάκωσις κατὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον. O. συντελεσθήτω δὴ

1. H*Ebr.* Sighion ipſi David, quod cecinit Domino ſuper verba Chus filii Jemini. *A.* Pſalmus pro ignorantia ipſi David, quem cecinit Domino ſuper verbis Æthiopis filii Jemini. *S.* Ignorantia ipſi David, quem cecinit Domino ſuper verbis Chuſi filii Jemini. *LXX. Th. Vul.* Pſalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chuſi filii Jemini. *Hieron. Pſalmus David, quem cecinit Domino ſuper verbis Chus filii Jemini.*

5. *Heb.* & erui anguſtiatorem meum inaniter. *A.* ſi abripui tribulantes me in vanum. *LXX. Th. Vulg.* decidam merito ab inimicis meis inanis. *Hieron. & dimiſi hoſtes meos vacuos.*

6. *Hebr.* Selah. *Hebr.* Sel. *A. Hieron.* ſemper. *S. LXX. Th.* Diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *Vulg. vacat.*

7. *H.* propter indignationes hoſtium meorum. *H.* begabroth. *Al.* bebroth. *A.* in celeritatibus alligantium me. *S.* in ira tribulantium me. *LXX. Vulg.* in finibus inimicorum meorum. *Th.* in furore ſuper inimicos meos. *Hier. indignans ſuper hoſtes meos.*

Hebr. Hieron. judicio. *LXX. Vulg.* in præcepto. *Alius*, in judicio.

8. *Heb. LXX. Vulg.* circumdabit te. *S. Hieron.* circumdet te.

Heb. & ſuper eam in altitudinem revertere. *Heb.* Ualea. *A.* & ſuper hac in altum revertere. *LXX. Vul.* & propter hanc in altum regredere. *Th.* & ſupra hanc in altum revertere. *Hieron. & pro hac in altum revertere.*

9. *Hebr. LXX. Alius, Hieron.* Dominus judicabit populos. *Vulg. Dominus judicat populos.*

Heb. judica me, Domine, ſecundum juſtitiam meam, & ſecundum perfectionem meam ſuper me. *A. LXX. Vulg.* ſecundum juſtitiam meam, & ſecundum innocentiam meam ſuper me. *S. Hieron.* ſecundum juſtitiam meam, & ſecundum ſimplicitatem meam, quæ eſt in me. *Th.* ſecundum juſtitiam meam.

10. *Hebr.* conſumet nunc malum impios, & ſtabilies juſtum. *A.* conſumatur, quæſo, malitia peccatorum, & ſtabilies juſtum. *S.* conſummetur vexatio contra impios, & diriges juſtum. *LXX.* conſumatur, quæſo, nequitia

πονηρία

πονηρία ἁμαρτωλῶν, καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον. Θ. καὶ κατευθυνεῖς δίκαιος.

ובחן לבות וכליות אלהים O. ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς ὁ θεός. Θ. ἐτάζης καρδιῶν καὶ νεφρῶν ὁ θεός. Αλλος, δοκιμάζων.

אלהים שופט צדיק ואל 11. O. ὁ θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρός. Θ. ὁ θεὸς κριτὴς δίκαιος ὁ ὑπερασπιστής μου. ϛ. ὁ θεὸς δίκαιος.

ועם בכל־יום 12. A. ἀπειλούμενος κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. Αλλος, ἐμβριμώμενος κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. O. μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Εβραῖος, ζωωνὴ, melius, ζωώμ.

חרבו ילטוש 13. Σ. τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἀκονήσει. O. τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στιλβώσει.

דרך [Σ.] ἐκτενεῖ. O. ἐνέτεινε.

לדלקים 14. Σ. Εἰς τὸ καίειν O. τοῖς καιομένοις.

יחבל 15. ὁ Εβρ. Ιεβάλ.

והרה עמל וילד שקר A. καὶ ἔτεκε ψεῦδος. Σ. καὶ κυήσας καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν. O. συνέλαβε πόνον, καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν.

בשחת יפעל 16. A. ἐν διαφθορᾷ ἣν εἰργάσατο. Σ. Εἰς διαφθορὰν ἣν εἰργάσατο. O. Εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο.

peccatorum, & diriges juſtum. *Th.* & proſperabit juſtus. *Vul. conſumetur nequitia peccatorum, & diriges juſtum. Hieron. conſummetur malum iniquorum, & confirmetur juſtus.*

Heb. & probans corda & renes Deus. *LXX. Vul.* ſcrutans corda & renes Deus. *Th.* ſcrutator cordium & renum Deus. *Alius*, probans. *Hieron. probatar cordis & renum Deus.*

11. *Heb.* Deus judex juſtus, & Deus. *LXX. Vulg.* Deus judex juſtus, fortis. *Th.* Deus judex juſtus, protector meus. *VI.* Deus juſtus. *Hieron. Deus judex juſtu & fortis.*

12. *Heb.* indignans in omni die. *A.* comminans per omnem diem *Alius*, fremens per omnem diem. *LXX.* numquid iram inducens per omnem diem. *Hebr.* zoom. *Vulg. numquid iraſcitur per ſingulos dies. Hier. comminans tota die.*

13. *Heb. S. Hieron.* gladium ſuum acuet. *LXX. Vulg.* gladium ſuum vibrabit.

Heb. Hieron. Vul. tetendit. *S.* extendet. *LXX.* intendit.

14. *Heb.* in ardentes. *S. Hieron.* ad comburendum. *LXX. Vul.* ardentibus.

15. *Heb.* Iebal.

H. & concepit laborem, & peperit mendacium. *A.* & peperit mendacium. *S.* & concepit & peperit iniquitatem. *LXX.* concepit laborem & peperit iniquitatem. *Vulg. concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Hieron. concepto dolore peperit iniquitatem.*

16. *Heb.* in foveam, operabitur. *A.* in corruptione, quam fecit. *S.* in corruptionem quam fecit. *LXX. Vulg.* in foveam quam fecit. *Hieron. in interitum, quem aperatus eſt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum VII.

v. 1. A. ψαλμὸς ὑπὲρ ἀγνοίας &c. Sic Druſius & Martianæus noſter. Symmachi ita proferont Corderius & Druſius, ἀγνόημα τοῦ Δαυΐδ. Martianæus totum titulum ſecundum Symmachum adfert ut nos edimus. Vox ψαλμὸς alicubi præfixa ſuſpecta nobis videtur: veroque ſimilius eſt Symmachum vocem שגיון ἀγνόημα vertiſſe. In Breviario quod Hieronymo tribuitur, legimus: *A. pro ignoratione David, qui cecinit Domino pro verbis Æthiopis. S. pro ignoratione David, quod cecinit Domino pro verbis Chuſi filii Jemini.*

v. 5. A. εἰ ἀνέρπασα &c. Has lectiones ex Vaticano mutoamur, qoi monet Theodotionem ut LXX. habere.

v. 6. Εβρ. σέλ. A. ἀεὶ &c. ot ſupra Pſalm. III. verſ. 3.

v. 7. A. ἐν ἀνυπερθέσεσι &c. Hæ lectiones prodeunt ex Druſio & ex mſſ. Druſius & Vaticanus habent, A. ἐν ἀνυπερθεσίαις. quam lectionem firmat Hebraïcus textus. Doo legunt, ἐν ἀνυπερθέσει.

Ibid. ἄλλος, ἐν χείματι. Druſius.

v. 8. Σ. κυκλωσάτω σε. Sic unus. Druſius vero id ſine Interpretis nomine adfert.

Ibid. Colbertinus onos, Εβρ. Ουαδεα, ſic Hebraïcum verbum Græcis litteris exprimit. Idem Codex Aquilæ & Theodotionis lectiones adfert, quas Druſius item adtulerat, ſed ſine Interpremm nomine.

v. 9. Αλλ. κύριος δικάζει λαούς. Sic Druſius ſine Interpretis nomine.

Ibid. A. κατὰ τὸ δίκαιόν μου &c. Sic Aquilæ lectionem habent Codices tres & Chryſoſtomus. Druſius legit, O. i. omnes, κατὰ τὴν δικαιοσύνην. Unus item Codex, A. Σ. O. Θ. κατὰ τὴν δικαιοσύνην. Simili nota deceptus eſt Druſius. Nam ot jam obſervatum eſt, cum tenue diſcrimen inter ἑρμηνευτὰς deprehenditur, aliquando Librarii, vel etiam Auctores id annotare negligunt. Lectionem Symmachi ex Druſio mutuamur.

v. 10 Lectiones trium Interpretum ex mſſ. reſtituimus, quæ apud Droſium laceræ & mutilæ erant.

Ibid. Θ. ἐτάζης καρδιῶν καὶ &c. Sic Colbertinus unus. ἄλλος, δοκιμάζων. Coiſlin. bombycinus XIII. vel XIV. ſæculi. Eſt, ut videtur, lectio Aquilæ, qui vocem בחן ita ſolet vertere.

v. 11. Interpretationes Theodotionis & VII. Edit. exhibet Colbertinus unus. In hunc item locum ita recte ediſſerit Agellius. *Deus judex juſtus, fortis & patiens: numquid iraſcitur per ſingulas dies? Obſcurior eſt hic verſus, & obſcuritatem fecit, niſi fallor, diverſarum interpretationum, quod in Editione LXX. ſolet accidere, congeſtio. Nam verbum, fortis, non eſt LXX. nuſquam enim in Pſalmis ſic ſolent reddere Hebraum nomen* אל el, *ſed ex Aquila interpretatione ſumtum, qui ſolet* ἰσχυρὸν *fortem interpretari. Præterea alterum nomen quod ſequitur, [& patiens,] ex altera interpretatione manavit, comprehendens duo Hebraa verba* אל זועם el zoem, *non iraſcens, quod idem eſt ac patiens, qui Græce dicitur,* μακρόθυμος. *Tertia quoque interpretatio adjecta eſt. [Numquid iraſcitur per ſingulos dies?] quod ſive LXX. ſive alius quiſpiam interpretatus ſit, non quaſi per interrogationem intellexit, ſed per negationem, ſic: Et non iraſcitur per ſingulos dies; & ſine interrogatione intelligere videntur Baſi-*

lius, Theodorus Antiochenus, Theodoretus, & de noſtris Auguſtinus &c.

v. 12. A. ἀπειλούμενος &c. Sic Druſius. Hanc autem verſionem Aquilæ ſequitur Hieronymus, ut ſæpiſſime alias in Pſalmis. Sequentem lectionem, ἐμβριμώμενος &c. ſine Interpretis nomine adfert Druſius; ſed videtur eſſe Symmachi. Martianæus noſter ſecundam verſionem Aquilæ, primam vero quam Aquilæ adſcribit Druſius, Symmacho tribuit: neſcio unde mutuatus. Mſſ. noſtri nihil hîc adferunt. Certe priorem verſionem Aquilæ eſſe crediderim, quia Ezech. 21. 31. זעמי vertit ἀπειλή. In Breviario Hieronymi: *Quod Aquila quoque tranſtulit, & pulchre ait: Comminans & infrendens in omni die.* Coiſlin. bomb. Ἑβρ. ζωων, lege, ζωάμ.

v. 13. Σ. τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἀκονήσει. Vaticanus & Druſius.

Ibid. Σ. ἐκτενεῖ. Sic in ſchedis meis ſcriptum reperi; neſcio unde; quamobrem literam Σ uncinis incluſi. Videtur porro Symmachi eſſe: nam in futuro dicitur ut in præcedenti Symmachi lectione.

v. 15. Ἰωβάλ. Sic vocem יחבל exprimit Colbertinus unus.

Ibid. A. καὶ ἔτεκε ψεῦδος. Σ. καὶ κυήσας &c. Lectiones Aquilæ & Symmachi ex tribus mſſ. decerpſimus.

v. 16. A. ἐν διαφθορᾷ ἣν εἰργάσατο. Σ. εἰς διαφθορὰν &c. Duo mſſ.

PSALMUS VIII.

למנצח על־הגתית 1. ὁ Ἑβρ. λαμμανασὴ, ἀλ ἀγεθθίθ. A. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῶν ληνῶν. Σ. ἐπινίκιος ὑπὲρ τῶν ληνῶν. O. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ληνῶν. Θ. Εἰς τὸ νῖκος ὑπὲρ τῆς γεθθίτιδος.

מזמור לדוד A. μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. O. Θ. ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

מה־אדיר שמך 2. O. ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου. Ἄλλος, τί μέγα τὸ ὄνομά σου.

הודך A. τὸ ὑπερμέγεθός σου. O. ἡ μεγαλοπρέπειά σου.

אשר תנה הודך על־השמים Σ. ὃς ἔταξας τὸν ἔπαινόν σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. O. ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν.

מפי עוללים 3. A. ἐκ στόματος βρεφῶν. Σ. O. ἐκ στόματος νηπίων.

יסדת עז A. ἐθεμελίωσας κράτος. Σ. συνεστήσω κράτος. O. κατηρτίσω αἶνον. ς'. συνεστήσω ἰσχύν.

למען צורריך A. Θ. διὰ τοὺς ἐνδεσμοῦντάς σε. O. ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν σου.

להשבית אויב ומתנקם A. τοῦ παῦσαι. Σ. ς'. ὥστε παῦσαι ἐχθρὸν καὶ τιμωρούμενον ἑαυτῷ. O. τοῦ καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητήν. Ἄλλος, ὥστε καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ τιμωρούμενον αὐτόν.

כי־אראה שמיך 4. A. Σ. O. Θ. ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανούς ※ σου. ς'. ὄψομαι γάρ.

כוננתה A. Θ. ἡτοίμασας. O. ἐθεμελίωσας. ς'. ἥδρασας.

מה־אנוש כי־תזכרנו 5. O. τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; E. τί ὁ κατ' ἄνδρα ὅτι μνημονεύεις αὐτοῦ;

תפקדנו O. ἐπισκέπτῃ αὐτόν. Ἄλλος, ἐπισκέψῃ αὐτόν.

1. **H**Ebr. Victori ſuper Getthith. *Hebraïca lectio Græcè*, Lamanaſſe al agetthith. *A. Hieron.* Victori pro torcularibus. *S.* Triumphale pro torcularibus. *LXX. Vul.* In finem pro torcularibus. *Th.* In victoriam pro Getthitide.

Hebr. A. S. canticum ipſi David. *LXX. Th.* Pſalmus ipſi David. *Vulg. Hieron. Pſalmus David.*

2. *Hebr.* quam illuſtre nomen tuum. *LXX. Vul.* quam admirabile eſt nomen tuum. *Alius, Hieron.* quam grande eſt nomen tuum.

Hebr. laudem tuam. *A.* excelſam magnitudinem tuam. *LXX. Vulg.* magnificentia tua. *Hieron. gloriam tuam.*

H. quid det laudem tuam ſuper cœlos. *S.* quia ordinaſti laudem tuam ſuper cœlos. *LXX. Vulg.* quoniam elevata eſt magnificentia tua ſuper cœlos. *Hieron. qui poſuiſti gloriam tuam ſuper cælos.*

3. *Hebr.* ex ore parvulorum. *A. S. LXX. Vul. Hieron.* ex ore infantium.

Hebr. fundaſti fortitudinem. *A.* fundaſti imperium. *S.* conſtituiſti imperium. *LXX. Vulg. Hieron.* perfeciſti laudem. *VI.* conſtituiſti fortitudinem.

Hebr. propter anguſtiatores tuos. *A. Th.* propter alligantes te *LXX. Vul.* propter inimicos tuos. *Hieron. propter adverſarios tuos.*

Hebr. S. VI. ad ceſſare faciendum inimicum & ſe ulciſcentem. *A.* ut quieſcere facias. *LXX. Vulg.* ut deſtruas inimicum & ultorem. *Alius*, ad deſtruendum inimicum & ulciſcentem ipſum. *Hieron. ut quieſcat inimicus & ultor.*

4. *Heb. A. S. LXX. Th. Vulg.* quoniam videbo cœlos ※ tuos. *VI.* video enim. *Hieron. videbo enim cælos tuos.*

Hebr. A. Th. præparaſti. *LXX. Vulg. Hieron.* fundaſti. *VI.* firmaſti.

5. *Heb.* quid homo quod recorderis ejus? *LXX. Vul.* quid eſt homo quod memor es ejus? *V.* Quid unuſquiſque homo quod recorderis ejus? *Hieron. quid eſt homo quoniam recordaris ejus?*

Hebr. Alius, viſites eum. *LXX. Vulg.* viſitas eum.

Digitized by Google

ותחסרהו מעט מאלהים 6. Ἑβρ. Οὐθασρὲν ματ μεελωείμ. Ο. ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους. Α. Σ. Θ. Ε. βραχύ τι παρὰ θεόν. ς. ὀλίγον παρὰ θεόν. Ἄλλος, βραχύ τι θεοῦ.

וכבוד והדר תעטרהו Α. δόξα καὶ ἀξιώματι στέψεις αὐτόν. Ο. δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν. Ἄλλος, δόξῃ καὶ τιμῇ στέψεις αὐτόν.

תמשילהו במעשי ידיך 7. Ο. καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. Θ. ἐξουσιάζειν ἐποίησας αὐτὸν τῶν ἔργων τῶν χειρῶν σου. Ἄλλος, ἐπὶ τὰ ἔργα.

בהמות שדי 8. Ο. τὰ κτήνη τοῦ πεδίου. Ἄλλος, τὰ κτήνη τὰ ἄγρια.

6. *Heb. Græcè.* Uthaſreu mat meeloim. *Heb.* & deficere facies eum paululum a Deo. *A. S. Th. V.* breve quid a Deo. *VI.* paululum à Deo. *Alius*, breve quid Deo. *LXX. Vulg.* minuiſti eum pauloiminus ab Angelis. *Hieron. Minues eum pauloiminus a Deo.*

Hebr. & gloria & decore redimiturus es eum. *A.* gloria & dignitate coronabis eum. *LXX. Vulg.* gloria & honore coronaſti eum. *Alius*, gloria & honore coronabis eum. *Hieron. gloria & decore coronabis eum.*

7. *Heb.* dominari facies eum in operibus manuum tuarum. *LXX. Vulg.* & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. *Th.* dominari feciſti eum operibus manuum tuarum. *Alius*, ſuper opera. *Hieron. dabis ei poteſtatem ſuper opera manuum tuarum.*

8. *H. Hieron.* animalia agri. *LXX. Vul.* pecora campi. *Alius*, pecora agreſtia.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum. VIII.

v. 1. ὁ Ἑβρ. λαμανασῆ. Sic Colbert. unus, in quo vox Hebraïca למנצח Græcis literis ſic exprimitur. Adjicit Chryſoſtomus, ἀλ ἀγιθθίθ. Cæteræ lectiones ex eodem & ex duobus Regiis Codicibus deſumtæ ſunt.

v. 2. Ἀλλ. τί μέγα τὸ ὄνομά σου. Druſius.

Ibid. Α. τὸ ὑπερμεγεθές σου. Vaticanus

Ibid. Σ. ὃς ἔταξας τὸν &c. Colbertinus unus.

v. 3. Α. ἐκ στόματος βρεφῶν. Druſius.

Ibid. Α. ἐθεμελίωσας κράτος. Sic Druſius Regius autem unus, Α. ἐθεμελίωσας ἰσχύν. Σ. συνεστήσω κράτος. At VI. Editio, συνεστήσω ἰσχύν. Druſius.

Ibid. Α. Θ. διὰ τοὺς ἐνδιαμοῦντάς σε. Sic duo mſſ. Druſius autem hanc uni Aquilæ adſcribit.

Ibid. Α. τοῦ παῦσαι. Chryſoſtomos Savil. Σ. ς'. ὥστε παῦσαι &c. Codex Colbertinus hanc verſionem Symmacho tribuit; Druſius Sextæ Editioni. Altera interpretatio, ὥστε καταλῦσαι &c. prodit ex Catena Corderii.

v. 4. Α. Σ. Ο. Θ. ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανούς σου. Sic mſſ. Hieronymus vero ad Sun. & Fret. *Et dicitis quod*, tuos, *in Græco non habeas. Verum eſt, ſed in Hebræo legitur, SAMACHA, quod interpretatur*, cœlos tuos, *& de Editione Theodotionis in LXX. Interpretibus additum eſt ſub aſteriſco.* ς'. ἰδοὺ γάρ. Sic Druſius. Colbertinus autem hanc lectionem Aquilæ tribuit.

Ibid. Α. Θ. Sic Colbertinus unus. Druſius autem id uni Aquilæ tribuit. ς'. ἥδρασας. Druſius.

v. 5. Ε. τί ὁ κατ᾽ ἄνδρα &c. Sic unus Codex. Druſius vero Interpretem tacet.

Ibid. Ἀλλ. ἐπισκέψῃ. Sic unus.

v. 6. Lectionem Hebraicam Græcis literis ex Chryſoſtomo adfert Druſius. Lectiones ſequentes ex Codicibus mutuamur, qui in nomine Interpretum mire variant. Druſius ſic habet, Θ. Ε. βραχύ τι παρὰ Θεόν. Alius, ὀλίγον παρὰ Θεόν. Vaticanus, Α. ὀλίγον παρὰ Θεόν. Σ. βραχύ τι Θεοῦ. Corder. ἕτερος, βραχύ τι Θεοῦ. Ἀλλ. ὀλίγον πρὸς Θεόν.

Ibid. Α. δόξῃ καὶ ἀξιώματι στέψεις αὐτόν. Colbertinus unus.

v. 7. Θ. ἐξουσιάζειν ἐποίησας αὐτὸν &c. Colbertinus.

v. 8. Ἀλλ. τὰ κτήνη τὰ ἄγρια. Druſius.

PSALMUS IX.

למנצח על־מות לבן מזמור לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ νεανιότητος τοῦ υἱοῦ μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον περὶ θανάτου τοῦ υἱοῦ ᾆσμα τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν κρυφίων τοῦ υἱοῦ, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. Ε. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ ἀκμῆς τοῦ υἱοῦ, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. ς. Εἰς τὸ τέλος νεανικότητος τοῦ υἱοῦ. Ἑβρ. ἀλμὼθ βέν.

ואעלצה 3. Α. Σ. καὶ γαυριάσω. Ο. καὶ ἀγαλλιάσομαι.

4. אומרה שמך עליון בשוב־אויבי אחור יכשלו ויאבדו מפניך Σ. ᾄσω τῷ ὀνόματί σου, ὕψιστε, ἀναστραφέντων τῶν ἐχθρῶν μου εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ προσκοψάντων καὶ ἀπολομένων ἐκ

1. *Hebr.* Victori al-muth laben canticum ipſi David. *A.* Victori juventutis filii, canticum Davidis. *S.* Triumphale de morte filii canticum Davidis. *LXX. Vul.* In finem pro occultis filii, Pſalmus David. *Th. V.* Victori de florida ætate filii, Pſalmus David. *VI.* In finem, juvenilitatis filii. *Hebr.* almoth ben. *Hieron. Victori ſuper morte filii canticum David.*

3. *H. A. S. LXX. Vulg.* & exultabo. *Hieron. & gaudebo.*

4. *H.* Canam nomen tuum, Altiſſime. In revertendo inimicos meos retrorſum, impingent & peribunt a faciebus tuis. *S.* canam nomini tuo, Altiſſime, averſis inimicis meis retrorſum, ac colliſis atque perditis a facie tua.

Digitized by Google

προσώπου σου. Ο. ψαλῶ τῷ ὀνόματί σου, ὕψιστε. ἐν τῷ ἀποστραφῆναι τὸν ἐχθρόν μου εἰς τὰ ὀπίσω, ἀσθενήσουσι καὶ ἀπολοῦνται ἀπὸ προσώπου σου.

5. כי־עשית משפטי ודיני ישבת לכסא שופט צדק A. ὑπερεδίκασάς μου. ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου ὁ κρίνων δικαιοσύνην. Ο. ὅτι ἐποίησας τὴν κρίσιν μου καὶ τὴν δίκην μου, ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου ὁ κρίνων δικαιοσύνην.

ערבות 7. Ἑβρ. ἀρβώθ. A. ἔρημα. Σ. ἐρείπια. Ο. αἱ ῥομφαῖαι.

לנצח Ο. εἰς τὸν αἰῶνα. Ἄλλος, διηνεκῶς.

אבד זכרם Σ. ἀπώλεσας. Ο. ἀπώλετο τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

המה Εμμα. Ἄλλοι, σὺν αὐτοῖς. Ο. μετ' ἤχου.

ישב 8. Ἑβρ. Ιεσὲβ. A. καθεδεῖται. Ο. μένει.

כונן למשפט כסאו A. ἥδρασεν εἰς κρίσιν τὸν θρόνον αὐτοῦ. Σ. ἥδρασε κρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ. Ο. ἡτοίμασεν ἐν κρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ.

לדך 10. A. τῷ ἐπιτετριμμένῳ. Σ. τῷ τεθλασμένῳ. Ο. τῷ πένητι.

לעתות A. εἰς καιρόν. Σ. ἐπικαίρως. Ο. ἐν εὐκαιρίαις.

ויבטחו 11. A. Σ. καὶ πεποιθήσουσι. Ο. καὶ ἐλπισάτωσαν.

כי לא־עזבת Ο. ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπες. Ἄλλος, οὐ γὰρ ἐγκατέλιπες.

ישב 12. A. τῷ καθημένῳ. Ο. τῷ κατοικοῦντι.

עלילותיו A. ἐναλλαγὰς αὐτοῦ. Σ. τὰς μηχανὰς αὐτοῦ. Ἀλλ. τὰ μηχανήματα αὐτοῦ. Ο. τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ.

חננני יהוה ראה עניי 14. A. ἐδωρήσατό μοι κύριος, εἶδε κακουχίαν μου. Ο. ἐλέησόν με κύριε, εἶδε τὴν ταπείνωσίν μου.

תהלתיך 15. Σ. τὰς ὑμνήσεις σου. Ο. τὰς αἰνέσεις σου. Θ. τοὺς ἐπαίνους σου.

טבעו 16. Ο. ἐνεπάγησαν. Ἄλλος, ἐβαπτίσθησαν.

נודע יהוה משפט עשה 17. Ο. γινώσκεται κύριος κρίματα ποιῶν. Ἄλλος, ἐγνώσθη κύριος κρίμα ποιήσας.

כפיו Ο. χειρῶν αὐτοῦ. Ἄλλος, ταρσῶν αὐτοῦ.

הגיון סלה Ἑβρ. ἰγγαιὼν σέλ. A. ᾠδὴ ἀεί. Σ.

LXX. Vul. pſallam nomini tuo, Altiſſime. In convertendo inimicum meum retrorſum, infirmabuntur & peribunt a facie tua. *Hieron. cantam nomini tuo, Altiſſime: cum ceciderint inimici mei retrorſum, & corruerint & perierint a facie tua.*

5. *H.* Quoniam feciſti judicium meum & cauſam meam, ſediſti in ſolio judicans juſtitiam. *A.* judicaſti pro me: ſediſti ſuper thronum, qui judicas juſtitiam. *LXX. Vulg.* Quoniam feciſti judicium meum & cauſam meam: ſediſti ſuper thronum qui judicas juſtitiam. *Hieron. Feciſti enim judicium meum & cauſam meam: ſediſti ſuper ſolium judex juſtitiæ.*

7. *Hebr. Græc.* arboth. *Hebr.* ſolitudines. *A.* deſerta. *S.* parietinæ. *LXX. Vulg.* frameæ.

H. Vulg. Hieron. in finem. *LXX.* in ſæculum. *Alius*, perpetuo.

H. LXX. Vulg. Hieron. periit memoria eorum. *S.* perdidiſti.

Hebr. Emma. *H.* ipſis. *Alii & Hieron.* cum ipſis. *LXX. Vulg.* cum ſonitu.

8. *Heb. Græcis literis*, Ieſeb. *H. A. Hieron.* ſedebit. *LXX.* manet. *Vulg. permanet.*

H. paravit ad judicium ſolium ſuum. *A.* firmavit ad judicium thronum ſuum. *S.* firmavit judicio thronum ſuum. *LXX. Vulg.* paravit in judicio thronum ſuum. *Hieron. ſtabilivit ad judicandum ſolium ſuum.*

10. *H.* tenui. *A.* attrito. *S.* fracto. *LXX. Vulg.* pauperi. *Hieron. oppreſſo.*

H. in temporibus. *A* in tempore. *S.* opportune. *LXX. Vulg.* in opportunitatibus. *Hieron. opportuna.*

11. *H.* & ſperabunt. *A. S. Hieron.* & confident. *LXX. Vul* & ſperent.

H. LXX. Vulg. Hieron. quoniam non dereliquiſti. *Alius*, non enim dereliquiſti.

12. *H. LXX.* habitanti. *A.* ſedenti. *Vulg. qui habitat. Hieron. habitatori.*

H. LXX. Vul. ſtudia ejus. *A.* mutationes ejus. *S.* machinas ejus. *Hieron. cogitationes ejus.*

14. *Heb. Hieron:* miſerere mei Domine, vide afflictionem meam. *A.* condonavit mihi Dominus, vidit afflictionem meam. *LXX. Vulg.* Miſerere mei, Domine, vide humilitatem meam.

15. *H. Th. Hieron.* laudes tuas. *S.* hymnos tuos. *LXX. Vulg.* laudationes tuas.

16. *H. Alius, Hieron.* demerſæ ſunt. *LXX. Vulg.* infixæ ſunt.

17. *H.* notus eſt Dominus, judicium fecit. *LXX. Vulg.* cognoſcetur Dominus judicia faciens. *Alius*, agnitus eſt Dominus cum judicium fecit. *Hieron. Agnitus eſt Dominus judicium faciens.*

H. Alius, volarum ſuarum. *LXX. Vul. Hieron.* manuum ſuarum.

Hebr. Græcè, Engaon ſel. *H.* meditatio, ſe-

μέλος διαψάλματος. Ο. ᾠδὴ διαψάλματος. Θ. φθογγὴ ἀεί. Ἀλλ. μελῴδημα ἀεί.

lah. *A.* canticum ſemper. *S.* melos diapſalmatis. *LXX.* canticum diapſalmatis. *Th.* vox ſemper. *Al.* melodia ſemper. *Hieron. meditatio ſemper. Vulg. vacat.*

וישובו 18. Α. ἀναστρέψουσι. Ο. ἀποστραφήτωσαν.

18. *H.* revertantur. *A.* revertentur. *LXX.* avertantur. *Vulg. Hieron. convertantur.*

כי לא לנצח ישכח 19. Ο. ὅτι οὐκ εἰς τέλος ἐπιλησθήσεται. Ἄλλος, οὐ γὰρ εἰς τέλος ἐπιλησθήσεται.

19. *Heb. Hieron.* Quoniam non in æternum oblivioni erit. *LXX. Vulg.* Quoniam non in finem oblivio erit. *Alius*, Non enim in finem oblivio erit.

תקות ענוים Ο. ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων. Ἄλλος, ἡ προσδοκία πραέων.

H. Hieron. expectatio pauperum. *LXX. Vulg.* patientia pauperum. *Alius*, expectatio manſuetorum.

אל־יעז אנוש 20. Α. μὴ θρασυνέσθω ἄνθρωπος. Ο. μὴ κραταιούσθω ἄνθρωπος.

20. *H.* non roboretur homo. *A.* ne ferociat homo. *LXX. Vulg. Hieron.* non confortetur homo.

על־פניך Ο. ἐνώπιόν σου. Ἄλλος, κατὰ πρόσωπόν σου.

H. ſuper facies tuas. *LXX. Vulg.* in conſpectu tuo. *Alius*, *Hieron.* ante faciem tuam.

שיתה יהוה מורה להם 21. Α. θὸς κύριε φόβημα αὐτοῖς. Σ. τάξον κύριε νόμον αὐτοῖς. Ο. κατάστησον κύριε νομοθέτην ἐπ' αὐτούς. Θ. κατάστησον κύριε φόβον αὐτοῖς.

21. *H. A.* pone, Domine, timorem eis. *S.* conſtitue, Domine, legem ipſis. *LXX. Vulg.* conſtitue, Domine, legiſlatorem ſuper eos. *Th.* conſtitue, Domine, timorem ipſis. *Hieron. pone, Domine, terrorem eis.*

סלה Ἑβρ. σέλ. Α. ἀεί. Σ. Ο. Θ. διάψαλμα. Ε. διηνεκῶς. ς'. εἰς τέλος.

H. ſelah. *Hebr. Græc.* ſel. *A. Hieron.* ſemper. *S. LXX. Th.* diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem.

PSALMUS X. *ſecundum Hebræos.*

לעתות בצרה 1. Α. εἰς καιροὺς θλίψεως. Σ. ἐν καιροῖς θλίψεως. Ο. ἐν εὐκαιρίαις, ἐν θλίψει.

1. HEb. ad tempora in anguſtia. *A.* in tempus tribulationis. *S. Hieron.* in temporibus anguſtiæ. *LXX. Vul.* in opportunitatibus, in tribulatione.

ידלק 2. Α. πυρίζεται. al. ἐκκαίεται. Σ. φλέγεται. Ο. ἐμπυρίζεται.

2. *H.* inſequetur. *A.* uritur. *S. Hieron.* ardet. *LXX. Vulg.* incenditur.

יתפשו Α. συλληφθήτωσαν. Ο. συλλαμβάνονται.

H. comprebendentur. *A.* comprehendantur. *LXX. Vulg.* comprehenduntur. *Hieronymus, capiuntur.*

3. כי־הלל רשע על־תאות נפשו ובצע ברך נאץ יהוה רשע Α. ὅτι ὕμνησεν ἀσεβὴς ἐπὶ πόθῳ ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ πλεονέκτης εὐλογήσας διέσυρε τὸν κύριον ἀσεβής. Σ. ὅτι αἰνέσας παράνομος κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ πλεονέκτης εὐλογήσας παρώξυνε τὸν κύριον. Ο. ὅτι ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀδικῶν ἐνευλογεῖται. παρώξυνε τὸν κύριον ὁ ἁμαρτωλός.

3. *H.* Quoniam laudavit impium ſuper aviditate animæ ſuæ, & avaro benedixit: iraſci fecit Dominum impius. *A.* Quia celebravit impius in deſiderio animæ ſuæ, & avarus benedicens detraxit Domino impius. *S.* Quoniam laudans iniquus ſecundum concupiſcentiam, & avarus benedicens, exacerbavit Dominum. *LXX. Vulg.* Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur. Exacerbavit Dominum peccator. *Hieron. Quia laudavit impius deſiderium animæ ſuæ: & avarus applaudens ſibi blaſphemavit Dominum.*

רשע כגבה אפו בל־ידרש 4. Α. ὅταν ὑψωθῇ ὁ θυμὸς αὐτοῦ οὐκ ἐκζητεῖ. Σ. κατὰ μετεωρισμὸν θυμοῦ αὐτοῦ οὐ μὴ ἐκζητήσῃ. Ο. κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ὀργῆς αὐτοῦ οὐκ ἐκζητήσει.

4. *H.* Impius ſecundum faſtum furoris ſui non quæret. *A.* cum exaltatus fuerit furor ejus, non requirit. *S.* ſecundum ſublimitatem furoris ſui non requiret. *LXX. Vulg.* ſecundum multitudinem iræ ſuæ non quæret. *Hieron. Impius ſecundum altitudinem furoris ſui non requiret.*

אין אלהים כל־מזמותיו Ο. οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἄλλος, οὐκ ἔστι θεὸς ἐν πάσαις ἐννοίαις αὐτοῦ. Ἄλλος, δι' ὅλων τῶν ἐνθυμημάτων αὐτοῦ.

H. non Deus omnes cogitationes ejus. *LXX. Vul.* non eſt Deus in conſpectu ejus *Alius, Hieron.* non eſt Deus in omnibus cogitationibus ejus. *Alius*, per omnes cogitationes ejus.

מרום משפטיך 5. Ο. ἀνταναιρεῖται τὰ κρίματά

5. *H.* altitudo judicia tua. *LXX. Vulg.* aufe-

σου. Αλλος, ἦρται ἡ κρίσις σου. Αλλος, ἀφανίζεται.

כל־צורריו יפיח Σ. πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐκφυσᾷ. Ο. πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ κατακυριεύσει.

6. אמר בלבו בל־אמוט לדר ודר אשר לא ברע Σ. λέγων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐ περιτραπήσομαι εἰς γενεὰν καὶ γενεάν, οὔτε ἔσομαι ἐν κακώσει. Ο. εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐ μὴ σαλευθῶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἄνευ κακοῦ.

7. אלה פיהו מלא Ο. οὗ ἀρᾶς τὸ στόμα αὐτοῦ γέμει. Αλλος, οὗ τινος κατάρας πλῆρες τὸ στόμα.

און A. ἀνωφελές. Ο. πόνος.

8. ישב במארב חצרים במסתרים יהרג נקי Σ. ἐγκάθηται ἐνεδρεύων περὶ τὰς αὐλάς, (al. πόλεις) ἐν ἀποκρύφοις, ἀποκτεῖναι ἀθῷον. Ο. ἐγκάθηται ἐνέδρᾳ μετὰ πλουσίων ἐν ἀποκρύφοις, τοῦ ἀποκτεῖναι ἀθῷον. A. ἐνέδρᾳ αὐλῶν. Αλλος, ἐγκρύπτεται μετὰ δόλου.

9. לחלכה Σ. εἰς τοὺς ἀσθενεῖς σου. Ο. εἰς τὸν πένητα.

כאריה בסכה Ο. ὡς λέων ἐν τῇ μάνδρᾳ. Αλλος, ὡς λέων ἐν τῷ περιφράγματι.

במשכו Ο. ἐν τῷ ἑλκύσαι αὐτόν. Αλλος, ἐν ἑλκυσμῷ αὐτοῦ.

ברשתו Ο. ἐν τῇ παγίδι. Αλλος, ἐν τῇ σαγήνῃ.

10. ודכה ישח ונפל בעצומיו חלכאים A. ὁ δὲ θλασθεὶς καμφθήσεται, ἐπιπεσόντος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἰσχυρῶν αὐτοῦ, τοῖς ἀσθενέσιν. Ο. κύψει καὶ πεσεῖται ἐν τῷ αὐτὸν κατακυριεῦσαι τῶν πενήτων.

12. קומה יהוה אל A. Σ. ἀνάστηθι κύριε ἰσχυρέ μου. Ο. ἀνάστηθι κύριε ὁ θεός.

נשא ידך Ο. ὑψωθήτω ἡ χείρ σου. Αλλος, ἔπαρον τὴν χεῖρά σου.

13. אמר בלבו לא תדרש Ο. εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐ ζητήσει. Αλλος, λέγων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐκ ἐκζητήσει.

14. ראתה כי־אתה עמל וכעס תביט A. εἶδες, ὅτι σὺ πόνον καὶ παροργισμὸν ἐπιβλέπεις. Σ. ὁρᾷς ὅτι σὺ πόνον καὶ παροργισμὸν ἐπιβλέψεις. Ο. Θ. βλέπεις ὅτι σὺ πόνον καὶ θυμὸν κατανοεῖς.

לתת בידך Σ. ἵνα δοθῶσιν, (al. τεθῶσιν) εἰς

runtur judicia tua. *Alius*, ſublatum eſt judicium tuum. *Alius*, deletur. *Hieron. longe ſunt judicia tua.*

H. omnes hoſtes ſuos ſufflabit. *S.* omnes hoſtes ſuos exſufflat. *LXX. Vul.* omnium inimicorum ſuorum dominabitur. *Hieron. omnes inimicos ſuos deſpicit.*

6. *H.* Dixit in corde ſuo, Non movebor in generationem & generationem quod non in malo. *S.* Dicens in corde ſuo, Non evertar in generationem & generationem, neque ero in afflictione. *LXX. Vulg.* Dixit enim in corde ſuo: Non movebor a generatione in generationem ſine malo. *Hieron. Loquitur in corde ſuo: Non movebor: in generatione & generatione ero ſine malo.*

7. *H.* execratione os ejus plenum eſt. *LXX. Vulg.* cujus maledictione os plenum eſt. *Alius*, cujus maledictione plenum os. *Hieron. maledictione os ejus plenum eſt.*

H. Hieron. iniquitas. *A.* inutile. *LXX.* labor. *Vulg. dolor.*

8. *Hebr.* ſedebit in inſidiis villarum, in latibulis, interficiet innocentem. *S.* inſidet inſidians ad aulas in abſconditis, ut interficiat innocentem. *LXX. Vulg.* ſedet in inſidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem. *A.* inſidiis aularum. *Alius*, abſconditur cum dolo. *Hieron. ſedet inſidians juxta veſtibula in abſconditis, ut interficiat innocentem.*

9. *H.* ad pauperem. *S.* in infirmos tuos. *LXX. Vulg.* in pauperem. *Hieron. robuſtos.*

Heb. ſicut leo in tugurio. *LXX.* quaſi leo in ovili. *Alius*, quaſi leo in circumvallatione. *Vul. quaſi leo in ſpelunca. Hieron. quaſi leo in cubili.*

H. in trabendo eum. *LXX. Vulg.* dum attrahit eum. *Alius*, in attractione ejus. *Hieron. cum attraxerit eum.*

H. in rete ſuo. *LXX. Vul.* in laqueo ſuo. *Alius*, in ſagena. *Hieron. & confractum ſubjiciet.*

10. *H.* atteret ſe, bumiliabitur, & cadet in robuſtis ejus congregatio attritorum. *A.* Ille vero fractus curvabitur, cadente ipſo cum fortibus ejus, ipſis infirmis. *LXX. Vul.* inclinabit ſe, & cadet cum dominatus fuerit pauperum. *Hieron. ſubjiciet, & irruet viribus ſuis valenter.*

12. *Heb. Hieron.* ſurge, Domine Deus. *A. S.* ſurge, Domine, fortis meus. *LXX. Vulg.* exurge, Domine Deus.

H. Alius, Hieron. leva manum tuam. *LXX. Vulg.* exalretur manus tua.

13. *H. Alius*, dicens in corde ſuo, non requiret. *LXX. Vulg.* dixit enim in corde ſuo, Non reqoiret. *Hieron. dicens in corde ſuo, quod non requirat.*

14. *H.* vidiſti quippe tu laborem, & iram reſpicies. *A.* vidiſti, quia tu laborem & furorem reſpicis. *S. Hieron.* vides quia tu laborem & furorem reſpicis. *LXX. Th.* vides quia tu laborem & furorem conſideras. *Vul. Vides, quoniam tu laborem & dolarem conſideras.*

H. ad dandum in manu tua. *S.* ut dentur

χειρός σου. Ο. τοῦ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖράς σου.

עליך יעזב A. ἐπὶ σὲ καταλείπει. Σ. σοὶ ἐγκαταλείπει. Ο. σοὶ ἐγκαταλέλειπται. Θ. ἐπὶ σὲ καταλείπεται.

אתה היית O. σὺ ἦσθα. Αλλος, σὺ ἐγένου. Αλλος, σὺ ἔσῃ.

עוזר A. Θ. E. ς'. βοηθῶν. O. βοηθός.

תדרוש־רשעו בל־המצא 15. Σ. ἐκζητηθήσεται ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ, ἵνα μὴ εὑρεθῇ αὐτός. Ο. ζητηθήσεται ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ. Θ. ἐκζητηθήτω ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ, ἵνα μὴ εὑρεθῇ.

תבין לבם תקשיב אזנך 17. A. τὴν πρόθεσιν τῆς καρδίας αὐτῶν ἠκροάσατο ὁ οὖς σου. Σ. ἑτοιμάσεις καρδίας αὐτῶν προσέχειν οὖς σου. Ο. τὴν ἑτοιμασίαν τῆς καρδίας αὐτῶν προσέσχε τὸ οὖς σου.

לשפט יתום ודך 18. A. κρῖναι ὀρφανῷ καὶ τεθλασμένῳ. Ο. κρῖναι ὀρφανῷ καὶ ταπεινῷ.

in manus tuas. *LXX. Vulg.* ut tradas eos in manus tuas. *Hieron. ut detur in manu tua.*

H. ſuper te relinquet. *A.* ſuper te relinquit. *S.* tibi derelinquit. *LXX. Vulg.* tibi derelictus eſt. *Th.* ſuper te relinquitur. *Hieron. tibi relinquuntur.*

H. tu fuiſti. *LXX.* tu eras. *Alius, Hieron.* tu es factus. *Alius, Vulg.* tu eris.

H. A. Th. V. VI. adjuvans. *LXX. Vulg. Hieron.* adjutor.

15. *H.* quæres impietatem ejus, non invenies. *S.* requiretur impietas ejus, ut non inveniatur ipſe. *LXX. Vulg.* quæretur peccatum illius, & non invenietur. *Th.* exquiratur impietas ejus, ut non inveniatur. *Hieron. quæres impietatem ejus, & non invenies.*

17. *H.* parare facies cor eorum, intendere facies aurem tuam. *A.* propoſitum cordis eorum audivit auris tua. *S.* præparabis cor eorum, ut intendat auris tua. *LXX.* præparationem cordis eorum attendit auris tua. *Vul. præparationem cordis eorum audivit auris tua. Hieron. præparaſti ut cor eorum audiat auris tua.*

18. *H.* ad judicandum pupillum & tenuem. *A.* ad judicandum pupillo & attrito. *LXX. Vulg.* judicare pupillo & humili. *Hieron. ut judices pupillum & oppreſſum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum IX.

v. 1. Haſce varias tituli Interpretationes adferunt quatuor Mſſ. cum tantillo diſcrimine. Ad Aquilam Corder. ſolus legit, νικητῇ: ad Symmachum Codex unus Regius habet, ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ τοῦ θανάτου, male: ad Theodotionem idem Regius, ὑπὲρ ἀκμῆς. Voces Hebraicas Græce ſcriptas αλ μωθ βεν, adfert Vaticanus.

v. 3. A. Σ. καὶ γαυριάσω. Druſius. Corderius autem habet, ἄλλος, καὶ γαυριάσομαι, & ita Chryſoſtomus in Codice quodam Coiſlin. bombycino.

v. 4. Σ. ἀντὶ &c. Sic unus Regius, Druſius, & Corderius, qui legit, ἀναστραφέντων.

v. 5. A. ὑπερεδίκασας &c. Unus Reg.

v. 7. ἀρδήν. Colbertinus, qui poſtremam lectionem in Vaticano & Druſio Σ. ſignatam, Theodotioni tribuit. Ibid. ἀλλ. διηνεκῶς. Coiſlin. bombycinus.

Ibid. Σ. ἀπώλεσας. Sic Codex unus. Druſius, * ἀπώλεσας tantum, non indicato Interprete.

Ibid. ἔμμα. Druſius. Chryſoſtomus legerat εμ: ſed ἔμμα legendum.

v. 8. Hebr. ישב. Druſius ex Chryſoſtomo. A. καθεδεῖται. Colbert. unus. Druſius verò tacito Interprete.

Ibid. A. ἥδρασεν εἰς κρίσιν τὸν θρόνον αὐτοῦ. Sic Colbert. & Reg. unus ex Apollinario ad Pſalmum LXXXVIII. Σ. ἥδρασε κρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ. Regius unus.

v. 10. Has Aquilæ & Symmachi lectiones ſine Interpretum nomine adfert Druſius; ſed unus Reg. Aquilæ & Symmacho tribuit.

Ibid. A. εἰς καιρόν. Σ. ἐπικαίρως. Unus Regius & Corderius.

v. 11. A. Σ. καὶ πεποιθήτωσαν. Sic Theodoretus: Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος πεποιθήσουσιν ὁριστικῷ ἀντὶ προστακτικοῦ χρησάμενοι ῥήματι: *Aquila & Symmachus, confident, dixerunt, verbo utentes indicandi pro imperandi.*

Ibid. Αλλ. οὐ γὰρ, &c. Sic unus.

v. 12. Αλλ. τῷ καθημένῳ. Druſius.

Ibid. A. ἐναλλαγὰς αὐτοῦ. Σ. μηχανὰς αὐτοῦ. Sic quidam Mſſ. cum Agellio, Corderio & Druſio. Chryſoſtomus ad Symmachum legit μηχανήματα.

v. 14. A. ἰδοὺ ὑψώσας &c. Sic unus Regius. Jam vidimus Aquilam verbum רום per ὑψοῦσθαι perſæpe vertere.

v. 15. Σ. τὰς ὑμνήσεις &c. Colbertinus unus.

v. 16. Αλλ. ἐκαταδύθησαν. Druſius. Videtur eſſe Symmachi, qui vocem טבעתי ἐκαταδύθην vertit Pſalm. LXVIII. 3.

v. 17. Αλλ. ἐγνώσθη &c. Druſius.

Ibid. Αλ. ἔργου αὐτοῦ. Druſ. ſine Interpretis nomine. Sed eſt, ut videtur, Aquilæ, qui vocem כף ita vertit Pſalm. LXXVII. 72. & CXVIII. 119. Iſai. XLIX. 16.

Ibid. Εβρ. ἐγγαὼν σέλ. Colbert. unus. Aquilæ & Symmachi lectiones habent Vaticanus, Colbert. & Druſius. Theodotionis vero Colbertinus, ut & ſequentem, μελῴδημα.

v. 18. A. ἀναστραφήσονται. Colbert.

v. 19. Αλλ. οὐ γὰρ εἰς &c. Druſius.

Ibid. Αλλ. ἡ προσδοκία πραέων. Idem.

v. 20. A. μὴ θρασυνέσθω ἄνθρωπος. Corderius. Itemque Druſius, ſed tacito Interprete.

Ibid. Αλλ. κατὰ πρόσωπόν σου. Corderius.

v. 22. A. σὺ κύριε &c. Trium lectiones exhibent Vaticanus, Colbertinus unus atque Druſius. Sed Colbertinus eam quæ Theodotionis eſt, Aquilæ adſcribit.

Ibid. Εβρ. σέλ. &c. Vide ſupra Pſalm. III. 3.

v. 1. Hebræi hunc Pſalmum in duos diviſerunt: cur autem id fecerint, vide Theodoretum ad Pſal. CXV. Hac vero de re Agellius ſic loquitur. *Quod ſcripſit quidam vir ætate noſtra eruditiſſimus, a recentioribus Hebræis hanc Pſalmi hujus diviſionem eſſe factam, non a veteribus agnitam, id ſecus eſt, cum Hebræa diſtinctio ſit in Hexaplis Origenis, & cæteri Interpretes, atque etiam Syrus ex hoc loco decimum Pſalmum numerarint, & a ſuperiore diviſerint. quod etiam ſcholion*

Digitized by Google

Gracum in Catena Graca teſtatur his verbis : ἐντεῦθεν ἡ ἔκδοσις ἀρχὴν τοῦ ι. Ψαλμοῦ ποιεῖται.

Ibid. Α. εἰς καιροὺς &c. Ex Vaticano & ex Druſio.

V. 2. Α. καίεται. Druſius. Vaticanus vero, ὀκκάεται. In verbo καίω, ο ſupprimi frequentiſſimum eſt in vetuſtiſſimis Codicibus Græcis, ut in Commentariis Euſebii in Pſalmos ſæpe obſervavimus. Σ. φλέγεται. Vaticanus & Druſius.

Ibid. Α. συλληφθήτωσαν. Chryſoſtomus.

v. 3. Hunc locum ante lacerum & Interpretum nominibus carentem apud Druſium, ex Regio uno, Colbertino uno & Vaticano reſtituimus. Chryſoſtomus vero primam lectionem Symmacho, ſecundam Aquilæ tribuit.

v. 4. Α. οὐκ ἐκζητήσει &c. Colbertinus. Druſius vero ſine Interpretum nomine attulit.

Ibid. Αλλ. πάσαις ἐννοίαις. Druſius. Videtur autem eſſe Symmachi qui מזמה vertit ἔννοια Job XXI. 27. Altera item verſio apud Druſium eſt.

v. 5. Αλλ. ὕψος ἡ κρίσις σου. Druſius. Αλλ. ἀφανίζεται. Colbert. ςοιχηδὸς ſcriptus.

Ibid. Σ. πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐμφυσᾷ. Regius unus.

v. 6. Hunc Symmachi locum plenum mutuamur ex Colbertino & ex Regio uno.

v. 7. Αλλ. οὗ τινος κατάρας &c. Colbertinus ςιχηρῶς ſcriptus.

Ibid. Α. ἀνωφελές. Druſius. Sic vocem און de mente vertit Aquila.

v. 8. Σ. ἐγκάθηται &c. Sic Regius unus, Vaticanus & Druſius. Sed Vaticanus habet, περὶ τὰς αὐλάς. quæ lectio non ſpernenda. Regius, περὶ τὰς πύλας. Α. ἐνέδρᾳ αὐλῶν. Vaticanus. Agellius ait : *Aquila & Symmachus tranſtulerunt*, αὐλάς. Αλλος, ἐγκρύπτεται μετὰ δόλου. Coiſlin. unus.

v. 9. Σ. εἰς τοὺς ἀσθενεῖς σου. Vaticanus.

Ibid. Αλλος, ἐν τῷ ἀποκρύφῳ μέρει. Druſius.

Ibid. Αλλ. ἐν ὀλιγωρίᾳ. Chryſoſt.

Ibid. Αλλος, ἐν τῇ σαγήνῃ. Druſius.

v. 10. ὁ δὲ θλασθεὶς &c. Druſius ſine Auctoris nomine. Sed Chryſoſt. Α. ὁ δὲ θλασθεὶς &c.

v. 12. Α. Σ. ἀνάστηθι κύριε ἰσχυρός μου. Vaticanus.

Ibid. Αλλ. ἔπαρον τὴν χεῖρά σου Druſius.

v. 13. Αλλ. λέγων &c. Coiſlin. bombyc.

v. 14. Lectiones Aquilæ & Symmachi ex Vaticano, Regio uno, Theodoreto, Corderio & Druſio. Vaticanus ad Aquilam habet, ἴδες. Idem Vaticanus, Θ. ὁμοίως τοῖς Ο.

Ibid. Σ. ἵνα δοθῶσιν εἰς χεῖράς σου. Druſius. Vaticanus habet τεθῶσιν.

Ibid. Α. ἐπὶ σοὶ καταλ- &c. Haſce trium lectiones ex Vaticano mutuamur.

Ibid. Αλλ. σὺ ἦσθα. Αλλ. σὺ ἔσῃ. Druſius.

Ibid. Α. Θ. Ε. ς. βοηθῶν. Vaticanus.

v. 15. Σ. ἐκζητηθήσεται &c. Symmachi lectionem habent tres MſS. & Druſius. Theodotionis Vaticanus.

v. 17. Α. τὴν προθυμίαν &c. Aquilæ & Symmachi lectiones mutuamur ex Colbertino. Druſius ex duabus unam fecerat, & Symmacho tribuerat. Theodoretus ait Symmachum vertiſſe προθυμίαν.

v. 18. Α. κρῖναι &c. Colbertinus. Druſius etiam, ſed tacito Interprete.

PSALMUS X.

לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד 1. Α. τῷ νικοποιῷ τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. τῷ νικοποιῷ ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

נודו הרכם צפור Α. ἀνάστατε εἰς τὰ ὄρη ὡς στρουθίον. Ο. μεταναστεύου ἐπὶ τὰ ὄρη ὡς στρουθίον. Ε. μετακινοῦ.

כוננו חצם על־יתר Α. Σ. ἥδρασαν βέλος αὐτῶν ἐπὶ τὸ νευρόν. Ο. ἡτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν. Αλλ. εἰς βελοθήκην.

לירות במו־אפל לישרי־לב Σ. . . . ὡς ἐν ζόφῳ. Ο. Θ. τοῦ κατατοξεῦσαι ἐν σκοτομήνῃ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. ς'. εἰς τὸ ἐπιδεῖξαι τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς. Αλλ. ἀσελήνῳ νυκτί.

כי השתות יהרסון 3. Α. ὅτι οἱ θεμέλιοι καθαιρεθήσονται. Σ. ὅτι οἱ θεσμοὶ καταλυθήσονται. Ο. ὅτι ἃ κατηρτίσω καθεῖλον. Αλλος, ὅτι αἱ διδασκαλίαι συντριβήσονται. ς'. ὅτι αἱ διαδοχαί.

צדיק מה־פעל Α. δίκαιος τί κατειργάσατο. Σ. δίκαιος τί ἔδρασεν. Ο. Θ. δίκαιος τί ἐποίησε.

יחזו 4. Ο. θεωρηθήσονται. Ο. ἀποβλέπουσι. Θ. ἐπιβλέπουσιν.

Τὸ, εἰς τὸν πένητα, ἐν τῇ σελίδι τῶν Ο. ἔκειτο μόνον ἀμφιβόλως.

1. HEbr. *A.* victori ipſi David. *S.* triumphalis Davidis. *LXX. Vulg.* in finem, Pſalmus David. *Th. Hieron.* victori, Pſalmus David.

H. tranſvola montem veſtrum paſſer. *A.* abſcede in montes ſicut paſſer. *LXX.* tranſmigra in montes ſicut paſſer. *V.* tranſmove te. *Vulg. tranſmigra in montem ſicut paſſer. Hieron. tranſvola in montem ut avis.*

H. paraverunt ſagittam ſuam ſuper nervum. *A. S.* firmaverunt ſagittam ſuam ſuper nervum. *LXX.* paraverunt ſagittas in pharetram. *Alius*, in ſagittarum thecam. *Vul. paraverunt ſagittas ſuas in pharetra. Hieron. poſuerunt ſagittam ſuam ſuper nervum.*

H. ad ſagittandum in ipſa caligine in rectos corde. *S.*.... quaſi in caligine. *LXX. Th.* ad ſagittandum in nocte illuni rectos corde. *VI.* ad exhibendum tenebras in lucem. *Alius*, in illuni nocte. *Vul. ut ſagittent in obſcuro rectos corde. Hieron. ut ſagittent in abſcondito rectos corde.*

3. *H.* quoniam fundamenta deſtruentur. *A.* quoniam fundamenta diruentur. *S. Hieron.* quia leges diſſipatæ ſunt. *LXX. Vulg.* quoniam quæ perfeciſti deſtruxerunt. *Alius*, quia doctrinæ conterentur. *VI.* quia ſucceſſiones.

Heb. A. Hieron. juſtus quid operatus eſt. *S. LXX. Th.* juſtus quid fecit. *Vulg. juſtus autem quid fecit.*

4. *Heb.* videbunt. *A. Hieron.* vident. *LXX. Vulg.* reſpiciunt. *Th.* inſpiciunt.

Illud, in pauperem, *in ſola LXX. Interpretum columna dubie jacebat.*

יבחנו

עפעפיו יבחנו A. τὰ βλέφαρα αὐτοῦ δοκιμάζει. O. τὰ βλέφαρα αὐτοῦ ἐξετάζει.

Hebr. palpebræ ejus probabunt. *A. Hieron.* palpebræ ejus probant. *LXX.* palpebræ ejus examinant. *Vulg. palpebræ ejus interrogant.*

יהוה צדיק יבחן ורשע 5. A. κύριος δίκαιον δοκιμάζει, καὶ ἀσεβῆ. O. κύριος ἐξετάζει τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἀσεβῆ. Αλλος, κύριος δίκαιος ἐξεταστής.

5. *Heb.* Dominus juſtus probabit & impium. *A.* Dominus juſtum probat & impium. *LXX.* Dominus examinat juſtum & impium. *Alius*, Dominus juſtus examinator. *Vulg. Dominus interrogat juſtum & impium. Hieron. Dominus juſtum probat : impium autem.*

ואהב חמס שנאה נפשו A. καὶ ἀγαπῶντα ἄδικα ἐμίσησεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. O. ὁ δὲ ἀγαπῶν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν.

Hebr. & diligentem rapinam odio habuit anima ejus. *A.* & diligentem iniqua odit anima ejus. *LXX. Vulg.* qui autem diligit iniquitatem odit animam ſuam. *Hieron. & diligentem iniquitatem odit anima ejus.*

ימטר על־רשעים פחים 6. O. ἐπιβρέξει ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς παγίδας. Αλλος, ὕσει ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς ἄνθρακας.

6. *Hebr.* pluet ſuper impios laqueos. *LXX. Vulg. Hieron.* pluet ſuper peccatores laqueos. *Alius*, pluet ſuper peccatores carbones.

זלעפות O. καταιγίδα. Αλλ. καταιγίδος.

Hebr. terrorum. *LXX.* procellam, *al.* procellæ. *Vulg. procellarum. Hieron. tempeſtatum.*

ישר יחזו פנימו 7. O. εὐθύτητα εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Αλλος, εὐθύτητας ὄψεται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

7. *Hebr.* rectum videbunt facies ejus. *LXX. Vul.* æquitatem vidit vultus ejus. *Alius*, rectitudines videbit vultus ejus. *Hieron. rectum videbunt facies eorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum X.

v. 1. Titulus ſecundum tres Interpretes ex Colbertino & ex Euſebio in Pſalmos.

Ibid. A. ἀναστατοῦ &c. Αλλος, μετανοοῦ. Sic Chryſoſtomus habet.

v. 2. A. Σ. ἡτοίμασαν βέλος αὐτῶν ἐπὶ τὴν νευράν. Vaticanus & Druſius. Αλλ. εἰς βελοθήκην. Sic Colbertinus στίχηρῶς ſcriptus.

Ibid. Σ. ὡς ἐν ζόφῳ &c. Has lectiones mutuamur ex Vaticano, Corderio & Druſio.

v. 3. Has lectiones ſinceras effert Vaticanus. Druſius & alii mutilas habent.

Ibid. A. δίκαιος τί &c. Vaticanus.

v. 4. Aquilæ & Theodotionis lectiones adfert Druſius.

Ibid. τὸ, εἰς τὸν αἰῶνα &c. Ex Vaticano. Ea de re agitur in Præliminaribus. Ibid. A. τὰ βλέφ. Sic Mſſ.

v. 5. A. κύριος δίκαιον &c. Hanc lectionem, ut & ſequentem, ex Colbertino deſumſimus.

Ibid. Agellius Vaticanis Mſſ. uſus notat hanc Interpretationem ſequi poſt præcedentem ſic, κύριος δίκαιος δοκιμάζει καὶ ἀσεβῆ, καὶ ἀγαπῶντα ἄδικα ἐμίσησεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Itaque hæc poſtrema pars perinde atque ſuperior Aquilæ eſt, quam ſequitur Hieronymus.

v. 6. Αλλος, ὕσει ἐπὶ &c. Druſius.

Ibid. Vaticanus ſic habet, πνεῦμα καταιγίδος. οἱ O. καταιγίδα.

Ibid. Αλλος, εὐθύτητας ὄψεται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Druſius. Legerat ipſe, αὐτῶν : ſed ut ibidem monet, alii habent, αὐτοῦ, & quidem melius. Coiſlin. bombycinus, τὰ πρόσωπα αὐτοῦ.

PSALMUS XI.

למנצח על־השמינית מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῆς ὀγδόης μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος.... ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. O. Θ. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῆς ὀγδόης ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

1. HEbr. *A.* victori ſuper octavam, canticum ipſi David. *S.* Triumphale. . : . . canticum ipſi David. *LXX. Th. Vulg.* in finem pro octava, Pſalmus David. *Hieron. victori pro octava, Pſalmus David.*

על־השמינית ὁ Εβραῖος, ἀσεμινίθ. A. O. ὑπὲρ τῆς ὀγδόης.

Heb. Græc. aſeminith. *H.* ſuper octavam. *A. LXX. Vulg.* pro octava.

חסיד 2. A. ἁγνός. O. ὅσιος.

2. *Hebr.* pius. *A. Hieron.* caſtus. *LXX. Vulg.* ſanctus.

כי־פסו אמונים מבני אדם A. ὅτι ἐτελειώθησαν οἱ πιστοὶ ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων. Σ. ὅτι ἐξέλιπον αἱ πίστεις ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀνθρώπων. O. ὅτι ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀνθρώπων.

Hebr. quoniam deſierunt fideles a filiis hominum. *A.* quoniam terminati ſunt fideles a filiis hominum. *S.* quoniam defecit fides a filiis hominum. *LXX. Vul.* quoniam diminutæ ſunt veritates a filiis hominum. *Hieron. quoniam imminuti ſunt fideles a filiis hominum.*

שפת חלקות בלב ולב ידברו Σ. χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ λαλοῦσι. O. χείλη δόλια

3. *Heb.* labia blanditiarum in corde & corde loquentur. *S.* labia doloſa in corde alio & alio loquuntur. *LXX. Vulg.* labia doloſa in

ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησαν.

נגביר 5. Ο. μεγαλυνοῦμεν. Ἄλλος, δυναστεύσομεν.

שפתינו אתנו מי אדון לנו A. χείλη πάρεστιν ἡμῖν, τίς δεσπότης ἡμῶν; Ο. τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῶν ἐστι, τίς ἡμῶν κύριός ἐστιν; Ἄλλος, τίς κυριεύσει ἡμῶν;

משד עניים מאנקת אביונים 6. A. ἀπὸ προνομῆς πενήτων, ἀπὸ οἰμωγῆς πτωχῶν. Σ. διὰ κακοπάθειαν πτωχῶν, διὰ οἰμωγὴν πενήτων. Ο. ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν καὶ ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων.

אשית בישע יפיח לו Σ. τάξω σωτήριον ἐμφανές. Ο. θήσομαι ἐν σωτηρίᾳ, παρρησιάσομαι ἐν αὐτῷ. Ἄλλος, ἐν σωτηρίᾳ σου.

צרוף 7. Ο. πεπυρωμένον. Ἄλλος, χωνευόμενον.

בעליל לארץ ὁ Ἑβραῖος, τὸ ῥέον ἐν τῇ γῇ. A. χωροῦν τῇ γῇ. Ο. δοκίμιον τῇ γῇ.

מזקק A. διυλισμένον. Ο. κεκαθαρισμένον.

תשמרם 8. A. Θ. φυλάξεις αὐτά. Ο. φυλάξεις ἡμᾶς. Ἄλλος, φυλάξεις αὐτούς.

מן הדור זו לעולם Ο. ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ εἰς αἰῶνα. Ἄλλος, ἅμα τῇ γενεᾷ τῇ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀλλ. τῇ αἰωνίᾳ.

סביב רשעים יתהלכון 9. Οἱ λοιποί, περιπατήσουσι. Ο. κύκλῳ οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσι. Ἄλλος, κύκλῳ ἀσεβῶν ἐμπεριπατήσουσι.

כרם זלות לבני אדם ὁ Ἑβρ. Χρὰμ ζωλλὼθ λεβνὴ Ἀδάμ. A. κατὰ τὸ ὕψος διωνισμένοι τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Σ. ὅταν ὑψωθῶσιν οἱ εὐτελεῖς τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων. Ο. κατὰ τὸ ὕψος σου ἐπολυώρησας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. ς'. ἐξουθένησας.

corde & corde locuti ſunt. *Hieron. labium ſubdolum in corde & corde loquuntur.*

5. *Heb. Hieron.* roboremus. *LXX. Vul.* magnificabimus. *Alius*, roborabimus.

Hebr. labia noſtra nobiſcum, quis Dominus nobis? *A.* labia adſunt nobis, quis Dominus noſter? *LXX.* labia noſtra apud nos ſunt, quis noſter Dominus eſt? *Alius*, quis dominabitur nobis? *Vul. labia noſtra a nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt? Hieron. labia noſtra nobiſcum ſunt, quis noſter Dominus eſt?*

6. *Hebr.* propter vaſtitatem afflictorum, & propter clamorem inopum. *A.* ob vaſtitatem pauperum & ob gemitum egenorum. *S.* propter vexationem pauperum, propter ejulatum egenorum. *LXX. Vulg.* propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum. *Hieron. propter miſeriam inopum a gemitu pauperum.*

Heb. ponam in ſalute, illaqueabit eum. *S.* ſtatuam ſalutare conſpicuum. *LXX. Vulg.* ponam in ſalutari, fiducialiter agam in eo. *Alius*, in ſalute tua. *Hieron. ponam in ſalutari auxilium eorum.*

7. *Hebr. Alius*, conflatum. *LXX. Vulg.* igne examinatum. *Hieron. igne probatum.*

Heb. in clibano in terram. *Hebr. Int.* fluens in terra. *A.* procedens in terra. *LXX. Vul.* probatum terræ. *Hieron. ſeparatum a terra.*

Heb. fuſum. *A.* defæcatum. *LXX. Vulg.* purgatum. *Hieron. colatum.*

8. *H. A. Th.* ſervabis ea. *LXX. Vul.* ſervabis nos. *Alius*, ſervabis eos. *Hieron. cuſtodies nos.*

Heb. a generatione hac in ſæculum. *LXX.* a generatione hac & in æternum. *Alius*, ſimul cum generatione quæ in ſæculum. *Alius*, æternâ. *Vulg. Hieron. a generatione hac in æternum.*

9. *Hebr.* circumquaque impii ambulant. *Reliqui*.... ambulabunt. *LXX. Vulg.* in circuitu impii ambulant. *Alius*, in circuitu impiorum inambulabunt. *Hieron. in circuitu impii ambulabunt.*

Hebr. ſecundum ſublimitatem vilitas filiis hominum. *Hebraicè*, Chram zolloth, lebne Adam. *A.* ſecundum altitudinem vilipenſi filiis hominum. *S.* cum exaltati fuerint tenues filiorum hominum. *LXX. Vulg.* ſecundum altitudinem tuam multiplicaſti filios hominum. *VI.* contemſiſti. *Hieron. cum exaltati fuerint viliſſimi filiorum hominum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XI.

V. 1. A. τοῦ νικοποιοῦ &c. Vaticanus. Vide ſupra Pſalm 6.

Ibid. ὁ Ἑβρ. ἀσμωνίθ. Colbert. Coiſlin. vero bombycinus, ἀσμονίθ.

v. 2. A. ἅγιος. Druſius. Vaticanus item, ſed hic poſtremus tacito Interprete.

Ibid. Aquilæ & Symmachi lectiones mutuamur ex duobus Regiis, Vaticano & Colbertino.

v. 3. Σ. χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ &c. Vaticanus & Druſius. In Breviario tamen Hieronymi ſic legitur: *S. labia lubrica, in corde aliud eſt, & aliud loquitur.*

v. 5. Ἀλλ. δυναστεύσομεν. Corder. & Druſius.

Ibid. A. χείλη πάρεστιν &c. Druſius. Ἀλλ. τίς κυριεύσει ἡμῶν. Corderius.

v. 6. A. ἀπὸ προνομῆς &c. Lectiones Aquilæ & Symmachi habent Vaticanus & Druſius.

Ibid. Σ. τάξω &c. Theodoret. Corder. & Druſius. Ἀλλ. ἐν σωτηρίᾳ σου. Druſius.

v. 7. Ἀλλ. χωνευόμενον. Druſius.

Ibid ὁ Ἑβρ. τὸ ῥέον &c. Hebræi & Aquilæ lectiones exhibet Druſius, Aquilæ tantum Vaticanus. Illud autem בעליל ex Hebræo ſic legitur in Coiſlin. bombyc. βααλιάρ, lege βααλιλ.

Ibid. A. διυλισμένον. Vaticanus & Druſius.

Digitized by Google

v. 8. Α. Θ. φυλάξεις αὐτά. Vaticanus. Αλλ. φυλάξεις αὐτούς. Druſius.

Ibid. Αλλ. ἅμα τῇ γενεᾷ &c. Druſius.

v. 9. οἱ λοιποί, περιπατήσουσι. Vaticanus. Αλλος, κύκλῳ ἀσεβῶν ἐμπεριπατήσουσι. Sic unus Codex.

Ibid. Lectionem Hebraïcam ex Chryſoſtomo mutuamur. Reliquarum verſionum auctores ex Vaticano ediſcimus. Druſius vero ſine Interpretum nomine adtulerat.

PSALMUS XII.

למנצח מזמור לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. εἰς νῖκος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

עד־אנה יהוה תשכחני נצח 2. Α. ἕως πότε κύριε ἐπιλήσῃ μου τέλεον. Σ. ἕως πότε κύριε ἐπιλανθάνῃ μου εἰς τέλος. Ο. ἕως πότε κύριε ἐπιλήσῃ μου εἰς τέλος.

עד־אנה תסתיר את־פניך ממני Α. Σ. Θ. ἕως πότε κρύψεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. Ο. ἕως πότε ἀποστρέψεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ.

אשית עצות 3. Ο. θήσομαι βουλάς. Αλλος, τάξω γνώμας.

יגון בלבבי יומם Α. Ο. Θ. ὀδύνας ἐν καρδίᾳ μου ἡμέρας. Σ. μεριμνῶν ἐν τῇ διανοίᾳ μου καθ' ἡμέραν.

הארה עיני פן־אישן המות Α. Ο. Θ. φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον.

Τὸ, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου, οὐκ ἔκειτο παρ' οὐδενὶ ἐν τῷ τετρασελίδῳ, οὔτε ἐν τῷ Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, οὔτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ.

1. HEbr. *A.* Victori Pſalmus ipſi David. *S.* Triumphale canticum Davidis. *LXX. Vulg.* In finem, Pſalmus David. *Th.* In victoriam, Pſalmus ipſi David. *Hieron. Victori Pſalmus David.*

2. *H.* Uſquequo, Domine, obliviſceris mei æternùm *A. Hieron.* Uſquequo, Domine, obliviſceris mei penitus. *S. LXX. Vulg.* Uſquequo, Domine, obliviſcêris me in finem?

Heb. uſquequo abſcondes facies tuas a me. *A. S. Th. Hieron.* uſquequo abſcondes faciem tuam a me. *LXX. Vulg.* uſquequo avertis faciem tuam a me.

3. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* ponam conſilia. *Alius*, ordinabo ſententias, *vel*, conſilia.

Heb. dolorem in corde meo in die. *A. LXX. Th.* dolores in corde meo per diem. *S.* ſolicitudinem in mente mea quotidie. *Vulg. Hieron. dolorem in corde meo per diem.*

Hebr. Illumina oculos meos ne forte dormiam mortem. *A. LXX. Th.* Illumina oculos meos, ne umquam dormiam in mortem. *Vul. Hieron. Illumina oculos meos, ne umquam obdormiam in morte.*

Illud, Pſallam nomini Domini altiſſimi, *apud neminem in quadruplici columna jacebat, neque in ea, quæ eſt Euſebii Pamphili, neque in Hebraïco.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XII.

v. 1. Sic Regius unus tituli interpretationes exhibet.

v. 2. Α. ἕως πότε &c. Lectiones A. S. ex eodem.

Ibid. Α. Σ. Θ. ἕως πότε κρύψεις &c. Idem, & Vaticanus.

v. 3. Αλλος, τάξω γνώμας. Druſius.

Ibid. Α. Ο. Θ. ὀδύνας &c. Sic Druſius, qui lectionem quoque Symmachi adfert, ut & Regius unus.

Ibid. Α. Ο. Θ. φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου &c. Vaticanus.

Illud, τὸ, καὶ ψαλῶ &c. ex Vaticano mutuamur, & habetur in Notis Edit. Rom. itemque ſcholion Heſychii, quod reſpicit priora hujus verſiculi verba, nempe ᾄσω τῷ κυρίῳ &c. ſicque habet. τοῦτον τὸν στίχον δύο ζυγὰς τῶν ο' ἑρμηνευτῶν εἶπον. διότι παράκειται τὸ σημεῖον τὸ διὰ τοῦ μέλανος ὃ λέγεται λημνίσκος. διὰ μὲν τῆς κεραίας τῆς μέσης σημαίνει τὸν στίχον, διὰ δὲ τῶν δύο στιγμῶν τῆς ἐπάνωθεν καὶ τῆς ὑποκάτω, τὰς δύο ζυγὰς τῶν ἑρμηνευτῶν ἐσήμανε. Cui ſcholio hanc interpretationem adjunxerunt: *Hunc verſiculum duos ordines LXX. Interpretum dixerunt: quare appoſitum eſt ſignum illud quod atramento fit, & vocatur lemniſcus: per mediam quidem virgulam ſignificat verſiculum: per duo autem puncta, unum ſupra, & alterum infra, indicavit duos ordines ipſorum Interpretum.* Ea de re in Prælimioaribus agitur.

PSALMUS XIII.

למנצח מזמור לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. εἰς νῖκος, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

1. HEbr. *A.* Victori Pſalmus ipſi David. *S.* Triumphale canticum Davidis. *LXX. Vulg.* In finem, Pſalmus David. *Th.* In victoriam, Pſalmus ipſi David. *Hieron. Victori Pſalmus David.*

אמר נבל A. εἶπεν ἀποῤῥέων. O. εἶπεν ἄφρων.

Heb. Dixit rudis. *A.* Dixit effluens. *LXX. Vulg.* Dixit inſipiens. *Hieron. Dixit ſtultus.*

Vaticanus in hæc verba, τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, *ſepulchrum patens eſt guttur eorum*, uſque ad, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, *ante oculos eorum*, quæ ſunt ad marginem, & non in textu conſcripta, hæc notat, οὐδαμοῦ κεῖνται τῶν ψαλμῶν. πόθεν δὲ ὁ ἀπόστολος εἴληφεν αὐτοὺς ζητητέον, id eſt, *nuſquam exſtant in Pſalmis; undenam vero Apoſtolus excerpſerit eos (verſiculos) quærendum eſt.*

הלא ידעו כל־פעלי און 4. A. μὴ οὐκ ἐπιγνώσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι ἀνωφελές. Σ. μὴ οὐ γνώσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. O. οὐχὶ γνώσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

4. *Heb.* Nonne cognoverunt omnes operantes iniquitatem. *A.* Nonne cognoverunt omnes operantes inutile. *S. LXX. Vulg. Hieron.* Nonne cognoſcent omnes qui operantur iniquitatem.

אכלו לחם Σ. ὡσεὶ ἄρτον. O. βρώσει ἄρτου.

Hebr. comederunt panem. *S.* tamquam panem. *LXX.* comeſtione panis. *Vul. ſicut eſcam panis. Hieron. ut cibum panis:*

O. ÷ οὗ οὐκ ἦν φόβος, οὐκ εἴρηται τοῖς ἄλλοις τρισί.

LXX. ÷ ubi non erat timor, *non dicitur a tribus aliis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XIII.

v. 1. Sic unus Codex ut ſupra ad omnes Interpretes. Vide Pſalmum 6.

Ibid. A. εἶπεν ἀποῤῥέων. Vide Notam ſupra 1. Reg. 25. 25.

v. 4. Lectiones Aquilæ & Symmachi ex Colbertino στιχηρῶς ſcripto.

Ibid. Σ. ὡσεὶ ἄρτον. Druſius.

Ibid. οὗ οὐκ ἦν φόβος &c. cum obelo. Vaticanus.

PSALMUS XIV.

נשבע להרע ולא ימיר 4. Σ. ὀμόσας ἑταίρῳ (ἑαυτοῦ), καὶ μὴ ἀλλαγείς. A. Θ. ὀμόσας τοῦ κακῶσαι καὶ οὐ σφαλῇ. O. ὀμνύων τῷ πλησίον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀθετῶν.

4. HEbr. juravit affligere ſe, & non mutabit. *S.* qui juravit ſe amicum eſſe, & non mutavit. *A. Th.* qui jurat ut ſe affligat, & non fallit. *LXX. Vul.* qui jurat proximo ſuo, & non decipit. *Hieron. jurat ut ſe affligat, & non mutat.*

Nota.

In hunc Pſalmum hæc pauca mutuamur ex Druſio & ex Vaticano. Qui poſtremus poſtquam Symmachi lectionem attulerat, nempe, ὀμόσας ἑταίρῳ εἶναι, καὶ μὴ ἀλλαγείς, adjicit, A. Θ. τοῦ κακῶσαι, & conſequenter A. Σ. οὐ σφάλῃ. Illud autem, οὐ σφάλῃ, hæc Hebraïca verba procul dubio reſpiciunt ולא ימיר quæ ſupra a Symmacho ſic vertuntur, καὶ μὴ ἀλλαγείς: ita ut duæ Symmachi verſiones eodem loco adferantur: niſi fortaſſe A. Σ. οὐ σφάλῃ pro A. Θ. οὐ σφάλῃ poſitum ſit. Duas tamen Symmachi verſiones editas fuiſſe, ſupra obſervavimus in Libris Regum, & quidem non infrequenter.

PSALMUS XV.

מכתם לדוד 1. A. τοῦ ταπεινόφρονος καὶ ἁπλοῦ τοῦ Δαυίδ. Σ. ταπεινόφρονος καὶ τοῦ ἀμώμου Δαυίδ. O. Θ. στηλογραφία τῷ Δαυίδ. E. ς'. μαχθὰμ τοῦ Δαυίδ.

1. HEbr. Macthum Davidi. *A. Hieron.* Humilis & ſimplicis David. *S.* Humilis & inculpati David. *LXX. Th. Vul.* Tituli inſcriptio David. *V. VI.* Machtham ipſius David.

שמרני אל כי־חסיתי בך Σ. φύλαξόν με ὁ θεὸς ὅτι ἤλπισα ἐπὶ σέ. A. Θ. φύλαξόν με ὁ ἰσχυρέ. O. φύλαξόν με κύριε ὅτι ἐπὶ σοὶ ἤλπισα.

Heb. S. Hieron. Cuſtodi me, Deus, quoniam ſperavi in te. *A. Th.* Cuſtodi me, fortis. *LXX. Vul.* Conſerva me, Domine, quoniam ſperavi in te.

טובתי בל־עליך 2. Α. ἀγαθωσύνη μου οὐ μὴ ἐπὶ σοί. Σ. ἀγαθόν μοι οὐκ ἔστιν ἄνευ σου. Ο. ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρείαν ἔχεις.

2. *Hebr.* bonum meum non ſuper te. *A.* bonitas mea non ſuper te. *S* bonum mihi non eſt ſine te. *LXX. Vul.* quoniam bonorum meorum non eges. *Hieron. bene mihi non eſt ſine te.*

ואדירי כל־חפצי־בם 3. Α. ὑπερμεγέθεσί μου πᾶν θέλημα ἐν αὐτοῖς. Σ. εἰς τοὺς μεγάλους πᾶν τὸ θέλημά μου ἐν αὐτοῖς. Ο. ἐθαυμάστωσε πάντα τὰ θελήματά μου ἐν αὐτοῖς. Θ. καὶ θαυμαστόν μοι, τὰ θελήματά μου ἐν αὐτοῖς.

3. *Heb.* & inclytis omnis voluntas mea in eis. *A.* maximis meis omnis voluntas in eis. *S.* in magnos omnis voluntas mea in eis. *LXX. Vul.* mirificavit omnes voluntates meas in eis. *Th.* & mirabile mihi, omnes voluntates meæ in eis. *Hieron. & magnificis omnis voluntas mea in eis.*

ירבו עצבותם אחר מהרו 4. Α. πληθυνθήσονται διαπονήματα αὐτῶν. Σ. ἐπληθύνθησαν τὰ εἴδωλα αὐτῶν, εἰς τὰ ὀπίσω ἐτάχυναν. Ο. ἐπληθύνθησαν αἱ ἀσθένειαι αὐτῶν, μετὰ ταῦτα ἐτάχυναν. Αλλος, πολλαὶ αἱ κακοπάθειαι αὐτῶν ἀκολουθοῦσαι ταχέως.

4. *Hebr.* multiplicabuntur idola eorum, retro feſtinabunt. *A.* multiplicabuntur labores eorum. *S.* multiplicata ſunt idola eorum, retrorſum acceleraverunt. *LXX. Vul.* multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt. *Alius*, multæ afflictiones eorum, ſequentes feſtinanter. *Hieron. multiplicabuntur idola eorum: poſt tergum ſequentium.*

בל־אסיך נסכיהם מדם Α. οὐ μὴ σπείσω σπονδὰς αὐτῶν ἐξ αἱμάτων. Ο. οὐ μὴ συναγάγω τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἐξ αἱμάτων.

Hebr. Hieron. Non libabo libamina eorum de ſanguine. *A.* Non libabo libamina eorum de ſanguinibus. *LXX. Vul.* Non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus.

חבלים נפלו־לי 6. Α. Ο. Θ. σχοινία ἐπέπεσόν μοι. Σ. σχοινία ἐνέπεσόν μοι.

6. *Heb. A. LXX. Th. Vul. Hieron.* funes ceciderunt mihi. *S.* funes inciderunt mihi.

בנעימים Α. ἐν τοῖς εὐπρεπέσι. Σ. ἐν τοῖς καλλίστοις. Ο. ἐν τοῖς κρατίστοις.

Hebr. in jucundis. *A.* in condecentibus. *S. Hieron.* in pulcherrimis. *LXX. Vul* in præclaris.

כבודי 9. Π. δόξα μου. Ο. ἡ γλῶσσά μου.

9. *Heb. Omnes*, gloria mea. *LXX. Vul.* lingua mea.

שבע שמחות 11. Α. Σ. πλησμονὴ εὐφροσυνῶν. Ο. πληρώσεις με εὐφροσύνης. Θ. ἑπτὰ εὐφροσύνας.

11. *Hebr. A. S.* ſatietas lætitiarum. *LXX. Vul.* adimplebis me lætitia. *Th.* ſeptem lætitias. *Hieron. plenitudo lætitiarum.*

את־פניך Σ. παρὰ τῷ προσώπῳ σου. Ο. μετὰ τοῦ προσώπου σου.

Hebr. cum faciebus tuis. *S.* apud vultum tuum. *LXX. Vulg.* cum vultu tuo. *Hieron. ante vultum tuum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XV.

v. 1. Has omnes lectiones mutuamur ex Vaticano Codice. Aquilam hîc, ut frequentiſſime alibi, ſequitur Hieronymus.

Ibid. Σ. φύλαξόν με ὁ Θεὸς &c. Sic duo Regii. Vaticanus vero, Σ. ὁμοίως τοῖς Ο. LXX. habent tamen, κύριε. At parvum hoc diſcrimen neglexit Vaticanus.

v. 2. Lectiones Aquilæ & Symmachi habent Vaticanus, Theodoretus, Euſebius & Druſius. Hic poſtremus ad Symmachum legit, ἀγαθόν μου. Vaticanus autem, Theodoret. & Euſebius, ἀγαθόν μοι, melius. Symmachum hîc ſequitur Hieronymus.

v. 3. Haſce trium lectiones habent Vaticanus & Druſius.

v. 4. Hîc magna Exemplarium varietas. Vaticanus & Druſius, Α. πληθυνθήσονται διαπονήματα αὐτῶν. Σ. πολλαὶ αἱ κακοπάθειαι αὐτῶν ἀκολουθοῦσαι ταχέως. Θ. ἐπληθύνθησαν τὰ εἴδωλα αὐτῶν, εἰς τὰ ὀπίσω ἐτάχυναν. Hoc item modo legit Agellius, eodem forte Vaticano Codice uſus. At duo MSſ. Regii antiquiſſimi, itemque Daniel Barbarus ex Theodoro Antiocheno tertiam lectionem, quæ ab aliis Theodotioni tribuitur, Symmacho adſcribunt, & quidem recte: is enim עצבי vertit εἴδωλα Iſai. 46. 1.

Ibid. Α. οὐ μὴ σπείσω &c. Euſeb. Reg. unus & Druſius.

v. 6. Vaticanus habet, Α. Θ. ὁμοίως τοῖς Ο. Σ. ἐνέπεσον.

Ibid. Α. ἐν τοῖς εὐπ- &c. Regii duo.

v. 9. πάντες, δόξα μου. Vaticanus.

v. 11. Α. Σ. πλησμονὴ εὐφροσυνῶν. Θ. ἑπτὰ εὐφροσύνας. Sic Vaticanus melius quam Druſius, qui primam verſionem Aquilæ & Theodotioni tribuit; ſecundam Symmacho.

Ibid. Σ. παρὰ τῷ προσώπῳ σου. Vaticanus & Druſius.

PSALMUS XVI.

תפלה לדוד 1. Α. Σ. Ο. Θ. Ε. ς'. προσευχὴ τῷ Δαυίδ.

1. Hebr. Oratio Davidi. *A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg. Hieron.* Oratio David.

שמעה יהוה צדק Α. ἄκουσον κύριε δίκαιον. Σ. Θ. ἄκουσον κύριε δικαιοσύνης. Ο. Εἰσάκουσον κύριε τῆς δικαιοσύνης.

H. S. Th. Audi, Domine, juſtitiam. *A.* Audi, Domine, juſtum. *LXX. Vul.* Exaudi, Domine, juſtitiam. *Hieron. Audi Deus juſtum.*

Digitized by Google

הקשיבה רנתי A. πρόσχες τῇ αἰνέσει μου. O. πρόσχες τῇ δεήσει μου.

בלא שפתי מרמה Σ. οὐ διὰ χειλέων δολίων. O. οὐκ ἐν χείλεσι δολίοις.

מלפניך משפטי יצא 2. Σ. ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρίσις μου ἐξελεύσεται. O. ἐκ προσώπου σου τὸ κρίμα μου ἐξέλθοι.

עיניך תחזינה מישרים A. Σ. O. Θ. οἱ ὀφθαλμοί μου ἰδέτωσαν εὐθύτητας.

אני שמרתי ארחות פריץ 4. Σ. ἐγὼ ἐφυλαξάμην ὁδοὺς παραβάτου. O. ἐγὼ ἐφύλαξα ὁδοὺς σκληράς.

תמך 5. A. ἀντιλαβέσθαι. Σ. συγκράτησον. O. κατάρτισαι. Θ. τελείωσον.

הפלה 7. Σ. παραδόξασον. O. θαυμάστωσον.

אישון 8. A. Σ. O. κόρην.

חלבמו סגרו 10. Σ. τὸ στέαρ αὐτῶν ἀπεφράγησαν. O. τὸ στέαρ αὐτῶν συνέκλεισαν.

אשרנו עתה סבבוני עיניהם ישיתו לנטות בארץ 11. A..... τοῦ ἐκκλῖναι ἐν τῇ γῇ. Σ. μακαρίζοντές με παραχρῆμα περιεκύκλωσάν με, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἔταξαν (al. ἔθεντο) ἑτεροκλινεῖς ἐν τῇ γῇ. O. ἐκβαλόντες με νυνὶ περιεκύκλωσάν με, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἔθεντο ἐκκλῖναι ἐν τῇ γῇ.

כפיר 12. O. σκυμνός. Ἄλλος, σκύλαξ.

קדמה פניו הכריעהו 13. A. πρόφθασον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, κάμψον αὐτόν. Σ. πρόφθασον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ὄκλασον αὐτόν. O. Θ. πρόφθασον αὐτούς, καὶ ὑποσκέλισον αὐτούς.

חרבך A. O. ῥομφαίαν σου. Σ. εἰς μάχαιράν σου.

יהוה ממתים מחלד חלקם בחיים 14. A. κύριε ἀπὸ τεθνηκότων ἐκ καταδύσεως μέρος αὐτῶν ἐν ζωῇ. Σ. κύριε ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἀπὸ ἐνδεδυκότων ἡ μερὶς αὐτῶν ἐν ζῶσι. O. κύριε ἀπολύων ἀπὸ γῆς, διαμέρισον αὐτοὺς ἐν ζωῇ αὐτῶν.

וצפינך תמלא בטנם ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם A. ἐκ τῶν κεκρυμμένων σου πληρώσεις γαστέρας αὐτῶν. ἐμπλησθήσονται υἱοί. καὶ ἀφήσουσιν αὐτὰ περιουσίαν τοῖς βρέφεσιν αὐτῶν. Σ. καὶ τῶν ἀποθέτων σου πληρώσεις τὰς γαστέρας αὐτῶν. χορτασθήσονται οἱ υἱοὶ (al. υἱοῖς,). καὶ ἀφήσουσι τὰ λείψανα αὐτῶν τοῖς νηπίοις αὐτῶν. O. καὶ τῶν κεκρυμμένων σου ἐπλήσθη ἡ γαστὴρ αὐτῶν. ἐχορτάσθησαν

Heb. attende clamori meo. *A.* attende laudationi meæ. *LXX. Vul. Hieron.* intende deprecationem meam.

Heb. in non labiis doli. *S.* non per labia doloſa. *LXX. Vulg.* non in labiis doloſis. *Hieron. abſque labiis mendacii.*

2. *Heb.* a faciebus tuis judicium meum egrediatur. *S.* a facie tua judicium meum egredietur. *LXX. Vulg. Hieron.* de vultu tuo judicium meum prodeat.

Hebr. oculi tui videant rectitudines. *A. S. LXX. Th.* oculi mei videant rectitudines. *Vulg. Hieron. oculi tui videant æquitates.*

4. *Hebr.* ego cuſtodivi ſemitas effractoris. *S.* ego obſervavi vias tranſgreſſoris. *LXX. Vulg.* ego cuſtodivi vias duras. *Hieron. ego obſervavi vias latronis.*

5. *Hebr.* ſuſtentando. *A.* ad ſuſcipiendum. *S.* contine. *LXX. Vulg. Th.* perfice. *Hieron. ſuſtenta.*

7. *Heb.* ſegrega. *S. Hieron.* mirabilem fac. *LXX. Vulg.* mirifica.

8. *Heb. A. S. LXX. Vulg. Hieron.* pupillam.

10. *Hebr.* adipe ſuo clauſerunt. *S.* adipe ſuo obſtruxerunt. *LXX. Vulg.* adipem ſuum concluſerunt. *Hieron. adipe ſuo concluſerunt.*

11. *Hebr.* Ingreſſu noſtro nunc circumdederunt me: oculos ſuos ponent ad declinandum in terram. *A.* ... ad declinandum in terra. *S.* Beatificantes me ſtatim circumdederunt me: oculos ſuos ordinarunt ad aliò declinandum in terra. *LXX. Vul.* Projicientes me nunc circumdederunt me: oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram. *Hieron. Incedentes adverſum me nunc circumdederunt me: oculos ſuos poſuerunt declinare in terram.*

12. *Hebr. LXX. Vulg.* catulus leonis. *Alius*, catulus. *Hieron. catuli leonis.*

13. *Heb.* præveni facies ejus, incurva eum. *A. Hieron.* præveni faciem ejus, incurva eum. *S.* præveni faciem ejus, [illegible]ſtere fac eum. *LXX. Th.* præveni eos, & ſupplanta eos. *Vulg. præveni eum, & ſupplanta eum.*

H. gladio tuo. *A. LXX. Vul.* frameam tuam. *S.* in gladium tuum. *Hieron. qui eſt gladius tuus.*

14. *Heb.* Domine a viris de tempore pars eorum in vita. *A.* Domine a mortuis ex immerſione pars eorum in vita. *S.* Domine a murtuis a demerſis portio eorum in viventibus. *LXX.* Domine perdens de terra divide eos in vita eorum. *Vulg. Domine a paucis de terra divide eos in vita eorum. Hieron. A viris manus tuæ, Domine, qui mortui ſunt in profundo, quorum pars in vita.*

Hebr. & abſcondito tuo implebis ventrem eorum. Saturabuntur filii, & reponent reſiduum ſuum parvulis ſuis. *A.* & abſconditis tuis replebis ventres eorum. Implebuntur autem filiis: & relinquent ipſa facultates puerulis ſuis. *S* & depoſitis tuis implebis ventres eorum. Saturabuntur autem filii (*al.* filiis), & dimittent reliquias ſuas infantibus ſuis. *LXX. Vul.* de abſconditis tuis adimpletus eſt venter

Digitized by Google

υἱέων, καὶ ἀφῆκαν τὰ κατάλοιπα τοῖς νηπίοις αὐτῶν.

בהקיץ תמונתך 15. Α. ἐν τῷ ἐξυπνισθῆναι ὁμοιώσεώς σου. Σ. ἐξυπνισθεὶς τῆς ὁμοιώσεώς σου. Ο. ἐν τῷ ὀφθῆναι τὴν δόξαν σου. Θ. ἐν τῷ ὀφθῆναι γὰρ τὴν δεξιάν σου.

eorum. Saturati ſunt filiis, & dimiſerunt reliquias ſuas parvulis ſuis. *Hieron. & quorum de abſcanditis tuis repleſti ventrem. Qui ſaturabuntur filiis, & dimittent reliquias ſuas parvulis eorum.*

15. *Heb.* in evigilando imaginem tuam. *A.* cum expergiſcetur ſimilitudo tua. *S.* expergefactus ſimilitudine tua. *LXX. Vul.* cum apparuerit gloria tua. *Th.* cum videbitur enim dextera tua. *Hieron. cum evigilavero ſimilitudine tua.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XVI.

v. 1. Vaticanus ſic habet, Α. Σ. τοῦ Δαυίδ. Ε. ϛ'. ὁμοίως τοῖς Ο. i. *Aquila & Symmachus*, τοῦ Δαυίδ. *Quinta vero & ſexta Editio habent ut LXX.* Verum LXX. etiam hodie τοῦ Δαυίδ habent: ſed tunc ſcilicet τῷ Δαυίδ legebatur, ut etiam legitur ſupra Pſalm. 9.

Ibid. Α. εἰσάκουσον κύριε δίκαιον. Sic Regius unus, qui etiam Symmachi & Theodotionis lectiones effert.

Ibid. Α. πρόσχες τῇ αἰν. Vaticanus.

Ibid. Σ. οὐ διὰ χειλ. Sic Codd. duo, Corder. Theodoretus & Druſius.

v. 2. Σ. ἀπὸ τοῦ προσώ. &c. Vaticanus.

Ibid. οἱ ὀφθαλμοί μου &c. Vaticanus hæc notat, Α. Σ. Θ. Ε. ὁμοίως οἱ γ'. &c. De Nota οἱ Γ in Præliminaribus.

v. 4. Σ. ἐγὼ ἐφυλαξάμην ὁδοὺς παραβάτου. Sic Colb. & Druſ. Duo Regii autem, ὁδοὺς ἐφυλαξάμην παραβάτου.

v. 5. Α. ἀντιλαβέσθαι &c. Trium lectiones exhibet Vaticanus

v. 7. Σ. παραδ. Sic Mſſ.

v. 8. Α Σ. Ο. κόρην. Vaticanus.

v. 10. Σ. τοῦ στῆναι &c. Sic tres Mſſ. & Druſius.

v. 11. Α. τοῦ ὁμιλῆσαι ἐν τῇ γῇ. Vaticanus & Druſius. Lectionem vero Symmachi plenam efferunt quatuor Mſſ. ſed pro ἔλεξαν, unus habet ἔλεξε, alter ὑπέρεξαν, male.

v. 12. ἀλλ. σκύλαξ. Coiſlin unus.

v. 13. Α. προφθάσον &c. Lectiones Aquilæ, Symmachi & Theodotionis ſic habet Vaticanus.

Ibid. Α. Ο. ῥομφαίαν &c. Ex Theodoreto in Notis Edit. Rom.

v. 14. Lectiones Aquilæ & Symmachi ſic habent omnes Mſſ. Lectio Symmachi mendoſe jacet apud Druſium, ſic, κύριε ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἀποδιοικούντων ἡ μερὶς ἐν ζωῇ.

Ibid. Lectiones Aquilæ & Symmachi plenas mutuamur ex quatuor Mſſ. Agellius ad Symmachum habet, χορτασθήσονται δὲ υἱοί, ſimiliterque Euſebius, Theodoretus & Druſius. Sed Reg. unus habet υἱῶν eraſis prioribus: nam prima manu videtur habuiſſe υἱοί. Ad finem verſiculi notat Vaticanus, Α. Σ. Θ. τὰ κατάλοιπα τοῖς νηπίοις. At duo priores longe diverſam interpretationem habent, ut vides.

v. 15. Α. ἐν τῷ ἐξυπ. &c. Trium lectiones ſic habent Vaticanus & Druſius. Theodotion vertit δεξιάν σου, ac ſi legiſſet ימינך

PSALMUS XVII.

למנצח לעבד יהוה לדוד 1. Α. νικοποιῷ τῷ δούλῳ κυρίου τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον τοῦ δούλου κυρίου τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος τῷ παιδὶ κυρίου τῷ Δαυίδ.

סלעי 2. Α. Σ. πέτρα μου. Ο. ἰσχύς μου.

7. Ο. ἁγίου αὐτοῦ, παρ' οὐδενὶ κεῖται ἐν τῷ ἑξαπλῷ.

ותגעש ותרעש הארץ 8. Α. καὶ ἐκινήθη καὶ ἐσείσθη ἡ γῆ. Ο. καὶ ἐσαλεύθη καὶ ἔντρομος ἐγένετο ἡ γῆ.

ירגזו ויתגעשו כי־חרה לו Σ. ἀνετράπησαν ὅτι ὠργίσθη αὐτοῖς. Ο. ἐταράχθησαν καὶ ἐσαλεύθησαν ὅτι ὠργίσθη αὐτοῖς.

מפיו תאכל 9. Α. ἀπὸ στόματος αὐτοῦ φάγεται. Σ. ἐκ στόματος αὐτοῦ ἀναλίσκων. Ο. ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ κατεφλόγισεν.

ברד וגחלי־אש 13. ὁ Ἑβραῖος, Α. Σ. Ο. Θ. Ε. ϛ'. χάλαζα καὶ ἄνθρακες πυρός

ועליון יתן קלו ברד וגחלי־אש 14. Σ. καὶ ὁ

1. Hebr. *A. Hieron.* Victori ſervo Domini David. *S.* Triumphale ſervi Domini David. *LXX. Vulg.* In finem puero Domini David.

2. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* fortitudo mea. *A. S.* petra mea.

7. *LXX.* ſancto ſuo, *apud nullum exſtat in Hexaplo.*

8. *Heb.* & movit ſe & contremuit terra. *A.* & mota eſt & concuſſa eſt terra. *LXX. Vulg. Hieron.* commota eſt & contremuit terra.

Hebr. moverunt ſe & concuſſa ſunt, quoniam furor fuit ei. *S.* everſa ſunt, quoniam iratus eſt eis. *LXX. Vulg.* conturbata ſunt & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis. *Hieron. concuſſa ſunt & conquaſſata ſunt, quoniam iratus eſt eis.*

9. *Hebr.* ex ore ejus edet. *A.* ab ore ejus edet. *S.* ex ore ejus conſumens. *LXX. Vul.* a facie ejus exarſit. *Hieron. ex ore ejus devorans.*

13. *Hebr. A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg. Hieron.* grando & carbones ignis.

14. *Hebr.* & Altiſſimus dedit vocem ſuam,

ὕψιστος ἔδωκεν ἦχον ἑαυτοῦ μετὰ χαλάζης καὶ ἀνθράκων πυρός. Ο. καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκεν φωνὴν ἑαυτοῦ.

ישלח ממרום יקחני 17. Ο. ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ ἔλαβέ με. Θ. (ἐξαπέστειλεν) ἐκ τοῦ οὐρανοῦ σωτηρίαν μοι.

ביום אידי 19. Σ. ἐν ἡμέρᾳ ταλαιπωρίας μου. Ο. ἐν ἡμέρᾳ κακώσεώς μου.

למרחב 20. Σ. Εἰς εὐρυχωρίαν. Ο. Εἰς πλατυσμόν.

כי חפץ בי Α. ὅτι ἐβουλήθη ἐν ἐμοί. Ο. ὅτι ἠθέλησέ με.

לנגד עיניו 25. Σ. τοῦ ἀντικρὺ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ο. ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

עם־חסיד תתחסד עם־גבר תמים תתמם 26. Α. Ο. Θ. Ε. μετὰ ὁσίου ὁσιωθήσῃ.. Σ. πρὸς ὅσιον ὁσίως προσέξῃς, καὶ μετὰ τοῦ κεχαριτωμένου χαριτωθήσῃ. Ο. μετὰ ὁσίου ὁσιωθήσῃ, καὶ μετὰ ἀνδρὸς ἀθώου ἀθῶος ἔσῃ.

עם־עני 28. Α. λαὸν πένητα. Σ. λαὸν πρᾶον. Ο. λαὸν ταπεινόν.

תמים 31. Α. τέλειος. Ο. ἄμωμος.

אמרת־יהוה צרופה Σ. ῥῆσις τοῦ κυρίου δόκιμος. Ο. τὰ λόγια κυρίου πεπυρωμένα.

כאילות 34. Οἱ λοιποὶ, ὡσεὶ ἐλάφων. Ο. ὡσεὶ ἐλάφου.

ועל במותי יעמידני Α. καὶ ἐπὶ τὰ ὑψώματά μου στήσεις με. Ο. καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἱστῶν με.

מגן ישעך 36. Οἱ πάντες, ὑπερασπισμὸν σωτηρίας σου. ς. ὑπερασπιστὴν σωτηρίας σου.

וענותך תרבני Α. καὶ πραότης σου ἐπλήθυνέ με. Σ. καὶ ἡ ὑπακοή σου αὐξήσει με. Ο. καὶ ἡ παιδεία σου ἀνώρθωσέ με. Θ. καὶ ἡ παιδεία σου αὐτή με διδάξει.

תרחיב 37. Σ. εὐρυχώρησας. Ο. ἐπλάτυνας.

תכריע קמי תחתי 40. Α. κάμψεις ἐπανεστηκότας μου. Ο. συνεπόδισας πάντας τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ' ἐμέ.

ערף Ο. νῶτον. Ἄλλος, ὑποχειρίους.

תפלטני מריבי 44. Α. διασώσεις με ἀπὸ δικασιῶν. Σ. ῥύσῃ με ἀπὸ ἀντιλογιῶν. Ο. ῥῦσαί

grando & carbones ignis. *S.* & Altiſſimus dedit ſonum ſuum cum grandine & carbonibus ignis. *LXX.* & Altiſſimus dedit vocem ſuam. *Vul. & Altiſſimus dedit vocem ſuam, grando & carbones ignis. Hieron. & Altiſſimus dedit vocem ſuam, grandinem & carbones ignis.*

17. *Hebr.* mittet de altitudine, capiet me. *LXX. Vul.* miſit de ſummo, & accepit me. *Th.* miſit de cœlo ſalutem mihi. *Hieron. mittet de alto, & accipiet me.*

19. *Heb.* in die contritionis meæ. *S. LXX. Vul. Hieron.* in die afflictionis meæ.

20. *Heb. S. LXX. Vul. Hieron.* in latitudinem.

Heb. quoniam complacuit in me. *A.* quia voluit me. *LXX. Vulg.* quoniam voluit me. *Hieron. quia placui ei.*

25. *H.* coram oculis ſuis. *S.* e regione oculorum ejus. *LXX. Vulg. Hieron.* in conſpectu oculorum ejus.

26. Cum miſericorde miſericors eris, cum viro perfecto perfectus eris. *A. LXX. Th. V.* cum ſancto ſanctus eris. *S.* cum ſancto ſancte ages, & cum gratioſo gratioſus eris. *LXX. Vul.* cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris. *Hieron. cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocenter ages.*

28. *Heb.* populum afflictum. *A. Hieron.* populum pauperem. *S.* populum manſuetum. *LXX. Vul.* populum humilem.

31. *Heb.* perfecta. *A.* perfectus. *LXX. Vulg.* impolluta via. *Hieron. immaculata.*

Heb. eloquium Domini conflatum. *S.* ſermo Domini probatus. *LXX. Vulg.* eloquia Domini igne examinata. *Hieron. eloquium Domini igne examinatum.*

34. *Heb.* ſicut cervarum. *Reliqui, Vulg.* tamquam cervorum. *LXX.* tamquam cervi. *Hieron. coæquans pedes meos cervis.*

Heb. & ſuper excelſa mea ſtare faciet me. *A.* & ſuper excelſa mea ſtatues me. *LXX. Vul. Hieron.* & ſuper excelſa ſtatuens me.

36. *Heb.* ſcutum ſalutis tuæ. *Omnes*, clypei protectionem ſalutis tuæ. *VI.* clypeatum protectorem ſalutis tuæ. *Vulg. protectionem ſalutis tuæ. Hieron. clypeum ſalutis tuæ.*

H. & manſuetudo tua multiplicabit me. *A.* & manſuetudo tua replevit me. *S.* & obedire me augebit me. *Hier. & manſuetudo tua multiplicavit me. LXX.* & diſciplina tua correxit me. *Th.* & diſciplina tua ipſa me docebit. *Vulg. ex LXX. & Theodotione ſimul. Et diſciplina tua correxit me in finem, & diſciplina tua ipſa me docebit.*

37. *H. Hieron.* dilatabis. *S.* latos feciſti. *LXX. Vulg.* dilataſti.

40. *H. Hieron.* incurvabis reſiſtentes mihi ſubtus me. *A.* incurvabis inſurgentem in me. *LXX.* impediviſti omnes inſurgentes ſuper me. *Vulg. ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.*

H. LXX. Vulg. Hieron. dorſum. *Alius*, ſubjectos.

44. *H.* erues me a contentionibus. *A.* ſervabis me a litibus. *S. Vulg.* eripies me de contra-

με ἐξ

μου ἐξ ἀντιλογιῶν.

dictionibus. *LXX.* eripe me de contradictione. *Hieron. ſalvabis me a contradictionibus.*

ישמעו לי 45. A. Σ. O. ὑπήκουσέ μοι. Θ. E. ϛ'. ὑπήκουσάν μου.

45. *H.* obtemperabunt mihi. *A. S. LXX. Vul.* obedivit mihi. *Th. V. VI.* obedierunt mihi. *Hieron. obediet mihi.*

יבלו ויחרגו 46. Σ. ἀτιμωθήσονται καὶ ἐντραπήσονται. O. ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐχώλαναν.

46. *H.* decident & expaveſcent. *S.* inhonorabuntur & confundentur. *LXX. Vulg.* inveterati ſunt & claudicaverunt. *Hieron. defluent & contrahentur.*

וברוך צורי 47. Οἱ πάντες, καὶ εὐλογητὸς ὁ θεός μου.

47. *H.* & benedictus petra mea. *Omnes*, & benedictus Deus meus.

48. האל הנותן נקמות לי וידבר עמים תחתי
Σ. ὁ θεὸς ὁ παρέχων τιμωρίας ἐμοὶ, καὶ ὑποτάσσων λαοὺς ὑπ' ἐμέ. O. ὁ θεὸς ὁ διδοὺς ἐκδικήσεις ἐμοὶ, καὶ ὑποτάξας λαοὺς ὑπ' ἐμέ.

48. *H.* Deus dans ultiones mihi, & duxit populos ſub me. *S.* Deus præbens ultiones mihi, & ſubjiciens populos ſub me. *LXX. Vul.* Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis populos ſub me. *Hieron. Deus qui das vindictas mihi, & congregas populos ſub me.*

מפלטי מאיבי 49. Πάντες, ὁ ῥυστής μου ἐξ ἐχθρῶν μου. O. addunt, ὀργίλων.

49. *H.* erutor meus ab inimicis. *Omnes*, liberator meus de inimicis meis. *LXX. & Vulg. addunt*, iracundis.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XVII.

v. 1. Tituli verſiones partim ex Euſebio in Pſalmos, partim ex duobus Mſſ. eruimus.

v. 2. A. Σ. πέτρα μου. Cod. unus, Reg. & Euſebius.

v. 7. τοῦ ἁγίου αὐτοῦ &c. Hæc nota habetur in duobus Mſſ. Regiis.

v. 8. A. καὶ ἐκινήθη &c. Druſius.

Ibid. Σ. περιετράπησαν &c. Euſebius.

v. 9. A. ἀπὸ ϛόματος &c. Druſius.

v. 13. ὁ Ἑβραῖος, A. Σ. O. Θ. E. ϛ'. χάλαζα καὶ ἄνθρακες πυρός. Sic unus Regius. Notandum autem eſt hunc verſiculum olim non extitiſſe in verſione τῶν O. ſed ex Theodotionis editione adjectum fuiſſe. Qua de re Hieronymus ad Suniam & Fretelam: *Sed ſciendum, quia de Hebraico & de Theodotionis editione in Septuaginta Interpretibus ſub aſteriſco additum ſit.*

v. 14. Σ. καὶ ὁ ὕψιϛος &c. Ex duobus Regiis.

v. 17. Θ. ἐξαπ- Unus Codex.

v. 19. Σ. ἐν ἡμέρᾳ &c. Colbertinus ϛιχηρῶς ſcriptus & Druſius.

v. 20. Σ. εἰς εὐρυχωρίαν. Euſebius & Druſius.

Ibid. A ὅτι εὐδόκησεν ἐν ἐμοί. Codex unus & Euſebius.

v. 25. Σ. τῷ ἀντιτεῖ &c. Euſebius & Agellius.

v. 26. A. O. Θ. E. μετὰ ὁσίου ὁσιωθήσῃ. Sic Regii duo: iidemque Symmachi lectionem adferunt qualem nos damus. Druſius vero ſic male diviſerat, *Sym.* πρὸς ὅσιον ὁσίως πράξεις. *Alius*, μετὰ νιχ- &c.

v. 28. A. λαὸν πένητα. Σ. λαὸν πρᾶον. Sic duo Mſſ. & Euſebius.

v. 31. A. τέλειος. Euſebius.

Ibid. Σ. ῥῆσις τοῦ κυρίου &c. Druſius.

v. 34. οἱ λοιποὶ, ὡσεὶ ἐλάφων. Hieron. ad Sun. & Fret. *In Hebræo pluralis numerus eſt* CHALAIOTH; *& omnes Interpretes pluralem numerum tranſtulerunt.*

Ibid. A. καὶ ἐπὶ τὰ ὑψώματα &c. Druſius.

v. 36. οἱ πάντες &c. Sic duo Mſſ.

Ibid. A. καὶ πραότης σου &c. Sic rect: Agellius. Mſſ. quidam habent, καὶ πραότης μου, vel καὶ πραότης μου, utrumque perperam. Cæteræ lectiones ex Mſſ. Hic vero verſio LXX. & verſio Theodotionis in unam coaluere in hodiernis Bibliis τῶν O. ut notatur in Codice Coiſliniano IX. vel X. ſæculi.

v. 37. Σ. εὐρυχώρησας. Theodoretus.

v. 40. A. κάμψεις &c. Druſius.

Ibid. ἄλλος, ὑποχείριους. Sic duo Coiſliniani.

v. 44. A. διασώσεις &c. Sic quidam Mſſ. Coiſlinianus unus habet, Σ. Θ. ὁμοίως οἱ O. ῥῦσαί με ἐξ ἀντιλογιῶν. Sed hæc perplexa ſunt.

v. 45. Sic Coiſlinianus Codex.

v. 46. Σ. ἀτιμωθήσονται &c. Reg. unus & Corder. & ſic Theodoretus. Alius Reg. ἐτιμώθησαν.

v. 47. Π. καὶ εὐλογητὸς ὁ Θεός μου. Sic duo Mſſ.

v. 48. Σ. ὁ Θεὸς ὁ παρέχων &c. Euſebius.

v. 49. Π. ὁ ῥυστής μου &c. Sic duo Mſſ.

PSALMUS XVIII.

למנצח מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. Εἰς τὸ νῖκος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

1. HEb. *A.* Victori canticum ipſi David. *S.* Triumphale canticum ipſius David. *LXX. Vulg.* In finem. Pſalmus David. *Th.* In victoriam Pſalmus ipſi David. *Hieron. Victori Pſalmus David.*

3. יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחוה־דעת Σ. O. ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα, καὶ νὺξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν. al. Σ. ἀναγγελεῖ.

3. *H.* Dies diei eructabit ſermonem, & nox nocti indicabit ſcientiam. *S. LXX. Vulg. Hieron.* Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam. *al. Sym.* indicabit.

4. אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם A. οὐκ εἰσὶ λόγοι, οὐκ ῥήματα. Σ. οὐ ῥήσεις οὐδὲ

4. *Hebr.* Non ſermo, & non verba, ut non audita ſit vox eorum. *A.* Neque enim ſermo-

λόγοις ὧν οὐκ ἀκούονται φωναί. O. Οὐκ εἰσὶ λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν.

nes, neque verba. *S.* Non ſermonibus, neque verbis, quorum non audiuntur voces. *LXX. Vulg.* Nun ſunt loquelæ neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum. *Hieron.* *Non eſt ſermo, & non ſunt verba, quibus non audiatur vox eorum.*

בכל־הארץ יצא קום 5. A. Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ κανὼν αὐτῶν. Σ. Ἀλλ' εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ ἦχος αὐτῶν. O. εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν.

5. *Hebr. A.* In omnem terram exivit linea eorum. *S* Sed in omnem terram exivit ſonus eorum. *LXX. Vul. Hieron.* In omnem terram exivit ſonús eorum.

לשמש שם־אהל בהם A. τῷ ἡλίῳ ἔθετο σκήνωμα ἐν αὐτοῖς. Σ. τῷ ἡλίῳ ἔταξε σκηνὴν ἐν αὐτοῖς. O. ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. Θ. E. τῷ ἡλίῳ ἔθετο σκήνωμα ἐν αὐτοῖς. ὁ Σύρος, ἐν αὐτοῖς ἔθετο τοῦ ἡλίου τὸ σκήνωμα.

Hebr. A. Th. V. Hieron. Soli poſuit tabernaculum in eis. *S.* Soli conſtituit tabernaculum in eis. *LXX. Vul.* In ſole poſuit tabernaculum ſuum. *Syrus*, In ipſis poſuit ſolis tabernaculum.

לרוץ ארח 6. Οἱ πάντες, δραμεῖν ὁδόν. O. ÷ αὐτοῦ:

6. *Hebr. Omnes*, ad currendam viam. *LXX.* ÷ ſuam:

תמימה 8. A. τέλεια. O. ἄμωμος. Αλ. ἀμεμπτος. Αλ. καθαρός.

8. *Heb. A.* perfecta. *LXX. Vulg. Hieron.* immaculata. *Alius*, inculpata. *Alius*, pura.

פקודי 9. O. δικαιώματα. Αλλος, ἀκριβάσματα. Αλλος, προστάγματα.

9. *H. Alius, Hieron.* præcepta. *LXX.* juſtificationes. *Alius*, ſtatuta. *Vul. juſtitia.*

טהורה 10. O. ἁγνός. Αλλος, ὅσιος.

10. *H. Hieron.* mundus. *LXX.* caſtus. *Alius*, *Vulg.* ſanctus.

שגיאות 13. A. ἀγνοίας. Σ. ἀγνοήματα. O. παραπτώματα.

13. *Hebr. Hieron.* errores. *A. S.* ignorantias. *LXX. Vulg.* delicta.

גם מזדים חשך עבדך 14. A. Σ. καί γε ἀπὸ ὑπερηφάνων συντήρησον τὸν δοῦλόν σου. O. καὶ ἀπὸ ἀλλοτρίων φεῖσαι τοῦ δούλου σου.

14. *Hebr.* etiam ab inſolentibus prohibe ſervum tuum. *A. S.* etiam a ſuperbis conſerva ſervum tuum. *LXX. Vul.* & ab alienis parce ſervo tuo. *Hieron.* *a ſuperbis quoque libera ſervum tuum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XVIII.

v. 1. Tituli interpretationes eruuntur ex Codice Colbertino, itemque ex Euſebio & Theodoreto.

v. 3. Σ. O. ἡμέρα τῇ &c. Sic unus Regius.

v. 4. A. οὔτε γὰρ λόγοις &c. Ex uno Regio. Symmachi autem verſio ex duobus Regiis.

v. 5. A. εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ κανὼν αὐτῶν. Sic Druſius. קו eſt κανών, norma, linea. Σ. ἀλλ' εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ ἦχος αὐτῶν. Videtur Symmachus legiſſe קולם vel קולם Nam קול ſæpe vertit ἦχος: & certe huic lectioni & interpretationi favere videtur ſecunda pars verſiculi, *& in fines orbis terræ verba eorum.*

Ibid. Lectiones Aquilæ, Symmachi, Theodotionis & V. Edit. ex quatuor Mſſ. & ex Euſebio in Pſalmos ſinceras damus. Syri Interpretis adfert Druſius ex Quæſtionibus, quæ Juſtini Martyris nomine circumferuntur.

v. 6. οἱ πάντες, δραμεῖν ὁδόν. Sic duo Codices. Vox autem, αὐτοῦ, ſequeos in LXX. quia in Hebræo non eſt, obelo notatur, ut monet Hieronymus.

v. 8. A. τέλεια. Unus Cod. & Euſebius.

v. 9. Αλλ. ἀκριβάσματα. Αλλ. προστάγματα. Coiſlin. unus. Videtur autem prima verſio eſſe Aquilæ, ſecunda Symmachi.

v. 10. Αλλ. ὅσιος. Coiſlin.

v. 13. A. ἀγνοίας. Druſius. Σ. ἀγνοήματα. Coiſl. 1.

v. 14. A. Σ. καί γε ἀπὸ ὑπ- &c. Hanc verſionem Symmacho tribuit Druſius. Sed Aquilæ adſcribunt Colbert. Reg. unus, Euſeb. & Corderius Videtur eſſe utriuſque.

PSALMUS XIX.

למנצח מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. O. εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. εἰς τὸ νῖκος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

1. HEbr. *A.* victori canticum ipſi David. *S.* Triumphale canticum ipſius David. *LXX. Vul.* In finem, Pſalmus David. *Th.* In victoriam, Pſalmus ipſi David. *Hieron.* *victori Pſalmus David.*

ישגבך 2. O. ὑπερασπίσαι σε. Αλλος, προστατεύσαι σοι. Αλλος, σκεπάσαι σε. Αλλος, φυλάξαι σε.

2. *Hebr.* extollat te. *LXX. Vul. Hieron.* protegat te. *Alius*, patrocinetur tibi. *Alius*, tegat te. *Alius*, cuſtodiat te.

עולתך ידשנה 4. Σ. τὴν ἀναφοράν σου πίονα

4. *Hebr.* oblationem tuam in cinerem redu-

ποιήσῃ. Ο. τὸ ὁλοκαύτωμά σου πιανάτω. Ἄλλοι, φαιδρυνάτω, στεατάτω.

סלה ὁ Ἑβρ. σελ. Α. ἀεί. Σ. Ο. Θ. διάψαλμα. Ε. διαπαντός. ϛ. εἰς τέλος.

בגבורות ישע ימינו 7. Σ. παραδόξως. Σ. ἐν δυναστείᾳ τῆς σωτηρίας ἡ δεξιά. Ο. ἐν δυναστείαις ἡ σωτηρία τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ.

ואנחנו בשם־יהוה אלהינו נזכיר 8. Ο. ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν μεγαλυνθησόμεθα. Θ. ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν ἐπικαλεσόμεθα.

cat. *S.* oblationem tuam pinguem faciat. *LXX.* & holocauſtum tuum pingue faciat. *Alii*, lætum reddat, impinguet. *Vulg. Hieron. & holocauſtum tuum pingue fiat.*

Hebr. ſelah. *Hebr. Græc.* ſel. *A. Hieron.* ſemper. *S. LXX. Th.* Diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* In finem. *Vulg. vacat.*

7. *H.* in fortitudinibus ſalus dexteræ ejus. *S.* inexſpectate. *S.* in potentia ſalutis dextera. *LXX. Vulg.* in potentatibus ſalus dexteræ ejus. *Hieron. in fortitudine ſalutis dextera ejus.*

8. *H. Hieron.* nos autem in nomine Domini Dei noſtri recordabimur. *LXX.* nos autem in nomine Domini Dei noſtri magnificabimur. *Th. Vulg.* nos autem in nomine Domini Dei noſtri invocabimus.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XIX.

v. 1. De Inſcriptione frequenter ſuperius actum eſt.

v. 2. Ἄλλος, προσταχθείη σοι &c. Coiſlinianus. Hæ vero trium lectiones videntur eſſe A. S. Th. Coiſlinianus alius, πιαλογίσηται: eſt forte ſcholion.

v. 4. Σ. καὶ τὴν ἀναφορὰν σου πίονα ποιήσῃ. Sic unus Codex. Alter legit, πλείονα, minus recte. Reliquæ lectiones ex Druſio.

Ibid. Ἑβρ. σέλ. &c. Vide ſupra Pſalm. 3.

v. 7. Σ. παραδόξως. Sic unus Codex. Eamdem autem vocem בגבורות Symmachus vertit Pſalm. 89. 10. παρὰ προσδοκίαν eodem ſenſu, i. *præter exſpectationem.* Coiſlinianus unus hoc loco habet, Σ. ἐν δυναστείᾳ τῆς σωτηρίας ἡ δεξιά. Sed præſtare videtur altera lectio, παραδόξως: niſi ſint duæ Symmachi verſiones, ut alibi.

v. 8. Theodotionis verſionem adfert Daniel Barbarus, qualis hodie in Vulgata noſtra exprimitur.

PSALMUS XX.

למנצח מזמור לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. εἰς τὸ νῖκος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

ארשת 3. Ο. θέλησιν. Ἀλλ. δέησιν.

סלה Ἑβρ. σέλ. Α. ἀεί. Σ. Ο. Θ. διάψαλμα. Ε. διηνεκῶς. ϛ'. εἰς τέλος.

עולם ועד 5. Α. Θ. Ε. εἰς αἰῶνα καὶ ἔτι. Σ. καὶ εἰς ἀπέραντον. Ο. εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

תחדהו בשמחה את־פניך 7. Σ. χαροποιήσεις αὐτὸν ἐν εὐφροσύνῃ μετὰ τοῦ προσώπου σου. Ο. εὐφρανεῖς αὐτὸν ἐν χαρᾷ μετὰ τοῦ προσώπου σου.

תמצא ידך לכל־איביך ימינך תמצא שנאיך 9. Σ. καταλήψεται ἡ χείρ σου πάντας τοὺς ἐχθρούς σου, ἡ δεξιά σου εὑρήσει τοὺς μισοῦντάς σε. Ο. εὑρεθείη ἡ χείρ σου πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς σου, ἡ δεξιά σου εὕροι πάντας τοὺς μισοῦντάς σε.

כי־נטו עליך רעה 12. Σ. ὅτι συνέφραξαν κατὰ σοῦ εἰς κακόν. Ο. ὅτι ἔκλιναν εἰς σὲ κακά. Ε. ἀνθ' ὧν ἔκλιναν.

חשבו מזמה בל־יוכלו Σ. ἐλογίσαντο ἐννοίας ἀδυνάτους. Ο. ἐλογίσαντο βουλήν, ἣν οὐ μὴ δύνων-

1. HEbr. *A.* Victori canticum ipſi David. *S.* Triumphale canticum ipſius David. *LXX. Vulg.* In finem, Pſalmus David. *Th.* In victoriam, Pſalmus ipſi David. *Hieron. Victori Pſalmus David.*

3. *H.* prolationem. *LXX. Vul. Hieron.* voluntate. *Al.* ſupplicatione.

Heb. ſelah. *Hebr. Græc.* ſel. *A. Hieron.* ſemper. *S. LXX. Th.* diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem.

5. *H.* ſæculum & in perpetuum. *A. Th. V.* in æternum & ultra. *S.* & in infinitum. *LXX. Vulg.* in ſæculum ſæculi. *Hieron. In ſæculum & in æternum.*

7. *H.* lætificabis eum in gaudio cum faciebus tuis. *S. LXX. Vulg.* lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo. *Hieron. & hilarabis eum lætitiâ apud vultum tuum.*

9. *H. Hieron.* Inveniet manus tua omnes inimicos tuos: dextera tua inveniet odientes te: *S.* comprehendet manus tua omnes inimicos tuos, dextera tua inveniet odientes te. *LXX. Vulg.* Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes qui te oderunt.

12. *H. Hieron.* quoniam inclinaverunt ſuper te malum. *S.* quoniam obſtruxerunt contra te in malum. *LXX. Vulg.* quoniam declinaverunt in te mala. *V.* pro eo quod declinaverunt.

H. cogitaverunt cogitationem, non poterunt. *S.* cogitaverunt cogitationes impoſſibiles. *LXX.* cogitaverunt conſilium, quod non pote-

τῃ ϛῆσαι.

13. כי תשיתמו שכם במיתריך תכונן על־פניהם
A. ὅτι θήσεις αὐτοὺς ὦμον ἐν τοῖς κάλοις σου ἑδράσεις ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν. Σ. ὅτι τάξεις (al. θήσεις,) αὐτοὺς ἀποστρόφους, τοῖς περιλειπομένοις σου ἑδράσεις κατὰ πρόσωπον αὐτῶν. O. ὅτι θήσεις αὐτοὺς νῶτον, ἐν τοῖς περιλοίποις σου ἑτοιμάσεις τὸ πρόσωπον αὐτῶν.

runt ſtabilire. *Vul. cogitaverunt conſilia quæ non potuerunt ſtabilire. Hieron. cogitaverunt ſcelus, quod non potuerunt.*

13. *H.* Quoniam pones eos in humerum: in funibus tuis præparabis ſuper facies eorum. *A.* Quoniam pones eos humerum, in funibus tuis firmabis ſuper faciem eorum. *S.* Quoniam ſtatues eos averſos, reſiduis tuis firmabis ad faciem eorum. *LXX. Vulg.* Quoniam pones eos dorſum: in reliquiis tuis præparabis vultum eorum. *Hieron. Quoniam pones eos humerum: funes tuos firmabis contra facies eorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XX.

v. 1. De Titulo ſæpe actum eſt.

v. 3. O. θέλησιν. Ἀλλ. δέησιν. Prior lectio olim in Bibliis poſita, mutata fuit in δέησιν ex altero Exemplari.

v. 5. Sic ex Mſſ. & Druſio.

v. 7. Σ. χαροποιήσεις &c. Sic Mſſ. Sed Theodoretus & Corder. legunt, παρὰ τῷ προσώπῳ σου. Druſius, παρὰ τῷ προσώπῳ σου.

v. 9. Σ. καταλήψεται &c. Sic Theodoretus, duo Mſſ. & Druſius. Unus Codex habet, πάντας τοὺς μισοῦντάς σε.

v. 12. Σ. ὅτι συνέφραξαν &c. Sic omnes Mſſ. Druſius item habet, ſed ſine Interpretis nomine. Agellius ad Pſalm. 53. legit, συνεφράξαντο.

Ibid. Σ. ἐλογίσαντο &c. Sic Theodoretus, omnes Mſſ. & Corder.

v. 13. Ita Mſſ. noſtri. Aquilæ plenam lectionem exhibet Coiſlinianus unus. Ad Symmachum vero Codex Colbert. ϛιχηρῶς ſcriptus habet θήσεις pro τάξεις. & ſic etiam Theodoretus.

PSALMUS XXI.

1. למנצח על־אילת השחר מזמור לדוד
A. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῆς ἐλάφου τῆς ὀρθρινῆς μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ὑπὲρ τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἑωθινῆς, ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. O. εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῆς ἀντιλήψεως τῆς ἑωθινῆς, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

2. אלי אלי
A. ἰσχυρέ μου, ἰσχυρέ μου. Σ. O. Θ. ὁ θεός μου, ὁ θεός μου.

Πρόσχες μοι, οὐ πρόσκειται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ἀλλ' ἐν μόνοις O.

למה עזבתני A. O. ἱνατί ἐγκατέλιπές με;

רחוק מישועתי דברי שאגתי
A. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τοῦ βρυχήματός μου. Σ. ἀφεστήκασι μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν ὀδυρμῶν μου. O. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν παραπτωμάτων μου. Θ. E. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῆς βοήσεώς μου. ϛ'. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν δεήσεών μου.

3. אלהי אקרא יומם ולא תענה
A. Σ. ὁ θεός μου βοήσω ἡμέρας, καὶ οὐκ ἐπακούσῃ. O. ὁ θεός μου κεκράξομαι ἡμέρας πρὸς σε, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ.

ולילה ולא־דומיה לי
A. καὶ νυκτὸς, καὶ οὐκ ἔστι σιγή. Σ. Θ. καὶ νυκτὸς, καὶ οὐ σιγή μοι. O. καὶ νυκτὸς, καὶ οὐκ εἰς ἄνοιαν ἐμοί. E. σιωπή. Ἄλλος, οὐκ εἰς ἀφροσύνην.

1. HEbr. Victori ſuper cervam auroræ, canticum ipſi David. *A.* Victori, ſuper cervam matutinam canticum ipſi David. *S.* Triumphale pro ſuſceptione matutina, canticum ipſius David. *LXX. Vulg.* In finem, pro ſuſceptione matutina, Pſalmus David. *Hieron. Victori pro cervo matutino, canticum David.*

2. *Hebr. S. LXX. Th. Hieron.* Deus meus, Deus meus. *A.* fortis mi, fortis mi. *Vul. Deus Deus meus.*

Attende mihi. *Vulg. reſpice in me. Non exſtat in Hebraico, ſed in ſolis LXX.*

Hebr. ut quid dereliquiſti me? *A. LXX. Vulg.* quare me dereliquiſti?

Hebr. A. Hieron. longe a ſalute mea verba rugitus mei. *S.* longe a ſalute mea verba gemituum meorum. *LXX. Vulg.* longe a ſalute mea verba delictorum meorum. *Th. V.* longe à ſalute mea verba clamoris mei. *VI.* longe a ſalute mea verba ſupplicationum mearum.

3. *Hebr.* Deus meus clamabo interdiu, & non reſpondebis. *A. S.* Deus meus clamabo die, & non exaudies. *LXX.* Deus meus clamabo interdiu ad te, & non exaudies. *Vulg. Hieron. Deus meus clamabo per diem, & non exaudies.*

H. A. & nocte, & non eſt ſilentium mihi. *S. Th. Hier.* & nocte, nec eſt ſilentium mihi. *LXX.* & nocte, & non ad ſtultitiam mihi. *V.* ſilentium. *Alius*, non ad ſtultitiam. *Vul. & nocte, & non ad inſipientiam mihi.*

קדוש 4. Σ. ἐν ἁγίοις. Ο. ἐν ἁγίῳ.

תהלות Α. Σ. Θ. ὕμνος. Ο. ἔπαινος.

אבירי בשן כתרוני 13. Α. δαμάλαι ταῦροι πίονες περιέσχον με. al. ταῦροι λιπαροὶ περιέσχον με. al. δυνάσται Βασὰν διεδηματίσαντό με. Σ. ταῦροι σιτιστοὶ περιέσχον με. Ο. ταῦροι πίονες περιέσχον με. Θ. δυνάσται Βασὰν διεδηματίσαντό με.

אריה טרף ושאג 14. Α. ὡς λέων ἁλίσκων καὶ βρυχώμενος. Σ. ὡς λέων ὁ θηρεύων βρυχώμενος, Ο. ὡς λέων ὁ ἁρπάζων καὶ ὠρυόμενος.

נשפכתי 15. ἐξεχύθην, μετὰ τοῦ ν κεῖται ἐν τῷ Ἑξαπλῷ παρὰ πᾶσιν· οὕτω δὲ καὶ Ἀπολινάριος καὶ Εὐσέβιος γράφει.

כי סבבוני כלבים 17. Α. Σ. ὅτι ἐκύκλωσάν με θηρευταί. Ο. Θ. ὅτι ἐκύκλωσάν με κύνες. al. Θ. κυνηγέται.

כארי Α. ᾔσχυναν. Ο. ὤρυξαν.

יחידתי 21. Α. μοναχήν. Σ. μονότητα. Ο. μονογενῆ.

ולא שקץ 24. Ο. οὐδὲ προσώχθισε. Ἄλλος, οὐκ ἀπεβδελύξατο.

וישבעו 26. Σ. κορεσθήσονται. Ο. ἐμπλησθήσονται.

כל־משפחות גוים 28. Α. Σ. πᾶσαι αἱ συγγένειαι τῶν ἐθνῶν. Ο. πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν.

כל־דשני־ארץ 30. Α. Σ. πάντες οἱ λιπαροὶ τῆς γῆς. Ο. πάντες οἱ πίονες τῆς γῆς.

לפניו יכרעו כל־יורדי עפר Α. εἰς πρόσωπον αὐτοῦ κάμψουσι πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς χοῦν. Σ. ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὀκλάσουσι πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς κόνιν. Ο. ἐνώπιον αὐτοῦ προσπεσοῦνται πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς τὴν γῆν.

ונפשו לא חיה זרע יעבדנו 31. Α. αὐτῷ ζῇ. Σ. οὗ ἡ ψυχὴ ζήσει, σπέρμα δὲ λατρεύσει αὐτῷ. Ο. καὶ ἡ ψυχή μου αὐτῷ ζῇ, καὶ τὸ σπέρμα μου δουλεύσει αὐτῷ. Θ. καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ζῇ. Ε. ϛ'. Ζ. ἡ ψυχή μου.

יספר לאדני Σ. ἀναγραφήσεται ἐν βιβλίῳ τῷ κυρίῳ. Ο. ἀναγγελήσεται τῷ κυρίῳ.

כי עשה 32. Α. ὅτι ἐποίησε. Ο. ὃν ἐποίησεν ὁ κύριος.

4. *Hebr.* ſanctus. *S.* in ſanctis. *LXX. Vulg.* in ſancto. *Hieron. ſancte.*

Heb. laudes. *A. S. Th.* hymnus. *LXX. Vulg. Hieron.* laus.

13. *Hebr.* robuſti Baſan circumdederunt me. *A.* buculi, *al.* tauri pingues circumdederunt me. *Al. & Th.* potentes Baſan traduxerunt me. *S.* tauri ſaginati circumdederunt me. *LXX. Vul.* tauri pingues obſederunt me. *Hieron. tauri pingues vallarunt me.*

14. *Heb.* leo rapiens & rugiens. *A. LXX. Vul.* ſicut leo rapiens & rugiens. *S.* ſicut leo venans rugiens. *Hieron. quaſi leo rapiens & rugiens.*

15. *Hebr. & omnes*, effuſus ſum. ἐξεχύθην *cum* ν *jacet in Hexaplo apud omnes: ſimiliterque ſcribunt Apolinarius & Euſebius.*

17. *Heb. LXX. Th. Vulg.* Quoniam circumdederunt me canes. *al. Th.* venatores. *A. S.* Quoniam circumdederunt me venatores. *Hieron. circumdederunt me venatores.*

Heb. quaſi leo. *A.* pudore affecerunt. *LXX. Vulg.* foderunt. *Hieron fixerunt.*

21. *Heb. Vulg.* unicam meam. *A. Hieron.* ſolitariam. *S.* unitatem. *LXX.* unigenitam.

24. *Heb. Alius*, neque abominatus eſt. *LXX.* neque offenſus eſt. *Vulg. neque deſpexit. Hieron. neque contemſit.*

26. *Hebr. S. Vulg. Hieron.* & ſaturabuntur. *LXX.* implebuntur.

28. *Heb. LXX. Vul.* univerſæ familiæ gentium. *A. S. Hieron.* univerſæ cognationes gentium.

30. *Heb. A. S. LXX. Vulg. Hieron.* omnes pingues terræ.

Heb. ad facies ejus curvabunt ſe omnes deſcendentes pulverem. *A.* in faciem ejus curvabunt ſe omnes deſcendentes in pulverem. *S.* in conſpectu ejus procumbent omnes deſcendentes in pulverem. *LXX. Vulg.* in conſpectu ejus cadent omnes qui deſcendunt in terram. *Hieron. ante faciem ejus curvabunt genu univerſi qui deſcendunt in pulverem.*

31. *Hebr.* & animam ſuam non vivificabit, ſemen ſerviet ei. *A.* illi vivit. *S.* cujus anima vivet, ſemen autem ſerviet ipſi. *LXX.* & anima mea illi vivit, & ſemen meum ſerviet ipſi. *Th.* & anima ejus vivit. *V. VI. VII.* & anima mea. *Vulg. & anima mea illi vivet, & ſemen meum ſerviet ipſi. Hieron. & anima ejus non vivet: ſemen ſerviet ei.*

Heb. Hieron. narrabitur Domino. *S.* deſcribetur in libro Domino. *LXX. Vulg.* annuntiabitur Domino.

32. *Heb. A.* quia fecit. *LXX. Vul.* quem fecit Dominus. *Hieron. quem fecit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXI.

v. 1. Sic Tituli lectiones ex Mſſ. eruimus. Agellius ad Symmachum habet, ὑπὲρ τῆς βοηθείας τῆς ὀρθρινῆς.

v. 2. Α. ἰσχυρέ μου, ἰσχυρέ μου &c. Sic Mſſ. & Euſebius in Demonſtr. Evang. Priorem lectionem Druſius Symmacho tribuit, ſed mendoſe.

Ibid. πρόσχες &c. Hanc notam eruimus ex duobus Manuſcriptis.

Ibid. ΑΘΟ. ἱνατί ἐγκατέλιπές με. Sic Druſius ex Euſebio de Demonſtr. Evang.

Ibid. Α. μακρὰν &c. Has omnes lectiones ex Mſſ. noſtris & ex Druſio excerpſimus. Corder. ad Aquilam habet, τῆς βραχύτητός μου, perperam. In hunc locum Theodoretus hæc dicit: ἰστέον ὡς τῶν παραπτωμάτων οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἑρμηνευτῶν ἐμνημόνευσεν· ἀλλ' ὁ μὲν Ἀκύλας βρυχήματός μου· ὁ δὲ Σύμ. ὀδυρμοῦ μου· ὁ δὲ Θεοδ. βοήσεώς μου. id eſt, *Sciendum eſt nullum aliorum Interpretum* delictorum *mentionem feciſſe; ſed Aquilam habere*, rugitus mei; *Symmachum*, gemituum meorum; *Theodotionem*, clamoris mei.

v. 3. Α Σ. ὁ Θεός μου &c. Sic in Codice Demonſtr. Evang. Euſebii.

Ibid. Α. καὶ νυκτὸς καὶ οὐκ ἔστι σιγή. Druſius. Addendum autem, μοι. Martianæus noſter legit, καὶ νυκτὸς καὶ οὐ σιγήσεις. Symmachi & Theodotionis eaſdem habet ipſe Martianæus. Alius, ὡς εἰς ἀφροσύνην. Duo Coiſliniani.

v. 4. Σ. ἐν ἁγίοις. Druſius.

Ibid. Α. Σ. Θ. ὕμνος. Idem.

v. 13. Haſce varias Aquilæ lectiones exhibent Mſſ. noſtri. Prima ut jacet non videtur Aquilæ eſſe poſſe; non enim unam vocem אבירי tribus ipſe vocibus tranſtulerit, δαμάλαιοι ταῦροι πίονες, qui nunquam παραφραστικῶς vertere ſolet. Secunda lectio ſincerior videtur; tertia lectio in duobus Exemplaribus Aquilæ tribuitur, in aliis Theodotioni. Lectionem Symmachi ſic habent duo Mſſ.

v. 14. Α. ὡς λέων &c. Has Aquilæ & Symm. lectiones habent Colbert. & Euſebius.

v. 15. ἐξεχύθην &c. Hanc notam mutuamur ex Codice Regio antiquiſſimo: legi tamen debet ἐξεχύθην.

v. 17. Sic Martianæus, qui ad Θ. habet κύνες. Druſius vero, Α. Θ. κυνηγέται.

Ibid. Α. ᾔχμασαν. Druſius.

v. 21. Α. μοναχήν, Σ. μονότητα. Druſius.

v. 24. Ἀλλ. οὐκ ἀπεβδελύξατο. Colbert.

v. 26. Σ. κορεσθήσονται. Euſebius.

v. 28. Α. Σ. πᾶσαι &c. Idem Euſeb. & Colbertinus.

v. 30. Α. Σ. πάντες οἱ λιπ- Colbertinus.

Ibid. Α. εἰς πρόσωπον &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic plenas habent Colbertinus & Euſebius.

v. 31. Lectiones Α. Σ. Θ. &c. habent Colbertinus & Druſius; Symmachi tantum Euſebius.

Ibid. Σ. ἀναγγελθήσεται &c. Euſebius & Druſius.

v. 32. Α ὅτι ἐποίησεν. Druſius.

PSALMUS XXII.

מזמור לדוד 1. Α. μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. Θ. ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

בנאות דשא ירביצני 2. Α. Σ. ἐν ὡραιότητι πόας κατασκηνώσει με. Ο. Εἰς τόπον χλόης ἐκεῖ με κατεσκήνωσε.

ינהלני Σ. ἀνεκτήσατό με. Ο. ἐξέθρεψέ με.

במעגלי 3. Σ. δι' ἀτραπῶν. Ο. ἐπὶ τρίβους.

כוסי רויה אך טוב 5. Α. Θ. ποτήριόν μου μεθύσκον. Σ. καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον με διόλου ἀγαθόν. Ο. ς'. καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον ὡς κράτιστον. Ε. καὶ ποτήριόν μου μεθύσκον.

ושבתי 6. Σ. ἡ κατοίκησίς μου. Ο. τὸ κατοικεῖν με.

לארך ימים Σ. εἰς μῆκος χρόνου. Ο. εἰς μακρότητα ἡμερῶν.

1. Hebr. *A. S.* Canticum ipſi David. *LXX. Th.* Pſalmus ipſi David. *Vul. Hieron. Pſalmus David.*

2. *Heb.* in tuguriis germinis faciet accubare me. *A. S.* in pulchritudine herbæ habitare fecit me. *LXX. Vulg.* in loco paſcuæ ibi me collocavit. *Hieron. in paſcuis herbarum accinavit me.*

Heb. ducet me. *S.* reſtauravit me. *LXX. Vulg.* educavit me. *Hieron. enutrivit me.*

3. *Heb.* in orbitis. *S. Hieron.* per ſemitas. *LXX. Vulg.* ſuper ſemitas.

5. *Hebr.* calix meus inebrians. Verumtamen bonum. *A. Th.* calix meus inebrians. *S.* & calix tuus inebrians me omnino bonus. *LXX. VI.* & calix tuus inebrians quam optimus. *V.* & calix meus inebrians. *Vul. & calix meus inebrians quam præclarus eſt! Hieron. & calix meus inebrians. Sed & benignitas.*

6. *H.* & revertar. *S.* habitatio mea. *LXX. Vulg.* ut inhabitem. *Hieron. & habitabo.*

H. LXX. Vulg. In longitudinem dierum. *S.* in diuturnitatem temporis. *Hieron. in longitudine dierum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXII.

v. 1. De Titulo ſæpe.

v. 2. Α. Σ. ἐν ὡραιότητι πόας. Druſius.

v. 3. Σ ἀνεκτήσατό με. Druſius.

Ibid. Σ. δι' ἀτραπῶν. Idem.

v. 5. Α. ποτήριον &c. Has lectiones mutuamur ex Colbertino & ex Martianæi Editione.

v. 6. Σ ἡ καθίσις μου. Druſius.

Ibid. Σ. εἰς μῆκος χρόνου. Euſebius & Colbertinus.

PSALMUS XXIII.

לדוד מזמור 1. Α. τοῦ Δαυὶδ μελῴδημα. Σ. τοῦ Δαυὶδ ᾠδή. Ο. ψαλμὸς τοῦ Δαυὶδ τῆς μιᾶς σαββάτου. ἐν ἐνίοις ἀντιγράφοις εὗρον, τῆς μιᾶς τῶν σαββάτων· ἐν δὲ τοῦ ἑξαπλῷ τοῦτο οὐ πρόσκειται.

2. כי־הוא על־ימים יסדה ועל־נהרות יכוננה Σ. οὗτος ἐπὶ θαλάσσας ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ σὺν ποταμοῖς ἥδρασεν αὐτήν. Α. ἥδρασεν. Ο. αὐτὸς ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ ἐπὶ ποταμῶν ἡτοίμασεν αὐτήν.

במקום קדשו 3. Α. ἐν τόπῳ ἁγιάσματος αὐτοῦ. Ο. ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ.

פניך יעקב 6. Α. Σ. Ε. ς'. πρόσωπόν σου Ιακώβ. Ο. τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ Ιακώβ.

7. שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם Α. ἄρατε πύλαι κεφαλὰς ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε ἀνοίγματα αἰώνια. Σ. μετάβατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, ὑψωθήτωσαν δὲ αἱ πύλαι αἰώνιοι. Ο. ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι.

1. Hebr. Davidi Pſalmus. *A. S.* ipſi David canticum. *LXX.* Pſalmus ipſi David prima ſabbati. *Vulg. Prima ſabbati Pſalmus David. Hieron. Pſalmus David. In quibuſdam Exemplaribus inveni, prima ſabbatorum. At in Hexaplo id non exſtat.*

2. *H.* Quia ipſe ſuper maria fundavit eam, & ſuper flumina præparavit eam. *S.* Hic ſuper maria fundavit eam, & cum fluminibus firmavit eam. *LXX. Vulg. Hieron.* ipſe ſuper maria fundavit eum, & ſuper flumina præparavit eum.

3. *H.* in loco ſanctitatis ejus. *A.* in loco ſanctificationis ejus. *LXX. Vulg. Hieron.* in loco ſancto ejus.

6. *H.* facies tuas Jacob. *A. S. V. VI. Hieron.* faciem tuam Jacob. *LXX. Vulg.* faciem Dei Jacob.

7. *H.* Elevate portæ capita veſtra, & elevate vos fores ſæculi. *A.* Elevate portæ capita veſtra, & elevamini apertiones æternæ. *S.* Tranſire facite portas principes veſtras, extollantur vero portæ æternæ. *LXX. Vulg.* Attollite portas principes veſtras, & elevamini portæ æternales *Hieron. Levate porta capita veſtra, & elevamini janua ſempiterna.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum. XXIII.

Notam in Titulum mutuamur ex Codice Regio antiquiſſimo.

v. 2. Σ. οὗτος ἐπὶ θαλάσσας &c. Druſius. Apud Corderium autem, Α ἥδρασεν.

v. 3. Α. ἐν τόπῳ ἁγιάσματος αὐτοῦ. Unus Codex & Druſius.

v. 6. Α. Σ. Ε. ς'. πρόσωπον &c. Druſius.

Verſûs item 7. lectiones adfert idem Druſius.

PSALMUS XXIV.

לדוד 1. Ο. ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ. Παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς, ψαλμὸς τοῦ Δαυίδ.

קויך לא יבשו 3. Α. οἱ προσδοκῶντές σε οὐ μὴ καταισχυνθῶσι. Ο. οἱ ὑπομένοντές σε οὐ μὴ καταισχυνθῶσι.

יבשו הבוגדים Α. Σ. Θ. Ε. αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἀποστατοῦντες, (al. οἱ ἀπιστοῦντες.) Ο. αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἀνομοῦντες.

ארחותיך למדני 4. Σ. καὶ τὰς πορείας σου δίδαξόν με. Ο. καὶ τὰς τρίβους σου δίδαξόν με.

אותך קויתי כל־היום 5. Σ. σὲ ἀναμένω ὅλην τὴν ἡμέραν. Ο. σὲ ὑπέμεινα ὅλην τὴν ἡμέραν.

ופשעי אל־תזכר 7. Α. καὶ ἀθεσιῶν μου μὴ μνησθῇς. Σ. καὶ παραπτωμάτων μου μὴ μνησθῇς.

1. Hebr. Davidi. *LXX.* Pſalmus ipſi David. *Apud reliquos Interpretes*, Pſalmus Davidis. *Vulg. In finem, Pſalmus David. Hieron. Pſalmus David.*

3. *H.* expectantes te pudore non afficientur. *A.* qui expectant te non confundentur. *LXX. Vul.* qui ſuſtinent te non confundentur. *Hieron. qui ſperant in te non confundentur.*

H. pudore afficientur prævaricantes. *A. S. Th. V.* confundantur deficientes. *LXX.* confundantur iniqua agentes. *Vulg. confundantur omnes iniqua agentes. Hieron. confundantur qui iniqua gerunt.*

4. *Hebr. Hieron.* ſemitas tuas doce me. *S.* & greſſus tuos doce me. *LXX. Vul.* & ſemitas tuas edoce me.

5. *H.* te expectavi omni die. *S.* te expecto totam diem. *LXX. Vulg.* te ſuſtinui tota die. *Hieron. te expectavi tota die.*

7. *H.* & prævaricationum mearum ne memineris. *A.* & tranſgreſſionum mearum ne memineris. *S.* & delictorum meorum ne me-

O. καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῇς.

על־כן יורה חטאים בדרך 8. A. διὰ τοῦτο φωτίσει ἁμαρτωλοὺς ἐν ὁδῷ. Σ. διὰ τοῦτο ὑποδείξει ἁμαρτάνουσιν ὁδόν. O. διὰ τοῦτο νομοθετήσει ἁμαρτάνοντας ἐν ὁδῷ.

דרכו 9. A. Σ. ὁδὸν ἑαυτοῦ. O. ὁδοὺς αὐτοῦ.

יורנו בדרך יבחר 12. A. φωτίσει αὐτὸν ἐν ὁδῷ ᾗ ἐκλέξεται. Σ. ᾧ ὑποδείξει ὁδὸν ἣν ἐπιλέγεται. O. νομοθετήσει αὐτῷ ἐν ὁδῷ ᾗ ᾑρετίσατο.

סוד יהוה ליראיו 14. A. ἀπόρρητον κυρίου τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Σ. ὁμιλία κυρίου τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. O. κραταίωμα κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν. Θ. E. μυστήριον κυρίου τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. ϛ'. κραταίωμα κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν.

ובריתו להודיעם A. καὶ τὴν συνθήκην αὐτοῦ γνωρίσει (l. γνωρίσαι) αὐτοῖς. Σ. Θ. καὶ τὴν συνθήκην αὐτοῦ δηλώσει αὐτοῖς. O. καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ τοῦ δηλῶσαι αὐτοῖς.

יחיד 16. A. μοναχός. Σ. μόνος. O. μονογενής.

אני A. Θ. ἐγώ. Σ. ἐγώ εἰμι. O. εἰμὶ ἐγώ.

הרחיבו 17. Σ. πλατεῖαι. O. Θ. ἐπληθύνθησαν.

ממצוקותי A. ἐκ τῶν συνοχῶν μου. O. ἐκ τῶν ἀναγκῶν μου.

mineris. *LXX. Vulg.* & ignorantias meas ne memineris. *Hieron. & ſcelerum meorum ne memineris.*

8. *Heb. Hieron.* propterea docebit peccatores in via. *A.* propterea illuminabit peccatores in via. *S.* propterea docebit peccantes in via. *LXX. Vul.* propter hoc legem dabit delinquentibus in via.

9. *Heb. A. S. Hieron.* viam ſuam. *LXX, Vulg.* vias ſuas.

12. *Hebr.* docebit eum in via, eligat. *A.* illuminabit eum in via quam eliget. *S.* cui oſtendet viam quam eligat. *LXX.* legem ſtatuet ei in via quam elegit. *Vulg. legem ſtatuit ei in via quam elegit. Hieron. quem docebit in via quam elegit.*

14. *Heb. A. Hieron.* ſecretum Domini timentibus eum. *S.* colloquium Domini timentibus eum. *LXX. Vulg.* firmamentum eſt Dominus timentibus eum. *Th. V.* Myſterium Domini timentibus eum. *VI.* firmamentum Dominus timentium ſe.

Hebr. & pactum ſuum ad docendum eos. *A.* & fœdus ſuum notum faciet eis. *S. Th.* & fœdus ſuum declarabit eis. *LXX. Vulg.* & teſtamentum ipſius ut manifeſtetur illis. *Hieron. & pactum ſuum oſtendet eis.*

16. *H. Vulg.* unicus. *A.* ſolitarius. *S. Hieron.* ſolus. *LXX.* unigenitus.

H. A. Th. ego. *S.* ego ſum. *LXX. Vul. Hieron.* ſum ego.

17. *Heb.* dilatatæ ſunt. *S.* latæ. *LXX. Th. Vul. Hieron.* multiplicatæ ſunt.

Hebr. a coarctationibus meis. *A. Hieron.* de anguſtiis meis. *LXX. Vulg.* de neceſſitatibus meis.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXIV.

v. 1. Sic habet Euſebios in Pſalmos.

v. 3. A. οἱ προσδοκ- Sic onus Codex.

Ibid. A. Σ. Θ. E. αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἀποστατοῦντες. Sic Eoſeb. Colbertinus & Druſius. Corderius vero legit, ἀπιστοῦντες, i. *non credentes, increduli.* Agellius, ἀθετοῦντες, *improbantes, aſpernantes.*

v. 4. Σ. καὶ τὰς πορείας &c. Colbertinus & Euſebius.

v. 5. Σ. σὲ ἀναμένω &c. Colbertinus.

v. 7. A. καὶ ἀθεσμιῶν μου &c. Ex Druſio & altero Exemplari.

v. 8. A. διὰ τοῦτο φωτίσει &c. Aqoilæ & Symmachi lectiooes ex Colbertino & Reg. uno.

v. 9. A. Σ. ὁδὸν ἑαυτοῦ. Ex Colbertioo, Euſebio & Corderio.

v. 12. Lectiooes Aquilæ & Symmachi ex Druſio.

v. 14. Ita nomina Interpretum diſtinguuntur in Colbertino Codice. Ad VI. Editionem Corderius legit κραταίωμα κυρίου: ad Symmachum vero Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus, Regius unus & Theodoretus, μυστήριον κυρίου. Sed alii ὁμιλία κυρίου, atqoe ita legit Daniel Barbarus, qoi ſic habet: *Aquila arcanum Domini vertit: Symmachus, colloquium Domini; Theodotio & Quinta Editio, ſecretum Domini.* Ita ille ex Euſebio, qui ſic habet item in Editione noſtra: quæ lectio confirmatot etiam ex aliis locis, ubi Symmachus vocem Hebraïcam סוד vertit ὁμιλία. Sic Pſalm. 54. 15. & Job. 15. 8.

Ibid. A. καὶ τὴν συνθ. &c. Druſius. Symmachi vero lectionem habent Corder. & Coiſlin. unus. Coiſlinianus alius ad vocem αὐτοῖς, habet A. Σ. E. αὐτοῖς. Θ. B. αὐτῶν. Quid autem ſibi velit illud B. ignoramus.

v. 16. A. μοναχός. Σ. μόνος. Druſius.

Ibid. A. Θ. ἐγώ &c. Druſius.

v. 17. Σ. πλατεῖαι &c. Idem.

Ibid. Σ. ἐκ τῶν συνοχῶν. Colbertinus unos & Druſius. Sed Colbertinus alter στιχηρῶς ſcriptus, ἐκ τῶν συνοχῶν, ut & Coiſlinianus uous.

PSALMUS

PSALMUS XXV.

שפטני 1. A. Σ. O. Θ. κρῖνόν με.

בתמי A. ἐν ἁπλότητί μου. Σ. ἐν ἀμωμότητί μου. O. ἐν ἀκακίᾳ μου.

לא אמעד A. οὐκ ἀτονήσω. Σ. οὐ περιτραπήσομαι O. ϛ'. οὐ μὴ σαλευθῶ.

בנקיון 6. A. ἐν ἀθῳότητι. O. ἐν ἀθῴοις.

את־מזבח Σ. τὸ ἀνάκτορον. O. θυσιαστήριον.

עם אנשי דמים 9. Σ. μετὰ ἀνδρῶν μιαιφόνων. O. μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων.

במישור 12. Σ. ἐν ὁμαλῷ. O. ἐν εὐθύτητι.

1. *Hebr. A. S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* judica me.

Heb. in perfectione mea. *A. Hieron.* in ſimplicitate mea. *S.* in puritate mea. *LXX. Vulg.* in innocentia mea.

Heb. non vacillabo. *A. Hieron.* non deficiam. *S.* non evertar. *LXX. VI.* non commovebor. *Vulg. non infirmabor.*

6. *Heb.* in munditia. *A. Hieron.* in innocentia. *LXX. Vul.* inter innocentes.

Hebr. LXX. Vulg. Hieron. altare. *S.* templi adytum.

9. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* cum viris ſanguinum. *S.* cum viris ſanguinariis.

12. *Hebr.* in rectitudine. *S.* in plano. *LXX. Vul.* in directo. *Hieron. in recto.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXV.

v. 1. A. Σ. O. Θ. κρῖνόν με. Sic Druſius, itemque Coiſlinianus, & Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus, qui hanc notam habet: ἐν τῷ ἑξαπλῷ καὶ τοῖς O. καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν ἑρμηνευταῖς, κρῖνόν με, κεῖται. id eſt, *in Hexaplo & in LXX. necnon apud reliquos omnes Interpretes legitur*, κρῖνόν με.

Ibid. A. ἐν ἁπλότητι μου. Σ. ἐν ἀμωμ- Druſius & Coiſlinianus unus.

Ibid. A. οὐκ ἀτον- &c. Idem.

v. 6. A. ἐν ἀθῳότ- Druſius.

Ibid Σ. ἀνάκτορον. Reg. unus & Coiſlinianus. Interpres Theodoreti vertit *palatium.*

v. 9. Σ. μετ' ἀνδρ- Regius unus & Coiſlinianus ex Theodoreto.

v. 12. Σ. ἐν ὁμαλῷ. Druſius.

PSALMUS XXVI.

לדוד 1. O. τοῦ Δαυὶδ, πρὸ τοῦ χρισθῆναι. Τούτου ἐν τῷ ἑξαπλῷ τὴν ἐπιγραφὴν οὐχ εὗρον ἀλλ' ἐν ἐνίοις ἀντιγράφοις.

בקרב עלי מרעים לאכל את־בשרי 2. Σ. ἐν τῷ ἐγγίζειν ἐπ' ἐμὲ κακούργους εἰς τὸ καταφαγεῖν τὰς σάρκας μου. O. ἐν τῷ ἐγγίζειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦντας, τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου.

מחנה 3. Σ. πόλεμος ἐμπαράσκευος. O. παρεμβολή. Ἀλλ. στρατόπεδον, παράταξις.

בנעם 4. Σ. τὸ κάλλος. O. τὴν τερπνότητα.

ירום ראשי 6. A. ὑψωθήσεται ἡ κεφαλή μου. O. ὕψωσε τὴν κεφαλήν μου.

ירום ראשי על איבי סביבותי A. ὑψωθήσεται ἡ κεφαλή μου ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς μου τοὺς κύκλῳ μου. Οἱ λοιποὶ, ὑψώσει τὴν κεφαλήν μου ἐπ' ἐχθροὺς μου τοὺς κύκλῳ μου. O. ὕψωσε τὴν κεφαλήν μου ἐπ' ἐχθρούς μου. ἐκύκλωσα.

1. *Hebr.* Davidi. *LXX.* ipſius David priuſquam liniretur. *Vulg. Pſalmus David priuſquam liniretur. Hieron. David. Hanc inſcriptionem in Hexaplo non inveni, ſed in quibuſdam Exemplaribus.*

2. *Hebr.* in appropinquando ſuper me maligni ad edendam carnem meam. *S.* cum appropinquarent ſuper me maligni ad devorandas carnes meas. *LXX. Vulg.* Dum appropiant ſuper me nocentes, ut edant carnes meas. *Hieron. Dum appropinquarent mihi maligni, ut comederent carnem meam.*

3. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* caſtra. *S.* prælium præparatum. *Alii*, exercitus, acies.

4. *Heb.* in amœnitate. *S. Hieron.* pulchritudinem. *LXX. Vul.* voluptatem.

6. *Heb.* exaltabit caput meum. *A.* exaltabitur caput meum. *LXX. Vulg. Hieron.* exaltavit caput meum.

Hebr. exaltabit caput meum ſuper inimicos meos circuitibus meis. *A.* exaltabitur caput meum ſuper inimicos meos, qui ſunt in circuitu meo. *Reliqui & Hieron.* exaltabit caput meum ſuper inimicos meos, qui ſunt in circuitu meo. *LXX. Vulg.* exaltavit caput meum ſuper inimicos meos. Circuivi.

ואזבחה A. καὶ θύσω. O. ἔθυσα.

Heb. A. & ſacrificabo. *LXX. Vulg.* & immolavi. *Hieron. & immolabo.*

זבחי תרועה O. θυσίαν ἀλαλαγμοῦ. Ἀλλ. θυσίαν αἰνέσεως.

Hebr. ſacrificia vociferationis. *LXX. Vulg.* hoſtiam vociferationis. *Alius*, hoſtiam laudis. *Hieron. hoſtiam jubili.*

לך אמר לבי בקשו פני 8. A.... ἐζήτησαν πρόσωπά μου. Σ. σοὶ προσελάλει ἡ καρδία μου, σὲ ἐζήτει τὸ πρόσωπόν μου. O. E. ς'. σοὶ εἶπεν ἡ καρδία μου, ἐξεζήτησα τὸ πρόσωπόν σου.

8. *Hebr.* Tibi dixit cor meum, quærite facies meas. *A.* .... quæſierunt facies meas. *S.* Tibi colloquebatur cor meum, te quærebat vultus meus. *LXX. V. VI.* Tibi dixit cor meum, Exquiſivi faciem tuam. *Vulg. Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea. Hieron. Tibi dixit cor meum, quæſivit vultus meus.*

אל-תטשני 9. A. μὴ ἐάσῃς με. Σ. μὴ ἀπορρίψῃς με. O. μὴ ἐγκαταλίπῃς με. Ἀλλ. μὴ ἀποσκορακίσῃς με.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. ne derelinquas me. *A.* ne deſeras me. *S.* ne projicias me. *Alius*, ne abjicias me.

הורני יהוה דרכך 11. A. Θ. φώτισόν με. Σ. ὑπόδειξόν μοι κύριε τὴν ὁδόν σου. O. νομοθέτησόν με ἐν τῇ ὁδῷ σου.

11. *Hebr.* doce me, Domine, viam tuam. *A. Th.* illumina me. *S. Hieron.* oſtende mihi, Domine, viam tuam. *LXX. Vulg.* legem pone mihi, Domine, in via tua.

קמו-בי 12. A. ἀντέστησάν μοι. O. ἐπανέστησάν μοι.

12. *Heb.* ſurrexerunt in me. *A.* ſteterunt contra me. *LXX. Vul.* inſurrexerunt in me. *Hieron. ſurrexerunt contra me.*

עדי-שקר A. μάρτυρες ψεύδους. Σ. μάρτυρες ψευδεῖς. O. μάρτυρες ἄδικοι.

Hebr. teſtes falſitatis. *A.* teſtes mendacii. *S.* teſtes mendaces. *LXX. Vulg.* teſtes iniqui. *Hieron. teſtes falſi.*

ויפח חמס A. Σ. καὶ ἐξεφάνη ἡ ἀδικία. O. καὶ ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτῇ.

Hebr. & loquens rapinam. *A. S.* & deleta eſt iniquitas. *LXX. Vul.* & mentita eſt iniquitas ſibi. *Hieron. & apertum mendacium.*

לולא האמנתי לראות בטוב-יהוה 13. A. ἐπίστευσα τοῦ ἰδεῖν ἐν ἀγαθῷ κυρίου. Σ. ἐπίστευον ἰδεῖν τὴν ἀγαθοσύνην κυρίου. O. πιστεύω τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυρίου.

13. *H.* Niſi crederem videre in bonitatem Domini. *A.* credidi videre in bono Domini. *S.* credebam videre bonitatem Domini. *LXX. Vulg.* Credo videre bona Domini. *Hieron. Ego autem credo, quod videam bona Domini.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXVI.

Notam de Titulo ex Regio ooo eruimus. Vide Theodoretom in hunc Pſalmum.

v. 2. Σ. ἐν τῷ ἐγγίζειν &c. Sic Colbert. unus, Euſebius & Corderius, qui poſtremus habet κακοποιοῦντες pro κακούργους.

v. 3. Σ. πόλεμος ὑμῶν Has lectiooes exhibet Coiſlin. uoos.

v. 4. Σ. τὸ κάλλος. Druſius & Coiſlin. unus.

v. 6. A. ὑψωθήσεται &c. Druſius

Ibid. Aqoila habet ὑψωθήσεται &c. Sic unus Codex & Corder.

Ibid. οἱ λοιποί, ὑψώσει &c. Sic uous Reg. & Agellius.

Ibid. A. καὶ θύσω. Idem Regius.

Ibid. Ἀλλ. θυσίαν αἰνέσεως. Sic quædam Exemplaria, ut ootat Agellius.

v. 8. Lectiones Aquilæ & Symmachi adfert Druſius. In ono Codice aotem monetur, Quintam & Sextam Editionem ut LXX. habere.

v. 9. Lectiones Aquilæ & Symmachi habent duo Regii, Colbertinus unus & Euſebius; aliam vero Anonymi Euſebius & Theodoretus, nempe μὴ ἀποσκορακίσῃς με, qui illam in textu τῶν O. referunt: ut & Coiſliniaous unus, in cojus margine legitur, μὴ ἀποδοκιμάσῃς με, μὴ ἀπορρίψῃς με, μὴ ἀποδιώξῃς με, μὴ ἐξολεθρεύσῃς με, μὴ ἐξουδενώσῃς με.

v. 11. A. Θ. φώτισόν με. Σ. ὑπόδ- &c. Theodoretus, Druſius & quidam Mſſ.

v. 12. A. ἀντέστησάν μοι. Sic Theodoretus. Colbert. vero στιχηρῶς ſcriptus, ἀνέστησάν μοι.

Ibid. A. μάρτυρες ψεύδους Idem Codex. Druſios autem habet Σ. μάρτυρες ψευδεῖς.

Ibid. A. Σ. καὶ ἐξεφάνη ἡ ἀδικία. Hanc verſionem Corderius Aquilæ tribuit, Druſius vero Symmacho. Verſionem autem Aquilæ Druſius Latine tantum adtulit hoc modo, *& apparuit injuſtitia.* Corderius autem vertit, *& abolita eſt iniquitas.*

v. 13. Verſionem Aquilæ & Symmachi habent Colbertinus & Euſebius.

PSALMUS XXVII.

אקרא 1. O. ἐκέκραξα. Ἀλλ. κεκράξομαι.

1. Hebr. *Alius*, *Vul. Hieron.* clamabo. *LXX.* clamavi.

אל-תחרש ממני A. μὴ κωφεύσῃς. Σ. μὴ σιγήσῃς ἐξ ἐμοῦ. O. μὴ παρασιωπήσῃς ἐπ' ἐμοί.

H. Vulg. ne ſileas a me. *A. Hieron.* ne obſurdeſcas. *S.* ne taceas ex me. *LXX.* ne taceas ſuper me.

Digitized by Google

פן־תחשה ונמשלתי עם־יורדי בור Σ. μήποτε ἡσυχάσαντός σου ἀπ' ἐμοῦ, ὁμοιωθῶ τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον. Ο. μήποτε παρασιωπήσης ἐπ' ἐμοὶ, καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον. Αλλ. εἰς βόθρον.

רביר 2. Α. Σ. χρηματιστήριον. Ο. ναόν. Θ. δαβείρ.

השב גמולם להם 4. Σ. ἀνταπόδος αὐτοῖς πρὸς ὃ ἐποίησαν αὐτοί. Ο. ἀπόδος τὸ ἀνταπόδομα αὐτῶν αὐτοῖς.

ויעלז לבי 7. Α. καὶ ἐγαυριάσατο ἡ καρδία μου. Σ. ἱλαρώθη (al. ἀνθήσαι) ἡ καρδία μου. Ο. καὶ ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου. Θ. καὶ ἀνέθαλεν ἡ καρδία μου. Ε. ἐκραταιώθη ἡ καρδία μου.

ומשירי אהודנו Α. καὶ ἀπὸ ᾄσματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῷ. Σ. καὶ ἐν ᾠδαῖς μου ὑμνήσω αὐτόν. Ο. καὶ ἐκ θελήματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῷ.

ונשאם 9. Α. Θ. ἔπαρον αὐτούς. Σ. ὕψωσον αὐτούς.

Hebr. ne forte ſileas a me, & aſſimiler cum deſcendentibus lacum. *S.* ne forte quieſcente te procul a me, aſſimiler deſcendentibus in lacum. *LXX. Vulg.* nequando taceas a me, & aſſimilabor deſcendentibus in lacum. *Alius,* in foveam. *Hieron. ne forte tacente te mihi, comparer his qui deſcendunt in lacum.*

2. *H.* adytum. *A. S. Hieron.* oraculum. *LXX. Vul.* templum. *Th.* Dabir.

4. *H. Hieron.* redde retributionem ſuam illis. *S.* retribue ipſis ſecundum quod ipſi fecerunt. *LXX. Vulg.* redde retributionem eorum ipſis.

7. *H. A.* & exultavit cor meum. *S.* exhilaratum eſt (*al.* & floreat) cor meum. *LXX. Vul.* & refloruit caro mea. *Th.* & refloruit cor meum. *V.* roboratum eſt cor meum. *Hieron. gaviſum eſt cor meum.*

H. A. & de cantico meo confitebor ei. *S.* & in canticis meis cantabo ipſum. *LXX. Vulg.* & ex voluntate mea confitebor ei. *Hieron. & in cantico meo confitebor illi.*

9. *Hebr. LXX. Vulg.* & extolle illos. *A.* & ſubleva eos. *S.* & erige eos. *Hieron. & ſubleva eos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXVII.

v. 1. Αλλ. ἐκπορεύσομαι. Sic quædam Exemplaria.
Ibid. Α. μὴ κωφεύσῃς &c. Lectionem Aquilæ & Symmachi adfert Druſius; Symmachi tantum Euſebius.
Ibid. Σ. μήποτε &c. Colbertinus & Druſius. Αλλ. εἰς βόθρον. Coiſlinianus unus.
v. 2. Α. Σ. χρηματιστήριον. Θ. δαβείρ. Druſius.
v. 4. Σ. ἀνταπόδος &c. Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.
v. 7. Α. καὶ ἐγαυριάσατο &c. Sic Colbertinus & Euſebius, qui habet ἀνθήσαι pro ἱλαρώθη. Corder. legit ἀνθήσει. Druſius, ἱλαρώθη.
Ibid. Α. καὶ ἀπὸ ᾄσματός μου &c. Aquilæ & Symmachi lectiones adfert Euſebius.
v. 9. Ex Colbertinis duobus.

PSALMUS XXVIII.

1. Ο. ἐξοδίου σκηνῆς. Οὐδὲ ταύτην εὗρον ἐν τῷ ἑξαπλῷ τὴν ἐπιγραφὴν, ἀλλ' ἔν τισιν ἀντιγράφοις.

הבו ליהוה בני אלים Ο. ※ ÷ ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ θεοῦ: ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν.

ועז Α. καὶ κράτος. Σ. καὶ δύναμιν. Ο. καὶ τιμήν.

בהדרת־קדש 2. Α. ἐν διαπρεπείᾳ ἡγιασμένῃ. Σ. ἐν διαπρεπείᾳ ἁγίᾳ. Ο. ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ.

וירקידם כמו־עגל 6. Α. καὶ σκιρτᾶν ἐποίησεν αὐτάς. Σ. καὶ ὀρχεῖσθαι ἐποίησεν αὐτάς. Ο. καὶ λεπτυνεῖ αὐτὰς ὡς τὸν μόσχον. Ε. καὶ σκιρτοποιήσει αὐτὰς ὡσεὶ μόσχον.

שריון Οἱ λοιποὶ, Σαριών. Ο. ὁ ἠγαπημένος.

חצב 7. Σ. κατασχίζοντος. Ο. διακόπτοντος.

יחיל 8. Α. ὠδίνοντος. Σ. ἐκτοκίζοντος. Ο. συσσείοντος.

1. LXX. in exitu tabernaculi. *Neque hanc inſcriptionem in Hexaplo reperi, ſed in quibuſdam Exemplaribus. Vul. in conſummatione tabernaculi.*

H. Date Domino filios arietum. *LXX. Vulg.* ÷ Afferte Domino filii Dei: afferte Domino filios arietum. *Hier. Afferte Domino filios arietum.*

H. & fortitudinem. *A. Hieron.* & imperium. *S.* & poteſtatem. *LXX. Vulg.* & honorem.

2. *H.* in decore ſanctitatis. *A.* in decore ſanctificato. *S. Hieron.* in decore ſancto. *LXX. Vul.* in atrio ſancto ejus.

6. *H. V. Ed.* & exilire faciet eas quaſi vitulum. *A.* & exilire faciet eas. *S.* & ſaltare fecit eas. *LXX. Vulg.* & comminuet eas tamquam vitulum. *Hieron. & diſperget eas quaſi vitulus.*

H. Reliqui, Hieron. Sarion. *LXX. Vul.* dilectus:

7. *H.* ſuccidens. *S.* dividentis. *LXX. Vul.* intercidentis. *Hieron. dividens.*

8. *H.* tremefaciet. *A. S.* parturire facientis. *LXX. Vul.* concutientis. *Hieron. parturire faciens.*

יחיל יהוה A. ὠδινήσει κύριος. Σ. ἐκτοκίσει κύριος. O. συσσείσει κύριος.

קול יהוה יחולל אילות 9. A. Φωνὴ κυρίου ὠδινοῦντος ἐλάφους. Σ. Φωνὴ κυρίου πληθύνοντος πεδία. O. Φωνὴ κυρίου καταρτιζομένου ἐλάφους. E. Φωνὴ κυρίου μαιουμένου ἐλάφους.

יהוה למבול ישב 10. A. κύριος εἰς κατακλυσμὸν ἐκάθισεν. Σ. κύριος ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐκάθισεν. O. κύριος τὸν κατακλυσμὸν κατοικεῖ.

H. A. S. Hieron. parturire faciet Dominus *LXX. Vul.* commovebit Dominus.

9. *Heb.* vox Domini parturire faciet cervas. *A.* vox Domini parturire facientis cervos. *S.* vox Domini multiplicantis campos. *LXX. Vul.* vox Domini præparantis cervos. *V.* vox Domini obſtetricantis cervis. *Hieron. vox Domini obſtetricans cervis.*

10. *H. A.* Dominus in diluvio ſedit. *S.* Dominus ſupra diluvium ſedit. *LXX. Vul.* Dominus diluvium inhabitare facit. *Hieron. Dominus diluvium inhabitat.*

Notæ & variç Lectiones ad Pſalmum XXVIII.

v. 1. In Titulum hanc notam, quam adtulimus, habent duo Regii.

Ibid. Hîc LXX. Interpretes verſiones duas exhibent. Prior eſt, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ Θεοῦ, quæ obelo notabatur; altera, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν, ex aliis Interpretibus deſumta fuerat. Euſebius in hunc Pſalmum hæc habet: ἀλλ' οἱ υἱοὶ τῶν κριῶν. καὶ ταῦτα φημὶ κατὰ τὴν Ἑβραίων ἀνάγνωσιν, καθ' ἣν οὐκ ἐμφέρεται τό· ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ Θεοῦ. διὸ καὶ ὠβέλισται παρὰ τοῖς O. ὡς μὴ κείμενον μήτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, μήτε παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς. I. *Sed filii arietum. Id vero dico ſecundum Hebraicam ſententiam, in qua neutiquam effertur illud:* Afferte Domino filii Dei. *Quapropter hoc in LXX. Interpretibus obelo notatur, utpote quod neque in Hebraïco Exemplari, nec apud reliquos Interpretes compareat.* Hinc vero patet non ſolum ea, quæ prorſus adjectitia erant, neque ex Hebræo verſa fuerant, obelo notata fuiſſe; ſed nonnumquam etiam ea quæ ex Hebraïco non recte a LXX. Interpretibus expreſſa fuiſſe putabantur, ut hoc exemplo videre eſt.

Ibid. A. καὶ κριῶν. Σ. καὶ δυναμεων. Druſius.

v. 2. Aquilæ & Symmachi lectiones mutuamur ex Euſebio & ex duobus MSſ. Corderius bis legit ἐν εὐπρεπείᾳ.

v. 6. A. καὶ σκιρτήσει αὐτάς. Σ. καὶ ὀρχεῖσθαι ἐποίησεν αὐτάς. Sic MSſ. & Druſius. Quintæ autem Edit. Corderius.

Ibid. οἱ λοιποὶ, Σαριών. Euſebius, qui ait vocem Σειὼν ſignificare ἄρχοντες, *principes*.

v. 7. Σ. κατατέμνοντος. Druſius.

v. 8. Hujus verſûs lectiones habent Druſius & unus Codex.

v. 9. Ex Druſio & uno Codice.

v. 10. Aquilæ & Symmachi lectiones ex Druſio.

PSALMUS XXIX.

דליתני 2. A. ἀνέσωσάς με, al. ἀνεβίβασας, al. ἀνενέωσάς με. O. ὑπέλαβές με.

חייתני 4. Σ. ἀνεζώωσάς με. O. ἔσωσάς με.

לזכר קדשו 5. A. τῷ μνημοσύνῳ. Σ. ἀναμιμνήσκοντες τὸν ἁγιασμὸν αὐτοῦ. O. τῇ μνήμῃ τῆς ἁγιωσύνης αὐτοῦ.

כי רגע באפו 6. A. ὅτι ἀθροισμὸς ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ. O. ὅτι ὀργὴ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ. E. ὅτι συντέλεια ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ.

ברצונו Σ. ἐν τῇ διαλλαγῇ αὐτοῦ. O. ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ.

בשלוי 7. Σ. ἐν τῇ ἠρεμίᾳ μου. O. ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου.

יהוה ברצונך העמדתה להררי עז 8. Σ. κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου ἔστησας τῷ προπάτορί μου τὸ κράτος. O. κύριε ἐν τῷ θελήματί σου παρέσχες τῷ κάλλει μου δύναμιν. A. E. ἐν τῷ ὄρει.

הסתרת פניך A. ἀπέκρυψας τὸ πρόσωπόν

2. Hebr. exaltaſti me *A.* ſalvaſti me. *al.* aſcendere feciſti me. *al.* renovaſti me. *LXX. Vul.* ſuſcepiſti me. *Hieron. ſalvaſti me.*

4. *H. S. Hieron.* vivificaſti me. *LXX. Vulg.* ſalvaſti me.

5. *H. LXX. Vulg. Hieron.* memoriæ ſanctitatis ejus. *A.* memoriali.... *S.* commemorantes ſanctificationem ejus.

6. *H.* Quoniam momentum in furore ejus. *A.* Quoniam coacervatio (*al.* feſtinatio) in furore ejus. *LXX. Vulg.* Quoniam ira in indignatione ejus. *V.* Quoniam conſummatio in furore ejus. *Hieron. Quoniam ad momentum eſt ira ejus.*

H. LXX. Vulg. in voluntate ejus. *S.* in reconciliatione ejus. *Hieron. in repropitiatione ejus.*

7. *H. S.* in quiete mea. *LXX. Vulg. Hieron.* in abundantia mea.

8. *H.* Domine, in voluntate tua ſtare feciſti in monte meo fortitudinem. *S.* Domine in beneplacito tuo ſtare feciſti primo parenti meo fortitudinem. *LXX. Vulg.* Domine, in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem. *A. V.* in monte meo. *Hieron. Domine, in voluntate tua poſuiſti monti meo fortitudinem.*

Hebr. abſcondiſti facies tuas. *A. Hieron.* abſ.

σου. Ο. ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου.

9. 10. והייתי נבהל אליך יהוה אקרא ואל־יהוה אתחנן מה־בצע בדמי ברדתי אל־שחת היודך עפר היגיד אמתך Σ. ἐν τοῖς κακοῖς γενόμενος ἔλεγον· πρὸς σὲ κύριε βοήσω, καὶ σὲ τὸν δεσπότην μου ἱκετεύσω. τί κέρδος ἐν τῷ αἵματί μου κατενεχθέντος μου εἰς διαφθοράν; μὴ ἐξομολογήσεταί σοι κόνις, ἢ ἀπαγγελεῖ τὴν ἀλήθειάν σου; Ο. καὶ ἐγενήθην τεταραγμένος. πρὸς σὲ κύριε κεκράξομαι, καὶ πρὸς σὲ τὸν θεόν μου δεηθήσομαι. τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου ἐν τῷ καταβῆναί με εἰς διαφθοράν; μὴ ἐξομολογήσεταί σοι χοῦς ἢ ἀναγγελεῖ τὴν ἀλήθειάν σου;

13. למען יזמרך כבוד ולא ידם Σ. ἵνα ᾄδῃ σε δόξα καὶ μὴ παρασιωπήσῃ, (al. ἀποσιωπήσῃ.) Ο. ὅπως ἂν ψάλῃ σοι ἡ δόξα μου, καὶ οὐ μὴ κατανυγῶ. Θ. ἵνα ᾄδῃ σοι δόξα καὶ μὴ ἀποσιωπήσῃ. Ἄλλος, οὐ μὴ μεταμεληθῶ. Ἄλλος, οὐ μὴ μετανυγῶ.

condiſti faciem tuam. *LXX. Vulg.* avertiſti faciem tuam.

9. 10. *Hebr.* fui territus. Ad te, Domine, clamabo, & ad Dominum orabo. Quid lucri in ſanguine meo, in deſcendendo me ad foveam? Numquid confitebitur tibi pulvis? Numquid annuntiabit veritatem tuam? *S.* In malis poſitus dicebam: Ad te, Domine, clamabo, & te Dominum meum deprecabor. Quæ utilitas in ſanguine meo, me dejecto in corruptionem. Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam? *LXX. Vulg.* & factus ſum conturbatus. Ad te, Domine, clamabo, & ad Deum meum deprecabor. Quæ utilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem? Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam? *Hieron. & factus ſum conturbatus. Ad Dominum clamabo, & Dominum deprecabor. Quæ eſt utilitas in ſanguine meo, dum deſcendero in corruptionem? &c. ut Vulg.*

13. *Heb.* ut canat tibi gloria, & non taceat. *S.* ut cantet te gloria, & non taceat. *LXX. Vulg.* ut cantet tibi gloria mea, & non compungar. *Th.* ut cantet tibi gloria, & non taceat. *Alii,* non pœniteat me. *Hieron. ut laudet te gloria, & non taceat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXIX.

v. 2. Α. ἀνέσωσάς με. Sic unus Reg. & ſic etiam legiſſe videtur Hieronymus, qui ſæpiſſime Aquilam ſequitur, vertitque, *ſalvaſti me.* Daniel item Barbarus legit, *reſervaſti me.* Druſius, Α. ἀνεβίβασάς με. Corderius in Catena, Α. ἀνεσώσάς με.

v. 4. Σ. ἀνεζώωσάς με. Druſius.

v. 5. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic habet Druſius.

v. 6. Α. ὅτι ἀθροισμὸς ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ. Sic Mſſ. Druſius ἀθροισμὸς tantum. Hæc autem vox hic melius *feſtinatio*, ni fallor, quam *coacervatio* vertitur.

Ibid. Σ ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ. Hanc lectionem adfert Agellius.

v. 7. Σ. ἐν τῇ ἠρεμίᾳ μου. Druſius.

v. 8. Symmachi lectio ex Druſio eruitur, & ex Mſſ. quorum unus habet ἔστησας. Ibidem ad vocem להררי tres interpretationes obſervantur ex varietate lectionis ottæ. Aquila & V. Editio, quos ſequitur Hieronymus, legerunt להררי *monti meo*, ut hodieque legitur in Hebraïco textu. Symmachus, qui vertit τῷ προπάτορί μου, legit haud dubie להורי *genitori meo*, ex הורה הורה *genitor*. LXX. Interpretes, qui vertunt τῷ κάλλει μου, legerunt להדרי

Ibid. Α. ἀπέστρεψας &c. Druſius.

v. 9. & 10. Hanc totam Symmachi interpretationem ex Euſebio in Pſalmos & ex uno Colbertino mutuamur.

v. 13. Lectionem Symmachi adferunt Mſſ. Druſius & Theodoretus, qui legit ἀποσιωπήσῃ. Lectionem Theodotionis habet Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus. Binas poſtremas lectiones ſine Interpretum nomine adfert Agellius.

PSALMUS XXX.

1. Ο. ἐκστάσεως. Ευσ. οὔτε ἐν τῇ Ἑβραίων γραφῇ, οὔτε παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς ἡ προγραφὴ περιέχει, ἐκστάσεως.

2. בצדקתך Σ. ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ σου. Ο. ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου.

4. סלעי Α. Σ. πέτρα μου. Ο. κραταίωμά μου.

ותנהלני Α. διαβαστάξεις με. Σ. καὶ τημελήσεις με. Ο. καὶ διαθρέψεις με.

10. כי צר־לי Α. ὅτι στενὸν ἐμοί. Ο. ὅτι θλίβομαι.

1. LXX. *Vul.* pro extaſi. *Euſebius, Neque in Hebræorum ſcriptura, neque apud reliquos Interpretes, titulus præfert,* pro extaſi.

2. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* in juſtitia tua. *S.* in miſericordia tua.

4. *Hebr. A. S. Hieron.* petra mea. *LXX. Vul.* fortitudo mea.

Hebr. & deduces me. *A.* & geſtabis me. *S.* & curabis me. *LXX. Vulg. Hieron.* & enutries me.

10. *Hebr.* quoniam anguſtia mihi. *A.* quoniam anguſtum mihi. *LXX. Vulg. Hieron.* quoniam tribulor.

עששה בכעס עיני A. αὐχμώθη ἐν παροργισμῷ ὁ ὀφθαλμός μου. Σ. ἐθολώθη διὰ παροργισμὸν ὁ ὀφθαλμός μου. O. ἐταράχθη ἐν θυμῷ ὁ ὀφθαλμός μου.

בלו 11. Σ. ἀνηλώθη. O. ἐξέλιπεν.

בעוני כחי ועצמי עששו A.... καὶ τὰ ὀςᾶ μου αὐχμώθη. Σ. διὰ τὴν κάκωσίν μου ἡ ἰσχύς μου καὶ τὰ ὀςᾶ μου ἐβρωτιάσθη. O. ἠσθένησεν ἐν πτωχείᾳ ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὰ ὀςᾶ μου ἐταράχθησαν.

מכל 12. A. παρὰ πάντων. O. παρὰ πάντας.

מגור 14. A. συςροφῆς, O, παροικούντων,

בידך עתתי 16. ὁ Ἑβραῖος καὶ οἱ λοιποὶ, ἐν τῇ χειρί σου οἱ καιροί μου. O. ἐν ταῖς χερσί σου οἱ κλῆροί μου.

ידמו לשאול 18. A. Σ. σιωπησάτωσαν εἰς ᾅδου, (al. ᾅδην.) O. καταχθείησαν εἰς ᾅδου,

מה רב טובך אשר־צפנת ליראיך 20. A. Σ. τί πολὺ τὸ ἀγαθόν σου, ὃ ἔκρυψας, (ἀπέθετο) τοῖς φοβουμένοις σε. O. ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηςότητός σου, κύριε, ἧς ἔκρυψας τοῖς φοβουμένοις σε.

בסכה 21. Σ. ἐν σκέπῃ. O. ἐν σκηνῇ.

ברוך יהוה כי הפליא חסדו לי בעיר מצור 22. Σ. εὐλογητὸς κύριος ὁ παραδοξάσας τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐμοὶ ὡς ἐν πόλει περιπεφραγμένῃ. O. εὐλογητὸς κύριος ὅτι ἐθαυμάςωσε τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐν πόλει περιοχῆς.

ואני אמרתי בחפזי 23. A. καὶ ἐγὼ εἶπον ἐν θαμβήσει μου. Σ. ἐγὼ δὲ εἶπον ἐν τῇ ἐκπλήξει μου. O. Θ. ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκςάσει μου.

H. contabuit in indignatione oculus meus. *A.* ſqualluit in iracundia oculus meus *S.* turbatus eſt propter iracundiam oculus meus. *LXX. Vulg.* conturbatus eſt in ira oculus meus. *Hieron. caligavit in furore oculus meus.*

11. *Hebr. LXX. Vulg.* defecerunt. *S. Hieron.* conſumtæ ſunt.

Hebr. in iniquitate mea fortitudo mea, & oſſa mea corroſa ſunt. *A.*... & oſſa mea ſqualluerunt. *S.* propter afflictionem meam fortitudo mea, & oſſa mea cariem paſſa ſunt. *LXX. Vulg.* infirmata eſt in paupertate virtus mea, & oſſa mea conturbata ſunt. *Hieron. infirmata eſt in iniquitate virtus mea: & oſſa mea contabuerunt.*

12. *H.b.* de omnibus. *A. Hieron.* apud omnes. *LXX. Vulg.* ſuper omnes.

14. *Heb.* pavorem. *A. Hieron.* congregatione. *LXX. Vulg.* commorantium.

16. *Heb. Reliqui, Hieron.* in manu tua tempora mea. *LXX. Vulg.* in manibus tuis fortes meæ.

18. *Hebr.* ſilebunt in ſepulcro. *A. S.* ſileant in inferno. *LXX. Vul.* deducantur in infernum. *Hieron. taceant in inferno.*

20. *Hebr. A. S.* quam multum bonum tuum, quod abſcondiſti timentibus te. *LXX. Vulg.* quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te. *Hieron. Quam multa eſt bonitas tua, quam abſcondiſti timentibus te.*

21. *Heb.* in tugurio. *S.* in tentorio. *LXX. Vul.* in tabernaculo. *Hieron. in umbra.*

22. *Heb.* Benedictus Dominus, quoniam mirificavit miſericordiam ſuam mihi in civitate munitionis. *S.* Benedictus Dominus qui glorioſam fecit miſericordiam ſuam mihi quaſi in civitate munita. *LXX. Vulg.* Benedictus Dominus, quoniam mirificavit miſericordiam ſuam mihi in civitate munita. *Hieron. Benedictus Dominus, quoniam mirabilem fecit miſericordiam ſuam mihi in civitate munita.*

23. *Heb.* & ego dixi in feſtinando me. *A. S.* & ego dixi in ſtupore meo. *LXX. Th. Vulg.* Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ. *Hieron. Ego autem dixi in ſtupore meo.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXX.

v. 1. Ex Euſebio in Pſalmos. In hunc Pſalmum hæc notat unus Regius: ἐξ πάντων δὲ τῶν ἑρμηνειῶν (ſic) τὸ μέτριον αὐτοῦ τοῦ φρονήματος μεμαθήκαμεν. i. *Ex omnibus Interpretibus modeſtiam animi ejus edidicimus.*

v. 2. Σ. ἐν τῇ ἐλεημ- Sic Euſebius & Codex unus.

v. 4. A. Σ. πέτρα μου. Druſius.

Ibid. A. διαβαςάξεις με. Colbertinus unus. Σ. καὶ τημελήσεις με. Sic omnes.

v. 10. A. ὅτι ςενὸν ἐμοί. Sic Mſſ. Alii vero ςενόν μοι.

Ibid. A. αὐχμώθη &c. Has lectiones habent Theodoretus, Colbertinus onus & Druſius.

v. 11. Σ. ἀνηλώθη. Druſius. Sequentes Aquilæ & Symmachi lectiones exhibent Euſebius, Mſſ. duo & Druſius.

v. 12. A. παρὰ πάντων. Druſius.

v. 14. A. συςροφῆς. Idem.

v. 16. Hanc Hebræi & Reliquorum Interpretum lectionem exhibent duo Mſſ. Lectio LXX. Interpretum, κλῆροί μου, vitiata fuiſſe videtur ex mutatione τοῦ A. in Λ. quam frequenter contigiſſe oſtendimus in Præliminaribus.

v. 18. Colbertinus onus, Euſebius & Druſius. Duo autem primi habent ᾅδην.

v. 20. Hanc verſionem Aquilæ & Symmacho tribuunt Theodoretus & Daniel Barbarus, & recte quidem, ut puto. Duo Mſſ. & Druſius uni Symmacho adſcribunt. Theodoretus vero legit, ὃ ἔκρυψας ἀπέθετο τοῖς φοβουμένοις σε. Illud vero ἀπέθετο, eſt verſio altera τοῦ צפנת quæ forte pertinet ad Symmachum.

v. 21. Σ. ἐν σκέπῃ. Druſius.

v. 22. Euſebius, Σ. εὐλογητὸς κύριος ὁ παραδείξας &c. Sed alii, ὁ παραδοξάσας. Sic quatuor Mſſ. Theodoretus & Druſius. Hanc vero lectionem præoprendam arbitror: nam convenit cum Hebræo. Videturque Euſebii lectio a Librariis vitiato fuiſſe, poſtquam enim lectionem Symmachi adtulit, explicationem adjicit voci παραδοξάσας congruentem.

v. 23. Sic Mſſ. Druſius vero Aquilæ & Symmachi lectionem habet; alii etiam Theodotionis.

PSALMUS XXXI.

ואין ברוחו רמיה 2. Α. Ο. Θ. Ε. ϛ'. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ δόλος. Σ. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος.

כי החרשתי בלו עצמי בשאגתי כל־היום 3. Α. ὅτι ἐκώφευσα κατετρίβη τὰ ὀστᾶ μου ἐν βρυχήματί μου. Σ. ὅτι ἀπεσιώπησα, ἐπαλαιώθη τὰ ὀστᾶ μου ἀπὸ τοῦ ὀδύρεσθαί με πᾶσαν ἡμέραν. Ο. ὅτι ἐσίγησα, ἐπαλαιώθη τὰ ὀστᾶ μου, ἀπὸ τοῦ κράζειν με ὅλην τὴν ἡμέραν. Θ. ὅτι ἐκοπίασα.

נהפך לשדי בחרבתי קיץ 4. Α. ἐστράφη εἰς προνομήν μου ἐν ἐρημώσει θερείᾳ. Σ. μετεστράφη μοι εἰς διαφθορὰν ὡς καῦσος θερινόν. Ο. Θ. ἐστράφην εἰς ταλαιπωρίαν ἐν τῷ ἐμπαγῆναι ἄκανθαν. Ε. ἐστράφη εἰς ταλαιπωρίαν ἐν τῷ ἐρημωθῆναι ὀπώραν.

סלה Α. ἀεί. Σ. Ο. Θ. διάψαλμα. Ε. διαπαντός. ϛ'. εἰς τέλος.

אמרתי אודה עלי פשעי ליהוה 5. Σ. Ο. εἶπα, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ κυρίῳ.

ואתה נשאת עון חטאתי סלה Α. καὶ σὺ ἦρας ἀνομίαν ἁμαρτίας μου ἀεί. Σ. ἵνα σὺ ἀφέλῃς τὴν ἀσέβειαν τῆς ἁμαρτίας μου. Ο. καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. Θ. καὶ σὺ ἀφῆκας ἁμαρτίαν τῆς ἀσεβείας μου.

על־זאת יתפלל כל־חסיד אליך לעת מצא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו 6. Σ. περὶ τούτου προσεύξεται πᾶς ὅσιος σοι καιρὸν εὑρών, ὥστε ἐπικλύζοντα ὕδατα πολλὰ πρὸς αὐτὸν μὴ ἐφίσαι. Ο. ὑπὲρ ταύτης προσεύξεται πρὸς σὲ πᾶς ὅσιος ἐν καιρῷ εὐθέτῳ· πλὴν ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων πολλῶν πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγιοῦσι.

אשכילך ואורך בדרך־זו תלך 8. Α. ἐπιστημώσω σε καὶ φωτίσω σε ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ᾗ πορεύσῃ. Σ. συνετίσω σε καὶ ὑποδείξω σοι ὁδὸν ἣν ὁδεύσεις. Ο. συνετιῶ σε καὶ συμβιβῶ σε ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ᾗ πορεύσῃ.

2. HEb. *A. LXX. Th. V. VI. Vul. Hieron.* nec eſt in ſpiritu ejus dolus. *S.* nec eſt in ore ejus dolus.

3. *Heb.* Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea in rugitu meo omni die. *A.* Quoniam obmutui, detrita ſunt oſſa mea in rugitu meo. *S.* Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea, eo quod lamenter tota die. *LXX. Vul.* Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea, cum clamarem tota die. *Th.* Quoniam laboravi. *Hieron. Quia tacui, attrita ſunt oſſa mea: in rugitu meo tota die.*

4. *Heb.* verſus eſt humor meus in ſiccitates æſtatis. *A.* converſa eſt in direptionem meam in vaſtitate æſtiva. *S.* converſa eſt mihi in corruptionem ut ardor æſtivus. *LXX. Th.* verſus ſum in ærumnam dum configitur ſpina *V.* verſus eſt in ærumnam dum vaſtarentur fruges. *Vulg. converſus ſum in ærumna mea dum configitur ſpina. Hieron. verſatus ſum in miſeria mea, cum exardeſceret æſtas.*

Heb. ſelah. *A.* ſemper. *S. LXX. Th.* diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *Hieron. jugiter. Vulg. vacat.*

5. *H.* Dixi, Confitebor ſuper me iniquitatem meam Domino. *S. LXX. Vulg.* Dixi, Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino. *Hieron. Dixi, Confitebor ſcelus meum Domino.*

Hebr. A. & tu abſtuliſti iniquitatem peccati mei ſemper. *S.* ut tu auferas iniquitatem peccati mei. *LXX.* & tu remiſiſti impietatem cordis mei. *Th.* & tu remiſiſti peccatum impietatis meæ. *Vulg. & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Hieron. & tu miſiſti iniquitatem peccati mei.*

6. *Heb.* Super hoc orabit omnis miſericors ad te in tempore inveniendi. Verumtamen in inundatione aquarum multarum, ad eum non pertingent. *S.* Pro hoc orabit omnis ſanctus tibi tempus inveniens; ita ut inundantes aquæ multæ ad eum non appropinquent. *LXX. Vul.* Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno. Verumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt. *Hier. Pro hac orabit omnis miſericors ad te: tempus inveniens, ut cum inundaverint aquæ multæ, ad illum non accedant.*

8. *H.* Intelligere faciam te, & docebo te in via qua ambules. *A.* Scire faciam te, & illuminabo te in via hac qua ibis. *S.* Intelligere te faciam, & monſtrabo tibi viam qua ambules. *LXX. Vul.* Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac qua gradieris. *Hieron. Docebo te, & monſtrabo tibi viam per quam ambules.*

Digitized by Google

איעצה עליך עיני Σ. βουλεύσομαι περὶ σοῦ τῷ ὀφθαλμῷ μου. Ο. ἐπιστηριῶ ἐπὶ σὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου.

H. conſulam ſuper te oculo meo. *S. Hieron.* cogitabo de te oculo meo. *LXX. Vulg.* firmabo ſuper te oculos meos.

והרנינו 11. Α. καὶ αἰνοποιήσατε. Σ. καὶ εὐφημεῖτε. Ο. καὶ καυχᾶσθε.

11. *H.* & jubilate. *A. Hieron.* & laudate. *S.* & benedicite. *LXX. Vulg.* & gloriamini.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXXI.

v. 2. Ex Hieronymo Epiſt. ad Suniam & Fretelam.

v. 3. Lectionis Aquilæ partem haber Euſebius. Totam efferunt Mſſ. & Druſius. Lectionem Symmachi adferunt Euſebius & Mſſ. Colbertinus unus & Agellius legunt ἀπεσίγησα : cæteri ἀπεσιώπησα. Theodotionis lectionem mutuamur ex Colbertino.

v. 4. Lectiones Aquilæ, Symmachi, Theodotionis & Quintæ habent Mſſ. & Druſius.

In vocem סלה vide ſupra, Pſalmo 3.

v. 5. Σ. Ο. εἶπα &c. Ex Agellio.

Ibid. Aquilæ lectionem ſic habent Mſſ. & Druſius. Symmachi autem lectio varie fertur. Druſius habet, ἵνα σὺ ἀφέλῃς τὴν ἄνομον ἁμαρτίαν μου. Colbertinus unus atque Euſebius, ἵνα σὺ ἀφέλῃς τὴν ἁμαρτίαν. Sed idem Euſebius, quibuſdam interpoſitis, ſic habet: ἵνα σὺ ἀφέλῃς τὴν ἀσέβειαν τῆς ἁμαρτίας μου. cui lectioni favet Agellius, qui Symmachi verſionem ſic latine dedit, *ut tu auferas impietatem peccati mei.*

Nonnihil tamen ſuſpicionis eſt, ἀνομίαν pro ἀσέβειαν lectum olim fuiſſe apud Symmachum : nam ſic vocem עון vertit infra Symmachus Pſalm. 48. Druſiique lectio ſupra ſuadere videtur ἀνομίαν mutatum fuiſſe in ἄνομον : ac Euſebius allata ut ſuperius Symmachi lectione, ita expoſitionem ſuam concinnat, ut ἀνομίαν legiſſe videatur : unde conjectare liceat Librarios ἀσέβειαν ex verſione τῶν O. transtuliſſe in verſionem Symmachi.

v. 6. Σ. περὶ τούτου προσεύξ- &c. Sic Euſebius & Mſſ. Druſius vero, ὑπὲρ τούτου. Infra Druſius omittit σοι : ſed legitur in Mſſ. & ex Hebraïco אליך exprimitur.

v. 8. Lectionem Aquilæ mutuamur ex Mſſ. Apud Druſium omittitur, ταύτῃ. In verſione Symmachi unus legit σιωπηλῶς. Alios poſtea ἰδὼν σε. Alius ἰδὼν σε.

Ibid. Σ. βουλεύσομαι &c. Sic Euſebius, duo Mſſ. & Druſius.

v. 11. Ita Druſius & Mſſ.

PSALMUS XXXII.

Εὐσέβιος, κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν ἀνάγνωσιν, καὶ κατὰ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς ἀνεπίγραφός ἐστιν ὁ ψαλμός.

Euſebius. *Secundum Hebraïcam lectionem, & ſecundum reliquos Interpretes, hic Pſalmus caret inſcriptione.*

רננו 1. Α. αἰνεῖτε. Σ. εὐφημεῖτε. Ο. ἀγαλλιᾶσθε.

1. *Hebr. A. Hieron.* laudate. *S.* benedicite. *LXX. Vulg.* exultate.

לישרים נאוה תהלה Α. τοῖς εὐθέσιν ὡραιώθη ἡ ὕμνησις. Ο. τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις.

Heb. rectis decora laus. *A.* rectis pulcra eſt cantatio. *LXX. Vulg.* rectos decet collaudatio. *Hieron. rectos decet laudatio.*

היטיבו נגן בתרועה 3. Σ. ἐπιμελῶς ψάλατε μετὰ σημασίας. Ο. καλῶς ψάλατε ἐν ἀλαλαγμῷ.

3. *Hebr.* benefacite modulando in jubilatione. *S.* diligenter pſallite cum ſignificatione. *LXX.* bene pſallite in jubilatione. *Vulg. bene pſallite ei in vociferatione. Hieron. diligenter pſallite in jubilo.*

נעשו 6. Α. ἐποιήθησαν. Σ. ἐγένοντο. Ο. ἐστερεώθησαν.

6. *Heb. A. S.* facti ſunt. *LXX. Vul. Hieron.* firmati ſunt.

כל־צבאם Α. πᾶσα στρατιὰ αὐτῶν. Σ. πᾶσα ἡ διακόσμησις αὐτῶν. Ο. πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν.

Hebr. A. omnis exercitus eorum. *S. Hieron.* omnis ornatus eorum. *LXX. Vul.* omnis virtus eorum.

כנס כנד מי הים 7. Σ. συνήγαγεν ὡς ἐν ἀσκῷ ὕδατα τῆς θαλάσσης. Ο. συνάγων ὡσεὶ ἀσκὸν ὕδατα θαλάσσης.

7. *Hebr.* congregans ſicut acervum aquas maris. *S.* congregavit quaſi in utre aquas maris. *LXX.* congregans ſicut utrem aquas maris. *Vul. congregans ſicut in utre aquas maris. Hieron. congregans quaſi in utre aquas maris.*

יגורו 8. Α. συσταλήσονται. Σ. εὐλαβείσθωσαν. Ο. σαλευθήτωσαν.

8. *Hebr.* paveant. *A.* coercebuntur, *al.* formidabunt. *S.* revereantur. *LXX. Vul.* commoveantur. *Hieron. ipſum formident.*

ממכון־שבתו השגיח 14. Α. ἀπὸ ἑδράσματος καθέδρας αὐτοῦ. Σ. ἀπὸ ἑδραίας κατοικίας αὐτοῦ ἐπέβλεψεν. Ο. ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου αὐτοῦ ἐπέβλεψεν.

14 *H.* de habitaculo ſedendi eum proſpexit. *A.* de ſtabilimento ſedis ejus. *S.* de firma habitatione ſua reſpexit. *LXX. Vul.* de præparato habitaculo ſuo reſpexit. *Hieron. de firmiſſimo ſolio ſuo perſpexit.*

לבם

Digitized by Google

היצר יחד לבם 15. Σ. ὁ πλάσσων κατὰ μόνας (al. ὁμοῦ) ἑκάστου καρδίαν αὐτῶν. Ο. ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν. A. E. ἅμα.

גבור לא־ינצל ברב־כח 16. Σ. οὐδὲ ἀνδρεῖος διαφεύξεται διὰ πλῆθος ἰσχύος αὐτοῦ. Ο. καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ.

15. *Heb.* formans pariter cor eorum. *S.* qui fingit ſingulariter unicuique cor eorum. *LXX. Vulg.* qui finxit ſigillatim corda eorum. *A. V.* ſimul. *Hieron. fingens pariter cor eorum.*

16. *Heb.* poteos non eruetur in mulritudine poteoriæ. *S.* neque fortis effugiet propter multitudinem fortitudinis ſuæ. *LXX. Vulg.* & gigas non ſalvabitur in multitudine virtutis ſuæ. *Hieron. nec fortis liberabitur in multitudine virtutis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXXII.

In Titulum nota ex Euſebio in Pſalmos excerpta eſt.

v. 1. Regius unus ſic habet: πανταχοῦ τὸ, ἀγαλλιᾶσθε, ὁ μὲν Ἀκύλας, αἰνεῖτε, ὁ δὲ Σύμμαχος, εὐφημεῖν, ἐμμελῳδοῦσιν.

Ibid. A. τοῖς εὐθέσιν ὡραιοῦται &c. Druſius & Mſſ.

v. 3. Σ. ἐπιμελῶς ψάλατε &c. Unus Codex. Hic Symmachum ſequi videtur Hieronymus.

v. 6. A. ἐποιήθησαν &c. Ex Druſio.

Ibid. A. πᾶσα στρατιὰ &c. Ex Mſſ. & ex Druſio.

v. 7. Σ. συνάγαγων &c. Druſius.

v. 8. A. ὑποσταλήσονται. Sic Theodoretus & duo Mſſ. Cujus vocis verſionem tantum Latinam adtulerunt Daniel Barbarus & Druſius ſic, *formidabunt*; ſed melius, ni fallor, vertitur, *coercebuntur*.

v. 14. Aquilæ verſionem ſic habent Omnes; Symmachi vero interpretationem adfert Druſius ſic: ἀπὸ ἕδρας κατοικίας αὐτοῦ. Alii habent ἀπὸ ἑδράσας κατοικίας &c. quam lectionem præponendam putamus.

v. 15. Σ. ὁ πλάσσων κατὰ μόνας. Sic Euſebius & Codex unus. Druſius loco τοῦ, καταμόνας, habet ὁμοῦ, & hanc unam Symmachi vocem adfert. Legitur & καταμόνας.

v. 16. Σ. οὐδὲ ἀνδρεῖος &c. Hanc lectionem ex uno Regio mutuamur.

PSALMUS XXXIII.

1. לדוד בשנותו את־טעמו לפני אבימלך ויגרשהו וילך A. E. τοῦ Δαυίδ, ὅτε ἠλλοίωσε τὸ γεῦμα αὐτοῦ εἰς πρόσωπον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἐξέβαλεν αὐτὸν, καὶ ἀπῆλθεν. Σ. τοῦ Δαυίδ, ὁπότε μετεμόρφωσε τὸν τρόπον τὸν ἑαυτοῦ ἔμπροσθεν Ἀβιμέλεχ. Ο. τῷ Δαυίδ, ὁπότε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνώπιον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ ἀπῆλθεν.

יחדו 4. A. ὁμοθυμαδόν. Ο. ἐπὶ τὸ αὐτό.

מכל־מגורותי הצילני 5. A. ἀπὸ πασῶν συστροφῶν αὐτοῦ ἐρρύσατό με. Σ. καὶ ἐκ πασῶν τῶν περιστάσεών μου ἐξείλατό με. Ο. καὶ ἐκ πασῶν τῶν παροικιῶν μου ἐρρύσατό με. Ἀλλ. ἐκ πασῶν θλίψεων.

הביטו 6. A. ἀποβλέψατε. Ο. προσέλθατε.

בו 23. A. ἐν αὐτῷ. Σ. ἐπ' αὐτῷ. Ο. ἐπ' αὐτόν.

1. HEb. Davidi in mutando ipſum guſtum ſuum ad facies Abimelech: & expulit eum & abiit. *A. V.* Davidis, quando immutavit guſtum ſuum in facie Abimelech: & expulit eum & abiit. *S.* Davidis, quando transformavit modum ſuum coram Abimelech. *LXX. Vulg.* Davidi, cum immutavit vultum ſuum coram Abimelech, & dimiſit eum, & abiit. *Hieron. David. Quando commutavit os ſuum coram Abimelech, & ejecit eum & abiit.*

4. *Heb. Hieron.* paritet. *A.* unanimiter. *LXX. Vulg.* in idipſum.

5. *Hebr.* ex omnibus timoribus meis eripuit me. *A.* ab omnibus complicationibus meis eripuit me. *S. Hieron.* & de omnibus anguſtiis meis liberavit me. *LXX.* & de omnibus peregrinatiooibus meis eripuit me. *al.* ex omoibus tribulationibus. *Vulg. & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.*

6. *Heb.* aſpexerunt. *A. Hieron.* aſpicite. *LXX. Vulg.* accedite.

23. *Heb. A. Hieron. Vulg.* in eo. *S.* ſuper eo. *LXX.* ſuper eum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXXIII.

In primum verſum vide Euſebium in Pſalmos, qui hac de re fuſe & erudite diſſerit, & Aquilæ atque Symmachi lectiones adfert.

v. 4. A. ὁμοθυμαδόν. Druſius.

v. 5. A. ἀπὸ πασῶν συστροφῶν &c. Sic unus Codex. Symmachi vero lectionem adferunt alter Codex & Druſius. Agellius variam τῶν O. lectionem habet, nempe, ἐκ πασῶν θλίψεων.

v. 6. A. ἀποβλέψατε. Druſius.

v. 23. A. ἐν αὐτῷ. Σ. ἐπ' αὐτῷ. Druſius.

Digitized by Google

PSALMUS XXXIV.

לדוד 1. A. Σ. τοῦ Δαυίδ. O. τῷ Δαυίδ.

והרק חנית וסגר לקראת רדפי 3. A. Σ. Θ. E. καὶ γύμνωσον λόγχην καὶ περίφραξον ἐξ ἐναντίας τῶν καταδιωκόντων με. O. ἔκχεον ῥομφαίαν, καὶ σύγκλεισον ἐξεναντίας τῶν καταδιωκόντων με.

כי־חנם טמנו־לי שחת רשתם 7. Σ. ὅτι ἀναιτίως κατέκρυψάν μοι διαφθορὰν δικτύων αὐτῶν. O. ὅτι δωρεὰν ἔκρυψάν μοι διαφθορὰν παγίδος αὐτῶν.

חנם חפרו לנפשי A. ἀναιτίως διέρρηξαν τὴν ψυχήν μου. Σ. ἀναιτίως κατώρυξαν τὴν ψυχήν μου. O. μάτην ὠνείδισαν τὴν ψυχήν μου.

לא ידע 8. A. οὐ γινώσκοντι. Σ. ὃ μὴ οἶδεν. O. ἣν οὐ γινώσκουσι.

תחת טובה 12. A. ἀντὶ ἀγαθοσύνης. Σ. ἀντὶ ἀγαθοῦ. O. ἀντὶ καλῶν.

שכול לנפשי A. ἀτέκνωσιν τῇ ψυχῇ μου. Σ. ἀπεστραμμένα κατὰ τῆς ψυχῆς μου. O. ἀτεκνίαν τῇ ψυχῇ μου.

ואני בחלותם לבושי שק 13. A. καὶ ἐγὼ ἐν ἀῤῥωστίᾳ αὐτῶν, ἔνδυσίς μου σάκκος. Σ. ἐμοῦ δὲ ἐν ταῖς ἀῤῥωστίαις αὐτῶν τὸ ἔνδυμα σάκκος. O. ἐγὼ δὲ ἐν τῷ αὐτοὺς παρενοχλεῖν μοι, ἐνεδυόμην σάκκον. Θ. E. ἐγὼ δὲ ἐν τῷ παρενοχλεῖσθαι αὐτούς.

תשוב Σ. ἀπέστρεψεν. O. ἀποστραφήσεται.

כרע כאח לי התהלכתי 14. Σ. ὡς πρὸς ἑταῖρον ὡς πρὸς ἀδελφὸν ἀνεστρεφόμην. O. ὡς πλησίον ὡς ἀδελφὸν ἡμέτερον οὕτως εὐηρέστουν.

כאבל־אם קדר שחותי O. ὡς πενθῶν καὶ σκυθρωπάζων οὕτως ἐταπεινούμην. Ἄλλος, ὡς πενθῶν ὁμομήτριον σκυθρωπὸς ἔκυφον.

ובצלעי שמחו ונאספו 15. A. ἐν σκασμῷ μου (al. σκοτασμῷ) ηὐφράνθησαν καὶ συνελέγησαν. Σ. σκάζοντος δέ μου εὐφραίνοντο καὶ ἠθροίζοντο. O. καὶ κατ' ἐμοῦ εὐφράνθησαν καὶ συνήχθησαν. E. καὶ ἐν τῇ ἀσθενείᾳ μου ηὐφράνθησαν.

1. H*Ebr*. Davidi. *A. S*, ipſius David. *LXX. Vulg.* ipſi David. *Hieron David.*

3 *Heb.* & nuda lanceam, & claude in occurſum perſequentium me. *A. S. Th. V.* & nuda lanceam, & circumvalla ex adverſo perſequentium me. *LXX. Vulg.* Effunde frameam, & conclude adverſus eos qui perſequuntur me. *Hieron. Evagina gladium, & praeoccupa ex adverſo perſequentem me.*

7. *Hebr.* Quoniam gratis abſconderunt mihi foveam retis ſui. *S.* Quoniam ſine cauſa abſconderunt mihi corruptionem retium ſuorum. *LXX. Vul.* Quoniam gratis abſconderunt mihi interitum laquei ſui. *Hieron. Quoniam fruſtra abſconderunt mihi inſidias retis ſui.*

H. gratis foderunt animæ meæ. *A.* ſine cauſa diſcerpſerunt animam meam. *S.* ſine cauſa foderunt animam meam. *LXX. Vulg.* ſupervacue exprobraverunt animam meam. *Hieron. ſine cauſa foderunt animæ meæ.*

8 *H.* non cognoſcet. *A.* non cognoſcenti. *S.* quod non novit. *LXX.* quem ignorant. *Vul. quem ignorat. Hieron. quam ignorat.*

12. *H. S. Hieron.* pro bono. *A.* pro bonitate. *LXX. Vulg.* pro bonis.

H. A. orbitatem animæ meæ. *S.* averſa contra animam meam. *LXX. Vulg. Hieron*, ſterilitatem animæ meæ.

13. *H.* & ego in ægrotando ipſos veſtis mea ſaccus. *A.* mihi autem in infirmitate eorum ſaccus erat indumentum. *S.* mihi autem in infirmitatibus eorum indumentum ſaccus. *LXX. Vul.* ego autem cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio. *Th. V.* ego autem cum tumultuarentur ipſi. *Hieron. Ego autem cum infirmarer ab eis, induebar cilicio.*

H. revertebatur. *S.* reverſa eſt. *LXX. Vulg.* convertetur. *Hieron. revertetur.*

14. *H.* ac ſi ſocius, ac ſi frater meus, ambulabam. *S.* ut cum ſocio, ut cum fratre converſabar. *LXX. Vulg.* quaſi proximum & quaſi fratrem noſtrum, ſic complacebam. *Hieron. quaſi ad amicum, quaſi ad fratrem meum, ſic ambulabam.*

H. tamquam lugens matrem atratus incurvabam me. *LXX. Vulg.* quaſi lugens & contriſtatus, ſic humiliabar. *Alius*, quaſi lugens uterinum mœſte incurvabar. *Hieron. quaſi lugens mater triſtis incurvabar.*

15. *H.* & in claudicatione mea lætati ſunt & congregaverunt ſe. *A.* in claudicatione mea lætati ſunt & congregati ſunt. *S.* claudicante autem me lætabantur & congregabantur. *LXX. Vulg.* & adverſum me lætati ſunt & convenerunt. *V.* & in infirmitate mea lætati ſunt. *Hieron. & in infirmitate mea lætabantur & congregabantur.*

נאספו עלי נכים ולא ידעתי Σ. συνήχθησαν κατ' ἐμοῦ πλῆκται, καὶ οὐκ ᾔδειν. Ο. συνήχθησαν ἐπ' ἐμὲ μάστιγες, καὶ οὐκ ἔγνων.

קרעו ולא־דמו 16. Α. ἔῤῥηξαν, καὶ οὐκ ἐσιώπησαν. Σ. ἀποῤῥήξαντες, (al. ἀποῤῥήσσοντες) οὐκ ἠρέμησαν. Ο. διεσχίσθησαν καὶ οὐ κατενύγησαν.

בחנפי לעגי מעוג חרק עלי שנימו Σ. ἐν ὑποκρίσει ῥήμασι (al. φθέγμασι) πεπλασμένοις ἔτριον κατ' ἐμοῦ ὀδόντας αὐτῶν. Ο. ἐπείρασάν με ἐμυκτήρισάν με μυκτηρισμὸν, ἔβρυξαν ἐπ' ἐμὲ τοὺς ὀδόντας αὐτῶν.

אדני כמה תראה 17. Οἱ λοιποὶ, κύριε πόσα ὄψῃ. Ο. κύριε πότε ἐπόψῃ.

יחידתי Α. τὴν μοναχίαν μου. Σ. τὴν μονότητά μου. Ο. τὴν μονογενῆ μου.

בעם עצום אהללך 18. Α. ἐν λαῷ ὀστείνῳ αἰνέσω σε. Σ. ἐν λαῷ παμπληθεῖ αἰνέσω σε. Ο. ἐν λαῷ βαρεῖ αἰνέσω σε.

שנאי חנם 19. Α. ἐχθραίνοντές με ἀναιτίως. Ο. μισοῦντές με δωρεάν.

כי לא שלום ידברו ועל־רגעי־ארץ דברי מרמות יחשבון 20. Α.... καὶ ἐπὶ ἀθρόα γῆς ῥήματα ἐπιθέσεων λογίζονται. Σ. οὐ γὰρ εἰς εἰρήνην λαλοῦσιν, ἀλλὰ περὶ συναρπαγῆς ἐν τῇ γῇ λόγους δολίους λογίζονται. Ο. ὅτι ἐμοὶ μὲν εἰρηνικὰ ἐλάλουν, καὶ ἐπ' ὀργῇ δόλους διελογίζοντο. Ε. ὅτι οὐκ εἰρήνην λαλοῦσι καὶ ἐπὶ συντελείᾳ γῆς ῥήματα δόλια λογίζονται.

אל־תחרש 22. Σ. μὴ ἡσυχάσῃς. Ο. μὴ παρασιωπήσῃς.

לריבי 23. Σ. εἰς τὴν δικαίωσίν μου. Ο. εἰς τὴν δίκην μου.

תהגה 28. Α. ὑμνήσει σε. Ο. μελετήσει.

כל־היום Σ. πᾶσαν ἡμέραν. Ο. ὅλην τὴν ἡμέραν.

H. congregaverunt ſe ſuper me percuſſi, & nun cognovi. *S.* congregabantur contra me percuſſores, & neſciebam. *LXX. Vulg.* congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi. *Hieron. collecti ſunt adverſum me percutientes, & neſciebam.*

16. *H. A.* proſciderunt & non ſiluerunt. *S.* ſcindentes non quieverunt. *LXX.* diſciſſi ſunt; & non compuncti ſunt. *Vulg. diſſipati ſunt, nec compuncti. Hieron. ſcindentes, & non tacentes.*

H. In hypocritis ſubſannatoribus ſubſannatione, fremendo ſuper me dentibus ſuis. *S.* in hypocriſi verbis fictis ſerrabant contra me dentes ſuos. *LXX. Vulg.* tentaverunt me, ſubſannaveruot me ſubſannatione, frenduerunt ſuper me dentibus ſuis. *Hieron. in ſimulatione verborum fictorum frendebant ſuper me dentibus ſuis.*

17. *H.* Domine, quamdiu videbis. *Reliqui, Hieron.* Domine, quanta aſpicies. *LXX. Vulg.* Domine, quando reſpicies.

H. Vulg. unicam meam *A. Hieron.* ſolitariam meam. *S.* unitatem, *vel* ſulitudinem meam. *LXX.* unigenitam meam.

18. *H. A.* in populo oſſeo laudabo te. *S.* in populo quam-plurimo laudabo te. *LXX. Vulg.* in populo gravi laudabo te. *Hieron. in populo forti laudabo te.*

19. *H.* odientes me gratis. *A.* adverſantes mihi ſine cauſa. *LXX. Vulg.* qui oderunt me gratis. *Hieron. odientes me fruſtra.*

20. *H.* Quia non pacem loquentur: & ſuper tranquillos terræ verba fraudum cogitabunt. *A.*.... & in lucis conſertis terræ verba fraudulentiarum cogitant. *S.* Non enim ad pacem loquuntur; ſed de direptione in terra verba doloſa cogitant. *LXX.* Quoniam mihi quidem pacifica loquebantur, & ſuper iracundiam dolos cogitabant. *V.* Quoniam non pacem loquuntur, ſed ſuper conſummatione terræ verba doloſa cogitant. *Vul. Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur: & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant. Hieron. Non enim pacem loquuntur, ſed in rapina terræ verba fraudulenta concinnant.*

22. *H. Hieron.* ne taceas. *S.* ne quieſcas. *LXX. Vulg.* ne ſileas.

23. *H.* ad litem meam. *S.* in juſtificationem meam. *LXX. Vulg. Hieron.* in cauſam meam.

28. *H.* loquetur. *A.* cantabit te. *LXX. Vulg. Hieron.* meditabitur.

H. S. LXX. Vulg. Hieron. tota die.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXXIV.

v. 1. Α. Σ. τοῦ Δαυίδ. Sic Mſſ. Druſius vero hanc lectionem uni Aquilæ adſcribit.

v. 3. Lectionem Α. Σ. Θ. Ε. plenam mutuamur ex uno Regio: Druſius mutilam adtulit.

v. 7. Sic Euſebius recte. Druſius vero lectionem Symmachi ſic exhibet: ἀναιτίως ὤρυξάν μοι διαφθορὰν δικτύων αὐτῶν, minus recte, ut ipſe ſuſpicatur.

Ibid. Sic Euſebius. Druſius vero Symmachi ſolum lectionem adfert. Duo Mſſ. ad Symmachum habent ἀναιτίως διώρυξαν &c. Nempe Symmachum pro Aquila poſuerunt.

v. 8. A. εὐγνώσει- &c. Druſius.

v. 12. A. ἀντὶ ἀγαθ- &c. Druſius.

Ibid. A. ἀτεκνωσιν τῇ ψυχῇ μου. Sic duo Mſſ. Symmachi vero lectionem habent Euſebius, Colbert. & Druſius. Agellius legit, συνεστραμμένα.

v. 14. Has omnes lectiones ſic exhibent Euſebius & Mſſ. Druſius vero Symmachi lectionem non adfert.

Ibid. Σ. ὑπέστρεφεν. Druſius.

v. 14. Σ. ὡς πρὸς ἑταῖρον &c. Idem.

Ibid. Ἀλλ., ὡς πενθῶν ὁμομήτριον &c. Hanc lectionem ſine Interpretis nomine adfert Druſius.

v. 15. A. ἐν σκασμῷ μου &c. Unus Colbertinus habet ἐν σκολιασμῷ. Symmachi lectio eadem apud Euſebiom, Colbertinum & Druſium. Quintæ Editionis verſionem ex Euſebio & Colbertino Codice deſumſimus.

Ibid. Σ. συνήγοντο κατ' ἐμοῦ πλῆκται. Sic Theodoretus & unus Regius. Druſius autem, συνελέγησαν ἐπ' ἐμὲ πλῆκται, καὶ οὐκ οἶδα. quam lectionem ipſe ex verſione Latina Theodoreti expreſſiſſe videtur.

v. 16 Verſionem Aquilæ ſic habent Euſebius, Mſſ. & Druſius. In lectione autem Symmachi variatur. Druſius habet, διατρίξαντες. Euſebius & Colbertinus, διαπρίοντες.

Ibid Σ. ἐν ὑποκρίσει ῥήματι &c. Sic Druſius & Agellius. Colbertinus autem unus, φθέγματι.

v. 17. οἱ λοιπ. κύριε πότε ὄψῃ. Euſebius.

Ibid. A. τὴν μοναχήν μου. Σ. τὴν μονότητά μου. Daniel Barbarus ad utrumque vertit *ſolitariam meam*; ſed perperam.

v. 18. Aquilæ lectionem exhibent Euſebius & Mſſ. Symmachi duo Codices.

v. 19. A. ἐχθραίνοντές με ἀναιτίως. Unus Regius.

v. 20. Has lectiones exhibent Druſius & unus Codex.

v. 22. Σ. μὴ ἡσυχ- Druſius.

v. 23. Σ. εἰς τὴν δικ- Idem.

v. 28. A. ὑμνήσει σε. Idem.

Ibid. Σ. πᾶσαν ἡμέραν. Idem.

PSALMUS XXXV.

Εὐσέϐ. Οὔτε ψαλμὸς, οὔτε ᾠδὴ, οὔτε τι τοιοῦτον ἐπιγέγραπται.

נאם־פשע לרשע בקרב לבי אין פחד 2. 3. אלהים לנגד עיניו כי־החליק אליו בעיניו למצא עונו לשנא Τὸ Ἑϐραϊκὸν..... ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ δεδόλωκεν, τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ, καὶ μισῆσαι. Σ. Φησὶν περὶ ἀσυνθεσίας τοῦ ἀσεϐοῦς ἔνδοθεν ἡ καρδία μου, οὐ πρόκειται φόϐος θεοῦ ἄντικρυς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. ὅτι ἐξολισθαίνειν τὰ περὶ αὐτοῦ δοκεῖ, τοῦ εὑρεθῆναι τὴν ἀδικίαν αὐτοῦ εἰς τὸ μισηθῆναι αὐτήν. O. Φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἁμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ, οὐκ ἔστι φόϐος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. ὅτι ἐδόλωσεν ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καὶ μισῆσαι.

חדל להשכיל להיטיב 4. Σ. ἀπείχετο τοῦ ἐννοεῖν εὐεργετῆσαι. O. οὐκ ἠϐουλήθη συνιέναι τοῦ ἀγαθῦναι.

רע לא ימאס 5. A. κακὸν οὐκ ἀπέῤῥιψε. Σ. κακὸν οὐκ ἀποδοκιμάσει, al. ἀπεδοκίμασε. O. τὴν δὲ κακίαν οὐ προσώχθισε. Θ. κακὸν οὐκ ἀπώσατο.

אמונתך עד־שחקים 6. Σ. ἡ βεϐαιότης σου μέχρι τῶν αἰθέρων. O. ἡ ἀλήθειά σου ἕως τῶν νεφελῶν.

צדקתך כהררי־אל 7. A. δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη ἰσχυροῦ, (al. ἰσχυρά.) O. ἡ δικαιοσύνη σου, ὡς ὄρη θεοῦ.

משפטיך O. τὰ κρίματα. Ἀλλ., τὰ ἀκριϐάσματα. Ἀλλ. τὰ προστάγματα.

מה־יקר חסדך 8. Σ. τί τίμιον τὸ ἔλεός σου. O. ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σου.

ובני אדם בצל כנפיך יחסיון Σ. υἱοὶ δὲ τῶν αἰ-

1. *E*Uſebius. Neque pſalmus, neque canticum, neque quidpiam ſimile inſcribitur.

2. 3. *H.* Dictum prævaricationis impio in interiori cordis mei: Non pavor Dei in conſpectu oculorum ejus. Quoniam lenivit ad ſe in oculis ipſius, ad inveniendum iniquitatem ſuam ad odiendum. *Hebraicum.* ...... in oculis ejus doloſe egit, ad inveniendum iniquitatem ſuam & odiendum. *S.* Dixit de defectione impii intus cor meum: Non eſt propoſitus timor Dei ante oculos ejus. Quoniam labi videntur ea quæ circa eum ſunt, ut inveniatur iniquitas ejus, ut odio habeatur ipſa. *LXX. Vulg.* Dixit injuſtus ut delinquat in ſemetipſo, Non eſt timor Dei ante oculos ejus: quoniam doloſe egit in conſpectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. *Hieron. Dixit ſcelus impii in medio cordis ejus, non eſſe timorem Dei ante oculos ejus. Quoniam doloſe egit adverſus eum in oculis ſuis: ut inveniret iniquitatem ejus ad odiendum.*

4. *H.* deſiit intelligere ad bene faciendum. *S.* abſtitit ab intelligendo ut bene faceret. *LXX. Vulg.* noluit intelligere ut bene ageret. *Hieron. ceſſavit cogitare bene facere.*

5. *H. S.* malum non reprobabit. *A.* malum non abjecit. *LXX. Vulg.* malitiam autem non odivit. *Th.* malum non repulit. *Hieron. malum non abjiciet.*

6. *H.* veritas tua uſque ad æthera. *S.* firmitas tua uſque ad æthera. *LXX. Vul.* veritas tua uſque ad nubes. *Hieron. fides tua uſque ad nubes.*

7. *H. LXX. Vulg.* juſtitia tua ſicut montes Dei. *A.* juſtitia tua ſicut montes fortis. *Hieron. juſtitia tua quaſi montes Domine.*

H. LXX. Vulg. Hieron. judicia tua. *Alius*, accurate ſtatuta. *Alius*, præcepta.

8. *H. S. Hieron.* Quam pretioſa eſt miſericordia tua. *LXX. Vul.* Quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam.

H. & filii hominum in umbra alarum tua-

θρέπτων ὑπὸ σκιὰν τῶν πτερύγων σου ἀμεριμνοῦσι. O. οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐν σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ἐλπιοῦσι.

תשקם 9. Οἱ πάντες, ποτιεῖς αὐτούς.

וצדקתך לישרי־לב 11. Σ. καὶ τὴν ἐλεημοσύνην σου τοῖς ἁπλοῖς τῇ καρδίᾳ. O. καὶ τὴν δικαιοσύνην σου ἐν τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ.

13. שם נפלו פעלי און דחו ולא־יכלו קום Σ. ὅπου πίπτουσιν οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ἀπωσθήσονται, καὶ οὐ δυνήσονται στῆναι. O. ἐκεῖ ἔπεσον πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ἐξώσθησαν, καὶ οὐ μὴ δυνῶνται στῆναι.

rum ſperabunt. *S.* filii autem hominum ſub umbra alarum ruarum a ſolicitudine vacabunt. *LXX. Vul.* Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum ſperabunt. *Hieron. & filii Adam in umbra alarum tuarum ſperabunt.*

9. *H. & Omnes*, potabis eos.

11. *H.* & juſtitiam tuam ad rectos corde. *S.* & miſericordiam tuam ſimplicibus corde. *LXX. Vulg.* & juſtitiam tuam his qui recto ſunt corde. *Hieron. & juſtitiam tuam rectis corde.*

13. *H.* Ibi ceciderunt operarii iniquitatis: expulſi ſunt & non potuerunt ſurgere. *S.* ubi cadunt operantes iniquitatem: expelluotur, & non poterunt ſtare. *LXX.* Ibi ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem; expulſi ſunt; & non poterunt ſtare. *Vulg. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare. Hieron. Ibi ceciderunt operantes iniquitatem: expulſi ſunt, & non potuerunt ſurgere.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXXV.

v. 1. Hæc nota deſumitur ex Euſebio.

v. 1. & 3. Lectionem Hebraïci adfert Euſebius. Lectionem Symmachi Euſebius ac Druſius: in cujus fine Euſebius & Colbertinus unus legunt, εἰς τὸ μισυνθῆναι. Druſius vero, τοῦ μισυνθῆναι.

v. 4. Σ. ἀνοίχιστα &c. Sic Colbert. στιχηρῶς ſcriptus.

v. 5. Has omnes lectiones adferunt quidam Mſſ. & Druſius Regius autem unus habet ἀποδοκίμασον.

v. 6 Σ. καὶ ἡ βεβαιότης σου μέχρι τῶν αἰθέρων. Sic Regius unus, Colbertinus unus & Euſebius. Druſius autem habet, καὶ ἡ βεβαιότης σου ἕως τῶν αἰθερίων.

v. 7. A. δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη ἰσχυρά. Sic Euſebius, Druſius & aliquot Mſſ. Sed duo Colberrini unuſque Regius, ὡς ὄρη ἰσχυρᾶ, & ſic etiam legit Daniel Barbarus, qui vertit, *montes fortes.*

Ibid. Coiſlin. ad vocem κρίματα, in margine ponit ἀκριβάσματα, προστάγματα.

v. 8. Σ. τί τίμιον &c. Mſſ. quidam & Druſius.

Ibid. Σ. υἱοὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ σκιὰν τῶν &c. Sic quidam Mſſ. & Druſius.

9. ποτιεῖς αὐτούς. Sic omnes habent ex Druſio.

v. 11. Σ. καὶ τὴν ἐλεημ- &c. Druſius.

v. 13. ὅπου πίπτουσιν &c. Sic duo Mſſ. & Theodoretus.

PSALMUS XXXVI.

לדוד 1. Ἄλλοι, τοῦ Δαυίδ. O. τῷ Δαυίδ.

אל־תתחר במרעים A. μὴ διαμάχου ἐν πονηρευομένοις. Σ. ϛ'. μὴ φιλονείκει κακούργοις. O. μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις. Θ. μὴ παρεθίζου. E. μὴ ἐρεθίζου ἐν πονηρευομένοις.

כי כחציר 2. Σ. ὅτι ὡσεὶ χλωρά. O. ὅτι ὡσεὶ χόρτος.

ורעה אמונה 3. A. καὶ νέμου πίστιν. Σ. καὶ ποιμαίνου διηνεκῶς. O. καὶ ποιμανθήσῃ ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτῆς.

גול 5. A. κύλιε. Σ. ἐπικύλισον. O. ἀποκάλυψον.

דום ליהוה והתחולל לו 7. A. σίγησον τῷ κυρίῳ καὶ ἀποκαραδόκει αὐτόν. Σ. ἡσύχαζε τῷ κυρίῳ καὶ ἱκέτευε αὐτῷ. O. ὑποτάγηθι τῷ κυρίῳ, καὶ ἱκέτευσον αὐτόν.

זמם רשע לצדיק וחרק עליו שניו 12. Σ. ἐνιοῖ ὁ ἀσεβὴς περὶ τοῦ δικαίου, καὶ βρύχει κατ'

1. Hebr. Davidi. *Alii*, ipſius David. *LXX.* ipſi David. *Vulg. Pſalmus ipſi David. Hieron. David.*

Hebr. Ne ſuccenſeas in malignis. *A.* Ne dimica in malignantibus. *S. VI.* Ne altercare cum maleficis. *LXX. Vul.* Noli æmulari in malignantibus. *Th.* Ne irritare. *V.* Ne incitare in malignantibus. *Hieron. Noli contendere cum malignis.*

2. *H. Hieron.* Quoniam ſicut herba. *S.* Quoniam ſicut vireotia. *LXX. Vul.* Quoniam tamquam fœnum.

3. *Hebr.* & paſce veritatem. *A.* & paſce fidem. *S.* & paſcere aſſidue. *LXX. Vulg.* & paſceris in divitiis ejus. *Hieron. & paſcere fide.*

5. *Hebr. S.* devolve. *A. Hieron.* volve. *LXX. Vulg.* revela.

7. *Heb. A. Hieron.* Tace Domino, & expecta eum. *S.* Quieſce Domino, & ſupplica ei. *LXX. Vulg.* Subditus eſto Domino, & ora eum.

12. *Hebr.* Machinans impius contra juſtum, & frendens ſuper eum dentibus ſuis. *S.* Cogitat

Digitized by Google

αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ. Ο. παρατηρήσεται ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον, καὶ βρύξει ἐπ' αὐτὸν τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ.

ארני ישחק־לו 13. Σ. καὶ ὁ κύριος καταγελάσει αὐτοῦ. Ο. ὁ δὲ κύριος ἐκγελάσεται αὐτόν.

סומך צדיקים 17. Σ. ἀντιλαμβάνεται τῶν δικαίων. Ο. ὑποστηρίζει δὲ τοὺς δικαίους.

יודע יהוה ימי תמימים 18. Σ. προεῖδεν ὁ κύριος τὰς ἡμέρας τῶν ἀμώμων. Ο. Γινώσκει κύριος τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμώμων.

כי רשעים יאבדו 20. Α. Σ. Ο. ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπολοῦνται.

ואיבי יהוה Α. Σ. καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου. Ο. οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου.

מברכיו 22. Σ. οἱ εὐλογημένοι ὑπ' αὐτοῦ. Ο. οἱ εὐλογοῦντες αὐτόν.

מקלליו Σ. καταρώμενοι ὑπ' αὐτοῦ. Ο. οἱ δὲ καταρώμενοι αὐτόν.

ודרכו יחפץ 23. Σ. καὶ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ εὐδοκεῖται. Ο. καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ θελήσει.

נער הייתי גם־זקנתי 25. Σ. νέος ἐγενόμην. ἀλλὰ καὶ ἐγήρασα. Ο. νεώτερος ἐγενόμην καὶ γὰρ ἐγήρασα.

ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם Σ. Ο. καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὔτε τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους.

כל־היום חונן ומלוה 26. Α. ὅλην τὴν ἡμέραν δωρεῖται καὶ δανείζει. Ο. ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλεεῖ καὶ δανείζει.

ושכן לעולם 27. Σ. καὶ ἠρεμήσεις εἰς αἰῶνα αἰώνιον. Ο. καὶ κατασκήνου εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

את־חסידיו 28. Ο. τοὺς ὁσίους αὐτοῦ. Ἄλλος, τοὺς ἁγνοὺς αὐτοῦ.

צופה 32. Ο. κατανοεῖ. Ἄλλος, περισκοπεῖ.

ולא ירשיענו בהשפטו 33. Α..... ἐν τῷ κρίνεσθαι αὐτόν. Σ. οὐδὲ καταδικάσει κρινόμενον. Ο. οὐδὲ μὴ καταδικάσαι αὐτόν, ὅταν κρίνηται αὐτῷ.

ראיתי רשע עריץ ומתערה כאזרח רענן 35. Ο. Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον, καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. ς. εἶδον ἀσεβῆ καὶ ἀναιδῆ ἀντιποιούμενον ἐν σκληρότητι, καὶ λέγοντα, Εἰμὶ ὡς αὐτόχθων περιπατῶν ἐν δικαιοσύνῃ.

שמר־תם וראה ישר כי־אחרית לאיש שלום 37. Σ. Φύλασσε ἁπλότητα, καὶ ὅρα εὐθύ, ὅτι ἐστὶ μέλλοντα ἀνθρώπῳ εἰρηνικῷ. Ο. Φύλασσε ἀκακίαν, καὶ ἴδε εὐθύτητα, ὅτι ἐστὶν ἐγκατάλειμμα

impius de juſto, & ſtridet contra eum dentibus ſuis. *LXX. Vulg.* Obſervabit peccator juſtum, & ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis. *Hieron. Cogitat impius de juſto, & frendet adverſum eum dentibus ſuis.*

13. *Hebr* Dominus ridebit ei. *S. Hieron.* Dominus deridebit eum. *LXX. Vul.* Dominus autem irridebit eum.

17. *Hebr.* ſuſtentans juſtos. *S.* ſuſcipit juſtos. *LXX. Vulg.* confirmat autem juſtos. *Hieron. ſublevat autem juſtos.*

18. *Hebr.* Sciens Dominus dies perfectorum. *S.* Præſcivit Dominus dies immaculatorum. *LXX. Vulg. Hieron.* Novit Dominus dies immaculatorum.

20. *Hebr. Hieron.* quia impii peribunt. *A. S. LXX. Vul.* quia peccatores peribunt.

Hebr. A. S. Hieron. & inimici Domini. *LXX. Vulg.* inimici vero Domini.

22. *Heb.* benedicti ejus. *S.* benedicti ab eo. *LXX. Vul.* benedicentes ei. *Hieron. qui benedicti fuerint ab eo.*

Heb. maledicti ejus. *S.* maledicti ab eo. *LXX. Vulg.* maledicentes autem ei. *Hieron. & qui maledicti.*

23. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* & viam ejus volet. *S.* & via ejus accepta eſt.

25. *Heb.* puer fui, etiam ſenui. *S.* juvenis fui, ſed etiam ſenui. *LXX. Vul.* junior fui, etenim ſenui. *Hieron. puer fui, ſiquidem ſenui.*

Heb. & non vidi juſtum derelictum, & ſemen ejus quærens panem. *S. LXX. Hieron.* & non vidi juſtum derelictum, neque ſemen ejus quærens panes. *Vul. Hieron. panem.*

26 *Heb.* omni die miſerans & mutuans. *A. Hieron.* tota die donat & commodat. *LXX. Vulg.* tota die miſeretur & commodat..

27. *Heb.* & habita in ſæculum *S.* & quieſces in ſæculum ſæculi. *LXX. Vul.* & inhabita in ſæculum ſæculi. *Hieron. & inhabita in ſempiterno.*

28. *Heb.* pios ſuos. *LXX. Vul. Hieron.* ſanctos ſuos. *Alius*, caſtos ſuos.

32. *Heb.* ſpeculans. *LXX. Vulg. Hieron.* conſiderat. *Alius*, circumſpicit.

33. *Heb.* nec condemnabit eum in judicando eum. *A.....* in judicando eum. *S.* nec condemnabit judicatum. *LXX. Vulg.* nec damnabit eum, cùm judicabitur illi. *Hieron. & non condemnabit eum, cum judicatur.*

35. *Heb.* Vidi impium terrificum, & diffundentem ſe ſicut laurus viridis. *LXX. Vulg.* Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani. *VI.* Vidi impium & impudentem ſibi vendicantem in duritie, & dicentem: Sum ſicut indigena ambulans in juſtitia. *Hieron. Vidi impium robuſtum, & fortiſſimum ſicut indigenam virentem.*

37. *H.* Cuſtodi integrum, & vide rectum, quia noviſſimum viro pax. *S.* Cuſtodi ſimplicitatem, & vide rectum, quia ſunt futura homini pacifico. *LXX. Vul.* Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem: quoniam ſunt reliquiæ ho-

Digitized by Google

ἀνθρώπῳ εἰρηνικῷ. A. ἔσχατον.

38 ופשעים נשמדו יחדו אחרית רשעים נכרתה Σ. οἱ δὲ ἀθετοῦντες ἐξαλειφθήσονται ὁμοῦ· τὰ ἔσχατα τῶν ἀνόμων ἐκκοπήσεται. O. οἱ δὲ παράνομοι ἐξολοθρευθήσονται ἐπιτοαυτό. τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν ἀσεβῶν ἐξολοθρευθήσονται. A. καὶ ἔσχατον.

mini pacifico. *A.* noviſſimum. *Hieron. Cuſtodi ſimplicitatem, & vide rectum: quia erit ad extremum viro pax.*

38. & prævaricantes delebuntur pariter: noviſſimum impiorum exciditur. *S.* Prævaricantes autem delebuntur ſimul: noviſſima iniquorum exſcindentur. *LXX. Vulg.* Injuſti autem diſperibunt ſimul: reliquiæ impiorum interibunt. *A.* & noviſſimum. *Hieron. Prævaricantes autem delebuntur pariter, & noviſſimum impiorum peribit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXXVI.

v. 1. Ἄλλος, τοῦ Δαυίδ. Sic unus.

Ibid. A. μὴ διαμάχου. Has variorum Interpretum lectiones ex Mſſ. multis, ex Euſebio, item Theodoreto & Druſio mutuamur.

v. 2. Σ. ὅτι ὡσεὶ χλωρά. Sic Mſſ. & Druſius, in quo deeſt, ὅτι.

v. 3. A. & νέμου πίστ- Euſebius & Druſius; ſed in poſtremo deeſt καὶ ad utrumque.

v. 5. A. κύλιε &c. Druſius.

v. 7. A. σιγηλὸν τῷ κυρίῳ &c. Sic omnes, præter unum, qui ex verſione Symmachi ad Aquilam poſuit καὶ ἱκέτευε αὐτόν. Ad Symmachum vero Euſebius legit, καὶ ἱκέτευε αὐτῷ. Druſius, καὶ ἱκέτευε αὐτόν.

v. 12. Σ. ἐννοεῖ ὁ ἀσεβὴς &c. Sic Colbertinus unus.

v. 13. Σ. καὶ ὁ κύριος καταγελάσει αὐτόν. Sic duo Colbertini. Alius vero legit, ὁ δὲ κύριος ἐγγελάσεται αὐτόν.

v. 17. Σ. ἀντιλαμβ- &c. Druſius.

v. 18. Σ. προεῖδεν ὁ κύριος &c. Sic Euſebius & Mſſ. Druſius vero, προεῖδε κύριος &c.

v. 20. Regius unus Codex & Coiſlin. qui in hæc verba, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπολοῦνται, hæc notant ex Theodoreto: Ἀκύλας καὶ Σύμμαχος σύνδεσμον τεθεικότες, τοὺς αὐτοὺς ἔδειξαν ἁμαρτωλοὺς καὶ τοῦ κυρίου ἐχθρούς. i. *Aquila & Symmachus conjunctionem ponentes, eoſdem ipſos eſſe demonſtrant peccatores atque Dei hoſtes.* Ubi reſpicitur ad ſequentem A. S. lectionem, quæ per conjunctionem καὶ incipit. Putarim ego Aquilam vel Symmachum, vel utrumque hic vertiſſe ἀσεβεῖς, non ἁμαρτωλοὶ, ac Librarios vocem ἁμαρτωλοὶ ex LXX. in hos Interpretes tranſtuliſſe. Nam Hieronymus, qui vel alterutrum vel utrumque ſequitur, hic vertit, *impii*, atque ſic ſolent illi vocem Hebraïcam רשע vertere.

v. 22. Σ. οἱ εὐλογ- Druſius.

Ibid. Σ. καταρώμ- &c. Idem.

v. 23. Σ. καὶ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ εὐδ- Idem. Corderius pro εὐδοκοῦνται, legit εὐοδοῦται. Sed prior lectio præſtare videtur, quia ad Hebraïcam vocem quadrat.

v. 25. Σ. νέος ἐγ- Sic Euſebius.

Ibid. Σ. Π. καὶ οὐκ εἶδον &c. Euſebius.

v. 26. A. ὅλην τὴν ἡμέραν &c. Druſius.

v. 27. Σ. & ἠρεμήσεις εἰς αἰῶνα. Euſebius.

v. 28. Ἄλλος, τοὺς ἁγίους αὐτοῦ. Coiſlin. unus. Sic vertit Aquila ſupra Pſalm. 11. 2.

v. 32. Ἄλλ. σκοπεύει. Druſius.

v. 33. A. . . . ἐν τῷ κρίν- Lectiones Aquilæ & Symmachi ex uno Colbertino.

v. 35. ϛ'. εἶδον ἀσεβῆ. Druſius.

v. 37. Σ. φύλαττε ἁπλότητα &c. Sic Mſſ. Druſius truncam adtulit. Euſebius & duo Mſſ. habent, ἀνθρώπῳ εἰρηνικῷ. Duo autem alii Mſſ. ἀνδρὶ εἰρηνικῷ: ſed hi videntur ex LXX. verſione lapſu graphico mutuati. A. ἔσχατον. Druſius.

v. 38. Σ. οἱ δὲ ἀθετ- &c. Sic Theodoretus & duo Mſſ. A. καὶ ἔσχατον. Druſius.

PSALMUS XXXVII.

נחתו־בי 3. Σ. καθίκοντό μου. O. ἐνεπάγησάν μοι.

מפני זעמך 4. A. Σ. ἀπὸ προσώπου τῆς ἐμβριμήσεώς σου. O. ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου.

מפני חטאתי Σ. διὰ τὰς ἁμαρτίας μου. O. ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου.

קדר הלכתי 7. Σ. σκυθρωπὸς περιεπάτουν. O. σκυθρωπάζων ἐπορευόμην.

כי־כסלי מלאו נקלה 8. A. ὅτι ἐπληρώθησαν αἱ λαγόνες μου ἀτιμίας. Σ. ὅτι αἱ ψόαι μου ἐμπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων. O. ὅτι ἡ ψυχή μου ἐπλήσθη ἐμπαιγμῶν.

שאגתי מנהמת לבי 9. A. ἐβρυχώμην ἀπὸ βρυγμοῦ τῆς καρδίας μου. O. ὠρυόμην ἀπὸ

3. Hebr. defixæ ſunt in me. *S.* attingunt me. *LXX. Vul. Hieron.* infixæ ſunt mihi.

4. *Hebr.* propter iram tuam. *A. S. Hieron.* a facie indignationis tuæ. *LXX. Vulg.* a facie iræ tuæ.

Hebr. propter peccatum meum. *S.* propter peccata mea. *LXX. Vulg.* a facie peccatorum meorum. *Hieron. a facie peccati mei.*

7. *Hebr.* atratus ambulavi. *S.* mœrens ambulabam. *LXX.* contriſtatus ambulabam. *Vul. contriſtatus ingrediebar. Hieron. mœrens ambulavi.*

8. *Hebr.* Quoniam ilia mea plena fuerunt fœditate. *A.* Quoniam impleta ſunt ilia mea ignominiâ. *S. Vulg.* Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus. *LXX.* Quoniam anima mea impleta eſt illuſionibus. *Hieron. Quoniam lumbi mei repleti ſunt ignominiâ.*

9. *Heb.* Rugii præ palpitatione cordis mei. *A.* fremebam a fremitu cordis mei. *LXX. Vul.*

στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου.

אהבי ורעי מנגד נגעי יעמדו 12. Σ. οἱ φίλοι μου καὶ ἑταῖροί μου ἐξεναντίας ἐν τῇ πληγῇ μου αὐτέστησαν. Ο. οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν.

וקרובי מרחק עמדו Σ. καὶ οἱ ἔγγιστά μου μακρὰν ἔστησαν. Ο. καὶ οἱ ἔγγιστά μου μακρόθεν ἔστησαν.

רעתי 13. Α. κακίαν μου. Σ. κακόν μου. Ο. τὰ κακά μοι.

עלי הגדילו 17. Σ. κατεμεγαλυνόντό μου. Ο. ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλοῤῥημόνησαν.

לצלע נכון 18. Σ. Εἰς τὸ σκάζειν παρεσκεύασμαι. Ο. Εἰς μάστιγας ἕτοιμος.

חיים עצמו 20. Σ. ζῶντες ὑπερισχύουσι. Ο. ζῶσι καὶ κεκραταίωνται.

ישטנוני 21. Σ. ἀντέκειντό μοι. Ο. ἐνδιέβαλλόν με.

טוב οἱ λοιποὶ, ἀγαθοσύνην. Ο. δικαιοσύνην.

חושה 23. οἱ λοιποὶ, σπεῦσον. Ο. πρόσχες.

Hieron. rugiebam a gemitu cordis mei.

12. *Hebr.* Diligentes me & ſocii mei ex adverſo plagæ meæ ſteterunt. *S.* Amici mei & ſocii mei ex adverſo in plaga mea obſtiterunt. *LXX. Vulg.* Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquaverunt & ſteterunt. *Hieron. Cari mei & amici mei quaſi contra lepram meam ſteterunt.*

Heb. & propinqui mei a longinquo ſteterunt. *S. Hieron.* & vicini mei longe ſteterunt. *LXX. Vulg.* & qui juxta me erant de longe ſteterunt.

13. *Hebr. S.* malum meum. *A.* malitiam meam. *LXX. Vulg. Hieron.* mala mihi.

17. *H.* ſuper me magnificaverunt ſe. *S.* magnificabant ſe contra me. *LXX. Vul.* ſuper me magna locuti ſunt. *Hieron. ſuper me magnificentur.*

18. *Heb.* ad claudicationem paratus. *S.* ad claudicandum paratus ſum. *LXX. Vulg.* in flagella paratus ſum. *Hieron. ad plagas paratus ſum.*

20. *Hebr.* viventes roborati ſunt. *S.* viventes prævalent. *LXX. Vulg.* vivunt & confirmati ſunt. *Hieron. viventes confortati ſunt.*

21. *Heb. S. Hieron.* adverſabantur mihi. *LXX. Vulg.* detrahebant mihi.

Hebr. Hieron. bonum. *Reliqui & Vulg.* bonitatem. *LXX.* juſtitiam.

23. *Heb. Reliqui, Hieron.* feſtina. *LXX. Vulg.* intende.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXXVII.

v. 3. Σ. καθίσ- Druſius.

v. 4. Α. Σ. ἀπὸ προσώπου &c. Euſebius & Druſius.

Ibid. Σ. διὰ τὰς ἁμ- Iidem.

v. 7. Σ. σκυθρωπὸς περιεπάτουν. Sic Druſius. Codex unus Regius habet ἐπάτουν primâ manu; ſed deinde emendatum eſt, περιεπάτουν.

v. 8. Lectionem Aquilæ ſic habent MSſ. & Druſius, qui poſtremus ad Symmachum ita legit: ὅτι αἱ ψόαι μου ἐμπλάσθησαν ἐμπαιγμάτων ἢ ἀτιμίας. Unus vero Reg. ἤτοι ἀτιμίας, quod eſt quaſi ſcholion ex Aquilæ verſione deſumtum: quamobrem has voces, ἢ ἀτιμίας, ex Symmachi loco expunximus.

v. 9. Α. ἐβρυχώμην &c. Sic MSſ. & Druſius. Duo Codices habent ἐβρυχόμην.

v. 12. Σ. οἱ φίλοι μου &c. Sic Theodoretus & duo Regii. Druſius ſic habet, ἐξεναντίας τῇ πληγῇ μου ἔστησαν, minus recte.

Ibid. Σ. καὶ οἱ ἔγγιστά μου μακρὰν ἔστησαν. Unus Reg.

v. 13. Druſius habet, Α. κακίαν μου, κακόν μου, ac recte ſuſpicatur primum Aquilæ; ſecundum Symmachi eſſe. Vide infra Pſal. XXXIX. 15.

v. 17. Σ. κατεμεγαλυνόντό μου. Sic Colbertinus unus melius quam Druſius, κατεμεγαλυνόνται.

v. 18. Σ. εἰς τὸ σκάζειν &c. Druſius.

v. 20. Σ. ζῶντες ὑπ- Idem.

v. 21. Σ. ἀντέκ- Idem.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἀγαθοσύνην. Sic unus Codex. Coiſlinianus vero hanc notam habet: Ὠριγένης καὶ Ο. Θ. Ε. ϛ. ἀγαθοσύνην· Εὐσέβιος καὶ Δ. δικαιοσύνην. i. *Origenes & LXX Th. V. VI.* bonitatem, *Euſebius & Tetrapla,* juſtitiam.

Ibid. οἱ λοιποὶ, σπεῦσον. Druſius.

PSALMUS XXXVIII.

למנצח לידיתון מזמור לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ τῷ Ἰδιθοὺν, μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον ὑπὲρ Ἰδιθοὺν, ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, τῷ Ἰδιθοὺν, ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. Θ. εἰς τὸ νῖκος ὑπὲρ Ἰδιθοὺν, ᾠδὴ τῷ Δαυίδ.

אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה 2.

1. Hebr. Victori ipſi Idithum, canticum David. *A.* Victori ſuper Idithun, canticum David. *S.* Triumphale ſuper Idithun, canticum David. *LXX. Vul.* In finem, ipſi Idithun, canticum David. *Th.* In victoriam ſuper Idithun, canticum ipſi David. *Hieron. Pro victoria Idithun, David Pſalmus.*

2. *Hebr.* Dixi, cuſtodiam vias meas a pec-

לפי

לפי מחסום בעוד רשע לנגדי Σ. Εἶπον, φυλάξω τὰς ὁδούς μου, μὴ ἁμαρτεῖν διὰ τῆς γλώσσης μου. φυλάξω τὸ στόμα μου φιμῷ, ἔτι ὄντος ἀσεβοῦς ἐξ ἐναντίας μου. Ο. Εἶπα, φυλάξω τὰς ὁδούς μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν ἐν γλώσσῃ μου. ἐθέμην τῷ στόματί μου φυλακὴν, ἐν τῷ συστῆναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου.

3. נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר A.... σιωπῇ ἐσίγησα ἀπὸ ἀγαθοῦ.... Σ. ἄλαλος ἐγενόμην σιγῇ, ἐσιωπήθην μὴ ὢν ἐν ἀγαθῷ καὶ ἀνεταράχθην. Ο. ἐκωφώθην καὶ ἐταπεινώθην καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν, καὶ τὸ ἄλγημά μου ἀνεκαινίσθη.

חם־לבי בקרבי בהגיגי תבער־אש 4. Σ. διεθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου· ἐν τῷ ἀναπλάσσειν με ἐνεκαιόμην πυρί. Ο. ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ.

הנה טפחות נתתה ימי 6. Σ. ἰδοὺ ὡς σπιθαμὰς ἔδωκας τὰς ἡμέρας μου. Ο. ἰδοὺ παλαιὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου. Ἄλλως, παλαιστάς.

וחלדי כאין נגדך A. καὶ ἡ καταδύσις μου ὡς οὐκ ἔστιν ἐναντίον σου. Σ. καὶ ἡ βίωσίς μου ὡς οὐδὲν ἄντικρύς σου. Ο. καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ὡς οὐθὲν ἐνώπιόν σου.

אך כל־הבל כל־אדם נצב Σ. μόνον γὰρ ἀτμὸς πᾶς ἄνθρωπος ἑστώς. A. πᾶς ἄνθρωπος ἐστηλωμένος. Ο. πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν.

סלה σέλ. A. ἀεί. Σ. Ο. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ϛʹ. Εἰς τέλος.

מי־אספם 7. A. Θ. τίς συλλέξει αὐτά. Ο. τίνι συνάξει αὐτά.

8. ועתה מה־קויתי אדני תוחלתי לך היא Σ. νῦν οὖν τί προσδοκῶ, δέσποτα; ἡ ἀναμονή μου εἰς σέ ἐστιν. A. ἡ καραδοκία μου μετὰ σοῦ. Ο. καὶ νῦν τίς ἡ ὑπομονή μου; οὐχὶ ὁ κύριος; καὶ ἡ ὑπόστασίς μου παρὰ σοί ἐστιν.

9. מכל־פשעי הצילני חרפת נבל אל־תשימני A..... ὄνειδος ἀπορρέοντι μὴ θῇς με. Σ. ἀπὸ πασῶν τῶν ἀθεσιῶν μου ἐξελοῦ με, ἐπονείδιστον ἄφρονι μὴ τάξῃς με. Ο. ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνομιῶν μου ῥῦσαί με, ὄνειδος ἄφρονι ἔδωκάς με. E. ὄνειδος ἄφρονι μὴ θῇς με.

10. נאלמתי לא אפתח־פי כי אתה עשית

cando in lingua mea. Cuſtodiam ori meo epiſtomidem, cum adhuc impius juxta me. *S.* Dixi, cuſtodiam vias meas, ad non peccandum per linguam meam. Cuſtodiam os meum fræno, cum adhuc eſſet impius ex adverſo mei. *LXX. Vul.* Dixi: cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſteret peccator adverſum me. *Hieron. Dixi, cuſtodiam vias meas, ne peccem in lingua mea: cuſtodiam os meum ſilentio, donec eſt impius contra me.*

3. *Heb. Hieron.* Obmutui ſilentio, tacui de bono, & dolor meus conturbatus eſt. *A.*.... ſilentio ſilui a bono.... *S.* ſine loquela factus ſum ſilentio: tacui non exiſtens in bono, & turbatus ſum. *LXX. Vul.* Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a bonis, & dolor meus renovatus eſt.

4. *Heb.* Caluit cor meum in interiori meo: in meditatiune mea exarſit ignis. *S.* Incaluit cor meum intra me, cum animo verſarer, comburebar igne. *LXX. Vulg.* Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. *Hieron. Incaluit cor meum in medio mei, in meditatione mea incenſus ſum igni.*

6. *Hebr.* ecce palmos dediſti dies meos. *S.* ecce quaſi palmos dediſti dies meos. *LXX. Vul.* Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos. (*Al.* antiquos poſuiſti.) *Hieron. Ecce breves poſuiſti dies meos.*

H. & tempus meum tamquam nihil coram te. *A.* & demerſio mea quaſi non eſt coram te. *S. Hieron.* & vita mea quaſi non ſit in conſpectu tuo. *LXX. Vulg.* & ſubſtantia mea tamquam nihilum ante te.

Hebr. Utique univerſa vanitas omnis homo ſtans. *S.* Solum enim vapor omnis homo ſtans. *A.* omnis homo erectus. *LXX. Vul.* Verumtamen univerſa vanitas, omnis homo vivens. *Hieron. Omnia enim vanitas, omnis homo ſtans.*

H. ſelah. *Al.* ſel. *A. Hieron.* ſemper. *S. LXX. Th.* diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem. *Vul. vacat.*

7. *H.* quis colligens ea. *A. Th.* quis colliget ea? *LXX. Vulg.* cui congregabit ea. *Hieron. cui dimittat ea.*

8. *Hebr.* Et nunc quid expectavi, Domine? expectatio mea in te ipſa. *S.* Nunc igitur quid expecto, Domine? patientia mea in te eſt. *A.* expectatio mea tecum. *LXX. Vulg.* Et nunc quæ eſt expectatio mea? Nonne Dominus? & ſubſtantia mea apud te eſt. *Hieron. Nunc ergo quid expecto, Domine? præſtolatio mea tu es.*

9. *Heb.* Ab omnibus prævaricationibus meis erue me: opprobrium ſtulti ne ponas me. *A.*.... opprubrium effluenti ne ponas me. *S.* Ab omnibus tranſgreſſionibus meis erue me, exprobrabilem inſipienti ne ſtatuas me. *LXX. Vulg.* Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium inſipienti dediſti me. *V.* opprobrium ſtulto ne dederis me. *Hieron. Ab omnibus iniquitatibus meis libera me: opprobrium ſtulto ne ponas me.*

10. *Hebr. Hieron.* Obmutui, non aperiam os

Σ. ἄλαλος ἐγενόμην, οὐκ ἀνοίξω τὸ στόμα μου· σὺ γὰρ ἐποίησας. Ο. ἐκωφώθην, καὶ οὐκ ἤνοιξα τὸ στόμα μου, ὅτι σὺ εἶ ὁ ποιήσας με.

meum: quia tu feciſti. *S.* Sine loquela factus ſum, non aperiam os meum: tu enim feciſti. *LXX.* Obmutui, & non aperui os meum: quoniam tu es qui feciſti me. *Vulg. Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti.*

על־עון 12. Σ. δι' ἀδικίαν. Ο. ὑπὲρ ἀνομίας.

12. *Hebr. S. LXX. Vulg.* propter iniquitatem. *Hieron. pro iniquitate.*

ותמס כעש חמודו Σ. καὶ διαλύσεις ὡς βρῶμα τὸ ἐπιθυμητὸν αὐτοῦ. Ο. καὶ ἐξέτηξας ὡς ἀράχνην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Αλλος, αὐήλωσας. Αλλος, ἐξαπείνωσας.

Heb. & liqueſcere feciſti ut tineam deſiderium ejus. *S.* & diſſolvis ut cariem deſiderabile ejus. *LXX. Vulg.* & tabeſcere feciſti ſicut araneam animam ejus. *Alius*, abſumſiſti. *Alius*, humiliaſti. *Hieron. & poſuiſti quaſi tineam deſiderabilia ejus.*

אך הבל כל־אדם A. πλὴν μάτην πᾶς ἄνθρωπος. Ο. πλὴν μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος.

H. Hieron. verumtamen vanitas omnis homo. *A.* verumtamen fruſtra omnis homo. *LXX. Vul.* verumtamen vane conturbatur omnis homo.

אל־תחרש 13. Σ. μὴ παρακούσῃς. Ο. μὴ παρασιωπήσῃς.

13. *H. LXX. Vulg.* ne ſileas. *S.* ne inauditum prætereas. *Hieron. ne obſurdeſcas.*

14. השע ממני ואבליגה בטרם אלך ואינני
Σ. ἀπόσχου μου ἵνα μειδιάσω, πρὶν ἀπελθεῖν με, καὶ μηκέτι ὑπάρχω. Ο. ἄνες μοι ἵνα ἀναψύξω πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν, καὶ οὐκέτι μὴ ὑπάρξω.

14. *H.* Claude a me, & roborabor, antequam vadam, & non ego. *S.* Abſtine a me ut rideam, antequam abeam, & non ſubſiſtam. *LXX. Vul.* Remitte mihi, ut refrigerer priuſquam abeam, & amplius non ero. *Hieron. Parce mihi, ut rideam antequam vadam, & non ſubſiſtam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXXVIII.

Tituli lectiones ex Mſſ. eruimus.

v. 2. Lectionem Symmachi plenam ſic habet Euſebius in Pſalmos.

v. 3. A. σιωπῇ ἰσιγησα ἀπὸ ἀγαθοῦ. Hanc Aquilæ lectionem vitiatam adfert Colbertinus ſtichηρῶς ſcriptus ſic, σιωπῆς σιγῆς ἀπὸ ἀγαθοῦ, Symmachi Euſebius. In verſione Aquilæ, σιωπῆς, ultima littea C erat Є, & ad ſequentem vocem pertinebat ἐσίγησα. Poſtrema vero littera A ab imperito Librario omiſſa fuit, ob repetitionem litteræ A in ἀπό.

v. 4. Ita Symmachi lectionem efferunt Mſſ. Duo autem Colbertini habent ἀναπολῶν pro ἀναπολῶν.

v. 6. Σ. ἰδοὺ ὡς σπιθαμὰς &c. Euſebius & Druſius.

Ibid. A. ἐν ὅ κατ- Lectiones Aquilæ & Symmachi habent Euſebius, Theodoretus, duo Mſſ. & Druſius.

Ibid. Σ. μόνον γὰρ &c. Euſebius.

Ibid. σελ. Vide Pſalmo 3.

v. 7. Ita Druſius. Agellius vero ſic habet: *Theodotion autem ad Hebræum aptius vertit:* Et neſcit quis colliget ea.

v. 8. Σ. νῦν οὖν &c. Euſebius & Druſius. Unus legit παρὰ σοι loco τοῦ, εἰς σέ. Lectio Aquilæ in Mſſ.

v. 9. A. ... ὄνειδος ἀπορρέοντι &c. Euſebius & Druſius. Aquila vocem נבל *Nabal*, ſemper vertit ἀπορρέων. Vide in utroque Lexico. Symmachi verſionem exhibet Euſebius, necnon Quintæ.

v. 10. Σ. ἄλαλος &c. Euſebius & Druſius. Prior legit. οὐκ ἀνοίξεις: alter, οὐκ ἀνοίξω: quem ſequimur, quia cum Hebraïco conſentit.

v. 12. Σ. δι' ἀδικίαν. Druſius.

Ibid. Σ. καὶ διαλύσεις &c. Idem. Lectiones alias in fine verſûs exhibet Colbertinus ſtichηρῶς ſcriptus.

Ibid. A. πλὴν &c. Sic unus Codex.

v. 13. Σ. μὴ παρακούσῃς. Druſius.

v. 14. Σ. ἀπόσχου μου &c. Druſius. Colbertinus vero ſtichηρῶς ſcriptus, ἀπόσχου μου.

PSALMUS XXXIX.

2. קוה קויתי יהוה ויט אלי וישמע שועתי
Ο. ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν κύριον, καὶ προσέσχε μοι, καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου. Αλλος, ἀναμένων ἀνέμεινα τὸν κύριον, καὶ προσκληθεὶς εἰσήκουσέ μου.

2. *Hebr.* Expectando expectavi Dominum, & declinavit ad me, & audivit clamorem meum. *LXX.* Expectans expectavi Dominum, & attendit mihi, & exaudivit ſupplicationem meam. *Alius*, Expectans expectavi Dominum, & advocatus exaudivit me. *Vulg. Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi; & exaudivit preces meas. Hieron. Expectans expectavi Dominum, & inclinatus eſt ad me, & audivit clamorem meum.*

מבור 3. Ο. ἐκ λάκκου. Αλλος, ἐκ βόθρου.

3. *Heb.* ex ciſterna. *LXX. Vul. Hieron.* de lacu. *Alius*, ex foſſa.

6. רבות עשית אתה יהוה אלהי נפלאתיך

6. *Hebr.* Multa feciſti tu, Domine Deus

ומחשבתיך אלינו אין ערך אליך Σ. πάμπολλα ἐποίησας σὺ κύριε ὁ θεός μου τὰ τεράστιά σου, καὶ τοὺς διαλογισμούς σου τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν, οὐκ ἔστιν ἐκθέσθαι ἐπὶ σοῦ. Ο. πολλὰ ἐποίησας σὺ κύριε ὁ θεὸς τὰ θαυμάσιά σου, καὶ τοῖς διαλογισμοῖς σου οὐκ ἔστι τις ὁμοιωθήσεταί σοι.

אגידה ואדברה עצמו מספר Σ. ἐὰν ἀπαγγέλλων καταγγέλλω, πλείω ἐστὶ τοῦ διηγήσασθαι. Ο. ἀπήγγειλα καὶ ἐλάλησα, ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ ἀριθμόν.

אזנים כרית לי 7. Α. ὦτα δὲ ἔσκαψάς μοι. Σ. ὦτα δὲ κατεσκεύασάς μοι. Ο. Θ. Ε. ϛ'. ὠτία δὲ κατηρτίσω μοι. Ο. ἄλλως, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι.

אז אמרתי 8. Σ. ὅτε εἶπον. Ο. τότε εἶπον.

במגלת־ספר כתוב עלי Α. ἐν εἰλήματι τοῦ βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ. Σ. ἐν τῷ τεύχει τοῦ ὁρισμοῦ σου γέγραπται περὶ ἐμοῦ. Ο. ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ. Αλλος, ἐν τόμῳ.

חפצתי ותורתך בתוך מעי 9. Α. Θ. καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου. Σ. προεθυμήθην τὸν νόμον σου ἔνδοθεν τῶν ἐγκάτων μου. Ο. ἐβουλήθην, καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς καρδίας μου.

חסדך 11. Σ. τὴν χάριν σου. Ο. τὸ ἔλεός σου.

לקהל רב Α. Θ. ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ. Σ. ἐν πλήθει. Ο. ἀπὸ συναγωγῆς πολλῆς.

יצרוני 12. Σ. περιφρουρείτω με. Ο. ἀντελάβοντό μου.

רצה 14. Ο. εὐδόκησον. Αλλος, θέλησον.

לעזרתי חושה Α. εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον. Ο. εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι πρόσχες.

יבשו ויחפרו יחד מבקשי נפשי 15. Σ. ἐντρέπονται καὶ ἀσχημονοῦσιν οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου. Ο. καταισχυνθείησαν, καὶ ἐντραπείησαν ἅμα οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου.

רעתי Α. κακίαν μου. Σ. κάκωσίν μου. Ο. μοι κακά.

האמרים לי האח האח 16. τὸ Ἑβραϊκὸν καὶ Α. οἱ λέγοντές μοι, ἀά, ἀά. Σ. Ο. οἱ λέγοντές μοι, εὖγε, εὖγε.

meus, mirabilia tua,. & cogitationes tuas erga nos non ordinare apud te. *S.* Perquam multa feciſti tu, Domine Deus meus, prodigia tua, & cogitationes tuas pro nobis, non eſt exponere ſuper te. *LXX. Vul.* Multa feciſti tu, Domine Deus, mirabilia tua: & cogitationibus tuis non eſt qui ſimilis ſit tibi. *Hieron. Multa feciſti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua, & cogitationes tuas pro nobis, non invenio ordinem coram te.*

Hebr. Annuntiabo & loquar, fortiora fuerunt, quam ut narrentur. *S.* Si annuntians denuntiem, plura erunt quam ut narrari poſſint. *LXX. Vulg.* Annuntiavi & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. *Hieron. Si narrare voluero & numerare, plura ſunt quam ut narrari queant.*

7. *Hebr. Hieron.* aures fodiſti mihi. *A.* auriculas autem fodiſti mihi. *S.* auriculas autem præparaſti mihi. *LXX. Th. V. VI.* auriculas autem perfeciſti mihi. *LXX. aliter,* corpus autem perfeciſti mihi. *Vul. aures autem perfeciſti mihi.*

8. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* tunc dixi. *S.* quando dixi.

Hebr. A. Hieron. In volumine libri ſcriptum eſt de me. *S.* In libro definitionis tuæ ſcriptum eſt de me. *LXX. Vul.* In capite libri ſcriptum eſt de me. *Alius*, in tomo.

9. *H.* volui, & lex tua in medio viſcerum meorum. *A. Th.* & legem tuam in medio ventris mei. *S.* præoptavi legem tuam intra viſcera mea. *LXX. Vul.* volui, & legem tuam in medio cordis mei. *Hieron. volui, & legem tuam in medio ventris mei.*

11. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* miſericordiam tuam. *S.* gratiam tuam.

Heb. in cœtu multo. *A. Th.* in eccleſia magna. *S.* in multitudine. *LXX. Vulg.* a concilio multo. *Hieron. in eccleſia multa.*

12. *Hebr.* cuſtodiant me. *S.* circummuniant me. *LXX. Vul.* ſuſceperunt me. *Hieron. ſervabunt me.*

14. *Heb. & Alius*, velis. *LXX. Vul.* complaceat tibi. *Hieron. placeat tibi.*

Heb. ad auxilium mei feſtina. *A. Hieron.* ad adjuvandum me feſtina. *LXX. Vulg.* ad adjuvandum me reſpice.

15. *Hebr.* pudore afficientur & erubeſcent pariter quærentes animam meam. *S.* confunduntur & turpiter agunt qui quærunt animam meam. *LXX. Vulg.* confundantur & revereantur ſimul qui quærunt animam meam. *Hieron. confundantur & revereantur ſimul quærentes animam meam.*

Heb. malum meum. *A.* malitiam meam. *S.* afflictionem meam. *LXX. Vulg.* mihi mala. *Hieron. mala mihi.*

16. *Heb. A.* qui dicunt mihi, Aa, aa. *S. LXX. Vul.* qui dicunt mihi: Euge, euge. *Hieron. qui dicunt mihi, Vah, vah.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XXXIX.

v. 2. ἄλλ. ἀναμένων &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus ſine Interpretis nomine. Videtur autem eſſe Symmachi.

v. 3. ἄλλ. ἐκ βόθρου. Coiſlin.

v. 6. Lectionem Symmachi plenam ſic exhibet Euſebius. Agellius vero legit, ἐκδιηγῆσαί σοι.

Ibid. Euſebius, Σ. ἐὰν ἀπαγγέλλω καταγγέλλω &c. atque ſic habent duo Mſſ. Druſius vero ex Editione Romana, ἐὰν ἀπαγγείλω, καὶ ἐὰν λέγω.

v. 7. Ex Codice Coiſliniano.

v. 8. Σ. ὅτε εἶπον. Idem.

Ibid. A. ἐν εἰλήματι τοῦ βιβλίου &c. Hic variant Mſſ. & Editi. Nam tres Mſſ. illud ἐν εἰλήματι &c. Aquilæ pariter & Symmacho tribuunt. Druſius primum ſic unam amborum exhibet, deinde aliam Symmachi lectionem adfert. Hæc vero prior lectio primum a Didymo, deinde a Theodoreto inducta videtur. Euſebius autem utrique, Aquilæ nempe & Symmacho, ſuam peculiarem verſionem adſcribit, qualem nos edimus; quem ſequuntur aliquot Mſſ. etiam ex iis qui priorem lectionem attulerant. Crediderim ego Didymum & ex Didymo Theodoretum lapſu memoriæ Aquilæ & Symmacho eam lectionem adſcripſiſſe, quæ unius Aquilæ erat. Corderius, qui lectionem Aquilæ & Symmachi unam ex Didymo attulerat, in Notis ſuis noſtræ ſententiæ adſtipulatur, & ſuam cuique tribuit ut ſupra.

v. 9. Lectionem Aquilæ habet unus Codex; Symmachi Euſebius. Vide Hieron. Epiſt. ad Suniam & Fretelam.

v. 11. Σ. τὴν χάριν σου. Druſius.

Ibid. A. Θ. ἐν ἐκ- Ita Mſſ. omnes cum Druſio. Duo tamen ad Symmachum habent, ἐν πλήθει.

v. 12. Σ. περιφρουρείτω με. Druſius.

v. 14. Ἄλλος, θέλησον. Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

Ibid. A. εἰς τὸ βοηθ- Sic unus Codex. Vide Hieronymum ad Suniam & Fret. ubi vocem σπεῦσον ſine Interpretis nomine adfert.

v. 15. Σ. ἐντραπείησαν &c. Euſebius. Verum exiſtimo eum ita poſuiſſe, ut ad ſeriem orationis verſionem Symmachi accommodaret; veroque ſimile eſt, vertiſſe Symmachum ἐντραπείησαν καὶ ἀσχημονήσαισαν ut alibi: nam Daniel Barbarus ex Symmacho hanc vocem Latine ſic adfert, *pudefiant*.

Ibid. A. κακίαν &c. Druſius.

v. 16. τὸ Εὖγε &c. Ita Euſebius & Codex unus Reg. & quidem recte. Druſius autem hoc unum adfert, *Sym.* εὖ εὖ, male ut videtur; & ſic etiam Corderius in Catena.

PSALMUS XL.

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד 1. A. τῷ νικοποιῷ μελῴδημα τῷ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Θ. Εἰς τὸ νῖκος, ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

1. Hebr. *A.* Victori canticum ipſi David. *S.* Triumphale canticum ipſi David. *LXX. Vulg.* In finem Pſalmus ipſi David. *Th. Hieron.* Pro victoria Pſalmus David.

אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל 2. Σ. μακάριος ὁ συνιεὶς ἃ προσήκει περὶ τῶν πενήτων. O. μακάριος ὁ συνιῶν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα.

2. *H.* Beatitudines intelligentis ad tenuem. *S.* Beatus qui intelligit ea quæ conveniunt erga pauperes. *LXX. Vulg.* Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem. *Hieron. Beatus qui cogitat de paupere.*

אֶל־דָּל A. Σ. O. Θ. ἐπὶ πτωχόν.

Hebr. ad tenuem. *A. S. LXX. Th. Vulg.* ſuper egenum. *Hieron. de paupere.*

Εὐσέβιος. Τὸ δὲ, καὶ πένητα, οὔτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, οὔτε παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς ἐμφέρεται, (ex Theodoreto) οὔτε παρὰ τῷ Σύρῳ.

Euſebius. Illud autem, & pauperem, *neque in Hebraico, neque apud reliquos Interpretes comparet, (ex Theodoreto) neque apud Syrum.*

בְּיוֹם רָעָה Σ. ἐν ἡμέρᾳ κακώσεως. O. ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ.

Heb. LXX. Vul. Hieron. in die mala. *S.* in die afflictionis.

יהוה יִשְׁמְרֵהוּ וִיחַיֵּהוּ 3. A. Θ. κύριος φυλάξει αὐτὸν, καὶ ζωώσει αὐτόν. Σ. κύριος φυλάξει αὐτὸν, καὶ περισώσει αὐτόν. O. κύριος φυλάξαι αὐτὸν, καὶ ζήσαι αὐτόν.

3. *Hebr. LXX. Vulg.* Dominus cuſtodiat eum & vivificet eum. *A. Th. Hieron.* Dominus cuſtodiet eum & vivificabit eum. *S.* Dominus cuſtodiet eum & ſalvabit eum.

וְאֻשַּׁר בָּאָרֶץ Σ. καὶ μακαριστὸς ἔσται ἐν τῇ γῇ. O. καὶ μακαρίσαι αὐτὸν ἐν τῇ γῇ.

Heb. beatificetur in terra. *S. Hieron.* & beatus erit in terra. *LXX. Vulg.* & beatum faciat eum in terra.

וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו Σ. καὶ οὐκ ἐκδώσει αὐτὸν εἰς ψυχὰς ἐχθρῶν. O. καὶ μὴ παραδῴη αὐτὸν εἰς χεῖρας ἐχθροῦ αὐτοῦ. A. ἐν ψυχῇ ἐχθροῦ. Θ. εἰς ψυχήν.

Heb. & ne tradat eum in anima inimicorum ejus. *S.* & non tradet eum in animas inimicorum. *LXX.* & non tradat eum in manus inimici ejus. *A.* in anima inimici. *Th.* in animam. *Vulg. & non tradat eum in animam inimicorum ejus. Hieron. & non tradet eum anima inimicorum ſuorum.*

4. יהוה יסעדנו A. Θ. κύριος βοηθήσει αὐτῷ. O. κύριος βοηθήσαι αὐτῷ.

5. אני אמרתי יהוה חנני רפאה נפשי כי־חטאתי לך Σ. ἐμοῦ λέγοντος, κύριε οἰκτείρησόν με, ἴασαι τὴν ψυχήν μου, καὶ εἰ ἥμαρτόν σοι. O. ἐγὼ εἶπα, κύριε ἐλέησόν με, ἴασαι τὴν ψυχήν μου, ὅτι ἥμαρτόν σοι.

6. איבי יאמרו רע לי מתי ימות ואבד שמו Σ. οἱ ἐχθροί μου ἔλεγον περὶ ἐμοῦ κακὰ, πότε ἀποθάνῃ, καὶ ἀπολεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ; O. οἱ ἐχθροί μου εἶπον κακά μοι. πότε ἀποθανεῖται καὶ ἀπολεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ;.

7. ואם־בא לראות שוא ידבר לבו יקבץ און לו יצא לחוץ ידבר A. καὶ ἐὰν ἔλθῃ τοῦ ἰδεῖν..... Σ. καὶ εἰσερχόμενος ἐπισκέψασθαι, ματαια ἐλάλει ἡ καρδία αὐτοῦ· ἠθροίσεν ἀδικίαν ἑαυτῷ· ἐξερχόμενος δὲ ἔξω κατελάλει. O. Θ. καὶ εἰ εἰσεπορεύετο τοῦ ἰδεῖν, μάτην ἐλάλει ἡ καρδία αὐτοῦ, συνήγαγεν ἀνομίαν ἑαυτῷ, ἐξεπορεύετο ἔξω, καὶ ἐλάλει ἐπιτοαυτό. Θ. E. ϛ'. καὶ εἰ.

8. יחד עלי יתלחשו כל־שנאי עלי יחשבו רעה לי Σ. ὁμοθυμαδὸν ἐψιθύριζον κατ' ἐμοῦ πάντες οἱ μισοῦντές με, περὶ ἐμοῦ ἐννοοῦντες κακά μοι. O. κατ' ἐμοῦ ἐψιθύριζον πάντες οἱ ἐχθροί μου, κατ' ἐμοῦ ἐλογίζοντο κακά μοι.

9. דבר־בליעל יצוק בו ואשר שכב לא־יוסיף לקום Σ. λόγος παράνομος ἐκκέχυτο ἔνδον αὐτῶν, καὶ πεσὼν οὐκέτι ἀναστήσεται. O. λόγον παράνομον κατέθεντο κατ' ἐμοῦ, μὴ ὁ κοιμώμενος οὐχὶ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι.

10. גם־איש שלומי אשר־בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב A. Θ. καίγε ἀνὴρ εἰρήνης μου, ᾧ ἐπεποίθησα....... κατεμεγαλύνθη μου πτέρνᾳ. Σ. ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος, ὃς εἰρήνευέ μοι, ᾧ ἐπεποίθειν, συνεσθίων μοι ἄρτον ἐμόν, κατεμεγαλύνθη μου ἀκολουθῶν. O. καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης μου, ἐφ' ὃν ἤλπισα, ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν.

11. ואתה יהוה חנני והקימני ואשלמה להם Σ. σὺ δὲ κύριε οἰκτείρησόν με καὶ ἀνέγειρόν με, ἵνα ἀνταποδώσω αὐτοῖς. O. σὺ δὲ κύριε ἐλέη-

4. *Hebr.* Dominus fulciat eum. *A. Th.* Dominus auxiliabitur ei. *LXX. Vulg.* Dominus opem ferat illi. *Hieron. Dominus confortabit eum.*

5. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* Ego dixi, Domine, miſerere mei: ſana animam meam, quia peccavi tibi. *S.* Me dicente, Domine, miſerere mei, ſana animam meam, etiamſi peccaverim tibi.

6. *Hebr.* Inimici mei dicent malum mihi, quando morietur, & peribit nomen ejus? *S.* Inimici mei dicebant de me mala, quando morietur, & peribit nomen ejus? *LXX. Vul.* Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, & peribit nomen ejus? *Hieron. Inimici mei loquuntur malum mihi: Quando morietur, & peribit nomen ejus?*

7. *H.* Et ſi venerit ad videndum, mendacium loquetur cor ejus: congregabit iniquitatem ſibi. Egredietur foras, loquetur. *A.* & ſi venerit ad videndum..... *S.* Et ingrediens ad viſitandum, vana loquebatur cor ejus: coacervavit iniquitatem ſibi: egrediens vero foras, detrahebat. *LXX. Th. Vul.* Et ſi ingrediebatur ut videret, vana loquebatur cor ejus, congregavit iniquitatem ſibi. Egrediebatur foras, & loquebatur in idipſum. *Th. V. VI.* & ſi. *Hieron. Et ſi veniret ut viſitet, vana loquetur cor ejus: congregabit iniquitatem ſibi, egrediens foras detrahet.*

8. *Hebr.* Simul ſuper me muſſitabunt omnes odio habentes me, ſuper me cogitabunt malum mihi. *S.* Simul contra me ſuſurrabant omnes odientes me: de me cogitantes mala mihi. *LXX. Vulg.* Adverſum me ſuſurrabant omnes inimici mei, adverſum me cogitabant mala mihi. *Hieron. Simul adverſum me murmurabant omnes odientes me: contra me cogitabant malum mihi.*

9. *Hebr.* Verbum Belial effuſum in ipſum: & qui accubuit non addet ſurgere. *S.* Sermo iniquus effuſus erat intra eos: & qui cecidit non ultra ſurget. *LXX. Vulg.* Verbum iniquum conſtituerunt adverſum me: Numquid qui dormit non adjiciet ut reſurgat. *Hieron. Verbum diaboli infundebant ſibi: qui dormit non addet ut reſurgat.*

10. *H.* Etiam vir pacis meæ, cui fidebam in eo, comedens panem meum magnificavit ſuper me calcaneum. *A. Th.* Et quidem vir pacis meæ, cui confiſus eram.... magnificatus eſt contra me calcaneo. *S.* Sed & homo qui pacem habebat mecum, cui confiſus eram, comedens mecum panem meum, magnificavit ſe contra me cum ſequeretur. *LXX. Vul.* Etenim homo pacis meæ, in quo ſperavi, qui edebat panes meos magnificavit ſuper me ſupplantationem. *Hieron. Sed & homo pacificus meus, in quo habui fiduciam: qui manducavit panem meum, levavit contra me plantam.*

11. *H.* Et tu, Domine, miſerere mei, & reſuſcitare me fac, & reddam eis. *S.* Tu autem, Domine, miſerere mei, & excita me, ut re-

σόν με, καὶ ἀνάστησόν με, καὶ ἀνταποδώσω αὐτοῖς.

tribuam eis. *LXX. Vulg.* Tu autem, Domine, miſerere mei, & reſuſcita me: & retribuam eis. *Hieron. Et tu, Domine, miſerere mei: & eleva me, & reddam eis.*

12. בזאת ידעתי כי־חפצת בי כי לא־יריע איבי עלי Σ. διὰ τοῦτο γνώσομαι ὅτι θελήσεις με, ἐὰν μὴ καταλαλήσῃ ὁ ἐχθρός μου. Ο. ἐν τούτῳ ἔγνων ὅτι τεθέληκάς με, ὅτι οὐ μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἐχθρός μου ἐπ' ἐμέ.

12. *H.* In hoc cognovi quoniam complacuiſti in me, quia non jubilabit inimicus meus ſuper me. *S.* Propter hoc cognoſcam quia voles me; ſi non obloquatur inimicus meus. *LXX. Vulg.* In hoc cognovi quoniam voluiſti me, quoniam non gaudebit inimicus meus ſuper me. *Hieron. In hoc cognovi quod velis me: quia non inſultabit inimicus meus mihi.*

13. ואני בתמי תמכת בי ותציבני לפניך לעולם Σ. ἐμοῦ δὲ διὰ τὴν ἁπλότητα ἀντέχου, καὶ παραστήσεις με ἔμπροσθέν σου δι' αἰῶνος. Ο. ἐμοῦ δὲ διὰ τὴν ἀκακίαν ἀντελάβου, καὶ ἐβεβαίωσάς με ἐνώπιόν σου εἰς τὸν αἰῶνα. Α. διὰ τὴν ἁπλότητα.

13. *H.* Et ego in integritate mea, ſuſtentaſti in me, & ſtatuiſti me ad facies tuas in ſæculum. *S.* Me autem propter ſimplicitatem ſuſcipe, & ſtatues me coram te in perpetuum. *LXX. Vulg.* Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti: & confirmaſti me in conſpectu tuo in æternum. *A.* propter ſimplicitatem. *Hieron. Ego autem in ſimplicitate mea adjutus ſum a te, & ſtatues me ante faciem tuam in perpetuum.*

14. אמן ואמן Α. πεπιστωμένως, πεπιστωμένως. Σ. ἀμήν, ἀμήν. Ο. γένοιτο, γένοιτο.

14. *H.* Amen & amen. *A.* fideliter, fideliter. *S. Hieron.* Amen, amen. *LXX. Vulg.* Fiat, fiat.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum X L.

Titulus ut ſupra frequenter.

v. 2. Α. Σ. Ο. Θ. ἐπὶ πτωχόν. Sic Mſſ. & Druſius. Sed Corderius lectionem Symmachi adfert, Μακάριος ὁ συνιῶν &c. ubi legit, περὶ τῶν πενήτων. Forte in ſuperiore nota Σ. irrepſit poſt Α.

Ibid. Σ. ἐν ἡμέρᾳ κακώσεως. Ita Reg. unus.

v. 3. Α. Θ. κύριος φυλάξει αὐτὸν &c. Hæ lectiones prodeunt ex Euthymio, Euſebio & Daniele Barbaro.

Ibid. Σ. καὶ μακαριστὸς &c. Sic Mſſ.

Ibid. Σ. καὶ οὐκ ἐκδώσει &c. Euſebius. Druſius vero ad Symmachum hoc ſolum adfert, ἐν ψυχαῖς. Sed melius, ni fallor, Euſebius, εἰς ψυχάς.

v. 4. Α. Θ. κύριος ἐπὶ. Sic Mſſ. & Druſius.

v. 5. Σ. ἐμοῦ λέγοντος &c. Euſebius in Demonſtratione Evangelica.

v. 6. Σ. οἱ ἐχθροί μου ἔλεγον περὶ ἐμοῦ &c. Ex Euſebio de Demonſtr. Evang.

v. 7. Α. καὶ ἐὰν ἔλθῃ &c. Martianæus noſter. Symmachi vero locus ex Demonſtratione Evangelica ut ſupra. Symmachi lectio aliter exprimitur in Catena Corderii his verbis: εἰσπορευόμενος τοῦ ἐπισκοπῆσαι, μάτην ἐλάλει.

v. 8. Σ. ὁμοθυμαδὸν &c. Indidem.

v. 9. Σ. λόγος παράν- Euſeb. Demonſtr. Evang.

v. 10. Α. καί γε ἀνὴρ &c. Lectio Aquilæ ex Euſebio & ex duobus Mſſ. prodit. Daniel Barbarus Theodotionis eſſe ait. Theodoretus utrique tribuit. Lectio Symmachi ex Demonſtratione Evang. prodit. Aquilæ porro & Theodotionis verſio ſic exprimitur in Catena Corderii: καί γε ἀνὴρ εἰρήνης μου, ᾧ ἐπεποίθειν, ὃν δόλον εἶχεν ἐγύμνωσε. ſed poſtrema verba, ὃν δόλον εἶχεν ἐγύμνωσε, videntur gloſſema eſſe.

v. 11. Σ. σὺ δὲ κύριε &c. Ex Euſebio de Demonſtr. Evang. & ex Mſſ.

v. 12. Σ. διὰ τοῦτο γνώσομαι &c. Indidem.

v. 13. Σ. ἐμοῦ δὲ διὰ τὴν ἁπλότητα ἀντέχου &c. Indidem. Lectio autem Aquilæ ex Euſebio in Pſalmos.

v. 14. Ita ſemper ut ſupra Num. 5. 22. & alibi.

PSALMUS XLI.

1. למנצח משכיל לבני־קרח Α. τῷ νικοποιῷ ἐπιστήμονος τῶν υἱῶν Κορέ. Σ. ἐπινίκιος συνέσεως τῶν υἱῶν Κορέ. Ο. εἰς τὸ τέλος, εἰς σύνεσιν τοῖς υἱοῖς Κορέ. Θ. εἰς τὸ νῖκος τοῖς ἠγαπημένοις τοῖς υἱοῖς Κορέ.

1. HEbr. Victori erudiens, filiis Core. *A.* victori ſcientis filiorum Core. *S.* Triumphale intelligentiæ filiorum Core. *LXX.* in finem, in intelligentiam filiis Core. *Th.* in victoriam dilectis filiis Core. *Vulg. In finem intellectûs, filiis Core. Hieron. victori intellectûs, filiis Core.*

2. כאיל תערג Α. ὡς αὐλὼν πεπρασίασται. Σ. ὡς σπουδῇ ἔλαφος. Ο. ὃν τρόπον ἐπιποθεῖ ὁ ἔλαφος. ς'. ὃν τρόπον πεδίον προσασαθῇ.

2. *H.* Quemadmodum cervus anhelabit. *A.* Ut pratum imbrem ſitit. *S.* Ut feſtinat cervus. *LXX. Vulg.* Quemadmodum deſiderat cervus. *VI.* Quemadmodum campus imbrem ſitit. *Hieron. Sicut areola præparata.*

אליך אלהים Σ. πρὸς τὸν θεὸν πορείας. Ο. πρὸς σὲ ὁ θεός.

LXX. Vulg. Hieron. ad te Deus. *S.* progreſſionis ad Deum.

3. לאלהים לאל חי Ο. πρὸς τὸν θεὸν, πρὸς

3. *H. LXX.* ad Deum, ad Deum vivum.

τὸν θεὸν τὸν ζῶντα. Ἄλλοι, πρὸς τὸν θεὸν, πρὸς τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα.

לחם יומם ולילה 4. Σ. ὡς ἄρτος συντάξεώς μου. Ο. ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός.

אלה אזכרה ואשפכה עלי 5. Σ. ταῦτα ἀναπολῶν διέχεα ἐπ' ἐμαυτόν. Ο. ταῦτα ἐμνήσθην καὶ ἐξέχεα ἐπ' ἐμέ.

כי אעבר בסך אדדם עד־בית אלהים בקול־רנה ותודה המון חוגג A. εἰσελεύσομαι ἐν συσκίῳ προβιβάζων αὐτοὺς ἕως οἴκου τοῦ θεοῦ, ἐν φωνῇ αἰνέσεως καὶ εὐχαριστίας, ὄχλου ἑορτάζοντος. Σ. ὅτι ἐξελεύσομαι εἰς τὴν σκηνήν, διαβασταχθήσομαι ἕως τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ· μετὰ φωνῆς εὐφημίας καὶ ἐξομολογήσεως πλήθους πανηγυριζόντων. Ο. ὅτι διελεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς ἕως τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ· ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως ἤχου ἑορτάζοντων.

6. מה־תשתוחחי נפשי ותהמי עלי הוחלי לאלהים כי־עוד אודנו ישועות פניו אלהי A. τί κατακύπτεις ἡ ψυχή μου; ἀνάμεινον τὸν θεὸν, ὅτι διηνεκῶς ὁμολογήσομαι αὐτῷ. ταῖς δὲ σωτηρίαις τοῦ προσώπου αὐτοῦ θεός μου. Σ. τί κατακάμπτῃ ἡ ψυχή μου, καὶ τί θορυβῇ κατ' ἐμοῦ; ἀνάμενον τὸν θεὸν, ὅτι διηνεκῶς ἐξομολογήσομαι αὐτῷ ταῖς σωτηρίαις τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ο. ἱνατί περίλυπος εἶ ἡ ψυχή μου, καὶ ἱνατί συνταράσσεις με; ἔλπισον ἐπὶ τὸν θεὸν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου, ὁ θεός μου. Ε. τί ταπεινοῦσαι.

7. 8. עלי נפשי תשתוחח על־כן אזכרך מארץ ירדן וחרמונים מהר מצער תהום־אל־תהום קורא לקול צנוריך Σ. ἐπ' ἐμὲ ἡ ψυχή μου κατατήκεται, ὅταν ἀναμιμνήσκομαί σου ἀπὸ γῆς Ἰορδάνου, καὶ ἀπὸ Ἑρμονιεὶμ, ὄρους μικροτάτου. ἄβυσσος ἀβύσσῳ ἀπήντα ἀπὸ ἤχου τῶν κρουνῶν σου. Ο. πρὸς ἐμαυτὸν ἡ ψυχή μου ἐταράχθη, διὰ τοῦτο μνησθήσομαί σου ἐκ γῆς Ἰορδάνου καὶ Ἑρμονιεὶμ ἀπὸ ὄρους μικροῦ. ἄβυσσος ἄβυσσον ἐπικαλεῖται εἰς φωνὴν τῶν καταρρακτῶν σου.

כל־משבריך וגליך עלי עברו 8. Σ. πᾶσαι αἱ καταιγίδες σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπάνω μου παρῆλθον. A. οἱ συντριμμοί σου. Ο. πάντες οἱ μετεωρισμοί σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπ' ἐμὲ διῆλθον.

ובלילה שירה עמי 9. A. καὶ ἐν νυκτὶ ᾆσμα αὐτοῦ

Alii. ad Deum, ad fortem viventem. *Hieron. Vulg. ad Deum fortem vivum.*

4. *H.* panis die ac nocte. *S.* ut panis mihi conſtitutus. *LXX.* panis die ac nocte. *Vulg. panes die ac nocte. Hieron. panes per diem & noctem.*

5. *H.* horum recordabor &.effundam ſuper me. *S.* hæc animo volvens diffudi ſuper meipſum. *LXX. Vul.* hæc recordatus ſum & effudi in me. *Hieron. horum recordatus ſum, & effudi in me.*

H. Quoniam tranſibo in numerum, movebo me cum eis uſque ad domum Dei in voce jubilationis & confeſſionis, turba tripudians. *A.* Ingrediar in umbroſum præcedens eos uſque ad domum Dei, in voce laudis & gratiarum actionis, turba feſtum celebrante. *S.* Quia egrediar in tabernaculum, bajulabor uſque ad domum Dei, cum voce acclamationis & confeſſionis multitudinis celebritatem agentium. *LXX. Vul.* Quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei: in voce exultationis & confeſſionis, ſoni feſtum agentium. *Vulg. ſonus epulantis. Hieron. Quia veniam ad umbraculum, tacebo uſque ad domum Dei, in voce laudis & confeſſionis, multitudinis feſta celebrantis.*

6. *H* Cur deprimes te anima mea, & tumultuaberis ſuper me? Expecta Deum, quia adhuc confitebor ei ſalutes facierum ejus, Deus mi. *A.* Quid deprimeris anima mea? Expecta Deum, quoniam aſſidue confitebor ei. Saluti autem vultus ejus, Deus meus. *S.* Quid incurvaris anima mea, & quid turbas moves contra me? Expecta Deum, quia aſſidue confitebor ei ſalutes vultus ejus. *LXX. Vulg.* Quare triſtis es anima, & quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor ei ſalutare vultus mei & Deus meus. *V.* Quid humiliaris? *Hieron. Quare incurvaris anima mea, & quare conturbas me? expecta Deum, quia adhuc confitebor ei, ſalutaribus vultus ejus.*

7. 8. *H.* ſuper me anima mea deprimens ſe: idcirco recordabor tui de terra Jarden & Hermoniim de monte puſillo. Vorago ad voraginem clamans, ad vocem fiſtularum tuarum: *S.* ſuper me anima mea tabeſcit, quando recordor tui de terra Jordanis, & de Hermoniim monte minimo. Abyſſus abyſſo occurrit; a ſonitu fontium tuorum. *LXX. Vulg.* Ad meipſum anima mea conturbata eſt, propterea memor ero tui de terra Jordanis & Hermoniim a monte modico. Abyſſus abyſſum invocat in voce cataractarum tuarum. *Hieron. In meipſo anima mea incurvatur. Propterea recordabor tui de terra Jordanis & Chermonim de monte minimo. Abyſſus abyſſum vocat in voce cataractarum tuarum.*

8. *H.* omnes illiſiones tuæ & fluctus tui ſuper me tranſierunt. *S.* omnes procellæ tuæ & fluctus tui ſupra me tranſierunt. *A.* contritiones tuæ. *LXX. Vulg.* omnia excelſa tua & fluctus tui ſuper me tranſierunt. *Hieron. Omnes gurgites tui & fluctus tui ſuper me tranſierunt.*

9. *H. A.* & in nocte canticum ejus mecum,

Digitized by Google

μετ' ἐμοῦ. Σ. καὶ κατὰ νύκτα ᾠδὴ παρ' αὐτοῦ. Ο. καὶ νυκτὸς δηλώσει.

S. & per noctem canticum ab ipſo. *LXX.* & nocte declarabit. *Vulg. & nocte canticum ejus. Hieron. & nocte canticum ejus mecum.*

כלעי 10. Α. Σ. πέτρα μου. Ο. ἀντιλήπτωρ μου εἶ.

10. *H.* petræ meæ. *A. S. Hieron.* petra mea; *LXX. Vulg.* ſuſceptor meus es.

למה־קדר אלך בלחץ אויב Σ. ἱνατί σκυθρωπὸς περιπατῶ θλίβοντος ἐχθροῦ. Ο. ἱνατί σκυθρωπάζων πορεύομαι ἐν τῷ ἐκθλίβειν τὸν ἐχθρόν μου.

H. ut quid atratus ambulabo in oppreſſione inimici. *S.* ut quid triſtis ambulo affligente inimico. *LXX. Vulg.* quare triſtis incedo dum affligit me inimicus. *Hieron. quare triſtis incedo affligente inimico.*

ברצח בעצמותי חרפוני צוררי 11. Α. ἐν τῷ φονεῦσαί με ἐν ὀστέοις μου, ὠνείδιζόν με οἱ ἐχθροί μου. Σ. ὡς σφαγὴν διὰ τῶν ὀστέων μου, ὠνείδιζόν με οἱ ἐναντίοι μου. Ο. ἐν τῷ καταθλάσθαι τὰ ὀστᾶ μου, ὠνείδισάν με οἱ θλίβοντές με.

11. *H.* In occiſione in oſſibus meis affecerunt me probro inimici mei. *A.* In occidendo me in oſſibus meis, exprobrabant me inimici mei. *S.* Quaſi occiſionem per oſſa mea, exprobrabant me adverſarii mei. *LXX. Vulg.* Dum confringuntur oſſa mea, exprobraverunt mihi qui tribulant me. *Hieron. Dum me interficerent in oſſibus meis, exprobraverunt mihi hoſtes mei.*

12. מה־תשתוחחי נפשי ומה־תהמי עלי הוחילי לאלהים כי־עוד אודנו ישועת פני ואלהי Α. τί κατακύπτεις ἡ ψυχή μου; ἀνάμενον τὸν θεόν, ὅτι ἔτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήρια τοῦ προσώπου μου καὶ θεός μου. Σ. τί κατατήκῃ ἡ ψυχή μου; ἀνάμεινον τὸν θεόν, ὅτι διηνεκῶς ἐξομολογήσομαι αὐτῷ τὰς σωτηρίας τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ο. ἱνατί περίλυπος εἶ ἡ ψυχή μου, καὶ ἱνατί συνταράσσεις με; ἔλπισον ἐπὶ τὸν θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, ἡ σωτηρία τοῦ προσώπου μου, καὶ ὁ θεός μου. Θ. ἡ σωτηρία τοῦ προσώπου μου.

12. *H.* Cur deprimes te anima mea, & cur tumultuaberis ſuper me? Expecta Deum, quia adhuc confitebor ei, ſalutes facierum mearum & Deus meus. *A.* Cur incurvas te anima mea? Expecta Deum, quia adhuc confitebor ei, ſalutare vultûs mei, & Deus meus. *S.* Quid contabeſcis anima mea? Expecta Deum quia aſſidue confitebor ei ſalutes vultus ejus. *LXX. Vulg.* Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, ſalutare vultus mei & Deus meus. *Th.* ſalus vultus mei. *Hieron. Quare incurvaris anima mea, & conturbas me? Expecta Dominum quoniam adhuc confitebor ei, ſalutibus vultus mei & Deus meus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XLI.

v. 1. Α. Σ. τῶν υἱῶν Κορέ. Euſebius. Reliqua ex Pſalmo 4.

Ibid. Α. ὡς αὐλὸν &c. Sic ex Edit. Romana Agellius atque Druſius. Hieronymus Aquilam de more ſequitur, & αὐλὸν vertit, *areola preparata.*

v. 3. Σ. τῆς πρὸς &c. Euſebius in Pſalmos.

Ibid. Ο. πρὸς τὸν Θεὸν [πρὸς τὸν Θεὸν] τὸν ζῶντα. Ἄλλοι, πρὸς τὸν Θεὸν, πρὸς τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα. Hodierna Exemplaria τῶν Ο. habent, πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα: ſed ut optime annotat Agellius, repetitio illius πρὸς τὸν Θεὸν, quæ in Hebræo exſtat, ab imperitis Librariis quaſi inutilis omiſſa fuiſſe videtur. Illud autem πρὸς τὸν ἰσχυρὸν, quod in quibuſdam τῶν Ο. Bibliis reperitur, ex aliorum Interpretum verſione deſumtum eſt.

v. 4. Σ. ὡς ἄρτος &c. Druſius.

v. 5. Σ. ταῦτα ἀναμ- Sic Mſſ. & Druſius.

Ibid. Α. διελεύσομαι ἐν συσκίῳ &c. Has lectiones pleniores exhibet Euſebius. Alii item, ſed mutilas referunt. Ibidem loco τοῦ προσβιβάζων, Agellius legit, παραβιβάζων.

v. 6. Lectionem Aquilæ ex Euſebio in Pſalmos & ex Mſſ. eruimus. Lectionem Symmachi pleniam adfert Euſebius. Σ. τί ταπεινοῦσαι. Agellius.

v. 7. & 8. Σ. ἐπ' ἐμοὶ &c. Sic Euſebius in Pſalmos.

v. 8. Σ. πᾶσαι &c. Ex Euſebio in Pſalmos. Lectionem Aquilæ exhibet Druſius.

v. 9. Α. καὶ ἐν νυκτὶ &c. Euſebius in Pſalmos. Lectionem vero Symmachi habet Druſius.

v. 10. Α. Σ. πέτρα μου. Euſebius.

Ibid. Σ. ἱνατί σκυθ- Euſebius.

v. 11. Aquilæ & Symmachi lectiones partim ex Mſſ. partim ex Druſio.

v. 12. Ex Euſebio, ut ſupra. Coiſlin. Ο. Θ. ἡ σωτηρία τοῦ προσώπου μου.

PSALMUS XLII.

Εὐσέβιος. Ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις ὁ ψαλμός· διὸ οὐδὲ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς ἐπιγραφὴν ἔχει· ἀλλὰ καὶ ὅτι μέρος ἔοικεν εἶναι τοῦ πρὸ αὐτοῦ, δεδήλωται ἔκ τε τῶν ἐν ἴσῳ ἐν ἀμφοτέροις λόγων, καὶ ἐκ τῆς ἐμφεροῦς διανοίας.

EUſebius. *Hic Pſalmus caret inſcriptione apud Hebræos, quamobrem neque apud reliquos Interpretes titulum habet. Imo vero quod pars eſſe videatur præcedentis Pſalmi, commonſtratur cum ex ſimilibus in utroque loquendi modis, tum ex ſententia affini.*

שפטני אלהים וריבה 1. Σ. κρῖνόν μοι ὁ θεὸς, καὶ ὑπερδίκησον. Ο. κρῖνόν με ὁ θεὸς, καὶ δίκασον.

מאיש מרמה ועולה A. ἀπὸ ἀνδρὸς ἐπιθέσεως καὶ παρανομίας. Ο. ἀπὸ ἀνθρώπου ἀδίκου καὶ δολίου.

מעזי 2. Σ. σωτηρία μου. Ο. κραταίωμά μου. Ἄλλος, ἰσχύς μου.

למה־קדר אלך בלחץ אויב Σ. ἵνα τί σκυθρωπὸς περιπατῶ θλίβοντος ἐχθροῦ. Ο. ἵνα τί σκυθρωπάζων πορεύομαι ἐν τῷ ἐκθλίβειν τὸν ἐχθρόν μου.

3. שלח־אורך ואמתך המה ינחוני יביאוני אל־הר־קדשך ואל־משכנותיך A. Σ. Θ. E. ἀπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου, ἅτινα ὁδηγήσει με, καὶ ἄξει με εἰς τὸ ὄρος ἅγιόν σου, καὶ εἰς τὰς σκηνώσεις σου. Ο. ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου, αὐτά με ὡδήγησαν καὶ ἤγαγόν με εἰς τὸ ὄρος ἅγιόν σου, καὶ εἰς τὰ σκηνώματά σου.

4. ואבואה אל־מזבח אלהים אל־אל שמחת גילי ואודך בכנור אלהים אלהי Σ. ἵνα ἔλθω πρὸς τὸ θυσιαστήριον τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸν θεὸν τῆς εὐφροσύνης τῆς εὐθυμίας μου, καὶ ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ψαλτηρίῳ ὁ θεὸς ὁ θεός μου. Ο. καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς τὸ θυσιαστήριον τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν θεὸν τὸν εὐφραίνοντα τὴν νεότητά μου. ἐξομολογήσομαί σοι ἐν κιθάρᾳ ὁ θεὸς ὁ θεός μου

5. מה־תשתוחחי נפשי ומה־תהמי עלי הוחילי לאלהים כי־עוד אודנו ישועת פני ואלהי Σ. τί καταῤῥέεις ψυχή μου, καὶ τί θορυβεῖς ἐπ' ἐμέ; ἀνάμεινον τὸν θεόν, εἰσαεὶ γὰρ ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, τῇ σωτηρίᾳ τοῦ προσώπου μου, καὶ τῷ θεῷ μου. Ο. ἵνα τί περίλυπος εἶ ἡ ψυχή μου, καὶ ἵνα τί συνταράσσεις με; ἔλπισον ἐπὶ τὸν θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου, ὁ θεός μου.

תשתוחחי Σ. καταῤῥέεις. E. ταπεινοῦσαι.

עוד A. διηνεκῶς. Σ. εἰσαεί.

1. *Heb.* Judica me Deus, & litiga. *S* Judica mihi Deus, & defende. *LXX. Vulg. Hieron.* Judica me Deus, & diſcerne.

H. à viro doli & iniquitatis. *A.* a viro deceptionis & iniquitatis. *LXX. Vul. Hieron.* a viro iniquo & doloſo.

2. *Heb.* fortitudinis meæ. *S.* ſalus mea. *LXX. Alius, Vulg. Hieron.* fortitudo mea.

Hebr. ut quid atratus ambulabo in oppreſſione inimici. *S.* ut quid triſtis ambulo affligente inimico. *LXX. Vulg.* quare triſtis incedo, dum affligit me inimicus. *Hieron. quare triſtis incedo affligente inimico.*

3. *H.* Mitte lucem tuam & veritatem tuam, ipſæ ducent me, inducent me ad montem ſanctitatis tuæ, & ad tabernacula tua. *A. S. Th. V. Hieron.* Mitte lucem tuam & veritatem tuam: ipſa ducent me & introducent me ad montem ſanctum tuum & in tabernacula tua. *LXX. Vul.* Emitte lucem tuam & veritatem tuam: ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua.

4. *H.* Et introibo ad altare Dei, ad Deum lætitiæ exultationis meæ: & confitebor tibi in cithara Deus Deus meus. *S.* Ut veniam ad altare Dei, ad Deum lætitiam boni animi mei, & confitebor tibi in Pſalterio Deus Deus meus. *LXX. Vulg.* Et introibo ad altare Dei, ad Deum, qui lætificat juventutem meam: confitebor tibi in cithara Deus Deus meus. *Hieron. Et introibo ad altare Dei, ad Deum lætitiæ & exultationis meæ: & confitebor tibi in cithara Deus Deus meus.*

5. *H.* Cur deprimes te, anima mea, & cur tumultuaberis ſuper me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor ei, ſalutes facierum mearum & Deus meus. *S.* Quid effluis, anima mea, & quid conturbas ſuper me? Expecta Deum, ſemper enim confitebor ei, ſaluti vultus mei, & Deo meo. *LXX. Vulg.* Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam [adhuc] confitebor illi, ſalutare vultus mei, & Deus meus. *Hieron. Quare incurvaris anima mea, & quare conturbas me? Expecta Dominum, quoniam adhuc confitebor ei ſalutibus vultûs mei & Deo meo.*

H. deprimes te. *S.* effluis. *V.* humiliaris.

H. adhuc. *A.* aſſidue. *S.* ſemper.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XLII.

v. 1. Nota hæc eſt Euſebii in Pſalmos.

Ibid. Σ. κρῖνόν μοι. Sic Euſebius in Pſalmos. Vox ſequens, καὶ ὑπερδίκησον, habetur in Notis Edit. Rom. & apud Druſium. Agellius legit ὑπερδίκασον, ſed minus recte, ni fallor.

Ibid. A. ἀπὸ ἀνδρ. &c. Druſius.

v. 2. Σ. σωτηρία μου. Ἄλλος, ἰσχύς μου. Coiſlio.

Ibid. Σ. ἵνα τί σκυθρ. Euſebius, ut in Pſalmo præcedenti, verſo 10.

v. 3. A. Σ. Θ. E. ἀπόστειλον τὸ φῶς σου &c. Sic unus ex Colbertinis, qui tres tantum priores Interpretes commemorat. Theodoretus vero ait, οἱ λοιποί, *Reliqui.* Agellius demum hanc verſionem Quintæ etiam Editioni tribuit.

v. 4. Σ. ἵνα ἔλθω πρὸς &c. Sic Regius unus, Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus, & Daniel Barbarus, qui vertit, *ut veniam.* Druſius autem habet ἵνα τί ἔλθω, minus recte, atque infra τῆς omittit.

v. 5. Σ. τί καταῤῥέεις &c. Euſebius. Ibid. Quinta Editio habet ταπεινοῦσαι. Druſius. Et infra Aquila, διηνεκῶς. Idem.

PSALMUS XLIII.

1. Οὐδὲ ψαλμὸν, οὐδὲ ᾠδὴν, οὐδὲ ὕμνον ἔχει ἡ ἐπιγραφή.

בימי קדם 2. Ο. ἐν ταῖς ἡμέραις ἀρχαίαις. Αλλος, ἐν ἡμέραις ταῖς πρίν. Αλλος, ἐν ἡμέραις ταῖς ἀρχῆθεν.

הרע לאמים 3. Ο. ἐκάκωσας λαούς. Αλλος, ἐκάκωσας φυλάς.

ותשלחם Α. καὶ ἐξαπέστειλας αὐτούς. Σ. καὶ ἐξέωσας αὐτούς. Ο. καὶ ἐξέβαλες αὐτούς.

4. כי לא בחרבם ירשו ארץ וזרועם לא־הושיעה למו Ο. οὐ γὰρ ἐν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτῶν ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν, καὶ ὁ βραχίων αὐτῶν οὐκ ἔσωσεν αὐτούς. Αλλος, οὐ γὰρ ἐν τῇ μαχαίρᾳ αὐτῶν ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν, οὐδὲ ὁ βραχίων αὐτῶν ἔσωσεν αὐτούς.

ואור פניך כי רציתם Ο. καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ προσώπου σου, ὅτι ηὐδόκησας ἐν αὐτοῖς. Αλλος, καὶ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, ὅτι ηὐδόκησας ἐν αὐτοῖς.

5. אתה־הוא מלכי אלהים צוה ישועות יעקב Σ. σὺ εἶ ὁ βασιλεύς μου ὁ θεός, ἐντειλαι περὶ τῆς σωτηρίας Ιακώβ. Ο. σὺ εἶ αὐτὸς ὁ βασιλεύς μου καὶ ὁ θεός μου, ὁ ἐντελλόμενος τὰς σωτηρίας Ιακώβ.

צרינו ננגח 6. Ο. τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν κερατιοῦμεν. Αλλος, τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς κερατιοῦμεν.

נבוס Α. Σ. συμπατήσομεν. Ο. ἐξουδενώσομεν.

אבטח 7. Ο. ἐλπιῶ. Αλλος, πέποιθα.

כי הושעתנו 8. Ο. ἔσωσας γὰρ ἡμᾶς. Αλλος, ὅτι ἔσωσας ἡμᾶς.

9. באלהים־הללנו כל־היום ושמך לעולם נודה Α. ἐν τῷ θεῷ καυχησόμεθα ἀεί. Σ. τὸν θεὸν ὑμνοῦμεν ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξομολογησόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα. Ο. ἐν τῷ θεῷ ἐπαινεθησόμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξομολογησόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα.

אף־זנחת 10. Ο. νυνὶ δὲ ἀπώσω. Αλλος, καίπερ ἀπώσω. Αλλος, καίγε ἀπώσω. Αλλος, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἀπώσω.

ולא־תצא בצבאותינו Σ. καὶ οὐ προσέρχῃ ἐν τοῖς στρατεύμασιν ἡμῶν. Ο. καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν.

11. תשיבנו אחור מני־צר ומשנאינו שסו למו Σ. ἔταξας ἡμᾶς ἐσχάτους πολεμίοις ἐναντίον, καὶ

1. Neque pſalmum, neque canticum, neque hymnum habet inſcriptio.

2. *H.* In diebus quondam. *LXX. Vulg. Hieron.* in diebus antiquis. *Alius*, in diebus prius. *Alius*, in diebus antiquitus.

3. *H. Hieron.* male feciſti populis. *LXX. Vulg.* afflixiſti populos. *Alius*, afflixiſti tribus.

H. A. Hieron. & emiſiſti eos. *S. LXX. Vulg.* & expuliſti eos.

4 *H. LXX. Vulg.* nec enim in gladio ſuo poſſederunt terram, & brachium eorum non ſalvavit eos. *Alius*, *Hieron.* non enim in gladio ſuo poſſederunt terram, neque brachium eorum ſalvavit eos.

Hebr. & lux facierum tuarum, quia voluiſti eos. *LXX. Vulg.* & illuminatio vultus tui: quoniam complacuiſti in eis. *Alius*, & lux vultus tui, quoniam complacuiſti in eis *Hieron. & lux vultus tui quoniam complacuiſti eis.*

5. *H.* Tu ipſe rex meus Deus, præcipe ſalutes Jacob. *S.* Tu es rex meus Deus, manda de ſalute Jacob. *LXX. Vulg.* Tu es ipſe rex meus & Deus meus, qui mandas ſalutes Jacob. *Hieron. Tu es ipſe rex meus, Deus: præcipe pro ſalutibus Jacob.*

6. *H.* hoſtes noſtros cornu petemus. *LXX. Vulg.* inimicos noſtros ventilabimus cornu. *Alius*, tribulantes nos ventilabimus cornu. *Hieron. hoſtes noſtros ventilabimus.*

H. A. S. Hieron. conculcabimus. *LXX. Vulg.* ſpernemus.

7. *H. Hieron.* confidam. *LXX. Vulg.* ſperabo. *Alius*, confidi.

8. *H.* quoniam ſervare feciſti nos. *LXX. Vul.* ſalvaſti enim nos. *Alius*, *Hieron.* quia ſalvaſti nos.

9. *Heb.* In Deo laudavimus omni die, & nomini tuo in æternum confitebimur. *A.* In Deo gloriabimur ſemper. *S.* Deum celebrabimus tota die, & in nomine tuo confitebimur in ſæculum. *LXX. Vulg.* In Deo laudabimur tota die, & in nomine tuo confitebimur in ſæculum. *Hieron. In Domino gaudebimus tota die, & nomini tuo in æternum confitebimur.*

10. *H.* etiam elongaſti. *LXX. Vulg.* nunc autem repuliſti. *Alius*, & utique repuliſti. *Alius*, ſed ad hæc repuliſti. *Hieron. verum tu projeciſti.*

H. Hieron. & non egredieris in exercitibus noſtris. *S.* & non accedes in exercitibus noſtris. *LXX. Vulg.* & non egredieris [*Vulg.* Deus] in virtutibus noſtris.

11. *H.* reduces nos retrorſum ab hoſte, & odio habentes nos diripuerunt ſibi. *S.* ſtatuiſti

οἱ μισοῦντες ἡμᾶς διαρπάζουσιν ἑαυτοῖς. Ο. ἀπέστρεψας ἡμᾶς εἰς τὰ ὀπίσω παρὰ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, καὶ οἱ μισοῦντες ἡμᾶς διήρπαζον ἑαυτοῖς.

תתננו כצאן מאכל ובגוים זריתנו 12. Σ. ἔδωκας ἡμᾶς ὡς βοσκήματα βρώσεως, καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἐλίκμησας ἡμᾶς. Ο. ἔδωκας ἡμᾶς ὡς πρόβατα βρώσεως, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσι διέσπειρας ἡμᾶς.

תמכר־עמך בלא־הון ולא־רבית במחיריהם 13. Σ. ἀπέδου τὸν λαόν σου οὐχ ὑπάρξεως, καὶ οὐ πολλὴν ἐποίησας τὴν τιμὴν αὐτῶν. Ο. ἀπέδου τὸν λαόν σου ἄνευ τιμῆς, καὶ οὐκ ἦν πλῆθος ἐν τοῖς ἀλλάγμασιν αὐτῶν. Ἄλλος, πέπρακας. Ἄλλος, ἐν οὐχ ὑπάρξει.

תשימנו חרפה לשכנינו לעג וקלס לסביבותינו 14. Σ. ἐποίησας ἡμᾶς προπηλακισμὸν μετὰ χλευασμοῦ τοῖς κύκλῳ ἡμῶν. Ο. ἔθου ἡμᾶς ὄνειδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν, μυκτηρισμὸν καὶ καταγέλωτα τοῖς κύκλῳ ἡμῶν. Θ. Ε. χλευασμόν. ς. Ζ. καταγέλωτα. Ἄλλος, πομπήν.

תשימנו משל בגוים מנוד־ראש בלאמים 15. Σ. ἐποίησας ἡμᾶς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι, κίνησιν κεφαλῆς ἐν ταῖς φυλαῖς. Ο. ἔθου ἡμᾶς εἰς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι, κίνησιν κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς. Ἄλλος, εἰς διήγησιν. Ἄλλος, μετακίνημα. Ἑβρ. Μανούδ.

כל־היום כלמתי נגדי ובשת פני כסתני 16. Σ. δι' ὅλης ἡμέρας ἡ ἀσχημοσύνη μου ἀντικρύ μου, καὶ ὁ καταισχυμμὸς τοῦ προσώπου μου κεκάλυπτέ με. Ο. ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἐντροπή μου κατεναντίον μού ἐστι, καὶ ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου μου ἐκάλυψέ με.

מקול מחרף ומגדף מפני אויב ומתנקם 17. Σ. ἀπὸ φωνῆς ὀνειδίζοντος καὶ βλασφημοῦντος, ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ καὶ τιμωρουμένου ἑαυτόν. Α. βλασφημοῦντος. Ο. ἀπὸ φωνῆς ὀνειδίζοντος καὶ παραλαλοῦντος, ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ καὶ ἐκδιώκοντος.

ולא־שקרנו בבריתך 18. Σ. οὐδὲ παρελογισάμεθα τὴν συνθήκην σου. Ο. καὶ οὐκ ἠδικήσαμεν ἐν διαθήκῃ σου.

לא־נסוג אחור לבנו 19. Σ. οὐδὲ ἀπέστη εἰς τὰ ὀπίσω ἡ καρδία ἡμῶν. Ο. καὶ οὐκ ἀπέστη εἰς τὰ ὀπίσω ἡ καρδία ἡμῶν. Ἄλλος, οὐκ ἀπεχώ-

nos ultimos omnium adverſariorum, & qui oderunt nos diripiunt ſibi. *LXX. Vulg.* avertiſti nos retrorſum poſt inimicos noſtros, & qui oderunt nos diripiebant ſibi. *Hieron. vertiſti terga noſtra hoſti: & qui oderunt nos, diripuerunt ſibi.*

12. *Hebr.* dabis nos ut pecus comeſtionis, & in gentibus diſperſiſti nos. *S.* dediſti nos ut pecus comeſtionis, & in gentes ventilaſti nos. *LXX. Vulg.* dediſti nos tanquam oves eſcarum, & in gentibus diſperſiſti nos. *Hieron. dediſti nos quaſi gregem ad vorandum, & in gentibus diſperſiſti nos.*

13. *H.* Vendes populum tuum ſine pretio, & non multiplicaſti in pretiis eorum. *S.* Tradidiſti populum tuum ſine ſubſtantia, & non multum feciſti pretium eorum. *LXX. Vulg.* Vendidiſti populum tuum ſine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum. *Alius*, vendidiſti. *Alius*, in non ſubſtantia. *Hieron. Vendidiſti populum tuum ſine pretio: nec grandis fuit commutatio eorum.*

14. *H. LXX. Vul. Hieron.* [*H.* pones] poſuiſti nos opprobrium viciniѕ noſtris, ſubſannationem & deriſum iis qui ſunt (*Hieron* irriſum his qui erant.) in circuitu noſtro. *S.* feciſti nos opprobrium cum deriſione iis qui ſunt in circuitu noſtro. *Th. V.* deriſionem. *VI. VII.* irriſionem. *Alius*, pompam.

15. *Heb.* pones nos proverbium in gentibus, commotionem capitis in populis. *S.* feciſti nos parabolam in gentibus, commotionem capitis in tribubus *LXX.* poſuiſti nos in parabolam in gentibus, commotionem capitis in populis. *Alius*, in narrationem. *Alius*, tranſmotionem. *Heb.* Manud. *Vulg. poſuiſti nos in ſimilitudinem gentibus, commotionem capitis in populis. Hieron. poſuiſti nos ſimilitudinem in gentibus, commotionem capitis in tribubus.*

16. *H.* Omni die verecundia mea coram me, & confuſio faciei meæ operuit me. *S.* Per totam diem opprobrium meum contra me eſt, & pudor vultus mei operit me. *LXX. Vul* Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me. *Hieron. Tota die confuſio mea contra me, & ignominia faciei meæ cooperuit me.*

17. *Heb.* a voce exprobrantis & contumelia afficientis, a facie inimici & ulciſcentis ſe. *S.* a voce exprobrantis & blaſphemantis, a facie inimici & ulciſcentis ſe. *A.* & blaſphemantis. *LXX. Vulg.* a voce exprobrantis & obloquentis, a facie inimici & perſequentis. *Hieron. a voce exprobrantis & blaſphemantis: a facie inimici & ultoris.*

18. *H. Hieron.* nec mentiti ſumus in pacto tuo. *S.* neque deluſimus fœdus tuum. *LXX. Vulg.* & inique non egimus in teſtamento tuo.

19. *H.* Non ſe vertit retrorſum cor noſtrum. *S.* Neque abſceſſit in poſteriora cor noſtrum. *LXX. Vulg.* & non receſſit retro cor noſtrum. *Alius*, non abſceſſit. *Alius*, nec averſum eſt cor

ρησεν. Αλλος, καὶ οὐκ ἀπεστράφη ἡ καρδία ἡμῶν,

ותט אשרנו מני ארחך Σ. οὐδὲ μετεκλίθη τὰ κατευθύνοντα ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου. Ο. καὶ ἐξέκλινας τὰς τρίβους ἡμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου. Ε. καὶ οὐκ ἐξέκλινας τὰ διαβήματα ἡμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου.

20. כי דכיתנו במקום תנים ותכס עלינו בצלמות A. ὅτι συνέθλασας ἡμᾶς ἐν τόπῳ ἀοικήτῳ, καὶ ἐπεπώμασας ἡμῖν σκιὰν θανάτου. Ο. ὅτι ἐταπείνωσας ἡμᾶς ἐν τόπῳ κακώσεως, καὶ ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς σκιὰ θανάτου. Αλλος, ἐν τόπῳ σειρήνων. Αλλος, καὶ ἐπεκάλυψας ἡμᾶς ἐν σκιᾷ θανάτου.

21. אם־שכחנו שם אלהינו ונפרש כפינו לאל זר A. * οὐκ ἐπελαθόμεθά σου, οὐδὲ παρέβημεν τὰς πρὸς σὲ συνθήκας. Ο. Εἰ ἐπελαθόμεθα τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ εἰ διεπετάσαμεν τὰς χεῖρας ἡμῶν πρὸς θεὸν ἀλλότριον.

יחקר 22. A. ἐξιχνιάσει. Σ. ἐξερευνήσει. Ο. ἐκζητήσει.

24. למה תישן אדני הקיצה אל־תזנח לנצח Σ. ἱνατί ὡς ὁ ὑπνῶν εἶ, δέσποτα, ἐξύπνισον, καὶ μὴ ἀποβάλῃς εἰς τέλος. Ο. ἐξεγέρθητι, ἱνατί ὑπνοῖς, κύριε, ἀνάστηθι, καὶ μὴ ἀπώσῃ εἰς τέλος. Αλλος, ἐξυπνίσθητι.

למה־פניך תסתיר תשכח ענינו ולחצנו 25. Σ. ἱνατί τὸ πρόσωπόν σου κρύπτεις; ἐπιλανθάνῃ τῆς κακώσεως (al. κακουχίας) ἡμῶν καὶ θλίψεως. Ο. ἱνατί τὸ πρόσωπόν σου ἀποστρέφεις; ἐπιλανθάνῃ τῆς πτωχείας ἡμῶν καὶ τῆς θλίψεως ἡμῶν. Αλλος, τῆς κακίας ἡμῶν.

שחה 26. A. κατέκυψεν. Σ. κατεκάμφθη. Ο. ἐταπεινώθη.

קומה עזרתה לנו ופדנו 27. Ο. ἀνάστα, κύριε, βοήθησον ἡμῖν, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς. Αλλος, στῆθι ἀντιλαμβανόμενος ἡμῶν, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς.

למען חסדך A. Σ. διὰ τὸ ἔλεός σου. Ο. ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου.

noſtrum. *Hieron. & non eſt converſum retro cor noſtrum.*

H. & declinavit pes noſter de ſemita tua. *S.* neque declinata ſunt quæ nos corrigunt de via tua. *LXX. Vulg.* & declinaſti ſemitas noſtras a viis tuis [*Vul.* a via tua.] *V.* & non declinaſti greſſus noſtros a via tua. *Hieron. nec declinaverunt greſſus noſtri à ſemita tua.*

20. *Hebr.* Quoniam contriviſti nos in loco draconis, & operuiſti ſuper nos in umbra mortis. *A.* Quoniam contriviſti nos in loco inhabitabili; & quaſi operculo clauſiſti nobis umbram mortis. *LXX. Vulg.* Quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis. *Alius*, in loco ſireoum. *Alius*, & operuiſti nos in umbra mortis. *Hieron. Quoniam dejeciſti nos in loco draconum, & operuiſti nos umbra mortis.*

21. *H.* Si obliti ſumus nominis Dei noſtri, & expandimus palmas noſtras ad Deum alienum. *A** Non obliti ſumns tui, neque tranſgreſſi ſumus pacta tecum. *LXX. Vulg.* Si obliti ſumus nomen Dei noſtri, & ſi expandimus manus noſtras ad Deum alienum. *Hieron. Si obliti ſumus nominis* &c.

22. *H. A. Hieron.* inveſtigabit. *S.* examinabit. *LXX. Vul.* requiret.

24. *Hebr.* Ut quid dormitas, Domine, expergiſcere, ne elonga te in perpetuum. *S.* Ut quid quaſi durmiens es, Domine, expergiſcere, & ne repellas in finem. *LXX. Vulg.* Exurge, quare obdurmis, Domioe? exurge, & ne repellas in finem. *Hieron. Conſurge, quare dormitas, Domine? evigila, quare projicis nos in ſempiternum?*

25. *H.* Ut quid facies tuas abſcondis? obliviſceris afflictionis noſtræ & oppreſſionis noſtræ. *S.* Ut quid faciem tuam abſcondis? obliviſceris afflictionis noſtræ & tribulationis. *LXX. Vulg.* Quare faciem tuam avertis? obliviſceris inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ. *Alius*, malitiæ noſtræ. *Hieron. Quare faciem tuam abſcondis? obliviſceris afflictiones & anguſtias noſtras.*

26. *Heb.* depreſſa eſt. *A.* inclinata eſt. *S. Hieron.* incurvata eſt. *LXX. Vulg.* humiliata eſt.

27. *Heb. Hieron.* Surge auxilium nobis, & redime nos. *LXX. Vulg.* Exurge, Domine, adjuva nos & redime oos. *Alius*, Sta protegens nos, & libera nos.

H. A. S. Hieron. propter miſericordiam tuam. *LXX. Vul.* propter nomen tuum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XLIII.

v. 1. Hæc nota eſt Euſebii.

v. 2. Ἀλλ. ἐν ταῖς ἡμ- &c. Sic MSſ. quidam & Druſius.

v. 3. Ἀλλ. ἐκάκωσας φῦλα. Regius unus.

Ibid. A. καὶ ἐξαπ- &c Duo Regii & Druſius.

v. 4. ἄλλος, οὐ γὰρ ἐν τῇ μαχαίρᾳ &c. Chryſoſt.

Ibid. Ἀλλ. καὶ τὸ φῶς &c. Druſius.

v. 5. Σ. σὺ εἶ &c. Euſebius & duo Regii; ſed unus ex eis adjicit neſcio unde, ἐντειλᾶται σωτηρίας Ἰακώβ.

v. 6. Ἀλλ. τοὺς θλίβ. Druſius.

Ibid. A. Σ. συμπ- Idem.

v. 8. ὅτι ἔσωσας ἡμᾶς. Chryſoſt.

v. 9. Has Aquilæ & Symmachi verſiones adfert Euſebius in Pſalmos. Regius item unus Symmachi lectionem habet.

v. 10. Haſce lectiones exhibet Druſius.

Ibid. Σ. καὶ ὁ πρεσ- Euſebius & Notæ Editionis Romanæ; ubi omnes verſus ſequentes uſque ad decimumoctavum ſecundum Symmachum una ſerie leguntur.

v. 13. Αλλ. τίμημα &c.. Colbertinus.

v. 14. Θ. Ε. χλευασμὸν &c. Druſius.

v. 15. Αλλ. εἰς διήγημα, & poſtea. Αλλ. μεταπίπτει. Druſius. ὁ Εβρ. Μασαλ. Chryſoſtomus.

v. 17. Α. βλασφημοῦντος. Druſius ex Euthymio.

v. 18. Σ. οὐδὲ παρ- Euſebius & Druſius.

v. 19. Σ. οὐδὲ ἀπέστη &c. Euſebius. Sequentes vero lectiones babet Druſius. Quintæ etiam Coiſlinianus unus.

Ibid. Σ. οὐδὲ μετεκλίθη &c. Euſebius, Theodoretus, Druſius & MSſ quorum unus babet μετεκλίθη, alius, μετετέθη. Lectionem Quintæ adfert Regius unus. Itemque Coiſlinianus unus, qui habet, ἐκ ἐξέκλινας &c.

v. 20. Lectionem Aquilæ ſic babet Euſebius. Hæc porro verba, καὶ ἐπεπώμασας &c. Druſius Quintæ Editioni tribuit; ſed præſtat Euſebium ſequi.

v. 21. Α. εἰ ἐπελαθόμεθα &c. Hanc Aquilæ lectionem, quæ in uno Codice fertur, vel ſuſpectam, vel ſaltem vitiatam putamus.

v. 22. Α. ἐξιχ- &c. Druſius.

v. 24. Σ. ἱνατί ὡς ὁ ὑπνῶν &c. Euſeb. in Pſalmos.

v. 25. Σ. ἱνατί τὸ πρόσωπον &c. Idem.

v. 26. Α. κατέκ- &c. Druſius.

v. 27. Αλλ. στῆθι &c. Idem.

Ibid. Α. Σ. διὰ τὸ ἔλεός σε. Idem.

PSALMUS XLIV.

1\. לַמְנַצֵּחַ עַל־שֹׁשַׁנִּים לִבְנֵי־קֹרַח מַשְׂכִּיל שִׁיר יְדִידֹת Α. τῷ νικοποιῷ ἐπὶ τοῖς κρίνοις τῶν υἱῶν Κορὲ, ἐπιστήμονος ᾆσμα προσφιλίας. Σ. ἐπινίκιον ὑπὲρ τῶν ἀνθῶν, τῶν υἱῶν Κορὲ συνέσεως, ᾆσμα εἰς τὸν ἀγαπητόν. Ο. εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων τοῖς υἱοῖς Κορὲ εἰς σύνεσιν, ᾠδὴ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ. Θ. εἰς τὸ νῖκος ᾠδὴ τοῖς ἠγαπημένοις, τοῖς υἱοῖς Κορὲ, συνέσεως ᾆσμα εἰς τὸν ἀγαπητόν. ὁ Εβραῖος, ἀλ σωσαννίμ.... ἰδιδώθ.

רָחַשׁ לִבִּי דָּבָר טוֹב 2. Σ. ἐκινήθη ἡ καρδία μου λόγῳ ἀγαθῷ. Ο. ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. Αλλος, ἐξείρπυσεν.

אֹמֵר אָנִי מַעֲשַׂי Α. Σ. τὰ ποιήματά μου (al. δικαιώματα) ἐξαγγελῶ. Ο. λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου.

לְשׁוֹנִי עֵט סוֹפֵר מָהִיר Α. ἡ γλῶσσά μου σχοῖνος γραμματέως ταχινοῦ. Σ. ἡ γλῶσσά μου γραφεῖον γραφέως ταχινοῦ. Ο. ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου.

יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם 3. Α. κάλλει ἐκαλλιώθης ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων. Σ. κάλλει καλὸς εἶ παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ο. ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ε. κάλλει ὡραιώθης παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

הוּצַק חֵן בְּשְׂפְתוֹתֶיךָ Ο. ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου. Αλλος, ἀνεχύθη χάρις τοῖς χείλεσί σου.

עַל־כֵּן Ο. διὰ τοῦτο. Αλλος, ἐπὶ τούτῳ.

חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל־יָרֵךְ Ο. περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου. Αλλος, ζῶσαι μάχαιράν σου ἐπὶ μηρόν. Αλλος, περίθου τὴν μάχαιράν σου ἐπὶ μηρόν.

הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ Ο. τῇ ὡραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου. Αλλος, τὸν ἔπαινόν σου καὶ τὸ ἀξίωμά σου. Αλλος, ἐπὶ δοξότητί σου καὶ διαπρεπείᾳ σου. Αλλ. ἡ δόξα σου καὶ ἡ εὐπρέπειά σου.

1\. Hebr. Victori ſuper Soſannim filiis Core erudiens canticum amorum. *A.* Victori ſuper liliis Core, ſcientis canticum amicitiæ. *S.* Triumphale pro floribus, filiorum Core intelligentiæ canticum in dilectum. *LXX. Vulg.* In finem, pro iis qui commutabuntur filiis Core, ad intellectum, canticum pro dilecto. *Th.* In victoriam canticum dilectis filiis Core, intelligentiæ canticum in dilectum. *Hebr.* al Soſannim... ididoth. *Hier. Victori pro liliis filiorum Core, eruditionis Canticum amantiſſimi.*

2\. *H. LXX. Vul. Hieron.* Eructavit cor meum verbum bonum. *S.* Commotum eſt cor meum verbo bono. *Alius*, Irrepſit.

Hebr. dicens ego opera mea. *A. S.* facta mea (*al.* juſtificationes meas) enuntiabo. *LXX. Vul. Hieron.* dico ego opera mea.

H. Hieron. lingua mea ſtylus ſcribæ velocis. *A.* lingua mea juncus ſcribæ velocis. *S.* lingua mea graphium ſcribæ velocis. *LXX. Vulg.* lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis.

3\. *Heb.* pulcher fuiſti præ filiis hominum. *A.* pulcritudine pulcher factus es a filiis hominum. *S.* pulcritudine pulcher es præ filiis hominum. *LXX. Vulg.* Specioſus formâ præ filiis hominum. *V.* Pulcritudine ſpecioſus factus es præ filiis hominum. *Hieron. Decore pulchrior es filiis hominum.*

H. Hieron. effuſa eſt gratia in labiis tuis. *LXX. Vulg.* diffuſa eſt gratia in labiis tuis. *Alius*, effuſa eſt gratia in labiis tuis.

Hebr. LXX. Vulg. Hieron. propterea. *Alius*, ſuper hoc.

4\. *H.* accinge te gladio tuo ſuper femur. *LXX. Vulg.* accingere gladio ſuper femur tuum. *Alius*, cinge gladium tuum ſuper femur. *Alius*, circumpone gladium tuum ſuper femur. *Hier. accingere gladio tuo ſuper femur.*

Hebr. Hieron. gloria tua & decore tuo. *LXX. Vulg.* ſpecie tua & pulcritudine tua. *Alius*, laudem tuam & dignitatem tuam. *Alius*, ſuper gloria tua & decore tuo. *Alius*, gloria tua & decor tuus.

צלח 5. O. κατευοδοῦ. Αλλος, προέκοπτε.

ותורך נוראות ימינך A. καὶ φωτίσει σε ἐπὶ φοβερὰ ἡ δεξιά σου. Σ. ὑποδείξει σοὶ φοβερὰ ἡ δεξιά σου. O. καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου.

בלב אויבי המלך 6. A. Σ. κατὰ καρδίας οἱ ἐχθροὶ τοῦ βασιλέως. O. ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως.

כסאך אלהים עולם ועד 7. A. ὁ θρόνος σου θεὲ εἰς αἰῶνα καὶ ἔτι. Σ. ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς αἰώνιος καὶ ἔτι. O. ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Θ. ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

שבט מישר שבט מלכותך A. σκῆπτρον εὐθύτητος σκῆπτρον τῆς βασιλείας σου. O. ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου.

אהבת צדק ותשנא רשע על-כן משחך 8. אלהים אלהיך שמן ששון מחבריך A. ἠγάπησας δίκαιον, καὶ ἐμίσησας ἀσέβημα· ἐπὶ τούτῳ ἤλειψέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἐλαίῳ χαρᾶς ἀπὸ ἑταίρων σου. Σ. ἐλαίῳ ἀγλαϊσμοῦ παρὰ τοὺς ἑταίρους σου. O. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.

אלהים אלהיך ὁ Εβρ. Ελωεὶμ Ελωάχ.

ששון Εβρ. σασὼν, χαρᾶς, ἀγλαϊσμοῦ, ἀγαλλιάσεως.

כל-בגדתיך 9. O. ἀπὸ τῶν ἱματίων σου. Αλλος, εἰς τὸν ἱματισμόν σου. Αλλος, πάντα τὰ ἱμάτιά σου.

מן-היכלי שן A. ἀπὸ ναῶν ὀδόντος. Σ. ἀπὸ ναῶν ἐλεφαντίνων. O. ἀπὸ βάρεων ἐλεφαντίνων.

מני שמחוך O. ἐξ ὧν ηὔφρανάν σε. Αλλος, ὅθεν ηὔφρανάν σε.

ביקרותיך 10. Σ. ἐν ταῖς τιμαῖς σε. O. ἐν τῇ τιμῇ σου. Αλλ. ἐν ταῖς ἐνδόξοις σου.

נצבה שגל לימינך בכתם אופיר A. ἐστάθη σύγκοιτος ἐκ δεξιῶν σου ἐν βάμματι ὠφείρ. Σ. παρέστη ἡ παλλακὴ ἐκ δεξιῶν σου ἐν χρυσῷ πρώτῳ. O. παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ. Θ. παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν διαδήματι χρυσῷ ἐκ Σουφείρ. F. ς'. ἐν βάμματι Ωφείρ.

O. περιβεβλημένη, πεποικιλμένη, οὐ φέρεται ἐν τῷ Εβραϊκῷ.

ויתאו 11. O. ὅτι ἐπεθύμησε. Αλλος, ἵνα ἐπιθυμήσῃ.

כי-הוא אדניך Σ. αὐτὸς γὰρ κύριός σου. O.

5. *H.* proſperare. *LXX. Vul.* proſpere procede. *Alius*, profice. *Hieron. proſpere aſcende.*

H. Hieron. & docebit te terribilia dextera tua. *A.* & illuminabit te ad terribilia dextera tua. *S.* monſtrabit tibi terribilia dextera tua. *LXX. Vulg.* & deducet te mirabiliter dextera tua.

6. *H. LXX. Hieron.* in corde inimicorum regis. *A. S.* juxta cor inimici regis. *Vulg. in corda inimicorum regis.*

7. *Hebr.* ſolium tuum, Deus, æternum & perpetuum. *A.* thronus tuus Dee, in ſæculum & ultra. *S.* thronus tuus Deus, æternus & ultra. *LXX. Th.* thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi. *Vulg. Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi. Hieron. Thronus tuus Deus in ſæculum & in æternum.*

Hebr. virga rectitudinis virga regni tui. *A.* ſceptrum rectitudinis ſceptrum regni tui. *LXX. Vulg.* virga æquitatis virga regni tui. *Hieron. ſceptrum æquitatis ſceptrum regni tui.*

8. *H.* Dilexiſti juſtitiam & odiſti impietatem: propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ ſodalibus tuis. *A.* Dilexiſti juſtum, & odiſti impietatem, propter hoc unxit te Deus Deus tuus, oleo lætitiæ præ amicis tuis. *S....* oleo ſplendoris præ amicis tuis. *LXX. Vul.* Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ (*LXX.* exultationis) præ conſortibus tuis. *Hieron. oleo exultationis præ participibus tuis.*

Hebr. Eloim eloach.

Hebr. Saſon. *i.* Lætitiæ, ſplendoris, exultationis.

9. *Hebr. Alius*, omnia veſtimenta tua. *LXX. Vul.* a veſtimentis tuis. *Alius* in veſtitum tuum. *Hieron. in cunctis veſtimentis tuis.*

H. ex palatiis dentis. *A.* a templis dentis. *S.* a templis eburneis. *LXX. Vulg.* a domibus eburneis. *Hieron. de domibus eburneis.*

Heb. Hieron. quibus lætificaverunt te. *LXX. Vulg.* ex quibus delectaverunt te. *Alius*, unde lætificaverunt te.

10. *Hebr.* in pretioſitatibus tuis. *S.* in honorando te. *LXX. Vulg. Hieron.* in honore tuo. *Alius*, in glorioſis tuis.

Heb. Adſtitit conjux ad dexteram tuam in maſſa Ophir. *A.* Stetit conjux a dextris tuis in tinctura Ophir. *S.* Adſtitit concubina a dextris tuis in auro primo. *LXX. Vul.* Adſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato. *Th.* Adſtitit regina a dextris tuis in diademate aureo ex Suphir. *V. VI.* in tinctura Ophir. *Hieron. Stetit conjux in dextera tua, in diademate aureo.*

LXX. Vulg. circumdata varietate, *non exſtat in Hebraico.*

11. *Heb. Vulg. Hieron.* & concupiſcet. *LXX.* quia concupivit. *Alius*, ut concupiſcat.

Hebr. quoniam ipſe Dominus tuus. *S.* ipſe

αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ κύριός σου.

והשתחוי־לו 13. Α. Θ. καὶ προσκύνησον αὐτῷ. Σ. καὶ προσκυνήσουν αὐτῷ. al. προσκυνῶ αὐτῷ. Ο. καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ.

בת־צר Α. Ε. θυγάτηρ Σόρ. Σ. ἡ δὲ θυγάτηρ κραταιά. Ο. θυγατέρες Τύρου. Θ. ἡ θυγάτηρ Τύρου. Αλλ. θυγάτηρ κρατίστη.

במנחה Σ. δῶρα οἴσει. Ο. ἐν δώροις. Θ. τιμήσουσι.

enim Dominus tuus. *LXX.* ipſe enim eſt Dominus tuus. *Vulg. quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus. Hieron. quia ipſe &c.*

13. *Hebr.* & incurva te ei. *A. Th.* & adora eum. *S. Hieron.* & adora eum. *LXX. Vulg.* & adorabunt eum.

H. A. V. filia ſor. *S.* filia autem fortis. *LXX. Vulg.* filiæ Tyri. *Th.* filia Tyri. *Alius*, filia fortiſſima, *vel* optima. *Hieron. filia fortis.*

Hebr. in munere. *S.* dona feret. *LXX. Vulg. Hieron.* in muneribus. *Th.* honorabunt.

ממשבצות זהב 14. Θ. ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς. Αλλος, διὰ συσφιγκτήρων χρυσῶν.

14. *Hebr.* in ocellaturis auri. *LXX. Vulg.* in fimbriis aureis. *Alius*, per fibulas aureas. *Hieron. faſciis aureis.*

לרקמות 15. Ο. περιβεβλημένη πεποικιλμένη. Αλλος, ἠμφιεσμένη ποικίλα. Αλλος, ἔνδυσις αὐτῆς εἰς ποικιλτά.

15. *Heb. Hieron.* in ſcutulatis. *LXX. Vulg.* circumamicta varietatibus. *Alius*, amicta variegatis. *Alius*, indumentum ejus in variegatis.

רעותיה Ο. αἱ πλησίον αὐτῆς. Αλλος, αἱ φίλαι αὐτῆς.

Hebr. ſociæ ejus. *LXX. Vulg.* proximæ ejus. *Alius*, *Hieron.* amicæ ejus.

מובאות Ο. ἀπενεχθήσονται. Αλλος, ἀκολουθήσουσι. Αλλος, ἀνενεχθήσονται.

Heb. adductæ. *LXX. Vulg.* afferentur. *Alius*, ſequentur. *Alius*, reducentur. *Hieron. ducentur.*

תחת אבתיך יהיו בניך 17. Α. ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἔσονταί σοι υἱοί σου. Σ. ἀντὶ πατέρων ἐγένοντο υἱοί σου. Ο. ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγενήθησάν σοι υἱοί.

17. *Hebr. A. Hieron.* Pro patribus tuis erunt filii tui. *S.* pro patribus facti ſunt filii tui. *LXX. Vul.* pro patribus tuis nati ſunt tibi filii.

18. אזכירה שמך בכל־דר ודר על־כן עמים יהודוך לעלם ועד Α. Σ. Θ. ἀναμνήσω τὸ ὄνομά σου καθ' ἑκάστην γενεάν, διὰ τοῦτο λαοὶ ὑμνήσουσί σε εἰς αἰῶνα διηνεκῶς. Ο. μνησθήσονται τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ· διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Αλλος, ἐπὶ τούτῳ λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι.

18. *Heb.* Memorare faciam nomen tuum in omni generatione & generatione. Propterea populi confitebuntur tibi in ſæculum & perpetuum. *A. S. Th.* Memorabo nomen tuum per unamquamque generationem: propterea populi celebrabunt te in ſæculum ſemper. *LXX. Vul.* Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem. Propterea populi confitebuntur tibi in æternum & in ſæculum ſæculi. *Alius*, ſuper hoc populi confitebuntur tibi. *Hieron. Recordabor nominis tui in omni generatione & generatione. Propterea populi confitebuntur tibi in ſæculum & in æternum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XLIV.

v. 1. Tituli lectiones ſuppeditant Euſebius, Mſſ. Druſius & Hieronymus Epiſt. ad Principiam; ita ut quæ in aliis deficiunt, ex aliis ſuppleantur. Non omittenda autem Hieronymi verba. *In Hebraïco*, ſic ille, *ſcriptum eſt*, LAMANASSE AL SOSANNIM LABNE CORE MESCHIL SIR IDIDOTH. *quod nos in Latinum vertimus:* Victori pro liliis filiorum Core, eruditionis canticum amantiſſimi. *Symmachus more ſuo maniſeſtius*, triumphum pro floribus, *interpretatus eſt. Igitur* SOSANNIM *vel*, pro his qui commutandi ſunt, *vel in* lilia *transfertur &* flores: MESCHIL *quoque &* eruditionem, *&* doctiſſimum *ſonat.* SIR, canticum: IDIDIA *antiquum Salomonis eſt nomen, qui alio ſenſu* pacificus *appellatur.* Lectiones Hebræas Græcis literis deſcriptas adfert Chryſoſtomus.

v. 2. Σ. ἐκινήθη &c. Sic Euſebius, Mſſ. & Druſius.

Ibid. Σ. τὰ ποιήματά μου ἐξαγγελῶ. Sic Agellius, qui hanc verſionem uni Symmacho adſcribit. Euſebius Aquilæ & Symmachi lectiones ſic edidit, τὰ διηγήματα.

Ibid. Α. ἡ γλῶσσά μου γραφεῖον &c. Haſce Aquilæ & Symmachi lectiones adfert Euſebius. Chryſoſt. vero ad Symm. legit, ὡς γραφεῖον.

v. 3. Α. κάλλει &c. Aquilæ & Symmachi lectiones habent Euſebius & Druſius; Quintæ Editionis Colbertinus unus. Euſebius vero in hunc locum ſic habet; ἐπεὶ δὲ ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις, καὶ οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταί, τὴν ἀνωτέρω διάνοιαν περιγράψαντες, ἀπὸ ἑτέρας ἀρχῆς τὴν ἔκθεσιν ἐποιήσαντο, εἰκότως καὶ ἡμεῖς ἐξ ἑτέρας ἀρχῆς τὸ, ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, παρεθήκαμεν. i. *Quia vero Hebraica lectio & reliqui Interpretes, ſuperiore ſententiâ circumſcriptâ, alio deinde principio in expoſitione uſi ſunt, congruenter nos etiam illud,* ſpecioſus formâ præ filiis hominum, *ab alio initio duximus.* Deinde vero Euſebius Aquilæ & Symmachi lectiones conſequenter adfert, ut nos edimus. In Catena Corderii ad Aquilam legitur, κάλλει καλλωπίσθης.

Ibid. Αλλ. ἀνεχύθη χάρις &c. Druſius.

Ibid. Αλλ. ἐπὶ τούτῳ. Druſius.

v. 4. Αλλος, ζῶσαι &c. Druſius.

Ibid. Αλλος, τὸν ἔπαινόν σου &c. Sic Mſſ. Ultima

vero lectio, ἡ δόξα σου καὶ ἡ εὐπρέπειά σου, eſt in Coiſliniano Bombycino.

v. 5. Ἄλλος, προέκοπτε. Druſius.

Ibid. A. καὶ φωτιεῖ σε &c. Chryſoſtomus. Has Aquilæ & Symmachi lectiones ſine Interpretum nomine adfert Druſius.

v. 6. A. Σ. καρδίας &c. Idem. Sic etiam notatur in Codice Coiſliniano.

v. 7. A. ὁ θρόνος σου &c. Sic Euſebius & Mſſ. Vide Hieron. ad Principiam. Symmachi verſionem adferunt Mſſ. & Druſius; Theodotionis Martianæus noſter.

Ibid. A. σκῆπτρον &c. Druſius.

v. 8. A. ἠγάπησας &c. Lectiones Aquilæ & Symmachi partim ex Euſebio in Pſalmos partim ex Mſſ. mutuamur. Hebraïcæ voces Græce ſcriptæ ex Chryſoſtomo: ſcholion autem ex Mſſ.

v. 9. Ἀλλ. εἰς τὸν ἱματ- &c. Druſius.

Ibid. A. ἀπὸ ναῶν ἐλεφάντων. Sic Euſebius & tres Mſſ. recte. Druſius vero, A. Σ. ἀπὸ ναῶν ὀδόντων. Theodoretus, A. Σ. ἀπὸ ναῶν ἐλεφαντίνων. Uterque male. Suſpicor autem apud Theodoretum Aquilam huic poſtremæ interpretationi a Librariis præfixum fuiſſe.

Ibid. Ἀλλ. ὅθεν εὔφρανεν. Druſius.

v. 10. Σ. ἐν τῷ &c. Idem ſine Interpretis nomine.

Ibid. A. ἐστάθη &c. Sic Martianæus noſter. Ad Aquilam vero Agellius legit σύγκοιτος. Ibid. Druſius ait Quintam & Sextam habere ἐν χρύσῳ Ὠφείρ.

Ibid. O. περιβ- &c. Ex Euſebio in Pſalmos.

v. 12. Ἀλλ. ἵνα ἐπιθυμήσῃ. Druſius.

Ibid. Σ. αὐτὸς γὰρ &c. Unus Codex & Druſius.

v. 13. A. Θ. καὶ προσκυνήσατε αὐτῷ. Ita Colbertinus & Daniel Barbarus. Σ. καὶ προσκυνήσατε αὐτῷ. Druſius. At Colbertinus προσκυνῶν habet. Theodoretus autem, A. Θ. προσκυνοῦσιν. Σ. προσκυνῶν. Hanc lectionem præſtare putamus.

Ibid. A. E. θυγ- Sic Martianæus.

Ibid. Σ. δῶρα οἴσει. Druſius. Θ. τιμήσουσι. Euſeb.

v. 14. Ἀλλ. διὰ συρ- Druſius.

v. 15. Ἀλλ. ἐμφ- Ex Druſio.

Ibid. Ἄλλος, αἱ φίλαι αὐτῆς. Ex eodem.

Ibid. Ἀλλ. ἀκολουθήσουσι &c. Ex eodem.

v. 17. A. ἀντὶ τῶν &c. Euſebius.

v. 18. Sic Mſſ. & Druſius. Unus autem Codex ad Symmachi verſionem πᾶσαν ponit pro ἑκάστην.

PSALMUS XLV.

לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי־קֹרַח עַל־עֲלָמוֹת שִׁיר 1. A. Τῷ νικοποιῷ τῶν υἱῶν Κορὲ ὑπὲρ τῶν νεανιοτήτων μελῴδημα. Σ. Ἐπινίκιον τῶν υἱῶν Κορὲ ὑπὲρ τῶν αἰωνίων ᾠδή. O. Εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορὲ, ὑπὲρ τῶν κρυφίων ψαλμός.

בְצָרוֹת נִמְצָא מְאֹד 2. O. ἐν θλίψεσι ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. Ἀλλ. ἐν θλίψεσιν εὑρισκόμενος σφόδρα. Ἄλλος, εὑρέθη.

בְּמוֹט 3. A. σφάλλεσθαι. O. μεταίθεσθαι. E. σαλεύεσθαι.

4. יֶהֱמוּ יֶחְמְרוּ מֵימָיו יִרְעֲשׁוּ־הָרִים בְּגַאֲוָתוֹ Σ. ἠχούντων καὶ θολουμένων τῶν ὑδάτων, καὶ σειομένων ὀρέων ἐν τῷ ἐνδοξασμῷ (al. παραδοξασμῷ) αὐτοῦ. A. E. ϛ'. ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτοῦ. O. ἤχησαν καὶ ἐταράχθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν· ἐταράχθησαν τὰ ὄρη ἐν τῇ κραταιότητι αὐτοῦ.

סֶלָה Ἑβρ. σελ. A. ἀεί. Σ. O. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ϛ'. Εἰς τέλος.

נָהָר פְּלָגָיו יְשַׂמְּחוּ עִיר־אֱלֹהִים 5. A. Σ. Θ. τοῦ ποταμοῦ αἱ διαιρέσεις εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ. O. τοῦ ποταμοῦ τὰ ὁρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ. ὁ Ἑβραῖος, φαλαγαυ.

קְדֹשׁ מִשְׁכְּנֵי עֶלְיוֹן Σ. τὸ ἅγιον τῆς κατασκηνώσεως τοῦ ὑψίστου. O. ἡγίασε τὸ σκήνωμα αὐτοῦ ὁ ὕψιστος.

לִפְנוֹת בֹּקֶר 6. A. τῷ νεῦσαι πρωΐας. Σ. περὶ τὸ ὄρθρον. O. τῷ προσώπῳ. Ἀλλ. τῷ πρωῒ πρωΐ.

1. Hebr. Victori filiis Core ſuper alamoth canticum. *A.* Victori filiorum Core ſuper juvenilitatibus canticum. *S.* Triumphale filiorum Core ſuper æternis canticum. *LXX.* In finem, ſuper filiis Core, pro arcanis Pſalmus. *Vulg. filiis Core. Hieron. Victori, filiorum Core pro juventutibus canticum.*

2. *Hebr.* in tribulationibus inventum valde. *LXX. Vulg.* in tribulationibus quæ invenerunt nos nimis. *Alius*, in tribulationibus inventus valde. *Alius*, inventus eſt. *Hieron.* (*auxilium*) *in tribulationibus inventus es validum*

3. *H.* & in movendo. *A.* in vacillando. *LXX. Vulg.* dum tranferentur. *V.* in commovendo. *Hieron. & concuſſi.*

4. *Heb.* Sonabunt, turbabuntur aquæ ejus, contremiſcent montes in ſublimitate ejus. *S.* cum ſonarent & turbarentur aquæ, & concuterentur montes in celebritate ejus. *A. V. VI.* in ſuperbia ejus. *LXX. Vulg.* Sonuerunt & turbatæ ſunt aquæ eorum; conturbati ſunt montes in fortitudine ejus. *Hieron. Sonantibus & intumeſcentibus gurgitibus ejus, & agitatis montibus in potentia ejus.*

Hebr. ſelah. *H. l.* ſel. *A. Hieron.* ſemper. *S. LXX. Th.* diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem.

5. *Hebr.* fluminis rivi ejus lætificabunt civitatem Dei. *A. S. Th. Hieron.* fluminis diviſiones lætificant civitatem Dei. *LXX. Vulg.* fluminis impetus lætificat (*LXX.* lætificant) civitatem Dei. *Hebr.* Phalagau.

H. ſanctum habitaculorum Altiſſimi. *S.* ſanctum habitationis Altiſſimi. *LXX. Vul.* ſanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus. *Hieron. ſanctum tabernaculum Altiſſimi.*

6. *H.* reſpiciendo mane. *A.* annuendo mane. *S.* circa diluculum. *LXX.* vultu. *Alius*, mane, mane *Vulg. mane diluculo. Hieron. in ipſo ortu matutino.*

המו גוים 7. A. συνήχθησαν ἔθνη. O. ἐταράχθησαν ἔθνη. Ἄλλος, συνήχθη ἔθνη.

מטו ממלכות A. ἐσφάλησαν βασιλεῖαι. Σ. περιετράπησαν βασιλεῖαι. O. ἔκλιναν βασιλεῖαι.

צבאות 8. ὁ Ἑβρ. σαβαώθ. O. δυνάμεων.

משבית 9. O. ἀνταναίρων. Ἄλλος, ἀφανίζων.

וקצץ 10. O. συγκλάσει. Ἄλλος, συνέκλασε.

עגלות ישרף באש O. καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρί. Ἄλλος, καὶ ἁμάξας ἐμπρήσει ἐν πυρί. Ἄλλος, ἅρματα κατακαύσει ἐν πυρί.

הרפו ודעו 11. ὁ Ἑβρ. Οὐαρφοῦ Οὐαδοῦ. O. σχολάσατε καὶ γνῶτε. Ἄλλος, ἐάσατε ἵνα γνῶτε. Ἄλλος, ἱλάσθητε. Ἄλλος, ἰάθητε.

7. *H.* ſonuerunt gentes. *A. Alius*, congregatæ ſunt gentes. *LXX. Vulg. Hieron.* conturbatæ ſunt gentes.

Heb. mota ſunt regna. *A.* vacillarunt regna. *S.* everſa ſunt regna. *LXX. Vul.* inclinata ſunt regna. *Hieron. concuſſa ſunt regna.*

8. *Hebr. Hieron.* exercituum. *H br.* ſabaoth. *LXX.* virtutum.

9. *Hebr.* ceſſare faciens. *LXX. Vul.* auferens. *Alius*, de medio tollens. *Hieron. compeſcuit.*

10. *Heb. Hieron.* & concidet. *LXX. Vulg.* confringet. *Alius*, confregit.

Hebr. Alii, Hieron. plauſtra comburet igni. *LXX. Vulg.* & ſcuta comburet igni.

11. *Hebr. Lect* uarphu uadu. *H. Hier.* ceſſate & cognoſcite. *LXX. Vul.* vacare & videte. *Alius*, ceſſate ut cognoſcatis. *Alius*, propitiamini. *Alius*, ſanamini.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XLV.

v. 1. Sic unus Colbertinus Titulum ſecundum Aquilam & Symmachum effert. Chryſoſt. habet, Ἄλλος, ἐπὶ νεοτήτων ᾆσμα. Cui conſonat Hieronymus, qui vertit, *pro juventutibus.*

v. 2. Ἀλλ. ἐν θλίψ. Chryſoſtomus. Druſius habet, οἱ λοιποί, εὑρέθη εὐπρεπέστατος. Ibi autem duorum lectiones indicantur, quorum alter εὑρέθη habuit; alter vero, qui a Chryſoſtomo ſine Interpretis nomine adfertur, εὐπρεπέστατος.

v. 3. Aquilæ & Quintæ Editionis lectiones ſic habet Druſius.

v. 4 Sic Euſebius & duo Mſſ. qui habent omnes παραδοξασμοῦ. Druſius, ἐνδοξασμοῦ. Aquilæ & reliquorum lectionem adfert Druſius. Ad Symmachum malim ἐνδοξασμοῦ, qui Pſalmo ſequenti vocem גאון ex eadem radice interpretatur ἐνδοξασμόν. Voce autem παραδοξασμὸς פלא exprimit, Iſai. 9. 6.

Ibid. Ἑβρ. σὺλ &c. Vide ſupra Pſal. 3.

v. 5. A. Σ. Θ. τοῦ ποτ. Hanc verſionem exhibent Euſebius & Colbertini duo, qui eam Aquilæ & Symmacho tribuunt. Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus etiam Theodotioni, quemadmodum & Druſius, qui hæc Latine tantum ſic habet: *Fluminis diviſiones lætificant civitatem Dei.* Lectio Hebraica φαλαγαῦ ex Chryſoſtomo.

Ibid. Σ. τὸ ἅγιον τῆς σκηνώσεως &c. Euſebius & Druſius. Colbertinus autem unus habet, σκηνώσεως.

v. 6. A. τοῦ νεῦσαι πρωΐαν. Σ. περὶ τὸν ὄρθρον. Agellius. Druſius vero poſtremam verſionem ſine Interpretis nomine adfert.

v. 7. A. συνήχθησαν ἔθνη. Druſius.

Ibid. A. ἐσφάλησαν βασιλεῖαι. Mſſ. Druſius vero Σ. περιετράπη. & ſic Euſebius.

v. 8. Ἑβρ. σαβαώθ. Regius unus.

v. 9. Ἀλλ. ἀφανίζων. Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

v. 10. Ἀλλ. συνέκλασε. Druſius

Ibid. Ἀλλ. καὶ ἁμάξας ἐμπρ. Idem. Ultimam lectionem habet Coiſlinianus Bombycinus.

v. 11. Has lectiones exhibet idem Druſius. Lectio Hebraica οὐαρφοῦ οὐαδοῦ ex Chryſoſtomo, ubi prior ſyllaba ο in οὐαρφοῦ ſupervacanea eſt.

PSALMUS XLVI.

למנצח לבני־קרח מזמור 1. A. τῷ νικοποιῷ τῶν υἱῶν Κορὲ, μελῴδημα. Σ. ἐπινίκιον τῶν υἱῶν Κορὲ, ᾠδή. O. εἰς τὸ τέλος· ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορὲ, ψαλμός. Θ. εἰς τὸ νῖκος τῶν υἱῶν Κορὲ, ᾆσμα.

תקעו־כף 2. O. κροτήσατε χεῖρας. Ἄλλος, κροτήσατε χειρί.

הריעו לאלהים בקול רנה O. ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως. Ἄλλος, σημάνατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ εὐφημίας. Ἄλλος, εὐφημήσατε.

ידבר עמים תחתינו 4. Σ. ὑπέταξε βασιλεῖς ἡμῖν. O. ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν.

את־נחלתנו 5. A. κληρονομίαν ἡμῶν. Σ. κληρουχίαν ἡμῶν. O. κληρονομίαν αὐτοῦ.

1. HEb. Victori filiis Core Pſalmus. *A.* Victori filiorum Core canticum. *S.* triumphale filiorum Core canticum. *LXX. Vulg.* In finem, pro filiis Core, Pſalmus. *Th.* In victoriam filiorum Core canticum. *Hieron. Victori filiorum Core Pſalmus.*

2. *Hebr.* plaudite palma. *LXX. Vulg. Hieron.* plaudite manibus. *Alius*, plaudite manu.

H. LXX. Vulg. Jubilate Deo in voce exultationis. *Alius*, Significate (*al.* tuba canite) Deo in voce benedictionis. *Alius*, benedicite. *Hieron. Jubilate Deo in voce laudis.*

4. *Hebr.* ducet populos ſubter nos. *S.* ſubjecit reges nobis. *LXX. Vulg.* ſubjecit populos nobis. *Hieron. congregavit populos ſubter nos.*

5. *H. A. S. Hieron.* hæreditatem noſtram. *LXX. Vul.* hæreditatem ſuam.

את גאון יעקב A. τὸ ὑπερήφανες Ιακώβ. Σ. τὸν ἐγκαύχησιν Ιακώβ. O. τὴν καλλονὴν Ιακώβ. E. τὸ καύχημα Ιακώβ.

סלה τὸ Εβρ. σέλ. A. ἀεί. Σ. O. Θ. διάψαλμα. E. διαπαντός. ϛ'. Εἰς τέλος.

על־גוים 9. O. ἐπὶ τὰ ἔθνη. Αλλος, ἐπάνω τῶν ἐθνῶν.

נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם 10. τὸ Εβρ. ἐμ ἐλωὶ Αβραάμ. Σ. ἄρχοντες λαῶν συνηθροίσθησαν, λαὸς τοῦ θεοῦ Αβραάμ. O. Θ. ἄρχοντες λαῶν συνήχθησαν μετὰ τοῦ θεοῦ Αβραάμ.

כי לאלהים מגני־ארץ מאד נעלה A. ὅτι τοῦ θεοῦ θυρεοὶ γῆς, σφόδρα ἀιεδιδάσθησαν. Σ. Θ. ὅτι τοῦ θεοῦ οἱ ὑπερασπισμοὶ τῆς γῆς. O. ὅτι τοῦ θεοῦ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν. E. ὑπερασπισμοὶ τῆς γῆς.

H. A. excellentiam Jacob. *S. Hieron.* gloriam Jacob. *LXX. Vul.* ſpeciem Jacob. *V.* gloriationem Jacob.

Heb. ſelah. *Heb. Lect.* ſel. *A. Hieron.* ſemper. *S. LXX. Th.* Diapſalma. *V.* perpetuo. *VI.* in finem.

9. *H. LXX. Vulg. Hieron.* ſuper gentes. *Alius*, ſupra gentes.

10. *Hebr.* Magnifici populorum aggregati ſunt populo Dei Abraham. *Heb. Lect.* em eloi Abraam. *S. Hieron.* Principes populorum congregati ſunt, populus Dei Abraham *LXX Th.* Principes populorum congregati ſunt cum Deu Abraham.

Hebr. Quoniam ipſius Dei ſcuta terræ, vehementer elevatus eſt. *A* Quoniam Dei ſcuta terræ, multum exaltati ſunt. *S. Th.* Quoniam Dei protectiones terræ. *LXX.* Quoniam Dei fortes terræ vehementer elevati ſunt. *V.* protectiones terræ. *Vul. Quoniam dii fortes &c. Hier. Quoniam dii, ſcuta terræ, vehementer elevati ſunt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XLVI.

v. 1 Ad Titulum hæc habet Euſebius: δοκεῖ μοι τὰ τῆς ἐπιγραφῆς ἡμαρτημένως ἔχειν· οὐ γὰρ ὑπὸ τῶν υἱῶν Κορὲ, ἀλλὰ τοῖς υἱοῖς Κορὲ, ἢ τῶν υἱῶν Κορὲ ἐχρῆν ἐπιγεγράφθαι κατὰ τὰς ἔμπροσθεν ἐπιγραφάς. οἱ γὰρ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ καὶ τὸ Εβραϊκὸν ὁμοίως ἔχουσι τοῖς ἔμπροσθεν. i. *Videtur mihi inſcriptio mendoſe poſita: neque enim*, pro filiis Core, *ſed* filiis Core, *aut* filiorum Core, *perinde atque in prioribus titulis, inſcriptum oportuit. Reliqui enim Interpretes & Hebraicum exemplar ſimilem prioribus præferunt inſcriptionem.*

v. 2. Αλλ. κροτήσατε χεῖρας. Druſius.

Ibid. Αλλος, σημάνατε &c. Chryſoſtomus. Αλλος, εὐφημήσατε. Sic unus Regius & Druſius.

v. 4. Σ. ὑπέταξε βασιλεῖς ἡμῖν. Theodoretus. Quis autem credat Symmachum vertiſſe βασιλεῖς, *reges*, ubi עמים *populos* legitur? niſi forte dicatur, hæc quoad ſenſum ſynonymia eſſe; nam perinde dici poteſt, Deum Iſraëlitis ſubjeciſſe reges Chananæorum, ac populos Chananæorum; idipſum quippe utroque modo ſignificatur.

v 5. A. κληρονομίαν &c. Mſſ. & Euſebius.

Ibid. A. τὸ ὑπερήφανες Ιακώβ. Sic Euſebius: at Theodoretus, A. τὸ ὑπερήφανον Ιακώβ. Sequentes Symmachi & Quintæ verſiones habet Euſebius.

Ibid. τὸ Εβρ. σελ. Vide ſupra Pſalm. 3.

v. 9. Αλλ. ἐπάνω &c Druſius

v. 10. Lectionem Hebraicam ſic ἀμ ἐλωὶμ, habet unus Codex; ſed Chryſoſtomus, ἐμ ἐλωὶ Αβραάμ. Aquilæ & Symmachi lectiones effert Euſebius, qui dicit vocem Hebraïcam עם & *cum* & *populum* ſignificare pro varietate legendi *em*, vel *am*.

Ibid. A. ὅτι τοῦ Θεοῦ &c. Has interpretationes exhibent duo Manuſcripti. Ad Aquilam ſic etiam verti forte poſſet, *Quoniam Dei ſcuta terræ multum exaltata ſunt.* Utram malis interpretationem adhibe.

PSALMUS XLVII.

שיר מזמור לבני־קרח 1. O. ψαλμὸς ᾠδῆς τοῖς υἱοῖς Κορὲ δευτέρᾳ σαββάτου. Αλλος, ᾠδὴ ψαλμοῦ τοῖς υἱοῖς Κορέ.

גדול יהוה ומהלל מאד 2. Οἱ λοιποὶ, μέγας κύριος καὶ ὑμνητὸς σφόδρα. O. μέγας κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα.

יפה נוף משוש כל־הארץ 3. A. καλῷ βλαστήματι χαρμονῇ πάσης τῆς γῆς. Σ. ἀπ' ἀρχῆς ἀφωρισμένῳ ἀγλαΐσματι πάσης τῆς γῆς. O. εὐρίζων ἀγαλλιάματι πάσης τῆς γῆς. E. εὐκλάδῳ. Αλλ. εὐρίζῳ.

הר־ציון ירכתי צפון Εβρ. Ap Σιὼν ἰερχθὴ σαφουν. O. ὄρη Σιὼν τὰ πλευρὰ τοῦ βορρᾶ. Αλλ.

1. HEb. *Alius*, Canticum Pſalmi filiis Core. *LXX, Vulg.* Pſalmus Cantici filiis Core, ſecunda ſabbati. *Hieron. Canticum Pſalmi filiorum Core.*

2. *Heb. Reliqui.* Magnus Dominus & laudabilis valde. *LXX. Vulg. Hieron.* Magnus Dominus & laudabilis nimis.

3. *Heb.* Pulcher climate gaudium univerſæ terræ. *A. Hieron.* Specioſo germine, gaudio univerſæ terræ. *S.* A principio determinato ſplendori univerſæ terræ. *LXX.* Bene radicans exultatione univerſæ terræ. *V.* pulcris ramis prædito. *Al.* bene radicato. *Vul. Fundatur exultatione univerſa terra.*

H. Vul. mons Sion, latera Aquilonis. *Hebr. Lect.* Ar Sion ierchthe Saphoun. *LXX.* mon-

ὄρη Σιὼν οἱ μηροὶ τοῦ βοῤῥᾶ.

אלהים בארמנותיה נודע למשגב 4. A. Εἰς ὑπερέπαρσιν. Σ. Ε. ὁ θεὸς ἐν ταῖς βασιλείοις αὐτῆς γνωσθήσεται εἰς ὀχύρωμα. O. ὁ θεὸς ἐν ταῖς βάρεσιν αὐτῆς γινώσκεται, ὅταν ἀντιλαμβάνηται αὐτῆς. Αλλος, ὁ θεὸς ἐν ταῖς βάρεσιν αὐτῆς ἐγνώσθη εἰς τὸ ἐξελέσθαι αὐτήν.

כי־הנה המלכים נועדו עברו יחדו 5. Σ. ἰδοὺ γὰρ οἱ βασιλεῖς συνετάξαντο, ἦλθον ὁμοῦ. O. ὅτι ἰδοὺ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς συνετάξαντο, ἦλθοσαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

תמהו 6. A. ἐθαμβήθησαν, Σ. ἐξεπλάγησαν. O. ἐθαύμασαν.

המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו רעדה אחזתם שם חיל כיולדה Σ. αὐτοὶ ἰδόντες οὕτως ἐθαύμασαν, ἐταράχθησαν, ἐξεπλάγησαν, φρίκη κατέσχεν αὐτούς· ὠδῖνες ὡς τικτούσης. O. αὐτοὶ ἰδόντες οὕτως ἐθαύμασαν, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθησαν, τρόμος ἐπελάβετο αὐτούς· ἐκεῖ ὠδῖνες ὡς τικτούσης.

ברוח קדים תשבר אניות תרשיש 8. A. ἐν πνεύματι καύσωνος συντρίψεις νῆας Θαρσεῖς. Σ. δι' ἀνέμου βιαίου κατεάξεις ναῦς Θαρσεῖς. O. ἐν πνεύματι βιαίῳ συντρίψεις πλοῖα Θαρσεῖς. ὁ Εβρ. θεσσαβέρ.

דמינו אלהים חסדך בקרב היכלך 10. Σ. εἰκάσαμεν ὁ θεὸς τὸ ἔλεός σου ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ σου. O. ὑπελάβομεν ὁ θεὸς τὸ ἔλεός σου ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ σου. Αλλ. ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου. ὁ Εβρ. δεμμεῖνου.

בקרב היכלך A. Σ. O. Θ. Ε. ϛʹ. ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ σου. O. al. ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου. ὁ Εβρ. ἠχαλάχ.

על־קצוי 11. O. ἐπὶ τὰ πέρατα. Αλλος, ἐπὶ τὰ τέλη.

ישמח הר־ציון תגלנה בנות יהודה 12. Σ. Θ. εὐφραίνεται τὸ ὄρος Σιὼν, καὶ ἀγαλλιάσουσιν αἱ θυγατέρες τῆς Ιουδαίας. O. εὐφρανθήτω τὸ ὄρος Σιὼν, ἀγαλλιάσθωσαν αἱ θυγατέρες τῆς Ιουδαίας.

למען משפטיך O. ἕνεκα τῶν κριμάτων σου. Αλλος, διὰ κρίσεις σου.

והקיפוה 13. Σ. περιτειχίσατε. O. περικυκλώσατε αὐτήν. Αλλος, καὶ περιέλθετε.

ספרו מגדליה A. ψηφίσατε τοὺς πύργους αὐτῆς. Σ. ἀριθμήσατε τοὺς πύργους αὐτῆς. O. διηγήσασθε ἐν τοῖς πύργοις αὐτῆς. Αλλος, ἐπαινέσατε.

שיתו לבכם לחילה 14. A. εἰς εὐπορίαν. Σ.

tes Sion latera Aquilonis. *Alius*, montes Sion, femora Aquilonis. *Hieron. monti Sion lateribus Aquilonis.*

4. *Hebr.* Deus in palatiis ejus notus eſt ad elevationem. *A.* in ſuperexaltationem. *S. V.* Deus in regiis ejus cognoſcetur ad munimentum. *LXX. Vulg.* Deus in domibus ejus cognoſcitur (*Vulg.* cognoſcetur,) cum ſuſcipiet eam. *Alius*, Deus in domibus ejus cognitus eſt, ut liberet eam. *Hieron. Deus in domibus ejus agnitus eſt in auxiliando.*

5. *Heb.* Quoniam ecce reges convenerunt, tranſierunt pariter. *S.* Ecce enim reges congregati ſunt: venerunt ſimul. *LXX. Vul.* Quoniam ecce reges terræ congregati ſunt, convenerunt in unum. *Hieron. Quoniam ecce reges congregati ſunt: venerunt ſimul.*

6. *Heb. LXX. Vulg.* admirati ſunt. *A.* attoniti ſunt. *S. Hieron.* obſtupuerunt.

Heb. Ipſi viderunt, ſic admirati ſunt, territi ſunt, feſtinaverunt, tremor apprehendit eos: ibi dolor tamquam parturientis. *S.* Ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati ſunt, territi ſunt, horror occupavit eos, dolores ſicut parturientis. *LXX. Vulg.* Ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati ſunt, commoti ſunt, tremor apprehendit eos: ibi dolores ut parturientis. *Hieron. Ipſi videntes ſic obſtupuerunt: conturbati ſunt, admirati ſunt. Horror poſſedit eos ibi: dolor quaſi parturientis.*

8. *Heb.* in vento Orientali conteres naves Tharſis. *A. Hieron.* in vento uredinis confringes naves Tharſis. *S.* per ventum violentum confringes naves Tharſis. *LXX. Vul.* in ſpiritu vehementi conteres naves Tharſis. *H.* theſſaber.

10. *Heb.* cogitavimus, Deus, miſericordiam tuam in medio templi tui. *S. Hieron.* æſtimavimus, Deus, miſericordiam tuam in medio templi tui. *LXX. Vulg.* ſuſcepimus, Deus, miſericordiam tuam in medio templi tui. *Al.* populi tui. *Heb.* demmenu, æſtimavimus.

Hebr. A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg. Hieron. in medio templi tui. *LXX. aliter*, in medio populi tui. *Heb.* Hechalach. templi tui.

11. *Heb.* ſuper fines. *LXX.* in terminos. *Alius. Vulg.* in fines. *Hieron. ad extremum.*

12. *Heb. Hieron.* Lætetur mons Sion, exultent filiæ Judæ. *S. Th.* Lætatur mons Sion, & exultant filiæ Judææ. *LXX.* Lætare mons Sion, exultent filiæ Judææ. *Vulg. Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Judæ.*

Heb. LXX. Alius, Vul. Hieron. propter judicia tua.

13. *Heb. Hieron. Alius*, circuite eam. *S.* muris circumcingite eam. *LXX. Vulg.* complectimini eam.

H. A. S. Hieron. numerate turres ejus. *LXX. Vulg.* narrate in turribus ejus. *Alius*, laudate.

14. *H.* Ponite cor veſtrum ad antemurale

πάξατε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὸν περίβολον. Ο. θέσθε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὴν δύναμιν αὐτῆς.

ejus. *A* in abundantiam. *S.* conſtituite corda veſtra in ambitum murorum. *LXX. Vul.* Ponite corda veſtra in virtute ejus. *Hieron. Ponite cor veſtrum in mœnibus ejus.*

פסגו ארמנותיה Σ. διαμετρήσατε τὰ βασίλεια αὐτῆς. Ο. καταδιέλεσθε τὰς βάρεις αὐτῆς.

H. roborate palatia ejus. *S.* dimetimini regias ejus. *LXX. Vulg.* diſtribuite domos ejus. *Hieron. ſeparate palatia ejus.*

לדור אחרון Σ. ἐν γενεᾷ μεταγενεστέρα. Ο. εἰς γενεὰν ἑτέραν.

H. S. Hieron. in generatione noviſſima. *LXX. Vul.* in generatione altera.

ועד 15. Σ. εἰς τὸ διαιωνιές. Ο. καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

15. *Heb.* & perpetuum. *S. Hieron.* in perpetuum. *LXX. Vulg.* & in ſæculum ſæculi.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XLVII.

v. 1. Titulus ex quibuſdam MſſT. Illud autem, δευτέρᾳ σαββάτου, adjectitium eſt, nec habetur in Hebræo, ut & alia multa in Titulis Pſalmorum ſecundum LXX. Interpretes.

v. 1. οἱ λοιπ. μέγας κύριος, ἐν ὑμνητὸς σφόδρα. Euſebius in Pſalmos.

v. 3. A. καλῷ βλαστήματι &c Druſius. In τοῖς O. ſic legit Euſebius, ἐν ὄρει ἁγίῳ αὐτοῦ εὐρίζῳ: ut ſenſus hujus versûs ſit ſecundum ipſum; *Magnus Dominus & laudabilis valde, in civitate Dei noſtri, in monte ſancto ejus bene radicato, jubilatione univerſa terra. Montes Sion, latera Aquilonis, civitas regis magni*

Ibid. Lectionem Hebraïcam, ἀρ Σιών. &c. affert Chryſoſtomus. ἄλλ. ὄρη Σιὼν οἱ μηροὶ &c. Coiſlin. bombyc. Videtur Aquilæ eſſe: nam litteram e veſtigio ſequitur.

v. 4. A. εἰς ὑπερέπαρσιν, Druſius. Symmachi vero interpretationem, ejus præmiſſo nomine, adfert Euſebius, itemque Codex unus Regius; ſed Druſius eam Quintæ Editioni tribuit. Eam vero quæ Quintæ Editionis eſt, quaſi incerti Interpretis adfert Euſebium incunctanter ſequimur, cujus lectio etiam altero Codice firmatur. Vocem משגב alibi vertunt Aquila & Symmachus, κραταίωμα. Vide Lexicon Hebraicum infra.

v. 5. Σ. ἰδοὺ γὰρ οἱ βασ. &c. Sic Euſebius.

v. 6. A. ἐθαμβήθησαν. Druſius. Ibidem Symmachi lectionem plenam profert Euſebius in Pſalmos.

v. 8. A. ἐν πνεύματι καύσωνος &c. Euſebius.

v. 10. Symmachi lectionem adfert Coiſlin. unus antiquiſſimus. Vocem Hebraïcam διμμίνου habet Chryſoſtomus. ἄλλ. εἰκάσαμεν &c. Druſius. Sed eſſe Symmachi interpretationem declarat Coiſlinianus ſupra memoratus.

Ibid. A. Σ. O. Θ. E. ϛ'. Hos omnes Interpretes una ſerie ponunt Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus & Coiſlinianus. Alii vero dicunt, οἱ λοιποί. Inter illos autem Interpretes memorantur etiam LXX quiâ ſic habebant in Hexaplis. Altera autem lectio, ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου, in aliis Exemplaribus exſtabat, & eſt hodie in Edit. Rom.

v. 11. ἄλλ. ἐπὶ τὰ τέλη. Sic Coiſlinianus unus vetuſtiſſimus: vocem γρ τέλος vertere ſolet Aquila, ut videas infra in Lexicis.

v. 12. Σ. Θ. εὐφρανθήτω &c Druſius.

Ibid. ἄλλ. διὰ κρίσεις σου. Idem.

v. 13. Σ. περιτειχίσατε. Sic Regius unus. ἄλλ. περιλάβετε. Chryſoſt

Ibid. A. ψηφίσατε &c. Sic Euſebius & duo Codices Regii.

v. 14. Has lectiones exhibent duo MſſT. Harum partem dumtaxat Druſius.

Ibid. Σ. διαμετρ. Idem Druſius.

Ibid. ἐν γενεᾷ μεταγ. Idem.

v. 15. Σ. εἰς τὸ διαιωνιές. Druſius.

PSALMUS XLVIII.

למנצח לבני־קרח מזמור 1. A. τῷ νικοποιῷ τῶν υἱῶν Κορὲ μελῴδημα. Σ. ἐπινίκιος τῶν υἱῶν Κορὲ ᾠδή. O. εἰς τὸ τέλος, τοῖς υἱοῖς Κορὲ ψαλμός. Θ. εἰς τὸ νῖκος.

1. Hebr. Victori filiis Core Pſalmus. *A.* Victori filiorum Core Canticum. *S.* Triumphale filiorum Core Canticum. *LXX. Vulg.* In finem filiis Core Pſalmus. *Th.* In victoriam. *Hieron. Victori filiorum Core Pſalmus.*

שמעו־זאת 2. O. ἀκούσατε ταῦτα. Ἄλλος, ἀκούσατε τοῦτο.

2. *H. Alius*, Audite hoc. *LXX. Vulg. Hieron.* Audite hæc.

ישבי חלד A. Σ. οἱ καθοικοῦντες τὴν καταδυσιν. O. οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. Ἄλλος, ἐγκαταδύσιν. ὁ Ἑβραῖος, ὄλδ.

H. LXX. Vul. qui habitatis orbem. *A. S. Hieron.* qui habitatis occidentem. *Alius*, demerſionem. *Hebræus*, old.

גם בני אדם גם־בני־איש 3. Σ. ἤ τε ἀνθρωπότης, καὶ προσέτι καὶ υἱοὶ ἑκάστου ἀνδρός. O. οἵ τε γηγενεῖς, καὶ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων.

3. *Hebr.* Etiam filii hominis, etiam filii viri. *S.* Etiam humanum genus, & præterea etiam filii uniuſcujuſque viri. *LXX. Vulg* Quique terrigenæ & filii hominum. *Hieron. Tam filii Adam, quam filii ſingulorum.*

יחד O. ἐπιτοαυτό. Ἄλλος, ὁμοῦ.

H. Alius, pariter. *LXX. Vul.* ſimul in unum. *Hieron. ſimul.*

והגות לבי תבונות 4. ὁ Ἑβραῖος, ϑαγίθ. O. καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν. Ἄλλος, καὶ

4. *Heb.* & meditatio cordis mei intelligentias. *Hebræus*, uagith. *LXX. Vul.* & meditatio

μινυείσ(al. μηνύσ) ἡ καρδία μου σύνεσιν.

תבונות A. O. E. ϛ'. συνέσεις. Σ. Θ. σύνεσιν.

אטה למשל אזני 5. O. κλινῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου. Αλλος, κλινῶ παραβολῇ τὸ οὖς μου. ὁ Εβραῖος, λαμασάλ.

בכנור O. ἐν ψαλτηρίῳ. Αλλος, ἐν κιθάρᾳ. Αλλος, διὰ ψαλτηρίου.

חידתי O. τὸ πρόβλημά μου. Αλλος, αἴνιγμά μου. Εβρ. ἰδαθί.

בימי רע 6. Σ. ἐν ἡμέρᾳ κακώσεως. O. ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ. Αλλος, ἐν ἡμέρᾳ πονηροῦ. Αλλος, κακοῦ. ὁ Σύρος, ῥᾶ.

עון עקבי יסבני Σ. ἀνομία τῶν ἰχνέων μου. O. ἀνομία τῆς πτέρνης μου. ὁ Εβρ. Αὼν ἀκουββαὶ ἰσουββουνί.

יתהללו 7. O. καυχώμενοι. Αλλος, ἀλαζονευόμενοι.

ויקר פדיון 9. O. καὶ τὴν τιμὴν τῆς λυτρώσεως. Αλλος, καὶ ἀντίλυτρον.

וחדל לעולם וחי־עוד לנצח 10. A. καὶ ἐπαύσατο εἰς αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς νῖκος. Σ. ἀλλὰ παυσάμενος τῷ αἰῶνι τούτῳ, ζῶν ἀεὶ διατελέσει. O. καὶ ἐκοπίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς τέλος.

יחד כסיל ובער יאבדו 11. Σ. ὁμοῦ ἀνόητος καὶ ἀμαθὴς ἀπολοῦνται. O. ἐπιπαυτὸ ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται.

משכנתם לדור ודר 12. O. σκηνώματα αὐτῶν εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Αλλος, τὰ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν αὐτῶν εἰς αἰῶνα. Αλλος, κατασκηνώσεις αὐτῶν εἰς γενεάν.

קראו בשמותם עלי אדמות ὁ Εβρ. ἀλιαδαμώθ. A. ἐκάλεσαν ἐν ὀνόματι αὐτῶν ἐπὶ χθόνας. Σ. ὀνομάσαντες ἐπ' ὀνομασίαν αὐτῶν τὰς γαίας. O. Θ. ἐπεκαλέσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν αὐτῶν.

זה דרכם כסל למו ואחריהם בפיהם ירצו 14. A. τοῦτο ὁδὸς ἀνοησίας αὐτοῖς. . . . . Σ. αὕτη ἡ ὁδὸς αὐτῶν ἀνοίας αὐτοῖς, οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς λόγον αὐτῶν εὐδοκήσουσιν. O. αὕτη ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκάνδαλον αὐτοῖς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εὐλογήσουσι. Αλλ. θελήσουσι.

כצאן לשאול שתו מות ירעם 15. Σ. ὡς βοσκήματα ᾅδου ἔταξαν ἑαυτούς, θάνατος νεμήσει αὐτούς. O. ὡς πρόβατα ἐν ᾅδῃ ἔθεντο, θάνατος ποιμανεῖ αὐτούς.

cordis mei prudentiam. *Alius*, & meditabitur (*Alius*, indicabit) cor meum intelligentiam. *Hieron. & meditatio cordis mei prudentias.*

H. A. LXX. V. VI. intelligentias. *S. Th.* intelligentiam.

5. *H. Hieron.* Inclinabo ad parabolam aurem meam. *LXX. Vul.* Inclinabo in parabolam aurem meam. *Alius*, Inclinabo parabolæ aurem meam. *Hebræus*, lamaſal.

H. in cinyra. *LXX. Vulg.* in pſalterio. *Alius*, *Hieron.* in cithara. *Alius*, per pſalterium.

H. Alius, *Hieron.* ænigma meum. *LXX. Vulg.* propoſitionem meam. *Heb.* idathi.

6. *Heb. Hieron.* in diebus mali. *S.* in die afflictionis. *LXX. Vulg.* in die mala. *Alii*, in die mali. *Syrus*, râ.

H. iniquitas calcaneorum meorum circumdabit me. *S.* iniquitas veſtigiorum meorum. *LXX. Vulg. Hieron.* iniquitas calcanei mei. *H.* aon acubbai iſubbuni.

7. *Hebr.* gloriabuntur. *LXX. Vul.* gloriantur. *Alius*, ſuperbientes. *Hieron. ſuperbiunt.*

9. *H. LXX. Alius*, *Vulg.* & pretium redemptionis. *Hieron. neque pretium redemptionis.*

10. *Hebr.* & deſinet in ſæculum, & vivat adhuc in æternum. *A.* & quievit in ſæculum, & vivet in victoriam. *S.* ſed & cum quieverit ſæculo huic, vivens ſemper durabit. *LXX. Vulg.* & laboravit in æternum, & vivet adhuc in finem. *Hieron. ſed quieſcet in ſæcula: & vivet ultra in ſempiternum.*

11. *H.* ſimul ſtultus & inſipiens peribunt. *S. Hier.* ſimul inſipiens & indoctus peribunt. *LXX. Vul.* ſimul inſipiens & ſtultus peribunt.

12. *H.* Tabernacula eorum in generatione & generatione. *LXX. Vul.* Tabernacula eorum in progenie & progenie. *Alius*, Interiora domuum eorum in ſæculum. *Alius*, Habitationes eorum in generationem. *Hieron. Tabernacula ſua in generatione & generatione.*

H. vocaverunt in nominibus ſuis ſuper terras. *Hebræus*, aleadamoth. *A.* vucaverunt in nomine ſuo ſuper terras. *S.* nominantes ſuper nomine ſuo terras. *LXX. Th. Vul.* vocaverunt nomina ſua in terris ſuis. *Hieron. vocaverunt nominibus ſuis terras ſuas.*

14. *H.* Hæc via eorum, ſtultitia eis: & poſteri eorum in ore ipſorum volent. *A.* hoc via inſipientiæ ipſis. . . *S.* Hæc via eorum ſtultitiæ eſt ipſis: poſteri autem eorum verbum eorum acceptum habebuot. *LXX. Vul.* Hæc via illorum ſcandalum ipſis: & poſtea in ore ſuo complacebunt (*LXX.* benedicent.) *Al.* volent. *Hier. Hæc eſt via inſipientiæ eorum: & poſt eos juxta os eorum current.*

15. *Hebr.* Sicut ovis in inferno ponentur: mors depaſcet eos. *S.* Sicut pecora inferni poſuerunt ſeipſos: mors paſcet eos *LXX. Vulg.* Sicut oves in inferno poſiti ſunt: mors depaſcet eos. *Hieron. Quaſi grex in inferno poſiti ſunt: mors paſcet eos.*

Digitized by Google

וירדו בם A. ἐνὶ κρατήσουσι. Σ. ὑποτάξουσιν αὐτούς. O. καὶ κατακυριεύσουσιν αὐτῶν. Θ. καταχθήσονται.

H. & dominabuntur in eos. *A.* imperabunt. *S. Hieron* ſubjicient eos. *LXX. Vul.* & dominabuntur eorum. *Th.* deducentur.

וצירם לבלות שאול מזבל לו A. καὶ χαρακτὴρ αὐτῶν κατατρῖψαι ᾅδην ἐκ κατοικητηρίου αὐτῶν. Σ. τὸ δὲ κραταιὸν αὐτῶν παλαιώσει ᾅδης ἀπὸ τῆς οἰκήσεως τῆς ἐντίμου αὐτῶν. O. καὶ ἡ βοήθεια αὐτῶν παλαιωθήσεται ἐν τῷ ᾅδῃ ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν.

Hebr. & figura eorum ad inveterandum ſepulcrum ab habitaculo ſibi. *A.* & character eorum conterere infernum ex habitaculo eorum. *S.* & fortitudinem eorum antiquabit infernus, ab babitatione honorabili eorum. *LXX. Vul.* & auxilium eorum veteraſcet in inferno à gloria eorum. *Hieron. & figura eorum conteretur in inferno poſt habitaculum ſuum.*

18. לא־ירד אחריו כבודו כי־נפשו בחייו יברך ויודך כי־תיטיב לך תבוא עד־דור אבותיו A. οὐδὲ συγκαταβήσεται ὀπίσω αὐτοῦ δόξα αὐτοῦ. ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εὐλογητός.... Σ. οὐδὲ συγκαταβήσεται ἀκολουθοῦσα αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ. ἀλλὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ ζῆν αὐτὸν εὐλογήσει λέγων ἐν ἑαυτῷ, ἐπαινέσουσί σε ἐὰν καλῶς ποιήσῃς σεαυτῷ· ἐλεύσῃ ἕως γενεᾶς πατέρων. O. οὐδὲ συγκαταβήσεται αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ. ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εὐλογηθήσεται, ἐξομολογήσεταί σοι ἐὰν ἀγαθύνῃς αὐτῷ. εἰσελεύσεται ἕως γενεᾶς πατέρων αὐτοῦ. A. Σ. Θ. ἐλεύσῃ.

18. *H.* Non deſcendet poſt eum gloria ejus. Quoniam in vita ſua benedicet, & laudabit te ſi bene feceris tibi. Introibit uſque in progeniem patrum ſuorum. *A.* Neque unà deſcendet poſt ipſum gloria ipſius. Quia anima ejus in vita ipſius benedicta. *S* Neque una deſcendet ſequens eum gloria ipſius. Sed animam ipſius, dum vivet ipſe, benedicet, dicens in ſemetipſo: Laudabunt te ſi bene feceris tibi ipſi. Venies uſque ad generationes patrum. *LXX. Vulg.* Neque deſcendet cum eo gloria ejus. Quia anima ejus in vita ipſius benedicetur: confitebitur tibi cum benefeceris ei. Introibit uſque in progenies patrum ſuorum. *A. S. Th.* venies. *Hieron. Nec deſcendet poſt eum gloria ejus. Quia anima ſua in vita ſua benedicet: laudabunt te cum benefeceris tibi. Intrabit uſque ad generationem patrum ſuorum.*

עד־נצח 20. O. ἕως αἰῶνος. Ἄλλος, ἕως τέλους.

20. *H.* uſque in perpetuum. *LXX. Vul.* uſque in æternum. *Alius*, *Hieron.* uſque ad finem.

לא יראו A. Θ. ϛʹ. οὐκ ὄψονται. Σ. οὐ βλέποντες. O. E. οὐκ ὄψεται.

H. A. Th. VI. Hieron. non videbunt. *S.* non videntes. *LXX. V. Vulg.* non videbit.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XLVIII.

v. 1. Ex duobus Regiis Codicibus.

v. 2. Ἀλλ. ἀκούσατε τοῦτο. Druſius.

Ibid. A. Σ. οἱ κατοικ. Euſebius. Ἀλλ. τὴν ἐγκατάδυσιν & lectionem Hebraïcam, Chryſoſt. in Pſalmos.

v. 3. Σ. ἔτι ἀνθρωπ. Euſebius & Druſius.

Ibid. Ἀλλ. ὁμοῦ. Druſius.

v. 4. Σ. καὶ μονυελίσει &c. Agellius & Druſius. Ἄλλος, μελετήσει. ὁ Ἑβρ. ἰαγύθ. Chryſoſtomus.

Ibid. A. O. E. ϛʹ. συνέσεις &c. Coiſlin.

v. 5. Ἄλλος, κλινῶ παραβ. Druſius. ὁ Ἑβρ. λαμαυάλ. Chryſoſt.

Ibid. Ἄλλος, ἐν κιθάρᾳ. Ἄλλος, διὰ ψαλτηρίου. Coiſlinianus bombycinus.

Ibid. Ἀλλ. αἴνιγμά μου. Druſius. Videtur autem eſſe Aquilæ, qui vocem חיד ſic vertit infra Pſalm. 77. 2. Hieronymus hîc de more Aquilam ſequitur. Hebraïcam autem vocem ſic exprimit Chryſoſtomus, ἰδαθά.

v. 6. Σ. ἐν ἡμέρᾳ κακώσεως. Agellius. Reliquas lectiones exhibent Agellius & Druſius. Syri Chryſoſtomus.

Ibid. Σ. ἀνομία &c. Sic duo Regii ex Origene. Hebraïcam lectionem exprimit Chryſoſtomus.

v. 7. Ἀλλ. ἀλαζονευόμενοι. Druſius. Vide Job 15. 20.

v. 9. Ἄλλος, καὶ ἀντίλυτρον. Coiſlin. unus, qui addit ἀνακλητικόν.

v. 10. A. καὶ ἐπαύσατο &c. Sic Agellius & Druſius Aquilæ & Symmachi lectiones exhibent. Duo autem MSſ. & Euſebius poſtremam verſionis Symmachi partem ſic efferunt, ζῶν εἰς αἰῶνα διατελέσει ὁ τοιοῦτος. quæ videntur paraphraſin ſapere, ab ipſo Euſebio adjectam.

v. 11. Σ. ὁμοῦ ἀνόητος &c. Theodoretus & Codex unus.

v. 12. Haſce duas lectiones exhibet Druſius ſine Interpretum nomine.

Ibid. A. ἐκάλεσαν &c. Has lectiones exhibet Druſius; ſed ſecundam ſine Interpretis nomine. Agellius vero ait eſſe Symmachi.

v. 14. A. τοῦτο ὁδὸς &c. Coiſlin. unus. Σ. αὕτη ἡ ὁδὸς &c. Regius unus.

v. 15. Σ. ὡς βοσκήματα &c. Euſebius, Theodoretus & MSſ. Sed Theodoretus, ὡς πρόβατα, ut LXX.

Ibid. A. ἐνὶ κρατήσουσιν. Aquilæ & Symmachi lectiones ex Euſebio in Pſalmos. Suſpicor illud ἐνὶ invectum eſſe pro καὶ, vel ἔτι.

Ibid. A. καὶ χαρακτὴρ &c. Haſce Aquilæ & Symmachi verſiones pleniores adfert Euſebius, qui ad Symmachum legit κρατερὸν, ut & tres MSſ. Druſius vero, κραταιόν.

v. 18. Has Symmachi & Aquilæ lectiones circumferunt duo Regii, quorum unus ad Symmachum habet, ἐπαινέσουσί σε &c. & ſic etiam Theodoretus.

v. 20. Ἀλλ. ἕως τέλους. Coiſlin. unus.

Ibid. Has lectiones habet Druſius. Daniel autem Barbarus Symmachi lectionem ita exhibet: *Introibit uſque in progenies patrum ſuorum: morientur, non aſpicientes lucem.*

PSALMUS XLIX.

אל אלהים יהוה דבר ויקרא־ארץ 1. A. Σ. Θ. ἰσχυρὸς θεὸς κύριος λαλήσας ἐκάλεσε τὴν γῆν. O. θεὸς θεῶν κύριος ἐλάλησε καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν.

מציון מכלל־יפי אלהים הופיע 2. A. ἐκ Σιὼν τετελεσμένης κάλλει ὁ θεὸς ἐπεφάνη. O. ἐκ Σιὼν ἡ εὐπρέπεια τῆς ὡραιότητος αὐτοῦ, ὁ θεὸς ἐμφανῶς.

נשערה מאד 3. A. ἐλαιλαπίσθη σφόδρα. O. καταιγὶς σφόδρα. Θ. Ζ. καταιγίσθη σφόδρα.

אספו־לי חסידי 5. τὸ Ἑβρ. καὶ οἱ λοιποὶ, συναγάγετέ μοι τοὺς ὁσίους μου. O. συναγάγετε αὐτῷ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ. Ἄλλος, τοὺς ἁγνοὺς αὐτοῦ.

בריתי Οἱ λοιποὶ, τὴν διαθήκην μου. O. τὴν διαθήκην αὐτοῦ.

והעידה בך 7. Σ. μαρτύρομαί σοι. O. διαμαρτύρομαί σοι.

עתודים 9. A. Σ. E. κερείους. O. τράγους. O. ἄλλως, χιμάρους.

וזיז שדי 11. A. παντοδαπὰ χώρας. O. ὡραιότης ἀγροῦ.

זבח לאלהים תודה 14. A. θῦσον τῷ θεῷ εὐχαριστίαν. O. θῦσον τῷ θεῷ θυσίαν αἰνέσεως.

חקי 16. O. τὰ δικαιώματα. Ἄλλος, τὰ προστάγματα.

דמית היות־אהיה כמוך 21. Σ. ἐνόμισας ἔσεσθαί με ὡς σύ. A. Θ. Ζ. ὑπέλαβες ἐσόμενος ἔσομαι ὅμοιός σοι. O. ὑπέλαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος. Ἄλλος, ἄνομε.

ואערכה O. καὶ παραστήσω. Θ. καὶ στοιβάσω.

בינו־נא 22. O. σύνετε δή. Ἄλλος, νοήσατε δή.

זבח תודה יכבדנני ושם דרך אראנו בישע אלהים 23. Σ. θυσιάζων ὑπὲρ αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ τῷ εὐτάκτως ὁδεύοντι δείξω σωτήριον θεοῦ. O. θυσία αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ ἐκεῖ ὁδὸς ἣ δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριον θεοῦ.

1. HEbr. Hieron. Fortis Deùs Dominus locutus eſt, & vocavit terram. *A. S. Th.* Fortis Deus Dominus locutus, vocavit terram. *LXX. Vulg.* Deus deorum Dominus locutus eſt, & vocavit terram.

2. *H. Hier.* De Sion perfecto decore Deus apparuit. *A.* De Sion perfecta decore Deus apparuit. *LXX. Vul.* Ex Sion ſpecies decoris ejus, Deus manifeſte.

3. *Hebr.* tempeſtas excitata eſt vehementer. *A.* turbo excitatus eſt vehementer. *LXX. Vul. Hieron.* tempeſtas valida. *Th. VII.* procella excitata eſt vehementer.

5. *Hebr.* Côngregate mihi pios meos. *Hebr. & Reliqui. Hieron.* Congregate mihi ſanctos meos. *LXX. Vul.* Congregate illi ſanctos ejus. *Alius*, caſtos ejus.

Hebr. Hieron. pactum meum. *Reliqui*, teſtamentum meum. *LXX. Vul.* teſtamentum ejus.

7. *Heb.* teſtificari faciam in te. *S.* teſtificor tibi. *LXX. Vul.* teſticabor tibi. *Hieron. teſtificabor in te.*

9. *H. LXX. Vul. Hieron.* hircos. *A. S. V.* corneos.

11. *H.* fera agri. *A. Hieron.* univerſitas agri. *LXX. Vul.* pulchritudo agri.

14. *Hebr.* Sacrifica Deo confeſſionem. *A.* Immola Deo gratiarum actionem, *vel*, hoſtiam gratiarum actionis. *LXX. Vulg.* Immola Deo ſacrificium laudis. *Hieron. Immola Deo laudem.*

16. *H. Alius*, præcepta. *LXX.* juſtificationes. *Vulg. juſtitias. Hieron. præceptorum.*

21. *Heb.* Exiſtimaſti, quod futurus ſim ſicut tu. *A. Th. VII.* Exiſtimaſti, quod futurus erò ſimilis tibi. *S.* Exiſtimaſti me futurum ſicut tu. *LXX.* Exiſtimaſti iniquitatem quod ero tibi ſimilis. *Al.* inique. *Vulg. Exiſtimaſti inique, quod ero tui ſimilis. Hieron. Exiſtimaſti me futurum ſimilem tui.*

Heb. & ordinabo. *LXX. Vulg.* & ſtatuam. *Th.* & præparabo. *Hieron. & proponam te.*

22. *Heb. LXX.* intelligite utique. *Alius*, cogitate utique. *Vulg. intelligite hac. Hieron. intelligite hoc.*

23. *H.* Sacrificans confeſſionem honorificabit me: & ponentem viam videre faciam eum in ſalutem Dei. *S.* ſacrificans pro laude honorificabit me: & ordinate viam facienti oſtendam ſalutare Dei. *LXX. Vul.* Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quò oſtendam illi ſalutare Dei. *Hieron. Qui immolat confeſſionem glorificabit me: & qui ordinat viam, oſtendam ei ſalutare Dei.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum. XLIX.

v. 1. A. Σ. Θ. Ἰσχυρὸς Θεὸς &c. Euſebios, Druſius & Mſſ. Theodoretus vero, οἱ τρεῖς, ἰσχυρὸς Θεός. Ubi vides, οἱ τρεῖς idem eſſe quod A. Σ. Θ.

v. 2. A. ἐκ Σιὼν τετελεσμένης &c. Coiſlin. bombyc.

v. 3. A. ἐλαιλαπίσθη σφόδρα. Sic Mſſ. & Druſius.

v. 5. τὸ ἐξ. &c. Euſebius. Ibid. Ἄλλος, τοὺς ἁγίους αὐτοῦ. Coiſlin. unus. Sic vocem חסיד vertit Aquila Pſalm. II. 2.

Ibid. οἱ λοιπ. τὴν διαθήκην μου. Sic Reg. unus.

v. 7. Σ. μαρτύρομαί σοι. Coiſlin. unus.

v. 9. A. Σ. E. κριοὺς. Druſius. O. τράγους. Sic Mſſ. Editio autem Rom. χιμάρους. Coiſlinianus item vetuſtiſſimus, χιμάῤῥους, cum duplici ρ.

v. 11. A. πανδαισία χώρας. Agellius. Hanc verſionem ſequutus eſt Hieronymus, qui Latine ſic interpretatur, *univerſitas agri.*

v. 14. A. Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν εὐχαριστίας. Coiſlin. bombyc. Agellius vero, εὐχαριστίαν, melius.

v. 21. Σ. ἐνόμιζες ἔσεσθαί με ὡς σύ. Sic Colbertinus unus. A. Θ. Ε. ὑπέλαβες &c. Druſius Theodotioni tantum & Septimæ adſcribit: ſed in ſchedis meis Aquilæ etiam adſcriptum reperio.

Ibid. Θ. καὶ στήσω. Druſius.

v. 22. Ἀλλ. νοήσατε δή. Coiſlinianus unus.

v. 23. Σ. θυσιάζων &c. Sic Regius unus & Theodoretus.

PSALMUS L.

בת־שבע 2. A. Σ. Θ. Z. Βηθσαβεέ. (al. Βηθσαβέθ.) O. Βηρσαβεέ.

2. Hebr. A. S. Th. VII. Vulg. Hieron. Bethſabee. LXX. Berſabee.

חנני אלהים כחסדך 3. A. δώρησαί μοι θεὲ κατὰ τὸ ἔλεός σου. Σ. οἰκτείρησόν με ὁ θεὸς κατὰ τὸ ἔλεός σου. O. ἐλέησόν με ὁ θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου.

3. *Heb. S. Hieron.* Miſerere mei Deus ſecundum miſericordiam tuam. *A.* Condona mihi Dee, ſecundum miſericordiam tuam. *LXX. Vulg.* Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam.

תמיד 5. Σ διηνεκῶς. O. διαπαντός.

5. *H. LXX. Vul.* ſemper. *S.* perpetuo.

תזכה בשפטך 6. A. ὑπερνικήσῃς. Σ. νικᾷν κρίνοντα. O. Θ. νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί. Ἄλλος, νικήσαις.

6. *Heb.* mundus ſis in judicando te. *A.* judicio ſuperes. *S.* vincere judicantem, *vel*, ut vincas judicans. *LXX. Th. Vulg.* vincas cum judicaris. *Hieron. vincas cum judicaberis.*

בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי 7. Σ. εἰς ἀδικίαν ὠδινήθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκύησέ με ἡ μήτηρ μου. O. ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου. Ἄλλος, ἐγέννησεν.

7. *H.* in iniquitate formatus ſum, & in peccato calefecit me mater mea. *S.* in iniquitatem conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. *LXX. Vulg.* in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. *Alius*, genuit. *Hieron. in iniquitate conceptus ſum, & in peccato peperit me mater mea.*

חפצת 8. A. ἐβουλήθης. Σ. θέλεις. O. ἠγάπησας.

8. *Heb. A.* voluiſti. *S.* vis. *LXX. Vul.* dilexiſti. *Hieron. diligis.*

בסתם O. τὰ κρύφια. Ἄλλος, τὰ ἄγνωστα.

Hebr. in occulto. *LXX. Vulg.* occulta. *Alius*, ignota. *Hieron. arcanum.*

תודיעני O. ἐδήλωσάς μοι. Ἄλλος, ἐφανέρωσάς μοι.

H. ſcire facies me. *LXX. Vulg. Hieron.* manifeſtaſti mihi. *Alius*, declaraſti mihi.

תשמיעני ששון ושמחה תגלנה עצמות דכית 10. Σ. ἀκουστὸν ποίησόν μοι εὐθυμίαν καὶ εὐφροσύνην, ἐπαγαλλιαθήτω ὀστᾶ ἃ συνέθλασας. O. ἀκουτιεῖς με ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην, ἀγαλλιάσονται ὀστᾶ τεταπεινωμένα.

10. *Heb.* audire facies me gaudium & lætitiam: exultabunt oſſa, contriviſti. *S.* Auditam fac mihi alacritatem & lætitiam, exhilarentur oſſa quæ confregit. *LXX. Vulg.* Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, (*Vul.* &) exultabunt oſſa humiliata. *Hieron. Auditum mihi facies gaudium & lætitiam, & exultent oſſa quæ confregiſti.*

ברא 12. A. ἀνάκτισον. O. κτίσον.

12. *H. LXX. Vul. Hieron.* crea. *A.* iterum crea.

ורוח נכון O. καὶ πνεῦμα εὐθές. Ἄλλος, καὶ πνεῦμα ἀληθές.

Heb. Hieron. & ſpiritum ſtabilem. *LXX. Vul.* & ſpiritum rectum. *Alius*, & ſpiritum verum.

אל־תקח ממני 13. A. μὴ λάβῃς ἐξ ἐμοῦ. O. μὴ ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ.

13. *H. A.* ne capias a me. *LXX. Vulg. Hieron.* ne auferas a me.

תרנן לשוני צדקתך 16. Σ. διηγήσεται ἡ γλῶσσά μου τὴν ἐλεημοσύνην σου. O. ἀγαλλιάσεται ἡ

16. *H. Hieron.* laudabit lingua mea juſtitiam tuam. *S.* & enarrabit lingua mea miſericor-

γλῶσσά

γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου.

רוח נשברה 19. Σ. πνεύματος συντετριμμένου. O. πνεῦμα συντετριμμένον. Ἄλλος, συντεθλασμένον.

נשבר O. συντετριμμένην. Ἄλλος, συντεθλασμένην.

לב־נשבר ונדכה Σ. κατεαγῦα γέγονεν ἡ καρδία μου. O. καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην.

היטיבה ברצונך את־ציון 20. A. ἀγάθυνον εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών. Σ. εὐεργέτησον. O. ἀγάθυνον κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών. Ἄλλος, ἐν τῇ θελήσει σου.

אז תחפץ זבחי־צדק עולה וכליל 21. Σ. τότε προσδέξῃ θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὁλοκαυτώματα. O. τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὁλοκαυτώματα.

diam tuam. *LXX. Vul.* & exultabit lingua mea juſtitiam tuam.

19. *Hebr. LXX.* ſpiritus contritus. *S.* ſpiritu contrito. *Alius*, confractus. *Vulg. Hieron. ſpiritus contribulatus.*

H. LXX. Vul. Hieron. contritum. *Alius*, confractum.

Heb. cor contritum & confractum. *S.* confractum fuit cor meum. *LXX. Vul. Hieron.* cor contritum & humiliatum.

20. *H.* Benigne fac in bona voluntate tua Sion. *A.* Benefac in beneplacito tuo ipſi Sion. *S.* Benefac. *LXX. Vul.* Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion. *Alius*, in voluntate tua. *Hieron. Benigne fac in voluntate tua Sion.*

21. *Heb.* Tunc voles ſacrificia juſtitiæ, aſcenſionem & holocauſtum. *S.* Tunc ſuſcipies ſacrificium juſtitiæ, oblationem & holocauſta. *LXX. Vul.* Tunc acceptabis ſacrificium juſtitiæ, oblationes & holocauſta. *Hieron. Tunc ſuſcipies ſacrificium juſtitiæ, oblationes & holocauſta.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum L.

V. 1. A. Σ. Θ. Ζ. Βηθσαβεέ. Druſius habet Βηθσαβεέθ. Sed eſt haud dubie error Librariorum, qui Є pro Θ acceperunt, ob ſimilitudinem earum literarum quando charactere unciali rotundo illo ſcribebantur. Quod ſcribendi genus non modo Origenis tempore, ſed etiam tribus quatuorve poſtea ſæculis in uſu erat.

V. 3. A. ἀφαίρεσαί μοι &c. Druſius.

V. 5. Σ. ἐνδιαλλαχθῇς. Ita Mſſ.

V. 6. A. ὑπερισχύσῃς. Sic Agellius recte. Druſius vero, ὑπερισχύσῃς. Sequentes Σ. Θ. lectiones ex Druſio mutuamur Coiſlin. unus, ἀλλ. νικήσῃς.

V. 7. Σ. εἰς ἀδικίαν ὠδ- Ex Euſebio & Colbertino uno. Alteram vero lectionem, ἀλλ. ἐγεννήθην, habeot Colbertinus ςιχηρῶς ſcriptus, & Coiſlin. unus.

V. 8. A. ἰδοὺ ἀλ- Hæc Druſius habet.

Ibid. ἀλλ. ἄγνωστα. Coiſlin. unus.

Ibid. ἀλλ. ἐφανέρωσάς μοι. Idem Coiſlin.

V. 10. Σ. ἀκουστὴν &c. Primam verſûs partem ex Colbertino uno mutuamur; alteram vero, ἱλαρυνθήτω &c. ex altero ςιχηρῶς ſcripto.

V. 12. A. ἀνακαίνισον. Coiſlin. unus.

Ibid. ἄλλος, καὶ πνεῦμα ἀλ. Alter Coiſlin.

V. 13. A. μὴ λάβῃς ἐξ ἐμοῦ. Colbertinus unus.

V. 16. Σ. διαλαλήσει &c. Sic omnes Mſſ. Theodoretus & Druſius.

V. 19. Σ. πνεύματος συντ- Euſebius.

Ibid. συντεθλασμένον & συντεθλασμένην. Coiſlin. unus. Eſt forte ſcholion.

Ibid. Σ. κατεαγυῖα &c. Euſebius & tres Mſſ.

V. 20. A. ἀγάθυνον &c. Druſius. ἀλλ. ἐν τῇ θελήσει σου. Coiſlin. unus.

V. 21. Σ. τότε προσδ- Ex Colbertino uno & ex Daniele Barbaro. Ibid. Coiſlinianus unus, τότε θελήσεις ὁλόκληρα καθαγιαζόμενα πυρί. quæ videntur ſcholion eſſe.

PSALMUS LI.

אחימלך 2. A. Αἰμέλεχ. Σ. Θ. Ἀχιμέλεχ. O. Ἀβιμέλεχ.

כל־היום 3. A. Σ. καθ' ἑκάστην ἡμέραν. O. ὅλην τὴν ἡμέραν.

תחשב 4. O. ἐλογίσατο. Θ. ἐλάλησε.

אהבת כל־דברי־בלע 6. Σ. ἠγάπησας πάντας λόγους εἰς τὸ καταπιεῖν. O. ἠγάπησας πάντα τὰ ῥήματα καταποντισμοῦ.

7. יתצך לנצח יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה Σ. καθελεῖ σε, καὶ ἀποξύσει σε ἀπὸ τῆς σκηνῆς σου, καὶ ἐκριζώσει σε ἐκ γῆς

2. HEbr. *S. Th. Vul. Hieron.* Achimelech. *A.* Aimelech. *LXX.* Abimelech.

3. *Hebr.* omni die. *A. S.* in unoquoque die. *LXX. Vul. Hieron.* tota die.

4. *Hebr.* cogitabit. *LXX. Vulg. Hieron.* cogitavit. *Th.* locuta eſt.

6. *Heb. S. Hieron.* Dilexiſti omnia verba ad devorandum. *LXX. Vul.* Dilexiſti omnia verba præcipitationis (*LXX.* demerſionis.)

7. *H.* deſtruet te, in æternum conteret te, & abradet te e tabernaculo, & eradicabit te e terra viventium, ſelah. *S.* deſtruet te, & ab-

ζώντων εἰς ἀεί. Ο. καθέλοι σε εἰς τέλος, ἐκτίλαι σε καὶ μεταναστεύσαι σε ἀπὸ σκηνώματος, καὶ τὸ ῥίζωμά σου ἐκ γῆς ζώντων. Διάψαλμα.

radet te de tabernaculo tuo, eradicabit te de terra viventium in perpetuum. *LXX.* deſtruat te in finem, evellat te, & transferat te de tabernaculo, & radicationem tuam de terra viventium. Diapſalma. *Vul. Deſtruet te in finem evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra viventium. Hieron. deſtruet te, in ſempiternum terrebit te, & evellet de tabernaculo, & eradicabit te de terra viventium. Semper.*

יעז 9. Α. ἐκραταιώθη. Σ. ἐνισχυέσατο. Ο. ἐνεδυναμώθη.

9. *Heb. A.* roboratus eſt. *S. Hieron.* confortatus eſt. *LXX. Vul.* prævaluit.

ואני כזית רענן כבית אלהים 10. Σ. ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία εὐθαλὴς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. Ο. ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ.

10. *Heb.* Et ego ſicut oliva frondoſa in domo Dei. *S. Hieron.* Ego autem ſicut oliva virens in domo Dei. *LXX. Vulg.* Ego autem ſicut oliva fructifera in domo Dei.

שמך כי־טוב נגד חסידיך 11. Σ. ὅτι ἀγαθὸν τὸ ὄνομά σου ἄντικρυς τῶν ὁσίων σου. Ο. τὸ ὄνομά σου, ὅτι χρηστὸν ἐναντίον τῶν ὁσίων σου. Ἄλλος, τῶν ἁγίων σου.

11. *H.* nomen tuum, quoniam bonum coram miſericordibus tuis. *S.* Quoniam bonum nomen tuum in conſpectu ſanctorum tuorum. *Alius,* caſtorum tuorum. *LXX. Vul. Hieron.* nomen tuum, quoniam bonum eſt in conſpectu ſanctorum tuorum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum L I.

v. 2. A: Αειμέλεχ. Σ. Θ. Αχιμέλεχ. Druſius. Aquila & Alii perſæpe literam ח non exprimunt per conſonantem, ut alibi dicemus.

v. 3. A. Σ. καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Hanc lectionem Theodoretus Symmacho, Euthymius Aquilæ tribuit.

v. 4. Θ. ἠλάλησε. Druſius.

v. 6. Σ. ἠγάπησας &c. Colbertinus unus.

v. 7. Σ. καθελεῖ σε &c. Chryſoſtomus.

v. 9. A. ἐκρατ- Druſius.

v. 10 Σ. ἐγὼ δὲ &c. Euſebius.

v. 11. Σ. ὅτι ἀγαθὸν &c. Idem. Ἄλλος, τῶν ἁγίων σου. Coiſlin. unus.

PSALMUS LII.

למנצח על־מחלת משכיל לדוד 1. Α. τῷ νικοποιῷ ἐπὶ χορείᾳ ἐπιστήμονος τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον διὰ χοροῦ περὶ συνέσεως τοῦ Δαυίδ. Ο. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ Μαελὲθ συνέσεως τῷ Δαυίδ. Θ. Ε. Εἰς τὸ νῖκος ὑπὲρ τῆς χορείας συνέσεως τῷ Δαυίδ.

1. HEbr. Victori ſuper Maeleth canticum ipſi David. *A.* Victori ſuper Chorea, ſcientis ipſius David. *S.* Triumphale per Chorum de intelligentia, ipſius David. *LXX. Vul.* In finem, pro Maeleth, intelligentiæ David. *Th. V.* In victoriam ſuper Chorea, intelligentiæ ipſi David. *Hieron. Victori per Chorum, eruditio David.*

אמר נבל 2. Α. Εἶπεν ἀπόῤῥέων. Ο. Εἶπεν ἄφρων.

H. 2. *Hieron.* Dixit ſtultus. *A.* Dixit effluens. *LXX. Vulg.* Dixit inſipiens.

השחיתו והתעיבו עול Σ. διεφθάρησαν καὶ βδελυρὰν ἐπετήδευσαν μετὰ ἀδικίας. Ο. διέφθειραν καὶ ἐβδελύχθησαν ἐν ἀνομίαις.

Hebr. Corruperunt & abominabilem fecerunt iniquitatem. *S.* Corrupti ſunt & abominationi ſtuduerunt cum iniquitate. *LXX. Vulg.* Corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt in iniquitatibus. *Hieron. Corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt iniquitate.*

שם פחדו־פחד לא־היה פחד 6. Α. ἐκεῖ ἐπτοήθησαν...... Σ. φοβηθήσονται..... Ο. ἐκεῖ ἐφοβήθησαν φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος. Θ. ἐθαμβήθησαν, οὗ οὐκ ἦν θάμβος.

6. *Hebr,* ibi timuerunt timore, non fuit timor. *A.* ibi attoniti ſunt.... *S.* timebunt. *LXX. Vulg.* illic trepidaverunt timore ubi non erat timor. *Th.* obſtupuerunt, ubi non erat ſtupor. *Hieron. ibi timuerunt timore, ubi non eſt timor.*

כי־אלהים פזר עצמות חנך הבישתה כי־אלהים מאסם Α. ὅτι ὁ Θεὸς ἐσκόρπισεν ὀστᾶ περιεμβεβληκότων σου· ᾔσχυνας ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέρριψεν αὐτούς. Σ. ὁ γὰρ Θεὸς διεσκόρπισεν ὀστᾶ τῶν περιεμβαλλόντων περί σε· καταισχυνθήσῃ ὅτι ὁ

H. Quoniam Deus diſperſit oſſa obſidentis te: pudore affeciſti, quoniam Deus ſprevit eos. *A.* Quoniam Deus diſſipavit oſſa caſtrametantium circa te: pudore affeciſti, quoniam Deus abjecit eos. *S.* Deus enim diſſipabit oſſa caſtrametantium circa te: pudore afficieris,

θεὸς ἀπεδοκίμασεν αὐτούς. O. ὅτι ὁ θεὸς διεσκόρπισεν ὀστᾶ ἀνθρωπαρέσκων· κατῃσχύνθησαν, ὅτι ὁ θεὸς ἐξουδένωσεν αὐτούς.

quoniam Deus reprobavit eos. *LXX. Vul.* Quoniam Deus diſſipavit oſſa eorum, qui hominibus placent: confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos. *Hieron. Quoniam Deus diſperſit oſſa circumdantium te: confunderis quia Deus projecit eos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LII.

v. 1. Ex Euſebio. Vide ſupra Pſalm. 4.
v. 2. A. ἄπτος ἀπόῤῥιψω. Sic Aquila vocem נבל vertere ſolet. Vide 1. Reg. 25. 25.
Ibid. Σ. διεφθάρησαν. Euſebius.
v. 6. Trium lectiones babet Druſius.

Ibid. Has Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Euſebius. Theodoretus vero, A. Σ. ὁ γὰρ Θεὸς διεσκόρπισεν ὀστᾶ παρεμβαλόντων περὶ σέ. Ambas ſcilicet ſimul poſuit, quia parum erat inter utramque diſcriminis, quod & alibi non infrequenter fecit.

PSALMUS LIII.

למנצח בנגינות משכיל לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐν ψαλμοῖς ἐπιστήμονος τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον διὰ ψαλτηρίων περὶ συνέσεως τοῦ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις, συνέσεως τῷ Δαυίδ.

תדינני 3. A. Σ. δικάσεις μοι. O. κρῖνόν με. E. κρινεῖς μοι.

בסמכי 6. Σ. ὑπέρεισμα. O. ἀντιλήπτωρ.

ישוב הרע לשררי באמתך הצמיתם 7. Σ. ἀνταποδώσει κακὰ τοῖς ἀποτειχίζουσί με· ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ἀποσιώπησον αὐτούς. O. ἀποστρέψει τὰ κακὰ τοῖς ἐχθροῖς μου, ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ἐξολόθρευσον αὐτούς.

בנדבה אזבחה־לך 8. A. ἐν ἑκουσιασμῷ θυσιάσω σοι. O. ἑκουσίως θύσω σοι.

1. HEb. Victori in Neginoth, Maſchil ipſi David. *A.* Victori in Pſalmis ſcientis ipſius David. *S.* Triumphale per Pſalteria de intelligentia ipſius David. *LXX. Vulg.* In finem in carminibus, intellectûs David. *Hier. Victori in Pſalmis eruditio David.*

3. *H. A. S.* judicabis mihi. *LXX. Vulg.* judica me. *V.* judicabis mihi. *Hieron. Ulciſcere me.*

6. *Heb.* inter ſuſtentatores. *S.* ſuſtentaculum. *LXX. Vulg.* ſuſceptor. *Hieron. ſuſtentans.*

7. *Hebr.* Reddet malum inimicis meis: in veritate tua ſuccide illos. *S.* Retribuet mala depellentibus me: in veritate tua tacere fac eos. *LXX. Vulg.* Averte mala inimicis meis: & in veritate tua diſperde illos. *Hieron. Redde malum inſidiatoribus meis: in veritate tua diſperde eos.*

8. *H. A.* in ſpontaneo ſacrificabo tibi. *LXX. Vulg. Hieron.* voluntarie ſacrificabo tibi.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LIII.

v. 1. Tituli lectiones adfert Euſebius Expoſitione in hunc Pſalmum.
v. 3. A. Σ. δικάσεις μοι &c. Sic duo MSſ. noſtri. Druſius vero ſic, *A. & V.* κρινεῖς με. *Sym.* δικάσεις. *Theodot. ut VII.* Euſebius vero legit, οἱ λοιποὶ, δικάσεις μοι, & lectioni Codicum favere videtur. Coiſlinianus vero unus habet, A. Σ. μοι. E. κρινεῖς με.
v. 6. Σ. ὑπέρεισμα. Euſebius.
v. 7. Σ. ἀνταποδώσει &c. Euſebius in Pſalmos.
v. 8. A. ἐν ἑκουσιασμῷ &c. Ibid.

PSALMUS LIV.

למנצח בנגינות משכיל לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐν ψαλμοῖς ἐπιστήμονος τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιον διὰ ψαλτηρίων περὶ συνέσεως τοῦ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις συνέσεως τῷ Δαυίδ.

אריד בשיחי 3. A.... ἐν ὁμιλίᾳ μου. Σ. κατανεχθεὶς προσλαλῶν ἐμαυτῷ. O. ἐλυπήθην ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ μου. Ἄλλος, ἐν τῇ μερίμνῃ μου.

1. HEbr. Victori in Neginoth Maſchil ipſi David. *A.* Victori in Pſalmis ſcientis ipſius David. *S.* Triumphale per Pſalteria de intelligentia ipſius David. *LXX. Vul.* In finem, in carminibus intellectus David. *Hieron. Victori in Pſalmis eruditio David.*

3. *Heb.* Conquerar in meditatione mea. *A...* in colloquio meo. *S.* Demiſſus ſum alloquens meipſum. *LXX. Vul.* Contriſtatus ſum in exercitatione mea. *Alius*, in ſolicitudine mea. *Hier. Humiliatus ſum in meditatione mea.*

ואהימה מקול אויב מפני עקת רשע 4. Σ. ϗ συνεχύθην ἀπὸ φωνῆς ἐχθροῦ, ἀπὸ ἐνοχλήσεως ἀσεβοῦς. Ο. ϗ ἐταράχθην ἀπὸ φωνῆς ἐχθροῦ, ϗ ἀπὸ θλίψεως ἁμαρτωλοῦ.

כי־ימיטו עלי און ובאף ישטמוני Σ. ὅτι ἐπέγραψαν (al. ἐπέρριψαν) κατ᾽ ἐμοῦ ἀσέβειαν, ϗ μετ᾽ ὀργῆς ἀντιπώθησάν μοι. Ο. ὅτι ἐξέκλιναν ἐπ᾽ ἐμὲ ἀνομίαν, ϗ ἐν ὀργῇ ἐνεκότουν μοι. Α. ἀνωφελές.

לבי יחיל בקרבי 5. Α. ἡ καρδία μου ὠδίνησεν ἐν ἐγκάτοις μου. Σ. ἡ καρδία μου διεστρέφετο ἔνδον μου. Ο. ἡ καρδία μου ἐταράχθη ἐν ἐμοί.

פלצות 6. Α. εἰλίνδησις. Σ. φρίκη. Ο. σκότος.

ואמר מי־יתן־לי אבר ביונה אעופה 7. 8. ואשכנה הנה ארחיק נדד אלין במדבר Σ. καὶ εἶπον, τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, πετασθῆναι, ϗ ἑδρασθῆναι; πόῤῥω ἂν ἐποίησα τὴν ἀναχώρησίν μου, ηὐλιζόμην ἂν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ο. ϗ εἶπα, τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, ϗ πετασθήσομαι ϗ ἀναπαύσω, ἰδοὺ ἐμάκρυνα φυγαδεύων, ϗ ηὐλίσθην ἐν τῇ ἐρήμῳ.

אחישה מפלט לי מרוח סעה מסער 9. Α. Θ. σπεύσω διασωσμὸν ἐμοὶ ἀπὸ πνεύματος λαιλαπώδους ἀπὸ λαίλαπος. Σ. ἐξαίφνης ἐποίησα ἂν τὴν ἔκφυξίν μου ἀπὸ πνεύματος ἐπαίροντος λαίλαπος. Ο. προσεδεχόμην τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας ϗ καταιγίδος.

בלע אדני פלג לשונם כי־ראיתי 10. 11. 12. חמס וריב בעיר יומם ולילה יסובבה על־חומתיה ואון ועמל בקרבה הוות בקרבה ולא־ימיש מרחבה תך ומרמה Σ. καταποντισθῆναι ποίησον, δέσποτα, ϗ ἀσύμφωνον ποίησον τὴν γλῶσσαν αὐτῶν· ὅτι ἐθεώρησα βίαιον, ἀδικίαν ϗ ἀδικασίαν ἐν τῇ πόλει· ἡμέρας ϗ νυκτὸς κυκλοῦντα αὐτῆς τὰ τείχη, ὀδύνην ϗ ταλαιπωρίαν ἔνδον αὐτῆς, ἐπηρείας ἔνδον αὐτῆς, ἀχώριστον ἀπὸ τῶν πλατειῶν αὐτῆς ζημία ϗ ἐπίθεσις. Α. ὄφλημα ϗ ἐπίθεσις. Ο. καταπόντισον, κύριε, ϗ καταδίελε τὰς γλώσσας αὐτῶν, ὅτι εἶδον ἀνομίαν ϗ ἀντιλογίαν ἐν τῇ πόλει. ἡμέρας ϗ νυκτὸς κυκλώσει αὐτὴν ἐπὶ τὰ τείχη αὐτῆς ἀνομία, ϗ πόνος ἐν μέσῳ αὐτῆς ϗ ἀδικία. ϗ οὐκ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς τόκος ϗ δόλος. Ἄλλος, κόπος ϗ δόλος.

4. *H* Et tumultuabor à voce inimici, a faciebus coarctationis impii. *S.* Et confuſus ſum a voce inimici a moleſtatione impii. *LXX. Vul.* & conturbatus ſum a voce inimici, & a tribulationè peccatoris. *Hieron. Et conturbatus a voce inimici, a facie perſequentis impii.*

H. Quoniam labi facient ſuper me mendacium, & in ira adverſabuntur mihi. *S.* Quoniam inſcripſerunt (*al.* injecerunt) contra me impietatem, & cum ira adverſati ſunt mihi. *LXX. Vulg* Quoniam declinaverunt contra me iniquitates: & in ira moleſti erant mihi. *A.* inutilitatem. *Hieron. Quoniam projecerunt ſuper me iniquitatem, & in furore adverſabantur mihi.*

5. *Hebr.* Cor meum cruciabitur in interiori meo. *A.* Cor meum parturivit in viſceribus meis. *S.* Cor meum volvebatur intra me. *LXX. Vul.* Cor meum conturbatum eſt in me. *Hier. Cor meum doluit in vitalibus meis.*

6. *H. S.* horror. *A.* convolutio. *LXX. Vulg.* tenebræ. *Hieron. caligo.*

7. 8. *H.* Et dixi: Quis dabit mihi pennam ſicut columbæ? volabo & habitabo. Ecce elongabo me vagando, pernoctabo in deſerto. *S.* Et dixi: Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, ad volandum & inſidendum? Longe utique feciſſem ſeceſſionem meam: manſiſſem in deſerto. *LXX. Vulg.* Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Ecce elongavi fugiens & manſi in ſolitudine. *Hieron. Et dixi: Quis dabit mihi pennas columba, ut volem & requieſcam? ut procul abeam, & commarer in deſerta.*

9. *H.* Accelerabo evaſionem mihi, a vento excitato a turbine. *A. Th.* Accelerabo evaſionem mihi, a ſpiritu turbinis, a turbine. *S.* Repente feciſſem effugium meum a ſpiritu elevante turbinis. *LXX. Vulg.* Expectabam eum qui ſalvum me fecit à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate. *Hieron. Feſtinabo ut ſalver a ſpiritu tempeſtatis & turbinis.*

10. 11. 12. *H.* Degluti, Domine, divide linguam eorum, quoniam vidi rapinam & rixam in civitate. Die ac nocte circumdederunt eam ſuper muros ejus: & iniquitas & labor in interiori ejus. Bravitates in interiori ejus: & non recedet e platea ejus fraus & dolus. *S.* Demergi fac, Domine, & diſſonam fac linguam eorum: Quoniam intuitus ſum violentum, iniquitatem & injuſtitiam in civitate, die ac nocte circumdantia muros ejus, dolorem & miſeriam intra eam; nocumenta intra eam: inſeparabile a plateis ejus damnum & fraudulentia. *A.* debitum & frandulentia. *LXX. Vulg.* Præcipita, Domine, & divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate. Die ac nocte circumdabit eam ſuper muros ejus iniqnitas, & labor in medio ejus & injuſtitia. Et non defecit de plateis ejus uſura & dolus. *Alius*, labor & dolus. *Hieran. Præcipita, Domine, divide linguas eorum. Quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate. Die & nocte circumeuntes muros: ſcelus & dolor in medio ejus. Inſidia in vitalibus ejus, & non recedit de plateis ejus damnum & fraudulentia.*

כי לא־אויב יחרפני ואשא לא־משנאי עלי הגדיל ואסתר ממנו ואתה אנוש כערכי אלופי ומידעי אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש 13. 14. 15. Σ. οὐ γὰρ ἐχθρὸς προεπηλάκισέ με, ἵνα βαστάζω, οὐδὲ διὰ μισοῦς μοι ἐπ' ἐμὲ ἐμεγάλυνε πτερνισμὸν, ἵνα κρύβωμαι αὐτόν. ἀλλὰ σὺ ἄνθρωπε ὁμοιότροπός μοι, συνήθης καὶ γνώριμός μοι, οἵ τινες ἐκοινολογούμεθα γλυκεῖαν ὁμιλίαν· ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἀνεστρεφόμεθα συνδιαιτώμενοι. A. οἳ ὁμοῦ ἐγλυκάναμεν ἀπόρρητον. O. ὅτι εἰ ἐχθρὸς ὠνείδισέ με, ὑπήνεγκα ἄν, καὶ εἰ ὁ μισῶν ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλορρημόνησεν, ἐκρύβην ἂν ἀπ' αὐτοῦ. σὺ δὲ ἄνθρωπε ἰσόψυχε, ἡγεμών μου καὶ γνωστέ μου, ὃς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐγλύκανας ἐδέσματα, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἐπορεύθημεν ἐν ὁμονοίᾳ.

ישימות עלימו 16. A. ἐπάξει θάνατον ἐπ' αὐτούς. Σ. αἰφνιδίως θάνατος ἐπέλθοι αὐτοῖς. O. ἐλθέτω θάνατος ἐπ' αὐτούς.

כי־רעות במגורם A. ὅτι πονηρίαι ἐν συστροφῇ αὐτῶν. Σ. ὅτι πονηρία ἐν συστροφῇ αὐτῶν. O. ὅτι πονηρία ἐν ταῖς παροικίαις αὐτῶν.

אני אל־אלהים אקרא ויהוה יושיעני 17. A. ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν καλέσω, καὶ κύριος σώσει με. Σ. καὶ κύριος σώσει με. O. ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν ἐκέκραξα, καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσέ μου. Θ. ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν κεκράξομαι, καὶ κύριος σώσει με.

כי־ברבים היו עמדי ישמע אל ויענם וישב קדם 19. Σ. πολλοὶ γὰρ ἐγένοντο πρὸς ἐμέ. οἱ γὰρ θορυβεῖν ἐθέλοντές μου τὴν ψυχὴν βραχεῖς τινες ἦσαν, οὓς ὁ θεὸς ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχων ταπεινώσει, τῆς ἐμῆς κραυγῆς ἐπακούσας. O. ὅτι ἐν πολλοῖς ἦσαν σὺν ἐμοί. εἰσακούσεται ὁ θεὸς, καὶ ταπεινώσει αὐτοὺς ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων.

אין חליפות למו ולא יראו אלהים 20. A. οἷς οὐκ εἰσὶν ἀλλαγαὶ αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν θεόν. Σ. οὐ γὰρ ἀλλάσσονται, οὐδὲ φοβοῦνται τὸν θεόν. Ἄλλος, ὅτι ὁ δόλος ἀντάλλαγμα αὐτοῖς. O. οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῖς ἀντάλλαγμα, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν θεόν.

שלח ידיו בשלמיו חלל בריתו 21. A. ἀπέστειλε χεῖρα αὐτοῦ ἐν εἰρηνικοῖς αὐτοῦ. Σ. Θ. ἐξέτεινε τὴν

13. 14. 15. *H.* Quoniam non inimicus probris affecit me, & feram; non odio habens me ſuper me magnificavit, & abſcondam me ab eo. Et tu homo ſecundum comparationem meam: præceptor meus, & notus meus, qui ſimul dulce habebamus ſecretum, in domo Dei ambulabamus in ſtrepitu. *S.* Non enim inimicus exprobravit mihi, ut feram, oeque propter odium ſuper me magnificavit calcaneum, ut abſcondar ab eo: ſed tu, homo ſimilis moris, familiaris & notus mihi, qui commune miſcebamus dulce colloquium: in domo Dei verſabamur unà viventes. *A.* qui ſimul dulce miſcebamus ſecretum. *LXX. Vul.* Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique, & ſi is qui oderat me ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu vero homo unanimis, dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, in Domo Dei ambulavimus cum conſenſu. *Hieron. Non enim inimicus exprobravit mihi ut ſuſtineam: neque is qui oderat, ſuper me magnificatus eſt, ut abſcondar ab eo. Sed tu homo unanimis meus, dux meus & natus meus. Qui ſimul habuimus dulce ſecretum, in domo Dei ambulavimus in terrore.*

16. *H.* Inducat mortem ſuper eos. *A.* Inducet mortem ſuper eos. *S.* Repente mors ſuperveniat eis. *LXX. Vul.* Veniat mors ſuper illos. *Hieran. Veniat mars ſuper eos.*

Hebr. Quia mala in habitatione eorum. *A.* Quoniam malitiæ in cœtu eorum. *S.* Quoniam nequitia in cœtu eorum. *LXX. Vulg.* Quoniam nequitiæ (*LXX.* nequitia) in habitaculis eorum. *Hieron. Quaniam nequitiæ in cangregatione eorum.*

17. *Hebr.* Ego ad Deum clamabo, & Dominus ſervabit me. *A. Hieron.* Ego ad Deum clamabo, & Dominus ſalvabit me. *S.* & Dominus ſalvabit me. *LXX.* Ego ad Deum clamavi, & Dominus exaudivit me. *Th.* Ego ad Deum clamabo, & Dominus ſalvabit me. *Vulg. Ego autem ad Deum clamavi, & Dominus ſalvabit me.*

19. *Heb.* Quoniam in multis fuerunt mecum. Audiet Deus, & humiliabit eos, & ſedeos quondam. *S.* Multi enim fuérunt adverſum me. Qui enim turbare volebant animam meam breves quidam erant, quos Deus, qui eſt ante ſæcula, humiliabit, clamorem meum exaudiens. *LXX. Vulg.* Quoniam inter multos erant mecum. Exaudiet Deus & humiliabit illos, qui eſt ante ſæcula. *Hieron. Multi enim fuerunt adverſum me. Exaudiet Deus & humiliabit eos, qui judex eſt ab initio.*

20. *H.* Non mutationes eis, & non timuerunt Deum. *A.* Quibus non ſunt mutationes; & non timuerunt Deum. *S. Hieron.* Non enim mutantur, neque timerit Deum. *Alius*, quoniam dolus commutatio ipſis. *LXX. Vul.* Non enim eſt illis commutatio, & non timuerunt Deum.

21. *Heb.* Miſit manus ſuas in pacificos ejus, polluit pactum jus. *A.* Miſit manum ſuam in

χεῖρα αὐτοῦ εἰς τοὺς εἰρηνεύοντας πρὸς αὐτόν· παρέβησαν συνθήκην. Ο. ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ ἀποδιδόναι· ἐβεβήλωσαν τὴν διαθήκην αὐτοῦ.

חלקו מחמאת פיו וקרב־לבו רכו דבריו משמן והמה פתחות 22. Σ. λειότερα βουτύρου τὰ στόματα αὐτῶν. πολεμεῖ δὲ ἡ καρδία ἑκάστου αὐτῶν, ἁπαλώτεροι οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐλαίου, ὄντες ἀνατμητικοί. Ο. διεμερίσθησαν ἀπὸ ὀργῆς τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἤγγισεν ἡ καρδία αὐτοῦ. ἡπαλύνθησαν οἱ λόγοι αὐτοῦ ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοί εἰσι βολίδες.

פתחות A. λόγχαι. Σ. ἀνατμητικοί. Ο. βολίδες.

יכלכלך 23. A. Σ. E. ϛʹ. ἀγαπήσει σε. Ο. διαθρέψει.

לא־יתן לעולם מוט לצדיק Σ. οὐκ ἐκδώσει εἰς αἰῶνα κλεισθῆναι δίκαιον. Ο. οὐ δώσει εἰς τὸν αἰῶνα σάλον τῷ δικαίῳ. Ἀλλ. εἰς μετακίνησιν εἰς ταραχήν.

ואתה אלהים תורדם לבאר שחת 24. Σ. Σὺ δὲ ὁ θεὸς κατενέγκεις αὐτοὺς εἰς λάκκον διαφθορᾶς. Ο. σὺ δὲ ὁ θεὸς κατάξεις αὐτοὺς εἰς φρέαρ διαφθορᾶς.

אנשי דמים ומרמה לא־יחצו ימיהם A. ἄνδρες αἱμάτων καὶ ἐπιθέσεως, οὐ μὴ ἡμισεύσουσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Σ. μιαιφόνοι καὶ δόλιοι οὐχ ἡμισεύσουσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Ο. ἄνδρες αἱμάτων καὶ δολιότητος, οὐ μὴ ἡμισεύσωσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν.

pacificos ejus. *S. Th.* Extendit manum ſuam ad pacem habentes cum eo: tranſgreſſi ſunt pactum. *LXX. Vulg.* Extendit manum ſuam in retribuendo: contaminaverunt teſtamentum ejus. *Hieron. Extendit manum ſuam ad pacifica: contaminabit pactum ſuum.*

22. *H.* Lenierunt præ butyris os ſuum, & appropinquans cor ejus. Mollia fuerunt verba ejus præ oleo, & ipſa gladii ſtricti. *S.* Molliora butyro ora eorum, (& appropinquans cor eorum). Pugnat vero cor uniuſcujuſque ipſorum. Molliores ſermones ejus oleo, cum ſint diſſecantes. *LXX. Vul.* Diviſi ſunt ab ira vultus ejus: & appropinquavit cor illius. Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum: & ipſi ſunt jacula. *Hieron. Nitidius butyro os ejus: pugnat autem cor illius; molliores ſermones ejus oleo, cum ſint lanceæ.*

H. gladii ſtricti. *A. Hieron.* lanceæ. *S.* diſſecantes. *LXX. Vulg.* jacula.

23. *H.* educabit te. *A. S. V. VI.* diliget te. *LXX. Vulg. Hieron.* enutriet.

H. non dabit in ſæculum nutationem juſto. *S.* non concedet in ſæculum claudi juſtum. *LXX. Vulg. Hieron.* Non dabit in æternum fluctuationem juſto. *Alius*, in transmotionem & in perturbationem.

24. *Heb.* Et tu, Deus, deſcendere facies eos in puteum foveæ. *S.* Tu vero, Deus, deducis eos in lacum corruptionis. *LXX. Vul.* Tu vero, Deus, deduces eos in puteum interitus (*LXX.* corruptionis.) *Hieron. Tu autem, Deus, deduces eos in puteum interitus.*

Hebr. A. Viri ſanguinum & doli non dimidiabunt dies ſuos. *S.* Sanguinarii & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. *LXX. Vulg Hieron.* Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LIV.

v. 1. Tituli lectiones ex Mſſ. & ex Euſebio mutuamur.

v. 3. A..... ἐν ὁμιλίᾳ μου &c. Theodoretus, unus Codex & Druſius. Ἄλλος, ἐν τῇ μερίμνῃ μου. Coiſlin. unus.

v. 4. Σ. καὶ συνεχύθην &c. Sic Theodoretus, Druſius & unus Regius, qui poſtremus habet, ἀπὸ ὀχλήσεως.

Ibid. Σ. ὅτι ἐπέχεψαν &c. Sic Euſebius. Alii cum Theodoreto forte melius, ἐπέῤῥιψαν. quæ interpretatio magis ad Hebraïci verbi ſenſum accedit. Ibid. A. ἀπεφύλαξ, ex Theodoreto. Sic autem ſolet Aquila vocem אף vertere, ut ſæpe vidimus.

v. 5. A. ἡ καρδία &c. Has Aquilæ & Symmachi interpretationes exhibet Euſebius in Pſalmos.

v. 6. A. εἰλίνδησις. Σ. φρίκη. Euſebius.

v. 7. & 8. Σ. καὶ εἶπον &c. Idem.

v. 9. A. Θ. σπεύσω &c. Sic unus Regius optime. Theodoretus hanc interpretationem Symmacho etiam tribuit, cui tamen tota competere nequit, ut arguitur ex ſerie. In hoc tamen conſentit Symmachus cum aliis, quod רוח verterit ἀπὸ πνεύματος: in cæteris autem in ſenſu tantum convenit cum illis, dum vertit ex eodem Regio, ἐξαίσιος ἐποίησα ἂν &c. & ita intelligendus eſt Hieronymus, ubi ait Epiſt. ad Sun. & Fret. *Sed ſciendum eſt quod pro ὀλιγοψυχία, Aquila & Symmachus, & Theodotion, & Quinta Editio, interpretati ſunt, ἀπὸ πνεύματος, id eſt, a ſpiritu; & in Hebræo ſcriptum eſt,* MERUA: *omniſque ſenſus ita apud eos legatur:* Feſtinabo ut ſalver a ſpiritu tempeſtatis & turbinis.

v. 10. & ſeqq. Σ. καταποντισθῆναι &c. Ex Euſebio. Colbertinus unus habet, καταποθῆναι, perperam; alter στιχηρῶς ſcriptus, καταπεθλιῶαι: quæ lectio non ſpernenda. Αλ. ὄφλημα καὶ ἐπίθεσιν. Sic Colbertinus unus. Ἀλλος, κόπος καὶ δόλος. Coiſlin.

v. 13. & ſeqq. Σ. οὐ γὰρ ἐχθρὸς &c. Sic Euſebius & Mſſ. Symmachi lectionem plenam, & Aquilæ mutilam referunt.

v. 16. A. ἐπάξει &c. Euſebius & Colbertinus unus. Sequentem vero Symmachi lectionem duo Colbertini Aquilæ perperam adſcribunt.

Ibid. A. ὅτι πονηρίαι &c. Euſebius & Colbertinus unus. Symmachi lectionem adſcribunt duo Colbertini.

v. 17. A. Σ. ἐγὼ πρὸς τὸν Θεὸν καλέσω &c. Hanc interpretationem Aquilæ tantum tribuit Euſebius; Symmacho etiam Colbertinus unus. Theodotionis lectio ex Euſebio.

v. 19. Σ. πολλοστοὶ &c. Euſebius & Mſſ. Vide Hieronymum ad Sun. & Fret.

Digitized by Google

v. 20. Has lectiones mutuamur ex Euſebio, ex tribus Mſſ. & ex Theodoreto.

v. 21. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic exprimit Euſebius. Druſius vero *ex Theodoriteis*, ut ipſe ait, hanc trium lectionem proponit, A. S. Th. ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τοὺς εἰρηνεύοντας πρὸς αὐτόν. Ibi vero lectio Aquilæ cum aliorum lectione confunditur, quia parum differt ab illa.

v. 22. Σ. λειότερα &c. Euſebius, Theodoretus & tres Mſſ. A. λόγχαι. Theodoretus. Aquilam ſequitur Hieronymus pro more ſuo.

v. 23. A. Σ. E. ϛ'. ἀγάπησίν σε. Sic Colbertinus unus.
Ibid. Σ. οὐκ ἐκδώσει &c. Euſebius. Ἄλλ. εἰς μεζανι-νουν &c. Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.
v. 24. Σ. σὺ δὲ ὁ Θεὸς &c. Euſebius.
Ibid. A. ἄνδρες αἱμάτων &c. Aquilæ & Symmachi lectiones effert Euſebius.

PSALMUS LV.

1. למנצח על־יונת אלם רחקים לדוד מכתם באחז אתו פלשתים בגת 1. A. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ περιστερᾶς ἀλάλου, μακρυσμῶν τοῦ Δαυὶδ ταπεινοῦ τελείου, ἐν τῷ κρατῆσαι αὐτὸν Φυλισταίους ἐν Γέθ. Σ. ἐπινίκιον ὑπὲρ τῆς περιστερᾶς, ὑπὲρ τοῦ φύλου ἀπωσμένου τοῦ Δαυὶδ, τοῦ ταπεινόφρονος καὶ ἀμώμου, ὅτε κατέσχον αὐτὸν οἱ Φυλισταῖοι ἐν Γέθ. O. εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν ἁγίων μεμακρυμμένου, τῷ Δαυὶδ εἰς στηλογραφίαν, ὁπότε ἐκράτησαν αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἐν Γέθ. Θ. εἰς τὸ νῖκος, ὑπὲρ τῆς περιστερᾶς. E. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῆς περιστερᾶς τῆς μογιλάλου κεκρυμμένων τῷ Δαυὶδ εἰς στηλογραφίαν, ὁπότε ἐκράτησαν αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἐν Γέθ.

שאפו שורריכל־היום 3. Σ. ἐπέτριβον οἱ θλίβοντές με κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. O. κατεπάτησάν με οἱ ἐχθροί μου ὅλην τὴν ἡμέραν.

כי־רבים לחמים לי מרום A. ὅτι πολλοὶ πολεμοῦσί με, ὕψιστε. Σ. ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με ὑψηλότεροι. O. ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με.

יום אירא אני אליך אבטח 4. A. ἡμέρας φοβηθήσομαι ἐγώ, πρὸς σὲ πεποιθήσω. Σ. ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φοβηθῶ, σοὶ πέποιθα. O. φοβηθήσονται, ἐγὼ δὲ ἐλπιῶ ἐπὶ σοί.

באלהים אהלל דברו 5. A. ἐν τῷ θεῷ ὑμνήσω ῥήματα αὐτοῦ. Σ. διὰ τοῦ θεοῦ ὑμνήσω τὸν λόγον αὐτοῦ. O. ἐν τῷ θεῷ ἐπαινέσω τοὺς λόγους μου. E. ἐν τῷ θεῷ ἐπαινέσω τὸν λόγον μου.

6. כל־היום דברי יעצבו עלי כל־מחשבתם לרע Σ. διὰ πάσης ἡμέρας λόγους περὶ ἐμοῦ ἐφρόντιζον· κατ' ἐμοῦ πᾶς διαλογισμὸς αὐτῶν εἰς κακόν. O. ὅλην τὴν ἡμέραν τοὺς λόγους μου ἐβδελύσσοντο, κατ' ἐμοῦ πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν εἰς κακόν.

7. 8. יגורו יצפינו המה עקבי ישמרו כאשר קוו נפשי על־און פלט־למו באף עמים הורד אלהים

1. H*Ebr.* Victori ſuper columbam mutam remotis, ipſi David Machtham. Cum tenerent eum Philiſthiim in Geth. *A.* Victuri pro columba mura, elongationum David humilis perfecti, cum tenerent eum Philiſthæi in Geth. *S.* Triumphale pro columba, pro tribu repulſa ipſius David, humilis & inculpati, quando tenuerunt eum Phyliſtæi in Geth. *LXX. Vulg.* In finem, pro populo, qui a ſanctis longe factus eſt, David in tituli inſcriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth. *Th.* in victoriam pro columba. *V.* Victori pro columba balbutiente, occultorum ipſi David in tituli inſcriptionem, quando tenuerunt eum Allophyli in Geth. *Hieron. Victori pro columba muta, eo quod procul abierit David humilis & ſimplex, quando tenuerunt eum Allophyli in Geth.*

3. *Heb.* Abſorbuerunt me inimici mei tota die. *S.* Atterebant tribulantes me per omnem diem. *LXX. Vulg.* Conculcaverunt me inimici mei tota die. *Hieron. Conculcaverunt me inſidiatores mei tota die.*

Heb. Quia multi bellantes mihi, o Excelſe. *A.* Quia multi impugnant me, Altiſſime. *S.* Quia multi impugnantes me excelſiores. *LXX. Vulg.* Quoniam multi bellantes adverſum me. *Vulg. addit, ab altitudine. Hieron. Multi enim qui pugnant contra me, Altiſſime.*

4. *Heb.* Die timebo, ego in te fidam. *A.* Die timebo ego, ad te confidam. *S.* In quacumque die timebo, tibi confido. *LXX.* timebunt: ego vero ſperabo in te. *Vul. diei timebo: ego vero in te ſperabo. Hieron. Quacumque die territus fuero: ego in te confidam.*

5. *Heb.* In Deo laudabo verbum ejus. *A.* In Deo celebrabo verba ejus. *S.* Per Deum celebrabo verbum ejus. *LXX. Vul.* In Deo laudabo ſermones meos. *V.* In Deo laudabo verbum meum. *Hieron. In Deo laudabo verbum ejus.*

6. *Heb.* Tota die verba mea dolore afficient, ſuper me omnes cogitationes eorum in malum. *S.* Per totam diem verba de me curabant, contra me omnis cogitatio eorum in malum. *LXX. Vulg.* Tota die verba mea execrabantur, adverſum me omnes cogitationes eorum in malum. *Hieron. Tota die ſermonibus me affligebant: contra me omnes cogitationes eorum in malum.*

7. 8. *H.* Commorabuntur, abſcondent ſe, ipſi veſtigia mea obſervabunt, ut expectaverunt animam meam, ſuper iniquitatem evaſio eis:

Σ. συνήγοντο λάθρα, καὶ τὰ ἴχνη μου παρετήρουν προσδοκῶντες τὴν ψυχήν μου διὰ τὴν ἀδικίαν. ῥῦσαι ἀπ' αὐτῶν, ἐν ὀργῇ λαοὺς κατάγαγε ὁ θεός. Α. ἐπὶ ἀνωφελὲς διέσωσεν αὐτούς. ἐν ὀργῇ λαοὺς κατάβιβασον. Ο. παροικήσουσι καὶ κατακρύψουσιν αὐτοί, τὴν πτέρναν μου φυλάξουσι· καθάπερ ὑπέμεινα τῇ ψυχῇ μου. ὑπὲρ τοῦ μηθενὸς σώσεις αὐτούς, ἐν ὀργῇ λαοὺς κατάξεις, ὁ θεός. Θ. ἐν ὀργῇ λαοὺς καταβαλεῖς. Ε. ὑπὲρ τοῦ μὴ εἶναι διασεσωσμένον αὐτοῖς.

9. 10. נדי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך אז ישובו אויבי אחור ביום אקרא Σ. τὰ ἔνδον μου ἐξηριθμήσω· σὺ ἔθου τὰ δάκρυά μου ἐνώπιόν σου. μὴ οὐχὶ ὅταν ἐξαριθμῇς τότε ἀποστραφήσονται οἱ ἐχθροί μου ὀπίσω, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε. Ο. τὴν ζωήν μου ἐξήγγειλά σοι, ἔθου τὰ δάκρυά μου ἐνώπιόν σου, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ σου. ἐπιστρέψουσιν οἱ ἐχθροί μου εἰς τὰ ὀπίσω, ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε. Α, Θ. Ε. τότε ἐπιστρέψουσι.

11. 12. זה־ידעתי כי־אלהים לי באלהים אהלל דבר ביהוה אהלל דבר באלהים בטחתי לא אירא מה־יעשה אדם לי Α. ἐν τῷ θεῷ καυχήσομαι ῥῆμα, ἐν τῷ θεῷ ὑμνήσω λόγον. Σ. εἶδα ὅτι ἐστὶ θεός μοι. τὸν θεὸν ὑμνολογήσω, διὰ τοῦ θεοῦ ὑμνοποιήσομαι λόγον, τῷ θεῷ πέποιθα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. Ο. ἰδοὺ ἔγνων ὅτι θεός μου εἶ σύ. ἐπὶ τῷ θεῷ αἰνέσω ῥῆμα, ἐπὶ τῷ κυρίῳ αἰνέσω λόγον. ἐπὶ τῷ θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.

13. עלי אלהים נדריך אשלם תודות לך Σ. ἀναδέχομαι θεὲ ἃ ηὐξάμην· ἀποδώσω αἰνέσεις σοι. O. ἐν ἐμοὶ ὁ θεὸς αἱ εὐχαί, ἃς ἀποδώσω αἰνέσεώς σου.

14. להתהלך לפני אלהים באור החיים Σ. ὡς τὸ ὁδεύειν ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ διὰ φωτὸς τῆς ζωῆς. Ο. τοῦ εὐαρεστῆσαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐν φωτὶ ζώντων. Ἄλλος, εὐαρεστήσω.

in ira populos deſcendere fac Deus. *S.* Congregabantur clam, & veſtigia mea obſervabant: expectantes animam meam propter iniquitatem. Libera ab ipſis, in ira populos deturba Deus. *A.* Ad inutilitatem ſervavit eos: in ira populos deſcendere fac. *LXX. Vulg.* Inhabitabunt & abſcondent ipſi, calcaneum meum obſervabunt. Sicut ſuſtinui in anima mea (*Vulg.* ſuſtinuerunt animam meam) pro nihilo ſalvos facies illos, in ira populos confringes, Deus. *Th.* in ira populos dejicies. *V.* ad non exiſtendum ſervarum ipſis. *Hier. Congregabuntur abſcondite, plantas meas obſervabunt: expectantes animam meam. Quia nullus eſt ſalvus in eis: in furore populos detrahet Deus.*

9. 10. *H.* Morionem meam numeraſti: tu pone lacrymam meam in utre tuo. Nonne in libro tuo? Tunc convertentur inimici mei retrorſum: in die clamabo. *S.* Interiora mea enumeraſti. Tu poſuiſti lacrymas meas ante te. Annon cum enumeraveris? tunc convertentur inimici mei retrorſum, in quacumque die invocavero te. *LXX. Vulg.* Vitam meam annuntiavi tibi: poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo, ſicut & in promiſſione tua: Tunc convertentur inimici mei retrorſum. In quacumque die invocavero te. *A. Th. V.* Tunc convertent ſe. *Hieron. Secretiora mea numeraſti, pone lacrymam meam in conſpectu tuo: ſed non in narratione tua. Tunc convertentur inimici mei retrorſum: in quacumque die invocavero te.*

11. 21. *H.* Hoc ſcio quia Deus mihi, in Deo laudabo rem: in Domino laudabo negotium. In Deo fidi, non timebo quid faciat homo mihi. *A.* In Deo gloriabor verbum, in Deo celebrabo ſermonem... *S.* Scio quoniam Deus eſt mihi. Deum hymnis celebrabo, per Deum hymnos proferam: in Deo ſperavi, non timebo quid faciet mihi homo. *LXX. Vulg.* Ecce cognovi quoniam Deus meus es. In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo ſermonem: in Deo ſperavi, non timebo quid faciat mihi homo. *Hieron. Hoc ſcio quia Deus meus es. In Deo laudabo verbum, in Domino prædicabo ſermonem. In Deo ſperavi, non timebo quid faciat homo mihi.*

13. *Hebr.* Super me Deus vota tua: reddam laudes tibi. *S.* Recipio Deus quæ precatus ſum: reddam laudes tibi. *LXX.* In me Deus vota, quæ reddam laudationis tuæ. *Vulg. In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi. Hieron. In me ſunt Deus vota tua: reddam gratiarum actiones tibi.*

14. *Hebr.* Ad deambulandum ad facies Dei in lumine viventium. *S.* Ut iter agam in conſpectu Dei per lumen vitæ. *LXX. Vulg.* Ut placeam coram Deo in lumine viventium. *Alius*, Acceptus ero. *Hieron. Ut ambulem coram Deo in lumine viventium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LIV.

v. 1. Tituli varias lectiones exhibet Euſebius in hunc Pſalmum. LXX. adeo diverſam ab aliis interpretationem edidere, ut aliud legerint neceſſe ſit.

v. 3. Σ. ὑπέστρεψαν οἱ θλίβοντές με &c. Sic Euſebius & Colbertinus unus.

Ibid. Α. ὅτι πολλοὶ πολεμοῦσί με Druſius ſic Aquilæ & Symmachi lectionem habet.

v. 4. Α. ἡμέρας φοβ- &c. Sic cum Druſio habent duo MSS.

Mſſ. quorum unus Regius, alius Colbertinus. Hic vero poſtremus ad Symmachum habet, ἐν σοὶ πέποιθα.

v. 5. A. ἐν τῷ Θεῷ &c. Aquilæ, Symmachi & Quintæ lectiones adferunt Euſebius & unus Regius.

v. 6. Σ. δι᾽ ὅλης ἡμέρας &c. Sic Euſebius & Colbertinus unus, qui ſic habet, αὐτοῦ δι᾽ ὅλης &c.

v. 7. 8. Symmachi lectionem plenam habent Euſebius & Regii duo, quorum unus ſic, παρατηρούμενοι. Aquilæ item lectionem mutilam adfert Euſebius, itemque Coiſlin. unus; Theodotionis Martianæus. Symmachi vero lectionem aliam quam καταγαγε, refert Hieronymus Epiſt. ad Sun. & Fret. nempe, καθελοῦσαι. Ibi vide. Coiſlinianus ſupra memoratus in textu τῶν O. habet, ὑπὲρ τοῦ μηθενὸς ὥσεις αὐτοὺς, pro σώσεις αὐτούς. In margine vero, Θ. ὁμοίως τοῖς O. ὥσεις αὐτοὺς ἀντὶ τοῦ, ὠθήσεις αὐτούς. ὁ δὲ Ἀκύλας, ἐπὶ ἀνωφελὲς διασώσεις αὐτούς. ἐν ἄλλῳ, σώσει αὐτούς. Illud autem, ὥσεις αὐτούς, omnino vitiatum eſt, pro σώσεις.

v. 9. 10. Σ. τὰ ἔνδον μου &c. Sic Euſebius lectionem plenam habet, ut & Regius unus. Druſius vero mancam refert. Theodoretus, τὰ ἔνδον μου ἐξηρίθμησας. A. Θ. E. τότε ἐπιστρέψουσι. Druſius.

v. 11. & 12. Aquilæ & Symmachi lectiones adferunt Euſebius & Regius unus.

v. 13. Σ. ἀναδέχομαι &c. Idem.

v. 14. Σ. εἰς τὸ ἐνδύειν &c. Euſebius. Ἀλλ. εὐχαριστήσω. Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

PSALMUS LVI.

מכתם 1. A. ταπεινοῦ τελείου. Σ. ταπεινόφρονος καὶ ἀμώμου. O. Εἰς στηλογραφίαν.

עד־יעבר הוות 2. A. ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ἐπιβουλή. Σ. ἕως ἂν παρέλθῃ ἐπηρεαστής. O. ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία.

בתוך לבאם אשכבה לרטים 5. A. ἐν μέσῳ λεαινῶν κοιμηθήσομαι λάβρων. Σ. ἐν μέσῳ λεόντων εὐθαρσῶν ἐκοιμήθην (al. Σ. μεταξὺ λεόντων ἐκοιμήθην φλεγόντων.) O. ἐκ μέσου σκύμνων· ἐκοιμήθην. Θ... ἐκοιμήθην μετὰ ἀναλισκόντων.

חנית A. δόρυ. Σ. δόρατα. O. Θ. E. ϛʹ. ὅπλον.

שיחה 7. O. βόθρον. Ἄλλος, λάκκον.

נכון לבי אלהים נכון לבי 8. Σ. ἑδραία ἡ καρδία μου ὁ θεός, ἑδραία ἡ καρδία μου. O. ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ θεός, ἑτοίμη ἡ καρδία μου.

1. HEb. Machtham. *A.* humilis perfecti. *S.* humilis & inculpati. *LXX. Vulg.* in tituli inſcriptionem. *Hieron. humilem & ſimplicem.*

2. *Hebr.* donec tranſeat contritiones. *A. Hieron.* donec tranſeant inſidiæ. *S* donec tranſeat obtrectator. *LXX. Vul.* donec tranſeat iniquitas.

5. *Heb.* In medio leonum jacebo: ardentes. *A.* In medio leænarum dormiam voracium. *S.* In medio leonum audacium dormivi. (*al. S.* inter leones dormivi ardentes.) *LXX. Vulg.* De medio catulorum leonum: dormivi. *Th.* dormivi cum conſumentibus. *Hieron. In medio leonum dormivit ferocientium.*

Hebr. lancea. *A.* haſta. *S.* haſtæ. *LXX. Th. V. VI.* telum. *Vul. arma. Hieron. lanceæ.*

7. *H. LXX. Vul. Hier.* foveam. *Alius*, lacum.

8. *H. LXX. Vul. Hieron.* Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. *S.* Firmum cor meum, Deus, firmum cor meum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LVI.

v. 1. In Titulum ſic Aquilæ & Symmachi lectiones effert Euſebius in Pſalmos Hebraizantes hodierni מכתם, quaſi ignotam vocem Latinis litteris exprimunt *Machtham*. Aquila & Symmachus atque Hieronymus vocem vel quaſi compoſitam ex מך i. *tenuis*, *humilis*, & תם *perfectus*, vel *ſimplex*, vel *inculpatus*, legerunt, vel duas eſſe diſtinctas voces putaverunt.

v. 2. A. ἕως ἂν &c. Verſiones Aquilæ & Symmachi exhibent Euſebius & Theodoretus.

v. 5. A. ἐν μέσῳ &c. Euſebium ſequimur, qui lectiones pleniores habet quam Druſius, qui ita legit: *Sym.* εὐθαρσῶν ἐκοιμήθην μεταξὺ φλεγόντων, ut & Theodoretus. *A*.... μετὰ λαύρων, alias, μετὰ λάβρων. *Th*. ... ἐκοιμήθην μετὰ ἀναλισκόντων. Colbertinus autem unus Symmachi lectionem ſic exprimit. ὁ δὲ Σύμ. ἐν μέσῳ λεόντων εὐθαρσῶν ἐκοιμήθην. Illud vero λαύρων haud dubie lapſus Librarii eſt pro λάβρων. Quod ſpectat autem ad verſionem Symmachi, lectio Druſii præpoſtere poſita videtur, vocemque εὐθαρσῶν vel ex alia verſione, vel ex altera Symmachi Editione petitam putamus in Druſiana item lectione vox לבאם *leonum*, non exprimitur. Cæteroquin ſi Druſii lectionem ſic reſtituamus, Σ. μεταξὺ λεόντων ἐκοιμήθην φλεγόντων, melius quadrabit ad Hebraicum, quam lectio Euſebii, quæ eſt fortaſſe alterius interpretis, vel ex altera Symmachi Editione petitur. Certe Symmachus Pſalm. 103. 4. להט vertit φλόξ, *flamma*.

Ibid. A. δόρυ. Sic Agellius.

v. 7. Ἀλλ. λάκκον. Sic unus Codex.

v. 8. Σ. ἑδραία &c. Sic tres Mſſ. ex Theodoreto, & Druſius.

PSALMUS LVII.

תפלסון 3. A. διαστάθμίζετε. O. συμπλέκουσι. Θ. E. διαστάθμίζονται.

דברי כזב 4. Σ. οἱ λαλοῦντες ψευδῆ. O. ἐλάλησαν ψευδῆ.

3. HEbr. librabitis. *A.* libratis. *LXX.* complicant. *Th. V.* librant. *Vul. concinnant. Hieron. appendunt.*

4. *H. Hieron.* loquentes mendacium. *S.* loquentes falſa. *LXX. Vul. locuti ſunt falſa.*

כמו־פתן חרש יאטם אזנו אשר לא־ישמע 5. 6. לקול מלחשים חובר חברים מחכם Σ. ὡς ἀσπὶς κωφὴ, βύουσα τὸ ὠτίον αὐτῆς, ἵνα μὴ ἀκούσῃ φωνὴν ψιθυριζόντων, ἐπαοιδοῦ τε ἐπῳδαῖς σεσοφισμένου. O. ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς καὶ βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, ἥτις οὐκ εἰσακούσεται φωνὴν ἐπᾳδόντων, φαρμάκου τε φαρμακευομένου παρὰ σοφοῦ.

A. Θ. ἐπᾳδόντων. Σ. ψιθυριζόντων. Ἀλλ. ἐπαοιδῶν. Ἀλλ. φαρμάκων.

A. ἐπαείδειν ἐπαοιδὴν σεσοφισμένου. Θ. φαρμάκου φαρμακευομένου παρὰ σοφοῦ. E. φαρμακεύοντα φαρμάκοις.

ימאסו כמו־מים יתהלכו־למו 8. Σ. διαλυθήτωσαν ὡς ὕδωρ περιερχόμενον ἑαυτῷ. O. ἐξουδενωθήσονται ὡς ὕδωρ διαπορευόμενον.

ידרך חצו כמו יתמללו Σ. ὁ τείνων τὸ τόξον αὐτοῦ θορυβηθήτω ὡς τὰ θρυπτόμενα. O. ἐντενεῖ τὸ τόξον αὐτοῦ ἕως οὗ ἀσθενήσουσιν.

9. כמו שבלול תמס יהלך נפל אשת כל־חזו שמש A. ὁμοίως γῆς ἐντέρῳ τακὲν πορεύεται ἔκτρωμα γυναικὸς, οὐ μὴ ὁραματισθῶσιν ἥλιον. Σ. ὥσπερεὶ χόριον διαλυθὲν διαφωνεῖ, ἢ ἔκτρωμα γυναικὸς, ἵνα μὴ ἴδωσιν ἥλιον. O. ὡσεὶ κηρὸς ὁ τακεὶς ἀνταναιρεθήσονται, ἔπεσε πῦρ, καὶ οὐκ εἶδον τὸν ἥλιον. Θ. ὡσεὶ κηρὸς ὁ τακεὶς ἀνταναιρεθήσεται, ὡς ἔκτρωμα γυναικὸς οὐκ εἶδεν ἥλιον.

10. בטרם יבינו סירתיכם אטד כמו־חי כמו־חרון ישערנו Σ. πρὶν ἢ αὐξηθῶσιν αἱ ἄκανθαι ὑμῶν ὥστε γενέσθαι ῥάμνος, ἔτι ζῶντα ὡς ὁλόξηρον λαίλαψ ἀρεῖ. A. λαιλαπιεῖ. O. πρὸ τοῦ συνιέναι τὰς ἀκάνθας ὑμῶν τὴν ῥάμνον ὡσεὶ ζῶντας ὡσεὶ ἐν ὀργῇ καταπίεται ὑμᾶς. Θ. καταπίεται.

11. ישמח צדיק כי־חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע Σ. χαρήσεται δίκαιος ἰδὼν ἐκδίκησιν, τοὺς πόδας αὐτοῦ νίψεται αἵματι ἀσεβοῦς. Οἱ λοιποὶ, τοὺς πόδας αὐτοῦ. O. εὐφρανθήσεται δίκαιος ὅταν ἴδῃ ἐκδίκησιν ἀσεβῶν· τὰς χεῖρας αὐτοῦ νίψεται ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

5. 6. *Hebr.* ſicut aſpidis ſurdæ obturabit aurem ſuam. Quæ non audiet ad vocem muſſitantium, jungentis conjunctiones docti, *S.* ſicut aſpidi ſurdæ obturanti auriculam ſuam, ut non audiat vocem ſuſurrantium, incantatoriſque incantationes edocti. *LXX. Vul.* Sicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas: quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter. (*LXX.* a ſapiente.) *Hieron. Sicut reguli ſurdi obturantis aurem ſuam: ut non audiat vocem murmurantium: nec incantatoris incantationes callidas.*

A. Th. incantantium. *S.* ſuſurrantium. *Al.* incantatorum. *Al.* veneficorum.

A. incantare incantationem callide docti. *Th* venefici veneficium edocti a ſapiente. *V.* incantans veneficos.

8. *Heb.* liqueſcent ſicut aquæ, ambulabunt ſibi ipſis. *S.* Diſſolvantur ut aqua pertranſiens ſibi ipſi. *LXX. Vulg.* Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens. *Hieron. Diſſolvantur quaſi aqua quæ defluunt.*

Hebr. tendit ſagittas ſuas ac ſi exciderentur. *S.* qui tendit arcum ſuum turbetur ut quæ comminuta ſunt. *LXX. Vul.* Intendet (*Vul.* intendit) arcum ſuum, donec infirmentur. *Hieron. intendit arcum ſuum donec conterantur.*

9. *Heb* Sicut limax liquefactionis ibit: abortivus mulieris, ne videant ſolem. *A.* Similiter ac vermis terræ liquefactus abit, abortivum mulieris, nequaquam viderint ſolem. *S.* Ut vulvæ pellicula diſſoluta diſſonat, aut abortivum mulieris, ut non videant ſolem. *LXX. Vulg.* Sicut cera quæ fluit auferentur, ſupercecidit ignis, & non viderunt ſolem. *Th.* Sicut cera liquefacta auferetur, ut abortivum mulieris, non vidit ſolem. *Hieron. Quaſi vermis tabefactus pertranſeunt: quaſi abortivum mulieris, quod non vidit ſolem.*

10. *Heb.* Antequam intelligant ſpinæ veſtræ rhamnum, ſic viventem, ſic ira, turbine rapiet eum. *S.* Priuſquam creſcant ſpinæ veſtræ, ita ut fiant rhamnus, adhuc viventem quaſi penitus ſiccum turbo auferet. *A.* turbine auferet. *LXX. Vulg.* Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum, ſicut viventes, ſicut (*Vulg.* ſic) in ira abſorbet vos (*Vul.* eos.) *Th.* abſurbet. *Hier. Antequam creſcant ſpinæ veſtræ in rhamnum, quaſi viventes, quaſi in ira tempeſtas rapiet eos.*

11. *Heb. Hieron.* Lætabitur juſtus cum viderit ultionem, pedes ſuos lavabit in ſanguine impii. *S.* Lætabitur juſtus videns ultionem: pedes ſuos lavabit in ſanguine impii. *Reliqui*, pedes ſuos. *LXX. Vulg.* Lætabitur juſtus cum viderit vindictam [*LXX. addunt*, impiorum:] manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LVII.

v. 3. A. διεσταθ. Sic unus Regius ex Origene.

v. 4. Σ. οἱ λαλοῦντες &c. Druſius.

v. 5. 6. Σ. ὡς ἀσπὶς &c. Sic Euſebius, apud quem perperam legitur, ni fallor, ἐπᾳδοῦ pro ἐπαοιδοῦ, ut habent duo Colbertini, Theodoretus & Druſius. ἐπαοιδοὶ, *incantatores*, hæc vox reperitur apud Juſtinum in Apologia ad Antoninum. Duo Colbertini habent, ἐπαοιδοῦ τε. In aliis τε deeſt. Ibid. ἐπῳδαῖς, ſic duo Colber-

tini; alii vero, ἰτρῶας. Lectiones Aquilæ & Theodotionis ſubjunctas exhibet Druſius. Ἀλλ. ἐπαοιδῶν, Ἀλλ. φαρμάκων. Coiſlin. unus.

v. 8. Σ. ἐξολοθρευθήτωσαν &c. Euſebius. Regius unus habet, ἐξολοθρευθέντες.

Ibid. Σ. ὁ τείνων &c. Euſeb. in Pſalmos. כמו יתמללו ὡς τὰ θρυπτόμενα, quaſi ea quæ comminuta ſunt, Prov. 6. 13. מולל vertit Symmachus προστρίβων, atterens.

v. 9. Α. ὁμοίως γῆς ἐντέρῳ &c. Druſius, qui ſic interpretatur, ſimiliter ac inteſtinum terræ; ſed male, ni fallor. Senſus enim eſt, vermis terræ: nam hoc uſu ἔντερον τῆς γῆς reperitur, atque ita vertit Hieronymus. Senſus igitur Aquilæ hic eſſe videtur: Sicut vermis terræ qui liqueſactus abit, & ſicut abortivum mulieris, ſic non videant ſolem. Symmachi verſio varie legitur. Euſebius ſic habet, ὡς περιχώριον διαλυθῆν, διαφωνεῖ ἔκτρωμα γυναικὸς &c. Druſius vero ita legit, ὡσπερεὶ χορίον διαφωνεῖ, ἢ ἔκτρωμα γυναικὸς &c. quam lectionem ſequimur, ac ſic legendum putamus apud Euſebium. Χορίον eſt pellicula, ſive ſecundæ mulieris parientis, ſcribitur etiam χωρίον. διαφωνεῖ interpretatur Druſius, *exanimatur*: quam verſionem, ut videtur, ſequitur Euſebius in expoſitione hujus Symmachi loci, quæ ſic habet: *Quemadmodum pellicula e muliere prodiens, vitæ conſors nullatenus eſt, ſed diſſoluta diſſonat; vel ſicut abortivum in pellicula jacens mortuum, cum a prægnante egreditur, nullo ſenſu præditum eſt, ut luce & ſole fruatur; ſic erunt peccatores memoratis verbis indicati &c.*

v. 10. Σ. πρὶν ἢ &c. Sic Euſebius atque Druſius, qui legunt ζῶντα. Unus Regius, ζῶντας: is ipſe ſupra αὐξήσουσιν habet. Alius Regius, ἄρει pro ἀρεῖ. Ibid. Α. λαιλαπιεῖ. Druſius. Th. καταιγιεῖ. Idem.

v. 11. Σ. χαρήσεται &c. Ex Euſebio.

PSALMUS LVIII.

5. בלי־עון ירוצון ויכוננו Σ. μὴ οὔσης ἁμαρτίας ἐπιτρέχουσιν ἵνα ἑλκύσωσί με. [al. πατάξωσι.] Ο. ἄνευ ἀνομίας ἔδραμον καὶ κατεύθυνα.

לקראתי Σ. ἐξ ἐναντίας ὑπὲρ ἐμοῦ. Ο. Εἰς συνάντησίν μου.

7. ישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר Α. ... καὶ ὀχλασάτωσαν ὡς κύων ... Σ. ἀνακάμψουσιν ἑσπέρας, καὶ συνηχήσουσιν ὡς κύνες, κυκλοῦντες πόλιν. Ο. ἐπιστρέψουσιν εἰς ἑσπέραν, καὶ λιμώξουσιν ὡς κύων, καὶ κυκλώσουσι πόλιν. Θ. καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύων. Ε. καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύνες.

8. הנה יביעון בפיהם חרבות בשפתותיהם כי־מי שמע Σ. αὐτοὶ μὲν ἀποβλύζουσι τοῖς στόμασιν αὐτῶν, καὶ ὡς μαχαίρας τοῖς χείλεσιν αὐτῶν, ὡς οὐδενὸς ἀκούοντος ἐβόων. Ο. ἰδοὺ ἀποφθέγξονται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ῥομφαία ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν, ὅτι τίς ἤκουσε;

9. ואתה יהוה תשחק למו תלעג לכל־גוים Σ. σὺ δὲ κύριε καταγελάσεις αὐτῶν, ἐπιφράξεις πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. Ο. καὶ σὺ κύριε ἐκγελάσῃ αὐτούς, ἐξουδενώσεις πάντα τὰ ἔθνη.

11. אלהי חסדו יקדמני Ο. ὁ θεός μου τὸ ἔλεος αὐτοῦ προφθάσει με. Ἄλλος, ὁ ἔφορός μου τὸ ἔλεος αὐτοῦ σκεπάσει με.

יראני בשוררי Σ. ἐπιδεῖν ποιήσει με τοῖς ἀποτειχίζουσί με. Ο. δείξει μοι ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου.

5. Hebr. abſque iniquitate current & parabunt ſe. *S.* cum non ſit peccatum, incurrunt ut pertrahant me, [*al.* percutiant me.] *LXX. Vul.* Sine iniquitate cucurri & direxi. *Hieron. Non egi inique, & illi currunt & præparantur.*

Hebr. LXX. Vulg. in occurſum meum. *S. Hieron.* ex adverſo pro me.

7. *Heb.* Convertentur ad veſperam, tumultuabuntur ſicut canis, & circuibunt civitatem. *A...* & tumultuentur ut canis.... *S.* Deflectent veſpere, & ſtrepitum edent ut canes, circumeuntes civitatem. *LXX. Vulg.* Convertentur ad veſperam, & famem patientur ut canes [*LXX.* canis] & circuibunt civitatem. *Th.* & ſonitum edent ut canis. *V.* & ſtrepitum edent ut canes. *Hieron. Revertantur ad veſperam, & latrent ut canes, & circumeant civitatem.*

8. *Heb.* Ecce ſcaturient in ore ſuo, gladii in labiis eorum: quoniam quis audiens? *S.* Ipſi quidem ſcaturiunt oribus ſuis, & quaſi gladios labiis ſuis, quaſi nemine audiente clamabant. *LXX. Vul.* Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit? *Hieron. Ecce loquuntur in ore ſuo, gladii in labiis eorum, quaſi nemo audiat.*

9. *Heb.* Et tu, Domine, deridebis eos, ſubſannabis omnes gentes. *S.* Tu autem, Domine, deridebis eos, obturabis omnibus gentibus. *LXX. Vul.* Et tu, Domine, deridebis eos, ad nihilum deduces omnes gentes. *Hier. Tu autem, Domine, deridebis eos, ſubſannabis omnes gentes.*

11. *Hebr.* Deos miſericordia ejus præveniet me. *LXX. Vulg.* Deus meus miſericordia ejus præveniet me. *Alius*, Inſpector meus miſericordia ejus obteget me. *Hieron. Dei mei miſericordia præveniet me.*

Hebr. videre faciet me in inimicis meis. *S.* reſpicere faciet eos qui me expulerunt. *LXX.* oſtendet mihi in inimicis meis. *Vulg. oſtendet mihi ſuper inimicos meos. Hieron. Deus oſtendet mihi inſidiatores meos.*

שכם אחלקה אעלזה A. γαυριάσομαι.... Σ. γαυριάσω καὶ διαμεριῶ Σίκιμα. O. ἀγαλλιάσομαι (al. ὑψωθήσομαι) καὶ διαμεριῶ Σίκιμα.

ועמק סכות אמדד A. κοιλάδα συσκιασμῶν καταμετρήσω. O. καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν διαμετρήσω.

ראשי מעוז 9. Σ. ἰσχὺς τῆς ἀρχῆς μου. O. κραταίωσις τῆς κεφαλῆς μου.

יהודה מחקקי A. Ἰούδας ἀκριβαστής μου. Σ. Ἰούδας προστάτων ὁ ἐμός. O. καὶ οἱ λοιποί, Ἰούδας βασιλεύς μου. Θ. Ἰούδας ἀκριβαζόμενός μου.

מואב סיר רחצי 10. A. Μωὰβ λέβης λουτροῦ μου. Σ. Μωὰβ λέβης ἀμεριμνίας μου. ὁ Σύρος, Κάδος τῆς πλύσεώς μου. al. λεκάνη τῆς καταπατήσεώς μου. O. Μωὰβ λέβης τῆς ἐλπίδος μου.

על־אדום אשליך נעלי Σ. ἐπὶ Ἰδουμαίαν ἐπιβήσομαι τῷ ὑποδήματί μου. O. ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐκτενῶ τὸ ὑπόδημά μου.

עלי פלשת התרועעי A. ἐπ' ἐμὲ Φυλιστιαία ἠταιρήσατο. O. ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν. Θ. ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ἐφιλίασαν.

עיר מצור 11. Σ. εἰς πόλιν περιπεφραγμένην. O. εἰς πόλιν περιοχῆς.

הלא־אתה אלהים זנחתנו ולא־תצא אלהים 12. בצבאותינו Σ. εἰ μὴ σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀποβαλλόμενος ἡμᾶς, καὶ μὴ προσελθὼν ἐν ταῖς στρατεύσεσιν ἡμῶν; O. οὐχὶ σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν;

הבה־לנו עזרת מצר ושוא תשועת אדם 13. Σ. δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, ματαία γὰρ σωτηρία ἀνθρώπου. O. δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου.

Heb. Lætabor, dividam Sechem. *A.* Lætabor....... *S.* Lætabor, & diſtribuam Sicima. *LXX.* exultabo [*al.* exaltabor] & dividam Sicima. *Vulg. Lætabor, & partibor Sichimam. Hieron. Lætabor, dividam Sicimam.*

H. & vallem tabernaculorum metiar. *A.* vallem umbraculorum metiar. *LXX. Vul.* & convallem tabernaculorum metibor. *Hier. & vallem Soccoth dimetiar.*

9. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* fortitudo capitis mei. *S.* fortitudo principatûs mei.

Heb. Hieron. Juda legifer meus. *A.* Judas legiſlator meus. *S.* Judas præceptor meus. *LXX. Reliqui, Vulg.* Juda rex meus. *Th.* Judas accuratus inſtitutor meus.

10. *Heb.* Moab olla lotionis meæ. *A.* Moab lebes lavacri mei. *S.* Moab lebes ſecuritatis meæ. *Syrus*, cadus lotionis meæ. *Al.* lecythus conculcationis meæ. *LXX. Vulg.* Moab olla ſpei meæ. *Hieron. Moab olla lavacri mei.*

Hebr. Super Edom projiciam calceamentum meum. *S.* Super Idumæam inſcendam calceamento meo. *LXX. Vul.* In Idumæam extendam calceamentum meum.

Heb. ſuper me Peleſeth jubila. *A.* ſuper me Phyliſtiæa amicitiam habuit. *LXX. Vulg.* mihi Alienigenæ ſubditi ſunt. *Th.* mihi Alienigenæ amici facti ſunt. *Hieron. mihi Palæſtina fœderata eſt.*

11. *Hebr.* civitatem munitionis. *S.* in civitatem circummunitam. *LXX. Vulg.* in civitatem munitam. *Hieron. ad civitatem munitam.*

12. *Hebr.* Nonne tu Deus elongaſti nos? & non egredieris Deus in exercitibus noſtris. *S.* Nonne tu Deus qui abjeciſti nos, & non accedens in exercitibus noſtris? *LXX: Vul.* Nonne tu Deus qui repuliſti nos, & non egredieris Deus in virtutibus noſtris? *Hieron. Nonne tu Deus qui projeciſti nos, & non egredieris Deus in exercitibus noſtris?*

13. *Heb.* Da nobis auxilium ab anguſtia, & mendacium ſalus hominis. *S.* Da nobis auxilium de tribulatione, vana enim ſalus hominis. *LXX. Vulg.* Da nobis auxilium de tribulatione, & (*Vulg.* quia) vana ſalus hominis. *Hieron. Da nobis auxilium de tribulatione: vana eſt enim ſalus ab homine.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LIX.

v. 1. Tituli lectiones mutuamur ex Euſebio, & ex uno Codice Regio. Druſius Symmachi tantum lectionem maxima ſui parte mutilam adtulit. Ex Aquilæ verſione hæc Hilarius refert p. 235. *cum percuſſit valles*, ubi ſenſum magis ſpectaſſe videtur, quam verba.

v. 3. Σ. ὁ θεὸς ἀπέβαλες ἡμᾶς, καὶ διέκοψας ἡμᾶς. Sic Colbertinus unus: alter vero Colbertinus, ἔκοψας ἡμᾶς.

Ibid. A. θυμωθεὶς &c. Euſebius & duo Regii.

v. 5. A. ἐνέτιξας &c. Unus Regius & Corderius.

v. 6. A. ἔδωκας &c. Euſebius. Σ. τοξεύματος, q. d. *ſagittationis*, קשת *arcus*. Hic legitur קשט cum ט ſignificat autem *veritas & firmitas*. LXX tamen & Hieronymus perinde atque Symmachus, pro arcu habuerunt. Videturque ita ſeries poſtulare.

v. 8. A. ὁ θεὸς ἐλάλησεν &c. Euſebius.

Ibid. A. γαυριάσομαι. Σ. γαυριάσω καὶ διαμεριῶ Σίκιμα. O. ἀγαλλιάσομαι &c. Euſeb. In hunc autem locum hæc adfert Regius unus ex Theodoro. τὸ, ἀγαλλιάσομαι, οὐχ ὡς περὶ ἑαυτοῦ λέγει· ἀλλ' ἀντὶ τοῦ, ἀγαλλιᾶσθαι ποιήσω. εἴρηται μὲν οὕτως ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κατά τι οἰκεῖον ἰδίωμα τῆς γλώττης· ἀσαφέστερον δὲ γέγονε τὸ ἑλληνικὸν, διὰ μιᾶς λέξεως φρασθέν. i. *Illud*, exultabo, *non quaſi de ſeipſo dicit; ſed ac ſi diceret*, exultare faciam. *Et quidem in Hebraico ita habetur, ſecundum quamdam linguæ proprietatem: obſcurior autem eſt Græca dictio, una voce prolata.* Putabat igitur Theodorus אעלזה in aliqua ex Conjugationibus eſſe, quas *tranſitivas* vo-

ëant, Piel videlicet aut Hiphil, quæ in futuro per ſolas Maſſoreticas motiones a conjugatione Kal diſtinguuntur. Hodie legitur *Eeloza*, per Holem deficiens poſt Lamed. Omneſque Interpretes tam veteres quam recentiores, *intranſitive* vertunt, *exultabo*: voxque עלז nonniſi in Kal obſervatur umquam.

Ibid. A. κολλάσω. Euſebius.

v. 9. Σ. ἰσχὺς τῆς &c. Colbertinus unus.

Ibid. A. Ἰούδας &c. Has lectiones babet Druſius.

v. 10. A. Μωάβ &c. Has lectiones babent tum Mſſ. tum Euſebius & Druſius. Agellius autem ad Symmachum legit, ἀμεριμνήτως.

Ibid Σ. ἐπὶ ἰσχυι Euſebins.

Ibid. A. ἐπ' ἐμὲ &c. Aquilæ & Theodotionis lectiones ſic habent duo Codices.

v. 11. Σ. εἰς πόλιν &c. Sic Mſſ. & Druſius Theodoretus, περιπεφραγμένην. Sed ejus Interpres legiſſe videtur ἀπεριπεφραγμένην, qui vertit, *circumſeptam*.

v. 12. Σ. οἱ μὴ &c. Euſebius.

v. 13. Σ. δὸς ἡμῖν &c. Euſeb. & Mſſ.

PSALMUS LX.

מקצה הארץ אליך אקרא 3. A. ἀπὸ τελευταίου τῆς γῆς πρὸς σὲ ἐπικαλέσομαι. Σ. ἀπὸ περάτων τῆς γῆς σὲ ἐπικαλοῦμαι. O. ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς πρὸς σὲ ἐκέκραξα. E. ἀπὸ περάτων τῆς γῆς πρὸς σὲ κεκράξομαι.

בעטף לבי Σ. ἐν τῷ ἀδημονεῖν τὴν καρδίαν μου. O. ἐν τῷ ἀκηδιάσαι τὴν καρδίαν μου.

4. כצור־ירום ממני תנחני כי־היית מחסה לי מגדל־עז מפני אויב A. ἐν στερεῷ ὑψωθήσῃ παρ' ἐμὲ καθοδηγήσεις με.... πύργος κράτους.. Σ. ὅταν στερεὸς κατεπαίρεταί μου ὁδηγήσεις με. ἐγένου γὰρ ἀφοβία μου, πύργος ὑψηλὸς (al. ὀχυρὸς,) ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ. O. ἐν πέτρᾳ ὕψωσάς με, ὡδήγησάς με, ὅτι ἐγενήθης ἐλπίς μου, πύργος ἰσχύος ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ.

כי־אתה אלהים שמעת לנדרי 6. A. ὅτι σὺ, ὦ θεὲ, ἤκουσας τῶν εὐχῶν μου. Σ. σὺ γὰρ ὁ θεὸς εἰσήκουσας τῶν προσευχῶν μου. O. ὅτι σὺ ὁ θεὸς εἰσήκουσας τῶν προσευχῶν μου.

7. ימים על־ימי־מלך תוסיף שנותיו כמו־דר ודור ישב עולם לפני אלהים Σ. ἡμέρας τῶν ἡμέραις τοῦ βασιλέως προσθήσεις, ἔτη αὐτοῦ ἐφ' ὅσον γενεὰ καὶ γενεά, οἰκήσει αἰωνίως ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ. O. ἡμέρας ἐφ' ἡμέρας βασιλέως προσθήσεις, τὰ ἔτη αὐτοῦ ἕως ἡμέρας γενεᾶς καὶ γενεᾶς. διαμενεῖ εἰς τὸν αἰῶνα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

חסד ואמת מן ינצרהו 8. A. ἔλεος καὶ ἀλήθεια διατηρήσουσιν αὐτόν. Σ. ἔλεος καὶ ἀλήθεια περιφράξει αὐτόν. O. ἔλεος καὶ ἀλήθειαν αὐτοῦ τίς ἐκζητήσει αὐτῶν. E. ϛ'. ἔλεος καὶ ἀλήθεια ἀπὸ σοῦ φυλάξουσιν αὐτόν.

לשלמי נדרי יום יום 9. Σ. ἀποδιδοὺς τὰς εὐχάς μου καθ' ἡμέραν. O. τοῦ ἀποδοῦναί με τὰς εὐχάς μου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.

3. H*ebr.* Ab extremo terræ ad te clamabo. *A.* Ab extremo terræ ad te invocabo. *S.* A finibus terræ te invoco. *LXX. Vul.* A finibus terræ ad te clamavi. *V.* A finibus terræ ad te clamabo. *Hieron. De noviſſimo terræ ad te clamabo.*

Heb. in deficiendo cor meum *S.* in deſperando cor meum. *LXX. Vulg.* dum anxiaretur cor meum *Hieron. cum triſti fuerit cor meum.*

4. *Heb.* In petram exaltabitur a me, deduces me, quia fuiſti ſpes mihi, turris fortitudinis a faciebus inimici. *A.* In ſolido exaltare apud me, deduces me..... turris roboris.... .. *S.* Quando firmus inſurgit in me, deduces me. Fuiſti enim ſecuritas mea, turris alta (*al.* munita) a facie inimici. *LXX Vul.* In petra exaltaſti me, deduxiſti me, quia factus es ſpes mea, turris fortitudinis a facie inimici. *Hieron. Cum fortis elevabitur adverſum me, tu eris ductor meus. Fuiſti ſpes mea, turris munitiſſima a facie inimici.*

6. *Heb.* Quoniam tu Deus audiſti vota mea. *A.* Quoniam tu, ô Deus, audiſti preces meas. *S.* Tu enim Deus exaudiſti orationes meas. *LXX.* Quoniam tu Deus exaudiſti orationes meas. *Vul. Quoniam tu Deus meus exaudiſti orationem meam. Hieron. Tu enim Deus ex- &c.*

7. *Heb.* Dies ſuper dies Regis adjicies: anni ejus ſicut generatio & generatio. Manebit in ſæculum ad facies Dei. *S.* Dies diebus Regis adjicies annos ejus in quantum generatio & generatio: habitabit æternùm in conſpectu Dei. *LXX. Vulg.* Dies ſuper dies Regis adjicies: annos ejus uſque in diem generationis & generationis. Permanet in æternum in conſpectu Dei. *Hieron. Dies ſuper dies Regis adjicies: annos ejus donec eſt generatio & generatio. Sedebit ſemper ante faciem Dei.*

8. *Heb.* Miſericordiam & veritatem præpara: cuſtodient eum. *A.* Miſericordia & veritas conſervabunt eum. *S.* Miſericordia & veritas circummuniet eum. *LXX. Vulg.* Miſericordiam & veritatem ejus quis requiret. (*LXX. addunt*, eorum.) *V. VI.* Miſericordia & veritas a te cuſtodient eum. *Hieron. Miſericordia & veritas ſervabunt eum.*

9. *Hebr.* ad reddendum me vota mea die, die. *S. Hieron.* Reddens vota mea per ſingulos dies. *LXX. Vul.* ut reddam vota mea de die in diem.

ואהימה מקול אויב מפני עקת רשע 4. Σ. ϗ συνεχύθην ἀπὸ φωνῆς ἐχθροῦ, ἀπὸ ἐνοχλήσεως ἀσεβοῦς. Ο. ϗ ἐταράχθην ἀπὸ φωνῆς ἐχθροῦ, ϗ ἀπὸ θλίψεως ἁμαρτωλοῦ.

4. *H* Et tumultuabor à voce inimici, a faciebus coarctationis impii. *S.* Et confuſus ſum a voce inimici a moleſtatione impii. *LXX. Vul.* & conturbatus ſum a voce inimici, & a tribulatione peccatoris. *Hieron. Et conturbatus a voce inimici, a facie perſequentis impii.*

כי־ימיטו עלי און ובאף ישטמוני Σ. ὅτι ἐπέγραψαν (al. ἐπέῤῥιψαν) κατ᾽ ἐμοῦ ἀσέβειαν, ϗ μετ᾽ ὀργῆς ἐνηντιώθησάν μοι. Ο. ὅτι ἐξέκλιναν ἐπ᾽ ἐμὲ ἀνομίαν, ϗ ἐν ὀργῇ ἐνεκότουν μοι. Α. ἀνωφελές.

H. Quoniam labi facient ſuper me mendacium, & in ira adverſabuntur mihi. *S.* Quoniam inſcripſerunt (*al.* injecerunt) contra me impietatem, & cum ira adverſati ſunt mihi. *LXX. Vulg* Quoniam declinaverunt contra me iniquitates: & in ira moleſti erant mihi. *A.* inutilitatem. *Hieron. Quoniam projecerunt ſuper me iniquitatem, & in furore adverſabantur mihi.*

לבי יחיל בקרבי 5. Α. ἡ καρδία μου ὠδίνησεν ἐν ἐγκάτοις μου. Σ. ἡ καρδία μου διεστρέφετο ἔνδον μου. Ο. ἡ καρδία μου ἐταράχθη ἐν ἐμοί.

5. *Hebr.* Cor meum cruciabitur in interiori meo. *A.* Cor meum parturivit in viſceribus meis. *S.* Cor meum volvebatur intra me. *LXX. Vul.* Cor meum conturbatum eſt in me. *Hier. Cor meum doluit in vitalibus meis.*

פלצות 6. Α. εἴλησις. Σ. φρίκη. Ο. σκότος.

6. *H. S.* horror. *A.* convolutio. *LXX. Vulg.* tenebræ. *Hieron. caligo.*

ואמר מי־יתן־לי אבר כיונה אעופה ואשכנה הנה ארחיק נדד אלין במדבר 7. 8. Σ. καὶ εἶπον, τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, πετασθῆναι, ϗ ἐδρασθῆναι; πόῤῥω ἂν ἐποίησα τὴν ἀναχώρησίν μου, ηὐλιζόμην ἂν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ο. ϗ εἶπα, τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, ϗ πετασθήσομαι ϗ καταπαύσω. ἰδοὺ ἐμάκρυνα φυγαδεύων, ϗ ηὐλίσθην ἐν τῇ ἐρήμῳ.

7. 8. *H.* Et dixi: Quis dabit mihi pennam ſicut columbæ? volabo & habitabo. Ecce elongabo me vagando, pernoctabo in deſerto. *S.* Et dixi: Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, ad volandum & inſidendum? Longe utique feciſſem ſeceſſionem meam: manſiſſem in deſerto. *LXX. Vulg.* Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Ecce elongavi fugiens & manſi in ſolitudine. *Hieron. Et dixi: Quis dabit mihi pennas columbæ, ut volem & requieſcam? ut procul abeam, & commorer in deſerto.*

אחישה מפלט לי מרוח סעה מסער 9. Α. Θ. σπεύσω διασωσμόν ἐμοὶ ἀπὸ πνεύματος λαιλαπώδους ἀπὸ λαίλαπος. Σ. ἐξαίφνης ἐποίησα ἂν τὴν ἔκφυξίν μου ἀπὸ πνεύματος ἐπαίροντος λαίλαπος. Ο. προσεδεχόμην τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας ϗ καταιγίδος.

9. *H.* Accelerabo evaſionem mihi, a vento excitato a turbine. *A. Th.* Accelerabo evaſionem mihi, a ſpiritu turbinis, a turbine. *S.* Repente feciſſem effugium meum a ſpiritu elevante turbinis. *LXX. Vulg.* Expectabam eum qui ſalvum me fecit à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate. *Hieron. Feſtinabo ut ſalver a ſpiritu tempeſtatis & turbinis.*

בלע אדני פלג לשונם כי־ראיתי חמס וריב בעיר יומם ולילה יסובבה על־חומתיה ואון ועמל בקרבה הוות בקרבה ולא־ימיש מרחבה תך ומרמה 10. 11. 12. Σ. καταποντισθῆναι ποίησον, δέσποτα, ϗ ἀσύμφωνον ποίησον τὴν γλῶσσαν αὐτῶν· ὅτι ἐθεώρησα βίαιον, ἀδικίαν ϗ ἀδικασίαν ἐν τῇ πόλει· ἡμέρας ϗ νυκτὸς κυκλοῦνται αὐτῆς τὰ τείχη, ὀδύνην ϗ ταλαιπωρίαν ἔνδον αὐτῆς, ἐπηρείας ἔνδον αὐτῆς, ἀχώριστον ἀπὸ τῶν πλατειῶν αὐτῆς ζημία ϗ ἐπίθεσις. Α. ὄφλημα ϗ ἐπίθεσις. Ο. καταπόντισον, κύριε, ϗ καταδίελε τὰς γλώσσας αὐτῶν, ὅτι εἶδον ἀνομίαν ϗ ἀντιλογίαν ἐν τῇ πόλει. ἡμέρας ϗ νυκτὸς κυκλώσει αὐτὴν ἐπὶ τὰ τείχη αὐτῆς ἀνομία, ϗ πόνος ἐν μέσῳ αὐτῆς ϗ ἀδικία. ϗ οὐκ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς τόκος ϗ δόλος. Αλλος, κόπος ϗ δόλος.

10. 11. 12. *H.* Degluti, Domine, divide linguam eorum, quoniam vidi rapinam & rixam in civitate. Die ac nocte circumdederunt eam ſuper muros ejus: & iniquitas & labor in interiori ejus. Bravitates in interiori ejus: & non recedet e platea ejus fraus & dolus. *S.* Demergi fac, Domine, & diſſonam fac linguam eorum: Quoniam intuitus ſum violentum, iniquitatem & injuſtitiam in civitate, die ac nocte circumdantia muros ejus, dolorem & miſeriam intra eam; nocumenta intra eam: inſeparabile a plateis ejus damnum & fraudulentia. *A.* debitum & fraudulentia. *LXX. Vulg.* Præcipita, Domine, & divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate. Die ac nocte circumdabit eam ſuper muros ejus iniquitas, & labor in medio ejus & injuſtitia. Et non defecit de plateis ejus uſura & dolus. *Aliut*, labor & dolus. *Hieron. Præcipita, Domine, divide linguas eorum. Quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate. Die & nocte circumeuntes muros: ſcelus & dolor in medio ejus. Inſidiæ in vitalibus ejus, & non recedit de plateis ejus damnum & fraudulentia.*

כי לא־אויב יחרפני ואשא לא־משנאי עלי הגדיל ואסתר ממנו ואתה אנוש כערכי אלופי ומידעי אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש 13. 14. 15. Σ. οὐ γὰρ ἐχθρὸς προεπηλάκισέ με, ἵνα βαστάξω, οὐδὲ διὰ μισοῦς μοι ἐπ᾽ ἐμὲ ἐμεγάλυνε πτερνισμὸν, ἵνα κρύβωμαι αὐτόν. ἀλλὰ σὺ ἄνθρωπε ὁμοιότροπός μοι, συνήθης καὶ γνώριμός μοι, οἵτινες ἐκοινολογούμεθα γλυκεῖαν ὁμιλίαν· ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἀνεστρεφόμεθα συνδιαιτώμενοι. Α. οἳ ὁμοῦ ἐγλυκαίνομεν ἀπόρρητον. Ο. ὅτι εἰ ἐχθρὸς ὠνείδισέ με, ὑπήνεγκα ἄν, καὶ εἰ ὁ μισῶν ἐπ᾽ ἐμὲ ἐμεγαλορρημόνησεν, ἐκρύβην ἂν ἀπ᾽ αὐτοῦ. σὺ δὲ ἄνθρωπε ἰσόψυχε, ἡγεμών μου καὶ γνωστέ μου, ὃς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐγλύκανας ἐδέσματα, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἐπορεύθημεν ἐν ὁμονοίᾳ.

ישימות עלימו 16. Α. ἐπάξει θάνατον ἐπ᾽ αὐτούς. Σ. αἰφνιδίως θάνατος ἐπέλθοι αὐτοῖς. Ο. ἐλθέτω θάνατος ἐπ᾽ αὐτούς.

כי־רעות במגורם Α. ὅτι πονηρίαι ἐν συστροφῇ αὐτῶν. Σ. ὅτι πονηρία ἐν συστροφῇ αὐτῶν. Ο. ὅτι πονηρία ἐν ταῖς παροικίαις αὐτῶν.

אני אל־אלהים אקרא ויהוה יושיעני 17. Α. ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν καλέσω, καὶ κύριος σώσει με. Σ. καὶ κύριος σώσει με. Ο. ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν ἐκέκραξα, καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσέ μου. Θ. ἐγὼ πρὸς τὸν θεὸν κεκράξομαι, καὶ κύριος σώσει με.

כי־ברבים היו עמדי ישמע אל ויענם וישב קדם 19. Σ. πολλοὶ γὰρ ἐγένοντο πρὸς ἐμέ. οἱ γὰρ θορυβεῖν ἐθέλοντές μου τὴν ψυχὴν βραχεῖς τινες ἦσαν, οὓς ὁ θεὸς ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχων ταπεινώσει, τῆς ἐμῆς κραυγῆς ἐπακούσας. Ο. ὅτι ἐν πολλοῖς ἦσαν σὺν ἐμοί. Εἰσακούσεται ὁ θεὸς, καὶ ταπεινώσει αὐτοὺς ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων.

אין חליפות למו ולא יראו אלהים 20. Α. οἷς οὐκ εἰσὶν ἀλλαγαὶ αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν θεόν. Σ. οὐ γὰρ ἀλλάσσονται, οὐδὲ φοβοῦνται τὸν θεόν. Ἄλλος, ὅτι ὁ δόλος ἀντάλλαγμα αὐτοῖς. Ο. οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῖς ἀντάλλαγμα, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν θεόν.

שלח ידיו בשלמיו חלל בריתו 21. Α. ἀπέστειλε χεῖρα αὐτοῦ ἐν εἰρηνικοῖς αὐτοῦ. Σ. Θ. ἐξέτεινε τὴν

13. 14. 15. *H.* Quoniam non inimicus probeis affecit me, & feeam, non odio habens me ſupet me magnificavit, & abſcondam me ab eo. Et tu homo ſecundum comparationem meam: præceptoe meus, & notus meus, qui ſimul dulce habebamus ſecretum, in domo Dei ambulabamus in ſtrepitu. *S.* Non enim inimicus expeobravit mihi, ut feeam, neque propter odium ſupee me magnificavit calcaneum, ut abſcondar ab eo: ſed tu, homo ſimilis moris, familiaris & notus mihi, qui commune miſcebamus dulce colloquium: in domo Dei veeſabamur unà viventes. *A.* qui ſimul dulce miſcebamus ſecretum. *LXX. Vul.* Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique, & ſi is qui oderat me ſupee me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu veeo homo unanimis, dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, in Domo Dei ambulavimus cum conſenſu. *Hieron. Non enim inimicus exprobravit mihi ut ſuſtineam: neque is qui oderat, ſuper me magnificatus eſt, ut abſcondar ab eo. Sed tu homo unanimis meus, dux meus & notus meus. Qui ſimul habuimus dulce ſecretum, in domo Dei ambulavimus in terrore.*

16. *H.* Inducat mortem ſuper eos. *A.* Inducet moetem ſuper eos. *S.* Repente mors ſupeeveniat eis. *LXX. Vul.* Veniat mors ſupee illos. *Hieron. Veniat mors ſuper eos.*

Hebr. Quia mala in habitatione eorum. *A.* Quoniam malitiæ in cœtu eoeum. *S.* Quoniam nequitia in cœtu eorum. *LXX. Vulg.* Quoniam nequitiæ (*LXX.* nequitia) in habitaculis eorum. *Hieron. Quoniam nequitia in congregatione eorum.*

17. *Hebr.* Ego ad Deum clamabo, & Dominus ſervabit me. *A. Hieron.* Ego ad Deum clamabo, & Dominus ſalvabit me. *S.* & Dominus ſalvabit me. *LXX.* Ego ad Deum clamavi, & Dominus exaudivit me. *Th.* Ego ad Deum clamabo, & Dominus ſalvabit me. *Vulg. Ego autem ad Deum clamavi, & Dominus ſalvabit me.*

19. *Heb.* Quoniam in multis fuerunt mecum. Audiet Deus, & humiliabit eos, & ſedens quondam. *S.* Multi enim fueeunt adverſum me. Qui enim turbare volebant animam meam breves quidam eeant, quos Deus, qui eſt ante ſæcula, humiliabit, clamorem meum exaudiens. *LXX. Vulg.* Quoniam intee multos erant mecum. Exaudiet Deus & humiliabit illos, qui eſt ante ſæcula. *Hieron. Multi enim fuerunt adverſum me. Exaudiet Deus & humiliabit eos, qui judex eſt ab initio.*

20. *H.* Non mutationes eis, & non timuerunt Deum. *A.* Quibus non ſunt mutationes, & non timuerunt Deum. *S. Hieron.* Non enim mutantur, neque timetit Deum. *Alius*, quoniam dolus commutatio ipſis. *LXX. Vul.* Non enim eſt illis commutatio, & non timueeunt Deum.

21. *Heb.* Miſit manus ſuas in pacificos ejus, polluit pactum jus. *A.* Miſit manum ſuam in

χεῖρα αὐτοῦ εἰς τοὺς εἰρηνεύοντας πρὸς αὐτόν· παρέβησαν συνθήκην. Ο. ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ ἀποδιδόναι· ἐβεβήλωσαν τὴν διαθήκην αὐτοῦ.

חלקו מחמאת פיו וקרב־לבו רכו דבריו 22. משמן והמה פתחות Σ. λειότερα βουτύρου τὰ στόματα αὐτῶν. πολεμεῖ δὲ ἡ καρδία ἑκάστου αὐτῶν. ἁπαλώτεροι οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐλαίου, ὄντες ἀνατμητικοί. Ο. διεμερίσθησαν ἀπὸ ὀργῆς τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἤγγισεν ἡ καρδία αὐτοῦ. ἡπαλύνθησαν οἱ λόγοι αὐτοῦ ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοί εἰσι βολίδες.

פתחות A. λόγχαι. Σ. ἀνατμητικοί. Ο. βολίδες.

יכלכלך 23. A. Σ. E. ς΄. ἀγαπήσει σε. Ο. διαθρέψει.

לא־יתן לעולם מוט לצדיק Σ. οὐκ ἐκδώσει εἰς αἰῶνα κλεισθῆναι δίκαιον. Ο. οὐ δώσει εἰς τὸν αἰῶνα σάλον τῷ δικαίῳ. Ἀλλ. εἰς μετακίνησιν εἰς τὸ ταραχήν.

ואתה אלהים תורדם לבאר שחת 24. Σ. Σὺ δὲ ὁ θεὸς κατενέγκεις αὐτοὺς εἰς λάκκον διαφθορᾶς. Ο. σὺ δὲ ὁ θεὸς κατάξεις αὐτοὺς εἰς φρέαρ διαφθορᾶς.

אנשי דמים ומרמה לא־יחצו ימיהם A. ἄνδρες αἱμάτων καὶ ἐπιθέσεως, οὐ μὴ ἡμισεύσουσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Σ. μιαιφόνοι καὶ δόλιοι οὐκ ἡμισεύσουσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Ο. ἄνδρες αἱμάτων καὶ δολιότητος, οὐ μὴ ἡμισεύσωσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν.

pacificos ejus. *S. Th.* Extendit manum ſuam ad pacem habentes cum eo: tranſgreſſi ſunt pactum. *LXX. Vulg.* Extendit manum ſuam in retribuendo: contaminaverunt teſtamentum ejus. *Hieron. Extendit manum ſuam ad pacifica: contaminabit pactum ſuum.*

22. *H.* Lenierunt præ butyris os ſuum, & appropinquans cor ejus. Mollia fuerunt verba ejus præ oleo, & ipſa gladii ſtricti. *S.* Molliora butyro ora eorum, (& appropinquans cor eorum). Pugnat vero cor uniuſcujuſque ipſorum. Molliores ſermones ejus oleo, cum ſint diſſecantes. *LXX. Vul.* Diviſi ſunt ab ira vultus ejus: & appropinquavit cor illius. Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum: & ipſi ſunt jacula. *Hieron. Nitidius butyro os ejus: pugnat autem cor illius, molliores ſermones ejus oleo, cum ſint lanceæ.*

H. gladii ſtricti. *A. Hieron.* lanceæ. *S.* diſſecantes. *LXX. Vulg.* jacula.

23. *H.* educabit te. *A. S. V. VI.* diliget te. *LXX. Vulg. Hieron.* enutriet.

H. non dabit in ſæculum nutationem juſto. *S.* non concedet in ſæculum claudi juſtum. *LXX. Vulg. Hieron.* Non dabit in æternum fluctuationem juſto. *Alius*, in transmotionem & in perturbationem.

24. *Heb.* Et tu, Deus, deſcendere facies eos in puteum foveæ. *S.* Tu vero, Deus, deducis eos in lacum corruptionis. *LXX. Vul.* Tu vero, Deus, deduces eos in puteum interitus (*LXX.* corruptionis.) *Hieron. Tu autem, Deus, deduces eos in puteum interitus.*

Hebr. A. Viri ſanguinum & doli non dimidiabunt dies ſuos. *S.* Sanguinarii & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. *LXX. Vulg Hieron.* Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LIV.

v. 1. Tituli lectiones ex Mſſ. & ex Euſebio mutuamur.

v. 3 A. . . . . ἐν ὁμιλίᾳ μου &c. Theodoretus, unus Codex & Druſius. Ἄλλος, ἐν τῇ μερίμνῃ μου. Coiſlin. unus.

v. 4. Σ. καὶ συνεχύθην &c. Sic Theodoretus, Druſius & unus Regius, qui poſtremus habet, ἀπὸ ἐνοχλήσεως.

Ibid. Σ. ὅτι ἐπέχεαν &c. Sic Euſebius. Alii cum Theodoreto forte melius, ἐπέρριψαν. quæ interpretatio magis ad Hebraïci verbi ſenſum accedit. Ibid. A. ἀνωφελὲς, ex Theodoreto. Sic autem ſolet Aquila vocem און vertere, ut ſæpe vidimus.

v. 5. A. ἡ καρδία &c. Has Aquilæ & Symmachi interpretationes exhibet Euſebius in Pſalmos.

v. 6. A. εἰλήλυθε. Σ. φρίκη. Euſebius.

v. 7. & 8. Σ. καὶ εἶπον &c. Idem.

v. 9. A. Θ. πνεύματι &c. Sic unus Regius optime. Theodoretus hanc interpretationem Symmacho etiam tribuit, cui tamen tota competere nequit, ut arguitur ex ſerie. In hoc tamen conſentit Symmachus cum aliis, quod מרוח verterit ἀπὸ πνεύματος: in cæteris autem in ſenſu tantum convenit cum illis, dum vertit ex eodem Regio, ἐξάφνως ἐποίησα ἂν &c. & ita intelligendus eſt Hieronymus, ubi ait Epiſt. ad Sun. & Fret. *Sed ſciendum eſt quod pro ὀλιγοψυχίας, Aquila & Symmachus, & Theodotion, & Quinta Editio, interpretati ſunt, ἀπὸ πνεύματος, id eſt, a ſpiritu; & in Hebræo ſcriptum eſt,* MERUA: *omniſque ſenſus ita apud eos legatur:* Feſtinabo ut ſalver a ſpiritu tempeſtatis & turbinis.

v. 10. & ſeqq. Σ. καταποντισθῆναι &c. Ex Euſebio. Colbertinus unus habet, καταποθῆναι, perperam; alter ſtichorum ſcriptus, καταποντισθῆναι: quæ lectio non ſpernenda. Ἀκ. ὄφλημα καὶ ἐπίθεσιν. Sic Colbertinus unus. Ἄλλος, κόπος καὶ δόλος. Coiſlin.

v. 13. & ſeqq. Σ. οὐ γὰρ ἐχθρὸς &c. Sic Euſebius & Mſſ. Symmachi lectionem plenam, & Aquilæ mutilam referunt.

v. 16. A. ἐπάξει &c. Euſebius & Colbertinus unus. Sequentem vero Symmachi lectionem duo Colbertini Aquilæ perperam adſcribunt.

Ibid. A. ὅτι πονηρίαι &c. Euſebius & Colbertinus unus. Symmachi lectionem adſerunt duo Colbertini.

v. 17. A. Σ. ἐγὼ πρὸς τὸν Θεὸν καλέσω &c. Hanc interpretationem Aquilæ tantum tribuit Euſebius; Symmacho etiam Colbertinus unus. Theodotionis lectio ex Euſebio.

v. 19. Σ. πολλοστοὶ &c. Euſebius & Mſſ. Vide Hieronymum ad Sun. & Fret.

v. 20. Has lectiones mutuamur ex Euſebio, ex tribus MSſ. & ex Theodoreto.

v. 21. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic exprimit Euſebius. Druſius vero *ex Theodoriteis*, ut ipſe ait, hanc trium lectionem proponit, A. S. Th. ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τοὺς εἰρηνεύοντας πρὸς αὐτόν. Ibi vero lectio Aquilæ cum aliorum lectione confunditur, quia parum differt ab illa.

v. 22. Σ. λειότερα &c. Euſebius, Theodoretus & tres MSſ. A. λόγχαι. Theodoretus. Aquilam ſequitur Hieronymus pro more ſuo.

v. 23. A. Σ. E. ϛ'. ἀγαπήσει σε. Sic Colbertinus unus.

Ibid. Σ. οὐκ ἐνδώσει &c. Euſebius. Ἀλλ. εἰς μετακίνητον &c. Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

v. 24. Σ. σὺ δὲ ὁ Θεὸς &c. Euſebius.

Ibid. A. ἄνδρες αἱμάτων &c. Aquilæ & Symmachi lectiones effert Euſebius.

PSALMUS LV.

1. למנצח על־יונת אלם רחקים לדוד מכתם באחז אותו פלשתים בגת 1. A. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ περιστερᾶς ἀλάλου, μακρυσμῶν τοῦ Δαυὶδ ταπεινοῦ τελείου, ἐν τῷ κρατῆσαι αὐτὸν Φυλισταίους ἐν Γέθ. Σ. ἐπινίκιον ὑπὲρ τῆς περιστερᾶς, ὑπὲρ τοῦ φύλου ἀπωσμένου τοῦ Δαυὶδ, τοῦ ταπεινόφρονος καὶ ἀμώμου, ὅτε κατέχον αὐτὸν οἱ Φυλισταῖοι ἐν Γέθ. Ο. εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν ἁγίων μεμακρυμμένου, τῷ Δαυὶδ εἰς στηλογραφίαν, ὁπότε ἐκράτησαν αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἐν Γέθ. Θ. εἰς τὸ νῖκος, ἐπὶ τῆς περιστερᾶς. Ε. τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῆς περιστερᾶς τῆς μογιλάλου κεκρυμμένων τῷ Δαυὶδ εἰς στηλογραφίαν, ὁπότε ἐκράτησαν αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἐν Γέθ.

שאפו שוררי כל־היום 3. Σ. ἐπέτριβον οἱ θλίβοντές με κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. Ο. κατεπάτησάν με οἱ ἐχθροί μου ὅλην τὴν ἡμέραν.

כי־רבים לחמים לי מרום A. ὅτι πολλοὶ πολεμοῦσί με, ὕψιστε. Σ. ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με ὑψηλότεροι. Ο. ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με.

יום אירא אני אליך אבטח 4. A. ἡμέρας φοβηθήσομαι ἐγώ, πρὸς σὲ πεποιθήσω. Σ. ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φοβηθῶ, σοὶ πέποιθα. Ο. φοβηθήσονται, ἐγὼ δὲ ἐλπιῶ ἐπὶ σοί.

באלהים אהלל דברו 5. A. ἐν τῷ θεῷ ὑμνήσω ῥήματα αὐτοῦ. Σ. διὰ τοῦ θεοῦ ὑμνήσω τὸν λόγον αὐτοῦ. Ο. ἐν τῷ θεῷ ἐπαινέσω τοὺς λόγους μου. Ε. ἐν τῷ θεῷ ἐπαινέσω τὸν λόγον μου.

6. כל־היום דברי יעצבו עלי כל־מחשבתם לרע Σ. διὰ πάσης ἡμέρας λόγους περὶ ἐμοῦ ἐφρόντιζον· κατ' ἐμοῦ πᾶς διαλογισμὸς αὐτῶν εἰς κακόν. Ο. ὅλην τὴν ἡμέραν τοὺς λόγους μου ἐβδελύσσοντο, κατ' ἐμοῦ πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν εἰς κακόν.

7. 8. יגורו יצפינו המה עקבי ישמרו כאשר קוו נפשי על־און פלט־למו באף עמים הורד אלהים.

1. HEbr. Victori ſuper columbam mutam remotis, ipſi David Machtham. Cum tenerent eum Philiſthum in Geth. *A.* Victori pro columba muta, elongationum David humilis perfecti, cum tenerent eum Philiſthæi in Geth. *S.* Triumphale pro columba, pro tribu repulſa ipſius David, humilis & inculpati, quando tenuerunt eum Phyliſtæi in Geth. *LXX. Vulg.* In finem, pro populo, qui a ſanctis longe factus eſt, David in tituli inſcriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth. *Th.* in victoriam pro columba. *V.* Victori pro columba balbutiente, occultorum ipſi David in tituli inſcriptionem, quando tenuerunt eum Allophyli in Geth. *Hieron. Victori pro columba muta, eo quod procul abierit David humilis & ſimplex, quando tenuerunt eum Allophyli in Geth.*

3. *Heb.* Abſorbuerunt me inimici mei tota die. *S.* Atterebant tribulantes me per omnem diem. *LXX. Vulg.* Conculcaverunt me inimici mei tota die. *Hieron. Conculcaverunt me inſidiatores mei tota die.*

Heb. Quia multi bellantes mihi, o Excelſe. *A.* Quia multi impugnant me, Altiſſime. *S.* Quia multi impugnantes me excelſiores. *LXX. Vulg.* Quoniam multi bellantes adverſum me. *Vulg. addit, ab altitudine. Hieron. Multi enim qui pugnant contra me, Altiſſime.*

4. *Heb.* Die timebo, ego in te fidam. *A.* Die timebo ego, ad te confidam. *S.* In quacumque die timebo, tibi confido. *LXX.* timebunt: ego vero ſperabo in te. *Vul. diei timebo: ego vero in te ſperabo. Hieron. Quacumque die territus fuero: ego in te confidam.*

5. *Heb.* In Deo laudabo verbum ejus. *A.* In Deo celebrabo verba ejus. *S.* Per Deum celebrabo verbum ejus. *LXX. Vul.* In Deo laudabo ſermones meos. *V.* In Deo laudabo verbum meum. *Hieron. In Deo laudabo verbum ejus.*

6. *Heb.* Tota die verba mea dolore afficient, ſuper me omnes cogitationes eorum in malum. *S.* Per totam diem verba de me curabant, contra me omnis cogitatio eorum in malum. *LXX. Vulg.* Tota die verba mea execrabantur, adverſum me omnes cogitationes eorum in malum. *Hieron. Tota die ſermonibus me affligebant: contra me omnes cogitationes eorum in malum.*

7. 8. *H.* Commorabuntur, abſcondent ſe, ipſi veſtigia mea obſervabunt, ut expectaverunt animam meam, ſuper iniquitatem evaſio eis:

Σ. συνήγοντο λαθραίως, καὶ τὰ ἴχνη μου παρετήρουν προσδοκῶντες τὴν ψυχήν μου διὰ τὴν ἀδικίαν. ῥῦσαι ἀπ' αὐτῶν, ἐν ὀργῇ λαοὺς κατάγαγε ὁ θεός. Α. ἐπὶ ἀνωφελὲς διέσωσεν αὐτούς. ἐν ὀργῇ λαοὺς καταβίβασον. Ο. παροικήσουσι καὶ κατακρύψουσιν αὐτοί, τὴν πτέρναν μου φυλάξουσι· καθάπερ ὑπέμεινα τῇ ψυχῇ μου. ὑπὲρ τοῦ μηθενὸς σώσεις αὐτούς, ἐν ὀργῇ λαοὺς κατάξεις, ὁ θεός. Θ. ἐν ὀργῇ λαοὺς καταβαλεῖς. Ε. ὑπὲρ τοῦ μὴ εἶναι διασωζόμενον αὐτοῖς.

9. 10. נדי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך אז ישובו אויבי אחור ביום אקרא Σ. τὰ ἔνδον μου ἐξηρίθμησας· σὺ ἔθου τὰ δάκρυά μου ἐνώπιόν σου. μὴ οὐχὶ ὅταν ἐξαριθμῇς τότε ἀποστραφήσονται οἱ ἐχθροί μου ὀπίσω, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε. Ο. τὴν ζωήν μου ἐξήγγειλά σοι, ἔθου τὰ δάκρυά μου ἐνώπιόν σου, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ σου. ἐπιστρέψουσιν οἱ ἐχθροί μου εἰς τὰ ὀπίσω, ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε. Α. Θ. Ε. τότε ἐπιστρέψουσι.

11. 12. זה־ידעתי כי־אלהים לי באלהים אהלל דבר ביהוה אהלל דבר באלהים בטחתי לא אירא מה־יעשה אדם לי Α. ἐν τῷ θεῷ καυχήσομαι ῥῆμα, ἐν τῷ θεῷ ὑμνήσω λόγον. Σ. οἶδα ὅτι ἐστὶ θεός μοι. τὸν θεὸν ὑμνολογήσω, διὰ τοῦ θεοῦ ἐμμετροποιήσομαι λόγον, τῷ θεῷ πέποιθα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. Ο. ἰδοὺ ἔγνων ὅτι θεός μου εἶ σύ. ἐπὶ τῷ θεῷ αἰνέσω ῥῆμα, ἐπὶ τῷ κυρίῳ αἰνέσω λόγον. ἐπὶ τῷ θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.

13. עלי אלהים נדריך אשלם תודות לך Σ. ἀναδέχομαι θεὲ ἃ ηὐξάμην· ἀποδώσω αἰνέσεις σοι. Ο. ἐν ἐμοὶ ὁ θεὸς αἱ εὐχαί, ἃς ἀποδώσω αἰνέσεώς σου.

14. להתהלך לפני אלהים באור החיים Σ. ὡς τὸ ὁδεύειν ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ διὰ φωτὸς τῆς ζωῆς. Ο. τοῦ εὐαρεστῆσαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐν φωτὶ ζώντων. Ἄλλος, εὐαρεστήσω.

in ira populos deſcendere fac Deus. *S.* Congregabantur clam, & veſtigia mea obſervabant: expectantes animam meam propter iniquitatem. Libera ab ipſis, in ira populos deturba Deus. *A.* Ad inutilitatem ſervavit eos: in ira populos deſcendere fac. *LXX. Vulg.* Inhabitabunt & abſcondent ipſi, calcaneum meum obſervabunt. Sicut ſuſtinui in anima mea (*Vulg.* ſuſtinuerunt animam meam) pro nihilo ſalvos facies illos, in ira populos confringes, Deus. *Th.* in ira populos dejicies. *V.* ad non exiſtendum ſervatum ipſis. *Hier. Congregabuntur abſcondite, plantas meas obſervabunt: expectantes animam meam. Quia nullus eſt ſalvus in eis: in furore populos detrahet Deus.*

9. 10. *H.* Motionem meam numeraſti: tu pone lacrymam meam in utre tuo. Nonne in libro tuo? Tunc convertentur inimici mei retrorſum: in die clamabo. *S.* Interiora mea enumeraſti. Tu poſuiſti lacrymas meas ante te. Annon cum enumeraveris? tunc convertentur inimici mei retrorſum, in quacumque die invocavero te. *LXX. Vulg.* Vitam meam annuntiavi tibi: poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo, ſicut & in promiſſione tua: Tunc convertentur inimici mei retrorſum. In quacumque die invocavero te. *A. Th. V.* Tunc convertent ſe. *Hieron. Secretiora mea numeraſti, pone lacrymam meam in conſpectu tuo: ſed non in narratione tua. Tunc convertentur inimici mei retrorſum: in quacumque die invocavero te.*

11. 12. *H.* Hoc ſcio quia Deus mihi, in Deo laudabo rem: in Domino laudabo negotium. In Deo fidi, non timebo quid faciat homo mihi. *A.* In Deo gloriabor verbum, in Deo celebrabo ſermonem... *S.* Scio quoniam Deus eſt mihi. Deum hymnis celebrabo, per Deum hymnos proferam: in Deo ſperavi, non timebo quid faciet mihi homo. *LXX. Vulg.* Ecce cognovi quoniam Deus meus es. In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo ſermonem: in Deo ſperavi, non timebo quid faciat mihi homo. *Hieron. Hoc ſcio quia Deus meus es. In Deo laudabo verbum, in Domino prædicabo ſermonem. In Deo ſperavi, non timebo quid faciat homo mihi.*

13. *Hebr.* Super me Deus vota tua: reddam laudes tibi. *S.* Recipio Deus quæ precatus ſum: reddam laudes tibi. *LXX.* In me Deus vota, quæ reddam laudationis tuæ. *Vulg. In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi. Hieron. In me ſunt Deus vota tua: reddam gratiarum actiones tibi.*

14. *Hebr.* Ad deambulandum ad facies Dei in lumine viventium. *S.* Ut iter agam in conſpectu Dei per lumen vitæ. *LXX. Vulg.* Ut placeam coram Deo in lumine viventium. *Alius*, Acceptus ero. *Hieron. Ut ambulem coram Deo in lumine viventium.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LIV.

v. 1. Tituli varias lectiones exhibet Euſebius in hunc Pſalmum. LXX. adeo diverſam ab aliis interpretationem edidere, ut aliud legerint neceſſe ſit.

v. 3. Σ. ἐπέτεινον οἱ θλίβοντές μου &c. Sic Euſebius & Colbertinus unus.

Ibid. Α. ὅτι πολλοὶ πολεμοῦσί με. Druſius ſic Aquilæ & Symmachi lectionem habet.

v. 4. Α. ἡμέρας φοβ- &c. Sic cum Druſio habent duo Mſſ.

Mſſ. quorum unus Regius, alius Colbertinus. Hic vero poſtremus ad Symmachum habet, ἐν τοι πόντοιᾳ.

v. 5. Α. ἐν τῷ Θεῷ &c. Aquilæ, Symmachi & Quintæ lectiones adferunt Euſebius & unus Regius.

v. 6. Σ. δι' ὅλης ἡμέρας &c. Sic Euſebius & Colbertinus unus, qui ſic habet, οὕτω δι' ὅλης &c.

v. 7. 8. Symmachi lectionem plenam habent Euſebius & Regii duo, quorum unus ſic, παρετηρούσῳ. Aquilæ item lectionem mutilam adfert Euſebius, itemque Coiſlin. unus; Theodotionis Martianæus. Symmachi vero lectionem aliam quam κατασχεῖς, refert Hieronymus Epiſt. ad Sun. & Fret. nempe, καθεῖλες. Ibi vide. Coiſlinianus ſupra memoratus in textu τῶν Ο. habet, ὑπὲρ τῦ μηθένος σώσεις αὐτὺς, pro σώσεις αὐτὺς. In margine vero, Θ. ὁμοίως τοῖς Ο. σώσεις αὐτὺς. ἀντὶ τῦ, σώσεις αὐτὺς. ὁ δὲ Ἀκύλας, ἐπὶ ἀνωφελὲς διέσωσεν αὐτὺς. ἐν ἄλλῳ, σώσει αὐτὺς. Illud autem, σώσεις αὐτὺς, omnino vitiatum eſt, pro σώσεις.

v. 9. 10. Σ. τὰ ἔνδον μυ &c. Sic Euſebius lectionem plenam habet, ut & Regius unus. Druſius vero mancam refert. Theodoretus, τὰ ἔνδον μυ ἐξηρίθμησας ϭϐ. Α. Θ Ε. τότε ἐπιστρέψουσι. Druſius.

v. 11. & 12. Aquilæ & Symmachi lectiones adferunt Euſebius & Regius unus.

v. 13. Σ. ἀναδέχομαι &c. Idem.

v. 14. Σ. ὡς τὸ ἰδεῖν &c. Euſebius. Ἀλλ. εὐχαριστίας. Colbertinus εὐχαρίως ſcriptus.

PSALMUS LVI.

מכתם 1. Α. ταπεινῦ τελείυ. Σ, ταπεινόφρονος καὶ ἀμώμυ. Ο. Εἰς στηλογραφίαν.

1. HEb. Machtham. A. humilis perfecti. S. humilis & inculpati. *LXX. Vulg.* in tituli inſcriptionem. *Hieron. humilem & ſimplicem.*

עד־יעבר הוות 2. Α. ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ἐπιβουλή. Σ. ἕως ἂν παρέλθῃ ἐπηρεασμός. Ο. ἕως ὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία.

2. *Hebr.* donec tranſeat contritiones. *A. Hieron.* donec tranſeant inſidiæ. *S* donec tranſeat obtrectator. *LXX. Vul.* donec tranſeat iniquitas.

בתוך לבאם אשכבה לחטים 5. Α. ἐν μέσῳ λεαινῶν κοιμηθήσομαι λάβρων. Σ. ἐν μέσῳ λεόντων εὐθαρσῶν ἐκοιμήθην (al. Σ. μεταξὺ λεόντων ἐκοιμήθην φλεγόντων.) Ο. ἐκ μέσου σκύμνων· ἐκοιμήθην. Θ... ἐκοιμήθην μετὰ ἀναλισκόντων.

5. *Heb.* In medio leonum jacebo: ardentes. *A.* In medio leænarum dormiam voracium. *S.* In medio leonum audacium dormivi. (*al. S.* inter leones dormivi ardentes.) *LXX. Vulg.* De medio catulorum leonum: dormivi. *Th.* dormivi cum conſumentibus. *Hieron. In medio leonum dormivit ferocientium.*

חנית Α. δόρυ. Σ. δόρατα. Ο. Θ. Ε. ς'. ὅπλον.

Hebr. lancea. *A.* haſta. *S.* haſtæ. *LXX. Th. V. VI.* telum. *Vul. arma. Hieron. lancea.*

שיחה 7. Ο. βόθρον. Ἄλλος, λάκκον.

7. *H. LXX. Vul. Hier.* foveam. *Alius*, lacum.

נכון לבי אלהים נכון לבי 8. Σ. ἑδραία ἡ καρδία μου ὁ Θεὸς, ἑδραία ἡ καρδία μου. Ο. ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ Θεὸς, ἑτοίμη ἡ καρδία μου.

8. *H. LXX. Vul. Hieron.* Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. *S.* Firmum cor meum, Deus, firmum cor meum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LVI.

v. 1. In Titulum ſic Aquilæ & Symmachi lectiones effert Euſebius in Pſalmos Hebraizantes hodierni מכתם, quaſi ignotam vocem Latinis litteris exprimunt *Machtham*. Aquila & Symmachus atque Hieronymus vocem vel quaſi compoſitam ex מך i. *tenuis*, *humilis*, & תם *perfectus*, vel *ſimplex*, vel *inculpatus*, legerunt, vel duas eſſe diſtinctas voces putaverunt.

v. 2. Α. ἕως ἂν &c. Verſiones Aquilæ & Symmachi exhibent Euſebius & Theodoretus.

v. 5. Α. ἐν μέσῳ &c. Euſebium ſequimur, qui lectiones pleniores habet quam Druſius, qui ita legit: *Sym.* εὐθαρσῶν ἐκοιμήθην μεταξὺ φλεγόντων, ut & Theodoretus. *A*..... μετὰ λαύρων, alias, μετὰ λάβρων. *Th.* ... ἐκοιμήθην μετὰ ἀναλισκόντων. Colbertinus autem unus Symmachi lectionem ſic exprimit. ὁ δὲ Σύμ. ἐν μέσῳ λεόντων εὐθαρσῶν ἐκοιμήθην. Illud vero λαύρων haud dubie lapſus Librarii eſt pro λάβρων. Quod ſpectat autem ad verſionem Symmachi, lectio Druſii præpoſtere poſita videtur, vocemque εὐθαρσῶν vel ex alia verſione, vel ex altera Symmachi Editione petitam putamus in Druſiana item lectione vox לבאם *leonum*, non exprimitur. Cæteroquin ſi Druſii lectionem ſic reſtituamus, Σ. μεταξὺ λεόντων ἐκοιμήθην φλεγόντων, melius quadrabit ad Hebraicum, quam lectio Euſebii, quæ eſt fortaſſe alterius Interpretis, vel ex altera Symmachi Editione petitur. Certe Symmachus Pſalm. 103. 4. להט vertit φλὸξ, *flamma*.

Ibid. Α. δόρυ. Sic Agellius.

v. 7. Ἀλλ. λάκκον. Sic unus Codex.

v. 8. Σ. ἑδραία &c. Sic tres Mſſ. ex Theodoreto, & Druſius.

PSALMUS LVII.

הפלסו 3. Α. διαστατμίζετε. Ο. συμπλέκουσι. Θ. Ε. διαστατμίζοντας.

3. HEbr. librabitis. *A.* libratis. *LXX.* complicant. *Th. V.* librant. *Vul. concinnant. Hieron. appendunt.*

דברי כזב 4. Σ. οἱ λαλοῦντες ψευδῆ. Ο. ἐλάλησαν ψευδῆ.

4. *H. Hieron.* loquentes mendacium. *S.* loquentes falſa. *LXX. Vul. locuti ſunt falſa.*

Digitized by Google

5. 6. כמו-פתן חרש יאטם אזנו אשר לא-ישמע לקול מלחשים חובר חברים מחכם Σ. ὡς ἀσπίδι κωφῇ, βυούσῃ ὠτίον αὐτῆς, ἵνα μὴ ἀκούσῃ φωνὴν ψιθυριζόντων, ἐπαοιδοῦ τε ἐπαοιδαῖς σεσοφισμένου. Ο. ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς καὶ βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, ἥτις οὐκ εἰσακούσεται φωνὴν ἐπᾳδόντων, φαρμάκου τε φαρμακευομένου παρὰ σοφοῦ.

A. Θ. ἐπᾳδόντων. Σ. ψιθυριζόντων. Ἀλλ. ἐπαοιδῶν. Ἀλλ. φαρμάκων.

A. ἐπαείδειν ἐπαοιδὴν σεσοφισμένου. Θ. φαρμάκου φαρμακευομένου παρὰ σοφοῦ. E. φαρμακεύοντα φαρμάκους.

8. ימאסו כמו-מים יתהלכו-למו Σ. διαλυθήτωσαν ὡς ὕδωρ περιερχόμενον ἑαυτοῖς. Ο. ἐξουδενωθήσονται ὡς ὕδωρ διαπορευόμενον.

ידרך חצו כמו יתמללו Σ. ὁ τείνων τὸ τόξον αὐτοῦ θρυβηθήτω ὡς τὰ θρυπτόμενα. Ο. ἐντενεῖ τὸ τόξον αὐτοῦ ἕως οὗ ἀσθενήσουσιν.

9. כמו שבלול תמס יהלך נפל אשת בל-חזו שמש A. ὁμοίως γῆς ἐντέρῳ τηκὸν πορεύεται ἔκτρωμα γυναικὸς, οὐ μὴ ὁραματισθῶσιν ἥλιον. Σ. ὥσπερεὶ χορίον διαλυθὲν διαφθαρῇ, ἢ ἔκτρωμα γυναικὸς, ἵνα μὴ ἴδωσιν ἥλιον. Ο. ὡσεὶ κηρὸς ὁ τακεὶς ἀνταναιρεθήσονται, ἔπεσε πῦρ, καὶ οὐκ εἶδον τὸν ἥλιον. Θ. ὡσεὶ κηρὸς ὁ τακεὶς ἀνταναιρεθήσεται, ὡς ἔκτρωμα γυναικὸς οὐκ εἶδεν ἥλιον.

10. בטרם יבינו סירתיכם אטד כמו-חי כמו-חרון ישערנו Σ. πρὶν ἢ αὐξηθῶσιν αἱ ἄκανθαι ὑμῶν ὥστε γενέσθαι ῥάμνος, ἔτι ζῶντα ὡς ὀλόξηρον λαίλαψ ἀρεῖ. A. λαιλαπιεῖ. Ο. πρὸ τοῦ συνιέναι τὰς ἀκάνθας ὑμῶν τὴν ῥάμνον ὡσεὶ ζῶντας ὡσεὶ ἐν ὀργῇ καταπίεται ὑμᾶς. Θ. καταπίεται.

11. ישמח צדיק כי-חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע Σ. χαρήσεται δίκαιος ἰδὼν ἐκδίκησιν, τοὺς πόδας αὐτοῦ νίψεται αἵματι ἀσεβοῦς. Οἱ λοιποὶ, τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ο. εὐφρανθήσεται δίκαιος ὅταν ἴδῃ ἐκδίκησιν ἀσεβῶν· τὰς χεῖρας αὐτοῦ νίψεται ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

5. 6. *Hebr.* ſicut aſpidis ſurdæ obturabit aurem ſuam. Quæ non audiet ad vocem muſſitantium, jungentis conjunctiones docti. *S.* ſicut aſpidi ſurdæ obturanti auriculam ſuam, ut non audiat vocem ſuſurrantium, incantatoriſque incantationes edocti. *LXX. Vul.* Sicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas: quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter. (*LXX.* a ſapiente.) *Hieron. Sicut reguli ſurdi obturantis aurem ſuam: ut non audiat vocem murmurantium: nec incantatoris incantationes callidas.*

A. Th. incantantium. *S.* ſuſurrantium. *Al.* incaotatorum. *Al.* veneficorum.

A. incantare iocantatiooem callide docti. *Th* venefici veneficium edocti a ſapiente. *V.* incantans veneficos.

8. *Heb.* liqueſcent ſicut aquæ, ambulabunt ſibi ipſis. *S.* Diſſolvantur ut aqua pertranſieos ſibi ipſi. *LXX. Vulg.* Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens. *Hieron. Diſſolvantur quaſi aqua quæ defluunt.*

Hebr. tendit ſagittas ſuas ac ſi exciderentur. *S.* qui tendit arcum ſuum turbetur ut quæ comminuta ſunt. *LXX. Vul.* Iotendet (*Vul.* intendit) arcum ſuum, donec iofirmentur. *Hieron. intendit arcum ſuum donec conterantur.*

9. *Heb* Sicut limax liquefactionis ibit: abortivus mulieris, oe videant ſolem. *A.* Similiter ac vermis terræ liquefactus abit, abortivum mulieris, oequaquam viderint ſolem. *S.* Ut vulvæ pellicula diſſoluta diſſonat, aut abortivum mulieris, ut oon videant ſolem. *LXX. Vulg.* Sicut cera quæ fluit auferentur, ſupercecidit ignis, & noo viderunt ſolem *Th.* Sicut cera liquefacta auferetur, ut abortivum mulieris, non vidit ſolem. *Hieron. Quaſi vermis tabefactus pertranſeant: quaſi abortivum mulieris, quod non vidit ſolem.*

10. *Heb.* Antequam intelligant ſpinæ veſtræ rbamnum, ſic viventem, ſic ira, turbine rapiet eum. *S.* Priuſquam creſcant ſpinæ veſtræ, ita ut fiant rhamnus, adhuc viventem quaſi penitus ſiccum turbo auferet. *A.* turbine auferet. *LXX. Vulg.* Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum, ſicut viventes, ſicut (*Vulg.* ſic) in ira abſorbet vos (*Vul.* eos.) *Th.* abſorbet. *Hier. Antequam creſcant ſpinæ veſtræ in rhamnum, quaſi viventes, quaſi in ira tempeſtas rapiet eos.*

11. *Heb. Hieron.* Lætabitur juſtus cum viderit ultionem, pedes ſuos lavabit in ſanguine impii. *S.* Lætabitur juſtus videns ultionem: pedes ſuos lavabit in ſanguine impii. *Reliqui*, pedes ſuos. *LXX. Vulg.* Lætabitur juſtus cum viderit vindictam [*LXX. addunt*, impiorum:] manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LVII.

V. 3. A. διαστ. Sic unus Regius ex Origene.
V. 4. Σ. οἱ λαλοῦντες &c. Druſius.
V. 5. 6. Σ. ὡς ἀσπίδι &c. Sic Euſebius, apud quem perperam legitur, ni fallor, ἐπᾳδῶν pro ἐπαοιδοῦ, ut habent duo Colbertini, Theodoretus & Druſius. ἐπαοιδοί, *incantatores*, hæc vox reperitur apud Juſtinum in Apologia ad Antoninum. Duo Colbertini habent, ἐπαοιδοῦ τε. In aliis τε deeſt. Ibid. ἐπῳδαῖς, ſic duo Colber-

ſtoi; alii vero, ἰτρώσεις. Lectiones Aquilæ & Theodotionis ſubjunctas exhibet Druſius. Ἀλλ. ἐπαοιδῶν, Ἀλλ. φαρμακῶν. Coiſlin. unus.

v. 8. Σ. διαλυθήτωσαν &c. Euſebius. Regius unus habet, διαλυθήσονται.

Ibid. Σ. ὁ τείνων &c. Euſeb. in Pſalmos. כמו יתמללו ὡς τὰ θρυπτόμενα, *quaſi ea quæ comminuta ſunt*, Prov. 6. 3. מולל vertit Symmachus προστρίβων, *atterens*.

v. 9. A. ὁμοίως γῆς ἐντέρῳ &c. Druſius, qui ſic interpretatur, *ſimiliter ac inteſtinum terra*; ſed male, ni fallor. Senſus enim eſt, *vermis terræ*: nam hoc uſu ἔντερον τῆς γῆς reperitur, atque ita vertit Hieronymus. Senſus igitur Aquilæ hic eſſe videtur: *Sicut vermis terræ qui liquefactus abit, & ſicut abortivum mulieris, ſic non videant ſolem.* Symmachi verſio varie legitur. Euſebius ſic habet, ὡς περιχώριον διαλυθὲν, διαφωνεῖ ἔκτρωμα γυναικὸς &c. Druſius vero ita legit, ὥσπερ χορίον διαφωνεῖ, ἢ ἔκτρωμα γυναικὸς &c. quam lectionem ſequimur, ac ſic legendum putamus apud Euſebium. Χορίον eſt pellicula, ſive ſecundæ mulieris parientis, ſcribitur etiam χωρίον. διαφωνεῖ interpretatur Druſius, *exanimatur*: quam verſionem, ut videtur, ſequitur Euſebius in expoſitione hujus Symmachi loci, quæ ſic habet: *Quemadmodum pellicula e muliere prodiens, vitæ conſors nullatenus eſt, ſed diſſoluta diſſonat; vel ſicut abortivum in pellicula jacens mortuum, cum a prægnante egreditur, nullo ſenſu præditum eſt, ut luce & ſole fruatur; ſic erunt peccatores memoratis verbis indicati &c.*

v. 10. Σ. πρὶν ἢ &c. Sic Euſebius atque Druſius, qui legunt ζῶντα. Unus Regius, ζῶντας: is ipſe ſupra αὐξάνουσαν habet. Alius Regius, ἀφεῖ pro ἀρεῖ. Ibid. A. λαιλαπιεῖ. Druſius. Th. καταιγίσει. Idem.

v. 11. Σ. χαρήσεται &c. Ex Euſebio.

PSALMUS LVIII.

5. בלי־עון ירצון ויכוננו Σ. μὴ οὔσης ἁμαρτίας ἐπιτρέχουσιν ἵνα ἑλκύσωσί με. [al. πατάξωσι.] O. ἄνευ ἀνομίας ἔδραμον καὶ κατεύθυνα.

לקראתי Σ. ἐξ ἐναντίας ὑπὲρ ἐμοῦ. O. Εἰς συνάντησίν μου.

7. ישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר A. ... καὶ ὀχλασάτωσαν ὡς κύων ... Σ. ἀνακάμψουσιν ἑσπέρας, καὶ συνηχήσουσιν ὡς κύνες, κυκλοῦντες πόλιν. O. ἐπιστρέψουσιν Εἰς ἑσπέραν, καὶ λιμώξουσιν ὡς κύων, καὶ κυκλώσουσι πόλιν. Θ. καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύων. E. καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύνες.

8. הנה יביעון בפיהם חרבות בשפתותיהם כי־מי שמע Σ. αὐτοὶ μὲν ἀποβλύζουσι τοῖς στόμασιν αὐτῶν, καὶ ὡς μαχαίρας τοῖς χείλεσιν αὐτῶν, ὡς οὐδενὸς ἀκούοντος ἐβόων. O. ἰδοὺ ἀποφθέγξονται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ῥομφαία ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν, ὅτι τίς ἤκουσε;

9. ואתה יהוה תשחק למו תלעג לכל־גוים Σ. σὺ δὲ κύριε καταγελάσεις αὐτῶν, ἐπιφράξεις πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. O. καὶ σὺ κύριε ἐκγελάσῃ αὐτούς, ἐξουδενώσεις πάντα τὰ ἔθνη.

11. אלהי חסדו יקדמני O. ὁ θεός μου τὸ ἔλεος αὐτοῦ προφθάσει με. Ἄλλος, ὁ ἔφορός μου τὸ ἔλεος αὐτοῦ σκεπάσει με.

יראני בשוררי Σ. ἐπιδεῖν ποιήσει με τοῖς ἀποτειχίζουσί με. O. δείξει μοι ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου.

5. HEbr. abſque iniquitate current & parabunt ſe. *S.* cum non ſit peccatum, incurrunt ut pertrahant me, [*al.* percutiant me.] *LXX. Vul.* Sine iniquitate cucurri & direxi. *Hieron. Non egi inique, & illi currunt & præparantur.*

Hebr. LXX. Vulg. in occurſum meum. *S. Hieron.* ex adverſo pro me.

7. *Heb.* Convertentur ad veſperam, tumultuabuntur ſicut canis, & circuibunt civitatem. *A.*...& tumultuentur ut canis.... *S.* Deflectent veſpere, & ſtrepitum edent ut canes, circumeuntes civitatem. *LXX. Vulg.* Convertentur ad veſperam, & famem patientur ut canes [*LXX.* canis] & circuibunt civitatem. *Th.* & ſonitum edent ut canis. *V.* & ſtrepitum edent ut canes. *Hieron. Revertantur ad veſperam, & latrent ut canes, & circumeant civitatem.*

8. *Heb.* Ecce ſcaturient in ore ſuo, gladii in labiis eorum: quoniam quis audiens? *S.* Ipſi quidem ſcaturiunt oribus ſuis, & quaſi gladios labiis ſuis, quaſi nemine audiente clamabant. *LXX. Vul.* Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit? *Hieron. Ecce loquuntur in ore ſuo, gladii in labiis eorum, quaſi nemo audiat.*

9. *Heb.* Et tu, Domine, deridebis eos, ſubſannabis omnes gentes. *S.* Tu autem, Domine, deridebis eos, obturabis omnibus gentibus. *LXX. Vul.* Et tu, Domine, deridebis eos, ad nihilum deduces omnes gentes. *Hier. Tu autem, Domine, deridebis eos, ſubſannabis omnes gentes.*

11. *Hebr.* Deus miſericordia ejus præveniet me. *LXX. Vulg.* Deus meus miſericordia ejus præveniet me. *Alius*, Inſpector meus miſericordia ejus obteget me. *Hieron. Dei mei miſericordia præveniet me.*

Hebr. videre faciet me in inimicis meis. *S.* reſpicere faciet eos qui me expulerunt. *LXX.* oſtendet mihi in inimicis meis. *Vulg. oſtendet mihi ſuper inimicos meos. Hieron. Deus oſtendet mihi inſidiatores meos.*

פן־ישכחו עמי 12. A. Θ. μήποτε ἐπιλάθωνται τοῦ λαοῦ σου. Σ. μήποτε ἐπιλάθωνται ὁ λαός σου τοῦ νόμου μου. O. μήποτε ἐπιλάθωνται τοῦ νόμου σου.

הניעמו בחילך והורידמו מגננו ארני Σ. ἀνάστατους ποίησον αὐτοὺς τῇ δυνάμει σου, καὶ κάθελε, [al. κατάγαγε] αὐτοὺς ὑπερασπιστὰ ἡμῶν κύριε. O. διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου, καὶ κατάγαγε αὐτοὺς ὁ ὑπερασπιστής μου κύριε.

חטאת־פימו דבר־שפתימו 13. Σ. τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ τῷ λόγῳ τῶν χειλέων αὐτῶν. O. ἁμαρτίαν στόματος αὐτῶν, καὶ λόγον χειλέων αὐτῶν.

וילכדו בגאונם ומאלה ומכחש יספרו Σ. συλληφθήτωσαν μετὰ τῆς ὑπερηφανίας αὐτῶν. ἀρὰν καὶ ψεῦδος λαλοῦντες. O. καὶ συλληφθήτωσαν ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν. καὶ ἐξ ἀρᾶς καὶ ψεύδους διαγγελήσονται.

כלה בחמה כלה ואינמו 14. Σ. συντέλεσον ἐν θυμῷ, ἀνάλωσον ἵνα μὴ ὦσιν. O. συντέλειαι, ἐν ὀργῇ συντελείας, ἵνα μὴ ὑπάρξωσι.

לאפסי הארץ A. εἰς πέρατα τῆς γῆς. Σ. εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. O. Θ. τῶν περάτων τῆς γῆς.

וישבו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר המה 15. ינועון לאכל אם־לא ישבעו וילינו A. ἀνακαμπτέτωσαν ἑσπέρας, ὀχλήσουσιν ὡς κύων, περιερχόμενοι πόλιν ῥεμβόμενοι. Σ. ἀνακαμπτέτωσαν εἰς ἑσπέραν, θορυβείτωσαν ὡς κύνες, περιερχόμενοι πόλιν ῥεμβόμενοι, ἵνα μὴ ἀχόρταστοι αὐλισθῶσι. O. ἐπιστρέψάτωσαν εἰς ἑσπέραν, καὶ λιμώξουσιν ὡς κύων, καὶ κυκλώσουσι πόλιν. αὐτοὶ διασκορπισθήσονται τοῦ φαγεῖν, ἐὰν δὲ μὴ χορτασθῶσι, καὶ γογγύσουσι. Θ. καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύων. E. καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύνες.

וארנן לבקר חסרך 17. Σ. καὶ ὑμνήσω κατ' ὄρθρον τὸ ἔλεός σου. O. καὶ ἀγαλλιάσομαι τὸ πρωῒ τὸ ἔλεός σου.

12 *Hebr.* ne forte obliviſcantur populi mei. *A. Th.* ne forte obliviſcantur populi tui. *S.* ne forte obliviſcantur populus tuus legis tuæ. *LXX.* Nequando obliviſcantur legis meæ. *Vul. nequando obliviſcantur populi mei. Hieron. ne forte obliviſcantur populi mei.*

Heb. commove eos in fortitudine tua, & deprime eos Deus noſter, Domine. *S.* Extorres fac eos virtute tua, & deſtrue [*al.* depone] eos protector noſter, Domine. *LXX. Vul.* Diſperge illos in virtute tua: & depone eus protector meus, Domine. *Hieron. Diſperge eos in fortitudine tua; & deſtrue eos, protector noſter Domine.*

13. *Hebr.* peccatum oris eorum, verbum labiorum eorum. *S.* peccato oris eorum, & verbo labiorum ipſorum. *LXX. Vul.* delictum oris eorum, ſermonem labiorum ipſorum. *Hieron. in peccato oris ſui, in ſermone labiorum ipſarum.*

H. & capiantur in ſublimitate ſua: & de perjurio, & de mendacio narrabunt. *S.* comprehendantur cum ſuperbia ſua, execrationem & mendacium loquentes. *LXX. Vulg.* & comprehendantur in ſuperbia ſua, & de execratione & mendacio annuntiabuntur. *Hieron. & capiantur in ſuperbia ſua: maledictionem & mendacium narrantes.*

14. *Heb. S. Hieron.* conſume in furore, conſume, ut non ſubſiſtant. *LXX.* conſummationes, in ira conſummationis, ut non exiſtant. *Vulg. in conſummatione, in ira conſummationis, & non erunt.*

Hebr. A. S. in fines terræ. *LXX. Th. Vulg.* finium terræ. *Hieron. in finibus terræ.*

15. *Heb.* Et convertentur ad veſperam, tumultuabuntur ſicut canis, & circuibunt civitatem. Ipſi vagabuntur ad manducandum, ſi non ſaturati fuerint, & murmurabunt. *A.* Deflectant veſpere, tumultuabuntur ut canis, circumeuntes civitatem palabundi. *S.* Deflectant in veſperam, tumultuentur ut canes, circumeuntes civitatem palabundi, ne non ſaturati maneant. *LXX. Vul.* Convertentur [*LXX.* convertantur] ad veſperam, & famem patientur ut canes [*LXX* canis] & circuibunt civitatem. Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi vero non fuerint ſaturati, & murmurabunt. *Th.* & ſonitum edent ut canis. *V.* & ſonitum edent ut canes. *Hieron. Convertentur ad veſperam, & latrent ut canes, & circumeant civitatem. Ipſi vagabuntur ut comedant, & cum ſaturati non fuerint, murmurabunt.*

17. *Heb.* & prædicabo in mane miſericordiam tuam. *S.* & cantabo in matutino miſericordiam tuam. *LXX. Vul.* & exultabo mane miſericordiam tuam. *Hieron. & laudabo mane miſericordiam tuam.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LVIII.

v. 5. Σ. μὴ ὄντες &c. Sic Euſebius. Unus autem Codex Regius ſic habet ex Theodoro, μὴ ὄντες ἁμαρτίας ὑπὸ τρίχων ἵνα πατάξωσί με. Druſius item legit, πατάξων, & ſic Theodoretus. Si ſic verterit Symmachus, legerit haud dubie יכוני

Ibid. Σ. ἐξ ἐναντ- Regius unus ex Theodoro.

v. 7. Has omnes lectiones exhibet Euſebius in Pſalmos.

v. 8. Σ. αὐτοὶ μὲν &c. Ex duobus Mſſ. Agellio, Druſio & Euſebio. Unus autem Codex Regius ex Theodoro notat circa verſionem τῶν O. ἐστιν ὧδε τὸ, ἰδοὺ, προσερρίφθαι ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ ἰδιώματος. i. *Hic illud*, ecce, *ex Hebraico idiomate adjectum eſt.* Vox Hebraïca eſt הנה quam LXX. ἰδοὺ vertunt. Symmachus vero pronomen eſſe putans, αὐτοὶ tranſtulit.

v. 9. Σ. σὺ δὲ &c. Hæc habent partim Regius onus ex Theodoro, partim Euſebius. Sed in voce ἐνεφράξας ſuſpicor mendum; non enim apte exprimere videtur Hebraïcum תלעג

v. 11. Αλλ. ὁ ἔφορός μου &c. Sic unus Regius, qui Interpretem tacet. Videtur autem eſſe Quintæ, vel Sextæ, vel Septimæ, quæ liberiori interpretandi genere concinnatæ ſunt.

Ibid. Σ. ἐπιδεῖν &c. Sic Euſebius & unus Regius.

v. 12 A. Θ. μήποτε &c Sic duo Mſſ.

Ibid. Σ. ἀναστάτωσον &c. Euſeb. unus Colbertinus & Druſius. Colbertinus autem pro κάτελε, habet καθάγαγε.

v. 13. Σ. τῇ ἁμαρτίᾳ &c. Euſebius & Theodoretus.

Ibid. Σ. συλληφθήτωσαν &c. Euſebius & Druſius. Euthymius, *in ſuperbia ſua.*

v. 14. Σ. συντέλεσον &c. Iidem.

Ibid. A. εἰς πέρατα &c. Druſius.

v. 15. A. ἀνακαμπτέτωσαν &c. Euſebius. Unus Regius ex Theodoro ad Symmachum habet, ἐνεστραφήτωσαν εἰς ἑσπέραν. quæ lectio videtur lapſu deſumta ex LXX.

v. 17. Σ. κἀγὼ ὑμνήσω &c. Euſebius.

PSALMUS LIX.

1\. למנצח על־שושן עדות מכתם לדוד ללמד בהצותו את ארם נהרים ואת־ארם צובה וישב יואב ויך את־אדום בגיא־מלח שנים עשר אלף A. τῷ νικοποιῷ τοῖς ἀλλοιωθησομένοις ἐπὶ κρίνων ταπεινοῦ τελείου τοῦ Δαυίδ. . . . Σ. ἐπινίκιον ὑπὲρ τῶν ἀνθῶν τοῦ ταπεινόφρονος καὶ ἀμώμου τοῦ Δαυὶδ εἰς διδαχήν, ὁπότε ἐμπρήσας τὴν Συρίαν τῆς Μεσοποταμίας, καὶ τὴν Συρίαν Σωβάλ, καὶ ἀνέστρεψε, [Ιωαβ] καὶ ἐπάταξε τὴν Εδὼμ ἐν τῇ φάραγγι τῶν ἁλῶν ιβ'. χιλιάδας. O. εἰς τὸ τέλος τοῖς ἀλλοιωθησομένοις ἔτι, εἰς στηλογραφίαν τῷ Δαυὶδ εἰς διδαχήν, ὁπότε ἐνεπύρισε τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας, καὶ τὴν Συρίαν Σοβάλ, καὶ ἐπέστρεψεν Ιωαβ καὶ ἐπάταξε τὴν φάραγγα τῶν ἁλῶν, δώδεκα χιλιάδας.

אלהים זנחתנו פרצתנו 3. Σ. ὁ θεὸς ἀπεβάλου ἡμᾶς καὶ διέκοψας ἡμᾶς. O. ὁ θεὸς ἀπώσω ἡμᾶς, καὶ καθεῖλες ἡμᾶς.

אנפת תשובב לנו A. θυμωθεὶς μετέστρεψας ἡμᾶς. Σ. ὠργίσθης, καὶ περιήγαγες ἡμᾶς. O. ὠργίσθης καὶ οἰκτείρησας ἡμᾶς. E. καὶ περιεκύκλωσαν ἡμᾶς.

השקיתנו יין תרעלה 5. A. ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον καρώσεως. Σ. οἶνον σάλου. O. ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως.

נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קשט 6. A. ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σύσσημον, τοῦ σημειοῦσθαι ἀπὸ προσώπου βεβαιότητος. Σ. ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημεῖον, εἰς τὸ ἐκφυγεῖν ἀπὸ προσώπου τοξεύματος. O. ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν, τοῦ ἐκφυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου.

אלהים דבר בקדשו 8. A. ὁ θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἡγιασμένῳ αὐτοῦ. O. ὁ θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ.

1\. Heb. Victori ſuper ſuſan teſtimonii, Machtham ipſi David, ad docendum: in rixando ipſum cum Aram Naharaim, & cum Aram Suba: & reverſus eſt Joab, & percuſſit Edom in valle Salis duodecim millia. *A.* Victori immutandis ſuper lilia, humilis perfecti David.... *S.* Triumphale pro floribus humilis & inculpati David in doctrinam: quando incenſa Syria Meſopotamiæ, & Syria Sobal, & reverſus eſt Joab, & percuſſit Edom in valle Salis duodecim millia. *LXX. Vulg.* In finem, pro his qui immutabuntur, in tituli inſcriptionem ipſi David in doctrinam: cum ſuccendit Meſuputamiam Syriæ & [*LXX.* Syriam] Sobal: & convertit Joab: & percuſſit vallem, [*Vulg.* Idumæam in valle] Salinarum duodecim millia. *Hieron. Victori pro liliis, teſtimonium humilis & ſimplicis David ad docendum: quando pugnavit adverſus Syriam Meſopotamiæ, & adverſus Syriam Soba: & reverſus eſt Joab, & percuſſit Edom in valle Salinarum duodecim millia.*

3\. *Heb.* Deus elongaſti nos, rupiſti nos. *S.* Deus abjeciſti nos, & diſcidiſti nos. *LXX. Vul.* Deus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos. *Hieron. projeciſti nos, ſcidiſti nos.*

Heb. A. exacerbatus es, reverteris ad nos. *A. Hieron.* iratus convertiſti nos. *S.* iratus es & circumduxiſti nos. *LXX. Vulg.* iratus es, & miſertus es nobis. *V.* & circumdederunt nos.

5 *Hebr.* propinare feciſti nobis vinum perturbationis. *A.* potaſti nos vino ſoporis. *S.* vinum agitationis. *LXX. Vulg.* potaſti nos vino compunctionis. *Hieron. potaſti nos vino conſopiente.*

6\. *Hebr.* Dediſti metuentibus te vexillum, ad elevandum ſe a facie veritatis. *A.* Dediſti metuentibus te ſignum, ut ſignificentur a facie firmitatis. *S.* Dediſti timentibus te ſignum, ut fugiant a facie ſagittæ. *LXX. Vulg.* Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant a facie arcûs. *Hieron. Dediſti metuentibus te ſignum, ut fugerent a facie arcûs.*

8\. *Hebr.* Deus locutus eſt in ſanctitate ſua. *A.* Deus locutus eſt in ſanctificato ſuo. *LXX. Vulg.* Deus locutus eſt in ſancto ſuo. *Hieron. Deus locutus eſt in ſanctuario ſuo.*

אעלזה אחלקה שכם A. γαυριάσομαι.... Σ. γαυριάσω καὶ διαμεριῶ Σίκιμα. O. ἀγαλλιάσομαι (al. ὑψωθήσομαι) καὶ διαμεριῶ Σίκιμα.

ᵃ*Heb.* Lætabor, dividam Secbem. *A.* Lætabor. ...... *S.* Lætabór, & diſtribuam Sicima. *LXX.* exultabo [*al.* exaltabor] & dividam Sicima. *Vulg. Lætabor, & partibor Sichimam. Hieron. Lætabor, dividam Sicimam.*

ועמק סכות אמדד A. κοιλάδα συσκιασμῶν καταμετρήσω. O. καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν διαμετρήσω.

H. & vallem tabernaculorum metiar. *A.* vallem umbraculorum metiar. *LXX. Vul.* & convallem tabernaculorum metibor. *Hier. & vallem Soccoth dimetiar.*

מעוז ראשי 9. Σ. ἰσχὺς τῆς ἀρχῆς μου. O. κραταίωσις τῆς κεφαλῆς μου.

9. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* fortitudo capitis mei. *S.* furtitudo principatûs mei.

יהודה מחקקי A. Ἰούδας ἀκριβαστής μου. Σ. Ἰούδας προστάτων ὁ ἐμός. O. καὶ οἱ λοιποὶ, Ἰούδας βασιλεύς μου. Θ. Ἰούδας ἀκριβαζόμενός μου.

Heb. Hieron. Juda legifer meus. *A.* Judas legiſlator meus. *S.* Judas præceptor meus. *LXX. Reliqui, Vulg.* Juda rex meus. *Th.* Judas accuratus inſtitutor meus.

מואב סיר רחצי 10. A. Μωὰβ λέβης λουτροῦ μου. Σ. Μωὰβ λέβης ἀμεριμνίας μου. ὁ Σύρος, Κάδος τῆς πλύσεώς μου. al. λεκάνη τῆς καταπατήσεώς μου. O. Μωὰβ λέβης τῆς ἐλπίδος μου.

10. *Heb.* Moab olla lotionis meæ. *A.* Moab lebes lavacri mei. *S.* Moab lebes ſecuritatis meæ. *Syrus*, cadus lotionis meæ. *Al.* lecythus conculcationis meæ. *LXX. Vulg.* Moab olla ſpei meæ. *Hieron. Moab olla lavacri mei.*

על־ארום אשליך נעלי Σ. ἐπὶ Ἰδουμαίαν ἐπιβήσομαι τῷ ὑποδήματί μου. O. ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐκτενῶ τὸ ὑπόδημά μου.

Hebr. Super Edom projiciam calceamentum meum. *S.* Super Idumæam inſcendam calceamento meo. *LXX. Vul.* In Idumæam extendam calceamentum meum.

עלי פלשת התרועעי A. ἐπ' ἐμὲ Φυλιστιαία ἠταιρήσατο. O. ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν. Θ. ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ἐφιλίασαν.

Heb. ſuper me Peleſeth jubila. *A.* ſuper me Phyliſtiæa amicitiam babuit. *LXX. Vulg.* mihi Alienigenæ ſubditi ſunt. *Th.* mihi Alienigenæ amici facti ſunt. *Hieron. mihi Palæſtina fœderata eſt.*

עיר מצור 11. Σ. εἰς πόλιν περιπεφραγμένην. O. εἰς πόλιν περιοχῆς.

11. *Hebr.* civitatem munitionis. *S.* in civitatem circummunitam. *LXX. Vulg.* in civitatem munitam. *Hieron. ad civitatem munitam.*

12. הלא־אתה אלהים זנחתנו ולא־תצא אלהים בצבאותינו Σ. εἰ μὴ σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀποβαλλόμενος ἡμᾶς, καὶ μὴ προερχόμενος ἐν ταῖς στρατεύμασιν ἡμῶν; O. οὐχὶ σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν;

12. *Hebr.* Nonne tu Deus elongaſti nos? & non egredieris Deus in exercitibus noſtris. *S.* Nonne tu Deus qui abjeciſti nos, & non accedens in exercitibus noſtris? *LXX: Vul.* Nonne tu Deus qui repuliſti nos, & non egredieris Deus in virtutibus noſtris? *Hieron. Nonne tu Deus qui projeciſti nos, & non egredieris Deus in exercitibus noſtris?*

13. הבה־לנו עזרת מצר ושוא תשועת אדם Σ. δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, ματαία γὰρ σωτηρία ἀνθρώπου. O. δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου.

13. *Heb.* Da nobis auxilium ab anguſtia, & mendacium ſalus hominis. *S.* Da nobis auxilium de tribulatione, vana enim ſalus hominis. *LXX. Vulg.* Da nobis auxilium de tribulatione, & (*Vulg.* quia) vana ſalus hominis. *Hieron. Da nobis auxilium de tribulatione: vana eſt enim ſalus ab homine.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LIX.

v. 1. Tituli lectiones mutuamur ex Euſebio, & ex uno Codice Regio. Druſius Symmachi tantum lectionem maxima ſui parte mutilam adtulit. Ex Aquilæ verſione hæc Hilarius refert p. 135. *cum percuſſit valles*, ubi ſenſum magis ſpectaſſe videtur, quam verba.

v. 3. Σ. ὁ θεὸς ἀπεβάλου ἡμᾶς, καὶ διέκοψας ἡμᾶς. Sic Colbertinus unus: alter vero Colbertinus, ἔκοψας ἡμᾶς.

Ibid. A. θυμωθεὶς &c. Euſebius & duo Regii.

v. 5. A. ἐνέτειλας &c. Unus Regius & Corderius.

v. 6. A. ἔδωκας &c. Euſebius. Σ. τοξεύματος, q. d. *ſagittationis*, קשת *arcus.* Hic legitur קשט cum ט ſignificat autem *veritas* & *firmitas.* LXX tamen & Hieronymus perinde atque Symmachus, pro arcu habuerunt. Videturque ita ſeries poſtulare.

v. 8. A. ὁ θεὸς ἐλάλησεν &c. Euſebius.

Ibid. A. γαυριάσομαι. Σ. γαυριάσω καὶ διαμεριῶ Σίκιμα. O. ἀγαλλιάσομαι &c. Euſeb. In hunc autem locum hæc adfert Regius unus ex Theodoro. τὸ, ἀγαλλιάσομαι, οὐχ ὡς περὶ ἑαυτοῦ λέγει· ἀλλ' ἀντὶ τοῦ, ἀγαλλιᾶσθαι ποιήσω. ἐρ-εῖται μὲν οὕτως ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κατά τι οἰκεῖον ἰδίωμα τῆς γλώττης· ἀσαφέστερον δὲ γέγονε τὸ ἑλληνικὸν, διὰ μιᾶς λέξεως φρασθέν. i. *Illud*, exultabo, *non quaſi de ſeipſo dicit; ſed ac ſi diceret*, exultare faciam. *Et quidem in Hebraico ita habetur, ſecundum quamdam linguæ proprietatem: obſcurior autem eſt Græca dictio, unâ voce prolata.* Putabat igitur Theodorus אעלזה in aliqua ex Conjugationibus eſſe, quas *tranſitivas* vo-

cant, Piel videlicet aut Hiphil, quæ in futuro per ſolas Maſſoreticas motiones a conjugatione Kal diſtinguuntur. Hodie legitur *Eeloza*, per Holem deficiens poſt Lamed. Omneſque Interpretes tam veteres quam recentiores, *intranſitive* vertunt, *exultabo* : voxque עלז nonniſi in Kal obſervatur umquam.

Ibid. A. κοιλάδα. Euſebius.

v. 9. Σ. ἰσχὺς τῆς &c. Colbertinus unus.

Ibid. A. Ἰούδας &c. Has lectiones habet Druſius.

v. 10. A. Μωάβ &c. Has lectiones habent tum Mſſ. tum Euſebius & Druſius. Agellius autem ad Symmachum legit, ἀμεριμνοίας.

Ibid Σ. ἐπὶ Ἰδουμ- Euſebius.

Ibid. A. ἐπ' ἐμοὶ &c. Aquilæ & Theodotionis lectiones ſic habent duo Codices.

v. 11. Σ. εἰς πόλιν &c. Sic Mſſ. & Druſius. Theodoretus, πεφραγμένην. Sed ejus Interpres legiſſe videtur περιπεφραγμένην, qui vertit, *circumſeptam*.

v. 12. Σ. εἰ μὴ &c. Euſebius.

v. 13. Σ. δὸς ἡμῖν &c. Euſeb. & Mſſ.

PSALMUS LX.

מקצה הארץ אליך אקרא 3. A. ἀπὸ πλευταίου τῆς γῆς πρὸς σὲ ἐπικαλέσομαι. Σ. ἀπὸ περάτων τῆς γῆς σὲ ἐπικαλοῦμαι. O. ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς πρὸς σὲ ἐκέκραξα. E. ἀπὸ περάτων τῆς γῆς πρὸς σὲ κεκράξομαι.

בעטף לבי Σ. ἐν τῷ ἀδημονεῖν τὴν καρδίαν μου. O. ἐν τῷ ἀκηδιάσαι τὴν καρδίαν μου.

4. בצור־ירום ממני תנחני כי־היית מחסה לי מגדל־עז מפני אויב A. ἐν στερεῷ ὑψώσεις παρ' ἐμὲ καθοδηγήσεις με.... πύργος κράτους .. Σ. ὅταν στερεὸς κατεπαίρεταί μου ὁδηγήσεις με. ἐγένου γὰρ ἀφοβία μου, πύργος ὑψηλὸς (al. ὀχυρὸς,) ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ. O. ἐν πέτρᾳ ὕψωσάς με, ὡδήγησάς με, ὅτι ἐγενήθης ἐλπίς μου, πύργος ἰσχύος ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ.

כי־אתה אלהים שמעת לנדרי 6. A. ὅτι σὺ, ὦ θεὲ, ἤκουσας τῶν εὐχῶν μου. Σ. σὺ γὰρ ὁ θεὸς εἰσήκουσας τῶν προσευχῶν μου. O. ὅτι σὺ ὁ θεὸς εἰσήκουσας τῶν προσευχῶν μου.

7. ימים על־ימי־מלך תוסיף שנותיו כמו־דר ודור ישב עולם לפני אלהים Σ. ἡμέραις ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως προσθήσεις, ἔτη αὐτοῦ ἐφ' ὅσον γενεὰ καὶ γενεά, οἰκήσει αἰωνίως ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ. O. ἡμέρας ἐφ' ἡμέρας βασιλέως προσθήσεις, τὰ ἔτη αὐτοῦ ἕως ἡμέρας γενεᾶς καὶ γενεᾶς. διαμενεῖ εἰς τὸν αἰῶνα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

חסד ואמת מן ינצרהו 8. A. ἔλεος καὶ ἀλήθεια διατηρήσουσιν αὐτόν. Σ. ἔλεος καὶ ἀλήθεια περιφράξει αὐτόν. O. ἔλεος καὶ ἀλήθειαν αὐτοῦ τίς ἐκζητήσει αὐτῶν. E. ς'. ἔλεος καὶ ἀλήθεια ἀπὸ σοῦ φυλάξουσιν αὐτόν.

לשלמי נדרי יום יום 9. Σ. ἀποδιδοὺς τὰς εὐχάς μου καθ' ἡμέραν. O. τοῦ ἀποδοῦναί με τὰς εὐχάς μου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.

3. Hebr. Ab extremo terræ ad te clamabo. *A.* Ab extremo terræ ad te invocabo. *S.* A finibus terræ te invoco. *LXX. Vul.* A finibus terræ ad te clamavi. *V.* A finibus terræ ad te clamabo. *Hieron. De noviſſimo terra ad te clamabo.*

Heb. in deficiendo cor meum *S.* in deſperando cor meum. *LXX. Vulg.* dum anxiaretur cor meum *Hieron. cum triſte fuerit cor meum.*

4. *Heb.* In petram exaltabitur a me, deduces me, quia fuiſti ſpes mihi, turris fortitudinis a faciebus inimici. *A.* In ſolido exaltare apud me, deduces me, ... turris roboris.... *S.* Quando firmus inſurgit in me, deduces me. Fuiſti enim ſecuritas mea, turris alta (*al.* munita) a facie inimici. *LXX Vul.* In petra exaltaſti me, deduxiſti me, quia factus es ſpes mea, turris fortitudinis a facie inimici. *Hieron. Cum fortis elevabitur adverſum me, tu eris ductor meus. Fuiſti ſpes mea, turris munitiſſima a facie inimici.*

6. *Heb.* Quoniam tu Deus audiſti vota mea. *A.* Quoniam tu, ô Deus, audiſti preces meas. *S.* Tu enim Deus exaudiſti orationes meas. *LXX.* Quoniam tu Deus exaudiſti orationes meas. *Vul. Quoniam tu Deus meus exaudiſti orationem meam. Hieron. Tu enim Deus ex- &c.*

7. *Heb.* Dies ſuper dies Regis adjicies : anni ejus ſicut generatio & generatio. Manebit in ſæculum ad facies Dei. *S.* Dies diebus Regis adjicies annos ejus in quantum generatio & generatio : habitabit æternùm in conſpectu Dei. *LXX. Vulg.* Dies ſuper dies Regis adjicies: annos ejus uſque in diem generationis & generationis. Permanet in æternum in conſpectu Dei. *Hieron. Dies ſuper dies Regis adjicies : annos ejus donec eſt generatio & generatio. Sedebit ſemper ante faciem Dei.*

8. *Heb.* Miſericordiam & veritatem præpara : cuſtodient eum. *A.* Miſericordia & veritas conſervabunt eum. *S.* Miſericordia & veritas circummuniet eum. *LXX. Vulg.* Miſericordiam & veritatem ejus quis requiret. (*LXX. addunt*, eorum.) *V. VI.* Miſericordia & veritas a te cuſtodient eum. *Hieron. Miſericordia & veritas ſervabunt eum.*

9. *Hebr.* ad reddendum me vota mea die, die. *S. Hieron.* Reddens vota mea per ſingulos dies. *LXX. Vul.* ut reddam vota mea de die in diem.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LX.

v. 3. Has lectiones exhibet Euſebius Comment. in Pſalmos.

Ibid. Σ. ἐν τῷ ἀδημονεῖν &c. Sic Reg. unus ex Theodoro. Vocem עטף ἀδημονεῖν vertit alibi Symmachus, & quidem accuratius, ut videtur.

v. 4. A. ἐν στερεῷ &c. Sic Euſebius. Ad Symmachum vero alius legit, ἰσχυρὸς, melius, ut videtur.

v. 6. A. ὅτι σὺ &c. Euſebius.

v. 7. Σ. ἡμέρας &c. Sic Euſebius & Regius unus ex Theodoro.

v. 8. A. ἔλεος καὶ ἀλήθεια &c. Sic Euſebius. Symmachi vero lectionem præferunt præter Euſebium Codex Regius ex Theodoro, itemque Colbertinus unus, qui habet, περιφράξωσιν. E. ς'. ἔλεος &c. Euſebius. Vocem מן *prepara*, in verſione ſua prætermittunt Aquila, Symmachus & Hieronymus. LXX. vero τίς interpretantur.

v. 9. Σ. διπλώσω &c. Euſebius & Reg. unus.

PSALMUS LXI.

למנצח על־ידותון מזמור לדוד 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐπὶ τοῦ Ἰδιθοὺν μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος διὰ Ἰδιθοὺν, ᾠδὴ εἰς Δαυίδ. O. εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ Ἰδιθοὺν ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

לא־אמוט רבה 3. A. οὐ σφαλήσομαι πολλῷ. O. E. οὐ μὴ σαλευθῶ ἐπὶ πλεῖον.

עד־אנה תהותתו על־איש 4. A. ἕως τίνος ἐπιβουλεύετε. Σ. ἕως τίνος ματαιοπονήσετε. O. ἕως πότε ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον.

אך 5. O. πλήν. Αλλος, ὅμως.

כזב A. ἐν διαψεύσματι. Σ. ἐν ψεύσματι. O. ἐν δίψει. E. ψευδεῖ. Αλλη ἔκδ. ἐν δόλῳ.

לא אמוט 7. A. Σ. οὐ σφαλήσομαι. O. οὐ μὴ μεταναστεύσω.

על־אלהים ישעי וכבודי צור־עזי מחסי באלהים 8. A. ἐπὶ θεῷ σωτήριόν μου καὶ δόξα μου· στερεὸς κράτους μου, ἐλπίς μου ἐν θεῷ. O. ἐπὶ τῷ θεῷ τὸ σωτήριόν μου καὶ ἡ δόξα μου, θεὸς τῆς βοηθείας μου, καὶ ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τῷ θεῷ.

בטחו בו בכל־עת עם 9. A. ἀμεριμνεῖτε ἐν αὐτῷ ἐν παντὶ καιρῷ λαός. O. ἐλπίσατε ἐπ' αὐτὸν πᾶσα συναγωγὴ λαοῦ.

אך הבל בני־אדם כזב בני־איש במאזנים 10. Σ. Θ. πλὴν ἀτμὶς (al. ἀτμὸς) υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ψεῦδος υἱοὶ ἀνδρὸς ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ. O. πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς.

המה מהבל יחד Σ. αὐτοὶ ματαιοῦνται ὁμοῦ. O. τοῦ ἀδικῆσαι αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτό.

ובגזל אל־תהבלו 11. A. καὶ ἐν βίᾳ μὴ ματαιοῦσθε. Σ. καὶ ἐπὶ ἅρπαγμα μὴ γίνεσθε ἀτμίς. O. καὶ ἐπὶ ἁρπάγματα μὴ ἐπιποθεῖτε. Θ. καὶ ἐπὶ ἁρπάγματι μὴ ματαιοῦσθε.

1. HEb. Victori ſuper Iduthun Pſalmus ipſi David. *A.* Victori de Idithun, canticum Davidis. *S.* Triumphale propter Idithun, canticum David. *LXX. Vul.* In finem, pro Idithun, Pſalmus David. *Hieron. Victori pro Idithun, canticum David.*

3. *Hebr.* non labar multum. *A.* non labar multam. *LXX. V. Vulg.* non movebor amplius. *Hieron. non commovebor amplius.*

4. *H.* Uſquequo detrahetis ſuper virum. *A.* Uſquequo inſidiamini. *S.* Uſquequo vane laborabitis. *LXX. Vul* Quouſque irruitis in hominem. *Hieron. Uſquequo inſidiamini contra virum.*

5. *H. LXX. Vul. Hieron.* verumtamen. *Alias*, tamen.

H. mendacium. *A. S. V. Hieron.* in mendacio. *LXX. Vulg.* in ſiti. *Alia Editio*, in dolo.

7. *H.* non nutabo. *A. S.* non labar. *LXX. Vul.* non emigrabo. *Hieron. non timebo.*

8. *H.* Super Deo ſalus mea & gloria mea: petra fortitudinis meæ: ſpes mea in Deo. *A.* In Deo ſalutare meum & gloria mea: ſolidus fortitudinis meæ, ſpes mea in Deo. *LXX. Vul.* In Deo ſalutare meum & gloria mea, Deus auxilii mei, & ſpes mea in Deo eſt. *Hieron. In Deo ſalutare meum & gloria mea: robur fortitudinis mea & ſalus mea in Deo.*

9. *H.* Sperate in eo in omni tempore populus. *A.* Solicitudinem ponite in eo in omni tempore populus. *LXX. Vulg.* Sperate in eo omnis congregatio populi. *Hieron. Sperate in eo in omni tempore, populi.*

10. *H.* Tantum vanitas filii hominum, mendacium filii viri, in bilances. *S. Th.* Verumtamen vapor filii hominum, mendacium filii viri ut momentum ſtateræ. *LXX. Vulg.* Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in ſtateris. *Hieron. Verumtamen vanitas filii Adam, mendacium filii viri in ſtateris.*

H. ipſi a vanitate pariter. *S.* ipſi vani fiunt ſimul. *LXX. Vulg.* ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum. *Hieron. fraudulenter agunt ſimul.*

11. *H.* & in rapina ne evaneſcatis. *A.* & in violentia ne vani evadatis. *S.* & ſuper rapinam ne fiatis vanitas. *LXX. Vulg.* & rapinas nolite concupiſcere. *Th.* & in rapina ne vani fiatis. *Hieron. & in rapina ne fruſtremini.*

חיל׳ כי־ינוב אל־תשיתו לב Σ. πλοῦτος ἐὰν καρποφορῇ, μὴ τάσσετε τὴν καρδίαν. O. πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ, μὴ προστίθεσθε καρδίαν.

H. Facultas cum pullulaverit, ne ponatis cor. *S.* Divitiæ ſi fructificaverint, ne ponatis cor. *LXX. Vulg.* Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. *Hieron. Divitiæ ſi affluxerint, nolite cor apponere.*

12. אחת דבר אלהים שתים־זו שמעתי כי עז לאלהים ולך־אדני חסד כי־אתה תשלם לאיש כמעשהו A. ἐλάλησεν ὁ θεὸς καὶ δεύτερον ἐπήκουσα· ὅτι ἡ ἰσχὺς τοῦ θεοῦ, καὶ σοὶ δέσποτα τὸ ἔλεος. σὺ δὲ ἀποδώσεις κατ' ἄνδρα ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Σ. ἓν ἐλάλησεν ὁ θεὸς καὶ δεύτερον ἤκουσα. O. ἅπαξ ἐλάλησεν ὁ θεὸς, δύο ταῦτα ἤκουσα, ὅτι τὸ κράτος τοῦ θεοῦ, καὶ σοὶ κύριε τὸ ἔλεος, ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

12. *H.* Semel locutus eſt Deus, bis hoc audivi, quia fortitudo Deo, & tibi, Domine, miſericordia, quia tu reddes viro ſecundum opus ſuum. *A.* loquutus eſt Deus, & bis audivi, quia fortitudo Dei, & tibi, Domine, miſericordia: tu vero redde per virum unicuique ſecundum opera ſua. *S.* Unum locutus eſt Deus, & ſecundum audivi. *LXX. Vulg.* Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi, quia poteſtas Dei eſt, & tibi, Domine, miſericordia, quia tu reddes unicuique ſecundum opera ſua. *Hieron. Unum locutus eſt Deus: duo hæc audivi: quia imperium Dei eſt, & tibi, Domine, miſericordia, quia tu reddes unicuique ſecundum opus ſuum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXI.

v. 1. Titulum ſecundùm Aquilam habent duo Mſſ. & Euſebius; ſecundùm Symmachum vero iidem atque Druſius.

v. 3. A. οὐ σφαλ- Sic Euſebius in Pſalmos: in cujus Edito excidit particula οὐ.

v. 4. A. ἕως τίνος &c. Aquilæ & Symmachi verſiones exhibet idem Euſebius.

v. 5. Ἄλλος, ὅμως. Coiſlin. 1.

Ibid. Has omnes lectiones effert idem Euſebius, qui recte notat LXX. primitus habuiſſe ἐν ψεύδει, unde mendoſe factum fuerit ἐν δίψει: nam hæc poſtrema lectio nullam habet eom voce Hebraïca כזב affinitatem.

v. 7. A. Σ. οὐ σφαλήσομαι. Euſebius.

v. 8. A. ἐπὶ θεῷ &c. Euſebius.

v. 9. A. ἀμφεχμαίνετε &c. Idem.

v. 10. Hanc interpretationem non ſine ſcrupulo Symmacho tribuimus: nam Theodoretus & tres Mſſ. eam Theodotioni adſcribunt, ac Euſebius ex Symmacho unam vocem ἀτμίς adfert. Attamen Symmachi & Theodotionis eam eſſe opinamur.

Ibid. Σ. αὐτοὶ ματαιοῦνται ὁμοῦ Druſius.

v. 11. A. καὶ ἐν βίᾳ &c. Has lectiones habet idem.

Ibid. Σ. πλοῦτος &c. Euſebius.

v. 12. Lectionem Aquilæ habet Euſebius, Symmachi Colbertinus unus.

PSALMUS LXII.

יהודה 1. O. Ἰδουμαίας. Ἀλλ. Ἰουδαίας.

צמאה לך 2. O. καὶ οἱ λοιποὶ, ἐδίψησέ σοι.

כמה לך בשרי A. ἐπετάθη σοι ἡ σάρξ μου. Σ. ἱμείρεταί σε ἡ σάρξ μου. O. ποσαπλῶς σοι ἡ σάρξ μου. Θ. ποσαχῶς.

בארץ־ציה ועיף בלי־מים Σ. ὡς ἐν γῇ διψάδι καὶ ἐκλύσει, μὴ ὑπάρχοντος ὕδατος. O. ἐν γῇ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ. Ἄλλος, ὡς γῆ ἄβατος, καὶ ἄνυδρος, καὶ ἔρημος.

ושפתי רננות יהלל־פי 6. Σ. καὶ διὰ χειλέων εὐφήμων ὑμνήσει τὸ στόμα μου. O. καὶ χείλη ἀγαλλιάσεως αἰνέσει τὸ ὄνομά σου.

7. אם־זכרתיך על־יצועי באשמרות אהגה־בך Σ. ἀναμιμνησκόμενός σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, καθ' ἑκάστην φυλακὴν ἐμελέτων σε. O. Εἰ

1. *Hebr.* Juda. *Alius, Hieron.* Judææ. *LXX. Vulg.* Idumææ.

2. *Hebr.* Sitivit te. *LXX. Reliqui, Hieron.* ſitivit tibi. *Vulg. Sitivit in te.*

Heb. appetiit ad te caro mea. *A.* extenſa eſt ad te caro mea. *S.* deſiderat te caro mea. *LXX. Vul.* quam multipliciter tibi caro mea. *Th.* quantupliciter. *Hieron. deſideravit te caro mea.*

Heb. In terra ſiccitatis & anhelante abſque aquis. *S.* Quaſi in terra ſiticuloſa, & exſolutione, cum non ſit aqua. *LXX. Vul.* In terra deſerta, & invia, & inaquoſa. *Alius*, ut terra invia, & inaquoſa, & deſerta. *Hieron. in terra invia, & conſitiente, ac ſine aqua.*

6. *Hebr.* & labiis præconiorum laudabit os meum. *S.* & per labia benedicentia cantabit os meum. *LXX.* & labia exultationis laudabunt nomen tuum. *Vulg. & labiis exultationis laudabit os meum. Hieron. & labiis laudantibus canet os meum.*

7. *Hebr.* Si recordatus ſum tui ſuper ſtratis meis, in cuſtodiis meditabor in te. *S.* recordans tui ſuper ſtratum meum, in unaquaque cuſtodia meditabar te. *LXX. Vulg.* Si memor

ἐμνημόνευόν σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, ἐν ταῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σέ. A. ἐν φυλακαῖς ἐφθεγγόμην ἐν σοί.

fui tui ſuper ſtratum meum, in matutinis meditabar in te [*Vulg.* meditabor.] *A.* in cuſtodiis loquor in te. *Hieron. Recordans tui in cubili meo, per ſingulas vigilias meditabor tibi.*

בצל כנפיך ארנן 8. Σ. καὶ σκεπόμενος ἐν ταῖς πτέρυξί σου εὐφημῶν. O. καὶ ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ἀγαλλιάσομαι.

8. *Hebr. Hieron.* & in umbra alarum tuarum laudabo. *S.* & tectus in alis tuis benedicebam. *LXX. Vulg.* & in velamento alarum tuarum exultabo.

יתהלל כל־הנשבע בו 12. A. καυχήσεται ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ. O. ἐπαινεθήσεται πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ.

12. *Hebr. LXX. Hieron.* laudabitur omnis qui jurat in eo. *A.* gloriabitur qui jurat in eo. *Vulg. laudabuntur omnes qui jurant in eo.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXII.

v. 1. Ἀλλ. Ἰουδαίας. Veriſimile eſt ita legiſſe alios omnes præter LXX. Sed Aquila legerit Ἰούδα.

v. 2. οἱ λοιποὶ, ἐδίψησέ σε. Ex Hieronymo ad Sun. & Fret. ubi vide. Sed Agellius ait legiſſe Symmachum, ἱμείρεταί. Hieronymus vero dicit omnes convenire in voce σοὶ, *tibi*. Vocem ἱμείρεται videtur Agellius ex ſequenti lectione deſumſiſſe.

Ibid. A. ἐπετάθη &c. Euſebius.

Ibid. Σ. ὡς ἐν γῇ &c. Euſebius. Ἄλλος, ὡς γῇ ἀβάτος &c. Chryſoſtomus.

v. 6. Σ. καὶ δόξῃ &c. Idem.

v. 7. Σ. ἀναμιμνησκόμενος &c. Sic Euſebius & unus Regius: duo autem alii MSS habent, ἀναμιμνήσκομαι. Ibid. Colbertinus unus, ἐμελέτων εἰς σέ. Aquilæ item lectionem habet Euſebius.

v. 8. Σ. καὶ σκεπόμενος &c. Sic unus Regius ac Druſius.

v. 12. A. καυχήσεται &c. Euſebius.

PSALMUS LXIII.

שמע־אלהים קולי בשיחי מפחד אויב תצר חיי הסתירני מסוד מרעים מרגשת פעלי און 2. 3. Σ. Εἰσάκουσον ὁ θεὸς τῆς φωνῆς μου προσομιλοῦντος, ἀπὸ ἐκπλήξεως ἐχθροῦ περιφράξεις τὴν ζωήν μου, κρύψεις με ἀπὸ συσκέψεων κακούργων, ἀπὸ κινήσεως ἐργαζομένων ἀδικίαν. O. Εἰσάκουσον ὁ θεὸς τῆς προσευχῆς μου ἐν τῷ δέεσθαί με, ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ ἐξελοῦ τὴν ψυχήν μου. ἐσκέπασάς με ἀπὸ συστροφῆς πονηρευομένων, ἀπὸ πλήθους ἐργαζομένων ἀδικίαν.

2. 3. *Hebr.* Audi Deus vocem meam in loquela mea, a pavore inimici cuſtodies vitas meas. Abſcondes me a ſecreto malignorum, a tumultu operantium iniquitatem. *S.* Exaudi Deus vocem mei alloquentis, a terrore inimici circummunies vitam meam. Abſcondes me a conſiliis malignorum, a tumultu operantium iniquitatem. *LXX. Vulg.* Exaudi Deus orationem meam cum deprecor, a timore inimici eripe animam meam. Protexiſti me a conventu malignantium, a multitudine operantium iniquitatem. *Hieron. Audi Deus vocem meam loquentis: a timore inimici ſerva vitam meam. Abſconde me a conſilio malignorum: a tumultu operantium iniquitatem.*

בחרב 4. οἱ λοιποὶ, ὡς μάχαιραν. O. ὡς ῥομφαίαν.

4. *Hebr. LXX. Vul.* ut gladium. *Reliqui*, ut machæram. *Hieron. quaſi gladium.*

דרכו חצם דבר מר A. . . . ῥῆμα πικρόν. Σ. ἐπλήρωσαν τὸ τόξον αὐτῶν λόγῳ πικρῷ. O. ἐνέτειναν τόξον πρᾶγμα πικρόν. Θ. λόγον πικρόν.

Heb. tetenderunt ſagittam ſuam, verbum amarum. *A.*.... verbum amarum. *S.* impleverunt arcum ſuum verbo amaro. *LXX. Vulg.* intenderunt arcum rem amaram. *Th.*... ſermonem amarum. *Hieron. tetenderunt ſagittam ſuam verbum amariſſimum.*

במסתרים 5. Σ. κρυφῆ. O. ἐν ἀποκρύφοις.

5. *Heb. Hieron.* in abſconditis. *S.* clam. *LXX. Vul.* in occultis.

תם A. ἁπλοῦν. O. ἄμωμον.

Hebr. perfectum. *A. Hieron.* ſimplicem. *LXX. Vulg.* immaculatum.

יחזקו־למו דבר רע יספרו לטמון מוקשים 6. Σ. ἐκράτυναν λόγον πονηρόν, εἰσηγήσαντο κρύψαι παγίδας. O. ἐκραταίωσαν ἑαυτοῖς λόγον πονηρόν, διηγήσαντο τοῦ κρύψαι παγίδας.

6. *Hebr.* roborabunt ſibi verbum malum: narrabunt ad abdendum laqueos. *S.* Firmaverunt verbum malum, induxerunt abſcondere laqueos. *LXX. Vul* Firmaverunt ſibi ſermonem nequam: narraverunt ut abſconderent laqueos. *Hierom Confortaverunt ſibi ſermonem peſſimum: narraverunt ut abſconderent laqueos.*

יחפשו־עולת תמנו 7. Σ. ἐξερεύνησαν ἀνομίας

7. *Hebr.* inveſtigabunt iniquitates, perfece-

σύμπαντες. Ο, ἐξερεύνησαν ἀνομίας, ἐξέλιπον.

runt. *S.* ſcrutati ſunt iniquitates univerſi. *LXX.* ſcrutati ſunt iniquitatem : defecerunt. *Vulg. Hieron. ſcrutati ſunt iniquitates, defecerunt.*

חפש מחפש A. σκαλεύσει σκαλευόμενος. Σ. ἐξερευνῶν ἐξερευνήσει. O. ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσει.

Hebr. ſcrutinium perveſtigatum. *A.* ſcrutatione ſcrutans. *S.* examinans examinabit. *LXX. Vul. Hieron.* ſcrutantes ſcrutinio.

וקרב איש ולב עמק וירם אלהים A. ἔγκατον ἀνδρὸς καὶ καρδίαν βαθεῖαν. Σ. ἐξ ἐγκάτων ἕκαστος καὶ καρδίας βαθείας. O. προσελεύσεται ἄνθρωπος καὶ καρδία βαθεῖα, καὶ ὑψωθήσεται ὁ θεός. Θ. καὶ διάνοιαν ἀνδρὸς καὶ καρδίαν βαθεῖαν κατατοξεύσει ὁ θεός.

Hebr. & intimum viri & cor profundum, & ſagittavit eos Deus. *A.* inteſtinum hominis & cor profundum. *S.* ex interioribus unuſquiſque & corde profundo. *LXX.* accedet homo & cor altum, & exaltabitur Deus. *Th.* & cogitationem hominis, & cor profundum ſagittabit Deus. *Vul. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Hieron. & cogitatione ſingulorum, & corde profundo. Sagittabit ergo eos Deus.*

וירם אלהים חץ פתאם היו מכותם 8. A. καὶ ῥοιζήσει αὐτοὺς ὁ θεός, βέλη παραχρῆμα, ἐγενήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν. Σ. ἀκοντίσει οὖν αὐτοὺς ὁ θεός, βέλος ἀφνίδιον, ἔσονται αἱ πληγαὶ αὐτῶν. O. καὶ ὑψωθήσεται ὁ θεός. βέλος νηπίων ἐγενήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν.

8. *H.* & ſagittabit eos Deus, ſagitta ſubito : fuerunt percuſſiones eorum. *A.* & ſagittabit eos Deus, ſagittæ ſubito : factæ ſunt plagæ eorum. *S.* jaculabitur ergo illis Deus, ſagitta repente : erunt plagæ eorum. *LXX. Vulg.* & exaltabitur Deus : ſagitta [*Vulg.* ſagittæ] parvulorum factæ ſunt plagæ eorum. *Hieron. ſagittabit ergo eos Deus, jaculo repentino : inferentur plagæ eorum.*

ויכשילהו עלימו לשונם 9. A. καὶ ἐσκανδάλισαν αὐτὴν ἐπ' αὐτοὺς αἱ γλῶσσαι αὐτῶν. Σ. καὶ πταίουσι καθ' ἑαυτῶν ταῖς γλώσσαις αὐτῶν. O. καὶ ἐξουθένησαν αὐτὸν αἱ γλῶσσαι αὐτῶν.

9. *Hebr.* & impingere facient eam in ſemetipſis linguam ſuam. *A.* & impingere fecerunt eam in ipſos linguæ eorum. *S.* & impingunt contra ſemetipſos linguis ſuis. *LXX.* & vilipenderunt eum linguæ eorum. *Vulg. & infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum. Hieron. Et corruent in ſemetipſos linguis ſuis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXIII.

v. 2. & 3. Σ. εἰσάκουσον &c. Sic Euſebius, qui hæc notat ibidem. οὐ γὰρ ὡς περὶ παρῳχηκότων, ἀλλ' ὡς περὶ μελλόντων τὰ ὅλα εἴρηται· καὶ κατὰ τοὺς λοιποὺς ἑρμηνευτὰς ὁμοίως. i. *Non enim quaſi de præteritis, ſed quaſi de futuris omnia dicta ſunt, ac ſimiliter ſecundum reliquos Interpretes.* Ad hunc verſum hoc unum notat Druſius, οἱ λοιποὶ, προσευχῆς μου. Hic vero Symmachi verſionem reſpicere non poteſt, cum dicit, οἱ λοιποὶ, *Reliqui* : nam Symmachus habet, τῆς φωνῆς μου : LXX. vero, τῆς προσευχῆς μου : aliquot tamen Exemplaria, τῆς φωνῆς μου. Fortaſſe errant tum Druſius, tum Romani Editores, cum dicunt cæteras Editiones habere, τῆς προσευχῆς μου : ſiquidem Symmachus, ut vidimus, habet, τῆς φωνῆς μου. Aquilam vero quis credat קול vertiſſe. τῆς προσευχῆς μου

v. 4. οἱ λοιποὶ, ὡς μάχαιραν. Euſebius.

Ibid. A. ῥῆμα πικρόν. Druſius. Σ. ἐπλήρωσαν &c. Euſebius & Coiſlinianus unus. Alter vero Codex ad Symmachum habet, λόγον πικρόν : ſed id deſumtum videtur ex Theodotione.

v. 5. Σ. κρυφῇ. Codex unus & Druſius.

Ibid. A. ἀπλοῦν. Euſebius

v. 6. Σ. ἐκράτυναν &c. Sic Mſſ. & Theodoretus.

v. 7. Σ. ἐξηρεύνησαν &c Euſebius.

Ibid. Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Druſius.

Ibid. A. ἔγκατον ἀνδρὸς &c. Druſius. Theodotionis vero lectionem plenam effert Colbertinus unus, qui Theodotionem Θεόδωρον bis vocat. Hic vero quædam afferuntur quæ in ſequenti etiam lectione reperiuntur, quia Theodotio ſequentia his conjunxit, ita ut ſeparari nequeant.

v. 8. A. καὶ ῥοιζήσει &c. Has omnes lectiones effert Druſius.

v. 9. A. καὶ ἐσκανδάλισαν &c. Druſius.

PSALMUS LXIV.

Ἄλλος, ᾠδὴ Ἱερεμίου καὶ Ἐζεκιὴλ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς παροικίας, ὅτε ἔμελλον ἐκπορεύεσθαι.

A*Lius,* Canticum Jeremiæ, & Ezechiel, & populi peregrinationis, quando profecturi erant.

דברי עונת גברו מני 4. A. λόγοι ἀνομιῶν ἐδυναμώθησαν παρ' ἐμέ. Σ. λόγοι ἀνομιῶν κατεδυνάστευσάν μου. O. λόγοι ἀνόμων ὑπερεδυνάμωσαν ἡμᾶς. E. ἐκραταιώθησαν ὑπὲρ ἐμέ.

4. *H.* verba iniquitatum prævaluerunt mihi. *A.* verba iniquitatum roborata ſunt apud me. *S.* verba iniquitatum dominata ſunt mihi. *LXX. Vulg.* verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos. *V.* confortata ſunt ſuper me. *Hieron. verba iniquitatum prævaluerunt adverſum me.*

מכין הרים בכחו 7. Σ. ἑδράζων (al. ὃς ἥδρασας) ὄρη τῇ δυνάμει αὐτοῦ. C. ἑτοιμάζων ὄρη ἐν τῇ ἰσχύϊ σου.

משביח שאון ימים שאון גליהם והמון לאמים 8. A. καταστέλλων ἦχον θαλάσσης, θόρυβον κυμάτων αὐτῆς καὶ ὄχλον φυλῶν. O. ὁ συνταράσσων τὸ κῦτος τῆς θαλάσσης, ἤχους κυμάτων αὐτῆς. ταραχθήσονται τὰ ἔθνη. Θ. E. καταπραΰνων.

מוצאי בקר וערב תרנין 9. Σ. τὰς προελεύσεις τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς ἑσπέρας ὑμνολογούσας ποιήσεις. A. αἰνοποιήσεις. O. ἐξόδους πρωΐας καὶ ἑσπέρας τέρψεις.

פקדת הארץ ותשקקה רבת תעשרנה 10. Σ. ἐπίσκεψαι τὴν γῆν καὶ ποτίσεις αὐτὴν, πολυκαρπίᾳ πλουτίσεις αὐτήν. O. ἐπεσκέψω τὴν γῆν καὶ ἐμέθυσας αὐτὴν, ἐπλήθυνας τοῦ πλουτίσαι αὐτήν.

פלג אלהים מלא מים A. διαιρέσεις θεοῦ πλήρεις ὑδάτων. Σ. ὀχετοῖς θεοῦ μεστοῖς ὑδάτων. Θ. ὁ ποταμὸς τοῦ θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων.

תכין דגנם כי־כן תכינה Σ. τελεσφορήσεις τὴν σπερματίαν (al. πάνσπερμίαν) αὐτῆς, ὅτι οὕτως ἥδρασας αὐτήν. O. ἡτοίμασας τὴν τροφὴν αὐτῶν, ὅτι οὕτως ἡ ἑτοιμασία.

תלמיה רוה 11. O. τοὺς αὔλακας αὐτῆς μέθυσον. E. τοὺς λόφους αὐτῆς μεθύσεις.

ברביבים תמוגגנה צמחה Σ. τῇ ψακάσει αὐτῆς χαυνώσεις αὐτὴν καὶ τὸ βλάστημα αὐτῆς. ὁ Σύρος, ταῖς δρόσοις. O. ἐν ταῖς σταγόσιν αὐτῆς εὐφρανθήσεται ἀνατέλλουσα.

ירעפו נאות מדבר 13. Σ. γνοφωθήσονται τὰ ὡραῖα τῆς ἐρήμου. O. πιανθήσονται τὰ ὄρη τῆς ἐρήμου. Ἄλλος, ὁμιχλωθήσονται αἱ νομαὶ τῆς ἐρήμου.

בר 14. A. ἐκλεκτόν. Σ. τροφήν. O. Θ. σῖτον.

7. *H.* præparans montes in virtute ſua. *S.* firmans (*al.* qui firmaſti) montes virtute ſua. *LXX.* præparans montes in fortitudine tua *Vul. Hieron. præparans montes in virtute ſua.* (*Vulg. tua.*)

8. *Heb.* compeſcens ſonitum maris, ſonitum fluctuum eorum, & turbam gentium. *A.* comprimens ſonum maris, tumultum fluctuum ejus, & turbam tribuum. *LXX. Vul.* qui conturbas profundum maris, ſonum [*LXX.* ſonos] fluctuum ejus. Turbabuntur gentes. *Th. V.* compeſcens. *Hieron. compeſcens ſonitum maris, fremitum fluctuum ejus, & multitudinem gentium.*

9. *Hebr.* exitus auroræ & veſperæ laudare facies. *S.* progreſſiones diluculi & veſperæ cantare facies. *A.* laudabis. *LXX. Vulg.* exitus matutini & veſperæ delectationes. (*Vulg.* veſperè delectabis.) *Hieron. egreſſus matutini & veſperi laudantes facies.*

10. *Hebr.* Viſitaſti terram, & irrigaſti eam, plurimum ditabis eam. *S.* Viſita terram, & potabis eam, abundantia fructuum ditabis eam. *LXX. Vulg.* Viſitaſti terram & inebriaſti eam, multiplicaſti locupletare eam. *Hieron. Viſitaſti terram, & irriga eam, ubertate dita eam.*

Heb. Rivus Dei plenus aquis. *A.* Diviſiones Dei plenæ aquis. *S.* Canalibus Dei plenis aquarum. *LXX. Vulg.* Flumen Dei repletum eſt aquis. *Hieron. Rivus Dei plenus aqua.*

Hebr. parabis frumentum eorum, quia ſic parabis eum. *S.* fructificare facies ſemeotem ejus, quia ſic fundaſti eam. *LXX. Vulg.* paraſti cibum illorum, quoniam ita eſt præparatio ejus. *Hieron. præparabis frumentum eorum, quia ſic fundaſti eam,*

11. *Heb. Hieron.* ſulcos ejus inebria. *LXX. Vul.* Rivos ejus inebria. *V.* tumulos ejus inebriabis.

Hebr. In imbribus liquefacies eam, germini ejus (benedices.) *S.* ſtillis ejus emollies eam, & germen ejus. *Syrus*, roribus ejus. *LXX. Vulg.* in ſtillicidiis ejus lætabitur germinans. *Hieron. Pluviis irrigu eam, & germen ejus* (*benedic.*)

13. *Hebr.* Stillabunt paſcua deſerti. *S.* replebuntur caligioe ſpecioſa deſerti. *LXX.* pingueſcent montes deſerti. *Alius*, obnubilabuntur paſcua deſerti. *Vulg. Pingueſcent ſpecioſa deſerti. Hieron. pingueſcent paſcua deſerti.*

14. *Heb. Vulg. Hieron.* frumento. *A.* electum. *S.* eſcam. *LXX. Th.* frumentum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXIV.

In Titulum τῶν O. hanc notam habent tres Mſſ. τισὶ ἀντιγράφοις πρόκειται, ᾠδὴ Ἱερεμίου καὶ Ἐζεκιὴλ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς παροικίας, ὅτε ἔμελλον ἐκπορεύεσθαι. τοῦτο οὔτε τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει, οὔτε οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταί, καὶ οὔτε οἱ O. ἐν τῷ Ἑξαπλῷ. i. *Quibuſdam Exemplaribus præmittitur:* Canticum Jeremiæ, & Ezechielis, & populi tranſmigrationis, cum exituri eſſent. *Hæc neque Hebraicum habet, neque alii Interpretes, neque LXX. in Hexaplo.*

V. 4. A. λόγοι ἀνομιῶν &c. Lectionem Aquilæ habent Mſſ. & Druſius, Symmachi Euſebius, Theodoretus & Druſius. Sed ipſi legunt ἀνόμων. Coiſlinianus autem unus, ἀνομιῶν, recte, ut ſuadent tum vox עונת tum Hieronymus, qui vertit, *iniquitatum.*

V. 7. Σ. ὃς ἥδρασας &c. Sic Regius unus ex Didymo, Agellius atque Druſius. Theodoretus vero habet, ἑδράζων. Cujus lectionem confirmare videtur Euthymius, qui ſic vertit: *Quod vero ait*, præparans, *Symmachus dixit*, ſtabiliens. *Subintelligitur autem ſubſtantivum verbum*, eſt. *Deus, inquit ille, eſt qui ſtabiles reddit montes, ita ut nullis tametſi validiſſimis ventorum flatibus dimoveri poſſint.*

v. 8. Lectionem Aquilæ plenam adfert Euſebius, Theodotionis & Quintæ idem.

v. 9. Σ. τὰς προσελαύσεις τοῦ ὄρθρου, καὶ τῆς ἑσπέρας τὰς ὑμνολογίας. Euſeb. Reg. unus. τὰς προσελεύσεις τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς ἑσπέρας ὑμνολογήσει Colbert. vero ϛιχηρῶς ſcriptus, καὶ τῆς ἑσπέρας ὑμνολογήσας ποιήσεις. quam item lectionem ſequitur Agellius. A. αἰνοποιήσεις. Sic Euſebius, qui, ut videtur, putavit eſſe nomen plurale; ſed, ni fallor, eſt verbum, *laudabis*. In verſione τῶν O. illud τέρψεις, a quibuſdam explicatur, *delectationes*: alii, ut Vulgatus Interpres, vertendum putant, *delectabis*.

v. 10. Σ. ἐπισκέψαι &c. Sic Theodoretus & Euſebius.

Ibid. A. διαφρύσεις &c. Has lectiones adfert Colbert. ϛιχηρῶς ſcriptus.

Ibid. Σ. τελεσφορήσεις &c. Sic Euſeb. & Colbertinus ϛιχηρῶς ſcriptus, qui pro οὕτως, legit αὐτός. Agellius pro στερμετίαν, legit καταστορμίαν, ſimiliterque Theodoretus, & Corderius ex Anonymo.

v. 11. E. τὰς λόφους αὐτῆς μεθύσεις. Sic Colbertinus ϛιχηρῶς ſcriptus.

Ibid. Σ. ταῖς ψεκάσιν &c. Euſebius. Syri vero lectionem habet Regius unus ex Theodoto.

v. 13. Σ. γαυριάσονται &c. Has lectiones exhibet Druſius ex Edit. Romana. Sed Agellius habet, A. γαυριάσονται. Σ. ὀμιχλωθήσονται.

v. 14. A. ἐκλεκτόν. Idem.

PSALMUS LXV.

למנצח שיר מזמור 1. A. τῷ νικοποιῷ..... Σ. ἐπινίκιος..... O. Εἰς τὸ τέλος ᾠδὴ ψαλμοῦ ἀναστάσεως. Θ. Εἰς τὸ νῖκος....

O. ἀναστάσεως, οὔτε τὸ Εβρ. ἔχει, οὐδὲ οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταί, οὐδὲ οἱ O. ἐν τῷ ἑξαπλῷ.

הריעו 2. O. ἀλαλάξατε. Αλλος, σημάνατε. Αλλος, κροτήσατε.

כל־הארץ Σ. πάντες οἱ ἐν τῇ γῇ. O. πᾶσα ἡ γῆ.

שימו כבוד תהלתו A. δότε δόξαν ὑμνήσει αὐτοῦ. Σ. τάξατε εἰς τιμὴν τὸν ὕμνον αὐτοῦ. O. δότε δόξαν τῇ αἰνέσει αὐτοῦ.

יכחשו 3. A. ἠρνήσαντο. O. ψεύσονται.

4. כל־הארץ ישתחוו לך ויזמרו־לך יזמרו שמך Σ. πάντες οἱ ἐπὶ γῆς προσκυνήσουσί σοι· μελῳδοῦντές σοι ᾄσουσι τὸ ὄνομά σου. O. πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησάτωσάν σοι, καὶ ψαλάτωσάν σοι, ψαλάτωσαν τῷ ὀνόματί σου.

5. לכו וראו מפעלות אלהים נורא עלילה על־בני אדם Σ. ἔλθετε καὶ ἴδετε πράξεις τοῦ Θεοῦ, φοβερὰ μηχανήματα ὑπὲρ υἱοὺς ἀνθρώπων. O. δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. O. Θ. φοβερὸς ἐν βουλαῖς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל 6. Σ. μετέβαλε τὴν θάλασσαν εἰς ξηράν· ποταμὸν διέβησαν ποδί. O. ὁ μεταστρέφων τὴν θάλασσαν εἰς ξηράν. ἐν ποταμῷ διελεύσονται ποδί.

משל בגבורתו עולם 7. A. τῷ ἐξουσιάζοντι ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ δι' αἰῶνος. O. τῷ δεσπόζοντι ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος.

עיניו בגוים תצפינה הסוררים אל־ירימו למו Σ. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τὰ ἔθνη ἐπισκέπτονται· οἱ

1. Hebr. *Hieron.* Victori canticum pſalmi. *A.* Victori...... *S.* Triumphale...... *LXX. Vulg.* In finem canticum pſalmi reſurrectionis. *Th.* Io victoriam.

LXX. Vulg. reſurrectionis. *Id neque Hebraïcum habet, neque alii Interpretes, neque LXX. in Hexaplo.*

2. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* Jubilate. *Alius*, ſignificate. *Alius*, plaudite.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. omnis terra. *S.* omnes qui in terra.

Heb. ponite gloriam laudem ejus. *A. LXX. Vulg. Hieron.* date gloriam laudi ejus *S.* ſtatuite in honorem hymnum ejus.

3. *H. LXX. Vul. Hieron.* mentientur. *A.* abnegarunt.

4. *H.* Omnis terra incurvabunt ſe tibi, & canent tibi, canent nomini tuo. *S.* Omnes qui ſuper terram adorabunt te, concinentes tibi canent nomen tuum. *LXX.* Omnis terra adorent te & pſallant tibi, pſalmum dicant nomini tuo. *Vulg. Omnis terra adoret te & pſallat tibi, pſalmum dicat nomini tuo. Hieron. Omnis terra adoret te & canat tibi, canat nomini tuo.*

5. *H.* Ite & videte opera Dei: terribilis opere ſuper filios hominum. *S.* Venite & videte opera Dei: terribilia machinamenta ſuper filios hominum. *LXX. Vul.* Venite & videte opera Dei: *LXX. Th. Vulg.* terribilis in conſiliis ſuper filios hominum. *Hieron. Venite & videte opera Dei: terribilia conſilia ſuper filiis hominum.*

6. *H.* Convertit mare in aridam: in flumine tranſierunt pede. *S.* Convertit mare in aridam: flumen tranſierunt pede. *LXX. Vulg.* Qui convertit mare in aridam: in flumine pertranſibunt pede. *Hieron. Convertit mare in aridam: in flumine pertranſibunt pede.*

7 *Heb.* Dominans in fortitudine ſua æternùm. *A.* Dominanti in potentia ſua per ſæculum. *LXX. Vulg.* Qui dominatur in virtute ſua in æternum. (*LXX.* ſæculo.) *Hieron. Qui dominatur in fortitudine ſua ſæculo.*

H. oculi ejus in gentes reſpiciunt, rebelles ne elevent ſeipſos. *S.* oculi ejus gentes viſitant, inobſequentes ne elevent ſeipſos. *LXX.*

ἀπειθεῖς μὴ ὑψούτωσαν ἑαυτούς. Ο. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἐπιβλέπουσιν, οἱ παραπικραίνοντες μὴ ὑψούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς. Α. οἱ ἀφιστάμενοι. Θ. οἱ ἐκκλίνοντες.

והשמיעו קול תהלתו 8. Σ. ἐξακούσατε τὴν φωνὴν τοῦ ὕμνου αὐτοῦ. Ο. καὶ ἀκουτίσατε τὴν φωνὴν τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ.

9. השם נפשנו בחיים ולא־נתן למוט רגלנו Σ. τοῦ τάξαντος τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς ζωήν, καὶ μὴ δόντος σφαλῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν. Ο. τοῦ θεμένου τὴν ψυχήν μου εἰς ζωήν, καὶ μὴ δόντος εἰς σάλον τοὺς πόδας μου. οἱ λοιποί, τὴν ψυχὴν ἡμῶν.....τοὺς πόδας ἡμῶν. Αλλ. εἰς μετακίνησιν τοὺς πόδας ἡμῶν.

הבאתנו במצודה 11. Α. εἰσήγαγες ἡμᾶς ἐν ὀχυρώματι. Σ. εἰσήγαγες ἡμᾶς ἐντὸς πολιορκίας. Ο. εἰσήγαγες ἡμᾶς εἰς παγίδα. Ε. εἰσήγαγες ἡμᾶς εἰς περιοχήν.

שמת מועקה במתנינו Α. ἔθηκας τρισμὸν ἐν τῷ νώτῳ ἡμῶν. Σ. ἔθηκας κύκλωσιν τῇ ὀσφύϊ ἡμῶν. Ο. ἔθου θλίψεις ἐπὶ τὸν νῶτον ἡμῶν.

לרויה 12. Σ. εἰς εὐρυχωρίαν. Ο. εἰς ἀναψυχήν. Αλλ. εἰς ἀνάπαυσιν. Αλλος, εἰς παραμυθίαν.

אשר פצו שפתי 14. Σ. ἃς ἤνοιξε τὰ χείλη μου. Ο. ἃς διέστειλε τὰ χείλη μου.

אילים 15. οἱ λοιποί, τράγων καιρίων (melius κερεΐνων). Ο. χιμάρων.

אליו פי־קראתי ורומם תחת לשוני 17. Σ. αὐτὸν τῷ στόματί μου ἐπικαλεσάμην, καὶ ὑψώθη παραχρῆμα ἡ γλῶσσά μου. Ο. πρὸς αὐτὸν τῷ στόματί μου ἐκέκραξα, καὶ ὕψωσα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν μου.

און אם־ראיתי בלבי לא ישמע אדני 18. Α. ἀνωφελὲς ἰδὼν ἐν καρδίᾳ μου, οὐκ εἰσακούσεται κύριος. Σ. ἀδικίαν εἰ προεῖδον ἐν καρδίᾳ μου, μὴ εἰσακούσῃ κύριος. Ο. ἀδικίαν εἰ ἐθεώρουν ἐν καρδίᾳ μου, μὴ εἰσακουσάτω κύριος.

Vulg. oculi ejus ſuper gentes reſpiciunt, qui exaſperant non exaltentur in ſemetipſis. *A.* qui abſcedunt. *Th.* qui declinant. *Hieron. oculi ejus gentes aſpiciunt, qui increduli ſunt non exaltentur in ſemetipſis.*

8. *H. S. LXX. Vul. Hieron.* & auditam facite vocem laudis ejus.

9. *H.* Ponens animam noſtram in vitam, & non dedit ad nutandum pedes noſtros. *S.* Qui conſtituit animam noſtram in vitam, & non dedit labi pedes noſtros. *LXX. Vul.* Qui poſuit animam meam ad vitam, & non dedit in commotionem pedes meos. *Reliqui*, animam noſtram..... pedes noſtros. *Alius*, in tranſmotionem pedes noſtros. *Hieron. Qui poſuit animam noſtram ad vitam, & non dedit in commotionem pedes noſtros.*

11. *H.* introduxiſti nos in rete. *A.* introduxiſti nos in munimentum. *S.* introduxiſti nos intra obſidionem. *LXX. Vulg.* induxiſti nos in laqueum. *V.* induxiſti nos in munitionem. *Hieron. introduxiſti nos in obſidionem.*

H. poſuiſti coarctationem in lumbis noſtris. *A. Hieron.* poſuiſti ſtridorem in dorſo noſtro. *S.* poſuiſti circuitionem, *vel*, cingulum lumbo noſtro. *LXX. Vul.* poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro.

12. *Hebr.* ad irriguam. *S.* in latum ſpatium. *LXX. Vulg. Hieron.* in refrigerium. *Alius*, in requiem. *Alius*, in conſolationem.

14. *Heb. S.* quæ aperuerunt labia mea. *LXX. Vul.* quæ diſtinxerunt labia mea. *Hieron. quæ promiſerunt labia mea.*

15 *Hebr. Vul. Hieron.* arietum. *Reliqui*, hircorum tempeſtivorum, (*meliùs*, corneorum.) *LXX.* hircorum.

17. *H.* Ad ipſum ore meo clamavi: & exaltatus eſt ſub lingua mea. *S.* Ipſum ore meo invocavi, & exaltata eſt ſtatim lingua mea. *LXX. Vul.* Ad ipſum ore meo clamavi, & exaltavi ſub lingua mea. *Hieron. Ipſum ore meo invocavi, & exaltavi in lingua mea.*

18. *Heb. Hieron.* Iniquitatem ſi vidi in corde meo, non exaudiet Dominus. *A.* Inutilitatem videns in corde meo, non exaudiet Dominus. *S.* Iniquitatem ſi prævidi in corde meo, ne exaudiat Dominus. *LXX. Vul.* Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus. *LXX.* ne exaudiat Dominus.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXV.

v. 1. Α. τῷ νικοποιῷ &c. Sæpe aotea Notam de inducta voce, ἀναστάσεως, exhibent duo Regii.

v. 2. Αλλ. σημάνατε. Αλλ. κροτ- Coiſlin. unus.

Ibid. Σ. πάντες οἱ ἐν τῇ γῇ. Druſius.

Ibid. Α. δότε &c. Euſebius.

v. 3. Α. ἡρμόσατο. Corder.

v. 4. Σ. πάντες οἱ ἐπὶ γῆς &c. Sic Mſſ. quorum unus habet, τῷ ὀνόματί σου Ita quoque Theodoretus, & Coiſlin. unus, qui non habet σοι poſt μελῳδοῦντες. Agellius vero ſic legit, πάντες οἱ ἐπὶ γῆς προσκυνησάτωσάν σοι, καὶ ψαλάτωσάν σοι, μελῳδοῦντες ᾄσωσι τὸ ὄνομά σου.

v. 5. Σ. ἴδετε &c. Locum plenum ſic habet Euſebius. Poſtremam hujuſce verſûs partem, ut eſt in τοῖς Ο. Theodotioni etiam tribuit Theodoretus.

v. 6. Σ. μετέβαλε &c. Euſebius & Mſſ.

v. 7. Α. τῷ ἐξουσιάζοντι &c. Euſebius.

Ibid. Σ. οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ &c. Euſebius. Poſtremam vero verſiculi partem, οἱ ἀπειθεῖς μὴ ὑψούτωσαν ἑαυτούς, quaſi Aquilæ & Symmachi adfert Colbertinus [illegible]

Digitized by Google

ſcriptus; ſed omnes alii ad Aquilam legunt, οἱ ἀφιστάμενοι, tantùm; ad Theodotionem vero, quem Θεόδωρον vocat Regius unus, οἱ ἐκκλίνοντες.

v. 8. Σ. ἐξάκουστον ποιεῖτε &c. Sic Euſebius lectionem plenam habet. Druſius hæc tantum adfert, ἀκουστὴν ποιεῖτε. Theodoretus & Regius unus, ἀκουστὴν ποιήσατε.

v. 9. Σ. τῦ τάξαντος &c. Sic Euſebius, qui monet Reliquos omnes, τὴν ψυχὴν ἡμῶν, & τὺς πόδας ἡμῶν legiſſe, ut eſt in Hebræo. Ἀλλ. εἰς μετακίνησιν. Sic Colbertinus ςιχηρῶς ſcriptus.

v. 11. Α. εἰσήγαγες &c. Sic Euſebius.

Ibid. Α. ἔθηκας τετριμμένην &c. Idem.

v. 12. Σ. εἰς εὐρυχωρίαν. Idem. Ἀλλ. εἰς ἀναψ- &c. Coiſlinianus unus.

v. 14. Σ. ἃς διώρισε &c. Sic Colbertinus ςιχηρῶς ſcriptus.

v. 15. οἱ λοιποὶ, τράγων κριῶν. Hilarius in Pſalm. p. 185. *Confirmat autem ſpiritalis intelligentiæ ſenſum aliorum conſonans ſibi & concors tranſlatio, qui pro* χειμάῤῥοις, τράγους κριοὺς *tranſtulerunt.* τράγοι κριοὶ *autem ſignificantur, qui ex ipſo tempore editi ſunt;* χείμαῤῥοι *autem, quos hyems genuit.* Mirum ſane videatur ſi omnes reliqui Interpretes τράγοι κριοὶ verterint. Quid enim adfinitatis habeat vox illa, κριοὶ, *cum Hebraica* אילים Euſebius vero legit, καὶ ἔριφοι, quæ verſio corrupta haud dubie eſt. Aquila, Symmachus & Quinta, Pſalm 49. 9. hircum κριὸν vocant; unde fortaſſis ſuſpicio oriatur, κριοὶ & ἔριφοι ſubſtitutos fuiſſe pro κριῶν. imo vix aliam lectionem admittam.

v. 17. Σ. αὐτὸν τῷ ςόματί μου &c. Sic Euſebius, tres Mſſ. Theodoretus & Druſius.

v. 18. Verſionem Aquilæ exhibet Colbertinus unus; Symmachi Colbertinus alter ςιχηρῶς ſcriptus ac Theodoretus.

PSALMUS LXVI.

2. Ὃ δὲ ἐπιλεγόμενον ἑξῆς, καὶ ἐλεήσαι ἡμᾶς, μὴ κείμενον μήτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μήτε ἐν τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς, ἀναγκαίως ὠβέλισται.

וירננו 5. Α. καὶ αἰνέσουσι. Σ. καὶ εὐφημείτωσαν. Ο. καὶ ἀγαλλιάσθωσαν.

ארץ נתנה יבולה 7. Σ. γῆ δώσει τὴν φορὰν αὐτῆς. Ο. γῆ ἔδωκε τὸν καρπὸν αὐτῆς.

אפסי 8. Ο. τὰ πέρατα. Ἄλλος, τὰ τέλη.

2. *Quod autem repetitur poſtea*, & miſereatur noſtri, *cum neque in Hebraico, neque apud reliquos Interpretes legatur: neceſſario notatum obelo fuit.*

5. *Heb. S. Hieron.* & laudent. *A.* & laudabunt. *LXX. Vulg.* & exultent.

7. *Heb. Hieron.* terra dedit germen ſuum. *S.* terra dabit proventum ſuum. *LXX. Vul.* terra dedit fructum ſuum.

8. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* fines. *Alius*, termini.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum. LXVI.

v. 2. Nota hæc eſt Euſebii Comment. in hunc Pſalmum.

v. 5. Α. καὶ αἰνέσουσι, &c. Euſebius.

v. 7. Σ. γῆ δώσει &c. Idem.

v. 8. ἄλλ@, τὰ τέλη. Coiſlin. unus.

PSALMUS LXVII.

רשעים 3. οἱ λοιποὶ, καὶ ὁ Σύρος, ἀσεβεῖς. Ο. ἁμαρτωλοί.

סלו לרכב בערבות 5. Α. ἀποσκολοπίσατε. Σ. κατεστρώσατε ὁδὸν τῷ ἐποχουμένῳ ἐν τῇ ἀοικήτῳ. Ο. ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν.

ביה שמו Σ. διὰ τοῦ ἰὰ ἡ ὀνομασία αὐτῷ. Ο. κύριος ὄνομα αὐτῷ. Ε. ἐν τῷ ἰὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

ועלזו לפניו Σ. καὶ γαυριᾶσθε εἰς πρόσωπον αὐτοῦ. Ο. καὶ ἀγαλλιᾶσθε ἐνώπιον αὐτοῦ.

ודין אלמנות 6. Α. δικαστοῦ χηρῶν. Σ. ὑπερδικοῦντος χηρῶν. Ο. κριτοῦ τῶν χηρῶν.

אלהים במעון קדשו Α. ὁ θεὸς ἐν βασιλείοις ἁγίοις αὐτοῦ. Σ. ὁ θεὸς ἐν ἡγιασμένῳ κατοικητη-

3. H*Ebr. Reliqui, Syrus, Hieron.* impii. *LXX. Vulg.* peccatores.

5. *H.* Exaltate equitantem per deſerta. *A.* palos figite, *vel*, virgulta evellite. *S.* Sternite viam ei qui vehitur in inhabitata. *LXX. Vulg.* Iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum. *Hieron. Praparate viam aſcendenti per deſertu.*

H. V. in Ia nomen ejus. *S.* per Ia nomen ejus. *LXX. Vulg.* Dominus nomen illi. *Hieron. in Domino nomen ejus.*

Heb. & exultate ad facies ejus. *S.* & gloriamini in faciem ejus. *LXX.* & exultate in conſpectu ejus. *Vul. exultate in conſpectu ejus. Hier. exultate coram eo.*

6. *H.* & judex viduarum. *A. S.* defenſoris viduarum. *LXX. Vulg.* judicis vidnarum. *Hieron. & defenſore viduarum.*

H. Deus in habitaculo ſanctitatis ſuæ. *A.* Deus in regia ſancta ſua. *S.* Deus in ſanctificato habitaculo ſuo. *LXX. Vul.* Deus in loco

ρίῳ αὐτȣ̃. Ο. ὁ θεὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτȣ̃.

בית יחידים מושיב 7. Α. καθίζει μονογενεῖς ἐν οἴκῳ. Σ. δίδωσιν οἰκεῖν μοναχοῖς οἰκίαν. Ο. κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ. Θ. κατοικίζει μοναχοὺς ἐν οἴκῳ. Ε. κατοικίζει μονοζώνους ἐν οἴκῳ.

בכושרות אסירים מוציא Σ. ἐξάγει δεδεμένους εἰς ἀπόλυσιν. Ο. ἐξάγων πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ. Θ. ἐξάγων πεπεδημένους ἐν εὐθύτησιν.

צחיחה שכנו סוררים אך Α. πλὴν ἀφιστάμενοι ἐσκήνωσαν λεοπετρίαν. Σ. οἱ δὲ ἀπειθεῖς κατοικήσουσι καύσωνος ξηρότητα. Ο. ὁμοίως τοὺς παραπικραίνοντας, τοὺς κατοικοῦντας ἐν τάφοις. Θ. πλὴν ἐκκλίνοντες κατεσκήνωσαν πεποιθότες.

8 אלהים בצאתך לפני עמך בצעדך בישימון Σ. ὁ θεὸς προερχόμενόν σου πρὸ τοῦ λαοῦ σου, βαίνοντος διʼ ἀοικήτου. Ο. ὁ θεὸς ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε ἐνώπιον τοῦ λαοῦ σου, ἐν τῷ διαβαίνειν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ. Α. ἠφανισμένην.

9. ארץ רעשה אף־שמים נטפו מפני אלהים זה סיני מפני אלהים אלהי ישראל Σ. γῆ ἐσείετο. οὐρανὸς δὲ ἀπέσταξεν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ τούτου τοῦ Σινᾶ, καὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ, θεοῦ Ἰσραήλ. Ο. γῆ ἐσείσθη, καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ τοῦ Σινᾶ, ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ Ἰσραήλ.

כוננתה אתה ונלאה נחלתך 10. Α. τὴν κληρονομίαν σου τὴν μεμοχθηκυῖαν, σὺ ἥδρασας αὐτήν. Σ. ἣν ἐξεποίησας καὶ ἥδρασας. Ο. τῇ κληρονομίᾳ σου, καὶ ἠσθένησε· σὺ δὲ κατηρτίσω αὐτήν.

בטובתך 11. οἱ λοιποί, διὰ τῆς ἀγαθωσύνης σου. Ο. ἐν τῇ χρηστότητί σου.

אדני יתן־אמר המבשרות צבא רב 12. Σ. κύριος ἔδωκε ῥήσεις εὐαγγελιζομένῃ στρατιᾷ πολλῇ. Ο. κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ.

מלכי צבאות ידדון ידדון 13. Σ. βασιλεῖς τῶν στρατιωτῶν ἠγαπήθησαν, ἀγαπητοὶ ἐγένοντο. Ο. ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τοῦ ἀγαπητοῦ, τοῦ ἀγαπητοῦ.

ונות בית תחלק שלל Α. καὶ ὡραιότης οἴκου μερίζεται λάφυρα. Σ. καὶ ἡ δίαιτα τοῦ οἴκου διανέμει λάφυρα. Ο. καὶ ὡραιότητι τοῦ οἴκου διελέσθαι σκῦλα.

ſancto ſuo. *Hieron. Deus in habitaculo ſancto ſuo.*

7. *Heb.* habitare faciens unicos in domo. *A.* collocat unigenitos in domo. *S.* dat habitandam ſolitariis domum. *LXX. Vulg* inhabitare facit unius moris in domo. *Th.* habitare facit ſolitarios in domo. *V.* habitare facit accinctos in domo. *Hieron. inhabitare facit ſolitarios in domo.*

H. educens vinctos in compedibus. *S.* educit vinctos in dimiſſionem. *LXX. Vulg. Hieron.* qui educit vinctos in fortitudine. *Th.* qui educit vinctos in rectitudinibus.

H. verumtamen rebelles habitaverunt ſiccum. *A.* verumtamen abſcedentes habitaverunt lævem petram. *S.* inobſequentes autem inhabitabunt æſtus ſiccitatem. *LXX. Vul.* ſimiliter eos qui exaſperant, qui habitant in ſepulcris. *Th.* verumtamen declinantes habitaverunt confidentes. *Hieron. increduli autem habitaverunt in ſiccitatibus.*

8. *H.* Deus in egrediendo te ad facies populi tui, in incedendo te in ſolitudine. *S.* Deus procedente te ante populum tuum, ambulante te per inhabitatam. *LXX. Vulg.* Deus cum egredereris in conſpectu populi tui, cum pertranſires in deſerto. *Aq.* diſſipatam. *Hieron. Deus cum egrederis ante populum tuum, & ambulares per deſertum.*

9. *Heb.* Terra tremuit etiam cœli diſtillaverunt a faciebus Dei hujus Sinai, a faciebus Dei Dei Iſrael. *S.* Terra movebatur: cœlum autem diſtillavit à facie Dei hujus Sinai, & a facie Dei Dei Iſrael. *LXX. Vulg.* Terra mota eſt, etenim cœli diſtillaverunt a facie Dei Sinai (*LXX.* Sina) a facie Dei Iſrael. *Hieron. Terra commota eſt, & cœli diſtillaverunt a facie tua Deus, hoc eſt in Sinai; a facie Dei Iſrael.*

10. *H.* hæreditatem tuam & labore confectam tu confirmaſti eam. *A.* hæreditatem tuam, quæ laborabat, tu firmaſti eam. *S.* quam effeciſti & fundaſti. *LXX. Vul.* hæreditati tuæ, & infirmata eſt, tu vero perfeciſti eam. *Hier. hæreditatem tuam & laborantem tu confortaſti.*

11. *Heb. Hieron.* in bonitate tua. *Reliqui*, per bonitatem tuam. *LXX. Vul.* in dulcedine tua.

12. *Heb.* Dominus dabit ſermonem, annuntiantium exercitus multus. *S.* Dominus dedit verba evangelizato exercitui multo. *LXX. Vul.* Dominus dabit verbum evangelizantibus, (*LXX.* evangelizatis) virtute multa. *Hieron. Domine, dabis ſermonem annuntiatricibus multitudinis plurimæ.*

13. *Heb.* Reges exercituum fugiebant, fugiebant. *S.* Reges militum dilecti ſunt, dilecti fuerunt. *LXX. Vulg.* Rex virtutum, dilecti, dilecti. *Hieron. Reges exercituum fœderabuntur, fœderabuntur.*

H. & habitatio domus dividet ſpolia. *A.* & ſpecies domus dividit ſpolia. *S.* & vivendi ratio domus diſtribuit ſpolia. *LXX. Vulg.* & ſpeciei domus dividere ſpolia. *Hieron. & pulcritudo domus dividet ſpolia.*

שפתים

Digitized by Google

אם־תשכבון בין שפתים 14. Σ. ἐὰν ἀναπέσητε μεταξὺ τῶν κλήρων. O. ἐὰν κοιμηθῆτε ἀναμέσον τῶν κλήρων.

ואברתיה Σ. καὶ τὰ μέλη αὐτῆς. O. καὶ τὰ μετάφρενα αὐτῆς.

15. בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון הר־אלהים הר־בשן הר גבננים הר־בשן Σ. ὁπότε κατεμέριζεν ὁ ἱκανὸς βασιλεύειν αὐτὴν, ὡς χιονωθεῖσα ἦν Σελμὼν ὄρος θεοῦ, ὄρος εὐτροφίας, ὄρος ὑψηλότατον, ὄρος εὐτροφίας. O. ἐν τῷ διαστέλλειν τὸν ἐπουράνιον βασιλεῖς (Θ. ἐπ' αὐτῆς) χιονωθήσονται ἐν Σελμών· ὄρος τοῦ θεοῦ ὄρος πῖον, ὄρος τετυρωμένον, ὄρος πῖον.

17. למה תרצדון הרים גבננים ההר חמד אלהים לשבתו אף־יהוה ישכן לנצח A. Εἰς τί ἐρίζετε ὄρη ὀφρυωμένα; τὸ ὄρος ὃ ἐπεθύμησεν ὁ θεὸς καθῆσαι αὐτῷ. Σ. Εἰς τί περισπουδάζετε τὰ ὄρη τὰ ὑψηλά; τὸ ὄρος ὅπερ ἐπόθησεν ὁ θεὸς εἰς τὸ κατοικεῖν ἐν αὐτῷ, καὶ κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος. O. ἱνατί ὑπολαμβάνετε ὄρη τετυρωμένα; τὸ ὄρος ὃ εὐδόκησεν ὁ θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ. καὶ γὰρ ὁ κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος. Θ. ἵνα τί ἐρίζετε περὶ τούτου τοῦ ὄρους;

רכב אלהים רבתים אלפי שנאן 18. Σ. ὄχησις τοῦ θεοῦ μυριάδων, χιλιάδες ἠχούντων. O. τὸ ἅρμα κυρίου μυριοπλάσιον, χιλιάδες εὐθηνούντων.

ואף סוררים לשכן 19. A. καίπερ ἀπειθεῖς τοῦ κατασκηνῶσαι. Σ. ἔτι καὶ ἐν ἀπειθοῦσι κατασκηνῶσαι. O. καὶ γὰρ ἀπειθοῦντες τοῦ κατασκηνῶσαι.

ישועתנו 20. Σ. τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. O. τῶν σωτηρίων ἡμῶν.

21. האל לנו אל למושעות וליהוה ארני למות תוצאות Σ. ὁ θεὸς ἡμῶν θεὸς εἰς σωτηρίας, καὶ τοῦ κυρίου τοῦ δεσπότου αἱ εἰς θάνατον ἔξοδοι. O. ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ θεὸς σώζειν, καὶ τοῦ κυρίου αἱ διέξοδοι τοῦ θανάτου.

קדקד שער מתהלך באשמיו 22. Σ. κορυφὴν ἔντριχον ἀναστρεφομένου ἐν ταῖς πλημμελείαις αὐτῆς. O. κορυφὴν τριχῶν διαπορευομένων ἐν πλημμελείαις αὐτῶν.

אמר ארני מבשן אשיב אשיב ממצלות ים 23. Σ. εἶπε κύριος, ἀπὸ Βασὰν ἐπιστρέψω, καὶ ἀναστρέψαι ποιήσω ἀπὸ βυθῶν θαλάσσης. O. Εἶπε κύριος ἐκ Βασὰν ἐπιστρέψω, ἐπιστρέψω ἐν βυθοῖς θαλάσσης.

14. *Heb.* Si accubueritis inter tripodes. *S.* Si recideritis inter ſortes. *LXX. Vulg.* Si dormiatis inter medios clerus. *Hieron. Si dormieritis inter medios terminos.*

Hebr. & alæ ejus. *S.* & membra ejus. *LXX. Vulg.* & poſteriora dorſi ejus. *Hieron. & poſteriora ejus.*

15. *H.* In diſſipando Saddai reges in ea, albeſcebat ut nix in Selmon: mons Dei, mons Baſan, mons gibborum, mons Baſan. *S.* Quando diſtribuit Deus regnare ipſam, quaſi nive dealbata erat Selmon mons Dei, mons boni alimenti: mons celſiſſimus, moos boni alimenti. *LXX. Vul.* Dum diſcernit cœleſtis reges (*Th.* ſuper eam.) nive dealbabuntur in Selmon: muns Dei mons pinguis: mons coagulatus, mons pinguis. *Hieron. Cum divideret robuſtiſſimus reges in ea, nive dealbata eſt in Selmon: mons Dei, mons pinguis: mons excelſus, mons pinguis.*

17. *Heb.* Ut quid deſpicitis montes gibboſi? montem deſideravit Deus habitare in eo; etiam Deus habitabit in finem. *A.* Ad quid contenditis montes ſuperciliosi? mons quem deſideravit Deus habitare in eo. *S.* Ad quid ſolicitudo vobis eſt circa montes excelſos? mons quem deſideravit Deus ad habitandum in eo, & Dominus habitabit in finem. *LXX. Vul.* Ut quid ſuſpicamini montes coagulatos? Mons in quu beneplacitum eſt Deo habitare in eo: etenim Dominus habitavit in finem. *Th.* Ut quid cuntenditis de hoc monte? *Hieron. Quare contenditis montes excelſi adverſus montem quem dilexit Deus ut habitaret in eo? Siquidem Dominus habitabit ſemper.*

18. *Hebr.* Currus Dei duæ myriades millia duplicata. *S.* Currus Dei myriadum millia ſonantium. *LXX. Vul.* Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium. *Hieron. Currus Dei innumerabilis millia abundantium.*

19. *Heb. A.* Et etiam rebelles ad inhabitandum. *S.* Inſuper & in inobſequentibus ad inhabitandum. *LXX.* Etenim inobſequentes ad inhabitandum. *Vulg. Etenim non credentes inhabitare. Hier. Inſuper & non credentes inhabitare.*

20. *Heb.* Salutem noſtram. *S.* Salvatoris noſtri. *LXX. Vul.* Salutarium noſtrorum. *Hieron. Salutis noſtra.*

21. *H.* Deus nobis Deus ad ſalutes, & Domino Adonai ad mortem exitus. *S.* Deus nobis Deus ad ſalutem, & Domini Domini ad mortem exitus. *LXX. Vul.* Deus noſter Deus ſalvos faciendi, & Domini (*Vul. repetit*, Domini) exitus mortis. *Hieron. Deus noſter Deus ſalutis, & Domini Dei mortis egreſſus.*

22. *Heb.* Verticem crinis ambulantis in delictis ſuis. *S.* Verticem capillatum verſantem in delictis ſuis. *LXX. Vulg.* Verticem capilli perambulantium in delictis ſuis. *Hieron. Verticem crinis perambulantium in delictis ſuis.*

23. *Hebr.* Dixit Dominus, ex Baſan redire faciam, redire faciam de profundis maris. *S.* Dixit Dominus, ex Baſan revertar, & reverti faciam ex profundis maris. *LXX.* Dixit Dominus, Ex Baſan revertar, revertar in profunda maris. *Vulg. Dixit Dominus, Ex Baſan con-*

Digitized by Google

למען תמחץ רגלך בדם לשון כלביך מאיבים מנהו 24. Σ. ὅπως συγκαταάξῃ (al. καταάξῃ) ὁ πούς σου μετ᾽ αἵματος, καὶ λάψῃ ἡ γλῶσσα τῶν κυνῶν σου ἀπὸ ἑκάστου τῶν ἐχθρῶν σου. Ο. ὅπως ἂν βαφῇ ὁ πούς σου ἐν αἵματι, ἡ γλῶσσα τῶν κυνῶν σου ἐξ ἐχθρῶν παρ᾽ αὐτοῦ.

ראו הליכותך אלהים הליכות אלי מלכי 25. οἱ λοιποί, ἐθεώρησαν τὰς πορείας σου ὁ θεός, πορείας τοῦ θεοῦ μου τοῦ βασιλέως μου. Ο. ἐθεωρήθησαν αἱ πορεῖαί σου ὁ θεός, αἱ πορεῖαι τοῦ θεοῦ μου τοῦ βασιλέως. Ἄλλος, αἱ ὁδοί.

אחר נגנים 26. Α. ὀπίσω ψαλλόντων. Σ. ἀκόλουθα τῶν μελῳδοῖς. Ο. ἐχόμενοι ψαλλόντων.

שם בנימן צעיר רדם 28. Α. ἐκεῖ Βενιαμὶν βραχὺς ἐπικρατῶν αὐτῶν. Σ. ἐκεῖ Βενιαμὶν ὁ μικρότατος. Ο. ἐκεῖ Βενιαμὶν νεώτερος ἐν ἐκστάσει. Θ. παιδευτὴς αὐτῶν. Ε. διδάσκων.

צוה אלהיך עזך עוזה אלהים זו פעלת לנו 29. Σ. προσέταξον ὁ θεὸς περὶ ἰσχύος σου. ἐνίσχυσον ὁ θεὸς τοῦτο ὃ ἐποίησας ἡμῖν. Ο. ἔντειλαι ὁ θεὸς τῇ δυνάμει σου, δυνάμωσον ὁ θεὸς τοῦτο ὃ κατηρτίσω ἐν ἡμῖν.

מהיכלך על־ירושלם 30. Σ. διὰ τὸν ναόν σου τὸν ἐπάνω τῆς Ἱερουσαλήμ. Ο. ἀπὸ ναοῦ σου ἐπὶ Ἱερουσαλήμ.

גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים מתרפס ברצי־כסף 31. Σ. συνόδῳ παμμεγεθῶν μετὰ συστροφῶν λαῶν, τοῖς διαλακτίζουσι τούτους αὐτοὺς εὐδοκήτους ὄντας ὡς δοκιμὴν ἀργυρίου. Ο. ἐπιτίμησον τοῖς θηρίοις τοῦ καλάμου· ἡ συναγωγὴ τῶν ταύρων ἐν ταῖς δαμάλεσι τῶν λαῶν, τοῦ μὴ ἀποκλεισθῆναι τοὺς δεδοκιμασμένους τῷ ἀργυρίῳ.

יאתיו חשמנים מני מצרים 32. Α. οἴσουσιν ἐσπουσμένως ἐξ Αἰγύπτου. Σ. ἐλθέτωσαν ἐκφαίνοντες οἱ ἐξ Αἰγύπτου. Ο. ἥξουσι πρέσβεις ἐξ Αἰγύπτου.

כוש תריץ ידיו לאלהים Α. Αἰθίοψ δραμεῖται χεῖρα αὐτοῦ τῷ θεῷ. Σ. Αἰθιοπία σπευσάτω διδοῦσα χεῖρα τῷ θεῷ. Ο. Αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα αὐτῆς τῷ θεῷ.

לרכב בשמי שמי־קדם 34. Α. τῷ ἐπιβεβηκότι ἐν οὐρανῷ οὐρανοῦ ἀρχῆθεν. Σ. τῷ ἐποχου-

vertam, convertam in profundum maris. Hieron. Dixit Dominus, De Baſan convertam: convertam de profundis maris.

24. *Heb.* Ut figas pedem tuum in ſanguine: lingua canum tuorum ex inimicis ex ipſo. *S.* Ut compingat pes tuus cum ſanguine, & lambat lingua canum tuorum ab unoquoque inimicorum tuorum. *LXX. Vulg.* Ut intingatur pes tuus in ſanguine, lingua canum tuorum ex inimicis ab ipſo. *Hieron. Ut callet pes tuus in ſanguine, lingua canum tuorum ex inimicis a semetipſo.*

25. *Heb. Hieron.* Viderunt itinera tua Deus, itinera Dei mei regis mei. *Reliqui*, Viderunt greſſus tuos Deus, greſſus Dei mei regis mei. *LXX.* Viſi ſunt greſſus tui Deus, greſſus Dei mei, Regis. *Alius*, viæ. *Vulg. Viderunt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus Dei mei Regis mei.*

26. *H.* poſt modulatores. *A.* poſt eos qui pſallebant. *S.* ſecundùm modulatrices. *LXX. Vul.* conjuncti pſallentibus. *Hieron. qui poſt tergum pſallebant.*

28. *Heb.* Ibi Benjamin puſillus dominans eis. *A.* Ibi Benjamin parvus imperans eis. *S.* Ibi Benjamin quam minimus. *LXX. Vul.* Ibi Benjamin adoleſcentulus in mentis exceſſu. *Th.* inſtitutor eorum. *V.* doctor. *Hieron. Ibi Benjamin parvulus continens eos.*

29. *H.* Præcipit Deus tuus fortitudini tuæ: confirma Deus hoc quod operatus es nobis. *S.* Præcipe Deus circa virtutem tuam: robora Deus hoc, quod operatus es nobis. *LXX. Vul.* Manda Deus virtuti tuæ, confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. *Hier. Pracipit Deus tuus de fortitudine tua, conforta Deus hoc quod operatus es in nobis.*

30. *Heb.* A templo tuo ſuper Jeruſalem. *S.* Propter templum tuum, quod eſt ſuper Jeruſalem. *LXX. Vul.* A templo tuo in Jeruſalem. *Hieron. De templo tuo, quod eſt in Jeruſalem.*

31. *Hebr.* Increpa feram cannæ: congregationem robuſtorum in vitulis populorum, ſe gloriantem in fragmentis argenti. *S.* conventui maximorum cum cœtibus populorum, calcantibus hos, qui accepti ſunt ut probatio argenti. *LXX. Vul.* Increpa feras arundinis: congregatio taurorum in vaccis populorum, ut non excludantur (*Vul.* ut excludant eos) qui probati ſunt argento. *Hieron. Increpa beſtiam calami, congregatio fortium in vitulis populorum calcitrantium contra rotas argenteas.*

32. *Heb.* Venient magni principes ex Ægypto. *A.* ferent feſtinanter ex Ægypto. *S.* Veniant patefacientes ex Ægypto. *LXX. Vulg.* Venient legati ex Ægypto. *Hieron. offerantur velociter ex Ægypto.*

Hebr. Æthiopia currere faciet manus ſuas Deo. *A.* Æthiops currere faciet manum ſuam Deo. *S.* Æthiopia feſtinet dans manum Deo. *LXX. Vulg.* Æthiopia præveniet manus ejus Deo. *Hieron. Æthiopia feſtinet dare manus Deo.*

34 *H.* equitanti in cœlis cœlorum a principio. *A.* inſcendenti in cœlum cœli a principio. *S.* qui vehitur ſuper cœlum cœli ex pri-

μβάσῳ ἐπὶ τ̃ οὐρανὸν τȣ̃ οὐρανοῦ ἐκ προσ͂ ἀνατολῆς.
Ο. τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τ̃ οὐρανὸν τȣ̃ οὐρανοῦ κτ̀ ἀνατολάς.

mà. *LXX. Vulg.* qui aſcendit ſuper cœlum cœli ad Orientem. *Hieron. Qui aſcendit ſuper cælum cæli a principio.*

נורא אלהים ממקדשיך 36. Σ. Φοβερὲ θεὲ ἐν ἁγιάσματί σου. Ο. θαυμαστὸς ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτȣ̃.

36. *Hebr.* Terribilis Deus a ſanctuariis tuis. *S.* Tremende Deus in ſanctuario tuo. *LXX. Vulg.* Mirabilis Deus in ſanctis ſuis. *Hieron. Terribilis Deus de ſanctuario tuo.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXVII.

v. 3. οἱ λοιποὶ κ̀ ὁ Σύρ. , ἀσεβεῖς. Theodoretus.

v. 5. A. ἀποκ- Sic ex Mſſ. Theodoreto, Euſebio & Druſio, qui poſtremus in Verſione Symmachi omittit, ἰδὼ.

Ibid. Σ. διὰ τȣ̃ Ια &c. Sic Euſebius & Druſius.

Ibid. Σ. κ̀ γαυριᾶσθε &c. Euſebius.

v. 6. A. δικασ- Euſebius.

Ibid. A. ὁ θεὸς ἐν βασιλεῖ σε &c. Sic Druſius. At Euſebius eam quæ Aquilæ tribuimus, Symmacho adſcribit, & vice verſâ.

v. 7. A. καθίζει &c. Has lectiones exhibet Euſebius, quæ apud Druſium non ita accurate deſcribuntur. Theodotionis vero lectionem ante non editam adfert Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus. Euſebius Comment. in Pſalmos, putat voce μοναχοῖς, quæ in Verſione Symmachi legitur, intelligi eos qui apud Chriſtianos Monachi vocantur: ſed ejus ſententiam confutavimus in Prælimioaribus ad eoſdem Commentarios. Ibi videſis. Melius Euthymius: *Symmachus*, inquit, *pro hominibus, quos unius moris eſſe dicit Propheta, ſeu unanimes, Monachos reddidit: quaſi ab omni mundano negotio ſegregatos & ſolitarios.* Dicitur videlicet de ſolitariis quibuſlibet in genere, non de Monachis Chriſtianis.

Ibid Σ. ἐξάγει δεσ- Sic Euſebius. Alter Codex habet, εἰς ἀπόλαυσιν, male. Theodotionis lectionem adferunt Codices.

Ibid. Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Euſebius; Theodotionis Colbertinus ſupra memoratus. Aquila, λεωπετρίαν. Druſius vero, λεωπετρίαν. λεωπετεια autem eſt lævis petra, ſive petra politæ ſuperficiei. Hac voce utuntur LXX. Ezech. 24. 7. Vide Lexicon utrumque.

v. 8. Verſionem Symmachi pleniorem habet Codex unus Regius, quam Druſius. Aquila, ἠφανισμένην. Vide 1. Reg. 23. 19.

v. 9. Σ. γῆ ἐσείσθη &c. Sic Euſebius & Regius unus ex Theodoro.

v. 10. A. τὴν κληροδοσίαν &c. Sic Euſebius, Theodoretus & duo Regii, quorum unus habet, ἐμοχθωσεν. Symmachi lectionem habet Euſebius.

v. 11. οἱ λοιπ. διὰ τῆς ἀγαθωσύνης. Druſius.

v. 12. Σ. κύριος ἔδωκε, &c. Euſebius. Druſius vero legit, εὐαγγελιζομένοις: ſed ſuſpicatur legendum, εὐαγγελιζομέναις. quæ lectio magis quadraret ad vocem Hebraïcam.

v. 13. Σ. βασιλεῖς &c. Sic Euſebius, Theodoretus & duo Mſſ. Euſebius habet, ἡ ἀγαπητὴ ἰσχύος.

Ibid. A. κ̀ ὡραιότης &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic effert Regius unus ex Theodoro.

v. 14. Σ. ἐὰν ἀναπαύσησθε &c. Sic habet Euſebius & Reg. unus ex Theodoro, qui legit ἀναμέσον, pro μεταξύ.

Ibid. Σ. κ̀ τὰ μέλη αὐτῆς. Regius unus ex Theodoro.

Qui verterunt, μετάφρενα, vel, *poſteriora*, forte legerunt אחרית pro אברותיה

v. 15. Σ. ὁπότε κατεμέριζεν &c. Euſebius. Illud autem, ἐπ' αὐτῆς, quod in LXX. legitur, Coiſlinianus unus teſtificatur eſſe Theodotionis.

v. 17. Lectionem Aquilæ ſic exhibent Druſius & Regius unus. Duo alii habent, καθίσαι ἐπ' αὐτό. Symmachi lectionem plenam mutuamur ex Euſebio, qui legit, ἀξιωσηδάζεται. Druſius, ἱνατί ἀξιωσηδάζετε, & hoc unum ex Symmacho adfert. Θ. ἱνατί ἐριζ- Sic Theodoretus in cap. 34. Ezechielis.

v. 18. Σ. ἔχοντες &c. Euſebius. אלפי שנאן vertit Hieronymus, *millia abundantium*, Aquilam, ut videtur, de more ſecutus, qui ſolet שאנן εὐθηνεῖν vertere, id eſt, *abundare*. Legiſſeque videtur שאנן pro שנאן

v. 19. A. καίπερ ἀπειθεῖς &c. Theodoretus, unus Regius & Druſius. Symmachi lectionem profert Euſebius.

v. 20. Σ. τȣ̃ σωτῆρος ἡμῶν. Druſius.

v. 21. Σ. ὁ θεὸς ἡμῶν &c. Euſebius.

v. 22. Σ. κορυφὴν ἐντριχον ἀναστρεφομένην &c. Sic Euſebius & Druſius. Duo Mſſ. διαπορευομένην: quam lectionem, ut videtur, mutuantur ex LXX.

v. 23. Σ. εἶπε κύριος &c. Sic Euſebius & quidam Mſſ. quorum unus habet, ἀπὸ Βασὰν ὑποςρέψαι ποιήσω, ἀναςρέψαι ποιήσω.

v. 24. Σ. ὅπως συγκατιάξῃ &c. Euſeb. Druſius habet, ὅπως ἂν συγκ- Alius, ἕως ἂν συγκ- Coiſlin. autem unus, καταξῃ. Ibid. Theodoretus & alius Codex, ἐκλείψει.

v. 25. οἱ λοιποὶ, ἐθεώρησαν. Sic unus. Vide & Hieronymum in Epiſt. ad Suniam & Fretelam. Ἀλλ. αἱ ὁδοί. Coiſlin. unus.

v. 26. A. ὄπιθεν ψαλλόντων. Sic Regius unus ex Theodoro, qui hæc Symmacho tribuit. Σ. ἀκόλουθα ταῖς μελῳδοῖς Druſius.

v. 28. Has omnes lectiones exhibent Euſebius & Regius unus ex Theodoro, qui Theodotionis lectionem ſic refert, παιδευτὴς αὐτῶν. Euſebius autem παιδεύοντα dicit.

v. 29. Σ. προςέταξεν &c. Duo Regii & Druſius. Unus ex Regiis habet, ἰσχύος μȣ, male.

v. 30. Σ. διὰ τὸν ναόν σου. Sic tres Mſſ. & Druſius.

v. 31. Σ. σκιλεῦσον παμμ- &c. Sic Regius unus & Euſebius. Druſius legit, διαλεκτίζων, minus recte. Idem habet, εὐδοκίμους: ſed Euſebius bis, & Regius unus ex Theodoro, εὐδοκοῦντας.

v. 32. A. εἴσουσιν &c. Euſebius Aquilæ & Symmachi lectionem ſic habet.

Ibid. A. Αἰθίοψ &c. Euſebius utramque lectionem habet.

v. 34. A. τῷ ἐπιβ- Aquilæ & Symmachi lectio ſimiliter ex Euſeb. & ex Mſſ.

v. 36. Σ. φοβερὲ θεὲ &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

PSALMUS LXVIII.

למנצח על־שושנים לדוד 1. A. Τῷ νικοποιῷ ἐπὶ κρίνων τȣ̃ Δαυίδ. Σ. ἐπινίκιος ὑπὲρ τῶν

1. HEbr. Victori ſuper Soſannim ipſi David. *A.* Victori ſuper lilia ipſius David.

αἴθεῶν, τοῦ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων τῷ Δαυίδ.

כי באו מים עד־נפש 2. Σ. ὅτι ἐπῆλθον ὕδατα ἕως τῆς ψυχῆς μου. O. ὅτι εἰσήλθοσαν ὕδατα ἕως ψυχῆς μου.

3. טבעתי ביון מצולה ואין מעמד באתי במעמקי־מים ושבלת שטפתני Σ. ἐβαπτίσθην εἰς ἀπεράντους καταδύσεις, καὶ οὐκ ἔστι στάσις. εἰσῆλθον εἰς τὰ βάθη τῶν ὑδάτων, καὶ ῥεῖθρον ἐπέκλυσέ με. O. ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις. ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ καταιγὶς κατεπόντισέ με. A. καὶ ῥεῦς ἐπέκλυσέ με.

כלו עיני ביחל לאלהי 4. A. ἐτελέσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου περιμένοντες τὸν θεόν. O. ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν θεόν μου.

שנאי חנם 5. Σ. οἱ μισοῦντές με ἀναξίως. O. οἱ μισοῦντές με δωρεάν.

אשר לא־גזלתי אז אשיב A. ἃ οὐκ ἐβιασάμην τότε ἀπέστρεφον. O. ἃ οὐχ ἥρπασα τότε ἀπετίννυον.

אלהים אתה ידעת לאולתי 6. Σ. ὁ θεὸς σὺ οἶδας τὴν ἀπειρίαν μου. O. ὁ θεὸς σὺ ἔγνως τὴν ἀφροσύνην μου.

אל־יבשו בי קויך אדני יהוה צבאות 7. Σ. μὴ καταισχυνθείησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ προσδοκῶντές σε κύριε θεὲ τῶν δυνάμεων. A. κύριος ὁ θεὸς στρατιῶν. O. μὴ αἰσχυνθείησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ὑπομένοντές σε κύριε τῶν δυνάμεων. Θ. κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων.

אל־יכלמו בי מבקשיך אלהי ישראל Σ. μὴ ἀσχημονήσαιεν ἐπ' ἐμὲ οἱ ἐκζητοῦντές σε θεὲ τοῦ Ἰσραήλ. O. μὴ ἐντραπείησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ζητοῦντές σε ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ.

כסתה כלמה פני 8. Σ. ἐκάλυψεν ἀσχημόνησις τὸ πρόσωπόν μου. O. ἐκάλυψεν ἐντροπὴ τὸ πρόσωπόν μου.

אכלתני 10. Σ. κατανάλωσέ με. O. κατέφαγέ με.

11. 12. 13. ואבכה בצום נפשי ותהי לחרפות לי ואתנה לבושי שק ואהי להם למשל ישיחו בי ישבי שער ונגינות שותי שכר A. καὶ ἔκλαυσα ἐν νηστείᾳ ψυχήν μου, καὶ ἐγενήθη εἰς ὀνειδισμοὺς ἐμοί, καὶ ἔδωκεν ἔνδυσίν μου σάκκον, καὶ ἐγενόμην αὐτοῖς εἰς παραβολήν. ὡμίλουν ἐν ἐμοὶ καθήμενοι πύλην, καὶ ψαλμοὶ πινόντων μέθυσμα. Σ. καὶ

S. Triumphale pro floribus, ipſius David. *LXX. Vulg.* In finem, pro iis qui commutabuntur, David. *Hieron. Victori pro liliis David.*

2. *Heb.* Quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam. *S.* Quoniam ſupervenerunt aquæ uſque ad animam meam. *LXX. Vul.* Quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam. *Hieron. Quoniam venerunt aqua uſque ad animam meam.*

3. *Heb.* Demerſus ſum in cœno profundi, & non ſtatio. Veni in profunda maris, & alveus inundavit me. *S.* Demerſus ſum in infinitas voragines, & non eſt ſtatio: ingreſſus ſum in profunda aquarum, & alveus inundavit me. *LXX. Vulg.* Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia: Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. *A.* & fluxus inundavit me. *Hieron. Infixus ſum in limo profundi, & non poſſum conſiſtere: veni in profundum aquarum, & flumen operuit me.*

4. *Heb.* Defecerunt oculi mei: ſperans in Deo meo. *A.* conſummati ſunt oculi mei, expectantes Deum. *LXX. Vulg.* Defecerunt oculi mei, dum ſpero in Deum meum. *Hieron. Defecerunt oculi mei, expectantes Deum meum.*

5. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* qui oderunt me gratis. *S.* qui oderunt me ſine cauſa.

Hebr. Hieron. quæ non rapueram, tunc reddebam. *A.* quæ non violenter rapueram, tunc reddebam. *LXX. Vulg.* quæ non rapui, tunc exſolvebam.

6. *H. Hieron.* Deus, tu ſcis ſtultitiam meam. *S.* Deus, tu ſcis imperitiam meam. *LXX. Vul.* Deus, tu ſcis inſipientiam meam.

7. *Hebr.* Ne pudore afficiantur in me expectantes te, Domine, Domine ſabaoth. *S.* Non confundantur ſuper me, qui expectant te, Domine Deus virtutum.. *A.* Dominus Deus exercituum. *LXX. Vulg.* Non erubeſcant in me qui expectant te, Domine [*Vulg. repetit,* Domine] virtutum. *Th.* Domine Deus virtutum *Hieron. Non confundantur ſuper me qui expectant te, Domine Deus exercituum.*

Hebr. Ne erubeſcant in me quærentes te, Deus Iſrael. *S.* Ne pudefiant ſuper me exquirentes te, Dee Iſrael. *LXX. Vul.* Non confundantur ſuper me qui quærunt te, Deus Iſrael. *Hieron. Non confundantur in me &c.*

8. *Heb.* operuit confuſio facies meas. *S. LXX. Vul. Hieron.* operuit confuſio faciem meam.

10. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* comedit me. *S.* conſumſit me.

11. 12. 13. *H.* Et flevi in jejunio animæ meæ; & fuit in opprobria mihi. Et dedi veſtimentum meum ſaccum, & fui eis in parabolam. Eloquentur in me ſedentes porta, & moduli bibentium ſechar. *A.* Et flevi in jejunio animam meam, & factum eſt in opprobria mihi, & dedit indumentum meum ſaccum, & factus ſum illis in parabolam. Colloquebantur in me ſedentes in porta, & pſalmi bibentium ebrie-

κλαύσει μετὰ νηστείας τὴν ψυχήν μου ἐγένετο εἰς ὀνειδος ἐμοί, καὶ τάξαντος δὲ ἔνδυμά μου σάκκον, καὶ ἐγενόμην αὐτοῖς εἰς παραβολήν. διηγοῦντό με καθήμενοι ἐν πύλῃ, καὶ ἔψαλλόν με οἱ πίνοντες μέθυσμα. O. καὶ συνέκαμψα ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐγενήθη εἰς ὀνειδισμοὺς ἐμοί. καὶ ἔθηκα τὸ ἔνδυμά μου σάκκον, καὶ ἐγενόμην αὐτοῖς εἰς παραβολήν. κατ' ἐμοῦ ἠδολέσχουν οἱ καθήμενοι ἐν πύλῃ, καὶ εἰς ἐμὲ ἔψαλλον οἱ πίνοντες τὸν οἶνον.

14. ואני תפלתי־לך יהוה עת רצון אלהים ברב־חסדך ענני Σ. ἐμοῦ δὲ ἡ προσευχὴ σοὶ κύριε, καιρὸς διαλλαγῆς ὁ θεός. ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου ἐπάκουσόν μου. A. καὶ ἐγὼ ἡ προσευχή μου σοὶ κύριε. O. ἐγὼ δὲ τῇ προσευχῇ μου σοὶ κύριε, καιρὸς εὐδοκίας ὁ θεός· ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου ἐπάκουσόν μου. Θ. ἐμοῦ δὲ ἡ προσευχὴ πρὸς σὲ κύριε.

16. ואל־תאטר־עלי באר פיה Σ. μηδὲ ἐπιστομισάτω μοι φρέαρ τὸ στόμα αὐτοῦ. O. μηδὲ συσχέτω ἐπ' ἐμὲ φρέαρ τὸ στόμα αὐτοῦ.

18. כי־צר־לי מהר ענני A. ὅτι στενόν μοι ταχὺ ἐπάκουσόν μου. O. ὅτι θλίβομαι ταχὺ ἐπάκουσόν μου.

21. חרפה שברה לבי ואנושה A. ὀνειδισμὸς συνέτριψε τὴν καρδίαν μου, καὶ ἀπεγνώσθην. Σ. ὀνειδισμὸς κατέαξε τὴν καρδίαν μου, καὶ ἐβασανιζόμην. O. ὀνειδισμὸν προσεδόκησεν ἡ καρδία μου καὶ ταλαιπωρίαν.

21.22. ואקוה לנוד ואין ולמנחמים ולא מצאתי ויתנו בברותי ראש ולצמאי ישקוני חמץ Σ. καὶ ἀνέμενον συλλυπούμενον, καὶ οὐχ ὑπῆρξεν, καὶ παρηγοροῦντα, καὶ οὐχ ηὕρισκον. καὶ ἐνέβαλλον εἰς τὴν τροφήν μου χολήν, καὶ ἐν τῇ δίψῃ μου ἐπότισάν με ὄξος. O. καὶ ὑπέμεινα συλλυπούμενον καὶ οὐχ ὑπῆρξεν, καὶ παρακαλοῦντα, καὶ οὐχ εὗρον. καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος.

23. יהי־שלחנם לפניהם לפח ולשלומים למוקש Σ. γένοιτο ἡ τράπεζα αὐτῶν ἔμπροσθεν αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς τιμωρίαν ὥστε συλληφθῆναι. A. εἰς σκῶλον. O. γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν ἐνώπιον αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν καὶ εἰς σκάνδαλον.

tatem. *S.* Et flenti cum jejunio animam meam, factum eſt in opprobrium mihi, & ſtatuens indumentum meum ſaccum, & factus ſum illis in parabolam. Alloquebantur me ſedentes in porta, & pſallebant me bibentes ebrietatem. *LXX. Vulg.* Et incurvavi [*Vul.* operui] in jejunio animam meam, & factum eſt in opprobrium mihi. Et poſui veſtimentum meum cilicium, (*LXX.* ſaccum) & factus ſum illis in parabolam. Adverſum me loquebantur qui ſedebant in porta, & in me pſallebant qui bibebant vinum. *Hier. Et flevi in jejunio animam meam, & factum eſt in opprobrium mihi Et poſui veſtimentum meum ſaccum, & factus ſum eis in parabolam. Contra me loquebantur qui ſedebant in porta, & cantabant bibentes vinum.*

14. *Heb.* Et ego oratione mea ad te, Domine: tempus beneplaciti Deus. In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me. *S.* oratio autem mea tibi, Domine: tempus reconciliationis Deus. In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me. *A.* Et ego oratio mea tibi, Domine. *LXX. Vul.* Ego vero oratione mea (*Vulg.* orationem meam) ad te, Domine: tempus beneplaciti, Deus. In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me. *Th.* Mea autem oratio ad te, Domine. *Hieron. Mea autem oratio ad te, Domine: tempus reconciliationis eſt Deus &c. ut Vulg.*

16. *Hebr.* neque obturet ſuper me puteus os ſuum. *S.* neque obſtruat mihi puteus os ſuum. *LXX. Vulg.* neque urgeat ſuper me puteus os ſuum. *Hieron. & non coronet ſuper me puteus os ſuum.*

18. *Heb. A.* Quia anguſtum mihi, ſtatim exaudi me. *LXX. Vul.* Quoniam tribulor, velociter exaudi me. *Hieron. Quoniam tribulor, cito exaudi me.*

21. *H.* Probrum contrivit cor meum, & anxius fui. *A.* Opprobrium contrivit cor meum, & deſperavi. *S.* Opprobrium confregit cor meum, & cruciabar. *LXX. Vul.* Improperium expectavit cor meum & miſeriam. *Hieron. Opprobrio contritum eſt cor meum, & deſperatus ſum.*

21. 22. *H.* Et expectavi ad condolendum, & non: & ad conſolantes, & non inveni. Et dederunt in eſcam meam fel: & in ſiti mea propinaverunt mihi acetum. *S.* Et expectabam condolentem, & non erat; & conſolantem, & non inveniebam: & injecerunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto. *LXX. Vulg.* Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non fuit: & qui conſolaretur, & non inveni. Et dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto. *Hieron. Et expectavi qui contriſtaretur &c. ut Vulg.*

23. *H.* Erit menſa eorum ad facies eorum in laqueum, & ad paces in offendiculum. *S.* Fiat menſa eorum coram eis in laqueum, & in ultionem ita ut comprehendantur. *A.* in offendiculum. *LXX. Vulg.* Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, & in retributionem, (*Vul.* retributiones,) & in ſcandalum. *Hieron. Sit menſa eorum coram eis in laqueum, & in retributiones ad corruendum.*

Digitized by Google

וכתגידם תמיד הבעד 24. A. καὶ τοὺς νώτους αὐτῶν ἐνδελεχῶς ἀτόνωσον Σ. καὶ τὰς ὀσφῦς αὐτῶν διαπαντὸς ἐξάρθρωσον. O. καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

נשמרה 26. A. ἠφανισμένη. Σ. ἀοίκητος. O. ἠρημωμένη.

באהליהם אל־יהי ישב Σ. καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν. O. καὶ ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν.

יספרו 27. A. διηγήσονται. Σ. ἐξηγοῦντο. O. προσέθηκαν.

בתודה 31. A. ἐν εὐχαριστίᾳ. O. ἐν αἰνέσει.

ותיטב ליהוה משור פר מקרן מפרים 32. Σ. καὶ ἀρέσει τῷ κυρίῳ μᾶλλον ἢ βοῦς ταῦρος διχηλῶν, κεράτης. O. καὶ ἀρέσει τῷ κυρίῳ ὑπὲρ μόσχον νέον, κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὁπλάς.

ויחי לבבכם 33. Οἱ λοιποί, καὶ ζήσεται ἡ καρδία ὑμῶν. οἱ ἄλλοι, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν. O. καὶ ζήσεσθε.

ואת־אסיריו לא בזה 34. Σ. καὶ τοὺς δεσμώτας τοὺς ἑαυτοῦ οὐκ ἐξουθένησε. O. καὶ τοὺς πεπεδημένους αὐτοῦ οὐκ ἐξουδένωσε.

ימים וכל־רמש בם 35. A. Σ. θάλασσαι, καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ ἐν αὐτοῖς. O. θάλασσαι καὶ πάντα τὰ ἕρποντα ἐν αὐτοῖς.

24. *Hebr.* & lumbos eorum ſemper nutare fac. *A.* & dorſum eorum ſemper debilita. *S.* & lumbos eorum ſemper exartua. *LXX. Vulg. Hieron.* & dorſum eorum ſemper incurva.

26. *H.* deſolatum. *A.* diſſipata. *S.* inhabitata. *LXX. Vul. Hieron.* deſerta.

H. S. LXX. Vul. Hieron. in tabernaculis eorum non ſit qui iohabitet.

27. *H. A.* narrabunt. *S. Hieron.* narrabant. *LXX. Vulg.* addiderunt.

31. *H. Hieron.* in confeſſione. *A.* in gratiarum actione. *LXX. Vulg.* io laude.

32. *H.* & melior erit Domino, quam bos, vitulus cornua producens & ungulas. *S.* Et placebit Domioo magis quam bos taurus ungulam diffindens, cornutus. *LXX. Vulg.* Et placebit Domioo ſuper vitulum novellum cornua producentem & ungulas. *Hieron.... cornua efferentem &c. ut Vulg.*

33. *H. & Reliqui*, & vivet cor veſtrum. *Alii, Vul. Hieron.* & vivet anima veſtra. *LXX.* & vivetis.

34. *H. LXX. Vul. Hieron.* & vinctos ſuos non deſpexit. *S.* & vinctos ſuos non vilipendet.

35. *H.* maria & omne reptile in eis. *A. S. Vul.* mare & omnia reptilia in eis. *LXX.* mare & omnia repentia in eis. *Hieron. mare & omnia quæ moventur in eis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXVIII.

v. 1. Titolos ex Euſebio.

v. 2. Σ. ὅτι εἰσῆλθον &c. Eoſebius. Pronomen μου adjiciunt Σ. & O. poſt ψυχῆς, etſi non exſtet in Hebræo.

v. 3. Σ. ἐβαπτίσθην &c. Euſebius & Regii duo. Aquila, καὶ ῥοῦς ἐπέκλυσέ με. Sic Eoſebius.

v. 4. A. ἐκοπίασα &c. Euſebius.

v. 5. Σ. οἱ μισοῦντές με ἀναξίως. Idem.

Ibid. A. ἃ οὐκ ἐσυλησάμην &c. Sic Eoſebius, Druſius & Colbertinus unus.

v. 6. Σ. ὁ θεὸς &c. Eoſebius.

v. 7. Σ. μὴ καταισχυνθείησαν &c. Sic plenam lectionem Eoſebius habet: cæteras Druſius.

Ibid. Σ. μὴ ἀσχημονήσαιεν &c. Euſebius.

v. 8. Σ. ἐκάλυψεν ἡ ἀσχημόνησις &c. Euſebius. Unus Codex habet, ἀσχημοσύνη.

v. 10. Σ. κατελυμήνατό με. Theodoretus.

v. 11. A. καὶ ἔκλαυσα &c. Sic lectiones duorum verſuum ex Aquila & Symmacho plenas exhibet Euſebius. Σ. καὶ κλάοντι &c. Verbum κλαίω frequenter ι amittit apud Euſebium, ut & καίω, quod alibi obſervavimus. LXX. καὶ συνέκαμψα, *& incurvavi.* Interpres Vulgatus, qui vertit, *& operui*, legiſſe videtur, καὶ συνεκάλυψα.

v. 14. Σ. ἐμοῦ δὲ ἡ προσευχὴ &c. Ex Euſebio & Theodoreto. Aquilæ vero & Theodotionis lectiones ex Theodoreto.

v. 16. Σ. μηδὲ ἐπιστομ- Eoſebius.

v. 18. A. ὅτι στενόν μοι. &c. Idem,

v. 21. A. ὀνειδισμὸς &c. Aquilæ & Symmachi lectiones habet idem Euſebius.

v. 21. & 22. Σ. καὶ ἀνέμενον συλλυπ- Eoſebius.

v. 23. Σ. γενέσθω &c. Sic Reg. 2. ex Theodoro, & Theodoretus. Colbertinus vero στιχηρῶς ſcriptus pro συλληφθεῖσιν, habet συληθεῖσιν. A. εἰς σκῶλον. Druſius.

v. 24. A. καὶ τοὺς νώτους &c. Euſebius Aquilæ & Symmachi verſiones ſic adfert.

v. 26. A. ἠφανισμένη &c. Idem.

v. 27. A. διηγήσονται &c. Idem.

v. 31. A. ἐν εὐχαριστίᾳ. Idem.

v. 32. Σ. καὶ ἀρέσει &c. Idem.

v. 33. οἱ λοιπ. καὶ ζήσεται &c. MSſ. & Druſius. Alii autem, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν.

v. 34. Σ. καὶ τοὺς δεσμ- Euſebius.

v. 35. A. Σ. θάλασσαι &c. Agellius.

PSALMUS LXIX.

להזכיר 1. O. εἰς ἀνάμνησιν.

1. *Hebr. Hieron.* ad recordandum. *LXX. Vulg.* in rememorationem.

יהוה לעזרתי חושה 2. Ἄλλοι, εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι κύριε σπεῦσον. O. vacant.

2. *Hebr.* Domine, ad auxilium meum feſtina. *Alii*, ad auxiliandum mihi, Domine, feſtina. *In LXX. vacat. Vulg. Domine, ad adjuvandum me feſtina. Hieron. Domine, ut auxilieris mihi feſtina.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXIX.

v. 1. O. εἰς ἀνάμνησιν. Sic legitur apud Euſebium. In aliis autem Exemplaribus olim ſcriptum erat, teſte Theodoreto, εἰς ἀνάμνησιν εἰς τὸ σῶσαί με κύριε. atque ita legitur in Edit. Romana, ubi tamen habetur κύριον pro κύριε. Nota Theodoreti ſic exſtat in uno Codice Regio: τοῦτο ἐν ἐνίοις μὲν ἀντιγράφοις εὗρον· ἐν ἐνίοις δὲ οὔ. πλὴν οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς. i. *Hoc reperi in quibuſdam Exemplaribus; in aliis ſecus. Cæterum neque in Hebraico, neque apud cæteros Interpretes habetur.* Quod intelligitur de poſtremis tantum verbis: nam illud, εἰς ἀνάμνησιν, & in Hebræo, & apud reliquos haud dubie Interpretes exprimebatur.

v. 2. Ἄλλοι, εἰς τὸ βοηθῆσαι &c. Hæc repetitio & in Hebraïco, & in cæteris Interpretationibus habebatur: ſed in τοῖς O. hodiernis deſideratur; nam verſiculum Hebraïcum,

אלהים להצילני יהוה לעזרתי חושה

ſic efferunt, ὁ θεὸς, εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες, quæ quoad ſenſum totam Hebraïci textûs ſententiam exprimunt, ſed paucioribus verbis: nam Hebræa hæc ad litteram ſignificant, *Deus ad liberandum me, Domine ad auxilium meum feſtina.*

PSALMUS LXX.

1. ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.

כי־סלעי ומצודתי אתה 3. A. ὅτι πέτρα μου καὶ ὀχύρωμά μου σύ. Σ. ὅτι πέτρα μου καὶ καταφυγή μου σὺ εἶ. O. ὅτι στερέωμά μου καὶ καταφυγή μου σὺ εἶ.

תקותי 5. Σ. ἡ προσδοκία μου. O. ἡ ὑπομονή μου. Ἀλλ. ὁ ὑπερασπιστής.

עליך נסמכתי מבטן ממעי אמי אתה גוזי בך תהלתי תמיד כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי־עז 6. 7. Σ. σοὶ ἐπεστηρίχθην ἀπὸ γαστρός, ἀπὸ τῶν ἐνδοθίων τῆς μητρός μου σὺ ἐπεῖδές με. εἰς σὲ ἡ ὑπομονή μου ἐνδελεχῶς, ὡσεὶ τέρας ἐγενόμην τοῖς πολλοῖς· σὺ δὲ πεποίθησίς μου ἰσχυρά. O. ἐπὶ σὲ ἐπεστηρίχθην ἀπὸ γαστρός, ἐκ κοιλίας μητρός μου σύ μου εἶ σκεπαστής, ἐν σοὶ ἡ ὕμνησίς μου διαπαντός· ὡσεὶ τέρας ἐγενήθην τοῖς πολλοῖς, καὶ σὺ βοηθὸς κραταιός.

ימלא פי תהלתך כל־היום תפארתך אל־תשליכני לעת זקנה 8. 9. Σ. πληρωθείη τὸ στόμα μου ὕμνου σου καθ' πᾶσαν ἡμέραν, ἐν τῇ εὐπρεπείᾳ σου μὴ ἀποβάλῃς με καιρῷ γήρως. O. πληρωθήτω τὸ στόμα μου αἰνέσεως, ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν μεγαλοπρέπειάν σου. μὴ ἀποῤῥίψῃς με εἰς καιρὸν γήρους.

ושמרי נפשי נועצו יחדו לאמר אלהים עזבו רדפו ותפשוהו כי־אין מציל 10. 11. Σ. καὶ οἱ ἐπιτηροῦντες τὴν ψυχήν μου ἐβουλεύσαντο ἐπὶ τὸ αὐτὸ λέγοντες· ὁ θεὸς ἐγκατέλιπεν αὐτόν, κατα-

1. S*Ine inſcriptione apud Hebræos.*

3. *Heb. A.* Quoniam petra mea & munitio mea tu. *S.* Quoniam petra mea & refugium meum es tu. *LXX. Vulg.* Quoniam firmamentum meum & refugium meum es tu. *Hieron. Quia petra mea & fortitudo mea es tu.*

5. *Heb. S. Hieron.* expectatio mea. *LXX. Vul.* patientia mea. *Alius*, protector meus.

6. 7. *Heb.* Super te innixus ſum ab utero, a viſceribus matris meæ tu eductor meus. In te laus mea ſemper, tamquam portentum fui multis, & tu ſpes mea fortis. *S.* Tibi confirmatus ſum a ventre: ex viſceribus matris meæ tu reſpexiſti me. In te patientia mea perpetuo, tamquam prodigium factus ſum multis: tu vero fiducia mea fortis. *LXX. Vulg.* In te confirmatus ſum ex utero: de ventre matris meæ tu es protector meus. In te cantatio mea ſemper: tamquam prodigium factus ſum multis, & tu adjutor fortis. *Hieron. A te ſuſtentatus ſum ex utero, de ventre matris meæ tu es protector meus: in te laus mea ſemper. Quaſi portentum factus ſum multis, & tu ſpes mea fortiſſima.*

8. 9. *Hebr.* Repleatur os meum laude tua: tota die gloria tua: ne projicias me in tempore ſenectutis. *S.* Repleatur os meum laude tua per omnem diem: in decore tuo ne abjicias me tempore ſenectutis. *LXX. Vulg.* Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam. Ne projicias me in tempore ſenectutis. *Hieron. Impleatur os meum laude tua, tota die magnitudine tua. Ne projicias me in tempore ſenectutis.*

10. 11. *Hebr.* Et cuſtodientes animam meam conſiliati ſunt pariter, dicendo: Deus dereliquit eum: perſequimini & comprehendite eum, quia non eſt qui eripiat. *S.* Et obſervantes animam meam conſilium inierunt pa-

διώξατε καὶ καταλάβετε αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ῥυόμενος. O. οἱ φυλάσσοντες τὴν ψυχήν μου ἐβουλεύσαντο ἐπιτοαυτὸ, λέγοντες, ὁ θεὸς ἐγκατέλιπεν αὐτὸν, καταδιώξατε καὶ καταλάβετε αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ῥυόμενος.

אלהי לעזרתי חישה 12. O. καὶ οἱ λοιποὶ, ὁ θεός μου εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες.

יבשו יכלו שטני נפשי 13. Σ. καταισχυνθήτωσαν καὶ ἀναλωθήτωσαν οἱ ἀντικείμενοι τῇ ψυχῇ μου. O. αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐκλιπέτωσαν οἱ ἐνδιαβάλλοντες τὴν ψυχήν μου.

והוספתי על־כל־תהלתך 14. A. καὶ προσθήσω ἐπὶ πάσας ὑμνήσεις σου. Σ. καὶ προσθήσω τοῖς ὕμνοις σου. O. καὶ προσθήσω ἐπὶ πᾶσαν τὴν αἴνεσίν σου.

פי יספר צדקתך כל־היום תשועתך כי לא ידעתי ספרות אבוא בגברות אדני 15. 16. Σ. τὸ στόμα μου διηγήσεται... οὐ γὰρ εἶδα ἐξαριθμῆσαι, ἐλεύσομαι ἐν δυνάμει κυρίου. O. τὸ στόμα μου ἐξαγγελεῖ δικαιοσύνην σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν σωτηρίαν σου. ὅτι οὐκ ἔγνων γραμματείας, εἰσελεύσομαι ἐν δυναστείᾳ κυρίου.

אלהים למדתני 17. A. θεὲ ἐδίδαξάς με. Σ. O. Θ. ὁ θεὸς ἐδίδαξάς με.

אלהים עד־מרום אשר־עשית גדלות 19. A. Σ. ϛ'. ὁ θεὸς ἕως ὕψους ἃ ἐποίησας μεγαλεῖα. O. θεὸς ἕως ὑψίστων ἃ ἐποίησας μεγαλεῖα.

אלהים מי כמוך A. Σ. O. Θ. E. ϛ'. ὁ θεὸς τίς ὅμοιός σοι. ὁ θεὸς τίς ὡς σύ.

ורעות 20. Σ. κακώσεις. O. καὶ κακά.

תרב גדלתי ותסב תנחמני 21. A. πληθυνεῖς μεγαλειότητά μου. Σ. αὐξήσεις τὴν μεγαλειότητά μου, καὶ περικυκλώσεις με παραμυθίᾳ. O. ἐπλεόνασας τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ ἐπιστρέψας παρεκάλεσάς με.

גם־אני אודך 22. Σ. κἀγὼ οὖν ἐξομολογήσομαί σοι. O. καὶ γὰρ ἐγὼ ἐξομολογήσομαί σοι.

אזמרה לך בכנור קדוש ישראל A. μελῳδήσω σοι ἐν κιθάρᾳ ἅγιε Ἰσραήλ. O. ψαλῶ σοι ἐν κιθάρᾳ ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ.

תרננה שפתי כי אזמרה־לך ונפשי אשר פדית 23. Σ. εὐφημήσει τὰ χείλη μου ὅταν μελῳδήσω

riter, dicentes: Deus dereliquit eum: perſequimini & comprehendite eum, quia non eſt qui eripiat. *LXX. Vulg.* Et qui cuſtodiebant animam meam conſilium fecerunt in unum, dicentes: Deus dereliquit eum: perſequimini & comprehendite eum, quia non eſt qui eripiat. *Hieron. Et qui obſervabant animam meam, inierunt conſilium pariter, dicentes &c..... qui eruat.*

12. *H. Hieron.* Deus meus, in auxilium meum feſtina. *LXX. & Reliqui*, Deus meus, in auxilium meum reſpice.

13. *Heb.* pudore afficiantur, deficiant adverſarii animæ meæ. *S. Hieron.* Confundantur & conſumantur adverſarii animæ meæ. *LXX. Vul.* Confundantur & deficiant detrahentes animæ meæ.

14. *Heb. LXX. Vul.* & adjiciam ſuper omnem laudem tuam. *A. Hieron.* & adjiciam ſuper omnes laudationes tuas. *S.* & adjiciam hymnis tuis.

15. 16. *Hebr.* Os meum narrabit juſtitiam tuam, tota die laudem tuam. Quoniam non cognovi numeros, introibo in potentias Domini. *S.* Os meum narrabit.... non enim ſcio numerare, veniam in virtute Domini. *LXX. Vulg.* Os meum annuntiabit juſtitiam tuam, tota die ſalutare tuum. Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini. *Hieron. Os meum narrabit juſtitiam tuam, tota die ſalutem tuam: quia non cognovi litteraturas, ingrediar in fortitudine Domini Dei.*

17. *Heb. S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* Deus, docuiſti me. *A.* Dee, docuiſti me.

19. *Heb.* Deus uſque in excelſum quæ feciſti magna. *A. S. VI.* Deus uſque in excelſum quæ feciſti magnalia. *LXX. Vulg.* Deus uſque in altiſſima quæ feciſti magnalia. *Hieron. Deus uſque in excelſum: quanta feciſti magnalia.*

Heb. Deus, quis ſicut tu? *A. S. LXX. Th. V. VI.* Deos, quis ſimilis tibi? Deus, quis ſicut tu? *Vul. Hieron. Deus, quis ſimilis tibi?*

20. *Heb. Vul. Hieron.* & malas. *S.* & vexationes. *LXX.* & mala.

21. *Heb.* multiplicabis magnitudinem tuam, & circuibis, conſolaberis me. *A.* multiplicabis magnitudinem meam. *S.* Augebis magnitudinem meam, & circumdabis me conſolatione. *LXX.* multiplicaſti juſtitiam tuam, & converſus conſolatus es me. *Vulg. Multiplicaſti magnificentiam tuam, & converſus conſolatus es me. Hieron. Multiplicabis magnitudinem meam, & converſus conſolaberis me.*

22. *Heb.* etiam ego confitebor tibi. *S.* & ego igitur confitebor tibi. *LXX. Vul.* nam & ego confitebor tibi. *Hieron. ego autem confitebor tibi.*

H. LXX. Vulg. pſallam tibi in cithara, ſanctus Iſrael. *A. Hieron.* cantabo tibi in cithara, ſancte Iſrael.

23. *H. Hieron.* Laudabunt labia mea, cum cantavero tibi, & anima mea, quam redemiſti: *S.* Laudabunt labia mea, cum modula-

oni,

σοι, καὶ ἡ ψυχή μου ἣν ἐλυτρώσω. O. ἀγαλλιάσονται τὰ χείλη μου ὅταν ψαλῶ σοι, καὶ ἡ ψυχή μου, ἣν ἐλυτρώσω.

bor tibi, & anima mea, quam redemiſti. *LXX. Vulg.* Exultabunt labia mea, cum cantavero tibi, & anima mea, quam redemiſti.

כי־בשו כי־חפרו מבקשי רעתי 24 A. ὅτι κατῃσχύνθησαν οἱ ζητοῦντες κακίαν μου. Σ. ὅτι κατῃσχύνθησαν, καὶ ὅτι ἀπωρύγησαν οἱ ζητοῦντες τὴν κάκωσίν μου. O. ὅταν αἰσχυνθῶσιν, καὶ ἐντραπῶσιν οἱ ζητοῦντες τὰ κακά μοι.

24. *H.* quia pudore affecti ſunt, quia erubuerunt quærentes malum meum. *A.* quia confuſi ſunt qui quærunt malum meum. *S.* quia confuſi ſunt, & quia effoſſi ſunt qui quærunt afflictionem meam. *LXX. Vulg.* cum confuſi & reveriti fuerint qui quærunt mala mihi. *Hier. quia confuſi ſunt & dehoneſtati quærentes malum mihi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXX.

v. 1. Titulus in LXX. Interpretibus ſic olim erat, teſte Theodoreto: τῷ Δαυὶδ ψαλμὸς τῶν υἱῶν Ἰωναδάβ, καὶ τῶν πρώτων αἰχμαλωτισθέντων· ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις. id eſt, *Davidi Pſalmus filiorum Jonadab, & eorum qui primum in captivitatem abducti fuerant, ſine inſcriptione apud Hebræos.* Et ſic, ut notat ibidem Theodoretus, ipſe Titulus Pſalmum apud Hebræos inſcriptione carere declarat.

v. 3. A. ὅτι πέτρα μου &c. Aquilæ & Symmachi lectiones habet Euſebius in Pſalmos.

v. 5. Σ. ἡ προσδοκία μου. Ex duobus Mſſ. Regiis.

v. 6. Hujus & ſequentis verſûs interpretationem ex Symmacho plenam adfert Euſebius.

v. 8. Σ. πλησθείη &c. Euſebius. Theodoretus vero ad Symmachum, καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

v. 10. & 11. Σ. καὶ οἱ ἐπιτηροῦντες &c. Ex Euſebio.

v. 12. O. καὶ οἱ λοιπ. &c. Ita Mſſ. & Druſius.

v. 13. Σ. καταισχυνθήτωσαν &c. Euſebius & Druſius.

v. 14. Aquilæ & Symmachi interpretationes exhibet Euſebius.

v. 15. & 16. Σ. τὸ στόμα μου &c. Hanc Symmachi lectionem partim ex tribus Mſſ. partim ex Euſebio & Theodoreto mutuamur.

v. 17. A. Θεὲ &c. Hæc ex Druſio.

v. 19. A. Σ. ς'. ὁ Θεὸς ἕως ὕψους &c. Hæc ex Theodoreto. Sed ille Aquilam dumtaxat & Symmachum huic interpretationi præfigit: Colbertinus autem unus Sextam Editionem adjicit.

Ibid. A. Σ. O. Θ. E. ς'. &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus, qui, ut puto, ideo alteram interpretationem adjicit, nempe, ὁ Θεὸς τίς ὡς σύ, ut indicet omnes Interpretes alterutram verſionem habere.

v. 20. Σ. καὶ κακώσεις Druſius.

v. 21. A. πληθυνεῖς &c. Agellius. Σ. αὐξήσεις &c. Sic Druſius & unus Regius, qui tamen habet, περικυκλώσεις.

v. 22. Σ. κἀγὼ σὺν Sic Reg. unus ex Theodoro.

Ibid. A. μελῳδήσω &c. Euſebius.

v. 23. Σ. εὐφημήσει &c. Euſebius.

v. 24. Lectiones Aquilæ & Symmachi exhibet idem Euſebius.

PSALMUS LXXI.

לשלמה 1. Οἱ λοιποί, Σολομῶντος. O. Εἰς Σολομῶν.

1. HEbr. ipſi Salomo. *Reliqui*, Salomonis *LXX. Vulg.* in Salomonem. *Hieron. Salomoni.*

ייראוך עם־שמש ולפני ירח 5. A.... Εἰς πρόσωπον τῆς σελήνης. Σ. καὶ φοβηθήσονταί σε ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος καὶ ἔμπροσθεν τῆς σελήνης. O. καὶ συμπαραμενεῖ τῷ ἡλίῳ, καὶ πρὸ τῆς σελήνης.

5. *H.* Timebunt te cum ſole & ad facies lunæ. *A.*.... in faciem lunæ. *S.* Et timebunt te quamdiu ſol & ante lunam. *LXX. Vulg.* Et permanebit cum ſole & ante lunam. *Hieron. Et timebunt te quamdiu erit ſol, & ultra lunam.*

ירד כמטר על־גז 6. A. καὶ καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ κουράν. Σ. καταβήσεται ὡς δρόσος ἐπὶ πόκον. καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοίως. O. καταβήσεται ὡς δρόσος ἐπὶ πόκον.

6. *H. A. Hieron.* Deſcendet ut pluvia in vellus. *S.* Deſcendet ut ros ſuper vellus. *& Reliqui ſimiliter. LXX. Vulg.* Deſcendet ſicut pluvia in vellus.

כרביבים Οἱ λοιποί, ψακάδες. O. σταγόνες.

H. ſicut imbres. *Reliqui, Hieron.* ſtillæ. *LXX. Vul.* ſtillicidia.

יפרח־בימיו צדיק ורב שלום 7. A. βλαστήσει ἐν ἡμέραις αὐτοῦ δίκαιος καὶ πλῆθος εἰρήνης. Σ. ἀνθήσει ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δίκαιος. O. ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλῆθος εἰρήνης.

7. *H.* Florebit in diebus ejus juſtus & multitudo pacis. *A. Hieron.* Germinabit in diebus ejus juſtus & multitudo pacis. *S.* Florebit in diebus ejus juſtus. *LXX. Vulg.* Orietur in diebus ejus juſtitia & abundantia pacis.

עד־בלי ירח A. ἕως οὗ ἡ σελήνη. Σ. ἕως παλαιώσεως τῆς σελήνης. O. ἕως οὗ ἀνταναιρεθῇ ἡ σελήνη.

H uſque ad non lunam. *A. Hieron.* donec non ſit luna. *S.* uſque ad inveterationem lunæ. *LXX. Vul.* donec auferatur luna.

לפניו יכרעו ציים 9. A. Εἰς πρόσωπον αὐτοῦ

9. *Hebr.* Ad facies ejus ſe incurvabunt ſoli-

κάμψουσιν Αἰθίοπες. Σ. ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὀκλάσουσιν Αἰθίοπες. Ο. ἐνώπιον αὐτοῦ προσπεσοῦνται Αἰθίοπες.

מלכי שבא וסבא 10. Α. Σ. βασιλεῖς Σαβὰ καὶ Σαβά. Ο. βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβά.

כי־יציל אביון משוע 12. Σ. ὅτι ἐξελεῖται πένητα οἰμώζοντα. Ο. ὅτι ἐῤῥύσατο πτωχὸν ἐκ δυνάστου.

וייקר דמם בעיניו 14. Α. καὶ τιμηθήσεται τὸ αἷμα αὐτῶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Σ. καὶ τίμιον ἔσται τὸ αἷμα αὐτῶν ἐνώπιον αὐτοῦ. Ο. καὶ ἔντιμον τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐνώπιον αὐτοῦ.

ויתן־לו מזהב שבא 15. τὸ Ἑβρ. καὶ Α. Σ. Θ. δοθήσεται αὐτῷ ἀπὸ τοῦ χρυσίου τῆς Σαβά. Ο. καὶ δοθήσεται αὐτῷ ἐκ τοῦ χρυσίου τῆς Ἀραβίας.

ירעש כלבנון פריו 16. Σ. διατρέψει ὡς Λίβανος καρπὸς αὐτοῦ. Ο. ὑπεραρθήσεται ὑπὲρ τὸν Λίβανον ὁ καρπὸς αὐτοῦ.

יהי שמו 17. Α. Σ. ἔσται τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ο. Θ. ἔστω τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

τὸ εὐλογημένον, παρ' οὐδενὶ κεῖται, οὔτε ἐν τῷ ἑξαπλῷ, οὔτε παρὰ Ἑβραίοις.

ברוך יהוה אלהים אלהי ישראל 18. Ἑβρ. γρ. βαρούχ ΠΙΠΙ ἐλωείμ ἐλωεὶ Ἰσραήλ. Α. Σ. Ο. Θ. Ε. ϛ'. εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ.

אמן ואמן 19. Α. πεπιστωμένως, πεπιστωμένως. Σ. ἀμήν, ἀμήν. Ο. γένοιτο, γένοιτο.

כלו תפלות דוד בן־ישי 20. Σ. ἐπετελέσθησαν προσευχαὶ Δαυὶδ υἱοῦ Ἰεσσαί. Ο. ἐξέλιπον οἱ ὕμνοι Δαυὶδ τοῦ υἱοῦ Ἰεσσαί. Θ. Ε. ἀνεκεφαλαιώθησαν προσευχαὶ Δαυὶδ υἱοῦ Ἰεσσαί.

tudinicolæ. *A.* In faciem ejus ſe incurvabunt Æthiopes. *S.* Ante eum procumbent Æthiopes. *LXX. Vulg.* Coram illo procident Æthiopes. *Hieron. Ante eum procident Æthiopes.*

10. *H.* Reges Seba & Saba. *A. S.* Reges Saba & Saba. *LXX. Vulg.* Reges Arabum & Saba. *Hieron. Reges Arabiæ & Saba.*

12. *H.* Quia eruet pauperem clamantem. *S.* Quia eruet pauperem ejulantem. *LXX. Vulg.* Quia liberavit (*Vulg.* liberabit) pauperem a potente. *Hieron. Quia eruet pauperem a potente.*

14. *H.* & pretioſus erit ſanguis eorum in oculis ejus. *A.* & honorabitur ſanguis eorum in oculis ejus. *S.* & pretioſus erit ſanguis eorum coram eo. *LXX. Vul.* & honorabile nomen eorum coram illo. *Hieron. & pretioſus erit ſanguis eorum coram oculis ejus.*

15. *H.* & dabit ei de auro Seba. *Hebr. Int. A. S. Th. Hieron.* & dabitur ei de auro Saba. *LXX. Vulg.* & dabitur ei de auro Arabiæ.

16. *H.* perſtrepet ſicut Libanon fructus ejus. *S.* decorus erit ſicut Libanus fructus ejus. *LXX. Vulg.* ſuperextolletur ſuper Libanum fructus ejus. *Hieron. elevabitur ſicut Libani fructus ejus.*

17. *Heb. A. S. Hieron.* erit nomen ejus. *LXX. Th. Vulg.* ſit nomen ejus.

Illud, Benedictum, *apud neminem exſtat, neque in Hexaplo, neque apud Hebræos.*

18. *H. Hieron.* Benedictus Dominus Deus, Deus Iſrael. *Hebr. lect.* baruch ππιπ eloim eloi Iſrael. *A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg.* Benedictus Dominus Deus Iſrael.

19. *Hebr. Hieron.* amen & amen. *A.* fideliter, fideliter. *S.* amen, amen. *LXX. Vul.* fiat, fiat.

20. *Hebr.* conſummatæ ſunt orationes David filii Iſai. *S. Hieron.* completæ ſunt orationes David filii Jeſſæ. *LXX. Vulg.* defecerunt laudes David filii Jeſſæ. *Th. V.* recognitæ ſunt orationes David filii Jeſſæ.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXI.

v. 1. οἱ λοιπ. Σαλωμῶντι. Euſebius in Pſalmos.

v. 5. A. εἰς πρόσωπον &c. Lectionem Aquilæ exhibet Euſebius, qui Symmachi etiam lectionem adſert; ſed Symmachi pleniorem habet Druſius.

v. 6. A. καὶ καταβήσεται &c. Sic Euſebius, qui habet etiam illud, καὶ οἱ λοιποὶ ὁμοίως.

Ibid. οἱ λοιπ. ψεκάδες. Idem.

v. 7. A. βλαστήσει &c. Sic Euſebius. Veriſimileque eſt Symmachum etiam habuiſſe, καὶ πλῆθος εἰρήνης, ut & alios.

Ibid. A. ἕως οὐ ἡ σελήνη. Ex Euſebio. Sic nos Hieronymum ſequuti legimus: nam ille particulam οὐ ſic cum tenui legit, vertitque, *donec non ſit luna.* In Mſ. tamen Euſebii Coisliniano, quem in edendo ejus in Pſalmos Commentario ſequuti ſumus, legitur, ἕως οὗ ἡ σελήνη, *uſquequo luna*, vel, *donec erit luna.* Quæ lectio optime quadrat, & forte melius quam altera: utraque tamen eodem recidit. Symmachus, qui בלי vertit, παλαιώσεις, ex בלה deduxit.

v. 9. A. εἰς πρόσωπον αὐτοῦ &c. Euſebius.

v. 10. A. Σ. βασιλεῖς Σαβὰ καὶ Σαβά. Sic Euſebius, qui adjicit primas litteras utriuſque vocis Σαβά, pronuntiatione quidem eaſdem eſſe, ſed elementorum formâ differre, ac primum nomen per Σὶν, *Sen* ſcribi; ſecundum vero per Σάδη, *Sade* &c. quæ fuſius ibi ille proſequitur. Verum memoriæ lapſo ibi *Sade* pro *Samech* ſcripſiſſe videtur; nam סבא legitur: non enim poteſt id Librario adſcribi.

v. 12. Σ. ὅτι ἐξελεῖται &c. Euſebius.

v. 14. A. καὶ τιμηθήσεται &c. Lectio Aquilæ ex Euſebio & Druſio; Symmachi ex Euſebio tantùm.

v. 15. τὸ Ἑβρ. &c. Ex Druſio & Euſebio.

v. 16. Σ. διατρέψει &c. Sic unus Codex.

v. 17. A. Σ. ἔσται τὸ ὄνομα &c. Coiſlin. unus.

Ibid. τὸ εὐλογ- Hæc nota prodit ex Theodoreto.

v. 18. Lectionem Hebraïcam Græcis characteribus, & lectionem aliorum Interpretum habet Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus. ΠΙΠΙ pro יהוה in Hexaplis locum habuiſſe, ſuadetur ex multis Heſaiæ locis infra, ubi ΠΙΠΙ occurrit, ad formam Hebraïcarum litterarum ſic expreſſum. Hac de re in Præliminaribus.

v. 19. A. πεπ- Has lectiones exhibet Euſebius. Vide ſupra.

v. 20. Σ. ἐπετελέσθησαν &c. Hoc alii quaſi partem Pſalmi habuerunt; alii notam extra Pſalmum eſſe putabant, ut ait Euſebius, qui priorem ſententiam amplectitur.

PSALMUS LXXII.

אך טוב לישראל אלהים לברי לבב 1. Σ. πλὴν ὄντως ἀγαθὸς ὁ θεὸς τῷ Ἰσραὴλ, τοῖς καθαροῖς τὴν καρδίαν. Ο. ὡς ἀγαθὸς τῷ Ἰσραὴλ ὁ θεὸς τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ.

כאין שפכה אשרי 2. Σ. παρ' οὐδὲν ἐλύθη τὰ κατορθοῦντά με. Ο. παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου.

כי אין חרצבות למותם ובריא אולם 4. Α. ὅτι οὐκ εἰσὶ δυσπάθειαι τῷ θανάτῳ αὐτῶν. Σ. ὅτι οὐκ ἐνεθυμοῦντο περὶ θανάτου, στερεὰ γὰρ ἦν τὰ πρόπυλα αὐτῶν. Ο. ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνάνευσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν, καὶ στερέωμα ἐν τῇ μάστιγι αὐτῶν.

בעמל אנוש אינמו ועם־אדם לא ינגעו 5. Σ. ἐν ταλαιπωρίᾳ ἀνδρὸς οὐκ ἐγένοντο, οὐδὲ μετὰ ἀνθρώπων ἐπλήσσοντο. Ο. ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσί, καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ μαστιγωθήσονται. Θ. ἐν μέσῳ ἀνθρώπων.

לכן ענקתמו גאוה יעטף־שית חמס למו 6. Σ. ὑπερηφανίαν ἠμφιάσαντο, ἀποθήκας δὲ ἀδικίας ἔχοντες. Ο. διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφανία, περιεβάλοντο ἀδικίαν, καὶ ἀσέβειαν αὐτῶν.

יצא מחלב עינמו 7. Α. ἐξῆλθον ἀπὸ στέατος ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. Σ. προέπιπτον ἀπὸ λιπαρότητος οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. Ο. ἐξελεύσεται ὡς ἐκ στέατος ἡ ἀδικία αὐτῶν.

עברו משכיות לבב ימיקו Α. παρῆλθον σκοπιὰς καρδίας. Σ. παρέβαινον τὰ φαινόμενα τῇ καρδίᾳ καταμωκώμενοι. Ο. διῆλθον εἰς διάθεσιν καρδίας. διενοήθησαν.

וידברו ברע עשק ממרום ידברו שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ 8. 9. Σ. ἐλάλουν ἐν πολλῇ συκοφαντίᾳ, τοῦ ὕψους κατελάλουν. ἔθεσαν εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτῶν, ἡ δὲ γλῶσσα αὐτῶν περιπατήματα ἐν τῇ γῇ. Ο. καὶ ἐλάλησαν ἐν πονηρίᾳ, ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ἐλάλησαν. ἔθεντο εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς.

ואמרו איכה ידע־אל ויש דעה בעליון 11.

1. Hebr. Profecto bonus Iſraeli Deus mundis corde. *S.* Utique vere bonus Deus Iſraeli mundis corde. *LXX. Vulg.* Quam bonus Iſrael Deus his qui recto ſunt corde! *Hieron. Attamen bonus eſt Iſrael, Deus his qui mundo ſunt corde.*

2. *Heb.* quaſi nihil effuſi ſunt greſſus mei. *S.* pene ſoluta ſunt quæ me dirigebant. *LXX. Vul. Hieron.* pene effuſi ſunt greſſus mei.

4. *Heb.* Quia non ligamina in morte eorum, & ſana fortitudo eorum. *A.* Quia non ſunt ægritudines morti eorum. *S.* Quia non recogitabant de morte, firma enim erant veſtibula eorum. *LXX. Vul.* Quia non eſt reſpectus morti eorum, & firmamentum in flagello eorum, (*Vulg.* in plaga eorum.) *Hieron. Quod non cogitaverint de morte ſua, & firma ſint veſtibula eorum.*

5. *Hebr.* In labore hominis non ipſi, & cum hominibus non flagellabuntur. *S.* In miſeria viri non fuerunt, neque cum hominibus percutiebantur. *LXX. Vulg. Hieron.* In laboribus, (*Vulg. Hieron.* in labore) hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. *Th.* in medio hominum.

6. *Hebr.* Ideo torque ligabit eos ſuperbia, involvet ornamento iniquitas eos. *S.* ſuperbiam induerunt, depoſita ex iniquitate habentes. *LXX. Vul.* Ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua. *Hieron. Ideo nutriti ſunt ad ſuperbiam: circumdederunt iniquitatem ſibi.*

7. *Hebr.* Exiit præ adipe oculus eorum. *A.* Exierunt ex adipe oculi eorum. *S.* Prociderunt a pinguedine oculi eorum. *LXX. Vulg.* Prodiit (*LXX.* prodiet) quaſi ex adipe iniquitas eorum. *Hieron. Proceſſerunt a pinguedine oculi eorum.*

Hebr. tranſierunt imaginationes cordis: reddent ſe diſſolutos. *A.* prætererierunt ſpeculas cordis. *S.* Prætergreſſi ſunt ea quæ apparebant cordi, deridentes. *LXX. Vulg.* tranſierunt in affectum cordis. Cogitaverunt. *Hieron. tranſierunt cogitationes cordis. Irriſerunt.*

8. 9. *Heb.* Et loquentur in malo calumniam, de excelſo loquentur. Poſuerunt in cœlos os ſuum, & lingua eorum ambulabit in terra. *S.* Loquebantur in multa ſycophantia, contra excelſum loquebantur. Statuerunt in cœlum os ſuum: lingua autem eorum deambulationes in terra. *LXX. Vul.* & loquuti ſunt nequitiam, iniquitatem in excelſum (*Vulg.* excelſo) locuti ſunt. Poſuerunt in cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra. *Hieron. & locuti ſunt in malitia calumniam: de excelſo loquentes. Poſuerunt in cœlum os ſuum, & lingua eorum ambulavit in terra.*

11. Et dixerunt, Quomodo ſcivit Deus, &

Σ. οἱ δὲ ἔλεγον, πῶς ἔγνω ὁ θεός; εἰ ἔστιν ἐπίγνωσις τῷ ὑψίστῳ. Οἱ πάντες, πῶς ἔγνω ὁ θεός; Ο. καὶ εἶπαν, πῶς ἔγνω ὁ θεὸς, καὶ εἰ ἔστι γνῶσις ἐν τῷ ὑψίστῳ;

13. 14. אך־ריק זכיתי לבבי וארחץ בנקיון כפי ואהי נגוע כל־היום ותוכחתי לבקרים Σ. ἴσως οὖν κἀγὼ μάτην ἐκάθαρα τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐνιπτόμην ἐν ἀναμαρτησίᾳ τὰς χεῖράς μου, καὶ διετέλεσα μυκτηριζόμενος καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ ἐλεγχόμενος καθ' ἕκαστον ὄρθρον. Α. πλὴν κενῶς ἐκαθάρισα τὴν καρδίαν μου. Ο. καὶ εἶπα, ἄρα ματαίως ἐδικαίωσα τὴν καρδίαν μου, καὶ ἐνιψάμην ἐν ἀθώοις τὰς χεῖράς μου. καὶ ἐγενόμην μεμαστιγωμένος ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ὁ ἔλεγχός μου εἰς τὰς πρωΐας. Θ. πλήν.

16. ואחשבה לדעת זאת עמל היא בעיני Σ. καὶ εἰ ἐλογιζόμην ἐπιγνῶναι τοῦτο, μόχθος ἐφαίνετό μοι. Ο. καὶ ὑπέλαβον τοῦ γνῶναι τοῦτο, κόπος ἐστὶν ἐναντίον μου.

17. עד־אבוא אל־מקדשי־אל אבינה לאחריתם Σ. ἕως εἰσέλθω εἰς τὰ ἁγιάσματα τοῦ θεοῦ, συνετισθῶ τὰ ἔσχατα αὐτῶν. Ο. ἕως εἰσέλθω εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ θεοῦ, καὶ συνῶ εἰς τὰ ἔσχατα αὐτῶν.

18. 19. 20. אך בחלקות תשית למו הפלתם למשואות איך היו לשמה כרגע ספו תמו מן־בלהות כחלום מהקיץ Σ. ὄντως ἐν ὀλισθήματι ἔταξας αὐτούς, κατέβαλες αὐτοὺς εἰς ἀφανισμούς· ἐξαίφνης ἐξέλιπον, ἀνηλώθησαν ὡς οὐχ ὑπάρξαντες, ὡς ὄνειρος ἐξυπνίσαντι. Ο. πλὴν διὰ τὰς δολιότητας ἔθου αὐτοῖς, κατέβαλες αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαρθῆναι. πῶς ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν; ἐξάπινα ἐξέλιπον, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, ὡσεὶ ἐνύπνιον ἐξεγειρομένου.

21. 22. 23. כי־יתחמץ לבבי וכליותי אשתונן ואני־בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך Σ. συνεστέλλετο ἡ καρδία μου, καὶ ἐντὸς τῶν νεφρῶν μου διελεγόμην ἀντιλέγων· ἤμην δὲ ἀνεπιστήμων καὶ μὴ εἰδώς· κτηνωδῶς διετέλεσα παρὰ σοί, καὶ συνήμην σοι διαπαντός. Α. κἀγὼ ἀσύνετος, καὶ οὐ γνώσομαι. Ο. ὅτι ηὐφράνθη (al. ἐξεκαύθη) ἡ καρδία μου, καὶ οἱ νεφροί μου ἠλλοιώθησαν. κἀγὼ ἐξουδενωμένος, καὶ οὐκ ἔγνων, κτηνώδης ἐγενόμην παρὰ σοί,

eſt ſcientia in excelſo. *S.* Illi autem dicebant, Quomodo novit Deus? ſi eſt ſcientia Altiſſimo. *Omnes*, Quomodo novit Deus? *LXX. Vulg.* Et dixerunt, Quomodo ſcit Deus? & ſi eſt ſcientia in excelſo? *Hieron. Et dixerunt, Quomodo novit Deus? & ſi eſt ſcientia in excelſo.*

13. 14. *H.* Vere fruſtra mundavi cor meum, & lavi in innocentia volas meas: & fui flagellatus omni die, & caſtigatio mea in matutinis. *S.* Forte igitur fruſtra & ego mundavi animam meam, & lavabam in innocentia manus meas, & perſeveravi ſubſannatus in unoquoque die, & redargutus in unoquoque matutino. *A.* Cæterum fruſtra mundavi cor meum. *LXX. Vul.* Et dixi, Ergo ſine cauſa juſtificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas. Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio mea in matutinis. *Th.* Verumtamen. *Hieron. Ergone fruſtra mundavi cor meum, & lavi in innocentia mea manus meas? Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio mea in matutinis.*

16. *Hebr.* Et putabam ſcire hoc, labor ipſe in oculis meis. *S.* Et ſi cogitabam ſcire hoc, labor apparebat mihi. *LXX. Vul.* Exiſtimabam ut cognoſcerem hoc, labor eſt ante me. *Hieron. Et cogitavi ut intelligerem iſtud: labor eſt in oculis meis.*

17. *Hebr.* Donec intrem ad ſanctuaria Dei, intelligam noviſſimum eorum. *S.* Donec intrem in ſanctificationes Dei, edocear ultima eorum. *LXX. Vulg.* Donec intrem in ſanctuarium Dei, & intelligam in noviſſimis eorum. *Hieron. Donec veniam ad ſanctuaria Dei: & intelligam in noviſſimo eorum.*

18. 19. 20. *Heb.* Profecto in lubricis poſuiſti eos: cadere feciſti eos in deſolationes. Quomodo fuerunt in deſolationem fere ſubito? defecerunt, conſumti ſunt a terroribus, velut ſomnium ab expergiſcendo. *S.* Vere in lapſu ſtatuiſti eos, dejeciſti eos in deſtructiones: ſubito defecerunt, conſumpti ſunt quaſi qui non fuiſſent, quaſi ſomnium expergiſcenti. *LXX. Vulg.* Verumtamen propter dolos poſuiſti eis, dejeciſti eos dum allevarentur. Quomodo facti ſunt in deſolationem? ſubito defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam. Velut ſomnium expergiſcentis (*Vulg.* ſurgentium.) *Hieron. Verumtamen in lubrico poſuiſti eos: dejeciſti eos ad interitum. Quomodo vaſtati ſunt ſubito: defecerunt, conſumti ſunt quaſi non ſint. Quaſi ſomnium evigilantis.*

21. 22. 23. *Heb.* Quia aceſcet cor meum, & renibus meis acuar: & ego inſipiens, & non cognoſcebam: jumenta eram apud te: & ego ſemper tecum. *S.* Contrahebatur cor meum, & intra renes meos diſſerebam contradicens: eram autem imperitus & non ſciens: jumenti more perſeveravi apud te, & tecum eram ſemper. *A.* & ego imprudens, & non ſciam. *LXX. Vul.* Quia inflammatum eſt cor meum, & renes mei commutati ſunt: & ego ad nihilum redactus ſum, & neſcivi: ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum. *Hieron. Quia contractum eſt cor meum, & lumbi*

Digitized by Google

κἀγὼ διηνεκῶς μετὰ σοῦ.

mei velut ignis fumigans. Et ego inſipiens & neſcius : quaſi jumentum factus ſum apud te : & eram ſemper tecum.

בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני 24. Σ. τῇ συμβουλίᾳ σου ὡδήγησάς με, ὕστερον τιμὴ διεδέξατό με. Ο. καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὡδήγησάς με, καὶ μετὰ δόξης προσελάβου με.

24. *Hebr.* in conſilio tuo duxiſti me, & poſt gloriam accipies me. *S.* conſilio tuo duxiſti me, demum honor excepit me. *LXX. Vulg.* & in conſilio tuo (*Vul. in voluntate tua*) deduxiſti me : & cum gloria ſuſcepiſti me. *Hieron. In conſilium tuum deduces me, & poſtea in gloria ſuſcipies me.*

מי־לי בשמים ועמך לא־חפצתי בארץ 25. A. τίς μοι ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ μετὰ σοῦ οὐκ ἐβουλήθην ἐν τῇ γῇ. Σ. τίς μοί ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ μετὰ σοῦ οὐκ ἠθέλησα ἐν τῇ γῇ. Ο. τί γάρ μοι ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ παρὰ σοῦ τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς.

25. *H.* Quis mihi in cœlo? & tecum nihil volui in terra. *A.* Quis mihi in cœlo? & tecum nolui in terra. *S. Hieron.* Quis mihi eſt in cœlo? & tecum nolui in terra. *LXX. Vulg.* Quid enim mihi eſt in cœlo? & a te quid volui ſuper terram?

לספר כל־מלאכותיך 28. A. τοῦ ἐξαγγεῖλαι πάσας τὰς ἀγγελίας σου. Ο. τοῦ ἐξαγγεῖλαι πάσας τὰς ἐπαγγελίας σου, (al. αἰνέσεις σου.)

28. *Heb.* ad narrandum omnia opera tua. *A.* ad nuntiandum omnes annuntiationes tuas. *LXX. Vulg.* ut annuntiem omnes prædicationes tuas. (*LXX. al.* laudes tuas.) *Hieron. ut narrem omnes annuntiationes tuas.*

Τὸ, ἐν ταῖς πύλαις τῆς θυγατρὸς Σιὼν, παρὰ μόνοις τοῖς Ο.

Illud, in portis filiæ Sion, *apud ſolos LXX. legitur.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXII.

v. 1. Σ. πλὴν ὄντως &c. Euſebius.

v. 2. Σ. παρ' οὐδὲν &c. Druſius. Regius unos ex anonymo ad Symmachum legit, παρ' ὀλίγον.

v. 4. Σ. ὅτι οὐκ ἐνεθυμοῦντο &c Euſebius. Colbertinus autem & Reg. unus, ὑγιὲς γὰρ ἦν τὸ πρόσωπον minus recte. Lectionem Aquilæ adfert Druſius.

v. 5. Σ. ἐν ταλαιπωρίᾳ &c. Euſebius. Theodotionis vero lectionem habet Druſius.

v. 6. Σ. ὑπερηφανίαν &c. Euſebius.

v. 7. A. ἐξῆλθεν &c. Verſionem Aquilæ habent Euſebius & Codex Colbertinus unus; Symmachi Euſebius, Druſius & MSſ. Hîc pro עינמו Septuaginta legerunt עונמו qui vertunt, ἀδικία αὐτῶν.

Ibid. A. παρῆλθον &c. Euſebius. Σ. παρέβαινον &c. Euſebius & Druſius.

v. 8.9 Σ. ἐλάλουν &c. Totum hunc locum Symmachi Euſebius habet. Agellius vero legit, ἀξιοπιστεῖν ἐν τῇ γῇ.

v. 11. Σ. οἱ δὲ ἔλεγον &c. Euſebius & Theodoretus. Hieronymus in Epiſt. ad Suniam & Fretelam ait, omnes pariter habere, πῶς ἔγνω ὁ Θεός.

v. 13. 14. Σ. ὅσως ἂν &c. Euſebius ſic totum Symmachi locum exhibet. Aquilæ vero clauſulam Colbertinus στιχηδὸν ſcriptus. Θ. πλήν. Druſius.

v. 16. Σ. καὶ οἱ ἐλογιζόμην &c. Euſebius & Druſius.

v. 17. Σ. ἕως εἰσῆλθον. Euſebius.

v. 18. Σ. ὄντως ἐν ὀλίσθῳ &c Euſebius & Reg. unus.

v. 21. Σ. συνεστέλλετο &c. Euſebius. Aquilæ vero lectionem exhibet Colbertinus στιχηδὸν ſcriptus.

v. 24. Σ. τῇ συμβουλίᾳ &c. Euſebius.

v. 25. A. τίς μοι &c. Lectiooem Aquilæ habet Druſius; Symmachi Regius unus.

v. 28. A. τοῦ ἐξαγγ. &c. Hieronymus ad Suniam & Fret. ſic habet : *Pro quo vos in Græco legiſſe dixiſtis*, τὰς αἰνέσεις σου, *id eſt*, laudes tuas. *Et ſciendum, quod in Hebræo* MALOCHOTHAC *ſcriptum habet, quod Aquila* ἀγγελίας, *id eſt.* nontios tuos; *Septuaginta*, τὰς ἐπαγγελίας σου, *id eſt*, prædicationes tuas, *vel*, promiſſa, *interpretati ſunt : licet laus, & prædicatio, unum utrumque ſignificet.*

Ibid. τὸ, ἐν ταῖς &c. Hanc claoſulam, utpote in Hebræo non exſtaotem, obelo notatam fuiſſe ioquit Euſebius.

PSALMUS LXXIII.

למה אלהים זנחת לנצח 1. A. τί θεὲ ἀπώσω εἰς νῖκος. Ο. ἱνατί ἀπώσω ὁ θεὸς εἰς τέλος.

1. HEb. Ut quid Deus elongaſti te in finem? *A.* Quid Dee repuliſti in victoriam? *LXX. Vulg. Hieron.* Ut quid Deus repuliſti in finem?

זכר עדתך קנית קדם 2. A. μνήσθητι τῆς συναγωγῆς σου, ἣν ἐλυτρώσω ἀπ' ἀρχῆς. Ο. μνήσθητι τῆς συναγωγῆς σου ἧς ἐκτήσω ἀπ' ἀρχῆς.

2. *Hebr.* memento cœtus tui : acquiſiviſti quondam. *A.* memento congregationis tuæ, quam redemiſti ab initio. *LXX. Vulg.* memor eſto congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio. *Hier. recordare congregationis tuæ &c. ut Vul.*

גאלת שבט נחלתך A. ἐκτήσω σκῆπτρον κληρονομίας σου. Σ. ἐλυτρώσω σκῆπτρον κληρουχίας σου. Ο. ἐλυτρώσω ῥάβδον κληρονομίας σου. Ε.... φυλήν....

Heb. LXX. Vulg. Hieron. Redemiſti virgam hæreditatis tuæ. *A.* Poſſediſti ſceptrum hæreditatis tuæ. *S.* Redemiſti ſceptrum hæreditatis tuæ. *V.*... tribum.

הר־ציון זה שכנת בו Σ. καὶ ἤγαγες εἰς τὸ Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιόν σου τοῦτο. Ο. ὄρος Σιὼν τοῦτο ὃ κατεσκήνωσας ἐν αὐτῷ.

הרימה פעמיך למשאות נצח 3. Σ. τὸ ὕψωμα τῶν ποδῶν σου ἠφανίσθη εἰς νῖκος. Ο. ἔπαρον τὰς χεῖράς σου ἐπὶ τὰς ὑπερηφανίας αὐτῶν εἰς τέλος.

בקדש Α. ἐν ἡγιασμένῳ. Ο. ἐν τοῖς ἁγίοις σου.

שאגו צורריך בקרב מועדך 4. Α. Σ. ἐβρυχήσαντο οἱ πολέμιοί σου ἐν μέσῳ τῆς συναγωγῆς σου. Ο. ἐνεκαυχήσαντο οἱ μισοῦντές σε ἐν μέσῳ τῆς ἑορτῆς σου.

שמו אותתם אתות יודע כמביא למעלה 5. Α. ἔθεντο τὰ σημεῖα αὐτῶν σημεῖα· ἐγνώσθη ὡς εἴσοδος εἰς ἄνω. Σ. ἔθηκαν τὰ σημεῖα αὐτῶν ἐπισήμως γνώριμα κατὰ τὴν εἴσοδον ἐπάνω. Ο. ἔθεντο τὰ σημεῖα αὐτῶν σημεῖα, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ὡς εἰς τὴν εἴσοδον ὑπεράνω. Θ. ἔθηκαν τὰ σημεῖα σημεῖα, καὶ γνωσθήτω ὡς εἴσοδος ὑπεράνω.

בסבך־עץ קרדמות ועת פתוחיה יחד בכשיל 6. וכילפות יהלמון Σ. ἐν ἀρμένοις ξυλίνοις ἀξίναις τῶν δὲ, καὶ τὰς πύλας αὐτῶν ὁμοῦ ἐν μοχλοῖς καὶ δικραίοις κατέρριψαν. Ο. ὡς ἐν δρυμῷ ξύλων ἀξίναις ἐξέκοψαν τὰς θύρας αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ κατέρραξαν αὐτήν.

שרפו כל־מועדי־אל בארץ 8. Α. Σ. ἐνεπύρισαν πάσας τὰς συναγωγὰς ἰσχυροῦ (Σ. τοῦ θεοῦ) ἐπὶ τῆς γῆς. Ο. δεῦτε, καταπαύσωμεν τὰς ἑορτὰς κυρίου ἀπὸ τῆς γῆς. Θ. ἐνεπύρισαν πάντας καιροὺς ἰσχυροῦ ἐν τῇ γῇ. Ε. κατέκαυσαν. ϛʹ. κατακαύσωμεν.

אותתינו 9. Α. Σ. Ο. Θ. Ε. τὰ σημεῖα ἡμῶν. Ἄλλος, τὰ σημεῖα αὐτῶν.

ינאץ 10. Σ. παραπληκτίσει. Ο. παροξυνεῖ.

אתה פוררת בעזך ים 13. Σ. σὺ διεσκέδασας τῇ ἰσχύι σου τὴν θάλασσαν. Ο. σὺ ἐκραταίωσας ἐν τῇ δυνάμει σου τὴν θάλασσαν. Θ. σὺ διέσπασας ἐν τῇ δυνάμει σου τὴν θάλασσαν.

שברת ראשי תנינים על־המים Α. συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Σ. συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν κητῶν ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ο. συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος.

לציים 14. Α. τοῖς ἐξελευσομένοις. Ο. Αἰθίοψι. Θ. τῷ ἐσχάτῳ. Ε. τῷ ἐξεληλυθότι.

כעין ונחל 15. Α. Σ. Θ. Ε. πηγὴν καὶ χείμαρρον. Ο. πηγὰς καὶ χειμάρρους.

Hebr. montem Sion iſtum habitaſti in eo. *S.* & induxiſti in Sion montem ſanctum tuum hunc. *LXX. Vulg.* mons Sion, in quo habitaſti in eo. *Hieron. montem Sion, in quo habitaſti.*

3. *Hebr.* Leva pedes tuos ad deſolationes in æternum. *S.* Elevatio pedum tuorum deleta eſt in victoriam. *LXX. Vul.* Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem. *Hieron. Sublimitas pedum tuorum diſſipata eſt uſque ad finem.*

Heb. in ſanctitate. *A.* in ſanctificato. *LXX.* in ſanctis tuis. *Vulg. Hieron. in ſancto.*

4. *Hebr.* Rugierunt hoſtes tui in medio conventûs tui. *A. S.* Rugierunt inimici tui in medio ſynagogæ tuæ. *LXX. Vul.* Et gloriati ſunt qui oderunt te in medio ſolemnitatis tuæ. *Hieron. Fremuerunt hoſtes in medio pacti tui.*

5. *Heb.* Poſuerunt ſigna ſua ſigna: cognoſcetur velut adducens in ſublime. *A.* Poſuerunt ſigna ſua ſigna, cognitus eſt quaſi introitus in ſublime *S.* Poſuerunt ſigna ſua conſpicue nota, juxta introitum deſuper. *LXX. Vulg.* Poſuerunt ſigna ſua ſigna, & non cognoverunt ſicut in introitu (*Vulg.* exitu) ſuper ſummum. *Th.* Poſuerunt ſigna ſigna, & cognoſcatur quaſi introitus deſuper. *Hieron. Poſuerunt ſigna ſua in trophæum, manifeſta in introitu deſuper.*

6. *Hebr.* In perplexitate ligni ſecures. Et nunc apertiones ejus pariter in bipenni, & malleis conquaſſabunt. *S.* inſtrumentis ligneis & ſecuribus ipſorum, & portas eorum ſimul in vectibus, & bipennibus (*al.* furcis) dejecerunt. *LXX. Vul.* Quaſi in ſylva lignorum ſecuribus exciderunt januas ejus in idipſum: in ſecuri & aſcia dejecerunt eam. *Hieron. In ſaltu lignorum ſecures. Et nunc ſculpturas ejus pariter bipenne & dolatoriis deraſerunt.*

8. *H.* Incenderunt omnes conventus Dei in terra. *A. S.* Incenderunt omnes ſynagogas fortis (*S.* Dei) in terra. *LXX. Vul.* Quieſcere faciamus (*Vul.* omnes) dies feſtos Dei a terra. *Th.* Incenderunt omnia tempora fortis in terra. *V.* combuſſerunt. *VI.* comburamus. *Hieron. Incenderunt omnes ſolemnitates Dei in terra.*

9. *Heb. A. S. LXX. Th. V. Vul. Hieron.* ſigna noſtra. *Alter*, ſigna eorum.

10. *Hebr. Hieron.* blaſphemabit. *S.* vituperabit. *LXX.* irritabit. *Vul. irritat.*

13. *Hebr.* Tu contriviſti in fortitudine tua mare. *S. Hieron.* Tu diſſipaſti fortitudine tua mare. *LXX. Vul.* Tu confirmaſti in virtute tua mare. *Th.* Tu diviſiſti in virtute tua mare.

Heb. confregiſti capita cetorum ſuper aquis. *A.* contriviſti capita draconum ſuper aquas. *S.* contriviſti capita cetorum ſuper aquas. *LXX.* contriviſti capita draconum ſuper aqua. *Vulg. contribulaſti capita draconum in aquis. Hieron. contriviſti capita draconum in aquis.*

14. *Hebr.* ſolitudinicolis. *A.* egreſſuris. *LXX.* Æthiopibus. *Th.* ultimo. *V.* egreſſo. *Vul. populis Æthiopum. Hieron. populo Æthiopum.*

15. *Heb. A. S. Th. V. Hieron.* fontem & torrentem. *LXX. Vul.* fontes & torrentes.

אתה הובשת נהרות איתן Σ. σὺ ἐξήρανας ποταμοὺς ἀρχαίους. A. στερεοὺς ποταμούς. O. σὺ ἐξήρανας ποταμοὺς Ηθάμ.

אתה הכינות מאור ושמש 16. A. σὺ ἡτοίμασας φωστῆρα καὶ ἥλιον. O. σὺ κατηρτίσω ἥλιον καὶ σελήνην. Θ. φῶς καὶ ἥλιον. E. σὺ κατηρτίσω σελήνην καὶ ἥλιον.

הצבת 17. A. Θ. ἐστήλωσας. Σ. ἔστησας. O. ἐποίησας.

זאת 18. Σ. ταῦτα. O. ταύτης.

כי־מלאו מחשכי־ארץ נאות חמס 20. Σ. ὅτι ἐπλήσθησαν ἐσκοτισμένα τῆς γῆς ὡραιοτήτων ἀδικίας. O. ὅτι ἐπληρώθησαν οἱ ἐσκοτισμένοι τῆς γῆς οἴκων ἀνομιῶν.

קומה אלהים ריבה ריבך זכר חרפתך מני־נבל כל־היום 22. Σ. στῆθι ὁ θεὸς προσμάχησον τῆς μάχης σου, καὶ μνημόνευσον τοῦ ὀνειδισμοῦ σου παρὰ ἄφρονος τὸν διὰ πάσης ἡμέρας. O. ἀνάστα ὁ θεός, δίκασον τὴν δίκην σου, μνήσθητι τῶν ὀνειδισμῶν σου τῶν ὑπὸ ἄφρονος ὅλην τὴν ἡμέραν.

אל־תשכח קול צרריך שאון קמיך עולה תמיד 23. A. μὴ ἐπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν ἐχθρῶν σου. ... Σ. μὴ ἐπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν πολεμίων σου, ἤγουν τῶν ἀνθεστηκότων σοι, μέχρις οὗ ἀναβαίνοντες (ἀναβαίνωσι) ἀδιαλείπτως. τ'. ἐχθρῶν. O. μὴ ἐπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν ἱκετῶν σου, ἡ ὑπερηφανία τῶν μισούντων σε ἀνέβη διαπαντὸς πρὸς σέ.

Hebr. Tu ſiccaſti fluvios fortitudinis. *S.* tu ſiccaſti fluvios antiquos. *A.* ſolidos fluvios. *LXX. Vul.* tu ſiccaſti fluvius Etbam. (*Vulg. Ethan.*) *Hieron. tu exſiccaſti flumina fortia.*

16. *H. A.* tu præparaſti luminare & ſolem. *LXX.* tu fabricatus es ſolem & lunam. *Th.* lucem & ſolem. *V.* tu paraſti lunam & ſolem. *Vul. tu fabricatus es auroram & ſolem. Hieron. tu ordinaſti luminaria & ſolem.*

17. *H. S. Hieron.* ſtatuiſti. *A. Th.* ſtabiliviſti. *LXX. Vulg.* feciſti.

18. *H. LXX. Vul. Hieron.* hujus. *S.* hæc.

20. *Hebr.* Quia repleta ſunt loca tenebroſa terræ habitaculis rapinæ. *S.* Quia repleta ſunt loca tenebroſa terræ ſpecioſitatibus iniquitatis. *LXX. Vulg.* Quia repleti ſunt qui obſcurati ſunt terræ, domibus iniquitatum. *Hieron. Quia repleta ſunt tenebris terræ, habitationes iniquæ ſubrutæ.*

22. *H.* Surge, Deus, litiga litem tuam, memento probri tui a ſtulto omni die. *S.* Sta, Deus, propugna pugnam tuam, & memor eſto opprobrii tui ab inſipiente per omnem diem. *LXX. Vulg.* Exurge, Deus, judica cauſam tuam: memor eſto improperiorum tuorum, eorum quæ ab inſipiente ſunt tota die. *Hieron. Surge, Deus, judica cauſam tuam: memento opprobrii tui ab inſipiente tota die.*

23. *H.* Ne obliviſcaris vocis hoſtium tuorum: ſuperbia obſiſtentium tibi aſcendens ſemper. *A.* Ne obliviſcaris vocis inimicorum tuorum... *S.* Ne obliviſcaris vocis hoſtium tuorum, ſcilicet obſiſtentium tibi, donec aſcendant inceſſanter. *VI.* inimicorum. *LXX. Vulg.* Ne obliviſcaris voces inimicorum (*LXX.* ſupplicum) tuorum: ſuperbia eorum qui te oderunt aſcendat ſemper ad te (*Vulg.* aſcendit ſemper.) *Hier. Ne obliviſcaris voces hoſtium tuorum: ſonitus adverſariorum tuorum aſcendit jugiter.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXIII.

v. 1. A. τί θεὲ &c. Druſius. Corderius legit, A. εἰς τί.

v. 2. Aquilæ lectiones habet Corderius, qui vocum κτήσεως & λυτρώσεως commutationem feciſſe videtur. Dubia ſane eſt hæc Aquilæ lectio.

Ibid. A. ἐλυτρώσω σκῆπτρον &c. Sic Euſebius & Druſius, qui tamen poſtremus habet, A.... ῥάβδον κληρονομίας σου. Lectionem Euſebii, σκῆπτρον, confirmant Reg. unus, Colbertinus & Euthymius.

Ibid. Σ. καὶ ἤγαγες &c. Sic ex Edit. Rom. Druſius. Si autem ſincera ſit lectio, paraphraſten egit Symmachus.

v. 3. Σ. τὸ ἀφανισμα &c. Sic Euſebius.

Ibid. A. ἐν ἡγιασμένῳ. Ita Druſius. Corderius etiam Symmacho tribuit. Theodoretus vero notat, vocem Hebraïcam (ſcilicet בקדש) in ſingulari eſſe, & ſingulariter expreſſam fuiſſe a reliquis Interpretibus, atque etiam a LXX. ut erant in Hexaplo.

v. 4. A. ἐβρυχήσαντο &c. Euſebius. In Cat. Corderii etiam Symmacho tribuitur. Vide Pſalm. 21. 14.

v. 5. Aquilæ & Theodotionis interpretationes ſic edidit Martianæus noſter. Symmachi ſic habent idem, itemque Euſebius & Druſius.

v. 6. Σ. ἐν ἀμφιβόλοις &c. Euſebius.

v. 7. A. Σ. ἐνεπύρισαν &c. Ita lectiones effert Martianæus noſter ex Epiſt. Hieron. ad Sun. & Fret.

v. 9. A. Σ. O. Θ. E. τὰ σημεῖα ἡμῶν. Coiſlin. unus, qui in textu habet, τὰ σημεῖα αὐτῶν, quæ fuit in aliquot Exemplaribus lectio τῶν O.

v. 10. Σ. παροξυνεῖ. Sic Druſius. Unus vero Codex Regius habet, παροξυνεῖ.

v. 13. Σ. σὺ διενέκας &c. Symmachi & Theodotionis lectiones ſic habet Euſebius.

Ibid. A. συνέτριψας &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic habent Euſebius & Mil.

v. 14. A. τοῖς ἐξ αἰῶνος. Sic Euſebius.

v. 15. A. Σ. Θ. E. πηγὴν καὶ χείμαῤῥον. Hîc notat Druſius: *Euthymius*, Symmachus pro Etham antiquos reddidit. *Ethan*, i. Ηθάμ. *Mendum vetus pro* Ηθάν, *quale in* Μαδιάμ. *Sic* Εδεμ *legitur pro* Εδεν, *quæ Scriptura impoſuit doctiſſimo Theodoreto, ut exiſtimarit* Αδάμ *dictum ab* Εδεμ *loci nomen, in quo formatus fuit.*

v. 16. A. σὺ ἡτοίμασας φωστῆρα &c. Euſebius & Druſius; Euſebius vero ad LXX. legit, φαῦσιν καὶ ἥλιον.

v. 17. A. Θ. ἐστήλωσας &c. Druſius.

v. 18. Σ. ταῦτα. Euſebius.

v. 20. Σ. ὅτι ἐπλήσθησαν &c. Druſius.

v. 22. Σ. στῆθι &c. Euſebius.

v. 23. Lectionem Symmachi plenam habet Euſebius; Aquilæ Martianæus.

PSALMUS LXXIV.

למנצח אל־תשחת מזמור לאסף שיר 1. Σ. ἐπινίκιος περὶ ἀφθαρσίας ψαλμὸς τοῦ Ἀσάφ. Ο. Εἰς τὸ τέλος, μὴ διαφθείρῃς, ψαλμὸς ᾠδῆς τῷ Ἀσάφ.

כי אקח מועד 3. Α. ὅταν λάβω συνταγάς. Σ. ὅταν λάβω τὴν συναγωγήν. (al. συνταγήν.) Ο. ὅταν λάβω καιρόν.

נמגים־ארץ וכל־ישביה 4. Σ. συστηθήσεται ἡ γῆ σὺν τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν. Ο. ἐτάκη ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες αὐτήν.

אנכי תכנתי עמודיה סלה Α. ἐγὼ ἐσταθμισάμην τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί. Σ. ἐγὼ ἥδρασα τοὺς στύλους αὐτῆς, διάψαλμα. Ο. ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς, διάψαλμα. Θ. ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς, διάψαλμα. Ε. ἐγὼ εἰμι, ἡτοίμασα τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί. ϛ'. ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς διαπαντός. Εβρ. ἀμυδᾶ.

אמרתי להוללים אל־תהלו ולרשעים אל־תרימו קרן אל־תרימו למרום קרנכם תדברו בצואר עתק 5. 6. Σ. Εἶπα τοῖς στασιάζουσι, μὴ στασιάζετε, καὶ τοῖς παρανόμοις, μὴ ἐπαίρετε τὸ κέρας. μὴ ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρας ὑμῶν λαλοῦντες τραχήλῳ ἀνομίαν. Ο. Εἶπα τοῖς παρανομοῦσι μὴ παρανομεῖτε, καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι, μὴ ὑψοῦτε κέρας, μὴ ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρας ὑμῶν, μὴ λαλεῖτε κατὰ τοῦ θεοῦ ἀδικίαν.

כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים כי־אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים 7. 8. Σ. οὐ γὰρ ἀπὸ ἀνατολῆς, οὐδὲ ἀπὸ δύσεως, οὐδὲ ἀπὸ ἐρήμου ὀρέων· ἀλλ' ὁ θεὸς κριτὴς τοῦτον μὲν ταπεινοῖ, τοῦτον δὲ ὑψοῖ. Ο. ὅτι οὔτε ἀπὸ ἐξόδων, οὔτε ἀπὸ δυσμῶν, οὔτε ἀπὸ ἐρήμων ὀρέων, ὅτι ὁ θεὸς κριτής ἐστι· τοῦτον ταπεινοῖ, καὶ τοῦτον ὑψοῖ. Ε. ἀπ' ἐξόδου. Ε. ἀνατολῶν ἔρημα, ὄρη τε νότια, καὶ βόρεια τμήματα.

כי כוס ביד־יהוה ויין חמר מלא מסך ויגר מזה אך־שמריה ימצו ישתו כל רשעי־ארץ 9. Σ. ποτήριον γὰρ ἐν χειρὶ κυρίου, καὶ οἶνος ἄκρατος πληρωθεὶς ἐκχυθείς, ὥστε ἕλκειν ἀπ' αὐτοῦ. πλὴν τὰς τρυγίας αὐτοῦ ἐκστραγγίσουσι πίνοντες οἱ φαῦλοι τῆς γῆς. Ο. ὅτι ποτήριον ἐν χειρὶ κυρίου,

1. HEbr. Victori, ne corrumpas, Pſalmus ipſi Aſaph, canticum. *S.* Triumphale de iocorruptione, Pſalmus ipſi Aſaph. *LXX. Vul.* In finem, ne corrumpas, Pſalmus cantici Aſaph. *Hieron. Victori, ut non diſperdas, Pſalmus Aſaph, cantici.*

3 *H. A.* cum accepero tempus ſtatutum. *S.* cum accepero ſynagogam. *LXX. Vulg. Hieron.* cum accepero tempus.

4. *H.* Liqoefacti terræ, & omnes habitatores ejus. *S.* Conſtabilietur terra cum omnibus habitantibus eam. *LXX. Vulg.* Liquefacta eſt terra, & omnes qui habitant in ea. *Hieron. Diſſolvetur terra cum omnibus habitatoribus ſuis.*

Heb. Ego firmavi columnas ejus, ſelah. *A.* ego ponderavi columnas ejus, ſemper. *S.* ego firmavi columnas ejus, diapſalma. *LXX. Th.* Ego confirmavi columnas ejus, diapſalma. *V.* Ego ſum, præparavi columnas ejus, ſemper. *VI.* ego firmavi columnas ejus, jugiter. *Hebr.* amudâ. *Vul. Ego confirmavi columnas ejus. Hieron. Ego appendi columnas ejus. Semper.*

5. 6. *Heb.* Dixi inſanis, Ne inſaniatis; & impiis, Ne exalteris corou: ne extollaris in excelſum cornu veſtrum, loquamini in collo præfracto. *S.* Dixi ſeditioſis, Ne ſeditionem moveatis; & iniquis, Ne extollite cornu, ne extollite in excelſum cornu veſtrum, loquentes collo iniquitatem. *LXX. Vul.* Dixi iniquis, Nolite inique agere; & delinquentibus, Nolite exaltare cornu. Nolite extollere in altum curnu veſtrum, nolite loqui adverſus Deum iniquitatem. *Hieron. Dixi inique agentibus, Nolite inique agere; & impiis, Nolite exaltare cornu. Nolite extollere in excelſum cornu veſtrum: loquentes in cervice veteri.*

7. 8. *H.* Quia non ab exitu, & ab Occidente, & non a deſerto montium, quia Deus judicans: hunc humiliabit, & hunc exaltabit. *S.* Non enim ab Oriente, neque ab Occideote, neque a deſerto montium: ſed Deus judex hunc quidem humiliat, hunc autem exaltat. *LXX. Vul.* Quia neque ab Oriente, (*LXX.* ab exitibus) neque ab Occidente, neque a deſertis montibus, quoniam Deus judex eſt. Hunc humiliat, & hunc exaltat. *V.* ab exitu. *V. item*, Orientis deſerta, monteſque Auſtrales, & Aquilonares ſectiones. *Hieron. Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque a ſolitudine montium. Sed Deus judex hunc humiliabit, & hunc exaltabit.*

9. *Heb.* Quia calix in manu Domini, & vinum rubuit, plenus mixto; & effudit ex hoc: Verumtamen fæces ejus exprimenr: bibent omnes impii terræ. *S.* Calix enim in manu Domini, & vinum merum, plenus effuſus: ita ut trahant ab ipſo. Verumtamen fæces ejus excolabunt bibeotes improbi terræ. *LXX. Vulg.*

οἴνου

οἴνου ἀκράτου πλῆρες κεράσματος· καὶ ἔκλινεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο. πλὴν ὁ τρυγίας αὐτοῦ οὐκ ἐξεκενώθη· πίονται πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς. E. πλήρης εὐρυχωρίας.

Quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto. Et inclinavit ex hoc in hoc : verumtamen fæx ejus non eſt exinanita: bibent omnes peccatores terræ. *V.* plenus latitudine. *Hieron. Quia calix in manu Domini eſt vino meraco uſque ad plenum mixtus, & propinabit ex eo : verumtamen fæces ejus epotabunt bibentes omnes impii terræ.*

אגיד 10. O. ἀγαλλιάσομαι (al. ἀπαγγελῶ.) E. ἀπαγγελῶ.

10. *Hebr. LXX. V. Vulg. Hieron.* annuntiabo. *LXX. aliter*, exultabo.

אגדע 11. A. περικόψω. Σ. μετακλάσω. O. Θ. συγκλάσω.

11. *Hebr. A.* concidam. *S.* conteram. *LXX. Th. Vul. Hieron.* confringam.

קרנות צדיק A. Σ. O. κέρατα δικαίου. Θ. κέρας δικαίων.

H. A. S. LXX. Vul. Hieron. cornua juſti. *Th.* cornu juſtorum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXIV.

v. 1. Lectionem Symmachi ſic habet Euſebius. Druſius Ψαλμὸς Ἀσάφ legit ; Theodoretus, Agellius & unus Regius, τῷ Ἀσάφ. Vide infra Pſalm. 76.

v. 3. A. ὅταν λάβω συνταγήν. Σ. ὅταν λάβω συνταγμένον. Sic Euſebius recte. Druſius autem ex Theodoreto variat, nec ſibi conſtantes interpretationes affert. Corderius habet, Σ. συνταγήν.

v. 4. Σ. συνεταλάπτεται. Sic Regius unus ex Theodoreto, & Euſebius.

Ibid. A. ἐγὼ ἐσταθμισάμην &c. Has omnes lectiones exhibet Origenes Opuſculo poſt Prælimiaria nunc primum edito.

v. 5. & 6. Σ. εἶπα τοῖς ματαίζουσι &c. Euſebius.

v. 7. & 8. Σ. οὐ γὰρ ἀπὸ &c. Sic Euſebius. Quintæ vero lectionem, ἀπὸ ἐξόδου, præfert unus Codex. Alteram ejuſdem longe prolixiorem exhibet Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus, quæ neſcio quid peregrini habet: eam tamen repræſentare viſum eſt.

v. 9. Σ. ποτήριον &c. Euſebius. Lectionem Quintæ mutilam effert Colbertinos στιχηρῶς ſcriptus.

v. 10. Ex Druſio, & ex aliis Exemplaribus.

v. 11. A. περικόψω &c. Druſius.

Ibid. A. Σ. O. κέρατα δικαίου &c. Idem.

PSALMUS LXXV.

ויהי בשלם סכו 3. [A.] καὶ ἐγένετο ἐν Σαλὴμ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ. Οἱ λοιποὶ, ἐν Σαλήμ. O. καὶ ἐγένετο ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτοῦ.

3. HEb. [*A.*] *Hieron.* & factus eſt in Salem tabernaculum ejus. *Reliqui*, in Salem. *LXX. Vul.* & factus eſt in pace locus ejus.

מגן וחרב ומלחמה סלה 4. A. θυρεὸν καὶ πόλεμον καὶ μάχαιραν, ἀεί. Σ. ἀσπίδα καὶ μάχαιραν καὶ πόλεμον, διάψαλμα. O. ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, διάψαλμα. Θ. ὅπλα καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, διάψαλμα. E. ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον, ἀεί. ϛ'. ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον εἰς τὸ τέλος. Εβρ. ουμαλαμα σελ.

4. *H.* ſcutum & gladium & bellum, ſelah. *A.* clypeum & bellum & gladium, ſemper. *S.* ſcutum & gladium & bellum, diapſalma. *LXX.* telum & gladium & bellum, diapſalma. *Th.* arma & gladium & bellum, diapſalma. *V.* telum & gladium & bellum, ſemper. *VI.* telum & gladium & bellum, in finem. *Hebr.* umalama ſel. *Vulg. ſcutum, gladium & bellum. Hieron. ſcutum & gladium & bellum, ſemper.*

נאור אתה אדיר מהררי טרף 5. A. φωτισμὸς σὺ ὑπερμεγέθης ἀπὸ ὀρέων ἁλώσεως. Σ. ἐπιφανὴς εἶ ὑπερμεγέθης ἀπὸ ὀρέων θήρας. O. φωτίζεις σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων αἰωνίων. Θ. φοβερὸς εἶ θαυμαστὸς ἀπὸ ὀρέων καρπίμων.

5. *H.* Illuſtris tu potens præ montibus prædæ. *A.* Illuminatio tu prægrandis a montibus capturæ. *S.* Illuſtris es prægrandis a montibus venationis. *LXX. Vulg.* Illuminas (*Vulg.* illuminans) tu mirabiliter a montibus æternis. *Th.* Terribilis es mirabilis a montibus fructiferis. *Hieron. Lumen tu es magnifice a montibus captivitatis.*

אבירי לב 6. Σ. ὑπερήφανοι τὴν καρδίαν. O. ἀσύνετοι τῇ καρδίᾳ.

6. *H.* fortes corde. *S. Hieron.* ſuperbi corde. *LXX. Vulg.* inſipientes corde.

נמו Σ. ἐκαρώθησαν. O. ὕπνωσαν.

H. LXX. Vulg. dormierunt. *S.* ſoporati ſunt. *Hieron. dormitaverunt.*

כל אנשי חיל ידיהם Σ. πάντες οἱ ἄνδρες οἱ ἰσχυροὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν. O. πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πλούτου ταῖς χερσὶν αὐτῶν.

Heb. omnes viri roboris manus ſuas. *S.* omnes viri fortes manus ſuas. *LXX. Vulg.* omnes viri divitiarum in manibus ſuis. *Hieron. omnes viri exercitus manus ſuas.*

מגערתך אלהי יעקב נרדם ורכב וסוס 7. A. ἀπὸ ἐμβριμήσεως (al. ἐπιτιμήσεως) θεὲ Ἰακὼβ, κατεφέρετο καὶ ἅρμα καὶ ἵππος. Σ. ἀπὸ ἐμβριμήσεώς σου θεὲ Ἰακὼβ ἐκαρώθη καὶ ἅρμα καὶ ἵππος. O. ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου ὁ θεὸς Ἰακὼβ, ἐνύσταξαν οἱ ἐπιβεβηκότες τοὺς ἵππους.

השמעת 9. Σ. ἀκουστὴν ποιήσεις. O. ἠκούτισας.

להושיע כל־ענוי־ארץ סלה 10. A. τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς ἀεί. O. τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, διάψαλμα. E. τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, ἀεί. ϛ'. τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς εἰς τέλος. Τὸ Ἑβραϊκὸν μετὰ τὸ, ανιη=ρς, ὅ ἐστι, τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ, σέλ.

כי־חמת אדם תודך שארית חמת תחגר 11. Σ. θυμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐξομολογήσει, λείψανον θυμοῦ περιζωσθήσῃ. O. ὅτι ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεταί σοι, καὶ ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου ἑορτάσει σοι.

למורא יבצר רוח נגידים נורא למלכי־ארץ 13. Σ. τῷ νομοθέτῃ, ἀφαιρουμένῳ μὲν πνεῦμα ἡγεμόνων, φοβερῷ δὲ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς. O. τῷ φοβερῷ καὶ ἀφαιρουμένῳ πνεύματα ἀρχόντων, τῷ φοβερῷ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς.

7. *H*. Ab increpatione tua, Deus Jacob, ſoporatus eſt & currus & equus. *A*. A fremitu (*al.* increpatione) Dee Jacob, dejiciebantur (in ſomnum) & currus & equus. *S*. A fremitu tuo, Dee Jacob, ſoporatus eſt & currus & equus. *LXX. Vul.* Ab increpatione tua, Deus Jacob, dormitaverunt qui aſcenderunt equos. *Hieron. Ab increpatione tua, Deus Jacob: conſopitus eſt currus & equus.*

9. *H*. audire feciſti. *S*. auditum facies. *LXX. Vul.* auditum feciſti. *Hieron. annuntiabis.*

10. *H*. ad ſervandum omnes manſuetos terræ, ſelah. *LXX*. ad ſalvandum omnes manſuetos terræ, diapſalma. *A. V.* ad ſalvandum omnes manſuetos terræ, ſemper. *VI*. ad ſalvandum omnes manſuetos terræ, in finem. *Hebraicum poſt illud*, Anie ars, *quod eſt*, manſuetos terræ, *habet* ſel. *Vul. ut ſalvos faceret omnes manſuetos terræ. Hieron. ut ſalvos faciat omnes mites terræ, ſemper.*

11. *H*. Quoniam furor hominis confitebitur tibi: reſiduum furoris accinges. *S*. furor enim hominis confitebitur, reſiduum furoris circumaccinctum. *LXX. Vulg.* Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi *Hieron. Quia ira hominis confitebitur tibi: reliquiis iræ accingeris.*

13. *H*. Terribili amputabit ſpiritum ducum, terribili regibus terræ. *S*. Legiſlatori auferenti quidem ſpiritum ducum: terribili autem regibus terræ. *LXX. Vul.* Terribili & ei qui aufert ſpiritum principum, terribili apud reges terræ. *Hieron. Terribili auferet ſpiritum ducum: terribili regibus terræ.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXV.

LXX. Titulo addunt, πρὸς τὸν Ἀσσύριον. Quod additamentum nec legit Euſebius, nec in Hexaplo erat, teſte Theodoreto.

v. 3. [A.] καὶ ἐχθροῦ &c. Hanc verſionem neſcio unde, ac fortaſſe ex conjectura, adfert Druſius: ut ut vero ſit, vix dubito ſic vertiſſe Aquilam, quem ſequitur Hieronymus de more. Οἱ λοιποὶ, ἐν Σαλήμ. Euſebius.

v. 4. A. θυρεὸν &c. Hæ omnes lectiones habentur in Opuſculo Origenis poſt Præliminaria edito ſupra.

v. 5. A. φωτισμὸς &c. Aquilæ & Theodotionis verſiones exhibet Euſebius. Symmachi vero Theodoretus & Cod. unus Regius. Druſius ſic lectionem Symmachi exhibet, φωτίζεις σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων θήρας.

v. 6. Σ. ὑπερήφανοι τὴν καρδίαν. Euſebius.

Ibid. Σ. ἐκαρώθησαν. Euſebius.

Ibid. Σ. πάντες &c. Sic ex Mſſ. Theodoreto & Druſio.

v. 7. A. ἀπὸ ἐμβριμήσεως. Sic Mſſ. Duo tamen ad Aquilam habent, ἀπὸ ἐπιτιμήσεως &c.

v. 9. Σ. ἀκουστὴν ποιήσεις. Druſius.

v. 10. A. E. τοῦ σῶσαι &c. Has interpretationes omnes mutuamur ex Origenis Opuſculo poſt Præliminaria edito, ubi illud =|=ρς pro ארץ ita ſcribitur.

v. 11. Σ. θυμὸς γὰρ &c. Sic unus Regius & Druſius, qui omittit γάρ.

v. 13. Σ. τῷ νομοθέτῃ &c. Euſebius.

PSALMUS LXXVI.

למנצח על־ידיתון לאסף מזמור 1. A. τῷ νικοποιῷ ἐπὶ Ἰδιθοὺμ, μελῴδημα τοῦ Ἀσάφ. Σ. ἐπινίκιον διὰ Ἰδιθοὺμ ᾠδὴ τοῦ Ἀσάφ. O. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ Ἰδιθοὺν, ψαλμὸς τῷ Ἀσάφ.

קולי אל־אלהים ואצעקה קולי אל־אלהים 2.

1. HEbr. Victori ſuper Idithun, ipſi Aſaph cantus. *A*. Victori ſuper Idithum, canticum ipſius Aſaph. *S*. Triumphale per Idithum, canticum ipſius Aſaph. *LXX. Vulg.* In finem, pro Idithun Pſalmus Aſaph. *Hieron. Victori pro Idithun, Pſalmus Aſaph.*

2. *H*. Vox mea ad Deum, & clamavi: vox

קולי אל אלהים ואצעקה קולי אל אלהים והאזין אלי Σ. Φωνῇ μου πρὸς τὸν θεὸν, καὶ βοήσαντός μου πρὸς τὸν θεὸν, παρέσχε τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ. Ο. Φωνῇ μου πρὸς κύριον ἐκέκραξα, φωνῇ μου πρὸς τὸν θεὸν, καὶ προσέσχε μοι. Α. Θ. πρὸς κύριον. Σ. Ε. ϛ'. πρὸς τὸν θεόν.

[illegible] לילה נגרה ולא תפוג Σ. ἡ χείρ μου νυκτὸς ἐκτέτατο διηνεκῶς. Ο. ταῖς χερσί μου νυκτὸς ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠπατήθην.

מאנה הנחם נפשי Α. ἀνένευσε παρηγορηθῆναι ἡ ψυχή μου. Σ. οὐκ ἐπείθετο παρηγορεῖσθαι ἡ ψυχή μου. Ο. ἀπηνήνατο παρακληθῆναι ἡ ψυχή μου.

אשיחה ותתעטף רוחי 4. Σ. διελάλουν ἐν ἐμαυτῷ, καὶ ἐλειποθύμουν. Ο. ἠδολέσχησα, καὶ ὠλιγοψύχησε τὸ πνεῦμά μου.

אחזת שמרות עיני 5. Α. κατέσχες φυλακὰς ὀφθαλμῶν. Σ. ἐκώλυον τοῦ ἀναβλέψαι οἱ ὀφθαλμοί μου. Ο. προκατελάβοντο φυλακὰς οἱ ὀφθαλμοί μου. (al. οἱ πάντες ἐχθροί μου.) Θ. ἐκράτησας τὰς φυλακὰς τῶν ὀφθαλμῶν μου.

נפעמתי ולא אדבר Σ. διηπόρουν καὶ οὐκ ἐλάλησα. Ο. ἐταράχθην, καὶ οὐκ ἐλάλησα.

חשבתי ימים מקדם שנות עולמים אזכרה 6. Σ. ἀνελογιζόμην τὰς ἡμέρας τὰς πρώτας, τὰ ἔτη τὰ ἀπ' αἰῶνος ἀνεμιμνησκόμην. Ο. διελογισάμην ἡμέρας ἀρχαίας, καὶ ἔτη αἰώνια ἐμνήσθην.

אזכרה נגינתי בלילה עם־לבבי אשיחה 7. Σ. ἀλλὰ ψαλμοὺς μου νυκτὸς πρὸς τὴν καρδίαν μου διελάλουν. Ο. καὶ ἐμελέτησα νυκτὸς μετὰ τῆς καρδίας μου, ἠδολέσχουν.

ויחפש רוחי Α. καὶ ἐσκάλευσε τὸ πνεῦμά μου. Σ. καὶ ἀνηρεύνων τὸ πνεῦμά μου. Ο. καὶ ἔσκαλλον τὸ πνεῦμά μου. Θ. καὶ ἐξηρεύνησε τὸ πνεῦμά μου.

גמר אמר לדר ודר 9. Σ. συνετέλεσε ῥῆσιν περὶ γενεᾶς ἑκάστης. Ο. τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀποκόψει ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. (al. καὶ γενεᾶς.)

השכח 10. Α. Ο. μὴ ἐπιλήσεται. Οἱ λοιποὶ, εἰ ἐπιλήσεται.

ואמר חלותי היא שנות ימין עליון 11. Α. καὶ εἶπα, ἀῤῥωστία μου, αὕτη ἀλλοίωσις δεξιᾶς ὑψίστου. Σ. καὶ εἶπα, τραῦμά μου ἐστὶν ἐπιδευτέρωσις δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου. Ο. καὶ εἶπα, νῦν ἠρξάμην, αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου. Θ. καὶ εἶπα ὠδῖνές εἰσιν, ἀλλοίωσις δεξιᾶς ὑψίστου. Ε. καὶ εἶπα ὠδῖνές

mea ad Deum, & auſcultando me. *S.* Voce mea ad Deum, & clamante me ad Deum, præbuit aures ſuas. *LXX. Vulg.* Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, & intendit mihi. *A. Th.* ad Dominum. *S. V. VI.* ad Deum. *Hieron. Voce mea ad Dominum exclamavi: Voce mea ad Dominum, & exaudivit me.*

3. *Hebr.* manus mea nocte defluxit, & non ceſſabit. *S.* manus mea nocte extenſa fuit aſſidue. *LXX. Vulg.* manibus meis nocte contra eum, & non ſum deceptus. *Hieron. manus mea nocte extenditur, & non quieſcit.*

Heb. A. LXX. Vulg. renuit conſolari anima mea. *S.* non perſuadebatur conſolationem accipere anima mea. *Hieron. noluit conſolari anima meu.*

4. *H.* meditabor & involvetur ſpiritus meus. *S.* colloquebar in meipſo, & animo deficiebam. *LXX. Vulg.* & exercitatus ſum: & defecit ſpiritus meus. *Hieron. loquebar in memetipſo, & deficiebat ſpiritus meus.*

5. *Hebr.* tenuiſti vigilias oculorum meorum. *A.* detinuiſti cuſtodias oculorum. *S.* impediebant ſurſum aſpicere oculi mei. *LXX. Vulg.* anticipaverunt vigilias oculi mei. *Th.* tenuiſti cuſtodias oculorum meorum. *Hieron. prohibebam ſuſpectum oculorum meorum.*

H. quaſſatus ſum, & non loquar. *S.* dubitabam & non locutus ſum. *LXX. Vul.* turbatus ſum, & non ſum locutus. *Hier. ſtupebam & non loquebar.*

6. *Heb.* Supputavi dies a principio: annos ſæculorum recordabor. *S.* Recogitabam dies primos, annos a ſæculo recordabar. *LXX. Vul.* Cogitavi dies antiquos: & annos æternos in mente habui. *Hieron. Recogitabam dies antiquos, annos ſæculorum. Recordabar.*

7. *Hebr.* moduli mei in nocte, cum corde meo meditabor. *S.* ſed pſalmos meos nocte ad cor meum loquebar. *LXX. Vulg.* & meditatus ſum nocte cum corde meo. (*Vulg.* &) Exercitabar. *Hieron. pſalmorum meorum: in nocte cum corde meo loquebar.*

H. & perveſtigabit ſpiritus meus. *A. Th.* & ſcrutatus eſt ſpiritus meus. *S.* & perſcrutabar ſpiritum meum. *LXX. Vulg. Hieron.* & ſcopebam ſpiritum meum.

9. *H.* conſumptum eſt eloquium in generatione & generatione. *S.* conſummavit dictum circa generationem unamquamque. *LXX. Vul.* miſericordiam ſuam abſcindet a generatione in generationem. *Hieron. conſummabitur verbum de generatione in generationem.*

10. *Heb. A. LXX.* num obliviſcetur. *Reliqui*, ſi obliviſcetur. *Vulg. aut obliviſcetur. Hieron. numquid oblitus eſt.*

11. *H.* Et dixi, infirmitas mea ipſa, anni dexteræ excelſi. *A.* Et dixi, infirmitas mea, hæc mutatio dexteræ Altiſſimi. *S.* Et dixi, vulnus meum eſt iteratio dexteræ Altiſſimi. *LXX. Vulg.* Et dixi, nunc cœpi: hæc mutatio dexteræ Altiſſimi. (*Vulg.* excelſi.) *Th.* Et dixi, dolores ſunt, mutatio dexteræ Altiſſimi. *V.* Et

Digitized by Google

μυ εἰσὶν, ἀλλοίωσις δεξιᾶς τῦ ὑψίστου.

אזכיר מעללי־יה כי־אזכרה מקדם פלאך והגיתי בכל־פעלך ובעלילותיך אשיחה 12. 13. Σ. ἀνεμιμνησκόμην τᾶς πϱονοίας (al. πϱονοίας) κυϱίυ· ἀναπολῶν τὰ ἀϱχαῖα τεϱάστιά σου, ϗ διεμελέτων πάσας τὰς πϱάξεις σου, ϗ τὰ μηχανήματά σου διηγούμην. O. ἐμνήσθην τῶ ἔϱγων κυϱίυ, ὅτι μνησθήσομαι ἀπὸ τ ἀϱχῆς τ̃ θαυμασίων σου. ϗ μελετήσω ἐν πᾶσι τοῖς ἔϱγοις σου, ϗ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασί σου ἀδολεσχήσω.

אלהים בקדש דרכך 14. A. ὁ θεὸς ἐν ἡγιασμένῳ ἡ ὁδός σου. Σ. θεὸς ἐν ἁγιασμῷ ἡ ὁδός σου. O. ὁ θεὸς ἐν τῷ ἁγίῳ ἡ ὁδός σου.

הודעת בעמים עזך 15. Σ. γνωστὴν ἐποίησας ἐν τοῖς ἔθνεσι τὴν ἰσχύν σου. O. ἐγνώϱισας ἐν τοῖς λαοῖς τὴν δύναμίν σου.

קול נתנו שחקים 18. Σ. ἦχον ἔδωκεν αἰθήϱ. O. φωνὴν ἔδωκαν αἱ νεφέλαι.

קול רעמך בגלגל 19. A. O. Θ. φωνὴ βϱοντῆς σου ἐν τῷ τϱοχῷ. Σ. ἦχος βϱοντῆς σου ἐν τῷ τϱοχῷ.

ותרעש Οἱ λοιποὶ, ϗ ἐσείσθη. O. ϗ ἔντϱομος ἐγενήθη.

dixi, dolores mei ſunt, mutatio dexteræ Altiſſimi. *Hieron. Et dixi, imbecillitas mea eſt: hæc commutatio dexteræ excelſi.*

12. 13. *H.* Recordabor ſtudiorum Ia, quia recordabor a principio miraculi tui. Et meditabor in omnibus operibus tuis, & in ſtudiis tuis exercitabor. *S.* Recordabar cogitationum Domini, animo volven[illegible]tiqua prodigia tua: & meditabar omnia op[illegible], & machinamenta tua narrabam. *LXX. Vul.* Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio mirabilium tuorum, & meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinventionibus tuis exercebor. *Hieron. Recordabor cogitationum Domini: reminiſcens antiqua mirabilia tua. Et meditabor in omni opere tuo, & adinventiones tuas loquar.*

14. *H.* Deus, in ſanctitate via tua. *A.* Deus, in ſanctificato via tua. *S.* Deus, in ſanctificatione via tua. *LXX. Vulg. Hieron.* Deus, in ſancto via tua.

15. *H.* ſcire feciſti in populis fortitudinem tuam. *S.* notam feciſti in gentibus fortitudinem tuam. *LXX. Vulg.* notam feciſti in populis virtutem tuam. *Hieron. oſtendens in populis potentiam tuam.*

18. *H.* vocem dederunt æthera. *S.* vocem dedit æther. *LXX. Vul. Hieron.* vocem dederunt nubes.

19. *Heb.* vox tonitrui tui in rotunditate. *A. LXX. Th. Vul. Hieron.* vox tonitrui tui in rota. *S.* ſonitus tonitrui tui in rota.

H. LXX Vul. & contremuit. *Reliqui*, & concuſſa eſt. *Hieron. & commota eſt.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXVI.

v. 1. Tituli lectiones partim ex Euſebio, partim ex Mſſ. mutuamur.

v. 2. Σ. φωνῇ μυ. &c. Sic Euſebius. Lectiones vero alias exhibet Druſius.

v. 3. Σ. ἡ χείϱ μυ νυκτὸς ἐκτεταμένη ἀδιαλείπτως. Sic Euſebius. Druſius vero, ἐκτεταμένη. Alius, ἐκτέταται. Theodoretus, ἐκτέταται.

Ibid. Σ. ἀνέπειθον &c. Euſebius.

v. 4. Σ. διελάλουν ἐν ἐμαυτῷ &c. Sic Euſebius & Reg. unus. Druſius legit, διελάλουν ἐμαυτῷ, atque ita etiam Coiſlinianus unus: quæ lectio non ſpernenda.

v. 5. A. κατέσχες &c. Sic Druſius. Lectionem vero Symmachi ex Euſebio mutuamur. Druſius alio modo legit ſic, ἐκώλυον τὰς ἀναβλέψεις τῶν ὀφθαλμῶν μυ. Interpretationem etiam Theodotionis exhibet Druſius.

Ibid. Σ. διηπόϱουν &c. Euſebius.

v. 6. Σ. ἀνελογιζόμην &c. Euſebius.

v. 7. Σ. ἀλλὰ ψαλμοὺς &c. Euſebius.

Ibid. A. ϗ ἐσκάλλευον &c. Sic Mſſ. & Druſius. Hieronymus vero ad Suniam & Fret. legit, ἔσκαλλον. In lectione Symmachi vitiatus haud dubie fuit Euſebius, qui habet, ϗ ἀνὴϱ συνών τὸ πνεῦμά μυ: ex commutatione unius litteræ hæc lectionum varietas oritur; nimirum τῦ Є in C, quæ litteræ in Mſſ. unciali charactere ſcriptis ſic ſemper deſcriptæ erant. Theodotionis lectionem habet Druſius. Nec prætermittendum eſt, Hieronymum ad Suniam legiſſe ad Symmachum, ἀνεψηλάφων: ex qua voce Librarius qui Euſebium ex vetuſtiori Exemplari exſcripſit, ἀνὴϱ συνών effecit.

v. 9. Σ. συνετέλεσεν &c. Sic Reg. unus ex Theodoro; itemque Theodoretus & Druſius.

v. 10. Coiſlin. A. μόνος ϗ οἱ O. μὴ, ϗ οἱ λοιποὶ πάντες, οἱ ἐπιλάθηται.

v. 11 A. ϗ εἶπα &c. Aquilæ, Symmachi & Quintæ lectiones ſic habet Euſebius; Theodotionis Regius unus.

v. 12. & 13. Σ. ἀνεμιμνησκόμην &c. Sic Euſebius, Regii duo & Druſius, qui habet πϱονοίας pro πϱονοίας. Regius unus, ἀναπλῶν pro ἀναπολῶν.

v. 14. A. ὁ θεὸς ἐν ἡγιασμένῳ &c. Sic Mſſ. & Theodoretus. Euthymius vero, *Symmachus pro ſancto dicit, in ſanctitate.*

v. 15. Σ. γνωστὴν &c. Euſebius & Colbertinus.

v. 18. Σ. ἦχον &c. Colbertinus unus, Theodoretus & Druſius.

v. 19. A. O. Θ. φωνὴ &c. Euſebius.

Ibid. οἱ λοιποὶ, ἐσείσθη. Euſebius & Mſſ.

PSALMUS LXXVII.

במשל 2. O. Θ. ἐν παραβολῇ. O. ἄλλως, ἐν παραβολαῖς.

אביעה חידות מני־קדם A. ὀμβρήσω αἰνίγματα ἐξ ἀρχῆθεν. Σ. ἀναβλύσω προβλήματα ἀρχαῖα. O. φθέγξομαι προβλήματα ἀπ' ἀρχῆς.

ויקם עדות ביעקב 5. Σ. καὶ ἔστησε διαμαρτυρίαν τοῦ Ἰακώβ. O. καὶ ἀνέστησε μαρτύριον ἐν Ἰακώβ.

להודיעם לבניהם 6. A. Σ. καὶ διηγήσονται τοῖς υἱοῖς αὐτῶν. O. καὶ ἀπαγγελοῦσιν αὐτὰ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν.

דור סורר ומרה 8. Σ. γενεὰ ἀπειθὴς καὶ προσερίζουσα. O. γενεὰ σκολιὰ καὶ παραπικραίνουσα.

דור לא־הכין לבו לא־נאמנה את־אל רוחו
A. . . . καὶ ἀβέβαιος πρὸς τὸν θεὸν τῷ πνεύματι τῷ ἑαυτῆς. Σ. γενεὰ ἀπροαίρετος τῇ καρδίᾳ, καὶ ἀβέβαιος πρὸς τὸν θεὸν τῷ πνεύματι τῷ ἑαυτῆς. O. γενεὰ ἥτις οὐ κατηύθυνεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, καὶ οὐκ ἐπιστώθη μετὰ τοῦ θεοῦ τὸ πνεῦμα αὐτῆς.

יבקע צרים במדבר 15. A. ἔσχισε πέτρους ἐν ἐρήμῳ. O. διέρρηξε πέτραν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

למרות עליון בציה 17. A. τοῦ προσερίσαι ὑψίστῳ ἐν ἀβάτῳ. Σ. φιλονεικεῖν τῷ ὑψίστῳ ἐν δίψῃ ἐν ἀβάτῳ. O. παρεπίκραναν τὸν ὕψιστον ἐν ἀνύδρῳ.

שאר 20. A. Σ. κρέα. O. τράπεζαν.

ויתעבר 21. A. καὶ ἀνυπερθέτησεν. Σ. καὶ ἐχολώθη. O. ἀνεβάλετο.

ודגן־שמים נתן למו לחם אבירים אכל איש 24.
A.... ἄρτον δυναστῶν ἔφαγεν ἀνήρ. Σ. καὶ πυρὸν οὐράνιον παρέσχεν αὐτοῖς, ἄρτον μεγάλων ἔφαγεν ἄνθρωπος. O. καὶ ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς· ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος. Θ. E. ἄρτον δυναστῶν.

יסע קדים בשמים וינהג בעזו תימן 26. Σ. ὃς ἦρεν εὖρον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἐπήγαγεν ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ νότον. O. ἀπῆρε νότον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἐπήγαγεν ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ λίβα. Ἄλλος, ὥρμησεν καύσωνα.

וימטר עליהם כעפר שאר וכחול ימים עוף 27.
כנף Σ. . . . ὡσεὶ ἄμμον θαλασσῶν πετεινὰ πτε-

2. HEb. *LXX. Th. Hieron.* in parabola. *LXX. aliter & Vulg.* in parabolis.

H. ſcaturiam ænigmata a principio. *A.* pluam ænigmata ex initio. *S.* ſcaturire faciam propoſitiones antiquas. *LXX. Vul.* loquar propoſitiones ab initio. *Hieron. loquar ænigmata antiqua.*

5. *H. LXX. Vul.* Et ſuſcitavit teſtimoninm in Jacob. *S.* & ſtatuit teſtificationem Jacob. *Hieron. ſtatuit conteſtationem in Jacob.*

6. *H.* ad notificandum ea filiis ſuis. *A. S.* & narrabunt filiis ſuis. *LXX.* & annuntiabunt ea filiis ſuis *Vul. nota facere ea filiis ſuis. Hieron. ut docerent filios ſuos.*

8. *Hebr.* generatio declinans & rebellis. *S.* generatio inobſequens & litigioſa. *LXX. Vulg.* generatio prava & exaſperans. *Hieron. generatio declinans & provocans.*

Heb. Generatio non præparavit cor ſuum: nec fidelis fuit cum Deo ſpiritus ejus. *A.* ..... & non firma erga Deum ſpiritu ſuo *S.* Generatio invita corde, & non firma erga Deum ſpiritu ſuo. *LXX.* Generatio quæ nun direxit cor ſuum: & non fidelis fuit cum Deo ſpiritus ejus. *Vulg. Generatio quæ non direxit cor ſuum; & non eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus. Hieron. Generatio quæ non præparavit cor ſuum: & non credidit Deo ſpiritus ejus.*

15. *Heb. A.* ſcidit petras in deſerto. *LXX. Vul.* interrupit petram in eremo. *Hieron. Scidit petram in deſerto.*

17. *Hebr.* ad exacerbandum excelſum in ſolitudine. *A.* ad litigandum cum Altiſſimo in invia. *S.* ad rixandum cum Altiſſimo in ſiti in invia. *LXX.* exacerbaverunt Altiſſimum in inaquoſo. *Vul. In iram excitaverunt Excelſum in inaquoſo. Hieron. ut provocarent Excelſum in invio.*

20. *Heb. Hieron.* carnem. *A. S.* carnes. *LXX.* menſam.

21. *Heb. S.* iratus eſt. *A. Hieron.* non diſtulit. *LXX. Vul.* diſtulit.

24. *Hebr. Hieron.* & triticum cœleſte dedit eis: panem fortium comedit vir. *A.* ..... panem potentium comedit vir. *S.* & panem cœleſtem præbuit eis: panem magnorum manducavit homo. *LXX. Vulg.* & panem cœli dedit eis: panem Angelorum manducavit homo. *Th. V.* panem potentium.

26. *Heb.* proficiſci fecit Eurum in cœlis, & induxit in fortitudine ſua Auſtrum. *S.* qui tulit Eurum de cœlo, & induxit in potentia ſua Notum. *LXX. Vulg.* tranſtulit Auſtrum de cœlo, & induxit in virtute ſua Africum. *Hieron. abſtulit Eurum de cœlo, & induxit in fortitudine ſua Africum. Alius*, impulit ventum urentem.

27. *Hebr.* & pluit ſuper eos ſicut pulverem carnem, & ſicut arenam marium volatile alatum. *S.* ..... quaſi arenam marium volatilia

ρωτά. Ο. καὶ ἔβρεξεν ἐπ' αὐτοὺς ὡσεὶ χοῦν σάρκας, καὶ ὡσεὶ ἄμμον θαλασσῶν πετεινὰ πτερωτά.

ויפל בקרב מחנהו סביב למשכנותיו 28. Σ. καὶ ἐπέβαλεν ἔνδον εἰς τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν, κύκλῳ τῶν σκηνῶν. Ο. καὶ ἐπέπεσον εἰς μέσον τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν, κύκλῳ τῶν σκηνωμάτων αὐτῶν.

ויאכלו וישבעו מאד ותאותם יבא להם לא־זרו מתאותם 29. Σ. καὶ φαγόντες ἐνεπλήσθησαν σφόδρα, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἤνεγκεν αὐτοῖς, οὐκ ἀπέστησαν τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν. Ο. καὶ ἔφαγοσαν, καὶ ἐνεπλήσθησαν σφόδρα, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἤνεγκεν αὐτοῖς, οὐκ ἐστερήθησαν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν.

עוד אכלם בפיהם ואף אלהים עלה בהם 30. Σ. ἔτι τῆς βρώσεως αὐτῶν οὔσης ἐν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν. ὀργὴ οὖν θεοῦ ἐπῆλθεν αὐτοῖς. Ο. ἔτι τῆς βρώσεως αὐτῶν οὔσης ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἀνέβη ἐπ' αὐτούς.

ויהרג במשמניהם ובחורי ישראל הכריע 31. Α. καὶ ἀπέκτεινεν ἐν λιπαροῖς αὐτῶν.... Σ. καὶ ἀπέκτεινε τοὺς λιπαρωτέρους αὐτῶν, καὶ τοὺς νεανίσκους τοῦ Ισραὴλ ὤκλασεν. Ο. καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοῖς πίοσιν αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Ισραὴλ συνεπόδισεν. Θ. καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοῖς πίοσιν αὐτῶν. Ε. ἐν τοῖς πίοσιν αὐτῶν.

ויכל־בהבל ימיהם ושנותם בבהלה 33. Α. καὶ συνετέλεσεν ὡς ἀτμὸν τὰς ἡμέρας αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν κατέσπευσεν. Ο. καὶ ἐξέλιπον ἐν ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν μετὰ σπουδῆς.

עליון גאלם 35. Σ. ὁ ὕψιστος ὑπερεμάχησεν αὐτῶν. Ο. ὁ ὕψιστος λυτρωτὴς αὐτῶν ἐστι.

יכזבו־לו 36. Οἱ πάντες, ἐψεύσαντο αὐτῷ.

והוא רחום יכפר עון ולא־ישחית והרבה להשיב אפו ולא־יעיר כל־חמתו 38. Σ. αὐτὸς ἐλεήμων, ἐξιλάσκων ἁμαρτίας καὶ μὴ διαφθείρων. καὶ ἐπὶ πολὺ ἀποστρέψων τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, καὶ οὐ διεγείρει ὅλον τὸν θυμὸν αὐτοῦ. Ο. αὐτὸς δέ ἐστιν οἰκτίρμων, καὶ ἱλάσεται ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν, καὶ οὐ διαφθερεῖ, καὶ πληθυνεῖ τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμὸν αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκκαύσει πᾶσαν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ.

pennata. *LXX. Vulg.* & pluit ſuper eos ſicut pulverem, carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata. *Hieron. & pluit ſuper eos quaſi pulverem carnes, & quaſi arenam maris volatilia pennata.*

28. *Hebr.* & cadere fecit in medio caſtrametationis ejus circa habitacula ejus. *S.* & injecit intus in caſtra eorum, in circuitu tabernaculorum. *LXX. Vulg.* & ceciderunt in medio caſtrorum eorum circa tabernacula eorum. *Hieron. & ceciderunt in medio caſtrorum eorum, in circuitu tabernaculorum eorum.*

29. *Heb.* & comederunt, & ſaturati ſunt valde, & deſiderium eorum attulit eis, non alienati ſunt a deſiderio ſuo. *S.* & manducantes ſaturati ſunt valde, & concupiſcentiam eorum attulit eis: non abſtiterunt a concupiſcentia ſua. *LXX. Vul.* & manducaverunt & ſaturati ſunt nimis, & deſiderium eorum attulit eis: non ſunt fraudati a deſiderio ſuo. *Hieron. & comederunt & ſaturati ſunt nimis: & deſiderium eorum attulit eis: non indiguerunt de cupiditate ſua.*

30. *Hebr.* adhuc eſca eorum in ore eorum, & ira Dei aſcendit in eos. *S.* cum adhuc eſca eorum eſſet in dentibus eorum. Ira igitur Dei invaſit illos. *LXX. Vul.* adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos. *Hieron. cum adhuc cibus eſſet in ore eorum. Furor ergo Dei aſcendit ſuper eos.*

31. *H.* & occidit in pingues eorum, & electos Iſrael incurvavit. *A.* & occidit in pinguibus eorum... *S.* & occidit pinguiores eorum, & juvenes Iſraelis proſtravit. *LXX.* & occidit in pinguibus eorum, & electos Iſrael impedivit. *Th.* & occidit in pinguibus eorum. *V.* in pinguibus eorum. *Vulg. & occidit pingues eorum, & electos Iſrael impedivit. Hier. & occidit pingues eorum, & electos Iſrael incurvavit.*

33. *Heb.* Et conſumpſit in vanitate dies eorum, & annos eorum in terrore. *A.* Et conſumpſit ut vaporem dies eorum, & annos eorum acceleravit. *LXX. Vulg.* Et defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum feſtinatione. *Hieron. Et conſumpſit in vanitate dies eorum, & annos eorum velociter.*

35. *Heb. Hieron. Vul. LXX.* Exc[illegible]s redemptor eorum eſt. *S.* Altiſſimus pugnavit pro eis.

36. *Heb. Omnes*, mentiti ſunt ei.

38. *Hebr.* Et ipſe miſericors, propitiabitur iniquitati, & non diſperdet: & multiplicabit ad avertendum furorem ſuum: & non ſuſcitabit omnem iram ſuam. *S.* Ipſe miſericors propitius peccato, & non diſperdens. Et multum avertit iram ſuam, & non excitavit totum furorem ſuum. *LXX. Vulg.* Ipſe autem eſt miſericors, & propitius fiet peccatis eorum: & non diſperdet eos. Et abundabit ut avertat iram ſuam: & non accendet omnem iram ſuam. (*Vul.* Abundavit ut averteret... accendit...) *Hier. Ipſe vero miſericors propitiabitur iniquitati, & non diſperdet, multumque avertit iram ſuam, & non ſuſcitavit totum furorem ſuum.*

לא־זכרו את־ידו יום אשר־פדם מני־צר 42.
Σ. Οὐκ ἀνεμιμνήσκοντο τῆς χειρὸς αὐτοῦ, τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ ἐρρύσατο αὐτὸν ἐκ τοῦ θλίβοντος. Ο. Οὐκ ἐμνήσθησαν τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἡμέρας ἧς ἐλυτρώσατο αὐτοὺς ἐκ χειρὸς θλίβοντος.

אשר־שם במצרים אתותיו ומופתיו בשדה־ 43.
צען Σ. τοῦ ποιήσαντος τὰ σημεῖα αὐτοῦ καὶ τὰ τέρατα αὐτοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν πεδίῳ Τάνεως. Ο. ὡς ἔθετο ἐν Αἰγύπτῳ τὰ σημεῖα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέρατα αὐτοῦ ἐν πεδίῳ Τάνεως.

ויהפך לדם יאריהם ונזליהם בל־ישתיון 44.
Σ. τοῦ μεταβαλόντος εἰς αἷμα τοὺς ποταμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ῥεῖθρα αὐτῶν ἵνα μὴ πίωσι. Α. αἱ καταῤῥοίαι αὐτῶν. Ο. καὶ μετέστρεψεν εἰς αἷμα τοὺς ποταμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ὀμβρήματα αὐτῶν ὅπως μὴ πίωσιν.

ישלח בהם ערב ויאכלם וצפרדע ותשחיתם 45.
Σ. τοῦ ἐπιπέμψαντος αὐτοῖς κυνόμυιαν. (Α. πάμμυιαν) φαγεῖν αὐτούς, καὶ βάτραχον διαφθεῖραι αὐτούς. Ο. ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς κυνόμυιαν καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ βάτραχον, καὶ διέφθειρεν αὐτούς.

ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה 46. Σ. τοῦ δόντος τῷ μυζήτῃ τὰ γεννήματα αὐτῶν, καὶ τοὺς κόπους αὐτῶν τῇ ἀκρίδι. Ο. καὶ ἔδωκε τῇ ἐρυσίβῃ τὸν καρπὸν αὐτῶν, καὶ τοὺς πόνους αὐτῶν τῇ ἀκρίδι.... Α. τῷ βρούχῳ. Σ. τῷ μυζήτῃ.

יהרג בברד גפנם ושקמותם בחנמל 47. Σ. τοῦ ἀποκτείναντος ἐν χαλάζῃ τὴν ἄμπελον αὐτῶν, καὶ τὰς συκομόρους αὐτῶν ἐν σκώληκι. Α. ἐν κρύει. Ο. ἀπέκτεινεν ἐν χαλάζῃ τὴν ἄμπελον αὐτῶν, καὶ τὰς συκαμίνους αὐτῶν ἐν τῇ πάχνῃ.

ויסגר לברד בעירם ומקניהם לרשפים 48. Σ. τοῦ ἐκδόντος λοιμῷ τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ τὰ κτήματα αὐτῶν οἰωνοῖς. Ο. καὶ παρέδωκεν εἰς χάλαζαν τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν τῷ πυρί.

משלחת מלאכי רעים 49. Σ. ἐπαποστολὴν ἀγγέλων κακούντων. Ο. ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν.

יפלס נתיב לאפו 50. Α. ὡδοποίησεν ἀτραπὸν τῷ θυμῷ αὐτοῦ. Σ. διέστρωσεν ἀτραπὸν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ. Ο. ὡδοποίησε τρίβον τῇ ὀργῇ αὐτοῦ.

ראשית אונים באהלי־חם 51. Σ. πρωτεῖον δυνάμεως αὐτῶν ἐν τοῖς σκηνώμασι Χάμ. Α. ἐν

42. *Heb.* Non ſunt recordati manus ejus, diei qua redemit eos de anguſtia. *S.* Non ſunt recordati manus ejus, diei qua liberavit eum de tribulante. *LXX. Vul.* Non ſunt recordati manus ejus, die qua redemit eos de manu tribulantis. *Hier. Non ſunt recordati manus ejus: diei qua redemit eos a tribulante.*

43. *Heb.* qui poſuit in Ægypto ſigna ſua, & portenta ſua in campo Sohan. *S.* ejus qui fecit ſigna ſua & prodigia ſua in Ægypto, in campo Taneos. *LXX. Vulg.* Sicut poſuit in Ægypto ſigna ſua, & prodigia ſua in campo Taneos. *Hieron. qui fecit in Ægypto ſigna ſua, & oſtenta ſua in campo Taneos.*

44. *Hebr.* Et convertit in ſanguinem rivos eorum, & fluenta eorum, ne biberent *S.* qui immutavit in ſanguinem flumina eorum, & alveos eorum ut non biberent. *A.* defluxus eorum. *LXX. Vulg.* Et convertit in ſanguinem flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent. *Hieron. Qui convertit in ſanguinem fluvios eorum, & rivos eorum ne biberent.*

45. *Hebr.* Miſit in eos mixtionem & comedit eos, & ranam & diſperdidit eos. *S.* Qui miſit ipſis cynomyiam (*A.* omnimodam muſcam) ad comedendum eos, & ranam ad diſperdendum eos. *LXX. Vulg.* Miſit in eos cynomyiam & comedit eos, & ranam, & diſperdidit eos. *Hieron. Qui immiſit in eis omne genus muſcarum ut comederent eos, & ranas ut diſperderent eos.*

46. *Hebr.* Et dedit brucho germen eorum, & laborem eorum locuſtæ. *S.* Qui dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locuſtæ. *LXX. Vulg.* Et dedit ærugini fructus eorum, & labores eorum locuſtæ. *Hieron. Qui dedit brucho germen eorum, & laborem eorum locuſtæ.* *A.* brucho. *S.* myzetæ, *ſive* ærugini.

47. *Hebr.* Occidit in grandine vineam eorum, & ſycomoros eorum in pruina. *S.* Qui occidit in grandine vineam eorum, & ſycomoros eorum in verme. *A.* in glacie. *LXX.* Occidit in grandine vineam eorum, & ſycaminos eorum in pruina. *Vulg. Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina. Hieron. Qui occidit in grandine vineas eorum, & ſycomoros eorum in frigore.*

48. *Hebr.* Et concluſit grandini jumentum eorum, & poſſeſſiones eorum carbonibus. *S.* Qui tradidit peſti jumenta eorum, & poſſeſſiones eorum avibus. *LXX. Vulg.* Et tradidit grandini jumenta eorum, & poſſeſſionem eorum igni. *Hieron. Qui tradidit grandini paſcua eorum, & jumenta eorum volucribus.*

49. *Heb. Hieron.* immiſſionem Angelorum malorum. *S.* immiſſionem Angelorum mala inferentium. *LXX. Vul.* immiſſionem per Angelos malos.

50. *H.* ponderavit ſemitam iræ ſuæ. *S.* ſtravit callem iræ ſuæ. *A. LXX. Vul.* viam fecit ſemitæ iræ ſuæ. *Hieron. munivit ſemitam furori ſuo.*

51. *H.* principium fortitudinum in tabernaculis Cham. *S.* primitias virtutis eorum in taber-

ταῖς σκέπαις Χάμ. Ο. ἀπαρχὴν πάντος κόπου αὐτῶν ἐν τοῖς σκηνώμασι Χάμ.

ויַנחֵם לבטח ולא פחדו 53. Α. καὶ καθωδήγησεν αὐτοὺς εἰς πεποίθησιν, καὶ οὐκ ἐπτοήθησαν. Σ. ὡδήγησεν αὐτοὺς ἀφόβους καὶ ἀπτοήτους. Ο. καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐν ἐλπίδι, καὶ οὐκ ἐδειλίασαν.

הר־זה קנתה ימינו 54. Σ. ὄρος ὃ ἐκτήσατο ἡ δεξιὰ αὐτοῦ. Ο. ὄρος τοῦτο ὃ ἐκτήσατο ἡ δεξιὰ αὐτοῦ.

יבגדו 57. Οἱ Πάντες, καὶ ἠσυνθέτησαν.

בבמותם 58. Α. ἐν τοῖς ὑψηλοῖς αὐτῶν. Ο. ἐν τοῖς βουνοῖς αὐτῶν.

שמע אלהים ויתעבר 59. Α. ἤκουσεν ὁ θεὸς καὶ αἰνυπερέθετο. Σ. ἤκουσεν ὁ θεὸς καὶ ἐχολώθη. Ο. ἤκουσεν ὁ θεὸς καὶ ὑπερεῖδε.

וימאס מאד בישראל Σ. καὶ ἀπεδοκίμασε σφόδρα τὸν Ἰσραήλ. Ο. καὶ ἐξουδένωσε σφόδρα τὸν Ἰσραήλ.

ויטש משכן שלו אהל שכן באדם 60. Σ. καὶ ἀπέρριψε τὴν σκήνωσιν τὴν Σηλώμ, καὶ τὴν σκήνωσιν τὴν ἱδρυθεῖσαν ἐν ἀνθρώποις. Ο. καὶ ἀπώσατο τὴν σκηνὴν Σηλώμ, Ο. καὶ Θ. σκήνωμα αὐτοῦ οὗ κατεσκήνωσεν ἐν ἀνθρώποις.

עזו 61. Α. κράτος αὐτῶν. Ο. ἰσχὺν αὐτῶν.

ויסגר לחרב עמו ובנחלתו התעבר 62. Σ. καὶ ἐξέδωκεν εἰς μάχαιραν τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ὑπερεῖδεν. Ο. καὶ συνέκλεισεν εἰς ῥομφαίαν τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ὑπερεῖδε.

לא הוללו 63. Α. οὐχ ὑμνήθησαν. Σ. Θ. οὐκ ἐπῃνέθησαν. Ο. οὐκ ἐπενθήθησαν.

ואלמנתיו לא תבכינה 64. Σ. καὶ αἱ χηρεύουσαι αὐτῶν οὐκ ἔκλαυσαν. Ο. καὶ αἱ χῆραι αὐτῶν οὐ κλαυσθήσονται.

כגבור מתרנן מיין 65. Α. Ο. ὡς δυνατὸς κεκραιπαληκὼς ἐξ οἴνου. Σ. ὡς δυνατὸς διαλαλῶν ἐξ οἴνου.

ויבן כמו־רמים מקדשו 69. Α. καὶ ᾠκοδόμησεν ὁμοίως ὑψηλοῖς ἁγίασμα αὐτοῦ. Σ. καὶ ᾠκοδόμησεν ὡς τὰ ὑψηλὰ τὸ ἁγίασμα αὐτοῦ. Ο. Θ. καὶ ᾠκοδόμησεν ὡς μονοκερώτων τὸ ἁγίασμα αὐτοῦ.

naculis Cham. *A.* in tentoriis Cham. *LXX. Vul.* primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham. *Hieron. principium partûs in tabernaculis Cham.*

53. Et duxit eos cum fiducia, & non expaverunt. *A.* Et deduxit eos in fiduciam, & non expaverunt. *S.* Duxit eos ſine timore & pavore. *LXX. Vul.* Et deduxit eos in ſpe, & non timuerunt. *Hieron. Et eduxit eos cum fiducia & abſque timore.*

54. *Heb.* montem iſtum: acquiſivit dextera ejus. *S. Vul.* montem quem acquiſivit dextera ejus. *LXX.* montem hunc quem acquiſivit dextera ejus. *Hieron. montem iſtum, quem poſſedit dextera ejus.*

57. *Hebr. Omnes, & Hieron.* & prævaricati ſunt. *Vulg. & non ſervaverunt pactum.*

58. *H. A. Hieron.* in excelſis ſuis. *LXX. Vulg.* in collibus ſuis.

59. *Heb. S.* Audivit Deus, & iratus eſt. *A. Hieron.* Audivit Deus, & non diſtulit. *LXX. Vulg.* Audivit Deus, & ſprevit.

Hebr. S. & reprobavit valde Iſrael. *LXX. Vulg.* & ad nihilum redegit valde Iſrael. *Hier. & projecit valde Iſrael.*

60. *Heb.* Et reliquit tabernaculum Silo: tentorium collocavit in homine. *S.* Et repulit tabernaculum Silom, & tabernaculum ſtabilitum in hominibus. *LXX. Vul.* Et repulit tabernaculum Silom (*Vul.* Silo), tabernaculum ſuum, ubi habitavit in hominibus. *Th.* tabernaculum ſuum ubi habitavit in hominibus. *Hieron. Et reliquit tabernaculum Silo: tentorium quod collocavit inter homines.*

61. *Hebr.* fortitudinem ſuam. *S.* imperium eorum. *LXX. Vulg.* virtutem eorum. *Hieron. gloriam eorum.*

62. *H.* Et concluſit gladio populum ſuum: & in hæreditatem ſuam iratus eſt. *S.* Et tradidit in gladium populum ſuum, & hæreditatem ſuam deſpexit. *LXX. Vul.* Et concluſit in gladio populum ſuum, & hæreditatem ſuam ſprevit. *Hieron. Et concluſit in gladio populum ſuum, & in hæreditatem ſuam non diſtulit.*

63. *H.* non epithalamio celebratæ ſunt. *A.* non hymnis celebratæ ſunt. *S. Th.* non laudatæ ſunt. *LXX. Vulg.* non ſunt lamentatæ. *Hieron. nemo luxit.*

64. *H.* & viduæ ejus non fleverunt. *S.* & viduæ eorum non fleverunt. *LXX. Vul.* & viduæ eorum non plorabuntur. [*Vul.* plorabantur.] *Hieron. & viduæ ejus non ſunt fletæ.*

65. *H.* tamquam potens exclamans præ vino. *A. LXX. Vulg.* tamquam potens crapulatus a vino. *S.* tamquam potens differens ex vino. *Hieron. quaſi fortis poſt crapulam vini.*

69. *H.* Et ædificavit ſicut excelſa ſanctuarium ſuum. *A.* Et ædificavit ſimile excelſis ſanctificium ſuum. *S.* Et ædificavit ut excelſa ſanctificium ſuum. *LXX. Th. Vul.* Et ædificavit ſicut unicornium ſanctificium ſuum. *Hieron. Et ædificavit in ſimilitudine monocerotis ſanctuarium ſuum.* לעולם

כארץ יסדה לעולם Σ. ὡς τὴν γῆν ἣν ἐθεμελίωσεν εἰς τὸν αἰῶνα. O. ἐν τῇ γῇ, ἐθεμελίωσεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα.

H. ſicut terram: fundavit eam in ſæculum. *S.* ſicut terram, quam fundavit in ſæculum. *LXX.* in terra: fundavit eam in ſæculum. *Vul. in terra quam fundavit in ſæcula. Hieron. quaſi terram fundavit illud in ſæculum.*

מאחר עלות הביאו 71. A. ἀπὸ ὄπισθεν λοχευομένων ἤγαγεν αὐτόν. Σ. ἀκολουθοῦντα ἐγκυμονοῦσιν ἤγαγεν αὐτόν. O. ἐξόπισθεν τῶν λοχευομένων ἔλαβεν αὐτόν.

71. *H. A.* de poſt fœtas adduxit eum. *S. Hieron.* ſequentem fœtas adduxit eum. *LXX. Vul.* de poſt fœtantes accepit eum.

כתם לבבו ובתבונות כפיו ינחם 72. A. κατὰ τὴν ἁπλότητα τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἐν φρονήσει ταρσῶν αὐτοῦ καθωδήγησεν αὐτούς. Σ. κατὰ τὴν ἁπλότητα τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὡδήγησεν αὐτούς. C. ἐν τῇ ἀκακίᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ. O. Θ. καὶ ἐν τῇ συνέσει τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὡδήγησεν αὐτούς.

72. *H.* ſecundum ſimplicitatem cordis ſui, & in intelligentiis volarum ſuarum duxit eos *A.* ſecundum ſimplicitatem cordis ſui, & in prudentia volarum ſuarum deduxit eos. *S.* ſecundum ſimplicitatem cordis ſui, & ſecundum puritatem manuum ſuarum duxit eos. *LXX. Vul.* in innocentia cordis ſui, & in intellectu [*Vulg.* intellectibus] manuum ſuarum deduxit eos. *Th.* & in intellectu manuum ſuarum duxit eos. *Hieron. in ſimplicitate cordis ſui, & in prudentia manuum ſuarum dux eorum fuit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXVII.

v. 2. O. Θ. ἐν παραβολῇ. Sic unus. Nimirum ex Theodotione in Hexaplis ita emendatus fuerat textus τῶν O. Coiſlin. unus, οἱ O. Θ. ϛ'. ἐν παραβολῇ.

Ibid. A. ὀμβρίσω &c. Euſebius.

v. 5. Σ. καὶ ἔστησε &c. Euſebius. Druſius vero legit; ἀνέστησε &c.

v. 6. A. Σ. καὶ διηγήσονται &c. Sic Martianæus ex Hieronymo.

v. 8. Σ. γενεὰ &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

Ibid. A..... καὶ ἀβέβαιος &c. Sic Regius unus. Verum ſuſpicor ibi Aquilam pro Symmacho mendoſe ſubſtitutum fuiſſe. Nam præterquam quod ea ipſa eſt Symmachi verſio, certe non ſolet Aquila ita vertere. Verſio Symmachi ex Euſebio

v. 15. A. ἔσχισε &c. Euſebius. Corderius legit, ἔσχισε πέτρας.

v. 17. A. τοῦ παραπικρᾶναι &c. Euſebius.

v. 20. A. Σ. κρέα. Regii duo.

v. 21. A. καὶ ἀνυπερθέτως &c. Euſebius.

v. 24. A. ἄρτον δυνατῶν &c. Ex Euſebio, qui monet illud, ἄρτον ἀγγέλων, *panem Angelorum*, nec in Hebraïco Exemplari, nec apud reliquos Interpretes haberi.

v. 26. Σ. ἐξῆρεν &c. Ex Euſebio, qui ſex aut ſeptem Symmachi verſus una ſerie adfert. Ἄλλος, ὥρμησεν καύσωνα. Coiſlin. unus.

v. 27. Σ. ὡσεὶ ἄμμον &c. Euſebius, apud quem prior pars hujus verſûs deſideratur.

v. 28. Σ. καὶ ἐπέβαλεν &c. Idem.

v. 29. Σ. καὶ φαγόντες &c. Euſebius.

v. 30. Σ. ἔτι τῆς βρώσεως &c. Idem.

v. 31. A. καὶ ἀπέκτεινεν &c. Lectionem Symmachi plenam adfert Euſebius; aliorum vero Druſius & Martianæus noſter. Coiſlin. unus hic habet, οἱ O. ϛ'. Θ. ἐν τοῖς πίοσιν αὐτῶν.

v. 33. A. καὶ συνετέλεσεν &c. Euſebius.

v. 35. Σ. ὁ ὕψιστος &c. Regius unus.

v. 36. οἱ πάντες, ἐψεύσαντο αὐτῷ. Druſius.

v. 38. Σ. αὐτὸς ἐλεήμων &c. Euſebius.

v. 42. Σ. ὡς ἀντιμολήσαντος &c. Hunc & ſex ſequentes verſus ſecundum Symmachi verſionem una ſerie adfert Euſebius.

v. 43. Σ. τοῦ ποιήσαντος &c. Euſebius.

v. 44. Σ. τοῦ μεταβαλόντος &c. Idem. Lectionem Aquilæ, αἱ καταῤῥοαί, adfert item Euſebius.

v. 45. Σ. τοῦ ἐπιπέμψαντος &c. Idem. A. πάμμικτον. Sic Euſebius & Druſius. Verſionem Aquilæ ſequitur de more Hieronymus.

v. 46. Σ. τοῦ δόντος &c. Euſebius. A. τῷ βρούχῳ. Euſebius & Druſius.

v. 47. Σ. τοῦ ἀποκτείναντος &c. Euſebius. A. ἐν κρύει. Idem.

v. 48. Σ. τοῦ ἐκδόντος λοιμῷ &c. Euſebius. Duo Mſſ. Regii habent, λοιμοῦ.

v. 49. Σ. ἐπαποστελλῶν &c. Euſebius.

v. 50. Σ. διέστρωσε &c. Idem.

v. 51. Σ. πρωτεῖον &c. Idem.

v. 53. A. καὶ καθωδήγησεν &c. Idem.

v. 54. Σ. ὄρος &c. Ex Hieronymo & Druſio.

v. 57. οἱ πάντες, καὶ ἠσυνθέτησαν. Vide Hieronymum ad Suniam & Fretelam.

v. 58. A. ἐν τοῖς ὑψ— Druſius, qui hanc notam addit: *In libro de Locis Hebraicis*, Bama *Aquila ſemper* ὑψηλὸς *reddit.*

v. 59. Lectionem Aquilæ habet Euſebius; Symmachi Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

Ibid. Σ. καὶ ἀποδοκιμάσας &c. Euſebius.

v. 60. Σ. καὶ ἀπέῤῥιψε &c. Euſebius. Theodotionis vero lectionem exhibet unus Regius.

v. 61. A. κράτος αὐτοῦ. Euſebius.

v. 62. Σ. καὶ ἐξέδωκεν &c. Idem.

v. 63. A. οὐχ ὑμνήθησαν. Σ. Θ. οὐκ ἐπῃνέθησαν. Secundam interpretationem Euſebius Symmacho tantum, Druſius verò Symmacho & Theodotioni adſcribit.

v. 64. Σ. καὶ αἱ χῆρ— &c. Euſebius & unus Regius.

v. 65. A. O. ὡς δυνατὸς &c. Euſebius.

v. 69. A. καὶ ᾠκοδόμησεν &c. Euſebius, Mſſ. & Druſius.

Ibid. Σ. ὡς τὴν γῆν &c. Sic Euſebius, Theodoretus & unus Regius. Hieronymus vero ad Suniam, εἰς τὴν γῆν, & quidem, ut puto, mendoſe. Druſius legit; ἣν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν &c. Sed poſtrema vox, αὐτὴν, apud neminem alium legitur.

v. 71. A. ἀπὸ ὄπισθεν &c. Sic Mſſ. Regii & Druſius.

v. 72. A. κατὰ τὴν &c. Euſebius Aquilæ & Symmachi lectiones ſic exhibet; Theodotionis verſionem habet Druſius. Coiſlinianus vero Codex, Θ. ἐν τῇ συνέσει· ὁ A. καὶ Σ. ἐν τῇ φρονήσει. Alius autem Coiſlinianus, Θ. ἐν τῇ συνέσει. A. ϛ'. Σ. ἐν τῇ φρονήσει.

PSALMUS LXXVIII.

אלהים באו 1. Α. Σ. ϛ'. ὁ θεὸς ἦλθον. Ο. Θ. ὁ θεὸς ἤλθοσαν.

שמו את־ירושלם לעיים Α. ἔθεντο Ἱερουσαλὴμ εἰς λιθολογίαν (al. λιθέριον al. λιθόριον.) Σ. εἰς δρυμούς. Ο. ἔθεντο Ἱερουσαλὴμ εἰς ὀπωροφυλάκιον.

חסידיך 2. Ο. τῶν ὁσίων σου. Αλλος, τῶν ἁγνῶν σου.

ואת־נוהו 7. Α. ὡραῖον αὐτοῦ. Σ. καλλονὴν αὐτοῦ. Ο. τόπον αὐτοῦ. Θ. εὐπρέπειαν αὐτοῦ.

מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד 8. Σ. τάχιον, προκαταλαβέτω ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου, ὅτι ἠτονήσαμεν σφόδρα. Ο. ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα.

למה יאמרו הגוים איה אלהיהם 10. Οἱ λοιποὶ, εἰς τί λέγει τὰ ἔθνη, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς αὐτῶν; Ο. μήποτε εἴπωσιν ἐν τοῖς ἔθνεσι, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς αὐτῶν;

1. OMnes, Deus venerunt.

Heb. poſuerunt Jeruſalem in acervos. *A.* poſuerunt Jeruſalem in acervos lapidum. *S.* in ſylvas. *LXX. Vulg.* poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam. *Hieron. poſuerunt Jeruſalem in acervos lapidum.*

2. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* ſanctorum tuorum. *Alius*, caſtorum tuorum.

7. *H.* & habitaculum ejus. *A.* ſpeciem ejus. *S.* pulcritudinem ejus. *LXX. Vulg.* locum ejus. *Th. Hieron.* decorem ejus.

8. *Heb.* Feſtina, prævenient nos miſericordiæ tuæ, quia attenuati ſumus valde. *S.* Accelera, præveniant nos miſericordiæ tuæ, quia infirmati ſumus valde. *LXX. Vulg.* Cito anticipent nos miſericordiæ tuæ, quia pauperes facti ſumus nimis. *Hieron. Cito occupent nos miſericordia tua, quia pauperes facti ſumus nimis.*

10. *Hebr.* Ut quid dicent gentes: Ubi Deus eorum? *Reliqui*, Ut quid dicunt gentes, Ubi eſt Deus eorum? *LXX. Vulg.* Ne forte dicant in gentibus, Ubi eſt Deus eorum? *Hieron. Quare dicunt gentes, Ubi eſt Deus eorum?*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXVIII.

v. 1. Α. Σ. ϛ'. ὁ θεὸς ἦλθον. Coiſliniani duo, quorum unus Α. Σ. tantum habet.

Ibid. Α. ἔθεντο Ἱερουσαλὴμ εἰς λιθολογίαν. In poſtrema voce variatur. Euſebius legit, λιθολογίαν: Hieronymus λιθαίριον & λιθόριον: Druſius, λιθώριον.

v. 2. Αλλος, τῶν ἁγνῶν σου. Sic unus Codex. Vocem חסיד Aquila vertit ἁγνὸς ſupra Pſalm. 31. v. 2.

v. 7. Α. ὡραῖον αὐτοῦ &c. Sic Mſſ. duo Regii, Theodoretus & Druſius.

v. 8. Σ. τάχιον &c. Euſebius.

v. 10. οἱ λοιποὶ, εἰς τί λέγει &c. Ex Regio uno, Theodoreto & Druſio.

PSALMUS LXXIX.

למנצח אל־ששנים עדות לאסף 1. Α. τῷ νικοποιῷ ἐπὶ κρίνοις, μαρτυρία τῷ Ἀσάφ. Σ. ἐπινίκιον ὑπὲρ τῶν ἀνθῶν, μαρτυρία τοῦ Ἀσάφ. Ο. εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων, μαρτύριον τῷ Ἀσάφ.

נהג כצאן יוסף 2. Α. . . . ὡς ποίμνιον Ἰωσήφ. Σ. . . . ὡς ποίμνια τοῦ Ἰωσήφ. Ο. ὁ ὁδηγῶν ὡσεὶ πρόβατα τὸν Ἰωσήφ. Θ. ὁ καθοδηγῶν ὡσεὶ πρόβατον τὸν Ἰωσήφ.

ישב הכרובים הופיעה לפני אפרים ובנימן ומנשה 3. Α. καθήμενε τοῖς Χερουβὶμ, ἐπιφάνηθι εἰς πρόσωπον Ἐφραὶμ καὶ Βενιαμὶν καὶ Μανασσῆ. Ο. ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ἐμφάνηθι ἐναντίον Ἐφραὶμ καὶ Βενιαμὶν καὶ Μανασσῆ.

1. HEbr. Victori ad Soſannim', teſtimonium ipſi Aſaph. *A.* Victori ſuper lilia, teſtimonium ipſius Aſaph. *S.* Triumphale pro floribus, teſtimonium ipſius Aſaph. *LXX. Vulg.* In finem, pro iis qui commutabuntur, teſtimonium Aſaph. *Hieron. Victori pro liliis, teſtimonium Aſaph.*

2. *Hebr.* Ducens tamquam pecus Joſeph. *A.* . . . ut ovile Joſeph. *S.* . . . ut ovilia Joſeph. *LXX.* qui ducis velut oves Joſeph. *Th. Vulg.* qui deducis velut ovem Joſeph. *Hieron. qui ducis quaſi gregem Joſeph.*

3. *Heb.* Inſidens Cherubim, irradia ad facies Ephraim, & Benjamin, & Manaſſe. *A.* Qui inſides Cherubim, appare in faciem Ephraim, & Benjamin, & Manaſſe. *LXX. Vul.* Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare coram Ephraim, Benjamin & Manaſſe. *Hieron. Qui ſedes ſuper Cherubim, oſtendere ante Ephraim, & Benjamin, & Manaſſe.*

בתפלת עמך 5. Α. Σ. Θ. ἐπὶ προσευχὴν τοῦ λαοῦ σου. Ο. ἐπὶ τὴν προσευχὴν τοῦ δούλου σου.

האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש 6. Σ. ἐψώμισας ἡμᾶς ἄρτον δακρύων, καὶ ἐπότισας ἡμᾶς μετὰ δακρύων μέτρῳ. Θ. ψωμιεῖς ἡμᾶς ἄρτον δακρύων, καὶ ποτιεῖς ἡμᾶς ἐν δάκρυσιν ἐν μέτρῳ.

מדון 7. Σ. διὰ μάχης. Ο. εἰς ἀντιλογίαν.

פנית לפניה 10. Σ. ἀποσκευάσας ἔμπροσθεν αὐτῆς. Ο. ὡδοποίησας ἔμπροσθεν αὐτῆς.

ותמלא־ארץ. Ο. καὶ ἐπλήρωσε τὴν γῆν. Ἄλλος, ἐπλήσθη ἡ γῆ.

תשלח קציריה עד־ים 12. Α. ἀποστελεῖ θερισμὸν αὐτῆς.... Σ. ς'. τὰς χαίτας αὐτῆς ἐξέτεινεν ἕως θαλάσσης.... Ο. ἐξέτεινε τὰ κλήματα αὐτῆς ἕως θαλάσσης. Θ. ἐξαπέστειλε τὰ κλήματα αὐτῆς.

יכרסמנה חזיר מיער וזיז שדי ירענה 14. Σ. κατενεμήσατο αὐτὴν ὗς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος (al. ζῶα ἐρημίας) κατεβοσκήσατο αὐτήν. Ο. ἐλυμήνατο αὐτὴν σῦς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμήσατο αὐτήν. Α. καὶ παμπόδαπον χώραν. Ἄλλος, κατεβοσκήθη αὐτῆς χοῖρος.

תחיינו ובשמך נקרא 19. Σ. ζωώσεις ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ ὀνόματί σου κληθησόμεθα. Ο. ζωώσεις ἡμᾶς, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικαλεσόμεθα.

5. *Heb.* in oratione populi tui. *A. S. Th.* in orationem populi tui. *LXX. Vul.* ſuper orationem ſervi tui. *Hieron. ad orationem populi tui.*

6. *Hebr.* Comedere feciſti eos panem lacrymæ, & propinare feciſti eis in lacrymis menſura magna. *S.* Cibaſti nos pane lacrymarum, & potaſti nos cum lacrymis menſura. *LXX. Vul.* Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis in menſura. *Hier. Cibaſti nos pane flebili, & potaſti nos in lacrymis tripliciter.*

7. *Heb. Hieron.* contentionem. *S.* per pugnam. *LXX. Vulg.* in contradictionem.

10. *Heb.* Scopaſti ad facies ejus. *S.* Amoviſti in conſpectu ejus. *LXX. Vul.* Dux itineris fuiſti in conſpectu ejus. *Hieron. Præparaſti ante faciem ejus.*

Hebr. LXX. Vulg. & implevit terram. *Alius*, & impleta eſt terra. *Hieron. & replevit terram.*

12. *Hebr.* Mittet palmites ejus uſque ad mare. *A.* mittet meſſem ejus... *S. VI.* comas ejus extendit uſque ad mare. *LXX. Vulg.* extendit palmites ſuos uſque ad mare. *Th.* emiſit palmites ſuos. *Hieron. Expandit comas ſuas uſque ad mare.*

14. *Hebr.* Conſumpſit eam aper de ſylva, & fera agreſtis depaſta eſt eam. *S.* Vaſtavit eam aper de ſylva, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam, *al.* animalia deſerti depaſta ſunt eam. *LXX. Vulg.* Exterminavit eam aper de ſylva, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam. *A.* & omnigenam terram (*pro* ſingularis ferus.) *Alius*, depaſtus eſt eam porcus. *Hieron. Vaſtavit eam aper de ſylva, & omnes beſtiæ agri depaſta ſunt eam.*

19. *Hebr.* vivificabis nos, & in nomine tuo invocabimus. *S. Hieron.* vivificabis nos, & nomine tuo vocabimur. *LXX. Vul.* vivificabis nos, & nomen tuum invocabimus.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXIX.

v. 1. Titulus, Α. τῷ νικ- &c. Sic Euſebius in hunc Pſalmum.

v. 2. Α. ὡς ποιμ- Lectiones Aquilæ & Symmachi effert Druſius; Theodotionis Euſebius.

v. 3. Α. καθήμενε &c. Euſebius.

v. 5. Α. Σ. Θ. ἐπὶ προσευχὴν &c. Idem.

v. 6. Σ. ἐψώμισας &c. Euſebius. At Theodoretus hanc lectionem Aliis, nullo ſpeciatim indicato, adſcribit, οἱ ἄλλοι, ἐψώμισας &c. Verum ſæpe ſolent Theodoretus & alii reliquos Interpretes ſimul adferre, cum non multum eſt inter eos diſcriminis, ut jam ante non infrequenter vidimus.

v. 7. Σ. διὰ μάχης. Sic Reg. unus ex Theodoreto, Theodoretus editus & Druſius.

v. 10. Σ. ἀποσκευάσας &c. Euſebius.

Ibid. Ἀλλ. ἐπλήσθη ἡ γῆ. Sic legitur in quibuſdam Exemplaribus.

v. 12. Α. ἀποστελεῖ &c. Druſius.

v. 14. Σ. κατενεμήσατο &c. Has omnes lectiones habet Euſebius. Druſius vero aliam Symmachi interpretationem adfert in hæc Hebraïca verba זיז שדי ſcilicet ζῶα ἐρημίας. At Euſebius ſic vertiſſe Symmachum refert, μονιὸς ἄγριος: ubi fortaſſe memoriæ lapſu verſionem LXX. Interpretum in Symmachi locum tranſtulerit. Ut ut vero ſit, hallucinari videtur Druſius, cum putat illud, ζῶα ἐρημίας, his verbis Hebraïcis reſpondere חזיר מיער nam ſupra allatis זיז שדי reſpondent, ni fallor. Corderius quoque ζῶα ἐρημίας legit ad Symmachum. Vide Hieronymum in Iſaïam 66. 17. Colbertinus, Ἀλλ. κατεβοσκήθη &c.

v. 19. Σ. ζωώσεις &c. Euſebius.

PSALMUS LXXX.

הרנינו 2. A. αἰνοποιῆτε. Σ. εὐφημεῖτε. O. ἀγαλλιᾶσθε.

שאו־זמרה ותנו־תף כנור נעים עם־נבל 3. A. ἄρατε μελῳδίαν, καὶ δότε τύμπανον, κιθάραν εὐπρεπῆ μετὰ νάβλης. Σ. ἀναλάβετε ᾠδὴν, καὶ δίδοτε τύμπανον, λύραν ἡδεῖαν μετὰ νάβλης. O. λάβετε ψαλμὸν, καὶ δότε τύμπανον, ψαλτήριον τερπνὸν μετὰ κιθάρας.

עדות ביהוסף שמו 6. Σ. μαρτυρίαν διὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἔταξεν αὐτό. O. μαρτύριον ἐν τῷ Ἰωσὴφ ἔθετο αὐτόν.

הסירותי מסבל שכמו כפיו מדוד תעברנה 7. Σ. περιέλων ἀπὸ βασταγμοῦ τὸν ὦμον αὐτοῦ, αἱ χεῖρες αὐτοῦ κοφίνου ἀπηλλάγησαν. O. ἀπέστησεν ἀπὸ ἄρσεων τὸν νῶτον αὐτοῦ· αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐν τῷ κοφίνῳ ἐδούλευσαν.

אענך בסתר רעם 8. A. E. ἐπακούσω σου ἐν ἀποκρύφῳ βροντῆς. Σ. ἐπήκουσά σου διὰ κρυφαίας βροντῆς. O. ἐπήκουσά σου ἐν ἀποκρύφῳ καταιγίδος.

על־מי מריבה Σ. ἐπὶ ὕδατος τῆς Μερρᾶς. O. ἐπὶ ὕδατος ἀντιλογίας.

לא־יהיה בך אל זר 10. A. οὐκ ἔσται ἐν σοὶ ἰσχυρὸς ἀλλότριος. Σ. μὴ ἔστω ἐν σοὶ θεὸς ξένος. O. οὐκ ἔσται ἐν σοὶ θεὸς πρόσφατος.

ולא תשתחוה לאל נכר Σ. μηδὲ προσκυνήσῃς θεῷ ἀλλοτρίῳ. O. οὐδὲ προσκυνήσεις θεῷ ἀλλοτρίῳ.

ולא־שמע עמי לקולי וישראל לא־אבה לי 12. ואשלחהו בשרירות לבם ילכו במועצותיהם A... καὶ ἐξαπέστειλα αὐτὸν ἐν σκολιότητι καρδίας αὐτοῦ, πορεύσονται ἐν βουλεύμασιν αὐτῶν. Σ. οὐχ ὑπήκουσε δὲ ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐκ ἐπείσθη μοι. ἀφῆκα οὖν αὐτοὺς τῇ ἀρεσκείᾳ τῆς καρδίας αὐτῶν, ὁδεύειν ταῖς βουλαῖς αὐτῶν. O. καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέσχε μοι. καὶ ἐξαπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν, πορεύσονται ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν.

כמעט אויביהם אכניע ועל־צריהם אשיב ידי 15. Σ. ἐν ὀλιγίστῳ ἂν ἐχθροὺς αὐτῶν ἥττησα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐναντίους αὐτῶν ἀνέστρεψα ἂν τὴν χεῖρά μου. O. ἐν τῷ μηδενὶ ἂν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἐταπείνωσα, καὶ ἐπὶ τοὺς θλίβοντας αὐτοὺς ἐπέβαλον ἂν

1. HEb. vociferate. *A. Hieron.* laudate. *S.* benedicite. *LXX. Vulg.* Exultate.

3. *Heb.* Sumite pſalterium, & date tympanum, citharam jucundam cum nebel. *A.* Aſſumite melodiam, & date tympanum, citharam decentém cum nabla. *S.* Aſſumite canticum & date tympanum, lyram dulcem cum nabla. *LXX. Vulg.* Sumite pſalmum & date tympanum, pſalterium jucundum cum cithara. *Hieron. Aſſumite carmen, & date tympanum: citharam decoram cum pſalterio.*

6. *Heb. LXX. Vul.* Teſtimonium in Joſeph poſuit illud. *S.* Teſtimonium per Joſeph ſtatuit illud. *Hieron. Teſtimonium in Joſeph poſuit eum.*

7. *Hebr.* Subduxi ab onere humerum ejus: manus ejus ab aheno tranſierunt. *S.* Abſtuli ab onere humerum ejus, manus ejus a cophino liberatæ ſunt. *LXX. Vulg.* Divertit ab oneribus dorſum ejus: manus ejus in cophino ſervierunt. *Hieron. Amovi ab onere humerum ejus, manus ejus a cophino receſſerunt.*

8. *Heb. A. V.* Exaudiam te in abſcondito tonitrui. *S.* Exaudivi te per abſconditum tonitru. *LXX. Vul.* Exaudivi te in abſcondito tempeſtatis. *Hieron. Exaudivi te in abſcondito tonitrui.*

Hebr. ſuper aquas litigii. *S.* ſuper aquam Merræ. *LXX. Vulg.* apud aquam contradictionis. *Hieron. ſuper aquam contradictionis.*

10. *Hebr.* non erit in te Deus alienus. *A.* non erit in te fortis alienus. *S.* ne ſit in te Deus extraneus. *LXX. Vul.* non erit in te Deus recens. *Hieron. Non ſit in te Deus alienus.*

Heb. & non adorabis Deum extraneum. *S.* neque adores Deum peregrinum. *LXX. Vulg.* neque adorabis Deum alienum. *Hieron. ut non adores Deum peregrinum.*

12. 13. *Heb.* Et non paruit populus meus voci meæ, & Iſrael non acquievit mihi. Et dimiſi eum in pertinacia cordis ſui: ibunt in conſiliis ſuis. *A.* .... & dimiſi eum in tortuoſitate cordis ſui: ambulabunt in conſiliis ſuis. *S.* Non audivit autem populus meus vocem meam, & Iſrael non obtemperavit mihi. Dimiſi ergo eos beneplacito cordis ſui, ut ambulent in conſiliis ſuis. *LXX. Vul.* Et non audivit populus meus vocem meam, & Iſrael non intendit mihi. Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum: ibunt in adinventionibus ſuis. *Hieron. Et non audivit populus meus vocem meam: & Iſrael non credidit mihi. Et dimiſi eum in pravitate cordis ſui: ambulabunt in conſiliis ſuis.*

15. *H.* Quaſi parum inimicos eorum humiliaſſem, & ſuper hoſtes eorum vertiſſem manum meam. *S.* In minimo forſitan inimicos eorum proſtraviſſem, & ſuper adverſarios eorum vertiſſem manum meam. *LXX. Vulg.* Pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem, & ſuper

τὴν χεῖρά μου.

משנאי יהוה יכחשו־לו 16. A. μισοποιοῦντες κύριον ἀρνήσονται αὐτόν. Σ. μισοποιοὶ κυρίου οἱ ψευσάμενοι αὐτῷ. O. οἱ ἐχθροὶ κυρίου ἐψεύσαντο αὐτῷ.

ויהי עתם לעולם Σ. ἀλλ' ἔσται ὁ καιρὸς αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα. O. καὶ ἔσται ὁ καιρὸς αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα.

tribulantes eos miſiſſem manum meam. *Hieron. Quaſi nihilum inimicos ejus humiliaſſem, & ſuper hoſtes eorum miſiſſem manum meam.*

16. *Hebr.* Odio habentes Dominum mentientur ei. *A.* Odientes Dominum abnegabunt eum. *S.* Odientes Dominum qui mentiuntur ei. *LXX. Vulg.* Inimici Domini mentiti ſunt ei. *Hieron. Qui oderunt Dominum, negabunt eum.*

Hebr. Hieron. & erit tempus eorum in ſæculum. *S.* ſed erit tempus eorum in ſæculum. *LXX. Vulg.* & erit tempus eorum in ſæcula. (*LXX.* in ſæculum.)

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXX.

v. 2. A. αἰνοποιεῖτε &c. Druſius ex Theodoreto.

v. 3. A. ἄρατε μελῳδίαν &c. Sic Euſebius. Ad Symmachum vero Corder. legit, αἴρετε ᾠδήν. Λ. pro A. quæ litterarum ob ſimilitudinem commutatio frequenter accidit.

v. 6. Σ. μαρτυρίαν &c. Euſeb.

v. 7. Σ. παρῆλθεν &c. Idem.

v. 8. A. E. ἐπακούσω &c. Lectionem Aquilæ & Quintæ habet Euſebius; Symmachi Theodoretus.

Ibid. Σ. ἐπὶ ὕδατος τῆς Μερρᾶς. Sic Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus. Cur autem Symmachus מריבה expreſſerit Μερρᾶς, non difficile eſt augurari: nempe illam aquam habuit pro ea quæ מרה vocatur Exod. 15. 23.

v. 10. A. οὐκ ἔσται &c. Euſebius. Ad Symmachum vero Colbertinus ſupra memoratus habet πρόσφατος pro ξένος: voce videlicet deſumta ex verſione τῶν O. ubi legitur, πρόσφατος.

Ibid. Σ. μηδὲ προσκυν. Idem Colbertinus.

v. 12. A. .... καὶ ἐξαπέστειλα &c. Druſius. Symmachi vero lectionem plenam habet Euſebius.

v. 15. Σ. ἐν ὀλιγίστῳ &c. Euſebius.

v. 16. A. μισο- Lectionem Aquilæ habet Druſius; Symmachi autem Euſebius.

Ibid. Σ. ἀλλ' ἔσται &c. Theodoretus.

PSALMUS LXXXI.

אלהים נצב בעדת־אל בקרב אלהים ישפט 1. A. θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ ἰσχυρῶν, ἐν ἐγκάτῳ κύριος κρινεῖ. Σ. ὁ θεὸς κατέστη ἐν συνόδῳ θεοῦ, ἐν μέσοις θεὸς κρίνων. O. ὁ θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρίνει.

דל ויתום 3. A. ἀραιῷ καὶ ὀρφανῷ. Σ. ἀγόνῳ (al. ἀτόνῳ) καὶ ὀρφανῷ. O. ὀρφανὸν καὶ πτωχόν. Θ. πτωχὸν καὶ ὀρφανόν.

ימוטו כל־מוסדי ארץ 5. Σ. περιτραπήσεται πάντα τὰ θεμέλια τῆς γῆς. O. σαλευθήσεται πάντα τὰ θεμέλια τῆς γῆς.

אכן כאדם תמותון וכאחד השרים תפלו 7. Σ. ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθανεῖσθε, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πεσεῖσθε. O. ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε.

קומה אלהים שפטה הארץ כי־אתה תנחל בכל־הגוים 8. Σ. στῆθι ὁ θεὸς κρίνων τὴν γῆν· σὺ γὰρ κληρουχήσεις πάντα τὰ ἔθνη. O. ἀνάστα ὁ θεός, κρῖνον τὴν γῆν, ὅτι σὺ κατακληρονομήσεις ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν.

1. Heb. Deus ſtans in cœtu fortis, in interiori deorum judicabit. *A.* Deus ſtetit in ſynagoga fortium: in interiori Dominus judicat. *S.* Deus ſtetit in cœtu Dei, in mediis Deus judicans. *LXX. Vulg.* Deus ſtetit in ſynagoga deorum: in medio autem deos dijudicat. *Hieron. Deus ſtetit in cœtu Dei: in medio deos dijudicat.*

3. *Heb. Vul.* egeno & pupillo. *A.* tenui & orphano. *S.* ſterili (*al.* infirmo) & orphano. *LXX.* orphanum & egenum. *Th.* egenum & orphanum. *Hieron. pauperi & pupillo.*

5. *H.* nutabunt omnia fundamenta terræ. *S.* evertentur omnia fundamenta terræ. *LXX. Vulg. Hieron.* movebuntur omnia fundamenta terræ.

7. *H.* Vere ſicut homo moriemini: & ſicut unus principum cadetis. *S. LXX. Vul.* Vos autem ſicut homines moriemini; & ſicut unus de principibus cadetis. *Hieron. Ergo quaſi Adam moriemini, & quaſi unus de &c. ut Vulg.*

8. *Heb. Hieron.* Surge Deus, judica terram, quoniam tu hæreditabis in omnes gentes. *S.* Sta Deus judicans terram: tu enim hæreditabis omnes gentes. *LXX. Vul.* Surge Deus, judica terram, quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXXI.

v. 1. A. Θεὸς ἔστη &c. Verſionem Aquilæ & Symmachi adfert Euſebius.

v. 3. A. ἀραιῷ &c. Druſius. Σ. ἀγόνῳ, forte mendum pro ἀτόνῳ. Nam Pſ. 114. 6. Symmachus דלותי vertit ἠτόνησα, & דל A. ἄτονος, Job 5. 16.

v. 5. Σ. περιτραπήσεται &c. Corderius.

v. 7. Σ. ὑμεῖς &c. Euſebius & Theodoretus.

v. 8. Σ. στῆθι &c. Corderius.

Digitized by Google

PSALMUS LXXXII.

אל־תשקט 2. A. μὴ καθησυχάσῃς. Σ. μὴ ἠρεμήσῃς. O. μηδὲ καταπραΰνῃς.

כי־הנה אויביך יהמיון ומשנאיך נשאו ראש 3. A. ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου ὀχλάσουσιν, καὶ μισοποιοῦντές σε ἦραν κεφαλήν. Σ. ἰδοὺ γὰρ οἱ ἐχθροί σου συνηχοῦσιν, καὶ οἱ μισοῦντές σε ἐπαίρουσι κεφαλήν. O. ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου ἤχησαν, καὶ οἱ μισοῦντές σε ἦραν κεφαλήν.

על־עמך יערימו סוד ויתיעצו על־צפוניך 4. Σ. κατὰ τοῦ λαοῦ σου πανούργως ὁμιλοῦσι, καὶ συμβουλεύονται κατὰ τοῦ ἀποκρύφου σου. A.... κατὰ τοῦ συγκεκρυμμένου σου. O. ἐπὶ τὸν λαόν σου κατεπανουργεύσαντο, καὶ ἐβουλεύσαντο κατὰ τῶν ἁγίων σου.

אמרו לכו ונכחידם מגוי 5. Σ. λέγουσι· συνέλθετε, ἀφανεῖς ποιήσωμεν, μὴ ὦσιν ἔθνος. O. Εἶπαν, δεῦτε καὶ ἐξολοθρεύσωμεν αὐτοὺς ἐξ ἔθνους.

פלשת 8. A. Σ. Φυλιστιαία. O. ἀλλόφυλοι.

גם־אשור 9. A. Θ. καί γε Ἀσσούρ. Σ. ἔτι καὶ Ἀσσύρ. O. καὶ γὰρ καὶ Ἀσσούρ.

היו זרוע לבני־לוט A. ἐγένοντο βραχίων τοῖς υἱοῖς Λώτ. Σ. ἐγένοντο σύμμαχοι τοῖς υἱοῖς Λώτ. O. ἐγενήθησαν εἰς ἀντίληψιν τοῖς υἱοῖς Λώτ.

נשמדו בעין־דאר היו דמן לאדמה 11. A. ἐξετρίβησαν ἐν Ἀενδώρ, ἐγενήθησαν κόπριον τῆς χθονός. O. ἐξωλοθρεύθησαν ἐν Ἀενδώρ, ἐγενήθησαν ὡσεὶ κόπρος τῇ γῇ.

את־נאות אלהים 13. Σ. δίαιταν τοῦ θεοῦ. O. τὸ ἁγιαστήριον τοῦ θεοῦ.

פניהם 17. A. Σ. O. Θ. πρόσωπα αὐτῶν.

כי אתה שמך יהוה 19. A. Σ. Θ. ὅτι σοὶ ὄνομα κύριε. O. ὅτι ὄνομά σοι κύριος.

2. H*Ebr. A. S. Hieron.* non quieſcas. *LXX. Vulg* neque compeſcaris.

3. *H.* Quonſam ecce inimici tui tumultuabuntur: & odientes te extulerunt caput. *A.* Quoniam ecce inimici tui tumultuati ſunt, & qui oderunt te extulerunt caput *S.* Ecce enim inimici tui ſonitum edunt, & qui oderunt te efferunt caput. *LXX. Vulg.* Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt, & qui oderunt te extulerunt caput. *Hieron. Quia ecce inimici tui tumultuati ſunt, & qui oderunt te elevaverunt caput.*

4. *H.* Super populum tuum callide inibunt ſecretum, & conſiliabuntur ſuper abſconditos tuos. *S.* Contra populum tuum vafre colloquuntur, & conſilium ineunt contra abſconditum tuum. *A.*... contra abſconditum tuum. *LXX. Vulg.* Super populum tuum malignaverunt conſilium, & cogitaverunt adverſus ſanctos tuos. *Hieron. Contra populum tuum nequiter tractaverunt, & inierunt conſilium adverſus arcanum tuum.*

5. *Hebr.* dixerunt, Venite, & ſuccidamus eos de gente. *S.* dicunt, Convenite, de medio tollamus eos, ne ſint gens. *LXX. Vulg.* dixerunt, Venite, & diſperdamus eos de gente. *Hieron. dixerunt, Venite, & conteramus eos de gente.*

8. *Hebr.* Peleſeth. *A. S.* Phyliſtæa. *LXX. Vulg.* Alienigenæ. *Hieron. Palæſtina.*

9. *Heb.* etiam Aſſur. *A. Th.* & quidem Aſſur. *S.* inſuper & Aſſur. *LXX. Vulg.* etenim Aſſur. *Hieron. ſed & Aſſur.*

Hebr. fuerunt brachium filiis Lot. *A.* facti ſunt brachium filiis Lot. *S.* facti ſunt commilitones filiis Lot. *LXX. Vulg.* facti ſunt in adjutorium filiis Lot. *Hieron. facti ſunt brachium filiorum Lot.*

11. *H.* Deleti ſunt in En-dor, fuerunt ſtercus terræ. *A.* Attriti ſunt in Ændor, facti ſunt ſtercus terræ. *LXX. Vul.* Diſperierunt in Ændor, facti ſunt ut ſtercus terræ. *Hieron. Contriti ſunt in Endor: fuerunt quaſi ſterquilinium terra.*

13. *H.* habitacula Dei. *S.* manſionem Dei. *LXX. Vulg.* ſanctuarium Dei. *Hieron. pulcritudinem Dei.*

17. *H. A. S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* facies eorum.

19. *H.* Quod tu nomen tuum Domine. *A. S. Th.* Quod nomen tibi Domine. *LXX. Vul* Quia nomen tibi Dominus. *Hieron. Quia nomen tuum eſt Dominus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXXII.

v. 2. A. μὴ καθησυχάσῃς &c. Euſebius.
v. 3. A ὅτι ἰδοὺ &c. Euſebius ſic Aquilæ & Symmachi verſiones exprimit.
v. 4. Σ. κατὰ τοῦ λαοῦ &c. MSS. & Theodoretus.

v. 5. Σ. λέγοντι &c. Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

v. 8. A. Σ. φυλιστιαῖα. Euſebius.

v. 9. A. Θ. καίγε Ἀσσοὺρ &c. Druſius.

Ibid. A. ἐγένοντο &c. Aquilæ & Symmachi lectionem adfert Euſebius. Colbertinus item στιχηρῶς ſcriptus Symmachi lectionem habet, ac pro σύμμαχοι præfert συμμέτοχοι.

v. 11. A. ἐξετρίβησαν &c. Druſius.

v. 13. Σ. δίαιταν τοῦ θεοῦ. Druſius.

v. 17. A. Σ. O. Θ. πρόσωπα αὐτῶν. Idem.

v. 19. A. Σ. Θ. ὅτι σοὶ ὄνομα κύριε. Idem.

PSALMUS LXXXIII.

4. גם־צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר־שתה אפרחיה A. καί γε ὄρνεον εὗρεν οἶκον, καὶ στρουθὸς νοσσιὰν ἑαυτῇ, ὃ ἔθετο νεοσσοὺς αὐτῆς. O. καὶ γὰρ στρουθίον εὗρεν ἑαυτῷ οἰκίαν, καὶ τρυγὼν νοσσιὰν ἑαυτῇ, οὗ θήσει τὰ νοσσία ἑαυτῆς.

עברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו 7. A. παρερχόμενοι ἐν κοιλάδι τοῦ κλαυθμοῦ πηγὴν θήσονται αὐτήν. Σ. προοδεύων κοιλάδα ἔκλαιεν, πηγὴ τάξεται. O. διέθετο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος εἰς τόπον ὃν ἔθετο.

מורה 8. A. πρώϊμος. Σ. ὑποδείκνυς. O. ὁ νομοθετῶν. E. ὁ φωτίζων. ς'. ὁ διδάσκων.

ילכו מחיל אל־חיל Σ. ὁδεύσουσιν ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν. O. πορεύσονται ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν.

יראה אל־אלהים בציון A. ὀφθήσεται ἰσχυρὸς θεὸς ἐν Σιών. O. ὀφθήσεται ὁ θεὸς τῶν θεῶν ἐν Σιών.

מגננו ראה אלהים והבט פני משיחך 10. A. θυρεὲ ἡμῶν ἴδε θεέ, καὶ ἐπίστρεψον πρόσωπον ἠλειμμένου σου. Σ. ὑπερασπιστὰ ἡμῶν ἴδε ὁ θεός, καὶ προσέβλεψον τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου. O. ὑπερασπιστὰ ἡμῶν ἴδε ὁ θεός, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου.

כי שמש ומגן יהוה אלהים 12. A. ὅτι ἥλιος καὶ θυρεὸς κύριος ὁ θεός. Σ. ὅτι ἥλιος καὶ ὑπερασπισμὸς κύριος ὁ θεός. O. Θ. ὅτι ἔλεον καὶ ἀλήθειαν ἀγαπᾷ κύριος ὁ θεός. (al. Θ. ἥλιον.) E. ὅτι ἥλιος καὶ σκεπαστὴς κύριος ὁ θεός.

להלכים בתמים 13. Σ. τοῖς ὁδεύουσιν ἐν τελειότητι. O. τοῖς πορευομένοις ἐν ἀκακίᾳ.

יהוה צבאות A. κύριος στρατιῶν. O. κύριε τῶν δυνάμεων.

4. Hebr. Etiam paſſer invenit domum, & hirundo nidum ſibi, ubi poneret pullos ſuos. *A.* Et quidem avis invenit domum, & paſſer nidum ſibi, ubi poſuit pullos ſuos. *LXX Vul.* Etenim paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum ſibi, ubi ponat pullos ſuos. *Hieron. Siquidem paſſer invenit ſibi domum, & avis nidum ſibi, ut ponat pullos ſuos.*

7. *Heb. A. Hieron.* Tranſeuntes in valle fletûs, fontem ponent eam. *S.* prægrediens vallem plorabat, fons conſtituetur. *LXX. Vulg.* diſpoſuit in valle lacrymarum, in loco quem poſuit.

8. *Hebr. Hieron.* doctor. *A.* matutinus. *S.* commonſtrator. *LXX. Vulg.* legiſlator. *V.* illuminans. *VI.* docens.

Heb. ibunt de virtute ad virtutem. *S.* iter agent de virtute in virtutem. *LXX. Vul.* ibunt de virtute in virtutem. *Hieron. ibunt de fortitudine in fortitudinem.*

Heb. LXX. Vulg. videbitur Deus deorum in Sion. *A.* videbitur fortis Deus in Sion. *Hieron. parebunt apud Deum in Sion.*

10. *Hebr.* Clypeus noſter vide Deus, & aſpice facies uncti tui. *A.* Clypee noſter vide Dee, & converte faciem uncti tui. *S.* Protector noſter vide Deus, & aſpice faciem Chriſti tui. *LXX. Vul.* Protector noſter aſpice Deus, & reſpice in faciem Chriſti tui. *Hieron. Clypeus noſter vide Deus, & attende faciem Chriſti tui.*

12. *Heb. A. Hieron.* Quia ſol & ſcutum Dominus Deus. *S.* Quia ſolem & protectionem Dominus Deus. *LXX. Th.* Quia miſericordiam & veritatem diligit Dominus Deus. (*al. Th.* ſolem.) *V.* Quia ſol & protector Dominus Deus. *Vul. Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus.*

13. *H.* ambulantibus in integritate. *S. Hieron.* iis qui ambulant in perfectione. *LXX.* ambulantibus in innocentia. *Vul. eos qui ambulant in innocentia.*

Hebr. Hieron. Domine exercituum. *A.* Dominus exercituum. *LXX. Vulg.* Domine virtutum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXXIII.

v. 4. A. καίγε &c. Sic duo Regii Mſſ. In Druſii lectione omittitur οἶκον. Theodoretus vero legit, ἑαυτῷ οἶκον. Sed illud, ἑαυτῷ, non eſt in Hebræo hoc loco: quare præſtat ſequi Regios Codices.

v. 7. A. παρερχόμενοι &c. Aquilæ & Symmachi lectiones habet Euſebius.

v. 8. A. πρώϊμος &c. Euſebius. πρώϊμος. Vide Prov. 11. 25. & Lexica.

Ibid. Σ. ὁδεύσουσιν &c. Idem.

Ibid. A. ὀφθήσεται &c. Euſebius.

v. 10. A. θυρεὲ ἡμῶν ἴδε &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic habet idem Euſebius.

v. 12. A. ὅτι ἥλιος &c. Druſius. Euſebius vero legit

ἅλιον, niſi ſit Librarii mendum, quod libentius credam. Symmachi lectionem ſic effert Druſius, ἥλιον γὰρ &c. Euſebius vero, ὅτι ἥλιον: utraque lectio quadrat. Theodotio in ſchedis noſtris habet, ὅτι ἥλιον, ut LXX. Druſius, Θ. ὅτι ἅλιον, melius ut videtur. Quintæ lectionem adfert Euſebius. Dubium eſt an LXX. Interpretes primitus habuerint, ὅτι ἅλων, id enim omnino poſtulat vox שמש

v. 13. Σ. τοῖς ὁδεύουσιν &c. Euſebius.

Ibid. Α. κύριος ςρατιῶν. Sic Druſius, qui hanc notam adjicit *Origenes Hom.* 4. *in Iſaiam:* Interpretatur Sabaoth, ut Aquila tradidit, DOMINUS MILITIARUM. *Sophron.* c. 5. לצבא השמים LXX. τῇ ςρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. *Epiphanius adverſus hæreſes.* Aquila ubique Adonai Sabaoth interpretatur dicens, κύριος ςρατιῶν, i. *Dominus exercituum.*

PSALMUS LXXXIV.

אשמעה מה־ידבר האל יהוה 9. Α. ἀκούσομαι τί λαλήσει ὁ ἰσχυρὸς κύριος. Σ. ἀκούσω τί λαλήσει ὁ θεὸς κύριος. Ο. ἀκούσομαι τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ κύριος ὁ θεός. Θ. ἀκούσομαι τί λαλήσει κύριος ὁ θεός.

ואל־חסידיו Ο. καὶ ἐπὶ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ. Ἄλλος, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ.

צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו 14. Σ. δικαιοσύνη ἑκάστου προελεύσεται αὐτόν, καὶ θήσει εἰς ὁδὸν τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ο. δικαιοσύνη ἐνώπιον αὐτοῦ προπορεύσεται, καὶ θήσει εἰς ὁδὸν τὰ διαβήματα αὐτοῦ.

9. HEbr. *S.* Audiam quid loquetur Deus Dominus. *A.* Audiam quid loquetur fortis Dominus. *LXX. Vulg.* Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. *Th. Hieron.* Audiam quid loquetur Dominus Deus.

Hebr. Hieron. & ad ſanctos ſuos. *LXX. Vulg.* & ſuper ſanctos ſuos. *Alius*, & ſuper caſtos ſuos.

14. *Heb.* juſtitia ad facies ejus ambulabit: & ponet in via pedes ſuos. *S.* juſtitia uniuſcujuſque præcedet eum, & ponet in via pedes ſuos. *LXX. Vulg.* juſtitia ante eum ambulabit, & ponet in via greſſus ſuos. *Hieron. juſtitia ante eum ibit: & ponet &c. ut Vul.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXXIV.

v. 9. Α. ἀκούσομαι &c. Has lectiones adfert Druſius.

Ibid. Ἄλλος, καὶ ἐπὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ. Coiſlin unus. Eſt forte Aquilæ qui ita vertit Pſalm. 51. verſu 2.

v. 14. Σ. δικαιοσύνη &c. Euſebius, qui ſic habet, ταύτην τὴν διάνοιαν σαφέστερον ἐκδεδώκασιν οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταί, καὶ μάλιστα ὁ Σύμμαχος εἰπών. indicans reliquos Interpretes clariorem quam LXX. & Symmacho affinem verſionem edidiſſe.

PSALMUS LXXXV.

תפלה לדוד 1. Α. Σ. προσευχὴ τοῦ Δαυίδ. Ο. προσευχὴ τῷ Δαυίδ.

חסיד אני 2. Ο. ὅσιός εἰμι. Ἄλλος, ἁγνός ἐγώ.

כי־אליך אקרא כל־היום 3. Σ. ὅτι πρὸς σὲ βοῶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν. Ο. ὅτι πρὸς σὲ κεκράξομαι ὅλην τὴν ἡμέραν.

וסלח 5. Α. Θ. καὶ ἱλαστής. Σ. καὶ ἀφιών. Ο. καὶ ἐπιεικής.

אקראך כי תענני 7. Α. Σ. ἐπικαλέσομαί σε, ὅτι εἰσακούσεις μου. Ο. ἐκέκραξα πρὸς σέ, ὅτι ἐπήκουσάς μου.

הורני יהוה דרכך אהלך באמתך 11. Α. φώτισόν με κύριε ἐν τῇ ὁδῷ σου, περιπατήσω ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Σ. ὑπόδειξόν μοι κύριε τὴν ὁδόν σου, ἵνα ὁδεύσω τῇ ἀληθείᾳ σου. Ο. ὁδήγησόν με κύριε ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ πορεύσομαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου.

יחד לבבי ליראה שמך Α. μονάχωσον τὴν καρ-

1. HEbr. *LXX. Vulg.* Oratio ipſi David. *A. S.* Oratio ipſius David. *Hieron. Oratio David.*

2. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* ſanctus ſum. *Alius*, caſtus ego.

3. *Heb.* Quoniam ad te clamabo omni die. *S.* Quoniam ad te clamo per unamquamque diem. *LXX. Hieron.* Quoniam ad te clamabo tota die. *Vul. Quoniam ad te clamavi tota die.*

5. *Heb.* & parcens. *A. Th.* & propitius. *S.* & dimittens. *LXX. Vulg.* & mitis. *Hieron. & propitiabilis.*

7. *Heb. A. S. Hieron.* invocabo te quia exaudies me. *LXX. Vul.* clamavi ad te, quia exaudiſti me.

11. *Heb.* Doce me Domine viam tuam: ambulabo in veritate tua. *A.* Illumina me Domine in via tua, ambulabo in veritate tua. *S.* Oſtende mihi Domine viam tuam, ut ambulem in veritate tua. *LXX. Vulg.* Deduc me Domine in via tua, & ambulabo (*Vulg.* ingrediar) in veritate tua. *Hieron. Doce me Domine viam tuam, ut ambulem in veritate tua.*

Hebr. uni cor meum ad timendum nomen

δίαν

δίαν μου τοῦ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου. Σ. ἕνωσον τὴν καρδίαν μου εἰς φόβον τοῦ ὀνόματός σου. Ο. εὐφρανθήτω ἡ καρδία μου τοῦ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου.

▭ זדים 14. Οἱ λοιποὶ, ὑπερήφανοι. Ο. παράνομοι.

ועדת עריצים בקשו נפשי A. καὶ συναγωγὴ κατισχυομένων... Σ. καὶ συναγωγὴ ἀνυποτάκτων ἐζήτησαν τὴν ψυχήν μου. Ο. καὶ συναγωγὴ κραταιῶν ἐζήτησε τὴν ψυχήν μου.

תנה-עזך לעבדך 16. Σ. δὸς ἰσχύν παρὰ σοῦ τῷ δούλῳ σου. Ο. δὸς τὸ κράτος σου τῷ παιδί σου.

tuum. *A.* ſolitarium fac cor meum, ut timeat nomen tuum. *S.* unico cor meum in timorem nominis tui. *LXX. Vul.* lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum. *Hieron. unicum fac cor meum, ut timeat nomen tuum.*

14. *Heb. Reliqui, Hieron.* ſuperbi. *LXX. Vul.* iniqui.

H. & cœtus terribilium quæſierunt animam meam. *A.* & ſynagoga prævalentium.... *S.* & ſynagoga intolerabilium quæſivit animam meam. *LXX. Vulg.* & ſynagoga potentium quæſierunt animam meam. *Hieron. & cœtus robuſtorum quæſierunt animam meam.*

16. *Heb. Hieron.* da fortitudinem tuam ſervo tuo. *S.* da fortitudinem a te ſervo tuo. *LXX.* da imperium tuum puero tuo. *Vul. da imperium tuum puero tuo.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXXV.

v. 1. Α. Σ. προσευχὴ τῷ Δαυίδ. Sic unus Regius & Euſebius.

v. 2. Ἀλλ. ἁγιὸς ἐγώ. Eſt fortaſſe Aquilæ, ut ſupra, Pſalm. 11. 2.

v. 3. Σ. ὅτι πρὸς σὲ βοήσω &c. Sic Euſebius. Regius autem unus ex Heſychio ſic habet, ὅτι πρὸς σὲ βοῶ &c.

v. 5. Α. Θ. καὶ ἱλαστὴς &c. Euſebius. Druſius autem ſic, Α. Θ. ἱλαστής. Σ. ἀφιείς. Ex duobus vero Mſſ. Regiis, alius habet ἀφιών, alius ἀφιείς.

v. 7. Α. Σ. ἐπικαλέσομαι &c. Hanc verſionem Euſebius & unus Regius Aquilæ adſcribunt; Druſius Symmacho.

v. 11. Α. φώτισόν &c. Aquilæ & Symmachi lectiones adfert Euſebius.

Ibid. Α. μοναχῶσον &c. Sic Euſebius Aquilæ & Symmachi verſiones adfert. Druſius ad Aquilam μοναχῶς tantum habet, & quidem mendoſe; & ad Symmachum, ἕνωσον: cætera vero apud eum deſiderantur.

v. 14. οἱ λοιπ. ὑπερήφανοι. Euſebius.

Ibid. Α. καὶ συναγωγὴ &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic exhibet Euſebius.

v. 16. Σ. δὸς &c. Euſebius & Druſius.

PSALMUS LXXXVI.

לבני-קרח 1. Α. Σ. τῶν υἱῶν Κορέ. Ο. τοῖς υἱοῖς Κορέ.

יסודתו בהררי-קדש 2. Α. θεμελίωσις αὐτοῦ ἐν ὄρεσιν ἡγιασμένου. Ο. οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις.

אזכיר רהב ובבל לידעי 4. Α. ἀναμνήσω ὁρμήματος καὶ Βαβυλῶνος τοὺς γινώσκοντάς με. Σ. ἀναμνήσω ὑπερηφανίας καὶ Βαβυλῶνα τοῖς εἰδόσι με. Ο. μνησθήσομαι Ῥαὰβ καὶ Βαβυλῶνος, τοῖς γινώσκουσί με.

פלשת וצור עם-כוש זה ילד-שם A. Φυλιστιαία καὶ Τύρος μετὰ Αἰθιοπίας, οὗτος ἐτέχθη ἐκεῖ. Σ. ἰδοὺ Φυλισταῖοι καὶ Τύρος μετὰ Αἰθιοπίας, οὗτος ἐτέχθη ἐκεῖ. Ο. ἰδοὺ ἀλλόφυλοι καὶ Τύρος καὶ λαὸς Αἰθιόπων, οὗτοι ἐγενήθησαν ἐκεῖ.

ולציון יאמר איש ואיש ילד-בה והוא יכוננה 5. 6. עליון יהוה יספר בכתוב עמים זה ילד-שם A. καὶ τῇ Σιὼν λεχθήσεται, ἀνὴρ καὶ ἀνὴρ ἐτέχθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἑδράσει αὐτήν... ἐν τῷ γραφῇ λαῶν,

1. Hebr. *LXX. Vulg.* filiis Core. *A. S. Hier.* filiorum Core.

2. *Heb.* Fundamentum ejus in montibus ſanctitatis. *A.* Fundamentum ejus in montibus ſanctificati. *LXX. Vulg.* Fundamenta ejus in montibus ſanctis. *Hieron. Fundamenta ejus in montibus ſanctuarii.*

4. *Hebr.* Memorare faciam Rahab & Babel ſcientibus me. *A.* Memorabo impetum & Babylonem ſcientes me. *S.* Memorabo ſuperbiam & Babylonem ſcientibus me. *LXX. Vul.* Memor ero Rahab & Babylonis ſcientium me.(*LXX.* ſcientibus me.)*Hieron. Commemorabor ſuperbia & Babylonis ſcientium me.*

Heb. Peleſeth & Tyrus cum Æthiopia; iſte natus eſt ibi. *A.* Phyliſtiæa & Tyrus cum Æthiopia, hic natus eſt ibi. *S.* Ecce Phyliſtæi & Tyrus cum Æthiopia, hic natus eſt ibi. *LXX. Vul.* Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi nati ſunt (*Vul.* fuerunt) illic. *Hieron. Ecce Paleſtina, & Tyrus cum Æthiopia: iſte natus eſt ibi.*

5. 6. *H.* Et ipſi Sion dicetur: Vir & vir natus eſt in ea, & ipſe fundabit eam Altiſſimus. Dominus numerabit in ſcribendo populos, iſte natus eſt ibi. *A.* Et ipſi Sion dicetur, Vir & vir natus eſt in ea, & ipſe fundabit eam....

οὗτος ἐτέχθη ἐκεῖ. Σ. περὶ τε Σιὼν λεχθήσεται καθ᾽ ἕκαστον, ἄνθρωπος οὗτος ἐτέχθη ἐκεῖ· αὐτὸς ἥδρασεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος. κύριος ἀριθμήσει γράφων λαοὺς, οὗτος ἐτέχθη ἐκεῖ. Ο. μήτηρ Σιὼν ἐρεῖ. ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος. κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν καὶ ἀρχόντων τούτων τῶν γεγενημένων ἐν αὐτῇ. Θ. καὶ τῇ Σιὼν ῥηθήσεται, ἀνὴρ καὶ ἀνὴρ ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ ἡτοίμασεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος. κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν, οὗτος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ. Ε.... ἐν ἀπογραφῇ λαῶν, οὗτος γεννηθήσεται ἐκεῖ.

in ſcribendo populos: hic natus eſt ibi. *S.* De Sion quoque dicetur per ſingulos, Homo hic natus eſt ibi: ipſe fundavit eam Altiſſimus. Dominus numerabit ſcribens populos, hic natus eſt ibi. *LXX.* Mater Sion. (*Vulg. Numquid Sion*) dicet, Homo & homo natus eſt in ea, & ipſe fundavit eam Altiſſimus. Dominus narrabit in ſcriptura, (*Vulg. ſcripturis*) populorum & principum horum, qui facti ſunt in ea. (*Vulg.* fuerunt.) *Th.* Et ipſi Sion dicetur, Vir & vir natus eſt in ea, & ipſe fundavit eam, & præparavit eam Altiſſimus. Dominus narrabit in ſcriptura populorum: hic natus eſt in ea. *V....* in deſcriptione populorum, hic naſcetur ibi. *Hieron. Ad Sion autem dicetur, Vir & vir natus eſt in ea. & ipſe fundavit eam Excelſus: Dominus numeravit ſcribens populos: ipſe natus eſt in ea.*

ושרים כחללים כל מעיני בך 7. Α. καὶ ᾄδοντες ὡς χοροὶ, πᾶσαι πηγαί ἐν σοί. Σ. καὶ αἰνέσουσιν ὡς ἐν αὐλοῖς πᾶσαι αἱ πηγαί ἐν σοί. Ο. ὡς εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία ἐν σοί.

7. *H* Et cantores ſicut tibicines: omnes fontes mei in te. *A.* Et canentes ut chori: omnes fontes in te. *S.* Et canent quaſi in tibiis: omnes fontes in te. *LXX. Vul.* Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te. *Hieron. Et cantores quaſi in choris, omnes fontes mei in te.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXXVI.

v. 1. Α. Σ. τῶν υἱῶν Κορ. Euſebius & Druſius.

v. 2. Α. ὁ θεμελιώσας &c. Mſſ. & Druſius.

v. 4 Α. ἀναμνήσω &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic plenas habet Colbertinus ϛιχηρῶς ſcriptus. Cæteri vero truncas adferunt.

Ibid. Α. φυλιςιαία &c. Sic Euſebius Aquilæ & Symmachi lectiones habet.

v. 5. 6. Α. καὶ τῇ Σιὼν &c. Has pariter lectiones ex Euſebio & ex Mſſ. eruimus. Coiſlinianus hanc notam habet: μήτηρ Σιὼν τὸ ρ κῶ προςτεθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ο. ἐν τῷ τετρασελίδῳ· ἐν δὲ τῷ ὀκτασελίδῳ, μὴ τῇ Σιὼν, ἔχουσα δίχα τοῦ ρω. Quo ſignificatur in Tetraſelido ſive in Tetraplo LXX. habuiſſe μὴ τῇ Σιὼν, *Mater Sion*: in Octaſelido autem ſive in Octaplo, ita lectum fuiſſe, μὴ τῇ Σιὼν, *Numquid Sion.*

v. 7. Α. καὶ ᾄδοντες &c. Euſebius.

PSALMUS LXXXVII.

על־מחלת 1. Α. ἐπὶ χορείας. Σ. διὰ χοροῦ. Ο. ὑπὲρ Μαελεθ.

1. Hebr. ſuper Mahalath. *A.* ſuper chorea. *S. Hieron.* per chorum. *LXX. Vulg.* pro Maheleth.

וחיי לשאול הגיעו 4. Α. καὶ ἡ ζωή μου εἰς ᾅδην κατήντηκεν. Σ. καὶ ἡ ζωή μου ᾅδη ἥψατο. Ο. καὶ ἡ ζωή μου τῷ ᾅδῃ ἤγγισε.

4. *H.* & vitæ meæ ad ſepulcrum pertigerunt. *A.* & vita mea in infernum devenit. *S.* & vita mea infernum attigit. *LXX. Vul.* & vita mea inferno appropinquavit. *Hieron. & vita mea ad infernum deſcendit.*

נחשבתי עם־יורדי בור 5. Σ. ἐλογίσθην μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον. Ο. προσελογίσθην μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον.

5. *H.* reputatus ſum cum deſcendentibus in ciſternam. *S. Hieron.* reputatus ſum cum deſcendentibus in lacum. *LXX. Vulg.* æſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum.

במתים חפשי 6. Α. ἐν τεθνηκόσιν ἐλεύθερος. Σ. ἐν τοῖς νεκροῖς ἀφεὶς ἐλεύθερος. Ο. ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος.

6. *H. A* in mortuis liber. *S.* inter mortuos dimiſſus liber. *LXX. Vul. Hieron.* inter mortuos liber.

כמו חללים שכבי קבר אשר לא־זכרתם עוד והמה מידך נגזרו Α. ὅμοιος ἀπηρημένοις .... ὧν οὐκ ἐμνήσθης ἔτι, καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς χειρός σου ἀπεσχίσθησαν. Σ. ὥσπερ τετρωμένοι οἱ κοιμώμενοι ἐν τάφῳ, ὧν οὐ μνημονεύεις ἔτι, οἵτινες ἀπὸ τῆς χειρός σου ἐξεκόπησαν. Ο. ὡσεὶ τραυματίαι ἐρριμμένοι καθεύδοντες ἐν τάφῳ, ὧν οὐκ ἐμνήσθης ἔτι,

H. ſicut vulnerati jacentes ſepulcro, quorum non recordatio amplius, & ipſi a manu tua abſciſſi ſunt. *A.* ſimilis interfectis. ... quorum non recordatus es amplius, & ipſi de manu tua depulſi ſunt. *S.* ſicut vulnerati jacentes in ſepulcro, quorum non recordaris amplius, qui a manu tua exciſi ſunt. *LXX. Vulg.* ſicut vulnerati, (*LXX. addunt.* projecti) dormientes in ſepulcris, quorum non es memor amplius: &

καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς χειρός σου ἀπώσθησαν.

שתני 7. A. ἔθου με. Σ. ἔταξάς με. O. ἔθεντό με.

במחשכים במצלות A. ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν βυθοῖς. Σ. ἐν σκοτεινοῖς ἐσκεπασμένον. O. ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου, E. ἐν σκοτεινοῖς ἐν καταδύτοις.

עלי סמכה חמתך וכל־משבריך עניתָ 8. Σ. ἐμοὶ ἐπέβρισεν ὁ θυμός σου, καὶ τῷ καταιγίσιν σου ἐκάκωσάς με. O. ἐπ' ἐμὲ ἐστηρίχθη ὁ θυμός σου, καὶ πάντας τοὺς μετεωρισμούς σου ἐπήγαγες ἐπ' ἐμέ.

הרחקת מידעי ממני שתני תועבות למו בלא ולא אצא 9. Σ. μακρὰν ἐποίησας τοὺς γνωστούς μου ἀπ' ἐμοῦ· ἔταξάς με βδελυκτὸν αὐτοῖς, φρουρούμενον καὶ μὴ προερχόμενον. O. ἐμάκρυνας τοὺς γνωστούς μου ἀπ' ἐμοῦ, ἔθεντό με βδέλυγμα ἑαυτοῖς, παρεδόθην καὶ οὐκ ἐξεπορευόμην.

עיני דאבה מני־עני קראתיך יהוה בכל יום שטחתי אליך כפי 10. Σ. ὁ ὀφθαλμός μου ἐξέρρευσεν ἀπὸ τῆς κακώσεως· ἐπικαλεσάμην σε καθ' ἑκάστην ἡμέραν, διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μου. O. οἱ ὀφθαλμοί μου ἠσθένησαν ἀπὸ τῆς πτωχείας. ἐκέκραξα πρὸς σὲ κύριε ὅλην τὴν ἡμέραν, διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μου.

הלמתים תעשה־פלא 11. Σ. ἆρα νεκροῖς ποιήσεις τεράστια. O. μὴ τοῖς νεκροῖς ποιήσεις θαυμάσια.

היספר בקבר 12. Σ. ἢ διηγήσεταί τις ἐν τάφῳ. O. μὴ διηγήσεταί τις ἐν τάφῳ.

היודע 13. Σ. ἢ γνωσθήσεται. O. μὴ γνωσθήσεται.

ואני אליך יהוה שועתי ובבקר תפלתי תקדמך 14. Σ. ἐμοῦ δὲ πρὸς σὲ κύριε ἡ οἰμωγή, καὶ κατ' ὄρθρον ἡ προσευχή μου προφθάνει σε. O. κἀγὼ πρὸς σὲ κύριε ἐκέκραξα, καὶ τὸ πρωῒ ἡ προσευχή μου προφθάσει σε.

למה יהוה תזנח נפשי 15. A. εἰς τί κύριε ἀπώσῃ ψυχήν μου. Σ. ἵνα τί κύριε ἀποβάλλῃ τὴν ψυχήν μου. O. Θ. ἵνα τί κύριε ἀπωθεῖς τὴν προσευχήν μου.

עני אני וגוע מנער נשאתי אמיך אפונה עלי עברו חרוניך בעותיך צמתתוני סבוני כמים כל־היום הקיפו עלי יחד 16. Σ. πτωχὸς ὢν καὶ ἐκλείπων ἀπὸ νεότητος, ἀνέλαβον τὸν φόβον σου. πρὸς

ipſi de manu tua repulſi ſunt. *Hieron. ſicut interfecti & dormientes in ſepulcro, quorum non recordaris amplius: & ipſi a manu tua abſciſſi ſunt.*

7. *H. A. Hieron.* poſuiſti me. *S.* ſtatuiſti me. *LXX. Vulg.* poſuerunt me.

H. A. Hieron. in tenebroſis & in profundis. *S.* in tenebroſis obtectum. *LXX. Vulg.* in tenebroſis & in umbra mortis. *V.* in tenebroſis in latibulis.

8. *Hebr.* Super me nixus eſt furor tuus, & cunctis procellis tuis afflixiſti. *S.* Super me aggravatus eſt furor tuus, & procellis tuis afflixiſti me. *LXX. Vulg.* Super me confirmatus eſt furor tuus, & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. *Hieron. Super me confirmatus eſt furor tuus, & cunctis fluctibus tuis afflixiſti me.*

9. *H.* Elongare feciſti notos meos a me: poſuiſti me abominationes eis, clauſus & non egrediar. *S.* Longe feciſti notos meos a me: poſuiſti me abominabilem ipſis: cuſtodiæ traditum, & non progredientem. *LXX. Vul.* Longe feciſti notos meos a me: poſuerunt me abominationem ſibi. Traditus ſum, & non egrediebar. *Hieron. Longe feciſti notos meos a me, poſuiſti me abominationem eis; clauſum & non prodeuntem.*

10. *H.* Oculus meus doluit propter afflictionem. Invocavi te Domine in omni die, diſtendi ad te volas meas. *S.* Oculus meus effluxit propter vexationem: invocavi te per ſingulos dies, expandi ad te manus meas. *LXX. Vulg.* Oculi mei languerunt præ inopia. Clamavi ad te Domine tota die: expandi ad te manus meas. *Hieron. Oculus meus infirmatus eſt ab afflictione, invocavi te Domine tota die: expandi ad te palmas meas.*

11. *H.* Numquid mortuis facies mirabile? *S.* Num mortuis facies prodigia? *LXX. Vulg. Hieron.* Numquid mortuis facies mirabilia?

12. *H. Hieron.* numquid narrabitur in ſepulcro? *S.* an narrabit quis in ſepulcro? *LXX. Vul.* numquid narrabit aliquis in ſepulcro?

13. *H.* numquid cognoſcetur? *S.* an cognoſcetur? *LXX. Vulg. Hieron.* numquid cognoſcentur?

14. *H. LXX. Vul.* Et ego ad te Domine clamavi, & mane oratio mea præveniet te. *S.* meus autem ad te Domine gemitus, & in matutino oratio mea prævenit te. *Hieron. Ego autem ad te Domine clamavi, & mane oratio mea præveniet te.*

15. *H.* Ut quid Domine elongabis animam meam? *A.* Ut quid Domine repelles animam meam? *S.* Ut quid Domine abjicies animam meam. *LXX. Th. Vul.* Ut quid Domine repellis orationem meam? *Hieron. Quare Domine abjicis animam meam?*

16 17. 18. *H.* Afflictus ego & deficiens a juventute: portavi terrores tuos, anxius fui. Super me tranſierunt iræ tuæ: terrores tui ſucciderunt me. Circumdederunt me ſicut aqua tota die: ambierunt ſuper me pariter. *S.* Pau-

πύπις δι' ἐμοῦ παρώδδευσαν αἱ ὀργαί σου, αἱ ἐκπλήξεις σου κατεσιώπησάν με. περιῆλθόν με ὡς ὕδατα, πᾶσαν τὴν ἡμέραν περιεκύκλωσάν με. A... ἐπ' ἐμὲ παρῆλθον αἱ ὀργαί σου. O... πτωχός εἰμι ἐγὼ, καὶ ἐν κόποις ἐκ νεότητός μου· ὑψωθεὶς δὲ ἐταπεινώθην καὶ ἐξηπορήθην. ἐπ' ἐμὲ διῆλθον αἱ ὀργαί σου, καὶ οἱ φοβερισμοί σου ἐξετάραξάν με. ἐκύκλωσάν με ὡς ὕδωρ ὅλην τὴν ἡμέραν, περιέσχον με ἅμα,

הרחקת ממני אהב ורע מידעי מחשך 19. Σ. μακρὰν ἐποίησας ἀπ' ἐμοῦ φίλον καὶ ἑταῖρον, καὶ τοὺς γνωστούς μου σκοτασμόν. A. φίλον καὶ πλησίον. O. ἐμάκρυνας ἀπ' ἐμοῦ φίλον, καὶ τοὺς γνωστούς μου ἀπὸ ταλαιπωρίας.

per cum ſim & deficiens a juventute, ſuſcepi timorem tuum. Ad hæc per me prætermearunt iræ tuæ, terrores tui tacere me fecerunt. Circumvenerunt me ſicut aquæ, tota die circumdederunt me. *A*..... Super me præterierunt iræ tuæ.... *LXX. Vulg.* Pauper ſum ego, & in laboribus a juventute mea: exaltatus autem humiliatus ſum & conturbatus. In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbaverunt me. Circumdederunt me ſicut aqua tota die, circumdederunt me ſimul. *Hieron. Pauper ego & ærumnoſus ab adoleſcentia mea, portavi furorem tuum. Super me tranſierunt iræ tuæ: terrores tui oppreſſerunt me. Circumdederunt me quaſi aquæ tota die: vallaverunt me pariter.*

19. *H.* elongaſti a me amicum & ſocium, notis meis obſcuritas. *S.* longe feciſti a me amicum & ſodalem, & notos meos obtenebrationem. *A.* amicum & proximum. *LXX.* elongaſti a me amicum, & notos meos a miſeria. *Vul. elongaſti a me amicum & proximum, & notos meos a miſeria. Hieron. longe feciſti a me amicum & ſodalem: notos meos abſtuliſti.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXXVII.

v. 1. A. ἐπὶ χορείας. Sic Euſebius & Druſius. Theodoretus vero, ἐπὶ χορεία. Item Σ. διὰ χορῶ. Euſebius & Druſius. At Theodoretus, διχόρω, perperam.

v. 4. A. καὶ ἡ ζωή μου &c. Sic Euſebius.

v. 5. Σ. ἐλογίσθην &c. Euſebius. In illud, εἰς λάκκον, Coiſlin. unus in margine notat, εἰς βόθρον, Et infra ad illud, ἐν λάκκῳ, notat idem, ἐν βόθρῳ.

v. 6. A. ἐν τεθνηκόσιν &c Idem.

Ibid. A. ὅμοιος &c. Verſionem Aquilæ ſic mancam effert Euſebius. Lectionem vero Symmachi ex Euſebio item atque ex Druſio mutuamur.

v. 7. A. ἔθου με &c. Euſebius.

Ibid A. ἐν σκοτεινοῖς &c. Has lectiones adfert idem Euſebius, qui adjicit illud τῶν O. καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου, nec in Hebraïco, nec apud reliquos Interpretes haberi.

v. 8. Σ. ἐμοὶ ἐπέβαινεν &c. Euſeb. Colb. ϛιχηρῶς ſcriptus, Σ. ὄντως ἐμοὶ ἐπέβαινεν. Vocem ὄντως nullus præter Colbertinum præmittit. ἐπέβαινεν, ſic Euſebius, Colbertinus ſupra, & Druſius. Theodoretus vero, ἐπεισφρήσεν. Regius unus, ἐπεβείμησεν.

v. 9. Σ. μακρὰν ἐποίησας &c. Euſebius.

v. 10. Σ. ὁ ὀφθαλμός μου &c. Sic Euſebius locum prolixiorem & pleniorem adfert. Theodoretus item & Druſius, ὁ ὀφθαλμός μου. Unus vero Regius & Alius in Edit. Romana, οἱ ὀφθαλμοί μου ἐξέῤῥευσαν.

v. 11. Σ. ἆρα νεκροῖς &c. Euſebius & Reg. unus.

v. 12. Σ. ἡ διηγήσεται &c. Sic Reg. unus.

v. 13. Σ. ἢ γνωσθήσεται. Idem.

v. 14. Σ. ἐμοῦ δὲ &c. Hanc lectionem habet Colbertinus ϛιχηρῶς ſcriptus.

v. 15. A. εἰς τί &c. Has lectiones exhibet Druſius.

v. 16. Σ. πτωχὸς ὢν &c. Euſebius Symmachi lectionem plenam, & Aquilæ mutilam adfert.

v. 19. Σ. μακρὰν ἐποίησας &c. Colbertinus ϛιχηρῶς ſcriptus Druſius habet, *A. & Sym.* φίλον καὶ πλησίον. Ambas ſcilicet junxit is qui hæc prior ſcripſit, quia in ſenſu conveniebant.

PSALMUS LXXXVIII.

לאיתן האזרחי 1. O. Αἰθὰν τῷ Ἐζραΐτῃ. Ἀλλ. Αἰθὰν τῷ Ζαραΐτῃ. O. ἄλλως, Αἰθὰμ τῷ Ἰσραηλίτῃ.

חסדי יהוה עולם אשירה 2. A. ἔλεος κυρίου αἰώνια ᾄσομαι. Σ. τὰ ἐλέη κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα ᾄσω. O. Θ. τὰ ἐλέη σου κύριε εἰς τὸν αἰῶνα ᾄσομαι.

כי־אמרתי 3. A. E. ὅτι εἶπα. Σ. ὅτι εἶπον. O. ὅτι εἶπας. Θ. ὅτι εἶπον.

שמים תכן אמונתך בהם Σ. ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἑδρασθήσεται ἡ ἀλήθειά σου. O. ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἑτοιμασθήσεται ἡ ἀλήθειά σου.

1. *Hebr. Hieron.* Ethan Ezraïtæ. *LXX.* Æthan Ezraïtæ. *Alius*, Æthan Zaraïtæ. *LXX. aliter*, Æthan Iſraelitæ. *Vulg. Ethan Ezrahita.*

2. *Heb.* Miſericordias Domini ſæculum cantabo. *A.* Miſericordiam Domini ſæculum cantabo. *S. Vulg. Hieron.* Miſericordias Domini in æternum cantabo. *LXX. Th.* Miſericordias tuas Domine in æternum cantabo.

3. *Hebr. A. S. Th. V. Hieron.* Quoniam dixi. *LXX. Vulg.* Quoniam dixiſti.

Hebr. cœlis firmabis veritatem tuam in illis. *S.* in cœlis fundabitur veritas tua. *LXX. Vulg.* in cœlis præparabitur veritas tua (*Vul.* in eis.) *Hier. cœlos fundabis, & veritas tua in eis.*

Digitized by Google

בריתי 4. A. Σ. συνθήκην. O. διαθήκην.

לבחירי Οἱ λοιποὶ, τῷ ἐπιλέκτῳ μου. O. τοῖς ἐκλεκτοῖς μου.

5. עד־עולם אכין זרעך ובניתי לדר־ודור כסאך Σ. ἕως τοῦ αἰῶνος ἑτοιμάσω τὸ σπέρμα σου. καὶ οἰκοδομήσω εἰς ἑκάστην γενεὰν τὸν θρόνον σου. O. ἕως τοῦ αἰῶνος ἑτοιμάσω τὸ σπέρμα σου. καὶ οἰκοδομήσω εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν τὸν θρόνον σου.

אף־אמונתך בקהל קדשים 6. O. καὶ τὴν ἀλήθειάν σου ἐν ἐκκλησίᾳ ἁγίων. Θ. καίγε τὴν πίστιν σου ἐν ἐκκλησίᾳ ἁγίων.

7. כי מי בשחק יערך ליהוה ידמה ליהוה בבני אלים Σ. τίς γὰρ ἐν αἰθέρι ἀντιπαραθήσει τῷ κυρίῳ, ἐξισάσει τῷ κυρίῳ ἐν υἱοῖς θεοῦ. O. ὅτι τίς ἐν νεφέλαις ἰσωθήσεται τῷ κυρίῳ, καὶ τίς ὁμοιωθήσεται τῷ κυρίῳ ἐν υἱοῖς θεοῦ.

8. אל נערץ בסוד־קדשים רבה ונורא על־כל־סביביו A. ἰσχυρὸς κατισχυρωμένος ἐν ἀπορρήτῳ ἁγίων, πλῆθος, πλῆθος, καὶ ἐπίφοβος ἐπὶ πάντας κύκλῳ αὐτοῦ. Σ. θεὲ ἀήττητε ἐν ὁμιλίᾳ ἁγίων πολλῇ, καὶ ἐπίφοβος ἐν πᾶσι τοῖς περὶ σεαυτόν. O. ὁ θεὸς ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλῇ ἁγίων, μέγας καὶ φοβερὸς ἐπὶ πάντας τοὺς περικύκλῳ αὐτοῦ.

צפון וימין אתה בראתם 13. A. βορρᾶν καὶ δεξιὰν σὺ ἔκτισας. Σ. εἰς βορρᾶν καὶ δεξιὰν σὺ ἔκτισας. O. τὸν βορρᾶν καὶ θαλάσσας σὺ ἔκτισας. Θ. E. βορρᾶν καὶ νότον σὺ ἔκτισας.

תבור וחרמון בשמך ירננו A. Θαβὼρ καὶ Ἑρμὼν ἐν τῷ ὀνόματί σου αἰνέσουσι. Σ. Θαβὼρ καὶ Ἑρμὼν τὸ ὄνομά σου εὐφημήσουσι. O. Θαβὼρ καὶ Ἑρμὼν ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται.

14. לך זרוע עם־גבורה תעז ידך תרום ימינך Σ. σὸς ὁ βραχίων μετὰ δυναστείας. ἀήττητος ἡ χείρ σου, ὑψηλὴ ἡ δεξιά σου. A. μετὰ δυνάμεως. O. σὸς ὁ βραχίων μετὰ δυναστείας· κραταιωθήτω ἡ χείρ σου, ὑψωθήτω ἡ δεξιά σου.

צדק ומשפט מכון כסאך 15. A. δικαιοσύνη καὶ κρίμα τὸ ἕδρασμα τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Σ. δικαιοσύνη καὶ κρίμα βάσις τοῦ θρόνου σου. O. δικαιοσύνη καὶ κρίμα ἑτοιμασία τοῦ θρόνου σου.

4. *Heb. A. S. Hieron.* fœdus. *LXX. Vul.* teſtamentum.

Hebr. Reliqui, electo meo. *LXX. Vul.* electis meis. *Hieron. cum electo meo.*

5. *Heb.* Uſque in æternum ſtabiliam ſemen tuum: & ædificabo in generationem & generationem thronum tuum. *S.* Uſque in ſæculum præparabo ſemen tuum: & ædificabo in unamquamque generationem thronum tuum. *LXX. Vulg.* Uſque in æternum præparabo ſemen tuum: & ædificabo in generationem & generationem ſedem tuam. *LXX.* thronum tuum. *Hier. Uſque in æternum ſtabiliam ſemen tuum: & ædificabo in generatione & generatione thronum tuum.*

6. *Hebr. Th.* etiam fidem tuam in eccleſia ſanctorum. *LXX. Hieron.* & veritatem tuam in eccleſia ſanctorum. *Vulg. etenim veritatem tuam in eccleſia ſanctorum.*

7. *Heb.* Quoniam quis in æthere æqnabitur Domino, aſſimilabitur Domino in filiis Deorum? *S.* Quis enim in æthere æquabitur Domino, æqualis erit Domino in filiis Dei? *LXX.* Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino, & quis aſſimilabitur Domino in filiis Dei? *Vul. Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino, ſimilis erit Deo in filiis Dei? Hieron. Quis enim in nubibus æquabitur Domino: aſſimilabitur Domino de filiis Dei?*

8. *H.* Deus formidandus in ſecreto ſanctorum multo, & terribilis ſuper omnes qui in circuitu ejus. *A.* fortis roboratus in ſecreto ſanctorum, multitudo, multitudo, & tremendus ſuper omnes qui in circuitu ejus ſunt. *S.* Deus invicte in colloquio ſanctorum multo, & tremende in omnibus quæ circum te ſunt. *LXX. Vulg.* Deus qui glorificatur in conſilio ſanctorum: magnus & terribilis ſuper omnes qui in circuitu ejus ſunt. *Hieron. Deus inclytus in arcano ſanctorum nimio, & terribilis in cunctis quæ circa eum ſunt.*

13. *Hebr. A.* Aquilonem & dexteram tu creaſti. *S.* in Aquilonem & dexteram tu creaſti. *LXX. Vul.* Aquilonem & mare tu creaſti. *Th. V.* Aquilonem & Auſtrum tu creaſti. *Hieron. Aquilonem & dextrum tu creaſti.*

Hebr. Thabor & Hermon in nomine tuo perſonabunt. *A.* Thabor & Hermon in nomine tuo laudabunt. *S.* Thabor & Hermon nomen tuum celebrabunt. *LXX Vulg.* Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt. *Hieron. Thabor & Hermon nomen tuum laudabunt.*

14. *Hebr.* Tibi brachium cum fortitudine: roboretur manus tua, exaltetur dextera tua. *S.* Tuum brachium cum potentia: invicta manus tua, excelſa dextera tua. *A.* cum virtute. *LXX. Vul.* Tuum brachium cum potentia: firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua. *Hieron. Tuum brachium cum fortitudine: roboretur manus tua, & exaltetur dextera tua.*

15. *Hebr.* juſtitia & judicium locus paratus throni tui. *A. Hier.* juſtitia & judicium firmamentum throni ejus (*Hier. tui.*) *S* juſtitia & judicium baſis throni tui. *LXX. Vul.* juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ (*LXX.* throni tui.)

יודעי תרועה 16. Σ. ὁ γινώσκων σημασίαν. O. ὁ γινώσκων ἀλαλαγμόν.

כל־היום 17. Σ. πᾶσαν ἡμέραν. O. ὅλην τὴν ἡμέραν.

אז דברת־בחזון לחסידך 20. A. O. τότε ἐλάλησας ἐν ὁράσει τοῖς ἁγίοις σου. (O. υἱοῖς σου) Σ. τότε ἐλάλησας διὰ ὁράσεως τοῖς ἁγίοις σου. ϛ'. τοῖς προφήταις σου.

שויתי עזר על־גבור הרימותי בחור מעם מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו 20. 21. Σ. ἐπέθηκα ἀντίληψιν ἀνδρῶν, ὕψωσα ἐπίλεκτον ἀπὸ τοῦ λαοῦ μου. εὗρον Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου. O. ἔθηκα βοήθειαν ἐπὶ δυνατόν, ὕψωσα ἐκλεκτὸν ἐκ τοῦ λαοῦ μου. εὗρον Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου.

אשר ידי תכון עמו אף־זרועי תאמצנו לא־ישא אויב בו ובן־עולה לא יעננו וכתותי מפניו צריו ומשנאיו אגוף ואמונתי וחסדי עמו 22.23.24.25. Σ. ἡ δεξιά μου βεβαίως συνέσται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίων μου στερεώσει αὐτόν. οὐκ ἐξαπατήσει αὐτὸν ἐχθρός, οὐδὲ υἱὸς ἀδικίας κακώσει αὐτόν. ἀλλὰ καὶ συγκόψω ἀπὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ τοὺς μισοῦντας αὐτόν, καὶ τοὺς κακοποιοῦντας αὐτὸν πατάξω· ἡ δὲ βεβαίωσις καὶ ἡ χάρις μου σύνεσται αὐτῷ. O. ἡ γὰρ χείρ μου συναντιλήψεται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίων μου κατισχύσει αὐτόν. οὐκ ὠφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτόν, καὶ συγκόψω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς μισοῦντας αὐτὸν τροπώσομαι. καὶ ἡ ἀλήθειά μου καὶ ὁ ἔλεός μου μετ' αὐτοῦ. Σ. οὐδὲ κακώσει. Θ. οὐ κακουχήσει.

עליון למלכי־ארץ 28. A. ὕψιστον τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς. Σ. ἀνώτατον τῶν βασιλέων τῆς γῆς. O. ὑψηλὸν παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς.

ושמתי לעד זרעו וכסאו כימי שמים 30. Σ. καὶ ποιήσω διηνεκὲς τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐφ' ὅσον αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ. O. καὶ θήσομαι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ.

חקתי 32. O. δικαιώματα. Ἄλλος, ἀκριβάσματα. Ἄλλος, προστάγματα.

ולא אשקר באמונתי 34. A. οὐ ψεύσομαι τὰς ἐπαγγελίας. Σ. οὐ παραβήσομαι.... O. οὐδὲ μὴ ἀδικήσω ἐν τῇ ἀληθείᾳ μου.

בקדשי 36. O. ἐν τῷ ἁγίῳ μου. E. κατὰ τοῦ ἁγιασμοῦ μου.

16. *H.* ſcientium jubilationem. *S.* qui ſcit ſignificationem. *LXX. Vulg.* qui ſcit jubilationem. *Hieron. qui novit jubilum.*

17. *Heb. S.* omni die. *LXX. Vulg. Hieron*, tota die.

20. *Heb.* Tunc locutus in viſione miſericordi tuo. *A. LXX. Vulg.* Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis. (*LXX.* filiis tuis.) *S. Hier.* Tunc locutus es per viſionem ſanctis tuis. *VI.* Prophetis tuis.

20. 21. *H.* poſui adjutorium ſuper potentem, exaltavi electum de populo. Inveni David ſervum meum, in oleo ſanctitatis meæ unxi eum. *S.* poſui adjutorium virorum, exaltavi electum a populo meo. Inveni David ſervum meum. *LXX. Vul.* poſui adjutorium in potonte (*LXX.* ſuper potentem) & exaltavi electum de plebe mea. Inveni David ſervum meum. *Hieron. poſui adjutorium ſuper robuſtum, & exaltavi electum de populo. Inveni David ſervum meum.*

22. 23. 24. 25. *H.* Quo manus mea firma erit cum eo : etiam brachium meum roborabit eum. Non exiget inimicus in eo, filius iniquitatis non affliget eum. Et concidam a faciebus ejus affligentes eum, & odientes eum percutiam. Et veritas mea & miſericordia mea cum eo. *S.* Dextera mea firmiter aderit ei, & brachium meum firmabit eum. Non decipiee eum inimicus, neque filius iniquitatis affliget eum. Sed & concidam a conſpectu ejus odientes eum, & vexantes eum percutiam confirmatio autem & gratia mea aderit ipſi. *LXX. Vulg.* Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum. Nihil proficiee inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Et concidam a facie ipſius inimicos ejus, & odientes eum in fugam convertam. Et veritas mea, & miſericordia mea cum ipſo. *S.* neque affliget. *Th.* non vexabit. *Hier. Cum quo manus mea firma erit, & brachium meum roborabit eum. Non decipiet inimicus eum, & filius iniquitatis non affliget eum. Sed concidam ante faciem ejus hoſtes illius : & qui eum oderunt percutiam. Veritas autem mea & miſericordia mea erit cum eo.*

28. *H. Hieron.* excelſum regibus terræ. *A.* altiſſimum regibus terræ. *S.* ſupremum regum terræ. *LXX. Vul.* excelſum præ regibus terræ.

30. *H.* Et ponam in perpetuum ſemen ejus, & thronum ejus ſicut dies cœlorum. *S.* Et faciam perpetuum ſemen ejus, & thronum ejus in quantum dies cœli. *LXX. Vul.* Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen ejus & thronum ejus ſicut dies cœli. *Hier. Et ponam perpetuum ſemen ejus*, &c.

32. *H.* ſtatuta mea. *LXX.* juſtificationes. *Alius*, accurate ſtatuta. *Alius*, præcepta. *Vulg. juſtitias. Hieron. cærimonias.*

34. *Heb.* & non fallam in veritate mea. *A.* non mentiar in promiſſis. *S.* non prætergrediar. *LXX. Vul.* neque nocebo in veritate mea. *Hieron. nec mentiar in veritate mea.*

36. *Hebr.* per ſanctitatem meam. *LXX. Vul. Hier.* in ſancto meo. *V.* per ſanctuarium meum.

Digitized by Google

כירח יכון עולם 37. Σ. ὡς ἡ μήνη ἑδραία αἰωνίως μένει. Ο. ὡς ἡ σελήνη κατηρτισμένη εἰς τὸν αἰῶνα.

עד 38. Σ. ὁ διαμαρτυρόμενος. Ο. ὁ μάρτυς.

ואתה זנחת ותמאס התעברת עם־משיחך 39. Σ. σὺ δὲ αὐτὸς ἀπεβάλου καὶ ἀπεδοκίμασας, ἐχολώθης [illegible]ὸς τὸν χριστόν σου. Α. ὑπερεθέτησας μετὰ ἠλειμμένου σου. Ο. σὺ δὲ ἀπώσω καὶ ἐξουδένωσας, ἀνεβάλου τὸν χριστόν σου.

נארתה ברית עבדך 40. Σ. εἰς κατάραν ἔδωκας τὴν διαθήκην τοῦ δούλου σου. Ο. κατέστρεψας τὴν διαθήκην τοῦ δούλου σου.

השבת מטהרו 45. Σ. ἀπέπαυσας τὴν καθαρότητα αὐτοῦ. Ο. κατέλυσας ἀπὸ καθαρισμοῦ αὐτόν.

עלומיו 46. Α. νεοτήτων αὐτοῦ. Σ. νεότητος αὐτοῦ. Ο. τοῦ χρόνου αὐτοῦ. Al. τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Sic Ed. R.

עד־מה יהוה תסתר לנצח 47. Α. ἕως πότε κύριε ἀποκρυβήσῃ εἰς νῖκος. Σ. ἕως τίνος κύριε ἀποκρυβήσῃ εἰς τέλος. Ο. ἕως πότε κύριε ἀποστρέψῃς εἰς τέλος.

תבער כמו־אש חמתך Σ. φλεγήσεται ὡς πῦρ ὁ θυμός σου. Ο. ἐκκαυθήσεται ὡς πῦρ ἡ ὀργή σου.

איה 50. Α. Σ. Ο. ποῦ ἐστι. Θ. ποῦ εἰσι.

שאתי בחיקי כל־רבים עמים 51. Α. αἴροντός μου ἐν κόλπῳ πάσας ἀδικίας λαῶν. Σ. ἐβάσταξα ἐν τῷ κόλπῳ μου πολλῶν τῶν ἐθνῶν. Ο. οὗ ὑπέσχον ἐν τῷ κόλπῳ μου πολλῶν τῶν ἐθνῶν.

אשר חרפו עקבות משיחך 52. Α. Σ. Θ. οὗ ὠνείδισαν τὰ ἴχνη τοῦ χριστοῦ σου. Ο. οὗ ὠνείδισαν τὸ ἀντάλλαγμα τοῦ χριστοῦ σου.

אמן ואמן 53. Α. πεπιστωμένως πεπιστωμένως. Εβρ. καὶ Σ. ἀμὴν ἀμήν. Ο. γένοιτο γένοιτο.

37. *Hebr.* ſicut luna ſtabilietur ſæculum. *S.* ſicut luna firma æternum manebit. *LXX. Vul.* ſicut luna perfecta in æternum. *Hieron. ſicut luna ſtabilietur in æternum.*

38. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* teſtis. *S.* teſtificans.

39. *Hebr.* Et tu elongaſti & reprobaſti, iratus es cum uncto ſuo. *S.* Tu vero ipſe abjeciſti, & reprobaſti, iratus es contra Chriſtum tuum. *A.* Diſtuliſti cum uncto tuo. *LXX. Vul.* Tu vero repuliſti & deſpexiſti, diſtuliſti Chriſtum tuum. *LXX.* rejeciſti. *Hieron. Tu autem repuliſti & projeciſti: iratus es adverſus Chriſtum tuum.*

40. *Hebr.* aboleviſti pactum ſervi tui. *S.* in maledictionem dediſti reſtamenrum ſervi rui. *LXX. Vulg.* evertiſti teſtamentum ſervi tui. *Hieron. attenuaſti pictum ſervi tui.*

45. *Hebr. S.* Ceſſare feciſti puritarem ejus. *LXX. Vulg.* Deſtruxiſti eum ab emundatione. *Hieron. Quieſcere feciſti munditiam ejus.*

46. *H.* adoleſcentiarum ejus. *A.* juventutum ejus. *S.* juventutis ejus. *LXX. Vul.* temporis ejus. *LXX. al.* Throni ejus. *Hieron. adoleſcentiæ ejus.*

47. *Hebr.* Uſquequo, Domine, abſcondes te in æternum? *A.* Uſquequo, Domine, abſconderis in victoriam? *S. Hieron.* Uſquequo, Domine, abſconderis in finem? *LXX. Vulg. Uſquequo, Domine, avertis in finem?*

Hebr. S. exardeſcet ſicut ignis furor tuus. *LXX. Vul.* exardeſcet ſicut ignis ira tua. *Hier. ſuccenditur quaſi ignis indignatio tua.*

50. *Omnes*, ubi ſunt.

51. *Heb.* ferre me in ſinu meo omnes multos populos. *A.* geſtante me in ſinu omnes injuſtirias populorum. *S.* tuli in ſinu meo multarum gentium. *LXX. Vul.* quod continui in ſinu meo multarum genrium. *Hieron. quia portavi in ſinu meo omnes iniquitates populorum.*

52. *Heb.* quod exprobraverunt veſtigia uncti tui. *A. S. Th.* quo exprobraverunr veſtigia Chriſti tui. *LXX. Vulg.* quo (*Vulg.* quod) exprobraverunt commurationem Chriſti tui. *Hieron. quibus exprobraverunt veſtigia Chriſti tui.*

53. *H.* Amen & amen. *A.* fidelirer, fidelirer. *S. Hieron.* amen amen. *LXX. Vulg.* fiar fiat.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXXVIII.

v. 1. Εζραΐτῃ. Sic Euſebius. Druſius vero aliam lectionem adfert, Αἰθὰν Ζαραΐτῃ. LXX. Romanæ Edit. Αἰθὰμ τῷ Ἰσραηλίτῃ.

v. 2. A. ἔλεος &c. Has lectiones habet Druſius.

v. 3. A. E. ὅτι εἶπα. Sic Druſius & Codex unus Regius.

Ibid. Σ. ἐν τοῖς οὐρανοῖς &c. Euſebius.

v. 4. A. Σ. συνθήκην. Vide Lexicum Græcum in hanc vocem, & Hebraïcum in voce ברית & Euſebium in hunc locum.

Ibid. οἱ λοιπ. τῷ ἐπιλέκτῳ. Euſebius.

v. 5. E. ἕως τοῦ &c. Idem.

v. 6. Θ. καίγε &c. Theodoretus.

v. 7. Σ. τίς γὰρ &c. Sic lectionem Symmachi plenam habet Colbertinus: ea vero mutila eſt apud Euſebium, itemque apud Druſium, qui legit, υἱοὺς θεῶν, pro υἱοῖς θεῶν.

v. 8. A. ἰσχυρὸς &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic exhibet Euſebius.

v. 13. A. βορρᾶν &c. Euſebius. Poſtremam lectionem Theodoretus Theodotioni tribuit, Euſebius Quintæ.

Ibid. A. Θαβὼρ &c. Idem.

v. 14. Σ. σοὶ ὁ βραχίων &c. Sic Euſebius, qui primò Aquilæ hanc interpretationem tribuerat, & quidem, ut videtur, memoriæ lapſu: nam eam ipſam poſtea Symmacho adſcribit, ut & Theodoretus atque Regius unus. Corder. A μετὰ δυνάμεως.

v. 15. A. διηγεσιων &c. Euſebius.

v. 16. Σ. ὁ γινώσκων &c. Idem.
v. 17. Σ. πᾶσαν ἡμέραν. Idem.
v. 20. A. τότε &c. Sic ex Mſſ. & ex Hieronymo: ubi notes illud, τοῖς προσφήταις σου, quod eſt Sextæ Editionis, in uno Colbertino tribui Symmacho.
v. 21. Σ. ἐνέθηκα &c. Euſebius.
v. 22. Hunc & ſequentes verſus ſic refert Euſebios ex Symmacho.
v. 28. A. ὕψιστον &c. Aquilæ & Symmachi lectiones ſic habent Theodoretus & Druſius.
v. 30. Σ. καὶ ποιήσω &c. Euſebius & duo Mſſ. Regii.
v. 32. Ἀλλ. ἀκριβ- &c. Coiſlin. onus.
v. 34. A. οὐ ψεύσομαι &c. Unus Codex & Druſius. Sed hæc interpretatio non videtur Aquilæ eſſe, imo potius ſcholion aliquod incerti.
v. 36. E. κύριον τοῦ ἁγ- Regius unos ex Apollinario.
v. 37. Σ. ὡς ὁ μήν &c. Euſebius.
v. 38. Σ. ὁ διαμαρτυρόμενος. Duo Codices & Druſius. Unus habet, διαμαρτυρούμενος.
v. 39. Symmachi lectionem, ac ſequentem Aquilæ habet Euſebius. Druſius eam ſolùm quæ Symmachi eſt.
v. 40. Σ. εἰς κατάραν &c. Druſius.
v. 45. Σ. ἀπέπαυσας &c. Duo Regii habent, κατέλυσας: ſed id ex LXX deſumtum. Theodoretus, alius Reg. & Druſius, ἀπέπαυσας.
v. 46. A. νεοτήτων &c. Druſius.
v. 47. A. ἕως πότε &c. Euſebius.
Ibid. Σ. φλεγήσεται &c. Theodoretus.
v. 50. A. Σ. O. τοῦ δοῦλ. Θ. τοῦ υἱοῦ. Sic unus Coiſlin.
v. 51. A. ἄροντός μου &c. Euſebius.
v. 52. A. Σ. Θ. οὓς ὠνείδισαν &c. Hanc lectionem Euſebius uni Symmacho tribuit; Theodoretus Aquilæ & Theodotiooi; unus Regius Symmacho & Theodotioni.
v. 53. A. πεπιστ- &c. Euſebius.

PSALMUS LXXXIX.

בדר ודר 1. Σ. ἐν ἑκάστῃ γενεᾷ. O. ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ.

בטרם הרים ילדו ותחולל ארץ ותבל 2. A. Σ. πρὶν ὄρη τεχθῆναι, καὶ ὠδινηθῆναι γῆν καὶ τὴν οἰκουμένην. O. πρὸ τοῦ ὄρη ἑδρασθῆναι, καὶ πλασθῆναι τὴν γῆν καὶ τὴν οἰκουμένην.

ומעולם עד־עולם אתה אל Οἱ πάντες, ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ ὁ θεός.

ותאמר שובו בני־אדם 3. A καὶ ἐρεῖς, ἐπιστράφητε οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. O. καὶ εἶπας, ἐπιστρέψατε υἱοὶ ἀνθρώπων.

ואשמורה בלילה 4. Σ. καὶ ὡς φυλακὴ νυκτερινή. O. καὶ φυλακὴ ἐν νυκτί.

כי־כלינו באפך 7. Σ. ὅτι ἀνηλώθημεν ἐν τῇ ὀργῇ σου. O. ὅτι ἐξελίπομεν ἐν τῇ ὀργῇ σου.

נבהלנו A. Σ. ἐσπεύσαμεν. O. ἐταράχθημεν.

שת עונתינו לנגדך עלמנו למאור פניך 8. A... τὰς προαιρέσεις ἡμῶν εἰς φωτισμὸν τοῦ προσώπου σου.... Σ. προσέθηκας τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἄντικρύ σου, τὰς ἀμελείας ἡμῶν φαίνεσθαι τῷ προσώπῳ σου. O. ἔθου τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐνώπιόν σου· ὁ αἰὼν ἡμῶν εἰς φωτισμὸν τοῦ προσώπου σου.

כי כל־ימינו פנו בעברתך כלינו 9. Σ. πᾶσαι γὰρ αἱ ἡμέραι ἡμῶν διέδρασαν, ἐν τῷ χόλῳ σου ἀνηλώθημεν. O. ὅτι πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἡμῶν ἐξέλιπον, καὶ ἐν τῇ ὀργῇ σου ἐξελίπομεν.

ברם שבעים שנה ואם בגבורת 10. Σ. ὀλί-

1. HEbr. LXX. Hieron. in generatione & generatione. S. in unaquaque generatione. Vulg. a generatione in generationem.

2. H. Priuſquam montes naſcerentur, & formares terram & orbem. A. S. Hieron. Antequam montes naſcerentur, & parturiretur terra & orbis. LXX. Vulg. Priuſquam montes firmarentur (Vul. fierent), aut formaretur terra & orbis.

Omnes, Hieron. & Vulg. a ſæculo & uſque in ſæculum tu es Deus.

3. H. A. Et dices, Convertimini filii hominum. LXX. Vulg. Et dixiſti: Convertimini filii hominum. Hieron. Et dices, revertimini filii hominum.

4. H. & vigilia in nocte. S. & ut cuſtodia nocturna. LXX. Vul. & cuſtodia in nocte. Hieron. & vigilia nocturna.

7. Heb. Quia conſumpti ſumus in ira tua. S Quia conſumpti ſumus in ira tua. LXX. Vul. Quia defecimus in ira tua. Hieron. Conſumtì enim ſumus in furore tuo.

Hebr. territi ſumus. A. S. feſtinavimus. LXX. turbati ſumus. Hieron. conturbati ſumus.

8. H. Poſuiſti iniquitates noſtras coram te, adoleſcentiam noſtram ad luminare facierum tuarum. A.... negligentias noſtras in illuminationem vultus tui. S. Adpoſuiſti iniquitates noſtras ante te, negligentias noſtras ut apparerent vultui tuo. LXX. Vulg. Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo: ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui. Hieron. Poſuiſti iniquitates noſtras coram te: negligentias noſtras in luce vultûs tui.

9. H. Quoniam omnes dies noſtri declinaverunt in ira tua: conſumſimus. S. Omnes enim dies noſtri auſugerunt: in ira tua conſumti ſumus. LXX. Vulg. Quoniam omnes dies noſtri defecerunt: & in ira tua defecimus. Hieron. Omnes enim dies noſtri tranſierunt in furore tuo: conſumſimus.

10 H. in his ſeptuaginta anni, & ſi in forti-

κλησει

κληρῷ ο΄. ἔτη, ἐὰν δὲ παρὰ προσδοκίαν. Ο. ἐν αὐτοῖς ο΄. ἔτη, ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις.

כי־גז חיש ונעפה A. ὅτι διεπέρασεν ἀνὴρ καὶ ἐπετάσθη. Σ. τμηθέντες γὰρ, ἄφνω ἐκπετώμεθα. O. ὅτι ἐπῆλθε πραΰτης ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ παιδευθησόμεθα.

מי־יודע עז אפך וכיראתך עברתך 11. Σ. τίς οἶδε τὴν ἰσχὺν τοῦ θυμοῦ σου, καὶ κατὰ τὸν φόβον σου τὴν ὀργήν σου. O. τίς γινώσκει τὸ κράτος τῆς ὀργῆς σου, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου σου τὸν θυμόν σου ἐξαριθμήσασθαι.

ימינו כן הודע ונבא לבב חכמה 12. [A. Σ. E. τὰς ἡμέρας ἡμῶν οὕτω γνώρισον, ἵνα ἔλθωμεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς σοφίας.] O. τὴν δεξιάν σου οὕτω γνώρισον, καὶ τοὺς πεπαιδευμένους τῇ καρδίᾳ ἐν σοφίᾳ.

שובה יהוה עד־מתי והנחם על־עבדיך 13. Σ. ἐπιστράφηθι κύριε, ἕως πότε; παρακλήθητι ὑπὲρ τῶν δούλων σου. O. ἐπίστρεψον κύριε· ἕως πότε; καὶ παρακλήθητι ἐπὶ τοῖς δούλοις σου.

שבענו בבקר חסדך ונרננה ונשמחה בכל־ימינו 14. Οἱ λοιποί, ἔμπλησον ἡμᾶς ἐν τῇ πρωΐᾳ ἐλέους σου, καὶ αἰνέσομεν καὶ εὐφρανθησόμεθα ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. Σ. χόρτασον ἡμᾶς ὀρθρινοῦ ἐλέους σου, ἵνα ὑπνώσωμεν, καὶ εὐφρανώμεθα ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. O. ἐνεπλήσθημεν τὸ πρωῒ τοῦ ἐλέους σου, καὶ ἠγαλλιασάμεθα, καὶ εὐφράνθημεν ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν.

שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה יראה אל־עבדיך פעלך והדרך על־בניהם ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו 15. Σ. εὔφρανον ἡμᾶς πάσας ἡμέρας ἃς ἐκάκωσας ἡμᾶς, ἔτη ἐν οἷς ἴδομεν κακά. φανήτω παρὰ τοῖς δούλοις σου τὰ ἔργα σου, καὶ τὸ ἀξιοπρεπὲς ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. καὶ ἔστω τὸ κάλλος κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπάνω ἡμῶν, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν ἑδραῖα ποίησον ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὴν πρᾶξιν τῶν χειρῶν ἡμῶν ἐπιτέλεσον. O. εὐφρανθείημεν ἀνθ᾽ ὧν ἡμερῶν ἐταπείνωσας ἡμᾶς, ἐτῶν ὧν εἴδομεν κακά. καὶ ἴδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα σου, καὶ ὁδήγησον τοὺς υἱοὺς αὐτῶν. καὶ ἔστω ἡ λαμπρότης κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν κατεύθυνον ἐφ᾽ ἡμᾶς.

tudinibus. *S.* integri ſeptuaginta anni: ſi vero præter expectationem. *LXX. Vulg.* in ipſis ſeptuaginta anni; ſi autem in potentatibus. *Hieron. in ipſis ſeptuaginta anni: ſi autem multi.*

Heb. Quia reſecatur cito, & avolavimus. *A.* Quia tranſivit vir & avolavit. *S.* Succiſi enim, cito avolamus. *LXX. Vul.* Quoniam ſupervenit manſuetudo, (*LXX.* ſuper nos,) & corripiemur. *Hier. Quoniam tranſibimus cito, & avolabimus.*

11. *Heb.* Quis cognoſcens fortitudinem iræ tuæ, & ſicut timor tuus ira tua? *S.* Quis novit fortitudinem furoris tui, & ſecundum timorem tuum iram tuam? *LXX. Vulg.* Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? *Hieron. Quis novit fortitudinem iræ tuæ, & ſecundum timorem tuum indignationem tuam?*

12. *H.* Dies noſtros ſic ſcire fac, & adducemus cor ſapientiam. *A. S. V.* Dies noſtros ſic oſtende, ut veniamus corde ſapienti. *LXX. Vul.* Dexteram tuam ſic notam fac, & eruditos corde in ſapientia. *Hieron. Ut numerentur dies noſtri ſic oſtende, & veniemus corde ſapienti.*

13. *Hebr.* Convertere, Domine, uſquequo? & conſolare ſuper ſervos tuos. *S.* Convertere, Domine, uſquequo? deprecabilis eſto pro ſervis tuis. *LXX. Vulg.* Convertere, Domine, uſquequo? & deprecabilis eſto ſuper ſervos tuos. *Hieron. Convertere, Domine, uſquequo? & exorabilis eſto ſuper ſervos tuos.*

14. *Hebr.* Satura nos in matutino miſericordia tua, & exultabimus & lætabimur in omnibus diebus noſtris. *Reliqui*, Imple nos mane miſericordia tua, & laudabimus & exultabimus omnibus diebus noſtris. *S.* Satia nos matutina miſericordia tua: ut dormiamus & lætemur omnibus diebus noſtris. *LXX. Vulg.* Repleti ſumus mane miſericordia tua, & exultavimus, & delectati ſumus omnibus diebus noſtris. *Hieron. Imple nos matutinâ miſericordiâ tuâ, & laudabimus & lætabimur in cunctis diebus noſtris.*

15. *Hebr.* Lætifica nos, juxta dies afflixiſti nos, annos vidimus malum: conſpiciatur in ſervis tuis opus tuum, & decor tuus in filiis eorum. Et ſit jucunditas Domini Dei noſtri ſuper nos, & opus manuum noſtrarum fac ſtabile ſuper nos: & opus manuum noſtrarum confirma illud. *S.* Lætifica nos omnibus diebus quibus nos afflixiſti, annis in quibus vidimus mala. Appareant apud ſervos tuos opera tua, & dignitas ſuper filios noſtros. Et ſit pulcritudo Domini Dei noſtri ſuper nos, & opera manuum noſtrarum firma fac ſuper nos, & actionem manuum noſtrarum perfice. *LXX. Vul.* Lætati ſumus (*LXX.* lætemur) pro diebus quibus nos humiliaſti, annis quibus vidimus mala. Reſpice in ſervos tuos & in opera tua, & dirige filios eorum. Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſuper nos. *Vul. addit, & opus manuum noſtrarum dirige. Hier. Lætifica nos pro diebus quibus afflixiſti nos, & annis quibus vidimus mala. Appareat apud ſervos tuos opus tuum, & gloria tua ſuper filios eorum. Et ſit decor Domini Dei noſtri ſuper nos, & opus manuum noſtrarum fac ſtabile ſuper nos, & opus manuum noſtrarum confirma.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum LXXXIX.

v. 1. ἐν ἑκάστῳ &c. Euſebius, Mſſ. & Druſius.

v. 2. A. Σ. πρὶν ὄρη τεχθῆναι &c. Euſebius. Hieronymus vero ad Cyprianum, & Codex Græcus Colbertinus, hæc omnibus aliis Interpretibus tribuere videntur.

Ibid. οἱ πάντες, ἀπὸ τοῦ &c. Ex Hieronymo ad Sun. & Fret.

v. 3. A. καὶ ἐρεῖς &c. Theodoretus.

v. 4. Σ. καὶ ὡς &c. Regius unus.

v. 7. Σ. ὅτι ἀναλ- Euſebius.

Ibid. A. Σ. ἐσπουδάσαμεν. Mſſ.

v. 8. A. τὰς παρεφάσεις &c. Sic Martianæus noſter Aquilæ verſionem ex Hieronymo edidit. Lectionem Symmachi ſic habent Euſebius, Mſſ. & Druſius, qui legit, προέθηκας: alii vero, προσέθηκας.

v. 9. Σ. πᾶσαι γὰρ &c. Euſebius & unus Reg.

v. 10. Σ. ὁλόκληροι &c. Martianæus noſter ex Hieronymo.

Ibid. A. ὅτι διεπέλασεν &c. Druſius. Symmachi vero lectionem Euſebius adfert.

v. 11. Σ. τίς οἶδε &c. Sic Mſſ. Druſius & Theodoretus.

v. 12. A. Σ. E. τὰς ἡμέρας &c. Sic Martianæus ex Hieronymo

v. 13. Σ. ἐπιστράφηθι &c. Euſebius.

v. 14. οἱ λοιπ. ἔμπλησον &c. Druſius. Σ. χόρτασον &c. Euſebius.

v. 15. Σ. εὔφρανον &c. Hos verſus ſecundum Symmachum exhibet Euſebius.

PSALMUS XC.

Ἀνεπίγραφος.

ישב בסתר עליון 1. A. E. ὁ καθήμενος ἐν ἀποκρύφῳ ὑψίστου. Σ. ὁ κατοικῶν ὑπὸ σκέπην τοῦ ὑψίστου. O. ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ ὑψίστου.

בצל שדי יתלונן A. ἐν σκέπῃ ἱκανοῦ αὐλισθήσεται. Σ. ὑπὸ σκιὰν τοῦ ἱκανοῦ νυκτερεύων. O. ἐν σκέπῃ τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται.

אלהי אבטח־בו 2. A. ὁ θεός μου πεποιθήσω ἐν αὐτῷ. Σ. ὁ θεός μου, καὶ θαρσήσω ἐν αὐτῷ. O. ὁ θεός μου ἐλπιῶ ἐπ' αὐτόν.

מדבר הוות 3. Σ. ἀπὸ λόγου ἐπηρείας. O. ἀπὸ λόγου ταραχώδους.

צנה וסחרה אמתו 5. A. ὡς πανοπλία καὶ περιφορεία ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ. O. ὅπλῳ κυκλώσει σε ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ.

מדבר באפל יהלך 6. A. ἀπὸ ῥήματος ἐν σκοτομήνῃ περιπατοῦντος. Σ. οὐδὲ λοιμὸν ζόφῳ ὁδεύοντα. O. ἀπὸ πράγματος διαπορευομένου ἐν σκότει.

מקטב ישוד צהרים A. ἀπὸ δηγμοῦ δαιμονίζοντος μεσημβρίας. Σ. ἀπὸ συγκυρήματος δαιμονιώδους μεσημβρίας. O. ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ.

מצדך 7. A. Σ. ἐκ τοῦ πλαγίου. O. ἐκ τοῦ κλίτους σου.

כי־אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונך 9. A. ὅτι σὺ, κύριε, ἐλπίς μου, ὕψιστον ἔθηκας κατοικητήριόν σου. Σ. σὺ γὰρ θεὲ ἀφοβία μου, ὕψιστον ἔθου τὴν κατοίκησίν σου. O. E. ὅτι σὺ κύριε ἡ ἐλπίς μου, τὸν ὕψιστον ἔθου καταφυγήν σου. τὸ Ἑβρ. ἐλιών.

Sine inſcriptione.

1. *Hebr.* Habitans in abſcondito Altiſſimi. *A. V.* Qui ſedet in arcano Altiſſimi. *S.* Qui habitat ſub tegumento Altiſſimi. *LXX. Vulg.* Qui habitat in adjutorio Altiſſimi. *Hier. Qui habitat in abſcondito Excelſi.*

Heb. in umbra Saddai commorabitur. *A.* in tegumento fortis commorabitur. *S.* ſub umbra fortis pernoctans. *LXX. Vulg.* in protectione Dei cœli commorabitur. *Hieron. in umbraculo Domini commorabitur.*

2. *H. A. S. Hieron.* Deus meus confidam in eo. *LXX. Vulg.* Deus meus ſperabo in eum.

3. *Hebr.* & a peſte contritionum. *S.* a verbo nocumenti. *LXX.* a verbo turbulento. *Hieron. de morte inſidiarum. Vulg. a verbo aſpero.*

5. *H.* Scutum & parma veritas ejus. *A.* Quaſi omnis armatura & circumferentia veritas ejus. *LXX.* Armatura circumdabit te veritas ejus. *Vulg. Scuto circumdabit te veritas ejus. Hier. Scutum & protectio veritas ejus.*

6. *H.* a peſte in caligine ambulabit. *A.* a verbo in nocte illuni perambulante. *S.* neque peſtem in caligine ambulantem. *LXX. Vulg.* a negotio perambulante in tenebris. *Hieron. a peſte in tenebris ambulante.*

H. ab excidio vaſtabit meridie. *A.* a morſu dæmoniaco meridie. *S.* a caſu dæmoniaco meridie. *LXX.* a ruina & dæmonio meridiano. *Vulg. ab incurſu & dæmonio meridiano. Hieron. a morſu inſanientis meridie.*

7. *Hebr. LXX. Vul. Hieron.* a latere tuo. *A. S.* ex tranſverſo tuo.

9. *Hebr.* Quoniam tu, Domine, ſpes mea: excelſum poſuiſti habitaculum tuum. *A.* Quoniam tu, Domine, ſpes mea: Altiſſimum poſui babitaculum tuum. *S.* Tu enim Deus ſecuritas mea: Altiſſimum poſuiſti habitationem tuam. *LXX. V. Vul.* Quoniam tu es, Domine, ſpes mea: Altiſſimum poſuiſti refugium tuum. *Hebr.* Elion. *Hieron. Tu enim es, Domine, ſpes mea: excelſum poſuiſti habitaculum tuum.*

10. לא־תאנה אליך רעה ונגע לא־יקרב באהלך A. οὐ μεταχθήσεται πρὸς σὲ κακία, καὶ ἁφὴ οὐκ ἐγγιεῖ ἐν σκέπῃ σου. Σ. οὐ κατισχύσει σου κακὸν, οὐδὲ ἁφὴ ἐγγιεῖ τῇ σκηνῇ σου. O. οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακὰ, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιεῖ τῷ σκηνώματί σου.

10. *Heb.* Non accedet ad te malum, & plaga non appropinquabit in tabernaculo tuo. *A.* Non traducetur ad te malitia, & plaga non appropinquabit in tentorio tuo. *S.* Non prævalebit tibi malum, & plaga non appropinquabit tabernaculo tuo. *LXX. Vulg.* Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. *Hieron. Non accedet ad te malum, & lepra non appropinquabit tabernaculo tuo.*

11. כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל־דרכיך A. ὅτι ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται τοῦ φυλάξαι σε ἐν πάσαις ὁδοῖς σου. Σ. ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, φυλάσσειν σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου. O. ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου.

11. *Hebr.* Quoniam Angelis tuis mandabit tibi ad cuſtodiendum te in omnibus viis tuis. *A.* Quoniam Angelis ſuis præcipiet ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. *S.* Quoniam Angelis ſuis præcipiet de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. *LXX. Vulg.* Quoniam Angelis ſuis mandabit (*Vulg.* mandavit.) de te ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. *Hier. Quia Angelis ſuis mandavit &c.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XC.

Ἀντιγέγραφε. Vide Euſebium in hunc Pſalmum.
v. 1. A. F. ὁ καθήμενος &c. Euſebius.
Ibid. A. ἐν σκέπῃ &c. Euſebius & Hieronymus.
v. 2. A. ὁ θεός μου &c. Euſebius.
v. 3. Σ. ἀπὸ λόγου &c. Euſebius & Druſius.
v. 5. A. ὡς πανοπλία &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.
v. 6. A. ἀπὸ δήγματος &c. Euſebius.
Ibid. A. ἀπὸ δήγματος μου &c. Druſius. Ad Symmachum Corder. ἀπὸ συγκυρήματος &c.
v. 7. A. Σ. ἐκ τοῦ πλαγίου. Sic omnes.
v. 9. A. ὅτι &c. Has lectiones exhibet Euſebius.
v. 10. A. οὐ μεταχθήσεται &c. Druſius & Euſebius.
v. 11. A. ὅτι ἀγγέλοις &c. Druſius & Mſſ.

PSALMUS XCI.

6. מאד עמקו מחשבתיך A. O. Θ. σφόδρα ἐβαθύνθησαν οἱ διαλογισμοί σου. Σ. σφόδρα βαθεῖς οἱ διαλογισμοί σου.

8. ויציצו A. Σ. καὶ ἤνθησαν. O. καὶ διέκυψαν.

11. בלתי בשמן רענן Σ. καὶ ἡ παλαίωσίς μου ὡς ἐλαία εὐθαλής. O. καὶ τὸ γῆράς μου ἐν ἐλέῳ πίονι.

12. ותבט עיני בשורי τὸ Ἑβρ. Σ. Θ. καὶ ἐπόψεται ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς ἀποτειχίζουσί με. O. καὶ ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου.

14. שתולים Οἱ λοιποὶ, μεταφυτευθέντες. O. πεφυτευμένοι.

15. עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו A. ἔτι γεννηματίζοντες ἐν πολιᾷ πίονι. . . . . Σ. ἔτι καρποφορήσουσι γηράσαντες, πίονες καὶ εὐθαλεῖς ἔσονται. O. τότε πληθυνθήσονται ἐν γήρει πίονι, καὶ εὐπαθοῦντες ἔσονται. Θ. ἔτι καρποφορήσουσι γηράσαντες πίονες. . . . . E. ἔτι γεννηματίσουσι. . . . . ς'. ἔτι πληθυνθήσονται.

16. להגיד כי־ישר יהוה צורי לא־עולתה בו Σ. ἀπαγγέλλοντες ὅτι ὀρθὸς κύριος ὁ στερεός μου

6. HEbr. *S.* Valde profundæ ſunt cogitationes tuæ. *A. LXX. Th.* Valde profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ. *Vul. Nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ. Hieron. Satis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ.*

8. *Hebr.* & germinaverint. *A. S. Hieron.* & floruerunt. *LXX. Vulg.* & apparuerint.

11. *Heb.* Senectus mea in oleo viridi. *S.* Vetuſtas mea ut oliva florida. *LXX. Vulg.* Senectus mea in miſericordia uberi. *Hieron. Senectus mea in oleo uberi.*

12. *H.* Et reſpexit oculus meus in hoſtibus meis. *Hebraïcus & S. Th.* Et inſpiciet oculus meus in excludentibus me. *LXX. Vulg.* Et deſpexit oculus meus inimicos meos. *Hieron. Et reſpiciet oculus meus eos qui inſidiantur mihi.*

14. *H. LXX. Vulg.* plantati. *Reliqui, Hieron.* tranſplantati.

15. *H.* Adhuc germinabunt in canitie pingues, & virides erunt. *A.* Adhuc germinantes in canitie pingui. *S.* Adhuc fructum ferent ſenes, pingues & floridi erunt. *LXX. Vul.* Tunc (*Vul.* adhuc) multiplicabuntur in ſenecta uberi, & bene patientes erunt. *Th.* Adhuc fructum ferent ſenes pingues. *V.* adhuc germinabunt.... *VI.* Adhuc multiplicabuntur. *Hier. Fructificabunt in ſenectute: pingues & frondentes erunt.*

16. *H.* Ad annuntiandum, quod rectus Dominus petra mea. & non iniquitas in eo. *S.*

με, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ. Ο. τοῦ ἀναγγεῖλαι ὅτι εὐθὴς κύριος ὁ θεός μου, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ.

Annuntiantes quod rectus Dominus circummuniens me, & non eſt iniquitas in eo. *LXX. Vul.* Ut annuntient, quoniam rectus Dominus Deus meus, (*Vulg.* noſter) & non eſt iniquitas in eo. *Hieron. Annuntiantes quia rectus Dominus fortitudo mea, & non &c.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XCI.

v. 6. A. O. Θ. σφόδρα &c. Has lectiones exhibet Theodoretus.

v. 8. A. Σ. καὶ ἐξήνθησαν. Druſius, Theodoretus & Reg. unus.

v. 11. Σ. καὶ ἡ παλαίωσις &c. Druſius. Theodoretus, ὡς ἐλαία εὐθαλής. Legit haud dubie Symmachus כשמן רענן videlicet כ pro ב quarum litterarum commutatio jam ab antiquis temporibus ob ſimilitudinem frequens erat, ut ait Euſebius. שמן pro oliva arbore hic habet Symmachus. Veriſimileque eſt LXX. olim habuiſſe ἐν ἐλαίῳ πίονι, *in oleo uberi*, ac ex ἐλαίῳ poſtea ἐλέῳ factum fuiſſe: frequentiſſima quippe eſt τοῦ αι in ε mutatio.

v. 12. τὸ Ἑβρ. Σ. Θ. καὶ ἐπιβλέψει &c. Sic Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

v. 14. οἱ λοιποί, μετὰ γήρους. Druſius.

v. 15. A. ἔτι &c. Has omnes lectiones adfert Druſius.

v. 16. Σ. ἀπαγγέλλοντες &c. Idem.

PSALMUS XCII.

1. ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.

נכון כסאך מאז מעולם אתה 2. Σ. ἑδραῖος ὁ θρόνος σου ἀπὸ τότε ἀπ' αἰῶνος σὺ εἶ. Ο. ἕτοιμος ὁ θρόνος σου ἀπὸ τότε ἀπὸ τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ.

קולם 3. A. φωνὴν αὐτῶν. Οἱ λοιποί, φωνὰς αὐτῶν.

ישאו נהרות דכים 4. A. ἐπήρθη ποταμῶν βάθη αὐτῶν. Ο. vacat.

אדיר במרום יהוה A. ὑπερμεγέθης ἐν ὕψει κύριος. Ο. θαυμαστὸς ἐν ὑψηλοῖς ὁ κύριος.

עדותיך 5. Σ. αἱ μαρτυρίαι σου. Ο. τὰ μαρτύριά σου.

1. *Sine inſcriptione apud Hebræos.*

2. *Heb.* Paratum ſolium tuum ex tunc, a ſæculo tu. *S.* Firmus thronus tuus ex tunc, a ſæculo tu es. *LXX.* Paratus thronus tuus ex tunc, a ſæculo tu es. *Vulg. Parata ſedes tua ex tunc, a ſæculo tu es. Hieron. Firmum ſolium tuum ex tunc, ab æterno tu es.*

3. *Heb. A. Vul. Hieron.* vocem ſuam. *Reliqui,* voces ſuas.

4. *H.* Elevaverunt flumina illiſiones ſuas. *A.* Elevata ſunt fluminum profunda. *Vul. Elevaverunt flumina fluctus ſuos. Hieron. Levaverunt flumina gurgites ſuos.*

Heb. potens in excelſo Dominus. *A. Hieron.* grandis in excelſo Dominus. *LXX. Vulg.* mirabilis in altis Dominus.

5. *H. LXX. Vul. Hier.* teſtimonia tua. *S.* teſtificationes tuæ.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XCII.

v. 1. Vide Euſebium in Titulum hujus Pſalmi.

v. 2. Σ. ἑδραῖος &c. Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

v. 3. A. φωνὴν &c. Druſius.

v. 4. A. ἐπήρθη &c. Druſius.

Ibid. A. ὑπερμεγέθης &c. Theodoretus.

Ibid. Σ. αἱ μαρτυρίαι σου. Sic unus Codex.

PSALMUS XCIII.

Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. Ἀνεπίγραφος παρὰ τοῖς γ'. καὶ Ε. καὶ ς'.

הופיע 1. A. Σ. Θ. Ε. ς'. ἐπιφάνηθι. Ο. ἐπαρρησιάσατο.

אלמנה וגר יהרגו ויתומים ירצחו 6. Ο. χήραν

Pſalmus ipſi David, ſine inſcriptione apud tres Interpretes & V. & VI.

1. *H.* irradia. *A. S. Th. V. VI.* appare. *LXX. Vul.* libere egit. *Hieron. oſtendere.*

6. *H. Hieron.* Viduam & advenam interfi-

καὶ ὀρφανὸν ἀπέκτειναν, καὶ προσήλυτον ἐφόνευσαν. Θ. χήραν καὶ ὀρφανοὺς ἐφόνευσαν, καὶ προσήλυτον ἐκάκωσαν.

בינו בערים 8. Ο. Θ. συνέτε δὴ ἄνοητοι. Ο. ἄλλος, σύνετε δὴ ἄφρονες.

תשכילו Ο. φρονήσατε. Αλλος, ἐπιστημωθήσεσθε.

ואחריו כל־ישרי־לב 15. Α. Θ. καὶ ὀπίσω αὐτῆς πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Ο. καὶ ἐχόμενοι αὐτῆς πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.

16. מי־יקום לי עם־מרעים מי־יתיצב לי עם־פעלי און Σ. τίς ἀναστήσεται ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς κακούργους; τίς ἐνστήσεται ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς ἐργάτας ἀδικίας. Α. Θ. τίς ἀναστήσεταί μοι. Ο. τίς ἀναστήσεταί μοι ἐπὶ πονηρευομένους, ἢ τίς συμπαραστήσεταί μοι ἐπὶ τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν.

היחברך כסא הות יצר עמל עלי־חק 20. Α. μὴ μεθέξει σου θρόνος ἐπιβουλῆς, ὁ πλάσσων κόπον ἐπὶ ἀκριβασμόν. Σ. μὴ συναφθήσεταί σοι θρόνος ἐπηρείας, ὁ πλάσσων ταλαιπωρίαν κατὰ προστάγματος; Ο. μὴ συμπροσέσταί σοι θρόνος ἀνομίας, ὁ πλάσσων κόπον ἐπὶ προστάγματι.

און 23. Ο. τὴν ἀνομίαν. Ε. ς'. τὰς ὀδύνας.

וברעתם יצמיתם Οἱ πάντες, καὶ κατὰ τὴν πονηρίαν αὐτῶν ἀφανιεῖ αὐτούς. Al. καὶ ἐν τῇ πονηρίᾳ αὐτῶν &c.

יהוה אלהינו Οἱ πάντες, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.

cient, & pupillos occident. *LXX.* Viduam & pupillum occiderunt, & proſelytum interfecerunt. *Th.* Viduam & pupillos occiderunt, & proſelytum afflixerunt. *Vulg. Viduam & advenam interfecerunt: & pupillos occiderunt.*

8. *Heb. Hieron.* intelligite ſtulti. *LXX. Th.* intelligite utique ſtulti. *LXX. aliter, & Vul.* intelligite inſipientes.

Hebr. intelligite. *LXX. Vul.* ſapite. *Alius*, diſcetis. *Hieron. diſcite.*

15. *H. A. Th.* & poſt illud omnes recti corde. *LXX. Vulg.* & qui juxta illam omnes qui recto ſunt corde. *Hieron. & ſequentur illud omnes recti corde.*

16. *H.* Quis conſurget mihi cum malignantibus? quis ſtabit mihi cum operariis iniquitatis? *S.* Quis conſurget pro me adverſus malignantes? quis inſiſtet pro me adverſus operantes iniquitatem. *A. Th.* Quis reſurget mihi? *LXX. Vul.* Quis conſurget mihi adverſus malignantes? aut quis ſtabit mecum adverſus operantes iniquitatem? *Hieron. Quis ſtabit pro me adverſus malos? Quis ſtabit pro me adverſum operarios iniquitatis?*

20. *Hebr.* Numquid jungitur tibi thronus contritionis, fingens laborem ſuper ſtatutum? *A.* Num partem habebit tecum thronus inſidiarum, fingens laborem ſupet ſtatutum? *S.* Num conjungetur tibi thronus nocumenti, formans miſeriam contra præceptum? *LXX. Vul.* Numquid adhæret tibi ſedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? *Hieron. Numquid particeps erit tui thronus inſidiarum, fingens laborem in præcepto?*

23. *H. LXX. Vul. Hier.* iniquitatem. *V. VI.* dolores.

Heb. in malitia eorum ſuccidet eos. *Omnes*, & ſecundum malitiam eorum delebit eos. *Vulg. diſperdet eos. Alii, Hieron.* & in malitia ſua perdet eos.

Heb. & Omnes, Dominus Deus noſter.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XCIII.

Tituli notam ex uno Codice mutuamur. Euſebius & unus Codex Regius habent ſolum, ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.

v. 1. Α. Σ. Θ. Ε. ς'. ἐπιφάνηθι. Sic duo Codices.

v. 6. Θ. χήραν &c. Druſius.

v. 8. Ο. Θ. συνέτε δὴ ἀνόητοι. Coiſlin. qui indicare videtur LXX. ex Theodotionis Editione ſic emendatos fuiſſe in Hexaplis.

Ibid. Ἀλλος, ἐπιστ. Idem Coiſlinianus. Videtur autem eſſe Aquilæ, qui השכיל ἐπιστημοῦν vertere ſolet.

v. 15. Α. Θ. καὶ ὀπίσω &c. Theodoretus & Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

v. 16. Σ. τίς ἀναστήσεται &c. Regii duo, quorum unus habet, ἀντιστήσεται: ac Theodoretus, qui pro ἐργάτας habet ἐργαζομένους, ut & Coiſlin. unus. Aquilæ & Theodotionis lectionem habet Druſius.

v. 20. Α. μὴ μεθέξει &c. Duo Regii, Druſius ac Theodoretus, qui ad Symmachum legit, προστάγματα.

v. 23. Ε. ς'. τὰς ὀδύνας. Corder.

Ibid. οἱ πάντες, κατὰ τὴν πονηρίαν &c. Druſius. Martianæus vero, ἐν τῇ πονηρίᾳ.

Ibid. οἱ Π. κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. Ex Hieronymo.

PSALMUS XCIV.

נריע 1. 2. Ο. ἀλαλάξωμεν. Αλλος, σημάνωμεν. Αλλος, κροτήσωμεν.

ומלך גדול על־כל־אלהים 3. Α. Ο. Θ. καὶ βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς θεούς. Σ. καὶ βασιλεὺς μέγας ἐπάνω πάντων τῶν θεῶν.

1. 2. HEbr. *LXX. Vul. Hieron.* jubilemus. *Alius*, ſignificemus. *Alius*, plaudamus.

3. *Heb. A. LXX. Th. Vulg. Hieron.* & rex magnus ſuper omnes deos. *S.* & rex magnus ſupra omnes deos.

אשר בידו מחקרי־ארץ 4. A. οὗ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐξιχνιασμοὶ γῆς. Σ. οὗ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ κατώτατα γῆς. O. ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς.

ארבעים שנה אקוט 10. A. Σ. τεσσαράκοντα ἔτη δυσηρεστήθην. O. τεσσαράκοντα ἔτη προσώχθισα.

אל־מנוחתי 11. Οἱ ἄλλοι, εἰς ἀνάπαυσίν μου. O. εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

4. *Heb.* Quod in manu ejus inveſtigationes terræ. *A.* In cujus manu inveſtigationes terræ. *S.* In cujus manu ſunt infima terræ. *LXX.* Quia in manu ejus fines terræ *Vul. Quia in manu ejus ſunt omnes fines terræ. Hieron. In cujus manu fundamenta terræ.*

10. *Hebr.* Quadraginta annis faſtidio habui. *A. S. Hieron.* Quadraginta annis diſplicuit mihi. *LXX.* Quadraginta annis offenſus fui. *Vulg. Quadraginta annis proximus fui.*

11. *Hebr. Reliqui, LXX. Vulg. Hieron.* in requiem meam.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XCIV.

v. 1. 2. ἄλλος, σημάν- Coiſlinianus unus.

v. 3. A. O. Θ. καὶ βασιλεὺς &c. Druſius. Symmachi locum habet etiam Euſebius.

v. 4. A. οὗ ἐν τῇ &c. Druſius.

v. 10. A. Σ. τεσσαράκ· Druſius, Theodoretus & duo Regii.

v. 11. οἱ ἄλλοι, εἰς ἀναπ- Theodoretus.

PSALMUS XCV.

1. O. τῷ Δαυίδ. Ἀνεπίγραφος παρὰ τοῖς γ'. καὶ Ε. καὶ ς'.

אלילים 5. A. ἐπίπλαστοι. Σ. ἀνύπαρκτοι. O. δαιμόνια.

משפחות עמים 7. Οἱ λοιποὶ καὶ ὁ Ἑβρ. αἱ συγγένειαι τῶν ἐθνῶν. O. αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν.

חילו מפניו כל־הארץ 9. A. Σ. ὠδινήσατε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ. O. σαλευθήτω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ.

יהוה מלך אף־תכון תבל בל־תמוט 10. Σ. κύριος ἐβασίλευσε, καὶ ἥδρασε τὴν οἰκουμένην ἀπερίτρεπτον. O. ὁ κύριος ἐβασίλευσε· καὶ γὰρ κατώρθωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται.

ירעם הים ומלאו 11. A. βροντήσει ἡ θάλασσα καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Σ. ἤχησεν ἡ θάλασσα σὺν τῷ πληρώματι αὐτῆς. O. σαλευθήτω ἡ θάλασσα καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

יעלז שדי וכל־אשר־בו 12. Σ. γαυριάσει ἀγρὸς, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ. O. χαρήσεται τὰ πεδία, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

אז ירננו כל־עצי־יער A. τότε αἰνέσουσι πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ. O. τότε ἀγαλλιάσονται πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ.

לפני יהוה כי בא 13. Οἱ λοιποὶ, ἀπὸ προσώπου κυρίου ὅτι ἔρχεται. O. πρὸ προσώπου τοῦ κυρίου ὅτι ἔρχεται.

1. LXX. ipſi David. *Caret inſcriptione apud tres Interpretes & V. & VI.*

5. *H.* vana. *A.* commentitii. *S.* non exiſtentes. *LXX. Vulg.* dæmonia. *Hieron. ſculptilia.*

7. *H. Reliqui & Hebr. Int.* cognationes populorum. *LXX. Vulg.* patriæ gentium. *Hieron. familiæ populorum.*

9. *Heb.* Pavete a faciebus ejus univerſa terra. *A. S.* Parturite a facie ejus univerſa terra. *LXX. Vulg.* Commoveatur a facie ejus univerſa terra. *Hieron. Paveat a facie ejus omnis terra.*

10. *H.* Dominus regnavit, etiam firmabitur orbis, ne nutet. *S.* Dominus regnavit, & firmavit orbem immobilem. *LXX. Vulg.* Dominus regnavit: etenim correxit orbem terræ, qui non commovebitur. *Hieron. Dominus regnavit; ſiquidem appendit orbem immobilem.*

H. Sonabit mare & plenitudo ejus. *A.* tonabit mare & plenitudo ejus. *S.* Sonuit mare cum plenitudine ejus. *LXX. Vulg.* Commoveatur mare & plenitudo ejus. *Hieron. Tonet mare & plenitudo ejus.*

12. *Hebr.* Exultabit ager, & omne quod in eo. *S.* Gaudebit ager & omnia quæ in eo. *LXX. Vulg.* Gaudebunt campi & omnia quæ in eis ſunt. *Hieron. Gaudeat ager, & omnia quæ in eo ſunt.*

H. Tunc præconia dicent omnia ligna ſylvæ. *A. Hieron.* Tunc laudabunt univerſa ligna ſaltûs. *LXX. Vulg.* Tunc exultabunt omnia ligna ſaltûs. (*Vul. ſylvarum.*)

13. *H. Reliqui, Vulg.* a facie Domini quia venit. *LXX. Hieron.* ante faciem Domini quoniam venit.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XCV.

v. 1. De Titulo vide ſupra ad Pſalm. 93.
v. 5. A. ἐπίπλαστοι &c. Druſius.
v. 7. οἱ λοιποὶ &c. Sic unus Codex Colbertinus.
v. 9. A. Σ. ἐδοκίμασαν &c. Sic duo Regii, & Theodoretus.
v. 10. Σ. πλεῖστον ἐξεδίκησα &c. Druſius.
v. 11. A. βροντάτω &c. Sic Mſſ. Symmachi vero lectionem habet Druſius. Theodoretus Symmacho & Theodotioni tribuit, habetque ἠχείτω ; ſimiliterque Corderius, ἠχείτω.
v. 12. Σ. γαυριάσει &c. Theodoretus.
Ibid. A. τότε αἰνέ- &c. Theodoretus.
v. 13. οἱ λοιπ. ἀπὸ προσώπου &c. Druſius.

PSALMUS XCVI.

Μήτε ψαλμὸς, μήτε ᾠδὴ ἐπιγέγραπται παρ' Ἑβραίοις.

רע 10. A O. Θ. E. ϛ'. πονηρόν. Σ. κακόν.

חסידיו O. τῶν ὁσίων αὐτοῦ. Αλλος, τῶν ἁγνῶν αὐτοῦ.

מיד רשעים A. ἐκ χειρὸς ἀσεβῶν. Σ. ἐκ χειρὸς παρανόμων. O. ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλῶν. Θ. ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ.

N*Eque Pſalmus, neque Canticum inſcribitur apud Hebraos.*

10. *H. A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg. Hieron.* malum.

H. LXX. Vul. Hier. ſanctorum ſuorum. *Alius*, caſtorum ſuorum.

Hebr. A. Hieron. de manu impiorum. *S.* de manu iniquorum. *LXX.* de manu peccatorum, *Th. Vulg.* de manu peccatoris.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XCVI.

Nota ad Titulum eſt Euſebii.
v. 10. A. O. Θ. &c. Druſius.
Ibid. Αλλ☉, τῶν ἁγνῶν αὐτοῦ. Coiſlinianus unus.
Vocem חסיד ita vertit Aquila Pſalm. 15.
Ibid. A. ἐκ χειρὸς &c. Druſius.

PSALMUS XCVII.

שיר חדש 1. O. ᾆσμα καινόν. Αλλος, ᾆσμα νέον.

נפלאות Σ. τεράστια. O. θαυμαστά.

הושיעה-לו O. Θ. ἔσωσεν αὐτῷ.

אפסי 3. O. τὰ πέρατα. Αλλος, τὰ τέλη.

הריעו 4. O. ἀλαλάξατε. Αλλος, σημάνατε. Αλλος, κροτήσατε.

רננו A. αἰνέσατε. Σ. εὐφημήσατε. O. ἀγαλλιᾶσθε.

ירעם הים ומלאו תבל וישבי בה 7. Σ. ἠχείτω ἡ θάλασσα σὺν πληρώματι αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτήν. O. σαλευθήτω ἡ θάλασσα καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτήν.

כי־בא 9. Οἱ λοιποὶ, ὅτι ἔρχεται. O. ὅτι ἥκει.

1. **O***Mnes*, Canticum novum.

Hebr. LXX. Vulg. Hieron. mirabilia. *S.* prodigia.
Hebr. LXX. Th. Vulg. Hieron. Salvavit ſibi.

3. *Hebr. Alius, Hieron.* fines. *LXX. Vulg.* termini.

4. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* jubilate. *Alius*; ſignificate. *Alius*, plaudite.

Heb. A. Hieron. laudate. *S.* benedicite. *LXX. Vulg.* exultate.

7. *H. Hieron.* Tonet mare & plenitudo ejus: orbis & habitatores ejus. *S.* Sonet mare cum plenitudine ejus, orbis & inhabitantes eum. *LXX. Vulg.* Moveatur mare & plenitudo ejus: orbis terrarum & qui habitant in eo.

9. *Hb. Reliqui, LXX. Vulg.* quoniam venit. *Hieron. quia venit.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XCVII.

v. 1. Αλλ. ᾆσμα νέον. Coiſlin. unus.
Ibid. Σ. τεράστια. Reg. unus ex Heſychio.
Ibid. Θ. ἔσωσεν αὐτῷ. Coiſlin. unus.
v. 3. Αλλ☉, τὰ τέλη. Coiſlin. unus.
v. 4. Αλλος, σημάν- Coiſlin. unus.
Ibid. A. αἰνέσατε &c. Sic unus Codex.
v. 7. Σ. ἠχείτω &c. Druſius. Colbertinus autem ſecundâ manu ſcriptus habet, ἠχησάτω.
v. 9. Οἱ λοιπ. ὅτι ἔρχεται. Druſius.

PSALMUS XCVIII.

Εὐσ. Ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.

ועז מלך משפט אהב 4. Α. καὶ κράτος βασιλέως κρίσιν ἠγάπησεν. Σ. ἰσχὺν βασιλεὺς τοῦ κρίματος ἀγαπᾷ. Ο. καὶ τιμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ.

והוא יענם 6. Α. καὶ αὐτὸς ἐπακούσεται αὐτῶν. Σ. Ο. Θ. Ε. καὶ αὐτὸς εἰσήκουεν. ϛ'. ἐπήκουσεν.

ונקם על־עלילותם 8. Σ. καὶ ἔκδικος ἐπὶ τὰς ἐπηρείας αὐτῶν. Ο. καὶ ἐκδικῶν ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν.

EUſ. Caret inſcriptione apud Hebræos.

4. *H.* Et regis fortitudo judicium dilexit. *A.* Et imperium regis judicium dilexit. *S.* Fortitudinem rex judicii diligit. *LXX. Vulg.* Et honor regis judicium diligit. *Hieron. Imperium Regis judicium diligit.*

6. *Hebr.* Et ipſe exaudiebat eos. *A.* Et ipſe exaudiet eos. *S. LXX. Th. V. Vulg.* Et ipſe exaudiebat (*Vul.* eos.) *VI.* Exaudivit. *Hier. Et ipſe exaudivit eos.*

8. *H.* Et vindicans ſuper ſtudia illorum. *S.* Et vindex ſuper nocumentis eorum. *LXX. Vul.* Et ulciſcens in omnes adinventiones eorum. *Hieron. Et ultor ſuper commutationibus eorum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum XCVIII.

Notam ad Titulum habet Euſebius.
v. 4. A. καὶ κράτος &c. Druſius.
v. 6. A. καὶ αὐτὸς &c. Druſius.
v. 8. Σ. καὶ ἔκδικος &c. Sic Reg. unus.

PSALMUS XCIX.

הריעו 1. Ο. ἀλαλάξατε. Ἄλλος, κροτήσατε. Ἄλλος, σημάνατε.

ברננה 2. Α. ἐν αἰνέσει. Σ. μετ' εὐφημίας. Ο. ἐν ἀγαλλιάσει.

הוא עשנו ולא אנחנו עמו וצאן מרעיתו 3. Σ. αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς οὐκ ὄντας· ἡμεῖς δὲ λαὸς νομῆς αὐτοῦ, καὶ πρόβατα χειρὸς αὐτοῦ. Ο. αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς, καὶ οὐχ ἡμεῖς, λαὸς αὐτοῦ καὶ πρόβατα τῆς νομῆς αὐτοῦ.

1. HEbr. LXX. Vul Hieron. Jubilate. *Alius*, plaudite. *Alius*, ſignificate.

2. *Hebr. A. Hieron.* in laude. *S.* cum benedictione. *LXX. Vulg.* in exultatione.

3. *Hebr.* Ipſe fecit nos, & non nos. Populus ejus, & pecus paſcuæ ejus. *S.* Ipſe fecit nos non exiſtentes. Nos autem populus paſcuæ ejus, & oves manus ejus. *LXX.* Ipſe fecit nos, & non nos, populus ejus, & oves paſcuæ ejus. *Vul. Ipſe fecit nos, & non ipſi nos: Populus &c. Hieron.. Ipſe fecit nos, & ipſius ſumus: populus ejus, & grex paſcuæ ejus.*

Notę & varię Lectiones ad Pſalmum XCIX.

v. 1. Ἄλλος, σημάν- &c. Coiſlin. unus.
v. 2. A. ἐν αἰνέσει &c. Sic Regii duo, Theodoretus & Druſius.
v. 3. Σ. αὐτὸς &c. Euſebius. Sed hæc interpretatio non mendi ſuſpicione vacat. Coiſlinianus unus habet. ἐν ἄλλῳ, καὶ πρόβατα χειρὸς αὐτοῦ. Hic vero Codex eſt noni ſæculi.

PSALMUS C.

אזמרה אשכילה בדרך תמים 1. 2. Σ. μελῳδήσω, ἐννοήσω ὁδὸν ἄμωμον. Ο. ψαλῶ, καὶ συνήσω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ. Ἄλλος, ἀμέμπτῳ.

לבב עקש 4. Ο. καρδία σκαμβή. Ἄλλος, καρδία στρεβλή. Ἄλλος, καρδία διεστραμμένη.

אצמית 8. Σ. ἀφώνους ἐποίουν. Ο. ἀπέκτεινον.

1. HEb. Pſallam, intelligam in via perfecta. *S.* Modulabor, cogitabo viam perfectam. *LXX. Vulg.* Pſallam & intelligam in via immaculata. *Alius*, inculpata. *Hieron. Pſallam, erudiar in via perfecta.*

4. *H. Alius*, cor perverſum. *LXX. Vulg. Hier.* cor pravum. *Alius*, cor tortuoſum.

8. *Heb.* ſuccidam. *S.* mutos faciebam. *LXX. Vulg.* interficiebam. *Hieron. perdam.*

Notæ

Notę & varię Lectiones ad Pſalmum C.

v. 2. Σ. μελῳδήσω, Sic duo Mſſ. & Theodoretus.
v. 4. Hæ Lectiones ex Coiſlin. uno.

v. 8. Σ. ἀφανὲς ἐποίουν. Ita Reg. unus ex Heſychio. Forte ἀφανεῖς ἐποίουν.

PSALMUS CI.

יעטף 1. Σ. ἀθυμῇ. Ο. ἀκηδιάσῃ.

שיחו Σ. τὴν λογοποιΐαν ἑαυτοῦ. Ο. τὴν δέησιν αὐτοῦ.

שועתי 2. Σ. οἰμωγή μου. Ο. ἡ κραυγή μου.

ועצמותי כמוקד נחרו 4. Α. τὰ ὀστᾶ μου ὡς καῦσις ἐψαθυρώθη. Σ. καὶ τὰ ὀστᾶ μου ὡς ἀπόκαυμα αὖα γέγονεν. Ο. καὶ τὰ ὀστᾶ μου ὡσεὶ φρύγιον συνεφρύγησαν. Θ. ὡς φρύγιον.

הייתי ככוס חרבות 7. Α. Ο. Θ. Ε. ἐγενήθην ὡσεὶ νυκτικόραξ ἐν οἰκοπέδῳ. Σ. ἐγενήθην ὡς ἔποψ ἐν ἐρειπίῳ. ς'. ὡς γλαύξ.

מהוללי בי נשבעו 9. Ο. καὶ οἱ ἐπαινοῦντές με κατ' ἐμοῦ ὤμνυον. Ἄλλος, καὶ οἱ καταστασιάζοντές μου ἐμὲ ὅρκον ἐποίουν.

ואת־עפרה 15. Οἱ Π. καὶ τὸν χοῦν αὐτῆς.

ענה בדרך כחי 24. Σ. ἐκάκωσεν ἐν ὁδῷ τὴν ἰσχύν μου. Ο. ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐν ὁδῷ ἰσχύος αὐτοῦ.

וכלם כבגד יבלו כלבוש תחליפם ויחלפו 27. Σ. καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡς ἔνδυμα ἑλίξεις (f. ἀλλάξεις) αὐτοὺς καὶ ἀλλαγήσονται. Ο. καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται.

יכון 28. Σ. διαμενεῖ. Ο. κατευθυνθήσεται.

1. HEb. deficiet angore. S. animo deficit. LXX. Vulg. Hieron. anxius fuerit.
Heb. Hieron. eloquium ſuum. S. ſermocinationem ſuam. LXX. Vulg. precem ſuam.

2. Hebr. LXX. Vul. Hieron. clamor meus. S. ejulatus meus.

4. H. Oſſa mea tamquam focus exuſta ſunt. A. Oſſa mea ut res exuſta aruerunt. S. Oſſa mea ſicut exuſtio arefacta ſunt. LXX. Oſſa mea ſicut cremium confrixa ſunt. Vul. *Oſſa mea ſicut cremium aruerunt.* Th. ſicut cremium. Hieron. *Oſſa mea quaſi frixa contabuerunt.*

7. Heb. Fui ſicut ſalco ſolitudinum. A. LXX. Th. V. Vul. Factus ſum ſicut nycticorax in domicilio. S. Factus ſum ſicut upupa in maceria. VI. ut noctua. Hieron. *Factus ſum quaſi bubo ſolitudinum.*

9. Heb. Inſanientes adverſum me jurabant. LXX. Vul. Et qui laudabant me adverſum me jurabant. Alius, & ſeditionem moventes adverſum me, juramentum me ſaciebant. Hier. *Exultantes per me jurabant.*

15. Heb. Hieron. & pulverem ejus. Omnes, & humum ejus. Vulg. *& terra ejus.*

24. H. S. Hieron. Afflixit in via fortitudinem meam. LXX. Vulg. Reſpondit ei in via virtutis ſuæ.

27. Hebr. Et omnes ipſi ſicut veſtis veteraſcent, ſicut veſtimentum mutabis eos, & mutabuntur. S. Et omnes ſicut veſtimentum veteraſcent, & ſicut indumentum volves eos, & mutabuntur. LXX. Vulg. Et omnes ſicut veſtimentum veteraſcent, & ſicut opertorium volves. (*Vulg. mutabis*) eos & mutabuntur. Hieron. *Et omnes quaſi veſtimentum atterentur: quaſi pallium mutabis eos & mutabuntur.*

28. Heb. ſtabilietur. S. Hieron. perſeverabit. LXX. Vulg. dirigetur.

Notę & varię Lectiones ad Pſalmum C I.

v. 1. Σ. ἀθυμεῖ. Chryſoſtomus. Aliter, ἀθυμῇ. Sic Lectionem Symmachi exhibet Euſebius. Unus vero Regius ſic hab.t, ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἔχει, τετράδι σαββάτων, πλὴν οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς, οὔτε παρὰ τοῖς Ο. εὕρηται.

v. 2. Σ. οἰμωγή μου &c. Theodoretus & Euthymius.

v. 4. Α. τὰ ὀστᾶ μου &c. Ita Druſius Aquilæ Symmachi & Theodotionis Lectiones effert. ἐψαθυρώθη, Vide Joſue 9. 5.

v. 7. Α. Ο. Θ. Ε. ἐγενήθην &c. Sic ex Hieronymo verſiones expreſſit Martianæus. Locus vero Hieronymi ſic habet Epiſt. ad Sun. & Fret: *In Hebræo pro Nycticorace verbum* BOS *ſcriptum eſt, quod Aquila & LXX. & Theodotion & Quinta Editio,* nycticoracem, *interpretati ſunt.* *Symmachus,* opupam: *Sexta Editio,* noctuam, *quod & nos magis ſequimur. Denique ubi apud noſtros, & Græcos legitur:* Factus ſum ſicut nycticorax in domicilio *plerique* bubonem *contentioſe ſignificari putant.* Sic locum ex Martianæo damus. Ubi notat ille Mſſ. omnes *bos*, non, *cos* habere. Cum autem B. & C. Latine longe diſſimiles ſint; contra vero ב & כ ita ſimiles, ut teſte Euſebio una pro alia ſæpe accipiatur, Hieronymum unam pro alia litera accepiſſe putandum eſt; niſi quis malit vitium in Librarios Latinos refundere qui *Bos*, pro *Cos*, poſuerint.

v. 9. Ἀλλ. καὶ οἱ καταστ. Druſius.

v. 15. Οἱ Π. καὶ τὸν χοῦν. Hieron. Ibidem.

v. 24. Σ. ἐκάκωσεν &c. Druſius.

v. 27. Σ. καὶ πάντες &c. Theodoretus, qui ibidem legit ἑλίξεις; ſed ejus interpres olim legiſſe videtur, ἀλλάξεις, qui vertit *mutabis*.

v. 28. Σ. διαμενεῖ. Theodoretus.

Digitized by Google

PSALMUS CII.

כל־גמוליו 2. Σ. πάσας τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ. Ο. πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ.

ורחמים 4. Α. Σ. Ο. ἐν οἰκτιρμοῖς. Θ. καὶ οἰκτιρμῷ.

המשביע 5. Ο. ἐμπιπλῶντα. Αλλος, κορεννῦντα.

זכור 14. Σ. μνημονεύων. Ο. μνήσθητι.

כי רוח עברה־בו ואיננו 16. Σ. ὅτι πνεῦμα διέρχεται αὐτόν· εἶτα οὐχ ὑπάρχει. Ο. ὅτι πνεῦμα διῆλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει. Α. τότε οὐχ ὑπάρξει.

וצדקתו 17. Σ. ἀνταπόδοσις. Ο. δικαιοσύνη αὐτοῦ.

2. Heb. *Hier.* omnium retributionum ejus. *S.* omnia beneficia ejus. *LXX.* omnes laudes ejus. *Vul. omnes retributiones ejus.*

4. *H. A. S. LXX. Vulg.* & miſerationibus. *Th.* & miſeratione.

5. *H.* ſaturans. *LXX. Vul. Hieron.* qui replet. *Alius*, ſatiantem.

14. *H. Hieron. Vul.* recordatus. *S.* recordans. *LXX. Th.* recordare.

16. *H.* Quia ventus pertranſivit in eum, & non ipſe. *S.* Quia ſpiritus pertranſit eum: deinde non exiſtit. *LXX. Vulg.* Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet. *A.* tunc non ſubſiſtet. *Hieron. Quia ſpiritus pertranſiet eum, & non ſubſiſtet.*

17. *H. Hier.* & juſtitia ejus. *S.* retributio ejus. *LXX. Vulg.* juſtitia illius.

Notę & varię Lectiones ad Pſalmum CII.

v. 2. Σ. πάσας τὰς &c. Reg. unus & Druſius.
v. 4. Α. Σ. Ο. ἐν οἰκτιρμοῖς &c. Druſius.
v. 5. Ἀλλ. κορεννῦντα. Colbertinus σεχρῶς ſcriptus.
v. 14. Σ. μνημονεύων &c. Druſius.
v. 16. Σ. ὅτι πνεῦμα &c. Theodoretus & Colbert. unus. Lectionem Aquilæ habet Regius unus.
v. 17. Σ. ἀνταπόδοσις &c. Euſebius.

PSALMUS CIII.

יהוה אלהי גדלת מאד 1. Σ. κύριε ὁ θεός μου μέγας εἶ σφόδρα. Ο. κύριε ὁ θεός μου ἐμεγαλύνθης σφόδρα.

הוד והדר לבשת A. ἐπιδεξιότητα καὶ εὐπρέπειαν... Σ. ὕμνον καὶ δόξαν ἠμφιάσω. Ο. ἐξομολόγησιν καὶ εὐπρέπειαν ἐνεδύσω. Θ. μεγαλοπρέπειαν.

יריעה 2. Ο. δέρριν. Αλλ. δέρμα.

אש להט 4. A. πῦρ λάβρον. Σ. πυρίνην φλόγα. Ο. πῦρ φλέγον.

על־מכוניה 5. A. Σ. ϛ'. ἐπὶ ἕδρας αὐτῆς. Ο. ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς.

תהום כלבוש כסיתו 6. A. Θ. ἄβυσσον ὡς ἔνδυμα περιέβαλες αὐτήν. Ο. ἄβυσσος ὡς ἱμάτιον τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ.

ישברו פראים צמאם 11. Σ. ἀνακτήσονται ὄναγροι δίψαν αὐτῶν. Ο. προσδέξονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν.

14. 15. מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבדת האדם להוציא לחם מן־הארץ ויין ישמח לבב־אנוש להצהיל פנים משמן ולחם לבב־אנוש יסעד Σ. ἐκβλαστάνων χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὸ ἐκφῦσαι τροφὴν

1. Hebr. *LXX. Vulg.* Domine Deus meus magnificatus es vehementer. *S.* Domine Deus meus magnus es valde. *Hieron. Domine Deus meus magnificatus es nimis.*

Heb. gloriam & decorem induiſti. *A.* gloriam & decorem.... *S.* hymnum & gloriam induiſti. *LXX. Vulg.* confeſſionem & decorem induiſti. *Th.* magnificentiam. *Hieron. gloria & decore indutus es.*

2. *H. LXX. Alius, Vulg. Hieron.* pellem.

4. *Heb.* ignem flagrantem. *A.* ignem voracem. *S.* igneam flammam. *LXX. Vulg. Hieron.* ignem urentem.

5. *Heb.* ſuper baſes ſuas. *A. S. VI.* ſuper ſedes ſuas. *LXX.* ſuper firmitatem ſuam. *Vulg. ſuper ſtabilitatem ſuam. Hieron. ſuper baſem ſuam.*

6. *H. Hieron.* Abyſſo quaſi veſtimento operuiſti eam. *A. Th.* Abyſſum ſicut indumentum circumjeciſti ei. *LXX. Vul.* Abyſſus ſicut veſtimentum amictus ejus.

11. *Heb.* Frangent onagri ſitim ſuam. *S.* Recreabit onager ſitim ſuam. *LXX. Vulg.* Expectabunt onagri in ſiti ſua. *Hieron. Reficiat onager ſitim ſuam.*

14. 15. *H.* Germinare faciens fœnum jumento, & herbam ad obſequium hominum: ad educendum panem de terra, & vinum exhilarabit cor hominis, ad nitere faciendum facies ab oleo, & panis cor hominis ſuſtentabit. *S.* Germinare faciens fœnum jumentis,

Digitized by Google

ἀπὸ γῆς, καὶ οἶνον εὐφραίνειν καρδίαν ἀνθρώπου· ἱλαρῦναι πρόσωπον τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἄρτον καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζειν. O. ὁ ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων· τοῦ ἐξαγαγεῖν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς, καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου· τοῦ ἱλαρῦναι πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ, καὶ ἄρτος καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζει.

עצי יהוה 16. ὁ Ἑβρ. καὶ οἱ λοιποὶ. τὰ ξύλα τοῦ κυρίου. O. τὰ ξύλα τοῦ πεδίου. A. Θ. τοῦ πεδίου κυρίου.

17. אשר־שם צפרים יקננו חסידה ברושים ביתה A. ἐκεῖ ὄρνεα νοσσεύσουσιν· ἐρωδίου ἐλάται οἶκος αὐτοῦ. Σ. ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσει, τοῦ ἰκτῖνος βόρατον οἴκησις. O. ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσουσι. τοῦ ἐρωδιοῦ ἡ οἰκία ἡγεῖται αὐτῶν. ὁ Ἑβρ. τῇ ἀσίδα. (ſic.)

A. ἐλάται. Ἄλλος, αἱ κυπάρισσοι. Ἄλλος, ἡ ἄρκευθος.

סלעים מחסה לשפנים 18. A. πέτραι καταφυγὴ τοῖς χοιρογρυλλίοις. Σ. O. Θ. πέτρα καταφυγὴ τοῖς χοιρογρυλλίοις.

יאספון 22. Σ. ἀποχωρήσουσι. O. συναχθήσονται.

מלאה הארץ קנינך 24. A. Σ. Θ. ἐπληρώθη ἡ γῆ τῆς κτήσεώς σου. O. ἐπληρώθη ἡ γῆ κτίσεώς σου.

זה הים גדול ורחב ידים 25. A. Σ. Θ. E. ϛʹ. αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος χερσίν. O. αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος.

יהלכון 26. A. περιπατοῦσι. O. διαπορεύονται.

תפתח ידך ישבעון טוב 28. A. ἀνοίξεις χεῖρά σου, ἐμπλησθήσονται ἀγαθοῦ. Σ. Θ. ἀνοίξαντός σου τὴν χεῖρα, πλησθήσονται ἀγαθωσύνης. O. ἀνοίξαντος δέ σου τὴν χεῖρα, τὰ σύμπαντα πλησθήσονται χρηστότητος. ϛʹ. τὰ σύμπαντα πλησθήσονται.

שיחי 34. A. ὁμιλία μου. Σ. διαλογή μου.

& herbam ſervituti hominum, ad educendum cibum de terra, & ut vinum lætificet cor hominis: ut illuceſcat facies oleo, & panis cor hominis confirmet. *LXX. Vul.* Producens fœnum jumentis, & herbam ſervituti hominum: ut educas panem de terra, & vinum lætificat [*Vul.* lætificet] cor hominis: ut exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmat. [*Vul.* confirmet] *Hieron. Germinans herbam jumentis, & fœnum ſervituti hominum, ut educat panem de terra, & vinum lætificat cor hominis; ad exhilarandum faciem in oleo, panis autem cor hominis roborat.*

16. *H. Heb. Interpres & reliqui, Hieron.* ligna Domini. *LXX. Vulg.* ligna campi. *A. Th.* campi Domini.

17. *Heb.* Ut ibi aves nidificent: ciconia abietes domus ejus. *A.* Illic aves nidificabunt, erodio abietes domus ejus. *S.* Illic paſſeres nidificabunt, milvo abies domus. *LXX. Vulg.* Illic paſſeres nidificabunt: erodii domus dux eſt eorum. *Heb. Lect.* Aſida. *Hieron. Ibi aves nidificabunt, milvo abies domus ejus.*

A. abietes. *Alius*, cypariſſi. *Alius*, juniperus.

18. *Heb.* petræ refugium cuniculis. *A.* petræ refugium herinaciis. *S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* petra refugium herinaciis.

22. *Heb. LXX.* congregabuntur. *S.* ſecedent. *Vulg. congregati ſunt. Hieron. recedent.*

24. *Heb. A. S. Th. Vulg. Hieron.* impleta eſt terra poſſeſſione tua. *LXX.* impleta eſt terra creatione tua.

25. *H. A. S. Th. Hier. V. VI.* Hoc mare magnum & latum manibus. *LXX.* Hoc mare magnum & latum. *Vulg. Hoc mare magnum & ſpatioſum manibus.*

26. *H.* ambulabunt. *A.* ambulant. *LXX. Vul.* pertranſibunt. *Hieron. pertranſeunt.*

28. *H.* Aperies manum tuam, ſaturabuntur bono. *A.* Aperies manum tuam, replebuntur bono. *S. Th. Hier.* Aperiente te manum tuam replebuntur bono. *LXX. Vulg.* Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate: *VI.* omnia implebuntur.

34. *H. S. LXX. Vul. Hieron.* eloquium meum: *A.* colloquium meum.

Notę & varię Lectiones ad Pſalmum CIII.

v. 1. Σ. κύριε &c. Ex Theodoreto & uno Reg.
Ibid. A. ἐπιδοξότητα &c. Druſius.
v. 2. Ἀλλ. δέρμα. Colbert. στιχηρῶς ſcriptus.
v. 4. A. πῦρ λάβρον &c. Druſius.
v. 5. A. Σ. ἐπὶ τῆς &c. Theodoretus. Colbertinus vero στιχηρῶς ſcriptus etiam Sextæ Editioni tribuit.
v. 6. A. Θ. ἄβυσσον &c. Theodoretus. Unus Codex Regius habet αὐτόν.
v. 11. Σ. ἀναπαύσονται &c. Druſius.
v. 14. & 15. Hunc Symmachi locum plenum habeot unus Regius & Theodoretus. Qui poſtremus legit, ἱλαρῦναι ἐν ἐλαίῳ. Regius vero poſtea habet ἄρτῳ.
v. 16. ὁ Ἑβρ. &c. Sic Euſebius & duo Regii. Neſcio quid velit Coiſlinianus qui ad vocem τοῦ πεδίου notat in margine O. A. Σ. Θ. E. ϛʹ. κυρίου.
v 17. A. ἐκεῖ &c. Has omnes lectiones ex Euſebio, Theodoreto, & duobus Mſſ. Regiis eruimus. βόρατον, ſic vertit Symmachus ברושים Græcis literis vocem Hebraïcam exprimens, quod & alibi obſervatur. In hunc locum notat Druſius:
Erodio. *Conſentit cum Græca vetere. Eſt autem ἐρωδιὸς genus ciconiæ juxta nonnullos, quæ Ebraice* חסידה *vocatur, q. pietaticulatrix: quod epitheton ei tribuit Petronius Arbiter. Suidas, ἐρωδιὸς, εἶδος ὄρνιθος, ἡ πελαργὸς λεγόμενος, ἢ ὅμοιος αὐτῷ. Chaldaice vocatur hæc avis* חוריתא*, ab albedine, quaſi λευκωδὸν dicas, &*

מיא חוריסא, *id eſt* λευκοφόλος. Hactenus Druſios qui poſtea Hieronymi locum adfert, quem vide in Epiſt. ad Suniam & Fret.

De voce autem Βερὼτ, nam ita legit Druſius. Sic ille loquitur: *Rectius* Βερὼτ ברות. *Sic Chaldai abietem appellant. Ebrai dicunt* ברוש *&* ברות *Reperitur &* Βραθυ *pro abiete. A* Βερὼτ *factum* Βερατῖνα *i. abiegna, Cant.* 1. 17. *in verſione Aquilæ.*

v. 18. αἱ. πέτραι &c Sic ex Hieronymo Martianæus. Vide Epiſt. ad Sun. & Fret. In hunc vero locum Druſius nonnulla de χοιρογρυλλίοις, & de שפן habet. Vide infra in Lexicis ad utramque vocem.

v. 22. Σ. ἀποχωροῦντα. Druſius.

v. 24. Α. Σ. Θ. ἐπλήσθη &c. Theodoretus.

v. 25. Α. Σ. Θ. Ε. ϛ'. αὕτη &c. Theodoretus.

v. 26. Α. ἐμπαίζειν Druſius.

v. 28. Α. ἀνοίξεις &c. Has omnes lectiones exhibet idem.

v. 34. Α. ὁμιλία μου &c. Theodoretus.

PSALMUS CIV.

הללו־יה 1. Ο. Ἀλληλούϊα. Αλλ. αἰνεῖτε τὸν κύριον.

קראו בשמו Σ. κηρύξατε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ο. ἐπικαλεῖσθε τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Αλλος, καὶ ἐπικαλεῖσθε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

התהללו 3. Α. καυχᾶσθε. Ο. ἐπαινεῖσθε.

משפטי 5. Ο. κρίματα. Αλλος, ἀκριβάσματα. Αλλος, προστάγματα.

מטה 16. Ο. στήριγμα. Αλλος, βακτηρίαν.

וברזל באה נפשו 18. Σ. Εἰς σίδηρον ἦλθεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Ο. σίδηρον διῆλθεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

משל עמים 20. Α. Σ. ἄρχων λαῶν. Ο. Θ. ἄρχων λαοῦ. Ed. Rom. Ο. ἄρχων λαῶν.

ולא מרו 28. Α. καὶ οὐ προσήρισαν. Σ. καὶ οὐκ ἠπείθησαν. Ο. ϛ'. καὶ παρεπίκραναν. Θ. Ε. καὶ οὐ παρεπίκραναν.

וימת 29. Α. Σ. καὶ ἐθανάτωσε. Ο. Θ. ϛ'. καὶ ἀπέκτεινε.

אמר ויבא ערב 31. Α. Εἶπε καὶ ἦλθε πάμμικτος. Ο. Εἶπε καὶ ἦλθε κυνόμυια.

ויאכל פרי אדמתם 35. Α. καὶ ἔφαγον καρποὺς χθονὸς αὐτῶν. Σ. καὶ ἐξέφαγον πᾶν γέννημα τῆς χώρας αὐτῶν. Ο. καὶ κατέφαγε τὸν καρπὸν τῆς γῆς αὐτῶν. Θ. καὶ κατέφαγον τὸν καρπὸν τῆς γῆς αὐτῶν.

ויבא 40. Α. ἤγαγεν. Σ. εἰσήνεγκεν. Ο. ἦλθεν.

חקיו 45. Ο. τὰ δικαιώματα αὐτοῦ. Αλλος, τὰ προστάγματα αὐτοῦ.

1 HEbr. *Hieron.* Halleluia. *LXX. Vul.* Alleluia. *Al.* laudate Dominum.

H. Invocate in nomen ejus. *S.* Prædicate nomen ejus. *LXX. Vulg. Hieron.* Invocate nomen ejus. *Alius*, & invocate in nomine ejus.

3. *H. LXX. Vulg.* laudamini. *A.* gloriamini. *Hieron exultate.*

5. *Hebr. LXX. Vulg.* judicia. *Alius*, ſtatuta. *Alius*, præcepta. *Hieron. judiciorum.*

16. *H. Hieron.* virgam. *LXX.* fulcimentum. *Alius*, baculum. *Vulg. firmamentum.*

18. *H.* ferrum ingreſſum eſt animam ejus. *S. Hier.* in ferrum venit anima ejus. *LXX. Vulg.* ferrum pertranſiit anima ejus. *Vul. animam.*

20. *Heb.* dominator populorum. *A. S. Vulg. Hieron.* princeps populorum. *LXX. Th.* princeps populi.

28. *H.* & non exacerbaverunt. *A.* & non litigaverunt. *S.* & non repugnaverunt. *LXX. VI.* & exacerbaverunt. *Th. V.* & non exacerbaverunt. *Vulg. & non exacerbavit. Hieron. & non fuerunt increduli.*

29. *H.* & interfecit. *A. S. LXX. Th. VI. Vul. Hieron.* & occidit.

31. *Heb.* Dixit & venit mixtura inſectorum. *A.* Dixit & venit promiſcuum. *LXX. Vulg.* Dixit & venit cynomyia. *Hieron. Dixit & venit muſca omnimoda.*

35. *H.* & comedit fructum terræ eorum. *A.* & comederunt fructus terræ eorum. *S.* & comederunt omnem fructum agri eorum. *LXX. Vul.* & comedit (*Vul.* omnem) fructum terræ eorum. *Th.* & comederunt fructum terræ eorum. *Hieron. devoravit fructum terra eorum.*

40. *H. Hieron.* adduxit. *A.* duxit. *S.* intulit. *LXX. Vulg.* venit.

45. *H.* ſtatuta ejus. *LXX. Vulg.* juſtificationes ejus. *Alius*, præcepta ejus. *Hieron. ceremonias ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CIV.

v. 1. Tit. ἀλληλούϊα. Vide Euſebium.

Ibid. Σ. κηρύξατε &c. Ex Euſebio, Chryſoſtomo & Theodoreto.

v. 3. καυχᾶσθε. Sic Euſebius Theodoret. & Mſſ.

v. 5. Αλλος, ἀκριβάσματα &c. Coiſlin. unus.

v. 16. Αλλος, βακτηρίαν. Sic unus.

v. 18. Σ. εἰς σίδηρον &c. Regius unus, Theodoretus & Druſius.

v. 20. Α. Σ. ἄρχων λαῶν &c. Druſius.

v. 28. Α. καὶ οὐ προσήρισαν &c. Druſius. Coiſlinianus vero ſic habet Α. οὐ προσήρισαν ἐμμελῶς. ὁ δὲ Σ. οὐκ ἠπείθησαν. Θ. καὶ ὁ πέμπτη ἔκδοσις, οὐ παρεπίκραναν. ἡ

δὲ ϛʹ ὁμοίως τοῖς Ο. εἰ (l. καὶ) παρεπίκραναν.
v. 29. Α. Σ. καὶ ἐθανάτωσε &c. Druſius.
v. 31. Α. εἶπε καὶ ἦλθε πάμμικτος. Martianæus ex Hieronymo. πάμμικτος autem idipſum eſt quod πάμμυια omnis generis muſcæ. Vide Lexica.
v. 35. Α. καὶ ἔφαγον &c. Druſius.
v. 40. Α. ἤγαγε &c. unus Regius.
v. 45. Ἀλλ. τὰ ὁρος- Coiſlin. unus.

PSALMUS CV.

בי־טוב 1. Οἱ πάντες, ὅτι χρηστός.

עשה צדקה 3. Ο. καὶ ποιοῦντες δικαιοσύνην. Ἄλλος, ποιοῦντες ἐλεημοσύνην.

זכרני יהוה ברצון עמך 4. Α. Σ. Ο. Θ. Ε. ϛʹ. μνήσθητι ἡμῶν κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ λαοῦ σου.

וימרו 7. Ο. καὶ παρεπίκραναν. Ἄλλος, καὶ προσωχθίσαντο. Ἄλλος, καὶ ἐφιλονείκησαν. itemque v. 33. & 43.

ויכסו 11. Ο. ἐκάλυψεν. Ἄλλος, ἐσκέπασεν. Ἀλλ. κατεπόντισεν.

ויפלל 30. Α. ἐξευμενίσατο. Ο. ἐξιλάσατο.

המגפה Σ. ἡ πληγή. Ο. ἡ θραῦσις.

ויבטא בשפתיו 33. Α. διέκρινεν ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. Σ. διαστολὴν ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. Ο. καὶ διέστειλεν ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ.

1. Hebr. & Omnes, Vulg. Hieron. quoniam bonus.

3. H. Et faciens juſtitiam. LXX. facientes juſtitiam. Alius, facientes miſericordiam. Vul. Hieron. & faciunt juſtitiam.

4. H. Memento mei, Domine, in voluntate populi tui. A. S. LXX. Th. V. VI. Vulg. Memento noſtri, Domine, in beneplacito populi tui. Hieron. Recordare mei, Domine, in repropitiatione populi tui.

7. H. LXX. & exacerbaverunt. Alius, & litigaverunt. Alius, & contentioſe egerunt. Vulg. & irritaverunt. Hieron. & ad iracundiam provocaverunt.

11. H. & operuerunt. LXX. Vul. Hier. operuit. Alius, obtexit. Alius, demerſit.

30. Heb. Hieron. dijudicabit. A propitiavit. LXX. Vulg. placavit.

Hebr. S. plaga. LXX. Vulg. quaſſatio. Hieron. percuſſio.

33. H. & effutiit in labiis ſuis. A. dijudicavit in labiis ſuis. S. diſtinctionem in labiis ſuis. LXX. Vul. diſtinxit in labiis ſuis. Hier. & præcepit labiis ſuis.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CV.

v. 1. Οἱ Π. ὅτι χρηστός. Hieronymus ad Suniam & Fret.
v. 3. Ἀλλ. ποιοῦντες ἐλεημοσύνην. Reg. unus ex Chryſoſtomo.
v. 4. Α. Σ. Ο. Θ. &c. Druſius.
v. 7. Ex Coiſlin. uno.
v. 11. Ex eodem.
v. 30. Α. ἐξευμενίσατο. Corder. Sed Colbert. ςιχηρῶς ſcriptus ſine Interpretis nomine adfert.
Ibid. Σ. ἡ πληγή. Duo Regii & Theodoretus. Chryſoſtomus, vero τὴν θραῦσιν ὁ Σύμμαχος πληγὴν εἴρηκε.
v. 33. Α. διέκρινεν &c. Ex Regio uno.

PSALMUS CVI.

ונפלאותיו לבני אדם 8. Σ. καὶ τὰ τεράστια αὐτοῦ τὰ εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ο. καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων.

ויזבחו זבחי תודה 22. Α. καὶ θυσάτωσαν θυσίας εὐχαριστίας. Ο. καὶ θυσάτωσαν αὐτῷ θυσίαν αἰνέσεως.

יקם סערה לדממה 29. Α. ἀνέστησε λαίλαπα εἰς αὔραν. Σ. ἔστησε τὴν αὐτοῦ καταιγίδα εἰς γαλήνην. Ο. καὶ ἐπέταξε τῇ καταιγίδι, καὶ ἔστη εἰς αὔραν. Θ. καὶ ἔστησεν τὴν καταιγίδα αὐτῶν εἰς αὔραν.

עיר מושב 36. Α. Σ. πόλιν κατοικεσίας. Ο. πόλεις κατοικεσίας.

8. Heb. LXX. Vulg. & mirabilia ejus filiis hominum. S. Hieron. & prodigia ejus in filios hominum.

22. H. & ſacrificent ſacrificia laudis. A. & ſacrificent ſacrificium gratiarum actionis. LXX. Vul. & ſacrificent [LXX. addunt, ei] ſacrificium laudis. Hieron. & immolent hoſtias gratiarum.

29. Heb. Stare fecit turbinem in ſilentium. A. excitabit turbinem in auram. S. Conſtituente ipſo turbinem in tranquillitatem. LXX. Et præcepit procellæ, & ſtetit in auram. Th. Et ſtatuit procellam eorum in auram. Vul. Et ſtatuit procellam ejus in auram. Hieron. Statuit turbinem in tranquillitatem.

36. H. A. S. Vulg. civitatem habitationis. LXX. civitates habitationis. Hieron. ad habitandum.

לא ימעיט 38. A. οὐκ ὀλιγώσει. Σ. οὐκ ὀλίγα ἐποίησεν. O. Θ. οὐκ ἐσμίκρυνεν.

38. *H. Hier.* non minuet. *A.* non minorabit. *S.* non pauca fecit. *LXX. Th. Vul.* non minoravit.

וימעטו וישחו מעצר רעה ויגון 39. Σ. ὠλιγώθησαν ϗ κατεφθάρησαν ἀπὸ στενοχῆς κακῆς ϗ ταλαιπωρίας. O. ϗ ὠλιγώθησαν ϗ ἐκακώθησαν ἀπὸ θλίψεως κακῶν ϗ ὀδύνης.

39. *H.* & diminuti ſunt & humiliati ſunt a tyrannide mala & anxietate. *S.* pauci facti ſunt & corrupti ſunt a cohibitione mala & miſeria. *LXX. Vul.* & pauci facti ſunt & vexati ſunt a tribulatione malorum & dolore. *Hier. imminuta ſunt autem & afflicta propter anguſtiam mali & doloris.*

ויתעם בתהו לא־דרך 40. Σ. ϗ πλανήσει αὐτοὺς ἐν ματαιότητι διανοίας. A. ϗ πλανήσει αὐτούς.... O. ϗ ἐπλάνησεν αὐτοὺς ἐν ἀβάτῳ ϗ οὐχ ὁδῷ.

40. *Hebr.* & errare fecit eos in inani abſque via. *S.* & errare faciet eos in vanitate mentis. *A.* & errare faciet eos... *LXX. Vul.* & errare fecit eos invio, & non via. (*Vulg.* & non in via) *Hier. & errare eos faciet in ſolitudine de via.*

וישגב אביון מעוני 41. A. ϗ ὑπεραίρει πτωχὸν ἐκ πενίας. Σ. ϗ ἐχυρώσει πένητα ἀπὸ κακώσεως. O. ϗ ἐβοήθησε πένητι ἐκ πτωχείας.

41. *H.* & ſublevavit egenum ab afflictione. *A.* & ſublevat inopem ex paupertate. *S.* & muniet pauperem de inopia. *LXX. Vul.* & adjuvit pauperem de inopia. *Hier. & ſublevabit pauperem de inopia.*

וישם כצאן משפחות A. ϗ θήσει ὡς ποίμνιον συγγενείας. Σ. ϗ τάξει ὡς ποίμνια συγγενείας. O. ϗ ἔθετο ὡς πρόβατα πατριάς.

Heb. & poſuit ſicut pecus familias. *A.* & ponet ſicut gregem cognationes. *S.* & ſtatuet ſicut greges cognationes. *LXX. Vulg.* & poſuit ſicut oves familias. *Hieron. & ponet quaſi gregem familias.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CVI.

v. 8. Σ. ϗ τὰ τεράστια &c. Reg. unus & Theodoret.

v. 22. A. ϗ ἐνεάτωσαν &c. Iidem. Regius autem ex Didymo accepit.

v. 29. A. ἀναστάσει &c. Has lectiones exhibet Druſius.

v. 36. A. Σ. πόλιν κατοικήσεως. Druſius.

v. 38. A. οὐκ ὀλιγώσει &c. Idem.

v. 39. Σ. ὠλιγώθησαν &c. Idem.

v. 40. Σ. ϗ πλανήσει &c. Ex duobus Regiis.

v. 41. A. ϗ ὑπεραίρει &c. Sic Mſſ. Euſebius verò ſolam Symmachi lectionem adfert.

Ibid. A. ϗ θήσει &c. Euſebius Aq. & Sym. lectiones ſic habet.

PSALMUS CVII.

מואב סיר רחצי 10. A. E. Μωὰβ λέβης τοῦ λουτροῦ μου. Σ. Μωὰβ λέβης ἀμεριμνίας μου. O. Θ. Μωὰβ λέβης ἐλπίδος μου.

10. Hebr. Moab olla lotionis meæ. *A. V.* Moab lebes lavacri mei. *S.* Moab lebes ſecuritatis meæ. *LXX. Th. Vul.* Moab lebes ſpei meæ. *Hieron. Moab lebes pelvis meæ.*

עלי פלשת אתרועע A. ἐπὶ Φυλιστιαίοις συνεταιρισθήσομαι. O. ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν. E. ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους ἐντιμωθήσομαι.

H. Super peleſeth taratantarizabo. *A.* Cum Phyliſtiæis amicitiam inibo. *LXX. Vulg.* Mihi alienigenæ ſubditi ſunt. *V.* Apud Allophylos honorabor. *Hieron. Cum Philiſthiim fœderabor.*

עיר מבצר 11. Σ. πόλιν περιπεφραγμένην. O. πόλιν περιοχῆς.

11. *H.* civitatem munitionis. *S.* civitatem circummunitam. *LXX. Vul. Hieron.* civitatem munitam.

הלא אלהים זנחתנו 12. Σ. Εἰ μὴ σὺ ὁ θεὸς ἀποβαλλόμενος ἡμᾶς. O. οὐχὶ σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς.

12. *H.* Nonne, Deus, elongaſti nos? *S.* Niſi tu, Deus, qui ejeciſti nos. *LXX. Vulg.* Nonne tu, Deus, qui repuliſti nos? *Hieron. Nonne tu, Deus, qui projeceras nos?*

ולא תצא אלהים בצבאותינו Σ. ϗ οὐ προσελθὼν θεὲ ἐν τῷ στρατεύσειν ἡμῶν. Σ. ἄλλως, ϗ μὴ προσελθὼν θεὲ ἐν τοῖς στρατεύμασιν ἡμῶν. O. ϗ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν.

H. & non egredieris Deus cum exercitibus noſtris. *S.* & non accedens Deus in exercitus noſtros. *LXX. Vul.* & non exibis Deus in virtutibus noſtris. *Hieron. & non exieras Deus in exercitibus noſtris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CVII.

v. 10. A. E. Μωὰβ &c. Euſebius.

Ibid. A. ἐπὶ Φυλιστιαίοις συνεταιρισθήσομαι. Hanc eſſe veram Aquilæ lectionem teſtificantur Euſebius & Colbertinus unus. Quæ autem omnium Interpretum no-

mine apud Druſium adfertur, ἐμοὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἐφιλιώθησαν, ea certe vitiata eſt, ut & ipſe Druſius ſuſpicatur.

De hac voce Hieron. Iſaiæ 2. *Pro Philiſtiim ſemper LXX. alienigenas interpretati ſunt, nomen commune pro proprio: qua eſt hodie gens Palæſtinorum pro Philiſtinorum, quia* p. *litteram Hebraicus ſermo non habet, ſed pro ea Phi Græco utitur.* Quintæ lectionem habent item Euſebius & Colbertinus unus.

v. 11. Σ. πόλιν περιτετειχισμένην. Druſius.

v. 12. Σ. οὐ μὴ σὺ &c. Sic Regii duo ex Didymo.

Ibid. Prior Symmachi lectio, καὶ οὐ προ- &c. à Druſio adfertur & a Coiſliniano uno; poſterior a duobus Codicibus Regiis.

PSALMUS CVIII.

למנצח לדוד מזמור 1. A. Τῷ νικοποιῷ μελῴδημα τοῦ Δαυίδ. Σ. Ἐπινίκιον ᾠδὴ τοῦ Δαυίδ. O. Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

אלהי תהלתי אל־תחרש 2. A. Θεὲ ὑμνήσεώς μου μὴ κωφεύσῃς. Σ. ὁ θεὸς ὑμνήσεώς μου, μὴ σιγήσῃς. O. Θ. ὁ θεὸς τὴν αἴνεσίν μου μὴ παρασιωπήσῃς.

מחרבותיהם 10. Οἱ λοιποὶ. ἐκ τῶν ἐρειπίων. O. ἐκ τῶν οἰκοπέδων.

ינקש נושה לכל־אשר־לו 11. Σ. σύγκρουσαι προσέκλωρ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ. O. ἐξερευνησάτω δανειστὴς πάντα ὅσα ὑπάρχει αὐτῷ.

שטני 20. Οἱ λοιποὶ, τῶν ἀντικειμένων. O. τῶν ἐνδιαβαλλόντων.

ובשרי כחש משמן 24. Σ. καὶ σάρξ μου ἠλλοιώθη ἀπὸ ἀναλειψίας. O. καὶ ἡ σάρξ μου ἠλλοιώθη δι᾽ ἔλαιον.

שוטני 29. O. οἱ ἐνδιαβάλλοντές με. Ἄλλος, οἱ ἀντικείμενοι.

משפטי 31. A. ἀπὸ κρινόντων. Σ. ἀπὸ τῶν κρινόντων. O. ἐκ τῶν καταδιωκόντων. Θ. ἐκ διωκόντων. E. ἐκ τῶν δικαζομένων. ς΄. ἐκ τῶν διωκόντων.

1. HEbr. Victori ipſi David Pſalmus. *A.* Victori Canticum ipſius David. *S.* Triumphale Canticum ipſius David. *LXX. Vul.* In finem, Pſalmus David. *Hier. Victori David Pſalmus.*

2. *Heb.* Deus laudis meæ, ne taceas. *A.* Deo laudationis meæ, ne obſurdeſcas. *S.* Deus laudationis meæ, ne taceas. *LXX. Th. Vul.* Deus laudem meam ne tacueris. *Hieron. Deus laudabilis mihi, ne taceas.*

10. *H.* de deſolationibus ſuis. *Reliqui*, ex parietinis. *LXX. Vulg.* de habitationibus. *Hieron. in parietinis.*

11. *H.* Illaqueet fœnerator omnia quæ ei. *S.* Compellat exactor omnia quæ ſunt ei. *LXX. Vul.* Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam ejus. *Hier. Scrutetur exactor univerſa quæ habet.*

20. *H. Reliqui*, adverſariorum. *LXX. Vulg.* eorum qui detrahunt. *Hieron. his qui adverſantur.*

24. *Heb.* & caro mea macruit a pinguedine. *S.* & caro mea immutata eſt a defectu unctionis. *LXX. Vul.* & caro mea immutata eſt propter oleum. *Hieron. & caro mea immutata eſt abſque oleo.*

29. *H. Alius, Hieron.* adverſarii mei. *LXX. Vul.* qui detrahunt mihi.

31. *H. Hieron.* a judicibus. *A. S.* a judicantibus. *LXX. Vul.* a perſequentibus. *Th. VI.* ex perſequentibus. *V.* ex diſceptantibus.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CVIII.

v. 1. A. τῷ νικοποιῷ &c. Euſebius, qui ait Aquilam & Symmachum ſic pro more ſuo ἐπινίκιος vertere.

v. 2. A. Θεὲ ὑμνήσεως &c. Has verſiones exhibet Chryſoſtomus.

v. 10. Οἱ λοιπ. ἐκ τῶν ἐρειπίων. Druſius.

v. 11. Σ. σύγκρουσαι &c. Euſebius & Theodoretus.

v. 20. Οἱ λοιπ. τῶν ἀντικειμένων. Druſius.

v. 24. Σ. καὶ ἡ σάρξ μου ἠλλοιώθη ἀπὸ ἀναλειψίας. Druſius, qui male vertit: *& caro mea immutata eſt propter unctionem.* Nam eſt oppoſitus loci ſenſus.

v. 29. Ἀλλ. οἱ ἀντικείμενοι. Druſius.

v. 31. A. ἀπὸ κρινόντων &c. Idem.

PSALMUS CIX.

רדה בקרב איביך 2. A. Ἐπικράτει ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν σου. Σ. σὺ δὲ παίδευε εἴσω τοὺς ἐχθρούς σου. O. καὶ κατακυρίευε ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. E. κατακυριεῦσον. ς΄. κατακυριεύσεις.

בהדרי־קדש 3. A. ἐν διαπρεπείαις ἡγιασ-

2. HEbr. *LXX. Vulg. Hieron.* dominare in medio inimicorum tuorum. *A.* impera propter inimicos tuos. *S.* tu vero erudi intus inimicos tuos. *V.* dominare. *VI.* dominaberis.

3. *H.* in decoribus ſanctitatis. *A.* in decori-

Digitized by Google

μίοις. Σ. ἐν ὄρεσιν ἁγίοις, (al. ἐν δόξῃ ἁγίων.) Ο. ἐν τ͂ λαμπρότησι τῶν ἁγίων. Θ. Ε. ἐν εὐπρεπείᾳ ἁγίᾳ.

מרחם משחר לך טל ילדתך Εβρ. μηρὲμ μεσσαὰρ λαχθαὰλ Ιελεδεθὲχ. Α. ἀπὸ μήτρας ἐξωρθρισμένης σοι δρόσος παιδιότητός μου. Σ. ὡς κατ' ὄρθρον σοι δρόσος ἡ νεότης μου. Ο. ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. Θ. ἐκ μήτρας ἀπὸ πρωΐ νεότητός μου. Ε. ἐκ μήτρας ἀπὸ ὄρθρου σοι δρόσος ἐν νεότητί σου. ϛ'. ἐκ γαστρὸς ζητήσουσί σε, δρόσος νεανιότητός σου.

נשבע יהוה ולא ינחם 4. Σ. διωμόσατο κύριος καὶ οὐ μεταμελήσεται. Ο. ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται.

bus ſanctificatis. *S. Hieron.* in montibus ſanctis. *S. aliter*, in gloria ſanctorum. *LXX. Vulg.* in ſplendoribus ſanctorum. *Th. V.* in decore ſancti.

H. a vulva ab aurora tibi ros nativitatis tuæ. *Hebr. Lect.* Merem meſſaar lactal ieledethech. *A.* a vulva matutina tibi ros puerilitatis meæ. *S.* quaſi in diluculo tibi ros juventus mea. *LXX. Vulg.* ex utero ante luciferum genui te. *Th.* de vulva a matutino juventutis meæ. *V.* ex utero a matutino tibi ros in juventute tua *VI.* ex utero quærent te, ros juvenilitatis tuæ. *Hieron. quaſi de vulva orietur tibi ros adoleſcentia tua.*

4. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* Juravit Dominus & non pœnitebit eum. *S.* Juravit Dominus & non pœnitet eum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CIX.

v. 2. Α. ἐπιπρέπει &c. Has omnes lectiones exhibet Druſius.

v. 3. Α. ἐν διαπρεπείαις &c. Sic Reg. unus, qui duplicem Symmachi verſionem habet; prior eſt ἐν ὄρεσιν ἁγίοις; ſecundum quam legerit Symmachus הררי pro הדרי. Altera vero Symmachi ἐν δόξῃ ἁγίων cum הדרי voce convenit. In Præliminaribus diſquiretur utrum duas Symmachus, ut Aquila, verſiones ediderit, an priorem motum emendaverit.

Ibid. Has omnes lectiones mutuamur partim ex Epiphanio Hæreſi 65. partim ex Mſſ. & ex Euſebio qui circa verbum מרחם hæc ait, τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει, Μαριάμ. οἶδα δέ τινος ἀκούσας, ὡς τῆς Ἑβραΐδος φωνῆς ἐνταῦθα τῆς Μαρίας μνημονευούσης. τὸ γὰρ Μαριάμ τὸ Μαρίας ὄνομα σημαίνει, ὡς ὀνομαστὶ διὰ τοῦ τῆς θεοτόκου μνημονευθῆναι. i. *Hebraicum habet* Mariam. *Aliquo autem narrante audivi, Hebraicam vocem hic Maria meminiſſe: nam illud*, Mariam, *Maria nomen ſignificat; ita ut his nominatim Deipara commemoretur.* Quæ opinio magis pia, quam vera eſt.

v. 4. Σ. διώμοσατο &c. Sic Mſſ. duo.

PSALMUS CX.

דרושים 2. Ο. ἐξεζητημένα. Αλλος, ἠκριβωμένα. Αλλος, προεσκευασμένα.

הוד־והדר פעלו 3. Ο. ἐξομολόγησις καὶ μεγαλοπρέπεια τὸ ἔργον αὐτοῦ. Αλλος, ἔπαινος καὶ ἀξίωμα ἡ ἐργασία αὐτοῦ.

טרף נתן ליראיו 5. Σ. θήραν ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Α. Θ. θήραν. Ο. τροφὴν ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

יזכר לעולם בריתו Σ. μνημονεύων αἰωνίου συνθήκης αὐτοῦ. Ο. μνησθήσεται εἰς τ͂ αἰῶνα διαθήκης αὐτοῦ.

2. HEb. quæſita. *LXX. Vul.* exquiſita. *Alius*, diligenter perquiſita. *Alius*, præparata. *Hieron. exquirenda.*

3. *H. Hieron.* Gloria & decor opus ejus. *LXX. & Vulg.* Confeſſio & magnificentia opus ejus. *Alius*, laus & dignitas operatio ejus.

5. *H. S.* prædam dedit timentibus ſe. *A. Th.* prædam. *LXX. Vulg. Hieron.* eſcam dedit timentibus ſe.

Hebr. Memor erit in æternum pacti ſui. *S.* Memor æterni pacti ſui. *LXX. Vul.* Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui. *Hieron. Memor erit in ſempiternum pacti ſui.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CX.

v. 2. Αλλ. ἠκριβωμένα &c. Druſius. Chryſoſtomus vero habet, ἐξηκριβωμένα.

v. 3. Αλλ. ἔπαινος &c. Idem.

v. 5. Σ. θήραν &c. Ex Theodoreto & ex Mſſ.

Ibid. Σ. μνημονεύων &c. Druſius, & Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus.

PSALMUS CXI.

וצדקתו 3. Ο. ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ. Αλλ. ἐλεημοσύνη αὐτοῦ. Αλλος, φιλανθρωπία αὐτοῦ.

טוב־איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט 5. Σ. ἀγαθὸς ἀνὴρ χαριστικὸς καὶ κιχρῶν, οἰκονομῶν

3. HEbr. *LXX. Vul. Hieron.* & juſtitia ejus. *Alius*, miſericordia ejus. *Alius*, clementia ejus.

5. *Heb.* Bonus vir miſerans & commodans, moderabitur verba ſua in judicio. *S.* Bonus

τὰ πράγματα αὐτῦ μετὰ κρίσεως. O. χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτείρων καὶ κιχρῶν, οἰκονομήσει τοὺς λόγους αὐτῦ ἐν κρίσει.

vir gratioſus & commodans, diſpenſans negotia ſua cum judicio. *LXX. Vulg.* Jucundus homo qui miſeretur & commodat, diſponet ſermones ſuos in judicio. *Hieron. Bonus vir clemens & fœnerans: diſpenſabit verba ſua in judicio.*

משמועה רעה לא יירא 7. A. O. ἀπὸ ἀκοῆς πονηρᾶς οὐ φοβηθήσεται. Ἄλλος, ἀγγελίας κακῆς οὐ φοβηθήσεται.

7. *Hebr. A. LXX. Vul.* ab auditione mala non timebit. *Alius*, nuntium malum non timebit. *Hieron. ab auditu malo non timebit.*

נכון לבו בטח ביהוה Σ. ἑδραία ἡ καρδία αὐτῦ ἀμέριμνος ἐν κυρίῳ. O. ἑτοίμη ἡ καρδία αὐτῦ ἐλπίζειν ἐπὶ κύριον.

Heb. firmum cor ejus fidens in Domino. *S.* firmum cor ejus ſecurum in Domino. *LXX. Vulg.* paratum cor ejus ſperare in Domino. *Hieron. paratum cor ejus confidens in Domino.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXI.

v. 5. ἀλλ. ἐλεημοσυνῶν &c. Druſius.
v. 5. Σ. ἀγαθὸς ἀνὴρ &c. Sic Theodoretus & unus Regius, qui legit ἄνθρωπος.

v. 7. A. O. ἀπὸ &c. Sic unus. ἀλλ. ἀγγελίαν &c. unus
Ibid. Σ. ἑδραία &c. Sic Euſebius & Druſius. Unus Codex ἀμερίμνως.

PSALMUS CXII.

הללו עבדי יהוה הללו את־שם יהוה 1. A. Σ. Θ. ὑμνεῖτε δοῦλοι κύριον, ὑμνεῖτε τὸ ὄνομα κυρίου. O. αἰνεῖτε παῖδες τὸν κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα κυρίου. ὁ Σύρος, δοῦλοι.

1. HEb. Laudate ſervi Domini, laudate nomen Domini. *A. S. Th. Hier.* Laudate ſervi Dominum, laudate nomen Domini. *LXX. Vul.* Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini. *Syrus*, ſervi.

Nota.

v. 1. Has interpretationes mutuamur ex Theodoreto & Euſebio.

PSALMUS CXIII.

מעם לעז 1. A. ἀπὸ λαοῦ ἑτερογλώσσου. Σ. ἐκ λαοῦ ἀλλοφώνου. O. ἐκ λαοῦ βαρβάρου.

1. HEbr. LXX. Vulg. Hieron. de populo barbaro. *A.* de populo alterius linguæ. *S.* de populo alterius vocis.

חולי 7. A. ὠδινησάτω. O. ἐσαλεύθη.

7. *Heb.* contremiſce. *A.* parturiat. *LXX. Vul.* mota eſt. *Hieron. contremiſcit.*

ההפכי 8. Σ. τοῦ μεταβάλλοντος. O. τοῦ στρέψαντος.

8. *Heb.* convertens: *S.* ejus qui mutavit. *LXX. Vulg. Hieron.* qui convertit.

על־חסדך 1. O. ἐπὶ τῷ ἐλέει σου. Ἄλλος, διὰ τὸ ἔλεός σου.

1. *Hebr. LXX. Vulg.* Super miſericordia tua. *Alius, Hieron.* Propter miſericordiam tuam.

עצביהם כסף 4. A. διαπονήματα αὐτῶν ἀργύριον. O. τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον.

4. *Hebr.* Dolores eorum argentum. *A.* Labores eorum argentum. *LXX. Vul.* Simulacra gentium argentum. *Hieron. Idola gentium argentum.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXIII.

v. 1. A. ἀπὸ τοῦ &c. Euſebius.
v. 7. Euſebius & Codex unus habent ὠδίνησάτω. Druſius, ὠδίνησάτω. Alius mendoſe ὀδυνησάτω.

v. 8. Σ. τοῦ μεταβάλλοντος. Druſius.
v. 1. alterius diviſionis. ἀλλ. διὰ τὸ ἔλεος. Druſius.
v. 4. A. διαπονήματα &c. Theodoretus.

PSALMUS CXIV.

אנה יהוה מלטה נפשי 4. A. καὶ οἱ λοιποὶ, ὦ δὴ κύριε περίσωσον τὴν ψυχήν μου. Σ. ἀξιῶ κύριε, ἐξελοῦ τὴν ψυχήν μου. O. ὦ κύριε ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου.

דלותי ולי יהושיע 6. Σ. ἠτόνησα καὶ ἔσωσέ με. O. ἐταπεινώθην καὶ ἔσωσέ με.

אתהלך 9. O. εὐαρεστήσω. Αλλος, ἐμπεριπατήσω.

לפני יהוה O. ἐνώπιον κυρίου. Αλλ. ἔμπροσθεν κυρίου.

4. HEbr. Quæſo, Domine, erue animam meam. *A.* & *Reliqui*, O Domine, quæſo, ſerva animam meam. *S.* Obſecro, Domine, libera animam meam. *LXX. Vulg.* O Domine libera aoimam meam.

6. *Heb.* Attenuatus ſum, & me ſervabit. *S.* Infirmatus ſum & ſalvavit me. *LXX.* Humiliatus ſum, & ſalvavit me. *Vul. Humiliatus ſum & liberavit me. Hieron. Humiliatus ſum & ſalvavit me.*

9. *Heb. Alius, Hieron.* ambulabo. *LXX. Vul.* placebo.

Heb. ad facies Domini. *LXX. Alius, Hieron.* coram Domino. *Vul. Domino.*

Notę & varię Lectiones ad Pſalmum CXIV.

v. 4. A. καὶ οἱ λοιπ. ὦ δὴ, κύριε. Sic MSſ. Vide Hieron. Epiſt. ad Damaſum.

v. 6. Σ. ἠτόνησα &c. Theodoretus.

v. 9. Αλλ. ἐμπεριπατήσω. Druſius.

Ibid. Αλλ. ἔμπροσθεν κυρίου. Idem.

PSALMUS CXV.

O Εβραῖος, καὶ οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταὶ, καὶ μὴν τοι καὶ ὁ Σύρος, τοῦτον τοῖς προτεταγμένοις συνάπτουσι. καὶ γὰρ τῆς αὐτῆς ἔχεται διανοίας. καὶ τὸν ἔννατον διχῇ διελόντες, τῇ τῶνδε τῶν ψαλμῶν συναφῇ τὸν ἴσον ψαλμῶν φυλάττουσιν ἀριθμόν.

HEbræus & Reliqui Interpretes, itemque Syrus, hunc præcedentibus copulant: Siquidem eidem ſententiæ hæret: ac nonum Pſalmum in duos dividentes, per horum tamen Pſalmorum conjunctionem eumdem ſervant Pſalmorum numerum.

In Breviario autem quod Hieronymi nomine circumfertur, aliud habetur: *Hunc Pſalmum V. & VI. Editio cum ſuperioribus copulant: Symmachus vero & LXX. Interpretes dividunt.*

עניתי מאד 10. Σ. ἐκακώθην σφόδρα. O. ἐταπεινώθην σφόδρα.

אני אמרתי בחפזי כל־האדם כזב 11. A. ἐγὼ εἶπα ἐν τῷ θαμβεῖσθαί, πᾶς ἄνθρωπος διάψευσμα. Σ. καὶ εἶπον ἀδημονῶν, πᾶς ἄνθρωπος διαψεύδεται. O. ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου, πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. Θ. . . . πᾶς ἄνθρωπος ἐκλείπει.

יקר 15. O. τίμιος. Αλλος, ἔντιμος.

לחסידיו O. τῶν ὁσίων αὐτοῦ. Αλλος, τῶν ἁγνῶν αὐτοῦ.

10. *Hebr. S.* afflictus ſum valde. *LXX. Vulg.* humiliatus ſum nimis. *Hieron. afflictus ſum nimis.*

11. *H.* Ego dixi io feſtinatione mea: Omnis homo mendax. *A. Hieron.* Ego dixi io ſtupore meo: omnis homo mendacium. *S.* Et dixi dum angerer: Omois homo mentitur. *LXX. Vulg.* Ego dixi in exceſſu meo: Omnis homo mendax. *Th.*... Omnis homo deficit.

15. *H. LXX. Vulg.* pretioſa. *Alius*, honorabilis. *Hieron. glorioſa.*

H. LXX. Vulg. Hieron. ſanctorum ejus. *Alius*, caſtorum ejus.

Notę & varię Lectiones ad PſalmumCXV.

Hanc notam habent unus Reg. & Theodoretus. Hieronymus tamen dicit Symmachum ut & LXX. Pſalmum in duos dividere. Sed jam annotavimus, illud οἱ λοιποὶ non ſine exceptione dici.

v. 10. Σ. ἐκακώθην σφόδρα. Euſeb. & Reg. unus.

v. 11. A. ἐγὼ εἶπα &c. Has lectiones adferunt Reg. unus & Theodoretus, & Coiſlin. unus.

v. 15. Αλλος, ἔντιμος. Chryſoſt.

Ibid. Αλλος, τῶν ἁγνῶν αὐτοῦ. Coiſlin. unus.

PSALMUS CXVII.

ענני במרחב 5. Σ. καὶ ἐπήκουσέ μου εἰς εὐρυχωρίαν. O. καὶ ἐπήκουσέ μου εἰς πλατυσμόν.

אמילם 10. Σ. διέθρυψα αὐτούς. O. ἠμυνάμην αὐτούς.

סבוני גם סבבוני 11. Σ. ἐκύκλωσάν με, καὶ πάλιν περιεκύκλωσάν με. O. κυκλώσαντες ἐκύκλωσάν με.

דעכו כאש קוצים 12. A. Σ. καὶ ἀπεσβέσθησαν ὡς πῦρ ἀκανθῶν. O. καὶ ἐξεκαύθησαν ὡσεὶ πῦρ ἐν ἀκάνθαις.

היתה לראש פנה 22. Σ. οὗτος ἐγενήθη ἀκρογωνιαῖος. O. οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

מאת יהוה היתה זאת 23. A. παρὰ κυρίου ἐγένετο τοῦτο. O. παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη.

היא נפלאת בעינינו A. αὐτὸ παράδοξον ἐφάνη ἡμῖν. Σ. αὕτη ἐστὶ θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. O. καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

אנא יהוה הושיעה נא אנא יהוה הצליחה נא 25. ἀννὰ ἀδωναὶ ὠσιεννὰ ἀννὰ ἀδωναὶ ἀσλιαννά. A. Σ. O. Θ. E. ὦ δὴ κύριε σῶσον δή, ὦ δὴ κύριε εὐόδωσον δή. O ὦ κύριε σῶσον δή, ὦ κύριε εὐόδωσον δή.

ברוך הבא בשם יהוה βαρούχ ἀββὰ βσαὶμ ἀδωναί. A. Σ. O. Θ. E. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח 27. ἀσρου ἀγ βααβεθὴμ A. δήσατε ἑορτὴν ἐν πιμελέσι.. Σ. συνδήσατε ἐν πανηγύρει πυκάσματα ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. O. συστήσασθε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. Ἄλλος, θύσατε θυσίαν. Ἄλλος, στεφανώματα καὶ κλάδους ἀνάψατε τῷ ναῷ.

5. HEbr. *LXX. Vulg. Hieron.* & exaudivit me in latitudine, *S.* & exaudivit me in latum ſpatium.

10. *Heb.* ſuccidam eas. *S.* confregi eos. *LXX. Vulg.* ultus ſum in eis. *Hieron. ultus ſum eas.*

11. *H.* circumdederuot me, etiam circumdederunt me. *S.* circumdederunt me, & rurſum circumdederunt me. *LXX. Vulg.* circumdantes circumdederunt me. *Hieron. circumdederunt me & obſederunt me.*

12. *H. Hieron.* extinctæ ſunt quaſi ignis ſpinarum. *A. S.* & extinctæ ſunt quaſi ignis ſpinarum. *LXX Vulg.* & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis.

22. *H.* fuit io caput anguli. *S.* hic factus eſt ſummus angularis. *LXX. Vulg. Hier.* hic factus eſt in caput anguli.

23. *H.* a Domino fuit iſtud. *A. LXX. Vulg. Hieron.* a Domino factum eſt iſtud.

Heb. ipſum mirabile in oculis noſtris. *A.* ipſum iocredibile viſum eſt oobis. *S.* ipſum eſt mirabile in oculis noſtris. *LXX. Vul.* & eſt mirabile in oculis noſtris. *Hieron. & hoc eſt mirabile in oculis noſtris.*

25. *H.* Obſecro, Domine, ſalva nunc, obſecro, Domine, proſperare fac nunc. *Hebraice,* anna adonai oſienna anna adonai aſlianna. *A. S. LXX. Th. V.* O Domine, obſecro, ſalva, quæſo: O Domine, proſperare fac quæſo. *LXX.* O Domine, ſalva quæſo, o Domine, proſperare fac quæſo. *Vul. O Domine, ſalvum me fac, ô Domine, bene proſperare. Hier. Obſecro, Domine, ſalva obſecro: Obſecro, Domine, proſperare obſecro.*

Heb. A. S. LXX. Th. V. Vulg. Hieron. Benedictus qui venit in nomine Domioi. *Hebraice,* baruch abba bſaim adonai.

27. *Hebr.* Ligate feſtum in implicationibus uſque ad cornua altaris. *Hebraice,* aſru ag baabetthim. *A.* Ligate feſtum in pinguibus... *S.* Colligate io celebritate condenſa uſque ad cornua altaris. *LXX. Vulg.* Conſtituite diem ſolemnem in coodenſis uſque ad coroua altaris (*Vul.* cornu.) *Alius,* Sacrificate ſacrificium. *Alius,* coronas & ramos alligate templo. *Hieron. Frequentate ſolemnitatem in frondoſis, uſque ad cornua altaris.*

Notæ & variç Lectiones ad Pſalmum CXVII.

v. 5. Σ. καὶ ἐπήκουσέ μου &c. Sic Regius unus ex Anonymo.

v. 10. Σ. διέθρυψα αὐτούς. Reg. unus.

v. 11. Σ. ἐκύκλωσαν &c. Druſius.

v. 12. A. Σ. καὶ ἀπεσβ- Druſius.

v. 22. Σ. οὗτος ἐγε- Theodurer. Reg. unus & Druſius.

v. 23. A. παρὰ &c. Druſius. Hæc verſio apud Corderium Symmacho tribuitur.

Ibid. A. αὐτὸ παρ. &c. Idem.

v. 25. A Σ. O. Θ. E. ὦ δὴ &c Druſius, & lectionem ſequentem eurumdem ipſe adfert Druſius. Origenes in Matth. 439. Huet. Aquilæ tribuit, & Græcè Hebraïcam lectionem effert.

v. 27. A. δήσατε. Has lectiones partim ex Euſebio, partim ex Druſiu pruferimus. Hebraïcam lectionem Græcis litteris habet Anunymus apud Curderium.

PSALMUS CXVIII.

אשרי תמימי 1. O. μακάριοι ἄμωμοι. Ἄλλος, ἀμεμπτοι.

במה יזכה־נער את־ארחו 9. Σ. ἐν τίνι λαμπρυνεῖ νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. O. ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.

נפלאות 18. Σ. τεράστια. O. θαυμάσια.

גרסה 20. A. O. ἐπεπόθησεν. Σ. τελεία ἦν. Θ. E. ϛ'. ἐπεποίθησεν.

עבדך ישיח בחקיך 23. A. ὁ δὲ δοῦλός σου ὁμιλήσει ἐν ἀκριβασμοῖς σου. Σ. ὁ δοῦλός σου διηγούμενος τὰ προστάγματά σου. O. ὁ δὲ δοῦλός σου ἠδολέσχει ἐν τοῖς δικαιώμασί σου. Ε. ὁ δοῦλός σου ἀδολεσχήσει ἐν τοῖς ἀκριβάσμασί σου.

אנשי עצתי 24. Σ. ὡς ἄνδρες ὁμογνώμονές μοι. O. καὶ αἱ συμβουλίαι μου τὰ δικαιώματά σου. E. ἄνδρες τῆς βουλῆς μου.

ואשיחה 27. O. καὶ ἀδολεσχήσω. Ἄλλος, καὶ μεριμνήσω

דלפה נפשי 28. Σ. κατέσταξεν ἡ ψυχή μου. O. ἐνύσταξεν ἡ ψυχή μου. E. ϛ'. ἔσταξεν ἡ ψυχή μου.

דרך־שקר הסר ממני 29. A. ὁδὸν ψεύδους ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ. Σ. ὁδὸν ψευδῆ περίελε ἀπ' ἐμοῦ. O. ὁδὸν ἀδικίας ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ.

הורני 33. A. Θ. φώτισόν με. Σ. ὑπόδειξόν μοι. O. νομοθέτησόν με.

כי־בו חפצתי 35. A. ὅτι ἐν αὐτῇ ἐβουλήθην. Σ. O. ὅτι αὐτὴν ἠθέλησα. Θ. E. ϛ'. ὅτι ἐν αὐτῇ ἠθέλησα.

אשר יגרתי 39. A. Θ. ὃν ὑπεστάλην. Σ. ὃν δυσλαβοῦμαι. O. ὃν ὑπώπτευσα.

כאמרתך 41. A. Θ. κατὰ τὸ λόγιόν σου. Σ. O. κατὰ τὸν λόγον σου.

זכר־דבר לעבדך 49. A. μνήσθητι ῥήματος τῶν δούλων σου. Σ. μνημόνευσον λόγων ἐμοῦ τοῦ δούλου σου. O. Θ. μνήσθητι τῶν λόγων σου τῷ δούλῳ σου.

זמרות היו־לי חקיך בבית מגורי 54. A. Σ. Θ. ᾄσματα ἦν μοι τὰ προστάγματά σου ἐν τόπῳ τῆς παροικίας μου. O. ψαλτὰ ἦσάν μοι τὰ δικαιώμα-

1. HEbr. Beati perfecti. LXX. Vul. Hieron. Beati immaculati. Alius, inculpati.

9. H. In quo mundabit adoleſcens ſemitam ſuam. S. In quo illuſtrabit adoleſcentior viam ſuam. LXX. In quo corriget (Vulg. corrigit) adoleſcentior viam ſuam. Hieron. in quo corrigit juvenis viam ſuam.

18. H. LXX. Vulg. Hieron. mirabilia. S. prodigia.

20. H. confracta eſt. A. LXX. Vul. concupivit. S. perfecta erat. Th. V. VI. fiduciam habuit. Hieron. deſideravit.

23. H. Servus tuus meditabitur in præceptis tuis. A. Servus autem tuus converſabitur in ſtatutis tuis. S. Servus tuus enarrans præcepta tua. LXX. Vulg. Servus autem tuus exercebatur in juſtificationibus tuis. V. Servus tuus exercebitur in ſtatutis tuis. Hieron. Servus autem tuus meditabatur præcepta tua.

24. H. V. viri conſilii mei. S. quaſi viri conſentientes mihi. LXX. Vulg. conſilium meum juſtificationes tuæ. Hieron. quaſi viri amiciſſimi mei.

27. H. & meditabor. LXX. Vulg. & exercebor. Alius, & ſolicitus ero. Hieron. & loquar.

28. Hebr. S. V. VI. Hieron. diſtillavit anima mea. LXX. Vulg. dormitavit anima mea.

29. Hebr. A. Viam mendacii amove a me. S. Viam mendacem amove a me. LXX. Vulg. Viam iniquitatis amove a me. Hieron. Viam mendacii aufer a me.

33. Heb. doce me. A. Th. illumina me. S. oſtende mihi. LXX. Vulg. legem pone mihi.

35. H. A. quia in ipſam volui. S. LXX Hier. Vulg. quia ipſam volui. Th. V. VI. quia in ipſa volui.

39. Hebr. quod timui. A. Th. quo cohibitus ſum, vel, a quo formidavi. S. quod revereor. LXX. Vulg. quod ſuſpicatus ſum. Hieron. quod reveritus ſum.

41. Hebr. A. Th. Vulg. ſecundum eloquium tuum. S. LXX. ſecundum verbum tuum. Hieron. juxta eloquium tuum.

49. H. Memento verbi erga ſervum tuum. A. Memento verbi ſervorum tuorum. S. Recordare verborum meorum ſervi tui. LXX. Th. Memento verborum tuorum ſervo tuo. Vulg. Memor eſto verbi tui ſervo tuo. Hieron. Memento ſermonis ſervo tuo.

54. Hebr. Cantus fuerunt mihi ſtatuta tua in domo peregrinationum mearum. A. S. Th. Cantica erant mihi præcepta tua in loco peregrinationis meæ. LXX. Vulg. Canta-

Digitized by Google

τά σου ἐν τόπῳ παροικίας μου.

תורתך 55. Α. ῥήματά σου. Σ. τοὺς λόγους σου. Ο. τ̃ νόμον σου.

כי פקדיך 56. Α. Ε. ὅτι τὰ προστάγματά σου. ὅτι τὰς παραινέσεις σου. Ο. ὅτι τὰ δικαιώματά σου.

דרכי 59. ὁ Εβρ. καὶ οἱ ἄλλοι, τὰς ὁδούς μου. Ο. τὰς ὁδούς σου.

ואשיבה Σ. καὶ ἐπέστρεφον. Ο. καὶ ἐπέστρεψα.

חבר אני לכל־אשר יראוך 63. Σ. συνημμένος ἐγενόμην τοῖς φοβουμένοις σε. Ο. μέτοχος ἐγώ εἰμι πάντων τ̃ φοβουμένων σε. Α. Θ. μέτοχος. ὁ Σύρος, φίλος.

טוב עשית עם־עבדך 65. Σ. εὐεργέτησας τὸν δοῦλόν σου. Ο. χρηστότητα ἐποίησας μετὰ τ̃ δούλου σου.

טוב־אתה 68. Οἱ λοιποὶ, ἀγαθὸς εἶ σύ. Ο. χρηστὸς εἶ σύ.

טפש 70. Ο. ἐτυρώθη. Αλλος, ἐσκληρυνώθη. Αλλος, ἀπελιθώθη.

טפש כחלב לבם Α. ἐλιπάνθη ὡς στέαρ ἡ καρδία αὐτῶν. Σ. ἐμυαλώθη ὡς στέαρ ἡ καρδία αὐτῶν. Ο. ἐτυρώθη ὡς γάλα ἡ καρδία αὐτῶν.

טוב־לי כי־עניתי למען אלמד חקיך 71. Σ. συνήνεγκέ μοι ὅτι ἐκακώθην ὑπὲρ τ̃ μαθεῖν τὰ προστάγματά σου. Ο. Θ. ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου.

ידיך עשוני ויכוננוני 73. Α. αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἥδρασάν με. Σ. αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ συναπήρτισάν με. Ο. αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με.

ואמונה עניתני 75. Α. καὶ πίστει ἐκακούχησάς με. Σ. ἐκάκωσάς με. Ο. καὶ ἀληθείᾳ ἐταπείνωσάς με.

ישובו לי יראיך 79. Σ. Θ. ἀναστρεψάτωσάν με οἱ φοβούμενοί σε. Ο. ἐπιστρεψάτωσάν με οἱ φοβούμενοί σε.

כנאד בקיטור 83. Αλλος, ὡς ἀσκὸς ἐν καπνῷ. Ο. ὡς ἀσκὸς ἐν πάχνῃ.

כרו־לי זדים שיחות 85. Α. ἔσκαψάν μοι ὑπερήφανοι βρόχους. Σ. ὑπώρυξάν μοι ὑπερήφανοι ὑπόγεια. Ο. διηγήσαντό μοι παράνομοι ἀδολεσχίας. Ε. ὤρυξάν μοι ὑπερήφανοι βοθύνους.

כי הכל עבדיך 91. Α. Σ. Ο. Θ. ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλα σά.

biles mihi erant juſtificationes tuæ in loco peregrioationis meæ. *Hieron. Carmina erant mihi præcepta tua in domo peregrinationis meæ.*

55. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* legem tuam. *A.* verba tua. *S.* ſermones tuos.

56. *Heb. A. V. Hieron.* quia præcepta tua. *S.* quia hortationes tuas. *LXX. Vulg.* quia juſtificationes tuas.

59. *Heb. Alii, Vulg. Hieron.* vias meas. *LXX.* vias tuas.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. & converti. *S.* & cunvertebam.

63. *Heb.* Socius ego omnibus qui timent te. *S.* Conjunctus factus ſum timentibus te. *LXX. LXX. Vulg.* Particeps ego ſum omnium timentium ſe. *A. Th.* Particeps. *Syrus*, amicus. *Hieron. Particeps ſum ego &c.*

65. *Hebr.* Bonum feciſti cum ſervo tuo. *S. Hieron.* Benefeciſti ſervo tuo. *LXX. Vulg.* Bonitatem feciſti cum ſervo tuo.

68. *Hebr. Reliqui, Vulg. Hieron.* Bonus es tu. *LXX.* Manſuetus es tu.

70. *H.* impinguavit ſe. *LXX. Vul.* coagulatum eſt. *Alius*, obduratum eſt. *Alius*, in lapidem verſum eſt. *Hieron. incraſſatum eſt.*

Heb. A. impinguatum eſt velut adeps cor eorum. *S.* medullatum eſt velut adeps cor eorum. *LXX. Vulg.* coagulatum eſt ſicut lac cor eorum. *Hieron. incraſſatum eſt velut adeps cor eorum.*

71. *Heb.* Bonum mihi quod afflictus fui, ut diſcam ſtatuta tua. *S.* Contulit mihi quia afflictus ſum, ut diſcam præcepta tua. *LXX. Th. Vulg.* Bonum mihi quia humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas. *Hieron. Bonum mihi quia afflictus ſum, ut diſcerem præcepta tua.*

73. *H. A. Hieron.* Manus tuæ fecerunt me, & firmaverunt me. *S.* Manus tuæ fecerunt me, & præparaverunt me. *LXX. Vulg.* Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me.

75. *Hebr. Hieron.* & vere afflixiſti me. *A.* & fide afflixiſti me. *S.* afflixiſti me. *LXX.* & veritate humiliaſti me. *Vulg. & in veritate tua humiliaſti me.*

79. *Heb.* Convertantur ad me timentes te. *S. LXX. Th.* Convertant me timentes te. *Vul. Convertantur mihi timentes te. Hieron. Revertantur ad me qui timent te.*

83. *Hebr.* ſicut uter in fumario. *Alius*, ſicut uter in fumo. *LXX. Vulg.* ſicut uter in pruina. *Hieron. quaſi uter in pruina.*

85. *Hebr. V. Hieron.* Foderunt mihi ſuperbi foveas. *A.* Fodiebant mihi ſuperbi laqueos. *S.* Suffoderuot mihi ſuperbi ſubterranea. *LXX. Vulg.* Narraverunt mihi iniqui fabulationes.

91. *Hebr.* quia omnes ſervi tui. *A. S. LXX. Th. Vulg.* quoniam omnia ſerviunt tibi. *Hieron. quia omnia ſerviunt tibi.*

Digitized by Google

לא־אשכח פקודיך 93. A. οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν προσταγμάτων σου. Σ. οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν ἐντολῶν σου. O. οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι τῶν δικαιωμάτων σου.

קוו 95. A. Σ. Θ. προσεδέχησαν. O. ὑπέμειναν.

לכל־תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד 96. Σ. πάσης κατασκευῆς εἶδον πέρας, εὐρύχωρος ἡ ἐντολή σου σφόδρα. O. πάσης συντελείας εἶδον πέρας, πλατεῖα ἡ ἐντολή σου σφόδρα. A. τῇ πάσῃ συντελέσῳ.

כי לעולם היא־לי 98. A. ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα αὕτη μοι. Σ. διὸ εἰς τὸν αἰῶνα αὕτη μοι. O. ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐμή ἐστι. Θ. ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα μοι.

מזקנים אתבונן כי פקודיך נצרתי 100. A. ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων κατανοήσω, ὅτι προστάγματά σου διετήρησα. Σ. γερόντων συνετώτερος ἐγενόμην, ὅτι τὰς παραινέσεις σοι διετήρησα. O. ὑπὲρ πρεσβυτέρους συνῆκα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα. Θ. E. ἀπὸ πρεσβυτέρων κατανοήσω, ὅτι προστάγματά σου ἐφύλαξα. Θ. E. ἄλλ. ὑπὲρ πρεσβυτέρους συνῆκα, ὅτι τὰ προστάγματά σου ἐφύλαξα.

כלאתי רגלי 101. A. εἷρξα πόδας μου. O. Θ. E. ϛʹ. ἐκώλυσα τοὺς πόδας μου.

נפשי בכפי תמיד 109. A. ἡ ψυχή μου ἐν ταρσῷ μου ἐνδελεχῶς. Σ. ἡ ψυχή μου μετὰ χεῖρά μου διαπαντός. O. Θ. ἡ ψυχή μου ἐν ταῖς χερσί μου διαπαντός Ed.R. σου. E. ἡ ψυχή μου ἐν χειρί μου.

עקב 112. Σ. διʼ ἀνταπόδοσιν. O. διʼ ἀντάμειψιν.

כאמרתך 116. A. τῷ ῥήματί σου. Σ. Θ. κατὰ τὸν λόγον σου. O. κατὰ τὸ λόγιόν σου.

סלית כל־שוגים מחקיך כי־שקר תרמיתם 118. A. ἀπεσκολόπισας πάντας τοὺς ἀποστρεφομένους ἀπὸ ἀκριβασμοῦ, ὅτι ψευδὴς συνεπιθέσεις αὐτῶν. Σ. ἀπήλεγξας πάντας τοὺς ῥεμβομένους ἀπὸ τῶν προσταγμάτων σου, ματαία γὰρ πᾶσα ἡ δολιότης αὐτῶν. Θ. E. ἐξουδένωσας πάντας τοὺς πλανωμένους ἀπὸ τῶν ἀκριβασμάτων σου, ὅτι ἄδικον τὸ ἐπιθύμημα αὐτῶν. O. ἐξουδένωσας πάντας τοὺς ἀποστατοῦντας ἀπὸ τῶν δικαιωμάτων σου, ὅτι ἄδικον τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν.

סגים השבת כל־רשעי־ארץ 119. A. στέμφυλα διελογίσω πάντας ἀσεβεῖς τῆς γῆς. Σ. σκωρίαν ἐλογίσω πάντας παρανόμους τῆς γῆς. O. παραβαίνοντας ἐλογισάμην πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς. Θ. E. εἰς οὐδὲν διέκοψας πάντας τοὺς ἀσεβεῖς τῆς γῆς.

סמר מפחדך בשרי 120. A. ἡλώθη ἀπὸ πτοήσεως ἡ σάρξ μου. Σ. ὀρθοτριχεῖ ἀπὸ φόβου σου ἡ

93. *H. A. Hieron.* non obliviſcar præceptorum tuorum. *S.* non obliviſcar mandatorum tuorum *LXX. Vulg.* non obliviſcar juſtificationes tuas.

95. *H. A. S. Th. Vulg. Hieron.* expectaverunt. *LXX.* ſuſtinuerunt.

96. *Heb. LXX.* Omnis conſummationis vidi finem: latum præceptum tuum valde. *S.* Omnis apparatus vidi finem, ſpatioſum præceptum tuum valde. *A.* omni conſummationi. *Vul. Hieron. Omnis conſummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.*

98. *Heb. A.* Quia in ſæculum ipſum mihi. *S.* Quapropter in æternum ipſum mihi. *LXX.* Quia in ſæculum meum eſt. *Th.* Quia in ſæculum mihi *Vulg. Quia in aeternum mihi eſt. Hieron. Quia in ſempiternum hoc eſt mihi.*

100. *Hebr.* Præ ſenibus prudens ero, quia præcepta tua cuſtodivi. *A.* A ſenioribus intelligam, quia præcepta tua cuſtodivi. *S.* Senibus prudentior factus ſum, quia adhortationes tibi cuſtodivi. *LXX. Vul.* Super ſenes intellexi: quia mandata tua quæſivi. *Th. V.* A [illegible]oribus intelligam, quia præcepta tua ſervavi. *Th. V. aliter, & Hier.* Super ſenes intellexi: quia præcepta tua ſervavi.

101. *Hebr. A. Vulg. Hieron.* Prohibui pedes meos. *LXX. Th. V. VI.* Impedivi pedes meos.

109. *Heb. A.* Anima mea in vola mea indeſinenter. *S.* Anima mea poſt manum meam ſemper. *LXX. Th. Vulg.* Anima mea in manibus meis ſemper. *V. Hieron.* Anima mea in manu mea ſemper.

112. *H.* in finem uſque. *S.* propter mercedem. *LXX. Vulg.* propter retributionem. *Hieron. propter aeternam retributionem.*

116. *Hebr. S. Th. Hieron.* ſecundùm verbum tuum. *A.* dicto tuo. *LXX. Vul.* ſecundum eloquium tuum.

118. *H.* Conculcaſti omnes errantes a mandatis tuis, quia mendacium dolus eorum. *A.* Palis confixiſti omnes errantes a ſtatuto, quia mendaces doli eorum. *S.* Redarguiſti omnes removentes ſe a mandatis tuis: inanis eſt enim omnis dolus eorum. *Th. V.* Spreviſti omnes aberrantes a mandatis tuis, quia iniquum deſiderium eorum. *LXX. Vulg.* Spreviſti omnes diſcedentes a judiciis tuis, quia injuſta cogitatio eorum. *Hieron. Abjeciſti omnes qui averſantur præcepta tua: quia injuſta cogitatio eorum.*

119. *Hebr.* Scorias ceſſare feciſti omnes impios terræ. *A.* Vinacea reputaſti omnes impios terræ. *S.* Scoriam reputaſti omnes iniquos terræ. *LXX. Vul.* Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ. *Th. V.* In nihilum diſſecuiſti omnes impios terræ. *Hieron. Quaſi ſcoriam computaſti omnes impios terræ.*

120. *Hebr.* Horruit a pavore tuo caro mea. *A.* Confixa eſt a conſternatione caro mea. *S.* Horripilat a timore tuo caro mea. *LXX. Vulg.*

σάρξ μου. Ο. καθήλωσον ἀπὸ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου. Θ. καθήλωσεν ἐκ τοῦ φόβου σου ἡ σάρξ μου.

Confige timore tuo carnes meas. *Th.* Confixit ſe ex timore tuo caro mea. *Hieron. Horripilavit a timore tuo caro mea.*

עשיתי משפט 121. Α. Ε. ϛ'. ἐποίησα κρίσιν. Σ. ἐποίησα τὰ κρίματά σου. Ο. ἐποίησα κρίμα.

121. *Hebr. A. LXX. V. VI. Vulg. Hieron.* feci judicium. *S.* feci judicia tua.

בל־תניחני לעשקי Α. μὴ ἀφῇς με τοῖς συκοφαντοῦσί με. Ο. μὴ παραδῷς με τοῖς ἀδικοῦσί με.

Hebr. ne permittas me opprimentibus me. *A.* ne dimittas me calumniantibus me. *LXX.* ne tradas me lædentibus me. *Vulg. ne tradas me calumniantibus me. Hieron. ne derelinquas me his qui calumniantur me.*

ערב עבדך לטוב 122. Α. Θ. ἐγγύησαι... Σ. ἀνάδεξαί με εἰς ἀγαθὸν τὸν δοῦλόν σου. Ο. ἔνδεξαι τὸν δοῦλόν σου εἰς ἀγαθόν.

122. *H.* fidejube ſervo tuo in bonum. *A. Th.* fidejube. . . . *S.* ſuſcipe me in bonum ſervum tuum. *LXX. Vulg.* ſuſcipe ſervum tuum in bonum. *Hieron. ſponde pro ſervo tuo in bonum.*

עת לעשות ליהוה 126. Σ. καιρὸς πρᾶξαι τῷ κυρίῳ. Ο. καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ. Ἄλλος, καιρὸς κατορθώσεως, κύριε.

126. *Heb. S. LXX.* tempus faciendi Domino. *Alius*, tempus correctionis, Domine, *Vul. tempus faciendi, Domine. Hier. tempus eſt ut facias, Domine.*

הפרו תורתך Α. ἠκύρωσαν τὸν νόμον σου. Σ. ὅταν διασκεδάννυσι τὸν νόμον σου. Ο. διεσκέδασαν τὸν νόμον σου. Ε. ϛ'. διεσκέδασαν. Ἀλλ. ὅτι διεσκόρπισαν.

H. LXX. Vul. Hier. diſſipaverunt legem tuam. *A.* abrogaverunt legem tuam. *S.* quando diſſipant legem tuam. *Al.* quia diſſipaverunt. *V. VI.* diſſipaverunt.

על לא־שמרו תורתך 136. Σ. περὶ τῶν μὴ φυλασσόντων τὸν νόμον σου. Ο. ἐπεὶ οὐκ ἐφύλαξαν τὸν νόμον σου. Ed. Rom. ἐφύλαξα.

136. *Heb.* Propterea quod non cuſtodierunt legem tuam. *S.* Circa eus qui non cuſtodiunt legem tuam. *LXX. Vulg. Hieron.* quia non cuſtodierunt legem tuam.

צמתתני קנאתי 139. Α. ἐξώλεσέν με ὁ ζῆλός σου. Σ. ἀπεσιώπησέν με ἡ ζήλωσίς σου. Ο. ἐξέτηξέ με ὁ ζῆλός σου.

139. *Hebr.* Succidit me zelus meus. *A.* Perdidit me zelus tuus. *S.* Tacere me fecit zelus tuus. *LXX. Vul* tabeſcere me fecit zelus meus. (*LXX.* tuus.) *Hieron. Conſumſit me zelus meus.*

צר־ומצוק מצאוני מצותיך שעשעי 143. Α. θλιμμὸς καὶ στενοχὴ εὗρόν με... Σ. θλίψεις καὶ ἐγκακήσεις κατέλαβόν με· αἱ δὲ ἐντολαί σου ἔτερπόν με. Ο. θλίψεις καὶ ἀνάγκαι εὕροσάν με· αἱ ἐντολαί σου μελέτη μου. Θ. θλίψις καὶ στενοχωρία εὗρόν με, αἱ ἐντολαί σου τερπνότης μου.

143. *H. Th.* Afflictio & anguſtia invenerunt me: præcepta tua delectationes meæ. *A.* Afflictio & anguſtia invenerunt me... *S.* Tribulationes & vexationes comprehenderunt me. Præcepta autem delectabant me. *LXX.* Tribulationes & anguſtiæ invenerunt me: mandata tua meditatio mea. *Vulg. Tribulatio & anguſtia invenerunt me: mandata tua meditatio mea eſt. Hieron. Tribulatio & anguſtia invenerunt me: mandata tua meditatio mea.*

כמשפטך חיני 149. Α. κατὰ κρίσιν σου ζώωσόν με. Σ. ἀναζώωσόν με. Ο. κατὰ τὸ κρίμα σου ζῆσόν με. Θ. ζῆσόν με.

149. *H. LXX. Vul. Hieron.* ſecundum judicium tuum vivifica me. *A.* ſecundum judicia tua vivifica me. *S.* reviviſcere fac me. *Th.* vivere fac me.

קרבו רדפי 150. Σ. ἔσπευσαν οἱ διώκοντές με. Ο. προσήγγισαν οἱ καταδιώκοντές με.

150. *H. LXX. Vul.* Appropinquaverunt perſequentes me. *S.* Feſtinaverunt perſequentes me. *Hieron. Appropinquaverunt perſecutores mei.*

קדם ידעתי מעדתיך 152. Α. ἀρχῆθεν ἔγνων ἀπὸ τῶν μαρτυριῶν σου. Σ. τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἔγνων ἀπὸ τῶν μαρτυριῶν σου. Ο. κατ' ἀρχὰς ἔγνων ἐκ τῶν μαρτυριῶν σου.

152. *Heb. A. Hieron.* A principio cognovi de teſtimoniis tuis. *S.* Quæ a principio novi a teſtimoniis tuis. *LXX. Vulg.* Initio cognovi de teſtimoniis tuis.

ריבה ריבי 154. Α. δίκασαι δικασίαν μου. Σ. ὑπερδίκησον τῆς δίκης μου. Ο. κρῖνον τὴν κρίσιν μου. Θ. δίκασον τὴν δίκην μου.

154. *Hebr.* Contende contentionem meam. *A. Th. Hier.* Judica cauſam meam. *S.* Judica pro cauſa mea. *LXX. Vulg.* Judica judicium meum.

גאלני Α. ἀγχίστευσόν με. Ο. λύτρωσαί με.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. redime me. *A.* jure propinquitatis redime me.

כמשפטך חיני 156. Α. κατὰ κρίσεις σου ζώωσόν με. Ο. κατὰ τὸ κρίμα σου ζῆσόν με.

156. *Hebr. A. Hieron.* ſecundum judicia tua vivifica me. *LXX. Vulg.* ſecundum judicium tuum vivifica me.

בגדים 158. Α. Θ. ϛ'. ἀσυνθετοῦντας. Σ. Ε. ἀθετοῦντας. Ο. ἀσυνετοῦντας.

158. *Heb. A. S. Th. V. VI. Vulg.* prævaricatores. *LXX.* inſenſatos. *Hier. prævaricatores tuos.*

Digitized by Google

שקר שנאתי 163 A. Σ. ψεῦδος ἐμίσησα. O. ἀδικίαν ἐμίσησα.

אהבת O. E ἠγάπησα.

שבע, 164. Αλλοι, πλεϛάκις. Θ. ἑπτάκις.

הללתיך A. Σ. ὕμνησά σε. O. ᾔνεσά σε.

תחנת 170. A.... Σ,.... Αλλος, ἡ δέησις. ,O. ἀξίωμα.

בחרתי 173. A. Θ. ἐξελεξάμην. Σ. εἱλόμην. O. ᾑρετισάμην.

תאבתי 174. A. ἐξεχόμην. Σ. ὑπερεπεθύμησα. O. Θ. E. ϛ'. ἐπεπόθησα.

163. *Heb. A. S. Hieron.* Mendacium odio habui. *LXX. Vulg.* Iniquitatem odio habui.

Heb. LXX. V. Vulg. Hieron. dilexi.

164. *H. LXX. Vul. Hier.* Septies. *Alii*, Sæpiſſime.

Hebr. A. S. LXX. Hieron. laudavi te. *Vulg. laudem dixi tibi.*

170. *Hebr. Alius*, *Hieron.* deprecatio. *A.* oratio mea. *S.* ſuppoſito. *LXX.* dignitas, *vel melius*, deprecatio. *Vul. poſtulatio.*

173. *H. A. S. LXX. Th. Vulg. Hieron.* elegi.

174. *Heb. Hieron.* deſideravi. *A.* mihi vendicavi. *S.* ſupra modum deſideravi. *LXX. Th. V. VI. Vulg.* concupivi.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXVIII.

v. 1. Αλλος, ἀμεμπτεῖς. Coiſlin. unus.

v. 9. Σ. ἐν τίνι λαμπρυνεῖ νεώτερος &c. Coiſlinianus unus atque Druſius. Regius autem unus ſic habet, διὰ τίνος λαμπρυνεῖ νέος.

v. 18. Σ. τεράϛια. Druſius.

v. 20. A. ἐπεπόθησεν &c. Druſius.

v. 23. A. ὁ δὲ δοῦλός σε &c. Hæc prodeunt ex Coiſliniano IX. vel X. ſæculi.

Notandum autem eſt, ubi vox pn vel etiam משפט occurrit, in altero Coiſliniano notari in margine ἀκρίβασμα, πρόϛαγμα; ſi in plurali, ἀκριβάσματα, προϛάγματα.

v. 24. Σ. ὡς ἄνδρες &c. Ex eodem.

v. 27. Αλλος, ἐν μισεμνύσιν. Colbertinus ϛιχηρῶς ſcriptus. Vide Lexicon Hebraïcum ad vocem חשׂ.

v. 28. Regius unus ex Origene, ἡ πέμπτη καὶ ἡ ἕκτη ἔκδοσις τὸ, ἔϛαξεν ἡ ψυχή μου προσέχειν, ἀντὶ δὲ τοῦ Συμμάχου, κατέϛαξεν ἡ ψυχή μου. Hilarius vero in Pſalmos. *Nonnulli pro eo quod ab illis* (*LXX.*) *dictum eſt*, ἐνύϛαξεν ἡ ψυχή μου, *poſuerunt*, ἔϛαξεν ἡ ψυχή μου. *Quidam autem ex illis non* ἐνύϛαξεν, *ſed* κατέϛαξεν *tranſtulit: & aliud*, ἐνύϛαξεν, *aliud*, ἔϛαξεν, *aliud*, κατέϛαξεν *ſignificare intelligitur.* Cord. Aquilæ tribuit.

v. 29. A. ὁδὸν ψευδ- Aquilæ & Symmachi lectiones exhibet Euſebius.

v. 33. A. Θ. φώτισον &c. Theodoretus, Codex unus & Druſius

v. 35. A. ὅτι ἐν αὐτῇ &c. Druſius.

v. 39. A. Θ. ἐν ὑπισ- &c. Theodoretus, unus Reg. qui etiam Theodotioni tribuit, & Druſius.

v. 41. A. Θ. κατὰ τὸ λόγιόν σου &c. Druſius.

v. 49. A. μνήσθητι. Hæ lectiones prodeunt ex Corderio.

v. 54. A. Σ. Θ. Sic Colbertinus unus, & Theodoretus. Suſpicor autem in eorum interpretatione legendum eſſe ἐν οἴκῳ, non ἐν τόπῳ.

v. 55. A. ῥῆμ- &c. Ex Coiſlin. num. 48. ſuſpectum.

v. 56. A. E. ὅτι τὰ προσ- Ex eodem.

v. 59. Theodoretus, ὁ Ἑβραῖος καὶ οἱ λοιποὶ, τὰς ὁδούς μου ἔχει, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ ἡρμήνευσαν, καὶ οἱ O. ἐν τῷ Ἑξαπλῷ. *Hebræus*, vias meas, *habet. Sic etiam alii Interpretes tranſtulerunt, & LXX. in Hexaplo.* Coiſlinianus A. Θ. O. τὰς ὁδούς σου. Σ. E. ϛ'. τὰς ὁδούς μου.

Ibid. Σ. καὶ ἐπέϛρεφον. Druſius.

v. 63. Σ. συνημμένος &c. Has lectiones mutuamur ex duobus Regiis, & ex Theodoreto.

v. 65. Σ. εὐηργέτησας &c. Euſebius & Druſius.

v. 68. Αλλ. ἀγαθὸς &c. Colbert. unus & Euſebius.

v. 70. Αλλ. ἐσκληρύνθη &c. Druſius.

Ibid. A. ἐλιπάνθη &c. Sic ex duobus Mſſ. uno Regio, alio Colbertino atque ex Euſebio.

v. 72. Σ. συμβούλοι &c. Druſius.

v. 73. A. αἱ χεῖρές σου &c. Ex uno Regio.

v. 75. A. καὶ πίϛει &c. Coiſlin. num. 48.

v. 79. Σ. Θ. ἐπιϛρεψάτωσαν Sic Reg. unus & Theodoretus.

v. 83. Αλλ. ὡς ἀσκὸς ἐν καπνῷ. Corderius.

v. 85. A. ἐσκαλλον &c. Druſius.

v. 91. A. Σ. O. Θ ὅτι τὰ &c. Druſius.

v. 93. A. εἰς αἰῶ- &c. Coiſlin. num. 48.

v. 95. Σ. Θ. προσεδόκησαν. Theodoretus & duo Regii. Corderius etiam Aquilæ adſcribit.

v. 96. Σ πάσης καταση- &c. Ex duobus Regiis & ex Theodoreto.

v. 98. A. ὅτι εἰς τὸν &c. Druſius.

v. 100 A. ἀπὸ τῶν πρεσβ- &c. Coiſlin. num. 48. qui etiam Theodotionis aliam interpretationem adfert. Σ. γερόντων &c. Regius unus. qui Θ. & E. interpretationem adjicit. Sed mendoſe fortaſſe Θ præpoſuit: nam Theodotionis alteram verſionem præfert Coiſlinianus.

v. 101. A. εἶρξα &c. Druſius.

v. 109. A. ἡ ψυχή μου &c. Druſius. Vocem ἐνδελεχῶς ad Aquilam & διαπαντὸς ad Symmachum adjicit Coiſlin. num. 48.

v. 112. Σ. δι' ἀνταπόδοσιν. Sic Codex unus. Vide in Lexico Hebraïco ad vocem עקב.

v. 116. A. τῷ ῥήματί σου. &c. Druſius.

v. 118. A. ἀπεσκολόπισας &c. Has omnes lectiones mutuamur ex Druſio & ex Regio uno, qui poſtremus extremam partem verſionis Aquilæ, Quintæ tribuit ſic, E. ὅτι ψευδὴς συνεπίθεσις αὐτῶν.

v. 119 A. ϛέμφυλα &c. Druſius, Regii duo & Theodoretus Omnes Interpretes legerunt חשבת.

v. 120. A. ἥλωθη &c. Druſius.

v. 121. A. E. ϛ'. ἐποίησα &c. Druſius.

Ibid. A. μὴ ἀφῇς &c. Euſebius & duo Regii.

122. A. Θ. ἐγγύησαι &c. Ex Theodoreto & Reg. uno.

v. 126. Σ. καιρὸς πρᾶξαι &c. Druſius male, πρᾶξαι. Αλλος, καιρὸς κατεργάσασθαι &c. Corder.

Ibid. A. ἐκύρωσαν &c. Druſius.

v. 136. Σ. περὶ τῶν &c. Reg unus.

v. 139. A. ἐξωλόθρευσέ με &c. Druſius.

v. 143. Σ. θλίψεις &c Euſebius & Colbert. unus. Sed Coiſlin. num. 48. habet Σ. θλῖψις καὶ ἀνάγκη. Et Aquilæ verſionem A. θλιμμὸς &c. adfert.

v. 149. A. κατὰ κρίσεις &c. Druſius.

v. 150. Σ. ἐπίϛευσαν &c. Idem.

v. 152. A. ἀρχῆθεν &c. Coiſlin. num. 48.

v. 154. A δίκασαι. Idem.

Ibid. A. ἀγχιϛευσόν με. Corder.

v. 156. A. κατὰ κρίσεις &c. Idem.

v. 158. A. Θ. ϛ'. ἀσυνθετοῦντας &c. Idem.

v. 163. A. Σ. ψεῦδος ἐμίσησα. Coiſlin. unus.

Ibid.

Ibid. Ο. Ε. ἐν ἀνάγκῃ. Coiſlin. alter.
v. 164. Ἀλλ. πλεονάκις. Theodoretus.
Ibid. Α. Σ. ᾔνεσά σε. Druſius.
v. 170. *A.* oratio mea. *S.* ſuppoſito... Hæc latine tantum effert Druſius, legendum forte *ſuppoſitio*, quod ex voce Græca ὑπόθεσις expreſſum videtur. Ἀλλ. δέησις, ſic Colbert. unus.
v. 173. Α. Θ. ἐξελεξ- &c. Sic duo Regii & Theodoretus.
v. 174. Α. ἐξεχόμην &c. Druſius.

PSALMUS CXIX.

שיר המעלות 1. Α. Σ. ϛ'. ᾠδὴ εἰς τὰς ἀναβάσεις. Ο. ᾠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. Θ. ᾆσμα τῆς ἀναβάσεως. Ἄλλος, ᾠδὴ τῆς ἀναβάσεως.

משפה־שקר 2. Ο, ἀπὸ χειλέων ἀδίκων. Ἄλλος, ἀπὸ χείλους ψευδοῦς.

מה־יתן לך ומה־יסיף לך לשון רמיה 3. Ο. τί δοθείη σοι καὶ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν. Ἄλλος, τί παρέξει σοι, ἢ τί προσθήσει σοι γλῶσσα δολία. Ἄλλος, τί δώη σοι καὶ τί προσθείη σοι γλῶσσαν (al. γλῶσσα) κατ' ἐπιθέσεως.

חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים 4. Α.... σὺν ἀνθρακίαις ἀρκευθίναις. Σ. Θ. βέλη τοῦ δυνάστου ἠκονημένα μετὰ ἀνθράκων ἐστιβασμένων. Ο. τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα σὺν τοῖς ἄνθραξι τοῖς ἐρημικοῖς.

אויה־לי כי־גרתי משך 5. Ο. οἴμοι ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη. Ἄλλος, ὤμοι ὅτι παροικῶν παρείλκυσα. Ἄλλος, ὅτι προσηλύτευσα ἐν μακρυσμῷ.

וכי אדבר המה למלחמה 7. Α. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς εἰς πόλεμον. Σ. ὅτι ἐλάλουν αὐτοῖς πολεμικῶς. Ο. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς ἐπολέμουν με δωρεάν. Θ. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς ἐπολέμησάν με.

1. H*Eb. LXX. Vulg. Hieron.* Canticum graduum. *A. S. VI.* Canticum in aſcenſus. *Th.* Canticum aſcenſuum. *Alius*, Canticum aſcenſûs.

2. *Hebr. Alius, Hieron.* a labio mendacii. *LXX. Vulg.* a labiis iniquis.

3. *Heb.* Quid dabit tibi, & quid addet tibi lingua doloſa? *LXX Vulg. Hieron.* Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam? *Alius*, Quid præbebit tibi, aut quid addet tibi lingua doloſa? *Alius*, Quid dederit tibi, aut quid appoſuerit tibi lingua ſecundum dolum?

4. *Heb.* Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus geniſtarum. *A...* cum carbonibus juniperinis. *S. Th.* Sagittæ potentis acutæ ſunt cum carbonibus aggeſtis. *LXX. Vulg.* Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus deſolatoriis. *Hieron. Sagitta potentis acutæ cum carbonibus juniperorum.*

5. *H.* Hei mihi quia peregrinatus ſum Meſech. *LXX. Vul.* Hei mihi quia incolatus meus prolongatus eſt. *Alius*, Hei mihi quia peregrinans attraxi. *Alius*, Quia proſelytus fui longo tempore. *Hieron. Heu mihi quia peregrinatio mea prolongata eſt.*

7. *H. A.* cum loquebar ipſis ad bellum. *S.* cum loquebar ipſis hoſtiliter. *LXX. Vulg.* cum loquebar illis impugnabant me gratis. *Th.* cum loquebar illis impugnabant me. *Hieron. Ego pacifica loquebar, illi bellantia.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXIX.

v. 1. Α. Σ. ϛ'. ᾠδὴ εἰς τὰς &c. Has lectiones mutuamur ex duobus Regiis & Theodoreto.
v. 2. Ἀλλ. ἀπὸ χείλους ψευδοῦς. Druſius.
v. 3. Ἀλλ. τί παρέξει &c. Sic Regius unus ex Chryſoſtomo.
v. 4. Α... σὺν ἀνθρακ- &c. Ita legit Martianæus. Druſius autem, μετὰ ἀνθρακίαις &c. male. Sequentem vero interpretationem Symmacho & Theodotioni tribuit Martianæus, Druſius vero quaſi incerti Interpretis adfert.
v. 5. Ἀλλ. ὤμοι &c. Regius unus itemque Druſius, qui legit μακρυσμῷ, male.
v. 7. Α. ὅταν &c. Sic Druſius & Mſſ.

PSALMUS CXX.

אשא עיני אל־ההרים מאין יבוא עזרי 1. Ο. ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου. Ἄλλος, αἴρω ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, πόθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου;

1. H*Ebr.* Levabo oculos meos ad montes: unde veniet auxilium meum. *LXX. Vulg. Hieron.* Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. *Alius*, Levo oculos meos in montes, unde veniet auxilium meum?

Digitized by Google

אל־יתן למוט רגלך 3. A. μὴ δῴης εἰς σφαλμὸν πόδας σου. Σ. μὴ δῴης περιτραπῆναι. O. Θ. μὴ δῴης εἰς σάλον τὸν πόδα σου.

3. *Hebr.* Non dabit ad nutandum pedem tuum. *A.* Ne dederis ad lapſum pedes tuos. *S.* Ne dederis ſubverti. *LXX. Th.* Ne des in commotionem pedem tuum. *Vul. Hieron. Non det in commotionem pedem tuum.*

צלך 5. Σ. βοηθός σου. O. σκέπη σου.

5. *Hebr.* umbra tua. *S.* adjutor tuus. *LXX. Vulg. Hieron.* protectio tua.

על־יד ימינך O. ἐπὶ χεῖρα δεξιάν σου. Αλλος, παρὰ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν σου παραστήσεταί σοι.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. ſuper manum dexteram tuam. *Alius,* ad manum dexteram tuam adſtabit tibi.

ובואך 8. O. τὴν εἴσοδόν σου. Αλλος, τὴν προσέλευσίν σου.

8. *Hebr.* intrare tuum. *LXX. Vulg. Hieron.* introitum tuum. *Alius*, acceſſum tuum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXX.

v. 1. Vide ad Pſalm. 119. pro titulo hujus & ſequentium.
Ibid. Αλλ. αἴρω &c. Sic Reg. unus ex Chryſoſtomo.
v. 3. A. μὴ δῴης &c. Druſius.
v. 5. X. βοηθός σου. Reg. unus ex Chryſoſtomo.
Ibid. Αλλ. παρὰ τὴν &c. Druſius.
v. 8. Αλλ. τὴν προσέλευσίν σου. Duo Regii & Druſius.

PSALMUS CXXI.

שמחתי באמרים לי בית יהוה נלך 1. Αλλος, εὐφράνθην εἰπόντων μοι, εἰς τὸν οἶκον κυρίου ἐλευσόμεθα. O. εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι, εἰς οἶκον κυρίου πορευσόμεθα.

1. HEbr. Lætatus ſum in dicentibus mihi: domum Domini ibimus. *Alius*, Lætatus ſum dicentibus mihi: in domum Domini venimus. *LXX.* Lætatus ſum ſuper iis qui dixerunt mihi: In domum Domini ibimus. *Vul. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: In domum Domini ibimus. Hieron. Lætatus ſum eo quod dixerit mihi: In domum Domini ibimus.*

עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלם 2. Αλλος, ἔστησαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου Ἱερουσαλήμ. O. ἑστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου Ἱερουσαλήμ.

2. *Heb* Stantes fuerunt pedes noſtri in portis tuis Jeruſalem. *Alius*, Steterunt pedes noſtris in atriis tuis Jeruſalem. *LXX. Vulg.* Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Jeruſalem. *Hieron. Stantes erant pedes noſtri in portis tuis Jeruſalem.*

ירושלם הבנויה כעיר שחברה־לה יחדו 3. Σ. Ἱερουσαλὴμ τὴν οἰκοδομημένην ὡς πόλιν, συνάφειαν ἔχουσαν ὁμοῦ. O. Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις, ἧς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό.

3. *Heb.* Jeruſalem ædificata ut civitas, quæ juncta eſt ſibi ſimul. *S.* Jeruſalem ædificatam ut civitatem, conjunctionem habentem ſimul. *LXX. Vulg. Hieron.* Jeruſalem quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipſum. *Hier. participatio ejus ſimul.*

שם עלו שבטים 4. A. ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν σκῆπτρα. O. ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαί.

4. *Hebr.* Quia illuc aſcenderunt tribus. *A.* Illuc enim aſcenderunt ſceptra. *LXX. Vulg.* Illuc enim aſcenderunt tribus. *Hieron. Quia ibi aſcenderunt tribus.*

שאלו שלום ירושלם 6. Σ. ἀσπάσασθε τὴν Ἱερουσαλήμ. O. ἐρωτήσατε δὴ τὰ εἰς εἰρήνην τὴν Ἱερουσαλήμ.

6. *Heb.* Poſtulate pacem Jeruſalem. *S.* Amplectimini Jeruſalem. *LXX. Vulg.* Rogate quæ ad pacem ſunt Jeruſalem. *Hieron. Rogate pacem Jeruſalem.*

ישליו אהביך Σ. ἠρεμήσουσιν οἱ ἀγαπῶντές σε. O. καὶ εὐθηνία τοῖς ἀγαπῶσί σε. Αλλος, καὶ εὐπαθήσουσιν οἱ ἀγαπῶντές σε.

H. Quieti erunt diligentes te. *S.* Quieſcent diligentes te. *LXX. Vulg.* & abundantia diligentibus te. *Alius*, & proſperent diligentes te. *Hieron. ſit bene his qui diligunt te.*

יהי־שלום בחילך 7. Σ. εἴη εἰρήνη ἐν τῷ περιβόλῳ σου. O. γενέσθω δὴ εἰρήνη ἐν τῇ δυνάμει σου. Αλλος, γενήσεται. Αλλος, ἐν τῷ προτειχίσματί σου.

7. *H.* Sit pax in antemurali tuo. *S.* Sit pax in ſepto tuo. *LXX Vulg.* Fiat pax in virtute tua. *Alius*, erit pax. *Alius*, in antemurali tuo. *Hieron. Sit pax in muris tuis.*

שלוה בארמנותיך Σ. καὶ ἡσυχία ἐν τοῖς βασιλείοις σου. O. καὶ εὐθηνία ἐν ταῖς πυργοβάρεσί

Hebr. tranquillitas in palatiis tuis. *S.* quies in Regia tua. *LXX. Vul.* & abundantia in turribus tuis. *Alius*, & felicitas. *Alius*, quies. *Alius*,

σου. Ἄλλος, καὶ εὐπάθεια. Ἄλλος, ἠρεμία. Ἄλλος, ἐν ταῖς βασιλείαις σου.

8. אֲדַבְּרָה־נָּא שָׁלוֹם בָּךְ Ἀλλ. λαλήσω εἰρήνην ἐν σοί. Ο. ἐλάλουν δὴ εἰρήνην περὶ σοῦ.

in Regia tua. *Hieron. abundantia in domibus tuis.*

8. *Heb.* Loquar nunc pacem in te. *Al.* Loquar pacem in te. *LXX.* Loquebar utique pacem de te. *Vulg. Loquebar pacem de te. Hieron. Loquar pacem tibi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXI.

v. 1. Ἀλλ. εὐφρανθῶ &c. Regius unus & Druſius.
v. 2. Ἀλλ. ἵσταται &c. Ex eodem Regio.
v. 3. Σ. Ἱερουσαλὴμ &c. Theodoretus, Reg. unus & Druſius.
v. 4. Α. ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν σκῆπτρα. Unus Codex. Druſius habet σκῆπτρα tantum.
v. 6. Σ. εὐσταθείτω &c. Theodoretus.
Ibid. Σ. ἠρεμούντων &c. Theodoretus.
v. 7. Σ. ἐν εἰρήνῃ &c. Theodoretus & Reg. unus. Reliquæ lectiones ex Druſio.
Ibid. Σ. καὶ ἡσυχία &c. Theodoretus. Reliquæ vero lectiones ex Druſio.
v. 8. Ἀλλ. λαλήσω &c. Druſius.

PSALMUS CXXII.

4. רַבַּת שָׂבְעָה־לָּהּ נַפְשֵׁנוּ הַלַּעַג הַשַּׁאֲנַנִּים הַבּוּז לִגְאֵיוֹנִים A. πολλὰ ἐνεπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν τοῦ μυκτηρισμοῦ τῶν εὐθηνούντων, τοῦ ἐξουδενισμοῦ τῶν ὑπερηφάνων. Σ. πολλὰ ἐχορτάσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἐπιλαλούντων τῶν εὐθηνούντων, καὶ ἐξουθενούντων τῶν ὑπερηφάνων. O. ἐπὶ πλεῖον ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν· τὸ ὄνειδος τοῖς εὐθηνοῦσι, καὶ ἡ ἐξουδένωσις τοῖς ὑπερηφάνοις.

4. **H***Eb.* Multum ſatiata eſt ſibi anima noſtra ſubſannatione abundantium, deſpectione ſuperborum. *A.* Multum replera eſt anima noſtra ſubſannatione exprobrantium, deſpectione ſuperborum. *S.* Mulris ſatiata eſt anima noſtra, obloquentibus abundanribus, & deſpicientibus ſuperbis. *LXX. Vulg.* Multum repleta eſt anima noſtra, opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis. *Hieron. Multum repleta eſt anima noſtra opprobrio abundantium, & deſpectione ſuperborum.*

Nota.

v. 4. A. πολλὰ &c. Reg. unus. Alius legit μοχθισμοῦ. Symmachi lectionem exhibent Theodoretus & Druſius.

PSALMUS CXXIII.

1. לוּלֵי יְהוָה שֶׁהָיָה לָנוּ Σ. Εἰ μὴ κύριος, ὃς ἐγένετο ἐν ἡμῖν. O. Εἰ μὴ ὅτι κύριος ἦν ἐν ἡμῖν.

4. אֲזַי הַמַּיִם שְׁטָפוּנוּ נַחְלָה עָבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ Ἄλλος, τότε ἂν τὰ ὕδατα περιέκλυσεν ἡμᾶς, ὡς φάραγξ παρελθόντα κατὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν. O. ἄρα τὸ ὕδωρ ἂν κατεπόντισεν ἡμᾶς, χείμαρρον διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν.

5. אֲזַי עָבַר עַל־נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים A. τότε παρῆλθον ὑπὲρ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὡς τὰ ὕδατα οἱ ὑπερήφανοι. Σ. Θ. τότε παρῆλθον ὑπὲρ τὴν ψυχὴν ἡμῶν τὰ ὕδατα τὰ ὑπερήφανα. O. ἄρα διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον.

1. **H***Eb.* Niſi Dominus qui fuit in nobis. *S.* Niſi Dominus qui factus eſt in nobis. *LXX. Vulg.* Niſi qnia Dominus erat in nobis. *Hieron. Niſi Dominus fuiſſet in nobis.*

4. *Heb.* Tunc aquæ inundaſſent nos: torrens tranſiſſet ſuper animam noſtram. *Alius*, Tunc forte aquæ inundaſſent nos, quaſi torrens prætereuntes conrra animam noſtram. *LXX. Vul.* Forſitan aqua abſorbuiſſet nos: torrentem pertranſivit anima noſtra. *Hier. Forſitan aquæ circumdediſſent nos: torrens tranſiſſet ſuper animam noſtram.*

5. *Heb.* Tunc tranſiſſent ſuper animam noſtram aquæ tumidæ. *A.* Tunc rranſiſſent ſuper animam noſtram quaſi aquæ ſuperbi. *S. Th.* Tunc rranſiſſent ſuper animam noſtram aquæ ſuperbæ. *LXX. Vul.* Forſitan perrranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem. *Hieron. Forſitan tranſiſſent ſuper animam noſtram aqua ſuperbia.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXIII.

v. 1. Σ. εἰ μὴ κύριος &c. Druſius.
v. 4. Ἀλλ. τότε ἂν τὰ ὕδατα &c. Druſius.

v. 5. Α. τότε &c. Has lectiones ſic exhibet Martianæus.

PSALMUS CXXIV.

כהר־ציון לא־ימוט לעולם ישב ירושלם 1. Σ. ὡς τὸ ὄρος Σιὼν ἀπερίτρεπτον εἰς τὸν αἰῶνα οἰκούμενον περὶ Ἱερουσαλήμ. Ο. ὡς ὄρος Σιὼν, οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ.

ויהוה סביב לעמו 2. Ο. καὶ ὁ κύριος κύκλῳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἄλλος, κύριος δὲ περὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

למען אל־ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם 3. Ἀλλ. διὰ τοῦτο οὐκ ἐκτείνουσιν οἱ δίκαιοι εἰς ἀνομίαν τὰς χεῖρας αὐτῶν. Ο. ὅπως ἂν μὴ ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι εἰς ἀνομίαν χεῖρας αὐτῶν.

הטיבה 4. Ο. ἀγάθυνον. Ἄλλος, ἀγαθοποίησον.

והמטים עקלקלותם 5. Α. τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς διαπλοκάς. Σ. τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς σκολιότητας. Ο. τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιάς. Θ. τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰ διεστραμμένα.

1. Heb. Sicut mons Sion non commovebitur in ſæculum ſedebit Jeruſalem. *S.* Sicut mons Sion, immobilem in ſæculum habitantem circa Jeruſalem. *LXX. Vulg.* ſicut mons Sion non commovebitur in æternum qui habitat in Jeruſalem. *Hieron. quaſi mons Sion in æternum habitabilis Jeruſalem.*

2. *H.* & Dominus circum populum ſuum. *LXX. Vulg. Hier.* & Dominus in circuitu populi ſui. *Alius*, Dominus autem circa populum ſuum.

3. *Heb. Hieron.* Ut non mittant juſti in iniquitatem manus ſuas. *Alius*, Propterea non extendunt juſti in iniquitatem manus ſuas. *LXX. Vulg.* Ut non extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas.

4. *Hebr. LXX. Alius, Vul. Hieron.* benefac.

5. *Heb.* Et pervertentes tortuoſitatibus ſuis. *A.* Declinantes autem in complicationes. *S.* Declinantes autem in obliquitates. *LXX.* Declinantes autem in ſtrangulationes. *Th.* Declinantes autem in perverſa. *Vulg. Declinantes autem in obligationes. Hieron. Qui autem declinant ad pravitates ſuas.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXIV.

v. 1. Σ. ὡς τὸ ὄρος &c. Hanc lectionem adfert Druſius, quæ eſt ut videtur Symmachi. Pleniorem vero Agellius.
v. 2. Ἀλλ. κύριος δὲ &c. Chryſoſt.

v. 3. Ἀλλ. διὰ τοῦτο &c. Regius unus & Druſius.
v. 4. Ἀλλ. ἀγαθοποίησον. Reg. unus ex Chryſoſtomo.
v. 5. Α. τοὺς δὲ ἐκ- Has lectiones ſic adfert Martianæus ex Pſeudo-Hieronymo in Pſalmos.

PSALMUS CXXV.

בשוב יהוה את־שיבת ציון היינו כחלמים 1. Ἀλλ. ὅταν ἐπιστρέψῃ κύριος τὴν αἰχμαλωσίαν Σιὼν, ἐσόμεθα παρακεκλημένοι. Ο. ἐν τῷ ἐπιστρέψαι κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν Σιὼν, ἐγενήθημεν ὡσεὶ παρακεκλημένοι. οἱ Ἄλλοι, ὡσεὶ ἐνυπνιαζόμενοι.

רנה 2. Α. αἰνέσεως. Σ. εὐφημίας. Ο. ἀγαλλιάσεως.

עם־אלה Α. Ο. Θ. μετὰ τούτων. Ο. ἄλλως, μετ' αὐτῶν.

הגדיל יהוה לעשות עם אלה Σ. μεγάλα ἐποίησεν ὁ κύριος ἐπ' αὐτοῖς. Ο. ἐμεγάλυνε κύριος τοῦ ποιῆσαι μετ' αὐτῶν.

1. Hebr. In convertendo Dominus captivitatem Sion, fuimus ſicut ſomniantes. *Al.* Cum converterit Dominus captivitatem Sion, erimus conſolati. *LXX. Vulg.* In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti ſumus ſicut conſolati. *Alii*, quaſi ſomniantes. *Hieron. Cum converteret Dominus captivitatem Sion: facti ſumus quaſi ſomniantes.*

2. *H. A. Hieron.* laude. *S.* benedictione. *LXX. Vulg.* exultatione.

Heb. A. LXX. Th. Hieron. cum iſtis. *LXX. aliter, Vul.* cum eis.

Hebr. Hieron. Magnificavit Dominus facere cum iſtis. *S.* Magna fecit Dominus ſuper illos. *LXX. Vul.* Magnificavit Dominus facere cum eis.

באפיקים 4. Α. κατῤῥοίας. Σ. ὀχετοί. Ο. χείμαῤῥοι. Ε. ἀφέσεις.

4. *H. LXX.* quaſi torrentes. *A.* defluxus. *S.* canales. *V.* emiſſiones. *Vulg. ſicut torrens. Hier. ſicut rivus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXV.

v. 1. Ἀλλ. ὅταν ἐπιςρέψαι &c. Sic Druſius. Chryſoſt. ἐπιςρέψαι. Suſpicor autem hic παρακεκλημένοι ex LXX. mendoſe deſumtum eſſe pro ἐνυπνιαζόμενοι. Nam Pſeudo-Hieronymus ait: *Pro* conſolati, *omnes pariter Editiones*, ſomniantes *tranſtulerunt.*

v. 2. Α. αἰνέσεως &c. Theodoretus.

Ibid. Α. Ο. Θ. μετὰ τούτων. Sic unus Codex.

Ibid. Σ. μεγάλα ἐποίησεν &c. Agellius.

v. 4. Α. κατῤῥοίας &c. Druſius.

PSALMUS CXXVI.

שוא לכם משכימי קום מאחרי־שבת 2. Α. Εἰκῆ ὑμῖν ὀρθρίζουσιν ἀνίστασθαι, βραδύνουσι καθῆσθαι. Σ. μάταιον ὑμῖν ἐξ ὄρθρου ἀνίστασθαι εἰς τὸ οἰκῆσαι. Ο. εἰς μάτην ὑμῖν ἐστὶ τὸ ὀρθρίζειν, ἐγείρεσθε μετὰ τὸ καθῆσθαι. Ἄλλος, ἐγχρονίζειν τοῦ καθῆσθαι. Ἄλλος, χρονίζουσι τοῦ καθῆσθαι.

2. *Heb. A.* Fruſtra vobis mane experrectis ſurgere, tardantibus ſedere. *S.* Vanum eſt vobis ex matutino ſurgere ad habitandum. *LXX.* In vanum vobis eſt diluculo ſurgere; ſurgite poſtquam ſederitis. *Alius*, comperendinare ad ſedendum. *Alius*, comperendinantibus ad ſedendum. *Vulg. Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſurgite poſtquam ſederitis. Hieron. Fruſtra eſt vobis de mane conſurgere: poſtquam ſederitis.*

אכלי לחם העצבים Α. οἱ ἐσθίοντες τὸν ἄρτον διαπονημάτων. Σ. οἱ ἐσθίοντες τὸν ἄρτον κακοπαθούμενον. Ο. οἱ ἐσθίοντες ἄρτον ὀδύνης. Θ. Ε. οἱ ἐσθίοντες ἄρτον εἰδώλων. ς΄. οἱ ἐσθίοντες ἄρτον πλάνης.

H. edentibus panem dolorum. *A.* qui manducatis panem laborum. *S.* qui manducatis panem male affectum. *LXX. Vul.* qui manducatis panem doloris. *Th. V.* qui manducatis panem idolorum. *VI.* qui manducatis panem erroris. *Hieron. qui manducatis panem dolorum.*

שכר פרי הבטן 3. Ο. ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστρός. Ἄλλος, μισθὸς ὁ καρπὸς τῆς γαστρός.

3. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* merces fructûs ventris. *Alius*; merces fructus ventris.

כחצים ביד־גבור כן בני הנעורים 4. Α. ὡς βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ ὥσπερ υἱοὶ ἐφηβείων. Σ. ὡς βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ ὥσπερ υἱοὶ νεότητος. Ο. ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ, οὕτως οἱ υἱοὶ τῶν ἐκτετιναγμένων. Θ. ὡς βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ οὕτως υἱοὶ νεότητος. ς΄. ἀκόνεως νοῦ (al. ἠκονημένος νοῦ). Ἄλλος, υἱοὶ τῶν πεδητῶν.

4. *Hebr.* Sicut ſagittæ in manu potentis, ita filii juventutum. *A.* Sicut ſagittæ in manu potentis, ſicut filii adoleſcentiarum. *S.* Sicut ſagittæ in manu potentis, ſicut filii juventutis. *LXX. Vul.* Sicut ſagittæ in manu potentis, ita filii excuſſorum. *Th. Hieron.* Sicut ſagittæ in manu potentis, ita filii juventutis. *VI.* acuminis mentis, *vel*, acutæ mentis.

אשרי הגבר אשר מלא את־אשפתו מהם 5. Α. Σ. μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐπλήρωσε τὴν φαρέτραν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν. Ο. μακάριος ὃς πληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν. Θ. μακάριος ἀνὴρ ὃς πληρώσει τὴν φαρέτραν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν.

5. *Heb. A. S. Hieron.* Beatus vir qui implevit pharetram ſuam ex ipſis. *LXX. Vulg.* Beatus vir qui implevit (*LXX.* implebit) deſiderium ſuum ex ipſis. *Th.* Beatus vir qui implebit pharetram ſuam ex ipſis.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXVI.

v. 2. Lectiones Aquilæ & Symmachi exhibet Druſius. Aliam vero Anonymi ſic effert Reg. unus ex Chryſoſtomo, ἐγχρονίζειν τοῦ καθῆσθαι. Druſius vero & Chryſoſtomi Editus χρονίζοντι τοῦ καθῆσθαι.

Ibid. Α. οἱ ἐσθίοντες &c. Sic lectiones exhibet Martianæus noſter ex epiſt. Hieronymi ad Marcellam in Pſalmum CXXVI.

v. 3. Ἀλλ. μισθὸς ὁ καρπὸς &c. Druſius.

v. 4. Α. ὡς βέλη &c. Sic ex Hieronymo ad Marcellam Martianæus. Ad Sextam Edit. Legit Druſius ἠκονημένος νοῦ.

v. 5. Α. Σ. μακάριος &c. Sic ex Regio uno, Theodoreto & Hieronymo ad Marcellam. Tom. 2. p. 712. ubi videſis.

PSALMUS CXXVII.

יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך 2. A. κόπον ταρσῶν σου ὅτι φάγεσαι, μακάριος εἶ καὶ ἀγαθόν σοι. Σ. κόπον χειρῶν σου ὁ ἐσθίων, μακάριος ἔσῃ, καὶ καλῶς σοι ἔσται. O. τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι· μακάριος εἶ καὶ καλῶς σοι ἔσται. Θ. κόπον χειρῶν σου ὅτι φάγεσαι, μακάριος εἶ.

בירכתי 3. Ἄλλος, ἐν τοῖς ἐσωτάτοις. Ἀλλ. ἐν τοῖς μηροῖς. O. ἐν τοῖς κλίτεσι.

וראה בטוב ירושלם 5. Ἄλλος, καὶ ὅρα ἐν ἀγαθοῖς Ἱερουσαλήμ. O. καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλήμ.

שלום על־ישראל 6. Ἄλλος, εἰρήνην ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. O. εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

2. HEbr. *A.* Laborem volarum tuarum quia comedes beatus es, & bonum tibi. *S.* Laborem manuum tuarum comedens, beatus eris, & bene tibi erit. *LXX. Vulg.* Labores manuum tuarum manducabis. (*Vulg.* quia manducabis) beatus es, & bene tibi erit. *Th.* Laborem manuum tuarum quia manducabis beatus es. *Hier. Laborem manuum tuarum comedes : beatus tu : & bene tibi erit.*

3. *Heb. LXX. Vulg.* in lateribus. *Alius*, in intimis. *Alius*, in femoribus. *Hieron. in penetralibus.*

5. *Heb.* & vide in bono Jeruſalem. *Alius*, & vide in bonis Jeruſalem. *LXX. Vulg. Hieron.* & videas bona Jeruſalem.

6. *H. Alius*, *Vul. Hieron.* pacem ſuper Iſraël. *LXX.* pax ſuper Iſrael.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXVII.

v. 2. A. κόπον &c. Sic ex Regio Cod. uno, Theodoreto & Hieronymo.

v. 3. Ἀλλ. ἐν τοῖς ἐσωτάτοις &c. Druſius.

v. 5. Ἄλλος, καὶ ὅρα &c. Druſius.

v. 6. Ἀλλ. εἰρήνην &c. Chryſoſtomus.

PSALMUS CXXVIII.

גם לא־יכלו לי 2. Ἄλλος, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθησάν μοι. Ἄλλος, ἀλλ' οὐχ ὑπερίσχυσάν μου. O. καὶ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησάν μοι.

חרשו 3. A. Θ. ἠροτρίασαν. O. ἐτέκταινον.

האריכו למענותם A. ἐμήκυναν.... Σ. παρέτεινον κακοῦντες. O. ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν.

עבות 4. A. Σ. βρόχους. O. αὐχένας. Θ. E. κλοιούς.

ויסגו אחור 5. Ἄλλος, ἀναστραπήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω. O. ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω.

שקדמת שלף יבש 6. A. ὃ ἀρχῆθεν ἀνέθαλεν ἐξηράνθη. Σ. ἐκκαυλῆσαι. O. ὃς πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη. Θ. E. ἐκσπασθῆναι. ς'. ἐκστρεφῆναι.

שלא מלא כפו קוצר וחצנו מעמר Ἄλλος, τὴν δράκα αὐτοῦ, καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων. O. τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ θερίζων, καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων.

ברכנו 8. Σ. εὐλογοῦμεν. O. εὐλογήκαμεν.

2. HEbr. *Alius*, etiam non prævaluerunt mihi. *Al. Hieron.* ſed non potuerunt mihi. *LXX. Vulg.* etenim non potuerunt mihi.

3. *Heb. A. Th.* araverunt. *LXX.* fabricabant. *Vulg. fabricaverunt. Hieron. arabant.*

Hebr. in longum protraxerunt ſulcum ſuum. *A.* prolongaverunt.... *S.* extenderunt malignantes. *LXX. Vul.* prolongaverunt iniquitatem ſuam. *Hieron. prolongaverunt ſulcum ſuum.*

4. *Hebr.* funes. *A. S. Hieron.* laqueos. *LXX. Vul.* cervices. *Th. V.* torques.

5. *Heb.* & recedent retrorſum. *Alius, Hieron.* revertantur retrorſum. *LXX. Vul.* convertantur retrorſum.

6. *Hebr.* Quæ antequam erumpat exaruit. *A.* Quod ab initio regerminavit exaruit. *S.* decauleſcat. *LXX. Vul.* Quod priuſquam evellatur exaruit. *Th. V.* evellatur. *VI.* excutiatur. *Hieron. Quod ſtatim ut viruerit, exaruit.*

7. *Heb.* Volam ſuam metens, & ſinum ſuum colligeos manipulos. *Alius*, Pugnum ſuum & ſinum ſuum qui manipulos colligit. *LXX. Vulg.* Manum ſuam qui metit, & ſinum ſuum qui manipulos colligit. *Hieron. Manum ſuam meſſor, & ſinum ſuum manipulos faciens.*

8. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* benedicimus. *S.* benedicimus.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXVIII.

v. 2. Ἀλλ. ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθησαν μοι. Druſius qui ſequentem illam lectionem adfert, ἀλλ' οὐχ ὑπερίσχ- Regius autem unus ex Chryſoſtomo habet, ἀλλ' ὑπερίσχυσαν, non male quoad ſenſum.

v. 3. A. Θ. ἠροτρίασαν. Theodoretus.

Ibid. A. ἐμάκρυναν &c. Theodoretus.

v. 4. A. Σ. βρόχους. Sic Theodoretus. Unus autem Regius habet βρόχον. Ibid. Θ. E. ἀλύσεις. Theodoretus.

v. 5. Ἀλλ. ἀνατρ- Sic Reg. unus ex Chryſoſtomo.

v. 6. A. ὃ ἀρχῆθεν &c. Druſius.

v. 7. Ἀλλ. τοῖς δράκα &c. Sic unus Regius ex Chryſoſtomo.

v. 8. Σ. εὐλογοῦμεν. Druſius.

PSALMUS CXXIX.

ממעמקים קראתיך יהוה 1. A. ἐκ βαθέων ἐπεκαλεσάμην σε κύριε. Σ. ἐκ βαθυτάτων ἐκάλεσά σε κύριε. O. ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι κύριε. Θ. ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σε κύριε. E.ʹϛ. ἐκέκραξά σε κύριε.

למען תורא 4. A. Θ. ἕνεκεν τοῦ φόβου. Σ. ἕνεκεν τοῦ νόμου. O. ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου. E. ἐπὶ φόβου. Ἄλλος, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος. Ἄλλος, ἕνεκεν τοῦ γνωσθῆναι τὸν λόγον σου. Ἄλλος, ὅπως ἐπίφοβος ἔσῃ.

קויתי יהוה 5. Ἄλλος, ὑπέμεινα κύριον. Ἄλλος, διέμεινα κύριον. O. ὑπέμεινά σε κύριε. Ἄλλος, προσεδόκησα τὸν κύριον.

קותה נפשי ולדברו הוחלתי A. ὑπέμεινεν ἡ ψυχή μου, καὶ τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ἐκαραδόκησα. Ἄλλος, προσεδόκησεν ἡ ψυχή μου τῷ ῥήματι αὐτοῦ. O. ὑπέμεινεν ἡ ψυχή μου εἰς τὸν λόγον σου, ἤλπισεν.

נפשי לאדני משמרים לבקר 6. A. ψυχή μου εἰς κύριον ἀπὸ φυλασσόντων τὴν πρωΐαν. O. ἡ ψυχή μου ἐπὶ τὸν κύριον· ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας.

1. H*Ebr. A.* De profundis invocavi te, Domine. *S.* De profundiſſimis vocavi te, Domine. *LXX. Vulg. Hieron.* De profundis clamavi ad te, Domine. *Th.* De profundis clamavi te, Domine. *V. VI.* clamavi te, Domine.

4. *Hebr.* ideo timeberis. *A. Th.* propter timorem. *S.* propter legem. *LXX.* propter nomen tuum. *V.* ſuper timore. *Alius*, propter nomen. *Alius*, ut cognoſcatur verbum tuum. *Alius*, ut formidabilis ſis. *Vulg. propter legem tuam. Hieron. cum terribilis ſis.*

5. *Hebr. Alius*, expectavi Dominum. *Alius*, *Hieron.* ſuſtinui Dominum. *LXX. Vulg.* ſuſtinui te, Domine.

Heb. expectavit anima mea, & in verbo ejus præſtolatus ſum. *A.* ſuſtinuit anima mea, & verbum ejus expectavi. *Alius*, expectavit anima mea verbo ejus. *LXX. Vul.* ſuſtinuit anima mea in verbo ejus: (*LXX.* tuo :) ſperavit. *Hier. Suſtinuit anima mea, & verbum ejus expectavi.*

6. *H.* anima mea ad Dominum a cuſtodibus in mane. *A.* anima mea ad Dominum, a cuſtodientibus matutinum. *LXX. Vulg.* Anima mea in Domino, a cuſtodia matutina. *Hieron. anima mea ad Dominum : a vigilia matutina.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXIX.

v. 1. A. ἐκ βαθέων &c. Has omnes lectiones exhibet Druſius.

v. 4. A. Θ. ἕνεκεν τοῦ φόβου. Sic Theodoretus in Edito & in MSſ. At Hieronymus ait Theodotionem & Symmachum νόμον vertiſſe. Hieronymi verba ſunt: *Pro* nomine, ſive, lege, *apud eos legitur* THIRA; *quod Aquila interpretatus eſt* φόβον, *hoc eſt*, timorem; *Symmachus & Theodotion*, νόμον, *id eſt*, legem: *putantes* THORA, *propter litterarum ſimilitudinem* Iod *&* Vau; *quæ tantum magnitudine diſtinguuntur. Quinta Editio*, terrorem, *interpretata eſt*; *Sexta*, verbum.

v. 5. Ἀλλ. ὑπέμεινα &c. Druſius.

Ibid. A. ὑπέμεινεν &c. Druſius.

v. 6. A. ψυχή μου &c. Druſius.

PSALMUS CXXX.

ולא־רמו 1. O. οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν. Ἄλλος, οὐδὲ ὑψώθησαν.

בגדלות A. Θ. ἐν μεγαλοπρεπείαις. Σ. ἐν μεγαλειότησιν. O. ἐν μεγάλοις.

ובנפלאות ממני Σ. Θ. οὐδὲ ὑπερβάλλουσιν ὑπὲρ

1. H*Eb. LXX. Vulg. Hier.* neque elati ſunt. *Alius*, neque exaltati ſunt.

Heb. LXX. Vulg. Hieron. in magnis. *A. Th.* in magnitudinibus. *S.* in magnificentiis.

Heb. & in mirabilibus præ me. *S. Th.* neque

ἐμέ. Ο. οὐδὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ.

2. אם־לא שויתי ודוממתי נפשי כגמל עלי אמו כגמל עלי נפשי Σ. εἰ μὴ ἐξίσωσα ϗ ὡμοίωσα τὴν ψυχήν μου ἀπογαλακτισθέντι πρὸς μητέρα αὐτοῦ, οὕτως ἀνταποδοθείη τῇ ψυχῇ μου. Ἄλλος, ἀνταποδοθῇ ἡ ψυχή μου. Ο. εἰ μὴ ἐταπεινοφρόνουν, ἀλλ' ὕψωσα τὴν ψυχήν μου· ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ὡς ἀνταποδώσεις ἐπὶ τὴν ψυχήν μου.

exuperantibus me. *LXX. Vul.* neque in mirabilibus ſuper me. *Hieron. & in mirabilibus ſuper me.*

2. *Hebr.* Si non poſui & ſilere feci animam meam: ſicut ablactatum ſuper matrem ſuam: ſicut ablactatus ſuper me anima mea. *S.* Si non coæquavi & comparavi animam meam ablactato apud matrem ſuam, ſic retribuatur animæ meæ. *Alius*, retribuatur anima mea. *LXX. Vulg.* Si non humiliter ſentiebam, ſed exaltavi animam meam: ſicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita retribues in anima mea. *Hier. Si non propoſui & ſilere feci animam meam, ſicut ablactatus ad matrem ſuam; ita ablactata anima mea.*

Notę & varię Lectiones ad Pſalmum CXXX.

v. 1. Ἀλλ. οὐδὲ ὑψώθησαν. Druſius.

Ibid. Α. Θ. ἐν μεγαλωσύναις. Theodoretus hanc lectionem Aquilæ; Druſius Theodotioni adſcribit.

Ibid. Σ. Θ. οὐδὲ ὑπερβάλλουσιν &c. Theodoretus & Druſius.

v. 2. Σ. εἰ μὴ ἐξίσωσα &c. Theodoretus & Druſius; itemque Colbertinus γεγραμμένος ſcriptus, qui melius ni fallor habet ἐξίσωσα; Theodoretus vero, ἐξίσα.

PSALMUS CXXXI.

עֲנוּתוֹ 1. Α. κακουχίας αὐτοῦ. Σ. κακώσεως αὐτοῦ. Ο. πραότητος. Ε. ταπεινώσεως αὐτοῦ.

לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה 4. Α. Σ. Ο. τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμόν. Θ. τοῖς κροτάφοις μου νυσταγμόν.

בִּשְׂדֵי יָעַר 6. Α. Σ. ἐν χώρᾳ δρυμοῦ. Ο. ἐν πεδίοις τοῦ δρυμοῦ. Ε. ἐν ἀγρῷ.

וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ 8. Ἀλλ. κιβωτὸς τῆς ἰσχύος σου. Ἄλλος, κιβωτὸς τοῦ κράτους σου. Ο. κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματός σου.

יִלְבְּשׁוּ־צֶדֶק 9. Ἄλλος, ἐνδυσάσθωσαν δικαιοσύνην. Ο. ἐνδύσονται δικαιοσύνην. Ἄλλος, ἀμφιεσθήτωσαν δικαιοσύνην.

צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ 15. Α. ἐπισιτισμὸν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω. Σ. τὴν σίτησιν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω. Ο. Θ. Ε. τὴν θήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω. Ο. ἄλλως, χήραν.

וַחֲסִידֶיהָ רַנֵּן יְרַנֵּנוּ 16. Α. ϗ οἱ ὅσιοι αὐτῆς αἰνέσει αἰνέσουσι. Σ. εὐφημοῦντες εὐφημήσουσι. Ο. ϗ οἱ ὅσιοι αὐτῆς ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται.

נִזְרוֹ 18. Σ. ὁ ἁγιασμὸς αὐτοῦ. Ο. τὸ ἁγίασμά μου. Ἄλλος, ἀφόρισμα αὐτοῦ. Ἄλλος, τὸ ἀφωρισμένον αὐτοῦ.

1. HEb. *S. Hier.* afflictionis ejus. *A.* ærumnæ ejus. *LXX. Vulg.* manſuetudinis ejus. *V.* humiliationis ejus.

4. *H. A. S. LXX. Vul. Hieron.* palpebris meis dormitationem. *Th.* temporibus meis dormitationem.

6. *H. LXX. Vul.* in campis ſylvæ. *A. S. Hier.* in regione ſylvæ. *V.* in agro.

8. *H. Alius, Hieron.* arca fortitudinis tuæ. *Alius*, arca imperii tui. *LXX. Vul.* arca ſanctificationis tuæ.

9. *H. Alius, Hier.* induant juſtitiam. *LXX.* induent juſtitiam. *Alius*, amiciantur juſtitiam. *Vulg. induantur juſtitiam.*

15. *H.* Eſcæ ejus benedicendo benedicam. *A.* Cibum ejus benedicens benedicam. *S.* Eſcam ejus benedicens benedicam. *LXX. Th. V. Hieron.* Venationem ejus benedicens benedicam. *LXX. aliter*, viduam. *Vulg. Viduam ejus benedicens benedicam.*

16. *H.* & ſancti ejus exultando exultabunt. *A. Hieron.* & ſancti ejus laude laudabunt. *S.* benedicentes benedicent. *LXX. Vulg.* & ſancti ejus exultatione exultabunt.

18. *H.* corona ejus. *S.* ſanctificatio ejus. *LXX. Vulg.* ſanctificatio mea. *Alius*, ſegregatio ejus. *Alius*, ſegregatum ejus. *Hieron. diadema ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXXI.

v. 1. Α. κακουχίας &c. Druſius.

v. 4. Α. Σ. Ο. τοῖς βλεφ &c. Idem.

v. 6. Α. Σ. ἐν χώρᾳ &c. Idem.

v. 8. Ἀλλ. κιβωτὸς &c. Regius unus ex Chryſoſtomo & Druſius.

v. 9. Ἀλλ. ἐνδυσάσθωσαν &c. Druſius.

v. 15. Α. ἐπισιτισμὸν &c. Sic ex Theodoreto & Druſio.

In LXX. Interpretibus θήραν in χήραν jam olim a priſcis temporibus commutatum fuerat. Vera lectio eſt, θήραν.

v. 16. Α. ϗ οἱ ὅσιοι αὐτῆς αἰνέσει αἰνέσουσι &c. Coiſlin. num. 48.

v. 18. Σ. ὁ ἁγιασμὸς &c. Druſius.

PSALMUS CXXXII.

1. הנה מה־טוב ומה־נעים שבת אחים גם־יחד Αλλ. ἰδοὺ δὴ τί ἀγαθὸν καὶ τί καλὸν, ἀλλ' ἢ τὸ καθοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπιτοαυτό. Ο. ἰδοὺ δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνὸν, ἀλλ' ἢ τὸ καθοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπιτοαυτό;

2. כשמן הטוב על־הראש ירד על־הזקן זקן־אהרן שירד על־פי מדותיו A. ὡς ἔλαιον ἀγαθὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καταβαῖνον ἐπὶ τὸν πώγωνα, τὸν πώγωνα Ααρὼν, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ στόμα ἐνδυμάτων αὐτοῦ. Σ. ὡς τὸ μύρον τὸ κάλλιστον ἐπὶ κεφαλῆς, καταῤῥέον ἐπὶ πώγωνα τοῦ Ααρὼν, τὸ καταῤῥεῦσαν ἐπὶ τὴν ὤαν τῶν περιμέτρων αὐτοῦ. Ο. Θ. ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς. τὸ καταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα, τὸν πώγωνα τὸν Ααρὼν, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ. Αλλ. τῶν ἐνδυμάτων.

1. HEb. Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres etiam pariter. *Alius*, Ecce quid bonum & quid pulchrum, niſi habitare fratres in idipſum. *LXX*. Ecce nunc quid bonum & quid jucundum, niſi habitare fratres in unum. *Vul. Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum. Hier. Ecce quam bonum & quam jucundum &c.*

2. *H.* Sicut oleum bonum ſuper caput, deſcendens ſuper barbam barbam Aaron: quod deſcendens ſuper os veſtimentorum ejus. *A.* Sicut oleum bonum ſuper caput, deſcendens ſuper barbam, barbam Aaron, deſcendens ſuper os indumentorum ejus. *S.* Sicut unguentum optimum ſuper caput, defluens ſuper barbam Aaron, quod defluxit ſuper oram dimenſionum ejus. *LXX. Th. Vulg.* Sicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam barbam Aaron, quod deſcendit in oram veſtimenti ejus, *Al.* veſtimentorum ejus. *Hieron. Sicut unguentum optimum in capite, quod deſcendit in barbam Aaron: quod deſcendit ſuper oram veſtimentorum ejus.*

Notæ & variç Lectiones ad Pſalmum CXXXII.

v. 1. Αλλ. ἰδοὺ δὴ &c. Druſius.

v. 2. A. ὡς ἔλαιον &c. Has lectiones exhibet idem Druſius.

PSALMUS CXXXIII.

קדש 2. O. Εἰς τὰ ἅγια. Αλλος, ἁγίως. Αλλ. ἡγιασμένως. Αλλ. ἡγιασμένα.

1. HEb. ſanctitatem. *LXX. Vulg.* in ſancta. *Alius*, ſancte. *Alius*, ſanctificate. *Alius*, ſanctificata. *Hieron. ad ſanctum.*

Nota.

v. 2. Αλλ. ἁγίως &c. Unus Reg. & Druſius.

PSALMUS CXXXIV.

כי־טוב יהוה 3. Αλλος, ὅτι χρηστὸς κύριος. O. ὅτι ἀγαθὸς κύριος.

כי נעים A. ὅτι εὐπρεπής. O. ὅτι καλόν.

ישראל לסגלתו 4. Σ. καὶ τὸν Ισραὴλ εἰς ἐξαίρετον ἑαυτῷ. O. Ισραὴλ εἰς περιουσιασμὸν ἑαυτῷ.

כי אני ידעתי כי־גדול יהוה 5. Αλλος, οἶδα γὰρ ὅτι μέγας ὁ κύριος. O. ὅτι ἐγὼ ἔγνωκα ὅτι μέγας ὁ κύριος.

1. HEbr. *LXX. Vulg.* quia bonus eſt Dominus. *Alius*, quia manſuetus Dominus. *Hieron. quoniam bonus Dominus.*

Hebr. quoniam jucundum. *A. Hieron.* quoniam decens. *LXX.* quoniam bonum. *Vul. quoniam ſuave.*

4. *H. Hieron.* Iſrael in peculium ſuum. *S.* & Iſrael in ſelectum ſibi. *LXX. Vul.* Iſrael in poſſeſſionem ſibi.

5. *Heb. Hieron.* Quia ego ſcio quod magnus Dominus. *Alius*, Scio enim quod magnus Dominus. *LXX. Vulg.* Quia ego cognovi quod magnus eſt Dominus.

מעלה נשאים מקצה 7. Ἄλλος, ἀναβιβάζων. Ἀλλ. ἀνασπῶ ἀπὸ ἄκρων. Ο. ἀνάγων νεφέλας ἐξ ἐσχάτου. Ἀλλ. ἐκ τελέσματος. Ἀλλ. τέλματος.

מוצא A. O. Θ. E. ς'. ὁ ἐξάγων. Σ. προφέρων.

מאוצרותיו A. Σ. Θ. E. ς'. ἐκ θησαυρῶν αὐτῶν. O. ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ.

לישראל 12. A. Σ. Θ. τῷ Ἰσραήλ. O. Ἰσραήλ.

זכרך 13. O. τὸ μνημόσυνόν σου. Ἄλλος, ἡ ἀνάμνησίς σου.

כל אשר־בטח בהם 18. A. πᾶς ὃς πέποιθεν ἐπ' αὐτοῖς. Σ. πᾶς ὁ πεποιθὼς αὐτοῖς. O. πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. Θ. καὶ πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτά. E. πᾶς ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐτοῖς. ς'. πᾶς ὁ ἐλπίζων ἐπ' αὐτά.

7. *Hebr.* levans vapores ab extremo. *Alius*, aſcendere faciens. *Alius*, attrahit ab extremis. *LXX. Vulg.* educens nubes ab extremo. *Alius*, ex conſummatione. *Alius*, ex cœno. *Hieron. levans nubes de ſummitatibus.*

Heb. A. LXX. Th. V. VI. Hieron. educens *S.* proferens *Vul. qui producit.*

H. LXX. Vulg. Hieron. de theſauris ſuis. *A. S. Th. V. VI.* de theſauris ipſorum.

12. *H. A. S. Th.* ipſi Iſrael. *LXX. Vul. Hier.* Iſrael.

13. *H. LXX. Vulg. Hieron.* memoriale tuum. *Alius*, recordatio tua.

18. *H. A.* omnis qui fidit in eis. *S.* omnis qui confiſus eſt in eis. *LXX. Vulg. Hieron.* omnes qui confidunt in eis. *Th.* & omnes ſperantes in ea. *V.* omnis qui ſperat in eis. *VI.* omnis ſperans in ea.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXXIV.

v. 3. Ἀλλ. ὅτι χρηστὸς &c. Druſius.
Ibid. Ἀλλ. ὅτι εὐπρεπής. Idem.
v. 4. Σ. καὶ τὸν Ἰσραὴλ &c. Theodoretus.
v. 5. Ἀλλ. οἶδα γὰρ &c. Sic Reg. unus ex Chryſoſtomo.
v. 7. Ἀλλ. ἀναβιβάζων &c. Sic MSſ. & Druſius.
Ibid. A. O. Θ. E. ς'. ὁ ἐξάγων &c. Idem.
Ibid. A. Σ. Θ. E. ς'. ἐκ θησαυρῶν αὐτῶν. Sic Druſius. Suſpicor hic αὐτῶν pro αὐτοῦ a Librario inductum eſſe.
v. 12. A. Σ. Θ. τῷ Ἰσραήλ. Druſius.
v. 13. Ἀλλ. ἡ ἀνάμνησις. Idem.
v. 18. A. πᾶς ὃς &c. Sic, non πᾶς ὁ, ut habet Druſius, qui has omnes lectiones adſert.

PSALMUS CXXXV.

לרוקע הארץ על־המים 6. Ἀλλ. τῷ πιλώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ ὕδασι. (al. πιλήσαντι). O. στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων.

אורים גדלים 7. A. Σ. O. φῶτα μεγάλα. Θ. τὰ ἄστρα.

לממשלת ביום 8. Ἀλλ. ἐπικρατεῖν τῆς ἡμέρας. O. εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας.

לגזרים 13. A. εἰς ἀποτμήματα. Σ. εἰς τομάς. O. εἰς διαιρέσεις. Ἄλλος, εἰς τμήματα.

נתן לחם לכל־בשר 25. A. ὃς δίδωσιν ἄρτον πάσῃ σαρκί. Σ. διδοὺς ἄρτον πάσῃ σαρκί. O. ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί.

6. HEbr. expandenti terram ſuper aquas. *Alius*, compilanti terram ad aquas. *LXX. Vulg. Hieron.* qui firmavit terram ſuper aquas.

7. *Hebr. A. S. LXX. Vulg. Hieron.* luminaria magna. *Th.* aſtra.

8. *Hebr. Alius*, ad dominandum in die. *LXX. Vulg. Hieron.* in poteſtatem diei.

13. *H. LXX. Vulg. Hieron.* in diviſiones. *A.* in diſſectiones. *S. Alius*, in ſectiones.

25. *Hebr. A. S. Hieron.* qui dat panem omni carni. *LXX. Vulg.* qui dat eſcam omni carni.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXXV.

v. 6. Ἀλλ. πιλώσαντι &c. Chryſoſtomus. Reg. autem unus ex Chryſoſtomo habet, πιλήσαντι. Coiſlin. 48. hanc lectionem Symmacho tribuit.
v. 7. A. Σ. O. φῶτα &c. Druſius.
v. 8. Ἀλλ. ἐπικρατεῖν &c. Idem.
v. 13. A. εἰς ἀποτμήματα &c. Reg. unus & Druſius. Ἀλλ. εἰς τμήματα. Chryſoſtomus.
v. 25. A. ὃς δίδωσιν &c. Sic duo Regii.

PSALMUS CXXXVI.

Οὗτος ὁ ψαλμὸς ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις.

תלינו כנורותינו 2. Α. ἐκρεμάσαμεν κιθάρας ἡμῶν. Σ. ἐκρεμάσαμεν τὰς λύρας ἡμῶν. Ο. ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν.

תוללינו 3. Αλλ. οἱ καταλαζονευόμενοι ἡμῶν. Ο. οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς.

על ראש שמחתי 6. Α. ἐπὶ κεφαλῆς εὐφροσύνης μου. Σ. Ο. Θ. Ε. ϛ'. ὡς ἐν ἀρχῇ εὐφροσύνης ἡμῶν. Apud Sym. ὡς deeſt.

לבני אדום 7. Ο. τῶν υἱῶν Εδωμ. Αλλος, τοὺς υἱοὺς Εδώμ. Αλλ. τοῖς υἱοῖς Εδώμ.

השדודה 8. Α. ἡ προνενομευμένη. Σ. ἡ λῃστρίς. Ο. ἡ ταλαίπωρος. Θ. ἡ διαρπαζομένη.

שגמלת לנו Αλλ. ὅπερ ἐποίησας ἡμῖν. Αλλος, ὁ προεποίησας ἡμῖν. Ο. ὃ ἀνταπέδωκας ἡμῖν.

Hic Pſalmus caret inſcriptione apud Hebræos.

2. *H. A. Hieron.* Suſpendimus citharas noſtras. *S.* Suſpendimus lyras noſtras. *LXX. Vulg.* Suſpendimus organa noſtra.

3. *Heb.* & ululatus noſtros. *Alius*, qui arroganter agebant contra nos. *LXX. Vulg.* qui abduxerunt nos. *Hieron. qui affligebant nos.*

6. *H. A.* ſuper capite-lætitiæ meæ. *S. LXX. Th. V. VI.* quaſi in principio lætitiæ noſtræ. *Vulg. Hieron. in principio lætitiæ meæ.*

7. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* filiorum Edom. *Alius*, filios Edom. *Alius*, filiis Edom.

8. *Hebr. A. Hieron.* vaſtata. *S.* prædatrix. *LXX. Vulg.* miſera. *Th.* diripienda.

Heb. LXX. Vul. quam retribuiſti nobis. *Alius*, quam feciſti nobis. *Alius*, quam prius feciſti nobis. *Hieron. quam tu retribuiſti.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXXVI.

οὗτος ὁ ψαλ- &c. Hæc nota eſt Theodoreti.

v. 2. Α. ἐκρεμάσαμεν &c. Regius unus. Druſius vero ſine Interpretum nomine adfert.

v. 3 Αλλ. οἱ καταλαζονευόμενοι ἡμῶν. Druſius.

v. 6. Α. ἐπὶ κεφαλῆς &c Druſius.

v. 7. Αλλ. τοὺς υἱοὺς &c. Reg 2. ex Chryſoſtomo. Alteram vero lectionem effert Druſius.

v. 8. Α. ἡ προνενομευμένη &c. Idem.

Ibid. Αλλ. ὅπερ ἐποίησας ἡμῖν. Sic unus Regius ex Chryſoſtomo. Druſius ὁ προεποίησας ἡμῖν. forte mendum.

PSALMUS CXXXVII.

1. Παρὰ Α. καὶ Σ. ἀνεπίγραφος. Ο. Θ. τῷ Δαυίδ.

נגד אלהים אזמרך Α. ἔναντι θεῶν μελῳδήσω σοι. Σ. ἐναντίον θεῶν ᾄσω σοι. Ο. ἐναντίον ἀγγέλων ψαλῶ σοι, Αλλος, παῤῥησιάσω σοι. Αλλ. ἔναντι ἱερέων. Αλλος, παῤῥησίᾳ θεὲ ᾄσω σε.

כי־הגדלת על־כל־שמך אמרתך 2. Αλλος, ἐμεγάλυνας γὰρ ὑπὲρ πάντα τὰ ὀνόματά σου τὴν ῥῆσίν σου. Αλλος, τὸ λόγιόν σου. Ο. ὅτι ἐμεγάλυνας ἐπὶ πᾶν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου.

ביום קראתי ותענני 3. Αλλος, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπεκαλεσάμην σε, ἐπήκουσάς μου. Ο. ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε, ταχὺ ἐπάκουσόν μου.

תרהבני בנפשי עז Σ. συνέστησας τῇ ψυχῇ μου δυνάμεις μου. Ο. πολυωρήσεις με ἐν ψυχῇ μου δυνάμει σου.

1. Apud *A. & S.* caret inſcriptione. *LXX. Th. Vul.* ipſi David. *Hieron. David.*

Heb. A. S. Hieron. in conſpectu deorum cantabo tibi. *LXX. Vul.* in conſpectu Angelorum pſallam tibi. *Alius*.... fiducialiter agam tecum. *Alius*, in conſpectu Sacerdotum. *Alius*, fiducialiter, Deus, cantabo te.

2. *Hebr.* Quoniam magnificaſti ſuper omnia nomen tuum, eloquium tuum. *Alius*, Magnificaſti enim ſuper omnia nomina tua loquelam tuam. *Alius*... eloquium tuum. *LXX. Vul.* Quoniam magnificaſti ſuper omne nomen ſanctum tuum. *Hier. Quia magnificaſti ſuper omne nomen eloquium tuum.*

3. *Hebr.* In die invocavi, & exaudiſti me. *Alius*, in quacumque die invocavi te, exaudiſti me. *LXX. Vulg.* In quacumque die invocavero te, cito exaudi me. *In Vulg. abeſt*, cito. *Hieron. In die invocabo, & exaudies me.*

Hebr. roborabis me in anima mea fortitudine. *S.* conſtituiſti animæ meæ virtutes meas. *LXX.* multiplicabis me in anima mea virtute tua. *Vulg. multiplicabis in anima mea virtutem. Hieron. dilatabis in anima mea fortitudinem.*

וישירו בדרכי יהוה 5. Ἄλλος, καὶ ᾀδέτωσαν τὰς ὁδοὺς κυρίου. Ἀλλ. ᾀσάτωσαν. Ο. καὶ ᾀσάτωσαν ἐν ταῖς ὁδοῖς κυρίου.

5. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* Et cantent in viis Domini. *Alius*, Et cantent vias Domini.

וגבוה ממרחק ידע 6. Α. καὶ ἐπηρμένον μακρόθεν γινώσκει. Ἄλλος, καὶ μετέωρον... Ο. καὶ τὰ ὑψηλὰ ἀπομακρόθεν γινώσκει.

6. *Hebr.* & altum a longinquo cognoſcet. *A.* & excelſum de longe cognoſcit. *Alius*, & ſublime. *LXX. Vulg.* & alta a longe cognoſcit. *Hieron. & excelſa de longe cognoſcit.*

7. אם־אלך בקרב צרה תחיני על אף איבי תשלח ידך ותושיעני ימינך Σ. ἐὰν πορευθῶ διὰ μέσου θλίψεως, περισώσεις με, κατὰ τῆς ἀναπνοῆς ἐχθρῶν μου ἐκτενεῖς χεῖρά σου, καὶ σώσει με ἡ δεξιά σου. Ο. ἐὰν πορευθῶ ἐν μέσῳ θλίψεως ζήσεις με· ἐπ' ὀργὴν ἐχθρῶν μου ἐξέτεινας χεῖράς σου, καὶ ἔσωσέ με ἡ δεξιά σου.

7. *Hebr.* Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me: ſuper iram inimicorum meorum mittes manum tuam, & ſervabit me dextera tua. *S.* Si ambulavero per medium tribulationis ſalvabis me: contra reſpirationem inimicorum meorum extendes manum tuam, & ſalvabit me dexrera tua. *LXX. Vul.* Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me: (*Vul.* &) ſuper iram inimicorum tuorum extendiſti manus tuas, (*Vul.* manum tuam) & ſalvum me fecit dextera tua. *Hieron. Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me: ſuper furorem inimicorum meorum mittes manum tuam, & ſalvabit me dextera tua.*

יהוה יגמר בעדי 8. Ἄλλος, κύριος ἐπιτελέσει ὑπὲρ ἐμοῦ. Ἄλλος, κύριος συντελέσει. Ἄλλος, ἐπιτελεῖ. Ο. κύριε ἀνταποδώσεις ὑπὲρ ἐμοῦ.

8. *H. Alius*, Dominus perficiet pro me. *LXX. Vul.* Dominus retribuet pro me. (*LXX.* retribues.) *Alius*, perficiat. *Hier. Dominus operabitur pro me.*

Notę & varię Lectiones ad Pſalmum CXXXVII.

v. 1. Notam Inſcriptionis habet Druſius.

Ibid. Α. ἔναντι θεῶν &c. Has lectiones exhibet unus Regius.

v. 2. Ἄλλος, ἐμεγάλυνας &c. Druſius.

v. 3. Ἀλλ. ἐν ᾗ ἂν ἡμ- Druſius.

Ibid. Σ. συνίστησας &c. Sie unus Reg. Aliam lectionem adfert Druſius ſine Interpretis nomine συνέστησας τῇ ψυχῇ μου δυνάμει. Aliam ex Chryſoſtomo ſine nomine item adfert Regius alter, συνίστη τὴν ψυχήν μου δυνάμει. Aliam Theodoretus, συνίστης τῆς ψυχῆς μου δυνάμει.

v. 5. Ἀλλ. καὶ ᾀδέτωσαν &c. Sie Druſius & Reg. unus ex Chryſoſtomo, qui habet ᾀσάτωσαν.

v. 6. Α. καὶ ἐπηρμένον &c. Reg. unus ex Chryſoſtomo habet ἐπηρμένος. Idem vero aliam lectionem ſine Interpretis nomine adfert nempe, καὶ μετέωρον.

v. 7. Σ. ἐὰν πορευθῶ &c. Druſius.

v. 8. Ἀλλ. κύριος &c. Sie Druſius & Mſſ. qui varias illas lectiones exhibent, unus præterea habet συντελεῖ.

P S A L M U S CXXXVIII.

למנצח לדוד מזמור 1. Ο. Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. ἐν ὀλίγοις ἀντιγράφοις πρόσκειται, Ζαχαρίου ἐν τῇ διασπορᾷ. τοῦτο δὲ οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς Ο. οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς εὗρον.

1. HEbr. Victori ipſi David Pſalmus. *LXX. Vul.* In finem Pſalmus David. *Hieron.* Victori Pſalmus David. *In quibuſdam Exemplaribus additur*, Zachariæ in diſperſione. *Hoc autem neque in Hebraïco, neque apud LXX. neque apud reliquos Interpretes reperi.*

ארחי ורבעי זרית 3. Σ. τὴν ὁδόν μου... Ο. τὴν τρίβον μου, καὶ τὴν σχοῖνόν μου ἐξιχνίασας. Θ. τὴν τρίβον μου καὶ τὴν ὁδόν μου ἐξιχνίασας.

3. *Heb.* ſemitam meam & accubitum meum ventilaſti. *S.* viam meam... *LXX. Vul.* ſemitam meam & funiculum meum inveſtigaſti. *Th.* ſemitam meam & viam meam inveſtigaſti. *Hieron. ſemitam meam & accubationem meam eventilaſti.*

דרכי Α. Σ. Ο. Ε. ϛ'. ὁδούς μου. Θ. τρίβους μου.

H. A. S. LXX. V. VI. Vul. Hieron. vias meas. *Th.* ſemitas meas.

אין מלה בלשוני 4. Α. Σ. οὐκ ἔστι λαλιὰ ἐν γλώσσῃ μου. Σ. ἑτερολογία. Ο. οὐκ ἔστι λόγος ἄδικος ἐν γλώσσῃ μου. Θ. οὐκ ἔστι λόγος ἐν γλώσσῃ μου. ϛ'. δόλος.

4. *H. Th. Vul.* Non eſt ſermo in lingua mea. *A. S.* Non eſt loquela in lingua mea. *S. al.* ſermo varians. *LXX.* Non eſt ſermo injuſtus in lingua mea. *VI.* dolus. *Hieron. Non eſt eloquium in lingua mea.*

פלאיה דעת ממני 6. Σ. ὑπερβάλλει με ἡ γνῶσίς σου. Ο. ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσίς σου ἐξ ἐμοῦ.

6. *H.* Mirabilis ſcientia præ me. *S.* Exſuperat me ſcientia tua. *LXX. Vul.* Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me. *Hier. Super me eſt ſcientia.*

נשגבה O. Ἄλλος, ἐκραταιώθη. Ἄλλος, ὑπερεπήρθη.

לא־אוכל לה A. οὐ δυνήσομαι αὐτήν. Σ. πρὸς ἣν οὐ δυνάμαι. O. οὐ μὴ δυνώμαι πρὸς αὐτήν. Θ. E. ϛʹ. οὐ δυνήσομαι πρὸς αὐτήν.

אשכנה 9. A. σκηνώσω. Σ. καταμενῶ. O. Θ. κατασκηνώσω.

גם־שם ידך תנחני ותאחזני ימינך 10. Σ. ἔτι ἐκεῖ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με, καὶ καθέξει με ἡ δεξιά σου. O. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με, καὶ καθέξει με ἡ δεξιά σου.

ואמר אך־חשך ישופני 11. Σ. ἐὰν εἴπω, ἴσως σκότος ἐπισκεπάσει με. O. καὶ εἶπα, ἄρα σκότος καταπατήσει με. Ἄλλος, καλύψει με.

ולילה אור בעדני A. καὶ νὺξ φῶς περὶ ἐμέ. Σ. ἀλλὰ καὶ νὺξ φωτεινὴ περὶ ἐμέ. O. καὶ νὺξ φωτισμὸς ἐν τῇ τρυφῇ μου.

גם־חשך לא־יחשיך ממך ולילה כיום יאיר 12. Σ. οὔτε σκότος σκοτεινὸν ἔσται ὑπὸ σοί, ἀλλὰ καὶ νὺξ ὡς ἡμέρα φανήσεται. O. ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νὺξ ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται. Ἄλλος, παρά σοί.

נפלאים מעשיך 14. A. Θ. θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου. Σ. παράδοξα τὰ ἔργα σου. O. θαυμάσια τὰ ἔργα σου.

לא־נכחד עצמי ממך אשר־עשיתי בסתר 15. A. οὐκ ἐπεκαλύφθη ὀστᾶ μου ἀπό σου, οἷς ἐποιήθην ἐν ἀποκρύφῳ. Σ. οὐκ ἔλαθέ σε ἡ κραταίωσίς μου, ὡς ἐποιήθην ἐν τῷ κρυπτῷ. O. Θ. οὐκ ἐκρύβη τὸ ὀστοῦν μου ἀπὸ σοῦ ὃ ἐποίησας ἐν κρυφῇ. Ἄλλος, οὐκ ἔλαθεν ἡ δύναμίς μου καὶ τὰ ὀστᾶ μου ἀπὸ σοῦ, ἐποιήθην ἐν κρυφῇ.

רקמתי בתחתיות ארץ A. ἐποικίλθην ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς. O. καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς κατωτάτω τῆς γῆς.

גלמי ראו עיניך 16. A. O. ἀκατέργαστόν μου εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου. Σ. ἀμόρφωτόν με εἶδον (al. προεῖδον) οἱ ὀφθαλμοί σου.

ועל־ספרך כלם יכתבו A. καὶ ἐπὶ βιβλίον σου πᾶσι γεγραμμένοις. Σ. σὺν τοῖς ἐν τῷ βιβλίῳ σου πᾶσιν ἐγγεγραμμένοις. O. καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον σου πάντες γραφήσονται.

ימים יצרו ולא אחד בהם A. .... καὶ οὐ μία ἐν αὐτοῖς. Σ. ἡμέρας πλασθησομένοις (al. πλασσομένοις) οὐκ ἐνδεούσης αὐτοῖς οὐδεμιᾶς. O. ἡμέρας πλασθήσονται καὶ οὐθεὶς ἐν αὐτοῖς. Θ. ἡμέρας πλασθήσονται καὶ οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς.

Heb. excelſa eſt. *LXX. Alius*, *Vul.* confortata eſt. *Alius*; admodum elevata eſt. *Hier. & excelſior eſt.*

Hebr. non potero ei. *A.* non potero eam. *S.* adverſus quam non poſſim. *LXX. Vulg. Hieron.* non potero ad eam. *Th. V. VI.* non potero adverſus eam.

9. *Heb. A. LXX. Th. Vul. Hieron.* habitavero. *S.* manſero.

10. *Heb. Hieron.* Etiam ibi manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. *S.* Adhuc ibi manus tua ducet me, & continebit me dextera tua. *LXX. Vulg.* Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.

11. *Hebr.* Et dixero: Verumtamen tenebræ occultabunt me. *S.* Si dixero: Forſitan tenebræ obtegent me. *LXX. Vulg.* Et dixi: Forſitan tenebræ conculcabunt me. *Alius*, operient me. *Hieron. Si dixero: Forte tenebræ operient me.*

Heb. A. & nox lux circa me. *S.* ſed & nox luminoſa circa me. *LXX. Vulg.* & nox illuminatio mea in deliciis meis. *Hieron. nox quoque lux erit circa me.*

12. *Hebr.* Etiam tenebræ non obſcurabunt a te: & nox ſicut dies lucebit. *S.* neque tenebræ tenebroſæ erunt ſuper te, ſed & nox ut dies apparebit. *LXX. Vulg.* Quia tenebræ non obſcurabuntur a te, & nox ſicut dies illuminabitur. *Alius*, apud te. *Hieron. Nec tenebræ habent tenebras apud te, & nox quaſi dies lucet.*

14. *Heb. A. LXX. Th. Vul. Hieron.* mirabilia opera tua. *S.* incredibilia opera tua.

15. *Heb.* Non occultum fuit corpus meum a te, quando factus fui in occulto. *A.* Non ſunt occultata oſſa mea a te, quibus factus ſum in occulto. *S.* Non latuit te robur meum, quo factus ſum in occulto. *LXX. Th. Vulg.* Non eſt occultatum os meum a te, quod feciſti in occulto *Alius*, Non latuit virtus mea & oſſa mea a te, factus ſum in occulto. *Hieron. Non ſunt operta oſſa mea a te, quibus factus ſum in occulto.*

H. A. varie compactus ſum in imis terræ. *LXX. Vulg.* & ſubſtantia mea in inferioribus terræ. *Hier. imaginatus ſum in noviſſimis terræ.*

16. *Heb.* Informe meum viderunt oculi tui. *A. LXX. Vulg.* Imperfectum meum viderunt oculi tui. *S. Hier.* Informem me viderunt oculi tui.

Heb. & in libro tuo omnia ſcribentur. *A.* & in libro tuo omnibus deſcriptis. *S.* cum iis qui in libro tuo omnes deſcripti ſunt. *LXX. Vul. Hier.* & in libro tuo omnes ſcribentur.

Heb. dies formatæ ſunt, & non unum in eis. *A.*... & non una in eis. *S.* die formatis, nulla ipſis deficiente. *LXX. Th. Vul.* die (*Vulg.* dies) formabuntur, & nemo in eis. *Hieron. dies formati ſunt, & non eſt una in eis.*

ולי מה־יקרו רעיך אל 17. Ἄλλος, καὶ ἐμοὶ τίμιοι ἐγένοντο οἱ ἑταῖροί σου ὁ θεός. Ἄλλος, καὶ ἐμοὶ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου ὁ θεός. Ο. ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου ὁ θεός.

17. *Heb.* Et mihi quam pretioſæ fuerunt cogitationes tuæ Deus. *Alius*, Et mihi pretioſi fuerunt amici tui Deus. *Alius*, Et mihi valde honorati ſunt amici tui Deus. *LXX. Vulg.* Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui Deus. *Hieron. Mihi autem quam honorabiles facti ſunt amici tui Deus.*

מה עצמו ראשיהם A. αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν ἐκραταιώθησαν. Σ. παμπληθεῖς μοι ἦσαν αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν. Ο. λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν. Θ. ἐκραταιώθησαν οἱ πένητες αὐτῶν.

Hebr. quam invaluerunt capita eorum. *A.* capita eorum roborata ſunt. *S.* quam plurima erant mihi capita eorum. *LXX.* nimis confortati ſunt principatus eorum. *Th.* roborati ſunt pauperes eorum. *Vul. nimis confortatus eſt principatus eorum. Hier. quam fortes pauperes eorum.*

הקיצתי ועודי עמך 18. Σ. ἐξυπνώσω καὶ ἔτι ἀεὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ. Ἀλλ. ἐξυπνίσω καὶ ἀεὶ ἔσομαι παρὰ σοί. Ο. ἐξηγέρθην, καὶ ἔτι εἰμὶ μετὰ σοῦ.

18. *Hebr.* Evigilavi & adhuc ego tecum. *S.* Evigilabo, & ſemper ero tecum. *Alius*, Evigilabo, & ſemper ero apud te. *LXX. Vulg.* Exſurrexi, & adhuc ſum tecum. *Hier. Evigilavi, & adhuc ſum tecum.*

אם־תקטל אלוה רשע 19. A. ἐὰν κτείνῃς θεὸς ἀσεβῆ. Σ. ἐὰν κτείνῃς ὁ θεὸς παραβάτην. (al. παραβάτας.) Ο. ἐὰν ἀποκτείνῃς ἁμαρτωλοὺς ὁ θεός.

19. *Hebr. A. Hieron.* Si occideris Deus impium. *S.* Si occideris Deus tranſgreſſorem. *LXX. Vulg.* Si occideris Deus peccatores.

ואנשי דמים סורו מני Σ. ἄνδρες μιαιφόνοι ἀποκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ. Ο. ἄνδρες αἱμάτων ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ.

Heb. & viros ſanguinum: recedite a me. *S.* viri ſanguinarii declinate a me. *LXX. Vulg. Hieron.* viri ſanguinum declinate a me.

אשר ימרוך למזמה נשוא לשוא עריך 20. A. ὅτι ἀντιλέξουσί σοι εἰς ἀπόνοιαν, ἦραν εἰς εἰκῆ (al. ἐπήρθησαν ματαίως) ἀντίζηλοί σου. Σ. οἵτινες ἀντελάλησάν σοι διαλογισμῷ, ἐπήρθησαν ματαίως οἱ ἐναντίοι σου. Ο. ὅτι ἐρεῖς εἰς διαλογισμόν, λήψονται εἰς ματαιότητα τὰς πόλεις σου. Θ. ὅτι ἐρίσουσί σοι εἰς διαλογισμόν. . . . Ε. ὅτι παρεπίκρανάν σε ἐν κακοβουλίᾳ.

20. *Heb.* Qui dicent te in nefas: aſſumſerunt in vanum hoſtes tui. *A.* Quia contradicent tibi in inſaniam, extulerunt ſe in vanum æmuli tui. *S.* Qui contradixerunt tibi in cogitatione, extulerunt ſe temere adverſarii tui. *LXX.* Quia dices (*Vul.* dicitis) in cogitatione: accipient in vanitate civitates tuas. *Th.* Quia contendent tecum in cogitatione. *V.* Quia exacerbaverunt te in pravo conſilio. *Hieron. Qui contradicent tibi ſcelerate: elevati ſunt fruſtra adverſarii tui.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXXVIII.

Hanc notam de inſcriptione quorumdam Exemplarium adfert Theodoretus.

v. 3. Σ. τὴν ὁδόν μου. Verſionem Symmachi ex Druſio, Theodotionis ex Theodoreto mutuamur.

Ibid. A. Σ. O. Θ. &c. Druſius.

v. 4. A. Σ. οὐκ ἔστι λαλιά &c. Sic Martianæus ex Hieronymo Aquilæ & Symmachi lectiones expreſſit. Verba autem Hieronymi ad Suniam hæc ſunt: *Cæterum & apud LXX. & apud omnes Interpretes, & ipſum Hebraïcum, vel λαλιὰν, vel λόγον, id eſt*, eloquium, *&* verbum, *ſcriptum habet. Denique Hebraice*, MALA *dicitur.* In Editione vero Romana ad Symmachum legitur ἑτερολογία. Quæ ſane lectio non videtur mihi cum verbis Hieronymi pugnare. Nam Hieronymus ſolum intelligit, ni fallor, alios omnes Interpretes vocibus λαλιὰ, & λόγος uſos fuiſſe, vel ſimilibus, quæ verbum Hebraïcum מלה exprimerent; ſecus quam δόλος, ut legebatur in quibuſdam Exemplaribus.

v. 6. Σ. ὑπερβάλλει &c. Sic unus Reg. & Druſius.

Ibid. O. Ἄλλος, ἐκραταιώθη &c. Reg. unus ex Chryſoſtomo.

Ibid. A. οὐ δυνήσομαι &c. Druſius.

v. 9. A. πτέρυγάς μου &c. Idem.

v. 10. Σ. ἔτι ἐκεῖ &c. Duo Regii.

v. 11. Σ. ἐὰν εἴπω &c. Unus Cod. & Druſius.

Ibid. A. καὶ νὺξ &c. Druſius & Theodoretus.

v. 12. Σ. οὕτω σκότος &c. Theodoretus.

v. 14. A. Θ. θαυμαστά &c. Druſius.

Ibid. A. οὐκ ἐπικαλύφθη &c. Reg. unus, Theodoretus & Druſius.

Ibid. A. ἐποικιλθην &c. Ita Mſſ. & Druſius qui Græca Symmacho, eorumdemque verſionem Latinam Aquilæ tribuit, lapſu, ut videtur, graphico.

v. 16. A. O. ἀκατέργαστον &c. Sic Reg. unus & Druſius. Σ. ἀμόρφωτόν με. Sic Reg. idem; Druſius vero, ἀμόρφωτόν μου. Ibid. Theodoretus εἶδον. Colbert. unus, προεῖδον.

Ibid. A. καὶ ἐπὶ &c. unus Reg. Σ. σοῦ πάντες ἐν τῇ βίβλῳ &c. idem Reg. Druſius vero ἐν τῷ βιβλίῳ.

Ibid. A. ἡμέρας &c. Lectionem Aquilæ exhibemus ut legitur apud Druſium. Symmachi vero & Theodotionis ex Mſſ. Theodoreto & Druſio.

v. 17. Ἀλλ. καὶ ἐμοὶ τίμιοι &c. Sic Mſſ. & Druſius.

Ibid. A. αἱ κεφαλαὶ &c. Trium lectiones prodeunt ex Regio uno, Theodoreto & Druſio. Θ. πένητες, quaſi רש.

v. 18. Σ. ἐξυπνίσω &c. Druſius.

v. 19. A. ἐὰν κτείνῃς. Sic Reg. unus.

Ibid. Σ. ἄνδρες &c. Druſius.

v. 20. A. ὅτι ἀντιλέξουσι &c. Has omnes lectiones ex duobus Regiis & ex Druſio mutuamur. Unus Regius ad Aquilam ἐπήρθησαν ματαίως ἀντίζηλοί σου, ad Symmachum vero ἐχθροί σου. Alter Regius eam verſionem, quæ Quintæ eſt, Symmacho tribuit, & quidem lapſu graphico, ut videtur: nam ſecundum veterem ſcribendi morem C & Є facile permutantur, ut videas in Præliminaribus. C autem Symmachum, Є Quintam indicat.

PSALMUS CXXXIX.

כל־יום 3. Σ. κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. Ο. ὅλην τὴν ἡμέραν.

עז 8. Αλλος, κράτος. Ο. δύναμις.

אל־תתן יהוה מאויי רשע 9. Α. μὴ δῷς κύριε τὰ ἐπιποθήματα ἀσεβοῦς. Σ. Θ. μὴ δῷς κύριε τὰς ἐπιθυμίας τοῦ παρανόμου. Ο. μὴ παραδῷς με κύριε ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας μου ἁμαρτωλῷ.

זממו אל־תפק ירומו Σ. ἐβουλεύσαντο, μὴ ἀποβαίης ἵνα μὴ ἐπαρθῶσι. Ο. διελογίσαντο κατ' ἐμοῦ, μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μήποτε ὑψωθῶσι. Αλλος, μὴ ἀποβαίης, μήποτε ὑψωθῶσιν.

ראש מסבי עמל שפתימו יכסומו 10. Σ. ὁ πικρασμὸς τῶν κυκλούντων με, ὁ μόχθος τῶν χειλέων αὐτῶν πωμασάτω αὐτούς. Α. κεφαλὴ καταστρεφόντων με... Ο. Θ. ἡ κεφαλὴ τοῦ κυκλώματος αὐτῶν, κόπος τῶν χειλέων αὐτῶν καλύψει αὐτούς.

ימטו בגחלים במהמרות בל־יקומו 11. Α. πτωματίσῃς αὐτούς... Σ. καταβληθήτωσαν εἰς βοθύνους, ὧν μήποτε ἀναστῶσιν. Ο. Θ. Ε. ϛ'. καταβαλεῖς αὐτούς. Αλλος, οὕτως αὐτοὺς ἀπόλεσον, ὥστε μηκέτι ἀναστῆναι. Αλλος, ἐσπευσμένως, καὶ οὐ μὴ ἀναστῶσιν. ὁ δὲ ἕτερος, μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους. Ο. καταβαλεῖς αὐτοὺς ἐν ταλαιπωρίαις, οὐ μὴ ὑποστῶσιν. Θ. καταβαλεῖς αὐτοὺς εἰς βοθύνους οὐ μήποτε ἀναστῶσιν.

בל־יכון 12. Αλλος, οὐχ ἑδρασθήσεται. Ο. οὐ κατευθυνθήσεται.

איש־חמס רע יצודנו Σ. παρανομίαι ἄνδρα ἀγρεύσουσιν. Ο. ἄνδρα ἄδικον κακὰ θηρεύσει.

ישבו 14. Α. καὶ καθεδοῦνται. Σ. διαμενοῦσι. Ο. κατοικήσουσι. Θ. καὶ κατοικήσουσι.

את־פניך Σ. παρὰ τῷ προσώπῳ σου. Ο. σὺν τῷ προσώπῳ σου.

1. HEbr. omni die. *S.* per omnem diem; *LXX. Vul. Hier.* tota die.

8. *H. Hier.* fortitudo. *Alius*, imperium. *LXX. Vul.* virtus.

9. *H.* Ne tradas, Domine, deſideria impiis *A. Hier.* Ne des, Domine, deſideria impii. *S. Th.* Ne des, Domine, concupiſcentias iniqui. *LXX. Vulg.* Ne tradas me, Domine, a deſiderio meo peccatori.

H. cogitationem ejus ne provehas, exaltabunt ſe. *S.* conſilium inierunt: ne abſcedas, ut non ſe extollant. *LXX. Vul.* cogitaverunt contra me: ne derelinquas me, ne forte exaltentur. *Alius*, ne abſcedas, ne forte exaltentur. *Hieron. ſcelera ejus ne effundantur, & eleventur.*

10. *Hebr.* Caput circumdantium me: labor labiorum ipſorum operiet eos. *S.* Exacerbatio circumdantium me, labor labiorum ipſorum operiat eos. *A.* caput ſubvertentium me. ... *LXX. Th. Vulg.* Caput circuitus eorum: labor labiorum ipſorum operiet eos. *Hieron. Amaritudo convivarum meorum: labor labiorum eorum operiet eos.*

11. *H.* Cadere faciet eos in foveas profundas ne reſurgant. *A.* Cadere facias eos... *S.* Dejiciantur in foveas, unde numquam reſurgant. *LXX. Th. V. VI. Vul.* Dejicies eos. *Alius*, Sic eos perde, ut non ultra reſurgant. *Alius*, feſtinanter, & ne reſurgant. *Alius*, cum multa feſtinatione. *LXX.* dejicies eos in miſerias, ne ſubſiſtant. *Th.* Dejicies eos in foveas, ne umquam reſurgant. *Vulg. Dejicies eos, in miſeriis non ſubſiſtent. Hieron. Dejicies eos in foveas, ut non conſurgant.*

12. *H. Alius*, non firmabitur. *LXX. Vul. Hier.* non dirigetur.

Hebr. vir rapinæ malus: venabitur ipſum. *S.* iniquitates virum venatu capient. *LXX. Vulg.* virum injuſtum mala capient. *Hieron. virum iniquum mala capient.*

14. *Hebr. LXX. Th. Vulg. Hieron.* habitabunt. *A.* inſidebunt. *S.* permanebunt.

Hebr. LXX. Vulg. Hieron. cum vultu tuo. *S.* apud vultum tuum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXXXIX.

v. 3. Σ. κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. Theodoretus.

v. 8. Αλλος, κράτος. Sic Druſius.

v. 9. Α. μὴ δῷς &c Ita Regii duo, Theodoretus & Druſius.

Ibid. Σ. ἐβουλεύσαντο &c. Unus Regius.

v. 10. Σ. ὁ πικρασμὸς &c. Sic duo Regii & Theodoretus, melius quam Druſius, qui habet ὁ πειρασμὸς, & infra, ἀλωσάτωσαν pro πωμασάτω. Vide Lexicon Græcum in verbo πωμάζω.

v. 11. Has omnes lectiones exhibet Druſius.

v. 12. Αλλος, οὐχ ἑδρασθήσεται. Druſius.

Ibid. Σ. παρανομίαι &c. Druſius.

v. 14. Α. καὶ καθεδοῦνται &c. Druſius.

Ibid. Σ. παρὰ τῷ &c. Reg. unus ex Chryſoſtomo & Druſius.

PSALMUS CXL.

תכון תפלתי קטרת לפניך 2. Αλλος, ταχθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἔμπροσθεν σου. Αλλ. ἑτοιμασθήτω. Ο. κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου.

מנחת־ערב Αλλος, δῶρον ἑσπέρας. Αλλος, προσφορὰ ἑσπερινή. Ο. θυσία ἑσπερινή.

על־דל שפתי 3. Α. Θ. ἐπὶ τὰ χείλη μου. Σ. ἐπὶ τοῖς χείλεσί μου. Ο. περὶ τὰ χείλη μου.

4. אל־תט לבי לדבר רע להתעולל עלילות ברשע Σ. μὴ ἐκτρέψῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρούς, ἐννοεῖν ἐννοίας παρανόμους. Ο. μὴ ἐκκλίνῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας, τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις.

ובל־אלחם במנעמיהם Σ. μὴ ἵνα συμφάγοιμι τὰ ἡδέα αὐτῶν. Αλλος, μὴ συναλισθῶ ἐν ταῖς τερπνότησιν αὐτῶν. Ο. οὐ μὴ συνδυάσω μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν.

יהלמני צדיק חסד ויוכיחני 5. Αλλος, κατελασάτω (al. κατελεησάτω) με δίκαιος ἐλέους καὶ ἐλεγξάτω. Ο. παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει καὶ ἐλέγξει με.

כי־עוד ותפלתי ברעותיהם Α. ὅτι ἔτι προσευχή μου ἐν κακίαις (al. πονηρίαις) αὐτῶν. Σ. ἔτι γὰρ καὶ ἡ προσευχή μου ἐντὸς τῶν κακιῶν αὐτῶν. Ο. ὅτι ἔτι καὶ ἡ προσευχή μου ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν... Θ. ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν.

נשמטו בידי־סלע שפטיהם 6. Α. ἀπεσπάσθησαν ἐν χειρὶ πέτρας οἱ κριταὶ αὐτῶν. Σ. ἐκπλήσονται ἐν χειρὶ πέτρας οἱ κριταὶ αὐτῶν. Ο. κατεπόθησαν ἐχόμενα πέτρας οἱ κραταιοὶ αὐτῶν.

ושמעו אמרי כי נעמו Σ. ἀκούσονται ῥήσεις μου ἡδίστας. Ο. ἀκούσονται τὰ ῥήματά μου ὅτι ἡδύνθησαν. Α. ὅτι ἐδορυφορήθησαν. (al. ὅτι εὐπρεπίσθησαν. Σ. ὅτι εὐπροσωπίσθησαν. Θ. ἀκούσονται τὰ ῥήματά μου ὅτι ἠδυνάσθησαν.

7. כמו פלח ובקע בארץ נפזרו עצמינו לפי שאול Α. ὁμοίως ἀποκλῶντι καὶ διαρρήσσοντι ἐν τῇ γῇ, ἐσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ ἡμῶν εἰς στόμα ᾅδου. Σ. ὥσπερ γεωργὸς ὅταν ῥήσσῃ τὴν γῆν, οὕτως ἐσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ ἡμῶν εἰς στόμα ᾅδου. Ο. ὡσεὶ πά-

2 Hebr. Firmetur oratio mea ſuffimentum in conpectu tuo. *Alius*, Ordinetur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. *Alius*, præparetur. *LXX. Vul. Hieron.* Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.

Heb. Alius, munus veſperæ. *Alius*, oblatio veſpertina. *LXX. Vulg. Hieron.* ſacrificium veſpertinum.

3. *Hebr.* ſuper janua labiorum meorum. *A. Th.* ſuper labia mea. *S.* ſuper labiis meis. *LXX.* circa labia mea. *Vul. labiis meis. Hieron. ſerva paupertatem labiorum meorum.*

4. *Hebr.* Ne inclines cor meum ad verbum malum, ad moliendum ſtudia in impietate. *S.* Ne ſubvertas cor meum in verba mala, ad cogitandum cogitationes iniquas. *LXX. Vulg.* Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis, *Hier. Ne declines cor meum ad verbum malum, volvere cogitationes impias.*

Hebr. & non comedam in deliciis eorum. *S.* Ne una comedam dulcia eorum. *Alius*, Ne convеſcar in voluptatibus eorum. *LXX. Vulg.* Non communicabo cum electis eorum. *Hieron. Neque comedere in deliciis eorum.*

5. *Heb.* Percutiat malleo me juſtus miſericordia, & increpet me. *Alius*, Malleo me extendat juſtus miſericordia, & redarguat. *LXX. Vulg.* Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me. *Hieron. Corripiat me juſtus in miſericordia, & arguat me.*

Heb. Quoniam adhuc & oratio mea in malis eorum. *A.* Quoniam adhuc & oratio mea in malitiis eorum. *S.* Adhuc enim & oratio mea intra malitias eorum. *LXX. Vulg.* Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum. *Th.* in beneplacitis eorum. *Hier. Quia adhuc oratio mea pro malitiis eorum.*

6. *Heb.* Demiſſi ſunt in manus petræ judices eorum. *A.* Sublati ſunt in manu petræ judices eorum. *S.* Evellentur in manu petræ judices eorum. *LXX.* Abſorpti ſunt juxta petram fortes eorum. *Vul. Abſorpti ſunt juncti petra judices eorum. Hier. Sublati ſunt juxta petram judices eorum.*

Hebr. Et audient verba mea, quoniam jucunda fuerunt. *S.* Audient ſermones meos dulciſſimos. *LXX.* Audient verba mea, quia dulcia fuerunt. *A.* Quia ſatellitio munita ſunt, (*al.* quia decora fuerunt.) *S.* quia acceptabilia fuerunt. *Th. Vul.* Audient verba mea quoniam potuerunt. *Hieron. Audient verba mea quoniam decora ſunt.*

7. *Hebr.* Sicut ſcindens & findens in terra, diſperſa ſunt oſſa noſtra in ore ſepulcri. *A.* Quaſi frangenti & diſcindenti in terra diſſipata ſunt oſſa noſtra in os inferni. *S.* Sicut agricola cum ſciderit terram, ſic diſſipata ſunt oſſa noſtra in os inferni *LXX. Vul* Sicut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper terram. Diſſi-

χος

χος γῆς διεῤῥάγη ἐπὶ τῆς γῆς, διεσκορπίσθη τὰ ὀςᾶ ἡμῶν παρὰ τῷ ᾅδῃ. Ε. ὡς καλλιεργῶν καὶ σκάπτων ἐν τῇ γῇ, διεσκορπίσθη τὰ ὀςᾶ ἡμῶν παρὰ τῷ ᾅδῃ.

אל־תער נפשי 8. Α. μὴ ἐκκενώσῃς τὴν ψυχήν μου. Σ. Θ. μὴ ἀποκενώσῃς τὴν ψυχήν μου. Ο. μὴ ἀντανέλῃς τὴν ψυχήν μου.

יפלו במכמריו רשעים 10. Σ. ἐμπέσοιεν εἰς τὰ δίκτυα αὐτῶν (al. ἑαυτῶν) οἱ ἁμαρτωλοί. (al. παράνομοι. Ο. πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρῳ αὐτοῦ ἁμαρτωλοί.

יחד Α. ἅμα. Σ. ὁμοίως vel ὁμοῦ. Ο. κατὰ μόνας. Θ. Ε. ἐπὶ τὸ αὐτό.

pata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum. *V.* Sicut pulcre operans & fodiens in terra, diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum. *Hieron. Sicut agricola cum ſcindit terram: ſic diſſipata ſunt oſſa noſtra in ore inferni.*

8. *H.* ne effundas animam meam. *A. S. Th. Hier.* ne evacues animam meam. *LXX. Vul.* ne auferas animam meam.

10. *Hebr.* Cadent in retinacula ejus impii. *S.* Cadant in retia eorum peccatores (*al.* iniqui). *LXX. Vul.* Cadent in retiaculo ejus peccatores. *Hieron. Incident in rete ejus impii.*

Heb. A. Hieron. ſimul. *S.* ſimiliter, *vel.* ſimul. *LXX. Vul.* ſingulariter. *Th. V.* in idipſum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXL.

v. 2. Ἀλλ. ταχθήτω &c. Reg. unus & Druſius.

Ibid. Ἄλλος, δῶρον &c. Duo Regii & Druſius.

v. 3. Α. Θ. ἐπὶ τὰ χείλη μου &c. Druſius.

v. 4. Σ. μὴ παρατρέψῃς &c. Unus Reg. Theodoretus & Druſius, qui id ſine Interpretis nomine adfert. Regius habet, λόγους πονηρίας.

Ibid. Ἀλλ. μὴ συμφάγοιμι &c. Sic unus Regius. Druſius vero minus recte, μὴ συμφάγομαι. Ed. Rom. Symmacho tribuit. Alteram item lectionem habet Druſius.

v. 5. Ἄλλος, κατελαιάτω &c. Sic unus Regius optime ſecundum Hebraïcam vocem. Druſius vero κατελιπανάτω &c.

Ibid. Α. ὅτι ἔτι ἐ &c. Has lectiones ſuppeditant Theodoretus. Reg. unus & Druſius.

v. 6. Α. ἐτινάχθησαν &c. Lectionem Aquilæ, habet Reg. unus. Symmachi vero Regii duo & Druſius.

Ibid. Σ. ἀκούσονται &c. Hic mire variant Exemplaria lectiones notatu digniores proferimus, ut habentur in uno Regio & apud Druſium.

v. 7. Α. ὁμοίως οἱ ἀποκλῶντι &c. Sic duo Regii & Druſius. Duo vero Regii habent, ὁμοίως οἱ. Druſius vero ὁμοίως tantum. Infra Reg. unus εἰς στόμα ᾅδου recte. Druſius, εἰς τὸν ᾅδην. In verſione Symmachi unus Reg. habet εἰς ᾅδην. In lectione Quintæ unus item Regius habet, διεσκορπίσθησαν παρὰ τὰ ὀςᾶ &c.

v. 8. Α. μὴ ἐκκενώσῃς Reg. unus.

v. 10. Σ. ἐμπέσοιεν &c. Reg. unus & Druſius. Pro ἁμαρτωλοὶ ad Symmachum Agellius habet παράνομοι forte melius.

Ibid. Α. ἅμα &c. Reg. unus.

PSALMUS CXLI.

ואתה ידעת נתיבתי 4. Α. ὅτι σὺ ἔγνως τὰς τρίβους μου. Σ. σὺ γὰρ οἶδας τὴν τρίβον μου. Ο. καὶ σὺ ἔγνως τὰς τρίβους μου.

הקשיבה אל־רנתי כי־דלותי מאד 7. Σ. ἀκρόασαι τὰς λαλιάς μου, ὅτι ἠτόνησα σφόδρα. Ο. πρόσχες πρὸς τὴν δέησίν μου, ὅτι ἐταπεινώθην σφόδρα.

הוציאה ממסגר נפשי 8. Α. ἐξάγαγε ἐξ ἀποκλεισμοῦ τὴν ψυχήν μου. Σ. ἔξω ποίησον ἀπὸ συγκλεισμοῦ τὴν ψυχήν μου. Ο. ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχήν μου.

את־שמך כי יכתרו צדיקים כי תגמל עלי Α. ἐμὲ καραδοκήσουσι δίκαιοι ἕως οὗ ἀνταποδῷς μοι. Σ. τὸ ὄνομά σου στεφανώσονται δίκαιοι ὅταν εὐεργετήσῃς με. Ο. τῷ ὀνόματί σου κύριε. ἐμὲ ὑπομενοῦσι δίκαιοι, ἕως οὗ ἀνταποδῷς μοι. Ἄλλος, ὅτι εὐεργέτησας με.

4. Heb. & tu noſti ſemitam meam. *A.* quia tu noſti ſemitas meas. *S. Hieron.* Tu enim noſti ſemitam meam. *LXX. Vulg.* Et tu cognoviſti ſemitas meas.

7. *Hebr.* Intende deprecationem meam, quia attenuatus ſum valde. *S.* Auſculta ſermones meos, quia infirmatus ſum valde. *LXX. Vulg.* Intende ad deprecationem meam, quia humiliatus ſum nimis. *Hieron. Auſculta deprecationem meam, quoniam infirmatus ſum nimis.*

8. *Heb. A.* Educ de clauſura animam meam. *S.* Emitte de clauſura animam meam. *LXX. Vul.* Educ de cuſtodia animam meam. *Hieron. Educ de carcere animam meam.*

Hebr. nomen tuum in me coronabunt juſti, cum retribueris ſuper me. *A.* me exſpectabunt juſti donec retribuas mihi. *S.* nomen tuum coronabunt juſti cum benefeceris mihi. *LXX.* nomen tuum, Domine. Me expectabunt juſti donec retribuas mihi. *Alius*, quia benefeciſti mihi. *Vul. nomini tuo: me expectant juſti, donec retribuas mihi. Hieron. nomini tuo: in me coronabuntur juſti, cum retribueris mihi.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLI.

v. 4. Α. ὅτι σὺ ἔγνως &c. Reg. unus.
v. 7. Σ. ἀκρόασαι &c. Theodoret. & Druſius.
v. 8. Α. ἐξάγαγε &c. Reg. unus. Symmachi vero lectionem habet Druſius.

Ibid. Lectionem Aquilæ adfert ex Euthymio Druſius; ſed Latine tantum: lectionem Symmachi habet Theodoretus. Poſtremam Druſius.

PSALMUS CXLII.

Ο. ὅτι αὐτὸν ὁ υἱὸς καταδιώκει. Ταύτην τὴν προσθήκην τῆς ἐπιγραφῆς, οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις εὗρον ἑρμηνευταῖς.

באמנתך 1. Α. ἐν τῇ βεβαιότητί σου. Σ. ἐν τῇ πίστει σου. Ο. ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου.

ותתעטף עלי רוחי 4. Σ. καὶ περιεκυλίετο ἐπ' ἐμὲ ἡ ψυχή μου. Ο. καὶ ἠκηδίασεν ἐπ' ἐμὲ τὸ πνεῦμά μου.

הגיתי בכל־פעלך 5. Α. ἐμελέτησα πάσας τὰς πράξεις σου. Ο. ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου.

במעשה ידיך אשוחח Σ. τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου διελάλουν. Ο. ἐν ποιήμασι τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων.

נפשי כארץ־עיפה לך 6. Σ. ἡ ψυχή μου ὡς γῆ διψῶσα πρὸς σέ. Ο. ἡ ψυχή μου ὡς γῆ ἄνυδρός σοι.

אל־הסתר פניך ממני 7. Ἄλλος, μὴ κρύψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. Ο. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ.

ונמשלתי עם־ירדי בור Α. καὶ παραβληθήσομαι μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον. Ο. καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον.

בבקר 8. Ἄλλος, ἐξ ὄρθρου. Ο. τὸ πρωΐ.

בארץ מישור 10. Α. διὰ γῆς ὁμαλῆς. Ο. ἐν τῇ εὐθείᾳ.

בצדקתך 11. Σ. ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ σου. Ο. ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου.

תצמית 12. Α. ἐξωλέσεις. Σ. σιωπήσεις. Ο. ἐξολοθρεύσεις.

LXX. Quando filius eum perſequebatur. *Vulg. Quando perſequebatur eum Abſalom filius ejus.* Hoc inſcriptionis additamentum, neque in Hebraïco, neque apud alios Interpretes reperi.

1. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* in veritate tua. *A.* in firmitate tua. *S.* in fide tua.

4. *H.* & involvit ſe ſuper me ſpiritus meus. *S.* & circumvolvebatur ſuper me anima mea. *LXX. Vulg.* & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus. *Hier. & anxius fuit in me ſpiritus meus.*

5. *Heb. LXX. Vulg.* meditatus ſum in omnibus operibus tuis. *A.* meditatus ſum omnia opera tua. *Hieron. meditabar omnia opera tua.*

Hebr. in opere manuum tuarum meditabor. *S.* opera manuum tuarum ediſſerebam. *LXX. Vulg.* in factis manuum tuarum meditabar. *Hieron. facta manuum tuarum loquebar.*

6. *Heb.* Anima mea ſicut terra laſſa tibi. *S. Hieron.* Anima mea quaſi terra ſitiens ad te. *LXX. Vulg.* Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.

7. *Heb. Alius, Hieron.* Ne abſcondas faciem tuam a me. *LXX. Vulg.* Ne avertas faciem tuam a me.

H. A. & comparabor cum deſcendentibus in lacum. *LXX. Vulg.* & ſimilis ero deſcendentibus in lacum. *Hieron. & comparabor deſcendentibus in lacum.*

8. *Hebr.* in matutino. *Alius*, ex matutino. *LXX. Vulg. Hieron.* mane.

10. *Heb.* in terram rectitudinis. *A.* per terram planam. *LXX.* in recta. *Vulg. Hieron. in terram rectam.*

11. *Hebr. LXX. Hier.* in juſtitia tua. *S.* in miſericordia tua. *Vulg. in æquitate tua.*

12. *H.* exſcindes. *A.* perdes. *S.* tacere facies. *LXX. Vul.* diſperdes. *Hieron. diſſipabis.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLII.

v. 1. Notam in titulum habet Theodoretus.
Ibid. Α. ἐν τῇ βεβαιότητί σου &c. Sic unus Regius.
v. 4. Σ. καὶ περιεκυλίετο &c. Reg. unus. Hanc vero & verſus 1. lectiones ſine Interpretum nomine adfert Druſius.
v. 5. Α. ἐμελέτησα &c. Reg. unus.
Ibid. Σ. τὰ ἔργα &c. Reg. unus, qui habet ἐμελέτων pro διελάλουν. Druſius, qui nomen Interpretis tacet, habet διελάλουν.
v. 6. Σ. ὡς γῆ διψ- Regius unus.

v. 7. Ἀλλ. μὴ κρύψῃς &c. Druſius.
Ibid. Α. καὶ παραβλ- Sic unus Codex.
v. 8 Ἀλλ. ἐξ ὄρθρου. Druſius, qui hoc Chryſoſtomi Scholion ſubjicit, τουτέστι ταχέως.
v. 10. Α. διὰ γῆς ὁμαλῆς. Vide Lexicon Græcum in voce ὁμαλή. Hanc interpretationem Symmacho tribuit Reg. unus, ſed eſt Aquilæ
v. 11. Σ. ἐν τῇ ἐλεημ- Reg. unus. V. Lexicon Græcum in voce ἐλεημοσύνη.
v. 12. Α. ἐξωλέσεις &c. Reg. unus.

PSALMUS CXLIII.

Ἐν ἐνίοις τῶν ἀντιγράφων προσκείμενον εὗρον, πρὸς τὸν Γολιάθ· οὔτε δὲ παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς, οὔτε παρὰ τοῖς Ο. ἐν τῷ Ἑξαπλῷ.

לדוד Ο. καὶ Ἄλλοι, τῷ Δαυίδ.

מה־אדם ותדעהו 3. Α. τί ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ γνώσῃ αὐτόν; Σ. τίς ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι γνωρίσεις αὐτόν; Ο. τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι ἐγνώσθης αὐτῷ;

אדם להבל דמה 4. Ο. ἄνθρωπος ματαιότητι ὡμοιώθη. Θ. ἄνθρωπος ἀτμίδι ὡμοιώθη. Σ. ἀτμῷ.

הט־שמיך ותרד גע בהרים ויעשנו 5. Ἄλλος, κλίνοντός σου οὐρανοὺς καὶ καταβαίνοντος καὶ ἁπτομένου τῶν ὀρέων ἐκαπνίσθησαν. Ο. κλῖνον οὐρανούς σου καὶ κατάβηθι· ἅψαι τῶν ὀρέων καὶ καπνισθήσονται.

מגדלים 12. Α. μεμεγαλυμμένα. Σ. ηὐξημένα. Ο. ἱδρυμένα.

כזוית מחטבות Α. ὡς ἐπαγώνια διεσκεδασμένα. Σ... κεκοσμημένα. Ο. κεκαλλωπισμέναι, περικεκοσμημέναι.

אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחבתינו 14. Σ. οὐκ ἔστι διακοπή, οὔτε ἐκφορά, οὔτε κωκυτὸς ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν. Ἄλλος, ἐν ταῖς ἐπαύλεσιν αὐτῶν. Ο. οὐκ ἔστι κατάπτωμα φραγμοῦ, οὐδὲ διέξοδος, οὐδὲ κραυγὴ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν.

IN quibuſdam Exemplaribus hoc reperi, adverſus Goliath. *Sed non apud Hebraïcum, neque apud reliquos Interpretes, neque apud LXX. in Hexaplo.*

Heb. LXX. & *Alii*, ipſi David.

3. *Heb.* Quid eſt homo, & cognoviſti eum? *A.* Quid eſt homo, & cognoſces eum? *S.* Quis eſt homo, quia agnoſcis eum? *LXX. Vul.* Quid eſt homo, quia innotuiſti ei? *Hieron. Quid eſt homo, quia agnoſcis eum?*

4. *Heb.* Homo vanitati ſimilis eſt. *LXX. Vul.* Homo vanitati ſimilis factus eſt. *Th.* Homo vapori aſſimilatus eſt. *S.* vapori. *Hieron. Homo vanitati aſſimilatus eſt.*

5. *H. LXX. Vulg. Hieron.* Inclina cœlos tuos, & deſcende: tange montes & fumigabunt. *Alius*, inclinante te cœlos & deſcendente, & tangente montes, fumigaverunt.

12. *H. A.* grandeſcentes. *S. Hier.* augentes. *LXX.* conſtabilitæ. *Vulg. novella.*

Heb: ſicut anguli inciſi. *A.* quaſi angularia diſſipata. *S.* . . . ornata. *LXX. Vulg.* compoſitæ, circumornatæ. *Hieron. quaſi anguli, ornati.*

14. *Heb.* Non irruptio, nec egrediens, nec clamor in plateis noſtris. *S.* Non eſt exciſio, neque funeris elatio, neque luctus in plateis eorum. *Alius*, in habitaculis eorum. *LXX. Vul.* Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus, neque clamor in plateis eorum. *Hier. Non eſt interruptio, & non eſt egreſſus, & non eſt ululatus in plateis noſtris.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLIII.

v. 1. Nota in Titulum eſt Theodoreti, eademque habetur in duobus Regiis.

Ibid. Ἄλλοι, τῷ Δαυίδ. V. ſupra.

v. 3. Α. τί ἐστιν &c. Sic duo Regii.

v. 4. Θ. ἄνθρωπος &c. Has lectiones habent Theodoretus & Druſius.

v. 5. Ἄλλος, κλίνοντός σου &c. Reg. unus qui habet ἐκαπνίσθη. Druſius ἐκαπνίσθησαν.

v. 12. Α. μεμεγαλυμμένα &c. Druſius.

Ibid. Α. ὡς ἐπαγώνια &c. Druſius.

v. 14. Σ. οὐκ ἔστι &c. Druſius, & Theodoretus qui ait alios etiam Interpretes ſimiliter ediſſe. Sed hæc quomodo intelligenda ſint jam non ſemel explicavimus. Alteram lectionem adfert Druſius.

PSALMUS CXLIV.

תהלה לדוד 1. Α. ὕμνησις τοῦ Δαυίδ. Σ. ὕμνος τῷ Δαυίδ. Ο. αἴνεσις τοῦ Δαυίδ.

לעולם ועד Ἄλλος, εἰς τὸν αἰῶνα διηνεκῶς. Ο. εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

אין חקר 3. Ἄλλος, οὐκ ἔστιν ἐξεύρεσις. Ο. οὐκ ἔστι πέρας.

הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה 5.

1. HEbr. Laus ipſi David. *A. LXX.* Laudatio ipſius David. *S.* Hymnus Davidi. *Vulg. Laudatio ipſi David. Hieron. Laudatio David.*

Heb. in ſæculum & in perpetuum. *Alius*, in ſæculum perpetuo. *LXX. Vulg.* in æternum & in ſæculum ſæculi. *Hieron. in æternum & ultra.*

3. *Hebr.* non eſt inveſtigatio. *Alius*, *Hieron.* non eſt inventio. *LXX. Vulg.* non eſt finis.

5. *Heb.* Decorem gloriæ magnificentiæ tuæ,

Ἄλλος, ὡραιότητα τοῦ ἐπαίνου σου καὶ τοὺς λόγους τῶν παραδόξων σου διηγήσονται. Ἀλλ. τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τοῦ ἐπαίνου σου. Ο. καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τῆς ἁγιωσύνης σου λαλήσουσι, καὶ τὰ θαυμάσιά σου διηγήσονται.

וגדלותיך אספרנה 6. Α. καὶ μεγαλοσύνας σου διηγήσομαι αὐτάς. Σ. . . . καταλέξω αὐτήν. Ο. καὶ τὴν μεγαλωσύνην σου διηγήσονται. Θ. καὶ τὴν μεγαλοσύνην σου διηγήσομαι αὐτήν. Ε. διηγησόμεθα. ϛʹ. ἀριθμήσομεν.

טובך 7. Ἄλλος, τῆς ἀγαθωσύνης σου. Ο. τῆς χρηστότητός σου.

וצדקתך ירננו Σ. καὶ τὰς ἐλεημοσύνας σου εὐφημήσουσιν. Ο. καὶ τῇ δικαιοσύνῃ σου ἀγαλλιάσονται.

לכל 9. Ἄλλοι, τοῖς σύμπασι. Ο. τὰ πάντα.

& verba mirabilium tuorum meditabor. *Alius*, Speciem laudis tuæ, & verba incredibilium tuorum narrabunt. *Alius*, Magnificentiam gloriæ laudis tuæ. *LXX. Vul.* Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ loquentur, & mirabilia tua narrabunt. *Hieron. Decorem gloriæ magnitudinis tuæ, & verba mirabilium tuorum loquar.*

6. *H. Th.* & magnitudinem tuam narrabo eam. *A.* & magnitudines tuas narrabo eas. *S....* recenſebo ipſam. *LXX. Vul.* & magnitudinem tuam narrabunt. *V.* narrabimus. *VI.* numerabimus. *Hieron. & magnitudines tuas narrabunt.*

7. *Heb. Alius, Hieron.* bonitatis tuæ. *LXX. Vulg.* ſuavitatis tuæ.

Heb. & juſtitiam tuam laudabunt. *S.* & miſericordias tuas laudabunt. *LXX. Vul.* & juſtitiâ tuâ exultabunt. *Hieron. & juſtitias tuas laudabunt.*

9. *Heb.* univerſis. *Alii*, omnibus. *LXX. Vulg.* ſuper omnia. *Hieron. in univerſa.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLIV.

v. 1. Α. ὕμνησις τοῦ Δαυίδ. Druſius. Σ. ὕμνος τῷ Δ. Agellius.

Ibid. Ἀλλ. εἰς τὸν αἰῶνα &c. Druſius.

v. 3. Ἀλλ. οὐκ ἔστιν ἐξεύρεσις. Reg. unus.

v. 5. Ἀλλ. ὡραιότητα &c. Has lectiones exhibet Druſius.

v. 6. Α. καὶ μεγαλοσύνας &c. Druſius.

v. 7. Ἀλλ. τῆς ἀγαθ- Idem.

Ibid. Σ. καὶ τὰς ἐλεημοσύνας &c. Vide Pſalm. 142. v. 11.

v. 9. Ἄλλοι, τοῖς σύμπασι. Druſius.

PSALMUS CXLV.

Τὸ, Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου, οὔτε παρὰ τῷ Ἑβραίῳ, οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις εὑρέθη ἑρμηνευταῖς, οὔτε παρὰ τοῖς Ο. ἐν τῷ ἑξαπλῷ.

שאין לו תשועה 3. Ἄλλος, τῷ οὐκ ἔχοντι σῶσαι. Ἄλλος, οὐκ ἔχοντι σωτηρίαν. Ο. οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία.

ישב 4. Α. Θ. ἀποστρέψει. Ο. ἐπιστρέψει.

אבדו Α. Σ. Ε. ϛʹ. ἀπώλοντο. Ο. ἀπολοῦνται.

עשתנתיו Ἄλλος, αἱ προθέσεις αὐτοῦ. Ο. οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν.

פקח עורים יהוה זקף כפופים 8. Ἄλλος, φωτίζει τυφλούς, κύριος ἀνορθοῖ κατερραγμένους. Ο. κύριος σοφοῖ τυφλούς, κύριος ἀνορθοῖ κατερραγμένους.

Illud, Aggæi & Zachariæ, *neque apud Hebraicum, neque apud alios Interpretes reperi, neque apud LXX. in Hexaplo.*

3. *Heb.* cui non eſt ſalus. *Alius*, ei qui non poteſt ſalvare. *Alius*, non habenti ſalutem. *LXX. Vul.* in quibus non eſt ſalus. *Hieron. cui non eſt ſalus.*

4. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* revertetur. *A. Th.* revertitur.

Hebr. LXX. Vulg. Hieron. peribunt. *A. S. V. VI.* perierunt.

Hebr. Hieron. cogitationes ejus. *Alius*, propoſitiones ejus. *LXX. Vul.* cogitationes eorum.

8. *Heb.* Aperiens cæcos, Dominus erigens curvatos. *Alius*, Illuminat cæcos, Dominus erigit alliſos. *LXX.* Dominus ſapientes reddit cæcos, Dominus erigit eliſos. *Hieron. Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit alliſos. Vul. Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit eliſos.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLV.

Hæc nota apud Theodoretum & in duob. Mſſ. reperitur.

v. 3. Ἀλλ. τῷ οὐκ ἔχοντι &c. Hanc lectionem habet Druſius; ſequentem Reg. unus ex Chryſoſtomo.

v. 4. Α. Θ. ἀποστρέψει. Druſius.

Ibid. Α. Σ. Ε. ϛʹ. ἀπώλοντο. Idem.

Ibid. Ἀλλ. αἱ προθέσεις. Druſius.

v. 8. Ἀλλ. φωτίζει &c. Unus Reg. ex Chryſoſtomo.

PSALMUS CXLVI.

הללו יה כי־טוב זמרה 1. Σ. ἀλληλουΐα ὅτι ἀγαθὸς ψαλμός. Ἄλλος, ἀλληλουΐα ὅτι καλὸν ᾠδὴ τῷ θεῷ. Ο. αἰνεῖτε τὸν κύριον ὅτι ἀγαθὸν ψαλμός. Θ. αἰνεῖτε τὸν ἰά.

בונה 2. Σ. οἰκοδομήσει. Ο. οἰκοδομῶν.

נדחי Σ. τοὺς ἐξωσμένους. Ο. τὰς διασποράς.

לשבורי 3. Σ. τοὺς κεκλασμένους. Ο. συντετριμμένους.

לעצבותם Ἄλλος, τὰ κατεαγμένα αὐτῶν. Ἀλλ. τὰ κατάγματα αὐτῶν. Ο. τὰ συντρίμματα αὐτῶν.

לכלם שמות יקרא 4. Ἄλλος, τοῖς πᾶσιν ὀνόματα καλῶν. Ἄλλος, πάντας αὐτοὺς ὀνομαστὶ καλέσει. Ο. καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν.

מעודד 6. Σ. ἀνακτώμενος. Ο. ἀναλαμβάνων.

ענו ליהוה בתודה זמרו לאלהינו בכנור 7. Α. καταλαλάξατε... ψάλατε τῷ θεῷ ἡμῶν ἐν κιθάρᾳ. Σ. κατάλέξατε τῷ κυρίῳ ἐξομολόγησιν, μελῳδήσατε τῷ θεῷ ἡμῶν διὰ λύρας. Ο. ἐξάρξατε τῷ κυρίῳ ἐν ἐξομολογήσει· ψάλατε τῷ θεῷ ἡμῶν ἐν κιθάρᾳ. Ἄλλος, προκατάρξασθε.

חציר 8. Οἱ λοιποί, καὶ Ο. χόρτον καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων.

יחפץ 10. Α. βούλεται. Σ. εὐδοκεῖται. Ο. Θ. Ε. ς'. θελήσει.

את־המיחלים לחסדו 11. Ἀλλ. τοῖς ἀναμένουσι τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ο. τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

1. H*Eb.* Laudate Iah, quoniam bonum canere. *S.* Alleluia, quoniam bonus eſt Pſalmus. *Alius*, alleluſa, quoniam bonum Deo Canticum. *LXX. Vul.* Laudate Dominum quoniam bonus eſt Pſalmus. *Th.* Laudate Ia. *Hier. Laudate Dominum quoniam bonum eſt Canticum.*

2. *H. LXX. Vulg.* ædificans. *S. Hieron.* ædificabit.

Heb. S. expulſos. *LXX. Vulg.* diſperſiones. *Hieron. ejectos.*

3. *Heb. LXX. Vulg. Hieron.* contritos. *S.* confractos.

H. dolores eorum. *Alius*, confracta. *Alius*, fracturas eorum. *LXX. Vulg.* contritiones eorum. *Hieron. plagas eorum.*

4. *H.* Omnibus eis nomina vocabit. *Alius*, Omnibus nomina vocans. *Alius*, Omnes illos nominatim vocabit. *LXX. Vulg.* Et omnibus eis nomina vocat. *Hieron. & omnes nomine ſuo vocat.*

6. *Heb.* erigens. *S.* recreans. *LXX. Vul. Hier.* ſuſcipiens.

7. *Heb.* Reſpondete Domino in confeſſione, canite Deo noſtro in cithara. *A.* Jubilate.... pſallite Deo noſtro in cithara. *S.* Præcinite Domino confeſſionem, modulamini Deo noſtro per lyram. *LXX. Vul.* Præcinite Domino in confeſſione: pſallite Deo noſtro in cithara. *Alius*, præcinite. *Hieron. Canite Domino in confeſſione: canite Deo noſtro in cithara.*

8. *Heb.* herbam. *Reliqui, LXX. Vulg.* fœnum & herbam ſervituti hominum. *Hieron. germen.*

10. *Hebr.* volet. *A.* vult. *S.* ſibi placet. *LXX. Th. V. VI. Vulg.* voluntatem habebit. *Hieron. voluntas ejus.*

11. *Hebr.* expectantes in miſericordia ejus. *Alius*, expectantibus miſericordiam ejus. *LXX. Vulg.* & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus. *Hieron. & expectant miſericordiam ejus.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLVI.

v. 1. Σ. ἀλληλούϊα &c. Theodoretus: & Reg. unus ex Chyſoſtomo ſine nomine Interpretis. Ἄλλος, ἀλληλουΐα ὅτι καλὸν &c. Sic unus.

v. 2. Σ. οἰκοδομήσει. Reg. unus & Druſius.

Ibid. Σ. τοὺς ἐξωσμ- Iidem.

v. 3. Σ. τοὺς κεκλασμ- Druſius.

Ibid. Ἀλλ. τὰ κατεαγμένα. Druſius. Ἀλλ. τὰ κατάγματα αὐτῶν. Reg. unus & Chryſoſt.

v. 4. Ἀλλ. τοῖς πᾶσιν &c. Sic Druſius & Reg. unus, qui in poſtrema etiam lectione habet, καλῶν.

v. 6. Σ. ἀνακτώμενος. Theodoretus.

v. 7. Α. καταλαλάξατε &c. Sic Mſſ. duo Regii.

v. 8. Οἱ λοιποὶ, χόρτον &c. Sic Druſius mendoſe, ut videtur; nam in Hebraïco חציר tantum reperitur, & Hieronymus *germen* dumtaxat habet. Quamobrem poſt χόρτον haud dubie obelus ponendus erat.

v. 10. Α. βούλεται &c. Druſius.

v. 11. Ἄλλος, τοῖς ἀναμένουσι &c. Druſius.

PSALMUS CXLVII.

הללי אלהיך 12. A. ὕμνει θεόν σου. Σ. O. αἴνει τὸν θεόν σου. Θ. ὕμνει τὸν θεόν σου.

כפור 16. Τὸ Ἑβρ. χαφείρ. Σ. δρόσον πεπηγμένην. O. ὁμίχλην.

לפני קרתו מי יעמד 17. A. εἰς πρόσωπον ψύχους αὐτοῦ τίς στήσεται; Σ. κατὰ πρόσωπον καύματος αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; O. κατὰ πρόσωπον ψύχους αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται;

דברו 18. A. ῥῆμα αὐτοῦ. O. E. λόγον αὐτοῦ. Θ. ϛ'. τὸν λόγον αὐτοῦ.

חקיו 19. A. ἀκριβασμοὺς αὐτοῦ. Σ. προστάγματα. O. κρίματα.

לא־עשה כן 20. Ἄλλος, οὐκ ἐποίησεν ὅμοια. O. οὐκ ἐποίησεν οὕτως.

12. Heb. A. S. LXX. Th. Vulg. Hieron. lauda Deum tuum.

Hebr. Lect. chapbir, pruinam. *S.* rorem adденſatum. *LXX. Vul.* nebulam. *Hieron. pruinas.*

17. *Heb. A.* in faciem frigoris ejus quis ſtabit? *S.* ad faciem æſtus ejus quis ſubſiſtet? *LXX. Vulg.* ante faciem frigoris ejus quis ſuſtinebit? *Hieron. ante faciem frigoris ejus quis ſtabit?*

18. *H. A. LXX. Th. V. VI. Vulg. Hier.* verbum ſuum.

19. *Heb. A.* ſtatuta ejus. *S. Hieron.* præcepta ſua. *LXX. Vul.* juſtitias.

20. *H.* Non fecit ſic. *Alius*, non fecit ſimilia. *LXX. Vulg.* Non fecit taliter. *Hieron. Non fecit ſimiliter.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLVII.

v. 12. A. ὕμνει &c. Druſius.
v. 16. τὸ Ἑβρ. χαφείρ &c. Ex Regiis duobus.
v. 17. Lectiones Aquilæ & Symmachi exhibent duo Regii.
v. 18. A. ῥῆμα αὐτοῦ &c. Druſius.
v. 19. A. ἀκριβασμοὺς &c. Reg. unus.
v. 20. Ἄλλος, οὐκ ἐποίησεν ὅμοια &c. Druſius.

PSALMUS CXLVIII.

כל־צבאו 2. Σ. πᾶσαι αἱ στρατιαὶ αὐτοῦ. O. πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ.

הללוהו כל־כוכבי אור 3. Σ. αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἀστέρες φωτός. O. αἰνεῖτε αὐτὸν πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς.

ויעמידם לעד לעולם 6. Ἄλλος, ἔστησεν αὐτὰ διαμένειν αἰωνίως. O. ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

קיטור רוח סערה עשה דברו 8. Ἄλλος, τυφῶνες, πνεῦμα καταιγίδος τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἄλλος, ἄνεμος καταιγίδος τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. O. πνεῦμα καταιγίδος τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἄλλος, ἄνεμος τυφῶνος.

כל־לאמים 11. Ἄλλος, πάντα φῦλα. O. πάντες λαοί.

בחורים וגם־בתולות זקנים עם־נערים 12. יהללו את־שם יהוה Ἄλλος, ἐκλεκτοί, πρεσβύτεροι μετὰ νέων. Ἄλλος, μετὰ παίδων αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα κυρίου. O. νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύται μετὰ νεωτέρων αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα κυρίου.

2. Hebr. S. Hieron. omnes exercitus ejus. *LXX. Vulg.* omnes virtutes ejus.

3. *H. S. Hieron.* Laudate eum omnes ſtellæ luminis. *LXX. Vul.* Laudate eum omnes ſtellæ & lumen.

6. *Hebr.* & ſtare fecit ea in perpetuum in ſæculum. *Alius*, ſtatuit ea ut manerent æternum. *LXX. Vulg.* ſtatuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi. *Hieron. ſtatuit ea in ſæculum & in æternum.*

8. *Heb.* vapor ventus turbinis faciens verbum ejus. *Alius*, typhones, ſpiritus procellæ, quæ faciunt verbum ejus. *Alius*, ventus procellæ, quæ faciunt verbum ejus. *LXX. Vulg.* ſpiritus procellæ [*Vul.* procellarum] quæ faciunt verbum ejus. *Alius*, ventus typhonis. *Hieron. ventus, turbo, quæ facitis ſermonem ejus.*

11. *Hebr. LXX. Vulg. Hieron.* omnes populi. *Alius*, omnes tribus.

12. *Heb.* electi & etiam virgines, ſenes cum junioribus laudent nomen Domini. *Alius*, electi, ſeniores cum junioribus. *Alius*, cum pueris laudent nomen Domini. *LXX. Vulg.* juvenes & virgines, ſenes cum junioribus laudent nomen Domini. *Hier. juvenes & virgines, ſenes cum pueris laudent nomen Domini.*

כי נשגב שמו לבדו הודו 13. Ἄλλος, ὅτι ὑπερέχον τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου ἡ ἐξομολόγησις αὐτοῦ. O. ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου, ἡ ἐξομολόγησις αὐτοῦ. Ἄλλος, καὶ ὁ ὕμνος αὐτοῦ.

תהלה 14. O. ὕμνος. Ἀλλ. ἔπαινος.

13. *Hebr.* Quia exaltatum eſt nomen ejus ſolius: magnificentia ejus. *Alius*, Quia excellens nomen ejus ſolius: confeſſio ejus. *LXX. Vulg.* Quia exaltatum eſt nomen ejus ſolius: confeſſio ejus. *Alius*, & hymnus ejus. *Hieron.* *Quoniam ſublime nomen ejus ſolius: gloria ejus.*

14. *H. Alius, Hier.* laus. *LXX. Vul.* hymnus.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLVIII.

v. 2. Σ. πᾶσαι αἱ στρατιαὶ &c. Duo Regii & Druſius.

v. 3. Σ. αἰνεῖτε αὐτὸν &c. Theodoretus & Reg. unus ex Chryſoſtomo.

v. 6. Ἀλλ. ἔστησεν &c. Reg. 2. ex Chryſoſtomo, & Druſius.

v. 8. Ἀλλ. τυφῶνες &c. unus Reg. ex Chryſoſtomo.

v. 11. Ἀλλ. πατριαὶ φῦλα. Druſius.

v. 12. Ἀλλ. ἐκλεκτοὶ &c. Has lectiones adfert Reg. unus ex Chryſoſtomo.

v. 13. Ἀλλ. ὅτι ὑπερέχον &c. Idem.

v. 14. Ἀλλ. ἔπαινος. Idem.

PSALMUS CXLIX.

רוממות 6. Ἄλλος, ὑμνολογίαι. O. ὑψώσεις.

וחרב פיפיות בידם A. καὶ μάχαιρα στομάτων ἐν χερσὶν αὐτῶν. O. καὶ ῥομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν.

משפט כתוב 9. A. κρῖμα γεγραμμένον. Σ. κρίσιν γεγραμμένην. O. κρῖμα ἔγγραπτον.

6. **H**Ebr. *LXX. Vulg. Hieron.* Exaltationes; *Alius*, Hymnorum cantus.

Heb. A. & gladies acierum in manus eorum. *LXX. Vul. Hieron.* & gladii ancipites in manibus eorum.

9. *Heb. A. S.* judicium ſcriptum. *LXX. Vulg. Hieron.* judicium conſcriptum.

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CXLIX.

v. 6. Ἀλλ. ὑμνολογίαι &c. Druſius.

Ibid. A. καὶ μάχαιρα στομάτων &c. Corder. στομάτων, id eſt, binarum acierum.

v. 9. A. κρῖμα &c. Druſius.

PSALMUS CL.

בקדשו 1. A. ἐν ἡγιασμένῳ αὐτοῦ. Σ. ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ. O. ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.

הללוהו ברקיע עזו A. ἐν στερεώματι κράτους αὐτοῦ. Σ. ὑμνεῖτε αὐτὸν ἐν τῷ στερεώματι τῷ ἀκαθαιρέτῳ αὐτοῦ. O. αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι δυνάμεως αὐτοῦ.

בגבורתיו 2. Ἑβρ. βεγεβυροθαῦ. Ἄλλος, διὰ τῶν δυναστειῶν αὐτοῦ. O. ἐν ταῖς δυναστείαις αὐτοῦ.

בתקע שופר 3. Σ. δι' ἤχου κερατίνης. O. ἐν ἤχῳ σάλπιγγος.

בנבל וכנור A. ἐν ναύλῳ καὶ λύρᾳ. Ἄλλος, ἐν ναύλῃ καὶ λύρᾳ. O. ἐν ψαλτηρίῳ καὶ κιθάρᾳ. Ἄλλος, διὰ νάβλας (al. ναύλας) καὶ λύρας.

במנים ועגב 4. A. ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνοις. Ἀλλ. διὰ χορδῶν καὶ κιθάρας. O. ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ.

1. **H**Eb. in ſanctitate ejus. *A.* in ſanctificato ejus. *S. Hieron.* in ſancto ejus. *LXX. Vulg.* in ſanctis ejus.

H. Laudate eum in firmamento fortitudinis ejus. *A.* in firmamento imperii ejus. *S.* Celebrate eum in firmamento indelebili ejus. *LXX. Vulg.* Laudate eum in firmamento virtutis ejus. *Hier.* *Laudate eum in fortitudine potentiæ ejus.*

2. *Hebr. Lect.* Begeburothau. *H. Hieron.* in fortitudinibus ejus. *Alius*, per poteſtates ejus. *LXX. Vul.* in virtutibus ejus.

3. *Heb. Hieron.* in clangore buccinæ. *S.* per ſonum corneæ. *LXX. Vul.* in ſono tubæ.

H. in nebel & cithara. *A.* in naulo & lyra. *Alius*, in naula & lyra. *LXX. Vulg. Hieron.* in pſalterio & cithara: *Alius*, per naulam & lyram.

4. *Heb. LXX. Vul. Hieron.* in chordis & organo. *A.* in chordis & organis. *Alius*, per chordas & citharam.

בצלצלי תרועה 5. Σ. ἐν σημασίαις. Αλλ. ἐν κυμβάλοις σημασίας. Ο. ἐν κυμβάλοις ἀλαλαγμοῦ.

כל הנשמה 6. Αλλος, πᾶσα ἀναπνοή. Ο. πᾶσα πνοή.

5. *Hebr. LXX. Vulg.* in cymbalis jubilationis. *S.* in ſignificationibus. *Alius*, in cymbalis ſignificationis. *Hieron. in cymbalis tinnientibus.*

6. *H. Alius*, omnis halitus, *LXX. Vulg.* omnis ſpiritus. *Hier. omne quod ſpirat.*

Notæ & variæ Lectiones ad Pſalmum CL.

v. 1. A. ἐν ἡγιασμένῳ &c. Reg. unus & Druſius.

Ibid. A. ἐν στερεώματι &c. Ex duobus Regiis, qui habent. Σ. οἱ ὄντες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ ἄγγελοι. Symmachi lectionem aliam & ut puto veram habet Colbertinus στιχηρῶς ſcriptus, nempe ὑμνεῖτε αὐτὸν ἐν τῷ &c. Similiterque Theodoretus qui tamen legit, αἰνεῖτε αὐτόν.

v. 2. Εβρ. βεγεβυρωθαῦ. Sic Reg. unus ex Chryſoſtomo.

v. 3. Σ. διὰ ἤχου &c. Duo Regii & Druſius.

Ibid. A. ἐν ναύλῳ &c. Legendum νάβλῳ. Duo Regii habent ἐν αὐλῷ. Alius Reg. ἐν αὐλῃ. l. ἐν ναύλῃ. Ibid. Alius, διὰ ναύλας & νάβλας, Chryſoſtomus.

v. 4. A. ἐν χορδαῖς &c. Duo Regii.

v. 5. Σ. ἐν σημασίαις. Duo Regii. Αλλ. ἐν κυμβάλοις σημασίας, Corderius.

v. 6. Αλλ. πᾶσα ἀναπνοή. Druſius.

APPENDIX

APPENDIX
EX CODICE COISLINIANO,
ET
NOTÆ POSTERIORES
AD LIBRUM GENESIS.

MONITUM.

CUM Hexaplorum collectionem edere cœpimus, ad Bibliothecam Coislinianam olim Seguerianam aditus nobis omnibuſque aliis interclusus erat; ita ut Codicem illum Heptateuchi & Regum antiquiſſimum præſtantiſſimumque ne aſpicere quidem, nedum mutuo accipere liceret. Sub hæc autem cum Liber Judicum ſub prælo ſudaret, illam nactus illuſtriſſimus Epiſcopus Metenſis, ad litterarum & Litteratorum commodum natus, omnium nobis Manuſcriptorum copiam fecit. Hinc porro multa excerpſimus ad inſtitutum noſtrum ſpectantia, ut quiſque in hujus operis decurſu animadvertere poſſit. Lectiones autem Heptateuchi, quas bene multas nondum editas præfert Codex ille ſeptimi circiter ſæculi, ad calcem primi Tomi, Appendicis more, conjicere coacti ſumus. His, candide Lector, fruere, proque tanta acceſſione debitas beneficentiſſimo Præſuli gratias habe. Notæ autem quæ ad ſingula capita ſubjiciuntur, non lectiones in Appendice poſitas ſemper reſpiciunt, ſed etiam alias in principio hujus Tomi allatas.

CAPITE II. GENESIS.

שמים 1. A. Σ. οἱ οὐρανοί. O. ὁ οὐρανός.

השביעי 2. Οἱ λοιποὶ, τῇ ἑβδόμῃ. O. τῇ ἕκτῃ.

וישבת A. διέλιπεν. O. κατέπαυσεν.

קדמת 14. A. ἐξ ἀνατολῆς. O. κατέναντι.

כי ביום אכלך ממנו 17. A. ὅτι ἐν ἡμέρᾳ βρώσεώς σου. Σ. ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου. O. ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ.

מות תמות Οἱ λοιποὶ, θνητὸς ἔσῃ. O. Θ. θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.

לבדו 18. Οἱ λοιποὶ, μοναχόν. O. μόνον.

כנגדו A. ὡς κατέναντι αὐτοῦ. Σ. ἄντικρυς αὐτοῦ. O. κατ' αὐτόν.

חית 19. Σ. ζῶα. O. θηρία.

חית 20. A. Σ. ζώοις. O. θηρίοις.

ויסגר 21. A. καὶ ἐπέκλεισεν. Σ. συνέκλεισεν. O. ἀνεπλήρωσε.

1. HEbr. *A. S. Vulg.* cœli. *LXX.* cœlum.

2. *Hebr. Reliqui. Vulg* ſeptimo. *LXX.* ſexto.

Heb. LXX. Vulg. & requievit. *A.* deſinebat.

14. *Hebr.* ante. *A.* ab oriente. *LXX. Vulg.* cootra.

17. *Hebr.* quia in qua die comederis ex eo. *A.* quia in die comeſtionis tuæ. *S.* qua autem die comederis ex ligno *LXX.* quocumque autem die comederitis ex eo. *Vul. in quocumque enim die comederis ex eo.*

Hebr. moriendo morieris. *Reliqui*, mortalis eris. *LXX. Th.* morte moriemini. *Vulg. morte morieris.*

18. *Hebr. LXX. Vulg.* ſolum. *Reliqui.* ſolitarium.

Hebr. tanquam coram eo. *A.* quaſi e regione ipſius. *S.* e regione ipſius. *LXX.* ſecundum ipſum. *Vulg. ſimile ſibi.*

19. *Heb.* beſtiam. *S.* animalia. *LXX.* beſtias. *Vulg. animantibus.*

20. *Hebr.* beſtiæ. *A. S.* animalibus *LXX.* beſtiis. *Vulg. beſtias.*

21. *Heb.* & clauſit. *A.* & incluſit. *S.* & concluſit. *LXX. Vulg.* replevit.

Notæ poſteriores ad Cap. II. Geneſis.

v. 1. A. Σ. οἱ οὐρανοί. Coiſlin. unde cæteræ omnes lectiones.

v. 2. Coiſlin. habet in margine, οἱ λοιποὶ, τῇ ἑβδόμῃ *Septimo*. Reliqui ergo Interpretes ſecundum Hebraïcum verterant, obi LXX. τῇ ἕκτῃ poſuerunt.

Ibid. A. διῆλθεν Coiſlin.

v. 4. A. αὗται αἱ γενέσεις. Sic Coiſlin. itemque nota Origenis, quam ſuo loco poſuimus, hanc verſionem uni Aquilæ tribuit. Sed Catenæ omnes, quibus uſi ſumus, etiam Symmacho adſcribunt.

v. 7. Coiſlin. e regione vocis Ἐδέμ ad marginem habet, αἱμάσιος, ἢ τρυφή. i. *Septum*, aut *voluptas*. & ſic ſolet ad nomina quæque propria ſuas ſignificationes in margine ponere. v. g. Φισών, στόμα κόρης, *os puellæ*. Εὐιλάτ, ὠδίνουσα, *parturivit*. Τιγρὶς, στῆθος, *pectus*. Αἰθιοπία, σκότωσις, *obtenebratio*. Τίγρις, ἁρπαγὴ ἢ ταπείνωσις, *rapina aut humiliatio*. v. 14. Εὐφράτης, αὐξημένος, *auctus*. v. 17. Ἀδάμ, γηγενὴς, ἢ ἄνθρωπος, ἢ χοῦς. *terrigena, aut homo, aut pulvis*. & cap. 4. v. 1. Καΐν, ζηλοτυπεῖ, *æmulatur*. v. 2. Ἀβελ, ἀτμὶς, ἢ πένθος; *vapor*, *aut luctus*. cap. 6. v. 10. Σὴμ, *nomen*. Χάμ, θερμὸν, *calor*. Ἰάφεθ, πλατύναι, *extendat, dilatet*. Et ſimilia multa quæ conſulto prætermiſimus, quia hujuſmodi Etymologiæ alibi editæ, & aliunde non accuratæ, nec tanti pretii ſunt.

v 14. A. ἐξ ἀνατολῆς. Coiſlin.

v. 17. A. ὅτι ἐν ἡμέρᾳ βρώσεώς σου. Coiſlin. Symmachi vero lectionem integram attulimus ſuo loco.

Ibid Coiſlin. οἱ λοιποὶ θνητὸς ἔσῃ. Θ. θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. Priorem lectionem Hieronymus & Ambroſius uni Symmacho tribuunt. At non infrequenter obſervatur notam οἱ λοιποὶ uſurpari etiam, cum unus tantum Interpres verſionem aliquam exhibet.

v. 18. οἱ λοιποὶ, μοναχόν. Coiſlin.

Ibid. A. ὡς κατέναντι αὐτοῦ, Coiſlin. In verſione Aquilæ quam ſuo loco edidimus ὡς deſideratur, & quidem a librariis, ut puto, prætermiſſum; nam exprimit כ Hebraïcum. Verſio Symmachi nunc primum prodit ex Coiſlin.

v. 19. Σ. ζῶα, at in ſequenti, A. Σ. ζώοις, Coiſlin.

v. 21. A. ἐπεκλ- Σ. συνεκλ- Coiſlin.

v. 23. Coiſlin. ad marginem, κατὰ Ἑβραϊστὶ λῆψις ἢ ἀνδρίς. prima verſio λῆψις eſt Theodotionis; ſecunda ἀνδρίς Symmachi, ut videas ſuo loco. Non male ergo augurati ſumus, cum diximus, lectionem Theodotionis, quam Latine *aſſumtionem* expreſſit Hieronymus, Græce λῆψιν eſſe debere. Ad Symmachum vero in Coiſliniano videtur legi. ἰσανδρίς; ſed litteræ paululum eraſæ ſunt.

CAPITE III. GENESIS.

חית 1. A. ζώων. O. θηρίων.

אף כי Σ. πρὸς τί. O. τί ὅτι.

הגן O. παραδείσου. Θ. κήπου.

נתתה עמדי 12. Σ. συνῴκισάς μοι. O. ἔδωκας μετ᾽ ἐμοῦ.

עפר 14. A. χοῦν. O γῆν.

הרנך 16. A. τὰς συλλήψεις σου. Σ. Θ. τὰς κυήσεις σου. O. τὸν στεναγμόν σου.

תשוקתך A. συνάφειά σου. Σ. ἡ ὁρμή σου. O. ἡ ἀποστροφή σου.

ארורה האדמה בעבורך בעצבון האכלנה 17 A. ἐπικατάρατος ἡ χθὼν ἕνεκά σου.... Σ. ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τῇ ἐργασίᾳ σου, ἐν κακοπαθείᾳ (f. κακοπαθίᾳ) φάγῃ αὐτήν. O. ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φάγῃ αὐτήν. Θ. ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἀδαμὰ ἐν τῇ παραβάσει σου, μετὰ μόχθου φάγῃ αὐτήν.

שובך 19. A. ἐπιστρέψαι σε. O. ἀποστρέψαι σε.

חוה 20. A. Αὐά. Σ. ζωογόνος. O. ζωή.

הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן־ישלח ידו 22. Σ. ἴδε ὁ Ἀδὰμ γέγονεν ὁμοῦ ἀφ᾽ (ἡμῶν) ἐν τῷ γινώσκειν καλὸν ἢ πονηρόν. νῦν οὖν μηδαμῶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ. O. ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν

1. Hebr. beſtia. *A.* animalibus. *LXX.* beſtiis. *Vulg. animantibus.*

Hebr. etiam quid. *S.* ad quid. *LXX.* quid quod. *Vul. cur.*

Hebr. Th. horti. *LXX. Vulg.* paradiſi.

12. *Hebr. LXX.* dediſti mecum. *S.* habitare feciſti mecum. *Vul dediſti mihi ſociam.*

14. *H. A.* pulverem. *LXX. Vul.* terram.

16. *Hebr.* conceptum tuum. *A. Vulg.* conceptus tuos. *S. Th.* partus tuos. *LXX.* gemitum tuum.

Heb. deſiderium tuum. *A.* ſocietas tua. *S.* appetitus tuus. *LXX.* converſio tua *Vulg. ſub viri poteſtate eris.*

17. *Heb.* maledicta terra propter te: in labore comedes ex ea. *A.* maledicta humus propter te... *S.* maledicta terra in operatione tua; in ærumna comedes eam. *LXX.* maledicta terra in operibus tuis, in triſtitiis comedes eam *Th.* maledicta terra Adama in tranſgreſſione tua, cum labore comedes eam. *Vul. maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea.*

19. *Hebr. A. LXX. Vulg.* (donec) revertaris.

20. *Hebr.* Hava. *A.* Ava. *S.* vivipara. *LXX.* vita. *Vulg. Heva.*

22. *Hebr.* Ecce Adam fuit ſicut unus ex nobis ad ſciendum bonum & malum. Et nunc ne forte mittat. *S.* Vidiſti Adam factus eſt ſimul a nobis in cognoſcendo bonum aut malum. Nunc igitur nequaquam extendens manum ſuam. *LXX.* Ecce Adam factus eſt ſicut unus ex no-

καλὸν καὶ πονηρόν· καὶ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

bis in cognoſcendo bonum & malum. Et nunc ne forte extendat manum ſuam. *Vulg. Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt, ſciens bonum & malum: nunc ergo ne forte mittat.*

Notæ poſteriores ad Cap. III. Geneſis.

v. 1. A. ζῶων. Coiſlin.

Ibid. Σ. πρός τι. Coiſlin.

v. 2. Θ. κήπου. Idem.

v. 7. Coiſlin. Θ. συνέρραψαν. Anaſtaſius hanc lectionem Symmacho tribuit, ut ſuo loco diximus, forte eſt utriuſque. Verſuum 12. & 14. lectiones mutuamur ex Coiſliniano, qui verſu 15 pro voce τηρήσει in margine habet τρίψει, eraſo Interpretis nomine.

v. 16. A. τὰς συλλ- Σ. Θ. τὰς κυ- Coiſlin.

Ibid Coiſlin. A. Σ. συνάφεια, ὁρμή. Prima lectio eſt Aquilæ; ſecunda Symmachi. Expungendum ergo eſt illud ex lectione Aquilæ, συμμαχία: quod et ſuſpectum uncinis incluſimus. Vide notam ad hunc locum.

v. 17. Hæ Symmachi & Theodotionis lectiones ex eodem Coiſliniano proferuntur. Hic videas nos recte conjeciſſe, cum diximus illud ἐν τῇ ἀσυνθεσίᾳ dubium eſſe, legendumque ἐν τῇ παραβάσει. Vide notam Ibid. Reliquæ lectiones ex Coiſlin.

CAPITE IV. GENESIS.

ותסף ללדת 2. Σ. καὶ πάλιν ἔτικεν. O. καὶ προσέθηκε τεκεῖν.

וישע 4. A. ἐπεκλίθη. Σ. ἐτέρφθη. O. καὶ ἐπεῖδεν. Θ. ἐπύρισεν.

2. Hebr. & addidit ut pareret. *S. Vul.* rurſumque peperit. *LXX.* & adjecit parere.

4. *Hebr. LXX. Vulg.* & reſpexit. *A.* inclinatus eſt. *S.* delectatus eſt. *Th.* inflammavit.

Notæ ad Cap. IV. Geneſis.

v. 4. A. ἐπεκλίθη. En tertiam Aquilæ lectionem. Prius erat ἀπεκλήθη, *avocatus eſt*, quam ex conjectura ſic reſtitui voluit Druſius, ἀπεκηλήθη, *delinitus eſt.* Verum ſincerior videtur hæc Coiſliniani Codicis, ἐπεκλίθη, *inclinatus eſt.* Ad Theodotionem puto melius ἐνεπύρισεν dici ut ſuo loco, quam ἐπύρισεν.

CAPITE VI. GENESIS.

את־בריתי אתך 18. Σ. συνθήκην μου μετὰ σοῦ. O. τὴν διαθήκην μου μετὰ σοῦ.

18. Hebr. *S. Vulg.* fœdus meum tecum. *LXX.* teſtamentum meum tecum.

CAPITE VIII. GENESIS.

עלה 11. Σ. θάλλον. O. φύλλον.

את־מכסה 13. A. Σ. τὸ κάλυμμα. O. τὴν ςέγην.

11. Hebr. *S. Vulg.* ramum. *LXX.* folium.

13. *H. A. S.* operculum. *LXX. Vulg.* tectum.

Notæ ad Cap. VIII. Geneſis.

v. 11. Σ. θάλλον. Coiſlin. In Codice Reg. ad marginem legitur θάλλον. Sed exciſo folio nomen Interpretis excidit; docet vero Coiſlinianus nos recte conjeciſſe, cum diximus lectionem Symmachi eſſe.

v. 13. A. Σ. τὸ κάλυμμα. Coiſlin. Hanc vero lectionem uni Aquilæ poſt Editionem Romanam attribuimus ſuo loco.

v. 20. Coiſlin. habet Σ. ἀναφοράν. Editio autem Romana, quam ſecuti ſumus, in plurali, ἀναφοράς.

CAPITE IX. GENESIS.

חיה 5. Σ. ζώων. O. θηρίων.

בעונני ענן על הארץ 14. O. ἐν τῷ συννεφεῖν με νεφέλας ἐπὶ τὴν γῆν. Ἄλλος, ἐν τῷ συνάγειν με νεφέλας ὑπεράνω τῆς γῆς.

5. Hebr. beſtiæ *S.* animalium: *LXX. Vulg.* beſtiarum.

14. *Hebr.* in obnubilando me nubem ſuper terram. *LXX.* in connubilando me nubes ſuper terram. *Alius*, in colligendo me nubes ſuper terram. *Vulg. Cumque obduxero nubibus cælum.*

Notæ ad Cap. IX. Geneſis.

v. 1. Ad vocem Hebraïcam ומלאו ubi LXX. habent πληρώσατε, Coiſlin. in margine Ͽηρώσατε pro Ͽηρίσατε, quæ vox non quadrat ad Hebraïcam.

v. 4. Σ. ἐν σὺν ψυχῇ τὸ αἷμα αὐτοῦ. *ubi cum anima ſanguis ejus.* forte melius vertatur, *cujus cum animâ ſanguis ejus:* quamvis Symmachus hos Hebraïſmos in verſione ſua non ſoleat exprimere.

CAPITE X. GENESIS.

הגדול 21. Σ. τοῦ πρεσβύτου. O. τοῦ μείζονος.

21. HEb. *LXX.* majoris. *S.* ſenioris. *Vulg. majore.*

CAPITE XI. GENESIS.

בנסעם 2. A. ἆραι. Σ. ἀπᾶραι. O. ἐν τῷ κινῆσαι αὐτούς.

אשר יזמו 6. A. ὃ συνοηθήσονται. Σ. ὃ ἐὰν λογίσωνται. O. ὅσα ἂν ἐπιθῶνται.

ונבלה 7. A. ἀναμίξωμεν. O. συγχέωμεν.

בבל 9. A. Βάβελ. O. σύγχυσις.

בלל A. ἀνέμιξε. O. συνέχεε.

2. HEbr. *A. S.* in proficiſcendo ipſos. *LXX.* cum moverent. *Vulg. cum proficiſcerentur.*

6. *Hebr.* quod cogitaverunt. *A.* quod cogitabunt. *S.* quod cogitaverint. *LXX.* quæcumque conati fuerint. *Vulg. donec eas opere compleant.*

7. *H. LXX. Vul.* confundamus. *A.* commiſceamus.

9. *H. A. Vul.* Babel. *LXX.* confuſio.

Heb LXX. confudit. *A.* commiſcuit. *Vulg. confuſum eſt.*

Nota ad Cap. XI. Geneſis.

v. 6. In hoc verſo legebatur ſupra ὅσα ἐνενθύμηνται ſine Interpretis nomine, ſic referente Druſio. Id autem corruptum videtur. Sed veras lectiones exhibet Coiſlin.

CAPITE XII. GENESIS.

עד אלון מורה 6. Σ. (ἕως) τῆς δρυὸς Μαμβρῆ. O. ἐπὶ τὴν δρῦν τὴν ὑψηλήν.

ויעתק 8. A. μετῆρεν. Σ. ἀπῆρεν. O. ἀπέστη.

מים A. ἀπὸ θαλάσσης. Σ. ἀπὸ δυσμῶν. O. κατὰ θάλασσαν.

כבד 10. A. ἐβαρυώθη. O. ἐνίσχυσεν.

יחיו 12. A. ζωώσουσιν. O. περιποιήσονται.

וינגע יהוה את־פרעה נגעים 17. A. ἥψατο.. ἁφαῖς ἐβασάνισεν. O. καὶ ἤτασεν ὁ θεὸς τὸν Φαραὼ ἐτασμοῖς.

6. HEbr. uſque ad quercum More. *S.* uſque ad quercum Mambre. *LXX.* ad quercum altam. *Vulg. uſque ad convallem illuſtrem.*

8. *H. S.* profectus eſt. *A.* tranſmovit *LXX.* receſſit. *Vulg. tranſgreditur.*

H. A. a mari. *S. Vul.* ab occidente. *LXX.* ad mare.

10. *H.* gravis. *A.* gravis erat. *LXX.* invaluerat. *Vulg. prævaluerat.*

12. *Heb. A:* vivere facient. *LXX. Vulg.* ſervabunt.

17. *Heb.* & percuſſit Dominus Pharao percuſſionibus. *A.* tangebat... tactibus cruciabat. *LXX.* & afflixit Deus Pharaonem afflictionibus. *Vulg. flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis.*

Notæ ad Cap. XII. Geneſis.

v. 6. Verſio Symmachi ſine Interpretis nomine allata eſt a Druſio & a nobis ſupra. Vox ἕως deeſt in Coiſlin. Sed ex altera lectione reſtituitur.

v. 8. Ad hanc vocem מים O. κατὰ θάλασσαν, quæ reſpondet Hebraïcæ מקדם, notat Coiſlinianus, ἄλλ. κατὰ νότον, quod videtur eſſe Scholion.

v. 10. A ἐβαρυώθη. Melius quam in Edito ſupra, ubi legitur ἐβάρυνεν.

v. 17. A. ἥψατο, ἁφαῖς ἐβασάνισεν. Sic Coiſlin. Verum hæc Aquilæ verſio mutila eſt, voxque ἐβασάνισεν videtur addita explicationis cauſa.

Digitized by Google

CAP. XIII. GENESIS.

הנגבה 1. Σ. Εἰς τὸν νότον. Ο. Εἰς τὴν ἔρημον.

מנגב 3. Σ. Εἰς τὸν νότον. Ο. Εἰς τὴν ἔρημον.

ישב 12. Α. ἐκάθισεν. Σ. ἔμεινεν. Ο. παρῴκησεν. Ed. Rom. κατῴκησεν.

1. HEbr. ad meridiem. S. in Auſtrum. *LXX.* in deſertum. *Vulg. ad Auſtralem plagam;*
3. *Heb. Vul.* a meridie. *S.* in Auſtrum. *LXX.* in deſertum.
12. *Heb. Vul.* habitavit. *A.* ſedit. *S.* manſit. *LXX.* advena fuit. *Edit Rom.* habitavit.

CAP. XIV. GENESIS.

אל 6. Οἱ λοιποὶ, δρυός. Ο. τῆς τερεβίνθου.

6. HEbr. planitiem. *Reliqui.* quercum. *LXX.* terebinthum. *Vul. campeſtria.*

Notæ ad Cap. XIV. Geneſis.

v. 3. Coiſlin. habet, Α. συνέβαλον. Σ. συνῆλθον. quo probatur poſtremam lectionem, quam non ſine ſcrupulo Symmacho tribueramus atque Theodotioni, Symmachi revera eſſe. Theodotionem vero non memorat Coiſlinianus.

v. 9. Coiſlin. Σ. Σκυθῶν. ubi LXX. Ἐλάμ. quæ lectio non ſolum hic notatur in eodem Cod. ſed etiam verſu 1. ubi eadem ipſa nomina habentur; quo firmatur lectio noſtra & ſubjecta ibidem nota, quam videſis.

v. 23. Coiſlin. Σ. ἱμάντος. Hanc lectionem pleniorem, ſed ſine Interpretis nomine attulimus.

CAP. XV. GENESIS.

הולך ערירי 2. Α. ἀπέρχομαι ἄγονος. Σ. περβιόμαι. Ο. ἀπολύομαι ἄτεκνος.

2. HEbr. *A.* vado abſque liberis. *S.* vado... *LXX.* diſſolvor ſine liberis. *Vulg. vadam abſque liberis.*

Notæ ad Cap. XV. Geneſis.

v. 2. Σ. ὁ δὲ συγγενὴς τοῦ οἴκου μου. Hæc igitur lectio Symmachi eſt, ut conjectando diximus in nota. Eam vero alii Codices ſine Interpretis nomine adferunt.

v. 12. Coiſlin. habet Α. πολιᾷ ἀγαθῇ, quo aſſeritur conjecturâ noſtrâ. Hæc vero lectio etiam ad Symmachum pertinere putatur ob rationem ibidem allatam.

CAP. XVI. GENESIS.

עצר 2. Α. ἐπέσχε. Ο. συνέκλεισε.

אולי אבנה Α. Εἴπως οἰκοδομηθήσομαι. Σ. εἴπως τεκνωθῶ. Ο. ἵνα τεκνοποιήσωμαι.

תברח 6. Α. μετὰ φυγῆς ἀπανεχώρησεν. Ο. ἀπέδρα.

1. HEbr. *LXX. Vulg.* concluſit. *A.* cohibuit.
H. A. ſi forte ædificabor. *S.* ſi forte filins ſuſcipiam. *LXX.* ut filios habeam. *Vulg. ſi forte ſaltem ex illa ſuſcipiam filios.*
6. *Hebr.* fugit *A.* fuga ſeceſſit. *LXX.* aufugit. *Vulg. fugam iniit.*

Notæ ad Cap. XVI. Geneſis.

v. 6. Α. μετὰ φυγῆς ἀνεχώρησεν, ſic Coiſlin. mirum autem ſi Aquila tanta ſit uſus paraphraſi: certe hærere me fateor.

v. 12. Coiſlinianus ſic habet ad hunc verſum: Α. ἄγριος. Σ. ἔρημος ἄνθρωπος. Sed Alii Codices Regii hanc poſtremam lectionem Theodotioni adſcribunt, & Symmachi verſionem ſic efferunt. Σ. κεχωρισμένος ἀνθρώπων. quos libentius ſequor.

CAP. XVII. GENESIS.

ונכרתה 14. Ο. ἐξολοθρευθήσεται. Ἄλλος, ἀφανισθήσεται.

14 HEbr. *LXX.* interibit. *Alius, Vul.* delebitur.

CAP. XVIII. GENESIS.

בקרבה 14. A. ἐγκάτῳ αὐτῆς, O. ἐν ἑαυτῇ.

השפט כל־הארץ לא יעשה משפט 25. Σ. ὁ πάντα αὐθέρπον ἀπαιτῶν δικαιοπραγεῖν, ἀκρίτως μὴ ποιήσῃς τοῦτο. O. ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν, οὐ ποιήσεις κρίσιν.

14. HEbr. intra ſeſe. *A.* interiori ſuo. *LXX.* in ſemetipſa. *Vulg. occulte.*

25. *Hebr.* Numquid judex omnis terræ non faciet judicium? *S.* qui exigis ab omni homine, ut juſte agat, id ſine judicio ne feceris. *LXX.* Qui judicas omnem terram, non facies judicium? *Vul. qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc.*

Notę ad Cap. XVIII. Geneſis.

v. 6 Coiſlin. hanc lectionem ἐγκρυφίας τοῖς O. tribuit, quæ Aquilæ & Symmachi eſt, ut vidimus ſuo loco: atque ex A. & S. in LXX. tranſlata fuerat, ut ſæpe contigit. Hic autem notat Coiſlin. ad marginem. Ἐγκρυφίας ἄρτος ἐκαλεῖτο ὁ ὑπὸ τὴν σποδὸν χωννύμενος, καὶ κρυπτόμενος ἐν τῷ ὀπτᾶσθαι. i. *Subcinericius panis vocabatur qui ſub cinere poſitus & occultus coquebatur.*

v. 10. Coiſlinianus habet. A. καταλύσεως, quæ lectio etiam Symmacho tribuitur ab aliis, ut ibi videas.

v. 25. Σ. ὁ πάντα &c. quæ ſane lectio deflectere videtur ab Hebraïco. Verum Symmachus non infrequenter ἀξιωματικῶς interpretatur.

CAP. XIX. GENESIS.

ויהי כהוציאם אתם החוצה 17. Σ. καὶ ἐξήγαγε κύριος αὐτὸν, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως. O. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἐξήγαγον αὐτοὺς ἔξω.

17. HEbr. & fuit cum illi educerent eos foras. *S.* & eduxit Dominus illum, & poſuit eum extra urbem. *LXX.* & factum eſt cum educerent eos foras. *Vulg. Eduxeruntque eum, & poſuerunt extra civitatem.*

Nota ad Cap. XIX. Geneſis.

v. 16. Coiſlin. Σ. ἱεροτείδος, quam lectionem ex Editione Rom. ſine interpretis nomine attulimus; ſed legitur ibi ἱεροτεύσεως.

CAP. XX. GENESIS.

בתם־לבבי 5. A. ἐν ἁπλότητι (καρδίας) Σ. ἐν ἁπλότητι καρδίας. O. ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ.

אלף כסף 16. A. χιλιάδα ἀργυρίου. O. χίλια δίδραχμα.

5. HEbr. in perfectione cordis mei. *A.* in innocentia (cordis) *S. Vul.* in ſimplicitate cordis. *LXX.* in puro corde.

16. *H. Vulg.* mille argenteos. *A.* millenarium argenti. *LXX.* mille didrachmas.

Nota ad Cap. XX. Geneſis.

v. 13. In hæc τῶν O. verba ταύτην τὴν δικαιοσύνην &c. in Coiſliniano notatur ad marg. τοῦτο συμβάλλεται πρὸς τὸ ἄνω ἐν τῇ Ἀκύλου ἑρμηνείᾳ. καὶ εἶπεν Ἀβραὰμ πρὸς Σάρραν γυναῖκα αὐτοῦ, ἀδελφή μου ἐστί. φαίνεται γὰρ ἐκ τούτου ὅτι πρὸς αὐτὴν εἶπεν, οὐ περὶ αὐτῆς. i. *Hoc confertur ad illud ſupra in Aquila interpretatione:* Et dixit Abraham ad Saram uxorem ſuam. Soror mea eſt. *Ex his enim apparet quod dixerit ad eam, non vero de ea.*

CAP. XXI. GENESIS.

משתה גדול 8. Ἄλλοι, πότον μέγαν. O. δοχὴν μεγάλην.

באר שבע 14. Σ. Βηρσαβεέ. O. φρέαρ τοῦ ὅρκου.

באר שבע 31. Σ. Βηρσαβεέ. O. φρέαρ ὁρκισμοῦ.

8. HEbr. *LXX.* convivium magnum. *Alii*, compotationem magnam. *Vul. grande convivium.*

14. *Heb. S. Vulg.* Berſabee. *LXX.* puteus juramenti.

31. *Heb. S. Vulg.* Berſabee. *LXX.* puteus juramenti.

Digitized by Google

אשל 33. A. δενδρῶνα. Σ. φυτείαν. O. ἄρουραν.

33. *H. A.* arboretum. *S.* plantationem. *LXX.* agrum. *Vul. nemus.*

Notæ ad Cap. XXI. Geneſis.

v. 8. Coiſlin. in margine, πότον μέγαν. Sic autem ſolent vertere Aquila & Symmachus. Vide in Lexico Græco infra ad vocem πότος.

v. 33. A. δενδρῶνα. Σ. φυτείαν. Coiſlin. Hæc videtur eſſe vera lectio. Nam ea quam ex Editione Romana protulimus A. Σ. δένδρων φυτείαν, vitio librariorum corrupta eſt, ut putamus. Lectum fuiſſe videtur initio, A. Σ. δενδρῶνα, φυτείαν, ita ut δενδρῶνα Aquilæ, φυτείαν Symmachi eſſet. Quæ vitio laborare exiſtimantes qui deſcripsère, δένδρων φυτείαν poſuerunt. Eam rem confirmat exemplum ibidem allatum.

CAP. XXII. GENESIS.

את־יחיד 12. Σ. μονογενοῦς. O. ἀγαπητοῦ.

נאחז בסבך בקרניו 13. A. ἐν συχνῶνι ἐν κέρασιν αὐτοῦ. Σ. κρατούμενον ἐν δικτύῳ τοῖς κέρασιν αὐτοῦ. O. κατεχόμενος ἐν φυτῷ Σαβὲκ τῶν κεράτων.

12. *Hebr.* unicum. *S.* unigenito. *LXX.* dilecto. *Vul. unico.*

13. *Hebr.* detentus in perplexitate in cornibus ſuis. *A.* in condenſo in cornibus ſuis. *S.* detentum in rete cornibus ſuis. *LXX.* qui tenebatur in virgulto Sabec cornibus. *Vul. inter vepres hærentem cornibus.*

Nota ad Cap. XXII. Geneſis.

v. 13. Sic Coiſlin. ſinceriorem plenioremque A. & S. lectionem exhibet, quæ cum Hieronymo conſonat: nam ille συχνῶνα poſuit, ut lectionem Aquilæ ad ſeriem ſuam adaptaret, uti ſolet.

CAP. XXIII. GENESIS.

בתככם 9. A. ἐν μέσῳ ὑμῶν. O. ἐν ὑμῖν.

לא־אדני 11. A. οὐχὶ κύριέ μου. O. παρ᾽ ἐμοὶ γενοῦ, κύριε.

ויקם 17. A. καὶ ἐκυρώθη. O. καὶ ἔστη.

9. *Hebr. A.* in medio veſtrum. *LXX.* in vobis. *Vulg. coram vobis.*

11. *Heb. A.* non, Domine mi. *LXX.* apud me eſto, Domine. *Vulg. nequaquam ita fiat, Domine mi.*

17. *Hebr. LXX.* & ſtetit. *A. Vulg.* confirmatuſque eſt.

CAP. XXIV. GENESIS.

ויברך 11. A. ἐγονάτισε. O. καὶ ἐκοίμισε.

הכחת 14. A. ἤλεγξας. Σ. ἀπέδειξας. O. ἡτοίμασας.

הגמיאיני 17. A. βρόχθισόν με. O. πότισόν με.

ברוך יהוה 31. A. Σ. εὐλογημένος κύριος. O. εὐλογητὸς κυρίου. O. ἄλλ. εὐλογητὸς κύριος.

ויפתח 32. Ἄλλ. ἀπέστρωσε. O. ἀπέσαξε.

על־אפה 47. A. ἐπὶ μυκτῆρας αὐτῆς. In O. vacat.

ואת־מנקתה 59. A. τὴν τιθηνόν. O. καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς.

וינחם 67. Σ. παρηγορήθη. O. παρεκλήθη.

11. *Hebr.* & flectere genu fecit. *A.* in genu procumbere fecit. *LXX.* & accumbere fecit. *Vulg cumque camelos feciſſet accumbere.*

14. *H. A.* arguiſti. *S.* oſtendiſti. *LXX. Vulg.* præparaſti.

17. *H.* refrigera me. *A.* ſorbere me fac. *LXX.* pota me. *Vulg. pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe.*

31. *H. Vul.* benedicte Domini. *A. S.* benedictus Dominus. *LXX.* benedictus Domini. *LXX. al.* benedictus Dominus.

32. *H.* ſolvit. *Al. LXX. Vul.* deſtravit.

47. *H.* ſuper faciem ejus. *A.* ſupra nares ejus. *In LXX. vacat. Vul. ad ornandam faciem ejus.*

59. *H. Vul.* & nutricem illius. *A.* nutricem. *LXX.* & ſubſtantiam ejus.

67. *H. LXX.* conſolatus eſt ſe. *S.* conſolationem accepit. *Vul. in tantum ut dolorem temperaret.*

Digitized by Google

Notæ ad Cap. XXIV. Geneſis.

v. 11. A. ἐγκοίτιον. Supra ſine Interpretis nomine adfertur.

v. 31. Coiſlin. in textu habet εὐλογητὸς κύριος & hanc notam adfert: τὸ, εὐλογητὸς ὁ κύριος, οὐ πρὸς τὸν παῖδα τοῦ Ἀβραὰμ εἶπεν. ὁ γοῦν Ἀκύλας φησὶν, εὐλογημένος κύριος. Σ. δὲ, εὐλογημένος κύριος. Hic vero ad Symmachum legendum ſuſpicor, εὐλογημένε κύριε. Sed hic folia exciſſa ſunt, ita ut poſtremæ ſyllabæ ſint avulſæ.

v. 32. Coiſlin. ἀνθρώπων. Interpretis nomen excidit; ſed eſt haud dubie Aquilæ vel Symmachi.

v. 67. Σ. παρηγορήθη. Hanc lectionem ſine Interpretis nomine poſt Editionem Romanam attulimus; & Symmachi eſſe haud vanâ conjecturâ diximus; nam Coiſlinianus Cod. Symmachi eſſe docet.

CAP. XXV. GENESIS.

ויתרצצו הבנים 22. A. συνεθλάσθησαν υἱοί. Σ. διεπάλαιον. O. ἐσκίρτων δὲ τὰ παιδία.

יאמץ 23. Σ. ὑπερισχύσει. O. ὑπερέξει.

שער 25. Σ. τετριχωμένος. O. δασύς.

עיף 29. O. ἐκλείπων. Θ. πεινῶν.

מכרה 31. A. πώλησον. O. ἀπόδου.

ויבז עשו את־הבכרה 34. A. ἐξουδένωσεν Ησαῦ τὴν πρωτοτοκίαν. O. καὶ ἐφαύλισεν Ησαῦ τὰ πρωτοτόκια.

22. HEbr. & collidebantur filii. *A.* confringebantur filii. *S.* concertabant. *LXX.* exultabant autem infantes. *Vul. collidebantur parvuli.*

23. *H.* erit fortior. *S.* prævalebit. *LXX. Vul.* ſuperabit.

25. *H. S. LXX.* piloſus. *Vul. hirſutus.*

29. *H. Vul.* laſſus. *LXX.* deficiens. *Th.* eſuriens.

31. *H. A. Vul.* vende. *LXX.* da.

34. *H. A.* contemſitque Eſau primogenituram. *LXX.* & contemſit Eſau primogenita. *Vulg. parvipendens, quod primogenita vendidiſſet.*

Notæ ad Cap. XXV. Geneſis.

v. 22. Coiſlin. A. συνεθλάσθησαν οἱ υἱοί. Hæc eſt vera lectio, non autem illa, διεῤῥήγνυντο τὰ τέκνα, quam ut ſuſpectam & ex Latino Hieronymi effectam uncinis incluſimus.

Idem Coiſlin. Σ. διεπάλαιον, quo confirmatur id quod in nota diximus, nempe veriſimile eſſe Hieronymum vitiato exemplari uſum διέπλεον poſuiſſe.

v. 27. Coiſlin. A. Θ. ἁπλοῦς. In Editione Romana hæc verſio uni Aquilæ adſcribitur, & Symmachi lectio ſic exprimitur, ἄμωμος.

CAP. XXVI. GENESIS.

ויריבו 20. A. ἐδικάσαντο. O. καὶ ἐμαχέσαντο.

עשק A. συκοφαντία. O. ἀδικία.

התעשקו A. ἐσυκοφάντησαν. O. ἠδίκησαν.

מרעהו 26. Σ. ὁ συνέταιρος. O. ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ.

משתה 30. O. δοχήν. Αλλος, πότον. Αλλος, ἑστίασιν.

בשלום 31. Οἱ λοιποὶ, μετ' εἰρήνης. O. μετὰ σωτηρίας.

מרת 35. O. ἐρίζουσαι, Coiſlin. ad marg. μαχόμεναι, φιλονεικοῦσαι, αὐθιστάμεναι.

20. HEbr. & jurgati ſunt. *A.* diſceptaverunt. *LXX.* & pugnaverunt. *Vulg. jurgium fuit.*

H. Eſec. *A.* calumnia. *LXX.* injuſtitia. *Vulg. calumniam.*

H. litigaverunt. *S.* calumniati ſunt. *LXX.* injuſtitiam fecerunt. *Vul. ex eo quod acciderat, vocavit calumniam.*

26. *H. A. Vulg.* amicus illius. *LXX.* pronubus ejus.

30. *Heb. LXX. Alius, Vul.* convivium. *Alius,* compotationem.

31. *H.* in pace. *Reliqui*, cum pace. *LXX.* cum ſalute. *Vulg. pacifice.*

35. *H.* amaritudo. *LXX*, renitentes *Coiſlin. ad marg.* pugnantes, contendentes, reſiſtentes. *Vul. offenderant animum.*

Notæ ad Cap. XXVI. Geneſis.

v. 10. Coiſlin. ubi LXX. habent ἄγνοιαν, in margine notat πλημμέλημα. Vox Hebræa eſt אשם A. Σ. πλημμέλημα

πλημμέλημα ſupra in textu.

v. 20. A. συκοφαντία. & ad vocem ſequentem Σ. ἐνυποφάντευσαν. Sic Coiſlin. ſed dubium non eſt etiam Aquilam, ſi עשק verterit συκοφαντία vocem ſequentem התעשקו vertiſſe ἐνυποφάντευσαν.

v. 35. Illud Coiſliniani, μαχέμεναι, φιλονεικοῦσαι, ἀντιςάμεναι, vel Scholion eſt, vel trium Interpretum tranſlationes exhibet.

CAP. XXVII. GENESIS.

ותכהין 1. A. ἀλμυρώθησαν, (forte, ἠμαυρώθησαν) ἠσθένησαν. O. ἠμβλυώθησαν.

תליך 3. O. τὴν φαρέτραν. Αλλος, βελοθήκην.

את־בגדי 15. A. τὰ ἱμάτια. O. τ̃ ςολήν.

גדיי העזים 16. O. ἐρίφων. Aλλ. αἰγῶν.

חלקת A. Σ. λεῖα. O. γυμνά.

שדה 27. A. χώρας. O. ἀγροῦ.

ויחרד 33. A. Σ. ἐξεπλάγη. O. ἐξέςη.

במרמה 35. A. διὰ ἐνέδρας. Σ. ἐν ἐπιθέσει. O. μ̃ δόλου.

ולכה אפוא מה אעשה בני 37. Σ. σοὶ πρὸς ταῦτα τί ποιήσω, υἱέ μȣ. O. σοὶ ᾗ τί ποιήσω, τέκνον.

והיה כאשר תריד ופרקת עלו 40. Σ. ἔςαι δὲ ὅταν καμφθῇς, ἐκλύσεις τὸν ζυγὸν αὐτȣ̃. O. ἔςαι δὲ ἡνίκα ἐὰν καθέλῃς, καὶ ἐκλύσῃς τ̃ ζυγὸν αὐτȣ̃.

1. HEb. caligaſſent. *A.* caligaverunt, infirmati ſunt. *LXX.* hebetes facti ſunt. *Vul. & caligaverunt.*

3. *H.* pharetram tuam. *LXX. Vulg.* pharetram. *Alius*, ſagittarum thecam.

H. veſtes. *A.* veſtimenta. *LXX.* ſtolam. *Vulg. veſtibus.*

16. *H.* hœdorum caprarum. *LXX. Vul.* hœdorum. *Alius*, caprarum.

H. lævitatem. *A. S.* lævia. *LXX. Vulg.* nuda.

27. *H. A. LXX. Vulg.* agri.

33. *H.* & contremuit. *A. S.* exterritus eſt. *LXX. Vul.* expavit.

35. *H.* in dolo. *A.* per inſidias. *S.* in fraude. *LXX.* cum dolo. *Vulg. fraudulenter.*

37. *H.* & tibi nunc quid faciam, fili mi? *S.* tibi ad hæc quid faciam, fili mi? *LXX.* tibi autem quid faciam, fili? *Vulg. & tibi poſt hac, fili mi, ultra quid faciam?*

40. *H.* & erit quando dominaberis, franges jugum ejus. *S.* erit autem cum incurvatus fueris, ſolves jugum ejus. *LXX.* erit autem cum depoſueris & ſolveris jugum ejus. *Vulg. tempuſque veniet cum excutias & ſolvas jugum ejus.*

Notæ ad Cap. XXVII. Geneſis.

v. 1. Coiſlin. A. ἀλμυρώθησαν, ἠσθένησαν. Prima lectio corrupta videtur; ſecunda eſt fortaſſe Symmachi. Prima vero Aquilæ ex ἠμαυρώθησαν haud dubie facta eſt: nam ipſe תכהה vertit ἠμαυρῶθη 1. Reg. 3. 13. & כהה ἀμαυρὸς, Iſaï 42. 3.

v. 35. Coiſlin. A. διὰ ἐνέδρας. Σ. ἐν ἐπιθέσει. In Edit. Rom. legitur A. ἐνέδρας.

CAP. XXVIII. GENESIS.

אכן 16. A. ἄρα. Σ. ὄντως. O. ὅτι.

לוז 19. A. Σ. Λȣζά. O. Οὐλαμλούζ.

בשלום 21. A. Σ. ἐν εἰρήνῃ. O. μ̃ σωτηρίας.

16. HEbr. *S. Vulg.* vere. *A.* num, *vel*, utique. *LXX.* quia.

19. *H.* Luz. *A. S. Vulg.* Luza. *LXX.* Ulamluz.

21. *H. A. S.* in pace. *LXX.* cum ſalute. *Vul. proſpere.*

Nota ad Cap. XXVIII. Geneſis.

v. 19. Coiſlin. A. Σ. Λουζά. Vide quæ diximus in nota ſuo loco. Crederem autem Aquilam, ſcrupuloſum Interpretem, Λοῦζ edidiſſe, ut habent alii Manuſcripti.

CAP. XXIX. GENESIS.

רכות 17. A. Σ. ἁπαλοί. O. ἀσθενεῖς.

רמיתני 25. A. ἐπέθου μοι. Σ. ἐνήδρευσάς με. O. παρελογίσω μοι.

17. HEbr. teneri. *A. S.* delicati. *LXX.* infirmi (oculi.) *Vulg. lippis erat oculis.*

25. *H. LXX.* decepiſti me. *A. Vulg.* impoſuiſti mihi. *S.* inſidiatus es mihi.

Notæ ad Cap. XXIX. Geneſis.

v. 25. A. ἔκπεμψόν με. Σ. ἀπόστρεψόν με. In Edit Rom. & ſupra ſuo loco legitur ſolum ἀπόστρεψόν με, ſine Interpretis nomine.

CAP. XXX. GENESIS.

בגד 11. A. ἦλθεν εὐζωΐα. Σ. ἦλθεν Γὰδ πειρατήριον. O. ἐν τύχῃ.

לכן 15. A. διὰ τοῦτο. O. οὐχ οὕτως.

יזבלני 20. A. συνοικήσει μοι. O. αἱρετιεῖ με.

וישם 36. O. ἀπέστησεν. Ἄλλος, διώρισεν.

לוז 37. Σ. ἀμυγδαλίνην. O. καρυΐνην.

אשר תבאן הצאן לשתות לנכח הצאן ויחמנה בבאן לשתות 38. Σ. ὅπως ἐρχομένων τῶν βοσκημάτων πιεῖν, ἄντικρυς ὦσι τῶν βοσκημάτων, καὶ ἐγκισσήσῃ ἐλθόντα πιεῖν. O. ἵνα ὡς ἂν ἔλθωσι τὰ πρόβατα πιεῖν, ἐνώπιον τῶν ῥάβδων ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τὸ πιεῖν, ἐγκισσήσωσι τὰ πρόβατα.

והיה בכל־יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את־המקלות 41. Σ. πάντοτε ὅταν ἐνεκίσσων τὰ βοσκήματα πρώϊμα, (A. συνδεδεμένοις) ἐτίθει Ἰακὼβ τὰς ῥάβδους. O. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐνεκίσσων τὰ πρόβατα ἐν γαστρὶ λαμβάνοντα, ἔθηκεν Ἰακὼβ τὰς ῥάβδους.

ובעטיף הצאן לא ישים 42. Σ. ὅποτε δὲ ἦν ὄψιμα τὰ βοσκήματα, οὐκ ἐτίθει. O. ἡνίκα δ' ἂν ἔτεκε τὰ πρόβατα, οὐκ ἐτίθει.

11. Hebr. A. venit proſperitas. S. venit Gad prædatorum manus. LXX. in fortuna. *Vulg. feliciter.*

15. H. idcirco. A. propter hoc. LXX. non ſic. *In Vulg. vacat.*

20. *Hebr. A.* habitabit mecum. *LXX.* diliget me. *Vulg. mecum erit.*

36. *Heb. Vulg.* & poſuit. *LXX.* fecit diſtare. *Alius*, determinavit.

37. *Hebr.* coryli. *S.* amygdalinam. *LXX.* nuceam. *Vulg. amygdalinas.*

38. *H.* quo veniebant pecudes ab bibendum e regione pecudum, & incaleſcebant in veniendo eas ad bibendum. *S.* ut venientibus pecudibus ad bibendum. e regione pecudum eſſent, & conciperent venientes bibere. *LXX.* ut cum veniſſent oves bibere, in conſpectu virgarum venientibus ipſis bibere, conciperent oves. *Vul. ut cum veniſſent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aſpectu earum conciperent.*

41. *Hebr.* & fuit in omni coitu pecudum colligatarum, & ponebat Jacob virgas. *S.* ſemper cum conciperent pecudes præmaturæ, (*A.* colligatis.) ponebat Jacob virgas. *LXX.* Factum eſt autem in tempore quo concipiebant oves in utero accipientes, poſuit Jacob virgas. *Vulg. Igitur quando primo tempore aſcendebantur oves, ponebat Jacob virgas.*

42. *Hebr.* & in ſerotinando pecudes, non ponebat. *S.* cum autem ſerotinæ erant pecudes, non ponebat. *LXX.* cum vero peperiſſent oves non ponebat. *Vulg. quando vero ſerotina admiſſura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas.*

Notæ ad Cap. XXX. Geneſis.

v. 11. Licet ſtemus conjecturæ noſtræ, qua diximus in voce Hebraica בגד litteram ב melius præpoſitionis munere fungi; nec accipi pro בא venit, monendum tamen ducimus in Bibliis Maſſorethicis in margine ſcribi בא גד.

Ibid. A. ἦλθεν εὐζωΐα. Sic Coiſlin. qui Symmachi etiam interpretationem adjicit. Præſtare videtur Aquilæ lectio, quam ſuo loco poſuimus: ἦλθεν ἡ ζώνη, ut confirmatur ex Hieronymo, qui ait Aquilam vertiſſe, *venit accinctio.*

v. 42. Coiſlin. Σ. ὅποτε δὲ ἦν ὄψιμα &c. Ex Editione Romana ſic poſuimus ſuo loco, A. ὄψιμα. Σ. δευτερότοκα. Sed illud ὄψιμα bis Symmacho tribuitur in Coiſlin. ubi hæc Symmachi lectio repetitur: & aliunde, qui ſupra venit πρώϊμα, hic vertiſſe videtur ὄψιμα: nam hæc ſunt oppoſita.

v. 37. Coiſlin. in illud τῶν O. ἐφαίνετο ἐπὶ ταῖς ῥάβδοις, in margine habet τότε ἐπὶ τῶν σκυτάλων: quod an ſit Scholion, an alicujus Interpretis verſio, non ſatis intelligo.

CAP. XXXI. GENESIS.

מקנה קנינו אשר רכש 18. O. καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ, ἣν περιεποιήσατο. Ἄλλος, κτῆσιν κτήσεως ἣν περιεκτήσατο.

18. Hebr. poſſeſſionem acquiſitionis ſuæ, quam acquiſierat. *LXX.* & omnem apparatum ſuum, quem acquiſierat. *Alius*, poſſeſſionem poſſeſſionis, quam acquiſiverat. *Vulg. omnem ſubſtantiam, & greges, & quidquid in Meſopotamia acquiſierat.*

הלך 19. O. ᾤχετο. Ἄλλος, ἐπορεύθη.

רע 24. O. πονηρά. Ἄλλος, σκληρά.

ותגנב את-לבבי 26. O. ἵνα τί κρυφῇ ἀπέδρας, καὶ ἐκλοποφόρησάς με. Ἄλλος, ἵνα τί ἐκρύβης τοῦ ἀποδρᾶναι, καὶ ἔκλεψάς με.

עשרת מנים 41. A. δεκάκις ἀριθμόν. O. δέκα ἀμνάσιν.

תענה 50. O. ταπεινώσῃς. Ἄλλος, ἀδικήσῃς.

את-הגל הזה 52. ※ A. σὺν τῷ σωρῷ τούτῳ.

לאכל לחם 54. Ἄλλος, φαγεῖν ἄρτον. In O. vacat. Sed additum ex aliis fuiſſe videtur.

19. *Hebr. LXX. Vulg.* ierat. *Alius*, ivit.

24. *Heb.* malum. *LXX.* mala. *Alius*, dura. *Vulg. aſpere.*

26. *Hebr.* & furatus es cor meum. *LXX.* ut quid occulte aufugiſti, & furatus es me? *Alius*, ut quid abſcondiſti te ad aufugiendum, & furatus es me. *Vul. ut clam me abigeres, &c*

41. *H.* decem partibus. *A.* decies numero: *LXX.* decem agnabus. *Vul. decem vicibus.*

50. *H. Vulg* afflixeris. *LXX.* humiliabis. *Alius*, injuria afficies.

52. *Hebr.* ※ *A.* cumulum iſtum.

54. *H. Alius*, ad comedendum panem. *In LXX. vacat. Vulg. ut comederent panem.*

Notæ ad Cap. XXXI. Geneſis.

v. 7. Coiſlin. A. Σ. παρελογίσατό με, ἠπάτησέ με, καὶ ὑπὲρ τὰς συνθήκας ἠδίκησεν. Ubi illud, ἠπάτησέ με &c. eſt Scholion explicationis cauſa additum, i. *Decepit me, & præter pacta injuria me affecit.* Deinde adfertur nota Origenis quam nos ſuo loco edidimus, & quidem pleniorem, quam in Coiſlioiano Codice adferatur.

v. 18. Ἄλλος· κτῆσιν κτήσεως &c. Sic Coiſlin. ſine nomine Interpretis, qui videtur eſſe Aquila.

v. 19. Coiſlin. habet. A. μορφώματα. Σ. θεραφείν, quæ poſtrema lectio etiam Theodotioni tribuitur ſuo loco.

v. 33. in Coiſlin. hæc verba καὶ ἠρεύνησε τὸν οἶκον Ἰακώβ, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν δύο παιδισκῶν, καὶ οὐχ εὗρεν, aſteriſcis notantur.

v. 41. Coiſlin. ſic habet A. δεκάκις ἀριθμόν. quæ verſio Symmacho tribuitor ad verſum 7. in omnibus aliis Mſſ. ubi legitur, Σ. παρελογίσατό με, καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν μου δεκάκις ἀριθμῷ.

v. 44. In Coiſlio. hæc verba, εἶπεν δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ οὐδεὶς μεθ' ἡμῶν ἐστιν· ἰδὲ ὁ θεὸς μάρτυς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, obelis notantur, ut pote quæ io Hebræo noo exſteot.

v. 47. In hæc verba, τῶν O. quæ ſic cum aſteriſcis habet Coiſlin. καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν Λάβαν σώριυμα βουνὸς μαρτυρίας, Ἰακὼβ δὲ ἐκάλεσεν αὐτὸν, βουνὸς μάρτυς. hanc notam adfert idem Coiſlin. ſine Auctoris nomine, ſed videtur eſſe Origenis. Ἑβραίου καλὰ παρατήρησις, ὅτι ὁ μὲν Λάβαν Συριστὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν, ὁ δὲ Ἰακὼβ Ἑβραϊστί. διὸ καὶ διαφόρως ἡρμηνεύεται κατά τινα βραχεῖαν ἐναλλαγήν ὁ δὲ Ἑβρ. ἔλεγεν, ὅτι ὁ μὲν Ἰακὼβ Ἑβραϊστὶ βουνὸν μάρτυρα ἐκάλεσε τὸν βουνὸν, ὁ δὲ Λάβαν Συριστί· ὅπερ μὴ δυνάμενον ἑλληνιστὶ διχῶς εἰρῆσθαι· βιασάμενοι οἱ O. πεποιήκασιν ἐν βραχείᾳ ἐναλλαγῇ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον σημάναντες, οὐδὲν γὰρ διαφέρει βουνὸς μαρτυρίας, ἢ βουνὸς μάρτυς. i. *Hebræi pulcra obſervatio: Quia Laban quidem Syriace ipſum vocavit, Jacob autem Hebraice. Quamobrem ſecundum parvam mutationem duplici modo redditur, cum brevi diſcrimine. Hebræus dicebat, Jacobum Hebraice collem teſtem nuncupaſſe; Labanum vero Syriace: quod non poterat Græce dupliciter exprimi; ſed LXX. Interpretes brevi facta violenter mutatione idem ipſum ſignificaſſe: nihil enim differt collis teſtimonii à colle teſte.* Sequentia porro verba obelis notantur in Coiſlin. ut pote quæ quoad maximam ſaltem partem in Hebræo non exſtent: nempe: εἶπεν δὲ Λάβαν τῷ Ἰακώβ· ἰδοὺ ὁ βουνὸς οὗτος, καὶ ἡ στήλη ἣν ἔστησα ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. μαρτυρεῖ ὁ βουνὸς οὗτος, καὶ μαρτυρεῖ ἡ στήλη αὕτη.

CAP. XXXII. GENESIS.

ויצר לו 7. O. ἠπορεῖτο. Ἄλλος, θλιβέσθαι αὐτῷ.

ויאבק איש 24. O. ἐπάλαιεν ἄνθρωπος. Ἄλλος, ἐκονίζετο ἀνήρ.

7. Hebr. & anguſtia fuit ei. *LXX.* & hæſitabat. *Alius*, anguſtum illi. *Vulg. & perterritus.*

24. *H.* & luctatus eſt vir. *LXX.* luctabatur homo. *Alius*, in pulvere volvebatur vir. *Vulg. vir luctabatur.*

Notæ ad Cap. XXXII. Geneſis.

v. 24. ἐκονίζετο ἀνήρ, Coiſlin. in marg. ubi Ioterpretis nomen eraſum fuiſſe videtur.

v. 31. Coiſlin. in illud τῶν O. ἐπέσκαζεν, notat in margine, ἐτροχάλιεν, ἐκύλιεν τῷ ποδί, quod videtur Scholioo eſſe.

CAP. XXXIII. GENESIS.

נסעה ונלכה ואלכה לנגדך 12. A. ἀπάρωμεν καὶ προβιβάσωμεν, ἵνα συνοδεύσω σοι. O. ἀπάραντες πορευσόμεθα ἐπ' εὐθείαν.

12. Hebr. proficiſcamur & ambulemus, & ambulabo e regione tui. *A.* proficiſcamur & ambulemus, ut tecum vadam. *LXX.* promoventes eamus in rectam. *Vulg. gradiamur ſimul, eroque ſocius itineris tui.*

עלות 13. A. τίκτουσι. Σ. κύουσι. Ο. λοχεύονται.

13. *Heb*. lactantes. *A* pariunt. *S*. parturiunt *LXX*. fœtantur. *Vulg*. *fœtas*.

Nota.

v. 12. Coiſlin. A. ἀπάρτιμον καὶ στρουθὸν ſupra ſuo loco hanc verſionem non plenam Symmachi nomine dedimus ex Mſſ. & ex Druſio. Atque ex modo vertendi videtur Symmachi eſſe; ſed nomina ſæpe confunduntur.

Nota in Cap. XXXIV. Geneſis.

v. 2. In Mſ. Coiſlin. legitur ad marg. A. Εὐαῖος. In textu vero O. Χορραῖος, quemadmodum & in Alexandrino Codice.

CAP. XXXVIII. GENESIS.

חמיה 25. O. πενθερὸν αὐτῆς. Ἀλλ. ἑκυρὸν.
פתילים Σ. περιτραχήλιον. O. ὁρμίσκος.

25. *Hebr. Omnes*, ſocerum ſuum. *H.* tæniam. *S*. collare. *LXX*. monile; *Vul. armilla*.

Nota.

v. 18. Longe aliud legitur ſupra ſuo loco: ubi vide.

CAP. XXXIX. GENESIS.

ותשא 7. A. ἦρεν. O. ἐπέβαλεν.
הרעה הגדלה הואת 9. A. τὴν κακίαν τὴν μεγάλην ταύτην. O. τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο.
ויתנהו אל־בית הסהר 20. A. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν πρὸς οἶκον τοῦ δεσμωτηρίου. O. καὶ ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸ ὀχύρωμα.

7. *Hebr. A.* levavit. *LXX. Vulg.* injecit.
9. *H. A.* malum grande hoc. *LXX.* verbum hoc malum. *Vul. hoc malum.*

20. *H. A.* & dedit eum ad domum carceris; *LXX.* & injecit illum in cuſtodiam. *Vul. tradiditque Joſeph in carcerem.*

CAP. XL. GENESIS.

וישרת 4. A. ἐλειτούργει. O. παρέστη.
המשקה והאפה 5. A. ὁ ποτιστὴς καὶ ὁ πέσσων. O. ὁ ἀρχιοινοχόου, καὶ ἀρχισιτοποιοῦ. Coiſlin. O. ἐν μιᾷ νυκτὶ ὅρασις τοῦ ἐνυπνίου αὐτοῦ. ὁ ἀρχιοινόχοος, καὶ ὁ ἀρχισιτοποιός. ut & Mſ. Alex.
פתר 8. A. ἐπιλυόμενος. Σ. διακρίνων. O. συγκρίνων.
פתרנים A. ἐπίλυσις. Σ. διάκρισις. O. διασάφησις.
פרחת 10. A. Σ. βλαστῶσα. O. θάλλουσα.

4. *Hebr. A. Vul.* miniſtrabat. *LXX.* adfuit.
5. *H.* pincerna & piſtor. *A.* pocillator & coquens. *LXX.* principis vinariorum, & principis piſtorum. *Coiſlin. LXX.* in una nocte, viſio ſomnii ipſius: princeps vinariorum, & princeps piſtorum. *Vulg. ambo.*
8. *H. A.* ſolvens. *S.* diſcernens. *LXX.* qui conjectet. *Vulg. qui interpretetur.*

H. ſolutiones. *A.* ſolutio. *S.* dijudicatio. *LXX.* declaratio. *Vulg. interpretatio.*

10. *H. A. S.* germinans. *LXX.* ferens flores. *Vul. creſcere paulatim in flores.*

Nota.

v. 10. Coiſlin. A. κληματίδες. Supra ſuo loco ex Mſſ. & ex Druſio Aquilæ pariter & Symmacho tribuimus

CAP. XLI. GENESIS.

ובריאת בשר 2. A. στερέωμα (l. στερεαὶ) σαρκί. Σ. παχεῖαι σαρκί. O. ἐκλεκταὶ τῇ σαρξί.
באחו A. Σ. ἐν τῷ ἕλει. O. ἐν τῷ Ἄχει.

2. *Hebr. S.* pingues carne. *A.* ſolidæ carne. *LXX.* electæ carnibus. *Vulg. craſſæ nimis.*

H. in prato. *A. S.* in palude. *LXX.* in Achi. *Vulg. in locis paluſtribus.*

בקנה 5. A. Σ. καλάμῳ. O. πυθμένι.

שדופת קדים 6. A. ἐφθαρμένοι καύσωνι. O. ἀνεμόφθοροι.

בקנה 22. A. Σ. καλάμῳ O. πυθμένι.

החרטמים 24. A. κρυφιασταῖς. Σ. μάγοις. O. ἐξηγηταῖς. Θ. σοφισταῖς.

כבד 31. A. Σ. βαρύ. O. ἰσχυρός.

נכון הדבר 32. A. ἕτοιμον τὸ ῥῆμα. Σ. βέβαιος ὁ λόγος. O. ἀληθὲς ἔσται τὸ ῥῆμα.

פקדים 34. Σ. ἐπισκόπους. O. τοπάρχας.

לא־תכרת 36. A. οὐκ ὀλοθρευθήσεται. O. οὐκ ἐκτριβήσεται.

רבד 42. A. Σ. τὸν μανιάκην. O. κλοιόν.

אברך 43. A. * γονατίζειν. O. κήρυξ.

לא־ירים איש 44. A. ὑψώσει οὐδείς. O. οὐκ ἐξαρεῖ οὐδείς.

עד כי־חדל 49. A. Σ. * οὐκ ἐπαύσατο. O. ἕως οὐκ ἠδύνατο.

עמלי 51. O. τῶν πόνων μου. Ἄλλος, τῶν λυπῶν.

5. *Hebr. A. S. Vul.* in culmo. *LXX.* in propagine.

6. *Hebr.* areſactæ Euro. *A.* corruptæ æſtu. *LXX.* a vento corruptæ. *Vul. percuſſæ uredine.*

22. *Hebr. A. S. Vulg.* in culmo. *LXX.* in propagine.

24. *H.* ad genethliacos. *A.* ſecretorum interpretibus. *S.* Magis. *LXX.* interpretibus. *Th.* ſophiſtis. *Vul. conjectoribus.*

31. *H. A. S.* gravis. *LXX.* fortis. *Vul. inopiæ magnitudo.*

32. *H. A.* paratum verbum. *S.* firmus ſermo. *LXX.* verum erit verbum. *Vul. firmitatis indicium eſt.*

34. *H.* præfectos. *S.* inſpectores. *LXX.* principes. *Vulg. præpoſitos.*

36. *H.* non ſuccidetur. *A.* non perdetur. *LXX.* non atteretur. *Vul. non conſumetur.*

42. *H. A. S. LXX. Vulg.* torquem.

43. *Heb.* Abrech. *A.* adgeniculationem. *LXX.* præco. *Vulg. ut omnes coram eo genu flecterent.*

44. *H.* non levabit vir. *A.* attollet nemo. *LXX.* non levabit quiſquam. *Vul. non movebit quiſquam.*

49. *H.* uſque dum ceſſaret. *A. S.* non ceſſavit. *LXX.* donec non potuit. *Vulg. & copia menſuram excederet.*

51. *H.* laboris mei. *LXX. Vulg.* laborum meorum. *Alius*, dolorum.

Notæ ad Cap. XLI Geneſis.

v. 2. A. στέλωμα σαρκί. Σ. παχεῖαι σαρκί. Coiſlin. ſuo autem loco ſic edidimus. στερίμνιοι κρέει καὶ παχεῖαι σαρξίν. Sic conjunctis ſine Interpretum nomine lectionibus: lectio autem στερίμνιοι, vera eſt Aquilæ, non στέρωμα, quod nullatenus hic quadrare poteſt. Hic vero deprehendas nos recte conjectaſſe, quando diximos primam interpretationem eſſe Aquilæ, ſecundam Symmachi, ſecus quam Druſius putabat, qui primam Symmacho, ſecundam Theodotioni adſcripſit.

Hoc capite multas interpretationes cum nominibus Auctorum adferimos ex Coiſliniano, quarum Interpretes ante ignorabantur, ut videas ſupra ſuo loco.

v. 16. Σ. οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ Θεὸς τὴν εἰρήνην. Omiſſa voce ἀποκριθήσεται, quam poſuimus ſupra, quæque legi debet.

v. 43. A. γονατίζειν. forte melius, γονατίζειν aut γονάτισιν, ut quadret ad verſionem Hieronymi, *adgeniculationem.* Nam illud πρόγνυ, quod ut pote ſuſpectum uncinis incluſimus ſuo loco, ex Latino factum fuiſſe videtur. γονατίζειν legendum eſſe ſuadet nota Origenis quam adtulimus, δηλοῖ δὲ οἶδεν ἡ λέξις ἢ τὸ γονατίζειν.

CAP. XLII. GENESIS.

ויתנכר 7. O. ἠλλοτριοῦτο. Ἄλλος, ἀπεξενοῦτο.

את־ערות הארץ 9. Σ. τὰ κρυπτὰ τῆς χώρας. O. τὰ ἴχνη τῆς χώρας.

אבל אשמים 21. A. μάλιστα ἐν πλημμελείᾳ. Σ. μάλα, ἢ ὄντως. O. ναὶ ἐν ἁμαρτίαις.

את־שקו 27. O. τὸ μαρσίππιον. Ἀλλ. σάκκον.

אמתחתו A. θυλάκου. O. μαρσίππου.

הושב 28. A. ἀπεστράφη μοι. O. ἀπεδόθη μοι.

ויתן 30. Σ. ἐλογίσατο. O. ἔθετο.

7. *Hebr. Alius*, & extraneum ſe oſtendit. *LXX.* alienum ſe fecit. *Vulg. quaſi ad alienos.*

9. *Hebr.* nuditatem terræ. *S.* nuditatem regionis. *LXX.* veſtigia regionis. *Vulg. infirmiora terræ.*

21. *Hebr.* vere deliquentes. *A.* maxime in delicto. *S.* & utique, *vel* vere. *LXX.* certe in peccatis. *Vulg. merito hæc patimur quia peccavimus.*

27. *Heb. Alius*, ſaccum. *LXX.* marſupium. *Vulg. ſacco.*

Heb. A. ſacci. *LXX.* marſupii. *Vulg. ſacculi.*

28. *Hebr. Vulg.* reddita eſt. *A.* reductum eſt mihi. *LXX.* redditum eſt.

30. *Heb.* & dedit. *S. Vulg.* & putavit. *LXX.* poſuit.

עלי 36. O. ἐπ' ἐμέ. Αλλος, κατ' ἐμοῦ.

אסון 38. O. μαλακισθῆναι. Αλλ. ἀῤῥωστῆσαι.

36. *Hebr. LXX.* ſuper me. *Alius*, contra me. *Vulg. in me.*

33. *Heb.* periculum. *LXX.* languere. *Alius*; infirmari. *Vulg. ſi quid ei adverſi acciderit.*

Nota ad Cap. XLII. Geneſis.

v. 2. Coiſlin poſt illud ἀπεξενοῦτο, in margine poſitum, adjecit ἀπεπροσεποιεῖτο τῷ εἴδει. i. ſpecie ſimulabat, quod videtur eſſe Scholion.

v. 25. Coiſlin. ad illud, τὰ ἀγγεῖα, in τοῖς O. poſitum, notat in margine, ἀγγεῖα, καὶ μάρσιπποι καὶ σάκκοι, καὶ πηρίδια, μίαν ἔχοντα τὴν σημασίαν, ὡς ἐν τοῖς ἑπομένοις εὑρίσεις.

Ibid. ad ἐπισιτισμόν, notat Coiſlin. in margine τροφάς.

CAP. XLIII. GENESIS.

טפנו 8. A. νηπία ἡμῶν. O ἡ ἀποσκευὴ ἡμῶν.

אערבנו 9. A. ἐγγυῶμαι. O. ἐκδέχομαι αὐτόν.

שלום לכם 23. A. Σ. Εἰρήνη ὑμῖν. O. ἵλεως ὑμῖν.

רחמיו 30. A. Σ. σπλάγχνα. O. ἔγκατα.

החדרה O. ταμεῖον. Αλλος, κοιτῶνα.

8. HEbr. *A. Vulg.* parvuli noſtri. *LXX.* apparatus noſter.

9. *Heb.* ſpondeo pro illo. *A.* ſpondeo. *LXX.* ſuſcipio illum. *Vulg. ſuſcipio puerum.*

23 *Heb. A. S.* pax vobis. *LXX.* propitius vobis. *Vulg. pax vobiſcum.*

30. *Hebr.* miſerationes ejus. *A. S. Vulg.* viſcera. *LXX.* inteſtina.

Hebr. LXX. Alius, Vulg. cubiculum.

Notæ ad Cap. XLIII. Geneſis.

v. 18. In hæc verba τῶν O. συκοφαντῆσαι ἡμᾶς, in margine Coiſliniani Codicis legitur, κατηγορίαν ψευδῆ συστήσασθαι καθ' ἡμῶν & in ſequentia, καὶ ἐπιθέσθαι ἡμῖν legitur, καταπαντῆσαι ἡμᾶς καὶ ἐξανδραποδίσασθαι, quæ videntur eſſe Scholia.

v. 23. In vocem ἀπέχω &c. quæ in LXX. legitur, Notam habuit Coiſlinianus, quæ deinde exciſis foliis partim periit: quæ ſuperſunt lacera, ſic habent, τὸ Ἑβραϊκὸν ἐστι BAHΛAI, ὅπερ ἐστιν, ἦλθε πρός μέ.... ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ ἔχομεν τὸ, κζ' B. . . . . BEPBAMMÆ EK K. . . . . BAPKAΘAP ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων λεγόμενον σημαίνει, ἦλθεν ὁ ἀδελφός ἐν ἐπιβουλῇ, καὶ ἔλαβεν εὐλογίας σου καὶ. . . . ἐρβοῖς τε μετὰ τοῦ παραδέξασθαι.... τοῦ εἶναι τῷ Ἰωσὴφ τὸ ἀργύριον ἐληλυθέναι πρὸς αὐτόν. ἐπείπερ.... ἐνεβαλεῖς ἀνθρώπων αὐτὸ ἐνεγκεῖν. Hic verba iſta Cap. 27. v. 35. בא אחיך במרמה ויקח ברכתך exprimuntur, ſed mendoſiſſime. nam ſic ſecundum veterem morem legendum, Ba ach bemarma uica barchatha.

CAP. XLIV. GENESIS.

ויפתחו 11. O. ἤνοιξαν. Αλλος, ἔλυσαν.

כלות 12. Αλλ. συντελέσας. In O. vacat ante τοῦ ἕως.

ביגון 31. A. λύπης. O. ὀδύνης.

ערב 32. Σ. ἐνεγυήσατο. O. ἐκδέδεκται.

11. HEbr. *LXX. Vulg.* aperuerunt. *Alius*; ſolverunt.

12. *Hebr.* finivit. *Alius*, cum finiviſſet. *In LXX. & Vulg. vacat.*

31. *Heb.* in dolore. *A.* triſtitia. *LXX. Vulg.* cum dolore.

32. *Hebr. S.* ſpopondit. *LXX.* ſuſcepit. *Vulg. in meam hunc recepi fidem & ſpopondi.*

Nota.

v. 31. Coiſlin. in textu τῶν O. habet λύπης, & ad marg. A. λύπης ut & Mſ. Alex. ex Aquila videlicet deſumtum.

CAP. XLV. GENESIS.

קציר 6. A. θερισμός. O. ἄμητος.

ולהחיות לכם לפליטה גדלה 7. A. καὶ τοῦ ζωῶσαι ὑμῖν εἰς ἀνασωσμὸν μέγαν. O. καὶ ἐκθρέψαι ὑμῶν κατάλειψιν μεγάλην.

6. HEbr. *A. LXX.* meſſis. *Vul. meti.*

7. *Hebr.* & ad victum dandum vobis in ſalvationem magnam. *A.* & ad vivificandum vos in ſalvationem magnam. *LXX.* & enutrire veſtras reliquias magnas. *Vulg. & eſcas ad vivendum habere poſſitis.*

פן־תורש 11. A. ἀφαλωθῇς. O. ἵνα μὴ ἐκτρίβῃς.

עבדיו 16. A. δοῦλοι. O. θεραπεία.

את־חלב 18. A. στέαρ. O. μυελόν.

תרגזו 24. A. κλονεῖσθε. Σ. μάχεσθε. O. ὀργίζεσθε.

ויפג לבו 26. A. ἐξέλυσε. Σ. ἐλειποψύχησε. O. ἐξέστη τῇ διανοίᾳ.

11. *H.* ne depaupereris. *A.* conſumaris. *LXX.* ut non atteraris. *Vulg. ne & tu pereas.*

16. *Heb.* ſervorum ejus. *A.* ſervi. *LXX. Vulg.* familia ejus.

18. *Hebr. A.* pinguedinem. *LXX. Vulg.* medullam.

24. *Hebr. S.* contendatis. *A.* commoveamini. *LXX. Vulg.* iraſcamini.

26. *Heb.* & debilitatum eſt cor ejus. *A.* evigilavit. *S.* animo deliquit. *LXX.* obſtupuit mente. *Vulg. quaſi de gravi ſomno evigilans.*

Nota.

v. 4. O. ὀργίζεσθε. Coiſlin. in margine notat πρὸς αὐτὸν, quod in Hebræo poſitum in LXX. deſiderabatur: & ſimilia quædam hoc capite, ut verſu 9. poſt κατάβηθι οὖν, in margine additur τὸ τάχος. & verſu 10. poſt καὶ οἱ υἱοί σου adjicitur in marg. καὶ ὁ οἶκός σου. ſimiliterque v. 11.

CAP. XLVI. GENESIS.

הבאים 8. O. εἰσελθόντων. Ἄλλος, εἰσπορευομένων.

להורת לפניו 28. A. φωτίζειν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Σ. δηλῶσαι αὐτῷ. O. συναντῆσαι αὐτῷ.

8. *Hebr. Vulg.* qui ingreſſi ſunt. *LXX.* qui intraverunt. *Alius*, ingredientium.

28. *Heb.* ad præparandum ante eum. *A.* illuminare in faciem ejus. *S.* ad manifeſtandum ei. *LXX.* ad occurrendum ei. *Vulg. ut nuntiaret ei.*

Nota.

v. 20. Hæc verba, ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Μανασσῆ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα, τὸν Μαχείρ. Μαχεὶρ δὲ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ. υἱοὶ δὲ Ἐφραὶμ ἀδελφοῦ Μανασσῆ, Σουταλαάμ, καὶ Ταάμ. υἱοὶ δὲ Σουταλαάμ, Ἐδώμ. (Ed. Rom. Ἐδώμ.) Hæc, inquam, utpote quæ in Hebræo non exſtant obelis notantur.

CAP. XLVII. GENESIS.

לחם לפי הטף 12. A. σῖτον κατάλογον (f. κατάλληλον) τοῦ ὄχλου. O. σῖτον κατὰ σῶμα.

כי חק לכהנים 22. A. ὅτι ἀκρίβασμός τοῖς ἱερεῦσι. Σ. σύνταξις γὰρ ἦν τοῖς ἱερεῦσιν. O. ἐν δόσει γὰρ ἔδωκε δόμα τοῖς ἱερεῦσι.

ולאכל לטפכם 24. Ἄλλος, καὶ εἰς βρῶσιν τοῖς νηπίοις ὑμῶν. In O. vacat.

12. *Hebr.* panem ad os parvuli. *A.* eſcam congruentem turbæ. *LXX.* triticum ſecundum corpus, *vel.* per ſingulos. *Vulg. cibaria ſingulis.*

22. *Heb. A.* quia ſtatutum Sacerdotibus. *S.* conſtitutio enim erat Sacerdotibus. *LXX.* donatione enim dedit donum Sacerdotibus. *Vulg. qua a rege tradita fuerat eis.*

24. *H.* & ad comedendum parvulis veſtris. *Alius*, & in cibum parvulis veſtris. *In LXX. vacat. Vulg. & liberis veſtris.*

Nota.

v. 5. ÷ ἦλθον δὲ εἰς Αἴγυπτον πρὸς Ἰωσὴφ Ἰακὼβ καὶ ÷ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἤκουσε Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου. ※ καὶ εἶπε Φαραὼ πρὸς Ἰωσὴφ λέγων· ὁ πατήρ σου καὶ οἱ ※ ἀδελφοί σου ἥκασι πρὸς σέ. ἰδοὺ ἡ γῆ Αἰγύπτου ἐναν-※ τίον σου ἐστίν. ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ κατοίκισον τὸν πατέρα ※ σου καὶ τοὺς ἀδελφούς σου. Hæc ſic in Coiſlin. notantur primo obelis, deinde aſteriſcis, quia hæc olim aliò præpoſtere tranſlata fuerant. Qua de re vide notam Origenis, quam edidimus ſuo loco.

CAP. XLVIII. GENESIS.

חלה 1. A. ἀῤῥωστεῖ. Σ. νοσεῖ. O. ἐνοχλεῖται.

מעודי 15. Σ. ἀφ' οὗ εἰμι. O. ἐκ νεότητος.

1. *Hebr.* ægrotans. *A.* infirmatur. *S.* ægrotat. *LXX.* moleſte habet. *Vulg. quod ægrotaret.*

15. *H.* ab adhuc me. *S.* a quo ſum. *LXX.* a juventute. *Vulg. ab adoleſcentia mea.*

הגאל 16. A. ὁ ἀγχιστεύων. O. ὁ ῥυόμενος.

16. *H.* qui redimit. *A.* qui propinquus eſt. *LXX. Vulg.* qui eruit.

והשיב 21. O. ἀποστρέψει. Ἀλλ. ἀνάξει.

21. *H.* redire faciet. *LXX. Alius*, *Vulg.* reducet.

שכם אחד 22. A. ὦμον ἕνα. O. Σίκιμα ἐξαίρετον.

* 22 *H. Vulg.* partem unam. *A.* humerum unum. *LXX.* Sicimam præcipuam.

Notæ ad Cap. XLVIII. Geneſis.

v. 1. Hoc verſu hæ minoris pretii marginales lectiones habentur in Coiſlin. Ad vocem τῶν O. ἀναλαβών, in marg. παραλαβών. Ibid ad υἱοὺς αὐτοῦ additur in margine μετ' αὐτοῦ, ut legitur in Mſ. Alex. Ibid. ἐνάλλαξ, in Coiſliniano legitur ἐναλλάξας, & in margine notatur, ἀντιστρέψας ἢ ἐπιστημόνως.

v. 16. Coiſlin. A. ἀγχιστεύων. Hanc lectionem ſine nomine Interpretis ſuo loco dedimus. Eſt autem Aquilæ, ut ibidem conjectando diximus.

CAP. XLIX. GENESIS.

כלי חמס מכרתיהם 5. A. σκεύη ἀδικίας * ἀνάσκαφε. O. συνετέλεσαν ἀδικίαν ἐξαιρέσεως αὐτῶν.

5. HEbr. arma iniquitatis machæræ eorum. *A.* vaſa iniquitatis. . . . . *LXX.* conſummaverunt iniquitatem propoſiti ſui. *Vulg. vaſa iniquitatis bellantia.*

אל־תחד כבדי 6. A. μὴ μονωθήτω δόξα μου. O. μὴ ἐρίσαι τὰ ἥπατά μου.

6. *Heb. A.* ne uniatur gloria mea. *LXX.* non contendant viſcera mea. *Vulg. non ſit gloria mea.*

אתה יודוך 8. A. σοὶ ἐξομολογησάσθωσαν. O. σὲ αἰνέσαισαν.

8. *H. Vulg.* te laudabunt. *A.* tibi confitebuntur. *LXX.* te laudent.

יקים 9. A. ἀναστήσει. O. ἐγερεῖ. Coiſl. ἐξεγερεῖ.

9. *H. A. Vulg.* ſuſcitabit. *LXX.* excitabit.

חכלילי 12. A. κατάκοροι. O. χαροποιοί.

12. *H.* rubicundior oculis. *A.* vividi. *LXX.* gratioſi *Vulg. pulcriores.*

ירכתו 13. A. μηρὸς αὐτοῦ. O. παρατενεῖ.

13. *H.* latus ejus. *A.* femur ejus. *LXX.* pertendet. *Vulg. pertingens.*

חמר גרם 14. A. ὄνος ὀστώδης. O. τὸ καλὸν ἐπιθύμησεν.

14 *H. A.* aſinus oſſeus. *LXX.* bonum deſideravit. *Vulg. aſinus fortis.*

למס עבר 15. A. εἰς φόρον δουλεύων. O. ἀνὴρ γεωργός.

15. *H.* tributo ſerviens. *A.* in tributum ſerviens. *LXX.* vir agricola. *Vulg. tributis ſerviens.*

גדוד יגודנו 19. A. εὔζωνος εὐζωνεῖ. Σ. λόχος. . . O. πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν.

19. *H.* exercitus ſuperabit eum. *A.* accinctus accinget ſe. *S.* cohors. *LXX.* tentatio tentabit. *vel.* turba prædonum prædabitur eum. *Vulg. accinctus præliabitur.*

יגר עקב (A.) εὐζωνισθήσεται πτέρναν. O. πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας.

H. ſuperabit tandem. *A.* accingetur calcaneo. *LXX.* tentabit eum ſecus pedes. *Vulg. accingetur retrorſum.*

מעדני 20. A. τρυφάς. O. τρυφήν.

20. *H. A. LXX. Vulg.* delicias.

אילה שלחה הנתן אמרי־שפר 21. A. ἔλαφος ἀπεσταλμένος ὁ διδοὺς καλλονήν. O. στέλεχος ἀνειμένος, ἐπιδιδοὺς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος.

21. *H.* cerva dimiſſa, dans dicta pulchritudinis. *A.* cervus dimiſſus dans pulchritudinem. *LXX.* virgultum reſolutum dans in germine pulchritudinem. *Vulg. cervus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis.*

ויאסף 33. A. συνέλεξεν. Σ. συναγαγών. O. ἐξάρας.

33. *H. A. Vulg.* & collegit. *S.* colligens. *LXX.* ſuſtollens.

Notæ ad Cap. XLIX. Geneſis.

v. 5. A. σκεύη ἀδικίας * ἀνάσκαφε. Sic Coiſlin. vox poſtrema prorſus vitiata videtur. Licet enim ἀνασκάπτον quadret ad vocem Hebraïcam מכרה, illud ἀνάσκαφε corruptum nullo modo poteſt convenire cum מכרת.

v. 7. ubi LXX. habent μῆνις in margine Coiſlin. notatur, ὀργὴ ἐπίμονος.

v. 12. A. κατάκοροι. Coiſlin. Legitur in alio Codice ſine Interpretis nomine κατάκαροι, quam lectionem ſuſpectam habui, & pro καθαροὶ poſitam exiſtimavi: cum maxime Aquila vocem eamdem Hebraicam alibi καθαρὸς vertat. Nunc autem hærere me fateor & circa vocis γεννήματα, & circa ejuſdem ſignificationem.

CAP.

CAP. L. GENESIS.

החנטים 3. A. τῶν ἀρωματιζομένων. O. τῆς ταφῆς.

לאמר 16. Σ. παρακαλοῦντες. O. λέγοντες.

שא נא פשע אחיך 17. A. ἆρον δὴ ἀθεσίαν ἀδελφῶν σου. O. ἄφες αὐτοῖς τὴν ἀδικίαν.

רעה גמלוך A. κακίᾳ ἠμείψαντό σε. O. ὅτι πονηρά σοι ἐνεδείξαντο.

גם־אחיו ויפלו לפניו 18. ※ καίγε ἀδελφοὶ ※ αὐτοῦ, καὶ ἔπεσον εἰς πρόσωπον.

אכלכל 21. A. διοικήσω. O. διαθρέψω.

ויחנטו 25. A. ἠρωμάτισαν. O. ἔθαψαν.

בארון A. ἐν γλωσσοκόμῳ. O. ἐν σορῷ.

3. Hebr. balſamatorum. *A.* aromatibus conditorum. *LXX.* ſepulturæ. *Vulg. cadaverum conditorum.*

16. *Heb.* dicendo. *S.* adhortans. *LXX.* dicens. *Vulg. ut hac tibi verbis illius diceremus.*

17. *Heb.* parce nunc prævaricationi fratrum tuorum. *A.* tolle, quæſo, prævaricationem fratrum tuorum. *LXX.* dimitte eis iniquitatem. *Vulg. obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum.*

Heb. malum retribuerunt tibi. *A.* malitia tibi gratiam retulerunt. *LXX.* mala tibi oſtenderunt. *Vulg. atque malitia quam exercuerunt in te.*

18. *Heb.* etiam fratres ejus, & ceciderunt in conſpectu ejus. ※ utique fratres ejus, & ceciderunt in faciem. *Vulg. & proni adorantes in terram.*

21. *Hebr.* alam. *A.* curabo. *LXX.* enutriam. *Vulg. paſcam.*

25. *Hebr.* balſamarunt. *A.* aromatibus condierunt. *LXX.* ſepellerunt. *Vulg. conditus aromatibus.*

Heb.. *LXX.* in arca. *A Vulg.* in loculo.

EXODI. CAP. I.

Nota.

v. 13. Coiſlin. habet. Σ. ἐντρυφῶντες Θ. ἐμπαιγμοῦ. l. ἐμπαιγμοῦ; ſed præſtare videtur lectio quam ſequuti ſumus, A. ἐντρυφήματι Σ. Θ. ἐμπαίγματι. Nam vocem פרך ſolet Symmachus vertere ἐμπαιγμὸς & ἐμπαιγμα. V. Lexica infra.

EXODI CAP. II.

22. ※ ὃ δὲ ὄνομα τοῦ δευτέρου ἐκάλεσεν ※ Ελιεζέρ. ὁ γὰρ θεὸς τοῦ πατρός μου βοηθός μου, ※ καὶ ἐρρύσατό με ἐκ χειρὸς Φαραώ.

נאקתם 24. A. Σ. τῆς οἰμωγῆς αὐτῶν. O. τὸν στεναγμὸν αὐτῶν.

22. ※ Nomen vero ſecundi vocavit Eliezer. ※ Deus enim patris mei adjutor meus, & li- ※ beravit me de manu Pharaonis. *Vulg. alterum vero peperit, quem vocavit Eliezer dicens: Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.*

24. *Hebr.* clamorem eorum. *A. S.* ejulatum eorum. *LXX. Vulg.* gemitum eorum.

Notæ ad Cap. II. Exodi.

v. 22. ※ καὶ τὸ ὄνομα &c. Coiſlin. Hæc vero in Hexaplis erant ut notant aſteriſci, atque fortaſſe ex aliquo Hebraico Exemplari verſa fuerant; ſed nec in hodierno exemplari Hebraïco, nec in LXX. reperiuntur: unde ſuſpicio oriatur aſteriſcos vitio librariorum adjectos fuiſſe.

v. 24. Coiſlin. A. Σ. τῆς οἰμωγῆς. In Edito ſupra ſine Interpretum nominibus adfertur.

EXODI CAP. III.

ויבא 1. A. ἤλασεν. O. ἦλθεν.

את־המראה 3. Σ. τὸ θέαμα. O. τὸ ὅραμα.

ונצלתם 22. A. Σ. σκυλεύσετε. O. in Coiſlin. συσκευάσατε.

1. *Hebr. LXX. Vulg.* venit. *A.* acceſſit.

3. *Hebr. LXX. Vulg.* viſionem. *S.* ſpectaculum.

22. *Hebr. Vulg.* & ſpoliabitis. *A. S.* ſpoliate. *LXX. in Coiſlin.* expilate.

Notæ ad Cap III. Exodi.

v. 6. Coiſlin. habet A. ἀπέκρυψε. Baſilienſis vero ἀπέκρυψεν, ut edidimus ſupra. Hic notatur in margine Coiſliniani κζʹ Σαμαρειτῶν, quæ nota repetitur infra ad verſum 15.

v. 16. A. πρεσβυτέρους. Coiſlin. Nos cum Editione Rom. legimus ſupra πρεσβύτας.

v. 22. Coiſlin. A. Σ. σκυλεύσατε. Hanc lectionem habent οἱ O. Edit. Romanæ. Coiſlin. vero ut & Alex. in textu habet συσκευάσατε.

EXODI. CAP. IV.

בזנבו 4. O. τῆς κέρκου. Ἄλλος, τῆς οὐρᾶς.

4. Hebr. in cauda ejus. LXX. Alius, caudam. Vulg. caudam ejus.

Notę ad Cap. IV. Exodi.

v. 10. Coiſlin. Σ. οὐκ εὔλαλος, οὐχ ἱκανός. A. οὐκ ἀνὴρ ῥημάτων. O. οὐκ εὔλογος. Sic ille cum Edit Rom. lectionem, quam omnes alii Codices Syro tribuunt, Symmacho adſcribit. Error ex litterâ Σ. initiali, in utroque eadem, evenire potuit. Res in dubio relinquitur. O. οὐκ εὔλογος. In Edit Rom. οὐχ ἱκανός legitur in textu.

v. 18. Coiſlin. οἱ λοιποὶ εἰς εἰρήνην. & v. 23. οἱ λοιποὶ υἱόν μου. v. autem 24. A. ὁ Θεός. Σ. Θ. κύριος. O. ἄγγελος, cum hac nota in marg. ἄλλοι ὁ ἄγγελος κύριος ἀπελθεῖν Μωϋσῆν. οὕτως κζʹ μου A. Θεὸς ἦν, κζʹ δὲ Σ. ϗ Θ. ΚΣ. ἦν. (ſic.)

v. 26. Coiſlin. Λοιποὶ, ὅτι νυμφίος αἱμάτων σὺ μοι. Hæc tantum habet. Vide ſuo loco.

EXODI. CAP. V.

בדבר או בחרב 3. A. Σ. λοιμὸς ἢ μάχαιρα. O. θάνατος ἢ φόνος.

3. Hebr. cum peſtilentia vel gladio. A. S. Vulg. peſtis aut gladius. LXX. mors aut cædes.

Notæ ad Cap. V. Exodi.

v. 3. A. Σ. λοιμὸς ἢ μάχαιρα, Coiſlin. Eſt igitur lectio Aquilæ & Symmachi, ut recte conjectavimus in Nota.

v. 4. Coiſlin. habet Σ. ἀποτρέπετε, quemadmodum & Baſilienſis. Chronicon Alex. διαστρέφετε: utram malis lectionem elige.

v. 7. Coiſlin. A. Σ. Θ. καλαμάσθωσαν.

EXODI CAP. VI.

ערל שפתים אני 30. Σ. οὐκ εἰμὶ καθαρὸς φθέγματι. O. ἐγὼ ἰσχνόφωνός εἰμι.

30. Hebr. ego incircumciſus labiis. S. non ſum purus loquela. LXX. ego gracili voce ſum. Vulg. incircumciſus labiis ſum.

EXODI CAP. VII.

לתנין 9. A. κῆτος. O. δράκων.

ויחזק 13. Σ. ἀντέστη. O. κατίσχυσε.

כבד 14. Σ. ἀπειθεῖ. O. βεβάρυνται.

9. Hebr. in draconem. A. cetus. LXX. draco. Vulg. in colubrum.

13. Hebr. roboravit ſe. S. reſtitit. LXX. invaluit. Vulg. induratumque eſt.

14. Hebr. grave. S. renuit. LXX. aggravatum eſt. Vulg. ingravatum eſt.

Nota.

v. 11. Coiſlin. ad Aquilam habet τροφιαστάς. & ibid. ad Symmachum, ἀπαοιδῶν. Sed idem v. 22. Σ. διὰ τῶν ἀπαοιδῶν.

EXODI CAP. VIII.

חמרם חמרים 14. A. σωρὸς, σωρός. O. θημωνίας, θημωνίας.

תשחת 24. Σ. ἐφθάρη. O. ἐξωλοθρεύθη.

14. Hebr. LXX. acervos, acervos. A. cumulos, cumulos. Vulg. in immenſos aggeres.

24. Hebr. corrumpebatur. S. Vulg. corrupta eſt, LXX. deſtructa eſt.

Nota.

Præter haſce lectiones, aliæ habentur in Coiſliniano, quæ cum MSſ. aliis non conſonant, ut v. 7. O. φαρμακείαις ad marg. ἐπαοιδαῖς O. ἀφιλέτω, in marg. legitur, ἀφιλέτω. v. 14. Coiſlin. A. σωρὸς, σωρὸς. Ubi Codex Baſilienſis. A. κύρης, κύρης. Chronicon Alex. A. Σ. κύρης, κύρης, quæ poſtrema lectio confirmatur ex cap. 45. Ezech. ubi eadem vox Hebraïca, κύρης vertitur a tribus Int. v. 15. Coiſlin. A. ἀνάπαυσις, ubi alii melius, ἀνάπνευσις.

EXODI CAP. IX.

דבר 4. O. ῥητόν. Αλλος, οὐδὲν ὁποιοῦν.

הנים 20. Σ. διέσωσεν. O. συνήγαγεν.

את כל־אשר בשדה 25. Αλλος, πάντα ὅσα ἦν ἐν τῷ πεδίῳ. In O. vacat.

4. Hebr. LXX. verbum. *Alius, & Vul.* nihil omnino.

20. *Hebr.* fugere fecit. *S.* conſervavit. *LXX.* congregavit. *Vulg. fecit confugere.*

25. *Heb. Alius*, omnia quæ in agro. *In LXX.* vacat. *Vulg. cuncta quæ fuerunt in agro.*

Notæ ad Cap. IX. Exodi.

v. 9. Coiſlin. Σ. ἐξανθοῦντα. Baſilienſis. Σ. ἐξανθοῦσαι. i. φλυκτίδες; ut habetur in LXX. crederem Coiſliniani lectionem ſinceriorem eſſe. Symmachumque vocem אבעבעת alio nomine quam LXX. in neutro genere vertiſſe.

v. 16. ubi LXX. δύναμιν habent, Coiſlin. ad marg. ἰσχύν.

v. 17. Coiſlin. in textu habet ἐγκρατεῖς & in marg. ἐμποιῇ, quæ poſtrema lectio eſt in Edit. Rom. Aquilæ verò & Sym. lectiones exhibet, ut nos edidimus.

EXODI CAP. X.

הטרם תדע 10. Σ. ἄρα οὔπω οἶδας; O. ἢ εἰδῆναι βούλει;

10. Hebr. num ante ſcies? *S.* an nondum noſti? *LXX.* numquid ſcire vis? *Vulg. Nonne vides?*

Notæ ad Cap. X. Exodi.

v. 5. ubi LXX. habent τὸ περισσὸν, Coiſlin in marg. τὸ λοιπόν. Baſilienſis vero. A. τὸ λεῖπον, quæ vox reſpondere poteſt etiam ſequenti τῶν O. καταλειφθέν: ad utramque enim περισσὸν & καταλειφθὲν perinde quadrat.

v. 7. Coiſlin. Σ. προσκόμμα. Colbertinus Cod. & Edit. Rom. A. προσκόμμα. Baſil. A. Σ. προσκόμμα utriuſque eſſe videtur ut hos poſuimus ſuo loco.

v. 14. Coiſlin. in textu τῶν O. ἔσται. ad marg. γέγονεν.

EXODI CAP. XII.

בבית הבור 29. Σ. δεσμωτηρίῳ. O. λάκκῳ.

29. Hebr. in domo foveæ. *S. Vulg.* carcere. *LXX.* fovea.

Notæ ad Cap. XII. Exodi.

v. 8. Coiſlin. ad vocem τῶν O. ἔδονται, in marg. notat. ἔδονται.

v. 11. Coiſlin. A. ἐν θάμβῳ ὑπερβασία ἐστι, Σ. ἐνδιέδειξεν φασὲχ ὑπερμάχησις ἐστι. ubi ἐνδιέδειξεν pro ἐν ἐπείξει ponitur; φασὲχ autem irrepſit ex Edit. Theodotionis. Vide notam ibi.

v. 46. In hæc verba τῶν O. οὐκ ἐξοίσετε &c. notatur in margine, οὐκ ἀπολείψεται ἀπὸ τῶν κρεῶν εἰς τὸ πρωΐ. Quæ lectio convenit cum alia ibidem poſita.

EXODI CAP. XIII.

באתם בקצה המדבר 20. A. Σ. Θ. εἰς Ηθὰν τῆς ἐρημοτάτης. O. ἐν Οθὼμ παρὰ τὴν ἔρημον.

20. Hebr. in Etham in fine deſerti. *A. S. Th.* in Ethan in extremo deſerti. *LXX.* in Othom juxta deſertum. *Vulg. in Etham in extremis finibus ſolitudinis.*

Notæ ad Cap. XIII. Exodi.

v. 10. A. ἀκροβύσματα, Σ. προσταγμα. Sic Coiſl. Edit. Rom. ſine Interpretum nomine, ἀκροβασμὸν, πρόσταγμα, quæ recte conjectavimus eſſe Aq. & Symm. ut vides.

v. 13. Coiſlin. A. τινοντώσεις, Σ. ἀποκτενεῖς, Θ. νωτοκοπήσεις, cum hac nota: ἑτέρᾳ διανοίᾳ χρώμενοι οἱ λοιποὶ τὸ ὁ. ἐὰν γάρ φασι μὴ δυνηθῇς ἀλλάξαι, ἀνελεῖς αὐτὸ, ἵνα μὴ δουλεύσῃ ἀνθρώπῳ, τὸ Θεῷ ἀφιερωμένον· ὅμως κάλλιον οἱ Ο. ἐνόησαν τὸ, λυτρώσῃ αὐτὸ, ἀντὶ τοῦ τιμὴν αὐτοῦ δώσεις. οὕτω γὰρ αὐτολεξεὶ κάτω λέγει τὸ ιδ΄. κεφάλαιον, καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ Λευιτικοῦ, i. *Alia mente uſi ſunt cæteri Interpretes. Nam aiunt*: Si non potueris commutare, occides ipſum, *ut quod Deo conſecratum fuerat homini non ſerviret. Attamen LXX. pulcrius excogitarunt illud*, redimes ipſum, *ac ſi dicerent*, *pretium ejus dabis; ſic enim ipſis verbis dicitur infra cap. 34. necnon in fine Levitici.*

v. 16. Coiſlin. εἰς νάκτα. duæ poſtremæ ſyllabæ lectionis quam veram putavimus, εἰς ἀτίνακτα. Vide notam ibi.

v. 18. A. ἐνωπλισμένοι, Σ. ὁπλῖται. Θ. πεμπταζοντες. Lectio Aquilæ ea eſt, quam nos cum Druſio putavimus reſtituendam. Symmachi. ὁπλῖται. Cod. Baſil. & alii, καθωπλισμένοι.

EXODI CAP. XIV.

פי החירת 2. A. Σ. Θ. φιεθρώ, (mel. φιερώθ.) O. τ̃ ἐπαύλεως.

על־פי החירת 9. A. Θ. ἐπὶ φιεθρών. Σ. ἐπὶ τ̃ στόματος τ̃ Ἰερώθ. O. ἀπέναντι τ̃ ἐπαύλεως.

2. HEbr. *Vulg*. Phihahiroſ. *A. S. Th*. Phietro. (*mel*. Phieroth.) *LXX*. ſuburbii.

9. *Heb*. juxta Phihahiroth. *A. Th*. juxta Phietron. *S*. juxta os Ieroth. *LXX*. e regione ſuburbii. *Vulg. in Phihahiroth.*

Notæ ad Cap. XIV. Exodi.

v. 2. A. Σ. Θ. φιθρώ. Coiſlin. Hanc lectionem prorſus corruptam, & φιερώθ legendum crederem, niſi repeteretur cum ν in fine.

v. 7. Σ. ἀνὰ τρεῖς. Coiſlin. Hanc vero lectionem ſine Interpretis nomine adtulimus ex Baſilienſi Codice.

v. 20. A. καὶ ἐγένετο ἡ νεφέλη καὶ τὸ σκότος. Sic Coiſlin. & quidem melius ut ex Hebraïco arguitur. Cætera in Coiſlin. quadrant ad Editum noſtrum.

EXODI CAP. XV.

קנית 16. Σ. ἐκτήσω (al. ἐκτήσω.) O. Θ. ἐλυτρώσω.

כוננו 17. A. ἥδρασαν. O. ὃ ἡτοίμασαν.

ותען להם 21. O. καὶ κατέλεξεν αὐτοῖς. O. ἐξῆρχε δὲ αὐτοῖς.

16. HEbr. *S. LXX. Edit. Rom. Vulg*. poſſediſti. *LXX. Coiſlin. Th*. redemiſti.

17. *Hebr. A*. firmaverunt. *LXX*. quod paraverunt. *Vulg. quod firmaverunt.*

21. *Hebr*. & reſpondit eis. *A*. & recenſuit eis. *LXX*. incœpit autem eis. *Vul. quibus præcinebat.*

Nota ad Cap. XV. Exodi.

v. 16. Σ. ἐκτήσω &c. lege ἐκτήσω. Hæc prodeunt ex altero Coiſliniano IX. vel X. ſæculi, num. 90. ubi Pſalmi & Cantica Scripturæ cum Scholiis.

v. 17. A. Σ. Ἕδρασμα εἰς καθέδραν σου. Coiſlin. Sine Interpretum nomine id attulimus ex Mſſ. Idem Coiſlin. A. ἥδρασαν ibid. Sequens item lectio Aquilæ ex Coiſliniano, ſine Interpretis nomine allata fuerat.

EXODI. CAP. XVI.

ממטיר 4. O. ὕω. Ἄλλος, βρέχω.

4. HEbr. pluens. *LXX. Alius*, pluo. *Vulg. pluam.*

Nota.

v. 32. A. ἀμυλοῦ Σ. ἐξ ἰλαίν. Sic Coiſlin. verum hæc parum lucis adferunt iis quæ diximus in Nota ibid. quam vide ſis.

Nota. ad Cap. XXVII. Exodi.

v. 12. Coiſlin. ἐπισυνεσγμένας, ubi O. ἐσυνεσγμένας. Sed puto ſinceriorem eſſe lectionem quam ex Baſilienſi adtulimus, nempe πλευς pro חמשים. Quæ ratio vertendi Aquilæ familiaris eſt. Poſſet forte ἐπισυνεσγμένας deſumtum eſſe ex altera Aquilæ verſione.

Nota ad Cap. XVIII. Exodi.

v. 10 Coiſlin. habet A. ἀφεῖλεν. & v. 21. οἱ λοιποὶ, πλεονεξίαν: quam lectionem ſine Interpretum nomine adtulimus.

Nota ad Cap. XIX. Exodi.

v. 5. Coiſlin. Σ. ἐξαίρετοι. In Edito ſupra ἐξαίρετον, quod idipſum valet hic. v. 12. Coiſlin. οἱ λοιπ. ὁριοθετήσεις· ubi Editus ſupra ſine Interpretis nomine ὁροθετήσεις τὸν λαόν. v. 13. Idem. Coiſlin. A. ῥοιζόντι συμβίλον mendoſe pro ῥοιζῶν, σύμ.βίλον ut ex aliis MSS. arguitur.

EXODI CAP. XXI.

שקלים 32. Σ. στατῆρας. O. δίδραχμα.

32. **H**Ebr. *Vulg.* ſiclos. *S.* ſtateras. *LXX.* didrachma.

Nota.

v. 13. Coiſlin. Σ. στατῆρας. Alii omnes habent A. Σ. στατῆρας. Sic autem vertere ſolet uterque.

EXODI CAP. XXII.

לא־תענון 22. A. οὐ κακουχήσετε. O. οὐ κακώσετε.

2. **H**Ebr. non humiliabis. *A.* non affligetur. *LXX.* non vexabitis. *Vulg. non contriſtabis.*

Nota.

v. 20. Coiſlin. οἱ λοιποὶ, ἀναθεματισθήσεται.

Nota ad Cap. XXIII. Exodi.

v. 16. O. ἐκ τοῦ ἀγροῦ. Coiſlin. habet in margine, ἐν τῷ ἀγρῷ. v. 21. Coiſlin. Σ. μὴ παραπικραίνε. v. 22. A. Σ. τοὺς καταπλήξιν με. quam lectionem ſine Interpretum nomine dedimus.

Nota ad Cap. XXIV. Exodi.

v. 14. Coiſlin. ad Symmachum habet ἀναμείνατε. Cæteri περιμείνατε.

EXODI CAP. XXV.

תולעת שני 4. A. σκώληκος διάφορον. Οἱ λοιποὶ, δίβαφες. O. κόκκινον διπλοῦν.

רחב 10. O. πλάτος. Ἄλλος, εὖρος.

זר 11. Σ. στεφάνην. O. κυμάτια.

פעמתיו 12. Σ. πλευράς. O. κλίτη. Θ. μέρη.

קצות 18. Σ. τῶν ἄκρων. O. τῶν κλιτῶν.

מלקחיה 38. Οἱ λοιποὶ, λαβίδας. O. ἐπαρυστῆρα.

מחתתיה Οἱ λοιποὶ, πυρεῖα. O. ὑποθέματα.

4. **H**Eb. vermiculum cocci. *A.* vermiculi varium. *Reliqui*, bis tinctum. *LXX.* coccinum duplex. *Vulg. coccumque bis tinctum.*

10. *Hebr. LXX. Alius*, *Vulg.* latitudo.

11. *Hebr. S. Vul.* coronam. *LXX.* cymatia.

12. *Hebr.* angulis. *S. LXX.* latera. *Th.* partes. *Vulg. angulos.*

18. *Hebr.* extremitatibus. *S.* ſummitatibus. *LXX.* lateribus. *Vulg. parte.*

38. *Heb. Reliqui*, forcipes. *LXX.* emunctorium. *Vulg. emunctoria.*

Hebr. receptacula ejus. *Reliqui*, pyriata *LXX.* ſuppoſitoria. *Vulg. ubi quæ emuncta ſunt extinguantur.*

Notæ ad Cap. XXV. Exodi.

v. 2. Coiſlin. A. ἀφαιρέματα. Sed præſtat lectio Baſilienſis Cod. ἀφαίρεμα: nam vox Hebraica eſt in ſingulari.

v. 4. A. σκώληκος διάφορον. Sic & alibi, οἱ λοιποὶ δί-

ϐαφὲς, *bis tinctum.* Horat. Carm. 2. Ode 16.

et bis Afro
murice tincta
veſtiunt lanæ.

v. 5. Coiſlin. οἱ λοιπ. πεπυῤῥωμένα. Sic & ibid. οἱ λοιπ. ἰάνθινα. v. 7. A. Θ. εἰς τὸ λόγιον. ubi Baſil. A. Σ. λόγιον v. 8 οἱ λοιπ. σκευάσω. v. 10. A. γλωσσόκομον. Baſil. vero A. Σ. Θ. γλωσσόκομον.

v. 12. Coiſlin. οἱ λοιπ. συνταξομαι v. 30. A. X. προσώπου Θ. προσθίως ubi Baſil. A. προσώπου προσθίως. v. 31. οἱ λοιπ. μυρσὸς.

v. 33. Coiſlin. A. ἐξημυγδαλωμένοι. Σ. ἐκτετορνευμένα ἀμύγδαλα, *tornati amygdalis* vox poſtrema deeſt in Baſilienſi.

v. 38. Coiſlin. οἱ λοιπ. πυρεῖα, καλούμενα τρύβλια, *Pyriata quæ vocantur trÿblia.*

EXODI CAP. XXVI.

יריעת 1. A. δέῤῥεις. O. αὐλαίας.

חשב O. ὑφάντου. Ἄλλος, ποικιλτοῦ.

קרסי 6. O. κρίκους. Ἄλλος, δακτύλους.

והיה המשכן אחד A. καὶ ἔσται ἡ σκηνὴ ἐν τῇ σκηνῇ. O. καὶ ἔσται ἡ σκηνὴ μία.

יריעת עזים 7. A. Σ. καλυπτῆρας τριχίνους. O. δέῤῥεις τριχίνας.

שתי ידות 17. A. Θ. δύο χεῖρας. Σ. κατοχεῖς. O. δύο ἀγκωνίσκους.

מסך 36. A. παρατάνυσμόν. O. ἐπίσπαστρον.

1. HEbr. cortinis. *A.* pelles. *LXX.* aulæa; *Vulg. cortinas.*

Hebr. cogitantis. *LXX.* textoris. *Alius*, variantis. *Vulg* plumario.

6. *Hebr.* uncinos. *LXX. Vulg.* circulos, *Alius*; digitos.

Hebr. LXX. & erit tabernaculum unum, *A.* & erit tabernaculum in tabernaculo. *Vul. ut fiat tabernaculum unum.*

7. *Heb.* cortinas caprarum. *A. S.* operimenta capillacea. *LXX.* vela capillacea. *Vulg. ſaga cilicina.*

17. *Hebr.* duæ manus. *A. Th.* duas manus. *S.* retinacula *LXX.* duos anconiſcos. *Vulg. duæ incaſtratura.*

36. *Hebr.* operimentum. *A. Vul.* tentorium; *LXX.* adductorium.

EXODI CAP. XXVII.

מכבר 4. Οἱ λοιποὶ, κοσκίνωμα δικτυωτόν. O. ἐσχάραν.

כרכב 5. O. ἐσχάρᾳ. Ἄλλος, σύνθεσιν.

קלעים 11. O. ἱστία. Ἄλλος, πλεκτόν.

4. HEbr. cribrum, *Reliqui*, *Vulg.* craticulam in modum retis. *LXX.* craticulam.

5. *Heb.* ambitum. *LXX.* craticulam. *Alius*, ſynthesin *Vulg.* *arulam.*

11. *Heb.* fundæ. *LXX. Vulg.* tentoria. *Alius*; plexum.

Nota.

v. 16. Coiſl. in textu. τῶν O. habet διανενησμένη in marg. vero κεκλωσμένη. Hæc autem variant in Edito noſtro ſupra.

EXODI CAP. XXVIII.

תשבץ 4. A. Σ. σύσφιγκτον. O. κοσυμβωτόν.

שרשרת 14. A. Σ. ἁλύσεις. O. κροσσωτά. Θ. χαλαστά· ἐν ἄλλῳ βιβλίῳ εὗρον, A. Σ. σύσφιγκτα.

מעשה עבת A. Σ. ἔργον βροχωτόν. O. ἔργον πλοκῆς.

כמעשה 15. A. κατὰ τὸ ποίημα. O. κατὰ τὸν ῥυθμόν.

ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים 17. Οἱ λοιποὶ, καὶ πληρώσεις ἐν αὐτῷ πληρώματα λίθων τεσσάρων στιχμάτων. O. καὶ καθυφάνεις ἐν αὐτῷ ὕφασμα κατάλιθον τετράστιχον.

4. HEbr. oculatam *A. S.* conſtrictam. *LXX.* coſymbotam. *Vul. ſtrictam.*

14. *Heb. A. S.* catenas. *LXX. Th. Vulg.* catenulas. *In alio libro reperi. A. S.* conſtricta.

Heb. opere funis. *A. S.* opus laqueatum. *LXX.* opus plicaturæ. *Vul. ſibi invicem cohærentes.*

15. *Heb.* ſicut opus *A.* juxta opificium. *LXX.* juxta modum. *Vulg. juxta texturam.*

17. *Hebr.* & implebis in eo plenitudinem lapidis quatuor ordinibus. *Reliqui*, & implebis in eo plenitudines lapidum quatuor ordinum. *LXX.* & intexes in eo texturam lapidarem quadriordinem. *Vulg. poneſque in eo quatuor ordines lapidum.*

Notæ ad Cap. XXVIII. Exodi.

v. 4. A. λόγιον Cuiſlin. Eſt igitur Aquilæ ut recte con eximus ſuo loco, ubi ſine Interpretis nomine adfertur.

v. 9. Coiſlin. οἱ λοιποὶ, ὄνυχος, τὸ Σαμαρ. ζμάραγδος. In Baſilienſi legitur. A. Σ. Θ. ὄνυχος tantum.

v. 13. Cuiſlin. A. Σ. σφιγκτῆρας, Baſilienſis Aquilæ tamen tribuit.

v. 14. A. Σ. ἁλύσεις &c. Sic ex Coiſlin. omnia. Hæc vero lectio germana eſt.

Ibid A. Σ. ἔργον ἐμπλεκτόν. O. ἔργον πλοκῆς. Huc haud dubie pertinent verſiones A. Σ. ut habet Coiſlin. nempe ad מעשה עבת, non autem ad חשן משפט ſequentem, ut habent Baſilienſis & alii omnes. MSſ.

v. 27. A. διαζώματος. Sic Coiſlin. Sed videtur non poſſe pertinere ad hunc verſum.

v. 31. Coiſlin. A. Θ. ὁλοσυστολικόν. Σ. συμφανές. Et v. 33. A. ἀπότελεσμα, ubi Baſilienſis ἀπόλεσμα.

v. 36. Coiſlin. A. Σ. ἀφόρισμα. O. πέταλον. Sed hæc Aquilæ & Symmachi lectio non videtur quadrare poſſe ad vocem Hebraïcam ציץ ut videas infra in Lexico Hebraïco.

v. 39. Hæc notat Cuiſl. τὴν κίδαριν A. μίτραν καλεῖ Θ. θέσπισμα. δηλοῦν ὅτι τοὺς κιδάρεις ἀποτεταμένας εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. πῖλος δὲ ἦν βύσσινος εἰς ὀξὺ λήγων, ὅπερ οὐρανοῦ σχῆμα. διὸ καὶ τοῦ Θεοῦ ὄνομα ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἱερέως διὰ τὴν τοῦ παντὸς κεφαλήν. i. *Mitram vocat Aquila* Cidarim, *Theodotio*, cacumen; *oſtendens eos cidares habuiſſe ſupra caput acuminatas. Pileus autem erat byſſinus, in acumen deſinens, quæ eſt cœli figura. Quapropter nomen Dei ſupra Sacerdotis caput eminebat propter caput univerſi.*

EXODI CAP. XXIX.

ההותרת 13. A. Θ. τὸ περισσόν. O. τὸν λοβόν.

וחטאת 36. Oἱ λοιποὶ, περιαμβρήσεις. O. καθαριεῖς.

13. Hebr. *Vulg.* reticulum. *A. TH.* ſuperfluum. *LXX.* pennam.

36. *Hebr. Reliqui*, expiabis. *LXX. Vul.* mundabis.

EXODI CAP. XXX.

השקל 13. A. Σ. στατῆρος. O. διδράχμου.

13. Hebr. *Vul.* ſicli. *A. S.* ſtateris. *LXX.* didrachmatis.

Notæ ad Cap. XXX. Exodi.

v. 1. O. θυσιαστήριον. Coiſlin. ad marg. θυμιατήριον.

v. 4. Cuiſlin. Hic multum differt ab omnibus aliis Codicibus: nam primo habet A. Σ. σκυτάλας. & poſtea Σ. Θ. εἰς θήκας ταῖς ἀναφορεῦσιν. Deinde hanc notam ſubjicit. σκυτάλας μὲν ἐνταῦθα τὰς ἀναφορεῖς, ἤτοι διωστῆρας κατ' ἐμέ, ψαλίδας δὲ τοὺς κρίκους, ἃς καὶ σύνδεσμοι ἐκάλεσεν ὁ Σύμμαχος. i. *Scytalas hic vocat*, ἀναφορεῖς, *vel* διωστῆρας. i. vectes &c. Et quidem melius jacet hic Scholion, quam in aliis Codicibus ubi corrupte, ni fallor, legitur Ἀκύλας μᾶλλον ἐνταῦθα τὰς ἀναφορεῖς ἤτοι διωστῆρας &c. Lectiones tamen Interpretum accuratius in aliis Codicibus efferuntur quam in Coiſliniano ſupra, ut etiam ex hac nota probatur.

v. 32. Coiſlin. A. συμμετρίαν. O. σύνθεσιν. Illud vero συμμετρίαν ſine Interpretis nomine adfertur ſuo loco. Coiſlin. etiam verſu 37. O. σύνθεσιν & ad marg. συμμετρίαν, quod eſt Aquilæ, ut ſupra.

EXODI CAP. XXXI.

שבת וינפש 17. A. διέλιπεν καὶ ἀνέψυξεν. O. κατέπαυσε καὶ ἐπαύσατο.

17. Hebr. *A.* ceſſavit & reſpiravit. *LXX.* requievit & ceſſavit. *Vulg. ab opere ceſſavit.*

Nota,

v. 17. Sic Coiſlin. qui accurate lectionem Aquilæ refert ad hunc locum τῶν O. κατέπαυσε καὶ ἐπαύσατο. Hinc emendandus Baſilienſis quem ſequuti ſumus ſuo loco, quia ſolus hæc retulit. Is quippe verſionem illam Aquilæ conjungit cum his verbis τῶν O. verſû ſequenti, ἡνίκα κατέπαυσε, quæ ſpectant vocem Hebraïcam ככלתו. Sed perperam, ut liquet. v. autem 18. ubi O. κατέπαυσεν, Coiſlin. in margine habet ἐπαύσατο.

EXODI CAP. XXXIII.

ולא־שתו איש עדיו עליו 4. ※ καὶ οὐκ ἐπέθηκεν ※ ἀνὴρ κόσμον αὐτοῦ ἐπ' αὐτοῦ;

וכליתיך 5. O. καὶ ἐξαναλώσω. Ἄλλος, καὶ ἐξολοθρεύσω.

4. Hebr. & non poſuerunt unuſquiſque ornamentum ſuum ſuper ſe. ※ & non ※ poſuit vir ornamentum ſuum ſuper ſe. *Vul. & nullus ex more indutus eſt cultu ſuo.*

5. *Heb. LXX*, & conſumam. *Alius*, *Vulg.* & delebo.

Nota ad Cap. XXXIV. Exodi.

v. 20. Coiſlin. A. τενοντώσεις αὐτό. Σ. τραχηλοκοπήσεις αὐτό.

EXODI CAP. XXXV.

מלאים 9. Οἱ λοιποὶ, πληρώσεως. O. εἰς τὴν γλυφήν.

אשר נדבה רוחו 21. A. οὗ αὖ ἐκουσιάσατο πνεῦμα αὐτοῦ. O. καὶ οἷς ἔδοξε τῇ ψυχῇ αὐτῶν.

9 HEbr. plenitudinum. *Reliqui*, plenitudinis. *LXX.* in ſculpturam. *Vulg. ad ornatum.*

21. *Hebr.* quem ſpontaneum fecit ſpiritus ejus. *A.* cujus ſpontaneus erat ſpiritus ejus. *LXX.* & quibus viſum eſt animæ eorum. *Vulg. mente promptiſſima atque devota.*

Notæ ad Cap. XXXV. Exodi.

v. 11. Coiſlin. οἱ λοιπ. καὶ τὴν σκεπ. Alii omnes A. Σ. Θ. habent. Ibid. Coiſlin. habet Σ. περόνας, melius quam Alii, πειρῶνας.

v. 23. In lectione Aquilæ poſt ultimum verbum δέρματα addendum haud dubie κριῶν.

v. 34. Σ. ὑποδεῖξαι. Coiſlin. Ibi vero ſine Interpretis nomine adfertur ex Baſilienſi.

Notæ ad Cap. XXXVII. Exodi.

v. 35. Coiſlin. A. παρατάνυσμα. O. καταπέτασμα. Al. ibid. O. κατακάλυμμα. Hic textus LXX. mire confuſus eſt, ut videas ſuo loco cap. 36. Baſilienſis ibid. habet A. παραπέτασμα.

Eodem capite Coiſlin. A. παραπέτασμα O. αὐλαίας, quod quo pertineat ignoro: nam vox αὐλαία in hac poſtrema Exodi parte ſæpe occurrit ex variis Hebraïcis verbis expreſſa, & Capita Verſuſque permixta ſunt.

Notæ ad Cap. XXXVIII. Exodi.

v. 8. Coiſlin. A. Σ. στρατευσαμένων. ubi Baſilienſis id uni Aquilæ adſcribit.

v. 25. Coiſlin. A. δίδραχμον O. δίδραχμα. In Baſilienſi δίδραχμον, tacito Interprete.

EXODI CAP. XXXIX.

משבצות 6. Οἱ λοιπ. συνεσφιγμένους. O. περισιαλωμένους.

6. HEbr. ocellaturis. *Reliqui*, aſtrictos. *LXX. Vul.* incluſos.

Notæ ad Cap. XXXIX. Exodi.

Alia notat Coiſlin. quæ ad quem locum pertineant, non ita facile eſt aſſequi; A. Σ. σφιγκτῆρας O. ἀσπιδίσκας. A. Σ. ἁλύσεις, O. ἐμπλόκια. Θ. χαλαστά. O. ὑποδύτου. In marg. ποδήρη.

v. 34. οἱ λοιποὶ ἀναφορεῖς. Ubi Baſil. A. Σ. Θ. ἀναφορεῖς.

LEVITICI CAP. I.

וזרקו 5. O. προσχεοῦσι. Ἄλλος, ἀκοντιοῦσι.

קרב 9. O. τὰ ἐγκοίλια. Ἄλλος, ἔγκατα.

עלה A. Σ. δῶρον. O. κάρπωμα.

ניחוח A. Σ. ἀναπαύσεως. O. εὐωδίας. Θ. εὐαρεστήσεως.

הכרעים 13. O. τοὺς πόδας. Ἄλλος, τὰ σκέλη.

ושסע 17. O. ἐκκλάσει. Ἄλλος, διχάσει.

5. HEbr. ſpargent. *LXX.* effundent. *Alius*, jaculabuntur. *Vul. fundentes.*

9. *Hebr.* inteſtinum. *LXX. Alius*, inteſtina. *Vul. inteſtinis.*

Hebr. aſcenſio. *A. S.* donum. *LXX.* oblatio. *Vul. holocauſtum.*

Heb. quietis *A. S.* requiei. *LXX.* ſuaveolentiæ. *Th.* beneplaciti. *Vul. ſuavem odorem.*

13. *Heb. Alius*, crura. *LXX. Vul.* pedes.

17. *Heb.* ſcindet. *LXX.* effringet, *Alius*, dividet. *Vulg. confringetque.*

Notæ

Notæ ad Cap. I. Levitici.

v. 1. Coiſlin. A. Σ. οἱ λοιποὶ, προσφορὰν. Sic. & v. 4. O. καρπώματος. In marg. ὁλοκαυτώματος.

v. 8. O. διχοτομήματα. Coiſlin. in marg. μέλη. & ibid. O. στέαρ in marg. σῶμα.

v. 11. A. ἐπὶ μηρὸν. quam lectionem ſine Interpretis nomine adfert Baſilienſis.

v. 14. O. περιστερῶν. In marg. Coiſlin. υἱῶν τῶν περιστερῶν, cum hac nota: ἴσον λέγειν, περιστεριδίων, δηλοῖ Σύμμαχος τῶν περιστερῶν τὰς νεοττίας. Hinc vero ſequitur lectionem νεοσσῶν περιστερῶν, quam tacito Interprete adfert Baſilienſis, eſſe Symmachi.

v. 16. A. Σ. τὸν στρίζυλον, Θ. E. τὸν ἰσθμὸν ἐν ἡμῖν καλύμενον φύλον. Coiſlin. quæ ſuſpicione mendi non vacant. Ibid. in hæc verba τῶν O. σὺν τοῖς πτεροῖς, notatur in marg. ἅμα τῷ σωρῷ αὐτῆς, *cum congerie ejus.*

LEVITICI CAP. II.

מאשי יהוה 3. A. ἀπὸ τῶν πυρῶν κυρίου. Σ. E. (ſic) ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου. O. ἀπὸ τῶν θυσιῶν κυρίου. Θ. ἀπὸ τῶν τοῦ πυρὸς κυρίου.

רקיקי 4. O. λάγανα. Ἄλλος, ἁπαλά.

אביב 14. A. Σ. ἁπαλά. O. νέα. Θ. πῖον.

קלוי באש A. Σ. πεφρυγμένα πυρί. O. πεφρυγμένα χίδρα.

3. HEbr. de ignitionibus Domini. *A.* ab ignibus Domini. *S. V. Vul.* de oblationibus Domini. *LXX.* de ſacrificiis Domini. *Th.* ab iis quæ ſunt de igne Domini.

4. *Hebr. LXX. Vulg.* lagana. *Alius*, tenera.

14. *Heb.* teneram ſpicam. *A. S.* tenera. *LXX.* novas. *Th.* pingue. *Vulg. de ſpicis adhuc virentibus.*

Heb. toſtam in igne. *A. S.* torrefacta igni. *LXX.* torrefactas ſpicas. *Vulg. torrebis igni.*

Notæ ad Cap. II. Levitici.

v. 1. O. δῶρον. Coiſlin. in marg. habet προσφορά.

v. 4. Coiſlin. οἱ λοιποὶ, κολλυρίδας. ubi Baſilienſis habet A. Σ. Θ. κολλύρας &c.

v. 9. Coiſlin. A. Θ. πύρον. Sic.

v. 14. A. Σ. ἁπαλά. Θ. πῖον: & mox. A. Σ. πεφρυγμένα πυρί. Quæ lectiones ſinceriores ſunt iis quas ex aliis Mſſ. eruimus, quæ non conſonant cum Hebræo. Vide notam ibi, & in quarta ejuſdem linea dele *conteres.*

v. 16. O. τῶν χίδρων. Coiſlin. in marg. habet. τοῦ λείμματος αὐτῆς. Alii φύγματος. forte φρύγματος. Ibid. ad illud χίδρων, notatur in marg. ἀλφίτων.

LEVITICI CAP. III.

הכסלים 4. O. μηρίων. Ἄλλος, λαγόνων.

כשב 7. A. ἀμνόν. Σ. πρόβατον. O. ἄρνα.

לפני 8. O. παρὰ τὰς θύρας. Ἀλλ. κατὰ πρόσωπον.

הכסלים 10. O. μηρίων. Ἄλλος, ὀσφύων.

4. HEbr. *Alius*, *Vul.* ilia. *LXX.* femora.

7. *Hebr. A. LXX. Vulg.* agnum *S.* ovem.

8. *Heb.* ad facies. *LXX.* apud januas. *Alius*, ad faciem. *Vulg. in veſtibulo.*

10. *Hebr. Vulg.* ilia. *LXX.* femora. *Alius*, lumbos.

Notæ ad Cap. III. Levitici.

v. 3. Coiſlin. ad vocem σωτηρίου. in margine habet τελειότητος. Tres Interpretes. v. 1. eamdem vocem שלמים vertunt, εἰρηνικῶν. v. ſimiliter 9. Coiſlin. ad marg. τελειότητος, & τῶν εἰρηνικῶν, ubi eadem vox Hebraica. Eodem verſu 9. ubi LXX. habent σὺν ταῖς ψόαις. Coiſlin. in marg. habet, ἐν ἰσότητι τῶν ψοῶν.

v. 16. O. κάρπωμα. Coiſlin. in margine, ἄρτον πύρου & ἄρτον προσφορᾶς. Idemque v. 3. ſupra legit πύρον, ubi Alii πυῤῥόν.

LEVITICI CAP. IV.

אל־יסוד 7. O. παρὰ τὴν βάσιν. Ἄλλος, ἐπὶ τὸ θεμέλιον.

החטאת 8. O. τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλος, τοῦ ἱλασμοῦ.

הכסלים 9. O. μηρίων. Ἄλλος, λαγόνων.

7. HEbr. *Alius*, ad fundamentum. *LXX.* ad baſim. *Vul. in baſim.*

8. *Hebr. LXX.* peccati. *Alius*, propitiationis. *Vul. pro peccato.*

9. *Heb. Alius*, *Vul.* ilia. *LXX.* femora.

לחטאת 14. O. περὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλ. ἐξιλασμόν.

החטאת 20. O. τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλος, ἐξιλασμοῦ.

חטאת הקהל 21. O. ἁμαρτία συναγωγῆς. Ἀλλ. ἐξιλασμὸς ἐκκλησίας.

בשגגה 22. A. Σ. ἐν ἀγνοίᾳ. O. ἀκουσίως.

14. *Heb.* ad peccatum. *LXX.* pro peccato. *Alius*, propitiationem. *Vulg. pro peccato ſuo.*

20. *Heb. LXX.* peccati. *Alius*, propitiationis. *Vul. vacat.*

21. *Hebr. LXX.* peccatum congregationis. *Alius*, propitiatio Eccleſiæ. *Vul. pro peccato multitudinis.*

22. *Hebr. A. S.* in ignorantia. *LXX.* non ſponte. *Vulg. per ignorantiam.*

Notæ ad Cap. IV. Levitici.

v. 2. O. προσταγμάτων. Coiſl. in marg. ἐντολῶν & ibid. ubi LXX habent μόσχον ἐκ βοῶν, in marg. μοσχάριον.
v. 10. O. τοῦ σωτηρίου. Coiſlin. marg. τῶν εἰρηνικῶν, & τελειότητος. v. autem 26. & 35. ad marg. τελειώσεως.

v. 15. O. πρεσβύτεροι. Coiſlin. in marg. βουλή.
v. 24. O. ἁμαρτία ἐστίν. Coiſlin. ad marg. ἱλασμός ἐστιν. & v. 33. O. περὶ ἁμαρτίας. Coiſlin. ad marg. εἰς ἱλασμόν.

CAP. V. LEVITICI.

אלה 1. O. ὁρκισμοῦ. Ἄλλος, συνθήκης.

והתודה אשר חטא 5. O. καὶ ἐξαγορεύσει τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλος, μετανοήσει ἐφ' ὧν ἥμαρτε.

על חטאתו 6. O. περὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλος, λύτρον.

ומלק 8. O. καὶ ἀποκνίσει. Ἄλλος, ἀνακλάσει.

ערף O. σφονδύλου. Ἄλλος, τένοντος.

האיפה 11. O. οἰφί. Ἄλλος, σάτου.

שקלים בשקל הקדש 15. O. σίκλων, τῷ σίκλῳ τῶν ἁγίων. Ἄλλος, σταθμῶν ἐν σταθμῷ ἁγίῳ.

1. HEb. adjurationis. *LXX.* jurationis. *Alius*, pacti. *Vulg. jurantis.*

5. *Heb.* & confeſſa fuerit quod peccavit. *LXX.* & confitebitur peccatum. *Alius*, pœnitentiam aget pro iis quæ peccavit. *Vulg. agat pœnitentiam pro peccato.*

6. *Hebr.* ſuper peccato ſuo. *LXX.* pro peccato. *Alius*, redemtionem. *In Vulg. vacat.*

8. *Heb.* contorquebit. *LXX. Vulg.* retorquebit. *Alius*, refringet.

Hebr. cervicis. *LXX.* vertebræ. *Alius*, tendonis, *Vul. ad pennulas ita ut collo hæreat.*

11. *Heb.* Epha. *LXX.* oephi. *Alius*, ſati. *Vulg.* Ephi.

15. *Hebr.* ſiclorum in ſiclo ſanctitatis. *LXX.* ſiclorum, ſiclo ſanctorum, *Alius*, ponderum in pondere ſancto. *Vulg. duobus ſiclis juxta pondus ſanctuarii.*

Notæ ad Cap. V. Levitici.

v. 4. O. ἐξ ὀφθαλμῶν. Coiſlin. ad marg. ἐξ ὀφθαλμοῦ.
v. 9. O. περὶ τῆς ἁμαρτίας, Coiſlin. ad marg. ἱλασμοῦ & ſimiliter v. 11.
v. 12. O. ὁλοκαυτωμάτων. Coiſlin. in marg. προσφορῶν
v. 13. O. ἀφ' ἑνὸς, Coiſlin. in marg. ἐφ' ἑνί. Ibid. O. θυσία, ad marg. κάρπωμα.

v. 15. Coiſlin. in marg. σταθμὸν ἐν σταθμῷ ἁγίῳ. Recte: Alii omnes MſS. σταθμὸν ἐν σταθμῷ ἁγίων. ubi jure ſuſpicabatur Druſius legendum eſſe σταθμῷ. Addo ἁγίῳ etiam legendum eſſe, ut habet Coiſlinianus, non vero ἁγίων, ut Alii.

LEVITICI CAP. VI.

אשמתו 5. O. Εἰς ὃ ἐπλημμέλησε. Ἄλλος, Εἰς λύτρωσιν.

מדו בד 10. O. χιτῶνα λινοῦν. Ἄλλος, ἐπενδύτην λευκόν. Ἄλλος, διπλοῦν.

ומכנסי בד O. περισκελὲς λινοῦν. Ἄλλος, σκέπας λευκάς.

את־הדשן O. τὴν κατακάρπωσιν. Ἄλλος, τὴν σποδόν.

אצל O. ἐχόμενον. Ἄλλος, ἐκ πλαγίου.

את־בגדיו 11. O. τὴν στολήν. Ἄλλος, τὰ φάρεα.

5. HEbr. delicti ſui. *LXX.* in quod deliquit. *Alius*, in redemptionem. *Vul. cui damnum intulerat.*

10. *Heb.* indumento lini. *LXX.* tunicam lineam. *Alius*, ſuperindumento albo. *Alius*, duplici. *Vulg. tunica* (*linea.*)

Heb. & feminalia lini. *LXX.* feminale lineum *Alius*, operimenta alba. *Vul. feminalibus lineis*

Heb. Alius, cinerem. *LXX.* catacarpoſin. *Vulg. cineres.*

Hebr. apud. *LXX. Vulg.* juxta. *Alius*, e latere.

11. *Hebr.* veſtes ſuas. *LXX.* ſtolam, *Alius*, indumenta. *Vulg. prioribus veſtimentis.*

בגדים אחרים O. στολὴν ἄλλην. Αλλος, φάρεα ἕτερα.

ומנחה 5. O. θυσίας. Αλλος, καρπώσεως.

האפה 20. O. οἰφί. Αλλος, σάτν.

מנחה תמיד O. Εἰς θυσίαν διὰ παντὸς. Αλλος, καρπώματος διηνεκοῦς.

מנחת פתים 21. A. δῶρον ψωμῶν. O. θυσίαν ἐκ κλασμάτων. Θ. δῶρον κλασμάτων.

המשיח 22. O. χριστός. Αλλος, ἀλειφθεὶς.

המחטא 26. O. ἀναφέρων. Αλλος, ὁ ἱλάζων.

ומרק ושטף 28. O. ἐκτρίψει αὐτὸ καὶ ἐκκλύσει. Αλλος, σμηχθήσεται, καὶ βαπτισθήσεται.

Heb. veſtes alias. *LXX.* ſtolam aliam. *Alius*, veſtimenta alia. *Vul.* ... *aliis.*

15. *Heb.* munus. *LXX.* ſacrificii. *Alius*, oblationis. *In Vulg. vacat.*

20. *Heb.* Epha. *LXX.* œphi, *Alius*, ſati. *Vul. Ephi.*

Hebr. munus juge. *LXX.* in ſacrificium ſemper. *Alius*, oblatione perpetua. *Vulg. ſacrificio ſempiterno.*

21. *H.* munus buccellarum. *A.* donum fruſtulum. *LXX.* ſacrificium de fragmentis. *Th.* donum fragmentorum. *Vul. offeret autem eam calidam (hæc non clare referuntur ad voces Hebraicas).*

22. *Heb. LXX. Alius*, unctus. *In Vulg. vacat.*

26. *Hebr. Alius*, qui expiat. *LXX. Vul.* qui offert.

28. *Heb. Alius*, & tergetur & inundabitur. *LXX.* defricabit illud, & diluet. *Vulg. defricabitur & lavabitur.*

Notæ ad Cap. VI. Levitici.

v. 2. O. ψεύσεται. Coiſlin. in marg. A. ἀρνήσεται, quam lectionem ſine interpretis nomine habet Baſilienſis. v. autem 3. ubi LXX. ἠλεγχθῇ. Coiſlin. ad marg. ἀφληθῇ.

v. 10. ubi LXX. τὸ σῶμα. In margine τὴν σάρκα.

v. 11. O. τὴν καθαρὰν ποιοῦσαν. Coiſlin. ad marg. παστόν: addit poſtea Coiſlin. τὴν σποδὸν, ut ſupra.

v. 12. O. τοῦ σωτηρίου. Coiſlin. in marg. τῶν εἰρηνικῶν, & ibid. τῶν τελειώσεων, ut ſupra.

v. 16. O. ἔδεται. Coiſlin. in marg. βρώσεται.

v. 17. O. ὥσπερ τὸ τῆς ἁμαρτίας. Coiſlin. ad marg. ὡς ἱλασμὸς καὶ ὡς λύτρωσις.

v. 18. O. καρπωμάτων. Coiſlin. in marg. προσφορῶν.

v. 21. O. πεφυραμένην. Coiſlin. in mar. πεπλατυσμένην, ζεστήν. Vide ſuo loco.

v. 22. O. ὅλον ἐπιτελεσθήσεται. Coiſlin. in marg. ἀνάθεμα ἐπιτεθήσεται.

v. 23. O. πᾶσα θυσία. Coiſlin. in marg. πᾶν μαναά. Ibid. ἀνάθεμα. v. 25. O. ἁμαρτίας. Coiſlin. in marg. ἱλασμοῦ, ut frequenter ſupra.

LEVITICI CAP. VII.

הכסלים 4. O. μηρίων. Αλλος, λαγόνων.

על־תודה 12. A. ἐπὶ εὐχαριστίας. O. περὶ αἰνέσεως.

לא ירצה 18. O. οὐ δεχθήσεται. Αλλος, οὐκ εὐδοκήσει.

להניף אתו תנופה 30. O. ὥστε ἐπιθεῖναι δόμα. Αλλος, Εἰς τὸ ἀφορίσαι αὐτὰ ἀφαίρεμα.

משחו 36. O. ἔχρισεν. Αλλος, ἤλειψεν.

4. HEbr. *Alius*, *Vulg.* ilia. *LXX.* femora.

12. *Hebr.* ſuper confeſſione. *A. Vul.* pro gratiarum actione. *LXX.* pro laudatione.

18. *Heb.* non acceptus erit. *LXX.* non erit acceptum. *Alius.* non placebit. *Vul.* irrita fiet oblatio.

30. *Heb.* ad elevandum ipſum elevationem. *LXX.* ut imponatur donum. *A.* ad ſeparanda ipſa ſeparationem. *Vul. oblata Domino conſecraverit.*

36. *Hebr.* ungendo ipſum. *LXX. Alius*, unxit. *Vul. vatat.*

Notæ ad Cap. VII. Levitici.

v. 1. O. πλημμελείας. Coiſlin. in marg. λυτρώσεως, & & ſimiliter v. 5. & v. 31.

v. 7. O. ὁ ἱερεὺς ὅστις ἐξιλάσεται. Coiſlin. τοῦ ἱερέως τοῦ ἱλάζοντος αὐτὸ, αὐτοῦ ἔσται.

v. 9. O. ποιηθήσεται ἐπ' ἐσχ- Coiſlin. in marg. τηγανισθήσεται ἐπ' ἐσχ- & ibid. Θ. χυτρά. Vide ſuo loco. v. 10. O. θυσία. Coiſlin. in marg. κάρπωσις Ibid. O. μὴ ἀναπεποιημένη. Coiſlin. in marg. ξηρά.

v. 12. O. ἄρτους ἐκ σεμιδ- Coiſlin. ad marg. ἐπὶ κολλυρίδων ἄρτων ἀζύμων, quæ ut pote eraſa, dubia ſunt.

v. 13. O. τὰ δῶρα, Coiſlin. in marg. οἱ λοιπ- εἰρηνικῶν αὐτοῦ, quæ referenda ad extremam verſiculi vocem שלמיו. v. 15. O. δωρεῖται. Coiſlin. in marg. προσφέρει. v. 16. O. εὐχὴ, Coiſlin. in marg. ἐπὶ ὅρκῳ.

v. 18. Coiſlin. in margine. A. ἀπόβλητον. Θ. φιγγούλ. οἱ λοιπ. ἄργον, & poſtea, ἐν ἄλλοις βιβλίοις ἀπόβλητον εὗρον. ὁ μέντοι Θ. φησὶ φιγγούλ ἔσται, ὁ δὲ A. ἀπόβλητον. Vide ſuo loco ubi legitur A. Σ. ἀπόβλητον Θ. φιγγούλ.

v. 24. O. θνησιμαίου. Coiſlin. in mar. ἀπερριμμένον, & v. 29. O. σωτηρίου. in marg. τελειώσεως.

v. 30. O. καρπώματα, in marg. προσφοράς.

v. 33. O. βραχίων. m. ὦμος. v. 35. O. χρίσις, marg. ἡ μεγαλειότης. v. 36. O. νόμιμον. marg. μερίδα. v. 37. O. ὁλοκαυτωμάτων. marg. καρπώσεων & θυσίας. m. ἱλασμοῦ & τελειώσεως. in marg. πληρώσεως, quæ omnia vel Scholia ſunt, vel variæ lectiones ſæpius repetitæ.

LEVITICI CAP. VIII.

הקהל 3. Θ. ἐκκλησίασον. Ἄλλος, συνάθροισον.

כחשב האפד 7. Α. ἐν τῷ διαζώσματι τοῦ ἐπενδύματος. Σ. Θ. τῷ μηχανήματι τῆς ἐπωμίδος. Ο. κατὰ τὴν ποίησιν τῆς ἐπωμίδος.

את־החשן 8. Σ. τὸ δοχεῖον. Ο. τὸ λογεῖον.

ואת־עורו 17. Ο. καὶ τὴν βύρσαν. Ἀλλ. τὸ δέρμα.

ויקטר 20. Οἱ λοιποὶ, ἐθυμίασε. In Ο. vacat.

תנוך 23. Σ. ἔλικα. Ο. λοβόν. Ἄλλος, ὕψος.

ואת־האליה 25. Α. τὴν κέρκον. Σ. Θ. τὸ κέρκιον. Ο. τὴν ὀσφύν.

את יתרת הכבד Α. τὴν περίσσειαν τοῦ ἥπατος. Ο. τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος.

את שוק הימין Οἱ λοιποὶ, τὴν κνημίδα τὴν δεξιάν. Ο. τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν.

3. Hebr. *Alius*, congrega. *LXX.* convoca. *Vul. congregabis.*

7. *Hebr. S. Th.* in artificio ſuperhumeralis. *A.* in cinctura ſuperindumenti. *LXX.* ſecundum ſtructuram ſuperhumeralis. *Vulg. & deſuper humerale.*

8. *Heb.* pectorale. *S.* receptaculum. *LXX.* rationale. *Vul. rationali.*

17. *Heb. LXX. Alius*, & pellem ejus. *Vulg. cum pelle.*

20. *Hebr.* ſuffire fecit. *Reliqui*, *Vul.* adolevit. *In LXX. vacat.*

23. *Hebr.* cartilaginem. *S. Vul.* extremum. *LXX.* pennam. *Alius*, cacumen.

25. *Hebr. A. S. Th.* caudam. *LXX.* lumbum.

Hebr. fibram jecoris. *A.* ſuperfluitatem jecoris. *LXX.* pennam jecoris. *Vulg. reticulumque jecoris.*

Hebr. armum dextrum. *Reliqui*, crus dextrum. *LXX.* brachium dextrum. *Vulg. armo dextro.*

Notæ ad Cap. VIII. Levitici.

v. 1. στολάς. Coiſlin. in marg. φάρεα, ut ſupra non ſemel.

v. 9. O. ἐπὶ τῆς μίτρας. Coiſlin. ad marg. οἱ λοιποὶ κιδάριος. Ibid. O. πέταλον, Coiſlin. in margine ςέφανον Ibid. O. τὸ καθηγιασμένον. Coiſlin. in marg. Σ. ἄθικτον: ἱερὸν, quæ quo pertineant non ſatis capere poſſum.

v. 11. ſupra in nota diximus, unctionem tabernaculi a LXX. omiſſam eſſe; ſed eſt in fine verſus.

v. 13. O. κιδάρεις. Coiſlin. in marg. πίλεα, quæ eſt lectio Samaritani v. 9. ubi vide.

v. 19. O. ἐσφαγιασμένον. Coiſlin. ad marg. δηλοῖ κατὰ μέλη αὐτοῦ. Eſt forte Scholion. v. 24. O. τοὺς λοβοὺς. Coiſlin. ad. marg. τὰ ὑψηλά.

v. 26. Coiſlin. quædam habet in textu, quæ non ſunt in Edit. Romana, vel tranſpoſita ſunt; & varias lectiones adjicit in margine, v. g. in textu τῆς τελειώσεως in marg. οἱ λοιποὶ, τῶν ἀζύμων. In textu ἄρτον, οἱ λοιπ. κολλυρίδα. In textu O. ἄρτον ἐξ ἐλαίου, in marg. ψωμὸν ἠλειμμένον In text. λάγανον, in marg. ἀπαλόν.

v. 29. O. ἀφεῖλεν. Coiſlin. ad marg. ἀφώρισεν & pro ἀφαίρεμα. marg. ἀποφορά.

Notæ ad Cap. IX. Levitici.

v. 4. O. θυσίαν. Coiſlin. in marg. κάρπωσιν. v. 7. O. τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας. Coiſl. ad marg. τὸν ἱλασμόν.

v. 10. O. τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος. Coiſl. ad m. τὸ περιττεῦον τοῦ ἥπατος, quæ videtur eſſe verſio Aquilæ, ut ſupra.

v. 14. O. τὴν κοιλίαν. Coiſl. in marg. τὰ ἐνδόσθια.

v. 15. O. ἐκαθάρισεν. Coiſlin. ad marg. A. περιεξημάρτανεν, ἥγνισεν. ſic: ubi illud, ἥγνισεν, vel Scholion vel altera verſio eſt. In Edito ſupra περιεξημάρτανεν rantum ſine interpretis nomine.

v. 18. O. προσήνεγκαν. Coiſlin. in marg. ἐπέδωκαν.

LEVITICI CAP. X.

פחתתו 1. O. τὸ πυρεῖον αὐτοῦ. Ἄλλος, θυμιατήριον.

שכר 9. O. σίκερα. Ἄλλος, μέθυσμα.

חקים 11. O. νόμιμα. Ἄλλος, ἠκριβασμένα.

1. Hebr. *LXX.* thuribulum ſuum. *Alius*, thymiaterium. *Vulg. thuribulis.*

9. *Hebr. LXX.* ſiceram. *Alius*, *Vulg.* omne quod inebriare poteſt.

11. *Hebr.* ſtatuta. *LXX. Vulg.* legitima. *Alius*, accurate ſtatuta.

Notæ ad Cap. X Levitici.

v. 3. O. κατενύχθη. Coiſlin. ad marg. παρεμυθήθη, ἐσιώπησεν.

v. 6. O. ἀποκιδαρώσετε. Coiſlin. in marg. καλύψετε forte ἀποκαλύψετε. Ibid. O. διαῤῥήξετε. marg. διαλύσετε.

v. 11. Ἀλλ. ἠκριβασμένα. Eſt, ut videtur, Aquilæ.

v. 14. O. ὁμοιμόν ἐϛι. Coiſlin. ad marg. μοσὶς γὰρ ἐϛί. & v. 15. O. καρπωμάτων. in marg. φερόφορον. v. 16. O. ἐκπεπύρωϛο. Coiſlin. in marg. ἐνέκαυϛο.

v. 17. O. ἀφίλετε. in marg. ἀναδέξασθαι. v. 19. O. μὴ ἀρεϛὸν Coiſlin. ad marg. οὐ ἀρεϛόν.

LEVITICI CAP. XI.

את־הדוכיפת 18. O. κύκνον. Ἄλλος, ταὸν.

אינגו מעלה 26. O. οὐ μαρυκᾶται. Ἄλλος, οὐ κατάγει.

כלי 33. O. σκεῦος. Ἄλλος, ἄγγος.

גחון 42. A. ϛῆθος. O. κοιλίας.

18. Heb. Philoſtorgos. *LXX.* cygnum. *Alius*, pavonem. *Vul. porphyrionem.*

26. *Heb.* non ipſum aſcendere facit. *LXX.* non ruminat. *Alius*, non reducit. *Vulg. nec ruminat.*

33. *Hebr. LXX. Alius*, *Vulg.* vas.

42. *Hebr. A. Vulg.* pectus. *LXX.* ventrem.

Notæ ad Cap. XI. Levitici.

Hæc animalium nomina confuſa & permixta ſunt. Hic lectiones quæ ad marginem Coiſliniani notantur confertim proferimus, iis ſolum omiſſis quæ jam exhibitæ ſunt. v. 5. O. χοιρογρύλλιον. A. λαγωόν. quod ſine nomine Interpretis affertur in Edito. v. 14. O. τὰ ὅμοια. in marg. εἰς τὸ γένος. v. 15. ϛρουθὸν m. ϛρουθοκάμηλον. v. 17. O. καταράκτην. m. ΤΟΝ ΤΙΡΕΑ, (ſic) v. 19. O. ἔποπα m. ἀγριόπετρα. Ibid. O. νυκτερίδα m. τὴν χελιδόνα, καὶ τὸν ἀσπάλακα. v. 22. O. βροῦχον m. γάζαν. O. ἀττάκην A. Θ. πολιώ. In Edito ſupra Σ. Θ. πολιώ, ex Baſilienſi. Potius Coiſlinianum ſequerer, quia tam ſcrupuloſa verſio Aquilæ potius, quam Symmacho convenit. Ibid. O. ὀφιομάχην, m. ἀττακίδα.

v. 32. O. ὃ ἂν ποιηθῇ ἔργον. Coiſlin. ad marg. ἐν ᾧ γίνεται ἔργον. v. 35. O. καθαιρεθήσονται, m. ἐξαρθήσονται. v. 40. O. ὁ ἐσθίων m. ὁ ἐκφέρων. v. 44. O. κινουμένοις. m. ἑρπετόν. v. 47. O. διαϛεῖλαι, m. ἀφορίσαι. Ibid. O. τῶν ζωογονούντων. m. τῶν ζώων τῶν βιβρωσκομένων.

Notæ ad Cap. XII. Levitici.

v. 4. O. καθήσεται ἐν αἵματι ἀκαθάρτῳ αὐτῆς. Coiſlin. ad marg. A. [illegible] Θ. καθαρῷ ἐκκαθαρισμοῦ. Baſil. vero καθήσεται καθαρισμοῦ. Alii, καθίσεις ἕως καθαρισμοῦ. Quam poſtremam propius ad veritatem accedere putamus, ſi legatur καθιεῖ ἕως καθαρισμοῦ. *Sedebit uſque ad purificationem.* Hæc tamen lectio ſit reſtituta non prorſus convenit cum Hebræo, ubi legitur תשב בדמי טהרה *Sedebit in ſanguinibus purificationis ſuæ.*

v. 6. O. νεοσσὸν Coiſl. in marg. υἱόν. Ibid. O. περὶ ἁμαρτίας. Coiſlin. in marg. εἰς ἱλασμόν.

LEVITICI CAP. XIII.

כהרת לבנה 4. A. καὶ οἱ λοιποὶ, αὔγασμα λευκόν. O. τηλαυγὴς λευκή.

שחין 18. A. ἐξανάδοσις. Σ. ἐκβρασμα. O. ἕλκος.

בבהרת 26. Σ. τῇ ἐκλάμψει. O. ἐν τῷ αὐγάζοντι.

יבקר 36. A. ζητήσει. O. ἐπισκέψεται.

בדד ישב 46. O. κεχωρισμένος καθήσεται. Ἀλλ. κατ' ἰδίαν οἰκήσει.

4. Hebr. candor albus. *A. & Reliqui*, fulgor albus. *LXX.* lucidus albus. *Vulg. lucens candor.*

18. *Hebr.* inflammatio. *A.* aceretio. *S.* ejectamentum. *LXX. Vulg.* ulcus.

26. *Heb.* in candore. *S.* fulgore. *LXX.* in ſplendido. *In Vulg. vacat.*

36. *Heb. A. Vulg.* quæret. *LXX.* conſiderabit.

46. *Heb. Alius*, *Vulg.* ſolus habitabit. *LXX.* ſeparatus ſedebit.

Notæ ad Cap. XIII. Levitici.

v. 2. O. οὐλὴ, Coiſlin. ad marg. λεπὶς ἢ αὔγασμα. v. 3. O. ἀφὴ. idem in marg. Θ. συγκλείσει. quæ poſtrema lectio tacito Interprete edita fuit ſuo loco. v. 6. O. μετέπεσε, marg. μετέβαλεν Θ. διαχύθη. Hæc confer cum Edito verſu 6 & præcipue v. 8. Ibid. Coiſlin. in marg. Θ. μασφαλ. Baſil. Θ. μασφαδ. In Coiſliniano μασφααθ legendum. Nihil enim frequentius quàm mutatio τοῦ Λ. in Α. & τοῦ Θ. in Ε. ac viciſſim, nimirum ob ſimilitudinem harum litterarum in MSS. unciali charactere; qua de re in Prælimina-ribus.

v. 7. O. μεταβαλοῦσα μετέπεσε. Coiſlin. in marg. ἐπιδοῦσα ἐπέδωκε recte. Hinc corrigas Baſilienſem qui habet A. ἐπιδόσει ἐπίδομα, ut nos edidimus. Nam vera lectio Aquilæ eſt in Coiſliniano, qui alium, ſine Interpretis nomine adjicit, nempe πλατυνθεῖσα πλατυνθῇ.

v. 10. O. οὐλὴ. Coiſlin. in marg. οὐλ. Ibid. O. καὶ ἀπὸ τοῦ ὑγιοῦς. Idem in marg. ὡς ὁμοίωμα σαρκὸς ζώσης. v. 11. Coiſlin. ad Symmachum legit οὐχ ὑποϛελεῖται. v. 13. Coiſlin. Σ. ἔκλαμπρον, obi O. ἐκάλυψεν: ſed hæc Symmachi lectio aliò pertinere debet.

v. 20. O. ἐπιπεδωτέρα. Coiſlin. in marg. κοιλοτέρα v. 22. O. διαχέηται διαχέηται. m. πλατυνθεῖσα πλατυνθῇ, Ibid. O. ἕλκος m. δέρματι. v. 26. Coiſlin. Σ. ϛερήσει ſic mendoſe. Θ. συγκλείσει. Baſil. vero A. τηρήσει. Σ. συγκλείσει. v. 25. O. κατὰ χώραν. m. ἐν τόπῳ. v. 30. O. κοιλοτέρα. m. βαθυτέρα. Ibid. O. λεπτὴ, m. λευκή. v. 30. O. τὸ δὲ θραῦσμα. in marg. πλοκή. v. 31. O. ὄψις, m. πληγή.

Digitized by Google

LEVITICI CAP. XIV.

צפרים 4. O. ὀρνίθια. Ἄλλος, στρουθία.

עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה 7. O. εἰς τὸ πεδίον. Ἄλλος, ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ἀγροῦ.

ומראיהן שפל 37. O. καὶ ἡ ὄψις αὐτῶν ταπεινοτέρα. Ἄλλος, καὶ ἡ ἰδέα αὐτῶν κοιλοτέρα.

לחטא 49. Οἱ λοιποὶ, περιαμβρίσαι. O. ἀφαγνίσαι.

4. Hebr. *Alius*, *Vulg.* paſſeres.. *LXX.* aviculas.

7. *Heb.* ſuper facies agri. *LXX.* in campum. *Alius*, ſuper faciem agri. *Vul. in agrum.*

37. *Heb. LXX.* & aſpectus eorum humilior. *Alius*, & conſpectus eorum depreſſior. *Vul.* & *humiliores ſuperficie reliqua.*

49. *Heb. LXX.* purificandum. *Reliqui*, expiandum. *Vulg. in purificationem.*

Notæ ad Cap. XIV. Levitici.

Hæc præterea notantur in margine Coiſlin. v. 4. O. κέδρινον, m. κυπαρίσσινον. Ibid. O. ὕσσωπον m. ὀρίγανον. Videtur Scholion. v. 10. O. κοτύλην. m. ξέστην. v. 12. O. τῆς πλημμελείας, m. τῆς λυτρώσεως. v. 14. O. τῆς πλημμελείας, m. τοῦ μιάσματος. Ibid. O. λοβὸν, m. ὕψος. v. 21. O. ἀφαίρεμα, m. ἀφόρισμα. v. 22. O. ὅσα εὗρεν· m. ὡς ἂν δυνασθῇ. v. 32. O. καὶ τοῦ μὴ εὑρίσκοντος &c. m. ἐὰν ἀδυνατῇ (l. ἀδυνατεῖ) ἡ χεὶρ αὐτοῦ.

v. 36. O. καὶ προστάξει. m. καὶ ἐντελεῖται ὁ ἱερεὺς, καὶ ἐκφορήσουσι τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Ibid. O. οὐ μὴ ἀκάθαρτα, m. οὐ μιανθήσεται.

v. 38. O. ἀφοριεῖ; m. ἀποκλείσει. v. 41. O. ἐξαλείψουσι, m. χελσουσι. v. 4. O. ἐξαλειφθῆναι. m. χελιδῶσαι. v. 44. O. διακέχυται. m. ἀνακέχυται. Ibid. O. ἔμμονος, m. φιλόνικος. v. 57. O. ἐξηγήσασθαι, m. φωτίσαι.

Notæ ad Cap. XV. Levitici.

Hæc notantur in Coiſlin. ad marg. v. 1. O. ὁ λαλῶν, m. καὶ εἶπεν. v. autem 3. Reliquorum quidem Interpretum lectiones ut in Baſilienſi: ſed in Coiſlin. adjicitur Σαμαρ. ἐσπίλωσεν, *maculavit*. Ad Theodotionem vero melius legitur, ἐσφράγισεν, *obſignavit*, ubi Baſilienſis ἐσφράγισται. v. 8. O. προσσιελίσῃ m. τὸ σίελμα πτύσῃ. v. 9. O. ἐπίσαγμα. m. κάθισμα. v. 17. O. ἐὰν, m. γένηται. v. 20. O. κοιτάζηται, m. καθεύδησ

LEVITICI CAP. XVI.

בכל־עת 2. O. πᾶσαν ὥραν. Ἀλλ. παντὶ καιρῷ.

ומשלח את־השעיר לעזאזל 26. O. Καὶ ὁ ἐξαποστέλλων τὸν χίμαρον τὸν διεσταλμένον εἰς ἄφεσιν. Ἄλλος, καὶ ὁ ἐξαποστελλόμενος ἅμα τῷ χιμάρῳ εἰς Ἀζαζήλ.

2. Hebr. in omni tempore. *LXX.* omni hora *Al.* & *Vulg.* omni tempore.

26. *Hebr.* & emittens hircum ad Ghazazel. *LXX.* & qui emittit hircum ſegregatum in dimiſſionem. *Alius*, & qui emittitur ſimul cum hirco in Azazel. *Vulg. Ille vero, qui dimiſerit caprum emiſſarium.*

Notæ ad Cap. XVI. Levitici.

v. 4. O. λινοῦν. Coiſlin. in marg. διπλοῦν, λευκόν. Ibid. O. λινοῦν, m. διπλοῦν. Ibid. O. λινῷ, m. διπλῷ, λευκῷ. Ibid. O. κίδαριν, m. μίτραν.

v. 8 Verſiones A. & Σ. quas ex Baſilienſi dedimus, ſic effert Coiſlin. Σ. κλῆρον ἕνα εἰς στρατηγὸν (ſic mendoſe pro τράγον) ἀπερχόμενον. A. εἰς κατηρατωμένον, lege κεκρατωμένον. Hæc melius & plenius in Baſilienſi, ut videas ſuo loco.

v. 10. Coiſlin. Σ. εἰς ἀφιέμενον. Baſilienſis vero ſine Interpretis nomine, εἰς τράγον ἀφιέμενον. Ibidem totum hunc verſum ſic habet Coiſlin. καὶ τὸν χίμαρον ἐφ' ὃν ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὸν ὁ κλῆρος τοῦ ἀποπομπαίου, στήσει αὐτὸν ζῶντα ἔναντι κυρίου, ὥστε ἐξιλάσασθαι ἐπ' αὐτοῦ, ὥστε ἐξαποστεῖλαι αὐτὸν εἰς ἀζαζὴλ εἰς τὴν ἔρημον ※ τὴν ※ ἀποπομπήν. καὶ ἀφήσει αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον. καὶ λήψεται ὁ χίμαρος ἐφ' ἑαυτῷ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἐν γῇ ※ ἀβάτῳ. Sic ibid. verum hæc quæ cum aſteriſcis adduntur, non habentur hoc loco in Hebræo. Cætera autem diſcrepant ab Edito.

v. 21. O. καὶ ἐξαγορεύσει. Coiſlin. in marg. καὶ ἐπισχεθήσεται αὐτῷ πάσας. Ibid. O. ἁμαρτίας, m. ἀσεβείας. Ibid. O. ἑτοίμου, m. καιρίμου, πλανητεύοντος.

v. 22. O. ἄβατον, m. γαζαρά גזרה.

v. 23. O. στολὴν τὴν λινῆν. Coiſlin. in marg. τὰ φόρια τὰ λευκά. O. ἄφεσιν, m. τὴν ἀποπομπήν.

LEVITICI CAP. XVII.

לשעירים 7. A. Σ. τοῖς τριχιῶσι. O. τοῖς ματαίοις. Θ. τοῖς σεϊρίμ.

7. Heb. *A. S.* piloſis. *LXX.* vanis. *Th.* Seirim. *Vulg. dæmonibus.*

Digitized by Google

Notæ ad Cap. XVII. Levitici.

v. 7. A. Σ. τοῖς τεχιώδων. O. τοῖς ματαίοις. Sic Coiſlin. Baſilienſis vero A. τοῖς τεχιώδων tantum. Addit. Coiſlin. hanc notam: τεχιῶσι, δαίμοσιν εἶπεν Ακύλας, ὅτι ἐν τοιαύτῃ εἰσί τινες φύσεως αὐτῶν. i. *Piloſis, Aquila dæmonibus dicit, quia quidam eorum ejus ſunt naturæ.*

v. 10. O. ἐπιςρέψω. Coiſlin. ad marg. δώσω. v. 13. Coiſlin. in textu ζῶον. in marg. θήρευμα. quæ poſtrema lectio eſt Edit. Rom.

LEVITICI. CAP. XVIII.

בנדת 19. O. ἐν χωρισμῷ. Αλλος, ἐν μιάσμασι.

תבל 23. A. ἀπειρημένον. Σ. ἄῤῥητον. O. μυσαρόν. Θ. θαβέλ.

19. HEb. in ſeparatione. *LXX.* in ſegregatione. *Alius*, in pollutione. *Vul. quæ patitur menſtrua.*

23. *Heb.* confuſio. *A.* prohibitum. *S.* infandum. *LXX.* ſceleſtum. *Th.* Thabel. *Vulg. ſcelus.*

Notæ ad Cap. XVIII. Levitici.

v. 3. O. νομίμοις. Coiſlin. ad marg. προςεταγμένοις. Baſil. προςεταγμένοις. v. 6. O. ἄνθρωπος ἄνθρωπος &c. Coiſl. in margine, ἀνὴρ ἀνὴρ πρὸς πᾶν λῆμμα συγγενείας αὐτοῦ. Tria poſtrema verba non ſunt in Edito ſupra.

v. 11. O. ὁμοπατρία. Coiſlin. m. ὁμομητρία.

v. 14. O. συγγενὴς, Coiſl. in marg. ὡς ἀδελφὴ τοῦ πατρός σου ἐστιν. Videtur eſſe Scholion ad vocem דודך.

v. 17. Σ. μύσος Θ. ζίμμα. Vide ſuo loco v. 18. O. ἀντιζηλον, Coiſlin. m. λῆμμα αὐτῆς. ſed hæc alio pertinent.

v. 23. O. πρὸς πᾶν τετράπουν. Coiſl. marg. ἐν παντὶ τῷ κτήνει. Ibid. Θ. θαβέλ. Σ. ἄῤῥητον. A. ἀπειρημένον. Coiſlin. recte: unde corrigas illud Θ. βάβελ, in Baſilienſi.

v. 26. O προσηλύτοις. Coiſl. in marg. ἀνέβαλεν ἡ γῆ τοὺς ἐνοικοῦντας, & ibid. ἐξώρισεν.

v. 26. O. ἐγχώριος. Coiſlin. m. αὐτόχθων.

v. 28. A. ἀπέβαλεν. Σ. ἐξήμεσεν. Θ. ἐξήμεσεν. O. προσώχθισεν. m. ἐξώρισε. ſic. ſed ſinceriores videntur lectiones Baſilienſis. Vide ſuo loco.

LEVITICI CAP. XIX.

פגול הוא לא ירצה 7. A. ἀπόβλητον. . . . Σ. ἄχρηστον ἐστιν, οὐκ εὐδοκηθήσεται. O. ἄθυτόν ἐστιν, οὐ δεχθήσεται. Θ. φιγγούλ. . . .

לא תעלל 10. O. οὐκ ἐπανατρυγήσεις. Αλλος, οὐκ ἐπιφυλλίσεις.

7. HEbr. corruptum illud, non acceptabitur. *A.* abjiciendum.... *S.* inutile eſt, non acceptabitur. *LXX.* inſacrificabile eſt, non acceptabitur. *Th.* Phengul. ... *Vulg. profanus erit, & impietatis reus.*

10. *Heb. Alius*, non racemabis. *LXX.* non revindemiabis. *Vulg. neque.... racemos & grana decidentia congregabis.*

Notæ ad Cap. XIX. Levitici.

v. 13. O. ἀφ̓ήσεις, ſic Coiſlio. Edit. vero Rom. ἀφήσῃ. Coiſlin. in marg. ἀποστερήσεις.

v. 14. O. οὐ κακῶς ἐρεῖς. Coiſlio. marg. οὐ καταράσῃ, οὐ λοιδορήσῃ. v. 16. O. δόλῳ. Coiſlin. marg. ὑπούλως.

v. 19. O. διάφορον. Edit. Rom. διάφορον. Coiſlin. ad marg. κάλυμμα ζαταρί. Quo exprimuntur Græcis litteris voces Hebraïcæ, כלאים שעטנז.

v. 20. O. διαπεφυλαγμένη. Coiſl. in marg. ἐγγεγραμμένη ἀνδρί. Ibid. O. ἐπισκοπὴ ἔσται αὐτοῖς. m. ἀνάδοσις ἔσται αὐτῆς. v. 23. ἀποκαθαριεῖτε, Coiſlin. marg. ἀκροβυστιεῖτε.

v. 27. Coiſlin. ſic habet Θ. οὐ κυκλώσετε τὸ φαλάκρωμα τῆς κεφαλῆς. Σ. οὐ περιξυρήσετε κύκλῳ τὴν πρόσοψιν τῆς κεφαλῆς ὑμῶν. Hæc confer cum Edito, ubi parva diſcrimina.

v. 29. O. ἀνομίας. Coiſl. in marg. ζῆμμα ἐστιν. v. 31. O. ἐγγαστριμύθοις, m. μάντεις. v. 32. O. πολιᾶς, m. πρεσβυτέρῳ. Ibid. O. πρεσβυτέρου, m. θεοῦ.

v. 34. O. προσπορευόμενος, marg. προσηλυτεύων. Ibid. O. προσήλυτοι, m. γειῶραι, πάροικοι. v. 36. O. ζυγὰ δίκαια &c. m. λίθοι δίκαιοι ἔσονται δίκαιοι.

LEVITICI CAP. XX.

הזנים אחריו 5. O. ὁμονοοῦντας αὐτῷ. Αλλος, πορνεύοντας ὀπίσω αὐτοῦ.

את־מקור 18. O. πηγὴν. Αλλος, ῥύσιν.

5. HEb. *Alius*, fornicantes poſt ipſum. *LXX.* conſentientes ei. *Vulg. qui conſenſerunt ei.*

18. *Heb.* venam. *LXX. Vulg.* fontem. *Alius*, fluxum.

כי את־שארו הערה עונם ישאו 19. A. ὅτι τὴν σάρκα αὐτῶν ἠσχημόνησαν, ἀνομίαν αὐτῶν ἀροῦσιν, (Coiſlin. adjicit) ὅτι τὸ λῆμμα αὐτῶν. O. ὅτι γὰρ οἰκειότητα ἀπεκάλυψεν, ἁμαρτίαν ἀποίσονται.

19. *Hebr.* quia carnem ſuam nudavit, perverſitatem ſuam portabunt. *A.* quia carnem ipſorum deturpavit, iniquitatem ſuam portabunt. *Al.* quia reliquias ſuas. *LXX.* conſanguinitatem enim revelavit, peccatum reportabunt. *Vulg. ignominiam carnis ſuæ nudavit; portabunt ambo iniquitatem ſuam.*

אוב או ידעני 27. O. ἐγγαστρίμυθος, ἢ ἐπαοιδός. Αλλος, θελητὴς ἢ γνώστης.

27. *Heb.* pytho vel divinus. *LXX.* ventriloquus aut incantator. *Alius*, voluntarius aut hariolus. *Vulg. in quibus pythonicus vel divinationis fuerit ſpiritus.*

Notæ ad Cap. XX. Levitiei.

v. 2. O. ἄρχοντι. Coiſlin. marg. τῷ Μολόχ. Ibid. O. τὸ ἔθνος τὸ ἐπὶ τῆς γῆς m. ὁ λαὸς τῆς γῆς. v. 9. O κακῶς εἴπῃ m. καθυβρίσῃ. v. 11. O. ἀσχημοσύνην, m. αἰδῶ. v. 12. O. ἠσεβήκασιν, m. ἀπεφυρμένον θέβελ ἐποίησαν. Ubi illud ἀπεφυρμένον videtur Aquilæ eſſe, illud vero θέβελ Theodotionis, ut ſupra.

v. 14. O. ἀνόμημα, m. ζίμμα, πορνεία.
v. 17. ὄνειδος, m. φασεκ. Sic videtur eſſe חסד Græcis litteris expreſſum pro χασεδ.
v. 21. O. ἀκαθαρσία ἐστὶ, m. ζίμμα ἐστὶ μίασμα.
v. 23. O. ἐβδελυξάμην, m. ὠργίσθην.

LEVITICI CAP. XXI.

זנה 7. O. πόρνην. Αλλος, ἐσθηλλαγμένην.

לחם 17. Οἱ λοιπ. τοὺς ἄρτους. O. τὰ δῶρα.

תבלל 20. Οἱ λοιποὶ, λεύκωμα. O. πτίλλος. Αλλ. στρεβλός. Αλλ. νάνος.

7. HEbr. *LXX.* meretricem. *Alius*, immutatam. *Vulg. ſcortum.*
17. *Heb.* panem, *Reliqui*, *Vulg.* panes. *Alius*, munera.
20. *Heb. Reliqui*, albugo. *LXX.* maculoſus. *Al* ſtrabo. *Al.* nanus. *Vulg. albuginem habens.*

Notæ ad Cap. XXI. Levitici.

v. 10. O. οὐκ ἀποκιδαρώσει, Coiſlin. in marg. οὐκ ἀποκαλύψει. v. 11. πάσῃ ψυχῇ τετ- m. πάσαις ψυχαῖς νεκραῖς.
v. 18. O. χωλὸς. Coiſlin. in marg. βλαισὸς. verum hoc ſive Scholion, ſive interpretamentum, non poteſt ſpectare vocem פסח, ſed unam ex ſequentibus חרם vel שרוע. ſimiliterque v. 20. ταῦρος videtur alii voci reſpondere, quam תבלל.
v. 20. μόνορχις m. ὑστρῶν πνεῦμα, quod reſpicit vocem מרוח.

LEVITICI CAP. XXII.

לפלא־נדר 21. O. διαστεῖλαι εὐχήν. Αλλος, τοῦ θαυμαστῶσαι ὅρκον.

לרצון O. Εἰς δεκτόν. Αλλος, Εἰς ἑκούσιον.

21 HEbr. ad ſeparandum votum. *LXX.* diſtinguens votum. *Alius*, ad mirificandum jusjurandum. *Vulg.* (*vel*) *vota ſolvens.*
Hebr. ad beneplacitum. *LXX.* ad placitum. *Alius*, in voluntarium. *Vulg. ut acceptabile ſit.*

Notæ ad Cap. XXII. Levitici.

v. 7. O. ἄρτος, Coiſlin. ad marg. τροφή. v. 18. Coiſlin. in textu, ἀπερριμμένον, ad marg. θνησιμαῖον. v. 18. O. ὁμολογίαν, m. ἐξωμοσίαν. Ibid. O. αἵρεσιν, m. θέλησιν. Ibid. εὐχὴν αὐτῶν.
Coiſlin. hæc aſteriſcis notat. ※ τὰ δῶρα αὐτοῦ καὶ ※ πᾶσαν ὁμολογίαν αὐτῶν, ἢ καὶ πᾶσαν αἵρεσιν, quæ habentur in Edit. Rom. ubi legitur αἵρεσιν pro αἵρεσιν.
v. 22. O. συντετριμμένον, m. ἄχρηστον.

v. 23. O. κολοβόκερκον, m. κονδαίρατον.
v. 24. ἐκτεθλιμμένον, m. σπάδοντα.
Ibid. A. ἐκκεκομμένον. & mox A. σεσυρμένον· mendoſe, ut puto, pro σεσυρμένον, ut edimus ſuo loco. v. 25. ὅ δεχθήσονται, m. εὐχαριστίαν. v. 29. O. χαρμοσύνης, m. αἰνέσεως. Ibid. O. εἰς δεκτὸν ὑμῖν, marg. τῇ θελήσει ὑμῶν.

LEVITICI CAP. XXIII.

וקלי וכרמל 14. Οἱ λοιποὶ, ἁπαλὰ καὶ λεπτά. O. πεφρυγμένα χίδρα νέα.

בעצם היום הזה 28. O. ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ.

14. HEbr. & teſtam & ſpicam teneram. *Reliqui*, tenera.... *LXX.* fricta chidra nova. *Vulg. & polentam & pultes.*
28. *Heb.* in corpore diei ipſius. *LXX.* in hac

Αλλος,

Αλλος, ἐν ἐγκρατείᾳ τῆς ἡμέρας ταύτης.

עצרת 36. O. ἐξόδιον. Αλλος, ἐπίσχεσις.

ipſa die. *Alius*, in robore diei ipſius. *Vulg. in tempore diei hujus.*

36. *Heb. Alius*, retentio. *LXX.* exodium. *Vulg. coetus atque collectæ.*

Notæ ad Cap. XXIII. Levitici.

v. 3. O. σάββατα ἀνάπαυσις. Coiſlin. ad marg. σαββάτων ἐβδόματα. v. 5. O. πάσχα, marg. ὑπέρβασις. v. 11. O. ἀνοίσει, m. ἀφορεῖ. Ibid. O. δεκτὸν, m. ἱκέσιον. v. 18. O. θυσίας, m. καρπώσεις. Ibid. O. σπονδαὶ, m. προσφοραί. v. 19. O. σωτηρίου, m. εἰρηνικῶν. v. 21. poſt κλητὴν in O. repetitur κλητὴ, & in marg. legitur, ἐν ἐγκρατείᾳ. v. 22. ὑπολείψεις αὐτὰ, m. ἀφήσεις αὐτά. v. 24. O. μηνὶ, m. πρώτῃ. Ibid. O. ἀνάπαυσις, m. σαββάτων. Ibid. A. σαλπίγγων. m. σαλπισμὸς εἰς ἀκοάς. v. 25. O. ὁλοκαύτωμα, m. πῦρον. v. 27. O. ταπεινώσετε, m. ταπεινώσατε. v. 29. O. ταπεινωθήσεται, m. τας ψυχὴν ἐγκρατεῖς. v. 38. O. πλὴν; m. περιττός. Ibid. O. εὐχῶν, m. ἐξομολογῶν. v. 39. O. συντελέσητε, m. ἀγάγετε. v. 40. O. ὡραῖον, m. ἐν ὀζον, & deinde δένδρα αἴτεων.

LEVITICI CAP. XXIV.

על־המערכת 7. O. ἐπὶ τὸ θέμα. Αλλος, ἐπὶ τὴν σύνθεσιν.

ברית 8. Σ. θήκην. (mel. συνθήκην.) O. διαθήκην.

לפרש להם על־פי יהוה 12. Οἱ λοιπ. διακρῖναι αὐτὸν (f. αὐτοῖς) διὰ στόματος κυρίου. O. διακρῖναι αὐτὸν διὰ προστάγματος κυρίου. Αλλος, ἐπικρῖναι αὐτοῖς ἐπίκρισιν κυρίου.

משפט 22. Οἱ λοιπ. κρίσις, δίκη. O. δικαίωσις.

7. Hebr. ſuper diſpoſitionem. *LXX.* ſuper poſitionem. *Alius*, ſuper ſtruem. *Vulg. ſuper eos (panes.)*

8. *Heb. Vulg.* fœdere. *S.* pactum. *LXX.* teſtamentum.

12. *Heb.* ad exponendum eis ſuper ore Domini. *Reliqui*, ad dicernendum eis per os Domini. *LXX.* ut dijudicarent eum per præceptum Domini. *Alius*, ut dijudicarent eis judicium Domini. *Vulg. donec noſſent quid juberet Dominus.*

22. *H. Vul.* judicium. *Reliqui*, judicium, cauſa. *LXX.* juſtificatio.

Notæ ad Cap. XXIV. Levitici.

v. 2. O. ἐλαίου. Coiſlin. in marg. ἐξ ἐλαίου. Ibid O. καθαρὸν, m. διαφανές. Ibid. O. φῶς, m. φαῦσιν. v. 3. O. καίειν, m. στιβάσειν. O. ἐνδελεχῶς, m. διαπαντός. v. 4. O. καύσετε, m. συνθήσεις.

v. 5. O. ἄρτους, m. κολλυρίδας. Ibid O. ἄρτος, m. κόλλυρα.

v. 11. O. ἐπονομάσας, m. κατηράσατο. Ibid. O. κατηράσατο, m. ἐξύβρισεν. v. 14 O. καταρασάμενον, m. καθυβρίσαντα. v. 15. O. καταράσηται, m. καθυβρίσῃ. Ibid. O. λήψεται, m. ἐκ·ἕξεται.

v. 16. O. ὀνομάζων, m. καὶ ὃς ἂν λοιδορήσει.

v. 20. O. συντρίμμα, m. κατέαγμα.

v. 23. O. καταρασάμενον, m. καθυβρίσαντα.

LEVITICI CAP. XXV.

יובל 10. A. παραφόρων. O. Coiſl. Ιωβηλ. O. Edit. Rom. ἀφέσεως.

10. Hebr. *LXX. Coiſlin.* Iobel. *A.* inſanorum. *LXX. Edit. Rom.* remiſſionis. *Vul. jubileus.*

Notæ ad Cap. XXV. Levitici.

v. 3. O. τὸν καρπόν. Coiſlin. ad marg. τὰ γενήματα, τὴν πρόσοδον. v. 5. O. τῆς ἀρχῆς, m. ἀμητοῦ. Ad verſum 6. Coiſlin. in marg ΔΥΝ διάλειψις, ΔΥΝ ἀνάπαυσις. Lege δύναται i. *poteſt*, vel *ſignificat*. Ibid. O. τῷ προσκειμένῳ. m. προσηλυτεύοντι. v. 7. O. θηρίοις m. ζώοις.

v. 10. Legitur in m. καλέσατε δηρρώρ. Quæ lectio cum voce Hebraïca דרור convenit, ſecus quam δαδώρ, ut habet Baſilienſis.

Ibid. A. παραφόρων. Legerit ergo Aquila בבל aut בולל, & fortaſſe melius legatur vox Græca παράφορον.

v. 11. O. ἡγιασμένα, m. Ναζιραῖα, ἐλευθερίᾳ. v. 14. O. ἀποδῷ, m. πωλήσεις. v. 15. m. Ιωβηλ, & ἀφέσιν. Quæ vox deſideratur in LXX.

v. 23. O. βεβαίωσιν, m. δήλωσιν. v. 25. A. ἐκπίσῃ, ταπεινωθῇ. Secunda lectio eſt Symmachi, ut videas ſuo loco. Prima Aquilæ, quam, utpote dubiam, uncinis incluſeramus.

v. 25. O λύτρα, m. τῇ λυτρώσει. Ibid. O. ἐγγίζων, m. συγγενής. v. 27. O. τὸ ὑπερέχον, m. τὸ περισσόν. v. 28. in margine legitur ἐνιαυτὸς ἡμερῶν τῆς πράσεως αὐτῆς, ἡμερῶν ἐσται ἡ λύτρωσις αὐτῆς.

v. 31. O ἐπαυλεσιν, m. ἐποικίοις. Ibid. O. ἐν τῇ ἀφέσει, m. τῷ Ιωβηλ ἐλευθερίᾳ. v. 32 ἐν τῇ ἀφέσει, m. τῷ Ιωβηλ. v. 39. O. ταπεινωθῇ, m. ἐν ὀλίγοις ibid. O. οὐ δουλεύσει, m. οὐ κατεργάσεις αὐτὸν ἐργασίαν δουλικήν. v. 42. O. οὐ πραθήσεται, m. δοῦλοι. v. 45. O. κτήσεσθε, m. κτήσασθε.

v. 47. O. ἐὰν δὲ εὕρῃ, m. ἐὰν δὲ ᾖ πλούσιος. Ibid. O. ἐκ γενετῆς, m. ἡ ῥίζη συγγενείας πρὸς αὐτούς, & poſtea, ἐκ γένους φυλῆς. v. 50. O. ἀπέδοτο, m. ἐπράθη. v. 51. O. πράσεως. m. κτήσεως. v. 53. O. κατατενεῖς, in marg. παραδυνάστεις, κατεργάσεις.

Digitized by Google

LEVITICI CAP. XXVI.

ופניתי אליכם 9. O. ἐπιβλέψω ἐφ' ὑμᾶς. Ἀλλ. ἢ εὐεργετήσω ὑμῖν.

9. Hebr. vertam me ad vos. *LXX.* & reſpiciam ſuper vos. *Alius*, propitius ero vobis. *Vulg. reſpiciam vos.*

Notæ ad Cap. XXVI. Levitici.

v. 1. O. χειροποίητα. Coiſlin. ad marg. ἀπελέκητα. v. 4. O ξύλα, m. δένδρα. v. 9. O αὐξανῶ, m. γονιμώσω Ibid. O. διαθήκην, marg. ςρέξιν (ſic) v. 11. O. ὁ βδελύξεται, m. οὐκ ἀπομηκυνεῖ. v. 13. O ζυγὸν, m. ῥάβδους (ſic) Ibid. O. μετὰ παῤῥησίας, m. ἀνεςαμένους. v. 15 O. διασκεδάσαι, marg. καταργῆσαι. v. 16. O. καὶ ἐγὼ ποιήσω, m. ὀργιζόμενος.

v. 17. O διώξονται, m. παιδεύσουσι, ὑποταγήσεσθε. Prior lectio videtur eſſe Theodotionis; altera Symmachi. Confer cum edito ſupra.

v. 18. O. ἑπτάκις, m. ἑπταπλασίως. v. 19. O. τὴν ὕβριν τῆς ὑπ- m. τὰς ὑπερηφανίας τῆς ἰσχύος. v. 20. O. τὸν σπόρον, m. τὰς περιοδίας. Ibid. O. ξύλον, m. δένδρον. v. 21. O. μὴ βούλησθε, m. πρὸς μὴ ἐμφιλονείκως. v. 22. O. κατέδεται ὑμᾶς, m. κατεσθίοντα ὑμᾶς.

v. 30. O. ἐρημώσω, m. ἀπαρτίσω. Ibid. O ςήλας, m. τὰ ὑψώματα ὑμῶν Ibid. O. χειροποίητα, m. προσηλυτεῖας. Ibid. O. κῶλα, m. σώματα. Ibid. O. εἰδώλων m. μυσαρῶν. v. 31. O. τὰς θυσίας, m. εὐωδίας. v. 36 in textu, δειλίαν, in marg. ἀπαλότητα.

v. 37. O. ὑπερόψεται ὁ ἀδ- m. περιβλέψεται ἕκαςος. Ibid. O. ὑμεῖς ἀντις- m. καὶ δύναμις οὐκ ἔςι. v. 4 . O. ἐξαγορεύσουσι τὰς, m. μεταστήσουσιν ἐπὶ τὰς. v. 4 . O. εὐδοκήσουσι, m. ἐκλαβόνται v. 43. O. προσδέξονται, m. ἰλασθήσονται. Ibid. O. ἀνθ' ὧν, m. προφανῶς γάρ Ibid. O. προσώχθισαν τῇ ψυχῇ. m. ἀπεπτυσεν (ſic) ἡ ψυχή. v. 44. O. διασκεδάσαι, m. καταργῆσαι.

LEVITICI CAP. XXVII.

ואם־מך הוא מערכך 8. A. καὶ ἐὰν ἐκπέσῃ... O. ἐὰν ᾖ ταπεινὸς ἢ τῇ τιμῇ. Ἀλλ. ἐλάσσων ᾖ τῆς διατιμήσεως.

8. Hebr. & ſi attenuatus eſt ipſe ab ordinatione tua. *A.* & ſi exciderit..... *LXX.* ſi autem humilis fuerit pretio. *Alius*, minor fuerit æſtimatione. *Vulg. ſi pauper fuerit, & æſtimationem reddere non valebit.*

חמר שערים בחמשים שקל 16. O. κόρου κριθῶν πεντήκοντα δίδραχμα. Ἄλλος, γόμορ κριθῆς πεντήκοντα σίκλων.

16. *Heb.* Chomer hordeorum in quinquaginta ſiclis. *LXX.* pro coro hordei, quinquaginta didrachma. *Alius*, Gomor hordei quinquaginta ſiclorum. *Vulg. quinquaginta ſiclis venundetur.*

Notæ ad Cap. XXVII. Levitici.

v. 2. O. ὥςε τιμὴν τῆς ψυχῆς. Coiſlin. in marg. τάξαιτο ἐν διατιμήσει σου ψυχάς. v. 3. O. δίδραχμα, m. σίκλοι, ςαθμία.

v. 10. O. ἀλλάξει, m. ἀντιλλάξεται. v. 13. O. πρὸς τὴν τιμήν, m. ἐπὶ τῇ διατιμήσει.

v 16. O ἀγροῦ, m. χώρας. Ibid. O. σπόρου, in marg. προσόδου.

v. 23. O. λογιεῖται, m. ψηφίσει. Ibid. O. τὸ τέλος, m. τὸ πλῆθος. v. 24. O. ἀφέσεως, m. ἐλευθερίας. v. 25. O. δίδραχμον, m. ςαθμίον. v. 27 O ἀλλάξει, m. λυτρώσεται. v. 28. O. ἀνάθεμα. m. ἀναθεματίσῃ. v. 30. O. ξύλινου, m. δένδρου.

v. 33 O. οὐκ ἐπισκέψεται ἀναμέσον καλοῦ καὶ πονηροῦ, καὶ οὐκ ἀλλάξεις αὐτό, m. οὐ διακρινεῖ ἀναμέσον καλοῦ, καὶ σαπροῦ, οὐδὲ ἀλλάξεται αὐτό.

LIBER NUMERORUM.

Nota ad Cap. I. Numerorum.

v. 18. Coiſlin. in textu habet ἐξεκκλησίασαν, ut Mſ. Alex. in margine vero συνήγαγον.

Notæ ad Cap. II Numerorum.

v. 4 & 6. O. ἐπεσκεμμένοι, m. ἠριθμημένοι.

v. 17. Coiſlin. in textu, κατὰ τάγμα, ut & Mſ. Alex. in marg. vero, καθ' ἡγεμονίαν. Illud, κατὰ τάγμα, eſt in verſione Symmachi, ut videas ſuo loco. v. 24. O. ἐξαροῦσι, m. ἀναζεύξουσι. v. 32. O. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις, m. οὗτος ὁ ἀριθμός.

Notæ ad Cap III. Numerorum.

v. 15. O. ἐπίσκεψαι Coiſlin. in marg. ἀρίθμησον. v. 30. Coiſlin. in textu, υἱός, in marg. ἄλλα. v. 38. O. προσπορευόμενος, in marg. ὁ ἀπτόμενος.

Nota ad Cap. IV. Numerorum.

v. 7. Edit. Rom. τὰ ἄρτα ἐπ' αὐτῶν. Coiſlin. in textu, τὰ ἄρτα δι' αὐτῶν. in marg. τὰ ἐργάλεια αὐτῶν. (ſic)

Notæ ad Cap. VI. Numerorum.

v. 3. Coiſlin. A. Σ. πᾶσαν ἀπόβρεξιν σταφυλῆς, quam interpretationem ſine Auctorum nomine adtulerat Baſilienſis.

v. 18. Coiſl. Σ. Ναζιραῖος. Cætera ut in Edito ſuprà.

Notæ ad Cap. X. Numerorum.

v. 6. Coiſlin. A. ἀλαλαγμόν. Quam lectionem ſine Interpretis nomine attulimus ex Baſilienſi. Ibid. O. ἄρχοντες, m. χιλίαρχοι. Ibid. Coiſlin. in textu νότον, in marg. λίβα. v. 9. O. σαλπιεῖτε, m. σημανεῖτε.

NUMERORUM CAP. XI.

משא 11. A. ἄρμα. Σ. τὸ βάρος. O. τῆ ὀργῆ. Θ. τῆ ὁρμῇ.

11. Hebr. A. onus. S. pondus. LXX. iram. Th. impetum.

Notæ ad Cap. XI. Numerorum.

v. 8. Coiſlin. in lectione Symmachi ſic habet. Σ. μαστῶν, & poſtea ſpatio vacuo relicto, ſic a linea reſumit. ὡς λιπαρὸς ἐν μέλιτι. Unde ſuſpicio oritur, hæc poſtrema verba ad Symmachi verſionem non pertinere, ſed eſſe ſcholion.

v. 11. A. τὸ ἄρμα. Σ. τὸ βάρος. O. τὴν ὀργήν. Θ. τὴν ὁρμήν. Σ. τὸ βάρος, ſic etiam infra Deut. 1. 12. in nota. Vocem משא ſolet Symmachus vertere λῆμμα. O. τὴν ὀργήν. Sic etiam habet Mſ. Alex. Edit. vero Rom. τὴν ὁρμήν, quæ hic Theodotionis lectio eſſe fertur.

v. 15. O. ἔλεος, Coiſlin. in marg. χάριν ἢ ἔλεον.

Nota ad Cap. XIII. Numerorum.

v. 2. O. κατὰ δήμους, Coiſlin. ad marg. οἴκους. v. 22. O. Ροὼβ. m. Ραάβ.

NUMERORUM CAP. XIV.

מוציאי דבת 37. A. οἱ ἐξενέγκαντες διαβολήν. O. οἱ καταλαλήσαντες πονηρά.

37 Hebr. educentes famam. A. qui extulere calumniam. LXX. qui locuti ſunt mala. *In Vulg. vacat.*

Notæ ad Cap. XIV. Numerorum.

v. 36. O. πονηρά, Coiſlin. in marg. φοβερά.

v. 45. O. ἐτρέψαντο. m. ἀνέστρεψαν.

Notæ ad Cap. XVI. Numerorum.

v. 13. Coiſlin. Σ. κατεδυνάστευσας ἡμῶν ἡμῶν βιαίως. Hanc lectionem ex Baſilienſi abſque Interpretis nomine attulimus.

v. 15. Coiſlin. A. Σ. δῶρον. Hanc item lectionem ſine Interpretum nomine adtulimus. Hæc porro Interpretum nota ſuſpecta mihi eſt. Nam ſive חמור legas, ut hodie legitur; ſive חמוד, ut legerunt LXX. vix putaverim Aquilam vertiſſe δῶρον. Vide notam ibi.

Notæ ad Cap XVIII. Numerorum.

v. 1. Ubi Edit. Rom. habet ἁμαρτίας. Coiſl ἀπαρχὰς in texto, ἁμαρτίας in margine exhibet cum hac nota, τυτέστι τὰ APENATA, ἐν τοῖς ἱερῶν καταγ-μεναι, ὡς τὸ ἐπί. κεφάλαιον τοῦ Λευιτικοῦ. Quid ſibi velint ἀρέναζα, prorſus ignoro.

v. 8. O. γέρας, Coiſlin. in marg. τιμήν.

Notæ ad Cap. XXI. Numerorum.

v. 5 O. διακένῳ, Coiſlin. in marg. ματαίῳ. ξυλί, οἱ λοιποί, κούφῳ, quam poſtremam lectionem edidimus. v. 8. Coiſlin. Σ. τοῦ ὄφεως, quam lectionem ſine Interpretis nomine ex Baſilienſi edidimus. v. 11. O. Ἀχελγαί, Coiſlin. in marg. Ἀχελαθαίν. v. 17. Coiſlin. A. Σ. καταλέξατε, quam lectionem tacito Interprete adfert Baſilienſis.

Notæ ad Cap. XXII. Numerorum.

v. 23. Coiſlin in textu καὶ ἐπέδειξεν. Edit. Rom. καὶ ἔτυπτε. Coiſlin. in marg. ἔπαισε βαλαάμ. v. 31 O. μάχαιραν, in ῥομφαίαν. v. 32. Coiſlin. Σ. ἐναντιοῦσθαι. Θ. ἀντικεῖσθαι. O. εἰς διαβολήν σου. Lectionem Symmachi in textu τῶν O. collocat Baſilienſis. v. 38. O. λαλήσω, m. φυλάξομαι λαλῆσαι.

NUMERORUM CAP. XXIII.

ויכזב 19. A. καὶ διαψεύσεται. Σ. ἵνα διαψεύσηται. O. διαρτηθῆναι.

19. **H**Eb. *S. Vul.* ut mentiatur. *A.* & mentietur. *LXX.* ut ſuſpendatur.

Nota.

v. 19. Sic Coiſlin. In Baſilienſi vero hæc ſine Interpretum nominibus jacent.

Nota ad Cap. XXIV. Numerorum.

v. 7. Coiſlin. A. Σ. ἀπὸ Γώγ. Baſil. id aſcribit uni Symmacho, cujus lectionem plenam habet. v. 13. O. καλὸν ἢ πονηρὸν. Coiſl. ad marg. μικρὸν ἢ μέγα. v. 24. O. Κιτιέων. Coiſlin. marg. ※ Χεττιείν cum aſteriſco.

NUMERORUM CAP. XXV.

ויצמד 3. A. Θ. ἐζυγιάσθησαν. O. ἐτελέσθησαν.

3. **H**Eb. & conjunxit ſe. *A. Th.* jugati ſunt. *LXX.* initiati ſunt. *Vul. initiatuſque eſt.*

Notæ ad Cap. XXV. Numerorum.

v. 3. Sic Coiſlin. Baſilienſis vero ſine Interpretis nomine ἐζυγίσθη. Editio item Rom. in ſingulari haber, ἐτελέσθη.

v. 5. Coiſlin. Σ. μυηθέντας, quam lectionem Aquilæ tribuit Baſilienſis.

v. 7. Coiſlin. A. κοντόν, δόρυ, ῥομφαίαν, ſic conſequenter. Secunda autem lectio eſt Symmachi. Vide ſuo loco. v. 8. Coiſlin. Σ. πορνεῖον.

Hæc in ſequentibus Numerorum Capitibus.

CAP. XXVIII 2. O. ταῖς ἑορταῖς μου. Coiſlin. marg. ταῖς καιροῖς μου.

CAP. XXXII. v. 38. Coiſlin. Σ. περιτετειχισμένας. O. In textu Coiſlin. περικεκυκλωμένας. ot Edit. Rom. Baſil. vero in textu τῶν O. περιτετειχισμένας, quæ hic dicitur lectio Symmachi.

CAP. XXXIII. v. 44. Σ. ταῖς ὑψηλοῖς, Coiſl. Verum Euſebius de locis Hebraïcis teſtificatur Symmachum vertiſſe ἐν βωμοῖς, uti ſolet ille ad vocem בָּמָה. Vide ſuo loco. Illud, ἐν ὑψηλοῖς, ſine Interpretis nomine habet Baſil.

CAP. XXXIV. v. 29. O. καταμερίσαι, Coiſl. marg. κληρονομῆσαι.

CAP. XXXV. v. 7. O. προάστεια. Coiſlin. marg. ὁμοροῦντα.

DEUTERONOMII CAP. I.

די 1. A. ἱκανόν.

שכניו 7. A. γείτονας (αὐτοῦ.) O. περιοίκους.

שאת 9. A. αἴρειν. O. φέρειν.

ריב 12. A. δικασίαν. O. ἀντιλογίας.

נחל 24. A. χειμάῤῥου. O. φάραγγος.

נשא 31. A. ἦρεν. Σ. ἐβάστασεν. O. ἐτροφοφόρησε. Edit. Rom. τροφοφορήσει.

לתור 33. A. κατασκοπῆσαι. O. ἐκλέξασθαι.

זולתי 36. A. πάρεκτος. O. πλήν.

1. **H**Ebr. Di. *A.* ſufficiens. *Vulg. plurimum.*

7. *Heb. A.* vicinos ejus. *LXX.* accolas. *Vul. quæ ei proxima ſunt.*

9. *Hebr. LXX.* ferre. *A.* tollere. *Vulg. ſuſtinere.*

12. *H.* contentionem. *A.* litigationem. *LXX.* contradictiones. *Vulg. jurgia.*

24. *Hebr. A.* torrentem. *LXX. Vul.* vallem.

31. *Hebr. Vulg.* portavit. *A.* ſuſtulit. *S. LXX.* geſtavit. *Edit. Rom.* geſtabit.

33. *Hebr. A.* ad explorandum. *LXX.* ad eligendum. *Vulg. & metatus eſt.*

36. *Hebr. A. LXX. Vulg.* præter.

Digitized by Google

יהושע 38. A. Ἰησουά. O. Ἰησοῦς.

וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה 39. ※ A. καὶ τὰ ※ παιδία ὑμῶν, ἃ εἴπετε ἐν διαρπαγῇ ἔσεσθαι. In O. vacat.

ותחגרו 41. A. ἐζώσασθε. O. ἀναλαβόντες.

ותהינו A. ὁμονοήσαντες. O. συναθροισθέντες.

38. *Hebr.* Jehoſua. *A.* Jeſua. *LXX.* Jeſus. *Vul. Joſue.*

39. *Heb.* & parvulus veſter, quem dixiſtis: in prædam erit. *A.* ※ & parvuli veſtri, quos ※ dixiſtis in prædam fore. *In LXX. vacat. Vul. parvuli veſtri, de quibus dixiſtis, quod captivi ducerentur.*

41. *Hebr. A.* & accinxiſtis. *LXX.* ſumentes. *Vul. cumque inſtructi armis.*

Hebr. lategiſtis. *A.* unà conſentientes. *LXX.* congregati. *In Vulg. vacat.*

Notæ ad Cap. I. Deuteronomii.

v. 1. Coiſlin. habet A. ἐν ὁμάλοι, pro . ὁμαλῷ. v. 3. O. μηνί. Coiſlin. ad marg. πρώτῃ. Ibid. A. ἱκανόν. Hebraïcum habet זהב ודי. *Di*, putant quidam eſſe nomen proprium loci. O. vertunt καὶ καταχρύσεα: illud vero Aquilæ ἱκανόν, ſolam vocem די reſpicit. Puto autem totum vertiſſe, καὶ ἱκανὸν χρυσίον. v. 6. O. ἱκανούσθω ὑμῖν, Coiſlin. in marg. πολὺ ὑμῖν.

v. 12. Coiſlin. A. τὸ ἄρμα. Σ. τὸ βάρος. O. τὴν ὑπόστασιν, recte. Baſilienſis vero cætera ut Coiſlin. Sed ad vocem τὸν κόπον ὑμῶν, quæ eſt in LXX. Aquilæ & Symmachi lectiones refert, minus bene, ni fallor. v. 17. Coiſlin. ὑπὲρ ὑμᾶς. O. ἀφ' ὑμῶν. v. 30. O. λόγῳ, m. ῥήματι. v. 38. O. ναυή. m. Νουή. v. 45 O. προσέσχεν, m. ἐνωτίσατο.

DEUTERONOMII CAP. II.

תם 14. A. ἐπλήσθη. O. διέπεσε.

מקרב 16. A. ἀπὸ ἐγκάτου. O. ἐκ μέσου.

וקרבת מול 19. O. προσάξετε ἐγγύς. Ἄλλ. ἐγγιεῖς ἐναντίον.

עזה כפתרים 23. A. Αζα χαφθωρείμ. O. Γάζης, καὶ οἱ Καππάδοκες.

כפתר A. χαφθώρ. O. Καππαδοκίας.

אחל 25. A. ἄρξαι. O. ἐνάρχου.

ונחרם 34. A. καὶ ἀνεθεματίσαμεν. O. καὶ ἐξωλοθρεύσαμεν.

שריד A. λεῖμμα. O. ζωγρείαν.

14. **H**Eb. *A. Vul.* conſumeretur. *LXX.* decidit.

16. *Heb. A.* ab interiori. *LXX.* de medio. *Vul. vacat.*

19. *Hebr. Alius*, & accedes e regione. *LXX.* & accedetis prope. *Vulg. & accedens in vicina.*

23. *H.* Haza, Caphthorim. *A.* Aza Chapthorim. *LXX.* Gazam, & Cappadoces. *Vulg. Gazam, Cappadoces.*

Heb. A. Chaphthor. *LXX. Vul.* Cappadocia.

25. *Hebr. Vulg.* incipiam. *A LXX.* incipe.

34. *H. A.* anathematizavimus. *LXX.* & diſperdidimus. *Vulg. interfectis habitatoribus.*

Hebr. ſuperſtitem. *A.* reſiduum. *LXX.* vivum. *Vulg. quidquam.*

Notę ad Cap. II. Deuteronomii.

v. 4. O. Coiſl. ad marg. τειχιῶτος A. τειχιώς. v. 6. O. ἀγοράσατε, in marg. A. ἀγγυεῖν. v. 7. O. μεγάλην, m. πολλήν. v. 13. O. φάραγγα, m. χείμαῤῥον. Videtur eſſe Aquilæ ut ſupra.

v. 23. Coiſlin. A. Αζα χαφθωρείμ. v. 30. O. δι' αὐτοῦ, m. διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. v. 35. O. σκῦλα, m. λάφυρα.

DEUTERONOMII CAP. III.

שריד 3. A. λεῖμμα. O. σπέρμα.

חבל 4. A. σχοινίσματι. O. περίχωρα.

בצרות 5. A. διηρμένοι. O. ὀχυραί.

הפרזי A. ἀτειχίστων. O. Φερεζαίων.

בזזנו 7. A. διηρπάσαμεν. O. ἐπρονομεύσαμεν.

צידנים 9. A. Σιδώνιοι. O. Φοίνικες.

3. **H**Ebr. ſuperſtitem. *A* reſiduum. *LXX. non reliquerimus ipſius* ſemen. *Vul. percuſſimuſque eos uſque ad internecionem.*

4. *Heb.* funem. *A.* funiculos. *LXX.* adjacentia. *Vul. regionem.*

5. *Hebr. LXX. Vulg.* munitæ. *A.* elevatæ, *vel*, elatæ.

Hebr. A. non muratis. *LXX.* Pherezæorum. *Vulg. quæ non habebant muros.*

7. *Heb. A. LXX.* prædati ſumus. *Vulg. diſperdentes.*

9. *Heb. A. Vulg.* Sidonii. *LXX.* Phœnices.

מישר 10. A. τῆς εὐθείας. O. Μισώρ.

יקרא 13. A. κληθήσεται. O. λογισθήσονται.

חות 14. A. ἐπαύλεις. O. Θαυώθ, (al. Αὐώθ.)

אשדת 17. A. καταχύσεις. O. Ασηδώθ.

חלוצים 18. A. ἐξῃρημένοι. O. ἐνωπλισμένοι. Coiſl. ἐνωπλισμένοι.

ויתעבר 26. A. Θ. ὑπερέθετο. O. ὑπερεῖδε.

רב A. πολύ. O. ἱκανούσθω.

חזק 28. A. κράτυνον. O. κατίσχυσον.

10. *Heb.* planciei. *A.* rectæ. *LXX.* Miſor. *Vul.* (*quæ ſitæ ſunt*) *in planitie.*

13. *Hebr. A.* vocabitur. *LXX.* reputabitur. *Vulg. vocatur.*

14. *H. A.* villæ. *LXX.* Thavoth. (*al.* Avoth.) *Vul. Havoth.*

17. *Hebr.* effuſionibus. *A.* effuſio. *LXX.* Aſedoth. *Vul. radices.*

18. *Heb. A. Vul.* expediti. *LXX.* armati.

26. *Hebr. Vulg.* iratuſque eſt. *A. Th.* diſtulit. *LXX.* deſpexit.

H. A. multum. *LXX.* ſufficiat. *Vulg. ſufficit.*

28. *H. A. Vulg.* corrobora. *LXX.* conforta.

Notæ ad Cap. III. Deuteronomii.

v. 5. In Coiſlin. legitur A. Δεσμῶ. (ſic) v. 10. Coiſl. A. τῆς εὐθείας. v. 14. Coiſlin. οἱ λοιπ. τῷ Μαχαθι, & ſic legendum: Baſilienſis, οἱ λοιπ. Μαχαθί.

DEUTERONOMII CAP. IV.

הדבקים 4. A. κολλώμενοι. O. προσκείμενοι.

בקרב הארץ 5. A. ἐν ἐγκάτῳ τῆς γῆς. O. ἐν τῇ γῇ.

חכם 6. A. συνετός. O. σοφός.

תמונת 16. A. εἰδώλου. O. ὁμοίωμα.

תבנית 17. A. ὑπόδειγμα. O. ὁμοίωμα.

צבא 19. A. στρατιαί. O. κόσμον.

נחלה 20. A. κληροδοσίας. O. ἔγκληρον.

השמרו 23. A. φυλάξασθε. O. προσέχετε.

אכלה 24. A. κατεσθίον. O. καταναλίσκον.

והפיץ 27. A. σκορπιεῖ. O. διασπερεῖ.

מקרב 34. A. ἀπὸ ἐγκάτου. O. ἐκ μέσου.

נטויה A. ἐκτεταμένῳ. O. ὑψηλῷ.

מוראים A. φοβήμασι. O. ὁράμασι.

4. Heb. adhærentes. *A.* conglutinati. *LXX.* appoſiti. *Vulg. qui adhæretis.*

5. *Heb. A.* in interiori terræ. *LXX. Vulg.* in terra.

6. *H. LXX. Vul.* ſapiens. *A.* prudens.

16. *H.* imaginem. *A.* idoli. *LXX. Vulg.* ſimilitudinem.

17. *H.* formam. *A.* repræſentationem. *LXX. Vulg.* ſimilitudinem.

19. *H. A.* militiam. *LXX.* ornatum. *Vul. vacat.*

20. *H. A.* hæreditatis. *LXX. Vulg.* hæreditarium.

23. *Heb.* obſervamini. *A.* cuſtodite. *LXX.* attendite. *Vulg. cave.*

24. *Heb.* comedens. *A.* devorans. *LXX. Vulg.* conſumens.

27. *H. A. LXX. Vulg.* diſperget.

34. *H. A.* ex interiori. *LXX. Vul.* de medio.

H. A. extento. *LXX.* exceſſo. *Vul. extentum.*

H. A. terroribus. *LXX.* viſionibus. *Vulg. horribiles viſiones.*

Notæ ad Cap. IV. Deuteronomii.

v. 3. O. τοῦ Βεελφεγώρ, Coiſlin. in marg. οἱ λοιπ. ἐπὶ τοῦ. v. 9. O. συμβιβάσεις, m. γνωρίσεις. v. 16. O. ἀνομήσητε, m. διαφθείρητε. v. 19. A. ἐξωσθῇς. Coiſl. ubi LXX. πλανηθείς. Ibid. Coiſlin. A. Θ. ἀπένειμε, cætera ut in edito ſupra ſuo loco. v. 45. O. ἐλάλησε, m. ἐνετείλατο,

DEUTERONOMII CAP. V.

ינקה 11. A. ἀθωώσει. O. καθαριεῖ.

תעבד 13. A. δουλεύσεις. O. ἐργᾷ.

חמר 14. A. ὄνος. O. ὑποζύγιον.

כבד 16. A. δόξασον. O. τίμα.

ראשי 23. A. κεφαλαί. O. ἡγούμενοι.

11. Hebr. purgabit. *A.* innocentem faciet. *LXX.* mundabit. *Vulg. eris impunitus.*

13. *H. A.* ſervies. *LXX. Vul.* operaberis.

14. *H. A. Vulg.* aſinus. *LXX.* ſubjugale.

16. *H. A. LXX. Vul* honora.

23. *H. A.* capita. *LXX.* duces. *Vul. principes.*

זקני A. οἱ πρεσβύτεροι. O. ἡ γερουσία.

בשר 26. A. κρέας. O. σάρξ.

פה 13. A. ἐνταῦθα. O. αὐτοῦ.

H. A. ſeniores. *LXX.* ſenectutem. *Vul. majore nata.*

26. *Heb. A. LXX. Vul.* caro.

31. *H. A. LXX. Vul.* hic.

Notæ ad Cap. V. Deuteronomii.

v. 7. O. πρὸ προσώπου μου. Coiſlin. m. πλὴν ἐμοῦ. v. 11. A. εἰς εἰκῆ. Coiſlin. Eſt igitur Aquilæ, ut recte conjectavimus.

DEUTERONOMII CAP. VI.

ושננתם 7. A. δευτερώσεις. O. προβιβάσεις.

וקשרתם 8. A. συνδήσεις. O. ἀφάψεις.

השמר 13. A. φύλαξαι. O. πρόσεχε.

חקיו 17. A. ἀκριβάσματα. Σ. προστάγματα. O. δικαιώματα. O. Coiſlin. κρίματα.

7. HEbr. *A.* repetes. *LXX.* præſcribes. *Vulg. narrabis.*

8 *Heb.* & ligabis ea. *A.* colligabis. *LXX.* alligabis. *Vul. ligabis.*

13. *Hebr. A.* obſerva te. *LXX.* attende. *Vul. cave diligenter.*

17. *Hebr.* ſtatuta ejus. *A.* accurate ſtatuta. *S.* præcepta. *LXX.* juſtificationes. *LXX. Coiſlin.* judicia. *Vul. ceremonias.*

Notæ ad Cap. VI. Deuteronomii.

v. 5. O. ψυχῆς. Coiſlin. ad marg. διανοίας. Ibid. O. δυνάμεως, m. ἰσχύος. v 7. O. καθήμενος ἐν οἴκῳ. Coiſlin. marg. ἐν τῷ καθῆσθαι ἐν οἴκῳ &c. & hæc notantur aſteriſcis. v. 8. O. ἀσάλευτα, Coiſlin. m. A. ΗΑΚΤΑ, corrupte pro ἀτίνακτα, ut conjectamus. Vide quæ de hac voce diximus ſuo loco, & Exodi 13. 16. v. 24. O. ἵν᾽ ἡμῖν ᾖ, m. πολυήμεροι ὦμεν.

DEUTERONOMII CAP. VII.

עצומים ממך 1. A. ὀστῶδες σου. O. ἰσχυρότερα ὑμῶν.

החרים 2. Οἱ λοιποί, ἀναθεματίσεις. O. πατάξεις.

תחנם A. δωρήσῃ. O. ἐλεήσητε αὐτούς. O. Coiſl. ἐλεήσῃς αὐτούς.

מזבחת 5. A. τὰ θυσιαστήρια. O. τοὺς βωμούς.

חשק 7. A. προσεκολλήθη. O. προείλετο.

פרי־בטנך 13. A. καρπὸν γαστρός σου. O. τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου.

דגן A. χεῦμα. O. σῖτον.

תירש A. ὀπωρισμόν. O. οἶνον.

יצהר A. στιλπνότητα. O. ἔλαιον.

עקר 14. A. στεῖρος. O. ἄγονος.

1. HEbr. *A.* oſſeas præ te. *LXX.* fortiores vobis. *Vul. robuſtiores te.*

2. *Hebr.* perdes *Reliqui*, anathematizabis. *LXX.* percuties. *Vul. percuties eas uſque ad internecionem.*

Hebr. gratiam præſtabis eis. *A.* condonabis. *LXX.* miſerti fueritis eorum *LXX. Coiſlin.* miſertus fueris eorum. *Vul. miſereberis earum.*

5. *Heb. A.* altaria. *LXX. Vul* aras.

7. *Hebr.* amavit. *A.* conglutinatus eſt. *LXX.* prælegit. *Vul. junctus eſt.*

13 *Hebr. A.* fructum ventris tui. *LXX.* fœtus ventris tui. *Vul fructui ventris tui.*

Hebr. LXX. frumentum. *A.* effuſionem. *Vul. frumento.*

H. muſtum. *A.* fructum autumnalem. *LXX.* vinum. *Vul. vindemiæ.*

H. LXX. oleum. *A.* ſplendorem. *Vul. oleo.*

14. *H. LXX.* infœcundus. *A.* ſterilis.

Notæ ad Cap. VII. Deuteronomii.

v. 2. O. εἰς τὰς χεῖράς σου. Coiſlin. m. ἐν χερσί σου. v. 13 A. χεῦμα, & poſt, ὀπωρισμόν, ac deinde, στιλπνότητα. Hunc haud dubie locum reſpicit Hieronymus cum ait in Epiſt. ad Pammachium de optimo genere interpretandi: *Aquila autem proſelytus & contentioſus Interpres, qui non ſolum verba, ſed etymologias quoque verborum transferre conatus eſt, jure projicitur a nobis. Quis enim pro frumento & vino & oleo, poſſit vel legere vel intelligere,* χεῦμα, ὀπωρισμόν, στιλπνότητα, *quod nos poſſumus dicere*, fuſionem, pomationemque, & ſplendentiam &c. quæ in Præliminaribus allata ſunt.

v. 15. O. νόσους. Coiſlin. m. μαλακίαν. Ibid. O. ἐπιθήσει, m. ἐπάξει. v. 16. O. οὐ φείσεται, m. οὐκ ἀφέξεται.

Digitized by Google

DEUTERONOMII CAP. VIII.

חצב 9. A. λατομήσεις. O. μεταλλεύσεις.

שרף 15. A. ἐμπρηστής. O. δάκνων.

החלמיש A. στερεοῦ. O. ἀκροτόμου.

חיל 18. A. εὐπορίαν. O. δύναμιν.

9. HEbr. *A.* excides. *LXX.* effodies. *Vul. æris metalla fodiuntur.*

15. *H. A.* adurens. *LXX.* mordens. *Vul. flatu adurens.*

Hebr. ſilicis. *A.* ſolido. *LXX.* prærupta. *Vulg. duriſſima.*

18. *Hebr. LXX.* virtutem. *A.* abundantiam. *In Vul. vacat.*

DEUTERONOMII CAP. IX.

ישר 5. A. εὐθύτητα. O. ὁσιότητα.

ערף 6. A. τένων. O. σκληροτράχηλος.

שחת 12. A. διέφθειρεν. O. ἠνόμησεν.

הברית 15. A. τῆς συνθήκης. O. τῶν μαρτυρίων.

ואשבר 17. A. κατέαξα. O. συνέτριψα.

פעם 19. A. καθόδῳ. O. καιρῷ.

ואתנפל 25. A. συνέπιπτον. O. ἐδεήθην.

5. HEbr. rectitudine. *A.* rectitudinem. *LXX.* ſanctitatem. *Vulg. æquitatem.*

6. *Heb. Vul.* cervicis. *A.* tendon. *LXX.* dura cervice.

12. *Hebr. A.* corrupit. *LXX.* inique egit. *Vul. vacat.*

15. *Hebr. A.* pacti. *LXX.* teſtimoniorum. *Vulg. fœderis.*

17. *Heb. A. Vulg.* confregi. *LXX.* contrivi.

19. *Hebr. Vulg.* vice. *A.* deſcenſu. *LXX.* tempore.

25. *Hebr. A.* procubui. *LXX.* oravi. *Vulg. jacui.*

DEUTERONOMII CAP. X.

שטים 3. A. Σεττίμ. O. ἀσήπτων.

כמכתב 4. A. τὸ γράφιον. O. κατὰ τὴν γραφήν.

הבדיל 8. A. ἐχώρισε. O. διέστειλε. O. Coiſlin. ἐνέστειλε.

לברך A. εὐλογεῖν. O. ἐπεύχεσθαι.

את ערלת לבב 16. A. ἀκροβυστίαν καρδίας. O. σκληροκαρδίαν.

ישא 17. A. ἀρεῖ. O. θαυμάζει.

שחד A. δωροκοπίαν. O. δῶρον.

תהלת 21. A. ὕμνησις. O. καύχημα.

את־הנוראת A. ἐπίφοβα. O. ἔνδοξα.

3. HEbr. ſittim. *A. Vulg.* ſettim. *LXX.* imputribilibus.

4. *Hebr. LXX.* juxta ſcripturam. *A.* ſtylum. *Vulg. juxta id quod prius ſcripſerat.*

8. *Heb. A. Vul.* ſeparavit. *LXX.* diſtinxit.

Hebr. ad benedicendum. *A.* benedicere. *LXX.* orare. *Vul. ut benediceret.*

16. *Hebr. A. Vulg.* præputium cordis. *LXX.* duritiam cordis.

17. *Hebr. A.* tollet. *LXX.* admiratur. *Vulg. accipit.*

Hebr. LXX. munus. *A.* dona. *Vul. munera.*

21. *Hebr. Vulg.* laus. *A.* laudatio. *LXX.* gloriatio.

Heb. A. Vulg. terribilia. *LXX.* glorioſa.

DEUTERONOMII CAP. XI.

דרש 12. A. ἐκζητεῖ. O. ἐπισκοπεῖται.

תמיד A. ἐνδελεχῶς. O. διαπαντός.

בעתו 14. A. ἐν καιρῷ. Οἱ λοιπ. κατὰ καιρόν. O. καθ' ὥραν.

עשב 15. A. χλόην. O. χορτάσματα.

12. HEbr. quærens. *A.* exquirit. *LXX.* inviſit. *Vulg. viſitat.*

Hebr. LXX. Vulg. ſemper. *A.* perpetuo.

14. *Heb. A. LXX.* in tempore. *Reliqui*, per tempus. *In Vulg. vacat.*

15. *Heb. A.* herbam. *LXX.* pabula. *Vulg. fœnum.*

מזוזת

מזוזת 20. A. σταθμοῖς. O. φλιαῖς.

האחרון 24. Οἱ λοιπ. ἐσχάτης. O. ἐπὶ δυσμῶν.

מבוא 30. A. εἰσόδου. O. δυσμῶν.

אלוני מרה Οἱ λοιπ. αὐλῶνος καταφανοῦς. O. τῆς δρυὸς τῆς ὑψηλῆς.

20. *Hebr. Vulg.* poſtes.. *A.* ſtationes. *LXX.* limina.

24. *Hebr. Reliqui*, noviſſimum. *LXX.* ad occidentem. *Vulg. occidentale.*

30. *Hebr. A.* ingreſsûs. *LXX.* occaſûs. *Vulg. quæ vergit ad ſolis occubitum.*

Hebr. Elone Moreh. *Reliqui*, canalis conſpicui. *LXX.* quercum excelſam. *Vulg. juxta vallem tendentem & intrantem procul.*

Notâ.

v. 2. O. παιδείαν. Coiſlin. ad marg. φωνήν. v. 9. O. εἰσέλθητε, m. κληρονομήσητε.

DEUTERONOMII CAP. XII.

רענן 2. A. εὐθαλοῦς. O. δασέος.

בכל משלח יד 7. A. ἐν πάσῃ ἀποστολῇ χειρός. O. ἐπὶ πᾶσιν οὗ ἂν ἐπιβάλητε τὴν χεῖρα.

בטח 10. A. πεποιθότως. O. μετὰ ἀσφαλείας.

בשערי 18. A. ἐν ταῖς πύλαις. O. ἐν ταῖς πόλεσι.

חזק 23. Σ. ἀσφαλίζου. O. πρόσεχε.

קדשי 26. A. ἡγιασμένα. O. ἅγια.

הישר 28. A. εὐθές. O. ἀρεστόν.

2. HEbr. viridi. *A.* frondoſo. *LXX.* frondoſa. *Vulg. frondoſum.*

7. *Heb. A.* in omni miſſione manus. *LXX.* in omnibus, quocumque miſeritis manum. *Vulg. in cunctis, ad quæ miſeritis manum.*

10. *Hebr. A.* confidenter. *LXX.* cùm ſecuritate. *Vulg. abſque ullo timore.*

18. *Hebr. A.* in portis. *LXX. Vulg.* in urbibus.

23. *Heb.* confortare. *S. Vulg.* cave. *LXX.* attende.

26. *Hebr. A.* ſanctificata. *LXX.* ſancta. *Vulg. quæ autem ſanctificaveris.*

28. *Hebr. A.* rectum. *LXX. Vulg.* placitum.

DEUTERONOMII CAP. XIII.

יסיתך 6. A. ἀναπείσῃ σε. O. παρακαλέσῃ σε.

ולא תחמל 8. Σ. οὐκ ἐπισπλαγχνισθήσῃ. O. οὐκ ἐπιποθήσεις.

כליל 16. A. ὁλοτελῶς. O. πανδημεί.

תל A. χῶμα. O. ἀοίκητος.

6. HEbr. ſeduxerit te. *A.* perſuaſerit tibi. *LXX.* hortatus te fuerit. *Vulg. tibi voluerit perſuadere.*

8. *Hebr.* neque ignoſces. *S.* ne miſerearis. *LXX.* non deſiderabis. *Vulg. ut miſerearis.*

16. *Heb.* totum. *A. LXX.* penitus. *Vulg. ità ut univerſa conſumas.*

Hebr. A. Vulg tumulus. *LXX.* inhabitabilis.

Notâ.

v. 14. O. ἐτάσεις. Coiſlin. m. ἐξετάσεις.

DEUTERONOMII. CAP. XIV.

תתגדדו 1. A. περιτέμνεσθε. In O. vacat.

יחמור 5. O. πύγαργον. Ἄλλος, αἴγαγρον.

שסעת שסע 6. A. διδιχασμένον διχασμῷ. O. ὀνυχιστῆρας ὀνυχίζον.

פרסות A. ὁπλῶν. O. χηλῶν.

את־הארנבת 7. A. λαγωόν. O. δασύποδα.

נבלת 8. A. νεκριμαίων. O. θνησιμαίων.

1. HEb. *Vul.* vos incidetis. *A.* circumcidemini. *In LXX. vacat.*

5. *Hebr. Vulg.* bubalum. *LXX.* pygargum. *Alius*; caprum agreſtem.

6. *Hebr. LXX.* findens fiſſuram. *A.* diffiſſum diffiſſione. *Vulg. quod in duas partes findit ungulam.*

Hebr. A. LXX. ungularum. *Vul. ungulam.*

7. *Hebr. A. LXX. Vulg.* leporem.

8. *Hebr.* cadaver. *A. LXX.* morticina. *Vul. cadavera.*

קשקשת 9. A. φολίδες. O. λεπίδες.

הפרס 12. A. ἴξον. O. γρύπα.

ואת כל־ערב 14. A. καὶ σύμπαντα κόρακα. O. καὶ πάντα κόρακα.

היענה 15. A. στρουθοκάμηλον. O. στρουθόν.

לגר 21. A. τῷ προσηλύτῳ. O. τῷ παροίκῳ.

לנכרי A. ξένῳ. O. ἀλλοτρίῳ.

שכר 26. A. μεθύσματι. O. σίκερα.

9. *Hebr.* ſquama. *A. LXX.* ſquamæ. *Vulg.* ſquamas.

12. *Hebr.* aſturem. *A.* ixum. *LXX. Vul.* gryphem.

14. *Hebr. A. LXX.* & omnem corvum. *Vulg. & omne corvini generis.*

15. *Hebr.* ululam. *A.* ſtruthocamelum. *LXX. Vul.* ſtruthionem.

21. *Hebr. Vulg.* peregrino. *A. LXX.* advenæ.
Hebr. alienigenæ. *A.* hoſpiti *LXX.* alieno. *Vulg. ei.*

26. *Hebr.* ſechar. *A.* ebrietate. *LXX. Vulg.* ſicera.

Notæ ad Cap. XIV. Deuteronomii.

* v. 2. Coiſlin. 2. ἐξαίρετον. Baſilienſis tacito Interprete id adfert.

v. 12. A. ἴξον. Coiſl. Sed Baſil. id ad vocem הראה verſu ſequente videtur referre, præmiſſo aſteriſco ſine Interpretis nomine: & eo referendum ſuadet etiam Vulgata, quæ הראה reddit *ixion.*

v. 14. A. καὶ σύμπαντα κόρακα. O. πάντα κόρακα, Coiſl. Id vero deeſt in Edit. Rom.

DEUTERONOMII CAP. XV.

שמטה 1. A. ἀφαίρεσιν. O. ἄφεσιν.

בליעל לאמר 9. A. ἀποστασίας τοῦ λέγειν. O. ἀνόμημα, λέγων.

משנה 18. A. δευτερούμενον. O. ἐπέτειον.

בשעריך 22. A. ἐν πύλαις. O. ἐν πόλεσι.

יחדו A. ἅμα. O. ὡσαύτως.

1. **H**Ebr. *LXX. Vulg.* remiſſionem. *A.* ſubtractionem.

9. *Hebr.* belial, dicendo. *A.* defectionis, dicendo. *LXX.* iniquitas, dicens. *Vulg. impia cogitatio, & dicas.*

18 *Heb.* duplex. *A.* iteratum. *LXX.* annuam. *Vul. vacat.*

22. *Hebr. A.* in portis. *LXX.* in civitatibus. *Vulg. intra portas.*

Hebr. A. pariter. *LXX. Vulg.* ſimiliter.

DEUTERONOMII CAP. XVI.

פסח 1. A. Φεσέ. O. πάσχα.

חמץ 3. A. ζυμωτόν. O. ζύμην.

עני A. κακουχίας. O. κακώσεως.

בחפזון A. ἐν θαμβήσει. O. ἐν σπουδῇ.

עצרת 8. A. ἐπίσχεσις. O. ἐξόδιον.

כסת נדבת 10. A. ἔπαρσιν ἑκουσίων. O. καθὼς ἡ χείρ σου ἰσχύει.

פעמים 16. A. καθόδοις. O. καιροῖς.

מתנת 17. A. δόσιν. O. δύναμιν.

שטרים 18. A. ἐκβιβαστάς. O. γραμματοεισαγωγεῖς.

1. **H**Ebr. Peſah. *A.* Pheſe. *LXX.* Paſcha. *Vul. Phaſe.*

3. *Hebr. A.* fermentatum. *LXX.* fermentum. *Vul. panem fermentatum.*

Hebr. A. LXX. Vulg. afflictionis.

Hebr. LXX. in feſtinatione. *A. Vulg.* in pavore.

8. *Hebr. A.* retentio. *LXX.* exodium. *Vulg. collecta.*

10. *Hebr.* ſufficientiam ſpontaneïtatis. *A.* elevationem ſpontaneorum. *LXX.* prout valet manus tua. *Vulg. oblationem ſpontaneam.*

16. *Heb. Vulg.* vicibus. *A.* deſcenſibus. *al.* vicibus. *LXX.* temporibus.

17. *Hebr. A.* donum. *LXX.* facultatem. *Vul. quod habuerit.*

18. *Hebr.* præfectos. *A.* eductores. *LXX. Vul.* magiſtros.

DEUTERONOMII CAP. XVII.

צבא 3. A. στρατιᾶς. O. κόσμου.

על־פי שנים עדים 6. A. ἐπὶ στόματος δύο

3. **H**Ebr. militiæ. *A. Vulg.* militiam. *LXX.* ornatu.

6. *Hebr. A.* ſuper ore duorum teſtium. *LXX.*

μαρτύρων. O. ἐπὶ δυσὶ μάρτυσιν.

יפלא 8. A. ἐθαυμαστώθη. O. ἀδυνατήσῃ.

יורוך 10. A. φωτίσουσί σε. O. νομοθετηθῇ σοι.

יזידון 13. A. ὑπερηφανεύσονται. O. ἀσεβήσει.

מלכות 20. A. βασιλείας. O. ἀρχῆς.

in duobus teſtibus. *Vulg. in ore duorum . . . . . . teſtium.*

8. *Hebr. A.* mirabile fuerit. *LXX.* impoſſibile fuerit. *Vulg. difficile & ambiguum.*

10. *Hebr.* docebunt te. *A.* illuminaverint te. *LXX.* ſancita fuerint tibi. *Vul. docuerint te.*

13. *Heb. A.* ſuperbe agent. *LXX.* impie aget. *Vulg. intumeſcat ſuperbia.*

20. *Hebr. A.* regnum. *LXX.* principatum. *Vul. regnet.*

DEUTERONOMII CAP. XVIII.

אשי 1. A. πύρα. O. καρπώματα.

מעביר 10. A. διάγων. O. περικαθαίρων.

מעונן Σ. σημειοσκοπούμενος. O. κληδονιζόμενος. Θ. θελητής.

שאל אוב 11. A. ἐπερωτῶν μάγον. O. ἐπαείδων ἐπαοιδὴν.

ידעני Oἱ λοιποὶ, γνώστης. Aλλ. γνωρίστης. O. τερατοσκόπος.

יזיד A. 20. ὑπερηφανεύσηται. O. ἀσεβήσῃ.

1. HEbr. *A.* ignitiones. *LXX.* oblationes. *Vulg. ſacrificia.*

10. *Heb.* tranſire faciens. *A.* traducens. *LXX.* luſtrans. *Vulg qui luſtret.*

Hebr. præſtigiator. *S.* hariolus. *LXX.* divinationes obſervans. *Th.* voluntarius. *Vulg. obſervet ſomnia.*

11. *Hebr.* interrogans pythonem. *A.* interrogans magum. *LXX.* incantans incantationem. *Vul qui pythonem conſulat.*

Hebr. Reliqui, divinus. *LXX.* portentorum inſpector. *Vulg. divinos.*

20. *Heb. A.* ſuperbe egerit. *LXX.* impie egerit. *Vulg. arrogantia depravatus voluerit.*

DEUTERONOMII CAP. XIX.

תבדיל 2. A. χωρίσεις. O. διαστελεῖς.

תכין 3. A. ἑτοιμάσεις. O. στοχάσαι.

לחטב 5. A. ἐκκόψαι. O. συναγαγεῖν.

נדחה A. ἐξώσθη. O. ἐκκρουσθῇ.

בגרזן לכרת A. ἐν πέλυκι τοῦ κόψαι. O. τῇ ἀξίνῃ κόπτοντος.

נקי 10. A. ἀθῷον. O. ἀναίτιον.

גבלו 14. A. ὁροθέτησαν. O. ἔστησαν.

יקום 15. A. ἀναστήσεται. O. ἐμμενεῖ.

זמם 19. A. ἐνενοήθη. O. ἐπονηρεύσατο.

2. HEbr. *A. Vulg.* ſeparabis. *LXX.* ſecernes.

3. *Hebr. A.* parabis. *LXX.* conjecta. *Vul. ſternens diligenter:*

5. *Hebr. A.* ad cædendum. *LXX.* ad colligenda. *Vulg. ad cædenda.*

Hebr. impulerit. *A.* expulſa fuerit. *LXX.* excuſſa fuerit. *Vulg. fugerit.*

Hebr. A. in ſecuri ad cædendum. *LXX.* ſecurim cædentis. *Vul. in ſuccisſione lignorum ſecuris fugerit.*

10. *Hebr. A.* innocens. *LXX. Vul.* innoxius.

14. *Hebr. A.* terminaverunt. *LXX.* ſtatuerunt. *Vulg. fixerunt.*

15. *Hebr. A.* ſurget. *LXX. Vulg.* ſtabit.

19. *Hebr.* præſumſit. *A. Vul.* cogitavit. *LXX.* malignatus eſt.

DEUTERONOMII CAP. XX.

לא חללו 6. Oἱ λοιπ. οὐκ ἐβεβήλωσεν αὐτόν. O. οὐκ εὐφράνθη ἐξ αὐτοῦ.

יחללנו Oἱ λοιπ. βεβηλώσει (legendum βεβηλώσει.) O. εὐφρανθήσεται.

ועבדו 11. A. δουλεύσουσι. O. ὑπήκοοί σοι.

6. HEbr. *Reliqui.* non prophanavit eam. *LXX.* non lætatus eſt ex ea. *Vul. necdum fecit eam eſſe communem.*

Hebr. Reliqui, prophanabit. *LXX.* lætabitur. *Vul. ejus fungatur officio.*

11. *Hebr. A.* ſervient. *LXX.* obedientes tibi. *Vul. ſerviet (populus.)*

צרת 12. A. ἕξεις. O. περικαθίσεις.

הטף 14. A. νηπίων. O. τῆς ἀποσκευῆς.

תבז A. διαρπάσεις. O. προνομεύσεις.

את־שלל A. λάφυρα. O. προνομήν.

גרזן 19. A. ἐν πελέκει. O. σίδηρον.

במצור A. ἐν τῇ περιοχῇ. O. εἰς τὸν χάρακα.

מצור 20. A. περιοχήν. O. χαράκωσιν.

12. *Hebr.* arctabis. *A.* obtinebis. *LXX.* obſidebis. *Vulg. oppugnabis.*

14. *Heb.* pubem. *A.* infantes. *LXX.* apparatu. *Vul. infantibus.*

Hebr. A. LXX. prædaberis. *Vul. exercitui dividés.*

Hebr. ſpolium. *A.* manubias. *LXX.* prædam; *Vul. de ſpoliis.*

19. *Hebr.* ſecurim. *A.* in ſecuri. *LXX.* ferrum. *Vul. ſecuribus.*

Hebr. in coarctationem. *A.* in munitione. *LXX.* in vallum.

20. *Hebr. A.* munitionem. *LXX.* vallum. *Vul. machinas.*

DEUTERONOMII CAP. XXI.

Ex Cod. Coiſliniano & ex Hieronymo.

אל־החלל 3. A. ἀνῃρημένῳ. O. τραυματίᾳ.

וערפו 4. A. τενοντώσουσιν. O. νευροκοπήσουσιν.

לשרתו 5. A. λειτουργεῖν. O. παρεστηκέναι.

עניתה 14. A. ἐκακούχησας. O. ἐταπείνωσας.

אנו 17. Σ. ἰσχύος αὐτοῦ. O. τέκνων αὐτοῦ.

משפט הבכרה O. τὰ πρωτοτοκεῖα. Ἀλλ. κρίσις τῆς πρωτοτοκίας.

סורר 20. A. ἀφίσταται. O. ἀπειθεῖ.

מורה A. προσερίζει. O. ἐρεθίζει.

סבא A. συμποσιάζει. O. οἰνοφλυγεῖ.

וכי־יהיה באיש חטא משפט־מות והומת 22. & 23. ותלית אתו על־עץ לא־תלין נבלתו על־העץ כי־קבור תקברנו ביום ההוא כי־קללת אלהים תלוי ולא תטמא את־אדמתך אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה A. (καὶ ὅταν ᾖ ἐν ἀνδρὶ ἁμαρτία εἰς κρίμα θανάτου, καὶ θανατωθῇ, καὶ κρεμάσῃς αὐτὸν ἐπὶ ξύλου, οὐκ αὐλισθήσεται τὸ νεκριμαῖον αὐτοῦ ἐπὶ ξύλου· ἀλλὰ θάπτων θάψεις αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι κατάρα θεοῦ ἐστιν ὁ κρεμάμενος, καὶ οὐ μὴ μιανεῖς τὴν χθόνα σου, ἣν κύριος ὁ θεός δώσει σοι κληρονομίαν.) Σ. (ἐὰν δὲ γένηται ἀνθρώπῳ ἁμαρτία εἰς κρίμα θανάτου καὶ θανατωθῇ, καὶ κρεμάσῃς αὐτὸν ἐπὶ ξύλου· οὐκ αὐλισθήσεται τὸ ἀποπτῶμα αὐτοῦ ἐπὶ ξύλου, ἀλλὰ ταφῇ θάψεις αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτῇ. ὅτι διὰ τὴν βλασφημίαν τοῦ θεοῦ ἐκρεμάσθη, καὶ οὐ μὴ μιανεῖς τὴν γῆν σου, ἣν κύριος ὁ θεός σου δώσει σοι εἰς κληρονομίαν.) O. ἐὰν δὲ

3. HEbr. ad occiſum. *A.* interfecto. *LXX.* occiſo. *In Vulg. vacat.*

4. *Hebr.* auferent cervices. *A.* decervicabunt. *LXX.* cædent cervicem. *Vul. cadent cervices.*

5. *Hebr. A.* ad miniſtrandum. *LXX.* adſtare. *Vul. ut miniſtrent.*

14. *Hebr.* compreſſiſti. *A.* afflixiſti. *LXX. Vul.* humiliaſti.

17. *Heb. S.* fortitudinis ejus. *LXX. Vul.* liberorum ejus.

Hebr. Alius, jus primogenituræ. *LXX. Vul.* primogenita.

20. *Hebr.* declinans. *A.* rebellat. *LXX.* contumaciter ſe gerit. *Vul. protervus.*

Hebr. rebellis eſt. *A.* litigat. *LXX.* protervus eſt. *Vul. contumax eſt.*

Hebr. potator. *A.* compotat. *LXX.* vino inebriatur. *Vul. luxuriæ atque conviviis* (*vacat.*)

22. & 23. *Heb.* Et cum fuerit in viro peccatum judicii mortis: & interficiendus fuerit, & ſuſpenderis eum ſuper ligno: non pernoctabit cadaver ejus ſuper ligno, quia ſepeliendo ſepelies eum in die ipſa, quia maledictio Dei ſuſpenſus: & non contaminabis humum tuam, quam Dominus Deus tuus dans tibi hæreditatem. *A.* Et cum fuerit in viro peccatum in judicium mortis, & occiſus fuerit & ſuſpenderis eum ſuper lignum: non commorabitur morticinum ipſius ſuper lignum: ſed ſepeliens ſepelies eum in die illa: quia maledictio Dei eſt qui ſuſpenſus eſt: & non contaminabis humum tuam, quam Dominus Deus tuus dabit tibi hæreditatem. *S.* Si autem fuerit homini peccatum ad judicium mortis: & occiſus fuerit, & ſuſpenderis eum ſuper lignum, non pernoctabit cadaver ipſius ſuper lignum, ſed ſepultura ſepelies eum in die ipſa: quia propter blaſphemiam Dei ſuſpenſus eſt, & non contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dabit tibi ad hæreditatem. *LXX.*

γένηται ἔν τινι ἁμαρτία, κρίμα θανάτου, καὶ ἀποθάνῃ, καὶ κρεμάσητε αὐτὸν ἐπὶ ξύλου, οὐ κοιμηθήσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου, ἀλλὰ ταφῇ θάψετε αὐτὸ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι κεκατηραμένος ὑπὸ θεοῦ πᾶς κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου. καὶ οὐ μὴ μιανεῖτε τὴν γῆν ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ. Θ. (καὶ ὅτι ἔσται ἐν ἀνδρὶ ἁμαρτία εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἀποθανεῖται, καὶ κρεμάσεις αὐτὸν ἐν ξύλῳ. οὐ κοιμηθήσεται τὸ νεκριμαῖον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου, ὅτι ταφῇ θάψεις αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτῇ, ὅτι κατάρα θεοῦ ἐστιν ὁ κρεμάμενος· καὶ οὐ μὴ μιανεῖς τὴν ἀδαμά σου, ἣν κύριος ὁ θεός δώῃ σοι κληρονομίαν.)

Si autem fuerit in aliquo peccatum ad judicium mortis, & mortuus fuerit: & ſuſpenderitis eum in ligno, non dormiet corpus illius ſuper lignum, ſed ſepelientes ſepelietis eum in die illa: quia maledictus à Deo omnis qui pendet in ligno: & non contaminabitis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dabit tibi hæreditatem. *Th.* Et quia erit in viro peccatum in judicium mortis, & morietur, & ſuſpendes eum in ligno: non dormiet morticinum ejus ſuper lignum: quia ſepultura ſepelies eum in die ipſa: quia maledictio Dei eſt ſuſpenſus: & non contaminabis adama tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in hæreditatem. *Vul. Quando peccaverit homo quod morte plectendum eſt, & adjudicatus morti appenſus fuerit in patibulo: non permanebit cadaver ejus in ligno, ſed in eadem die ſepelietur: quia maledictus à Deo eſt qui pendet in ligno: & nequaquam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem.*

Notæ ad Cap. XXI. Deuteronomii.

v. 3. A. ἀπηρμένῳ. Coiſlinianus Codex inſignis, unciali charactere VI. vel VII. ſæculi, quadro ſcilicet & rotundo, cum accentibus & ſpiritibus, ſed non ubique poſitis: nam ſæpiſſime omittuntur: ita ut aliquando paginas ferme integras iis deſtitutas reperias, & in notis marginalibus primæ manus numquam reperiantur.

v. 4. A. τενοντώσουσιν. Idem Coiſl. Alibi legit Aquila, τενοντῶσαι.

v. 5. A. λειτουργεῖν. Idem.

v. 14. A. ἐπανοχλάς. Idem. & reliquæ pariter lectiones uſque ad verſum 22. ex eodem Coiſliniano prodeunt. ex quo hujus Appendicis lectiones mutuati ſumus.

v. 22. Has omnes lectiones plenas Latine tantum excerpſimus ex Hieronymi Comment. in Epiſt. ad Galatas cap. 3. ubi etiam LXX. Interpretum verſionem Latinam, qualem damus, adtolit. Ne porro ſpatium nimium vacuum relinqueretur, Græca ex Latinis concinnavimus ſecundum morem vertendi trium Interpretum, uncinisque incluſimus, ne quis putaret aliunde deſumta. Pergit autem Hieronymus poſt allatam quatuor Interpretum verſionem. *Porro* ADAMA, *terra ſive* humus, *lingua Hebræa appellatur. In eo autem loco ubi Aquila & Theodotio ſimiliter tranſtulerunt, dicentes:* Quia maledictio Dei eſt ſuſpenſus, *in Hebræo ita ponitur*, CHI CALALATH ELOIM THALUI. *Hæc verba Ebion ille Hæreſiarches ſemi-Chriſtianus ſemi-Judæus ita interpretatus eſt*, ὅτι ὕβρις θεοῦ ὁ κρεμάμενος, *id eſt*, quia injuria Dei eſt ſuſpenſus. *Memini me in altercatione Jaſonis & Papiſci, quæ Græco ſermone conſcripta eſt, ita reperiſſe:* λοιδορία θεοῦ ὁ κρεμάμενος, *id eſt*, maledictio Dei qui appenſus eſt. *Dicebat mihi Hebræus, qui me in Scripturis aliqua ex parte inſtruxit, quod poſſit & ita legi:* Quia contumelioſe Deus ſuſpenſus eſt. *Hæc idcirco congeſſimus quia famoſiſſima quæſtio eſt, & nobis ſolet a Judæis pro inſania objici, quod Salvator noſter & Dominus ſub Dei fuerit maledicto. Primum igitur intuendum eſt, quod non quicumque in ligno pependerit, maledictus ſit apud Deum; ſed qui peccaverit, & propter ſcelus morti fuerit adjudicatus, ſublatusque in crucem &c.*

DEUTERONOMII CAP. XXII.

שמלת 5. A. ἱματισμόν. O. στολήν.

כלאים 9. Σ. ἀνομοιογενές. O. διάφορον.

יחדו 10. A. ὁμοῦ. O. ἐπὶ τὸ αὐτό.

עלילה דברים 14. A. ἐναλλακτὰ ῥήματα. O. προφασιστικοὺς λόγους.

נבלה 21. A. ἀπόρρευσιν. O. ἀφροσύνην.

את־הנער 24. A. τὴν παῖδα. O. τὴν νεᾶνιν.

כנף 30. A. πτερύγιον. O. συγκάλυμμα.

5. Hebr. *A.* veſtimentum. *LXX.* ſtolam. *Vul.* veſte.

9. *Heb.* mixturis. *S.* diſſimile. *LXX.* varium. *Vul. altero ſemine.*

10. *Heb.* *A.* pariter. *LXX.* in idipſum. *Vul. ſimul.*

14. *Heb.* cauſationes verborum. *A.* commutatoria verba. *LXX.* occaſionis verba. *Vulg. occaſiones.*

21. *Hebr.* *LXX.* ſtultitiam. *A.* effluxionem. *Vul. nefas.*

24 *Hebr.* *A.* puellam. *LXX.* adoleſcentulam. *Vul. puella.*

30. *Heb.* *A.* alam. *LXX.* *Vul.* operimentum.

Notæ ad Cap. XIX. Deuteronomii.

v. 14. A. ἐναλλακτὰ ῥήματα. In Coiſl. legitur, ENAAAKKA PITIMA mendoſe. Id vero non poteſt aliud eſſe quam ἐναλλακτὰ ῥήματα, & ſic vocem עלילת vertit alibi Aquila. Vide in Lexico Græco.

v. 19. O. ἑκατὸν. In marg. Coiſliniani additur ἀργυρίου.

Digitized by Google

DEUTERONOMII CAP. XXIII.

פצוע־דכא 1. A. τραυματίας ἐπιτεθλιμμένος. O. θλαδίας.

ממזר 2. A. Μαμζήρ. O. ἐκ πόρνης.

מפתור ארם נהרים 4. A. ἀπὸ Φαθὼρ Συρίας ποταμῶν. O. ἐκ τῆς Μεσοποταμίας.

מקרה 10. A. ἐκ συναντήματος. O. ἐκ ῥύσεως.

את־צאתך 13. A. τὸ ἐξελθόν σου. O. τὴν ἀσχημοσύνην σου.

קדשה 17. A. ἐνδιηλλαγμένη. O. πόρνη.

כלי 24. A. σκεῦος. O. ἄγγος.

1. HEbr. læſus attritione. *A.* vulneratus attritione. *LXX.* attritus. *Vul. Eunuchus, attritis vel amputatis teſticulis.*

2. *Hebr.* ſpurius. *A.* Mamzer. *LXX.* de ſcorto. *Vulg. Mamzer, hoc eſt, de ſcorto.*

4. *Hebr.* de Phathor Aram duorum fluminum. *A.* de Phator Syriæ fluminum. *LXX.* de Meſopotamia. *Vulg. de Meſopotamia Syriæ.*

10. *Hebr. A.* de accidente. *LXX.* a fluore. *Vul. qui nocturno pollutus ſit ſomnio.*

13. *Heb. A.* excrementum tuum. *LXX.* turpitudinem tuam. *In Vul. vacat.*

17. *Hebr.* proſtituta. *A.* immutata. *LXX. Vul.* meretrix.

24. *Hebr. LXX.* vas. *A.* vaſa. *Vulg. tecum.*

DEUTERONOMII CAP. XXIV.

חדשה 5. A. καινήν. O. προσφάτως.

את־העבוט 11. A. χρεοδοσίαν. O. ἐνέχυρον.

צדקה 13. A. δίκαιον. O. ἐλεημοσύνη.

תעשק 14. A. συκοφαντήσεις. O. Coiſlin. ἀποστερήσεις. O. Ed. Rom. ἀπαδικήσεις.

ביומו 15. A. ἐν ἡμέρᾳ αὐτοῦ. O. αὐθήμερον.

תקצר קציר 19. A. θερίσῃς θερισμόν. O. ἀμήσῃς ἀμητόν.

עמר A. οὖλον. O. δράγμα.

תחבט 20. A. ῥαβδίσῃς. O. ἐλαιολογήσῃς.

5. HEbr. *A.* novam. *LXX. Vul.* nuper.

11. *Heb. A. LXX. Vulg.* pignus.

13. *Hebr.* juſtitia. *A.* juſtum. *LXX.* miſericordia. *Vulg. juſtitiam.*

14. *Hebr.* opprimes. *A.* calumniaberis. *LXX. Coiſlin.* privabis. *LXX. Ed. Rom.* fraudabis. *Vul. negabis.*

15. *Hebr. A.* in die ejus. *LXX. Vulg.* eadem die.

19. *Hebr. A. LXX.* meſſueris meſſem. *Vulg. meſſueris ſegetem.*

Heb. LXX. Vulg. manipulum. *A.* teneram ſpicam.

20. *Heb.* excuſſeris. *A.* virga excuſſeris. *LXX.* olivas colligas. *Vulg. collegeris.*

Nota.

v. 1. Coiſlin. A. ἀποκοπῆς, Baſil. vero κοπῆς.

DEUTERONOMII CAP. XXV.

והפילו 2. A. πτωματίσεις. O. καθιεῖς.

כדי A. πρὸς ἀρκετόν. In O. vacat.

ויבמה 5. A. ἐπιγαμβρεύσει. O. συνοικήσει.

יבמי 7. A. ἐπιγαμβρευτής μου. O. ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρός μου.

חלוץ 10. A. ἐξαιρεθέντος. O. ὑπολυθέντος.

במבשיו 11. A. ἐν αἰσχύνῃ. O. τῶν διδύμων αὐτοῦ.

אבן 13. A. λίθος. O. στάθμιον.

2. HEbr. cadere facient. *A.* cadere facies. *LXX.* conſtitues. *Vulg. proſternent.*

Heb. A. ſecundum ſufficientiam. *In LXX. vacat. Vulg. pro menſura.*

5. *Hebr.* & aſſociabit eam. *A.* ducet ut uxorem fratris. *LXX.* cohabitabit. *Vulg. ſuſcitabit ſemen fratris ſui.*

7. *Hebr.* aſſociare me. *A.* qui me ducturus erat. *LXX.* frater viri mei. *Vulg. me in conjugem ſumere.*

10. *Heb.* ſoluti. *A.* ſublati. *LXX. Vulg.* diſcalceati.

11. *Hebr. Vulg.* verenda ejus. *A.* in turpitudine. *LXX.* teſtes ejus.

13. *Hebr. A.* lapis. *LXX.* pondus. *Vulg. pondera.*

איפה ואיפה 14. A. ἠφὰ καὶ ἠφά. O. μέτρον καὶ μέτρον.

14. *Hebr.* Ephah & ephah. *A.* epha & epha. *LXX.* menſura & menſura. *Vulg. modius.*

שלמה 15. A. ἀπηρτισμένον. O. ἀληθινόν.

15 *Hebr.* perfectus. *A.* perfectum. *LXX. Vul.* verum.

DEUTERONOMII CAP. XXVI.

טנא 2. A. ἄγγος. O. κάρταλλον.

2. Hebr. caniſtro. *A. Vulg. LXX.* cartallum. *Vulg. cartallo.*

את־ענינו 7. A. πενίαν ἡμῶν. O. τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν.

7. *Hebr.* afflictionem noſtram. *A.* paupertatem noſtram. *LXX. Vul.* humilitatem noſtram.

בערתי 13. A. ἐπέλεξα. O. ἐξεκάθαρα.

13. *Heb. LXX. Vulg.* abſtuli. *A.* ſelegi.

באני 14. A. ἐν λύπῃ μου. Σ. ἐν πένθει μου. O. ἐν ὀδύνῃ μου.

14. *Heb. A* in triſtitia mea. *S. Vulg.* in luctu meo. *LXX.* in dolore meo.

ביערתי A. ἐπέλεξα. O. ἐκάρπωσα.

Heb. LXX. abſtuli. *A.* ſelegi. *Vulg. ſeparavi*

בטמא A. ἐν μιασμῷ. O. εἰς ἀκάθαρτον.

Heb. in immundo. *A.* in immunditia. *LXX.* in immundum. *Vulg. in qualibet immunditia.*

האמרת A. ἀντηλλάξω. O. εἵλου.

Heb. condixiſti. *A. LXX. Vulg.* elegiſti.

DEUTERONOMII CAP. XXVII.

שלמות 6. A. ἀπηρτισμένους. O. ὁλοκλήρους.

6. Hebr. perfectis. *A.* perfectos. *LXX.* integros. *Vulg. informibus.*

רתנתו 23. A. & O. (Edit. Rom.) νύμφης. O. (Coiſlin. & Alex.) πενθερᾶς.

23. *Heb. LXX. Coiſlin. & Alex. Vulg.* ſocru. *A. LXX. Edit. Rom.* nuru.

בסתר 24. A. ἐν ἀποκρύφῳ. O. δόλῳ.

24. *Hebr. A.* in abſcondito. *LXX.* dolo. *Vul. clam.*

DEUTERONOMII CAP. XXVIII.

פרי 4. A. καρπός. O. ἔκγονα.

4. Hebr. *A Vulg.* fructus. *LXX.* fœtus.

את־המגערת 20. A. ἐπιτίμησιν. O. ἀνάλωσιν.

20. *Hebr. A. Vulg.* increpationem. *LXX.* conſumtionem.

את־הדבר 21. A. λοιμόν. O. θάνατον.

21. *Heb. A. Vulg.* peſtilentiam. *Vul.* mortem.

בירקן 22. A. ἰκτέρῳ. O. ὤχρᾳ.

22. *Heb. A.* aurugine. *LXX. Vulg.* rubigine.

ישגלנה 30. A. συγκοιτασθήσεται. O. ἕξει.

30. *Heb. A.* concumbet. *LXX.* habebit. *Vul. dormiat.*

תחלל A. λαϊκώσεις. O. τρυγήσεις.

Hebr. A. prophanabis. *LXX.* vindemiabis. *Vulg. vindemies.*

וכלית 32. A. πλεύμενοι. Σ. Θ. ἐκλείποντες. O. σφακελίζοντες.

32. *Hebr. S. Th.* deficientes. *A.* conſumpti. *LXX.* deficientes. *Vulg. deficientibus.*

פרי 33. A. καρπόν. O. ἐκφόρια.

33. *Hebr. A.* fructum. *LXX.* proventus. *Vul. fructus.*

לרפא 35. A. ὑγιάσαι. O. ἰαθῆναι.

35. *Hebr. LXX.* curari. *A. Vulg.* ſanari.

לשמה 37. A. εἰς ἀφανισμόν. O. ἐν αἰνίγματι.

37. *Heb. A.* in deſolationem. *LXX.* in ænigmate. *Vulg. perditus.*

לשנינה A. ἐν δευτερώσει. O. διηγήματι.

Heb. in dicterium. *A.* in deuteroſi, *i.* in exemplum. *LXX. Vulg.* fabulam.

על 48. A. ζυγόν. O. κλοιόν.

48. *Hebr. A. Vulg.* jugum. *LXX.* vectem.

לשן 49. A. γλώσσης. O. φωνῆς.

49. *Hebr. A. Vulg.* linguam. *LXX.* vocem.

נער לא יחן 50. A. παιδὶ οὐ δωρήσεται. O. νέον οὐκ ἐλεήσει.

50. *Heb.* pueri non miſerebitur. *A.* puero non condonabit. *LXX.* juvenis non miſerebitur. *Vulg. nec miſereatur parvuli.*

במצור 53. A. ἐν τῇ περιοχῇ. O. ἐν τῇ στενοχωρίᾳ.

53. *Hebr. A.* in obſidione. *LXX. Vulg.* in anguſtia.

Digitized by Google

יציק A. ἐπιχύσει. O. θλίψει.

תרע 54. A. πονηρεύσεται. O. βασκανεῖ.

56. לא־נסתה כף־רגלה הצג על־הארץ מהתענג ומרך תרע A. οὐκ ἐπείρασε ταρσὸς ποδὸς αὐτῆς ὑφίστασθαι ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῆς τρυφῆς καὶ ἀπαλότητος, πονηρεύσεται. O. οὐχὶ πεῖραν ἔλαβεν ὁ ποὺς αὐτῆς βαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὴν τρυφερότητα, καὶ διὰ τὴν ἁπαλότητα, βασκανεῖ.

בשליתה 57. A. δευτέριον. O. χόριον.

הפלא 59. A. θαυμαστώσει. O. παραδοξάσει.

נאמנים Σ. ἐπιμόνους. O. πιστάς.

מרוה 60. A. ταλαιπωρίαν. O. ὀδύνην.

חלי 61. A. ἀῤῥωστίαν. O. μαλακίαν.

והפיץ 64. Σ. σκορπιεῖ. O. διασπερεῖ.

רגז 65. A. κλονουμένην. O. ἀπειθοῦσαν. O. Coiſlin. ἀθυμοῦσαν.

כליון A. πλουμένους. O. ἐκλείποντας.

דאבון A. ἐκλιμώσσουσαν. O. τηκομένην.

בחייך 66. Σ. περὶ τῆς ζωῆς σου. O. τῇ ζωῇ σου.

Hebr. coarctabit. *A.* infundet. *LXX.* tribulabit. *Vul. opprimet.*

54. *Hebr. A.* malignabitur. *LXX. Vulg.* invidebit.

56. *Hebr. A.* non tentavit planta pedis ejus inniti ſuper terram præ voluptate & mollitie, malignabitur. *LXX.* non cepit experientiam pes ejus incedere ſuper terram propter teneritudinem & propter mollitiem, invidebit. *Vulg. quæ ſuper terram ingredi non valebat, nec pedis veſtigium figere, propter mollitiem & teneritudinem nimiam, invidebit.*

57. *Heb.* & in parvulam ſuam. *al.* in ſecundinas ſuas. *A.* deuterium. *al.* ſecundinæ. *LXX.* chorium. *Vulg. illuvie ſecundarum.*

59. *Heb. A.* mirificabit. *LXX.* incredibiles faciet. *Vulg. augebit.*

Heb. LXX. ſtabiles *S.* immanentes. *Vulg. perpetuas.*

60. *Hebr.* ægritudinem. *A.* miſeriam. *LXX.* dolorem. *Vulg. afflictiones.*

61. *Hebr. A.* infirmitatem. *LXX.* languorem. *Vulg. languores.*

64. *Hebr. S. Vulg.* diſperget. *LXX.* diſſeminabit.

65. *Hebr. Vul.* pavidum. *A.* agitatum. *LXX.* incredulum. *LXX. Coiſlin.* deſperans.

Hebr. deficientium. *A.* conſumtos. *LXX. Vul.* deficientes.

Hebr. mœſtitiam. *A.* eſurientem. *LXX.* tabeſcentem. *Vulg. conſumtam mœrore.*

66. *Hebr.* in vita tua. *S.* circa vitam tuam. *LXX. Vul.* vitæ tuæ.

Notæ ad Cap. XXVIII. Deuteronomii.

v. 20. Coiſlinianus haber A. στάσιν καὶ φαγέδαιναν melius quam Baſilienſis, A. στάσιν καὶ φαγέδαινα. Ibid. O. ἐκλιμίαν. Coiſlin. ad marg. ἔκθλιψιν.

v. 25. Coiſlin. babet Σ. Θ. τρεπόμενον, cætera ut Edit. ſupra ſuo loco.

v. 27. Coiſlin. Σ. ἐλεφαντιάσει, quam lectionem ſine Interpretis nomine adtulit Baſilienſis.

v. 28. A. ἐν παρέσει Σύ. Sic Coiſlinianus, nec adjicit interpretationem Symmachi. Melius ἐν παρέσει, ut habet Baſilienſis, ſine Interpretis nomine.

v. 34. Σ. παράφορος. Sic Coiſlin. Baſilienſis vero ſine Interpretis nomine.

v. 65. A. ἐκλιμώττουσαν, Coiſlin. ac ſi legerit Aquila רעבון.

DEUTERONOMII CAP. XXIX.

לעינים 2. A. εἰς ὀφθαλμούς. O. ἐνώπιον.

שכר 6. A. μέθυσμα. O. σίκερα.

ראשי 10. A. κεφαλή. O. ἀρχίφυλοι.

את־שקוצי 17. A. προσοχθίσματα. O. βδελύγματα.

את גללי A. καθάρματα. O. τὰ εἴδωλα.

משפחה 18. A. συγγένεια. O. πατριά.

פרה ראש A. αὐξάνουσα κεφαλήν. O. ἄνω φύουσα.

שלום 19. A. εἰρήνη. O. ὅσια.

חלק 26. A. ἐμέρισεν. O. διένειμεν.

2. Hebr. *A.* in oculis. *LXX. Vulg.* coram.

6. *Hebr. LXX. Vulg.* ſiceram. *A.* inebriamentum.

10. *Hebr.* capita. *A.* caput. *LXX.* principes tribuum. *Vulg. principes.*

17. *Hebr. LXX. Vulg.* abominationes. *A.* offendicula.

Hebr. tornatilia. *A.* purgamenta. *LXX.* idola. *Vulg. ſordes, id eſt, idola.*

18. *Hebr. LXX. Vulg.* familia. *A.* cognatio.

Hebr. fructificans caput. *A.* augens caput. *LXX.* ſurſum germinans. *Vulg. germinans.*

19. *Heb. A. Vulg.* pax. *LXX.* ſancta.

26. *Hebr. A.* partitus eſt. *LXX.* diſtribuit. *Vulg. & quibus non fuerant attributi.*

DEUTERONOMII CAP. XXX.

ומל 6. A. περιτεμεῖται. O. περικαθαριεῖ.

נפלאת 11. A. πεθαυμαστωμένη. O. ὑπέρογκος.

וישמענו אתה 12. A. καὶ ἀκουστὴν αὐτὴν ἡμῖν ποιήσει. O. καὶ ἀκούσαντες αὐτήν.

לדבקה בו 20. A. κολλᾶσθαι ἐν αὐτῷ. O. ἔχεσθαι αὐτοῦ.

6. Hebr. A. Vulg. circumcidet. LXX. circumpurgabit.
11. Hebr. mirabile. A. admirandum. LXX. ſupra modum. Vulg. ſupra te.
12. Hebr. & audire faciet nos illud. A. & auditum illud nobis faciet. LXX. & audientes illud. Vulg. & audiamus.
20. Heb. ad adhærendum in eo. A. ad conglutinandum ſe ei. LXX. adhærere ei. Vulg. & illi adhæreas.

DEUTERONOMII CAP. XXXI.

ירפך 6. A. ἀφήσει. O. ἀνῇ.

הסתר אסתיר 18. A. ἀποκρύβων ἀποκρύψω. O. ἀποστροφῇ ἀποστρέψω.

ודשן 20. A. παχυνθήσονται. O. κορήσουσι.

ונאצוני A. διασυροῦσί με. O. παροξυνοῦσί με.

והפר A. ἀκυρώσουσι. O. διασκεδάσουσι.

והיה כי־תמצאן אתו רעות רבות וצרות 21. ※ καὶ ※ ἔσται ὅταν εὕρωσιν αὐτὸν κακὰ πολλὰ καὶ θλίψεις.

לעד A. Εἰς μαρτύριον. O. μαρτυροῦσα.

את־יצרו A. τὸ πλάσμα αὐτοῦ. O. τὴν πονηρίαν αὐτῶν.

תמם 24. A. τελειώσεως αὐτῶν. O. Εἰς τέλος.

ממרים 27. A. προσερίζοντες. O. παραπικραίνοντες.

אחרי מותי 29. A. μετὰ τὸν θάνατόν μου. O. ἔσχατον τῆς τελευτῆς μου.

השחת תשחתון וכרתם A. διαφθορᾷ διαφθερεῖτε καὶ ἀποστήσεσθε. O. ἀνομίᾳ ἀνομήσετε, καὶ ἐκκλινεῖτε.

6. Hebr. A. LXX. Vulg. dimittet.
18. Hebr. A. abſcondens abſcondam. LXX. avertendo avertam. Vulg. abſcondam.
20. Hebr. impinguabit ſe. A. impinguabuntur. LXX. faſtidient. Vulg. craſſique fuerint.
Hebr. LXX. exacerbabunt me. A. Vulg. detrahentque mihi.
Heb. irritum faciet. A. irritum facient. LXX. diſſipabunt.
21. Hebr. ※ & erit cum invenerint eum ※ mala multa & anguſtiæ. Vulg. poſtquam invenerint eum mala multa & afflictiones.
Heb. in teſtem. A. in teſtimonium. LXX. teſtificans. Vulg. pro teſtimonio.
Heb. A. figmentum ejus. LXX. malitiam eorum. Vulg. cogitationes ejus.
24. Heb. perficere ea. A. conſummationem eorum. LXX. in finem. Vulg. complevit.
27. Hebr. rebelles. A. contendentes. LXX. exacerbantes. Vulg. contentioſe egiſtis.
29. Hebr. A. LXX. poſt mortem meam. Vul. cum mortuus fuero.
Hebr. A. corruptione corrumpemini & recedetis. LXX. iniquitate inique agetis, & declinabitis. Vulg. inique agetis, & declinabitis.

Nota.

v. 21. Coiſlin. in textu ἀντικαταστήσεται, in marg. ἀποκριθήσεται.

DEUTERONOMII CAP. XXXII.

שעירם 2. A. τετριχιῶντα. O. ὄμβρος.

רביבים A. ψεκάδες. O. νιφετός.

ויכנך 6. A. ἡτοίμασέ σε. C. Coiſl. ἔκτισέ σε. Edit. Rom. ἔπλασέ σε.

בהנחל 8. A. ἐκληροδότει. O. ὅτε διεμέριζεν.

בהפרידו בני אדם A. ἐν τῷ διορίζειν αὐτὸν υἱοὺς ἀνθρώπου. O. ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ.

ימצא 10. A. ηὗρεν. O. αὐτάρκησεν.

2. Hebr. imbres. A. piloſum. LXX. Vulg. imber.
Heb. A. Vulg. ſtillæ. LXX. nebula.
6. Heb. firmavit te. A. præparavit te. LXX. Coiſl. Vulg. creavit te. Edit. Rom. formavit te.
8. Hebr. A. cum hæreditare faceret. LXX. Vulg. quando dividebat.
Hebr. in ſeparando ipſum filios Adam. A. in diſterminando ipſum filios hominis. LXX. quando diſſeminabat filios Adam. Vul. quando ſeparabat filios Adam.
10. H. inveniet. A. Vul. invenit. LXX. neceſſaria tribuit.

בתהו ילל ישמן A. ἐν κενώματι ὀλολυγμοῦ ἠφανισμένης. O. ἐν δίψει καύματος, ἐν γῇ ἀνύδρῳ.

ירחף 11. O. ἐπεπόθησε. Ἀλλ. ἐπιφερόμενος.

יפרש A. ἐκπετάσας. O. διεὶς. Coiſl. διΐσας.

בדד 12. A. ἐξαιρέτως. O. μόνος.

בשן 14. A. Βασάν. O. ταύρων.

עתודים A. κερατινῶν. O. τράγων.

חמר A. αὐστηρόν. O. οἶνον.

יקנאהו 16. A. ἐζήλωσαν. O. παρώξυναν.

יכעיסהו A. παρώργισαν. O. παρεπίκραναν.

לא שערום 17. A. οὐκ ἐτριχίων αὐτούς. O. οὓς οὐκ ᾔδεισαν.

ילדך 18. A. ὠδίνοντός σε. O. τοῦ γεννήσαντός σε.

נבל 21. A. ἀπορρέοντι. O. ἀσυνέτῳ.

עפר 24. A. χοῦν. O. ἐπὶ γῆν.

איש שיבה 25. A. ἀνδρὸς πολιᾶς. O. καθεστηκότος πρεσβύτου.

ינסו 30. A. φυγαδεύσουσι. O. μετακινήσουσι.

עתדת 35. A. καιρίως. O. ἕτοιμα.

שנותי 41. A. ἀκονήσω. O. παροξυνῶ.

פרעות 42. A. ἀποπετασμῶν. O. ἀρχόντων.

וכפר 43. A. ἐξιλάσεται. O. ἐκκαθαριεῖ.

האסף 50. A. συλλέγηθι. O. προστέθητι.

מעלתם 51. A. παρέβητε. O. ἠπειθήσατε.

Hebr. in vaſtitate ululatûs ſolitudinis. *A.* in inanitate ululatûs diſſipatæ. *LXX.* in ſiti æſtus in terra inaquoſa. *Vulg. in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis.*

11. *Heb.* motitabit ſe. *LXX.* deſideravit. *vel.* volavit. *Alius*, ſuperferebatur. *Vulg. volitans.*

Hebr. expandet *A.* *LXX.* expandens. *Vulg. expandit.*

12. *Heb. LXX. Vulg.* ſolus. *A.* eximie.

14. *Heb. A. Vulg.* Baſan. *LXX.* taurorum.

Hebr. Vulg. hircos. *A.* corneorum. *LXX.* hircorum.

Hebr. merum. *A.* auſterum. *LXX.* vinum. *Vul. meraciſſimum.*

16. *Hebr. A.* zelare fecerunt eum. *LXX.* irritaverunt. *Vul. provocaverunt.*

Hebr. A. irritaverunt. *LXX.* exacerbaverunt *Vul. ad iracundiam concitaverunt.*

17. *Hebr.* non exhorruerunt eos. *A.* non depilaverunt eos. *vel,* non horruerunt eos. *LXX.* quos non noverunt. *Vul. quos non coluerunt.*

18. *Hebr.* te genuit. *A.* parturientem te *LXX. Vulg.* qui te genuit.

21. *Hebr.* ingrata. *A.* effluente. *LXX. Vulg.* ſtulta.

24. *Hebr.* terræ. *A.* pulverem. *LXX. Vulg.* ſuper terram.

25. *H. A.* viro caniciei. *LXX.* ſene conſtante. *Vulg. homine ſene.*

30. *Hebr.* fugaſſent. *A.* fugabunt. *LXX.* transmovebunt. *Vulg. fugent.*

35. *Hebr. A.* tempeſtive. *LXX.* parata. *Vulg. tempora.*

41. *Hebr.* acui. *A.* *LXX.* acuam. *Vulg.* acuero.

42. *Heb.* nudationum. *A.* expanſorum. *LXX.* principum. *Vul. nudati.*

43. *Hebr. A.* propitiabitur. *LXX.* expurgabit. *Vulg. propitius erit.*

50. *Hebr.* colligeris. *A.* colligare. *LXX.* apponere. *Vulg. jungêris.*

51. *Hebr. Vul.* prævaricati eſtis. *A.* tranſgreſſi eſtis. *LXX.* immorigeri fuiſtis.

Notæ ad Cap. XXXII. Deuteronomii.

v. 8. Coiſlin. cætera habet ut Edit. ſupra, ſed adjicit. Σ. υἱοὺς Ἰσραήλ.

v. 10. A. ἐν κενώματι ὀλολυγμοῦ ἠφανισμένης. Sic Coiſl. melius quam Editio Romana A. ἐν ἀβάτῳ, ἀοικήτῳ, ἠφανισμένῃ: quæ verſio vel eſt alterius Interpretis, vel ex aliis tranſlationibus conſarcinata, ut quidem exiſtimo. Certe Aquila תהו vertere ſolet κένωμα. ut videas in Lexicis.

v. 13. Coiſlin. habet. A. ὑψώματα, optime: nam vox Hebraica eſt pluralis. Alii, ὕψωμα.

v. 14. Coiſlio. habet A. ῥημάν. mendoſe pro κερατίνων, ut ſolet Aquila vertere.

v. 17 Alter Coiſlinianus habet, οὐκ ἐστριχίων αὐτούς. Male Aquila qui שעירים ſolet vertere τριχιῶντες Piloſi. hic שערום vertit ἐτριχίων, magis ad nominis etymon, quam ad ſenſum reſpiciens. Hic fuiſſet melius vertatur οὐκ ἐτριχίων αὐτούς, non timuerunt eos ita ut pili exhorreſcerent.

v. 28. Lectionem Aquilæ ſic habet Coiſlin. A. οὐκ ἐνόησαν, ὄφελον ἐσοφίσθησαν.

v. 33. Coiſlin. A. ἡ κεφαλὴ βασιλίσκων ἀπαλλαγήσεται & ſic etiam alius Coiſlinianus: quam lectionem ſine Interpretis nomine attulimus ſupra.

v. 43. O. υἱοὶ Θεοῦ. Coiſlin. ad marg. ἄγγελοι.

DEUTERONOMII CAP. XXXIII.

מתיו 6. A. ἀνδράσιν. O. πολύς.

יורו 10. A. φωτίσουσι. O. δηλώσουσι.

6. HEbr. viri ejus. *A.* viris. *LXX.* multus: *Vul. parvus.*

10. *Hebr.* docebunt. *A.* illuminabunt. *LXX.* manifeſtabunt. *In Vul. vacat.*

Digitized by Google

משפטיך A. κρίματά σου. O. τὰ δικαιώματά σου.	*Hebr. A. Vul.* judicia tua. *LXX.* juſtificationes tuas.
הרצה 11. A. εὐδοκήσης. O. δέξαι.	11. *Heb.* velis. *A.* accepta habeas. *LXX. Vul.* ſuſcipe.
מתנים A. νῶτον. O. ὀσφύν.	*Hebr. LXX.* lumbos. *A.* dorſum. *Vul. dorſa.*
ירחים 14. Oἱ λοιπ. σελήνης. O. μηνῶν.	14. *H. Reliqui. Vul.* lunæ. *LXX.* menſium.
שפע 19. A. πλήμμυρα. O. πλοῦτος.	19. *Hebr.* affluentiam. *A.* inundatio. *LXX.* divitiæ. *Vul. inundationem.*
ספני טמוני חול A. ἀποθέτες κεκρυμμένους ἄμμου. O. καὶ ἐμπόρια παράλιον κατοικούντων.	*Hebr.* tecta abſcondita arenæ. *A.* depoſita abſcondita arenæ. *LXX.* & emporia maritimum habitantium. *Vul. & theſauros abſconditos arenarum.*
רצון 23. A. εὐδοκίας. O δεκτῶν.	23. *Hebr.* voluntatis. *A.* beneplaciti. *LXX.* acceptabilium. *Vul. abundantiâ perfruetur.*

Nota.

v. 9. O. συνίσεως. Coiſlin. marg. φρόνει.

Notæ & variæ Lectiones poſteriores ad Joſue.

CAP. I. v. 1. O. ὑπουργῷ. Coiſlin. in m. λειτουργῷ. additur ibid. οἱ O. χω. cujus notæ ſignificatum conjectando dedimus Jud. I. 14. in nota. Hæ porro marginales notæ Coiſlin. ut plurimum in textu Mſ. Alex. reperiuntur.

v. 3. O. ποδῶν ὑμῶν, m. Θ. ἐπ' αὐτήν.

v. 4. O. τὸν ἀντιλίβανον, m. οἱ λοιπ. τοῦτον Ibid. οἱ λοιπ. πᾶσαν τὴν γῆν τῶν Χετταίων. Sæpe monuimus notam illam οἱ λοιπ. quæ paſſim occurrit, non eſſe ſemper de Reliquis omnibus Interpretibus accipiendam, ſed etiam uſurpari ubi aut duo, aut etiam unus Interpres eam, quæ proponitur, lectionem efferunt.

v. 7. O. ἀνδρίζου. m. Θ. οἱ λοιποὶ σφόδρα. ibid. in textu ἡ εἰς ἀριστ- m. Θ. οὐδὲ ibid. O. πορείῃ. Θ. πράξεις. v. 8. O. τότε m. οἱ λοιπ. ἐν ἑαυτῷ ὅτι v. 9. O. εἰς πάντα, m. οἱ O. τόπον, οἱ λοιπ. χώραν.

v. 11. O. ἑτοιμάζεσθε m. οἱ λοιπ. ἑαυτοῖς. Ibid in textu, διαβήσεσθε. m. οἱ λοιπ. διαβαίνοντες v. 12. O. Ἰησοῦς. m. οἱ λοιπ. λέγων. v. 14. O. ἔδωκεν ὑμῖν. m. οἱ λοιπ. Μωσῆς πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

v. 15. O. Μωυσῆς. m. οἱ λοιπ. δοῦλος κυρίου.

v. 17. O. ἠκούσαμεν Μωσῆ. m. οἱ λοιπ. οὕτως.

CAP. II. v. 1. O. κατασκοπεῦσαι. m. A. Θ. κρυφῇ. Ibid. O. Ἱεριχώ. m. οἱ λοιπ. λέγοντες, quæ vox deeſt in textu.

v. 3. οἱ λοιποὶ, πρὸς σὲ, εἰ εἰσῆλθον. Ibid. γῆς, A. Θ. πᾶσαν. v. 5. O. καταδιώξατε, m οἱ λοιπ. ταχέως. v. 6. m Θ. τῶν ξύλων tantum. v. 9. O. κύριος, m. ὁ Θεὸς ὑμῶν. Ibid. οἱ λοιπ. καὶ ὅτι τετήκασι, ut in Edito ſupra.

v. 11. O. ὁ Θεὸς ὑμῶν, marg. οἱ λοιπ. αὐτός v. 12. O. ἐν τῷ οἴκῳ. m. A. Θ μετὰ τοῦ οἴκου. Ibid. οἱ λοιπ. δώσετέ μοι σημεῖον ἀληθινόν. v. 14. in marg. οἱ λοιπ. ἐὰν μὴ ἀπαγγείλῃς τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἔσται ὡς ἂν παραδῷ κύριος ὑμῖν τὴν πόλιν ποιήσετε (ſic) μετὰ σοῦ, quæ tacito Interprete attulimus ex Baſilienſi.

v. 15. m. οἱ λοιπ. ἐν τοίχῳ καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς ἐν τῷ τείχει, καὶ ἐν τῷ τείχει αὐτὴ ἐκάθητο. v. 23 m. οἱ λοιπ. τὸν Ἰορδάνην καὶ ἦλθοσαν. v. 24. O. κύριος. m. οἱ λοιπ. ὁ Θεὸς ἡμῶν.

CAP. III. v. 9. O. τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. Coiſlin. ad marg. καὶ εἶπεν Ἰησοῦς. v. 11. marg. οἱ λοιπ. ὑμπροσθεν ὑμῶν. v. 13. m. ἄνωθεν. Ibid. A. Θ. σωρὸς εἷς. Σ. ἄσκωμα ἕν. Vide ſuo loco. v. 14. m. A. Θ. ἐγένετο. Ibid. O. κιβωτόν. m. A. Θ. εἰς. (ſic)

v. 15. O. τῶν αἰρόντων τὴν κιβωτόν, m. πάντες χω. τῆς διαθήκης. Recte igitur conjecimus illud π. quod in Baſilienſi ſæpe occurrit, ſignificare πάντες. Vide Notam ad Judicum I. 14. v. 17. poſt Ἰορδάνου, m. οἱ λοιπ. ἕτοιμοι.

CAP. IV. marg. οἱ λοιπ. ἑαυτοῖς. v. 4. O. ἕνα m. ἄνδρας l. ἄνδρα. Ibid. poſt. συνέταξεν, m. οἱ λοιπ. κατὰ νῶν ſic pro καὶ νῦν. Ibid. m. οἱ λοιπ. ἀπὸ στάσεως ποδῶν ἱερέων. v. 5. O κυρίου. m. τοῦ Θεοῦ ὑμῶν. v. 7 O. κιβωτοῦ. m O. χω. τῆς. Vide notam Judic. cap. I. v. 14. Ibid. Ἰσραήλ. m. οἱ λοιπ. τοῦ. v. 8. κύριος, m. παντες χω. ὁ Θεός. v. 10. m. A. Θ. EMMEΣΩ (ſic). Ibid. οἱ λοιπ. κατὰ πάντα &c. ut in Edito ſupra. v. 11. οἱ λοιπ. καὶ οἱ ἱερεῖς ἔμπροσθεν Id Baſilienſis Theodotioni tribuit. v. 12. m. A. ἐνωπλισμένοι. v. 21. m οἱ λοιπ. καὶ εἶπεν πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. v. 22. O. τὸν Ἰορδάνην. m. οἱ λοιπ. τοῦτον. v. 25. O. ἐν παντὶ ἔργῳ Coiſlin. in textu, ἐν παντὶ χρόνῳ, & ad marg. οἱ λοιποί, παντες, quo ſignificat alios omnes Interpretes χρόνῳ habere.

CAP. V. v. 1. οἱ λοιποί, παρὰ τὴν θάλασσαν. v. 5. ad marg. ὃ οὕτως ὁ λόγος. v. 5. O. ἀπερίτμητοι. m. ὀρθόπτεροι. v. 6. O. οἱ ἀπειθήσαντες τῶν &c. In hæc verba notatur ad marg. ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις ὡς τῶν λοιπῶν ἑρμηνευτῶν ἀπὸ ἑδομάδων φέρεται ταῦτα. v. 12. m. Θ. ἀπὸ τοῦ καρποῦ ſic male. Vera lectio eſt ſupra in Edito. v. 13. O. ἡ ῥομφαία. m. οἱ λοιπ. αὐτοῦ. v. 13. O. ὑπόδημα, m. A. σοῦ. v. 16. m. οἱ λοιπ. καὶ ἐποίησεν Ἰησοῦς οὕτως.

CAP. VI. v. 1. Coiſlin. ad marg. οἱ λοιπ. ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. v. 2. O. δυνατούς, m. Θ. ἰσχύος. v. 3. In text. μαχητάς. m. μαχίμους. Ibid. m. τοῦ Ἰωβὴλ ἐν τῷ ἀκοῦσαι ὑμᾶς τὴν φωνὴν τῆς κερατίνης.

v. 5. m. οἱ λοιπ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, λάβετε τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ ἑπτὰ ἱερεῖς λήψονται ἑπτὰ κερατίνας τοῦ Ἰωβὴλ κατὰ πρόσωπον κιβωτοῦ κυρίου, καὶ ἐκυκλώσατο τὴν πόλιν πάντες ἄνδρες πολέμου κύκλῳ τῆς πόλεως ἅπαξ. οὕτω ποιήσητε ἓξ ἡμέρας, καὶ τῇ ἑβδόμῃ οἱ ἱερεῖς λήψονται ἑπτὰ κερατίνας τοῦ Ἰωβὴλ ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κυκλώσετε τὴν πόλιν ἑπτάκις, καὶ οἱ ἱερεῖς σαλπιοῦσιν ἐν ταῖς κερατίναις. Confer cum Edito. v. 8. m. οἱ λοιπ. καὶ ἐγένετο, ὡς εἶπεν Ἰησοῦς πρὸς τὸν λαόν. Ibid. O. ἐπακολουθείτω, m. οἱ λοιποί, αὐτοῖς. v. 9. O. σαλπίζοντες, m. ταῖς κερατίναις. v. 13. O. τῆς κιβωτοῦ, m. πάντες χω. τῆς διαθήκης. Ibid. οἱ λοιπ. οἱ ἔχοντες. v. 15. O. καὶ τῇ ἡμέρᾳ. m. ἐγένετο. Ibid. O. ἀνέστησαν ὄρθρου. marg. ἐν τῇ ἀναβάσει τοῦ ὄρθρου. v. 17. In textu. ※ ὅτι ἔκρυψεν τοὺς ἀγγέλους, οὓς ※ ἀπεστείλαμεν. Quæ deſunt in Edit. Rom. & reſpondent his Hebraicis verbis את-המלאכים אשר שלחנו כי החבאתה.

Ibid. O. ἐνθυμηθέντες, m. ἐν ἐπιθυμίᾳ γενόμενοι. v. 20. m. ἠλάλαξεν ὁ λαός. v. 23. O. Ἰσραήλ. m. οἱ O. χω. τῶν υἱῶν. v. 25. O. τὸν οἶκον. m. οἱ O. χω. πάντα. v. 26. O. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, m. παντες χω. ἐναντίον κυρίου.

CAP. VII. v. 4. O. ἐκεῖ in marg. additur, ἀπὸ τοῦ λαοῦ. v. 13. O. ἀνάθεμα ἐξ ὑμῶν, m. πάντες χω. αμιώ. v. 15. O. ὡς ἂν ἐνδειχθῇ. m. πάντες χω διὰ κυρίε ἐν τῷ ἀναθέματι αὐτῶ. v. 21. O. ἐν τῇ προνομῇ. m. ἐν ἑνὶ λαφύροις ἱμάτιον. Ibid. O. ἐνθυμηθεὶς, m. ἐφασθείς. v. 24. m. Σ. Θ. κοιλάδα. Ibid. poſt Ἰησοῦς, m. πάντες χα. τῷ Ἀχάρ. v. 26. Σ. κοιλάς Ἀχώρ.

CAP. VIII. 2. Coiſlin. ※ καὶ τὴν γλῶ αὐτοῦ καὶ ※ τὸν λαὸν αὐτοῦ. v. 7. Coiſlin. ※ ἐκ ἐκτείψεται (ſic) ※ τὴν πόλιν, καὶ δώσει αὐτὴν κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐν ※ χερσὶ ὑμῶν· καὶ ἕως ἂς ἂν συλλάβετο τὴν πόλιν, καὶ ※ ἐμπυρίσατο αὐτὴν ἐν πυρί. Hæc ex Baſilienſi edita ſunt ſuo loco cum tantillo diſcrimine. v. 10. Coiſlin. ※ καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς τὴν ὁδὸν ἐκείνην ἐν μέσῳ τοῦ ※ λαοῦ.

v. 11. καὶ παρενέβαλον &c. hi verſus quales in Edito ſupra habentur, ad marginem Coiſliniani ponuntur cum aſteriſcis.

v. 24. Coiſlin. ἐπεὶ ἔπεσον πάντες &c. ut in Edito v. 31. O. οὐκ ἐπεβλήθη. Coiſlin. m. ἐπ' αὐτούς.

CAP. IX. v. 5. Coiſlin. Σ. ἐπιβλήματα ἔχοντα, quæ lectio ſine Interpretis nomine habetur in Baſilienſi. v. 8. O. προσηνέγκατε. m. ἦκατε. v. 12. Coiſlin. m. ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἡμῶν. v. 15. O. ὤμοσαν αὐτοῖς m. ὅρκον. v. 21. ante ζήσονται Coiſlin. m. καὶ εἶπαν αὐτοῖς οἱ ἄρχοντες. v. 24. poſt λέγοντες, m. ὅτι ἀγγελία.

CAP. X. 2. poſt. μητροπόλεων. Coiſlio. m. ὅτι αὐτὴ μεγάλη ὑπὲρ τὴς Γαι, quæ deſunt in O.

In Cod. Coiſliniano deſunt folia multa, nempe a cap. 10. v. 6. uſque ad ultimum verſum capitis 21.

Notæ & variæ Lectiones poſteriores in Librum Judicum ex Coiſlin.

CAP. I. v. 15. Coiſlin. ad marg. Σ. κτῆσιν. τὸ δὲ Ἑβραϊκὸν Γολὰθ ἔχει, ὃ ἑρμηνεύεται λύτρωσις. *Hebraicum habet Golath, quod ſignificat*, redemtio. Ibid. Σ. κτῆσιν ἐν ὑψηλοτέροις, καὶ κτῆσιν ἐν κοιλοτέροις. His confirmantur Lectiones a nobis aſſertæ ſuo loco.

v. 30. O. Δωμανά. Coiſlin. in textu. ἐνεμμαμα, ad marg. οἱ Γ. καὶ τὸ Ἑβρ. Νααλὰλ. Hebraïcum eſt נהלל.

v. 31. O. Δαλάφ. Coiſlin. ad m. οἱ Γ. Ααλὰβ καὶ τὸ Ἑβρ. Ααλάβ. אחלב.

v. 35. Coiſlin. in textu, μυρσινῶνος, in marg. δρυμῶνος. οἱ Γ. τῷ ὀστρακώδει ſic pro ὀστρακώδει. Ibid. m. οἱ Γ. καὶ τὸ Ἑβρ. ἐν Αἰλὼν καὶ ἐν Σαλαβείν.

CAP. III. v. 5. Coiſlin. ad m. Α. Σ. εὐαῖον. Euſebius de locis Hebraïcis uni Aquilæ tribuit.

v. 31. Coiſl. m. Α. ἐν διδακτῆρι. Σ. ἐχέτλῃ Θ. ἐν ἀροτρόποδι τῶν βοῶν. Vox Hebraica eſt במלמד.

CAP. IV. v. 7. O. ἐπάξω πρὸς σέ. Coiſl. in text. ἀπάξω πρὸς σέ. ad marg. Α. ἑλκύσω πρὸς σε. Σ. ἀθροίσω dubium. Hebraïcum eſt ומשכתי אליך.

v. 11. Coiſlin. ad marg. οἱ Γ. ὁ Χάβερ ὁ Καιναῖος ἐχωρίσθη. In textu vero, καὶ αἱ πλησίον τοῦ Καινέω &c. Ibid. m. Θ. ἕως δρυὸς πλεονεκτούντων. v. 18. In textu ἐν δέρρει. ad marg. ἐν περιβολαίῳ.

CAP V. v. 16. m. Α. κλήρων. Σ. μετοχμίων pro μεσοχμίων.

v. 21. Coiſlin. in textu Καδημείν. In m. Α. καυσώνων.

CAP. VI. v. 31. Coiſlin. m. δικασάσθω ἑαυτῷ ὁ Βαάλ.

CAP. VII. v. 22. O. Βαθσεϊδ. Coiſlin. in textu Βαθασεττά. l. Βαθασεττα. m. Α. οἶκος Ασεττά. Hebr. בית השטה.

CAP. VIII. v. 26. Coiſlio. in textu σιωμένων pro στρέπτων. Α. μηνίσκων. Σ. κοσμίων. Hebr. שהרנים.

v. 7. O. ἐν Ἐφραθά. m. οἱ Γ. ἐν Ἐφρά. בעפרה.

CAP. XI. v. 6. Coiſlin. in textu λαοῖ, in marg. κοινοί.

CAP. XII. v. 1. O. Coiſlin. εἰς Σεφινά. m. οἱ Γ. Βορρᾶν. & ſic Editio Rom. צפונה.

v. 2. O. Ed. Rom. μαχητής. Coiſlio. in textu, ἀντιδικῶν. m. μαχητ. ריב.

CAP. XIII. v. 7. Coiſlio. in textu. Ναζιραῖον τοῦ Θεοῦ. m. Α. Σ ἀφωρισμένον, נזיר.

CAP. XIV. v. 9. O. Edit. Rom. ἀπὸ στόματος. Coiſlin. in textu. ἐκ τῆς ἕξεως. m. Σ. ἐκ τοῦ στόματος.

CAP. XV. v. 9. Coiſlin. ad marg. οἱ Γ. ἐν σιαγόνι.

CAP. XVI. v. 9. Coiſlin. in textu, ἀποτινάγματος. m. στυππύου. ſic. v. 17. Coiſlio. in textu, ξυρὸν οὐκ ἀναβέβηκε. m. σίδηρος οὐκ ἀνέβη.

CAP. XVII. 12. Ed. Rom. ἐπλήρωσε. Coiſlin. in textu, ἐνέπλησε. m. Σ. ἐτελείωσε. ימלא.

CAP. XVIII. v. 7. Coiſlin. in textu, καὶ μὴ δυναμένους λαλῆσαι ῥῆμα. marg. Α. καὶ οὐκ ἔστιν καταισχύνων οὐδὲ διατρέπων, quæ corrupta haud dubie ſunt. Vide ſuo loco.

CAP. XIX. 8. Coiſlin. in textu στρατεύθητι. Α. καθρεύθητι. Σ. διάστρεψον. והתמהמהו.

CAP. XX. v. 33. Coiſlin. in textu ἐπάλαιον. m. ἀπέρχονται. v. 34. in texto, ἀφῆπται. m. φθάνει. v. 41. Edit. Rom. ὅτι συνήντησεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ πονηρία. Coiſl. in textu ὅτι ἥπται αὐτοῦ ἡ κακία, m. ἐπέστρεψεν.

R U T H.

CAP. I. v. 12. poſt ὑπόστασις. Coiſlin. καὶ ἐγενήθην λελακουμένη ἀνδρί. m. Α. βεβόληκα. Σ. συλλαβοῦσα. הלילה.

Notæ & variæ Lectiones poſteriores ad Cap. II. Libri I. Regum.

CAP. II. v. 12. O. παρῆκαν γλῶ. Coiſlinianus alter IX. vel X. ſæculi, ubi Canticæ Scriptura Α. ἀνυπόδετες ἐγένοντο. Σ. παρῆλθον ἀπολαύοντες. Confer cum Edito.

v. 18. Coiſlio. O. ἐφοὺδ βάρ (ſic) m. Α. ἐπένδυμα ἐξαίρετον ἢ μοναχόν Σ. ἐφεστρίδα &c.

v. 24. Coiſlin. in textu. δουλεύειν, m. λατρεύειν.

CAP. III. 1. Coiſlin. in textu. διασταλλομένη m. προσηχομένη. v. 3. Coiſlin. in textu, πρὶν ἐπισκευασθῆναι. Α. πρὶν σβεσθῆναι. m. οὐκ ἐσβέσθη.

CAP. IV. 1. O. Ἀβενέζερ. m. οἱ Γ. λίθον τῆς βοηθείας. אבן העזר v. 3. Α. ἐθραύσθη O. ἔπταισεν נגף.

Deſunt in eodem Coiſlio. a verſu 19. cap. 4. ad verſum 19. c. 8.

CAP. XV. v. 4. Ἄλλος, ἁρμάτων, curribus. Sic Coiſlinianus. Legendum omnino videtur ἀρνῶν agnis. Vulgata enim habet, *quaſi agnos*.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google